

R. P. NATALIS
ALEXANDRI
ORDINIS FF. PRÆDICATORUM,
IN SACRA FACULTATE PARISIENSI DOCTORIS, ET EMERITI PROFESSORIS

HISTORIA ECCLESIASTICA VETERIS
NOVIQUE TESTAMENTI

Ab orbe condito ad Annum post Christum natum millesimum sexcentesimum: Et in loca ejusdem insignia Dissertationes Historicæ, Chronologicæ, Criticæ, Dogmaticæ.

EDITIO OMNIUM NOVISSIMA

Notis & Animadversionibus, quoad Historiam & Dissertationes novi Testamenti, aucta ad castigationem & illustrationem opinionum quarumdam Authoris,

OPERA ET STUDIO

CONSTANTINI RONCAGLIA
Lucensis, Congregationis MATRIS DEI.

Editio secunda Lucensis, animadversionibus quibusdam novis aucta & illustrata a P. Jo. DOMINICO MANSI Congregationis ejusdem.

Tomus Quintus.

Sæculum Quintum, Sextum, & Septimum continens.

Inscriptus Bibliothecæ Soc. Jesu.

catalogo coll. ... anno 1759.

LUCÆ

Typis LEONARDI VENTURINI.

MDCCLI.

DE SUPERIORUM LICENTIA.

I N D E X

CAPITUM, ARTICULORUM,

Paragraphorum, Dissertationum, Quæstionum, Propositionum & Assertionum, Voluminis V. Historiam Ecclesiasticam Novi Testamenti V. VI. & VII. Sæculorum continentis.

ctrinæ

IN HISTORIAM ECCLESIASTICAM SÆCULI QUINTI DISSERTATIONES SELECTÆ.

PANOPLIA

ADVERSUS HÆRESES

QUINTI SÆCULI.

res

HISTORIÆ

ECCLESIASTICÆ

SEXTI SÆCULI

SYNOPSIS.

Art.

IN HISTORIAM

ECCLESIASTICAM

SÆCULI SEXTI

DISSERTATIONES SELECTÆ.

PANOPLIA

ADVERSUS HÆRESES

SEXTI SÆCULI.

HISTORIÆ

ECCLESIASTICÆ

SÆCULI SEPTIMI

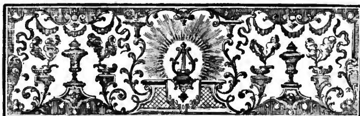
SYNOPSIS.

Art.

IN HISTORIAM
ECCLESIASTICAM
SÆCULI SEPTIMI
DISSERTATIONES SELECTÆ.

PANOPLIA
ADVERSUS HÆRESES
SÆCULI SEPTIMI.

HISTO-

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ QUINTI SÆCULI SYNOPSIS.

CAPUT PRIMUM.

De privatis Persecutionibus Christianorum quinto Sæculo.

Martyres Anaunenses.

Ullæ hoc sæculo generales Ecclesiæ persecutiones; sed privatæ nonnullæ fuerunt. Anno 400. Rustici vallis Anauniæ a Tridentina civitate spatio 25. milliatium distitæ, Ethnicis adhuc superstitionibus implicati, & idolorum eversionem Honorii Imp. Edictis ubique factam impatienter ferentes, Sisinnium Diaconum, Martyrium Lectorem, & Alexandrum Ostiarium, crudeliter trucidarunt. Celebre est Martyrum Anaunensium in Ecclesia nomen, quorum Acta leguntur apud Surium ex veteribus MSS. excerpta, una cum Vigilii Tridentini Episcopi Epistola ad Simplicianum de eorum martyrio scripta. Simplicianus ille, non Mediolanensis Episcopus, quod Baronius Cardinalis existimavit: Nam Gennadius *in Catalogo Virorum Illustrium*, de Vigilio ait, Ipsum Epistolam scripsisse continentem gesta Martyrum sui temporis apud Barbaros, & libellum in laudem Martyrum, *ad Simplicianum quemdam*. Quibus verbis alium a Simpliciano Episcopo Mediolanensi, cujus cap. proxime antecedenti cum laude meminerat, indicavit. Non multo post Vigilium ipsum a Gentilibus suæ Diœceseos lapidibus obrutum, ex Usuardi Martyrologio colligitur, 6. Kal. Julii.

Persecutio Persica. Anno Christi circiter 420. gravis persecutio Christianos in Perside vexavit, ab Isdigerde Rege excitata, a Vataranc, sive Goronane ejus filio crudelitate majori continuata. Excitata primum persecutio est Addæ Episcopi imprudenti zelo, qui Pyreum, id est Templum Igni consecratum destruxit. Quod cum jubente Rege ædificare noluisset, trucidatus est, & Ecclesiæ solo æquatæ. Ac recte quidem renuisse templi instaurationem pium Episcopum, ob idque Martyrii corona dignum, Theodoretus notat, quamvis illud intempestive destruxisset: Apostolum non imitatus, qui nullam Deorum aram Athenis evertit; sed Atheniensium errorem verbis coarguit, & veritatem demonstravit. Nobile fuit illa in persecutione Beniamini Diaconi certamen. Confessionis etiam gloria illustres extiterunt Hormisda vir primariæ nobilitatis, ex Achemenidarum stirpe, patre ortus Præfecto; & Suenes mille servorum dominus. Hac de persecutione legatur Socrates lib. 7. cap. 18. & Theodoretus lib. 5. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 39.

Persecutio Wandalica. Anno 433. Gensericus Rex Wandalorum, Arianus, Catholicos in Africa dira persecutione affligere cœpit, ut Prosper in Chronico testatur. Primitiæ Martyrum hac in persecutione fuerunt Arcadius, Probus, Paschasius, & Eutychius Hispani. Paulillus puer, Paschasii & Eutychii frater, ætatem vicit confessionis constantia. Arcadio ad Martyrium animos addidit Honoratus Constantinæ Africæ civitatis Episcopus data ad ipsum Epistola, ut Gennadius refert in Catalogo Virorum Illustrium. Istam Epistolam, in Bibliothecis Patrum, Antonini Episcopi nomine perperam inscribi, inde colligitur. Occupata vero Carthagine crudelius sæviit in Catholicos Gensericus. Quodvultdeus Episcopus cum venerabili Clero, honoratisque civibus, fractis navibus impositi, nudi expulsi sunt, exilio damnati, vel addicti servituti. Basilicæ Arianis vindicatæ, direptæ Ecclesiarum opes: a tyranno jussum ut Catholicorum corpora defunctorum, *sine solemnitate Hymnorum, cum silentio ad sepulturam perducerentur: Nec orandi, nec immolandi concedebatur gementibus locus* (inquit Victor Vitensis lib. 1.) *ut manifeste tunc vaticinium Prophetæ compleretur: Non est in hoc tempore Princeps, aut Propheta vel Dux, neque locus ad sacrificandum nomini tuo*. Calumniis opprimebantur Catholici Sacerdotes, & si quispiam in Sermonibus ad Fidelem plebem, Pharaonem, Nabuchodonosor, Holofernem, aut aliquem similem nominasset, reus proclamabatur Majestatis, & quasi in Regem illa dixisset, exilio mulctabatur. Hac persecutione Martinianus, Saturianus, cum duobus fratribus, & Maxima Virgine, qua cum nobili cuidam Wandalorum serviebant, variis affecti suppliciis, medente Christo a plagis sanati, Capsur Maurorum Regi traditi sunt, præter Maximam, quæ propriæ voluntati dimissa, adhuc supererat multarum Virginum mater, quo tempore scribebat Victor Vitensis, ipsique erat notissima. Qui cum Barbaros ad Christi fidem non paucos perduxissent, ad eosque initiandos Presbyterum & Ministros obtinuissent a Romano Pontifice; id rescienie Genserico, currentium tergis quadrigarum alligati, & per diver-

ſa raptati loca, pſallente Deo, fœlices animas emiſerunt.

Celebris fuit eadem perſecutione Saturi confeſſio, qui uxoris, alterius Evæ, blanditiis & precibus abduci non potuit a fide. Inſignes quoque fuere confeſſionis gloria Armogaſtes, & Sebaſtianus Comes. Hic urgente Genſerico, ut Arianæ Sectæ nomen daret, apprehenſo pane mundiſſimo, ait: *Hic panis ut ad tantum decorem ſplendoris veniſſet, & menſa regia neceſſarius haberetur, diſcuſſa ſpuria furfuris ex maſſa ſimilaginis, conſperſus per aquam tranſivit & ignem: idcirco & aſpectu clarus, & eſu ſuavis habetur. Ita & ego mola Catholicæ Matris commolitus, & cribro examinationis ut ſimila munda purgatus, rigatus ſum aqua baptiſmatis, & igne ſancti Spiritus coctus. Et ut hic panis de furno; ita & ego per officia Sacramentorum divinorum, artifice Deo, de Fonte mundus aſcendi. Sed iſte panis confringatur in fruſta, madidetur aqua, & iterum conſpergatur, mittatur in furnum: ſi melior exierit, faciam quæ hortaris.* Tam ſapienti ſermone obſtructum eſt os Genſerici, qui poſtea virum fortiſſimum occidens, Martyrem conſecravit. Sæpe Ariani Catholicorum Eccleſias manu facta ingreſſi, *Quo tempore Sacramenta Dei populo porrigebantur, corpus Chriſti & Sanguinem pavimentis ſparſerunt, & illud pollutis pedibus calcaverunt*; teſte Victore Vitenſi lib. 1. *de Perſecutione Wandalica*, ex quo deprompſimus quæ diximus huc uſque de perſecutione a Wandalis Africanæ Eccleſiæ illata.

Anno 484. Theodorico & Venantio Coſſ. qui annus inſolita Solis Ecclipſi a Gregorio Turonenſi notatur celebris, ab Hunnerico Wandalorum Rege Genſerici filio & ſucceſſore, perſecutio gravior Eccleſiæ illata eſt Africanæ, ex Marcellino *in Chronico*, & Gregorio Turonenſi lib. 2. *de Geſtis Francorum*, cap. 3. Regni ſui initio Manichæos exagitavit: quos inter multos invenit, non abſque pudore, qui Arianam externo ritu religionem profitebantur. Zenone Imperatore, & Placida rogantibus, Eccleſiæ Carthaginenſi 24. annorum intervallo viduatæ, Epiſcopi electionem permiſit, hac conditione, ut inaugurandus Epiſcopus Arianis Antiſtitibus ſuis in Eccleſiis Sacra facere concederet, ſicut Catholici in ſuis *Miſſas agebant*. (Edicti verba ſunt a Victore Vitenſi deſcripta). Niſi impleretur conditio, Epiſcopos & Clericos omnes Africanos apud Mauros exules fore. Hoc perſecutionis claſſicum fuit. Ordinatus eſt Carthaginis Epiſcopus S. Eugenius, omnium ſplendore virtutum, ſed effuſa præſertim in pauperes beneficentia venerandus Sacerdos: qui omnem, quam penes ſe habebat, quotidie erogabat pecuniam, nihil in craſtinum ſervans. In ſuos crudeliſſimus Hunnericus, qui Theodorici fratris uxorem & filium perimi juſſit, & Sectæ ſuæ Patriarcham vivum comburi, & Theodoricum ipſum fratrem in exilium relegavit, multoſque occidit a Genſerico patre moriente ſibi interpoſito ſacramento condemnatos, quanta putas in Catholicos ſævitia graſſatus eſt? Cœleſtibus ſignis & viſionibus prænuntiata perſecutio, cœpit Edicto promulgato, quo militia, Magiſtratu, omnique publico munere Catholicis interdixit. Defunctorum Epiſcoporum Catholicorum bona fiſco vindicavit. Novos ordinari vetuit Antiſtites, niſi qui ſolidos quingentos in Regium Ærarium intuliſſent. Virgines ſacras a Wandalis Arianiſque obſtetricibus inſpici, tum variis ſuppliciis vexari juſſit. Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, aliaque Eccleſiæ membra quatuor millia, nongentos ſexaginta & unum, in Eremum exules deportari edixit. Hos inter inſignis fuit Felix Abderitanus Epiſcopus, cui ſenſus ſermoniſque uſum paralyſis eripuerat. In Siccenſem & Larenſem civitates congregati, & in carcerem detruſi ſunt Confeſſores, *Ubi & verbum admonitionis facere, & ſacra Myſteria celebrare licuit* Catholicis Sacerdotibus, qui ipſos comitabantur: quos inter erat ipſe, qui perſecutionis illius Hiſtoriam literis mandavit Victor Vitenſis. Cyprianus Unizibirenſis Epiſcopus, egregius & ipſe poſtea Confeſſor, deſignatos Martyres fovit, omniaque ſua in eorum impendit refrigerium. Occurrebant ipſis undique Fidelium populorum agmina, qui cereos manibus geſtantes, filioſque pedibus ipſorum provolventes clamabant: *Quibus nos miſeros relinquitis, dum pergitis ad coronas? Qui hos baptizaturi ſunt parvulos fontibus aquæ perennis? Qui nobis pœnitentiæ manus collaturi ſunt, & reconciliationis indulgentia, obſtrictos peccatorum vinculis ſoluturi? Quia nobis dictum eſt: Quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis. Qui nos ſolemnibus orationibus ſepulturi ſunt morientes? A quibus divini Sacrificii ritus exhibendus eſt conſuetus?* In exilio plures ærumnis confecti obierunt. Hordeo namque jumentorum inſtar alebantur, qui cibus & ipſis paulo poſt ablatus eſt, ut fame perirent.

Hoc ponderent Calviniſtæ, & ſe a Chriſtianorum Catholicorum V. ſæculi religione & moribus alienos agnoſcant.

Poſt hæc, Hunnericus dato Edicto juſſit, ut Catholici Epiſcopi, quos Homouſianos appellabat, cum Arianis de fide collaturi, Carthaginem convenirent ad diem Kalend. Februar. anni ſequentis. Datum autem Edictum eſt anno 7. Regni ejus Kalendis Julii. Qui annus erat Chriſti 483. Cum Edictum Epiſcopi Catholici ſuſcepiſſent, Eugenius Carthaginenſis Collegarum omnium nomine communique conſilio reſpondit: Debere etiam Tranſmarinarum partium Catholicos Epiſcopos ad eam Collationem convenire: ſiquidem non Africanæ dumtaxat, ſed totius orbis Eccleſiarum cauſſa agebatur. Se diſputationem non declinare, ſed *Sine univerſitatis aſſenſu non debere aſſerendæ fidei cauſſas aſſumere. Si* [inquit Eugenius] *noſtram fidem, quæ una & vera eſt, poteſtas Regis cognoſcere deſiderat, mittat ad amicos ſuos. Scribam & ego Fratribus meis, ut veniant Coepiſcopi mei, qui vobis nobiſcum communem fidem noſtram valeant demonſtrare, & præcipue Eccleſia Romana, quæ caput eſt omnium Eccleſiarum.* Congregati ſunt Catholici Antiſtites Carthagine, condicta die, ſed Cyrila Arianorum Patriarcha ipſos doctrina & facundia ſuperiores animadvertens, ſuamque Sectam hoc profligandam prævidens congreſſu, Collationem declinavit, cujus loco gravior in Catholicos Epiſcopos accenſa perſecutio eſt. Viros doctiſſimos Africana tunc habebat Eccleſia, qui fidem tuerentur; e quibus multos ſuſtulit impius Genſericus, & Lætum imprimis diuturno carceris ſquallore afflictum igni addixit. Eugenius Africæ Primas opere potens erat & ſermone. Qui cum Epiphaniæ Feſto baptiſmum, pro Eccleſiæ Africanæ more, ſolemni ritu adminiſtraret, cæco cuidam nomine Felici toti civitati, & Arianis ipſis notiſſimo, viſum reſtituit. Catholici Antiſtites, ut fidei honori conſulerent, cui ſolemnis triumphi gloriam Ariani Collationem fugientes præripuerant, Libellum de fide Regi Hunnerico obtulerunt: quem ab ipſo Victore Vitenſi Epiſcopo, cujus nomen adſcriptum habet, editum veriſimile eſt. Hinc Ariani Antiſtites fremere, & Catholicis calumniari, quaſi Collationem ipſi fugiſſent, factoque tumultu prohibuiſſent. Quam ob rem Genſericus ferale Edictum contra Catholicos promulgavit, quo claudi juſſit Eccleſias, vetuit Ordinationes Miniſtrorum, & omnes Catholicæ Religionis functiones; Eccleſiarum & Epiſcoporum bona ſuæ ſectæ Epiſcopis adjudicavit; leges in Hæreticos, & præſertim in Arianos ab Imperatoribus latas, in Catholicos convertit. Epiſcopos denique Orthodoxos peſſime cum excepiſſet, obtulit eis chartam, vota pro Hilderici filii ſui ſucceſſione in regnum continentem, cui dato ſacramento ſubſcriberent, Eccleſias poſtea recepturi. Simpliciores quoſdam jurare paratos una cum iis qui prudentius renuerunt, in exilium detruſit: illos velut juramenti contra Legem Evangelicam præſtiti, reos iſtos ut Regis filio fauſta quæque, & regnum imprimis non optantes.

Nec in Epiſcopos dumtaxat, & Clerum Africanum, ſed & in Catholicam plebem per univerſas Africæ Provincias ſævit Hunnerici furor, cujus perſecutione multi Martyres conſecrati ſunt. Inter hos celebris Dionyſia, nobilis mulier ludibria & verbera pro Chriſto perpeſſa, aliis ad Martyrium animos addebat, ac præcipue filio ſuo unico teneræ ætatis adoleſcenti, Majorico nomine, qui cum eſſet conſummatus, *Amplexans illam hoſtiam ſuam, quantis potuit vocibus Domino gratias agens, ad gaudium ſpei futuræ in ſua domo ſepelire maluit, ut quoties ſupra ſepulchrum ejus Trinitati preces effunderet, alienam ſe a filio nunquam eſſe confideret*: ut teſtatur Victor Vitenſis. Tuburbitanæ civitatis Major, Servus nomine, vir generoſus & nobilis: & Matrona quædam, cujus nomen, Victoria, Martyrii omen habuit, a

Victor Vitenſis juramentum Epiſcopis lege Evangelica prohibitum non ait, niſi quia nulla jurandi ſuberat neceſſitas. Unde Epiſcopos qui juraverant, nimiæ dumtaxat ſimplicitatis arguit, quia Hunnerici dolos non animadverterunt; non vero violatæ Legis Evangelicæ.

quo

quo subeundo frustra ipsam abducere maritus conatus est, & Victorianus Carthaginis Proconsul, invictæ in exquisitis tormentis constantiæ specimen dederunt. Duo etiam fratres ex Aquis-regensi civitate, *Cum super Christi Corpus & Sanguinem jurassent se pro eo passuros*, Martyrium fortiter objarunt, sese mutuo Sacramenti memoria in passione roborantes. Typasensem Mauritaniæ majoris civitatem deleruit major pars civium, ne Ariani Episcopi sibi præpositi communione macularentur. Qui remansere, cum ad Arianam hæresim deficere nollent, linguis & manibus dextris mutilati sunt, qui Spiritu Sancto donante, elingues loquebantur. Clerici Carthaginenses, deportato in exilium S. Eugenio Carthaginensi Episcopo, inedia, cæde, exilio, sublati, vel afflicti. Hos inter duodecim Lectores infantuli, quodam Lectore Apostata suadente, Carthaginem inviti revocati sunt, qui nec blanditiis, nec verberibus a Catholica fide abduci potuere. De his ita scribit Victor Vitensis: *Quos nunc Carthago miro colit affectu, & quasi duodecim Apostolorum, chorum conspicit Puerorum, una degunt, simul vescuntur, pariter psallunt, simul in Domino gloriantur.* Septem etiam Fratrum siva Monachorum celebre certamen extitit ac Martyrium duce Liberato Abbate: quorum Passionem libello singulari descripsie Victor Vitensis. Lega tres ejus libros *de Persecutione Wandalica*, in quibus lugubrem Africanæ Ecclesiæ illis temporibus faciem adumbrat, vim Arianorum invitos Catholicos rebaptizare conantium, tormentapis quibusque illata, & invictam Confessorum ac Martyrum fortitudinem. Fontem indicamus, ex quo delibavimus, quæ hoc in Capite legisti. Lege & Gregorium Turonensem lib. 2. Historiæ Francorum, ubi S. Eugenii Epistolam ad suos Carthaginenses refert integram, cujus Victor Vitensis non meminit: & ejusdem Eugenii miraculum in gratiam hominis, quem Cirola Episcopus Arianus quinquaginta aureis conduxerat ut cæcum se simularet, euique visum se restituere, ad suæ veritatem Religionis comprobandam gloriabatur. Hunc Deus cæcitate percussit, a qua liberatus est S. Eugenii beneficio, eum Catholicam de Sanctissima Trinitate fidem esset professus. Fœlix Albium, * Galliæ civitas quæ S. Eugenium exulem suscepit, in qua & obiit illustris Confessor. Ad cujus sepulchrum frequentia ibi patrari miracula testatur Gregorius Turonensis. Qui in eo erravit, quod Hunnericum, seu ut ipse vocat, Honoricum Trasamundi fecerit successorem: & rursus, quod S. Eugenii secessum in Gallias, ad tempus persecutionis sub Hunnerico excitatæ, referat, qui nonnisi sub Trasamundo contigit, teste Victore Tunonensi.

Ejusdem miraculi meminit S. Gregorius Magnus lib. 2. Dialogor. c. 32. ubi & unum ex illis, qui confessionis gloriam fornicatione fœdavit, dono Miraculi privatum scribit.

Testes sunt ejusdem miraculi Marcellinus Comes in Chronico, & Æneas Gazæus in Theophrasto.

* Albi.

CAPUT II.

De Pontificibus qui Romanam & universalem Ecclesiam rexerunt Sæculo V.

AD annum usque quadringentesimum secundum, Romæ sedit Anastasius Pontifex, qui pontificatus ejus quintus fuit, per mensem unum & dies tredecim inchoatus. Hunc S. Hieronymus Epistola 16. *Virum insignem* vocat, *quem diu Roma habere non meruit, ne orbis caput sub tali Episcopo truncaretur: immo idcirco raptus atque translatus est, ne semel latam sententiam precibus suis flectere conaretur &c.*

ARTICULUS I.

De Innocentio I.

ANastasio successit Innocentius, Albanus. Quo Pontifice, Carthaginense & Milevitanum contra Pelagianos Concilia in Africa celebrata sunt. Hic Pelagium & Cœlestium damnavit, teste S. Prospero in libro contra Collatorem, & Gennadio in Catalogo Virorum Illustrium. S. Chrysostomi in Synodo ad Quercum inique damnati suscepit appellationem, & in ipsum male gesta rescidit. Antiochenæ pacem communionemque reddidit Ecclesiæ supplicante Alexandro Sedis illius Patriarcha. Qui ut id beneficii mereretur, eos, qui ab Evagrio Paulini successore ordinati fuerant, recepit: ac S. Chrysostomi nomen in sacra Dypticha restituit. (Ex Innocentio I. Epist. 17. ad Alexandrum Antiochenum.) Ejusdem gratiæ particeps fuit Acacius Beroeusis unus ex S. Chrysostomi hostibus & persecutoribus infensissimis, cui literas communicatorias, quas ille supplex rogaverat, Innocentius I. concessit, sed eas direxit ad Alexandrum Antiochenum, qui eas non traderet Acacio, nisi exploratum haberet, ipsum odium omne in S. Chrysostomi memoriam deposuisse, ipsiusque venerandum nomen in Ecclesiæ Tabulas restituisse. (Ex Innocentio I. Epist. 19.) Apud eumdem pro Attico Constantinopolitano Episcopo sequester accessit Maximianus in Macedonia Episcopus. Sed cum Atticus ipse ad Pontificem nullas Epistolas, nullasve preces misisset, nihil promovit. Tandem cum ipse Legatos misisset ad Innocentium, & S. Chrysostomi nomen Ecclesiæ Tabulis adscripsisset, in Communionem susceptus est. (Ex Innocentio I. Epist. 21. & ex Theodoreto lib. 5. cap. 34.)

Falsum est quod Innocentius I. Arcadium & Eudoxiam excommunicaverit, ob procuratam S. Joannis Chrysostomi depositionem, & ejus exilium; quod asserit Cardinalis historicus *, epistolis Innocentii ad Arcadium, & Arcadii ad Innocentium fretus, quas Glycas & Nicephorus referunt. Nam harum Epistolarum suppositio inde probatur evidentissime, quod ante tres annos obierat Eudoxia, quo tempore grando insolitæ magnitudinis Constantinopoli decidit. (Ex Socrate, Sozomeno, Marcellino, Zosimo, & Fastis Græcis.) Hujus, aliarumque non absimilium fabularum Author Georgius Solitarius.

Innocentius I. Arcadium & Eudoxiam non excommunicavit.

* Baronius.

Decretales Epistolas Innocentii I. ad Decentium Eugubinum, ad Victricium Rothomagensem, ad Exuperium Tolosanum, ad Felicem Nucerianum, Ecclesiasticæ disciplinæ testes locupletissimas esse perspicuum est. In ea quam ad Decentium scripsit, decernit, 1. Pacem in Synaxibus dandam non esse ante confecta Mysteria. 2. Fidelium offerentium nomina non esse ad altare recitanda, donec eorum oblationes Sacerdos precibus suis commendaverit. 3. Baptizatos a solis Episcopis consignari. 4. Sabbaticum jejunium observandum. 5. Fermentum quod per Urbis Titulos mittebatur Dominicis diebus, non esse ad Parochias agrorum mittendum; quia longe portanda non sunt Sacramenta. Quod de Eucharistia intelligendum, tum ob Sacramenti nomen, tum quod Eulogias longe deferri nullum erat incommodum. 6. Energumenis non imponendam manum nisi a presbytero, aut Clericis, quibus id Episcopi authoritate demandatum fuerit. 7. Pœnitentes non esse reconciliandos nisi V. Feria in Cœna Domini, nisi intervenerit ægritudo. 8. Extremæ Unctionis Presbyteros ministros esse, adeoque & Episcopos jure potiori. Oleo sancto perungi posse Fideles ægrotantes, secundum verba S. Jacobi in Epistola sua Canonica, c. 5. Istud Sacramentum Pœnitentibus non tribui, sicut nec alia Sacramenta, secundum Romanæ Ecclesiæ disciplinam.

Epistolæ Innocentii I. ad Decentium Synopsis.

In Epistola ad Victricium, statuit 1. ordinandum non esse Episcopum ab uno Episcopo; nec absque consensu Metropolitani. 2. Ad Clerum non esse admittendos, qui post baptismum sæcularis militiæ cingulum acceperint. 3. Caussas Clericorum, tam superioris, quam inferioris ordinis ab Episcopis Provinciæ judicari, secundum Nicænos Canones, *Sine præjudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, cui in omnibus caussis debet reverentia custodiri.* 4. Viduarum maritos arcendos a Clero. Non referre an ante, vel post baptismum nupserint; *Quia in baptismo crimina dimittuntur, non acceptæ uxoris consortium relaxatur.* 6. Bigamos ordinandos non esse, etiam si ante baptismum uxorem duxerint. 7. Alienum clericum non ordinandum, nec recipiendum qui ab alio Episcopo fuerit ejectus. 8. A Novatianis, vel Donatistis ad Ecclesiam redeuntes per manus tantum impositionem suscipiendos: subjiciendos vero Pœnitentiæ, qui ab Ecclesia Catholica ad illos deficientes, fuerint rebaptizati. 9. Legem cœlibatus sacerdotum & diacono-

Epistolæ Innocentii I. ad Victricium Synopsis.

rum confirmat. 10. Propositi sui tenaces, & monasticæ disciplinæ observatores esse jubet monachos qui ad Clerum promoventur. 11. Curiales ordinari vetat ne revocentur ab Imperatore; indeque molestia Ecclesiæ ereetur. 12. Virgines ritu solemni a sacerdote velatas, si nupserint, vel corruptæ fuerint, non esse admittendas ad pœnitentiam, nisi is cui se junxerant, de sæculo recesserit. 13. Quæ in proposito virginali semper manere promiserant, licet velatæ non sint, initarum nuptiarum crimen eluere debere publica pœnitentia: quia sponsio earum a Deo tenebatur. Tunc votum solemne virginitatis, impedimentum dirimens contractum matrimonium nondum fuisse videtur: cum Innocentius Virginum illarum nuptias irritas non decernat, nec ab iis jubeat separari, quibus nupserant.

Synopsis Epistolæ Innocentii I. ad Exuperium.

In Epistola ad Exuperium, 1. Clericos incontinentes, Sacerdotes, inquam, & Diaconos, omni honore Ecclesiastico privandos decernit: & sanctissimam cœlibatus legem a Siricio decessore ipsi positam confirmat. 2. Disciplinam circa eos, qui in extremo vitæ pœnitentiam simul & reconciliationem Communionis exposcunt, observandam statuit. 3. Nulli pœnitentiæ obnoxios decernit, qui post baptismum Magistratus gesserunt, publica exercuerunt judicia & capitalem dixere sententiam; quod a Deo hæ Potestates constitutæ sint. 4. Respondet quæstioni, cur adulteræ mulieres frequentius addicantur pœnitentiæ, quam viri adulteri. Ait, Christianam religionem adulterium pariter in utroque sexu condemnare, sed mulieres non facile viros suos adulterii accusare, & non habere latentia peccata vindictam; viros autem mulieres adulteras ad sacerdotes liberius deferre; ideoque ipsis, prodito earum crimine, Communionem denegari. 5. Declarat eos, qui preces, id est, supplices libellos dictant in caussa criminali, quibus mors reorum postulatur, immunes esse a crimine, quia Principes hujusmodi supplicibus libellis non annuunt, nisi caussa cognita, & negotii examen ad Judices remittunt, qui secundum leges animadvertunt in reos. 6. Viros, aut mulieres, quæ interveniente repudio aliud ineunt conjugium, reas adulterii esse docet, atque a fidelium communione abstinendas decernit. 7. Librorum canonicorum indicem describit, eosque ab Ecclesia receptos velut sacros & divinos testatur & pronuntiat: quem indicem cum legent Calviniani, & Lutherani, se ab Ecclesiæ veteris sensu & fide, quoad numerum librorum Canonicorum, agnoscant alienos: non enim Innocentius sententiam solum suam exponit, sed Ecclesiæ doctrinam & traditionem ab Apostolis ad sua tempora derivatam, & in Ecclesia Romana conservatam.

Synopsis Epistola Innocentii I. ad Episcopos Macedoniæ.

Epistola Innocentii I. ad Macedoniæ Episcopos numero 22. clericos ab hæreticis ordinatos clericatus honore, & dignitatis suæ privilegiis frui vetat: non autem irritas ordinationes illas declarat, ut quidam inde colligunt. *Cum nos*, inquit, *dicamus ab hæreticis ordinatos vulneratum per illam manus impositionem habere caput, ubi vulnus infixum est, medicina est adhibenda, ut possit recipere sanitatem. Quæ sanitas post vulnus secuta, sine cicatrice esse non poterit: atque ubi pœnitentiæ remedium necessarium est, illic ordinationis honorem locum habere non posse decernimus. Nam si* [*ut legitur*] * *Quod tetigerit immundum, immundum erit; quomodo id ei tribuetur quod munditia ac puritas consuevit accipere? Sed e contrario asseritur, eum qui honorem amisit, honorem dare non posse; nec illum aliquid accepisse, quia nihil in dante erat, quod ille posset accipere .... Certe qui non habuit, dare non potuit, damnationem utique, quam habuit, per pravam manus impositionem dedit: & qui particeps effectus est damnato, quomodo debeat honorem accipere, invenire non possum.* Quod amisit hæreticus, dare non potest: at honorem dumtaxat amisit, non characterem. Dare igitur characterem potest, non honorem. Ad hæc, subjiciebantur pœnitentiæ, ex Ecclesiæ legibus, qui hæreticorum se communione polluerant, & Ordines ab ipsis susceperant: at pœnitentes a Clero arcebantur, & ad laicam detrudebantur communionem, secundum Ecclesiæ disciplinam. *Nostra vero lex est Ecclesiæ* (inquit Innocentius capit. 4.) *venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati sunt, per manus impositionem, laicam tantum tribuere communionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem vel exiguum subrogare.* Cap. 5. ait ordinatos a Bonoso, quondam ad honores & ministeria ordinum suorum receptos Anysii & consacerdotum Decreto, sed dispensatione id factum, ne cum hæretico ordinatore remanerent, ac fieret non mediocre scandalum. *Quod autem pro remedio ac necessitate temporis statutum est, primitus non fuisse. Et cessante necessitate, cessare pariter debere quod urgebat: quia aliud est ordo legitimus, alia usurpatio, quam ad præsens fieri tempus impellit.* Eos itaque, qui ad Bonosum jam damnatum transierunt, atque ab eo sunt ordinati, non oportuisse ordinationis Ecclesiasticæ suscipere dignitatem. *Ad summam, qui nihil a Bonoso acceperant, reos esse usurpatæ dignitatis, qui conficiendorum Sacramentorum sibi vendicaverunt authoritatem: atque id se putaverunt esse, quod de his nulla fuerat regulari ratione concessum.*

Ordinationes ab Hæreticis factas, irritas non declarat Innocentius I.

*Num. 19.

Ordinatos a Bonoso ante ejus damnationem, recipiendos cum Ordinibus suis decernit.

Epistola 21. ad *Martianum* Episcopum Naresitanum, narrat se antea scripsisse ad eumdem *Martianum* & nonnullos alios Episcopos, & constituisse ut Clerici *Qui se ante damnationem Bonosi asserebant ab eodem tam presbyteros quam diaconos ordinatos, ut si relicto, atque damnato ejus errore vellent Ecclesiæ copulari, libenter reciperentur: ne forte qui essent digni recuperanda salutis, in eodem errore deperirent.* Germanus autem presbyter, & Lupentinus Diaconus, a Bonoso ante damnationem ordinati, apud Innocentium suo & aliorum nomine conqueruntur se ideo Episcopo suo invisos esse, quod vellet eos iterum ordinari, ut Rusticius quidam, qui iterata ordinatione presbyteratum ab eo susceperat. Pontifex præcedens decretum suum confirmat, & eos qui ordinati fuerant a Bonoso ante ejus damnationem, recipiendos esse decernit cum ordinibus suis, sine nova Ordinatione. *Nunc etiam admonendam duximus Fraternitatem tuam, ut si vere constat aliquos ante damnationem Bonosi ab eodem ordinatos, postea voluisse vel nunc velle reverti, eos recipiendos esse censemus;* ad functiones utique & honores Ordinum, ad quos non recipiebantur, qui a Bonoso post ejus damnationem fuerant ordinati.

Quo sensu Innocentius I. solum baptisma in Hæreticis ratum esse pronuntiat, non autem ordinationes ab eis factas.

Epistola 18. Arianorum & hæreticorum cæterorum Ordinationes improbat, non quod in iis non agnoscat Sacramenti veritatem, substantiam ordinis & characterem; sed quod nullum jus habeant ad Sacra ministeria, & ordinum functiones, honores, privilegia; & quod Spiritum Sanctum & gratiam dare non possint. Solum baptisma in iis ratum esse pronuntiat, quod baptizati quidem ab Hæreticis ex Fidelium ordine ad Catechumenorum Classes non redigerentur, nec Fidelium communione & privilegiis privarentur: ab illis vero ordinati suorum Ordinum honoribus & privilegiis carerent, & ad Communionem Laicam dumtaxat admitterentur. *Arianos*, inquit, *cæterasque hujusmodi pestes, quia eorum Laicos conversos ad Dominum, sub imagine pœnitentiæ ac Sancti Spiritus sanctificatione per manus impositionem suscipimus, non videtur Clericos eorum cum Sacerdotii aut ministerii cujuspiam suscipi debere dignitate; quoniam quibus solum Baptisma ratum esse permittimus, quod utique in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti perficitur, nec Spiritum sanctum eos habere ex illo baptismate illisque Mysteriis arbitramur: quoniam cum a Catholica Fide eorum Authores desciscerent, perfectionem Spiritus quam acceperant, amiserunt. Nec dare ejus plenitudinem possunt, quæ maxime in Ordinationibus operatur, quam per impietatis suæ perfidiam admiserunt. Quomodo fieri potest ut profanos eorum Sacerdotes, dignos Christi honoribus arbitremur, quorum Laicos imperfectos, ut dixi, ad Sancti Spiritus percipiendam gratiam cum pœnitentiæ imagine recipiamus;* Scripta est Epistola ad Alexandrum Episcopum Antiochenum.

Innocentio I. Epistola ad Synodum Toletanam.

Sub Innocentio I. Pontificatu celebrata est Toleti in Hispania Synodus, ad quam Decretalem Epistolam dedit, ut collapsæ in Hispaniis disciplinæ mederetur præsertimque vitiis Ordinationum, in quibus Canones impune violabantur. Ex his patet, Innocentium I. ut Occidentis Patriarcham, & Ecclesiæ universæ Pastorem, executionem Canonum Hispanis Episcopis imperasse.

Sub

Collatio Carthaginensis.

Sub eodem habita est celebris illa Collatio Carthaginensis cum Donatistis, anno 411. de qua superiori sæculo actum a nobis est, in Historia Schismatis Donatistarum.

Innocentii I. obitus.

Baronius emendatur.

Obiit Innocentius I. anno Christi 417. Pontificatus sui 17. 4. Idus Martii, non 5. Kal. Augusti, ut scribit Cardinalis Baronius: qui refellitur ex Epistola Paschasini Lilybetani Episcopi ad S. Leonem ita scribentis: *Tempore recordationis Domini mei prædecessoris vestri Zosimi, anno Consulatus Honorii Augusti XI. & Constantii II. tunc enim cum declinaretur, ne 19. Kal. Maji dies Pascha teneretur, celebratum est die octavo Kal. Aprilis.* Hic character est anni 417. Eo igitur anno jam sedebat Zosimus tempore Paschatis: adeoque Innocentii sessio ad diem usque 28. Julii perperam a Baronio prorogatur. Sed & antiquissima Martyrologia S. Innocentii obitum 4. Idus Martii consignant. Martyrologium S. Hieronymi, Tomo 4. Spicilegii editum, aliud venerandæ antiquitatis editum ab Holstenio cum Actis SS. Martyrum Felicitatis & Perpetuæ: Bedæ item & Adonis Martyrologia, S. Innocentii Papæ depositionem Romæ IV. Idus Martii adscribunt. Ejus quidem memoria in Martyrologio Romano ad diem 28. Julii celebris: sed inde non sequitur quod ea die obierit, ad quam ejus translata est festivitas, quod forte anniversaria sit Translationis ipsius reliquiarum a Sergio II. in titulum Equitii factæ. Liber *de Vitis Romanorum Pontificum*, Baronii Chronologiæ favet: sed postponendam illius authoritatem censemus antiquioribus & certioribus monumentis.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 12. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Falsum est Innocentium I. Arcadium & Eudoxiam excommunicasse.*

R. Hujus facti falsitatem nemo jam Eruditus non agnoscit, cum Innocentii primi literas, quibus hujus Excommunicationis superstructum figmentum est, suppositias esse constet. Mera facti quæstio est.

ARTICULUS II.

De Zosimo.

CUM Romana Sedes quinque dumtaxat diebus post Innocentii I. mortem vacasset, electus est ejus in locum Zosimus, natione Græcus. Is Pelagianorum fraudibus initio circumventus, dolis eorum per Africanos Patres subinde patefactis, ipsos anathemate confixit, missisque ad totius orbis Ecclesias encyclicis de Hæreseos & Hæreticorum damnatione literis, ipsos penitus prostravit. Sub ejus, uti & sub successorum, scilicet Bonifacii I. & Cœlestini I. Pontificatu, controversia de Appellationibus ad Romanam Sedem, Africanam Ecclesiam cum Romana commisit. Qua de controversia relege quæ superiori sæculo diximus in Dissertatione de jure Appellationum ad Canones Sardicenses. Arelatensem Ecclesiam novis auxit privilegiis Zosimus. Non solum enim Metropoliticam Dignitatem in Viennensi Provincia, & jus Ordinationum ipsi confirmavit, verum etiam in Narbonensem utramque, potestatem ipsi concessit amplissimam: illudque privilegium, ob S. Trophimi reverentiam, conferre se significavit, qui ab Apostolica Sede Arelatem Summus Antistes primum directus est, ex cujus fonte Gallia deinde universa fidei rivulos accepit. Edixit etiam, ut Clericorum nemo ex quavis Galliarum Provincia, Romam absque Arelatensis Episcopi literis proficisceretur, Epist. 5. *ad universos Episcopos per Gallias & septem Provincias constitutos* data. Quam Epistolam Zosimo temere abjudicavit Joannes Launojus; cujus objectiunculis respondimus Dissertat. 17. in Histor. Eccl. sæculi I. Quas etiam valide exsufflavit Vir Doctissimus P. Quesnellus in Dissertat. Apologet. pro S. Hilario Arelatensi, cap. 6. Proculum Massiliensem, & Hilarium Narbonensem, Ordinationes Episcoporum absque Episcopi Arelatensis assensu sibi vindicantes compressit, Epistolis 6. 7. 8. & 9. Sed certior factus de Synodi Taurinensis Decreto, quo lis Viennensem inter & Arelatensem Episcopum, de Ordinationum jure, composita fuerat, suam adversus Viennensem Ecclesiam sententiam revocavit, ac Synodi illius statutum confirmavit, scilicet ut uterque Episcopus viciniores sibi intra Provinciam civitates vindicaret, donec caussa plenius ab Apostolica Sede discussa fuisset. Id constat ex Epistola ipsius ad Simplicium Viennensem Archiepiscopum, quam edidit Baronius in Appendice ad Tom. V. Annalium.

Zosimo tribuit liber Pontificalis, quod licentiam benedicendi per singulas Parochias Cerei Paschalis concesserit. Quod non ita intelligendum monet Cardinalis Historicus, quasi Cerei Paschalis usum primus instituerit, quem antiquiorem esse ex Prudentio discimus: sed quod antea in majoribus dumtaxat Basilicis benediceretur & accenderetur.

Constituisse etiam dicitur Zosimus, eodem in libro, ut Diaconi lævas tectas haberent de palla linostima; ubi forte legendum, linostema, id est, ex lino & lana contexta: quæ, ut ait Isidorus *lib.* 19. *Originum*, *cap.* 22. dicta est linostima, quia in stamine linum, in trama lanam habet. Nomine autem hujus pallæ intelligenda est Stola Diaconalis, quam Diaconi in humero sinistro deferunt ad differentiam Sacerdotalis a collo ante pectus pendentis. Sed Concilii Laodiceni tempore jam invaluerat stolæ usus, eaque Diaconi utebantur in sacris Ministeriis, ut colligitur ex cap. 22. & 23. quibus Subdiaconis & Lectoribus prohibetur, ne Orariis utantur. Obiit Zosimus die 26. Decembris anno 418. cum annum unum, menses novem, & dies octo Pontificatus numerasset.

ARTICULUS III.

De Bonifacio I.

POst obitum Zosimi, Eulalius Pontificiam Sedem, & Lateranensem Basilicam invasit: Bonifacius Presbyter canonice a majori Clericorum parte Pontifex electus est. Eulalio favit impense Symmachus, Urbis Præfectus, Honoriumque Imperatorem falsis Relationibus decepit, quas describit Cardinalis Historicus ad annum 418. & 419. sed supplici Romani Cleri libello, de Bonifacii legitima electione certior factus Honorius, utramque partem, Ravennam ad se vocavit, Synodum indixit Episcoporum, qui neutri suffragati fuissent, quæ de electione judicaret: Achilleum Spoletinum Episcopum, qui Pontificis vices in Sacris gereret Paschatis tempore, Romam direxit. Africanos Episcopos ad Synodum Spoletinam invitavit Honorius. Privatæ Epistolæ ad S. Augustinum & sex alios Episcopos, & ad Aurelium datæ, non sunt Honorii, ut Baronius putavit. In una quippe hæc leguntur: *Sed quamvis Sacra Domini germani mei Augusti Principis ad Italiæ Synodum evocans authoritas non negligenda provenerit, socianda specialiter etiam Serenitatis nostræ scripta judicamus.* Ait Baronius, Honorium, per germanum suum Constantium intelligere, cui, ob res præclare gestas adversus Tyrannos, sororem suam Gallam Placidiam dedit uxorem. At lapsus est Annalium Parens. Anno enim 419. quo illa data est Epistola, Constantius nondum erat ab Honorio in consortium Imperii adscitus, & Augusti nomine exornatus. Scriptæ sunt itaque hæ Epistolæ ab ipsa Placidia Honorii sorore, atque uxore Constantii Comitis & Patricii, quæ *Germanum suum Augustum Principem* appellat, id est, Honorium Imperatorem fratrem suum, cujus erat, oborto schismate, Episcopos ad Synodum vocare, ut Ecclesiæ & Reipublicæ paci consuleretur; non vero Constantii privati adhuc Viri.

Cardinalis Baronius emendatur.

Interim dum Synodus pararetur, Eulalio pariter ac Bonifacio prohibitum est, ne Urbem ingrederentur, ad vitandos tumultus, quos ipsorum præsentia excitasset. Regis mandatis non paruit Eulalius. Urbem namque ingressus, seditioni faces subministravit. Quam ob causam Honorii Edicto Symmacho

V. P.

V. P. suggerente, pulsus Eulalius, & Romam Bonifacius revocatus est, ipsique confirmata Sedes Pontificia, quam legitima electione adeptus fuerat, & singulari moderatione fuerat promeritus. Ista patent ex Symmachi Relationibus, & Honorii Rescriptis. Statim atque sedit pacifice Bonifacius, egit apud Honorium, ut Ecclesiæ paci in futurum prospiceret, ne Schismate novo post suum obitum, conciderettur. Sanctissimi Pontificis votis annuit religiosus Imperator: edixitque, si duo per ambitum electi fuissent, nullum ex his fore Pontificem: *Sed illum solum in Sede Apostolica permansurum, quem ex numero Clericorum, nova ordinatione, divinum judicium, & universitatis consensus elegisset.*

Schisma ob damnatam a Zosimo Pelagii ac Cœlestii Hæresim ab oltionum Deo permissum, effutiebant Pelagiani; quam S. Augustinus refellit calumniam lib. 6. contra Julianum, cap. 12. prolato exemplo Schismatis Damasum inter & Ursicioum oborti, cum nondum Pelagiana Hæresis erupisset. Pelagianos adversus Bonifacium Romæ stetisse, scripsit Baronius. Nec mirum, cum ipsum Hæresi suæ infensissimum, & Fidei propugnatorem acerrimum nossent. De quo S. Prosper in libro adversus Collatorem scribit: *Sanctæ memoriæ Bonifacius piissimorum Imperatorum Catholica devotione gaudebat, & contra inimicos gratiæ Dei, non solum Apostolicis, sed etiam Regiis utebatur Edictis. Et quando idem, cum esset doctissimus, adversus libros Pelagianorum Beati Augustini Episcopi responsa poscebat.*

Narbonensis Ecclesiæ jura, a Zosimo imminuta, restituit Bonifacius, & Patroclum Arelatensem, qui Lutubensi * Ecclesiæ ad Narbonensem Provinciam spectanti, Episcopum ordinaverat, coercuit, Nicænorum Canonum executionem imperans, quibus statutum erat, ut singulis Provinciis proprius Metropolitanus præesset. (Ex Epist. 3. Bonifacii I. ad Hilarium Narbonensem.)

Lodeve.

Maximum Valentinæ civitatis Episcopum, illius Ecclesiæ Clerici, variorum criminum, & Manichææ præsertim Hæreseos reum ad Bonifacium I. detuleruot, ad quem majores caussas ex Ecclesiæ disciplina referendas noverant. Major autem caussa erat, ubi de violata Fide agebatur. Pontifex hujus negotii cognitionem septem Provinciarum Episcopis demandavit: *Decrevimus*, inquit, *vestrum debere intra Provinciam esse judicium, & congregari Synodum ante diem Kalendarum Novembrium, &c.* (Epist. 2. ad Episcopos Galliæ.) Ex quibus perspicuum est, jam tunc Gallicanorum Episcoporum caussas, in partibus judicatas fuisse, & a Synodis Gallicanis, jure tamen Relationis ad Sedem Apostolicam servato; ad quam ab ipsis Conciliis Nationalibus poterat appellari. Obiit Bonifacius anno 423. Pontificatus sui 5. 25. Octobris.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 23. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc propositionem velut meam notant: *Ad Papam causæ majores non pertinent jure judicii, sed Relationis.*

R. Hæc propositio non est mea: *Gallicanorum Episcoporum causas* Zosimi temporibus *jam tunc in partibus judicatas fuisse* scripsi, *& a Synodis Gallicanis jure tamen Relationis ad Sedem Apostolicam servato; ad quam ab ipsis Conciliis Nationalibus poterat appellari.* Potestatem sommam judicandi causas majores in Romano Pontifice agnosco, causas Fidei, & dubiæ Disciplinæ causas & quæstiones difficiles. Agnosco in Christi vicario potestatem judicandi causas Episcoporum ad Apostolicam Sedem per appellationem delatas, secundum Canones Sardicenses, & Ecclesiæ Disciplinam: sed primam hujosmodi causarum cognitionem ad Synodos Provinciales aut Nationales pertinere, & in partibus institui debere ac ferri judicium, non mea tantum, sed Sacræ Facoltatis Parisiensis & Ecclesiæ Gallicanæ sententia est. Inter Articulos scilicet Facultatis Theologicæ Pariensis anno millesimo sexcentesimo sexagesimo tertio editos quartus est; *Eam non probare nec probasse umquam propositiones ullas Christianissimi Regis Authoritati, aut germanis Ecclesiæ Gallicanæ Libertatibus, & receptis in Regno Canonibus contrarias, verbi gratia, quod Summus Pontifex deponere possit Episcopos adversus eosdem Canones.* Quos articulos *Ludovicus Magnus* Rex Christianissimus Edicto solemni inscribi jussit in Curiis omnibus Supremis Regni & Parlamentis.

Nota.

Supervacaneum hic esset adnotare, quæ fuerit Ecclesiæ disciplina in episcoporum causis cognoscendis, quæque esse deberet ex novo Concordatorum jure, eum de his omnibus videri possint quæ dixi in Animadversionibus de Papæ potestate in causis episcoporum post dissertationem 4. sæculi 1.

ARTICULUS IV.

De Cœlestino I.

Bonifacio pacifica electione subrogatus fuit Cœlestinus, Prisci Romani Civis filius. Sub ejus Pontificatu emersit Nestorii Hæresis, cujus ad damnationem Cyrillo Alexandrino vices suas demandavit, quas etiam gessit in Synodo Ephesina Œcumenica: in qua Cœlestini Epistola maxima reverentia excepta est, ejusque, velut gravissimi præjudicii, in sententia adversus Nestorium lata, est habita ratio. Pelagianos etiam damnavit & Massilienses Semipelagianos, post S. Augustini obitum Catholicis de Prædestinatione & Gratia dogmatibus, simul, & S. Doctoris nomini obstrepentes compressit, quem debitis exornavit laudibus. [*Epistola 1. ad Episcopos Galliæ.*]

Statuit morientibus denegandam non esse Pœnitentiam. Decrevit ut unaquæque Provincia suo contenta esset Metropolitano, Bonifacii Constitutum circa Narbonensem & Arelatensem Ecclesiam confirmans. Nullum invitis Episcopum dari, & absque Cleri, plebisque consensu consecrari. Vacantis Ecclesiæ Clericos, extraneis, in sacris electionibus, anteponi. Nullum ex Laicis, nullum digamum, nullum viduæ maritum, ordinari præcepit, factasque hujusmodi personarum Ordinationes, illegitimas pronuotiavit. Massiliensis Episcopi, qui unius e suis Coepiscopis interfectori gratulatus fuisse dicebatur causam Gallicanis Episcopis, quod juris erat, delegavit judicandam Epistola 2. ad Episcopos Provinciæ Viennensis, & Narbonensis. Præclaræ sunt Cœlestini I. regulæ Epist. 3. ad Episcopos Apuliæ & Calabriæ datæ: *Nulli Sacerdotum suos liceat Canones ignorare; nec quidquam facere, quod Patrum possit regulis obviare. Docendus est populus, non sequendus.*

Novatianis Ecclesias, quas Romæ habebant, ademit Cœlestinus I. & Rusticulam eorum Episcopum clam in privatis ædibus plebem colligere compulsit, teste Socrate lib. 7. cap. 11. qui propterea Romanos Episcopos carpit Novatianarum partiom Scriptor, & Episcopatum Romaoum, perinde atque Alexandrinum, ultra Sacerdotii fines progressum, jam olim in dominationem degenerasse, falsissime scribit. Obiit Cœlestinus I. anno Chr. 432. v. Idus Aprilis Pontificatus sui 9.

ARTICULUS V.

De Sixto III.

Cœlestino I. successit illustris Romanæ Ecclesiæ Presbyter Sixtus, qui ante annos 14. sub Zosimo primus in Pelagianos anathema pronuntiaverat, ad quem S. Augustinus Epistolam 105. scripsit adversus ipsorum errores. Sub ejus Pootificatu, anno Christi 433. pax Cyrillum Alexandrinum inter & Joannem Antiochenum, ac Orientales Episcopos inita est de qua & de Nestorii damnatione, Pontifex gratulatorias ad ipsos Epistolas dedit. Eodem anno vertente, ab Anicio Basso Exconsule, turpi calumnia exagitatus dicitur Sixtus, quod scilicet stupro se polluisset: congregatumque fertur ab ipso

Con-

Historia de accusatione & purgatione Sixti III. Synodus hac in causa habita, & ipsius Sixti Epistola ad Orientales, supposita sunt.

Concilium, in quo se purgavent, Clero, Senatu, Imperatore præsentibus. Quæ circumferuntur hujus Synodi Acta, styli squallore & barbariæ, falsa consignatione Consulum, aliisque immanibus anachronismis, suppositionem suam satis produnt. Probus Marcianus damnati in illa Synodo dicuntur, Valentiniano & Anatolio Coss. 6. Kal. Septemb. id est anno Christi 440. cum Sixtus, 5. Kal. Aprilis ejusdem anni obiisset. Nec majus isti Historiæ robur accedit ex Epistola Sixti ad Orientales Episcopos, quam pariter supposititiam esse & meram farraginem, ex sententiis Concilii Toletani VIII. Felicis III. Gregorii M. Adriani I. Codicum Theodosiani & Justinianæi, Aniani Interpretis, & Sixti Pithagoræi, constat ex ipsius hisce cum monumentis collatione. Magna pars illius Epistolæ ex III. Pseudo-Fabiani. consuta est. Falsa etiam nota Consulatus. Florentius enim cum Valentiniano nullus Consul. Immanis est & styli a veris Sixti III. Epistolis, quarum una ad Cyrillum, altera ad Joannem Antiochenum data legitur, dissimilitudo. Quamobrem cum nullum prætetea sit aliud monumentum, quo hæcce Historia de Sixti III. accusatione & purgatione asferatur, nisi libri Pontificalis authoritas, quæ magni non est ponderis, hanc valde suspectam habeo.

Acta de Synodali accusatione & purgatione Polychronii Episcopi Hierosolymit. pseudepigrapha.

Acta *De Synodali accusatione & expurgatione Polychronii Episcopi Hierosolymitani*; quæ Romæ habita dicuntur sub Pontificatu Sixti III. pseudepigrapha sunt: quamvis a Nicolao I. in Epistola ad Michaelem Imperatorem, & a B. Patro Damiani in Epist. ad Henricum Ravennatem laudentur. Falsa enim Consulatus nota. Nullus tunc temporis in sede Hierosolymitana Polychronius Episcopus, sed Juvenalis. Obsessio Hierosolymorum hac tempestate, mera fabula.

Julianum Pelagianum, qui ad Eclanensem Episcopatum, ex quo fuerat olim dejectus, & in Romanæ Ecclesiæ communionem, simulata Pœnitentia irrepere tentabat, rejecit Sixtus, ut testatur Prosper in *Chronico* ad Consulatum Theodosii XVII. & Festi.

Basilicam S. Mariæ Majoris restauravit, exornavitque. Obiit sanctissimus Pontifex anno Christi 440. 5. Kalendas Aprilis: qua die celebris in Martyrologiis ejus recolitur memoria. Quæ sub ejus nomine circumferuntur Opuscula, nempe liber *De divitiis*, alter *De castitate*, & Epistola *De malis Doctoribus*, ipsi ab eruditis abjudicantur, & viri alicujus Pelagiani fœtus agnoscuntur. Annum, cum ad superos abiit, numerabat Pontificatus octavum. Hunc laudat S. Leo Serm. 82. in Natali VII. Fratrum Machabæorum. *Magnificus structor parietum*, inquit, *sed magnificentior ædificator animarum, ultra ævi sui terminos opera pietatis extendens: ut utilitatibus institutionum ejus, etiam, in ipso frueretur devota posteritas, & habitando quod condidit, & faciendo quod docuit.*

Opuscula Sixto III. supposita.

Ejus elogium.

ARTICULUS VI.

De S. Leone Magno.

S. SIxto in Sede Pontificia successit Leo, patria Romanus, Ecclesiæque Romanæ Archidiaconus, qui & Cœlestino, & ipsi Sixto primarius fuerat in Ecclesiæ rebus Administer. Roma aberat, cum renunciatus est Pontifex, ut Aetium, Albinumque Romani exercitus Duces in Galliis dissidentes reconciliaret. Statim atque in Pontificali specula positus est, plebem sibi commissam, non vitæ solum exemplo excitare, sed proprii etiam oris officio erudire est aggressus. Quod tamen primus e Romanis Episcopis non præstitit. Sermonem enim Liberii Papæ describit S. Ambrosius lib. 3. *De Virginibus*, habitumque esse tradit in Basilica S. Petri, die Natalis Dominici, ad ipsius Ambrosii sororem Marcellinam, quæ tunc virginitatem cum aliis nonnullis profitebatur. Adeoque falsum est quod scribit Sozomenus lib. 7. cap. 19. *In eadem urbe* (Roma) *nec Episcopus nec alius quisquam, in Ecclesia populum docet.*

Manichæos insectatus est S. Leo, habitoque Romæ Conventu, anno 443. multa eorum flagitia palam facta sunt, sacrilegæque religionis ritus, Episcopi, Sacerdotes, loca in quibus vetitos cœtus agebant, detecta. Multi hortatu S. Leonis ejurata hæresi, pœnitentiæ legibus subjecti sunt. Alii Principum Edictis in exilium deturbati. Epistolam etiam scripsit ad Episcopos Italiæ contra Manichæos, anno 444. quæ & per Provincias ad omnes Episcopos missa est. VIII. legitur in editione P. Quenelli. Adversus Pelagianos decertavit, maximeque adversus eorum hoc tempore principem Julianum, ut testatur Author libri *De Promissionibus & Prædictionibus Dei*, cap. ultimo. Cujus etiam rei testis est Epistola * S. Leonis ad Septimum Altini Episcopum. Rescripsit etiam contra Pelagianos ad Aquilajensem Metropolitanum *, eumque monuit ut Synodum Provincialem contra reviviscentem hæresim cogeret, neminemque ex Pelagianis admitteret in Ecclesiam, nisi prius hæresim solemni subscriptione damnasset. Lege Photium in *Biblioth. Cod.* 54. Priscillianistarum Sectam in Hispania grassantem contrivit, data ad Turribium Asturicensem Episcopum Epistola, quæ in editione Quenelli XV. est.

Epist. 7.

Epist. 6.

Gravius fuit S. Leoni adversus hæresim Eutychianam bellum, atque diuturnius. Asserta fuerat a Dioscoro & ejus partiariis in prædatoria Synodo Ephesina: cujus Acta S. Leo reprobavit, Flavianique, & Theodoreti, inique depositorum suscepit appellationem. Concilio Chalcedonensi præfuit per Legatos, in eoque summo Patrum consensu recepta est celeberrima ipsius ad Flavianum Epistola contra impiam hæresim, velut oraculum S. Petri per Leonem loquentis. Anatolii ambitui restitit, Nicænorum Canonum se professus executorem, quorum connivere violationi, summum arbitratus est nefas. Collapsam variis in locis restituit disciplinam. Data ad Episcopos Campaniæ, Piceni & Thusciæ Epistola, anno 443. servos fieri vetuit Sacerdotes, aliosque promoveri, nisi qui & natalium, & morum nobilitate vigerent; nec non viduarum maritos, & digamos. Jussit demum animadverti in Clericos qui usuras exercerent. (Epist. 3.)

Cum Dorus Benaventanus Episcopus recens ordinato Presbytero locum superiorem iis, qui antiquitate meritisque præstabant, tribuisset, ipsum Episcopum vehementer increpuit S. Leo, arguitque prævaricationis, juvenem superbiæ, Presbyteros qui ipsi jure & loco sponte cesserant, ut Episcopo placerent, projectæ adulationis. Jussitque ut in eo quisque ordine & loco permaneret, quem ipsi Ordinationis suæ tempus adscripserat, exceptis iis qui deformi & ignava subjectione jure suo cesserant, quos inter omnes Presbyteros Ecclesiæ ultimos sedere jubet. Quibus & se pro Sedis Apostolicæ pietate parcere significat, quia privari Sacerdotio merentur. (Epist. 17.)

Epistola S. Leonis ad Rusticum Narbonensem Episcopum Synopsis.

A variis consultus Episcopis, Decretales ad eorum consulta rescripsit Epistolas, sapientia, eruditione, & studio in disciplinam Ecclesiasticam conspicuas. Consuluit ipsum Rusticus Episc. Narbonensis circa Sacramenta Baptismi, Ordinis, Pœnitentiæ, & Matrimonii, Clericorum continentiam, Virginum consecrationem, & alia hujusmodi ad mores & regimen Ecclesiæ pertinentia. Ad XIX. Inquisitionum ejus capita Responsa dedit, ex quibus discimus, baptizandos absque conditione parvulos de quibus nescitur an sint baptizati: *Quia quod non ostenditur gestum, ratio non sinit ut videatur iteratum*. Eos qui in ægritudine pœnitentiam accipiunt, & cum revaluerint, agere eam nolunt, deserendos non esse: *Quia nemo desperandus est dum in hoc corpore constitutus est. Nonnumquam enim, quod diffidentia ætatis differtur, consilio maturiore perficitur*. Pœnitentes in foro litigare posse: *Quia aliud est debita juste reposcere, aliud propria perfectionis amore, contemnere*. Melius tamen facturos, si Ecclesiasticum præ forensi judicio expetant. *Utilius esse pœnitenti dispendia pati, quam periculis negotiationis obstringi: quia difficile est, inter ementis vendentisque commercium, non intervenire peccatum. Puellas quæ, non coactæ parentum imperio, sed spontaneo judicio, Virginitatis propositum atque habitum susceperunt, prævaricari, si nuptias eligant: etiamsi consecratio non accesserit*. (Epist. 21.)

Con-

Eiusdem Epistolæ Decretales ad Theodorum Forojuliensem, ad Nicetam Aquilejensem, & ad Neonam Ravennatem Episcopos.

Consultus etiam est a Theodoro Forojuliensi * in Galliis Episcopo, de Pœnitentiæ disciplina. Cui respondit: Indulgentiam Dei nisi supplicationibus Sacerdotum non posse obtineri. Peccatoribus per Pœnitentiæ actiones eluenda esse delicta, ut deinde ad communionem admittantur. Iis vero, quos instans periculum, aut morbi vis premit, non denegandam reconciliationem, si petierint, aut petiisse antea, circumstantium Fidelium testimonio, comprobentur. Consultus etiam est a Niceta Aquilejensi, & a Neona Ravennate Episcopis, circa quædam capita Quæstionum, quas Attilana vastitas Italicis regionibus illata pepererat. Quibus respondit Epistolis 129. & 135. Mulieres quædam viris in captivitatem adductis, eos aut morte absumptos, aut in posterum a reditu prohibendos ratæ, viduitatis impatientes, aliis viris nupserant. Viris inopinato reversis, pro thalamis certabatur, dubitabaturque uter potior maritus esset. Respondit S. Leo Nicetæ Aquilejensi, juxta Christi sententiam, *Quod Deus conjunxit, homo non separet, Legitimarum fœdera nuptiarum esse redintegranda, omnique studio procurandum, ut recipiat unusquisque quod proprium est. Omittendum esse, & inculpabile judicandum, quod necessitas intulit, & restituendum quod fides poscit.* Mulieres, quæ ita posteriorum virorum amore sunt captæ, ut ad priores redire noluerint, esse Communione privandas.

* De Frejus.

Orta inter SS. Leonem & Hilarium Arelatensem Episcoporum contentio.

Inter Sanctos Leonem, Hilariumque Arelatensem orta contentio est anno 445. cui causam dedit Chelidonii Episcopi depositio ab Hilario facta, ejusdemque restitutio in Sedem a S. Leone. Hac de contentione dicemus inferius, cum de Synodo Romana in caussa Hilarii Arelatensis sermo erit. Iratus Hilario S. Leo, quod Judicio Romanæ Synodi non stetisset, Arelatensem Ecclesiam suis exuit privilegiis, juraque Metropolis in Viennensem transtulit: sed mortuo Hilario, extinctam cum ipso iram Pontificis rati Episcopi Provinciæ Arelatensis, libellum supplicem pro Ravennio ejus successore ad ipsum miserunt, restituique suo Metropolitano jura suæ Ecclesiæ poposcerunt. Prudenter litem composuit S. Leo, Viennensi Metropoli quatuor Ecclesias attribuens, Valentiam, Tarentasiam, Genevam, & Gratianopolim; reliquas Arelatensi subjecit Ecclesiæ, cui reddita quodammodo sua jura nec tamen Viennensis Ecclesia omni honore privata est. Hanc autem suæ ordinationis adducit rationem S. Leo, quod auditis allegationibus utriusque partis Clericorum, Viennensem & Arelatensem civitates ita semper intra eamdem Provinciam claras fuisse repererit, *Ut quarumdam caussarum alterna ratione, nunc illa in Ecclesiasticis privilegiis, nunc ista præcesserit; cum tamen eisdem commune jus quondam fuisse a Gentibus proderetur.*

Non Ecclesiæ solum, sed Reipublicæ saluti prospexit S. Leo. Cum enim Attila Romæ immineret, S. Pontifex a Valentiniano rogatus, ad ipsum perrexit, verbis demulsit ferocem animum, iram fregit eloquentia, pacem recipere persuasit, & discedere ex Italia compulit, ut Prosper in Chronico testatur & Jornandes de rebus Geticis cap. 42. Genserico Regi Wandalorum Urbem improviso aggredienti ingredientique occurrit, ipsumque pluribus allocutus, obtinuit ut igne & ferro, quo civitatem delere parabat, abstineret, sola direptione contentus. Tres præterea primarias Basilicas, a direptione defendit S. Pontifex. Nam cum resarciendis damnis, post cladem, animum adjiceret, argentea & magni ponderis vasa olim tribus Basilicis, Constantinianæ, S. Petri, & Sancti Pauli, a Constantino data, conflari jussit, & per Titulos Urbis distribui, ut habet liber Pontificum. Qui & complures Basilicas ejus pietate & solicitudine ædificatas, instauratasque memorat.

Tempus obitus S. Leonis.

Diem clausit extremum S. Leo tertio Kalendas Novembris, anno Christi 461. Pontificatus sui 21. Id contra vulgarem opinionem probat invictissime P. Quenellius ex Hilari electione, qui Leoni subrogatus est mense Novembri istius anni, ut colligitur ex Concilio Romano anno Christi 465. celebrato, die 15. Kal. Novemb. ab Episcopis in anniversaria Assumptionis ipsius festivitate congregatis, ut scribit ille ad Ascanium. Præterea, in veteri Kalendario, quod ex Cod. MS. Corbejensi in lucem edidit D. Lucas Dacherius Tomo decimo sui Spicilegii, quodque anno 826. exaratum gravibus conjecturis ductus existimat, ita legimus. III. Kalend. (Novembris) *Depositio Sancti Leonis Papæ*. Nullum autem Leonem alium eo tempore mortuum legimus, nec fas est de alio Leone, quam de Primo interpretari, quæcumque sine addito dicuntur de aliquo Leone Pontifice in Tabulis Ecclesiasticis. Hanc Epocham confirmat, quod cum dubitare non possimus quin mense Novembri successor S. Leoni datus sit, nec probabile sit per pacatissima illa Ecclesiæ Romanæ tempora diu post mortem Pontificis dilatam fuisse electionem Successoris: pene certum eo ipso apparet, intra mensem Octobrem coercendam esse S. Leonis mortem (inquit P. Quenellius) cujus Dissertationem *de Vita & rebus gestis S. Leonis Magni* legat qui de tanto Pontifice plura nosse cupiet.

Nota.

SI aliquis præ manibus habeat illam S. Leonis Operum editionem, quam adornavit infelix Paschasius Quesnellus, caute legat quæ de tanto Pontifice dicit, maxime in causa Chelidonii: neque legere omittat quæ adnotabo post articulum octavum capitis quinti, dum de Concilio Romano in causa Hilarii Arelatensis sermo erit.

ARTICULUS VII.

De Hilaro.

S. LEoni Successor datus est Hilarus, ejus quondam ad Synodum Ephesinam II. quæ Dioscori Tyrannide prædatoria evasit, Legatus; anno Christi 461. 2. Idus Novembris, ut scribit Marianus Scotus. Curam Apostolicam variis, quæ Gallicanos Episcopos inter emerserant, controversiis componendis impendit. Auxianius Aquensium Episcopus & secundæ Narbonensis Metropolita, jus Metropoliticum in Provinciam Alpium Maritimarum ab Hilaro per obreptionem impetraverat, quod in suæ dignitatis imminutionem factum Ingenuus Ebredunensis Episcopus, *Alpium Maritimarum Provinciæ Metropolitani semper honore subnixus*, apud Sedem Apostolicam conquestus est. Caussæ cognitionem Leontio, Verano, & Victurο Gallicanis Episcopis Pontifex demandavit. Statuitque interim ut Cemelenensis civitas, * & Nicæense * Castellum uni Episcopo subessent, juxta Decessoris sui Decretum, misso in irritum Auxanii facto, qui in istarum civitatum altera Episcopum ordinaverat: decernensque ut Metropolitani quique finibus suis contenti essent: nullaque ratio haberetur illorum quæ ab Apostolica Sede contra Canones per obreptionem essent impetrata. *Nam licet*, inquit, *& hoc etiam quod a nobis est elicitum, censeatur infirmum, quia & ipsum insinuatum est exequi noluisse qui meruit; tamen ne odio vel gratia moveamur, quæ in caussarum disceptationibus esse non debet; ita vestræ Charitati cognitionem adnexæ querimoniæ delegamus, ut nihil adversum venerandos Canones, nihil contra sanctæ memoriæ Decessoris mei judicium valeat, quidquid obreptum nobis esse constiteris. Nolumus namque Ecclesiarum privilegia, quæ semper sunt servanda, confundi: nec in alterius Provinciæ Sacerdotis, alterum jus habere permittimus: quia per hoc non minus in sanctarum Traditionum delinquitur sanctiones, quam in injuriam ipsius Domini prosilitur; cujus expectatio fructus nostri Ministerii, non in latitudine regionum, sed in acquisitione ponitur animarum. Habeat itaque Pontificium Frater & Coepiscopus noster Ingenuus Provinciæ suæ, de cujus dudum ab Apostolica Sede est illicita cessione culpatus*, &c. (Epist. 4.)

* Camelione.

* Nice.

Hilarus Papa nullam rationem haberi vult eorum quæ ab Apostolica Sede per obreptionem contra Canones impetrantur.

Hermis Episcopi Gallicani, qui Biterrensibus * Ordinatus Antistes, nec ab iis susceptus, in Ecclesiæ Narbonensis Episcopatum irrepserat, ambitum temerarium severa animadversione castigavit Hilarus. Ipsum enim ita permisit Narbonensi Ecclesiæ præsidere, ut nullas Ordinationes celebrare posset in Provincia Narbonensi, earum celebrandarum jure ad Constan-

* Bezieris.

Uzès.

stantium Ucetica * Ecclesiæ Episcopum translato, & post mortem Constantii, ad antiquiorem Provinciæ Antistitem, donec Hermes obiisset. Post ejus enim obitum, Narbonensi Ecclesiæ jus Ordinationum restitui decrevit. Restaurandæ vero Disciplinæ cum medium convenientius nullum intelligeret, quam frequentium Conciliorum celebrationem, ea per annos singulos in Ecclesia Gallicana, ex quibus possent Provinciis, congregari præcepit, hancque sollicitudinem demandavit Leontio Arelatensi Episcopo: ita tamen ut *In dirimendis gravioribus caussis, & quæ illic non possent terminari, Apostolicæ Sedis sententia consuleretur.* Vetuit etiam ne, absque Metropolitani literis, quisquam extra Provinciam discederet; quas si, propter simultatem, non posset impetrare, Arelatensis Episcopus cum duobus aliis Metropolitanis, repulsæ caussas expenderet. Ad Gallicanos denique Episcopos querelam Leontii Arelatensis Episcopi audiendam judicandamque remisit, qua suæ Diœceseos Parochias quasdam ab Hilario Decessore suo in alios translatas, Ecclesiæ suæ restitui a Pontifice petierat. Hæc constant ex Epist. 8. Hilari data ad Episcopos Provinciarum Viennensis, Lugdunensis, Narbonensis I. & II. & Alpium Penninarum, an. Chr. 463. III. Nonas Decembris.

Dies.

Per id tempus accidit, ut Mamertus Viennensis Episcopus Diensi * Ecclesiæ, quæ ad Arelatensis Episcopi Diœcesim pertinebat, Episcopum ordinaret. Tam grave vulnus Canonibus illatum ut accepit Hilarus, Gallicanorum Episcoporum Synodo, quæ hujus caussæ examen susceperat, referente, Mamertum a Verano Venciensi * Episcopo moneri jussit, ut ab Ordinationibus indebitis sub honoris sui privilegiorum periculo in posterum abstineret. Eum vero qui Diensibus fuerat a Mamerto Episcopus ordinatus, Leontii Arelatensis, a quo rite consecrari debuerat, arbitrio præcepit confirmari. Hoc in Decreto Hilari videre est ardentissimum ejus studium vigilantiamque singularem in procuranda per totam Ecclesiam, & maxime per Diœceses Patriarchatui suo subditas, Canonum executione, ac eorumdem transgressione vindicanda. II. Eximia ejus prudentia suspicienda est ac lenitas, cujus rationem reddit his verbis: *Verum ad Ecclesiarum quietem tanta transgressionis vulnera, memores Apostolicæ sapientiæ, curari volumus ante fomentis, ut corporis nostri membrum forte sanandum in integritatem pristinam per mitiora medicamenta revocetur, nec credatur negligi, quod interim non monetur abscindi. Pravis medendi semper austeritatis est lenitas, nec omnis ferre statim culpa compescitur, aut inexplorato, vel quod facile prodesse possit, offertur. Nunc enim temporis opportunitas, nunc languentis necessitas, nunc Medicinæ ipsius & modus est quærendus, & qualitas, ut omnis per sapientiam facta in vitiis reprimendis solicitudo, curantis gaudeat reparatione quod salvat, nec careat moderatione quod resecat.* (Ex Hilaro Epist. 11.) III. Mamertum virum alioqui sanctissimum, humani aliquid passum esse, & peccasse revera contra Canones, & contra S. Leonis Constituta, qui quatuor dumtaxat civitates Viennensi Metropolitæ addixerat, cæteras vero, e quibus erat Diensis, restituerat Arelatensi.

De Vences.

Hilari Apostolica moderatio & prudentia.

Præclara pro sacro Regimine regula.

Reformandis etiam abusibus, qui in Ecclesiis Hispaniarum irrepserant, navavit operam Hilarus Papa, illicitas & præter Canones factas Episcoporum Ordinationes improbans ac rescindens, præcipiensque ut Irenæus, quem Nundinarius Barcinonensis Episc. successorem sibi designaverat, consentientibus Provinciæ Tarraconensis Episcopis ab ea removeretur Ecclesia, aliusque Barcinonensis Ecclesiæ Clero eligeretur ac ordinaretur Antistes. Hujusmodi namque resignationes Episcopatuum, vel Successorum designationes, pessimi esse exempli noverat Pontifex oculatissimus, & *in injuriam Dei redundare, a quo specialiter Sacerdotalium est gratia dignitatum.* Unde quamvis Provinciæ Episcopi, & Ascanius Metropolitanus Irenæo suffragarentur, ipsumque Optimates & plebs postulassent, meritisque & morum integritate insignis esset: (ut constat ex Epistola II. Hispanorum Episcoporum ad Hilarum.) nihilominus eum ab Ecclesiæ Barcinonensis regimine excludi voluit: *Ne* (inquit) *Episcopalis honor hæreditarium jus putetur, quod nobis sola Dei nostri benignitate confertur.* Id autem ex Romanæ Synodi Sententia rescripsit Hilarus Epistola 2. ad Ascanium.

Silvanus Calaguræ in eadem Provincia Tarraconensi Episcopus, Presbyterum alienum proprio Episcopo superordinaverat, id est, eo vivente consecraverat in eadem Ecclesia. Factum insolens ad Sedem Apostolicam detulerunt Hispani Antistites, quod Calaguræ & vicinarum civitatum Optimates apud Romanum Pontificem excusarunt. Violatorum Canonum veniam Silvano concessit Hilarus, ut & aliis Episcopis de ipso conquestis, quoniam nonnulli Episcopos absque Metropolitani consensu quibusdam civitatibus ordinaverant, *Quoniam*, inquit, *quidquid ab alterutra parte est indicatum, omni videmus perversitate confusum, temporum necessitate perspecta, hac ratione decernimus ad veniam pertinere quod gestum est, ut nihil deinceps contra præceptum B. Apostoli, nihil contra Nicænorum Canonum constitutum tentetur.* (Epist. 2. Hilari ad Ascanium, cap. 1.)

Hispanorum Episcoporum observantia erga Sedem Apostolicam quam religiosa fuerit, hæc eorum ad Hilarum scripta demonstrant: *Etsi extaret necessitas Ecclesiasticæ disciplinæ, expetendum revera nobis fuerat illud Privilegium Sedis vestræ, quo susceptis regni clavibus post Resurrectionem Salvatoris, per totum orbem Beatissimi Petri singularis prædicatio universorum illuminationi prospexit; cujus Vicarii principatus sicut eminet, ita metuendus est ab omnibus & amandus. Proinde Deum in vobis penitus adorantes, ad fidem recurrimus Apostolico ore laudatam, inde responsum quærentes, unde nihil errore, nihil præsumptione, sed Pontificali totum deliberatione præcipitur.* Ideo autem Silvani caussam ad Romanum Pontificem detulerunt, quia Schismatis caussa erat, & Pontificii Primatus præcipua pars est, ecclesiæ unitatem sartam tectam servare. *Proinde*, inquiunt, *quia his præsumptionibus quæ unitatem dividunt, quæ Schisma faciunt, velociter debet occurri: quæsumus Sedem vestram, ut quid super hac parte observare velitis, Apostolicis affatibus instruamur.*

Hispanorum Episcoporum de Romani Pontificis primatu præclaræ sententiæ, & in Sedem Apostolicam observantia.

Sedis Apostolicæ Principatus metuendus omnibus & amandus.

Anthemio Imperatori, Hæreticorum Sectis Conventiculorum libertatem concedere volenti, Apostolica restitit constantia Hilarus, eumque compulit, ut in Basilica S. Petri, interposito juramento, id se nequaquam facturum polliceretur. (Ex Gelasii Papæ Epistola ad Dardaniæ Episcopos.)

Obiit Hilarus anno Christi 467. Pontificatus sui anno 7. quarto Idus Septembris. Qua die ejus memoria Ecclesiæ Fastis adscripta est.

ARTICULUS VIII.

De Simplicio.

Hilaro successit Simplicius Tiburtinus: qui Orientalibus Ecclesiis, quibus Hæretici Pseudoepiscopi per hæc tempora incubabant, authoritate Apostolica succurrit. Timotheum Ælurum, & Petrum Moggum, Alexandrinam infestantes Ecclesiam, & Petrum Fullonem Antiochenæ Sedis invasorem, damnavit, plurimisque Epistolis Acacii vigilantiam, & Zenonis Imperatoris religionem, ad illarum Ecclesiarum liberationem, ad expulsionem hæreticorum, ad Catholicorum Antistitum patrocinium excitavit: sed irrito conatu: quia uterque Hæreticis Pseudoepiscopis favit, Sanctissimi Pontificis admonitionibus insuperhabitis. Dispensationem concessit, seu veniam infractorum Canonum, in Ordinatione Antiocheni Episcopi Stephani Junioris, qui contra tenorem Nicænorum Canonum, & antiquos mores, Constantinopoli fuerat ordinatus, cum Antiochiæ ab Orientalis Diœceseos Synodo ordinari debuisset. Eam autem dispensationem concessit Pontifex, rogante Zenone Imperatore, ea lege, ut usurpata ab Acacio Antiocheni Consecratio Antistitis, non traheretur in exemplum, & Canones in posterum servarentur, quod effecturum se juravit Zeno Augustus. (Ex Epist. 14. Simplicii.)

Obiit Simplicius anno Christi 483. Pontificatus sui 16. mense Martio ineunte.

Rogationum institutio seu instauratio a S. Mamerto.

Sub ejus Pontificatu institutæ sunt, vel potius instauratæ, & in religiosiorem observantiam restitutæ a S. Mamerco, sive Mamerto, Rogationes triduanæ ante Ascensionem, anno 474. quas Arverni primum, subinde universæ Galliarum Ecclesiæ ritu solemni frequentarunt, postea tandem Ecclesia suscepit universa. De his legenda Alcimi Aviti Viennensis Episcopi Homilia, Gregorius Turonensis lib. 2. Historiæ Francorum, & ante hos Sidonius Apollinaris Mamerco familiaris lib. 7. Epist. 1. his verbis ad eum scribens: *Rumor est Gothos in Romanum solum castra movisse. Huic semper irruptioni nos miseri Arverni janua sumus.... Sed animositati nostræ non nos aut ambustam murorum faciem, aut putrem sudium cratem, aut propugnacula vigilum trita pectoribus confidimus opitulatura: solo tamen invictarum te authore Rogationum palpamur auxilio, quibus inchoandis, instituendisque populus Arvernus, etsi non effectu pari, affectu certe non impari cœpit initiari; & ob hoc circumfusis necdum terga dat terroribus. Non enim latet nostram sciscitationem primis temporibus harumce Supplicationum institutarum, Civitas cœlitus tibi credita, per cujusmodi prodigiorum terriculamenta vacuabatur. Nam modo scenæ mœnium publicorum crebris terræ motibus concutiebantur: nunc ignes sæpe flammosi caducas culminum cristas superjecto favillarum monte tumulabant: nunc stupenda foro cubilia collocabant audacium pavenda mansuetudo cervorum: cum tu inter ista, discessu primorum, popularium que, statu Urbis exinanito, ad nova celer veterum Ninivitarum exempla decurristi, ne divinæ admonitioni tua quoque desperatio conviciaretur. Et vere jam de Deo tu minime poteras absque peccato, post virtutum experimenta diffidere. Nam cum vice quadam civitas conflagrare cœpisset; fides tua in illo ardore plus caluit: & cum in conspectu pavidæ plebis, abjectu solo tui corporis ignis recussus in tergum, fugitivis flexibus sinuaretur, miraculo terribili, novo, inusitato, adfuit flamma cedere per reverentiam, cui sentire defuit per naturam. Primum igitur & his paucis nostri Ordinis Viris indicis jejunia, interdicis flagitia, supplicia prædicis, remedia promittis..... Cujus confestim sequax humilis turba consilii, majoribus quoque suis fuit incitamento, quos cum non piguisset fugere, redire non puduit. Qua devotione placatus, pectorum inspector Deus, facit esse obsecrationem vestram vobis saluti, cæteris invitationi, utrisque præsidio. Denique illic deinceps non fuere vel damna calamitati, vel ostenta formidini.* Et lib. 5. Epist. 14. ad Aprum, Rogationes ante S. Mamercum fuisse indicat; sed non ita solemnes, nec tanta pietate observatas. *Quidquid illud est*, inquit, *quod vel otio, vel negotio vacas, in Urbem tamen, ni fallimur, Rogationum contemplatione revocaberis: quarum nobis solemnitatem primus Mamercus Pater & Pontifex reverentissimo exemplo, utilissimo experimento invenit, instituit, invexit. Erant quidem prius [quod salva fidei pace sit dictum] vaga, tepentes, infrequentesque, ut sic dixerim, oscitabunda Supplicationes, quæ sæpe interpellantium prandiorum obicibus hebetabantur, maxime aut imbres, aut serenitatem deprecaturæ, ad quas, ut nihil amplius dicam, figulo pariter atque hortulano non oportuit convenire. In his autem quas supra fatus Summus Sacerdos nobis & protulit pariter & contulit, jejunatur, oratur, psallitur, fletur. Ad hæc te Festa, cervicum humiliatarum & sternacium civium suspiriosa contubernia, peto, &c.*

De hac Rogationum observantia Concilium Aurelianense I. anno 511. celebratum, cap. 27. sic decernit: *Rogationes, id est Litanias ante Ascensionem Domini, ab omnibus Ecclesiis placuit celebrari; ita ut præmissum Triduanum jejunium in Dominicæ Ascensionis festivitate solvatur: per quod triduum servi & ancillæ ab omni opere relaxentur, quo magis plebs universa conveniat. Quo triduo omnes abstineant, & Quadragesimalibus cibis utantur.* Et cap. 28. *Clerici vero qui ad hoc opus sanctum adesse contempserint, secundum arbitrium Episcopi Ecclesiæ suscipiant disciplinam.*

ARTICULUS IX.

De Felice II.

IN Simplicii locum subrogatus est Felix II. Romanus Presbyter, S. Gregorii Magni atavus, qui Synodo Romæ collecta, Petrum Moggum Alexandrinum Pseudoepiscopum, Petrum Fullonem Antiochenæ pervasorem Ecclesiæ, & his pestibus communicantem Acacium Constantinopolitanum Episcopum, anathemate contrivit, anno Christi 484. (Ex Epistola 6. Felicis ad Acacium, nona ad Zenonem Imper. X. ad Clerum & Plebem Constantinop. XII. ad eumdem Imperatorem, ex Breviculo Historiæ Eutychianæ, & ex Liberato in Breviario, cap. 18.) Vitalem & Misenum Episcopos, quos Constantinopolim ad res fidei contra Hæreticos promovendas, & ad coercendum Acacium miserat, prævaricationis convictos, ab officio & communione suspendit. (Ex iisdem.) Zenonis rejecit Henoticon, seu Conciliatorium Edictum: parumque religiosum Principem ad officium revocare, & ad fidei tuitionem accendere, gravissimis literis conatus est. Decretalem ad universos Episcopos, sed præcipue ad Africanos, Epistolam dedit, Pœnitentiæ, iis qui se ab Arianis rebaptizari grassante Hunnerici persecutione permiserant, imponendæ regulas continentem. (Epist. 7.) Data est ex Synodo Romana, anno Christi 487. Inter Cœlites receptus est Felix II. anno Christi 492. Pontificatus sui 9. 5. Kalend. Martias, quo die ipsius memoria in Romano Martyrologio consignatur. Tarsillæ Virgini pronepti suæ post obitum conspicuus, eam ad regnum cœleste vocavit. (Ex Gregorio M. Homilia 38. in Evangelia, & lib. 4. Dialogorum cap. 16.)

ARTICULUS X.

De Gelasio I.

S. FElici II. successit Gelasius I. ex Africa oriundus. Acacii a Decessore suo damnati, & extra communionem Ecclesiæ defuncti memoriam execratus est; nec Euphemium Constantinopolitanum Episcopum, virum licet imprimis Catholicum, & alios Orientis Antistites Communionis honoribus donare voluit, nisi Acacii nomen ex Dyptichis expungerent. (Epist. 1. ad Euphemium, 14. ad Episcopos Dardaniæ, & 15. ad Episcopos Orientales.) Pelagianam Hæresim in Dalmatia & Piceno reviviscentem damnavit, confutavit, extinxit. (Ex Epist. 5. & 6. ejusdem ad Honorium Dalmatiæ Episcopum, & 7. ad omnes Episcopos per Picenum.) Edito Tractatu, quem de anathematis vinculo inscripsit, probare aggressus est Acta Chalcedonensis Concilii ea tantum rata, quæ Sedes Apostolica probaverat: justa esse quæ in Acacium statuta erant, & Petrum Moggum a Sede tantum Apostolica absolvi potuisse. Misenum Episcopum a Felice Decessore suo anathemate confixum, & Sedis Apostolicæ misericordiam, atque communionem flagitantem, causa ejus in Romana Synodo anno 495. discussa, absolvit. Gentilitiam Lupercalium superstitionem Romæ sustulit, & Andromachum Senatorem, aliosque Romanos, qui superstitiosam illam observationem aboleri ægre ferebant, edito egregio Tractatu confutavit. Objiciebant illi, Pontifices Gelasii Decessores, viros sanctissimos, istum morem non sustulisse. Respondet ille: *Multa sunt quæ a singulis Pontificibus diverso tempore sublata sunt noxia, vel abjecta. Non enim simul omnes in corpore curat medicina languores, sed quod periculosius conspicit imminere; ne aut materia corporis non sufficiat Medicinæ, aut pro conditione mortali simul omnia non possit avertere. Quare quale sit unde agis: si bonum est, si divinum, si salubre; merito quandocumque tolli non debuit: si nec salubre, nec divinum; causandum sibi magis est cur tardius auferatur quod superstitiosum constat & vanum, quod certe Christianæ professioni non convenire manifestum est.* Librorum Cano-

Gelasius Lupercalium superstitionem sustulit.

Præclara sacri Regiminis Regula.

Non omnes simul tolli possunt abusus & pravæ consuetudines, sed sensim tollenda sunt.

nonicorum, Ecclesiasticorum, & Apocryphorum Indicem in Synodo LXX. Episcoporum, anno 494. celebrata edidisse vulgo creditur, solemnique Decreto declarasse, qui Libri ab Ecclesia ut sacri & divini, cum Veteris, tum Novi Testamenti reciperentur: quorum Opera Patrum reciperet ad Fidem Catholicis dogmatibus faciendam: quos denique libros ut apocryphos haberet, nulliusque authoritatis. Sed istud Decretum alteri tribuendum Viri quidam Eruditi contendunt.

Persuasum fuit Gelasio, Romanum Pontificem Canones præ cæteris Episcopis exequi debere. Qua de re ad Episcopos Dardaniæ ita scripsit: *Confidimus, quod nullus jam veraciter Christianus ignoret, uniuscujusque Synodi Constitutum, quod universalis Ecclesiæ probavit assensus, non aliquam magis exequi Sedem præ cæteris oportere, quam primam &c.* Epistolam ad Anastasium Imperatorem gravissimam & elegantissimam scripsit, qua ipsum ad damnandum Acacii nomen, ad restituendam Ecclesiæ pacem, ad parendum Sedi Apostolicæ hortatus est, ea quæ debetur Imperatori reverentia: ea quæ Pontificem decet libertate. In ea Regiæ & Pontificiæ potestatis divisos a Deo limites egregie explicat. Collapsam ut restauraret disciplinam, Decretalem ad Episcopos per Lucaniam, Brutios, & Siciliam constitutos Epistolam scripsit: qua irregulares esse pronuntiavit servos, illiteratos, aliqua parte corporis imminutos, qui seipsos absciderunt, crimine aliquo implicatos, energumenos, aliisve passionibus obnoxios, bigamos viduarum maritos, Curiales, Pœnitentiæ publicæ addictos, quos omnes removit a Clero. Constituta secundum Canones interstitia in conferendis Ordinibus observari sanxit, de iis dispensans ex parte cum Monachis ad Clerum promovendis in Ecclesiis quæ Ministris erant destitutæ: diutius probari eorum vitam, qui ex Laicis in Clerum adleguntur: cessante necessitate, servandos Canones; nec ullum dispensationi amplius esse locum. Sacras ordinationes statis temporibus celebrandas. Superiorum Ordinum usurpare munia, Presbyteros & Diaconos non debere: illos nec Chrisma conficere, nec baptizatos consignare, nec præsente Episcopo, actionem quamvis sacram facere injussos: nec Subdiaconos, vel Acolythos ordinare: istos vero absque Episcopi, vel Presbyteri licentia baptizare, Corpus Christi porrigere, in Presbyterio residere non posse. Baptismum extra Pascha & Pentecostem administrari vetuit, nisi ægris. Sacris Virginibus velamen, nisi die Epiphaniæ, Dominica in Albis, aut in Apostolorum Natalitiis, dari prohibuit, iis exceptis, quæ in mortis discrimine positæ fuerint; cum quibus, si qui incesta sacrilegaque fœdera misceant, arcendos a Communione, & Pœnitentiæ addicendos. Viduas nusquam velandas edixit. In Clericos, qui propriis Ecclesiis absque caussa relictis, ad alias transierint, secundum Canones animadvertendum. Ecclesias, vel Oratoria, absque Sedis Apostolicæ mandatis non esse memoratis in regionibus consecranda: maxime ut caveatur abusus quorumdam Episcoporum invectus audacia, qui sub quorumvis defunctorum nomine Basilicas dedicabant. Mulieres sacris Altaribus ministrare vetuit: Clericos negotiationibus inhonestis, turpibusque lucris vacare. Simoniace ordinatos, & Ordinatores, a sacris ministeriis amovendos decrevit, Ecclesiasticos redditus quatuor in partes distribuendos, quarum una Episcopo, Clericis altera, tertia pauperibus, quarta templorum fabricæ cedat. (Ex Epistola 9. Gelasii.) Sub Gelasii Pontificatu contigit celebris Apparitio S. Michaelis Archangeli in Gargano Monte, anno Christi 493. Obiit laudatissimus Pontifex anno Christi 496. Pontificatus sui 5. 11. Kalend. Decembris.

Decretalis Epistolæ Gelasii ad Episcopos per Lucaniam, Brutios, & Siciliam constitutos, Synopsis.

Celebrat Gelasii laudes Dionysius Exiguus in Epistola ad Julianum Presbyterum, in qua ejusdem Pontificis doctrinam, pietatem, & exantlatos pro Catholica fide labores eximie commendat. Habetur hæc Epistola in calce prioris partis Collectionis Romanæ Holstenii.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

DE apocryphorum Librorum decreto, quod Gelasio tribuitur, pauca hic P. Alexander, cujus ego silentium fusiori aliquanto scriptione suppleo. Num Gelasio tribuendum sit ancipites versantur eruditi. Ambiguitatis caussam suffecerunt MSS. codices, quorum alii Damasi, alii Gelasii nomen, alii Hormisdæ præferunt. Variant etiam in re ipsa; nam apud alios sacrorum Librorum canonem offendas; in aliis vero deest. Quod ex Vaticano codice sæculi VIII. dedit Cl. Fontaninus canone SS. Bibliorum mancum est; quo etiam canone destruitur alterum ex cod. Lucensi ejusdem sæculi a me prolatum suppl. Conc. To. I. pag. 355. ambo vero Gelasio inscribuntur. Vicissim ejusdem ætatis codex alter Jurensis decretum cum canone sacrorum Librorum, Chiffletio suppeditavit & Liberio tribuit. Denique vetustissimus ille Dionysii Exigui codex, quem Dacherius communicavit cum Baluzio, Damasi nomen præferebat. Ab hoc tamen postremo pontifice, quale nunc legitur, decretum alienum esse plura demonstrant: conciliorum Ephesini & Chalcedonensis mentio, quorum utrumque Damaso recentius est. Ita & pontificum post Damasum duorum Cœlestini, nempe & Leonis nomina hic legas; ac denique, scriptores quidam Damasi ætatem nequaquam attingunt, ut Cyrillus, Sedulius, Juvencus. Hac igitur lectione rejecta, supersunt Gelasius, Hormisdasque ex quibus ut alter præ altero eligatur nulla probabilis ratio suggerit; nisi forte una ei sit consensus plerorumque vetustissimorum codicum in Gelasio. Videriot tamen eruditi num dissidio huic conciliando hæc mea valuerit conjectura. Suspicor hoc ipsum decretum plures succedentes pontifices adoptasse; reformatum tamen adjectumque prout singuli opportunum judicabant. Id forte potissimum ab Hormisda præstitum qui & Gelasiano catalogo canonem SS. Bibliorum adiiciendum, censuit. Hinc natum Hormisdæ nomen & voluminum sacrorum recensio. Unum ergo idemque decretum potuit & Gelasianum dici ab authore suo & Hormisdæ præfixo titulo adscribi.

ARTICULUS XI.

De Anastasio II.

POst Gelasii obitum, Anastasius, gente Romanus Ecclesiæ administrationem suscepit. Missis ad Anastasium Imperatorem Legatis, viam aperuit ad Orientalis Ecclesiæ cum Romana reconciliationem, si unius Acacii nomen inter Constantinopolitanos Præsules taceretur. De eo scribit Libri Pontificalis Author, multos Clericos ejus Communionem ejurasse, quod inconsultis Episcopis & Clero, Photino Tessalonicensis Ecclesiæ Diacono communicasset, qui communionis Acacii retinentissimus erat; & quod Acacium clandestinis consiliis revocare decrevisset. Quam ob caussam divinitus percussus est. Sed hanc fabulam diserte refellit Annalium Ecclesiasticorum Parens. Clodoveo Christianissimorum primo Regum, susceptam recens Christi Fidem ac Baptismum, data ad eum Epistola Anastasius gratulatus est. (Extat Tom. 5. Spicilegii.) Obiit anno 498. 16. Kalend. Decembris, secundo Pontificatus.

ARTICULUS XII.

De Symmachi initiis.

CUm Festus quidam Romanus Senator, Constantinopolim, ob quædam Reipublicæ negotia a Theodorico Rege missus, clam Anastasio Imperatori pollicitus esset, effecturum se, ut Henotico Zenonis Romanus Pontifex Anastasius subscriberet, & Romam redux defunctum reperisset Pontificem, curas impen-

dit omnes ut eligeretur, a quo Edictum illud subscribendum sperare posset. Multis igitur pecunia corruptis, Symmacho legitimis suffragiis electo, Laurentium opposuit Antipapam. Quo ex schismare cædes in Urbe, grassationesque factæ, Senatu, ac Civibus varia in studia distractis. Quæ perturbatio solidos tres annos duravit. (Ex Theodoro Lectore, libro x.) Vires addidit Schismati Paschasius Diaconus Ecclesiæ Romanæ sanctissimus, quem excusavit ignorantia, ut pertinaciorem Laurentianis partibus ad obitum usque adhæsionem Purgatoriis pœnis expiaret. (Ex S. Gregorio M. lib. 4. Dialogor. cap. 4.) Electionis controversæ discrepatio, ex Odoacris Lege, qua Romani Pontificis electionem sine consensu Regis ratam esse vetuerat, ad Theodoricum, penes quam tunc Romæ rerum summa erat, delata est. Theodoricus Symmachum prius ordinatum, & pluribus electum suffragiis comperiens, secundum ipsum Sententiam dixit. Ita compressum ad tempus incendium est, quod paulo post vehementius exarsit, ut sequentis initio Sæculi videbimus.

Synodus Romana sub Symmacho ad præcludendam Schismatibus viam.

Symmachus anno Christi 499. Pontificatus sui I. Italiæ Episcopos Romam ad Synodum convocavit, quæ Kalendis Martii, ipso Præside, in Basilia S. Petri celebrata est, ut de tollendo ambitu in Comitiis Pontificiis, deque præcludenda Schismatibus via, ageretur. Decrevit Synodus, ut cujusvis Ordinis Clerici, qui Papa incolumi, suffragium alicui in proxima futura Romani Pontificis electione polliciti fuissent, aut subscriptione, vel sacramento se in alicujus gratiam obstrinxissent, aut factis privatis conventiculis, hac de caussa deliberassent, vel decrevissent, loci sui dignitate & communione privarentur. Decrevit secundo, ut post obitum Papæ, ille Sedis Apostolicæ consecraretur Episcopus, qui consentientibus totius Ordinis Ecclesiastici suffragiis electus esset: vel, si studia essent diversa, vinceret Sententia plurimorum: sic tamen ut careret Sacerdotio, qui captus promissione, non recto judicio, de electione decrevisset. Frequentibus acclamationibus ac gratulatoriis Synodicæ lectionem Sententiæ Partes prosecuti sunt, qui huic subscripsere Concilio LXXIII. Hoc tenore Symmachus subscripsit: *Cæliue Symmachus, Episcopus sanctæ Ecclesiæ Catholicæ Urbis Romæ, his Synodalibus Constitutis, a me probatis, atque firmatis, consentiens subscripsi.*

Quo sensu Symmachus se dicit Episcopum Ecclesiæ Catholicæ Urbis Romæ.

Ubi cum Symmachum se Catholicæ Ecclesiæ Urbis Romæ Episcopum inscripsisse legis, ne existimes hæc verba significare, Episcopi Romani potestatem intra Romanæ Metropoleos fines coerceri: per Orbem enim funditur universum. Et rursus, eum Catholicæ Ecclesiæ Episcopum legis, hæc verba noli sic interpretari, quasi Catholica Ecclesia Diœcesis certa quædam esset, cujus solus Papa Episcopatum gereret: qua ratione in Catholica Ecclesia ubique diffusa unus esset Episcopus, & cæteri Episcopi non essent Episcopi, præter quam nomine, & vicariam illius unius præfecturam tantum administrarent. Hoc enim esset ponere Episcopum Universalem, vel Œcumenicum, eo sensu, quem S. Gregorius Magnus tam acriter impugnavit. Non fuit certe hæc mens Symmachi, qui ad Æonium Arelatensem scribens, dixit: *Ad Trinitatis instar, cujus una est atque individua potestas, unum esse per diversos Antistites Sacerdotium.* Cætera quæ ad Symmachum pertinent, Sæculo sequenti persequemur.

CAPUT III.

De Hæresibus, quibus infestata Ecclesia est Sæculo V.

ARTICULUS I.

De Vigilantii Hæresi.

Vigilantius, patria Calaguritanus, Ecclesiæ Barcinonensis presbyter, S. Paulino Episcopo Nolano familiaris, ab eoque S. Hieronymo commendatus, ejusque etiam dignatus amicitia, vir ignarus, & eruditionis nihilominus famam sibi conciliare cupiens, Librarios Notariosque conduxit, quibus & scriptoribus, & præconibus, utebatur, ut pareret sibi nomen. S. Hieronymum aggressus est, atque ut Origenistam traduxit vecors calumniator. Quam ipse calumniam refellit Epistola 75. Scripturam sacram, in qua peregrinus erat & hospes, cum exponere ausus fuit, execrandam, & a nemine umquam vel hæreticorum, vel Ethnicorum excogitatam protulit blasphemiam, de qua S. Hieronymus Epistola mox laudata: *Ego reor*, inquit, *& nomen tibi κατ' ἀντίφρασιν impositum. Nam tota mente dormitas, & profundissimo non tam somno stertis, quam lethargo. Inter cæteras quippe blasphemias, quas ore sacrilego protulisti, ausus es dicere, montem de quo abscissus est in Daniele lapis sine manibus, esse diabolum, & lapidem Christum: qui quia assumpsit corpus ex Adam, qui diabolo ante per vitia cohæserat, natum esse de Virgine, ut a monte, hoc est a diabolo hominem separaret. O præcidendam linguam!* Verum quod ex ignorantia & stoliditate potiusquam ex pertinacia, & novandi studio, tam impia commentatio excidisse Vigilantio videretur, non est propterea hæreseos nota ab Hieronymo inustus: sed hæreticus tantum audire cœpit, cum novos, quot ante meditatus fuerat, errores evomit ac prædicavit, anno 404. Tunc Gallia, quæ hucusque monstra, non habuerat, horrendi serpentis afflata veneno est.

Palmaris Vigilantii error fuit adversus sacrarum Reliquiarum cultum, quas nullo prosequendas honore, impius effutiit, Catholicos *Cinerarios & idololatras appellans, qui mortuorum hominum ossa venerarentur*. Fidelium pietatem, qua cereos honoris caussa eoram Reliquiis Martyrum accendebant, Gentilitiæ accusabat superstitionis, ac erroris; quasi cereorum fulgore illustrari Martyres existimarent: quos & adorari a Catholicis mentiebatur.

2. Martyres pro nobis non orare asseruit, adeoque frustra invocari. Dum enim vivimus, inquiebat, mutuo pro nobis orare possumus: postquam autem mortui fuerimus, nullius pro alio exaudienda est oratio: præsertim cum Martyres ultionem sui sanguinis obsecrantes, impetrare non quiverint.

3. Miracula, quæ ad sepulchra Martyrum in dies fiebant, quibus velut tot argumentis invictissimis refellebatur ejus error, cum negare non posset, tugillabat, quod incredulis solum, non credentibus prodessent.

4. Vigilias & pernoctationes in Basilicis Martyrum celebrari solitas, impugnabat: immo quascumque singulis noctibus diem dominicam præcedentibus observatas; honestatis prætexu, quod scilicet juvenum & muliercularum quarumdam libidini occasionem darent.

5. Numquam, nisi in Paschate, *Alleluja* cantandum contendebat.

6. Joviniani suscitans hæresim, virginitatem & continentiam impugnabat, clericos cœlibes aversabatur, libidini fræna permittens. Qui & quosdam Episcopos in hunc traxit errorem, ut nullos cœlibes ordinarent. Quam tenue in se esset pudicitiæ studium ostendit, cum in Palæstina degens, omnibus subito terræ motu media nocte excitatis, & ad orationem confugientibus, ipse tunica & fide nudus orabat, & aliquid habens nocturnæ crapulæ, fidelium oculis obscœnam corporis partem ingerebat. Tales habet adversarios Ecclesia (inquit S. Hieronymus.)

7. Eleemosynas, Hierosolymam, ad clericorum, monachorum, Virginum, viduarumque solatium, mittendas negabat, satius esse dicens, ut unusquisque in patria sua eleemosynas erogaret.

8. Eos melius facere asserebat, qui rebus suis utuntur, & paulatim fructus possessionum suarum pauperibus dividunt, quam illos, qui possessionibus venundatis, semel omnia largiuntur.

9. Monastici Ordinis & propositi hostis erat, a quo deterrebat homines, dicens: Si omnes se clauserint, & fuerint in solitudine, quis celebrabit Ecclesias? Quis sæculares homines lucrifaciet? Quis peccantes ad virtutes poterit cohortari?

10. Quartum Esdræ librum, apocryphum, velut canonicum laudabat, & testimonio petito ex 7. illius libri cap. utebatur, ad probandum Sanctos in hac tan-

tantum mortali vita, pro nobis orare. *Proponis mihi* inquit S. Hieronymus, *librum apocryphum, qui sub Esdræ nomine a te & similibus tui legitur: ubi scriptum est, quod post mortem nullus pro aliis audeat deprecari. Quem ego librum numquam legi. Quid enim necesse est in manus sumere, quod Ecclesia non recipit?*

De Vigilantii erroribus S. Hieronymum certiorem primum fecit Riparius Presbyter; quos breviter S. Doctor confutavit Epistola 53. ad ipsum Riparium data. Deinde idem Riparius, & Desiderius etiam presbyter, quorum parochias Vigilantius vicinia sua maculaverat, ejus librum ad S. Hieronymum miserunt, per Sisinnium Monachum Gallum, qui S. Exuperii Tolosani Episcopi uberes eleemosynas ad Ægypti monachos perferebat. Libro pestilentissimo, unius noctis lucubratione, S. Hieronymus respondit, egregiumque illum librum edidit adversus Vigilantium: quo ejus errores confutavit, ac nostri temporis hæreticos Hagiomachos, easdem Vigilantii blasphemias excipientes, & populis iterum propinantes.

S. Hieronymi Epistola contra errores Vigilantii.

Ea in epistola ejus in Ecclesiam calumnias luculentissime refellit. 1. Quod Catholici Martyres adorarent. *Quis*, inquit, *o insanum caput! aliquando Martyres adoravit? Quis hominem putavit Deum?* 2. Quod cerei ad Martyres illustrandos accenderentur. *Cereos*, inquit, *non clara luce accendimus, sicut frustra calumniaris; sed ut noctis tenebras hoc solatio temperemus, & vigilemus ad lumen, ne cæci tecum dormiamus in tenebris. Quod si aliqui, propter imperitiam & simplicitatem sæcularium hominum, vel certe religiosarum fœminarum, hoc pro honore Martyrum faciunt, quid inde perdis?* De Martyrum orationibus ad Deum pro viventibus fusis, hæc habet: *Si Apostoli & Martyres adhuc in corpore constituti, possunt orare pro cæteris, quando pro se adhuc debent esse soliciti; quanto magis post coronas, victorias, & triumphos? Unus homo Moyses sexcentis millibus armatorum impetrat a Deo veniam: & Stephanus imitator Domini sui, & primus Martyr in Christo pro persecutoribus veniam deprecatur: & postquam cum Christo esse cœperint, minus valebunt? Paulus Apostolus ducentas septuaginta sex sibi dicit in navi condonatas animas; & postquam resolutus erit cum Christo, tunc ora clausurus est, & pro iis qui in toto Orbe ad suum Evangelium crediderunt, mutire non poterit?*

Martyrum orationes ad Deum pro viventibus.

De Vigiliarum abusibus, respondet: *Errorem & culpam juvenum, vilissimarumque mulierum, qui per noctem sæpe deprehenditur, non esse religiosis hominibus imputandum. Paucorum culpam non præjudicare religioni, qui & absque Vigiliis errare possunt, vel in suis, vel in alienis domibus.*

Pauperibus spiritu, Sanctis verecundis erogandæ imprimis eleemosynæ.

De Collectis, ostendit hanc esse Ecclesiæ consuetudinem, ut pauperibus credentibus, Hierosolymam, & ad sacra loca, pecuniæ mittantur in refrigerium. Pauperibus spiritu præcipue erogandas eleemosynas, de quibus dictum est: *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, &c. In vulgi enim pauperibus sustentandis nequaquam intellectu, sed eleemosyna opus esse. In Sanctis pauperibus beatitudinem esse intelligentia, ut ei tribuat, qui erubescit accipere: & cum acceperit, dolet; metens carnalia, & seminans spiritalia.*

S. Hieronymi religio in Basilicis Martyrum.

Hac in Epistola, suam in sacris Templis & Basilicis Martyrum religionem, suamque erga sacras ipsorum Reliquias venerationem S. Hieronymus testatur. *Ego*, inquit, *confiteor timorem meum, ne forsitan de superstitione descendat. Quando iratus fuero, & aliquid mali in meo animo cogitavero, & me nocturnum phantasma deluserit: Basilicas Martyrum intrare non audeo: ita totus, & corpore, & animo contremisco.*

Quæ de Vigilantio diximus, S. Hieronymo debemus omnia, Epistolis 53. & 75. & in libro adversus Vigilantium. Ejusdem meminit & Gennadius in *Catalogo*: ubi ipsum Gallum vocat. Quamobrem a Cardinali Baronio reprehenditur. Sed Gallus a Gennadio recte dici potuit, ob Galliæ viciniam: & Hispanus, quia ex Celtiberis descendebat, ab aliis potuit appellari: ut colligitur ex S. Hieronymo lib. adversus Vigilantium. *Nimirum*, inquit, *respondet generi suo, ut qui de latronum & convenarum natus est semine: quos Pompejus edomita Hispania, & ad triumphum redire festinans, de Pyrenæi jugis deposuit, & in unum oppidum congregavit: unde & Convenarum * Urbs nomen accepit. Hucusque latrocinetur contra Ecclesiam Dei: & de Vectonibus Arrebacis, Celtiberisque descendens, incurset Galliarum Ecclesias, portetque nequaquam vexillum Christi, sed insigne diaboli. Fecit hoc idem Pompejus etiam in Orientis partibus: ut Cilicibus & Isauris Piratis latronibus superatis, sui nominis inter Ciliciam & Isauriam conderet civitatem. Sed hæc Urbs hodie servat scita majorum: & nullus in ea ortus est Dormitantius. Galliæ vernaculum hostem sustinent, & hominem motæ capitis, atque Hippocratis vinculis alligandum.*

* Comminges.

ARTICULUS II.

De Hæresi Pelagiana: Et de primis Authoribus & Defensoribus istius Hæreseos.

§. I.

De Pelagii Præcursoribus, & Magistris.

ORigenem, Theodorum Mopsuestenum, & Rufinum, Pelagianam Hæresim præformasse certum est. De Origene id probavimus Dissertatione 16. in Histor. Eccles. III. Sæculi, Articulo III. De Theodoro Mopsuesteno, & Rufino testatur Marius Mercator, in Præfatione Subnotationum in Scripta Juliani. *Quæstio*, inquit, *contra Catholicam fidem apud nonnullos Syrorum, & præcipue in Cilicia a Theodoro quondam Episcopo oppidi Mopsuesteni jam dudum mota, nunc usque penes paucos eorum admodum occulte roditur, nec ea palam profertur; sed ab ipsis qui de ea cornicantur, velut Catholicis intra Ecclesias interim retinetur: Progenitores videlicet humani generis, Adam & Evam, mortales a Deo creatos, nec quemquam posterorum sui prævaricatione transgressi læsisse; sed sibi tantum nocuisse*, &c. De Rufino vero subjungit: *Hanc ineptam, & non minus inimicam rectæ fidei quæstionem, sub Sanctæ recordationis Anastasio Romanæ Ecclesiæ Summo Pontifice, Rufinus quidam natione Syrus Romam primus invexit, & ut erat argutus, se quidem ab ejus invidia muniens, & per se proferre non ausus, Pelagium gente Britannum Monachum tunc decepit, eumque ad prædictam apprime imbuit, atque instituit impiam vanitatem.* Lege quæ de Rufino, & ejus Operibus diximus in Synopsi Histor. Eccle. IV. Sæculi; ubi & ex S. Hieronymo probavimus ipsum Pelagianis adhæsisse, & eruditi optimique viri Patris Garnerii S. J. Rufinum, quem Syrum vocat Marius Mercator, ab Aquilejensi distinguentis, opinionem confutavimus. De eo jam mortuo S. Hieronymus Præfatione lib. 5. in Jeremiam ita scribit: *Mutus latrat per Albinum canem grandem & corpulentum, & qui calcibus magis sævire possit, quam dentibus: habet enim progeniem Scoticæ gentis de Britannorum vicinia.* Albini canis nomine Pelagium significat genere Britannum. Britanniam enim dictam olim & Scotiam, & Albion certum est, & semper aluit molossos toto orbe notissimos: ex quibus S. Hieronymi metaphora desumpta est.

§. II.

De Pelagio, & Cælestio, eorumque patria, professione, ingenio, moribus.

EMersit Pelagiana hæresis anno Christi 404. vel 405. Istud tempus ab *ipso* Pelagio designatur in Epistola purgationis, quam ad Innocentium I. Pontificem Maximum direxit, quæ eo vita jam functo, Successori ejus Zosimo tradita est. Unde scripta est imminente Innocentii obitu, anno 417. In ea porro ut se ab erroris labe immunem ostendat, alteram laudat Epistolam quam ad S. Paulinum *ante XII. fere annos* scripserat. (Apud S. Augustinum lib. 1. de Gratia Christi, cap. 34. & 35.) Hanc Epistolam se legisse testatur S. Augustinus ibidem, & Pelagiani erroris fermento fuisse corruptam. Cum

igitur

igitur annus ille duodecimus in quadringentesimum quintum Christi incidat, constat jam tunc Pelagium de divina Gratia male sensisse.

Fuit autem Pelagius Patria Britannus, ex Orosio in Apologetico, & ex S. Augustino Epist. 106. ad Paulinum, ubi eum Britonem cognominatum fuisse ait, ut a Pelagio Tarenti distingueretur. Idem constat ex S. Prospero, initio Carminis de Ingratis ubi eum *Britannum colubrum* vocat. A S. Hieronymo, Præfat. lib. 1. in Jeremiam, Scotus dicitur, & *Scotorum pultibus prægravatus*. Quod ob gentis utriusque viciniam, Britanni etiam Scoti dicerentur. Perperam a Lamberto Danæo Ministro Genevensi in Scholiis ad librum S. Augustini de Hæresibus, Aremoricus vocatur: nondum enim Pelagii temporibus Maritima Aremoricorum in Galliis Provincia Britannia nominabatur.

Professione Monachus fuit, ex S. Augustino lib. de Gestis Pelagii, cap. 35. & lib. de Hæresibus, cap. 88. non ex eorum genere Monachorum qui Cœnobiticam in Monasterio, vel Eremiticam in desertis locis, sed Religiosam suis in ædibus vitam agebant, & sæculi contemptum modestiore corporis habitu, moribusque profitebantur. Unde S. Augustinus ipsum *veluti Monachum* appellat. Sacris Ordinibus numquam initiatus est. Unde ipsum Zosimus Pontifex, *Virum Laicum* vocat, Epist. ad Aurelium: & Presbyterum, vel Clericum fuisse negat S. Augustinus cap. laudato libri de Gestis Pelagii. Non est confundendus, ut Baronius, Vossius, & Usserius fecerunt, cum alio ejusdem nominis Monacho, cujus defectionem a fide luget, moresque pravos arguit S. Chrysostomus Epist. 4. ad Olympiadem. Ut enim observat Doctissimus Petavius lib. de Pelagianorum Dogmatum Historia, hæc Epistola scripta est a S. Chrysostomo exule, circa annum Christi 405. Quo tempore etsi concepta esset a Pelagio hæresis, nondum tamen palam innotuerat, & maxime in Oriente. Immo tunc Pelagius magnum sanctimoniæ nomen sustinebat, ut testatur S. Augustinus, eum Sanctum vocans lib. 1. de Peccatorum Meritis & Remissione, c. 1. quod Opus in ipsius Doctrinam edidit anno 413. post damnatum scilicet in Synodo Carthaginensi Cœlestium, anno 412.

Cœlestii incerta patria, nobile genus, Eunuchus a natura, (Ex Mario Mercatore in præfatione Subnotationum) Monachus fuit, ex Gennadio cap. 44. cum antea inter auditoriales Scholasticos, id est, causarum publicarum Patronos meruisset. (Ex Mario Mercatore.) Tantam Pelagianæ hæresi prædicandæ, & propugnandæ navavit operam, ut illius Sectæ homines Cœlestiani etiam nuncuparentur a Cœlestio. (Ex S. Augustino lib. de Hæresibus.) Quo nomine in sacra Synodo Ephesina damnati sunt.

De Pelagii & Cœlestii ingenio & peritia, inter se dissentiunt SS. Hieronymus & Augustinus. Ille Præfatione lib. 1. in Jeremiam Pelagium vocat *Indoctum calumniatorem*. Et lib. 1. Dialogi ejus *Stylum putidum & elinguem* dicit. Et in epistola ad Ctesiphontem hoc Elogio Cœlestium notat: *Unus discipulorum ejus* (nimirum Pelagii) *immo jam Magister, & totius ductor exercitus, & contra Apostolum Vas perditionum, per solœcismorum, & non, ut sui jactant, per Syllogismorum spineta decurrens, sic philosophatur & disputat*. Hic vero Pelagii & Cœlestii tum ingenium, tum facundiam, plurimum commendat lib. de Natura & Gratia, cap. 6. Pelagium *acutissimum* vocat, & lib. 2. contra duas Epistolas Pelagianorum, cap. 3. Cœlestium vocat *hominem acerrimi ingenii, qui si corrigeretur, plurimis profuisset*. Et epistola 143. ad Julianam Demetriadis Matrem data, Pelagii scripta & Cœlestii, *Propter acrimoniam atque facundiam, a pluribus legi* testatur. Sane paulo acerbior videtur S. Hieronymus, cum in hæreticos agit, & pro innata asperitate sua sic in eos fertur, ut nihil in ipsis ferendum, nedum laudibus extollendum putet. Pelagii ingenium, eruditionem, & sermonis elegantiam a S. Augustino temere non laudari, testatur Epistola istius Hæresiarchæ ad Demetriadem Virginem data, quæ digna quibusdam visa est, quæ S. Ambrosii, S. Hieronymi, aut S. Augustini censeretur, & inter eorum Opera extaret. Eruditionem testantur Expositiones breves in omnes S. Pauli epistolas, S. Hieronymo quondam a nonnullis suppositæ, quas Pelagio ut legitimo parenti tribuunt S. Augustinus lib. 3. de Peccatorum Meritis, cap. 1. & 12. & lib. de Gestis Pelagii, cap. 16. Marius Mercator in Præfatione Subnotationum, & Cassiodorus, Divinarum Lectionum cap. 8. Scripsit etiam librum ad Viduam, consolatorium atque exhortatorium, librum de Natura, libros quatuor de libero Arbitrio, & alia, quorum SS. Augustinus & Hieronymus, & Marius Mercator meminerunt, ex quibus ingenii ejus acies & eruditio non vulgaris comprobantur. Scripsit etiam Cœlestius librum adversus peccatum Originale, alterum adversus Gratiam, Definitiones, seu ratiocinationes de impeccantia, quas posteritati servavit Marius Mercator. De his lege Dissertationem 6. eruditi viri P. Garnerii in Marium Mercatorem, de Scriptis pro Hæresi Pelagiana.

Non mediocri fama sanctitatis celebratus est Pelagius, de qua S. Augustinus lib. 3. de Peccatorum Meritis & Remissione, cap. 1. *Post paucos dies*, inquit, *legi Pelagii quadam scripta, viri, ut audio, sancti & non parvo profectu Christiani*. Et cap. 3. ipsum *bonum ac prædicandum virum* appellat. Non existimo eumdem illum fuisse cum Pelagio Eremita, ad quem scripsit S. Isidorus Pelusiota 314. Epistolam lib. 3. qua illum jam senem ut liguritorem & cupediosum acriter coarguit. Quamquam Pelagium cutem suam curasse, plusquam frugi Monachum decet, balneis, epulisque; unde ipsi lati humeri, cervix robusta, frons pinguis, Orosius in Apologia testatur.

A quibus poterat Episcopis amicas literas suffurabatur Pelagius, quas suis laudibus plenas, pro tempore & loco proferret. (Ex S. Augustino lib. de Gestis Pelagii, cap. 25.) Ad S. Augustinum Epistolam dedit honorificam, qua in ejus amicitiam irreperet, eaque posset aliquando gloriari. Tempore Collationis cum Donatistis Carthagine ipsum viderat, & ex facie noverat S. Augustinus, & jam aliquid de ejus hæresi inaudiverat, ut ipse testatur lib. de Gestis Pelagii, cap. 22. Epistolam ad ipsum scripsit urbanitate Christiana & charitate plenam, qua sine commotione quæstionis, de Dei gratia ipsum recte sapere admonuit. Hanc refert & exponit lib. de Gestis Pelagii, cap. 26. 27. & 28. Virorum nobilium & sanctorum, piarum & illustrium Matronarum, Virginum, & Viduarum benevolentiam, literis suis, sanctitatis specie, laudibus, assentationibus aucupabantur, cum Pelagius tum Cœlestius. Testes sunt Paulinus, Pammachius, & Oceanus, Proba, Juliana Demetrias, Albina, Pinianus, & Melania, quorum in amicitiam irrepere tentavit Hæresiarcha versipellis, ut iis errorem afflaret. Id constat ex S. Augustino lib. de Gratia Christi, cap. 35. & Epistola 106. lib. de Peccato Originali, cap. 3. Epist. 16. & Epist. 143. Marcellinum Tribunum, & Valerium Comitem, qui gratia apud Imperatorem Honorium plurimum poterant, & pietate præstabant, Pelagiani tentarunt: & ita quidem ut debuerit S. Augustinus scriptis ad utrumque libris artes nefarias hæreticorum aperire. Mulieres nobiles & novitatis amantes sibi conciliarunt, quarum ope Secta propagaretur & foveretur. (Ex S. Hieronymo in Epistola ad Ctesiphontem, & Dialogo 1. adversus Pelagianos.)

§. III.

De Juliano & Anniano.

I. JUlianus Pelagianæ hæreseos sectator & defensor acerrimus, in Apulia natus est, ex illustri genere, patre Memore, seu Memorio, qui postea fuit Episcopus, ut creditur, Capuanus, matre Juliana. Lectoris officio in Ecclesia paterna fungebatur, cum uxorem duxit Yam Consularem Virginem, Æmilii viri illustris, postea Beneventani Episcopi, filiam. De parentibus, & matrimonio Juliani, legendi sunt S. Augustinus Epist. 131. ad Memorium ipsius patrem, sibi amicissimum, Marius Mercator lib. Subnotationum, cap. 4. & Paulinus in Epithalamio Juliani & Yæ. Soluto matrimonio, (an morte uxoris, an communi voto, incertum est) Diaconus creatus est.

* Eclanum *urbs olim Episcopalis inter Campaniam & Apuliam, Benevento distans viginti milliaribus.* Frigentum *nunc vocatur unitur que Abellinensi Episcopatui.*

est. Ipsum S. Augustinus Epist. 131. Condiaconum vocat. Tunc erat S. Augustino charissimus, ut ex eadem Epistola constat, quæ tenerrimum erga ipsum amorem, & ipsum videndi complectendique desiderium testatur. Adhuc juvenis, ordinatus est Episcopus Eclanensis* ex Mario Mercatore in Præfatione ad Symbolum Theodori. Acer ingenio fuit, sæcularibus & sacris literis eruditus, eloquentia etiam elarus, nisi tanta facundiæ vis jactantiæ & maledicentiæ vitio in loquacitatem degenerasset. De Juliani ingenio, & eruditione, lege Gennadium lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, cap. 45. Ipsius eximias dotes testantur & libri ab ipso adversus S. Augustinum, & Catholicam fidem conscripti. Quo tempore Pelagio adhæserit, incertum est. Juvenis adhuc erat, cum dogmatum Pelagianorum patrocinium suscepit, ut colligitur ex S. Augustino lib. 2. adversus Julianum, cap. 8. Ubi eum *confidentissimum juvenem* vocat. Vere confidentissimus, qui se cum Davide, S. Augustinum cum Golia conferebat, & cum illo descendere volebat in palæstram, ut sua disputatione controversia, quæ inter Ecclesiam Catholicam & Sectam Pelagianam movebatur, dirimeretur. *Oblata*, inquit, *placuit componi fœdere bellum, ut pugnas omnium contentio nostra dirimeret.* Cui modestissime S. Augustinus respondet lib. 6. contra Julianum. cap. 6. *Quis tibi promisit meum singulare certamen? Ubi? Quando? Quomodo? Quibus præsentibus, quibus arbitris? Absit ut mihi apud Catholicos arrogem, quod tibi apud Pelagianos arrogare non pudet. Unus sum e multis, qui profanas vestras novitates, ut possumus, refutamus.* Scripsit adversus libros S. Augustini de Nuptiis & Concupiscentia, duodecim libros pro sua hæresi; quatuor nimirum contra primum S. Augustini, octo contra secundum: quos in Cilicia apud Theodorum Mopsuestenum elaboravit, ut colligitur ex Mario Mercatore in Præfatione ad Refutationem Symboli a Theodoro conscripti, & lib. Subnotationum, cap. ultimo. Ante Librorum editionem duas Epistolas ad Zosimum Romanum Pontificem scripserat, de Pelagianorum quæstionibus. Earum ipse meminit apud S. Augustinum lib. 1. Operis Imperfecti, cap. 5. In libris minus de Gratia Dei, quam de peccato originali, adversus fidem Catholicam disputat. In iis Manichæismi notam S. Augustino, cæterisque Catholicis passim impingit. Qua de re S. Augustinus lib. 1. cap. 2. *In quibus libris volens homines avertere a fide Catholica fundatissima, & ad novitatem vestri erroris adducere, sæpe incutis legentium sensibus Manichææ pestis errorem: quasi malum naturale cum Manichæis sapiat, qui dicit Infantes secundum Adam carnaliter natos, contagium mortis antiquæ prima nativitate contrahere &c.* Cap. 3. *Sed tu qui tam crebro nobis Manichæorum nomen opponis, quos & quales viros, & quantos fidei Catholicæ defensores tam execrabili criminatione impetere audeas, si evigilas, intuere.* Cap. 4. *Quid nomen dilaniare niteris meum, & Ambrosium fucis tacito ejus nomine Manichæum? Cernis nempe cum quibus tua maledicta sustineam, cernis cum quibus mihi sit causa communis, quam nulla consideratione sobria pulsare calumniis, & expugnare conaris? Cernis quam tibi perniciosum sit, tam horribile crimen objicere talibus, & quam mihi gloriosum sit quodlibet crimen audire cum talibus? Si cernis, cerne, & tandem tace, Pelagianam linguam tot linguis Catholicis deprime, tot venerandis oribus proterva ora submitte.* Cap. 5. *Tantum ne apud te possunt Pelagius & Cœlestius, ut a Solis ortu usque ad occasum tot ac tantos Catholicæ fidei Doctores & defensores, antiquos, & nostræ ætati contiguos, dormientes, & manentes, non solum deserere, verum etiam Manichæos audeas appellare?* Alia etiam opinionum portenta Catholicis affingebat, ut videre est apud S. Augustinum ejus calumnias diluentem lib. 1. ad Bonifacium contra duas Epistolas Pelagianorum. Cæterum præferebat pietatis speciem & charitatis, eleemosynas indigentibus erogans liberali manu, & hac miserationis specie multos nobiles religiososque viros partibus suis illigans, ut testatur Gennadius.

Celedensis civitas *ex solo Hieronymo nota, qui & Epistolam 77. ad Marcum Celedensem Presbyterum scripsit.*

II. Annianus Celedensis Diaconus Pelagianarum etiam partium defensionem suscepit. Ejus meminit S. Hieronymus in Epistola ad Alypium & Augustinum, quæ est inter Augustinianas 24. Is interpres videtur quindecim Homiliarum S. Joannis Chrysostomi, octo scilicet priorum in Matthæum quibus præficitur Epistola Anniani ad Orontium Episcopum, testantis se illas in Latinum sermonem vertisse; & septem de laudibus S. Pauli, quibus præponitur Epistola Anniani ad Evangelum Presbyterum. Hic in Epistolis ad viros Pelagianos datis, studium erga sectam suam ostendit, & odium in S. Augustinum, quem Traducianum appellat, ob traductionem peccati Originalis in omnes Adami posteros ab ipso propugnatam; vel quod in eam propenderet opinionem, quæ animam humanam ex traduce fieri id est, cum corpore a parentibus produci assereret. Male confunditur Annianus ille a Sigiberto cum viro illustri ejusdem nominis a quo breviatus est Codex Theodosianus. Vivente enim S. Augustino scribebat Annianus Celedensis, id est, ante annum Christi 430. quo S. Augustinus obiit. Annianus autem Codicis Theodosiani Breviator integro fere post sæculo. Id enim operæ navavit in Codice, anno 22. Alarici, qui fuit Christi quingentesimus sextus. Annianum Celedensem esse Pelagium ipsum, qui nomen ementitus est, videtur Jansenio Yprensi lib. 5. de Hæresi Pelagiana. Nititur ejus conjectura his verbis S. Hieronymi in Epistola supra laudata: *Egimus ut dum Epistolæ meæ respondere conatur, apertius se proderet, & blasphemias suas omnibus patefaceret. Quidquid enim in illa miserabili Synodo Diospolitana se dixisse denegat, in hoc Opere profitetur.* Hinc enim sequitur, Annianum eumdem esse, qui Diospoli denegavit, quod in Opere adversus Hieronymum edito professus est. Id autem alteri non convenit a Pelagio. Verum non inaniter conjicit vir eruditus P. Garnerius Dissertatione 1. de Authoribus & Defensoribus Hæresis Pelagianæ, emendandum esse S. Hieronymi locum, & supplendam vocem unam, quæ in vulgatis editionibus deest, sicque legendum: *Quidquid enim in illa miserabili Synodo Diospolitana dixisse se* Pelagius *denegat, iste in hoc Opere profitetur.* Ita hæc Sententia cum prioribus conveniet, qua S. Doctor Annianum in eodem luto hærere cum Pelagio significat: *In eodem luto*, inquit, *hæsitat, & exceptis verbis tinnulis atque emendicatis, nihil aliud loquitur.* Addit etiam *ipsum copiosissime pasci, ut alienæ blasphemiæ verba subministrat.* Pelagii autem propria blasphemia fuit, non aliena. Itaque alium esse a Pelagio Annianum consequens est.

Annianus ille Epistolam S. Hieronymi adversus Pelagianos ad Ctesiphontem datam, editis libris impugnavit: quos Eusebius Cremonensis Presbyter ad Sanctum Doctorem detulit. Hos vero confutare ipsi non licuit. Morte enim præventus est, antequam hoc aggrederetur Opus.

§. IV.

De Theodoro Mopsuesteno.

Theodorus Mopsuestenus Episcopus, Antiochenus patria, una cum S. Joanne Chrysostomo Libanii Sophistæ, & Andragathii Philosophi auditor, ac deinde causarum Patronus, relicto foro, secessum, & sacrorum virorum conversationem adamavit. S. Joannis Chrysostomi suasione, nuptiarum, in quas propendebat, propositum, simul & facultates, abdicavit, & vitam amplexus est Monasticam. Carterio, & Diodoro Magistris, sacrarum literarum scientiam singularem comparavit: ut testantur Socrates lib. 6. c. 3. & Sozomenus lib. 8. c. 2. Anno circiter 391. Mopsuestiæ nobilissimæ Ciliciæ urbis Episcopus creatus est. Vir fuit eximii ingenii & eruditionis, hæreseon etiam impugnator aliquarum, Arianæ scilicet, Eunomianæ, Apollinariæ, quas doctis Voluminibus confutavit, teste Theodoreto: aliarum defensor ac magister, Pelagianæ scilicet ac Nestorianæ. Pelagianum porro fuisse Theodorum Mopsuestenum, discimus a Mario Mercatore in Commonitorio.

Quæstio, inquit, *contra Catholicam fidem apud nonnullos Syrorum, & præcipue in Cilicia a Theodoro quondam Episcopo oppidi Mopsuesteni jam dudum mota, nunc usque penes paucos eorum admodum proditur, nec ea palam profertur, sed ab ipsis, qui de ea cornicantur, velut Catholicis, intra Ecclesias inter-*

reti-

etinetur: Progenitores videlicet humani generis Adam & Evam mortales a Deo creatos, nec quemquam posterorum sua prævaricatione transgressos læsisse, sed sibi tantum nocuisse se mandati reos apud Deum fecisse, alterum penitus nullum.

Idem Marius Mercator ex Theodori libris Fragmenta Latino sermone donavit, ex quibus constat ipsum peccatum originale negasse, & contra S. Augustinum Catholici dogmatis defensorem scripsisse. Fragmenta illa doctissimus Marii Mercatoris Interpres P. Garnerius, cum aliis ejusdem Operibus edidit; quæ eodem tempore eruditissimus P. Norisius suis de Historia Pelagiana Commentariis inseruit ex Vaticano Codice exscripta.

Quæ contra S. Augustinum scripta tradit Mercator, eadem contra S. Hieronymi Dialogos adversus Pelagianam Hæresim elucubrata, ex Photio Cod. 177. discimus. Cujus hæc sunt verba: *Lectum est Opus Theodori Antiocheni, qui Mopsuestenus Episcopus est, ut ex ejus quibusdam Epistolis colligimus, hoc titulo* Contra asserentes, homines peccare natura, non voluntate. *Ea disputatio quinque libris absolvitur, quos adversus Occidentales hac labe infectos scripsit. Inde enim oriundum hæresis hujus Authorem, in Orientis modo regionibus versari, librosque de recens ab se excogitata hæresi compositos ad populares suos in patriam transmittere, narrat: ut jam ibi multos per hanc artem in suam pertraxerit sententiam, integrasque adeo Ecclesiae absurdis illis imbuerit opinionibus. Aram * vero illorum librorum Authorem [sive nomine, sive cognomine incertum] appellat. Hunc etiam quintum Evangelium fictitium adjecisse, cum fingeret se illud in Eusebii Palæstini Bibliothecis reperisse. Rejecta præterea divini ac veteris Testamenti Versione, quam Septuaginta Interpretes simul convenientes ediderunt, ut & Symmachi, & Aquilæ, aliorumque interpretatione propriam quamdam suam novamque conficere ausum; cum neque Hebraicæ linguæ, ut illi, a puero assuevisset, neque mentem sacræ Scripturæ didicisset; Hebræis tantummodo quibusdam abjectæ sortis in disciplinam se tradidisse, atque hinc propriam sibi Editionem conscribere aggressum.* His characteribus S. Hieronymum describi evidens est, qui ex Evangelio juxta Hebræos, quod in Cæsariensi Bibliotheca habebatur, quo utebantur Nazareni, peccatum originale contra Pelagianos probavit Dialogo 3. qui novam Scripturæ sacræ Translationem, post 70. Interpretes adornavit. qui Hebræos non semel conduxit ut linguam Hebraicam perfecte disceret.

* Aram *ignominiæ causa, vocavit S. Hieronymum Theodorus Mopsuest.* id est maledictum.

Photius perstringitur.

Pergit Photius, & illius Sectæ, quam Theodorus impugnat, summa capita refert. Primum est: *Homines natura, non voluntate peccare.* Alterum: *Infantes tametsi recens natos, peccati immunes non esse, cum ob Adæ prævaricationem, natura in peccatis constituta, ad omnes ejus posteros peccatrix natura propagetur.* Tertium: *Neminem mortalium esse justum.* Quartum: *Ne Christum quidem Deum sceleris purum esse.* Quintum: *Matrimonium & ejus usum esse opera perversæ naturæ.* Evidens igitur est Theodorum peccatum originale impugnasse, & Pelagianam Hæresim propugnasse, & mirum est quod Photium fugerit. Sectam illam a Theodoro impugnatam, non esse aliquam Hæreticorum factionem, sed Catholicam ipsam Ecclesiam, quæ peccati originalis propagationem in omnes Adami posteros semper professa est: & cui illa errorum monstra Theodorus cum suis Pelagianis affinxit; quod Christum ipsum assereret peccato inquinatum, ob assumptam naturam peccato obnoxiam: & Nuptias malas esse.

§. V.

De Leporio.

Leporius vitam primum professus Monasticam in Galliis, deinde in Africa promotus ad Sacerdotium, Pelagianorum erroribus imbutus est, ac Nestorianam etiam Hæresim prædocuit. A Cassiano admonitus, cum adhuc in Galliis versaretur: a S. Augustino in Africa ad Catholicam fidem conversus Libellum emendationis suæ, seu Fidei professionem edidit, quam Aurelius Carthaginensis, S. Augustinus, Florentius, & Secundus, Africani Episcopi probaverunt, & cum literis de ejusdem Leporii conversione ad Proculum Massiliensem, & Cilinium Aquensem in Galliis Episcopos miserunt. Quo præcise anno, incertum. De Leporio ita scribit Cassianus lib. de Incarnatione Christi, c. 4. *Leporius tunc Monachus, modo Presbyter, qui ex Pelagii, ut supra diximus, institutione, vel potius pravitate descendens, apud Gallias assertor prædictæ hæreseos, aut inter primos aut inter maximos fuit, a nobis admonitus, a Deo emendatus, ita male conceptam persuasionem magnifice condemnavit, ut magis pene admiranda sit correctio illius, quam illæsa multorum fides: quia primum est errorem penitus non incurrere; secundum, bene repudiare. Is ergo in se reversus, non solum in Africa, ubi tunc erat, atque nunc est, tam errorem suum cum dolore, quam sine pudore confessus est, sed etiam ad omnes Galliæ civitates, admodum flebiles confessiones ac planctus sui Literas dedit, ut ubi deviatio ejus prius erat cognita, illic etiam emendatio nosceretur.*

De eodem Gennadius lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis hæc habet: *Leporius adhuc Monachus, postea Presbyter præsumens de puritate vitæ, quam arbitrio tantum & conatu proprio, non Dei se adjutorio obtinuisse gaudebat, Pelagianum dogma cœperat sequi. Sed a Gallicanis Doctoribus admonitus, & in Africa per Augustinum a Deo emendatus, scripsit emendationis suæ Libellum, in quo & satisfacit de errore, & gratias agit de emendatione. Simul & quod de Incarnatione Christi male senserat, corrigens, Catholicam sententiam tulit, dicens: Manentibus in Christo in sua substantia duabus naturis, unam reddi Filii Dei personam.* Suum ille Monachus errorem Epistola comprehenderat, quamobrem illum publica Epistola ejurare opus fuit.

Pelagianorum errorem qua ratione propugnaverit, exponit ipse in Libello. *In eadem Epistola,* inquit, *simili devians errore, subjunxi, Christum Dominum nostrum sic omnia quæ erant Passionum implesse, ut in nullo quasi perfectus homo a divinitatis auxilio juvaretur. Volens scilicet ita in Christo assignare hominem perfectum, quo alienum & ab his Passionibus Verbum Patris assererem, & solum per se hominem egisse hæc omnia possibilitate naturæ mortalis, sine aliquo Deitatis adjutorio, probare conabar.*

Libellum Confessionis, emendationis, sive satisfactionis Leporii laudarunt, post Cassianum & Gennadium, Joannes Papa II. Epist. 3. ad Avienum & cæteros Senatores, Vigilius Tapsensis lib. 2. de Trinitate, Facundus Hermianensis lib. 1. cap. 4. & ante illos S. Leo in Collectione testimoniorum SS. Patrum pro asserenda veritate duarum naturarum in Christo, subnexa ipsius Epistolæ ad Leonem Imperatorem. Laudat S. Leo verba Leporianiæ illius Confessionis sub nomine S. Augustini, cui etiam adscribitur in illo testimoniorum delectu quem habet Actio secunda Concilii Chalcedonensis. Quare hunc Libellum a S. Augustino conscriptum asserit & probat vir eruditus P. Quesnellius in Notis ad Epistolam 134. S. Leonis.

§. VI.

De Joanne Antiocheno & Orientalibus Episcopis, ipsi in Synodo Schismatica contra Ephesinam Oecumenicam adhærentibus.

S. Gregorius Magnus lib. 7. Epistola 48. ad Anastasium Antiochenum, de Canone quodam loquitur ab Ephesina Synodo, Schismatica utique, edito, qui puram putam Pelagii hæresim continet. *Illa enim Synodus,* inquit, *quæ sub primæ Ephesinæ imagine facta est, quædam in se oblata Capitula asserit approbata, quæ sunt Cœlestii atque Pelagii prædicamenta.* Canon autem ille his verbis conceptus est apud eumdem S. Gregorium lib. 6. Epistola 31. ad Eulogium data: *De Adæ anima, quia in peccato mortua non fuerit, eo quod diabolus in cor hominis non ingrediatur, & si quis hoc dixisset, anathema esset.* Hunc Canonem Baronius ad annum Christi 431. Jansenius, Vossius, Usserius, a Joanne Antiocheno & Orientalibus, in gratiam Pelagianorum, qui illorum factioni sese adjunxerant, editum contendunt. Cœlestianos enim

Joannes Antiochenus & Orientales Episcopi, non fuere Pelagiani.

Jansenius, Vossius, Usserius refelluntur.

feu

seu Pelagianos Episcopos, una cum Joanne Antiocheno cæterisque Orientalibus, Conciliabulo Schismatico interfuisse putant: & Joannem Antiochenum in eorum gratiam Canonem Pelagianum condidisse.

Verum secus res se habet. In Confessione enim Fidei, quam Orientales ediderunt, conciliandæ pacis caussa, & quam probavit, suisque ad eos Literis inseruit S. Cyrillus, ac laudavit subinde atque defendit, ne minimum quidem verbum est quod Pelagianæ hæreseos damnationem spectet: quam tamen ab ipsis exegisset S. Cyrillus, si fuissent istius labe aspersi. Secundo, sicut S. Cyrillus & Synodi Œcumenicæ Patres Orientalibus communionem cum Cœlestianis exprobrabant: ita Orientales, eamdem Cyrillo impingebant calumniam, ut liquet ex eorum Literis ad Rufum Thessalonicensem datis, quæ Actis Conciliabuli Ephesini insertæ sunt. At si Pelagiani fuissent, id non objecissent per calumniam S. Cyrillo. Tertio, Cœlestinus I. ad Nestorium scribens, eum peccatum originale confiteri; adeoque non esse Pelagianum agnoscit: multo minus ergo Joannes Antiochenus, & Orientales, qui Nestorii personæ, non errori favebant, Pelagianorum errorum fuligine erant infecti. Quarto, Theodotus Antiochenus Joannis Decessor, Pelagianos in frequenti Synodo damnavit: a cujus fide recessisse Joannem verisimile non est. Quinto, Joannes Antiochenus Pelagianos Antistites in Concilium suum non admisit, Julianus enim, Florus, Persidius, Marcellinus, Orontius, & alii, inter 35. Episcopos Schismatici Concilii, in Relatione Concilii ad Theodosium per Palladium missa, non recensentur, nec eorum nomina leguntur in Actis Conciliabuli.

Denique id colligitur evidenter ex relatione Patrum Ephesinorum ad Cœlestinum Pontificem, in qua de Joanne Antiocheno ita scribunt: *Sibi ipsi velut collegium circiter triginta hominum nomen Episcoporum habentium collegit*, &c. *Sunt autem cum illis etiam Pelagiani & Cælestiani*, &c. Ubi Pelagiani inter triginta Joannis Antiocheni Assessores non censentur, sed ipsis adjunguntur ut comites. Porro si cum Joanne Antiocheno in conciliabulo ejus Pelagiani non sederunt, quomodo Joannes Antiochenus Pelagianum canonem una cum ipsis edidisse dici potest? Pelagianos quidem Nestorio adhærentes Joannes Antiochenus lubentius alloquebatur, & cum eis familiariter agebat, ex quo nata suspicio est, quod eorum etiam erroribus faveret: sed revera pravis eorum dogmatibus nusquam assensum præbuit.

Nec vero S. Gregorius locis laudatis canonem Pelagianum ab Ephesino Joannis Antiocheni conciliabulo editum innuit, sed a quodam Pelagiano, qui Acta Synodi Ephesinæ interpolavit, intrusum in codicem, quem ad ipsum Joannes Constantinopolitanus Patriarcha transmiserat, contra Athanasium Presbyterum. Eo in Codice habebatur primum, *Adamæ animam, cum peccavit, mortuam esse*. Hunc locum Pelagianus nescio quis Notis suis corruperat, & hanc sententiam hæreticam esse eodem in codice scripserat: ut S. Gregorius testatur in Epistola ad Narsem Comitem (quæ est 14. lib. 5.) *Sed is*, inquit, *qui loca aliqua esse heretica signo contra posito ostendit, ipse quoque in Pelagianam haresim labitur: quia quædam loca Catholice dicta & omnino Orthodoxa, velut heretica annotavit.... Hunc ergo locum, qui in eo codice, qui mihi a fratre meo Joanne Episcopo transmissus est, annotavit hæreticum, Pelagianus est, quia sententia ista evidenter Pelagii est.... Pelagius vero, qui in Ephesina Synodo damnatus est, ea intentione hoc dixit, ut ostenderet nos a Christo vacue redemptos*, &c. Idem colligitur evidentius ex ejusdem sanctissimi Pontificis Epistola ad Eulogium Alexandrinum, & Anastasium Antiochenum, Episcopos data, (quæ est 31. lib. 6.) *Ante triennium*, inquit, *cogente causa monachorum Isauriæ, qui hæretici accusabantur, satisfaciens mihi quondam frater & Consacerdos meus Domnus Joannes, literas misit, quibus nitebatur ostendere eos Ephesinæ synodi definitionibus contradixisse, & velut ex eadem synodo certa nobis, quibus ipsi obsisterent, Capitula destinavit. Inter alia autem scriptum illic continebatur de Adæ anima. Quia in peccato mortua non fuerit*, &c. Sed capitulum illud Pelagianum, nedum Ephesinæ Synodi Œcumenicæ non esse, in qua Pelagiana hæresis cum Nestoriana damnata est; sed nec schismaticæ Synodi a Joanne Antiocheno cum Orientalibus suis coactæ, S. Gregorius ibidem testatur. Ait enim se Acta istius Synodi in codicibus Romanæ & Ravennatis Ecclesiæ diligentius perscrutatum, nihil in ejus definitione reperisse præter damnationem 12. capitulorum S. Cyrilli. *Quia ergo*, inquit, *perscrutantes Ephesinam synodum, nihil in ea tale invenimus contineri, de Ravennate quoque Ecclesia vetustum valde codicem ejusdem synodi ad nos deferri fecimus, & synodo quam habemus, eum ita concordare invenimus, ut in nullo discreparet, & nihil aliud contineret in definitione anathematis & reprobationis, nisi quod 12. capitula B. memoriæ Cyrilli reprobant*.

Denique in Epistola ad Anastasium Antiochenum, (quæ est 48. lib. 7. Indict. 11.) cujus verbis nituntur Authores doctissimi, quos præeunte Norisio, omnium, qui de Pelagiana hæresi commentarios ediderunt, eruditissimo & accuratissimo Scriptore, impræsentiarum refellimus, S. Gregorius solum contendit capitula Pelagiana immerito a quibusdam affingi Ephesinæ Synodo Œcumenicæ, in qua Pelagiani damnati sunt: sed ne leviter quidem indicat condita fuisse in Schismatica Joannis Antiocheni Synodo: sed ea tribuit hæretico nescio cui Pelagiano, qui codicem illum annotationibus suis interpolaverat, quem Joannes Constantinopolitanus Romam transmisit. *Sed quia*, inquit, *ex Annotatione hæretici codicis, qui ad me ex Regia Urbe transmissus est, agnovi per hoc quod quædam capitula catholica cum hæreticis fuerant reprehensa: quia quidam illam Ephesinam primam synodum in eadem Urbe existimant, quæ quondam ab hæreticis traditur esse composita, omnino necesse est ut Charitas vestra eamdem synodum apud sanctam Alexandrinam atque Antiochenam Ecclesiam requirat*, &c. *Et eam Cælestius atque Pelagius in ea synodo sint damnati, quomodo poterant illa capitula recipi, quorum damnabantur Authores?*

§. VIII.

De Seneca Pelagiano.

ANno Christi 492. Gelasio Pontifice Maximo, miserabilis quidam senex, Seneca nomine, *Non modo totius eruditionis alienus, sed ipsius quoque intelligentia communis prorsus extraneus*, ut Gelasius loquitur, Pelagianam hæresim in Piceno suscitavit, cujusque tria potissimum propugnavit capita. 1. Injustum esse ut creatura Dei, sine ullis propriis actionibus cuiquam peccato gignatur obstricta; injustumque esse Deum, si infantes rei efficiantur, antequam nati. 2. Parvulos sine Baptismo decedentes regno quidem Cœlorum excludi, sed perpetua damnatione non puniri. 3. Hominem per liberum arbitrium, bono suffragante naturæ, beatum effici. Præterea, ut pessimo lenocinio sectam promoveret, *Congregationes dedecorissimas*, (ut loquitur Gelasius) virorum cum sacris Virginibus instituerat. Eo venerat amentiæ, ut presbyterum sibi non acquiescentem communione privaret. Tandem SS. Hieronymum & Augustinum verbis procacissimis lacerabat. *Adhuc*, inquit Gelasius, *majus scelus accrescit, ut sub conspectu & præsentia sacerdotum, beatæ memoriæ Hieronymum atque Augustinum, Ecclesiasticorum lumina magistrorum*, Musca moritura, *sicut scriptum est*, exterminans oleum suavitatis, *lacerare contenderet*. Hunc laudatus Pontifex, omnesque ipsi erroris societate conjunctos ab Ecclesiæ Communione removit; atque ea de re gravissimam & doctissimam Epistolam ad omnes Piceni Episcopos, per Romulum diaconum, perferendam dedit; qua eorum imprimis socordiam & negligentiam in custodia gregis, in hæreticorum coercitione, & in canonum observantia coarguit.

Joannes Antiochenus & Orientales Episcopi non fuere Pelagiani.

Jansenius, Vossius, Usserius refellantur.

ARTICULUS III.

De Pelagianorum erroribus.

§. I.

Eorum errores circa peccatum originale exponuntur.

I. CApitale Pelagianorum dogma, & veluti cæterorum omnium basis, istud erat: *Progenitores humani generis, Adam & Evam, mortales a Deo creatos, nec quenquam posterorum sui prævaricatione transgressos læsisse; sed sibi tantum nocuisse, seque mandati reos apud Deum fecisse, alterum penitus nullum.* In commentariis Epistolæ S. Pauli ad Romanos, cum ad celebrem illum locum Pelagius venisset; *Propterea, sicut per unum hominem peccatum intravit in hunc mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit*, &c. eos tantum reos dixit, atque obnoxios illa prævaricatione teneri, qui hunc in prævaricandis Dei mandatis voluerit imitari: non omnes, qui ex ejus sunt per successionum seriem semine generati; atque hinc latius de sequentibus locis hujus Epistolæ disputat, & pronuntiat, nullum hominem prorsus per generationem læsum fuisse, nec lædi Adæ peccati transgressione; sed imitatione, inquit, quia prior ille in genere humano peccavit, & illum reum & obnoxium fieri; qui hunc propria voluntare, non nascendo, sed peccando fuerit imitatus. Hæc totidem verbis Marius Mercator in Commonitorio. Ubi de Cœlestio subjungit: Huic Pelagio adhæsit Cœlestius. Ausus est palam publiceque his verborum sententiis ejusdem sensum passim disseminare per populos: id est, *Adam mortalem foctum, qui sive peccaret, sive non peccaret, fuisses moriturus.*

Quoniam peccatum Adæ ipsum solum læsit, & non genus humanum.

Quoniam infantes qui nascuntur, in eo statu sunt, in quo Adam fuit ante prævaricationem.

Quoniam neque per mortem Adæ omne genus hominum moritur, quia neque per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgit.

Quoniam infantes, etiamsi non baptizentur, habeant vitam æternam.

Quæ quinque capitula unam impiissimam, & nefandam sententiam generant, inquit Marius Mercator. De eodem Pelagii errore S. Augustinus testatur lib. de Gestis Pelagii, cap. 11. & ult. lib. de peccato originali, cap. 3. 4. 13. & 15. & passim in libris contra Julianum. Quibus autem rationibus originale peccatum impugnarent, quæ absurda ex ejus propagatione inferrent, videbimus in Panoplia adversus hæreses. Consequenter ad hunc errorem, asserebant baptismum non esse necessarium parvulis ad peccati remissionem, sed ut sanctificarentur in Christo, ut adoptarentur in filios, ut regni cœlestis hæredes fierent: ut passim S. Augustinus significat. Legatur ejus Epistola 106. ad Sixtum, versus finem.

2. Concupiscentiam & libidinem non esse malam contendebant Pelagiani. Unde ipsos Patronos, defensores, fautores, laudatores impudentissimos libidinis passim vocat S. Augustinus in libris contra Julianum. Quem lib. 3. cap. ult. sic alloquitur: *Itane habere tecum libido & amicitiam meretur, & bellum, ut abs te & expugnetur in te, & defendatur adversus me? Bellum vestrum latet, amicitia patet. Ex hoc quod patet, suspectum facis esse quod latet .... Quomodo vis ut arbitrentur adversus aculeum te dimicare libidinis, cum libros impleat laude libidinis?* Ex damnatione libidinis damnationem sequi nuptiarum existimabant. Hinc Julianus S. Augustino affingebat, *Quod diabolo conjugia transcriberet.* (Apud S. Augustinum lib. 6. contra Julianum, cap. 8.)

3. *Ignorantiam & difficultatem, sine quibus nullus homo nascitur, primordia, non supplicia dicebant esse naturæ.* (Ex S. Augustino lib. de Dono Perseverantiæ, cap. 11.)

Castigatur Jansenius Yprensis.

4. Asserebant in adultis *Oblivionem & ignorantiam non subjacere peccato, quoniam non secundum voluntatem eveniunt, sed secundum necessitatem.* Quam Sententiam de ignorantia invincibili perperam intelligit Jansenius, quam culpa vacare dici non possit, absque Pelagiana Hæresi, in Diospolitana Synodo damnata. Nam ratio qua S. Augustinus, sive ex sua, sive ex Palæstinorum Antistitum mente, hunc refellit *errorem*, omnem ignorantiam spectat, pro qua tamquam pro peccato, Sacrificia in Lege offerebantur. *Cum in Lege*, inquit, *sacrificia pro ignorantia, sicut pro peccato offerantur.* (Lib. de Gestis Pelagii, cap. 18.) At pro vincibili ignorantia facti & juris positivi, Sacrificia offerebantur secundum Legem, (Levit. 5. & 22.) Nec obstat, quod Jansenius urget, quod Pelagiani fassi sint aliquando ignorantiam vincibilem vitio verti. Solemne enimvero ac familiare ipsis fuit, ut Catholicorum oppressi rationibus, cederent nonnihil, atque ut dogmatis sui caput tuerentur, alia quædam remitterent. Sic fatebatur Pelagius, quod antea negaverat, ignorantiam facti, seu positivi juris esse culpabilem, neque id curabat, modo retineret, quod sui caput erat dogmatis, hominem ad depellendam ignorantiam divinæ lucis radio non indigere. Hinc S. Augustinus lib. de Natura & Gratia, cap. 17. cum ejus verba citasset, quibus concedebat esse culpandam ignorantiam, quia id homo nescit negligentia sua, quod adhibita diligentia scire debuisset, sic ea castigat: *Dum tamen omnia potius disputet, quam ut oret & dicat: Da mihi intellectum ut discam mandata tua.* Nec etiam Jansenii causam juvant illa verba, quæ in Cœlestii propositione vim rationis habent: *Quoniam non secundum voluntatem eveniunt, sed secundum necessitatem.* His enim postremis verbis illa quidem excluditur ignorantia, cujus voluntas ipsa causa est quam Scholastici directe voluntariam appellant, quia *secundum voluntatem evenit*, voluntate nimirum illam procurante & affectante: sed ea non excluditur, quæ ex voluntate non trahit originem, quæque ideirco tantum indirecte volita nuncupatur, quia scilicet ad eam propulsandam voluntas non omnem diligentiam adhibet, quam tenetur & potest. Unde secundum necessitatem dicuntur potius evenire quæ ex ea fiunt, quam secundum voluntatem. Sed de his alias.

5. Mortem, cæterasque humanæ vitæ miserias peccati pœnam esse Pelagiani negabant, teste S. Augustino lib. 1. Operis Imperfecti contra Julianum, sic illos alloquente: *Judicio Dei vos evertitis qui generis humani miserias, incipientes a parvulis, sine ullo peccati merito fieri dicitis.*

6. Parvulis sine baptismo morientibus vitam æternam promittebant, a regno Cœlorum distinctam, quod nonnisi baptizatis tribui fatebantur, victi Christi sententia, Joannis 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.* Ita sensisse Pelagianos, testis est S. Augustinus lib. de Hæresibus, c. 88. dicens: *Promittunt eis extra regnum quidem Dei, sed tamen æternam & beatam quamdam vitam suam.* Et lib. 1. de Anima & ejus origene, cap. 9. *Non baptizatis parvulis*, inquit, *nemo promittat, inter damnationem regnumque Cœlorum, quietis vel fœlicitatis cujuslibet, atque ubilibet quasi medium locum: hoc enim eis Hæresis Pelagiana promisit.*

§. II.

De Pelagianorum erroribus circa liberi arbitrii vires.

Perstringitur Jansenius Yprensis.

I. ERrasse Pelagianos in explicanda libertatis natura & potestate, cum eam in quadam indifferentia ad plura constituerunt, falso asseruit Jansenius lib. 2. de Hæresi Pelagiana, cap. 1. Nam S. Augustinus nusquam eos pro Hæreticis accusavit, vel damnavit Ecclesia, quod in definienda libertatis natura errarent, aut indifferentiam libertati essentialem assererent. Immo eorum dogma de natura liberi arbitrii Catholicum esse S. Augustinus fatetur lib. 2. de Nuptiis & Concupiscentia, cap. 3. ubi Juliano respondet, qui sic cum Catholicis expostulaverat: *Si quis aut liberum in hominibus arbitrium, aut Deum esse nascentium conditorem dixerit, Cœlestianus & Pelagianus vo-*

ca-

catur. Cui sic occurrit S. Augustinus: *Liberum itaque in hominibus esse arbitrium, & Deum nascentium conditorem, utrique dicimus. Non hinc estis Cœlestiani & Pelagiani. Sed si quis ad colendum recte Deum, sine ipsius adjutorio, dicit esse in hominibus liberum arbitrium: & quisquis ita dicit Deum nascentium conditorem, ut parvulorum neget a potestate diaboli Redemptorem; ipse Cœlestianus & Pelagianus vocatur.* Hinc S. Augustinus indifferentiam ad utrumlibet, essentialem esse libertati cum Pelagianis sentit: *Nemo peccat*, inquit, *in eo quod caveri nullo modo potest.* (lib. 3. de Libero Arbitrio, c. 8.) *Peccatum est voluntas amittendi, vel retinendi quod justitia vetat, & unde liberum est abstinere* (inquit libr. 5. Operis Imperfecti contra Julianum, c. 43. & 44.) quam definitionem Julianus probat, Sententiam illam vocans, *Aurum lucens in stercore.* Et lib. 2. de Peccatorum Meritis, cap. 18. vocat, *arbitrium voluntatis, quod huc atque illuc liberum flectitur.* Error igitur est asserere, quod erraverint Pelagiani, libertatem arbitrii in indifferentia ad utrumlibet constituentes.

2. Sed in eo erraverunt, quod liberum arbitrium æque sanum, æque validum, æque perfectum, æque felix in Adami posteris admitterent atque propugnarent, ac in Adamo ipso, non vero infirmum, saucium, captivum, qua ex infirmitate convalescere, qua ex servitute eripi non possit, nisi gratia Salvatoris sanetur, & liberetur; quod S. Augustinus contra Pelagianos cum Ecclesia Catholica asserebat. Decretum erat Pelagii, *Peccatum non potuisse humanam debilitare, vel mutare naturam:* (Apud S. Augustinum lib. de Natura & Gratia, c. 19.) Dogma erat Juliani, *Ad operandam justitiam liberum arbitrium & post peccata, tam plenum esse, quam fuit ante peccata.* Contra vero S. Augustinus, proximam potestatem ad bonum amissam esse Adami peccato, & ipsi & ejus posteris asserit, eamque non restitui, nisi gratiæ beneficio, lib. 3. ad Bonifacium, cap. 8. *Liberum arbitrium captivatum, nonnisi ad peccatum valet: ad justitiam vero, nisi divinitus liberatum, adjutumque, non valet.* Lib. 1. ad eumdem, cap. 2. *Libertas quidem periit per peccatum, sed illa, quæ in paradiso fuit, habendi plenam cum immortalitate justitiam: propter quod natura humana indiget gratia, dicente Domino: Si vos Filius liberaverit, tunc vere liberi eritis. Utique liberi ad bene justeque vivendum.* Lib. de Correptione & Gratia, cap. 12. *Nunc posteaquam illa magna peccati merito amissa est libertas, etiam majoribus donis adjuvanda remansit infirmitas.*

3. Ἀπάθειαν inducebant Pelagiani, seu passionum impassibilitatem: id est, in hominis esse potestate censebant ne perturbationum motus pateretur, nec esse causam cur ad hoc Dei posceretur auxilium. (Ex S. Augustino lib. 2. contra Julianum, cap. 8. & ex S. Hieronymo in Dialog. adversus Pelagianos.) Ex hoc errore sequebatur alter, quo asserebant, sufficere liberi arbitrii vires ad non peccandum: & ad eam justitiæ perfectionem hominem pervenire posse, ut sine omni prorsus peccato vivat. Id constat ex S. Augustino lib. 2. de Peccatorum Meritis, & lib. de Perfectione Justitiæ, ubi hunc errorem refert.

Juliani Pelagiani sententia de infidelium virtutibus & bonis operibus exponitur.

4. Virtutes esse Dei dona Pelagiani negabant, easque naturæ & voluntati humanæ, non gratiæ tribuebant, eo freti argumento, quod eis nonnumquam infideles sint instructi (ex S. Augustino lib. 4. contra Julianum, cap. 3.) *Soletis*, inquit, *negantes Dei dona esse virtutes, quibus recte vivitur, & eas naturæ voluntatique humanæ, non Dei gratiæ tribuentes, hoc uti argumento, quod eas nonnumquam habeant infideles; ita conantes evacuare quod dicimus, neminem recte vivere, nisi ex fide per Jesum Christum Dominum nostrum.* Et infra: *In quo enim vis hominem, sicut loqueris, ad aliquid laudabile generosi cordis stimulis incitari, in hoc eum non vis in Domino, sed in libero arbitrio gloriari, ac sic priorem dare, ut retribuatur illi; eoque modo gratia jam non sit gratia, quia non est gratuita.* Et infra: *Sed acerbissimi gratiæ hujus inimici, exempla nobis opponitis impiorum quos dicitis alienos a fide abundare virtutibus, in quibus sine adjutorio gratiæ solum est naturæ bonum, licet superstitionibus mancipatum, qui solis libertatis ingenitæ viribus, & misericordes crebro, & modesti, & casti inveniuntur.*

Propugnabat præterea Julianus, infideles his virtutibus justos evadere. Id colligitur ex S. Augustino ibidem. *Sed absit ut sit in aliquo vera virtus, nisi fuerit justus. Absit autem ut sit justus vere, nisi vivat ex fide: Justus enim ex fide vivit. Quis porro eorum qui se Christianos haberi volunt, nisi soli Pelagiani, aut in ipsis etiam forte tu solus, justum dixerit infidelem, justum dixerit impium, justum dixerit diabolo mancipatum, sit licet ille Fabricius, sit licet Fabius, sit licet Scipio, sit licet Regulus?* Quo ex errore Juliani, graviorem alterum sequi S. Augustinus colligit, scilicet infideles ad gloriam pervenire posse. *Quomodo*, inquit, *est in eis vera justitia, in quibus non est vera sapientia? Quam si eis tribuerimus, nihil erit causa cur eos non ad illud regnum pervenire dicamus, de quo scriptum est: Concupiscentia sapientiæ deducit ad regnum.* Et paulo post: *Per quod enim vera justitia, per hoc etiam regnum Dei. Deus namque ipse [quod absit] erit injustus, si ad ejus regnum verus non admittitur justus; cum & ipsum ejus regnum justitia sit. Porro si veram justitiam non habent impii, profecto nec alias virtutes comites ejus & socias: quia cum non ad suum referuntur Auctorem dona Dei, hoc ipso mali his utentes efficiuntur injusti.*

Tertio contendebat Julianus, ad veræ germanæque virtutis rationem satis esse, quod actio bona esset officio, quamvis fine bona non esset; id est, quod ejus solum objectum rectum esset, pravus vero finis etiam proximus. Id colligitur ex S. Augustino, ibidem Julianum his verbis alloquente: *An placet tibi ut veras virtutes avarorum esse dicamus, cum lucrorum vias prudenter excogitant; cum pro acquirenda pecunia sæva atque aspera multa fortiter tolerant, cum varias cupiditates, quibus sumptuose vivitur, temperanter sobrieque castigant: cum abstinent ab alieno, & de suo sæpe amissa contemnunt, quod videtur ad justitiam pertinere, ne jurgiis & judiciis plura consumant? Cum enim aliquid agitur prudenter, fortiter, temperanter, & juste, omnibus quatuor virtutibus agitur, quæ secundum tuam disputationem, veræ virtutes sunt, si ad cognoscendum utrum veræ sint, hoc tantummodo intuendum quod agitur, nec causa quærenda est cur agatur.* Ne autem affingere Juliano putetur S. Augustinus, hoc ipsius esse dogma, propriis ejus verbis comprobat. *Cunctarum*, inquit, *origo virtutum in rationali anima sita est, & affectus omnes, per quos aut fructuose, aut steriliter boni sumus, in subjecto sunt mentis nostræ, prudentia, justitia, temperantia, fortitudo. Horum igitur affectuum vis, cum insit omnibus naturaliter, inquit, non tamen ad unum finem in omnibus properat: sed pro judicio voluntatis, cujus nutui serviunt, aut ad æterna, aut ad temporalia diriguntur. Quod cum fit, non in eo quod sunt, non in eo quod agunt: sed in eo solo variant, quod merentur. Nec nominis sui igitur, inquit, possunt, nec generis sustinere dispendium, sed solius, quod appetiverunt, præmii, aut amplitudine ditantur, aut exilitate frustrantur.* His Juliani verbis recensitis, infert ex iis S. Augustinus, consequens esse ut sint veræ virtutes avarorum prudentia, justitia, temperantia, fortitudo, qua, ut ait Horatius.

Per Mare pauperiem fugiunt, per saxa, per ignes.

Ego, inquit, *virtutes istæ tali fine turpes atque deformes, & ideo nullo modo germanæ veræque virtutes; tibi tamen ita veræ videntur & pulchræ, ut nec nominis sui possint, nec generis sustinere dispendium, sed solius, quod appetiverant, præmii exilitate frustrentur, id est, terrenorum commodorum fructu, non cœlestium præmiorum.* Inde rursus colligit S. Augustinus consequens esse ut sit vera justitia Catilinæ, comprehendere multos amicitia, tueri obsequio, cum omnibus communicare quod habebat.

Et infra: *Noveris itaque, non officiis, sed finibus, a vitiis discernendas esse virtutes. Officium est autem, quod faciendum est, finis vero propter quod faciendum est. Cum itaque facit homo aliquid ubi peccare non videtur, si non propter hoc facit, propter quod facere debet, peccare convincitur. Quæ tu non attendens, fines ab officiis separasti, & virtutes veras officia sine finibus appellandas esse dixisti. Ex quo te tanta absurditas sequitur, ut veram cogaris appellare justitiam, cujus dominam reperis avaritiam. Siquidem manus abstinere ab alieno, si officium cogites, potest videri esse justi-*

justitia ; sed cum quæritur quare fiat, & respondetur, Ne plus pecunia litibus pereat : quomodo jam hoc factum vera poterit esse justitia, cum serviat avaritiæ? Quales virtutes Epicurus induxit, voluptatis ancillas, quæ omnino quidquid facerent, propter illam vel adipiscendam facerent, vel tenendam. Absit autem ut virtutes veræ cuiquam serviant, nisi illi, vel propter illum cui dicimus, Deus virtutum converte nos. Proinde virtutes, quæ carnalibus delectationibus, vel quibusque commodis & emolumentis temporalibus serviunt, veræ prorsus esse non possunt : quæ autem nulli rei servire volunt, nec ipsæ veræ sunt. Veræ quippe virtutes Deo serviunt in hominibus, a quo donantur hominibus: Deo serviunt in Angelis, a quo donantur & Angelis. Quidquid autem boni fit ab homine, & non propter hoc fit, propter quod fieri debere vera Sapientia præcipit, etsi officio videatur bonum, ipso non recto fine peccatum est.

Quarto, censebat Julianus, non prohibere fidei absentiam in Ethnicis quo minus absolute sint boni, quamvis steriliter boni sint. Id constat ex S. Augustino, ibidem Julianum his verbis refellente: *Quapropter dixi non potest quantum te ista fallat opinio, qua dixisti, omnes virtutes affectus esse, per quos aut fructuose, aut steriliter boni sumus. Fieri enim non potest, ut steriliter boni simus; sed boni non sumus quidquid steriliter sumus. Arbor enim bona bonos fructus facit. Absit autem ut Deus bonus, a quo securis paratur arboribus non facientibus fructum bonum, excidat, & in ignem mittat arbores bonas.*

Quinto, de Ethnicis intelligi volebat Julianus locum illum Apostoli, ad Romanos, 2. *Gentes legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui habent opus legis scriptum in cordibus suis.* Id testatur ibidem S. Augustinus, Julianum his verbis compellans: *Per hoc enim probare conatus es, etiam alienos a fide Christi, veram posse habere justitiam, eo quod isti, teste Apostolo, naturaliter quæ legis sunt faciunt. Ubi quidem dogma vestrum, quo estis inimici gratiæ Dei, quæ datur per Jesum Christum Dominum nostrum, qui tollit peccatum mundi, evidentius expressisti : introducentes hominum genus, quod Deo placere possit sine Christi fide, lege naturæ. Hoc est unde vos maxime Christiana detestatur Ecclesia. Sed quid vis esse istos? Utrum veras virtutes habent, & steriliter boni sunt, quia non propter Deum : an etiam Deo ex his placent, atque ab illo vita remunerantur æterna?* &c.

Et infra : *Et tamen cum sine fide impossibile sit Deo placere, sibi virtutes sine fide sic placent, ut eas veras prædices, eisque bonos esse homines; & rursus, quasi te pœnituerit laudis earum, steriles pronuntiare non dubites.*

Sexto, contendebat Julianus, non obstare Ethnicorum virtuti, quod animum gererent a fide alienum, & actus illos, quos etiam ad Idoli cultum referunt, esse bonos censebat, ex iisque bonam ipsorum evadere voluntatem. Id, quod jam innuimus, evidentius colligitur ex S. Augustino ibidem, ubi Julianum ita objicientem inducit : *Si Gentilis nudum operuerit, numquid quia non est ex fide, peccatum est?* Cui sic occurrit S. Doctor: *Prorsus in quantum non est ex fide, peccatum est; non quia per se ipsum factum, quod est nudum operire, peccatum est : sed de tali opere non in Domino gloriari, solus impius negat esse peccatum.*

Et infra : *Responde, ut hoc sine dubitatione perspicias, utrum bonam misericordiam existimes infidelem. Porro si vitium est male misereri, procul dubio vitium est infideliter misereri. Quod si & ipsa per se ipsam naturali compassione opus est bonum; etiam isto bono male utitur, qui infideliter utitur, & hoc bonum male facit, qui infideliter facit : Qui autem male facit aliquid, profecto peccat : ex quo colligitur, etiam ipsa bona opera quæ faciunt infideles, non ipsorum esse, sed illius qui bene utitur malis. Ipsorum autem esse peccata, quibus & bona male faciunt, quia ea non fideli, sed infideli, hoc est, stulta & noxia faciunt voluntate. Qualis voluntas nullo Christiano dubitante, arbor est mala, quæ facere non potest nisi fructus malos, id est, sola peccata. Omne enim, velis nolis, quod non est ex fide, peccatum est. Et ideo Deus istas arbores non potest diligere; &, si tales permanserint, disponit excidere, quia sine fide impossibile est placere Deo. Sed ita hic immoror, quasi istas arbores non jam tu ipse steriles pronuntiaveris. Quomodo igitur, obsecro, non aut jocaris in his disputationibus, aut deliras, qui sterilium fructus arborum laudas? Qui utique aut nulli sunt, aut si mali sunt, laudandi non sunt, aut si fructus boni sunt, profecto steriles arbores non sunt; immo & bonæ sunt quarum fructus boni sunt, & debent Deo placere, cui bonæ arbores non possunt nisi placere, falsumque erit quod scriptum est : Sine fide impossibile est Deo placere. Sed responsurus es; quid nisi verum? Ego, inquis, steriliter bonos dixi homines, qui non propter Deum faciendo bona quæ faciunt, non ab eo vitam consequuntur æternam.* Quod refellit S. Augustinus ob absurdo : *Justus ergo Deus & bonus*, inquit, *bonos est in mortem missurus æternam?*

Et infra : *Aut ergo intellige quod ait Dominus : Si oculus tuus nequam est, totum corpus tuum tenebrosum erit : Si autem oculus tuus simplex est, totum corpus tuum lucidum erit : & hunc oculum agnosce intentionem, qua facit quisque quod facit : & per hoc disce eum, qui non facit opera bona intentione fidei bonæ, hoc est, ejus quæ per dilectionem operatur, totum quasi corpus, quod illis, velut membris, operibus constat, tenebrosum esse, hoc est, plenum nigredine peccatorum.*

Denique ex Juliani principiis consequens erat Ethnicis non esse denegandam vitam æternam, quam Pelagiani infantibus sine baptismo decedentibus concedebant; siquidem ejus sensu, ipsis fidei privatio non nocebat, si recta opera exercerent. Illud constat ex S. Augustino ibidem. *An forte & istis, qui exhibuerunt terrenæ Patriæ Babylonicam dilectionem, & virtute civili, non vera, sed verisimili, dæmonibus, vel humanæ gloriæ servierant, Fabriciis videlicet, & Regulis, & Fabiis, & Scipionibus, & Camillis cæterisque talibus, sicut infantibus, qui sine baptismate moriuntur, provisuri estis aliquem locum inter damnationem regnumque cælorum; ubi non sint in miseria, sed in beatitudine sempiterna, qui Deo non placuerant cui sine fide placere impossibile est, quam nec in operibus, nec in cordibus habuerunt? Non opinor perditionem vestram usque ad istam posse imprudentiam prosilire. Erunt ergo, inquis, damnatione in sempiterna, in quibus erat vera justitia; O vocem impudentia majore præcipitem! Non erat, inquam, in eis vera justitia; quia non actibus, sed finibus pensantur officia.* Non tamen sibi constabat Julianus : asserebat enim aliunde, Ethnicos utpote steriliter bonos non fore vitæ æternæ participes, adeoque multa in terminis pugnantia ejus error complectebatur? *Aut certe*, inquit S. Augustinus, *quoniam saltem concedis, opera infidelium, quæ tibi eorum videntur bona, non tamen eos ad salutem sempiternam regnumque perducere : scito nos illud bonum hominum dicere illam voluntatem bonam, illud opus bonum, sine Dei gratia, quæ datur per unum Mediatorem Dei & hominum, nemini posse conferri; per quod solum homo potest ad æternum Dei donum, regnumque perduci.* Hanc Juliani Pelagiani de infidelium bonis operibus, & virtutibus sententiam uberius & accuratius exposui, ut videas quantum ab illa distet communis Theologorum opinio, qui aliqua opera bona fieri ab ipsis posse, & interdum eliei propugnant, quamvis admodum infrequentia, & ad salutem æternam nihil conferentia : & quantum a veritate aberraverit Iansenius Yprensis, qui illam cum errore Juliani inscite, & temere confudit. *Notatur Jansenius Yprensis.*

§. III.

De Pelagianorum erroribus circa Gratiam. Primus Pelagianæ Hæresis status.

PElagiani, *Dei gratiæ in tantum inimici fuerunt ut sine hac posse hominem crederent facere omnia divina mandata* (inquit S. Augustinus lib. de Hæresibus, cap. 88.) Non una ipsis fuit erroris illius propugnandi ratio, sed multiplex & varia quæ variis Hæreseos Pelagianæ distinguendis statibus ansam dedit.

Cum primum Hæresim promulgavit Pelagius nullam omnino gratiam admittebat, sed naturam solam

&in-

& ingenitas liberi arbitrii vires ad omne opus bonum ac meritorium sufficere propugnabat. Hinc in laudem naturæ librum conscripsit, quem ad S. Augustinum miserunt religiosi adolescentes Timasius & Jacobus, a Pelagiana hæresi recens conversi, anno 414. Quod Opus confutavit S. Augustinus libro quem inscripsit *De Natura, & Gratia*: In quo Pelagii nomini pepercit, ne ipsum offenderet, utque ejus errori, si fieri posset, mederetur. Mentem vero Pelagii hanc fuisse quod natura sola ad opera recta sufficeret, satis declarat cap. 2. ubi ait: *Si per naturam justitia, ergo Christus gratis mortuus est*. Et cap. 40. *Si possibilitas naturalis per liberum arbitrium, & ad cognoscendum quomodo vivere debeat, & ad bene vivendum, sufficit sibi: ergo Christus gratis mortuus est*. Et cap. 53. *Quid tantum de natura possibilitate præsumitur? Vulnerata, sauciata, vexata, perdita est: vera confessione, non falsa defensione opus habet. Gratia ergo Dei, non qua instituatur, sed qua restituatur, quæratur: quæ ab isto sola clamatur, non esse necessaria, cum tacetur*. Et cap. 55. sic ad hominem argumentatur contra Pelagium. *Habet posse (homo) per naturale subsidium: habet velle per liberum arbitrium: cur quærit Baptismatis Sacramentum?* Idem constat ex eodem S. Doctore, Sermone 11. de Verbis Apostoli, cap. 2. ubi contra Pelagianos urget hunc versum Psalmi 99. *Ipse fecit nos & non ipsi nos. Quare enim*, inquit, *addidit, Et non ipsi nos, cum sufficeret, dicere, ipse fecit nos? Nisi quia illam sectantam voluit admonere, ubi dicunt homines; Ipsi fecimus nos; id est, ut justi essemus. Justos nos libera voluntate fecimus, quando conditi sumus, liberum arbitrium accepimus: ut ergo justi simus, libero id arbitrio agimus. Quid adhuc Deum invocamus ut justos nos faciat, quod habemus in potestate?* Et post: *Hæc vobis contra novellam Hæresim quæ tentat assurgere, sæpe disputare cogimur.... Hæc enim est disputatio eorum quando primo exoriri cœperunt, & contra gratiam disputare*.

Idem constat ex Epistola Synodica Concilii Carthaginensis ad Innocentium I. Pontificem Maximum in qua sic Pelagianorum dogma proponitur: *Isti autem asserunt in eo gratiam Dei deputandam, quod talem hominis instituit, creavitque naturam, quæ per propriam voluntatem legem Dei posset implere, sive naturaliter in corde conscriptam, sive in Literis datam*.

Idem constat ex Epistola Innocentii I. ad Concilium Carthaginense. *Et qui nos*, inquit, *adjutorio negas indigere divino, quasi ex nostra in totum possibilitate perfectos*, &c. Et post: *Nam quid tam mortiferum, tam præceps videatur ad casum, tam expositum ad omnia pericula si hoc solum nobis putantes posse sufficere, quod liberum arbitrium, cum nasceremur, accepimus, ultra jam a Domino nihil quæramus: id est, Authoris nostri obliti, ejus potentiam ut nos ostendamus liberos abjuremus: quasi jam amplius, quod dare possit, non habeat qui te in ortu tuo liberum fecit?*

Ethnicismus & Semi-Ethnicismus quasi duo status Hæresis Pelagianæ male distinguuntur.

Ab hoc Pelagianæ Hæreseos statu non differt ille, quem alii semi-Ethnicismum vocant, in quo Pelagius gratiam nomine tenus admisit, ipsam naturam, & liberum arbitrium in quo conditi sumus, gratiam appellans. Qua de re S. Augustinus Sermone 11. de Verbis Apostoli, cap. 7. ita scribit: *Disputantes ergo contra gratiam pro libero arbitrio, fecerunt auribus piis & Catholicis offensionem. Cœperunt horreri, cœperunt ut certa pernicies devitari, cœpit de illis dici, quod contra Gratiam disputarent: & invenerunt ad relevandam istam invidiam tale commentum: Non, inquit, contra gratiam Dei disputo. Unde probes? eo ipso, inquit, non contra gratiam Dei disputo, quod liberum arbitrium defendo. Videte acumen, sed vitreum. Quasi lucet vanitate, sed frangitur veritate*. Tum sic ratiocinantem inducit Pelagium. *Hominem quis creavit? Deus. Quis ei liberum arbitrium dedit? Deus. Si ergo hominem Deus creavit, & homini Deus liberum arbitrium dedit, quidquid potest homo de libero arbitrio, cujus gratia debetur, nisi ejus qui eum condidit cum libero arbitrio?* Quod ratiocinium sic refellit S. Augustinus: *Videte quomodo generalem illam gratiam tradicent, qua creatus est homo, qua homines sumus: utique & cum impiis homines sumus: sed non cum impiis Christiani sumus. Hanc ergo etiam gratiam qua Christiani sumus, ipsi volumus prædicent*. & Et cap. 4. *Communis est omnibus natura, non gratia*.

Emendatur Jansenius Yprensis.

Hæc itaque loquendi ratio, qua modo naturam tantum profitebatur Pelagius, modo gratiæ nomen usurpabat, sed improprie, naturæ beneficium spectans quasi gratuitum munus, perperam a Jansenio Yprensi duos in status distribuitur, quorum alter sit Ethnicismus, alter Semi-Ethnicismus. Nullum quippe inter eos discrimen est, quam vocis, quam ne ipsi quidem Ethnici respuissent. Quis enim Philosophorum fassus non esset naturæ nostræ dotes a summa Dei optimi in nos liberalitate proficisci? Quis gratiæ vocabulum quo sensu sumebat Pelagius, amplecti dubitasset? Cum passim, non apud Philosophos modo, & falsorum Numinum cultores paulo magis religiosos; sed & apud Poetas omnes antiquos longe minus pios, legamus nostra omnia gratis a Superis esse nobis concessa.

Tandem ad eumdem Pelagianæ Hæreseos statum variam illam loquendi rationem pertinere, quam in duos Jansenius distinguit lib. 5. de Hæresi Pelagiana, testis est S. Augustinus lib. de Natura & Gratia, cap. 51. *Ut autem*, inquit, *declinetur invidia, qua Christiani etiam pro salute sua clamant & dicunt: Quare sine adjutorio gratiæ Dei dicis hominem posse non peccare? Ipsa, inquit, non peccandi possibilitas, non tam in arbitrii potestate, quam in naturæ necessitate est. Quidquid in natura necessitate positum est, ad naturæ pertinere non dubitatur Authorem, utique Deum. Quomodo ergo, inquit, absque Dei gratia dici existimatur, quod ad Deum proprie pertinere monstratur? Expressa est Sententia quæ latebat, non est quemadmodum posset abscondi. Ideo Dei gratiæ tribuit non peccandi possibilitatem, quia ejus naturæ Deus Author est, cui possibilitatem non peccandi inseparabiliter insitam dicit*.

§. IV.

Exponitur alter Hæreseos Pelagianæ status.

PRæter gratiam quam in naturæ dono constituebat Pelagius, alteram desiderabat, in Lege scilicet ac doctrina positam, atque etiam in exemplo Christi. Nec tamen eum hoc gratiæ genus admisit, a priori dogmate & loquendi ratione recessit; sed naturam semper ostentavit, quasi causam humani meriti sufficientem, eique parem, sicut initio suæ Hæreseos, non sic naturam commendavit, quin Legem admitteret. Unde S. Augustinus lib. de Natura & Gratia, cap. 15. contra Pelagium statuit, *Legem quidem imperare, sed fidem impetrare*.

Hunc velut alterum Hæreseos Pelagianæ statum S. Augustinus delineat, lib. de Gratia Christi, cap. 2. & 3. *Quoniam*, inquit, *solent dicere nobis, in eo Christum ad non peccandum præbuisse adjutorium, quia ipse juste vivendo, justeque docendo reliquit exemplum, possunt etiam ad hoc ista verba coaptari, ut dicant, per singula momenta, per singulos actus, necessariam nobis esse hujusmodi gratiam: id est, ut in omni conversatione nostra intueamur Dominicæ conversationis exemplum*.

Et cap. 4. ubi præmisit Pelagium in Palæstinæ Synodo ficte damnasse eos qui dicerent, *Gratiam Dei & adjutorium non ad singulos actus dari, sed in libero arbitrio esse, vel in Lege atque Doctrina*; & eos etiam qui docerent, *Gratiam Dei secundum merita nostra dari*, continuo subjungit: *Tamen in Libris quos edidit pro libero arbitrio, quorum mentionem facit in Epistola quam Romam misit, nihil aliud sentire monstratur, quam id quod damnasse videbatur. Nam gratiam Dei & adjutorium, quo adjuvamur ad non peccandum, aut in natura & libero ponit arbitrio, aut in Lege atque doctrina: ut videlicet cum adjuvat Deus hominem ut declinet a malo & faciat bonum, revelando & ostendendo quid fieri debeat adjuvare credatur, non etiam cooperando, & dilectionem inspirando, ut id quod faciendum esse cognoverit, faciat*.

Et cap. 7. *Hinc itaque apparet, hanc eum gratiam confiteri, qua demonstrat & revelat Deus quid agere debeamus, non qua donat atque adjuvat ut aga-*

gamus: cum ad hoc potius valeat Legis agnitio, si gratia desit opitulatio, ut fiat mandati prævaricatio.

Et cap. 9. *Quid est ergo quod iste Legem atque Doctrinam computat gratiam, qua juvamur ad operandam justitiam: quæ ut multum adjuvat, ad hoc adjuvat ut gratia requiratur? Nemo enim potest Legem implere per legem. Plenitudo enim legis charitas: Charitas autem Dei non per legem diffusa est in cordibus nostris, sed per Spiritum Sanctum qui datus est nobis. Proinde per legem gratia demonstratur, ut lex per gratiam compleatur. Quid enim juvat Pelagium, quia diversis verbis eamdem rem dicit, ut non intelligatur in Lege atque Doctrina gratiam constituere qua possibilitatem naturæ asserit adjuvari?*

Et cap. 41. expendens Pelagii libros de libero arbitrio, ait: *In his etiam quatuor libris, quæcumque pro gratia videtur dicere, qua adjuvamur ut declinemus a malo bonumque faciamus, ita dicit, ut nullo modo a verborum ambiguitate discedat, quam discipulis sic possit exponere, ut nullum auxilium gratiæ credant, qua naturæ possibilitas adjuvetur, nisi in Lege atque doctrina: ita ut ipsas quoque orationes, ut in Scriptis suis apertissime affirmat, ad nihil aliud adhibendas opinetur, nisi ut nobis doctrina etiam divina revelatione aperiatur, non ut adjuvetur mens hominis, ut id quod faciendum esse didicerit, etiam dilectione & actione perficiat.*

De Christi autem exemplo, quod Legi atque Doctrinæ Pelagius adjungebat, hæc subjungit S. Doctor: *Sed hoc adjutorium Legis atque Doctrinæ etiam Propheticis fuisse temporibus: adjutorium autem gratiæ quæ propriæ gratia nuncupatur, in Christi esse arbitratur exemplo. Quod nihilominus ad doctrinam pertinere perspicitis, quæ nobis Evangelica prædicatur: ut videlicet tamquam via demonstrata, qua ambulare debeamus, jam viribus liberi arbitrii, adjutorio nullo alterius indigentes, sufficiamus nobis, ne deficiamus in via, quamvis & ipsam viam contendat etiam sola inveniri posse natura, sed facilius si adjuvet gratia.*

§. V.

Gratia Legis & Doctrinæ, quam Pelagius admisit, interiorem mentis illuminationem, non motionem voluntatis complectebatur.

ID ex S. Augustino certum est, lib. de Gratia Christi, cap. 7. ubi hanc explicandæ gratiæ rationem ipsis Pelagii verbis proponit. De gratia dixerat Pelagius: *Quam nos, non ut tu putas, in Lege tantummodo, sed & in adjutorio esse confitemur.* Mox qualem gratiam intelligeret, exposuit his verbis: *Adjuvat enim nos Deus per doctrinam & revelationem suam, dum cordis nostri oculos aperit: dum nobis ne præsentibus occupemur, futura demonstrat: dum diaboli pandit insidias, dum nos multiformi & ineffabili dono gratiæ cælestis illuminat.* Hanc autem illustrationem intellectus, ad Legem & Doctrinam dumtaxat pertinere, Pelagii etiam sensu, notat ibidem S. Augustinus. *In his omnibus*, inquit, *non recessit a commendatione Legis atque Doctrinæ, hanc esse adjuvantem gratiam diligenter inculcans: & hoc exequens quod proposuerat, cum diceret, Sed in Dei esse adjutorio confitemur. Denique Dei adjutorium multipliciter insinuandum putavit, commemorando doctrinam & revelationem futurorum, & apertionem diabolicarum insidiarum, & multiformi & ineffabili dono gratiæ cælestis illuminationem; ad hoc utique ut divina præcepta & promissa discamus. Hoc est ergo gratiam Dei ponere in Lege atque Doctrina.*

Et cap. 10. eamdem gratiam a Pelagio commendari dicit, qua *Deus operatur in nobis velle quod bonum est, velle quod sanctum est, dum nos terrenis cupiditatibus deditos, & mutorum more animalium tantummodo præsentia diligentes, futuræ gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione succendit: dum revelatione sapientiæ, in desiderium Dei stupentem excitavit voluntatem; dum nobis, quod tu alibi negare non metuis, suadet omne quod bonum est.* Hanc autem suasionem boni, non ad aliquem impetum a Deo impressum voluntati, sed ad solam intellectus illuminationem, quæ voluntati extrinseca est, pertinere Pelagii sensu, docet ibidem S. Augustinus, *Quid manifestius*, inquit, *nihil aliud eum dicere gratiam, qua Deus in nobis operatur velle quod bonum est, quam Legem atque Doctrinam? In Lege namque & doctrina sanctarum Scripturarum, futuræ gloriæ atque præmiorum promittitur magnitudo. Ad doctrinam pertinet etiam quod sapientia revelatur, ad doctrinam pertinet, cum suadetur omne quod bonum est.*

Exponit denique ibi S. Augustinus, quam gratiam admittere Pelagius debet, ut Catholicus censeatur. *Sed nos eam gratiam volumus iste aliquando fateatur, qua futuræ gloriæ magnitudo non solum promittitur, verum etiam creditur & speratur; nec solum revelatur sapientia, verum etiam & amatur: nec suadetur solum omne quod bonum est, verum & persuadetur.... Quorum autem sit fides, & quibus persuadeatur, ut ad eum veniant, satis demonstravit, ubi ait: Nemo venit ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum... Hanc debet Pelagius gratiam confiteri, si vult non solum vocari, verum etiam esse Christianus.*

Et cap. 13. Gratiam Pelagianam longe alio sensu doctrinam appellari ostendit, quam gratiam Christianam, qua *docibiles* Dei dicuntur, qui secundum propositum vocati sunt. *Hæc gratia*, inquit, *prædestinatos, & secundum propositum vocatos, ad summam perfectionem glorificationemque perducit. Qua gratia agitur, non solum ut facienda noverimus, verum etiam ut cognita faciamus: nec solum ut diligenda credamus, verum etiam ut credita diligamus.* Et cap. 13. *Hæc gratia, si doctrina dicenda est, certe sic dicatur, ut altius & interius eam Deus cum ineffabili suavitate credatur infundere, non solum per eos qui plantant & rigant extrinsecus, sed etiam per seipsum, qui incrementum suum ministrat occultus, ita ut non ostendat tantummodo veritatem, verum etiam impertiat charitatem. Sic enim docet Deus eos, qui secundum propositum vocati sunt, simul donans, & quid agant scire, & quod sciunt agere.*

§. VI.

Gratia Christi, secundum Pelagianos, non tantum doctrinam Evangelicam & exemplum virtutis: verum etiam remissionem peccatorum complectebatur.

SI dogma Pelagianum specie tenus consideremus, videbuntur illi hæretici gratiam Christi, a natura & lege distinctam admisisse. Dicunt enim (ut refert S. Augustinus lib. de Gratia & Libero Arbitrio, cap. 13.) *Etiam Gratiam Dei, quæ data est per Fidem Jesu Christi, quæ neque est Lex, neque natura, ad hoc tantum valere ut peccata præterita dimittantur, non ut futura vitentur, vel repugnantia superentur.* Ne tamen putes Pelagium existimasse, fidem Christi ad salutem ita necessariam esse, tamquam vis ulla & gratia meritis illius subministraretur: sed quod pars Legis sit divinum illud præceptum, ut in Christum credatur. Sic enim ille in commentatiis Epistolæ ad Romanos, in cap. 10. *In hoc tempore nemo perficit legem sine Christo: quia & hoc Legis est ut ipsi credatur.* Ex quibus perspicue constat, Pelagium gratiam ad salutem necessariam, præter naturam & liberum arbitrium, sola Lege ac doctrina definivisse: maxime quatenus Evangelium ac Fidem Christi complectitur. Et quia hoc gratiæ genus, id est; Christi Incarnatio & Passio, & hujus prædicatio, quæ est Evangelium, nullis hominum meritis, sed gratis ac liberaliter a Deo indultum est; idcirco remissionem peccatorum sine meritis dari subdole Pelagius asseruit, non quod nulla eam præcederent liberi arbitrii merita: sed quod ista ipsa merita, si deesset Fides, quam naturalibus viribus proposito sibi Evangelio præbere hominem Pelagius censebat, remissionem illam assequi non possent. Hic sensus Pelagiani illius Decreti, quod refert S. Augustinus, lib. de Gratia & Libero Arbitrio, cap. 6. *Hanc esse solam non secundum merita nostra gratiam, qua homini peccata dimittuntur.* Alias assertionis istius Pelagianæ rationes affert Jansenius Yprensis lib. 5. de hæresi Pelagiana, quarum confutationem videre potes apud Petavium lib. de Pelagiana & Semipelagiana hæresi, cap. 3. Tomo 3. Theologicorum dogmatum.

Porro doctrinam & exemplum Christi dictæ remissioni

sioni adjungebant, ut peccata futura caverentur, ut testatur S. Augustinus lib. de Gratia Christi, cap. 2. *Solent*, inquit, *dicere nobis, in eo Christum ad non peccandum præbuisse adjutorium, quia juste ipse vivendo, justeque docendo, reliquis exemplum*. Id ipse explicat Pelagius apud S. Augustinum cap. 38. ejusdem libri. *Nam si ante legem*, inquit, *ac multo ante Domini nostri & Salvatoris adventum, juste quidem & sancte vixisse referuntur: quanta magis, post illustrationem adventus ejus, nos id posse credendum est, qui restaurati per Christi gratiam, & in meliorem hominem renati sumus, qui sanguine ejus expiati, atque mundati, ipsiusque exemplo ad perfectionem incitati justitiæ, meliores illis esse debemus qui ante Legem fuere: Meliores etiam quam fuere sub Lege, dicente Apostolo: Peccatum vobis non dominabitur; non enim estis sub Lege, sed sub Gratia?*

Hac autem Doctrinæ & Exempli Christi commendatione Christianis auribus tantummodo ludificati sunt Pelagiani, nec aliam efficacioremve gratiam admiserunt, quam Legem. Doctrina enim Christi & quod in ea continetur, ipsius exemplum forinsecus, quemadmodum & Lex, auribus insonant, cor non tangunt intrinsecus ac immutant. Hinc S. Augustinus lib. de Gratia Christi, cap. 39. quibusdam Pelagii verbis recensitis, quibus asserebat, *Christum credentibus sibi primo omnia per Baptismum peccata dimittere, deinde imitatione sui ad perfectam incitare sanctitatem, & vitiorum consuetudinem virtutum vincere exemplo*; continenter subjungit: *Ecce quomodo vult intelligi adjuvari eos qui sub Lege peccant, ut per gratiam Christi justificati liberentur, tamquam eis non sufficiat sola Lex propter nimiam peccandi consuetudinem, nisi Christi accedat, non inspiratio charitatis per Spiritum Sanctum, sed intuendum & imitandum in doctrina Evangelica virtutis ejus exemplum*. Et paulo post: *Hanc iste* (Christi gratiam) *cum constituat, non in virtutis ejus auxilio, sed imitationis exemplo: quid amplius de illo sperare debemus, ubicumque gratiæ nomen sub ambigua generalitate commemorat?*

§. VII.

Pelagiani Gratiam Habitualem divinitus infusam agnoverunt, & prædicarunt.

OMnes enimvero effectus tribuerunt gratiæ Christi, quos in gratiam habitualem refundimus, scilicet abstersionem peccatorum. (Ex Juliano apud S. Augustinum lib. 2. Operis Imperfecti.) *Gratia enim Christi*, inquit, *pro efficacissima potestate Medicinæ, qua criminibus admovetur, diversas species reatuum unius vi consecrationis abstergit*. Et, *Gratia infusa semel uno virtutis suæ compendio atque impetu diversa delet crimina*. 2. Ipsam desiderabant ad innovationem. *Gratia Christi*, inquit Julianus, *quos fecerat condendo bonos, facit innovando meliores*. 3. Ad Naturæ instaurationem. *Instaurati per Christi gratiam, & in meliorem hominem renati sumus* (inquit Pelagius in Epist. ad Demetriadem) 4. Ad regenerationem. *Cum enim* (inquit Julianus apud S. Augustinum lib. 6. cap. 10.) *Deus parvulis nihil de proprio tam boni, quam mali merentibus, gloriam regenerationis attribuat, hoc ipso eos ad suam curam, ad suum jus, ad suum dominium pertinere docet, quod eorum voluntatem ineffabilis prævenit beneficii largitate*. 5. Ad finem. *Cogebantur enim parvulos baptizatos in credentium numero deputare, & authoritati sanctæ Ecclesiæ ubique consentire, quæ Fidelium nomine eos non censet indignos, quibus justitia Christi, etiam secundum istos* (Pelagianos scilicet) *prodesse nonnisi credentibus posset*. (Ex S. Augustino lib. 3. de Peccatorum Meritis, c. 2.) 6. Ad justificationem: ut constat ex Juliano apud S. Augustinum lib. 2. Operis Imperfecti dicente: *Ideo ait Apostolus, Ex multis delictis in justificationem; id est, ex multis delictis liberatos homines ad gloriam perducit justificationis indultæ*. 7. Ad sanctificationem in Christo. Ajebat enim Pelagius, *Non ideo parvulos baptizari, ut remissionem accipiant peccatorum, sed ut sanctificentur in Christo*; ut se Carthagine audivisse testis est S. Augustinus lib. 3. de Peccatorum Meritis, c. 6. 8. Ad unctionem Spiritus Sancti. Scilicet Pelagiani Christum Jesum dividebant, ut majoribus Jesus esset, propter peccata quibus salvantur; parvulis tantum Christus, propter unctionem bonorum, quæ eis in Baptismo conferuntur. (Ex S. Augustino lib. 1. contra Julianum, cap. 4.) Contra quos c. 7. ait: *Unde etiam matres quotidie toto orbe terrarum, non ad Christum tantum, id est, ad unctum, sed ad Christum Jesum, id est, etiam Salvatorem, cum parvulis currunt*. 9. Ad adoptionem. Hinc S. Augustinus lib. 2. ad Bonifacium, c. 6. Pelagianos sic compellat. *Regenerationis lavacro adoptari ex filiis hominum in filios Dei non negatis, immo etiam prædicatis*. 10. Ut templum Dei Homines fierent, ait enim Pelagius in 1. ad Corinthios c. 5. *Tribus modis inesse Deum legimus: Secundum infinitatem, omni creaturæ: Secundum sanctificationem & peculiarem inhabitationem, in Sanctis: Secundum plenitudinem divinitatis in Christo*. 11. Ut fiant hæredes regni cœlestis. Dicunt enim Pelagiani apud S. Augustinum lib. 1. de Peccatorum Meritis, c. 1. ideo parvulos baptizari, *Ut spiritalem procreationem non habentes creentur in Christo, & ipsius regni cœlorum participes fiant eo modo filii & heredes Dei, coheredes autem Christi*. Ex quibus perspicuum est, Pelagianos gratiam habitualem divinitus infusam agnovisse, quæ tot effectus in hominum animis præstaret.

Nec est quod quispiam objiciat, Pelagium gratiam omnem respuisse, quæ datur aliqua *subministratione virtutis*, vel, *subministratione Spiritus Sancti*: ut colligitur ex S. Augustino Epist. 95. & lib. de Gratia Christi, c. 2. adeoque gratiam habitualem non admisisse, quæ sane per Spiritum Sanctum subministratur. De gratia enim actuali his in locis loquitur S. Augustinus, quæ a Pelagio posita est in Lege & Doctrina, non in Virtutis subministratione. En verba S. Doctoris: *Sive enim gratiam dixerit esse liberum arbitrium; sive gratiam esse remissionem peccatorum; sive gratiam esse legis præceptum; nihil eorum dicit, quod per subministrationem Spiritus Sancti pertinet ad concupiscentias tentationesque vincendas*. Quibus verbis non significat S. Augustinus, gratiæ habitualis, sed actualis auxilium a Pelagianis respui: non illud quod in ipsa justificatione semel confertur, sed quod ingruentibus tentationibus quotidie datur: Non illud quod præterita peccata expungit, sed quod futuris cavet: Non illud pro quo impetrando dicitur: *Dimitte nobis debita nostra*: sed pro quo dicitur: *Et ne nos inducas in tentationem*. Hunc esse genuinum S. Augustini sensum perspiciet, quisquis locum paulo attentius intuebitur. Cum enim dixisset, Remissionem peccatorum non esse illud quod pertinet ad tentationes vincendas: hanc illius effati subjicit probationem: *Hinc enim oramus*, inquit, *ut peccatorum tentationem superare possimus, ut Spiritus Dei, unde pignus accepimus, adjuvet infirmitatem nostram...... Qui autem orat & dicit: Et ne nos inferat in tentationem, non utique id orat ut homo sit, quod est natura: Neque id orat ut habeat liberum arbitrium, quod jam accepit, cum crearetur ipsa natura. Neque orat remissionem peccatorum, quia hoc superius dicitur: Dimitte nobis debita nostra. Orat ergo ut non peccet, hoc est, ne quid faciat mali. Ipsa igitur oratio, clarissima est, gratiæ testificatio..... Hæc ille confiteatur, & illum gaudebimus sive rectum, sive correctum*.

Cum autem ait lib. de Gratia Christi, c. 2. Pelagium, etsi gratiam Dei, qua Christus venit peccatores salvos facere, in sola remissione peccatorum constituat, posse huic sensui accommodare verba, quibus eam, *per singulos actus nostros esse necessariam*, apud Albinum, Pinianum, & Melaniam, non absque fuco professus est, & dicere: *Ideo eam per singulas horas, per singula momenta, & per actus singulos necessariam, ut semper in memoria retinentes, & reminiscentes dimissa esse nobis peccata, non peccemus ulterius, adjuti non aliqua subministratione virtutis, sed viribus propriæ voluntatis, quid sibi remissione peccatorum præstitum fuerit, per singulos actus recordantes*. Cum, inquam, hæc ait S. Augustinus, actualem virtutis subministrationem a Pelagio repudiatam pariter significat, non habitualem. Illam enim

nim intelligit, qua Pelagium sequenti capite refellens, ait, Deum adjuvare *cooperando, & dilectionem inspirando, ut id quod faciendam esse cognoverit, faciat.* Illam intelligit, pro qua Apostolum orare dicit: *Oramus ad Deum ut nihil mali faciatis* (c. 25.) Illam intelligit, qua nisi adjutum sit liberum arbitrium, non venit ad Patrem (c. 14.) Illam intelligit, qua dicit Dominum respexisse S. Petrum, cum ipsi *Misericordia latenter subvenit, cor tetigit, memoriam revocavit, interiore gratia sua visitavit, interioris hominis, usque ad exteriores lachrymas, movit & produxit affectum* (c. 45.) An porro gratia illa habitualis est?

Nolim tamen contendere, Pelagianos Gratiam habitualem admisisse: qualis a Scholasticis nunc propugnatur, quæ qualitas esset, vereque & proprie dictus habitus. Sed id unum assero, & satis, ni fallor, probavi, ipsos admisisse donum interius divinitus infusum animæ, quo divini illi effectus mox recensiti præstarentur.

Fatemur etiam lubenter, Gratiam habitualem Pelagianorum ab ea, quam S. Augustinus & Catholici cæteri admittebant, in hoc discrepasse, quod illam inertem & omni operatione destitutam ipsi contenderent, quam scilicet nolebant ullo modo ad actus meritorios concurrere, quibus naturæ vim non imparem esse propugnabant. Quamobrem saltem ratione illius influxus & efficientiæ, quam gratiæ sanctificanti subtrahebat, Catholicis non assentiebatur Pelagius. Hoc sensu S. Augustinus lib. de Gratia Christi, c. 30. ait: *Istam quippe gratiam, qua justificamur, id est, qua charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis, in Pelagii & Cælestii Scriptis, quæcumque legere potui, nusquam eos inveni, quemadmodum confitenda est, confiteri.*

Quamquam ad solutionem istius loci dici possit, S. Augustinum de gratia habituali non agere, sed de actuali & excitante, qua quidem homo justificatur, non formaliter, sed efficienter, (ut Theologi de Schola loquuntur.)

§. VIII.

Gratiam voluntatis & actionis Pelagius nusquam admisit, sed intellectus tantum & possibilitatis, quod primum est gratiæ Pelagianæ a Catholica discrimen.

PRimum istud est Gratiæ Pelagianæ a Christiana & Catholica discrimen, quod exponit S. Augustinus lib. de Gratia Christi, c. 3. *Cum*, inquit, *tria constituat, atque distinguat,* (Pelagius) *quibus divina mandata dicit impleri, possibilitatem, voluntatem, & actionem: possibilitatem, scilicet, qua potest homo esse justus: voluntatem, qua vult esse justus, actionem qua justus est: horum trium primum, id est, possibilitatem datam confitetur a Creatore naturæ, nec esse in nostra potestate, sed eam nos habere, etiamsi nolimus: duo vero reliqua, id est voluntatem & actionem, nostra esse asserit, atque ita nobis tribuit, ut nonnisi a nobis esse contendat. Denique gratia Dei, non ista duo quæ nostra omnino vult esse, id est, voluntatem & actionem; sed illam quæ in potestate nostra non est, & nobis ex Deo est, id est, possibilitatem perhibet adjuvari: tamquam illa quæ nostra sunt, hoc est, voluntas & actio, tam sint valentia ad declinandum a malo & faciendum bonum, ut divino adjutorio non indigeant: illud vero quod nobis ex Deo est, hoc est possibilitas, tam sit invalidum, ut semper gratiæ adjuvetur auxilio.*

Ipsa Pelagii verba refert *cap.* 4. ex *lib.* 3. de Libero Arbitrio. „ Nos, *inquit Pelagius*, sic tria ista distinguimus, & certum velut in ordinem digesta partimur. Primo loco posse statuimus; Secundo velle; Tertio esse. Posse in natura; velle in libero arbitrio; esse in effectu locamus. Primum illud, id est posse, ad Deum proprie pertinet, qui illud creaturæ suæ contulit; duo vero reliqua, hoc est, velle, & esse, ad hominem referenda sunt, quia de arbitrii fonte descendunt. Ergo in voluntate & opere bono, laus hominis est, immo hominis & Dei, qui ipsius voluntatis & operis possibilitatem dedit, quique ipsam possibilitatem gratiæ suæ adjuvat semper auxilio. Quod vero homo potest perficere atque velle bonum, solius Dei est. *Et infra*: Quod possumus videre oculis, nostrum non est: quod vero bene aut male videmus, hoc nostrum est. Et ut generaliter universa complectar, quod possumus omne bonum facere, dicere, cogitare, illius est qui hoc posse donavit, qui hoc posse adjuvat. Quod vero bene vel agimus, vel loquimur, vel cogitamus, nostrum est, quia hæc omnia vertere etiam in malum possumus.

Ex quibus *cap.* 5. infert S. Augustinus, quod nemo ex illis sequi non deprehendit. „ Scire, *inquit*, debemus, quod nec voluntatem nostram, nec actionem divino adjuvari credit auxilio, sed solam possibilitatem voluntatis, atque operis, quam solam ex his tribus nos habere affirmat ex Deo: tamquam hoc infirmum sit quod Deus ipse posuit in natura: cætera vero duo, quæ nostra esse voluit, ita sint firma, & fortia, & sibi sufficientia, ut nullo indigeant ejus auxilio: & ideo non adjuvet ut velimus, non adjuvet ut agamus, sed tantummodo adjuvet ut velle & agere valeamus.

Hæc evidenter probant, a Pelagio solius possibilitatis gratiam esse admissam, sed & eam illius judicio in ipsa tantum intellectus illuminatione sitam esse, patet ex ejusdem libri c. 8. ubi S. Augustinus sic habet: „ Hinc igitur apparet, hanc eum gratiam confiteri, qua demonstrat & revelat Deus quid agere debeamus, non qua donat, atque adjuvat ut agamus. *Et paulo post loquens de eadem gratia*: Jubet, *inquit*, magis quam juvat; docet morbum esse, non sanat. Et *cap.* 41. *libros* 4. Pelagii pro libero arbitrio expendens, ait: Sed in his etiam quatuor libris, quæcumque pro gratia videtur dicere, qua juvemur ut declinemus a malo, bonumque faciamus, ita dicit, ut nullo modo a verborum ambiguitate discedat, quam discipulis sic possit exponere, ut nullum auxilium gratiæ credant, qua naturæ possibilitas adjuvetur, nisi in Lege atque Doctrina: ita ut ipsas quoque orationes, ut in Scriptis suis apertissime affirmat, ad nihil aliud adhibendas opinetur, nisi ut nobis Doctrina etiam divina revelatione aperiatur; non ut adjuvetur mens hominis, ut id quod faciendum esse didicerit, etiam dilectione & actione perficiat. *Et post*: Ipsum vero auxilium quo possibilitatem naturalem perhibet adjuvari, in Lege constituit atque Doctrina, quam nobis fatetur etiam Sancto Spiritu revelari, propter quod & orandum esse concedit.

Et *cap.* 24. de Pelagianis ait: „ Legant ergo atque intelligant, intueantur atque fateantur, non Lege atque Doctrina insonante forinsecus, sed interna atque occulta, mirabili atque ineffabili potestate, operari Deum in cordibus hominum, non solum veras revelationes, sed etiam bonas voluntates.

Notatur Jansenius Yprensis. Falso itaque scripsit Jansenius lib. 6. de Hæresi Pelagiana, c. 1. & 2. loquens de postrema hujus hæreseos periodo, quam Semi-Christianismum vocat, tandem aliquando Pelagium ejusque Sectatores eo adductos, ut gratiam ad operis perfectionem necessariam esse concederent. Nullibi certe apud S. Augustinum legimus, Pelagianos admisisse gratiam interiorem, quæ voluntatem moveret; immo ex allatis hic & §. 5. locis, eos ipsam semper respuisse perspicuum est.

Accedit quod in libro de Hæresibus, quem imminente obitu, suorum Operum prope postremum, absolutis jam Retractationum libris, S. Augustinus conscripsit, ut ipse testis est in Epistola ad Quodvultdeum huic libro præmissa, sic Pelagii Hæresim exponit, ut ea nullam voluntatis actionisque gratiam suscipiat. „ Pelagius [*inquit c.* 88.] a Fratribus increpatus quod nihil tribueret gratiæ Dei ad ejus mandata facienda, correptioni eorum hactenus cessit, ut non eam libero arbitrio præponeret, sed infideli calliditate supponeret, dicens: Ad hoc eam dari hominibus, ut quæ facere per liberum jubentur arbitrium, facilius possit implere per gratiam. Dicendo utique, ut facilius possint, voluit credi, etiamsi diffi-

„ difficilius tamen posse homines sine gratia divina facere jussa. Illam vero gratiam Dei, sine qua nihil boni possumus facere, non esse dicunt nisi in libero arbitrio, quod nullis suis præcedentibus meritis ab illo accepit nostra natura; ad hoc tantum ipso adjuvante per suam legem atque doctrinam, ut discamus quæ facere, & quæ sperare debeamus; non autem ad hoc per donum Spiritus Sancti, ut quæ didicerimus esse facienda, faciamus. Ac per hoc divinitus dari nobis scientiam, confitentur, qua ignorantia pellitur; charitatem autem dari negant, qua pie vivitur; ut scilicet, cum sit Dei donum scientia, quæ sine charitate inflat; non sit Dei donum ipsa charitas, quæ ut scientia non inflet, ædificat. Hic certe non alia gratia ponitur juvans humanum animum, eumque ad agendum promptiorem efficiens, quam quæ legis est & doctrinæ, quæ nobis agenda patefaciat, & qua fiat ut scientia sit Dei donum: negatur vero gratia operis, qua cognita perficiamus, & qua semel negata, charitas inter dona divina minime numeretur. Gratiam itaque voluntatis & operis nusquam non respuerunt Pelagiani.

Nec est quod objiciat Jansenius locum illum S. Augustini lib. 4. contra Julianum, cap. 3. *Cum ergo divinitus adjuvatur homo, non tantum ad capessendam perfectionem adjuvatur, quod ipse posuisti, utique volens intelligi eum per se incipere sine gratia, quod perficit gratia &c. In quo enim vis hominem, sicut loqueris, ad aliud laudabilis generosi cordis stimulis incitari, in hoc eum non vis in Domino, sed in libero arbitrio gloriari.* Ex quibus verbis colligi videtur, Julianum, Pelagianosque cæteros, gratiam tandem ad perfectionem virtutis assequendam admisisse velut necessariam, quæ sine gratia inchoari posset. Hic enimvero locus non probat Julianum gratiam voluntatis & operis admisisse, & a priori Pelagii recessisse decreto, quo gratiam Christi in lege & doctrina constituebat. Potuit ergo Julianus asserere hominem divinitus ad capessendam perfectionem adjuvari revelatione sapientiæ, & illuminatione mentis, non subministratione virtutis, sicque ipsum statuisse verisimilius est; quamvis, ut fucum faceret, non exposuerit quo de genere gratiæ loqueretur. Certe qui negabant *Dei dona esse virtutes quibus recte vivitur, & eas naturæ voluntatique humanæ, non gratiæ Dei tribuebat,* Gratiam voluntatis & operis non admisit. Ea autem erat Juliani sententia, teste S. Augustino ibidem. Præterea, sibi non constabat Julianus, & bonæ voluntatis effectum, quem gratiæ Dei tribuere primum videbatur, eidem postea subducebat, dicens Ethnicos *abundare virtutibus, in quibus, sine adjutorio gratiæ, solum est naturæ bonum, licet superstitionibus mancipatum; qui solis libertatis ingenitæ viribus; & misericordes crebro, & modesti, & casti inveniuntur, & sobrii.* Ex quibus verbis S. Augustinus colligit Julianum destruere hypothesim, quam prius adstruere visus erat. *Hæc dicens* (inquit) *jam & illud, quod gratia Dei tribuerat, abstulisti, ipsum scilicet voluntatis effectum. Non enim aisti velle eos esse misericordes, modestos, & castos, & sobrios, & ideo non esse, quod nondum per gratiam fuerint consecuti bona hujus voluntatis effectum: sed si & esse voluerunt, & sunt, jam in eis voluntatem, & effectum voluntatis invenimus; quid remansit quod gratia reservemus in tam evidentibus, quibus dixisti eos abundare, virtutibus?*

Notatur Jansenius Yprensis.

Denique constat Julianum a Pelagii errore non deflexisse, gratiam in lege & doctrina tantum, immo in libero arbitrio a Deo accepto constituentis, ex ratiocinio S. Augustini adversus ipsum ibidem. Porro *Sicut de lege verissime ait Apostolus, Si per legem justitia, ergo Christus gratis mortuus est: ita verissime dicitur: Si per naturam voluntatemque justitia, ergo Christus gratis mortuus est. Si per doctrinas hominum qualiscumque justitia, ergo Christus gratis mortuus est.*

Et ibidem, ubi dixit Julianum insigniter abusum esse illo Apostoli loco, ad Romanos 2. *Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt*; ut probaret alienos a fide Christi veram posse habere justitiam, statim subjungit: *Ubi quidem dogma vestrum quo estis inimici gratiæ Dei, quæ datur per Jesum Christum Dominum nostrum, qui tollit peccatum mundi, evidentius expressisti: introducens hominum genus quod Deo placere possit sine Christi fide, lege naturæ. Hoc est unde vos maxime Christiana detestatur Ecclesia.*

Non juvat etiam Jansenium locus alter ex libro de Gratia & libero Arbitrio, c. 14. ubi S. Augustinus de Pelagianis ait: *Sed cum fuerint convicti, non defensores, sed inflatores, & præcipitatores liberi arbitrii; quia neque scientia divinæ legis, neque natura, neque sola remissio peccatorum est illa gratia, quæ per Jesum Christum Dominum nostrum datur, sed ipsa facit ut lex impleatur, ut natura liberetur, peccatum non dominetur. Cum ergo in his convicti fuerint, ad hoc se convertunt, ut quocumque modo conentur ostendere, gratiam Dei secundum merita nostra dari. Dicunt enim, & si non datur secundum merita bonorum operum, quia per ipsam bene operamur, tamen secundum merita bonæ voluntatis datur.* Ex quibus colligit Jansenius, Pelagianos tandem præter legem & doctrinam, veræ gratiæ adjutorium ad perficiendam conatuum nostrorum imbecillitatem admisisse. Non juvat, inquam, Jansenium iste locus. Non enim ita convictos Pelagianos ait S. Augustinus ut veram Christi gratiam admitterent, quæ non in lege & doctrina tantum posita esset, sed in subministratione Spiritus Sancti. Nusquam enim hanc gratiam confessos ipsos fuisse apud S. Augustinum legimus. Ait solum S. Doctor, ipsos convictos in priori parte perversi dogmatis de legis & doctrinæ sufficientia, ad alterius defensionem se recepisse, ut Gratiam, quam prædicabant Catholici, secundum merita bonæ voluntatis dari dicerent. Certe priorem errorem de gratia in sola lege & doctrina posita non deposuisse Pelagianos, constat ex S. Augustino c. 11. ejusdem libri. *Quid est ergo*, inquit, *quod vanissimi homines, & perversissimi Pelagiani, legem dicunt esse Dei gratiam, qua juvamur ad non peccandum? &c.*

Tandem Jansenio magis non favet alter S. Augustini locus ex Sermone 13. de verbis Apostoli cap. 12. *Non sicut quidam dicere cœperunt*, inquit, *qui coarctati sunt aliquando gratiam confiteri, & benedicimus Deum quia vel hoc aliquando dixerant. Accedendo enim proficere potuerunt, & ad id quod vere rectum est, pervenire: jam vero dicunt adjutricem esse gratiam Dei ad facilius facienda, &c. Velo facilius, remo difficilius, tamen & remo itur. Jumento facilius, pedibus difficilius, sed tamen & pedibus pervenitur. Non est sic, &c.* Hic, inquam, locus Jansenio non favet: quia vel de Pelagianis non est accipiendus, quasi ipsi gratiam Christi amplexi sint, sed de quibusdam forte, qui Pelagii partes primum secuti fuerant, gratiamque negaverant, quam postea non respuerint: eatenus recedentes a Pelagio, nec jam inter Pelagianos numerandi: quamquam & in eo erraverint, quod gratiam illam necessariam tantum dicerent ad facilius operandum. Et certe S. Augustinum ibi non loqui de Pelagianis, inde verisimile fit, quod inter eorum errores insignem illum non referat, quo semper illi supposuere gratiam conferri ex meritis. Vel, si de Pelagianis ibi sermo sit, sensus erit, eos intelligentes errorem suum contra gratiæ Christi necessitatem inter perversæ doctrinæ suæ capita, omnium acerrime fuisse proscriptum, & Sedis Apostolicæ repetito Judicio, & crebris Africanarum Synodorum decretis illud jam clare defendere desiisse, & ad alterum sese recepisse, nempe quod gratia illa, si admitteretur, esset solummodo ad promptius agendum necessaria. Quæ quidem pravi pars dogmatis damnata etiam fuerat, sed minus offendebat animos quam prior, a qua illi non recedebant, quamvis illam ad tempus silentio premerent. Sane Pelagianos gratiam Christi omnino ad bona opera necessariam cognovisse & confessos esse, S. Augustinus hic nulla ratione testari potest, quos libro de hæresibus multo post scripto, eam semper constanterque repudiasse docet.

§. IX.

Pelagiani gratiam suam ad majorem dumtaxat operandi facilitatem concedi contendebant: quod alterum erat Pelagianæ gratiæ a Christiana discrimen.

ITa sensisse Pelagianos testatur S. Augustinus, non solum in lib. de hæresibus, cujus insignem locum superius descripsimus, sed alibi sæpe: præsertim lib. de Gratia Christi, cap. 26. *Gratiam Dei*, inquit, *qua Charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis, sic confiteatur qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet, veramque justitiam, fieri posse non dubitet. Non quomodo iste, qui cum dicit, propterea dari gratiam, ut quod a Deo præcipitur, facilius impleatur, quid de illa sentiat, satis ostendit; scilicet quod etiam sine illa, & si minus facile, fieri tamen, quod divinitus præcipitur, potest.*

Idem constat ex cap. 27. ubi hæc verba exscribit ex Epistola Pelagii ad Demetriadem: *Divinam mereamur gratiam, & facilius nequam spiritui, Sancti Spiritus auxilio resistamus.*

Et cap. 41. *Quamvis*, inquit, *& ipsam viam contendat etiam sola inveniri posse natura, sed facilius si adjuvet gratia.*

§. X.

Eam tantum gratiam concessit Pelagius, quæ humana merita sequeretur, eorumque merces esset. Quod tertium est Pelagianæ gratiæ a Catholica discrimen.

HUnc fuisse Pelagii sensum, testis est S. Augustinus lib. de Gratia Christi, cap. 31. ubi expendit literas Pelagii ad Innocentium I. & hunc in iis errorem observat. *Quamlibet sentiat gratiam*, inquit, *ipsis Christianis secundum merita dari dicit.* Deinde adducit verba Pelagii, ea in Epistola sic loquentis de illis qui Christiani non sunt: *Illi ideo judicandi atque damnandi sunt, quia cum habeant liberum arbitrium, per quod ad fidem venire possent, & Dei gratiam promererе, male utuntur libertate concessa. Hi vero remunerandi sunt, qui bene libero utentes arbitrio, merentur Domini gratiam, & ejus mandata custodiunt.*

Et lib. de peccato originali, cap. 24. opponens gratiam Christi gratiæ Pelagii, hæc habet: *Spiritus Sanctus ubi vult spirat, non merita sequens, sed merita faciens. Non enim Dei gratia, gratia erit ullo modo, nisi gratuita fuerit omni modo.* Alia loca, quæ innumera sunt, prætermitto, hoc uno contentus ex lib. de hæresibus, cap. 88. ubi de Pelagianis ait: *Destruunt etiam orationes quas facit Ecclesia, sive pro Infidelibus & Doctrinæ Dei resistentibus, ut convertantur ad Deum; sive pro Fidelibus, ut augeatur eis fides, & perseverent in ea. Hæc quippe non ab ipso accipere, sed a se ipsis homines habere contendunt: Gratiam Dei, qua liberemur ab impietate, dicentes secundum merita nostra dari.*

Quænam autem sint merita illa, quæ Pelagiani gratiæ divinæ præsupponi contendebant, deprehendere facile est. Tria enim agnoscebant mere humana, quibus homo gratiam Dei mereretur, scilicet boni cupiditatem, fidem, & orationem. Unde hæ ipsorum voces apud S. Augustinum lib. de Gratia & libero arbitrio, cap. 14. *Gratiam Dei secundum merita bonæ voluntatis dari: quia bona voluntas præcedit orantis, quam præcessit voluntas credentis, ut secundum hæc merita, gratia sequatur exaudientis Dei.*

§. XI.

A Jansenio Yprensi, & aliis nonnullis, minus apposite distinguuntur quatuor Pelagianæ hæreseos status.

PElagianam hæresim quatuor in status dividit Jansenius Yprensis. Primum vocat Ethnicismum, in quo solam naturam & meras liberi arbitrii vires prædicavit Pelagius, ne ipsum quidem gratiæ nomen ferre valens. Secundum vocat Semiethnicismum, in quo gratiæ nomen naturæ & libero arbitrio tribuit, quod beneficia sint a Deo gratis concessa. Tertium vocat Judaismum, in quo gratiam in Lege ac Doctrina totam collocavit. Quartum denique vocat Semichristianismum, in quo gratiam interiorem, quæ voluntatem permoveret, & quæ actionis esset, admisit, quamvis non absque errore.

Divisionem istam probare non possum ob rationes mox exponendas. Primo, quia non ita gradatim sensisse Pelagium, ut Jansenius, aliique fingunt, supra ostendimus: semperque Legis adminiculum ut maxime utile ab bona opera & ad salutem permisisse, nullum vero auxilium absolute necessarium umquam voluisse præter gratiam naturæ, & liberi arbitrii.

Secundo, quia status illi duo, Ethnicismus, & Semiethnicismus, sola voce differunt. Gentiles enim Philosophi gratiam hujusmodi admisere. Ita Seneca Epist. 90. *Quis dubitare potest quin Deorum immortalium munus sit quod vivimus, Philosophiæ quod bene vivimus? Itaque tanto plus nos debere huic quam Diis, quanto majus beneficium est bona vita, quam vita, pro certo haberetur, nisi ipsam Dii Philosophiam tribuissent.*

Tertio, quia tertius status minus recte appellatur Judaismus, cum Lex Judæorum, secundum solam spectata literam, quæ occidit, solis Codicibus sacris & voluminibus Mosis & Prophetarum, aliorumque Librorum divinorum definiretur, nec exemplum Christi, seu Legem Evangelicam contineret, multo minus gratiam illuminantem complecteretur, quam tamen voluit Pelagius. Si vero Lex antiqua secundum Spiritum vivificantem spectetur; in ea non modo præcepta externa, non modo Christi exemplum, non modo interior mentis illustratio, quæ Pelagius admisit, includuntur: sed præterea gratia voluntatis & actionis, ratione cujus Sancti Veteris Testamenti ad Novum Testamentum pertinebant, & sine qua nemini patuit ad salutem aditus. Præterea Judæi legem plane necessariam esse ad salutem existimabant: Pelagius vero gratiam illam, quam Legis & Doctrinæ nuncupavit, utilem, non necessariam prædicabat, ex quo patet, prope nihil affine fuisse Pelagio cum Judæis, nec esse cur Judaismi nomen ejus hæresi tribuatur.

Denique quartus Pelagianæ hæreseos status a Jansenio excogitatus, & ab aliis propugnatus, plane fictitius est: nusquam enim Pelagiani gratiam actionis & voluntatis admiserunt, ut superius demonstravimus.

§. XII.

De Gratia actuali, præsertim efficaci Pelagianos inter & S. Augustinum certatum est.

HAnc jam ex parte Propositionem probavimus §. 5. ubi Pelagianos gratiam habitualem admisisse ostendimus: quam insuper confirmamus contra nuperi Authoris novum systema, qui tres de gratia Commentarios* Gallice edidit an. 1668. Agnovit Pelagius gratiam Fidei a natura & lege distinctam, adeoque internam & habitualem. Gratiam enim externam, ad Naturam & Legem referri, constans est S. Augustini doctrina. Quod vero hujusmodi gratiam Pelagiani agnoverint, testatur S. Doctor lib. de Gratia & Libero Arbitrio, cap. 13. *Dicunt*, inquit, *etiam gratiam Dei, quæ data est per Fidem Jesu Christi, quæ neque Lex est, neque Natura, ad hoc tantum valere, ut peccata præterita dimittantur, non ut futura vitentur, vel repugnantia superentur.* S. Augustinus non redarguit Pelagianos, quod gratiam Christi ad remissionem peccatorum necessariam negaverint, sed quod illam ad peccata dumtaxat remittenda valere dicerent, non autem ad præcavenda futura.

* P. Thomassin. Memoires sur la Grace.

Præterea S. Augustinus lib. de Gratia Christi, c. 47. profitetur nihil sibi futurum circa gratiam cum Pelagio controversiæ; si gratiam ad bene volendum & bene agendum necessariam admiserit: supponit itaque Pelagium gratiam habitualem, interius peccata remittentem, renovantem & sanctificantem admisisse. Quomodo enim cum Hæretico illud Fidei dogma ne-

gante pacem inire potuisset? *Quantum*, inquit, *attinet ad istam de divina gratia & adjutorio quæstionem, tria ista, quæ apertissime distinxit, attendite, posse, velle, esse; id est, possibilitatem, voluntatem, actionem. Si ergo consenserit nobis, non solam possibilitatem in homine, etiamsi nec velit, nec agat bene, sed ipsam quoque voluntatem & actionem, id est, ut bene velimus, & bene agamus; quæ non sunt in homine, nisi quando bene vult & bene agit: Si, ut dixi, consenserit, etiam ipsam voluntatem & actionem divinitus adjuvari, & sic adjuvari, ut sine illo adjutorio nihil bene velimus, & agamus; eamque esse gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, in qua nos sua, non nostra justitia justos facit, ut ea sit vera nostra justitia, quæ nobis ab illo est, nihil de adjutorio gratiæ Dei, quantum arbitror, inter nos controversia relinquetur.* Adjutorium voluntatis & actionis, quod non est in homine, nisi quando bene vult, & bene agit, ut Pelagius confiteatur, S. Augustinus postulat. Illud autem adjutorium esse gratiam actualem, evidens est: cum gratia habitualis in homine justo sit, etiam quando non agit.

Sive gratiam efficacem.

Tertio, S. Augustino cum Pelagio controversia fuit de Gratia, quæ certam boni scientiam & victricem delectationem importat. Illam autem qui habitualem dixerit, non attendit ad S. Augustini principia. Hanc enim scientiam & delectationem * Deum Sanctis suis aliquando non tribuere, S. Doctor asserit. An vero Sancti gratia habituali sunt aliquando destituti? En ejus verba lib. 2. de Peccatorum Meritis & Remissione, c. 19. *Nos autem quantum concessum est, sapiamus, & intelligamus, si possumus, Dominum Deum bonum ideo etiam Sanctis suis ad alicujus operis justitiam aliquando non tribuere vel certam scientiam, vel victricem delectationem, ut cognoscant non a seipsis, sed ab illo sibi esse lucem, qua illuminentur tenebræ eorum, & suavitatem qua det fructum suum terra eorum.*

Quarto, S. Augustinus contra Pelagianos gratiam propugnat, qua cor tangit Deus ut homo cor præparet; illa autem non est gratia habitualis, sed ad illam dispositio. *Quod scriptum est* (inquit lib. 2. ad Bonifacium, cap. 9.) *Hominis est præparare cor, & a Domino responsio linguæ, non bene intelligendo falluntur, ut existiment cor præparare, hoc est, bonum inchoare, sine adjutorio gratiæ Dei ad hominem pertinere. Absit ut sic intelligant filii promissionis, tamquam cum audierint Dominum dicentem: Sine me nihil potestis facere: Convincant eum dicentes: Ecce sine te possumus cor præparare ..... Absit ut sic intelligant nisi superbi sui arbitrii defensores, & Fidei Catholicæ desertores. Ideo quippe dictum est. Hominis est præparare cor, & a Domino responsio linguæ: quia homo præparat cor, non tamen sine adjutorio Dei qui tangit cor. In responsione autem linguæ, id est, in eo quod præparato cordi lingua divina respondet, nihil operis habet homo, sed totum est a Domino Deo. Nam sicut dictum est: Hominis est præparare cor, & a Domino responsio linguæ: ita etiam dictum est, Aperi os, & implebo illud. Quamvis enim, nisi adjuvante illo, sine quo nihil possumus facere, os non possimus aperire: tamen nos aperimus illius adjumento & opere nostro; implet autem illud Dominus sine opere nostro.*

P. Thomassin. Memoires sur la Grace.

Quinto, S. Augustinus agit contra Pelagianos de Gratia quæ justificatis ad recte vivendum necessaria est, sicut lux oculis sanis ad videndum: Sicut ergo lux adventitium adjumentum est, non inhærens, & permanens in oculo; ita gratia & adjutorium de quo S. Augustinus loquitur, non est permanens in anima, nec est gratia habitualis, sed actualis. *Deus*, inquit lib. de Natura & Gratia, c. 26. *cum hominem ad perfectam sanitatem, hoc est, ad perfectam vitam justitiamque perduxerit, non deserit, si non deseratur, ut pie semper justeque vivatur. Sicut enim oculus corporis etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus, non potest cernere: sic homo, etiam perfectissime justificatus, nisi æterna luce justitiæ divinitus adjuvetur, recte non potest vivere.*

Sexto, S. Augustinus gratiam vocationis contra Pelagianos asserit, quæ etiam reluctantibus datur: illa autem non est gratia habitualis, sed actualis. *Reluctanti*, inquit lib. 4. ad Bonifacium, c. 6. *prius aditus vocationis ipsa Dei gratia procuratur; ac deinde in illo jam non reluctante Spiritus veritatis accenditur. Verumtamen in omnibus quæ quisque agit secundum Deum, misericordia ejus prævenit eum.*

Septimo, eamdem gratiam contra Pelagianos ad singulos actus pietatis necessariam S. Augustinus tuetur, quam ad initium Fidei necessariam propugnat. Neque enim aliud gratiæ genus innuit. Hanc autem esse gratiam actualem quis inficietur? *Prævenit ergo* (inquit lib. de Dono Perseverantiæ, c. 6.) *& Fidem gratia; alioquin si fides eam prævenit, proculdubio prævenit, & voluntas; quoniam Fides sine voluntate non potest esse. Si autem gratia prævenit Fidem, quoniam prævenit voluntatem, profecto prævenit omnem obedientiam, prævenit etiam charitatem, qua una Deo veraciter & suaviter obeditur: & hæc omnia gratia in eo cui datur, & cujus hæc omnia prævenit, operatur.*

Octavo, gratia qua justificatio impetratur, non est gratia habitualis, sed actualis. De hac porro inter S. Augustinum & Pelagium disceptatio fuit. Gratiam remissionis peccatorum Fidei tribui fatebatur Pelagius, sed Fidem ex gratia esse negabat. *Cum Fides impetrat justificationem* (inquit S. Augustinus Epistola 105. ad Sixtum) *sicut unicuique Deus partitus est mensuram Fidei; non gratiam Dei aliquid meriti præcedit humani, sed ipsa gratia meretur augeri, ut aucta mereatur perfici, comitante, non ducente; pedissequa, non prævia voluntate.* Cum ait, Ipsa gratia meretur augeri, de gratia habituali non loquitur, quæ tum primum infunditur ei qui Fide justificationem impetrat. Loquitur itaque de gratia actuali.

Nono, adjutorium quod ad singulos actus dari Pelagius negabat, propugnabat cum Ecclesia S. Augustinus, habitualis gratia non est, sed actualis. Præterquam quod enim ipsum adjutorii nomen gratiam actualem potius indicat apud S. Augustinum, quam habitualem; ut celeberrima divisio gratiæ in adjutorium sine quo aliquid non fit, & in adjutorium quo aliquid fit, & allata ab ipso exempla alimentorum & Beatitudinis, atque doni perseverantiæ, satis ostendunt, gratiam ipsum intelligere evidens est, quæ detur identidem cum agimus, ideoque actualem. *Fateatur* (inquit Epistola 106.) *gratiam Dei & adjutorium etiam ad singulos actus dari, &c.* Quod adjutorium Sancti identidem implorant contra concupiscentiam dimicantes, ut victoriam obtineant per Jesum Christum Dominum nostrum. *At victoria qua peccatum vincitur, nihil aliud est quam donum Dei, in isto certamine adjuvantis liberum arbitrium: propter quod dicit & cælestis Magister; Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem.... Non autem intrat in tentationem, si voluntate bona vincat concupiscentiam malam. Nec tamen sufficit arbitrium voluntatis humanæ, nisi a Domino victoria concedatur oranti ne intret in tentationem. Quid vero evidentius quam Dei ostenditur gratia, ubi quod oratur, accipitur?* Gratiam certe illam a Deo Justi rogant, qua vincant concupiscentiam malam: & donum illud Dei, novum utique, suis orationibus impetrant. Gratiam autem habitualem non accipiunt, qua jam sanctificati supponuntur: de actualis itaque gratiæ dono Sanctus loquitur Augustinus eo loci, scilicet lib. de Gratia & Libero arbitrio, c. 4.

Decimo, vocatio qua S. Paulus efficacissime conversus est, non est gratia habitualis: vocatio enim actuale adjutorium significat. Porro S. Augustinus in exemplum gratiæ, quam contra Pelagium propugnat, vocationem efficacissimam S. Pauli profert, cap. 5. ejusdem libri. *Ut autem*, inquit, *de cælo vocaretur, & tam magna & efficacissima vocatione converteretur, gratia Dei erat sola; quia merita ejus erant magna, sed mala.* Igitur de gratia actuali S. Augustinum inter & Pelagium erat controversia.

Undecimo, gratia qua fit, ut sit homo bonæ voluntatis, ut bona voluntas in ipso augeatur, & tam magna fiat, quæ possit implere divina mandata quæ voluerit; qua sic adjuvatur voluntas, ut faciat quod jubetur: qua voluntas cum potestate, & possibilitas cum effectu conjungitur, gratia est actualis. Hac enim completa & cum effectu conjuncta potestate, hac magna voluntate, justi omnes donati non sunt, quamvis habituali gratia præditi sint, & sufficientibus auxiliis instructi. At de illa gratia S. Augustinus

agebat contra Pelagium, ut constat ex libro de Gratia & Libero Arbitrio, c. 15. *Gratia Dei semper est bona; & per hanc fit ut sit homo bonæ voluntatis, qui prius fuit voluntatis malæ. Per hanc etiam fit, ut ipsa bona voluntas, quæ jam esse cœpit, augeatur: & tam magna fiat, ut possit implere divina mandata, quæ voluerit, cum valde perfecteque voluerit. Ad hoc enim valet quod scriptum est: Si volueris, conservabis mandata: ut homo qui voluerit & non* Ecclef. 15. *potuerit, nondum se plene velle cognoscat, & oret ut habeat tantam voluntatem, quanta sufficit ad implenda mandata. Sic quippe adjuvatur, ut faciat quod jubetur: tunc enim utile est velle cum possumus; & tunc utile est posse, cum volumus. Nam quid prodest, si quod non possumus, volumus; aut si, quod possumus, nolumus.* Et cap. 16. *Magnum aliquid Pelagiani se scire putant, quando dicunt: Non juberet Deus, quod sciret non posse ab homine fieri. Quis hoc nesciat? Sed ideo jubet aliqua quæ non possumus, ut noverimus quid ab illo petere debeamus. Ipsa est enim fides, quæ orando impetrat, quod lex imperat.*

Duodecimo, disputat S. Augustinus contra Pelagium de Gratia, qualis deerat S. Petro, cum tentatione pulsatus, & voce ancillæ perterritus Christum negavit. Ait enim S. Doctor lib. de Gratia & Libero Arbitrio, c. 17. *Charitatem* (magnam) *Apostolus Petrus non habuit, quando timore ter Dominum negavit. Et tamen, quamvis parva & imperfecta, non deerat, quando dicebat ad Dominum: Animam meam pro te ponam; putabat enim se posse, quod se velle sentiebat.* Et infra: *Talibus Dominus dixit esse suam sarcinam levem qualis Petrus fuit, quando passus est pro Christo, non qualis fuit quando negavit Christum.* Quæ autem S. Petro deerat gratia in tentationis discrimine non erat habitualis, cum tunc justus esset, nec justitiam nisi negando amiserit. Gratia igitur actualis ipsi deerat, & quidem efficax; (quamvis sufficiens illi adesset qua poterat negationem vitare.) Igitur S. Augustinus de gratia actuali contra Pelagianos disputabat.

Thomassinus refellitur. Nuperus novi systematis Author in Commentario tertio de Gratia, in S. Maglorii Seminario Parisiensi, lingua vernacula dictato anno 1668. & eodem anno in lucem edito Lovanii, sexaginta rationibus ex S. Augustino depromptis probare se gloriatur, gratiam de qua S. Augustinus contra Pelagianos semper locutus est, habitualem esse, non vero actualem. Testimonia congerit, quibus augustus Doctor asserit gratiam *sanare, reparare, & renovare naturam*: esse *bonam voluntatem qua justitiam diligimus: quæ bona voluntas, nihil est aliud quam charitas*: esse *animæ vitam*, qua *nos Deus a mortuis excitat*: efficere ut *Christi sarcina sit levis, ut mandata ejus gravia non sint*: voluntatem *liberare a peccato*, & per hanc *fieri in nobis ut non peccare delectet*: esse *victricem delectationem, & suavitatem a Spiritu Sancto donatam*; qua *concupiscitur adversus carnem, fortiore robore charitatis*; qua *non cedit homo malæ concupiscentiæ, vincente dilectione justitiæ*: esse *Charitatem*, qua *id, quod diligendum est, diligitur*; quæ est *affectionalis qualitas, insidens animæ*; quæ in terra & in cœlo eadem est, sed illic tantum *plena erit, quando videbimus Deum sicuti est.* Congerit idem Author insignia S. Augustini loca, quibus ipsum contra Pelagianos agere probat de gratia, qua *Christus baptizatos parvulos suo inserit corpori, sine qua nec infantes, nec ætate grandes, salvi fieri possunt*: Ejusdem plane speciei cum illa gratia, *qua factum est ut homo Christus nullum habere possit peccatum*: (ut loquitur S. Augustinus Enchiridii c. 36.) Et lib. de Prædestinatione Sanctorum c. 15. *Ea gratia*, inquit, *fit ab initio Fidei suæ homo quicumque Christianus, qua gratia ab initio suo homo ille factus est Christus: de ipso Spiritu & hic renatus, de quo est ille natus, &c.* Quæ omnia de gratia habituali esse intelligenda contendit recentior ille Author. Addit, hanc esse gratiam, quæ secundum S. Augustinum, *Non omnibus hominibus datur: quæ tribuit ut mandata Dei facere valeamus*: quæ *non merita sequitur, sed ipsa merita facit*: quæ *bonos discernit a malis*: quæ *homines oves facit mitissimas & obedientissimas*: quæ *aufert cor lapideum, & dat cor carneum*: qua qui instructus est, *habet aures audiendi, id est, donum obediendi*: quæ *Dei lex est in corde Fidelium scripta*: qua fit ut non simus *sub lege, sed sub gratia*: quæ est *Spiritus non servitutis, & timoris, sed adoptionis filiorum*: quæ *Doctrina est altius & interius cum ineffabili suavitate a Deo infusa, non ostendente dumtaxat veritatem, verum etiam impertiente charitatem*, quæ *vera sapientia est*, quam S. Augustinus cum *luce*, cum *flamma*, cum *fame & siti* comparat: quæ *pondus* est, quo in Deum ferimur; vinculum quo *illi adhæremus*; quæ *filios Dei agit, & regit*: quæ tandem *prædestinationis effectus est*.

Verum ne prolixiori disputatione a nostro instituto recedamus, & eadem sæpius repetere cogamur cum Lectorum fastidio, ostendere satis erit, sexaginta illas recentioris Theologi rationes mera esse sophismata. Nonne enimvero gratia etiam actualis animam sanat, renovat, liberat, merita parit, dat cor docile, Deo nos conjungit, nos efficit oves mitissimas, aliosque hujusmodi effectus divinos præstat, non ut forma, sed ut dispositio, & adjutorium aversam a Deo voluntatem convertens? Sophistice igitur colligit Nuperus Commentator S. Augustinum contra Pelagianos agentem gratiæ nomine habitualem semper intellexisse, quia cœlestes illos effectus ipsi tribuit. Nonne etiam actualis gratia bona voluntas est, charitas, suavitas, sapientia, delectatio victrix, facilitas ad implenda divina mandata, doctrina, robur animæ? Nonne lex Dei est in corde scripta? Legem namque habitum non esse, sed actum, Theologorum nemo diffitetur. Quis igitur tot esse sophismata non animadvertat nuperi illius Commentatoris, quot argumenta? Siquidem ut ejus ratiocinia recta essent, necesse esset, ut hæc elogia, quæ S. Augustinus gratiæ Christi tribuit, uni gratiæ habituali, nequaquam vero actuali convenirent. Gratiam etiam actualem efficacem non omnibus hominibus dari evidens est: inchoari in terra, in cœlo perfici actualem, sicut & habitualem charitatem, perspicuum: siquidem Beati Deum actu amant: Nonne gratia actualis lux est, quæ manifestat quid agere debeamus? Nonne flamma, quæ cor succendit ut Deum diligamus? Nonne fames & sitis justitiæ & incommutabilis boni? Hæc quippe nomina motus actuales naturæ appetentis indicant. Gratiam qua parvulos corpori suo Christus inserit, habitualem esse certum est: sed aliam ipsis necessariam scilicet actualem, S. Augustinus propugnat. Insignis est ea de re S. Doctoris locus lib. 2. de Peccatorum Meritis, c. 39. *Parvulus, si post baptismum vixerit, atque ad ætatem capacem præcepti pervenire potuerit, ibi habet concupiscentiam cum qua pugnet, eamque adjuvante Deo superet, si non in vacuum gratiam ejus susceperit, si reprobatus esse noluerit.*

Gratia qua homo ab initio Fidei suæ fit Christianus, in eo cum gratia hominis Christi non confertur a S. Augustino quod habitualis sit: alioquin & gratia, *qua homo ille factus est Christus*, accidentaria esset, quod Nestorianum dogma est: sed in eo tantum stat Augustiniana illa comparatio, quod absque meritis, gratuita Dei voluntate, homo fidelis ac justus fiat: sicut absque meritis & ex mero Dei beneplacito natura nostra Deo Verbo unita est. Id animadvertet quisquis paulo attentius legerit cap. 15. libri de Prædestinatione Sanctorum. *Est etiam*, inquit, *præclarissimum lumen prædestinationis & gratiæ, ipse Salvator, ipse mediator Dei & hominum homo Christus Jesus: qui ut hoc esset, quibus tandem suis, vel operum, vel Fidei præcedentibus meritis, natura humana, quæ in illo est, comparavit? Respondeatur, quæso: Ille homo, ut a Verbo Patri coæterno in unitatem personæ assumptus, Filius Dei unigenitus esset, unde hoc meruit? Quod ejus bonum qualecumque præcessit? &c. ...... Ea gratia fit ab initio Fidei suæ homo quicumque Christianus qua gratia homo ille ab initio suo factus est Christus: de ipso Spiritu & hic renatus: de quo est ille natus: eodem Spiritu fit in nobis remissio peccatorum, quo Spiritu factum est ut nullum haberet ille peccatum .... Sicut ergo prædestinatus est ille unus ut caput nostrum esset: ita multi prædestinati sumus, ut membra ejus essemus. Humana hic merita conticescant, quæ perierunt per Adam & regnet quæ regnat Dei gratia per Jesum Christum Dominum nostrum .... Quis-*

quis

quis in capite nostro præcedentia merita singularis illius generationis invenerit; ipse in nobis membris ejus præcedentia merita multiplicata regenerationis inquirat. Neque enim retributa est Christo illa generatio, sed tributa, ut alienus ab omni obligatione peccati, de Spiritu & Virgine nasceretur. Sic & nobis ut ex aqua & Spiritu renasceremur, non retributum est pro aliquo merito, sed gratis tributum: & si nos ad lavacrum regenerationis Fides duxit, non ideo putare debemus, priores nos dedisse aliquid, ut retribueretur nobis regeneratio salutaris: ille quippe nos fecit credere in Christum qui nobis fecit, in quem credimus, Christum: ille facit in hominibus principium Fidei, & perfectionem, in Jesum, qui fecit hominem principem Fidei & perfectionem Jesum. Ibi & gratiam Christi ab habituali distinctam Sanctus Augustinus agnoscit, nimirum gratiam vocationis ad Fidem, quæ baptismum adultorum præcedit, & regenerationem salutarem: qua de vocatione, non minus quam de gratia sanctificante, a S. Augustino dictum est: *Ea gratia fit ab initio Fidei suæ homo quicumque Christianus, qua gratia homo ille ab initio suo factus est Christus*.

Denique de illa sola gratia contra Pelagianos disputasse S. Augustinum falsum est, quæ est prædestinatorum propria, alioqui de sola gratia perseverantiæ contra illos egisset. Effectus quidem est prædestinationis, habitualis gratia; sed non minus illius effectus sunt actuales, in iis qui secundum propositum vocati sunt, Sanctis. Quamobrem sophisticum est nuperi Commentatoris ratiocinium, qui colligit S. Augustinum de gratia tantum habituali contra Pelagianos disputasse, ex eo quod sit illa prædestinatorum propria, & prædestinationis effectus.

Ex veterum omnium Theologorum testimoniis quamdam velut aciem instruit Author ille nuperus ut systema suum propugnet, ac evincat illos gratiæ nomine habitualem præsertim intellexisse. In tot Authorum sententias ut inquiram, ab instituto hujus Operis alienum est: sed si eorum mentem nec melius assecutus est, nec fidelius exposuit, quam mentem S. Thomæ, ubique cespitavit ac lapsus est infelix. Asserit nempe Commentario 2. pag. 122. S. Thomam gratiam in habitualem & actualem nusquam dividere, & soli habituali nomen gratiæ tribuere; quod tam falsum esse, quam quod falsissimum, fatebitur qui S. Thomam legerit Prima Secundæ, Quæst. 111. Artic. 2. *Gratia*, inquit, *dupliciter potest intelligi. Uno modo divinum auxilium, quo nos movet ad bene volendum & agendum. Alio modo, habituale donum nobis divinitus inditum. Utroque autem modo gratia dicta, convenienter dividitur per operantem & cooperantem*. Et Quæst. 112. Artic. 2. *Sicut supra dictum est, gratia dicitur dupliciter. Quandoque quidem ipsum habituale donum Dei: quandoque autem auxilium Dei moventis ad bonum*. Innumeris aliis testimoniis nuperum illum Authorem obruere possem, sed hæc sint satis.

§. XIII.

Præcedentis Propositionis altera pars demonstratur, scilicet S. Augustinum contra Pelagianos & Semipelagianos de gratia efficaci maxime disceptasse.

SAnctus Augustinus gratiam voluntatis & actionis contra Pelagianos prædicavit, qui gratiam meræ possibilitatis admittebant, in lege & doctrina positam. Hanc autem esse gratiam per se efficacem, non morali tantum motione excitantem evidens est. Qua de re augustus Doctor lib. de Gratia Christi, cap. 10. hæc habet: *Sed nos eam gratiam volumus esse aliquando fateatur* (scilicet Pelagius) *qua futuræ gloriæ magnitudo non solum promittitur, verum etiam creditur & speratur, nec solum revelatur sapientia, verum etiam & amatur; nec suadetur solum omne quod bonum est, verum & persuadetur ..... Hanc debet Pelagius gratiam confiteri, si vult non solum vocari, verum etiam esse Christianus*. Gratia qua futura gloria creditur & speratur, qua sapientia amatur, qua suadetur omne quod bonum est, gratia est efficax. Hanc nisi confiteatur Pelagius, Christiani nomine indignus est, ex S. Augustino.

De hac gratia cap. 12. ejusdem libri scribit: *Hæc autem gratia, qua virtus in infirmitate perficitur, Prædestinatos, & secundum propositum vocatos, ad summam perfectionem, glorificationemque perducit. Qua gratia agitur, non solum ut facienda noverimus, verum etiam ut cognita faciamus, nec solum ut diligenda credamus, verum etiam ut credita diligamus*. Gratia quæ ad perfectionem & glorificationem perducit, & quæ præstat ut cognita faciamus, ut diligenda credamus, ut credita diligamus, est per se efficax. De eadem subjungit c. 13. *Hæc gratia si doctrina dicenda est, certe sic dicatur, ut altius & interius eam Deus cum ineffabili suavitate credatur infundere, non solum per eos qui plantant & rigant extrinsecus, sed etiam per se ipsum, qui incrementum suum ministrat occultus; ita ut non ostendat tantummodo veritatem, verum etiam impertiat charitatem. Sic enim docet Deus eos qui secundum propositum vocati sunt, simul donans & quid agant scire, & quod sciant, agere*.

Et cap. 14. *Ac per hoc quando Deus docet, non per legis literam, sed per Spiritus gratiam: ita docet ut quod quisque didicerit, non tantum cognoscendo videat, sed etiam volendo appetat, agendoque perficiat. Et isto divino docendi modo etiam ipsa voluntas, & ipsa operatio, non sola volendi & operandi naturalis possibilitas adjuvetur. Si enim solum posse nostrum hac gratia juvaretur, ita diceret Dominus: Omnis qui audivit a Patre, & eui dederit, potest venire ad me. Non autem ita dixit: sed, Omnis qui audivit a Patre, & didicit, venit ad me. Venire posse, in natura ponit Pelagius, vel etiam, ut modo dicere cœpit, in gratia, qualemlibet eam sentiat, qua ipsa, ut dicit, possibilitas adjuvatur; venire autem jam in voluntate & opere est. Non est autem consequens, ut qui potest venire, etiam veniat, nisi id voluerit, atque fecerit. Sed omnis qui didicit a Patre, non solum potest venire, sed venit: ubi jam & possibilitatis profectus, & voluntatis affectus, & actionis effectus est*. Gratiam qua Deus ita docet, ut quod homo didicerit, volendo appetat, agendoque perficiat: qua non solum volendi & operandi possibilitas, sed ipsa voluntas, & ipsa operatio adjuvantur; qua omnis qui didicit a Patre, venit, in qua & possibilitatis profectus, & voluntatis affectus, & actionis effectus est, gratiam actualem & efficacem fateri necesse est.

Cap. 24. *Legant ergo*, inquit, *& intelligant, intueantur, atque fateantur, non lege atque doctrina insonante forinsecus, sed interna, atque occulta, mirabili, ac ineffabili potestate, operari Deum in cordibus hominum, non solum veras revelationes, sed etiam bonas voluntates*. Gratia quæ mirabili & ineffabili potestate bonas voluntates operatur, & non solum veras revelationes, non moraliter tantum excitat & movet, sed per seipsam efficax est.

Cap. 45. de S. Petri conversione & pœnitentia, post divini Præceptoris negationem, sic loquitur. Quod ibi scriptum est: *Respexit eum Dominus: intus actum est, in voluntate actum est. Misericordia Dominus latenter subvenit, cor tetigit, memoriam revocavit, interiore gratia sua visitavit Petrum, interioris hominis, usque ad exteriores lacrymas, movit & produxit affectum. Ecce quemadmodum Deus adjuvando adest voluntatibus & actionibus nostris. Ecce quemadmodum, & velle, & operari operatur in nobis*. His characteribus gratiam per se efficacem delineari, quis inficietur?

II. Idem probatur ex Libris ad Bonifacium. Lib. 1. cap. 18. *Quid boni*, inquit, *Paulus adhuc Saulus, volebat, ac non potius magna mala, quando spirans cædem, pergebat ad vastandos horrenda mentis cæcitate ac furore Christianos? Quibus meritis bonæ voluntatis Deus illum ab his malis ad bona, mirabili & repentina vocatione convertit? Quid ergo dicam, quibus meritis, cum ipse clamet, Non secundum opera justitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit? Quid illud, quod jam commemoravi dixisse Dominum: Nemo potest venire ad me, quod intelligitur, credere in me; nisi ei datum fuerit a Patre meo? Utrum jam volenti credere, pro meritis bonæ voluntatis hoc datur? An potius ut credat ipsa voluntas, sicut Sauli desuper excitatur, etiam si tam sit aversus a fide, ut credentes etiam persequatur? Ut*

quid

quid enim Dominus præcepit, ut oremus pro eis qui nos persequuntur? Numquid hoc oramus, ut eis pro bona eorum voluntate gratia Dei retribuatur, ac non potius ut mala in bonam voluntas eorum mutetur? Sicut credimus tunc a Sanctis, quos persequebatur, non inaniter oratum esse pro Saulo, ut ad fidem, quam vastabat, voluntas ejus converteretur ..... Quam multi inimici Christi quotidie subito Dei occulta gratia trahuntur ad Christum? Quod verbum si non ex Evangelio posuissem, quanta de me propter hoc iste dixisset, cunt etiam nunc obluctetur, non mihi, sed illi qui clamat: Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum? Non enim ait, Duxerit, ut illic aliqua modo intelligamus præcedere voluntatem. Quis trahitur, si jam volebat? Et tamen nemo venit, nisi velit. Trahitur ergo miris modis, ut velit, ab illo, qui novit intus in ipsis hominum cordibus operari, non ut homines, quod fieri non potest, nolentes credant, sed ut volentes ex nolentibus fiant. Hic & de gratia actuali S. Augustinum agere evidens est, siquidem agit de vocatione, & de gratia efficaci; siquidem agit de gratia qua Pater æternus trahit homines ad Christum, & quæ intus in ipsorum cordibus operatur ut volentes ex nolentibus fiant. Hujus gratiæ *occultissima & efficacissima potestate Deus cor Assueri Regis convertit & transtulit ab indignatione ad lenitatem, hoc est, de voluntate, lædendi ad voluntatem favendi* Judæis: ait S. Augustinus c. 20. ejusdem libri.

Lib. 2. cap. 9. *Multa*, inquit, *Deus facit in homine bona, quæ non facit homo: nulla vero facit homo, quæ non faciat Deus ut faciat homo. Proinde cupiditas boni non homini a Domino esset, si bonum non esset: si autem bonum est, nonnisi ab illo nobis est, qui summe atque incommutabiliter bonus est.* Sola certe gratia efficax facit ut bonum faciat homo. Ibidem: *Tunc*, inquit, *bonum concupisci incipit quando dulcescere cœperit .... Ergo benedictio dulcedinis est gratia Dei, qua fit in nobis ut nos delectet, & cupiamus, hoc est, amemus quod præcipit nobis; in qua si nos non prævenit Deus, non solum non perficitur, sed nec inchoatur ex nobis.* De gratia per se efficaci ut S. Augustinus agere se ostenderet, quæ alia verba adhibere potuisset? Eamdem gratiæ victricis efficaciam commendat lib. 4. cap. 9. *Oramus ergo*, inquit, *non solum pro nolentibus, verum etiam pro repugnantibus & oppugnantibus. Quid ergo petimus, nisi ut fiant ex nolentibus volentes, ex repugnantibus consentientes, ex oppugnantibus amantes? A quo, nisi ab illo, de quo scriptum est, Præparatur voluntas a Deo?*

III. Idem probatur ex libro de Gratia & libero arbitrio, cap. 16. „ Certum est, *inquit*, nos mandata servare, si volumus; sed quia præparatur voluntas a Domino: ab illo petendum est ut tantum velimus, quantum sufficit ut volendo faciamus. Certum est nos velle cum volumus, sed ille facit ut velimus bonum, de quo dictum est; Præparatur voluntas a Domino; de quo dictum; A Domino gressus hominis dirigentur, & viam ejus volet; de quo dictum est: Deus est qui operatur in vobis & velle. Certum est nos facere cum facimus, sed ille facit ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit; Faciam ut in justificationibus meis ambuletis, & judicia mea observetis, & faciatis. Cum dicit, Faciam ut faciatis; quid aliud dicit, nisi, Auferam a vobis cor lapideum unde non faciebatis, & dabo cor carneum unde faciatis? Et hoc quid est, nisi, Auferam cor durum, unde non faciebatis, & dabo cor obediens unde faciatis? Gratia quæ facit ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati, nonne, amabo te, gratia actualis est, & quidem per se efficax?

IV. Idem probatur ex lib. 1. ad Simplicianum, Quæst. 2. „ Si recte dictum est, *inquit*, Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, quia id voluntas hominis sola non implet: cur non & e contrario recte dicitur; non miserentis est Dei, sed volentis hominis, quia id misericordia Dei sola non implet? Porro si nullus Christianus dicere audebit, Non miserentis est Dei, sed volentis hominis, ne Apostolo apertissime contradicat: restat ut propterea recte dictum intelligatur; Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, ut totum Deo detur, qui hominis voluntatem bonam & præparat adjuvandam, & adjuvat præparatam. In solius porro gratiæ efficacis hypothesi totum Deo datur.

V. Idem probatur ex libro de Correptione & Gratia, cap. 2. „ Non se itaque fallant, *inquit*, qui dicunt, Ut quid nobis prædicatur atque præcipitur ut declinemus a malo & faciamus bonum, si hoc nos non agimus, sed id velle & operari Deus operatur in nobis? Sed potius intelligant, si filii Dei sunt, Spiritu Dei se agi, ut quod agendum est, agant & cum egerint, illi a quo aguntur, gratias agant. Aguntur enim ut agant, non ut ipsi nihil agant: & ad hoc eis ostenditur quid agere debeant, ut quando id agunt, sicut agendum est, id est, cum dilectione & delectatione justitiæ, suavitatem quam dedit Dominus, ut terra eorum daret fructum suum, accepisse se gaudeant. Quando autem non agunt, sive omnino non faciendo, sive non ex charitate faciendo: orent, ut quod nondum habent, accipiant. Quid enim habebunt, quod non accepturi sunt, aut quid habent, quod non acceperunt? Gratia, quæ per se efficax non fuisset, non reliquisset locum huic Monachorum Adrumetinorum objectioni, qui hujus gratiæ prædicatione, adhortationum, præceptorum, correptionis necessitatem atque utilitatem tolli causabantur. Præterea gratia qua filii Dei aguntur ut agant, per se efficax est. Tertio, gratia hæc quandoque deest filiis Dei, qui tunc orare debent ut eam accipiant. Quod argumentum, est, ipsam esse a gratia habituali distinctam. Quarto, si gratiæ illius efficacia ex consensu voluntatis penderet, aliquid haberent, quod non accepissent, ipsum scilicet consensum, quo gratia evaderet efficax. Et cap. 8. „ An audebis dicere, etiam rogante Christo ut non deficeret fides Petri, defecturam fuisse, si Petrus eam deficere voluisset, hoc est, si eam usque in finem perseverare noluisset: quasi aliud Petrus ullo modo vellet, quam pro illo Christus rogasset ut vellet? Nam quis ignorat tunc fuisse perituram fidem Petri, si ea quæ fidelis erat, voluntas ipsa deficeret: & permansuram, si eadem voluntas maneret? Sed quia præparatur voluntas a Domino, ideo pro illo Christi non posset esse inanis oratio. Quando rogavit ergo ne deficeret fides ejus, quid aliud rogavit, nisi ut haberet in fide liberrimam, fortissimam, invictissimam, perseverantissimam voluntatem? Ecce quemadmodum secundum gratiam Dei, non contra eam libertas defenditur voluntatis. Voluntas quippe humana non libertate consequitur gratiam, sed gratia potius libertatem, & ut perseveret, delectabilem perpetuitatem, & insuperabilem fortitudinem. Defectura fuisset fides Petri, si eam Petrus deficere voluisset, in hypothesi gratiæ moraliter tantum excitantis, defectura non fuisset in hypothesi gratiæ per se efficacis, quia dissensurus non fuisset. 2. Gratia quæ tribuit liberrimam, fortissimam, invictissimam, perseverantissimam voluntatem, per se efficax est. 3. Gratia quæ libertatem tollere videbatur Adrumetinis Monachis, est per se efficax. Nemini enim veniret in mentem, libertati noxiam esse gratiam, cujus efficacia ex voluntatis consensu suspenditur. 4. Gratiam, quæ tribuit delectabilem perpetuitatem, & insuperabilem fortitudinem, per se efficacem esse, perspicuum est.

Idem probat distinctio duplicis adjutorii, sine quo aliquid non fit, & quo aliquid fit, quorum primum Adamo innocenti, alterum Sanctis in hoc statu vendicat. „ Primo itaque homini [*inquit cap.* 12.] datum est adjutorium perseverantiæ, non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset. Nunc vero Sanctis in regnum Dei per gratiam Dei prædestinatis, non tantum tale adjutorium perseverantiæ datur; sed tale ut eis perseverantia ipsa donetur: non solum ut sine isto dono perseverantes esse non possint; verum etiam ut per hoc donum nonnisi perseverantes sint..... Ac per hoc nec de ipsa perseverantia boni voluit Deus Sanctos suos in viribus suis, sed in ipso gloriari; qui eis non solum dat adju-

torium

„ torium quale primo homini dedit, sine quo non possint perseverare si velint, sed in eis etiam operatur & velle: ut quoniam non perseverabunt, nisi & possint, & velint, perseverandi eis possibilitas & voluntas divinæ gratiæ largitate donetur. Tantum quippe Spiritu Sancto accenditur voluntas eorum, ut ideo possint, quia sic volunt, ideo sic velint, quia Deus operatur ut velint. Nam si in tanta infirmitate vitæ hujus ... ipsis relinqueretur voluntas sua, ut in adjutorio Dei, sine quo perseverare non possent, manerent si vellent, nec Deus in eis operaretur ut vellent, inter tot & tantas tentationes, infirmitate sua voluntas ipsa succumberet; & ideo perseverare non possent quia deficientes infirmitate nec vellent; aut non ita vellent infirmitate, voluntatis, ut possent. Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gratia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur, & ideo quamvis infirma, non tamen deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur.... .. Fortissimo quippe dimisit, atque permisit facere quod vellet: infirmo servavit, ut ipso donante invictissime, quod bonum est vellent, & hoc deserere invictissime nollent. Verbisne luculentioribus gratia per se efficax potest commendari? Non minus egregia sunt, quæ habet augustus Doctor cap. 14. „ Cum homines, *inquit*, per correctionem, in viam justitiæ, seu veniunt, seu revertuntur, quis operatur in cordibus eorum salutem, nisi ille qui quolibet plantante atque rigante, & quolibet in agris atque arbustulis operante, dat incrementum Deus, cui volenti salvum facere, nullum hominis resistit arbitrium! Sic enim velle & nolle in volentis aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem. Ratione illius gratiæ Deus habet humanorum cordium, quo placet, inclinandorum omnipotentissimam potestatem (*ut ibidem ait*) &, Magis habet in potestate voluntates hominum quam ipsi suas.

VI. Idem probatur ex Libro de Prædestinatione Sanctorum, cap. 8. *Hæc itaque gratia*, inquit, *quæ occulte humanis cordibus divina largitate tribuitur, a nullo duro corde respuitur. Ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur*. Gratia, quæ a nullo duro corde respuitur, per se efficax est. Cap. 10. *Etsi*, inquit, *faciunt homines bona, quæ pertinent ad colendum Deum, ipse facit ut illi faciant quæ præcepit, non illi faciunt ut ipse faciat quod promisit: alioquin ut Dei promissa compleantur, non in Dei, sed in hominum est potestate*. At in hypothesi gratiæ moraliter tantum excitantis, non autem per se efficacis non facit Deus ut faciant homines quæ præcepit; immo faciunt homines ut ipse faciat quod promisit, ipsius scilicet gratiæ suæ efficaciam, & voluntatis nostræ consensum ad bonum.

VII. Idem probatur ex libro de Dono Perseverantiæ, c. 8. *Si ergo*, inquit, *alia documenta non essent: hæc dominica Oratio nobis ad causam gratiæ quam defendimus, sola sufficeret: quia nihil nobis reliquit, in quo tamquam in nostro gloriemur: siquidem & ut non discedamus a Deo, non ostendit dandum esse nisi a Deo, cum poscendum ostendit a Deo* .. .. *Hanc gratiam posuit in illo, in quo sortem consecuti sumus*, (Christo).... *Ac per per hoc, sicut operatur ut accedamus, sic operatur ne discedamus*. Aliquid nobis relictum est in quo tamquam in nostro gloriemur, si nostrum est, quod gratiam reddimus efficacem. Neque consensus ille noster datur a Deo, aut necesse est ut illum ab eo postulemus, si gratia per se efficax illum non præstat & operatur. Dixerat antea S. Doctor. cap. scilicet 6. *Tutiores vivimus, si totum Deo damus; non autem nos illi ex parte, & nobis ex parte committimus*. Totum Deo non datur, nisi in hypothesi gratiæ per se efficacis. Videmur illi ex parte, & nobis ex parte committi, si dat ille gratiam, cujus efficacia ex nostræ voluntatis consensu suspendatur.

VIII. Idem probatur ex lib. de Gestis Pelagii, cap. 3. *Proculdubio*, inquit, *plus est agi, quam regi: qui enim regitur, aliquid agit, & a Deo regitur ut recte agat. Qui enim agitur, agere aliquid ipse vix intelligitur, & tamen tantum præstat voluntatibus nostris gratia Salvatoris, ut non dubitet Apostolus dicere; Quotquot Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei*. Multum agere intelligitur, qui gratiam consensu suo reddit efficacem. Ille itaque non agitur a Deo, sed regitur dumtaxat.

IX. Gratia quam S. Augustinus, contra Pelagianos prædicat, *Intus in ipsis hominum cordibus operatur, non ut homines, quod fieri non potest, nolentes credant, sed ut volentes ex nolentibus fiant*. Ita scribit Epist. 107. ad Vitalem. Illa vero nonne per se efficax est?

X. Enarratione in Psalmum 34. animam nostram sic a Deo moveri asserit ad expugnandos salutis nostræ hostes, sicut ensis a bellatore movetur. Quæ comparatio probat hypothesim gratiæ per se efficacis Augustinianam penitus esse. *Apprehendis*, inquit, *animam meam, & debellas inimicos meos. Et quid est anima nostra, quamvis splendida, quamvis producta, quamvis uncta, quamvis luce sapientiæ aut coruscationis vibrata, nisi Deus illam teneat & pugnet de illa? Nam qualibet optime facta framea, si non habeat bellatorem, jacet ... Ergo, quidquid vult, facit de anima nostra, cum in manu ejus est, utitur ea, quemadmodum vult*.

Et enarratione in Psalmum 126. Gratiam nos ad fidem applicare ait, quod nisi sit per se efficax, dici convenienter non potest: *Nos ergo loquimur foris*, inquit, *ille ædificat intus: quomodo audiatis, advertimus; quid cogitetis, ille solus novit: ipse ædificat, ipse monet, ipse terret, ipse intellectum aperit, ipse ad fidem applicat sensum vestrum*.

XI. In hypothesi gratiæ, quam S. Augustinus contra Pelagianos prædicat, impenetrabilis est quæstio, cur Deus hunc trahat, illum non trahat; cur uni ita suadeatur ut persuadeatur, non alteri. Lib. 2. de Peccatorum meritis & remissione, c. 25. *Cur illum adjuvet, illum non adjuvet, illum tantum, illum autem non tantum; illum isto, istum illo modo, penes ipsum est & æquitatis tam secreta ratio, & excellentia potestatis*. Lib. de Spiritu & Litera, c. 33. *Si quis me interroget cur illi ita suadeatur ut persuadeatur, illi autem non, duo solum occurrunt, quæ respondere placeat: O altitudo divitiarum, &, Numquid iniquitas apud Deum? Cui hæc responsio non placet, quærat doctiores, sed caveat ne inveniat præsumptores*. Tractatu 26. in Joannem. *Quare unum trahat, & alium non trahat, noli velle judicare, si non vis errare*. At in hypothesi gratiæ moraliter tantum excitantis & ab eventu dumtaxat efficacis, difficillima ista quæstio facile solvi potest, dicendo; illum ita adjuvari, non illum; illi persuaderi, non isti; illum bonum operari, & in eo perseverare præ alio, quia ille gratiæ consensum præstat, eamque reddit efficacem, non alter.

XII. Gratiam quam prædicabat S. Augustinus talem esse criminabantur Pelagiani, Semipelagiani, Adrumetini Monachi, quæ libertatem destrueret, quæ velle & operari ita in nobis operaretur, ut nos nihil ageremus, quæ invitos cogeret ad bonum, quæ homines fatali necessitate bonos faceret, quæ correctionis & exhortationis e medio tolleret utilitatem; ut constat ex omnibus S. Augustini libris de gratia, innumeris in locis: at de gratia moraliter tantum excitante, & ex consensu voluntatis efficaci, ista non objecissent.

Jansenius Yprensis, & alii qui Molinæ opiniones de gratia Semipelagianis cum erroribus confundunt & cum iis damnatas effutiunt, arguuntur.

XIII. Ergo ne, inquies, hæretici fuere Pelagiani, quod gratiam per se efficacem negarent? Si ita est, Molinæ sectatores hæreseos infamiam incurrent. Respondeo, consecutionem esse falsissimam. Nec eos ferre possum, qui opiniones ab Ecclesia minime damnatas, & in ejus sinu a Theologis impune propugnari solitas, temerariis censuris inurunt, & male conceptis Parallelis doctrinæ Molinisticæ cum Pelagianis & Semipelagianis erroribus, veritatem lædunt, violant charitatem, pacem Ecclesiæ perturbant. Duo in Augustiniana gratiæ prædicatione distinguenda non animadvertunt imprudentes: scilicet gratiæ necessitatem, & illius efficaciam, vel potius efficaciæ modum. Utrumque prædicavit S. Augustinus, nimirum & gratiam Christi ad singulos actus esse necessariam, & eamdem esse per se efficacem. At utrumque caput ut fidei dogma non propugnavit; nec eos hæreticorum numero & loco habuisset, qui gratiam Christi ad singulos actus, & ad ipsum boni cujusvis operis ac fidei

dei initium, penitus necessariam professi essent, eamque non secundum opera nostra dari, nec in lege & doctrina esse positam, sed in subministratione Spiritus Sancti, quamvis per se efficacem negassent. Quamobrem etsi a S. Augustini, & discipulorum ejus sententia penitus alienos Molinam & Sectatores ejus certo existimem, quæ fuit Clementis VIII. & Consultorum doctissimorum Congregationis celeberrimæ *De Auxiliis* sententia, nullam tamen Molinæ & Molinistarum opinioni inurendam censeo notam, cum eam non damnaverit Ecclesia. Multa quidem sunt istius opinionis consectaria, propter quæ ad proscriptos errores accedere nonnullis videtur; sed illa ex opinione ista sequi negant, qui illam propugnant: immo prava illa dogmata execrantur, & gratiæ necessitatem profitentur ad singulos actus, eamque merita creare, non supponere; & vere efficacem esse: quamvis in exponendo istius efficaciæ modo, systemati proprio, & a doctrina S. Augustini & discipulorum ipsius (ut mihi, & aliis plerisque me longe doctioribus Theologis videtur) alieno inhæreant.

§. Ultimus.

De Morali Pelagiana.

Vagus & effrænis probabilitatum usus a Pelagianis suscitatus.

I. NOn solum gratiæ Christi capitales & infensissimi hostes Pelagiani; sed etiam Moralis Christianæ depravatores insignes. Ab ipsis post Academicos, denuo suscitatus est vagus ille versatilisque probabilitatis effrænis usus. Id Cœlestii temeraria vox in Synodo Carthaginensi satis probat: ubi cum a Patribus urgeretur, ut sui magistros erroris, si qui forent adhuc præter Rufinum, cujus patrocinio se tuebatur, palam proderet, Paulino interroganti respondit: *Non sufficit tibi unus Sacerdos?* Audi rursus Cœlestium in Synodo Carthaginensi: *De traduce*, inquit, *peccati, quia intra Catholicam constitutos plures audivi destruere, nec non & alios adstruere, licet quæstionis res ista sit, non hæresis*. Ita refert S. Augustinus lib. de peccato originali, cap. 23.

Ignorantiam & oblivionem a peccato excusare, etiam quæ vinci posset, Pelagiani asserebant,

II. Ignoratiam & oblivionem excusare a peccato asserebant Pelagiani, etiam quæ vinci posset. Hic enim unus est ex Articulis Pelagii, quos Diospoli damnare coactus est: *Oblivionem & ignorantiam non subjacere peccato, &c.* Cujus propositionis sensum jam supra explicuimus.

Pelagius mentalium restrictionum peritus.

III. Mentalium restrictionum peritissimus artifex fuit Pelagius. Præbuit industriæ suæ specimen in Synodo Palæstina, ubi cum varia ipsi dogmata tamquam Catholicæ contraria fidei objecta fuissent, tanta versutia elusit accusantium & judicantium diligentium, ut in errorum omnium defensione permanserit, & accusatores calumniatoret, se vero Catholicum esse persuaserit. Illam calliditatem notavit Innocentius I. in Epistola ad Episcopos Africanos, quæ est 96. apud S. Augustinum. *Cum sint aliqua*, inquit, *in ipsis posita Gestis, quæ objecta partim ille vitando suppressit, partim multa in se verba retorquendo, tota obscuritate confudit, aliqua magis falsa quam vera ratione, ut ad tempus poterat videri, purgavit, negando alia, alia falsa interpretatione vertendo.* Mendaciorum specimina in illa Synodo a Pelagio edita manifesta sunt; quorum unum exprobrat Juliano S. Augustinus lib. 1. Contra Julianum, c. 5. *Sed numquid*, ait, *infantes, si non baptizentur, habere vitam æternam, ulla calliditate in aliquid detorquere, vel ullis foliis ficulneis operire potuistis? Eos enim qui hoc dicunt, non potuit apud Catholicos Judices nisi damnare Pelagius.* Sed quod negavit ore, corde servavit; (inquit S. Augustinus) Damnavit etiam Pelagius, *Quod peccatum Adæ ipsum solum læserit, & non genus humanum*: ut peccatum originale traductum in Adami posteros agnovisse videretur; sed mentem subintellexit; læsisse exemplo, non propagine. Quam restringendi calliditatem Pelagianam S. Augustinus passim detestatur lib. 1. contra Julianum, c. 5. *Quid enim vobis prodest*, inquit, *quod nescio quas ansas atque uncos arte nescio cujus perplexitatis inseritis, ne simplicia pateant, & clara luceant? Quis enim non videat, quomodo ista illi Judices accipere potuerunt? Scilicet secundum Catholicam fidem; non sicut exponuntur, vel potius componuntur a vobis.* Et lib. 4. c. 3. *Ita sententiam temperasti, ut & vestra, & nostra posset voce defendi ..... Sed qui scimus quod sentiatis, nescire non possumus quomodo esse dicatis.*

Divitem Regnum Dei non posse ingredi, nisi omnia vendiderit, Pelagiani ajebant.

IV. Tamquam Christianæ disciplinæ regulam obtrudebant Pelagiani: *Divitem manentem in divitiis suis, regnum Dei non posse ingredi, nisi omnia sua vendiderit, nec ei prodesse, si forte ex ipsis divitiis mandata fecerit.* (Ex S. Augustino Epist. 89.) Eo vero spectabat ista perfectionis prædicatio, ut divitibus opes exeuterent, in se, velut Christi pauperes, transferendas; ut colligitur ex S. Hieronymo lib. 2. Dialogi adversus Pelagianos: *Vos*, inquit, *de crastino non cogitatis, & instar avium præsentibus contenti estis, quorum Epistola Biblina volitant trans Æthiopiam, ut inter simias & pavos nova de Ophir Salomoni dona mittantur.*

Modestiæ in externo cultu, patientiæ, dilectionis inimicorum, vitandi juramenti præceptu nimis adstringebant, & ultra fines extendebant, Pelagiani.

V. *Gloriam vestium & ornamentorum Deo esse contrariam*, asserebant Pelagiani contra quos S. Hieronymus lib. 1. Dialogorum. *Quæ sunt, rogo, inimicitiæ contra Deum, si tunicam habuero mundiorem: si Episcopus, Presbyter, Diaconus, & reliquus Ordo Ecclesiasticus, in administratione Sacrificiorum cum candida veste processerint? Cavete Clerici, cavete Monachi, Viduæ, & Virgines: pricliamini, nisi sordidas vos atque pannosas vulgus aspexit. Taceo de hominibus sæculi, quibus aperte bellum indicitur, & inimicitia contra Deum, si pretiosis atque nitentibus utuntur exuviis.*

VI. *Christianum illius debere esse patientiæ* asserebant Pelagiani, *ut si quis sua auferre voluerit, gratanter amittat*. Quod refert ac refellit ibidem S. Hieronymus. *Nonne nobis satis est*, inquit, *patienter perdere, quod habemus, nisi violento atque raptori agamus gratias, & eum cunctis benedictionibus prosequamur? Docet Evangelium, Ei qui nobiscum velit judicio contendere, & per lites ac jurgia auferre tunicam, etiam pallium esse concedendum. Non præcipit ut agamus gratias, & læti nostra perdamus. Hoc dico, non quod aliquid sceleris in hac sententia sit, sed quod ubique mediocria παραβολικῶς transeas, & magna scelleris.*

VII. *Inimicos, ut proximos, diligendos*, ajebat Pelagius & sibi contradicens addebat, *Inimico numquam esse credendum*, (ex S. Hieronymo ibidem.) Qui & hunc errorem ita refellit: *Præceptum est mihi ut diligam inimicos, & orem pro persecutoribus. Numquid jussum est, ut ita diligam quasi proximos, & consanguineos, & amicos; ut inter æmulum & necessarium nulla distantia sit? Si inimicos diligo quasi proximos, amicis quid amplius exhibebo.*

VIII. Asserebant Pelagiani, *Non debere jurari omnino*: ut testatur Hilarius in Epistola ad S. Augustinum, quæ est inter ejus Epistolas 89.

Pelagius Mulierum Tentator, eas scientiam Legis habere debere, & publice psallere posse asserebat.

IX. Mulieres scientiam legit habere debere & publice psallere posse, Pelagius asserebat, ut sexum illum demereretur. Id ipsi exprobrat S. Hieronymus ibidem. *Tu tanta es liberalitatis*, inquit, *ut favorem tibi apud Amazonas tuas concilies, ut in alio loco scripseris, Scientiam legis etiam fœminas habere debere: cum Apostolus doceat: Esse tacendum mulieribus in Ecclesia, & si quid ignorant, domi viros suos consulere debere. Nec sufficiat tibi dedisse agmini tuo scientiam Scripturarum, nisi earum voce & canticis delecteris. Jungis enim, & ponis in titulo, Quod & fœminæ Deo psallere debeant. Quis enim ignorat, psallendum esse fœminis in cubiculis suis, & absque virorum frequentia, & congregatione turbarum? Verum tu donas quod non licet: ut quod verecunde facere debeant, & absque ullo arbitrio, Magistri auctoritate proclament.*

X. Asserebat Pelagius, *Servum Dei nihil amarum de ore suo, sed semper quod dulce est & suave, debere proferre*. Tum sibi ipsi contradicens, ajebat: *Sacerdotem, sive Doctorem nemini adulari debere, sed ardenter omnes corripere, ne & se & eos qui audiunt, perdat.* (Ex S. Hieronymo ibidem.)

Denique lenocinari vitiis dogma Catholicum, Pelagiani mentiebantur, secumque exclusam de Ecclesiis censuram virtutum. Ita Julianus apud S. Augustinum lib. 2. Operis Imperfecti, cap. 2. & 3. *Eripiuntur*, inquit, *Ecclesiæ gubernacula rationis, ut erecto cornu velificet dogma populare. Ita cum pruden-*

tibus

tibus parum licet, vilibus autem quodlibet etiam decet, seditionum decreto exclusa est de Ecclesiis censura virtutum; nosque hoc apud homines vulgi, exosos fecit quod accessio erroris esse renuimus: vulgi, inquam, qui sententia meritum de prosperitatibus ponderans, eam veriorem æstimat, quam pluribus placere conspexerit.

ANIMADVERSIONES in illam Natalis propositionem, quam habet §. 7. *Pelagiani Gratiam habitualem divinitus infusam agnoverunt, & prædicarunt.*

§. UNICUS.

Probabilius videtur Pelagianos gratiam habitualem non admisisse.

NE cogerer affirmare cum Natale, & cum Jansenio *l. 5. de heresi Pelagian. cap. 22. & seqq.* Pelagianos gratiam habitualem agnovisse, & prædicasse, sat mihi esset observare tot ea D. Augustini testimonia, quibus asserit nullam ab illis prædicatam gratiam, quam liberi arbitrii, legis, ac doctrinæ, peccatorum remissionis, & exemplorum Christi Domini. Cum hæc, quæ tam sæpe memorat S. Doctor, nullum Dei interdum donum significent, non est unde clare perspiciamus habitualem gratiam penitus non repudiasse. Ad ita asserendum etiam me movent ea Augustini verba *de Gr. Chr. cap. 30.* ubi sic ait: *Istam gratiam, qua justificamur, id est, qua charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus est nobis, in Pelagii, & Cœlestii scriptis, quacumque legere potui, nusquam eos inveni, quemadmodum confitenda est, confiteri. Prorsus nusquam eos adverti, sicut agnoscendi sunt, agnoscere filios promissionis, de quibus dicit Apostolus: Non ii, qui filii carnis, hi filii Dei, sed filii promissionis deputantur in semine.*

Tam aperto Augustini testimonio respondet Natalis ex eo solum argui posse, non agnovisse Pelagianos gratiam habitualem illo influxu, & efficacia præstantem, quam ex ea oriri dicunt Catholici; vel ibi Augustinum de gratia actuali, & excitante loquutum, qua efficienter justificamur, cujus perpetui hostes fuerunt Pelagiani. At hujusmodi interpretatio gratis Augustini verbis adnecti mihi videtur. Non igitur ibi agit Augustinus de gratia, quæ virtutem præstet operandi, sed de ea præcipue, quæ diffusa per Spiritum S. in cordibus nostris, abluendo a peccatis nos justificat; si etenim hanc potissimum indigitare voluit Apostolus loquendo de charitate, quam dicit per Spiritum S. in cordibus nostris infundi, non putandum est in alio sensu S. Augustinum de eadem loquutum. Agit præterea S. Doctor de gratia, quæ filios promissionis a filiis carnis distinguit, quæque proinde hunc effectum præstet in parvulis baptismi lavacro regeneratis, in quibus nullam exercet vim vel excitandi, vel meritorie agendi; sed statim illos inter filios Dei, peccatum originis eluendo, adnumerat. Longe ergo videtur ab Augustini mente illa interpretatio, qua dicitur solum indicare voluisse a Pelagianis rejectam quidem gratiam habitualem quoad influxum in meritum operationis, vel solum gratiam, quæ initiative justificat excitando &c. cum palam fateatur in libris Pelagianorum non reperisse gratiam, qua justi sumus, ac inter Dei filios adnumeramur.

Non inficiabor tamen quædam apud Pelagium, & Julianum adinveniri, quæ a viro catholico prolata statim de gratia habituali intelligerentur. Hujusmodi sunt peccata dimitti abundantia donationis Spiritus S. Deum per sanctificationem, & peculiarem inhabitationem esse in Sanctis: homines renovari, instaurari, renasci, eaque omnia quæ refert Natalis §. 7. ut suadeat Pelagianos gratiam habitualem divinitus infusam agnovisse. Verum hæc quatenus a Palagianorum ore prodiere, non carent latentis erroris gravissima suspicione. Sanctus proinde Augustinus postquam *de gr. Ch. cap. 38.* retulit Pelagii verba, quibus videri poterat veram, internamque naturæ nostræ per sanguinem Christi restaurationem admisisse, ita subdit: *Videte quemadmodum & hic, aliis quidem verbis, sed tamen in remissione peccatorum, & in exemplo Christi adjutorium Gratiæ constituerit.* Istud autem adjutorium ideo ad singulos actus necessarium asserebat, quia per singulos actus meminisse debemus dimissa nobis esse peccata, ut ita non peccemus ulterius: *Non quidem adjuti aliqua subministratione virtutis*, ita ipsorum sensa explicabat S. Augustinus de gr. Ch. c. 2. *sed viribus propriis voluntatis, quid sibi remissione peccatorum præstitum sit per singulos actus recordamis, vel dominicæ conversationis exemplum intuentis.* Cum pariter faterentur parvulos per baptismum esse, & dici fideles, non virtutis Fidei infusionem admittebant, sed ita appellari arbitrabantur per alienam fidem, eorum nempe, quorum ministerio baptizandi offerebantur, & e sacro levabantur fonte: *Velitis, nolitis*, ajebat S. Augustinus l. 6. contra Julian. c. 3. *parvulos credere confitemini in Christum per corda, & ora gestantium.*

Hujusmodi subdolæ Pelagianorum explicationes vehementer cogunt nos suspicari per ea, quibus videbantur gratiam habitualem infusam admittere, gratiam habitualem in sensu catholico non significasse. Dicebant quidem nos mediante gratia coram Deo novum fieri hominem, renovari, instaurari &c. at non abs re est credere hæc evenire intellexisse per simplicem externam peccatorum condonationem; sicut & per exempla Christi, quibus ad præcavenda peccata juvamur, unaque per recordationem præteritorum peccatorum, singulari Dei favore jam remissorum. Ita innuit D. Augustinus supra citatus *de Gr. Ch. c. 38.* ubi asserit, quod cum Pelagius dixerit *nos instaurari per Christi gratiam, & in meliorem hominem renasci*, non de alia cogitabat gratia, quam de remissione peccatorum, & Christi exemplo: *Videte*, ait, *quemadmodum & hic aliis quidem verbis, sed tamen in remissione peccatorum, & in exemplo Christi adjutorium gratiæ constituerit.* Et l. 6. contra Julian. c. 23. *Tu a vestro dogmate non recedis, quo putatis gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum sic in sola peccatorum remissione versari, ut non adjuvet ad vitanda peccata, & desideria vincenda carnalia, diffundendo charitatem in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui ab illo datus est nobis.* Persimili prorsus ratione parvulos per Baptismum sanctificari, regenerari, in Dei gratiam adoptari, ac fideles fieri Pelagiani asserebant, eo quod per externum Dei favorem ad regnum destinarentur; sicut aliquis sola Principis voluntate, non quia aliqua interna illi communicetur virtus, ad Regni dignitates posset extolli. Ita etiam paulo ante ex S. Augustino dixi nullam virtutis fidei infusionem per Baptismum in parvulis fieri Pelagianos asseruisse, sed aliorum fide fideles nuncupari.

Natalis initio §. XII. textum refert Augustini, quo videtur asserere a Pelagianis agnitam gratiam fidei a natura, & lege distinctam, quæ proinde interna esset, & habitualis. Verum nihil obstat dicere hanc gratiam in Christi exemplo reposuisse, quamvis subdole diversam fuisse ab externa legis & doctrinæ gratia dicere viderentur. Cum igitur per hujusmodi gratiam Pelagiani affirmarent, eodem Augustino teste, peccata dimitti, adeoque eam esse, qua homo instauratur, & in meliorem renascitur, consequenter dicendum est non aliud ex ipsorum mente fuisse, quam remissionem peccatorum, & Christi exemplum: in eis enim ex ipsis constituendam gratiam, qua renascimur, aperte docet S. Augustinus paulo ante citatus.

Illud etiam urget Natalis dicere Augustinum cum Pelagio cessaturum omne dissidium, quoties gratiam ad bene volendum, & ad bene operandum admisisset; ex quo inferri posse videtur, quoad admittendam gratiam habitualem, nullam a Pelagio expositam difficultatem. At quid cogit ita credere? Bene affirmare potuit Augustinus statim cum Pelagio concordiam ineundam, quoties gratiam ad bene volendum, agendumque non respuisset, hanc etenim si fassus esset, non amplius ambigendi locus remanebat quoad necessitatem gratiæ ad fidem, & remissionem peccatorum: atque ita dici potest a majori ad minus Augustinum argumentum instituisse.

Hueusque dicta mihi valde incertum esse suadent, an Pelagius gratiam babitualem admiserit.

ANIMADVERSIONES in Gratiæ actualis influxom, an nempe Augustinus agendo cum Pelagiaois voluerit ab ea voluntatem necessario determinari ad agendum.

QUandoquidem Jaosenius *l. 5. de hæref. Pelag. c. tt. & 14.* dixerit in eo potissimum inter S. Augustinum & Pelagianos dissidium versatum esse, ut Augustinus vellet talis esse naturæ gratiam voluntatis, & actionis, ut virtute sua invicta, indeclinabili, & insuperabili voluntatem ad agendum necessario applicaret determinaretque; atque id omnino negarent Pelagiani, hujusmodi determinationem libertatis inimicam reputantes, ideo ad plenam cognitionem eorum, quæ inter Augustinum Pelagianosque fuerunt disputara, in hac controversia elucidanda necesse est immorari.

§. I.

S. Augustinus libertatem indifferentiæ propugnavit, eamque asseruit etiam dum egit cum Pelagianis.

INcipiendo autem a librix, quos scripsit contra Manichæos, nemo sane putabit ibi Augustinum libertatem indifferentiæ non propugnasse: *Voluntatem non allicit*, ait de arbitt. l. 3. c. 25. *ad faciendum quodlibet, nisi aliquod visum; quid autem quisque vel sumat, vel respuat, est: in potestate, sed quo viso tangatur nulla potestas est: fatendum est & ex superioribus & ex inferioribus visis animum tangi, ut rationalis substantia sumat ex utroque quod voluerit, & ex merito sumendi vel miseria, vel beatitas subsequatur.* Idem jam explicaverat lib. 1. c. 16. Specialiter vero hanc indifferentiam ad merendum & demerendum fuisse necessariam, explicans, *lib. 2. c. 20.* postquam quæsivit, quare nostra volitio laude digoa sit vel vituperio, bona seu mala eligendo, respondet quia motus animæ est *voluntarius, in nostra positus potestate, qui motus, si culpa deputatur, non est utique naturalis, sed voluntarius, si enim natura vel necessitate iste motus existit, culpabilis esse nullo pacto potest.* Et lib. 3. c. 1 dicit culpabilem non esse lapidem, si ad inferiora descendat, quia necessario agit; criminandam vero voluotatem, si malum eligat, quia poterat non eligere; unde de animæ motu ait; *non similis est illi motui, quo movetur lapis, eo quod in potestate non habet lapis cohibere motum. Animam vero peccati arguimus, cum eam convincimus superioribus desertis ad fruendum inferiora præponere.* Ibi etiam voluntatis indifferentiam comparat com mobilitate januæ, quæ facile suis cardinibus vertitur, atque ita subdit: *Motus autem quo huc aut illuc voluntas convertitur, nisi esset voluntarius, atque in nostra positus potestate, neque laudandus, cum ad superiora, neque culpandus homo esset, cum ad inferiora detorquet, quasi quemdam cardinem voluntatis.*

Plura etiam habet S. Augustinus de indifferentia humanæ libertatis scribendo contra Fortunatum Manichæum, ac in libro de duabus Animabus; sed ne plus quam par sit, hanc materiam in longum protraham, satis sit audire Augustinum adversus alium Manichæum disputantem; *Veritas autem*, ait De Act. cum Fel. l. 2. c. 3. *dicit rationalem creaturam, sive in Angelis, sive in hominibus accepisse liberum arbitrium, quo libero arbitrio, si Deo servire vellet, secundum voluntatem ac legem Dei, haberet apud eum æternam felicitatem, si autem legi ejus subdi noluisset, sed potestate sua usa contra ejus fecisset imperium, secundum ejus justitiam pœnæ debita subjaceret — Esse autem liberum arbitrium, atque inde peccare quemquam, si velit, non peccare si nolit, non solum in Divinis Scripturis, quas non intelligitis, sed etiam in verbis ipsius Manichæi vestri probo. Audi ergo de libero arbitrio, primo ipsum Dominum, ubi duas arbores commemorat, audi dicentem, aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum, aut facite malam, & fructum ejus malum. Cum ergo dicit, aut hoc facite, aut illud facite, potestatem indicat, non naturam. Nemo enim nisi Deus facere arborem potest, sed habet unusquisque in voluntate aut eligere quæ bona sunt, & esse arbor bona, aut eligere quæ mala sunt, & esse arbor mala.*

Quæ pro tuendo libero arbitrio, nempe potestate ad volendum, & non volendum, seu bonum vel malum eligendum, disertissime scripsit Augustinus adversus Manichæos ad examen diligentissimum revocavit in libris Retractationum. At forte ne ipsi displicuit liberi arbitrii essentiam in indifferentia ad utrumque, sive in potestate quod libuerit eligendi, constituisse? Sane dum tres suos de Libero Arbitrio libros recognovit, numquam ipsum pœnituit ita loquutum fuisse de nostra libertate, illudque subintelligendum adnotavit, ad bonum supernaturale legendum non assurgere, nisi Dei gratia sanetur; *Aliud est quærere, unde sit malum*, ait Retract. l. 1. c. 9. *& aliud est quærere, unde redeatur ad pristinum, vel ad majus perveniatur bonum. Quapropter novi hæretici Pelagiani, qui liberum sic asserunt Voluntatis arbitrium, ut gratiæ Dei non relinquant locum, non se extollant quasi eorum egerim causam, quia multa in his libris dixi pro libero arbitrio, quæ illius disputationis causa poscebat.* Uno verbo hoc semper additum, seu subintellectum voluit, ut ibidem ait: *Voluntas ergo ipsa, nisi Dei gratia liberetur a servitute, qua facta est serva peccati, & ut vitia superet, adjuvetur, recte pieque vivi a mortalibus non potest.* Intactam igitur illæsamque omnino reliquit, quam toties asseruerat, libertatis indifferentiam; ac solum intelligendum voluit ad supernaturale bonum eligendum gratiæ adjutorio indigere.

Sed non solum propugnando adversus Manichæos humanam libertatem in potestate ad utrumque sitam agnoscit, sed ubique idem profitetur etiam disputando adversus Pelagianos. Cum igitur S. Doctor librum scripserit de Gratia, & Libero Arbitrio, ut utrumque commendaret, ac utriusque concordiam adstrueret, ad liberum arbitrium stabiliendum *cap. 2.* insignem illum Ecclesiastici locum producit: *Ipse ab initio fecit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui; si volueris, conservabis mandata — apponet tibi ignem, & aquam, ad quodcumque volueris, extende manum tuam: in conspectu hominis vita & mors. Et quodcumque placuerit, dabitur ei.* Post hæc verba, quibus clare dicitur esse in hominis potestate velle, & nolle, bonum sive malum eligere, concludit Augustinus: *Ecce apertissime videmus expressum liberum humanæ voluntatis arbitrium.* Relatis etiam pluribus S. Scripturæ testimoniis, quibus admonemur, ut malum amplecti nolimus, ac proinde in nostra esse potestate illud respuere, aliter de illo cavendo frustra moneremur, addit: *Ubi dicitur noli hoc, & noli illud, satis liberum demonstratur arbitrium.* Sed & legatur epistola 140. adversus Pelagianos scripta, ubi postquam dixit necessitatis esse vitæ animali adhærere, antequam rationis lumen illucescat, addit, postquam evigilaverit posse nos alteram vitam eligere, ac proinde valde interesse, an ratio voluntatem ad corporalia bona, vel potius ad superiora inclinet.

Hinc nulla fuit quæstio cum Pelagianis quoad admittendum liberum arbitrium, sed in eo solum tota ipsorum lis posita erat, quod fateri nollent com peccato origioali nos nasci, & quod liberum arbitrium ad bonum supernaturale per gratiam tribueretur. Querenti igitur Juliano Augustinum liberum negare arbitrium, & Cœlestianos, Pelagianosque nominari, qui illud faterentur, calumniæ loco hæc habet Augustinus *l. de nupt. & concupisc. cap. 3.* & dicit se ultro agnoscere liberum esse in hominibus arbitrium, & Deum esse nascentium conditorem, utpote quia *Ista catholica Fides dicit.* Ita vero subdit: *Si quis ad colendum recte Deum, sine ipsius adjutorio dicit esse in hominibus liberum arbitrium, & quisquis ita dicit Deum nascentium conditorem, ut parvulorum neget a potestate Diaboli redemptorem, ipse Pelagianus & Cœlestianus vocatur. Liberum itaque in hominibus esse arbitrium, & Deum esse nascentium conditorem, utrique dicimus, non hinc estis Cœlestiani & Pelagiani: liberum autem esse quemquam ad agendum bonum sine adjutorio Dei ... Hoc vos dicitis, hinc estis Cœlestiani, & Pelagiani.* Eadem repetit lib. 3. *contr. Julian. n. 2. & lib. 3. Oper. imperf. n. 101.*

Ut

Ut vero hujus vis argumenti semper magis ineluctabilis appareat, observandum est Pelagium, & Julianum libertatem ab omni necessitate immunem semper voluisse, eamque in facultate ad opposita locabant. Pelagius itaque scribendo ad Innocentium Papam apud Augustinum *l. de Gr. Chr. c. 31.* ita ait: *Ecce ad Beatitudinem tuam epistola ista me purget: in qua pure, atque simpliciter ad peccandum, & ad non peccandum integrum liberum arbitrium habere nos dicimus: quod in omnibus bonis operibus divino adjuvatur auxilio:* Et Julianus *l. 1. Oper. Imperf. cap.* 70. provocans Augustinum ad determinandam liberi arbitrii definitionem, *ut planum fit*, ait, *quis nostrum consentiat vel repugnet*, ita postea nostram definit libertatem: *Libertas arbitrii, qua a Deo emancipatus homo est, in admittendi peccati, & abstinendi a peccato possibilitate consistit &c.* Et *cap.* 82. necessitatem libertatis esse inimicam ita explicat: *Si ergo est, ut ratio prodidit, arbitrii libertas propulsatrix necessitatum, ut nemo sit vel bonus, vel malus, cui non sit liberum esse contrarium &c.* Et *lib. 3. n.* 122. ita ajebat: *Arbitrium liberum non potest aliter constare, nisi ut & justitiæ ab eo, & peccati necessitas auferatur.*

Non ignorabat ergo Augustinus in eo libertatis notionem sitam voluisse Pelagium & Julianum, quod non posset cum necessitate componi, facultatemque esse, quæ in bonum ac malum pro suo libito flecti valeret, sicut ipse Augustinus eamdem libertatem sæpe adversus Manichæos explicaverat. Quid autem respondet eisdem ipsum provocantibus ad liberum arbitrium admittendum? Nil aliud quam in hoc nullum inter eos versari dissidium, si faterentur libertatem ad bonum supernaturale eligendum assurgere non valere sine Dei adjutorio. Ita constat ex supradictis, & ex *lib. 3. Oper. Imperf. num.* 108. Hoc admisso *dexteram jungi posse* dicit *lib. de natur. & gr. cap.* 44. Propugnando necessitatem divini adjutorii, ipsum liberum arbitrium propugnari dicit *epist.* 217. *ad Vitalem*, ita etenim potens fit etiam ad bona prosequenda. Perpetuus ergo est Augustinus in affirmando nullam cum Pelagianis de libero arbitrio adstruendo quæstionem habuisse; quod si solum in nomine, & non in re ipsa convenissent, mala utique fide scripsisset cum Pelagianis liberum arbitrium admittere, & solum cum eis contendisse pro necessitate gratiæ, qua bonum amplecti valeret. Sed ne ulla quoad hoc vel a longe de Augustini mente suspicio posset oriri, ipsemet quæ sentiret, clarissime expressit *de Nat. & Gr. c.* 65. Objicientibus itaque Pelagianis quædam Hieronymi verba excerpta ex *lib. 2. contra Jovinian.* quæ ita se habent: *Liberi arbitrii nos condidit Deus, nec ad virtutem, nec ad vitia necessitate trahimur: alioquin ubi necessitas, nec corona est &c.* ita respondet Augustinus: *Quis non agnoscat? Quis non toto corde suscipiat? Quis aliter conditam humanam neget esse naturam?* Poterat ne Augustinus clarius fateri necessitatem longe esse a libero arbitrio?

Altera ratio, quæ nos cogit fateri Augustinum libertatem indifferentiæ admisisse, ea est quia pluribus asserit nobis per Christi gratiam restitutam fuisse eam libertatem, a qua Adam propter peccatum exciderat. A multis autem abstinendo pauca dumtaxat S. Doctoris loca delibabo. Ita igitur *lib. 6. Oper. Imperf. num.* 11. queritur de Pelagianis: *Ergo Dei gratiam conantur auferre, quam necesse est etiam restituta nobis status pristini libertate quæramus; audis restitui libertatem, & non periisse contendis, atque humana voluntate contentus divinam non petis gratiam, quam libertas nostra etiam in statum pristinum restituta, sibi esse intelligit necessariam?* Id confirmat S. Augustinus authoritate Innocen. I. cujus hæc verba recitat ex epistola ad episcopos Concilii Milevitani: *Ergo Dei gratiam conantur auferre, quam necesse est, etiam restituta nobis status pristini libertate quæramus, quippe qui nec alias diaboli machinas, nisi eadem juvante, vitare possumus.* Et *l. 3. Oper. Imperf.* ita Juliani confutat objectionem. *Unde fieri potest ut adjutoria gratiæ Dei liberum arbitrium tollere pellant, quod potius vitiis pulsum, & nequitiæ subjugatum, ut in locum suum redeat, liberant?* Modo observetur nullum esse qui non fateatur S. Augustinum admisisse in Adamo libertatem vere electivam, & quæ omnem necessitatem excluderet: quomodo ergo dicere potuisset gratia Redemptoris pristinam nobis restitutam libertatem, quoties libertas nostra solum immunitatem a coactione, non vero a necessitate poposcisset?

Accedit S. Augustinum ad refutandam calumniam, qua Julianus catholicos appellabat Manichæos, sæpe affirmasse non periisse per peccatum liberum arbitrium Adamo collatum, sed indigere divina gratia, qua a contracta sanetur infirmitate. *Quis autem nostrum dicat*, ait l. 1. cont. 2. epist. Pelagian. c. 2. *quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere? Libertas quidem periit per peccatum, sed illa quæ in Paradiso fuit habendi plenam cum immortalitate justitiam, propter quod natura humana divina indiget gratia, dicente Domino: Si vos filius liberaverit, tunc vere liberi eritis: utique liberi ad bene justeque vivendum, nam liberum arbitrium usque adeo in peccatore non periit, ut per illud peccent maxime omnes, qui cum delectatione peccant, & amore peccati &c.* Et l. 2. c. 5. *Peccato Adæ arbitrium liberum de hominum natura periisse non dicimus: sed ad peccandum valere in hominibus subditis diabolo, ad bene autem pieque vivendum non valere, nisi ipsa voluntas hominis Dei gratia fuerit liberata, & ad omne bonum actionis, sermonis, cogitationis adjuta.* Cum igitur liberum arbitrium Adæ collatum quod erat ab omni immune necessitate, non interiisse asserat Augustinus, sed per divinam gratiam in ordine ad bonum supernaturale fuisse reparatum, ex hoc consequitur numquam etiam post peccatum necessitati subditum voluisse, sed ea in qua conditum est gaudere indifferentia; periisset etenim liberum arbitrium, quod prius nullam patiebatur necessitatem, si postea necessario ad agendum fuisset determinatum.

§. II.

Explicantur quidam Augustini textus, quibus asserere videtur necessitatem libertati non officere.

Cum S. Augustinus sæpe dicere videatur liberos nos esse in ea volitione, qua beati esse concupiscimus, sive in ea volitione, qua Beati in Patria Deo adhærent, visum est Jansenio in ipsa sola volitione libertatis essentiam Augustinum agnoscere, ac libere nos amare, quod necessario amamus, ipsam nempe beatitudinem. Ut igitur quæ apud Augustinum in speciem opponi videntur, vere cohærentia intelligantur, & nequaquam secum pugnare, dum ex una parte tam crebro ad libertatem ad merendum, & demerendum necessariam, activam indifferentiam exposcit, & ex alia libertatem in actibus etiam necessariis agnoscit, operæ pretium est observare ab Augustino duplex distingui genus libertatis. Primum continet eam libertatem, qua voluntas etiam necessario fertur in hoc quod beati esse volumus, quæque proinde libertas perficitur in beatitudine, ubi summi boni assequutione a servitute peccati, ac quarumcumque ærumnarum liberamur. Hoc libertatis genus, quod est inamissibile, circa ipsum finem versatur. Alia vero libertas, quæ respicit media ad assequendam illam beatitudinem, & quæ necessaria est ad eamdem promerendam, ex eodem Augustino consistit in facultate, qua voluntas potest ad arbitrium suum volitionem elicere, vel cohibere, & ex duobus oppositis alterum eligere. Hanc vero libertatem, de qua in præsenti agimus, cum necessitate non posse coexistere sæpe ex eodem Augustino dictum est. Porro S. Augustinum hoc duplex genus libertatis tradidisse, constat *Enchirid. c.* 104. ubi libertatem indifferentiæ describens dicit: *Oportebat prius hominem fieri, ut & bene velle posset, & male, nec gratis si bene, nec impune, si male.* Aliud postea genus libertatis laudans ait: *Postea vero sic erit, ut male velle non possit, nec ideo libero carebit arbitrio, multo quippe liberius erit arbitrium, quod omnino non poterit servire peccato.* Ita & liberam dicit voluntatem, quæ infelicitatem velle non potest: *Neque enim*, ait, *aut voluntas non est, aut libera dicenda non est, qua beati esse sic volumus, ut esse miseri non solum nolimus, sed nequaquam prorsus velle possimus.* Idem duplex genus libertatis evidenter distinguit Augustinus in ultimo suo opere

opere, nam Oper. Imperf. *l. 6. n. 12.* ita habet: *Immutabilis autem libertas, cum qua homo creatus est, & creatur illa libertas, est voluntatis, qua beati esse omnes volumus, & nolle non possumus. Sed hac ut beatus sit quisque, non sufficit, nec ut vivat recte, per quod beatus est, quia non ita est homini congenita libertas immutabilis voluntatis, qua velit, possitque quisque bene agere, sicut congenita est, qua velit beatus esse, quod omnes volunt, & qui recte agere nolunt.* En duplex genus libertatis unum immutabile, & cum homine congenitum, quo respiciendo finem, non potest non velle esse beatus. Altera libertas respicit media ad eamdem beatitudinem assequendam, qua nempe *velit possitque quisque bene agere*, quæ non est immutabilis, ac proinde ab eisdem mediis potest deflectere. Hinc *n.* 16. hanc libertatem, qua bene agere volumus, peccato amitti potuisse, & per gratiam recuperari asserit, non posse vero amitti affirmavit liberum arbitrium quo *miseri esse nolumus, & volumus esse beati*. Sed & *n.* 19. refellens Julianum nullam agnoscentem libertatem nisi præsentis status, qua proprios motus possimus variare, & illos nunc in bonum, nunc in malum flectere, ait, *Nec te vides Deo tollere libertatem, & nobis, quando cum illo in regno ejus immortales vivere cœperimus, nec motus nostros, nunc in bonum, nunc in malum nobis erit possibile variare, & tamen nunc felicius liberi erimus, quando non poterimus servire peccato, sicut nec ipse Deus.*

Iis ex D. Augustino de duplici ab eo asserta libertate prænotatis, facile est omnia conciliare. Ubi loquitur de illa voluntate, quæ beatitudinem habet pro objecto, seu de illa beata necessitate, qua Beati non possunt peccare, & necessario in bona voluntate perseverant, bene asserit ad hujusmodi libertatem non pertinere electionem circa bonum & malum, eamque ipsi esse accidentariam affirmat. Ubi vero de ea Viatorum agit libertate, quæ necessaria est ad merendum, & demerendum, huic essentialem esse libertatem, qua possimus bonum & malum eligere, perpetuo scribit etiam adversus Pelagianos; & proinde prorsus falsum est adversus eos contendisse, quod voluntas a gratia mota eamdem amittat libertatem, & necessario ad bonum amplectendum impellatur.

Sed & audiamus etiam Jansenium, cui etiam ex sequentibus momentis asserere placuit Augustinum agnovisse gratiam, quæ necessitatem inferret voluntati. Si hujus naturæ gratiam non propugnasset, nequaquam, dicit ipse, Pelagiani ipsius doctrinam accusassent, ut inducentem Manichæismum, ac fatum, & evertentem libertatem. Neque etiam, si docuissent gratiam, quæ necessitatem inferret, addere potuisse videntur, ex doctrina Augustini inertem ingeri negligentiam, frustraneos reddi voluntatis conatus, omnem laudis, meritique rationem proscribi; ubi enim sub gratiæ motione libertas a necessitate perseverasset, nonnisi per summam stultitiam præfata incommoda ex Augustini doctrina derivari asseruissent. Porro ex dictis capitibus frequentes fuisse adversus Augustinum Pelagianorum querelas, pergit Jansenius demonstrare per plura capita libri quinti de hæresi Pelagiana. Julianus etiam, ut obviam iret necessitati, quæ sibi videbatur ab Augustino induci, apud eumdem S. Augustinum *l. 2. Oper. Imper. c.* 138. ajebat *adhortationibus, signis, exemplis, promissione vel munerum, vel pœnarum ad fidem, voluntatem sine inductione necessitatis allici ... non oppressam, sed expectatam, sed liberam, sed provocatam curari.* Neque putat Jansenius ad illum stoliditatis gradum Pelagianos pervenire potuisse, ut ubique assererent propugnari ab Augustino gratiam, quæ necessitatem inferret, nisi hoc illis plene perspectum fuisset.

Verum turpiter lapsum fuisse Jansenium dicendum est, dum ex Pelagianorum calumniis quid senserit Augustinus asserere intendit. Non igitur Augustinus gratiam inducentem necessitatem asserebat, sed Pelagiani, eo quod ipse gratiam interiorem prævenientem omnem voluntatis motum catholice defenderet, ubique perstrepebant per ipsum lædi libertatem, ac necessitatem operandi induci; omnem etenim gratiam quæ voluntatem præveniret, inimicam esse libertatis contendebant. *In hoc tota hæresis ista consistit*, ajebat S. Augustinus lib. de gest. Pelag. cap. ult. *quod non sit liberum arbitrium, si indigeat auxilio Dei; quoniam proprium voluntatem habeat unusquisque aut facere aliquid, aut non facere. Quod victoria nostra ex Dei non sit adjutorio, sed ex libero arbitrio.* Audiatur etiam Pelagius apud S. Hieronymum in epistola ad Ctesiphontem, ita dicens: *Si alterius ope indigeo, liberum arbitrii in me destruitur.* Nec omittit S. Augustinus adnotare hanc Pelagianos adversus illum evomuisse calumniam, quod fati esset Assertor, dum ex Dei misericordia a gratia interiore nos præveniri asserebat: *Ex eorum verbis intellexi*, ait l. 2. ad Bonifacium, cap. 5. *ob hoc illos vel putare, vel putari velle fatum nos asserere sub nomine gratiæ, quia gratiam Dei non secundum merita nostra dicimus dari, sed secundum ipsius misericordiosissimam voluntatem. Nos assertores fati esse criminantur, quia non dicimus gratiam Dei secundum merita nostra dari.*

Non igitur Augustino, qui catholicum dogma adversus Pelagianos invicte defendit, ea arrisit gratiæ motio, quæ ita præpotens esset, & ad unum determinationem inducens, ut nulla superesset potestas voluntati contrarium eligendi. Hanc necessitatem ex ipsius oriri doctrina Pelagiani calumniabantur; at non admisit Augustinus, cui non minus cordi erat gratiæ necessitatem tueri, quam libertatis jura illæsa servare. Sæpe sæpius proinde per gratiam non infirmari, sed confirmari, ac constabiliri libertatem affirmat: *Liberum ergo arbitrium*, ait l. de Sp. & lit. cap. 30. *evacuamus per gratiam? absit: sed magis liberum arbitrium statuimus. Sicut enim lex per fidem, sic liberum arbitrium per gratiam non evacuatur, sed stabilitur, quia nempe gratia sanat voluntatem, qua justitia libere diligatur.* Et capite sequenti Calvini & Jansenii errorem præoccupando ait: *Cum potestas datur, non necessitas utique imponitur.* Immo captivam voluntatem in libertatem asseri affirmat *l. 4. ad Bonif. c.* 3. his verbis: *Non potest captiva voluntas nisi Dei gratia respirare in salubrem libertatem*, atque ad id probandum ea refert S. Joann. verba, cap. 8. *Si vos Filius liberaverit, vere liberi eritis.* Quamvis autem S. Augustinus sæpe affirmet gratiam fovere libertatem ipsiusque infirmitatem per eam sanari, fatetur tamen non paucis occurrere difficultates, dum libertatem cum necessitate gratiæ conciliare conamur: *Ista quæstio*, ait de gr. Ch. cap. 47. n. 52. *ubi de arbitrio voluntatis, & Dei gratia disputatur, ita est ad discernendum difficilis, ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur; quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri.* Et l. 2. contr. liter. Petilian. ipsum alloquens hæc habet: *Si tibi proponam quæstionem, quomodo Deus Pater attrahat ad Filium homines, quos in libero dimisit arbitrio, fortassis eam difficile soluturus es. Quomodo enim attrahit, si dimittit, ut quis quod voluerit, eligat? Et tamen utrumque verum est: sed intellectum penetrare pauci valent.* Interim tamen quis etiam ex his non videat Augustinum in arbitrio a gratia prævento, & excitato indifferentiam agnovisse libertatis, ac operandi necessitatem removisse? Ex hoc profecto permagna difficultas gratiæ motionem cum libertate conciliandi oritur, quia dum gratiæ motio prævenit libertatem, indifferentiam excludere videtur: ubi vero Augustinus ex tali motione necessitatem consurgere credidisset, jam frustra ingentem difficultatem cum ea indifferentiam simul componendi considerasset; ex ipsismet enim vocibus statim appareret necessitatem, & indifferentiam se ad invicem excludere.

Explosis iis, quæ habet Jansenius, dum agit de hæresi Pelagiana, ut ab Augustino necessitatem a gratia inferri voluntati suadeat, breviter perspiciamus quæ dicit *l. 8. de Grat. cap.* 5. 6. 7. & 9. Ibi pro viribus conatur ostendere ea de causa Pelagianis Augustini sententiam in horrore fuisse, quia putabant ab eo propugnari gratiam, quæ non solum simplicem necessitatem, sed veram etiam induceret coactionem. Ut id probet, inter alia observat Pelagianos apud S. Augustinum *l. 1. ad Bonif. cap.* 18. ita conclamasse: *Homines Dei opus defendimus, nec ex illius potentia vel in bonum, vel in malum invitum aliquem cogi.* Infert exinde Jansenius S. Augustinum, ut criminationes dilueret Pelagianorum, totum fuisse in removenda omni coactione a voluntate sub gratiæ motione, non vero simplicem necessitatem. Verum quis

sibi

fibi fuadet Pelagianos, ipfo adnuente Janfenio, homines acutioris ingenii, in hac quæftione tam hebetes evafiffe, ut vel fomniarent ab Auguftino affirmari voluntatem fub gratiæ motione vere, & proprie dictam coactionem pati? Credere neceffe effet in rebus philofophicis hofpites omnino fuiffe, fi ignoraffent noftram voluntatem in actibus internis, & elicitis effe ab omni coactione immunem. Promifcue ego Pelagiani coactionem, & neceffitatem ufurpabant, ut oftendit idem Janfenius *l. 2. de hæresi Pelag. cap. 1.* quapropter dum præfata fcripfit, immemor eorum fane fuit, quæ hoc in loco afferuerat. Cum vero coactionem, & neceffitatem non diftinguerent, mens non fuit Auguftini eam folum vindicare adverfus Pelagianos gratiam, quæ proprie dictam coactionem non inferret, fed quæ etiam a fimplici neceffitate liberam relinqueret voluntatem.

Quæfo quoad hoc breviter quædam ex S. Auguftino delibemus. S. Doctor in libro de duabus animabus *n. 14. & feq.* ita definit libertatem neceffariam ad peccandum, five ad demerendum: *Voluntas eft animi motus ad aliquid vel non amittendum, vel adipifcendum cogente nullo*. Si aliquis opret cognofcere ea verba *cogente nullo* etiam excludere neceffitatem, obfervet quod *n. 17.* ut concludat animas peccati reas effe non poffe, nifi liberæ fint in peccando, tandem dicit: *Quamobrem illæ animæ quidquid faciunt, fi natura, non voluntate faciunt, id eft, fi libero & ad faciendum, & ad non faciendum motu animi carent &c.* Ceffat ergo ex S. Auguftino libertas, fi non *voluntate*, fed *natura* aliquid fiat, hoc eft cum determinatione ad unum, five fi anima non habeat poteftatem faciendi, & non faciendi: ita folo *voluntatis* verbo poteftatem electivam explicat, & ideo dicit non cogi, quia confervat indifferentiam ad utrumque. Sed audiamus quæ habet *lib. retract. c. 15.* Explicans ibi quare dixerit, *Voluntas eft animi motus cogente nullo*, dicit hoc *propterea dictum effe, ut hac definitione volens a nolente difcerneretur, & fic ad illos referretur intentio, qui primi in paradifo fuerunt humano generi origo mali, nullo cogente, hoc eft, libera voluntate peccando, quia fcientes contra præceptum fecerunt, & ille tentator fuafit, & non coegit*. Hic clare *voluntas* fumitur pro indifferentiæ activæ libertate, nullus enim refragatur hanc in Adamo Auguftinum agnoviffe, unde dum dicit peccaffe *nullo cogente*, fignificat immunem a neceffitate fuiffe.

Alterum expendo locum defumptum ex libro de fpiritu & litera, cap. 31. adverfus Pelagianos confcripto, ubi hæc habet: *Si fubtilius advertamus etiam quod quifque invitus facere cogitur, fi facit, voluntate facit: Sed quia mallet aliud, ideo invitus, hoc eft, nolens facere dicitur — Nam fi tanta voluntate fit, ut malit hoc non facere, quam illud non pati, cogenti proculdubio refiftit, nec facit. Ac per hoc fi facit, non quidem plena & libera voluntate, fed tamen non facit nifi voluntate — Hinc eft quod etiam illi, qui cogunt vel qui fuadent, folent dicere: quod habes in poteftate quare non facis, ut hoc malo careat.* Hic loquitur Auguftinus de coactione cui poteft refifti, unde non loquitur de vera & propria coactione; fed nec de fimplici neceffitate loquitur, nam ad unum ita determinat, ut fieri non poffit contrarium, quod non fequi refpectu voluntatis dicit Auguftinus.

Sed tot alia omittendo, illud obfervo dixiffe Auguftinum neque a ftulto affirmari poffe voluntatem in actibus elicitis pati poffe coactionem proprie dictam; unde c. 3. de lib. arb. n. 7. ait: *Non voluntate volumus, quis vel delirus dicere audeat?* Quis ergo putet ita Auguftinum delirum evafiffe, ut de excludenda a voluntate coactione proprie dicta egerit cum Pelagianis; atque vel folum fomniaffe tale delirium in mente Pelagianorum infediffe? Luce ergo clarius reputandum, quod dum Auguftinus coactionem libertati inimicam afferit, nomine coactionis fimplicem intelligit neceffitatem; ficut & multoties, indifferentiæ libertatem folo voluntatis nomine explicat.

Hæc fatis fit breviter dixiffe de controverfia, quam fcriptores catholici adverfus Janfeniftas fufiori ftylo explicarunt.

ARTICULUS IV.

De Conciliis adverfus Pelagianam Hærefim congregatis.

§. I.

De Synodo Carthaginenfi I. contra Cœleftium.

PRima Synodus contra Cœleftium, celebrata eft Carthagine, actore Paulino S. Ambrofii Diacono, qui illum ut hærefeos authorem ad Aurelium Carthaginenfem Epifcopum detulit, anno Chrifti 412. Rationem temporis optime colligit Vir eruditus P. Garnerius S. J. ex Epiftola Synodi alterius Carthaginenfis anno 416. habitis, ad Innocentium I. & ex S. Auguftino, de Geftis Pelagii cap. 2. ubi fe huic Concilio non interfuiffe, etiam teftatur. Acta tamen iftius Synodi recognovit, quorum & fragmentum refert libro de Peccato Originali, cap. 3. & 4. Præfuit Synodo Aurelius, plures adfuere Epifcopi. Sex errorum capita objecta funt Cœleftio, qui convictus, anathemate confixus eft, & ab Ecclefiæ communione repulfus. Quam fententiam appellata Sede Apoftolica declinavit: fed neglecta appellatione, profugit in Afiam; ubi per obreptionem Presbyter ordinatus eft. Hujus Concilii Hiftoria colligitur ex S. Auguftino lib. de Geftis Pelagii, cap. 11. & 35. ex Apologia Orofii, ex Mario Mercatore, c. 1. Commonitorii, & ex Authore Prædeftinati, Hærefi 88. De Appellatione Cœleftii, ad Romanum Pontificem agemus in differtationibus.

§. II.

De Synodo Hierofolymitana.

COngregata eft hæc Synodus anno Chrifti 415. ad finem Julii, a Joanne Hierofolymitano, qui Pelagio favebat, ex folis per fe Presbyteris. Interfuit Orofius, celebris ex Hifpaniis Presbyter a S. Auguftino miffus ad S. Hieronymum, in Palæftinam, ut de origine animarum doceretur. Narravit ille hoc in conventu, quæ Carthagine contra Pelagium gefta fuerant anno 412. feque duo a Pelagio audiviffe teftatus eft; alterum, *hominem poffe effe fine peccato, fi velit*; alterum hunc *Mandata Dei facile cuftodire*: utrumque ab Africanis damnatum. Pelagius, quem inter Presbyteros, Laicum licet, federe Joannes jufferat, excepit: Non dicere fe id poffe fieri fine adjutorio Dei. Epifcopus qui Synodum coegerat non ut Pelagium damnaret, fed ut ejus adverfariis filentium imponeret, exceptionem libenter accepit, eamque teftimoniis Scripturæ confirmavit. Tum Orofium eo adducere conatus eft, ut fe Judice, actor in caufa Pelagii effe vellet: fed altercatione facta, multifque caufantibus, eumdem non poffe Pelagii Patronum effe ac Judicem caufamque ortam inter Latinos a Latinis Epifcopis judicandam totius negotii judicium ad Innocentium I. Romanum Pontificem remiffum eft, impofitumque interim utrique parti filentium. Ifta conftant ex Apologia Orofii cap. 3. & 4. in quibus hujus Synodi Acta prolixius referuntur.

Hujus Synodi meminit S. Auguftinus lib. de Geftis Pelagii, c. 14. *Ufus eft*, inquit, *hoc teftimonio S. Joannes Hierofolymitanæ Antiftes Ecclefiæ, ficut interrogatus, quæ apud illum ante judicium gefta fuerint, Coepifcopis noftris, qui fimul in illo Judicio præfidebant, ipfemet narravit. Ait enim, tunc quibufdam fufurrantibus & dicentibus, quod fine Dei gratia diceret Pelagius poffe hoc perfici, id eft, quod fuperius dixerat, Effe poffe hominem fine peccato*: Culpam, inquit, *fuper hoc etiam intulit, quia & Apoftolus multum laborans fed non fecundum fuam virtutem, fed fecundum gratiam Dei dixit: Amplius omnibus illis laboravi, non ego autem, fed gratia Dei mecum*. Et iterum: *Non eft volentis, neque currentis, fed miferentis Dei. Et illud: Nifi Dominus ædificaverit*

domum

domum in vanum laboraverunt, qui ædificant eam. Et alia multa similia diximus, inquit, *de Scripturis sanctis. Illis autem non suscipientibus, quæ dicebantur a nobis de Scripturis, sed adhuc susurrantibus, dixit Pelagius: Et ego sic credo: Anathema sit, qui dicit, Absque adjutorio Dei posse hominem ad profectum omnium venire virtutum.* Quem locum de Synodo Diospolitana perperam intellexit Jansenius Yprensis lib. 1. de Hæresi Pelagiana.

Interea Pelagius & ejus asseclæ, Joannem Hierosolymitanum contra Orosium incitarunt religiosissimo Presbytero per summam calumniam affingentes, quod *Nec per Dei gratiam homines esse posse sine peccato*, asseruisset, ac crederet. Hanc ut a se calumniam depelleret Orosius, Apologiam edidit, de libertate arbitrii inscriptam: de qua dicemus inferius.

§. III.

De Synodo Diospolitana.

Diospolis *sive* Lidda, *vulgo* Rama, *Sedes Episcop. sub Hierosolym. Archiep.*

ANno Christi 415. Gallicani duo Episcopi, Eros & Lazarus, Palæstinam petierunt, ut Pelagium in frequenti Concilio accusarent: sed cum fato infelici eorum alter, priusquam eo pervenissent, in morbum incidisset, Libellum accusationis suæ misere ad Eulogium Metropolitam Cæsariensem. His absentibus, habita est Synodus Liddæ quæ & Diospolis vocabatur, mense Decembri, quo tempore S. Protomartyris Stephani reliquiæ revelatæ sunt, ut constat ex Epistola Luciani Presbyteri, quæ extat in Appendice X. Tomi Operum S. Augustini. Huic Synodo præfuit Eulogius, adfuere 14. Episcopi, quorum exhibet nomina S. Augustinus lib. 1. contra Julianum, c. 5.

Erotis & Lazari Libellus duo continebat objectionum capita: Unum adversus Pelagium, alterum contra Cœlestium, ex ipsorum libris excerpta plurimisque erroribus constantia. Singulos recenset S. Augustinus lib. de Gestis Pelagii, c. 35. Stitit se Synodo Pelagius, & S. Augustini authoritate in Epistola ad Hilarium, contra ejus errores scripta constrictus a Patribus, ejusdem Sancti Doctoris Epistolam ad se datam, velut amicitiæ ipsius & communionis tesseram jactabundus protulit. Tum ut se Catholicum probaret, objecta sibi Capita dubia & ancipiti responsione exposuit: qua in re eo faciliorem habuit exitum, quod a Græcorum, & linguæ Latinæ ignarorum Judicum nemine caperetur nisi interpretis beneficio. Ita aut favente sibi interprete; aut, quod in hujusmodi occasionibus frequens est, obscurum per se sermonem obscuriorem reddente, Patres Diospolitanos fefellit, & ab iis non probe intellectus, errore facti, Catholicus pronuntiatus est. Recitatis enim Cœlestii capitulis, Synodus dixit: *Quid ad hæc, quæ lecta sunt Capitula dicit præsens Pelagius Monachus? Hæc enim reprobat sancta Synodus, & sancta Dei Catholica Ecclesia. Pelagius respondit: Iterum dico, quia hæc, etiam secundum ipsorum testimonium, non sunt mea: pro quibus ut dixi, satisfactionem non debeo. Quæ vero mea esse confessus sum, hæc vera esse affirmo: quæ autem dixi non esse mea, secundum judicium sanctæ Ecclesiæ reprobo: Anathema dicens omni contravenienti & contradicenti sanctæ Catholicæ Ecclesiæ doctrinis. Ego enim in unius substantiæ Trinitatem credo, & omnia secundum doctrinam sanctæ Catholicæ Ecclesiæ. Si quis vero aliena ab hac sapit, anathema sit.* Synodus dixit: *Nunc quoniam satisfactum est nobis prosecutionibus præsentis Pelagii Monachi, qui quidem piis doctrinis consensit, contraria vero Ecclesiæ fidei reprobat & anathematizat, communionis Ecclesiæ eum esse Catholicæ confitemur.* Hæc refert S. Augustinus lib. de Gestis Pelagii seu de Gestis Palæstinis, cap. 19. & 20.

Palæstina Synodus, licet decepta, Pelagii hæresim non approbavit, immo damnavit, ut in Dissertationibus ostendam. Falso itaque scribebat Pelagius ad amicum, anno sequenti, sententiam suam 14. Episcoporum suffragiis fuisse comprobatam, qua dixerat: *Posse hominem sine peccato esse, & mandata Dei facile custodire si velit*, ut testatur ipse, de Gestis Palæstinis c. 32.

Post Synodum, perdita Pelagianorum cohors, conspiratione facta, in Monachos, & Virgines curæ sancti Hieronymi subditas sceleratissima cæde grassata est, Diaconum occidit, ignem admovit Monasteriis: vixque incolumis Hieronymus ipse evasit, in munitiorem turrim se recipiens, ut testatur S. Augustinus lib. de Gestis Palæstinis, cap. ultimo.

§. IV.

De altera Synodo Carthaginensi contra Pelagianos.

MIssis ad Aurelium Carthaginensem Episcopum ab Orosio Gallicanorum Episcoporum Erotis & Lazari literis, & Palæstinorum Gestorum facta relatione, Aurelius Synodum solemni more congregavit Carthagine, anno 416. circa tempus Autumni. Adfuerunt sexaginta & octo Episcopi Provinciæ Proconsularis. Recensita sunt quæ ante quinquennium in causa Cœlestii gesta fuerant in priori Synodo Carthaginensi. In ipsum ejusque Magistrum Pelagium lata est damnationis Sententia, qua Patres *Communi deliberatione censuerunt, hujusmodi persuasionis Authores.... Nisi hæc apertissime anathematizaverint, ipsos anathematizari oportere: ut si ipsorum non potuerit, saltem eorum qui ab eis decepti sunt, vel decipi possunt, cognita sententia, quæ in eos facta est, sanitas procuretur* (inquit ipsa Synodus in Epistola ad Innocentium Pontificem Maximum.) Hunc rogarunt Patres ut Synodi Gesta authoritate Apostolica firmaret. *Hoc itaque gestum*, inquiunt, *Domine Frater Sancte, Charitati tuæ intimandum duximus, ut Statutis nostræ mediocritatis etiam Apostolicæ Sedis adhibeatur authoritas, pro tuenda salute multorum, & quorumdam perversitate etiam corrigenda.* Operæ pretium esse ut hæresim anathemate configeret, quamvis Pelagius Cœlestiusque correcti essent, & ille secundum sententiam Diospolitanæ Synodi absolvendus forte videretur. *Si ergo*, inquiunt, *Pelagius Episcopalibus Gestis, quæ in Oriente confecta dicuntur, etiam tuæ Venerationi juste visus fuerit absolutus, error tamen ipse & impietas, quæ tam multos assertores habet per diversa dispersos, etiam authoritate Apostolicæ Sedes anathematizanda est.*

Et infra: *Unde etiam si Pelagius, Cœlestiusque correcti sunt, vel se ista numquam sensisse dicunt, & quæcumque Scripta contra eos prolata fuerint, sua esse negabunt, nec est quemadmodum de mendacio convincantur, generaliter tamen quicumque dogmatizat & affirmat, humanam sibi ad vincenda peccata, & Dei mandata facienda sufficere posse naturam; & eo modo gratiæ Dei, quæ Sanctorum evidentius orationibus declaratur, adversarius invenitur: Et quicumque negat parvulos per Baptismum Christi a perditione liberari, & salutem percipere sempiternam, anathema sit.*

§. V.

De Synodo Milevitana.

EOdem anno Christi 416. Milevi Numidiæ urbe Synodus 61. Patrum contra Pelagianos celebrata est, circa finem Octobris præside Sylvano Zumnensi Episcopo, Numidiæ Primate. Nihil contra Pelagium & Cœlestium ea in Synodo decretum est, quamquam eorum causa discussa sit, sed eos ut nefariæ hæreseos Authores ad Innocentium I. Romanum Pontificem Patres detulerunt, cujus duo præcipua capita his verbis exposuere: *Hæc duo, quibus omnino totum quod Christiani sumus conantur evertere, quæ fidelia corda sustinent, Non esse rogandum Deum, ut contra peccati malum, atque ad operandam justitiam sit noster adjutor: & non opitulari parvulis ad consequendam vitam æternam Christianæ gratiæ sacramentum.* Non fuisse anathemate percussos & ab Ecclesiæ Communione ea in Synodo segregatos, probant ista verba Patrum in Epistola Synodica: *Hujus autem perniciosissimi erroris authores esse perhibentur Pelagius & Cœlestius, quos quidem in Ecclesia sanari malumus, quam desperata salute ab Ecclesia resecari, si necessitas nulla compellat.*

Nullos hoc in Concilio Milevitano Canones editos

contra

Nullà in Concilio Milevitano editi Canones.

contra Pelagianam Hæresim, sicut nec in præcedenti Carthaginensi, jam fere consentiunt eruditiores. Idque satis probant illa verba Patrum in Epistola Synodica, quibus causæ totius judicium Innocentio Pontifici deferunt: *Sed arbitramur, adjuvante misericordia Domini Dei nostri Jesu Christi, qui te & regere consulentem, & orantem exaudire dignatur, authoritati Sanctitatis tuæ, de sanctarum Scripturarum authoritate deprompta, facilius eos, qui tam perversa & perniciosa sentiunt, esse cessuros; ut de correctione potius eorum congratulemur, quam contristemur interitu.* Id confirmat silentium Patrum Africanorum, qui cum utriusque Synodi gesta ad Innocentium Papam referant, nullos in iis memorant editos Canones. Confirmat & Sancti Augustini silentium, qui ad Valentinum & Paulinum de gratia divina scribens, Relationum ab utraque Synodo ad Sedem Apostolicam factarum meminit. Canonum nullatenus, cum tamen nihil majoris ponderis ad eos erudiendos afferri posset. Inscribitur Epistola: *Domino beatissimo, meritoque venerabili & in Christo honorando Papæ Innocentio.* Quæ ostendunt, quanta veneratione Africani Antistites Romani Pontificis Primatum prosequerentur: cujus & authoritatem *de sacrarum Scripturarum authoritate depromptam* professi sunt, quod idem est cum eo quod asserimus, Romanum Pontificem esse *jure divino* omnium Episcoporum primum, cæterisque superiorem.

Africani Episc. agnoscunt Romanum Pontific. habere primatum jure divino in universa Ecclesia.

§. VI.

Quid in causa Pelagii & Cœlestii egerit Innocentius Primus?

INnocentius Papa acceptis Africanarum Synodorum Relationibus, & 5. Episcoporum Epistola, per Julium Episcopum Africanum ad eum missis, palmares duos Pelagianorum damnavit errores, duoque Catholica dogmata his opposita definivit, exposuit, propugnavit; alterum de necessitate gratiæ, alterum de infantium baptismo, propter peccatum originale. Dixit anathema in errorum Authores ac Sectatores; resipiscentibus Apostolicæ charitatis sinum ac brachia expandens. Ista constant ex Innocentii Rescriptis ad Africanorum Episcoporum Literas, datis 6. Cal. Februar. Honorio XI. & Constantio II. Coss. hoc est 27. Januarii, anno 417. In Rescripto ad Silvanum & cæteros Milevitanæ Synodi Patres, hæc habet: *Quare Pelagium Cœlestiumque, id est, inventores vocum novarum .... Ecclesiastica communione privari, Apostolici vigoris authoritate censemus, donec resipiscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur secundum ipsius voluntatem; eosque interim Dominico ovili non recipi, quod ipsi, perversæ viæ secuti tramitem, deserere voluerunt. .... Simul autem præcipimus, ut quicumque id pertinacia simili defensare nituntur, per eos vindicta confirment, &c. Hec igitur in supra dictos maneat fixa sententia, &c. Jubemus tamen, quoniam Christus Dominus propria voluntate significavit, Nolle se mortem morientis, tantum ut revertatur, & vivat; si unquam sani, deposito pravi dogmatis errore, resipuerint, damnarintque ea, quorum seipsi prævaricatione damnarunt, eis medicinam solitam, id est, receptaculum suum ab Ecclesia non negari, &c.*

Erasmus perstringitur.

Has Innocentii Literas imperite carpit Erasmus, cujus judicio Vossius nimium tribuit. Tam temerario Censori nemo subscribet, qui S. Augustini verba legerit illas non semel commendantis, scilicet in Epistola 106. ad Paulinum: *Scripsimus etiam*, inquit, *ad beatæ memoriæ Papam Innocentium, præter Conciliorum Relationes, Literas familiares, ubi de ipsa causa aliquanto diutius egimus. Ad omnia nobis ille rescripsit eodem modo quo fas erat, atque oportebat Apostolicæ Sedis Antistitem.* Et lib. 1. contra Julianum, c. 4. *Quid enim potuit Vir ille Sanctus Africanis respondere Conciliis, nisi quod antiquitus Apostolica Sedes & Romana cum cæteris tenet perseveranter Ecclesia?* Et quibusdam ejus sententiis laudatis: *Huic responde*, inquit, *immo ipsi Domino, cujus ille Antistes usus est testimonio.* Et lib. 2. ad Bonifacium, cap. 3. *Literis beatæ memoriæ Papæ Innocentii de hac re dubitatio tota sublata est.* Et cap. 4. Recensitis earumdem Literarum verbis exclamat: *Quid ista Sedis Apostolicæ sententia clarius atque manifestius?*

Ad sententiam Innocentii I. contra Pelagianos pertinet quod scripsit Sanctus Prosper in Carmine de Ingratis:

Pestem subeuntem prima recidit
Sedes Roma Petri.

Primas partes in damnatione Pelagianorum Sedi Romanæ dedit S. Prosper, quia præcedentia Concilia Pelagium & Cœlestium anathemate non damnaverant, sed causæ integræ judicium detulerant ad Innocentium Papam: & licet hæresim execrata fuissent, ac damnandam judicassent, Apostolicæ tamen authoritatis sigillo sententiam roborari ac confirmari suam postulaverant.

Acceptis Innocentii Rescriptis: *Causa finita est*, inquit S. Augustinus *Sermone 2. de Verbis Apostoli.* Necessaria itaque deinceps alia Synodus non erat, ut Pelagii & Cœlestii dogmata ab Innocentio proscripta hæretica haberentur, & his opposita censerentur ad Fidem pertinere.

Pelagianis ab Innocentio I. damnatis necessaria non erat Synodus.

Nota.

BOssuet, ut ubique se opponat irreformabili Papæ definientis judicio, dicit *in defens. Declarat. Cl. Gallic. p. 2. lib. 14. cap. 2.* ideo Augustinum post rescripta Innocentii pronunciasse: *Causa finita est*, quia universa ecclesia eidem Innocentio in condemnandis Pelagianis consenserat: ac proinde nil aliud supererat, ut ipsorum errores dignoscerentur, vitarenturque. Verum ita Augustinum dixisse, quia indubitatum est Papæ definientis judicium, sequentia demonstrant.

PP. Carthaginenses, postquam Cœlestii dogma se damnasse Innocentio retulerunt, in epistola ad ipsum data orant, ut suis statutis *etiam Apostolicæ Sedis adhibeatur authoritas pro tuenda salute multorum, & quorumdam etiam perversitate corrigenda.* Non satis ergo erant Synodi particularis statuta, ut qui nondum in errorem inciderant, constanter in fide perseverarent, sicut ut in hæresim lapsi corrigerentur; & hoc non alia sane ratione nisi quia harum Synodorum decreta, ut a periculo errandi immunia non considerabantur. Si proinde ad hæc præstanda Apostolicæ Sedis authoritatem expostulabant, Innocentii judicium longe ab omni errandi periculo agnovisse fatendum est. Hinc deinde in eadem epistola se infirmiores fatentes ad Pelagianos compescendos, dicunt quod *error & impietas*, quæ jam multos habet assertores per diversa dispersos, etiam Apostolicæ Sedis authoritate *anathematizanda est.* Cœlestii postea erroribus exufflatis, concludunt non dubium esse ipsum Innocentium ita judicaturum, ut *omnes in Dei misericordia gavisuri sint.* Ubi vero post Synodorum sententias judicium Innocentii futurum fuisset errori obnoxium, timuissent profecto, an posset ab eo sententia pronunciari, qua omnes in Dei misericordia gauderent. PP. etiam Concilii Milevitani in epistola ad eumdem Innocentium, postquam dixerunt hujusmodi Pelagianorum causam ad ipsum fuisse deferendam, ac scire, ne ipsorum errores serperent latius, ab eis corrigendis non cessaturum, ita subdunt: *Sed arbitramur authoritate Sanctitatis tuæ de Sanctarum Scripturarum authoritate deprompta facilius eos, qui tam perversa, & perniciosa sentiunt, esse cessuros: ut de correctione potius eorum congratulemur, quam contristemur interitu.* Ita etiam Synodus Milevitana Apostolicam Sedem, ne virus Pelagianum magis serperet, adeundam judicavit; atque Innocentii authoritati tandem cessuros credidit; quod certe idem est ac dicere ipsius authoritate hujusmodi causam fuisse finiendam. Quod si alicui occurrat legere aliquos ita interpretantes præfata Synodi Milevitanæ verba: ut nonnisi peteret ab Innocentio lucubrationem scripturarum testimoniis constantem, quibus Pelagiani confunderentur, statim hos interpretes non curandos conspiciet. Hujusmodi jam habebant potissimum ab Augustino conflata, quibus cum non cederent Pelagiani, expostulabant PP. Milevitani supremam Innocentii authoritatem, de qua ex ipsa S. Scriptura satis constabat. Et quidem, si hoc unum ab Innocentio desiderassent, ut Scripturarum testimonia Pelagianis opponeret, non erat cur sperarent ipsi facilius cessuros, quam Augustino, a-

liis-

liisque, qui hoc bellandi genere in ipsos pugnaverant. Ubi ergo Carthaginenses & Milevitani PP. Apostolicæ Sedis implorant authoritatem, non aliud opponere intendunt gliscenti errori, quam Pontificis definitionem, cujus principatus, cum in universam Ecclesiam protenderetur, sperabant perversitatem corrigendam, omnesque in Dei misericordia gavisuros; atque ita, quod per ipsos fieri non poterat, causam Pelagianorum sola ipsius authoritate finiendam.

Sed & ipse Innocentius ad Synodum Milevitanam scribendo, hucusque dictis novam lucem suppeditabit. Illos ergo commendans, quia de Pelagii erroribus ipsum consuluerant, inter alia hæc habet: *Diligenter, & congrue apostolico consulitis honori, honori, inquam, illius, quem præter illa, quæ sunt extrinsecus, sollicitudo manet omnium ecclesiarum, super anxiis rebus, quæ sit tenenda sententia.* Ita statim Innocentius res dubias ad suum tribunal deferendas dicit, ut edoceat omnes ecclesias, quid debeant sentire, atque universam ecclesiam Romanam Sedem convenire, ab eadem instruendam, dicit sequentibus verbis: *Scientes quod per omnes provincias de apostolico fonte petentibus responsa semper emanent.* Postea vero ita subdit: *Præsertim quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres, & Coepiscopos nostros, nonnisi ad Petrum, id est, sui nominis, & honoris authorem referre debere, velut nunc retulit vestra dilectio, quod per totam mundum possit omnibus ecclesiis in commune prodesse — Quare Pelagium, Cœlestiumque inventores vocum novarum Ecclesiastica communione privari, Apostolici vigoris authoritate censemus.* Definitio ergo Innocentii per omnes provincias valitura erat, omnibusque ecclesiis profutura; unde non ex istarum consenso Pelagii causa finienda erat, sed ipsa definitione, cui acquiescere debebant omnes ecclesiæ: atque ita ex sola sua authoritate Innocentius Pelagium, Cœlestiumque ab ecclesiastica communione proscidit.

Demum audiamus Augustinum uni Innocentio tribuentem Pelagianæ hæresis victoriam. Ita sane significat *serm. de verb. Evangel.* 132. *cap.* 10. ubi dicit: *Jam de hac causa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam: inde etiam rescripta venerunt; causa finita est.* Ubi in sensu obvio hæc verba sint usurpanda, nihil aliud significant nisi quod cum Innocentius sua definitione probaverit quæ particularia illa Concilia adversus Pelagianos damnaverant, nil aliud supererat post definitionem Papæ ad illam hæresim proscribendam; quia ex ea unusquisque dignoscere poterat, quid de Christi gratia sentiendum esset. Hinc *l. 2. ad Bonifac. c. 3.* ex Innocentii literis omnem dubitationem sublatam dicit: *Literis beatæ memoriæ Papæ Innocentii de hac re dubitatio tota sublata est.* *Et l. 1. contr. Julian. c. 4.* ut demonstret Innocentii definitionem sufficientem fuisse ad omnem controversiam dirimendam, nil aliud respondere potuisse affirmat, quam quod erat catholicum: *Quid potuit*, ait, *vir ille sanctus Africanis respondere Conciliis, nisi quod antiquitus Apostolica Sedes, & Romana cum cæteris tenet perseveranter ecclesia? Et de peccato orig. cap.* 7. ut demonstret Augustinus quanti æstimaretur apud Pelagianos Innocentii authoritas, dicit Cœlestium sibi objecta a diacono Paulino damnare noluisse, Innocentii tamen literis non obstitisse. *Noluit quidem*, ait, *Diaconi objecta damnare, sed B. Papæ Innocentii literis non est ausus obsistere: immo se omnia quæ Sedes illa damnaret, damnaturum esse promisit.* Videas ubique Augustinum definitionem, seu literas Innocentii anteponere, nec ullibi ex consensu ecclesiæ cum ipso Innocentio hujus hæresis damnationem repetere. Ita etiam illius examine apud Sedem Apostolicam habito, novum non exposcendum examen *l. 2. adversus Julian. n.* 103. his verbis exprobrabat: *Quid adhuc quæris examen, quod apud Apostolicam Sedem jam factum est?* His demum addas quæ habet Prosper in Chronico, hæresim nempe Pelagianam universam ecclesiam damnasse, ubi a Romanis Pontificibus damnatam agnovit: *Concilio*, ait, *apud Carthaginem habito ducentorum decem, & septem episcoporum ad Pontificem Zosimum synodalia decreta perlata sunt: quibus probatis, per totum mundum hæresis Pelagiana damnata est.* En consensum Ecclesiæ subsequutum esse, quia Pontifices sua approbatione ea roborarunt decreta, quibus particulares Synodi hæresim Pelagianam anathematizaverant: unica ergo ratio, unde ab omnibus damnata est, fuit Romanorum Pontificum definitio, atque ideo ipsis definientibus, merito dixit Augustinus: *causa finita est.*

Ubi vero postea accedit universæ ecclesiæ consensus, merito & ipse hæreticis objicitur; atque ita persliterunt Augustinus, & Capreolus Carthaginensis episcopus, & Primas Africæ apud Bossuet. At non ideo objicitur ut non potuerint sola Pontificis authoritate ante eumdem consensum sufficientissime damnari, ut factum est ab Innocentio in causa Pelagianorum; sed quia post ecclesiæ consensum etiam ex alio capite apparet hæresis, eo quia nempe ita definivit Pontifex, & quia cum ipso sentit ecclesia, quæ est columna veritatis, & adversus quam portæ inferi non possunt prævalere.

§. VII.

De prima Synodo Romana sub Zosimo Pontifice, contra Pelagianos, anno Christi 417.

PElagius, auditis iis, quæ tum in Africa acta erant, tum ab Innocentio rescripta, ad eumdem Pontificem Epistolam scripsit, qua Erotem & Lazarum calumniæ accusabat; Africanas vero Synodos præcipitis judicii: missoque suæ Fidei libello, quem Symbolum inscripsit, fucum facere Pontifici, & Hæretici nominis labem a se abstergere conatus est. Adjunctæ sunt Pelagii libello Praylii Hierosolymorum Episcopi commendatitiæ literæ, *quibus causæ Pelagii, nixius adstipulator interveniebat*, ut loquitur Zosimus ad Africanos scribens. Interim Cœlestius, Constantinopoli, quo confugerat, ejectus ab Attico Constantinapolitano Antistite, *Romam tota festinatione perrexit*, ut scribit Marius Mercator in Commonitorio. Sedebat, cum eo appulit, in S. Petri Cathedra Zosimus. Ad Pontificem querimonias detulit Cœlestius contra Erotem & Lazarum, suos ac Pelagii accusatores, & contra Synodorum Africanarum judicium: ipsique fidei Libellum obtulit. Zosimus congregato in Basilica S. Clementis Concilio, Libellum Cœlestii legi coram frequenti cœtu jussit. Peccatum quidem originale Cœlestius eo Libello negabat, sed Hæreseos invidiam declinare conatus est profitendo apud Summum Pontificem, se paratum emendare errorem, si quis sibi ex ignorantia obrepisset. *Si forte*, inquit, *ut hominibus quispiam ignorantiæ error obrepserit, vestra sententia corrigatur.* Diligenter Cœlestium interrogavit Zosimus, ipsique suasit ut ea quæ sibi a Paulino Diacono objecta fuerant, damnaret, ac decretis Innocentii Decessoris sui præberet assensum. *At ille noluit quidem Diaconi objecta damnare, sed Beati Papæ Innocentii Literis non est ausus obsistere: immo se*
Zosimus Pontifex a Cœlestio & Pelagio deceptus.
omnia quæ Sedes illa damnaret, damnaturum esse promisit, ut refert S. Augustinus lib. de Peccato Originali, cap. 7. Isti tam sinceræ, ut videbatur, professioni credens Zosimus, Libellum ejus Catholicum existimavit, ut refert S. Augustinus lib. 2. contra Bonifacium, cap. 3. *Quia & hoc Catholicæ mentis est, si qua forte aliter sapit quam veritas exigit, non ea certissime definire, sed detecta ac demonstrata respuere.... Hoc in illo factum esse putabatur, quando se Literis beatæ memoriæ Papæ Innocentii, quibus de hac re dubitatio tota sublata est, consentire respondit.* Verumtamen (ut idem S. Augustinus ait, lib. de Peccato Originali, cap. 7.) *A vinculis excommunicationis nondum est creditus esse solvendus, sed interposito duorum mensium tempore, donec rescriberetur ex Africa, ubi ejus calliditas aliquanto evidentius innotuerat, resipiscendi ei locus sub quadam medicinali sententiæ lenitate concessus est.*

Itaque Zosimus Cœlestium calumniis appetitum ac insontem esse suspicatus, literas dedit ad Aurelium, aliosque Africanos Episcopos, quibus eos de rebus cum Cœlestio gestis certiores faceret. Eos insuper increpuit, quod solis Literis Erotis & Lazari facinorosorum Antistitum, exauthoratorum, & absentium quidem, tantam fidem in re tanti momenti adhibuissent. Cœlestium præsentem se tueri, fidem suam exponere, accusatoresque suos provocare: non esse omni spi-

ſpiritui credendum, ſed diu attentius examinandum, præſertim de Fide hominis, ubi ſtatus ejus & vita perpetua eſt. *Unde*, inquit, *in præſenti cauſa nihil præcox immaturumque cenſuimus, ſed voluimus innoteſcere Sanctitati veſtræ, ſuper abſoluta Cæleſtii fide noſtram examen: cui etiam prior Libellus, ab eo intra Africam datus, teſtimonio apud vos eſſe debuiſſet, ne inexploratis, famaque jactatis tam facile crederetur. Quare intra ſecundum menſem aut veniant, qui præſentem redarguant aliter ſentire, quam Libellis & Confeſſione contextuit; aut nihil, poſt hæc tam aperta & manifeſtaque protulit, dubii Sanctitas veſtra reſediſſe cognoſcat.*

Poſt duos menſes cum Epiſtolam Pelagii ad Innocentium datam, & ejus fidei profeſſionem Zoſimus recepiſſet, eaſque publice convocato Clero legi juſſiſſet, magnam de Pelagii ipſius & Cœleſtii orthodoxia concepit opinionem: & alteram ad eoſdem Africanos Epiſcopos Epiſtolam dedit non minus acrem. Ex hac Epiſtola diluceſcit, Pelagium mirum in modum ſuam diſſimulaſſe ſententiam, ac hæreſim occultaſſe, ut fucum faceret Zoſimo, quod ipſi ſecundum votum ceſſit. „ Utinam, inquit Zoſimus, ullus ve„ ſtrum recitationi Literarum intereſſe potuiſſet! Quod „ ſanctorum Virorum qui aderant gaudium fuit! Quæ „ admiratio ſingulorum! (Vix fletu quidam & la„ chrimis temperabant.) Tales etiam abſolutæ fidei „ infamari potuiſſe! Eſtne unus locus in quo Dei „ gratia vel adjutorium prætermiſſum ſit? Quid quiſ„ quis poteſt præterea dicere, vel mente concipere? Multis deinde oſtendit Zoſimus, fidem non fuiſſe „ adhibendam literis Erotis & Lazari. „ * Vetus, in„ quit, Lazaro conſuetudo eſt innocentiam crimi„ nandi: per multa Concilia in ſanctum Britium „ Coepiſcopum noſtrum Turonicæ civitatis diaboli„ cus accuſator inventus eſt. A Proculo Maſſilienſi „ in Synodo Taurini oppidi ſententiam calumniato„ ris excepit. Ab eodem Proculo fit poſt multos an„ nos Sacerdos, tyrannici judicii defenſor civitatis „ Aquenſium; cumque contrairet afflicta civitas, in „ ipſum penetrale & Sacerdotale ſolium ſanguine in„ nocentis pene reſperſum irrupit: ſteititque in eo „ hactenus umbra Sacerdotii, donec in Tyranno * „ imago ſtaret Imperii. Quo loco, poſt internecio„ nem Patroni ſponte ſe exuit, & propria ceſſione „ damnavit. De Erote * vero omnia ſimilia, idem „ Tyrannus, patronus cædis, turbæ Preſbyterorum „ contradicentium, vincula & cuſtodiæ, & totius ci„ vitatis afflictio, ſimilis pœnitentia de abdicatione „ Sacerdotii. Mirum eſt ſi iſti Laicum virum ad bo„ nam frugem longa erga Deum ſervitute nitentem, „ falſis literis percellere noluerunt, qui in fratres & „ Coepiſcopos tanta machinati ſunt, qui tot tem„ peſtates Eccleſiæ reddiderunt. Non decet Epiſco„ palem authoritatem, & præcipue Prudentiam ve„ ſtram, ad levium ſuſurronum ſcripta pendere. Et „ poſt: Ecce Pelagius, Cœleſtiuſque Apoſtolicæ ſedi „ in literis ſuis & Confeſſionibus præſto ſunt. Ubi „ Eros, Ubi Lazarus? Erubeſcenda factis & dam„ nationibus nomina. Et ad finem Epiſtolæ: Sit „ vobis gaudium, eos quos falſi judices criminaban„ tur, agnoſcere a noſtro corpore & Catholica veri„ tate numquam fuiſſe divulſos. Certe hoc quod „ noſtra expectatio deſiderabat, aluxit, ut damnanda „ damnarent, & obſequerentur. Si Pater familias „ reditu filii gratulabatur, qui mortuus fuerat, & „ revixit, perierat, & inventus eſt.... Quantum „ hæc uberior exultatio eſt fidei, non mortuos eſſe, „ nec periiſſe, de quibus falſa vulgata ſunt? Miſimus „ igitur ad Dilectionem veſtram exemplaria Scriptu„ rarum, quas Pelagius miſit, quarum lectionem „ non ambigimus pariturum eſſe vobis in Domino de „ abſoluta ejus fide lætitiam.

Lazarus Aquenſis, Eros Arelatenſis Eccleſiæ invaſor.

Loquitur de Conſtantino, qui Imperium in Galliis contra Honorium invaſerat. Is Lazari patronus. Unde Conſtantino interempto Lazarus Aquenſi Epiſcopatu ſe abdicavit, ne quid gravius ob Tyranni amicitiam contra ſe ab Honorio ſtatueretur. Eros aque Conſtantino Tyranno favit: Quem ad Sacerdotium promovit, ſtatim atque purpuram deſperatis rebus exuere coactus eſt. Hinc Arelatenſium in Erotem odium, qui ipſum ut Tyranni adjutorem expulerunt.

Ex his Zoſimi literis, quas adulterinas eſſe perperam unus aſſerit Cappellus Franciſcanus, Mario Mercatore Commonitorii c. 1. & Facundo Hermianenſi lib 7. c. 3. & S. Auguſtino lib. 2. ad Bonifacium, c. 3. & lib. de Peccato Originali, c. 8. reclamantibus, conſtat Pontificem iſtum nimia benignitate erga Cœleſtium uſum eſſe, quia ejus Libellum ſive potius animi ſenſum Catholicum exiſtimavit, errore facti deceptus. At ejus hæreſim ipſum non approbaſſe, in Diſſertationibus evincemus. Qui contra ſingularem M. Antonii Cappelli opinionem de literis duabus ad Africanos Zoſimo ſuppoſitis plura voluerit, legat eruditum Marii Mercatoris Interpretem P. Garnerium Diſſertatione 2. de Synodis in cauſa Pelagii habitis, in expoſitione IX. Synodi.

§. VIII.

De priori Synodo Africana contra Pelagianos tempore Zoſimi.

Acceptis per Baſiliſcum Romanæ Eccleſiæ Subdiaconum Zoſimi literis, Aurelius Carthaginenſis Epiſcopus, & totius Africæ Primas Synodum coegit menſe Octobri vel Novembri anni 417. ex omnibus Africæ Provinciis: ex qua Africani Patres literas ad Zoſimum dederunt, quibus ipſum obteſtabantur, ut nihil de ſententia in Pelagium & Cœleſtium ab Innocentio Deceſſore ſuo ad Relationem Africanarum Synodorum lata immutaret, ſed in eodem cuncta relinqueret ſtatu, donec e ſuis aliquem Romam mitterent cum idoneis cauſæ inſtrumentis, quibus hæreticorum artes aperirentur, doceretúrque quam legitime & canonice eſſent damnati. Id ex Epiſtola Zoſimi ad Africanos data 12. Cal. April. anni ſequentis compertum eſt: (non extat enim Epiſtola Africanorum ad Zoſimum.) *Idcirco*, inquit, *noverit veſtra Fraternitas, nihil nos poſt illas, quas vel ſuperius, vel nunc, literas veſtras accepimus, immutaſſe, ſed in eodem cuncta reliquiſſe ſtata, in quo dudum fuerant, cum hoc noſtris literis veſtræ indicavimus Sanctitati, ut illa, quæ a vobis ad nos miſſa erat, obteſtatio remaneret.*

Interim Africani Patres majori otio & matura deliberatione inquirebant inter ſe quid facto eſſet opus, ut hæreticorum artibus occurreretur, & ne Zoſimus in Cœleſtium nimis propenſus, ſententiam ferret in Eccleſiæ fideique damnum prodituram. Legationem itaque decreverunt ad Zoſimum, quam Marcellino Subdiacono impoſuerunt, eique literas tradidere prolixas & graves Pontifici tradendas, cum plurimis inſtructionibus geſtiſque præcedentium Synodorum. His literis, quæ temporum injuria perierunt, de nimia Zoſimi facilitate conquerebantur, qua credulas aures Cœleſtio commodaverat. Id liquet ex Zoſimi verbis in Epiſtola ad ipſos data. *Quo*, inquit, *Epiſtolæ veſtræ volumine ita totam literarum mearum comprehendiſtis textum, quaſi nos Cœleſtio commodaverimus in omnibus fidem, verbiſque ejus non diſcuſſis ad omnem, ut ita dicam, ſyllabam præbuerimus aſſenſum.* Monuerunt etiam non ſufficere generalem Cœleſtii ad Innocentii literas conſenſum, niſi ea anathemate ipſa perculeret, quæ in ſuo libello male poſuerat. Id clarum eſt ex S. Auguſtino lib. 2. ad Bonifacium, c. 3. *Romam*, inquit, *literæ venerunt ex Africa, id continentes, Non ſufficere hominibus tardioribus & ſolicitioribus, quod ſe generaliter Innocentii Epiſcopi Literis conſentire fatebatur, ſed aperte eum debere anathematizare, quæ in ſuo Libello male poſuerat: ne ſi id non feciſſet, multi parum intelligentes, magis in Libello ejus illa fidei venena a Sede Apoſtolica crederent approbata, propterea quod ab ea dictum erat eum Libellum eſſe Catholicum, quam emendata propter illud, quod ſe Papæ Innocentii Literis conſentire ipſe reſponderat.*

Tertio, Innocentii I. Sententiam in Pelagium atque Cœleſtium latam, in Synodo illa frequentiſſima Africæ acceptam fuiſſe & confirmatam, Zoſimo ſignificarunt. Id colligitur ex S. Proſpero lib. contra Collatorem, cap. 10. *Erraverunt*, inquit, *ducenti quatuordecim Sacerdotes, qui in Epiſtola quam ſuis Conſtitutionibus prætulerunt, ita Apoſtolicæ Sedis Antiſtitem B. Zoſimum ſunt allocuti: Conſtituimus in Pelagium atque Cœleſtium per venerabilem Epiſcopum Innocentium de beatiſſimi Apoſtoli Petri Sede prolatam manere Sententiam, donec apertiſſima confeſſione fateantur, Gratia Dei per Jeſum-Chriſtum Dominum noſtrum, non ſolum ad cognoſcendam, verum etiam ad faciendam juſtitiam, nos per actus ſingulos adjuvari; ita ut ſine illa, nihil veræ ſanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus.*

Quarto. Octo Canones de gratia Dei hac in Synodo

Octo Canones Milevitana Synodo adscripti, in plenaria ista Synodo Ecclesiæ Africanæ contra Pelagianam Hæresim editi sunt.

nodo conditos suis ad Zosimum literis adjunxerunt. Ii ipsi sunt Canones, qui Milevitano Concilio a quibusdam tribuuntur, & ejus inscripti nomine referuntur a Conciliorum Editoribus. Hos enim 8. Canones celebratissimos Africanæ istius Synodi fœtum esse diserte colligitur ex S. Prospero lib. contra Collatorem, cap. 10. *Erravit igitur*, inquit, *Papa Innocentius & Petri Sede dignissimus, erraverunt Orientales Episcopi, in quorum judicio Pelagius eos qui dicunt gratiam Dei secundum merita nostra dari, ut Catholicus posset videri, anathematizare compulsus est. Erraverunt Africana Episcoporum Concilia, quæ Decretis suis constituere, Utrumque Dei donum esse, & scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus.* Quæ definitio hisce canonibus continetur.

Idem colligitur ex Responsione ipsius ad Capitula Gallorum c. 8. *Cum ducentis quatuordecim Sacerdotibus*, (inquit,) *quorum Constitutionem contra inimicos gratiæ Dei totus mundus amplexus est, veraci professione, quemadmodum ipsorum habet sermo, dicamus, Gratiam Dei per Jesum Christum Dominum, non solum ad cognoscendam, verum etiam ad faciendam justitiam, nos per actus singulos adjuvare; ita ut sine illa nihil veræ sanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus.*

Hos etiam Canones isti Synodo Carthaginensi tribuit Author Collectionis Sententiarum de gratia & libero arbitrio, adnexæ Epistolæ Cœlestini I. ad Gallos Episcopos, c. 6. *Illud etiam*, inquit, *quod intra Carthaginensis Synodi Decreta constitutum est, quasi proprium Apostolicæ Sedis amplectimur, quod scilicet tertio Capitulo definitum est*, &c. Profert tertium, quartum, & quintum ex illis Canonibus, qui vulgo, sed male Milevitani nuncupantur.

Denique Binius ipse, *in Notis*, testatur, in vetusto Codice Monasterii Sancti Bavonis in Gandavo, alioque antiquissimo Anglicano Monasterii Vintoniensis, tertioque excuso a centum amplius annis Moguntiæ, eosdem Canones hujus Synodi Carthaginensis nomine fuisse inscriptos. Eosdem illos tribuit Compendium Canonum Ecclesiæ Africanæ, quod Hadrianus I. Carolo Magno dono dedit.

De numero Canonum istius Concilii controversia est Viros inter Eruditos. Quidam octo tantum admittunt: alii novem numerant. Tertium enim contra medium beatitudinis locum infantibus sine Baptismo decedentibus a Pelagianis attributum, retinendum censent. His favet Photius in Biblioth. Cod. 53. Illis vero Codex Africanus Dionysii Exigui Collectioni insertus suffragatur. In eo enim Canon ille controversus non extat. Non minimum etiam illorum sententiæ robur accedit ex Collectione Sententiarum de gratia & libero arbitrio, quæ appendix est Epistolæ Cœlestini I. ad Gallos Episcopos, in qua tertium Capitulum, seu tertius Canon idem laudatur, quem in vulgatis editionibus legimus. Quod argumento est, controversum de beatitudine parvulorum Canonem, quem Photius tertium numerat, irreptitium esse. Eodem anno 417. Pelagius in Synodo Antiochena a Theodoro illius urbis Episcopo damnatus est: & Hierosolymis pulsus: ut testatur Marius Mercator, Commonitorii cap. 3.

§. IX.

De II. Synodo Africana sub Zosimo Anno 416.

REscriptum Zosimi ad Africanos Antistites 12. Cal. Aprilis anni 418. datum, paulo ante Calendas Majas in Africam pervenit, cum jam Patres Carthaginem ad Synodum convenissent. Intempestiva Pontificis cunctatio, & quæ fidei pacique Ecclesiæ noxia videbatur, Patres Africanos commovit: qui in illa Synodo totius Africæ Plenaria, Pelagianam hæresim repetitis anathematibus confoderunt, Canonesque octo in priori Synodo conditos confirmarunt ac promulgarunt. Hanc Synodum a priori diserte distinguit S. Augustinus Epistola 47. ad Valentinum. *Item quod Papæ Zosimo de Africano Concilio scriptum est*, inquit, *ejusque Rescriptum ad universos totius orbis Episcopos missum: & quod posteriori Concilio Plenario totius Africæ contra ipsum errorem breviter constituimus .... Hæc omnia misimus vobis.*

Utriusque istius Africani Concilii meminit S. Prosper in Carmine de ingratis, cap. 2.

Tu causam fidei flagrantius Africa nostra,
Exequeris: tecumque suum jungente vigorem
Juris Apostolici solio, fera viscera belli
Conficis, & lato prosternis limite victos.
Convenere tui de cunctis urbibus almi
Pontifices, geminoque Senum celeberrima cœtu,
Decernis quod Roma probet, quod Regna sequantur.
Nec sola est illic Synodorum exerta potestas,
Ceu quos non possent ratione evincere nostri,
Vi premerent: discussæ artes, virusque retectum est
Hæretici sensus: nullumque omnino relictum.
Doctæ fides quod non dissolveret argumentum.
Condita sunt, & scripta manent, quæ de cataractis
Æterni fontis fluxere undante meatu,
Et ter centenis Procerum sunt edita linguis.
An alium in finem posset procedere sanctum
Concilium, cui Dux Aurelius, ingeniumque
Augustinus erat?

§. X.

De Pelagianorum damnatione a Zosimo.

ACceptis a priori Synodo Africana Rescriptis Gestisque omnibus quæ Pelagianam causam, & Pelagii Cœlestiique damnationem in prioribus Synodis factam spectabant, Zosimus post diuturniorem cunctationem, Cœlestium ad pleniorem audientiam vocavit, ut hæretici dogmatis capita ab Africanis missa palam & absque fuco ac tergiversatione damnare cogeretur. Sed ille hæresim suam in eaque occultanda artes ac dolos detectos videns, se subduxit examini, ac Roma fugit. Quamobrem Zosimus ipsum, Pelagiumque & hæretica ipsorum dogmata damnavit, & Tractoriam ad totius orbis Episcopos dedit Epistolam, quæ summo totius orbis excepta est consensu, & Pelagiana Hæresis ubique damnata. Id habemus ex S. Augustino lib. 2. ad Bonifacium c. 3. ubi postquam dixit, Romam venisse literas, quæ expectabantur ex Africa venturæ, ut plenius & manifestius in Cœlestio fieret, quod responderat se literis beatæ memoriæ Papæ Innocentii consensurum, subjungit: *Tunc ergo cum ejus præsentia posceretur, ut certis ac dilucidis responsionibus, vel astutia hominis, vel correctio dilucesceret, & nulli ambigua remaneret, se subtraxit, & negavit examini.* Et lib. 2. de Peccato Originali, c. 7. *Sed posteaquam ex Africano Episcoporum concilio Rescripta directa sunt quid fuerit consecutum, ut in eum* (Cœlestium) *Sententia proferretur, cuncta legite, quia cuncta transmisimus.* Et Epist. 47. ad Valentinum. *Item quod Papæ Zosimo de Africano Concilio scriptum est, ejusque Rescriptum ad universos totius orbis Episcopos missum, &c.*

Idem habetur ex Mario Mercatore in Commonitorio ad Theodosium. *Episcopis vero*, inquit, *ex Africa rescribentibus, omnemque causam, quæ apud eos facta fuerat exponentibus, missis etiam gestis, exinde quæ fuerant tunc cum illo, vel de illo confecta, vocatur ad audientiam pleniorem, ut quæ promiserat, festinaret implere, id est, ut damnatis prædictis Capitulis, sententia Afrorum Pontificum, qua fuerat communione privatus, absolveretur, non solum non adfuit, sed etiam ex memorata Romana urbe profugit, atque ob hoc a beatæ memoriæ prædicto Zosimo Episcopo Scriptis amplissimis, vel longissimis perdamnatus est. In quibus & ipsa Capitula, de quibus accusatus fuerat continentur, & omnis causa tam de Cœlestio suprascripto, quam de Pelagio Magistro ejus praviore, videtur esse narrata. Quorum scriptorum & nos hic habemus exemplaria & ad Orientales Ecclesias, Ægypti Diœcesim, & Constantinopolim, & Thessalonicam, & Hierosolymam, similia eademque scripta ad Episcopos transmissa esse suggerimus.*

Tractoria Zosimi Epistola contra Pelagium & Cœlestium.

Et cap. 3. *Quæ omnia supra scripta capitula continet illa beatæ memoriæ Episcopi Zosimi Epistola, quæ Tractoria dicitur, qua Cœlestius Pelagiusque damnati*

nati sunt: quæ & Constantinopolim, & per totum orbem missa, subscriptionibus Sanctorum Patrum est roborata, &c.

Hujus Tractoriæ, non ut quidam perperam legerunt, & legendum esse propugnarunt, Tractatoriæ Epistolæ non solum meminit, sed & ejus fragmenta quædam laudat S. Augustinus Epist. 155. ad Optatum. *Hæresis novæ*, inquit, *vel Authores, vel certe acerrimi, notissimique Suasores cum Pelagius & Cœlestius extitissent, Conciliorum Episcopalium vigilantia in adjutorio Salvatoris, qui suam tuetur Ecclesiam, etiam a duobus venerabilibus Antistitibus Apostolicæ Sedis Papa Zosimo & Papa Innocentio nisi correcti etiam egerint pœnitentiam, toto Christiano orbe damnati sunt. De quibus exempla recentium Scripturarum, sive quæ specialiter ad Afros, sive quæ universaliter ad omnes Episcopos, de memorata Sede manarunt, ne forte ad vestram Sanctitatem nondum pervenerint, vobis curavimus mitti*, &c.

De hac Tractoria S. Prosper lib. contra Collatorem hæc habet: *Africanorum Conciliorum Decretis beatæ recordationis Papa Zosimus Sententiæ suæ robur adnexuit, & ad impiorum detruncationem, gladio Petri dexteras omnium armavit Antistitum.*

§. XI.

De Tertia Synodo Africana sub Zosimo.

ANno 418. Autumnali tempore, Plenaria totius Africæ Synodus Carthagina celebrata est, in qua Zosimi Papæ Epistolæ ad Afros, & ad totius orbis Episcopos perlectæ sunt, & summa Patrum gratulatione exceptæ, qui datis ad Pontificem literis, gratias ipsi amplissimas egerunt. Id colligitur ex S. Prospero lib. contra Collatorem, cap. 10. *Erraverant* (inquit ironice) *Africani Episcopi ad eumdem Papam Zosimum rescribentes, eumque in Sententiæ hujus celebritate laudantes, cum ajunt: Illud vero quod in literis tuis, quas ad universos curasti esse mittendas, posuisti dicens: Nos tamen instinctu Dei [omnia enim bona ad Authorem suum referenda sunt]* &c. Ejusdem Synodi meminit Author Collectionis Capitulorum de Gratia, adnexæ Epistolæ Cœlestini I. ad Gallos Episcopos, c. 8.

§. XII.

De aliis Synodis contra Pelagianos celebratis.

ANno Christi 423. Synodus Episcoporum secundæ Ciliciæ, Anazarbi, a Maximiano illius urbis Episcopo adversus Julianum Pelagianum celebrata est, ut colligitur ex Mario Mercatore in Præfatione ad Symbolum Theodori Mopsuesteni.

Anno 424. vel 425. habita est Constantinopoli Synodus ab Attico, in qua Pelagiani damnati sunt, & post damnationem Urbe Regia ejecti. Id habemus ex S. Prospero, Carmine de Ingratis, c. 2. & ex Cœlestino I. in Epistola ad Nestorium, quæ inserta est I. P. Concilii Ephesini, cap. 18.

Eodem ferme tempore Cœlestinus I. sive congregata Romæ Synodo, sive absque Synodo, Cœlestii & fautorum ejus, Synodum Œcumenicam postulantium, supplicationem rejecit, eumque Italiæ finibus curavit extrudi, firmatis Decessorum suorum, & præcedentium Synodorum contra Pelagianam Hæresim, Decretis. Id testatur S. Prosper lib. Contra Collatorem, cap. 41. *Venerabilis* (inquit) *memoriæ Pontifex Cœlestinus, cui ad Catholicæ Ecclesiæ præsidium multa Dominus gratiæ suæ dona largitus est, sciens damnatis non examen judicii, sed solum pœnitentiæ remedium esse præstandum, Cœlestium, quasi non discusso negotio audientiam postulantem, totius Italiæ finibus jussit extrudi: adeo & Prædecessorum suorum statuta, & Decreta Synodalia inviolabiliter servanda censebat, ut quod semel meruerat abscindi, nequaquam admitteret retractari.*

Synodus Oecumenica Pelagianis postulantibus jure negata. Sufficiens erat judicium in eos latum a Romanis Pontificibus.

S Augustinus Pelagianorum querimoniam, causantium quod sua in Concilio Œcumenico dogmata ventilata & discussa non essent, egregie refellit lib. 4. ad Bonifacium, c. ultimo, *Aut vero*, inquit, *Congregatione Synodi opus erat ut aperta pernicies damnaretur: quasi nulla hæresis aliquando nisi Synodi Congregatione damnata sit: cum potius rarissimæ inveniantur, propter quas damnandas necessitas talis extiterit: multoque sint atque incomparabiliter plures, quæ ubi extiterunt illic improbari damnarique meruerunt, atque inde per cæteras terras devitandæ innotescere potuerant. Verum istorum superbia, quæ tantum se extollit adversus Deum, ut non in illo velit, sed potius in libero arbitrio gloriari, hanc etiam gloriam captare intelligitur, ut propter illos Orientis, & Occidentis Synodus congregetur. Orbem quippe Catholicum, quoniam Domino eis resistente pervertere nequeunt, saltem commovere conantur: cum potius vigilantia & diligentia Pastorali, post factum illis competens sufficiensque judicium, ubicumque isti lupi apparuerint, conterendi sint, sive ut sanentur atque mutentur, sive ut ab aliorum salute, atque integritate vitentur.*

Eodem circiter anno 425. Africana Synodus in causa Leporii Monachi, qui Pelagiani erroris contagione contaminatus erat, ab Aurelio Carthaginensi congregata est: in qua Patres, Libello emendationis, quem ipsis Monachus ille obtulerat, subscripserunt, eumque ad Gallicanos Episcopos miserunt. De Leporio superius actum Artic. 5. §. 4.

Inter annum 427. & 429. Synodus in Galliis habita est, quo in loco incertum. In ea Gallicani Episcopi auxilium rogati ab Ecclesia Anglicana adversus Pelagianam hæresim, authore Agricola Severiani Episcopi Pelagiani filio sparsam, & mirum in modum invalescentem, sanctissimos duos Antistites Germanum Autisidorensem, & Lupum Trecensem miserunt, ad Catholicam fidem in Anglia defendendam: quos etiam Apostolica authoritate Cœlestinus I. adauxit. Id habetur ex Prospero in Chronico, ex Constantio Presbytero in Vita S. Germani apud Surium 31. Julii, & ex Authore Vitæ S Lupi, apud Surium 30. Julii. Sigebertus Britannicam SS. Germani, & Lupi legationem refert ad annum Christi 456. & Sigeberto videtur favere Venerabilis Beda lib. 4. Historiæ Anglicanæ. At ratio temporum manifeste repugnat. Tunc enim temporis, neque Germanus ipse, neque Cœlestinus I. a quo ejus confirmata legatio est, superfuit. Hic enim obiit anno 432. ille vero anno 445.

Prosper in Chronico illam refert legationem ad Consulatum Florentii & Dionysii, id est, ad annum 429. Legatur hac de re Marii Mercatoris Interpres P. Garnerius S. J. Dissertatione 2. de Synodis in causa Pelagianorum habitis, ubi illam Synodum anno 427. vel 428. habitam Arelate, Præside Patroclo Arelatensi Episcopo conjecturis quibusdam ingeniose excogitatis probare nititur. Sed incertum esse illius Synodi locum, ac Præsidem, asserere mallem, donec certis probetur monumentis.

Anno Christi 429. Conventus Verolamii in Anglia habitus est, in quo SS. Germanus & Lupus Pelagianos convicerunt, qui ad disputandum contra fidem convenerant. Illius conventus sive collationis meminit Constantius presbyter in vita S. Germani. Meminit & Beda lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Anglorum, c. 17. Sed in Epocha lapsus est vir venerabilis: ipsam enim habitam tradidit anno 446. qui tertius erat a S. Germani obitu.

Verolamium, Vuerlam, *vel* S. Albans.

Anno Christi 430. Theodosio XIII. & Valentiniano III. Coss. Cœlestinus I. in Synodo contra Nestorium & ejus hæresim Romæ congregata Pelagianos Episcopos, qui Constantinopolim confugerant, & quos Nestorius fovebat, iterum damnavit: ut constat ex epistola istius Pontificis ad Nestorium quæ extat I. P. Concilii Ephesini, cap. 18. & ex Relatione Patrum Ephesinorum ad ipsum Cœlestinum, quæ habetur Actione V.

§. XIII.

De Pelagianorum damnatione in Ephesina Synodo.

ANno Christi 431. congregata est Ephesi Œcumenica Synodus contra Nestorium: in qua cum Sedis Apostolicæ Legati Gesta Romæ adversus Pelagianos, quos Nestorius fovebat, exposuissent, a Patribus

bus uno ore Pelagianorum damnatio conclamata est, ut ex Relatione Synodi ad Cœlestinum constat. Duo Canones contra Pelagianos, qui Cœlestiani nuncupantur, quod Cœlestius apud Ephesum presbyter consecratus, ibidem Pelagio notior esset, inter Ephesinos leguntur: quorum unus sic habet. *Si qui autem Clericorum defecerint, & ausi fuerint, vel privatim, vel publice, Nestorii, Cœlestiive sequi dogmata, sancitum est a sancta Synodo istos quoque depositos esse.* Sic duo consanguinei errores uno eodemque ictu percussi, uno velut tumulo sepulti sunt, cui S. Prosper hoc appendit epitaphium:

Nestoriana lues successit Pelagianæ,
Quæ tamen est utero progenerata meo.
Infelix miseræ genitrix & filia natæ,
Prodivi ex ipso germine quod peperi.
Nam fundare arcem meritis prior orsa superbis,
De Capite ad corpus ducere opus volui.
Sed mea dum proles in summa armatur ab imis,
Congrua bellandi tempora non habui:
Et consanguineæ post tristia vulnera fraudis,
Aspera conserui prælia fine pari.
Me tamen una dedit victam sententia letho:
Illa volens iterum surgere, bis cecidit.
Mecum oritur, mecum moritur, mecumque sepulchrum
Intrat, & inferni carceris ima subit.

Quin istud epitaphium a S. Prospero conscriptum sit, nullus dubito, cum ejus stylum & acumen omnino sapiat, & plane conveniat cum sententia ejusdem Prosperi lib. contra Collatorem, cap. 41. ubi de Cœlestino Papa sic loquitur: *Per hunc virum etiam Orientales Ecclesiæ gemina peste purgatæ sunt, quando Cyrillo Alexandrinæ urbis Antistiti, gloriosissimo fidei Catholicæ defensori, ad execrandam Nestorianam impietatem Apostolico auxiliatus est gladio: quo etiam Pelagiani, dum cognatis confœderantur erroribus, iterum prosternerentur.*

SCHOLION.

In istius Articuli paragrapho 7. pag. 169. Edit. primæ, hanc propositionem notant Religiosi Censores: *Zosimus erravit errore facti.*

R. *Zosimum* Romanum Pontificem errore facti in causa Cœlestii & Pelagii errasse, nemo Historiæ Ecclesiasticæ peritus negaverit. Nonne enim erravit in facto, qui de Pelagio & Cœlestio scribens, dolere se significat quod tales absolutæ fidei velut hæretici accusati fuissent, & in Africa damnati? Qui *Erotem* & *Lazarum*, *Timasium* & *Jacobum* severe perstrinxit? Quod & ipsius literis ad *Aurelium* & Africanos Episcopos compertum est. Idque *Facundus Hermianensis* lib. 7. cap. 3. confirmat. Denique & Cardinalis *Baronius* ad annum 417. & *Henricus* Cardinalis *Norisius*, Historiæ Pelagianæ lib. 1. cap. 13. & omnis eruditorum hominum natio, *Zosimum* hac in causa errore facti deceptum fatentur.

ARTICULUS V.

De Constitutionibus Imperatorum contra Pelagianos.

NOn solum Constitutionibus Pontificum & Synodorum Decretis prostrati sunt Pelagiani, verum etiam Christianorum Imperatorum legibus, ut testantur Marius Mercator in commonitorio, cap. 3. & S. Augustinus lib. de peccato originali, cap. 17. *In authores*, inquit, *nefandi erroris Episcopalia concilia, & Apostolica Sedes, universaque Romana Ecclesia, Romanumque Imperium, quod Deo propitio Christianum est, rectissime fuit commotum, donec resipiscant de diaboli laqueis.* Et lib. 3. adversus Julianum, cap. 1. ubi sic ipsum alloquitur: *Ne argumento miserrimo utamini, quo universi utuntur hæretici, quos a perniciosa licentia leges Imperatorum catholicorum premunt. Omnes quippe hujusmodi dicunt, quod ipse dixisti, laborare illam partem rationis inopia, quæ in disserendo eum terrorem subrogat, nullum a prudentibus impetrat, sed vacuum a meticulosis extorquet assensum.* Denique S. Prosper lib. contra Collatorem idem testatur. *Sanctæ*, inquit, *memoriæ Bonifacius piissimorum Imperatorum Catholica devotione gaudebat. & contra inimicos gratiæ Dei, non solum Apostolicis, sed etiam Regiis utebatur edictis.*

Primam contra Pelagianos Constitutionem edidit Honorius Imperator Ravennæ anno 418. quo Honorii XII. & Theodosii VIII. consignatur Consulatus, ad Palladium PP. datam pridie Calendas Majas. Ea Lege statuit pientissimus Imperator Cœlestium atque Pelagium hæreseos authores Roma expelli, eorum vero Sectatores ubicumque, & a quocumque, sive Clerico, sive Laico, legitime accusatos, & convictos, exilii deportatione damnari. Hoc Edictum flagitantibus Africanis datum, ante quam Zosimus Pelagianos damnaret, Viri quidam Eruditi opinantur, alii rogante Zosimo, alii proprio motu. Ut ut sit, iis assentiri non possum qui ante promulgatum asserunt, quam Zosimus Cœlestium Pelagiumque proscripsisset. Iniqua enim fuisset jussio Zosimi Cœlestium *ad pleniorem audientiam* vocantis, iniqua S. Augustini de Cœlestii fuga exprobratio, si tunc temporis Urbe pulsus Imperatoris Edicto fuisset. Hoc Edictum ediderunt Baronius ad annum Christi 418. Salmasius in Eucharistico, Usserius lib. de Britannicarum Ecclesiarum primordiis, cap. 50. Labbæus Tom. 2. Conciliorum, Baluzius in Appendice ad Salvianum, Norisius lib. 1. Historiæ Pelagianæ, cap. 13. & omnium emendatissime Parisinus Marii Mercatoris interpres P. Garnerius Dissertat. 3. de Constitutionibus Imperatorum in causa Pelagii, cum variis Lectionibus, & eruditis Notis.

Ad Constitutionis hujusce executionem Edictum dederunt Junius Quartus Palladius Præfectus Prætorio Italiæ, Monaxius PP. Orientis, & Agricola PP. Galliarum in singulis suarum Præfecturarum Diœcesibus una cum Lege Principis promulgandum.

Anno Christi 419. quo Monaxii & Plintæ Consulatus adscribitur, Honorius Imperator ad Aurelium Carthaginensem Episcopum Rescriptum dedit 5. Idus Junii, quo priorem Constitutionem confirmans, decernit insuper ut si quis Pelagium atque Cœlestium in quacumque Provinciarum parte latitare non nesciens, aut propellere, aut prodere distulisset, præscriptæ pœnæ velut particeps subjaceret. Statuit etiam ut Pelagii & Cœlestii damnationi qui subscribere recusarent Antistites, Episcopatus amissione mulctati, communione in perpetuum privarentur. Sic Religiosissimus Princeps Pontificum & Synodorum Decreta contra Pelagianos executus est. Jussionem Imperatoris Aurelius data ad omnes Byzacenæ, & Arzugitanæ Provinciæ Episcopos Epistola promulgavit.

Ad hoc impetrandum ab Honorio Rescriptum; Alipium in Italiam ab Ecclesia Africana legatum scribit Cardinalis Annalista, quem eruditi Pelagianæ Historiæ Commentatores merito refellunt. Cum enim datum est Rescriptum, Alipius Carthagine versabatur Synodi causa, in qua subortis gravibus dissidiis de transmarinis appellationibus, Alipius in Sessione habita 8. Cal. Junii sententiam dixit, & 3. Cal. ejusdem mensis Actis Synodi subscripsit. Alii Valerium Comitem, Alipio & S. Augustino commendantibus, hoc obtinuisse Rescriptum, non male conjiciunt, idque colligunt ex Juliani querelis lib. 1. Operis Imperfecti & S. Augustini, c. 9. & lib. 3. c. 35.

Anno Christi 421. Constantius in consortium Imperii ab Honorio adscitus, Cœlestium, qui Epheso ejectus, & in Italiam reversus, sese Urbi insinuaverat, aliosque Pelagianos, Roma expelli, ita ut ne intra centesimum quidem ab Urbe lapidem consistere sinerentur, dato ad Volusianum Præfectum Rescripto edixit. Hujus Rescripti meminit Photius in Bibliotheca Cod. 53. Baronius, Usserius, & alii, Prosperi Chronographi testimonio decepti, illud ad annum 420. referunt. Sed ex Olympiodoro apud Photium, Cod. 80. ex pluribus Theodosiani Codicis Legibus, seu Rescriptis datis Coss. Eustachio & Agricola, quibus Impp. Honorii, Theodosii, & Constantii nomina adscripta sunt, & ex Theophane in Chronographia, præfatum Constantii Edictum ad annum 421. referendum esse, doctissimi Historiæ Pelagianæ Commentatores Norisius & Garnerius optime probant.

Norisius lib. 1. Histor. Pelag. c. 20. Garner. in 1. P. Marii Mercat. Dissert. 3.

Anno

Anno 425. 7. Idus Julii, Valentinianus III. a Theodosio designatus, sed nondum inauguratus Imperator, Constitutionem contra Pelagianos edidit, sive potius ejus nomine Placidia Augusta ejus mater Imperium Occidentis regens, nondum enim septennis Princeps erat. Aquilejæ data est, & ad Amacium Præfectum Prætorio Galliarum directa. Ejus ferendæ Legis occasionem dedere tumultuantes *in Gallicanis regionibus* Pelagiani, sive his vocibus septem dumtaxat Provinciæ significentur, quarum singulis annis apud Arelatem conventus cogebatur, vocante Præfecto P. Galliarum, sive omnes Diœceses quæ Præfecturæ suberant, ipsæ nempe Galliæ, Britanniæ, & Hispaniæ. Tunc certe Pelagiana pestis in Britanniis latius grassabatur, & Imperatoriis Legibus, non minus quam Apostolicorum Virorum prædicationibus, & curis, ipsam cohiberi opus erat. Ut ut sit, Episcopos nefarium Pelagiani & Cœlestiani dogmatis errorem sequentes per Patroclum Arelatensem Episcopum conveniri jubebat illa Constitutio: qui nisi intra viginti dies ex conventionis tempore errata corrigerent, Gallicanis regionibus expellerentur, atque in eorum locum Catholici subrogarentur Antistites.

Anno 430. ineunte Theodosius Junior, cui paulo ante Marius Mercator Commonitorium contra Pelagianos obtulerat, Cœlestium, Julianum, cæterosque Pelagianos Regia Urbe expelli jussit, ut testatur idem Mercator in Titulo Commonitorii. Has Impp. Constitutiones generatim spectabat Gelasius Papa Epist. 7. *Pelagium*, inquit, *Cælestium, Julianum, cæterosque complures Oratoria facundiæ Viros in hac assertione probavimus fuisse convictos, & tam Ecclesiasticis Constitutis, quam Imperialibus percussos fuisse præceptis.*

ARTICULUS VI.

De Pelagianæ Hæreseos Debellatoribus.

§. I.

De laboribus sancti Hieronymi contra Pelagianos.

PRimus fidei contra Pelagianos defensor laudandus venit S. Hieronymus, de quo Sanctus Prosper in Carmine de Ingratis merito cecinit:

Tunc etiam Bethlei præclari nominis hospes,
Hebræo simul, & Graio, latioque venustus
Eloquio, morum exemplum, Mundique Magister
Hieronymus; libris valde excellentibus hostem
Dissecuit, noscique dedit quo turbine veram
Vellent exorta lucem obscurare tenebræ.

Scripsit autem contra Pelagianos S. Hieronymus Epistolam ad Marcellinum Tribunum de origine animarum, anno 411. ut Viris Eruditis videtur. In ea quinque refert opiniones de origine animarum, nempe quod vel corpora labantur e cœlo ubi præstiterint, vel ex divina substantia tamquam particulæ defluant, vel ex thesauro educantor, ubi olim conditæ, vel a Deo quotidie fiant, vel fiot ex traduce. Priores duas ut Hæreticas rejicit, tertiam explodit tamquam *Ecclesiasticorum nonnullorum stultam persuasionem*, quartam amplectitur ut suam, quintam maximæ parti Occidentalium tribuit.

II. Scripsit S. Hieronymus Epistolam ad Ctesiphontem contra Pelagianos, anno circiter 413. In hac Epistola S. Doctor disputat adversus librum Pelagii *de Natura*, & librum *Titulorum*: item adversus librum Cœlestii, cujus fit mentio in Gestis Palæstinis. Impugnat vero maxime Pelagii *ἀπάθειαν* & *ἀναμαρτησίαν*. Profert ibidem quatuor Pelagiani erroris capita. 1. *Homo potest esse sine peccato, si velit.* 2. *Gratia Dei, sine qua id homo potest, ipsum est liberum arbitrium, & lex Dei.* 3. *Unusquisque suo regitur arbitrio.* 4. *Facilia sunt Dei mandata.*

III. Cum vero in Epistola ad Ctesiphontem plura adversus Pelagium scripturum se pollicitus fuisset, precibus amicorum compulsus, tres Dialogorum libros adversus Pelagium edidit anno 415. In iis Atticum & Critobulum induxit secum invicem disceptantes: ille Catholicæ fidei causam propugnat, hic Pelagiana dogmata defendit. Ante Synodum Diospolitanam S. Hieronymum Opus illud elucubrasse, ex Apologia Orosii colligitur, contra Bamnium. In his Libris totus est in impugnatione *τῆς ἀπαθείας* Pelagianorum, & divinæ gratiæ necessitate commendanda. Ad finem libri tertii, de Peccato Originali suam dumtaxat proponit sententiam, a prolixiori hujus argumenti tractatione sibi supersedendum esse censet, de quo jam S. Augustinus scripserit, ne sibi illud Horatii objiciatur, *In sylvam ne ligna feras*: aut enim *eadem dicturum* se ait, quæ Augustinus, *ex superfluo*: aut si nova, *a clarissimo ingenio occupata esse meliora*.

IV. Deinde in Præfationibus quatuor ad Libros suos Commentariorum in Jeremiam, Pelagianos etiam insectatur S. Hieronymus, quamquam eorum parcat nomini.

Nota.

SI Jansenio fides habenda esset, & ipse Hieronymus, ut ipse asserit *l. 3. de hæres. Pelag.* in iis libris, quos contra Pelagianos exaravit, non satis a Semipelagianorum erroribus discessit; unde ita exclamat: *Adeo proclive est corrupta natura [quæ velut mortem ipsam horret omni fiducia suæ libertatis exui) in sententiam semipelagianam labi, tenuissimasque fibras retinere.* Postea vero ita prosequitur: *Nec mirum, si præcedentibus nonnullis Patribus, maxime Græcis, qui studiosissime Origenis Pelagianorum antesignani lucubrationes ebiberant, aliquid ex pulvere subtilissimo illius erroris adhæsisset. Neque enim pauca passim in scriptis eorum occurrunt loca, quæ Massiliensium sententiam in exteriori cortice præseferunt. Ex quo profectum est, ut eos D. Augustini doctrina, velut nova non parum offenderet, quod & præcedentium PP. auctoritas, & sensus ecclesiasticus repugnare viderentur.* Dum Lector bene perpendat, quæ asserit Jansenius de D. Hieronymo, aliisque PP. ex eisdem traditionem destrui merito verebitur. Si etenim saltem ipsorum varia dicta simul conferendo, non satis innotuisset adversus Semipelagianos necessitatem gratiæ ad initium fidei PP. docuisse, unde quæso hæc catholica, & apostolica doctrina ad Augustinum, immo ad ipsam fluxisset Ecclesiam? Sane dum Natalis singulorum PP. nævos examinat, facile est agnoscere eos passim a calumnia illis a Jansenio impacta vindicare.

§. II.

De Orosii Presbyteri Apologia.

ORosius illustris Hispaniarum Presbyter S. Hieronimo & S. Augustino amicissimus, post Hierosolymitanam Synodum, in qua adversus Pelagium strenue egit, a Joanne Hierosolymitano Episcopo male exceptus, & Ecclesia, ad quam propter Encæniorum solemnitatem advenerat, velut, blasphemiæ reus expulsus est, quasi asseruisset, *Hominem, nequidem cum Dei adjutorio, posse esse sine peccato, & mandata Dei observare.* Quam calumniam ut repelleret, Apologiam conscripsit, non sua tantum causa, sed fidei. Inscribitur, *Apologeticus contra Pelagium, de arbitrii libertate.* Hanc edidit anno Christi 415. ante Synodum Diospolitanam.

Jansenius Apologiam abjudicans Orosio confutatur.

Jansenius & Vvastelius Carmelitæ hanc Orosio Apologiam abjudicant his rationibus freti, primo quod Historiæ veritati repugnet Apologista, cum ait habitam fuisse Hierosolymis Synodum a Joanne Episcopo. Nam in causa Pelagii nulla legitur in Oriente congregata Synodus præter Dispolitanam, cui non Joannes Hierosolymitanus, sed Eulogius Cæsariensis præfuit. Secundo, quod hæc Apologia Novatianum errorem contineat: sic enim habet cap. 10. Pelagium alloquens: *Scribæ non intelligentes veritatem, murmurant & dicunt: Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? Et hic abolita esse judicat, qui Deum nesciat dimisisse.* Et iterum: *eum posse esse sine peccato, qui aliquando, peccaverit, impossibile est absque sola gratia baptismi, ubi ex persona Domini dicitur: Remissa sunt tibi peccata.* Et rursus: *Ego in-*

pote-

potestate habui peccare: liberari a peccato in potestate non habeo . . . Peccare meum est; absolvi non meum. Quibus verbis significat non aliam esse datam Ecclesiæ a Christo potestatem remittendi peccacata, quam quæ est conferendi baptismi, & a solo Deo non a Sacerdotibus remitti posse peccata post baptismum commissa.

Objiciunt tertio, Apologistam de Christi divinitate jejune omnino esse locutum, & voluisse Christum Dei adjutorio indigere ut sine peccato sit. Quod his verbis significatum volunt: *Dicis posse in hoc sæculo esse hominem sine peccato cum Dei adjutorio; Tu dicis, Potest homo; Ego dico, Potest Deus*.

Denique objiciunt, Joannem Hierosolymorum Episcopum, quem Augustinus *Sanctum* vocat, male excipi ab Apologista. Verbis autem acerbioribus & injuriosis Episcopum allocutus non fuisset Orosius.

Verum illas objectiones diluere non est operosum. Primam enim jam in antecessum subvertimus, Articulo 3. §. 5. ubi ostendimus ex S. Augustino lib. de Gestis Palæstinis, Synodum Presbyterorum fuisse convocatam a Joanne Hierosolymitano ante Diospolitanam, cui præfuit Eulogius Cæsariensis. Legantur quæ S. Augustinus de Gestis Palæstinis scripsit cap. 11. 14. & 16. & cum iis conferatur Apologia qua de agimus; & tanta inter Augustinum & Apologistam invenietur consonantia, in iis quæ Historiam spectant, ut dici non possit hunc contra fidem historiæ peccare, quin hac Objectione S. Augustinus petatur.

Novatianum autem errorem hac in Apologia nemo videbit, cui notus fuerit Novatianorum de Pœnitentia error, cui Ecclesiæ sensus de impeccantia ac possibilitate implendi mandata fuerit exploratus. Volebat Pelagius tam facilia esse mandata Dei, ut homo, si voluerit, ipsa omni ex parte impleat nativis arbitrii liberi viribus. Respondet Orosius, Posse quidem hominem divina observare mandata; sed potestatem illam divinæ gratiæ subsidio commodari. Volebat Pelagius, posse hominem in hac vita carere omni peccato, nec ad id quidquam amplius requiri, quam ut velit. Contra quem propugnat Orosius, posse hominem carere peccato in hac vita, si Deus voluerit: Id enim homini gratiæ singularis beneficio præstare potest, etsi nemini præstiterit hactenus homini puro, præterquam Deiparæ Virgini. Absque gratia autem baptismi neminem esse posse sine peccato, vel dimitti peccata non posse, ait Orosius, quia baptismus fundamentum est, quod nisi supponatur, Deus non remittit peccata per pœnitentiam. Quæ Apologistæ doctrina penitus consona est S. Augustino lib. 1. de Nuptiis & Concupiscentia cap. 33. scribenti: Sic accipiendum esse quod ait Apostolus; * *Christus dilexit Ecclesiam, &*
Ephes. 5. *tradidit semetipsum pro ea, ut eam sanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo, ut exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam*. Sic, inquam, accipiendum esse, *Ut eodem lavacro regenerationis & verbo sanctificationis omnia prorsus mala hominum regeneratorum mundentur atque sanentur, non solum peccata, quæ omnia nunc remittuntur in baptismo, sed etiam quæ posterius humana ignorantia, vel infirmitate contrahuntur; non ut baptisma quoties peccatur, toties repetatur; sed quia ipso quod semel datur, fit ut non solum antea, verum etiam postea, quorumlibet peccatorum venia Fidelibus impetretur. Quid enim prodesset vel ante baptismum pœnitentia, nisi baptismus sequeretur; vel postea nisi præcederet? In ipsa quoque Dominica Oratione, quæ quotidiana est nostra mundatio, quo fructu, quo effectu diceretur: Dimitte nobis debita nostra, nisi ab iis qui baptizati sunt diceretur*.

Tertiæ objectionis nequaquam firmius est fundamentum: His enim verbis Apologistæ Pelagium alloquentis: *Dicis posse in hoc sæculo esse hominem sine peccato cum Dei adjutorio; tu dicis, Potest homo; ego dico, Potest Deus*. His inquam, verbis non significatur Christum indigere Dei adjutorio ut non peccet, ut quidam fingunt, umbram ut habeant contra quam luctentur: sed sensus est, potestatem illam, qua homo dicitur esse posse sine peccato cum Dei adjutorio, non esse hominis quasi nativam, & solas arbitrii liberi vires a Deo Creatore acceptas, ac ordinario ipsius concursu sustentatas: sed esse Dei propriam, & singulari ejus gratia & misericordia conferendam. Nec vero de Christi divinitate jejune locutum Apologistam consentiet, qui hæc ipsius verba cap. 21. perlegerit: *Hic ergo Christus Dominus noster, hic, inquam, Filius Dei, in virtute Patris & gloria, quæ in principio condidit, redemit in medio, etiam in novissimo judicabit*. Et paulo antea: *Ipse est Mediator Dei & hominum homo Christus Jesus, de quo Joannes usque ad ipsam pene inaccessibilem lucem introductus exclamat: In principio erat Verbum & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum; hoc erat in principio apud Deum; omnia per ipsum facta sunt, &c.*

Denique quarta objectio non probat Apologiam Orosio esse abjudicandam. Quantumvis enim acerba videantur quæ de Joanne Hierosolymitano scripsit Apologista, acerbiora non sunt iis, quæ adversus errores Joannis Hierosolymitani scripsit S. Hieronymus; vel iis duriora, quæ S. Augustinus de ipso scribit eo ipso in Opere in quo eum *Sanctum* vocat, scilicet in libro de Gestis Palæstinis: ubi eum calumniam Orosio intulisse innuit, & a Latino interprete, quo Pelagius utebatur, deceptum. En S. Augustini verba: *Quidquid dixit Episcopus Joannes de absentibus fratribus nostris sive Coepiscopis Erote ac Lazaro; sive* Lib. de
de Presbytero Orosio, sive de aliis, credo quod intelli- Gestis Pa-
gat ad eorum præjudicium non valere. Si enim præ- læst. c. 16.
sentes essent, possent eum fortasse, absit ut dicam, convincere de mendacio, sed forte commemorare quid fuisset oblitus, aut in quo eum fefellerit Latinus interpres, & sine studio mentiendi, certe aliena lingua minus intellecta nonnulla difficultate. His autem omnino consona sunt quæ habet Orosius. Is enim de Joanne Hierosolymitano modeste loquitur, & unum in Pelagium, ejusque interpretem invehitur. *Concedendum est magis*, inquit, *ut Interpres errasse dicendo, quam Episcopus audiendo finxisse videatur*.

Fatendum tamen est hujus Apologiæ postremam partem quæ ex libro S. Augustini *De natura & Gratia*, excepta est, merito ab Eruditis rescindi: siquidem in Palæstinam ante profectus erat Orosius, quam librum De Natura & Gratia S. Augustinus absolvisset, ut colligitur ex Epistola ipsius 102. ad Evodium.

§. III.

De Scriptis S. Augustini adversus Pelagianos.

Catholicum adversus Pelagianos bellum duce potissimum S. Augustino confectum est, teste S. Prospero initio Libri contra Collatorem. *Viginti amplius annis*, inquit, *contra inimicos gratiæ Dei Catholica acies hujus Viri ductu pugnat & vincit. Vincit, dico, quia non patitur respirare quos vicit, & in quorum excidium unam cunctorum Sacerdotum manu sententiam scripsit*. Et in Carmine de Ingratis cap. 3.

Istius ergo inter cunctos, qui de grege sancto
Infensas pepulere feras, industria major,
Majus opus, totum præstantius imbuit orbem.
Quaque per ambages anceps iter egit opertus,
Hujus ab occursu est præventus, mille viatum
Insidiis aditum non reperientibus ullum.
Cumque foris rabies avidorum exclusa luporum
Frenderet, inque omnes mendacia verteret artes;
Ne mentes ullarum ovium corrumpere posset,
Non dubiis obliquis turbaret corda querelis,
Istius ore Viri feris Deus, istius ore
Flumina librorum mundum effluxere per omnem,
Quæ mites humilesque bibunt, campisque animorum
Certant vitalis doctrinæ immittere rivos.

Primum autem quod contra Pelagianos exaravit opus, fuere libri tres ad Marcellinum, *De peccatorum meritis & remissionibus*: anno 412. editi, quos S. Augustinus lib. 2. retractationum c. 33. recognoscit. In primo Adamum, nisi peccasset, non moriturum, ejusque posteros originalis peccati reos nasci, & ad ejus remissionem baptizari demonstrat. In secundo quatuor sibi proponit ac solvit quæstiones. 1. *Utrum possit homo esse sine peccato?* 2. *Utrum sit?* 3. *Si non est, cum posset esse, cur non sit?* 4. *Utrum qui omnino numquam ullum peccatum habuerit, non solum quisquam sit, verum etiam potuerit aliquando esse, vel possit?* In 3. quibusdam Pelagii argumentationibus, quæ in

in ejus commentariis super Epistolas S. Pauli legebantur, respondet. Cæterum Pelagii parcit nomini in duobus prioribus libris: illum non sine laude aliqua nominat in tertio, quia ejus vita prædicabatur a multis. Post Carthaginense Judicium, in quo Cœlestius excommunicationem meruerat, a se compositos S. Augustinus testatur.

II. Eodem anno Honoratus vir eruditus, & S. Augustino dudum amicissimus, cui librum *De utilitate credendi* ipse nuncupaverat, ut eum a Manichæorum Secta converteret ad Fidem, quinque solutionem quæstiunum S. Doctorem rogaverat, cui S. Augustinus respondens Epistola 120. sextam addidit quæstionem, *De gratia novi testamenti*, contra Pelagianorum errores, quorum venenum jam Carthagine diffundebatur. Hoc opus elaborabat S. Augustinus, cum Epistulam 158. ad Marcellinum scripsit, tres libros supra dictos a mendis Notariorum purgatos ad ipsum remittens.

III. Marcellinus libros de peccatorum meritis & remissione legens, cum in secundo ad eum locum pervenisset, quo S. Augustinus scripserat, fieri posse ut sit homo sine peccato, si voluntas ejus non desit, ope adjuvante divina, quamvis nemo tam perfectæ justitiæ in hac vita vel fuerit, vel sit, vel futurus sit: ea difficultate permotus est, quæsivitque a S. Augustino, quomodo posset fieri, cujus rei deest exemplum. Hanc solvit quæstionem S. Doctor lib. *De Spiritu & Litera* ad eumdem Marcellinum scripto, eodem anno 412. Eo in libro, multa Deo adjuvante, ab homine fieri posse ostendit, quæ tamen a nemine mortalium facta uspiam leguntur. Tum legem sine gratia ad peccata vitanda non sufficere demonstrat: Gratiæ denique divinæ fidem esse deputandam. Hunc librum recenset S. Augustinus lib. 2. retractationum c. 37.

Hunc Librum 3. Tom. Aug. Operum male positum, suo restituerunt loco doctissimi PP. Benedictini; & inter alios contra Pelagianam Hæresim a S. Doctore editos ordine suo ediderunt.

IV. Anno 413. S. Augustinus Carthagine ab Aurelio rogatus, in Basilica majori adversus Pelagianos sermonem habuit, qui inter ipsius de verbis Apostoli Sermones 14. numeratur. In eo de baptismo parvulorum disseruit, eusque nasci peccati originalis labe inquinatos, & regno Cœlorum excludi, si absque baptismo decedant, luculentissime probavit ex Scripturis, & fictitium esse tertium locum, ubi in Christo non regenerati beatam vitam agere possint. Quod vero S. Cypriani authoritatem maximum orationi suæ pondus accessurum novisset, ejus Epistulam ad Fidum *De baptismo infantium*, populo perlegit, eaque Pelagianorum errorem ostendit præfocari. Meminit hujus Sermonis lib. de Gestis Palæstinis, cap. 11. De eodem antea peroraverat argumento in Natalis S. Joannis, ut colligitur ex ipso sermone 14. *De verbis Apostoli*.

V. Anno 414. cum Syracusis Pelagii discipuli novis quæstionibus Ecclesiæ pacem turbarent, Hilarius laicus his de quæstionibus S. Augustinum per literas interrogavit: cui respondit S. Doctor Epistola 89. quam propter prolixitatem librum vocat, lib. de Gestis Palæstinis cap. 11. In ea pluribus demonstrat, 1. Neminem in hac vita ita justitiæ perfectione proficere, ut sine ullo vivat omnino peccato. 2. Damnari infantes ante susceptum baptismum morte præventos, quia originali peccato obstricti nascuntur. 3. Liberum arbitrium ad Dominica præcepta implenda non sufficere, sed opus esse gratia divina & Spiritus Sancti dono, quo ad opera bona adjuvetur. 4. Divites regnum Dei ingredi posse, nec teneri ad omnia sua pauperibus eroganda. 5. Cavendum esse, quantum fieri potest, juramentum, ne jurandi consuetudine in perjurium sæpe cadatur.

Eodem anno Paulus & Eutropius Episcopi, commonitorium de aliquantis hæresibus, ut Orosius in Apologia loquitur, sive librum Cœlestii sexdecim definitiones aut ratiocinationes continentem, quibus probare nitebatur hominem solis arbitrii liberi viribus esse posse sine peccato, ad S. Augustinum miserunt. Has definitiones confutavit S. Doctor edito libro *De perfectione Justitiæ*, cujus Possidius, S. Prosper ad finem libri contra Collatorem, & S. Fulgentius lib. 1. ad Monimum, cap. 2. ut vere Augustiniani meminerunt. Eo in Libro constanter docet, vitari posse peccatum, si natura vitiata sanetur gratia Dei: quæ in tantum sana non est, in quantum id quod faciendum est aut cæcitate non videt, aut infirmitate non implet. Non esse opus liberis liberatore, sed servis, ut eis dicat gratulatio libertatis: *Salvasti de necessitatibus animam meam*. Ipsam sanitatem esse veram libertatem, quæ non periisset, si bona permansisset voluntas. Neminem eam justitiæ perfectionem in hac mortali vita consequi posse, ut non sit ei orandum & dicendum, *Dimitte nobis debita nostra*. Generalem divinæ Legis prohibitionem esse, *Non concupisces*; generalem jussionem, *Diliges*. Neutrum in hac vita omnino ex parte impleri. Respondet denique Cœlestii objectis ex Scriptura sacra petitis.

VI. Anno 415. religiosi adolescentes Timasius & Jacobus, quibus hæresim suam Pelagius afflaverat, ab ea S. Augustini opera conversi, Pelagii librum quo naturam hominis contra Dei gratiam defendebat, ad Sanctum Augustinum transmiserunt, cui, Sanctus Doctor respondit edito libro *De Natura & Gratia*. Hujus Libri ipse meminit Augustinus lib. de Gestis Palæstinis, cap. 23. & 24. Epist. 95. ad Innocentium I. nomine quinque Episcoporum data, Epist. 102. ad Evodium, & lib. 2. Rettactationum, cap. 42. Eo in Libro docet S. Doctor, nec legi, nec naturæ justitiam hominis esse tribuendam. Naturam hominis primitus inculpatam, & sine ullo vitio creatam: naturam vero istam hominis, qua unusquisque ex Adam nascitur, jam Medico indigere, quia sana non est. Gratiam Christi sine qua nec infantes, nec ætate grandes salvi fieri possunt, non meritis reddi, sed gratis dari. Universam generis humani massam pœnas debere, nec Deum injustitiæ arguendum, si omnibus debitum damnationis supplicium redderet. Parvulos, quibus per Christi baptismum subveniri non potuit, non admitti in Regnum Cœlorum. Orandum esse non solum ut præterita peccata expientur, sed ut futura vitentur. Quod licet non fiat nisi voluntas adsit; tamen ut fiat, voluntas sola non sufficit. Peccato, etsi substantia non sit, vitiari naturam, sicut abstinentia a cibo, quæ substantia non est, natura languescit. Idem esse peccatum, & pœnam peccati: prævaricatorem Legis digne deseri luce veritatis, qua desertus fit cæcus, & plus necesse est offendat, & cadendo vexetur, vexatusque non surgat, ut ideo tantum audiat vocem Legis, qua admoneatur implorare gratiam Salvatoris. Deum tamen non deserere, nisi dignos deseri. Deum gratia sua non solum delere quod peccavimus, sed etiam præstare ne peccemus. In sanandis peccatorum morbis Deum agere judicio suo, nec ordinem sanandi accipere ab ægroto: ipsum aliquantum hominem deserere, ut sciat illud unde superbit, non suum, sed ejus esse, & discat superbus non esse. Neminem Sanctorum, Deipara Virgine excepta, vixisse sine peccato. Possibilitatem non peccandi, non naturæ, sed gratiæ medicinali Salvatoris tribuendam: quæ possibilitas, sanata & adjuta hominis voluntate, simul cum effectu in Sanctis provenit. Quod contraria sit caro spiritui, vitium esse, non naturam: Unde, inquit gratia medicinalis quæratur, & Controversia finiatur. Respondet etiam S. Augustinus, Doctorum Ecclesiasticorum testimoniis, quibus ad errorum suorum defensionem abutebatur Pelagius, scilicet Hilarii, Ambrosii, Hieronymi, & sui ipsius in libris de Libero Arbitrio. Docet tandem Deum justum, & bonum non potuisse impossibilia præcipere; hinc nos admoneri & in facilibus quid agamus, & in difficilibus quid petamus: omnia esse facilia charitati, cui uni Christi sarcina levis est. Charitatem inchoatam, esse inchoatam justitiam: charitatem provectam, provectam justitiam; charitatem magnam, magnam justitiam: charitatem perfectam, perfectam justitiam.

VII. Anno Christi 415. Epistolam ad Joannem Hierosolymitanum dedit S. Augustinus, qua ipsum fraterna charitate monuit, ne sibi a Pelagio illudi sineret, rogavitque ut Gesta Diospolitanæ Synodi transmitteret in Africam. Extat inter Augustinianas Epistolas 252. Scripta est eodem anno Epistola 94. ad Hilarium Episcopum, qua Pelagianos errores ipsi exposuit. Scriptam esse post Concilia Carthaginense & Milevitanum, S. Augustinus ipse testatur, & ante latam ab Innocentio Papa in Pelagianos sen-

ten-

tentiam. Quo tempore Pelagiani nondum erant ab Ecclesia separati. *Nova quædam hæresis*, inquit, *inimica gratiæ Christi contra Ecclesiam Christi conatur exurgere, sed nondum evidenter ab Ecclesia separata est.*

VIII. Anno 417. S. Augustinus Sermonem secundum *de Verbis Apostoli* habuit, damnata jam ab Innocentio Hæresi Pelagiana, ut constat ex his ipsius verbis: *Jam de hac causa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam, inde etiam Rescripta venerunt. Causa finita est; utinam aliquando finiatur error. Ergo ut advertant, monemus: ut instruantur, docemus: ut mutentur, oramus.*

Eodem anno librum *De Gestis Palæstinis*, sive *De Gestis Pelagii*, S. Doctor edidit, quo Diospolitanæ Synodi Acta recenset, ac demonstrat Pelagium illusisse Patribus Græcis, ut Catholicus apud eos audiret, & dogma tamen Catholicum confiteri coactum esse, quod suis postmodum libris perfidiose oppugnaverat.

Ad eumdem annum referenda est Epistola S. Augustini & Alipii *ad Julianam* Demetriadis Virginis Matrem, qua Matrem & filiam adversus Pelagianam Hæresim munit.

Eo tandem anno scripsit Epistolam *ad Dardanum*, *De Præsentia Dei*, qua Pelagianam Hæresim etiam impugnat, quamquam tacito nomine. Hunc librum vocat lib. 2. Retractationum cap. 49.

IX. Anno Christi 418. Alipius & Augustinus data *ad Paulinum* communi Epistola, quæ inter Augustinianas 106. numeratur, ipsum monuerunt, ne se a Pelagio, quem olim plurimum amaverat, falli pateretur, ipsumque de omnibus Hæreseos ipsius capitibus docuerunt; miseruntque una cum Epistola Relationes Conciliorum Carthaginensis & Milevitani ad Innocentium Papam, & Innocentii ipsius Rescripta, quibus Pelagiana damnata erat Hæresis. Jam ad Superos migraverat Innocentius, quem *beatæ memoriæ* vocat. In eadem Epistola de prædestinatione & reprobatione egregie disserit S. Doctor.

X. Eodem anno, duæ *ad Sixtum Presbyterum* Epistolæ a S. Augustino scriptæ sunt: brevior una per Albinum Acoluthum; prolixior altera per Firmum Presbyterum. Sixtum religiosissimum Sacerdotem, qui postea Summus Pontifex fuit, sibi favere gloriati fuerant Pelagiani, quam a se ut amoveret suspicionem, in frequentissimo populi conventu adversus ipsos conclamaverat anathema. Scripserat deinde ad Aurelium Carthaginensem, & ad Augustinum & Alipium, ut eos de fidei suæ integritate, & de Catholico adversus Pelagianos odio faceret certiores. Ipsi respondit S. Augustinus duabus Epistolis hoc anno datis, quibus & rectam de Gratia Christi sententiam, & zelum adversus ipsius hostes ardentissimum est gratulatus. Tunc damnata per Zosimum Pelagiana Hæresi, & missis per totum orbem Tractoriis de ipsius damnatione Literis, Imperatoris etiam Constitutione adversus eosdem promulgata, palam errores propugnare suos Hæretici non audebant, sed eos clam insusurrabant simplicioribus, ut S. Augustinus in priori Epistola testatur. Secunda Epistola, quæ prolixior est, & totius Catholicæ Doctrinæ adversus Pelagianos compendium, demonstrat ex eadem massa, originali peccato infecta, alios misericorditer liberari, aliis juste in eadem perditionis massa relictis. Nulla merita gratiam supponere, quia meritis impii gratia non debetur, sed pœna. Fidem esse gratuitum Dei donum. Orationem ipsam inter gratiæ munera censendam. Nullam adversus inscrutabilia Dei judicia proferri posse legitimam excusationem; quia qui male vivunt, de suo male vivunt, vel quod Originale traxerunt, vel quod insuper addiderunt: & quia si excusatio justa esset, non jam gratia, sed justitia homines a peccatis liberaret. Eos qui Deum in gratuita gratiæ largitione acceptorem fieri personarum objiciunt, totas argumentationis humanæ vires in parvulis perdere, quorum tam multi sine ullis meritis salvantur. Jacob sine meritis electum; Esau ex originalis peccati merito reprobatum. Non damnari parvulos ob peccata, quæ commissuros ipsos prævidit Deus, si viverent, quia non commissorum peccatorum Deus non est ultor. Peccati originalis transfusionem in omnes homines probat ex baptismo & ejus cæremoniis.

Eodem tempore scripsit S. Augustinus Epistolam ad Optatum *De Origine Animæ*.

Ad hunc etiam annum referendus est Liber primus *De Nuptiis & Concupiscentia*, Valerio Comiti nuncupatus, apud quem nonnulli S. Augustino imposuerant, quod originale peccatum asserendo, nuptias damnaret. Eo in opere docet, Carnalis concupiscentiæ malum, propter quod homo, qui per illam nascitur, trahit originale peccatum, discernendum esse a bonitate nuptiarum. Ex hac concupiscentia carnis quod nascitur, mundo, non Deo nasci. Hujus reatum regenerationem solam dimittere, quem generatio trahit. Etiam parvulos filios redemptorum sub diaboli esse potestate captivos, nisi inde lavacro regenerationis, & Christi sanguine redimantur. Ut quod dimissum est in parente, trahatur in prolem, miris modis fieri, sed tamen fieri. Id oleæ & oleastri exemplo aliquatenus intelligi. Concupiscentiam in regeneratis manere, sed in peccatum non imputari. Denique egregio S. Ambrosii, quem Pelagius laudaverat, testimonio librum concludens, ait: *Pœniteat ergo eum quod sensit adversus Ambrosium, ne pœniteat eum quod sic laudavit Ambrosium.*

Eodem anno 418. duos ad Albinum, Pinianum & Melaniam contra Pelagium & Cœlestium libros S. Augustinus scripsit, unum *De Gratia Christi*, alterum *De Peccato Originali*, damnata jam a Zosimo Pelagiana hæresi, ut testatur ipse lib. 2. Retractationum cap. 50. Scribendi occasio hæc fuit. Cum Pelagio egerant nobilissimi conjuges, ut hæresim, cujus infamia laborabat, scripto damnaret, gratiamque Dei ac peccatum originale fateretur. Eorum votis annuere visus est Hæresiarcha: siquidem de gratia coram ipsis dixit: *Anathema qui sentit, vel dicit gratiam Dei, qua Christus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, non solum per singulas horas, aut per singula momenta, sed etiam per singulos actus nostros non esse necessariam.* De peccato vero originali professus est, *Iisdem Sacramenti verbis debere baptizari parvulos, quibus & majores.* Hinc maximam concepere lætitiam Pinianus & Melania, quam in S. Augustini sinum, datis ad ipsum literis protinus effuderunt. His acceptis, Augustinus duos, de quibus agimus, libros statim conscripsit. In primo ostendit, Pelagium gratiam Christi nomine tenus adstruere, neque illam a libero arbitrio, Lege, doctrina Evangelica, aut exemplo Christi distinguere; secundum, illum solam possibilitatem, non vero voluntatem & actionem gratia adjuvari, dari illam ex meritis, & ad hoc tantum ut facilius diaboli tentationibus resistamus. Expendit varia Pelagii testimonia, ex ipsius libris excerpta, omnesque ejus artes & technas aperit. In secundo libro ostendit Cœlestium, tum Carthagine, in Episcopali Judicio, cum Romæ in Libello quem Zosimo obtulit, peccatum originale negasse: Pelagium eadem sentire; quamvis errores suos in Palæstina Synodo anathematizaverit. Non sequi ex originali peccato, malas esse nuptias, nec eis imputandum malum libidinis, quod etsi non esset, nuptiæ tamen essent, quarum bonum non aufertur isto malo, sed ab eis hoc malum in usum vertitur bonum. Ex Baptismo, ejusque cæremoniis, exorcismo scilicet, exsufflatione, & abrenuntiatione Satanæ ostendi parvulos a captivatore pessimo ad optimum Redemptorem transire. Hunc denique librum, ut & præcedentem, insigni S. Ambrosii testimonio concludit.

Albina, quæ Melaniæ mater & Piniani socrus erat, Piniano ipsi & Melaniæ nobilissimis conjugibus nuncupati sunt isti libri; quos initio S. Augustinus his verbis alloquitur: *Quantum de vestra corporali, & maxime spirituali salute gaudeamus, sincerissimi fratres, dilecti a Deo, Albina, Piniane, & Melania, quia effari non possumus, vobis cogitandum credendumque committimus.* Pro Albino, Albinam substituendam arbitratur Baronius, aut Albinum filium Melaniæ fratrem intelligendum monet. Sed ab eruditis Historiæ Pelagianæ Commentatoribus merito emendatur, *Emendatur Baronius.*
qui notant ea ætate fœminas masculina nominis inflexione a Viris Doctis nominatas fuisse. Ste Paulæ filia non Eustochia, sed Eustochium dicta est. Et S. Paulinus Epistola inter Augustinianas 249. Melaniam Melanium nuncupavit.

Anno

Anno 420. S. Augustinus Juliani objecta adversus priorem suum de Nuptiis & Concupiscentia librum, quorum excerpta quædam a Valerio Comite transmissa detulerat ad ipsum Alipius, edito altero ejusdem argomenti libro confutavit.

Per idem tempus Vincentius Victor, Juvenis, cui plus audaciæ inerat quam doctrinæ, cum in Mauritania Cæsareensi, apud Hispanum quemdam Presbyterum Petrum, Opusculum S. Augustini invenisset, in quo suam de origine Animæ dubitationem proponebat, duos contra S. Doctorem conscripsit libros, quos ad ipsum misit Renatus Monachus, ejus studiosissimus. His quatuor libris respondit S. Augustinus, cunctationem de origine Animarum suam defendens, & multos errores Vincentii Victoris redarguens, quos tamen ipsum correxisse & emendationis suæ scripta ad se misisse, idem S. Doctor testatur lib. 2. Retractationum, cap. 56. Hi autem sunt errores in quos Vincentius ille impegit. Primo scripserat, Animam ita esse a Deo factam, ut eam non ex nihilo fecerit, sed ex semetipso, & eam esse particulam quamdam halitus naturæ Dei. 2. Per infinitum tempus atque ita semper Deum animas dare, sicut semper est ipse qui dat. 3. Animam meritum aliquod perdidisse per carnem, & per eam meruisse inquinari. 4. Infantes ante baptismum morte præventos pervenire posse ad originalium indulgentiam peccatorum. 5. Quos Dominus prædestinavit ad baptismum, prædestinationi ejus eripi posse, & ante defungi, quam in eis fuerit, quod Omnipotens prædestinavit, impletum. 6. De Infantibus, qui priusquam renascantur in Christo, morte præveniuntur, scriptum esse: *Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus*, &c. 7. Aliquas mansiones esse extra regnum Dei, quas esse Dominus dixit in domo Patris sui. 8. Sacrificium Christianorum pro iis qui non baptizati de corpore exierint, offerendum. 9. Aliquos eorum, qui sine baptismo Christi ex hac vita emigraverint, interim non ire in Regnum Cœlorum, sed in Paradisum; postea vero in Resurrectione Mortuorum etiam ad Regni Cœlorum beatitudinem pervenire. Hos errores breviter S. Augustinus refellit, & ad eos corrigendos Juvenem hortatur. Discimus autem ex S. Doctore, Victorem illum Donatistam olim fuisse, sive Rogatianum, & a Vincentio Rogati successore cognominari voluisse Vincentium; illudque cognomen etiam post conversionem suam retinuisse: Immo & jactitasse quod Vincentius ille, cujus fictitiam sanctitatem venerabatur, ipsi apparuisset, & ad libros contra ipsum Augustinum scribendos illum adjuvisset. Quamobrem S. Doctor sic illum redarguit: *Nolumus te habere tale cognomentum, tamquam sis Haeretici mortui monumentum. Nolumus talem titulum habere librum tuum, qualem falsam esse diceremus, si in ejus sepulchro legeremus. Non enim Vincentium Victorem scimus esse, sed victum; & utinam fructuose, sicut te vinci volumus veritate. Astute autem putaris & callide, cum libros tuos, quos credi cupis illo tibi revelante dictatos, appellas Vincentii Victoris, non tam Vincentium te, quam illum vocari voluisse Victorem, velut tibi revelando quæ scriberes, vicisset errorem.*

Eodem anno 420. duas Juliani Pelagiani Epistolas, quarum unam Romam miserat, alteram Thessalonicam, cum aliis septemdecim Episcopis Pelagianis, S. Augustinus confutavit quatuor libris *Bonifacio* Romano Pontifici nuncupatis, & ejus examini atque judicio subjectis, ut patet ex 1. cap. lib. 1. *Cum vero*, inquit, *non desinant fremere ad Domini-*

Romani Pontificis præeminentia.

ci gregis caulas, atque ad diripiendas tanto pretio redemptas oves aditus undecumque rimari; communisque sit omnibus nobis, qui fungimur Episcopatus officio, quamvis ipse in eo præemineas celsiore fastigio, specula Pastoralis: facio quod possum pro mei particula muneris, quantum mihi Dominus adjuvantibus orationibus tuis donare dignatur, ut pestilentibus & insidiantibus eorum Scriptis medentia & munientia Scripta prætendam..... Hæc ergo, quæ istis duabus Epistolis illorum ista Disputatione respondeo, ad tuam potissimum dirigere Sanctitatem non tam discenda, quam examinanda, & ubi forsitan aliquid displicuerit, emendanda, constitui.

His in libris & Pelagianorum calumnias in Ecclesiæ doctrinam refellit, & Catholicam de peccato originis, & de gratia Christi veritatem propugnat. Ostendit Ecclesiam media via incedere, Manichæos inter & Pelagianos, in laude creaturæ, in laude nuptiarum, in laude legis, in laude liberi arbitrii, in laude Sanctorum. Quæ hac de re habet S. Doctor cap. 9. libri tertii, egregia plane sunt. *Homo*, inquit, *dum nascitur, quia bonum aliquid est in quantum homo est, Manichæum redarguit, laudatque Creatorem: In quantum vero trahit originale peccatum, Pelagium redarguit, & habet necessarium Salvatorem. Nam & quod sananda dicitur ista natura, utrumque repercutit, quia nec medicina opus haberet, si sana esset, quod est contra Pelagium; nec sanari posset omnino, si æternum atque immutabile malum esset, quod est contra Manichæum. Item quod nuptiis, quas laudamus a Domino constitutas, concupiscentiam carnis imputandam esse non dicimus: & contra Pelagianos est, qui eam in laudibus ponunt: & contra Manichæos, qui eam malæ naturæ tribuunt, cum sit nostræ naturæ accedens malum, non Dei distinctione separandum, sed Dei miseratione sanandum. Item quod dicimus legem sanctam, justam, & bonam, non justificandis impiis, sed convincendis superbis prævaricationis gratia positam, & contra Manichæos est, quia secundum Apostolum laudatur: & contra Pelagianos, quia secundum Apostolum, Nemo ex lege justificatur. Item quod arbitrium sui in malum liberum, dicimus ad agendum bonum gratia Dei esse liberandum, contra Pelagianos est: Quod autem dicimus ab illo exortum, quod antea non erat malum; contra Manichæos est. Item Quod Sanctos Patriarchas & Prophetas debitis in Deo laudibus honoramus, adversum est Manichæis. Quod vero & ipsis, quamvis justis & ideo placentibus propitiationem Domini fuisse dicimus necessariam, adversum est Pelagianis. Utrosque igitur Catholica Fides, sicut & cæteros Hæreticos adversarios invenit, utrosque divinorum testimoniorum authoritate, & luce veritatis convincit.*

Epistolam ad Vitalem Carthaginensem ad hunc pariter annum Viri quidam Eruditi referunt: sed tempus illius scriptionis incertum est.

XII. Anno 421. *Enchiridion ad Laurentium*, in quo nonnulla contra Pelagianos luculentissima, conscripsit S. Augustinus: necnon *sex libros adversus Julianum*, quatuor ipsius libris respondentes, quos ad S. Doctorem Claudius Episcopus miserat. Duobus prioribus libris, patrum cum Græcorum, tum Latinorum testimoniis Julianum oppugnat. Tertio ostendit, cum Deus, verus & bonus sit hominum conditor, bonæque sint nuptiæ ab ipso Deo institutæ, malam tamen esse concupiscentiam carnis, eo malo bene uti pudicitiam conjugalem, melius non uti continentiam sanctiorem. Illud malum non ex alia substantia, quam Deus non condidit, nobis permixtum esse, ut Manichæus commentus est, sed per Adami inobedientiam exortum, ac in posteros traductum, sola baptismatis gratia expiari. In quarto, malam esse concupiscentiam ex peccato natam demonstrat, virtutes infidelium veras non esse; gratiam neque ex meritis dari, neque homini necessitatem inferre; Nuptiarum bonum moderi concupiscentiæ malo, &c. libro 5. docet, Imagini Dei magnam pœnam esse excludi a Regno Dei, pudorem ortum ex primo peccato; posse peccatum esse alterius peccati pœnam; concupiscentiam, quam laudabant Pelagiani, esse malam, etiamsi ei non consentiatur. Fuisse divinitus subministratum hominibus in quocumque statu remedium ad delendum peccatum originis. In sexto, ostendit nasci infantes originalis peccati labe infectos, idque ex vitæ miseriis certissime probari. Illa Volumina tanto studio, tantaque diligentia S. Augustinus elucubravit, ut modestissimi vir ingenii illa recensens, lib. 2. Retractationum, cap. 6, vocet *Magnum atque elaboratum Opus*.

Hunc librum de Fide, Spe & Charitate *etiam inscribit S. Augustinus.*

§. IV.

De motis inter Monachos Adrumetinos Controversiis; & de Libris earum occasione scriptis a S. Augustino.

ANno 424. cum Florus Adrumetini Cœnobii Monachus Uzalam Provinciæ Proconsularis urbem petiisset, cujus sacris tunc præerat Evodius Episcopus: ibi celeberrimam S. Augustini Epistolam 105. ad Sixtum datam exscripsit, & Adrumentum ad Fratres suos transmisit. Hanc cum Adrumetini Monachi perlegissent, nec ejus sensum assequerentur plerique circa profundissima divinæ gratiæ & prædestinationis mysteria, & varios in sensus atque ab Authoris mente prorsus alienos detorquerent, grave inter Monachos dissidium emersit. Controversiæ judicium, & Epistolæ interpretationem ab Evodio rogandam censebat Cœnobii Præpositus Valentinus. Ejusdem expositionem a Sabino Monasterii Presbytero fieri curavit: nec tamen inquietis Fratribus hac ratione factum est satis. Augustinum adire ac præsentem consulere voluerunt Cresconius & Felix Monachi, quibus Hipponem pergentibus Valentinus ob pietatem sumptus dedit, seu viaticum subministravit, ut testatur ipse in Epistola ad S. Augustinum data. In quo posita esset dissensio Fratrum Adrumetinorum S. Augustinus explicat ex Felicis & Cresconii relatione, in Epistola ad Valentinum. *Venerunt*, inquit, *ad nos duo juvenes, Cresconius & Felix, de vestra Congregatione se esse dicentes, qui nobis retulerunt, Monasterium vestrum nonnulla dissensione turbatum, eo quod quidam in vobis sic gratiam prædicent, ut negent hominis esse liberum arbitrium; & quod gravius est, dicant quod in die judicii non sit vel redditurus Deus unicuique secundum opera ejus. Etiam hoc tamen indicaverunt, quod plures vestrum non ita sentiant, sed liberum arbitrium adjuvari fateantur per Dei gratiam, ut recta sapiamus atque faciamus.* Hos inter Viros Religiosos recentes tumultus S. Augustinus sedaturum se ratus, & omnem compositurum controversiam, si gratiæ & liberi arbitrii concordiam ipsis exponeret, gratiamque non ex meritis dari demonstraret, librum ad illos scripsit *De Gratia & Libero Arbitrio*: Quem Cresconio & Felici una cum Epistola ad Valentinum, & omnibus instrumentis causam Pelagianam spectantibus, tradidit perferendum. Hujus libri meminit S. Doctor lib. 2. Retractationum, cap. 66. & in altera ad Valentinum Epistola.

Istius Lectio Voluminis novo dedit occasionem errori: cum enim omnia opera bona, Dei dona esse, in eo sæpius inculcet S. Augustinus, quidam Monachorum id legens, in eum prolapsus errorem est, ut neminem corripiendum esse diceret, si Dei mandata non facit, sed pro illo ut faciat, tantummodo orandum. Id S. Augustino Valentinus nuntiavit per Florum Monachum, cujus probata fide, librum *De Correptione & Gratia*, quo plenius Adrumetinos Fratres instrueret, elucubravit. In eo necessitatem ac utilitatem correctionis exponit. Docet eos juste corripi, qui Deo non obediunt, quamvis ipsa obedientia munus Dei sit. Perseverantiam pariter esse Dei donum, neque tamen correctionem eorum qui non perseveraverint, esse negligendam. Prædestinatos & secundum propositum vocatos electos esse per electionem gratiæ, non præcedentium meritorum suorum, quia gratia illis est omne meritum. Prædestinatorum perire neminem, quia non fallitur, nec vitio humano vincitur Deus. Cur uni perseverantia detur, alteri non detur, inscrutabilia esse Dei judicia. Voluntatem humanam non libertate consequi gratiam, sed gratia potius libertatem. Denique prolixe, sed divino plane modo explicat discrimen quod gratiam inter Angelis & Adamo innocenti collatam, ac gratiam Christi Medicinalem Sanctis in hoc statu concessam intercedit. Hic Liber a S. Augustino conscriptus est anno 425. Pervenerat enim in Gallias antequam Prosper & Hilarius de Massiliensium turbis ad eum scriberent. Scripserunt autem anno 426. Id colligitur ex Epistola Prosperi ad S. Augustinum.

§. V.

De Opere Imperfecto contra Julianum.

CUm Julianus octo libros adversus alterum S. Augustini de Nuptiis & Concupiscentia, nimia loquacitate in Cilicia apud Theodorum Mopsuestenum conscripsisset, calumniis dicteriisque in S. Doctorem scatentes, quinque priorum, quos Alipius Roma miserat, confutationem aggressus est Sanctus Antistes, quo tempore sua recensebat Opera & duos jam Retractationum libros absolverat, ut constat ex Epistola ad QuodvultDeum libris illis præfixa. Id referendum est ad annum 428. Duos tantum priores libros Menardus ediderat, quibus quatuor alios ex Claravallensis Abbatiæ Bibliotheca, in qua eum blattis dimiebant, luce donavit Vignerius Oratorii Sacerdos. Quo factum est ut a multis Opus illud modo Perfectum nuncupetur. Nihil tamen obest cur Operis Imperfecti retineatur appellatio, cum illud ita vocaverit Possidius; nec octo Juliani libris responderit S. Augustinus, sed translatus sit ad Superos, cum hoc Opus nondum absolvisset, ut tradit Prosper in Chronico.

§. VI.

De Sixto Presbytero Romano.

Sixtus Romanus Presbyter & Summus postea Pontifex, non scripsit libros Hypognosticon, nec fuit Pelagianus. Refellitur Vir eruditus P. Garnerius, S. J.

SIxtum Romanum Presbyterum, qui Cœlestino I. in Sedem Apostolicam successit, inter eos numerat Marii Mercatoris Interpres Garnerius, qui adversus hæresim Pelagianam scripserunt, ipsique Libros Hypognosticon asserit, sed rationibus quæ convincere non videntur. Prima petitur a Præfatione Operis, quia Hypognostes inde fecit initium Libri, unde S. Augustinus finem fecit Epistolæ prolixioris ad Sixtum. Sed hæc conjectura, quam Vir Eruditus plurimi facit, levis est. Potuit enim alius a Sixto aliis exprimere verbis quod scripserat S. Augustinus, *Hæreticorum inquietudine fieri ut Scripturas vigilantius perscrutemur*: Immo & tam obvia cogitatio ejus mentem subire potuit, qui S. Augustini Epistolam nunquam legisset. Secunda ratio est, quod Opus illud compositum sit anno circiter 410. Sed id conjicit solum, non probat Vir Eruditus. Tertia, quod scriptum sit Romæ, quandoquidem ea utitur Scripturæ Versione, quæ Romæ tantum in usu tunc fuit; & iis de quæstionibus, quæ Ecclesiam Romanam exercerent. Quarta, quod scriptum sit contra Julianum nondum depositum. Sed hæc omnia gratis excogitata sunt & asserta. Neque enim eam temporis notam Opus exhibet, aut alia monumenta probant; neque tunc S. Hieronymi Versionem Romæ passim in usu fuisse verisimile est; quod attinet ad Psalmos, qui secundum Versionem 70. Interpretum ab Hieronymo tamen emendatam canebantur. Et licet tunc in usu fuisset Hieronymi Versio, non sequitur eo tempore conscriptum fuisse Opus, quod secundum illam Scripturæ sacræ testimonia laudat: quasi vero sexto sæculo, aut septimo non potuerit alibi, quam Romæ laudari, immo & Sixti ætate. Neque Romanam solum Ecclesiam tunc exercebant quæstiones illæ, sed & Africanam, & alias Catholici orbis Ecclesias. Nec Sixtum peregrinis illis vocibus atque barbaris, *Protoplastus*, *exulatus*, *desolatus gratia*, *refellitus*, *repedare*, & similibus, quibus squallet Hypognosticon, usum esse sibi facile persuaserit, qui ad Romani sermonis nitorem illis temporibus attenderit. Præterea nec S. Augustinus, nec S. Prosper, nec S. Fulgentius, qui contra Pelagianos & eorum reliquias pugnarunt, Hypognosticon citant, aut Sixtum velut ejus Authorem: nec Gennadius qui Sixti Scripta in Catalogo Virorum Illustrium memorat, illius Operis meminit.

Tertio, Julianus qui adversus S. Augustinum tot libros conscripsit, non obmutuisset, si ab Hypognoste vivens fuisset impugnatus.

Quarto, S. Prosper in fine libri contra Collatorem, ubi se de Pastorali Sixti jam Romani Pontificis zelo adversus Pelagianos multum confidere testatur, data

occa-

occasione meminisset Hypognostici contra illorum hæresim compositi, si illud edidisset. En ejus verba : *Confidimus protectione Dei præstandum, ut quod operatus est in Innocentio, Zosimo, Bonifacio, Cælestino, operetur in Sixto, & in custodia Dominici gregis hæc sit pars gloriæ huic reservata pastori, ut sicut illi lupos abegere manifestos, ita hic depellat occultos.*

Tres libros Pelagianis erroribus scatentes Sixto R. E. Presbytero, Summo postea Pontifici falso tribuit P. Garnerius.

Quinto libros tres *de divitiis, de operibus fidei, & castitate*, Pelagianis erroribus scatentes Sixto presbytero perperam tribuit Vir Eruditus, quorumdam codicum, & Salonii, qui ante annos fere centum illos e Vaticana Bibliotheca edidit, testimonio persuasus. Nam S. Augustinus in Epistola ad Sixtum eorum meminisset, illosque aliquo opere confutasset, scripsissetque ad Virum sibi amicissimum, non satis esse quod in frequenti cœtu anathema inclamasset adversus Pelagianos, nisi singulos errores, quos hisce libris adstruxerat, palam distincteque damnaret. Nec verisimile est, neminem Catholicorum negotium facessivisse Sixto ob Pelagianorum errores propugnatos, librosque in eorum exaratos defensionem, & postea fuisse summo consensu electum Pontificem, non ejuratis ac damnatis singillatim illis erroribus, eo tempore quo Pelagianam hæresim & ejus Authores Romana & universalis Ecclesia tam acriter tamque religiose insectabatur.

Reponit Vir Eruditus, monitum ab Augustino Sixtum, & acriter quidem, licet sub aliena persona, non facere satis officio, qui cum prius errorem Pelagii vehementius defendisset, ipsum quidem postea damnaret, non tamen impenderet tantum studii in asserenda veritate cognita, quantum prius in propugnanda falsitate. Id autem evincere se putat his S. Augustini verbis Epistola 104. ad Sixtum : *Nonnulli quippe eorum, antequam ista pestilentia manifestissimo etiam Sedis Apostolicæ Judicio damnaretur, vobis innotescere poterunt, quos nunc repente reticuisse perspicitis : nec utrum sanati sint sciri potest, nisi cum non solum dogmata illa falsa tacuerint, verum etiam illis vera contraria eo quo illa solent studio defensaverint.* Verum Sixtum illa verba spectare, & ad illum sub aliena persona dirigi, commentum est. De illis enim loquitur S. Augustinus, *Qui diligentissime cavendi sunt vigilantia Pastorali*, quod Pelagianos errores quamvis *pressius ac timidius, tamen insusurrare non cessabant, penetrantes domos, sicut ait Apostolus, & cætera quæ sequuntur exercitata impietate facientes, qui usque ad profundum silentium supprimunt timore, quod sentiant, sed tamen eadem perversitate sentire non desinunt.* Hæc autem de Sixto intelligi non possunt, qui anathema Pelagianis palam dixerat, quique egregium se præstabat gratiæ adversus illos defensorem. Falsum igitur est, quod asserit Vir Eruditus, Sixtum Pelagianum fuisse, & in gratiam Pelagianæ Hæresis aliquando scripsisse. Ipsorum quidem personis favebat, antequam a Zosimo damnarentur, quia ipsos existimabat ab erroribus alienos, propter quos in Africa fuerant damnati. Quid mirum enim si Sixtum fefellerunt, qui imposuerunt Zosimo? Sed eorum erroribus nusquam favit, sicut nec Zosimus : immo gratiæ Christi causam incredibili studio propugnavit, hæresim execratus est, & publico anathemate confixit, Pelagianos authoritate terruit, iisdem docendis a S. Augustino judicatus est idoneus, cum Fidei suæ integritatem ipsi, & Aurelio Carthaginensi, ac per eos toti Ecclesiæ Africanæ comprobasset, falsosque esse rumores de se in Africam perlatos, quasi novis Hæreticis patrocinaretur. Hæc ex utraque S. Augustini Epistola ad Sixtum certissima sunt. *Si enim*, inquit in priori, *brevissimam Epistolam tuam, quam de hac ipsa re ad beatissimum Senem Aurelium per Leonem Acoluthum direxisti, exultanti alacritate descripsimus, & quibus poteramus magno studio legebamus ubi nobis exposuisti, quid de illo perniciosissimo dogmate, vel quid contra de gratia Dei, quam pusillis magnisque largitur, cui est illud inimicissimum sentias; quanta non putas ista tua prolixiora Scripta vel exultatione legisse, vel cura ut legantur, quibus valuimus aliis obtulisse, atque adhuc quibus valemus offerre? Quid enim gratius legi vel audiri potest, quam gratia Dei tam pura defensio adversus inimicos ejus, ex ore ejus qui eorumdem inimicorum magni momenti Patronus ante jactabatur?* Et in secunda ad eumdem Sixtum Epistola : *Tristes eramus nimis, cum fama jactaret inimicis Christianæ gratiæ te favere; sed ut hæc tristitia de cordibus nostris tergeretur, primo te priorem anathema eis in populo frequentissimo pronuntiasse eadem fama non tacuit. Deinde cum Literis Apostolicæ Sedis de illorum damnatione ad Africam missis, tuæ quoque Literæ ad venerabilem Senem Aurelium consecutæ sunt, quæ tametsi breves erant, tuum tamen vigorem adversus eorum errorem satis indicabant. Nunc vero cum apertius & latius quid de illo dogmate contraque sentires in Literis tuis fides ipsa nobiscum Romanæ Ecclesiæ loqueretur .... Non solum illud omne tristitiæ nebulum fugit de cordibus nostris, sed etiam tantum ibi lætitiæ lumen infulsit, ut nihil in nobis egisse videretur ille mœror & timor, nisi successurorum ampliorem flagrantiam gaudiorum.* Et infra : *Aliquando diutius tecum sermocinamur, admonentes ut docendis instes quibus terrendis satis, quantum comperimus institisti.*

§. VII.

De Mario Mercatore.

Palmas etiam suas in sacro Ecclesiæ adversus Pelagianos bello retulit Marius Mercator, qui contra ipsos *Commonitorium* Theodosio Imperatori obtulit, Florentio & Dionysio Coss. quorum Consulatus incidit in annum 429. Idem scripsit Librum *Subnotationum* in postremos Juliani Libros Concilii Ephesini tempore. Hujus incerta patria est. Campanum fuisse, vel Apulum, vel ex parte Italiæ, quæ vergit ad Siciliam, conjicit eruditus Operum ipsius Editor & Interpres P. Garnerius; quod res Cœlestii Campani, Julianique Apuli domesticas privatasque ita noverit, quemadmodum vix alteri licet, quam qui fuerit ejusdem aut Civitatis aut saltem Provinciæ. Laicum fuisse, ex S. Augustino *Filium* eum vocante certum est, libro *De octo Quæstionibus ad Dulcitium, quæst.* 3. ubi meminit Epistolæ ad ipsum datæ, cum eum consuluisset Mercator de quibusdam quæstionibus Pelagianorum, qui negant mortem esse retributam peccato.

§. VIII.

De Gelasio Pontifice Romano.

Gelasius Pontifex Maximus Pelagianam hæresim per Dalmatiam, & Picenum grassantem, non solum gravissimis atque doctissimis Epistolis profligavit, non solum Apostolico fulmine contrivit, verum etiam singulari Tractatu confutavit, quo præcipue suscepit demonstrandum, hominem non vivere sine peccato. Extat Tomo 4. Conciliorum Labbeanæ Editionis. Incipit his verbis: *De Pelagianis quidem sensibus.* Huic Pontifici Joannes Talaia Apologiam contra Pelagianam hæresim nuncupavit, cujus meminit Photius Cod. 54.

ARICULUS VII.

De Semipelagianorum initio & origine, primisque illius factionis Authoribus, ac errorum Sectatoribus.

§. I.

Sanctus Augustinus in eo errore aliquando versatus est.

Pelagiana hæresis infausti cometæ instar, qui nec statim accenditur totus, nec statim extinguitur, nec tota statim formata est, nec statim prorsus occubuit. Suum cum primum emergeret quasi crepusculum quodam habuit infaustum illud sidus, suas cum vergeret ad occasum quasdam adhuc flammas habuit ex magno incendio superstites. S. Augustinus ipse, antequam Episcopus esset, quo tempore nondum e-

ruperat Pelagii hæresis, Semipelagianus fuit, ut constat ex ipsius expositione quarumdam propositionum Epistolæ ad Romanos, propositione 62. utque ipse de se fatetur, lib. de prædestinatione Sanctorum, cap. 3. ubi adducto insigni Apostoli testimonio, 1. ad Corinthios 4. *Quid autem habes quod non accepisti? &c.* hæc habet: *Quo præcipue testimonio etiam ipse convictus sum, cum similiter errarem, putans Fidem, qua in Deum credimus, non esse donum Dei, sed a nobis esse in nobis, & per illam nos impetrare Dei dona, quibus temperanter, & juste, & pie vivamus in hoc sæculo. Neque enim Fidem putabam Dei gratia præveniri, ut per illam nobis daretur quod posceremus utiliter: nisi quia credere non possemus, si non præcederet præconium veritatis. Ut autem prædicato nobis Evangelio consentiremus, nostrum esse proprium, & nobis ex nobis esse arbitrabar. Quem meum errorem nonnulla opuscula mea satis indicant, ante Episcopatum meum scripta, in quibus est illud quod commemorastis in literis vestris, ubi est Expositio quarumdam propositionum ex epistola quæ est ad Romanos.* Ex qua expositione loca nonnulla ibidem profert a se in retractationibus emendata.

§. II.

De Vitali Carthaginensi.

IN eumdem lapsus errorem est Vitalis Carthaginensis, teste S. Augustino Epistola 107. ad ipsum data, qua sic ad eum scribit: *Te audio dicere, ut recte credamus in Deum & Evangelio consentiamus, non esse donum Dei, sed hoc nobis esse a nobis, id est, ex propria voluntate, quam nobis in nostro corde non operatus est ipse. Et ad hoc cum audieris: Quid est ergo quod ait Apostolus, Deus in nobis operatur & velle & perficere? Respondes, per legem suam, per Scripturas suas Deum operari ut velimus, quas vel legimus, vel audimus; sed eis consentire, vel non consentire, ita nostrum est, ut si velimus, fiat: si autem nolimus, nihil in nobis operationem Dei valere facimus. Operatur quippe ille, dicis, quantum in ipso est, ut velimus, cum nobis nota fiant ejus eloquia: sed si eis acquiescere nolumus, nos ut operatio ejus nihil in nobis prosit, efficimus.*

§. III.

De Massiliensibus.

SAncti Augustini libris, quibus gratiæ Christi necessitatem & vim invictissimam ad singulos actus ita prædicabat, liberique sic inculcabat infirmitatem arbitrii, ut totum Deo adscriberet; ac præsertim Epistola ad Sixtum, libro de Gratia & libero Arbitrio, libro de Correctione & Gratia, offensi Galli quidam Episcopi & presbyteri in Lugdunensi, & Arelatensi Provincia, præsertim Massiliæ, unde & Massilienses vulgo dicuntur, iique famæ non ignobilis, nec minus eruditione spectabiles, quam morum sanctimonia conspicui, in errores Pelagianis, quos cum Ecclesia universa execrabantur ac damnabant, affines impegerunt: unde Semipelagiani sunt appellati. Namque *Omnem hominem Adam peccante peccasse; & neminem per opera sua, sed per Dei gratiam regeneratione salvari*, contra Pelagianos fatebantur: sed cum de Fidei initio, tum aliis de capitibus, ab Ecclesiæ, & S. Augustini doctrina dissidebant, ut exponunt S. Prosper, & Hilarius in Epistolis ad S. Augustinum libro de Sanctorum prædestinatione præfixis, insignes quippe illi S. Doctoris discipuli, de Massiliensium turbis ad ipsum, *Velut ad specialem patronum Fidei*, ut ait S. Prosper, retulerunt. *Multi*, inquit, *Servorum Christi, qui in Massiliensi Urbe consistunt, in sanctitatis tuæ scriptis, quæ adversus Pelagianos hæreticos condidisti, contrarium putant patrum opinioni & Ecclesiastico sensui, quidquid in iis de vocatione electorum secundum Dei propositum disputasti. Et cum aliquandiu tarditatem suam culpare maluerint, quam non intellecta reprehendere, quidamque eorum lucidiorem super hoc atque apertiorem Beatitudinis tuæ expositionem voluerint postulare: evenit ex dispositione misericordiæ Dei, ut cum quidam intra Africam similia movissent, librum de Correctione & Gratia, plenum divinæ authoritatis emitteres. Quo in notitiam nostram inspirata opportunitate delato, putavimus omnes querelas resistendum sopiendas: quia universis quæstionibus, de quibus consulenda erat Sanctitas tua, tam plane illic, absolutéque responsum est; quasi hoc specialiter studueris, ut quæ apud nos erant turbata, componeres. Recensito autem hoc Beatitudinis tuæ libro, sicut qui Sanctam atque Apostolicam doctrinæ tuæ authoritatem antea sequebantur, intelligentiores multo, instructioresque sunt facti: ita qui persuasionis suæ impediebantur obscuro, aversiores, quam fuerant, recesserunt. Quorum tam abrupta dissensio primum propter ipsos metuenda est, ne tam claris tamque egregiis in omnium virtutum studio viris spiritus Pelagianæ impietatis illudat: deinde ne simpliciores quique apud quos horum magna est de probitatis contemplatione reverentia, hoc tutissimum sibi æstiment, quod audiant eos, quorum authoritatem sine judicio sequuntur, asserere.*

De Massiliensium Semipelagianorum erroribus, de quibus Prosper & Hilarius ad communem Doctorem referunt, Articulo sequenti agemus.

§. IV.

De Cassiano.

JOannes Cassianus Massiliensium Semipelagianorum Princeps, qua natus sit patria, non omnino certum. Scythia oriundum asserit Gennadius in Catalogo Virorum Illustrium. Photius Cod. 197. gente Romanum scripsit. Viri inter recentiores Eruditi Gallum contendunt, in Provincia natum: idque ex ipsius collatione 24. c. 1. sibi colligere videntur, ubi ait: *Ad repetendam Provinciam nostram, atque ad revisendos parentes, quotidianis animi æstibus urgebamur.* Et infra: *Tum præterea ipsorum locorum situs, in quibus erat majoribus nostris habita possessio, ipsarumque amœnitas regionum jucunda ante oculos pingebatur, quam grata & congrua solitudinis spatiis tenderetur, ita ut non solum delectare monachum possint secreta silvarum, sed etiam magna victus præbere compendia.* Quæ provinciæ regioni Galliarum amœnissimæ, potius quam Scythicis oris conveniunt. Ut ut sit, vitam monasticam adolescens professus est, & Palæstinæ, ac Ægypti Cœnobiis, eremisque peragratis, inita cum Germano monacho arctissima necessitudine, Constantinopolim appellens, ibique aliquandiu moratus, probata morum integritate ac sanctimonia, diaconus a S. Joanne Chrysostomo ordinatus est. Deposito, & in exilium amandato Theophili Alexandrini malis artibus, & impotenti Eudoxiæ ira, Sanctissimo Præsule, Romam ad Innocentium I. Cleri Constantinopolitani nomine Legatus venit. Defuncto tandem S. Joanne Chrysostomo rediit in Gallias, & Massiliæ substitit.

Extructo ea in urbe Cœnobio, maximam sibi sanctimonia & eruditione famam peperit, qua excitatus Castor Aptensium Episcopus, ipsum literis rogavit, ut Commentarios de Institutis Monachorum Ægypti scriberet, ac ad se transmitteret. Ejusdem precibus Collationes Patrum incepit: eoque ad meliorem vitam translato, decem priores Leontio Episcopo, & Helladio Monacho nuncupavit: quibus alias postmodum 14. addidit, Honorato Lirinensis Cœnobii Fundatore & Abbate, ac subinde Arelatensi Episcopo, aliisque hujus Insulæ Monachis sanctissimis flagitantibus. His in libris Semipelagianos errores diserte docuit, præsertim Collatione 13. quæ est Abbatis Chæremonis, quam S. Prosper libro contra Collatorem, id est, contra Cassianum ipsum, suscepit refellendam. Plura Cassiani testimonia, quibus ejus error innotescet, in Dissertatione de Semipelagianorum errore proferemus. Cæterum obiit Cassianus magna cum opinione sanctitatis. Unde S. Gregorius Magnus lib. 6. Epistola 12. ad Respectam Abbatissam Massiliensem data, laudat Monasterium, *Quod in honorem S. Cassiani consecratum est.* Hinc Urbanus V. Cassiani caput argentea theca inclusum, hac epigraphe ornari voluit: *Caput S. Cassiani.* Denique illius memoria Massiliæ colitur solemni ritu die 23. Julii.

§. V.

§. V.

De Fausto Reiensi.

EX Cassiani Collationibus Lirinensium Monachorum nonnulli Semipelagianos errores hauserunt. Horum propugnator acerrimus fuit Faustus, qui anno 433. Lirinensis Abbas Cœnobii renunciatus est, ac deinde ad Reiensem Episcopatum assumptus, cum viginti & amplius annos Monachis præfuisset. Patria Britannum fuisse, constat ex Sidonio lib. 9. Epist. 9. & ex Avito Viennensi in Epistola ad Regem Burgundionum. Episcopus creatus est anno saltem 462. Siquidem Synodo Romæ celebratæ eo anno ipsum interfuisse, Hilarius Papa in Epistola ad Leontium & alios Galliarum Episcopos testatur. Et gravissima exorta lite inter Leontium Arelatensem, & Mamertum Viennensem Metropolitanos de Diensis Episcopi Ordinatione, Faustus cum Auxanio a Synodo Judex electus, secundum Leontium Sententiam tulit, quam anno 463. confirmavit Hilarus Romanus Pontifex.

Celebratis Arelate & Lugduni Conciliis duobus anno circiter 475. Leontius cæterique Patres, contra quosdam errores qui in materia Prædestinationis recens exorti erant, scribendi Provinciam Fausto demandarunt, ut ipse in suorum Præfatione librorum testatur. Hac occasione duos de Gratia & Libero Arbitrio libros edidit, in quibus mandati limites prætergressus, S. Augustini de Prædestinatione doctrinam totis viribus impugnat, multa ipsi incommoda & absurda affingit, Massiliensium dogmata & calumnias in augustum Doctorem infarcinat, Fidem liberi arbitrii viribus adscribit, nos absque gratia Dei quærere, pulsare, & petere, eam ut impetremus asserit; uno verbo, totum se prodit Semipelagianum. Loca præcipua ex quibus innotescit ejus error, in Dissertatione de Semipelagianorum errore proferam. Cæterum vel ex uno capite 4. libri primi satis compertum est ipsum contra S. Augustini doctrinam de Prædestinatione diserte pugnasse. Ubi enim contra ipsam plura disseruisset, ita concludit: *Si ergo unus ad vitam, alter ad perditionem, ut asserunt, est deputatus, sicut quidam Sanctorum * dixit, Non judicandi nascimur, sed judicati.* Scripserat antea ad Græcum Diaconum multa in S. Augustini Scriptis esse suspecta & reprehensione digna. *In Scriptis*, inquit, *S. Pontificis Augustini, etiam si quid putatur apud doctissimos viros esse suspectum, ex his quæ damnanda judicasti, nihil noveris reprehensum.* Suis tamen non obstantibus erroribus, qui eo vivente damnati non sunt ab Ecclesia, aras & sacros honores in Reiensi Ecclesia post mortem consecutus est, ejusque nomen sacris Gallicanæ Ecclesiæ Fastis est adscriptum.

* S. Augustinus.

§. VI.

De S. Hilario Arelatensi.

CAssiani partibus adhæsisse Hilarium Arelatensem Episcopum & Semipelagianorum errorum infectum fuisse fuligine, diffiteri nemo poterit, qui S. Prosperi ad S. Augustinum Epistolam non perfunctorie legerit, de Massiliensium Semipelagianorum turbis & erroribus scriptam, in qua Hilarium unum illorum esse diserte asserit. *Credimus*, inquit, *& speramus non solum tenuitatem nostram disputationum tuarum præsidio roborandam: sed etiam ipsos, quos meritis atque honoribus claros caligo istius opinionis obscurat, defæcatissimum lumen gratiæ recepturos. Nam unum eorum præcipuæ authoritatis, & spiritualium studiorum virum, Sanctum Hilarium Arelatensem Episcopum, sciat Beatitudo tua admiratorem, sectatoremque in aliis omnibus tuæ esse doctrinæ: & de hoc quod in querelam trahit, jamtpridem apud Sanctitatem tuam sensum suum per Literas velle conferre; sed quia utrum hoc facturus, aut quo fine sit facturus, incertum est, & omnium nostrum fatigatio, providente hoc præsertim sæculo Dei gratia, in tuæ charitatis & scientiæ vigore spectat: adde eruditionem humilibus, adde increpationem superbis.* Ex quibus liquet, Hilarium Arelatensem Episcopum unum eorum fuisse, qui gratuitam Dei prædestinationem ad initium Fidei in querelam trahebant. Hunc notasse videtur Hilarius alter S. Augustini Discipulus, in Epistola ad Sanctum Doctorem data: *Illud*, inquit, *tacere non debeo, quod se dicant tuam Sanctitatem, hoc excepto, in dictis & factis omnibus admirari.* Hæc enim gemina sunt iis quæ de Hilario Arelatensi S. Prosper ad S. Augustinum scripsit.

Cum his si conferantur quæ S. Doctor lib. *De Dono Perseverantiæ*, cap. 21. respondet; compertum erit, ipsum qui præter hoc quod in quæstionem veniebat, omnia S. Augustini dicta se profitebatur amplecti, ipsum (inquam) Hilarium Arelatensem Episcopum, in quæstione de initio Fidei, & Dono Perseverantiæ, ab ejus doctrina abhorruisse, quod S. Doctor vehementer mirabatur. En ejus verba: *Videant tamen ii, quibus amantibus me ingratus esse non debeo, qui præter hoc quod in quæstionem venit, omnia mea, sicut scribitis, se profitentur amplecti: videant, inquam, utrum in primi libri posterioribus partibus eorum duorum, quos mei Episcopatus initio, antequam Pelagiana Hæresis appareret, ad Simplicianum Mediolanensem Episcopum scripsi, remanserit aliquid quod vocetur in dubium, gratiam Dei non secundum merita nostra dari, & utrum ibi non satis egerim, etiam initium Fidei esse donum Dei: Et utrum ex iis, quæ ibi dicta sunt, non consequenter eluceat, etsi non sit expressum, etiam usque in finem perseverantiam nonnisi ab eo donari, qui nos prædestinavit in suum regnum & gloriam .... Unde recolant adversus Hæresim Pelagianam jam ante aliquot annos ista dicta esse, atque conscripta, quæ nunc eis displicere mirandum est.*

Cum Prosper S. Augustinum de Massiliensium erroribus commonuit, jam Hilarius Arelatensis Episcopus erat. Honoratus enim ejus Decessor, jam Arelatensem regebat Ecclesiam anno 426. exeunte, ut testatur Prosper in Chronico. Is biennio Episcopatus exacto, ad Superos migravit, anno scilicet 429. ineunte. Statim ejus in locum suffectus est Hilarius. Cum itaque Prosper de Massiliensium erroribus ad S. Augustinum scripserit anno 429. Hilarium hoc ipso anno Arelatensem Episcopum creatum fuisse certum est. Perperam igitur Baronius Hilarii dignitatem ex Epistola Prosperi censuit expungendam: quam & Hilarius alter ad S. Augustinum scribens significare non obscure videtur his verbis: *Sunt ex parte tales personæ, ut his consuetudine Ecclesiastica Laicos summam reverentiam necesse sit exhibere. Quod quidem ita curavimus Deo juvante servari, ut cum opus fuit, non taceremus, quæ ad quæstionis hujus assertionem nostrarum exiguitas virium suggerebat.* Baronius emendatur.

§. VII.

De Vincentio Semipelagiano.

VIncentium quemdam Semipelagianæ factionis virum, constat S. Augustini Discipulis ac defensoribus monstra quædam errorum affinxisse, velut Augustinianæ de Prædestinatione doctrinæ, quam ipsi totis viribus propugnabant, consectaria; eorumque contexuisse indicem, qui per manus omnium longe lateque volitaret. Sexdecim Propositionibus continentur. Prima est: *Quod Dominus noster Jesus-Christus non pro omnium hominum salute & redemptione sit passus.* Secunda: *Quod Deus nolit omnes salvare, etiamsi omnes salvari velint.* Tertia: *Quod Deus majorem partem generis humani ad hoc creet, ut illam perdat in æternum.* Quarta: *Quod major pars humani generis ad hoc creatur a Deo, ut non Dei, sed diaboli faciat voluntatem.* Quinta: *Quod peccatorum nostrorum Author sit Deus, eo quod malam faciat voluntatem hominum, plasmet substantiam, quæ naturali motu non possit nisi peccare.* Sexta: *Quod Deus tale in hominibus plasmet arbitrium, quale est dæmonum: quod proprio motu nihil aliud possit, vel velit nisi malum.* Septima: *Quod hæc sit voluntas Dei ut magna pars Christianorum salva esse nec velit, nec possit.* Octava: *Quod nolit Deus ut omnes Catholici in Fide Catholica perseverent, sed velit ut magna exinde pars apostatet.* Nona: *Quod velit Deus ut ma-*

gna

gna pars Sanctorum a sanctitatis proposito ruat. Decima: *Quod adulteria & corruptelæ sacrarum Virginum idea contingant, quia illas Deus ad hoc prædestinavit ut caderent*. Undecima: *Quod quando incestant patres filias, aut matres filios, vel quando servi dominos occidunt, ideo fiat, quia ita Deus prædestinavit ut fieret*. Duodecima: *Quod Dei prædestinatione efficiatur de filiis Dei filii diaboli, & de templa sancti Spiritus templa dæmonum, & de membris Christi membra meretricis*. Decima-tertia: *Quod omnes illi Fideles & Sancti, qui ad æternam mortem prædestinati sunt, quando ad vomitum suum relabuntur, vitio quidem suo hoc facere videntur: sed ipsius vitii causa est divina prædestinatio, quæ illis latenter subtrahit bonas volumtates*. Decima-quarta: *Quod pars magna illa Christianorum Catholicorum Fidelium, atque Sanctorum, quæ ad ruinam & perditionem prædestinata, est, etiamsi petat a Deo sanctitatis perseverantiam, non impetrabit; eo quod mutari non potest divina prædestinatio, quæ illos præordinavit, præparavit, præoptavit ut caderent*. Decima-quinta: *Quod omnes illi Fideles & Sancti qui ad æternam mortem prædestinati sunt, posteaquam ceciderint, sic a Deo dispensentur, ae possint, vel velint per pœnitentiam liberari*. Decima-sexta: *Quod magna pars illa Fidelium atque Sanctorum, quæ ad æternam mortem prædestinata est, quando dicit Deo in Oratione Dominica, Fiat voluntas tua: nihil aliud quam contra se petat: id est, ut cadant & ruant: quia voluntas Dei hæc est, ut æterna morte pereant*.

Hunc Indiculum confutavit S. Prosper in Responsione ad Capitula Objectionum Vincentianarum. Objectiones illæ Vincentianæ maxima ex parte cum Gallorum Objectionibus coincidunt, quas altero libro S. Prosper diluit, quem inscripsit: *Responsiones ad Capitula Gallorum*. Uterque Objectionum Indiculus doctrinam S. Augustini, libris præsertim de Correctione & Gratia, de Prædestinatione Sanctorum & Perseverantiæ Dono non contentam impetebat, sed quæ Gallorum inscribuntur, quod non unius hominis, sed totius Semipelagianæ factionis essent, in Galliis exortæ, Sancti Augustini doctrinam ac libros impugnabant apertius; Vincentianæ vero, S. Augustini Discipulos Prosperum scilicet, Hilarium, & alios Augustinianæ de Gratia & Prædestinatione doctrinæ Assertores ac Defensores propius quam Augustinum ipsum insectabantur: quasi singulares Sancti Doctoris opiniones temere propugnando, absurdissimos in errores, & execrandas blasphemias laberentur.

Id ex Responsione S. Prosperi ad utrumque Objectionum Indicem compertum est. Sic enim præfatus in Responsione ad Capitula Gallorum: *Doctrinam, quam sanctæ memoriæ Augustinus Episcopus contra inimicos gratiæ Christi, & liberi arbitrii demptores per multos annos Apostolice asseruit, literisque mandavit, quibusdam visum est, aut non intelligendo, aut intelligi eam nolendo, reprehendere. Et hoc quasi compendium cognitionis his, qui judicio eorum ducebantur, afferre: ut quæ in libris prædicti Viri damnabilia reperisse jactabant, brevium Capitulorum Indiculis prædicarent: talique commenta & detestationem ejus, quem impeterent, obtinerent: & ab his quæ infamassent, curam exterriti lectoris averterent. Ne ergo hanc persuasionem temere quis recipiat, & talem putet sensum Scriptis Catholici inesse Doctoris, qualem eum qui frustra calumniantur ostentat, singulis Capitulis, quæ titulo rationis prænotarunt, brevi & absoluta professione respondeo*. Ex his patet, Gallos, quos refellit S. Prosper, Sancti Augustini doctrinam in seipsa directe impugnasse.

Responsioni vero ad Capitula Vincentianatum Objectionum sic præfatur; *Quidam Christianæ ac fraternæ charitatis obliti, in tantum existimationem nostram quoquo modo student lædere, ut suam se evertere nocendi cupiditate, non videant. Contexunt enim, & qualibus possunt Sententiis comprehendunt ineptissimarum quorumdam blasphemiarum prodigiosa mendacia: eaque ostendenda, & ingerenda multis publice privatimque circumferunt; asserentes talia in nostro esse sensu, qualia diabolico continentur Indiculo*. Ex quibus liquet illum, quisquis fuerit, Vincentium, S. Augustini Discipulos, ut Prosperum ipsum, & alios aperto marte impugnasse, erronea & blasphema ipsis affingendo dogmata, quæ consectaria esse contendebat doctrinæ de gratia & prædestinatione, quam illi velut Augustinianam & Catholicam prædicabant: S. vero Augustinum cominus, & sub proprio nomine non impetiisse.

Quis Author Objectionum Vincentianarum, quibus respondit S. Prosper.

Quisdam fuerit ille Vincentius, quæstio est inter Eruditos. Quidam contendunt fuisse celebrem illum Vincentium Lirinensem, doctrinæ & sanctitatis fama celebrem, qui duplicis adversus profanas omnium hæreticorum novitates Commonitorii est author. Id mihi persuadere non potueram hucusque, quod Cœlestini I. Epistolam hic sub finem secundi Commonitorii laudet, quam ad Gallicanos Episcopos in Augustinianæ doctrinæ commendationem, & contra Semipelagianos dedit. *Sed & Sanctus Papa Cœlestinus* (inquit) *ait in Epistola, quam ad Gallos Sacerdotes misit, arguens eorum conniventiam, quod antiquam fidem silentio destituentes, profanas novitates exurgere paterentur*: Merito, inquit, *causa nos respicit, si silentio foveamus errorem. Ergo corripiantur hujusmodi: non sit iis liberum pro voluntate habere sermonem. Hic aliquis fortasse addubitet, quinam sint illi quos habere prohibeat liberum pro voluntate sermonem vetustatis prædicatores, an novitatis adinventores? Ipse dicat, & dubitationem legentium ipse dissolvat. Sequitur enim: Desinat, si ita res est, id est, si ita est, ut apud me quidam urbes & Provincias vestras criminantur, quod eas quibusdam novitatibus consentire noxia dissimulatione facitis: Desinat itaque*, inquit, *si ita res est, incessere novitas vetustatem*.

Augurabar nosquam Semipelagianum virum, & S. Augustini hostem, laudare tam egregium Cœlestini I. testimonium potuisse, ex Epistola qua Semipelagianorum turbas & errores execrari se significat, & S. Augustinum commendat ut Doctorem *inter Magistros optimos a suis Decessoribus semper habitum, & quem nullus umquam sinistræ suspicionis rumor aspersit*. Quamobrem cum Eminentissimo Baronio in Notis ad Martyrologium ad diem 24. Maji alium a Lirinensi Monacho Vincentium Semipelagianum, cujus essent Vincentianæ Objectiones a S. Prospero confutatæ, nos habere existimabam apud Gennadium in lib. de Viris Illustribus cap. 80. quem & suo tempore adhuc vixisse, & sibi familiaritate conjunctum testatur. Semipelagianæ factionis studiis, & errorum communione hanc inter illos coaluisse necessitudinem conjiciebam.

Objectionum Vincentianarum Author non est Vincentius Victor.

Scio hominem, cui aliquando in mentem venerit Vincentium illum cujus nomine inscriptæ sunt Vincentianæ Objectiones, forsan esse Vincentium illum Victorem, contra quem S. Augustinus Libros de Animæ origine conscripsit. Is ut juvenis erat, cum libros illos edidit S. Doctor, facile superstes fuit post ipsius obitum, & quo tempore scribebat S. Prosper. Is varios inter errores, de quibus fuit a S. Augustino reprehensus, unum propugnavit Semipelagianorum, scilicet *Prædestinatos divinæ Prædestinationi eripi posse*. Etsi Rescripta correctionis ejus se accepisse S. Augustinus lib. 2. Retractationum cap. 56. testetur, non tamen constat an singulos errores ejuraverit, an eos dumtaxat qui Pelagianis affines aut pejores erant. Et ut erat petulantis vir ingenii, potuit vulgatis S. Augustini libris de Correctione & Gratia, de Perseverantiæ dono, de Prædestinatione Sanctorum, ejus doctrinam, quæ tot alios modestioris indolis viros commovebat offendebatque, calumniis illis proscindere, quæ Vincentianis Objectionibus continentur, & Indiculum errorum conscribere ac vulgare, qui ex Augustiniana de Prædestinatione sententia sequi ipsi videbantur. Qui Indiculus ex Africa in Gallias missus, a S. Prospero confutatus sit. Neque enim opus fuisset ut qui Gallorum Capitulis jam responderet, in Vincentianis refellendi operam poneret, quæ pene eadem erant, si Gallorum unus fuisset Vincentius. Verum hæc conjectatio mihi non placet: tum quod in Galliis illa Semipelagianorum factio orta sit nec post S. Augustini obitum ullos in Africa Semipelagianos legamus: tum quod huic Vincentio Victori S. Prosper objecisset petulantiam ac audaciam, cujus specimen jam dederat junior adversus S. Augustinum scri-

bens

bens : objeciſſet errores a S. Auguſtino confutatos : objeciſſet ſimulationem correctionis vel relapſum in novos errores : objeciſſet veterem in S. Auguſtinum æmulationem ex incredibili ſuperbia profectam.

Vincentius Lirinenſis Semipelagianus. Noriſius l. 2. Hiſt. Pelag. c. 11.

De Vincentianarum Objectionum Authore ut ingenue dicam quod ſentio, ipſum non alium exiſtimo a Vincentio Lirinenſi, authore Commonitorii. Hunc enim Semipelagianum aſſerere, præconcepta & populari opinione excuſſa, vis cogit veritatis : cogunt rationes a doctiſſimo & accuratiſſimo Hiſtoriæ Pelagianæ Commentatore, Henrico Noriſio adductæ, quas lecto ſemel & iterum Vincentii Commonitorio, & diligentius expenſo, vidi eſſe invictas : quibus addam perpauca.

I. Semipelagianorum dogma fuit, communem eſſe hominibus univerſis gratiam Dei : & quærentibus, pulſantibus, petentibus viribus naturæ, conferri. De primo, Fauſti diſerta eſt Sententia lib. 1. cap. 15. *Non ſpecialem eſſe circa credentes Dei munificentiam.* Et apud Joannem Maxentium in reſponſione ad Epiſtolam Hormiſdæ : *Sed dicis quia non omnibus detur, ſed donum ſit perſonale credulitas, & illis tantum credere ſuppetat, quibus Deus ſpecialiter donavit ut crederent. Non ita eſt.* De ſecundo S. Proſper ad S. Auguſtinum referens Maſſilienſium errores, ſcribit eos ſentire : *Ad hanc gratiam qua in Chriſto renaſcimur, nos pervenire per naturalem facultatem, petendo, quærendo, pulſando, ut ideo aliquis accipiat, ideo inveniat, ideo intrœat, quia bono naturæ bene uſus ad iſtam ſalvantem gratiam initialis gratiæ ope meruerit pervenire.* Porro Vincentius Lirinenſis & gratiam perſonalem impugnavit : & petentibus, quærentibus, pulſantibus aſſerit gratiam Chriſti conferri. Sic enim ſcribit Commonitorii I. cap. 37. *Jam vero illis, quæ ſequuntur, promiſſionibus miro modo incautos homines Hæretici decipere conſueverunt. Audent etenim polliceri & docere quod in Eccleſia ſua, id eſt, in Communionis ſuæ conventiculo, magna ac ſpecialis, ac plane perſonalis quædam ſit Dei gratia : adeo ut ſine ullo labore, ſine ullo ſtudio, ſine ulla induſtria, etiamſi nec petant, nec quærant nec pulſent, quicumque illi ad numerum ſuum pertinent ; tamen ita divinitus diſpenſentur, ut Angelicis evecti manibus, id eſt, Angelica protectione ſervati, numquam poſſint offendere ad lapidem pedem ſuum, id eſt, numquam ſcandalizari.* Quibus poſtremis verbis, doctrinam S. Auguſtini de Prædeſtinatione, & de Perſeverantiæ dono peti, bona fide fatendum eſt. Et certe cum nulla tunc eſſet Hæreticorum ſecta, quæ de gratia Dei ita ſentiret : immo hæc *ipſa* eſſet S. Auguſtini doctrina, qui gratiam perſonalem paſſim propugnat, gratiam aliquam quæ non omnibus datur, quæ miſericorditer datur iis quibus datur, quæ iis quibus negatur, juſto Dei judicio non datur ; quæ non datur petentibus, quærentibus, pulſantibus, ſed datur ut quæramus, petamus & pulſemus ; quæ facit ex nolentibus volentes, ex repugnantibus conſentientes, & ex oppugnantibus amantes : evidens eſt Vincentium Lirinenſem finxiſſe Hæreticos iſta aſſerere, ut S. Auguſtini Diſcipulos hanc doctrinam acerrime propugnantes, ad hæreticorum ſententiam imprudentes accedere oſtenderet, & hoc terriculamento homines ab Auguſtiniana Doctrina averteret.

Objiciet quiſpiam, incredibile videri quod Vincentius Lirinenſis S. Auguſtinum & ejus Diſcipulos velut hæreticos ſugillaſſet, cum nec Fauſtus, nec Gennadius, nec Semipelagianorum Maſſilienſium princeps Caſſianus, Auguſtinianam de gratia & prædeſtinatione doctrinam uſquam hæreſeos, ſed erroris dumtaxat nomine inſectati ſint. Sed advertat, quæſo, qui hæc objicit, Vincentium Lirinenſem S. Auguſtinum & ejus Diſcipulos, hæreticos non vocare, neque enim de illis dixiſſet, quod, *In Eccleſia ſua, id eſt, in Communionis ſuæ conventiculo, magnam & ſpecialem, ac plane perſonalem Dei gratiam pollicerentur :* Cum Semipelagiani in ejuſdem Eccleſiæ ſinu illis conviverent, eſſentque ipſis communione conjuncti, illoſque Proſper & alii S. Auguſtini Diſcipuli ut fratres haberent, quemadmodum habuerat S. Auguſtinus. At fingebat Vincentius, Hæreticos gratiam illam perſonalem prædicare, quam Auguſtini Diſcipuli propugnabant, ut illis conflaret invidiam, & innueret eos hæreſeos infamia laboraturos, ſi doctrinam illam pertinaciter defendere pergerent. Quamquam etſi S. Auguſtini de Prædeſtinatione ſententiam hæreticam dixiſſet, nihil magis dixiſſet, quam Semipelagiani cæteri, qui eam erroris damnandi loco habuerunt : ſed acerbiori verbo mentem ſuam expreſſiſſet.

II. Semipelagiani Auguſtinianæ de Prædeſtinatione & de Perſeverantiæ dono Sententiæ novitatem objiciebant, ſuaque dogmata vetuſtatis venerando nomine tuebantur, ut teſtatur Proſper ad S. Auguſtinum ſcribens. *Obſtinationem ſuam,* inquit, *vetuſtate defendunt, & ea quæ de Epiſtola Apoſtoli Pauli ad Romanos ſcribentis ad manifeſtationem divinæ gratiæ prævenientis electorum merita proferuntur, a nullo umquam Eccleſiaſticorum ita eſſe intellecta, ut nunc ſentiuntur, affirmant.* At Vincentius Lirinenſis in toto paſſim Commonitorio id unum inculcat, *Tenendam antiquitatem, vitandam novitatem :* A Doctore ea eſſe dicenda, quæ ab antiquis didicerit, *Ut cum dicat nove, non dicat nova.* Patribus *Hac lege credendum, ut quidquid vel omnes, vel plures, uno eodemque ſenſu, manifeſte, frequenter, perſeveranter, velut quodam conſentiente ſibi Magiſtrorum concilio, accipiendo, tenendo, tradendo firmaverint, id pro indubitato, certo, ratoque habeatur : quidquid vero quamvis ille Sanctus & doctus, quamvis Epiſcopus, quamvis Confeſſor & Martyr, præter omnes, aut etiam contra omnes ſenſerit, id inter proprias, & occultas, & privatas opiniunculas, a communis, publicæ, & generalis ſententiæ authoritate ſecretum ſit, ne cum ſummo æternæ ſalutis periculo, juxta ſacrilegam Hæreticorum & Schiſmaticorum conſuetudinem, univerſalis dogmatis antiqua veritate dimiſſa, unius Hominis novitium ſectemur errorem.* Quæ contra S. Auguſtinum dicta videntur. Hunc enim in quæſtione de Prædeſtinatione Sanctorum præter omnes Patres ſenſiſſe, vulgaris erat Semipelagianorum cantilena : proinde non eſſe propugnanda, quæ in poſtremis libris ſcripſerat, ſed inter privatas ejus opiniones reponenda eſſe, a communis & veteris ſententiæ authoritate ſecretas. In his igitur non ſequendum, ne unius hominis novitius error univerſalis dogmatis antiquæ veritati præponeretur.

III. Quod de Vincentianarum Objectionum Authore ſuperius obſervavi, ipſum non quidem aperto marte, ſed tecte & per cuniculos S. Auguſtinum aggreſſum fuiſſe, palam vero in ejus Diſcipulos exeruiſſe ſtylum, de Vincentio Lirinenſi compertum eſt. Legatur Caput 11. Commonitorii 1. ubi poſtquam præmiſit, mira rerum converſione Authores ejuſdem opinionis de iterando Hæreticorum baptiſmate Catholicos eſſe, nempe Agrippinum & S. Cyprianum; Conſectatores vero Hæreticos, ſcilicet Donatiſtas : abſolvi Magiſtros, Diſcipulos condemnari : ſubjungit, id ſibi videri *Divinitus promulgatum eſſe Judicium propter eorum maxime fraudulentiam, qui cum ſub alieno nomine hæreſim concinnare machinentur, captant plerumque veteris cujuſpiam viri ſcripta, paulo involutius edita, quæ pro ipſa ſui obſcuritate, dogmati ſuo quaſi congruant, ut illud neſcio quid quodcumque proferunt, neque primi, neque ſoli ſentire videantur. Quorum,* inquit, *nequitiam duplici odio dignam judico, vel eo quod hæreſeos venenum propinare aliis non extimeſcunt, vel eo etiam quod Sancti cujuſque Viri memoriam tamquam ſopitos jam cineres profana manu ventilant, & quæ ſilentio ſepeliri oportebat, rediviva opinione diffamant : ſequentes omnino veſtigia authoris ſui Cham, qui nuditatem venerandi Noe non modo operire neglexerit, verum quoque irridendam cæteris enuntiaverit .... Beatis illis fratribus longeque diſſimilis, qui nuditatem ipſam reverendi Patris neque ſuis temerare oculis, neque alienis patere voluerunt, ſed averſi, ut ſcribitur, texerunt eum. Quod eſt erratum Sancti Viri nec approbaſſe, nec prodidiſſe.*

S. Auguſtinum in exponendo Prædeſtinationis Myſterio & Perſeverantiæ dono *Neceſſarium modum exceſſiſſe* contendebant Semipelagiani, nonnulla ipſi æſtu diſputationis abrepto excidiſſe duriora, immo & erronea, ut colligitur ex Appendice Epiſtolæ Cœleſtini Primi ad Galliarum Epiſcopos, & ex Epiſtola S. Proſperi ad S. Auguſtinum. *In Sanctitatis tuæ Scriptis,* inquit, *quæ adverſus Pelagianos Hæreticos condidiſti, contrarium putant Patrum opinioni, & Eccle-*

elesiastico sensui, quidquid in eis de vocatione electorum secundum Dei propositum disputasti. Addebant, consultius esse circa quæstiones illas de Prædestinatione servare silentium: *De his*, inquit, *taceri exigunt, quorum altitudinem nullus attigerit*.

His plane concinere videtur Vincentius Lirinensis, & Augustini Discipulos insectari, quasi *sub alieno*, id est, sub ipsius nomine, *Heresim concinnare machinentur*. Ipsos *captare ejus Scripta involutius quidem edita*, quasi suis dogmatibus congruant, *Ut nec Primi, nec soli ita sensisse videantur*. Ipsos maxime culpandos, quod *Redivivum opinione diffament, quæ silentio sepeliri oportebat*. Ipsos Cham imitari, qui Patris nuditatem detexerat, cum Sem & Iaphet potius imitari deberent, qui eam texerunt: *Sancti Viri*, id est Augustini *erratum nec approbandum* esse, pro studio veritatis & fidei, *nec prodendum*, ob reverentiam quæ tanti nominis Doctori debetur. Fallor nisi sit hæc vera mens verusque sensus Vincentii Lirinensis cap. mox laudato.

IV. Totus orbis Christianus tres in partes circa quæstiones de Gratia & de Prædestinatione, post S. Augustini obitum, scissus erat; in Pelagii Sectam, in Semipelagianorum factionem, & in Augustinianæ Doctrinæ Sectatores ac defensores. Quisquis Pelagianus non erat, & S. Augustini doctrinam impugnabat, is erat Semipelagianus. Quisquis a Pelagianis & Semipelagianis dissentiebat, S. Augustinum sequebatur, colebat, prædicabat, nec usquam Hæreseos Pelagianæ meminerat, quin Augustini victorias prædicaret, ejusque authoritata illam debellaret. Porro Vincentius Lirinensis Pelagianus non erat, siquidem Pelagium, Cœlastium, Julianum, ut cæteros hæreticos exacratur, c. 3. 13. 33. ubi ait: *Quis unquam, ante profanum illum Pelagium tantam virtutem liberi præsumpsit arbitrii, ut ad hoc in bonis rebus per actus singulos adjuvandum necessariam Dei gratiam non putaret? Quis ante Discipulum ejus Cœlestium, reatu prævaricationis Adæ omne humanum genus negavit adstrictum?* Non fuit etiam Augustinianæ doctrinæ sectator ac defensor, quem ne semel quidem in toto Commonitorio laudat, toties data eum commendandi occasione, quoties Pelagianorum meminit; immo ejus doctrinam tecte & per cuniculos impugnat, ut ostendimus: Semipelagianus igitur fuit Vincentius Lirinensis.

Lege & cap. ultimum.

V. Vincentius Cœlastini I. Epistolam contra Semipelagianos, & in defensionem scriptorum S. Augustini ad Galliarum Episcopos datam ita laudat in commonitorio, ut eam interpolatam, contra Doctrinæ Augustinianæ de prædestinatione & gratia singulari sectatores, detorqueat in alienum plane sensum. *Hic aliquis, forsasse addubitet* (inquit, c. 43.) *quinam sint illi, quos habere prohibeat* (Cœlestinus) *liberum pro voluntate sermonem: vetustatis prædicatores, an novitatis inventores? Ipse dicat, & dubitationem legentium ipse dissolvat*. Prosper & Hilarius Cœlestini Romani Pontificis Epistolam in Augustinianæ doctrinæ patrocinium & commendationem proferebant. Semipelagiani vero excipiebant, approbationem laudesque Augustino illa in Epistola datas, ad priores ejus libros referri, in quibus cum antiquis Ecclesiæ Doctoribus sentiebat, non ad posteriores, in quibus novam & antea inauditam propugnabat (ut ipsis quidem videbatur) de prædestinatione sententiam. Ita testatur S. Prosper libro contra Collatorem, cap. 32. ubi recensitis Cœlestini I. verbis ait: *Contra istam clarissimæ laudationis tubam, contra istam sacratissimi testimonii dignitatem audet quisquam malignæ interpretationis murmur emittere; & perspicuæ sincerissimæque sententiæ nubem obliquæ ambiguitatis obtendere? Ut scilicet, quia in Epistola Papæ, librorum pro quibus actum est, non est expressus titulus, hinc eos appareat non probatos; & istam in Sanctum Augustinum laudationem pro anteriorum Scriptorum meritis fuisse collatam*. Pertendit itaque Vincentius Lirinensis, hæc Cœlestini verba: *Corripiantur hujusmodi; non sit his liberum habere pro voluntate sermonem*, Gallos presbyteros, aut Episcopos non spectare, qui Augustini doctrinam non sequebantur modo, sed admirabantur, in iis libris, in quibus cum antiquis Patribus consentiebat: sed potius eos ferire, qui novam doctrinam de prædestinatione & perseverantia, deque gratia personali & efficacissima in libris posterioribus ab ipso traditam prædicabant.

Pergit Vincentius in exponendo, sive potius interpolando Cœlestini testimonio. Sequitur enim; *Desinat, si ita res est, id est, si ita est, ut apud me quidam urbes & provincias vestras criminantur, quod eas quibusdam novitatibus consentire noxia simulatione faciatis: Desinat itaque*, inquit, *si ita est, incessere novitas vetustatem*. Quibus in verbis prout a Vincentio Lirinensi referuntur, multa monet animadversione digna doctissimus Pelagianæ historiæ Commentator Norisius, quorum aliqua ante illum Vossius etiam adnotavit. I. Ipsum insignes S. Augustini discipulos Prosperum & Hilarium ut viros nullius nominis despicere, & injurioso stylo, tacitis licet nominibus, lacessere, cum Cœlestinum quasi de illis ita scribentem laudat: *Ut apud me quidam criminantur*. At non ita scripserat Cœlestinus, sed Prosperum & Hilarium honorifice & cum laude appellaverat: *Filii*, inquit, *nostri præsentes Prosper & Hilarius, quorum circa Deum solicitudo laudanda est*.

II. Vincentium fingere quod Prosper & Hilarius *Urbes & Provincias*, apud Cœlestinum, perniciosæ novitatis accusarint, idque eo consilio fingere, ut non modo presbyteros quosdam, sed integras urbes, immo & provincias Galliarum, S. Augustini doctrinæ ab utroque ejus discipulo propugnatæ adversari simplicibus & incautis Commonitorii sui lectoribus persuaderet: Sic loquentem inducit Cœlestinum: *Ut apud me quidam urbes & provincias vestras criminantur*. At nusquam ita scripsit Cœlestinus, sed Prosperum & Hilarium paucos duntaxat presbyteros, ut violatæ veritatis, motarumque turbarum reos ad Sedem Apostolicam detulisse. *Tantum*, inquit, *nescio quibus presbyteris illic licere, qui dissensioni Ecclesiarum studeant, sunt apud nos prosecuti, ut indisciplinatas quæstiones vocantes in medium, pertinaciter eos dicant prædicare adversantia veritati*.

III. Vincentium Lirinensem, quo Prosperum & Hilarium Episcopis invisos reddat, comminisci, quod Episcopos apud Romanum Pontificem accusaverint, quasi Galliarum urbes & provincias quibusdam novitatibus consentire noxia simulatione facerent. Sic enim Cœlestini verba laudat: *ut apud me quidam urbes & provincias vestras criminantur, quod eas quibusdam novitatibus consentire noxia simulatione faciatis*. At hæc verba nec Cœlestini I. sunt, nec rei gestæ veritati consona. Quosdam enim presbyteros detulerant Prosper & Hilarius, non Gallicanos Episcopos, licet Episcoporum negligentiæ & silentio presbyterorum istorum turbas Pontifex imputet. *Sed vestra*, inquit, *Dilectioni justius imputavimus quando illi supra vos habent copiam disputandi. Legimus supra magistrum non esse discipulum, hoc est, non sibi debere quemquam ad injuriam Doctorum vindicare doctrinam*.

IV. Vincentium trina repetitione illius clausulæ; *Si ita res est, Si ita est*, intra eamdem sententiam significare falsam esse Prosperi & Hilarii delationem: immo Summum Pontificem ipsorum delationi non penitus credidisse, ideoque hac cautione usum, *Si ita res est*.

Denique Vincentius ex Cœlestini verbis sic colligit: *Ergo hæc fuit Beati Cœlestini sententia non ut vetustas cessaret obruere novitatem; sed potius novitas desineret incessere vetustatem*. Id est, non hæc fuit mens Pontificis, nobis imponere silentium, qui antiquos Patres sequimur, & ipsum amplectimur Augustinum in iis, in quibus cum Antiquis consentit, solam vero ejus de prædestinatione opinionis, in qua a Veteribus recedit, novitatem impugnamus: sed voluit ac jussit, ut qui se Augustini esse discipulos in omnibus gloriantur, scilicet Prosper & Hilarius, eorumque partiarii, qui novam de initio fidei, de prædestinatione & de perseverantiæ dono sententiam propugnant, ac prædicant, vetustatem Sententiæ, quam Gallicani presbyteri tuentur, incessere desinerent.

Observare præterea juvabit, Semipelagianos in errorum suorum patrocinium scripta *S. Augustini* priora, quæ juvenis ediderat, protulisse. Ejus vero discipulos ac vindices, & præcipue *S. Prosperum* in responsis ad Genuensium dubia, sic ipsorum objectionem refutasse: *Quia nec justa nec rationabilis intelligitur eorum esse persuasio, qui hujus viri scientiam tot incre-*

incrementorum profectibus ædificatam ad adolescentiæ rudimenta revocabant, ut magis suffragaretur hæreticis quod inter initia conversionis suæ imperite senserat, quam prodesset catholicis quod pontificali diligentia veritas revelarat. Merito illos hoc præjudicio utentes, & in his quæ dudum abdicata fuerant, immorantes, pii doctoris gravitas notat, quod qui curaverunt omnes sensus ipsius indagare, noluerunt cum ejus eruditione proficere. Adversus hanc *S. Prosperi*, aliorumque *S. Augustini* defensorum Responsionem scripsisse videtur *Vincentius Lirinensis*, & profectus exceptionem ab iis allatam propulsasse his verbis: *Sed forsitan dicet aliquis: Nullus ergo in Ecclesia Christi profectus habebitur Religionis? Habeatur plane & maximus. Nam quis ille est tam invidus hominibus, tam exosus Deo, qui id prohibere conetur? sed tamen ut vere profectus sit ille fidei, non permutatio. Si quidem ad profectum pertinet, ut in semetipsam unaquæque res amplificetur, ad permutationem vero, ut aliquid ex alio in aliud transvertatur. Crescat igitur oportet, & multum vehementerque proficiat tam singulorum, quam omnium, tam unius hominis, quam totius Ecclesiæ, ætatum ac sæculorum gradibus intelligentia, scientia, sapientia, sed in suo dumtaxat genere, in eodem scilicet dogmate, eodem sensu, eademque sententia, &c.*

Ex his evidens est, Viocentium Lirinensem Semipelagianæ factionis virum fuisse, & S. Augustinum ejusque Discipulos in Commonitorio adversus profanas omnium hæresum novitates, tecte & per cuniculos impugnasse. Nec tameo Commonitorii authoritatem propterea rejicere debent Heterodoxi, in iis quæ doctrinam de Traditionibus & Patrum usu spectaot; quia Vincentius ex regulis, principiisque in Ecclesia receptis omnes hæreses impugnat, & ipsius Augustinianæ Sententiæ prætensam novitatem. Certe de Gratia tantum & Prædestinatione inter Semipelagianos & S. Augustini Discipulos erat controversia: in aliis doctrinæ Catholicæ capitibus omnino conveniebant. Traditionem itaque fidei regulam esse cum docet Vincentius Lirinensis, errorem non propugnat, nec a S. Augustino, aliisque Patribus, & Ecclesiæ Doctrina dissentit.

§. VIII.

De Severo Sulpitio.

Tom. 5. Annal. *Baronius emendatur.*

CArdinalis Baronius Severum Sulpitium ex Gallicanis illis Presbyteris, quos Cœlestinus I. Epistola sua perstrinxit, unum fuisse asserit, Gennadii testimonio fretus. Sed fallitur Eminentissimus Author. Jam enim a duodecim saltem annis Severus Sulpitius excesserat, cum Cœlestinus Epistolam contra Semipelagianos dedit. Hanc enim scripsit anno 432. At Severus Sulpitius anno saltem 420. obierat, ut P. Labbæus vir Chronologiæ peritissimus in Dissertatione de Scriptoribus Ecclesiasticis observat. Et certe si Severus Sulpitius Semipelagianus fuisset, Gennadius Semipelagianus & ipse ejus nomini Pelagianæ hæreseos notam non inussisset. Testatur autem Gennadius in Catalogo Virorum Illustrium, hunc *In senectute sua a Pelagianis deceptum*, errorem postea emendasse, *& agnita loquacitatis culpa, silentium usque ad mortem tenuisse: ut peccatum quod loquendo contraxerat, tacendo penitus emendaret.* Qua de re Guibertus Abbas Gemblacensis in Apologia pro Severo Sulpitio ait: *Quod autem a Pelagianis seductus, in aliquo a regula Orthodoxæ Fidei exorbitaverit, nusquam omnino, nisi in solo legi Gennadio; qui nescio utrum hoc alicubi & ipse legerit, an ex sola fama, quæ facta & infecta loquitur, didicerit.*

§. IX.

De Gennadio Massiliensi.

GEnnadium Massiliensem Presbyterum Semipelagianæ factioni addictum fuisse, liber ejus de Viris Illustribus satis probat anno circiter 490. conscriptus. Eo enim in libro S. Augustinum, ejusque Discipulum ac defensorem egregium S. Prosperum, velut reos erroris insectatur; Cassianum vero & Faustum Semipelagianorum duces laudibus extollit. De S. Augustino ita scribit: *Augustinus, vir eruditione divina & humana orbi clarus, fide integer, & vita purus, scripsit quanta nec inveniri possunt..... Unde & multa loquenti accidit, quod dixit per Salomonem Spiritus Sanctus: Ex multiloquio non effugies peccatum.... Error tamen illius sermone multo contractus, lucta hostium exaggeratus, needum hæresis quæstionem dedit.*

De S. vero Prospero. *Prosper homo Aquitanicæ regionis &c. Legi & Librum adversus Opuscula, suppresso nomine Cassiani: quæ Ecclesia Dei salutaria probat, ille infamat nociva.* Ubi Cassiani doctrinam Semipelagianam a S. Prospero calumniandi libidine impugnatam, & ab Ecclesia velut salutarem approbatam mentitur.

De Fausto tandem Rejensi hæc habet: *Edidit Opus egregium de gratia Dei qua salvamur, & libero humanæ mentis arbitrio in quo salvamur.* Sic laudat Opus Semipelagianis erroribus refertum.

§. X.

De S. Honorato Massiliensi episcopo.

HOnoratum Massiliæ Episcopum, qui in Gennadii Catalogo Scriptorum agmen claudit, in eadem cum Gennadio sententia, id est, Semipelagianum pariter fuisse suspicatur Henricus Norisius vir doctissimus, idque colligit ex Vita S. Hilarii Arelatensis ab ipso conscripta, in qua, cap. 3. nobis lexto, ita scribit: *Emenso biennio, cum ad meriti proprii percipiendum ex merito præmium ex vitæ hujus cursu Beatus Pontifex vocaretur Honoratus.* Ut quid enim, inquit, toties meritum in eodem versu, & quidem proprium inculcat, nisi ut ex meritis prædestinatio divina suspendatur? Hinc factum esse ait, ut paulo post Cassiano, ac Fausto a Gelasio Papa in Romana Synodo damnatis, Honoratus & Gennadius Libellum fidei Romam mittere coacti sint, quo a Semipelagianorum sententia procul se esse ostenderent. De Honorato scribit Gennadius: *S. quoque Papa Gelasius Romanæ Urbis Pontifex, per Scripturam agnoscens ejus fidei integritatem, Rescripto suo probatam indicavit.* De se vero ait cap. ultimo: *Et Opus de fide mea misi ad beatum Gelasium urbis Romæ Episcopum.*

P. Norisii de S. Honorato Massiliensi suspicio refellitur.

Verum me non adducunt in Norisii sententiam hæc momenta, ut S. Honoratum Semipelagianum fuisse putem. Nam loco laudato ex Vita S. Hilarii Arelatensis, nihil habet quod Semipelagianorum errorem sapiat: propriis namque meritis beatitudinem ut præmium reddi fides docet. Nec meriti nomen in eadem sentantia toties repetit Honoratus, cujus verba quæ ex mendosis Codicibus Norisius descripsit, sic legenda ex Fide MS. Codicis Arelatensis, & ex Bollandi, & Quenellii editione: *Emenso biennio, cum ad meriti proprii percipiendum præmium ex incerto vitæ istius cursu beatus Pontifex vocaretur Honoratus, missis Epistolis ut extremis suis interesse deberet, admonuit.* Præterea gratiam prævenientem liberum arbitrium, animumque hominis commutantem in melius, Honoratus agnoscit, quod quam sit errori Semipelagiano contrarium, nemo non videt. *Tali definitione firmatus occurrit,* (inquit c. 4.) *aspectu sereno, animo securo, submisso colloquio, quemadmodum humanum arbitrium divina præcedens gratia commutaret in melius digna conversione, sermone, mente, habituque demonstrans.* Quod vero Gelasius Honorati Fidem per Scripturam cognitam approbaverit, non evincit quod coactus sit libellum Fidei Romam mittere ut Semipelagiani suspicionem erroris a se abstergeret. Qua occasione Fidei suæ integritatem Romano Pontifici probaverit Honoratus, incertum est: & licet ideo misisset, quia in Semipelagianismi suspicionem venerat, non sequeretur ipsum dedisse hujusmodi suspicioni locum, nisi forte Gennadii Presbyteri sui familiaritate & aliorum Presbyterorum Massiliensium, qui Cassiani de gratia doctrinam ab Ecclesia nondum damnatam sequebantur.

ARTICULUS VIII.

De Semipelagianorum Erroribus.

Error palmaris Semipelagianorum circa Fidei & salutis initium, ad quod gratiam esse necessariam negabant.

I. SEmipelagiani de peccato originali, & de necessitate gratiæ Christi ad illius remissionem recte senserunt. Capitalis ipsorum error fuit, initium aliquod justitiæ ac salutis esse a nobis, nimirum fidem & voluntatem aliquam salutis obtinendæ, quæ tamen operis nomine censenda non esset, aut justitiæ operibus annumeranda, sicut nec desiderium obtinendæ sanitatis, quod in ægroto præcedit operam Medici, inter medicinæ opera numeratur. Porro illis fidei, bonæque voluntatis initiis promoveri homines ad Christi gratiam asserebant. Ita eorum sententiam refert Hilarius in Epistola ad S. Augustinum. *Consentiunt*, inquit, *omnem hominem in Adam periisse, nec inde quemquam posse proprio arbitrio liberari: sed id conveniens asserunt veritati, vel congruum prædicationi, ut cum prostratis, & nunquam suis viribus surrecturis annuntiatur obtinendæ salutis occasio: eo merito quo voluerint & crediderint a suo morbo se posse sanari, & ipsius fidei augmentum, & totius sanitatis suæ consequantur effectum. Cæterum ad nullum opus vel incipiendum, nedum perficiendum, quemquam sibi sufficere posse consentiunt; neque enim alicui operi curationis eorum annumerandum putant, exterrita & supplici voluntate unumquemque ægrotum velle sanari. Quod enim dicitur: Crede, & salvus eris: unum horum exigi asserunt, aliud offerri: ut propter id quod exigitur, si redditum fuerit id quod offertur deinceps tribuatur. Unde consequens putant exhibendam ab eo fidem, cujus naturæ id voluntate Conditoris concessum est: & nullam ita depravatam, vel extinctam putant, ut non debeat, vel possit se velle sanari: propter quod vel sanetur quis a sua, vel si noluerit cum sua ægritudine puniatur. Nec negari gratiam, si præcedere dicatur talis voluntas, quæ tantum Medicum quærat, non autem quidquam ipsa jam valeat. Nam illa testimonia, ut est illud: (Rom. 12.) Sicut unicuique partitus est mensuram fidei: & similia, ad id volunt valere, ut adjuvetur qui cœperit velle, non ut etiam donetur ut velit.*

Error Jansenii Yprensis.

Idem testatur S. Prosper in Epistola ad S. Augustinum. Ex quibus patet, Jansenium Yprensem Episcopum falso scripsisse lib. 8. de Hæresi Pelagiana Semipelagianos ad initium Fidei, orationem, desideria, similesque actus bonos, quos in hominis potestate remansisse sentiebant, veræ, internæ, actualisque gratiæ adjutorium statuisse necessarium. Sed de illo Semipelagianæ hæreseos capite in Dissertationibus uberius agam contra Jansenium, Franciscum Macedo Minorem, Gonetum nostrum & alios, qui nulla habita ratione Propositionis quartæ in Constitutione Innocentii X. damnatæ, temere asserunt Semipelagianos gratiam aliquam internam ad initium Fidei admisisse. Sic autem habet Propositio illa inter quinque Jansenianas numero quarta: *Semipelagiani admittebant interioris prævenientis gratiæ necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium Fidei: & in hoc erant Hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset voluntas humana resistere, vel obtemperare.* Quam propositionem falsam & hæreticam Innocentius X. & Alexander VII. Pontifices Maximi pronuntiarunt.

II. Semipelagianorum nonnulli, propius ad Pelagii hæresim accedentes, asserebant hominem sola gratia Creatoris, sive solis naturæ viribus, & bono libertatis usu, ad gratiam Salvatoris pervenire. Id testatur S. Prosper in laudata ad S. Augustinum Epistola. *Quidam vero horum*, inquit, *ita tantum a Pelagianis semitis non declinant, ut cum ad confitendam eam Christi gratiam, quæ omnia prævenit merita humana, cogantur, ne si meritis redditur, frustra gratia nominetur: ad conditionem hanc velint uniuscujusque hominis pertinere, in qua eum nihil prius merentem, quia nec existentem liberi arbitrii & rationalem, gratia Creatoris instituit, ut per discretionem boni & mali, & ad cognitionem Dei, & ad obedientiam mandatorum ejus possit suam dirigere voluntatem: atque ad hanc gratiam, qua in Christo renascimur, pervenire, per naturalem scilicet facultatem, petendo, quærendo, pulsando: ut ideo accipiat, ideo inveniat, ideo introeat, quia bono natura bene usus, ad istam salvantem gratiam, initialis gratiæ ope, meruerit pervenire.* Quo ex loco recte quidem colligitur, Semipelagianorum duos fuisse ordines: istos nedum ad Fidei, sed ne ad boni quidem cujusvis operis initium, gratiæ interioris prævenientis necessitatem admisisse, quos verbis mox laudatis describit S. Prosper: illos vero ad nullum bonum sive perficiendum, sive incipiendum, quemquam sibi sufficere posse consensisse, ut testatur Hilarius; id est, & ad initium, & ad consummationem boni operis, gratiæ Christi adjutorium esse necessarium. Sed aliquem fuisse Semipelagianorum ordinem, qui ad initium Fidei gratiam interiorem necessariam admitterent, ex hoc S. Prosperi loco perperam nonnulli colligunt. Nam paulo inferius, omnibus universim hoc opinionis flagitium tribuit, quod asserant: *Quantum ad Deum pertinet, omnibus paratam vitam æternam; quantum autem ad arbitrii libertatem, ab his eam apprehendi, qui Deo sponte crediderint, & auxilium gratiæ merito credulitatis acceperint.*

Semipelagiani gratiam subdebant voluntati.

III. Gratiam cujus necessitatem sive ad perfectionem, sive ad inchoationem bonorum operum necessariam fatebantur, voluntati subdebant, ipsique præviam asserebant hominis obedientiam, teste S. Prospero ibidem. *Nec considerant*, inquit, *se gratiam Dei, quam comitem, non præviam humanorum volunt esse meritorum, etiam illis voluntatibus subdere, quas ab ea, secundum suam phantasiam, non negant esse præventas. .. Ac sic cum his qui tempus acceperunt voluntatis, duo sint quæ humanam operentur salutem, Dei scilicet gratia, & hominis obedientia: priorem volunt obedientiam esse quam gratiam, ut initium salutis ex eo qui salvatur, non ex eo credendum sit stare qui salvat; & voluntas hominis divinæ gratiæ sibi pariat opem, non gratia sibi humanam subjiciat voluntatem.*

Non est Semipelagianum asserere Christum pro omnibus hominibus mortuum esse, aut omnium velle salutem: sed dogma Catholicum, cujus sensus explicatur, ejusque discrimen a Semipelagiano errore.

IV. Asserebant Semipelagiani, omnes homines pari modo beneficii nobis a Christo moriente collati participes esse, nullus extare ad quos uberior inde quam in cæteros, ad suæ salutis adeptionem, gratia derivetur. Deum enim æque velle omnes salvos fieri, si ipsi velint. Id constat ex S. Prospero in eadem Epistola. *Hæc*, inquit, *ipsorum professio est... Universis hominibus propitiationem, quæ est in Sacramento sanguinis Christi, sine exceptione esse propositam, ut quicumque ad Fidem & ad Baptismum accedere voluerint, salvi esse possint.* Et infra: *Pro universo autem humano genere mortuum esse Dominum nostrum Jesum-Christum, & neminem prorsus a redemptione Sanguinis ejus exceptum, etiamsi omnem hanc vitam alienissima ab eo mente pertranseat: quia ad omnes homines pertineat divinæ misericordiæ Sacramentum, quo ideo plurimi non renoventur, quia quod nec renovari velle habeant, prænoscantur.* Addebant: *Non vacillare illud, quod Deus omnes homines velit salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire, quandoquidem inexcusabiles sint qui & ad unius veri Dei cultum potuerint instrui intelligentia naturali; & Evangelium ideo non audierint, quia nec fuerint recepturi.* Orthodoxa tamen est illa propositio, *Deus vult omnes salvos fieri, si ipsi velint*, modo hæc salutis voluntas in Dei gratiam prævenientem tota refundatur, non libero arbitrio solis naturæ viribus petenti, quærenti, pulsanti tribuatur (ut Semipelagiani tribuebant:) & cum S. Augustino dicamus *Verum est omnes homines hoc posse si velint: sed præparatur voluntas a Domino, & tantum augetur munere charitatis ut possint.* (Lib. 1. Retract. c. 10.)

Rursus. Deum velle omnes homines salvos fieri generali voluntate, & quidem proprie dicta, bona, beneplacenti, quantum ex parte ipsius est, perfecta, & sincera, Catholicum est: sed Deum singulari voluntate, consilio, & proposito nolle prædestinatorum salutem, & redemptionis suæ fructum his non magis efficaciter quam aliis applicare; id Semipelagianum. Quod egregie refellit S. Prosper in Carmine de Ingratis, c.13.

Sed tamen hæc aliqua si vis ratione tueri,
Et credi tam stulta cupis: jam pande quid hoc sit,

Quod

Quod bonus omnipotensque Deus non omnia subdit
Corda sibi, pariterque omnes jubet esse fideles?
Nam si nemo usquam est quem non velit esse redemptum:
Haud dubie impletur quidquid vult summa potestas.
Non omnes autem salvantur, magnaque pars est,
Quæ sedet in tenebris mortis, nec vivificatur.
An varii motus animorum talia gignunt;
Libertasque facit causam non omnibus unam?
Ergo hominis valida arbitrio divina voluntas,
Aut etiam invalida est?

Error Jansenii Yprensis.

Tandem licet Semipelagianum sit asserere pro omnibus æqualiter Christum esse mortuum, & mortis suæ pretium æque omnibus dispensasse, nec majora ex Christi morte beneficia in vasa misericordiæ, quam in vasa iræ derivari: Catholica tamen sententia est, Christum pro omnibus hominibus sufficienter mortuum esse, non sola pretii sufficientia, quod Sanguis ejus omnibus hominibus redimendis satis esset: sed sufficientia voluntatis & intentionis; quod illum omnibus prodesse voluerit, antecedenti licet ac generali (ut Theologi de Schola post SS. Damascenum, & Thomam vocant) pia tamen & paterna voluntate. Merito igitur hanc propositionem ex Jansenio *lib. 8. de Gratia Salvatoris* excerptam cap. 20. Beatissimi Pontifices Innocentius X. & Alexander VII. ut hæreticam damnarunt: *Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut Sanguinem fudisse.*

Gratiam Christi omnibus præsto esse asserebant Semipelagiani. Qui sensu id reprehensum a Patribus.

V. Quod præcedentis dogmatis consectarium erat, gratiam Christi suppetere omnibus asserebant, & ad se omnes invitare: sed unumquemque proprio arbitrio vocanti parere, vel se ab ea retrahere. Id constat ex S. Prospero in Epistola ad S. Augustinum. *Propositum*, inquit, *vocantis gratiæ in hoc omnino definiunt, quod Deus constituerit nullum in regnum suum, nisi per Sacramentum regenerationis assumere, & ad hoc salutis donum omnes homines universaliter, sive per naturalem, sive per scriptam Legem, sive per Evangelicam prædicationem vocari: ut & qui voluerint, fiant filii Dei, & inexcusabiles sint, qui Fideles esse noluerint; quia justitia Dei in eo sit, ut qui non crediderint, pereant; bonitas in eo appareat, si neminem repellat a vita, sed indifferenter universos velit salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Et in Carmine de Ingratis c. 10.

Gratia qua Christi populus sumus, hoc cohibetur
Limite vobiscum, formamque hanc adscribitis illi,
Ut cunctos vocet illa quidem, invitetque, nec ullum
Præteriens, studeat communem afferre salutem
Omnibus, & totum peccato absolvere mundum.
Sed proprio quemque arbitrio parere vocanti:
Judicioque suo mota se extendere mente
Ad lucem oblatam, quæ se non subtrahat ulli.

Et infra:

Dic unde probes quod gratia Christi
Nullum omnino hominum de cunctis qui generantur
Prætereat, cui non regnum vitamque beatam
Impertire velit.

Semipelagiani non in eo Hæretici, quod gratiam sufficientem omnibus hominibus dari asserent.

Non in eo tamen Semipelagiani hæretici fuerunt, quod gratiam generalem, quam Theologi de Schola sufficientem vocare solent, omnibus hominibus absque ulla exceptione præsto esse assererent; sed quod illam ad initium boni Operis vel Fidei non requiri, pugnaciter defenderent: & quod non aliam gratiam discretivam hominum sibi asserendam esse crederent, præter quasdam integræ naturæ reliquias: in hoc, inquam, erant Hæretici, quod discretionem hominum sola voluntate Dei non fieri, sed naturali libertate, sub gratia tamen constituta, mentem quidem illuminante, non movente voluntatem, contenderent, & tam vere dici, *Fidelem ideo obedisse, & devotum fuisse quia voluit*, quam vere dicitur *Prævaricatorem ideo non obedisse, quia noluit, parique momento animum se vel ad vitia, vel ad virtutes movere: & quantum ad malum, tantum habere facultatis ad bonum:* Ita ut *bona appetentem gratia Dei foveat, mala sectantem damnatio justa suscipiat*. Ita hunc Semipelagianorum errorem explicat S. Prosper in Epistola ad S. Augustinum. Et in Carmine de Ingratis cap. 15. ubi Semipelagianos suam de gratia sententiam exponentes induxit, hæc habet:

Hoc est nobiscum quod te sentire ferebas?
Hæc sincera fides? hæc Christi gratia tecum est.;
Cujus opus fixo distinctum limite tutum
Extra hominem statuis, clausa penitus fore mentis?
Virque Deum sensus carnis permittis adire,
Per quos sumpta foris animus dijudicet intus,
Seque ferat quoquo librata examina pondus
Presserit arbitrii: veluti cum voce loquentis,
Aut rerum actarum speciet quas vidimus, aut quas
Legimus: exoritur secreta cordis in aula,
Nunc amor, aut odium, nunc spes, metus, ira, dolorque;
Nec tamen hos motus Scriptor, Narrator, & Author
Inseruere animo: quamvis forte hoc quoque vellent.

Et cap. 20.

Quærere, pulsare, & petere proprium omnibus esse
Asseritis, qui se studeant aptare vocanti.

Et infra

An vero auxilium verbo Deus inchoat, & se
Voce Ministrorum mundo declarat in omni:
Ut pulsante aures sermone, illecta voluntas
Judicio præcurrat opem, nec gratia jam sit
Gratia, quæ Legis fungens vice, jure monentis
Solum agat: atque agro cum Plantatore ministret;
Terraque seminibus det, non D-ne incrementum?

Ex qua Semipelagianorum doctrina consequens esse ait S. Prosper, peccatum primi Parentis nullum libero arbitrio vulnus inflixisse, & tantas esse ejus vires, quantæ erant in primo Homine.

Scilicet ut tale arbitrium generaliter insit
Semine damnato genitis in corpore mortis;
Quale habuit nondum peccati lege subactus
Primus Homo, & nullum in prolem de vulnere vulnus
Transierit, nisi corpoream per conditionem;
Qua sic exterius respondeat, ut nihil intus
Imminuat, teneatque suum substantia mentis
Splendorem, & nulla pœnali nocte prematur.

De gratia illa generali a Semipelagianis vindicata rursus loquitur S. Prosper cap. 32. eamque propriis characteribus describit.

Vos soli ingrati, quos urit gratia, cujus
Omne opus arbitrii vultis subsistere vestro:
Et quod non cuncti mortales atria vitæ
Ingrediuntur, ita ex ipsis pendere putatis,
Ut tam ex judicio constet cujusque quod intrat,
Quam quod non intrat: seu par in utrumque facultas
Suppetat: ut tam sit proprium bona, quam mala velle.

Semipelagianorum error circa prædestinationem.

VI. Nullam esse electorum vocationem secundum propositum contendebant Semipelagiani, & prædestinationem gratuitam non esse. Præscivisse nempe Deum, quinam vocationi fidem & obsequium accommodaturi essent, & perseveraturi, & illos elegisse, alios vero reprobasse. Sic illos sensisse testatur S Prosper in Epistola ad S. Augustinum: *Qui credituri sunt, quive in ea Fide, quæ deinceps per Dei gratiam sit juvanda, mansuri sunt, præscisse ante mundi constitutionem Deum, & eos prædestinasse in regnum suum, quos gratis vocatos, dignos futuros electione, & de hac vita bono fine excessuros prævidérit*. Item testatur Hilarius in epistola ad S. Doctorem scripta: *De compendio*, inquit, *putant rationem reddi electorum, vel rejectorum, in eo quod unicuique meritum propriæ voluntatis adjungitur.*

Consequenter ad hanc assertionem statuebant, Deum in definienda hominum æterna sorte, & aliis ad regnum prædestinandis, aliis reprobandis, agere ex notitia quadam conditionata meritorum, vel peccatorum, quæ licet numquam extitura sint, futura tamen augeretur aliqua conditione posita, cujus in electione sua rationem habet. Caussam vero cur aliis populis Evangelium prædicaretur, alii vero prætermitterentur, ex Dei præscientia petendam asserebant, qua illos credituros esse, non vero istos prævideri: idque ipsius S. Augustini testimoniis, in prioribus operibus, probare se confidebant. Id constat ex SS. Prospero & Hilario in Epistolis laudatis. *In tantum* (inquit S. Prosper) *quibuscumque commentitiis*

tiis meritis electionem Dei subjiciunt, ut quia præterita non extant, futura, quæ non sint futura, confingant, novoque apud illos absurditatis genere, & non agenda præscita sint, & præscita non acta sint.

Et infra: *Prævisos ajunt a Domino credituros; & ad unamquamque gentem ita dispensata tempora, ac ministeria magistrorum, ut exortura erat bonarum credulitas voluntatum.* Hilarius vero de iisdem ita scribit: *Cum autem dicitur eis, Quare aliis, vel alicubi prædicetur, vel non prædicetur; vel nunc prædicetur, quod aliquando pene omnibus, sicut nunc aliquibus gentibus non prædicatum sit: dicunt id præscientiæ esse divinæ, ut eo tempore, & ibi, & illis veritas annuntiaretur, vel annuntietur, quando & ubi prænoscebatur esse credenda. Et hoc non solum aliorum catholicorum testimonio, sed etiam Sanctitatis tuæ disputatione antiquiore sese probare testantur ... Ut est illud quod dixit sanctitas tua in quæstione contra Porphyrium, de tempore Christianæ Religionis: Tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri.* Nitebantur etiam pluribus S. Augustini sententiis in expositione quarumdam propositionum Epistolæ ad Romanos: *Non elegit Deus opera cujusquam in præscientia, quæ ipse donaturus est, sed eodem elegit in præscientia, at quem crediturum esse præscivit, ipsum elegerit, cui Spiritum Sanctum daret, ut bona operando, etiam æternam vitam consequeretur. Dicit enim Apostolus, Idem Deus qui operatur omnia in omnibus. Nusquam autem dictum est, Deus credit omnia in omnibus. Quod enim credimus, nostrum est; quod autem operamur, illius &c.* (In eodem Opere.) *Quæ se acceptare & probare testantur* (inquit S. Prosper) *tamquam convenientia Evangelicæ veritati. Cæterum præscientiam, & prædestinationem, vel propositum ad id valere contendant, ut eos præscierit, vel prædestinaverit, vel proposuerit eligere, qui fuerant credituri.*

Cum vero parvulorum exemplis premebantur Semipelagiani, qui nulla merita habent, quorum intuitu prædestinentur in Regnum Dei, nulla demerita, excepto originali peccato, quibus ad mortem æternam damnarentur: Deum præscire illa merita quæ habituri erant, si vixissent, eorumque rationem habere, reponebant. Hunc turpissimum Semipelagianorum errorem ita refert S. Prosper in Epistola ad S. Augustinum. *Cumque*, inquit, *inter hæc innumerabilium illis multitudo objicitur parvulorum, qui utique, excepto originali peccato, sub quo omnes homines similiter in primi Hominis damnatione nascuntur, nullas adhuc habentes voluntates, nullas proprias actiones, non sine Dei judicio secernuntur; ut ante discretionem boni ac mali, de ista vita istius auferendi, alii per regenerationem inter cœlestis regni assumantur hæredes: alii, sine Baptismo inter mortis perpetuæ transeant debitores; Tales ajunt perdi, talesque salvari, quales futuros illos in annis majoribus, si ad activam servarentur ætatem, scientia divina præviderit.*

Cum Semipelagianis non sentiunt Theologi, qui prædestinationem ad gloriam intuitu meritorum fieri docent, & scientiam mediam in Deo propugnant.

Cavendum tamen ne recentioribus quibusdam Theologis, qui prædestinationem Electorum ad gloriam intuitu meritorum a Deo fieri contendunt, & scientiam quamdam mediam propugnant, Semipelagiani erroris nota inuratur, quod imprudenter & temere novi quidam Authores fecerunt vel Semipelagianorum dogmatum ignari, vel studio partium in transversum acti. Magnum enim est quantum ad hoc utrumque dogma inter Semipelagianos, & Theologos illos discrimen. Nullam enim vero prædestinationem gratuitam Semipelagiani admittebant, nedum ad gloriam, sed nec ad gratiam: electionem scilicet ad gloriam meritis Operum tribuebant, electionem ad gratiam merito Fidei, de qua dici non posset: *Quid habes quod non accepisti? Utpote quæ in eadem natura remanserit, licet vitiata, quæ prius sana ac perfecta donata sit:* ut refert Hilarius ad S. Augustinum scribens. Quæ Semipelagianorum sententia erat hæretica. Theologi vero laudati, prædestinationem ad gratiam omnino gratuitam profitentur. Solam electionem ad gloriam intuitu meritorum fieri volunt. Quod mihi quidem a S. Augustini & S. Thomæ doctrina penitus alienum videtur: non tamen aliqua censura notandum. Quod spectat scientiam illam, quæ media nuncupatur, non in hoc fuerunt hæretici Semipelagiani, quod eam admiserint ac propugnaverint; sed quod ex præscientia meritorum, vel peccatorum, quæ nusquam essent futura, Deum hominum sortes definire assererent, & alios prædestinare ad gloriam, alios damnare ad pœnam: idque etiam locum habere in parvulis. At recentiores illi Theologi, de quibus agimus, longe sunt ab istius erroris flagitio: quod enim propugnant scientiæ mediæ genus, circa merita vel peccata, sub conditione quæ nusquam ponenda sit futura, non ita versatur, ut Deus in prædestinationis & reprobationis negotio rationem eorum aliquam habeat. Illam quidem sententiam ex Sancti Augustini doctrina non operose refelli existimo; ipsam fentin a venture alienam: sed quæ tamen salva religione in utramque partem impune ventilari possit.

Semipelagiani asserebant prædestinationem independentem non esse: & quæ a S. Augustino De[illegible] prædicabatur, fatalem necessitatem inferre.

VII. Non esse prædestinatorum certum numerum asserebant Semipelagiani, sed in hunc ordinem quosdam in dies adlegi, quosdam ex eo expungi. Prædestinationem gratuitam, efficacem, & ineluctabilem, fato esse simillimam; negligentiæ, ac teporis, immo & desperationis præbere occasionem effutientes. Ita referunt Prosper & Hilarius in Epistola ad S. Augustinum. *Hoc autem propositum vocationis Dei* (inquit S. Prosper) *quo vel ante mundi initium, vel in ipsa conditione generis humani, eligendorum & rejiciendorum dicitur facta discretio, ut secundum quod placuit Creatori, alii vasa honoris, alii vasa contumeliæ sint creati, & lapsis curam resurgendi adimere, & Sanctis occasionem teporis afferre: eo quod utraque parte superfluus labor sit, si neque rejectus ulla industria possit intrare, neque electus ulla negligentia possit excidere. Quoquo enim modo se gesserint, non posse aliud erga eos, quam Deus definivit, accidere, & sub incerta spe cursum non posse esse constantem. Cum, si aliud habeat prædestinantis electio, cassa sit adnitentis intentio. Removeri itaque omnem industriam, tollique virtutes, si Dei constitutio humanas præveniat voluntates, & sub hoc prædestinationis nomine fatalem quamdam induci necessitatem: aut diversarum naturarum dici Dominum conditorem, si nemo aliud esse possit, quam factus est.*

Et infra: *Divino adscribere operi Sanctorum merita formidant; nec acquiescunt prædestinatum electorum numerum, nec augeri posse, nec minui: ne locum apud infideles ac negligentes cohortantium incitamenta non habeant: ac superflua sit industria ac laboris indictio, cujus studium cessante electione frustrandum sit. Ita demum enim posse unumquemque ad correctionem, aut ad profectum vocari, si se sciat sua diligentia bonum esse, posse & libertatem suam ob hoc Dei auxilio juvandam, si quod Deus mandat, elegerit. Nec hoc timendum esse* (inquit Hilarius) *quod quidam eo invito perire dicantur: sed quomodo ajunt, non vult a quoquam peccari, vel deseri justitiam, & tamen jugiter illa deseritur contra ejus voluntatem, committunturque peccata: ita eum salvari velle omnes homines, nec tamen omnes homines salvari.*

Semipelagianorum error circa donum perseverantiæ.

VIII. Perseverantiam singulare Dei donum ac gratiam esse negabant Semipelagiani. In potestate enim esse cujusque affirmabant, ut si velit, perseveret; talem non dari perseverantiam, a qua deficere nemo possit: alioqui adhortationem & correctionem fore inutiles. De his ita refert Hilarius ad S. Augustinum: *Quod autem dicit Sanctitas tua, neminem perseverare, nisi perseverandi virtute percepta, hactenus accipiunt, ut quibus datur, inerti licet, præcedenti tamen proprio arbitrio tribuatur: quod ad hoc tantum liberum asserunt, ut velit, vel nolit admittere medicinam .... Nolunt autem ita hanc perseverantiam prædicari, ut non vel suppliciter emereri, vel amitti contumaciter possit. Nec ad incertum voluntatis Dei deduci se volunt, ubi eis, quantum putant, ad obtinendum, vel amittendum, evidens est qualecumque initium voluntatis.... Nec cuiquam talem dari perseverantiam, a qua non permittatur prævaricari, sed a qua posset sua voluntate deficere, & infirmari. Asserunt inutilem exhortandi consuetudinem, si nihil in homine remansisse dicatur, quod correptio valeat excitare.*

Hunc, circa perseverantiam, Semipelagianorum errorem ita describit S. Prosper in Carmine de Ingratis:

Esse

Esse autem edoctis istam communiter aquam
Libertatem animis, ut cursum explere beatum
Persistendo queant, finem effectumque petitum
Dante Deo, ingeniis qui numquam desit honestis.
Sed quia non idem est cunctis vigor, & variarum
Illecebris rerum trahitur dispersa voluntas:
Sponte aliquos vitiis succumbere, qui potuissent
A lapsu revocare pedem, stabilesque manere.

IX. Semipelagiani in hoc naturæ nostræ statu non aliam Sanctis gratiam dari ad perseverandum statuebant, quam quæ Adamo collata fuerit. De hac ipsorum sententia Hilarius ad S. Augustinum ita scribit: *Deinde moleste ferunt ita dividi gratiam, quæ vel tunc primo Homini data est vel nunc omnibus datur, ut ille acceperit perseverantiam, non qua fieret ut perseveraret, sed sine qua per liberum arbitrium perseverare non posset; nunc vero Sanctis in regnum per gratiam prædestinatis non tale adjutorium perseverantiæ detur: sed tale, ut eis perseverantia ipsa donetur: non solum ut sine isto dono perseverantes esse non possint; verum etiam ut per hoc donum non nisi perseverantes sint. His verbis Sanctitatis tuæ ita moventur, ut dicant, quamdam desperationem hominibus exhiberi ..... Unde in hoc solo volunt a primo homine omnium distare naturam, ut illum integris viribus voluntatis juvaret gratia volentem, sine qua perseverare non poterat: hos autem amissis & perditis viribus credentes, non solum erigat prostratos, verum etiam suffulciat ambulantes.*

X. S. Augustini de Prædestinatione & Perseverantiæ dono doctrinam prædicandam non esse contendebant, quod cederet in offensionem plurimorum. Sententiam ipsius esse novam, & vel hoc uno nomine silentio premendam. Qua de re sic ad augustum Doctorem scribit S. Prosper: *Obstinationem suam vetustate defendunt; & ea quæ de Epistola Apostoli Pauli Romanis scribentis ad manifestationem divinæ Gratiæ prævenientis Electorum merita referuntur, a nullo umquam Ecclesiasticorum ita esse intellecta, ut nunc sentiuntur, affirmant. Cumque ut ipsi ea exponant, secundum quorum velint sensa deposcimus, nihil se profitentur invenisse quod placeat; & de his taceri exigunt, quorum altitudinem nullus attigerit. Eo postremo pervicacia tota descendit, ut fidem nostram ædificationi audientium contrarium esse definiant, ac sic, etiam si vera sit, non promendam: quia & perniciose non recipienda tractantur; & nullo periculo, quæ intelligi nequeant, conticentur.*

Semipelagiani Sapientiæ librum ut Canonicum non recipiebant.

Denique Semipelagiani Sapientiæ librum non recipiebant ut Canonicum. Qua de re Hilarius ad S. Augustinum ita scribit: *Illud etiam testimonium quod posuisti: Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, tamquam non Canonicum definiunt omittendum.* Hunc librum inter Canonicos numeraverant Concilii Carthaginensis III. Patres. Numeraverat & Innocentius I. in Epistola ad Exuperium Tolosanum Episcopum; V. Salomonis libros Canonicos esse asserentes: sed cum eorum sententiam, qui aliquem ex his libris expungebant ex Canone, anathemate non damnassent; & S. Hieronymus librum Sapientiæ *Ad Authoritatem Ecclesiasticorum dogmatum confirmandam* non valere scripsisset Præfatione in libros Salomonis, integrum sibi esse putabant Massilienses librum illum ut Canonicum non recipere.

ARTICULUS IX.

De Semipelagianorum existimatione apud Patres: & de tempore quo eorum error Hæresis haberi cœpit ab Ecclesia.

INsignes illi Galliarum Presbyteri vel Antistites, qui a Sancto Augustino circa Prædestinationem, & perseverantiam, fideique initium pertinaciter dissenserunt, habiti non sunt ut hæretici: Nec eorum error ante Synodum Arausicanam II. sub Felice IV. celebratam anno 529. hæreseos nomine universim infamatus est. De ipsis honorifice locuti sunt S. Augustinus & S. Prosper. Ipsos *Fratres & Dilectores suos* & *Pelagianæ Hæreseos impugnatores* S. Augustinus vocat Lib. de Dono Perseverantiæ, cap. ultimo, *Hoc,* inquit, *Pelagianis optamus ut habeant: istis autem nostris ut plenius habeant .... Oremus ut Deus gratis det etiam inimicis nostris, maximeque Fratribus & Dilectoribus nostris, intelligere & confiteri, post ingentem & ineffabilem ruinam, qua in uno omnes cecidimus, neminem nisi gratia Dei liberari.* Et lib. de Prædestinatione Sanctorum, cap. 1. *Consideratis literis vestris, videre mihi videor eos Fratres pro quibus geritis piam curam, nec tenent Poeticam sententiam, qua dictum est; Spes sibi quisque, &c. Adhuc quippe in quæstione caligant de Prædestinatione Sanctorum.* Et cap. 14. *Quocirca non debent Fratres nostri, qui nobiscum pro Catholica fide perniciem Pelagiani erroris impugnant, huic Pelagianæ in tantum favere opinioni, &c.*

Sanctus vero Prosper lib. contra Collatorem, cap. 33. eosdem *Catholicos* vocat. *Quis hæc,* inquit, *prædicari a Catholicis inter Catholicos crederet, nisi ea qua in colluctationibus domesticis sæpe defensa sunt, etiam scripta legerentur?* In Epistola ad S. Augustinum ipsos *Sanctos* appellat. *Quidquid etiam,* inquit, *in Libris contra Julianum, ab ipso sub hac quæstione objectum, potentissime debellasti, hoc totum ab istis Sanctis intentiosissime conclamatur.* Ibidem ipsos ob Ecclesiasticos honores, & vitæ sanctitatem maximæ authoritatis fuisse testatur. *Possumus quidem,* inquit, *ad credendum esse constantes, sed ad authoritatem talia sentientium non sumus pares; quia multum nos & vita meritis antecellunt, & aliqui eorum adepto nuper summo Sacerdotii honore supereminent, nec facile quisquam præter paucos perfectæ gratiæ intrepidos amatores tantis Superiorum, disputationibus ausus est contraire.*

Idem libro contra Collatorem c. 1. licet Semipelagianos calumniatores vocet, quod S. Augustini doctrinæ erroris notam affingerent, multa tamen in eorum laudem effundit, & inter alia, ipsos *Concorporales* suos, & *participes gratiæ Christi* vocat. *Gratia Dei,* inquit, *qua Christiani sumus, quidam dicere audent a sanctæ memoriæ Augustino Episcopo non recte esse defensum, librosque ejus contra errorem Pelagianorum conditos immoderatis calumniis impetere non quiescunt: quorum intus interstrepens domestica malignitas non minus spernenda esset, quam foris latrans hæretica loquacitas, nisi ejectis extra ovile Dominicum lupis sub nomine ovium suffragarentur, essentque hujusmodi ut ordo eorum in Ecclesia, nec ingenia despicienda esse videantur. Siquidem habentes speciem pietatis in studio, cujus virtutum dissentiuntur in sensu, trahunt ad se multos ineruditos.*

Et infra: *Nec enim, cum sint bonæ opinionis viri, credantur ullo modo tarditate intelligentiæ, aut temeritate judicii, in superfluæ querelæ conclamationem potuisse prorumpere, & non potius magno ingenio ac vehementi studio laborasse, ut subtilissimi Tractatoris disputationibus comprehensis, censura nunc districtior, & inspectio sagacior inveniret, quod antea securus favor, & benignitas incuriosa non viderat.*

Et infra: *Viginti amplius annis contra inimicos gratiæ Dei Catholica acies hujus Viri ductu pugnat & vincit. Vincit, dico, quia non patitur respirare quos vincit, & in quorum excidium unam cunctorum Sacerdotum manus sententiam scripsit. Pulsi Pontificio, & communione privati, queruntur quasi de felicitate nostra victoriæ, & arment linguas suas, quia exulare in veritate, quam cives esse Ecclesiæ maluerunt. Nostri autem Concorporales, & participes gratiæ Christi cur de his armis quibus communis fides est defensata, causantur? Cur bellum confectum retractant, & munitiones securæ dudum pacis infirmant? An victores displicent, & victi placent? Tantaque insolentia damnati foventur errores, ut Authores nostri pulsentur & Judices? An vero ita se novorum Censorum norma exactior temperavit, ut nulla eorum, quæ excisa sunt, asserat, & quædam ex his quæ defensa sunt, respuat? Ecce salva Catholicæ pace victoriæ, salva indissolubilium reverentia Decretorum, parati sumus Patronos doctrinæ emendatioris audire, & circumcisas ab omni errore lineas subtilissimæ discretionis agnoscere. Constituatur in medio quod de novis emersit ingeniis.*

Et

Et in ejusdem Libri peroratione, intestinum bellum vocat, quod a Semipelagianis motum est, eosque ab Ecclesia divisos non fuisse asserit. *Sufficienter*, inquit, *demonstratum est, reprehensores S. Augustini & vana objicere, & recta impugnare, & prava defendere, peremptorumque armis intestina bella moventes, divinis atque humanis Constitutionibus rebellare. Quorum tamen dum adhuc non sunt a fraterna societate divisi, toleranda magis est intentio, quam desperanda correctio, donec Dominus per Ecclesiæ Principes & legitimos Judiciorum suorum Ministros, hæc quæ per paucorum superbiam, & quorumdam imperitiam sunt turbata componat.*

Denique Author Appendicis Epistolæ Cœlestini I. ad Episcopos Galliarum, testatur Semipelagianos, in quos acerrime invehitur, Pelagianam Hæresim exhorruisse, Sedis Apostolicæ contra illam, ejusque defensores Decreta suscepisse, Catholico nomine gravisos fuisse: sed S. Augustino fuisse oblocutos, quasi necessarium modum in disputationibus de Gratia & de Prædestinatione Sanctorum excessisset. *Quia*, inquit, *nonnulli qui Catholico nomine gloriantur, in damnatis autem hæreticorum sensibus, seu pravitate, sive imperitia demorantes, piissimis Disputatoribus obviare præsumunt; & cum Pelagium atque Cælestium anathematizare non dubitent, Magistris tamen nostris, tamquam necessarium modum excesserint, obloquuntur, eaque tantummodo sequi & probare profitentur, quæ sacratissima B. Petri Apostoli Sedes contra Inimicos gratiæ Dei per ministerium Præsulum suorum sanxit & docuit, &c.*

Cujus sit Collectio Authoritatum de Gratia & & Libero Arbitrio *adnexa Epistolæ Cælestini I. ad Gallos Episcopos.*

Appendix illa Epistolæ Cœlestini inscribitur, *Præteritorum Sedis Apostolicæ Episcoporum Authoritates de Gratia Dei & libero voluntatis arbitrio*. Authoritates illæ, Decreta, sive Capitula, sub Cœlestini Pontificis nomine laudata sunt a Petro Diacono, & aliis qui in causa fidei ex Oriente Romam missi sunt, Libro *De Incarnatione & Gratia, D. N. Iesu Christi* ad S. Fulgentium, cap. ultimo; a Cresconio Episcopo Africano in Collectione Canonum adornata circa Annum Christi 690. a Floro Magistro, Ecclesiæ Lugdunensis nomine scribente contra Joannem Scotum Erigenam, ab Hincmaro Remensi, lib. de Prædestinatione c. 22. a Lupo Ferrariensi in Collectaneis Quæst. 2. Ab Ecclesia Lugdunensi, lib. de tenenda veritate Scripturæ, a Dionysio Exiguo, ab Ivone Carnotensi, & aliis. Ea tamen Capitula, tot licet contradicentibus testibus, Cœlestini esse negant Viri Doctissimi Joannes Vuendelstinus, Crabbius, Surius, Nicolinus, Sirmondus, Vossius, & nuperus Operum S. Leonis Editor P. Quenellius, qui hanc sententiam non spernendis fulcit conjecturis, Dissertatione III. Gravissima omnium est, quod si Cœlestini essent, & ab eodem Epistolæ suæ ad Gallos subjecta, quomodo circumferuntur, aliquam proculdubio eorum mentionem ipse habuisset. Non etiam hanc Epistolæ apposuisset clausulam: *Deus vos incolumes custodiat, fratres charissimi*: quæ finem Epistolæ demonstrat. Hoc autem Scriptum S. Leoni tribuit Vir Eruditus, cujus & sub nomine illud primus omnium ac solus vulgavit. Hanc singularem sententiam suam probat & rerum & vocum similitudine cum iis, quæ in libris de vocatione Gentium occurrunt, quos pariter asserit S. Leoni. Putat ab ipso editum hoc Opusculum cum Archidiaconi fungeretur officio sub Cœlestino Papa, cujus mandato ex scriniis Sedis Apostolicæ hæc Capitula deprompserit, eorumque memorialem Indiculum contexuerit, quem tradiderit Prospero in Gallias reverteni; ut illi ad refellendas Massiliensium Objectiones usui esset. Rectius de his Capitulis sensisse mihi videtur Vossius lib. 1. Historiæ Pelagianæ c. 30. cum illa partim Cœlestini, partim Gallorum S. Augustini Discipulorum esse conjecit: quia videlicet ab his collecta, oblataque Cœlestino, hujus nomine & authoritate postea vulgata sunt. Et sane Prosperum hujus compilationis authorem indicat affinitas illius cum libro contra Collatorem, in quo Prosper easdem pene authoritates adducit, Innocentii scilicet, & Zosimi Pontificum, nec non Africanarum Synodorum. Aliunde Cœlestino ista Capitula tribuunt Antiqui, quorum hac in re maxima est authoritas, præsertim Petri Diaconi, Cresconii, & Dionysii Exigui. Quamobrem illa Prospero & Cœlestino post Vossium tribuenda existimo, quod ab illo collecta, ab isto vero authoritate Apostolica approbata & confirmata sint. Id asserere malim quam illa S. Leoni tribuere absque ullius Codicis MS. authoritate, absque ullius Authoris testimonio.

Ut ut sit, certum est Semipelagianos tunc Catholico nomine exornatos fuisse, Pelagianam illos Hæresim anathemati devovisse, Sedis Apostolicæ contra illam Decreta fuisse complexos, Romanis Pontificibus, & Ecclesiæ universæ Communione conjunctos fuisse; & Cœlestini, Sixti, & Leonis tempore, immo & sequentium Pontificum usque ad Felicem IV. & Arausicanæ Synodi celebrationem, a Catholici nominis honore non excidisse, nec eorum sententiam fuisse hæreseos nota ab Ecclesia inustam.

Nota.

ADhuc sunt qui asserant non omnes Semipelagianos, ac præsertim Cassianum, Faustum & Gennadium gratiæ interioris necessitatem ad fidei initium denegasse; atque sibi blandiuntur ita etiam expressisse S. Prosperum in Epistola ad D. Augustinum. Commune nihilominus fuisse omnibus Semipelagianis ejusdem gratiæ necessitatem impugnare, demonstrat infra Natalis peculiari dissertatione; atque in hunc errorem etiam Cassianum, Faustum &c. lapsos esse. Jansenius *l.* 8. *de hæres. Pelag. cap.* 8. universaliter voluit Semipelagianos admisisse gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad fidei initium, & ea ratione fuisse hæreticos, quia vellent eidem gratiæ posse voluntatem resistere, vel obtemperare. Illud addit *l.* 2. *de Grat. Salvat. c.* 27. nec Augustinum, nec ullum ex PP. Latinis, nec Ecclesiam in Conciliis a S. Sede approbatis hoc genus gratiæ in natura lapsa agnovisse. Ita universæ Ecclesiæ suos errores tribuit; & insuper non advertit, ut videre est apud Natalem in citata dissertatione, ideo PP. in Semipelagianos insurrexisse, quia gratiam necessariam esse ad initium fidei &c. agnoscere detrectabant. Quapropter potissimum Augustinus ea ratione illos reprehendit, quia vellent *Fidei initium esse ex nobis — Fidem non esse donum Dei — Naturam ad credendum sufficere — Gratiam Dei dari secundum merita Fidei, &c.*

Non tamen mirandum plures ex Semipelagianis cum magna sanctitatis fama obiisse. Inter hos sane adnumerandus Cassianus; unde S. Gregorius M. *l.* 6. *ep.* 12. ad Respectam Massiliensem Abbatissam scribendo, summis laudibus prosequitur monasterium, quod in honorem S. Cassiani consecratum erat. Et Urbanus V. Cassiani caput, argentea theca inclusum hac epigraphe ornatum voluit: *Caput S. Cassiani*. Illius memoria solemni ritu colitur Massiliæ die 23. Julii. Fausti etiam Regiensis nomen sacris Gallicanæ ecclesiæ fastis adscriptum fuisse, observat Baronius ad an. Ch. 490. Cum igitur, ut etiam adnotat Natalis Semipelagiani toto quinto ecclesiæ sæculo, immo usque ad secundam synodum Arausicanam, indictam sub Felice IV. an. 529. & confirmatam a Bonifacio II. ut hæretici non haberentur, & ii, qui ipsorum adhærebant erroribus, facillime innoxii esse poterant, & sanctitatis fama florere. Videndus Cardinalis Norisius in Dissertatione III. dè Anonymi scrupulis circa veteres Semipelagianorum errores evulsis & eradicatis.

ARTICULUS X.

A quibus impugnati sint & damnati Semipelagiani?

I. SEmipelagianos, de ipsorum erroribus per Prosperi & Hilarii Epistolas anno 429. certior factus S. Augustinus duobus libris eisdem Prospero & Hilario inscriptis confutavit, scilicet libro *De prædestinatione Sanctorum & de perseverantia dono*.

Semipelagiani impugnati a S. Augustino.

A Cœlestino I.

II. Post S. Augustini obitum, urgentibus Prospero & Hilario, Cœlestinus 1. Romanus Pontifex Semipela-

pelagianorum audaciam coercuit, & S. Augustini doctrinam adversus eorum calumnias vindicavit, data ad Gallicanos Episcopos Epistola, anno 432.

A S. Prospero.

III. Anno Christi 433. viginti scilicet annis postquam S. Augustinus sacrum adversus Pelagianos bellum inceperat, S. Prosper Semipelagianos errores, quos Cassianus collatione XIII. sub persona Chæremonis Abbatis orbi Christiano, & Gallis prælertim nostris propinaverat, edito *Contra Collatorem* libro confutavit. Duodecim Cassiani assertiones eo in opere expenduntur, ac arguuntur: defenditur strenue catholica veritas, & S. Augustini doctrina, cujus *Reprehensores & vana obiicere, & recta impugnare, & prava defendere, peremptorumque armis intestinum bellum moventes, divinis atque humanis Constitutionibus rebellare* ostendit.

Primum istud non fuit Prosperi adversus Semipelagianos scriptum. Jam enim anno 429. eruditissimam contra ipsos Epistolam *ad Rufinum* scripserat, vivente adhuc S. Augustino. Rufinum illum cum Aquilejensi quidam imperite confuderunt. Ille enim jam ante viginti annos in Sicilia obierat.

Vix Liber Prosperi *contra Collatorem* lucem aspexerat, cum Semipelagiani quindecim propositionum plane absurdarom & erronearum, velut a S. Augustino assertarum, Indiculum in vulgus sparserunt: *Ut tali commento & detestationem ejus, quem impeterent, obtinerent: & ab his quæ infamassent, curam exterritis, lectoris averterent:* (inquit S. Prosper,) Qui singulis propositionibus calumniisque respondit, Opusculo quod inscripsit, *Responsiones ad capitula Gallorum.*

Eodem ferme tempore contigit ut Camillus & Theodorus Genuenses presbyteri, cum difficultates quasdam in libris S. Augustini *de prædestinatione Sanctorum* intelligendis paterentur, a S. Prospero Augustinianæ doctrinæ egregio defensore insignique Interprete dubiorum suorum solutionem rogarent: quibus ille fecit satis, edito Opusculo quod inscripsit, *Ad Excerpta Genuensium responsiones.*

Sub idem pene tempus Vincentius Lirinensis indiculum sexdecim propositionum blasphemarum confecit, quas Augustinianæ doctrinæ defensoribus affingebat, eumque multis publice privatimque legendum & cum aliis communicandum, ac in provincias mittendum circumferebat. Hunc S. Prosper confutavit, ostenditque S. Augustini discipulos ab impiis illis blasphemisque opinionibus esse penitus alienos, opusculo edito, quod inscripsit, *Ad Capitula objectionum Vincentianarum Responsiones.*

De horum librorum Authore agemus inferius cap. de Scriptor. Ecclesiast.

IV. Semipelagianos impugnavit Author duorum librorum *de vocatione Gentium*; quem Sanctum Prosperum plures putarunt. Alium a Prospero esse modo fere consentiunt Viri eruditi. S. Leoni vindicat P. Quenellius.

V. Anno Christi 494. Gelasius Papa in Synodo Romana Cassiani, Faustique libros damnavit, Sanctorum vero Augustini & Prosperi Opera commendavit.

A Gelasio Papa.

A Monachis Scythis.

VI. Anno Christi 520. Scythæ monachi, quos inter Joannes Maxentius & Petrus diaconus doctrinæ fama eminebant, hanc propositionem, *Unus de Trinitate passus est carne*, acerrime propugnarunt: quæ res maximarum turbarum sub Hormisdæ Pontificatu causa fuit: & Fausti Rejensis libros simul impugnarunt. Africanos Episcopos Trasamundi Wandalorum Regis Ariani edicto in Sardinia exules ut partibus suis illigarent, libellum *De Incarnatione & Gratia* ad ipsos scripserunt, eorum suffragiis, si fidei consonus videretur, comprobandum. Cap. ultimo libros Fausti anathemate confodiunt. *Sanctorum Patrum*, loquiunt, *imbuti doctrinis, anathematizamus Pelagium, & Cælestium, simulque etiam Julianum Eclanensem, & qui illis similia sapiunt, præcipue libros Fausti Galliarum Episcopi, qui de monasterio Lirinensi provectus est, quos contra prædestinationis sententiam scriptos esse non dubium est: in quibus non solum contra horum omnium sanctorum Patrum, verum etiam contra ipsius Apostoli contradictionem veniens, humano labori subjungit gratiæ adjutorium, atque totam omnino Christi evacuans gratiam, antiquos Sanctos non ea gratia qua & nos, secundum quod docet Beatissimus Petrus Apostolus, sed naturæ possibilitate salvatos impie profitetur.*

Ab Africanis Episcopis in Sardinia exulibus.

Scythis Monachis Africani Præsoles responderunt, eorum approbantes commendantesque fidem libro, quem *De Incarnatione & Gratia* pariter inscripserunt: In quo & Fausti errorem de initio fidei ex naturæ viribus refellunt, ipsius tamen tacito nomine.

Interim cum Fausti libros Joannes Maxentius cum Sociis Monachis ut hæreticos damnaret, plurimi vero ipsos ut Catholicos defenderent, Possessor Africanus Episcopus, qui ex Ecclesia sua Trasamundi Edicto cum aliis Collegis expulsus, exul degebat Constantinopoli, quid illis de libris sentiret, rogatus est. Hic vero neutri parti adversus alteram favere volens, Fausti libros nec Hæreticos, neque Catholicos asseruit, sed privatas sententias continentes, quæ tamen hæreseos nota inurendæ non essent. Id constat ex ipsius Possessoris Epistola ad Hormisdam Pontificem.

Hormisdas Pontifex libris Fausti authoritatem omnem in Ecclesia abrogavit.

VII. Hormisdas Fausti libros nullius in Ecclesia authoritatis declaravit, in Epistola ad Possessorem. *His vero*, inquit, *quos vos de Fausti cujusdam Galli Antistitis dictis consuluisse literis indicastis, id sibi responsum habeant, neque illum, neque quemquam, quos in authoritate Patrum non recipit examen Catholicæ Fidei, aut Ecclesiasticæ Disciplinæ ambiguitatem posse gignere, ut religiosis præjudicium comparare.*

Perlata Constantinopolim Hormisdæ Epistola, Joannes Maxentius, tacito Pontificis nomine, cujus & illam esse negavit, eam confutare stylo procaci aggressus est: in eaque inter alia reprehendit censuram de Fausti libris mitiorem, quod scilicet eos authoritate dumtaxat destitueret, non ut hæreticos damnaret: qua nota illos esse inurendos Maxentius contendit.

Eosdem Africani Episcopi ut hæreticos damnarunt.

VIII. Anno Christi 522. libros Fausti ad Africanos Episcopos in Sardinia exules Scythæ Monachi transmiserunt, de illis ut sententiam dicerent. Hos ut hæreticos damnarunt Antistites Sanctissimi anno 523. & S. Fulgentio contra Fausti errores scribendi provinciam imposuerunt. Is Ruspensis Episcopus erat. Collegarum itaque precibus, & Synodi mandato morem gerens, libros septem *De Gratia & Libero arbitrio*, contra duos Fausti elucubravit: quorum meminit cum laude S. Isidorus Hispalensis libro *De Illustribus Scriptoribus*, cap. 14. Eodem anno, Hilderici Regis, qui Trasamundo successerat, benignitate ab exilio revocati sunt Africani Episcopi, suasque in Ecclesias restituti. Redux in suam S. Fulgentius tres libros *De Veritate Prædestinationis & Gratia*, contra Fausti Sectatores conscripsit. De his S. Fulgentii lucubrationibus laudati Byzacenæ Provinciæ Episcopi, qui in Sardiniam deportati fuerant, in Synodica ad Scythas Monachos Epistola perhonorifice scribunt his verbis: *Cæterum unus ex nobis, in quantum Dominus servis suis recte gratiam dignatur donare sermonis, illis omnibus quæ memoratos Fratres adversus gratiam & Prædestinationem intimastis vel sentire, vel dicere, tribus libris vestro nomini dedicatis sufficienti disputatione respondit: Quique adversus duos libros Fausti Galli septem libros edidit, quos cum recensueritis, agnoscetis protinus, quemadmodum memorati Fausti commenta veritati contraria, Catholicæ fidei penitus inimica, discussio prodidit, ratio manifesta convicit, authoritas divina compressit, & præcedentium Patrum consona prorsus attestatio confutavit.*

Eos confutavit S. Fulgentius.

Iidem impugnati a S. Cæsario.

IX. Semipelagianorum errores in Galliis impugnavit S. Cæsarius Arelatensis, qui ex Lirinensi Monasterio, in quo Vitam Religiosam sub Porchario Abbate, Fausti successore professus fuerat, ad regimen celebris Monasterii in Suburbana civitatis Arelatensis Insula constituti, ac deinde ad Arelatensem Episcopatum, post Æonii obitum assumptus est anno 503. & post quadraginta sacri Principatus annos diem obiit anno 543. die 27. Augusti, ut colligitur ex Messiano *, qui Vitam ejus conscripsit. Edidit itaque Cæsarius librum *De Gratia & Libero Arbitrio*, quo Fausti libros egregie confutavit, & S. Augustini doctrinam propugnavit illustravitque. Qua de re ipsi gratulatus est Ennodius Ticinensis his verbis: *Tibi debet quicumque ille scriptorum Maximus, quod cum do-*

** Apud Surium ad diem 27. Augusti.*

te

te eloeutionis amplifisas. Lege caput 86. Catalogo Gennadii a nescio quo insertum.

Semipelagiani in Synodo Arausicana damnati.

X. Felicis III. Romani Pontificis authoritatem contra Semipelagianos imploravit S. Cæsarius, quo eos penitus attereret. Transmisit ad ipsum Felix sententias de Gratia & Libero Arbitrio ex S. Augustini præcipue libris collectas: quas Cæsarius in synodo Arausicæ congregata protulit. Secundum illas damnati sunt errores Semipelagianorum viginti quinque Canonibus. Celebrata est Arausicana * II. Synodus Decio Juniore Consule: cujus Magistratus in annum Christi 529. incidit. Errarunt proinde, qui sub Decii Importuni Consulatu, anno 509. coactam voluerunt. Congregandæ Synodo occasionem dedit solemnis Dedicatio Basilicæ Liberii V. C. Præfecti Prætorio munificentia extructæ.

D' Orange.

Et in Valentina.

Nec Arausicana tantum, sed etiam Valentina in synodo Semipelagiana dogmata proscripta sunt. Hanc etiam indixit S. Cæsarius, sed ipsi interesse non potuit, adversa valetudine prohibente. Illi vero præfuit Cyprianus Tolonensis Episcopus, ut refert Cyprianus alter S. Cæsarii Discipulus in ejus Vita.

Utraque illa Synodus a Bonifacio II. Pontif. Max. confirmata.

Utramque Synodum Bonifacius II. Romanus Pontifes confirmavit, ut constat ex ipsius Epistola ad Cæsarium, cujus hæc sunt verba: *Indicas quod aliqui Episcopi Galliarum, cum cætera jam bona ex Dei acquieverint gratia provenire, Fidem tantum, qua in Christum credimus, natura esse velint, non gratia, & hominibus, ex Adam, quod dici nefas est, in libero arbitrio remansisse, non etiam nunc in singulis misericordiæ divinæ largitate conferri, postulans ut pro ambiguitate tollenda, Confessionem vestram, qua vos e diverso fidem rectam in Christo, totiusque bonæ voluntatis initium, juxta Catholicam Veritatem, per prævenientem Dei gratiam singulorum definitis sensibus inspirari, authoritate Sedis Apostolicæ firmaremus.* Et ubi Dogma Catholicum de necessitate gratiæ ad ipsum initium fidei, a Patribus, & præsertim a S. Augustino probatum, & a Romanis Pontificibus Decessoribus suis assertum ac firmatum dixit, statim subdit: *Quod etiam Fraternitatem tuam habita Collatione cum quibusdam Sacerdotibus Galliarum, juxta Fidem gaudemus sensisse Catholicam, in his scilicet, in quibus uno consensu definierunt, Fidem qua in Christo credimus, gratia divinitatis præveniente conferri: adjicientes etiam, Nihil prorsus secundum Deum boni, quod sine Dei quis gratia, aut velle, aut incipere, aut operari, aut perficere possit, dicente ipso Salvatore nostro: Sine me nihil potestis facere ..... Quapropter affectu congruo salutantes, suprascriptam Confessionem vestram consentaneam Catholicis Patrum Regulis approbamus.* Data est hæc Bonifacii II. Epistola VIII. Calendas Februarii, Lampadio & Oreste Coss. id est, anno Christi 530. Scripserat ad Felicem III. S. Cæsarius, & Arausicanæ Synodi confirmationem ab eo rogaverat, sed mortuo interim Felice, Bonifacius II. Pontifex creatus, Cæsarii sibi amicissimi votis annuit, Synodum confirmavit, Semipelagianos ultimo ictu confodit.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 274. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc velut meam Propositionem notant: *Hormisdas Papa reprehensibilis est, quia minus castigat hæreticum.*

R. Nequaquam ita scripsi, mea non est propositio. Sic ibi de *Joanne Maxentio* loquor: *Perlata Constantinopolim Hormisda Epistola, Joannes Maxentius, tacito Pontificis nomine, eam confutare Stylo procaci aggressus est: in eaque inter alia reprehendit censuram de Fausti libris mitiorem, quod scilicet eos authoritate dumtaxat destitueret, non ut hæreticos damnaret.* Quod a *Joanne Maxentio* procaciter scriptum narro, id mihi Censorii Iodiculi Authores affingunt.

ARTICULUS XI.

De Prædestinatiana Hæresi.

Prædestinatianorum Hæresis anno Christi 417. emersit, si Prospero Tironi fides, in *Chronico* ad annum Honorii 23. ita scribenti: *Prædestinatorum hæresis, quæ ab Augustini Libris male intellectis accepisse dicitur initium, his temporibus serpere exorsa est.* Ejusdem hæreseos meminit Faustus in Præfatione librorum suorum *De Libero Arbitrio* ad Leontium Arelatensem Episcopum. *Quod pro solicitudine*, inquit, *Pastorali, Beate Papa Leonti, in condemnando Prædestinationis errore Concilium Summorum Antistitum congregastis, universis Galliarum Ecclesiis præstitistis. Quod vero ad ordinanda ea, quæ Collatione publica doctissime protulistis, operam infirmis humeris, curamque mandastis, parum ut reor tanto negotio, parum sanctæ existimationi vestræ consuluistis, & me judicio charitatis, vos periculo electionis onerastis.* Ejusdem hæreseos meminerunt Author *Prædestinati* a Sirmondo editus, Arnobius Junior in expositione Psalterii, Gennadius Massiliensis in Catalogi Augustiniani de Hæresibus Appendice, Ennodius Ticinensis Epistola ad Constantium, in qua tacito nomine quemdam refellit, qui asserebat, *Liberum Arbitrium homini deteriorem tantum in partem datum*. (Quod unum erat ex capitibus Prædestinatianæ hæreseos) Sigebertus Gemblacensis Monachus ad annum Christi 415. ita scribens: *Prædestinatorum hæresis hoc tempore cœpit serpere; qui ideo Prædestinati vocantur, quia de Prædestinatione & divina Gratia disputantes, asserebant quod nec pie viventibus prosit bonorum operum labor, si a Deo ad mortem prædestinati fuerint; nec impiis obsit quod improbe vivant, si a Deo prædestinati fuerint ad vitam: quæ assertio & bonos a bonis avocabat, & malos ad mala provocabat. Hæc Hæresis ex libris Augustini male intellectis initium sumpsisse dicitur.* Meminit ejusdem Hincmarus *lib. de Prædestinatione, cap.* 1. & deinceps, Hæresim illam a Gotteschalco instauratam refellens.

Lucidus Presbyter Prædestinatianus.

In Prædestinatianorum Hæresim lapsus est Lucidus Presbyter, cujus cum errores innotuissent, Faustus Rejensis Episcopus Epistolam ad ipsum dedit, ut eum ad Catholicæ Veritatis professionem revocaret: in qua sic præfatur: *Grandis charitas est sancti fratris errorem per Dei adjutorium & gratiam magis velle curare, quam sicut Summi Antistites meditantur ab unitate suspendere.* Explorati utique erant Gallicanis Episcopis Lucidi errores, qui eum anathemate percellere meditabantur, sed Faustus sibi meliora de illo promittens, atque ejusdem corrigendi sibi onus assumens, Patrum sententiam suspenderat. Sex illi pravi dogmatis capita damnanda proposuit, ex quibus discimus in quo posita esset Prædestinatiana Hæresis. Proposuit, inquam, non propria authoritate, sed ex Concilii Arelatensis a Leontio congregati Decreto, ut constat ex Libello Lucidi ad Gallicanos Antistites transmisso. *Proinde*, inquit, *juxta prædicandi Statuta Concilii, damno vobiscum sensum illum qui dicit,* 1. *Laborem humanæ obedientiæ divinæ gratiæ non esse jungendum.* 2. *Qui dicit, post primi hominis lapsum ex toto arbitrium voluntatis extinctum.* 3. *Qui dicit, quod Christus Dominus Salvator noster mortem non pro omnium salute susceperit.* 4. *Qui dicit, quod præscientia Dei hominem violenter compellat ad mortem; vel quod Dei pereant voluntate, qui pereunt.* 5. *Qui dicit, quod post acceptum legitime baptismum, in Adam moriatur quicumque deliquerit.* 6. *Qui dicit alios deputatos ad mortem, alios ad vitam prædestinatos.*

Prædestinatianorum errores.

Epistola Fausti ad Lucidum, qua damnandorum errorum formula præscribitur, a Concilio Arelatensi approbata est, ut Faustus testatur, cui deinde Leontius & Synodus Lugdunensis contra Prædestinatianos scribendi provinciam imposuerunt. *In quo quidem Opusculo* (inquit in Præfatione ad Leontium) *post Arelatensis Concilii subscriptionem novis erroribus deprehensis, adjici aliqua Synodus Lugdunensis exegit.*

Ex his liquet, duas in causa Prædestinatianorum cele-

Synodus Arelatensis, & Synodus Lugdunensis contra Prædestinatianos.

celebratas Synodos, primam Arelate, Lugduni alteram. Circa annum 475. habitas fuisse probabilius est. Tunc enim Patiens Lugdunensis Episcopus, Mamertus Viennensis, Leontius Arelatensis, Græcus Massiliensis, aliique celebres Antistites, quorum in epigraphe Libelli Lucidi, nomina leguntur, florebant.

Quominus in Concilio Arelatensi subscripta fuerit Fausti Epistola, obesse videtur, quod Leontius Episcopus Arelatensis totius consessus Præses eidem non subscripserit. Sed facile fuit ut Leontii subscriptio excideret, neque hujus subscriptionis defectus præponi debet Fausti ipsius testimonio asserentis Epistolam suam in Arelantensi Concilio fuisse Episcoporum subscriptionibus munitam & comprobatam.

Prædestinatianorum errores paulo aliter Gennadius refert, quam in Epistola Fausti ad Lucidum, & in Lucidi Libello exponantur. *Prædestinatiani sunt*, inquit, *qui dicunt, quod Deus non omnes homines ad hoc creavit, ut omnes salventur, sed ut multitudine hominum ornetur mundus. 2. Quod etsi generali prædicatione dicat: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos: non tamen omnes ea voluntate vocet, ut omnes sequantur vocantem. 3. Sed nec omnes, qui ipso inspirante obediunt vocationi, dicuntur accipere exequendi in bono opere perseverantiam, sed post multos labores & justitiæ fructus, si non sint de salvandorum numero, subtrahendas eis vires agendi, ne perdurent in bono. 4. Et e contrario illos, qui prædestinati sunt ad vitam æternam, etiamsi in perfidia, vel in omni genere peccati longo tempore volutentur, accepturos occasionem, qua & credant in Deum, & secundum Dei præceptum vivant, ut possideant societatem Justorum. 5. Tali definitione id docere student, quod Deus personas hominum accipiat. 6. Quod alios etiam invitos, post multa mala opera, attrahat ad salutem; alios post bona opera rejiciat, & compellat in malum, quo pereant in æternum.*

An Hæresis Prædestinatiana olim extiterit.

Prædestinatianam Hæresim sic expositam, nullam unquam fuisse, quidam propugnant, sed Prædestinatianorum nomine S. Augustini Discipulos invidiose traductos fuisse. Ita Jansenius Yprensis Episcopus, & ejus Apologistæ, Usserius, Gilbertus Mauguinus *in Prædestinatianæ Fabulæ confutatione*, Cabassutius *in Conciliorum Notitia*: Cootensonius *in Theologia Mentis & Cordis lib.* 8. Stant ex adversa parte Baronius Cardinalis, & ejus Abbreviator Spondanus, Alvares noster, doctissimus P. Sirmondus, & alii. Hæc postrema sententia videtur probabilior, quam Dissertatione singulari stabiliemus.

ARTICULUS XII.

De Nestorio, & ejus Hæresi.

§. I.

De Nestorii persona, patria, præceptoribus, ac moribus.

NEstorius Germanicia Syriæ oppidulo oriundus, Monasticam vitam in Laura S. Euprepii, prope Antiochiam, professus est: quo in genere vitæ socios habuit Joannem & Theodoretum. Antiochenæ deinde Ecclesiæ Presbyter factus, mortuo Sisinnio Constantinopolitano Episcopo, cum Clerus divisus esset in partes, & alii Proclum, alii Philippum Presbyterum ad illius regimen Ecclesiæ promovere studiis omnibus conarentur, Theodosius Imperator ex Antiochenæ civitatis Presbyterio Nestorium evocavit, virum eloquentiæ doctrinæque opinione celebrem. Ipsum Pauli Samosateni nepotem vocat Suidas, non quod eodem genere oriundus esset, sed ob consanguinitatem doctrinæ, Præceptorem habuit Theodorum Mopsuestenum, a quo de Incarnatione Verbi male sentire didicit. Sanctitatis speciem affectabat, cui fidem conciliabat pallor vultus maciesque corporis, indices abstinentiæ, cogitabunda frontis gravitas, & modestia quædam tristitia, pulla vestis, solitudinis & librorum amor. Constantinopolim advenit Tauro & Felice Coss. anno Christi 427. ibique ordinatus est 4 Idus Aprilis. Statim post inaugurationem suam, cum orationem ad Imperatorem haberet, in eas voces erupit: *Tribue mihi, Imperator, terram Hæreticis purgatam, & ego tibi cœlum tribuam. Tu mihi in profligandis Hæreticis subveni: & ego tibi in profligandis Persis subveniam.* Quibus vocibus, inquit Socrates, visus est non tam zelum fidei quam animi intempestivam audaciam, & inanis gloriæ cupiditatem prodidisse. Arianos, Macedonianos, Quartodecimanos insectatus est, omnibusque hæresibus bellum indixit, ut uni suæ hæresi aditum patefaceret, inquit Vincentius Lirinensis. Author fuit Theodosio ferendæ adversus omnes Hæreticos Legis, ad Florentium Præfectum Prætorio directæ. Cum Arianorum Templum demoliendum curaret, ipseque faces præ iræ impotentia in tectum injecisset, ignis vicinas ædes corripuit, incendiique periculum creavit Urbi Regiæ. Unde commotus populus, ipsi incendiarii nomen indidit. Lege Theodoretum in Epistola ad Sporadium, Socratem lib. 7. cap. 29. Evagrium lib. 1. cap. 2. & Liberatum Diaconum in Breviario, cap. 4. Hanc primum famæ suæ maculam aspersit Nestorius, quod Pelagianos fovere, ut colligitur ex Epistula Cœlestini Romani Pontificis ad ipsum data, qua Nestorii Epistolæ in gratiam Pelagianorum Constantinopoli degentium ad se scriptæ respondit.

§. II.

De erroribus Nestorii, & ipsius Hæreseos exordio.

IPso suæ Ordinationis anno primo, Nestorius novam hæresim molitus est, ut ex Lucentii Chronico Liberatus refert. Hujus palmares errores duo. Primus, Hominem in utero Virginis formatum alium esse ab unigenito Dei Verbo, & Incarnationem esse meram inhabitationem Dei Verbi in homine velut in suo Templo, adeoque Deum non esse natum, passum & mortuum; nec Christum esse Deum, sed Templum dumtaxat Dei. Alter ejus error erat, quod Beatissimam Virginem Mariam θεοτόκον *Deiparam*, esse negaret, χριστοτόκον ac ἀνθρωποτόκον dicendam potius assereret. Id constat ex Nestorii Sermonibus, Epistolis, Anathematismis, quos S. Cyrilli Capitulis opposuit: ex Anathematismis & libris ipsius S. Cyrilli adversus Nestorium, ex Actis Ephesinæ Synodi, ex Mario Mercatore, Theodoreto lib. 4. Hæreticarum Fabularum, Socrate, Evagrio, Liberato, Cassiano, Vincentio Lirinensi, S. Leone, Facundo Hermianensi, Leontio in libro de Sectis, &c.

Blasphemiarum præcones adhibuit Dorotheum quemdam Episcopum, & Anastasium Presbyterum, qui anathema in eos, qui Beatissimam Virginem Mariam Deiparam dicerent, in Ecclesia sedente ac probante Nestorio impudentissime inclamaverunt, ut referunt S. Cyrillus in Epistola ad Acacium Beroensem, Socrates, Evagrius, Liberatus locis laudatis. Omnibus ad impias voces cohorrescentibus, simplex quidam Monachus palam contradixit, & Anastasium velut hæreticum ab Ecclesiæ ingressu arcere conatus est. Sed Vir Sanctus Nestorii oppressus potentia, flagris publice cæsus est, & missus in exilium, ut testantur Monachi Constantinopolitani in Supplicatione Imperatori oblata, quæ extat 1. p. Concilii Ephesini, c. 30. Mox a Synaxibus abstinere cœperunt Monachi, Senatusque & populi Constantinopolitani maxima pars, ne se Nestorii communione polluerent, ut testatur S. Cyrillus in Epistola ad Cœlestinum I. quæ extat 1. p. Concilii Ephesini, cap. 14.

Non multo post, Nestorio nefariæ hæreseos venenum in Concionibus spargente, Eusebius causarum Patronus, eximium animosæ in defendenda fide fortitudinis specimen dedit, Contestatione in Nestorium publice proposita, tamquam impia Pauli Samosateni dogmata renovantem, quæ extat 1. p. Concilii Ephesini, cap. 13. Tunc & Presbyteri in Ecclesia quæ *Irene Maritima* dicebatur, Concionibus dogma hæreticum arguere cœperunt, sed frendentis Episcopi minis & authoritate silere jussi. Unde accidit, ut populus usitatam fidei prædicationem requirens publice inclamaret: *Imperatorem habemus, Episcopum non habemus.*

mur. Id referunt Basilius & Monachi, in Supplicatione, quæ extat t. p. Concilii Ephesini, cap. 30.

Anno Christi 429. Proclus qui a Sisinnio Cyzicenorum Episcopus ordinatus fuerat, in maximo omnium Ordinum cœtu, admirabilem pro Virgine Deipara Orationem habuit contra Nestorium, die 29. Martii. Cui continuo contradixit Nestorius extemporali Oratione, & tribus exinde Sermonibus.

Interim, quo latius spargeret hæresim, primum suum *de Incarnatione* Tractatum, aliasque Homilias, in Ægyptum misit per fidos homines: ex quo necessitas imposita est S. Cyrillo, ut obviam iret malo, scribendi Epistulam ad Monachos, ut testatur ipse ad Cœlestinum Papam scribens. Extat s. p. Concilii Ephesini, cap. 2. Hæc Epistola Nestorii exacerbavit animum, & Photium quemdam ipsi respondere jussit. Accusatores præterea subornavis, qui oblatis Theodosio Libellis Cyrillum turbarum, & pene usurpatæ in Ægypto tyrannidis reum agerent, ut testatur S. ipse Cyrillus *in Apologia ad Theodosium*.

Eodem anno scripsit ad Nestorium S. Cyrillus, quem sibi succensere acceperat, propter Epistolam ad Ægypti Monachos datam. Ac primo aliquatenus se excusat, ut Hæresiarcham lenitate sua ad saniorem mentem revocare possit, ipsum deinde rogat in visceribus charitatis, ut errorem incaute forsan propalatum emendet, ac Beatam Virginem Deiparam vocare non gravetur. Extat hæc Epistola s. p. Concilii Ephesini, cap. 6. Rescripsit Nestorius alteram, frigidam omnino ac jejunam, qua conquerebatur, quod intemperantius ad se prior scripsisset. Hanc deferri curavit per Lamponem Presbyterum & Monachum. Extat ibidem cap. 7.

Post hæc Anastasius, impudentissimus ille Nestorianæ hæreseos præco, sese pacis studiosum simulavit, & eadem se cum Cyrillo sentire palam mentitus est, ut testatur Cyrillus ipse *in Epistola ad Clericos Constantinopolitanos*, quæ extat 1. p. Concilii Ephesini, cap. 12. Tunc temporis alteram ad Nestorium Epistolam dedit S. Cyrillus, quæ ibidem extat cap. 8. In ea conqueritur primo de calumniis ab eo sibi illatis. Secundo, ipsum hortatur ut sectetur sanam doctrinam, legat & sequatur Sanctos Patres, nihil inter concionandum populo proponat, quod scandalum movere possit. Tertio, suam circa Incarnationem Verbi divini Fidem exponit. Quid ad hæc Nestorius? Alteram & ipse reposuit ad Cyrillum Epistolam superbiam, & insolentiam Authoris redolentem. In ea mones Cyrillum ut attendat lectioni, exhortationi, & doctrinæ. Scribit quod Cyrillus obiter tantum legens Sanctorum Traditionem, inscitiam venia dignam hauserit: quod arbitratus perperam fuerit Verbum Dei patibile ab illis traditum esse. Addit Virginem Mariam non *Deiparam*, sed *Christiparam* appellandam esse.

S. Cyrillus Alexandrinus Romani Pontificis primatum reveretur.

Causæ Fidei in Ecclesia etiam Orientali emergentes ad Romanum Pontificem referendæ.

Inter hæc cum Nestorius ad Cœlestinum Pontificem Maximum data semel & iterum Epistula, ipsius animum occupare tentasset, S. Cyrillus veritus ne Romano Pontifici imponeret vafer Hæresiarcha, ipsum de illius erroribus certiorem fecit, & de iis quæ in ipsum huc usque egerat. Extat Epistola t. p. Concilii Ephesini, cap. 14. Sic inscribitur: *Beatissimo, Deoque dilectissimo Patri Cœlestino in Domino salutem*. Alexandrinus Antistes, secundæ Sedis Episcopus, Romanum *Patrem* vocat, ob Primatus utique reverentiam. Duo præterea in illa Epistola notanda veniunt. Primo, quod testetur Cyrillus hanc esse Ecclesiarum consuetudinem, ut de emergentibus ubique terrarum hæresibus ad sedem Apostolicam referatur. *Vetus*, inquit, *Ecclesiarum consuetudo suadet, ut ejusmodi res Sanctitati tuæ communicentur*. Secundo, quod ait, se ausum non fuisse inconsulto Cœlestino, & inexpectata Sedis Apostolicæ Sententia, se a Nestorii communione subtrahere. *Non prius autem*, inquit, *illius communionem palam aperteque deserimus, quam hæc ipsa Pietati tuæ indicaremus. Digneris proinde quid hic sentias præscribere; quo liquido nobis constet, communicare ne nos cum illo oporteat, an vero libere eidem denuntiare: Neminem cum eo communicare, qui ejusmodi erroneam doctrinam fovet ac prædicat. Porro tuæ Integritatis mens, & super hac re sententia, piissimis Deoque devotissimis Macedoniæ Episcopis, necnon totius Orientis Antistitibus perspicue per Literas exponi debet. Nam cupientibus illis ansam dabimus, ut omnes uno animo in una sententia persistant, rectæque fidei, quæ jam impugnatur, opem ferant*. His etiam temporibus, S. Cyrillus scripsit libros *De recta in Christum Fide*, partim ad Theodosium Imperatorem, partim ad Reginas: qui extant t. p. Concil. Ephes. quorum librorum & ipse meminit in Apologia ad Theodosium. Scripsit etiam ad Acacium Beroensem de causa Nestorii; at Cyrillo subdole respondit Acacius, ipsum ita laudans propter studium fidei, ut Nestorium tamen excusaret, tamquam solo verbo lapsum. Extat utriusque Epistola s. p. Concilii Ephesini, cap. 22. & 23.

§. III.

Quid egerit in causa Nestorii, Cœlestinus I. cum Romana Synodo.

ACceptis Nestorii literis, & quaternionibus apertam continentibus blasphemiam, necnon Cyrilli Alexandrini Epistolis, Cœlestinus Romæ Synodum habuit, Episcoporum qui vel tunc in Urbe reperti sunt, vel ex vicinia acciti anno 430. sub initium Augusti. In ea lata excommunicationis & depositionis sententia est in Nestorium, nisi intra decimam a denuntiatione diem, errores suos *aperta & scripta confessione* damnaret. Restituti quoque sunt in Ecclesiæ communionem, qui propter fidem a Nestorio ejecti fuerant: confirmata Pelagianorum, quos Nestorius receperat, damnatio: scriptæ tandem ex Synodo 7. Epistolæ a Cœlestino Pontifice, Cyrillo scilicet, ut Sedis Apostolicæ vice fungeretur in causa Nestorii, ad sententiam contra eum latam executioni mandandam providendamque, Apostolica authoritate, Ecclesiæ Constantinopolitanæ: Nestorio, ut ad sanam mentem rediret: Clero Constantinopolitano, ut constans in fide maneret, nec cederet persecutioni quam adversus fidei vindices movebat Nestorius; Joanni Antiocheno, Rufo Thessalonicensi, Juvenali Hierosolymitano, Flaviano Philippensi majorum Sedium Orientis Episcopis, ut strenue causam fidei agerent. Extant s. p. Concilii Ephesini. Lege Liberatum *in Breviario cap.* 5. Pontificias literas detulit Possidonius. His suas adjunxit S. Cyrillus ad Joannem Antiochenum, & ad Juvenalem Hierosolymorum Episcopum. Iis acceptis, Joannes Antiochenus Nestorium amice monuit, ut Ecclesiæ totius offensionem confessione θεοτόκου tolleret, erroremque retractaret.

§. IV.

De Synodo Alexandrina contra Nestorium.

EOdem anno Christi 430. S. Cyrillus Alexandrinus Patriarcha Pontificia instructus authoritate ad sententiæ in Nestorium latæ, nisi resipisceret, executionem, Concilium Alexandriæ ex universa diœcesi Ægypti coegit, die 3. Novembris. Inde Synodica missa est ad Nestorium, cum Cœlestini Pontificis literis, per legatos quatuor scilicet Theopemptum, Danielem, Potamonem, & Macarium Episcopos. Extat Synodica s. p. Concilii Ephesini, cap. 28. Ea continet primo denuntiationem sententiæ a Romano Pontifice contra Nestorium latæ. Secundo Cyrillus, ac cæteri Patres ipsi significant, se cum omnibus tam clericis, quam laicis, quos propter fidem communione vel ordine moverat, communicare. Tertio, ut nedum Symbolum Nicænum profiteatur jubent, sed etiam ut nefaria dogmata sua publice & scripto damnet. Quarto, fidei Professionem & expositionem subjiciunt. Quinto, expositioni fidei subnectunt Anathematismos duodecim editos a Cyrillo quibus subscribere debeat Nestorius. In ea Synodica velim attendere Calvinistas ad insignem locum, quo realis Christi corporis in Eucharistia præsentia, & incruentum Missæ Sacrificium asseruntur. *Quin & illud* (inquit S. Cyrillus & tota cum eo Synodus Ægypti) *non possum hoc loco non adjicere, nempe dum Unigeniti Filii, hoc est Jesu Christi mor-*

Egregium S. Cyrilli Alexand. & Synodi Ægypti testimonium de Sacrificio Missæ, & reali Corporis Christi præsentia in Eucharistia.

tem

tem, & resurrectionem ex mortuis annuntiamus, ejusdemque in cœlum Assumptionem confitemur; incruentum in Ecclesia Sacrificium nos celebrare, atque ad mysticas benedictiones accedere, eaque ratione sanctificari, utpote sacræ Carnis, & pretiosi Sanguinis Christi omnium nostrum Salvatoris participes effecti. Neque enim illam ut carnem communem suscipimus: absit hoc: neque rursum tamquam divinam inhabitationem sortiti, aut dignitatis tantum æqualitate Verbo consociati, sed tamquam vere vivificam, ipsiusque Verbi propriam.

Cum Synodica scripsit S. Cyrillus duas alias Epistolas, ad Clerum nempe, & Archimandritas Constantinopoleos, quibus de re tota docerentur, & ad tuendam fidem incitarentur vehementius, interimque monerentur communicandum esse iis, quos inique Nestorius a communione removisset.

§. V.

De Concilio Ephesino.

ACceptis Cœlestini Pontificis Maximi, Cyrilli & Synodi Alexandrinæ literis, tantum abfuit ut errores ejuraret Nestorius, quin potius XII. Anathemarismos edidit, Cyrilli capitulis e regione oppositos: in quibus singulis singulæ continentur blasphemiæ. Joannem Antiochenum præterea & Syriæ Episcopos contra Cyrilli Capitula armavit, tamquam Apollinaris errore fœdata. Imperatorem vero Theodosium contra ipsius personam commovit, ipsumque apud illius majestatem accusavit, cum perturbatæ protervis contentionibus fidei, tum propensioris in partes Pulcheriæ Augustæ studii. Facilioribus auribus calumniam excepit Theodosius, cui sororis potentia cœperat esse invidiosa, & videri quasi jugum, quod excussum vellet. Suspicionem firmabat, quod Cyrillus non contentus scripsisse librum de recta in Christum Fide ad Theodosium, librum quoque singularem eodem argumento ad Pulcheriam scripsisset. Quo facto ejus gratiam adversus Imperatorem fratrem velle captare videbatur. Id ipsi Theodosius exprobrat in Sacra ad eum missa, quæ extat 1. p. Concilii Ephesini c. 31. Lege Liberatum cap. 4. Breviarii.

Ephesus in Asia minore, Ionis caput, Sedes Archiepiscop.

Œcumenicam Synodum interim, quam Cyrillus congregari postulabat, ut scribit Evagrius lib. 1. c. 3. quam Basilius & Archimandritæ ac Monachi rogabant, ut ex eorum Supplicatione Imperatori porrecta constat, Theodosius indixit, & ex universis Diœcesibus Episcopos ad diem Pentecostes anni sequentis Ephesum vocavit, missis ad majorum Sedium Antistites, Cœlestinum Romanæ, Rufum Thessalonicensis, Cyrillum Alexandrinæ, Joannem Antiochenæ, Juvenalem Hierosolymitanæ, Capreolum Charthaginensis literis. Sanctum etiam Augustinum Hipponensem Episcopum missa per Ebagnium Magistrianum Epistola perhonorifice ad Concilium invitavit: sed ubi Carthaginem advenisset, didicit a Capreolo, sanctissimum Episcopum ac Doctorem e vita migravisse. Porro Candidianum Comitem ad Concilium misit Imperator, ut ordinem servari curaret, ut sæculares, & Monachos, qui spectandi Concilii causa Ephesum confluxerant ex urbe exire compelleret, ut suffragiorum consuleret libertati, ut nullum ante absolutam Synodum abire fineret Episcopum, ut nullam denique controversiam, ante quæstionem fidei permitteret agitari. Ipsi autem prohibuit religiosissimus Imperator, ne se quæstionibus, quæ circa fidei dogmata inciderent, ullatenus immisceret. Id patet ex Sacra per ipsummet Candidianum ad Ephesinæ Synodi Patres missa, quæ extat 1. p. Concilii Ephesini cap. 35. Ephesum quoque perrexit Irenæus Comes nulla quidem Principis legatione, mandatis nullis instructus, sed ut Nestorium sibi amicissimum comitaretur, ut constat ex eadem Imperatoris Epistola. Convenerunt ad Concilium Episcopi ducenti septuaginta quatuor, si Mario Mercatori credimus. Præfuit S. Cyrillus jure suæ Sedis, & ut Sedis Apostolicæ Legatus ad executionem Sententiæ in Nestorium latæ, donec alii Legati a Cœlestino Pontifice Maximo & Synodo Occidentis missi, scilicet Arcadius & Projectus Episcopi & Philippus Presbyter, ut Dissertatione singulari ostendemus. Capreolus Carthaginensis Episcopus, cum propter impetus Wandalorum in Africam, adesse Concilio non posset, Epistolam misit per Bessulam Diaconum suum. Venit Ephesum & Nestorius, cum decem suarum partium Episcopis, quorum nomina subscripta sunt Relationi a Nestorio factæ de rebus Synodi ad Imperatorem. Celebrata est Synodus anno Christi 431. Theodosii Junioris 24.

§. VI.

Quid gestum singulis Actionibus Ephesini Concilii.

AD condictam diem non adfuit Ephesi Joannes Antiochenus, sed moras traxit cum suis Orientalibus, sive ex industria & ut gratificaretur Nestorio amico suo, quod asserit Ephesina Synodus in Relatione ad Cœlestinum Papam; sive quod Episcopos suos ob locorum distantiam tam cito cogere non potuisset, quod Evagrius lib. 1. cap. 3. ipsum excusans testatur. Quo solidis diebus sexdecim frustra expectato duo illius Metropolitæ, scilicet Alexander Apameæ, & Alexander Hierapoleos, Ephesum pervenerunt cum ipsius literis excusatoriis ad Cyrillum Alexandrinum, cum abesset ipse itinere tantum quinque aut sex dierum. Hi testati sunt, non semel, sed sæpius sibi datum in mandatis a Joanne, ne sacra Synodus prorogaretur, si ipsum tardare amplius contingeret, ut testantur Ephesini Patres in Relatione ad Cœlestinum Papam. Quamobrem ipso diutius non expectato, factum est Synodi initium in Ecclesia quæ *Mariæ* dicebatur, die 22. Junii.

Actione prima, cum citatus legitime fuisset Nestorius, recitata est Nicæna Fides, ut sententiis ad fidei doctrinam spectantibus cum ea Expositione collatis, consentientes quidem confirmarentur, dissentientes autem rejicerentur. Secundo lecta est Sacra Imperatoris. Tertio, Epistola secunda S. Cyrilli ad Nestorium, quæ communibus Patrum suffragiis probata est, ut *Nicænæ Fidei Symbolo per omnia consentiens*. Quarto, lecta est Nestorii Epistola ad Cyrillum, quæ incipit: *Admirabilium literarum tuarum contumelias, &c.* Quæ unanimi Patrum calculo explosa est, ob eamque Nestorius anathemate confixus tamquam hæreticus. Quinto, lecta est Cœlestini Pontificis ad Nestorium Epistola, quæ incipit: *Aliquantis diebus vitæ nostræ*. Lecta insuper Epistola Synodica Cyrilli ad Nestorium, illi tradita per Theopemptum, Danielem Potamenum, & Macarium Episcopos, Ægyptiacæ Synodi Legatos. Excepta subinde illorum testimonia, quibus asseruerunt, Nestorium non satisfecisse, neque Cœlestini neque Cyrilli, & Synodi Alexandrinæ literis; sed publice pro Concione eadem, quæ ante, & his deteriora dogmata proposuisse. Audita denique Theodoti Ancyrani, & Acacii Meliteni testimonia, juramento confirmantium, sese blasphema dogmata ex ore Nestorii audivisse. *Actio 1.*

Sexto, lecta sunt Fragmenta quædam & Sententiæ SS. Patrum, quibus error Nestorii confoditur, quæ in Acta relata sunt. Septimo, lecta sunt Excerpta quædam blasphemiarum Nestorii ex ejus Scriptis: de quibus perperam ait Liberatus cap. 5. Breviarii: *Cyrillus deflorationes quasdam librorum Nestorii faciebat, eum perturbare volens: erat enim, ut dicitur, ejus inimicus*. Octavo, lecta est Epistola Capreoli Carthaginensis Episcopi. Tandem lata est in Nestorium hæreseos nefariæ convictum reum & authorem, exauthorationis & excommunicationis Sententia. In qua maxime notandum quod sacra Synodus ad eam ferendum *Coactam* se dicit *per sacros Canones, & Epistolam sanctissimi Patris & Comministri Cœlestini, Romanæ Ecclesiæ Episcopi*; ex quibus patet, Ephesinos Patres officii loco duxisse, recipere Cœlestini Epistolam, eique obsequi. Sententia Concilii postridie significata est Nestorio cum hac Inscriptione: *Nestorio Novo Judæ*. Tum scripta fuit Synodica ad Clericos & Œconomos Ecclesiæ Constantinopolitanæ, qua ipsis nuntiabatur Nestorii depositio, & Ecclesiæ rerumque Ecclesiasticarum cura ipsis ad novi usque Episcopi consecrationem commendabatur. Missæ sunt & Relationes Gestorum Synodalium ad Cœlestinum Pontificem, & ad Imperatores, necnon ad Clerum, popu-

Ephesini Concilii Patres officii loco duxerunt Cœlestino Pontifici obsequi.

populumque Constantinopolitanum. Scripsit etiam Sanctus Cyrillus ad Dalmatium Archimandritam sanctissimum, & ad Agentes in rebus suis, scilicet Macarium & Potamionem Episcopos, qui Constantinopoli subsiliterant, & Timotheum atque Eulogium Presbyteros, ut res Concilii apud Imperatorem promoverent. Interim Joannes Antiochenus congregato seorsim Conciliabulo in suis ædibus, ubi primum curru dissiluit, depositionis sententiam dixit adversus S. Cyrillum & Memnonem Ephesiorum Episcopum, quasi ille Arii, Apollinaris, & Eunomii hæreses suis Capitulis doceret, ille per violentiam cuncta in civitate gereret; excommunicationis vero in alios Patres, nisi post constitutam diem, relictis Cyrillo & Memnone, ad suas partes transirent. Sententiæ subscripserunt 43. Episcopi. Missæ Relationes e Schismatica Synodo ad Imperatorem & Reginas per Irenæum Comitem Nestorii amicum, quas fallis quoque Relationibus Candidianus Comes sustentavit. Datæ etiam a Schismaticis literæ ad Clerum populumque Regiæ Urbis. Lege Acta Conciliabuli, quæ extant post Actionem primam Concilii Œcumenici. De his quoque legenda sunt Relatio ejusdem Sancti Concilii ad Cœlestinum Papam, Apologeticus Cyrilli ad Theodosium Imperatorem 3. p. Concilii Ephesini c. 13. Socrates lib. 7. cap. 34. Evagrius lib. 1. cap. 5. Liberatus cap. 5. Breviari.

Notatur Socrates. Notandum tamen in duobus peccare laudatum mox loco Socratem. Primo, quod ita scribat de S. Cyrillo, ipsum *Quibusdam quasi sermonum velitationibus pugnam exorsum esse, ut Nestorium perterreret, quippe qui infenso erga illum animo esset.* Secundo, in hoc hallucinatur, quod Conciliabuli adunationem, & Cyrilli ac Memnonis depositionem, ante Joannis adventum contigisse scribat.

Schismaticorum, nec non Candidiani & Irenæi Comitum Relationibus deceptus Theodosius, qui Synodi Œcumenicæ Relationes & Epistolas interceperant, ne ad Aulam perferrentur, misso per Palladium Magistrianum Rescripto, jussit omnia rescindi tamquam vitio gesta, nec aliquem Episcoporum Epheso exire, donec pietatis dogmata stabilita essent, & aliquis ex Aula destinatus, qui una cum Candidiano Comite de gestis hucusque cognosceret. In studia Candidiani abreptus Palladius, Nestorii & Joannis Antiocheni partibus favit. Noluit expectare, donec Literæ Synodi Œcumenicæ ad Imperatorem ab omnibus Episcopis subscriberentur: sed rediit illico, novam Relationem Joannis Antiocheni & Schismatici Conciliabuli contra Cyrillum, Memnonem, & Œcumenicæ Synodi Patres deferens. Paucos post dies Irenæum Comitem submisit in Aulam Joannes Antiochenus, qui suas Nestoriique partes coram Imperatore tueretur, ac Cyrillum, Memnonem, & Sacræ Synodi Patres, calumniis suis opprimeret.

Actio 2. Interim die 10. Julii, Cœlestini Pontificis, & Occidentalis Synodi Legati, Arcadius & Projectus Episcopi, & Philippus Presbyter Ephesum pervenerunt, & excepti sunt a Concilio, celebrataque Actio secunda Synodi Œcumenicæ, in qua lectæ ritu solemni Cœlestini literæ; ipsi a Patribus acclamatum: *Novo Paulo Cœlestino, Cœlestino custodi Fidei, Cœlestino cum Synodo concordi: Cœlestino universa Synodus gratias agit.* Tum Legati Apostolici Gesta Concilii communicari secum petierunt. Miserat Cœlestinus Epistolas duas per novos Legatos, unam ad Theodosium Imperatorem, alteram ad Cyrillum Alexandrinum. In priori notanda sunt hæc verba, quæ Christianorum Principum officium diserte explicant. *Christianorum Principum officium.* *Major vobis Fidei causa debet esse, quam Regni, ampliusque pro pace Ecclesiarum Clementia vestra debet esse solicita, quam pro omnium securitate terrarum. Subsequuntur enim omnia prospera, si primitus quæ sunt Deo chariora serventur.* Et infra: *Pro vestri enim Imperii salute geritur, quidquid pro quiete Ecclesiæ, vel sanctæ Religionis observantia laboratur.*

Actio 3. Postridie Actio tertia celebrata est apud S. Mariam, in qua lecta sunt Gesta Synodi in causa Nestorii, cujus damnationi & depositioni assensi sunt Legati, & Summi Pontificis, Occidentalisque Synodi nomine subscripserunt. Inde Relatio missa est a S. Synodo ad Imperatorem, qua de Legatorum adventu, & utriusque Ecclesiæ consensu in Nestorii damnationem certior fieret. Postulata etiam ordinandi in ejus locum novi Episcopi facultas, & discedendi Epheso; *Pietate jam declarata, totoque terrarum orbe consonam de illa Sententiam proferente, paucis tantum exceptis, qui Nestorii amicitiam pietate potiorem ducebant.* Missa etiam Relatio est ad Clerum populumque Constantinopolitanum.

17. Kal. Augusti, seu 16. Julii, Cyrillus & Memnon Libellum querelarum adversus Joannem Antiochenum & Orientales obtulerunt, quod contra Canones & jus omne depositionis Sententiam in illos tulissent. Semel & iterum citatus est Joannes Antiochenus per tres Episcopos a S. Synodo missos: qui a Militibus ejus ædes vallantibus indignissime sunt repulsi. Quod cum retulissent ad Synodum, Patres irrita esse pronuntiarunt, quæ in Cyrillum & Memnonem ab ipso ejusque Symmistis decreta fuerant. Actio 4.

Die sequenti, celebrata est Actio 5. Concilii, in qua Cyrillus contra Joannem Antiochenum iterum questus est de charta quadam, seu famoso libello publice ab ipso proposito, quo Cyrillum ipsum velut hæreseos Apollinarii Principem sugillabat. Secundo, quo pravam omnem de se suspicionem amoliretur Cyrillus, Apollinario, cæterisque Hæreticis anathema dixit. Tertio, postulavit Joannem ultimo conveniri, ut quidquid scripto objecerat, coram Synodo probaret, vel justam sententiam exciperet. Citato itaque tertio per tres Episcopos Joanne, lata in contumacem excommunicationis Sententia est, necnon in Episcopos cum eo in schismatica Synodo collectos & Ecclesiam turbantes. Missa rei gestæ ad Cœlestinum Pontificem, & ad Theodosium Imperatorem Relatio. Relatione ad Cœlestinum facta, constat Pelagianorum depositionem ab ipso decretam, Ephesinos Patres confirmasse. Hujus & præcedentis Actionis Historiam refert Evagrius lib. 1. cap. 5. ubi & recte monet res aliter quam gestæ sint a Socrate Historico narrari. Lege etiam Liberatum cap. 6. Breviarii, quamquam iniquus sit in S. Cyrillum & Memnonem, de quibus scribit; *Igitur Cyrillus cum Memnone, volentes se ulcisci, Joannem damnaverunt, & omnes qui cum eo convenerant, & multa mala pari facta utrique Ephesi pertulerunt.* Sed non mirum quod trium Capitulorum defensor, & Epistolæ Ibæ acerrimus vindex, de S. Cyrillo ita scribit. Actio 5. *Notatur Liberatus.*

Die 22. Julii, Charisii Philadelphiensis Ecclesiæ Presbyteri atque Œconomi causa agitata est Actione sexta Synodi. Is oblato Libello supplicavit Patribus ut sententiam ab Episcopo suo Theophane in se latam rescinderent, a quo fuerat excommunicatus, quia Jacobo & Antonio Presbyteris obstiterat, qui ab Anastasio & Photio Presbyteris Nestorianis missi, Theodori Symbolum plane impium per Lydiam spargebant, & Quartodecimanis ad Ecclesiam redeuntibus offerebant subscribendum. Absolutus est a Sancta Synodo Charisius, damnatum Theodori Mopsuesteni impium Symbolum: prohibita alterius Fidei a Nicæna conscriptio, & novi Symboli prolatio, vel compositio. Actio 6.

Pridie Kalendas Septembris septimus Synodi consessus habitus est, in quo Rheginus Constantiæ Cypri Episcopus, & alii ejusdem Insulæ Antistites, Libellum obtulerunt Synodo, quo adversus Antiochenum Episcopum expostulabant, Ordinationes Episcoporum illius Insulæ usurpantem, quæ secundum Canones, ad Synodum Provinciæ spectabant. Re accuratius expensa, & lectis Flavii Dionysii utriusque exercitus Magistri Litteris ad Clericos Constantiæ Cypri, necnon ad Theodorum illius regionis Præsidem, quibus novi Episcopi Ordinationem in locum Troili fieri prohibebat, donec Ephesina Synodus tunc congregata controversiam istam judicasset: pronuntiarunt Patres, jus Ordinationum Cypriis Episcopis Canonibus & consuetudine veteri quæsitum servari debere. Sed & prohibuerunt ne regionum aliarum Episcopi alienas Provincias invaderent, aut jam occupatas retinerent, insuperhabitis Canonibus; *Ne sub Sacerdotii prætextu mundanæ potestatis fastus irreperet*; &, *Ne clam paulatim libertas amitteretur, quam nobis donavit Sanguine suo Dominus Jesus-Christus.* Actio 7. *Ephesinæ Synodi decretum de Cypriorum Episcoporum Ordinatione.*

In ista etiam Actione sex Canones conditi sunt adver-

versus Cœlestium & Pelagianos, nec-noo adversus Nestorium, ejusque Symmistas ac Fautores. Annuit insuper sacra Synodus Eustathio Pamphiliæ Metropolitæ, qui senio confectus, sese Episcopatu abdicaverat propter exiguum rerum gerendarum usum, ut nomine, honore, & communione Episcopali frueretor. Qua de re scriptum est ex Sententia Patrum ad Synodum Pamphiliæ.

In eadem Actione, suggerentibus Valeriano & Amphilochio io Pamphilia & Lycaonia Episcopis, damnati sunt Messaliani: confirmatata fuit Schedula Synodica de illis composita Constantinopoli sub Sisionio: Decretum denique ut illi Hæretici convenirentur, sive Clerici essent, sive Laici, & ejuratis erroribus, in pristinos gradus, & communionem reciperentur: sio mious exauthorati Clerici, communione pulsi Laici manerent: nulla vero habere Monasteria Sectæ istius homines permitterentur.

Denique in hac Actione oblatus fuit Libellus supplex ab Euprepio Episcopo Byzes & Arcadiopolis, & Cyrillo Episcopo Cœlensi, quo Patres rogabant, ut, secundum antiquos mores, unus Episcopus duobus, jure Mettopolitani, præesset Episcopis, in Ecclesiis Europæ. Quod sancta Synodus ex prisca ejus regionis consuetudine ratum habuit.

Juvenalis Episcopi Hierosolymitani ambitui S. Cyrillus Alexandrinus obsistit.

Juvenalem Hierosolymorum Episcopum in Concilio Ephesino Primatum totius Syriæ Palæstinæ usurpare voluisse, cum gravi Cæsareensis Ecclesiæ injuria, coi ex Nicænis Caoonibus & veteri more debebatur, restis est Sanctus Leo Epistola 62. vel 92. in editione P. Quenellii, ad Maximum Antiochenum Episcopum data. Ipsi vero obstitisse S. Cyrillum, Disciplinæ Ecclesiasticæ, sicut & Fidei strenuum defensorem. Hujus quidem rei oulla est in Actis Ephesinæ Synodi mentio, sed diserta est apud S. Leonem. *Subripiendi occasiones*, inquit, *non prætermitti ambitio, & quoties ob occurrentes causas generalis Congregatio facta fuerit Sacerdotum, difficile est ut cupiditas improborum non aliquid supra mensuram moliatur appetere: sicut etiam in Ephesina Synodo, quæ impium Nestoriam cam dogmate suo percalit, Juvenalis Episcopus ad obtinendum Palæstinæ Provinciæ Principatum credidit se posse sufficere, & insolentes ausus per commentitia Scripta firmare. Quod sanctæ memoriæ Cyrillus Alexandrinus Episcopus merito perhorrescens Scriptis suis quid prædicti cupiditas ausa esset, indicavit; & solicita prece multum poposcit, ut nulla illicita conatibus præberetur assensio. Nam cujus exemplaria Epistola ad nos direxisti sanctæ memoriæ Cyrilli, eam in nostro Scrinio requisitam, nos authenticam noveris reperisse.*

§. VII.

De Gestis post Synodum, vel pendente etiamnum Synodo, cum adhuc Patres Ephesi detinerentur.

CUm ad Imperatorem variæ rerum in Synodo gestarum, contrariæque Relationes missæ essent, tum ab Œcumenici Concilii Patribus, com a Joanne Antiocheno, cæterisque Schismaticis, & Candidiano ipsis favente, qui Theodosii animum oceupaverat, & Princeps malam de sacra Synodo, & de Cyrillo & Memnone opioiooem concepisset, visum erat Patribus selectos ad Aulam Episcopos mittere, qoi Imperatori rerum gestarum ordinem & rationem exponerent. Sed Iræneus Comes, qui triduo post Synodi Legatos Constantinopolim appulit, malis effecit artibus ut nihil ipsi promoverent. Theodosio placuit, ut missi a Synodo una cum Irenæo Comite, litem coram se disceptarent. Scissa in partes Aula, missus ab Imperatore Joannes Sacrarum Largitionum Comes Ephesum, qui tres depositos esse juberet, Cyrillum, Memnonem, & Nestorium, omoesque in unam Synodum cogeret, & res agendas reliquas pacifice curaret. Is ubi pervenit Ephesum, Episcopis ad se vocatis legit Imperatoris literas: & post depositionis denuntiationem, Nestorium Caodidiano Comiti custodiendom tradidit; Jacobo vero Comiti Cyrillum & Memnonem.

Sacra Synodus Comitis facto vehementer commota, datis ad Imperatorem Literis questa est, mendaciter ipsi fuisse soggestum, quod Cyrilli & Memnonis depositio ab Œcumenica Synodo approbata fuisset. Significavit etiam se cum Joanne Antiocheno & Orientalibus inire non posse communionem, priusquam Nestorii damnationi & depositioni subscriberent, & objecta synodo per calumniam revocarent. Petiit denique reddi sibi Cyrillum ac Memnooem, fidemque dilucide expositam in Commentariis retineri: & accersiri Constantinopolim Episcopos, qui palam Imperatori de omnibus referrent. Datæ sunt etiam a Synodo Epistolæ ad Episcopos in Regia Urbe agentes, & ad Clerum. Additum est Commonitorium ad Dalmatium sanctissimum Archimandritam. Quæ omnia arundine ioclusa Mendicus detulit, ut Joannis Antiocheni & Orientalium artes falleret, per amicos prohibeotium, ne quid a sacra Synodo Constantinopolim afferretur, quod rebus suis nocere posset.

Interim Joannes Comes, partium concordiam frustra tentavit, propositis conditionibus, quas sine summa sui injuria & dedecore, & sine proditione causæ fidei accipere sacra Synodus non poterat, ut constat ex Epistola S. Cyrilli ad Clerum, populumque Constaotinopolitaoum. Libellum supplicem pro sacra Synodo Imperatori porrexit Regiæ Urbis Clerus, libertate vere Ecclesiastica ipsum urgens. Quo obtinuit ut septem ex utraque parta Legati Constantioopolim mitti juberentur, qui de omoibus in Syoodo gestis certiorem Principem facerent. Misit igitur utraque pars septem Episcopos cum Mandatis. Novam Relationem per suos ad Imperatorem misit sancta Synodus.

Utriusque partis Legati, ubi Chalcedonem appulerunt, jussi sunt ibidem subsistere. Hac transiens in Villam Rufinianam Theodosius ipsos non semel audivit. Certissimam sibi victoriam pollicebantur Orientalium Legati, ut constat ex Epistola quam ad suos Ephesum miserunt: sed aliquot post dies, inanis spei lætitiæque fructu sunt frustrati. Synodi namque Œcumenicæ Legatos rediens Constantinopolim Imperator comitari jussit, ut Episcopum in locum Nestorii ordinarent, relictis Chalcedone Schismaticis. Qui tumultuati sunt, oblato Libello, ut Ordinationem impedirent: sed frustra. Nihil quippe ipsis responsi datum; sed facta est ipsis, eorumque Symmistis, adhuc Ephesi agentibus, facultas redeundi ad suas Ecclesias. Missi quoque sunt Synodi Œcumenicæ Patres. Die 25. Octobris Maximianus ex Monacho Presbyter, non excultissimus quidem literis, sed probatæ vir fidei ac pietatis, Constantinopolitanæ Ecclesiæ Episcopus consecratus est. De ejus Ordinatione ad primas Sedes, & ad Episcopos veteris Epiri, quos Schismatici fallere tentabant, datæ Literæ. Scripsit etiam novus Episcopus ad Cœlestioum Papam, & ad S. Cyrillum: ad quem etiam uterque Epistolas gratulatorias dedit. Scripsit etiam ad Theodosium Augustum Cœlestinus, quibus illi ob præstitum causæ fidei patrocinium, ob Nestorii abdicationem illius Edictis confirmatam, ob Maximiani Ordinationem illius jussu factam gratulatus est: & Nestorii deportationem postulavit, ne plores perderet, novasque in Ecclesia turbas excitaret. Extant hæ omnes Epistolæ 3. p. Concilii Ephesini.

§. VIII.

De Pace inter Ecclesias inita.

CŒlestino Pontifice Maximo ad cœlestem gloriam traoslato, & Sixto jam totius Ecclesiæ clavum regente, anno Christi 432. Theodosius Imperator apud Joannem Antiochenum naviter egit ut Nestorium damnaret, & cum Cyrillo Alexandrino iniret concordiam, pacemque inter omnes Orientis Ecclesias conciliaret. Itaque Aristolaum Tribuoum cum potestate misit, ipsique dedit Mandata cum ad Joannem ipsum, tum ad Cyrillum, partis utriusque principes deferenda, quibus aut per se conspirare in conditiones pacis jubebantur, aut Nicomediam venire, nec inde discedere, donec pacem inivissent. Extant Theodosii literæ 3. p. Concil. Ephes. cap. 24. Dedit etiam literas ad Acaciom Beroensem, & ad Beatum Simeonem Stylitem, quos sequestres pacis apud

pud Joannem Antiochenum accedere voluit. Extant ibidem cap. 25. & 26.

Accepta Sacra Jussione, Joannes Antiochenus cum Syriæ Episcopis convenit apud Acacium Beroensem, ibique re deliberata constituerunt pacis conditiones proponendas esse Cyrillo, quibus suo consultum esset honori: ut scilicet abolerentur omnia, quæ vel epistolis, vel Tomis, vel Libris evulgaverat, & soli Fidei Nicænæ consentiret. Absurdas & iniquas adeo conditiones privatis Acacii Beroensis literis sibi propositas, Cyrillus, ut par erat, rejecit rescripsitque hunc in modum: *Expositioni Fidei, quam Nicæni Patres ediderunt, adhæremus omnes, nihil eorum quæ in ipsa continentur, labefactantes. Sunt enim ea omnia recte inculpateque tradita: neque tutum est post illam Fidei editionem, quidquam adhuc curiosius tractare. Quæ vero recte contra Nestorii blasphemias scripsimus, ea hujusmodi esse, ut nulla nobis ratione persuaderi possit, ut recte scripta esse negemus. Opus proinde magis esse, ut ipsi juxta pientissimi Christique amantis Imperatoris Decretum, immo vero sancta Synodi Ephesinæ Sanctionem, illum qui contra Salvatoris Christi gloriam pugnavit, ejicerent, impiasque illius blasphemias anathemate insectarentur, ejusque depositioni consentirent, ac sanctissimi, piissimique Episcopi Maximiani Ordinationem approbarent.*

Spe sua frustrati Joannes Antiochenus & Episcopi Orientales, Paulum Emissenum Episcopum Alexandriam miserunt, qui potioribus & honorificentioribus quibus posset, conditionibus concordiam iniret. Illuc ubi pervenit, S. Cyrillum ad præteritarum injuriarum oblivionem hortatus est, literasque ipsi tradidit Joannis Antiocheni: quas alias ab iis fuisse, quæ in collectionibus Conciliorum leguntur, persuasum habeo. Testatur enim S. Cyrillus duriores illas fuisse, tantumque abfuisse ut eius dolorem excusatione aliqua lenirent, quin potius Joannis Antiocheni contra ipsum gesta, jure & fidei zelo facta propugnabant. De his ita scribit ad Acacium Melitenum. *Mox ille* (Paulus Emissenus) *Epistolam reddidit, non ea, quæ debebat, habentem; sed potius, non qua conveniebat modo dictatam. Complectebatur enim irritationis vim, potius quam exhortationis. Hanc itaque non acceptavi. Nam cum meam animi ægritudinem, qua fueram affectus, ex iis, quæ præcesserant, excusatione aliqua demulcere debuissent, tantum abest ut id fecerint, ut se quoque propter sacrorum dogmatum zelum jure optimo mihi succensuisse dicerent.*

Verum cum Paulus Emissenus Joannis Antiocheni & Orientalium propositum excusasset, illosque paratos esse affirmasset ad prava Nestorii dogmata anathemate confodienda, & ad subscribendum ejus depositioni, & Maximiani ordinationi: charitatis pacisque Ecclesiasticæ causa purgationem admisit, Paulumque, his per se impletis conditionibus, ad Synaxim recepit S. Cyrillus, ut ipse testatur in Epistola ad Donatum Nicopolitanum. Cæterum cum Joanne Antiocheno & Orientalibus pacem se initurum negavit, nisi scripto præstarent ipsi, quod eorum nomine se præstare Paulus asserebat. *Modis autem omnibus opus esse affirmabam,* (inquit Cyrillus ad Acacium Melitenum scribens) *ut Reverendissimus Joannes Antiochenus Episcopus scriptam his de rebus confessionem ederet.* Hæc quidem tunc Alexandriæ gesta; sed ut ad exitum perduceretur pacis negotium, duos e suis diaconis una cum Aristolao Tribuno, & Paulo Emisseno Antiochiam misit, chartamque ipsis tradidit, confessionem fidei, pacisque conditiones continentem, quam si acciperet Joannes Antiochenus, illique subscriberet, literas ei communionis redderent. Conditiones pacis erant, anathema in doctrinam Nestorii, assensus illius depositioni, & ordinationis Maximiani approbatio. Ista constaot ex Epistola S. Cyrilli ad Donatum Nicopolitanum Episcopum.

Professio Fidei S. Cyrilli literis inserta, quæ incipiunt, Lætentur cœli, *non est edita a S. Cyrillo, sed a Joanne Antiocheno.*

Consensit Joannes Antiochenus omnibus conditionibus pacis, & Confessioni Fidei a S. Cyrillo missæ subscripsit, Paulumque Emissenum Alexandriam rursus misit eum literis ad Sanctissimum Antistitem, quæ extant 3. p. Concil. Ephes. cap. 30. Sic incipiunt: *Piissimorum Imperatorum nostrorum Edicto*, &c. Professionem fidei continent, quam S. Cyrillus inseruit suis ad Joannem literis, quæ incipiunt: *Lætentur cœli.* Quæ confessio non a S. Cyrillo edita, ut Baronio Cardinali visum est, sed a Joanne Antiocheno & Orientalibus, a Cyrillo vero probata, & suis ad Joannem literis inserta. Cujus rei testem, contra Scriptorem Eminentissimum Annalium, Cyrillum ipsum Alexandrinum proferimus in Epistola ad Joannem Antiochenum. *Quod autem*, inquit, *Ecclesiarum dissensio superflua prorsus, & citra ullam justam causam accideret, id ex charta, quam Dominus meus religiosissimus Episcopus Paulus nunc attulit, evidenter cognovimus, quæ irreprehensibilem continet Fidei Confessionem; eamque cum a tua Sanctitate, tum a cæteris quoque Religiosissimis Episcopis, qui illic degunt, compositam asserebat: quam etiam ad verbum huic nostra Epistola inserere placuit.*

Emendatur Baronius.

Idem testatur in Epistola ad Eulogium, ubi hæc de Fidei Confessione ita scribit: *Expositionem, quam Orientales fecerunt, reprehendunt nonnulli.*

Idem testatur Liberatus diaconus cap. 8. Breviarii. *Et congregans*, inquit, *iterum Joannes apud Antiochiam Concilium, dictavit Fidem ita se habentem: Confitemur Dominum nostrum Jesum Christum &c. In isto ergo modo hanc Fidei Regulam interponens Joannes Epistolæ suæ, cujus est principium, &c.* Dudum per sanctionem piissimorum Principum, &c. *quam tradidit Paulo Episcopo Emisseno, & direxit Alexandriam Cyrillo... Post hæc Cyrillus fidem Epistola, quam a Paulo suscepit, Epistolæ suæ interponens, cujus principium est: Lætentur cœli, & exultet terra.... Subscripsit prædictam Fidem, & Orientalibus direxit Episcopis.*

S. Cyrillus Alexandr. propriam famam negligit studio Ecclesiasticæ pacis.

Idem testatur Evagrius lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 6: Circa istam Fidei Confessionem & conditiones initæ S. Cyrillum inter & Orientales pacis duo notanda sunt. Primo altum in iis fuisse de duodecim S. Cyrilli Capitulis silentium, Cyrillo privatas injurias propriamque famam studio resarciendæ Ecclesiasticæ pacis negligente. Qua ex Œconomia Orientales occasionem sumpserunt spargendi in vulgus mendacii, quasi sua capitula retractasset, ac in eorum Sententiam descendisset; hisque conditionibus conciliatam pacem.

Orientales communicationem idiomatum admittere noluerunt. Quæstionem istam velut problema Theologicum ab ipsis haberi permisit S. Cyrillus modo unam in Christo personam profiterentur.

Notandum secundo, Orientales admittere noluisse communicationem idiomatum; sed illud apud Theologos problema sensisse, modo una in Christo persona crederetur, cujus sive Divinitati, sive humanitati variæ voces convenirent: illudque ipsis permisit S. Cyrillus. Sic enim habent in Confessione illa sua: *Evangelicas autem & Apostolicas de Domino voces, scimus graves Theologos, alias quidem communes facere, tamquam ad unam personam pertinentes; alias vero propter duarum naturarum diversitatem divisim nuncupare: & illas quidem quæ Deo conveniunt, ad Christi divinitatem; humiles vero ad ejusdem humanitatem referre solere.* De his lege & S. Cyrilli Epistolam ad Acacium Melitenum, & Commonitorium ad Eulogium Presbyterum, quæ extant 3. p. Concilii Ephesini cap. 35. & 37.

Dum porro Alexandriæ adhuc degeret Paulus Emissenus, duas contra Nestorii dogmata habuit in Magna Ecclesia præsente S. Cyrillo Homilias summo cum plausu, tum ob integritatem fidei, cum ob facundiam singularem.

Theodoretus a Nestorii partibus & amicitia tardius divulsus est.

Theodoretus impatientissime tulit negotium pacis, nec a Nestorii partibus & amicitia tam cito divulsus est, quamvis dogmata nefaria damnaret, ejus nomini parcens: quod ambiguis ipsius verbis & technis delusus eum ab impiis dogmatibus existimaret alienum. Id patet ex ipsius Theodoreti Epistolis ad Andream Monachum Constantinopolitanum, ad Andream Samosatenum Episcopum, ad Himerium Nicomediensem, quarum Excerpta Marius Mercator descripsit. Id patet maxime ex Epistola Theodoreti ad Nestorium, in qua ita scribit, *Hæc autem quæ contra tuam Venerationem injuste atque inique parata sunt, nec si mihi utramque manum quis abscinderet, potero præbere consensum, divina procul dubio mihi cooperante gratia, & infirmitatem animæ sublevante.* Existimavit vero Theodoretus Palinodiam a S. Cyrillo recantatam, quod naturas duas confiteretur in Christo, qui prius dixerat, *Unam verbi naturam incarnatam;* & quod Deitatem Christi impassibilem prædicaret,

& pas-

& passiones ejus carni adscriberet. Id constat ex Epistola Theodoreti ad Andream Constantinopolitanum Monachum.

Viris quibusdam Eruditis videtur Epistolam Theodoreti ad Nestorium, cujus verba mox laudata sunt, supposititiam esse, & ab Hæreticis confictam, & Leontii antiqui & gravissimi Authoris suffragio nituntur lib. de Sectis, Actione 4. dicentis: *Sciendum est circumferri quasdam Theodoreti ac Nestorii Epistolas, in quibus se mutuo recipiunt: sed fictitiæ sunt, & fingunt eas Heretici, ut earum ope Synodum oppugnent.*

Cyrilli Scripta pacis initæ tempore, id est, Literas ad Orientales, fideique Confessionem ipsis interitam improbare non potuit Theodoretus, & nulli obnoxia esse reprehensioni, cogente veritate fassus est, in Epistola ad Nestorium. *Nullus igitur tuæ persuadeat Sanctitati, quod ego Præsul esse desiderans, clausis oculis, velut recta dogmata, Ægyptia Scripta susceperim. Nam per ipsum fateor veritatem, sæpius ea revolvens, & diligenter examinans, ab hæretica pravitate libera deprehendi, & aliquam illis imponere maculam formidavi; non tamen velut ei approbetur, qui toti mundo causa perturbationis extiterit.* Sanctum autem Cyrillum Ægyptii nomine passim a Theodoreto sugillari notum est.

Ex inita pace invidiam apud nonnullos Episcopos subiit S. Cyrillus, non minus quam Joannes Antiochenus. Theodoretus namque & alii pauci, Joanni vitio dabant, quod duodecim Capitulorum damnationem a Cyrillo non exegisset, iisque intactis cum ipso rediisset in concordiam. Aliis vero, inter quos etiam Valerianus Iconii, & Acacius Melitenus Episcopi, displicebat, quod Cyrillus duarum confessionem naturarum ab Orientalibus suscepisset, quod Nestorius dixerat & docuerat. Eo usque enim invaluerat opinio, seu potius error popularis, annitentibus Nestorianæ factionis hominibus, ut qui duas naturas fateretur, Nestorianus; qui unam, Cyrillianus haberetur. De his Liberatus cap. 8. Breviarii. Hinc in Orientalium, & sui ipsius, ac initæ pacis defensionem varias Epistolas scribere S. Cyrillus coactus est, scilicet ad Valerianum Iconiensem, Acacium Melitenum, & Eulogium Presbyterum Alexandrinum in Aula agentem. Erant enim & Constantinopoli qui nimiæ œconomiæ, vel etiam ignaviæ, & levitatis Cyrillum insimularent. De his idem Liberatus cap. 9. Quin etiam Viris Sanctissimis ea de S. Cyrillo adhæsit opinio, ut S. Isidoro Pelusiotæ, qui ita ad ipsum scribebat Epistola 324. *Te oportet, Vir Admirande, firmum atque constantem semper manere sic nempe ut nec metu cœlestia prodas, nec tecum ipse pugnare videaris. Nam si ea quæ nunc abs te scripta sunt, cum superioribus perpendas, aut adulationis obnoxius esse videberis, aut levitatis minister: ut qui inani gloriæ succumbas, non autem magnorum ac sanctorum Pugilum certamina imiteris, qui per omnem vitæ suæ cursum in extera regione premi ac vexari potius sibi ferendum duxerunt, quam ut perversam ac falsam sententiam vel auribus tenus exciperent.*

Nullum ex pace inter S. Cyrillum & Orientales inita commodum reportarunt Helladius, Himerius, Eutherius, & Dorotheus Nestoriani Episcopi, qui una cum Authore Sectæ depositi fuerant: neque ulla eorum in conditionibus pacis facta mentio est, quamvis, quæ decreta fuerant contra ipsos, abrogari postulassent Orientales, ubi primum de pace Ecclesiarum agi cœpit. Id constat ex Epistola S. Cyrilli ad Donatum. Composita pace, S. Cyrillus & Joannes Antiochenus faustum negotii exitum ad Sixtum Pontificem maximum retulerunt, cujus Apostolicum animum tam auspicati nuntii acceptio lætitia incredibili perfudit, quam datis ad Cyrillum Literis testatus est. Gratulatus est etiam per Literas Joanni Antiocheno. Extant illæ 3. p. Concilii Ephesini, cap. 41. & 42.

§. IX.

Qui Nestorianam Hæresim Scriptis impugnarunt vel defenderunt?

I. Inter Nestorianæ Hæreseos Impugnatores primus occurrit S. Proclus ex Constantinopolitano Presbytero Cyzicenus Episcopus. Is præsente, ut diximus, Nestorio, ejus errores ac blasphemias coarguit & confutavit præclara illa Homilia, *In Deiparam*, habita in Festo Annuntiationis Beatæ Virginis anno Christi 429. Idem scripsit celebrem ad Armenos de Incarnatione Epistolam, qua Theodori Mopsuesteni, adeoque & Nestorii dogmata egregie refellit. Scriptionis ea fuit occasio, quod Diodori Tarsensis, & Theodori Mopsuesteni libris, aut Collectaneis, quæ Nestorianis consona erant dogmatibus, per Armeniam sparsis, Nestorianorum arte Acacius Melitenus, & Rabulas Edessenus Episcopi, Armenos datis literis monuerant, de cavendo Nestorianæ Hæreseos veneno, quod sibi Theodori libris erat propinatum. Illi coacta Synodo, Presbyteros duos Leontium & Aberetum Constantinopolim ad Proclum misere, cum Libellis, & Theodori Volumine, doceri expetentes quæ doctrina melior, Theodori, an Acacii, atque Rabulæ. Proclus re diligenter examinata, Tomum, seu Epistolam illam de Incarnatione ad Armenos misit, quam etiam direxit ad Joannem Antiochenum, a quo probata est. Scripsit autem Theodosio XV. & Valentiniano IV. Coss. vel post ipsorum Consulatum, ut corrigendam putat notam temporis vulgatis editionibus appositam P. Garnerius S. I. *in notis ad Liberatum.*

II. Maxima pars fuit Ecclesiasticæ de hæresi Nestoriana victoriæ S. Cyrillus Alexandrinus Episcopus, qui ipsam Epistolis, Anathematismis, Homiliis, & & libris quinque contradictionum adversus Nestorii blasphemias, quos ante Concilium Ephesinum conscripsit, anno 431. impugnavit.

III. Partes etiam suas hac in pugna pro fidei defensione fortiter obiit Marius Mercator, qui & Nestorii Capitula scripto confutavit, & luculentam de XII. ejus Anathematismo Dissertationem seorsim edidit, & Epistolam de collatione errorum ipsius cum dogmatibus Pauli Samosateni. Nestorii etiam sermones, & alia plurima Nestorianam causam spectantia monumenta latine vertit, & ad posteros transmisit, quæ Joannes Garnerius Societatis Jesu Theologus edidit, Notisque ac Dissertationibus illustravit.

IV. Joannes Cassianus operam quoque navavit suam in debellanda Nestorii hæresi. Rogante enim S. Leone Romanæ Ecclesiæ Archidiacono, quo Cœlestinus Pontifex in regenda Ecclesia præcipuo Administro utebatur, adversus tres Nestorii Tractatus eximium Opus de Incarnatione Christi composuit, in septem distributum libros, quos ipsi Leoni dedicavit.

V. Claruit etiam in hac acie Theodotus Ancyranus Episcopus, qui Concilio Ephesino interfuit ibique Orationem habuit adversus Nestorium. Sed & singulari libro istum confutavit Hæresiarcham, *Non ex suo* (ut ait) *ingenio, sed partim ex sacra Scriptura, partim ex Fide a Sanctis Patribus Nicææ congregatis exposita.* Hunc librum Latio donavit, ac Notis illustravit Combefisius noster.

VI. In hac etiam adversus Nestorianos Palæstra desudavit Leontius Byzantinus, cujus librum habemus insignem sic inscriptum: *De Nestorianorum impietate secreto tradita principio, & de ejus Parentibus triumphus:* Ex quo discimus impiæ factionis mysteria. Quod scilicet cum Sanctos Ecclesiæ Doctores non reciperent, se non recipere Theodorum, neque Diodorum primos impietatis suæ magistros simulabant. Quod magnifice laudabant Synodum Chalcedonensem, licet illam animo rejicerent. Quod ad suos Authores legendos hortarentur, & si quis laudaret alios Patres ipsi reponerent: *Boni sunt isti Patres, non tamen meliores quam nostrates.* Si vero simplex ille rogaret nomina, *Lege prius*, inquiebant, *& tunc cognosces, quales & quanti sint, quorum miser ne nomina quidem didicisti.* *Mores Nestorianorum a Leontio describuntur.*

Li-

Libris alia munera, & promissa ipsos addidisse refert, ut incautum quemque in suas partes traherent: Pollicitos opem Aulæ, primum gradum in Magistratibus; Eruditorum quos habebant, convictum; nec prius illum cui virus afflare suum conabantur, dimisisse, quam succumberet, sive insciriæ, sive indigentiæ, sive assentationi, sive aliis, quæcumque illaqueare solent eos, qui non omni custodia cor suum custodiunt. Jam vero postquam captum tenebant, & suis obsequiis obnoxium, si monachus esset, Vitæ monasticæ fastidium injecisse, eujus irrisores erant & obtrectatores, ita ut ne nomen quidem monachorum æquo animo pati possent. Hortabantur itaque ad mutandum habitum, quod esset ad studium virtutis Politicæ, id est, quæ in civitate versatur impedimentum, seque eum in clericorum ordinem cooptaturos spondebant. Si autem sæcularis esset, ipsi accommodata munera, & auxilium factionis pollicebantur. Refert deinde Leontius, ipsos cum viderent quotidie apud fideles justum odium contra impia dogmata, Authoremque dogmatum augeri, nec Præsidis sui premerentur invidia, noluisse nomine sui Authoris appellari, sed dixisse; *Valeat Nestorius*. Atque ut Manichæi in Electos, & Indifferentes, sic ipsos in cultores, & damnatores Nestorii divisos fuisse. Refert denique, quod cum ex fidelibus non nemo coactus esset ab ipsis ut eorum communionem foveret, ac Ecclesiæ etem nihilominus adscriberetur, ubi eum inde animadverterunt pigriorem factum, his verbis ipsi animos addidisse: *Quid mæres, si Ecclesia tamquam prætorio uteris, & clero tamquam exercitu, & fidem nostram habes, & communionem nobiscum amplecteris?* Ille autem eum fieri non posse diceret, ut cum Ecclesia & cum ipsis communionem sacrorum mysteriorum haberet, ipsi responderunt (ut refert Leontius:) *Non oportet te moleste ferre hanc œconomiam. Panis enim in typum Corporis Christi propositus non plus benedictionis participavit, quam panis qui in foro venditur, & quam panes quos Philomarianitæ offerunt in nomine Mariæ*. En fontem ex quo primum prodiit Sacramentariorum error, Eucharistiam nihil aliud esse quam typum seu figuram Corporis Christi blasphemantium

Sacramentariorum error a Nestorianis derivatus.

Nestorius tamen realem Corporis Christi in Eucharistia præsentiam cum Ecclesia universa confessus est.

Quamquam Nestoriani illi, quorum dogmata, mores, fraudesque detegit Leontius, a Nestorio magistro suo in dogmate de Eucharistia degeneres fuerunt. Nam realem Corporis Christi in Eucharistia præsentiam Nestorius cum tota Ecclesia professus est, quod maxime probant ea quæ habet sermonibus 2. 8. & 9. Carnem scilicet Christi ait a nobis manducari, non tamen eo modo quo cibus invisibilis mentium divinitas. Interrogabat enim, cum dictum illud Christi exponeret, *Qui manducat me, & ipse vivet propter me*; Utrum divinitatem manducemus, an carnem, ut ostenderet naturas per Incarnationem non esse confusas, aut conversas, quandoquidem una manducatur, nempe caro, altera non manducatur, nimirum divinitas. Sumit ergo quasi rem concessam, Carnem Christi a nobis manducari ad Sacram mensam: alioquin stulte collegisset, naturas in Christo per Incarnationem confusas non fuisse, ex eo quod Caro Christi, non Divinitas manducetur. In promptu enim fuisset responsio, utramque ore solo mentis, neutram ore carnis manducari. Præterea Nestorium de reali Corporis Christi in Eucharistia præsentia cum S. Cyrillo, & cum Ecclesia Catholica sensisse, inde patet, quod nusquam ipsum de contrario dogmate coarguerit S. Cyrillus: immo ex manducatione Carnis Christi, & vi illius vivificatrice, quam in nos exerit, cum ejus participatione in Eucharistia fruimur, argumentum passim desumpserit contra Nestorium. Hæc notare operæ pretium fuit, ut Nestorianos, qui Leontii tempore grassabantur, id est, sexto sæculo cadente, a Nestorii doctrina circa Eucharistiam degenerasse nemo dubitet. Leontio autem eo major fides adhibenda est in his quæ de Nestorianis sui temporis scribit, quod adolescens ab ipsis deceptus sit ac in partes abductus, ac postea divino affulgente lumine, veritatem agnoverit, & amplexus sit, ut ipse testatur.

VII. Hæresim vero Nestorianam, præter Nestorium ipsum, qui eam Epistolis, Anathematismis, Sermonibus aliisque Tractatibus vindicavit, propugnavit acriter Eutherius Tyanensis Episcopus. Is ad Eustathium Parnassi Episcopum direxit Opus in Sermones viginti distributum, quos alii S. Athanasio, alii Maximo Martyri, alii ignoto alicui tribuendos putarunt, Eutherio vero asserit P. Garnerius S. I. testimonio Marii Mercatoris, qui horum Fragmentum sub nomine Eutherii Nestorianæ partis Episcopi descripsit.

Nestorianam Hæresim Scriptis etiam suis sustentarunt Andreas Samosatensis, & Theodoretus Cyri Episcopus, qui adversus XII. Anathematismos S. Cyrilli, quibus illa confodiebatur, scripserunt, quasi Apollinaris, Ariique hæresim continerent. De Theodoreto scripsit Agobardus Lugdunensis Archiepiscopus lib. contra Felicem Urgelitanum: *Inventum medium locum inter Nestorium Hæreticum, & Cyrillum Catholicum, unde pugnans pro veritate, ageret contra veritatem*. Nestorii quoque causam juvit Theodoretus in Pentalogio, id est, in quinque libris adversus S. Cyrillum, & Synodum Ephesinam editis post Anathematismos, quorum Fragmenta quædam Latinitate donavit Marius Mercator.

§. X.

De Imperatorum Edictis in Nestorium & Nestorianos.

Ecclesiarum pace composita, Religiosissimus Imperator Theodosius lege lata & directa ad Leontium P. P. anno 435. Nestorii sectatoribus publicam infamiæ notam inussit, edicens ut *Simoniani*, non Christiani vocarentur: quo modo Arianos *Porphyrianos* appellari sanxerat Constantinus. Vetuit etiam lectionem librorum Nestorii, eosque undequaque conquisitos ultricibus flammis devoveri jussit. Extat exemplar Sacræ legis 3. p. Concilii Ephesini, cap. 45. & in codice Theodosiano *de hæreticis l. ultima*. Cum vero Nestorius e suo secessu monasterii Euprepii prope Antiochiam, turbare non desineret, atque hæresim propugnare, Joannes Antiochenus conversa vetere erga ipsum amicitia in justam pacis fideique ultionem, ab Imperatore obtinuit, ut in exilium in Oasim deportaretur. Datum est deportationis edictum initio anni 435. Subinde propter Barbarorum incursiones habitationem mutare coactus, variis miseriis impietatis suæ pœnas luit, quarum historiam ex ipsius epistolis refert Evagrius. Tandem exesa vermibus lingua, quæ in Christum & Deiparam Virginem Mariam tam horrendas evomuerat blasphemias, ex hac vita ad graviora & sempiterna supplicia migravit. Lege Evagrium lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ, c. 7. Qui tamen errat graviter, cum scribit cap. 8. Maximianum Episcopatum Constantinopoleos non suscepisse, nisi post mortem Nestorii.

ARTICULUS XIII.

De Eutychiana hæresi.

§. I.

Quis Eutyches? Quis ejus error? Et quando exortus?

NOn longo temporis intervallo, Catholica Fides quæ est singularis & vera, cuique nihil addi, nihilve minui potest, a duobus est hostibus appetita: quorum prior Nestorius, Eutyches secundus emersit, qui Ecclesiæ Dei duas hæreses sibimet contrarias inferre voluerunt, ut uterque a Prædicatoribus veritatis merito damnaretur, loquit S. Leo Epistola 97. ad Leonem Augustum data.

Presbyter erat Eutyches & Archimandrita, id est, Abbas præsidens celeberrimo Constantinopolitanæ civitatis Monasterio, teste Liberato cap. 11. Breviarii. Adversus Nestorium zelo pugnavit ardentissimo, ut constat ex Epistola VI. S. Leonis ad ipsum data, & ex Interlocutione Flaviani Constantinopolitani Archiepiscopi in Concilio Constantinopolitano I. in causa Eu-

Eutychetis celebrato, Actione IV. Sed Eutychetis Nestorianam in Hæresim zelus secundum scientiam non fuit. Ipsum enim extremum in errorem abripuit imperitia, quo utramque naturam in Christo miscuit, coalitamque in unam asseruit; sive Christum esse ex duabus naturis, sed non in duabus, id est, duas fuisse ante unitionem naturas, unicam postea: unde illud consectarium, Christum consubstantialem nobis non esse secundum carnem. Ita ejus errorem exponit Liberatus. De quo in Dissertatione singulari inferius agendum. Eutychetis imperititiam prodit S. Leo Epistola 13. ad Pulcheriam Augustam data, ubi ejus errorem *De imperitia magis, quam de versutia natum* asserit. Et Epistola 15. ait ipsum *Nulla maturitate cordis ornasse caniciem senectutis*. Et Epistola 19. vocat ipsum *Indoctum antiquæ fidei Impugnatorem*.

Cum Hæresim inter familiares Monachos, aliosque sibi amicitia conjunctos furtim docere cœpisset, Eusebius Dorylæi in Phrygia Episcopus, cui cum Eutychete amicitia intercedebat, ipsum privatis monitionibus corrigere tentavit, quod cum frustra fecisset, rem detulit ad Flavianum Constantinopolitanum Episcopum. Id constat ex Liberato, & ex Breviculo Historiæ Eutychianistarum, quod edidit Sirmondus post appendicem Codicis Theodosiani. Exorta est Eutychetis Hæresis anno Christi 448. S. Leonis Pontificis Maximi 9. Theodosii Junioris 42. & Valentiniani 24. anno post Ephesinum Concilium, 18.

§. II.

Quomodo Eutyches ad Concilium I. Constantinopolitanum velut Hæreseos reus delatus fuerit; & quid gestum Actione 1.?

ANno Christi 449. Flavio Zenone, & Posthumiano Coss. Synodum Constantinopoli Flavianus celebrabat ad dirimendam litem Florentii Sardorum Episcopi, Lydiæ Metropolitani, adversus duos Episcopos suæ Provinciæ, Joannem & Cassinium; cum Eusebius Dorylæi libellum Patribus obtulit adversus Eutychetem Archimandritam. Id constat ex istius Concilii Actione 1. ex Evagrio lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 9. & ex Liberato in Breviario cap. 11. Libellus ab Eusebio datus habetur Actione I. Concilii Chalcedonensis. Incipit: *Optaveram quidem*. Ejus singularem aliquem errorem non prodit; sed vaga quadam querimonia accusat, quod ausus sit adversus Salvatorem omnium nostrum. Christum blasphemam linguam movere, & SS. Patres Hæreticos nominare, & ipsum Eusebium Hæreticis semper repugnantem, Patrum Sectatorem, in Fide Nicæna permanentem, Ephesinæ Synodo & Cyrilli Anathematismis religiose consentientem. Addit, ipsum effræni lingua negare piissimam rectæ Religionis doctrinam. Obtestatur denique Patres per Sanctam & *ὁμοούσιον* Trinitatem, & per salutem & incolumitatem piissimorum Imperatorum, ut jubeant Eutychetem coram Concilio se sistere, mox enim se illum Hæreseos & impietatis convicturum.

Libelli audita lectione, Patres Eusebium rogarunt, ut pro jure amicitiæ adiret Eutychem, ipsique persuaderet meliora. Renuit Eusebius, se nihil neglexisse asserens, ut eum ad rectam fidem revocaret, monuisse, docuisse, increpuisse, quod multorum testimoniis se pollicitus est probaturum, & omne adversus ipsum oleum operamque perdidisse. Quamobrem Patres Joannem Presbyterum & Defensorem & Andream Diaconum ad Eutychem miserunt, qui in ejus impietatem inquirerent, eumque ad Synodum vocarent.

§. III.

Quid gestum sequentibus Actionibus Concilii Constantinopolitani I. adversus Eutychem usque ad VII.

ACtione 2. pridie Idus Novembris habita, lectæ ac probatæ sunt S. Cyrilli Epistolæ duæ una ad Nestorium, altera ad Synodum Orientalem & Joannem Antiochenum, tempore initæ pacis data: quarum approbatione, Eutychetis error anticipato judicio proscriptus est. Notanda est inter alias Flaviani Sententia. *Lectæ sunt*, inquit, *Epistolæ sanctæ memoriæ inter Sanctos Patris nostri Cyrilli, diligenter SS. Patrum, qui in Nicæna convenerunt, sensum interpretantis, docentis ea quæ nos sapuimus semper & sapimus; quia Dominus noster Jesus Christus Filius Dei unigenitus, Deus perfectus, & homo perfectus est, ex anima rationali & corpore, ante omnia quidem sæcula ex Patre sine initio genitus secundum deitatem: in fine autem & in novissimis temporibus idem ipse propter nos & propter nostram salutem de Matre Virgine natus secundum humanitatem: Consubstantialis Patri secundum deitatem, & consubstantialis Matri secundum humanitatem. Etenim ex duabus naturis confitemur Christum esse post Incarnationem in una subsistentia, & in una persona unum Christum, unum Filium, unum Dominum confitentes. Volentes autem præter hæc sapere, abdicamus a sancta Sacerdotali Synodo, & Ecclesiæ plenitudine.*

Tandem ubi Patres singuli Sententiam dixissent, intercessit Eusebius Dorylæi, ut Episcopi Constantinopoli degentes, sed absentes a Synodo, sive infirmitatis ratione, sive quod illos convocatio Synodi lateret, per Notarios monerentur, qui perlegentes Acta hucusque in Concilio, eorum Sententiam exciperent. Annuit Eusebio Flavianus Concilii Præses.

Actione 3. Eusebio Dorylæi intercedente, Joannes Presbyter & Andreas Diaconus, qui ad Eutychem directi fuerant a S. Synodo, referunt Flaviano jubente, quid responsi dederit Archimandrita: nempe quod Libellos ei cum legissent, dedissent exemplaria, patefecissent accusatorem, jussissent Flaviani & Patrum nomine ut Synodo se sisteret, ipsum renuisse hoc prætextu, quod e Monasterio numquam exire suo decrevisset, quo velut sepulchro esset inclusus. Eusebii accusationem detractionis & injuriæ loco habendam a Patribus, tamquam ab homine veteres secum inimicitias fovente fabricatam. Paratum se esse Decretis Nicænorum ac Ephesinorum Patrum subscribere; neque tamen subscribere se Patrum placitis, si in aliquo ipsos errasse contigisset: solas autem Scripturas sectari, tamquam firmiores Patrum expositionibus. Unam se agnoscere naturam Dei incarnati, & humanati. Innoxium se esse a Valentini errore, nec dixisse unquam, Quod Deus Verbum carnem de cœlo detulisset.

His Synodo renuntiatis, placuit Patribus ut secundo vocaretur Eutyches ad Concilium per Mamam & Theophilum Presbyteros: quam citationem sicut & priorem elusit, sibi constitutum asserens, non egredi e Monasterio citra mortis necessitatem. Tertio tandem vocatus est per Memnonem Presbyterum & sacrorum vasorum Custodem, Epiphanium item Presbyterum, & Germanum Diaconum.

Actione 4. Abraamius Presbyter & Monachus cum aliis Monachis, Eutychetis nomine ad Concilium venit, qui ægrotare Archimandritam mentiti sunt; & habere se ab ipso dixerunt in mandatis, quæ Synodo exponerent interrogati. Flavianus Concilii Præses responsum dedit charitatis plenum, *Et intermittimus nos*, inquit, *non urgemus. Dei enim est dare sanitatem; nostrum autem expectare sospitatem ipsius. Neque enim in abscissionem inspicimus, sed ad incrementum. Nec enim Deus delectatur in perditione vivorum: nec sumus filii inhumanitatis, sed clementiæ Dei. Ad misericordiæ enim opera a Deo facti sumus*. Rursus Abraamium allocutus est Flavianus his verbis: *Quomodo, rogo te, est possibile altero accusato, pro eo alterum dicere? Sed magis intermittimus, & non urgemus; adveniat huc, ad Patres veniat, & ad fratres. Accusator ejus instat; & debet satisfacere. Homines sumus. Multi & magni scandalizati sunt, & per imprudentiam & imperitiam decepti sunt, putantes se recta sapere. Pœnitentia non affert confusionem, sed permanere in peccato opprobrium est. Sed magis adveniat, & confitenti ei delictum, & anathematizanti, dabimus pro præcedentibus veniam: & de futuris nos & Sanctam Synodum muniat, quod similia expositionibus SS. Patrum sapiat, & præter has postmodum neque doceat aliquos, neque in aliquorum præsentia disputet.*

Die 17. Novembris, dum quintus ageretur Synodi consessus, Memnon, Epiphanius & Germanus ad Concilium redierunt, quid cum Eutychete egissent expositur. Responderat ipsis Eutyches, missum a se Abraamium, qui ejus nomine consentiret omnibus Nicænorum Patrum & Ephesinorum Decretis, necnon S. Cyrilli Capitulis & Epistolis. Cæterum cum ab ipsis urgeretur petierat septem dierum inducias ut affectam valetudinem confirmaret, pollicitus se sequentis hebdomadis feria secunda Concilio præsto futurum. Hæc vix retulerant Deputati, cum Eusebius Dorylæi, zelo abreptus expostulat ne magnifica illa promissa Eutychetis aliquatenus derogent causæ non tam suæ quam religionis: non satis esse ut subscribat Eutyches veritati; damnandum, ni pro iis quorum accusatus, & mox convincendus est satisfaciat: non dimitti furem e carcere, etsi spondeat se nusquam furta perpetraturum, sed patibulo damnati pro furtis ante admissis: ita non dimittendam Eutychetis causam quidquid in posterum polliceatur, ni revocet prolatos & jam disseminatos errores, ac Ecclesiæ satisfaciat.

Interim eodem Eusebio intercedente, qui ad Monasteria missi fuerant Presbyteri, ut de seditiosis ausibus Eutychetis inquirerent, ad Synodum retulerunt, se didicisse ab Archimandrita Martino, perlatam fuisse ad ejus Monasterium Eutychetis nomine chartulam a Constantino quodam Diacono, cui ut subscriberet enixe rogabat. asserens non aliam in ea Fidem contineri, quam quæ in Nicæna Synodo jurata, & quæ a S. Cyrillo recepta traditaque esset, necnon ab Ephesino Concilio approbata. Respondisse vero Archimandritam Martinum: *Non est meum subscribere, sed Episcoporum tantum est.*

His & aliis testimoniis cum Eutychetem turbas in Monasteriis excitare ac hæreseos virus diffundere constitisset, Eusebius Dorylæi ejus accusator intercessit ut canonicæ vindictæ subjaceret, & Sacerdotio exutus, Monasterii deturbaretur principatu, ceu hæreseos, seditionis, perjuriique reus: perjurii quidem, quia venturum se ad Concilium spondebat, quamvis fidem suam (ut dixerat) obstrinxisset, quod e Monasterio nusquam exiret. Visum est Flaviano & Patribus, ferri quidem sententiam posse adversus Eutychetem secundum Canones: ipsi nihilominus concedendas, quas rogaverat inducias, propter pleniorem causæ discussionem, & accuratius examen. Ni vero sistat se Synodo statuta die, Sacerdotio & Monasterii Præfectura spoliandum.

Die 20. Novembris Patribus sexto considentibus, jussit Flavianus, postulante Eusebio Dorylæi, ut testes ad convincendum Eutychetem necessarii, stata die ad Synodum vocarentur. Audita est deinde Mamæ & Theophili relatio qui ad Eutychetem nomine Concilii conveniendum perrexerant. Exposuerunt illi Patribus, quas audiverant ab errone Archimandrita blasphemias; & quod dixisset, Numquam duas in Christo naturas se agniturum.

§. IV.

Quid Gestum Actione septima?

INduciis sibi a Concilio datis abusus Eutyches ad Theodosium Imperatorem confugit, eique per Chrysaphium Eunuchum, quem de sacro Fonte susceperat, commendatus, ab eo obtinuit ut cum Patritio Florentio & Magno Silentiario Concilium illud Flaviani ingrederetur. Timere enim se dicebat Flaviani calumnias. Fuit autem Chrysaphius inter Imperiales Cubicularios Primarius apud Theodosium potentissimus, Flaviano infensissimus. Odii quo in Sanctissimum Archiepiscopum exarsit, ea fuit causa. Consecrato Flaviano, Chrysaphius munus benedictionis ab ipso postulavit, quod Imperatori, electionis gratia, offerret. Flavianus panes puros misit. Aureum benedictionis donum mittendum dixit Chrysaphius. Flavianus respondit, Non esse sibi auri copiam, nisi ad hoc sacris Templorum donariis uteretur. Ipsum vero Chrysaphium optime nosse, sacra vasa Deo & pauperibus esse consecrata. Chrysaphius ob repulsam invidia percitus, omnem funem movit ut Flavianum Sede sua deturbaret. Hæc tot malorum origo. Eunuchus enim, cum se optatis frui non posse intelligeret, Pulcheria Theodosii sorore summam rerum administrante, Eudoxiam adversus ipsam conciliavit, eique author fuit, primo ut Præpositum omnia pro ejus nutu gerentem, illi ademptum, sibi adsciseeret. Id ut obtineret Eudoxia, frustra Theodosii tentavit animum. Id consilii cum fauste non cessisset Chrysaphio, aliud molitus est. Suasit nimirum Eudoxiæ, ut Imperatorem instigaret, quo ille secreto Pulcheriam Diaconissam ordinaret. Inflexit Imperatoris animum importunis precibus Eudoxia. Theodosius indicavit arcanum Flaviano. Flavianus consilium omne detexit Pulcheriæ, monens ne in conspectum suum veniret, ne forte Imperatoris mandata sibi illique parum grata exequi cogeretur. Ex Aula secessit Pulcheria, misso ad Eudoxiam Præposito, & privatam aliquandiu vitam egit. Ex hoc magis infensus Flaviano fuit Chrysaphius, qui ipsum Theodosio & Eudoxiæ suspectum fecit ac invisum, quod arcanum Imperatoris patefecisset. Hæc refert Nicephorus lib. 14. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 46.

Chrysaphius igitur Eutychetem adversus Flavianum tueri ac fovere aggressus persuasit Imperatori ut Florentium Patricium cum imperio, Synodo interesse juberet, ne quid detrimenti pateretur Ecclesia. Ea de re Mandatum Principis ad Concilium per Magnum Silentiarium perlatum est, quod incipit: *Nos pacem cogitamus sanctarum Ecclesiarum.* Theodosii Mandatum festivis acclamationibus Patres excepere: *Magna fides Imperatorum. Orthodoxis Imperatoribus multos annos. Pio & orthodoxo Imperatori: Pontifici Imperatori.* Venit ad Concilium & Eutyches cum turbulenta Monachorum phalange, Prætorianorumque Militum manu. Flarentio Patritio, & Magno Silentiario præsentibus relecta sunt Acta Concilii. Ubi ad illam partem secundæ S. Cyrilli Epistolæ ventum est, quæ duarum in Christo naturarum inconfusam unionem asserit, jussus est Eutyches exponere, an unionem ex duabus naturis confiteretur? An assensum iis præberet quæ a Sancto Cyrillo scripta erant? An post Incarnationem, Christum nobis consubstantialem agnosceret? Errorem dissimulare suum conatus est perfidus Archimandrita, cavillis interrogationes Patrum eludere. Primo, confiteri se dixit unionem ex duabus naturis. Secundo, fidem de Trinitatis Mysterio suam exposuit. Tertio, fassus est, se huc usque Christum nobis consubstantialem non dixisse. Quarto, se consubstantialem nobis Christum dicere jubente Synodo. Quinto hæresim prodit duas quidem asserens naturas ante unionem: unam vero post unionem. Urget illum sancta Synodus. *Oportet*, inquit, *te clare confiteri & anathematizare omne dogma, quod contrarium est his, quæ modo lecta sunt.* Tergiversatur Eutyches: *Dico*, inquit, *quia jussistis, licet huc usque non dixerim: sed Patres non anathematizo. Ego legi scripta B. Cyrilli, & SS. Patrum, & S. Athanasii. Quoniam ex duabus quidem naturis dixerunt ante adunationem: post Incarnationem autem & adunationem, non jam duas, sed unam naturam dixerunt.*

Sancta Synodus hæreticum comperiens Eutychetem; & necessitare quadam ac Patrum imperio adductum ut consubstantialem nobis Christum fateretur exclamavit: *Quæ ex necessitate est, fides non est.* Tum ore Flaviani Præsidis sui sententiam dixit in Eutychem hoc tenore: *Per omnia Eutyches quondam Presbyter & Archimandrita, Valentini & Apollinaris perversitatibus compertus est ægrotare, & eorum blasphemias incommutabiliter sequi; qui nec nostram reveritus persuasionem atque doctrinam rectis noluit consentire dogmatibus. Unde illachrymati & gementes perfectam ejus perditionem decrevimus per Dominum nostrum Jesum Christum quem blasphematus est, extraneum eum esse ab omni Officio Sacerdotali, & a nostra communione & primatu Monasterii; scientibus hoc omnibus, qui cum eo exinde colloquentur, aut eum convenerint, quoniam rei erunt & ipsi pœnæ excommunicationis.*

Huic Synodo subscripserunt Episcopi 32. Abbates vero 23. sed notandus est longe diversus subscribendi modus Episcoporum, & Abbatum. Illi enim sub-

scri-

scribunt hac formula: *Basilius Episcopus N. judicans subscripsi*. Hi vero sic: *N. Presbyter & Archimandrita subscripsi in depositione Eutychetis*. Quo ex discrimine colligitur Episcopos Concilius adesse ut Judices, Abbates vero ut honorificos spectatores: illos Sententiam dicere; istos Sententiæ ab Episcopis latæ assensum præbere.

Hujus Concilii Historia deprompta est ex Actis ipsius Actione 1. Concilii Chalcedonensis relatis ex Liberato *in Breviar. cap.* 11. ex Evagrio *lib.* 1. *Historia Ecclesiastica, cap.* 9. & ex *Breviculo Historia Eutychianistarum*.

§. V.

Eutyches S. Petri Chrysologi patrocinium imploravit. Quid responderit Episcopus Ravennas?

EUtychem patrocinium S. Petri Chrysologi Ravennatis Episcopi implorasse, ut ipsi faveret apud S. Leonem Romanum Pontificem, vel ut causæ ipsius etiam Judex esse vellet, constat ex Epistola S. Petri Chrysologi ad Eutychetem ipsum data, quæ incipit: *Tristis legi tristes literas tuas*. Ea in epistola tria præstat Sanctus Episcopus. Primo, luget nimiam de Mysteriis Fidei disputandi pruriginem. *Triginta annis*, inquit, *humana leges humanas adimunt quæstiones, & Christi Generatio, qua divina Lege scribitur inenarrabilis, post tot sæcula disputatione temeraria ventilatur*. Secundo scribit, se Mediatorem ipsum inter & Flavianum esse non posse, cum nihil hacce de causa scripserit ad ipsum Flavianus. Justum quippe Mediatorem esse non posse, qui partem utramque non audit. *His omnibus respondi, Frater, Literis tuis*, inquit, *plura rescripturus, si ad me Frater & Coepiscopus noster Flavianus aliqua de hac causa scripta misisset. Si enim tibi displicet, quoniam scripsisti electum judicium, nos quomodo de his judicare poterimus, quos neque vidimus propter absentiam, & quid intellexerunt eorum taciturnitate nescimus? Justus Mediator non est, qui sic unam partem audit, ut nihil alteri parti reservet*. Tertio, Eutychetem hortatur, ut morem gerat Pontifici Romano, cujus authoritatem luculenter asserit his verbis: *In omnibus autem hortamur te, ut his quæ a Beatissimo Papa Romanæ Civitatis scripta sunt obedienter attendas: quoniam Beatus Petrus, qui in propria Sede vivit, & præsidet, præstat quærentibus Fidei veritatem. Nos enim pro studio pacis & Fidei extra consensum Romanæ Civitatis Episcopi, causas Fidei audire non possumus*. Causas Fidei Summi Pontificis judicio peculiariter dirimendas scribit Ravennas Episcopus.

§. VI.

Quid post Synodum Constantinopolitanam gestum sit in causa Eutychetis?

DAmnatus a Flaviano & Constantinopolitana Synodo Eutyches, ad Romanum Pontificem confugit, seu appellavit, ipsumque circumvenire aggressus est. Conquestus est, quod immerito accusatus esset hæreseos ab Eusebio; quod nihil in ejus Fide reprehensione dignum expresse & evidenter ostendisset Accusator; quod vocatus ad judicium, se sistere non denegasset; quod privatus Communione esset, quamvis Nicænam Fidem profiteretur; quod denique Libellus appellationis, quem obtulerat, non fuisset susceptus. S. Leo de his quæ Constantinopoli gerebantur, non admonitus a Flaviano, ne vel innocentem condemnaret, vel reum absolveret, ad Theodosium, Flavianumque scripsit. (Epistolis 7. sive 20. in editione P. Quenellii, & 21.) Protinus rescripsit ad Summum Pontificem Flavianus & acta Constantinopolitanæ Synodi in causa Eutychetis, simul cum Epistola, ad eum misit. Acceptis Literis Flaviani, Leo opem operamque suam adversus Eutychem pollicetur; & per illustrem Virum Rhodanum Epistolam misit, quam ex Codice Cardinalis Grimani primum edidit P. Quenellius ordine 22. quam & alia secuta est ad Theodosium, in qua Nicænæ Fidei se inhærere professus, Nestorii & Eutychis dogmata condemnat, postulatque Synodum intra Italiam congregari... (Epistola 23.) In ea ampliores Literas promittit, per Flaviani Nuntium perferendas; fuitque illa celebrata adeo ad Flavianum Epistola 24. sive alias 10. quam laudavit, probavitque Chalcedonensis Synodus.

Interea novas turbas Constantinopoli excitabat Eutyches, publicis palamque propositis Scriptis contestatus, se injuriam passum, Actaque Concilii Constantinopolitani per Notarios diminuta falsataque arguens. Hac de causa oblato Libello Imperatori, Acta Synodi retractari obtinuit favente Chrysaphio Eunucho. Edixit itaque Theodosius, ut iidem Episcopi Constantinopolim convenirent, Præside Thalassio Cæsareæ in Cappadocia Episcopo, & Florentio Patritio præsente, Acta prioris Synodi ad amussim examinarentur. Ista patent ex Epistola Flaviani ad S. Leonem, quæ extat t. p. Concilii Chalcedonensis, c. 4. ex Liberato cap. 11. Breviarii & ex Libello Eutychetis porrecta Imperatori, cujus exordium est: *In omnibus mihi post Deum*: Qui insertus est Actioni 1. Concilii Constantinopolitani II. relectæ Actione 1. Concilii Chalcedonensis.

§. VII.

De secundo Concilio, seu Conventu Constantinopolitano in causa Eutychetis.

ANno Christi 449. ineunte Aprili, Conventus Episcoporum Constantinopoli ea, qua dixi, de causa, celebratus est. In eo ut causam per Procuratorem ageret Eutyches, ab Imperatore concessum: nec valuit Eusebii Dorylæi exceptio, Non licere de ejusmodi causis alterum pro altero decertare. Admissi sunt igitur in Concilium Constantinus, Eleusinius, & Constantius Monachi, Eutychetis Procuratores. Macedonius Tribunus & Notarius, nomine Imperatoris, ab Episcopis postulavit, ut juramenti religione confirmarent veritatem vel falsitatem Actorum ab utraque parte prolatorum. Conditionem recusarunt Episcopi, & Basilius Seleuciensis intercessione sua obtinuit ne jurare cogerentur. *Hactenus*, inquit, *juramentum Episcopis nescimus oblatum*. Recitato deinde Eutychetis Libello & Mandato Imperatoris jussi sunt adesse Notarii Flaviani, qui Acta Synodalia exceperant, Asterius, Aetius, Asclepiades, Nonnus atque Procopius. Hi, jubentibus Episcopis, Acta a se conscripta protulere. Ediderunt & alia Eutychetis Procuratores, sed non autographa. Examinata sunt accurate, nec in iis immutatum aliquid, aut dapravatum inventum est. Tum de Eutychetis appellatione disceptatum. Cujus mentionem ingessit Constantinus Diaconus dicens: *Eutyches, dum legeretur damnatio, appellavit sanctam Concilium sanctissimi Episcopi Romani, Alexandrini, & Hierosolymitani, & Thessalonicensis*; hæcque Actis non contineri conquerebantur Eutychetis Procuratores. Id confirmabat Florentius Patricius, dicens: *Turba facta, & dissoluto Conventu, dixit ad me silenter, Appellans Romanum, & Ægyptium, & Hierosolymitanum Concilium. Et ego arbitratus indecens esse hoc latere Sanctissimum & Reverendissimum Archiepiscopum Flavianum, abscedens dixi ei*. Basilius Episcopus dixit: *Jam in veritate dico, adhuc ipsa Conventa sedente, & proponente hoc sancta Synodo, ut diceret iste duas naturas inseparabiles & inconfusas in uno Domino, idque post adunationem, scio quia dixit Religiosus Archimandrita Eutyches: Si præceperint mihi Patres Romanus & Alexandrinus, dico hoc ipsum; hoc autem non quasi appellans dixit, sed dicens: Non sum ausus dicere propter Patres*. Rogati Patres de appellatione, nihil auditum omnes responderunt. *Dum esset Concilium, & interrogatio proveniret*, (inquit Seleucus Episcopus) *nihil tale cognovimus dictum ab Archimandrita Eutyche de appellatione. A Reverendissimis Episcopis dictum est, Et nos eadem confitemur*. Itaque vere scripserat Flavianus ad Leonem de Eutychete: *Libellos direxit vobis plenos omni fallacia atque calliditate, dicens, Judicii tempore Libellos se dedisse appellationis & nobis, & hic convenienti sancto Concilio, & appellasse vestram Sanctitatem, quod nequaquam ab eodem factum est*. Sed etsi judicii tempore, sive dum legeretur damnatio, aut ipso

Antiqua consuetudo ut Episcopis sine juramento crederetur.

Eutychetis appellatio ad Romanum Episcopum, & alios majorum Sedium Præsules.

so Conventu adhuc sedente, Romanum Pontificem non appellaverit, ex quo factum est ut Actis inserta non fuerit hujusmodi appellatio; inde tamen perperam colligitur Eutychetem dissoluto Concilio non appellasse majorum Sedium Episcopos, & Romanum præcipue apud cujus Apostolicam Sedem persecutus Appellationem suam est, accusatorio Eusebii Dorylæi Libello, & mediis suæ defensionis ad Sanctum Leonem transmissis, ut constat ex Epistola S. Leonis ad Flavianum. (Epistola 8.) Hinc est quod Eutychetis causa coram Sede Apostolica pendente, Flavianus S. Leonem rogabat, ut Sententiam in ipsum latam Constantinopoli confirmaret: *Conventus itaque, Sanctissime Pater, in his omnibus quæ ab eo præsumpta sunt, pro consueta fiducia fiducialiter age, secundum quod Sacerdotio competit, propriamque faciens communem causam, & sanctarum Ecclesiarum disciplinam, simul decernere damnationem adversus eum regulariter factam per propria scripta dignare.* Id præstitit causa cognita S. Leo. Unde Chalcedonenses Patres in Synodica ad ipsum ita scribunt de Dioscori Alexandrini nefariis ausibus: *Eutychem pro impietate damnatum, suæ tyrannidis decretis innoxium statuit, & dignitatem quæ a vestra illi ablata fuerat Sanctitate, restituit*

Cur Eutyches appellans majorum Sedium Episcopos, Domni Antiocheni non meminit?

Quæri potest eur Eutyches appellando majorum Sedium Episcopos, aut eorum Concilia, Domni Antiocheni Episcopi non meminerit? Respondeo rationem hujus silentii multiplicem proferri posse: Præcipuæ sunt, quod Orientalis Diœceseos Episcopi Nestorianismi apud ipsum suspecti essent: quod Domnus contra 12. sancti Cyrilli Capitula scripsisset olim, teste Liberato, cap. 12. Breviarii: quod Joannis Antiocheni ex sorore nepos esset: quod Theodoreto Cyri Episcopo, & Flaviano Constantinopolitano, studiis & partibus conjunctus esset, adversus quos jam conspiraverant Eutyches & Dioscorus Alexandrinus: tum denique, quod Domnus, cum sua Synodo, primus omnium Eutychem ejusque insandam Hæresim oppugnaverat, ut testatur Facundus Hermianensis lib. 12. cap. ultimo, & lib. 8. cap. 5. ubi & Synodicam ejusdem Patriarchæ ad Theodosium Augustum Epistolam contra Eutychem refert.

Cur Eutyches Thessalonicensem Episcopum inter majorum Sedium Antistites appellavit.

Quæri secundo potest, cur Thessalonicensem Episcopum inter majorum Sedium Antistites appellaverit Eutyches? Respondeo, quia etsi Diœcesis Illirici Orientalis, cujus caput erat Tessalonicensis Episcopus, Occidentis Patriarchæ subdita esset; quia tamen iis temporibus ab Occidentali Imperio recisa erat, par erat singularem ejus mentionem fieri, cujus scilicet Episcopi Occidentalis Patriarchæ Concilio se sistere non solebant, nec poterant sine Orientalis Imperatoris Edicto. Præterea hæc Diœcesis amplissima erat, magnisque prærogativis decorata; a suo peculiari Præfecto Prætorio regebatur, Thessalonicensis Episcopus consessus honorem præ cæteris obtinebat in Conciliis, ut patet ex Ephesino, ubi post Hierosolymitanum & Ephesinum Episcopos, & ex Chalcedonensi, ubi post Patriarchas locum suum habuit. Denique sperabat Eutyches ex Illyricianis Episcopis plurimos sibi indulgentiores futuros, ut revera fuerunt: Dioscoro enim adhærentes in Latrocinio Ephesino, Eutychetem suo suffragio absolverunt, damnarunt Flavianum, aliosque Catholici dogmatis defensores. Unde in Concilio Chalcedonensi præ omnibus *Illyriciani, & qui cum ipsis Reverendissimi Episcopi, clamaverunt: Omnes peccavimus, omnium misereminius.*

Die 27. Aprilis ejusdem anni 449. hnbita est altera Sessio Conventus Constantinopolitani. Lectus in ea est alter Eutychetis Libellus sopplex Imperatori porrectus, quo rogabat, ut Magnus Silentiarius scriptis profiteretur, quæ audiverat & viderat. Annuit Eutychetis supplicationi Theodosius. Trstatus est Silentiarius, se accepisse a Flaviano, antequam de Eutychetis damnatione in Synodo ageretur, jam Eutychetem esse damnatum, scriptum scilicet damnationis Libellum, quem Synodo porrecturus esset. Sed & Asterii Presbyteri testimonio assertom est & momentis commendatom, prioris Synodi Acta fuisse a Notariis immutata. His cavillis illusum est legitimo prioris Synodi de Eutychete judicio, faventibus perfido Hæresiarchæ Magistratibus, in gratiam Chrysaphii. Hæc videre est Actione t. Concilii Chalcedonensis, & apud Liberatum cap. 11. Postea expetivit Imperator a Flaviano Fidei Professionem manu ejus exaratam & subscriptam. Paruit sacris Mandatis Flavianus, misitque ad Theodosium Professionem illam, quæ incipit: *Nihil ita convenit Sacerdoti Dei,* &c. Extat. t. p. Concilii Chalcedonensis, & refertur in Liberato c. 11.

§. VIII.

Indicitur a Theodosio Imperatore Ephesina II. Synodus, quæ vulgo Prædatoria dicitur.

CUM Eutyches communionem a S. Leone extorquere non potuisset inaudito Flaviano, Synodum a Theodosio impetravit, ope Chrysaphii Eunuchi, & Dioscori Alexandrini malis artibus: ac ne præsidentibus Legatis, quos a S. Leone Pontifice Maximo mittendos prævidebat, confirmaretur Sententia damnationis in se lata in Synodo Flaviani, curavit Chrysaphii opera ut Synodi Primatus Dioscoro Alexandrino deferretur speciali Rescripto Theodosii. Edictum ad Dioscorum extat Actione t. Concilii Chalcedonensis. Incipit: *Cunctis constitit manifestum.* Alias direxit literas ad eumdem Dioscorum, quæ incipiunt: *Antehac quidem.* Utrisque literis cavet, ne Theodoretus intersit Synodo; utrisque Primatum Dioscoro defert in causa Eutychetis judicanda. Nominatim rejectus est Theodoretus a Concilio, hoc quidem prætextu, quod in Anathematismos S. Cyrilli scripserat, reipsa vero quia Eutychianæ doctrinæ erat aperte contrarius. Quoad primatum vero & præsidendi honorem Dioscoro delatum, hæc ad ipsum Theodosius scribit: *Necessarium duximus his sacris Literis uti ad tuam Reverentiam, per quas manifestum facimus tuæ Beatitudini, & universæ Sanctæ Synodo, quod nos regulas Sanctorum Patrum sequuti, non solum propter Theodoretum, sed etiam alios omnes qui ad congregatam Sanctam Synodum pertinent, authoritatem & primatum tuæ præbemus Beatitudini.*

Jussit Theodosius adesse Concilio & Barsumam, e Syria Archimandritam, scelere & perfidia notum, & vices agere omnium Monachorum Orientales Episcopos accusantium, ut refert Liberatus cap. 12. Extant Epistolæ hac de causa scriptæ tum ad Dioscorum, tum ad Barsumam ipsum, a Theodosio Imperatore, Actione 1. Concilii Chalcedonensis, quibus constat, facinorosissimum illum Abbatem directum fuisse ad Concilium, nedum ut accusatorem Episcoporum Orientalium, quos Nestorianæ hæreseos fuligine infuscatos calumniabantur Monachi nequissimi, Eutychetis sectatores; verum etiam ut Judicem futurum cum Episcopis. *Placuit eum consedere tam tuæ Sanctitati, quam universis Sanctissimis Patribus ibidem convenientibus: quatenus Deo placita de omnibus sententia proferatur:* (inquit Theodosius ad Dioscorum scribens.) Et in Epistola ad ipsum Barsumam; *Justum esse diximus tuam Sanctitatem ad Ephesinam civitatem pergere, & locum tenentem omnium Religiosissimorum Archimandritarum Orientalium, considere sanctæ Synodo quæ ibidem disposita est, & cum aliis Sanctissimis Patribus & Episcopis, quæ sunt Domino placita ordinare.* Duo tentavit contra Canones Theodosius. Primo detulit præsidendi munus Dioscoro Alexandrino, quod Romani Episcopi erat singulare. Secundo, Barsumam flagitiosum Archimandritam suffragandi jure donavit, summa in Ecclesiasticas Regulas injuria.

Theodosius Imp. duo contra Ecclesiæ Regulas attentavit.

Subreptum fuisse Principi quoad utrumque caput, recte observat illustrissimus & doctissimus Antistites Petrus de Marca. Primo quoad munus præsidendi Dioscoro adjudicatum. Primatum enim in futura Synodo ipsi decrevit Theodosius *secundum canones.* Suggestum scilicet fuit Imperatori, primum a Romano Episcopo locum, juxta Nicænos canones, Alexandrino deberi. Quare absente Leone Romano, primas deberi Dioscoro Alexandrino, præ legatis etiam Sedis Apostolicæ. Quod præjudicio etiam Synodi Ephesinæ prioris confirmabatur, cui Cyrillus Alexandrinus præfuerat. Facile autem fuit obrepere Theodosio forsan ignoranti Cyrillum vice Romani Pontificis Cœle-

le-

lestini Ephesino Concilio præfuisse. Eadem facilitate subreptum fuit Principi quoad Barsumam; tum quia Ecclesiæ regulas ignorabat, solis Episcopis suffragandi jus in Conciliis Œcumenicis tribuentes: tum quia ipsi fuerat a Chrysaphio eunucho insusurratum, Barsumam puritate vitæ, & catholica fide esse probatissimum, & Nestorianorum Episcoporum in Orientis partibus hostem acerrimum; uti ipse ad Dioscorum scribit.

S. Leonem ad Concilium invitavit Imperator, Ephesi ad Kalendas Augusti ejusdem anni 449. celebrandum, missa per Epiphanium Tribunum epistola. Excusavit se apud Theodosium Pontifex, tum propter temporis angustias; tum propter imminens Romæ ab Hunnis periculum; tum quod consuetudo non esset Romanum Pontificem extra Italiam Synodo interesse; quæ tamen, si celebranda videretur, convenientius esse ut congregaretur in Italia. Hæc habentur ex Epistola 13. S. Leonis ad Pulcheriam Augustam, & ex Epistola 9. ad Theodosium Imperatorem.

§. IX.

Sanctus Leo misit Legatos ad Ephesinam Synodum II.

CUM obtinere non potuisset Sanctus Pontifex a Theodosio, ut vel Synodum omnino revocaret, vel in aliquam Italiæ orbem transferret, decrevit Legatos mittere Ephesum, qui suo nomine Concilio interessent, & authoritate sua cuncta peragerent. De his scribit ad Pulcheriam Augustam, Epistola quæ extat 1. p. Concilii Chalcedonensis XII. *Quia igitur ad publicam utilitatem pertinuisse cognoscites, ut salva clementiæ vestræ venia, charitati me & precibus civium non negarem: in his fratribus meis, quos vice mea misi, me quoque adesse cum ceteris qui adfuerint, existimate: quibus secundum causam satis mihi & gestorum seris, & ipsius. de quo agitur professione patefactam, evidenter & plane quid servandum esset ostendi. Non enim de portiuncula aliqua fidei nostræ, quæ minus lucide declarata sit, quæritur; sed hoc stolidissima insultatio audes incessere, quod Dominus noster in Ecclesia sua neminem utriusque sexus voluit ignorare: si quidem ipsa Catholici symboli brevis & perfecta confessio, quæ duodecim Apostolorum totidem est signata sententiis, tam instructa sit munitione cœlesti, ut omnes hæreticorum opiniones solo ipsius possint gladio detruncari.*

De iisdem Legatis scribit ad Theodosium, Epistola 17. *Quamvis*, inquit, *ad diem Concilii Episcopalis, quem Pietas vestra constituit, occurrere me ratio nulla permittat, cum nec aliqua ex hoc exempla præcesserint, & temporalis necessitas me non patiatur deserere civitatem; præsertim cum tam evidens fidei causa sit, ut rationabilibus causis ab indicenda synodo fuisset abstinendum; tamen in quantum Dominus juvare dignatur, meum studium commodavi ut Clementiæ vestræ decretis aliquatenus pareatur, ordinatis hinc fratribus meis, qui amputandis scandalis pro causa æquitate sufficiant, quique præsentiæ meæ impleant vicem: quia non talis quæstio orta est, unde aut possit, aut debeat dubitari.*

S. Leo vetat ne restituatur Eutyches, nisi sensus Hæreticos plene, aperte, propriaque subscriptione damnaverit.

Et Epistola 19. quæ est secunda ad Ephesinam synodum, Legatos illos nominibus suis designat; quibus & conditiones præscribit, quibus Eutychetem, si forte resipiscat, recipere debeant. *Quia*, inquit, *pie ac religiose Christianissimus Imperator haberi voluit Episcopale Concilium, ut pleniori judicio omnis possit error aboleri: fratres meos Julium Episcopum, Renatum presbyterum, & filium meum Hilarum diaconum, cumque his Dulcitium notarium probatæ nobis fidei misi, qui vice mea sancto conventui vestræ Fraternitatis intersint, & communi nobiscum sententia, quæ Domino sint placitura, constituant. Hoc est, ut primitus pestifero errore damnato, etiam de ipsius, qui imprudenter erravit, restitutione tractetur; si tamen doctrinam veritatis amplectens, sensus hæreticos, quibus imperitia ejus fuerat irretita, plene aperteque, propria voce, & subscriptione damnaverit.*

De his etiam scribit in celebri Epistola ad Flavianum, quæ in antiquis editionibus ordine decima est, in editione vero Quenellii 24. *Ad omnem vero causam*, inquit, *pie ac fideliter exequendam, fratres nostros, Julium Episcopum, & Renatum presbyterum Tituli S. Clementis, sed & filium meum Hilarum diaconum vice nostra direximus. Quibus Dulcitium notarium nostrum, cujus fides nobis est probata sociavimus.*

Julium Puteolanum non Julianum Coensem Legatum misit S. Leo.

Julium Episcopum Puteolanum, non Julianum Coensem ad Synodum Ephesinam secundum, ut Apostolicæ legationis caput missum esse, constat ex MSS. optimæ notæ codicibus Epistolæ S. Leonis ad Flavianum, aliarumque epistolarum, in quibus legatos a se missos nominat. Constat etiam ex Evagrio lib. 1. cap. 10. ex Chronico Prosperi, ex Breviculo Historiæ Eutychianistarum, quem edidit P. Sirmondus, ex Nicephoro Callisto lib. 14. cap. 47. ex lib. de Romanis Pontificibus, ex Mariano Scoto &c. Id præterea probat Quenellius, in notis ad Epistolam 24. S. Leonis, duplici argumento. Primum ex eo petitur, quod Julianus Coensis Episcopus interfuerit & subscripserit tam Concilio Constantinopolitano, in quo primum damnatus est Eutyches a Flaviano, quam Conventui Episcoporum, qui anno sequenti in eadem urbe jussu Imperatoris habitus est: qui cum sit habitus mense Aprili, vix sibi facile quis persuadeat, eumdem Episcopum Roma missum esse mense Junio ejusdem anni quo datæ leguntur laudatæ S. Leonis Epistolæ.

Secundum argumentum ex eo petitur, quod S. Leo scripserit ad Julianum Coensem in Oriente versantem Epistolas 11. & 19. sive 25. & 31. eodem die scriptas, quo & aliæ in quibus legatos missos recenset. Immo in posteriori eosdem nominat; & inter eos Julium Episcopum. Caput itaque istius legationis fuit Julius Puteolanus Episcopus, non Julianus Coensis.

Non tamen Julius Puteolanus, sed Julianus Coensis vices S. Leonis hac in Synodo egit.

Licet porro missus fuerit a S. Leone Julius Puteolanus, qui legationem Apostolicam in Synodo obiret, non ipse tamen interfuit Synodo, nec legationem in ea obiit, sed Julianus Coensis: quod non levibus conjecturis asserit Quenellius, quia quoties de Legato Sedis Apostolicæ mentio habetur in Synodo Ephesina, Julianus appellatur, etiam in Græco textu: quod argumento est de alio sermonem esse, quam de illo Roma misso, qui in Epistolarum S. Leonis Græca Versione, P. I. Concilii Chalcedonensis, semper Ἰούλιος dicitur. Verisimile est igitur Julium vita functum esse, antequam Synodus inchoaretur, vel aliquo impedimento detentum ne Ephesum accederet; Julianum vero Coensem in ejus locum substitutum esse, qui vices Romani Pontificis in Synodo gereret. Et certe Julianum S. Leonis aliquo modo personam gessisse, colligitur ex Epistola 61. in qua eum exhortans ut *contra falsitatis astutias perseverantem diligentiam teneret*; addit: *Cum ad hoc & tuus animus, & nostra authoritas suffragetur*. Et postea: *Ad quam rem nostros post diem venerabilem Pascha dirigemus, qui tecum participato consilio, ea quæ a nobis constituta fuerint, exequantur*. Lege eruditas Quenellii Notas loco laudato.

§. X.

Legati S. Leonis in Ephesini Latrocinii consessum non sunt admissi.

INtromissos in Concilium constat S. Leonis Legatos, sed ipsos consedisse Dioscoro inficiamus. Adfuere quidem ut fidei, quæ deserenda non erat, prospicerent: Non consedere, ut Sedis Apostolicæ consulerent dignitati. Id testatur Liberatus in Breviario, cap. 12. *Et sedentibus*, inquit, *in Basilica Dei genitricis Mariæ illis Episcopis, Ecclesiæ Romanæ Legatis, vices habentes Papæ Leonis, assidere non passi sunt, eo quod non fuerit data præsessio Sanctæ sedi eorum. Insuper etiam, quod non lecta fuerat ad Flavianum Epistola in Eutychetis damnatione a Papa Leone scripta & occultata fuerat Epistola ejus, per supra memoratos Legatos ad ipsam Synodum directa.*

Sane nullum poterant occupare locum Romani Legati, donec Literæ ad synodum Ephesinam a Leone Pa-

Papa directæ, quibus eorum Legatio continebatur, recitatæ essent, & in Acta relatæ. Quare in ipso synodi ingressu recitatis Literis convocatoriis Imperatoris, Hilarus Diaconus postulavit, ut S. Leonis Literæ ad Synodum per Legatos missæ legerentur. Ac Dioscorus quidem interlocutus est, earumque lectionem se procuraturum solemni juramento spopondit: sed non stetit promissis, elusitque iteratam Legatorum petitionem. Qua de re graviter conquesti sunt Orientales Episcopi, & Aetius Archidiaconus in Concilio Chalcedonensi Actione 1. & Magistratus severissime expostulaverunt cum Dioscoro, & cæteris Concilii Præsidibus, Juvenali Hierosolymorum, & Thalassio Cæsareæ Episcopo, eo quod Literæ illæ relectæ non essent. Quæ Dioscori lectionem illam prohibentis impudentia, inter præcipua crimina, ob quæ damnatus fuit, recensita est a Paschasino Legato in Concilio Chalcedonensi. *Super hæc vero*, inquit, *neque Epistolam legi permisit Beatissimi Papæ Leonis, scriptam ad sanctæ memoriæ Flavianum, & hoc frequenter rogatus a portitoribus recitare eam, & cum juramento legendam promittens: qua non lecta, scandalum & læsionem sanctæ Dei Ecclesiæ per totum mundum pertulerunt*. Denique cur Legati S. Leonis in ipso statim Concilii Chalcedonensis exordio Dioscoro exprobrassent, quod, *Cum judicandi personam non haberet, præsumpsit, & Synodum ausus est facere sine authoritate Sedis Apostolicæ, quod numquam factum est, nec fieri licet?* Falso enim istud objecissent Dioscoro, si cum ipso Legati S. Leonis in Ephesina Synodo consedissent.

Objiciet aliquis hæc verba Prædatoriæ Synodi: *Residentibus Dioscoro Alexandrino, & Juliano Episcopo, vices agente & tenente locum sanctissimi & beatissimi Romanæ Ecclesiæ Episcopi Leonis*: Consederunt igitur illa in Synodo S. Leonis Legati.

Respondeo purum putumque mendacium his Synodi Prædatoriæ verbis contineri. Unde cum relegerentur Actione 1. Concilii Chalcedonensis, Orientales Episcopi reclamarunt, & mendacii Acta illa redarguerunt, his verbis: *Ejectus est, nullus suscepit nomen Leonis*. Viden ut Leonem a Synodo in Legatis suis expulsum querantur Patres! Tentavit quidem Dioscorus a Juliano suffragium extorquere; sed ipse per Florentium Lydorum Episcopum Interpretem suum respondit: *Hac ratione volumus gesta relegi, ut prius Papæ legatur Epistola*. Similiter Hilarus Diaconus S. R. E. & Legatus respondit: *Quoniam & Sanctissimus Episcopus Romanæ Ecclesiæ, relectis sibi istis monimentis, quorum nunc quæritis lectionem, transmisit Epistolam, quam scripsit, eam legi jubete*. Tum Eutyches, Legatos sibi suspectos esse contestatus est, quod a Flaviano, & domo, & convivio laute excepti essent. *Directi*, inquit, *Religiosissimi Viri a Sanctissimo & Deo amantissimo Leone Archiepiscopo R. E. in sanctam vestram Synodum, suspecti mihi facti sunt. Manserunt enim apud Religiosissimum Flavianum Episcopum, & pransi sunt apud eum, & munerati sunt, & omne obsequium eis præbuit. Postulo ergo Sanctitatem vestram, si quid ab eis injuste factum fuerit contra me, id præjudicium mihi non generare*. His verbis vaferrimus Hæresiarcha ad Romanæ Sedis Legatos rejiciendos grassatus est.

§. XI.

Soli Dioscoro præsidendi jus tribuerat Imperator.

Difficultatem movet Dioscori ipsius interlocutio Actione 1. Concilii Chalcedonensis. *Comperit vestra Clementia*, inquit, *quia non mihi soli sacratissimus noster Imperator commisit judicium, sed & beatissimo Juvenali, & sanctissimo Episcopo Thalassio authoritatem Synodi dedit.... Quare in me solum ista extenduntur, quando authoritas & ex æquo tribus data sit, & judicatis a nobis consensit universa Synodus?* His consona est appendix quæ Epistolæ Theodosii ad Dioscorum adjecta est, quæ sic habet: *Eodem tenore scriptum est etiam Juvenali Reverendissimo Episcopo Hierosolymorum*.

At licet hæc probare videantur præsidendi authoritatem Sacra Jussione his tribus Episcopis commissam, Dioscoro nempe, Juvenali, & Thalassio, vix tamen adduci possum ut existimem Imperatorem tot Præsides Concilii designasse, ea quorum multitudine confusio oriri posset. Duo sunt momenta quæ id mihi persuadeant. Primum, quia Theodosius ad Dioscorum scribens de ipso quidem ait: *Authoritatem & Primatum tuæ præbemus Beatitudini*. De aliis vero: *Scientes diligentius quod & Reverendissimus Archiepiscopus Hierosolymorum Juvenalis, & Beatissimus Archiepiscopus Thalassius, & omnis talis fervens amator & æmulator orthodoxæ Fidei consentanei erunt tuæ Beatitudini radianti per Dei gratiam honestate vitæ, & Catholica Fide*. Ex quibus patet, soli Dioscoro a Theodosio factam præsidendi potestatem.

Unde ad interlocutionem Dioscori dicendum est, tribus ex æquo datam esse authoritatem judicandi, non præsidendi. Itaque tres illi Episcopi velut Commissarii fuere ad cognitionem & judicium causæ Eutychianæ a Theodosio singulariter delegati, ita tamen ut præsideret Dioscorus.

Alterum momentum eruitur ex interlocutione Judicum & Senatus Actione 1. Concilii Chalcedonensis. *Videtur nobis*, inquiunt, *justum esse, si placuerit divinissimo & piissimo Domino nostro, eidem pœnæ Dioscorum Reverendissimum Episcopum Alexandrinum & Juvenalem Reverendissimum Episcopum Hierosolymorum, & Thalassium Reverendissimum Episcopum Cæsareæ, & Eusebium Reverendissimum Episcopum Ancyræ, & Eustathium Reverendissimum Episcopum Beryti, & Basilium Reverendissimum Episcopum Seleuciæ Isauriæ, qui tunc potestatem & Principatum Synodi tenuerunt, subjacere: & a Sancto Concilio secundum Canones, ab Episcopali dignitate fieri alienos*. Viden ut hi omnes potestatem & Principatum Synodi tenuisse dicuntur? Nec tamen omnes a Theodosio pari authoritate donati sunt, cum eorum omnium non meminerit in sua ad Dioscorum Epistola, sed trium dumtaxat priorum. Unde nec hi parem censendi sunt cum Dioscoro authoritatem habuisse, licet ad eos eodem tenore scripserit, id est, eadem de causa, ut nimirum Concilio adessent cum suis Episcopis, & causam Eutychianam judicarent.

§. XII.

Theodosius Magistratus mittit ad Concilium, ac decernit ut Flavianus, Julianus, & alii, a suffragandi jure excludantur.

Id probatur ex Commonitorio Theodosii ad Elpidium Comitem Sacri Consistorii, quod Actione 1. Concilii Chalcedonensis perlectum est. Incipit: *Sanctæ quidem Synodi*. Hoc authoritatem dat omnem tum Elpidio, tum Eulogio Tribuno & Notario Prætoriano, ut tumultus prohibeant, ut authores turbarum, si qui extiterint, carceri mancipent, ut omnia ordine discuti jubeant ac decerni, ut intersint judicio, & celerem curent ac circumspectam discussionem a Synodo fieri, ac tandem omnia ad ipsum referant. Insuper ut Fidei causa ante aliud quidvis expendatur. Vult præterea Theodosius hoc Rescripto, exclusos a suffragii jure Flavianum & cæteros Antistites, quotquot Eutychetem Constantinopoli damnarunt. Scribit denique, se nominatis Magistratibus, & civile, & militare auxilium delegasse; ut sua Mandata facilius executioni mandarent. Extat Epistola eam ob rem data ab Imperatore ad Proclum Asiæ Proconsulem, Actione 1. Concilii Chalcedonensis, quæ incipit: *Sanctæ quidem Synodi*. Extat ibidem Epistola Theodosii ad Synodum Ephesinam, quæ incipit: *Vellemus quidem*. Illa Flavianum notabat velut totius tumultus authorem; Chrysaphii scilicet mendaciis deceptus.

§. XIII.

De Gestis Prædatoriæ Synodi.

Cœpta est illa Synodus 4. Idus Augusti anno Christi 449. Leonis Papæ X. Theodosii XLII. Valentiniani XXV. Adfuere CXXX. Episcopi. Locus Synodi fuit Basilica Sanctæ Dei Genitricis Mariæ.

Fla-

Flavianus suo loco sedere non est permissus, sed quinto loco, post Episcopum scilicet Hierosolymorum Juvenalem: qua de injuria graviter conquesti sunt Orientales Episcopi Actione 1. Concilii Chalcedonensis. *Flavianus*, inquiunt, *in proprio loco quare non sedit? Constantinopolitanum Episcopum quare quintum posuerunt?* Legati Sedis Apostolicæ legationem suam exposuere, excusaveruntque S. Leonem quod Synodo per se non interesset, eo quod non esset moris, nisi per Legatos, extra Urbem Romanos Pontifices Synodis interesse. Istud patet ex Hilari Diaconi & Legati interlocutione. S. Leonis Epistolam suscipi quidem jussit vaferrimus Dioscorus, sed ejus lectionem, aliarum Literarum, ad diversos, causa Synodi scriptarum, lectione elusit. Prius de controversiis Flavianum inter & Eutychetem exortis, quam de Fide agendum dixit ex Imperatoris Mandato. Eutyches introductus, continuo cœpit diluere labem hæreseos, Confessionemque Fidei proponere simulationis plenam, & amphage verborum perplexam. Extat Actione I. Concilii Chalcedonensis. Incipit: *Gratias ago per omnia Sancto Deo*, Profitetur eo Libello Eutyches Nicænam Fidem, quam Ephesini Patres, & Sanctus Cyrillus confirmarunt, cui & aliquid addere vel minuere prohibuerunt. Nicænam Fidem professus est, quæ Incarnationis mysterium non explicuit, nullis tunc Hæresibus impugnatum: prætermisit vero additiones factas Nicæno Symbolo propter hæresim Apollinaris, quod ipse in Apollinaris errore versaretur. Id graviter urgebat Diogenes Cyzicenus Actione 1. Concilii Chalcedonensis.

Lecto Eutychetis Libello, intercessit Flavianus, ut Eusebius Dorylæi, accusator Eutychetis, in Synodum admitteretur. Id vetuit Elpidius Comes Mandatum Imperatoris obtrudens. Relecta deinde sunt Acta synodi Constantinopolitanæ sub Flaviano. In iis Catholicam Fidem egregie propugnasse adversus Eutychetem celebrabatur Basilius Seleuciensis Episcopus. Cujus gloriæ Dioscorus invidens, insigne mendacium a suis Notariis scribi jussis in Actis Latrocinii, quod nimirum palinodiam Ephesi recantasset, duarumque naturarum vocabulum proscripsisset. Hæc enim ejus interlocutio legebatur: *Eos qui contraria sentiant his quæ in Nicæa, vel in Epheso ordinata sunt, aversor anathematizans dividentes post unionem in duas naturas, vel substantias, vel personas unum Dominum nostrum Jesum Christum, accusans & reprehendens propriam vocem, quam de duabus naturis professus sum in gestis apud Regiam Civitatem; & adoro unam naturam Deitatis Unigeniti humanati & incarnati*. Dioscorum & ejus Notarios falsi postulavit Basilius in Chalcedonensi Concilio: testes appellavit Auxonium & Athanasium, quod palam dixisset Dioscoro in Ephesino Conventu: *Noli Domine, noli solvere totius orbis opinionem*. Fassus est se dixisse quidem Eutycheti: *Confusionem inducis & commixtionem, si unam naturam dicis absolute post adunationem. Si vero dicas unam naturam incarnatam & inhumanatam, eadem cum Patribus dicis;* Seque id dixisse, ut Eutychetem blande ad officium revocaret.

Perlectis omnibus monimentis gestorum in Constantinopolitana Flaviani synodo, in Sacerdotii gradum, & Monasterii principatum restitutus est Eutyches: lata Sententia depositionis in Flavianum & Eusebium Dorylæi, cui cæteri Episcopi alioqui orthodoxi, metu fracti, vique adacti subscripsere, ut ipsi contestati sunt Actione 1. Concilii Chalcedonensis. Quidam venerabiles Episcopi, quod in gratiam Flaviani ad pedes Dioscori accidentes, ejus iracundiam frangere tentaverint, a Militibus & Monachis Eutychetis, qui cum gladiis & fustibus ad fores adstabant, jubente Dioscoro, sunt repulsi. Plurimi cum Flaviano condemnati sunt Episcopi: quos inter Ibas Edessenus, Theodoretus Cyrensis, & Domnus Antiochenus, & quicumque jurare in verba Hæretici renuerunt. Absentes damnati sunt Ibas & Theodoretus: ille quidem propter Epistolam ad Marim Persam & propter sacrilegas voces, quas evomuisse ab adversariis asserebatur *Non invideo Christo facto Deo, quoniam si volo, & ego fio*. Hic vero propter Scripta contra Capitula S. Cyrilli, & propter scriptam Epistolam contra Sanctam Synodum Ephesinam ante Ecclesiæ pacem. Quamquam illud Dioscori in Theodoretum judicium, non tam nova Sententia fuit, quam Sententiæ in eum & alios Nestorii fautores latæ a Synodo prima Ephesina, ni resipiscerent, quædam confirmatio. Illum itaque habens pro damnato Dioscorus, tamquam Nestorianæ hæreseos fautorem, declaravit coram synodo, curaturum se ut Ephesini canones adversus illum custodirentur, eumque velut Nestorianum ab Ecclesia sua expulit. Huc enim allusisse videntur Ægyptii Episcopi in Concilio Chalcedonensi: *Cyrillum*, inquiunt, *ejicimus, si Theodoretum acceperimus. Canones istum ejecerunt*. Unde constat verba hæc eorumdem Ægyptiorum: *Coram universa synodo damnatus est*, significare eum fuisse damnatum omissis judiciorum solemnibus, in consequentiam sententiæ a Concilio 1. Ephesino in ipsum latæ: ut notat illustrissimus & doctissimus Dominus de Marca lib. 7. *de concordia sacerdotii & Imperii*, cap. 9. Lege Liberatum cap. 12. Breviarii.

§. XIV.

De tyrannica Dioscori in Flavianum & Legatos Apostolicos crudelitate.

FLavianum a judicio Prædatoriæ Synodi Sedem Apostolicam appellasse in Dissertatione *de Jure Appellationum ad Romanum Pontificem*, superiori Sæculo probavimus, Dissertatione 27. Propositione 3. Post appellationem, indigne exceptum, ac multis injuriis verberibusque affectum, ita ut dolore plagarum efflaverit animam, atque pro Fide mortem oppetierit, testatur Liberatus cap. 12. Breviarii. Immanis adeo sceleris author fuit Barsumas Archimandrita, ut plures Episcopi in Concilio Chalcedonensi affirmarunt. Actione 4. Diogenes Episcopus Cyzicenus dixit: *Barsumas qui inter alios intravit, occidit B. Flavianum. Ipse enim instabat, & dicebat, Occide*. Episcopi vero Syriæ exclamaverunt; *Omnem Syriam Barsumas evertit: duxit super nos mille Monachos..., Homicidam Barsumam mitte foras: homicidam in arena: anathema Barsumæ: Barsumam in exilium*. Cæterum illa cædes licet per Barsumam & Monachos ejus perpetrata, impio Dioscoro malorum omnium authori tributa est. Unde in Concilio Chalcedonensi Quintus Phocensis Episcopus ipsum vocat Interfectorem Flaviani. *Quando*, inquit, *Sanctum Virum Flavianum Catholicæ Fidei Custodem interfecit, neque Canones protulit, neque lecti sunt, neque aliquo Ecclesiastico ordine usus est, sed propria usus authoritate eum damnavit*. Hinc etiam Sabas Episcopus Palsi vocavit eum *Novum Cain*, Actione 3. Concilii Chalcedonensis. Denique Evagrius lib. 2. cap. 2. scribit: Flavianum miserandum in modum *a Dioscoro interfectum per vim ab eo Ecclesia extrusum, & calcibus verberatum*. Verum Flaviani mortem non eodem modo narrant Authores. Prosper in Chronico prolixiori ait, quod *Inter manus eorum a quibus in exilium ducebatur, glorioso ad Christum fine transivit*. Nicephorus refert, triduo post decessisse. Marcellinus Comes & Menologium Græcorum ajunt, ipsum ad Epypam Lydiæ relegatum, ibique tædio, dolore, & tormentis confectum & exanimatum: quibus similia habet Breviculus Causæ Eutychianistarum: *Ducitur*, inquit, *in exilium Flavianus, & apud Epypam, quæ est Lydiæ Civitas, seu superveniente, seu ingesta morte defunctus est*.

S. Flaviani cædes.

In Legatos etiam Apostolicos damnationi Flaviani obfirmate resistentes desæviit impotens Dioscori furor, quos violata Fide publica in custodiam detrusit. Unus Hilarus fuga elapsus, post varias circuitiones & fortunas Romam tandem adnavigavit, & S. Leonem de omnibus Ephesi gestis fecit certiorem, ut testantur S. Leo in Epistola ad Clerum Plebemque Constantinopolitanam, quæ extat 1. p. Concilii Chalcedonensis, cap. 21. & Hilarus ipse in Epistola ad Pulcheriam Augustam.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

P. Alexander instituta generali disputatione de jure Pontificis in excipiendis orbis christiani appellationibus in causis ecclesiasticis, expendit egregie ea quæ adversus Flaviani appellationem ad Leonem Pontificem interjectam opponunt nonnulli, quorum argumenta iterum urgens Basnagius ad A. 449. contendit provocatum quidem ad S. Leonam, sed non ut Romanum episcopum, quin potius ad ipsum eum universali synodo ex Italis colligenda. Verba tamen Liberati provocationem ad Leonem apertissime docent: Flavianus per legatos sedem apostolicam appellavit libello, idque confirmat Valentinianus Imp. ad Theodosium scribens: Flavianus per libellos appellavit; quos libellos legatis apostolicis datos in iisdem literis Imperator tradit; quod sane Imperatoris testimonium testimonio Liberati fidem adstruit. Neque his opponas factum Leonis, qui his acceptis libellis synodum ad ejus causæ discussionem indicendam censuit. Id enim ab eo præstitum pro solemni Romanorum pontificum more, ut quoties de causis majoribus ageretur, nomquam nisi re prius in synodo discussa judicandum sibi de illis sumerent ut sæpe alias est a me in rem præsentem animadversum. Numquid igitur quia in re gravissima Romani pontifices judicium ferre recusarunt, nisi causa prius mature discussa in concilio; ideo in causis illis non ad eosdem pontifices, sed ad synodos ab eo cogendas provocatum jure diceretur? Donatistæ ad Constantinum Imperatorem provocasse agnoscuntur in causa Cæciliani, quamvis Imperator de illa per se cognoscere recusans ad synodum retulerit.

At enim, teste Galla Placidia, Flavianus libellum ad apostolicam sedem & ad omnes Episcopos earum partium misit. Admitto libellum ad omnes missum, utpote quos omnes consultores adfuturos norat Leoni in eo judicio ferendo; sed provocatio ad unum Leonem facta est; id asserit Liberatus, & Valentinianus confirmat. Repones: Valentinianus in suo rescripto ad Theodosium; & Eudoxia Augusta in suis literis judicium flagitant synodi generalis. Nihil hic quæro de Valentiniano & Eudoxia; de Flaviano disputo num ad Leonem, vel potius ad generalem synodum provocaverit. Quamquam Valentinianus & Eudoxia nihil contra Flaviani mentem voluisse censendi sunt; volebant enim causam ad Leonem deferri, sed probe scientes futurum ut Leo numquam commissurus fuisset ut gravem adeo causam absque judicio synodi terminaret; synodum voluerunt: cum præsertim tunc nonnisi assentiente vel etiam invitante Augusto cogi concilia solerent. Hæc satis de appellatione Flaviani.

§. XV.

Theodosius lege lata Ephesinum Latrocinium firmavit: quam rescidit Marcianus Imperator.

Licet Valentinianus Occidentis Imperator, Galla Placidia Valentiniani mater, & Licinia Eudoxia Theodosii filia, ad ipsum scripsissent pro causa Ecclesiæ, ac obsecrassent ut S. Leonis votis annueret, jubendo Generale Concilium in Italia celebrari, adduci tamen non potuit Theodosius ut res semel judicatas adversus Flavianum refricari sineret. Quod patet ex ejus ad Liciniam Augustam Epistola: *Tua vero Dulcedini*, inquit, *hoc solum approbavimus intimandum, quia memoratus Flavianus sacro judicio ab Ecclesiasticis rebus ablatus est, quatenus totius dubietatis contentio a sacris removeretur Ecclesiis: & nihil ulterius post hæc definire possibile est, cum jam ista semel decisa sint.*

Id confirmat Liberatus in Breviario cap. 12. *Sed fortissimus Leo*, inquit, *audiens Legatorum suorum suggestionem, & Theodoreti querelas suscipiens, literis suis Theodosium Imperatorem & Pulcheriam Augustam petit, ut fieret intra Italiam generale Concilium, & aboleretur error fidei per violentiam Dioscori factus. Valentinianum autem Imperatorem & Eudoxiam uxorem ejus, ad memoriam B. Petri, cum multis Episcoporum, genibus provolutus Romanus Pontifex deprecatus est, ut Theodosium hortaretur aliam fieri synodum, ad retractandum illa quæ a Dioscoro male acta atque perpetrata fuerant in damnatione Flaviani Episcopi, & Orthodoxorum depositione. Rescripsit Theodosius, Flavianum læsibilis novitatis reum, dignum mortis debitum suscepisse, & ideo omnis pax & concordia in Ecclesiis regnaret, Principe contentionis ablato, &c.*

Nec vero negavit solum Theodosius eorum quæ in Ephesino latrocinio gesta erant retractationem; sed etiam lege lata illud firmavit, quæ extat 3. p. Concilii Chalcedonensis, cap. 10. *Et nos igitur*, inquit, *ejusdem sanctæ synodi*, Ephesinæ scilicet, *decreta laudamus, atque confirmamus, hanc orthodoxam fidem putantes atque nominantes, quæ a trecentis decem & octo Patribus exposita est & firmata in Sanctis Conciliis, quæ Ephesi congregata sunt*. Et post pauca: *Omnino autem nullus qui Nestorii ac Flaviani, & eorum qui ejusdem hæresis sententia detinentur, ullo modo Episcopus ordinetur.*

Concilii Chalcedonensis Patres, secundum Paschasini Legati Apostolici sententiam, Marciano Imperatori supplicarunt, ut Ephesini latrocinii vires lege lata infringeret. Qua in petitione, S. Leonis exemplum secuti sunt, qui hoc a pietate Marciani beneficium expectabat, sic ad ipsum scribens Epistola 43. *Non potest vocari Concilium, quod in eversionem fidei fuisse constat agitatum, quodque vestra Clementia amore veritatis, Catholicis adfutura, aliud statuendo cassabit.*

Leonis ergo & synodi Chalcedonensis votis annuit Marcianus Imperator, & Theodosii constitutionem rescidit lege lata, his verbis: *Cum falsa invidia, & improbe concinnata calumnia, Religiosa ac venerabilis recordationis Flavianus hujus almæ Urbis Episcopatu fuisset expulsus ... Tamen ita ejus Reliquias & expetiit hæc regia civitas, & recepit, ut beatior omni vivente videretur: ut exitus ille qui putabatur acerbus, optandus credatur fuisse, quo illam immortalem mercatus est laudem, secutumque est illud quod meritis ejus Divinitas præstitit, ut venerabilis Synodus innumerabilium pene Sacerdotum Chalcedonem conveniret, quæ dum fidem diligenter inquirit, authoritate Beatissimi Leonis Episcopi æternæ Urbis Romæ & Religionis fundamenta confirmat: Flaviano & anteactæ vitæ palmam, & mortis tribuit gloriosæ. Ergo quoniam venerabilis recordationis Flavianus tanto ac tali decoratus est testimonio, aboleatur illa constitutio, quæ sceleratorum subreptione, post obitum sanctæ memoriæ Flaviani adversus eum lata cognoscitur, cessentque in totum ea, quorum initium fuit iniquum; & injusta sententia nihil obsit Eusebio quoque & Theodoreto Religiosis Episcopis, qui eadem Lege continentur: quoniam non possunt Sacerdotes Constitutione damnari, quos Synodicum ornat Decretum.*

§. XVI.

Quid actum a S. Leone cum Anatolio Constantinopolitano Archiepiscopo ante Concilii Chalcedonensis celebrationem.

Plurimis a S. Leone acceptis literis, quibus Concilii Ephesini II. verius Latrocinii, rescissionem postulabat, Theodosius Imperator literas ad ipsum dedit, quibus diserte professus est, se curaturum ne Fides Nicæna injuriam pateretur. Monuit insuper, Flavianum vita functum, eique Anatolium successisse in Ecclesiæ Constantinopolitanæ regimine; cujus ordinationem a Dioscoro Ephesi factam, a Romano Pontifice ratam haberi cupiebat. Data ad Theodosium Epistola respondit S. Leo, sibi gratam fuisse concilii Nicæni commendationem: de Ordinatione vero Anatolii nihil in alterutram partem a se temere rescribendum, donec exploratum sibi sit, an sinceram fidem teneat Anatolius: se nihil ab eo vel arduum petere, vel ambiguum, sed ut relegat quæ a Patribus Incarnationis Dominicæ fides fuerit custodita; Cyrilli Alexandrini Epistolam, & quæ inserta sunt Ephesinæ I. Synodi Gestis, Catholicorum Sacer-

cerdotum testimonia recenseat: suam denique ad Flavianum Epistolam de Incarnationis Dominicæ Sacramento perspiciat; atque ad horum omnium normam edat Professionem Fidei, cui absolutissima subscriptione, id est, absque ulla restrictione, aut tergiversatione subscribat. *Non aspernetur etiam*, inquit, *meam Epistolam recensere, quam pietati Patrum per omnia concordare reperiet. Cumque a se hoc quod eidem profuturum sit, expeti, desiderarique cognoverit, Catholicorum sententiis toto corde consentiat: ita ut sinceram communionis Fidei Professionem absolutissima subscriptione, coram omni Clero & universa plebe declaret, Apostolicæ Sedi & universis Domini Sacerdotibus atque Ecclesiis publicandam, ut pacificato per unam fidem mundo, possimus omnes dicere, quod Angeli nato de Maria Virgine Salvatore cecinerunt: Gloria in Excelsis Deo, &c. Quia vero & nos & Beati Patres nostri, quorum doctrinam veneramur, & sequimur, in unius Fidei concordia sumus, sicut Provinciarum omnium protestantur Antistites: agat Clementia vestræ devotissima Fides, ut quamprimum ad nos Constantinopolitani Episcopi, qualia debent probati & Catholici Sacerdotis Scripta perveniant, aperte scilicet atque dilucide protestantia, quod si quis de Incarnatione Verbi Dei aliud aliquid credat, aut asserat, quam Catholicorum omnium & mea professio protestatur, hunc a sua communione secernat, ut ei fraternam in Christo charitatem possimus impendere.*

Fidei professionem ab Anatolio absolutissima subscriptione S. Leo declarari jubet.

Ut autem velocior pleniorque effectus his curis præstaretur, Legatos quatuor Constantinopolim S. Leo misit, Abundium scilicet & Asterium Episcopos, Basilium & Senatorem Presbyteros, per quos veram Fidei formulam Princeps edoceretur: ut si eamdem Confessionem Constantinopolitanus Antistes toto corde consentiret, pax Ecclesiæ firmaretur, omnisque de eo aboleretur suspicio. *Sin vero aliqui a puritate atque Patrum authoritate dissentirent, Concilium Universale intra Italiam cogeretur, ut in unum convenientibus omnibus his, qui aut ignorantia, aut terrore prolapsi essent, correctionis remediis consuleretur.* Hæc totidem verbis excerpta sunt ex Epistola 33. S. Leonis ad Theodosium data anno Christi 450. 17. Kal. Augusti.

Ejusdem argumenti Epistolam direxit ad Pulcheriam Augustam, quæ est inter ejus Epistolas 35. In ea exponit cur Fidei professionem, & singularem quidem exposcat. *Quia nimirum*, inquit, *in Ordinatione ejus plura præcesserint, taliaque ad nos debuerit Scripta dirigere, quæ illum a contagione hujus, qui nuper emersit, erroris, alienum ostenderent.* Ordinatus scilicet a Dioscoro fuerat Anatolius, cujus & fuerat Apocrisiarius, eique semper conjunctissimus, unde vie dubiæ Fidei habebatur.

Subdit deinde quid ab illo exigat, ut scilicet S. Cyrilli Epistolæ ad Nestorium acquiescat, & suæ ad Flavianum Epistolæ: *Et Epistola mea*, inquit, *quæ ad sanctæ recordationis Flavianum est directa, consentiat.* Tum denique Imperatricem rogat, ut si qui a Confessione Fidei, quam ipse explicuerat, dissentiant, Synodum Generalem cogi procuret: *A qua*, inquit, *si forsitan ab aliquibus discrepatur, Universale Concilium Sacerdotum haberi intra Italiam, Clementia vestra annuente, jubeatur: quo remota arte fallendi, tandem pateat quid altiore tractatu aut coerceri debeat, aut sanari.*

Cum Leonis Epistolam ad Flavianum sibi a Legatis Pontificis oblatam legisset Anatolius, eam reverenti animo suscepit; retulitque Pontifici una cum Legatis, plures in Oriente Episcopos Romanæ communionis cupidos dolere, quod adversus terrores Dioscori non tenuissent constantiam: qua de re plena authoritate S. Leo decernit quid agendum esset. *Sed cum Legatis nostris*, inquit, *participata tecum sollicitudine volumus disponatur: quatenus hi qui plenis satisfactionibus male gesta condemnant, & accusare magis se eligunt quam tueri, pacis & communionis nostræ unitate lætentur: ita ut digno prius anathemate quæ contra Fidem Catholicam sunt recepta, damnentur'. . . . Neque enim potest in aliquo benignitas nostra reprehendi, cum satisfacientes recipimus, quos doluimus esse deceptos. Nec aspere igitur communionis nostræ gratia deneganda est, nec temere largienda: quia sicut plenum pietatis est oppressis charitatem Dominicam redhiberi, ita justum est omnia perturbationis Authoribus imputari.* Quod autem attinet ad Dioscorum, Juvenalem, & Eustathium Berytensem, Anatolio jubet S. Leo ut ea custodiat, quæ sui Legati facienda esse dixerint, nempe ut eorum nomina ad Altare non recitentur, nec Sanctorum nominibus sine discretione misceantur; cum damnatam impietatem non deserentes, ipsi se sua pravitate condemnent, quos convenit aut percelli pro perfidia, aut laborare pro venia.

Commendat denique Anatolio S. Leo Julianum Coensem Episcopum, & Clericos qui S. Flaviano adhæserunt: nec non Eusebii Dorylæi secum Romæ degentis, & in sua communione persistentis Ecclesiam. Hæc excerpta sunt ex Epistola 40. S. Leonis, sive 60. in P. Quenellii Editione.

§. XVII.

De Concilio Chalcedonensi.

Cum Theodosius fato functus esset, antequam Legati S. Leonis Constantinopolim pervenissent, Marcianus qui ipsi in Imperii administratione successerat, ducta in conjugem Pulcheria, sanctissimi Pontificis Legatos benigne suscepit. Sed & existimavit se Christianæ Religioni ac Fidei Catholicæ consulturum, si Generalem Synodum, quæ Imperatore Theodosio tantopere fuerat expetita, & a dicto Principe tam pertinaciter recusata, celebrari quantocyus curaret. Qua de re literas dedit ad S. Leonem, quæ extant I. P. Concilii Chalcedonensis, cap. 34. Dedit quoque Pulcheria Augusta literas ad S. Leonem, quæ extant I. P. Concilii Chalcedonensis, cap. 35. Quibus scripsit primo, Anatolium Regiæ Urbis Episcopum in eadem Fide permansisse, & literarum Apostolicarum confessionem complexum esse: similiter ipsum sine dilatione subscripsisse Epistolæ Catholicæ Fidei, quam ad S. Flavianum ipse Leo direxerat. Secundo scribit, S. Flaviani corpus Marciani conjugis sui præcepto, & suo, Constantinopolim allatum esse, & in Basilica Apostolorum honorifice sepultum. Tertio, Episcopos, qui ob Fidei causam, & Flaviani defensionem in exilium erant amandati, Imperatoria Sanctione revocatos, quatenus per approbationem Synodi, atque sententiam omnium Episcoporum convenientium, Episcopatum & Ecclesias proprias recipere decernantur. Quarto, scribit de cogendo Concilio, secundum Imperatoris placitum.

Chalcedon, a *vulgo* Chalcedoine, *in Bythinia, ad Bosphorum, Sedes Archiepiscopalis.*

Acceptis per Tatianum Urbis Præfectum Marciani literis, ad ipsum protinus rescripsit S. Leo, gratias egit ob illud, quo fervebat, pacis Ecclesiasticæ studium: non esse reparata disceptatione tractandum scripsit, utrum Eutyches impie senserit, & utrum Dioscorus impie judicarit, sed qualiter annuendum sit lapsorum precibus, veniam de inconstanti trepidatione poscentium. Tandem quod Synodum spectat, ait se plenius ad ejus Majestatem scripturum per Legatos, confestim Constantinopolim mittendos. Hæc S. Leo Epist. 42.

Misit itaque Sanctus Pontifex Legatos suos ad Marcianum cum Epistola, qua declarat primo se annuere ejus votis de Synodo celebranda, licet ipsam in aliud tempus, ob imminentes undique hostes differri peroptasset. *Poposceram quidem*, inquit, *a gloriosissima Clementia vestra ut Synodum, quam ad reparandam Ecclesiæ Orientalis pacem, a nobis etiam petitam necessariam judicastis, aliquantisper differri ad tempus opportunius juberetis: ut liberioribus ab omni perturbatione animis, hi quoque Episcopi quos hostilitatis metus detinet, convenirent. Sed quia pio studio humanis negotiis divina præponitis, &c. Ego etiam vestris dispositionibus non renitor.*

Obsecrat deinde Imperatorem, ne in Synodo quæ habenda est, fidem quam Patres ab Apostolis sibi traditam prædicarunt, quasi dubiam retractari patiatur, & quæ olim Majorum sunt authoritate damnata, redivivis excitari permittat conatibus. Tandem monet se Concilio adfuturum per Legatos, quos mittit Constantinopolim. (Epistola 43. data 6. Kalend. Junii sub Adelphii Consulatu.) Dedit etiam literas ad Pulcheriam Augustam, Idibus Junii eodem Consule. Quibus inter alia obsecrabat, ut Eutychetem longius de-

deportari, & Catholicum Abbatem ejus Monasterio præfici juberet. (Epistola 45.)

Interea Marcianus Imperator Sacra Jussione Metropolitas omnes ad Concilium proximis Kalendis Septemb. Nicææ in Bythinia celebrandum convocavit. Quin etiam spopondit se adfuturum Synodo. Qua de re speciales direxit literas ad Anatolium Constantinopolitanum Antistitem. Extant I. P. Concilii Chalcedonensis cap. 36. & 37. Legitur ibidem cap. 38. Epistola Pulcheriæ Augustæ sub idem tempus data ad Strategium Bythiniæ Consularem, ut Clericos Monachos, & Laicos, qui forte Nicæam superventuri essent, ibidemque tumultus excitaturi, de Civitate vicinisque locis expelleret, quos nempe nulla ratio ad Concilium vocabat.

Cum autem inter hæc perturbari Illyricum ob metum Barbarorum imminentium Imperator ex Literis Præfectorum accepisset, neque Nicæam posset se conferre, Concilium Nicæa transtulit Chalcedonem, illucque Episcopos omnes sacris Literis convocavit. Transferendi porro Concilii etiam occasionem dedit obsecratio Legatorum Apostolicæ Sedis, qui Imperatorem enixe rogaverant, ut adesset Sancto Concilio, protestanti se ipso absente illuc non venturos. Ita patent ex Epistolis Marciani Imperatoris ad Synodum quæ Nicæam convenerat relatis 1. p. Concilii Chalcedonensis, Num. 41. & 42. ex Liberato cap. 13. Breviarii, & ex Evagrio lib. 2. cap. 1. Fuisse autem convocatam hanc Synodum a Marciano Imperatore Dissertatione singulari demonstrabimus.

Synodo Chalcedonensi præfuit S. Leo per Legatos, Paschasinum Lilybæi in Sicilia Episcopum, Lucentium Asculanum Episcopum, Bonifacium & Basilium Presbyteros; quibus & Julianum Coensem Episcopum adjunxit. Qua de re in Dissertatione agemus.

Incepta est Synodus anno Christi 451. Leonis XII. Marciani Imperatoris II. Valentiniani Imperatoris XXVII. Marciano & Adelphio Coss. mense Octobri. Celebratum est in suburbiis Civitatis, in amplissima S. Virginis & Martyris Euphemiæ Basilica, cujus extat egregia descriptio apud Evagrium lib. 2. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 3. Episcopi interfuere ferme sexcenti, teste S. Leone Epistola 52. Triginta supra sexcentos scribit Liberatus cap. 13. Breviarii: cui consentit Marcellinus in Chronico. Nicephorus sexcentos triginta sex fuisse scribit, ut major duplo fuerit numerus Chalcedonensium, quam Nicænorum Patrum. Dimidiæ partis subscriptiones in Actis, quæ extant, desiderantur. Illic vocatum etiam Nestorium mentitur Zacharias Rhetor, quem refellit Evagrius lib. 2. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 2 ex eo quod Nestorius in illa Synodo passim anathemate damnatus sit, ut diserte etiam testatur Eustathius Berytensis in Epistola ad Joannem Episcopum. Secundo quod jampridem e vivis Nestorius excessisset, ut constat ex eadem Epistola. Adfuere sæculares Magistratus, ut tumultus prohiberent, ut judiciorum ordinem servarent, utque secundum Canones omnia geri curarent. Quæ octavo Idus Octobris inceperat Synodus, Kalendis Novembris est absoluta. Quo tempore Actiones fuerunt decem & octo. Liberatus *in Breviario* quindecim numerat. Sexdecim in Actis reperiuntur, pluribus sub eodem numero collocatis.

Actio 1.

Actione 1. petentibus Legatis, decernentibus Magistratibus, Dioscorus in Synodo sedere prohibitus est ut judex, jussus in medio sedere ut reus. Actorem egit Eusebius Dorylæi. Relecta sunt Acta Pseudo-Synodi Ephesinæ. Itemque Acta Synodi Constantinopolitanæ sub Flaviano. Flavianus, & Eusebius Dorylæi, a labe Hæreseos vindicati sunt, & præter jus æquumque exauthoratos, privatosque Communione, pronuntiatum est. Decretum, Dioscorum Alexandrinum, Juvenalem Hierosolymitanum, Thalassium Cæsariensem Cappadociæ, Eusebium Ancyranum, Eustathium Berytensem, Basilium Seleuciensem, authores Latrocinii Ephesini, eadem pœna plectendos, qua immerito Flavianum aliosque affecerant, ea conditione: *Si placuerit divinissimo & piissimo Domino nostro*, ut habent Acta, id est, Imperatori Marciano, ad quem & totam Actionem hanc referendam censuerunt Patres. *Et omnibus*, inquiunt, *quæ consequenter acta sunt, ad sacrum Apicem referendis*. Ex quibus manifestum est, Marcianum initio Synodi non adfuisse, ut Baronius & Bellarminus putarunt; necesse enim non fuisset ad eum referri, quæ eo præsente tractata essent.

Baronius emendatur.

Actum quoque est de Theodoreto, quem Judices in synodum introduci petierunt, ut esset particeps synodi: *Quia*, inquiebant, *& restituit ei Episcopatum Sanctissimus Archiepiscopus Leo, & sacratissimus & piissimus Imperator sanxit eum adesse sanctæ Synodo*. Illyriciani, Palæstini & præcipue Ægyptii Episcopi intercessere, & clamoribus tumultuariis petiere, ut non admitteretur: *Miseremini*, inquiebant, *Fides perit: Istum Canones ejiciunt: hunc foras mittite, Magistrum Nestorii foras mittite*. Judices hanc componendis animis viam iniere, ut interim tamquam accusator sederet, nullumque ex ejus receptione fieret alii præjudicium. Clamarunt Orientales, *Dignus, Dignus. Orthodoxum Synodo, seditiosos foras mittite, homicidas foras mittite*: Contra Ægyptii: *Cyrillum ejicimus, si Theodoretum acceperimus, Canones istum ejiciant*. Tumultuarios hujusmodi clamores authoritate & prudentia sua Judices compescuerunt, sic Episcopos allocuti: *Acclamationes istæ populares, neque Episcopos decent, neque partes juvant*.

Theodoretus in Synodum admittendus, quia restituit ei Episcopatum S. Leo Romanus Pontifex.

Actio 2.

Actione secunda de Fide agi coeptum. Nullam aliam Regulam Fidei recipiendam a Nicæna, in secunda Synodo Œcumenica probata & exposita, Patribus visum est. Cum enim Judices interlocuti essent, ut Fidei expositio a Patriarchis, Metropolitis, & singulis, aut binis ex unaquaque Provincia Episcopis fieret, Patres responderunt: *In scriptis expositionem non facimus. Regula est quæ prædicat sufficere quæ sunt exposita. Regula vult aliam expositionem non fieri. Ea quæ sunt Patrum teneantur*. Spectabant prohibitionem factam in Ephesino Concilio, ne conderetur aliud Fidei Symbolum. Lectum deinde Symbolum Nicænum & Constantinopolitanum, Synodicæ Epistolæ duæ S. Cyrilli, una ad Nestorium, altera ad Joannem Antiochenum data, cum pax inter eos inita est, & epistola S. Leonis ad Flavianum. Prolata etiam SS. Patrum testimonia, quibus duæ in Christo naturæ post unitionem asseruntur, Hilarii scilicet episcopi, Gregorii Nazianzeni, Ambrosii, Joannis Chrysostomi, Augustini, Cyrilli, quæ in Acta relata sunt. Tum probata est a Synodo S. Leonis ad Flavianum Epistola. Syriæ & Palæstinæ Episcopis difficultatem aliqua illius loca facessebant, sed prolatis S. Cyrilli similibus testimoniis, omnis ambigendi sublata est occasio. Sed de his ex professo agemus in Dissertatione singulari de approbatione Epistolæ S. Leonis ad Flavianum, a Concilio Chalcedonensi. Tandem hæc Actio absoluta est Orientalium & Illyricianorum Episcoporum contrariis clamoribus. Illi Dioscorum in exilium mitti postulabant, *Ægyptium exilio, Dioscorum exilio, Hæreticum exilio, Dioscorum Christus damnavit: Qui communicat Dioscoro Judæus est*. Reclamabant isti, ut quoniam omnes peccaverant, omnibus parceretur, adeoque & ipsi Dioscoro. *Omnes peccavimus*, inquiebant, *omnibus indulgeta. Dioscorum Synodo, Dioscorum Ecclesiis*.

Actio 3.

Actione 3. Dioscori causa ventilata est, jubente Paschasino S. Leonis Legato, lectus Eusebii Dorylæi in ipsum Libellus accusationis. Semel & iterum vocatus ad judicium, se sistere coram Synodo renuit, modo detentionem, nunc ægrotationem, tum absentiam Judicum causatus. Cui respondit apposite Cecropius Episcopus: *Quando quædam regularia examinantur, neque Judices, neque aliquos Laicos interesse oportet, nisi tantummodo tuam Sanctitatem, qua in propria accusatur persona*. Lecti post hæc Libelli Ischyrionis & Theodori Diaconorum Alexandriæ, & Athanasii Presbyteri, qui S. Cyrilli nepos erat, & Sophronii Laici, in Dioscorum, quibus eum variis flagitiis accusabant coram sancta Synodo. Verum eum ille tertio vocatus venire contemneret, Legati S. Leonis, consentiente Synodo, sententiam depositionis in eum tulerunt, quod Euthychem canonice excommunicatum a proprio Episcopo irregulariter in communionem suscepisset, etiam ante Pseudo-Synodum Ephesinam: quod Epistolam S. Leonis legi prohibuisset in Synodo Ephesina: quod S. Leonem abscindere a communione ausus esset: quod ter ad Synodum

Cum Ecclesiasticæ causæ examinantur, Laicos Magistratus interesse nefas.

Dioscori damnatio.

nodum

S. Petrus crepido Ecclesiæ rectæ Fidei fundamentum.

nodum vocatus, venire contempsisset. *Unde*, inquiunt, *Sanctissimus & beatissimus Archiepiscopus magnæ & senioris Romæ Leo per nos & per præsentem sanctam Synodum, una cum ter beatissimo & omni laude digno Petro Apostolo, qui est petra & crepido Catholicæ Ecclesiæ, & rectæ Fidei fundamentum, nudavit eum tam Episcopatus dignitate, quam etiam & ab omni Sacerdotali alienavit ministerio.* Secundum sententiam Legatorum pronuntiarunt cæteri Patres, & subscriptione sua Dioscori depositionem approbarunt. Sententia Synodi Dioscoro denuntiata est, in qua solius contumaciæ fit mentio, alia flagitia generatim significantur: scriptum de ejus depositione ad Clericos Alexandrinos. Missa etiam ea de re Relatio ad Imperatores, & ad Pulcheriam Augustam. Et quia Dioscorus se Sedi suæ restitutum iri jactabat, Edictum a Concilio propositum est Chalcedonensibus ac Constantinopolitanis, quo Dioscorum omni spe recuperandæ Sedis ablata exauthoratum fuisse innotesceret.

Actio 4.

Epistolæ dogmaticæ S. Leonis Patres Chalcedonen. subscribunt.

Actione 4. accuratiorem de Fide inquisitionem esse faciendam, Judicibus visum est. Quinque dierum datæ induciæ, ut Anatolius cum selectis Episcopis, qui jam S. Leonis Epistolæ subscripsissent, eos, qui difficultatem circa nonnulla ejus loca patiebantur, doceret, ac communi consilio de Fide tractaretur. Tum rogati Patres quid laudata de Epistola censerent, suo singuli ordine responderunt, Symbolis Nicæno & Constantinopolitano consentaneam esse, nec-non Fidei a S. Cyrillo in Epistolis expositæ, ideoque se illi subscripsisse. Ex Episcopis nonnulli perplexa quædam atque dubia sibi visa esse significarunt, quod ex linguæ obscuritate ortum: sed omnem a Legatis Apostolicis difficultatem abstersam, qui nullam partitionem & separationem in Christo his Epistolæ locis indicari professi sunt: ideoque se illi ultro subscribere.

Post hæc Judices Patribus significarunt, Imperatorem ipsis permittere ut de fautoribus Dioscori statuerent quod ipsis æquum videretur, scilicet de Juvenali, Thalassio, Eusebio Ancyrano, Basilio Seleuciensi, & Eustathio Berythensi. Ii vero Epistolam S. Leonis sua subscriptione approbantes, in Synodum sunt admissi.

Sed cum illi subscriptione sua promeriti fuissent inter Patres consessum, parum abfuit quin Ægyptii Episcopi subscribere recusantes, hæreseos notam, & sententiam damnationis incurrerent. Sibi licitum non esse subscribere causabantur, nisi ex sententia Alexandrini Episcopi Patriarchæ sui, & ipso præeunte. Se statim atque ordinatus esset Alexandriæ Episcopus, ultro subscripturos. Magnis contentionibus res acta est. Synodus ipsorum dilationem contumaciæ & hæresi tribuebat: illi contra, eamque se Fidem profiteri, & Eutychetis doctrinam execrari contestabantur: sed vitam suam in tuto non fore, si contra consuetudinem Ægyptiacæ regionis, præter sententiam Alexandrini Archiepiscopi subscriberent. Interlocuti Judices obtinuerunt, ut eorum subscriptio post Ordinationem Episcopi Alexandrini differretur, & Fidejussoribus datis, aut præstito juramento se de civitate interim non exituros, dimitterentur.

Monachorum Eutychianorum tumultus.

Eadem actione, Carosi, Dorothei, aliorumque Archimandritarum & monachorum Eutychianorum libellus Marciano Imperatori oblatus, ex mandato Judicum lectus est, cum illum ipsi recognovissent. Varia complectebatur capita. Primo obsecrabant Imperatorem, ut universalem Synodum fieri præciperet, quam sanxerat convenire. Chalcedonense enim Concilium non agnoscebant Œcumenicum, nisi ibi Dioscorus cum partium suarum Episcopis inter Patres sederet. Secundo rogabant, ne subscriptiones per vim exigerentur. Quia enim ab ipsis merito postulabatur, ut Epistolæ S. Leonis, & Dioscori damnationi subscriberent, id contumaciter abnuentes, illam subscriptionem tam justam exactionem persecutioni, quam clerici semper exercerent in Monachos, tribuebant. Tertio postulabant, ut Archimandritarum & Monachorum nemo ejiceretur e monasterio suo, Ecclesia, aut Basilica Martyrii, usque ad justum ac legitimum Synodi judicium. Iniquum enim plane fuisse, quod in Dioscorum latum erat, contendebant. Invitati a judicibus ut amplecterentur Synodi de Fide decreta, ipsorum jussionem nova petitione eluserunt, ut scilicet recitaretur libellus, quem pro Dioscori restitutione in communionem & Episcopatum Synodo porrigebant. Eo libello minabantur, se a communione Concilii discessuros, si quid petitionibus suis contrarium decerneretur, aut fieret. *Non enim patimur*, inquiebant, *Symbolo Fidei trecentorum decem & octo recusato communicatores fieri eorum qui hoc respuunt.* Vide insignem perfidorum monachorum calumniam. Chalcedonenses Patres Nicænum respuere Symbolum mentiuntur, quia Constantinopolitanum etiam vindicabant. Illud vero execrabantur perduelles monachi, quod illud velut mucrone jugularetur Eutychiana perfidia. Unde & Symbolum Nicænum, & Decretum Ephesini Concilii, quo ipsi aliquid addi vetat, vafro & hæretico animo libellis suis attexuerunt.

Vix dum lecta erant hæc libelli supplicis verba: *Ad hoc Concilium conveniat sanctissimus Archiepiscopus Dioscorus*, cum una voce clamarunt omnes Episcopi: *Anathema Dioscoro: Dioscorum Christus deposuit. Istos mitte foras. Tolle injuriam a Synodo. Tolle violentiam a Synodo.* Cumque vicissim clamarent perfidi Archimandritæ: *Tolle injuriam a monasteriis*: Patres dixerunt: *Petitiones istas audire non licet. Illum qui damnatus est ab omni Synodo, Episcopum nominare ausi sunt. Regulæ quare calcantur?* Quia vero minati fuerant monachi se a communione sanctissimi concilii discessuros, Aetius Ecclesiæ Constantinopolitanæ Archidiaconus relegit ex codice Ecclesiæ canonem quintum Concilii Antiocheni, de clericis & monachis qui seipsos a communione suspendunt: quo sancitum est, eum qui semetipsum a communione suspenderit Ecclesiæ, & noluerit evocanti Episcopo obedire, omnino damnandum absque ulla spe curationis aut restitutionis. Si vero turbas aut seditiones in Ecclesia movere non destiterit; illum per extraneam, id est, sæcularem potestatem coercendum. Quo perlecto Canone, Patres conclamarunt: *Hæc justa regula: hæc regula Patrum.*

Archimandritæ Catholici adversus Monachos Eutychianos expostulant.

Jubente deinde Senatu, lectus est libellus supplex a Fausto, aliisque Archimandritis Orthodoxis Marciano Imperatori porrectus, quo adversus monachos Eutychianos expostulabant, quod nollent piæ & Orthodoxæ fidei subscribere, & parere monitis Anatolii Archiepiscopi sui, aliorumque Antistitum & clericorum. Secundo rogabant Imperatorem, ut sibi potestas fieret sacro ejus mandato subdendi monachos pertinaces & hæreticos pœnis in monasticis constitutionibus latis: & disponendi de spelunca, in qua more bestiarum degebant. Perlecto libello Catholicorum Archimandritarum, Dorotheus monachus Apologiam Eutychetis suscepit, eum integerrimæ Fidei virum esse, & calumniam pati, impudenter effutiens: Hæc vix dixerat, cum ipsum his verbis Judices compellarunt: *Eutyches ait, quod Corpus Salvatoris nostri Jesu Christi non fuit nostræ substantiæ: Tu de hoc quomodo confiteris?* Ille Fidei professionem statim edidit multis ambagibus involutam, qua nec Eutychianam hæresim damnaret, nec Epistolam S. Leonis susciperet. Qua de causa Patres acclamarunt: *Subscribis Epistolæ, an non?* Respondit pertinax monachus: *In Baptisma credo: Epistolæ autem non subscribo.*

Interea Alexander Presbyter & Ecclesiarum Visitator, qui Monachorum Eutychianorum causa a Sancta Synodo & clarissimis Judicibus ad Imperatorem missus fuerat, Sacra Mandata retulit, quibus ipsis jubebatur ut Synodi Decretis parerent, ac illius judicio acquiescerent. Rogantibus Magistratibus, datæ sunt pertinacibus Monachis triginta dierum induciæ, quibus elapsis, ad eos mitterentur Clerici, moniturі ut recte ambularent in veritate, cederent placitis Concilii Œcumenici ad hæreseos destructionem, alioqui omni gradu, dignitate, & communione privandos. Quod si subterfugia solita quærerent, pœnam eamdem in illos valituram; externa videlicet authoritate, juxta divinas sacrasque regulas corroborante Sententiam in contumaces latam.

Huic Actioni inserta est altera, qua dirempta est Controversia inter Photium Episcopum Tyri, & Eustathium Berytensem, intercedens de jure Metropo-

litico in primam Phœniciam, quo exutus est Eustathius: id vero Photio assertum & confirmatum.

Actio 5.

Definitio Fidei.

Actione 5. Constitutio seu Definitio Fidei lecta est, quæ omnibus Patribus non placuit. Legati Sedis Apostolicæ, & aliquot Orientis Episcopi, multa deesse ad profligandam hæresim Eutychianam contestati sunt. Ad id enim satis non esse, ut Christus *Ex duabus naturis* diceretur; sed necesse esse ut *In duabus naturis inconfuse, immutabiliter & indivise* subsistere diceretur. Hinc non levis inter Patres orta est dissensio, quam Senatores compresserunt, decernentes ut ex Diœcesi Orientis sex Episcopi, ex qualibet alia tres seligerentur, qui cum Anatolio & Legatis de Definitione scribenda statuerent. Repugnantibus aliis, & tumultuatim vociferantibus, nihil Definitioni deesse, nil penitus addendum: jussu tandem Imperatoris id perfectum est; & conscripta receptaque Fidei Definitio, quæ Symbolum Nicænum & Constantinopolitanum, Epistolas Synodicas S. Cyrilli, & memoratam S. Leonis Epistolam, & illa verba diserte continebat, propter quæ tanta fuerat contentio: *Unum eumdemque Christum, Filium, Dominum, Unigenitum, in duabus naturis inconfuse, immutabiliter, indivise, inseparabiliter agnoscendum*, &c.

Actio 6.

Actione 6. cui Marcianus Imperator interfuit, & in qua Sermonem ad Concilium habuit, relecta est definitio Fidei, & omnium subscriptione Episcoporum approbata. Gratulatoriis acclamationibus Marcianum, & Pulcheriam Augustam prosecuti sunt Patres. Imperator in Clericos depositionem, ut executor Canonum, in Milites exauthurationem, in Laicos exilium decrevit, si Ecclesiam, disputando de Fide, turbarent.

Marcianus Imperator quædam Capitula Synodo approbanda proposuit.

Post hæc, Capitula quædam Synodo proposuit approbanda Marcianus. Primum interdicit Monachis, ne præter voluntatem Episcopi Monasteria ædificent, & ne servos in Monasteriis absque Dominorum consensu recipiant. Secundum Clericis prohibet ne possessiones conducant, aut procurationem suscipiant. Tertium iisdem vetat, ne ex sua Ecclesia in aliam transeant, & cum in eos, tum in illos a quibus suscepti fuerint, excommunicationem decernit. Notanda sunt verba Marciani ista Capitula proponentis: *Quædam Capitula sunt, quæ ad honorem vestræ Reverentiæ vobis servavimus, decorum esse judicantes a vobis hæc regulariter potius firmari per Synodum, quam nostra Lege sanciri.* Quibus verbis significavit religiosissimus Imperator, se ex reverentia in Synodum, non ex officio, hæc tria Disciplinam Ecclesiasticam spectantia capita Patribus statuenda reservasse, cum de his Lege lata decernere posset in Ecclesiæ bonum, ut Disciplinæ conservator, maxime quia & bonum, pacemque Imperii spectat, ut quisque suo se in ordine contineat, suoque officio defungatur, & ad Principis providentiam spectat prohibere, ne quis alteri inferat injuriam. Fieret autem injuria Episcopis, si absque ipsorum venia Monachi condere Monasteria aggrederentur. Fieret injuria Dominis, si absque eorum consensu servi reciperentur ad Professionem Monasticam. Fieret injuria Ordini Ecclesiastico & Ecclesiis, si Clerici negotiorum sæcularium procurationem susciperent, aut proprias Ecclesias desererent, quibus sedulum & assiduum debent ministerium. Ne tamen ex hoc quis inferat Principem posse condere Canones, sed solum urgere Legum Divinarum & Ecclesiasticarum observantiam, Canonumque executionem imperare; & eadem Legibus statuere suis, quæ divina Lex vel Ecclesiastica jubet. Nec aliud sibi tribuit Marcianus Augustus, cui Facundus Hermianensis hoc appendit elogium, lib. 12. cap. 3. *Sciens igitur ille modestissimus Princeps Oziæ Regi non impune cessisse, quia sacrificare præsumpsit, quod licitum est singulo cuique etiam secundi Ordinis Sacerdoti: multo magis sibi impune cedere non posse cognovit, vel, quæ jam de Fide Christiana rite fuerant constituta, discutere, quod nullatenus licet: vel novos constituere Canones; quod nonnisi multis, & in unum congregatis primi Ordinis Sacerdotibus licet. Ob hoc itaque vir temperans, & suo contentus Officio, Ecclesiasticorum Canonum executor esse voluit, non conditor, non exactor.* Hinc Patres Chalcedonenses gratias agentes Marciano, acclamaverunt: *Sacerdoti Imperatori multos annos.*

Jus Principum in Canonum executione jubenda.

Princeps sæcularis non potest condere Canones, sed eorum dumtaxat executionem imperare.

Marciani Imperatoris modestia & religio.

Denique Marcianus Augustus in honorem S. Martyris Euphemiæ, & in S. Synodi memoriam, Chalcedonensem Civitatem Metropoleos nomine adauxit, salva Nicomediæ propria dignitate.

Actio 7.

Actione 7. causa Juvenalis Hierosolymitani, & Maximi Antiocheni composita est, cum judicio synodi, tum mutuo partium consensu. De Provinciis inter illos erat contentio: duæ Phœniciæ & Arabia attributæ Antiochenæ Ecclesiæ, tres Palæstinæ vero Hierosolymitanæ. Sed hac de controversia, ejusque judicio uberius agam in Dissertationibus.

Actio 8.

Theodoretus Anathema Nestorio dicere jussus.

Actione 8. sancta Synodus Theodoretum jussit dicere in Nestorium anathema, quam merito, dicemus in Dissertationibus. Cum autem Fidem antea suam exponere vellet, clamoribus Episcoporum pene oppressus est vociferantium: *Iste Hæreticus est: iste Nestorianus est: Hæreticum foras mitte.* An æque cum Theodoreto hac in parte actum, videbimus in Dissertationibus. Satis sit impræsentiarum nosse, ipsum dicto in Nestorium anathemate, Ecclesiæ suæ restitutum esse, ex qua, Latrocinii Ephesini Decreto fuerat dejectus & expulsus; sive potius approbatam ejus restitutionem a S. Leone factam.

Actio 9. & 10.

Ibas Edessenus Episcopus dicto in Nestorium Anathemate a Synodo Chalcedonensi receptus, ac Sedi suæ restitutus est.

Actione 9. & 10. causæ Ibæ Edesseni Episcopi acta est. Relecta sunt quæ de eo Antiochiæ, Tyri, & Beryti acta fuerunt. Is depositus a Dioscoro in Pseudo-Synodo Ephesina, Libellum Imperatori obtulerat: sed re delata ad Synodum Chalcedonensem, probatæ vitæ, & integræ Fidei compertus est, & dicto in Nestorium & Eutychetem anathemate, Sedi suæ restitutus. Nonni, qui in ejus locum intrusus fuerat, causa ad Maximum Antiochenum remissa est: qui statuit ut honore Episcopatus frueretur, donec cum Episcopis suæ Diœceseos, si videretur, aliter judicaret. Abolendam esse penitus Pseudo-Synodi Ephesinæ memoriam decretum est, & pro ea re Imperatori supplicandum. Ordinationem Maximi Antiocheni Episcopi ad illius Synodi Acta non pertinere pronuntiatum est, adeoque nihil ex iis approbatum esse, quamvis Maximi Ordinatio a S. Leone fuisset approbata, & a Patribus rata haberetur. Sic Legati Apostolici censuerunt: *Si ergo & a Beatissimo & Apostolico Romanæ Urbis Episcopo, omnia quæ ibi gesta sunt, vana sunt habita, [claret quia & sanctissimus Episcopus Antiochenæ Civitatis extra hæc est, quem post hæc Beatissimus Episcopus in propria communione suscepit.] Necessarium est ut rursus eumdem tranquillissimum & Christianissimum Principem adeamus, quatenus illud Concilium sacra & propria Lege neque nominari præcipiat.*

Actio de Domno commentitia.

Actio de Domno Antiocheno Maximi Decessore, quæ post decimam Actionem inserta est Concilio Chalcedonensi, commentitia est: in qua videlicet Maximus inducitur Domno quasi post exauthorationem suam superstiti alimenta de suæ Ecclesiæ redditibus impertiens, ex indulgentia Concilii. Hanc autem Actionem esse ex Concilii Chalcedonensis Actis expungendam, in Dissertationibus ostendemus.

Actio 11, & 12.

Caussa Bassiani & Stephani Episcoporum.

Evagrius emendatur.

Actione 11. & 12. Bassiani & Stephani controversia dirempta est. Iste ex Sede Ephesina depositus, iste subrogatus. Judicatum fuit, ut neuter sederet; tertius ordinaretur; utrique sumptus ex ærario Ecclesiæ subministrarentur. Lapsus est Evagrius lib. 2. Historiæ cap. ultimo, ubi scripsit: *In altero Conventu caussa Bassiani Episcopi Ephesi examinata fuit, & decretum, ut Bassianus de eo dignitatis gradu dimoveretur, inque ejus locum sufficeretur Stephanus.* Tantum enim abest ut Stephanus substitutus sit Bassiano, quin potius uterque sit abdicatus Synodica Sententia, ut ex Actis Chalcedonensibus compertum est. Recte igitur Valesius supplendum esse monet Evagrii locum hoc modo: *Sequenti Actione, discussa est causa Bassiani Ephesiorum Episcopi: statutumque est ut tam ille, quam Stephanus deponerentur, & alius in eorum locum substitueretur:* & Græcum textum emendandum esse ac restituendum.

Actio 13.

Caussa Eunomii Nicomediensis, & Anastasii Nicæni Episcoporum.

Actione 13. Eunomii Nicomediensis, & Anastasii Nicæni lis cognita est. Querebatur Eunomius, ex Edicto Valentiniani Nicænum Episcopum jus Metropolitani sibi tribuere, & Basilinopolitanorum Ordinationes usurpare, Nicomediamque truncare

velle

velle in duas Metropoles, quæ Canonum erat manifesta violatio. Respondit Anastasius, nihil se contra Canones tentasse: primum & alterum Episcopum Basilinopoleos consecratos fuisse a Nicæno: extare Epistolam S. Joannis Constantinopolitani, vulgo Chrysostomi, ad Proclum Nicænum Episcopum, qua ipsi suasit ut Nicæam se conferret, Ecclesiæ viduæ pro jure suo provisurus. Excepit Eunomius, Ordinationes Basilinopolitanorum Episcoporum a Nicænis semel aut iterum factas, sed subreptitie, vel quod Nicomedia Bythiniæ Metropolis Episcopum non haberet: ideo sibi juribusque Ecclesiæ suæ non obesse. Lectus est deinde Nicæni Concilii Canon 4. quo sancitur Ordinationem in singulis Provinciis potestatem penes Metropolitas esse. Lectæ etiam Leges Valentiniani, quibus recensitis, Illustrissimi Judices pronuntiarunt, ipsas civilibus dumtaxat rebus, non Ecclesiasticis prospexisse: Metropoleos nomen & honorem Nicænæ Civitati delatum, jus vero Metropoliticum Nicæno Episcopo non concessum: immo iis Legibus cautum esse, ne aliarum Civitatum juribus detraheretur. Sancitum vero esse Canonibus, ut unicus una in Provincia Metropolita esset. Quapropter Patres a Judicibus rogati, ut Sententiam ea de Controversia dicerent, uno ore clamarunt: *Canones teneant; Canonibus satisfiat.*

Actio 14.

Caussa Athanasii Perrhenorum Episcopi.

Actione 14. de Perrhænorum Episcopatu contentio fuit. Athanasius Perrhænorum in Provincia Eufratesia Episcopus, apud Domnum Antiochenum Patriarcham variorum criminum accusatus, ejus Synodo sistere se renuens, ob contumaciam, e sede sua rejectus est: in ejusque locum a Stephano Hierapoleos Metropolita ordinatus Sabinianus. Contigit porro ut convocata non longe post Ephesina Synodo secunda, Latrocinii notissima nomine, Dioscorus illius Synodi Præses Sabinianum non vocatum, inauditumque deponeret, legitimeque depositum Athanasium Sedi restitueret. Hac de causa Marciano Imperatori Libellum supplicem obtulit Sabinianus; & alterum Synodo Chalcedonensi, cui caussæ istius cognitio ab Imperatore permissa fuerat. Interrogatus Athanasius quid ad hæc responderet, dixit: Causam suam a longo jam tempore agitari cœptam: innotuisse Cyrillo & Proclo persecutionem in se motam: eos ad Domnum Antiochenum ea de re Literas dedisse ac certam formam, seu agendi modum præscripsisse: Domnum vero spretis tantorum Antistitum consiliis, quibus se adhæsurum spoponderat, ipsum vocasse ad judicium, atque e Sede deturbasse. Lectæ sunt itaque ex Decreto Judicum Literæ Cyrilli & Procli ad Domnum, quibus ipsum rogaverant ut injuriæ a Clericis Perrhensibus irrogatæ Athanasio vindex esset, & probatos quosdam Episcopos ad audiendam ipsius causam deligeret, quia ipsi merito suspectus erat Hierapolitanus Metropolita, ob veteres inimicitias. Post hæc, postulante Sabiniano, lecta sunt Acta Antiochenæ Synodi sub Domno in causa memorati Athanasii, ex quibus probatum est illum Penolbii Metropolitæ, amicique imprimis sui tribunal declinasse: tertio ab illo vocatum non paruisse: BB. Cyrillo & Proclo fecisse fucum: peregre profectum sponte abdicato Episcopatu: Denique canonice vocatum a Domno Antiocheno, & Synodo illius Patriarchica, examen & judicium fugisse; ac proinde merito Episcopatu exutum ut contumacem & canonum contemptorem. Quapropter Judices censuerunt, Sabinianum Episcopatu frui debere: Athanasium vero ut merito depositum, & a Dioscoro perperam restitutum quiescere. Litem vero ipsi intentatam, examinandam esse ab Antiocheno Patriarcha Maximo, Synodoque illius, ea tamen lege, ut infra octo menses causa disceptaretur: utque (si criminum sibi impositorum reus probatus esset) non solum ab Episcopatu alienus, sed publicis etiam legibus subdendus esset. Si vero intra tempus constitutum non convinceretur Athanasius, restitueretur in Sedem Perrhensis Ecclesiæ a Maximo Antiocheno: Sabinianus vero dignitatem Episcopatus eo casu retineret, & substitutus esset, id est, Coadjutor, Ecclesiæque Perrhensis sumptibus aleretur. Hanc judicii formam cum Synodo probandam, si luberet, proposuissent Illustrissimi Judices, Patres ipsam plausibus gratulatoriis exceperunt: *Nihil justius*, dixerunt, *nihil integrius. Quæ disposita sunt, effectui mancipentur; quia cum Deo vos judicatis.* Ne quis vero existimet sæculares magistratus aliquam sibi authoritatem in Judiciis Episcoporum arrogasse, audi quibus verbis huic Actioni finem imponant: *Ea*, inquiunt, *quæ a nobis quidem approbata sunt, disposita vero a Sancto Concilio, firma consistant.*

Pensionum Ecclesiasticarum origo.

Notæ Pensiones ex Beneficiorum Ecclesiasticorum fructibus delibatas, nullibi in Ecclesiasticæ Antiquitatis monumentis memorari ante Concilium Chalcedonense, quod decrevit Bassianum & Stephanum post exauthorationem alendos fore Ecclesiæ Ephesinæ sumptibus, collatis ex ærario istius Ecclesiæ solidis aureis ducentis quovis anno persolvendis. Idemque statuit eadem Synodus in gratiam Sabiniani, positis conditionibus memoratis. Sed hæ Pensiones ipsis concessæ sunt ratione habita paupertatis, ad quam redacti erant post depositionem, & (ut loquitur Synodus) *Nutrimenti gratia & consolationis.*

Actio 15.

Actione 15. absentibus Sedis Apostolicæ Legatis, & Illustrissimis Judicibus, plures Canones a Patribus conditi sunt. Græci Codices habent 30. Latini 28. ex quibus vigesimus octavus Sedi Constantinopolitanæ confirmat Patriarchica Privilegia, quæ centum quinquaginta Patres Constantinopoli sub Nectario congregati olim ipsi contulerant: ut scilicet primo post Romanam Ecclesiam honore frueretur, ejusque & potestatem haberet in Thraciæ, Ponti, & Asiæ Diœceses, earumque Metropolitas, & Barbarorum insuper Episcopos ordinaret.

Actio 16.

Canon 28. Concilii Chalcedonensis Summo Patrum consensu editus, absentibus tamen Sedis Apostolicæ Legatis.

Actione 16. postularunt Legati Apostolici, ut relegeretur Canon de Sede Constantinopolitana, ipsis absentibus constitutus: quo recensito, cum omnium ferme Patrum subscriptionibus, Lucentius Sedis Apostolicæ Legatus, Judices interpellans dixit: *Primo Gloria vestra perpendat, qua circumventione cum Sanctis Episcopis gestum sit, ut non conscriptis Canonibus, quorum mentionem fecerunt, subscribere sint coacti.* Ultimam illam vocem excidere passi non sunt Patres. Unde conclamarunt: *Nemo coactus est:* Resumpsit Lucentius: *Accedit ad cumulum, quod trecentorum decem & octo Constitutionibus postpositis, centum quinquaginta, qui in Synodicis Canonibus non habentur, mentionem tantum fecisse noscuntur, quæ dicunt ante octoginta prope annos constituta fuisse. Si ergo his temporibus hoc beneficio usi sunt, quid nunc requirunt? Si numquam usi sunt, quare requirunt.*

Aetius Ecclesiæ Constantinopolitanæ Archidiaconus Legatorum oppositiones eludere conatus, ipsos convenit, ut Synodo coram exponerent, an id accepissent in mandatis, quod tam acri pertinacia præstabant. Legit Bonifacius hæc verba ex Diplomate Legationis: *Sanctorum quoque Patrum Constitutionem prolatam, nulla patiamini temeritate violari, vel imminui, servantes omnibus modis personæ nostræ in vobis, quos vice nostra transmisimus, dignitatem: ac si qui forte civitatum suarum splendore confisi, aliquid sibi tentaverint usurpare hoc, qua dignum est, constantia retundatis.* Hæc scilicet Legatis sui præceperat S. Leo, ne Sedis Apostolicæ Majestatem ullatenus lædi, ne Canones ullatenus violari quorumdam ambitu paterentur.

Quia vero de Canonibus erat controversia, jusserunt Judices, ut Canones ab utraque parte proferrentur. Prolatus est a Paschasino Canon 6. Nicæni Concilii: ab Aetio vero Canon 3. Concilii Constantinopolitani. Tum accurato examine disquisitum est, an Patres ad illius Canonis (ut Legati contendebant,) subscriptionem coacti essent. Acclamaverunt universi: *Sponte subscripsimus.*

Post hæc, Judices Illustrissimi Canonem iterum recensitum sua firmarunt authoritate, Patribus acclamantibus: *Hæc justa sententia. Hæc omnes dicimus, hæc omnibus placent. Quæ constituta sunt, valeant, omnia ordinate decreta sunt.* Reclamavit Lucentius Apostolicæ Sedis Legatus: *Sedes Apostolica*, inquit, *præcepit nobis præsentibus omnia fieri & ideo quæcumque in præjudicium Canonum hesterna die gesta sunt nobis absentibus, a Sublimitate vestra petimus ut circumduci jubeatis: sin alias contradictio nostra his Gestis inhæreat, ut noverimus quid Apostolico, & totius Ecclesiæ præcipuo Episcopo referre debeamus: ut ipse*

aut

aut de Sedis suæ injuria aut de Canonum eversione possit ferre Sententiam.

Canonem 28. Concilii Chalcedonensis improbavit S. Leo, & e numero Canonum expunctus est a Græcis ipsis. Canones vero cæteros ejusdem Concilii Sanctissimus Pontifex tacito saltem consensu approbavit, eosque Ecclesia recepit universa. Sed de his fusius in Dissertationibus.

§. XVIII.

De Canonibus Concilii Chalcedonensis.

Synopsis Canonum Chalcedonensium.

CAnone I. Chalcedonensis Concilii, Canones in præcedentibus Synodis constituti confirmantur. Secundo, simoniacæ Ordinationes damnantur, & tam ordinans, quam ordinatus, gradu & dignitate moventur, sicut & mediatores, si sint Clerici. Nam in Laicos decernitur excommunicatio. Eædem pœnæ in illos statuuntur, qui ad Ecclesiastica Beneficia, dignitates, aut Officia, datis aut acceptis pecuniis promovent, vel promoventur. Tertio Canone prohibetur Clericis alienarum possessionum conductio, & sæcularium negotiorum procuratio. Excipitur cura necessaria pupillorum, cum scilicet eam Leges imponunt; Rerum Ecclesiasticarum administratio ab Episcopo concredita; Orphanorum denique & viduarum patrocinium, quarum causas a Viris Ecclesiasticis procurari ac defendi, charitas interdum exposcit.

Disciplina Monachis imposita.

Canone 4. Monachi vagi coercentur. Omnibus Monachis prohibetur, ne Monasteria ædificent, vel Oratoria, absque venia Episcopi Diœcesani: cui subjecti esse debent, & quietem diligere, & jejunio ac orationi tantum intendere, manere in Monasteriis, in quibus sæculo renuntiaverunt, nullis se negotiis sive Sæcularibus, sive Ecclesiasticis immiscere. Iisdem sub pœna excommunicationis vetat idem Canon, ne servos repugnantibus dominis recipiant. Episcopis denique Monasteriorum providentiam & curam singularem commendat.

Nemo sine Titulo Clericus ordinandus. Quid Titulus ille?

Canon 5. Canones in aliis Conciliis editos contra Episcoporum aut Clericorum ab una Civitate in aliam migrationes confirmat. Sextus Presbyteros, Diaconos, vel quosvis Clericos *absolute ordinari* prohibet, id est, sine Titulo, aut Beneficio: quod est Ecclesia Civitatis, vel pagi; Martyrium, id est, Oratorium ubi Martyrum reliquiæ coluntur; aut Monasterium: quibus addicti in perpetuum esse debent ad ministeria sacrorum Ordinum obeunda. Suspendit vero Synodus a functionibus Ordinum eos qui *absolute*; id est, absque titulo hujusmodi fuerint ordinati. Hæc vetus disciplina. Titulorum enim patrimonialium recentior est institutio.

Canon 7. Concilii Chalcedonensis, & Clericis & Monachis militiam, & dignitatum sæcularium susceptionem prohibet: transgressores hujus regulæ, nisi ad statum redeant quem propter Deum primitus elegerunt, anathemate percellit. Octavus Canon Clericos Ptochiis, id est, Mendicorum hospitiis, & Martyriis, id est, Oratoriis in quibus conditæ sunt reliquiæ Martyrum, & Monasteriis præfectos, aut pro iis locis ordinatos, Episcopis subjectos esse decernit, *Secundum Sanctorum Patrum Traditiones*. Qui vero Episcopalis regiminis jugum excutere ausi fuerint, Canonicis pœnis plectendi decernuntur Clerici; Laici vero vel Monachi a communione segregandi.

Lites Clericorum adversus conclericos ad tribunalia sæcularia deferri, vetat Synodus Chalcedonensis.

Nonus Canon Clericis prohibet, ne lites quas adversus Conclericos habent, ad tribunalia sæcularia deferant: sed hujusmodi causas apud proprium Episcopum prius ventilari decernit, vel apud selectos & Episcopi consilio ab utraque parte Judices. Clericorum vero causas adversus Episcopos in Synodis Provinciæ judicari: Episcoporum vero vel Clericorum querelas adversus Metropolitanos, vel ad Primatem Diœceseos, vel ad Sedem Regiæ Urbis Constantinopolitanæ deferri. Hoc itaque Canone, sicut & 17. Archiepiscopo Constantinopolitano tribuit Chalcedonensis Synodus, ut de causis Ecclesiasticis trium Diœceseon, scilicet Ponti, Asiæ, & Thraciæ judicaret, si ad illum prius quam ad Diœceseos Exarchum deferrentur, si adversus Metropolitanos motæ essent, *Quod si*, inquit, *adversus ejusdem Provinciæ Metropolitanum Episcopus, vel Clericus habet querelam, petat aut Primatem Diœceseos, aut Sedem Regiæ Urbis Constantinopolitanæ*. Et hæc quidem sanciuntur Canone 9. Canone vero 17. hæc habentur: *Quod si quisquam a suo Metropolitano læditur, ad Primatem Diœceseos, aut apud sanctam Constantinopolitanam Sedem judicetur, sicut superius dictum est*. Ad quem autem amborum deferrentur hujusmodi causæ, in conquerentium arbitrio positum erat.

Pluralitas Beneficiorum.

Canon 10. Clericis sub gradus proprii periculo prohibet, ne in duabus simul Ecclesiis conscribantur; id est, ne plura Beneficia obtineant.

Pensiones causa permutationis Beneficiorum.

Idem Canon 10. Chalcedonensis Concilii statuit ut qui translatus est ex alia in aliam Ecclesiam prioris Ecclesiæ, vel, Martyriorum quæ sub ea sunt aut Ptochiorum, aut Xenodochiorum rebus in nullo communicet: id est, ne pensionem aliquam ex iis percipiat. Unde pensiones causa permutationis beneficiorum a permutantibus retentas, cum habent ex posteriori Beneficio, vel ex patrimonio unde commode vivant, huic repugnare Canoni evidens est, eoque cauponariam illam Beneficiorum permutationem etiam damnari: quamvis translationem solam, non permutationem spectasse Chalcedonenses Patres videantur.

Canon 11. Pauperibus, cum peregre proficiscuntur, pacificas tantummodo, non commendatitias Epistolas dari decernit, quæ personis dumtaxat honoratis tribuebantur. Ita vero decreverunt Patres, ne commendatio subsidia ab extraneis extorqueret; quos sponte pauperibus subvenire conveniens est.

Canon 12. medetur abusui qui apud quosdam Episcopos invaluerat, qui ad Principes confugiebant, ut Metropoleos dignitatem Civitati suæ & Ecclesiæ impetrarent, & Pragmaticas ad Provinciæ divisionem Sanctiones obtinebant. Id prohibet sancta Synodus, & unicum uni Provinciæ Metropolitanum assignat.

Canon 13. Peregrinos Clericos in aliena Civitate, sine commendatitiis proprii Episcopi Literis ministrare vetat. Canon 14. Nuptias tum minorum Clericorum, scilicet Lectorum, & Psalmistarum, iis in Provinciis in quibus conjugium ipsis permissum est; sive Laicorum Fidelium, cum Paganis, Judæis, vel Hæreticis prohibet, nisi Fidei Orthodoxæ professionem promittant. Canon 15. Diaconissam ante annum 40. & absque maximo examine prohibet ordinari; convolantem ad nuptias post manus impositionem, excommunicatione cum marito plectit. Canon 16. Sacris Virginibus & Monachis nubere vetat, sub anathemate. Canon 17. Litibus quæ inter Episcopos, ob Parochias rusticanas moveri possunt, it obviam: illisque ipsas adjudicat, qui eas, absque vi triginta annorum spatio obtinuerint, & rexerint. Canon 18. Clericos adversus Episcopum, aut Clericos conjurantes, gradu movet. 19. Bis in anno Provincialia celebrari concilia, secundum Canones Nicænos, & Episcopos ad ea absque legitima excusatione non convenientes, fraterno affectu corripi jubet.

Migratio ab una Ecclesia ad aliam Clericis prohibita;

Canon 20. Clericos ab una Ecclesia ad aliam migrantes coercet, ipsosque, una cum Episcopis qui ipsos susceperint, privat communione. 21. Clericos, aut Laicos passim & sine probatione ad accusationem Episcoporum, aut Conclericorum recipi vetat.

Canon 22. Canones antiquos innovat contra Clericos, qui defuncti Episcopi bona diripiunt, eosque a propriis gradibus excidere jubet. Pessimam illam consuetudinem, qua clerici, immo & Laici, defunctorum Episcoporum bona occupabant, alia etiam post Chalcedonense concilia resecarunt, scilicet Ilerdense sub Joanne II. Pontifice Maximo anno 524. Canone 16. Valentinum in Hispania, anno 524. Canone 2. Pontigonense anno 876. Canone 14. Trosleianum anno 909. Canone 14. Claromontanum anno 1095. Canone 5. Lateranense II. Œcumenicum, sub Innocentio II. canone 5.

Canon 23. Clericos, & Monachos quibus nullum ab Episcopo suo commissum est negotium, ad Urbem Regiam venire prohibet ac in ea diutius immorari: alioqui a Defensore Constantinopolitanæ Ecclesiæ moneri primum, deinde expelli decernit. 24.

Mona-

Monasteria in Saeculares domos mutari vetat: qui id permiserint, canonum correptionibus obnoxios fore statuit.

Canon 25. Ordinationes Episcoporum ultra tres menses a Metropolitanis differri prohibet; Ecclesiæ vero viduatæ redditus penes Œconomum ejusdem Ecclesiæ integros servari præcipit. 26. Sanxit ut recipiendis, & expendendis redditibus Ecclesiasticis in unaquaque Diœcesi Œconomus institueretur, ne adversus Episcopum oriri posset avaritiæ suspicio. Edendo huic canoni occasionem dedit pax inter Ibam Edessenum Episcopum, & Clericos illius accusatores facta in Synodo Berytensi, opera Photii Tyriorum, & Eustathii Berytensium Episcopi. Insimulabantur a Clericis Ibas & Daniel Carrhorum Episcopus, ejus nepos, malæ administrationis, & dissipationis bonorum Ecclesiasticorum. Compositum negotium est ea conditione, quam sponte subiit Ibas, ut ecclesiæ bona per Œconomos in posterum administrarentur. Sic namque in Synodo Berytensi interlocuti sunt Photius & Eustathius: *De Ecclesiastico redditu, & ex quacumque causa acquisitis sanctissimæ Ecclesiæ, placuit religiosissimo Episcopo Ibæ, ex propria voluntate promittere, quod de cætera, secundum formam Antiochenæ maximæ Civitatis, gubernarentur res per Oeconomos ex Clero ordinatos ab ejus Religiositate.*

Bona Ecclesiæ per Oeconomos administranda.

Synodus vero Chalcedonensis omnium prima eligendi Œconomi necessitatem Episcopis imposuit. Licet enim antea in ecclesia Antiochena Œconomi essent, eos consuetudo sola pepererat, non instituerat Canon. Unde & ad solam consuetudinem id refert Photii & Eustathii in Synodo Berytensi interlocutio. Theophilus Alexandrinus in Commonitorio, cap. 9. significat, ecclesiæ Alexandrinæ facultates, jam inde ante Concilii Chalcedonensis tempora, per Œconomos fuisse administratas, qui ab universo Clero eligerentur: ait enim: *Totius Ordinis Sacerdotalis sententia alius renuntietur Oeconomus, in quo Apollo quoque Episcopus consensit, ut bona Ecclesiastica, ut debent, insumantur.*

Canon 27. Chalcedonensis Concilii, pœnam decernit in raptores mulierum, etiam sub nomine conjugii, & in cooperantes atque conniventes: in Clericos quidem depositionis; in Laicos vero excommunicationis.

Canon 28. de Privilegiis Sedis Constantinopolitanæ decernit, jusque Patriarchicum ipsi confirmat, asserens Regiæ Urbis Archiepiscopo Metropolitanorum Ordinationes in Diœcesibus Pontica, Asiana, & Thracica.

ARTICULUS XIV.

De rebus gestis Patriarcharum Alexandrinorum, post Dioscori depositionem.

§. I.

De Proterio Dioscori successore.

Dioscoro Chalcedone deposito, Ægyptii Episcopi post Synodum Chalcedonensem Alexandriam redierunt, coactoque Clero, & Nobilibus civitatis, de eligendo Episcopo, secundum Synodi, & Imperatoris mandata, statuerunt. Verum a civibus turbata est electio, *Volentibus neminem penitus ordinare, ne adulteri viderentur, Dioscoro quippe vivente*, ut ait Liberatus *in Breviario*. Nefas enim putabant, Dioscoro superstite alterum ipsi subrogari. In Proterium tamen omnium vota conspirarunt, ipsumque non ægre elegerunt Patriarcham, qui charus Dioscoro, & ab ipso Ecclesiæ Alexandrinæ Archipresbyter creatus, quam & ipse absens commendaverat. Sed ordinato Proterio varias in factiones plebs Alexandrina rursus scissa est: alii quippe Dioscorum petebant, adversabantur Proterio: alii huic favebant, illum vero execrabantur. Inde seditio prope insanabilis, de qua Evagrius *lib. 2. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 5.* Tot turbas inter multa pericula passus est Proterius, ita ut militari custodia indigeret, ut se ab impetu plebis, quæ Dioscori perdite amans erat, tueretur. Hæc ex Liberato *in Breviario cap. 14. & 15.* Proterii Ordinatio facta est anno 453. Statim atque consecratus est, literas dedit ad S. Leonem ad quem scripsit & Marcianus Augustus, ut rectam esse Proterii fidem testaretur. Literas detulit Nestorius Phragoneos Episcopus. Proterio fidei integritatem S. Leo gratulatus est Epistola 103. quam edidit cum aliis P. Quenellius, cum antea solum ejus fragmentum apud Bedam *lib. de Ratione temporum, cap. 42.* haberetur. Sic incipit: *Lætificaverunt me literæ Dilectionis tuæ, quas frater & Coepiscopus noster Nestorius pio adportavit officio. Oportebat enim ut ab Alexandrina Præsule Ecclesiæ talia Scripta ad Sedem Apostolicam mitterentur, quæ ostenderent, magisterio beatissimi Petri Apostoli hoc ab initio per B. Marcum ejus Discipulum didicisse Ægyptios, quod constat credidisse Romanos.*

§. II.

Timotheus Ælurus molitur necem Proterii, & Alexandrinam Sedem invadit.

Rem gestam ita narrat Liberatus cap. 15. *Breviarii*. Timotheus quidam cognomento Ælurus, & Petrus Moggus Diaconus, qui de Ordinatione fuerunt Dioscori, ab Alexandrina Ecclesia se separaverunt, nolentes communicare Proterio. Quos cum Proterius Episcopus ad ministerium proprium revocare non posset, utrumque damnavit. At illi audita morte Marciani Imperatoris, collectis turbis Hæreticorum qui Dioscorum sequebantur, ordinato Episcopo Timotheo Æluro, veniunt Alexandriam, & ante triduum Paschæ quo Cœna Domini celebratur, ab ipsis turbis concluditur in Ecclesia sanctæ memoriæ Proterius, quo se timore contulerat. Ibique eadem die in Baptisterio occiditur, laniatur, ejicitur, & funus ejus incenditur, sparguntur & cineres ejus in ventos. Ab isto ergo Timotheo, duo Episcopi Alexandriæ cœperunt esse: & dum Ecclesias tenuissent, solverunt eam, quam habebant unitatem, expulsis ab eis plurimis Episcopis Orthodoxis, qui erant sub Sede Evangelistæ S. Marci. Hæc Liberatus. Timotheus Ælurus, ex Monacho, Presbyter erat Alexandrinus. Ab Episcopis duobus ob hæresim abdicatis a Sacerdotio, ordinatus est, scilicet ab Eusebio Pelusii, & Petro Majumæ. Tanta fuit Hæreticorum in Proterium rabies, ut ejus viscera more ferarum vorarent. Lege Evagrium lib. 2. cap. 8. Id contigit anno Christi 457.

Interea mortuo Marciano, Leo ad Imperium evectus fuerat, vir zelo Fidei, & pietate, Decessori suo non impar. Ad eum Constantinopolim confugerunt Episcopi Catholici, & Alexandrini clerici, libellumque supplicem ipsi porrexerunt, quo obsecrabant ut in Proterii parricidas animadverteret, ac Timotheum Sedis Alexandrinæ invasorem expelleret. Extat supplex eorum libellus 3. p. Concilii Chalcedonensis, cap. 21. & ex parte describitur ab Evagrio. Hoc Libello conquesti sunt primo de impietate Timothei, qui Synodum Chalcedonensem anathemate palam confixerat. Secundo de ambitione, qua Sedem Alexandrinam invaserat. Tertio de homicidio, quod necis Proterio inferendæ author fuisset. Quarto de persecutione in Chalcedonensis Concilii & Proterii Defensores mota, quos anathemate percusserat, & Sacerdotii muniis interdixerat. Quinto de S. Proterii nomine ex sacris Dypthichis expuncto, restitutoque in illa Dioscori nomine, ac suo. Rogant proinde Leonem Augustum ut scribere dignetur ad Romanum Archiepiscopum, cæterosque Sedium præcipuarum Antistites, de Timothei Æluri facinoribus, ut ipsi renuntient quid SS. Patrum regulæ in hujusmodi criminum reos decreverint. Obsecrant secundo, ut Timotheum recedere jubeat ab Alexandrina Sede, cui tyrannice præsidet. Tertio, ut jubeat Episcopum canonice eligi in locum Proterii. Quarto, ut decernat Synodi celebrationem, si opus sit; non quidem pro causa Fidei, de qua non ambigunt, sed propter nefaria Timothei facinora. Quinto, ut ab omnibus muniis Episcopalibus Timotheus prohibeatur. Sexto, ut ab ipso bonorum Alexandrinæ Ecclesiæ administratio ad

Cle-

Clerum ejusdem urbis transferatur. Ultimo, ut Clericos a Timotheo expulsos in suas Ecclesias redire præcipiat.

Miserunt etiam Hæretici Legatos Constantinopolim ad Leonem Augustum, & libellos ipsi obtulerunt: Nicænam Synodum & Ephesinam se recipere sunt professi, latrocinium Ephesinum prædicarunt, Chalcedonensem repudiavere Synodum. Timotheum in Sede Alexandrina ab Imperatore petierunt confirmari, cujus statum sub ejus regimine pacificum esse mentiebantur. Extat eorum libellus 3. p. Concilii Chalcedonensis, num. 24.

Supplices utriusque partis Libellos cum legisset Imperator, ratus nimis esse grave ut prolixo itinere vexarentur Sacerdotes, de cogendo Concilio Œcumenico non cogitavit, sed causam remisit ad Anatolium, ut in Synodo ex Episcopis, qui in Urbe erant, collecta, quid statuendum de Timotheo, & de rebus Chalcedone gestis judicaret. Damnatus est ea in Synodo Timotheus, vindicata est ab injuria Synodus Chalcedonensis. Tum Relatio ab orthodoxis Ægypti Episcopis Anatolio oblata est, qua ipsum rogabant ut primarios Ecclesiæ Episcopos, ac præcipue Romanum, de tumultibus, & facinoribus Alexandrinorum Hæreticorum certiores faceret. Scripsit his de rebus ad S. Leonem Anatolius, scripsit etiam ad omnes Episcopos, qui Synodo Chalcedonensi interfuerant, sive ad omnes Metropolitas Orientis, ad quos una literas dedit Imperator, quibus jussit ut suam de Ordinatione Timothei, & de Chalcedonensi Synodo sententiam Scriptis significarent. Rescripserunt illi, *Chalcedonensem synodum usque ad sanguinem vindicandam, eo quod non alteram fidem teneret, quam Nicæna synodus constituit. Timotheum vero non solum inter Episcopos non haberi: sed etiam Christiana appellatione privari*: ut refert Liberatus cap. 15. *Breviarii*. Epistolarum a Leone Augusto ad omnes quaquaversum Metropolitanos scriptarum exemplar inseruit Evagrius *lib. 2. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 9.* Scripsit etiam ad S. Simeonem Stylitem Imperator, ejusque sententiam cum de Chalcedonensi Concilio tum de Timotheo Æluro rogavit. Epistolæ vero Encyclicæ Episcoporum ad Leonem Augustum his de rebus datæ, quibus & Chalcedonensem Synodum se probare, & Timotheum a Sacerdotio alienum se decernere significant, habentur 3. p. Concilii Chalcedonensis, a numero 26. ad 60. Solus Amphilochius Episcopus Sidæ, Chalcedonensem Synodum improbavit, creationem Timothei nihilominus execratus, teste Evagrio *lib. 2. cap.* 12. Exscribit idem Author exemplar Epistolæ a S. Simeone Stylite ad Leonem Imperatorem directæ.

Non est annuendum Hæreticis ut retractentur quæ ab Oecumenica Synodo sunt definita.

De Alexandrinæ Ecclesiæ deplorando stato certior factus ab Anatolio S. Leo, plures ad Imperatorem literas dedit, quibus ipsum hortatus est, ne ea quæ in Synodo Chalcedonensi definita essent, retractari pateretur, aut novum Concilium celebrari, quod Hæretici postulabant. *Cum ergo*, inquit, *universalis Ecclesia per illius principalis Petræ ædificationem facta sit Petra & primus Apostolorum Beatissimus Petrus voce Domini audierit: Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam: quis est, nisi aut Antichristus, aut diabolus, qui pulsare audeat inexpugnabilem firmitatem? Qui in malitia sua inconvertibilis perseverans, per vasa iræ & suæ apta fallaciæ, falso diligentiæ nomine, dum veritatem se mentitur inquirere, mendacia desiderat seminare? Atque contemnenda & vitanda merito sibi incontinens furor, & impietas cæca præscripsit, ut dum diabolico instinctu in sanctam Alexandrinam sævit Ecclesiam, quales essent qui Chalcedonensem Synodum retractari cupiunt, discernetur. In qua nullo modo accidere potuit, ut a nobis contra sanctam Nicænam Synodum sentiretur, quod Hæretici mentiuntur, qui se fidem Nicæni Concilii tenere confingunt*, &c. Hæc S. Leo Epistola 75. sive 125. in Editione P. Quenellii. Ibidem Leonem Augustum adhortatur, ut Regia potestate, quæ ipsi ad Ecclesiæ præsidium collata est, fidem tueatur, Alexandrinæ Ecclesiæ pacem restituat, & ex ea expellat Timotheum invasorem. *Cum enim*, inquit, *Clementiam tuam Dominus tanta Sacramenti sui illuminatione ditaverit, debes incunctanter advertere, Regiam potestatem tibi non solum ad mundi regimen, sed maxime ad Ecclesiæ præsidium esse collatam: ut ausus nefarios comprimendo, & quæ bene sunt statuta defendas, & veram pacem his, quæ sunt turbata, restituas; depellendo scilicet pervasores juris alieni, & antiquæ fidei sedem Alexandrinæ Ecclesiæ reformando, &c.*

Regia potestas non solum ad mundi regimen, sed maxime ad Ecclesiæ præsidium Christianis Principibus collata.

Scripsit etiam his de rebus ad Anatolium S. Leo, laudans fidem Imperatoris, *Quæ solicitudinem pene superabat Sacerdotum*. Hortatur ipsum ut apud Augustum pro comprimendis Hæreticis strenue agat, curetque ut Synodi Chalcedonensis Constitutiones inviolatæ permaneant, & pax Alexandrinæ Ecclesiæ restituatur, Timotheo pervasore ab aliena sede depulso. Lætitiam quoque suam significat, quod quatuor dumtaxat Episcopi Timotheo & impietate Hæreseos, & sceleris latrocinio jungantur. Monet insuper ut Episcopos Catholicos ex Ægypto profugos, omnibus humanitatis officiis prosequatur: ac Hæreticis novæ spem Synodi apud Imperatorem adimat. Denique graviter arguit Anatolium, quod Atticum Presbyterum contra Catholicam Fidem & Chalcedonensem Synodum passus sit in Ecclesia disputare: minaturque se pro sua authoritate acturum, nisi eum a communione abscindat. Hæc habentur Epistola 126.

Displicuerunt Anatolio S. Leonis literæ, quod ejus oscitantiam in causa Attici arguerent. Attamen probavit eventus Atticum Eutychianum esse. Mittendo enim Scripta dubiæ Fidei & professionis incertæ ad S. Leonem, confirmavit potius quam diluit, quidquid de eo fama pertulerat. Eutychetem enim execrabatur, sed ejus perfidiam discrte non damnabat. Utrumque autem ut sincere præstaret, S. Leo postulabat, utque subscriberet absque fuco & tergiversatione damnationi Eutychianæ Hæreseos, & Eutychetis, & Chalcedonensis Synodi Definitioni. *Prædictus autem Atticus*, inquit, *ut ab omni suspicione contraria liber appareat, quid in Eutyche anathematizet ac damnet, evidenter ostendat, & in damnationem erroris expressi, remota omni dubitatione subscribat: ita ut Chalcedonensis Synodi Definitionem de Fide, cui etiam Dilectio tua subscribendo consensit, & quam Apostolicæ Sedis firmavit authoritas, profiteatur se per omnia servaturum, adjecta subscriptione propriæ manus*, &c. Quod si tam salubribus præceptis non pareat, sententiæ a Synodo Chalcedonensi in Hæreticos latæ ipsum subdit. Ista constant ex Epistola 128. S. Leonis.

Atticus dubiæ Fidei Presbyter in damnationem erroris, verbis minime ambiguis subscribere debet.

Interea Leo Augustus, cui Synodum frustra peti ab Hæreticis visum est, postquam in Synodo Chalcedonensi finita controversia esset, quia ut ipse dixit, *Perfectio incrementum, & adjectionem plenitudo non recipit*, collationem, quam procrastinandi animo petebant, non censebat denegandam. Ideo rogabat S. Leonem ut Episcopos mitteret ex Occidente, qui quasdam quæstiones elucidarent. Agnovit prudentissimus Pontifex astutiam Hæreticorum, Imperatorique respondit his verbis: *Evidenter agnoscitis, quod magnis Hæreticorum audetur insidiis; ut inter Eutychis Dioscorique Discipulos, & eum quem Apostolica Sedes direxerit, diligentior, tamquam nihil ante fuerit definitum, Tractatus habeatur; & quod totius mundi Catholici Sacerdotes in sancta Chalcedonensi Synodo probant, gaudentque firmatum, in injuriam etiam sacratissimi Concilii Nicæni efficiatur infirmum.* Hæc habentur Epistola 78. S. Leonis, vel 132. in editione P. Quenellii. Ibidem Episcopos se missurum pollicetur, qui præsentiam suam suppleant, non ad pugnam cum Hæreticis instaurandam; semel enim definita Nicææ & Chalcedone retractanda non esse. *Pranoscat*, inquit, *Pietas tua, hos quos spondeo dirigendos, non ad confligendum cum hostibus Fidei, nec ad certandum contra illos, a Sede Apostolica profecturos: quia de rebus & apud Nicæam, & apud Chalcedonem, sicut Deo placuit, definitis nullum audemus inire Tractatum, tamquam dubia, vel infirma sint, quæ tanta per Spiritum Sanctum fixit authoritas.* Has literas dedit S. Leo anno 458. 9. Kal. Aprilis.

Legatos non misit Constantinopolim S. Leo, nisi post quinque menses, qua causa eorum profectionem retardante, incertum. Hi fuere Geminianus & Domitianus Episcopi. Id constat ex Epistola 133. S. Leonis, quam ex MS. Codice Cardinalis Grimani, publi-

publici juris fecit P. Quenellius. Ejusdem Legationis occasione aliam Epistolam ad Imperatorem dedit Sanctissimus Pontifex 3. Kal. Septembris, quæ de Incarnationis mysterio proliaiorem tractationem continet, & plurima disertissimaque SS. Patrum testimonia subjecta habet, quibus Eutychiana hæresis jampridem in Ecclesia damnata ostenditur. Denique rogat Augustum, *Ut paci Ecclesiarum Domini sua constitutione prospiciat, & in omnibus sibi subditis Dei dona defendat, neque patiatur per invidiam diaboli ministros ipsius in cujusquam sævire perniciem.*

Literis S. Leonis, Legatorumque precibus permotus Imperator, Timotheum Ælurum Alexandria ejici jussit, & alium, Synodi Chalcedonensis Vindicem, ipsi substitui. Sacra Jussio directa est ad Stylam ducem, qui Timotheum Chersonam relegavit, & arcta custodia ibi detineri curavit, si Liberato credimus; nam Gangrenam in civitatem amandatum Evagrius scribit lib. 2. cap. 11. Qua de re gratulatoriam ad Leonem Augustum Epistolam dedit S. Leo, qua ipsi primum gratias egit de Timothei expulsione. Secundo, obsecravit ut Catholicum Alexandriæ Episcopum ordinari curaret. Tertio, quia Timotheus Ælurus obtinuerat ut Constantinopolim veniret, hæresim ejuraturus, & Fidei professionem emissurus, hortatur ne ipsum Alexandriam regredi permittat, *Etiamsi in professione Fidei nihil negligat, nihil fallat:* Quia etiamsi Fidei integritas posset in ipso qualibet conditione restitui, nequaquam tamen quæ scelestè cruenteque commissa sunt, possunt probabilium verborum protestationibus aboleri: *Quis in Pontifice Dei, & maxime in tantæ Ecclesiæ Sacerdote, non sufficit sonus linguæ & sermo labiorum: & nihil prodest si Deus voce prædicatur, & mens in impietate convincitur.* Hæc habentur ex Epistola 99. S. Leonis, vel 137. in editione Quenellii, data ad Leonem Augustum 15. Kal. Jul. anno Christi 460. Scripsit etiam S. Pontifex ad Gennadium, qui defuncto Anatolio in Sede Constantinopolitana successerat, ut Timotheum Constantinopolim, nonnullis hoc fidei adversariis agentibus, venire permissum, Alexandrinæ Sedi restitui impediret, ea qua pollebat apud Principem authoritate. *Cum illi*, inquit, *etiamsi Catholicus probaretur, hoc vehementer obsistat, quod, vivente Episcopo, tantæ Sedis invasor est, & author apparuit inauditæ crudelitatis admissæ.* Cavere etiam jubet Gennadium, *Ne cum tam nefario homine sermo aliquis privatim vel publice misceatur, neve sub specie correctionis ejus, quorumdam Conventui præbeatur occasio.* Hortatur denique ut obtineat *Alexandrinis Catholicum, ex Clero suo, Episcopum, secundum morem veterem, per Orthodoxos Episcopos consecrari.* Data est hæc Epistola 15. Kal. Julii ejusdem anni 460. & est inter Leoninas 100. sive 138. in editione P. Qnenellii.

§. III.

De Timotheo Salophaciolo, & secunda Sedis Alexandrinæ ab Æluro invasione.

Electus est, pulso Timotheo Æluro, Timotheus alter, cognomento Salophaciolus, id est, albus, & in Alexandrina Sede collocatus ab Ægypti Episcopis. Ut primum ordinatus est, ad S. Leonem literas de Ordinatione sua per Danielem Presbyterum, & Timotheum Diaconum dedit. Ad ipsum vicissim scripsit S. Leo, suamque illi gratulatus electionem est, Epistola 101. sive 139. in editione P. Quenellii. Timotheus ille pacifice Alexandrinam rexit Ecclesiam, quandiu Leo Augustus imperavit, immo & sub Imperio Zenonis, donec Basiliscus arriperet Tyrannidem, Zenone in Isauriam fugiente. Ita scribit Liberatus cap. 16. Breviarii. Verum anno Christi 416. Zenonis Imperatoris III. Timotheus Ælurus Sedem Alexandrinam rursus invasit, Catholico Antistite expulso; & Constantinopolim se contulit ad Zenonem Augustum, quasi injuriam ipse passus esset, non intulisset. Fuit in eo comprimendo segnior Imperator, nimiaque humanitate passus ipsum est: quamvis eum non revocaverit ab exilio, ut scripsit Baronius. Ejus enim revocationem Basilisco Tyranno tribuunt Liberatus cap. 16. Evagrius lib. 3. & Theodorus Lector lib. 1.

Baronius emendatur.

De nefariis Timothei ausibus monitus a Presbyteris & Monachis Constantinapolitanis Simplicius Romanus Pontifex, ad Zenonem Augustum literas cedit, quibus primo se mirari testatur, quod tanta facinora sub Imperatoris Catholici oculis impius Timotheus perpetraverit, & Alexandrina Sede iterum usurpata, Constantinopolim venire sit permissus, ibique quasi triumphantis pompa exceptus sit a fautoribus suis, qui eum debitis soli Christo vocibus prosecuti sunt: *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Secundo Zenonem monet, ut Epistolas S. Leonis ad Marcianum, ad Leonem Augustum, ad Concilii Chalcedonensis Patres legat, quibus ita plane ac dilucide Sacramentum Dominicæ Incarnationis exposuit, ut non modo Catholicus, sed nec Christianus quidem valeat nuncupari, qui illis refragetur. Tertio obsecrat, ne retractari patiatur quæ de Fide constituta sunt: *Quia quod Apostolicis manibus, cum Ecclesiæ universalis assensu, acie meruit Evangelicæ falcis abscindi, vigorem sumere non potest renascendi.* Quarto rogat, ut Ecclesiam Alexandrinam ab incubatione cruentissimi prædonis Timothei Æluri liberet, & Catholico restituat Antistiti, scilicet Timotheo Salophaciolo.

Scripsit etiam ad Acacium Constantinopolitanum Episcopum, qui Gennadio successerat, Simplicius, eumque Legationis Apostolicæ munere ornavit, ut apud Imperatorem Fidei negotium, Timothei Æluri expulsionem, & Catholici restitutionem Antistitis in Sedem Alexandrinam curaret, potissimumque ipsum deterreret a cogenda Synodo, quam Hæretici postulabant. Luculenta sunt quæ scribit hoc de postremo capite: *Hortor ergo, Frater charissime, ut modis omnibus facienda Synodi, perversorum conatibus resistatur; quæ non alias semper indicta est, nisi cum aliquid in pravis sensibus novum, aut in assertione dogmatum emersit ambiguum: ut in commune tractantibus, si qua esset obscuritas, Sacerdotalis deliberationis illuminaret authoritas: sicut primam Arii, ac deinde Nestorii, postremum Dioscori atque Eutychetis fieri coegit impietas. Et, quod misericordia Christi Dei Salvatoris nostri avertat, intimandum est abominabile esse, contra sententias tot us orbis Domini Sacerdotum, & Principum utrinsque Rectorum, damnatos reos restituere, reduci exules, relegatos in causa nefariæ conjurationis absolvi.* Scripsit idem Pontifex ad Clericos & Archimandritas Constantinopolitanos, eisque constantiam in Fide gratulatus est; & quod Timotheum Ælurum ad communionem non admisissent. Alexandrinam Ecclesiam infestavit nefarius ille Invasor secunda hac vice, biennii spatio, ex quo scilicet Basiliscus Imperium usurpavit, donec a Zenone redactus est in ordinem. Cum enim Zeno recuperato Imperio omnia Basilisci Acta lege lata rescidisset, & in Chalcedonensis Concilii defensionem evasisset adversa fortuna propensior, Timotheus Ælurus rebus suis desperatis, mortem sibi veneno conscivit anno 478. (ex Liberato, cap. 16. Breviarii.) Inter hæc Simplicius Pontifex recuperatum Imperium gratulatus est Zenoni, ipsumque hortatus est ut Timotheum Salophaciolum Alexandrinæ Sedi restitueret, ac Synodi Chalcedonensis, Sanctique Leonis Decreta intemerata manere juberet, *Quia nulla modo retractari potest, quod illorum Definitione sopitum est:* & suscipi debet, *Quod cum egregiis orthodoxisque Pontificibus universalis Ecclesiæ decrevit assensus.*

Ep. 7.

Ep. 8.

§. IV.

De Petro Moggo.

Extincto Timotheo Æluro, ordinaverunt sibi Hæretici Episcopum Petrum Moggum, antea Archidiaconum. Quod cum ad Zenonem Imperatorem relatum esset, scripsit Anthemio Augustali, ut Petrum invasorem Alexandrinæ Sedis ejiceret, Timotheum vero Salophaciolum legitimum Pontificem tunc in Canopo Castello degentem, Sedi restitueret, ac in Petri Promotores ut in Reipublicæ perturbatores ageret. Zenonis Edictum executioni impigre mandavit Anthemius. De his Liberatus cap. 16. Breviarii. His de rebus Acacius Constantinopolitanus Episcopus Romanum Pontificem Simplicium certiorem fecit,

data ad ipsum Epistola, quæ extat inter Epistolas Simplicii. In ea de Petro Moggo ita scribit : *Petrum quoque qui ab Alexandria more similiter procellæ surrexerat, dissipavit* (Christus) *atque in æternum fugam Sancto Spiritu flante convertit, unum & ipsum de his qui olim fuerant damnati .... Qui Petrus noctis existens filius, & operum diei lucentium alienus apparens, omnino tenebras ad Latrocinium peragendum congruas, earum cooperator inveniens, media nocte, adhuc jacente cadavere illius, qui Paternos Canones subverterat, insepulto, subrepsit in Sedem, uno & solo præsente, & eo qui consors illius insistebat insaniæ; ita ut propter hoc majoribus suppliciis subderetur : nec, quod sperabit, effectum est. Sed ille quidem de se ex parte vel minima judicans, nusquam penitus omnino comparuit. Timotheus autem Paternorum Canonum Custos ..... Potestati propria restitutus a Christo, propria Sedis honore lætatur.*

Gratulatorias Literas, cum ad Acacium, tum ad Zenonem Augustum dedit Simplicius, quibus etiam ipsum rogabat, ut Petrum Moggum, Alexandriæ adhuc latentem, procul relegari juberet, ne aliquos modicæ Fidei inficeret, ne ad suam traduceret impietatem. [*Epist. 9. & 10.*]

§. V.

De electione Joannis Talaja, & restitutione Petri Moggi.

ANno 482. Timotheus Salophaciolus post 23. Sedis annos, & 6. menses, e vita migravit. Dum viveret nimiæ mansuetudinis erga Hæreticos accusatus est : ab ipso extorserunt, ut Dioscori nomen ad altare inter Catholicos Pontifices recitaret. Qua de ignavia veniam petiit a Simplicio Romano Pontifice. (Ex Epist. 11. Simplicii ad Acacium, & ex Liberato cap. 16. Breviarii.)

Defuncto Timotheo, a Catholicis Ægypti Episcopis, clericis etiam & Monachis Alexandrinis suffragantibus, electus & ordinatus est Joannes Talaja Presbyter & Œconomus Ecclesiæ Alexandrinæ : sed huic Zeno Imperator adversatus est, impulsu Acacii illi succensentis, quod Synodicas ad ipsum Literas de Ordinatione sua non direxisset. Mos erat scilicet, ut majoris cujusque Sedis etiam Apostolicæ, Antistites, ubi primum ordinati essent, ex suæ Ordinationis Synodo ad cæteros Patriarchas Literas darent, quæ erat communionis tessera. Datæ sunt vero a Joanne Talaja ad Simplicium Romanum Pontificem per Isidorum Presbyterum, & Petrum Diaconum : datæ pariter ad Calendionem Antiochenum Patriarcham per Magistrianum Ello : nullæ, aut præ negligentia, aut consilio, ad Acacium missæ sunt : quod ipse contemptui vertens, concitavit turbas, quæ totam Ecclesiam misere vexarunt. Alterum exturbandi ab Episcopatu Joannis prætestum arripuit Acacius ; quod nempe, vivente Timotheo Catholico, secessum ex Ecclesia meditatus esset, eique suscipiendi in Dyptichis Ecclesiæ Dioscuri author fuisset. Ita Liberatus cap. 17. Breviarii. Ubi & alteram addit rationem cur eum Episcopatu indignum Acacius, & Petri Moggi fautores Zenoni Imperatori suggererent, quod scilicet jurasset antea numquam se Alexandrinam Sedem conscensurum, & nunc violati jurisjurandi reus esset. Addit Evagrius ex Zacharia Rethore Joannem non solum contempto jurejurando, quo se apud Principem obstrinxerat, verum etiam data pecunia, Episcopum Alexandriæ constitutum. (Lib. 3. c. 12.) Has ob causas, Imperatoris mandato, Alexandria ejectus est. Suggerente vero Acacio, Petrum Moggum plebi Alexandrinæ gratissimum, & partes obstinate divisas ad unitatem facile revocaturum, Imperator Sacra Jussione ad Apollonium Augustalem & Pergamium Ducem directa, Petrum Moggum in Sedem Alexandrinam revocavit, certis conditionibus, ut nempe ipsius Zenonis Henotico jam edito ad conciliandam, ut videbatur, pacem, subscriberet : Secundo, ut Proterianos, id est, eos qui in S. Proterii communione manserant, nec adhæserant umquam Timotheo Æluro, in communionem suam susciperet : Tertio, ut Synodicas ad Simplicium Romanum, ad Acacium Constantinopolitanum, & ad cæteros Archiepiscopos Literas destinaret. Conditiones implevit Petrus Moggus. (Ex Liberato cap. 17. Breviarii, & ex Evagrio lib. 3. cap. 12. & 13.

Nec vero Petrum Moggum in communionem, ac in Sedem Alexandrinam restitui curavit Acacius, nisi ubi duas in Christo naturas confessus est, & Synodum Chalcedonensem suscepit, ut constat ex Epistola Zenonis Augusti ad Felicem Pontificem Maximum, cujus verba refert Evagrius lib. 3. Historiæ, cap. 20. & ex Epistola Petri Moggi ad Acacium, quam refert idem Evagrius cap. 17. ejusdem libri ; & ex Liberato cap. 17. Breviarii.

De Alexandrinæ Ecclesiæ miserrimo statu certior factus Simplicius Romanus Pontifex, ad Acacium Literas dedit, quibus suam de Catholici Episcopi in Alexandrina Ecclesia electione & Ordinatione lætitiam turbatam mox fuisse significat Imperatoris literis, denuntiantibus Joannem Talaja, tamquam perjurii reum, Sacerdotio indignum esse : tanti pondere testimonii motum se suspendisse ipsius confirmationem, id est, Literas ad eum tamquam ad Episcopum non scripsisse : sed vehementer se fuisse stupore perculsum, quod Petrum Moggum Hæreticorum socium & principem ad illius ecclesiæ regimen provexisset Imperator. Communioni restitui non posse Petrum Moggum hæreticos convictum, quantumvis rectam Fidem profiteri videatur, nisi secundum Ecclesiasticas Regulas satisfaciat, ac proinde Pœnitentiam agat solemni ritu, non vero ad Sacerdotalis dignitatis fastigium ascendat. Restitutionem Petri Moggi in eversionem Synodi Chalcedonensis, & in Fidelium perniciem cedere. Tanto periculosiorem esse, quod ab iis ipsis postuletur Episcopus, cum quibus olim a communione segregatus est : evidensque esse ipsos non rectam Fidem velle, sed nefarii dogmatis impune propagandi quærere potestatem. Legatur Epistola Simplicii 17.

Anno Christi 483. Joannes Talaja Sede Alexandrina pulsus, Simplicium Romanum Pontificem appellavit, ab eoque obtinuit ut in sui gratiam scriberet ad Acacium Constantinopolitanum, quod lubentissime præstitit Simplicius ; sed incassum : nam Acacii in defendenda Petri Moggi Ordinatione pervicaciam vincere non potuit. (Ex Liberato cap. 18. Breviarii.) Interim defuncto Simplicio, Felix in Romana Sede successit eodem anno 483. qui Joanni Talajæ Nolanum Episcopatum contulit, in quo, post multos annos, in pace defunctus est. (Ex Liberato.) Sub Felicis Pontificatu, Petrus Moggus, qui se Chalcedonensem Synodum & Epistolam S. Leonis suscipere ac venerari antea professus fuerat, datis ad Simplicium & Acacium Literis, utramque anathemate confixit, Joannis Episcopi Magileos, & Archimandritarum inferioris Ægypti, qui Chalcedonensis concilii hostes erant infensissimi, conjuratione actus in præceps. (Ex Liberato.) Gravissimam in Catholicos Sacerdotes persecutionem movit Moggus, Acacii, cujus semper communione gavisus est, patrocinio. Acacium scilicet fallebat, dum apud ipsum mentiebatur se Synodum Chalcedonensem recipere : Alexandrinis Dioscori fautoribus talem se exhibebat, qualis totus erat, Synodi scilicet Chalcedonensis hostem infensissimum. (Ex Liberato c. 18. & ex Evagrio lib. 3. c. 22.) Mortuus est vaferrimus homo anno 490.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

JOannes Talaja ad Sedem Alexandrinam assumptus fuerat in locum Petri Moggi propter hæresis suspicionem dejecti. Zeno Imperator hunc vicissim succedaneum episcopum evertit, ut Moggum restitueret. Expulsus Talaja ad *Romanum pontificem Simplicium appellavit :* ait Liberatus in Breviar. Adversus provocationem istam insurgens Basnagius ad an. 482. censet confugium quidem quæsivisse Talajam in Romano pontifice, ejusque præsidium invocasse, non vero judicialem provocationem instituisse ullam. Quis enim subditus adversus Principem suum provocaret ? Insuper provocationes fiebant a sententia synodi ; hic au-

autem nulla synodus intercessit. Arguitiolas hasce facile depellas. Acacius, ut episcopatum demeret Talajæ, accusatores clanculo sollicitavit, ut causas dicerent apud Imperatorem, quare novus electus Sedem inauspicato invasisset. Auditi sunt etiam contra eum Petri Moggi Sectatores; quare Imperator velut pronunciata judiciali sententia jussit illum expelli. Adversus hanc sententiam, non quidem tanquam accusans, vel contemnens Principem suum, sed tanquam æmulo sese opponens provocavit Talaja ad Papæ judicium, enitens ut hac non obstante expulsione confirmationem a pontifice reciperet. Hucusque Liberatus cap. XVII. Addit Simplicius in epistola ad Acacium recepisse se Literas a Zenone, quibus Talajam *tanquam perjurii reum sacerdotio perhiberet indignum*. Quibus acceptis, ait, *illico retraxi pedem, & meam revocavi super ejus confirmatione sententiam*. Volens scilicet maturius eam causam discutere. Nonne hæc judicii legalis imaginem exprimunt? Judicat Imperator; tum judicii sui causas apud pontificem exponit; pontifex his auditis moram admittit ad deliberandum. Adde hic testimonium vetusti, & fere coævi scriptoris Liberati scilicet affirmantis provocationem intercessisse; atque tum demum judices cuinam adsistat veritas; Basnagio ne vel doctioribus catholicis.

Negat criticus noster institui potuisse a sententia imperatoris provocationem. At peritus disciplinæ suorum temporum Felix papa III. in lucubratione, quam præfixo nomine Supplementi Acaciani V. Cl. Scipio Maffejus edendam curavit, in to. VI. Conc. Labbei Venet. edit. to. VI. pag. 185. &c. hæc monet de hac ipsa Petri admissione jussu Imperatoris, & dejectione Joannis. *Quod si dixeris: sed Imperator catholicus est; salva pace ipsius dixerimus; filius est, non præsul ecclesiæ; quod ad religionem competit, discere convenit, non docere. Habet privilegia potestatis suæ .... ad sacerdotes Deus voluit quæ ecclesiæ disponenda sunt pertinere, non ad sæculi potestates .... Non sibi vindicet alienum jus, & ministerium, quod alteri deputatum est .... Non legibus publicis, non a potestatibus sæculi, sed a pontificibus, a sacerdotibus omnipotens Deus Christianæ Religionis Dominos & sacerdotes voluit ordinari, & discuti. Imperatores Christiani subdere debent executiones suas Ecclesiasticis præsulibus, non præferre.* Dum verba hæc Felicis, Simplicii successoris, legerit Basnagius, si ea vere promere voluerit quæ sane noscit, fatebitur utique hæc usurpari non potuisse nisi a principe, qui in ea causa pro authoritate agat, non supplex roget, & obsecret.

§. VI.

De Petri Moggi Successoribus Patriarchis Alexandrinis Schismaticis.

PEtro Moggo successit Athanasius, vir ejusdem furfuris, Henotici Zenonis & ipse propugnator: qui Petri Moggi nomen sacris Dyptichis adscripsit: quo facto, plebis Alexandrinæ Catholicæ graviter offendit animos. Defuncto Athanasio successit Joannes Mela, eadem Hæreseos & Schismatis fuligine maculatus, anno 497. Melæ successit Joannes Machiota, qui Zenonis quidem Henoticon, non autem Chalcedonensem Synodum suscepit, nec Epistolam S. Leonis. Cæteris Patriarchis Orientalibus Communione conjunctus non fuit, quia Henotico deesse contendebat anathema Synodi Chalcedonensis, ut veræ Fidei & unitatis tessera haberi posset. Joanne Machiota e vivis sublato, ordinatus est Dioscorus Junior anno 516. quo defuncto, substitutus est in ejus locum Timotheus pariter Hæreticus, anno 519. Ipsius temporibus natæ sunt Phantasiastarum, & Corrupticolarum hæreses: de quibus agemus Sæculo sequenti. Mortuo Timotheo, Sedem Alexandrinam, Theodoræ Augustæ favore, conscendit Theodosius: Populi vero & Monachorum factione Gajanus. Foverunt illi Schisma Phantasiastarum & Corrupticolarum, suaque partibus nomina indiderunt, *Gajanitarum & Theodosianorum*. Sed de his alias.

ARTICULUS XV.

De Synodi Chalcedonensis hostibus.

§. I.

Monachi Alexandrini, Synodi Chalcedonensis hostes.

COntra Synodum Chalcedonensem vexillum erexerunt Monachi Alexandrini, pro suo in Dioscorum studio. Hos blandioribus verbis Marcianus Imperator ad officium revocare tentavit, datis ad eos Literis per Joannem Decurionem, ad compescendos tumultus eo missum. Inculcavit illud in primis, in Synodo Chalcedonensi nihil penitus innovatum circa Fidem Apostolicam; sed omnia secundum Nicænæ Fidei regulam, & Alexandrinorum Episcoporum Sententiam, Athanasii, Theophili, atque Cyrilli, esse decreta: adeo ut propriis Doctoribus adversarentur, si Chalcedonensi concilio repugnarent. Ad finem vero Epistolæ, ipsos ad veritatis Catholicæ professionem graviter hortatur his verbis: *Hæc igitur & nunc cognoscentes, si qui forsitan estis adhuc falsitate decepti, ad veritatem recurrere festinate, nefandis vosmetipsos, & Canonibus contrariis Collectionibus* (id est Conventiculis) *abstinentes; ne super hoc quod animas vestras perditis, etiam legali castigationi subdamini. Unite vero vos omnes Sanctissimæ & Catholicæ Orthodoxorum Ecclesiæ, quæ una est, sicut & venerabiles definitiones Patrum nos docent.* Data fuit hæc Epistola anno 452. extat 3. p. Concilii Chalcedonensis, num. 8.

§. II.

De Tumultu Monachorum Palæstinæ adversus Synodum Chalcedonensem.

PRoscripta in Concilio Chalcedonensi Hæresi Eutychiana, Theodosius quidam Palæstinæ Monachus, qui Chalcedonem venerat Eutychianæ factionis promovendæ studio, indigne ferens Archimandritam, cui devinctissimus erat, condemnatum; turbulentas Monachorum Palæstinorum mentes adversus Sanctam Synodum excitavit, Fidem in ea pessumdatam effutiens. In Juvenalem Hierosolymitanum Episcopum vesana hominum factio exarsit, mortemque ipsi minitata est, ni Fidem Chalcedone conditam ejuraret. Juvenali, cæterisque Catholicis Episcopis depositis; Theodosium, aliosque suæ factionis homines, in eorum Sedes intruserunt, & instar ferocium belluarum grassati sunt in omnes, qui anathema dicere in Synodum Chalcedonensem renuerent. Animos ipsis addidit Eudoxiæ, Theodosii Junioris uxoris, quæ tum Hierosolymis degebat, gratia & authoritas. De his Marcianus Imperator in Epistola ad Monachos Alexandrinos. Theodosius ille Acephalis originem dedit, qui Eutychetem quidem anathemate damnabant, Concilium vero Chalcedonense, & duarum naturarum professionem execrabantur. Istud patet ex Epistola Marciani Augusti ad Palæstinæ Monachos data. *Nostra*, inquit, *Pietas admiratur, qua causa Eutychem quidem anathematizatis, bene in hac parte facientes: Theodosio vero qui projectæ audaciæ est, vos ipsos contradidistis, sapienti ea quæ sunt Eutychetis*. In eadem Epistola rudibus Monachis Fidem Synodi Chalcedonensis exponit sapientissimus Imperator, ostenditque ipsos absque causa offendi vocabulo duarum naturarum: non debere ipsos Definitionem Fidei Chalcedone editam ad examen vocare, cum subtilitatem quæstionis, quæ definita est, intelligere nequeant: Catholicos naturæ nomine significare veritatem, Apostolo præeunte, qui cap. 4. Epistolæ ad Galatas, scribit: *Sed tunc quidem nescientes Deum, iis, qui natura non sunt Dii, servistis*: inanem esse & cavillatoriam eorum objectionem, quod in Symbolo Niceno de duabus naturis nihil scriptum sit: quia nulla tunc ea de re quæstio movebatur.

Diluit deinde eorum calumnias in Synodum Chalcedonensem: Falsissimum esse ait, quod ipsi in vulgus spargebant, constitutum esse a Synodo ut duo Filii, & duo Christi dicerentur. Immo ipsam conciliis Nicæno & Ephesino, & SS. Patribus penitus consentire. Denique significat Marcianus, nolle se cujusquam animis vim inferre, & consensum vel subscriptionem extorquere ab invitis, sed mansuetudine diffidentes ad Fidem & unitatem Ecclesiæ velle se revocare. *Nostra*, inquit, *Clementia nulli penitus necessitatem præcepit imponi, quatenus aut subscriberet, aut consentiret invitus. Non enim terrore aut violentia aliquos volumus ad viam trahere veritatis.*

Imperatrix Fidei professionem mittit ad Bassam, Parthenonis Hierosolymitani Abbatissam, quam suis Monialibus exponat, ac ab Hæreticis decipiantur.

Ad eosdem monachos ejusdem argumenti Epistolam scripsit Pulcheria Augusta, ut eos ad Fidem & officium revocaret. Extat 3. p. Concilii Chalcedonensis, num. 14. Dederant primo ad ipsam literas ut eam suas in partes adducerent, quemadmodum Eudoxiam pertraxerant: sed irritus fuit ipsorum conatus. Hæresi namque contraria, consona fidei rescripsit Imperatrix. Cum porro metueret illa, ne Theodosius Hierosolymitanæ Sedis invasor, & Sanctæ Synodi hostis, sacras Virgines Hierosolymis degentes suis fallaciis circumveniret, & a Fidei veritate, nec non a debita Sancto Concilio reverentia & obedientia abduceret, scripsit ad Bassam earum Præfectam seu Abbatissam, Fideique Professionem ad illam direxit, Sanctimonialibus suæ curæ subditis exponendam. Extat illa Epistola 3. p. Concilii Chalcedonensis, num. 13.

Marciano & Pulcheriæ studium Fidei, & compressam perduellium monachorum audaciam atque contumaciam gratulatus est S. Leo, cum rerum in Palæstina gestarum seriem a Juliano Coensi accepisset. Ita quippe scripsit ad Marcianum Epistola 59. sive 89. in Editione Quenellii: *Quamvis autem de præclaro fidei vestræ opere nihil vestra pietas indicarit, mihi tamen per veneratorem specialiter vestrum, fratrem meum Julianum Episcopum innotuisse significo: quam pio dignati fueritis responso imperitorum monachorum animos cohibere pariter & docere: ut si illos non penitus deseruit divina misericordia, sentiant se & didicisse quod credant, & agnovisse quod timeant.* Ad Pulcheriam vero Augustam ea de re scribit his verbis: *De vigore autem Fidei vestræ, quo indesinenter Domino sacrificium laudis offertis, quantas Deo gratias agam, enarrare non valeo: quoniam Principibus temporis nostri non solum Potentiam Regiam, sed etiam Sacerdotalem cognoscimus inesse doctrinam. Indicante enim fratre meo Juliano Episcopo, pervenerunt ad nos in exemplaribus præceptionum vestrarum saluberrimæ sanctiones, quibus insanam imperitiam monachorum dignati estis parcendo plectere, & docendo punire: ut, si eos ad pœnitentiam miseratio divina converterit, multis lacrymis & a nefandis cædibus, & ab hæreticorum blasphemiis diluantur.* Scripsit etiam ad Eudoxiam Augustam S. Leo, non increpatorias literas, ne ejus animum exulceraret; sed blandas, ut demulceret. Nempe ipsam obsecrabat ut suos conatus adjuvaret in causa Fidei, in qua quorumdam monachorum in Palæstina fuerant corda turbata, ut hæreticæ perversitati omnis fiducia subtraheretur. Legatur Epistola S. Leonis 66. sive 96. in editione Quenellii. Scripsit denique Sanctissimus Pontifex ad infelices illos monachos amantissimas literas, quibus ipsorum errores non tribuit pertinaciæ, aut hæretico animo, sed ipsorum offensioni ex Epistola ad Flavianum sua, quam legerant, non genuinam & sinceram, sed ab Hæreticis interpolatam. *Solicitudini meæ*, inquit, *quam universali Ecclesiæ, omnibusque ejus filiis debeo, multorum relatione patefactum est, Dilectionis vestræ animis quiddam offensionis illatum, dum aut imperiti* [*ut apparet*] *Interpretes, aut maligni, quædam vos aliter intelligere, quam a me sunt prædicta, fecerunt, non valentes in Græcum eloquium apte & proprie Latina transferre, cum in rebus subtilibus, & difficilibus explicandis, vix sibi etiam in sua lingua disputator quisque sufficiat. Quod tamen apud me eo profecit, ut dum ea quæ Catholica Fides respuit, improbatis, intelligamus vos veris amiciores esse, quam falsis: & id merito refutare, quod ex antiquæ institutione doctrinæ etiam ipse detestor, &c.* Legenda est Epistola S. Leonis 83. sive 97. in editione Quenellii, ad monachos Palæstinos data, quæ perperam in vulgatis editionibus ad Episcopos Palæstinos inscribitur. Nulla enim Historiæ monimenta Palæstinos Antistites Eutychiana hæresi fuisse maculatos testantur, aut ea perpetrasse facinora, propter quæ illos, ad quos scribit, increpat S. Leo. Evidens autem est ipsum cum monachis agere qui Carolo & Dorotheo, necnon & Theodosio ducibus, adversus Chalcedonensem Synodum palam dimicabant: *exagitando*, (ut ipse scribit) *seditionibus civitates conturbando Ecclesias, nec solum injurias, sed etiam cædes presbyteris atque Episcopis inferendo; ut præ furore & sævitia, propositi sui & professionis essent immemores.* Dubium autem non est quin per hæc verba propositum & professionem monasticam intelligat, eosdemque illos alloquatur, de quibus scripsit ad Eudoxiam, & ad Julianum Coensem, necnon ad Marcianum & Pulcheriam, quibus de Palæstinis Monachis conversis gratias agit. Data est hæc Epistola anno Domini 453.

Observandum est, Marcianum Imperatorem contumaces illos monachos non solum mansuetudine mitigare conatum fuisse, verum etiam coercuisse imperio, datis Dorotheo Palæstinæ Præfecto mandatis, ut Theodosium factionis authorem & seditionis facem in vincula conjiceret, cæteros omnibus modis reprimeret. Et sane coercendos Regia Potestate hæreticos & perturbatores Ecclesiæ, S. Leo sentiebat, ad Julianum Coensem de Palæstinæ monachis ita scribens Epistola 91. *Si qui autem sua obduratione exciti, ita in reprobi sensus amentiam transierunt, ut malint furere, quam sanari, ad imperialem pertinet potestatem ut perturbatores Ecclesiasticæ pacis, & Reipublicæ, quæ Christianis Principibus merito gloriatur, instanti solicitius comprimantur.*

§. III.

Basiliscus Tyrannus, Timothei Æluri consilio Synodum Chalcedonensem impugnat.

CUm Basiliscus, fugato Zenone, Imperium invasisset anno Domini 476. authore Timotheo Æluro, quem ab exilio revocaverat, Encyclicas Literas ad omnes ubique Episcopos misit, quibus & Synodum Chalcedonensem, & S. Leonis Epistolam damnabat. Extat harum Literarum exemplar apud Evagrium lib. 3. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 4. Decrevit hac Sanctione impius Tyrannus, ut Episcopi omnes anathema in sacram Synodum dicerent: ejusque exemplaria ubivis reperta flammis absumerentur: & ut omnes Episcopi Encyclicæ illi Epistolæ ipsis exhibitæ subcriberent, perspicue declarantes, se soli trecentorum & octodecim Sanctorum Patrum divino Symbolo inhærere, quod centum & quinquaginta SS. Patres postea confirmarunt, quemadmodum Patres Ephesini Decreto suo definierunt, solum sacrum Symbolum 318. SS. Patrum, tamquam regulam Fidei sequi oportere. Eadem Sanctione renovat Basiliscus Theodosii Junioris Legem, Acta Latrocinii Ephesini confirmantem, & pœnas decernit gravissimas in eos, qui novitatem Chalcedone factam adversus Fidem (sic sacri Concilii Definitionem vocat) aut inter disputandum, aut inter docendum, aut in Scriptis suis, quocumque demum tempore, & modo, ac loco, proferre umquam, aut omnino nominare tentaverint: eos, inquam, tamquam tumultus & seditionum, cum in Ecclesia, tum in Imperio authores, ut Dei ac Imperatoris hostes, juxta Leges a Theodosio latas, & huic Epistolæ Encyclicæ subjectas, deponi præcipit, si Episcopi sint, aut Clerici: si vero Monachi, aut Laici, exilio, & honorum omnium publicationi, & extremis pœnis subjacere. Ejusdem Epistolæ Encyclicæ meminit Liberatus in Breviario, cap. 16. Impulsu Zenonidis uxoris impia illa Sanctio a Basilisco edita est, ut refert Theodorus Lector lib. 1.

Encyclicis Basilisci Literis subscripserunt Timotheus Ælurus, Petrus Cnaphæus Pseudo-Episcopus Antiochenus, Anastasius Hierosolymitanus, qui Juvenali successerat, & alii circiter quingenti Episcopi, maxime ex Diœcesi Asiatica, ut scribit Evagrius cap. 5. lib. 3. Encyclicis Literis promulgatis, Monachi Eutychiani, qui Constantinopoli degebant, rati se tum in Literis Basilisci, cum in Timotheo Æluro præsentia nactos

ctos

ctos esse ad Hæresim suam propugnandam subsidia, Timotheum adierunt. At cum ab ipso convicti essent, Verbum Dei nobis quidem consubstantiale esse secundum carnem: Patri vero consubstantiale quoad Divinitatem, in Monasteria sua redière; ut testantur Zacharias Rhetor, & Evagrius. Ex quibus colligo Timotheum Ælurum omnes Eutychetis errores non propugnasse. Nam cum duplex esset ipsius hæreseos caput, unum quo duas in Christo naturas post Incarnationem explodebat: alterum quo Christi corpus nobis esse consubstantiale negabat; Timotheus adhærebat primo, refellebat postremum; unde Semi-Eutychianus erat.

Encyclicis Basilisci Literis adversus Concilium Chalcedonense unus ex Orientalibus Patriarchis Acacius Constantinopolitanus subscribere recusavit, nec Chalcedonense Concilium ex Ecclesiasticis Tabulis expungere umquam sustinuit. Sed & Monachi Constantinopolitani Basilisco fortiter restiterunt. Denique plebs Constantinopolitana gravissime tumultuari cœpit, Urbis ac Palatii incendium minitans, si Imperator vim inferre Acacio & Catholicis perseveraret. Qua re territus Basiliscus ex Urbe Regia aufugit: & Ecclesiæ Constantinopolitanæ Jura sua ac Privilegia ademit, Senatoribusque prohibuit, ne Acacium alloquerentur. (Ex Theodoro Lectore lib. 1.)

Cum autem viderent Eutychiani Acacium pro Concilio Chalcedonensi tam acriter decertare & Monachos plebemque Regiæ urbis pro ejus defensione adversus Basiliscum concitare; Concilium Episcoporum partis suæ Ephesum congregarunt anno Domini 477. ut probat Valesius in Notis ad Evagrium. Ex in Synodo deposuerunt Acacium: Paulum Ephesiorum Episcopum, ordinarunt: Jus Patriarchicum restituerunt Ephesinæ Sedi; id est, ipsam Constantinopolitani Archiepiscopi jurisdictioni subtraxere. Colliguntur hæc ex Evagrio cap. 5. & 6. lib. 3.

Basiliscus cum Zenonem expeditionem ex Isauria contra se movere didicisset, & Urbi Regiæ cum copiis imminere, metu perculsus, una cum uxore & liberis in Ecclesiam venit, se Acacio & Clero, ac Monachis excusans, prioremque adversus Chalcedonensem Synodum latam Sanctionem rescindens, aliis Literis quas Anticyclicas vocavit. Harum exemplar apud Evagrium legitur cap. 7. libri tertii. His in Nestorium & Eutychetem, omnesque hæreses, anathema dicitur: prohibetur ulterior de Fide quæstio, aut Concilii celebratio: restituitur jus Ordinationum Sedi Constantinopolitanæ in Diœcesibus ipsi subjectis.

§. IV.

Zeno Imperator edito Henotico Synodum Chalcedonensem impugnavit: non Fidem in ea confirmatam.

HEnoticum, id est, Unitivum Edictum, suadente Acacio, immo dictante, Zeno cum Imperium recuperasset, ac Basilisci Acta rescidisset, Sedemque Alexandrinam restitui decrevisset Petro Moggo, edidit, & ad Ægyptiacæ Diœceseos Antistites, Clericos, Monachos, plebemque Christianam direxit studio conciliandæ pacis, & procurandæ Ecclesiarum unitatis. Non aliud Symbolum admittendum sancit, quam Nicænum, quod in Conciliis Constantinopolitano & Ephesino confirmatum est. Approbat duodecim S. Cyrilli Capitula. Nestorium & Eutychem utpote contraria memoratis Patribus sentientes, damnat anathemate. De Dioscoro silet, ne Alexandrinos offendat. Synodum Chalcedonensem, & Fidei Definitionem in ea editam, necnon Epistolam S. Leonis ad Flavianum, silentio premit: immo damnat anathemate Sanctam Synodum, si expositæ in hoc suo Edicto Fidei contraria sit. Cæterum Fidem Concilii Chalcedonensis reipsa profitetur, siquidem Filium Dei vere hominem factum, consubstantialem Patri secundum Deitatem, & consubstantialem nobis secundum humanitatem, profitetur: & eos qui divisionem, aut confusionem, vel phantasiam in Christo introducunt, rejicit: id est, eos qui duas personas, aut unam naturam, sive duas in unam confusas admittunt, aut Filium Dei naturæ humanæ veritatem suscepisse negant. Denique anathema repetit in Hæreticos omnes, præsertim vero in Nestorium, & Eutychetem, & eorum sectatores. *Confitemur autem*, inquit, *Unigenitum Dei Filium, & Deum vere hominem factum, Dominum nostrum Jesum Christum, consubstantialem Patri secundum Deitatem, eumdemque nobis consubstantialem secundum humanitatem: Qui descendit, & incarnatus est ex Spiritu Sancto, de Maria virgine ac Dei genitrice, unum esse, non duos. Unius enim esse dicimus tum miracula, tum passiones, quas sponte sua in carne sustinuit. Eos vero qui dividunt, aut confundunt, aut phantasiam introducunt, nullatenus suscipimus.* Per phantasiam autem intelligitur error Eutychetis, qui carnem Christi non veram, nec consubstantialem nobis, sed phantasticam asserebat, ut in Actis Chalcedonensis Concilii videre est. Hinc Epistolæ Aviti Viennensis Episcopi, quibus errorem Eutychis refutat, inscribuntur, *Contra Phantasma*, ut Sirmondus & Valesius observant. Addit Zeno: *Quicumque vero aliter sentit, aut sensit, vel nunc, vel quandocumque alias, sive Chalcedone, sive in alia qualibet Synodo, eum anathematizamus: præcipue tamen Nestorium, & Eutychem, & eos qui idem cum illis sentiunt.*

Ex his evidens est, Henoticum Zenonis Eutychianam hæresim non adstruere, immo ipsam impugnare & damnare; nec Fidem duarum in Christo naturarum a Chalcedonensibus Patribus confirmatam concutere, sed asserere potius. Unde Cardinalis Baronius Zenonem semper hæreticum & perfidum fuisse, evertisse Catholica dogmata, pessum dedisse funditus Christianam Religionem, falso scribit, ad ann. 482. nam & ex ipsius Henotici verbis & ex Epistola Zenonis ad Felicem Pontificem Maximum, cujus fragmentum refert Evagrius lib. 3. cap. 20. refellitur Eminentissimus Author. Verba Epistolæ Zenonis, post editum Henoticon datæ, hæc sunt: *Pro certo habere debes, & Pietatem nostram, & supra memoratum sanctissimum Petrum, & universas sacrosanctas Ecclesias sanctissimum Chalcedonense Concilium amplecti atque venerari, quod cum Fide Nicæni Concilii prorsus consentit.* *Emendatur Baronius.*

Non diffiteor tamen, Henoticon Zenonis causæ Fidei nocuisse, & fovisse Hæresim, silendo cum de S. Leonis Epistola, tum de Synodi Chalcedonensis Definitione, tum denique de his vocabulis; *Ex duabus & in duabus naturis*: quæ Catholicæ Fidei contra Eutychianam perfidiam nota singularis erant.

§. V.

Acephali, & Hæsitantes, Concilii Chalcedonensis hostes infensissimi fuerunt.

CUM Petrus Moggus Alexandrinam in Sedem restitutus a Zenone Imperatore, ex Henotici quod probaverat, præscripto, Chalcedonense Concilium minime damnaret, id ægre ferentes perditi quidam ac nefarii Eutychiani, qua peste Alexandrina civitas abundabat, a Petri communione discesserunt, *Ac propterea nominati sunt Acephali, quod a capite, id est, Patriarcha suo disjuncti, seorsim congregabantur*, ut scribit Leontius lib. de Sectis, Actione 5. Perperam Liberatus cap. 9. Breviarii, Acephalorum authores putat illos qui concordiam S. Cyrilli cum Orientalibus, & illorum principe Joanne Antiocheno minime probantes, *Neque Cyrillum habebant caput, neque quem sequerentur, ostendebant.* Petrus Moggus, quo illos sibi conciliaret, pariter & Henoticon admisit, & Synodum Chalcedonensem anathemate palam damnavit: sed nihilosecius ab ejus communione divisi perseverarunt Acephali, quod ab initio Henoticon approbasset, Synodum vero Chalcedonensem anathemate non confixisset. Hæc ex Leontio. *Liberatus emendatur.*

Acephalis adjungendi sunt Hæsitantes, quos & Concilium Chalcedonense totis impugnasse viribus, & Eutychetis Hæresim amplexos esse, constat ex Leontio in lib. de Sectis eorum argumenta proponente ac refellente.

§. VI.

§. VI.

Anastasius Imperator Concilii Chalcedonensis hostis.

SUb Imperio Anastasii, qui Zenoni successit anno 491. pertinacissima fervebat inter Episcopos de Synodo Chalcedonensi dissensio. Quidam enim ipsius decreta ad minimum apicem propugnabant: alii eam una cum S. Leonis Epistola damnabant anathemate, alii denique Zenonis Henotico mordicus inhærebant; tametsi de una aut de duabus naturis inter se dissiderent. Quæ cum Anastasius Imperator videret, Episcopos qui aliquid innovarent, Ecclesiis exturbabat, si quem forte deprehendisset aut Concilium Chalcedonense prædicantem contra inolitam locorum consuetudinem, aut idem anathemate damnantem. Id refert Evagrius lib. 3. cap. 30. Unde ex Hæsitantium numero fuisse Anastasium testatur Leontius lib. de Sectis Actione 5. Gravem in Orthodoxos Episcopos & Monachos Synodi Chalcedonensis defensores movit persecutionem Anastasius, præcipue in Euphemium & Macedonium Constantinopolitanos, Flavianum Antiochenum Eliam Hierosolymitanum, Theodosium & Sabam sanctissimos Monachos. Anastasium Symmachus Romanus Pontifex, ob pertinaciam in communione Acacii servanda, cujus nomen e Dypticbis expungi non patiebatur, excommunicavit, ut constat ex Epistola 7. ejusdem Pontificis.

§. VII.

De Severo Antiochenæ Sedis invasore.

SEverus Sozopoli in Provincia Pisidiæ oriundus, ex Causidico Monachus, a Nephalio, qui ab Eutychiana professione ad Catholicam Fidem transierat, cum aliis plerisque, ob Hæresim, ex Monasterio ejectus est. Constantinopolim profectus, in notitiam Anastasii Imperatoris pervenit: qui etiam illo agente, Macedonium Constantinopolitanum Antistitem catholicum expulit, necnon Flavianum Antiochenum: atque ejus loco Severus ipse ordinatus est an. Christi 512. Ubi Thronum est adeptus, Henoticon Zenonis suscepit, & Chalcedonense Concilium ananathemate damnavit. Unde Acephalorum dux factus est. Multos ex Orientalibus Episcopis vel deceptos, vel necessitate compulsos, minisque infractos adduxit ut Synodicis literis suis subscriberent, quibus anathema dicebatur tam adversus Synodum Chalcedonensem, quam adversus reliquos, qui duas in Christo naturas aut proprietates dixerant, alteram carnis, alteram deitatis: ut testantur Monachi Palæstini in Epistola ad Alcysonem Episcopum Nicopolis in Illyrico, apud Evagrium lib. 3. cap. 33. Lege & Liberatum cap. 19. Breviarii.

Cosmas Epiphaniæ Episcopus, & Severianus Arethusæ, Synodicis Severi literis graviter offensi, primum ejus commonionem ejurarunt; deinde libellum depositionis ad eum miserunt Antiochiam per Aurelianum Epiphaniensis Ecclesiæ Archidiaconum, qui Severum & tanti Episcopatus fastum reformidans, muliebrem vestem induit, sub qua delitescens, atque ejulatibus querulam anum mentitus, libellum Severo tradidit; statimque saluti suæ fuga consuluit. Id pluribus refert Evagrius cap. 34. lib. 3.

Eliam Episcopum Hierosolymorum, quod Synodicas suas literas suscipere nollet, dire exagitavis Severus, Imperatorem Anastasium in ipsum accendens, qui tandem Eliam e Sede sua militari manu expulit, & exilio damnavit. Rem prolixius narrat Cyrillus monachus in vita S. Sabæ. Idem Severus in monasteria Syriæ, & in monachos Orthodoxos, incendiis & cædibus grassatus est. Tam atrocem persecutionem describunt ipsi in sua ad Hormisdam Romanum Pontificem relatione.

Damnatus est primo Severus in Concilio Constantioopolitano 40. Episcoporum, sub Joanne Archiepiscopo Regiæ Urbis, supplicantibus monachis Orthodoxis Antiochenæ civitatis, anno Christi 518. & omni honore, nomine, dignitate, operatione, communione Ecclesiastica & Christiana spoliatus, ob blasphemias in sanctam Synodum Chalcedonensem effusas. Id constat ex Actione 5. Synodi alterius Constantinopolitanæ sub Menna, in qua & Orthodoxorum monachorum libellus, & relatio synodica ad Joannem Constantinopolitanum recensentur. Gratulati sunt Constantinopolitano Episcopo Palæstini Antistites cum Joaone Hierosolymitano in Synodo congregati, Severique damnationem calculis suis comprobarunt, ut patet ex ipsorum Epistola Synodica, quæ refertur Actione 5. laudatæ Synodi Constantinopolitanæ sub Menna Patriarcha. Ejusdem Severi depositionem decretis confirmarunt suis Tyri Episcopi, cum Epiphanio Metropolita suo synodice congregati: tum ob dictas rationes, tum quod alienos clericos canonice ligatos a propriis Episcopis, ad se convolantes, suoque adhærentes errori, ad communionem suam, & sacrum ministerium suscepisset: tum etiam quod presbyteros sibi primum repugnantes, ac demum sibi consentientes, in diaconorum ordinem redegisset: tum denique quod Ordinationes in alienis Diœcesibus celebrasset. Hæc omnia patent ex ipsorum Epistola synodica, quæ extat Actione 5. laudati sub Menna Concilii Constantinopolitani. Id ipsum præstiterunt Episcopi secundæ Syriæ, ut ibidem videre est.

Anastasio mortuo, Justinus Religiosissimus Imperator, qui ipsi successerat, Vitaliani Magistri militum quem Severus maledictis laceraverat, impulsu, misso Irenæo Magistriano, rapi ad se jussit impium Severum, & blasphemam linguam ipsi amputari, quod ille supplicium fuga antevertit. Ejus in locum Paulus orthodoxus, & Synodi Chalcedonensis propugnator, ordinatus est Antiochenus Episcopus, anno 518. De his Evagrius lib. 4. cap. 4. & Liberatus cap. 19. Breviarii.

Anthimum Constantinopolitanom Episcopum suum in errorem Severus pertraxit, teste Evagrio, lib. 4. cap. 11. Anthimum propterea deposuit Agaperus Pontifex Maximus, io ejusque locum Mennam Catholicum ordinavit, anno Domini 536. Eodem anno Mennas convocata Synodo Constantinopolim, sententiam tulit in Anthimum & Severum, præsentibus Sedis Apostolicæ Legatis Pelagio & Theophane, tempore interregni Pontificii, post Agapeti obitum. Habita est Synodus in Dittico, id est, in celebri monasterio Dii Abbatis. Convenerunt ad illud Concilium 50. Episcopi.

§. VIII.

Vigilius Antipapa Concilii Chalcedonensis proditor.

SYnodi Chalcedonensis alter, non tam manifestus impugnator, quam occultus proditor fuit Vigilius, qui Silverio in Sedem Romanam, post Agapeti obitum evecto, Theodoræ Augustæ Justiniani Imperatoris uxori, quæ Acephalos fovebat, spopondit se Chalcedonense Concilium e medio sublaturum; Severum, Anthimumque suis restituturum Sedibus, & eorum fidem probaturum, modo ejus patrocinio Pontifex Romaous crearetur, & ab Imperatrice centenaria septem, id est, septies centum pondo auri, (quæ sexcenta & amplius Libratum Francicarum millia efficiunt) acciperet. Intrusus est a Belisario Patritio, ad quem Augustæ mandata detulerat, pulso in exilium Silverio, quem Marcus quidam Scholasticus, & Julianus Prætorianus calumniis oppresserunt, confictis literis quas ad Regem Gothorum scripsisse Silverium mentiebantur, tradendæ causa civitutis. Hæc gesta anno 537. Ut Romanam Cathedram conscendit Vigilius, Theodoræ Augustæ satisfecit, scripsitque ad Theodosium, Anthimum, & Severum, communicatoriam Epistolam, qua eorum errores probavit, duarumque in Christo naturarum confessionem damnavit. Epistolam describit Liberatus cap. 22. Breviarii: & post hæc subjungit. *Sub hac Epistola Vigilius fidem suam scripsit, in qua duas in Christo damnavit naturas: & resolvens Tomum Papæ Leonis, sic dixit: non duas Christum confitemur naturas, sed ex duabus naturis compositum unum Filium, unum Christum, unum Dominum.*

Doctissimus Cardinalis Baronius illam Epistolam, quam Liberatus describit, negat esse Vigilii. Prima *Refellitur Baronius.*

ejus

eius ratio petitur ex inscriptione, quod scilicet ad *Dominos & Christos* præter morem consuetum Romanorum Pontificum, inscribatur. Verum inanis est hæc ratio. Non enim ad Justinianum & Theodoram data est hæc Epistola, ut credidit Baronius: neque hæc est genuina Epistolæ inscriptio: quæ in libris editis habetur, *Dominis & Christis*; sed ista, quam refert Victor Tunonensis: *Dominis & in Christi Dei Salvatoris nostri charitate conjunctis fratribus, Theodosio, Anthemio, & Severo Episcopis, Vigilius Episcopus*.

Secunda Baronii ratio est, quod ea in Epistola dicat anathema Dioscoro cum aliis hæreticis, atque ita contra seipsum pugnet, qui duas cum Dioscoro naturas professus sit. Verum & ista conjectura inanis est. Qui enim vero ordinem observaverit quo illos hæreticos anathemate percellit Vigilius, facile animadvertet, *Diodorum* aut *Nestorium*, restituendum esse pro *Dioscoro*.

Tertia doctissimi Cardinalis conjectura est, quod Vigilii nomine scriptas ab Hæreticis literas certo constet ex Actione 15. Synodi Sextæ, in qua hæc habentur: *Anathema libro qui dicitur Mennæ ad Vigilium, & qui eum finxerant, sive scripserunt. Anathema Libellis, qui dicantur facti fuisse a Vigilio ad Justinianum & Theodoram divæ memoriæ, & qui sunt demonstrati*. Verum hæc ratio nullius roboris est. Libelli enim Vigilii nomine scripti ad Justinianum & Theodoram, non sunt iidem cum hacce Epistola, quæ ad Theodosium, Anthemium, & Severum Episcopos data est.

Quarta Baronii conjectura est, quod numquam Vigilio Epistolam illam improperaverint quotquot habuit hostes, & quidem variis temporibus infensissimos. Sed quid mirum? Latebat enim illa Epistola: vel noluerunt ipsi crimini vertere ejus hostes, quod Pseudo-Pontifex gesserat, & verus Pontifex creatus resciderat. Sicut enim perperam colligeretur Vigilium non fuisse Schismaticum, Antipapam, & Simoniacum, quia neque Mennas, neque Concilii Quinti Patres, neque Justinianus id ipsi objecerunt: ita inaniter conjicit Baronius memoratam Epistolam illum non scripsisse, quia hostium ipsius nemo id illi objecit. Præterea, Vigilius spopondit ablaturum se e medio Synodum Chalcedonensem: quidni ergo duas naturas in Christo negaverit perfidus? Cur denique Liberatus, qui hac ipsa floruit tempestate, non est subodoratus imposturam? Adde, Facundum Hermianensem improperare Vigilio anathema dictum in universam Ecclesiam. Sic enim scribit lib. contra Mocianum: *Ob hoc etiam de ipsius Episcopi Romani chirographo, vel prius ambitionis impulsu, cum fieri arderet Episcopus; vel postea venalitate, parti alteri factis, necessarium duximus non tacere, ne authoritate nominis ejus præjudicium fides vera sufferret. Quod si hoc non fuisset, neque ipse prius universam anathematizasset Ecclesiam, servare nos in illo oportuit sententiam suam, sequi quod nobis præbuit prisca integritatis exemplum*.

ARTICULUS XVI.

De Schismate Acacii.

Acacius Constantinopolitanus post Gennadium Episcopus, pro Concilii Chalcedonensis defensione contra Basiliscum Tyrannum strenue pugnavit; Petro Moggo Alexandrinæ Sedis invasori restitit, & contra eum scripsit ad Simplicium Romanum Pontificem. Sed livore & ira in Joannem Talaja postea succensus, quod Synodicas literas ad ipsum mittere contempsisset, Zenoni Augusto author fuit, ut Joanne ejecto, Petrum Moggum in Sedem Alexandrinam restitueret. Author etiam fuit Zenoni condendi Henotici, cui cum Petrus, tum cæteri Episcopi, ad conciliandam Ecclesiarum unitatem subscriberent. Propter initam cum Petro Moggo communionem, ipsique restitutum Episcopatum, a Romanis Pontificibus Simplicio & Felice gravissime reprehensus est, ut ex ipsorum Epistolis ad Acacium ipsum datis compertum habemus. Nihil responsi Felix ab Acacio retulit præter Petri Moggi laudes. Spreta ab Acacio quinquennio solido sanctissima Felicis monita. Ubi se nihil Epistolis proficere Pontifex animadvertit, misit Legatos Vitalem Troentinatem, & Misenum Cumanum Episcopos, qui expulsionem Petri Moggi & Joannis Talajæ restitutionem urgerent: Acaciumque compellerent, ut Petrum Moggum anathemate configeret. Missi sunt anno 483. Ut pervenere Constantinopolim, conjecti sunt in carcerem jubente Acacio, ereptæ ipsis chartæ quæ mandata Romani Pontificis continebant, & Epistolæ, quas ea de caussa ad Catholicos scripserat. Vi subacti, Acacio consensere, cum Petro Moggo inita communione, ipsique confirmato Episcopatu. De Legatorum prævaricatione Cyrillus Monasterii Acæmetensium Præpositus, misso Romam Simeone Monacho, Felicem Papam certiorem fecit. Accessit ad eorum convictionem Sylvani Presbyteri, qui una cum ipsis Constantinopoli versatus fuerat, testimonium. Convocata Romæ synodo die 28. Julii anni 484. auditis tam gravibus testimoniis: lecta præterea Acacii ad Simplicium Epistola, in qua Petrum Moggum jampridem fuisse depositum scribebat, eumque vocabat *Noctis filium*: Vitalis ac Misenus Sacerdotio pulsi, & a communione remoti sunt, cum universa Synodus ita pronuntiasset: *Petrum Hæreticum, qui olim sacræ Sedis Decreto damnatus, excommunicatus, & anathematizatus est, Ecclesia Romana non recipit. Cui etiamsi nihil aliud objiceretur, vel hoc unum sufficeret, quod ab Hæreticis ordinatus, Orthodoxis præesse non potuit*.

Contra Acacium vero ita decretum est: *Acacium Constantinopoleos Episcopum, gravissima reprehensione dignum res ipsa indicavit. Quippe qui cum ad Simplicium scribens, Petrum Hæreticum vocasset, idipsum Zenoni haudquaquam significaverit: cum tamen, siquidem Zenonem amabat, id præstare debuisset. Verum ille, ut apparet, Zenonem magis amat, quam fidem*.

Ex hac quidem Synodo monitus est graviter ac reprehensus a Romano Pontifice Acacius; sed in Petri Moggi communione pertinax, alia Synodo congregata, abdicatus est Episcopatu, & a communione Fidelium segregatus. Duas illas Synodos distinguere necesse est, secundum Liberatum & Evagrium. Legatur Liberatus cap. 18. Breviarii, Evagrius lib. 3. cap. 18. 19. 20. & 21. & Breviculus caussæ Eutychianistarum, seu Gesta de nomine Acacii, ex quibus excerpta sunt quæ hucusque diximus. Legatur etiam Epistola 6. Felicis ad Acacium scripta, quæ incipit, *Multarum transgressionum reperiris obnoxius*: In qua Sententia in Acacium lata continetur, & singula criminum ipsius capita recensentur. An autem Hæreticus fuerit Acacius & ob hæresim damnatus, Dissertatione expendemus singulari. Delegatus est a Felice Papa Tutus Romanæ Defensor Ecclesiæ, qui depositionis & excommunicationis sententiam ad Acacium deferret, ipsique denuntiaret: sed amore pecuniæ causam Ecclesiæ prodidit, adhæsitque Acacio: quamobrem Communione & Officio a Felice privatus est, ut constat ex ipsius Pontificis Epistola 11. ad Monachos Constantinopolitanos data. Sententiam damnationis hoc modo significatam fuisse Acacio Liberatus refert: Dum ingrederetur ad celebranda Sacra, Monachus quidam Acæmetensis ipsam illius pallio affixit, statimque discessit. Ista peracta sunt anno Domini 484. Cæterum Acacius Imperatoris fultus patrocinio sacris ad mortem usque Ministeriis functus est. Eo, post exauthorationem, abreptus est audaciæ, ut Felicis Romani Pontificis nomen ex sacris Dypticis eximeret, ut ex Basilio Cilice veteri Historico refert Nicephorus lib. 16. cap. 17. Ex hoc tempore Apostolica Sedes a Constantinopolitanæ communione divulsa est: duravitque Schisma illud annis ferme triginta quinque, nempe ab anno 484. quo damnatus Acacius, ad annum 519. quo Acacii nomen e sacris Tabulis expunctum est, sicque redintegrata concordia Hormisdæ Papæ opera & Joannis Constantinopolitani Antistitis. Obiit Acacius anno 488.

Ipsi successit Fravitas, malis artibus Episcopatum mercatus, de quibus legendus est Nicephorus libro

16.

16. cap. 18. Synodicas Literas scripsit ad Petrum Moggum, quibus negabat se Felici Episcopo Romano communicare. Rursus vero Synodicis ad Felicem missis, ei significavit, nullam se communionis societatem habere cum Petro Moggo, ut scribit Theophanes. De eodem Fravita, seu Flavita, scribit Liberatus cap. 18. *Ipsum non consensisse sine Romano Episcopo inthronizari, sed transmisisse Synodicam Papæ Romano Felici*: qua & reverentiam erga Sedem Apostolicam testatus est, & eamdem Fidem se profiteri: ut testatur Felix in Epistola ad ipsum data, quæ est inter ejus Epistolas 13. Nomen tamen Acacii ex Ecclesiasticis Tabulis Fravitas non expunxit. Quam ob causam Felix ejus Legatis suspendit communionem. Fravitæ tres dumtaxat menses Episcopatus assignant Theophanes & Victor Tunonensis: quatuor Evagrius lib. 3. cap. 23.

Ipsi in Sede Constantinopolitana successit Euphemius, Alexandrinus genere anno 489. Is ut animadvertit Petrum Moggum in Synodum Chalcedonensem anathema dixisse, ab ejus communione recessit, ex Evagrio lib. 3. cap. 23. Nomen Felicis Romani Pontificis in sacra Dyptica restituit, ad eumque Literas dedit Synodicas, & mutua ab eo Scripta recepit, teste Liberato: ipsique velut Orthodoxo favit Pontifex; quamvis eum in Episcopalem communionem non admiserit, propterea quod Acacii nomen e sacris Tabulis non expunxisset. (Ex Nicephoro lib. 16. cap. 19.)

Anastasio creato Imperatore, insignes fortitudinis Episcopalis & zeli in propugnanda Fide specimen dedit Euphemius. Ejus enim restitit inaugurationi, donec Fidei professionem edidisset, qua Synodum Chalcedonensem susciperet: ut testatur Theodorus Lector lib. 2. Collectaneorum.

Cum post obitum Felicis Gelasius creatus esset Pontifex, ad ipsum scripsit Euphemius, ut Apostolicæ communionis beneficium impetraret. Modeste conquestus est, quod Synodicas non direxisset Literas ad Constantinopolitanam Ecclesiam, pro more Pontificum recens inauguratorum. Respondit Gelasius: *Cum societatem præferre malitiis extraneam, quam ad B. Petri purum redire, illibatumque consortium; quomodo cantabimus Canticum Domini in terra aliena? Quomodo dispositionis Apostolicæ antiqua fœdera præbeamus hominibus communionis extraneæ? Quemadmodum vobis Ordinationem renuntiatum est, cui vestro etiam testimonio Hæreticos damnatos præponitis?*

Euphemius & Macedonius integerrimæ Fidei Episcopi.

Gelasium obsecraverat Euphemius, ut paulisper condescenderet, & aliqua Œconomia uteretur ad resarciendam Ecclesiarum pacem & unitatem. Respondit Gelasius: *Optima illa est Ecclesiæ Catholicæ atque Apostolicæ dispositio ad meliora proficiendo condescendere, non ad inferiora descendendo deficere. Cum autem dicis, condescendere nos debere vobiscum, interim jam vos aut descendere, aut descendisse monstratis. Unde, quæso, vel quo ista descensio est? Utique ex superiori quodam loco ad inferiora quæque depositio. A Catholica, Apostolicaque communione ad hæreticam, damnatamque prolapsos vos videtis, cognoscitis, non negatis: & non solum vos in infimis jacere delectat, sed etiam in superiore manentes Sede, vultis impelli. Condescendere nos vobiscum invitatis ad ima de summis: Nos conscendere vos nobiscum rogamus ad summa de imis.*

Hæreticis vel schismaticis, aut eorum fautoribus minime condescendendum.

Eo tantum se condescendere posse significat, ut susciPiat quos baptizavit, quosve ordinavit Acacius, non ipsius item Acacii nomen. Sufficere scripserat Euphemius, si Eutyches, Dioscorus, eorumque Sectatores anathemate damnarentur: Acacium vero cum Eutyche non sensisse, sed Catholicum fuisse. Respondit Gelasius: *Esse deterius non ignorasse veritatem, & tamen communicasse veritatis inimicis.* Quæsierat Euphemius, quando Acacius damnatus fuisset? Gelasius respondit, Etiamsi a nullo damnatus fuisset, debere eum damnari ob communionem cum Hæreticis initam ad mortem usque. Deinde, Acacium a Synodo Chalcedonensi consequenter damnatum, quæ non solum Eutychem & Dioscorum, sed & Successores eorum, hisque communicantes, anathemate confixit. Scripserat Euphemius, Plebem Constantinopolitanam propensissime diligentem Acacium, non passuram ut ejus nomen e Dyptichis expungeretur. Quam excusationem rejicit Gelasius hac ratione: *quod Pastorem sequi grex debeat ad pascua salutaria revocantem, non per devia gregem Pastor errantem.* Rogaverat Pontificem Euphemius, ut aliquos mitteret Constantinopolim, qui plebem mitigarent, eoque adducerent, ut Acacii nomen expungi pateretur. Respondet Gelasius, Id frustra se facturum, cum sit ipsi suspectus, nec suos Legatos audituram, quæ Præsules suos despicit admonentes. Ex quibus colligo, Euphemium non ægre expuncturum fuisse ex Ecclesiæ Tabulis nomen Acacii, nisi & seditiones, & gravius Schisma in Ecclesia & Urbe Constantinopolitana metuisset. Quamobrem Catholicum Præsulem, Concilii Chalcedonensis defensorem acerrimum, Hæreticorum hostem, Petri Moggi insectatorem, Sedis Apostolicæ veneratorem, Schismaticis annumerari nolim. Sed de hoc fusius in Dissertationibus. Hæc habentur ex Epistola 1. Gelasii ad Euphemium ipsum data. Anastasius Imperator falsis accusationibus oppressum, ab Episcopis deponi jussit, & exilio damnavit: ut referunt Marcellinus *in Chronico*, & Theodorus Lector, lib. 2.

Calumniæ in Macedonium sparsæ.

In locum Euphemii suffectus est Macedonius, vir integerrimæ fidei, ut testatur Cyrillus Monachus coævus Author in Vita S. Sabæ cap. 69. quo fit ut Victori Tunonensi, & Theodoro Lectori credendum non arbitrer, scribentibus Macedonium Zenonis Henotico subscripsisse. Id per calumniam in vulgus jactatum ab Anastasio Imperatore, testatur Nicephorus lib. 17. cap. 26. ne quis patientiæ ipsius causam de tolerando in Sede Constantinopolitana Macedonio ignaviæ, vel timori adscriberet. Calumniam vero solemni Fidei professione diluit Macedonius. Cum enim id ad aures ipsius pervenisset, *Confestim collecta Ecclesia, ambonem conscendens, pro Concione, se plane Orthodoxum esse coram omnibus demonstravit, edita sincera Professione Fidei, ex præscripto Chalcedonensis Concilii, damnans omnes, qui ei adversarentur hæreticas opiniones. Quæ quidem res sicut Macedonio majorem conciliavit populi gratiam, ita in eumdem perfidi Imperatoris odium magis concitavit; ut jam de eo e Sede movendo penitus stabiliret.* Aliam ab Acephalis in Macedooium concinnatam calumniam refert Liberatus cap. 19. Breviarii: interpolati scilicet Evangelii, & Nestorianæ hæreseos accusatum fuisse, ob idque exilio damoatom ab Anastasio. *Hoc tempore*, inquit, *Macedonius Constantinopolitanus Episcopus ab Imperatore Anastasio dicitur expulsus, tamquam Evangelia falsaret, & maxime illud Apostoli dictum,* (2. ad Timotheum 3.) *Quia apparuit in carne, justificatus est in Spiritu. Hunc enim mutasse, ubi habet ὅς, hoc est qui, monosyllabum Græcum litera mutata o in ω vertisse, & fecisse ὡς, id est, ut esset Deus: apparuit per carnem. Tamquam Nestorianus ergo culpatus, expellitur per Severum Monachum.*

Aliam in ipsum conflatam calumniam refert Evagrius lib. 3. cap. 32. rationemque simul aperit persecutionis ab Anastasio Imperatore in eum motæ. *Verum*, inquit, *alia erant quæ animum Anastasii occulte pungerent. Nam cum Ariadne Anastasium imperiali purpura vestire vellet, Euphemius Regiæ Urbis Episcopus consensum suum accommodare renuit, priusquam Anastasius cautionem propria manu scriptam, & jurejurando firmatam ipsi dedisset, qua pollicebatur fidem se illibatam servaturum, nec quidquam novi in sanctam Dei Ecclesiam invecturum esse, si imperii compos fieret. Hanc ille chartam Macedonio sacrorum vasorum Custodi commendaverat. Postquam igitur Macedonius Episcopalem Sedem adeptus esset, Anastasius cautionem suam reddi sibi voluit, asserens contumeliam fieri Imperio, si supra memoratum chirographum in Ecclesia reconditum servaretur. Sed cum Macedonius strenue admodum resisteret, seque Fidem proditurum negaret, omni insidiarum genere eum appetiit Anastasius, ut Episcopatum ei adimeret. Inducti sunt igitur in Judicium pueri quidam calumniatores, qui tum se, tum Macedonium turpis flagitii falso accusarent. Verum ubi deprehensum est Macedonio abscissa esse genitalia, ad alias artes conversi sunt: donec tandem consilio Celeris magistri Officiorum, clam ex Episcopali Sede abscessit.*

Sæviente in Macedonium persecutione, plebs Constantinopolitana cum Archimandritis & monachis congre-

gregata per civitatem clamabat: *Tempus martyrii est, o Christiani; patrem nemo deserat*. Imperatorem vero Manichæum, & Imperio indignum vocabat, (ex Theodoro lectore lib. 2.) Gangræ obiit exul Macedonius anno Christi 515. Pulso in exilium Macedonio, Anastasius Imperator Timotheum quemdam presbyterum & Custodem Ecclesiæ, Concilii Chalcedonensis hostem, in Sedem Constantinopolitanam intrusit.

De pace Ecclesiarum agitur. Variæ hunc in finem Legationes & literæ Hormisdæ Romani Pontificis.

Annis Christi 514. & 515. de pace inter Ecclesiam Constantinopolitanam & Romanam, & de resarcienda unitate agi cœptum est. Cum enim Vitalianus Magister militum adversus Anastasium pro fidei causa bellum moveret, cumque jam in extremas redegisset angustias, Imperator ad Hormisdam Pontificem Literas dedit, cunctaque se ipsi deferre professus est, quæ fidei & exulum Episcoporum causam spectarent. Sibi esse in animo vocare Concilium, in quo ipso authore, concordia Ecclesiarum redintegraretur. Legatos misit Constantinopolim Hormisdas, Ennodium Ticinensem Episcopum, Fortunatum Tudertinum, Venantium presbyterum, & Vitalem diaconum. Ipsis dedit in mandatis Pontifex, ut Episcopos Orientales, & Anastasium Imperatorem in communionem Sedis Apostolicæ non reciperent, nisi Fidem Concilii Chalcedonensis, & Epistolas S. Leonis Papæ contra hæreticos, Nestorium, & Eutychetem, & Dioscorum & eorum sectatores, Timotheum Ælurum, Petrum Moggum, & alios susciperent: & in Acacium & Petrum Antiochenum, eorumque socios & fautores, anathema dicerent, subscribentes libello, quem Legati nomine ipsius Pontificis offerebant. Episcoporum vero exulum causas ad Sedem Apostolicam deferri jussit: orthodoxosque Antistites & Sedi Apostolicæ communione conjunctos, ante omnia, ab exilio revocari. Ita patent ex Indiculo sive commonitorio Legatis dato ab Hormisda, & ex Capitulis ab ipso præscriptis, quæ inter istius Pontificis Epistolas leguntur. Scripsit ad Imperatorem per Legatos memoratos Romanus Pontifex; spopondit se adfuturum Concilio quod in Oriente celebrari volebat, quamvis nulla antiquitatis monumenta vel exempla Decessores suos Orientalibus Conciliis per seipsos adfuisse probarent. Se morem illum insuperhabiturum, conciliandæ inter Ecclesias studio pacis: modo Synodus Chalcedonensis non retractaretur, aut revocaretur in dubium, damnarenturque Dioscori, Timothei Æluri, Petri Moggi, Acacii, Petri Cnaphæi, & consortium, cum Eutychete nomina. Nullus extitit hujusce legationis fructus. Misit Anastasius Imperator ad Hormisdam per Legatos Romam redeuntes, Fidei professionem, qua Nestorium & Eutychetem se execrari testatur, eorumque *& personas & dogmata*, anathemate percellere. Synodum etiam Chalcedonensem se recipere simulat, quam nec alia Synodus in irritum misit, nec ipse lege lata, rescidit, nec illam anathemate confixit, sicut nec Epistolam Sancti Leonis. Literas suas & sacras jussiones hujus veritatis testes esse ait. Damnationi vero & expunctioni nominis Acacii se non posse consentire scribit, propter scandalum quod inde Ecclesiæ Orientales paterentur. Alias se & istud caput, propter studium unitatis, Pontifici concessurum. Omnia tamen per Concilium melius disponenda se sperare: *Grave esse*, inquit, *Clementia nostra judicat: de Ecclesia venerabili, propter mortuos vivos expelli, nec sine multa effusione sanguinis humani scimus posse ea, quæ super hoc scribitis, ordinari. Omnia tamen a Deo sperantes, per Concilium melius agere poteritis, quam ab his hominibus, qui propter errores suos provincias percurrentes, inimicam Evangeliis sanctis & Ecclesiis volunt esse discordiam.*

Legatos etiam misit ad Hormisdam Anastasius Imperator Theopompum, & Severianum homines laicos, cum ad salutationis officium, tum ad ea referenda, quæ de Ecclesiarum pace concilianda Imperator ipse cum suis Præsulibus contulerat. Id constat ex Epistola Anastasii ad Hormisdam per memoratos data 17. Kalendas Augustas, anno Domini 516. Scripsit per eosdem Legatos ad Senatum Romanum, ut negotium pacis apud Pontificem & Theodoricum Regem urgeret. Studium Anastasii de pace concilianda Pontifex commendavit, data ad ipsum Epistola, eumque hortatus est ut damnatis hæreticis eorumque sectatoribus & communicatoribus initum de unitate Ecclesiarum redintegranda consilium ad exitum perduceretur. Ad eumdem rescripsit Romanus Senatus, Pontificem pacis esse studiosissimum: eam ex Acacii damnatione pendere.

Anno sequenti de altera Constantinopolim mittenda legatione ad urgendum pacis negotium cogitavit Hormisdas Pontifex. Hujus obeundæ munus Ennodio Ticinensi, & Peregrino Misenatensi Episcopis commissum. Literas Pontificis ad Anastasium Augustum pertulerunt, quibus ad Acacii damnationem ipsum gravissime adhortabatur, illius æquitatem & necessitatem ostendens. Scripsit per eosdem Legatos commonitorias Epistolas ad Episcopos schismaticos, quibus eos ad unitatem Ecclesiasticam invitabat. Ad Episcopos Romanæ communionis gratulatorias pariter, ob eorum in Fide constantiam, Epistolas dedit, ac de fine missæ a se Legationis certiores fecit. Scripsit denique ad Clerum, monachos, plebemque Orthodoxam Regiæ urbis, ipsos ut ad vitandam hæreticorum communionem, & ad studium pro Fide Catholica & Synodo Chalcedonensi fervens & perpetuum hortaretur. Legendæ sunt Epistolæ Hormisdæ 11. & sequentes usque ad 17. Felicior non fuit prima legatione hæc altera. Libello cujus subscriptionem jubebat Hormisdas, quo nomen damnabatur Acacii, assensum præbere noluit superbus Imperator: Mandata Pontificis impatienter tulit. Remisit Legatos pace infecta: Hormisdæ nimiam duritiam, datis ad eum literis exprobravit: quarum postrema verba elatam Principis mentem, & Ecclesiæ subdi nesciam aperte ostendunt. *Injuriari*, inquit, *& annullari sustinere possumus: juberi non possumus*.

Anastasii Imperatoris superba responsio.

Anno 518. Justino Seniore Religiosissimo Principe, post obitum Anastasii, ad Imperii fastigium evecto, de pace sincerius agi ab Orientalibus cœptum est. Imperator Hormisdam rogavit, ut Legatos Constantinopolim ad eam conciliandam mitteret. Joannes Constantinopolitanus Episcopus missa Fidei Professione, qua Synodum Chalcedonensem recipere se testabatur, & S. Leonis Hormisdæque ipsius nominibus in sacra Dypticha restitutis viam ad unitatem aperuit: ipsique nihil deesse ad Sedis Apostolicæ communionem promerendam Pontifex judicavit, nisi ut Acacii nomen damnaret. *Ista*, inquit, *laudanda sunt, si perfectionis subsequatur effectus: quia recipere Chalcedonense Concilium, & sequi S. Leonis Epistolas, & adhuc nomen Acacii defendere, hoc est inter se discrepantia vindicare*. Legatur Epistola Hormisdæ 19.

Anno Domini 519. votis Justini Imperatoris & Joannis Constantinopolitani annuens Hormisdas Pontifex, Legatos misit Constantinopolim, Germanum & Joannem Episcopos, Blandum Presbyterum, Felicem & Dioscorum Diaconos, quibus Indiculum rerum agendarum dedit, & Epistolas ad Imperatorem, ad Euphemiam Augustam ejus conjugem, ad Joannem Constantinopolitanum, ad Justinianum Domesticorum Comitem, postea Justini in Imperio Collegam & Successorem perferendas. Libellum fidei edidit Hormisdas, tradiditque Legatis, cui subscribere Constantinopolitanus Episcopus, aliique Antistites deberent, antequam in communionem Sedis Apostolicæ reciperentur. Eo Libello, Acacio dicebatur anathema, non item Euphemio & Macedonio: quorum damnationem ab Episcopis non esse exigendam existimavit Romanus Pontifex: satis esse, si eorum nomina ex sacris Dyptichis expungerentur. Id constat ex Indiculo Legatis dato. *Quod si*, inquit, *de anathemate Acacii consentiens* (Episcopus Constantinopolitanus) *Successores ejus dixerit recitandos, ob hoc quod propter defensionem Chalcedonensis Synodi aliqui eorum fuerint exilio deportati; insinuabitis nihil vos de Libelli posse forma decerpere, in qua sequaces damnatorum pariter continentur. Sed si eos ab hac non potueritis intentione deflectere; saltem hoc acquiescite, ut anathematizato specialiter per Libellum, quem vobis dedimus, Acacio, de Prædecessorum ejus nominibus taceatur, abrasis eorum de Dypticorum inscriptione vocabulis. Quo facto, Episcopum Constantinopolitanum in vestram communionem suscipite*. Ex his patet, hanc viguisse olim in Ecclesia disciplinam, ut

Formula Fidei subscribere compulsi Episcopi Orientales qua non solum prava dogmata sed persona & nomen Acacii anathemate damnaretur.

ii, qui alicujus hæreseos essent suspecti, vel damnatorum ab Ecclesia hominum communione polluti, non reciperentur in communionem, nisi Libello, seu Formulæ Fidei ab Apostolica Sede, vel aliis Episcopis (secundum varietatem causarum) editæ subscripsissent : qua non solum prava eorum dogmata, sed & personas anathemate se damnare profitebantur. Libello Fidei sibi a Legatis oblato subscripsit Joannes Constantinopolitanus Episcopus, anathema dixit in Acacium; Episcoporum qui in ejus communione persisterant, Euphemii scilicet ac Macedonii : nec non Anastasii & Zenonis Imperatorum nomina ex Ecclesiæ Tabulis expunxit. His conditionibus pax constituta, & redintegrata communio est Ecclesiam Constantinopolitanam inter & Romanam, anno Domini 519. Ista patent ex Epistola, seu Libello Joannis Constantinopolitani ad Hormisdam directo, & ex suggestione, sive Relatione Legatorum ad eumdem Pontificem.

ARTICULUS XVII.

De Petro Fullone.

PEtrus Monasticam primo vitam professus est in Cœnobio Acœmitensium, in quo Fullonis artem exercuit; unde & Fullonis cognomen sortitus est. Ex eo Monasterio ejectus propter Eutychianum dogma, & Synodi Chalcedonensis impugnationem, Chalcedonem se contulit, ibique Presbyter fuit Ecclesiæ Sanctæ Bassæ, ut Theodorus Lector & Theophanes testantur. Hinc ob easdem rationes expulsus, venit Constantinopolim, ubi se in Zenonis Patritii & Comitis Excubitorum, cui Leo Augustus Ariadnem filiam suam desponderat, amicitiam insinuavit. Ejus gratia atque opibus adjutus, Martyrium Antiochenum Episcopum, virum Catholicum & Synodi Chalcedonensis propugnatorem egregium, omnibus modis aggressus est, Nestorianæ hæreseos ipsum accusans, & tumultus ingentes excitans Antiochiæ una cum Apollinaris Sectatoribus, qui ea in Urbe supererant. Ibi Theopaschitarum nefarium dogma palam prædicare cœpit, anathema dicens eis qui Deum crucifixum negarent, addensque Trisagio hæc verba: *Qui crucifixus es pro nobis*. Martyrius Antiochenus Episcopus Constantinopolim ad Imperatorem profectus est, ut Petri Fullonis audaciam ejus authoritate coerceri obtineret. Ejus precibus annuens Leo Augustus, Constitutionem edidit, qua prohibuit, ne quis Monachus relicto suo Monasterio, in urbe Antiochena, vel in qualibet alia civitate moraretur, & de Religione disputando turbas in Ecclesia excitaret. Extat ea Constitutio lib. 1. Codicis Justiniani. Antiochiam reversus Martyrius, eum seditiones & tumultus in dies augeri cerneret, ac Zenonem Magistrum militium Petro Fulloni semper favere, in publico Ecclesiæ conventu se Episcopatu abdicavit, dicens: *Clero immorigero, & populo rebelli, & Ecclesiæ contaminatæ renuntio, servata mihi interim Sacerdotii dignitate*. De his Liberatus in Breviario cap. 18. & Theodorus lector. Hæc anno Domini 471. contigerunt.

Post Martyrii secessum, Petrus Fullo Sedem Antiochenam invasit, quod ubi cognovit Gennadius Constantinopolitanus Episcopus, Leonem Augustum de re certiorem fecit, Synodum Episcoporum Antiochiæ celebrandam indixit. In ea depositus est ac damnatus Petrus Fullo · statimque Imperatoris Edicto Oasim in exilium deportatus. Hæc habentur ex Liberato, & ex Gestis de nomine Acacii.

Fullone damnato, Julianus Antiochenæ Ecclesiæ regimini canonice præfectus est. Basiliscus Tyrannus usurpato Imperio, fugatoque Zenone Imperatore, Petrum Fullonem Sedi restitui jussit. Quod ubi accepit Iulianus Antiochenus Episcopus, interiit præ mœrore. Iterum in Sedem Antiochenam insiluit Petrus Fullo: statimque Joannem quemdam, qui Synodali sententia depositus fuerat, Apamenis Episcopum ordinavit. Sed cum Apameni Joannem Episcopum recipere noluissent, ille Antiochiam reversus, adversus Petrum Fullonem Episcopatus sui authorem insurrexit, eumque e sede sua deturbavit, quam occupavit ipse trium circiter mensium spatio. Hæc ex Liberato, & ex Theophane in Chronico.

Joanne post trimestre spatium a Synodo Orientalium Episcoporum deposito, Stephanus Episcopus Antiochenus ordinatus est, anno Domini 478. Literas Synodicas mox dedit ad Acacium Constantinopolitanum Episcopum. Qui congregata Synodo, Petrum Fullonem, Joannem supra memoratum, & Paulum Ephesiorum episcopum damnavit: deque ea re misit Relationem ad Simplicium Romanum Pontificem; petens ab Apostolica Sede, ut si forte ad eam confugerent, nec visu dignos haberet: & si jam indulgentiam aliquam impetrassent, eam in irritum mittendam esse, nec eorum pœnitentiam esse recipiendam. Ista constant ex Breviculo Historiæ Eutychianistarum, seu Gestis de nomine Acacii. Acceptis Acacii literis, Simplicius Petri Fullonis, & Joannis damnationem confirmavit, ipsumque agere jussu apud Imperatorem ut in exilium amandarentur, ne aliquos ultra tumultus excitarent, & simplicioribus ore sacrilego Hæreseos virus infunderent. Id patet ex Epistolis 14. & 15. Simplicii ad Zenonem Augustum, & ad Acacium datis.

Stephanum, cum per anni circiter spatium Antiochenæ Ecclesiæ præfuisset, Antiochensium Eutychianistarum pueri calamis telorum instar præacutis interfecerunt: ut ex Joanne Rhetore Evagrius refert lib. 3. cap. 10. Id contigit anno Domini 479. Hanc ob cædem graviter commotus Zeno, misit Antiochiam qui tam nefarium facinus vindicarent, & in sacrilegos homicidas animadverterent. Antiochenum vero Antistitem pacis gratia jussit ordinari Constantinopoli ab Acacio.

Electus est & consecratus Stephanus Junior, vir pietate spectatissimus. Qua in Ordinatione vulnus Canonibus Nicænis inflictum est, decernentibus ut Antiochenus Patriarcha ab Orientali Synodo ordinetur. Verum, Zenone rogante, Simplicius Romanus Pontifex veniam infracti Canonis concessit. Quo ex facto & Romani Pontificis Primatus supra omnes Episcopos evidenter ostenditur: quippe qui cum Patriarchis etiam Orientalibus de Canonibus Conciliorum Œcumenicorum dispenset, rogante Imperatore: & simul elucescit, antiquitus dispensationes concedi solitas de Canonibus infractis, non autem ut impune violarentur. Verba Simplicii subjicere placet Epistola 14. ad Zenonem Augustum. *Et quoniam*, inquit, *seditiones Antiochenas religiosissimo proposito sedandas non aliter existimastis, nisi præter præjudicium venerandi illius Concilii Nicæni apud Constantinopolim iisdem petentibus ordinaretur Antistes; quod in ejus tantummodo persona sic memorastis assumptum, ut deinceps, secundum definitiones Patrum, Orientali Synodo creatio Antiocheni Pontificis reservetur: nec haberi loco vulnis injuriæ, quod dissensionis gratia factum est auferenda. Tenet hanc Pietatis vestræ beatus Petrus Apostolus sponsionem, & Christianissimi fidelissimique Principis mentem in hæc verba jurasse, quod posthac in Antiochena urbe, more veteri servato, a Comprovincialibus suis Episcopus ordinetur: ne quod nunc frater & Coepiscopus meus Acacius vobis est jubentibus executus, in usum posteritatis veniat, & statuta Patrum, quæ præcipue præstatis illæsa, confundat. Unde, quæ a vobis amore quietis sancte & religiose sunt ordinata, reprobare non possumus, ne status Antiochenæ Ecclesiæ sub nostra dubitatione videatur ambiguus: præcipue cum is, qui legitur ordinatus testimonio Clementiæ vestræ, & tanta sit prædicatione subnixus, ut in eo præter horum vulnerum dolorem posito possimus & Ecclesiæ, quæ illum meruit, gloriari.*

Romanus Pontifex cum Patriarchis Orientalibus de Canonibus Conciliorum Oecumenicorum dispensat.

Ut vero pax Ecclesiæ Antiochenæ, cujus spem nonnullam faciebat probatissimi Antistitis electio, nullis procellis turbaretur: omnium tumultuum authorem Petrum Fullonem Zeno Augustus Pityuntha in Ponto relegavit. Stephanus Junior tertio Episcopatus anno migravit e vita. Post ejus obitum, Acacius ex Zenonis Imperatoris mandato, Constantinopoli Calendionem ordinavit Antiochensem Episcopum. (Ex Theodoro Lectore, & Theophane.) Id factum anno Domini 482.

Calendio Antiochiam profectus, collecta Synodo,

Canonum infractorum veniam concedit Romanus Pontifex.

Ordinationem suam Orientalium Episcoporum suffragiis ratam haberi voluit: & Synodicam ad Simplicium Romanum Pontificem misit Epistolam. Synodicæ Calendionis per Anastasium Episcopum perferendæ commendatitias adjunxit Acacius. Calendionem Simplicius in communionem suscepit perlubenter, ejusque Ordinationem confirmavit. Quæ confirmatio necessaria erat ob violatos iterum in ejus electione & inauguratione Canones: ordinatus enim fuerat Constantinopoli ab Acacio, sicut ipsius Decessor Stephanus. Dispensationem autem ipsi etiam concessit Pontifex, seu veniam infractorum Canonum, ut constat ex ipsius Epistola 16. ad Acacium data. *Antiocheni*, inquit, *exordium Sacerdotis qua ratione fuerit serius indicatum, quamvis minime nos latere potuerit, tamen & ipse, vel Synodus ipsius indicavit. Quod sicut non optavimus fieri, ita faciles excusationi quam necessitas fecit, existimus: quia quod voluntarium non est, vocari non potest in reatum .... Necessario fratris & Coepiscopi nostri Calendionis Sacerdotium gremio Apostolicæ Sedis amplexi, in consortium nostrum per gratiam Christi Dei nostri, tantæ urbis Antistitem collegii unione numeramus.*

Cum biennio Antiochenam gubernasset Ecclesiam Calendion, Acacius ipsum exauthoravit, specie quidem propterea quod Ello favisset, qui tyrannidem Antiochiæ arripuerat: sed re vera eo quod a Felicis Papæ & a Joannis Talaja Episcopi Alexandrini communione discedere noluisset, ut testatur Liberatus cap. 18. Breviarii. Pulso Calendione, Petrus Fulló a Zenone imperatore, suggerente Acacio, in Sedem Antiochenam restitutus est, ut testantur Felix II. Epistola 2. ad universos Presbyteros & Archimandritas Constantinopoli & per Bythiniam constitutos, & Gelasius in Epistola ad Orientales. Felicis verba hæc sunt de Acacio loquentis. *Qui Calendione Episcopo sancto, quemadmodum cognovemus, nuper ejecto, Petrum toties & ante a se damnatum in ejus immisit Ecclesiam*, &c. Sic vero Gelasius: *Ut taceam quod per Zenonem Imperatorem qui utique Antiocheno Petro, quem introduxerat, & cujus Sacerdotium comprobaverat, sine dubio communione permixtus communicabat Acacius.*

Petrus Fullo & Petrus Moggus a Felice II. Romano Pontifice damnati.

De his monitus a Calendione Felix Romanus Pontifex, Synodo quadraginta trium Episcoporum apud S. Petrum collecta, Petrum Fullonem Antiochenæ pervasorem Ecclesiæ, & una cum illo Petrum Moggum Alexandrinum Pseudo-Episcopum, & Acacium Constantinopolitanum damnavit, eosque ab Episcopatu & Christiana communione pronunciavit alienos anno Christi 484.

Emendatur Baronius.

Commentitiæ Synodi.

Cardinalis Baronius, & Conciliorum Collectores, duas alias Synodos contra Petrum Fullonem habitas memorant, unam Constantinopoli ab Acacio, alteram Romæ a Felice Papa, utramque anno Domini 483. celebratam. Utraque commentitia merito visa est doctissimo Valesio. Petrus enim Fullo nondum Sedem Antiochenam invaserat eo, quo has Synodos referunt, anno. Siquidem Calendio per vim & calumniam depositus est anno sequente, qui fuit Christi 484. statimque in ejus locum Petrus Fullo intrusus est. Quomodo igitur anno 483. depositus dici potest ac damnatus ab Acacio, & Felice Pontifice Maximo Petrus Cnaphæus? Præterea, Petrum Fullonem Simplicii Papæ temporibus in Synodo Constantinopolitana jam ante damnaverat Acacius, ut compertum est ex ipsius Acacii Epistola ad Simplicium, & ex Literis Felicis II. ad universos Presbyteros & Archimandritas Constantinopoli & per Bythiniam constitutos. Necesse igitur non erat ut Acacius Petrum Fullonem iterum damnaret. Id vero absque necessitate ipsum præstitisse, quis sibi persuadeat? Neque etiam Felix II. necesse habebat Petrum Cnaphæum sententia sua damnare, qui jam ante fuerat a Simplicio damnatus. Novum crimen a Petro admissum, esse reponet forsan aliquis, ac proinde nova damnatione fuisse opus. Sed quodnam, quæso, novum illud Fullonis facinus? An clausula, *Qui crucifixus es pro nobis*, addita Trisagio? Sed hæc adjectio ab ipso facta fuerat diu ante annum Christi 483. & 484. Cum scilicet in Antiochenam Sedem primum insiluit pulso Martyrio, sub Imperio Leonis Augusti, ut colligitur ex Theodoro Lectore, lib. 1. Collectaneorum, ex Theophane in Chronico, & ex Cedreno.

Epistolæ suppositiтiæ.

Varias etiam Epistolas exhibent Conciliorum Collectores post Eminentissimum Annalium Ecclesiasticorum Parentem, quasi a Felice Papa, ab Acacio, & aliis cum Orientalis, tum Occidentalis Ecclesiæ Episcopis ad Petrum Fullonem scriptas. Quas Valesius supposititias esse probat his rationibus. Primo, quia nomina Episcoporum, qui ad Petrum Fullonem scribunt, conficta sunt & commentitia. Nusquam enim in Historia illorum temporum nominatos reperies Faustum Apolloniadis, Pamphilium Abydorum, Asclepiadem Trallium, Aotharon Arsinoes, Episcopos: nullibi memoratum reperies Quintianum Asculanum, aut Justinum Siciliæ Episcopum. Secundo quia, non est verisimile istos modicarum Civitatum Antistites longe ab Antiochena Diœcesi positos, Commonitorias ad Petrum Fullonem Antiochenæ Sedi incubantem Epistolas scripsisse: quibus satis esse debuit, si illius hæreticam novitatem ad suos Patriarchas deferrent, aut ad suos Metropolitanos. Tertio, quia Epistolæ illæ uno eodemque stylo plane rudi ac barbaro conscriptæ sunt. Fieri autem non potest ut tam diversarum Nationum Episcopi eodem genere sermonis utantur. Quarto, quia Felici II. adscriptæ illæ Epistolæ, Græce scriptæ sunt, & ex Græco sermone in Latinum conversæ. Non solebant autem illis temporibus Episcopi Romani alia quam Latina lingua ad Episcopos Græcos scribere, ut Romanorum Pontificum Epistolæ testantur. Quinto, prorsus inepta sunt hæc verba quæ in Epistola 3. Felicis Papæ ad Petrum Fullonem leguntur: *Etenim sit in te hæc fixa damnatio a me, & ab his qui sub me constituti, Episcopales Sedes gubernare noscuntur, & Acacio Constantinopolitanæ Ecclesiæ Pastore, & venerabilibus Episcopis ejus juri subjectis tamquam & ipsis minime consentientibus*, &c. Multa in his verbis notat Valesius, quæ tolerari non possunt. Primo, quod Felix II. Episcoporum, qui una cum illo in Synodo consederant, in Sententia sua mentionem faciat, præter consuetudinem Romanorum Pontificum, cui testimonium perhibet Felix ipse in Epistola ad universos Presbyteros & Archimandritas Constantinopoli & per Bythiniam constitutos. Hæc sunt ejus verba: *Quoties intra Italiam, propter Ecclesiasticas causas præcipue Fidei, colliguntur Domini Sacerdotes, consuetudo retinetur ut Successor Præsulum Sedis Apostolicæ, ex persona cunctorum totius Italiæ Sacerdotum, juxta sollicitudinem Ecclesiarum sibi competentem, cuncta constituat.* Secundo, Acacium sibi adjungit Felix personatus, quasi ejus sententiam in damnando Petro Fullone secutus sit: omissa mentione Simplicii Papæ, a quo idem Petrus diu ante fuerat damnatus. Non commisisset autem verus Felix ut Sententiæ a Decessore suo in Petrum Fullonem latæ nulla mentione facta, Acacii sententiam laudaret.

ARTICULUS XVIII.

De Acephalis, & Theopaschitis.

EUtychianæ Sectæ portio fuit Acephalorum factio, quæ Alexandriæ emersit, cum Petrus Moggus in illius Ecclesiæ Sedem a Zenone restitutus, ex Henotici quod admiserat, præscripto Chalcedonense Concilium minime damnaret. Ea enim œconomia perditis quibusdam Eutychianis displicuit, qui ea de causa Petri communionem ejurarunt, ac propterea nominati sunt Acephali, quod a Capite, id est, Patriarcha suo disjuncti, seorsim congregarentur. (Ex Leontio, lib. de Sectis. Actione 5.) Huic Sectæ vires addidere Severus Antiochenus Pseudo-Episcopus, Petrus Apameensis, Anthimus Constantinopolitanus Patriarcha, & Zoaras monachus, damnati in Synodo Constantinopolitana sub Mena. Horum principem Severum fuisse testatur Nicephorus lib. 18. Historiæ cap. 45. Unde & Severiani dicti sunt. Iisdem inditum *Acephalorum* nomen confirmat, quod Episcopis non subessent. Defunctis autem apud illos, si qui erant, Episcopis & Sacerdotibus, neque Baptismum usitato more in Ecclesia ab ipsis administrari solitum, neque Sacrificium ullum peractum: verum Sacramenta ex anti-

quis temporibus asservasse ad communionem fidelium, e quibus abrasas perexiguas particulas, Paschatis tempore ipsis distribuebant. Facile autem pro arbitrio ac libidine quemque sua, quidquid libitum esset inseruisse Fidei Professioni scribit Nicephorus; ex quo sectarum infinita pene varietas pullulavit. Hi etiam dicti sunt Hæsitantes & Monophysitæ, quia cum Eutychianorum vulgo in eo conveniebant, quod singularem in Christo naturam statuerent, duas negarent. Iidem dicti sunt Semi-Eutychiani, quia Eutychetis errorem aliquatenus molliebant, dicendo; *Quoniam si & una prædicetur Filii Dei natura, potest accipi eadem una natura secundum aliquid naturæ Patris esse consubstantialis, & item secundum aliquid nostra. Hoc est autem dicere, nec Patris eam naturæ consubstantialem esse, nec nostra:* (inquit Facundus lib. 1. cap. 5.)

Ex hac Secta Jacobitæ emerserunt, a Jacobo Syro, obscuri generis homine nomen mutuati: quod nomen Eutychianis omnibus in Ægypto, & per totum Orientem commune est, sicut & *Melchitarum* appellatio Catholicis. *Melchitæ* porro dicuntur quasi *Imperatorii*, quod Imperatores Fidem & congregatæ ab eo Synodi Chalcedonensis definitionem amplectantur.

Theopaschitæ a Petro Fullone orti, divinitatem ipsam unigeniti Filii cruci affixam, & in sepulchro collocatam effutiebant. Eorum errorem Euthymius in Panoplia, Tit. 20. sic describit: *Asserunt Christum non suscepisse consubstantiale nobis corpus, sed incorruptibile, subtile, increatum, & cœleste. Idem porro aspectari solitum, manducare, bibere, ac cætera hominum agere propria, specie tenus. Rursus affirmant prædictam carnem in divinitatis naturam conversam, & ei consubstantialem esse factam. Atque ut mellis aut aceti stilla in altum mare demersa, nec videtur amplius, nec subsistit: Ita corpus illud divinitatis commistum pelago, ac depressum, naturam suam non amplius retinet, nec proprietatem suam conservat. Propter hoc, inquiunt, in Christo non sunt naturæ duæ: sed una tantum, eademque tota divinitatis. Unde & sacrificium panis carnis Christi non corpus esse Christi, sed divinitatis corpus prædicant.*

Theopaschitarum venena Armenis Jacobus afflavit, qui hanc hæresim omnium pertinacissime propugnarunt. Horum dogmata, & ritus, Nicephorus refert lib. 18. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 53. Testatur ipsos Annuntiationem, Nativitatem, & Baptismum Christi, una eademque die 15. Januarii celebrare solitos. Trisagion cum additione impia Petri Cnaphæi decantare. In oblatione incruenti Sacrificii vinum aqua non temperatum adhibere, unam eo ritu in Christo naturam designantes. Pascha Judaico more celebrare, boves & oves immolando, & Agni sanguine postes liniendo. Crucem non colere, nisi prius illam hominis instar baptizaverint. In medio Crucis clavo defixo, & sanguine victimæ inuncto, unam Sanctissimæ Trinitatis personam crucifixam indicare. Imagines Patris, & Spiritus Sancti effingere. Communionem nostram pro nihilo ducere. Digito uno a læva dexteram versus, seipsos Crucis signo munire, ut hoc ritu se Monophysitas, sive unius in Christo naturæ assertores profiteantur. Die Parasceves, usque ad Paschatis diem, Crucem sub terra abscondere. Jejunia singularia observare, & inter alia jejunium Arziburi, paulo ante Quadragesimam, cujus observantiam, ob necem canis ipsum quacumque iret præcedentis, & adventum ejus velut annuntiantis, Sergius quidam ipsorum Doctor illis mandavit, jejunium ex nomine canis appellans. Illos Sabbatis & dominicis diebus magnæ Quadragesimæ, lac, caseum, & ova comedere. Et alia id genus factitare præter Ecclesiæ mores.

ARTICULUS XIX.

De Patribus qui adversus Eutychianos & Acephalos, Catholicam Fidem propugnarunt.

I. ADversus Eutychianam hæresim gravissimas eruditissimasque scripsit Epistolas S. Leo, præsertim celeberrimam illam ad Flavianum, quæ in Concilio Chalcedonensi Patrum omnium suffragiis probata est. Ipsam etiam variis Sermonibus, data occasione, exagitavit.

II. Scripsit adversus eamdem hæresim Theodoretus Cyri Episcopus libros viginti septem; quorum argumenta disce ex Photio Codice 46. Scripsit & Dialogos tres, in quibus *Eranistes* & *Orthodoxus* colloquuntur & disputant. Primus inscribitur, *Immutabilis*, alter, *Inconfusus*, tertius, *Impatibilis*.

III. Eamdem hæresim Gelasius libro *de duabus in Christo Naturis* debellavit. Quis ille sit Gelasius viri eruditi dissentiunt. Bellarminus, & Melchior Canus lucubrationem illam tribuunt Gelasio Episcopo Cæsareensi, cujus meminit S. Hieronymus *in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum*. Hunc enim ad Nestorii & Eutychetis tempora superstitem fuisse conjiciunt. Sed eorum nutat conjectura. Nam duo saltem numerantur Episcopi post Gelasium, ad Nestorii usque & Eutychetis natam hæresim; nempe Joannes, qui una cum Porphyrio Gazensi legationem suscepit ad Arcadium Imperatorem & Eulogius, qui Diospolitanæ contra Pelagium Synodo interfuit. Gelasio itaque Palæstino vindicari illud Opus non potest.

Quis Gelasius author libri de duabus in Christo Naturis? *Gelasii Cyziceni, non Romani Pontificis Opus videtur.*

Verum hujus Operis parentem indicasse sibi visus est Cardinalis Baronius, Gelasium Cyzicenum; quod Gelasius iste exagitatum se esse scribit ab hæreticis Eutychianis, cum tempore Basilisci Imperatoris invalescerent, seque eosdem disputando confutasse. Hæc sunt ejus verba in Præfatione Commentarii sui in Acta Concilii Niceni. *Non multo tempore, cum hic in Provinciam dico Bythinorum, volente Deo, pervenissem, & commotio atque inquisitio plurima fieret sub impii Basilisci tyrannide adversus Catholicam & Apostolicam Dei Ecclesiam, & Fidem Apostolicam in ea constitutam, succedente potissimum atque commovente Regis Aulam eorum factione, qui hæretico Eutychi consentiebant: qui nobis subdole proponebant, ut Fidem Patrum, Nicænam* (inquam) *retineremus. Sed convincebantur a nobis illius fidei hostes.* Quæ apprime conveniunt Authori libri *de duabus in Christo naturis*, qui illud Opus se aggressum esse scribit, *Propter recentem altercationem de Incarnationis. Dominicæ sacramento.*

Annalium Ecclesiasticorum Authori subscribit Doctissimus Cardinalis Perronius *lib. 2. de Eucharistia, num. 25.* & sententiam quæ hoc Opus negat Gelasio Papæ, his fulcit argumentis. Primo, quod Gennadius lib. de Viris Illustribus, cap. 14. scribat, *Gelasius Urbis Romæ Episcopus scripsit adversus Eutychem grande & præclarum Volumen.* Et Anastasius Bibliothecarius lib. de Romanis Pontificibus in *Gelasio* dicat, *Hic fecit libros adversus Nestorium & Eutychetem, qui hodie in Bibliotheca & Archivio Ecclesiæ continentur.* At Opus illud adversus Nestorium & Eutychetem, quod extat in Bibliotheca Patrum, nec grande, nec præclarum est, nec plures in libros distributum; non est igitur Gelasii Pontificis genuinum Opus.

Secunda ratio. Author ille, veterum Patrum de duabus in Christo naturis testimonia subjecturus, ait; id testari *Catholicorum recensita testimonia Magistrorum*, & inter Orthodoxorum Magistrorum testimonia, tria profert Eusebii Cæsareensis. Gelasius autem Romanus Pontifex Eusebium Cæsareensem inter Catholicos Magistros non agnovit, immo ejus Opera proscripsit velut apocrypha, in suo de Authoribus Ecclesiasticis Decreto.

Tertia ratio. Author ille Veterum testimonia contra Eutychianos proferens, nec Cyprianum, nec Hilarium, nec Hieronymum, nec Leonem laudat, nec Patrum Latinorum aliquem, præter Ambrosium & Damasum, sed Græcos dumtaxat Patres; quod a Gelasii Papæ ingenio plane alienum nemo nescit. Quæ ratio ex confirmatur, quod testimonia, quæ ex Græcis Patribus deflorat, laudat cum indice locorum ex quibus desumpta sunt: quæ vero ex Sancto laudat Ambrosio, neque notatis locis unde illa eruit; neque ipsis Ambrosii verbis, quæ elegantia sunt, sed durioribus aliis & pene barbaris exprimit, ac Versioni Græcæ Theodoreti, quam Latino Ambrosii contextui magis respondentibus, quod collatis locis ostendit doctissi-

ctissimus Cardinalis Perronius loco laudato. Genuinum itaque S. Ambrosii textum Author libri, quo de agimus, non legerat. Quod cum de Gelasio Romano Pontifice dici non possit, immerito illi adscribitur istud Opus.

Quarta ratio. Author ille S. Hippolyti Episcopi & Martyris testimonium proferens, eum vocat *Episcopum Metropolis Arabiæ*. At S. Hippolytus Episcopus in Arabia non fuit, sed Portuensis Antistes Romanæ Diœceseos, ut testatur marmorea ejus statua cum Cyclo Paschali, cujus est Author, Romæ inventa, ut testatur etiam Sorbonicus Codex MS. laudatus a Mariano Victorio in Notis ad S. Hieronymum; utque confirmat S. Germanus Patriarcha Constantinopolit. illum vocans *Hippolytum Romanum*. Porro id ignotum fuisse Gelasio Romano Pontifici, non est verisimile.

Spondanus, Sirmondus, Petavius, Labbæus, Librum illum Gelasio Papæ asserunt ex Fide MSS. optimæ notæ, in quibus inter indubitatas Gelasii Epistolas reperitur. Deinde quod Gelasii Papæ nomine laudetur a S. Fulgentio in Responsione ad secundam Ferrandi Carthaginensis Diaconi Quæstionem. *Hoc etiam*, inquit, *B. memoriæ Papa Gelasius, servato tenore doctrinæ, per viam veræ Fidei atque Apostolicæ Confessionis, paribus incedit omnino vestigiis. In eo quippe Libro, quem memoratus venerabilis conscripsit Antistes adversus eos qui in Domino Jesu Christo duarum naturarum nolunt indivisam credere veritatem, sed eas unius naturæ professione confundunt, ipso tenore Prædicationis Apostolicæ custodito, duas naturas in Christo inconfusas atque inseparabiles esse confirmat, dicens: Has easdem necessarium est profiteri sub una eademque persona sic indiscretas atque inseparabiles illas unitione constare, ut permaneant esse quod sunt*, &c. Quæ in libro *de duabus in Christo naturis*, de quo agimus, reperiuntur.

Sed respondet Doctissimus Cardinalis Perronius, S. Fulgentium æquivocatione nominis deceptum, Opus istud tribuisse Gelasio Papæ, quem contra Eutychianam Hæresim scripsisse, aliunde noverat: nec animadvertisse meram se Authoris Græci versionem habere præ manibus, ab Interprete Latino editam, & quidem in Græca lingua satis rudi, ut in sua inelegandi. Quod cum pluribus ostendi possit, illis maxime verbis ex Severiani Gabalitani testimonio ibidem prolato demonstratur: *Passiones naturam cognoscentes*. Quo loco homo Græce non ignarus vertendum intellexisset: *Passiones naturam indicantes*. Vocabulum quippe Græcum γνωρίζειν non solum significat cognoscere, sed notum facere.

Hunc librum a Joanne II. Papa in Epistola ad Avienum cæterosque Senatores sub Gelasii Romani Pontificis nomine laudari, viri eruditi objiciunt. Sed non ita se res habet. Gelasium quidem appellat hujus libri Authorem, sed Romanum Episcopum aut decessorem suum non vocat.

Vigilius quinque Librorum adversus Nestorium & Eutychetem Author, est Tapsensis in Africa Episcopus.

IV. Vigilius quinque libros conscripsit adversus Nestorium & Eutycherem, non S. Vigilius Tridentinus Episcopus & Martyr, cujus nomine inscribuntur in veteribus Bibliothecis Patrum. Floruit enim ille tempore S. Ambrosii, cujus & ad ipsum Epistola legitur: & tempore Passionis Martyrum Anaunensium, ut testantur ejus Acta, & Martyrium obiit sub Stiliconis Consulatu, qui sive 1. sive 2. fuerit, certum est eum Honorii Imperio non fuisse superstitem; adeoque ejus temporibus nondum emersisse Eutychianam Hæresim. Cujus igitur Vigilii est istud Opus? An Vigilii Lactorensis Episcopi, cujus nomen Agathensi Concilio, anno 506. subscriptum habetur? An Vigilii Brixiani Antistitis a Philastrio septimi cujus meminit Romanum Martyrologium ad diem 26. Septembris? An Vigilii Diaconi, qui & Regulam Monachorum scripsit, teste Gennadio, *lib. de Viris Illustribus, cap.* 51. Nullius certe ex his Vigiliis est istud Opus: sed Vigilii Africani Episcopi, cujus meminit Cassiodorus *lib. Divinarum Lectionum, cap.* 9. Fuit autem Episcopus Tapsensis in Byzacena Provincia, unus ex iis Antistibus, qui ad Hunnericum fidei causa venerunt. Theodulfus Aurelianensis in Tractatu *de Baptismo*, laudat Vigilium Africanum in libris quos scripsit Constantinopoli in Defensionem Leonis (sive celeberrimæ ejus Epistolæ) contra Eutychianos. Ecclesiæ cujus Episcopus fuit, nomen discimus ex Notitia Africanorum Antistitum Regis Hunnerici jussu pro reddenda Fidei ratione convocatorum, quam edidit Sirmondus. Lege P. Chifflетium in Vindiciis Operum Vigilii Tapsensis.

V. Libellum scripsit adversus Acephalos Joannes Maxentius. Eosdem exagitavit Ferrandus Diaconus in Epistola ad Anatolium Romanæ Ecclesiæ Diaconum. Eamdem hæresim impugnavit Rusticus R. E. Diaconus, in Dialogo adversus Acephalos, qui extat Tom. IV. Bibliothecæ Patrum Parisiensis. Eos pariter confutarunt Eulogius Alexandrinus Patriarcha, & Ephremius Antiochenus, ut constat ex Photio, Codice 29. & 30. Leontius lib. de Sectis, libris tribus adversus Eutychianos & Nestorianos, libro de duplici natura in Christo, contra hæresim Monophysitarum: & in libro qui inscribitur: *Solutiones argumentorum Severi*, Theodorus Presbyter Rhætuensis, sive celeberrimi Monasterii de Raithu, qui septimo sæculo floruit, in Isagogico Tractatu *De Incarnatione Domini*, qui extat Tom. 1. Bibliothecæ Patrum Græco-Latinæ; Theorianus, qui sub Emmanuele Comneno Græcorum Imperatore floruit, in *Legatione ad Armenos*, (Tom. 1. Bibliothecæ Patrum Græco-Latinæ.)

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

IN controversia de authore libri *de duabus naturis in Christo* a sententia P. Alexandri Gelasio Pontifici illum abjudicantis discrepat Basnagius ad A. 4. ratus nihil obstare quominus Pontifici Gelasio tribuatur. Ego in hoc opinionum dissidio judicium meum libenter continerem, cum ea sint utrimque allata argumentorum momenta, quæ merito me tenerent suspensum. Profecto Gelasianum in Eutychetem opus grande & præclarum volumen appellatum ferunt a Gennadio de Vir. Illust. cap. V. ea vero operis designatio cum nostro hoc duarum vel trium pagellarum libello plane non congruit. Nec nisi vi aliqua verbis illata *grande* opus illud appellatum diceretur, quod in paucis multa contineret, essetque sin minus re, certe sententiis grande. Vix enim ea crederetur esse Gennadii mens, qui alias sententiis spissum opus, sententiis grande appellat, numquam grande sine addito. Hoc unum argumentum palmam abriperet, siquidem constaret testimonium hoc Gennadii esse. Cum tamen probatissimi plures & vetustissimi codices tria postrema capita operis, prout est in editis non ferant; quin & ante illud caput in quo Gelasii opera describuntur codex noster Lucensis ferat adscriptum: *Consuli*, & alii quatuor a Vallarsio consulti habeant: *Explicuit*, nihilque ulterius addant, satis profecto liquet alterius scriptoris laciniam eam esse Gennadianis adjunctam, adeoque & minus habere ponderis ad probandum, cum authorem ferant obscurum & forte recentioris ætatis. Cætera, quæ P. Alexander expendit minus urgent; utique author libelli hujus Catholicorum testimonia daturum se professus Eusebium Cæsariensem inter cæteros affert; id vero minus cohærere judicat P. Alexander Gelasio qui Chronicon Eusebii inter apocrypha recensuit. Fateor; sed expositionem in Psalmos & librum Præparationis evangelicæ, ex quibus testimonia illa deducta sunt, nulla censura Gelasius notavit.

Cur, ait, P. Alexander, Latinus pontifex Latinos patres duos tantum, Græcos tam multos produxerit? ideo scilicet quod Græcorum hæresim & in Græcia plurimum invalescentem conficiendam sibi assumpsisset.

Hippolytum in Arabia Metropolitam nuncupat author Libelli hujus. Quis vero nesciat Hippolytum episcopum egisse Portuensem in Romana diœcesi? Id utique ignorasse Romanum Pontificem absonum est ut credamus.

Ubi locorum episcopus sederit Hippolytus vel ipse pariter S. Hieronymus ignorare se professus est; nec in statua marmorea ejusdem Sancti sæculo ab hinc secundo in agro Verano eruta, de sede ejus episcopali quidquam legitur, quamvis sit insculpta scriptio

de Ca-

de Canone Paschali ab eo vulgato, aliisque ejus operibus. Potuit igitur a Gelasio ignorari quod Hieronymum etiam indagantem fugit. Potuit Hippolytus in Portu Romano quæ urbs erat in Arabia sedisse episcopus. Potuit & alterius Hippolyti, quam cujus opera nonnulla supersunt, meminisse Gelasius, cum suo illi Hippolyto adscribat opus inscriptum; *memoria hæresum;* nihilque huic adsimile Hippolyto, quem Portuensem dicunt, vindicet laterculum paschale in eo marmore, de quo supra, inscriptum; quamvis ejus opera omnia refert. Nisi forte opus cujus ita titulus enunciatur: *Apostolica traditio* eo referendum sit.

In hac tamen controversia de authore libri quamquam cum Basnagio convenio, omnino tamen ab eo dissentio, cum ex eo libro argumentum deducit ad refutandum catholicum dogma de substantia panis in Eucharistia minime superstite. Testimonium illud recitat P. Alexander, cujus expositio satis convincit sententiæ illi catholicorum ex Gelasiano opere nihil detractum. Juvat tamen iterum hoc idem argumentum versare. Totus est igitur Gelasius in demonstrando duas in Christo naturas nihil obstare, quominus unus idemque Christus diceretur. In eum scopum nonnulla adducit, quæ cum duo sint, unum tamen efficiunt si coiverint; ut anima & corpus duo sint licet, unus tamen sunt homo. Quidquid autem discriminis aliquam speciem exhibet præsenti ejus argumento servit. Quid magis ephimerum seu umbratile quam discrimen inter hominem exteriorem, & interiorem; adhuc tamen & illud in rem suam adducit. *Certe & interiorem hominem & exteriorem Scripturæ divinæ sæpe testatur authoritas; & tamen non ideo duo homines in uno*. Tum addit ab Eucharistia accersitum exemplum. Quemadmodum, ait, in Eucharistia duo sunt, panis nempe, & vini natura; corpus item & Sanguis Christi; & tamen non duo, sed unum est Sacramentum; ita *& hoc nobis in ipso Christo domino sentiendum*. Hoc profecto Gelasii argumentum perinde valet sive in Eucharistia maneat sola panis figura, sive ipsa panis substantia supersit; quin & validius conficitur ex Eucharistiæ accidentibus cum Christi Domini substantia conjunctis in unum Sacramentum, quam ex homine interiori, & exteriori unum hominem reddentibus, quod postremum exemplum proxime ante Eucharistiam Gelasius ipse invexerat. Non est igitur cur Basnagius enervari Gelasianum argumentum dicat, siquidem in Eucharistia sola panis significamenta manserint.

Neque ab hac explicatione demoveor, quod Gelasius in rem præsentem addat: *Tamen esse non desinit substantia vel natura panis & vini* (in Eucharistia) Naturæ enim nomen, licet aliquando id significet apud Gelasium quod reipsa exprimit; interdum tamen pro re quacumque sive ea sit vere natura, sive aliquid a natura diversum, quod substantiæ cuique insit. Ita in exordio ejusdem opusculi naturam appellat id, quod a natura diversum est (quod discrimen & ipse pariter in processu orationis servat). En verba ipsa: *Ridenda versutia contra Eutychianos, qui unam prædicant in nostro Redemptore naturam; duas a nobis merito proferendas; contra autem Nestorianos qui dicant naturas in eodem Domini Sacramento, unam nostra confessione promendam*. Cernis hic *naturam* modo naturam ipsam designare, modo aliquid a natura diversum, nempe personam? Merito igitur & in hoc de Eucharistia testimonio naturæ vocem assumptam opinaremur ad aliud significandum, quam quod vox ipsa exprimat. In hæc ipsa Gelasii verba meditamenta alia vide apud P. Alexandrum.

CAPUT IV.

De Scriptoribus Ecclesiasticis, qui Sæculo V. floruerunt.

ARTICULUS I.

De Synesio.

Synesius Patria Cyrenensis ab ineunte ætate Philosophiæ operam dedit Alexandriæ, Magistra usus Hypatia, Theonis celeberrimi Mathematici filia. Uxorem duxit, & quatuor ex ea filios suscepit. Legationem obiit pro patria apud Arcadium, ad quem elegantissimam illam *de regno* orationem habuit, non ad Theodosium, ut scribit Evagrius. Anno 410. electus fuit Episcopus, non Cyrenarum, ut Evagrius, & Photius scribunt, sed Ptolemaidis, quæ Urbs est in Cyrenaica. Electionem confirmavit Theophilus Alexandrinus. Totis viribus, & omnibus machinis Episcopatus onus declinavit, ut ipse testatur *Epistola* 11. ad Ecclesiæ suæ Presbyteros scripta. Causas, ob quas oblatum Episcopi munus nequaquam sibi recipiendum judicet, aperit Evoptio fratri, Epistola 5. ad ipsum data. Se ante Episcopatum fuisse divinarum Scripturarum imperitum, testatur Epistola 13. ad Petrum Presbyterum, & *66.* ac *67.* ad Theophilum. Vigilantia Pastorali fuit insignis. Presbyteros suos de Eunomianis cavendis admonuit *Epist.* 5. Episcopum ab Arianis Sede sua pulsum consolatus est, *Epistola* 128. Summa ejus fuit erga Sedem Alexandrinam observantia: animus in damnandis sceleratis intrepidus, cujus specimen in Andronici Pentapoleos Præfecti excommunicatione præbuit. Hic scelerate multa & impie in Deum atque homines moliebatur, & tyrannidem Ptolemaide exercebat, de qua lege Epistolas Synesii 57. 58. & 72. Hunc igitur Præfectum Synesius ex Concilii sententia excommunicavit, cum ob alia scelera, tum quod crudelia Edicta Ecclesiæ foribus affixisset, nefariis suis sceleribus inviolabilis Mensæ supplicationem intercludens, ac Sacerdotibus ipsique Synesio minas intentans. De ejus & sociorum anathemate scripsit Epistolam Encyclicam ad Episcopos, ut eum vitarent, atque ab omnibus sibi subditis vitari juberent. Ostenditque quam religiose observanda esset Ecclesiastica Disciplina, ut ab uno Episcopo excommunicati, ab aliis non reciperentur, quamvis mediocris Urbis Episcopus esset, qui sententiam excommunicationis tulerat. *Sin quisquam*, inquit, *velut angustæ Urbis Ecclesiam contempserit, & ab eo damnatos receperit, quasi pauperi parere nihil necesse sit; noverit is sectam a se Ecclesiam, quam unam esse vult Christus*. Libros elegantes composuit, scilicet Orationem *de Regno*, Librum *de Insomniis*, *de Providentia*, *Dionem*, sive de instituto vitæ suæ, *Calvitii encomium*, ludicrum sed eruditum ac venustum Opus: *varias Epistolas*, nonnullas Declamationes, & *Hymnos*. In fuit Epistolis ac Libris effigiem suam adumbravit Synesius. Illustri genere ortum se testatur Epistola 57. *Ab Eurysthene*, inquit, *qui Dorienses in Spartam deduxit, ad meum usque patrem, generis successiones de publicis tabulis inscriptæ sunt*. Antequam Sacerdos inauguraretur *honore satiatum* se scribit. Se ob filii charissimi mortem tanto dolore confectum fuisse, ut parum abfuisset, quin sibi malum aliquod consciseret. Se & privatis, & Civitatibus operam suam commodasse, sibique hoc divinitus tributum, ut cum authoritate plurimum posset, tum honestissima quæque vellet. Sibi vitam liberam, & a negotiis alienam placuisse, & ante Sacerdotium, *Oratione & libris, & venatione*, vitam suam distinxisse. Honestis etiam ludis post studium, animum recreasse: *Mortem ipsam optasse pro Sacerdotio*, quod invitus repugnansque suscepit. Quanta reverentia res divinas tractandas esse judicaret, testatur ipse his verbis: *Hoc uno magis terrebar, ne cum pœnis ipse obnoxius essem, divina mysteria indigne tractarem*. Suas inter orandum distractiones, quamquam involuntarias, luget, animique perturbationes ex publicis ortas calamitatibus.

Sy-

Superest itaque, inquit, *ut pudore ac mœrore suffundar. Subinde in animo commotio, & curarum ac sollicitudinum varietas, & longe Deus abscedit. Nihil jam de solita in orando suavitate percepi; Sed species ipsa quidem orationis est, ego vero per omnes negotiorum partes cogitatione circumferor, ira, dolore, omnique affectuum genere distractus. Quanquam mente ipsa cum Deo versamur, lingua hominibus quæ ex usu hominum sunt, ministrat.*

Episcopi dotes.

Rerum divinarum contemplationi deditum esse debere Sacerdotem, persuasum habebat: unde negotia oderat, quæ ipsum a suavissimo illo fine avocabant, eorumque onus excutere nitebatur. *Contemplatio*, inquit, *Sacerdoti finis est. Contemplatio vero & actio nequaquam in unum conveniunt. Voluntatis enim impetus motus est in actionem: nullus autem sine effectu aliquo esse potest. At omnium expertem affectuum animam illam esse oportet, quæ Dei receptaculum futura sit...Vocatione opus est ei, qui cum Philosophia studio Sacris operatur... Non est id mearum virium, duobus ut Dominis serviam. Sin aliqui reperiant, quibus ne mentis quidem ad inferiora descensus detrimentum afferat, merito illi possunt Sacerdotes fieri, & præsse Civitatibus. Solaris radius, quamvis cœnum contingat, purus, nec inquinatus manet. Ego si idem fecero, fontibus ac mari opus habebo.* (Epistola 57.)

Episcopum oportere divinum esse hominem, asserebat, *qui ab omni ludo, peræque ac Deus ipse sit alienus, & ad nullam voluptatem confringi, atque emolliri possit. In iis autem quæ ad Deum pertinent, non sibi uni vacare, sed communissimum omnium esse, ut qui legum Doctor sit, & qui Legibus consentanea sunt, loquatur. Episcopum nulla omnino labe pollui debere, tamquam qui aliorum piacula ac sordes abstergat.* (Epistola 105.)

Ab imperitis Sophistis reprehensus est Synesius, quod multa passim in Scriptis suis de Poetis, atque Oratoribus aspergeret; atque hoc veluti condimento altissimis abstrusissimisque Disputationibus conciliaret suavitatem. Hoc crimen eleganter diluit in libro quem inscripsit *Dionem*; quem ad Magistram suam charissimam Hypatiam misit, rationem ipsi reddens suscepti Operis. (Epistola 153.)

ARTICULUS II.

De Severo Sulpitio.

Severus Sulpitius apud Nitiobriges Aquitanos nobilissima stirpe ortus, Primuliacensis presbyter, primum in foro versatus est summa cum eloquentiæ laude, uxore ducta ex Consulari familia, qua præmature orbatus, Clero nomen dedit. Hinc S. Martini discipulum professus est, austerioris vitæ studio. S. Paulino Episcopo Nolano fuit charissimus, qui plures ad ipsum Epistolas dedit. Ejus etiam cum laude meminit S. Augustinus Epistola 25. Ejusdem meminerunt S. Hieronymus, Gennadius, Idacius, Gregorius Turonensis, Honorius Augustodunensis. Scripsit Historiæ Sacræ libros duos, quos a mundi exordio, ad Consulatum Stiliconis & Aureliani, hoc est, ad annum Christi quadringentesimum perduxit. Scripsit quoque Vitam S. Martini, tres Epistolas, & Dialogos duos de ejus Virtutibus. Dialogum item composuit unum de conversatione & virtutibus monachorum Orientalium. In Dialogis Interlocutores sunt Gallus & Posthumianus. Millenariorum errorem in iis secutus est, teste S. Hieronymo, in cap. 36. *Ezechielis*. Quamobrem & Gelasius Papa *Posthumiani & Galli Opuscula*, inter apocrypha retulit. In Dialogo 1. cap. 4. S. Hieronymum hoc elogio celebrat. *Ego apud Hieronymum sex mensibus fui, cui jugis adversus malos pugna perpetuumque certamen, conscivit odia perditorum. Oderunt eum heretici, quia eos impugnare non desinit: Oderunt clerici, quia vitam eorum insectatur & crimina. Sed plane eum boni omnes admirantur & diligunt, nam qui eum hereticum esse arbitrantur, insaniunt. Vere dixerim, Catholica hominis scientia, sacra doctrina est. Totus semper in lectione, totus in Libris est, non die, non nocte requiescit: aut legit semper aliquid, aut scribit.* Severum Sulpitium provecta ætate lapsum esse in Pelagii hæresim, unus ex antiquis scripsit Gennadius, cujus fidem merito suspectam habet Guibertus Abbas in Apologia pro Severo.

Ann. 397. aut 400. figitur S. Martini obitus.

Hunc Severum Sulpitium perperam nonnulli confuderunt cum Sulpitio I. Bituricensi Archiepiscopo: cum inter S. Martini transitum, cujus hic fuit discipulus & Sulpitii Bituricensis ordinationem sub Guntramno Rege, anni circiter 190. intercesserint, & S. Martini discipulus ultra presbyteratus ordinem provectus non fuerit.

ARTICULUS III.

De S. Augustino & ejus operibus.

Sanctus Augustinus Tagaste in Numidia natus anno Christi 355. Idibus Novembris, a Sancto Ambrosio ad Fidem Catholicam a Manichæorum hæresi conversus, & baptizatus est Paschali tempore, anno 388. ætatis 34. A Valerio Hipponensi Episcopo anno 391. Presbyter ordinatus; anno 396. Episcopus consecratus est. Commissam sibi Ecclesiam rexit per annos 35. usque ad diem 28. Augusti anni 430. quo Wandalis Hipponem Regium obsidentibus, ad vitam migravit immortalem, annum agens septuagesimum sextum. De his quæ Vitam ipsius spectant, legendi Confessionum ipsius libri, & Possidius. De illius Scriptis legendi libri Retractationum, & Indiculus ejusdem Possidii. Eadem sors Augustini fuit, quæ aliorum Patrum, ut multa ipsius nomine vulgarentur, quæ non sunt ipsius: immo tanto plura, quanto celebrius in Ecclesia nomen ejus semper fuit. Horum Criterium hic exhibeo.

§. I.

De Pseudepigraphis S. Augustini Operibus Tomi I.

Disciplinarum Libri præter sex de Musica, non sunt S. Augustini.

I. Ex disciplinarum libris, quos habemus, sex tantum libri *de Musica*, genuini sunt Sancti Augustini fœtus. Pseudepigraphi sunt, *De Grammatica*, *Principia Dialectica*, *Categoriæ decem*, *Principia Rhetorices*. Neque enim per modum Dialogorum scripti sunt, quales esse libros his de argumentis a se editos S. Augustinus testatur; nec ad Deum animum evehunt, quod illi præstabant. *Per idem tempus*, inquit, *quo Mediolani fui, baptismum percepturus, etiam disciplinarum libros conatus sum scribere, interrogans eos qui mecum erant, atque ab hujusmodi studiis non abhorrebant: per corporalia cupiens ad incorporalia quibusdam quasi passibus certis vel pervenire, vel ducere.* (Lib. 1. Retract. cap. 6.) Præterea Græcis passim vocibus infarti sunt hi libri, contra S. Augustini morem. 3. Vim illam & acumen Augustiniani ingenii non exhibent, quod in libris *de Musica* agnoscitur. Denique Author libri de decem Categoriis, cap. 10. Antipodas agnoscit, quos S. Augustinus negat lib. 16. *de Civitate Dei*, cap. 9.

II. Duæ Regulæ priores S. Augustini nomine scriptæ, vel potius Regularum fragmenta, merito a Lovaniensibus Theologis in appendicem rejecta sunt ut supposititia: quod styli diversitas, & omnium Eruditorum consensus, & Possidii, ipsiusque Augustini silentium palam convincunt.

Regula ad Servos Dei est S. Augustini, sed fœminis scripta, non viris.

Tertia Regula, quæ *Ad Servos Dei* inscribitur, est S. Augustini, sed fœminis data est, non viris. Est enim Epistola centesima nona. Hæc verba: *Præposito tamquam Patri obediatur, multo magis Presbytero, qui omnium vestrum curam gerit*, viris non conveniunt. Idem enim S. Augustino Præpositus Monasteriorum & Presbyter, ut liquet ex Epistola laudata: *Novum*, inquit, *non accepistis nisi Præpositum*. Et Monachorum Præpositos fuisse Presbyteros, docet lib. De Moribus Ecclesiæ Catholicæ, cap. 33. *Vidi ego diversorium Sanctorum Mediolani non paucorum hominum, quibus unus Presbyter præerat, Vir optimus, & Doctissimus.* Cujusmodi etiam fuit Presbyter Eudoxius ad quem S. Doctor Epistolam dedit octogesimam

mam primam. Nec in Monasteriis Augustiniaois id iosuetum, ut colligitur ex Possidio cap. 5. *Factus ergo Presbyter Monasterium intra Ecclesiam mox instituit, & cum Dei Servis vivere cœpit*, utique Præpositus eorum. Sanctimonialibus vero, præter Matiem seu Abbatissam, Presbyter præerat ab Episcopo Præpositus, qui eis Sacramenta ministraret. Unde in Epistola laudata legitur: *Præpositæ tamquam Matri obediatur, honore servato, ne in illa offendatur Deus, multo magis Presbytero, qui vestrum omnium curam gerit*. Quod in virorum Regulam ab Interpolatore, genere mutato, translatum est.

Nullam itaque Viris sive Clericis, sive Monachis Regulam scripsit S. Augustinus. Hinc enim Sermone 50. *de Diversis*, ubi de Regula & vivendi modo suorum Clericorum prolixe disserit, *in Actis Apostolorum* descriptam ait formam, quam cum suis desiderabat implere. Et Possidius Virum Sanctum cum Servis Dei vivere cœpisse scribit, *secundum modum & Regulam sub Sanctis Apostolis constitutam*. Sicut igitur Ægyptii Monachi sub Aotooio, & Palæstini sub Hilarione, Turonenses sub S. Martino, Mediolanenses sub Ambrosio, Bethleemiti sub Hieronymo, aliam præter Evangelium, & Apostolicam illam vivendi formam, Regulam non habebant: ita Augustiniani Clerici & Monachi, immo & Sanctimooiales sine illa sua Regula viginti ferme annos vixerunt. Cum enim a S. Augustino scripta est, jam obierat ejus soror, quæ *Vidua Deo serviens, multo tempore, usque ad diem obitus sui, Præposita Ancillarum Dei vixit*, Possidio teste. Quæ autem huic successerat Felicitas, jam multos annos in Monasterio non solum fuerat, sed etiam præfuerat, ut ex Epistola supra laudata perspicuum est. *Perseverate*, inquit, *in bono proposito, & non desiderabitis mutare Præpositam, qua in Monasterio illo per tam multos annos perseverante, & numero, & ætate crevistis, quæ vos Mater non utero, sed animo suscepit. Omnes enim quæ illuc venistis, aut sanctæ Præpositæ Sorori meæ servientem, placentem, aut etiam ipsam Præpositam, quæ vos suscepit, invenistis. Sub illa estis eruditæ, sub illa velatæ, sub illa multiplicatæ, & sic tumultuamini ut eam vobis mutetis, cum lugere deberetis, si eam vobis mutare vellemus*.

Liber de Vita Eremitica S. Augustino suppositus.

III. Liber *de Vita Eremitica ad Sororem*, ab aliquo Benedictini Ordinis Asceta scriptus videtur: cum cap. 19. cibi potusque modum præscribat Virgini secundum S. Benedicti Regulam, quam laudat. Inhumana videtur prima fronte hæc doctrina cap. 43. *Claustralibus nulla debet esse pro pauperibus sollicitudo, nulla pro hospitibus suscipiendis distentio*. Pius alioqui liber est.

§. II.

De Pseudepigraphis Tomi II.

SEcundus S. Augustini Tomus ejus Epistolas complectitur, quas meliorem in ordinem restitutas, scriptionis servata Chrooologia; & a multis expurgatas meodis, ac Notis illustratas eruditis, cum variantium Lectionum accuratissimo Iodice in lucem ediderunt, cum primo ejusdem Sanctissimi Doctoris Tomo, Religiosissimi & Doctissimi Ascetæ Benedictini Congregationis S. Mauri.

Epistola olim 178. quæ continet Altercationem cum Pascentio, non est S. Augustini.

Ioter Epistolas porro Augustinianas, centesima septuagesima octava, quæ *Altercationem* continet *cum Pascentio Comite Ariano*, non est S. Augustini. Constat enim ex Possidio, nonnisi semel a S. Augustioo cum Pascentio collatum, idque Carthagine. Collationem hanc sine Notariis habitam, S. Doctor prolixius exponit Epistola 174. & 175. Convitiose admodum respondit Pascentius. S. Augustinus data ad ipsum Epistola 177. illum coovitiis abstinere jussit, & coram conferre, sed excipientibus Notariis. Hinc ansam arripuit aliquis fingendi haoc alteram Collationem quasi habitam Hippone, in domo Anicia. Sed fictitia est, tum propter Possidii silentium, qui unam tantum Collationem agnoscit: tum qoia verisimile non est Pascentium coram Notariis conferre voluisse, qui prius Notarios contra pacta conventa tam pertinaciter rejecerat. Tum etiam quia sæcularem Judicem io Collatione quæ tota merum dogma Fidei spectabat, admissum, vix credibile est. Tertio, quod in prima & vera Collatione de Auxentio quæsiverat Alypius, Pascentius hic Augustino tribuit. 4. Multa hic repetuntur, quæ ad priorem Disputationem pertinent. Anathema dixerat Pascentius Ario & Eunomio, vicissimque ab Augustino & Alypio postulaverat ut ὁμοούσιον anathemate configerent. Id pene totidem verbis hic repetit Pascentius. Ex eadem Epistola 174. sumptum est, quod hic dicitur Pascentius *Clariori sono Symbolum recitare*. Quamquam *Fidem*, non *Symbolum* dixerat Psacentius, quæ Fides ad verbum hic repetitur, prout Epistola 174. exposita est. Hic etiam repetitur, quod ibidem Pascentius dixerat, si ὁμοούσιον sibi ostenderetur in Scripturis, se mox adversariorum communionem amplexurum. 5. Augustinus tertia prosecotione petit a Laurentio, ut Fidei rationem ab utroque inquirat, & Symbolum Fidei recitare jubeat, cum Pascentium, tum seipsum. Ipse tamen nec jubetor, nec recitat: & ineptum est, quod a se exigi voluerit mandaro Comitis, quod præstare ultro paratus erat: & quod per se non urgeret Pascentium ot fidem suam exponeret, authoritatemque Judicis ad illud obtinendum adhiberet, quod nondum renuerat adversarius. 6. Stylus Augustiniano longe dissimilis est. 7. Eodem stylo Augustinus, Hæreticus, Judex hac in Disputatione loquuntur. Jam ab aotiquo Sancto Augustino supposita est hæc Epistola, quam ejus nomine laudat Venerabilis Beda [*in* 1. *ad Corinthios* 16. *& ad Philippenses* 2.)

Epistola ad Demetriadem non est S. Augustini, sed Pelagii.

In Tomi II. appendicem jure fuot rejectæ Epistolæ sexdecim breves Sancto Augustino & Bonifacio adscriptæ. Spurias enim clamat identitas styli, & dissimilitudo cum Augustiniano. Epistolam ad Demetriadem, Pelagii esse, & Pelagianis erroribus scatentem nullus dubitat, & ex S. Augustino lib. *de Gratia Christi*, nec non in Epistola ad Julianam Demetriadis Virginis matrem, in quibus plures istius Epistolæ sententias refellit, certissimum est. Immo hanc ot fœtum suum agnovit Pelagius in suis ad Innocentium I. Literis, ut refert S. Augustious cap. 37. ejusdem Libri. *Legant* (inquit Pelagius) *quam ad Sacram Christi Virginem Demetriadem in Oriente conscripsimus, & invenient nos ita hominis laudare naturam, ut Dei semper gratiæ addamus auxilium*. Eamdem Epistolam Pelagio tribuit Orosius in Apologetico. Denique Epistolæ duæ *de Laudibus S. Hieronymi* sopposititiæ suot, & tantis Patribus, quibus affinguntur, Cyrillo scilicet Hierosolymitano ac Augustino prorsus indignæ. Putido præterea anachronismo suam produnt falsitatem; Sanctus enim Cyrillus Hierosolymitanus ante S. Hieronymum obierat, vel ipso Hieronymo teste, in *Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum*: & tamen de obitu S. Hieronymi ad S. Augustinum scripsisse fingitur ab Impostore. Præterea, duarum in Christo voluotatum assertionem hæresim faciunt, & S. Hieronymum fictæ hujus Hæreseos, id est, Catholici dogmatis Impugnatorem, & revera Monothelitam, qui errorem de unica in Christo voluntate miraculis nescio quibus confirmaverit.

§. III.

De Pseudepigraphis Tomi III.

TOmi III. jure in appendicem rejicioutur, liber *de definitionibus Orthodoxæ Fidei, sive de Ecclesiasticis Dogmatibus*, quem Gennadii Massiliensis esse constat ex Hadriano I. in *Epistola ad Carolum Magnum*, Walafrido, Strabone, Algero, Magistro Sententiarum, & S. Thoma. Item liber *de Fide, ad Petrum Diaconum; sive Regula veræ Fidei*: cujus Authorem esse S. Fulgentium, Stylus, dogmatum affinitas, & consonaotia cum cæteris S. Fulgentii, ejusdem com Petro Diacono amicitia, S. Isidori, Honorii Augustodunensis, Bertrami, sive potius Joannis Scoti Erigenæ (in lib. *de Corpore & Sanguine Domini*,) testimonia, eruditorumque omnium consensus evincunt.

Libri De Mirabilibus Scripturæ sacræ, non sunt S. Augustini.

Libri tres *de Mirabilibus sacræ Scripturæ*, nec stylum

lum, nec ingenium S. Augustini referunt, ideoque hoc Opus falso adscriptum Sanctissimo Doctori, recte pronuntiavit S. Thomas 3. p. Q. 45. Articulo 3. Cyclorum mentio ostendit Authorem vixisse post annum 660. aut etiam 700. Illud S. Marchiano Hiberno asserit Henricus Fitz-Simon in *Catalogo Sanctorum Hiberniæ*. Et certe horum Librorum Author se gente Anglum sive Hibernum indicare videtur lib. 1. cap. 7. ubi quidpiam obiter observans de insulis, Hiberniam in omnibus unam nominat: & paulo post æstum maris *Ledonem* ac *Malinam* appellat, verbis apud Anglos, vicinosque accolas Britannici Maris, præsertim ævo Bedæ, usu receptis. Tum libri secundi cap. 4. Manichæum quemdam Hibernum mortuum esse narrat.

Liber *de Spiritu & Anima*, in quo citatur Boetius, centum ferme annis S. Augustino posterior, & in quo habentur aliqua ex Gennadii libro *de Ecclesiasticis Dogmatibus*, Authoris incerti fœtus est.... Hugoni a S. Victore illum tribuunt Trithemius, & Vincentius Bellovacensis in *Speculo Historiali*; S. Thomas Quæst. unica *de Anima*, Art. 12. ad 1. Anonymo cuidam Cisterciensis Ordinis.

Quæstiunculæ *De Trinitate*, excerptæ videntur ex Libris S. Augustini ejusdem argumenti.

Interrogatio De benedictionibus filiorum Jacob, *non est S. Augustini, sed Alcuini.*

Interrogatio *De benedictionibus filiorum Jacob*, magnam partem decerpta est ex Quæstionibus Hebraicis S. Hieronymi in Genesim. Ad finem multæ sunt Sententiæ ex S. Gregorio Magno deflоratæ *Lib. 1. Moralium cap. 7. & lib. 3. cap. 10.* Ille etiam Tractatus ordine nonnihil diverso, atque aliquot permutatis vocibus, insertus est libro 3. Commentariorum in Genesim, Eucherio Lugdunensi adscriptorum, & in Bibliotheca Patrum editorum. *Alcuinum* Authorem habet hæc *Interrogatio*.

§. IV.

De Pseudepigraphis Tomi IV.

Libros De Continentia, De patientia, De ViduitatisBono, *S. Augustino perperam abjudicat Rivetus.*

Libros *De Continentia*, & *de Patientia*, S. Augustini genuinos fœtus esse, absque judicio negat Rivetus, cum eos ut suos Augustinus ipse agnoscat in *Epistola ad Darium Comitem*. Libri *De Continentia* meminit etiam *Possidius* in Indiculo, cap. 10. & nonnulla ex eo excerpta profert Venerabilis *Beda*, seu potius *Florus* in suis Collectaneis; & qui a S. Augustini tempore propius distat *Eugypius*. Hunc vero Librum Sermonem esse, quem idcirco in Librorum suorum Retractatione S. Augustinus præterit, ipso satis exordio declaratur: sic vero appellant veteres Libri, nec non Possidius, Eugypius, & Florus. Idem esto judicium de Libro *De Patientia*. Stylus & dictio utriusque similis est multorum S. Augustini Sermonum, eorum præcipue quos primis annis dixit sive dictavit.

Liber *de Viduitatis Bono*, & a Possidio agnoscitur in *Indiculo*, & a Venerabili Beda non semel laudatur. Quamobrem illum Sanctissimo Doctori perperam abjudicat Rivetus. Illum ipsum suum esse S. Augustinus docet, non minus quam Epistolam *De orando Deum, ad Probam*, Librum *De Sancta Virginitate*, & Libros *contra Faustum Manichæum*; &, *De Bono Conjugali*. Ait enim cap. 15. *Multa alia de istis rebus dicta sunt a nobis in Libro de Bono Conjugali, & in alio Libro de Sancta Virginitate; & in Opere quod adversus Faustum Manichæum, quanto potuimus labore conscripsimus*. Et cap. ultimo: *Ordinatissime quippe provenit, ut matri vestra jam grandævæ de Oratione Epistolam scriberem.... Virgo autem Sancta proles vestra, si aliquid de sua professione desiderat, ex laboribus nostris habet grandem Librum de Sancta Virginitate, quem legat*. Ex quibus Erasmus, & Hosius refelluntur, qui eo propendent ut Librum illum Juliano potius quam S. Augustino tribuant, & Pamelius in *Annotationibus ad Librum Tertulliani contra Hermogenem*, illum ut incerti Authoris fœtum laudans. Pro qua opinione Lindanus in Panoplia lib. 4. cap. 18. argumentum non leve sibi suppetere existimat ex Concilii Carthaginensis quarti, cui S. Augustinus subscripsisse legitur, Canone 104. quo statutum est ut Viduæ, quæ se Domino devoverant suscepto religioso habitu, si ad nuptias sæculares sive secundas postea transierint, *Sine Christianorum communione maneant, & crimine adulterii notentur*. Contra vero author libri *De Bono Viduitatis* cap. 10. & 11. eos redarguit, qui putant, *Lapsarum a sancto proposito feminarum, si nupserint, non esse conjugia, sed adulteria, & eas volunt a maritis separatas reddere continentiæ*. Verum S. Augustinus hic ab illo Carthaginensi Canone non dissentit, qui talium quidem nuptias adulteria censeri non patitur, sed ipsos tamen a Sancto proposito lapsus adulteriis pejores asserit. Itaque non prohibet quo minus nubentes post votum excommunicatione plectantur, perinde atque adulteræ, dummodo earum matrimonia non dirimantur. Nihil aliud adversus lapsarum nuptias statutum reperitur antiquorum Conciliorum decretis. In hanc rem celebris est Canon Concilii Chalcedonensis decimus-sextus, quod quidem Concilium annis aliquot post S. Augustini obitum celebratum est. *Si qua*, inquit, *Virgo se dedicaverit Deo, similiter & monachus, non licere eis jungi nuptiis: si vero inventi fuerint hoc facientes, maneant excommunicati. Statuimus vero posse in eis facere humanitatem, si ita probaverit loci Episcopus*. Iis ergo temporibus votum nondum erat impedimentum dirimens matrimonium ex Ecclesiæ disciplina. Hujus Opusculi mentionem non fecit S. Augustinus in Retractationum libris, quia in modum Epistolæ conscriptum est. Id propterea Possidius cap. 7. inter Epistolas recenset hoc titulo: *Julianæ, de Sancta Viduitate*.

Nescio an vigilaret Rivetus, cum librum *octo Quæstionum*, sive *de Octo Dulcitii Quæstionibus*, (nullus enim alius 8. Quæstionum liber extat Tom. 4. Sancti Augustini) inter dubios ejusdem fœtus recenset, quem S. Doctor ut suum agnoscit lib. 2. Retractationum, cap. 65. *Liber*, inquit, *quem prænotavi de octo Dulcitii Quæstionibus, non esset in hoc Opere commemorandus inter Libros meos, cum sit confectus ex iis quæ a me in aliis antea conscripta sunt, nisi & disputationis aliquid a nobis interpositum reperiretur in eo, & uni earum Quæstionum, non ex Opusculo alio meo responsionem, sed tunc, quæ potuit occurrere, reddidissem*.

Merito rejectus est in appendicem a Lovaniensibus Liber *Viginti unius Sententiarum*, qui nihil habet S. Augustini, præter Caput tertium, quod est Epistola ejusdem *Ad Lampadium*. In qua tamen Impostor verba aliqua detorsit ad usum deterioris ævi, *quam citius*, pro *quantocius*; *joculantem*, pro *jocantem*. Ex variis Authoribus, etiam Poetis, congestæ sunt illæ Sententiæ. Multa in eo Libro indocta sunt, præcipue divisio quæ habetur *Sententia* 13.

LXV. *Quæstionum Dialogus, sub titulo Orosii percontantis, & Augustini respondentis*, nihil nec Orosianæ, nec Augustinianæ dictionis habet. Quæstione 32. *Quatuor mortes in Scriptura sancta evidentes ostendi*, ait: Primam esse animæ in corpore peccantis: secundam corporis anima privati: tertiam animæ ad damnationem exeuntis: quartam corporis cum anima damnata denuo conjuncti. Quæ divisio & notioni secundæ mortis a S. Joanne traditæ *Apocalypsis 2. & 20.* & ipsi S. Augustino repugnat lib. 13. *De Civitate Dei, cap. 2. & 12.* Denique S. Augustinus laudatur *Quæstione ultima*, his verbis: *Nam qui præesse festinat, quidam Patrum eleganter expressit dicens Sciat se non esse Episcopum qui preesse cupit, non prodesse*. S. Augustini verba sunt lib. 19. de Civitate Dei, cap. 19. *Intelligat non se esse Episcopum qui præesse dilexerit, non prodesse*.

Liber Quæstionum Veteris & Novi testamenti, quamquam sub S. Augustini nomine laudatus sit & ab Episcopis Synodi Parisiensis anno 824. non est S. Augustini, a cujus doctrina, & veritate in multis dissidet, præcipuo circa originem animæ, quam in corpore creari asserit, inhonestumque putat, ut animæ cum corporibus generari dicantur, ut anima nascatur ex anima. [*Quæst.* 23.] cum circa hanc Quæstionem dubius semper & anceps hæserit S. Augustinus. Passim Angelos incorporeos supponit: quod non adeo exploratum habet S. Augustinus. Sauli non apparuisse verum Samuelem asserit, sed diabolum assumpta Samuelis larva, *Quæst.* 27. contra disertam S. Au-

Quæst.43. Augustini Sententiam Lib. *De Cura pro Mortuis gerenda cap.* 15. In Jephte debacchatur *, eumque facinorosum vocat, ejusque votum nulla ratione excusat : cum S. Augustinus *Quæst.* 49. *in Librum Judicum*, dubitare de voto Jephte videatur, & illud humano demum errori, non facinori tribuat : & eum etiam errorem habere aliquam laudem Fidei agnoscat, nec prohibere, quin inter Sanctos laudabilesque Viros ab Apostolo, *ad Hebræos* 11. recenseatur. *Quæst.* 56. Joseph filium fuisse Heli & Jacob, unius secundum naturam, alterius secundum Legem improbabile asse ait : cum S. Augustinus eam opinionem probabilem esse censeat, immo cæteris anteponat, *Lib.*

Quæst.73. 2. *Quæstionum Evangelicarum Quæst.* 5. Mariam Deiparam in morte Domini cum cæteris dubitasse asserit, contra S. Augustinum, qui nullam de Matre Domini vult fieri mentionem, cum de peccatis agitur, propter honorem Domini. *Quæst.* 106. Inter alia absurda, sex dies quibus a Deo conditus est mundus, figuram esse ait sex mille annorum, quibus duraturus sit mundus; quod tam a Sancto Augustino, quam a veritate alienum est. *Quæst.* 109. Melchisedech Spiritum esse Sanctum asserit, quod S. Augustinus inter Hæreses recenset, Canonemque Missæ reprehendit: *Similiter*, inquit, *Spiritus Sanctus quasi Antistes Sacerdos appellatus est excelsi Dei, non summus, sicut nostri in Oblatione præsumunt*. Spectat illa verba Canonis: *Et quod tibi obtulit summus Sacerdos tuus Melchisedech*. Multos alios errores eo in Opere Lovanienses notant. Ab illis dissentimus in eo quod *pelagianizare* illum Authorem asserant. Qua de re sunt relegenda quæ diximus *in Synopsi Historiæ Ecclesiasticæ 4. Sæculi*, cum egimus de Hilarii Sardi Operibus, cui hasce Quæstiones vindicavimus, sicut & Commentaria in Epistolas S. Pauli quondam S. Ambrosio adscripta. Dissentimus pariter ab Erasmo & Lovaniensibus in altera ex rationibus propter quam hoc Opus S. Augustino abjudicant, quod scilicet Quæstionum 105. *Se Romæ scripsisse dicat, quo post suum baptismum Augustinus non est reversus*. Id enim refellit Augustinus ipse Lib. 1. Retractationum cap. 7. 8. & 9. ubi Libros *de Moribus Ecclesiæ Catholicæ, & de Moribus Manichæorum, de Animæ quantitate, & de Libero Arbitrio*, se scripsisse testatur, *cum jam baptizatus Romæ esset*, quod mirum est fugisse viros doctos.

Libri duo *De Deitate & Incarnatione Verbi*, S. Augustino indigni sunt. Cap. 3. non solum fatetur se diaboli statum nescire, sed id etiam ab Ecclesia ignorari, nisi quod *Apud plurimos ista habetur opinio, quod Angelus fuerit iste diabolus, & apostata effectus, quamplurimos Angelorum secum declinare persuaserit, qui & nunc usque Angeli ipsius nuncupantur*. Cap. 4. non esse evidens ait Ecclesiastica prædicatione, *Quid ante hunc mundum fuerit, aut quid postmodum erit*. Cap. 17. *Spiritus Dei*, inquit, *qui ferebatur super aquas puto quod non sit alius quam Spiritus Sanctus, secundum quod ego intelligere possum : non tamen secundum historiam, sed secundum intelligentiam spiritualem*.

Liber *De Trinitate & Unitate Dei*, incerti authoris est, stylo & eruditioni Augustinianorum Operum longe dissimilis, vix boni Grammatici, ut probat illa phrasis cap. 3. *Quæ missio tamen esse Opus S. Trinitatis nulli sit Catholico dubitandum*.

Liber *de Essentia Divinitatis*, ex duobus primis Capitibus libri S. Eucherii *De formulis spiritualis intelligentiæ*, conflatus est.

Liber De Fide rerum invisibilium, *in appendicem rejici non debuit a Lovaniensibus*.

Liber *De Fide rerum invisibilium* perperam in appendicem rejectus est a Lovaniensibus, quem S. Augustinus suum agnoscit in Epistola ad Darium Comitem. *Misi*, inquit, *& alios Libros quos non petisti.. De Fide rerum quæ non videntur, de Patientia, de Continentia, de providentia & unum grande Volumen de Fide, Spe, & Charitate. Hos omnes, si dum es intra Africam legeris, judicium tuum mitte de illis*.

Libellus *De substantia dilectionis & amoris* a Lovaniensibus tamquam pium Opusculum commendatur; stylo tamen & dictione a genuinis S. Augustini Operibus longe discrepat. Hic libellus Hugonis a S. Victore nomen in plerisque MSS. præfert. Inter Ejus Opera subnectitur libro qui inscribitur, *Institutiones Catholicæ in Decalogum*, illumque inter Hugonis Opera recenset Trithemius Abbas.

Liber De vera & falsa Pœnitentia, *non est S. Augustini*.

Liber *De vera & falsa Pœnitentia*, non est S. Augustini, cui illum post Gratianum & S. Thomam tribuerunt Bunderus, Navarrus, & Illustrissimus Tullensium Episcopus D. du Saussay in lib. *De laudibus S. Andreæ Apostoli*. Mirum est illos non animadvertisse, hujus libri Authorem cap. 17. S. Augustinum nominatim citare, ab eoque dissentire. Mirum quod non viderint, quam barbaræ sint, & ab Augustiniana dictione alienæ istæ phrases: *Naaman per aquam perdidit lepram*. (Cap. 3.) *Petrus Dominum negavit, & a se amicos Christi excommunicavit*. (Cap. 4.) *Pœnam promittere* (Ibidem & cap. 6. & 7.) *Ad Deum anxiari*. (Cap. 8.) *Meliori quam potest confiteatur*. (Cap. 10.) *Oportet peccatorem ut in Pœnitentia fructificet*. (Cap. 17.) Mirum est quod non attenderint quam pugnent cum S. Augustino illa verba cap. 8. *Pœnitentia baptizandis non est necessaria*, cum S. Doctor Homilia 27. scripserit: *Neque ad baptismum quisquam bene accedit, nisi agendo Pœnitentiam de vita pristina*. Quod confirmat *Homilia* 50. Quid quod ipse sibi repugnat libri hujus Author eodem in Capite scribens: *Sine pœnitentia nulli profuit baptismus, qui peccavit extraneus*? Mirum est quod non viderint quam alienum in sensum sacram Scripturam hic Author detorqueat, cap. 5. *Quod*, inquit, *omnibus promisit indulgentiam, aliis promissionibus declarat: Qui me confessus fuerit coram hominibus id est, omnis quantumcumque & quotiescumque peccator, cujuscumque ordinis, etiamsi fuerit Sacerdos, confitebor & ego eum coram Patre meo*. Hanc interpretationem & ipsa loci series, & S. Augustinus subvertit, *Lib. Quæstionum Evangelicarum secundum Matthæum*. Notandum enim esse ait: *Confessionem poni in laudem Dei. Non enim peccata Dominus confitebatur, quæ nulla habebat, cum dixit: Confiteor tibi Domine Pater cæli & terræ. Ergo confessionem vocat Scriptura generaliter, quidquid manifeste, sicut cernitur, enuntiatur. Nam & illud quod ait: Si quis me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo. Non utique peccata confitetur, qui Christum confitetur*. Non minus aliena sunt a Scripturæ sensu, quæ habet Author ille cap. 2. *In Petro, & Joanne & Jacobo, & Patre & Matre puellæ* (Lucæ 8.) *figuraliter continentur Sacerdotes Ecclesiæ*.

Liber *De Salutaribus Documentis* Authoris imperiti est. Statim initio libri nescire se ait, quod vult docere. Cap. 3. Esse ad imaginem & similitudinem Dei nulli alteri creaturæ ab homine convenire asserit, quod falsum est, cum id & Angelis conveniat. Cap. 7. *Charitatem quæ deseri potest numquam fuisse veram* affirmat. *Diabolus est mendacium*, (inquit cap. 60.) *sicut verissima veritas Dominus noster Jesus-Christus in Evangelio Joannis loquitur*. At diabolum, mendacem quidem & mendacii Patrem Christus dixit, non vero *mendacium*. Paulino tamen Forojuliensi Episcopo tribuitur in MS. Codice Colbertinæ, Bibliotecæ, optimæ notæ, & antiquissimæ Scripturæ, sed in aliis MSS. ipsius Paulini sæculo exaratis tribuitur S. Augustino, cujus etiam nomine citatur a Gratiano Dist. 2. *De Pœnitentia* cap. *Si quis*, ibique, uti & apud Trithemium, nuncupatur *Augustini ad Julianum Comitem Epistola*.

Liber *De Amicitia*, ejusdem furfuris est cap. 8. *Stultus*, inquit, *fuit Paulus, qui voluit sine causa & solicitudine vivere*. Cap. 23. pugnantia loquitur: *Plerosque*, inquit, *omni affectu amplectimur, quos tamen ad amicitiæ secreta non admittimus*. Et ibidem. *Nihil occultat amicus, si verus est : effundit animum suum, sicut effundebat mysteria Patris Dominus Jesus*. Opusculum *De Amicitia* in modum Dialogi conscripsit, & in tres libros digessit *Ælredus* Rhievallensis Abbas in Anglia, quod quidem inter alia ejus Opera prælo edita sincerum exhibetur & integrum; hic vero in epitomen contractum est ab homine otioso, qui non modo stylum Authoris ac methodum non servavit, sed ejus quoque sententias mutavit passim, & insigniter interpolavit. Nam ea interdum quæ Ælredus ex interlocutoris persona quærenda proponit, mox a se explicanda vel refellenda, proferuntur hic absolute & contra ipsius mentem asseruntur. Sic illud cap. 4. *Sed multi abutuntur sapientia*, adeo alienum est ab Ælredi doctrina ut ipse contra diserte probet, *Nullum sapientia abuti*.

§. V.

§. V.

De Tomi V. Libris.

Temeritas Riveti castigatur.

COmplectitur Tomus V. Libros 22. S. Augustini *De Civitate Dei*, quos jam Episcopus conscripsit, post illatam ab Alarico Rege Gothorum Romæ cladem. De iis consule *librum 2. Retractationum, cap.* 43. Perperam Rivetus expositionem verborum Christi, *Non remittitur eis neque in hoc sæculo, neque in futuro*, quæ habetur lib. 21. cap. 24. assutam esse ait, quod non extet in antiquis Libris Brugensibus & Coloniensibus, neque in exemplaribus Friburgi excusis teste Ludovico Vive in Scholiis ad eum Augustini locum. Sed, si ita esset, reponimus Riveto, in aliis melioris notæ Codicibus hæc legi, quos doctissimi PP. Benedictini Congregationis S. Mauri contulerunt. Sed cur Ludovici Vivis sequentia verba prætermisit malignus Author? *Et tamen*, inquit, *stylus non abhorret ab Augustiniano*. Et præterea tam bene cohærent omnia, ut nullum assutum huicce capiti pannum oculatus quisquis comperiat.

Non minori temeritate scripsit Rivetus, cap. 8. Libri 22. Miracula molta narrari, quæ omnia non sapiunt exactam judicii limam, quam in aliis Augustini Operibus lectores sagaces observant, citatque Ludovicum Vivem in Scholiis ad hoc caput dicentem: *In hoc capite non dubiam, quin multa sint addita velut declarandi gratia, ab iis qui omnia magnorum Authorum scripta spurcis suis manibus contaminabant*. Sed hanc Ludovici Vivis notam non ad miracula, sed ad quædam glossemata referenda esse, compertum est ex sequentibus ipsius verbis, quæ Rivetus maligne suppressit: *Quorum*, inquit, *alia resecabo, alia more meo contentus ero velut digito indicasse*. At miraculorum narrationem nec resecavit ille, nec leviter quidem indicavit sibi esse suspectam: immo eam suis Commentariis illustrat.

Tandem celeberrimorum narrationem illam miraculorum esse sancti Augustini constat ex relatione sequentis Capitis ad istud. Capita enim nono hæc habet Sanctus Doctor: *Cui nisi huic Fidei attestantur ista miracula, in qua prædicatur Christus resurrexisse in carne, & in Cœlum ascendisse cum carne? Nam & ipsi Martyres hujus Fidei Martyres, id est, hujus Fidei testes fuerunt.... Pro hac Fide præcessit eorum mira patientia at in his miraculis tanta ista potentia sequeretur*. Similia miracula refert ac prædicat Sermone 39. *de Diversis*.

' §. VI.

De Pseudepigraphis Tomi VI.

LIbri *De Hæresibus* quamvis S. Augustinus in Retractationibus non meminerit, quia absolutis Retractationum Libris conscriptus est, meminit Possidius in Indiculo, ipsumque vocat, *De Hæresibus ad Quodvultdeum, imperfectum Opus*; quia S. Augustinus in Præfatione duo promiserat. Primo se enumeraturum omnes Hæreses, quæ post Christi adventum atque Ascensum ad sua usque tempora extitissent: secundo se disputaturum quid faciat Hæreticum. Secundam vero illam promissionis suæ partem non explevit.

Oratio contra Judæos, Paganos, & Arianos, *S. Augustino indigna.*

Concio ad Catechumenos contra Judæos, Paganos, & Arianos, non est S. Augustini. Stylus ab Augustiniano longe discrepat, qui nec ita numerosus est quibusdam in locis, nec ita barbarus in aliis. S. Leonis, aut Gregorii Magni stylum imitatur illud exordium: *Inter Pressuras atque angustias præsentis temporis, & nostræ officia servitutis, cogimur, Dilectissimi, non tacere: cum potius expediat flere magis, quam aliquid dicere*. At istud dictionis genus quo nomine melius vocem, quam numerosam barbariem? *Cum potius expediat flere magis*. Ejusdem elegantiæ specimen in verbis sequentibus videre est: *Veruntamen ne quid minus lucri arca Dominica accedens, dicatur nobis: Serve nequam & piger, tu erogares peruniam meam, &c.*

Quam puerilis & inepta hæc apostrophe ad Apostolos: *Apud vos itaque, Petre, Paule, Joannes, ceterique Sancti consiliarii veri Judicis, amici summa potestatis, causam exponimus, quam optime nostis, hujus pauperis & pupilli, generis scilicet humani, qui ex paterno chirographo debitor inventus est reus.... Non est aliud quemadmodum huic subveniatur, nisi ex vestro consilio. Quid itaque in hoc negotio Serenitati vestra videatur pro hujus miseri libertate, ex communi tractatu, utinam pro eo dignemini proferre sententiam*. Scilicet non satis subvenerat Christus humano generi? Non media præscripserat, ac instituerat omnia ejus liberationi necessaria? Quam belle vero convenit Apostolis hic titulus, *Serenitati vestra!* Ex lib. 18. *De Civitate Dei*, cap. 23. Sybillinos versus exscribit hujus Orationis Author; sed in eis applicandis nullius se judicii probat. Nam & illorum authoritatem adversus Judæos nullam esse nosse debebat: & illum Virgilii versum:

Jam nova progenies cœlo demittitur alto:

a Poeta dictum esse in laudem Salonini Pollionis filii, non Christi. Unde & S. Augustinus Epistola 254. ad Nectarium vocat illam Virgilii Eclogam *Carmen adulatorium*, non Propheticum; & dictam *Viro nobili* (utique Pollioni) non Christo. Proinde falso ait illius Orationis Author, Poetam illum hoc Carmine *Testimonium Christo perhibuisse*. Hallucinatur etiam, cum Sybillinorum Versuum talem facit Acrostichin, Ἰησοῦς Χριστὸς υἱὸς θεοῦ σωτήρ. Debebat enim scribere, θεοῦ υἱὸς, ut ex elementis capitalibus conficeretur ἰχθὺς, ut observavit S. Augustinus libro & cap. laudatis *de Civitate Dei*. Denique cap. 22. Synagogam inepta hac apostrophe compellat: *Frustra tibi Ecclesia nomen imponis, Judæa subdola, decipiens, quia decepta. Arius abstulit integritatem tuam*. Quid Ario cum Synagoga? *Frustra enim illum sponsum vocas, qui non est tuus: turpem enim viduam non accipit Christus*. Quod Synagoga illa perduellis & cæca, Christum sponsum vocet, perabsurdum est. Subjungit: *Redi, redi, repudiata redi, confusa redi, serpentinis fraudibus violata redi, non divinitate cœlesti composita, sed humanis assertionibus reconventa redi*. Quam putida phrasis! quam boni sensus expers! Christus Synagogam non accipit, etsi ipsum sponsum ambiat, secundum hunc Authorem, & tamen ipsam hortatur ut redeat. Sed quid sibi ista volunt, *Non divinitate cœlesti composita, sed humanis assertionibus reconventa?* Istane S. Augustini ingenium, dictionem, eruditionem sapiunt?

Perperam aliqui ad hunc librum, & sequentem *contra Judæos* Orationem, pertinere putant verba illa Possidii in Indiculo: *Adversus Judæos Tractatus duo*. Illi enim Tractatus, seu Conciones, sunt Sermones 234. & 235. de tempore. Quæ vero inscribitur *Adversus Judæos Oratio*, a Venerabili Beda, qui multoties eam laudat, *Liber adversus Judæos*, nuncupatur. Et sane stylus nequaquam Oratorius, Orationem prohibet appellare.

Liber *De Fide*, sive *de unitate Trinitatis contra Manichæos*, non videtur esse S. Augustini: cum nec ipse in Retractationibus, nec Possidius in Indiculo, ejus meminerint: nec stylus cum Augustiniano prorsus conveniat: & MSS. nonnulli Codices, præsertim Corbejensis, illum Evodio Uzalensi Episcopo tribuant, ut testatur P. Sirmondus *Historiæ Prædestinatianæ cap.* 1.

Liber contra Felicianum Arianum, *non est S. Augustini.*

Liber *contra Felicianum Arianum*, quamvis S. Augustini nomine a Beda, Alcuino, & Lanfranco laudetur, non videtur esse S. Augustini; cum nec ipse in Retractationibus, nec Possidius in Indiculo, illum agnoscant: & stylus longe discrepet ab Augustiniano, sive in libro *contra Sermonem Arianorum*, sive in lib. *contra Maximinum*. Præterea S. Augustino minime conveniunt, quæ in exordio libri leguntur: *Extorsisti mihi, ut de unitate Trinitatis aliquid scriberem; idque a me, cum propria infirmitatis conscius sæpius excusarem, multis modis exegisti, &c.* At nec tortura Augustino adhibenda fuit, ut de Trinitate scriberet, nec se excusavit ab hujus tractatione argumenti, aut illum deterruit propriæ infirmitatis conscientia, cum libros 15. eo de Mysterio composuit, & libros contra Maximinum disertissimos, & contra Sermonem Arianorum. Tertio totam illam disputationem esse confictam argumento est, quod Felicianus contra

morem omnium Hæreticorum disputantium, nimis tribuat, nimis concedat adversario. Cap. 2. fatetur, Augustino *Fidei scientiam non deesse*, cap. 5. *Se concludi arte disputandi*. Cap. 7. ad Confessionem ejus, quod S. Augustinus dixerat ex Fide Catholica *Ex substantia Patris extitisse Filium*, necessitate se compelli. Nec faciet satis, qui responderit, Felicianum S. Augustini disputatione ad Fidem Catholicam conversum. Nam si ita se res habuisset, non scripsisset contra ipsum, sed potius ad ipsum, vel, *De Actis cum Feliciano* librum illum inscripsisset, sicut Disputationem habitam cum Felice Manichæo in scripta redigens, librum suum inscripsit, *De Actis cum Felice*, quia ipsum ad Fidem Catholicam adduxerat. Vigilio Tapsensi hunc librum Viri Eruditi tribuunt, qui sicut S. Athanasii; ita & S. Augustini nomine, plures suos libros inscripserit: quos unius partus esse Authoris, stylus indicat.

Dialogus de Altercatione Ecclesiæ, & Synagogæ, ab omnibus Eruditis rejicitur ut spurius S. Augustini fœtus, ob styli discrepantiam, quod nec a S. Augustino, nec a Possidio, nec a Beda sit agnitus: quod multa contineat S. Augustini ab ingenio & eruditione aliena: quorum ecce tibi specimen: *Mulieres quæ circumcidi non possunt, nec Judææ, nec Christianæ, sed Paganæ esse profiteor*. (Sic loquentem Ecclesiam inducit.) *Audi, doceo te clarissime circumcisionis insignia, quam circumcisionem si accipere potuisses, nunquam prodigium de regno perpeti cecidisses*. Et infra: *Vides ergo te non accepisse in signum salutis circumcisionem, sed in signum potius pudoris & turpitudinis. Nam putas signum esse quod vestitu tegitur, quod præ verecundia non profertur, quod uxori tantummodo debitum esse cognoscitur, quia officinas & mulieres tuas depilato capite ac decalvato, in asinis sæpe vidi damnatas*. Attende vero ad elegantem parenthesim: *Et in Deuteronomio* [*quia Pentateucho utebaris*.] *Et erit*, inquit, *vita tua pendens ante oculos tuos, &c.* Expende & modum citandi Scripturam ab Augustini more alienum: *Merito & in Βασιλειῶν, id est, Regnorum, ait, &c.* Quam rursus a veritate aliena illa Ecclesiæ ad Synagogam verba! *Scio quia tibi quondam Romanus orbis intremuit .... Romana tibi terra subjacuit*.

§. VII.

De Pseudepigraphis Tomi VII.

Liber Contra Fulgentium Donatistam *S. Augustino suppositus.*

Librum *Contra Fulgentium Donatistam*, non esse S. Augustini, jam convenit inter Eruditos. Id variis rationibus demonstrant Lovanienses, aliique Censores doctissimi. 1. Quod nullius libri a se hoc de argumento editi meminerit, quod tamen in aliis plerisque libris contra Donatistas præstare solet. 2. Quia paulo post initium totam adversarii disputationem in tres dividit partes, quas ex ordine refellendas sibi sumit: scilicet de uno Baptismo, de unius horti fonte signato, de oleo uno, quod muscæ morituræ exterminant. Quæ divisio inepta est, & contra Dialecticæ leges peccat, quia ad unum Baptismi caput duo membra postrema revocantur. Et multa alia hoc in libro tractantur quæ nullum hac in partitione locum habent, scilicet bonorum & malorum in Ecclesia commixtio, Codicum Sacrorum traditio, Cæciliani causa, &c. 3. Confusa in rebus tractandis methodus. 4 Citatio Scripturæ sacræ interdum secundum Vulgatam Versionem, plerumque aliis verbis quam citare soleat S. Augustinus, ipsa quæ hoc in libro proferuntur, loca; & interpretatio S. Augustini menti aliis in locis repugnans. 5. Stylus & dictio S. Augustini stylo & dictioni longe dissimilis est. Cap. 1. utitur verbo *admiror*, pro *intelligo*. Ibidem: *Tam forti*, inquit, *obice sumpsisti*. Ibidem: *In domo confugere compellimus*. Cap. 2. *Vos ei per omnia similates*, pro *similamini*. Cap. 9. *Interpretes malo desuper*: Id est, malim audire explicationem *aliorum*. Cap. 24. *Ut eos a suis Basilicis depulisses*, pro *depelleres*. 6. Quia Donatistis multa tribuit hic Author, quæ non tribuisset S. Augustinus. Cap. 2. ait, Donatistas *Deum metuere, ac divinam legem servare*. Et cap. 1. Fulgentii validissima esse ait argumenta: cum eadem S. Augustinus aliis in libris velut levissima sugillet ac explodat. Denique nonnullæ sunt eo in libro sententiæ, aut loquendi modi, S. Augustini doctrinæ, vel mori loquendi plane contrarii. Cap. 1. *Pertinaces anathemate condemnemus, ut hactenus victores esse possimus*. Cap. 2. *Donatistarum Baptisma* vocat; quod dicendum esse negat S. Augustinus *lib. 2. contra Petilianum, cap. 37.* & alibi: nec nusquam sic vocat, nisi hac aut simili addita correctione: *Immo non vestrum, sed Christi*. Cap. 3. ait: *Multos contra regulam data legis baptizare*. At S. Augustinus lib. 6. de Baptismo contra Donatistas, cap. 26. ait: *Facilius inveniuntur Hæretici qui omnino non baptizent, quam qui Evangelicis verbis non baptizent*. Et ipse hujus libri Author pugnantia loquitur. Ait enim cap. 4. *Hæretici omnes licet in sua sibi disputatione discordent, in Baptismi tamen traditione solemni verbo concordant*. Cap. 10. ait: *Certum est quod Sacerdotis & plebis execretur Deus ac despiciat holocausta, si bona non adfuerit conscientia*. At S. Augustinus inter sacrificium, & vitium offerentium diligenter distingueret. Cap. 12. ait Silvanum Cirtensem tradidisse Felici Curatori *Sacramenta*. At tradiderat tantummodo *Capsulam argenteam, & lucernam argenteam*, ut habet S. Augustinus lib. 4. contra Cresconium cap. 56. Cap. 22. citat *Gesta Marcellini*, pro quibus S. Augustinus semper ait: *In Collatione nostra quam vobiscum, vel cum eis habuimus*. Cap. 23. ait, *Ananiam & Sapphiram occisos a S. Petro*. At sic locutus non esset S. Augustinus, qui Epistola 163. scripsit, *De Novo Testamento ostendi non posse, quod Justus quisquam interfecerit aliquem*. Cap. 16. exprobrat Donatistis, quod transgrederentur *Mandatum seniorum*, ut sors statuerent traditiones. At S. Augustinus ipsis, ut existimo, potius objecisset ipsa Christi verba, Matth. 15. *Quare transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram?* Denique Marciani Donatistæ sententiam in Concilio contra Cæcilianum refert, S. Augustino incognitam. Africanum fuisse hujus libri Authorem, ex stylo conjiciunt Lovanienses. Vigilii Tapsensis ingenium ac venam sapit.

Libri sex Hypognosticon, *non S. Augustini, sed incerti Authoris.* Hypomnesticon, *id est*, Commonitorium, *inscribendum potius hoc Opus, ex Remigio Lugdunensi constat.*

Libri sex *Hypognosticon*, non sunt S. Augustini. Id demonstrant styli dissimilitudo, Scriptura secundum S. Hieronymi translationem laudata, S. Augustini *in Retractationibus*, Possidii *in Indiculo*, S. Prosperi, S. Fulgentii, Bedæ silentium. Nonnulla denique a S. Augustini doctrina prorsus aliena. Libro enim 4. cap. 2. ita legit ex 3. cap. Genes. v. 7. *Consuerunt folia fici, & fecerunt sibi tegumenta*. Quam versionem tamquam faventem Pelagianis impugnat S. Augustinus, & pro tegumentis, seu vestimentis, contendit legendum: *Succinctoria*. Lib. 2. De Nuptiis & Concupiscentia, cap. 30. lib. 5. contra Julianum, cap. 2. & lib. 1. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 16. *Stimulum carnis*, ex S. Paulo (2. *Cor.* 12.) exponit *Concupiscentiam*. At S. Augustinus Enarratione in Psalmum 130. stimulum illum interpretatur *dolorem quemdam corporis*, quo Apostolus exagitabatur vehementer. Lib. 6. cap. 2. Prædestinationem ex prævisione operum esse docet: quod Augustinianæ doctrinæ repugnat, Bellarmino etiam fatente. Accedit Remigii Lugdunensis Archiepiscopi authoritas *lib. de tribus Epistolis, cap.* 35. ubi contra Hincmarum Archiepiscopum Remensem, qui ejus libri authoritate utebatur, ut probaret erroneum esse asserere, impios prædestinatos esse ad interitum, sive impiis prædestinatam esse pœnam: *Ipse*, inquit, *supra memoratus Libellus manifestissimis indiciis non se S. Augustini esse aperte ostendit, quia nec præfationem aliquam initio sui gerit, ubi se ab aliquibus rogatum, vel sibi necessario visum, ut de tali re, id est, prædestinationis verbo, in suis libris corrigendo, sive aliter exponendo, aliquod novum Opus scriberet, & significasse inveniatur, nec alia talis necessitas extitisse cognoscitur, ut de illis quinque Quæstionibus, de quibus tam multa, & tam multipliciter in libris præcedentibus disputaverat, iterum novo Opere disputare cogeretur. Sed & ipse Sermo ab eloquio S. Augustini multum discrepat: & sensus ab illius sensu non parum inferior habetur: & modestia atque humilitas morum, & sermonum ejus non ibi servatur. Et testimoniis ex Hebraica Translatione, quam B. Hieronymus edidit, præter ejus consuetudinem contra illos hæreticos utitur; quod*

ille

ille ex antiqua potius Editione sacere consuevit. Et prorsus de tanto viro sentire indignum est, ut verbum & sensum prædestinationis, quem omni tempore in suis scriptis & prædicationibus tenuit & commendavit, & quem in Libris Retractationum nequaquam reprehendendo utique approbavit, in hoc Libello evacuare & destruere inveniatur ... Unde magis credibile est, quod non parvo spatio post ejus obitum, a quodam alio scriptus sit, & magna ex parte juxta modum & formam sensuum ejus, contra Pelagianos & Cælestianos hæreticos de illis quinque periculosioribus eorum quæstionibus breviter collectus, atque digestus. Et quia Author ejus ipsius B. Augustini sensus brevi isto Opusculo velut in unum collegisse, & explicasse videtur, ideo ipsi Opusculo nomen S. Augustini in titulo præferre voluerit: non quod vere ab illo sit editus, sed vere, [in quantum author ejus potuit] juxta formam disputationum ejus digestus atque compositus. Velut si eumdem libellum latine Memoratorium S. Augustini appellare voluisset, nihil utique aliud intelligeretur, nisi quia illud quod ab eo sparsim & multipliciter fuerat disputatum, breviter & velut sub uno aspectu positum, memoriæ commendaret. Et in libro: *De tenenda Scripturæ Veritate* cap. 9. de eodem libro scribit, *Manifestissime prædicti Doctoris sensibus, immo Catholicæ sinceritati probatur adversus, nec ipso stylo nullatenus cum ejus eloquio consonat*. Iisdem argumentis utitur *Prudentius* Episcopus Trecensis contra Joannem Scotum, lib. *de prædestinatione*, cap. 14. ubi librum *Hypomnesticon* non esse S. Augustini probat. Hunc Sixto presbytero Romano, qui Cœlestino I. in Sedem Apostolicam successit, nonnulli tribuendum conjiciunt: alii Mario Mercatori. Cujus sit, incertum est.

Liber De Prædestinatione & Gratia, *non est S. Augustini.*

Librum *De prædestinatione & Gratia*, non esse S. Augustini, cum styli dissimilitudo probat, tum hæc sententia a S. Augustini doctrina aliena: *Si humanum genus, quod creatum primitus constat ex nihilo, non cum debito mortis, & peccati origine nasceretur, & tam ex eis Creator omnipotens in æternum nonnullos damnare vellet immeritum: quis omnipotenti Creatori diceret: Quare fecisti sic?* Contra vero S. Augustinus lib. 3. contra Julianum cap. 8. *Bonus est Deus, justus est Deus. Potest aliquos sine bonis meritis liberare, quia bonus est, non potest quemquam sine malis meritis damnare, quia justus est*. Et Epistola 106. ad Paulinum. *Quemquam vero immeritum, & nulli peccato obnoxium, si Deus damnare creditur, alienus ab iniquitate non creditur*. Hunc librum S. Fulgentio asseruit Sirmondus in Editione Opusculorum ipsius Parisiis curata, anno 1613. Sed injuria, ut alias ostendimus.

Liber De Prædestinatione *Dei, S. Augustino prorsus indignus.*

Liber *De Prædestinatione Dei*, magis indignus est S. Augustino. Ipsum exordium solius argumentum est. *De Prædestinatione Dei locuturi, anxietatibus quibusdam involvimur, quia dum conscientiam nostræ stoliditatis perscrutamur, ab appetitu tam ardua disputationis reprimimur, &c. Prædestinationum*, (sic enim in plurali loquitur) *alias esse ait allegationis, alias conditionis, istas justitiæ, illas potentiæ*. Primi generis esse ait, *Cœli* Prædestinationem ut semper volvatur, *Terræ*, ut immobilis sit; Solis & Lunæ, ut nocti & diei præsint; diei & noctis ut sibi invicem succedant. Secundi generis esse ait, *Prædestinationem hominis*, quem creavit Deus & prædestinavit, ut si obediens esset, in vita permaneret; si inobediens, mortis sententiam subiret. Mortem ipsam ait a Deo prædestinatam. *Prædestinationes conditionis, alias ad gloriam, alias* esse ait, *ad pœnam*. Quod sic explicat: *Quos enim Deus suos fidei opere futuros esse prænovit, hos prædestinavit ad gloriam, quos absque correctione diabolica persuasioni militaturos esse præscivit, hos pro certo prædestinavit ad pœnam*. Quæ omnia quantum a S. Augustini doctrina aliena sint, nemo non videt. Tandem se tenuis admodum literaturæ Author ostendit, cum *literaturam* pro litera, seu textu Scripturæ sacræ usurpat, & *reconciliationem* pro concordia textuum: *Opponenti; Mortem Deus non fecit umquam: Oppono, Mors & vita a Deo est. His quippe oppositionibus in literatura nulla reconciliatio est; in intelligentia nulla repugnantia*.

§. VIII.

De Pseudepigraphis Tomi VIII. & IX.

ENarrationes omnes in Psalmos sunt S. Augustini germanum Opus. Ipse namque in præfatione Psalmi 118. omnes Psalmos, sive concionando, sive dictando, se exposuisse testatur. Præfationes duas, quæ Psalmorum expositioni præponuntur, in MSS. desiderari monuerunt Lovanienses. Primam non esse S. Augustini evidens est. Idem erit judicium de secunda, quæ est ipsa S. Basilii ad ejus commentarium in Psalmos Præfatio ex interpretatione Rufini. Incipit. *Omnis Scriptura*.

Liber Meditationum, *non est S. Augustini.*

Liber *Meditationum* non est S. Augustini. Spurium esse probat 1. dissimilitudo styli, vocumque S. Augustino incognitarum usus, scilicet *reciprocare*, pro *repetere*: *proles*, *soboles*, *progenies*, more Poetico, pro *Filio Dei*; *Proficuum*, pro *utili*; item *tumidare*, *morbidare*, & alia id genus barbara vocabula. 2. Multa ex S. Augustino *in Confessionibus* mutuatur & interpolat. Inter alia, quod *lib.* 1. *Confessionum cap.* 1. dixit S. Augustinus Deum alloquens: *Laudare te vult homo, aliqua portio creaturæ tuæ*, Meditationum Author cap. 43. sic interpolavit: *Laudat te homo, magna portio creaturæ tuæ*. 3. Ex officio Ecclesiastico multas lacinias hoc in Opere consuit cap. 14. 15. 17. 27. 33. 35. 39. 4. Hymnus *de gloria Paradisi* cap. 26. descriptus, B. Petro Damiani vulgo tribuitur. Unde Libellus iste Meditationum collectitius videtur. 5. Fatetur pius hic Meditator cap. 31. *Fidem suam ab ipsis incunabilis illuminatam semper per illustrationem gratiæ divinæ*. Quod de se nec dixit, nec dicere potuit S. Augustinus; qui Manichææ tenebris Hæreseos fuit excæcatus. Denique cap. 39. & 41. ubi suorum peccatorum meminit, solum originale commemorat, quo fuerit ante Baptismum inquinatus; post Baptismum vero multa & gravia: quod S. Augustino non convenit. Ex Orationibus ac Meditationibus *S. Anselmi* Cantuariensis Archiepiscopi nomine vulgatis, sive potius ex Libello Joannis Fiscanensis Abbatis, Agneti Imperatrici, Henrici III. Imperatoris Viduæ dicato, quem exhibet vetus Codex MS. Abbatiæ Metensis *S. Arnulfi*, hujus libri 24. capita exscripta sunt, a duodecimo scilicet ad trigesimum septimum, excepto vigesimo sexto.

Expositio in Apocalypsim, non est S. Augustini. Tychonio Donatistæ nonnulli tribuunt; quod in ea reperiantur pene omnia, quæ ex Tychonio citat Venerabilis Beda; sed cum nec omnia in ea legantur, quæ Beda ex Tychonio excerpsit, & nonnulla habeat quæ ipsius Bedæ sunt, non Tychonii, argumento est non Tychonium, sed recentiorem Beda Authorem hanc Expositionem edidisse. Præterea S. Augustinus libro 3. *de Doctrina Christiana cap.* 30. hæc de Tychonii in Apocalypsim Commentariis habet, quæ isti minime conveniunt: *In Apocalypsi Joannis quærit, quemadmodum intelligendi sint Angeli Ecclesiarum septem, quibus scribere jubetur; & ratiocinatur multipliciter, & ad hoc pervenit, ut ipsos Angelos intelligamus Ecclesias. In qua copiosissima disputatione nihil est istarum Regularum*. Accedit quod in hoc libro adversus Donatistarum Hæresim exponuntur de industria Sententiæ complures, & Baptismi repetitio, quæ Hæreticis illis in usu erat, passim improbatur, velut Homilia 6. ad Apocalypsis cap. 8. vers. 11. Magna pars hujus Expositionis ex Commentario sub nomine Victorini Martyris edito, necnon ex Primasii & Bedæ verbis concinnata est.

Lib. 4. De Symbolo ad Catechumenos, *non sunt S. Augustini.*

Quatuor libri *De Symbolo ad Catechumenos*, non videntur S. Augustini, sed primus dumtaxat. 1. Quia eorum non meminit in Retractationibus sicut meminit libri *de Fide & Symbolo*. 2. Possidius meminit trium S. Augustini Tractatuum ad Catechumenos, non quatuor. 3. Author libri tertii literalem rejicit expositionem trium dierum, & trium noctium sepulturæ Christi: quæ tamen est vera S. Augustini expositio [*lib.* 1. *Quæstionum Evangelicarum, Quæst.* 7.] quam sequitur & Author libri quarti. 4. Horum librorum stylus ab Augustiniano longe abhorret. Lib. 2. cap. 2. nomen *Jovis* in nominativo usur-

surpat. *Illic fingitur*, inquit, *quod idem Jovis Junonem habeat sororem & conjugem*. Ibidem *scandalista* barbatum & S. Augustino ignotum vocabulum usurpat. Lib. 3. cap. 2. *Limum* neutrius generis facit. 5. Ea habet libro 2. cap. 5. quæ nec S. Augustini ingenium, nec pietatem redolent. *Agnoscat*, inquit, *& ejus adolescentiam* (nempe Christi) *videat multa & magna miracula, conversionem aquarum in vinum. In quo primo miraculo tentavit illa fœmina jubere se Filio posse tamquam Mater Domina, qua se agnoscebat ancillam. Fili, ait, deficit illis vinum, fac rursus ut aquæ convertantur in vinum*. 1. Christum, qui triginta annos excesserat, adolescentem vocat. 2. Deiparæ Virgini peccatum actuale affingit, contra S. Augustini sententiam. Si enim tentavit jubere se filio posse tamquam domina, muliebris vanitatis ac superbiæ labem nonnullam passa est. Tertio sibi ipsi repugnat. Hoc enim primum Christi miraculum cum Evangelista vocat, & B. Virginem sic loquentem nihilominus inducit: *Fac rursus ut aquæ convertantur in vinum*: quasi jam prius miraculum simile edidisset. Denique Bellarminus Cardinalis hos libros inter cætera Opera posuit, de quibus nihil certi habemus, quod eos Possidius præterierit, nec a Venerabili Beda laudentur. Tractatus autem tres *de Fide & Symbolo*, a Possidio recensiti, inter Sermones editi sunt.

Liber De diligendo Deo, *S. Augustino suppositus.*

Liber *De diligendo Deo*, non est S. Augustini, apud quem nec *gratiosum* pro *grato*, sive referendarum gratiarum studioso, nec *mundialem* pro *mundano* usquam leges, quemadmodum hic usurpatur: nec solœcismum illi similem, qui in limine cap. 25. occurit: *Anima mea, illa quibus tibi soli conscia es, divinæ bonitatis inspice munera*. Præterea, cap. 52. laudat S. Hieronymum, & ejus sententiam describit: *Unde quidam Sanctus ait: Magna est dignitas Animarum, ut quæque habeat ab ortu nativitatis ad custodiam sui Angelum delegatum*. Non sic S. Hieronymum citare solet S. Augustinus: *Quidam Sanctus*; sed nominatim ipsum designat: *Presbyter Hieronymus*. 3. Angelum *creaturam incorpoream* vocat. Non sic vocasset S. Augustinus, qui in eam magis opinionem propendet, ut corporeos Angelos asserat. Ep. 250. ad Paulinum, in Enchiridio, cap. 59. lib. 83. Quæstionum, Quæst. 47. Enarratione in Psalmum 85. ad illa verba, *Eruisti animam meam, &c.* & alibi ancipitem ea de re sententiam suam testatur. 4. Quærit cap. 1. qui sint proximi quos diligamus? Et respondet: *Omnes homines, Christiani, Judæi, Pagani, amici & inimici*. Angelos proculdubio S. Augustinus addidisset, ut constat ex *lib. 1. de Doctrina Christiana, cap. 30.* 5. Quærit cap. 2. quare diligendus Deus? Et respondet: *Pro beneficiis suis*. S. Augustinus aliquid amplius dixisset, Deumque gratis amandum asseruisset; ut Homilia 38. *Amicitiæ amor*, inquit, *debet esse gratuitus. Amicus gratis amandus est, propter se, non propter aliud. Si hominem te hortatur amicitiæ regula ut gratis diligas, quam gratis amandus est Deus?* Pleræque hujus libri Sententiæ ex *Hugone Victorino, S. Bernardo, & Anselmo* defloratæ sunt. Et quidem a cap. quarto ad undecimum nihil aliud nobis legendum præbet, quam quod verbis iisdem ac fere totidem scripsit Hugo in Soliloquio *De Arrha Animæ*. Alia itidem sunt ex aliis Hugonis Opusculis excerpta loca, plura etiam ex diversis S. Bernardi Concionibus, & quædam ex Meditatione apud S. Anselmum postremæ Editionis 16. Denique cap. 18. exhibetur insignis locus ex ipsius S. Anselmi *Proslogio*.

Soliloquia Tomi IX. non sunt S. Augustini, qui duos dumtaxat Soliloquiorum libros, ante Baptismum composuit, qui habentur Tomo I. ut ipse testatur *lib. 1. Retractationum, cap. 4.* Quorum & Possidius in *Indiculo* meminit, & a Venerabili Beda laudantur. Unde nugax est hæc indocti imprudentisque Censoris admonitio Soliloquiis Tomi noni præfixa: *Cæterum studiosi examinent quo referenda sint quæ ex libro Soliloquiorum Beda citat, 1. Cor. 13.* [*ea enim in hoc Opere quærentes, non invenimus*] *quodque apud Possidium legitur in Indiculo, Soliloquiorum libri duo. Fortassis quædam MSS. Bedæ & Possidii Exemplaria aliam habent lectionem*. Ab incerto Authore collectus est hic liber, non modo ex S. Augustini libris; præsertim Confessionum ipsius, sed etiam ex Hugone Victorino, libro *De Arrha Animæ*; habetque trigesimo-secundo capiti insertum caput 1. Concilii Lateranensis quarti paucis verbis prætermissis.

Manuale, ex Confessionibus S. Augustini, & ex Meditationibus Pseudo-Augustinianis magnam partem excerptum est. Cap. 15. 16. & 17. non pauca habet ex Sermone Venerabilis Bedæ *De omnibus Sanctis*. Apud Hugonem a Sancto Victore, *lib. 4. de Anima*, hujus libri plurima legemus.

Liber *De triplici habitaculo*, incerti Authoris est, cujus ingenium & eruditionem hæc demonstrant: *Cruciat impios & peccatores visio hominum damnatorum, & dæmonum, & super omnia ipsius diaboli*. Et cap. 2. *Principalia duo sunt tormenta in inferno, frigus intolerabile, & calor ignis inextinguibilis. Unde in Evangelio legitur: Illic erit fletus, & stridor dentium. Fletus namque & liquefactio oculorum ex calore nascitur; stridor vero dentium ex frigore nascitur*. Cap. 3. *Plagæ inferni nec dici, nec cogitari possunt*. Cap. 4. *De qua urbe quidquid homo dixerit, quasi stilla de mari est, vel quasi scintilla de foco*. Cap. 6. *In Dei visione trina scientia nascitur, id est, homo qui cernit, & Deus qui cernitur, & cæteri omnes omnia videbunt & intelligent*.

Scala Paradisi, *est Guigonis Carthusiensis*.

Scala Paradisi, nec S. Augustini est, nec S. Bernardi, cujus inter Opera etiam invenitur, sed Guigonis Carthusiensis, ut constat ex Codice MS. Carthusiæ Coloniensis, in quo præfixam habet Epistolam sic inscriptam: *Epistola Domini Guigonis Carthusiensis ad Fratrem Gervasium, de Vita contemplativa. Dilecto Fratri suo Gervasio Frater Guigo, delectari in Domino. Amare te ex debito teneor, quia prior me amare incepisti, & scribere tibi compellor, quia literis tuis ad scribendum me prior invitasti. Quædam ergo quæ de spirituali exercitio Claustralium excogitaveram, transmittere proposui, ut qui talia experiendo melius quam ego tractando, didicisti, mearum judex sis cogitationum & corrector. Et merito hæc nostri laboris initia tibi offero, ut novellæ plantationis primitivos fructus colligas; quoniam de servitute Pharaonis te delicata solitudine laudabili furto surripiens, in ordinata castrorum acie collocasti, ramum de oleastro artificiose excisum prudenter inserens in oliva*. Tum liber incipit: *Cum die quadam*, &c. Post extrema autem illa verba, *pacem in idipsum*, sic liber clauditur: *Tu ergo, Frater mi Gervasi, si quando datum tibi fuerit desuper prædicatorum graduum celsitudinem conscendere, memento mei, & ora pro me, cum bene fuerit tibi; ut sic cortina cortinam trahat, & qui audit dicat, veni*.

Liber *De duodecim Abusionum gradibus*, tam S. Augustini non est, quam S. Cypriani. Vide quæ de eo diximus *in Synopsi Historiæ Ecclesiasticæ III. sæculi, cap. de Authoribus Ecclesiasticis*. Ubi de S. Cypriani Operibus egimus. Postremi duo gradus coincidunt. Idem namque est, *Plebs sine disciplina, & populus sine lege*.

Librum de cognitione veræ vitæ S. Anselmo tribuit Thomas Argentinas in 1. Sentent. dist. 7. q. 1. art. 2. Librum de Vita Christiana, Fastidio Britanno Episcopo quidam tribuunt.

Non sunt etiam S. Augustini, Tractatus, *De contritione cordis, de cognitione veræ vitæ*, * *de Speculo*, qui ex Confessionibus, Meditationibus, Manuali, magnam partem conflatus est; & Boetii versiculos describit. In eodem censendus ordine est liber *de Vita Christiana*. * Librum *de Assumptione B. Mariæ Virginis*, S. Augustino perperam adscriptum fuisse, jam alibi monuimus. Cap. ultimo, hujus Libelli doctrinam sibi a Sancto Spiritu inspiratam asserit Author; & nihilominus cessurum se ait, si quis in diversum, *Se veraciter consilium Dei de his nosse manifestaverit*. Cap. 2. quæstionem de assumptione B. Mariæ *profundissimam & altissimam* vocat. Et hæc verba, *Insufflavit Deus in faciem ejus* (Adami scilicet) *spiraculum vitæ*, docet *mystice tantum* intelligenda. In fine hujus Libelli, ubi ait: *Si ergo dixi ut debui; approba Christe tu & tui: si autem non ut debui, ignosce obsecro, tu & tui*: Imitatur S. Augustini verba *lib. 15. de Trinitate* in fine: *Domine Deus unus, Deus Trinitas, quæcumque dixi in his libris de tuo, agnoscant & tui: si quæ de meo, & tu ignosce & tui*.

Liber *De contemptu mundi*, spurius pariter est. Cap. 1. distinguit Author mandata Dei in *specialia* & *communia*. Specialia ait esse proprie Canonicorum, sive Cle-

& Clericorum, & Monachorum; communia, omnium Catholicorum. Specialia esse, *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes* &c. & *Omnis qui reliquerit domum, &c.* Cap. 2. damnat Clericos qui terrena possident, & decimas recipiunt: nec inter privatas & communes possessiones distinguit. *Qui quidquam possidet in terra*, inquit, *remotus est a Christi disciplina. Unde ergo sibi arrogant ligandi atque solvendi potestatem, qui in terra præsumunt possidere facultatem?* In quo S. Augustino adversatur quem cum suis Clericis possessiones habuisse saltem nomine Ecclesiæ, constat ex Tractatu 6. in Joannem, & ex Sermone 49. & 50. *De Diversis*.

Liber *de vanitate sæculi*, S. Augustino æque indignus. Caput tertium totum pene legitur in Tractatu *de Rectitudine Catholicæ Conversationis*, qui nec Augustinianus ipse est. Cap. 1. falsa est illa sententia, & S. Augustino, immo & Catholicæ Fidei de Purgatorio repugnans: *Scitote vero quod cum anima a corpore evellitur, statim aut in Paradiso pro meritis bonis collocatur, aut certe pro peccatis in inferni tartara præcipitatur.*

Sermo *De obedientia & humilitate* est inter Sermones *ad Fratres in Eremo* 54. Eremo quam publico dignior. Cap. 2. ait: *Si qui superbus est, multo pejus facit quam adulterium*; quod de omni superbiæ genere & gradu falsum est. Verius S. Augustinus Enarratione in Psalmum 15. *Melior maritata humilis, quam Virgo superba.*

Liber *de Bono Disciplinæ* nihil Augustinianum habet. Falsa est illa propositio, quæ cap. 1. legitur: *Non est imperium, nisi ubi aliquid jubetur injustum.* Hunc librum Valeriano Cemelensi Episcopo P. Sirmondus vindicavit.

Liber de Visitatione infirmorum, *non S. Augustini, sed ignoti Authoris partus.*

Libri duo *de Visitatione infirmorum*, plane lutulenti, Authoris ignoti partus: Qui cap. 5. lib. 1. de Deo minus reverenter loquitur. *In quodam*, inquit, *ecstasis tripudio de te præsumendo dicam: Nisi quia Deus es, injustus esses.* Cap. 6. moribundum hominem his verbis ad mortem disponit: *Eja si Episcopatum, aut honorem alium, aut sanitatem infirmis optabilem tibi concessisset Deus, nonne omni gaudio illud donum Dei susciperes?* Libro secundo præter barbaras voces, *Pigritare, typicalis, minus sciolis, pro minus peritis, deceptiosus, annullare, &c.* Sententiæ quædam ineptæ, vel absonæ occurrunt. Cap. 2. *Audi fili mi, de homine tuo, Deo facere quoddam participium: quia prior fecit Deus de homine tuo puro sibi participium.* Ibidem: *Plus debet mihi Christus, quam alicui cœlestium Spirituum.* Cap. 5. in Confessione explicandum docet, *Utrum necessitate, an ex voluntate occidisti.* Item cap. 4. *Adhibeatur Dominus Presbyter.* Denique profitetur Author se *Hunc tractatum direxisse ex his, quæ ex ipsis hausimus peritioribus.* Adde indigna esse S. Augustino puerilia illa carmina:

Nec Deus est, nec homo præsens quam cerno figura,
Sed Deus est & homo, quem signat sacra figura,
Scilicet ipsius nota sunt Crux & Crucifixus.
Hæc & ego veneror, Jesum quoque semper adoro.

Ejusdem pretii est Liber *de Consolatione Mortuorum*; cujus barbariem vel inscriptio sola ostendit. Cap. 3. duriora illa sunt: *Qui mortem timet, non credit; qui non credit peccatum contrahit insanabile.* Cap. ultimo in vestes nigras & lugubres plus æquo debacchatur. *Aliena sunt ista*, inquit, *extranea sunt, non licent, & si licerent, non decerent.*

Libellus *de Sobrietate*, & *Speculum peccatoris*, nullius sunt pretii.

Liber De conflictu virtutum & vitiorum, *non est S. Augustini, essa videtur Ambrosii Autperti.*

Liber *De conflictu virtutum & vitiorum*, scriptoribus quatuor nobilissimis tributus est; S. Augustino primum in omnibus Operum illius Editionibus; S. Leoni deinde in ejus Editione Parisiensi anni millesimi quingentesimi undecimi; postea Sancto Ambrosio in Romana Editione anni millesimi quingentesimi octogesimi-quinti, in qua scriptus *Ad Simplicianum* prænotatur: & demum S. Isidoro Hispalensi in Editione anno millesimo quingentesimo nonagesimo-nono Madriti facta, & in Parisiensi anni millesimi sexcentesimi-primi Sigebertus libro *De Viris Illustribus*, illum S. Isidoro tribuit. MSS. Codices alii S. Augustino, alii S. Ambrosio, alii S. Leoni, quidam & S. Isidoro assignant. Nomine S. Augustini citat Gratianus, Causa 11. Quæst. 22. cap. *Nec artificioso*. Author hujus libelli videtur potius *Ambrosius Autpertus*, Monasterii S. Vincentii ad Vulturnum in Benevento Abbas. Author enim Vitæ ipsius editæ p. 11. Sæculi 3. Benedictini testatur compositum ab ipso librum *De conflictu vitiorum*. Libellus autem ille de quo agimus maximam affinitatem habet cum Ambrosii Autperti Opere in apocalypsim, ac virum plane sapit Monasticæ Vitæ Professorem & in Monachorum gratiam maxime scribentem, veluti ubi ait cap. 16. *Si igitur sæcularibus viris ita est perniciosa cupiditatis industria, quanto magis illis periculosior qui habitu & conversatione jam sæculares esse desierunt, qui totum quod vivunt Domino devoverunt?* Et cap. 18. *Si cuncta quæ tibi Prælatus servanda commisit, illibata consignas, & nec modicum quid reservandum existimas*, &c. Quæ postrema verba, aliaque multa de stabilitate, cap. 14. de taciturnitate, cap. 22. &c. ex S. Benedicti præceptionibus videntur usurpata. Denique disertis verbis Regula Benedictina in fine libri commendatur. Quamquam MSS. Codices quidam, & Editiones S. Ambrosii & S. Isidori, in quibus excusus est hic Liber, & Erasmiana S. Augustini, careant postremis duobus capitibus: & in illis finiatur hic Liber his verbis capitis 26. *Tu autem, homo Dei, vigilanti studio attende quæ dico.*

Liber de Rectitudine Catholicæ Conversationis, *nec est S. Augustini, nec S. Eligii videtur.*

Liber *de Rectitudine Catholicæ Conversationis*, Sirmondo Judice, *in Notis ad Concilium Autissiodorense*, est Concio S. Eligii Noviomensis Episcopi, cujus meminit S. Audoenus in ejus Vita, *Lib. 2. cap.* 16. Sed non minus S. Eligio videtur indigna, quam S. Augustino repugnans hæc sententia: *Qui ante nuptias legitimas, habere concubinas præsumit, pejus peccat, quam qui adulterium committit.* Contra vero S. Augustinus Lib. *de Bono Conjugali*, cap. 8. *Pejus est alienum matrimonium violare, quam meretrici adhærere.* Nec etiam doctrinæ S. Eligii in Homiliis, mollior illa de Pœnitentia doctrina convenit: *Si adulter quidam, aut meretrix, aut fur, aut ebriosus, aut mendax, aut filiorum necator fuerit: tantum de cætero penitus caveat; indulgebit illi Deus.*

Tractatus *de Creatione primi Hominis: de Arbore scientiæ boni & mali, de Antichristo*, merito S. Augustino abjudicantur. Posterior meminit Imperii translati a Græcis ad Francos. Multas de Antichristo fabulas habet. Rabano Moguntino Archiepiscopo illum tribuit Repertus Tuitiensis in cap. 8. Apocalypsis. Scriptum esse ab Authore qui Gallorum Regibus, iisdemque Imperatoribus pareret, hæc indicant, quæ pro suo in eorum Imperium, gloriam, & majestatem affectu ait: *Hoc autem tempus Antichristi nondum advenit: quia licet videamus Romanum Imperium ex maxima parte destructum; tamen quandiu Reges Francorum duraverint, qui Romanum Imperium tenere debent, Romani dignitas ex toto non peribit, quia in Regibus suis stabit. Quidam vero Doctores nostri dicunt. Quod unus ex Regibus Francorum Romanum Imperium ex integro tenebit, qui in novissimo tempore erit, & ipse erit maximus, & omnium Regum ultimus. Qui postquam Regnum suum feliciter gubernaverit, ad ultimum Hierosolymam veniet, & in Monte Oliveti sceptrum & coronam suam deponet.*

Tractatus *Super Magnificat*, incerti Authoris est, nec eruditi, qui ex Hugonis Victorini Tractatu in *Magnificat*, Expositionem suam decerpsit, Opus Hugonis egregium fœdissime corrumpens, & capite ac membris truncans. Ait B. Virginem, usque ad divinam imprægnationem, *opprobrium sterilitatis apud homines portavisse.* At qua ratione adolescens Virgo sterilis dici potest? *Arboris novellum & rude virgultum nullo modo recte sterile dicimus, quamvis aliquot æstates sine fructibus trajiciat, donec opportuno tempore expromat fœcunditatem suam* (inquit S. Augustinus lib. 3. *de Libero Arbitrio*, cap. 22.) Ejusdem Authoris inscitiam probat distinctio trium modorum, quibus aliquis scribitur in Libro Vitæ: *Secundum præscientiam, secundum causam, & secundum operationem. Quantum ad primum*, inquit, *prædestinati sunt scripti: non delentur unquam, licet ad tempus, quasi perituros qui*

a via

a via videatur, errare permittitur. Secundum causam scripti sunt, qui a via veritatis cœpta ad errores declinandos recedunt. Tales autem sunt aliquando, qui digni salvatione existerent, si tales usque ad finem permanerent. Secundum operationem, quorum opera secundum humanum judicium talia apparent, propter quæ digni videantur scribi in Libro vitæ: qui tamen ea, quæ videbantur agere bona deserunt; hi secundum præscientiam numquam fuerunt in Libro vitæ. Mitto barbarum vocabulum *superbitas*, pro superbia.

§. IX.

De Pseudepigraphis Tomi X.

Inter Sermones De verbis Domini, *quidam S. Augustino suppositi.*

INter Sermones *de Verbis Domini*, Lovanienses, aliique Censores eruditi Augustinianorum Operum prudenter in appendicem rejiciunt ut spurios, 3. ob styli diversitatem, 14. quem Codices antiqui tribuunt Eradio S. Augustini successori designato, 19. qui est S. Maximi Taurinensis, 20. ob styli, doctrinæque ab Augustinianis discrepantiam. Hæc enim verba: *Væ prægnantibus, & nutrientibus*, negat de *mulieribus legitimos viros habentibus esse intelligenda*, sed de illis exponit, *Qui injuste concupiscendo rem alienam, impragnati esse videntur*. Quod & S. Augustino repugnat Epistola 80. *ad Hesychium* & ipsi Evangelio, 28. quia pars est Libri 5. S. Ambrosii *de Sacramentis*, 52. Quia & stylus, & judicium S. Augustini in eo desiderantur, sic enim Sanctas Sorores Lazarum defunctum compellantes inducit: *Tanta est Christi omnipotentia, ut etiam jam mortuus resurgeret, si veniret*. De quibus tamen postea subdit: *Fratrem suum posse resuscitari penitus non credebant*. Illud etiam exponens: *Lazare veni foras*, Lazarum a Christo nominatim vocatum ait: *Ne omnes mortui cogerentur exire*. 56. quia fragmentum est Tractatus 71. *in Joannem*. 57. & 58. cujus pars prior fragmentum est Tractatus 78. *in Joannem*.

Inter Sermones *De Verbis Apostoli*, rejiciendi sunt ut spurii: 1. Qui nec stylum S. Augustini, nec ingenium illius, & facundiam redolet. Qui etiam inseparabilem Trinitatem contra Arianos probat Scripturæ sacræ testimoniis nihil eo spectantibus; hoc scilicet loco: *Spiritus Dei ferebatur super aquas*, & alio: *Redde mihi lætitiam salutaris tui, & Spiritu principali confirma me*. 21. Augustinianos est, sed non Sermo. Est quæstio 71. ex octoginta tribus. 25. est S. Maximi. 26. 34. & 35. nec stylum nec eruditionem S. Augustini referunt. In eo quem postremum nominavi, ait Concionator, in die extremo judicatum iri *remotis omnibus probationibus*. Mox tamen sibi ipsi repugnans docet futurum *ut animum & convincat probatio, & confundat agnitio*.

Ex Homiliis quinquaginta, *plures S. Augustino falso sunt adscriptæ.*

Ex *Homiliis quinquaginta*, in appendicem merito rejiciuntur, 2. quæ ex Enarratione in Psalmum 49. quibusdam mutatis & additis desumpta est, 3. quæ fragmentum est Epistolæ ad Probam *de videndo Deo*, 7. quæ ex Sermone 19. *de verbis Apostoli*, magnam partem excerpta est, 9. propter eamdem rationem, 10. quia est Sermo 24. *de verbis Apostoli*, auctus ab Interpolatore, 12. quia stylum & ingenium S. Augustini non sapit. Fallor enim si S. Augustinus dixisset confitenda esse peccata *non solum Deo, sed etiam Sanctis & Deum timentibus*, nulla Sacerdotum facta mentione. Id probari his Psalmistæ verbis: *Confitemini Domino quoniam bonus*, quod Sermone 3. *de Diversis*, alibique negat. Eruditis Censoribus videtur esse Eradii prior pars, altera S. Augustini. Ejusdem Authoris fœtum esse existimo, scilicet S. Cæsarii Arelatensis. Ex Homilia 14. epilogus expungendus, quem characteribus minusculis ediderunt Lovanienses. Mihi viderentur iisdem characteribus edenda quæ antea leguntur ab illis verbis: *Audiamus ergo Dominum dicentem*. Hæc enim authoritatum nuda congeries absque expositione, absque ratiocinio, S. Augustini stylum in Concionibus, atque facundiam non sapit. 15. S. Augustini doctrinam refert, non stylum. 16. Ab initio usque ad hæc verba: *Interim donec veniat ille dies*, excerpta est ex præfatione *in Psalmum* 148. Cætera non esse S. Augustini stylus inæqualis probat. Male inscribitur *De Resurrectione Domini*, de qua præter primam vocem nihil habet. 21. Ex Enarratione in Psalmum quinquagesimum exordio, & fine ab interpolatore adjectis, desumpta est. 22. Augustinianam non esse fatebitur, quisquis illam cum Tractatu 21. & 22. in Joannem contulerit. In 25. peroratio ab illis verbis: *Quod autem ad tempus salubriter dolet*, assuta videtur. Cadit enim repente stylus. 26. A stylo & gravitate S. Augustini plurimum dissidet. Pugantia loquitur Concionator. Initio enim Homiliæ invehitur in mulieres quæ in terra jacebant dum verbum Dei prædicabatur, & se otiosis fabulis ita occupabant, ut nec ipsæ audirent, nec alios audire permitterent, & in fine eorum quæ dixerat oblitus, ait: *Fratres charissimi, & venerabiles filiæ, non ideo dicimus, quod vos agnoverimus verbum Dei non libenter accipere*. Præterea, quam boni sensus expers illa phrasis! *Unde rogo vos, venerabiles filiæ, & sollicitudine paterna commoneo, ut quando aut Lectiones leguntur, aut verbum Dei prædicatur, nulla se in terram projiciat, nisi forte quam nimium gravis infirmitas cogit: sic tamen non jaceat, sed magis sedeat*. 3. Non increpuisset S. Augustinus auditores qui sederent, cum Ecclesiarum transmarinarum consuetudinem magis probet, in quibus verbum Dei sedens populus audiebat. *Longe consultius*, inquit, * *in quibusdam Ecclesiis transmarinis, non solum Antistites sedentes loquuntur ad populum, sed ipsi etiam populo sedilia subjacent ne quisquam infirmior stando lassatus a saluberrima intentione avertatur, aut etiam cogatur abscedere*. 4. Falsum est quod asserit hujus Homiliæ Author: *Non esse minus verbum Dei, quam Corpus Christi*. Nam verbum Dei prolatum a Concionatoribus, vel in sacris Codicibus descriptum, nec Deus est, nec divinum aliquod, nisi significatione, inspiratione, revelatione, objecto: At Corpus Christi unione hypostatica divinum est, Corpus namque est Verbi Incarnati. Unde non probo Concionatorum plurimorum judicium, qui hac exaggeratione utuntur, eamque ut Catholicam urgent, quia Augustinianam putant.

* Lib. de Catechiz. rudibus, c. 13.

Homilia 30. & 31. fragmenta sunt, illa 15. ista 20. Sermonis *de Diversis*. 33. non videtur esse S. Augustini; cum hæc verba Psalmi 83. *Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum*, alieno longe sensu ut & stylo a S. Augustino explicet, ut perspicuum erit conferenti hanc Homiliam cum Enarratione in Psalmum citatum. 35. fragmentum videtur S. Augustini usque ad illa verba: *Ut ergo leonem & draconem &c.* Reliqua vero nequaquam Augustiniana videntur. Quinque Virgines interpretatur quinque sensus: longe vero aliter hanc parabolam S. Augustinus explicat Epistola 120. Sermone 23. de Verbis Domini, Lib. octoginta trium Quæstionum, Quæstione 59. & Enarratione in Psalmum 147. Præterea diligenter observandum monet, *Ne inter illas stultas inveniamur, quæ sibi de sola corporis integritate plaudentes, virginitatem animæ per corruptionem quinque sensuum perdiderunt*. Amabo te, conciliarine potest corporis integritas cum quinque sensuum corruptione? Tandem virginitatem animæ S. Augustinus fidem perpetuo interpretatur, ut constat ex Enarratione in Psalmos 90. & 147. ex Tractatu 8. in Joannem, & ex Sermone 40. de Tempore. At Fides corruptione quinque sensuum non amittitur. 39. stylus ab Augustiniano totus abhorret. Hæc boni sensus expertia sunt, ubi de eo qui eleemosynas erogat, ait: *Cui Propheta tale exhibet testimonium: Salva eum & vivifica eum Domine*. Illudne testimonium? Nonne potius votum & oratio? Pergit: *O duplex Prophetæ beneficium, salvat pariter, & commendat ut salvetur; quia & ipse salvavit ut vivificetur!* An Propheta qui commendat Deo salutem hominis benefici, ipse salvat? Aut si commendando salvat, illudne duplex beneficium est? In fine Homiliæ hæc æque absona & inepta: *Date omnibus, ne cui non dederitis, ipse sit Christus: cuive dederitis, ipse sit Christus*; Nam etsi maxime timendum sit ne Christus in illo paupere negligatur, & rejiciatur, cui non confertur eleemosyna, non tamen metuendum est, ne Christus in paupere foveatur, sive ne, cui datur eleemosyna, ipse sit Christus: immo de hoc maxime gaudendum.

Homilia 41. dubius est S. Augustini fœtus, quem S. Ambrosio a nonnullis tribuitur (perperam, ut e-

xistimo) & S. Cæsarii Arelatensis nomine insignita est in Bibliotheca Patrum. Initium Homiliæ usque ad illa verba: *Sed dicat aliquis*, *&c.* videtur Augustinianum fragmentum. Et sane S. Augustinus sic ex abrupto Sermones suos inchoare non solet: *Pœnitentes*, *pœnitentes*, *pœnitentes*, *si tamen estis pœnitentes*, *& non irridentes mutate vitam*. Sequentia usque ad hæc verba: *Vis te dubio liberare? &c.* Ab indocta manu assuta videntur. Nam Interpolator eodem loco habet ebrietatem, concupiscentiam, furtum, maliloquium, & risum immoderatum, verbumque otiosum, quæ cum enumerasset, subdit: *Ecce quam levia dixi*, *omnia tamen gravia*, *& pestifera*. Oro te, si gravia & pestifera, quomodo levia?

Homiliæ 45. *&* 46. merito expunctæ sunt. Illa ex Sermone 26. *de Diversis* interpolata est: hæc istud Psalmi 117. *Confitemini Domino*, in sensum detorquet a S. Augustino alienum. 47. & 48. æque in appendicem rejiciendæ videntur. Earum stylus, & dictio ab Augustinianis discrepant. In priori hæc habet Interpolator, *Deus sibi collatum conclamat*, *quod in corde pauperis fuerit seminatum*: *sicut in Evangelio dicit*, *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis*. Longe aptiorem, ad probandum quod dixerat, Christi sententiam imprudens prætermittit: *Quod uni ex minimis meis fecistis*, *mihi fecistis*. Male etiam citat illud Ecclesiastici; *Sicut aqua extinguit ignem*, *sic eleemosyna resistit peccatis*, ut Salomonis oraculum: *Sicut Salomon dicit*: quod non ita S. Augustinus citasset, qui agnovit hunc Librum Salomonis non esse, sed Jesu Sirach, quamvis obtinuisset consuetudo, ut propter nonnullam eloquii similitudinem, Salomonis diceretur. (Lib. de Civitate Dei cap. 20. Lib. 2. de Doctrina Christiana cap. 8. & 2. Retractationum, cap. 4.) An vero hæc Augustinianæ dictionis præferunt venustatem? *Unde semper flagellamur in fragibus*, *quia bene egentibus non fuimus*. *Revera si consideret homo*, *unde damna*, *unde calumniæ*, *unde pericula*, *nisi de sterilitate nostra*. In 48. æque elegantia sunt ista: *Dives multum sibi nascendam videbat*. *Habeo filios quibus curam maximam geram*. *Cur providus filiorum existis?*

Sermones de Tempore & de Sanctis, nec ita inscripti sunt, nec ita ordinati a S. Augustino. Illa enim distinctio sacrorum dierum recentior S. Augustino est. Præterea Festum S. Trinitatis multis sæculis post S. Augustini obitum celebrari cœptum est: unde ordo ille Dominicarum post Trinitatem est recentioris ævi.

Inter Sermones de Tempore, *quinam S. Augustino sint abjudicandi?*

Inter Sermones *de Tempore*, qui primus legitur *in Dominica* 1. *Adventus*, longe infra S. Augustini ingenium, & stylum est. Præterea auditores adhortatur laborare ut in die Natalis Domini *cum sincera & pura conscientia*, *& mundo corde*, *& casto corpore ad Altare Domini accedere possint*, *& Corpus ejus ac Sanguinem accipere*. At S. Augustinus sic Fideles adhortatus non fuisset, qui illis temporibus & in Africana, & in tota Occidentis Ecclesia, quotidie Eucharistiam sumebant: ut colligitur ex Lib. 2. ipsius *de Sermone Domini in Monte cap.* 7. ubi Orientalem Ecclesiam Occidentali opponens, ait: *In Orientalibus partibus non hunc intelligi quotidianum panem*, *ubi plurimi non quotidie Cœnæ Dominicæ communicant*. Et Sermone 46. de Verbis Apostoli: *Per istos dies Ministri pascant*, *Christus quotidie pascit*: *Mensa ipsius est illa in medio constituta*. Et Sermone 83. *de Diversis*, sic baptizatos compellat: *Debetis scire quid accepistis*, *quid accepturi estis*, *quid quotidie accipere debeatis*. *Panis ille quem videtis in altari*, *sanctificatus per verbum Dei*, *Corpus est Christi*. Et Epistola 118. cap. 3. *Si peccata tanta non sint*, *ut excommunicandus quisquam homo judicetur*, *non se debet a quotidiana medicina Dominici corporis separare*.

Sermo secundus non est etiam S. Augustini. Id sordida dictio satis probat. Ejus phrases sunt, *Suscipere solemnitatem*, *bonorum operum margarita*, *ad convivium revocare*, pro vocare; *Parentes* pro cognatis, quam significationem S. Hieronymus militari vulgarique sermoni tribuit, *Lib.* 2. *Apologia contra Rufinum*. Jubet imminente Natalis Dominici Solemnitate *abstineri ante plures dies ab infelici concubinarum consortio*. Cur non eas ejici præcipit? Cur non ab earum familiaritate in perpetuum abstineri? Jubet etiam ad Vigilias maturius surgere: quasi Christiani tunc temporis totas noctes diebus solemnibus non vigilassent. Lege Sermone 77. 78. 79. & 80. *de Diversis*.

Sermo tertius nec venam S. Augustini refert. Illud Deuteronom. 6. *Dominus Deus noster unus est*, ita solet explicare S. Doctor, ut trium personarum intelligatur una unitas: hic vero discerpsit: *Unus*, inquit, *Deus est Pater*, *Deus unus est Filius*, *Deus unus est Spiritus Sanctus*. Augustinus dixisset: *Deus unus est Pater*, *Filius*, *& Spiritus Sanctus*. An vero Augustinianæ illæ phrases? *Chorda cithara sonum excutit*. Sonuit *veritatem in auribus nostris*.

Sermo 6. qui secundus est *in Nativitate Domini*, nihil Augustinianum habet. Beatitudines & maledictiones, in quibus exponendis est prolixus, ex Lib. 6. *de unita Deitate Trinitatis*, apud S. Athanasium mutuatur: quem Librum esse Vigilii Tapsensis alias monuimus.

Sermo 7. pro eodem Festo notatus, rejiciendus etiam est. Has enim phrases Augustinianas esse nemo dicet: *Aperiant medicamento Pœnitentiæ nares suas*. *Sufficiat mihi quod fœtoribus carnis meæ satisfeci*. *Aliorum actiones obloqui*. *Si quis Seniori suo peccavit*. *Gaudeamus cum fletu*. *Docte plangite*. *Vos modo satis debetis amare Deum*, *&c.*

Sermonis 8. stylus Augustiniano durior eruditis censoribus videtur. 9. pleraſque sententias ex Homiliis S. Bernardi super *Missus est*, desumptas habet, ut notarunt Lovanienses, qui & illum in appendicem rejecerunt. 10. est S. Ambrosii, teste Cassiano lib. 7. *de Incarnatione*, *cap.* 25. 11. est S. Maximi Taurinensis. 13. ex variis S. Augustini Sermonibus consarcinatus est. Partes non cohærent. Huic totus insertus est Sermo quintus. Simeonem dicit *Innovatum in ætate*, quem S. Augustinus in Psalmum 39. dicit tantum *Innovatum Fide*. Non videtur S. Augustini illa phrasis, *Viri nesciam sermo Dei maritat*. Ut ut est non convenit cum Sermone 15. cujus Author ait: *O conjunctio sine sordibus facta*, *ubi maritus sermo est*, *& uxor auricula*. Si sermo est maritus, non maritat ille, seu marito conjungit. Non convenit etiam Nativitati, de qua est Concio, ista Sententia: *Ut panem Angelorum manducaret homo*, *Dominus Angelorum hodie factus est homo*, sed diei Annuntiationis. Habetur Enarratione in Psalmum 109. *Ut panem Angelorum manducaret homo*, *Creator Angelorum factus est homo*.

Sermo 14. abjudicandus est S. Augustino. In Festo Annuntiationis dictus videtur, si maximam partem consulas: nihilominus in fine Christum ponit in præsepi; ac postea ad Incarnationem redit, nuntiumque cœlestem dimittit. Sed & phrasis barbara, & boni interdum sensus expers, parumque cohærens oratio, Interpolatorem demonstrat. *Lactabis infantem propriam*, *Creatori succum porrigis lactis*, *& cibis cœlestibus satiaris*. *Pannis involvis Puerum*, *qui tibi immortale condonavit indumentum*. *In præsepio ponis infantilia membra*, *qui cœlestem tibi præparavit mensam*. *Omnia quæ nutritiæ causa debentur*, *circa Puerum celebremus*, *ut quod ipse promisit Sanctis suis*, *& tu ipsa libentius consequaris*. *Quid multa? Exalta Virgo de tanto promisso*. *Nuntius discessit Angelicus*, *ventris hospitium ingreditur Deus*.

Sermo 15. non est S. Augustini, sed Fulgentii, aut Severiani Gabalitani. In 16. expungenda est hæc clausula, *per Dominum nostrum Jesum Christum*, &c. Sic enim Sermones Augustinus non finit. 17. præter stylum a S. Augustino alienum, Evangelio repugnat, dum ait: *Concepit Virgo antequam sponsum haberet*, *parit antequam nubat*. Sed quam inepta sunt ista! *Quem cum portaret*, *timuit* .... *Quem cum peperisset*, *minor erat Mater quam Filius*. Timuisse Beatam Virginem cum portaret Christum, unde iste habuit? Conturbata quidem est ad sermonem Angeli divinum conceptum ac partum ipsi annuntiantis: sed post conceptionem Christi, exultavit spiritus ejus in Deo Salvatore. Præterea, nonne & antequam peperisset, minor erat Mater quam Filius?

Sermo 18. merito rejectus est a Lovaniensibus. Ait ineptus & imperitus Author, Virginem a Gabriele gravidatam, eamque, ut imprægnata est, gressibus gra-

gravatam. In 20. expungenda est clausula; *Qui venit &c.* quæ Lovanienses unco comprehenderunt. 21. multa habet ex Sermone 18. *de Sanctis*. Quædam durius dicta, multa a S. Augustini dictione aliena, quorum ecce specimen: *Misit Deus Filium suum, qui naturam terreat. Mundus ærumnabili servitute depressus. Cum per plerasque gyrantium temporum rotas mundialis curriculum volveretur. Prosapies. Ista luxit*, nempe Eva: *illa reluxit*, nempe Maria. *Christus seminavit, non luxus.* Christus conceptus de Spiritu Sancto, vix sano sensu in utero Virginis seminasse dici potest. *Fidei Christus insedit. Genere sexuali omnes appellantur communiter mulieres. Lingua pulsubulo. Benedicibilis Salutationis. Nobis pœna successit. Tradidit Christus carbunculatam sui sanguinis gemmam, & copulavit sibi perpetuo jure matronam.* Ita Ecclesiam vocat.

Sermo 22. optimus est, sed ab Augustini stylo dissidet, apud quem hujusmodi phrases non leguntur: *Deus in hominem docetur fuisse promotus. Omnis hujus nativitatis schola, humilitatis est officina, patientiæ massa, virtutis agonia.* Ex 23. resecanda videtur lacinia quæ assuta est ex Sermone S. Ambrosii, quem citat Cassianus lib. *De Incarnatione*, cap. 7. ab his verbis cap. 1. *Concepit Virgo*, usque ad initium capitis 2. hac enim sublata, cætera optime cohærent ut patet: *Probat ergo veritatem salutis, ordo nativitatis. Præmisit enim hominem Joannem, qui tunc nasceretur, cum dies inciperent minui; & natus est ipse cum dies inciperent crescere, &c.* 24. merito in appendicem a Lovaniensibus rejectus est. 26. multa habet ex Sermone 52. *de Diversis*, & ex Lib. *de Fide & Symbolo*, cap. 4. interpolata. 28. eo nomine merito rejecerunt Lovanienses, quod Christum sic dixisse neget: *Antequam Abraham fieret, ego sum.* Quam tamen Sententiam his verbis a Christo prolatam legit & interpretatur S. Augustinus *Tractatu* 43. *in Joannem*. 24. qui primus est de Epiphania, non est S. Augustini. Tribus miraculis diei Epiphaniæ quartum adjungit, multiplicationis quinque panum, quibus Christus quinque millia hominum satiavit. At id in Ecclesia inauditum: & Evangelio repugnare videtur, Joannis 6. *Erat enim proximum Pascha, dies Festus Judæorum*, cum Christus hoc miraculum edidit. Ferri etiam non potest quod ait de Christi baptismo: *Hæc Christi regeneratio, nostra Fidei confirmatio est.* Contra S. Augustinus Epistola 57. *Profecto ille singulariter natus est, cui renasci opus non fuit.* Denique S. Augustini charitatem ista non spirant: *Si quis violentus ac præpotens aliquid de facultate nostra ac proprietate rapuisset, nonne dignum summo odio duceremus? Nonne merito tamquam hostem detestaremur?* 33. est 8 B. Leonis *de Epiphania*.

XXXV. Author & stylo, & sententia a S. Augustino dissidet. Stellam Magis, *Non ante paucos dies, sed ante ferme biennium* apparuisse, ex eo colligit quod Herodes *a bimatu & infra occidit infantes, secundum tempus quod exquisierat a Magis.* Contra S. Augustinus Sermone 30. *Viderunt novam stellam in ejus Nativitate fulgentem.* Sermone 35. *Novam stellam declaravit natus.* Ibidem: *quid erat illa stella, quæ nec umquam ante inter sydera apparuit, nec postea demonstranda permansit?* Sermone 32. *Eo die quo natus est, illi stellam in Oriente viderunt.* Et Sermone 34. *Eo nato, stellam Magi in Oriente viderunt. Ipse natus, novum sydus ostendit. Eo nascente, lux nova est in stella revelata.*

XXXVI. S. Augustino indignus est. Regenerationis vocem perperam Christi baptismo accommodat. *Vix natus est hominibus*, inquit, *& jam renascitur Sacramentis.* 37. est S. Maximi. 38. est totus liber primus Alcuini *de Trinitate*, cum parte secundi. Unde merito uterque in appendicem rejectus est.

Sermo 45. S. Augustino, si quisquam alius, indignissimus est. Ut enim hæc verba omittam. *Vina sublimia, princeps architriclinus. Potum repatare*; ferri non possunt ista, quæ tam a S. Augustini doctrina, quam a veritate aliena sunt: *Numquid mulierem dicit Mariam, quæ Virgo post partum inventa est? Sed Ecclesiam, quæ non solum mulier, sed etiam meretrix nuncupatur.* Contra S. Augustinus Sermone 67. *de Diversis*, de B. Virgine ait: *Maria mulier dicta est, non corrupta virginitate, sed appellatione propria gentis suæ.* Sermone vero *de Symbolo*, qui est 119. *de Tempore* virginem Ecclesiam appellandam esse docet, non meretricem. *Virgo est Ecclesia... Et virgo est, & parit, Mariam imitatur, quæ Dominum peperit.* Equidem ait ibidem S. Augustinus: *Magna sponsi & singularis dignatio! meretricem invenit, Virginem fecit.* At longe aliud est Ecclesiam fuisse meretricem, antequam congregaretur ex Gentibus, & Christi sponsa fieret: aliud meretricem etiam nunc appellari, cum Christo desponsata est.

Sermo 42. trigesimum nonum imitatur, sed alieno stylo spurium se prodit. Mancam affert definitionem Charitatis, in eaque solœcum facit. *Quæ est vera Charitas? Qui sic diligit omnem hominem, quomodo seipsum.* 43. & 44. prudenti Lovaniensium judicio rejecti sunt. In 46. aliena est a S. Augustino Methodus. Juvenem admodum se esse testatur Concionator, coram Patribus loqui id est coram Episcopis: ab infantia sacras literas edoctum. Quod S. Augustino non convenit. 47. si cum Sermonibus 4. 5. & 6. *de Verbis Apostoli* conferatur, S. Augustini non esse, evidens est, proindeque merito in appendicem rejectum, sicut & 48. qui cento est male consutus ex Sermonibus 8. & 9. *De Verbis Domini*, ex S. Hilario *in Matthæum* & S. Ambrosio in 10. cap. S. Lucæ. Non fuerunt iniquiores erga 51. Censores eruditi. *Per gratiam Baptismi nos omnibus peccatis & vitiis* (ait) *vacuari.* At S. Augustinus Baptismum quidem purgare docet a reatu omnium peccatorum, quæ humana traxit nativitas, & contraxit iniquitas, sed solam Charitatis perfectionem, quæ erit in vita futura, purgare ab omni labe vitiorum, sine quibus humana esse non potest in hoc sæculo infirmitas (*lib.* 1. *Retractationum c.* 7.) 53. pugnat cum S. Augustino & veritate. *Si forte*, inquit, *quislibet quærat, quis sit proximus, sciat omnem Christianum recte proximum dici. Qui autem taliter intelligens proximum diligit, sine dubio Charitatem veram in semetipso tenebit.* Longe aliter S. Augustinus Enarratione in Psalmum 51. *Proximum*, inquit, *omnem hominem oportet intelligi.* Et Sermone 91. de Diversis: *Ames proximum, etiam cum quo concordia non est, quia nondum in Christo frater est, quia nondum in Christo renatus est, nondum Christi Sacramenta novit. Paganus est. Judæus est; est tamen proximus, quia homo est.* 54. conferendus est cum cap. 24. libri 16. *de Civitate Dei* & Concione 3. in Psalmum 103. Ex quibus innotescet hunc S. Augustini non esse, qui vaccam, arietem, capram trium annorum, turturem, & columbam, longe doctius explicat, & eloquentius. 55. & 56. stylus jejunus, & adhortatio auditorum ut ad vigilias surgant, evincunt Augustinianos non esse. 58. adscribitur S. Cæsario, ejusque potius est quam S. Augustini. 59. in appendicem ideo rejectus est, quod ex libris *de Sermone Domini in monte*, conflatus sit, & aliquid habeat ex S. Hieronymo *in cap. 5. Matthæi*.

Sermonem 61. Stylus S. Augustini esse negat. Præterea Christum *Omnes homines non solum malos, sed etiam impios, & originali peccato mortuos in anima invenisse*, ait: quod falsum est, cum ab originali peccato mundati essent, quotquot circumcisi fuerant ex Judæis & quotquot ex eodem populo fœminæ & ex Gentibus, utriusque sexus parvuli, Sacramento legis naturæ fuerant purgati. 3. Inter Evangelica consilia abstinentiam a vino, & a carnibus numerat. 4. Quid sibi vult ista phrasis? *Sunt enim innumerabilia tam in novo, quam in veteri Testamento, quæ caussam de qua loquimur, validissimis testimoniis confirmare longum est, & nunc omnia Charitatis vestræ auribus non intimentur.* Nec melior est istius sensus: *Nam in sanctis animabus etiam parva pro magnis accipiuntur, quia & revera cui pauca non sufficiunt, magna non prosunt, plura prodesse nihil poterunt.* Denique ait: *Omnis Lex uno sermone impletur in nobis*: id est, *Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Contra Christus huic præcepto præmittit *Primum & magnum mandatum* dilectionis Dei: & *ex his duobus totam legem pendere* asserit, & *Prophetas*.

LXII. & LXIII. Non sunt Augustiniani. Prior invenitur in Homilia 2. ex iis quæ S. Cæsario ad-

scriptæ

scriptæ sunt. Alter S. Leonis Papæ quintus *de Quadragesima*. 64. & 65. stylo discrepant ab Augustinianis. Possidius *Tractatus quinque de Quadragesima* recenset. Sed hi sunt Sermones 68. 70. 71. 72. & 73. *de Diversis*: cum quibus si duos istos conferas, spurios statim agnosces. 66. conflatus est ex cap. 12. & 13. Alcuini, *De virtutibus & vitiis*. 67. humili exordio se nothum prodit. *Rogo vos, fratres charissimi, & cum grandi humilitate admoneo, ut mihi nullus ex vobis succenseat, aut forte incongruum me, superfluumque judicet: quare vobis tam frequenter tremendum & utiliter expavescendum diem judicii confirmare contendo*. Longe aliena a Sancti Augustini animo tam ignava excusatio. *Attendite fratres mei* (inquit ille Sermon. 44. de Diversis) *dicam si possum, & non timeam. Non tacebo: urgeor enim ut dicam, etsi mihi forte aliqui succensuerint. Sed dent veniam: timeo enim, ut dixi, timori dent veniam. Christus neminem timuit: nos autem Christum timendo non parcimus; ne nobis dum tales nolumus contristari, ille non parcat*. Non sunt etiam Augustinianæ istæ phrases: *Qui ægrotare videntur*, pro ægrotis; *qui conjugia habere videntur*, pro conjugatis. *Religionis habitum assumere*. *Sequacitas*, pro observantia. *In remedium salutis suæ tardandus*, pro *tardus ad remedium*, &c. Apostrophe Christi ad hominem circa medium Sermonis, S. Augustino indigna non videtur. 68. non est S. Augustini. Lovaniensibus Censoribus Ambrosianum quid sapere visus est. 69. ex Augustinianorum ordine removendum suadent phrases ab ipso non usurpatæ: *Orare de culpa*. *Indulgentiam sperare de Judice*. *Delinquentia deprecatur*. Non satis etiam accurate dictum: *Quadragesima tempus statim ab initio cœpit inter justos & injustos discernere. Per hos quadraginta dies separantur mali a bonis*. Quomodo enim separantur? Jejunio? At mali etiam jejunant, & jejunarunt olim. Moribus? At hoc fit etiam ante & post Quadragesimam. Non placet etiam quod Ecclesiam vocat *Triplicem Arcam*. Enimvero cur non *unam*?

LXX. Nequaquam Augustinianus est. Abrahami verba ad uxorem, Genes. 18. sic refert: *Festina, & consperge tres mensuras similaginis, & fac subcinericios panes: quod Græce*, inquit, *encryphias dicitur, occultos videlicet & absconditos indicans panes*. Qua in citatione, Græce & Latine solœcum fecit. Imitari voluit S. Ambrosium lib. 1. de Abraham, cap. 5. sic legentem, *Consperge tres mensuras similaginis, & fac subcinericios. Ubi subjungit: Græce* ἐγκρυφίαι *dicuntur, hoc est, abscondita*.

LXXI. Multa habet S. Augustino indigna. *Quare*, inquit, *pueris, qui figuram habuerunt Judæorum, dicitur, Sedete hic cum asina? Nonne asinam illam sedere fecit, Fratres charissimi?* O præclarum conceptum! Ibidem: *Audite aliud Sacramentum, Fratres charissimi. Hieronymus Presbyter scripsit, ab antiquis & senioribus Judæis se certissime cognovisse, quod ibi immolatus sit Isaac, ubi postea Christus crucifixus est*. Sed neque immolatus est Isaac: nec ea usquam scripsit S. Hieronymus, quæ ipsi Interpolator affingit: sed ea desumpsit ex Commentariis in S. Marcum Hieronymo falso adscriptis. Sequitur in isto Sermone: *Etiam hoc Antiquorum relatione refertur, Quod & Adam primus homo in ipso loco ubi Crux fixa est, fuerit aliquando sepultus; & ideo Calvariæ locum dictum esse, quia Caput humani generis ibi dicitur esse sepultum*. At istud postremum refellit ipse S. Hieronymus in cap. 27. S. Matthæi. Denique S. Augustinus auditores suos his verbis allocutus non esset: *Vos vero, auxiliante Domino, dum frequentius Scripturas divinas relegitis, si diligenter attenditis, credo quod meliorem etiam expositionem invenire possitis*.

LXXV. Non videtur S. Augustini; quia Prophetas, qui ad solum Judæorum populum missi sunt, per universam terram missos esse ait, & vaticiniis suis Gentes ad Christum invitasse: *Misit ergo* (inquit) *Abraham puerum suum in regionem longinquam, ut inde acciperet uxorem filio suo: quia miserat Deus Pater propheticum verbum per universam terram, ut quæreret Ecclesiam Catholicam sponsam Unigenito suo. Et quomodo per puerum Abrahæ beato Isaac sponsa adducitur, ita per verbum propheticum Ecclesia Gentium ad verum sponsum Christum de longinquis regionibus invitatur*. Sed nec stylus Augustinianus est: quamvis non invenusta sit allegoria, quam Sermone toto persequitur Concionator. Sermo 76. *de eleemosynis faciendis*, proh quam dissimilis est Sermoni 43. *de Diversis*, quo idem argumentum tractatur! 77. vel est S. Ambrosii, vel S. Maximi: ideoque in appendicem jure merito rejectus. Rejiciendus erat & 78. quem nequaquam Augustinianum esse fatebitur, quisquis vel initium legerit: *Si expositionem sanctarum Scripturarum eo ordine, & illo eloquio quo a Sanctis Patribus sunt exposita, Charitatis vestræ auribus voluerimus intimare, nonnisi ad paucos Scholasticos doctrina cibus poterit pervenire .... Et ideo rogo humiliter, ut contenta sint eruditæ aures verba rustica æquanimiter sustinere, &c.* De 79. dubito, ubi illum confero cum Enarratione Psalmi 44. & Sermone 40. *de Verbis Domini*, in quibus lapidis, quem unxit Jacob, & scalæ quam vidit, mysteria aliter explicantur.

LXXX. Non videtur S. Augustini, cum ob stylum, tum quod Scripturæ sacræ figuras commodo sensu non explicet. *Lia*, inquit, *significat, illam plebem, quæ de Judæis juncta est Christo. Rachel vero Ecclesiæ, id est, omnium Gentium typum gessit*. Huc usque non male. Sed subdit: *Et ideo Lia non est furata idola patris sui, sed Rachel, quia post adventum Christi non usquequaque Synagoga idolis servisse cognoscitur, sicut de Ecclesia Gentium manifestissime comprobatur*. Dic, quæso, num Ecclesia Gentium post adventum Christi idola coluit? præterea luctam Jacob cum Angelo incongrue explicat. *Luctabatur Jacob cum Angelo*, inquit, *quia populus Judæorum luctaturus erat cum Christo. Vincebat Jacob Angelum, quia Judæorum populus Christum usque ad mortem persecuturus erat. In eo quod vincebat Jacob, Judæos persecuturos Christum significabat: in eo quod benedictionem petebat, illum populum figurabat, qui in Christum Dominum crediturus erat*. Multo aliter S. Augustinus in sermone mox laudato, *de Verbis Domini*, & in primo ex editis a P. Sirmondo, ubi luctam eamdem Jacob cum Angelo explicat.

Sermo 81. non videtur etiam S. Augustini. S. Ambrosium imitatur lib. *De Josepho Patriarcha*, ubi stantem Josephi manipulum a fratrum manipulis adoratum exponit. *Sol & Luna*, inquit, *& undecim stellæ eum adoraverunt, quando post resurrectionem Sancta Maria quasi Luna, & beatus Joseph velut Sol, cum undecim stellis, id est, beatis Apostolis, incurvati & prostrati sunt ante eum, & impleta est Prophetia quæ dixerat: Laudate eum Sol & Luna, laudate eum omnes stellæ & lumen*. Sed S. Ambrosium imitari studens Interpolator, ejus mentem non est assecutus, nec enim Beatissimam Virginem lunam fecit, solem B. Josephum, cujus comparatione Deipara sol potius dicanda erat: nec Christum post Resurrectionem suam a S. Josepho dixit adoratum, quem tunc superstitem non fuisse probabilius est; cum Christus moriens Matrem suam alteri commendaverit. Verus autem Augustinus hanc figuram aliter explicat Epistola 80. quæ est ad Hesychium. *Ecclesia*, inquit, *est sol, luna, & stella, cui dictum est: Speciosa sicut luna, electa sicut sol. Ab hac adoratur Joseph noster in hoc mundo, velut in Ægypto, ex humillima sublimatus*.

LXXXII. Periodum integram habet ex Epistola Pelagii ad Demetriadem. In cæteris humile, & barbarum plerumque dicendi genus. Ecce specimen; *Eum recordari non potuisset. Nulla ratione parentes suos poterat oblivisci. Sed dicit aliquis quod licentiam aut potentiam non habuerit mittendi ad patrem suum. Etiamsi hoc quasi verisimile videatur. Intolerabilem amaritudinem. Taliter indulgeamus eis qui in nobis peccaverint, qualiter volumus ut nobis indulgeat Deus, quoties in illa peccamus. Melius est hoc ut nobis in die crastina reservemus*.

LXXXIII. Farrago est ex Oratione S. Cypriani *de Zelo & Livore*, ex Pelagii Epistola *ad Demetriadem*, ex S. Ambrosio lib. *de Joseph*, cap. 5. & ex Sermo- S. Augustini *de Susanna & Joseph*.

LXXXIV. Multa habet ex Homilia 1. Origenis *in Exodum*. Ait Scripturam sacram non referre quod Filii Israel in Ægypto creverint vivente Joseph, sed post

ejus mortem : *Cum atique*, inquit, *sub patrocinio vel defensione Joseph magis debuerant crescere & multiplicari*. Quæ ratio absurda est. Cum enim Joseph cum fratribus suis in Ægypto vixerit 71. tantum annis, Filii autem Israel post ejus mortem in Ægypto manserint annis 144. aut 145. non mirum est, quod magis multiplicati sint post Josephi mortem, quam ante, adjuvante illo qui eos voluit valde multiplicari. Consule S. Augustinum *Quæst.* 47. *in Exodum*.

LXXXV. S. Augustini nomine perperam inscribitur, stylo repugnante. Indigna est tanto Doctore hæc sententia : *Qualiter autem de sinistra transeatur ad dexteram, evidens & manifesta ratio demonstrat. Qui fuit ebriosus, sit sobrius*. De 86. idem judicium ferendum est. Manum Moysis sanam & leprosam, Ecclesiæ & Synagogæ typum facit, incommoda allegoria. Hanc manum aliter explicat S. Augustinus in Psalmum 73. & Sermone 17. de Diversis. *Quid illa manus ?* inquit, *Certum est, quia illa manus populum significat. Sinus hominis quid est ? Sinus Moysi, secretum Dei. Cum esset homo in secreto Dei, incolumis erat, & bono colore : exiit a secreto Dei, progressus Adam de Paradiso offenso Deo, & factus est vitiosus. Facta est ergo manus illa alba : sed rediit ad sinum per signum Domini nostri Jesu Christi, & recepit colorem*. Virgam Moysis conversam in serpentem, crucem interpretatur conversam in sapientiam. Aliter S. Augustinus Sermone mox laudato *de Diversis*, in fragmento de Decalogo, Enarratione in Psalmum 73. lib. 12. contra Faustum, cap. 28. & lib. 3. de Trinitate, cap. 10. *Virga in serpentem*, inquit postremo isto loco, *Christus in mortem ; & serpens rursus in virgam, Christus in resurrectionem*. Sed in explicatione istius Concionatoris non video quomodo serpens rursus mutetur in virgam, nisi sapientia in stultitiam iterum mutetur : quod absurdum est.

LXXXVII. Ejusdem farinæ est. Decem plagas quibus Deus Ægyptios castigavit, decem Dei Mandata interpretatur. Cynicorum & Stoicorum dogmata confundit. Ejusdem Authoris est 88. qui indurationem Pharaonis explicat sensu a S Augustino prorsus alieno. *Hoc ergo*, inquit, *definitissime credite, Fratres, & hoc intelligite, quia quoties Dominus dicit : Ego indurabo cor Pharaonis, non aliud intelligi voluit, nisi, Ego*, inquit, *suspendo plagas meas & flagella. Unde eum per indulgentiam meam contra me obdurari permitto*. Non est assecutus Dei verba, Exodi 7. dicentis : *Ego indurabo cor ejus, & multiplicabo signa & ostenta mea in terra Ægypti*. Quæ a Deo dicta S. Augustinus interpretatur Quæst. 18. super Exodum : *Tamquam necessaria fuerit obduratio cordis Pharaonis, ut signa Dei multiplicarentur, vel implerentur in Ægypto*.

LXXXIX. Ejusdem est pretii. De obduratione Pharaonis loquitur, quasi comminatoria tantum fuerit, & ad ejus correctionem ordinata. *Obdurabo cor Pharaonis. Sententiam*, inquit, *protulit, quam se facturam promiserat, non quam jam fecisse monstrabat. Obdurabo*, inquit, *non obduro. Aliud est facere, aliud est quod jam fecisse promittatur, nec tamen impleatur, at metu territi corrigantur*. Omitto verborum lepores. *Populum perire quærebat. Ad pristinum statum redeat maris, quod fuerat, &c.* Omitto & phrases Poeticas : *Cum conspiceret rapidos cursus influere litoribus mare, volvente æquora flamine collisa laxare. Non consentientibus ventis, aquarum volumina imperfectis cursibus refrenantur. Hiantibus undis freti arcana & maris secreta declarat unda. Erigitur in cumulum pelagus, & murorum instar suspensos exhibet fluctus. Fit litus ubi fuerat pelagus, & limite recto via porrigitur*.

XC. Magnam partem desumptus est ex Homiliis 3. & 5. *super Exodum*, Origeni inscriptis. 91. Lectionem explicat ad Missas legendam : at verus Augustinus semper lectionem quæ audita est, vel cantata. Aquam amaram in quam Moyses lignum injecit, ut dulcis evaderet, interpretatur aquam Baptismatis a qua lignum crucis tollit amaritudinem. Longe melius S. Augustinus lib. 12. *contra Faustum*, cap. 30. *Amara aqua*, inquit, *ligno dulcescunt : quia inimici populi signo Crucis Christi honorificato mansuescunt*. Et Homilia 27. *Quando amaricat populus, ostendimus eis Christum, quæ pro illis tulerit, quomodo pro eis sanguinem fuderit, & mitescunt, tamquam nobis lignum in aquam mittentibus*.

XCII. Si conferas cum Quæstione 64. ex octoginta tribus, & cum Tractatu 15. *in Joannem*, S. Augustini non esse, continuo deprehendes. *Numquid virtus Dei poterat fatigari ?* inquit ille Orator : *Non atique*. Contra S. Augustinus : *Non frustra fatigatur virtus Dei*. 93. Origenis allegorias mutuatur Homilia 2. *in Exodum*. Negat Moysen extendisse manus, dum Israel in Amalecithas pugnaret : *Moyses*, inquit *levavit manus : & licet non expandit, tamen ipsa elevatione mysterium Crucis ostendit*. Contra S. Augustinus Homilia 27. *Tunc erabat Moyses, tunc extendebat manus. Et ubi deponebat manus, convalescebat Amalech : ubi extendebat manus, deficiebat Amalech. Ecce extensio illa manuum, Christi Crux fuit*. 95. 96. & 97. Lovaniensium judicio sunt rejecti. Primus est fragmentum Sermonis *de Decalogo*, extremis partibus ab imperito homine afflictis. Alter est Tractatus *de decem Chordis*. 98. ex homilia 9. Origenis super Numeros multa mutuatur. Historiam Nadab & Abiu, qui puniti sunt a Deo quod igne alienum obtulissent, (*Numer.* 3.) cum illa quæ refertur *cap.* 16. de Core, Datham, & Abiron, confundit. 99. ejusdem Homiliæ Origenianæ pars est, a Lovaniensibus propterea merito rejectus in appendicem.

Centesimus Sermo, non est Augustinianus. *Christum in medio duorum Testamentorum*, tamquam *in medio duorum animalium*, sic esse ait, ut sit *intus in interiori & spiritali intellectu, non in litera*. Idne verum, amabo te, in hoc Oraculo, Danielis 9. *Post hebdomadas sexaginta duas occidetur Christus ?* Et in hoc versu Matth. 1. *Jacob genuit Joseph virum Mariæ de qua natus est Jesus qui vocatur Christus ?* Non ne Christus est in litera? Beatam Mariam Virginem facit terram promissionis, quia per Isaiam multo ante promissa est. Ipsam esse de qua legimus : *Suxerunt mel de petra*. Et de ipsa scriptum esse : *Petra autem erat Christus*. Qua accommodatione quid absurdius ? *Petra erat Christus*, ergo B. Virgo est illa Petra.

CI. Spurium esse vel hæc sola verba proderent, si nulla alia ratio suppeteret. *A serpentibus regulis, id est basiliscis, in deserto populus vastabatur*. Latinam vocem *regulus*, per Græcam, S. Augustinus, (ut opinor) non exposuisset. Præterea, cum Scriptura sacra pugnat, cum ait : *Si Amalech sævus hostis occurrit, Jesus Filius Nave virgam tenere manu jubetur*. At Scriptura sacra virgam Moysi tribuit, non Josue contra Amalecithas pugnanti ; Exodi 17. *Dixitque Moyses ad Josue : Elige viros, & egressus pugna contra Amalech : cras ego stabo in vertice collis, habens virgam Dei in manu mea. Fecit Josue ut locutus erat Moyses, & pugnavit contra Amalech*.

CII. Non malus est, sed stylo nequaquam Augustinianus : immo quandoque squallida phrasis. *Agnoscite*, inquit, *utrum velit negare misericordiam, qui de conversione nostra suam dixerat mutare sententiam*. Item : *Si pro unius diei culpa, unius anni spatium recompensandum est pœna ; quantam curam erga salutem animæ debemus apponere ? Non expectemus mortifera securitate vulnera ipsa putrescere. Et ideo quomodo quando in corpore vulnus accipimus. Vitiorum pannis sordentibus involuti. Plus cogitant qualiter caro sua parvissimo tempore vivat*. Denique frequenter *Fratres charissimos* compellat, & supplicat auditoribus, præter Augustini morem. Est Sancti Cæsarii Arelatensis.

CIII. Ex Homiliis 13. & 14. Origenis in Numeros haustus est. 104. in Grammaticam peccat, cum ait : *Dominus omnia loca totius mundi divina potestate circumvenit*. Peccat & contra rectum ratiocinium, cum ait : *Non enim minoris admirationis est, Lazarum ligatum pedibus ambulare potuisse, quam a mortuis resurrexisse*. Contra S. Augustinus Tractatu 49. in Joannem : *Quomodo processerit ligatis pedibus miraris ; & non miraris quia surrexit quatriduanus ?* Confer hunc Sermonem cum illo Tractatu, & judica. 105. pars postrema fragmentum est interpolatum ex Sermone *de Susanna & Joseph*, ab illis verbis : *Si pro terrenis bonis, &c.* Prior pars coactas allegorias continet, duramque omnino sententiam, &

Ana-

Anabaptistis faventem. *Ita est, fratres, quia ad spiritalem terram repromissionis, id est, conscientiam puram, nonnisi per Sacramentum Baptismi pervenitur.*

CVI. Scripturæ sacræ verba pervertit, dum Josue introducit his verbis populum compellantem: *Præparate vobis cibos ad diem tertium:* & subjungit: *Præparatis cibis, tertio die ventum esse ad Jordanem.* Sed non sic apud Josue habetur: *Paparate vobis cibaria*, (inquit cap. 1.) *quoniam post diem tertium transibitis Jordanem*. Quod mandatum vel in Sethim datum est, ut putat S. Augustinus, *In Josue Quæst.* 2. & tunc nonnisi ad diem septimum venit ad Jordanem: vel datum fuit, cum jam ad Jordanem venisset, ut ex verbis Josue cap. 3. v. 1. colligit Tostatus. Ut ut est, falsa est sententia Interpolatoris, die tertio a præparatione ciborum Josue & Filios Israel pervenisse ad Jordanem. Præterea narrationem scripturæ* de duodecim lapidibus missis in Jordanem, & duodecim inde sublatis, refert ordine præpostero, & ad 12. Patriarchas, nec non ad Apostolos 12. accommodat.

Josue 4.

CVIII. Stylus, & sententiæ S. Augustino indignum probant. Una in Historia Gedeonis quatuor Christi typos invenit. Scilicet Gedeonem, Angelum qui venit ad eum, Petram super quam obtulit holocaustum, & Taurum quem immolavit. Quæ si ita sint, consequens est quod Christus venerit ad Christum, quod Christus occiderit Christum, & quod Christum obtulerit supra Christum, quod absurdum est.

CXI. Stylus Augustiniano dissimilis. 112. ex Alcuini Libello *De virtutibus & vitiis*; cap. 1. & 5. descriptus est. 113. est decimus septimus *de Verbis Domini*. 114. a Lovaniensibus merito rejectum comperiet, qui illum cum 76. *de Diversis* contulerit. 115. eodem jure in appendicem detrusus. Symbolum enim ter recitat, numquam explicat totum, singulos Articulos a singulis Apostolis dictatos fingit; jejune exponit quidquid exponere aggreditur.

CXVI. Conferas cum octavo. *de Diversis*, ad Competentes pariter habito, tunc spurium esse statim dignosces. Orationem suam humilem suggestionem vocat, præter morem S. Augustini. Ut Competentes per Baptismum *ex vasis diaboli mereantur effici vasa Christi*, *totum* ait *spiritualiter impleri ministeriis Angelorum*. *Res alienas reformare* usurpat pro *restituere*. Solœcum facit; *Hoc etiam oportet Competentibus observare*. De crimine mulierum quæ fœtus excutiunt, & filios occidunt, jejune loquitur: *Satis grave*, inquit, *peccatum est*. Sic etiam de iis qui in odio proximi sunt pertinaces, dubitanter loquitur: *Si ille qui baptizandus est, iracundiam vel odium in corde reservat, nescio si in eo gratia divina proficiat*. At id nescire Christiano, nedum Concionatori, nefas.

CXVII. Ex S. Ambrosio *in Lucam* decerptum indicant Lovanienses. 118. Sancto Maximo restituunt. 120. inter Sermones Eusebio Emisseno adscriptos recensetur. 121. merito ex Augustinianorum ordine exclusus. 122. stylo a genuinis S. Augustini Sermonibus diffidet. 123. expungendus. Conferatur cum Sermone 119. *de Tempore*, & 75. *de Diversis*. An hæc Augustiniana phrasis? *Christus ideo mortuus est, ut nos reviviesceret*. Male etiam inscribitur Feria 4. post Dominicam Palmarum: siquidem quindecim diebus ante Pascha Symbolum Competentibus tradebatur. 124. S. Augustini esse stylus negat. An sunt istæ Augustinianæ phrases? *Petrum paululum Dominus subdeseruit. Puella accedens, fidem Petri discussit: & mirum si soliditatem Petri non turbo, non imber, sed roris levissima gutta transfixit. Petrus labia puellæ non sustulit. Processit sermo puellæ, & immobilis columna concussa est*. 125. est Symbolum Damaso Papæ falso adscriptum, quod extat inter Opera S. Hieronymi. 126. cum iis S. Augustini locis conferatur, in quibus Dominicam exponit Orationem, scilicet cum *Homilia* 42. *Sermone* 135. *de Tempore*, *Sermone* 9. & 48. *de Diversis*, & *lib.* 2. *de Sermone Domini in Monte*, *cap.* 5. & sequentibus: & hunc S. Augustini non esse compertum erit. 127. non esse Augustinianum patet ex eo quod *non solum minuta, sed etiam capitalia peccata*, *humilitate qua peregrinorum & pauperum pedes abluuntur*, *eleemosynis & jejuniis* purgari asserit & curari; contra S. Augustinum Homilia 50. & alibi. 128. est S. Maximi Taurinensis.

CXXIX. Fidei Libellus est, non Sermo. Insertus est Codici antiquo Canonum Ecclesiæ Romanæ, quem cum S. Leonis Operibus, publici juris fecit P. Quenellius. Sed monuit ille, in tribus Codicibus MSS. duodecim tantum haberi Anathematismos: inter S. Augustini Opera legi quatuordecim aliis Anathematismis auctiorem. In his de Spiritu Sancto dici tantum quod *a Patre procedat*. At vero apud S. Augustinum, quod *a Patre & Filio*. Eumdem Libellum Actis Concilii I. Toletani insertum observat, sexto, septimo, & octavo Anathematismo detractis. Priscillianistarum potissimum errores Libellus iste configit. Rogante forsan Orosio, nec non Eutropio & Paulo Hispanis Episcopis, qui Commonitorium ad S. Augustinum transmiserant adversus Priscillianistarum errores in Hispaniis invalescentes, ab eodem Sancto Doctore scriptus est. Quatuordecim posteriores Anathematismi, qui nec in Codice Romano, nec in Concilio Toletano habentur, descripti sunt, & huic Libello assuti ex Confessione Fidei Catholicæ, quam Damasus Papa misit ad Paulinum Antiochenum. In Codice laudato Romanæ Ecclesiæ inscribitur, *Libellus Augustini de Fide Catholica contra omnes Hæreses*. Sub nomine etiam S. Augustini laudatur a Magistro sententiarum, *lib.* 3. *Distinct.* 21. Estius in III. Sententiarum, Dist. 21. §. 3. editum suspicatur a scriptore in Nestorianos propenso, quorum errori favere videatur Anathematismus 5. his verbis conceptus: *Si quis dixerit atque crediderit hominem Jesum Christum a Filio Dei assumtum non fuisse, anathema sit*. Et sextus: *Si quis dixerit Filium Dei Deum passum fuisse, anathema sit*.

CXXX. S. Chrysostomo tribuitur à Lovaniensibus ex quorumdam MSS. fide. 131. Augustinianus est ab illis dumtaxat verbis, *Hunc brevem Sermonem*. Quod fragmentum, ex Sermone 75. *de Diversis*, excerptum est. Prior pars affinis est Sermoni 115. *de Tempore*, pariter suppositicio. Symbolum tertia vice repetit: *Ut ad reliqua capienda*, inquit, *fideli cursu pervenire possimus*. Quale porro istud ratiocinium? *Triduana enim sepulturæ mora evidenter ostendit, quod dum corpus in sepulchro jacuit, anima illa de inferis triumphavit*. Omitto verborum flosculos: *Intelligentiam supercedit, in duabus personis credere*, &c. 132. jure in appendicem a Lovaniensibus rejectus est. Contradicit enim Evangelio, cum ait: *Petrus Resurrectionis Filii Dei & ante crucem conscius, quam prædixerat ipse passurus*. Contra S. Joannes cap. 20. Evangelii sui de se & Petro post Resurrectionem ait: *Nondum enim sciebant Scripturam, Quia oportet eum a mortuis resurgere*. 133. consutus est ex duobus pannis, scilicet ex fragmento Sermonis 48. & ex integro Sermone 57. ex editis sub nomine S. Ambrosii.

CXXXIV. Stylo & doctrina penitus a S. Augustino alienus. Negat spiritum Dei qui ferebatur super aquas, Deum esse, contra S. Doctorem *lib.* 13. *Confessionum cap.* 5. & seq. & lib. 1. *de Genesi ad literam*, cap. 7. Asserit hunc spiritum fuisse *Seminarium animandæ conditionis*, sive *spiritum hujus mundi*, *quo animantur universa*: quam sententiam explodit S. Augustinus *lib.* 2. *Quæst.* 1. *ad Simplicianum*. 136. inter Eusebianos conscriptus, ideoque rejectus in appendicem; sicut & duo sequentes. 142. styli diversitas spurium probat. 143. consutus est ex diversis pannis. Conferatur cum Enarratione in Psalmum 139. ex qua nonnulla habet. 152. fragmentum est sexti *de Diversis*. 153. & 154. dubios stylus facit. 156. inter Eusebianos legitur. 157. magnam partem desumptus est ex Sermone 74. *de Diversis*, & inepte inscribitur: *Dominica in Octavis Paschæ, ad Competentes*. 158. fragmentum est 147. *de Tempore*. Merito rejectus in appendicem est, cum sequenti, a Lovaniensibus. 161. sors eadem, & æque justa. Nam & cum S. Augustino Sermone 33. *de Verbis Domini*, & cum ipso Evangelio pugnat, cum ait; *Thomas cum esset sanctus, fidelis, & justus, hæc omnia sollicite requisivit; Non quod ipse aliquid dubitaret, sed ut omnem suspicionem incredulitatis excluderet*. 162. dubius. In

Bi-

Bibliotheca Cluniacensi adscribitur S. Odiloni. Mortem primam & secundam aliter explicat quam S. Augustinus. 165. est liber *de Pastoribus*, qui habetur *Tomo 9.* 166. continet caput 6. Alcuini *de virtutibus & vitiis*. 167. est 57. *de Verbis Domini*: ideo a Lovaniensibus prætermissus. 168. undecimus est inter eos qui S. Cæsario tribuuntur. 169. in appendicem rejectus. 171. cum Sermone 29. *de Verbis Domini* si conferas, de ipso dubitabis. 173. sordida dictio S. Augustini non esse probat. 174. fragmentum erat nonagesimi *de Diversis*. 175. ex Sermone 12. *de diversis*, magnam partem desumptus, & interpolatus. 176. merito rejectus a Lovaniensibus, cum inter Eusebianos legatur; & errorem Eutychetis post obitum S. Augustini exortum impugnet.

CLXXVIII. Stylus cothurnatus & Poeticus Augustini esse negat: cujus doctrina & hæc indigna est hypotyposis: *Namque in imis poli læta carminibus regia ampla Dei reseratur, undique syderei repagula cœli, atque astriferi orbis arcana soluta penitus compage patescunt. Recessit in geminam arcem divisus aer, & late ardua cœli latera concisis marginibus dependerunt.* Non ignorabat S. Doctor cœli corpus a Pontifice nostro penetrari potuisse, qui clauso Matris utero exivit, & ad Discipulos januis clausis introivit. 179. ejusdem farinæ est. Christum vocat, *Protoserum æterni Consulis, nubium glacie candidatum*, qui ad futurum judicium venturus sit *in letitia nubifera, demonstrans foraminum cruenta monilia*. 180. ejusdem Authoris est. Nedum Augustiniana lingua non loquitur, sed vix humana. *Ecce in clypeo Actuum Apostolorum pendentium vivunt picta lumina piscatorum. Mittit continue duos cœlestes Prætores, ut alumnos suos securos redderet metuentes. Piscatores viri inquiunt, Galilæi, quid aspicitis in Jesum? Ascendent Angeli, & quodam digito tuba sonantis tangent sepulchra terræ trementis, ut pignora restituant throno igneo judicantis. Sic veniet quomodo eum vidistis euntem in cœlum. Ista allocutio non est linguarum septuaginta, sed patenter nubes dicuntur pluviales, ut occurrant in rore, & refrigerosa amœnitate, qui conscientia non continent quæstionem.* 181. Lovanienses rejecerunt in appendicem, quod verba S. Gregorii Magni contineat, aliaque præseferat signa suppositionis. 182. non est S. Augustini. Septem dona Spiritus sancti *beatitudines vocat*, eorumque ordinem confundit. 183. prudenter a Lovaniensibus rejectus. Refert esse qui putent Christum die Pentecostes in cœlum ascendisse. Quod mirum est si cuiquam sanæ mentis Christiano venerit in mentem. 184. obelo etiam confingendus est. Idem esto de sequente judicium ob diversitatem styli ab Augustiniano: & quod Spiritum Sanctum a Domino promissum dicat *in locum Dei*. Et de B. Petro, quod *in Traditorem & gladiatores gladium strinxerit*. At Evangelium testatur tantum in servum Principis Sacerdotum ipsum gladium exemisse. Præterea milites gladiatores vocare S. Augustino insolens est. 188. nigro calculo notatus a Lovaniensibus. 189. perperam inscribitur *In Festo S. Trinitatis*, quod multis sæculis recentius est. Concionator inter scire & credere ita distinguit, ut nesciamus quod credimus; & se profitur nescire quomodo uno nomine tres appellentur. Id S. Augustinus non dixisset, qui *nostram scientiam constare* ait *ex visis & creditis*: (Epist. 112.) Illud Christi oraculum Joannis 14. *Philippe, qui videt me videt & Patrem*, sic explicat iste Concionator: *In eo quod Filium vides, intelligis Patrem. Non enim potest appellari Filius, nisi habuerit Patrem.* Contra S. Augustinus hunc locum sic explicat Tractatu 70. in Joannem: *Sic dictum est: Qui videt me, videt & Patrem, quod a Patris similitudine in nullo discrepet Filius.* Et Epistola 112. ad Paulinam: *Dicendo, Qui videt me, videt & Patrem, ostendere voluit unitatem substantiæ Patris & Filii.*

CXC. Ejusdem ingenii est. *De qualitate rei*, inquit, *quærere non debetis, quia Deus credi se voluit, non examinari.* Et tamen subdit: *Pro captu, pro viribus, pro Fide nostra intueamur, Deus quid sit.* Inter nomina quibus Filius Dei in Scripturis vocatus est, recenset *retia & aratrum*. Res inaudita! 191. totum Symbolum Pelagii Hæresiarchæ continet, de quo diximus in Synopsi Historiæ Ecclesiasticæ 4. Sæculi, cum de S. Hieronymi Operibus egimus. Mirum quod Lovanienses Doctores illum hoc nomine non rejecerint. Tres sequentes ab eodem Impostore affictos S. Augustino, probant exordia, & connexio cum isto. Non magis est Sancto Doctore dignus 195. quod vel ineptum istud exordium ostendit: *Rogo & admoneo vos, Fratres charissimi, ut quicumque vult salvus esse, Fidem rectam ac Catholicam discat.* Et frequens repetitio istius verbi, *Credite*, & illarum vocum, *Qui fuit*, initio decem periodorum. Id probant & verborum flosculi: *Ascendere in cœlis. Si quis vult Discipulus Christi esse, mandata sua custodiat, ut Judæis persecutus. Ita oportet unicuique observare.* 196. est Fragmentum vigesimi octavi *de Diversis*.

CXCVII. Dubius est ob coactas allegorias, in quibus variat & confundit: & in præclaram illam regulam peccare videtur a S. Augustino traditam lib. 3. de Doctrina Christiana, cap. 9. *Ut literam sequi, & signa pro rebus, quæ iis significantur, accipere, servilis infirmitatis est; ita inutiliter signa interpretari, vagantis erroris est.* Ob eamdem rationem dubito de 198. Eumdem esse Authorem existimo allegoricorum hujusmodi sermonum, qui sui semper similis, ubicumque tria invenit, facit Trinitatem; ubi decem, ibi Decalogum, ubi quinquaginta, ibi Spiritum Sanctum; ubi aquam, ibi baptismum; ubi lignum, ibi crucem; ubi mulierem, quamvis meretricem, ibi Ecclesiam; ubi Angelum, ibi Christum, quamvis sit Angelus percussor, ut ille qui stetit juxta aream Areuna Jebusæi. Nec ad eximiam illam regulam attendit, quam tradit S. Augustinus Sermone 20. de Diversis. *Non semper in scripturis eadem significantur rebus certis, & quæ ponuntur allegorice in Scripturis, non semper hoc significant.* 199. erat Tractatus *De quinque Hæresibus*, ut monent Lovanienses.

Ducentesimus Lectionem vespere recitandam exponit; quod S. Augustino insolitum. Ex Oratione *de quinque Hæresibus* sua mutuatur. Ex meretricibus, quæ coram Salomone litigarunt, alteram Ecclesiæ typum facit. 201. ob incongruas allegorias in appendicem rejiciendus. Ut baptismum conjungat cum cruce, fingit Viduam Sareptanam exiisse ut aqua se lavaret, ac ligna colligeret: cum Scriptura collectionis dumtaxat lignorum, non autem balnei, aut lotionis meminerit. 2. ait Viduam illam *Ecclesiæ figuram* fuisse; filium viduæ *typum populi Christiani*. Quasi populus Christianus ab Ecclesia distinguatur. 3. Ait, *Veniente Christo, filium Ecclesiæ, id est, populum Christianum, de carcere mortis reductum.* Quod minus accurate dictum; cum, veniente Christo, nondum esset populus Christianus: vel mortis, id est, peccati carcere inclusi non essent, qui reipsa, licet nondum vocabulo, erant Christiani, id est, qui in Christum credebant, & secundum Dei præcepta pie & juste vivebant: sed Christi venturi meritis & sanguine jam essent de carcere mortis reducti. Adde *brevia capitula, & indicula, per quæ sancta desideria ad perscrutanda divina mysteria incitantur.* Quæ dictio non est Augustiniana. 202. nec stylo, nec sententiis Augustinianus est. Explicans trabem & festucam in oculo hærentem, ait: *Subita iracundia festuca est: ira vero quæ in longum tempus protrahitur, dum per odium falsis suspicionibus nutritur, trabes efficitur.* Contra ira inveterata ex S. Augustino nihil aliud est quam odium, ut patet ex Homilia 42. & *cum ira crescit in odium, trabem facit de festuca*, ut habet *Epistola* 109. Quomodo itaque ira per odium nutritur, & trabes efficitur? 203. ex Capitibus 7. & 8. Alcuini *de Virtutibus & vitiis* desumptus, in appendicem rejiciatur, vel ex hoc Tomo penitus deleatur. 204. contra Historiam graviter peccat. Eversionem Hierosolymorum post quadraginta duos annos a Passione Christi consignat: Sed annos Christi 71. vel 72. eversam Urbem a Tito certum est: adeoque annis post Christi passionem triginta quinque. Duobus annis obsessam eamdem civitatem narrat: cum ex Historia belli Judaici constet quatuor tantum mensibus obsidionem durasse. Ait in Historiis se legisse, quod *Centum millia juvenum Romam perducti sunt in triumphum.* At ex Josepho constat, eo in triumpho ductos tantum esse Joannem & Simeonem Gioræ seditiosorum duces, cum septingentis Judæis robore & forma

forma præstantibus. Præterea coacta est allegoria, qua duos ursos, qui quadraginta duos pueros Elisæum irridentes devorarunt, Vespasianum & Titum interpretatur.

CCVI. Æque incongruas allegorias habet. Vidua Sareptana typus erat Ecclesiæ. Vicini a quibus vasa petebat, populum Gentium figurabant, adeoque ipsam Ecclesiam, quæ ex Gentibus est collecta. Vasa ipsa vacua significabant Gentes. Itaque secundum istum Concionatorem, Gentium Ecclesia Gentes a Gentibus petebat. Addit Ecclesiam, sicut illam mulierem, sterilem fuisse, & filium Ecclesiæ mortuum fuisse peccatis, antequam Christus veniret; sicut filius illius Viduæ mortuus est, dum Elisæus absens esset. Itaque Ecclesia sterilis erat, & filium habebat ante adventum Christi. Baculum Elisæi, crucem interpretatur: bene est. Sed cur Viduæ cœnaculum iterum crucem facit? An illi non sufficiebat una crux? Conferas quæ hic de baculo Elisæi, & filio Viduæ ab eo suscitato dicuntur, cum iis quæ de eadem figura habet S. Augustinus lib. 12. *contra Faustum*, cap. 35. & Sermone 11. *de Verbis Apostoli*, cap. 10. & judica num ejusdem sint Authoris.

CCVII. A Lovaniensibus merito submotus est. 208. ejusdem parentis esse ac alios, quos supra notavi, allegoricos, fatebitur quisquis legerit. Puellam quæ captiva de Judæa ducta fuerat, prophetiam interpretatur. Addit *Populum Gentium prophetiam audivisse, & venisse ad Christum*. 209. mirum est quod Lovanienses non expunxerint, qui Eutychetis errorem nominatim perstringit, de quo nihil audire potuit S. Augustinus, cum post ejus mortem sit exortus. Monothelitarum errorem confundit cum Eutychiano. *In hac lectione*, inquit, *simul consideranda est in uno eodemque Redemptore nostro disjuncta operatio divinitatis & humanitatis; atque omnimodis detestandus error Eutychetis, qui unam tantum in Christo dogmatizare præsumit operationem*. Ferri posset, utcumque, quod duos pisces allegorice interpretatur *duo testamenta*; sed quod æque exponi posse putat *de uno libro omnium Prophetarum*, vel de *S. Joannis prædicatione*, quis ferat? Scilicet duo pisces significant unum librum, vel sexdecim Prophetas? & muta animalia vocem clamantis in deserto? o ineptias!

CCX. In allegoricorum classem, de quibus supra, rejiciendus, & conferendus cum cap. 35. lib. 12. *contra Faustum*, ubi eamdem figuram S. Augustinus explicat. Tunc compertum erit, hujus Sermonis Authorem revera esse, qualem se fatetur, *Negligentem præconem veritatis*. 211. a Lovaniensibus non injuria rejectus. 213. ex Capitibus decimo & decimoquinto Alcuini, *de Virtutibus & Vitiis*, consutus est. 215. indignissimus est S. Augustino, tum ob stylum squallidum; cujus specimen est, *verbosari*, quod usurpat pro confabulari; *præcantatores*, pro aruspicibus, Magis, vel sortilegis, *balationes*, pro saltationibus. Tum ob criminum incredibilium narrationem de Hipponensibus Christianis, scilicet saltationum ante Basilicas Sanctorum, Quintæ Feriæ in honorem Jovis observatæ, turpitudinis cum hinnicula, vel cervula perpetratæ, diabolicorum characterum quos sibi, aut suis appenderent. Et hujusmodi reos flagitiorum S. Augustinus anathemare non contrivisset? Ipsos Christiani Magistratus tulissent? Audi tandem consilium egregii Concionatoris. *Si ad vos pertinent*, inquit, *etiam flagellis cædite*. Itane? Absque discrimine. Humanius consilium dedisset Augustinus, ut constat ex Tractatu 10. in Joannem: *Si amicus est*, inquit, *admoneatur leniter; uxor est, severissime refrænetur; ancilla est, etiam verberibus compescatur*. Tandem de Extrema Unctione ita loquitur, ac si ejus Minister esset ipse ægrotus: *Quoties*, inquit, *aliqua infirmitas supervenerit, Corpus & Sanguinem Christi ille qui ægrotat accipiat, & inde corpusculum suum ungat*.

CCXVI. Ejusdem pretii apud me est ac præcedens. Incredibile est quod Christiani Hipponenses in Ecclesiis causas dicerent, aut lites & rixas suscitarent. Scilicet Magistratus Ecclesiam convertebant in Prætorium, sub Christianis Religiosisque Principibus, Augustino vidente & ferente! Et tamen egregius iste Concionator sic declamat: *Ille Christianus qualis est, qui vix aliquando ad Ecclesiam venit; & quando venerit, non stat ut oret pro peccatis suis, sed ut causas dicat, aut lites & rixas suscitet?* 217. initio & fine demptis, quæ nihil S. Augustini habent, ex Sermone 45. *de Diversis*, & quidem interpolato fabricatus est. *Photinus*, inquit, *a qua hæretici Photiniani appellantur, quasi simplex pallium fecit viro suo*. Photinus mulier est, quæ virum duxit; si verbis Declamatoris nostri credamus. Longe aliter S. Augustinus in Sermone laudato de Diversis: *Nescio qua mulier apud Photinum quemdam elegit quasi simplex pallium facere viro suo*. 218. ex eodem fonte manavit. 219. stylus & adhortatio vehementior ad solvendas Sacerdotibus decimas, S. Augustini esse negant. Confer hunc Sermonem cum Enarratione S. Augustini in Psalmum 146. ex qua patet Sacerdotes in Ecclesia Africana decimas non petivisse a Christiana plebe. *Dominus ait, Manducate quæ ab ipsis sunt*, inquit, *& ne putarent aliquid de suo donare: Dignus est*, inquit, *operarius mercede sua. Talia non quærentes a vobis ideo liberius dicimus. Sed & si quæreremus, fructum vestrum quæreremus, & non vestras opes, sed vestram justitiam. Efficite ut vos ipsos exigatis, efficimini exactores vestri. Christus tacitus exigit, & major est vox tacentis, quia in Evangelio non tacet*. .... *Nemo enim a vobis potest exigere, nisi forte exactione opus est, ut qui vobis in Evangelio serviunt, petant a vobis. Si ad hoc ventum fuerit ut petant, videte ne quod vos a Deo petitis frustra petatis. Ergo estote exactores vestri, ne aliquid illi, qui in Evangelio serviunt vobis, non dicam petere cogantur; sed ne silentia vos arguant*.

CCXXI. Ex præfatione Enarrationis secundæ in Psalmum 25. desumptus est, duabus primis periodis & epilogo exceptis. 222. ex Enarratione Psalmi 97. interpolata prodiit, interpolatoris minervæ debetur illud exordium, quod nullius ipsum judicii fuisse probat: *Beatus Job, Fratres dilectissimi, tam Sanctus fuit, ut in illa compleretur illud, quod in Psalmo Spiritus Sanctus dixit: Psallite Domino in cithara, & voce Psalmi*. Scilicet prophetia David, (si tamen hæc verba prophetiam continent) impleta fuit pluribus ante Davidem sæculis. 223. erat *Liber de Patientia*. 224. a Lovaniensibus merito rejectus. 225. æque rejiciendus erat, ob stylum repentem, & judicii defectum. De diabolo in Sanctum Job pugnante, ait: *Arborem concussit, & decutere poma non valuit. Et ramos quidem confregit, sed radici nihil nocuit*. Si ramos confregit, quomodo poma decutere non valuit? Addit: *Parietem perforavit, sed thesaurum auferre non potuit*. Bonus paterfamilias non sinit a fure perfodi domum suam. Itaque sanctitati & vigilantiæ Jobi injuriam facit.

CCXXVI. Ex S. Ambrosio haustum notarunt Lovanienses, ideoque in appendicem rejecerunt. 227. plus æquo faverunt, quem Augustino nemo tribuet, qui Augustini nomen amaverit. A solœco exorditur: *Faciendis eleemosynis, Fratres charissimi, charitatem vestram admonui, & consilium dare præsumpsi*. Divitem Epulonem, (de quo Lucæ 16. sic alloquitur: *Clamavit tibi Scriptura, & non audisti. Propheta non tacuit, Apostolus prædicavit, Evangelium tonuit*. Si ita est, cur Abraham non dixit: Habent Evangelium & Apostolos; sed *Habent Moysem & Prophetas, audiant illos?* 228. & 229. rejecti sunt a Lovaniensibus. 230. stylus non est Augustinianus; ut nec duorum sequentium, qui *de charitate vitanda*, inscribuntur, quorum phrasis squallida & barbara. Ineptus est Concionator, qui hanc ebriosis Hipponensibus excusationem affingit: *Persona potens me coegit ut amplius bibam, & in convivio Regis non potui aliud facere*. Quasi vero cives Hipponenses convivio excipi ab Imperatore solerent, & ad ejus mensam se vino ingurgitare. 223. præter styli dictionisque discrepantiam ab Augustinianis, Sanctissimi Doctoris Theologiæ repugnat. *Multi dicunt*, inquit, *& scire volunt, quare illum vocat ad se Dominus, & illum non vocat: uni subvenit, & uni non; hunc dignum habet, & illum indignum. Audi, o homo: Hunc dignum habet pro bonis operibus suis: illum habet indignum pro operibus suis malis &c.* Et infra: *Quid volebas? Gratiam Dei. Ergo si gratiam Dei*

quæ-

quæris, aufer primum nequitiam ab anima tua, & a conspectu oculorum meorum, jam cessa a malo & fac bonum. Et cum hæc feceris, gratiam meam percipies.

CCXXXVIII. Erat Tractatus *de bono disciplinæ*, S. Augustino falso inscriptus. 239. erat Tractatus S. Augustini *de Disciplina Christiana*. 240. non est sermo, sed fragmentum. Duo sequentes merito *a Lovaniensibus*, sunt rejecti.

CCXLIII. Non est S. Augustini, quo indigna hæc Sententia est: *Qui ante legitimas nuptias concubinam habere præsumit, pejus peccatum facit, quam qui adulterium committit*. Addit Impostor, concubinarios publicos in Ecclesia Africana a communione exclusos non fuisse: *Sed forte*, inquit, *illi qui isto peccato non sunt maculati, dicunt: Quare qui hæc agant a communione non suspenduntur? ideo enim tantum scelus a Sacerdotibus minime vindicatur, quia a multis admittitur*. At ex Augustino *Homilia* 49. & *Epistola* 53. *ad Macedonium* data, certum est fornicatores non solum *ab Ecclesiastico Ministerio*, verum etiam *ab ipsa Sacramentorum communione* exclusos fuisse, secundum Africanæ Ecclesiæ disciplinam.

CCXLIV. Qui legerit, mirabitur quod ab eruditis viris, qui olim S. Augustini Operum editionem curarunt, sublatus non sit, ut fœtus tanto Doctore, immo quovis homine sapiente indignissimus. Pessime explicat hæc Psalmi 50. verba: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, &c. Sed dicis*, inquit, *uxorem excepto desiderio filiorum cognoscere, peccatum non est. In tantum peccatum est, ut Propheta pænitens clamet, In iniquitatibus conceptus sum, & in delictis peperit me mater mea*. Novas uxores triginta dierum spatio arcet ab Ecclesiæ liminibus. *Denique*, inquit, mulieres, *quando maritos accipiunt, per triginta dies intrare in Ecclesiam non præsumant. Quod etiam similiter viri observare deberent*. Dignos scilicet excommunicatione faciunt novos conjuges nuptiæ, quas Ecclesia conciliavit! Denique an hæ S. Augustini ingenio dignæ fabulæ & ineptiæ? *Ante omnia ut quotiescumque dies Dominicus, aut alia Festivitates veniunt, uxorem suam nullus agnoscat. Et quoties fluxum sanguinis mulieres patiantur, similiter observandum est*: Propter quod ait quod Propheta: *Ad mulierem menstruatam non accesseris. Nam qui uxorem suam in profluviis positam agnoverit, aut in die Dominico, aut in alia qualibet Solemnitate se continere noluerit, qui tunc concepti fuerint, aut leprosi, aut epileptici, aut etiam forte dæmoniaci nascentur. Denique quicumque leprosi sunt, non de sapientibus hominibus, qui & in aliis diebus, & in Festivitatibus castitatem custodiunt, sed de rusticis maxime, qui se continere non sapiunt nasci solent*. 246. Non malus est, sed stylo se S. Augustini esse negat. 247. S. Cyprianum, *de Habitu Virginum* laudat, ejusque verbis deinceps utitur, sed truncatis, & interpolatis, contra S. Augustini morem. In 248. dictio, & facundia Augustiniana desiderantur. Non sunt hæc S. Augustini verba, vel phrases: *Vaniloquax, visus excelsus, invidia cor perforat, Christi discipulatui condigni, superbia spiritus*, pro superbia vitæ, *Joannes persuadet nos*. 249. ex libri Alcuini *de Virtutibus & Vitiis*, cap. 18. magnam partem conflatus.

CCL. Stylo discrepat ab Augustinianis. *David enim ille sanctissimus*, inquit, *in mille passibus mulierem nudatam vidit, & statim homicidium fecit, & adulterium. Vere nimirum plangenda & miseranda conditio est, ubi cito præterit quod delectat, & per diabolum in cruce manet sine fine quod cruciat. Voluntas perfecta faciendi, reputabitur pro opere facti: qui moras in suis cogitationibus habere permiserit*. Clericos & Monachos adhortatur coram plebe, ut inhonestam familiaritatem fugiant, quod S. Augustini prudentia indignum. In hoc tamen Sermone, quasi gemma in luto micat hæc Sententia: *Inter omnia Christianorum certamina, duriora sunt prælia castitatis, ubi quotidiana est pugna, & rara victoria. Gravem castitas sortita est inimicum, qui quotidie vincitur, & timetur.*

Nec 251. Augustinianus est, ut probant istæ phrases: *In Ecclesia verbosantur. In alea, vel in jocis inutilibus insudare. In hominibus bibere*. Venationem *diabolicum officium* vocat. Denique S. Augustini ævo his non conveniunt abusus, in quos iste Declamator invehitur: *Adhuc quoque, quod valde dolendum est conqueri vobiscum volo, quia sunt aliqui, & maxime Potentes istius mundi, qui cum veniunt ad Ecclesiam, non sunt devoti ad laudes Dei celebrandas, sed cogunt Presbyterum ut abbreviet Missam, & ad eorum libitum cantet; nec ei licet morem Ecclesiasticum sequi propter illorum gulam & avaritiam, quatenus unus punctus diei ad Dei officium, & reliquum diurnum spatium cum nocte simul ad eorum deputetur voluptates.*

CCLII. Non est S. Augustini. Pugnantia namque & cum Augustino, & secum loquitur. *Unusquisque*, inquit, *consideret conscientiam suam, & quando se aliquo crimine vulneratum esse cognoverit, prius orationibus, jejuniis, vel eleemosynis studeat mundare conscientiam suam, & sic Eucharistiam præsumat accipere. Crimen*, ex S. Augustino, *est peccatum grave accusatione & damnatione dignissimum*: quod sin minus Pœnitentia publica, saltem Ecclesiæ clavibus purgari debet. Proinde qui criminis alicujus reus est, Eucharistiam non debet accipere, quantumvis jejuniis, orationibus & eleemosynis conscientiam suam purgare studuerit, sed necesse est ut Sacerdotes adeat, & Ecclesiæ clavibus se subiiciat. Lege Homiliam quinquagesimam. Sed audi rationem egregii Declamatoris, cur ad Eucharistiam is accedere debeat, vel possit, de quo loquitur. *Si enim*, inquit, *agnoscens reatum suum, ipse se a divino Altari subtraxerit, cito ad indulgentiam divinæ misericordiæ perveniet*. Probat eum qui divinam optat ac sperat misericordiam, ideo ad Eucharistiam debere accedere, quia debet se a divino altari subtrahere. 253. ne S. Augustino tribuatur, nihil prohibet præter diversum dicendi characterem. Inter Eusebianos conscriptus est. 255. S. Augustini acumen & facundiam non sapit. Boni sensus vacua est ista periodus: *Nam quod templa succenduntur, ita e contrario qui charitatis luce repletus est, si negligens fuerit, cito refrigescit charitas, & cupiditas inardescit*. Templorum succensio, inaudita Dedicationis cærimonia. Si de cereorum, & lampadum incensione id intelligas, insulsus loquendi modus, nec accurata comparatio. Denique in Sermone postremo de Tempore, caput 6. Augustinianum non videtur, cujus stylus alienus est. Videtur alterius esse Sermonis exordium. *Dum novam constructionem*, inquit, *sanctæ hujus Ecclesiæ libenter attendimus, quam divino nomini hodie dedicamus, invenimus a nobis deberi & Deo nostro maximam laudem, & Sanctitatis vestræ congruum de divinæ domus ædificatione sermonem.*

Inter sermones S. Augustini De Sanctis, *quinam Pseudepigraphi?*

Ex Sermonibus *de Sanctis*, secundus est pannus ex Eusebio, & S. Augustino Sermone 237. *de Tempore* consutus. Tertius magnam partem desumptus est ex Sermone 51. *de Diversis*. Quintus est S. Maximi Taurinensis. Quo nomine a Lovaniensibus rejectus est in appendicem. Sextus æque rejiciendus erat, quod nec stylo, nec sensu Augustinianus sit. En specimen: *Ligavimus incapabilem Filium Virginitatis, tradidimus judici Judicem æquitatis, superavimus superantem imperium vanitatis, oppressimus opprimentem imperium calamitatis, conspuimus faciem sanctitatis, & crucifiximus caci Filium Majestatis. Quare tardamus? Stephanum istum nostræ confusionis demonstratorem publicum publice rapiamus ad Concilium, in nostrum statuamus medium, Pontificali perturbemus Synodo, testimonio opprimamus falsissimo*. Ait S. Stephanum *disputasse contra Legem*: quod soli falsi testes dixerunt *Actor*. 6. immo S. Protomartyr legem impense commendavit, ut *acceptam in dispositione Angelorum*: (Actor. 7.) 7. fragmentum erat libri 22. *De Civitate Dei cap*. 8. Octavus 9. 10. & 11. S. Augustinum authorem mentiuntur. 13. non est etiam S. Augustini, sed nec S. Leonis, cui illum viri eruditi tribuerunt. Neutrius esse stylus demonstrat. Hispanum fuisse ejus Authorem colligitur ex his verbis: *Hunc vero* (Vincentium scilicet Martyrem) *amplius propria venerentur, quem etiam peregrina mirantur*. Ex quibus manifestum est S. Vincentium illic laudatum hoc Sermone fuisse, ubi Martyrium subierat. S. Leandrum Hispalensem Episcopum hujus Authorem fuisse conjicit

jicit vir eruditus P. Quenellius : & primæ utriusque nominis syllabæ similitudinem, Leonem pro Leandro supponendi occasionem fortasse præbuisse, dum sola in MS. Codice remansit, cæteris apicibus vetustate caesis.

XV. Suo merito rejectus est a Lovaniensibus. Infideles enim vocat Christianos, *Qui super tumulos defunctorum cibos & vina conferunt*. Quem morem in Africa suo tempore vigentem & a Matre sua S. Monica etiam observatum S. Augustinus non reprehendit. Lege lib. 6. *Confessionum*, cap. 2. lib. *de Cura pro Mortuis gerenda*, cap. 4. lib. 20. *contra Faustum*, cap. 21. lib. *de Moribus Ecclesiæ*, cap. 34. & 8. *de Civitate Dei*, cap. ultimo. Gallum fuisse hujus Sermonis Authorem verisimile est. Abusus enim in quem invehitur, Canone 23. Concilii II. Turonensis, anno Christi 570. celebrati reprehensus est. *Sunt etiam* (inquit istud Concilium) *qui in festivitate Cathedra Domini Petri Apostoli cibos mortuis offerunt, & post Missas redeuntes ad domos proprias, ad Gentilium revertuntur errores*.

XVII. Etiam apud S. Ambrosium legitur, sed S. Augustini videtur potius quam S. Ambrosii. 18. ex variis pannis consutus est Sermonis Ambrosio olim adscripti, qui est inter Augustinianos *de Tempore* 10. item 20. *de Tempore*, & 35. *de Sanctis*: da quo postea. Errorem præterea Sabellianis tribuit toti retroantiquitati ignotum & (secundum S. Augustinum) ipsorum errori repugnantem. *Nec fortuita*, inquit, *ut fingunt Sabelliani, Maria reperit parvulum, sed decursis novem mensibus peperit Christum*. Sabelliani teste S. Augustino, sermone 63. *de verbis Domini* docuerunt, *Ipsum Patrem natum ex femina, ipsum Patrem passum, ipsum esse Patrem qui est Filius*. Si hoc docuerunt, quomodo partum Virginis negavere, & Christum parvulum fortuito repertum a Maria, instar infantis exposititii commenti sunt? Cæterum hic sermo non malus est. 19. & 20. prudens Lovaniensium censura submovit. 21. si eum 23. qui omnium consensu, vere Augustinianus est, contuleris, suppostitium esse tibi persuasum erit. 22. est S. Petri Chrysologi.

XXV. Non esse S. Augustini, stylus puerilis demonstrat. S. Paulum a Matre baptizatum ait, cum sit ab Anania baptizatus: Et quamvis Matris nomine forsan Ecclesiam intellexerit, obscura tamen hæc locutio est, & affectata ab Authore ut jejunam illam faceret antithesim: *Baptizatus est a Matre, illuminatus est a Deo Patre*. 26. & 27. Lovanienses rejecerunt, quod ille sit inter Ambrosianos sexagesimus octavus: iste vero sit S. Maximi Taurinensis. 28. Stylus infans & Poeticus, ab Augustiniano immensum distans. En specimen. *Cum Petrus linea castra laxaret in freto. Circumdat gentem squammeam. Dum insidiatur Petrus gregibus æquoreis piscium. Dum vellet Petrus inani muro quærens concludere piscem. Distendebat Petrus sinum lini. Dum insequitur gravidi semper æquoris prædam*. S. Petrum vocat *Piratam reptilium*.

XXX. & 31. Inter Ambrosianos extant; meritoque sunt in appendicem rejecti, Lovaniensium judicio. 32. ex S. Maximi sermone *de Martyribus*, maximam partem desumptus est. 34. est Tractatus *de Assumptione Beatissimæ Virginis Mariæ*, qui rejectus est in appendicem Tomi 9. 35. rejectus est a Lovaniensibus, quod S. Isidorum libro *de Vita & morte Sanctorum* laudet, ac Fulberto Carnotensi in quibusdam MSS. tribuatur. 36. legitur inter Eusebianos. 37. Bedæ tribuitur in Romano Breviario, ab aliis Alcuino. Utrumque Lovanienses in appendicem rejecerunt. 38. ad diem Animarum absque judicio relatum est, cum sit de ultimo judicio. A Sancti Augustini stylo, facundia, & eruditione toto cœlo distat. Idem de 39. & 40. ferendum judicium. Alter est sexagesimus tertius inter eos qui inscribuntur, *Ad fratres in eremo*. 41. etiam S. Cæsarii nomine inscriptus legitur. In eo ferri non potest quod maledicentiam frequentem & temerariam inter minuta peccata numerat, a quibus non solum populus Christianus, sed etiam nullus Sanctorum immunis esse potest; & in probationem adducit locum Apostoli dicentis: *Neque maledici regnum Dei possidebunt*. Ex quibus sequeretur, secundum istius Concionatoris ratiocinium propter venialia peccata, nos a regno Dei excludi. In 43. & sequentibus, frustra stylum & ingenium S. Augustini quæras, præterquam in 48. & 50. qui genuini sunt Sanctissimi Doctoris fœtus.

Ex Sermonibus 17. quos pridem addidere Parisienses, primus non est S. Augustini repugnante stylo. Secundus est fragmentum sermonis 63. *de Diversis*. 14. Non est habitus a S. Augustino *In festa omnium Sanctorum*, ut præfefert inscriptio, cum tunc institutum non esset, sed in Festo unius S. Virginis.

Inter Sermones De Diversis, *quinam S. Augustinum Authorem non agnoscunt?*

Inter Sermones *de Diversis* 7. loco movendus est, cum sit fragmentum 120. In 8. postremæ periodi ab illis verbis, *Dominus dives & pauper, &c.* male assutæ sunt ex 205. *de Tempore*. 38. qui secundus est *de S. Laurentio*, confer eum præcedenti de eodem Sancto, & hunc Sancto Augustino abjudicabis. 45. in appendicem rejiciet, qui expenderit quam alienus sit a stylo aliorum Sermonum *de Epiphania*. 96. indignus est S. Augustino. Nomen Stephani sic interpretatur: *Per linguam Græcam nomen accepit corona, quod Latine interpretatur vita perpetua*. Quasi nomen coronæ Græcum esset, aut Stephani nomen vitam perpetuam significaret. 2. ait S. Stephanum *adhuc in corpore positum, Trinitatem vidisse*. At S. Lucas in Actis Apostolorum ipsum *Jesum stantem a dextris Dei*, non Trinitatem ipsam conspexisse testatur. 3. ait in S. Stephano *completum illud Evangelii præconium, quod dicit de lapide qui reprobatus fuerat, Hic factus est in caput anguli*. Sed istud vaticinium quod Christus ex Psalmo 117. citavit, in ipso Servatore, non in Stephano completum esse constat ea ipsius verbis *Matth.* 21. & *Luca* 20. & ex *Actorum* 4. v. 11. ubi S. Petrus ad Judæos de Christo sic loquitur. *Hic est lapis, qui reprobatus est a Vobis ædificantibus, qui factus est in caput anguli, & non est in alio aliquo salus*. 97. 98. & 99. sunt pariter S. Augustino suppositi. Evangelicæ Historiæ ignarum se probat iste Declamator, cum ait, in eo Sermone, qui postremus laudatus est: *Cum diceret Dominus noster Jesus Christus suspensus in Cruce: Amen dico vobis, amodo videbitis cœlos apertos, & Filium hominis stantem ad dexteram Patris; clamavit Caiphas dicens: Blasphemavit. Caiphas conscidit vestes: isti ipsas clauserunt mentes*.

Sermones Ad Fratres in Eremo, *non sunt S. Augustini.*

Sermones septuaginta sex ad Fratres in Eremo, sub S. Augustini nomine conficti sunt ab Impostore quodam semilatino, qui SS. Augustini, Cæsarii, Gregorii, & aliorum verba identidem miscet. Ex his duos excipias *De communi vita Clericorum*, qui sunt quinquagesimus secundus, & quinquagesimus tertius *de Diversis*, vere Augustiniani. Cæterorum phrases inepta & lutulenta, doctissimis Cardinalibus Baronio, Bellarmino, omnibusque viris eruditis judicibus. Perpetuo inculcat illorum Author se vixisse in solitudine cum Monachis: quod S. Augustino non convenire intelligit, quisquis Vitam ejus legit a Possidio scriptam, nec-non ipsius Confessiones & Retractationes. Vigesimus primus tria Monachorum genera ea Epistola S. Hieronymi recenset, sed Hieronymum impudenter depravat. Tertium genus vocat *Sarabaitas*, quod ille *Remoboth* dictum ait. Illos *in foraminibus petrarum* habitantes facit. S. Hieronymus *in urbibus & castellis, binos vel ternos simul habitare* scribit. Hic *indutos porcorum & boum pellibus, cinctos funibus palmarum, spinas ad calcanea portantes, discalceatos, &c.* S. Hieronymus apud hos ait: *Affectata esse omnia, laxas manicas, caligas follicantes, vestem crassiorem*. Hic ipsos *ad Scenopegia festum* Hierosolyma pergere solitos, & barbas in conspectu *hominum sine redemptione evellere*: S. Hieronymus, inter ipsos *sæpe esse jurgia: & siquando dies festus venerit, saturari ad vomitum*. Confer Eremiticam narrationem cum Epistola S. Hieronymi ad Eustochium. Putidissimas fabulas de S. Hieronymi Cardinalatu, & fuga in habitu muliebri, vigesimus quartus obtrudit. De S. Petro & Juda non minus prodigiosa mendacia habet vigesimus octavus: de itinere S. Augustini in Æthiopiam, & de Æthiopibus Acephalis trigesimus septimus; de Tarpeia Romana fœmina quadragesimus septimus; de sepulchro & cadavere Cæsaris quadragesimus octavus; de quadam anima exeunte de Ægypto sexagesimus nonus. Æmulatione & invi-

dia in Clericos Regulares movebatur Concionator Eremiticus ut hæc S. Augustino affingeret, quæ Sermone 5. leguntur ipsorum elogia. *Eja igitur Sacerdotes Dei, egredimini foras, pergite ad Fratres meos, & quid estis & quid ipsi sint, considerare vos volo. Numquid & vos tales estis, quales & ipsi sunt? Vos enim voratores estis, & ipsi summæ sobrietatis. Vos discursores civitatis, & ipsi visus hominum fugiunt. Vos impudici, & ipsi casti. Vos derisores, & ipsi ferventissimi Oratores. Vos pellibus cuniculorum vel variorum ornati inceditis, & ipsi ovino colore nigerrimo asperrimoque induti sunt, præter ea quæ intrinsecus sunt. Vos delicate pasci summe curatis, carnes varias affectantes: & ipsi, postquam Eremum intrarunt, numquam carnes sumpserunt. Vos vina electa & inebriantia quæritis, & ipsi pauxillum aquæ recipiunt. Vos balteis militum mundo apparere desideratis; & ipsi zonis camelorum renibus succincti, more Eliæ & Joannis sunt decorati*. Contra S. Augustinus, Sermone 50. de Diversis: *Nuntio vobis*, inquit, *unde gaudeatis: quia omnes Fratres & Clericos meos qui mecum habitant, Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, & Patritium nepotem meum, tales inveni, quales desideravi*. Rogo te, an discursores civitatis, voratores, impudicos desideraverat, quales Eremiticorum Sermonum lutulentus, nugivendus, & mendacissimus Author describit?

Sermones quadraginta a Jacobo Sirmondo Societatis Jesu viro doctissimo editi ex probatissimis MSS. ac præsertim ex uno venerandæ antiquitatis exemplari in cortice scripto, plerique a Possidio, aut a Beda laudantur: S. Augustini stylum & ingenium nullus est qui non referat.

Augustinianorum Operum censuram Erasmus, Lovanienses Theologi, Bellarminus, & Vindingus ediderunt, sed accuratissime omnium, postremus iste; ut comperuimus lectione, & examine diligenti Librorum, Tractatuum, aut Sermonum, quos ille rejicit, vel admittit. Unde ipsius judicium ut plurimum secuti sumus. Accuratiorem vero jam censuram habes Sermonum S. Augustini ab Ascetis Benedictinis Congregationis S. Mauri editam.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Notæ.

POst editos in lucem hos P. Alexandri de ecclesiastica historia commentarios Augustinianorum operum collectioni nobilis accessio facta est duarum epistolarum, quas Codex MS. sæculi XII. Gotwicensis in Austria Abbatiæ erudito eorum codicum scrutatori Godefrido Abbati ejusdem cœnobii suffecit. Luce publica ab eo donatæ sunt Viennæ Austriæ an. 1732. eodemque anno iterum excusæ Parisiis, ac tandem post triennium Venetiis an. 1735. Harum prior est ad optatum utique Milevitanum episcopum, atque in ea pro consueto sibi more nihil definiendum sibi censet Augustinus, num animæ per traducem propagentur; qua de re nihil se habere ex fide certum, ait, nisi hoc unum, Adæ scilicet peccatum in posteros omnes derivari. De sinceritate hujus nulla succurrit ambigendi ratio, cum argumentum stylusque Augustinianus sit totus. Trium ad Optatum epistolarum Augustini de animarum traduce meminit S. Fulgentius lib. 3. de Verit. Prædest. & Gra. cap. 18. Ex his unam jam norant eruditi, secunda nunc prodiit; tertia nondum paruit. Meminit & Possidius in Indice operum S. Augustini. Denique Eugyppus sæculi V. exeuntis scriptor ingens ex ea sub nomine epistolæ S. Augustini ad Optatum fragmentum dedit. Vide Eugyp. cap. 345. Altera est epistola ad Petrum & Abraham, quos cum filios suos appellet S. Augustinus, vitamque instituisse in Dei servitutem dicat, Monachos egisse credo. Tractat in ea quæstionem de damnatione puerorum ante baptismum decedentium; quia tamen, ait nihil ipsi male vivendo addiderunt ad originale peccatum, potest eorum merito dici in illa damnatione *minima pœna, non tamen nulla*. Valent hæc ad juvandam eorum sententiam qui ex Augustini sententia puerorum sine baptismo decedentium animas ad inferna damnari credunt; sed nullam sensus pœnam toleraturos & Theologi isti sentiunt, & Augustinum secum facere opinantur. Cum enim pœna aliqua minima puniri illos dicit Augustinus, utique nec plecti illos censet ea sensibili pœna, quæ damnatos cæteros cruciat ex negata illis Dei visione (est enim omnium acerbissima) nec ea, quæ inferni ignis nomine exprimitur, cum in Scriptura ignis pœna sit inferni gravissima. Sed pœnam vocat Dei æternam privationem, quæ tamen, moderante Deo, haud vehementer miseros illos affligit. Hanc epistolam haud ita certa uti prior illa ad Optatum sinceritatis suæ argumenta præferre judicant doctores illi Sorbonici quorum ad se scriptam epistolam dedit Clarissimus Scipio Maffejus in Antiquit. Gallic. pag. 192. Indicia tamen veritatis sunt tanta, ut non eam admittere criticæ sit intolerabilioris. Recensetur in indice Possidii. Omnia quæ in ea leguntur virorum nomina Augustiniana sunt; nam præter nomen Petri & Abraham ad quos ambos epistolam suam illum direxisse ex Possidio jam animadvertimus; memoratur in ea Firmus compresbyter suus; cujus nominis & tituli extat non raro in literis S. Augustini mentio. Epistola 191. Ep. 194. Ep. 200. Hujus etiam epistolæ author scribere se opus grande de Civitate Dei perhibet; idque per partes nondum absolutum se vulgasse addit; quæ omnia cum Augustino apprime quadrant. Callido igitur veteratore opus fuisset ad confingendam epistolam ita adamussim Augustino congruentem; nec sane tantam ingenii vafritiem ferebat ruditas sæculi duodecimi; qua Gotwicensis codex exaratus fertur.

§. X.

De Nævis quos S. Augustino Heterodoxi Pseudo-Critici, objiciunt.

Quæstio de origine Animæ olim obscura. An esset ex traduce, Occidentales plerique post S. Augustinum dubitarunt.

S. AUgustino hos nævos Dallæus objicit in *lib. de vero Patrum usu*. 1. quod in eam propenderit opinionem, quæ animam esse ajebat ex traduce, Epistola 28. lib. 10. *de Genesi ad literam*, cap. 11. lib. *de Anima & ejus Origine*, cap. 14. & Epist. 157. *ad Optatum*. Verum S. Augustini dubitatio circa illam quæstionem perperam ab Heterodoxo Scriptore Nævus appellatur, cum S. Augustini tempore variæ essent Doctorum Ecclesiasticorum illa de controversia sententiæ, & frequentior illa esset in Ecclesia Occidentali, quæ traducem animarum propugnabat. Quod & S. Hieronymus agnovit, teste S. Augustino *Epistola* 157. qui & ejus dubium non improbavit, cum ea de re ab ipso rogatus respondit: *Unusquisque in suo sensu abundet*. S. Eucherius Lugdunensis Episcopus, seu alius Author in cap. 3. Genes. non minus de Animæ origine, quam S. Augustinus dubitat. *Utrum*, inquit, *sicut caro nascentium ex carne, sic animæ ex animabus procreentur, an novæ semper creentur a Deo ex nihilo? Quæ Quæstio in definiendo difficilis est, quia nihil a Sanctis Viris vel Scripturarum authoritate manifestius pronuntiatum est*. Julianus Pomerius, dubiam & obscuram suo tempore illam fuisse Quæstionem satis significavit, in quarto Librorum illorum quos *de Anima* scripsit, disputans: *Utrum anima quæ nascituro corpori infundenda est, nova fiat sine peccato? An ex substantia animæ primi hominis, velut propago e radice producta, etiam peccatum primæ animæ secum originaliter retrahat?* Eamdem dubitationem amplexi sunt Catholici Episcopi in Sardinia exules 6. Sæculo, in Epistola Synodica Byzantium missa. *Quæstionem vero animarum*, inquiunt, *aut tacitam debemus relinquere, aut sine contentione tractare: quia sive ex propagine veniant, sive nova singulis corporibus fiant, quod sanctarum Scripturarum authoritas non manifeste pronuntiat, cum cautela debet inquiri maxime quod sine fidei detrimento potest a Fidelibus ignorari*, In eadem hæsit dubitatione S. Fulgentius lib. 3. *de Veritate Prædestinationis & Gratiæ*, cap. 18. 19. & 20. In eadem fuit Cassiodorus lib. *de Anima*, cap. 14. Eamdem approbavit dubitationem S. Gregorius Magnus lib. 7. Epistola 53. ad Secundinum. *Sed hac de re*, inquit, *dulcissima mihi tua Charitas sciat, quia de origine animæ inter Sanctos Patres requisitio non parva versata est: sed*

utrum

utrum ipsa ab Adam descenderit, an certe singulis detur, incertum remansit, eamque in hac vita insolubilem fassi sunt esse quæstionem: gravis enim quæstio est, nec valet ab homine comprehendi. S. Isidorus Hispalensis lib. 2. *de Officiis Eccles.* cap. 23. cam de animæ origine dubitationem inter Fidei regulas reposuit. *Hæc est autem*, inquit, *post Apostolorum Symbolum certissima fides, quam Doctores nostri tradiderunt*. Et inter alias Sententias, quas Fide tenendas proponit, hanc inserit, *Quod incerta sit animæ origo*. Nono Sæculo dubia adhuc ex Ecclesiastica traditione, Patribus quibusdam visa est de animarum origine sententia, ut constat ex S. Prudentio Tricassino Episcopo lib. *de Prædestinatione* adversus Joannem Erigenam, cap. 26. *Nascitur enim*, inquit, *de carne caro: sed utrum & anima similiter de anima nascatur, magna quæstio est, & a Patribus diu multumque discussa, sed absque certa definitione relicta*. Hugo a S. Victore lib. 1. *de Sacramentis*, p. 7. cap. 3. probabilius censet animas ex traduce non fieri, sed creari; eamque opinionem suo tempore magis communem esse in Ecclesia significat. Ait tamen *Nullum umquam rationem, sive authoritatem in tantum prævalere potuisse, ut dubietatem tolleret quæstionis*. Lege viri doctissimi Henrici Norisii Vindicias Augustinianas. §. 3. Illud tamen Antiquorum dubium non impedit, quin modo ab omnibus Catholicis asserendum sit animas a Deo creari, & creando corporibus infundi: ut habetur inter Synodi Lateranensis Decreta.

Utrum Angeli incorporei essent, certum S. Augustino non fuit; sed nec aliis quibusdam Patribus.

Secundum in S. Augustini doctrina nævum notat Dallæus, quod Angelis naturam corpoream tribuerit lib. 1. *contra Academicos*, cap. 7. Verum & ea de re variæ fuerunt Patrum veterum sententiæ. In illa Quæstione sententiam suspendit suam S. Doctor, ut constat ex lib. 15. *De Civitate Dei*, cap. 23. & lib. 21. cap. 10. *Sunt quædam*, inquit, *sua etiam dæmonibus corpora, sicut Doctis hominibus visum est ..... Si autem quisquam nulla habere corpora dæmones asseverat, non est de hac re operosa inquisitione laborandum, aut contentiosa disputatione certandum*, &c. Sed & multis post S. Augustinum sæculis ea in Quæstione dubius fuit S. Bernardus, lib. 5. *de Consideratione*, cap. 4. & *Sermone* 5. *in Cantica*.

S. Augustinus in eam sententiam propensior fuit, quæ syderibus animam negat.

Tertium nævum in S. Augustini doctrina Dallæus reprehendit, quod dubitaverit an sydera ratione & intellectu prædita sint, & ad Ecclesiæ corpus pertineant, lib. 20. *de Civitate Dei*, cap. 25. & 26. Sed nævus inscite vocatur S. Augustini ea de re dubitatio, cum quæstio fidei non videatur, sed Philosophiæ utrum cœlestia corpora sint animata. Quamquam S. Augustinus, in eam magis propendet sententiam, quæ syderibus animam negat. Nam cum l. 13. *de Civitate Dei*, cap. 16. sententiam Platonis retulisset, ait: *Et hoc quidem utrum Plato verum de syderibus dicat, alia quæstio est. Neque enim continuo concedendum est globos istos luminum, sive orbiculos luce corporea super terras seu die, seu nocte fulgentes, suis quibusdam propriis animis vivere, iisque intellectualiter & beatis*. Et lib. 2. Retractationum, cap. 7. recensens libros contra Faustum, ait: *In decimo-quarto, de sole & luna talia dicta sunt, tamquam sentiant, & ideo tolerent vanos adoratores suos; quamvis verba ibi accipi possint ab animali ad inanimale translata modo locutionis, qui vocatur Græce metaphora*.

Subtilis S. Augustini expositio de sex diebus creationis, nævus a Dallæo imperite dicitur.

Quartum nævum in S. Augustino Dallæus arguit, quod universum orbem momento creatum asserat, & sex dierum intervalla in creatione ad varios gradus Angelicæ cognitionis referat. Sed subtilem illam S. Augustini expositionem, quæ Scripturam sacram ab irrisione infidelium magis tuetur, ut ait S. Thomas *in* 11. *Sentent. Dist.* 12. *Quæst.* 1. *Art.* 2. quamque sibi magis arridere testatur ibidem: Quam diligenter exponit 1. p. Quæst. 73. Art. 11. nec ipsi vult *præjudicare*, ut ipse loquitur: quam Albertus Magnus, S. Bonaventura, aliaque Theologiæ lumina commendant: & quæ maximum habet in scripturis divinis fundamentum: hanc, inquam, expositionem Dallæus velut errorem imperite sugillat. Sed cur non animadvertit Pseudo-Criticus, S. Augustinum huic interpretationi non ita adhæsisse, ut aliam si forte melior & Scripturæ sacræ, verbis convenientior proferri posset, vellet rejici. Id compertum est ex capite 28. libri 4. ipsius de Genesi ad literam. *Quisquis ergo*, inquit, *non eam, quam pro nostro modulo vel indagare, vel putare potuimus, sed aliam requirit in illorum dierum enumeratione sententiam, quæ non in Prophetia figurate, sed in hac creaturarum conditione proprie, meliusque possit intelligi, quærat, & divinitus adjutus inveniat. Fieri enim potest ut etiam ego aliam his divinæ scripturæ verbis congruentiorem fortassis inveniam: neque enim ita hanc confirmo, ut aliam, quæ proponenda sit, inveniri non posse contendam*.

Quod S. Augustinus Antipodas esse negaverit, ejus authoritatem non elevat.

Quintum nævum in S. Augustino Dallæus notat, quod Antipodas neget lib. 16. de Civitate Dei, cap. 9. *Nimis*, inquit, *absurdum est, ut dicatur aliquos homines ex hac in illam partem Oceani immensitate trajecta navigare, ac pervenire potuisse, ut etiam illic ex uno illo primo homine genus institueretur humanum*. Sed iniquum est propter id S. Augustino erroris dicam scribere, cum nec in sacris, nec in profanis literis aliquid certi ea de re habeatur; sed conjecturis dumtaxat Antipodas esse quidam e veteribus adstruxerint; experimentis vero & navigationibus recentiorum ducti certius id asseramus. Opinione proculdubio S. Augustini adductus est Zacharias Romanus Pontifex ut *perversam & iniquam doctrinam* vocaret asserentem, *Quod alius mundus, & alii homines sub terra sint*.

S. Augustinus non dubitavit quin Sanctorum animæ, ante diem judicii, æterna felicitate fruerentur.

Sexto S. Augustino improperat Dallæus, quod censuerit cum Veterum plerisque, *Tempus quod inter hominis mortem, & ultimam resurrectionem interpositum est, animas abditis receptaculis continere*. (Enchiridii cap. 109. de Cura pro Mortuis, cap. 2. lib. 1. de Civitate Dei, cap. 12. & Tractatu 49. in Joannem.) Sed etsi S. Augustinus de loco dubitaverit aliquando, ubi Sanctorum animæ ante judicii diem excipiuntur, non tamen dubitavit quin æterna felicitate, & Dei visione fruerentur, ut ex illis ipsis locis compertum est; necnon ex libro 9. Confessionum, cap. 3. ubi ait: *Nunc vivit Nebridius in sinu Abrahæ, quidquid illud est quod illo significatur sinu, ibi Nebridius meus vivit ..... Jam non ponit aurem ad os meum, sed spirituale os ad fontem tuum, & bibit quantum potest sapientiam pro aviditate sua, sine fine felix*. Et lib. 2. Quæstionum Evangelicarum cap. 38. *Sinum Abrahæ requiem esse* ait *beatorum pauperum, quorum est regnum cœlorum, in quo post hanc vitam recipiuntur*: eumdemque *esse secretum Patris, quo post passionem suam resurgens assumptus est ..... Ubi etiam ante resurrectionem Justorum animæ vivunt cum Deo*. Et lib. 20. *de Civitate Dei*, cap. 15. Justorum animas *prorsus inferos nescire* ait, ubi *antiqui Sancti detinebantur, donec eos inde sanguis Christi, & ad ea loca descensus erueret*. Ex quibus perspicuum est, S. Augustinum priorem illam dubitationem suam de sanctarum animarum post mortem receptaculo, re diligentius discussa deposuisse. Non me latet, Heterodoxis Criticis nævum videri, quod Justorum animas, quibus aliquæ peccatorum leviorum sordes in hac mortali vita contractæ abstergendæ supersunt; vel luendæ pœnæ, quarum sunt divinæ justitiæ debitores, abditis receptaculis, id est, Purgatoriis locis excipi asserat, in quibus expientur. Sed tantum abest ut nævus ille sit, quin potius dogma fidei est: ut in Panoplia adversus Hæreses IV. Sæculi, Dissertatione singulari demonstravimus.

Actualem Eucharistiæ sumptionem parvulis Baptizatis ad salutem esse necessariam S. Augustinus non asseruit.

Septimo adversus S. Augustinum Dallæus objicit, quod Eucharistiam statuat pueris necessariam lib. 1. *de Peccatorum Meritis*, cap. 20. & lib. *de Prædestinatione Sanctorum*, c. 13. & *lib.* 2. *Operis Imperfecti contra Julianum*, cap. 29. Sed nequaquam actualem Eucharistiæ sumptionem parvulis baptizatis ad salutem esse necessariam S. Augustinus asseruit. Parvulos tantum absque Baptismo decedentes, a vita æterna alienos esse, contra Pelagianos probavit ex verbis Christi, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Vitam enim felicem hujusmodi parvulis Pelagiani spondebant, extra regnum cœlorum. Ex his autem Servatoris verbis optime colligebat S. Augustinus absurdum esse illud figmentum: quia salvus esse nemo potest, nisi corporis Christi per fidem

sit particeps, nisi fiat Christi membrum, nisi Ecclesiæ incorporetur, nisi in Christo maneat, & manentem illum in se habeat, nisi denique jus habet per baptismum ad actualem etiam Eucharistiæ sumptionem. Hanc fuisse S. Augustini mentem constat ex lib. 3. *de Peccatorum Meritis & Remissione*, ubi eodem argumento Pelagianos urget. *Quid autem apertius*, inquit, *tot tantisque testimoniis divinorum eloquiorum, quibus dilucidissime apparet, nec præter Christi societatem ad vitam, salutemque æternam posse quemquam hominum pervenire; nec divino judicio posse aliquem injuste damnari, hoc est, ab illa vita ac salute separari? Unde fit consequens, ut quoniam nihil agitur aliud cum parvuli baptizantur, nisi ut incorporentur Ecclesiæ, id est, Christi corpori membrisque socientur: manifestum sit eos ad damnationem, nisi hoc eis collatum fuerit, pertinere*. Et inferius: *Numquid etiam illud ambiguum est, Quia nisi manducaverint homines carnem ejus, hoc est, participes facti fuerint corporis ejus, non habebunt vitam? His atque hujusmodi aliis testimoniis divina luce clarissimis, divina authoritate certissimis nonne veritas sine ulla ambiguitate proclamat, non solum in regnum Dei non baptizatos parvulos intrare non posse, sed nec vitam æternam posse habere præter Christi corpus, cui ut incorporentur, Sacramento Baptismatis imbuuntur?* Illud ergo erat S. Augustini contra Pelagianos ratiocinium: Vitam æternam consequi nemo potest, nisi manducaverit carnem Filii hominis, & biberit ejus sanguinem, id est, nisi Christo fuerit incorporatus. *Hoc est enim manducare illam escam, & illum bibere potum, in Christo manere, & illum manentem in se habere*: ut ipse ait *Tractatu 26. in Joannem*. Atqui sine Baptismo nemo potest esse corporis & sanguinis Christi particeps: igitur sine Baptismo nullus potest vitam consequi.

Hunc S. Augustini sensum fuisse, persuasum habuit S. Fulgentius in Epistola ad Ferrandum Diaconum, *de Baptismo Æthiopis moribundi*, cap. 11. ubi cum docuit ex sententia Salvatoris (Joannis 6.) *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, &c.* non posse inferri actualem Communionem post Baptismum necessariam esse ad salutem, quandoquidem effectum Eucharistiæ in ipsa regeneratione baptizatus suscepit, factus corporis Christi verum membrum: subdit, *Quod etiam Sanctos Patres indubitanter credidisse ac docuisse cognoscimus*. Tum Sermonem hac de re habitum a S. Augustino ad Infantes ante Altare profert, ac tandem sic concludit Epistolam: *Arbitror, sancte Frater, disputationem nostram præclari Doctoris Augustini Sermone firmatam, nec quidquam esse aliquatenus ambigendum, tunc unumquemque Fidelium corporis sanguinisque Dominici participem fieri, quando in Baptismate membrum corporis Christi efficitur, nec alienari ab illo panis calicisve consortio, etiamsi antequam panem illum comedat & calicem bibat, de hoc sæculo in unitate corporis Christi constitutus abscedat. Sacramenti quippe illius participatione ac beneficio non privatur; quando ipse hoc, quod illud Sacramentum significat, invenitur*.

Nec vero solus S. Augustinus hoc argumento adversus Pelagianos pugnavit, sed & Innocentius I. in Epistola ad Patres Milevitanæ Synodi, & Gelasius I. in Epistola ad Episcopos per Picenum constitutos, & Marius Mercator lib. Subnotationum contra Julianum, & author Homiliarum, quæ sub Eusebii Emisseni nomine falso circumferuntur in Bibliotheca PP. Homilia 5. *de Paschate*. Leges lib. 2. doctissimi Cardinalis Bona, *de Rebus Liturgicis*, cap. 19. & eruditi viri Henrici Norisii, nunc S. R. E. Cardinalis, Vindicias Augustinianas, §. IV.

Si parvulos morientes sine Baptismo, pœna sensus cruciari senserit S. Augustinus, nullam propterea reprehensionem meretur.

Octavo S. Augustinum Dallæus reprehendit, quod adversus pueros ante Baptismum morientes immisericorditer pronuntiet, non solum visione Dei privandos, sed etiam inferorum igne in æternum cruciandos. Verum nec inter Eruditos convenit S. Augustinum sensisse parvulos cruciari pœna sensus. Et, si ita sensit, nullam ob id reprehensionem meretur. Sunt inter Eruditos plurimi, qui negent sententiam addictos pœnæ sensus parvulos propugnantem, Augustinianam esse. Ducem habent illi S. Thomam, & his S. Augustini testimoniis nituntur, ex libro tertio scilicet *de Libero Arbitrio*, cap. 23. ubi pœnam parvulorum a pœna damnatorum distinguit, & sententiam in illos ferendam vult mediam esse inter sententiam ferendam pro beatis, & contra damnatos. Non esset autem sententia media, si esset eadem pœna per hujusmodi sententiam infligenda parvulis & damnatis. En ejus verba: *Dicunt, Qualis in futuro judicio deputabitur, cui nec inter justos locus est, quoniam nihil recti fecit; nec inter malos, quoniam non peccavit?* Et respondet; *Superflue quæri de meritis ejus qui nihil meruit. Non enim timendum est; ne non potuerit esse sententia media inter præmium & supplicium; cum sit vita media inter peccatum & recte factum*. Et lib. 5. *contra Julianum*, cap. 8. ubi hæc habet: *Non dico parvulos sine Christi baptismate morientes, tanta pœna esse plectendos, ut eis non nasci potius expediret: cum hoc Dominus non de quibuslibet peccatoribus, sed de scelestissimis & impiissimis dixerit. Si enim id quod de Sodomitis ait, & utique id de aliis intelligi voluit, Alius alio tolerabilius in die judicii punietur: quis dubitaverit parvulos non baptizatos, qui nullum habent actuale peccatum, nec ullis propriis aggravantur, in damnatione omnium levissima futuros? quæ qualis & quanta erit, quamvis definire non possim, non tamen audeo dicere, quod eis ut nulli essent, quam ut ibi essent, potius expediret*. Atqui de omnibus in inferno damnatis, & igni perpetuo addictis, ideo dici potest, quod illis expediat potius natos non esse, quam ibi esse, sicut de Juda dicit Christus, Matth. 26. *Bonum erat ei, si natus non fuisset*; quia melius est non nasci, quam ad perpetua tormenta nasci: ut sancti Hieronymi nomine in Catena Aurea sancti Thomæ ad illum locum explicatur. Igitur de parvulis cum originali peccato solo morientibus dici non potest, quod eadem cum damnatis perpetua tormenta patiantur, secundum mentem Sancti Augustini, qui dicere non est ausus quod eis expediat non esse natos. Sed etsi in contraria sententia fuerit S. Augustinus, quod Viri plerique eruditi contendunt, *Sermonis 14. de verbis Apostoli* insigni loco, aliique persuasi, non propterea est insimulandus erroris, siquidem & in scripturis sacris non leve fundamentum habet illa opinio, & ad Pelagianum refellendum errorem aptissima est: & Patres Sancto Augustino posteriores approbatores habet: scilicet Avitum Viennensem in carmine ad *Fuscinam sororem*, ubi ita canit:

Omnibus id vero gravius, si fonte lavacri
Divini expertem tenerum mors invida natum
Præcipiat, dura generatum sorte gehennæ,
Qui mox ut matris cessarit filius esse,
Perditionis erit: tristes tunc edita nolunt,
Quæ flammis tantum genuerunt pignora matres.

S. Fulgentium lib. *de Fide ad Petrum*, cap. 27. qui & eam sententiam tamquam Fide tenendam docuit: *Firmissime tene*, inquit, *& nullatenus dubites non solum homines jam ratione utentes; verum etiam parvulos, qui sive in uteris matrum vivere incipiunt, & ibi moriuntur; sive cum de matribus nati sunt, & sine Baptismatis sacramento de hoc sæculo transeunt, ignis æterni sempiterno supplicio puniendos, quia etsi propriæ actionis peccatum nullum habuerint, originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione, & nativitate traxerunt*. Legendus ejusdem Patris liber *De Veritate Prædestinationis & Gratiæ*, cap. 12. & 14. & liber *de Incarnatione & Gratia*, in quo non suam tantum, sed Byzacenorum Patrum in Sardinia exulum sententiam perscripsit, qui illud approbarunt, & ad Petrum diaconum, aliosque monachos, qui eorum judicium de sua Fide ac doctrina rogaverant, miserunt.

S. Gregorium Magnum lib. 9. *Moralium*, cap. 12. ad illa verba Job: *Et multiplicabit vulnera mea, etiam sine causa*, ita scribentem: *Nonnulli prius a præsenti luce subtrahuntur, quam ad proferenda bona, malave merita activæ vitæ perveniant. Quos quia a culpa originis Sacramenta salutis non liberant, & hic ex proprio nihil egerunt & illuc ad tormenta perveniunt. Quibus unum vulnus est corruptibiliter nasci, aliud carnaliter emori. Sed quia post mortem quoque æterna mors sequitur occulto eis justoque judicio etiam sine causa, vulnera multiplicantur. Perpetua quippe tormenta percipiunt, qui nihil ex propria voluntate peccaverunt*.

S. Isi-

S. Isidorum lib. 2. *Differentiis Spiritualibus*, num. 26. dicentem : *Illud tamen tenendum est, parvulorum animas nexu peccati originalis esse adstrictas, quæ nisi percipiant Baptismatis Sacramentum, regni cælestis participes esse non possunt, sed cum carne, & commune habebunt peccatum, & pari judicio damnabuntur in ignem æternum*. Et lib. 1. sententiarum, cap. 22. *Pro solo*, inquit, *originali reatu luunt in inferno nuper nati infantuli pœnas*.

S. Prudentium Trecensem Episcopum, lib. *de Prædestinatione*, cap. 16. dicentem : *Extra Baptismi gratiam morientem, non suo, sed Protoplasti peccato, perpetua plexione damnant*. S. Anselmum lib. de Concepto Virginali & Peccato Originali dicentem : *Post diem judicii, nullus erit Angelus aut homo, nisi aut in regno Dei, aut in inferno*.

S. Aelredum lib. 1. *Speculi Charitatis*, cap. 15. ubi eum hanc sibi objectionem proposuisset : *Parvulos qua ratio addicit damnationi, quos nec creatio malos, nec propria voluntas fecit injustos?* respondet : *Quid enim? Injustum æstimas ut lignum inutile & infructuosum ignis depascat? Cogita quæso, totum humanum genus quasi lignum aridum lignum ab ipsa radice vitiatum, utpote veneno antiqui serpentis infectum justissime addictum flammis, igni destinatum, adjudicatum damnationi, &c.* Ex quibus omnibus patet quam imprudenter & inscite Dallæus, S. Augustinum reprehendat ob assertam parvulorum sensibilem in inferis pœnam.

Nonum S. Augustini nævum Dallæus notat, quod Synodum Sardicensem Arianorum fuisse dicat, & contra S. Athanasium congregatam, lib. 3. *contra Cresconium*, cap. 34. Sed de Synodo Sardicensi Œcumenica non loquitur ibi S. Doctor. Loquitur de Pseudo-Sardicensi seu Philippopolitana, cujus Synodica ad Donatum Carthaginensem Schismaticæ factionis in Africa principem missa fuerat.

Decimum nævum arguit in S. Augustino Dallæus, quod SS. Basilium & Gregorium Nazianzenum fratres fecerit, lib. 1. contra Julianum, cap. 5. cum Basilii frater, non Nazianzenus, sed Nyssenus Gregorius fuerit. Fateor ibi lapsum esse memoria S. Doctorem. Sed Augustinianæ doctrinæ pretium non minuit tam levis in re Historica memoriæ lapsus.

XI. Nullus est Patrum, cujus authoritate frequentius abutantur hujus ætatis Hæretici quam S. Augustini, in controversiis de Eucharistia, de Justificatione, de Gratia & Libero Arbitrio, &c. Eadem insigniter abusus est Jansenius Episcopus Yprensis ad 5. Propositiones probandas, quæ Romanorum Pontificum Innocentii X. & Alexandri VII. Constitutionibus, totius Ecclesiæ summo consensu exceptis, damnatæ sunt. Nec mirum : *Non enim melius loqui potuit Augustinus, quam Propheta, quam Apostoli, & Evangelistæ, quorum mentibus similiter male intellectis, & incongrue adhibitis, tam multi suos defendere conantur errores*. Verba sunt Facundi Hermianensis, *lib. contra Mocianum*. Examen locorum, quibus abusi sunt, instituere non est hujus loci : in Dissertationibus adversus Hæreses cujusque Sæculi, prout data fuerit occasio, illa suo tempore expendemus.

SCHOLION.

In hujus Articuli Paragrapho 10. pag. 560. Edit. primæ Religiosi Censores hanc velut meam propositionem notant : *Papa erravit damnando sententiam eorum qui dicunt esse Antipodas*.

R. Hæc verba, *Papa erravit*, mea non sunt. Ita scripsi. *Quintum Nævum in S. Augustino Dallæus notat, quod Antipodas neget ..... Opinione proculdubio S. Augustini adductus est Zacharias Romanus Pontifex ut perversum & iniquum vocaret doctrinam asserentem, quod alius Mundus & alii homines sub terra sint*. Quamquam etsi Zachariam hac in re errasse dixissem, non essem propterea castigandus. Nemo enim Theologorum censet indeficiens esse Romani Pontificis judicium in rebus quæ Fidem vel Moralem Christianam nullatenus spectant, qualis est quæstio de Antipodum existentia.

ANIMADVERSIONES ad constabiliendam propositionem, quam habet Natalis respondendo ad ea, quæ octavo loco Dallæus objicit Augustino, videlicet : *Sunt inter eruditos plurimi, qui negant sententiam addictos pœnæ sensus parvulos propugnantem, Augustinianam esse*.

§. UNICUS.

Cum S. Augustinus, & alii PP. dum parvulos sine baptismo decedentes morti æternæ, sive æterno igni addicunt, intellexerint dogma fidei proponere, necesse est ita illos interpretari, ut hac loquendi phrasi a Regno tantum exclusos voluerint.

SI legatur epistola S. Augustini ad Vitalem, quæ est 217. statim videbitur adversus Pelagianos sequentem Propositionem, tamquam fidei articulum propugnare : *Scimus secundum Adam carnaliter natos contagium mortis antiquæ prima nativitate contrahere, nec liberari a supplicio mortis æternæ, quod trahit ex uno in omnes transiens justa damnatio, nisi per gratiam renascantur in Christo*. Similia habet *lib. de orig. anim. cap. 9.* Et *tr. 67. in Jo.* ex fide Catholica parvulos non solum extra regnum, sed etiam in damnatione esse locandos dicit : *Respuendi sunt*, ait, *a corde Christiano ideo dictum multas mansiones esse, quia extra regnum cælorum erit aliquid, ubi maneant beati innocentes, qui sine Baptismo ex hac vita migrarunt, quia sine illo in Regnum cælorum intrare non poterunt. Hæc fides non est fides, quia non est vera, & catholica fides*. Porro esse extra regnum idem esse ac igne æterno cruciari, ait *l. 3. Op. Imp. c. 199.* Idem sentiunt PP. Concilii Generalis totius Africæ anno 418. celebrati, sicut & quindecim Episcopi Byzaceni, exules in Sardinia, apud Natalem, quorum communis Amanuensis erat S. Fulgentius. Quapropter inter fidei capita, quæ explicat *l. de fid. ad Petr. cap. 27.* istud etiam recenset, parvulos nempe sine baptismo de hoc sæculo transeuntes, *ignis æterni sempiterno supplicio puniendos*. S. Fulgentium apud Natalem sequuntur S. Isidorus, aliique PP.

Modo ergo, si dixerimus quod dum Augustinus damnationi, morti æternæ, sempiterno igni parvulos addicit, non solum quacumque etiam naturali beatitudine privandos, sed & pœna sensus plectendos senserit, oportet dicere tam ipsum, quam alios PP. pro dogmate fidei habuisse, quod inculpate in Ecclesia omnibus negare conceditur : quid autem absurdius, quam velle Augustinum, ac alios ut fidei dogma proposuisse, quod ad fidem nullatenus pertinere indubium est?

Sed & illud manifestat S. Augustinum in hac controversia quodammodo plus verbis expressisse quam voluerit intelligi, quod dum ad pœnam parvulorum determinandam descendit, aliquando ancipitem se ostendit, unde *ep. 166.* quæ est ad Hieronymum ait : *Cum ad pœnam ventum est parvulorum, magnis mihi crede coarctor angustiis, nec quid respondeam prorsus invenio*. Respondendo vero ad Julianum, ut apud Natalem, contendentem parvulos nulli futuros pœnæ obnoxios, ne de illis verificetur melius illis esse, si nati non fuissent, dicit se non asserere parvulos tanta pœna esse plectendos, ut eis non nasci potius expediret. Addit deinde in levissima damnatione futuros; quæ verba expendens S. Bonaventura *in 2. d. 33. a. 3. q. 1. arg. sed contra*, ait : *Mitissima sane eorum erit pœna, qui præter peccatum, quod originaliter traxerunt, nullum insuper addiderunt : sed si parvuli carerent visione Dei, & punirentur igne materiali, non haberent mitissimam pœnam. Si igitur nemo dubitat eos visione Dei privandos, videtur nullo modo ipsos corporali supplicio puniendos*. Tandem Augustinus *l. 3. de lib. arb. cap. 23.* apud eumdem Natalem pœnam parvulorum a pœna damnatorum distinguens, sententiam in illos vult ferendam mediam inter sententiam qua Beati ad regnum vocabuntur, & qua reprobi æterno igni addicentur. Ubi animadvertere est S. Doctorem hos libros de libero arbitrio rigorose ad trutinam revocasse, ut constat ex primo Retractationum libro. Quamquam autem in Epistola supra

pra

pra citata ad D. Hieronymum, eam retractet, bonam compensationem, quam in hoc capite 23. parvulis denegare non videbatur, nil aliud ibidem corrigit; unde non male diceretur tacite saltem approbasse, quæ de sententia media in parvulos ferenda docuerat.

Interim tamen quis dicat Augustinum parvulos æternæ morti, sempiterno igni quandoque deputando, vere non solum a regno exclusos voluisse, sed & pœna sensus cum reprobis affligendos? Si ita docere intendisset, quomodo quoad ipsorum pœnam decernendam ignorantia præpediri dixisset. Quomodo credidisset illos parvulos in tali statu extituros, ut de illis affirmari non possit melius esse, si nati non fuissent, mitissimamque pœnam subituros? Quomodo sententia media judicandos pronunciasset? Bene proinde dicitur cum S. Thoma *quæst. 5. de Mal. a. 2. ad 1.* disputationis æstu contra Pelagianos denegantes peccatum originale, arreptum in extremum contrarium quibusdam loquendi frasibus nimis inclinasse.

Ad hujusmodi confirmanda conducit observare, quod si Avitus, Fulgentius, aliique perpauci omittantur, omnia Concilia Africana, Gelasius, cæterique, qui Pelagianam hæresim impugnarunt, nil curarunt de pœna sensibili, pro parvulis decernenda. Ut Pelagianos refellerent, qui ab omni pœna immunes parvulos prædicabant, quin immo in loco medio beate ac tranquille vivere, satis illis fuit ostendere, hanc a Pelagianis adinventam beatitudinem cum culpa originis non compati, parvulosque a Dei regno ejusdem culpæ ratione privatos, ad sinistrum potius collocandos, ac perpetuam damni pœnam subituros. Ubi vero exploratum fuisset in Ecclesia, sicut videtur quandoque sentire Augustinus, ac alii PP. parvulos per Baptismum non regeneratos inferni igne esse plectendos, cur tacere id debuissent Concilia Africana, quandoquidem hanc etiam pœnam adstruendo, Pelagianos peccatum originis negantes, magis prostrassent? Claudat has breves animadversiones S. Bonaventura loco supra citato: *Dicendum*, inquit, *quod Augustinus in verbis illis non intendit dicere, quod parvuli sensibiliter crucientur, sed intendit eorum pœnam manifestare, quantum ad carentiam visionis Dei, & quantum etiam ad vilitatem loci. Et hoc velle abundanter exprimit, plus dicens, & minus volens intelligi. Nec sine causa loquitur sic: hoc enim facit ad extirpandam illam hæresim, qua dicebat parvulos nulla pœna puniri. Unde sicut in moribus documentum est, quod qui vult ab uno extremorum pervenire ad medium, quasi debeat declinare ad aliud extremum, sicut docet Philosophus: sic etiam S. Augustinus, ut illam hæresim extirparet, quæ dicebat parvulos ab omni pœna immunes, & ad medium reduceret, videlicet ad pœnam carentiæ visionis Dei, simpliciter asseruit eos cum aliis peccatoribus æqualiter damnari.*

§. XI.

De approbatione & commendatione Doctrinæ S. Augustini ab Ecclesia.

S. AUgustini doctrinam approbavit, commendavit, ejusque calumniatores Semipelagianos repressit Cœlestinus I. Epistola ad Gallicanos Episcopos data. *Augustinum*, inquit, *sanctæ recordationis virum pro vita sua, atque meritis, in nostra Communione semper habuimus, nec umquam hunc sinistræ suspicionis saltem rumor aspersit, quem tanta scientiæ olim fuisse meminimus, ut inter Magistros optimos etiam a meis semper Decessoribus haberetur. Bene ergo de eo omnes in commune senserunt, utpote qui ubique cunctis & amori fuerit, & honori. Unde resistendum talibus quos male crescere videmus.*

Eumdem Ecclesiasticorum lumen Magistrorum Gelasius I. Epistola ad Episcopos per Picenum constitutos appellat. *Adhuc*, inquit, *majus scelus accrescit, ut sub conspectu & præsentia Sacerdotum beatæ memoriæ Hieronymum, atque Augustinum, Ecclesiasticorum lumina Magistrorum, musca moritura, sicut scriptum est, exterminans oleum suavitatis, laccerare præsumat.*

Hormisdas etiam Pontifex Maximus in Epistola ad Possessorem Africanum Episcopum: *De arbitrio libero*, inquit, *& gratia Dei, quid Romana, hoc est, Catholica sequatur & servet Ecclesia, licet in variis Libris Beati Augustini, & maxime ad Prosperum, & Hilarium abunde possit cognosci, tamen & in scriniis Ecclesiasticis expressa Capitula continentur.*

Arausicanæ Synodi II. Canones Augustinianæ plerumque sententiæ sunt.

Joannes II. Epistola 3. ad Senatores. *S. Augustinus*, inquit, *cujus doctrinam, secundum Prædecessorum meorum statuta, Romana sequitur & servat Ecclesia.*

Clemens VIII. universas de Auxiliis divinæ Gratiæ controversias ad S. Augustini doctrinam expendi voluit, ut constat ex Oratione quam disputationibus illis præmisit, & quæ in Actis illarum Congregationum habetur. *Quamvis*, inquit, *non nisi Deo rationem reddere debeam mearum actionum, dicam tamen impræsentiarum rationes, propter quas adstringere statui totam hanc Disputationem ad normam doctrinæ S. Augustini de Gratia. Prima est, quod si teste B. Prospero fere initio libri contra Collatorem, viginti annorum spatio acies Catholicæ Ecclesiæ ita dimicavit pro gratia contra Pelagianos, ut tandem Augustino duce vicerit, oportet etiam ut in causa consimili eumdem ducem agnoscamus, & sequamur. Secunda est, quod idem Sanctus nihil videtur prætermisisse eorum quæ ad præsentes Controversias pertinent... Tertia tandem ratio est, quod cum multi Pontifices & Prædecessores nostri doctrinæ S. Augustini tam fuerint assertores, ac vindices, ut quasi hereditario jure eam in Ecclesia relinqui voluerint; æquum non est ut patiar illam hac hæreditate privari.*

Alexander VII. in Brevi dato 7. Augusti 1660. ad Academiam Lovaniensem, *Præclarissimorum Ecclesiæ Doctorum Augustini, & Thomæ Aquinatis, inconcussa tutissimaque dogmata* vocat.

S. Augustinum laudibus eximiis cumularunt etiam SS. Patres. S. Hieronymus in fine libri 3. Dialogorum contra Pelagianos: *Scripsit dudum Vir Sanctus, & eloquens Episcopus Augustinus ad Marcellinum, qui postea sub invidia tyrannidis Heracliana ab Hæreticis innocens cæsus est, duos Libros de infantibus baptizandis, contra hæresim vestram... Alios quoque specialiter tuo nomini cudere dicitur, qui necdum in nostras venere manus: unde supersedendum huic labori censeo, ne dicatur mihi illud Horatii: In sylvam ne ligna feras: aut enim eadem diceremus ex superfluo; aut si nova voluerimus dicere, a clarissimo ingenio occupata sunt meliora.* Idem in Epistola ad S. Augustinum, inter Augustinianas 25. *Macte Virtute in orbe celebraris: Catholici te conditorem antiquæ rursum Fidei venerantur, atque suspiciunt.* Idem Epistola 30. *Certe quidquid dici potuit, & sublimi ingenio de Scripturarum Sanctarum hauriri fontibus, a te positum atque disertum est. Sed quæso Reverentiam tuam, parumper patiaris me tuum laudare ingenium.* Idem: *Mihi decretum est, te amare, te suscipere, colere, mirari, tuaque dicta quasi mea defendere. Certe & in Dialogo quem nuper edidi, tuæ Beatitudinis, ut dignum fuerat, recordatus sum.*

S. Alipius Tagastensis *Habemus ducem* (Augustinum) *qui nos in ipsa veritatis arcana, Deo jam monstrante perducat.* (Lib. 3. S. Augustini: *contra Academicos.*)

S. Paulinus Epistola 31. ad S. Augustinum: *O lucerna digne supra candelabrum Ecclesiæ posita, quæ Catholicis urbibus de septiformi lino pactum oleo lætitiæ lumen effundens, densas licet hæreticorum caligines discutis, & lucem veritatis a confusione tenebrarum splendore clarifici sermonis enubilas.* Ibidem eum vocat *Venam fontis æterni, tubam Domini.*

S. Prosper in Epistola ad Rufinum, cap. ultimo: *Tu autem Dilectissime, si vere de his quæstionibus instrui desideras, sicut desiderare te convenit, ipsis B. Augustini disputationibus cognoscendis impende curam, ut in confitenda Dei gratia defæcatissimam ac saluberrimam Evangelicæ Apostolicæque doctrinæ intelligentiam consequaris.*

Idem in Præfatione libri contra Collatorem: *Viginti amplius annis contra inimicos gratiæ Dei Catholica acies hujus Viri ductu pugnat & vincit: vincit,*

dico

dico : quia non patimur respirare quos vicit. Et in Carmine contra Ingratos, cap. 3.

Istius ergo inter cunctos qui de grege sancto,
Infamas pepulere feras, industria major,
Majus opus totam præstantius imbuit orbem.
Quaque per ambages anceps iter egit opertas,
Hujus ab occursu est præventus, mille viarum
Insidiis aditam non reperientibus ullum,
Cumque foris rabies avidorum exclusa luporum
Frenderet, eoque omnes mendacia verteret artes,
Ne mentes ullarum ovium corrampere posset,
Nec dubia obliquis turbaret corda querelis,
Istius ore Viri fecit Deus, istius ore
Flumina librorum mundum effluxere per omnem,
Quæ mites humilesque bibunt, campisque animorum
Certant vitalis doctrinæ immittere rivos.

Idem :

Nec sola est illic Synodorum exerta potestas,
Seu quos non possent ratione evincere nostri
Vi premerent, discussæ artes, virusque retectum est
Hæretici sensus, nullumque omnino relictum,
Docta Fides quod non dissolveret argumentum.

....

An alium in finem posset procedere sanctum
Concilium, cui Dux Aurelius, ingeniumque
Augustinus erat, quem Christi gratia cornu
Uberiore rigans, nostro lumen dedit ævo.

B. Fortunatus in Expositione Orationis Dominicæ ; *Quicumque*, inquit, *Apostole Paulo, id est, oculo Ecclesiæ, cum B. Augustino ejus sequace consonat, in eo ignorantiæ caligo non regnat.*

S. Fulgentius lib. de Veritate Prædestinationis & Gratiæ, cap. 18. *B. Augustinus indutus virtute ex alto, abundantius illis omnibus laboravit, non autem ipse, sed gratia Dei cum illo.... Sensum quippe Christi habens, tam gratia Dei, quam humani arbitrii & officia discrevit, & merita, semper divinis humana subjiciens, & veraciter docens, divinitus homini & gratuito justificationis donum, & bona voluntatis exordium, & plenum tribui glorificationis effectum.* Idem : *Proinde memoratus Dei Pontifex Augustinus, turrim fortitudinis ipsam gratiam tenens, & exinde cuncta hostilium machinimenta telorum cælestis juvaminis virtute confringens, non solum ipse de hoste victoriam referens triumphavit, quin etiam posteris certandi & vincendi ordinem, si quando victa pravitas recidivo ausu infandum caput erigere niteretur, ostendit.*

Africani Episcopi in Sardinia exules, in Epistola Synodica : *Præ omnibus studium gerite, libros S. Augustini, quos ad Prosperum & Hilarium scripsit, memoratis Fratribus legendos ingerere.*

Cassidorus Divinarum Lectionum cap. 22. *Ipse etiam Doctor eximius Beatissimus Augustinus debellator Hæreticorum, defensor Fidelium, & famosorum palma certaminum ; in quibusdam libris nimia difficultate, reconditur, in quibusdam sic est planissimus, ut etiam parvulis probetur acceptus, cujus aperta suavia sunt, obscura vero magnis utilitatibus farcita pinguescunt.*

Eugippius Abbas in Præfatione Collectaneorum ex Libris S. Augustini. *Inter magnos Catholicæ Ecclesiæ Doctores præclarum fuisse, & esse B. Augustinum quis ignorat Episcopum ? Quem divina eruditione mirabilem tum omnes orthodoxi in toto terrarum orbe venerantur, præcipue tamen Apostolicæ Sedis Antistites Scripta ejus sua authoritate firmantes, tanto majori studio simpliciter amplexi sunt, quanto ampliori solatio eis se usos esse testantur. Nam contra multos hostes Ecclesiæ dimicantes ; & maxime contra versipelles inimicos gratiæ Dei, doctrina ejus instructi, vel potius eadem illustrati gratia, semper extitere victores.*

Julianus Pomerius lib. 3. de Vita Contemplativa, cap. 31. *Sanctus Augustinus Episcopus acer ingenio, suavis eloquio, sæcularis literaturæ peritus, in Ecclesiasticis laboribus operosus, in quotidianis disputationibus clarus, in omni sua actione compositus, in expositione suæ Fidei nostræ Catholicus, in quæstionibus absolvendis acutus, in revincendis Hæreticis circumspectus, & in explicandis Scripturis Canonicis cautus.*

Facundus Hermianensis lib. IX. *Audeant isti, si possunt, hæreticum dicere Augustinum, audeant sollicita præsumptione damnare, & tunc vere discent, quæ sit pietas & constantia Ecclesiæ Latinorum, quam Deus magisterio ejus instituit, atque firmavit, cum ab omnibus confestim anathematizati fuerint, & tamquam putrida & morbida membra præcisi.*

Lupus Ferriarensis Abbas, in Collectione de tribus Quæstionibus, quæst. 3. *Reverendissimus Papa Gelasius cum 70. Episcopis viris eruditissimis statuens qui Scriptores essent, vel non essent recipiendi, post approbationem Augustini, & amplissimas laudes Hieronymi, memoratum Faustum ab Authoritate his verbis removit* : Opuscula Fausti Regensis Galli apocrypha. *Nos igitur incorruptum sanctarum Scripturarum sequentes intellectum, & Apostolicæ Sedis gravitatem suspicientes, quid aliud dicamus, nisi : Taceat Faustus, & similiter sentientes, loquantur cum suis consortibus Hieronymus & Augustinus, scilicet illius Proverbii recordantes ;* Conticescant *ranæ, dum cælum tonat.*

Concilium Toletanum VIII. Canone 2. *Vir quoque Sanctissimus Augustinus, vestigationis acumine cautus, inveniendi arte præcipuus, asserendi copia profluus, eloquentiæ flore venustus, sapientiæ fructu fæcundus, hæc in suis narrat affatibus, &c.*

Ecclesia Lugdunensis libro *de tribus Epistolis*, cap. 35. *Augustinus nec tanta perturbatione, & promotione fidelium ab intentione veracissimæ & fidelissimæ doctrinæ suæ frangi potuit, aut revocari ; sed magis eos scriptis suis, in quantum potuit, admonuit, & instruxit, & orationibus apud Deum profusis fideliter adjuvit, ut intelligerent, & agnoscerent, quam necessario & quam salubriter propter commendationem divinæ gratiæ, ejusdem prædestinationis veritas omnino & credenda & prædicanda esset.*

S. Amolo Archiepiscopus Lugdunensis : *Sed jam audiamus B. Augustinum, quomodo & ipse post Apostolum præcipuus prædestinationis & gratiæ prædicator, hortetur fideles ad studia pietatis, & instantiam orationis, ut mereantur accipere præmium vocationis.*

Idem : *Audiamus itaque fideliter, & diligentissime discamus in his brevissimis & suavissimis beatissimi Patris verbis, videlicet quid sentiendum & tenendum sit juxta certissimam Catholicæ Fidei regulam, de originali delicto, de libero arbitrio, de gratia.*

S. Remigius cum sua Ecclesia Lugdunensi, lib. de tenenda veritate Scripturæ, cap. 4. *Graviter perculsi, & confusi animo vidimus in eis, & Scripturæ sanctæ certissimam veritatem, & Beatissimorum Patrum, præcipueque S. Augustini, reverendam & in omni Ecclesia Catholica receptissimam authoritatem, novo conatu, & ausu nimis temerario impugnari ; &c.*

S. Prudentius Trecensis Episcopus in Epistola ad Hincmarum & Pardulum : *Hoc primum præcipueque vestram sinceritatem monens & postulans, ut doctrinam beatissimi Patris Augustini, omnium absque ulla dubietate undequaque doctissimi, sanctarum Scripturarum authoritati in omnibus concordissimam [quippe nullus Doctorum abstrusa earum scrupulosius rimatus, diligentius exquisierit, verius invenerit, veracius protulerit, luculentius enodaverit, fidelius tenuerit, robustius defenderit, effusius disseminaverit,] Vestri Pontificatus tempore, commento quolibet impugnari non permittatis : quod tanto cælestis gratiæ munere donata existit, ut nullo cujusquam conamine allatenus evelli possit, cum illam & Apostolicæ Sedis sublimitas, & totius Ecclesiæ Catholicæ unitas, authoritate concordissima approbarint ac roborarint : adeo ut nullus ei singulariter, verum universitati Ecclesiæ Catholicæ, cum ea, & in ea, queat anniti.*

Idem : *Si enim* S. Augustini doctrinam, *adversam Fidei orthodoxæ in quoquam conspiceret, nequaquam eam Romanæ Ecclesiæ Antistes venerabilis Innocentius cum totius orbis Episcopis suscepisset, neque prædictum memorabilem suarum Epistolarum communiter privatimque officiis affecisset, neque Successor ejus Zosimus eodem tramite cucurrisset, neque Bonifacius ejusdem Apostolicæ Sedis Præsul Epistolas Pelagianorum sibi delatas ei ad respondendum misisset, aut responsionem ejus quatuor Libris editam probabiliter atque honorabiliter suscepisset. Cælestinus quoque memoratæ Urbis Episco-*

pus

pus quid contra Gallorum insaniam super eo, ejusque doctrina senserit, ex Authoritate Apostolica decretorum suorum scita declarant.

Venerabilis Beda, *Præfatione in Cantica*, vocat Sanctum Augustinum, *Strenuissimum gratiæ propugnatorem*.

S. Hildefonsus sermone 2. de Beata Virgine: *Audiant*, inquit, *B. Augustinum, cui contradicere fas non est*.

Remigius Autisiodorensis: *B. Augustinus rerum obscurarum subtilissimus indagator, inter ardua sine offensione decurrens. Alii Doctores comparantur stellis: Augustinus Soli: nam sicut stellæ lumen a sole recipiunt, sic omnes Doctores lumen recipiunt ab Augustino*. (In Epistolam 2. ad Corinthios.)

Author Dialogi in quo Serapion & Arnobius colloquuntur, Tom. V. Bibliothecæ Patrum, sic loquentem Serapionem inducit: *Testor Deum, quia sollicitudini meæ universa ambiguitate eliminat, si de his ejus*, (scilicet S. Augustini,) *mihi definita proferat, & de omnibus quæ tranfacta sunt, evidentia ejus afferat documenta. Fateor enim me ejus assertiones ita probatas habere, ut seipsum ore suo hæreticum detegat, qui Augustinum in aliquo putaverit reprehendendum eloquio*. Cui sic respondet Arnobius: *Meo sensu locutus es; nam ea quæ ejus nunc profero, ac si sacratissima Apostolorum Scripta, sic credo, & teneo, & defendo*.

S. Bernardus Epistola 77. ad Hugonem: *Ab his duobus columnis, Augustinum loquor, & Ambrosium, credite mihi, difficile avellor, cum iis me errare, aut sapere fateor*.

S. Antoninus II. P. Historiæ Tit. 8. *Quasi sol refulgens, qui dominus dicitur Planetarum, & pater luminis, super omnia luminaria splendens, delectabilis oculis, ac per omnia reficiens: sic Augustinus Ecclesiam illustravit, gemma Doctorum, Pater Theologorum, suavis eloquio, omnes materias penetrando dilucidans*.

B. Jordanus de Saxonia, sermone 148. *Quantum ad dictorum sufficientiam, quia nihil deest in libris Augustini, quod pertinet ad scientiam Legis divinæ. Unde dicit Volusianus scribens ad Augustinum; Utcumque in aliis sacerdotibus toleratur inscitia; sed cum ad Antistitem Augustinum venitur, Legi Dei deest, quidquid Augustinum contigerit ignorare*.

ANIMADVERSIONES in approbationem, & commendationem Doctrinæ S. Augustini.

§. I

Solemne fuit hæreticis suos errores ex doctrina S. Augustini perperam ab eisdem explicata tueri.

ANtequam de approbatione doctrinæ S. Augustini disseram, non abs re esse animadvertere putavi, antiquum fuisse hæreticorum morem sibi faventem Augustinum jactare; unde nil mirum si & nostris temporibus S. Augustini authoritatem putarunt etiam Romanorum Pontificum definitionibus sibi non esse vetitum opponere. Paulo post ipsius obitum hæreticos insurrexisse, qui Augustini authoritatem prædicando se ab erroribus immunes asserebant, observat Baronius ad an. Ch. 490. n. 17. ita dicendo: *Post Augustini obitum prodierunt quidam, qui ex ejus scriptis male perceptis, complures invexerunt errores, quos S. Augustini nomine, & authoritate defendere conabantur*. Et S. Prosper in Chronico dicit Prædestinatorum hæresim tunc serpentem ex libris S. Augustini prave intellectis initium accepisse. Eodem sæculo, cum Felix Urgelitanus in Hispania episcopus, & Claudius Taurinensis in Sabaudia præsul transtulissent in Occidentem hæresim Iconomahorum, asserunt Jonas Aurelianensis *l. 1. de cult. Imag.* & Dungalus in *respons. ad Claud. Taurin.* sese Augustini authoritate defendisse: *Augustinum*, ait Dungalus de Claudio, *assumit, a cujus subtilitate ingenii, christianique sensus longissime distat: alios quidem præter eum solum omnes abjicit Claudius suam Augustini authoritate sectam existimat posse esse suffultam*.

Inclinante postea sæculo undecimo, cum Berengarius Christi realem in Eucharistia præsentiam negaverit, ex Augustini testimoniis perperam interpretatis ab errore immunem se esse gloriabatur, ut testantur Guitmundus Averlanus *l. de verit. Euchar.* Algerus *l. 1. de Sacr. cap.* 10. & Lanfrancus *l. de corp. & Sang. Dom.* ubi ita Berengarium effatur. *In B. Augustini verbis exultas: hic vicisse te, & superiorem esse gloriaris: hic firmamentum tuæ defensionis te invenisse gratularis*. Hujus Magistri vestigia relegendo, Sacramentarii sæculi decimi-sexti Augustini potissimum testimoniis suum errorem tueri conati sunt; unde ad eos refellendos, & germanum Augustini sensum exprimendum, inter alios Cardinalis Perronius librum integrum impendit. Guillelmus pariter de S. Amore adversus Mendicantium Instituta Augustinum urgebat, ut refert S. Bonaventura *l. de paupert. q.* 2. Ita etiam Jo: Wiclephus Lutheri & gregalium anteambulo, Augustinum sibi faventem passim jactabat, ut animadvertit Waldensis *t. 1. l. 1. ar. 2. q. 34. & t. 2. init. doct.* 2. Et *cap.* 31. dicit de eo, quod credebat *se posse salvari per prætensam fugam ad Statuam Augustini*. De Augustini patrocinio gloriari item non destiterunt Lutherus, & Calvinus, ut videre est ex hujus libris *contra Albertum Pighium in Antid. adv. PP. Trident. & l. 2. Instit.* ubi adversus Doctores Sorbonicos invehitur; & demum ubi de Dei æterna scribit prædestinatione. Quapropter Stapletonius *tom.* 2. Gabriel Pennotus *l. 9. cap.* 11. Ruardus Tapperus *in respons. ad argum. Calv. contr. lib. arbitr. ar.* 7. animadvertunt quam perverse apud Augustinum suorum errorum præsidium reperisse sibi blandiretur; & postquam Augustini doctrina ipsum prostrarunt, etiam subsannandum crediderunt.

Sicut autem jam multi hæresum Parentes *in omni controversia ad unum Augustinum, tamquam ad sacram anchoram refugere consuevere*, ut ait Claudius Santesius *repit. 9. de Euchar.* ita postea Bajani, & Janseniani præstitere, adeo ut & ipsis Romanorum Pontificum definitionibus Augustinum opponere se posse crediderint. Audiatur Jansenius *l. 3. de stat. pur. natur. cap.* 22. ubi ad illam interrogationem: quid ad propositiones, quas proscripsit Sedes Apostolica? ita audacter respondet: *Sed quid ad Doctrinam Augustini clarissimam, constantissimamque, quam toties probavit, & sequitur, sequendamque monet Sedes Apostolica? Nam si fundamentales illæ contra Pelagianam hæresim doctrinæ proscribendæ sunt, non inter Magistros optimos semper haberi Augustinum a summis Pontificibus, sed inter ignarissimos haberi debuit*. Et Macarius Havermans *differt. Theolog. de Auctor. SS. PP. thes. 6. sive §. 6.* non veritus est dicere. *Ubi quis invenerit doctrinam clare in Augustino fundatam, illam potest absolute tenere, ac docere, non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam*.

Quod si quis miraretur tot hæreticos ex libris Magni Augustini suos errores hausisse, audiat Facundum Hermianensem *lib. con. Mucian.* ita dicentem: *Quid in hoc miremur? Neque enim melius potuit loqui Augustinus, quam Prophetæ, quam Evangelistæ, quam Apostoli, quorum verbis similiter male intellectis tam multi hæretici suos defendere conantur errores*.

§. II.

Ecclesia commendatam voluit doctrinam S. Augustini, ac specialiter quæ docuit de Gratia, & Libero Arbitrio: at non ita approbavit ut infallibilis authoritatis esse voluerit omnia, quæ docuit etiam quoad Gratiam, & Liberum Arbitrium.

PErpetuus est Jansenius in doctrina Augustini, & maxime de gratia, & libero arbitrio ita commendanda, ut nec latum unguem fas sit ab eadem discedere. Legatur epigraphes apposita *t. 14. lib. proœm. de ration. & author.* quæ ita se habet: *Augustini doctrina de Gratia Dei evangelica, apostolica, catholica, est irrefragabilis authoritatis, totius ecclesiæ nomine scripta, silentibus scriptoribus universis*. Caput vero decimum quintum ita scribit: *A Romanis Pontificibus Innocentio, Zosimo, Cælestino, Leone, Hormisda, Felice II. & Jo. II. magnificentissime approbata, & consecrata*. Imitatus esse videtur Robertum Sarisberiensem e secta Calviniana, qui in libro edi-

to

ta pro tuenda Calvini opinione circa gratiam, ut suam facilius obtrudat, Augustini doctrinam ita extollit: *Ecclesiæ tot Pontifices, Innocentius, Zosimus, Bonifacius, Sixtus, Cœlestinus, Felix, Gelasius, quibus singulari testimonio probatam Augustini doctrinam, partim ex Prospero patet contra Collatorem Cassianum, partim a nobis ex Bellarmino, & Baronio lectione priore de veritate gratiæ ostensum est &c.* Iterum vero Jansenius Augustinum commendans *cap.* 24. ita habet: *Augustinus est instar omnium, loco omnium, supra omnes, Pater Patrum, Doctor Doctorum, primus post Scriptores canonicos, inter omnes vero solidus, subtilis, irrefragabilis, angelicus, seraficus.* Eodem etiam in libro, sicut & *præfat. ad lib.* 8. *de Grat. Ch. Salvat.* acriter insectatur eos, qui dicunt Augustinum vehementer aliquem errorem impugnantem videri in extremum oppositum nonnihil inclinare: unde vult omnia ab eo tradita de gratia, & libero arbitrio, juxta rigorosum sensum semper usurpanda: atque ita accepta exploratæ, & inconcussæ esse authoritatis. Animadverti autem in calce superioris paragraphi nihili ab ipso haberi Pontificum Bullas, si Augustini doctrinæ contraponantur. Ipsum imitati sunt ipsius Discipuli; unde Macarius Havermans supra citatus ait: *Tamquam certum, & indubitatum tenendum est, doctrinam S. Augustini de gratia esse ab Ecclesia approbatam — Omnino certum est quod doctrina S. Augustini de libertate sit ab Ecclesia approbata.* Quia ergo hæretici abutuntur approbatione, qua sæpe commendata est doctrina S. Augustini; ideo operæ pretium hic est, qualis hæc fuerit approbatio, discutere.

Et quidem S. Augustini doctrinam maximo in pretio semper habitam esse, bene perpendit Natalis ex multis SS. PP. ac Romanorum Pontificum testimoniis. Hinc factum est, ut adversus ipsius hostes, semper doctissimi vindices propugnaverint, quales jam fuerunt SS. Hilarius, Prosper, Fulgentius, & Remigius. Inter hos ultimis his temporibus adnumerandi Cardinalis Norisius in suis *Vindiciis Augustinianis* ac P. Hyacinthus Serry ex inclito Ordine Dominicano, eo in libro cui titulus: *Augustinus Vindicatus.* Cum pariter sub nomine Jo. Launoji vulgatus fuerit quidam libellus, quo S. Augustini doctrina de Gratia, & Prædestinatione impetebatur Clementis XI. decreto die 28. Januar. 1704. proscriptus fuit, ac damnatus.

Nominatim autem laudatam, probatamque doctrinam Augustini de gratia, & libero arbitrio, discimus ex Hormisdæ epistola ad Possessorem, quam refert Natalis. Scio Coclæum, ac alios quosdam hanc epistolam Hormisdæ abjudicasse, quia Jo. Maxentius eidem coævus eamdam confutat, criminaturque, ita tamen ut a Romano Pontifice non scriptam supponat. Verum id eo consilio Maxentium fecisse putandum est, ut non videretur adversus Romani Pontificis doctrinam insurgere. Re vera ab Hormisda exaratam demonstrant Bellarminus *lib. de Scriptor.* ubi de Jo. Maxentio, Baronius ad an. 520. num. 23. Sirmondus, *tom.* 1. *pag.* 876. Labbæus *tom.* 4. *Concil. col.* 1533. & Noris *l.* 1. *Hist. Pelag. cap.* 19.

Ut modo demonstretur eo tantum approbationis genere fuisse D. Augustini libros in Ecclesia probatos, ut integrum unicuique foret ipsos legere, immo incitaretur, adeoque non esse fidei suspectæ, allegantemque ipsorum testimonia probabilem saltem afferre probationem, non vere quamcumque ipsius propositionem fuisse canonizatam, considerandum est non semel ecclesiam una cum Augustino, & alios PP. probasse. Synodus V. Constantinopolitana, postquam *collat.* 3. præmisit se profiteri omnia consonantia iis quæ a quatuor primis Conciliis pro recta fide fuerant definita, ita subdit: *Super hæc sequimur per omnia & SS. PP. & DD. ecclesiæ, Athanasium, Hilarium Basilium, Gregorium Theologum, Gregorium Nyssenum, Ambrosium, Augustinum, Theophilum, Jo. Constantinopolitanum, Cyrillum, Leonem, Proculum. Et suscipimus omnia, quæ de recta fide, & condemnatione hæreticorum exposuerunt.* Ita in decreto Gelasii Papæ, & 70. Episcoporum in Concilio Romano adunatorum, sicut suscipienda decernuntur *Opuscula Beati Augustini Hipponensis episcopi*, eodem modo & suscipienda dicuntur *Opuscula Sancti Cypriani, Gregorii Nazianzeni, Joannis Constantinopolitani, Hieronymi,* aliorumque PP. quorum nomina ibi recensentur. Æque igitur ac Augustinus alii PP. ecclesiæ approbationem meruere; unde & horum singula dicta ut veritates fidei essent amplectenda, quoties id de Augustini singulis sententiis credendum esset. Hoc autem nihil absurdius; sicut enim PP. opiniones non raro discrepantes inveniuntur, ita si omnia in eorum libris contenta Ecclesia suscepisset, contradictoria approbasse dicendum esset. Concludendum proinde hujusmodi ecclesiæ approbationem solum demonstrasse horum PP. libros ab iis discriminari, quos vulgabant hæretici ad fidem impugnandam, moresque depravandos, ac ipsorum lectioni nulli vetitum incumbere, eorumque dictis reverentiam exhibendam; unicuique vero permissum ab illorum singulis discedere, ubi fidem non edoceant. Ita Concilium Constantinopolitanum supra citatum Augustinum aliosque PP. suscipere profitetur, quoad ea *omnia, quæ ii de recta fide, & condemnatione hæreticorum exposuerunt.* Et re vera, cum post Magistrum Sententiarum, a quo Scholastica Theologia in methodum fuit redacta, Theologi circa res divinas diversa senserint: alii Augustinum, alii Hieronymum &c. ut suum præceptorem ducentes, non male audiit in Ecclesia, qui vel Augustini, vel Hieronymi opiniones non amplectendas autumavit.

Non mirum igitur, si aliqui irrideant Glossatorem Decreti *dist.* 9. *can. noli &c.* quia ibi velit Augustini, aliorumque PP. scripta ita exploratæ ac certæ fidei esse, ut *usque ad ultimum jota* illis sit acquiescendum. Insigniter etiam lapsus videtur Gabriel Cossartius, sive quicumque Author fuerit Indicis alphabetici editionis Labbæanæ, dum sub verbo *Augustini* sequentia etiam apposuit: *D. Augustini episcopi Opuscula ut Scriptura Sacra ab Ecclesia recepta.* Ipse S. Augustinus affirmat se ægre non laturum, si aliquis ab ipsius dictis recederet: *Neque enim*, ait ep. 48. alias 111. *quorumlibet disputationes, quamvis catholicorum, & laudatorum hominum velut Scripturas canonicas habere debemus; ut nobis non liceat, salva honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in ipsorum scriptis improbare, atque respuere, si forte invenerimus quod aliter senserint quam veritas habet, divino adjutorio vel ab aliis intellecta, vel a nobis. Talis ego sum in scriptis aliorum. Tales esse volo intellectores meorum. Et ep.* 19. in nova Editione 82. scribendo ad S. Hieronymum, ita ait: *Nam te arbitror sic legi tuos libros velle, tamquam Prophetarum, vel Apostolorum, de quorum scriptis, quod omni errore careant, dubitare nefarium est. Absit hoc a pia humilitate, & veraci de temetipso cogitatione.*

§. III.

Expenduntur quæ afferri solent ad probandum, Augustini doctrinam circa Gratiam & Liberum Arbitrium Ecclesiam in omnibus plene approbasse.

HAnc plenissimam approbationem quibusdam visum est innuere Hormisdam in supra citata epistola ad Possessorem, in qua, ut videre est etiam apud Natalem, hæc leguntur verba: *De arbitrio libero, & gratia Dei, quod Romana, hoc est, catholica sequatur, & servet ecclesia, licet in variis libris B. Augustini, & maxime ad Prosperum, & Hilarium abunde possit cognosci, tamen & in scriniis ecclesiasticis expressa Capitula continentur.* Verum, si hæc verba bene considerentur, innuunt quidem maxime in Libris *de Prædestinatione SS. & de Dono Perseverantiæ*, quos ad Prosperum, & Hilarium direxit, haberi Ecclesiæ Romanæ doctrinam de gratia, & libero arbitrio; at minime dicunt omnia, & singula in eis contenta Romanæ Ecclesiæ esse doctrinam. Ita optime dicerem in Romano Catechismo doctrinam ab Ecclesia definitam haberi, ex quo tamen perperam quis inferret plura non esse, quæ sub opinionem cadant. Immo cum Hormisdas addat eamdem ecclesiæ doctrinam ad expressa quædam Capitula, fuisse redactam, satis ostendit Augustini libros

doctrinam ab Ecclesia definitam continuisse dumtaxat quoad ea, quæ in iisdem capitulis legebantur. Et quidem ubi legitur Concilia Œcumenica, seu Sedem Apostolicam omnem Augustini doctrinam in eisdem libris contentam Ecclesiæ esse, definivisse? Nec integrum sæculum sufficiens fuisset ut omnes illorum librorum propositiones ita discuterentur, ut ad fidem pertinere posset definiri.

Ut etiam omnem Augustini doctrinam de gratia & libero arbitrio Jansenius, aliique ab Ecclesia probatam suadeant, observant in procemio Capitulorum Sedis Apostolicæ mentionem illorum fieri, qui obloquebantur Augustino *tanquam necessarium modum excesserit*, dum contra Pelagianos disputavit, eosque Cœlestinum in epistola, quam dedit ad episcopos Galliæ, acriter reprehendere. Ex hoc vero inferunt in iis libris, in quibus adversus Pelagianos dimicat, agnovisse Pontifices semper per viam mediam, veritatis nempe, Augustinum incessisse; ac proinde ab ejusdem vestigiis discedere fas non esse. Iis tamen respondendum optime quidem illos reprehensos, qui S. Augustinum criminabantur, *tanquam necessarium modum excessisset*; etenim ex illis erant, qui putabant Augustinum propugnando gratiæ necessitatem ad inchoandam salutem, hominis destruxisse libertatem, ac desperationem induxisse, ut videre est ex utraque epistola S. Prosperi, & Hilarii ad Augustinum, & ex iis quæ scripsit Faustus. In iis certe modum non excesserat S. Doctor, sicut & in iis, quæ postea ecclesia specialiter consecravit; sed pro catholica veritate strenue, ac feliciter diu pugnavit. Cæterum vitio Augustino vertendum non est, si vehementia disputandi, & mirabili ardore ingenii in extremum oppositum inclinare visus est; cum id & aliis PP. acciderit, ut innui *tom.* 4. *pag.* 396.

Et quidem nemo negabit SS. Thomam, ac Bonaventuram habuisse Augustinum inter summos, optimosque magistros; & tamen absque eo quod putarent vel minimum quid ipsius doctrinæ detrahere, dixerunt Augustinum contra Manichæos differentem errori Pelagii favere visum esse, & e contra, dum Pelagium impugnabat. Juvat hic etiam referre verba Nicolai Romani ita aientis: *Quod ad Augustinum attinet, habet aliquando, fatendum est, sententias aliquas difficiles, sed mentem ejus potius, quam verba spectare oportet. Agebat cum Pelagianis, quibus liberum arbitrium non sine gratia injuria nimium extollebant, & cum in lubrico loco versaretur, in alteram partem juxta Aristotelis præceptum inclinavit, ut medium facilius obtineret. Sic enim, qui virgam incurvam corrigere vult, in contrariam partem inflectit, ut vis vi repressa rectitudinem ipsam inducat.*

Visum est quibusdam etiam a Jo. II. perhibitum expressum testimonium approbationis universæ doctrinæ S. Augustini, cum epistola 3. quæ est ad Senatores, ita habeat: *S. Augustinus, cujus doctrinam secundum Prædecessorum meorum statuta Romana sequitur, & servat ecclesia &c.* quæ verba ait Christianus Lupus *tom.* 2. *Scholior. in Concil. p.* 696. continere *elogium aureis literis in omni schola, & ecclesia scribendum*. Sed futiliter dubio procul Jo. II. verba producuntur, si ex eis universæ Augustini doctrinæ approbationem velit quis demonstrare. Et quidem Pontifex post verba supra relata statim subdit: *in libro undecimo de Civitate Dei dicit: Credimus, & tenemus, & fideliter prædicamus, quod Pater genuerit Verbum, hoc est, Sapientiam &c.* Alia deinde refert excerpta ex libro 2. Contra Maximum, & ex libro 15. de Trinitate; nihilque ex iis, quæ Augustinus adversus Pelagianos scripsit, producit. Si quid ergo ex iis quæ dicit Jo. II. specialiter approbatum ab Ecclesia dicendum esset, id affirmandum foret de præfatis libris, quorum testimonia laudat adversus Nestorianos Acemetas. Quod si nemo dixerit Joannem significare voluisse eosdem ab Ecclesia inter canonicos fuisse receptos, multo minus putandum id significasse de libris, in quibus Pelagianos exagitat.

Cæterum dum Joannes II. asserit Ecclesiam Romanam sequi doctrinam Augustini secundum Prædecessorum suorum statuta, ea innuit Capitula, quæ majori ex parte ex Augustino mutuata, & fere solum ex verbis ipsius efformata, definierant Innocentius I. Zosimus, Cœlestinus I. Leo I. Gelasius I. & II. Hæc vero capitula, quæ Hormisdas supra citatus dixerat in scriniis ecclesiasticis contineri, quæque nomine Cœlestini I. circumferuntur in plerisque Conciliorum editionibus, quamvis alii tribuant Leoni I. sive S. Prospero, cujus opera ipse Leo usus fuit in scribendis epistolis, exarandisque decretis, hæc, inquam, capitula summarie exposita sequentia continebant: *Quod in prævaricatione Adæ omnes amiserimus expeditam facultatem ad salutaria: quod nemo sit per se bonus, nec possit sine gratia perseverare: quod nemo utatur libero arbitrio nisi per Christum: quod omnes motus bonæ voluntatis sint a Deo: quod gratia non solum valeat ad peccatorum remissionem, sed etiam ad ea vitanda: quod gratia Christi non solum illuminet intellectum, sed etiam moveat immediate voluntatem, nec solum det facile, sed etiam simpliciter posse.* Hæc certe capitula, quæ tamdiu adversus Pelagianos Augustinus propugnavit, Romana sequitur, & servat Ecclesia, quia tot Pontifices ad fidem pertinere definierant. Ubi vero alia tradat Augustinus, etiam tamquam ad fidem catholicam spectantia, ut speciatim fecit in epistola ad Vitalem, utique fidei dogmata erunt, si & ita sentiat Ecclesia, non vero id emendicandum ex sola Augustini authoritate. Quia tamen supra mortales fere omnes ingenio pollebat, difficile admodum est adinvenire Augustinum a veritate discessisse, nisi forte quoad aliqua, quæ ipsius ætate nondum satis erant explorata: potissimum vero Augustini doctrinæ inhærendum, qua gratiæ adversarios profligavit, speciali etenim Dei lumine donatus fuisse videtur, ut quæ de ea Fides docet exponendo, tuendoque, plenissimam de eisdem victoriam reportaret.

Ex hucusque dictis cum constet Ecclesiam non sibi adoptasse, & consecrasse Augustini doctrinam, nisi quoad aliqua solum capita, merito illos proscripsit Alexander VIII. qui eam etiam Bullis Pontificum anteponendam dixerunt; unde n. 30. hanc damnavit propositionem: *Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clare fundatam, illam absolute potest tenere, & docere, non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam.* Ubi etiam daremus adversariis infallibilitatis Papæ definientis, ipsius judicium errori posse esse obnoxium, quis non videat illius definitiones Augustini, ac alterius cujuscumque Patris sententiis esse anteponendas? Nullus catholicus ignorat Christum voluisse Romanum Pontificem universalis Præceptoris, ac Doctoris in sua ecclesia munus obire; quapropter omnes credere adiguntur non facile permissurum in errorem prolabi. Hoc autem de singulis PP. affirmare sane non possumus, & ita in unoquoque aliquos nævos facile est adinvenire; unde reprehendendus non esset, qui vellet ab ipsorum opinionibus reverenter discedere. Audiatur Melchior Canus, qui de Loc. Theolog. l. 7. cap. 3. hæc habet: *Cum Sanctorum quisque, iis dumtaxat exceptis, qui libros canonicos ediderunt, spiritu fuerit humano locutus, & aliquo modo vel in eo erraverit, quod ad fidem postea spectare demonstratum est; aperte constat ex hujusmodi authoritate exploratam fidem fieri non posse.* Fateor tamen, quod quamvis in Augustino, aliisque insignibus Ecclesiæ DD. quædam invenire esset, quæ nec ad sanum sensum verosimiliter reducere daretur, censenda essent *Luminarium defectus, quæ licet nonnumquam splendoris sui detrimenta sustineant, non tamen amittunt Luminaria esse*, ait Facundus Hermianensis *l.* 6. *defens. trium Capitul. Concil. Chalced.*

ARTICULUS IV.

De Mario Mercatore.

MArius Mercator laicus, vir eruditus, S. Augustino familiaris, ipsum consuluit de quibusdam quæstionibus Pelagianorum, ad quem S. Doctor Epistolam unam conscripsit, cujus ipse meminit lib. de octo Dulcitii Quæstionibus, quæst. 3. Commonitorium Theodosio obtulit adversus Cœlestium Pelagianum

dum anno Christi 429. Librum *Subnotationum adversus Julianum Pelagianum* scripsit post obitum S. Augustini, Ephesini Concilii tempore. Adversus Nestorii impios Anathematismos *Contradictiones* scripsit anno 431. ante inchoatum Concilium Ephesinum. Nestorii Sermones, & Epistolas nonnullas, Theodori Mopsuesteni Fragmenta, S. Cyrilli Apologetica adversus Orientales, & Theodoretum, necnon varia ex libris ejusdem Theodori excerpta ex Græco in latinum transtulit. Lege eruditi viri Joannis Garnerii Societatis Jesu Professoris Præfationem in omnia Marii Mercatoris Opera, quæ ipse edidit, & Notis atque Dissertationibus illustravit.

ARTICULUS V.

De Mario Victore.

CLaudius Marius Victor, Rhetor Massiliensis, Theodosio & Valentiniano regnantibus obiit, teste Gennadio, *in Catalogo Virorum Illustrium, cap.* 60. Tres libros Carminum in Genesim scripsit, ab initio Libri, ad obitum Abraham Patriarchæ. Scripsit etiam Epistolam ad Salomonem Abbatem, de perversis suæ ætatis moribus. Extant ejus Opera in Bibliotheca Patrum.

ARTICULUS VI.

De Orosio.

PAulus Orosius Hispanus Presbyter, cum SS. Augustino & Hieronymo magno studio de Quæstionibus difficillimis contulit, præsertim de origine Animæ, quod eorum Epistolæ testantur. Commonitorium scripsit ad S. Augustinum contra Priscillianistas & Origenistas, quod Sancto Doctori dedit occasionem scribendi librum adversus illas hæreses. Apologiam item scripsit contra Pelagianos de arbitrii libertate, quam ipsi vindicavimus, cum egimus de Scriptoribus, qui Pelagianam hæresim impugnarunt ac debellarunt. Septem etiam Historiarum libros composuit ab exordio mundi, usque ad annum Christi 416. quos nuncupavit S. Augustino, quo hortatore ad illorum scriptionem animum appulit. Contra Paganos proprie editum istud Opus, qui perturbata & infesta Imperii tempora, calamitatesque publicas ob Christianam Religionem a Diis iratis infligi effutiebant. Unde Orosius ex omnibus Historiis & Annalibus collegit ac uno volumine breviter enarravit quæcumque ab initio Mundi, aut belllis gravia, aut corrupta morbis, aut fame tristia, aut terrarum motibus terribilia, aut inundationibus aquarum insolita, aut eruptionibus ignium metuenda, aut ictibus fulminum, magisque grandinum sæva, vel etiam parricidiis flagitiisque misera, per transacta retro sæcula repererat. Opus absolvit hac ad S. Augustinum Apostrophe: *Explicui, adjuvante Christo secundum tuum præceptum, beatissime P. Augustine, ab initio Mundi usque in præsentem diem, hoc est per annos* VMDCXVIII. *punitiones, & cupiditates hominum peccatorum, conflictationes sæculi & judicia Dei quam brevissime & quam simplicissime potui, Christianis tamen temporibus, propter præsentem magis Christi gratiam, ab illa incredulitatis confusione discretis. Ita jam ego certo & solo, quem concupiscere debui, obedientiæ meæ fructu fruor. De qualitate autem Opusculorum tu videris, qui præcepisti; tibi adjudicanda, si edas, per te judicata, si deleas.* Orosii cum laude meminit Author libri *de Promissionibus & Prædictionibus Dei*, inter Opera Sancti Prosperi, parte 2. cap. 33. & part. 3. cap. 34. Meminit & Gennadius, qui etiam testatur cum S. Stephani Proto-Martyris Reliquias recens inventas primum in Occidentem intulisse, cum a Sancto Hieronymo reversus est. Meminit & Gelasius Papa in Synodo Romana, in qua Librorum Canonicorum Ecclesiasticorum, & Apocryphorum indicem texuit, ejusque Historiam commendat ut dignam, & adversus Paganorum calumnias valde necessariam. Meminerunt denique Cassiodorus cap. 17. Divinarum Lectionum, Honorius Augustodunensis, & Tritbemius.

ARTICULUS VII.

De Possidio.

POssidius in S. Augustini Monasterio institutus, Megalio in Episcopatu Calamensi successit, anno circiter 397. Ejus contra Donatistas certamina, & præcipue contra Crispinum Donatianæ partis Episcopum, a cujus cognomine Presbytero insidiis appetitus est; necnon Episcopalem mansuetudinem, qua pro ipso intercessit, ne mulctam decem librarum auri Hæreticis indictam Principis Lege, solvere cogeretur, S. Augustinus refert ac commendat lib. 3. contra Cresconium cap. 46. & 47. Celebri Collationi Carthaginensi contra Donatistas anno 411. & Concilio Milevitano contra Pelagianos anno 416. interfuit. Scripsit Vitam S. Augustini, omniumque ejus librorum Indiculum.

ARTICULUS VIII.

De Sedulio.

CÆlius, aut Cæcilius Sedulius, Presbyter, Poeta eximius, anno circiter 430. floruit, Theodosio & Valentiniano imperantibus, libros 5. scripsit Paschalis Carminis. Ejusdem argumenti libros 5. edidit soluta oratione, suadente Macedonio Presbytero. In utroque opere Christi Domini miracula eleganter describit. Hoc opus commendavit Gelasius Papa in Decreto de libris Canonicis, Ecclesiasticis, & Apocryphis. *Venerabilis viri Sedulii Paschale Opus*, inquit, *quod Heroicis scripsit versibus, insigni laude proferimus*. Ejusdem cum laude meminerunt Venantius Fortunatus, lib. 8. Epigrammate 1. & initio libri 1. de Vita S. Martini, S. Isidorus Hispalensis, Honorius Augustodunensis, S. Ildefonsus, Venerabilis Beda lib. 5. Historiæ Ecclesiasticæ Anglorum, cap. 19. & alii. Distinguendus est dulcis ille & eximius Poeta ab altero Sedulio Britanniæ Episcopo, qui Romanæ Synodo sub Gregorio II. anno Christi 721. Nonis Aprilis celebratæ, cum Fergusto Scoto Episcopo interfuisse dicitur. Corrigendus itaque Sigebertus, qui Sedulium Poetam Episcopum facit.

Sedulius Poeta distinguendus a Sedulio Scoto Scripturæ interprete.

Distinguendus etiam est Sedulius Poeta a Sedulio Scoto Scripturæ sacræ Interprete, qui Collectanea, sive Explanationem omnium Epistolarum S. Pauli, ex antiquis Patribus collectam edidit. In iis Collectaneis cum S. Gregorii verba, tacito licet ipsius nomine, ex lib. 19. Moralium, cap. 21. transcripta sint, Sedulii Poetæ, qui ante medium sæculi V. floruit, esse non possunt. Præterea Hepidamus Monachus S. Galli, in Annalibus brevibus a Duchesnio editis Tomo III. Historicorum Franciæ, Sedulium Scotum anno 818. clarum fuisse scribit: quæ cum Sedulio Poetæ non conveniant, de Sedulio Scripturæ sacræ Interprete intelligenda sunt. Et certe hæc interpretandi ratio, congerendo, & contexendo Patrum fragmenta, hominum sæculi noni ingenium sapit. Tandem maximi momenti est, quod addit Labbæus in Dissertatione de Scriptoribus Ecclesiasticis, eumdem videri Authorem Collectanei in Evangelium S. Matthæi, ex diversis Patribus excerpti, quod MS. habetur in Bibliotheca Collegii Claromontani S. I. Parisiis, cujus ætas Codicis 700. aut 800. annorum est: & Collectanei in S. Pauli Epistolas, quod Sedulii Scoti nomen adscriptum habet. At Collectaneum in Evangelium S. Matthæi, Sedulii Poetæ esse non potest, cujus versus laudat, ad illa Dominicæ Orationis verba, *Et ne nos inducas in tentationem*: Necnon testimonia Eucherii, Leonis Magni, Arnobii Junioris, Fausti Regensis, Gregorii Magni, Isidori Hispalensis, & Venerabilis Bedæ, qui Sedulio Poeta juniores sunt, ac Theodosianis, quibus ille floruit, temporibus recentiores.

ARTICULUS IX.

De S. Isidoro Pelusiota.

Damiette.

SAnctus Isidorus gente Alexandrinus, Pelusiota dictus, quod juxta Pelusium * Ægypti urbem Monasticam Vitam coluerit, Presbyter fuit, apud Episcopos ipsos venerabilis, ut ait Ephremius Episcopus Antiochenus in Epistola ad Zenobium Scholasticum, quam refert Photius in Bibliotheca. S. Joannis Chrysostomi discipulus fuit, floruitque sub Arcadio & Theodosio Juniore. Ipsum commendat Evagrius lib. 1. Ecclesiasticæ Historiæ, cap. 15. his verbis: *Ejusdem Theodosii Principatu claruit Isidorus, cujus latissima est gloria, & qui tum ob res gestas, tum eloquentiæ caussa, ubique celebratur. Hic usque adeo corpus suum laboribus maceraverat, & animum arcanis ac sublimioribus doctrinis saginaverat, ut Angelorum vitam in terris duceret, & spirans quædam imago perpetuo esset, tam Vitæ Monasticæ, quam divinæ contemplationis. Scripsit autem cum alia plurima, multiplici utilitate referta: tum ad celeberrimum Cyrillum nonnulla, ex quibus manifeste colligitur, illum iisdem temporibus, quibus admirandum Cyrillum floruisse.* De eodem Facundus Hermianensis lib. 2. *Nam vir etiam sanctissimus, & magnæ in Ecclesia Christi gloriæ, Isidorus Presbyter Ægyptius Pelusiota, quem duo millia Epistolarum ad ædificationem Ecclesiæ multi scripsisse noverunt, qui etiam pro vita ac sapientia suæ meritis, ut Pater ab ipso Cyrillo & honoratus est, & vocatus sic ei scribit, &c.*

De eodem legendus Nicephorus Callistus lib. 14. cap. 53. ubi testatur ipsum scripsisse *Epistolarum omnis generis, divina simul & humana gratia refertarum, prope Chiliades decem, in quibus Scripturam omnem clarius exponit, & omnes omnium mores instituit: quippe qui dicendi genere ad docendum accommodato in eis utitur. Satis quoque ille declarat quo ardore erga honestatem, erga Ecclesiam, & eos qui temere injuria afficerentur, flagravit. Multum præterea in lucubrationibus suis invehitur in eos, qui non recte Episcopali, Sacerdotalique munere fungerentur. Et quod aperte Chrysostomum defenderet, vehementer Arcadium & Cyrillum, atque hujus Patronum Theophilum perstringit, &c.*

Quantum fuerit erga S. Joannis Chrysostomi memoriam affectus, quam fervens innocentiæ ipsius defensor, constat ex Epistola 152. libri 1. ad Symmachum data, ex 310. & 370. ad S. Cyrillum Alexandrinum. Postrema hæc elegans est & gravis, quam Cyrillo profuisse ut hæreditariam in S. Chrysostomum offensionem deponeret, minime dubitandum est. Sic autem habet: *Terrorem mihi Scriptura exempla inferant. Nam sive Pater sum, ut ipse ais, condemnationem Heli pertimesco, propterea quod peccantes filios non castigavit: sive ut potius persuasum habeo, filius tuus sum, quippe qui magni illius Marci speciem atque habitum præferas, angorem mihi ac sollicitudinem affert Jonathæ pœna, quia patrem Pythonissam quærentem minime prohibuerat, ob idque ante eum in bello interiit. Quamobrem ne & ego condemner, & tu divinum judicium subeas, simultates ac dissidia comprime. Ne privata ac domestica contumeliæ ultionem, qua tamquam ære quodam alieno a mortalibus obstrictus es, in viventem Ecclesiam deriva, atque æternam ipsi dissensionem pietatis specie atque obtempta compara.*

S. Joan. Chrysost. libros commendat S. Isidorus.

Lectionem librorum S. Chrysostomi *de Sacerdotio*, consulit iis qui ad augustum illum venerandumque gradum promoti sunt. Qua de re ita scribit ad Eustathium lib. 1. Epist. 156. *Sapiens ille & eruditus arcanorum Dei interpres Joannes, Byzantinæ Ecclesiæ atque adeo Ecclesiarum omnium oculus, librum eum ita subtiliter & prudenter, atque accurate condidit, ut omnes, tam qui, ut Deo gratum est, Sacerdotio funguntur, quam qui negligenter & ignave Sacerdotalem Dignitatem administrant, hic & virtutes suas, & offensiones reperiant.*

Commentarium S. Chrysostomi in Epistolam præsertim ad Romanos impense commendat lib. 5. Epistola 32. aitque; *Si divinus Paulus Attico uti Sermone voluisset, quo sui existeret interpres, non aliter interpretaturum fuisse, quam Chrysostomus vir venerandus præstitit.*

Scriptura sacræ lectionem Christianis suadet.

Ad Scripturæ sacræ lectionem adhortatur, lib. 1. Epistola 24. *Sacro-sancta volumina scalas quasdam esse* ait, *quibus ad Deum ascenditur. Sacrarum Scripturarum lectionem, salutis viaticum esse:* Lib. 2. Epistola 73. scribit gravia mala in Christiana plebe oriri, ex eo *quod lectio sacrarum Literarum neglecta sit, & quod unusquisque suos affectus divinis Oraculis præfert.* Lib. 4. Epistola 153. *Sacras Literas cœlestem esse doctrinam, sanctioremque Divinarum Scripturarum auscultationem mel merum spirare: diabolicam astutiam non permittere ut thesaurum illum contemplemur, ne divitias ejus lucremur.* Lib. 4. Epistola 208. non solum ad contemplationem veritatis, sed ad vitam recte instituendam Scripturas sacras esse legendas. Lib. 4. Epistola 33. *Si cordate,* inquit, *atque prudenter in Sacris Scripturis versari volueris, non solum ad amorem divinæ sapientiæ, ac meditationis ejus omni impetu ferri debes, verum etiam ad ipsorum dogmatum cupiditatem, a quo cœlo digna atque conveniens vivendi ratio, tamquam fundamento exurgit.* Epistola 38. lib. 5. *Scripturam sacram veritatem pedestri sermone exposuisse, ut tam idiotæ, quam sapientes qua pueri, qua fœminæ, eam cognoscerent.* Lib. 4. Epistola 67. tres Salomonis libros ordine legendos: primo Proverbia, quæ virtutem moralem docent: deinde Ecclesiastem, quo rerum terrenarum vanitas demonstratur: denique Cantica Canticorum, quibus ad rerum divinarum amorem animus evehitur. Periculosum esse, ne adolescentes in carnalis amoris laqueos incidant, si tertium illud statim attingant Opus. (Lib. 4. Epistola 40.)

De Episcoporum, Presbyterorum, Monachorum, omniumque Fidelium officiis, multa habet notatu digna suis in Epistolis S. Isidorus. In avaritiam præcipue Sacerdotum invehitur, & in eos qui sacrum Ministerium in tyrannidem convertebant. Præcipue vero Eusebium perstringit, Zosimum, & Martinianum, qui pravis moribus Ordini Sacerdotali dedecus, plebi Christianæ scandalum inferebant. Martinianus Pelusiensis Œconomus Ecclesiæ, facultates ipsius dilapidaverat, & deceptum, vel furti sacrilegi participem Episcopum adduxerat, nedum ut suas rationes probaret, sed etiam ut Ecclesiam obæratam sibi atque obnoxiam subscriberet. Ea de re ad S. Cyrillum Alexandrinum scripsit S. Isidorus, ut Martinianum, qui Alexandriam ad captandum Episcopatum aliquem perrexerat, cum piis quibusdam Episcopis, ac quæstus inimicis, Pelusium mitteret, ad Ecclesiasticorum proventuum rationes reddendas, ac restituenda debita. Episcopo vero, qui vel furti socius fuerat, vel imprudenter Œconomi rationibus subscripserat, muneris administratione interdiceret, aut concessa venia, Procuratorem institueret, penes quem Ecclesiasticarum cura esset facultatum. (Epistola 127. lib. 2.) In Theodosium Pelusiotarum Antistitem invehitur, quod templum magnificis marmoribus exornans, tyrannide sua, & scandalo veram Ecclesiam everteret, quæ est * *Sanctorum cœtus ex recta Fide, atque optima vivendi ratione collectus. Regnum Dei* Monasticam vitam vocat, *ut quæ nulli vitiosæ affectioni succumbat, verum alta sapiat, ac virtutes cœlo superiores præstet.* (Epistola 129. lib. 1.) Monachos increpat loca subinde mutantes, nec eruditionis comparandæ caussa, sed exquisitiorum epularum studio atque cupiditate, multas domos lustrantes. (Lib. 1. Epistola 173. & 314.)

Ecclesiæ Definitio secundum S. Isidorum.

Vitam Monasticam commendat.

Declamat in Monachos vagos & Parasitos.

Proximas peccandi occasiones vitandas docet.

Proximas peccandi occasiones vitandas esse docet, eosque refellit, qui mulierum continuum aspectum aliquid detrimenti animæ importare negabant: hancque statuit Moralis Christianæ regulam: *Præstantiorem esse securitatem, quam periculosam contentionem: piumque & æquissimum esse, divinas leges propriis rationibus antiquiores habere.* Hæc habet Epistola 66. lib. 3. in qua exponit Evangelicum illud oraculum: *Si oculus tuus, aut manus tua scandalizat te, &c.* Legatur & Epistola 89. lib. 1. Ex eadem regula colligit operæ pretium esse, ne mulieres, quas in Ecclesiis psallere Apostoli permiserant, in iis deinceps cantarent

rent

rent; quia cantus suavitate ad irritandas hominum libidines abutebantur. (Lib. 1. Epistola 90.) Jusjurandum a proximo exigendum esse negat, idque duplici de causa: quia aut veri studiosus est qui interrogatur, aut libenter mentitur. Si primum, etiam nullo interposito juramento vera loquetur: si secundum, jurans etiam mentietur. Quapropter duplici hoc nomine jusjurandum haudquaquam exigendum suadet.

ARTICULUS X.

De Hesychio.

FLoruere V. sæculo duo hujus nominis celebres viri, scilicet Hesychius Salonitanus in Dalmatia Episcopus, ad quem extat una Zosimi Romani Pontificis Epistola, S. Augustini vero duæ, & una ipsius Hesychii ad Augustinum. Alter Hesychius fuit Ecclesiæ Hierosolymitanæ Presbyter, quem Euthymio Archimandritæ Sanctissimo, qui obiit anno 473. familiarem fuisse, testatur Cyrillus Monachus in ejusdem Euthymii Vita. De quo & Theophanes Chronographus ad annum Theodosii sextum, id est, Christi 412. hæc habet: *Hoc eodem anno Hesychius Hierosolymitanus Presbyter literarum doctrina florebat.*

Floruit sexto sæculo alter Hesychius Herosolymorum Episcopus, ad quem S. Gregorius scripsit Epistolam quadragesimam libri 9. Hesychii alterius Constantinopolitani Presbyteri meminit Photius Codice 51. suæ Bibliothecæ quem 4. libros, sive Sermones in Serpentem æneum scripsisse memorat.

Hesychius Hierosolymitanus Presbyter Author, Commentariorum in Leviticum, non Episcopus, ut Perronio Cardinali visum est.

Hesychio vero Hierosolymitano Presbytero tribuit Encomia in S. Thomam Apostolum, in S. Jacobum Fratrem Domini, & in Davidem Psalmographum, *Codicibus 269. & 275.* Quod spectat Orationem in S. Thomam, emendandus est Photius; illam enim in S. Andreæ laudem habitam fuisse constat ex ipso Fragmento, quod ex ea descripsit. Idem Hesychius Historiam Ecclesiasticam edidit, cujus Fragmentum de Theodoro Mopsuesteno legitur Collatione 5. Concilii 5. Œcumenici. Sub ejusdem nomine Orationem de Resurrectione Christi edidit Combefisius noster, Tom. I. Auctarii Bibliothecæ PP. Græco-Latinæ, eamque non Gregorio Nysseno, cui antea tribuebatur, sed huic Hesychio contendit adscribendam. Hujus etiam esse videtur Commentarius in Leviticum in 7. libros distinctos, non vero Hesychii Salonitani, sive Senioris, ad quem S. Augustinus scripsit, sive Junioris, ad quem S. Gregorius Magnus. Quamvis priori Opus illud tribuat doctissimus Cardinalis Perronius lib. 3. *de Eucharistia*, Authoritate 27. Posteriori vero quidam viri eruditi, freti inscriptione veteris Codicis Regiæ Bibliothecæ. Nam scriptos Hierosolymis illos Commentarios, colligitur ex eorum Præfatione ad Eutychianum. *Deprecare*, inquit, *ut fiat oblatio verbi mei acceptabilis, non solum in Jerusalem, sed & in omni terra.* Et ex libro 6. ubi loquens de comminationum ab Isaia & Osee contra Jerusalem pronuntiatarum executione, ait: *Quod manifestat Templum, & civitas hæc Jerusalem antiqua, adhuc ostendens incendii reliquias.* Et ex lib. 7. ubi de Judæis sic loquitur: *Cognosces autem, si subtilius nosse vis, ea quæ ipsis evenerunt, ex Josephi Historia, in qua eos & filios comedisse, & reliqua præsentium comminationum sustinuisse descripsit, quorum plurima etiam nunc nostris ad cernendum adjacent visibus.*

Hierosolymitano vero Episcopo, qui tempore S. Gregorii Magni floruit, hos Commentarios tribui vetant MSS. Codices, & Præfatio ad Eutychianum, quibus Hesychii Presbyteri nomen adscriptum est. Accedit, quod alii ab Hierosolymitano Presbytero qui sæculo V. floruit, Hesychii doctrina celebres fuisse non probentur ex Antiquitatis Ecclesiasticæ monumentis. Adeoque verisimillimum est Presbyterum authorem esse Encomiorum sacrorum, de quibus Photius; Historiæ Ecclesiasticæ, cujus fragmentum legitur in 5. Synodo; & Commentariorum in Leviticum, necnon etiam in 12. Prophetas minores.

Unam difficultatem facessit, quod scilicet Hesychius Levitici Interpres Scripturam sacram citet secundum Versionem S. Hieronymi, quæ nondum fuisse videtur in usu initio sæculi V. quo florebat Hesychius Hierosolymitanus Presbyter. Sed quamvis nondum esset totius Ecclesiæ usu consecrata S. Hieronymi versio his temporibus, ea usos esse quosdam Authores, etiam in Oriente, est probabile, & præsertim Hesychium Hierosolymitanum Presbyterum, cum Sophronius ejusdem Ecclesiæ Antistes translationem S. Hieronymi totam, ut credere par est, Græce reddidisset, siquidem Psalterii & Prophetarum Versionem jam Græco idiomate donaverat, quo tempore S. Hieronymus suum Scriptorum Ecclesiasticorum adornabat Catalogum, ut constat ex cap. 134. Vixit autem Hesychius annis 20. Hieronymo superstes. Obiit enim anno Theodosii 26. ut ex Theophane constat. Mirabitur quispiam, quod homo Græcus de S. Hieronymi versione dicat: *Translationem nostram, editionem nostram.* Sed Græce scriptos ab Hesychio Commentarios, latinitate donatos fuisse ante nonum sæculum, & ab Amalario, a Rabano Mauro, a Strabo monacho laudatos, qui observaverit, is profecto mirari desinet. Hæc enim verba, *secundum versionem nostram* ab Interprete latino addita fuisse, facile sibi persuadebit.

Dices, Interpretem Levitici Hesychium, Nestorii & Eutychetis hæreses refellere: adeoque non vixisse ante Concilium Chalcedonense. Darem manus, si nominatim hæreses illas refelleret, aut contra illas data opera certaret. Sed cum neque Nestorium, neque Eutychetem nominet, sed Catholica duntaxat dogmata eorum erroribus opposita explicet occasione nata, qui errores ab antiquioribus hæreticis præformati ac propugnati fuerant, scilicet error Nestorii a Paulo Samosateno; error Eutychetis ab Apollinari: non sequitur scripsisse post Chalcedonensem Synodum Commentatorem, qui hæreses illas refellit. Adde, quod non levis ponderis est, Authorem istorum Commentariorum frequentem instituere collationem inter versionem 70. Interpretum, & versiones Symmachi, Theodotionis, & Aquilæ; quæ Collatio Gregorii Magni temporibus non convenit, sed ætati S. Hieronymi, & suppariorum Authorum. Epitomen Evangelicæ Consonantiæ Hesychii Hierosolymorum Presbyteri edidit clarissimus Cotelerius Tomo III. *Monumentorum Ecclesiæ Græcæ.*

ARTICULUS XI.

De S. Nilo.

SAnctus Nilus ex Præfecto urbis Constantinopolitanæ, monachus & Abbas, S. Joannis Chrysostomi discipulus, floruit sub Theodosii Junioris Imperio circa annum 440. Ejus cum laude meminerunt Synodus 7. Generalis, quæ ejus authoritate contra Iconomachos usa est Actione 4. Photius *Codicibus* 201. & 216. S. Joannes Damascenus in Parallelis, & Nicephorus Callistus *lib. 14. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 14. & 53.* Catalogum ejus Operum huc usque editorum, qui nosse voluerit, legat Dissertationem P. Labbæi de Scriptoribus Ecclesiasticis.

ARTICULUS XII.

De Dracontio Poeta.

DRacontius Presbyter Hispanus vixit imperante Theodosio Juniore, ad quem scripsit Elegiam. Carmen Heroicum in Hexaemeron edidit: quod S. Eugenius II. Toletanus Episcopus, jussu Chindasindi Wisigothorum in Hispania Regis emendavit, auxitque, teste S. Ildephonso, lib. *de Viris Illustribus*, cap. 14. Ejusdem meminit S. Isidorus Hispalensis, cap. 24.

AR-

ARTICULUS XIII.

De S. Proclo.

PRoclus ab ineunte ætate Lector, Attici Constantinopolitani Episcopi Nutarius, a quo ad Diaconatum, ad Presbyteratum, a Sisinnio promosus est: ac deinde Cyzici Episcopus ordinatus. Post Maximiani obitum in folio Constantinopolitanæ Ecclesiæ collocatus est Theodosii Imperatoris mandato, anno 433. Ob pacificam indolem a Socrate impense commendatur, quem de eo lege lib. 7. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 39. 40. & 41. & Nicephorum lib. 14. cap. 38. Ejus authoritate adversus Hæreticos usa est Ecclesia in Concilio Chalcedonensi, & in Quinto Œcumenico. Eumdem laudavit S. Cyrillus in Expositione Symboli Nicæni, & Epistola 31. ad Joannem Antiochenum. Orariorum ejus, & Epistolarum indicem legere potes apud P. Labbæum S. I. *in Dissertatione de Scriptoribus Ecclesiasticis*.

ARTICULUS XIV.

De S. Cyrillo Alexandrino.

Carmelitarum habitu perperam induitur S. Cyrillus.

CYrillus Alexandrinus, Theophili ex sorore ut scribit Socrates; vel ex fratre ut Theodoretus ait, nepos, Carmelitici Ordinis pallio ab istius Instituti Professoribus induitur. Sed hanc de Cyrilli in Carmelo Monachatu fabulam exsufflat merito Eminentissimus Annalium Ecclesiasticorum Parens, ex eloquenti silentio Authorum Cyrillo coævorum ipsam refellens, scilcet S. Hieronymi, Palladii, Evagrii, Cassiani, Theodoreti, Cyrilli Monachi, & aliorum qui eum frequentem de Monachis in Palæstina degentibus mentionem faciant, Carmelitarum nusquam meminerunt. Scio Carmeliticos Scriptores monumentis Anonymorum Chronicorum, & Trithemii testimonio Cyrillum sibi vendicare. Sed incerta monumenta, & nimia Trithemii credulitas fidem huic fabulæ non conciliant, nec prohibe. quin cum Baronio de illis Scriptoribus vere dicamus: *Flagrans cupido nobilitatis avitæ, cogit interdum homines delirare*.

Theophilo Patruo suo in Alexandrina Sede Cyrillus successit, Honorio nonum & Theodosio quintum Coss. id est, anno Christi 413. Omnium Hæreticorum, sed Nestorianorum maxime fuit impugnator acerrimus. Concilio Ephesino Œcumenico 3. contra Nestorium congregato præfuit Cœlestini I. Romani Pontificis nomine. Aliquos vitæ ipsius sanctissimæ nævos Historiæ Ecclesiasticæ Scriptores annotarunt: scilicet pertinacem in Sancti Joannis Chrysostomi memoriam offensionem, quam tamen deposuit com Sancti Isidori Pelusiotæ adhortationibus, cum divinis visionibus impulsus: de quibus Nicephorus lib. 14. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 28. Ipsum etiam reum Seditionis in Orestem Præfectum a Nitriensibus Monachis excitatæ facit Socrates. Ita se rem habuisse narrat. Judæos, quod conspiratione facta Christianorum ingentem numerum trucidassent, Cyrillus ademptis Synagogis Alexandria expulit, eorumque bona plebis direptioni permisit. Ea res invisum Oresti Præfecto Cyrillum fecit, tum quod ejus authoritatem usurpare videretur, tum quod urbem antiquis incolis viduaret. Nihil prætermisit Cyrillus quo placaret Orestis animum; porrecto ipsi Evangeliorum Codice, adjuvavit ut inimicitias deponeret, sed incassum. Dissensione Præfectum inter & Episcopum perseverante, Nitriæ Monachi circiter quingenti in urbem advolantes quasi ad Episcopi defensionem, Præfectum conviciis aggressi sunt: unus projectioris audaciæ, nomine Ammonius, ipsum jactu lapidis in capite percussit. Habita de reo quæstio est, tormentis subjectus ad necem usque Ammonius. Ab Oreste, & a Cyrillo contrariæ ad Imperatorem missæ Relationes. Receptum interim a Cyrillo Ammonii corpus, & in Ecclesia honorifice depositum. Quin etiam seditiosum hunc Monachum, mutato nomine, Thaumasium, id est, admirandum appellavit, & Martyrem illum vocari jussit, magnitudinem animi illius multis laudibus in Ecclesia prosecutus, qui pro pietate certamen subiisset. Hæc ex Socrate habentur lib. 7. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 14. Non minimam etiam labem Cyrillo intulisse narrat Hypatiæ sapientissimæ & modestissimæ mulieris filiæ Theonis Philosophi, & Scholæ Platonicæ apud Alexandriam Magistræ atque moderatricis cædem Petri cujusdam Alexandrinæ Lectoris Ecclesiæ conspiratione patratam. Huic occasionem conjurationi dedit Orestis cum doctissima fœmina colloquium frequens. Hinc enim sparsa in vulgus calumnia est eam Præfectum prohibere, ne eum Cyrillo in gratiam rediret. Hæc refert Socrates cap. 15. libri mox laudati, quæ Nicephorus libri 14. capite 16. exscribit. Verum suspectæ fidei debet esse Socrates in iis quæ Cyrillum spectant. Cum enim Novatianis faverit, & Cyrillus statim atque Episcopus inauguratus est, bellum indixerit Novatianis, eorum quotquot erant Alexandriæ clauserit Ecclesias, sacra earum vasa atque ornamenta abstulerit, & eorum Episcopum Theopemptum omnibus suis nudaverit facultatibus, ut Socrates ipse testatur cap. 7. ejusdem libri, verisimile est hunc Historicum, Sectæ (ut putabat) injurias iniquo in Cyrillum calamo styloque ultum fuisse. Minus miror quod Ethnicus Scriptor Damascius in *Vita Isidori Philosophi*, cædis Hypatiæ authorem faciat Cyrillum, cum calumniæ in nostræ Religionis homines Ethnicis Authoribus familiares sint. Locum Damascii refert Valesius in Notis ad Socratem. Obiit S. Cyrillus, postquam Alexandrinam Ecclesiam triginta duobus annis rexisset, multosque pro Fide Catholica pertulisset labores, multis libris Hæreses debellasset, doctrinam Catholicam exposuisset atque illustrasset, anno Christi 444. quinto Idus Junii. Operum ejus nonnullorum meminerunt Gennadius, & Photius in Bibliotheca *Cod.* 49. 136. & 169. Hunc Elogius Alexandrinus Episcopus apud Photium in Bibliotheca, *Cod.* 213. vocat *Studio veritatis ardentem, doctum, pium, minimeque vacillantem Cyrillum*. Anastasius Sinaita, in Duce Viæ, *Lumen Patrum celeberrimum & beatissimum*. Ecclesia Græca in Menologio, *Virum eruditissimum, & Catholicæ Fidei propugnatorem egregium*. In Menæis, *Sacerdotum omnium decus, Patrum Coryphæum: Synodi sanctissimæ propugnatorem*. Ecclesia Romana in Martyrologio, *Catholicæ Fidei præclarissimum propugnatorem, doctrina & sanctitate illustrem*.

S. Cyrillus Alex. a calumnia vindicatur.

Suspectæ fidei Socrates in iis quæ S. Cyrillum spectant.

Doctrina S. Cyrillus De Incarnatione, ab Ecclesia approbata.

Operum ejus indicem videre potes Tomo I. Parisiensis Editionis. Circa ea pauca hæc ducimus impræsentiarum annotanda. I. Cyrilli doctrinam de Incarnatione Verbi Dei ab Ecclesia fuisse in Conciliis Œcumenicis approbatam, ejus Anathematismos 12. contra Nestorium, a Theodoreti & Orientalium calumniis fuisse ab iisdem Conciliis vindicatos, ut Dissertatione singulari demonstrabitur inferius. Theodoretum ipsum adversus Hæreticos authoritatem & doctrinam Cyrilli proferre in Dialogo *Inconfusus*, & inter *magna Orbis lumina* laudare.

II. Commentariorum in Evangelium S. Joannis X. libros Cyrillum Alexandrinum edidisse. Olim quintum, sextum, septimum, & octavum fuisse desideratos. Jodocum Clictoveum Parisiensem Theologum illos ad Cyrilli imitationem efformasse, quod multis ansam dedit erroris, ut Clictovei lucubrationes pro Cyrilli Operibus acciperent. Nunc quintus & sextus Cyrilli habentur integri cum septimi & octavi fragmentis, in Editione Parisiensi, cura & studio Joannis Auberti Canonici Laudunensis adornata.

Liber De Sacro-Sancta Trinitate, non est S. Cyrilli.

III. Librum de Sacro-sancta Trinitate, qui Tomo VI. Operum S. Cyrilli habetur, non esse genuinum ipsius fœtum, convenit inter Eruditos, quod de duabus in Christo voluntatibus & operationibus disserat: quæ controversia non pertinet ad Cyrilli sæculum: & dogma de duabus Christi voluntatibus & operationibus cum eorum dictis non pugnare ostendat, qui Theandricam Christi Operationem, aut unam naturam Verbi Incarnatam dixerunt. Opus illud ex S. Joannis Damasceni Libris excerptum est: ejusque Capita

prima

prima duodecim, sunt duodecim capita libri 1. Damasceni.

Thesauri, genuinum S. Cyrilli Opus.

IV. Cyrilli *Thesauros* germanum ejus Opus esse, negavit perperam Anonymus Calvioista, qui librum flagitiosissimum edidit pro Nestorio Hæresiarcha contra S. Cyrillum & Synodum Ephesinam, anno 1645. Nam Opus illud ut Cyrilli Alexandrini genuinum a Veteribus laudatum est, scilicet ab Eulogio Alexandrino Patriarcha, apud Photium *Codice* 230. & Ephremio Patriarcha Antiocheno, apud eumdem Photium, *Codice* 229. S. Martino Papa in Synodo Lateranensi Secretario 3. Sexta Synodo, Actione 10. Agathone Papa in Epistola Synodica, Photio ipso Codice 136. *Leguntur*, inquit, *Cyrilli Thesauri. Epichirematis refertus est liber, pugnatque valide ac varie cum Arii & Eunomii furibunda rabie. Etenim & Logicis argumentis sapienter illorum destruit amentiam, quibus dum sacræ Scripturæ adnectit adtexitque testimonia, quam sit illa doctrina futilis, omni ex parte divulgat. Adhibet idem nuda quoque S. Scripturæ testimonia at quo se fastuosi vertant, obsepti undique atque conclusi non habeant. Est autem inter omnia ejus Scripta liber hic maxime perspicuus, iis potissimum, qui Logicorum argumentorum sensum capere possunt.*

Nec laudatorum Authorum fidem minuit, quod a nonnullis aliqua citantur ex Cyrilli Thesauris quæ in vulgatis non comparent. Nam (ut optime notat doctissimus P. Petavius *lib. 6. Theologicorum Dogmatum, cap. 13. n. 5.*) Opus illud a Cyrillo fuit eum in finem elucubratum, ut veluti promptuarium quoddam argumentorum esset ac Disputationum adversus Hæreticos, præsertim Arianos & Eunomianos. Ideo tum stylo, tum dispositione reliquorum est liber ille dissimilis. Atque ut in locis communibus usu venit, cujusmodi Opus istud est: multa identidem a Cyrillo vel addita, vel detracta fuisse verisimile est; unde est orta varietas exemplarium. Ex quo illud etiam accidit, ut aliqua sint iis in libris paululum ab iis discrepantia, quæ alibi Cyrillus idem docuit: quod etiam in aliis ejus Operibus, de quibus, quin germana sint, nemo dubitat inter se comparatis animadvertit Petavius, quoad interpretationem Scripturæ sacræ. Illud namque Joannis 1. cap. *Qui post me venturus est, ante me factus est, quia prior me erat*; lib. 1. Commentar. in Joannem sic explicat, ut significet dignitatis, famæ, & nominis antecessionem. At in Dialogo de Incarnatione hanc interpretationem adulterinam, & imperitam nominat: ac de temporis, sive æternitatis, & originis prærogativa potius accipit.

S. Thomas plures locos ex S. Cyrilli Thesauris laudavit, pro Romani Pontificis authoritate qui in iis non leguntur: nec ideo tamen crimen falsi veracissimo Doctori atque sanctissimo, absque impietate ac temeritate summa impingi potest, ut impegerunt ex Heterodoxorum grege Rivetus, Dallæus, & alii: quia vel exciderunt aliqui hoc ex Opere libri, quod viri plerique eruditi sentiunt, in quibus extabant laudata a S. Thoma testimonia: (vel quod est verisimilius) ex fide aliorum, qui ante ipsum scripserant, ipsa laudavit S. Thomas, cum fontem ipsum adire non posset, quia libros Cyrilli præ manibus non habebat. Tanta enim erat iis temporibus librorum penuria, ut S. Doctor Homilias S. Joannis Chrysostomi in Matthæum dono sibi dari optaret, illuique Urbe Parisiensi pluris æstimaret munus. Paucos itaque veterum Patrum Codices penes se habebat, eorum testimonia excerpserat, ut plurimum ex Glossa Ordinaria, ex Gratiani Decreto & aliis scriptoribus, qui ea collegerant. Unde si quæ laudasset supposititia, id ipsi vitio verti non deberet, sed iis Authoribus ex quibus illa mutuatus fuit, cum fontes ipsos, ut dixi, ob penuriam librorum consulere non posset. Lege quæ hac de re diximus Dissertatione 16. in Historiam Ecclesiasticam 2. Sæculi pag. 1063. Editionis primæ.

Libris decem Contra Julianum, primum tantum Imperatoris Apostatæ librum refellit S. Cyrillus.

V. Circa libros 10. contra Julianum Apostatam notandum, S. Cyrillum tres Juliani libros contra Religionem Christianam, & sancta Evangelia editos hoc Opere non refellere, sed primum dumtaxat, de quo hæc habet in exordio libri sui secundi. *Ad ipsum illius librum deinceps veniendum*. Et infra: *Primo quippe libro per innumeras cogitationes divagatur, quas susdeque versare ac revolvere non cessat: & quod inventus fuerit initio dixisse, hoc in media & fine subinde repetens, facit, ut minus recte & ordine se habere videatur oratio. Fere enim necesse est iis, qui adversus ejus dicta contendere decreverunt; non semel, sed multoties eadem inculcare videri. Illius itaque libra decentiori ordine partita, collatisque generatim sententiis non sæpius singulis, sed abunde semel & artificiose cum illa congrediamur.*

Notandum secundo, S. Cyrillum his in libris, quos eo edebat consilio ut in manus Ethnicorum pervenirent, eos ut revocaret ab errore, de Christianæ Religionis mysteriis, quæ cum Infidelibus communicare non licebat, parce admodum esse locutum. Hinc lib. 7. respondens Juliani objectioni contra Baptismum, ait: *Ne erga ad profanorum aures arcana deferens, offendam Christum dicentem: Ne detis Sancta canibus, neque projiciatis margaritas vestras ante porcos: relictis iis quæ sunt altioris intelligentiæ, ad illa potius me convertam, per quæ temere fertur Adversarius, &c.* Istud S. Cyrilli Opus omnigena eruditione locuples est: cujus lectionem vehementer suadeo omnibus qui in veræ Theologiæ studium incombere volunt. Hæc enim vera Theologia est, Religionis Christianæ veritatem scire, & adversus Atheos ac impios quorum hac ætate ingens numerus, posse propugnare: eorumque argumentationes a Juliano Apostata, Celso, Porphyrio, aliisque Ethnicis Philosophis eructatas a Christianis Doctoribus convictas, dissolvere: non in Scholasticis contentionibus plerumque inanibus, toto vitæ tempore immorati.

ARTICULUS XV.

De Theodoto Ancyrano.

THeodotus Ancyranus Episcopus sub Theodosii Junioris Imperio floruit. Concilio adfuit Ephesino, & pro Fidei Catholicæ causa strenue pugnavit adversus Nestorium. Extant Orationes illius duæ, quæ dicuntur in Synodo recitatæ, quas tamen alibi dixit: & altera adversus Nestorium quam habuit in ipsa Synodo. Scripsit & Symboli Nicæni expositionem, seu Nestorii confutationem ex Scripturis, & Fide Nicææ exposita. Quam Latio reddidit, Notis illustravit, & in lucem edidit Combefisius noster, cum S. Germani Patriarchæ Constantinopolitani Oratione Historica in Dormitionem & Translationem S. Mariæ Virginis Deiparæ.

Photius in Bibliotheca, Codice 231. recensens Patrum nomina, quorum testimoniis Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus duplicem in Christo operationem confirmaverat, inter eos nominat S. Theodotum qui Ancyræ præfuit. Ipsum tres libros de Spiritu Sancto scripsisse, constat ex Nicænæ Fidei expositione contra Nestorium, ad cujus finem hæc habet: *Hæc quidem velut obiter nunc dicta sunt de Spiritu Sancto; de cujus divina Majestate ac dominatione plenius in tribus aliis Libris disputavimus; quos si legeris, Spiritum Sanctum pari cum Patre & Filio laude celebrari, ac conglorificari, ex divinis Literis doceberis.*

ARTICULUS XVI.

De Cassiano.

Cassianus Collationes scripsit S. Augustino vivente. Jansenius Yprensis refellitur.

DE Cassiano legantur quæ diximus superius, cap. 3. art. 7. §. 4. Ejus Semipelagianismum Dissert. 4. probatum habes. Hic de tempore quo edidit Collationes, verbo dicendum. Vossius *Lib. de Historicis Latinis* scripsit editas a Cassiano Collationes anno 452. Jansenius post mortem S. Augustini vulgatas existimavit, eo ductus argumento, quod S. Prosper in Epistola ad Rufinum, Cassianum, ejusque partiarios his verbis perstringat: *Quæ si vera sunt, cur ipsi tam negligentes, ne dicam tam impii sunt,*

ut

ut tam abruptam perniciem ab Ecclesia non repellant? tam insanis prædicationibus non resistant? Nec saltem aliquibus Scriptis eum a quo talis emanat doctrina conveniant? Magna enim gloria sua humano generi consuluerint, si Augustinum ab errore revocaverint? Ex quibus, vivente S. Augustino nihil a Cassiano in lucem emissum Jansenius colligit. Sed uterque refellitur ex Præfatione librorum *de Incarnatione*, quos contra Nestorium Cassianus edidit anno 430. in qua jam absolutas a se Collationes testatur. *Absolutis dudum*, inquit, *Collationum Spiritualium libellis, sensu magis, quam sermone insignibus*. Præterea Honoratus, cui 7. Collationes Cassianus dicavit, & præcipue 13. qua S. Augustini doctrina impugnatur, ante S. Augustinum obiit. 3. Has Collationes Honorato nuncupavit, antequam ad Arelatensem Episcopatum promotus esset, cum adhuc Abbas erat Lirinensis, ut ex Præfatione constat: *Tamen vos, o sancti Fratres, Honorate & Eucheri*. At Patroclo successit in Sede Arelatensi Honoratus an. 426. ut ex Chronico Prosperi colligitur. Ante has vero 7. jam decem priores rogante Castore Aptensium Episcopo scripserat; easque post ejus obitum absolutas dicaverat Leontio Episcopo, & Helladio Monacho. Septem vero postremas Monachis Stœchadum insularum nuncupatas, edidit ante annum 429. Nam in Præfatione meminit Honorati Episcopi adhuc superstitis, qui illo ineunte anno migravit ad Superos.

Sanctus vero Prosper Jansenio non favet. Solum enim significat improbe agere Cassianum, & ejus Symmistas, quod ad S. Augustinum de difficultatibus, quas circa ejus doctrinam patiuntur, non scribant, ut earum ab ipso accipiant solutionem, sed ipsi occultis susurrationibus obloquantur. Sed jam editas Cassiani Collationes, ex eadem Epistola S. Prosperi discere potuisset Jansenius, in qua hæc habet: *Moleste ferunt, quod his quæ adversum excellentissimæ authoritatis Virum inter multas Collationes asseruere, restitimus*.

VII. *De incarnatione Libros* edidit, rogatus a S. Leone Romanæ Ecclesiæ tunc Archidiacono, postea Summo Pontifice, adversus emergentem Nestorii Hæresim, ante Synodum Ephesinam anno circiter 429. aut 430. Obiit cum opinione sanctitatis, post annum 433. Theodosio & Valentiniano imperantibus. Ejus memoria colitur Massiliæ die 23. Julii, eique precum Officia solemni ritu persolvuntur. Hujus Collationes viri sanctissimi commendarunt, dempta 13. Hos inter fuit S. Fulgentius, ut ex cap. 12. Vitæ illius compertum est. Easdem S. Thomas ad componendam vitam suam assidue pervolvebat. Decimam tertiam maxime Collationem Gelasius Pontifex Maximus spectasse censendus est, cum Cassiani Opuscula inter apocrypha retulit. Cassiodorus ad Monasterii sui Fratres scribit, Cassianum a B. Prospero jure culpatum, quod libero arbitrio nimis tribuisset, ideoque sub cautela legendum. Ejus dicta monet emendata a Victore quodam Episcopo Afro. Berno Augiensis Abbas, in Libello ad Fridericum Capellanum, de Cassiani erroribus Capita recitat ex S. Prospero.

ARTICULUS XVII.

De Vincentio Lirinensi.

Quo tempore Vincentius Lirinensis Commonitorium scripsit.

VIncentius natione Gallus, Lirinensis Monachus ac Presbyter, S. Lupi Trecensis Episcopi germanus, ut constat ex Epistola S. Eucherii *de laude Eremi* ad Hilarium, Salonii præceptor: sub alieno Peregrini nomine Commonitorium edidit adversus profanas vocum novitates, anno 434. Hoc anno scriptum illud opus, colligitur ex cap. 42. ubi laudat *Concilium ante triennium ferme in Asia apud Ephesum a ducentis fere numero Sacerdotibus adversus Nestorium celebratum*. Synodus autem Ephesina anno 431. celebrata est. De Vincentio Lirinensi, & ejus Opere, lege Gennadium *in Catalogo Virorum Illustrium, cap.64*. Semipelagianum illum fuisse probavimus superius: nec tamen ideo rejiciendum, aut flocci faciendum monuimus ejus Commonitorium, aut regulas, quas in eo tradit ad Catholicum dogma dignoscendam, & hæresim ab eo discernendam: quia ex principiis & regulis in Ecclesia receptis, Sancti Augustini & Discipulorum ejus doctrinam per cuniculos aggrediebatur. Hunc librum non soli Romanæ communionis homines, sed Centuriatores etiam Magdeburgenses magni faciunt, quorum judicium Riveto, Dallæo, aliisque Heterodoxis oppono. *Quod si quis*, inquiunt, *diligentius perscrutabit, dicet: Scriptum esse eruditum & acutum; quodque Hæreticorum fraudes clare in apertum producat, detegat, atque egregie impugnet; quin & præsens valde remedium & antidotum, quasi contra eorumdem venena ministret; in quo ipsius Scriptoris vis ingenii elucet, & doctrinæ ipsius magnitudo. Antiquitatis enim ipsum fuisse studiosissimum, manifeste deprehenditur; & tam in Græcorum, quam in Latinorum lectione versatum, in Scripturarum tractatione argutum, facilem & perspicuum*.

Centuriatorum Magdeburgensium de Vincentii Lirinensis Commonitorio judicium.

Obiit Theodosio & Valentiniano regnantibus, ideoque ante annum 450. quo decessit Theodosius Junior. Vir Sanctus fuit, cujus nomen sacris Romanæ Ecclesiæ Fastis adscriptum est.

ARTICULUS XVIII.

De Socrate, & Sozomeno.

I. SOcrates patria Constantinopolitanus, Grammaticæ artis præceptis institutus est ab Helladio & Ammonio Grammaticis. Deinde ad forum se contulit & causas egit Constantinopoli: unde cognomentum Scholastici adeptus est. Sic enim Advocati eo tempore dicebantur. Tandem relicto foro, ad scribendam Historiam Ecclesiasticam animum applicuit. Hanc septem libris complexus est, & a Constantino Magno Imperatore inchoatam, usque ad Theodosii Junioris Imperatoris 17. Consulatum anno 439. cum Festo initum perduxit. Novatianorum partibus addictum fuisse Socratem, non solum Nicephorus censuit in Præfatione Historiæ suæ Ecclesiasticæ & lib. 11. cap. 14. sed & ipse satis se prodit; cum Novatianum sectæ illius authorem inter Martyres numerat; dum cuncta Novatianam sectam spectantia diligentia incredibili persequitur; dum Novatianos arctissima benevolentia fuisse conjunctos dicit Catholicis, & una cum illis in Ecclesia Deum orasse; cum Sisinnii orationem commendat habitam adversus dictum illud S. Joannis Chrysostomi: *Etiam si millies pœnitentiam egerit, accede*; cum Pauli Novatiani precibus miraculum quoddam patratum esse scribit Constantinopoli, &c. Socratis tamen cum laude meminerunt, Cassiodorus lib. *de Divinis Lectionibus*, cap 17. & in Præfatione Historiæ Tripartitæ: Liberatus Diaconus in Breviario causæ Nestorianæ & Eutychianæ, cap. 2. Theodorus Lector in Epistola quam Historiæ Ecclesiasticæ præfixit; Evagrius lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 1. Synodus 7. Actione 1. & Photius in Bibliotheca, Codice 28. ubi de ejus Opere ita censet: *Stylus illi non admodum splendidus: sed nec in dogmatibus valde accuratus est*.

Socrates Novatianis partibus addictus.

Photiana Socratis censura.

II. Sozomenus Palæstinus, Gaza oriundus, eodem tempore vixit quo Socrates. Constantinopoli pariter causas egit. Historiam Ecclesiasticam pariter edidit, ab eodem tempore ducens exordium, ad easdem metas Opus perducens. A Socrate multa accepit, nonnulla ipsius emendavit, quædam addidit. Totum Opus divisit in novem libros. Illud vero Theodosio Imperatori dicavit. Sozomeni meminerunt iidem Authores, qui Socratis. De ejus historia ita censuit S. Gregorius Magnus Epistola 31. lib. 6. *In Historia autem Sozomeni*, inquit, *de quodam Eudoxio, qui Constantinopolitanæ Ecclesiæ Episcopatum arripuisse dicitur, aliqua narrantur: sed ipsam quoque Historiam Sedes Apostolica suscipere recusat, quoniam multa mentitur, & Theodorum Mopsuestiæ nimium laudat, atque usque ad diem obitus sui magnum Doctorem Ecclesiæ fuisse perhibet*.

Hæc porro Theodori Mopsuesteni laudatio hodie in Historia Sozomeni non exstat; sed habetur lib. 5. Historiæ

ftoriæ Ecclefiafticæ Theodoreti, cap. 39. Aut igitur dicendum eft, Gregorium Magnum memoriæ vitio lapfum fuiffe, qui id quod a Theodoreto dictum eft, Sozomeno tribuerit. Qua in fententia fuit nofter Melchior Cano *lib. 2. Locorum Theologicorum*; Aut certe cum Baronio in Annotationibus ad Martyrologium Romanum, dicendum eft, maximam partem libri 9. Hermiæ Sozomeni hodie defiderari: Hiftoriam fcilicet annorum circiter 18. a Confulatu Agricolæ & Euftathii, ufque ad Confulatum 17. Theodofii Augufti: & in iis Capitibus quæ hominum incuria perierunt, Sozomenum ea fcripfiffe de Theodoro Mopfuefteno, quæ a S. Gregorio Magno referuntur. Verom hanc Baronii refponfionem Valefius non probat, quia Gregorii Magni ætate integriores non erant Sozomeni Codices quam nunc funt. Nam Caffiodori ætate, qui S. Gregorium anteceffit, nihilo auctiores erant iis quos nunc habemus: quod ex Hiftoria Tripartita ejufdem Caffiodori perfpicuum eft.

ARTICULUS XIX.

De S. Hilario Arelatenfi, & altero Hilario S. Auguftini difcipulo.

Hilarius, Gallus origine, fplendore natalium confpicuus, a S. Honorato Cœnobii Lirinenfis primo Abbate ad vitam religiofam converfus, in Lirinenfi Monafterio, fub ejus fanctiffima difciplina inftitutus eft. Poft S. Honorati, qui ad Arelatenfem Epifcopatum affumptus fuerat, eamque Ecclefiam fanctiffime rexerat, obitum, Arelatenfis Epifcopus electus, omnium virtutum in facro minifterio factus eft exemplar. In prædicatione verbi divini indefeffus, erga pauperes & captivus beneficentiffimus, ornamenta etiam Ecclefiarum, patenas & calices in eorum redemptionem, & folatium impendebat. In feminario vixit cum Clericis, interdum etiam labori manuum vacans. Cum S. Leone Romano Pontifice commifit ipfum præceps Chelidonii depofitio. Qua de controverfia inferius agemus. Semipelagianum fuiffe fupra probatum eft. Vixit ufque ad diem 5. Maji, anno 449. Vitam ejus a S. Honorato Maffilienfi Epifcopo fcriptam edidit P. Quenellius ad calcem Operum S. Leonis. Ejus cum laude meminerunt S. Eucherius in Epiftola ad Valerianum, *de contemptu mundi* in præfatione libri Inftructionum ad Salonium, & initio libri *de laude Eremi*, quem ipfi Hilarius infcripfit: Sidonius Apollinar. in Euchariftico ad Fauftum. S. Profper in Epiftola ad S. Auguftinum: S. Leo Epiftola 36. ad Epifcopos Galliarum, Conftantius presbyter in Vita S. Germani Antifiodorenfis. Gennadius in Catalogo Virorum Illuftrium, S. Ifidorus Hifpalenfis. & Honorius Augoftodunenfis. Livius quidam ejufdem ævi Poeta hoc eum encomio coronavit: *Si Auguftinus poft Hilarium fuiffet, judicaretur inferior.* Quæ laus a Poeta Semipelagiano, ut credere par eft, abfque judicio effufa, oftendit tamen quanti fieret in Galliis Hilarius. In Epitaphio dicitur.

Gemma Sacerdotum, plebifque, orbifque Magifter.

Erravit Gennadius, qui ad Marciani Imperium, cujus exordium anno 450. figitur obitum Hilarii Arelatenfis produxit. Siquidem ex literis S. Leonis ad Epifcopos Provinciæ Viennenfis datis 11. Cal. Octob. Afterio & Protogene Coff. quorum Magiftratus cum anno 449. concurrit, colligitur hoc anno 449. Hilarium obiiffe.

Hæc ejus recenfet Opera S. Honoratus Maffilienfis in ejus Vita: Vitam S. Honorati Arelatenfis Epifcopi, Homilias pro totius anni feftivitatibus, Expofitionem Symboli, Epiftolarum ingentem numerum, nonnulla etiam carmina. Tanta fuit ejus in dicendo vis, ut Silvius, Eufebius, Domnulus Authores coævi, admiratione fuccenfi in hæc verba proruperint: *Non doctrinam, non eloquentiam, fed nefcio quid fuper homines confecutum.* Profa verfuque adeo eleganter fcribebat, ut quodam ejus Opufculo fufcepto, S. Eucherius ipfi gratulatus ita refcripferit: *Et tu licet fis clarus eloquio, clarus ingenio: tu licet præferas annis juvenem, moribus fenem.* Ejus Epiftolæ tam difertæ erant, ut Auxiliaris Præfectus, vir exquifiti ingenii, & Romanæ facundiæ, eas impenfe commendaverit, fic ad ipfum refcribens: *Dictu difficile eft quanti mihi pretii fuerint literæ Sanctitatis tuæ, in quibus ita expreffam facundiam recognovi, ficut tenes in aliis modeftiæ morumque operibus principatum. Ignofce de te ftudiofe minora dicenti; quia femper in prædicatione fui virtus erubefcit; cum hoc ipfum verecundiæ genus pars magna virtutis fit.* Vitam S. Honorati Arelatenfis a S. Hilario fcriptam edidit P. Quenellius ad calcem Operum S. Leonis.

Huic adjunxit *Metrum in Genefim* Leoni Papæ nuncupatum, & perbrevem Epiftolam ad Eucherium Lugdunenfem Epifcopum fcriptam. Narrationem vero de Miraculis S. Genefii, quæ apud Surium Hilarii nomine decorata legitur, abhorrere monet ab ejus facundia, & ftylum potius redolere Honorati Maffilienfis, quem & teftatur Gennadius plura ad Vitas SS. Patrum pertinentia fcripfiffe.

S. Hilarius Arelatenfis cum altero Hilario S. Auguftini difcipulo infcite confunditur.

Infcite quidam Hilarium Arelatenfem Epifcopum cum altero Hilario S. Auguftini Difcipulo confuderunt. Nam Hilarius Arelatenfis nunquam vixit in Africa: Alter autem fe in Africa fuiffe S. Auguftini difcipulum, in Epiftola ad eum data teftatur. 2. Hilarius S. Auguftini difcipulus, Laicus erat, cum alter jam Epifcopus Arelatenfis effet, ut ipfe teftatur in Epiftola ad eumdem S. Doctorem data. *Sunt,* inquit, *ex parte tales perfonæ, ut his confuetudine Ecclefiaftica Laicos fummam reverentiam neceffe fit exhibere; quod quidem ita curavimus Deo juvante fervare, ut cum opus fuit, non taceremus quæ ad quæftionis hujus affertionem noftrarum exiguitas virium fuggerebat.* 3. Hilarius Arelatenfis fententiam S. Auguftini *in quæftionem trahebat*, ut teftatur S. Profper ad Auguftinum fcribens. At Hilarius alter hæc ad S. Doctorem fcribebat: *Nolo autem Sanctitas tua fic me arbitretur hæc fcribere, quafi de his quæ nunc edidifti ego dubitem.* 4. De Hilario Arelatenfi fcribit Profper ad Sanctum Auguftinum: illum cum ejus fanctitate *jampridem fenfum fuum per literas velle conferre. Sed quia* inquit, *utrum hoc facturus, aut quo fine fit facturus, incertum eft, &c.* At id non convenit Hilario S. Auguftini difcipulo, qui ad ipfum fcribit, Se rogaffe Profperum ut prolixiori Epiftola Semipelagianorum querelas & errores ad ipfum referret. *Egi*, inquit, *cum viro tum moribus, tum eloquio & ftudio claro, ut quanta poffet collecta, fuis literis intimaret, quas conjunctas his deftinari curavi.*

ARTICULUS XX.

De S. Eucherio.

Eucherius Lirinenfis Monachus, ut conftat ex ejus Epiftola *de Laude Eremi*, in qua ait; *Equidem cunctis Eremi locis, quæ piorum illuminantur feceffu, reverentiam debeo; præcipue tamen Lerinam meam honore complector.* Et ex illo Sidonii in Euchariftico, ubi celebrans Lerinæ Monachos ait:

Eucheri venientis iter redeuntis Hilari.

Poftea in proximam Leronis infulam, quæ *S. Margaretæ*, hodie nuncupatur, vitæ anachoreticæ ftudio fecefsit, ut colligitur ex Vita Sancti Honorati Arelatenfis a Sancto Hilario Arelatenfi fcripta, *Splendidus mundo*, inquit, *fplendidior Chrifto, æmulus virtutis ejus B. Eucherius, cum ab Eremo, in tabulis, ut affolet, ceru illitis, in proxima ab ipfo degens infula literas ejus fufcepiffet: Mel*, inquit, *fuum ceris reddidifti.* Lugdunenfis Epifcopus creatus, Ecclefiam illam fanctiffime rexit ad annum ufque 449. quo abiit ad Superos.

Ab hoc Eucherio diftinguendus eft, quem incaute cum ipfo nonnulli confuderunt, Eucherius alter, qui S. Cæfario Arelatenfi convixit, ut conftat ex ejus Vita a Cypriano ipfius difcipulo confcripta. Concilio 2. Arauficano fubfcripfit Junior ille Eucherius anno 529. adeoque integro pene fæculo ab Eucherio Seniori fejungendus eft.

Duo Eucherii diftinguendi. Uterque Lugdunenfis Epifcopus.

Duorum Eucheriorum diftinctio confirmatur ex Hiftoria de converfione S. Eucherii Epifcopi, & Gallæ uxoris ejus: & Vita duarum filiarum ejus Tulliæ atque Confortiæ Virginum, quam ex Codice MS. S. Augendi Jurenfis, & aliis probæ notæ Chiffletius edidit in *Paulino Illuftrato P. I.* Refert enim illius Author Hiftoriæ, aditum fuiffe Clotarium Francorum Regem a Confortia Virgine, ut Ecclefiæ S. Stephani, & Xenodochio a fe fundatis Regiæ tutelæ di-

ploma ab ejus Majestate posceret. Quod & Regis filia ex gravi morbo sanata obtinuit. Nec multo post mortuo Regi Clotario successisse Sigebertum ejus filium cujus Procurator quidam nomine Hecca Consortiæ nuptias ambivit. Cum igitur primus annus Sigeberti post Clotarium regnantis, sit Christi 562. centum & quinquaginta circiter annorum fuerit Consortia necesse est, cum ab Hecca in Matrimonium expeteretur, si hæc fuit Senioris Eucherii filia.

Eucherius Junior Lugdunensis etiam Episcopus, fuit S. Viventioli successor. Ejus Ordinationem describit Ado in Martyrologio, die 16. Novembris. Contrarium probari contendit Chiffletius S. I. Vir doctissimus, ex tribus Catalogis antiquis Lugdunensium Episcoporum, quorum unum descripsit ex veteri Codice MS. S. Stephani Lugdunensis, alterum ex Hugonis Flaviniacensis Chronico a Sirmondo excerptum, tertium ex Codice S. Lazari Æduensis, Caroli Magni ævo exaratum: in quibus unus legitur Eucherius. Sed mendosos esse ac motilos Indices illos a Chiffletio laudatus ex certioribus Antiquitatis Ecclesiasticæ monumentis probatur. Nam Eucherius Senior, qui anno 449. e vita migravit, subscribere non potuit Concilio Arelatensi IV. anno 524. Carpentoratensi, anno 527. & Arausicano II. anno 529. non fuit Cæsario Arelatensi coævus & familiaris. Itaque admittendus est Eucherius Junior Lugdunensis Episcopus.

Doctrina conspicuus fuit Eucherius Senior, cujus hæc habentur Opuscula: *Epistola de contemptu mundi*, ad Valerianum cognatum suum: *Epistola de laude Eremi*, ad S. Hilarium Arelatensem: *Liber formularum spiritalis intelligentiæ*, cum præfatione ad Veranum filium, postea Episcopum: *Libri duo Instructionum*, ad Salonium alterum filium postea etiam Episcopum: quorum primus Quæstiones ac Responsiones de difficilioribus Veteris ac Novi Testamenti locis: secundus Interpretationem Hebræorum nominum, quæ in Sacris libris occurrunt, complectitur. *Passio SS. Martyrum Thebæorum*, alterutrius est Eucherii. Neutrius vero *Commentarii in Genesim & libros Regum*, qui in Bibliothecis Patrum Eucherii nomen adscriptum habent. Nam eorum Author Angliam patriam suam, ætatemque utroque recentiorem Eucherio palam indicat. Laudat scilicet S. Gregorium Papam, S. Augustini meminit, qui ab eodem Pontifice in Britanniam missus est. Cassiodorum etiam Senatorem citat, qui Seniore Eucherio junior Juniori coævus, immo & superstes fuit. Quin aliquæ ex Homiliis illis, quæ sub Eusebii Emisseni nomine circumferuntur, sint Eucherii Senioris, nullus dubito: & certe Homilia de S. Blandina Lugduni habita, & altera de S. Maximo Lirinensi Abbate & Rejensi Episcopo, & de SS. Martyribus Epipodio & Alexandro, id satis superque innuunt. Claudianus Mamertus lib. 2. *de statu Animæ*, Eucherium cum doctissimis Operibus editis, tum eloquentissimis ad populum habitis Concionibus celebrem fuisse testatur. *Haudquaquam*, inquit, *Eucherium præterierim mihimet viventem doctrina & præsentaneis disputationibus cognitum, qui scilicet viridis ævi, maturi judicii, terræ despuens, cœli appetens, humilis spiritu, arduus merito, ingenio subtilissimus, scientia plenus, eloquio profluus, magnorum sui sæculi Pontificum longe maximus, editis in re fidei multijugis variorum Operum voluminibus, ad populum quoque bis super statu Animæ concionatus est*. Salvianus Eucherii libros vocat *Stylo breves, doctrina uberes, lectione expeditos, instructione perfectos, menti ac pietati pares*. Lege de eo Gennadium in Catalogo cap. 36. Ejus quoque meminerunt Isidorus, & Honorius Augustodunensis.

Neutrius Eucherii sunt commentarii in Genesim & libros Regum, qui nomen Eucherii adscriptum habent.

Quædam ex Homiliis quæ sub Eusebii Emisseni nomine sunt edita, Authorem habent Eucherium Seniorem.

ARTICULUS XXI.

De S. Petro Chrysologo.

Hodie Imola, vocatur.

PEtrus in Foro-Cornelii * natus illustri genere, CHRYSOLOGUS ob aureum eloquentiæ flumen dictus, a Sixto III. Romano Pontifice Ravennatum Episcopus creatus est anno circiter 433. obiit 449. aut 450. Ejus extant Homiliæ elegantissimæ.

ARTICULUS XXII.

De S. Basilio Seleuciensi.

BAsilius Seleuciensis in Isauria Episcopus Synodo Constantinopolitanæ adversus Eutychetem, anno Christi 448. & Chalcedonensi Œcumenicæ anno 451. interfuit. Homiliæ illius 40. variis de argumentis, Græce ac Latine habentur. Ipsas novissime interpretatus est Combefisius noster. 15. dumtaxat Photius recenset, *Codice* 148. easque tropis abundare observat, qui tamen perspicuitatem ac suavitatem non impediant. Huic etiam tribuit Metrum de Sanctæ Protomartyris Theclæ certaminibus atque victoriis, atque alia præterea ipsius scripta circumferri. Libros duos de Vita & Miraculis S. Theclæ soluta oratione, ipsius non esse monuimus *in Synopsi Historiæ Ecclesiasticæ 1. sæculi*, ubi de Actis S. Theclæ egimus. Ipsum provecta admodum ætate obiisse oportet, si vera est Photii conjectura, hunc fuisse S. Chrysostomi amicum & contubernalem, ad quem etiam libros *de Sacerdotio* misit. En Photii verba. *Hic autem potius Basilius, quam magnus ille Cæsareæ Episcopus, videtur beatissimi Chrysostomi amicus ille, & contubernalis fuisse, ad quem etiam librum de Sacerdotio scriptum miserit. Multa enim in hujus Basilii Orationibus vestigia apparent Orationum ac sensuum illius, eorum præsertim quibus sacram explanat Scripturam. Et vero figurarum ille cum significantia tam familiaris usus, permagnum est singularis cum Joanne consuetudinis lectorumque librorum ejus argumentum. Utitur enim iisdem & divinus ille vir, licet moderate & opportune, atque itaut & tumorem qui ex illis nascitur, simplicitate temperet, ingenioseque molliat, & orationem suam universam civili sermoni persimilem efficiat.*

ARTICULUS XXIII.

De Salonio, & Valeriano.

I. SAlonius S. Eucherii filius, Verani frater, a Patre in Lirinensem Insulam ductus adhuc puer, a Vincentio & Salviano eruditus, Episcopus creatus est. Hunc Salvianus in Epistola ad Eucherium inter *Magistros Ecclesiarum* cum fratre numerat: cui suos *de vero Judicio, & Providentia Dei*: item: *Ad Ecclesiam Catholicam* libros idem Salvianus nuncupavit. Scripsit Dialogos expositorios in Proverbia Salomonis & in Ecclesiastem; qui habentur in Bibliotheca Patrum.

II. Valerianus Cemelenensis in Provincia Alpium Maritimarum Episcopus, interfuit Concilio Rejensi anno 439. Memoratur in Epistola Synodica Episcoporum Galliæ ad S. Leonem Pontificem Maximum data anno 451. Viginti Homilias edidit elegantes: quas cum Epistola ejusdem ad Monachus *De virtutibus & ordine Doctrinæ Apostolicæ*, in lucem emisit P. Sirmondus S. I.

ARTICULUS XXIV.

De S. Prospero, & Juliano Pomerio.

SAnctus Prosper Aquitanus, doctrinæ S. Augustini acerrimus in Galliis defensor, pro ejus vindiciis Romam ad Cœlestinum I. perrexit, a quo insigne Rescriptum contra Semipelagianos Massilienses impetravit. Contra S. Augustini obtrectatores, & doctrinæ ipsius de Gratia & Prædestinatione impugnatores, egregia edidit Opera, scilicet, *contra Collationes Cassiani*, *contra Capitula Gallorum*, *Responsionem ad Objectiones Vincentianas*, Poema *de Ingratis*,

tis, &c. S. Leoni Magno ab Epistolis fuit, dictavitque celebrem ipsius ad Flavianum Epistolam contra Eutychianam Hæresim teste Gennadio. Tres ad S. Augustinum Epistolas dedit, & unam ad Rufinum. Item *Chronicon* a Mundi ortu ad annum 455. quod integrum edidit P. Labbæus S. I. Poema *de Providentia*, non esse S. Prosperi, sed hominis Semipelagiani certum est.

In Authorem librorum de Vocatione omnium Gentium, *inquiritur. Non sunt S. Prosperi. P. Norisii Rationes.*

Libri duo *de Vocatione omnium Gentium*, quamvis in plerisque omnibus Codicibus MSS. S. Prospero tribuantur, ejus non esse tota jam pene eruditorum hominum nario consentit. Vir doctissimus Henricus Norisius id probat post Vossium, ex discrepantia doctrinæ horum librorum a doctrina S. Prosperi. Nam lib. 2. plurimum laboris insumit ut communem gratiam Dei omnibus faciat. Versans vero cap. 20. objectionem illam a parvulis ductam in qua S. Augustinus contra Pelagianos triumphum sibi cecinit, sic respondet cap. 23. *Non irreligiose arbitror credi, neque inconvenienter intelligi, quod isti paucorum dierum homines ad illam pertineant gratiæ partem, quæ semper universis est impensa nationibus, qua bene utique si eorum uterentur parentes, etiam ipsi per eosdem juvarentur*. Quibus contraria scribit S. Prosper in Carmine *de Ingratis*, cap. 31. ubi urget argumentum illud de parvulis:

Et tamen ex istis miseratrix gratia quosdam
Eligit, & rursum genitos Baptismate transfert
In regnum æternum, multis in morte relictis,
Quorum caussa fuit similis de vulnere eodem.
Nec meritis istud poteris aptare parentum,
Ceu pia profuerit redimendis cura bonorum,
Abstuleritque aliis aliena ignavia vitam:
Cum videas multos sanctis genitoribus ortos
Nullo salvari studio potuisse suorum.

II. Quia horum librorum Author toto libro 2. probat, Deum omnibus semper hominibus gratiam largitum fuisse. At S. Prosper communem hanc gratiam rejicit Carmine *de Ingratis*, cap. 11. ubi ait:

.... *Dic unde probes quod gratia Christi*
Nullum omnino hominem de cunctis qui generantur
Prætereat, cui non regnum, vitamque beatam
Impertire velis.

Author libri de Vocatione Gentium lib. 2. cap. 5. docet Gentes, quibus non se Deus manifestavit sicut Judæis, esse inexcusabiles. *Adhibita enim*, inquit, *semper est universis hominibus, quædam supernæ mensura doctrinæ, quæ etsi parcioris, occultiorisque gratiæ fuit, sufficit tamen, sicut Dominus indicavit, quibusdam ad remedium, omnibus ad testimonium.* At S. Prosper tradit, propter meritum originalis peccati homines jure gratia privari: nec ideo tamen gratiæ defectum illis ad excusationem suffragari posse. Sic autem habet in Carmine *de Ingratis*, cap. 32.

Non autem recte, nec vere dicitur illos,
Qui sunt exortes divini muneris, & quos
Gratia neglexit, degentes mortis in umbra,
Peccati non esse reos, quia recta gerendi
Non data sit virtus. Natura compede vinctos
Procubuisse negant.

III. Author Librorum *de Vocatione Gentium*, satis timide de Prædestinatione loquitur. Immo scientiam illi præviam non semel admittere videtur, dum illam objectionem sibi opponens, *Frustra nos orare & laborare si ex incommutabili proposito ejus Christianæ gratiæ subsistit electio*; ita ibi respondet: *Non intelligunt scientiam Dei, quæ & præterita, & præsentia, & futura complectitur, tempore non teneri.* Et cum id paucis explicasset, concludit: *Hæc autem æterna & semper tranquilla cognitio nulla nos urget necessitate peccandi, &c.* Ibidem electionem ad gratiam sine meritis adstruit: Electionem vero ad gloriam ex meritis suspendit. *Deus ergo his quos eligit sine meritis, dat unde ornentur & meritis. Et frustra dicitur quod ratio operandi non sit in electis, cum etiam ad hoc operentur ut electi sint.*

Quenellius Norisii rationes egregie refellit.

IV. Verum P. Quenellius, Vossii & Norisii argumenta valide refellit, *Dissertat. 2. de Authore librorum de Vocatione omnium Gentium*, ac invicte probat summum esse doctrinæ consensum hunc Authorem inter & S. Prosperum. Quod enim gratiæ omnibus communis assertionem spectat; Author ille a S. Prospero non dissentit, siquidem per gratiam omnibus communem intelligit exteriora & naturalia Dei dona, quæ omnibus promiscue exposita sunt; aliquando Mosaicæ legis documenta, nonnumquam etiam Evangelii prædicationem, quæ nulli hominum conditioni denegatur. Id constat ex cap. 4. 9. & 10. libri 2. Veram autem gratiam Christi omnibus non esse communem asserit, cum S. Prospero. Hinc lib. 1. cap. 13. *Quod*, inquit, *aliquos Salvantis gratia prætereat, & pro eis oratio Ecclesiæ recepta non fuerit, ad occulta divinæ justitiæ judicia referendum est, & agnoscendum secreti hujus profunditatem nobis in hac vita patere non posse.* Et lib. 2. cap. 19. *Qui exortes gratiæ fuerint, de sua nequitia redarguantur; & qui ejus lumine enituerint, non in suo merito, sed in Domino glorientur.* Legendum est & cap. 31. ubi agnoscit quidem *bonitatem Dei super universos homines generalem*; ideoque Christum dictum ab Apostolo, *Salvatorem omnium hominum*. Esse vero *partem generis humani, quæ merito fidei divinitus inspiratæ, ad summam atque æternam salutem specialibus beneficiis provehatur*: ideo Christum dictum Salvatorem *maxime Fidelium*.

Author Librorum De Vocatione Gentium, & S. Prosper in doctrina non dissentiunt.

Nec etiam quoad alterum caput, de parvulorum scilicet electione, recedit a S. Prosperi doctrina Author librorum de Vocatione Gentium. Libro namque 1. cap. 16. eum in superioribus capitibus probasset, arcanum esse ad altitudinem divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei referendum, cur uni potius quam alteri gratia daretur, hoc ipsum isto capite confirmat exemplo parvulorum: quod vehementius urget cap. 22. qua de re legendus est & secundus liber cap. 20. 21. 22. 23. quo postremo loco, parvulos quidem pertinere docet ad illam gratiæ partem, seu generalia Creatoris beneficia, quæ semper universis sunt impensa nationibus: quæ etsi per se percipere non potuerint, acceperes tamen in parentibus, quorum pars quædam censentur, donec ab illis nondum rationalis infantiæ exordiis recesserint: *Qua utique generali gratia, si bene eorum uterentur parentes, etiam ipsi per eosdem juvarentur infantes.* Id autem ait ut ostendat etiam parvulos spectare Apostolicum illud oraculum: *Deus vult omnes homines salvos fieri.* Sed præter illam generalem gratiam, specialem postulat non minus, quam S. Prosper, qua tam parvuli, quam eorum parentes adjuventur: quæ illis ob merita parentum non datur, sicut nec istis ob propria merita confertur. Sic enim scribit cap. 23. libri 2. *Sicut autem circa majores præter illam generalem gratiam parcius atque occultius omnium hominum corda pulsantem, excellentiore opere, largiore munere, potentiore virtute, vocatio specialis exeritur; ita etiam circa innumeros parvulos eadem manifestatur electio: quæ quidem nec illis, qui renati non sunt, in parentibus defuit, sed iis qui renati sunt, præ parentibus adfuit: ita ut multis sæpe, quos suorum impietas deseruit, alienorum cura servierit, & ad regenerationem venerint per extraneos, quæ eis providenda non erat per proximos.*

Quoad tertium caput de Prædestinatione, evidens est ex libro 2. cap. 29. & 33. nomine præscientiæ, per quam prædestinationem definit, illum nihil aliud intelligere, quam scientiam rerum futurarum, quas Deus ipse facturus est; qua & regnum Dei electis decernit, & omnia media quibus ad illud certissime pertingere possint. Locum vero illum, ubi electionem ad gloriam ex meritis suspendere videtur, sic restituit P. Quenellius ope Codicis MS. Thuaneæ Bibliothecæ: *Deus ergo his quos eligit sine meritis, dat unde ornentur & meritis. Et frustra dicitur quod ratio operandi non sit electis, cum ad hoc ut operentur electi, sint.* Qua lectione sic restituta, difficultas omnis evanescit.

V. Nihil itaque prohiberet quin S. Prospero libri de Vocatione Gentium tribuerentur, si sola spectaretur doctrina, cum in ea S. Prosper & illorum librorum Author non dissentiant. Sed & viri eruditi pridem observarunt multa in his esse simillima sententiis & verbis S. Prosperi in genuinis Operibus. Exempli gratia hæc subjicio.

S. Prosper in Carmine *de Ingratis*, de Sede Apostolica ita canit:

Sedes Roma Petri, quæ Pastoralis honoris
Facta caput Mundo, quidquid non possidet armis,
Relligione tenet.

Author vero libri secundi de Vocatione Gentium, cap. 16. ait: *Quamvis gratia Christi non contenta sit eosdem habere limites quos Roma, multosque jam populos sceptro crucis Christi illa subdiderit, quos armis suis ista non domuit. Quæ tamen per Apostolici Sacerdotii principatum, amplior facta est arce Religionis, quam solio potestatis.*

Sanctus Prosper in Responsione ad Capitula Gallorum, cap. 8. ait: *Ex toto mundo totus mundus eligitur, & ex omnibus hominibus omnes homines adoptantur.*

Author librorum *de Vocatione Gentium* lib. 1. cap. 9. ait: *Ut de toto mundo totus mundus liberatus, & ex omnibus hominibus omnes homines videantur assumpti.*

Sanctus Prosper in Carmine *de Ingratis*, cap. 35. inter exempla judiciorum Dei inscrutabilium refert varias hominum formas, indolesque, & propensiones:

Ergo eadem natura animæ, mixturaque carnis
Diversis Mundum sub conditionibus intrat:
Hos regnare datum est: illos servire necesse est.
Hos decor & validæ vires, viridisque senectus
Suscipit, hos species inhonora, & debile corpus.

Eodem Exemplo utitur Author libri de Vocatione Gentium lib. 1. cap. 14. *Neque enim si nescio cur Græcus ille creetur, hic barbarus; iste in divitiis, ille in egestate nascatur; hunc valida proceri corporis pulchritudo sublimet; illum debilium membrorum exilitas contracta deformet, &c.*

S. Prosper ut gratiam Dei prorsus gratuitam esse probet, eorum exemplum profert, cap. 18. Poematis *de Ingratis*, qui

.... cæca turpiter usi
Libertate animi......
———— vitam duxere nefandam:
Et tamen incumbente obitu, jam limite in ipso
Extremi flatus, miserantem nocte remota
Cognovere Deum: purgatorisque Lavacri
Munera, nulla mali linquentis signa prioris,
Excepti Mundo, mutarant tartara cælo.

Authne librorum *de Vocatione Gentium*, lib. 1. cap. 17. idem exemplum urget. *Quod si*, inquit, *& ad illos dirigas mentis intuitum, qui longam agentes in flagitiis & sceleribus ætatem, Sacramenta Baptismatis Christi in ipso vitæ fine renovantur, & sine ullo suffragio bonorum operum, in regni cælestis consortium transferuntur, quo intellectu divinum judicium comprehendes? nisi ut indubitanter agnoscas gratuita esse Dei munera, &c.*

S. Prosper in Epistola ad Rufinum, verba illa Actor. 16. *Cum venissent autem in Mysiam, tentabant ire in Bythiniam, & non permisit illos Spiritus Jesu*, profert ut probet inscrutabilia esse Dei circa hominum salutem judicia. Quem locum ad idem evincendum urget Author librorum de Vocatione Gentium, cap. 3. libri 2.

Verum tamen libri De Vocatione omnium Gentium, *non sunt S. Prosperi.*

VI. Aliæ igitur proferendæ sunt rationes a diversitate, aut repugnantia doctrinæ, ob quas libri duo *de Vocatione omnium Gentium*, S. Prosperum ut parentem non agnoscant. Prima est styli disparitas, Authoris enim librorum illorum stylus Prosperiano longe castigatior est ac nitidior, periodi magis commensuratæ, anthitheses frequentiores, rithmorum affectatio major.

Secunda ratio petitur ex silentio de S. Augustino, & ejus doctrina in libris de Vocatione Gentium, cujus palam & publice assertorem se ac vindicem præstat S. Prosper in germanis Operibus.

Tertia ex eo desumitur, quod Author istorum librorum, non tam pugnandi quam se exercendi studio susceperit hoc Opus; nec Semipelagianos aggrediatur palam & ex industria insectetur, sicut S. Prosper. *Dudum*, inquit, *inter defensores Liberi Arbitrii & Prædicatores Gratiæ Dei magna & difficilis vertitur quæstio. De hac igitur compugnantia opinionum, quo mensura & temperantia sentiendum sit, quantum Dominus adjuverit, annitar inquirere: exercens atque discutiens modulum facultatis meæ in his quæ cordi meo sobrie, quantum arbitror, inhæserunt.*

Quarta ratio est, quod assignari tempus non possit, quo libros illos scripserit S. Prosper. Nam illorum Author diu post exortas inter Prædicatores Gratiæ, & defensores Liberi Arbitrii concertationes, ad scribendum sese applicuisse asserit: & hanc primam suam esse hoc de argumento lucubrationem. At Sanctus Prosper statim atque Semipelagiani mussitarunt, stylum acuit ad Augustinianæ doctrinæ defensionem, etiam ante S. Augustini obitum, ut ex ipsius ad Rufinum Epistola compertum est.

Epistola ad Demetriadem *non est S. Prosperi.*

VII. Epistolam *ad Demetriadem Virginem*, quæ inter S. Prosperi Opera habetur, ejusdem esse Authoris ac libros duos de Vocatione omnium Gentium, inter Eruditos convenit, ob styli, doctrinæ, conceptuumque similitudinem, quæ inter utrumque Opus intercedit: adeoque & hanc Epistolam S. Prospero abjudicandam.

VIII. Cujus sit utrumque istud Opus, scilicet libri duo de Vocatione omnium Gentium, & Epistola ad Demetriadem, dudum quærunt ac disceptant Eruditi. Non esse S. Ambrosii, cujus inter Opera etiam inveniuntur, *in Synopsi Historiæ Ecclesiasticæ IV. Sæculi* probavimus, ubi egimus de Operibus Sancti Ambrosii. Esse S. Eucherii Lugdunensis quidam suspicati sunt. At stylus repugnat. Hilario Arelatensi adscribenda putarunt alii; * sed perperam: Semipelagianorum enim errores in libris de Vocatione Gentium profligantur, quibus vehementer infectus fuit S. Hilarius Arelatensis. Prosperum Aurelianensem Episcopum, S. Aniani successorem, librorum istorum authorem esse conjicit Vossius: sed non tanta videtur fuisse facundia & eruditio istius Prosperi, qui Apollinaris Sidonii stylum emendicare coactus est, ut S. Aniani Decessoris sui res gestas memoriæ commendaret, ut constat ex eodem Sidonio lib. 8. Epistola 15. Nec felicius conjecere, qui alteri Prospero Gallicano etiam Episcopo, qui Carpentoratensi, Vasensique Conciliis subscripsit, hoc Opus tribuerunt. Libros enim de Vocatione Gentium laudavit Gelasius Papa in Opusculo contra Pelagianos. *Sicut*, inquit, *quidam Magister Ecclesiæ sapienter edocuit dicens: ad magnam utilitatem Fidelium, materia est servata certaminum, ut non superbiat Sanctitas, dum pulsatur infirmitas.* Quæ verba habentur lib. 1. *de Vocatione Gentium*, cap. 8. At Gelasius obiit anno 496. Ille igitur, quem mortuum laudavit Author, non est Prosper Episcopus, qui Carpentoratensi Concilio anno 527. & Vasensi anno 529. subscripsit.

Latine in Histor. Pelag. & Semipelag. & Gerardus Joannes Vossius in Histor. Pelag.

Libri de omnium Gentium Vocatione, *non sunt S. Leonis. P. Quenellii singularis sententia rejicitur.*

Novissimus Operum S. Leonis Editor P. Quenellius duos illos de Vocatione omnium Gentium libros, necnon Epistolam ad Demetriadem, edidit sub nomine Sancti illius Pontificis, easque lucubrationes ipsi vindicare conatus est duabus Dissertationibus elegantissimis. Id autem probat ex stylo, dicendique charactere plane simili, ex identitate doctrinæ circa gratiam Christi, & circa alia etiam capita; ex vocibus Authori librorum de Vocatione Gentium & S. Leoni communibus; ex convenientia denique in citanda Scriptura sacra. Verum nondum Viris omnibus Eruditis persuadere potuit hos libros, hancque Epistolam esse S. Leonis fœtus, ejusque nomine in Nova Operum ipsius Editione merito inscriptos fuisse; 1. quia tanta non est similitudo doctrinæ istorum librorum cum doctrina S. Leonis, quin æqualis, & forte major reperiatur cum doctrina S. Prosperi, ut superius ostendimus: nec tamen S. Prospero tribuuntur. Stylus vero non est Leonino penitus similis. Nam periodi S. Leonis sunt magis commensuratæ, nec tantæ sunt in ejus Sermonibus aut Epistolis figuræ, tot rithmi, tanta modulatæ ac tinnulæ orationis affectatio, quanta in libris de Vocatione Gentium, aut in Epistola ad Demetriadem. Uno verbo, facundior est S. Leonis citra ullam affectationem oratio.

Præterea S. Leonem contra Manichæos, contra Priscillianistas, contra Pelagianos, contra Nestorianos & Eutychianos pugnasse, ejus Vita & Epistolæ testantur. Contra Semipelagianos vero ipsum certasse non legimus. Amicus Cassiani erat, qui libros de Incarnatione scripsit ab eo rogatus, eosque ipsi nuncupavit: Prosperum aliunde magnifaciebat, quem ubi creatus est Pontifex, sibi ab Epistolis esse voluit.

Con-

Controversiis igitur illis se non videtur immiscuisse S. Leo.

Tertio, Gelasius Papa libros de Vocatione Gentium laudat sub nomine *cujusdam Ecclesiarum Magistri*. At S. Leonem Decessorum suorum unum, tot meritis illustrem, tanta nominis celebritate conspicuum, qui ab annis dumtaxat triginta obierat, suo nomine designasset, non eo modo, quo ignoti quique notari solent. Nemo enim facile credet ex hominum memoria deletum fuisse hujus Authoris nomen, persertim Romæ, si is fuisset S. Leo Romanæ Ecclesiæ Archidiaconus, ac paulopost Pontifex, qui ab annis triginta e vita migraverat. Plura enim Romæ fuissent illorum librorum, & Epistolæ exemplaria; quorum aliquod adscriptum habuisset Leonis nomen; & vivebant adhuc plurimi, quibus notum fuisset S. Leonem hæc scripsisse, idque in Eruditorum omnium ore versatum esset, nec illud ignorasset Gelasius doctissimus Pontifex.

Tandem nullus Codex MS. hæc Opera S. Leoni adscribit: nec ullum talem reperiendum Codicem persuasum se habere profitetur P. Quenellius; nec in tota retro antiquitate genuinus illorum Author cognitus est. Unde non moleste feret si libros de Vocatione Gentium, & Epistolam ad Demetriadem, sub Sancti Leonis nomine, sub quo illa paulo confidentius vulgavit, nec laudemus, nec laudanda esse putemus: sed sic illorum Operum Authorem existimemus citandum: *Author librorum de Vocatione omnium Gentium, Author Epistolæ ad Demetriadem.*

Antelmii sententia non probatur.

Utrumque Opus S. Leoni abjudicat, S. Prospero vindicat Vir Eruditus Josephus Antelmius in Dissertationibus Criticis *De veris Operibus SS. Patrum Leonis Magni & Prosperi Aquitani*, & Paschasio Quenellio omnia causæ suæ præsidia eripit. Non tamen me movent ejus argumenta, ut S. Prospero hæc Opera tribuenda censeam. Præcipuum enim quod ex styli convenientia petit argumentum, laboriosa collatione verborum & sententiarum Authoris librorum *De Vocatione Gentium, & Epistolæ ad Demetriadem*, cum S. Prosperi verbis & sententiis, non omnino convincit. Nam & Quenellius convenientiam styli horum librorum & Epistolæ cum S. Leonis stylo, utriusque verbis & sententiis studiose collatis ostendit, nec tamen persuadere potuit libros illos & Epistolam esse S. Leonis. Istius igitur controversiæ ab eruditis hominibus æmula diligentia tractatæ, suspensum adhuc apud me judicium est.

Libri de Prædictionibus & Promissionibus Dei, *non sunt S. Prosperi Aquitani, sed Prosperi alterius Africani.*

IX. Libri *de Prædictionibus & Promissionibus Dei*, non sunt S. Prosperi Aquitani. Horum namque Librorum Author, *Parte 3. Promiss. 38.* Juvenem se Carthagine vixisse testatur. *Cum Sancta*, inquit, *Paschæ solemnis ageretur festivitas, collecta illic & undique omni curiositate etiam adveniens multitudo Sacerdotum multorum, Pater & dignæ memoriæ nominandus Antistes Aurelius, cælestis jam patriæ civis Cathedram illic loco Cælestis, & habuit & sedit. Ipse tunc aderam cum sociis & amicis, atque [ut se adolescentium ætas impatiens circumquaque vertebat] dum curiosi singula quæque pro magnitudine inspicimus, mirum quoddam & incredibile nostro se ingessit aspectui, titulus æneis grandioribusque literis in frontispicio templi conscriptus: Aurelius Pontifex dedicavit*. Hoc porro templum *Cælestis* anno 399. consecratum est, quando Honorius Imperator Edicto templa Idolorum, *cum suis adjacentibus spatiis*, Ecclesiis contulit, simulque eorum simulacra confringenda in potestatem dedit: ut ibidem Author ille testatur. Ex quibus colligitur, illum civem Carthaginensem fuisse. Idem colligitur ex parte 4. quæ inscribitur, *Dimidium Temporis*, cap. 6. ubi narrat, Aspare 6. Consule Carthagine constituto, hoc signum diabolicum monstruosumque accidisse, quod illius patriæ civis nullus ignorat. Quamdam scilicet juvenculam Arabem natione, ancillæ Dei habitum gestantem, cum in Balneo lavans simulacrum quoddam Veneris impudice respiceret, & seipsam a dæmone arreptam fuisse, & 70. pene dies ac noctes absque cibo transegisse, ave quadam circa mediam noctem nescio quid ejus ori infundente. Deinde a Sacerdote in Monasterium Puellarum perductam, & Præposito commendatam, post quindecim dies liberatam, cum particulam Corporis Domini tinctam a Sacerdote percepisset, & Calicem salutarem gutturi ejus Pontifex applicuisset. Se autem tunc fuisse præsentem Author ille testatur. *Accidit autem*, inquit, *ut quintus decimus Dominicus illucesceret dies, ascendente nobiscum Sacerdote, ut Matutinum illic Sacrificium solito offerretur, puellam Præpositus ad altare perduxit, &c.* Id autem contigit anno 434. cum a Tregetio contra Gensericum feliciter pugnatum est. At Prosper Aquitanus tunc temporis non degebat Carthagine, sed in Galliis contra Semipelagianos pugnabat. Immo nec umquam Carthaginem adiisse videtur S. Prosper, saltem quamdiu illius Urbis Sacris præfuit Aurelius, alioqui S. Augustino Carthaginem ob synodos frequentiores, & ob Ecclesiæ suæ negotia sæpius profecto, notus fuisset: immo & Hipponem regium illum invisurus, pro ea qua ipsum colebat reverentia, & observantia, se contulisset. At non ita se res habuit: scripsit enim ad S. Augustinum e Galliis Prosper Aquitanus de Pelagianorum reliquiis, qua in Epistola hæc habet: *Ignotus quidem tibi facie, sed jam aliquatenus, si reminiscaris, animo ac sermone compertus.*

Cassiodorus suppar Author, initio libri *de Divinis Lectionibus* S. Prospero tribuit illud Opus, nec ipsum deceptum facile crediderim. Quamobrem duos Prosperos coævos distinguere satius est, Africanum unum, qui turbine Wandalicæ persecutionis ex Africa in Italiam delatus, in Campania vixit, dum S. Leo Pontifex Maximus Manichæos subverteret, & contereret Pelagianos, & maxime Julianum, ut habet ipse, in *Dimidio temporis, cap. 6.* id autem anno 443. & 444. contigit. Istius Prosperi sunt libri *de prædictionibus & promissionibus Dei*, de quibus agimus: quos Prosperi Aquitani non esse, non solum probat stylus dicendique character plane dissimilis: non solum Gennadii silentium, qui texens Catalogum librorum Prosperi non meminit libri *de Promissionibus Dei:* sed maxime ratio mox allata, quod illorum Author Africanus, non Gallus esset.

Libri de Vita Contemplativa, *sunt Juliani Pomerii.*

X. Libri tres *de Vita contemplativa*, quamvis sub S. Prosperi nomine laudati sint a Chrodegango Episcopo Metensi, lib. *de laicali institutione*, a Synodo Aquisgranensi sub Ludovico Pio, a Theodulpho Aurelianensi, in lib. *de Spiritu Sancto*, non sunt tamen S. Prosperi, sed Juliani Pomerii, natione Mauri, qui Arelate in Gallis Rhetoricam docuit, & S. Cæsarium Arelatensem deinde Episcopum habuit auditorem: ac postmodum Presbyter ordinatus est. Huic libros illos asserit S. Isidorus lib. *de Ecclesiasticis Scriptoribus*, cap. 12. ubi de ejusdem Pomerii Operibus agens, hæc habet: *Edidit etiam unum libellum de Virginibus instituendis; alios quoque tres de futuræ vitæ contemplatione, vel actuali conversatione, necnon etiam de vitiis & virtutibus*. Qui certe ipsi libri sunt de quibus agimus. In primo namque agitur *de Vita contemplativa:* in secundo *de Actuali vita:* in tertio, *de Virtutibus & vitiis;* ut Author ipse exponit in Præfatione lib. 3. In antiqua Collectione Canonum Codicis Andegavensis, Pomerio etiam tribuuntur, loco citato, qui extat cap. 7. lib. 2. Ejusdem Authoris nomen adscriptum est Codici S. Salvatoris Vicecomitis, quos Codices laudat Sirmondus in Notis ad Tomum II. Conciliorum Galliæ.

Vita S. Cæsarii l. 1. c. 5.

Præterea, hic Author nuncupavit libros memoratos Juliano Episcopo, quo jubente se ad illorum scriptionem animum applicuisse testatur in præfatione. Quo etiam Antistite rogante, & interrogante cum Vero presbytero, libros octo *De natura Animæ & qualitate ejus composuit*, teste Gennadio, in *Catalogo Virorum Illustrium*. Quorum librorum testimonio frequenter usus est Julianus alter Toletanus Antistes, *In Prognosticis futuri sæculi*. Librorum porro *de Vita contemplativa*, stylus & dicendi character satis probat illos S. Prosperi non esse. Deinde illorum Author lib. 2. cap. 9. de S. Hilario Arelatensi sic loquitur, ut ætate sua superiorem fuisse significet: qui tamen æqualis fuit sancti Prosperi.

Chronicon *S. Prosperi nomine inscriptum, genuinum ejus Opus.*

P. Garnerius refellitur.

XI. *Chronicon* S. Prosperi nomine inscriptum, genuinum ejus Opus non esse, & alteri Authori cognomini tribuendum censuit *P. Garnerius* Societatis Jesu Theologus eruditus, in Dissertatione 3. ad opera *Marii Mercatoris*. Præcipuum ejus argumentum est, quod

quod in Conciliorum Africæ recensione Prosper Chronographus ab Aquitano dissideat, ad Consulatum Honorii 12. & Theodosii 8. hæc de Concilio Carthagine congregato referens: *Quibus Consulibus Concilio apud Carthaginem habito ducentorum quatuordecim Episcoporum ad Pontificem Zosimum Synodalia decreta perlata sunt, quibus perlatis per totum mundum hæresis Pelagiana damnata est*. Quibus quidem ista ex cap. 10. libri *Adversus Collatorem* a S. Prospero Aquitano editi P. Garnerius opponi putat: *Erraverunt Africana Episcoporum Concilia, quæ Decretis suis constituere utrumque Dei donum esse, & scire quid facere debemus, & diligere ut faciamus. Erraverunt ducenti quatuordecim sacerdotes, qui in Epistola quam suis constitutionibus prætulerunt, ita Apostolicæ Sedis Antistitem Beatum Zosimum sunt allocuti &c.* Pugnare Chronici scriptorem cum S. Prospero ait vir eruditus, quod iste duorum Conciliorum meminerit, & in altero canones conditos, in altero ducentos & quatuordecim Episcopos consedisse scribat: quod non admittit Chronographus; siquidem nomine Synodalium decretorum, de quibus loquitur, octo canones dogmatici in Concilio Carthaginensi editi intelliguntur.

Verum unum idemque Concilium fuisse, in quo ducenti quatuordecim Episcopi sederunt, & octo Canones dogmatici de gratia Dei conditi sunt, superius probavi cap. 3. Articulo 4. §. 8. tum ipsius S. Prosperi; tum Photii testimonio in Bibliotheca, Cod. 53. Quamobrem nulla est inter Prosperum Aquitanum & Chronographum hac in re dissensio. *Garnerii* porro conjecturam inanem esse convincunt locupletissimi testes, Chronicon Prospero Aquitano S. Augustini discipulo tribuentes, scilicet Victorius Aquitanus S. Prospero coævus, ejusdemque conterraneus, in Præfatione Cycli Paschalis ad Hilarum tunc Romanæ Diaconum Ecclesiæ, postea Pontificem Maximum; Gennadius Massiliensis Presbyter in Catalogo Virorum Illustrium; Cassiodorus lib. *De Institutione Divinarum Literarum*, cap. 17. & S. Isidorus Hispalensis libro 6. *Originum*, cap. 17. Ex hoc vero Chronico interpolatum aliud est, quod e Bibliotheca Regalis Abbatiæ S. Victoris ad Muros Parisienses V. C. Petrus Pithoeus primum edidit sub Prosperi nomine, quod præfert MS. Codex. Sincerum vero Sancti Prosperi Chronicon editum est a P. Labbæo S. I. Tomo 1. Bibliothecæ MSS. Librorum.

S. Prosper Episcopus non fuit.

XII. Honorius Augustodunensis, Martinus Polonus, & Trithemius S. Prosperum Episcopum appellant, quem tamen Episcopum numquam fuisse probabilius est; cum Authores illi suppares nullo sacræ dignitatis titulo ipsum exornent. Gennadius, qui Scriptores quoslibet Ecclesiastica dignitate insignitos, sui Ordinis nomine appellat, Episcopos aut Presbyteros, ubi ad Prosperum venit, sic illum designat: *Prosper homo Aquitanicæ regionis*. Victorius Aquitanus, Prospero coævus in Epistola nuncupatoria ad Hilarum Papam, Prosperum Episcopum non appellavit. Gelasius Pontifex in Synodo Romana, ubi Authores Ecclesiasticos recensuit, eosque Episcopos nominavit, qui hac dignitate fulserunt, & S. Hieronymum Presbyterum etiam vocavit, de Prospero hæc habet: *Item Opuscula Prosperi Viri Religiosissimi*. Nec etiam qui S. Prosperi sæculo 6. meminerunt, ipsum Episcopum nuncupavere. Non Fulgentius *lib. 1. ad Monimum*, *cap.* 30. non Victor Tunonensis initio Chronicorum. Nec etiam Ado Viennensis, Hincmarus, Florus, Prudentius, Rabanus, aliique mediæ ætatis Authores S. Prosperum Episcopum appellant. Deceptus itaque est Baronius, cum S. Prosperum Rejensem in Aquitania Episcopum fuisse scripsit, & Ecclesiam illam annis viginti quatuor gubernasse. Ut enim omittam lapsum Scriptoris Eminentissimi, qui Rejensem Narbonensis Provinciæ secundæ Episcopatum in Aquitania collocavit: certissima Ecclesiasticæ Antiquitatis monumenta probant Faustum, post S. Maximi obitum, ex Abbatia Lirinensi statim ad Rejensem Episcopatum assumptum fuisse; & jam anno 462. fuisse Episcopum, cum Synodo Romanæ eo anno celebratæ adfuerit, ut testatur Hilarus Papa in Epistola ad Leontium, aliosque Gallicanos Episcopos data 3. Non. Decemb. anno 462. Faustum fuisse im-

Baronius refellitur.

mediatum S. Maximi in Rejensi Episcopatu successorem, non obscure etiam indicat Sidonius in Eucharistico, dum sic ad eum scribit:

——— *Fuerit quis Maximus ille*
Urbem tu cujus, Monachosque Antistes & Abbas
Bis successor agis.

Denique in Literis S. Leonis anno 452. & in Literis Hilari an. 464. in quibus Narbonensis Galliæ Præsules nominantur, nullum Prosperum legimus, sed in illis Maximum, in his Faustum Rejenses Episcopos. Nullus itaque S. Maximum inter ac Faustum S. Prospero datur in Sede Rejensi locus: adeoque falsum est quod Baronius scripsit, ipsum annis viginti quatuor sedisse Episcopum, & anno demum 466. obiisse. Nec minus a veræ Chronologiæ ratione aberrat Cardinalis Historicus, cum Prospero successisse ait in Rejensi Episcopatu S. Maximum anno 466. constat namque ex Vita S. Hilarii Arelatensis *cap.* 5. ab Honorato Massiliensi Episcopo scripta, Maximum jam fuisse Episcopum, quando S. Hilarius B. Caprasio primo Lirinensis insulæ Monacho morienti adesse voluit, quod contigit ante annum 449. quo ipse obiit Hilarius. Præterea S. Maximus Septem annis Abbas Lirinensis fuit, uti colligitur ex Homilia *de S. Maximo*, quæ inter illas extat quæ Eusebii Emisseni nomen falso adscriptum habent. Successit autem S. Honorato in sacra Lirinensis Monasterii Præfectura, anno 426. quo S. Honoratus creatus est Episcopus Arelatensis. Post septennium itaque Maximus inauguratus est Rejorum Episcopus anno scilicet 433. perperam itaque Episcopatus ipsius exordia in annum 466. ab Annalium Ecclesiasticorum Parente detruduntur, ut S. Prospero commentitius asseratur 24. annorum Episcopatus Rejensis.

De hoc Chronologiæ capite plura videre potes apud virum doctissimum H. Norisium lib. 2. Hist. Pelag. c. 1.

Sunt qui S. Prosperum Regii Lepidi in Italia Episcopum faciant, * ejusque ut Episcopi memoriam quotannis ritu solemni illa in Ecclesia celebrari testentur, ac Breviaria, & Martyrologia citent ad id comprobandum. Sed alter ille Prosper est ab Aquitano S. Augustini egregio defensore; qui propter cognationem nominis eum eo confusus est. Quam confusionem & in aliis Sanctis nominum similitudo fecit. Is forsan est Prosper ille Africanus, Author libri *de Promissionibus & Prædictionibus Dei*, qui Wandalicæ persecutionis turbine, ut diximus, delatus in Italiam, ad Regiensem in Æmilia Episcopatum promotus est.

Antonius Flaminius in Vita S. Prosperi. Ferrarius in Martyrolog. Ughellus in Italia sacra, qui tamen in eam magis propendet sententiam, quæ Prosperum Aquitanum cum altero Prospero Regii in Æmilia Episcopo incaute confundi asserit.

ARTICULUS XXV.

De S. Simeone Stylite.

SAnctus Simeon Stylites dictus a columna, in qua vitam asceticam egit, *Magnum orbis terrarum miraculum* vocatus a Theodoreto, qui ejus Vitam scripsit, virtutesque celebravit ac miracula, cum adhuc in terris degeret, *Historia Religiosa*, *cap.* 26. Ex columna sua velut ex Cathedra sacras Conciones habebat, quibus Ismaelitas innumeros Judæos, Hereticos, Peccatores, ad veri Dei cultum, ad Christi Fidem, ad Catholicam doctrinam, ad sinceram pœnitentiam convertit. Multas etiam scripsit Epistolas, sive ad Episcopos, sive ad Præfectos civitatum & Provinciarum, sive ad ipsos Principes, pro Dei gloria, & Ecclesiæ bono. De eo Theodoretus, ipsius vitæ oculatus testis, hæc habet: *Doctrina quoque donum a liberali Domino accepit: & bis quotidie exhortationes habens, audientium aures irrigat, scite admodum disserens & divini Spiritus documenta exhibens. . . . Totam noctem & diem ad nonam usque orando consumit. Post nonam vero, primum quidem divinam doctrinam præsentibus tradit, deinde admissa uniuscujusque petitione, & curationibus aliquot peractis, litigantium controversias dirimit. Sub Solis autem occasum, cum Deo deinceps colloqui incipit. Cæterum in his dum versatur, sanctarum simul Ecclesiarum providentiam non negligit: nunc pugnans contra Gentilium impietatem, nunc Judæorum frangens contumaciam, nunc Hereticorum turmas profligans, atque interdum ad Imperatorem de his literas mittens, interdum Præsides ad divinum zelum*

excitans

excitans, ipsos etiam interdum Ecclesiarum Pastores admonens, ut gregum suorum majorem curam gerant. Epistolæ ipsius ad Leonem Augustum, de concilio Chalcedonensi meminit Evagrius *libro* 2. *Historiæ Ecclesiasticæ cap.* 10. Ubi etiam descriptam habes ejusdem Epistolam *ad Basilium Antiochenum Episcopum* de eodem Concilio. Ea in Epistola vir humillimus *Abortivum Monachorum* se inscribit. Sub ejusdem nomine circumfertur in Bibliothecis PP. Sermo brevissimus *de mente complectendo suum decessum:* sive Epistola *de morte assidue cogitanda*. Lege Bollandum Tomo I. ad diem 5. Januarii.

ARTICULUS XXVI.

De Arnobio Juniore.

ANonymus ille Author qui vulgo Arnobius Junior dicitur, quarto Sæculo scripsit, orta jam & damnata Eutychetis hæresi. Commentarios edidit in Psalmos, quos laudavit Venerabilis Beda: in quibus Semipelagiani erroris fuliginem viri eruditi jam dudum observarunt. Ipsi præterea tribuuntur Annotationes ad quædam loca Evangelistarum: & *Conflictus Catholici de Deo trino & uno; de duabus in Christo substantiis, in unitate personæ; & de Gratiæ & liberi Arbitrii concordia*. Sixto Senensi Africanus fuisse videtur: mihi Gallus, ob dicatos Leontio Arelatensi & Rustico Narbonensi in Psalterium Commentarios.

ARTICULUS XXVII.

De Fausto Rejensi: & Claudiano Mamerto.

I. FAustus Monachus, & Abbas Lirinensis, deinde Rejorum Episcopus, post S. Maximum, vir magni in Ecclesia Gallicana nominis, cum propter sanctimoniam, tum propter eruditionem a Sidonio celebratus cum in Epistolis, tum maxime in *Eucharistico*, obiit Anastasio Imperante, prope centenarius, ut colligitur ex Sidonio, lib. 9. Epistola 9. Ipsius gloriam nimius propriæ sententiæ amor, & doctrinæ S. Augustini impugnandæ libido infuscavit. Semipelagiani erroris virus propinavit duobus in libri *de Gratia & humanæ mentis Arbitrio*, quos edidit prætextu confutandi Prædestinatianorum errores. Opus illud quod Gennadius pariter Semipelagianus, *egregium* vocat, Gelasius Papa apocryphorum notam merito inussit.

Immaniter erravit Trithemius, cum scripsit Faustum a S. Fulgentio correptum, errores deseruisse pristinos, & contra eos librum edidisse de Gratia Dei: cum S. Fulgentius Sæculo tantum sequenti vixerit; & commentitia sit illa Fausti Palinodia.

In Arausicana synodo, ejus aliorumque Semipelagianorum damnati sunt errores: at nec ipsius nec aliorum nomina, vel libri damnati sunt. Scythæ Monachi eum impugnarunt, librosque miserunt confutandos atque damnandos ad Africanos Antistites in Sardinia exules: quos S. Fulgentius ex reliquorum mandato Patrum, libris septem impugnavit: ut supra diximus, cap. 3. Articulo 10. Libellum adversus Arianos scripsit Faustus, Gennadio teste, quam ob lucubrationem ab Evarico Rege Gothorum Ariano missum ipsum in exilium verisimile est. Quo de exilio legenda est ejus Epistola sexta *ad Ruricium*, & altera *ad Felicem*.

Scripsit & alium Libellum, quo nihil in creaturis incorporeum esse probavit, ut refert Gennadius. Hanc Fausti sententiam tribus libris *de Statu Animæ*, confutavit Claudianus Mamertus.

II. Fuit autem Claudianus Mamertus Viennensis Ecclesiæ Presbyter, & S. Mamerti fratris sui Viennensis Episcopi sive Chorepiscopus, sive Vicarius Generalis, ut colligitur ex Sidonio in ejus Epitaphio, quod insertum est Epistolæ ejus undecimæ libri 4.

Antistes fuit ordine in secundo,
Fratrem fasce levans Episcopali.
Nam de Pontificis tenore Summi,
Ille insignia sumpsit, hic laborem.

Legatur tota illa Sidonii Epistola quæ Claudiani virtutes, & doctrinam dignis laudibus exornat. Data est ad Petrejum Claudiani ipsius nepotem. Legenda est & Epistola 2. libri 5. ad Nymphidium data in qua librum Claudiani *de Statu Animæ* commendat, ipsumque vocat *Peritissimum Christianorum Philosophum, & quorumlibet primum Eruditorum*. Legatur maxime Epistola 3. libri 4. ad ipsum Claudianum scripta, qua respondet ad ejus, quæ præmittitur, Epistolam: & laudatos *de Statu Animæ* libros, quos ipsi nuncupaverat Claudianus impense commendat. *Quantum*, inquit, *Opus illud est materia clausum, declamatione conspicuum, propositione obstructum, disputatione reseratum, & quamquam propter hamata syllogismorum puncta tribulosum, vernantis tamen eloquii flore mollitum! Nova ibi verba, quia vetusta, quibusve collatus merito etiam antiquarum literarum stylus antiquaretur: quodque pretiosius est tota illa dictio sic cæsaratim succincta, quod profluens: quam rebus amplam strictamque sententiis, sentias plus docere, quam dicere.... Sentit ut Pythagoras, dividit ut Socrates, explicat ut Plato, implicat ut Aristoteles, ut Æschines blanditur, ut Demosthenes irascitur, vernat ut Hortensius, aestuat ut Cethegus, incitat ut Curio, moratur ut Fabius, simulat ut Crassus, dissimulat ut Cæsar, suadet ut Cato, dissuadet, ut Appius, persuadet ut Tullius. Jam si ad Sacrosanctos Patres pro comparatione veniatur, instruit ut Hieronymus, destruit ut Lactantius, adstruit ut Augustinus, attollitur ut Hilarius, summittitur ut Joannes, ut Basilius corripit, ut Gregorius consolatur, ut Orosius affluit, ut Ruffinus stringitur, ut Eusebius narrat, ut Eucherius sollicitat, ut Paulinus provocat, ut Ambrosius perseverat.*

Claudiani Mamerti eruditio & stylus.

Hymnum etiam quemdam Claudiani laudat eadem Epistola Sidonius. Ejus nomine inscriptum Carmen *Contra varios errores*, seu *vanos Poetas*, habetur in Bibliotheeis Patrum. Hymnum Claudiani a Sidonio laudatum, fuere qui censerent esse illum quem canit Ecclesia tempore Passionis:

Pange lingua gloriosi prælium certaminis.

Testatur doctissimus antiquitatis Ecclesiasticæ scrutator Sirmondus in Codice MS. Gennadii, in Cœnobio S. Michaelis de Tumba se legisse appendicem illam, ubi agit de Claudiano Mamerto: *Scripsit & alia nonnulla, inter quæ & Hymnum de Passione Domini, cujus principium est*, Pange lingua gloriosi. *Fuit autem frater Mamerti Viennensis Episcopi*. Floruit circa annum 460. quando obierit, incertum.

ARTICULUS XXVIII.

De Theodoreto.

§. I.

THeodoretus Episcopus Cyri, quod Syriæ in Provincia Euphratesia oppidum est, sterili matre natus, & precibus Macedonii Monachi sanctissimi parentibus a Deo datus, a quo etiam ad pietatem institutus est, ut testatur ipse in Historia Religiosa, cap. 13. Deo ante ortum consecratus, ubi adolescentiam egressus est, vitam in Monasterio egit usque ad Episcopatum. Vitæ suæ rationem descripsit ipse in Epistolis, calumniis suorum, vel potius Ecclesiæ hostium coactus. Legenda est Epistola 81. ad Nomum Consulem data, in qua hæc habet: *Priusquam me conciperent, oblaturos se Deo polliciti sunt parentes atque ab incunabulis, ut promiserant, devoverunt, & hoc modo educarunt. In Monasterio tempus quod Episcopatum praecessit cum exegissem, invitus Episcopus ordinatus sum. Annos viginti quinque ita vixi, ut neque in jus vocatus sim a quoquam, neque ipse quemquam accusarim. Nullus religiosissimorum Clericorum qui sub me fuerunt, tribunalia tot annis frequentavit. Non obolum, non vestem a quoquam accepi. Panem unum, vel ovum, nullus domesticorum meorum accepit umquam. Præter panniculos quibus amictus sum, nihil volui possidere. Publicas porticus ex redditibus Ecclesiasticis erexi, pontes duos maximos exstruxi, balneorum publicorum curam gessi; cum ex alluente flumine aquam haurientem civitatem nactus essem, aquæ-*

Theodoreti Vita.

dic-

ductum condidi, & carentem aquis civitatem aquis replevi. Atque ut ista prætermittam, vicos octo Marcionis heresi corruptos, una cum vicinis locis, ad veritatem volentes perduxi. Vicum alium Eunomianis refertum, & alium Arianis, divinæ cognitionis luce illustravi, nullumque apud nos, Dei beneficio, heresis lolium relictum est. Neque vero ista sine periculis præstiti, sed suso plerumque sanguine lapidatus ab eis persæpe, & ad ipsas Orci portas impulsus. Verum insipiens factus sum dum glorior. At necessitate hæc dicta sunt, non voluntate.

Legatur & Epistola 113. ad S. Leonem, in qua ita scribit: *Sex & viginti annis commissam mihi ab universorum Deo Ecclesiam, precum vestrarum auxilio cum rexerim, neque sub beatissimo Theodoto Antistite Orientis, neque sub eis qui illi in Antiochena Sede successerunt, vel minimam reprehensionem sustinui: sed divina mihi cooperante gratia, supra mille animas Marcionis morbo liberavi, multasque alias ex Arii & Eunomii partibus ad Christum Dominum perduxi. Et octingentarum Ecclesiarum Pastoralem curam sortitus sum, tot enim Cyrus habet Parœcias, in quibus precum vestrarum auxilio lolium nullum relictum est, sed omnibus hæreticis erroribus grex noster ereptus est &c.*

Vitæ monasticæ & sanctorum monachorum amantissimus, cum divinos illos Philosophos Cyro aliisque Syriæ urbibus adjacentes, de more inviseret, Marim qui annis 37. Divina Mysteria non viderat, magno illorum spectandorum desiderio teneri animadvertens, ut voti compotem redderet sacra vasa afferri jussit, Diaconorumque manibus pro altari usus, Sacrificium obtulit. Varia subiit certamina, gravibusque fluctibus agitatus est. In Synodo Ephesina, orto, ut diximus, inter Joannem Antiochenum, & S. Cyrillum Alexandrinum & consequenter inter Orientales omnes & Ægyptios Antistites dissidio, cum Theodoretus adversus 12. S. Cyrilli Anathematismos scripsisset, atque molestissime tulisset Nestorii damnationem, immo & conditiones pacis postmodum initæ inter Joannem Antiochenum, & Cyrillum: & Cyrilli defuncti sanctis insultasset Manibus, cum in sermone Antiochiæ habito, tum in Epistola ad Domnum Antiochenum scripta, cujus inscriptio, *Ad Joannem Antiochenum*, mendosa est in Actis V. Synodi, in hæreseos Nestorianæ suspicionem venit. Hinc Dioscorus Alexandrinus, Eutychianæ patronus hæreseos, cui Theodoretum infensissimum noverat, ansam arripuit ipsum velut Nestorianum insectandi. Ipsum itaque apud Imperatorem Theodosium Juniorem per calumniatores accusatum, quod Synodorum prætextu Antiochiam, aliasve Orientis urbes frequentans, res novas molitetur, proscriptosque Nestorii errores clam spargeret, sacra jussione Cyro concludi obtinuit, aditu ad alias urbes & Ecclesias prohibito. Qua de re legendæ sunt Epistolæ Theodoreti 79. ad Anatolium Patritium, 80. ad Eutrechium Præfectum, 81. ad Nomum Consulem, 82. ad Eusebium Ancyranum, 83. ad Dioscorum Alexandrinum. In quibus adversus calumniatores suos graviter expostulat, Fidei suæ probat integritatem, & a Nestoriano se purgat errore. Ad Eusebium Ancyranum ita scribit: *Qui Marcionis, & Valentini, & Manetis aliorumque Docitarum hæresim hac nostra tempestate renovant, ægre ferentes hæresim a me suam aperte confutari, Imperatoris aures circumvenire conati sunt, hæreticos nos appellantes, & unum Dominum nostrum Jesum Christum incarnatum Deum Verbum, in duos Filios, dividere calumniantes.... Ego vero ab execranda hac sententia tantum absum, ut cum aliquos e sanctis Patribus, qui apud Nicæam convenerant, adversus Arii vesaniam in libris suis disputantes, ob susceptum contra illos certamen coactos, nimia usos divisione animadverto, ægre feram, & divisionem ejusmodi non admittam. Novi enim necessitatem divisionis excessum peperisse. Ac ne quis existimet metu perculsum me ista nunc dicere, integrum est cui animus fuerit, antiqua Opera mea evolvere, tum ea quæ ante Synodum Ephesinam, tum quæ post illam rursum ante duodecim annos scripsi. Quæ enim Dei est gratia & Prophetas omnes Commentariis exposui, & Psalterium & Apostolum, & adversus Arianos ac Macedonianos, & contra Apollinaris præstigias, rabiemque Marcionis, libros olim composui. Et in singulis libris Ecclesiasticum Dogma per Dei gratiam eluxit. Mysticus præterea scriptus a nobis est liber & alii de providentia, & ad quæsita Magorum alius, & Vita Sanctorum, & præter hos alii complures. Hos autem enumeravi, non gloriæ studio ductus, sed accusatores provocans, & eos qui judicare volunt, ut operum nostrorum quodcumque voluerint, examinent.*

Theodoretus a Nestorianæ Hæresis suspicione se purgat.

In Epistola vero ad Dioscorum: *Sex continuis annis docui sub beatæ sanctæque memoriæ Theodoto Antiochensium Episcopo, vitæ claritate, & divinorum dogmatum scientia nobilissimo; tredecim rursus aliis sub beato Joanne, qui disserentibus nobis sic afficiebatur, ut ambas sæpe manus non teneret, & de sede sua consurgeret. Quem quidem divinis literis a puero imbutum, exactam divinorum dogmatum scientiam adeptum esse, Sanctitas tua in literis suis testata est. Ad hæc, septimus hic annus est Deo charissimi Archiepiscopi Domini Domni. Nec in hodiernum usque diem tanto temporis intervallo, ullus umquam nec Deo charissimorum Episcoporum, nec religiosissimorum clericorum, ea quæ a nobis dicta essent, reprehendit.*

Et infra, suæ fidei professionem edit, in qua hæc contra Nestorii errorem: *Propterea igitur & Deiparam appellamus Sanctam Virginem, & eos qui nomen hoc repudiant, alienos a pietate censemus. Similiter & eos qui in duas personas, vel duos filios, vel duos dominos dividunt unum Dominum nostrum Jesum Christum, non sinceros dicimus, & a Christianorum cœtu segregamus...* Hæc *enim & a divina Scriptura didicimus, & a Patribus qui hanc interpretati sunt, Alexandro & Athanasio, clarissimis præconibus veritatis, qui Apostolicam Sedem vestram exornarunt: Basilio item & Gregorio, aliisque orbis terrarum luminibus. Quod vero beatorum quoque Theophili & Cyrilli scriptis utamur, atque his etiam adversantium audaciam retundamus, libri ipsi testantur. Eos enim qui Dominicæ carnis ac deitatis differentiam negant, & nunc quidem divinam naturam in carnem ajunt esse conversam, nunc vero carnem in divinitatis naturam transiisse, admirandorum Patrum istorum medicamentis curare nitimur. Aperte si quidem & duarum naturarum discrimen nos docent, & immutabilitatem divinæ prædicant naturæ. Et Dominicam carnem divinam quidem vocant, tamquam Dei Verbi carnem factam, illam autem in divinitatis conversam fuisse naturam, velut impium rejecerunt. Beatæ porro memoriæ Cyrillum sæpe ad nos literas dedisse, perspectum est, arbitror, Sanctitati tuæ. Sed & quando suos adversus Julianum libros misit Antiochiam, similiterque librum de Emissario, beatum Joannem rogavit Episcopum Antiochenum; ut illos spectatis per Orientem Magistris ostenderet, literisque obsequens B. Joannes nobis libros misit: quos legentes suspeximus, & beatæ memoriæ Cyrillo scripsimus, & ille ad nos rescripsit, diligentiamque ac benevolentiam nostram commendavit. Quæ literæ apud nos servantur.*

Ex hac Epistola colligitur, Theodoretum tunc integerrimæ fuisse Fidei, & a Nestorii erroribus penitus alienum: cujus tamen nondum ejurasse videtur amicitiam, cum hanc Epistolam scribit, anno Christi 445. Valentiniano VI. & Nomo Coss. sex annis ante Concilium Chalcedonense. Nam pepercit nomini Nestorii in anathemate, quo illius hæresim confixit hac in Epistola: *Si quis Sanctam Virginem Deiparam non dicit, aut purum hominem vocat Dominum nostrum Jesum Christum, vel in duos filios dividit unum Unigenitum ac Primogenitum omnis creaturæ, a spe in Christum excidat, & dicat omnis populus, Fiat fiat.*

Quamquam vero ita se purgasset ab hæreseos Nestorianæ suspicione apud Dioscorum Alexandrinum, ab eo tamen magis exagitatus est: quia Eutychiani erroris, quem ipse tuebatur, impugnatorem acerrimum non odisse non poterat. Indicta itaque secunda Synodo Ephesina, convocatione Œcumenica, exitu Prædatoria, egit Dioscorus cum Theodosio Imperatore, ne Theodoretus eo veniret, sed domi consistere juberetur, quo facilius absentem & inauditum posset opprimere, Damnatum, & exauthoratum ab Hæreticis S. Leo absolvit, ac Sedi suæ restituit: quem deinde ut orthodoxum Episcopum admisit Chalcedonensis Synodus, cum Nestorio anathema dixisset, ut supe-

superius dictum est. Non multo post Concilium Chalcedonense mortuum existimavit Sirmondus: cui Gennadius in Catalogo, cap. 29. & Marcellinus Comes in Chronico refragantur, vitam ipsius usque ad Leonis Augusti imperium, id est, annum saltem 460. producentes. Ipsum scripsisse testatur Marcellinus adversus Eutychetem & Dioscorum, *de Incarnatione Domini*, Leone Augusto III. solo Consule, id est, anno Christi 466.

Theodoreti post initam cum S. Cyrillo pacem integerrima Fides.

De Theodoreto in 5. Synodo actum est, ejusque scripta adversus 12. Capitula S. Cyrilli damnata sunt. Hoc enim Theodoreti crimen æternum, quod nulla delere potuit oblivio, S. Cyrilli Anathematismos reprehendisse, impugnasse sacram Synodum Ephesinam, Nestorio & ejus hæresi aliquando favisse. Attamen Theodoretum, per calumniam, Nestorianæ hæreseos post initam cum Cyrillo pacem accusatum, testatur S. Leo in Epistola ad ipsum data, anno Christi 453. *Benedictus Deus noster*, inquit, *cujus invincibilis veritas, ab omni hæreseos macula mundum te, secundum Sedis Apostolicæ judicium demonstravit. Cui dignam retribues pro tot laboribus gratiam, si talem te, qualem probavimus, ac probamus, pro universalis Ecclesiæ defensione servaveris. Nam quod Deus omnium calumniosorum fallacias solvit, maximam Beati Petri curam pro cunctis nobis agnoscimus: qui postquam sua Sedis judicium in fidei definitione firmavit, nec circa cujusquam vestrum, qui nobiscum pro Catholica Fide laborastis, personam, quidquam reprobum videri permisit: quia nec poterat, Spiritu Sancto judicante, quisquam ex eis non Victor exire, quorum jam vicerat fides*. De Theodoreti Operibus, lege Gennadium, & Photium Codicibus 31. 46. 56. 204. 205. & 273. & Nicephorum lib. 14. cap. 54. Circa ea notandum:

Religiosa Historia, indubitatum Theodoreti Opus. Rivetus castigatur.

I. Religiosam Historiam esse indubitatum Theodoreti Opus, quod multoties laudat, ad illudque remittit Lectorem, in Historia Ecclesiastica, lib. 1. c. 7. lib. 2. cap. 30. lib. 3. cap. 24. lib. 4. cap. 25. & cap. 27. Ejusdem Operis a se editi meminit in Epistola ad Eusebium Ancyranum. Quod vero blaterat procacissimus Calvinista Rivetus, fabellas quasdam adeo ineptas tam in Historia Ecclesiastica, quam in Historia Patrum recitari, ut vix sibi persuadeat ejusmodi deliria vero Theodoreto placuisse, Hæretici hominis ingenio dignum est, qui vitæ austerioris admiranda exempla, & miracula patrata a viris sanctissimis, deliria, fabulasque vocat, illudque a nugatoribus additum continuo clamat Scriptor nugacissimus, quod Calvinianis erroribus incommodum est. Sed quid mirum? *Animalis homo non percipit quæ Dei sunt*.

Liber De curandis Græcorum affectionibus, Theodoreto vindicatur.

II. Librum *De curandis Græcorum affectionibus*, cui Rivetus, eadem vertigine, nonnulla esse addita effutiit, nec probare potuit, male a nonnullis ejusdem furfuris Scriptoribus abjudicari Theodoreto, probat non modo styli convenientia cum aliis ejusdem Operibus, sed Theodoreti ipsius testimonium in Epistola ad S. Leonem, in qua indicem texens librorum suorum, istius inter cæteros meminit. *Scripsi quædam*, inquit, *contra Arianos, & Eunomianos, quædam contra Judæos & Gentiles, quædam contra Magos qui sunt in Perside, &c.* Et Quæst. 1. in Leviticum, cui titulus est: *Qua de caussa Deus offerri sibi sacrificia præcepit?* hæc habet: *De his diximus multis in locis, tum in his quæ contra Græcos scripsimus, & adversus Hæreses, tum in iis quæ adversus Magos*. Et ibi legere est compendium Sermonis 8. *de Sacrificiis*, ex lib. *de curandis Græcorum affectionibus*. Item Author ille Sermonis 5. *de Natura Hominis*, Nomades Israelitas, id est, Arabes, vicinos suos vocat: quod mire convenit Theodoreto, qui Cyri Episcopus erat, in confinio Persidis, non longe ab Arabia. Denique illius Operis Author ait se cum illis collocutum fuisse, qui Julianum Apostatam vidissent: meminit persecutionis in Perside contra Christianos excitatæ ante 30. annos, quæ conveniunt tempori, quo Theodoretus floruit. Is enim & proximo post Julianum sæculo vixit. Ejusdem persecutionis ante annos 30. Christianis illatæ meminit *libro 5. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 38.*

Objici potest Photii & Nicephori, silentium, qui eum Theodoreti opera recenseant, hic in Historia Ecclesiastica, ille in sua Bibliotheca, hujus tamen libri non meminerunt. Verum facile diluuntur objectiones illæ. Nicephorus enim indigitavit satis illud Opus *lib. 14. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 54.* ubi inter opera Theodoreti recenset *Volumen adversus hæreses omnes, quod Mendacii & Veritatis discrimen inscripsit*. Porro lucubratio illa complecti videtur & Scripta *Contra Magos*, id est, contra Persas, qui elementa inter Deos referebant: quorum meminit ipse Theodoretus *lib. 5. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 38.* & Scripta *contra Gentes*, quos Authores sacri passim hæreticos nuncupant. Nam & S. Epiphanius *lib. 1. contra Hæreses*, Græcismum, & Gentilismum velut primas hæreses recenset. Ita quidem respondet doctissimus Cardinalis Perronius. Sed evidens est Nicephorum solos Libros Hæreticarum Fabularum; & divinorum Decretorum Epitomen his verbis designasse, quibus Theodoretus communem esse titulum voluit: *Veri falsique distinctio*; ut patet ex ejus ad Sporacium Præfatione: nec tamen colligi potest ex Nicephori silentio istud non esse genuinum Theodoreti Opus, siquidem illud agnoscit Anastasius Nicænus Nicephoro antiquior, & laudat sextum librum Theodoreti *Contra Gentes*, sive, quod idem est, *de curandis Græcorum affectionibus*: ac dimidiam ferme paginam ex eo exscribit, *Quæst. 8. in Scripturam*.

Photius vero *in Bibliotheca* non omnes libros recenset, qui suo tempore vulgati erant, sed illos dumtaxat quos legerat, cum in Assyria pro Imperatore Græcorum Legationem obiret. Id testatur ipse in Epistola Operis sui nuncupatoria ad Tarasium. *Cum primum*, inquit, *ab universo Senatu, ipsoque adeo Imperatoris suffragio, legatus in Assyriam delectus sum, eorum tibi Codicum petivisti argumenta describi, amantissime frater, quorum recitationi non interfuisses*. Præterea nec Theodoreti Commentarios in omnes S. Pauli Epistolas, in Isaiam, Jeremiam, Ezechielem, nec Philotheon, seu Historiam Religiosam recenset Photius, quas tamen lucubrationes esse Theodoreti extra omnem controversiam est.

Historia Ecclesiastica, quo tempore a Theodoreto scripta? & quot libris?

III. Observandum est Historiam Ecclesiasticam a Theodoreto scriptam esse post Socratem & Sozomenum, & post celebrationem Ephesinæ Synodi. Nam in Epistola ad Eusebium Ancyranum, quam anno Christi 445. datam diximus, omnium Opusculorum suorum indicem texens, nullam Ecclesiasticæ Historiæ mentionem facit. Quam certe numquam omissurus erat, si tunc edita fuisset in lucem, cum ista scribebat. Præterea in libro 5. hujus historiæ, cap. 3. Eutychetis opinionem jam tum cum hæc scriberet, turbas in Ecclesia concitasse narrat. *Ex hac radice*, inquit, scilicet Apollinaris doctrina, *pullulavit in Ecclesiis opinio illa, unam esse naturam carnis, ac Deitatis; & illa quæ Unigeniti divinitati passionem attribuit, & aliæ plures, quæ tum inter populos, tum inter Sacerdotes aliarum Provinciarum, magnam discordiam concitarunt*. Quibus verbis Eutychianos & Theopaschitas designat.

Denique cap. 36. ejusdem libri, de S. Joannis Chrysostomi obitu scribens, ait, Ejus reliquias diu postea in Urbem Regiam allatas fuisse jussu Theodosii Junioris, qui tum regnabat. Porro corpus S. Joannis Chrysostomi Constantinopolim relatum est Theodosio XVI. Consule, ut testatur Socrates, id est, anno Christi 438. elapsis jam fere annis 7. a Concilio Ephesino. Nestorianæ autem causæ, & Synodi Ephesinæ Historiam de industria declinavit, ne tumultus ac perturbationes Ecclesiæ, quarum ipse maxima pars fuerat, commemorando, aut Sanctissimos Antistites offendere, aut semetipsum reprehendere cogeretur. Ideo horum narrationem velut scopulum vitavit, ut notat Valesius in præfatione.

Refellitur Gennadius.

Gennadium decem Historiæ Ecclesiasticæ libros a Theodoreto scriptos esse asserit, exemplo Eusebii Cæsariensis, eosque a fine librorum Eusebii, id est, a vicennalibus Constantini, usque ad Imperium Leonis Senioris continua serie progredi; sed refellitur Gennadius authoritate Evagrii, Cassiodori, Photii, Nicephori, qui libros tantum 5. Historiæ Ecclesiasticæ Theodoreti agnoverunt, immo & ipsius Theodoreti testimonio, qui in fine libri quinti diserte testatur,

se Historiam suam claudere in obitu Theodori Mopsuesteni & Theodoti Antiocheni: eamque complecti res annorum quinque supra centum spatio gestas. *Quinque autem ac centum annorum spatio*, inquit, *res gestas hæc Historia complectitur: ab Arii quidem vesania ducens exordium, desinens vero in obitu præstantissimorum virorum, Theodori atque Theodoti.*

Laudes quibus ibi Theodorum Mopsuestenum coronat Theodoretus, multum ejus nomini detraxerunt honoris in Ecclesia: quamvis enim ab aliis Patribus sit laudatus, censoriam propterea notam non sustinuerunt, sicut Theodoretus: quia parem non incurrerunt de Nestoriana hæresi suspicionem, ea nondum exorta, vel ab iis acerrime impugnata: sed cum Theodoretus Nestorianæ hæreseos suspectus fuisset, ob summam cum Nestorio etiam a Synodo Œcumenica damnato necessitudinem, & ob impugnationem 12. Capitulorum S. Cyrilli, vitio ipsi data est effusa nimium Theodori Mopsuesteni laudatio, qui Nestorii magister fuerat, ipsumque pravas de Incarnatione Domini opiniones edocuerat. Hæc porro habet de Theodoro: *Theodorus Episcopus Mopsuestiæ, totius Ecclesiæ Doctor, & qui adversus omnes hæreticorum catervas strenue decertaverat, vivendi finem fecit. Hic præstantissimi quidem Diodori auditor; divini autem Joannis socius atque adjutor fuerat. Ambo quippe ex spiritualibus Diodori fontibus simul hauserant.*

Theodoreti testimonium a S. Thoma confictum Rivetus mentitur. IV. Notandum in Commentariis Theodoreti in cap. 3. Epistolæ 1. ad Corinthios, non haberi nec Græce, nec Latine testimonium, quod ex eo loco citat S. Thomas pro Fide Purgatorii confirmanda, *In Opusculo contra errores Græcorum*, his verbis: *Dicit Apostolus, quod salvabitur sic tamquam per conflatorium ignem purgantem quidquid intervenit per incautelam præteritæ vitæ, ex pulvere saltem pedum terreni sensus, in quo tamdiu manet, quamdiu quidquid corpulentiæ & terreni affectus inhæsit, purgetur. Pro quo mater Ecclesia hostias & dona pacifica devote offert; & sic per hæc mundus prius inde exiens, Domini Sabaoth purissimis oculis immaculatus existit.* Hæc non tantum non leguntur loco a S. Thoma citato, sed nec ullibi reperiuntur apud Theodoretum: nec illa fuisse a Græcis detracta, suspicor cum Sixto Senensi, & Possevino; siquidem nullus hic apparet apud Theodoretum hiatus, sed omnia optime sunt connexa. Nec videtur cur Græci potius ex Theodoreto hunc locum expunxissent, quam alia multo insigniora ex S. Joanne Chrysostomo, & aliis Patribus Græcis. Adde quod nihil intererat Græcorum, hoc Theodoreti testimonium expungere, cum Purgatorium & ipsi credant cum Latinis, & solum a nobis de genere pœnæ purgatoriæ, sive de qualitate illius, (ut Scholastici loquuntur) dissentiant. Existimo ergo S. Thomam cum Theodoreti Opera præ manibus non haberet, nec habere posset eo tempore quo maxima erat penuria librorum, Codices aliquorum Authorum habuisse, qui ante ipsum scripserant, in quibus locus ille sub Theodoreti nomine descriptus erat: ex quorum fide ipsum laudavit. Quod autem sic decepta fuerit docta simplicitas, nihil mirum. Castiganda est itaque impudentia Riveti, qui hæc a S. Thoma fuisse conficta mentitur.

Postrema duo capita libri 4. Hæreticarum Fabularum, non sunt Theodoreto supposititia. P. Garnerius refellitur. V. Vir Eruditione sua satis notus, ex celeberrima Societate Jesu, qui Editioni P. Sirmondi quintum adjunxit Operum Theodoreti Tomum, existimat postrema duo libri quarti Hæreticarum Fabularum Capita, in quibus de Nestorio, & Eutyche agitur, subdititia esse. Ipsius hac de re conjecturæ leviores sunt, quam ut Eruditos moveant quibus Codicum consensus, styli unitas, duorum illorum Capitum cum reliquo libro connexio, convenientia eorum, quæ de Nestorio ibi scribit, cum ipsius Epistola *Ad Sporacium*, quæ ante libros illos data videtur, & in caput penultimum Libri quarti transcripta: Theodoreti ipsius institutum, qui in Epistola nuncupatoria istius Operis *Ad Sporacium*, pollicetur se in 4. libro recentiores hæreses demonstraturum, Arii, Eunomii, & quotquot post illas emerserunt *Usque ad ultimam hanc*, id est, Eutychianam, *quam Dominus derepente funditus extirpavit:* Photii denique, & Theodori Abbatis authoritas, persuadent hæc duo postrema capita tam esse Theodoreti, quam cætera. Sic autem habet Photius in Bibliotheca Cod. 56. *Lectus Theodoreti Episcopi Cyri liber contra Hæreses, quotquot a Simone Mago ad ipsius usque jam confirmatam ætatem germinarant. Dedicat hunc Sporatio postulanti talia audire. Pergit porro usque ad Nestorium, ejusque hæresim, cujus miram fundit reprehensionem, ad Eutychianam quoque hæresim progrediens. In quinto vero libro, divinorum rectorumque dogmatum Epitome, comparatione cum Hæreticorum fabulis facta, quam non confusum præ illis, sed sincerum atque irreprehensibile Catholicum Dogma sit, demonstrat.*

Theodorus vero Abbas, in argumento Synodi Ephesinæ ita scribit: *Quod si quis nosse velit exosum valde Theodoreto fuisse Nestorium, librum de Hæresibus a Theodoreto ipso scriptum legat.*

VI. In Literali Scripturæ Sacræ sensu penetrando & explicando nemine Patrum inferiorem fuisse Theodoretum, ejus Commentaria probant. In Sanctorum Patrum lectione ac doctrina versatissimus fuit, ex quorum Scriptis se antiquarum hæresum fabulas collegisse profitetur. *Antiquarum porro hæresum fabulas*, inquit, *ex antiquis Doctoribus Ecclesiæ collegi: Justino Philosopho & Martyre, & Irenæo qui Celticas gentes excoluit & illuminavit, & Clemente qui Stromateus dictus est, & Origene, & Eusebio, tum Palæstino, tum Phœnice, & Adamantio, & Rhodone, & Tito, & Diodoro, & Georgio, & aliis qui linguas suas contra falsitatem armarunt: & quæ sparsim ab illis scripta sunt, in ordinem redigam, & quæ prolixe dicta, paucis dicam.*

Idem constat ex Eraniste seu Polymorpho, in quo Veterum Patrum authoritate Eutychianos urget, scilicet Ignatii Martyris, Irenæi Lugdunensis Episcopi, Hippolyti Episcopi & Martyris, Methodii Episcopi & Martyris, Eustathii Episcopi Antiocheni & Confessoris, Athanasii Episcopi Alexandrini & Confessoris, Basilii Episcopi Cæsariensis, Gregorii Nazianzeni, Gregorii Nysseni, Hilarii Episcopi, Flaviani Antiocheni, Amphilochii Iconiensis, Joannis Chrysostomi, Theophili Alexandrini, Severiani Gabalitani, Attici Constantinopolitani, Antiochi Ptolemaidis, Cyrilli Alexandrini & S. Augustini: quorum insignia testimonia describit.

Complectitur autem Eranistes, seu Polymorphus Dialogos tres, quorum primus inscribitur, *Immutabilis*, quia Deum Verbum immutabile esse docet: alter, *Inconfusus*, quia duarum in persona Verbi naturarum unionem inconfusam esse probat: tertius, *Impatibilis*, quia nullis passionibus obnoxium Deum Verbum demonstrat. His adnexus est quartus libellus, quo syllogismis idem argumentum versat ac exponit. In his Dialogis Collocutores duo sunt, *Orthodoxus*, qui causam agit Ecclesiæ, & *Eranistes* hoc est *Mendicus*, qui Eutychianorum partes tuetur, quorum hæresis sic a multis emendicatur, ut videatur similis mendici vestibus, quæ ex diversis pannis consarcinantur.

§. II.

Quo expenduntur testimonia Theodoreti, quibus Hæretici contra Fidem præsentiæ realis Corporis Christi in Eucharistia, & Transubstantiationis, abutuntur.

CAlvinianæ Sectæ Scriptores, Albertinus, Claudius, & alii, contra fidem præsentiæ realis Corporis Christi in Eucharistia hunc Theodoreti locum ex Dialogo 1. qui *Immutabilis* inscribitur, objiciunt. Orthodoxus his verbis Jacob, Genes. 49. *Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uvæ pallium suum*, probare vult Eranisti Corpus Christi stolam, & pallium; Sanguinem vero Christi, sanguinem uvæ appellatum a sanctissimo Patriarcha. *Scis*, inquit Orthodoxus, *quod vitem Dominus seipsum appellavit?* Respondet Eranistes: *Scio eum dixisse: Ego sum vitis vera.* Orthodoxus. *Fructus vero vitis pressus quomodo appellatur?* Eranistes. *Vinum nuncupatur.* Orthodoxus. *Quando autem Salvatoris latus milites lancea sauciarunt, quid inde manasse dicunt Evangeliorum Scriptores?* Eranistes. *Sanguinem & aquam.* Orthodoxus. *Sanguinem igitur uvæ, Salvatoris appella-*

vit

ut sanguinem. Si enim Dominus vitis appellatus est, & fructus vitis vinum appellatur, sanguinis vero & aquæ rivi ex Domini latere profusi per reliquum corpus deorsum manarunt, jure omnino & apposite vaticinatus est Patriarcha: Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uvæ pallium suum. Sicut enim nos mysticum vitis fructum, post sanctificationem, sanguinem Dominicum appellamus; sic vera vitis sanguinem, uvæ sanguinem nominavit. Et iosra, Orthodoxus ita loquitur: *Salvator autem noster nomina permutavit, & corpori quidem id quod erat symboli nomen imposuit: symbolo vero quod erat corporis. Sic vitem seipsum qui nominavit, sanguinis nomen symbolo tribuit.*

Ex quibus Calviniani Ministri sic ratiocinantur. Eodem modo vinum sanctificatum appellamus Sanguinem Christi, quo Jacob sanguinem uvæ, id est vinum, Christi sanguinem nuncupavit: (ex Theodoreto) atqui Jacob vinum Christi sanguinem dixit metaphorice, non proprie: igitur & vinum post sanctificationem, Sanguis Christi metaphorice tantum, non propria dicendum est.

Præterea, mutua non fuisset facta nominum mutatio inter symbola & Corpus ac Sanguinem Christi, si hæc essent reipsa Corpus & Sanguis Christi. Atqui nominum mutatio facta est inter symbola & Corpus ac Sanguinem Christi, ex Theodoreto: Igitur symbola non sunt Corpus & Sanguis Christi.

Hæreticorum Objectionibus respondetur.

Respondent Catholici Theologi ad primum argumentum, distinguendo majorem. Eodem modo vinum sanctificatum appellamus Sanguinem Christi, quo Jacob sanguinem uvæ, id est vinum Christi sanguinem nuncupavit; ita ut similes sint hæ loquendi formulæ quantum ad aliqua, concedo; quantum ad omnia, nego. Theodoretus itaque has loquendi formulas in eo comparavit, in quo similes sunt: sed earum non ignoravit, immo satis innuit hoc in Opere differentiam. In eo autem conveniunt, quod sicut Christus seipsum vitem veram, & frumentum appellavit, & Propheta sanguinem ipsius vocavit sanguinem uvæ: ita Christus symbola quæ natura sua panis erant & vinum, corpus & sanguinem suum nuncupavit. Sicut ergo verum est quod frumenti, vitis, vini nomina Christo suapte natura non conveniunt: ita verum est quod panis & vinum, quæ Corporis & Sanguinis sui nominibus insignivit, suapta natura corpus ejus & sanguis non erant: At in eo differunt hi loquendi modi, quod Christus nomen vitis & panis assumens, in panem & vitem non est reipsa mutatus, adeoque non effecit ut hæc sibi ex proprietate naturæ convenirent nomina. At pani & vino corporis & sanguinis sui nomina sic tribuit, ut illa in Corpus & Sanguinem suum reipsa mutaret: adeoque effecit ut reipsa Corpus & Sanguis suus esset quod Corporis & Sanguinis sui nominibus adauxit. At discrimen agnovit Theodoretus, siquidem Eranisti causam permutationis nominum quærenti, sic respondentem inducit Orthodoxum: *Manifestus est scopus iis qui divinis Mysteriis sunt initiati. Volebat enim eos qui divinis Mysteriis participant, non attendere naturam eorum quæ cernuntur, sed per nominum mutationem, mutationi quæ ex gratia facta est, fidem adhibere.* Igitur fundamentum hujus permutationis nominum; esse mutationem, non in Christo, sed in symbolis factam, fatetur Theodoretus.

Id *Dialogo* II. clarius exponit: *Intelliguntur autem* inquit, *ea esse quæ facta sunt, & creduntur, & adorantur, ut quæ illa sint quæ creduntur.* Dic amabo, intelliguntur ne symbola tantum facta esse Corporis & Sanguinis Christi? Symbola-ne tantum & figuræ creduntur, & adorantur? Minime: nam istum loquendi modum ex Liturgiis Theodoretum hausisse compertum est, in quibus Deo supplicabatur, ut panem & vinum faceret pretiosum Corpus & Sanguinem Christi sui, transmutante ea Spiritu Sancto, non vero ut symbola dumtaxat & figuras corporis sanguinisque sui faceret; ut in SS. Basilii & Chrysostomi Liturgiis videre est. Idqoe ex ipso Theodoreto colligitur, *Dialogo* 1. in quo sic loquitur Orthodoxus: *Quoniam igitur constat & stolam, & pallium a Patriarcha Corpus Dominicum appellari, atque in sermonem de divinis Mysteriis ingressi sumus; dic per veritatem, cujus putas symbolum & figuram esse cibum sanctissimum? Divinitatisne Christi Domini, an Corporis & Sanguinis?* Respondet Eranistes: *Non dubium quin illorum, quorum & nomina acceperunt.* Tum Orthodoxus: *Corporis & Sanguinis dicis?* Eranistes, *Ita dico.* Orthodoxus. *Ut veritatis amicum decet, locutus es. Nam Domini accepto symbolo non dixit, Hæc est divinitas mea, sed, Hoc est Corpus meum. Et rursus, Hic est Sanguis meus. Et alibi,* * *Panis quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita.* Eranistes. *Vera sunt hæc, divina enim sunt oracula.* Et dialogo II. Eranistes quærit, *Post sanctificationem, quomodo hæc appellas?* Respondet Orthodoxus: *Corpus & Sanguinem Christi.* Tum Eranistes: *Et credis te Corpus Christi & Sanguinem percipere?* Orthodoxus: *Ita credo.* Non itaque da solo nomine loquitur Theodoretus, cum symbola vocari Corpus & Sanguinem Christi profitetur, sed de nomine quod ipsi rei & effectui respondeat. Joan. 6.

Has itaque propositiones Christi: *Ego sum vitis vera*, & *panis vitæ*; & *Hoc est Corpus meum*, *Hic est sanguis meus*, non comparat inter se Theodoretus quoad veritatem, aut quoad modum significandi: sed solum ad eumdem scopum eas refert, ut scilicet evincat per *sanguinem uvæ*, in quo Jacob Messiam pallium suum loturum prædixit, Christi Sanguinem esse intelligendum.

Neque vero ex iis verbis Theodoreti, Dialogo I. *Qui enim corpus naturale frumentum & panem appellavit, & vitem rursus seipsum nominavit, is visibilia symbola corporis & sanguinis appellatione honoravit, non naturam mutans, sed naturæ gratiam addens:* colligi potest (ut perperam colligunt Heterodoxi) nullam aliam fieri in Eucharistia mutationem, quam additionem cujusdam supernæ virtutis ad symbola. Quis enim in sacra doctrina minime peregrinus & hospes ignorat, nomine gratiæ interdum gratiam essentialem in sacra Scriptura & apud SS. Patres intelligi, ut ex eorum Commentariis ad illum Apostoli locum: *Gratia Dei gustavit mortem* perspicuum est? Gratiam enim Dei, Christum Dominum exponunt. Itaque & Theodoretus his verbis, *Naturæ gratiam addens*, non virtutis alicujus additionem ad symbola, sed corporis Christi realem ad ipsa accessionem & sub ipsis extantiam intellexit. Enim vero eam gratiæ additionem profitetur, qua panis factus sit Christi corpus, & id credatur, & adoretur. Porro id non facit accidentariæ virtutis accessio. Quis enim aquam baptismi, aut sacrum Chrisma quibus virtus aliqua supernaturalis additur, facta esse dixerit Corpus & Sanguinem Christi, idque credi, & ut talia adorari? Illa itaque gratiæ additio, non extrinsecam dumtaxat & accidentariam virtutem significat, Theodoreti sensu, sed gratiam subsistentem, id est, Christum ipsum, ejusque Corpus & Sanguinem.

Ad secundum Ministrorum ratiocinium respondent iidem Theologi Catholici, negando majorem. Illa namque permutatio nominum inter symbola, & corpus sanguinemque Christi, fundatur in mutatione panis & vini in corpus & sanguinem Christi, ut ex Theodoreto supra ostendimus.

Instant Calviniani Ministri. Christus *visibilia symbola corporis & sanguinis sui appellatione honoravit*, ut loquitur Theodoretus. At hic loquendi modus numquam usurpatur, nisi iis rebus, quæ aliarum appellantur nominibus absque substantiæ suæ mutatione. Hinc virgam Moysis, serpentis nomine, aut aquam in Cana, vini appellatione honoratam, nemo recte dixerit: at Regis simulacrum Regis nomine decoratum recte dicitur.

Respondent Catholici Theologi, Symbola dici honorata corporis & sanguinis Christi appellatione, quia sub speciebus corpus & sanguis Christi præsentia reipsa fiunt, qua ex præsentia fit, ut sacrum illud objectum, & Sacramentum ex corpore & sanguine Christi ac speciebus coalescens, corpus & sanguis Christi vere ac proprie nuncupetur; sicut Christus vere & proprie dicitur Deus ob conjunctionem personæ divinæ cum natura humana in ipso: alterius licet ge-

neris utraque illa conjunctio fit. Quod autem virga & aqua non dicantur serpentis, & vini nominibus honoratæ, non oritur ex mutatione substantiæ, sed ex eo quod serpens, & vinum honorifica non sint nomina.

Addunt laudati Theologi, panem imaginationi nostræ velut destructum non repræsentari, sed velut ad statum sublimiorem provectum, qui proinde hac honoratus provectione dici possit. Hinc Hildebertus Cœnomanensis Episcopus, quem non creditæ præsentiæ realis corporis Christi in Eucharistia, nemo insimulabit, hæc habet:

Nescit homo, latet, & Superos, quo provehat escas
Gratia verborum, Mysteriumque Crucis.

Et alibi:

Sub cruce, sub Verbo natura novatur, & arum
Panis honorificat carne, cruore calix.

Eodem sensu Author Sermonis *de Dignitate Sacerdotum*, qui inter Opera S. Bernardi reperitur, ait. *Creator vini est qui vinum provehit in sanguinem.* Mirum itaque videri non debet, quod panis consecratus imaginationi æque ac externis sensibus, eodem modo repræsentatus ac ante consecrationem, dicatur a Theodoreto nomine Corporis Christi honoratus, quamvis corpus Christi reipsa præsens sub specie panis agnoscat.

Objiciunt Calviniani, & Lutherani contra Fidem Transubstantiationis hæc ejusdem Theodoreti verba: Christus *visibilia symbola corporis & sanguinis appellatione honoravit, non naturam mutans, sed naturæ gratiam addens.* Et hunc locum ex *Dialogo* II. ubi Eranistes ex mutatione symbolorum in Corpus & Sanguinem Christi, colligit mutationem corporis Christi, post Ascensionem, in divinam substantiam. *Sicut ergo*, inquit, *symbola Dominici corporis & sanguinis, alia sunt ante Sacerdotis invocationem, post invocationem vero mutantur, & alia fiunt: ita Dominicum corpus post Ascensionem in divinam substantiam mutatum est.* Cui respondet Orthodoxus: *Retibus quæ ipse texuisti, captus es. Neque enim symbola mystica post sanctificationem recedunt a sua natura. Manent enim in priore substantia, & figura, & forma, & videri tangique possunt, sicut & prius.*

Respondent Catholici Theologi, substantiæ & formæ nomina analoga esse, & ad rei cujuslibet significandam essentiam usurpari, sive illa proprie substantia sit, sive accidens. Nam & accidentia essentiam suam habent. Proprietates & facultates naturales rei, substantiæ nomine significari plerumque. Sic Medicos dicere, quod herbarum substantia in pharmaco maneat. Hoc sensu S. Hilarium *cap. 19. in Matthæum* dixisse, *In resurrectione futurum ut caro nostra refundatur in substantiam spiritalis animæ.* Quia nimirum virtus animæ, ejusque dotes, subtilitas, agilitas, impassibilitas, cum corpore glorioso communicabuntur. Ipsum Albertinum & Claudium Ministros de hac substantiæ significatione cum Cardinali Perronio convenire. Dissentire posse neminem, qui profanæ & sacræ Eruditionis penitus expers non fuerit. Hoc sensu dixisse Sapientem, Sapientiam sibi dedisse,
Sap.7. *Ut sciret naturas animalium, & iras bestiarum.* Hoc sensu Scripturam alibi de aqua dixisse: *Extinguentis suæ naturæ obliviscebatur.* Hoc sensu de malis dici in libro Esther: *Ex sua natura cæteros æstimantes.* Hoc sensu Tertullianum *lib. de Anima* dixisse: *Aliud est substantia, aliud est natura substantiæ: substan-*
Cap. 32. *tia est lapis, ferrum: duritia lapidis & ferri natura substantiæ.* Hoc sensu S. Hilarium lib. 10. *de Trinitate* de igne & corporibus in fornace Babylonica positis dicere, quod *Naturam suam amiserunt.* Sic Ciceronem naturæ nomen usurpasse, cum ait de Theo-
Lib.5. de Finibus. phrasto: *Stirpium naturas persecutus est.* Et cum dicit: *Si aliquem nacti sumus cum cujus natura moribus & vita congruamus.* Sic Virgilium cum de terræ fœcunditate loquens, ipsam terræ naturam vocat: *Quippe solo natura subest.* Sic Horatium: cum ait: *Naturam expellas furca, tamen usque recurret.* Sic Theodoretus naturæ & substantiæ nomen usurpavit, cum dixit, *Symbolorum naturam non mutari, ea non recedere a sua natura, & manere in priori substantia, & forma, & figura.* Id verba immediate subsequentia demonstrant: *Et videri, & tangi possunt sicut prius.* Hæc enim ad qualitates relativa sunt, non ad substantiam, quæ per se & immediate nec videri, nec tangi potest.

Id ex Theodoreti consilio ac proposito eo loci evidentius demonstratur. Eutychianos impugnat asserentes, *Humanitatem* in Christo *post unionem a divinitate absorptam esse, sicut mellis gutta maris aquæ permixta evanescit.* Saltem post resurrectionem, carnem Christi *mutationem in divinitatis naturam sortitam esse.* Contra probat Theodoretus, corpus Christi post resurrectionem & Ascensionem, *Corpus esse pristinam habens circumscriptionem, visibilem ejus esse naturam,* vere *Corpus esse appellatum.* Quod petito ex Eucharistia argumento etiam confirmat. *Dic ergo*, inquit Orthodoxus, *Mystica symbola quæ Deo a Sacerdotibus offeruntur, quarum rerum sunt symbola?* Eranistes respondet: *Corporis & sanguinis Dominici.* Urget Orthodoxus: *Veri ne corporis, an non veri?* Eranistes: *Veri.* Orthodoxus: *Optime. Oportet enim imaginis extare archetypum. Nam & pictores naturam imitantur, & eorum quæ videntur pingunt imagines.* Eranistes: *Verum est.* Orthodoxus: *Si igitur verum corpus repræsentant divina Mysteria, corpus ergo Domini nunc quoque corpus est, non in divinitatis naturam mutatam, sed divina gloria repletum.*

Ex Eucharistia pariter argumentum arripit Eranistes. *Opportune*, inquit, *de divinis mysteriis intulisti sermonem. Nam inde tibi ostendam corpus Domini in aliam mutari naturam. Responde igitur ad mea interrogata.* Orthodoxus: *Respondebo.* Eranistes: *Qui appellas donum, quod offertur ante Sacerdotis invocationem?* Orthodoxus: *Aperte dicendum non est; verisimile est enim adesse aliquos mysteriis non initiatos.* Eranistes: *Respondeatur ænigmatice.* Orthodoxus: *Cibum ex talibus seminibus.* Eranistes: *Alterum vero symbolum quomodo vocamus?* Orthodoxus: *Commune & hoc nomen est, poculi speciem significans.* Eranistes: *Post sanctificationem vero quomodo hæc appellas?* Orthodoxus: *Corpus Christi & sanguinem Christi.* Eranistes: *Et credis te corpus Christi & sanguinem percipere?* Orthodoxus: *Ita credo.* Eranistes sic colligit: *Sicut ergo symbola Dominici corporis & sanguinis, alia sunt ante Sacerdotis invocationem, post invocationem vero mutantur, & alia fiunt: ita Dominicum corpus post Ascensionem in divinam substantiam mutatum est.*

Hoc Eutychiani ratiocinium: quod non tantum omni veri specie destitutum esse oportet, sed ab insano capite profectum, & a Theodoreto tamen non solutum, si symbola solo nomine, figura, virtute, non substantia mutari, cum Eutychiani, tum Orthodoxi, & eorum nomine disputans Theodoretus, sentirent. Hic enim sensus esset ratiocinii, quod Eranisti Theodoretus tribuit: *Symbola Eucharistica nomine, figura, & virtute per consecrationem mutantur: ergo Dominicum corpus post Ascensionem in divinam substantiam mutatum est.* In eo igitur dogmate Catholici & Eutychiani conveniebant, quod substantialis esset post invocationem symbolorum mutatio: & hoc principio apud utrosque confesso, Eranistis argumentatio nitebatur. Huic respondet Theodoretus Orthodoxi nomine, suis ipsum retibus implicari, & institutam ab eo comparationem contrarium ejus probare quod pertendebat: quia sicut symbola panis & vini figuram servant, omnesque panis & vini retinent proprietates: ita Corpus Christi formam, figuram, proprietatesque corporis servare colligendum est, ut imago archetypo respondeat. *Retibus quæ ipse texuisti, captus es. Neque enim symbola mystica post sanctificationem recedunt a sua natura. Manent enim in priore substantia, & figura, & forma, & videri tangique possunt; sicut & prius: intelliguntur autem ea esse quæ facta sunt, & creduntur, & adorantur, ut quæ illa sint quæ creduntur. Confer igitur imaginem cum archetypo, & videbis similitudinem. Oportet enim figuram similem esse veritati. Illud enim corpus priorem habet formam, & circumscriptionem, & ut semel dicam, corporis substantiam: immortale autem post resurrectionem, & immune a corruptione factum est, sedemque a dexteris adeptum, & ab omni creatura adoratur, quia Domini naturæ corpus appellatur.*

Eo minus autem mirari subit Theodoretum dixisse ma-

manere symbolorum naturam & essentiam, licet Transubstantiationem panis & vini in corpus & sanguinem Christi cum tota Ecclesia crederet: quod Scriptores longe recentiores, quos illius propugnatores dogmatis Calviniani agnoscunt, iisdem pene loquendi modis innoxie usi sint. Nam Cardinalis Pullus part. 8. c. 3. de Eucharistia sic loquitur: *Transit itaque substantia, sed remanet forma. Quamobrem non est sensuum delusio, sed vera Dei comprehensio, quod cum in Dominica Mensa sit solum caro & sanguis, nihilominus vini natura percipiatur.* Et Innocentius III. [*Lib. 3. Mysteriorum Missæ, cap. 9.*] *Naturales proprietates manent, ut paneitas.*

Contra responsionem Catholicorum sic urgent Calviniani Ministri. Orthodoxus ex comparatione Eucharistiæ colligit, in Christo post unionem non tantum formam & figuram, sed ipsam corporis Christi substantiam esse superstitem. Non potuisset autem illud recte inferre, nisi supposuisset in Eucharistia non tantum formam & figuram panis, sed etiam ipsam panis substantiam remanere. Itaque Theodoretus Orthodoxi nomine contra Eranistem disputans, sensit remanere substantiam panis; & æque substantiam usurpavit prout ab accidentibus distinguitur, cum dixit; Symbola manere in priori substantia, & figura, & forma; ac quando dixit; Corpus Christi habere priorem formam & corporis substantiam.

Respondent Orthodoxi Theologi, distinguendo minorem: Non potuisset illud inferre immediate, concedo: mediate nego. Explicatur responsio. Eranistes Eucharistiæ exemplo usus fuerat, ut probaret substantiam humanitatis in Christo post unionem, aut saltem post Ascensionem, in substantiam divinitatis conversam fuisse. Orthodoxus sic argumentum retorquet. In Eucharistia non est tantum corpus Christi, sed etiam accidentia panis & vini supersunt: Igitur in Christo post unionem non tantum est divinitas, sed etiam proprietates & accidentia humanitatis: ac proinde ipsa naturæ humanæ substantia. Ubi enim sunt proprietates & accidentia humanæ naturæ; ibi & ipsa natura humana reperiatur necesse est. Nec possunt inesse personæ, nisi naturam aliquam afficiant. Divinam afficere non possunt: humanam igitur afficiunt. Proindeque ex proprietatibus & accidentibus naturæ humanæ superstitibus, mediate inferebat Theodoretus superstitem esse ipsam naturam humanam. Et eo magis stringebat Eutychianos hæc argumentatio, quod inter proprietates naturales & substantiam corporis Christi discrimen nullum facerent, & manentibus proprietatibus naturam ipsam manere faterentur.

Contemni non debet, quod circa hunc Theodoreti locum observat doctissimus Cardinalis Perronius, Græca Theodoreti verba, μένει γὰρ ἐπὶ τῆς προτέρας οὐσίας καὶ τοῦ σχήματος, καὶ τοῦ εἴδους. sic melius reddi, *Manent enim in priori substantia & forma, & figura.*

Objiciunt Calviniani Ministri alium Theodoreti locum ex Dialogo 3. ubi cum Eranisti probaret, passionem Christi corpori, non divinitati tribuendam, sic opponit Eranistes: *Corpus ergo nobis salutem procuravit.* Quasi ineptum esset salutem nostram in corpus velut in causam refundere. Huic objectioni Theodoretus Orthodoxi nomine respondet: *Non nudi hominis corpus, sed Domini nostri Jesu Christi unigeniti Filii Dei*, nobis salutem procurare. *Quod si parum tibi ac vile videtur*, inquit, *quomodo ejus typum venerabilem & salutarem existimas? Cujus autem typus adorandus est & salutaris, qui potest archetypum ipsum despici & extenuari?* Theodoretus, inquiunt, Eucharistiam cum Christi corpore, ceu typum & imaginem cum archetypo & exemplari componit: corpus Christi honore dignum colligens, si honore digna sit, quæ illius typus est, Eucharistia. Sensit itaque, ajunt, corpus Christi in Eucharistia non contineri, alioqui hanc cum illo minime composuisset.

Respondent Orthodoxi Theologi, Theodoretum Eucharistiam, quatenus Christi corpus obvelatum speciebus Sacramentalibus continet, qua ratione typus, imago, & figura appellatur, comparare cum Christi corpore secundum se spectato, quod archetypum & exemplar hac ratione dicitur. Hoc nempe probandum sibi sumit contra Eutychianos, Corpus Christi nobis salutem procurasse. Id conficit hoc medio: Eucharistiam, quæ typus est Corporis Christi, salutarem & adorandam existimaris: multo magis igitur corpus Christi in seipso naturali modo existens, non sacramentali. Supponit igitur Theodoretus, Eutychianos de Eucharistia fateri, quod de corpore Christi concedere nolebant; ipsam scilicet eo modo nostræ salutis causam esse, quo Orthodoxi id Christi corpori tribuebant. At fateri Eucharistiam caussam esse salutis sicut corpus Christi, est agnoscere ipsam esse verum Christi corpus. Siquidem propria dumtaxat Verbi Dei caro vivifica est: ut Patres passim docent. Cæterum Eucharistiam non simplicem typum corporis Christi Domini, sed verum ipsius corpus reipsa esse, diserte docet Theodoretus in Commentario Epistolæ ad Corinthios, cap. 11. *Sacram illam*, inquit, *& omni ex parte sanctam noctem in memoriam eis revocavit, in qua & typico Paschati finem imposuit, & verum typi archetypum ostendit, & salutaris Sacramenti portas aperuit, & non solum undecim Apostolis, sed etiam Judæ proditori, pretiosum corpus & sanguinem impertiit.* Et infra: *Illud autem, Reus erit corporis & sanguinis, hoc significat, quod quemadmodum tradidit quidam illum Judas, ipsi autem insultarunt Judæi: ita eum ignominia & dedecore afficiunt, qui sanctissimum ejus corpus immundis manibus accipiunt, & in pollutum os immittunt.* Et infra: *Conscientiam præpurgantes, ita simus divinorum Sacramentorum participes, ut bonum Dominum in nobis habitantem recipiamus.*

Denique quantum Lutheranorum errori contra fidem Transubstantiationis incommoda sit Theodoreti doctrina, quam adversa, Centuriatores Magdeburgenses agnoverunt, Centuria 5. cap. 10. *De Cœna*, inquiunt, *periculose dicit: Symbola corporis & sanguinis Domini, post invocationem Sacerdotis, mutari, & alia fieri*, [*Dialogo 2.*]

ARTICULUS XXIX.

De Sancti Leonis Scriptis.

SAnctus Leo, Magnus cognomine, vitæ Sanctimonia, gestisque juxta & scriptis rebus maximus, Romanus Pontifex, *Vir Apostolicus*, * *Orthodoxæ fidei columna, vocis Petri interpres, Apostolicorum dogmatum defensor*, * *Apostolis coæquandus:* * varios Sermones scripsit, & in Ecclesia pronuntiavit, Christiana eruditione, pietate, facundia admirandos. Plures etiam scripsit Epistolas, quibus Catholicam veritatem asseruit, Ecclesiasticam disciplinam restauravit ac propugnavit, Canonum transgressores & contemptores coercuit. Inter omnes Operum ipsius Editiones præstat illa quam accuravit P. Quenellius Congregationis Oratorii Sacerdos. Is merito in appendicem rejecit Sermonem in Natali S. Vincentii Martyris, cujus Author Hispanum se prodit: & Sermonem, qui in aliis Editionibus secundus erat, in Natali SS. Apostolorum Petri & Pauli, cujus, initium est: *Exultemus in Domino:* Quia præter exordium, quod procul dubio non est S. Leonis, & quinque circiter lineas, quæ desumptæ sunt ex Sermone 2. in Anniversario illius Assumptionis, reliqua ex Sermone 3. in Anniversario ejusdem transcripta sunt. Sermonem 96. in Cathedra S. Petri, quod cæteris accensuisset, pœnituit virum doctissimum, stylo maturius expenso, illumque tandem sanctissimo Pontifici abjudicavit.

Facundus l. 5. c. 5. Libellus Episcoporum 2. Syriæ ad Justinianum Imp. Relatio Concilii Chalcedon. ad ipsum S. Leonem. Libellus Synodicus cap. 89. & 94.

Sermones S. Leoni suppositi.

Epistolam de Chorepiscoporum privilegio, quæ in prioribus Editionibus erat 88. recte abjudicavit S. Leoni idem P. Quenellius, cui hoc in judicio præiverant Morinus & Sirmondus; ex Heterodoxis vero Blondellus in suo Pseudo-Isidoro vapulante. Primum illius argumentum est, quod in antiquis Codicibus MSS. non compareat, sed tantum in recentioribus quibusdam post Isidorianæ collectionis tempora exaratis. 2. Quod apud antiquos Scriptores mentio hujus Epistolæ nulla exstat: eamquem nullus seu Canonum, seu Pontificiorum Decretorum Collector ante Isidorum Mercatorem, seu ante 9. sæculum, suis Collectionibus inseruerit. 3. Quod stylus a Leonina

Epistola De Chorepiscoporum privilegio non est S. Leonis.

pror-

prorsus abhorreat. 4. Quod titulus S. Leoni sit insolitus: & quod nexus Episcoporum Germaniæ cum Gallicanis, ætatem S. Leonis non sapiat, sed Caroli Magni, aut posteriorem. 5. Prima hæc Epistolæ verba S. Leone indigna, quibus cum Synodum Romæ habitam describit, *Synodum* appellat *Episcoporum, sive cæterorum Consacerdotum, Christique Fidelium coadunatam*: quasi Laica plebs in Concilium admitteretur. Adde nomen Sacerdotis, S. Leonis ævo, numquam tribui solitum Presbyteris absque additamento hujusmodi, *secundi ordinis*, *secundi gradus*, *&c.* Taceo de fœdo soloecismo. 6. In hac Epistola citantur Canones Neocæsarienses; cum nec a S. Leone, nec ab ejus Decessoribus, particularium Synodorum Canones citatos legamus; & Innocentius I. alios a Nicænis recipiendos non esse professus sit. 7. Canon 13. Neocæsariensis ea in Epistola ex Dionysii Exigui versione citatur, quam Leone Magno longe posteriorem esse nemo nescit. 8. Rabanus Maurus in libro quem *de Chorepiscopis* ad Drogonem Metensem Episcopum scripsit, ejus Epistolæ non meminit, quod argumento est eam esse supposititiam. Numquam enim ille Chorepiscoporum causam defendendam suscepisset, si eos damnasset S. Leo, neque hæc Epistola virum tam eruditum, & in Germania, quo missa dicitur, scribentem fugisset. 9. Epistola illa nihil aliud est quam Canon septimus Hispalensis Concilii, cui exordium insulsum præfixit Impostor, ut Epistolæ imaginem indueret. 10. Adulterinam esse Epistolam clamat silentium Synodorum Parisiensis 6. & Meldensis, Nicolai I. in Epistola ad Rodulphum Bituricensem Archiepiscopum, Capitularium Caroli Magni, & Ludovici Pii Impp. in quibus frequens Chorepiscoporum mentio occurrit, nulla Epistolæ S. Leonis, quam certe non omisissent. 11. Sunt aliqua in ea Epistola, quæ cum Ecclesiæ Romanæ consuetudine conciliari non possunt. *Sed neque*, inquit, *coram Episcopo licet Presbyteris in Baptisterium introire*. An non potius coram Episcopo, & cum Episcopo, in Baptisterium introire, & ex officio baptizanti Episcopo adesse jubebantur? Ad has non attenderunt rationes viri eruditi, qui hanc Epistolam ut genuinam S. Leonis admittendam esse senserunt, Hallerius & Cellotius, in suo uterque Opere *de Ecclesiastica Hierarchia*, Petrus Aurelius adversus Sirmondum scribens, Dionysius Petavius, *In Notis ad S. Epiphanium*, & D. de Marca lib. 2. *de Concordia Sacerdotii & Imperii*, *cap.* 13. &c. De aliis Operibus S. Leoni assertis a Quenellio, libris nimirum duobus *De Vocatione omnium Gentium*, *& Epistola ad Demetriadem*, diximus superius, ubi egimus de Scriptis S. Prosperi.

ARTICULUS XXX.

De S. Maximo Taurinensi.

SAnctus Maximus Taurinensis Episcopus Honorio & Theodosio Imperantibus floruit, Gennadio teste. Perperam in quibusdam editionibus Gennadii, pro voce *floruit*, *moritur*, adscriptum monet P. Labbæus in *Dissertatione de Scriptoribus Ecclesiasticis*. Subscripsit Epistolæ Synodicæ Concilii Mediolanensis ab Eusebio illius Ecclesiæ Episcopo & Provinciæ Metropolitano celebrati, anno 452. In quo formam Epistolæ S. Leonis ad Flavianum secutus, Eutychianam hæresim cum Coepiscopis suis damnavit. In Romanæ etiam Synodi sub Hilaro Papa celebratæ anno 465. Actis Maximum Taurinensem primo loco inter Episcopos commemorari certum est. Ad 25. Junii inter Sanctos colitur. Ejus Homiliæ elegantes editæ sunt. Inter Sermones S. Ambrosii & S. Augustini plereque vagantur. Omnes pene recenset Gennadius in Catalogo Illustrium Virorum. *Maximus Taurinensis Ecclesiæ Episcopus, vir in divinis Scripturis satis intentus, & ad docendam ex tempore plebem sufficiens: composuit in laudem Apostolorum Tractatus, & in Joannis Baptistæ, & generalem omnium Martyrum Homiliam. Sed & de Capitulis Evangeliorum, & Actuum Apostolorum multa sapienter exposuit. Fecit & duos de S. Eusebii Vercellensis Episcopi & Confessoris Vita Tractatus, & de S. Cypriani speciale. De Baptismi gratia librum edidit. Scripsit de avaritia, de hospitalitate, de defectu Lunæ, de eleemosynis; de eo quod scriptum est in Isaia: Caupones tui miscent vino aquam, de Passione Domini; de jejunio servorum Dei generali; de speciali Quadragesima, & quod non sit in eo jocandum; de Juda Traditore, de Cruce Domini, de sepulcro ejus; de Resurrectione ipsius, de accusato & judicato Domino apud Pilatum: de Calendis Januariis. Scripsit etiam Homilias de Natali Domini, Homilias de Theophania, & de Pascha, & de Pentecoste multas; de hostibus carnalibus non timendis; de gratiis post cibum Deo agendis; de Pœnitentiam Ninivitarum; & multas alias ejus Homilias de diversis causis habitas legi.* Quo Gennadii testimonio obstruitur os Heterodoxorum Criticorum, qui Maximi Taurinensis Homilias incertæ fidei esse effutiunt.

ARTICULUS XXXI.

De Victorio Aquitano, & Idacio.

I. VIctorius Aquitanus ab Hilaro S. Leonis adhuc Archidiacono, Summo postea Pontifice rogatus, *Canonem Paschalem* edidit, quem ad annum usque 532. perduxit. Hujus meminit Gennadius *in Catalogo*.

II. Idacius Lemicæ in Gallæcia natus, Aquiflaviensis in eadem Provincia Episcopus, *Chronicon* scripsit Sæculo V. quod perduxit ad annum Christi 467. Anthemii Imperatoris secundum. Sub ejusdem nomine vulgati sunt *Fasti*, ab anno Urbis Conditæ 245. primisque Consulibus Bruto & Collatino, usque ad Consulatum alterum Anthemii Augusti, anno 468.

ARTICULUS XXXII.

De S. Patritio, Fastidio, & Bacciario.

I. SAnctus Patritius Scotus genere, S. Martini ex sorore nepos dicitur ab iis qui res ipsius gestas scripserunt; & ab ipso primum, deinde a S. Germano Autissiodorensi Episcopo institutus, & sacris literis imbutus. A Deo vocatus ad Hibernorum conversionem; eamque in regionem cum Apostolica authoritate missus a Cœlestino I. Romano Pontifice, verbi potentia, sanctimonia vitæ, miraculorum virtute, Gentem ad Christum convertit; & ex dæmonum domicilio Sanctorum Insulam effecit. Anno 491. ejus obitum notat Marianus Scotus in Chronico, quem multo tardius contigisse oportet, si verum est quod Probus Vitæ ipsius Scriptor asserit, eum ad annum ætatis suæ 132. vitam produxisse. Multa ad eo scripta idem Probus, & Balæus* recensent: sed pleraque tam illustri & sancto nomine perperam adornata nullus dubito. *In Catal. Scriptor. Angliæ.

II. Fastidius Britanniarum Episcopus, scripsit ad Fatalem quemdum librum unum *de Vita Christiana* & alterum *de servanda Viduitate*. De quibus Gennadius *in Catalogo*.

III. Baccianus, seu Bacchiarius, quem Balæus Britannum facit, & S. Patritii discipulum, ac Maccenm Vatem appellatum fuisse scribit: vir Philosophiæ Christianæ, nudus & expeditus, & ad vacandum uni Deo comparatus, peregrinationem religionis ergo suscepit: Hunnis, Pictis, & Scotis in Britanniam grassantibus, ut Balæus conjicit: Quo in discrimine ipsi vitio verterunt nonnulli recessum e patria cui prodesse posset, eumque turpis fugæ & ignaviæ accusarunt. Quamobrem apud Pontificem Urbis, S. scilicet Leonem, ut Balæus conjicit, se purgavit, scripta Apologia, indicans se non timore hominum, sed Dei causa peregrinationem suscepisse, ut exiens de terra sua & cognatione, Abraham Patriarchæ cohæres fieret. Inserta est Bibliothecis Patrum Epistola Bacchiarii ad Januarium, *de lapsis recipiendis*. AR-

ARTICULUS XXXIII.

De Gelasio Cyziceno & Gelasio Papa.

§. I.

I. GElasius Cyzicenus, Cæsareæ in Palæstina Episcopus, tempore Zenonis Imperatoris, & Basilisci Tyranni floruit, anno circiter 476. Scripsit Historiam Actorum Nicænæ Synodi, de qua judicium tulimus in Historia Sæcoli 4. *p.* 11. *Dissert.* 13. *Edit.* 1. De eo legendi Photius Bibliothecæ *Cod.* 19. 88. & 89. Nicetas Choniates *lib.* 5. *Orthodoxæ Fidei*, *cap.* 6. Joannes Cyparissiota, *Decadis* 3. *cap.* 4. & *Decadis* 10. *cap.* 2.

II. De Gelasio, Romano Pontifice, ejusque Decretis, supra cap. *de Summis Pontificibus* actum est. An ejus sit Liber *De duabus in Christo naturis contra Nestorium & Eutychetem*, expendimus cap. 5. Articulo 19. *De Patribus qui adversus Eutychianos & Acephalos scripserunt*. Superest expendendum an hujus Operis Author, quisquis ille sit, dogmati Catholico de Transubstantione panis & vini in Eucharistia contraria doceat: & aliqua sit ratio cur Heterodoxi illius authoritate glorientur, ac triumpum sibi canant.

§. II.

De Gelasii doctrina circa Transubstantiationem, & realem Corporis Christi in Eucharistia præsentiam.

CAlviniani & Lutherani Ministri Gelasium libro *De duabus in Christo naturis*, doctrinæ Transubstantiationis diserte repugnare contendunt: & hæc illius verba in Catholicos contorquent: jactabundi. *Certe Sacramenta quæ sumimus Corporis & Sanguinis Christi, divina res est; propter quod & per eadem divinæ efficimur consortes naturæ: & tamen esse non desinet substantia vel natura panis & vini. Et certe imago & similitudo Corporis & Sanguinis Christi in Actione Mysteriorum celebrantur. Satis ergo nobis evidenter ostenditur, hoc nobis in ipso Christo Domino sentiendum, quod in ejus imagine profitemur, celebramus, & sumimus, ut sicut in hanc, scilicet in divinam transeunt Spiritu Sancto perficiente substantiam; permanent tamen in sua proprietate natura: sic illud ipsum Mysterium principale, cujus nobis efficientiam virtutemque veraciter repræsentant, ex quibus constat proprie permanentibus, unum Christum, quia integrum verumque permanere demonstrant.* Censet itaque Gelasius, inquiunt, substantiam panis & vini in Eucharistia remanere: alias argomento ex Eucharistia ducto non evicisset contra Eutychianos, duas in Christo manere naturas post Incarnationem.

Respondent Catholici Theologi, primo Gelasium & alios veteres Scriptores substantiæ nomen strictiori illo sensu & pressiori significatione semper non accepisse, quo hodie in Scholis usurpatur, ut scilicet rem per se subsistentem, & accidentibus oppositam significat: sed vocis illius significationem ad ipsa accidentia per analogiam quamdam extendisse; ut Res omnis substantia dicatur, quatenus distinguitur a nihilo. Quo sensu S. Augustinus Enarratione 1. in Psalmum 68. scribit: *Quod nulla substantia est, nihil omnino est; substantia ergo aliquid esse est.* Neque vero sanctus Augustinus & alii Patres accidentium solum abstracte inspectorum essentiam substantiæ nomine designant, & substantiam dicunt albedinis, quam Scholasticorum vulgus barbare vocat quidditatem; verum etiam substantiæ nomen tribuunt qualitatibus nativis, & ab origine rei insitis. Quo sensu S. Augustinus loco mox laudato ait; *Porro autem quia per iniquitatem homo lapsus est a substantia in qua factus est: iniquitas quippe ipsa non est substantia, &c.* Hoc etiam sensu S. Petrus Chrysologus Sermone 82. de dotibus corporis Christi gloriosis post resurrectionem ait: *Ut hoc sit mutasse substantiam, non mutasse personam.* Hoc denique sensu Gelasius Pontifex in Epistola ad Episcopos Piceni Provinciæ scribit. *Substantiam hominis peccato originali fuisse depravatam.* Quid mirum igitur si hujus Operis Author, sive sit ille Gelasius Papa, sive alter ejusdem nominis, naturæ panis & vini congenitas proprietates substantiæ & naturæ nomine designaverit? Atque adeo nihil voluerit aliud, cum scripsit non desinere substantiam, vel naturam panis & vini, quam si dixisset, non desinere nativas panis & vini qualitates.

Respondent secundo, Morem esse solemnem veteribus Scriptoribus Latinis alimentum substantiæ nomine significare. Hoc sensu apud S. Augustinum, *Sermone* 5. *de Natali Domini*, hæc verba ad Deiparam Virginem diriguntur: *Lacta Maria Creatorem tuum, lacta panem cœli, pretium mundi, postremo at Mater temporalem illi ministra substantiam.* Eodem sensu S. Ambrosius lib. *de iis qui Mysteriis initiantur cap.* 8. de Sacramento Eucharistiæ loquens; *Vita*, inquit, *æternæ substantiam subministrat.* Et *lib.* 3. *de Fide*, *c.* 7. *Propterea*, inquit, ἐπιούσιος *panis, quod ex Verbi substantia substantiam virtutis manentis cordi & animæ subministret.* Cur ergo dici jure merito non possit, Gelasium nihil aliud voluisse, quam non desinere alimentum & facultatem nutriendi, quæ pani & vino natura inerat, Sacramentis in divinam substantiam Spiritus Sancti virtute transeuntibus, id est, in divinum alimentum, quod est Corpus & Sanguis Christi?

Præterea. Alio sensu explicari citatus locus non potest, nisi pugnantia loqui supponamus Gelasium. In divinam enim transire substantiam dona proposita non possunt, nisi panis & vini substantia esse desinant. Omnis enim transitus duos terminos inter versatur, quorum deseritur unus, alter acquiritur, secundum rectam Philosophiam. Cum itaque Sacramenta, seu symbola transeant in divinam substantiam, necesse est ut terrenæ desinant esse substantiæ.

Neque enim verisimilis est Heterodoxorum Ministrorum responsio; Sacramenta dici in divinam transire substantiam, quia divinæ substantiæ mystica significatione junguntur. Nemo enim fuit umquam tam absurdus, ut signa in eorum quæ significant, naturam aut substantiam transire affirmaverit. Quis umquam dixit exempli gratia, aquam Baptismatis, aut Chrisma, quæ divinam substantiam significat, ipsum nempe Spiritum Sanctum, in divinam substantiam mutari? Quis agnum Paschalem in Christum converti? Advertendum insuper est quid addat Gelasius noster: *Transeant in divinam Spiritu Sancto perficiente substantiam.* Quæ verba mirabilem quamdam indicant mutationem, quæ absque dextera Excelsi fieri non possit.

Respondent tertio Catholici Theologi, necesse non esse ut similitudo undequaque accurata sit & perfecta, sed satis esse, si aliqua ex parte conveniat. *Nullum enim simile est idem*, inquiunt Jureconsulti & Philosophi. At non istud erat consilium Gelasii, in omnibus conferre unionem Eucharisticam Corporis & sanguinis Christi cum symbolis in Sacramento cum unione hypostatica divinæ humanæque naturæ in persona Christi; neque asserere conjunctionum istarum unam esse omnino alteri similem, alias enim causam ipse suam, vel contra Nestorium, vel contra Eutychetem, quos æque impugnabat, profligasset. Necesse enim esset, vel ut unio Sacramenti & Corporis Christi in Eucharistia hypostatica esset, panis & vini, sicut & sacri corporis substantia superstite: quemadmodum naturæ duæ in Christi persona conjunctæ sunt utriusque manente substantia: atque ita non duas tantum, sed tres in Christo naturas asseruisset Gelasius: nec Verbum dumtaxat Incarnatum, sed etiam impanatum agnovisset. Aut necesse esset ut substantia panis in substantiam Corporis Christi re vera transeunte, natura humana pariter in divinam transiret substantiam. Quod si ita esset, palmam tulisset Eutyches. Aut denique colligi posset divinam humanamque naturam reale fœdus non iniisse in persona Christi; quemadmodum Sacramentum & Christi Corpus naturali nexu non uniuntur. Qua in hypothesi triumphum egisset Nestorius. In eo igitur posita est Gelasii comparatio, quod sicut in Eucharistia Sacramentum fit reipsa unum cum Corpore Christi,

quia

quia natura interna Sacramenti una substantia cum illo evadit, & naturalis nihilominus diversitas manet, quia natura externa Sacramenti a substantia Corporis Christi distincta superstes est: ita in persona Christi fit unio Physica divinæ, humanæque naturæ; manet tamen naturalis inter utramque distinctio. Id unum intendit Gelasius. Unde Nestorium non minus quam Eutychetem feliciter confodit.

Urgent Heterodoxi Ministri. Si in Eucharistia facta unione Corporis Christi & Sacramenti, forma tantum externa manet, scilicet accidentia, eaque Gelasii sententia fuit, sequitur ex ejus ratiocinio solam formam & speciem externam humanæ naturæ post Incarnationem remansisse a natura divina distinctam: non vero formam internam, sive ipsam naturæ nostræ substantiam.

Respondent Orthodoxi Theologi, nequaquam id sequi. Immo ex eo quod forma externa sit superstes, recte colligitur naturæ humanæ substantiam post suam a Verbo assumptionem manere a natura divina distinctam. Res enim erat apud Eutychianos æque ac apud Catholicos confessa, nihil in Christo, post naturarum unitionem manere, quod personæ divinæ hypostatice conjunctum non esset. Accidentia vero immediate adhærere non posse Deitati, quæ incorporea est. Ex his porro principiis apposite colligebant Doctores Catholici, naturæ humanæ substantiam a substantia Deitatis distinctam post Incarnationem manere, cui accidentia illa externa unirentur, quæ Verbum immediate afficere non possent. Contra Eutychianos ratiocinabatur Gelasius. *Si in Deitatem*, inquit, *ut putant humanitate transfusa, vel in omni parte translata, desiit esse humana substantia: ergo aut humanitatis forma sine sui proprietate cessavit: aut si dicunt, in nuda Deitate formæ lineamenta constare, quid aliud quam Anthropomorphitas convincuntur inducere; quos dudum Catholica talia somniantes damnavit Ecclesia? Nam si & substantia & forma hominis Jesu Christi hac transfusione consumpta est; quis est quem vidit ad dexteram virtutis stantem S. Stephanus?*

Objiciunt Calviniani Ministri contra fidem præsentiæ realis Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, hæc Gelasii verba: *Imago & similitudo Corporis & sanguinis Christi in * Actione Mysteriorum celebrantur.*

Ita Missæ sacrificium appellatum.

Respondent Orthodoxi Theologi, Gelasium & veteres Patres, Eucharistiam non vocasse *Imaginem Corporis Christi*, ut Corporis ejusdem sacratissimi veritatem ab illa excluderent, sed nomen illud imaginis retulisse ad diversum ejusdem Corporis adorandi statum, id est spectasse corpus natum de utero Deiparæ Virginis vel oblatum in ara crucis. Incarnationem sane spectavit Gelasius, *Mysterium* scilicet *illud principale cujus nobis efficentiam & virtutem Eucharistia repræsentat*, (ut ipse loquitur.) Incarnationem enimvero multis modis Eucharistia adumbrat. Primo, quia sicut Verbum divinum panis vivus & cœlestis, factum est caro: ita panis terrenus consecratione fit caro Christi. Secundo, quia sicut purissima Virginei sanguinis portio caro & sanguis humanus sive humanum corpus evasit, non hominis operatione, sed Spiritus Sancti virtute: ita substantia panis & vini fit Caro & Sanguis Christi, non operatione naturæ, sed Spiritus Sancti hanc mutationem perficientis, ut loquitur Gelasius, & operatorio Dei verbo. Tertio, ut in Eucharistia duæ naturæ sunt, una externa quæ sensibus percipitur, scilicet accidentia; altera interna, quæ intelligitur & creditur, scilicet Corpus & Sanguis Christi; ita in Christo duæ sunt naturæ, una visibilis & manifesta; altera invisibilis & occulta. Hinc Author Sermonis *de Cœna Domini*, apud S. Cyprianum, ait: *Panis iste, quem Dominus discipulis porrigebat, non effigie, sed natura mutatus, omnipotentia Verbi factus est caro; & sicut in persona Christi humanitas videbatur, & latebat divinitas: ita Sacramento visibili ineffabiliter divina se infudit essentia.*

SCHOLION.

In hujus Articuli paragrapho, pag. 680. Edit. primæ Religiosi Censores titulum ipsum sibi displicere significant: *De Fide Gelasii circa Transubstantiationem.*

R. Gelasii doctrinam circa Transubstantiationem, & realem Corporis Christi in Eucharistia præsentiam, Fidei Catholicæ, Apostolicæ & Romanæ Ecclesiæ non repugnare; Heterodoxus hujus Scriptoris authoritate, sive Pontifex ille fuerit, sive alter Author Ecclesiasticus, perperam gloriari ostendo; causam ago Ecclesiæ adversus hæreticos. Quid ibi censoria animadversione dignum?

ARTICULUS XXXIV.

De Apollinari Sidonio.

CAjus Sollius Apollinaris Sidonius, Patre Præfecto Galliarum natus Lugduni, Rhetorica ac Poetica insigniter excultus, Papianillam Aviti Imperatoris filiam uxorem duxit, ex qua, filium duasque filias suscepit: Ab Anthimio Imperatore Urbis Præfectus, & Patritius creatus: Cathedram deinde Episcopalem Arvernensem sive Claromontanam adeptus est, defuncto Eparchio, anno 472. Quod Sacerdotium pari sanctimonia ac vigilantia, difficillimis temporibus administravit. Maxima in pauperes fuit charitate conspicuus, cujus adhuc laicus exemplar fuerat; siquidem frequentius, inscia conjuge vasa argentea e domo auferebat, & in pauperes erogabat, ut refert S. Gregorius Turonensis, *lib.* 2. *hist. Franc. cap.* 23. Gothis Arvernum obsidentibus, & civitate in potestatem hostium dedita, ab iis Legationis obtentu honorifico exilio affectus est. Tandem Ecclesiæ suæ restitutus, cum inter barbaros omnia sanctissimi Pastoris munia impleret, æmulis duorum presbyterorum odiis vexatus, & ad maximas redactus angustias, illustria patientiæ documenta dedit. Domesticæ illius persecutionis Historiam legere potes apud Gregorium Turonensem, qui & divinam ultionem in seditiosos illos presbyteros commemorat, quorum unus in secessu, Arii instar, viscera effudit: alter in convivio miseram animam efflavit. Tandem Aprunculo, divina quadam præsensione, designato Successore, ad Christum migravit 12. Kalendas Septembris, anno 482. cum vixisset annis circiter 56. Ipsius cum laude meminerunt Claudianus Mamertus, qui eum vocat *Eruditissimum virorum, & veteris eloquentiæ reparatorem*, Ruricius senior Lemovicensis Episcopus *in Epistolis*, Avitus Viennensis, *Epist.* 38. Gennadius *in catalogo Virorum Illustrium*, Gregorius Turonensis, *lib.* 2. *Hist. cap.* 22. 23. *&* 24. Flodoardus, Sigebertus, Hugo Floriacensis, Honorius Augustodunensis, Petrus Cluniacensis, &c. In veteri Epitaphio, quod ex Codice Cluniacensi Sirmondus, & clarissimi Sammarthani Fratres descripserunt, *Tomo II. Galliæ Christianæ*, dicitur, *Nulli incognitus, & legendus orbi*. Gennadius ait ipsum scripsisse *Varia & grata volumina, & sanæ doctrinæ: & inter barbaræ feritatis duritiem, quæ eo tempore Gallos oppresserat, Catholicum Patrem & Doctorem insignem habitum fuisse*. Ejus Opera, id est Epistolarum libros novem, & Carmina 20. post Joannem Colutium & Joannem Savaronem in lucem edidit, ac Notis exquisitis illustravit Jacobus Sirmondus S. I. Professor.

ARTICULUS XXXV.

De Ænea Gazæo, Victore Vitensi, & S. Eugenio Carthaginensi Episcopo.

I. ÆNeas Gazæus, Sectæ Platonicæ Philosophus doctissimus, ad Christianam Fidem conversus, cadente 5. sæculo floruit. Se vidisse enim Sanctos illos Confessores testatur, qui in persecutione Hun-

nerici

nerici Wandalorum in Africa Regis, abscissis linguis expedite loquebantur. Insignem composuit Dialogum qui inscribitur: *Theophrastus de Animarum immortalitate, & corporum resurrectione*: qui Bibliothecis Patrum insertus est.

II. Victor Vitensis in Africa Episcopus sanctissimus, in Wandalica Persecutione pro Fide orthodoxa gravissima incommoda passus, ejusdem Persecutionis Historiam tribus Libris scripsit. Ejus memoria sacris Ecclesiæ Fastis inter Confessores adscripta est, die 23. Augusti. Vitensem dico cum Viris doctissimis Holstenio & Chiffletio, qui ita dicendum ex MSS. Codicum fide contendunt, quibus suffragatur vir etiam doctissimus Henricus Norisius *lib. 2. Historiæ Pelagianæ, cap. 21.* id probans ex Notitia Episcoporum Africæ, qui sub Hunnerico Genserici successore persecutionem substinuerunt. In ea namque inter Episcopos Provinciæ Proconsularis legitur *Florentinus Uticensis*. In Catalogo vero Episcoporum Provinciæ Byzacenæ hæc verba leguntur: *Victor Vitensis non occurrit*. Uticensis igitur Ecclesia spectabat ad Provinciam Carthaginensem, Vitensis vero ad Byzacenam: illi Florentinus, huic vero Victor præerat, tempore Wandalicæ Persecutionis. Hujus etiam Victoris est, *Ratio fidei a Victore Africano Episcopo reddita exigente Rege Hunnerico*, quæ libris tribus *de Wandalica Persecutione* adnexa est.

III. S. Eugenius Carthaginensis Episcopus in Wandalica persecutione confessionis gloria præ cæteris insignis, claritate virtutum, & miraculorum celebris, Filii Dei divinitatem contra Wandalos Arianos invicto animo propugnavit. De eo plura Victor Vitensis. Extat ad calcem Librorum ipsius *Confessio Fidei, & Sanctæ Trinitatis*, Eugenii Carthaginensis Episcopi nomine insignita. Ejus quoque cohortatoriam Epistolam ad Ecclesiam suam Carthaginensem, ut eam in recta fide confirmaret, & adversus Arianorum persecutionem muniret, describit S. Gregorius Turonensis, *lib. 2. Historiæ Francorum, cap. 3.* De eo Gennadius in Catalogo Virorum Illustrium: *Composuit*, inquit, *librum Fidei Scripturarum sanctarum Sententiis communitum, & per Collegas confessionis suæ Hunnerico Regi porrexit. Asportandas in exilium, Epistolas velut commonitorias Fidei, & unius sacri & conservandi baptismatis, ovibus suis quasi Pastor solicitus dereliquit. Altercationes quoque, quas cum Arianorum Præsulibus per internuntios habuit, conscripsit, & Regi legendas per Majorem-Domus ejus transmisit. Similiter & preces pro quiete Christianorum, eidem velut Apologias obtulit.*

ARTICULUS XXXVI.

De Gennadio Massiliensi.

GEnnadius Massiliensis Presbyter, homo Semipelagianus, doctrinæ famam tempore Gelasii I. Pontificis Maximi consecutus, librum *de Viris Illustribus*, seu *de Scriptoribus Ecclesiasticis*, edidit, a Cassiodoro commendatum Opus, *lib. Divinarum Institutionum, cap. 17.* Elucubratum ab ipso est ante annum Christi 495. Nam de Theodulo in Cœlesyria Presbytero ait: *Moritur hic Scriptor ante triennium regnante Zenone*. Mortuus autem Zeno est anno 491.

Scripsit etiam Gennadius librum *de Ecclesiasticis Dogmatibus*, qui in appendice Tomi III. S. Augustini habetur. Hic liber sub Gennadii nomine ab Hadriano I. in Epistola ad Carolum Magnum laudatus est, qui eum & *Sanctum*, & *Episcopum Massiliensem* appellavit. Huic libro inserta sunt plura capita, in quibus maximam Concilii Arausicani, & Carthaginensis partem legere est, a Capite 22. inclusive usque ad 51. Dubitat Cardinalis Baronius an ista capita addita fuerint a Gelasio P. ad quem librum suum misit Gennadius, vel ejusdem jussu ab aliquo alio. At laudatus Pontifex Gennadii librum nec emendare potuit, nec alteri ejus emendationem committere; quippe qui anno 496. obierit. Additio namque 14. capitum ex Arausicana Synodo, quæ sequenti Sæculo, anno 529. celebrata est, longe post Gelasium facta fuit.

Libros etiam octo adversus omnes hæreses, sex adversus Nestorium, tres adversus Pelagium, & alios se scripsisse testatur in Catalogo, cap. 100. vel alius author istius & præcedentis capitis, sed libri illi perierunt, aut alicubi cum blattis dimicant. Quæ ad librum S. Augustini de Hæresibus ad Quodvultdeum tamquam appendices adjectæ sunt Hæreses quatuor, *Prædestinatiana, Nestoriana, Eutychiana, & Timotheana*, Gennadii fragmentum esse creduntur a Viris Eruditis.

Præter Scriptores Ecclesiasticos jam laudatos floruerunt 5. Sæculo, Petrus Edessenus Presbyter, Samuel ejusdem Presbyter Ecclesiæ, Gennadius Constantinopolitanus Episcopus, Theodulus in Cœlesyria Presbyter, Syagrius, Isaac, & Mochimus Antiocheni Presbyteri, Asclepius in Bajensi territorio Episcopus, Victor Cartennæ in Mauritania Episcopus, Voconius Castellani in eadem provincia Episcopus, Cerealis Castulensis Ecclesiæ in Africa Episcopus, Servus Dei incertæ Ecclesiæ Episcopus; Joannes ex Grammatico Antiochenæ Ecclesiæ Presbyter, Cyrus Alexandrinus Monachus, Paulus Pannonius Presbyter, Pastor Astensis Episcopus, Salvianus Massiliensis Ecclesiæ Presbyter, quem Gennadius *Magistrum Episcoporum* vocat, S. Honoratus Massiliensis Episcopus, & Musæus ejusdem Ecclesiæ Presbyter, quorum nomina & Opera Gennadius in libro de Viris Illustribus cum laude commemorat.

CAPUT V.

De Conciliis Nationalibus, & Provincialibus Sæculo V. celebratis.

ARTICULUS I.

De Concilio Toletano I.

TOleti * quæ Urbs est Hispaniæ Metropolis civium numero & opibus potens, plurimorum celebratione Conciliorum illustris, cujus Archiepiscopatus Primatus honore adauctus est, celebrata fuit Synodus I. anno Christi 400. quo tempore adhuc Romæ sedebat Anastasius I. Honorius & Arcadius Imperium moderabantur, Stilico gerebat Consulatum. Variis ex Provinciis adfuerunt 19. Episcopi, præfuit Patronus. Habita est 7. Idus Septembris. Canones condidit 20. Primus incontinentes Diaconos a Sacerdotio, Presbyteros ab Episcopatu penitus arcet. Secundus, ex iis qui publicam egerint Pœnitentiam, Lectores, aut Ostiarios ordinari indulget, si hanc dispensationem postulet Ecclesiarum necessitas, aut consuetudo ferat, ita tamen ut Evangelia, aut Apostolicas Epistolas non legant. Qui autem ex ordine Pœnitentium Diaconi fuerint ordinati, in Subdiaconorum ordinem deprimi statuit, ita ut manus non imponant, nec sacra contingant. Tertius, Lectores, qui viduis nupserint, ultra Subdiaconatum promoveri vetat. Quartus, Subdiaconos secundo nubentes in Lectorum, vel Ostiariorum gradum dejicis; tertias vero ad nuptias convolantes, ad Laicam Communionem detrudit, post biennii abstentionem. Quintus, Presbyteros, vel cujusvis gradus Clericos in civitate, vel quovis loco, ubi est Ecclesia degentes, *Si ad Ecclesiam ad Sacrificium quotidianum non accesserint, Clericos non habendos decernit, nisi se emendaverint, & veniam ab Episcopo fuerint promeriti*. Ubi notandum, in Hispaniarum Ecclesiis Missæ sacrificium quotidie oblatum fuisse ante 5. Sæculum; Non enim illa recens institutio. Sextus Canon puellas Dei, id est, sacras Virgines Confessoribus, aut Laicis sanguinis alieni familiariter uti vetat, aut convivia solas adire. Confessorum nomine juniores Clericos Concilium istud intelligit. Septimus, Clericos, uxores suas si peccaverint, severius castigare jubet, & cum iis cibum sumere vetat, donec ad officium, acta pœnitentia, redierint. Octavus, a Diaconatu eos arcet, qui post Baptismum militaverint. Nonus, Virgines sacras, Sanctimoniales,

Toledo.

Synopsis Canonum.

Sacrificium quotidianum.

vel Viduas, absente Episcopo, vel Presbytero, *Antiphonas* in suis domibus *facere*, id est, Horas Canonicas ritu solemni canere *cum Confessore, aut servo* prohibet: *Lucernarium* vero *extra Ecclesiam* cantari vetat nisi Episcopo, Presbytero, vel Diacono præsentibus. *Lucernarii* nomine Vespertinum Officium significatur, quod deficiente die, accensis lucernis persolvebant. Decimus Canon, aditum ad Clerum intercludit iis, qui sui juris non fuerint, nisi Domini vel Patroni consenserint. Undecimus, Potentes excommunicari jubet, qui Clericos, aut alios quosvis spoliaverint, sive res usurpaverint alienas, donec restituerint. Duodecimus, Clericos propriis ab Episcopis recedere, & aliis adhærere vetat. Decimus-tertius, Fideles qui numquam ad sacram Communionem accedunt, in ordinem Pœnitentium ablegat. Decimus-quartus, eos ab Ecclesia velut sacrilegos propellit, qui acceptam a Sacerdote Eucharistiam non sumpserint. Decimus-quintus, excommunicationem decernit in eos, qui excommunicatos denuntiatos ac notorios non vitaverint, sed eos colloquio, aut convivio fuerint dignati. Decimus-sextus, Virginem, vel Sanctimonialem peccantem decennii Pœnitentiæ addicit: corruptorem pari pœna constringit: eam vero quæ nupserit, non admittendam statuit ad pœnitentiam, nisi vivente viro caste vivere cœperit, aut post ejus obitum. Decimus-septimus, conjugatos concubinam habentes arcet a Communione: non conjugatos vero pro uxore concubinam habentes, id est, mulierem uxorio quidem fœdere copulatam, sed minus solemniter ductam, a Communione non repellit. Lege quæ de istius Canonis sensu diximus Dissertatione 29. in Historiam Ecclesiasticam Sæculi 1. Canon 18. Viduam Episcopi, Presbyteri, vel Diaconi, post mariti obitum nubentem, a Communione removet, ad mortem usque. Decimus-nonus, sacras Virgines, majorum Clericorum filias, quæ contra votum peccaverint, a patre, vel matre in affectum recipi vetat, sub amittendæ periculo Communionis. Vigesimus Canon, Presbyteros Chrisma conficere vetat, qui id aliquibus in locis, vel Provinciis usurpaverant. Diaconos chrismate prohibet: quod Presbyteris licitum ait, absente Episcopo. Quod de chrismatione Baptismali intelligendum, non de Confirmatoria.

Regula Fidei his Canonibus annexa, non pertinet ad Concilium Toletanum, I. sed ad aliquod tempore S. Leonis celebratum,

Regula Fidei Catholicæ, cum anathematismis 18. Canonibus memoratis annexa, non pertinet ad Toletanum I. Concilium, sed ad posterius, quod S. Leonis tempore coactum est, anno 447. vel sequenti, sive Toleti, sive in alia Hispaniarum civitate. Id ostendit Epigraphe post Concilii istius Canones Regulæ illi Fidei præfixa in editione Garsiæ Loaysæ: *Explicit Constitutio Toletani Concilii*. Quibus verbis illius Concilii Acta a sequentibus discerni perspicuum est. Sequitur vero continuo: *Incipit Regula Fidei Catholicæ contra omnes hæreses, & quam maxime contra Priscillianos, quam Episcopi Tarraconenses, Carthaginenses, Lusitani, & Bætici fecerunt, & cum præcepto Papæ urbis Romæ Leonis ad Balconium Episcopum Galliciæ transmiserunt. Ipsi etiam & supra scripta viginti Canonum Capitula statuerunt in Concilio Toletano*. Vel sola Leonis Pontificis Romani mentio indicat, hanc Fidei Regulam non ad 1. Concilium Toletanum pertinere, sed ad aliud, 40. & amplius annis posterius.

Id confirmatur ex Concilio Bracarensi anno Christi 563. celebrato, ubi Lucretius Episcopus his verbis Synodum alloquitur: *Credo autem vestræ Beatitudinis fraternitatem nosse, quia eo tempore, quo in his regionibus nefandissima Priscillianæ Sectæ venena serpebant, beatissimus Papa urbis Romæ Leo.... ad Synodum Galliciæ scripta sua direxit. Cujus etiam præcepto Tarraconenses & Carthaginenses Episcopi, Lusitani quoque & Bætici, facto inter se Concilio, Regulam Fidei contra Priscillianam hæresim cum aliquibus Capitulis conscribentes, ad Balconium tunc hujus Bracarensis Ecclesiæ Præsulem direxerunt*. Verba hæc perspicue docent illam Fidei Regulam, quæ Toletanæ Synodo 1. annexa est, non in ea conditam, sed in alia S. Leonis tempore celebrata, relectamque post centum annos in Bracarensi.

Posteriorem partem annotationis Regulæ Fidei præfixæ post Canones Concilii Toletani 1. *Ipsi etiam & supra scripta Canonum Capitula statuerunt in Concilio Toletano*, putat Cardinalis Baronius ad Episcopos Concilii 1. Toletani referendam esse, maleque huc translatam ab imperito scriba. Sed nullum est incommodum, si intelligatur de Episcopis S. Leonis tempore congregatis, qui statuta olim a priore Synodo Decreta de novo statuerint, ad id corruptela in mores & disciplinam illius temporis invecta adducti. De hac Fidei Regula lege P. Quenellium, in Dissertatione *De Libellis in antiquo Romanæ Ecclesiæ Codice contentis*. Recte monet, hæc verba, quibus dicitur Spiritus Sanctus *a Patre, Filioque procedens*, addititia esse, & recentiorem primo illius Regulæ Authore manum prodere: nec in tribus optimæ notæ MSS. Codicibus haberi, scilicet Thuaneo, Oxoniensi, & Herovalliano. Sed solum in iis legi: *A Patre procedens*.

ARTICULUS II.

De Synodo ad Quercum, contra S. Joannem Chrysostomum habita.

UT S. Joannis Chrysostomi causam hac in Synodo judicatam, & inique latam in illum sententiam accurate noscamus, res ab origine repetenda est, & excitatæ in Sanctissimum Præsulem tempestatis aperiendæ causæ.

Alexandriæ degebat venerandus Presbyter, Isidorus nomine, a S. Athanasio quondam ordinatus, octogesimum agens ætatis annum, qui Romam Ecclesiasticorum negotiorum gratia non semel profectus, dum Alexandriæ peregrinorum susceptor esset, magnam sibi nominis celebritatem pepererat. *Palladius* in Dial. de Vita S. Joannis Chrysost. Huic Vidua quædam illustris mille aureos credidit pie dispensandos, adjurans eum ante altare venerandum, ut inde vestes pauperculis Alexandriæ mulieribus induendis coemeret, inscio Theophilo: ne si id resciret, pecuniam illam comparandis impenderet lapidibus: quippe qui ædificiorum vehementi cupiditate agebatur. Isidorus pecuniam omnem, secundum religiosæ Viduæ votum dispensavit. Re comperta, Theophilus Isidoro irasci, fremere, perniciem ejus moliri. Post duos menses congregatis Sacerdotibus, Chartulam protulit, quam ab annis octodecim acceptam, se ex oblivione dicebat neglexisse, & forte fortuna in scriniis suis reperisse recens, qua pessimi criminis accusabatur Isidorus. Actorem postulat accusatus: navigasse in remotas regiones Theophilus respondet: urget ille, hic tergiversatur, & dilato in alteram diem judicio, juvenem quemdam pecunia corrupit, Isidorum ut accusaret. Juveni mater dissuasit facinus, remque omnem aperuit Isidoro. Spe frustratus Theophilus, muto judicio Isidorum Ecclesia ejecit, gravia illum deliquisse pronuntians, ut Palladius refert. Pulsus Alexandria Isidorus, ad Nitriæ montem fugit, solitariam vitam, in qua juvenis fuerat institutus, agere incipiens. Nec tamen, ipsum a Theophili persecutione eremus tutum fecit. Quin etiam in ejus odium Monachos exagitavit, qui illum ut sodalem receperant, & præcipue quatuor Fratres virtutibus & meritis insignes, sibique antea charos, Ammonium, Dioscorum, Eusebium & Euthymium. Illi Theophili iram mitigare, ipsumque conciliare Isidoro frustra conati. Furibundus Patriarcha propriis manibus torquem ferream venerabilis Ammonii collo injiciens, ejusque maxillas ac nares pugnis contundens, sic ipsum fremebunda minacique voce alloquebatur: *Hæretice, anathematiza Origenem*: cum adversus Origenem, nihil fuisset propositum, sed unum Isidori odium ipsum ad Monachorum persecutionem accenderet. Deinde reversos in cellas suas Fratres, confictis accusationibus obruit, damnavit, ex Asceteriis suis advocato brachio sæculari, expulit, atque Ægypto tota. In Palæstinam primum, deinde Constantinopolim secessere, Joannis Chrysostomi, qui Regiæ Urbis Episcopus erat, patrocinium implorantes, rogantesque, ut pro ipsis ad Theophilum sequester accederet. Illorum sortem miseratus Sanctus Antistes, speransque se illos Theo-

philo

philo facile reconcilaturum, ipsos hospitio excepit, sed ad Communionem non admisit, Canones reveritus, qui ab uno absentes Episcopo, ab aliis recipi prohibebant. Scripsit interim ad Theophilum in eorum gratiam, semel iterumque: sed Chrysostomi precibus victus non est, nec mitigatus ejus animus. Suis enim devotissimos consilus Monachos quinque misit Constantinopolim, qui Libellos contra Longos Fratres porrigerent, ipsosque calumniis opprimerent. Quamobrem celebres illi Fratres virorum quorumdam potentum freti patrocinio, anathemate præmisso in Origenianam hæresim, Libellum Joanni Chrysostomo contra Theophilum porrexerunt, gravissimis refertum querimoniis. Ipsos hortatus est Sanctus Antistes, ne adversus Patriarcham suum litem moverent: de re gesta certiorem Theophilum fecit: incassum omnia. Rescripsit ad Joannem Theophilus in hæc verba: *Arbitror te non ignorare quid præcipiant Nicæni Concilii Canones, sancientes, Episcopum non judicare causam citra terminos suos. Si autem ignoras, disce, & Libellos contra me suscipere desine. Nam & si judicari me opus sit, ab Ægyptiis magis, quam abs te id fieri oportet, qui septuaginta quinque dierum itinere a nobis separatus es.*

Accepta, & lecta Epistola, Joannes Chrysostomus utriusque partis monachos ad pacem frustra est adhortatus: quam sibi inter ipsos conciliandam proposuerat. Neque eorum libellos querimoniasque alio susceperat animo. Theophili enim se judicem esse non posse, secundum Nicænos Canones, probe noverat. Longi Fratres nullam a Theophilo sperantes gratiam, ad Imperatorem Arcadium, & Eudoxiam, querimonias contra illum suas detulerunt: supplicaruntque, ut monachorum ab ipso missorum Libelli & calumniæ, ab Urbis Præfectis examinarentur, illique probarent crimina, quorum ipsos accusabant, aut talionis pœnam subirent: Theophilus vero Constantinopolim adductus Joannis judicio sisteretur. Existimabant enim causæ cognitionem ab Imperatore posse Constantinopolitano Antistiti demandari, cum causa mixta esset, immo mere criminalis; de tyrannide enim Theophili, deque calumniis ab ejus monachis in Fratres Longos eorumque sodales confictis agebatur. Missus est Alexandriam Elaphius, Theophilum ut adduceret. Præfecti Monachorum causa discussa, eos qui a Theophilo missi erant, reos calumniarum compererunt. Illi ut legum vindictam vitarent, crimen rejecerunt in Theophilum, qui illis calumniæ libellos dictasset. In carcerem ad Theophili adventum usque detrusi, ipso moras nectente, Proconesum, exules deportati sunt.

Interim Theophilus damnandorum Origenis librorum specie, Sanctum Epiphaniom traxit in partes. *Socrates* l.6.c.12. Is ex insula Cypro solvens, Constantinopolim appulit. Refert Socrates ipsum in Basilica S. Joannis, quæ septem passuum millibus ab Urbe distat Collectam celebrasse & ordinasse diaconum. Ipsi honoris causa S. Chrysostomus cum Clero obviam ivit, illumque ut in Æde Episcopali maneret invitavit. *Sozomenus* lib. 8. cap.12. 13.& 14. Sed Epiphanius, cujus a Theophilo delusa fuerat simplicitas, occupatam pessimis præjudiciis adversus Chrysostomum ostendit mentem, voluntatemque jam ab eo penitus alienam, ejus siqoidem urbanitatis & charitatis nulla habita ratione, neque cum ipso congredi, nec apud illum manere voluit. Privatim vero convocatis Episcopis, qui tum Constantinopoli degebant, ipsis persuadere conatus est ut damnationi librorum Origenis subscriberent. Quod ab omnibus non obtinuit. Quin & Theotimus Scythiæ Episcopus palam reprehendit Epiphanium, quod eadem damnatione, quæ in Origenis libris catholica essent, & Ecclesiæ utilia, involvere videretur. Joannes Chrysostomus Epiphanium reverentius atque amantius hortabatur, ut communi secum altari, domo, atque mensa uti vellet. Respondit ille, Se neque ejus domo usurum, nec cum eo oraturum, nisi Origenis libros prius damnasset, & Dioscorum una cum sociis expulisset. Id nequaquam justum esse, ante cognitam causam Chrysostomus, reposuit. Suadentibus deinde Joannis inimicis, decrevit Epiphanius in Ecclesiam Apostolorum se conferre, die quo Collecta agenda erat, & palam coram populo, tum Origenis libros, tum Dioscorum cæterosque monachos ipsius sodales tamquam Origenistas, anathemate damnare: ipsumque Chrysostomum velut illis addictum, perstringere. Id cum exequi properaret Epiphanius, Serapio diaconus missus a Joanne Chrysostomo, horum consiliorum ipsi patefacta injustitia & seditionis a populo excitandæ, in ejusque caput ruituræ periculo, ipsum ab imprudenti proposito avertit.

Interea contigit ut Junior Theodosius adhuc puer graviter ægrotaret. Eudoxia imperatrix, misso ad S. Epiphanium nuntio, filium ejus precibus commendavit. Respondit ille, Victurum Principem, si Augusta Dioscorum & monachos ejus sodales, utpote hæreticos adversaretur. Responso duriore & parum prudenti offensa Imperatrix, suo nomine dici jussit Epiphanio, Deum vitæ filii sui esse Dominum, cujus voluntati se subjiciebat: cæterum si mortuos ad vitam ipse revocare posset, Crispionem ejus Archidiaconum, qui paulo ante obierat, mortuum non fore.

Placuit interim Eudoxiæ, ut Ammonius, & ejus Fratres Epiphanium adirent, virumque sanctum, sed nimiæ simplicitatis, a Theophilo deceptum, & in ipsos quasi in hæreticos commotum, discussis ab ejus mente falsitatis nebulis sibi conciliarent. Ab Epiphanio interrogati, quinam essent, responderunt, Se Fratres Longos esse in quos tanta tempestas erat excitata. Rogavit Ammonius, utrum aliquando ipsorum cum discipulis congressus esset, vel eorum libros legisset. Nequaquam, inquit Epiphanius. Unde ergo, inquit Ammonius, nos hæreticos judicasti? Id auditu *Sozomenus* lib.? c.5. se accepisse, bonus Episcopus respondit. Nos vero inquit Ammonius, plane contrarium fecimus. Nam & discipulos tuos sæpe numero vidimus & libros perlegimus. Cumque multi vituperare te, & tamquam hæreticum calumniari vellent, nos pro Patre, uti par erat, pugnavimus, & causæ tuæ defensionem suscepimus. Proinde nec tu ex solo auditu absentes damnare debuisti, quos nequaquam tu ipse certis argumentis inductus conviceras. Tum ipsos lenius allocutus Epiphanius, dimisit: nec multo post navigavit in Cyprum itineris suscepti pœnitens, sive imminentem præsentiens obitum. Ex vagis quibusdam rumoribus refert Sozomenus Joannem Chrysostomum Epiphanio prædixisse, illum in navigatione esse moriturum, nec Cyprum unquam ingressurum esse: Epiphanium vero prænutiasse Joanni abdicationem Episcopatus. Hanc fabulam merito refellit Cardinalis Historieus, ostenditque S. Hieronymum anno sequenti 403. scribentem, S. Epiphanii velut adhuc superstitis meminisse, adeoque ipsum in urbem suam esse regressum, in eaque diem extremum obiisse. Unde citra injuriam S. Chrysostomi prædictiones illæ veræ dici non possunt. Falsus enim Propheta extitisset.

Felix Epiphanius quem providentia divina Constantinopoli abduxit, ne conjurationis in Chrysostomum particeps esset. Vix enim secesserat, cum Acacius Beroensis, Severianus Gabalitanus, & Antiochus *Palladius in* Dialogo. Ptolemaidis, cum Theophilo, & Isaac monacho vago fœderati, faventibus mulieribus nobilitatis primariæ quæ severum sui luxus ac vanitatis censorem ferre non poterant, & ipsa imprimis Eudoxia, in Chrysostomi perniciem conjurarunt. Constantinopolim inter hæc Theophilus appulit, cum devotis sibi ex Ægypto & India Episcopis: quibuscum Asiaticos a Chrysostomo depositos, aliosque ejus hostes aggregavit. A sancto Antistite honorifice invitatus ut in domum Ecclesiæ se reciperet, superbe renuit, in Imperialem domum secessit, nec alloquio vel congressu ipsum dignatus est. Trium, quibus illic moratus est, hebdomadum spatio, diu noctuque incubuit in quærenda media, quibus Chrysostomum abdicaret, expelleretque. Profligatæ vitæ clericos duos, quos ob crimina Sanctus Antistes ex Clero expuoserat, ejeceratque ex Ecclesia, haud difficulter adduxit ut libellum varia accusationum, seu potius calumniarum capita continentem, quæ ipse dictavit, contra suum Episcopum offerrent. Inito deinde cum Episcopis conjuratis consilio in domo Eugraphiæ superbæ mulieris, visum ipsis est Imperatorem adire, ab ipsoque celebrandi licentiam Concilii rogare, in quo querimoniæ contra Chrysostomum gravissimæ audirentur. Id agentibus Aulæ mulieribus, ab Arcadio facile impetrarunt.

Synodum itaque ad Quercum, Suburbium Chalcedonis anno Christi 403. Theophilus congregavit, cui triginta sex Episcopi adsuerunt, Palladio teste, pene omnes S. Chrysostomi inimici. 45. numerat Photius, sed Palladio testi oculato major adhibenda fides. Joannes Constantinopolitanæ Archidiaconus Ecclesiæ a Synodo vocatus, præsto fuit: & in sanctum Archiepiscopum suum 29. accusationis protulit capita, non minori falsitate quam insolentia; quæ hoc ordine recenset Photius in Bibliotheca, Cod. 59.

Accusationum adversus S. Joannem Chrysostomum summa capita.

Primum, quod eum Chrysostomus, ob domesticum puerum verberatum, ejecisset. 2. Quod Joannes quidam Monachus, ipso jubente verberatus esset, raptatus, ferreaque catena dæmoniaci instar, constrictus. 3. Quod pretiosarum rerum magnam vim divendidisset. 4. Quod marmora quæ Nectarius ornandæ S. Anastasiæ Basilicæ reliquerat, vendidisset. 5. Quod clericos verbis contumeliosis publice excepisset. 6. Quod S. Epiphanium delirum, & parvulum dæmonium, appellasset. 7. Quod Severiano struxisset insidias, incitatis contra ipsum * Decanis. 8. Quod calumniis refertum librum in Clerum scripsisset. * 9. Quod totius Cleri habito conventu tres Diaconos citasset, & quasi humerale ipsius, seu Episcopale Pallium furati essent, accusasset. 10. Quod ordinasset Antonium violati sepulcri convictum. 11. Quod Joannem Comitem in tumolto militari prodidisset. 12. Quod ad templum procedens, aut ingrediens, Deum non oraret. 13. Quod absque altari Ordinationes celebrasset. 14. Quod una Ordinatione quatuor simul creasset Episcopos. 15. Quod mulieres intus susciperet, solusque cum solis loqueretur. 16. Quod hæreditatem a Thecla relictam, per Theodulum vendidisset. 17. Quod de redditunm Ecclesiæ dispensatione cum Clericis non ageret, sciretque nemo quos in usus impenderentur. 18. Quod Serapionem accusatum, Presbyterio auxisset. 19. Quod viros omnibus Ecclesiis communione conjunctos, * in carcere mortuos, in quem eo agente detrusi fuerant, ne sepelire quidem curavisset. 20. Quod injuria affecisset Acacium Beroensem. 21. Quod Eutropium Eunuchum, Patritium & primum Imperii Administrum, Porphyrio Præfecto relegandum tradidisset. 22. Quod Venerium Presbyterum multis etiam affectum contumeliis, prodidisset. 23. Quod sibi soli Balneum calefieri jussisset, ejusque aditum aliis prohibuisset Serapion. 24. Quod multos nullo fultos de vitæ & morum integritate testimonio ordinasset. 25. Quod solus ederet, more Cycoplum vitam agens. 26. Quod in Judiciis Ecclesiasticis idem ipse judex esset, accusator, & testis. 27. Quod cum pugno contudisset Memnonem in Apostolorum Ecclesia, ita ut ex ejus ore sanguis manaret, sacra Mysteria nihilominus obtulisset. 28. Quod in throno exueretur, indueretur, & pastillum comederet. 29. Quod pecuniam ordinatis a se Episcopis largiretur, ut iis uteretur administris ad Clerum persequendum.

Le Dizeniers.

Librum intellige scriptum in Clericos, qui Sororibus adoptivis cohabitabant.

Monachos a Theophilo missos intelligebat, qui calumniarum convicti Præfectorum sententia in carcerem conjecti fuerant: & quidam ex ipsis ibi obierant.

Isaac etiam Monachus ille vagus, quem hujus Synodi Acta apud Photium falso Episcopum vocant, & quem Baronius in Acacium transformat, novum adversus Joannem Chrysostomum Libellum 17. Capitibus constantem Pseudo-Synodo obtulit. Præcipua capita erant, quod in Ecclesia docens blasphemasset, Christum orantem ideo non esse auditum, quod, ut oportebat, non orasset. Quod seditionis faces apud populum accenderet, etiam adversus Synodum. Quod aliorum invaderet Provincias, in iisque ordinaret Episcopos. Quod Monachos Origenistas fovisset. Nec illud omisit, quod allegaverat Joannes Archidiaconus: Illum, contra morem cæterorum, Episcoporum solum edere, nec Hospitibus paratam habere mensam, contra Christianæ & Sacerdotalis charitatis leges. Hoc inter cætera accusationum caput diluit Palladius Helenopolitanus Episcopus in Dialogo de ejus Vita, multasque rationes affert, cur S. Antistes solus comederet.

S. Joannes Chrysostomus Theophilum Judicem recusat.

His acceptis Libellis, Theophilus Synodi nomine Joannem Chrysostomum ad judicium vocavit. Ad quem cum perlatum esset citationis instrumentum, Episcopi qui ipsi adhærebant, Theophilum recusarunt, his verbis ad ipsum rescribentes: *Noli Ecclesiæ negotia solvere, noli confundere ordinem, & ne scindas Ecclesiam, propter quam Christus descendit ad terras. Quod si impatiens solvis Nicæni Concilii Canones, causasque citra terminos tuos cognoscere vis, ipse ad nos transi in bene institutam civitatem, neque instar Cain Abel in campum provoces, ut nos te primum audiamus. Habemus enim contra te Libellos capitum 70. apertas atque nefarias actiones continentes. Pluresque per Dei gratiam sumus, quam Synodus tua, congregati, non ad eversionem Ecclesiæ, sed pacem. Nam tua quidem Synodus triginta & sex habet Episcopos ex una Provincia: nos autem quadraginta sumus ex variis Provinciis, in quibus & septem sunt Metropolitæ, & necessario convenit pauciores a pluribus ac præstantioribus, secundum Canones judicari. Habemus enim & Epistolam tuam, per quam admones Coepiscopum nostrum Joannem, non oportere citra terminos suos Episcopum judicare. Quocirca Ecclesiasticis obtemperans Legibus, accusatores tuos ora, ut a tua accusatione desistant.*

Palladius in Dialogo.

Respondet & ipse pro seipso Chrysostomus his verbis: *Si quis propoluit contra me, vultisque veniam, manifestos inimicos meos conventu vestro primum abjicite, &c.* Recusavit nominatim Theophilum, quod in Alexandria & Lycia palam dixisset: *In Comitatum proficiscor, ut Joannem deponam;* & quod Constantinopolim adveniens, secum nec congressus esset, neque communicasset: quo agendi modo odium suum demonstraverat. Acacium vero, quod dixisset, de ipso Chrysostomo loquens: *Ego ipsi ollam condio.* Severianum, & Antiochum ob facinora, & professas inimicitias, paratum se esse coram legitima, immo etiam coram universali Synodo se sistere.

Dum hæc responsa ad Theophilum per tres Episcopos perferebantur; Notarius Mandatum Imperatoris Chrysostomo denuntiavit, ut se coram Synodo sisteret, vel ad illam traheretur invitus. E vestigio, & duo Presbyteri ex ipso Clero Constantinopolitano ipsum nomine Synodi iterum convenerunt. Citatus est tertio: ac tandem informi sententia damnatus, quam Constantinopolitano Clero denuntiari curarunt. De qua & Arcadium fecere certiorem, his verbis: *Quoniam accusatus Joannes quorumdam criminum, consciusque, ad ea diluenda occurrere noluit, hujusmodi vero deponunt leges, id quod & passus est: continent autem Libelli & læsæ Majestatis crimen, jubeat hunc Pietas vestra expelli, vel invitum, datarum tanti criminis pœnas. Nobis enim ista non licet inquirere.* Præsumptitium illud læsæ Majestatis crimen, erat comparatio Eudoxiæ Imperatricis cum Jezabele, & Herodiade, a Joanne Chrysostomo inter concionandum * facta, ut ipsi objiciebant.

S. Joannes Chrysostomus informi sententia damnatur.

Sermone antequam iret in exilium.

Impetrarunt ab Arcadio, qui uxoris suæ iræ impotenti serviebat, ejusque consilio, sive (ut verius dicam) imperio ducebatur, ut Joannem Chrysostomum ex Ecclesia & Urbe Regia pelleret in exilium. Ex quo paucos post dies revocatus est, agente ipsa Eudoxia, quæ partim conscientiæ stimulis, partim terrore ex terræ motu concepto, quo concussa erat Urbs Regia, qua nocte Sanctus Antistes in exilium deportatus est: partim seditionis popularis metu, rogavit Arcadium ut misso Brisone ipsum ab exilio revocaret. In Ecclesiam regredi, & in solio Episcopali sedere nolebat vir Canonum observantissimus * *Ante judicium majoris Synodi, quo palam fieret, Episcopatum ipsi injuste ademptum fuisse.* Sed coegit ipsum populus ad seditionem paratus, ut Synodi judicium præveniret. Quamquam necesse non esset ut rescinderentur Acta Synodi Prædatoriæ ad Quercum, cujus sententia vel solo authoritatis legitimæ defectu nulla erat.

Theodoret. l.5. Hist. Eccl. c. 35.

Sozomenus l.8. c. 18.

Vix duo menses effluxerant, cum argentea Eudoxiæ statua non longe ab Ecclesiæ S. Sophiæ dedicata est, ludique publici circa eam pro more celebrati. Frequentes choreæ, ac spectacula populum ab Ecclesia abducebant, psallentem turbabant Clerum, & ob Ecclesiæ viciniam, pietatem lædebant. Unde in Ludos illos S. Chrysostomus Apostolico zelo declamavit. Hinc majori æstu succensa est Imperatricis ira; multisque ex Syria, Cappadocia, Ponto, & Phrygia congregatis Episcopis, alterum contra S. Antistitem Concilium Constantinopoli haberi curavit. In eo nullum crimen ipsi objectum est. Id unum cri-

Alterum contra S. Joannem Chrysostomum Concilium Constantinopoli celebratur.

mini

mini datum, quod depositus, absque majoris Synodi Judicio in Episcopali solio consedisset. Prolati adversus ipsum Antiochenæ Synodi Canones quartus & duodecimus, quos ille, ut ab Arianis editos, ad opprimendam Sancti Athanasii innocentiam, nullius ro Ecclesia authoritatis esse respondit. Tandem anno 404. circa Festum Paschatis, Antiochus Ptolemaidis Episcopus, aliique Episcopi in Joannem Chrysostomum conjurati, ab Arcadio obtinuerunt ut ex Ecclesia & Urbe pelleretur. Deportatus Cucusum est. In ejus locum ordinatus Arsacius. Gravis ejus amicis & communicatoribus illata persecutio, inditumque illis sectæ nomen. *Joannitæ* enim appellati sunt. Ad Sedem Apostolicam per Epistolas confugit Chrysostomus, & Innocentii I. justitiam imploravit. Literas S. Antistitis ad Innocentium descripsit Palladius in Dialogo de ejus Vita. Gravissimis Epistolis Theophilum Alexandrinum increpuit Innocentius, ipsique denuntiavit, se illum & Joannem Chrysostomum in Communionem recipere, usque ad judicium Synodi mox ad causæ istius cognitionem cogendæ, in qua ad Canones Nicænos totum negotium expendendum esset. Chrysostomum vero, & Clerum Constantinopolitanum suis literis solatus est. Egit interim quidquid valuit apud Honorium Imperatorem ut Generale Concilium ab Arcadio Fratre, ad istius causæ judicium impetraret. Ea de re scripsit ad Arcadium Honorius: sed promovit nihil. Triennio jam solido exul Cucusi egerat Chrysostomus, cum mortuo Arsacio, Atticus in Sedem Constantinopolitanam intrusus est. Tunc nova in Sanctum Antistitem excitata persecutio: qui duriori damnatus exilio est, & *Arabissum* deportatus. Quo ex loco ad Innocentium Romanum Pontificem alteram Epistolam dedit. Inde Pytiuntem locum penitus desertum, ripæ Pontici Maris imminentem relegatus, multisque in itinere afflictus malis, Comanæ obiit, in Ecclesia S. Basilisci Martyris, qui ipsi nocte præcedenti obitum prænuntiaverat, immortalemque gloriam.

Mittitur in exilium.

Ad Innocentium I. Romanum Pontificem appellat.

Mortuo S. Chrysostomo, vel abrupta, vel certe suspensa communio est inter Episcopos Occidentalis & Orientalis Ecclesiæ, ut testatur Theodorus Romanæ Ecclesiæ Diaconus apud Palladium, in Dialogo. *Est autem hæc*, inquit, *Romanæ Ecclesiæ sententia, non communicare in finem absque Orientalibus Episcopis, maximeque Theophilo, donec Dominus universalis Synodi tribuat locum, ac per eam curet putrida membra eorum, qui ista gessere. Etsi enim dormit beatus Joannes, vigilat tamen veritas, de qua est facienda discussio*. Memoriam S. Chrysostomi egregie fortiterque defendit S. Isidorus Pelusiota, * ut testatur Epistola quam de eo scripsit ad Symmachum, & altera ad S. Cyrillum Alexandrinum, qui hæreditario Theophili avunculi in Sanctum Antistitem Constantinopolitanum odio, nomen ejus aversabatur, ingratamque habebat ejus restitutionem in Ecclesiæ Dyptica factam ab Attico, ut Orientalem inter & Occidentalem Ecclesiam suspensa pluribus annis communio redintegraretur. S. Cyrillum ad saniora consilia revocavit Isidorus, * eumque adduxit ut pacificum erga S. Chrysostomum animum indueret, ejusque memoriam veneraretur. Lege S. Cyrilli Epistolam ad Atticum, tum inter ejus Opera, cum apud Nicephorum *lib. 14. Historiæ Ecclesiast.* cap. 27.

Lib. 1. Epist. 52.

Ep. 37. lib. 1.

Circa Historiam S. Chrysostomi, multa notanda sunt. 1. Fratres Longos, quorum occasione tota illa in S. Chrysostomum excitata est tempestas, Origenis Sectatores non fuisse, sive Origenis erroribus imbutos. Nam anathema ipsos dixisse erroribus, qui Origenis dicebantur, constat ex Dialogo Palladii: constat & ex Narratione Posthumiani in primo Severi Sulpitii Dialogo. Sed Origenis tantum Defensores erant, & prava quæ in ipsius libris notabantur dogmata, *Ab hæreticis fraudulenter inserta dicebant: & ideo non propter illa quæ in reprehensionem merito vocarentur, etiam reliqua esse damnanda: cum legentium fides facile posset habere discrimen, ne falsata sequeretur, & tamen Catholice disputata teneret*. Istos tamen Monachos, propter pertinaciam in defendendo Origene, & in retinendis ac legendis ipsius libris, contra prohibitionem Episcoporum, *quibus* hac etiam in re *parere debebant*, ut ait Posthumianus noster, Origenianorum errorum jure suspectos fuisse fatendum est.

Fratres Longi, an Origenistæ?

Notandum secundo, laude dignissimum fuisse Theophilum quod Origenis errores, ejusque Sectatores veros aut præsumptos impugnaverit: ut Dissertatione 17. in Historiam Ecclesiasticam Sæculi 3. probavimus: sed maxime reum fuisse, ob persecutionem in S. Chrysostomum excitatam, ob ejus depositionem, & exilium malis artibus procuratum, ob usurpatam extra suas Diœceses authoritatem, conculcatosque Nicænæ Synodi Canones; ob servatum odium in virum sanctissimum etiam inter Cœlites receptum, ejusque lacessitam memoriam libro maledicentissimo, cujus Fragmentum posteritati reliquit Facundus lib. 6. cap. 5. *Fratres* (inquit Theophilus, referente Facundo) *Joannes persequitur immundo spiritu, quo suffocabatur Saul*. Et iterum: *Sanctorum ministros necavit*. Dicit *Illum contaminatum, & in Ecclesia primitivorum impium, pestilentem, vesanum, & tyrannicæ mentis insania furibundum, atque in sua vesania gloriantem, animam suam adulterandam tradidisse diabolo*. Vocat illum etiam, *Humanitatis hostem, & qui scelere suo latronum vicisset audaciam, sacrilegorum principem, & Sacerdotium agentem impium, atque oblationes sacrilegas offerentem: procacem, & frontis durissimæ*. Hoc quoque adjiciens, *Quod non his Joannes laqueis irretitus tenetur, qui possint aliquando dissolvi, sed qui audiret pro merito flagitii sui comminantem Deum, atque dicentem: Judicate inter me & Joannem. Expectavi ut faceret judicium, fecit autem iniquitatem, & non justitiam, sed clamorem*. Dicit etiam, *Quia sicut Satanas transfiguravit se in Angelum lucis, ita etiam Joannes non esset quod videbatur*. Nec tantum *similem Satanæ*, sed *immundum dæmonem* eum appellat. *More torrentis trahentem verborum spurcitiam*. Quem *& in Christum perhibet impium extitisse, & Judæ traditoris esse consortem*. Addit etiam, *Quod arguatur in Deum manus impias extendisse*; & quod Jacobus Apostolus de quibusdam rerum mundanarum cupidis dixit, *Petitis, & non accipitis, eo quod male petitis*; hoc Theophilus beatum Joannem asserit dixisse de Christo. Adjicit etiam hoc: *Ariani & Eunomiani contra Christum Joannis blasphemiis delectantur: Judæi, & Idololatræ justificati sunt sua comparatione*.

Theophili iniquitas.

Et iterum dicit: *Non solum non est Christianus Joannes, sed pejor est Rege Babylonio, multo scelerátior quam Balthasar, Idololatris & Ethnicis scelerátior est Joannes. Tibi*, ait, *præsens ignominia, æterna in futuris sæculis pœna redditur*. Hoc quoque visum est Theophilo dicere, *Salvator clamavit, & dixit: Tollite Joannem, & mittite in tenebras exteriores*. Et iterum: *Largissimos fontes ante tribunal Dei suo ministravit incendio*.

Addit Facundus: *Si quis autem experiri voluerit, quod non sententias tantum, verum etiam ipsa verba posuimus, & nosse quoties hæc ab illo replicata sunt, legat enormem librum, non solum contumeliis, sed ipsa quoque sæpe repetita maledictorum recapitulatione nimis horribilem ab Hieronymo Presbytero translatum. De quo idem beatus Theophilus expectavit, ut per ejus eloquium, qualis Joannes fuerit, Latini cognoscerent. Nos autem*, inquit, *in illo libro, non qualis Joannes, qui nihil horum merebatur, nec qualis Theophilus, cujus virtus in multis probata, non ex isto accedenti morbo judicanda est, sed potius qualis sit miserabilis humana vita cognoscimus, de qua scriptum est: * Quia tentatio est super terram*.

Job. 7.

Id confirmatur ex S. Isidoro Pelusiota, *Epistola ad Symmachum, quæ est* 152. libri 1. *Vicina Ægyptus*, inquit, *hoc semper in more habuit, ut inique ac perdite se gereret: Mosem videlicet repudians, & Pharaonem asciscens; humiles ac demissos flagris lacerans, laborantes opprimens, Urbes, extruere jubens & mercedem negans, atque ad hoc usque tempus in iisdem studiis hærens. Siquidem insano lapillorum amore flagrantem, atque aurum pro numine habentem Theophilum, quatuor sociis, immo coapostatis septum ac munitum, in medium proferens pium virum, ac divinarum rerum doctrina præditum expugnavit: odium videlicet, atque inimicitiam adversus eum, qui eodem, quo ego, nomine appellatur, improbitatis atque importunitatis suæ velut propugnaculum nactus*.

No-

Palladius in Dialogo, Theodoret. l. 5. c. 34.
Iniqua & illegitima Synodi ad Quercum sententia.

Notandum tertio: Sententiam Synodi ad Quercum illegitimam fuisse, & iniquam. Tum quia Constantinopolitanæ Sedis Episcopus ab Episcopis Ægypti judicari non poterat, cum illorum potestas Ægypti finibus coerceretur, & Alexandrinus Episcopus extra Ægyptum, Libyam & Pentapolim, jus nullum haberet: tum quia Theophilus, Severianus Gabalitanus, Acacius Beroensis, Antiochius Ptolemaidis, conjurati S. Joannis Chrysostomi hostes, & alii ab ipsis decepti vel corrupti, in memorata Synodo judices sedebant, quos ipse ob professas inimicitias jure meritoque recusaverat. Tertio, quia ejus accusatores & testes homines erant nequissimi, & a Theophilo, aliisque Episcopis conjuratis conducti & subornati. Quarto, quia calumniis oppresserunt Sanctum Episcopum. Quinto quia inconsulta Romana Sede ipsum deposuerunt, & alium in ejus locum Episcopum ordinarunt contra veterem Ecclesiæ disciplinam & consuetudinem, cujus ob violationem in S. Athanasii causa Julius I. Orientales Eusebianos arguit in Epistola ad ipsos data.

S. Joannes Chrysostomus Pontificem Romanum appellavit.

Notandum quarto S. Chrysostomum appellasse Innocentium I. Pontificem Maximum, ut probavimus *In Dissertatione de jure appellationum in Histor. Eccl. Sæculi IV.* Quamvis eam appellationem judicari decretorio judicio voluerit in Synodo Œcumenica prudentissimus Pontifex, omnemque dederit operam ut ea congregaretur; propter periculum schismatis imminens, si eum solis Italiæ, aut totius etiam Occidentis Episcopis causam tam gravem judicaret, cum enim Orientalium maxima pars Episcoporum, Arcadius Imperator, & Eudoxia Imperatrix, Chrysostomum ut legitime depositum haberent, Arsaciumque, ac deinde Atticum in ejus sedem intrusos, ut legitimos Antistites Constantinopolitanos venerarentur, timendum erat, ne Orientis Ecclesia communionem cum Occidentali penitus abrumperet, si Romanus Pontifex Arsacium, ac deinde Atticum invasores Constantinopolitanæ Sedis in ordinem redegisset, ac in Theophilum, aliosque Episcopos ipsi nequitia & iniquitate consiliorum fœderatos, Canonum quos impune violaverant, severitatem distrinxisset: sed provisorio nihilominus Decreto Synodum prædatoriam ad Quercum rescidit Innocentius. Ac tandem decretorio, cum Œcumenicæ Synodi celebrandæ nulla spes superesset, Orientales compellens ad memoriam Joannis Chrysostomi inter Constantinopolitanos Episcopos in Ecclesiæ Dypticha restituendam, nec prius suspensam redintegrans cum Orientalibus communionem, quam id executioni mandassent.

Orientalis Ecclesiæ cum Occidentali suspensa potius quam abrupta communio.

Notandum quinto, communionem Orientalis Ecclesiæ cum Occidentali suspensam potius fuisse quam abruptam, nec ad Schisma usque negotium illud processisse; sed solum Formatarum Literarum fuisse interturbatum commercium. Id multis evincitur momentis 1. quia id innocentiæ suæ defensoribus Episcopis S. Joannes Chrysostomus impense commendaverat, ne communionem cum ejus persecutoribus abrumperent & cum eo qui suam in Sedem intrudendus esset, ut Palladius testatur. *Communicate*, inquit, *ne scindatis Ecclesiam: verum nolite subscribere.*

Secundo, Innocentius I. Romanus Pontifex, toto illius dissensionis tempore Theophilum Alexandrinum *Fratrem* vocavit, seque communionem cum illo non abrumpere diserte significavit, ad illum scribens his verbis: *Frater Theophile, nos & te & Fratrem nostrum Joannem, communionis nostræ esse decrevimus: sicuti & in prioribus literis satis aperte expressimus.*

Tertio, sola missione Legatorum, & Formatarum literarum, redintegrata communio est Orientales inter & Occidentales; ut colligitur ex Epistola 19. Innocentii I. ad Acacium Beroensem data. *Unde has ad præstantissimum Fratrem & Coepiscopum nostrum Alexandrum reddendas tuæ transmisimus unanimitati, videlicet ut si omnes inimicitiæ, omnis æmulatio, tam de nomine Sancti Joannis mirandi Episcopi, quam de omnibus ejusdem Communionis participibus, a tua animositate discessit, has nostræ societatis recipias literas, Frater charissime.* Idem colligitur ex Epistola 17. ad Alexandrum Antiochenum Episcopum data. *Scripta*, inquit, *Attici Episcopi, quoniam cum vestris sunt porrecta, suscepimus, ne per vestram injuriam ille, qui a nobis suspensus fuerat, repudiaretur. Et tamen satis abunde, quæ in Actis statuimus, sicut dignanter relegere procurabis, quid in ejus persona debeat custodiri, ut si per omnia vestris consiliis, actibusque tam sanctis se rogaverit esse communem, præstetur Seni favore vestro, nostroque judicio, communionis atque literarum a nobis gratia prorogata.*

Quarto idem colligitur ex Theodoreto lib. 5. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 34. *Cæterum*, inquit, *hanc injustitiam* (in S. Chrysostomum admissam) *præcipue detestati sunt Episcopi Europæ. A communione enim eorum qui hæc fecerant, seipsos separarunt. Illyriciani quoque omnes eorum partibus sese adjunxerunt. Orientalium vero Urbium quamplurimi communionem quidem sceleris refugerunt: corpus tamen Ecclesiæ haudquaquam disciderunt. Et post mortem magni Doctoris orbis terrarum, Occidentales Episcopi, Episcoporum Ægypti & Orientis & Bosphori ac Thraciæ communionem non prius admiserunt, quam divini illius Viri nomen una cum reliquis fato functis Episcopis consignassent. Et Arsacium quidem, qui post illum ordinatus est, ne salutare quidem dignati sunt. Atticum vero Arsacii successorem, qui multas ad ipsos legationes miserat, & pacem cum ipsis habere postulaverat, tandem susceperunt, postquam is nomen illius in sacras Tabulas retulisset.* Solam igitur commercii, legatorum, Formatarumque suspensionem dissensio illa adjunctam habuit, non anathematis inflictionem. Hinc Occidentales toto dissensionis illius tempore cum iis communionem fovebant, qui Orientalibus erant communione conjuncti; atque ita mediate cum ipsis communicabant Orientalibus. Hinc Theophili, Arsacii, aliorumque nomina ex sacris Dypticis expungi non jussit Apostolica Sedes.

Ista tamen communionis suspensio, & partialis (ut ita loquar) excommunicatio, non leve malum erat: unde tenebantur Orientales communionem Sedis Apostolicæ & Occidentalis Ecclesiæ, studiis omnibus, votis, conatibusque promereri; ne maximis ejus fructibus diutius privarentur: ut ostendunt verba illa Innocentii I. Epistola 14. ad Bonifacium Presbyterum, de pace Antiochenæ Ecclesiæ scribentis: *Cui rei nos noveris tradidisse manus, & eos in nostra viscera recepisse, ne diu membra, quæ requisierant sanitatem, ab unitate corporis haberentur aliena.* Illa Communionis suspensio in Orientalibus ipsis Ecclesiis gravius malum visa est, & schismati propius, ut discimus ex Palladio. Qui enim S. Joannis Chrysostomi defensionem susceperant, ipsique ut Episcopo communicabant Antistites, & plebs Constantinopolitana, Attici Communionem ita aversati sunt, ut parum abfuerit, quin dissensio in schisma erumperet. *Substituitur Arsacio Atticus*, (inquit Palladius) *totius contra Joannem machinationis architectus. Qui cum animadverteret Orientalium sibi Episcoporum communicare neminem, neque ipsius civitatis populum, propter ea quæ adeo injuste ac nefarie admissa fuerant, agit divinarum Scripturarum imperitus, ut qui non communicarent, Rescriptis conventi cogerentur. Habebat autem Rescriptum adversum Episcopos hujuscemodi minas: * Si quis Episcopo Theophilo, & Porphyrio, & Attico non communicat, Ecclesia pellatur, & a suis facultatibus projiciatur.* Nullum tamen Schisma inter eos factum est.

Mandatum Imperatoris.

Fabula de vinea Viduæ ab Eudoxia usurpata refellitur.

Notandum sexto, falsum esse, quod Georgius Constantinopolitanus circa medium septimi Sæculi, & post eum Glycas, Leo Augustus, & Nicephorus scripserunt, Eudoxiæ Imperatricis adversus S. Chrysostomum iram impotentem ex eo ortam esse, quod ipsam Sanctus Archiepiscopus severius increpuisset ob usurpatam Viduæ cujusdam vineam, ex qua uvam forte decerpserat: id sibi juris lege quadam vindicans. Hujus enim falsitatem narrationis probat Palladii, Socratis, Sozomeni, & Theodoreti silentium, qui gravem adeo circumstantiam in Historia persecutionis S. Joannis Chrysostomi non omisissent. Secundo, quis legem adeo ridiculam, esse commentitiam non videat, ut scilicet vineæ, ex quibus Imperatrix uvam transeundo accepisset, vel agri ex quibus evulsisset spicam, ad ipsam pertinerent? Tertio, S. ipse Chrysostomus Eudoxiam ab hac calumnia purgat, siquidem in Homilia quam habuit post suum a priori

exi-

exilio reditum ipsam vocavit *Matrem Ecclesiarum, Monachorum altricem, auxiliatricem Sanctorum, ac pauperum, quo fulciruntur, baculum*. Huic fingendæ fabulæ dedit locum invidiosa illa Jezabelis appellatio, quam Eudoxiam perstringere visus est in Sermone, quem habuit antequam iret in exilium. Hinc enim sibi persuaserunt Græci illi mediæ ætatis Historici, S. Chrysostomum ad furtum vineæ Naboth alludere.

SCHOLION.

Ad hunc Articulum pag. 714. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc notam apponunt: *Cur Papa S. Joannem Chrysostomum appellantem non absolvit, sed sententiam Concilii expectavit?* Sibique displicere innuunt Historicam illam Observationem.

R. Probabilem admodum rationem affero cur Innocentius Primus S. Joannis Chrysostomi Appellationem judicari peremptorio judicio voluerit in Sy„ nodo œcumenica, scilicet periculum Schismatis im„ minens, si cum solis Italiæ aut totius etiam Oc„ cidentis Episcopis causam tam gravem judicaret. „ Innocentium tamen provisorio Decreto Synodum „ prædatoriam ad Quercum rescidisse observo: ac „ tandem Decretorio, cum Œcumenicæ Synodi spes „ nulla superesset, Orientalesque compulisse ad me„ moriam S. Joannis Chrysostomi inter Constanti„ nopolitanos Episcopos in Sacra Ecclesiæ Dypticha „ restituendam, nec prius communionem redinte„ grasse cum Orientalibus, quam id executioni mandassent. Hanc observationem meam, qua nihil magnificentius ac luculentius dici potest ad Summi Pontificis Primatum confirmandum, mirum est quod Religiosi Censores reprehenderint.

ARTICULUS III.

De Synodo Telensi, seu Zellensi, aut Teleptensi.

Perronius in Repl. c.48. Chifletius in Notis ad Ferrandi Diaconi breviationem Canonum. Baronius ad annum 418. Sirmond. in Antirrhetico adversus Petrum Aurelium.

COncilium istud, quod Zellense vocandum doctissimus Cardinalis Perronius * contendebat, quod Chifletius Telense, vel Zellense appellari posse asserit, quod Teleptense Baronius Cardinalis, Binius, Sirmondus inscribi volunt, quod ipsi Donatianus Teleptensis primæ Sedis Episcopus præfuerit, habitum dicitur post Consulatum gloriosissimorum Augustorum Honorii XI. & Constantii, 6. Kal. Martii, hoc est, anno Christi quadringentesimo decimo octavo: nec alia de causa legitur congregatum, quam ut Epistola Siricii Romani Pontificis ad Africanos Episcopos data legeretur. Nullum enim præterea negotium illa in Synodo tractatum: nulli editi Canones memorantur. Meminit istius Concilii Ferrandus Diaconus in Breviatione Canonum, pluraque laudat ex illo, & ex Epistola Siricii Decreta. Insertum est etiam antiquo Romanæ Ecclesiæ Codici, qui S. Leonis temporibus in usu erat. Ab omnibus Conciliorum Editoribus exhibetur, Nihilominus P. Quenellius in Dissertatione 15. de Concilio Telensi, supposititium illud esse contendit: interpolatam Ferrandi Breviationem: Synodum illam, & Epistolam Siricii, Romano Codici posterioribus Sæculis insertas. Istud autem Concilium commentitium esse probat his conjecturis. Prima petitur ex nomine Concilii, quod Telense appellari debere ex omnibus Codicibus MSS, perspicuum est. At unicam Telensem Civitatem in Proconsulari Provincia sitam fuisse constat: non est porro verisimile, Donatum Teleptensem in Byzacena Episcopum, Synodum in Proconsulari habuisse. Secundo, quod probabile non sit Synodum habitam fuisse tunc temporis in Byzacena Provincia, 6. Kalend. Martias; cum generale totius Africæ concilium mense Majo sequenti congregari deberet, & jam tum indictum esset. Tertio, quod nulla ratio esset, cur ex Provincia Proconsulari Legati adfuissent Telensi illi Synodo, cum generalis non prædicetur. Quarto, quod revocetur in memoriam Synodus Tusdritana, vel Tysdritana, cui dicuntur interfuisse Episcopi Telensis hujus Concilii: quasi Provinciæ unius Episcopi alterius Provinciæ Synodis interesse potuissent. Quinto, quod ob solam Epistolæ Siricii lectionem, congregatam sub Zosimi Pontificatu Synodum sit incredibile. Quod si alia negotia in ea Synodo tractata sunt, si conditi Canones qui a Ferrando referuntur, cur eorum nulla mentio occurrit? Sexto, quod cum sæpius de continentia Clericorum actum sit in Carthaginensibus Conciliis, numquam tamen de Telensi Concilio, vel de Epistola Siricii in eo relecta, mentio facta est: cum tamen præcipua Epistolæ materies continentiam Sacerdotalem attineret.

Synodus Telensis, aut Teleptensis, non est supposititia. Respondetur conjecturis P. Quenellii.

Sed non tanti sunt hæ conjecturæ, ut Ferrandi & veteris Codicis Romanæ Ecclesiæ authoritati præponderare debeant. Si enim oppidum aliquod Telense in Byzacena Provincia fuerit, in quo habita fit ista Synodus, prima conjectura difflatur. Si ex unius Scribæ errore Telense pro Teleptensi alii exscripserint; ut Baronius & Sirmondus contendunt, tunc Donatus Episcopus Teleptensis in sua Provincia Synodum habuit. Non est incredibile ante Generalem Africæ Synodum singulares habitos fuisse in singulis Provinciis conventus, ut de rebus in Concilio generali proponendis ac decernendis deliberaretur; immo id rationi maxime consentaneum est ac disciplinæ. Hinc ruit secunda conjectura. Unius Provinciæ Synodum ad alteram misisse Legatos, ut communibus consiliis in Synodo generali pro Ecclesiæ rebus agerent, nihil incommodi. Quamobrem tertia & quarta conjectura concidunt. Non ob solam Epistolæ Siricii lectionem Synodum Teleptensem fuisse congregatam, constat ex ejus Decretis a Ferrando laudatis. Sed Canonum, & negotiorum, quæ in illa Synodo tractata sunt, Acta ipsius non meminere, quia non extant integra, sed breve dumtaxat Fragmentum. Hinc quinta conjectura evanescit. Licet Concilii Teleptensis, vel Epistolæ Siricii nulla facta sit mentio, cum de continentia Clericorum in Carthaginensibus Conciliis actum est, non inde colligitur Synodum, & Epistolam supposititias esse. Non minus enim sanctissimos illos de sacrorum Ministrorum cœlibatu Canones ediderunt Africani Patres, habita ratione Epistolæ Siricii in Teleptensi Concilio recensitæ, licet illius non meminerint: non enim laudantur Decreta omnia, vel Canones priorum Synodorum, quos renovant posteriores. Vacillat igitur sexta conjectura.

ARTICULUS IV.

De Concilio VI. Carthaginensi.

ANno post Consulatum Imperatorum Honorii XII. & Theodosii celebrata est Synodus sexta Carthaginensis, 8. Kalendas Junii, in qua de appellationibus ad Romanam Sedem actum est. Huic controversiæ occasionem dedit Apiarius Siccensis Ecclesiæ Presbyter, quem Urbanus ejusdem Ecclesiæ Episcopus quorumdam criminum convictum, Synodali sententia curaverat amoveri. Ille vero Zosimum Pontificem appellaverat. Zosimus Legatos destinavit in Africam, ut Apiarii causam retractarent. Id ægre tulerunt Africani Patres. Legati Apostolici jus illud Nicænis Canonibus niti propugnavere. Quod cum in Nicænis Canonibus, quos Africanæ habebant Ecclesiæ, non legeretur, acrior orta contentio est. Mortuo paulopost, Zosimo ac Bonifacio I. sedente, in Plenaria Synodo Africæ hoc anno 419. Apiarii causa disceptata est. Lectum imprimis fuit Commonitorium Legatis Apostolicis a Zosimo datum, in quo duo Canones tamquam a Nicæna Synodo statuti laudabantur: Unus quo jus appellationum Episcopalium ad Romanam Sedem probabatur: alter, quo Presbyteros a proprio Episcopo damnatos ad finitimorum Episcoporum judicium confugere posse decernebatur. His perlectis, Alipius Numidiæ Legatus hos Canones in Synodo Nicæna haberi negavit. Cui cum cæteri Patres concinerent, ab omnibus in hanc sententiam itum est, ut Legati ad Alexandrinum, Antiochenum & Constantinopolitanum Episcopos mitterentur, Nicænos Canones ex sinceris Codicibus descripturi. Sedis Romanæ

næ authoritati debitum honorem Africani Patres hac in Synodo tribuerunt, Alipio & S. Augustino præeuntibus. De iis enim quæ in Zosimi Commonitorio continebantur, Alipius ita censuit: *Ila nos tamen tantisper servaturos, at antea dixi, donec integra exemplaria veniant, profitemur*. Hinc Faustinus Sedis Apostolicæ Legatus dixit: *Nec vestra Sanctitas præjudicat Ecclesiæ Romanæ, sive de hoc Capitulo, sive de aliis*. Sic vero S. Augustinus suffragatus est: *Et hoc nos servaturos profitemur, salva diligentiore inquisitione Niceni Concilii*. De his quæ ad hanc de appellationibus controversiam spectant, & ad Ecclesiæ Africanæ circa istud Caput disciplinam, lege quæ diximus in Dissertatione de Jure Appellationum ad Romanam Sedem, in Historia Ecclesiastica Sæculi IV. Quod vero spectat Apiarii causam, ea sic finita est, ut in communionem susciperetur, servaretque sui gradus honorem: sed ex Civitate Siccensi, cui scandalo fuerat, discedere cogeretur.

Sextum istud Carthaginense Concilium ex Legatis primum 22. id est, 19. omnium Provinciarum Africæ, & 3. Romanæ Sedis conflatum est. deinde ex Episcopis 217. quos Legati illi ob negotii de Appellationibus transmarinis gravitatem, quod nempe omnem Ecclesiam Africanam spectabat, convocarunt. Namque simul non convenere Legati Provinciarum singularum, & earumdem Episcopi universi. Quid enim Legatis Provinciarum opus est, ubi omnes Ecclesiæ per Episcopos suos conveniunt? Itaque non absque fundamento Viri quidam Eruditi conjiciunt, plenariæ istius Synodi exordia seu præludia, in annum 418. esse referenda. Cum enim plenaria Africæ Synodus eo anno in Pelagii & Cœlestii caussa celebrata esset, omnibus, quæ Fidem spectabant, constitutis, visum est Patribus, ne diutius ab Ecclesiis suis abessent, ternos de singulis Provinciis Judices eligi, qui omnes cum S. Sene Aurelio Carthaginensi Episcopo & Africæ totius Primate, minoris momenti causas judicarent; ut constat ex ultimo Concilii Africani Canone, qui in Latina Collectione nonagesimus quartus est. Et certe ante annum 419. quo Acta Concilii 6. Carthaginensis consignantur, jam aliqua tractata fuisse ad hanc spectantia Synodum, evidenter ostendunt verba illa Aurelii, Capitulo 1. *Post diem præstitutum Concilii, ut recordamini Fratres charissimi, multa flagitata sunt per expectantes fratres nostros, qui nunc ad præsentem Synodum Legati advenerunt, quæ gestis necesse est consocientur. Quæ de re Domino nostro de tanta congregationis cœtu gratias referimus. Superest, ut jam exemplaria Nicæni Concilii, quæ nunc habemus, & a Patribus constituta sunt ... in medium proferantur*. Igitur ante hanc Actionem aliqua jam agitata fuerant a Legatis Africanarum Provinciarum, cum Legatis Apostolicis. Verbum enim illud, *superest*, initio alicujus Concilii usurpari non solet.

Idipsum ex verbis Faustini Romanæ Ecclesiæ Legati, cap. 11. confirmatur. *Injuncta nobis sunt*, inquit, *a Sede Apostolica aliqua per Scripturam, aliqua etiam in mandatis, cum vestra Beatitudine tractanda, sicut & gestis superioribus meminimus: hoc est de Nicænis Canonibus*. Igitur ante hanc Actionem, quæ in Concilio Carthaginensi 6. quale nunc extat, prima est, jam aliqua negotia gesta erant. Legati scilicet Apostolici mandata sua communicaverant cum Aurelio & Legatis Africanarum Provinciarum: & jam eorum inchoatum erat examen, convocatis interim omnibus Africæ Episcopis, propter gravitatem negotii. *De his ergo*, pergit Faustinus, *primitus, si placet Beatitudini vestræ tractemus & postea cætera quæ acta, vel inchoata sunt, inserta firmabantur, &c. licet & Capitula actionum jam inserta sint gestis*.

Mendum in Actis. Notandum, initio Actorum quæ supersunt, errorem esse in his verbis: *Sed & Vincentio Calasitano, Fortunatiano, & cæteris Episcopis Provinciæ Proconsularis, ducentis decem & septem*. Ex Provincia namque Proconsulari tot Episcopos convenisse ineptum est, cum in numerosissimis totius Africæ Conciliis haud plures essent: unde sic restituendus est iste locus: *Sed & Vicentio Calasitano, Fortunatiano, Provinciæ Proconsularis* (supple Legatis) *& cæteris Episcopis* (totius Africæ) ducentis decem & septem.

Quæ in collectionibus Conciliorum inscribitur 7. Synodus Carthaginensis, altera sessio est Synodi 6. Notandum secundo, hujus Synodi sextæ Carthaginensis Sessionem alteram esse Acta, quæ Concilii 7. Carthaginensis nomen adscriptum habent. Nam iisdem Coss. consignantur 3. Kal. Julias, uno tantum mense post Acta, quæ 6. Concilii inscribuntur nomine. Præterea, nondum prioris Synodi Episcopos Carthagine recessisse, cum illa Sessio habita est, constat ex ipsius initio, quod sic habet: *Quibusdam peractis, cum multi Episcopi cæterorum peragendorum moras se conquererentur sustinere non posse, & ad proprias Ecclesias festinarent: placuit universo Concilio, ut ab omnibus eligerentur, de singulis quibusque Provinciis, qui propter alia peragenda residerent*. Tertio, recensitis Canonibus, qui 7. Concilii Carthaginensis nomine inscribuntur, Africanum Concilium Canone 100. Episcopos 217. illis subscripsisse testatur. Qui numerus cum ad 6. Concilium Carthaginense pertineat, Canones illos in sexti istius Concilii Sessione altera editos esse consequens est.

Synopsis Canonum. Igitur Canones 5. in ista sessione sunt editi. Quatuor priores decernunt quinam ab accusatione Clericorum, vel a ferendo in eos testimonio removendi sint. Primus ab eorum accusatione arcet excommunicatos. Alter, servos, & omnes quos ad accusanda publica crimina Leges publicæ non admittunt: omnes etiam personas infames, scilicet histriones, ac turpitudinibus obnoxios quosque: item Paganos, Judæos, Hæreticos. Quibus tamen in caussis propriis accusandi licentia non denegatur. Tertius, repellendum statuit accusatorem, qui in unius criminis probatione defecerit. Quartus, eosdem a ferendo testimonio submovet, quos ab accusatione: item accusatorum domesticos: & pueros infra decimum quartum annum. Quintus, vetat ne Episcopus illum arceat a communione, qui illi soli proprium crimen confessus est, quod postea negat. Si autem sic privatim confesso, & postmodum neganti, communicare noluerit Episcopus, ipsummet Antistitem Coepiscoporum communione privandum: *Ut magis caveat ne dicat in quemquam, quod aliis documentis convincere non potest*. Quo Canone, quam sacrum semper fuerit Confessionis sigillum ostenditur.

Codex Canonum Ecclesiæ Africanæ In hac denique Synodo sexta Charthaginensi recensiti sunt, & confirmati Canones præteritarum omnium Synodorum, quæ tempore Aurelii Primatis in Africa celebratæ sunt. Ex quibus adornatus est Codex ille celeberrimus Canonum Ecclesiæ Africanæ, a Dionysio Exiguo Codici Canonum Ecclesiæ Occidentalis insertus, & a Joanne Constantinopolitano vulgo Scholastico, Nomocanoni intextus, in Synodo Trullana, Canone 11. ut pars Codicis Canonum Orientalis Ecclesiæ approbatus, a Theodoro Balsamone, Græco, & a Justello, Latino etiam sermone, cum notis eruditis in lucem editus.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Ad Conc. Carthaginense VI. Additio.

POst Carthaginense VI. concilium integro biennio a generalibus coitionibus Africani patres cessarunt; dein periodo illa annorum revoluta, iterum conventum est in synodum, quæ VII. Carthaginensis habenda est *Agricola & Eustachio VV. CC. Coss.* an. 421. celebrata. Cujus exordium ex MS. codice Veronensi dedit V. Cl. Scipio Maffejus in dissert. de codd. MSS. ecclesiæ Veronensis. Ex his vero actis didicisse me fateor ea quæ monui de pausatione Conciliorum in Africa per biennium. *Vestra sanctitas recolit qua necessitate factum est, ut instituta concilii solemnitas per biennium cessaret*. Hujus intermissionis causam hanc per conjecturam profero. In concilio ante biennium celebrato rogaverant Mauritaniæ Sitifensis episcopi dari sibi primatem, cum alias sub Numidiæ primate agerent, causantes itineris longinquitatem ut canon loquitur. Quam forte itineris prolixitatem gravem experiebantur cum ad provinciales synodos sibi esset conveniendum. Favit concilium, postulatumque primatem concessit; id vero grave forte accidit Numidis adeoque & S. Augustino Numidiæ tunc legato ad Concilium. Antequam igitur dissidentes Numi-

dæ

dæ, atque in primis Augustinus componerentur redigerenturque ad conciliare decretum suscipiendum biennium exactum est. Id plane totum eruo tum ex illo actorum exordio a Maffejo vulgato, cum ex Can. XVII. Concilii Carthaginensis VII. ex utraque lectione, nempe ex vulgata apud Labbeum, & ex altera a me producta de MS. Lucensi codice. En verba Actorum: *Nunc quia adjuvante Deo certa provincia factum* (sic) *ut sanctus frater Augustinus pro sua religione concilium libenter acciperet &c.* Can. XVII. Labbei. *Placuit ut Mauritania Sitiphensis, ut postulavit, primatem Numidiæ ex cujus cœtu separatur, ut suum habeat primatem, quem consentientibus omnibus primatibus provinciarum Africanarum, vel omnibus episcopis propter longinquitatem habere permissa est.* Altera vero lectio ita fere sonat: *primatem vero proprium cum Mauritania Sitiphensis episcopi postularet omne concilium episcoporum Numidiæ, consenentibus* (pro consentientibus) *omnibus primatibus vel universis episcopis provinciarum Africanarum, propter longi itineris novitatem, habere permissa est. Cum consilio Carthaginensis ecclesiæ factum est.* Mendum utrinque irrepsisse in lectionem hujus canonis vix dubito; forte in nostro codice omissum est aliquid post illud *episcoporum Numidiæ* ut addendum sit reclamante, vel dissentiente. Id ego tamquam ex conjectura assero. Forte alii melius veritatem assequentur.

ARTICULUS V.

De Concilio Regensi.

Riez: Urbs in Provincia, sedes Episc. sub Archiep. Aquensi.

ANno Christi 493. Regii * in Provincia 2. Narbonensi Synodum celebravit S. Hilarius Arelatensis, in causa Armentarii Ebredunensis Episcopi contra Canones ordinati. Ex triplici capite vitiosa erat ejus Ordinatio, ut indicat præfatio Concilii. Primo, quod absque trium Episcoporum præsentia. Secundo, quod absque Comprovincialium literis. Tertio, quod absque Metropolitani authoritate facta esset: id est, absque authoritare Hilarii Arelatensis. Tunc enim Alpium Maritimarum Ecclesiæ Viennensi Provinciæ adhuc addictæ erant, & Arelatensi Episcopo hujus Provinciæ Metropolitano parebant: & Ebredunensis ipsius civitatis Episcopus, quamvis in civilem Metropolim post Narbonensis solidæ divisionem evasisset. Episcopi tredecim huic Concilio, quod Provinciale fuit, subscripserunt; octo constituti fuere Canones. Primus, duos Episcopos, qui tam infaustam Armentarii consecrationem erant aggressi, Ordinationibus, & Conciliis ordinariis interesse vetat: quæ pœna erat a Synodo Taurinensi in eos, qui Canones hoc pacto violassent, lata. Eis tamen communionem indulget, *Quod a primo sui lapsus die, adhibitis passim precibus, culpam pœnitentes, aut ignorantiæ, aut circumscriptioni imputassent.* Secundus, irritam secundum Canones Armentarii Ordinationem declarat. Tertius permittit, ut Episcopus, cui lubuerit, unam illi ex Parochiis suis Ecclesiam cedat, in qua aut Chorepiscopatum gerat, aut peregrina communione fruatur, id est, peregrinorum Sacerdotum ritu ac more communicet, nec sacrum ullum Ministerium obeat. Cæterum in illa ipsa Ecclesia, cui eum forte ut Chorepiscopum Antistitum aliquis præfecerit, solam ei permittit Neophytorum Confirmationem, & oblationem Sacrificii ante Presbyteros. Quartus, Clericos ab ipso ordinatos, quamvis excommunicati essent, deponit: alios vero quibus nulla conversationis macula præjudicaverit, ab Episcopo Ebredunensi in Ecclesiæ suæ Ministerio retineri, vel ad locum Armentario designandum transferri statuit. Quintus, eidem Armentario concedit licentiam consecrandi Virgines, & benedictionem solemnem impartiendi populo Christiano, in Ecclesia, quæ ipsi designata fuerit: quod tunc meris Presbyteris non licebat, qui per agros quidem, & per privatas domos, Fidelibus benedictionem dare poterant, non autem in Ecclesiis. Sextus & septimus Canon, prohibent Clericorum quempiam ad Ecclesiam recens vacantem accedere, præter viciniorem Episcopum, qui defuncti Præsulis exequias curet, qui Ecclesiæ bona recenseat, ac describat, ne quid pereat: omniaque peragat intra septimum ab ejus obitu diem: & statim redeat ad Ecclesiam suam, donec ad novi Episcopi electionem Metropolitani literis invitetur. Ideo autem quemquam absque Metropolitani licentia ad civitatem Ecclesiæ vacantis accedere vetat; *Ne a plebe decipiatur, & vim pati voluisse videatur.*

Synopsis Canonum.

Concilia Provincialia bis in anno celebrata, secundum Canones.

Canon octavus, bis in anno Synodus Episcoporum fieri jubet, si pacata sint tempora. Magna sane sacrorum hujusmodi Conventuum utilitas, immo & necessitas visa est, ad restaurandam, & conservandam disciplinam. Unde Nicænæ Synodi Canonem 5. exequi volentes Episcopi Provinciæ Viennensis, binas singulis annis Synodos celebrari sanxerunt. Id Romæ executioni mandavit S. Leo, ut constat ex ipsius Epistola 16. ad Episcopos Siciliæ, cap. 6. Id in Gallicanis Ecclesiis observari jussit Hilarus Epistola 10. ad Episcopos Gallicanos diversarum Provinciarum data. Id decreverunt Gallicanæ Ecclesiæ Concilia, Aurelianense III. Can. 1. Aurelianense 4. Can. 17. Aurelian. 5. Can 22. Turonense II. Can. 1. Suessionense, Can. 2. Parisiense 6. Can. 26. Meldense, Can. 30. Lingonense, Can. 7. Id Christianissimus Imperator in Capitular. Aquilgranensi cap. 13. edixit. Id in Hispaniarum Ecclesiis executioni mandari præcepit Hormisdas Pontifex Maximus Epistola 25. quam disciplinam Concilia, Toletanum III. Can. 18. Toletanum 4. Can. 3. Emeritense, Can. 7. Toletanum II. Can. 15. confirmarunt. Hanc in Oriente Synodus Antiocheni, Can. 20. & Trullana Can. 8. roboravit. Hanc post Nicænum, in toto orbe Christiano vigere voluerunt, Chalcedonense Can. 19. Septimum Œcumenicum, Can. 6. Lateranense sub Innocentio III. C. 6. Tridentinum, Sessione 24. in Decreto de Reformatione, cap. 2.

ARTICULUS VI.

De Concilio Arausicano I.

Arausio, vulgo Orange, in Provincia, urbs Episcop. sub Archiep. Arelatensi.

ANno Christi 441. Synodus in Arausicano * territorio celebrata est, Hilario Arelatensi Præside, 6. Idus Novembris. Septemdecim adfuerunt Episcopi: triginta Canones editi sunt. Primus, hæreticos in mortis discrimine conversos, a Presbyteris cum Chrismate & benedictione consignari permittit, si absint Episcopi. Quæ Chrismatio reconciliatoria tantum, non Confirmatoria erat. Secundus, Ministros Baptismi, Chrisma semper in promptu habere jubet, ut baptizatos mox liniant. Quod si quo casu chrismatus in Baptismo quispiam non fuerit, tunc in Confirmatione commoneri Episcopum, ut si visum illi fuerit, cæremoniam illam suppleat. Quod tamen necessarium non est: quia cum una sit Chrismatis benedictio, sufficit Chrismatio Confirmatoria, ad damnum, quod ex omissione Chrismationis in Baptismate Neophytus incurrisset, resarciendum. Hic sensus Canonis, secundum lectionem Sirmondi, qui illam cum negatione convenientius legit, quam Petrus Aurelius absque negatione. Qua de re acerrima fuit inter illos Authores disceptatio. Primis tribus Ecclesiæ Sæculis, cum post Baptismum Confirmatio mox conferebatur, unica in usu erat unctio Chrismatis quâ Episcopus baptizatos consignabat. Innocentius I. * Presbyteris permisit, ut Chrismate baptizatos ungerent in vertice, non in fronte: quod & antea permisisse dicitur Silvester. Unctio itaque licita erat Presbyteris ex decreto Innocentii, sed non erat præcepta. Quare opus fuit in Galliis hoc Canone Arausicano, ut Ministri una cum Baptismo Chrisma adhibere in vertice ex officio tenerentur. *Placuit inter nos semel Chrismari*, inquiunt Patres: id est, necessarium esse duximus ut Chrismatis delibutio non pendeat in posterum ex arbitrio Presbyterorum, sed simul & semel cum Baptismo administretur.

Synopsis. Canonum.

In Epist. ad Decentium.

Canon 3. Pœnitentes moribundos Communione donari jubet, id est, (ut ego existimo) Absolutione & Eucharistia; quod tamen absque reconciliato-

ria manus impositione, id est, reconciliatione solemni, quæ eos a pœnitentiæ laboribus absolvat, fieri jubet. Unde, si supervixerint, stare illos decernit in ordine Pœnitentium, *Ut ostensis necessariis pœnitentiæ fructibus, legitimam communionem, cum reconciliatoria manus impositione accipiant*. Legitima non dicebatur communio, nisi quam Pœnitentes accurata satisfactione erant promeriti. Canon 4. Pœnitentiam publicam postulantibus Clericis non negandam statuit.

Canon 5. reos criminum, aut servos qui culpa in dominos admissa, ad Ecclesiam confugiebant, tradi vetat. Quia vero pro servis, qui ad Ecclesiam libertatis, vel indulgentiæ causa confugerant, domini eorum id impatienter ferentes, quandoque Ecclesiæ servos invadebant: hos excommunicatione plecti decernit Canon 6. Animadverti in eos jubet 7. Canon, qui servos in Ecclesia manumissos, vel per testamentum a dominis Ecclesiæ commendatos, ad servitutem revocare tentaverint. Octavus, nonus, decimus & undecimus prohibent Episcopis alienorum clericorum Ordinationem; Ecclesiæ in aliena territorio extructæ Dedicationem; excommunicati ab alio Episcopo susceptionem.

Duodecimus, iis qui subito obmutescunt seu vi morbi, seu alio casu, Baptismum, aut Pœnitentiam decernit esse tribuendam, *Si voluntatis aut præteritæ testimonium aliorum verbis habent: aut præsentis in suo nutu*. 13. Amentibus omnia, quæ pietatis sunt conferenda statuit, id est, Baptismum, si semper amentes fuerint, aut illum per lucida intervalla desiderarint: Eucharistiam in morte, iis qui ipsam ante amentiam postularunt; necnon Extremam Unctionem. 14. Energumenis baptizatis, & de purgatione sua solicitis, sacram Communionem. 15. Catechumenis Baptismum tribui jubet, urgente necessitate, vel capta opportunitate. 16. Eos a Clero in perpetuum arcet. Aliqua deinceps pro Catechumenis statuuntur: ipsis nimirum Evangelia legi, ipsos ab ingressu Baptisterii arceri: & in domesticis etiam orationibus & benedictionibus a Fidelibus segregari jubent Canones 18. 19. & 20.

Diaconissarum Ordinatio Sacramentum non erat, sed merus Ritus. In Concilio Arausicano I. prohibita est.

XXI. Duos Episcopos, qui invitum Episcopum ordinaverint, damnat, & Episcopatu dejicit. 22. & 23. in Diaconos incontinentes animadvertunt. Bigamos ultra Subdiaconatum promoveri vetat Canon 25. Diaconissas deinceps ordinari prohibet Canon 26. quæ antea manuum impositione, & solemni ritu ab Episcopis ordinabantur, eas vero quæ jam sunt ordinatæ, extra Clerum habendas decernit: ac proinde, ut Laicas, benedictioni, quæ populo impenditur, subjiciendas: cui benedictioni Clerici capita non submittebant. Ordinationis Diaconissarum meminerunt Tertullianus lib. 1. *ad Uxorem*, cap. 7. S. Epiphanius *Hæresi 79.* Concilium Chalcedonense *Canone* 15. Constitutionum Apostolicarum Author, lib. 8. cap. 19. Antiqui Rituales Græcorum, & Ordo Romanus, Concilium Carthaginense 4. *Canone* 12. de Viduarum, vel Sanctimonialium electione ad Ministerium baptizandarum mulierum decernit, sed Ordinationis earum non meminit, nec ritum præscribit quo ad hoc munus destinentur: cum tamen Ordinationum omnium ritus accurate tradat. Ea antiquis illis Ritualibus a nobis laudatis quos descripsit Joannes Morinus, in Commentario *de sacris Ordinationibus*, constat Diaconissarum & Diaconorum Ordinationes fuisse simillimas. Utraque enim manuum impositione, & Spiritus Sancti invocatione ad Ministerium rite obeundum perficiebatur. In utraque collo apponebatur Orarium, sive Stola. Ordinatus & Ordinata Communionem sacram accipiebant ad altare. Utrique Calix Sanguine Christi plenus, ut ex eo degustaret, in manus tradebatur. Sed cæremonialem fuisse, non sacramentalem illam Diaconissarum inaugurationem, diserte docet S. Epiphanius Hæresi 79. *Quamquam* (inquit) *Diaconissarum in Ecclesia ordo sit, non tamen ad Sacerdotii functionem, aut ullam ejusmodi administrationem institutus est, sed ut muliebris sexus honestati consulatur*, &c. In Baptismo scilicet, ut exponit. Cæterum Diaconissarum Ordinatio, quæ in Occidente longe fuit, quam in Oriente infrequentior, in Gallis abrogari cœpta est a Synodo Arausicana I. de qua agimus. Doctissimo enim Morino assentiri non possum, qui hæc verba: *Diaconissæ omnimode non ordinandæ*, sic interpretatur, ut illo canone prohibitum sit dumtaxat ne sine examine, ne ante 40. annos, ne præter conditiones a canonibus requisitas ordinentur. Hanc autem Ordinationis Diaconissarum abrogationem alia concilia Gallicana confirmarunt, scilicet Epaonense canone 21. & Aurelianense II. canone 18. canon Arausicanus 28. professæ castitatis desertores, in utroque sexu, Pœnitentiæ publicæ statuit addicendos. 29. In unaquaque Synodo proxime futuram Synodum denuntiari jubet. 30. Prohibet ne Episcopus, propter infirmitatem, aliqua munia Episcopalia Presbyteris obire permittat: sed alium Episcopum, qui vices ejus suppleat, decernit evocari.

Morinus refellitur.

ARTICULUS VII.

De Concilio Vasensi II.

ANno Christi 442. quo Dioscori Consulatus consignatus est, Vasione * Concilium celebratum est, in quo 10. canones constituti fuere. In his notandus est secundus, quo decernitur, Pœnitentium, qui subito moriuntur, oblationem recipiendam, & eorum funera, ac deinceps memoriam Ecclesiastico affectu prosequendam. Secundus item notandus, quo statuitur ab Ecclesia ut infideles, & quasi egentium necatores, abjiciendos esse, qui oblationes defunctorum Fidelium retinent. Canone 6. laudatur Epistola supposititia Clementis ad Jacobum Fratrem Domini, quasi legitima. Canon 7. Episcopum ea moderatione in accusationibus uti jubet, ut si quem a communione abstinendum judicat, flecti se sinat, si cæteri pro eo intercedant: si vero de crimine damnandum putet, accusatoris partes in Synodo sibi noverit sustinendas, ut quod uni probatur, probetur omnibus. Quod si alicujus crimen solus Episcopus noverit, ab ipso proferri vetat in publicum canon 8. quamdiu probare non potest, & reum secretis correptionibus ad Pœnitentiam adducendum. Quod si correptus pertinacior fuerit, & publice communioni se ingesserit, indemnatum licet ab iis qui nihil sciunt, secedere ad tempus Synodus jubet: ne Episcopus communionem illius ferre cogatur, cujus perspectum crimen habet: Quem tamen aliorum omnium communione frui jubet, quamdiu probari nihil potest. Canones 9. & 10. consulunt famæ & quieti eorum qui infantes a parentibus, vel dominis expositos colligebant, & ex misericordia educabant. Sic expositi pueri, eorum fiebant, a quibus colligebantur & educabantur, nec repeti poterant, Constantini Lege 1. *Cod. Theodos. de Expositis*. Jus illud confirmaverat Honorius, modo apud Episcopum contestatus esset qui collegerat. Verum cum plerique calumniatorum metu sic expositos colligere detractarent, Vasensis Synodus ad legem Honorii hoc adjecit, ut in Ecclesia die Dominico denuntiaretur, & omnibus pateficret facta collectio: ut nisi intra decem dies ab expositionis die agnitus, ac repetitus fuisset expositus, qui eum postea repeteret, Ecclesiasticis Legibus velut homicida plecteretur. Hanc liberorum expositionem Tertullianus apud Ethnicos graviter reprehendit in Apologetico. *Filios*, inquit, *exponitis suscipiendos ab aliqua prætereunte misericordia extranea, vel adoptandos melioribus parentibus emancipatis*. In idem crimen invehitur Lactantius lib. 6. *Divinarum Institutionum*, *cap.* 20.

Vaison

Summa Canonum.

ARTICULUS VIII.

De Concilio Romano in causa Hilarii Arelatensis.

CUm Hilarius Arelatensis Celidonium in Synodo deposuisset, illeque confugisset ad Romanum Pontificem, ac manifesta testium responsione ab iis immunem se probasset criminibus, ob quæ fuerat exau-

thoratus

thoratus; clamque Roma secessisset Hilarius causa coram Synodo pendente, S. Leo in hac ipsa Synodo, anno Christi 445. Celidonium absolvit, & in Sedem suam restituit. In eadem Synodo Projecti contra Hilarium querimoniæ discussæ sunt. Scilicet Hilarius Projecto Episcopo alienæ provinciæ ægrotanti, alium superordinaverat. Ordinatum contra Canones S. Leo cum sua Synodo submoveri decrevit, & Projectum in suo Sacerdotio permanere. Hilarium vero ob violatos Canones Metropolitica exuit Dignitate, quam transtulit in Viennensem Episcopum. De his S. Leo Epistola 89. sive 10. secundum editionem P. Quenellii, ad Episcopos per provinciam Viennensem constitutos data. De Celidonii quidem causa hæc habet: *Quæ igitur apud nos in causa Celidonii Episcopi gesta confessa sint, & quæ Hilarius dixerit, dum cum eodem, præsente supradicto Episcopo audiretur, inditus chartis rerum ordo demonstrat. Ubi postquam Hilarius rationabile, quod in sanctorum Concilio Sacerdotum posset respondere, non habuit, ad ea se occulta cordis ipsius transtulerunt, quæ nullus Laicorum dicere, nullus Sacerdotum posset audire.... Absolutus est Celidonius Episcopus, quoniam se injuste Sacerdotio fuisse dejectum, manifesta testium responsione, ipso etiam præsente monstraverat, ita ut quod Hilarius nobiscum residens posset opponere, non haberet. Remotum est ergo judicium, quod prolatum in hac sententia legebatur, quod tamquam viduæ maritus, Sacerdotium tenere non posset. Quod nos quidem servantes legalia constituta, solicitius volumus custodiri, non solum circa Sacerdotes, sed circa clericos quoque minoris officii: ne ad sacram militiam hi permittantur accedere, quibus sit tale conjugium.... Sed sicut eos quos factum suum non potest excusare, aut non admittendos, aut si fuerint, decernimus removendos: ita quibus hoc falso objicitur, habita accesse est examinatione purgemus, & suum Officium perdere non sinimus. Mansisset namque in illum prolata sententia, si objectorum veritas extitisset. Redditus itaque est Ecclesiæ suæ, & huic quam amittere non debuit dignitati, Coepiscopus noster Celidonius.*

De Projecti vero causa his verbis rescribit: *Huic negotio sic finito, Fratris & Coepiscopi nostri Projecti querelæ successit; cujus ad nos literæ lachrymabiles & dolendæ, de superordinato sibi Episcopo sunt directæ. Epistola quoque ingesta est civium ipsius, & numerosa singulorum subscriptione firmata, invidiosissimis contra Hilarium plena querimoniis: quod Projecto Episcopo suo ægrotare liberum non fuisset, ejusque Sacerdotium in alium præter suam notitiam esse translatum, & tamquam in vacuam possessionem ab Hilario pervasore heredem viventis inductum.... Quod sibi Hilarius quærit in aliena provincia: & id quod nullus Decessorum ipsius ante Patroclum habuit, quid usurpat? Cum & ipsum quod Patroclo a Sede Apostolica temporaliter videbatur esse concessum, postmodum sit sententia meliore sublatum?.... Nec tamen quod vobis credimus Deo judice placiturum, in commune cunctis fratribus consulentes & male ordinatum submoveri, & Episcopum Projectum in suo Sacerdotio permanere debere decrevimus.*

Denique de Hilario Arelatensi hæc habet: *Suis unaquæque Provincia sit contenta Conciliis, nec ultra Hilarius audeat conventus indicere Synodales, & Sacerdotum Domini judicia se interferendo turbare. Qui tamen noverit se, non solum ab alieno jure depulsum, sed etiam Viennensis Provinciæ, quam male usurpaverat, potestate privatum... Non ergo intersit ulli ordinationi: non ordinet qui meriti sui conscius, cum quæreretur ad causam, turpi fuga se credidit subtrahendum, exors Apostolicæ communionis, cujus particeps esse non meruit: Deo ut credimus, hoc agente, qui illum, inopinantibus nobis, & ad judicia nostra pertraxit & inter examinationes habitas, ne communionis nostræ consors fieret, ut abscederet latenter effecit.*

Celidonius Episcopus Provinciæ Viennensis. Ejus proinde legitimus judex erat S. Hilarius Arelatensis.

Cujus Provinciæ Celidonius Episcopus fuerit, contentio est inter Eruditos, & adhuc sub judice lis est. Cardinalis Baronius Viennensis Provinciæ Episcopum fuisse existimat. Ioannes Franciscus Chiffletius in sua Vesontiensis seu Bizuntinæ Urbis & Ecclesiæ Historia, fragmentum quoddam protulit Vitæ S. Romani Abbatis, quod e Codice Monasterii Jurensis acceptum a Chiffletio fratre, Societatis Jesu Presbytero transmissum fuerat: quod Fragmentum Celidonium Vesontiensem Episcopum appellat. Ad Chiffletiorum sententiam accesserunt Sirmondus Tom. I. Conciliorum Galliæ, Illustrissimus Archipræsul Petrus de Marca in Dissertatione de Primatu Lugdunensi, Baluzius, & alii viri eruditi. P. Quenellius in Dissertatione Apologetica pro S. Hilario Arelatensi, p. 1. cap. 2. ad Cardinalis Baronii sententiam accedit: & Fragmentum Vitæ S. Romani, quamquam in ejus Vita, quam edidit Bollandus ad 28. Februarii, legatur, suppositionis arguit, Vitamque ipsam integram interpolationis. Non leves sunt, quibus nititur, conjecturæ: sed illa, meo quidem judicio, omnium gravissima est, quæ petitur ex verbis S. Leonis, quibus declarat ad suum effectum perducendam fuisse Hilarii adversus Celidonium sententiam, si objecta acceptæ in uxorem viduæ accusatio legitimis, ac fide dignis testibus probata fuisset: *Mansisset namque*, inquit, *in illum prolata sententia, si objectorum veritas extitisset*. Quod nequaquam scripsisset S. Leo si nulla fuisset Hilarii Arelatensis in Celidonium jurisdictio.

Porro si in Provincia Viennensi Episcopatum obtinuit Celidonius, facile demonstratur Hilarium Arelatensem legitimum ipsius judicem fuisse: Arelatensi enim Episcopo Metropolitica potestas in Provinciam Viennensem competebat ab antiquo: ut ex pluribus Antiquitatis Ecclesiasticæ monumentis compertum est. 1. Ex Concilio 1. Arelatensi, cujus Epistola Synodica & Breviarium Canonibus præfixum solius Arelatensis Episcopi Marini nomen adscriptum habet: quod Metropoliticæ in eo dignitatis argumentum est. 2. ex Concilio Taurinensi Canone 2. quo controversiæ inter Episcopos Arelatensem & Viennensem dirimendæ seu utcumque sopiendæ gratia decretum est, ut iis Metropoliticis juribus frueretur, qui comprobaret suam civitatem esse Metropolim: quod aliud non erat, quam in gratiam Arelatensis pronuntiare. Honorius enim Augustus in Edicto ad Agricolam Præfectum Galliarum dato anno 418. (quo vix quindecim annis antiquior erat Taurinensis Synodus) Arelatem expresse appellat Metropolitanam civitatem, quod indicium est eam jamdiu tali decore ac nomine insignitam fuisse. Unde cum in ea septem Provinciarum conventum fieri jubet, significat idipsum non de novo institui, quippe quod jam a Præfecto Petronio observari jussum erat; sed potius reparari, quoniam interruptum, *Vel incuria temporum, vel desidia Tyrannorum* fuerat. 3. Antiquitas Metropolitici juris Arelatensi convenientis Episcopo, probatur ex Epistola 5. Zosimi ad universos Episcopos per Gallias & septem Provincias constitutos, in qua hæc habet inter alia: *Metropolitanæ Arelatensium urbi vetus privilegium minime derogandum est, ad quam primum ex hac Sede Trophimus summus Antistes, ex cujus fonte tota Gallia Fidei rivulos acceperunt, directus est*. 4. ex Synodi Regensi, & Arausicana I. quibus Hilarius Arelatensis primo loco subscripsit. 5. ex verbis S. Leonis in Epistola supra laudata, de Hilario Arelatensi ita scribentis: *Qui non tantum noverit se ab alieno jure depulsum, sed etiam Viennensis Provinciæ, quam male usurpaverat, potestate privatum*. Duplicem enim in Hilario potestatem manifeste distinguit: alienam unam, quam alieni juris nomine designat; eam scilicet quam Zosimus in utramque Narbonensem dederat; propriam alteram in Provinciam Viennensem. Denique in Epistola ad Episcopos Galliarum, post Ravennii, qui Sancto Hilario in Sede Arelatensi successit, electionem data, qua jus Metropoliticum Arelatensi Ecclesiæ restituit, ait Hilarium illud *merito nimiæ præsumptionis amisisse*. Non igitur ea potestate ideo privatus est Hilarius, quia aliena & per nefas arrepta. Viennensis itaque Provinciæ Metropolitanus erat ab antiquo Arelatensis Episcopus. Quamobrem Notitia Provinciarum & civitatum Galliæ, quæ passim circumfertur, in qua Viennensis civitas Metropolis dicitur Viennensium, Honorii Augusti temporibus recentior est, qui in Constitutione data anno 418. Arelatem simpliciter Metropolim nominat. *In Metropolitana*, inquit, *id est, in Arelatensi civitate*.

Nec tam gravis esset orta contentio in Concilio Taurinensi, si Vienna fuisset pro Metropoli tunc temporis agoita. Strabo quidem lib. 4. Viennam vocat Metropolim, non absolute, sed *Allobrogum Metropolim*. Id est, Allobroges, qui unus erat e populis Provinciæ Narbonensis, præcipuam habuere Civitatem Viennam. Eusebius quidem Lugduni & Viennæ meminit, quasi de gemina Galliarum Metropoli. Sed primum loquitur quasi hujus rei non admodum certus. *Cujus* (Galliæ) *insignes & supra cæteras præstantes Metropoles esse dicuntur Lugdunum & Vienna*. Præterea ad mentem veterum Geographorum intelligendus est, ut Vienna scilicet Allobrogum Metropolis fuerit, idque quantum ad ordinem civilem. Numquam enim Ecclesiastica fuit Allobrogum Provincia.

Lib. 5. Hist. Eccl. c. 1.

Ex his liquet S. Hilarium Arelatensem in Celidonii causa legitimum judicem fuisse, utpote Provinciæ Viennensis Metropolitam, nihilque defuisse sententiæ quam adversus Celidonium tulit, nisi objectorum veritatem: quia nec ipsum inter nuptæ maritum fuisse, nec reum morti addixisse eum sæcularis judex esset, prout accusatus fuerat certis testimoniis probatum est. Quod Projectum spectat dubitare nos non sinit S. Leonis Epistola, quin aliena in Provincia Episcopus esset. In Narbonensi prima fuisse, probabile est: idque innuunt hæc verba Epistolæ S. Leonis ad Episcopos Viennensis Provinciæ de Hilario Arelatensi scribentis: *Id quod nullus Decessorum ejus ante Patroclum habuit, quid usurpat? Cum & ipsum quod Patroclo a Sede Apostolica temporaliter videbatur esse concessum, postmodum sit sententia meliore sublatum?* Quibus verbis alludit S. Leo ad Bonifacii I. Decretum, seu Epistolam ad Hilarium Narbonensem Episcopum, per quam eidem asseruit Narbonensis primæ Ordinationem, Arelatensemque increpavit Episcopum, quod Lutubensis * Episcopi ordinationem celebrare præsumpsisset in eadem Provincia; quam sententiam sua pariter confirmavit Cœlestinus I. Epistola ad Episcopos Narbonensis & Viennensis Provinciarum scripta.

Projectus alienæ Provinciæ Episcopus erat.

* De Lodeve.

Quin humani aliquid passus sit S. Hilarius, dum variis Ecclesiarum negotiis emergentibus incumbens, aliqua paulo nimis præcipitanter executus est, ut ad alia zelo disciplinæ accensus properaret, nullus dubito. Hoc Celidonii, hoc Projecti negotia persuadent. Quin S. Hilarius Privilegia Sedi olim suæ ab Apostolica Sede concessa per Zosimum, sed a Zosimi successoribus revocata vel imminuta, propugnaverit pertinacius, non ambigo. Facile tamen crediderim Leoni fuisse obreptum falsique adversariorum Hilarii delationibus circumventum, cum ipsum velut superbiæ, præsumptionis & arrogantiæ reum insectatus est, & verbis acrioribus excepit in Epistola ad Viennensis Provinciæ Episcopos data. Cardinalem historicum de hac & simili S. Mamerti causa loquentem audire præstat, ad annum Christi 464. *Non mireris Lector, Romanum Pontificem adversus Mamertum adeo vehementer insurgere, virum, ut declararunt eventa, sanctitate insignem. In his enim quæ contentiosi fori sunt, persacile est quemquam decipi. Persimile etiam S. Leoni accidit, qui in S. Hilarium eadem ferme ex causa acerrime invectus est. Quis nesciat sæpe accidere, ut falsis accusationibus, & subreptionibus aures Pontificum repleantur, & cum putant agere quod justum apparet, exagitent innocentem?*

S. Hilarius Arelatensis aliquid humani passus.

S. Leoni fuisse obreptum probabile est.

Notanda Baronii Cardinalis verba.

Plura dicere supersedeo, ne dissidium inter Sanctissimos Pontifices cœlesti pace compositos redintegrare videar, Honorati Massiliensis in Vita S. Hilarii Arelatensis exemplum secutus: *Et quia*, inquit, *tantorum virorum præsertim jam ad supernam gratiam vocatorum, nec in narratione audeo judicia ventilare, hoc breviter tetigisse sufficiat.*

Omittere tamen nec possum, nec debeo S. Hilarium Arelatensem, pro sua erga sedem Apostolicam debita reverentia, nihil non egisse ut S. Leonem placaret, ac promereretur: ac ab omni deinceps contentione quievisse, Auxiliaris potissimum urbis Romæ Præfecti consilio. Qua de re S. Honoratus in Vita Hilarii ita scribit: *In Civitatem regressus, licet corporali infirmitate fractus, tamen perfectione sanctus & pietate promptissimus, totum se ad placandum tunc animum sancti Leonis inclinata humilitate convertit. Misit primitus S. Ravennium tunc presbyterum, postmodum proprium successorem, deinde Sanctum Nectarium, sanctumque Constantium præcipuos Sacerdotes. Et quia quanta in hac causa dictaverit, huic operi nulla possum ratione connectere Auxiliaris tunc Præfecti quæ fuerit sententia credidi inserendam, cujus hæc verba sunt Sanctos Nectarium & Constantium Sacerdotes de Beatitudinis tuæ parte venientes digna admiratione suscepi. Cum his sæpius sum locutus de virtute animi atque constantia, contemptuque rerum humanarum, qui inter fragilitates nostras semper beatus es. Nam quid potest in hac corporea vita esse secundum, quæ cum sit misera, tamen non potest esse perpetua? Locutus sum etiam cum sancto Papa Leone. Hoc loco, credo, aliquantum animo perhorrescis: sed cum propositi tui tenax sis, & semper æqualis, nulloque commotionis felle rapiaris, sicut nullis extolleris illecebris gaudiorum, ego nec minimum quidem factum Beatitudinis tuæ arrogantiæ memini contagione fuscari. Sed impatienter ferunt homines, si sic loquamur quomodo nobis conscii sumus. Aures præterea Romanorum quadam teneritudine plus trahuntur: in quam si se Sanctitas tua dimittat, plurimum tu, nihil perditurus acquiris. Da mihi hoc, & exiguas nubes parvæ mutationis serenitate compesce.* Hac Auxiliaris Præfecti recensita Epistola, statim subjungit de Hilario suo Honoratus: *Talia percipiens, totum se orationi, prædicationi, operationi velut incipiens mancipavit.*

Sedem Apostolicam S. Hilarius Arelatensis reveritus est, & S. Leonem placare studuit.

Non multo post mortuus est Hilarius Arelatensis, quem mortuum Leo Magnus pro Viro Sancto habuit, ut constat ex ipsius Epistola 106. vel 36. secundum editionem P. Quenellii, ad Episcopos per Arelatensem provinciam constitutos data, in qua eum & sanctæ memoriæ & probatum sibi virum appellat. *Quod ergo*, inquit, *in Arelatensium civitate defuncto sanctæ memoriæ Hilario, virum etiam nobis probatum fratrem Ravennium, secundum desiderium Cleri, Honoratorum, & plebis unanimiter consecrastis, bonum fraternitatis vestræ opus nostro judicio roboramus.*

S. Leo Hilarii Arelatensis defuncti, seu probati & sancti viri memoriam coluit.

SCHOLION.

In hoc Articolo, pag. 743. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc velut meam propositionem notant: *Papa etiam Sanctus in facto decipitur, & sanctos persequitur.*

„ R. S. Leoni fuisse obreptum, falsisque adversa„ riorum S. Hilarii Arelatensis Episcopi delationibus „ circumventum, cum ipsum velut superbiæ, præ„ sumptionis, & arrogantiæ reum insectatus est, recte observavi. Hæc verba, *Papa etiam Sanctus Sanctos persequitur*, mea non sunt. Cæterum si observatio mea Religiosis Censoribus displicet, ipsis multo magis displiceat necesse est, illa Cardinalis *Baronii* ad annum Christi 464. cujus verba descripsi.

Nota.

PAschasius Quesnellus in iis quæ præmisit editioni Operum S. Leonis, ita adversus tantum Pontificem calamum acuit, ut Hilarium in causa Chelidonii per omnia bene, Leonem vero per omnia perperam egisse affirmet: en ejus verba: *Nihil contra canones actum est ab Hilario, immo vero nihil nisi pro custodia canonum, vel contra Chelidonium decretum in Synodo, vel Romæ coram Pontifice prolatum est ab Hilario. Quamobrem quod sententiam æquitate plenam rescindere volenti strenue obstiterit, non protervia in eo judicium, sed invicti animi, disciplinæque tenacissimi argumentum est.* Nec mirum Quesnello tam cordi fuisse S. Leonem hac in re condemnare; nam pro viribus, quamquam incassum, romanas appellationes e medio tollere sibi mens erat, atque proinde demonstrare primum a S. Leone pro Galliarum ecclesiis adinventas fuisse, ut adnotare non omisi *tom. 4. pag.* 388.

Nihilominus primo dicendum S. Hilarium non ausum esse omnino negare romanas appellationes: longe etenim omnino a veritate est credere ipsum ignorasse quæ Sardicenses canones circa easdem innovaverant, ac stabilierant. Putandum proinde est ab hujusmodi appellationibus solummodo suspensivum effe-

ctum

ctum removere intendisse, & ne iterum Romæ de latis a se sententiis examen institueretur. Ita mihi placet affirmare, quia cum Summus Pontifex Theodosii II. ac Valentiniani III. opem implorasset, hi in novella lege ad Ætium Patricium, utriusque militiæ Magistrum, postquam Hilarii attenta damnarunt, ac S. Leonis sententiam etiam absque imperiali sanctione valituram dixere, decernunt ut Episcopis Gallicanis *omnibusque pro lege sit quidquid sanxit, vel sanxerit Apostolicæ Sedis authoritas, itaut quisquis episcoporum ad judicium Romani Antistitis vocatus venire neglexerit, per Moderatorem ejusdem Provinciæ adesse cogatur*. Hæc non obscure innuunt ægre Hilarium tulisse suum contra Chelidonium judicium Romæ iterum ad examen revocatum, ibidemque Episcopos interesse debuisse. Hujusmodi ergo puto emendanda voluisse S. Hilarium; qui proinde Romam venisse ajebat protestandi causa, non ut ibidem sese ut accusatorem sisteret, seu ut iterum Chelidonii causa apud Pontificem cognosceretur: *Hilarius rogat*, ait in ejus vita ipsius Encomiastes, *atque constringit, ut Leo secreta jubeat emendari. Se ad officia, non ad causam venisse: protestandi ordine, non accusandi quæ sunt acta suggerere*.

Ut igitur S. Leo aliena non invasisse jura demonstraret, longam ad Episcopos Viennensis Provinciæ dedit epistolam, in qua Gallicanorum Episcoporum appellationes ad Sedem Apostolicam legitimas esse propugnat, ac consuetudini veterique traditioni innixas; nec non plura affert exempla quibus ostendit judicia ad eamdem per appellationem devoluta modo confirmasse, modo revocasse. Illud addit numquam hanc ob causam ecclesiæ pacem fuisse turbatam, cum in dominica, & evangelica regula, ac in divina romanæ ecclesiæ dignitate hujusmodi appellationes fundamentum haberent. Conqueritur deinde Hilarium Majorum tramitem deseruisse *beatissimi Petri reverentiam verbis arrogantioribus minuendo, cui pascendarum ovium cura specialius mandata est*. Cum igitur S. Pontifex, quem tenuit judicii ordinem in Chelidonii causa retractanda, justissimum fuisse & jure, exemplis ostenderit, hac de causa parum æquum in Hilarium fuisse non licet affirmare. Sed nec in revocando judicio, quo Hilarius Chelidonium episcopatu exuerat, a justitiæ legibus deviasse sequentia Leonis verba demonstrant. *Absolutus est*, ait, *Chelidonius episcopus, quoniam se injuste sacerdotio fuisse dejectum, manifesta testium responsione, ipso etiam præsente, monstraverat, itaut quod Hilarius nobiscum residens posset opponere, non haberet. Remotum est judicium, quod ab Hilario prolatum in hac sententia legebatur*. Quamvis autem Chelidonius fuerit statim suo gradui restitutus, nonnisi tamen post plenum examen omnino insons fuit pronunciatus, nec in Episcopatu plene firmatus.

Hæc autem quo validiora sunt ad demonstrandum S. Leonem nil a justitiæ regulis discessisse, dum de Chelidonii causa ad se per appellationem delata iterum judicavit, eo irrefragabilia videntur, ut dicere necesse sit Hilarium in metropoliticis suis juribus tuendis excessisse, sicut etiam dum nihili habuit Leonis judicium: quapropter Chelidonium ut episcopum agnoscere, atque cum ipso communicare detrectavit. Nimis etiam indulsit iracundiæ dum in ipsa papali Synodo tales effutiit sermones, *quos*, ipso S. Leone teste, *nullus Laicorum dicere, nullus Sacerdotum posset audire*. Culpabilem etiam fuisse Hilarium Valentiniani Novella aperte asserit, inter alia etenim hæc habet; *Hæc cum hactenus inviolabiliter fuerint custodita, Hilarius contumaci ausu quædam præsumenda tentavit*. Ibidem etiam asseritur ex sola Pontificis humanitate episcopalibus infulis privatum non fuisse: *Hilarium Episcopum nuncupari, sola mansueti Præsulis Leonis permittit humanitas*.

Hujusmodi hic adnotata velim non ut aliquid detraherem Hilarii sanctitati, & ipsos etenim sanctos viros quandoque Deus in proprio sensu nimis abundare permittit, ut deinde humiliores, ac proinde perfectiores a suo lapsu resurgant; sed ne veritas dispendium patiatur. Hinc agnovisset etiam Quesnellus, si ut propriam stabiliret contra Romanas appellationes opinionem, e re sua esse non putasset S. Leonem injustitiæ damnare, ac S. Hilarium velut invictæ constantiæ virum laudare; quasi pro justitia tuenda etiam adversus Romanum Pontificem stare non formidaverit. Eamdem ob causam affirmavit Hilarium numquam Leonis mandatis paruisse: *Hilarius*, ait, *sui propositi tenax, semper æqualis, jura sua ecclesiæ & usque ad extremum spiritum obtenuit, & qua pollebat eloquentia strenue defendit*. Hæc tamen conciliari non possunt cum iis, quæ Author Vitæ S. Hilarii posterorum memoriæ mandavit. Affirmat hic Hilarium Arelatem regressum ad placandum S. Leonis animum *inclita humilitate se convertisse*; ac proinde primo Ravennium presbyterum, ac deinde duos episcopos, SS. scilicet Nectarium, & Constantium ad eumdem legasse. Inclitam vero humilitatem non demonstrasset, si obstinate Papæ judicium respuisset; sicut etiam frustra ad placandum S. Leonem Legatos Romam destinasset. Quis demum sibi poterit persuadere Romanam Ecclesiam in Sanctorum tabulas Hilarium fuisse admissuram, si in sua adversus Pontificem inobedientia ultimam diem clausisset?

Neque etiam Præfecti Auxiliaris epistola, quam exhibet Natalis, convincit Hilarium semper omnia probasse, quæ in urbe gesserat, aut propositum non mutasse. Inverosimile quippe est tantum Imperii Ministrum voluisse commendare, quæ Imperatores novissima etiam lege in Hilario condemnaverant, & reprobare quæ juris esse Romani Pontificis declaraverant. Et re vera dicit quidem Hilarium fuisse rerum humanarum contemptu beatum, non vero eum commendat ob animi virtutem, ac constantiam, quamvis de ea cum suis Legatis egisse scribat. Auxiliaris igitur sua epistola afflictum senem, tantumque episcopum non fallaci adulatione, sed amicabili commiseratione solatur; quamvis re vera etiam arguat, admoneatque.

ARTICULUS IX.

De Synodo sancti Patritii.

ANno circiter 450. vel 456. a S. Patritio Hiberniæ Apostolo, Auxilio, & Isernino Episcopis Synodus in Hibernia celebrata est, in qua 34. Canones ad Ecclesiasticam Disciplinam sanciendam conditi sunt. Quos inter eos notari velim, qui pœnitentiæ modum spectant in illis Hiberniæ Ecclesiæ initiis. Canon decimus-quartus homicidii & fornicationis reos, & qui aruspices more Gentilium consuluerint, unius anni Pœnitentia jubet expiare scelus; quam cum se implevisse fide dignis testimoniis probaverint Sacerdoti, ab ipso absolventur. Ex quo liquet omnino publicam Pœnitentiam a S. Patritio impositam non fuisse Hibernis, sed quasi semipublicam, id est, sub oculis probatorum testium agendam. Decimus quintus, dimidii anni Pœnitentia furti reos plectendos esse decernit, ac viginti dierum jejunio cum solo pane, nec in Ecclesiam recipiendus, nisi facta restitutione, si fieri potest. Canon 20. excommunicandos statuit, qui fraudant debita, more Gentilium, donec solverint. Qua disciplina hoc Sæculo maxime esset opus. 21. Christianum provocantem aliquem in judicium extra Ecclesiam, arcet a communione. Decimus tertius, eleemosynam, a Gentilibus oblatam Ecclesiæ, recipi vetat. Nonus, Monachum & Virginem in uno hospitio commorari, in uno curru a villa in villam discurrere, & assidue confabulari prohibet. Septimus clericos, qui Collectis, id est, Officiis Matutinis & Vespertinis ex negligentia desunt, ex Ecclesiæ matricula statuit expungendos: sicut & illos quorum capilli Romano more tonsi non fuerint, vel qui debitam in vestibus non servaverint honestatem.

Canones præ cæteris notandi.

AR-

ARTICULUS X.

De Concilio Arelatensi II.

Synopsis Canonum.

Concilium Arelatense II. quod quidam sub Silvestri, alii sub Julii, nonnulli sub Siricii Pontificatu adscripserunt, rectius a Sirmondo figitur circa initium Pontificatus S. Leonis anno Christi circiter 452. In Canonum numero discrepant MSS. Codices. Remensis ex quo illud edidit P. Sirmondus, 56. complectitur, omnes pene ex antecedentibus Conciliis repetitos, & descriptos, scilicet ex Nicæna, Arelatensi I. Vasensi II. & Arausicana II. Synodum Provincialem ad Arelatensis Episcopi arbitrium decernit congregandam: cui si quis adesse neglexerit, aut ante Concilii finem recesserit, excommunicatione plectatur, nec eum recipere fas sit, nisi in sequenti Synodo fuerit absolutus. (Can. 18. & 19.) Pœnitentiæ publicæ addictos, cum viros, tum fœminas ineuntes secunda conjugia, vel interdicta aut suspecta familiaritate pollutos, aut infamatos, arcet ab Ecclesiæ liminibus. Quia vero toto Pœnitentiæ decursu a conjugibus abstinere Pœnitentes debebant, secundum Ecclesiæ disciplinam; ideo Pœnitentiam conjugatis, nonnisi ex consensu, dandam constituit. (Can. 21. & 22.) Episcopos, Presbyteros, aut quosvis clericos propriam deserentes Ecclesiam, anathemate ferit. (Can. 13.) Conjugatos arcet a Sacerdotio, nisi præmissa fuerit conversio: id est, nisi separati fuerint, & continentiam ex mutuo consensu promiserint, ejusque jam dederint specimen. (Can. 2.) Reos declarat Episcopos, qui reliquias idololatriæ delere negligunt: excommunicandos vero sæculares, qui has de agris suis, admoniti non auferunt.

ARTICULUS XI.

De Concilio Andegavensi.

Andegavum, *caput Andium vulgo* Angers, *urbs Episcop. sub Turonensi Metropoli. Synopsis Canonum.*

Anno 453. Andegavi, * celebrata est Synodus in Ordinatione Talasii illius urbis Episcopi, 4. Nonas Octobris, in qua data occasione 12. Canones editi sunt ad Ecclesiasticam Disciplinam restaurandam. Primus in clericos, relicto Episcopali judicio, sæcularia judicia expetentes inconsultis Episcopis suis, vel ex uno loco ad alium absque ipsorum licentia migrantes, animadvertit. Canonibus 4. 5. 6. 7. 8. a Communione submoventur Clerici, qui tradendis, vel capiendis civitatibus interfuerint; Pœnitentes, qui acceptam pœnitentiam deseruerint; Sanctimoniales lapsæ, qui uxores a maritis dimissas, ipsis superstitibus, ducunt; Clerici sacræ militiæ desertores, & ad sæcularem convolantes; Monachi Apostatæ & vagi. Canon 12. Pœnitentiæ aditum omnibus patere decernit, *Qui conversi errorem suum voluerint confiteri. Quibus, perspecta qualitate peccati, secundum Episcopi æstimationem*, *veniam* statuit *largiendam*.

ARTICULUS XII.

De Concilio Arelatensi III.

De Frejus. *Orta inter Episcopum Forojuliensem, & Faustum Abbatem Lirinensem controversia componitur.*

Concilium istud, Ravennio Arelatensi præside, inter annum 449. quo ipse iniit Episcopatum, & annum 461. quo vita functus est, celebratum fuit: quo præcise anno incertum. Coactum est ad dirimendam controversiam, quæ ioter Faustum Abbatem Insulæ Lirinensis, & Theodorum Forojuliensem * Episcopum versabatur. Exigebat Forojuliensis Antistes a Fausto Abbate, Monasterioque ejus nonnulla, quæ Leontius ejus Decessor sibi non vindicaverat. Ea cum Faustus negaret, inde ortum inter illos dissidium & contentio. Hanc ut componeret Synodus, Theodorum hortata est, primum ut obliterata præteritorum memoria, Faustum reciperet in gratiam: Deinde ut in posterum nihil ab eo amplius exigeret, quam quod sibi vindicarat Leontius ipsius in Episcopatu Forojuliensi decessor: scilicet ut Clerici ab ipso, vel cui injunxisset ipse, ordinarentur; ab ipso Chrisma & Confirmatio peteretur; Clerici advenæ ad Communionem, vel ad Ministerium, absque ejus mandatis non admitterentur. Ipse vicissim Laicæ Congregationis Monasterii curam omnem Abbati liberam relinqueret, neque ex ea quemquam, nisi Abbate petente, Clericum ordinaret. Hæc ex Actis Concilii perspicua sunt.

ARTICULUS XIII.

*De Concilio Turonico * I.*

De Tours.

Canonum Synopsis.

Sub Severini & Dagalaifi Consulatu, anno Christi 461. S. Perpetuus Turonensis Episcopus Concilium celebravit 14. Kal. Decemb. in quo novem cum ipso diversarum Provinciarum Episcopi sedentes tredecim Canonibus Ecclesiasticam Disciplinam Barbarorum incursionibus in Galliis concussam reformarunt. De Sacerdotum & Diaconorum continentia decernunt. Extranearum fœminarum societate & familiaritate Clericis interdicunt omnibus. Matrimonium cum viduis prohibent minoribus Clericis. Clericos Apostatas, Virgines & Sanctimoniales lapsas, cum earum corruptoribus, homicidas, Clericos vagos a communione removent. Episcopos alienarum Diœceseon pervasores, aut alienos Clericos promoventes, a Fratrum & Consacerdotum communione pronuntiant alienos. Ordinationes illicitas mittunt in irritum. Usuram Clericis negotiantibus, *Secundum Scripturarum authoritatem, & Patrum constitutionem, prohibent*. Ad horum denique Canonum obtinendam observantiam, S. Martini intercessionem implorant.

ARTICULUS XIV.

*De Concilio * Venetico.*

Venetica; Vannes; *Episcop. sub Archiep. Turonensi.* Bertagne.

Non multo post Turonense Concilium, perpetuus tertiæ Lugdunensis Provinciæ Metmpolita Venetiæ in Aremorica * Synodum ad Ordinationem Paterni illius Civitatis Episcopi congregavit: In qua sex cum ipso istius Provinciæ Antistites sederunt. Sexdecim sanciverunt Canones ad disciplinam restaurandam. Nonnulli gemini sunt iis quibus in Turonensi Synodo condendis præfuerat antea Perpetuus. Aliorum hæc summa. Secundus eos a Communione statuit arcendos, *Qui relictis uxoribus suis sicut in Evangelio dicitur, excepta causa fornicationis, sine adulterii probatione alias duxerint*. Evangelium perperam sunt interpretati Præsules illi, cum dimissis uxoribus adulteris, alias ipsis superstitibus duci posse senserunt: Sed in hoc venialiter erravere. Et in quæstione quam Fidei non censebant, disciplinam secuti sunt, (abusum verius dicam) ea tempestate in Galliis vigentem, aut in hac saltem Provineiá receptam consuetudinem. Septimus de Monachis statuit, *Ne eis ad solitarias cellulas liceat, a Congregatione discedere, nisi forte probatis post emeritos labores aut propter infirmitatis necessitatem asperior ab Abbatibus regula remittatur. Quod ita demum fiet, ut intra eadem Monasterii septa manentes, tamen sub Abbatis potestate separatas cellulas habere permittantur*. Abbatibus diversas Cellas, aut plura Monasteria habere vetat Canon 8. solaque permittit ipsis hospitia intra muros, quo se ab incursu hostium recipiant. Nonus Clericos sæcularia judicia adeuntes a Communione removet; quibus ut omnem excusationis præripiat ansam, permittit ut aliorum Episcoporum audientiam petant, si suspectus ipsis fuerit proprius Episcopus, aut de proprietate aliqua adversus ipsum contendant. Undecimus jubet ut Presbyteri, Diaconi, atque Subdiaconi, necnon etiam Clerici minores, qoibus uxores ducere non licebat, quamvis inito ante Ordinationem matrimonio uti

Summa Canonum.

Erravere hujus Synodi Patres, Matrimonium adulterii causa solvi posse opinati.

Quanta vigilantia sensus suos ab omni immunditia servare debeant Clerici. Ebrietas execranda, præsertim Clericis.

uti possent, etiam alienarum nuptiarum non intersint conviviis; nec iis cœtibus admisceantur, ubi amatoria cantantur & turpia, aut obscœni motus corporum choreis & saltibus offeruntur: *Ne*, inquiunt, Patres, *auditus & obtutus sacris Mysteriis deputatus turpium spectaculorum atque verborum contagio polluatur*. 12. Clericos in ebrietatem lapsos, triginta dierum spatio a Communione submovet: aut corporali subdendos supplicio decernit, id est, carcere, jejuniis; aut verberibus etiam (si minores Clerici sint) emendari. Hoc vitium Clericis execrandum ostendit, quod *omnium vitiorum fomes ac nutrix* sit ebrietas: & ebrius graviora possit crimina, dum nescit perpetrare. 14. Clericos intra muros civitatis suæ manentes, qui Matutinis Hymnis absque probabili excusatione ægritudinis defuerint, septem diebus a communione extraneos fore pronuntiat. 15. Unum sacrorum Officiorum Ordinem, unumque psallendi ritum in omnibus Provinciæ Lugdunensis tertiæ Ecclesiis observari jubet. Canon 55. Clericos nonnullos coercet, qui auguriis studebant, & quamdam speciem divinationis profitebantur, quam *Sanctorum sortes* nuncupabant, inspectione quarumcumque Scripturarum futura promittentes. In eos excommunicationis sententiam decernit Synodus. Ad Victorium Cœnomanensem, & Talasium Andegavensem ejusdem Provinciæ Episcopos, qui a Concilio aberant, missum est exemplar Canonum cum Epistola Synodica.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 750. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Venialiter erraverunt, qui Matrimonium causa fornicationis solvi quoad vinculum dixerunt*.

R. Summam Canonum Concilii Venetici exhibeo, Secundus Canon eos a Communione statuit arcendos, *qui relictis uxoribus suis, sicut in Evangelio dicitur, excepta causa fornicationis, sine adulterii probatione alias duxerint*. Verba ipsa Canonis sunt, de quo ita censeo: *Evangelium perperam sunt interpretati Præsules illi, cum dimissis uxoribus adulteris, alias ipsis superstitibus duci posse senserunt. Sed in hoc venialiter erravere. Et in quæstione quam fidei non censebant, disciplinam secuti sunt [abusum verius dicam] ea tempestate in Galliis vigentem, aut in hac saltem Provincia receptam consuetudinem*. Synodum Veneticam sic excuso, ut sartam tectam præstem Catholici Dogmatis veritatem; sic excuso, ut Præsules in ea congregatos Evangelium perperam interpretatos esse observem, cum dimissis uxoribus adulteris, alias ipsis superstitibus duci posse senserunt. Venialem tamen illorum errorem voco, quemadmodum vocavit S. Augustinus libro *De Fide & Operibus*, cap. 19. *In ipsis*, inquit, *Divinis sententiis ita obscurum est, utrum & iste, cui quidem sine dubio adulteram licet dimittere, adulter tamen habeatur si alteram duxerit, ut quantum existimo, venialiter ibi quisque fallatur*. Hæc S. Augustinus.

Nota.

De matrimonii dissolutione ratione adulterii quid antiquitus quidam senserint, adnotavi *tom.* 4. *pag.* 339.

ARTICULUS XV.

De Concilio Romano sub Hilaro Papa.

Observantia Canonum.

ANno Christi 465. 15. Kal. Decembris, Hilarus Pontifex Maximus Romæ Synodum celebravit in annua Consecrationis suæ solemnitate. Hujus synodi exordio, Disciplinam Ecclesiasticam ex observantia Canonum, & maxime Nicænorum pendere totam intelligens Papa Sanctissimus, hanc observantiam edito canone sanxit, seque reum fore contestatus est, nisi canonum executioni invigilaret. *Nulli*, inquit, *fas sit, sine status sui periculo, vel divinas Constitutiones, vel Apostolicæ Sedis Decreta temerare: quia nos qui potissimi Sacerdotis administramus officia, talium transgressionum culpa respiciet, si in causis Dei desides fuerimus inventi: quia meminimus quod timere debemus, qualiter comminetur Dominus negligentiæ Sacerdotum. Siquidem reatu majore delinquit qui potiori honore perfruitur: & graviora facit vitia peccatorum sublimitas dignitatum*.

Proposuit subinde Pontifex alios Canones authoritate Synodi approbandos, quibus irregulares declaravit bigamos, viduarum maritos, illiteratos, mutilatos, pœnitentes. Edixit etiam ut Episcopus, quod a se, vel decessore suo contra Canones gestum est, emendet. Denique Concilio proposuis Hilarus Hispanorum Tarraconensis Provinciæ Episcoporum ad se missam relationem, preces, & querimonias; preces in gratiam Irenæi quem Nundinarius Episcopus in Barcinonensi * Ecclesia successorem designaverat; ut ipsius designationem confirmaret: querimoniam contra Silvanum Calaguritanum * Episcopum, qui indebitas ordinationes usurpaverat. Ista successorum designatio, & Episcopatuum quasi testamentario jure dimissio, quam grave malum esset, & quanta vigilantia ac zelo ex Ecclesiis auferendum, Pontifex exposuit. Patres frequentibus acclamationibus suffragii viritim dicendi loco, propositos ab Hilaro Canones approbarunt, *Exaudi Christe, Hilaro vita. Hæc præsumptio numquam fiat. Quæ Dei sunt, ab homine dari non possunt. Successores Deus dat. Authoritaté vestra resistite huic rei per Apostolatum vestrum. Ut disciplina servetur, rogamus. Ut antiquitas servetur, rogamus. Ut Canones custodiantur, rogamus. Ut in præsumptoribus vindicetur, rogamus. Ordinatio Apostolica illibata servetur. Dignus Papa, dignus Doctor*.

* Barcelonc.
* Calahora.

ARTICULUS XVI.

De Concilio Cabilonensi.

Cabilonum, Châlons sur Saone. Urbs Episcop. sub Archiep. Lugdunensi.

ANno Christi circiter 470. Patiens Lugdunensis Metropolita Cabilloni * Concilium habuit provinciale, ad electionem & ordinationem Episcopi celebrandam, vacante illius Ecclesiæ sede. Civibus in varia studia divisis, Patiens, & Euphronius Augustodunensis, communicato cum Coepiscopis consilio, Joannem quondam Archidiaconum, tunc secundi ordinis Sacerdotem, *Dissonas inter partium voces, quæ differebant laudare non ambientem, sed nec audebant culpare laudabilem, fluentibus factiosis, erubescentibus malis, acclamantibus bonis, reclamantibus nullis, collegam sibi consecravere*. Illum, inquam, Episcopum Cabilonensem creaverunt, *Euphronius testimonio, Patiens manu, ambo judicio*. Id habemus ex Sidonio Apollinari libr. 4. Epistola ultima, ad Domnulum data.

ARTICULUS XVII.

De Concilio Bituricensi.

Avaricum Biturigum, Bourges regionis caput, Sedes Archiepiscop.

ANno Christi circiter 472. Sidonius Arvernorum Episcopus, Bituricensibus Clericis & civibus de Episcopi dissidentibus electione, eam in civitatem ab utrisque rogatus se contulit, ad electionem Episcopi celebrandam. Quia vero ex Provinciæ Aquitanicæ primæ urbibus solum oppidum Arvernum seu Claromontanam civitatem Romano reliquam Imperio bella fecerant, & Provincialium Episcoporum deficiebat numerus ad Metropolitani electionem, Sidonius Agroecium Metropolitanum Senonensem, & Euphronium Augustodunensem Episcopum ad Synodum invitavit, quam habuit Avarici Biturigum. Simplicium populi votis expetitum, meritis ipsius exploratis, Episcopum constituit, virum de Ecclesia & Republica optime meritum, generis, virtutumque claritate spectatissimum: de quo Sidonius ipse in oratione quam habuit in Ecclesia Bituricensi, cum ipsum designavit Episcopum, hæc habet: *Respublica in eo quod admiretur, & Ecclesia potest invenire quod diligat.*

Simplicis Bituricensis Archiepiscopi præclarum Elogium.

Si

Si natalibus servanda reverentia est: parentes ipsius aut Cathedris, aut Tribunalibus præsederunt. Illustris in utraque conversatione prosapia, aut Episcopis floruit aut Præfectis. Ita semper hujusce majoribus aut humanum, aut divinum dictare jus usui fuit... Si annos ipsius computemus, habet efficaciam de juventute, de senectute consilium. Si literas vel ingenium conferamus, certat natura Doctrinæ. Si humanitas requirenda est, civi, Clerico, peregrino, minimo, maximoque, etiam supra sufficientiam offertur; & suum sæpius panem ille qui non erat redditurus, agnovit. Si necessitas accipiendæ legationis incubuit: non ille semel pro hac civitate stetit ante pellitos Reges vel ante Principes purpuratos.... Ille est cui in tenebris ergastularibus constituto, multipliciter obserata barbarici carceris divinitus claustra patuerunt. Hic vobis Ecclesiam juvenis, miles, tenuis, solus adhuc filius familias & jam Pater extruxit.... Vir est totus popularitatis alienus: gratiam non captat omnium, sed bonorum: non indiscreta familiaritate vilescens, sed examinata sodalitate pretiosus: & bonoviratu æmulis suis magis prodesse cupiens, quam placere: severis patribus comparandus, qui juvenum, filiorum non tam cogitant vota, quam commoda. In adversis constans, in dubiis fidus, in prosperis modestus, in habitu simplex, in sermone comis, in contuberniis æqualis, in consilio præcellens. Amicitias probatas enixe expetit, constanter retinet, perenniter servat. Inimicitias indictas honeste exercet, tarde credit, celeriter deponit. Maxime ambiendus, quia minime ambitiosus: non studet suscipere Sacerdotium, sed mereri.

ARTICULUS XVIII.

De Concilio Romano sub Gelasio.

An Decretum de libris Canonicis, Ecclesiasticis & Apocryphis, sit Gelasii vel Hormisdæ, incertum.

CONcilium istud a Gelasio I. cum 70. Episcopis celebratum, anno Domini 494. Asterio & Præsidio Coss. referunt Conciliorum Collectores. Illi Synodo tribuitur Decretum de libris Canonicis, Ecclesiasticis, Apocryphis. Sed MSS. Codices in assignando hujus Decreti Authore non conveniunt. Vetustissimus Codex collectionis Dionysii Exigui, quem secum communicatum a Domno Luca Dacherio eruditus Baluzius testatur, hoc decretum Damaso Papæ adscribit. Et Cardinalis Baronius ad ann. Christi 69. ex concilio Romano sub Damaso, quod Cresconiana collectio continet partem hujus decreti laudat. Codex Ecclesiæ Urgellensis teste Baluzio & Jurensis pervetustus teste Chiffletio, idem tribuunt Hormisdæ. Codex antiquissimus, quo usus est Joannes Personius qui in Bibliotheca Collegii SS. Trinitatis Cantabrigiæ asservatur, quem Lanfrancus ex Beccensi Cœnobio in Angliam detulit, Gelasium agnoscit Authorem. Hunc enim titulum præfixum habet: *Decreta Gelasii Papæ de recipiendis, & non recipiendis libris. Quæ scripta sunt ab eo cum 70. eruditissimis Episcopis*. Idem Decretum Gelasio tribuit Gratianus. Idem titulus huic Decreto præfigitur a Burchardo Wormatiensi Episcopo. Idem legitur apud Lupum Ferrariensem Abbatem, Epistola 128. *Quoniam*, inquit, *docet Gelasius cum 70. Episcopis, viris eruditissimis, qui Scriptores essent vel non essent recipiendi*. Alii Codices MSS. & omnes excusi consentiunt. Viris quibusdam Eruditis videtur, primo Gelasium, deinde Hormisdam hoc Decretum edidisse. Gelasii sit, vel Hormisdæ, vel utriusque, parum interest. Venerandæ sacrum monumentum antiquitatis nemo negaverit. Illo confodiuntur Hæretici, qui numerum librorum canonicorum pro suæ sectæ commodo, & libidine minuunt, Traditione insuperhabita. Nam Job, Tobiæ, Judith, Macchabæorum libros, Epistolam ad Hebræos, Apocalypsim Joannis, Epistolam Jacobi, Petri duas, Joannis Apostoli tres, Judæ unam, conscribit in Canone.

Quæ de Sedulio in hoc Decreto habentur, ad Gelasium non pertinent.

Si vere sub Asterii & Præsidii Consulatu editum est hoc Decretum, ab Hormisda, vel ab alio quopiam addita sunt, quæ in eo habentur de Sedulio. *Item venerabilis viri Sedulii Paschale Opus, quod Heroicis descripsit versibus, insigni laude præferimus*. Nam Opus Paschale Sedulii iis Consulibus notum non fuit, sed Asterio Exconsule divulgatum est. Id ostenditur ex ipsius Asterii jam Exconsulis Epigrammate ad Macedonium, Paschali Sedulii Operi, quod ipse edidit, præfixo in duobus vetustis MSS. ut Sirmondus & Usserius restantur.

Sume sacer meritis veracia dicta Poeta,
Quæ sine figmenti condita sunt vitio;
Quo caret alma fides, quo sancti gratia Christi,
Per quam justus ait talia Sedulius.
Asteriique tui semper meminisse jubeto,
Cujus ope & cura edita sunt populis.
Quem quamvis summi celebrent per sæcula Fasti,
Plus tamen ad meritum est, si viget ore tuo.

Id indicat vetus illa Epigraphe, quæ in Aldi Manutii Editione Paschali Carmini præfixa est: *Hoc Opusculum non a Sedulio authore editum est, sed a Turcio Rufo Asterio V. C. Exconsule ordinario atque Patricio, qui id inter scripta Sedulii invenit*. Cum igitur Asterius Consul fuisset, eum nomen ejus Fastis jam esset adscriptum, tunc primum edidit Paschale opus Sedulii. Non potuit igitur a Gelasio Anno Christi 494. Asterio & Præsidio Coss. tantopere celebrari.

CAPUT VI.

De Politia Ecclesiastica quinti Sæculi.

ARTICULUS I.

De Primatibus.

§. I.

*De Primate Hispalensi * in Hispaniis.*

*Seville.

IN Hispaniis ante cæteros Primatus jure potitus est Episcopus Hispalensis. Zenoni namque vices suas ad curandam Canonum executionem Simplicius Romanus Pontifex concessit anno 482. sic ad ipsum scribens (Epistola 1.) *Congruum duximus, Vicariæ Sedis nostræ te Authoritate fulciri, cujus vigore munitus Apostolicæ institutionis Decreta, vel Sanctorum terminos Patrum, nullo modo transcendi permittas*. Eumdem Primatum Sallustio Hispalensi Episcopo detulit Hormisdas Pontifex per Bæticam, & Lusitaniam, anno 517. (Epist. 26.) *Vices itaque nostras*, inquit, *per Bæticam Lusitaniamque * Provincias, salvis privilegiis quæ Metropolitanis Episcopis detulit antiquitas, præsenti tibi authoritate committimus, augentes tuam hujus participatione ministerii dignitatem, relevantes nostras ejusdem remedio dispensationis excubias. Paternas igitur Regulas, & Decreta a Sanctis definita Conciliis omnibus servanda mandamus. In his vigilantiam tuam in his curam fraternæ monitu exhortationis extendimus.... Quoties universalis poscit Religionis causa, ad Concilium te cuncti Fratres evocante conveniant; & si quos eorum specialis negotii pulsat contentio jurgia inter eos oborta compesce, discussa sacris Legibus determinando certamina. Quidquid autem illis pro Fide & veteribus Constitutis, vel provida dispositione præcipies vel personæ nostræ authoritate formabis, totum ad scientiam nostram instructa Relationis attestatione perveniat.*

*Andalousie. Portugal.

S. Leander Hispalensis Episcopus Concilio 3. Toletano ut Sedis Apostolicæ Vicarius interfuit, teste S. Isidoro, chronici lib. 2. *Interfuit tunc Primas ille Catholicus & Orthodoxus, Leander Hispalensis Archiepiscopus, & Romanæ Ecclesiæ Legatus, sanctitate & doctrina perspicuus*.

Eadem auctus erat proculdubio dignitate S. Isidorus Hispalensis, qui Concilio 4. Toletano præ Narbonensi, Emeritensi, Toletano, Bracarensi, & Tarraconensi Metropolitanis præfuit.

Hispalensis Primatus ad Concilii Toletani XII. tempora circiter perduravit. Sed solus non fuit in Hispaniis Primas Hispalensis Episcopus a temporibus Simplicii, qui vices ei suas primus demandavit. Nam Hormisdas ejus successor Joanni Tarraconensi Episcopo vices suas commisit anno 517. (ut constat ex ipsius

psius

psius Epistola 24.) *Servatis*, inquit, *privilegiis Metropolitanorum, vices vobis Apostolicæ Sedis eatenus delegamus, ut inspectis istis sive ea quæ a nobis sunt nuper mandata serventur, sive ea quæ de Ecclesiasticis causis tuæ revelationi contigerint, sub tua nobis insinuatione pandantur.*

§. II.

D' Arles *De Primate Arelatensi* * *in Galliis.*

ZOsimus Papa Vicaeiatum per totam Galliam Patroclo Arelatensi Episcopo olim commiserat, ut constat ex ejus Literis ad Galliarum Episcopos universos, & ad Patroclum ipsum.
Anno 470. Hunc imitatus Hilarus Pontifex Maximus, Leontio Arelatensi Episcopo potestatem concessit Nationales quotannis Synodos congregandi, & discutiendi causas, ob quas quidam Metropolitani Literas Formatas Suffraganeis suis, & aliis Clericis in aliam Provinciam profecturis recusassent. Hæc autem est magnifica Primatus inchoatio. *Per annos itaque singulos*, (inquit Ep. 8.) *ex Provinciis quibus potuerit congregari, habeatur Episcopale Concilium: ita ut opportunis locis atque temporibus secundum dispositionem fratris & Coepiscopi nostri Leontii, cui solicitudinem in congregandis Fratribus delegavimus, Metropolitanis per Literas ejus admonitis celebretur .... Ne præter Metropolitanorum suorum Literas aliqui ad quamlibet Provinciam audeant proficisci. Quibus e contrario hac ratione prospicimus, ut si hoc impetrare per aliquam non meruerint simultatem, cum duobus Metropolitanis Provinciarum quæ congruæ sunt, Arelatensis Episcopus cuncta discutiens pro causæ qualitate observanda constituat; nec in injuriam alterius alienum Clericum suscipi præter testimonium proprii Antistitis, secundum Canonum statuta præcipiet.* Idem constat ex Epistola 10.

Illius vi Primatus, Mamerti Viennensis Metropolitani, qui extra suos fines Diensibus Episcopum ordinaverat, causam cognoscendam suscepit. Qua de re ad ipsum scripsit Hilarius his verbis: *Memor solicitudinis, quam dilectioni tuæ scis esse commissam, quidquid nunc ad notitiam nostram brevi insinuatione delatum est, in Conventu Synodali, qui, secundum statuta nostra annis singulis, te sibi præsidente est congregandus, discutere quæ sunt acta debebis &c.*

Anno 514. Symmachus Papa, postquam divisionem Provinciæ inter Viennensem & Arelatensem Ecclesias a S. Leone constitutam confirmasset, Primatum Cæsario Arelatensi per omnes Gallicanas regiones concessit, necnon per Hispaniæ Provincias Galliis finitimas. *Monentibus his*, (inquit Epistola 10.) *quæ Patrum constituta singulis Ecclesiis concesserunt, decernimus ut circa ea, quæ tam in Galliæ, quam in Hispaniæ Provinciis de causa Religionis emerserint, solertia tuæ Fraternitatis invigilet: & si ratio poposcerit præsentiam Sacerdotum, servata consuetudine, unusquisque tuæ Dilectionis admonitus authoritate conveniat. Et si Dei adjutorio controversia incidens amputari potuerit ipsius hoc meritis applicemus: alioquin existentis negotii qualitas ad Sedem Apostolicam te referente perveniat.... Si quis de Gallicana, vel Hispana regionibus, Ecclesiastici Ordinis atque Officii, ad nos venire compulsus fuerit, cum Fraternitatis tuæ notitia iter peregrinationis arripiat.* Non est expungendum ex Symmachi Literis Hispaniæ vocabulum cum Baronio & Binio, sed cum Sirmondo servandum: Constitutus namque est Arelatensis Episcopus Primas in omnibus Provinciis quas Theodoricus Ostrogothorum Rex in Gallia & in Hispania, suo vel Amalarici nepotis nomine gubernabat.

Primatus Arelatensis Episcopi per universam Galliam, ex aliis Symmachi Papæ literis ad Cæsarium datis confirmatur, quas ex Arelatensi Codice descripsit Baronius ad annum 502. num. 37. *Charitati tuæ*, inquit, *per omnes Gallicanas regiones utendi Pallii concessimus facultatem, &c. quatenus & in Ecclesia vestra, & in supradicta Provincia, disciplina bonis actibus amica servetur.*

Anno Christi 545. Vigilius vices suas in Gallia Auxanio Arelatensi pariter delegavit, Rege Childeberto postulante, & consentiente Imperatore Justiniano: Sine Imperatoris quippe nutu Pallii usum tunc non solebat concedere Pontifex Romanus. Id constat ex Epistola 1. & 2. Vigilii, Tom. 1. Conciliorum Galliæ. *Sicut nos*, inquit, *pro tua charitatis affectu, & pro gloriosissimi filii nostri Regis Childeberti Christiana devotione mandatis, vices nostras libentissima voluntate contulimus: ita Fraternitatem tuam convenit Deo placitis operibus tantæ Sedis authoritate digna conversatione uti..... Si qua ergo inter Fratres & Coepiscopos nostros, in locis vestræ charitati præsenti authoritate commissis dissensiones emerserint, adhibitis vobiscum Sacerdotibus numero competenti, causas Canonica & Apostolica æquitate discutite, ea modis omnibus prolato judicio finituri, quæ Deo placitis Decessorum nostrorum possint Regulis convenire. Si qua vero certamina aut de Religione Fidei, quod Deus auferat, aut de quolibet negotio, quod ibi pro sui magnitudine terminari non possit, evenerint, totius veritatis indagine diligenti ratione discussa, Relationis ad nos seriem destinantes, Apostolicæ Sedi terminanda servate ...... Nullus ergo de Pontificibus tua per has vices Ordinationi commissis, sicut & ad eos data loquitur nostra Præceptio, in longinquis quibuslibet locis audeat proficisci, nisi solemni more, sicut Decessore nostro Decessori vestro similiter concedente consueverant, Formatam vestræ charitatis acceperit.... Et quia digna credimus ratione compleri; ut agenti vices nostras Pallii non desit ornatus, usum tibi ejus, sicut Decessori tuo Prædecessor noster sanctæ recordationis Symmachus legitur contulisse, Beati Petri sancta authoritate concedimus.*

Post obitum Auxanii, suas Aureliano vices idem Vigilius per Gallias delegavit, Childeberto Rege Christianissimo pariter postulante. (Epistola 5.) *Administrationem vicum nostrarum Fraternitati vestræ animo libenti committimus, & credimus charitatis vestræ officio actibus Deo placitis diligenter universa compleri; quando & Summi Sacerdotii consortio vos dignos divina esse gratia judicavit, & gloriosissimi Childeberti Francorum Regis Christiana & Deo placita in perhibendo vobis testimonio voluntas accessit. Quapropter Vices nostras vestræ charitati hac authoritate committimus, ut universa quæ Decessorum nostrorum, vel Canonum statuta sanxerunt, Deo congruis operibus faciendo atque servando, & nostrum, & prædicti gloriosi Regis judicium circa charitatem tuam rectum fuisse possis ostendere.*

Anno 557. Pelagius I. vices suas Sipaudo Arelatensi in Galliis demandavit, usumque Pallii ipsi concessit. *Majorum nostrorum* (inquit in Epistola ad ipsum data) *cupientes inhærere vestigiis... Charitati tuæ per universam Galliam, Sanctæ Sedis Apostolicæ, cui divina gratia præsidemus, Vices injungimus. Hoc enim antiquitatis memoria docet, hoc etiam Romana testantur scrinia, a Sanctis Patribus & Decessoribus nostris tuis Decessoribus esse concessum: ut illius stabilis Petræ sempiterna soliditas, supra quam Dominus Salvator noster propriam fundavit Ecclesiam a Solis ortu usque ad occasum, primatus sui apicem Successorum suorum authoritate, tam per se, quam per Vicarios suos firmiter obtineret.... Fraternitati tuæ hujusmodi curas injungimus, ut Sedis nostræ Vicarius institutus, ad instar nostrum in Galliarum partibus primi Sacerdotis locum obtineas; & quidquid ad gubernationem, vel dispensationem Ecclesiastici Status agendum est, servatis Patrum regulis, & Sedis Apostolicæ constitutis, divini judicii consideratione dispenses; talemque te in custodiendis Canonibus sancta conversatione demonstres, qualem tanti loci decet esse Vicarium.*

Anno 593. S. Gregorius Magnus eodem privilegio auxit Virgilium Arelantensem Episcopum. *Quia igitur* (inquit lib. 4. Epist. 52.) *unumquodque tunc salubriter completur officium, cum fuerit unus, ad quem possit recurri, Præpositus; idcirco opportunum esse perspeximus, in Ecclesiis quæ sub regno præcellentissimi Filii nostri Childeberti Regis sunt, secundum antiquam consuetudinem, fratri nostro Virgilio Arelatensis civitatis Episcopo vices nostras tribuere: Quatenus & Catholicæ fidei integritas, id est, sanctarum quatuor Synodorum, Deo protegente, sollicita devotio servetur;*

& si inter fratres Consacerdotesque nostros aliqua evenerit forte contentio, authoritatis suæ vigore, vicibus nempe Sedis Apostolicæ functus, discreta moderatione compescat. Cui etiam injunximus, ut si quarumdam causarum tale fuerit certamen exortum, in quo aliorum præsentia opus sit, congregatis sibi in numero competenti fratribus & Coepiscopis nostris, salubriter hoc servata æquitate discutiat, & canonica integritate definiat. Si quam vero contentionem de fidei causa evenire contigerit, aut negotium emerserit, cujus vehement sit fortasse dubietas, & pro sua magnitudine judicio Sedis Apostolicæ indigrat, examinata diligentius veritate, Relatione sua ad nostram studeat producere notionem. Legatur Epistola 50. ejusdem libri ad Virgilium ipsum, & 53. ad Childebertum Regem data.

Greg. 7. l. 6. Epist 2. *Nicol.* 1. Epist. 10.

Ex his constat, dignitatem illam & privilegia Primatus personalia fuisse, quæ in gratiam novi Episcopi a Romano Pontifice renovari opus esset: non vero Sedi ipsi in perpetuum collata. Secundo, concessa non fuisse nisi petentibus, & ad Regis Christianissimi commendationem. Cæterum Gregorii VII. & Nicolai I. temporibus extinctum prorsus fuissa Primatum Arelatensem, constat ex eorum Epistolis. Quin inclinante Merovingiorum Dynastia cessaverit, nullus dubito.

ARTICULUS II.

De Episcopis.

Novorum Episcopatuum erectio.

HOc sæculo novi erigebantur Episcopatus, a Synodis Provincialibus, consentiente Metropolitano, postulante Episcopo, vel annuente, ad cujus parœciam pertinebat Ecclesia, in qua sedes Episcopalis collocabatur. Id ex Canone 15. Concilii Africani compertum est: & ex facto S. Augustini, qui in Fussalensi Castello, millibus quadraginta ab Hippone sejuncto, Episcopum ordinari curavit a Primate Numidiæ, Romano Pontifice inconsulto, ut constat ex ipsius Augustini Epistola 261.

II. Gentibus ad fidem recens conversis Romanus Pontifex de Episcopis providebat. Sic Cœlestinus I. Palladium Scotis primum Episcopum ordinavit, teste S. Prospero in lib. adversus Collatorem. *Ordinato Scotis Episcopo,* inquit, *dum Romanam Insulam studet servare Catholicam, fecit etiam Barbaram Christianam.*

Tempus Ordinationum Episcopalium.

III. Die Sabbati vespere, vel die Dominico, fieri ordinationes debebant, ex S. Leone Epist. 81. ad Dioscorum. *Quod a Patribus novimus esse servatum, a vobis quoque volumus custodiri, ut non passim diebus omnibus Sacerdotalis, vel Leviticæ Ordinatio celebretur, sed post diem Sabbati ejusque noctis, quæ in prima Sabbati lucescit, exordia deligantur .... Jejunis, & a jejunantibus, sacra benedictio conferatur. Quod ejusdem observantia erit, si mane ipso Dominico die, continuato Sabbati jejunio celebretur; a quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt, quam ad diem Resurrectionis pertinere, non dubium est .... Ut his qui consecrandi sunt, numquam benedictio nisi in die Resurrectionis Dominicæ tribuatur, cui a vespere Sabbati initium constat adscribi. In hac denique die promissus a Domino Apostolis Spiritus Sanctus advenit.*

Jus Metropolitani in Ordinationibus Episcoporum.

IV. Absque Metropolitani *notitia, consensu,* & *judicio,* consecrari non poterant, ut compertum est ex Innocentio I. *Epist.* 2. ex Bonifacio I. *Epistola* 3. S. Leone *Epistola* 89. & 92. Hilario *Epistola* 2.

Quod jus Principum in Electionibus sacris?

V. Principes Episcoporum electioni se immiscebant, eorumque assensum, aut confirmationem quandoque rogabat Ecclesia, ut suam authoritatem adversus Hæreses & Schismata interponerent. Sic post Sisinnii obitum, Nestorium Antiochia evocavit Theodosius, ac Episcopum Constantinopolitanum designavit. *Visum est Imperatori,* inquit Socrates lib. 7. cap. 29. *propter homines inanium rerum appetentes, neminem ex illa Ecclesia ad Episcopatum illum eligere, sed advenam Antiochia accersere.* Post Nestorii abdicationem, sacra Synodus Ephesina his verbis scripsit ad Clerum Constantinopolitanum: *Omnia quæ ad Ecclesiam pertinent, custodite ut & rationem reddituri ei, qui Dei voluntate, piissimorumque Imperatorum nostrorum nutu ordinandus est Ecclesiæ Constantinopolitanæ Episcopus.* Maximianus procurante Theodosio electus est: Illudque Imperatoris erga Ecclesiam beneficium commendarunt, eique propterea gratulati sunt SS. Cyrillus & Cœlestinus I. Bassianus de Ephesino Episcopatu cum Stephano contendens, *Actione* 11. *Concilii Chalcedonensis,* se Imperatoris edicto confirmatum ait. *Multa,* inquit, *necessitate & vi intrornæverunt me in eadem civitate Ephesi, populus, & Clerus, & Episcopi. Agnoscens autem hæc piissimus Imperator, repente hoc confirmavit, & repente per Commonitorium aperte declaravit, confirmans Episcopatum. Postea direxit iterum Sacram per Eusthathium Silentiarium, quæ confirmaret Episcopatum.* Theodorici Ariani licet Principis, judicio stetit Romana Ecclesia in Schismate orto Symmachum intar & Laurentium. Judicavit ut qui primo ordinatus esset, vel pluribus suffragiis, pro legitimo Pontifice haberetur. Visitatorem Episcopum Romam misit recrudescente discordia, Synodum indixit, Symmacho Pontificatum confirmavit.

A quibus fiebant Electiones?

VI. Clericorum votis & consensu, testimonio plebis, suffragiis Episcoporum Comprovincialium eligebantur Episcopi, ex Clero Ecclesiæ vacantis, *Nullus invitis detur Episcopus, Cleri, plebis, & Ordinis consensus ac desiderium requiratur:* (inquit Cœlestinus I. Epistola 2.) *Cum de summi Sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur, quem Cleri, plebisque consensus concorditer postularit...... Metropolitano defuncto, cum in locum ejus alius fuerit subrogandus, Provinciales Episcopi ad civitatem Metropolitanam convenire debebunt, ut omnium Clericorum, atque omnium civium voluntate discussa, ex Presbyteris ejusdem Ecclesiæ vel ex Diaconibus optimus eligatur,* (inquit S. Leo Epistola 84.) *Teneatur subscriptio Clericorum, Honoratorum testimonium, Ordinis consensus & plebis. Qui præfuturus est omnibus, ab omnibus eligatur.* (Epistola 89.) Idem in Gallicanis Ecclesiis hoc sæculo observatum fuisse, constat ex Sidonio *lib.* 4. *Epistola* 25. ubi de Joannis Cabilonensis Episcopi electione scribit, *A Pontificali Provincialium Sacerdotum Collegio* factam, *stupentibus factiosis, erubescentibus malis, acclamantibus bonis, reclamantibus nullis. Et lib.* 7. *Epistola* 9. ubi ad Episcopi Bituricensis electionem se a populo fuisse evocatum testatur; ad eamdem invitasse Agrœcium Metropolitanum Senonensem, populum Simplicium postulasse, sed Episcoporum judicio suum subjecisse, interposito etiam juramento; ut idem Sidonius testatur in Sermone habito ea in Electione. *Nec valuissemus,* inquit, *aliquid in commune consulere, nisi judicii sui faciens plebs lenita jacturam, Sacerdotali se potius judicio subdidisset ... Et quia sententiam parvitatis meæ in hac electione valituram esse jurastis; In nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, Simplicius est, quem Provincia nostra Metropolitanum, civitati vestra Summum Sacerdotem fieri debere pronuntio.*

Episcopi ex Clero Ecclesiæ vacantis eligendi erant.

Quod vero ex Clero Ecclesiæ vacantis eligendus esset Episcopus, habemus ex Epistola 2. Cœlestini Papæ, cap. 5. *Tunc alter de altera eligatur Ecclesia, si de civitatis ipsius Clericis, cui est Episcopus ordinandus, nullus dignus, quod evenire non credimus, poterit inveniri .... Habet unusquisque Clericorum suæ fructum militiæ in Ecclesia, in qua suam per omnia officia transegit ætatem .... Sit facultas Clericis renitendi, si se viderint prægravari; & quos sibi ingredi ex adverso agnoverint, non timeant refutare, &c.* Et ex S. Leone Epistola 84. *Ex Presbyteris ejusdem Ecclesiæ, vel ex Diaconibus optimus eligatur.*

Coadjutores.

VII. Sancti Episcopi 5. sæculo & præcedentibus, coadjutores, & Successores sibi designarunt, clero & plebe consentiente. Sic Valerius Hipponensis Episcopus senio & morbis confectus, obtenta dispensatione ab Episcopo Carthaginensi, totius Africæ Primate, S. Augustinum Coadjutorem sibi assumpsit, & Hipponensem ordinari curavit Episcopum, qui una secum Ecclesiam regeret. Episcopatum suscipere, contra morem Ecclesiæ, suo vivente Episcopo, Augustinus recusabat. At nonnullis jam exemplis præcedentibus, omnis ipsi excusatio claudebatur. Quod

in

in se ipso postea fieri non debuisse, ut vivo suo Episcopo ordinaretur, & dixit, & scripsit, propter Concilii Nicæni Canonem, quem jam ordinatus didicit. Lege Possidium *in Vita S. Augustini*, *cap.* 8. Augustinum ipsum *Epistola* 34. & S. Paulinum apud S. Augustinum *Epistola* 36. S. Augustinus Eradium successorem suum designavit, Clero, populoque Hipponensi consentiente, & in ipsum negotiorum Ecclesiasticorum onera refudit, ita tamen ut nonnisi post obitum suum ordinaretur Episcopus. (Ex S. Augustino *Epistola* 110.) Severus Milevitanus Episcopus, communicato cum Clericis consilio, sibi delegerat successorem, non postulato consensu plebis. Inde orta aliqua dissensio post Severi mortem, quam S. Augustinus composuit; ut ipse testatur ibidem. Sæculo præcedente, S. Athanasius, tam Dei voluntate, quam beati Alexandri suffragio & mandato, Episcopus Alexandrinus ordinatus est. (Ex Sancto Epiphanio *heresi* 68.) Alexander Constantinopolitanus Paulum & Macedonium designavit velut dignos ob egregias dotes, qui sibi succederent. (Ex Socrate lib. 2. cap. 5.) S. Athanasius Petrum suo suffragio Alexandrina in sede successorem suum designavit: ejusque electioni ab omnibus tam Sacerdotibus, quam magistratibus assensum est. Populus quoque universus acclamationibus quantum lætitiæ percepisset, demonstravit. (Ex Theodoreto lib. 4. cap. 18.) Hanc tamen successorum designationem ab Episcopis moribundis factam, consentientibus licet comprovincialibus Episcopis, irritam & Canonibus contrariam declaraverunt Hilarus Pontifex & Romana Synodus in causa Irenæi, quem Nundinarius Barcinonensis Episcopus sibi successorem designaverat. *Ne Episcopatus honor hereditarium jus putaretur*, *quod sola Dei benignitate confertur*. Sæculo 3. Narcissus Hierosolymorum Episcopus. centesimum & amplius annum agens, Alexandrum Coadjutorem sibi divina revelatione assumpserat consentientibus vicinarum Ecclesiarum Episcopis. (Ex Eusebio, lib. 6. cap. 11.) Antiochenæ Synodi canon 23. Sæculo 4. vetuit ne Episcopus successorem sibi constitueret. Itaque & Canonibus prohibitum erat sæculo 5. ne Episcopi sibi successores eligerent, & ab Ecclesiæ moribus id semper alienum fuerat: quamvis postulante Ecclesiæ bono, sanctissimi Antistites, clero & plebe, vel comprovincialibus Episcopis consentientibus, successores suos designassent, aut Coadjutores cum spe futuræ successionis assumpsissent.

Nulla generis sui & cognationis habita ratione SS. Episcopi Coadjutores assumebant.

VIII. SS. Antistites generis sui commodum non spectarunt, cum sibi Coadjutores, aut Successores designavere: siquidem consanguineos suos, aut affines plerumque non eligebant, sed quos Ecclesiæ sperabant utiliores fore. Attendebant enim ad Moysis exemplum, *Qui cum haberet filios*, *& fratrem*, *& fratris filium*, *nullum horum Ducem* (Israelitici populi præfecit) *sed Deum consuluit*, *& quem ipse decrevit*, *ordinavit* (ut notat Theodoretus in *Numer.* *cap.* 47. Quod exemplum ante Theodoretum urgebat Origenes *Homil.* 22. *in Numeros*, hinc ita colligens: *Propinquis agrorum & prædiorum relinquatur hereditas*, *gubernatio populi illi tradatur*, *quem Deus elegerit*. Hinc 76. Canonum qui Apostolici vulgo dicuntur, prohibet, *Ne Episcopus fratrem suum*, *vel filium*, *vel propinquum in Episcopum ordinet*. *Heredes enim Episcopatus facere non justum est*; *nec humano affectu divina sunt tractanda*. *Si fiat*, *non valeat Ordinatio*: *ipse vero excommunicatione puniatur*. Hinc S. Leo *Sermone* 2. *in Anniversaria die Assumptionis suæ ad Pontificatum*, exponens qua ratione Sacerdotium Christi sit secundum Ordinem Melchisedech, non secundum Ordinem Aaron, ait: *Denique cum hujus divini Sacerdotii Sacramentum etiam ad humanas pervenit functiones*, *non per generationum tramitem curritur*, *nec quod caro & Sanguis creavit*, *eligitur*: *sed cessante privilegio Patrum*, *& familiarum ordine prætermisso*, *eos Rectores Ecclesia accipit*, *quos Spiritus Sanctus præparavit*: *ut in populo adoptionis Dei*, *cujus universitas Sacerdotalis atque Regalis est*, *non prærogativa terrenæ originis obtineat unctionem*, *sed dignatio cœlestis gratiæ gignat Antistitem*.

Si tamen Episcopi nepos Ecclesiasticis virtutibus præditus esset, easque haberet dotes, quæ regendæ Ecclesiæ ipsum idoneum præstarent, non existimarunt Patres hunc a successione in Episcopatum avunculi sui rejiciendum. Sic Heliodorus Nepotianum nepotem suum sibi Successorem destinaverat: qui ante religiosissimum avunculum raptus est: Quem S. Hieronymus in Epitaphio Nepotiani his verbis compellat: *Tu Nepotem quærebas*, *Ecclesia Sacerdotem*. *Præcessit te Successor tuus*. *Quod tu eras*, *ille post te judicio omnium merebatur*. *Atque ita ex una domo duplex Pontificatus egressa est dignitas*: *dum in altero gratulatio est*, *quod tenuerit*; *in altero mœror*, *quod raptus sit*, *ne teneret*.

Migrationes & Translationes ab uno Episcopatu ad alium vetitæ.

IX. Migrationes, & Translationes Episcoporum de uno Episcopatu ad alterum, Ecclesiæ disciplina 5. Sæculo, uti nec præcedentibus patiebatur, nisi Ecclesiæ authoritate, & propter ejus bonum fierent. Id constat ex Concilio Chalcedonensi Canone 5. *De his*, inquit, *qui transmigrant de Civitate in Civitatem Episcopis*, *aut Clericis*, *placuit Canones*, *qui de hac re a sanctis Patribus constituti sunt*, *habeant propriam firmitatem*. Canones illi sunt Nicænus 15. Sardicenses 1. & 2. Antiochenus 21. Carthaginensis 4. Synodi 27. quibus hujusmodi migrationes prohibentur; quod eas suadeant plerumque cupiditas & ambitio: Quia *Virginalis pauperculæ societate contempta*, *ditioris adulteræ quærunt amplexus*: ut scribit S. Hieronymus *ad Oceanum*. In his etiam Canonibus numerandus est libellus Synodicus Damasi ad Paulinum, apud Theodoretum *lib.* 5. *Historiæ Ecclesiasticæ*, *cap.* 11. Synodus Carthaginensis 4. Clericis & plebe supplicantibus, has translationes authoritate Synodi Provincialis faciendas, si id ex Ecclesiæ bono videretur, edixerat. Laudatus fuit a Constantino Magno Eusebius Cæsariensis, quod Antiochenæ Ecclesiæ Episcopatum repudiasset, in eo permanens, *Quem Dei mandato ab initio susceperat*; (ex Eusebio *lib.* 3. *de Vita Constantini*, *cap.* 61.) Ab Episcopis Ægypti Nicomediensis Eusebius reprehensus est eo nomine, quod a Berytensi Ecclesia ad Nicomediensem, ab hac ad Constantinopolitanam migravisset: *Non habens præ oculis illud præceptum*, *Alligatus es uxori*? *ne quære solutionem*. *Quod si hoc de uxore dictum est*, *quanto magis de Ecclesia*, *atque adeo de Episcopatu*, *cui cum quis alligatus est*, *alium quærere non debet*, *ne adulter in sacris Literis deprehendatur*? (Apud S. Athanasium *Apologia* 2. & Theodoretum *lib.* 1. *Historia Ecclesiastica*, *cap.* 19. *&* 22.) Hinc Julius I. ad Orientales scripsit: *Si vere parem eumdemque honorem in omnibus Episcopatibus censetis esse*, *oportet eum cui credita est parva Civitas*, *in ea permanere*; *ne eam quæ a Deo data est aspernari*; *illam quæ hominum ambitu concessa est*, *magnificare videatur*.

Secundum hos canones, & Patrum doctrinam, S. Leo *Epistola* 84. ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum data scripsit: *Si quis Episcopus mediocritate Civitatis suæ despecta*, *administrationem loci celebrioris ambierit*, *& ad majorem se plebem*, *quacumque occasione transtulerit*, *non solum a Cathedra pellatur aliena*, *sed carebit & propria*: *ut nec illis præsideat*, *quos per avaritiam concupivit*, *nec illis quos per superbiam sprevit*.

Gelasius I. *Epistola ad Episcopos Lucaniæ*, *cap.* 5. eosdem canones executioni mandari jussit. *Quisquis*, inquit, *propriæ desertor Ecclesiæ*, *nullis existentibus causis*, *ad aliam putaverit transeundum*, *temereque susceptus fuerit*, *& promotus .... Canonum constituta non effugiet*.

Socrates *lib.* 7. *Historia Ecclesiastica*, *cap.* 35. Rem plane indifferentem apud veteres fuisse scribit, quoties usus poscebat, Episcopum ab una Civitate ad aliam transferre: multosque Episcopos recenset, qui ab una Civitate ad aliam, *propter opportunos & necessarios Ecclesiæ usus*, translati fuerunt. Persecutionum temporibus id cuique liberum fuisse scribit idem Author lib. 5. cap. 8. & revera *Formidolosis temporibus summum jus prætermitti necesse est*: ut ait Synesius *Epistola* 67.

S. Gregorius Sasimorum primum ordinatus Episcopus, ad Sedem Constantinopolitanam translatus est judicio Synodi: sed non eo consilio Constantinopolim venerat, ut ipse ait Oratione 27. *Huc veniendi causa fuit*, *ut fidei patrocinium susciperemus*, *Ecclesiæque*

viro interim carenti, haud secus ac Tutores quidam & Curatores, operam pro virili nostra navaremus alii qui præstanti ipsius forma dignus videretur, ac plura virtutum eamquam sponsalia Reginæ obtulisset, eam collocaturi. Proclum Cyzico Constantinopolim translatum, Cœlestino Papa, Cyrillo Alexandrino, & Joanne Antiocheno consentientibus, tradit Author Tractatus *De Translationibus Episcoporum*, Tom. 1. Juris Orientalis. Qui & *Migrationes* solas ab uno Episcopatu ad alium, non *Translationes*, Canonibus vetitas esse docet. Illas ex cupiditate & ambitione ortum habere: istas ex Ecclesiæ mandato, aut dispensatione fieri, propter ejusdem Ecclesiæ bonum.

Episcopatus ambiens reprehensus. X. SS. Patres qui Sæculo 5. & anterioribus floruerunt, Episcopatus ambitum, ac desiderium, illicitum esse censebant. Ita S. Augustinus lib. 19. de Civitate Dei, cap. 19. *In actione*, inquit, *non amandus est honor in hac vita, sive potentia, quoniam omnia vana sub Sole; sed ipsum opus, quod per eumdem honorem vel potentiam fit, si recte atque utiliter fit, id est, ut valeat ad eam salutem subditorum quæ secundum Deum est, propter quod ait Apostolus: Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Exponere voluit quid sit Episcopatus, quia nomen est operis, non honoris: ἐπισκοπεῖν superintendere. Ut intelligat non se esse Episcopum, qui præesse dilexerit, non prodesse. Itaque a studio cognoscendæ veritatis nemo prohibetur, quod ad laudabile pertinet otium. Locus vero superior, sine quo regi populus non potest, etsi ita teneatur atque administretur, ut decet, indecenter tamen appetitur. Quamobrem otium sanctum quærit charitas veritatis: negotium justum suscipit necessitas charitatis: quam sarcinam si nullus imponit, percipiendæ atque intuendæ vacandum est veritati; si autem imponitur, suscipienda est propter charitatis necessitatem*.

Non alia mens fuit S. Gaudentii Brixiensis Episcopi, in Scholiis ad illum locum Apostoli: *Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*, dicentis: *Cum Episcopatum rogitas, ne referas animum ad hæc tempora, quibus Episcopi nihil minus norunt, quam eas partes, quæ illis a Paulo assignantur. Nec quidquam aliud nunc intelligitur appellatione Episcopi, quam fructus, & vectigalia, & immanes honores. Sed tempora illa ante oculos propone, cum Paulus ipse qui alios instituebat Episcopos, peragrabat orbem terrarum in fame & siti, in frigore & nuditate, in verberibus & plagis, in carceribus, atque quotidianis mortibus. Eo igitur tempore optare Episcopatum, nihil aliud erat, quam optare quotidie millies pro Christo mori: quod sane optare nulla religio prohibet*.

Non alia mens fuit S. Ambrosii, qui crudelem se & libidinosum, innoxiis artibus simulavit, ut Episcopatum fugeret, ut testatur Paulinus in ejus Vita. Non alia Synesii, qui incontinentem se, & infidelem finxit, ut tantæ vitaret dignitatis fastigium, (ut constat ex ejus Epistolis 11. 47. 57.) Non alia S. Hieronymi, ad Oceanum scribentis: *Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat; opus, non dignitatem; laborem, non delicias; opus per quod humilitate decrescat, non intumescat fastigio*.

Non alia mens fuit S. Chrysostomi, quam expressit, cum in admirabili illo opere *de Sacerdotio* tum Homilia 34. in Epistolam ad Hebræos: *Timere*, inquit, *oportet & contremiscere, & propter conscientiam, & propter molem imperii: & neque si trahantur, semel recusare: neque si non trahantur, in ipsum irruere, immo vero etiam fugere, prævidentes magnitudinem dignitatis*. Hinc in exilium abiens, illustribus piisque mulieribus, quas in via Christianæ pietatis dilexerat, suasit ut ei parerent qui ejus in locum ordinaretur, modo *Non sponte fuisset ordinatus, neque id ullo quæsiisset ambitu, sed de consensu omnium*: ut Palladius refert in Dialogo de ejus Vita.

Non alia mens erat S. Isidori Pelusiotæ, quam expressit, lib. 2. Epistola 125. & lib. 3. Epist. 126. *Ego*, inquit, *Episcopatus opus mirifice laudo, divinum enim est. Ipsius autem amorem minime laudo, periculosus enim est*. Et in eos invehitur, qui Episcopatum ambientes *Apostolum, qui exitialem eorum morbum profligare studuit, tamquam morbo suo patrocinantem testem citant*. Non alia mens erat Ammonii Monachi sanctissimi, *Qui cum ad Episcopatum quæreretur, dexteram sibi præcidit auriculam*: ut scilicet hac irregularitate Episcopatum vitaret. (Ex Socrate lib. 4. cap. 18.) Non alia mens erat Nilammonis, qui eum a Theophilo Alexandrino ad Episcopatum quæreretur, fusis ad Deum precibus obiit, morte sibi terribiliorem Episcopatum ostendens. (Ex Sozomeno lib. 8. cap. 19.) Non alia mens erat Origenis Homilia 6. in cap. 6. Isaiæ dicentis: *Neque ad principatum Ecclesiæ venit, qui salvari vult, sed ad servitutem*. Non alia mens erat S. Cornelii, qui *Vim passus est, ut Episcopatum coactus acciperet*. (Ex S. Cypriano, *Epistola* 52.)

Id persuasum fuit Christianis Imperatoribus Leoni & Anthemio, qui in quadam lege sic de Episcopo loquuntur: *Tantum ab ambitu debet esse sepositus, ut quæratur cogendus, rogatus recedat, invitatus refugiat, sola illi suffragetur necessitas excusandi. Profecto enim indignus est Sacerdotio, nisi fuerit ordinatus invitus*. (L. *Si quemquam, de Episcopis & Clericis*, Cod. Theodosiani.)

XI. Cessiones Episcopatuum permittebat quinti, præcedentiumque sæculorum disciplina, si gravibus de causis fierent. Sic Martyrius Antiochenus Episcopus ob Cleri inobedientiam, populique rebellionem, ac pravos mores, Antiochenum Episcopatum dimisit. (Ex Theodoro Lectore *lib.* 1.) Sic S. Gregorius Nazianzenus Sasimos reliquit ob loci intemperiem ac paupertatem, quæ tanta erat, ut ejus victui non sufficeret Episcopatus; multominus hospitibus excipiendis: ut ipse testatur *in carmine de Vita sua*. Sic Silvanus Episcopatus cujusdam in Thracia administratione se absolvi ab Attico Constantinopolitano obtinuit, quod regio esset ob sævitiam frigoris valetudini suæ incommoda. (Ex Socrate, lib. 7. cap. 36.) Sic ob procurandam Ecclesiæ pacem S. Gregorius Nazianzenus Constantinopolitano cessit Episcopatu, Patribus Synodi Constantinopolitanæ dicens: *Si propter me orta est hæc tempestas, mittite me in mare*. Sic Africani Episcopi tempore Collationis Carthaginensis cum Donatistis, parati erant Episcopatum pro Christi unitate deponere, teste S. Augustino lib. *de Gestis cum Emerito Donatista*. Quamobrem idem S. Doctor *lib.* 2. *contra Cresconium, cap.* 11. auream hanc regulam tradit. *Neque enim Episcopi propter nos sumus, sed propter eos quibus verbum & Sacramentum Dominicum ministramus: ac per hoc, ut eorum sine scandalo gubernandorum sese necessitas tulerit, ita vel esse, vel non esse debemus, quod non propter nos, sed propter alios sumus. Denique nonnulli sancta humilitate præditi viri, propter quædam in se offendicula, quibus pie religioseque movebantur, Episcopatus officium non solum sine culpa, verum etiam cum laude posuerunt*. Hinc Maximianum Africanum Episcopum commendat, quod *Ministerium non desidia, aut aliqua sæculari cupiditate, sed pacifica charitate deposuerit. Et longe gloriosius esse, ait, Episcopatus sarcinam, propter Ecclesiæ vitanda pericula deposuisse, quam propter regenda gubernacula suscepisse*. (Epistola 238. ad Castorium data.) *Cessiones Episcopatus.*

Sanctus ipse Augustinus de cessione Episcopatus cogitavit, propter scandala Antonii Fussalensis, quem ad Episcopatum promoverat, ut imprudentiam suam hac in seipsum animadversione castigaret. Qua de re ad Cœlestinum I. scripsit his verbis: *Me sane, quod confitendum est Beatitudini tuæ, in isto utrorumque periculo tantus timor & mœror excruciat, ut ab officio cogitem gerendi Episcopatum abscedere, si per eum, cujus Episcopatui suffragatus sum, vastari Ecclesiam Dei, & quod ipse Deus avertat, etiam cum vastantis perditione conspexero. Recolens enim quod ait Apostolus: Si nosmetipsos judicaremus, a Domino non judicaremur, judicabo meipsum, ut parcat mihi qui judicaturus est vivos & mortuos*. (Epistola 261.)

Non tamen existimarunt Patres, Episcopatu cedendum esse ob quascumque difficultates in regimine populorum emergentes; sed permanendum in opere credito, & in labore suscepto: quia etsi periculosum est navim inter fluctus caute non regere, multo periculosius est eam undis intumescentibus fluctuantem in tempestate relinquere: ut docent S. Leo *in Epistola ad Rusticum Narbonensem*, & Julianus Pomerius lib. 1. *de Vita Contemplativa*, cap. 16. & 17.

XII. Sibi residendi in Ecclesiis suis necessitatem in- *Residentia.*

incumbere, sanctissimi 5. & præcedentium Sæculorum Patres persuasum habebant. Sardicense Concilium *Canone* 14. prohibuerat ne Episcopi, ultra tres hebdomadas, ab Ecclesiis suis abessent, *Si nulla esset tam gravis necessitas, quæ detineret*. Vetuerat Carthaginensis 5. Synodus ne Episcopi, *Relicta principali Cathedra, ad aliquam Ecclesiam in Diœcesi constitutam se conferrent; vel in re propria, diutius quam oportet, constituti, curam vel frequentationem propriæ Cathedræ negligerent*. S. Athanasius in *Apologia ad Constantium*, scripsit certum esse *Ex lectione Scripturarum, quanti sceleris sit Episcopum Ecclesiam suam deserere, & negligere gregem Dei*.

Ad hæc attendens S. Augustinus, absentiam Episcoporum ab Ecclesiis suis excusari alia ratione non posse existimavit, quam necessaria servitute, seu utilitatis ipsius Ecclesiæ procurandæ gratia. Qua de re ita scribit Epistola 138. *Illud noverit Dilectio vestra, numquam me absentem fuisse licentiosa libertate, sed necessaria servitute; quæ sæpe sanctos Fratres & Collegas meos, etiam labores marinos & transmarinos compulit sustinere; a quibus me semper non indevotio mentis, sed minus idonea valetudo corporis excusavit*.

De Episcopis, & Clericis non residentibus, Synesius ad Theophilum scribebat (Epistola 67.) *Vagantur apud nos vacantivi. Hi certe nullam sedem habere volunt, qui quam habebant antea, reliquerunt, non calamitate repulsi, sed sponte locum mutantes. Honoribus porro fruuntur, eo vagantes, ubi majus compendium est. Mihi vero, Reverende Pater, ita videtur, oportere iis, qui suas Ecclesias deseruerint, omni Ecclesia interdici, & priusquam illuc redeuntes se receperint, neminem eos ad altare admittere, neque ad primas Sedes invitare, sed vulgares illos in plebeiis subselliis collocare, cum in Ecclesiam irruperint. Cite enim referent se, ubi de honore periclitati fuerant, quem carere ubivis malunt, quam ibi ubi convenit: mallent autem illic saltem, quam nusquam omnino percipere*.

Episcopi Fidelium lites dirimebant.

XIII. Episcopi 5. Sæculo Fidelium causas & lites passim cognoscebant, judicabant, dirimebant. Id de S. Augustino testatur Possidius in ejus Vita, cap. 19. & S. Augustinus ipse lib. *de Opere Monachorum*, cap. 29. ubi ait: *Dominum Jesum testem invoco in animam meam, quoniam quantum attinet ad meum commodum, multo mallem per singulos dies certis horis, quantum in bene moderatis Monasteriis constitutum est, aliquid manibus operari, & cæteras horas habere ad legendum, & orandum, aut aliquid de divinis Literis agendum liberas, quam tumultuosissimas perplexitates causarum alienarum pati de negotiis sæcularibus, vel judicando dirimendis, vel interveniendo præcidendis; quibus nos molestiis idem affixit Apostolus, non utique suo, sed ejus qui in eo loquebatur, arbitrio .... Quem tamen laborem non sine consolatione Domini suscepimus, pro spe vitæ æternæ, ut fructum feramus cum tolerantia. Servi enim sumus ejus Ecclesiæ, & maxime infirmioribus membris*. Legatur ejusdem Patris Epistola 81. & 147. & Concio 24. in Psalmum 118. & Sermo 49. *de Diversis*.

Idem de S. Ambrosio testatur lib. 6. Confessionum, cap. 3. *Secludentibus me*, inquit, *ab ejus aure atque ore catervis negotiosorum hominum, quorum infirmitatibus serviebat*. Narrat Ambrosius ipse ortam litem inter Marcellum Episcopum, & fratrem illius ac sororem de fundo quodam, ex partium condicto ad suum tribunal delatam. *Tantus erat ardor Christianis viris, ne Præfectus de Episcopi judicaret negotio*. Cognitionem causæ suscepit S. Antistes, litemque composuit: *Recepi cognitionem*, inquit, *ita tamen ut compositionis essem arbiter. Malui jurgium compositione sedare, quam pronuntiatione acerbare. Alia enim habebant exercitori jurgia: tum, quod est gravissimum, si jurgia sublata forent, erant tamen odia mansura*. Marcellum adduxit Ambrosius ut jure suo cederet, ac fratri proprietatem, sorori concederet usumfructuum. Qua de re Epistola 24. ad eumdem Marcellum ita scribit: *Apostolico igitur charactere cognitio decursa est. Dolebamus ante, quod litem haberes; profuit jurgium ut formam induceres Apostolicæ vitæ & præceptionis. Illud Sacerdotio non congruebat: hæc transactio & Apostolicam decet normam .... Nihil adimitur Ecclesiæ, quod pietati acquiritur*.

Sidonius iisdem vestigiis insistebat, ut constat ex Epistola 2. ipsius lib. 4. ad Pragmatium Episcopum data, ubi de lite inter Agrippinum Presbyterum, & Eutropiam viduam sanctissimam orta, sic ad ipsum scribit. *Tentavimus interutrumque componere nos, maxime quibus in eos novum jus professio, vetustumque faciebant amicitiæ, aliqua censentes, suadentes quæpiam, plurima supplicantes .... Jurgium interim semisopitum vestris modo finibus infertur. Pacificate certantes, & Pontificalis authoritate censura, suspectis sibi partibus indicite gratiam, dicite veritatem. Sancta enim Eutropia, si quid vadimonio meo creditis, victoriam computat, si vel post damna non litiget*. Lege Epistolam 4. ejusdem libri ad Lupum Trecensem Episcopum.

Synesius hoc judicandarum Fideles inter litium, quo a contemplatione avocabatur, onus excutere voluit. *Quid ea conjungere vis*, inquit, *quæ sunt a Deo separata? Patrono opus habes, vade ad eum qui Reipublicæ Legibus præest. Deo quapiam in re indiges, vade ad urbis Antistitem. Contemplatio Sacerdotis finis est, si non falso id sibi nomen usurpet. Contemplatio vero & actio nequaquam in unum conveniunt. Nec Episcopos damno, qui negotiis distinentur. Sed cum noverim vix me horum alterutrum assequi posse, qui utrumque præstare possint, hos admirari soleo, &c.* (Epistola 57.) Legatur & ejus Epistola 105.

Illud Episcoporum in causis civilibus tribunal Constantinus Magnus Lege lata in Ecclesiæ gratiam erexit: Arcadius & Honorius suis etiam Legibus firmarunt. De Constantini Lege scribit Sozomenus lib. 1. cap. 9. *Illud est maximum reverentiæ Imperatoris erga Religionem argumentum, quod Clericos ubique immunitate donari voluit; quodque illis qui erant in judicium vocati, dedit potestatem, si modo animum inducerent Magistratus civiles rejicere, ad Episcoporum judicium provocandi: atque eorum sententiam ratam esse, & aliorum Judicum sententiis plus habere authoritatis, tamquam ab ipso Imperatore prolatam statuit. Quin etiam statuit ut Magistratus res judicatas reipsa exequerentur, militesque eorum voluntati inservirent*. Liberum itaque erat Fidelibus civiles causas suas ad Episcoporum tribunalia deferre. Sed & Episcopis liberum erat earum cognitionem suscipere, vel ab ea se excusare, si absque unius partium offensione dirimendam non fore litem prævidèrent. Quod ipsis consulit S. Ambrosius lib. 2. Officiorum, cap. 24. *Si offensam vereris*, inquit, *non recipias judicium. Licet tibi silere in negotio dumtaxat pecuniario, quamquam sit constantiæ adesse æquitati. In causa autem Dei, ubi communionis periculum est, etiam dissimulare, peccatum est non leve*.

Silvanus sanctissimus Troadis Episcopus dirimendis Fidelium litibus per seipsum non vacabat, sed nec per Clericos, quos inde quæstum facere noverat, propriisque potius commodis, quam charitati servire. Sed probum aliquem ex Laicis Virum causarum civilium judicio præficiebat. *Qui cum animadverteret* (inquit Socrates lib. 7. cap. 37.) *Clericos ex litigantium controversiis quæstum captare, neminem umquam ex Clero judicem dedit. Sed acceptis ligantium libellis, advocabat unum ex Fidelibus laicis, quem æquitatis studiosum esse noverat: eique causæ cognitionem committens, litigantes a contentione revocabat*.

Patres indignum Clericis existimabant pro rebus temporalibus facile litigare; immo & Christianis omnibus id indignum censebant.

Rem indignam esse Episcopis, & Clericis, pro rebus temporalibus facile litigare, existimabant priorum Sæculorum Antistites. Hinc Canone 19. Concilii IV. Carthaginensis decretum est, *Ut Episcopus pro rebus transitoriis non litiget provocatus*. Felix Theodoretus, qui de se, ac de Clericis suis vere scribere potuit: *Annos viginti quinque ita vixi, ut nec in jus vocatus sim a quoquam, neque ipse quemquam accusarim. Nullus religiosissimorum Clericorum qui sub me fuerunt, tribunalia frequentavit umquam*.

Immo & Christianis omnibus indignas esse lites censebant: ferendum tamen malum, si Ecclesiastico Judicio finirentur, non ad forum traherentur. Ita S. Augustinus *lib. 3. ad Bonifacium, cap. 5.* Ubi Christianum imperfectum describit: *Possidet rem familiarem, inquit, faciens inde quidem eleemosynas; sed non tam lar-*

largas. Non aufert aliena; sed quamvis Ecclesiastico Judicio non forensi, tamen repetit sua. Et lib. 50. Homiliarum Homilia ultima: *Hoc ipsum habere inter se judicia & lites de sæcularibus rebus, delictum esse dicit Apostolus, quod tamen ferendum esse admonet, si vel Ecclesiastico Judicio lites hujusmodi finiantur.*

Ita S. Ambrosius Christianum adumbravit lib. 2. Officiorum, cap. 21. *Decet esse benignum, non alieni cupidum, immo de suo jure cedentem potius aliqua, si fuerit lacessitus, quam aliena jura pulsantem, fugitantem litium, abhorrentem a jurgiis, redimentem concordiam, & tranquillitatis gratiam. Siquidem de suo jure virum bonum aliquid relaxare, non solum liberalitatis, sed plerumque etiam commoditatis est. Primum dispendio litis carere, non mediocre lucrum est. Deinde accedit ad fructum, quod augeatur amicitia &c.* Et lib. 7. in Lucam, tractans locum illum quod dicitur, Christum noluisse hæreditatem dividere inter fratres, hæc habet: *Non immerito refutatur hic frater......, qui Dispensatorem cœlestium gestiebat corruptibilibus occupare; cum inter fratres patrimonium non Judex medius, sed pietas debeat sequestra dividere, quamquam immortalitatis patrimonium, non pecuniæ, sit hominibus expetendum.*

Ita S. Chrysostomus Homilia 16. in Epistolam 1. ad Corinthios. *Duplex est crimen*, inquit, *& quod judicio contendit, & quod apud infideles. Si enim per se est peccatum cum fratre judicio contendere; etiam apud externos contendere, quamnam habet veniam? Jam quidem omnino delictum est in vobis, quod judicia habetis inter vos. Non enim dico*, inquit, *Aliquis injuriam facit, aut aliquis injuriam patitur. Jam eo ipso quod judicio contenditur, uterque male audit, & in hoc non est alius alio melior. An autem justo aut injusto judicio contendat, hoc est alterius disputationis. Nec dicas ergo: Quis fecit injuriam? Hinc cum te condemno, nempe ex eo quod judicio contendas, &c.*

SCHOLION I.

In hoc Articulo, num. 1. pag. 9. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc notant propositionem, *Romano Pontifice inconsulto erigebantur Episcopatus.*

R. Hanc Disciplinam quinto Sæculo viguisse probavi. Novi erigebantur Episcopatus a Synodis Provincialibus, consentiente Metropolitano, postulante vel annuente Episcopo, ad cujus Parœciam sive Diœcesim pertinebat Ecclesia, in qua Sedes Episcopalis collocabatur. Disciplina mutata est. Id nunc fieri non potest absque Romani Pontificis authoritate.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, num. 8. pag. 14. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Antistites agunt contra Canones, dum consanguineos promovent.*

R. Hæc propositio non est mea. Sed ita scripsi: *Sancti Antistites generis sui commodum non spectaverunt, cum sibi Coadjutores aut successores designavere: siquidem consanguineos suos aut affines plerumque non eligebant, sed quos Ecclesiæ sperabant utiliores fore.* Quod ubi Patrum & Canonum testimoniis probavi, continuo subdo quod dignis Nepotibus favet: *Si tamen Episcopi Nepos Ecclesiasticis Virtutibus præditus esset, easque haberet dotes, quæ regendæ Ecclesiæ ipsum idoneum præstarent, non existimarunt Patres hunc a successione in Episcopatum avunculi sui rejiciendum, &c.*

Nota.

MAxime ante sextum sæculum non semper accessisse Romani Pontificis expressum consensum in novorum episcopatuum erectione, animadvertit Thomassinus *Nov. & Vet. Eccl. discipl. p. 1. l. 1. c. 54.* Liberum integrumque dixit fuisse Conciliis Provincialibus, ac Metropolitis novos erigere episcopatus, dummodo quas pro hac re Ecclesia leges instituerat, servarentur. Cum in iis servandis minus religiosi fuissent Antistites Africani, etiam in exiguis pagis episcopos creando, illos monet S. Leo *ep.* 87. non in quibuslibet Castellis episcopos esse consecrandos. Quamvis tamen non uni Sedi Romanæ instituendorum episcopatuum vindicet potestatem, ipsius tamen saltem tacitum consensum intervenisse nemo negabit; cum enim Romanus Pontifex immediatam jurisdictionem in universam ecclesiam valeat exercere, ac Pastor sit Pastorum, ipsique Metropolitani, omnesque Synodi subderentur, eo quadammodo non adnuente, concedendo saltem eisdem conciliis ea facere posse, quæ necessaria judicarent pro populis rite regendis, non erant novi Pastores excitandi. Illud tamen non præterit Thomassinus, ea etiam ætate solummodo Sedem Apostolicam gentibus recens ad fidem conversis, vel convertendis, episcopos designasse.

Jam vero a sæculo sexto eam viguisse disciplinam observat, ut ad novos erigendos episcopatus non solum Metropolitani, & Synodi provincialis, sed expressus etiam Principis, ac Romani Pontificis consensus expeteretur. Pluribus autem ex causis hujus authoritas exigebatur. Et primo, si novi erigendi erant Episcopatus iis in locis, ubi noviter fidei lumen illuxerat, cum nova hæc Evangelii promulgatio fieri soleret, promovente ac mandante Romano Pontifice, non poterant viri apostolici novis ovibus novos dare Pastores, nisi idem consuleretur. Cumque pariter ecclesiæ aggregandæ essent novæ provinciæ: quo non se protendebat cæterorum episcoporum authoritas, ibi novas extollere Sedes illius tantum erat potestatis, quæ nullis finibus coarctatur. Deinde, quidquid particulares Synodi decernebant, non ita inconcussum firmumque erat, ut quandoque posteriores Synodi non infirmarent, vel Principes ipsi infectum vellent. Contra id vero, quod Prima Sedes statuerat, inferiores Sedes insurgere haud poterant; & Principes ipsi religioni ducebant infringere. Non raro etiam, dum novis episcopis propriæ Diœceses erant assignandæ, cum finitimis episcopis de sibi usurpata conquerentibus jurisdictione lites poterant oriri, ad quas dirimendas nulla magis idonea potestas, quam Romani Pontificis. Illud demum in novis constituendis ecclesiis poterat intercedere quod necessaria foret aliqua canonum dispensatio, ac proinde Primam Sedem fuisse adeundam, cujus est, dum ita exposcant vel necessitas vel utilitas, canonum rigorem emollescere. Iis ex rationibus merito Sedi Apostolicæ novos instituere episcopatus maxime post quintum sæculum attributum; ac proinde S. Bernardus *ep.* 131. ita habet: *Plenitudo potestatis super universas orbis Ecclesias singulari prærogativa Apostolicæ Sedi donata est: qui igitur huic potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Potest, si utile judicaverit, novos ordinare episcopatus, ubi hactenus non fuerunt. Potest eos, qui sunt, alios deprimere, alios sublimare, prout ratio sibi dictaverit.*

Dum vero in instituendis episcopatibus Historici quandoque fere omnia referunt ad Imperatores, innuere voluerunt illorum potestatem emicuisse in novis Episcopis postulandis, ac in novis ecclesiis construendis, locupletandisque &c.

Nota.

NON exigua damna Ecclesiæ provenire, quia passim consanguinei ad beneficia, & Ecclesiæ dignitates assumantur, deplorant PP. & inter eos S. Hieronymus relatus *can. Moyses* 8. *q.* 1. quibus inhæret Concilium Lateranense IV. *can.* 30. Quo pertingat amor erga consanguineos ad beneficia promovendos, ingemiscit etiam, simulque ostendit Guillelmus Parisiensis *tract. de collat. benef.* sequentem referens casum. *Pulchre*, ait, *episcopum habentem pyrum onustam fructibus, & volentem archidiaconatum conferre Robinulo nepotulo suo quidam delusit. Cum interrogaret episcopus, cui pyrum illam committeret custodiendam, & responsum esset a quodam, ut illam memorato Robinulo committeret, Episcopus respondit, absit: quia pyra illa omnia devoraret. Dicit Episcopo, Domine qualiter committetis Robinulo tot millia ani-*

marum custodienda, cui tam pauca pyra committere non audeits?

Omnino ergo criminandos, qui in collatione beneficiorum carni & sanguini indulgent, adnotavit etiam Petrus Cantor Ecclesiæ Parisiensis *in Verb. abbrev. cap. 43.* ita dicendo: *Cum de intrantibus in ecclesiam per ostium dicatur;* qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, sed ex Deo nati sunt, *de intrantibus per carnem, & sanguinem dici potest: qui ex sanguinibus, & ex voluntate carnis, non ex Deo nati sunt in ordinum, & beneficiorum ecclesiasticorum perceptione. Tales nequeunt dicere:* in manibus tuis sortes meæ, *non enim consideratur voluntas, & beneplacitum Domini, cum sors & hæreditas Christi eis confertur. De talibus ait Micheas:* væ illis, qui ædificant Sion, *scilicet ecclesiam in sanguinibus, in peccatis. In carnalibus etiam affectibus, dantes carni, & sanguini, potius ad destructionem ecclesiæ, quam ad ædificationem — Sic danti ecclesiasticum beneficium potest objici, quia caro & sanguis revelat ei sic dare, non Pater meus, qui in cœlis est.* Item qui non odit patrem, & matrem propter me, *id est non postposuerit carnales affectus, quod non illi in dando spirituale natura, & ideo non sunt digni Deo. Item Dominus:* qui sunt pater, & mater mea, & fratres mei? *Et extendens manus in discipulos ait:* Hi sunt Mater, & Soror, & Fratres mei. Omnis enim qui facit voluntatem Patris mei, ipse est & frater, & soror &c. *Quasi diceret: vir spiritualis carnales nescit: ac si diceret patri & matri nescio vos: insinuans nobis sic esse imitandum, maxime in spiritualibus conferendis.* Qumvis autem consanguineos pietate conspicuos, doctrina insignes, prudentia præclaros ad beneficia promovere nil vetet, ut docet etiam S. Thomas *2. 2. q. 63. a 2. ad 1. & quodl. 4. q. 6. a. 4.* nihilominus ipse Petrus Cantor, ob scandalum, quod consurgere potest, multoties non expedire animadvertit ita addendo: *Sed & hoc periculosum est, nisi probitas ejus exigat, & excludat omnem infamiam, scandalum, & malum exemplum, quod de facile non fit. Non enim exemplum a bene gestis nostris sumitur, sed a cortice, specie, & superficie illorum, non a veritate. Si enim dedi nepoti meo propter gratiam, alii meo utentur exemplo, ut dent suis propter naturam magis, quam propter gratiam: nonne meis, sicut ille suis, dabo? Ego gratia, ille dat natura.*

ARICULUS III.

De Clericorum congregationibus.

Monasterium duplex a S. Augustino Hippone institutum Monachorum unum, Clericorum Regularium alterum.

Clericorum Congregationes 5. Sæculo cœperunt S. Augustino Authore. Monachorum namque primum, deinde Clericorum Regularium ipsum Patrem fuisse, colligitur ex Possidio Calamensi Episcopo in ejus Vita. Monasterium monachorum presbyter instituit in horto Ecclesiæ, quem ipsi eum in finem dederat Valerius Hipponensis Episcopus. Monasterium Clericorum jam Episcopus instituit in Domo Episcopali. De primo ita scribit Possidius cap. 5. *Factus presbyter monasterium intra Ecclesiam mox instituit, & cum Dei Servis vivere cœpit secundum modum & regulam sub sanctis Apostolis constitutam. Maxime ut nemo quidquam proprium in illa societate haberet, sed ut eis essent omnia communia, & distribueretur unicuique prout cuique opus erat; quod jam ipse prior fecerat, dum de transmarinis ad sua remeasset.*

De secundo ita scribit cap. 11. Proficiente vero Do-
„ ctrina divina sub sancto & cum sancto Augustino,
„ in Monasterio Deo servientes, Ecclesiæ Hipponen-
„ si clerici ordinari cœperunt. Ac deinde innotes-
„ cente & clarescente de die in diem Ecclesiæ Ca-
„ tholicæ prædicationis veritate, sanctorumque ser-
„ vorum Dei proposito, continentia, & paupertate
„ profunda, ex monasterio, quod per illum Vene-
„ rabilem Virum & esse & crescere cœperat, ma-
„ gno desiderio poscere atque accipere Episcopos &
„ clericos pax Ecclesiæ atque unitas & cœpit primo,
„ & postea consecuta est. Nam ferme decem, quos
„ ipse novi, sanctos & Venerabiles Viros, continen-
„ tes & doctissimos, Beatissimus Augustinus diversis
„ Ecclesiis, nonnullis quoque eminentioribus, rogatus
„ dedit. Similiterque & ipsi ex illorum Sanctorum
„ proposito venientes, Domini Ecclesiis propagatis,
„ & monasteria instituerunt, & studio crescente ædi-
„ ficationis verbi Dei, cæteris Ecclesiis promotos fra-
„ tres ad suscipiendum Sacerdotium præstiterunt. *Et*
„ *cap. 25.* Cum *ipso* semper clerici una etiam domo
„ ac mensa, sumptibusque communibus alebantur &
„ vestiebantur.

S. Augustinus communem & Regularem Vitam cum Clericis suis duxit.

Idem colligitur ex S. Augustino *Sermone 49. de Diversis*, quem Venerabilis Beda, & Concilii Aquisgranensis sub Ludovico Pio celebrati Patres ut S. Augustini legitimum opus laudaverunt. Nostis, *inquit*
„ sic nos vivere in ea domo, quæ dicitur domus E-
„ piscopi, ut quantum possumus, imitemur eos San-
„ ctos, de quibus loquitur liber Actuum Apostolo-
„ rum: Nemo dicebat aliquid proprium, sed erant
„ illis omnia communia. Dedit mihi Valerius hor-
„ tum illum, in quo nunc est Monasterium. Perve-
„ ni ad Episcopatum, vidi necesse habere Episcopum
„ exhibere humanitatem assiduam quibusque venien-
„ tibus sive transeuntibus; quod si non fecissem, E-
„ piscopus inhumanus diceret. Si autem consuetudo
„ ista in Monasterio permissa esset, indecens esset.
„ Et ideo volui habere in ista domo Episcopi me-
„ cum Monasterium Clericorum. *Ibidem*: Noverit cha-
„ ritas vestra dixisse me fratribus meis qui mecum
„ manent, ut quicumque habet aliquid, vendat &
„ eroget; aut donet & commune illud faciat. Ec-
„ clesiam habet per quam Deus nos pascit.

„ *Ibidem:* Certe ego sum, qui statueram, sicut no-
„ stis, nullum ordinare Clericum, nisi qui mecum
„ vellet manere: ut si vellet discedere a proposito,
„ recte illi tollerem Clericatum, quia desereret san-
„ ctæ Societatis promissum, cœptumque consor-
„ tium.

„ *Ibidem:* Professus est sanctitatem, professus est
„ communiter vivendi societatem; si ab hoc proposito
„ ceciderit, & extra manens Clericus fuerit, dimi-
„ dius & ipse cecidit.

„ *Et Sermone* 50. Modo quia placuit illis hæc so-
„ cialis vita, quisquis cum hypocrisi vixerit, quisquis
„ inventus fuerit habens proprium, non illi permit-
„ to ut inde faciat testamentum, sed delebo eum
„ de tabula Clericorum. Interpellet contra me mil-
„ le Concilia, naviget contra me qua voluerit, si
„ certe ubi potuerit, adjuvabit me Deus, ut ubi
„ ego Episcopus sum, illic Clericus esse non
„ possit.

Ad imitationem proculdubio S. Augustini Alipius Clericorum Regularium Seminarium, & Monachorum Monasteria in Ecclesia sua habuit: de quibus ad ipsum scribens S. Paulinus, hæc habet: *Nostris salutentur invicem obsequiis, & in Clero Sanctitatis tuæ comites, & in Monasteriis fidei & virtutis tuæ æmulatores. Nam etsi in populis ac super populum agas, tamen abdicatione sæculi, ac repulsa carnis & sanguinis, desertum tibi ipse fecisti, secretus a multis, vocatus in paucis.*

An S. Augustinus fuerit Monachus?

An Monachus fuerit aliquando S. Augustinus, non expendo. Tres tantum illius vitæ status & Possidius & Augustinus ipse in libris Retractationum exhibent, cum libros ipsum recensuisse testantur; *Sive quos primo tempore conversionis suæ adhuc Laicus, sive quos Presbyter, sive quos Episcopus dictaverat.* Post baptismum quidem secessit cum amicis suis Deo pariter servientibus in Africam, & in domo agrisque propriis, alienatis jam a se curis sæcularibus vixit, jejuniis, orationibus, bonisque operibus vacans, in lege Domini meditans die ac nocte. Sed nemo secessum illum S. Augustini adhuc Laici, & cum amicis Deo servientibus convictum, Monachatum dixerit, atque vitæ religiosæ, & votis adstrictæ professionem. Presbyter Monasterium intra Ecclesiam instituit, & cum Dei servis vixit secundum modum & regulam sub sanctis Apostolis constitutam. Mihi persuadere non possum, quod persuadere conantur nonnulli, quibus invisus est Monasticus status, Monasterium illud absque Monachis fuisse. Societas Christianorum viventium secundum modum & regulam sub Apostolis constitutam, & proprietatem abdican-

tium

tium, nihil mihi videtur a Religiosa Vita differre. Sanctissimum hunc vivendi modum instituit, ac lectatus est S. Augustinus, teste Possidio: ita tamen ut Clericus potius quam Monachus audiret, & a Monachis seipsum distingueret, iis scilicet qui in solitudine vivebant. Unde sic ipsum indutum fuisse, qualem ipsum adumbrant Sermones supposititi ad Fratres in eremo, non ita sum imprudens ut sentiam. Nusquam eremum petiit, neque cum Eremitis vixit, ut colligitur ex lib. 10. Confessionum ipsius, cap. ultimo. *Conterritus peccatis meis, agitaveram in corde, meditatusque fueram fugam in solitudinem: sed prohibuisti me, & confortasti me Domine, dicens: Ideo Christus pro omnibus mortuus est, ut qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est.*

Factus Episcopus, in commune vixit cum suis Clericis in Monasterio, quod in Episcopali Domo instituerat. Votis adstricti erant ad Apostolicum illud vitæ genus: & iisdem votis S. Augustinum se obstrinxisse, verisimile est. Sed non aliis indutus erat vestibus, quam quibus Clerici vulgo in Africa utebantur. Id patet ex Sermone ipsius 50. *de Diversis*, in quo hæc habet: *Nemo det byrrum, vel lineam tunicam, seu aliquid nisi in commune; de communi accipiam mihi ipsi; cum sciam commune me habere velle quidquid habeo. Nemo talia offerat, quibus quasi ego solus decentius utar. Offeratur mihi verbi gratia byrrum pretiosum, forte decet Episcopum, quamvis non deceat Augustinum, id est, hominem pauperem de pauperibus natum.... Qualem vestem potest habere Presbyter, qualem potest habere decenter Diaconus & Subdiaconus, talem volo accipere, quia in commune accipio. Si quis meliorem dederit, vendo: ut quando non potest vestis esse communis, pretium vestis sit commune.* Monachorum itaque habitum non gerebat S. Augustinus Episcopus, neque cucullatus erat, multominus excalceatus: cum Possidius in ejus Vita. cap. 22. de ipso ita scripterit: *Vestis ejus, & calceamenta, & lectualia, ex moderato & competenti habitu erant, nec nitida nimium, nec abjecta plurimum.*

S. Augustinus nec cucullatus, nec excalceatus.

De his Clericorum Regularium Congregationibus Julianus Pomerius loquitur lib. 2. *de Vita contemplativa*, cap. 16. *Si vestes*, inquit, *ac vasa, & cætera quæ in sacris usui ministrantibus erant, sancta vocabantur, nec in usus humanos revocari poterant divinis semel ministeriis consecrata: quomodo non ea quæ conferuntur Ecclesiæ, sacra credenda sunt, quibus non ut sæculi rebus luxuriose, sed sancte ut Deo consecratis, utuntur ad necessaria Sacerdotes: ut illis omnibus qui se perfectionis amore sub uno constituunt, & sua sibi non vendicant, Ecclesiæ facultates ad hoc ipsum collecta sufficiant: ut quidquid omnibus occupationibus absoluti proficiunt, fructus illius, qui unus pro multis occupatus est, fiat: atque ita ille qui sollicitudines omnium sub se servientium portat, in Congregatione sua proficiente proficiat: ut sicut illius occupatio omnium suorum facta est fructuosa vacatio; ita omnium discipulorum perfectio gloriosa, Magistri habeatur honor & gloria.*

S. Hilarius Arelatensis hujusmodi Congregationem instituit, ut testatur S. Honoratus Massiliensis in ejus Vita. *Effectus*, inquit, *nomine sacerdos, qui jampridem erat virtutum decoratus insignibus. Quod ita ardenter ac strenue cœpit ac perfectissime consummavit, ut in illius temporis incerto tumultu, quem pax longa nutrierat, Congregationem subito substitueret, secreti cupidam, continentia virtute crescentem, quam suo non minus pene imbuit exemplo, quam formavit eloquio.* Et infra. *Cum primum speculatoris suscepit officium, in seipso primum monstravit quemadmodum congregatio mundum contemneret, manuum quoque operibus continuis vesceretur, sanctis paginis inhæreret, jejuniis, vigiliisque studium commodaret, unius tunicæ tegmine æstatis ardorem & hyemis rigorem contenta toleraret, nec pedibus conficeret, &c.*

ARTICULUS IV.

De Monachis & Sanctimonialibus.

Monachorum pater in Africa fuit S. Augustinus sæculo 5. quo vivente, plura cum virorum tum mulierum insigni sunt instituta monasteria. De quibus Possidius in ejus Vita, cap. ultimo: *Clerum sufficientissimum, & monasteria virorum ac feminarum continentium, cum suis præpositis, plena Ecclesiæ dimisit.* De his & Paulinus in Epistola ad Alypium: *Benedictos Sanctitatis tuæ comites & æmulatores, in Domino fratres nostros, tam in Ecclesiis, quam in monasteriis, Carthagine, Tagasta, Hippone Regio, & totis parochiis tuis, atque omnibus cognitis tibi per Africam locis Domino catholice servientes, multo affectu & obsequio salutari rogamus.*

S. Augustinus Monachorum Pater in Africa.

Regulam monasticam S. Augustinus scripsit monialibus, non monachis. Regula S. Augustini Epistola ipsius 109. continetur, ad Sanctimoniales scripta, quibus præerat ejus soror. Feminis scriptam esse, non viris, ostendit tota Epistolæ series: cum illa maxime, quæ feminas tantum, non viros spectant. *Non sit notabilis habitus vester, nec affectetis vestibus placere, sed moribus; nec sint vobis tam tenera capitum tegmina, ut retiola subter appareant. Capillos ex nulla parte nudos habeatis, nec foris vel spargat negligentia, vel componat industria.* Et illud: *Non autem carnalis, sed spiritualis inter vos debet esse dilectio. Nam quæ faciunt pudoris immemores etiam feminis feminæ jocando turpiter & ludendo, non solum a viduis & intactis ancillis Christi in sancto proposito constitutis, sed omnino nec a mulieribus nuptis, nec a Virginibus sunt facienda nupturis.* Præpositæ, seu Abbatissæ parebant sanctimoniales illæ, & presbytero, quem illarum directioni & regimini præponebat Episcopus. *Præposita tamquam matri obediatur, honore servato ne in illa offendatur Deus; multo magis presbytero, qui omnium vestrum curam gerit. Ut ergo cuncta ista serventur, & si quid servatum non fuerit, non negligenter prætereatur, sed emendandum corrigendumque curetur, ad præpositam præcipue pertinet, ita ut ad presbyterum qui vobis intendit, referat quod modum vel vires ejus excedit.*

Regula S. Augustini Sanctimonialibus scripta.

II. Puellarum quæ virginitatem voverant, matrimonia, illicita quidem & sacrilega habebant Patres, non vero irrita Sæculo V. Id colligitur ex Innocentio I. in *Epistola ad Victricium Rothomagensem*, cap. 13. ex Concilio Chalcedonensi. *Canone* 16. ex S. Leone in *Epistola ad Rusticum Narbonensem*. cap. 10. & ex S. Augustino, libro de Sancta *Virginitate*, cap. 34. *Multas*, inquit, *earum revocat a nubendo, non amor præclari propositi, sed aperti dedecoris timor, veniens & ipse a superbia, qua formidatur magis hominibus displicere, quam Deo. Hæ igitur quæ nubere volunt, & ideo non nubunt quia impune non possunt, quæ melius nuberent, quam urerentur, id est quam occulta flamma concupiscentiæ in ipsa concupiscentia vastarentur, quas pœnitet professionis, & piget confessionis, nisi correctum cor dirigant & Dei timore rursus libidinem vincant, in mortuis deputandæ sunt.* Qui S. Augustini locus geminus est illi S. Cypriani in Epistola ad Pomponium, in qua de Virginibus sic loquitur: *Quod si se ex Fide Christo dicaverint, pudice & caste sine ulla fabula perseverent ita fortes & stabiles præmium virginitatis expectent. Si autem perseverare nolunt, vel non possunt, melius est nubant, quam in ignem delictis suis cadant.* Sed nihil clarius ac luculentius hoc de argumento desiderari potest iis quæ S. Augustinus habet libro *de Viduitatis bono*, cap. 9. 10. & 11. *In conjugali vinculo, si pudicitia conservatur, damnatio non timetur: sed in actuali & virginali continentia, excellentia muneris amplioris expetitur: qua expetita, & electa & voti debito oblata, jam non solum capessere nuptias, sed etiamsi non nubatur, nubere velle, damnabile est. Nam ut hoc demonstraret Apostolus, non ait: Cum in deliciis egerint, in Christo nubunt: sed nubere volunt: Habentes, inquit, damnationem, quoniam primam fidem irritam*

Votum impediebat matrimonium contrahendum; nondum dirimebat contractum.

fece-

fecerunt, etsi non nubendo, sed tamen volendo: non quia ipsæ nuptiæ vel talium damnandæ judicantur, sed damnatur propositi fraus, damnatur fracta voti fides; damnatur non susceptio a bono inferiore, sed ruina ex bono superiore. Postremo damnantur tales, non quia conjugalem fidem posterius inierunt; sed quia continentiæ primam fidem irritam fecerunt. Quod ut breviter insinuaret Apostolus noluit eas dicere habere damnationem, quæ post amplioris sanctitatis propositum nubunt; non quia non damnentur, sed ne in eis ipsæ nuptiæ damnari putarentur .... Proinde qui dicunt, talium nuptias, non esse nuptias, sed potius adulteria, non mihi videntur satis acute ac diligenter considerare quod dicant. Fallit eos quippe similitudo veritatis. Quia enim conjugium Christi dicuntur eligere, quæ Christiana sanctitate non nubunt, hinc argumentantur quidam dicentes: Si viro suo vivo, quæ alteri nubit, adultera est, sicut ipse Dominus in Evangelio definivit: vivo ergo Christo cui mors ultra non dominatur, quæ conjugium ejus elegerat, si homini nubit, adultera est. Qui hoc dicunt, acute quidem moventur, sed parum attendunt hanc argumentationem quanta rerum sequatur absurditas. Cum enim laudabiliter etiam vivente viro ex ejus consensu, continentiam fœmina Christo voveat, jam secundum istorum rationem nulla hoc facere debet, ne ipsum Christum, quod sentire nefas est, adulterum faciat, cui vivente viro nubit.... Quapropter non possum quidem dicere a proposito meliore lapsas, si nupserint, fœminas, adulteria esse, non conjugia: sed plane non dubitaverim dicere, lapsus & ruinas a castitate sanctiore quæ vovetur Deo, adulteriis esse pejores. Si enim quod nullo modo dubitandum est, ad offensionem Christi pertinet, cum membrorum ejus fidem non servat marito, quanto gravius offenditur, cum illi ipsi non servatur fides in eo quod exigit oblatum, qui non exegerat offerendum? Cum enim quisque non reddit, quod non imperio compulsus, sed consilio commonitus vovit: tanto magis fraudati voti auget iniquitatem, quanto minus habuit vovendi necessitatem. Ex quibus patet, illicita quidem, sed irrita Virginum sacrarum, aut Viduarum, quæ continentiam ritu solemni voveant, matrimonia S. Augustinum habuisse.

Monasteria Gallicana.

III. Plura Monasteria, eaque celeberrima, & Monachis repleta sanctissimis in Galliis erant Sæculo V. scilicet Massiliensia a S. Cassiano instituta, Lirinense, Agaunense, Jurensia, Grinniacensia, Reomaense, &c. Monasteria Cassiani ejus Regulam profitebantur, quam S. Benedictus Anianensis Abbas in Concordia Regularum non semel laudat: cujus meminit & S. Gregorius Turonensis *lib. 10. Historiæ cap.* 29. Non extat inter Opera Cassiani. Quidquid vero ex ea laudatur, totum desumptum est ex libris secundo, tertio, & quarto Cassiani *De Cœnobiorum Institutis*. Et commode referri potest ad sex præcipua Capita, quorum primum inscribitur *de Gradibus humilitatis*: secundum *de divinis officiis nocturnis*: tertium *de divinis Officiis diurnis*; quartum *de Opere quotidiano*: quintum, *de Mensa*: sextum, *de Culpis & de excommunicatione*. Cassianus lib. 4. *de Cœnobiorum Institutis capp.* 9. 37. 39. tribusque proxime sequentibus complectitur varios gradus humilitatis.

Regula Cassiani.

De divinis Officiis agit potissimum lib. 2. qui inscribitur, *De Canonico nocturnarum orationum & Psalmorum modo*. Monachi Cassiani ter ad divinum officium persolvendum festis diebus, bis tantum diebus privatis, utrisque semel noctu, interdiu vero semel his, scilicet ad vesperam; bis illis, scilicet ad Tertiam & Vesperam convenire debebant, ut colligitur ex cap. 2. Nocturnum Officium quod hodie Matutinum vocamus, apud Cassianum constat duodecim Psalmis, duabusque Lectionibus, quarum prior Veteris est Testamenti, posterior Novi; vel utraque hujus, si dies est Sabbati, vel Dominicus, vel unus ex illis qui medii fluunt Pascha inter ac Pentecostem. Duodenarium Psalmorum numerum Ægyptios Patres ab Angelo fuisse edoctos testatur. Lectores in medio Fratrum assurgentes, clara sonoraque voce Psalmos decantabant, cæteris qui sedebant, silebantque, in Psallentis verba omni cordis intentione defixis. (*capp.* 10. 11. *&* 12.) Ad finem cujuslibet Psalmi Orationi mentali vacabant, idque brevissime. Sacerdos Officium Oratione concludebat. Non eadem noctis hora, per totum anni circulum, ad preces nocturnas surgebant, sed aliquando citius, aliquando serius pro diversis anni tempestatibus, ut noctes longiores erant aut breviores, ut colligitur ex lib. 3. cap. 5. Post Officium nocturnum Vigiliæ usque ad lucem præscribuntur. (*Lib.* 2. *capp.* 12. 13.) Solos Psalmos Allelujaticos sic dictos quod *Alleluja* pro titulo habeant, vult cum *Alleluja* decantari. Horam Primam Officio divino adjunxit Cassianus ex Palæstinorum Monachorum institutis. Scilicet cum in Monasterio Bethleemitico, ex Abbatum indulgentia mos ille invaluisset, ut post Vigilias Laus matutina statim caneretur contra veterem morem, quo sub Auroram & ante Solis ortum cani solebat, & Monachi negligentiores inde facti ad Tertiam usque somni inducias protelarent, data est occasio instituendæ Horæ Primæ, ad Solis ortum canendæ, ut Fratres citius surgere cogerentur. Quod institutum Cassianus Monachis suis præscripsit, & cætera Galliæ Monasteria sectata sunt. Qua de re legatur *lib.* 3. *cap.* 4.

Opus quotidianum Monachis præscribit Cassianus, *lib.* 2. *capp.* 12. 14. *&* 15. Silentium iisdem indicit ad mensam, sacrasque lectiones vult ipsis recitari, dum cibum potumque capiunt: quod a Cappadocibus Patribus primitus institutum testatur, ut otiosas confabulationes, & maxime contentiones, quæ in conviviis solent generari, cohiberent. (*Lib.* 4. *cap.* 17.) Nulli Monacho licitum erat extra mensam canonicam & communem aliquid cibi potusve gustare. (*Lib.* 4. *cap.* 16.)

Culpas leviores a gravioribus distinguit Cassianus. Aliquot exempla utrarumque recenset, atque etiam utrisque diversam pœnam & correctionem, levioribus nimirum spiritalem, corporalem gravioribus impositam commemorat. Spiritalem Pœnitentiam vocat eam, quæ corpus non tangit, sed ad compunctionem spiritus & mentis humiliationem adhibetur. Corporalem rursus duplicem facit, alteram verberum, alteram expulsionis e Monasterio. Inter graviores culpas recenset *Aperta convicia, manifestos contemptus, contradictiones tumidas, liberam & effrænatam processionem, familiaritatem apud fœminas, iram, rixas, simultates & jurgia, possessionem rerum superfluarum, extraordinariam & furtivam cibi refectionem, &c.* (*Lib.* 4. *cap.* 16.) De excommunicatione agit, *lib.* 2. *cap.* 16. & cum Monachis excommunicatis misceri colloquia prohibet.

IV. Lirinense Monasterium conditum fuit vertente quarto Sæculo. Ut Lirinense a Lirino insula, sic & Cœnobium S. Honorati postea nuncupatum est a S. Honorato conditore. Vetustioris Regulæ, quam Lirinenses Monachi observarunt, priusquam Benedictinam susciperent, idem Author fuit, qui Monasterii conditor S. Honoratus, ut colligitur ex S. Eucherio lib. *de Laude eremi*, & ex Concilio Arelatensi anno 455. in causa Lirinensis Monasterii celebrato, in quo hæc habentur: *Hoc & rationis & religionis plenum, ut Clerici ad ordinationem Episcopi debita subjectione respiciant; Laica vero omnis Monasterii congregatio ad solam ac liberam Abbatis proprii, quem sibi ipsa elegerit, ordinationem dispositionemque pertineat, Regula quæ a Fundatore ipsius Monasterii dudum constituta est, in omnibus custodita.* Non extat Regula antiqua Monasterii Lirinensis. In eo Monachorum Ægyptiorum instituta viguisse, colligitur ex Præfatione Cassiani ante 11. Collationem, ad Honoratum & Eucherium directa; & ex Eucherio in Opusculo *de laude Eremi*, ubi de Lirinensi Insula scribit: *Hæc nunc habet sanctos senes, illos, qui divisis cellulis Ægyptios Patres Gallis nostris intulerunt.*

Lirinense Monasterium ejusque Regula.

V. In Episcopatu Lugdunensi condita sunt 5. Sæculo Jurensia Monasteria, duo virorum, unum puellarum, quorum origines in Vitis sanctissimorum Abbatum Romani & Lupicini Fratrum referuntur, apud Bollandum ad diem 28. Februarii.

Monasteria Jurensia.

VI. Cœnobiorum Grinniacensium celebris mentio fit apud Sidonium Apollinarem *lib.* 7. *Epistola* 17. qua Volusianum deprecatur ut Monasterium S. Cyrici apud Arvernos regendum suscipiat, illiusque loci Monachos Abbate destitutos erudiat *Secundum statuta Lirinensium Patrum, vel Grinniacensium*. De his vetus

Monasteria Grinniacensia.

Author Vitæ S. Clari apud Bollandum, ad diem 1. Januarii. *Grinnicensium Cœnobia a sanctis Pontificibus urbis* (nempe Viennæ) *fundata, in quorum maximo ossa beatissimi Ferreoli Martyris condita venerabantur. Sanctimonialium Beata Virginis Columba triginta Monachas habens. Nam Grinnicensium loca quadringentos Monachos alebant.* De his Avitus Viennensis Episcopus *Epistola 65. ad Maximum* scribit: *Monasteriis Grinnicensibus occupatus, aliquamdiu jam habitaculo civitatis adhaeseram.*

VII. Agaunense Monasterium, quod etiam Tarnatense dictum est, in Galliis initio sexti Seculi celeberrimum erat. In Octodorensi Diœcesi situm erat. Nunc vulgo nuncupantur Cœnobium S. Mauritii in Vallesia, quia ibi SS. Martyrum Thebæorum quorum Dux Mauritius, asservantur & coluntur Reliquiæ. Hoc Monasterium a Sigismundo Burgundionum Rege constructum, Florentio & Anthemio Coss. Id est, anno Christi 515. Marius Aventicensis * *in Chronico* testatur. At Henricus Norisius Vir doctissimus ex Actis S. Severini Abbatis * Agaunensis colligit insigne illud Cœnobium ante annum quingentesimum extructum fuisse. Cum enim Clodoveus Magnus Francorum Rex, qui jam per annos viginti quinque regnaverat, insanabili morbo laboraret, Tranquillinus Medicus sic Regem allocutus esse dicitur: *Est sane in sacro-sancto Agaunensium Monasterio, ubi pretiosus Christi Martyr Mauritius requiescit, Abbas & Sacerdos vir quidam moribus & vita laudabilis, Severinus nomine, &c.* At Clodoveus circa annum 480. regnum adeptus est. Quare anno regni ipsius 25. nempe circa annum 505. florebat Agaunense Monasterium sub Severino Abbate. Præterea cum jussu Sigismundi Regis anno 515. S. Avitus Viennensis una cum Coepiscopis, Agaunensibus Monachis novam psallendi formam præscriberet, sacram Concionem ibidem habuit, cujus solus superest titulus a Sirmondo e Thuaneis Schedis editus cum ejusdem Aviti Epistolis ac Poematibus. His autem conceptus est verbis: *Homilia 7. dicta in Basilica Sanctorum Agaunensium, in innovatione Monasterii ipsius, &c.* Ex quibus patet, non quidem eo anno Agaunense Cœnobium primitus extructum ac institutum, sed innovatum duntaxat, novisque ædificiis auctum, novis redditibus locupletatum a Sigismundo Rege. Secundum ejusdem Principis votum perennem Psalmodiam anno 515. in Agaunensi Monasterio ab Episcopis institutam, clarissimi Sammarthani *Tom. 4. Galliæ Christianæ*, & Bollandus *In Notis ad vitam S. Severini*, Hoestenius *lib. 1. cap. 5. Disquisitione 2.* contendunt, validis momentis, quæ tamen refellenda sibi sumpsit *P. Carolus le Cointe* Oratorianus Presbyter *in Annalibus Ecclesiasticis Francorum*, ad annum Christi 536. Numero 225. & sequentibus.

* *Vixit hic Author sub Guntramno Francorum Rege.*

* *Apud Bollandum die 11. Februarii.*

De S. Maurice, au Pais de Valais. Regula Tarnatensis.

Agaunenses * Monachi peculiarem Regulam observarunt, quæ & Tarnatensis inscribitur. Laudatur sæpius in Concordia Regularum, & cum aliis ab Holstenio edita est. Decem capita integra continet ex Regula S. Augustini. Tredecim propria complectitur. Primum est de Fratrum suscipiendorum disciplina: juxta quam Neophyti per annum in habitu laico probandi sunt; servi non admittendi; candidatu liberum relinquitur ut facultates suas, quibus cavere se debet antequam Monachus fiat, cui voluerit vendat aut donet. Si quas autem Monasterio tradere velit, earum oblationem statuere jubetur super altare, quia ex altari aliquid reposci sacrilegium judicatur. Secundo capite prohibetur Monachis electio mansionis sequestratæ, aut possessio armarioli quod peculiariter claudi possit; necnon exitus extra Monasterium absque societate Fratris. Caput tertium vetat ne Monachi patrini fiant. Caput quartum ne soli cum solis mulieribus colloquantur; ne sine licentia Senioris aliquid faciant; ne aliqui a cellula sua, aut lecto absint, dum alii quiescunt, aut tempore communis quietis cum aliis confabulentur. Caput quintum edicit, ne tarde veniant *ad opus Dei*, id est, ad Officium divinum, vel ad quæcumque opera, & ne correpti pro qualibet culpa, quantumvis severe, arguenti respondeant. Caput sextum confabulationes, cum oratur, aut psallitur, prohibet, egressumque ex orationis loco absque urgente causa: *& non solum Fraternitati, sed etiam Divinitati reum* pronuntiat, qui aliis orantibus, vel psallentibus fabulari præsumpserit. Opera etiam in Vigiliis præscribit, Dominicæ nocte excepta, ne somnum otiose manus invitent. Caput septimum discedentes e Schola, meditationis, sive lectionis tempore, decernit excommunicatione plectendos. Cellularum etiam ingressum, nisi dato signo, aliis ab Abbate & Præposito prohibet, necnon aditum officinarum, in quibus operantur artifices. Octavum, silentium indicit ad mensam, & lectionem sacram, vel ruminationem Scripturarum, deficiente Lectore. Secreto jubet emendari, quod ab aliquo absque testibus admittitur, si ad Abbatis notitiam pervenerit; si vero publicum sit peccatum, coram omnibus argui. Agaunensium plerique Monachorum Agriculturæ operam dabant, ut colligitur ex his verbis ejusdem capitis: *Arator stivam tenens, Alleluja cantet, sudans messor Psalmis se avocet, & dum palmitem curvum tondet vinitor falce, aliquid Davidicum canat.* Caput nonum divini Officii, & operis quotidiani horas partitur ac præscribit. Duplicem tempore messis & vindemiæ permittit refectionem: statuit tamen ut quarta vel sexta Feria opera ita moderentur, ut (si fieri potest) statuta jejunia non omittant. Extra Monasterium præterea manducare aut bibere vetat, & vel poma vilia, vel aquam ipsam, ante refectionem legitimam degustare. Caput 10. 11. & 12. de Pistoris, Cellerarii, Provisoris, & Hortulani Officiis agunt. Ex Capite decimo colligitur Agaunenses Monachos ex eleemosynis vixisse, & Fratres ad mendicandum misisse. *Provisores*, inquit, *Monasterii tales oportet eligi, vel ordinari, qui alios ædificare vita sua probentur exemplo, quique eleemosynam Monasterio devotatam, vel ex qua a Fratribus colliguntur, summa cura pro Domini timore conservent.* Vetat etiam cap. 12. ne Monachi cum murmuratione aliquid agant: & ne ad parentes frequenter eant. Quam tamen invisendi consanguineos licentiam certis temporibus vult illi concedi, qui de proximorum salute sollicitus probatur: quem tamen cavere monet decipulam Seculi, ne dum alios putat posse acquirere, seipsum a Domino faciat alienum. Caput decimum tertium vetat ne Monachi convivio nuptiali intersint; præcipit ut a jocis abstineant, prohibet ne inventa celent; decernit excommunicandum, qui non prodiderit Fratrem, quem regularis impatientem disciplinæ fugam meditari novit.

Tarnadæ oppidum, unde dicti Tarnatenses idem cum Agauno, unde Agaunenses nuncupati. A saxis circumquaque fissis locus dictus est *Agaunum*. quod veteri lingua Gallica saxum significat. In Octodorensi * diœcesi, situm diximus Agaunense monasterium: cujus Cathedra Episcopalis, *Sedunum* * In Vallesia, translata est.

De Martinach.

Sion, dans le Valais.

VIII. Reomaense monasterium anno circiter 486. a Joanne primo Abbate in Pago Tornodorensi conditum est, in loco cui nomen *Reomaus* inter Serum * & Armantionem * fluvios, non procul ab Avalone * & Semurio * oppidis, in diœcesi Lingonensi. Sanctissimi hujus Abbatis vitam, quam Author coævus Asceta Reomaensis conscripsit. Jonas Abbas recognovit. Hanc lucubrationem Roverius in sua Reomao. & Bollandus ad diem 28. Januarii ediderunt. Sub Regula S. Macarii vixisse Reomaenses monachos constat ex præcepto Clodovei Regis, quo cœnobium illud magnis privilegiis donavit, & sub sua Regumque successorum protectione suscepit. Hujus regulæ Author non Macarius senior qui vulgo Ægyptius appellatur; non Macarius alter qui Thebæus dicitur, & Pispiritanus; sed Macarius Alexandrinus. Illa regula distribuitur in Articulos triginta: ex quibus plura descripsit S. Benedictus Anianensis Abbas in concordia regularum.

Le Tonnerois.
Le Serain.
L'Armançon.
Avalon.
Semur.
Langres.

Brevia sunt, sed divino spiritu plena Macarianæ Regulæ præcepta. Familiaritatem cum sæcularibus prohibet monachis, ut Vitæ Asceticæ venenum. Qua de re Articulus sextus sic statuit: *Non te familiaritas ulla sæcularis trahat, sed tota dilectio tua in cellula demoretur. Cellam ut paradisum habeas, Fratres tuos spirituales, ut æternos confidas habere parentes.* Officium divinum his verbis commendat Articulus nonus: *Cursum monasterii super omnia diligas. Qui*

Reomaense Monasterium sub Regula S. Macarii.

vero

a

vero sæpius orare voluerit, uberiorem inveniet misericordiam Christi. Cursus nomine officium divinum, seu horæ canonicæ significantur, ita dictæ quod quotidie excurrantur seu persolvantur. Sic nomen cursus Gregorius Turonensis accepit, qui lib. 10. cap. 31. testatur scriptum a se librum *de cursibus ecclesiasticis*. Opera manuum præscribit Macariana regula Articulo 8. *Non oderis laboriosa opera*, inquit, *otium quoque ne secteris. In vigiliis confectus, in opere justo affectus, ambulans quasi dormitans, lassus ad stratum venias, & cum Christo requiescere te credas*. Et Articulo 2. *Post horam secundam unusquisque ad opus suum paratus sit usque ad horam nonam, ut quod injunctum fuerit, sine murmuratione perficiat*. Quadam excommunicatione plectit eum qui tardius ad Officium venerit. (Articulo 14.) *Ad horam vero Orationis dato signo, qui non statim prætermisso omni opere quod agit, venerit, quia nihil orationi præponendum est, foris excludatur, ut erubescat*. Vetat ne quis ad mensam loquatur, præter eum qui præest, vel qui interrogatus fuerit. (Articulo 18.) Hospitalitatem commendat Articulo 20. *Hospitalitatem sectans per omnia*, inquit, *ne avertas oculos inanem relinquens pauperem, ne forte Dominus in hospite aut in paupere ad te veniat, & videat te hesitantem, & condemneris*. Abrenuntiationem perfectam, cum opum, tum propriæ voluntatis præscribit Articulo 24. *Nam si aliquam in cellulam voluerit inferre substantiam, in mensa ponatur coram omnibus fratribus. Quod si susceptus fuerit, non solum de substantia quam intulit, sed etiam nec de seipso ab illa judicabit hora. Nam si aliquid prius erogavit pauperibus, aut veniens in cellulam aliquid intulit fratribus, ipsi tamen non est licitum ut aliquid habeat in sua potestate*. Hujus Articuli sensus est, coram cunctis Fratribus, *in mensa*, id est, in communi possessione Monasterii, ponendas esse opes, quas in cellulam, id est, in Monasterium infert is qui Sæculo abrenuntiat. Sic accipitur *Mensa* nomen a Gregorio Turonensi *lib. 10. cap. 31.* ubi scribit Baudinum Toronensem Episcopum *instituisse Mensam Canonicorum*. Et a Cypriano in Vita S. Cæsarii Arelatensis, quem scribit captivos eo redemisse argento, *Quod venerabilis Eonius Antecessor ejus, Ecclesiæ mensa reliquerat*. Pro qualibet causa scandali, quod in Monasterio exortum fuerit, Monachis liberam abeundi concedit facultatem. Ne complures autem e Monasterio exire velint, statuit ut quicumque post tertium suscepti Monachatus diem e Monasterio discedere voluerit, is nihil penitus nisi vestem in qua venit, accipiat, nec traditas Monasterio facultates repetere valeat. (*Articulo 25.*) Jejunium quarta & sexta feria sub gravi pœna Monachis indicit.

Monachorum tonsura & rasura.

IX. Monachi tonsuram, & rasuram capillorum suis præscriptam Regulis quinto Sæculo nondum habuisse videntur: sed caput tamen totondisse, pro pœnitentium flentiumque more, ubi Laici comam nutriebant. Nam illud erat Monachorum ingenium, ut habitu, & capillitio se derisiculos & contemptibiles hominibus sæcularibus exhiberent. Sic Africani Monachi capillos inæqualiter tondebant, ad cutem usque fronte prærasa. De quibus S. Paulinus *Epistola 7.* ita scribit: *Conservuli & compallidi nostri, horrentibus ciliciis humiles, sagulis palliati, veste succincti, casta informitate capillum ad cutem cæsi, & inæqualiter semitonsi, & destituta fronte prærasi, & honorabiliter despicabiles*. Ob sanctorum illorum Monachorum contemptum, irrisionem, convitia, cladem Africæ ultore Deo contigisse scribit Salvianus lib. 8. de Gubernatione Dei. *Non sine causa itaque istud fuit*, inquit, *quod intra Africæ civitates, & maxime intra Carthaginis muros, palliatum & pallidum, & recisis comarum fluentium jubis ad cutem tonsum videre, tam infelix ille populus, quam infidelis, sine convicio atque execratione vix poterat. Et si quando aliquis Dei Servus, aut de Ægyptiorum Cœnobiis, aut de sacris Hierosolymorum locis, aut de sanctis Eremi venerandisque secretis, ad urbem illam officio divini operis accessit, simul ut populo apparuit, contumelias, sacrilegia, & maledictiones excepit. Nec solum hoc, sed improbissimis flagitiosorum hominum cachinnis, & detestantibus ridentium sibilis, quasi taurus cædebatur: vere ut ea si quis insciens rerum fieri videret, non*

Clades Africæ ob Monachorum contemptum.

aliquem hominem ludificari, sed novum inauditumque monstrum abigi atque exterminari arbitraretur.

Monachi ad Sacerdotium & Episcopatum assumpti.

X. Ad Sacerdotium, & ad Ecclesiasticas Præfecturas assumebantur Monachi Sæculo 5. S. Augustini Monasterium Africanis Ecclesiis plurimos Antistites dedit. Cœnobium Lirinense Episcoporum Seminarium erat, quos identidem Gallicanis subministrabat Ecclesiis, teste S. Cæsario Arelatensi, * qui de Lirinensi Insula sic loquitur: *Hæc est, quæ eximios nutrit Monachos, & præstantissimos per omnes Provincias erogat Sacerdotes. Ac sic quos accipit filios, reddit Patres: & quos nutrit parvulos reddit magnos; quos velut Tyrunnos accipit, Reges facit*. Clericatum tamen non ambibant, nec postulabant Religiosi Viri, sed Ecclesia vocante suscipiebant. Hinc S. Augustinus in Epistola ad Eudoxium Presbyterum & Abbatem: *Unum corpus*, inquit, *sub uno capite sumus; ut & vos in nobis negotiosi, & nos in vobis otiosi simus. Exhortamur in Domino, ut propositum vestrum custodiatis, & usque in finem perseveretis. Ac si qua operam vestram Ecclesia mater desideravit, nec elatione avida suscipiatis, nec blandiente desidia respuatis*.

* Homil. 25.

Monachi ad Episcopatum assumpti Regulam Monasticam observabant. Nec mutabant vestem Religiosum.

XI. Qui vero ad Clericatum, & ad Episcopatum ipsum assumebantur ex Monasteriis, ad Monasticæ Regulæ observantiam tenebantur. De his Innocentius I. Epistola 2. cap. 10. *De Monachis qui diu morantes in Monasteriis, si postea ad Clericatus ordinem pervenerint, non debere eos a priore proposito deviare... Quod diu servavit, in meliori gradu positus amittere non debet*. Nec vestem Monasticam mutabant Episcopi ex Monasteriis assumpti. De Sancto Jacobo Nisibitano scribit Theodoretus, *In Historia Religiosa*, cap. 1. *Montanam illam habitationem cum mutasset, urbanamque non ex animi sententia suscepisset, nec cibum mutavit, nec vestitum; sed mutatus locis, vitæ institutio nullam cepit mutationem*.

Idem cap. 5. de S. Monacho Aphthonio, qui ad episcopatum assumptus est, scribit: *Cum annos amplius quadraginta choro præfuisset, Sedem ascendit Pontificalem, nec pallium mutans Asceticum, nec tunicam caprarum e pilis contextam; eisdemque iisdem utens, quibus ante Episcopatum vescebatur*.

De S. Martino scribit Severus Sulpitius lib. *de Vita S. Martini*, cap. 7. *Idem constantissime perseverabat, qui prius fuerat, eadem in corde ejus humilitas, eadem in vestitu ejus vilitas erat: atque ita plenus auctoritatis & gratiæ, implebat Episcopi dignitatem; ut non tamen propositum Monachi, virtutemque desereret*.

De Fausto Rejensi Episcopo ad ipsummet scribit Sidonius Apollinaris lib. 9. Epistola 3. *Nil ab Abbate mutatus per Sacerdotem; quippe cum novæ dignitatis obtentu, rigorem veteris disciplinæ non relaxaveris*.

De S. Germano Autisiodorensi scribit Author Vitæ ipsius apud Surium, ad diem 31. Julii: *Ex ea vero die, qua Sacerdotii sumpsit exordium, numquam panem frumenti, non vinum, non acetum, non oleum, non legumen, vel salem accepit. Indumentum, cuculla & tunica indiscretis fuere temporibus. Nam neque hyeme accessit adjectio, neque æstate levamen admissum est. Quod utrumque tamdiu usui fuit, nisi forte donatum est, donec attritione nimia solveretur, cilicio semper interius inhærente*.

De S. Hilario Arelatensi scribit S. Honoratus Massiliensis in ejus Vita: *Cum primum Speculatoris suscepit Officium; in se ipso primum monstravit, quemadmodum Congregatio mundum contemneret, corpus despiceret, unius tegmine tamen æstatis ardorem, & hyemis rigorem contenta toleraret, &c.*

De S. Fulgentio scribit Ferrandus Diaconus in ejus Vita, cap. 18. & 19. *Orario quidem, sicut omnes Episcopi, nullatenus utebatur. Pellicio cingulo tamquam Monachus utebatur; Sic studio humilitatis ambitionem vestium corporalium fugiens, ut nec ipsa calceamenta susciperet Clericorum, frequenter nudis pedibus ambulabat. Casulam pretiosam, vel superbi coloris, nec Monachos suos habere permisit, nec ipse habuit. Subtus casulam nigello, vel lactinio pallio circumdatus incessit. Quando temperies aeris invitabat, solo pallio intra Monasterium est coopertus. Nec deposito saltem cingulo somnum petivit. In qua tunica dormiebat, in ipsa sacrificabat, &c.*

Inhumani parentes habiti, qui filios, vitam Monasticam professos, legitima hereditatis portione fraudabant.

XII. Inhumani parentes habebantur, qui filios Monasticam Vitam professos æqua cum fratribus in sæculo relictis patrimonii portione fraudabant, & sortione hereditatis, cujus adeundæ jus ipsis V. Sæculo non eripiebat Monastica Professio. Id habemus ex B. Salviano Massiliensi Presbytero, lib. 3. ad Ecclesiam Catholicam. *At vero*, inquit, „nunc diversissime & impiissime, nullis omnino a suis minus relinquitur, quam quibus ob Dei reverentiam plus debetur: nullos pietas minus respicit, quam quos Religio præcipue commendat. Denique si qui a Parentibus filii offeruntur Deo, omnibus filiis postponuntur oblati: indigni judicantur hereditate, qui digni fuerant consecratione: ac per hoc una tantum re parentibus viles fiunt, quia cœperint Deo esse pretiosi. Ex quo intelligi potest, quod nullus pene apud homines vilior est, quam Deus, cujus utique fit despectione, ut eos præcipue parentes filios spernant, qui ad Deum cœperint pertinere. Sed præclaram videlicet, qui hoc faciunt, rationem consilii sui reddunt, dicentes: Quid opus est ut filiis jam Religiosis æqua cum fratribus suis hereditatis portio relinquatur? Nihil ergo justius, nihil dignius, quam ut, quia cœperunt Religiosi esse, mendicent? Non quidem quod eos hæc res mendicitate oppressura sit, quod a terrenis facultatibus abdicantur, cœlum spe possidentes, cito etiam re possessuros, regente illos Deo suo ac protegente, qui eos cum immortali spe æternorum, etiam sufficientia temporalium muneratur. Sed tamen, quantum ad inhumanitatem parentum attinet, egent, a quibus sic relicti sunt, ut egerent. Certe etiamsi qui non penitus domo eliminantur, & quibus non omnino quasi extorribus, quasi aqua & ignis interdicitur, cum aut tenues, aut quasi usufructuarii relinquuntur; tamen tanto inferiores fratribus relinquuntur, ut, etiamsi paupertate non egeant, comparatione tamen egere videantur.

„Dicitis, Quid opus sit Religiosis æquam accipere cum fratribus patrimonii portionem? Respondeo, ut Religionis fungantur officio, ut Religiosorum rebus Religio ditetur, ut donent, ut largiantur, ut illis habentibus, cuncti habeant non habentes; immo, si tanta est eorum fides atque perfectio, ut habeant cito non habituri, beatius utique, postquam habuerint, non habentes. Cur eis, quæso, o inhumanissimi parentes, necessitatem indignissimæ paupertatis imponitis? Permittite hoc Religioni ipsi cui filios tradidistis. Rectius pauperes a se fiunt. Si tantum eos inopes esse cupitis, concedite id ipsorum devotioni: liceat eis, quæso, ut velint pauperes fieri: eligere inopiam debent, non sustinere. Postremo, etiamsi sustineant, devotione eam tolerent, non damnatione patiantur. Cur eos velut a natura expellitis, & quasi e jure sanguinis abdicatis? Et ego esse eos pauperes volo; sed ut habeat tamen præmium suum ipsa paupertas, ac præclara demutatione, eligant inopiam ex copia, ex inopiæ electione copiam consequantur .... Iniquum ergo arbitramini, ut sæcularibus filiis Religiosos filios substantia pares esse faciatis. Id ergo agitis ut pœniteat eos cœptæ Religionis, quos Religio apud vos fecerit viles. Pius itaque est ac bonus Dominus, qui servet in eis propositum ac professionem suam. Cæterum, quantum in vobis est, id agitis, ut Sæculi eos cultores esse faciatis, quibus sæculares filios antefertis.

Et infra contra eos parentes invehitur, qui paulo æquiores videri poterant, usumfructum paternorum bonorum filiis Religionem voventibus concedentes, quorum proprietatem filiis in sæculo manentibus adscribebant. „Potest, *inquit*, aliquatenus ferri ista conditio, si aut amicis, aut affinibus, aut propinquis, hac lege aliquid relinquatur. Filiis vero qui proprietatem rerum non tribuit, nihil relinquit. Sed invenit iniquissima infidelitas parentum, quomodo a patrimonio suo Deum penitus excludat proprietatem rerum Religiosis filiis auferendo: usum enim his dedit, ut esset quo ipsi viverent: propritatem his tulit, ut quod Deo relinquerent, non haberent. O novum irreligiosæ mentis ingenium! invenit quo videretur filiis suis majore erga Deum impietate consulere: fecit enim ut sancta soboles usum rerum habens, jus rerum non habens, quasi locuples quidem viveret, sed quasi mendica moreretur: ac sic testator infidelissimus plena de hoc mundo posset securitate discedere cum sciret de suo ad Deum pervenire penitus nihil posse.

„*Et infra*. Quid agis, miserrima infidelitas, & paganicæ, ut ita dixerim, religiositatis error? Itane tantum odisti Deum, ut possis etiam filios tuos, ob hoc tantum quod ad Deum pertinent, non amare? Meliori enim conditione quidam relinquunt libertos suos, quam tu filios tuos. In usu siquidem quotidiano est, ut servi Romana a Dominis libertate donentur, in qua scilicet & proprietatem peculii rapiunt, & jus testamentarium consequuntur, ita ut & viventes res suas, cui volunt, tradant, & morientes donatione transcribant. Non solum hoc; sed & illa quæ in servitute positi conquisierant, ex dominorum domo tollere non vetantur. Tantum eis interdum gratiæ Patroni liberalitas impartit, ut etiam juri suo detrahat quod libertorum dominio largiatur. Quanto, o quisquis ille es, infidelissime pater, quanto domini illi melius cum libertis agunt, quam tu cum liberis? Illi quæ donant, perpetuo jure donant; tu temporario: illi testamenti faciendi arbitrium dant libertis; tu tollis liberis: illi postremo servos suos dant libertati; tu quasi addicis filios servituti. Nam quid est aliud quam servituti addicere, quos non vis aliquid quasi ingenuos possidere? More ergo illorum uteris, qui servos suos non bene de se meritos, quia Civitate Romana indignos judicant, jugo Latinæ libertatis addicunt: quos scilicet jubente quidem sub libertorum titulo agere viventes: sed nolunt quidquam habere morientes. Negato enim his ultimæ voluntatis arbitrio, etiam quæ superstites habent, morientes donare non possunt. Ita ergo & tu Religiosos filios tuos, quasi Latinos jubes esse libertos, ut vivant scilicet quasi ingenui, & moriantur ut servi, & juri fratrum suorum quasi per vinculum Latinæ libertatis adstricti, etiamsi videntur arbitrii sui esse dum vivunt, quasi sub illorum tamen positi potestate moriantur. Quinto igitur Sæculo Religiosi viri paternam hæreditatem colligebant, eam ut in commune conferrent, nisi ea a parentibus fraudarentur. Quod contigebat sæpius, cum illi qui paulo majori pietate liberos prosequebantur, solum ipsis usumfructum legitimæ bonorum suorum portionis concederent. Eadem consuetudo vigebat in sequente Sæculo, ut colligitur ex Canone 19. Concilii Matisconensis I. quo Agnetis Monachæ petulantia coercetur, *Quæ agellos, vel quæcumque res ad se pertinentes*, potentibus viris dare decreverat, ut eorum patrocinio e Monasterii septis prosilire posset. Unde enim ipsi agelli, & res aliæ, nisi eas hæreditatis jure possideret?

Monachi Testamentum condere potuerunt.

XIII. Monachi Testamentum condere poterant Sæculo V. ex iis bonis, quæ ipsorum nomine Monasterium possidebat. Quod si nullo condito Testamento morerentur absque parentibus, Monasterium in eorum bona quasi *ab intestato* succedebat: quæ antea mos erat Fisco cedere. Id constat ex Lege Theodosii Junioris ad Taurum Præfectum directa, quæ refertur Cod. Theodos. lib. 5. Tit. 3. cap. 1. & Cod. Justin. lib. 1. Tit 3. cap. 20. *Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut Diaconissa, aut Subdiaconus, vel cujuslibet alterius loci Clericus, aut Monachus, aut mulier quæ solitariæ vitæ dedita est, nullo condito Testamento decesserit, nec ei parentes utriusque sexus, vel liberi, &c. bona quæ ad eum pertinuerint, sacrosanctæ Ecclesiæ vel Monasterio, cui fuerat destinatus, omnifariam socientur.*

ARTICULUS V.

De Ecclesiæ bonis, & eorum usu Sæculo V.

Rerum Ecclesiasticarum administratio penes Episcopos.

SÆculo V. penes Episcopos tunc rerum Ecclesiasticarum administrationem, sive bonorum temporalium, ad Ecclesiam pertinentium dispensationem fuis-

fuisse constat ex S. Joanne Chrysostomo *Homilia* 86. *in Matthaeum*, ex Possidio *in vita S. Augustini*, *cap.*22. ex ipso S. Augustino, *Epistola* 225. & ex Gelasio I. *Epistola* 10. *ad Episcopos Siciliæ* data. In Ecclesia tamen Orientali, hæc procuratio penes Œconomos fuit, ex Decreto Concilii Chalcedonensis, *Canone* 26. qui rationem administrationis Episcopis reddebant.

Bonorum Ecclesiasticorum divisio.

II. Ecclesiæ bona quatuor in partes distribuebantur, in Ecclesia Occidentali, quarum una Episcopo, altera Clericis, tertia Templorum restaurationi, quarta substentationi pauperum cedebat. Id patet ex Epistola 3. Simplicii Romani Pontificis, qua Gaudentium Aufiniensis Ecclesiæ Episcopum, ob Ordinationes Simoniacas, quartam dumtaxat partem redituum Ecclesiasticorum percipere jubet; tres reliquas portiones Onagri Presbyteri Œconomiæ administrandas committit. *Sola ei*, inquit, *quarta portio remittatur; duæ Ecclesiasticis fabricis, & erogationi peregrinorum & pauperum profuturæ, ab Onagro Presbytero, sub periculo sui Ordinis ministrentur: ultima inter se Clericis, pro singulorum meritis, dividatur. Tres illas portiones quas per triennium dicitur sibi tantummodo vindicasse, restituat.*

Idem habetur ex Gelasio I. *Epistola* 9. *ad Episcopos Lucaniæ* data. *Quatuor autem tam de reditu, quam de oblatione Fidelium, prout cujuslibet Ecclesiæ facultas admittit, sicut dudum rationabiliter est decretum, convenit fieri portiones. Quarum sit una Pontificis, alia Clericorum, pauperum tertia, quarta fabricis applicanda.... Ea vero quæ Ecclesiasticis ædificiis attributa sunt, huic operi veraciter prærogata, locorum doceat instauratio manifesta sanctorum: quia nefas est, si sacris ædibus destitutis, in lucrum suum Præsul impendia his destinata convertat. Ipsam nihilominus adscriptam pauperibus portionem, quamvis divinis rationibus se dispensasse monstraturus esse videatur, tamen juxta quod scriptum est, Ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est, oportet etiam præsenti testificatione prædicari, & bonæ famæ præconiis non taceri.*

Qualibet Parochia proprias sibi servabat oblationes.

III. Proprias oblationes sibi quælibet parochia servabat, cum antea deferrentur omnes ad Matricem Ecclesiam, & prudenti Episcopi arbitrio distribuerentur. Id testatur Theodorus Lector *lib.* 1. ubi de Gennadio, qui post Anatolium Constantinopolitanus Archiepiscopus creatus est, ita scribit: *Designavit Gennadius Marcianum Oeconomum, qui mox atque Oeconomus esset factus, quæ in unaquaque Ecclesia offerebantur, ab ejus loci clericis accipi decrevit. Ad id enim usque tempus cuncta accipiebat Ecclesia Magna.* Idem constat ex Canone Concilii Hipponensis, quem refert Ferrandus Diaconus Breviarii Canone 38. cujus hæc sunt verba: *Ut Episcopus Matricis non usurpet quidquid fuerit donatum Ecclesiis, quæ in Diœcesi constitutæ sunt.*

Clerici bonorum Ecclesiasticorum se dispensatores dumtaxat, non dominos existimabant.

IV. Episcopos & Clericos, bonorum Ecclesiasticorum dispensatores esse, non dominos, Patres & Doctores sæculi V. tradiderunt. Id docuit S. Augustinus Epistola 50. ad Bonifacium data. *Si autem*, inquit, *quæ nobis sufficiant, possidemus non sunt illa nostra, sed pauperum, quorum procurationem quodammodo gerimus, non proprietatem nobis usurpatione damnabili vindicamus.*

Id docuit Julianus Pomerius lib. 2. *de Vita contemplativa*, *cap.* 9. ubi cum exempla sanctissimorum Episcoporum Paulini & Hilarii Arelatensis protulit, qui bona Ecclesiæ fidelissime dispensarunt, subdit: *Unde datur intelligi, quod tales ac tanti viri, (qui volentes esse Christi discipuli, renuntiaverunt omnibus quæ habebant) & ideirco scientes, nihil aliud esse res Ecclesiæ, nisi vota Fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, non eas vindicaverant in usus suos ut proprias, sed ut commendatas pauperibus diviserunt. Hoc est enim possidendo contemnere, non sibi, sed aliis possidere, nec habendi cupiditate Ecclesiæ facultates ambire, sed eas pietate subveniendi suscipere. Quod habet Ecclesia, cum omnibus nihil habentibus habet commune, nec aliquid inde eis, qui sibi de suo sufficiunt, debet erogare: quando nihil aliud sit habentibus dare, quam perdere.* Quem locum transcripsit Aquisgranense Concilium anno 816. cap. 35.

„ *Et cap.* 11. Itaque Sacerdos cui dispensationis cura commissa est, non solum sine cupiditate, sed etiam cum laude pietatis, accipit a populo dispensanda, & fideliter dispensat accepta; qui omnia sua aut parentibus reliquit, aut pauperibus distribuit, aut Ecclesiæ rebus adjungit, & se in numero pauperum paupertatis amore constituit; ita ut unde pauperibus subministrat, inde & ipse tamquam pauper voluntarius vivat.

„ *Et cap.* 16. Nunc autem quod Christiani temporis Sacerdotes magis sustinent quam curant possessiones Ecclesiæ, etiam in hoc Deo serviunt; quia si Dei sunt ea quæ conferuntur Ecclesiæ, Dei opus agit, qui res Deo consecratas, non alicujus cupiditatis, sed fidelissimæ dispensationis intentione non deserit. Quapropter possessiones, quas oblatas a populo suscipiunt Sacerdotes, non sunt inter res mundi deputari credendæ, sed Dei.

S. Isidorus Pelusiota in Sacerdotes, qui se ut bonorum Ecclesiæ dominos, non ut dispensatores gerebant, acriter invehitur *Epistola* 21. *lib.* 5. eos cum prioris ævi sanctissimis Episcopis comparans. Tunc, „ *inquit*, virtute præditi Sacerdotio admovebantur, nunc avari & pecuniæ cupidi. Tunc imperia dignitatesque ob rei magnitudinem defugiebant, ut Nazianzenus, Chrysostomus, & alii: nunc vero sponte assumunt ob deliciarum copiam, atque invadunt. Tunc voluntaria paupertate gloriabantur, nunc habendi cupiditate spontanea quæstum faciunt. Recidisse jam Sacerdotii dignitatem ac regnandi cupiditatem apparet; ab humilitate ad superbiam, a jejunio ad delicias prolapsam; a dispensatione denique ad dominium venisse. Non enim ut dispensatores administrare rem volunt, sed ut domini sibi propria vindicant.

Hinc Fideles pecunias interdum suas erogandas pauperibus apud Episcopum velut procuratorem pauperum deponebant. Sic Zeno monachus sanctissimus accersitum Episcopum compellans: Adesdum, *inquit*, „ o venerandum mihi caput, esto istarum quoque pecuniarum optimus dispensator, eas juxta Dei voluntatem distribuens, tamquam ipsi Judici rationem redditurus. Harum te dispensatorem instituo, qui & Pontifex es & Pontificatu dignam vitam agis. *Ac statim ipsi*, pecunias velut divino Quæstori tradidit, *teste Theodoreto*, Historiæ Religiosæ cap. 13.

An Clerici qui se bonorum proprietate non abdicaverant, & quibus ad victum atque vestitum patrimonium sufficiebat, Ecclesiasticos redditus ac distributiones percipere deberent?

V. Clericos, qui se bonorum proprietate non abdicaverant, vel ea parentibus dimittendo, vel erogando in pauperes, vel conferendo Ecclesiæ, & quibus ad victum atque vestitum patrimonium sufficiebat, Ecclesiasticos redditus ac distributiones percipere non debere, sensit Julianus Pomerius, qui Sæculo quinto maxima cum laude floruit. Sic autem scribit lib. 2. de Vita Contemplativa, cap. 10. Nec il„ li qui sua possidentes, dari sibi aliquid volunt, sine grandi peccato suo, unde pauper victurus erat, accipiunt. De Clericis quidem dicit Spiritus sanctus: Peccata populi mei comedunt. Sed sicut nihil habentes proprium, non peccata, sed alimenta quibus indigere videntur, accipiunt: ita possessores, non alimenta quibus abundant, sed aliena peccata suscipiunt. Ipsi quoque pauperes, si se possunt suis artificiis aut laboribus expedire, non præsumant quod debet debilis aut infirmus accipere: ne forte Ecclesia, quo potest omni solatio destitutis necessaria ministrare, si omnes etiam nihil indigentes accipiant, gravata, illis quibus debet, subvenire non valeat. Qui autem Ecclesiæ serviunt, & labori suo velut debita reddi oportere credentes, ea quibus opus non habent, aut accipiunt libenter, aut exigunt, nimis carnaliter sapiunt, si putant quod Ecclesiæ fideliter servientes stipendia terrena, ac non potius præmia æterna accipiant. Sæcularis quippe militia, quia cœlestia non habet, terrena strenue militantibus præstat. Unde satis indignum est si fidelis & operosa devotio Clericorum, propter stipendium temporale præmia sempiterna contemnat. Quod si quilibet Minister Ecclesiæ non habet unde vivat; non ei præmium reddit hic, sed necessaria præstat Ecclesia ut in futuro præmium laboris sui recipiat, quod in hac vita jam spe Dominicæ promissionis certus expectat. Illi quoque qui velut idonei, nihil quidem sibi dari velut debitum poscunt, sed tamen

Ec-

Ecclesiæ sumptibus vivunt, non est meum dicere, quali peccato cibos pauperum præsumendo suscipiant; qui Ecclesiam quam juvare de propriis facultatibus debuerunt, suis expensis insuper gravant: propter hoc forassis in Congregatione viventes, ne aliquos pauperes pascant, ne advenientes suscipiant, aut ne suum censum expensis quotidianis imminuant.

Et infra: Quæro quid eorum sit, quæ dixi difficile? Ut homo id quod opus non habet, ab Ecclesia non accipiat? An ut quod habet sine causa, contemnat? Si propter hoc non vult sua relinquere, ut habeat unde vivat; ut quid accipit unde rationem reddat? Ut quid de peccatis alienis sua multiplicat.

Et cap. 12. Qui tam infirmi sunt, ut possessionibus suis renuntiare non possint: si ea quæ accepturi erant, dispensatori relinquant, nihil habentibus conferenda, sine peccato possident sua: quia & ipsi quodammodo sua relinquunt, quando propriis contenti rebus, nihil eorum quæ labori, vel Ordini suo deberi arbitrantur, accipiunt. Quod si putant ideo accipi debere eorum, quæ conferuntur Ecclesiæ, portionem, ne eam videantur abjicere; se vero non posse sua relinquere, quod eis deforme sit inter suos pauperes reddi: noverint esse deformius possessores de eleemosynis pauperum pasci.

Et cap. 14. ubi commendavit S. Paulum, qui sic Evangelium prædicavit, ut nec de Evangelio viveret, sed necessaria sibi suis manibus ministraret, sic colligit: Si ergo ille, qui nihil habebat, noluit de Evangelio, ubi laborabat, sed suis manibus vivere, ne gloriam suæ mercedis amitteret: quid nos, qui & propria nolumus, amore possidendi, non vivendi necessitate, relinquere; & accipepere insuper volumus, non unde vivamus, sed unde censum, nostrum incrementis damnabilibus augeamus?

Clerici absque liberis, aut propinquis morientes, bona sua Ecclesiæ, vel pauperibus relinquere debebant.

VI. Clericos absque filiis aut propinquis morientes, bona sua Ecclesiæ, vel pauperibus relinquere debere, Patres docuerunt Sæculo 5. Unum omnium instar profero Salvianum in Epistola ad Saloninm. Tanta, *inquit*, incredulitas est hominum, & tam gravis infidelium languor animarum; ut cum multi maximas opes hæredibus, interdum etiam extraneis derelinquant; hoc solum se putant perdere, quod pro spe sua dederint ac salute. Et quidem istud licet in omnibus fere grave sit: præcipue in his tamen quos in consimili crimine infidelitatis, etiam professio sanctitatis accusat. *Et infra*: Quod, ut ita dixerim, prope inter monstra reputandum est, ad Levitas etiam atque Presbyteros, & quod his feralius multo est, etiam ad Episcopos pervenisse: ex quibus multi sine affectibus, sine pignore, non familias, non filios habentes, opes & substantias suas, non pauperibus, non Ecclesiis, non sibi ipsis, non denique, quod his omnibus majus est ac præstantius, Deo, sed sæcularibus, vel maxime & divitibus & extraneis deputarent.

Et *lib.* 2. *Ad Ecclesiam Catholicam*, ubi conjugatorum, Viduarum, ac sacrarum Virginum officia, quoad piam bonorum suorum vel in extremis dispensationem exposuit, de Clericis hæc subdit: Licet Decretum vetus largam cunctis ampliandarum opum dederit facultatem, omnes tamen Levitas & Sacerdotes intra certum habendi limitem coarctavit: quos scilicet neque segetem, neque ullum omnino fundum habere permisit. Ex quo intelligi potest, an ea nunc Deus noster velit in Evangelio viventes Clericos suos, mundanis post se hæredibus derelinquere, quæ adhuc in Lege positos, ne ipsos quidem voluit possidere. Unde est quod eis Salvator ipse in Evangelio, non ut cæteris voluntarium, sed imperativum officium perfectionis indicit. Quid enim cum Laico illi adolescenti dixisse legimus? Si vis esse perfectus, vende quæ habes, & da pauperibus. Quid autem Ministris suis? Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris, &c. Videte quanta sit in utroque hoc Dei sermone diversitas. Laico dixit; Si vis, vende quæ possides: Ministro autem; Nolo possideas. Quid dici amplius potest? Pecuniam de Apostolorum manu rapuit, & peragrantibus universum mundum Ministris suis usum unius virgulæ non reliquit. Et post hæc parum est successoribus eorum, id est, Levitis ac Sacerdotibus, tanta divinarum rerum administratione fungentibus, si ipsi tantum divites fuerint, nisi etiam hæredes divites derelinquant. Erubescamus, quæso, hac infidelitate: sufficiat nobis quod videmur usque ad vitæ terminos Dominum spernere: cur id agimus ut contemptum ipsius usque ad mortem extendamus?

Et *lib.* 3. Sed, esto, indulgeri parentibus possit, naturæ insalubriter indulgentibus: quid quod nonnulli filios non habentes, a respectu se tamen salutis suæ, & remedio peccatorum penitus avertunt, ac licet semine sanguinis sui careant, quærunt tamen quoscumque alios, quibus substantiam propriæ facultatis addicant: id est, quibus umbratile aliquod propinquitatis nomen inscribant: quos sibi quasi adoptivos imaginarii parentes filios faciant; & in locum eorum, quæ non sint, pignorum perfidia generante succedant?

Denique quod de Christianis omnibus libro 2. dixit, multo magis Clericos spectat. Quam longe ergo sunt a mandato Dei, *inquit*, quos cum ipsos jusserit Deus viventes opibus renuntiare, illi eas cupiunt etiam in cognatis suis mortui possidere? Aut quam longe ab ea devotione sunt, ut exhæredent ipsos se propter Deum, qui exhæredare nolunt saltem extraneos propter se, quibus libenter libere dicerem: Quæ insania est, o miserrimi! ut hæredes alios, quoscumque faciatis, vos ipsos exhæredatis: ut alios relinquatis vel brevi divites, vos ipsos æterna mendicitate damnatis?

ARTICULUS VI.

De Clericorum, & bonorum Ecclesiasticorum Immunitatibus Seculo V.

Clericorum Immunitas non eodem semper statu fuit quinto Sæculo. Arcadius Imperator* Clericos omnes ex pagis oriundos *oneri Capitationis* subditos declaravit. Capitatio tributum erat quod viritim solvebatur. Arcadius & Honorius Clericorum a publicis oneribus Immunitatem, nec non a tributo, quod ratione negotii, ex quo victum quidam lucrabantur, solvere debuissent, confirmarunt. (Lib. 16. Cod. Theod. Tit. 2. Leg. 38.) *Quicumque Catholicæ Religionis Clerici, intra eum modum unde victus emendi, vendendique usum Lege præfinitum exercent, ab auraria pensione habeantur immunes. Ab his quoque, quos a publici laboris actu, & gradus Clericatus, & quod non minus est, sanctior vita defendit, præcipimus temperari*. Idem Honorius Clericos ab extraordinariis dumtaxat contributionibus immunes esse edixit, Leg. 40. *Ne prædia usibus cœlestium secretorum dicata, sordidorum munerum fasce vexentur, nulla jugatione, quæ talium Privilegiorum sorte gratulatur muniendi itineris constringat injuria: nihil extraordinarium ab hac, superinductitiumve flagitetur; nulla pontium instauratio, nulla translationum solicitudo gignatur; non aurum, cæterave talia poscuntur: postremo nihil præter canonicam illationem, quod adventitia necessitatis sarcina repentina depoposcerit, ejus functionibus adscribatur*.

* Leg. 33. l. 16. Cod. Theodos. Tit. 2.

Valentinianus III. nequidem ab extraordinariis contributionibus immunes Clericos esse voluit, quas nomine *Munerum sordidorum* perperam appellatas dixit, *Novella* 21. inter Theodosianas. *An forte contumeliosum putandum est, inventum contra rationem nomen munerum sordidorum, quo instauratio militarium virorum, quo armorum fabricatio, quo murorum refectio, quo apparatus annonæ, quo reliqua opera, per quæ ad splendorem distinctionis publicæ pervenitur, prava appellatione censentur? Quare sancimus ut antiquatis omnibus privilegiis, quæ aut dignitatibus delata fuerunt, aut nomine venerandæ religionis obtenta sunt, omnis ubique census, qui non personarum est, sed agrorum, ad universa munia absque ulla discretione cogatur in*

quarta

quarta parte. Theodosio Juniore imperante, Ecclesiæ omnes ordinariis tributis erant obnoxiæ, a quibus Romanam dumtaxat, Constantinopolitanam, Alexandrinam, & Thessalonicensem immunes fuisse, ex ipsius Legibus discimus.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 65. & seq. Edit. primæ Religiosi Censores hanc propositionem notant. *Immunitas Ecclesiastica dependet ab Imperatoribus*.

R. Hæc propositio non est mea. Hic dumtaxat observo „ Arcadium Imperatorem clericos omnes ex pagis oriundos oneri capitationis subditos declarasse. Arcadium & Honorium clericorum a publicis oneribus immunitatem, necnon a tributo, quod ratione negotii, ex quo victum quidam lucrabantur, solvere debuissent, confirmasse. Honorium clericos ab extraordinariis dumtaxat contributionibus immunes edixisse; Valentinianum III. nequidem ab illis immunes clericos esse voluisse. Quæ omnia legum ex Theodosiano Codice descriptarum verbis probavi. Hæc mera facta sunt. Juris quæstionem non attigi, an & qua ratione clericorum immunitas pendeat ab Imperatoribus? Agnosco Immunitatem Ecclesiasticam in iis quæ Sacramentorum administrationem sacrosque Ritus, Ecclesiasticæ disciplinæ constitutionem, spiritale Regimen populi Christiani, causarum mere Ecclesiasticarum judicium spectant, a Principibus & Imperatoribus non dependere: sed tamen plurimas alias Immunitates in iis quæ temporalia spectant onera a Christianis Principibus Ecclesiis clericisque concessas qui negaret, in meridiana luce cæcutiret, in Ecclesiastica Historia peregrinus & hospes esset, leges Principum numquam legisse convinceretur.

ANIMADVERSIONES in ecclesiasticæ immunitatis originem.

Quamquam hic Natalis de sola reali immunitate sermonem habeat, nihilominus rem gratam Lectori facturum, atque ad ecclesiæ disciplinam elucidandam credidi proficuum, si de cujuscumque immunitatis origine hic quædam animadverterem.

§. I.

Si ecclesiæ Ministri delinquant in iis, quæ pertinent ad regimen spirituale populorum, de jure divino puniendi sunt solum per ecclesiasticam potestatem.

TUnc Ministri ecclesiæ in ecclesiastico munere deficerent, quando e. g. suo officio non satisfacerent in Sacramentorum administratione, in ecclesiastica disciplina, sacrisque ritibus servandis, cæterisque quæ spectant ad spirituale regimen populorum. In iis vero de jure divino Ministros ecclesiæ solum puniendos esse ab iis, qui spiritualem habent jurisdictionem, probatur, quia de hujusmodi judicare cum spiritualia sint, pertinet ad eos, quibus Christus contulit regere ecclesiam suam: ii autem fuerunt Apostoli, eorumque Successores, nempe Romanus pontifex, & Episcopi. Iis accedit, quod PP. considerantes quo se protendat potestas a Christo ecclesiæ collata: & quales sint limites potestatis sæcularis; primæ tribuunt iis omnibus consulere, quæ pertinent ad ecclesiam, secundæ quæ ad Imperium spectant; quapropter ipse Christus ecclesiasticæ potestatis Auctor, voluit ea omnia, quæ pertinent ad regimen spirituale, dirigenda esse solum per ministros ecclesiæ, ac proinde ab eis dumtaxat puniendos illos ecclesiæ ministros, qui hujusmodi munus non adimplerent: Sed pudet in re tam clara immorari. Videantur quæ dixi tomo. 4. pag. 225.

§. II.

Personalis Clericorum immunitas quoad ea delicta, quæ essent civilia, & profana, si non ex jure divino, ex Ecclesiæ jure est repetenda; atque ita exposcebat dignitas Ministrorum ecclesiæ.

EA delicta profana, ac civilia appello, quæ non versantur circa ecclesiasticum ministerium, sed eum laicis communia sunt, qualia sunt furtum, homicidium &c. Porro, etiam quoad hæc delicta, ecclesiam suos ministros ab ipsis primis ejusdem ecclesiæ sæculis immunes voluisse a laica potestate, demonstrant Conciliorum canones & ecclesiæ querelæ, quando ea ætate Principes in judicandis sacris ministris sese immiscere voluerunt. Plura in rem præsentem dedi *tom. 4. pag. 225. & seqq.* Placet hic repetere, quæ habentur canone nono Concilii III. Carthaginensis, in quo ita statutum legimus: *Placuit ut quisquis episcoporum, presbyterorum, & diaconorum, seu clericorum, cum in ecclesia ei crimen fuerit intentatum, vel civilis causa fuerit commota, si relicto ecclesiastico judicio publicis judiciis purgari voluerit, etiamsi pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum amittat, & hoc in criminali judicio, in civili vero perdat quod evicit, si locum suum obtinere voluerit*. Similia decrevere in Gallia Concilium Auxerre can. 35. an. 570. Concilium 1. Matisconense can. 8. an. 581. & in Hispania Concilium Toletanum II. can. 3. an. 531. Non semel etiam legere est in epistolis S. Gregorii M. & potissimum *l. 5. ep. 11. l. 6. ep. 66. & lib. 9. ep. 32.* non ab altero quam ab Episcopo clericorum causas dignoscendas fuisse. Et Joannes I. ea in epistola, quæ refertur etiam *can. 11. dist. 9.* postquam Imperatorem docuit voluisse Deum res ecclesiæ ad Sacerdotes pertinere, non ad sæculi potestates, quas eisdem sacerdotibus subjecit, ita subdidit. *Non a potestatibus sæculi, sed a Pontificibus, & Sacerdotibus omnipotens Deus christianæ religionis clericos & sacerdotes, voluit ordinari, & discuti, recipique de errore remeantes.*

Sed, ut alia prætercam locis supracitatis videnda; quæ in causa S. Athanasii evenere, demonstrant ecclesiam jam tunc immunitatem suorum ministrorum vindicasse. Certum prorsus est Athanasii hostes plura sæcularia crimina illi objecisse, neque etenim in Conciliabulo Tyri solummodo effracti calicis reus dicebatur, sed etiam cædis Arsenii, ac Virginis constupratæ. Ubi nihilominus vidit illi concilio Imperatoris nomine Comitem adsistere, & judicis munus velle obire, ita conquestus est: *Si istud est judicium episcoporum, quid commune cum eo habet Imperator?* Nova deinde sæcularia flagitia, Constantio Imperatore, ad perdendum Athanasium Ariani adinvenere; ut refert Natalis in Historia sæculi quarti cap. 3. cumque in judicandis de iis Athanasio objectis criminibus Constantius etiam propriam authoritatem inserere tentaret, iterum Athanasius in epistola ad Solitarios ita lamentabatur: *Obtendit Imperator in speciem Episcoporum judicium, sed interim facit quod illi volupe est. Si istud est judicium Episcoporum, quid commune cum eo habet Imperator? Sin contra minis Cæsarum conflatur, quid opus est hominibus titulo episcopis? Quando a condito ævo auditum est? Quando judicium ecclesia authoritatem suam ab Imperatore accepit? Plurimæ ante hac synodi fuere, multa judicia ecclesiæ habita sunt. Sed neque Patres istiusmodi res Principi persuadere conati sunt, nec Princeps se in rebus ecclesiasticis curiosum præbuit*. Agebatur de profanis delictis, & tamen asserit Athanasius *a condito ævo* Principes eadem ad suum tribunal non traxisse; quapropter discimus semper ecclesiam voluisse suos ministros in hujusmodi criminibus a laica potestate esse immunes.

Ita autem exposcebat sacrorum dignitas ministrorum; unde Carolus Magnus, qui sæpe in suis Capitularibus sancivit de delictis clericorum ab ecclesia esse judicandum, ut dixi *tom. 4. pag. 226.* hujusmodi disciplinam, inhærendo etiam concilio Chalcedonensi, custodiendam voluit, ut pariter dicit *l. 1. c. 28. & 38. & lib. 6. c. 3.* atque ita agendi rationem sequen-

quentibus verbis exponit: *Clerici etiam non sæcularibus judiciis, sed episcopali audientia reserventur. Fas enim non est, ut divini muneris ministri temporalium potestatum subdantur arbitrio*. Ita imitatus est Theodosium, & Valentinianum III. ut habetur *leg. ult. tit. de Episc. & cleris. l. 16.* cum etenim Julianus Apostata clericorum immunitatem violasset, restitutam voluere, agnoscentes id sibi ecclesiasticum ministerium vindicare: *Privilegia*, ajunt, *Ecclesiarum omnium, quæ sæculo nostro Tyrannus invaserat, prona devotione renovamus: Clericos item, quos indiscretim ad sæculares judices debere deduci infaustus præsumptor edixerat, Episcopali audientia reservamus, fas enim non est ut divini muneris ministri temporalium potestatum subdantur arbitrio*. Visum est etiam Carolo Magno *Cap. l. 5. cap. 179.* vilipendendam monachorum, presbyterorumque dignitatam si ad sæcularia tribunalia traherentur, unde id vetitum voluit, *quoniam hujusmodi facta & rigor Ecclesiæ contemnitur, & religio Sacerdotalis, & professio monastica vilior efficitur*.

Hucusque dictis quibusdam fortasse opponi videbitur Novella 83. Justiniani, qua sola ecclesiastica delicta ab Episcopo dicit discernenda: *Si Ecclesiasticum*, ait, *sit delictum egens castigatione ecclesiastica, & mulcta, Deo amabilis episcopus hoc discernat, nihil communicantibus clarissimis provinciæ judicibus. Neque enim volumus talia negotia omnino scire civiles judices; Cum oporteat talia Ecclesiastice examinari, & emendari animas delinquentium secundum sacras, & divinas regulas, quas etiam nostræ sequi non dedignantur leges*. Iis tamen primo respondendum, ut non semel adnotavi, ex factis perperam multoties quid juris sit adstrui; unde quamvis Justinianus &c. ut dixi *tom. 4.* non permisisset Clericos frui illa immunitate, quam toties ecclesia suis ministris convenire decreverat, non proinde illis non concedendam sequeretur. Deinde cum profiteantur Justinianus leges civiles canonicis sanctionibus obsequi, verosimile non est derogare voluisse vetustissimæ personali clericorum immunitati, quam ignorare non poterat tot Synodorum leges communisse. Non absre proinde est credere, ecclesia adnuente, seu ut aliqui volunt, Menna Constantinopolitano Patriarcha exposcente, suam constitutionem edidisse; ne scilicet clericorum flagitia impunita remanerent, cum ministri Ecclesiæ quoad leges in reos pœnas decernentes summa laborarent ignorantia. Postremo observare est, quod cum Fredericus *Auth. statuimus C. de Episc. & Cleric.* Justiniani Constitutionem abrogatam voluerit, ostendit quamcumque læsionem, quam personali clericorum immunitati Justinianus irrogaverit, non fuisse attendendam, utpote Ecclesiæ legibus contrariam. Cæterum, si quid factum sit inspiciamus, non negaverim judices laicos quandoque in clericos animadvertisse ut expendit Thomassinus *p. 2. l. 3. c. 104. & seq.*

Ipsi etiam Ecclesiæ Præsules aliquando tribunal sæculare adiere a quo defenderentur, ut præstitit etiam S. Paulus *Act. 25.* ad Cæsarem provocando, cum nihil illi tunc profuisset Apostolatus dignitatem objicere. At e contra certum est Ecclesiam optasse suos ministros a laica potestate immunes esse, & sæpe sæpius id decrevisse, ipsosque Principes agnovisse ecclesiasticæ dignitati injuriam fieri, si ministri Ecclesiæ ad sæcularia tribunalia raperentur.

§. III.

Ecclesia realem etiam immunitatem sibi vindicavit, idque ex convenientibus rationibus.

PRæscindendo hic ab ea quæstione, an realis immunitas a jure divino sit derivanda, cum etenim Theologi & Canonistæ in varias abierint sententias, non vacat in incertis immorari: ecclesiæ sanctiones referam, quibus sibi realem asseruit immunitatem. Id igitur sancivit in tribus œcumenicis Conciliis, & primo in Concilio Lateranensi III. in quo *can. 19.* sub pœna excommunicationis vetitum fuit, ne ecclesiæ & clericorum prædia tributis gravarentur, nisi episcopi & cleri consensus accederet, ac gravis necessitas urgeret. Idipsum vetitum voluit Concilium Lateranense IV. *can. 46.* ac insuper statuit consulendum esse summum Pontificem, dum de tributis ecclesiæ prædiis imponendis ageretur. Demum Concilium Constantiense subsequens edidit decretum: *S. Synodus hoc perpetuo statuit, & ordinat, quod nulla persona sæcularis cujuscumque dignitatis existat etiamsi imperialis, regali, vel quacumque præfulgeat sub prætextu consensus episcopi tallias, impositiones, vel onera, & subsidia imponat, exigat, vel recipiat, nisi prius Romano Pontifice consulto, sub pœnis, bannis, & censuris eisdem*.

Quod si realis immunitatis exordium a legibus civilibus ducere vellemus, oporteret usque ad tempora Constantini Imperatoris adscendere, nam ipse reddita pace Ecclesiæ statim leges publicavit, quibus ecclesiæ ministri a publicis oneribus immunes redderentur, ut videre est *leg. 1. Cod. Theodos. de annon. & tribut.* & ex iis ipsius epistola ad Anulinum Africæ prefectum apud Eusebium *Hist. lib. 10. c. 7.* Aliæ hujusmodi leges habentur in Codice Theodosiano, æque in Caroli Magni Capitularibus confirmantur, aliisque Imperatorum sanctionibus, ut apud Thomassinum *p. 3. l. 1. c. 33. & seqq.* Quia tamen non desunt DD. qui crediderint hujusmodi legibus nihil collatum ecclesiæ, sed declaratum dumtaxat quid ecclesiæ deberetur: atque id non solum asserant Theologi, inter quos Suarez *in Defens. Carol. Fid. adversus errores Anglicanos*; sed & Jurisperiti, inter quos Hermonius *de Sacr. immun. l. 3. c. 15. n. 18.* juvat hic hujusmodi juris fundamenta expendere.

Cum igitur tributa persolvantur & in stipendium laboris, & onerum, quæ subeunt Principes in subditis regendis, & in signum subjectionis, æquum non est eadem ab iis exigere, qui non a Principibus, sed ab Ecclesia reguntur; & cui proinde, non vero Principibus, subjectionem profitentur, ita decernentibus ipsorum etiam Principum Constitutionibus. Porro ita se habent ecclesiæ ministri, qui ipsius legibus gubernantur, & cui tantum etiam ipsi Principes subditos declararunt. Non patitur deinde justitia ecclesiæ ministros duplici onere prægravari, & quatenus nempe onera spiritualia paterentur, inserviendo Ecclesiæ ac fidelibus in spiritualibus ministeriis, & quatenus ad temporalia tributa persolvenda adigerentur; ita etenim deterioris essent conditionis quam laici; eo maxime quod & ex ipsis ecclesiæ proventibus aliquam partem sibi subtrahere tenentur, pro sustentandis e. g. Seminariis &c. Sicut igitur laici a spiritualis ministerii laboribus immunes, & participes laborum, quibus sacri ministri illis inserviunt, unicum subeunt onus de tributis persolvendis; ita & clerici onus spiritualis ministerii perferentes, non debent altero tributorum onere gravari, quamvis a participandis laicorum commodis non arceantur. Unde S. Thomas *lect. 1. in cap. 13. ad Rom.* hujus immunitatis justitiam explicans ait. *Hoc ideo æquum est, quia sicut Reges solicitudinem habent de bono publico in bonis temporalibus, ita Ministri Dei in spiritualibus. Et sic per hoc quod Deo in spiritualibus ministrant, recompensant Regi quod pro eorum pace laborat*.

Realem immunitatem Clericis concedendam fuisse ipsorum etiam dignitas suadet; cum etenim tanta sit, ut ob spirituale ipsorum ministerium Principibus etiam Regibusque præponantur, videntur non debuisse communibus oneribus subjacere. Animadvertunt proinde Joseph *Genes. 17.* noluisse Sacerdotum terram servituti subjicere, quod cum non possit dici præstitisse gratia idololatrarum sacerdotum, credendum est prophetico obtutu dignitatem Sacerdotum Novæ Legis inspexisse. Ex hoc autem S. Jo. Chrysostomus *hom. 65. in Genes.* ita arguendi sumit occasionem: *Audiant qui nunc vivunt, quantam olim Sacerdotum curam habuerint, & discant ut vel saltem parem habeant honorem his, quibus omne Dei ministerium creditum, & Sacerdotio insigniti sunt. Si enim errantes illi, & tantum idolorum curam habentes, quia ex hoc putabant idola magis coli, si ita eorum ministros colerent: quanta non condemnatione digni, qui nunc imminuunt quod ad illorum spectat cultum*.

Dum etiam ecclesiæ bona congruæ ministrorum sustentationi non necessaria, pauperum esse patrimonio considerentur, statim apparet non fuisse tributorum

folu-

solutione minuenda; quod enim pauperum est, ad alia tunc distraheretur. Id veluti innuisse ipsum Christum observat Agobardus apud Thomasinum *Vet. & Nov. Discipl. p. 3. l. 1. c. 36. n. 12.* dum voluit censum persolvi non ex eleemosynis quas Apostoli colligebant, sed ex statere cœlitus oblato, ex ore nempe piscis eruto: *Responsum est*, ait, *a Doctoribus ecclesiæ, quia dominici loculi in pauperes, & in dies festos expendebantur, & cum exegisset necessitas, in alimenta Discipulorum Domini, noluisse Dominum rem pauperum in publicam exactionem mittere, sed omnipotenti virtute, quod utique pauperum non erat, de mari tollere, & fisco reddere voluisse, ut formam daret Discipulis, quam ecclesiæ commendaret.*

Videtur nihilominus quibusdam Christus designasse realem immunitatem non esse ecclesiæ necessario concedendam, quia *Matth. 17. didrachmas* persolvendum voluit, ita exposcentibus Exactoribus Capharnaitis. Verum exemplum istud ad realem immunitatem stabiliendam potius conducere alii affirmant. Observant igitur, quod Christus præveniens Petrum, ad quem Exactores pro didrachmate obtinendo accesserant, ipsum ita interrogavit: *Reges terræ a quibus accipiunt tributum vel censum? a filiis suis, an ab alienis?* cui interrogationi cum respondisset Petrus, *ab alienis*; Christus subdidit: *Ergo liberi sunt filii. Ut autem non scandalizemus eos &c.* Ita suos Apostolos a tributis persolvendis immunes declaravit; unde S. Hieronymus in hunc locum ait: *Nos pro illius honore tributa non reddimus, & quasi filii Regis in vectigalibus immunes sumus.* Et S. Augustinus *in QQ. Evangelicis quæst. 23.* ait: *In omni regno intelligendum est liberos esse filios, id est non esse vectigales.* At non solum præfatis verbis realem immunitatem ecclesiæ Ministris concedendam innuit Christus, sed & dum addidit se velle didrachma persolvere ad scandalum removendum. Ita profecto significavit solvendum velle id, ad quod alias Apostoli non tenebantur, ad infirmorum scandalum impediendum.

Sed quid respondendum verbis Apostoli, quæ habet *ad Rom. 13.* ubi sic ait. *Omnis anima Potestatibus sublimioribus subdita sit*, ac postea ita subdit: *Reddite ergo omnibus debitum, cui tributum, tributum &c.* Non ne his verbis indiscriminatim omnibus indicitur erga Principes subjectio, & tributorum solutio?

Non dissimulandum utique iis Apostoli verbis quamplures uti, ut suadeant realem immunitatem ecclesiæ debitam non fuisse; unde videndum quomodo sint intelligenda. Hunc ergo sensum præseferunt, quod unusquisque ei, cui subest, pareat, ac solvat tributum, quod ecclesiasticis aptandum non est, cum a Potestatum sæcularium subjectione sint immunes: *Non vult autem hoc præcepto*, ait Estius in hunc locum, *Paulus omnem prorsus hominem, nemine excepto, debere subjectum esse potestati sæculari, in quem sensum contra Pontificem, & cleri ecclesiastici exemptionem, perverse locus hic a quibusdam accipitur: sic enim ipsos etiam Reges, & Principes hoc præceptum comprehenderet. Sed præcepit ut omnes fideles Principibus & Magistratibus, sub quibus constituti sunt, pareant in iis, quæ ad illorum potestatem pertinent. Est enim accommodata distributio.*

Juvat autem hic observare post præfata Apostoli verba statim a quibusdam addi sequentia Chrysostomi verba in eumdem locum: *Omnis anima potestatibus supereminentibus subdita sit, etiamsi Apostolus sit, si Evangelista, si Propheta, sive quisquis fuerit; neque enim pietatem subvertit ista subjectio.* At longe a mente Chrysostomi divagatur, qui putat ibi intellexisse etiam Apostolos &c. ad persolvenda tributa obstrictos fuisse; neque etenim ibi loquitur nisi de obsequio & reverentia potestatibus etiam sæcularibus exhibenda, a qua nec ecclesiæ ministros convenit esse immunes. Multo autem infra Chrysostomus de tributis persolvendis sermonem instituit, ac ibi nullatenus meminit Apostolorum. Quod autem circa hujusmodi solutionem senserat, tradidit *hom. 65. in Genesim*, ejusque verba supra dedi.

Sed & illud considerandum non juxta exempla primorum sæculorum, quando ecclesia ab ethnicis principibus omnia tolerare cogebatur, metiendas esse obligationes ejusdem ecclesiæ; ac proinde S. Paulum indiscriminatim tunc dicere potuisse tributa Principibus solvenda esse, quia non poterat tunc ecclesia suam sibi vindicare libertatem: *Pensanda sunt tempora*, ajebat Petrus Cellensis l. 5. ep. 10. ubi S. Thomæ Cantuariensis constantiam pro tuenda ecclesiæ libertate commendat, *& diversi status temporum, secundum quos mutantur tempora causarum. Nam in primitiva ecclesia sola patientia locum habuit, ut auferenti tunicam dimitteret & pallium: extra ecclesiam enim erat qui persequebatur, intra ecclesiam qui patiebatur. Modo autem, adulta ecclesia, non licet filiis ecclesiæ, quod aliquando licuit inimicis; decet enim Matrem corrigere filiam, sicut decuit pupillam tolerare adversarium.*

Postremo, quidquid tradidisset Apostolus de tributis etiam ab ecclesia persolvendis, aliter profecto loquendum, ex quo & ipsi Principes realem immunitatem suis legibus ecclesiæ concesserunt. Et ipsi igitur, qui realem immunitatem Principum beneficio tribuendam dicunt; agnoscunt tamen integrum eisdem non esse, eamdem immunitatem vel removere, vel minuere. Considerant hujusmodi privilegia in contractum transiisse, cum fuerint ob publicam causam introducta, & quæ etiam remunerationem respiciebant. Addunt hæc privilegia, ex quo Principes eadem concessere, inter ecclesiæ bona esse computanda, ac proinde in ipsius ecclesiæ dominium transiisse; ex quibus inferunt nullam modo habere Principes potestatem de eisdem vel abrogandis, vel minuendis &c. Id etiam Facultas Theologica Parisiensis agnovit apud Charlas *de libert. Eccl. Gallic. tom. 3. p. 8.* nam cum Lutherus sequentem publicasset propositionem: *Si Imperator, vel Princeps revocent libertatem datam personis, vel rebus ecclesiasticorum, non potest ei resisti sine impietate, & sine peccato*; Facultas illam sequenti proscripsit censura: *Hæc propositio est falsa, impia, schismatica, libertatis ecclesiasticæ enervativa, & impietatis tyrannicæ excitativa, & nutritiva.* Ubi ergo Apostolus ecclesiam a tributis immunem non voluisset, immunis sane agnoscenda esset, postquam Imperatores, & Reges immunem voluissent, ac frustra postea concessi privilegii pœniteret. Ita nec ipsi Principes sibi auferri paterentur privilegium, quod ecclesia ipsis fuisset elargita, & præcipue si ad eos remunerandos contulisset.

Ex his constat quam infirmum sit illud argumentum, quo clerici ideo dicuntur publicis oneribus, & vectigalibus obnoxii, quia non desinunt esse reipublicæ cives. Ultraquamquod igitur suis ministeriis ea compensent tributa, quæ a laicis persolvuntur, illud advertendum, quod licet non desinant esse cives, sunt tamen cives, qui ex ecclesiæ & principum privilegiis a consuetis oneribus sunt immunes, eaque privilegia ex pluribus titulis eisdem debebantur. Neque possunt talibus expoliari privilegiis, nisi in extraordinariis quibusdam necessitatibus, in quibus Romanus Pontifex judicet etiam clericorum opes in commune bonum esse impendendas.

Cæterum non nego varias fuisse realis immunitatis vicissitudines, cum Principes modo majori, modo minori reali immunitate ecclesiis frui concesserint, & modo concessam abstulerint, ut apud Thomassinum *p. 3. l. 1. c. 33.* At nimis patet non exemplis, sed legibus esse judicandum; & potissimum quia, saltem ut plurimum, non boni, sed mali Principes immunitatem jam elargitam adimebant. Ita cum Constantius Imperator Imperii sui exordiis immunitatem ecclesiarum fovisset duplici constitutione, quæ habentur *n. 10. & 14. Cod. Theod. l. 16. tit. 2. de episc. & cler.* agentibus postea Arianis nova constitutione, quæ habetur *n. 15.* coarctavit, licet paulo post aliam ediderit, ut videre est *n. 16.* qua plene voluit restitutam. Sicut autem variæ fuerunt Imperatorum quoad ecclesiasticam realem immunitatem sanctiones, ita & tributa quamvis non debita ecclesiæ Præsules solvenda aliquando voluere; unde Thomassinus citatus ita de S. Ambrosio ait: *Persuasum erat Ambrosio a Christo, ab Ecclesia, a Clero tributum non deberi, sed tamen solvi; sed tanto nobilius solvi quod non debeatur.* Ita S. Bernardus *ep. 119. ad Ducem, Ducissamque Lotharingiæ*, se soluturum dicit, si ipsorum ministri ad solvendum coegissent. Audiamus demum Thomassinum

finum *cap.* 34. *n.* 7. ubi hæc habet: *Quamquam autem æquissimo ecclesia animo his serviat oneribus, nihilo tamen minus solabatur ipsa sese conscientia, & persuasione libertatum suarum, Christi summi Sacerdotis sanguine consignatarum, & ab eo in omne corpus suum, in omnem clerum, in omnes sacerdotii sui ministros profluentium. Accedebat porro & alterius longe etiam præstantissimæ libertatis conscientia, ex despicientia terrenarum rerum omnium; & sin minus rerum, certe cupiditatum abdicatione, qua fiebat non modo ut Christi imitatione omni petenti daret, sed & auferenti tunicam præsto esset & pallium dimittere.*

CAPUT VII.

De rebus Imperii.

ARTICULUS I.

De Arcadio.

QUæ Arcadium spectant, maximam partem jam diximus in Synopsi Historiæ Ecclesiasticæ Sæculi IV. Annum agebat ille 6. Imperii Sæculo V. ineunte. Filium ex Eudoxia Augusta suscepit anno Christi 401. quem Theodosium vocari voluit, & statim Augustum appellari. Puero Imperatori cum ex sacro fonte ad Aulam solemni pompa portaretur, supplicem libellum porrexere sanctissimi Episcopi Joannes Cæsariensis & Porphyrius Gazensis, ut templi Marnæ demolitionem impetrarent. Augusti pueri nomine piam Antistitum supplicationem impleri jussit Arcadius, Eudoxia rogante, quæ hoc negotium ad exitum perducendum, ex pietate susceperat. Cynegio Viro Clarissimo dedit in mandatis Arcadius ut rem exequeretur, & diruendis Idolorum templis, ac præsertim celeberrimo templo Marnæ operam commodaret. Hujus rei Historiam ex Marci Gazensis Diaconi Commentariis prolixe refert Cardinalis Historicus *Tom. V. Annalium*. Mortuus est Arcadius relicto filio Theodosio adhuc octenne Basso & Philippo Coss. Kal. Maii, anno secundo Olympiadis ducentesimæ nonagesimæ septimæ, id est anno Christi 408. Imperavit una cum patre Theodosio annis tredecim: post autem patris obitum annis quatuordecim. Vixit annos unum & triginta. Pietatis & mansuetudinis famam consecutus est, quam Socrates commendat *lib. 6. cap.* 23. Sed quod uxori nimium addictus esset, eique impensius obsequeretur, magna suum nomen macula fœdavit. Moriens Theodosii filii tutelam Isdegirdi Persarum Regi Testamento commendavit: qui eam suscipiens, pupilli curam Imperatoris commisit Antiocho Viro clarissimo & eruditissimo, denuntiavitque omnibus se hostem venturum, qui contra ipsum aliquid molirentur. Hac occasione Romanos inter ac Persas sancitum fœdus, & Christiana Religio in Perside propagata est Maruthæ Episcopi Mesopotamiæ zelo ac pietate: de quo lege Socratem lib. 7. cap. 8.

ARTICULUS II.

De Honorio & Constantio Imperatoribus.

Honorius Imperator. I. SUB Honorio fœdissima fuit Romani Imperii facies, & domesticis pariter externisque motibus assiduis turbatus Occidens. Anno Christi 403. Alaricus Rex Gothorum in Italiam cum ingenti exercitu irrupit: sed a Stilichone ipsi cum Romanis copiis occurrente, Pollentiæ, quæ civitas est in Liguria, profligatus est. Qua de victoria legendus Claudianus *lib. 4. de Bello Gothico*. Eamdem celebrat Prudentius *lib. 2. adversus Symmachum*. Debellatum Alaricum Stilicho liberum abire, viresque resumere permisit. Saulo barbaro ethnicoque Duci commisit exercitum; qui ipso Paschæ die Gothos aggressus, ab illis fusus est. Stilichonem proditorem Imperii, qui Eucherium filium suum, Gentilem, & Christiano infensissimum nomini, ut Imperatorem crearet, barbaros occulto fœdere fovebat, Wandalosque, Alanos, Suevos, Burgundiones immiserat in Gallias & Hispanias, Heraclianus Ravennæ occidit, ex Honorii mandato, cui Stilichonis proditionem Olympius vir clarissimus aperuerat. Sublatus est Stilicho anno Christi 408. Anno sequenti Eucherius ejus filius cum Serena matre peremptus est. Post necem Stilichonis, Alaricus Romam expugnavit. Auro pax a Romanis redempta, & soluta obsidio est. Exhausto ærario, falsorum numinum aurea quædam ac argentea simulacra conflata, suis alia spoliata sunt ornamentis, ut promissa barbaris summa solvi posset. Interim de pace Honorium inter & Alaricum actum est. Oblatas ab Alarico pacis conditiones Honorius respuit imprudenti consilio. Hinc iratus Alaricus, Romam cum Athaulpho uxoris fratre secundo obsedit, obtinuitque, anno Christi 410. Cujus depopulatione militibus suis permissa, incolumes servari jussit, qui ad Basilicas, præsertim Apostolorum Petri & Pauli confugissent. In ea irruptione Placidia Theodosii Principis filia, Arcadii & Honorii Imperatorum soror, ab Athaulpho capta est, atque in uxorem ducta, quasi eam divino judicio velut speciale pignus obsidem Roma tradiderit: ita juncta Barbari potentissimi Regis conjugio, multo Reipublicæ commodo fuit, inquit Paulus Orosius. Ejus quippe opera & consilio inductus ad amorem pacis Athaulphus, de restituendo Romanis Imperio cogitavit, ac se cum Gothis suis Narbona pelli, & in Hispaniam relegari patienter tulit. Non dubium quin vindice Deo hæc Alarici irruptio, & Urbis vastatio contigerit. Unde venerabili cuidam Monacho ipsum adhortanti ut a tot hominum cæde abstineret, respondit se Romam sponte non proficisci, sed alicujus quotidie sollicitantis impulsu, ac interius dicentis: *Perge urbem Romam vastaturus*. Attalum, ut Imperio illuderet, Senatus-consulto Imperatorem creari jussit Alaricus, qui cum Honorium communionem Imperii per Legatos offerentem superbe respuisset, ab Alarico privatam ad sortem redactus est, ac sævius deinde refectus & destitutus, tamquam inane Imperii simulacrum cum Gothis in Hispanias deportatus, inde navi discedens a Constantio Comite captus, anno Christi 415. & Honorio Imperatori exhibitum, truncata manus vitæ relictus est.

Honorio imperante, varii etiam Tyranni alias Occidentis partes infestarunt. Apud Britannias Gratianus municeps ejusdem Insulæ Tyrannus creatus, & mox occisus. Hujus loco Constantinus ex infima militia propter solam spem nominis electus, continuo ut invasit Imperium, in Gallias transiit. Misit vero in Hispanias Judices, quos cum Provinciæ suscepissent, duo fratres juvenes, nobiles, & locupletes Didymus, & Verinianus ad legitimi Imperatoris ac patriæ defensionem servulos ex propriis præsidiis colligentes, Pyrenæorum claustra tutari aggressi sunt. Contra quos Constantinus Constantem filium suum ex Monacho Cæsarem factum, cum Barbaris quibusdam, qui quondam in fœdus recepti atque in militiam adlecti, Honoriaci vocabantur, in Hispanias immisit. Qui junctis Barbarorum quoque gentium, quæ per Gallias grassabantur, copiis, Hispanias depopulati sunt. Tandem Constantinus a Constantio Comite, cui summam belli adversus Tyrannos Honorius commiserat, victus & Honorii jussu ad Ravennam jugulatus est, anno 411. cum se Arelate ad Oratorium fugiens, Sacerdotio initiandum ante curasset. Post hunc Jovinus & Sebastianus fratres arrepta tyrannide, ab Athaulpho Gothorum Principe Narbonæ capti & occisi sunt anno quadringentesimo decimo quarto. Heraclianus Africæ Comes, Tyrannus ibi factus, instructa numerosissima & potentissima classe, in Italiam contra Honorium transfretavit: sed a Marino Comite ad Utriculum superatus, & in Africam reversus, Carthagine in Æde Memoriæ jugulatus est anno Christi quadringentesimo decimo tertio. *Varii Tyranni in Occidente.*

Summa Honorii pietas & in Religionem Catholicam studium, odiumque in hæreticos quos sanctissimis ac severissimis coercuit legibus, Manichæos præcipue, Donatistas, Pelagianos, hanc ipsi fœlicitatem a Deo

a Deo obtinuit, ut tot de Tyrannis victor evaderet, Barbarasque Gentes quæ Occidentem infestabant, vel profligaret, vel in mutuum armaret excidium. Scilicet post Athaulphi Gothorum Regis necem, & breve Segerici regnum, Wallia qui ipsis successit, pace cum Romanis facta, Placidiam Athaulphi viduam Honorio fratri restituit & contra Wandalos, Alanos, Suevos, aliasque gentes, quæ Hispaniam insederant, arma convertit.

Constantius Imperator.

II. Ut Constantii Comitis virtute & industria sublati fuerant Tyranni, ejus merita suæ affinitatis honore, & Imperii consortio remunerare voluit Honorius. Unde illi Placidiam sororem invitam collocavit, anno 417. in Imperii vero consortium assumpsit anno Christi 420. ut Prosper in Chronico testatur, vel 421. 6. Idus Februarias, secundum Theophanem. Septem dumtaxat mensibus imperavit. Ejus ad summum fastigium promotionem ægre tulerat Theodosius Junior Orientis Imperator: decedente enim sine mascula prole patruo, Provincias Occidentis Orientali addendas Imperio sperabat. Unde tanta spe dejectus, missam, ut moris erat, ad se novi Imperatoris effigiem rejecerat: ob idque Constantius bellum adversus ipsum gerere decreverat. Ex Constantii & Placidiæ Matrimonio, Honoria, & Valentinianus Junior progeniti.

Honorii Imperatoris mandato, & Marcellini Tribuni in Africam ab ipso missi piis curis, celeberrima Catholicorum cum Donatistis Collatio habita est, ut Tomo superiori diximus, in Historia Schismatis Donatistarum. Lata a Marcellino sententia, cum ob Heraclianos tumultus executioni mandari non potuisset, pacatis Imperii rebus optatum exitum sortita est, & unitas per universam Africam Ecclesiæ Catholicæ reddita, Honorio præcipiente, & adjuvante Constantio, ut scribit Orosius *lib. 7. cap.* 29. Imperii minus quam Ecclesiæ rebus movebatur Honorius. Cum enim captam a Gothis Romam ipsi nuntiatum esset, nuntium de ave, quam Romam vocabat, quamque habebat in deliciis, loqui putabat, illamque ereptam pene tulisset impatientius, quam Regiam Urbem, ut Cedrenus refert.

Mortuo Constantio, inter Honorium & Placidiam sororem summa familiaritas, & assiduis osculis testatus amor, turpis consuetudinis suspicionem adversus ipsos multorum in animis peperit, & gravi calumniæ locum dedit. Mox Elpidia Placidiæ nutrice, & Leontio ejusdem Curatore agentibus, ferventior amicitia in odium versa, rixis, & jurgiis frequentibus ita incensum, & obfirmatum, ut Honorius Placidiam cum filiis in Orientem relegaverit, anno 423. Hoc ipso anno mortuus est Honorius aquæ intercutis morbo, anno ætatis 35. Imperii vero 29. Hæc habentur ex Orosio *lib. 7. cap.* 27. 28. *&* 29. ex Olympiodoro apud Photium Cod. 80. ex Prosperi, Idatii, & Marcellini Chronicis, ex Socrate *lib. 7. cap.* 10. Sozomeno *lib. 9. a cap. 7. ad* 17. ex Historia Miscella *lib.* 13. a *cap.* 24. ad finem, & *lib.* 14. a *cap.* 1. & Jordane lib. 1. *de Rebus Geticis*.

ARTICULUS III.

De Theodosio Juniore.

MOrtuo Arcadio, Orientis Imperium sub ditione fuit Theodosii Junioris ejus filii, qui tunc temporis octo annos natus erat, ut diximus. Anthemius Præfectus Prætorio vir sui temporis prudentissimus summam rerum sub ipso administrabat. Theodosio sorores erant Flaccilla, Pulcheria, Arcadia, & Marina, e quibus Pulcheriam Augustam appellavit, cum nondum annum 15. ageret, ut Sozomenus testatur, vel certo nondum 16. excessisset, ut colligitur ex Chronico Marcellini. Hæc virginitatem Deo consecravit, sororesque cæteras ad idem vivendi genus informavit; & sacram mensam ex auro & lapidibus pretiosis conflatam & ornatam, in Ecclesia Constantinopolitana pro virginitate sua, & pro fratris Imperio dedicavit.

Theodosii pietas.

Ab hac institutus Theodosius, sororesque cæteræ, tantum in virtute ac pietate profecerunt, ut in Monasterium Aula verteretur. Matutino tempore ipse una cum sororibus Hymnos in Dei laudem alternis recitare consueverat. Laborum erat patientissimus: jejunabat frequentissime, ac præsertim quarta & sexta Feria. Sacræ Scripturæ libros memoriter tenebat: & cum Episcopis qui ipsum adierant, tamquam veteranus quidam Sacerdos de iisdem disserebat. Neminem umquam qui ipsum injuria affecisset, vexavit; immo nullus umquam eum vidit iratum. Cuidam ex familiaribus interroganti, cur neminem eorum, a quibus læsus fuerat, capitali supplicio mulctasset: *Utinam*, inquit, *etiam mortuos ad vitam revocare mihi liceret!* Omnes Dei Sacerdotes summopere colebat, eos præcipue qui vitæ sanctimonia insignes essent. Cum Chebronensis Episcopus extremum diem obiisset Constantinopoli, sagum ejus cupide petiisse dicitur, eoque licet admodum sordido, pro pallio usus fuisse, cum confideret se hoc modo nonnihil ex ejus viri sanctimonia percepturum. Cruenta hominum cum belluis pugnantium spectacula sustulit, populumque instituit humanioribus spectaculis delectari. Si quando bellum commotum fuisset, Davidis exemplum imitatus, confugiebat ad Deum, quem bellorum moderatorem esse intelligebat: & precibus victoriam promerebatur. Anno ætatis 20. Athenaidem Leontii Philosophi filiam, de consilio sororis Pulcheriæ uxorem duxit eleganti corporis specie, & doctrina egregiam fœminam, quam ab Attico Episcopo baptismo initiatam, Eudoxiam nominavit. Ex hac suscepit Eudoxiam, Valentiniano III. nuptam.

Post obitum Isdigerdis, violato fœdere quod ab ipso cum Romanis sancitum fuerat, a Vararane Persarum Rege, Theodosius bellum adversus Persas suscepit, quod per Ardaburium ducem feliciter gestum est, prænuntiata per Angelos Romano exercitui victoria. Bellum istud anno Christi 424. confectum est. Eodem tempore Acacius Aminæ Episcopus, sacris Ecclesiæ vasis conflatis, septem millia Persarum, quos Romani milites captivos detinebant, quippe fame consumebantur, redemit, aliquandiu aluit, ac viatico instructos ad Regem Persarum remisit. Quo Acacii admirabili facinore Rex Persarum ingenti stupore perculsus est, quod Romani & bello & beneficentia hostem vincere studerent. Legatur Socrates *lib.* 7. a cap. 18. ad 23. & Sozomenus *lib. 9. cap.* 1. Mortuo Honorio Imperatore Occidentis, Theodosius Joannem Primicerium Notariorum, qui Ravenna occupata tyrannidem arripuerat, misso Ardaburio sustulit ac extinxit. Quod non sine ingenti miraculo factum est. Cum enim Ardaburius tempestate jactatus, in Tyranni potestatem venisset, Angelus, Pastoris specie, aperto per invias paludes itinere, Asparem Ardaburii filium Ravennam deduxit, ubi Tyrannum ipsum cepit, occiditque. Legatur Socrates *Lib. 7. cap.* 23.

Sanctissimæ Theodosii Leges.

Leges tulit sanctissimas Theodosius contra Gentiles, quos a militia & ab omni Magistratu arceri voluit. (*L.* 21. *de Paganis*, C. *Theodos.*) eosque bonorum proscriptione coercuit & exilio, si in execrandis sacrificiis fuissent deprehensi. (*L.* 22. *de Pagan.*) Item contra Judæos, quos novas ædificare vetuit Synagogas. (*L.* 27. *de Judæis C. Theodos.*) Adversus omnium sectarum Hæreticos. (*L.* 59. 60. *&* 61. *de Hæret. C. Theodos.*) Synodum Ephesinam contra Nestorium convocavit. Pro pace Ecclesiæ conciliandа laboravit, cum inter Orientales, & S. Cyrillum, aliosque Synodi Ephesinæ Patres, grave dissidium ortum esset. Damnavit Nestorii Libros; Nestorium ipsum in Oasim deportari præcepit. Adversus lenones Rescriptum dedit, quo Florentii Præfecti Prætorio commendavit insignem probitatem; qui cum pestiferum illud hominum genus Constantinopoli toleratum videret, ob vectigal quod in Ærarium conferebant, latifundium donavit ex quo iidem redditus Reipublicæ solverentur, ut Regiam Civitatem iis sordibus purgaret. Pelagianos sacra Jussione extrusit Constantinopoli. Rem literariam promovit, viros eruditos fovit, ornavitque. Comitivæ ordinis primi dignitate emeritos Professores honestans.) *L.* 1. *de Profess. C. Theodos.*) Diem Dominicam, necnon Festos dies Natalis Domini, Epiphaniæ, Paschatis, Pentecostes, Apostolo-

ſtolorum, ſpectaculorum voluptate violari vetuit, *Aliud eſſe ſupplicationum tempus* aſſerens, *aliud voluptatum*. [*L. 5. de Spectac. C. Theodoſ.*] De immunitate Eccleſiarum legem tulit, & quempiam armatum Eccleſiam ingredi prohibuit. [*L. 24. de his qui ad Eccleſ. confugiunt, C. Theodoſ.*] Codicis editionem clariſſimis Juriſconſultis demandavit, qui ejus nomine *Codex Theodoſianus* etiamnum appellatur. Hunc promulgavit Codicem 15. Kal. Martii, anno Chriſti 435. Imperii ſui 28. dato ad Florentium Præfectum Prætorio Orientis Reſcripto. Hoc autem in Codice quæ habentur de Epiſcopis & Clericis Leges, ad Canonum executionem promovendam latæ ſunt, & ad Eccleſiæ decorem atque commodum.

Erga Sanctorum Reliquias propenſa fuit veneratione Theodoſius. Corpus S. Joannis Chryſoſtomi * in urbem Regiam transferri curavit, & oculos ac frontem loculo admovens, Deo pro parentibus ſuis ſupplicavit, petens ut iis qui per imprudentiam peccaſſent, veniam concederet (ut refert Theodoretus *lib. 5. Hiſtor. Eccleſiaſt. cap. 36.*) Eodem imperante, Reliquiæ 40. Martyrum, qui olim, regnante Licinio Sebaſtiæ paſſi fuerant, inventæ ſunt in Baſilica S. Thyrſi Martyris prope Conſtantinopolim, divina revelatione facta Pulcheriæ Auguſtæ, quæ cum Martyres pretioſiſſima capſa honoraſſet, eas juxta S. Thyrſum depoſuit publica feſtivitate, ut par erat, & ſolemni pompa cum Pſalmodiis & competenti cultu celebrata; Proclo Conſtantinopolitanam Eccleſiam tunc adminiſtrante. Hujus Inventionis & Translationis Hiſtoriam deſcribit Sozomenus teſtis oculatus, *lib. 9. cap. 2.* Inventæ ſunt pariter eodem imperante Theodoſio, Reliquiæ Zachariæ Prophetæ, & S. Stephani Protomartyris. (Ex Sozomeno, capite ultimo libri noni.) Refert ille, ſub pedibus Prophetæ, extra arcam tamen, corpus infantis inventum fuiſſe Regia ſepultura honorati. De quo cum curioſe ac diligenter quæreretur, cujuſnam eſſet, Zacharias Abbas Monaſterii in Geraris conſtituti, vetuſtum quemdam Hebræorum librum, non tamen Canonicum nactus eſt, in quo ſcriptum erat: Joas Regem Judæorum, cum Zachariam Prophetam interfeciſſet, non multo poſt domi acerbiſſima calamitate percuſſum fuiſſe. Septimo ſcilicet die poſt necem Prophetæ, filium ipſi jucundiſſimum repentina morte interiiſſe. Cumque eam calamitatem Dei indignatione ſibi invectam eſſe conjiceret, puerum ſub Prophetæ pedibus humari præcepit. Sancti etiam Ignatii Martyris Reliquiæ, Theodoſio imperante, Roma Conſtantinopolim delatæ ſunt, ac poſtmodum eo curante, Antiochiam magnifico apparatu illatæ, ut refert Nicephorus *lib. 14. cap. 44.* Sub idem tempus ſeptem fratres, qui in Decii perſecutione Chriſtum confeſſi, in ſpeluncam ſeceſſerant, in eaque velut in ſepulchro fuerant ab Ethnicis concluſi, a ſomno 372. annorum feruntur excitati. Hanc Hiſtoriam referunt S. Gregorius Turonenſis lib. de Gloria Martyrum cap. 95. Photius in Bibliotheca Cod. 253. Theophanes, Cedrenus, Conſtantinus Manaſſes, Nicephorus lib. 14. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 45. Menæa Græcorum ad diem 4. Auguſti, & 22. Octobris, Acta Metaphraſti attributa apud Surium ad diem 27. Julii. Sed ut illorum Martyrium ſub Decio, & corporum Inventionem in ſpelunca ſub Theodoſio Juniore non negaverim, ita ſomnum tam diuturnum & expergefactionem prodigialem Fabulis annumero, perſuadente S. Proſperi, Marcellini, & Evagrii ſilentio, qui res ſub Theodoſio geſtas eum ſcriptis conſignaverint, tam admirabilem eventum non omiſiſſent; ut alia ſileam momenta, quæ doctiſſimus Cardinalis Baronius aſſert in Notis ad Martyrologium Romanum ad diem 27. Julii.

* *Theodoſium ſcripta ad S. Joannem Chryſoſtomum, quaſi adhuc viventem Epiſtola, ipſi ſupplicaſſe ut corpus ſuum Conſtantinopolim transferri fineret, ſcribit Nicephorus, qui & illius Epiſtolæ exemplar infert.* Lib. 14. Hiſt. Eccl. cap. 43.

Principes, Chriſtianoſque omnes exemplo ſuo docuit Theodoſius, timendam excommunicationem eſſe, quamvis injuſtam. Scilicet eum quidam Monachus aliquid ab ipſo poſtulans repulſam non ſemel paſſus eſſet, ipſi Eccleſiaſtica communione temere interdixit. Fulmen brutum non contempſit Imperator, nec prius cibum ſumere voluit, quam vinculo ſolutus eſſet. Quamobrem unum ex familiaribus ad Epiſcopum miſit, rogans ut juberet ei qui ligaverat ut vinculum ſolveret. Cumque Epiſcopus reſpondiſſet, Non a quovis vinculum accipi oportere, id eſt non cuilibet, ſive Monacho, ſive Clerico ferendæ excommunicationis convenire poteſtatem, ſolutumque eum eſſe renuntiaſſet, ſolutionem non admiſit ſcrupuloſioris in hoc religionis Princeps, donec is qui ligaverat, communionem reſtituiſſet. Id refert Theodoretus *lib. 5. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. 36.*

Nimia fuit, ac incauta Theodoſii facilitas credulitaſque, ac Eccleſiæ etiam rebus aliquando noxia, ut ex Concilii Epheſini, Œcumenici, & Latrocinii Epheſini Hiſtoria compertum eſt. Ejus imprudentiam joco emendare voluit Pulcheria Auguſta ejus ſoror, Libellum ipſi aliquando porrigens, quo Eudoxiam conjugem Auguſtam ſe vendidiſſe Pulcheriæ fatebatur. Libello minime inſpecto pro more ſubſcripſit imprudens Princeps. Eudoxia muliebri æmulatione in Pulcheriam, Chryſaphii etiam Eunuchi malis artibus incitata, Theodoſium rogavit ut Auguſtam Virginem Diaconiſſam a Flaviano Conſtantinopolitano Epiſcopo creari clam juberet, ac per hoc ab Imperii adminiſtratione removeret. Qua de re certior facta a Flaviano Pulcheria, ſponte ſe abdicavit, receſſit ab Urbe, divertit ad Septimum, privatam illic vitam actura. Ipſam tamen ante obitum revocavit ad Imperii adminiſtrationem Theodoſius, anno circiter 440. quo tempore Paulinus Officiorum Magiſter juſſu Theodoſii necatus eſt, ob ejuſque cædem, quam ſua cauſa imperatam noverat, Eudoxia dolore affecta, petiit a Theodoſio ut Hieroſolyma ſecundo proficiſcendi facultas ſibi concederetur: quod obtinuit, ibique multis Eccleſiis ac Monaſteriis ædificatis mortua eſt. Ea porro occaſione Paulini cædem decreviſſe dicitur Theodoſius. Pomum exquiſitiſſimum, & miræ magnitudinis conjugi dederat Imperator. Illa acceptum Paulino dedit, quo ob rei literariæ conſuetudinem familiariſſime utebatur. Paulinus, quem latebat unde illud Eudoxia habuiſſet, obtulit Imperatori. Quo accepto, Princeps cujus animus zelotypiæ & ſuſpicionum æſtu agitabatur, Auguſtam de pomo dato rogatam, mendaciique convictam, haud lætis deinceps oculis aſpexit: & Paulinum interim immeritum juſſit occidi. Id referunt Cedrenus, Zonaras, Nicephorus *lib.* 14. Sed iſte turbas illas domeſticas in Aula Theodoſii obortas, ovi, non pomi occaſione ſcribit.

Nimia Theodoſii facilitas & credulitas.

Theodoſio adhuc imperante, ſubito terribili, ac diuturno terræ motu concuſſa Conſtantinopolis. Clerus, Imperator, populus iram Dei publicis ſupplicationis placare nitebantur, in campo extra Urbem poſito, cum puer Angelorum miniſterio in aerem ſublatus, Hymnum τρισάγιον audivit, quem ubi populum canere juſſit Proclus, qui tum ſacris præerat, terræ motus quievit. Hanc refert Hiſtoriam Nicephorus lib. 14. cap. 46. poſt Cedrenum *in Compendio Hiſtoriarum*. Obiit Theodoſius die 28. Julii anno Chriſti 458. cum imperaſſet annos 42. menſes duos. Ex quibus regnavit cum patre annos ſeptem, menſes tres: ſolus vero annos triginta quatuor menſes undecim, ut ſcribit Theodorus Lector *lib. 2. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ*.

Triſagion.

ARTICULUS IV.

De Valentiniano III.

SUblato Joanne Tyranno Theodoſius Valentinianum Conſtantii Imperatoris & Gallæ Placidiæ filium conſobrinum ſuum agentem ætatis annum 5. auctum Cæſaris dignitate in Italiam miſit, matri ipſius Placidiæ, cum Auguſtæ titulo rerum adminiſtrationem committens. Eo imperante, Wandali Africam occuparunt, Genſerico duce Hunnos, Gothos alioſque Barbaros Gallias infeſtantes, Aetii Comitis induſtria & fortitudine compreſſit. Attila, qui anno 444. occiſo fratre Bleda, Hunnis imperare cœperat, anno Chriſti 451. in Gallias irrupit, oppugnavit Aureliam, quæ S. Aniani Epiſcopi precibus, & Aetii copiis liberata eſt. Soluta obſidione, cum Attila fugatus rediret ad Rhenum, ab Aetio Duce Romani exercitus & Theodorico Rege Wiſigothorum,

com-

Camporum Catalaunicorum initium duabus leucis ponitur a Catalauno, vulgo Notre Dame de l' Epine.

commissum est cum ipso prælium in campis Catalaunicis * magna utriusque partis strage. Nam 300. ferme millia hominum in eo certamine occidisse memorat Idatius *in Chronico*. Legatur ille necnon Gregorius Turonensis *lib. 2. Historiæ Francorum, cap.* 7. Sidonius *lib. 8. Epistola* 15. ad Prosperum Episcopum data, & *Carmine* 7. quod est panegyricum Aviti Augusti, qui privatus adhuc Aetio adversus Barbaros pugnanti auxilio fuit. Legatur & Jordanes sive Jordanus (ut alii vocant) *lib. 2. de Rebus Geticis*. Attila re male gesta in Galliis, per Pannonias in Italiam venit, Regiasque civitates Aquilejam, Ticinum, Mediolanumque cepit & diripuit. Elatus deinde rerum successu, Romam properabat; sed S. Leonis, qui ad Mincium ei amnem occurrit, legatione mitigatus, abscessit in patriam anno Christi 452.

Eudoxiam Theodosii filiam uxorem duxit Valentinianus, Leges tulit sanctissimas contra hæreticos. Spectatæ fuit probitatis Princeps, quamdiu superstes fuit mater ejus Placidia Augusta, virilis animi, & eximiæ pietatis femina, quæ Occidentis Imperium, ut Pulcheria Orientis, summa prudentia & religione administravit, Ecclesiæque rebus maxime profuit. At post illius obitum, qui anno 451. contigit, Valentinianus laxatis licentiæ frænis, Imperio per libidinem & crudelitatem abusus, Maximi Senatoris uxori vim intulit: Maximi vero callido consilio suspectum sibi redditum Aetium Imperii columen in Palatio trucidavit. Cum quo Occidentis Imperium cecidisse visum est, ut scribit Marcellinus in Chronico. Valentinianus fertur quemdam ex familiaribus suis interrogasse, An utilis foret mors Aetii; illum autem respondisse: *Quod sibi dexteram altera manu incideret*. Id refert Procopius lib. 1. de bello Wandalico. Anno 454. ejusdem Maximi dolo, per Aetii satellites, in campo Martio confossus est Valentinianus, anno ætatis 36. Imperii 31. ut referunt Idatius, & Prosper in Chronico Consulari.

ARTICULUS V.

De Marciano.

Theodosio defuncto, Pulcheria Marciano viro optimo & forti nupsit: ea tamen lege, ut potius solio, quam thoro sociaret. Sic Augusta Virgo Imperium retinuit, & virginitatem, quam Deo voverat, etiam in conjugio custodivit. Pluribus auguriis Marciano prænuntiatum fuerat Imperium, sed præsertim aquilæ advolantis, & ipsum nubis instar volatu suo refrigerantis, cum sub Sole ferventi dormiret, captus a Genserico Wandalorum Rege, cum sub Aspare adversus Wandalos militaret, ut refert Evagrius *lib. 2. Hist. Eccl. cap.* 1. Anno 450. Imperium iniit. Huic par fortunæ virtus, pietas singularis, fides integra, justitia inconcussa. Ejus opera Chalcedonense Concilium, ut diximus, convocatum est; ejus authoritate & legibus exagitati Eutychiani: restituta clericis & monachis libertas colligendi legata Viduarum, & sacrarum Virginum, quam alii Imperatores ademerant. Divitias veras existimabat, non eas quæ reconditæ sunt, aut quæ ex tributis colliguntur, sed eas solum quæ indigentium penuriam sublevare possunt. Formidabilis erat, non tam propterea quod puniret, quam quod metuebatur ne puniturus esset, (inquit Evagrius) Obiit anno Christi 457. Imperii 7. cum expeditionem in Africam pararet adversus Wandalos, ulturus excidium Urbis & illatam Eudoxiæ filiabusque injuriam.

Marciani virtutes.

ARTICULUS VI.

De Leone Augusto.

Post obitum Marciani, totius exercitus, omniumque Ordinum suffragio, Leo, Thrax genere, Imperator electus est; cujus electio Ecclesiæ pariter ac Reipublicæ lætissima fuit. Fertur olim ipsi promissum a Deipara Virgine imperium, ob officium charitatis erga cæcum, cui cœli Regina visum etiam ejus ministerio restituit. Quo de miraculo legendus Nicephorus *lib. 19. Hist. Eccl. c.* 15. Uxorem habuit Verinam Basilisci sororem. *Macellus* * a nonnullis dictus est, quod Asparem & Ardaburium Arianos obtruncasset. Quemdam sibi amicissimum Præfectum Urbis constitui ab Imperatore postulabat Aspar. Qui cum id se facturum invitus spopondisset, noctu Senatorem hoc dignum munere ad se evocatum, Præfectum creavit. Spe dejectus Aspar, veste apprehensa Leoni ait: *Imperator, tali purpura amictum non decet mentiri*. Cui respondet Princeps: *Imperatorem nemini cedere decet, aut subditum esse, maxime ubi id cum Reipublicæ incommodo fieret*. Classem numerosissimam potentissimamque instruxit Leo Augustus, cui Basiliscum præfecit, Verinæ Augustæ fratrem, eamque expeditionem direxit adversus Wandalos Africam infestantes, anno 468. Sed Basiliscus homo impius & hæreticus rem prodidit, a Genserico, ut creditum est, pretio corruptus, Legatur Procopius *lib. 1. de Bello Wandalico*, Theodorus Lector, *lib.* 1. Cedrenus *in Compendio Historiarum*, & Nicephorus *lib. 15. cap.* 17. Egregiam Ecclesiæ navavit operam Leo Augustus, fidem, & Synodum Calchedonensem tueri, insectari Hæreticos, Catholicos Episcopos fovere, officii loco ducens. Leges tulit pietate sua dignas, ut die Dominica, Festisque diebus cæteris, cuncti feriarentur, & ab omni opere servili, ac disceptatione litium, exactionibusque ac executionibus cessarent, edixit. * Spectacula etiam sacris diebus prohibuit, amissione militiæ, & proscriptione bonorum plecti decernens tam sanctæ legis violatores. Legem edidit adversus Simoniacos, quos a Sacerdotio quod turpiter mercati sunt, retrahi, & perpetuæ infamiæ nota inuri decrevit. Cedro digna sunt illa hujus Legis verba: *Itaque castus & humilis nostris temporibus eligatur Episcopus, ut quocumque locorum pervenerit, omnia vitæ propriæ integritate purificet. Nec pretio, sed precibus ordinetur Antistes. Tantum ab ambitu debet esse sepositus, ut quæratur cogendus, rogatus recedat, invitatus effugiat, sola illi suffragetur necessitas excusandi. Profecto enim indignus est Sacerdotio, nisi fuerit ordinatus invitus*. Prohibuit etiam Lege lata, ne Monachi exirent e Cœnobiis, & Antiochiæ vel in aliis Civitatibus versarentur, Apocrisiariis, sive Procuratoribus exceptis. *

A mactando id nomen ductum.

Leonis Augusti magnanimitas.

Leonis Augusti Leges sanctissimæ.

Leg. ult. C. de Feriis.

Theodorus Lector. l. 1.

Leg. 31. C. de Episcopis & Clericis.

Leg. 29. C. de Episcopis & Clericis.

Trascalisæ Isauro, quem Zenonem * nominavit, Orientis Præfectura ornato Ariadnam filiam collocavit Leo Augustus: ex eoque matrimonio natum Leonem Juniorem obitui proximus Cæsarem renuntiavit, anno Imperii 18. Christi 473. vergente. Decem tantum mensibus avo supervixit Leo Junior, post quem Zeno purpuram sumpsit, Verina Leonis Augusti conjuge eum tamquam generum adjuvante: ut scribit Evagrios *lib. 2. Historiæ Ecclesiasticæ cap.* 17.

Tarasicodissam nuncupatum scribit, Candidus apud Photium Cod. 79. *Evagrius vero* l. 2. c. 15. *Artemesium dictum refert.*

ARTICULUS VII.

De Zenone.

Zeno initio Imperii in omnem effusus libidinem, Eutychianos fovit, Concilium Chalcedonense impugnavit, bonis omnibus execrandum edidit Henoticon, quo conciliandæ prætextu unitatis, Eutychianos absque ejuratione errorum, & Chalcedonensis Definitionis Fidei subscriptione in Ecclesiam suscipiendos, temere & impie edicebat. Ipsius impietatem & mores fœdissimos Deus castigavit, excitato contra illum Basilisco Verinæ fratre: quo Imperium invadente, cessit citra pugnam tanto Principatu pusilli vir animi, & in Isauriam cum Ariadna conjuge profugit, Basilisco & Armato Coss. anno Christi 476. ut ex Epistolis Simplicii Pontificis Maximi 4. & 7. colligitur.

Verinam Patricii Magistri amoribus irretitam, ut ei in dotem Imperii obtruderet, Zenonem exclusisse, scribit Candidus apud Photium, *Cod. 79.* sed contra illius

illius spem summam rerum Basilisco esse delatam. Ut ut est, nihilo melior Zenone Basiliscus, nihilo commodior Ecclesiæ fuit, cum Synodi Chalcedonensis & ipse hostis fuerit, & pessimos hæreticos Timotheum Ælurum, & Petrum Fullonem in eas sedes unde erant ejecti, restituerit, ut superius diximus, utque constat ex Evagrio, *lib.* 3. *cap.* 4. Exacto pene biennio in recuperandi spem Imperii erectus a Sancta Thecla sibi in somnis apparente Zeno Augustus, Constantinopolim versus castra movit, Basiliscum expulit, & ab Ecclesia ad quam confugerat, detractum, Limnis inclusit Cappadociæ Castello, ibique cum uxore Zenonide mori fame coegit, ut refert Procopius *lib.* 1. *de Bello Vvandalico*. In statione quæ Acusos dicitur, una cum uxore & liberis interfectum scribit Evagrius *lib.* 3. *c.* 8. Suffragatur Malchus Sophista apud Photium *Cod.* 78. Patritium Magistrum, propter stupri cum Verina Augusta consuetudinem a Basilisco peremptum memorat Candidus, quæ eam ob rem odio in fratrem concepto, Zenonem opibus ad recuperandum adjuvit Imperium.

Restituto Zenoni quietum non fuit Imperium. Primum enim a Marciano, qui Leontiam Verinæ filiam duxerat, ob idque Imperium uxoris jure sibi arrogabat, graviter exagitatus est, deinde ab illo & Leontio; de quibus Evagrius *lib.* 3. *cap.* 26. *&* 27. post Eustathium Syrum, cujus Historiam laudat. Impietati, ac libidini crudelitatem addidit Zeno, illustribus optimisque Viris occisis, imprimis vero Pelagio Patritio, qui ipsum ob nefaria facinora liberius arguebat. Deo tandem vindice miserrime periit, epilepsia correptus, quam ex ebrietate contraxerat, ut testatur Evagrius *lib.* 3. *cap.* 29. & vivus sepultus est, ut Cedrenus & Zonaras scribunt. Absque liberis obiit anno Christi 491. anno Imperii 18. nullo sui relicto desiderio.

ARTICULUS VIII.

De Anastasio.

ZEnone mortuo, Longinus ejus frater in spem frustra venit Imperii. Nam Anastasius, necdum Senator, sed in Silentiariorum Schola adhuc militans, Imperium simul & uxorem Zenonis Ariadnam accepit. Ab ipso, priusquam Imperium capesseret, Euphemius Constantinopolitanus Episcopus Professionem Fidei secundum Synodum Chalcedonensem exegit, quam in Archiviis Ecclesiæ reposuit; ut hominem *Hæsitantibus* addictum, qui nec Synodum Chalcedonensem suscipiebant, nec eam anathemate damnabant, sed Zenonis Henoticon amplectebantur, ista cautione constringeret. Sed voti compos factus Anastasius falsæ specie pacis, aliquid ab Episcopis innovari vetuit circa Synodi Chalcedonensis susceptionem, atque eos insectatus, qui illam prædicarent, ac qui anathemate configerent. In Euphemium & Macedonium Catholicos Urbis Regiæ Episcopos, in Joannem Episcopum Palti, & Flavianum Antiochenum Patriarcham præcipue sæviit, quos sedibus extrusos amandavit in exilium. Impium vero Severum Antiochenæ Ecclesiæ sacris præfecit, cum tamen prius adjecta jurisjurandi religione pollicitus esset, se nihil novi commoturum esse adversus Synodum Chalcedonensem. Læta fuerat Manichæis & Arianis Anastasii creatio, quod mater ejus Manichæa, Clearchus vero ejus avunculus Arianus fuisset. Illius Imperium Eutychianis & Hæsitantibus lætissimum, sinceris Catholicis infaustum & lugubre fuit. Reipublicæ commodior fuit, quam Ecclesiæ, Princeps. Adversus Isaurorum gentem bellum Joanne Scytha & Joanne Gibbo Ducibus feliciter confecit. Ex eo tempore munera quæ vocabantur Isaurica, in Principis ærarium inferri cœpere. Id erat aurum quod a Barbaris quotannis pendebatur, librarum scilicet quinque millia. Eodem regnante, Saraceni, non sine suo damno Romano Imperio insultarunt, Mesopotamiam, & utramque Phœnicem, & Palæstinam Provincias depopulati. Verum a Ducibus Romanis, qui in singulis Provinciis erant, gravi clade affecti, pacem Romanis obtulerunt. Persæ quoque limites suos prætergressi, in Armenias irruperunt, & Theodosiopoli occupata, Amidam Mesopotamiæ urbem munitissimam expugnarunt. Anastasius misso validissimo exercitu, Celeris Officiorum Magistri virtute Cabadem Persarum Regem coegit, ut pacem cum Romanis iniret, & Amidam aliaque oppida restitueret Imperio. Quod initio Sæculi sexti contigit. De his prolixe Evagrius *lib.* 3. *Historia Ecclesiastica*.

Laudatur Anastasius Imperator, quod *Chrysargyrum* sustulerit, quarto quoque anno pendi solitum. Id erat vectigal, quod tam capitibus singulis, quam jumentis & pecoribus; sed & canibus impositum fuerat: immo fœdissimis ex rebus capiebatur. Quo de vectigali lege Evagrium *lib.* 3. *cap.* 39. Magistratus etiam, qui antea venales erant, gratis contulit, ut refert Theodorus Lector *lib.* 2. *Historia Ecclesiastica*. Sed non ita privatorum commodis consuluit, cum *Chrysotelium*, id est, auri collationem excogitavit, & militarem sumptum gravissimo pretio taxavit, in damnum Provinciarum; & tributorum exactionem ademit Curiis civitatum, institutis per singulas urbes Vindicibus: ut scribit Evagrius *lib.* 3. *cap.* 42. Hic Evagrii locus satis per se obscurus est, sed a doctissimo Valesio *in Annotationibus*, perspicue admodum explicatur. *Chrysotelia* nihil aliud erat quam præstatio auri, quod pro tributaria functione a Provincialibus exigi primus instituit Anastasius. Veteres enim Romani tributa in ipsis speciebus inferre consueverant, puta in tritico, hordeo, vino, & oleo. Ex quibus in horrea publica convectis, annona militaris, & civica erogabatur. Quin etiam Imperatorum legibus vetitum erat, ne pro speciebus Exactores aurum a Provincialibus exigerent, [*L.* 4. *&* 5. *C. Theodos.*] Anastasius vero primus instituit ut pro speciebus pecunia a Provincialibus exigeretur: & militarem sumptum, vestes scilicet, arma, & cibaria, quæ ab ipsis conferri solebant, gravissimo pretio taxavit. Denique cum Decuriones ex corpore suo tributorum exactores crearent, sive susceptores annonæ, & Præpositos Mansionum, atque horreorum, ut patet ax Codice Theodosiano Titul. *de Decurionibus*, & *de Susceptoribus*, Anastasius hanc illis curam ademit, & Vindices exactioni tributorum præposuit. Laudatur etiam quod delatores, pestiferum hominum genus, exciderit ex Urbe Regia.

Vitam, Imperiumque produxit Anastasius ad annum usque 518. ætatis 88. quo, ut quidam Scriptores produnt, fulmine exanimatus est, cum annos 27. ac tres menses imperasset. Impietatis ad finem usque vitæ specimen dedit: ipso enim obitus sui anno, Trisagion hymnum cum appendice nefaria, *Qui crucifixus es pro nobis*, Constantinopoli publice cani in Ecclesia jussit. Sed gravis ex eo populi orta seditio est, quam ægre ipse compescuit, positis Imperii insignibus, quo facto populum mitigavit; a quo rogatus est ut ea reciperet. Ante quatuor annos, Vitalianus Thrax, per speciem Catholicarum tuendarum partium, ab Anastasio defecerat, & ad Urbem Regiam cum ingenti Hunnorum exercitu occupandam, usurpandumque irruperat Imperium: capto primum Hypatio, tum Cyrillo Anastasii Ducibus, cuncta igne ac ferro devastans, ad Sycas usque pervenerat; sed a Marino Syro navali prælio victus pacem pepigerat ea conditione, ut authoritate Hormisdæ Romani Pontificis collecta Synodo Heracleæ, rebus Ecclesiæ consuleretur; & Macedonius ac Flavianus Episcopi suis restituerentur sedibus. Sed cum ducenti circiter Episcopi e variis Provinciis Heracleam convenissent, impius Imperator, violatis pactis, iis illusit. Unde nulla re confecta discesserunt. Ista constant ex Evagrio lib. 3. c. 43. & 44. & ex Cedreno *in compendio historiarum*. Specie pietatis hominibus ludificabatur perfidus Princeps, ut fecerat dum privatus esset, ante galli cantum templum adire solitus, frequenter jejunare, sua pauperibus liberaliter erogare. Unde ipsi Imperium capessenti populus in Circo acclamaverat: *Sicut vixisti, ita etiam impera, Domine*. Ita refert Cedrenus.

Temporibus Anastasii, Alamundarus Saracenorum Philarchus Christianam amplexus religionem est. Ad

quem Severus impius Antiochiæ Episcopus duos Episcopos misit, qui Eutychianorum, & Theopaschitarum erroribus ipsum inficerent. Sed Philarchus ante eorum adventum in Fide Catholica institutus, blasphemam eorum doctrinam hac arte confutavit sugillavitque. Finxit se literas accepisse, quibus mors Archangeli Michaelis nuntiaretur. Cumque nuntium illud erroris & ineptiæ arguerent, dixit: *Quoniam igitur modo Christus Deus tantum existens, Crucis mortem sustinuit, si duas naturas non habuit, cum ne Angelus quidem pati vel mori possit?* Id refert Theodorus *Lector lib. 2. Historiæ Ecclesiasticæ*.

Contigit eodem imperante & illud memorandum, quod Deuterius Arianorum Constantinopoli Episcopus, cum quemdam Barbam nuncupatum baptizaret, Domini traditionem respuens ausus est hanc verborum formulam usurpare: *Baptizatur Barba in nomine Patris per Filium in sancto Spiritu*. Quibus verbis prolatis, aqua quæ in piscina erat, confestim evanuit. Id referunt Theodorus Lector & Cedrenus.

ARTICULUS IX.

De Statu Occidentalis Imperii post Valentiniani III. mortem.

§. I.

De Maximo tyranno.

PErempto Valentiniano, Maximus Imperium Occidentis occupavit, asciviteque sibi uxorem Eudoxiam. Femina magni animi, certa postmodum insidiis & opera Maximi Valentinianum interfectum, mariti necem ulcisci statuit; & ultra modum iræ indulgens, etiam excidio Urbis vindictam paravit. Ideo Gensericum Wandalorum Regem accersivit ex Africa. Ille ingenti trajecto in Italiam exercitu, Urbem improviso aggressus est, ingressusque anno 455. Maximus, in fuga cæsus a suis, & in Tiberim projectus est, vix altero Imperii mense confecto. Urbe capta, S. Leo a Rege barbaro obtinuit, ut direptione contentus, igne & cædibus abstineret. Romanas igitur opes sacras profanasque abstulit Gensericus, & multa captivorum millia in Africam abduxit, Eudoxiamque cum filiabus simul transvexit: atque ex his Eudoxiam Hunnerico filio copulavit; Placidiam vero una cum matre Eudoxia, aliquanto post cum Regio cultu ac satellitio Byzantium misit ut Marcianum Imperatorem placaret. Ista constant ex Procopio *lib. 1. de bello Vvandalico*, ex Evagrio *lib. 2. c. 7.* & ex Historia Miscella. De fortuna Maximi lege & Epistolam Sidonii ad Serranum 13. lib. 2.

§. II.

De Avito Augusto.

ELapso duodetriginta dierum a cæde Maximi interstitio, Avitus, nobilissimo in Galliis ortus genere, domi ac militiæ spectatus, Præfectus Prætorio Galliarum a Valentiniano, Magister militum a Maximo creatus, & pro ipso legatione functus ad Theodoricum Gothorum Regem, ab exercitu Gallicano & ab honoratis primum Tolosæ, deinde Arelate renunciatus Imperator, faventibus Gothis, cum quibus pacem firmavit; a Romanis paulo post evocatus & susceptus, cum Marciano Augusto fœdus iniit per Legatos. Missa ab Avito & Theodorico Rege Gothorum communis ad Suevos Legatio, qua ipsos de servando fœdere cum Romanis Gothisque pacto convenirent. Qua insuperhabita Legatione, Suevi Tarraconensem, quæ Romano parebat Imperio, Provinciam invaserunt. Quam ob rem Theodoricus, Avito rogante, Hispanias ingressus, profligato Suevorum exercitu, captoque Rege eorum Rechiario, Regnum ipsorum funditus evertit, ac ipsum tandem Rechiarium peremit. Vix menses decem & dies octo regnaverat, ut scribit Cassiodorus, vel octo menses, ut Evagrius refert, cum se abdicavit Imperio. Qua de causa, incertum. Gregorius Turonensis, a Senatoribus ejectum ait propter luxuriam, & Placentinum Episcopum factum. Consentientes habet de illius Episcopatu Victorem Turonensem, & Marium in Chronicis. Sed quod ob luxuriam fuerit ejectus a Senatu, non est verisimile. Nam libidini deditum hominem, S. Leo qui tunc Ecclesiæ Romanæ præerat, Episcopum in Italia creari passus non fuisset. Probabilius est modestissimum Principem, qui Imperium pene invitus susceperat, ut ait Sidonius in ejus panegyrico, illud sponte deposuisse, cum forsan multis se invisum animadverteret ob odium in Maximi Tyranni nomen, cui charus fuerat, & Militiæ Magisterio ab ipso ornatus. De Avito lege Idatium in Chronico, & Panegyricum ipsi a Sidonio dictum.

Lib. 2. Histor. Francorum cap. 11.

Sidonius Carm. 7.

§. III.

De Majoriano, Severo, Anthemio, Olybrio, Glycerio, Julio Nepote, Augustulo.

I. POst abdicationem Aviti, Ravennæ elevatus est Majorianus, anno 457. Cal. April. Recuperandæ cupidus Africæ, bellum contra Vvandalos parabat, sed ii per Imperii proditores commoniti, naves quas hanc ad expeditionem in litore Carthaginensi instruxerat, diripuerunt, & spe sua frustratum, in Italiam redire coegerunt. Nominis tamen ipsius terror, ingeniique animi fama, Gensericum impulit, pacem ut ab ipso per Legatos postularet. Tandem Majorianum e Galliis Romam redeuntem, Ricimer Patritius, & utriusque militiæ Magister, livore percitus, & invidorum fultus consilio, apud Dertonam fraude circumventum, & comprehensum interemit, anno 461. cum annos 4. & menses 4. imperasset. Ista constant ex Idatio in Chronico, & ex Evagrio lib. 2. cap. 7. Legatur Sidonii Panegyricus Majoriano dictus. Constitutionem edidit Majorianus, qua parentes vetantur Virgines ad emittendam professionem virginitatis cogere, oblatasque a parentibus velum recipere ante quadragesimum ætatis annum. Condemnantur similiter Viduæ, quæ non amore continentiæ, sed cupiditate vitæ laxioris, alteras nuptias refugiunt.

Majorianus.

Sidonius Carm. 5.

II. Sublato Majoriano Severus, Ricimeris factione, Augustus a Senatu appellatus est: quem anno Imperii quarto veneno extinxit, Cassiodoro teste.

Severus.

III. Post unius anni interregnum, quod valde exitiale Reipublicæ fuit, ut & frequens illa Imperatorum mutatio, crebris Vvandalorum incursibus pendens iret, Leonis Augusti authoritate missus est in Occidentem Imperator Anthemius Patritius, Marciani Augusti gener: qui defuncta priori uxore, filiam Ricimeris ex pacto uxorem duxit. Eo imperante, Arvandus Galliarum Præfectus criminis læsæ Majestatis damnatus est quod nimirum Galliarum partes Romano subjectas Imperio, clam prodere tentasset Evarico Gothorum Regi. De cujus causa legi potest elegans Epistola Sidonii ad Vincentium. Arvandi accusatores fuerunt Tonantius Ferreolus Vir Præfectorius, Thaumastus, & Petronius, præcipua Galliarum decora. Perfidus Ricimer bello prius civili appetitum Anthemium Socerum suum, deinde exorata pace per Epiphanium sanctissimum Episcopum Ticinensem, circumventum, novis insidiis Romæ peremit anno Christi 472. cum annos quinque ac præterea menses aliquot imperasset. Legatur Sidonii Panegyricus Anthemio dictus, (*Carm. 11.*)

Anthemius.

Sidonius lib. 1. Epist. 7.

IV. Post cædem Anthemii, Olybrius a Ricimere Imperator renunciatus est; & eodem anno 472. septimo postquam creatus erat mense, vita functus. Mortuo Olybrio, Gundebado hortante, quem Olybrius Patritium fecerat, Glycerius Ravennæ sumpsit Imperium, anno 473. tertio Nonas Martias quod uno dumtaxat anno & 4. circiter mensibus administravit. Expulso Glycerio, & apud Salonas Dalmatiæ creato Episcopo, Julius Nepos annis quinque imperavit. A quo Magister militiæ inconsulto creatus Orestes, ipso fugato, & exauthorato, Momylium * filium suum, qui & Augustulus, Imperatorem creavit: quo cum Occidentis concidit Imperium.

Olybrius.

Glycerius.

Momilium Cassiodorus, Romulum Evagrius vocat.

§. IV.

§. IV.

De Odoacre, & Theodorico.

Odoacer Rex Herulorum, Italia potitus.

I. ANno Christi 476. Odoacer Rex Herulorum Italiam occupavit, cæsoque Oreste, necnon ejus fratre Paulo, Augustulum relegavit in Campaniam. Summa potestate modestissime usus est. Nam & ab Imperatoris nomine, & a Regiis insignibus abstinuit: & quamquam Arianus esset, nihil novavit in Religione. A S. Severino prædictum ipsius Regnum fuerat, teste Eugipio in ejus Vita. Rugos debellavit, eorumque Regem ac Reginam captivos in Italiam abduxit, anno 487. Regnavit annis circiter septemdecim; quorum postremi infausti ipsi fuere. Nam Theodoricus Rex Gothorum, Zenonis hortatu in Italiam irruens, ipsum triplici prælio superatum, Ravennæque triennio solido obsessum fraudulenta cum eo pactione facta ut Italiam communi sorte obtinerent ac regerent, ad convivium invitatum interfecit, anno 493. Hæc ex Procopio constant *lib. 1. de Bello Gothico*, ex Cassiodoro in Chronico, & ex Jordane *lib. de Rebus Geticis*.

Theodoricus Rex, Gothorum Italiæ imperat.

II. Victo cæsoque Odoacre, Theodoricus Rex Gothorum Italia potitus est. Pace ab Anastasio Orientis Imperatore quæsita, junctisque cum principibus vicinis affinitatibus, Regnum suum firmare studuit. Clodovei scilicet Francorum Regis sororem Audefiendem, sive Audefiedam sibi matrimonio copulavit, ut Cassiodorus & Aimoinus *lib. 2. cap.* 1. referunt. Filiarum vero quas ex concubina susceperat, alteram Alarico Vvisigothorum, Sigismundo Burgundionum Regi alteram collocavit. Arianæ licet sectæ addictus Ecclesiæ jura sarta tecta servavit. De ipso memorandum illud refertur: Cum Ministrum haberet sibi charissimum, & Catholicæ Religionis professorem; isque in ejus gratiam a fide ad Arianam hæresim defecisset, Apostatam capite plecti jussit, dicens, Eum qui Deo fidem non servasset, non facile sibi fidelem fore. Hæc refert Cedrenus. Schisma in electione Symmachi Romani Pontificis ortum authoritate sua compescuit, ac Sedis Apostolicæ dignitatem tutatus est. Viros sanctos coluit, & Cæsarium inter alios Arelatensem. Juris & æqui fuit observantissimus. Tributa Galliis remisit. Profligavit Bulgaros. Multis eum laudibus Cassiodorus in Epistolis, & Ennodius Ticinensis exornarunt. Par non fuit auspicatissimis initiis finis Theodorici. Namque nimio Arianorum suorum studio, quos Justinus Imperator in Oriente insectabatur, in Joannem Romanum Pontificem sæviit, quem conjecit in carcerem, ubi pædore fameque interiit. Boetium deinde & Symmachum Senatores, Patritios, Exconsules, viros integerrimos, & pientissimos gladio sustulit. Obiit anno sexti Sæculi vigesimo sexto, terrifica visione capitis Symmachi sibi minitantis, dum piscis ingentis & exquisiti caput sibi in convivio apponeretur, exanimatus: qui a Joanne Papa, & Symmacho Patritio judicari, & in inferos præcipitari visus est Monacho cuidam sanctissimo, ut refert S. Gregorius Magnus *lib. 4. Dialogorum cap.* 30.

CAPUT VIII.

De Regibus Francorum.

ARTICULUS I.

De exordiis Monarchiæ Francorum: & de primis eorum ad Clodoveum usque Regibus.

Gaguinus & Æmilius.

I. FRancorum origo, non ex Trojano sanguine, ut quidam fabulati sunt; * sed ex Germania, ut felicius conjiciunt alii; idque non unius volunt esse populi nomen, sed plurium, qui excusso Romanorum jugo, Franci a libertate sunt nuncupati. Prima eorum mentio apud Vopiscum in Vita Aureliani Imperatoris, ubi ex Theone Chio Cantilenam refert a militibus in gratiam Aureliani compositam, qua Francos a se necatos læti gloriabantur, in pugna ad Moguntiam inita, in procinctu belli Persici. Quæ de Francis victoria ab Aureliano Tribuno legionis sextæ Gallicanæ, sub Alexandri Severi Imperatoris principatu reportata est. Meminit Francorum & Libanius Sophista in Panegyrico, cui nomen *Basiliscus*, Constantio & Constanti Augustis dicto, ubi Constantem a rebus in Gallia præclare gestis ita commendavit, ut tamen Provinciarum Cis-Rhenensium trepidationem pene continuam imminentibus Francis non omitteret, ipsorumque bellicam fortitudinem prædicaret. Francorum nomen non a libertate, sed a robore sumptum, Libanius putat, quasi a Græcanica dictione φρακτοί (*hoc est septi munitive*) ab imperito vulgo corrupta. Ipsorum cis Rhenum migrationes Eumenius in Panegyrico ad Constantinum Augustum, commemorat.

II. Ante annum Christi 417. Franci direptis Treviris, subactaque Tongria, quæ Galliæ pars erat, ditiones suas cis & ultra Rhenum fœliciter propagarunt. Primus apud ipsos regnare cœpit Faramundus anno Christi 417. quo solis defectio, & electio Zosimi Papæ a Prospero consignatur. Faramundus præter antiquam Franciam, quæ veteris Germaniæ pars erat, inter Rhenum, * Visurgim, * Mœnum, & Oceanum, variosque populos, Attuarios, Bructeros, Chamavos, Salios, Frisios, Chauchos, Ansivarios, Cattos, & Sicambros amplectebatur, in Gallia Belgica, Tongriam quoque cis Rhenum obtinuit. Trevirim * sub initium sui Principatus occupavit Faramundus. Tunc Transrhenanæ gentes quibus imperabat, idolis sacra faciebant: cis Rhenum vero fœlicior erat Tongriæ status, quæ Christianam Fidem sub Romanis Principibus dudum susceperat. Novem dumtaxat annos regnavit Faramundus.

Faramundus.
le Rhein, le Weser, le Mein.
Treves.

III. Successorem habuit Clodionem filium. Apud Dispargum, quod castrum est ad Rhenum in Montensi Ducatu, Regni Sedem habuit. Res Francorum in Gallia Belgica promovit, occupavit Cameracum, & ad Somonam usque penetravit. Denique Ambianum ingressus, ibidem regni Sedem statuit, teste Roricone Monacho. Tunc præerat Ambianensis Ecclesiæ sacris Leonardus Episcopus. Viginti annis regnasse Clodionem, Prosper in Chronico, antiquus Author qui scripsit Gesta Regum Francorum, Rorico, & Aimoinus testantur.

Clodio.
Dispargum, Duisburg, *sive* Duisborch, dans le Duchè de Berghe.
Somona, la Somme, *fluvius*.

IV. Clodioni successit Meroveus ejus filius, quem ex bestia Neptuni ab uxore Clodionis susceptum, Fredegarii Interpolator inepte commentus est. Inter Meroveum & ejus fratrem gravis exarsit de Principatu dissensio, ut Priscus Rhetor Scriptor coævus testatur. Regnum suum per Germaniam primam & Belgicam secundam dilatavit Meroveus circa annum 455. ut colligitur ex Sidonio in Panegyrico quem socero Avito Augusto dixit. Obiit Meroveus anno Christi 456. cum annos decem regnum tenuisset. Ab ipso prima Regum nostrorum Dynastia, quæ Merovingiorum dicitur, nomen accepit.

Meroveus.

V. Meroveum excepit in Regno Childericus ejus filius, qui hoc ipso anno quo paternum regnum suscepit, a Francis ob stupra eorum filiabus ac uxoribus illata pulsus, in Thuringiam secessit, Viomado quodam sibi amicissimo relicto domi, qui absenti Francorum animos reconciliaret: quo cum de signo convenit, quo redeundi tempus opportunum, mitigatis animis, indicaretur. Eo ejecto, Franci se suaque tradiderunt Ægidio, qui Magisterium militum in Galliis ab Avito Romanorum Imperatore obtinuerat. In Ægidii sese amicitiam insinuans Viomadus, facile ipsum adduxit, ut quos infestiores Childerico esse cognoverat, tamquam suspectos interficeret. Ita Francis ab Ægidio abalienatis persuasit ut Childericum revocarent. Basinam Thuringorum Regis uxorem in matrimonium duxit, quæ in Franciam, forte quod a viro male haberetur, profugerat. Duxisse autem vel a viro repudiatam, vel mortuo viro, verisimilius esse volunt recentiores plurimi, quam eodem superstite: nec audiendum ajunt Authorem qui Gesta Regum Francorum scripsit, & Aimoinum lib. 1. cap. 8. qui cum Basina fœde commixtum Childericum, dum in Thuringia versaretur, referunt. Gregorius Turonensis viro suo relicto ad Childericum

Childericus.

venisse

venisse ipsam ait, illique matrimonio copulatam. Legatur *lib. 2. Historiæ Francorum cap.* 12. ubi quæ Childericum attinent, commemorat. Narrationem de animalibus a Childerico ante fores Palatii prima nocte nuptiarum visis, quæ apud Fredegarium interpolatum legitur, ceu fabulam rident emunctæ naris Historici. Adovacrium cum Saxonibus, Andegavi Childericus vicit, Andegavosque & Aurelianos subegit, teste Gregorio Turonensi *lib. 2. cap.* 18. & 19. Ambianum Regia dudum sede nobilitatum fuerat. Ab ea civitate Andegavum usque Franciæ fines a Childerico propagatos ex Gregorio Turonensi colligitur. Obiit anno Christi 481. Regni 25. Ethnico ritu sepultus fuit Tornaci cum multis ornamentis, quæ, post annos mille centum ac septuaginta duos, illic effossa sunt, de quibus legendi Joannes Jacobus Chifletius in libro quem inscripsit *Anastasim Childerici*, & *Carolus le Cointe*, in Annalibus Ecclesiasticis Francorum ad annum Christi 481.

ARTICULUS II.

De Clodoveo Magno Rege Francorum.

IN Francorum Regno Childerico successit filius Clodoveus, annos dumtaxat quindecim natus. Hic anno Regni sui quinto Siagrium Ægidii Comitis filium, qui Suessionibus regnabat, vicit, occiditque. Quo bello potestas omnis Romanorum in Galliis defecit. Legatur Gregorius Turonensis, lib. 2. cap. 27. Anno Christi 491. Regni sui 10. Thuringis bellum intulit, eosque Francorum vectigales fecit: ut legitur apud Gregorium Turonensem, & in Gestis Regum Francorum. Chlotildem, Chilperici Burgundiæ Principis filiam quæ apud Gundobadum Burgundionum Regem patruum suum educabatur, misso semel & iterum in Burgundiam Legato Aureliano, conjugem duxit. Regni sui fines a Somona ad Sequanam * propagavit. Anno Christi 496. Alemannos & Bojos; invocato Christi nomine, quem Chlotildis Filium Dei vivi prædicabat, ad Tulbiacum * profligavit, Alemanniamque cum Bajoaria subegit. Insignem victoriam Christo acceptam retulit, baptismo post illam expeditionem suscepto. Apud Remos a S. Remigio illius urbis Episcopo baptizatus est. Regem ad lavacrum ingredientem his verbis compellavit S. Antistes: *Mitis depone colla Sicamber, Adora quod incendisti, incende quod adorasti.* Cum eo Christianis sacris initiata est soror ejus Alboffedis: ab Ariana hæresi conversa est Lanthechildis soror ejus altera. Tria hominum millia cum Rege Baptismum susceperunt. Baptizatus est in Vigilia Natalis Domini, ut testatur Avitus Viennensis Episcopus in Epistola, quam paulo post ad ipsum Clodoveum de suscepta ab eo Christi fide atque Baptismo scripsit. Erravit itaque Fredegarius, qui in Paschate scripsit baptizatum (Histor. Epitom. cap. 21.) in eumdemque errorem induxit Hincmarum in Vita Sancti Remigii, & Flodoardum lib. 1. cap. 13. In Clodovei Baptismo insigne illud Ampullæ Chrismatis cœlitus a columba delatæ miraculum contigit, cum Clericus, qui ampullam ferebat in qua Chrisma continebatur, populi multitudine interclusus esset. Cujus ex ampullulæ Chrismate & Clodoveus inunctus, & alii Galliæ Reges apud Remos consecrantur. Hujus miraculi Hincmarus in Vita S. Remigii, Flodoardus lib. 1. cap. 13. & Aimoinus libr. 1. cap. 16. meminerunt. Mirum quod Gregorius Turonensis in scrutandis & memoriæ prodendis miraculis tam diligens istius non meminerit. In Clodovei Baptismo, Baptistæ simul ac Susceptoris munia explevit S. Remigius, ut constat ex Hincmaro & Flodoardo. Anastasius II. Romanus Pontifex, cum Clodoveum Baptismo regeneratum accepit, statim gratulatorias ei literas per Eumerium Presbyterum misit, quas D. Lucas Dacherius Congregationis S. Mauri Benedictinus *Tom.* 5. *Spicilegii* edidit. Alboffedis Clodovei soror cum anno 497. obiisset, S. Remigius literas ad ipsum consolatorias dedit.

Insignis Clodovei victoria.
la Seine.
Zulch.
Clodovei Baptismus.
Ampulla Chrismatis cælitus delata.

Anno Christi quingentesimo, bellum Burgundicum gessit, instigante Chlotilde, ut Chilperici necem ulcisceretur. Gundobadum Regem, universam Burgundiam sibi asserere volentem, aggressus est Clodoveus, parte Regni contentum esse jussit, alteram Godegesilo ejus fratri tradidit, utrique vectigal imposuit. Sed ubi discessit cum exercitu Clodoveus, Gundobadus Godegesilo interempto, delusisque Francis, Burgundiam omnem recuperavit, ac genti suæ leges constituit. Aremoricam anno 502. Clodoveus subegit. Contra Alaricum Wisigothorum Regem Arianum, bellum suscepit, Theodorico Rege Gothorum frustra pacem suadente. Cum per agrum Turonicum copias transmitteret, militem fœnum pauperi vi rapientem occidit, dicens: *Et ubi erit spes victoriæ, si beato Martino offendimus?* Nuncupato voto, & missis muneribus ad S. Martini Basilicam, victoriæ divinum omen habuit. Nam ut primum Basilicam sunt ingressi, quos ad vota persolvenda miserat, hos Regis Prophetæ versus decantari summa cum voluptate audiverunt: *Præcinxisti me virtute ad bellum & supplantasti insurgentes in me subtus me; & inimicos meos dedisti mihi dorsum, & odientes me disperdidisti.* Cum ad Vigennam * fluvium castra posuisset, cervæ præeuntis indicio vadum reperit, quo in ulteriorem ripam trajiceret exercitus. Pictavum * cum esset ingressus, pharus ignea & Basilica S. Hilarii egressa, & super Regem quiescens, victoriam de Wisigothis Arianis portendit. Commisso tandem in campo Vogladensi * certamine, Clodoveus fusa penitus Wisigothorum acie, Regem eorum Alaricum suapte occidit manu, & Regnum Franciæ per universam Aquitaniam a Ligeri * fluvio ad Pyrenæos montes prospero victoriarum successu dilatavit. Vogladense prælium commissum est anno Christi quingentesimo septimo. Capta Burdigala, & Alarici Thesauris Tolosæ receptis, Ingolismam * obsidere paranti, Urbis illius mœnia sponte corruentia, facilem ad eam aditum aperuerunt: indeque ejectis Gothis urbem regno suo adjunxit. Anno 508. Anastasius Orientis Imperator, Consulatus & Imperii insignia misit ad Clodoveum, qui Turonibus in Basilica S. Martini purpurea seu blatea tunica, & chlamyde indutus, & diademate sive corona aurea ornatus processit, & Augustus appellatus est. Deinde Parisios venit, ibique regni sedem constituit. Colonia, Morinis, * Cameraco, * & Cenomano * ante obitum potitus est, commissa pugna cum Ragnacario qui Cameraci regnabat, ejusque fratre Richario, propinquis suis, illisque ac eorum fratri Regnomeri apud Cenomanos degenti illata nece. Viros sanctitate celebres impense coluit, præsertim S. Remigium Episcopum Remensem, S. Eleutherium Tornacensem Episcopum, sacram Virginem Genovefam, S. Severinum Abbatem Agaunensem, cujus precibus a febre sanatus est; S. Solemnium * Carnotensem Episcopum, & S. Deodatum * Eremitam. Plurima pietatis suæ monumenta edidit Clodoveus. Basilicam SS. Apostolorum Petri & Pauli Parisiis ex consilio Chlotildis conjugis sanctissimæ ædificavit, quam ipsa post Clodovei obitum absolvi curavit. Basilica illa posteris sæculis a S. Genovefa Virgine ibi sepulta nomen accepit. SS. Martini Turonibus, & Hilarii, Pictavis, Ecclesias amplissimis ditavit muneribus. Cathedralem Ecclesiam Engolismensem extruxit. Ex ejus etiam munificentia conditum est Miciacense * Monasterium in Diœcesi Aurelianensi; necnon Molomiense * in Diœcesi Lingonensi. Item Monasterium Nigellæ absconditæ * in Diœcesi Trecensi. Ex Gothico bello redux summæ erga Regni sui Episcopos observantiæ argumentum dedit, literis ad ipsos directis, quibus non solum testatus est cautum a se diligenter in procinctu belli, ne quid detrimenti cum Ecclesiis & eorum Ministris, tum Monialibus ac Religiosis Viduis inferretur; sed etiam scripsit captivos, tum Clericos, tum Laicos ipsorum Episcoporum arbitrio & testimonio relaxatum iri. Harum literarum exemplar legere potes in Annalibus Ecclesiasticis Francorum *P. le Cointe*, ad annum Christi 508. Numero 45. Coronam auream gemmis ornatam Romano Pontifici Symmacho misit Clodoveus, teste Hincmaro. Recentiores volunt eam Coronam fuisse, quam ab Anastasio Augusto haud pridem acceperat. Quo facto insigne pieta-

Clodovei religiosa in S. Martinum reverentia.
Gregorius Turon. l. 2.
la Vienne.
Poictiers.
Vouglè.
Vogladense prælium & de Alarico victoria.
la Loire.
Engeulesme.
Terouenne.
Cambray.
Le Mans.
S. Seulin.
S. Diè.
De Mici. *Hujus primus Abbas S. Euspicius, cui successit S. Maximinus, cujus nomen hodie hoc Monasterium gerit.*
S. Mesmin Molone.
Nelle la Reposte.
Clodovei erga Romanum Pontificem reverentia & pietas.

tis & venerationis erga S. Petri Sedem posteris exemplum dedit.

Clodoveus Episcopos habuit a Consiliis.

S. Remigii monitis obtemperans, qui ad illum scripserat: *Sacerdotibus tuis honorem debebis deferre, & ad eorum consilia semper recurrere*: Episcoporum consiliis in administrando Regno semper usus est. Ipso rogante cum S. Remigius Presbyterum quemdam ordinasset, eique contulisset Beneficium, sine quo nullus ea ætate ordinabatur, secundum Ecclesiæ disciplinam; & aliqui Præsules Archiepiscopi Sanctissimi factum imprudenti zelo carperent. Remigius respondit, Regi cui tot nominibus obstricta erat Ecclesia, id negari absque ingrati animi vitio non potuisse. *Ego*, inquit, *Claudium Presbyterum feci, non corruptus pramio, sed præcellentissimi Regis testimonio, qui erat non solum Prædicator fidei Catholicæ, sed Defensor. Scribitis canonicum non fuisse quod jussit. Summo fungamini Sacerdotio. Regionum Præsul, Custos patria, Gentium Triumphator injunxit.* (Apud Duchesnium Tom. I. Histor. Francor. pag. 850. Quo in facto Regiæ ad Beneficia nominationis, sive Juris-Patronatus Regii, illustre fundamentum, & præludium habemus.

Clodoveus Concilium Aurelianense primum convocavit.

Concilium Aurelianense I. convocavit Clodoveus, & rerum decernendarum capita Patribus Gallicanis proposuit, ut constat ex Concilii Præfatione. *Sacerdotes, quos ad Concilium venire jussistis, &c. Secundum voluntatis vestræ consultationem, & titulos quos dedistis, ea quæ nobis visum est, definitione respondimus.* Suorum etiam confirmationem Decretorum ab eodem Christianissimo Rege eadem Synodus postulavit. *Ita ut si ea, quæ nos statuimus* (inquiunt Patres) *etiam vestro recta esse judicio comprobantur, tanti consensus Regis ac Domini majori authoritate servandam tantorum firmet sententiam Sacerdotum.* Ex quo perspicuum est, statim atque Monarchia Gallorum Christianis Regibus paruit, Reges jus habuisse convocandi Nationalia Concilia: non quod Ecclesiæ capita essent, aut potestatem Hierarchicam & Ecclesiasticam haberent ullam; sed jure Patrocinii & tuitionis Ecclesiæ, quam simul cum Religione Christiana susceperunt, & ut Regia authoritate cum Sacerdotali concurrente, facilius fœliciusque restauraretur, aut sanciretur Disciplina, & Canones executioni mandarentur.

Quo jure Concilia Nationalia convocarent olim Reges Christianissimi?

Clodovei erga Ecclesias munificentia.

Oblationibus, & prædiis Ecclesias Regni sui ditare cœpit, posterisque Regibus religiosæ munificentiæ reliquit exemplum. Clericis etiam, & agris Ecclesiæ immunitates concessit amplissimas, ut Aurelianense Concilium Canone 5. testatur. *De oblationibus, vel agris, quos Dominus noster Rex Ecclesiis suo munere conferre dignatus est, vel adhuc non habentibus, Deo inspirante contulerit, ipsorum agrorum vel Clericorum immunitate concessa, &c.*

Ad superos migravit Parisiis, anno Christi quadringentesimo undecimo, & in Basilica SS. Apostolorum Petri & Pauli, quæ hodie Sanctæ Genovefæ nuncupatur, sepultus est. Vixit annis quadraginta quinque, regnavit triginta. Ex duabus uxoribus septem liberos suscepit; duos ex priori, cujus nomen ignoratur; quinque ex Chlotilde. Ex priori, Theodoricum, & Theudechildem, Radigeri Warnorum Regi Trans-Renano collocatam: ex Chlotilde, Ingomerem, Childebertum, Clotarium & Chrotildem Amalarico Regi Wisigothorum nuptiali fœdere conjunctam.

Ad annum usque sexti Sæculi undecimum hoc in Capite processimus, ut una serie, & uno quasi aspectu, quæ Clodoveum spectant, subjiceremus universa.

SCHOLION I.

In hoc Articulo pag. 106. Edit. primæ, Religiosi censores hanc velut meam propositionem notant: *Dispensandum de Canonibus ad instantiam Regum.*

R. Hæc propositio, hæc verba mea non sunt. De Clodoveo I. Francorum Rege hunc in modum scripsi: *Ipso rogante cum S. Remigius Presbyterum quemdam ordinasset, eique contulisset Beneficium .... & aliqui Præsules Archiepiscopi sanctissimi factum imprudenti zelo carperent, Remigius respondit: Regi cui tot nominibus obstricta erat Ecclesia, id negari absque ingrati animi vitio non potuisse.* Nulla ibi dispensationum Canonumve mentio. Quamquam & ad Regum Christianorum commendationem dispensationes concedi, modo causa alias legitima subsit, nullum sit incommodum, & Summi Pontifices concedere soleant.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 107. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Reges Galliæ, ex quo Christiani facti sunt, habuerunt potestatem convocandi Concilia Nationalia.*

R. Ex Concilio Aurelianensi primo id probatur eo loci, & aliorum Conciliorum exemplis id alibi passim confirmatur. Sed propositionem meam mutilarunt Indiculi Censorii Authores, ne innoxia videretur. En verba mea: *Statim atque Monarchia Gallorum Christianis Regibus paruit, Reges jus habuerunt convocandi Nationalia Concilia, non quod Ecclesiæ capita essent, aut potestatem Ecclesiasticam aut Hierarchicam haberent ullam; sed jure patrocinii & tuitionis Ecclesiæ. &c.* Hanc explicationem qua fit innoxius omnino Propositionis sensus, suppresserunt. Verum age Concilia Galliæ pervolvamus, ut perspicuum sit Religiosis Censoribus Christianissimos Reges hanc exercuisse potestatem, Gallicana Ecclesia approbante, non improbante Romana.

Concilium Aurelianense I. in Epistola Synodica ad Clodoveum Regem: *Domino suo Catholicæ Ecclesiæ filio, Chlothovecho gloriosissimo Regi, omnes Sacerdotes quos ad Concilium venire jussistis. Quia tanta ad Catholicæ Religionis cultum gloriosæ fidei cura vos excitat, Sacerdotalis mentis affectu Sacerdotes de rebus necessariis tractaturos in unum colligi jusseritis, &c.* Et in Præfatione: *Cum authore Deo, & evocatione gloriosissimi Regis Chlothovechi, in Aurelianensi urbe fuisset Concilium summorum Antistitum congregatum, &c.*

Concilium Aurelianense II. a Childeberto, fratribusque Regibus convocatum se esse testatur: *Cum ex præceptione gloriosissimorum Regum in Aurelianensem Urbem, de observatione Legis Catholicæ tractaturi Deo auxiliante convenissemus.*

Concilium Arvernense anno quingentesimo trigesimo-quinto: *Cum in nomine Domini, congregante Sancto Spiritu, consentiente Domino nostro gloriosissimo piissimoque Rege Theodeberto, in Arverna Urbe sancta Synodus convenisset, ibique flexis in terram genibus, pro Regno ejus, pro longævitate, pro populo Dominum deprecaremur, ut qui nobis congregationis tribuerat potestatem, Regnum ejus Dominus noster feliciter attolleret, imperio regeret, justitia gubernaret, in Ecclesia ex more consedimus.*

Concilium Aurelianense V. anno Christi quingentesimo quadragesimo-nono: *Igitur cum clementissimus Princeps, triumphorum titulis invictissimus, Dominus Childebertus Rex, pro amore sacræ Fidei, & statu Religionis in Aurelianensi Urbe congregasset in unum Domini Sacerdotes, cupiens ex ore Patrum audire quod sacrum est, &c.*

Concilium Parisiense II. in causa Saffaraci Episcopi anno quingentesimo quinquagesimo-quinto congregatum: *Cum in Urbem Parisios ad invitationem Domini Regis gloriosissimi Childeberti venissemus, &c.*

Concilium Turonense II. anno quingentesimo sexagesimo-septimo: *Christo auspice, in Turonica civitate Concilio concordante, juxta conniventiam gloriosissimi Domini Chariberti Regis annuentis, coadunati pro pace, & instructione Ecclesiæ, &c.*

Concilium Matisconense I. anno quingentesimo octogesimo-primo: *Cum ex evocatione gloriosissimi Domini Guntchramni Regis, tam pro causis publicis, quam pro necessitatibus pauperum, in Urbe Matisconsi nostra Mediocritas convenisset, &c.*

Concilium Valentinum II. anno quingentesimo octogesimo quarto: *Cum in Urbe Valentina, juxta Imperium gloriosissimi Guntchramni Regis, nostra Mediocritas pro diversis pauperum querimoniis convenisset &c.*

Concilium Parisiense V. anno sexcentesimo decimo-quinto: *Cum in Dei nomine secundum priscorum Sanctorum Patrum constitutionem in Urbe Parisiis ex evocatione gloriosissimi Principis Domini Chlotacharii Regis in Synodali Concilio convenissemus, &c.*

Con-

Concilium Cabilonense anno sexcentesimo quinquagesimo: *Sed nunc tam ex communi omnium voluntate, quam ex evocatione vel ordinatione gloriosissimi Domini Chlodovei Regis, pro zelo Religionis vel orthodoxæ Fidei dilectione, in Cabilonensi Urbe, in Ecclesia S. Vincentii pariter conglobati, &c.*

Concilium Liptinense, anno septingentesimo quadragesimo tertio: *In Nomine Domini nostri Jesu Christi. Ego Karlomannus Dux & Princeps Francorum cum consilio servorum Dei & Optimatum meorum, Episcopos qui in Regno meo sunt, cum Presbyteris ad Concilium & Synodum pro timore Christi congregavi.*

Concilium Suessionense, anno septingentesimo quadragesimo quarto: *In Dei nomine & Trinitatis. In anno secundo Childerici Regis Francorum, ego Pippinus Dux & Princeps Francorum. Dum pluribus non habetur incognitum, qualiter nos in Dei nomine, una cum consensu Episcoporum sive Sacerdotum vel servorum Dei Consilio, sive Comitum & Optimatum Francorum, colloquii apud Suessionis civitatem Synodum vel Concilium facere decrevimus, quod ita in Dei nomine & fecimus.*

Concilium Francofordiense anno septingentesimo nonagesimo-quarto: *Conjungentibus Deo favente, Apostolica Authoritate, atque piissimi Domini nostri Caroli Regis jussione, cunctis Regni Francorum, Italiæ, Aquitaniæ Provinciæ Episcopis ac Sacerdotibus Synodali Concilio.* Et in Epistola Synodica: *In Nomine Domini nostri Jesu Christi.... Congregatis nobis in unum charitatis conventu, præcipiente & præsidente piissimo & gloriosissimo Domino nostro Carolo Rege, ad renovandum cum Concilio pacifica unanimitatis Sanctæ Dei Ecclesiæ statum.*

Concilium Arelatense sextum anno octingentesimo decimo tertio: *Rerum omnium Domino diffusis cordibus, simulque & vocibus, precum murmura effundentes, ut Serenissimum ac Religiosissimum Dominum nostrum Carolum Imperatorem, cujus jussu Fraternitatis nostræ cœtus est adunatus, fidei suæ conservatione stabiliat, prærogatione justitiæ muniat &c.*

Concilium Moguntiacum eodem anno: *In nomine Patris & Filii & Spiritus-Sancti, Gloriosissimo, & Christianissimo Imperatori Carolo Augusto, veræ Religionis Rectori, & Defensori Sanctæ Dei Ecclesiæ .... Venimus, secundum jussionem vestram in Civitatem Moguntiam, ibique pariter adunati, primitus cum Litaniis triduanum celebravimus jejunium, divinam suppliciter postulantes clementiam, quatenus sancti gratia sua conventum & actionem ipsius Synodi sibi acceptabilem facere dignaretur.*

Concilium Remense II. *Hic est ordo capitulorum, quæ anno Dominicæ Incarnationis octingentesimo decimo-tertio notata sunt in Conventu Metropolitanæ Sedis Remensis Ecclesiæ a Domino Carolo piissimo Cæsare, more priscorum Imperatorum congregato.*

Concilium Turonense III. eodem anno: *Quod a tanto Principe nobis injunctum est, ad statuta loca convenimus. Siquidem Urbe Turonis congregati Episcopi, Abbates, & venerabilis Clerus, pro parvitate nostra pauca, quæ ad tantum opus pertinere animadvertimus, & quæ secundum canonicam regulam emendatione indigent, distincte per Capitula adnotavimus Serenissimo Imperatori nostro ostendenda.*

Concilium Cabilonense II. eodem anno. *Auxiliante Domino nostro Jesu Christo, & Imperante Serenissimo atque inclito Augusto Carolo, convenimus Episcopi & Abbates totius Galliæ Lugdunensis in urbem Cabilonensem; & de quibusdam rebus in quibus nobis emendatio necessaria videbatur, quædam capitula, quæ subter inserta sunt, eidem Domino Imperatori præsentanda, & ad ejus sacratissimum judicium referenda adnotavimus: quatenus ejus prudente examine ea quæ rationabiliter decrevimus confirmentur; sicubi minus aliquid egimus, illius sapientia suppleatur.*

Concilium Aquisgranense I. *Cum in nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Christianissimus ac gloriosissimus Ludovicus superno munere victor Augustus, anno Incarnationis Domini nostri Jesu Christi octingentesimo decimo-sexto Indictione X. anno siquidem Imperii sui tertio, Aquisgrani Palatio generalem sanctumque convocasset conventum, &c.*

Concilium Parisiense sextum. *Gloriosorum & Orthodoxorum Principum jussionibus obedientes, immo non solum nostræ, sed etiam ejus totiusque populi sibi commissi saluti, juxta ministerium nobis collatum consulere cupientes, anno Incarnationis Domini octingentesimo vigesimo-nono, Imperantibus eisdem præcellentissimis ac gloriosissimis, Deoque dilectis Augustis, Ludovico videlicet, filioque ejus Lothario, sub die VIII. Iduum Juniarum, nos indigni Episcopi, ex Diœcesi scilicet Durocortorum, necnon & Diœcesi Senonica, & Turonica, atque Rotomagica, apud Parisiorum Urbem convenimus, & qualiter de præmissis causis juxta admonitionem eorumdem Principum egerimus atque statuerimus, in subsequentibus breviter capitulatim adnotare curavimus.*

Concilium Aquisgranense II. *Cum convenissemus Episcopi, quorum nomina subter adnectentur Synodali evocatione convocante nos gloriosissimo & orthodoxo Imperatore Ludovico, Aquisgrani Palatii in Secretario Basilicæ Sanctæ Genitricis Dei Mariæ quod dicitur Lateranis, an. Incarnationis Domini nostri Jesu Christi octingentesimo trigesimo-sexto, & ibi de statu sanctæ Dei Ecclesiæ, admonente Serenissimo atque totius Religionis devotissimo Præfato Imperatore, tractare cœpissemus, pari consensu primo visum est, &c.*

Concilium Vernense II. anno octingentesimo quadragesimo-quarto sub Carolo Calvo: *Gratias omnipotenti Deo referimus, inclite Rex Carole, nos Episcopi & cæteri Fideles, qui ex diversis partibus ad Vernum evocati sumus... Cæterum quia eodem Deo inspirante dignati estis jubere ut de statu Ecclesiæ, qui vehementer magnitudine ac multitudine peccatorum nostrorum confusus est, tractaremus, in nomine & adjutorio ejus, quæ communi deliberatione reperimus, Celsitudini vestræ ac populi fidelis devotioni humiliter aperimus.*

Concilium Meldense anno octingentesimo quadragesimo-quinto, *Venerabiles Episcopi, Wenilo videlicet Senonicæ Sedis Archiepiscopus cum suffraganeis suis.. &c. In Meldensem Ecclesiam de suis civitatibus convenerunt, ibique secundum synodalis ordinis censuram residentes, anno Dominicæ Incarnationis 845. piique Regis Caroli succrescente feliciter 6. cujus consensu sub divino nutu illuc conventum est, &c.*

II. Concilium Suessionense, *Regnante in sempiternum Domino Deo universorum, anno Incarnationis ejusdem Domini Dei nostri Jesu Christi octingentesimo quinquagesimo-tertio, anno vero Regni Caroli filii Ludovici religiosissimi Augusti XIII. Indictione I. Episcopis juxta instituta canonum synodum celebrare volentibus annuit idem Rex Carolus, eosque ad urbem Suessionum, in monasterio S. Medardi & S. Sebastiani X. Kalendas Majas convenire præcepit. Ubi posthabitis sæcularibus curis, ipse quoque Rex adesse dignatus est: Ut non solum devotione Ecclesiæ se filium esse ostenderet, verum etiam, sicubi opus esset, protectorem Regia potestate monstraret.*

Concilium Valentinum III. *Regnante Domino nostro Jesu Christo, anno 855. ab Incarnatione ejus gloriosissimo Lothario Imperante XV. apud Urbem Valentinam, in domo Basilicæ S. Joannis adjacente. Cum propter causam Episcopi Civitatis ipsius criminibus diffamati, ex jussione præfati pii Principis reverentissimi trium provinciarum Episcopi in unum collecti resedissent, &c.*

His Gallicanorum Conciliorum testimoniis evidentissimis ac firmissimis nititur hæc propositio mea: *Statim atque monarchia Gallorum Christianis Regibus paruit, Reges jus habuerunt convocandi Concilia Nationalia*, &c. Non sacri jus Regiminis, sed protectionis Ecclesiæ.

Nota.

CErtum est in Gallia Concilia nationalia non solum jussu Regis indicta, sed etiam Præsulibus conspirantibus coadunata. Hinc in Concilio Aurelianensi V. hæc habentur; *Ad divinam gratiam referendum est, quod vota Principum concordant animis Sacerdotum, & dum fit Pontificale Concilium &c.* Et in Concilio Cabilonense: *Nunc tam ex communi omnium voluntate, quam ex evocatione, vel ordinatione*

 Do-

Domini regis Chlodovei &c. Sed & manifeste id dignoscitur quia jus erat episcopi Arelatensis nationalia Concilia in Gallia convocare; unde in Concilio Arelatensi II. can. 18. hæc habentur: *Ad Arelatensis Episcopi arbitrium synodus congreganda.* Quamvis autem postea S. Leo Metropolim Arelatensem in duas diviserit, Arelatensem scilicet & Viennensem, adhuc Hilarus Papa Leontio episcopo Arelatensi convocandarum nationalium Synodorum potestatem indulsit: *Per annos singulos*, ait ep. 8. *ex Provinciis, quibus poterit congregari, habeatur episcopale Concilium, ita ut opportunis locis, atque temporibus secundum dispositionem fratris, & coepiscopi nostri Leontii, cui sollicitudinem in congregandis Fratribus delegavimus Metropolitanis per literas ejus admonitis, celebretur.* Eamdem potestatem Symmachus Papa ep. 11. B. Cæsario prorogavit; ac deinde cæteri Pontifices, ipseque Magnus Gregorius Præsules Arelatenses uti voluere.

Cum igitur in convocandis nationalibus Conciliis Præsulum ecclesiæ, unaque Regum Galliæ potestas interveniret, utrique suum munus est assignandum. Episcopi ea indicebant, quia potestate regendi ecclesiam potiuntur, ad cujus regimen quandoque Concilia expedit convocare. At vero Reges non jure proprio, sed ex indulgentia, ac dispensatione ecclesiæ Concilia convocabant. Neque ipsorum authoritatem intervenire grave erat Episcopis; ea enim ratione ad ecclesiæ suppetias ferendas Principes facilius alliciebantur, canonumque executionem promovebant. Quia vero Principes non authoritate regiminis concilia poterant indicere, episcopi a Rege accersiti quandoque parere renuebant, usquedum de conciliorum necessitate, seu utilitate certi fierent. Ita evenit, dum Rex Theobaldus, indicto Concilio apud Tullum Leucorum, optabat eidem interesse Mappinium episcopum Remensem, ut constat ex ejusdem epistola ad Nicetium episcopum Treverensem, ubi hæc habet: *Indicamus nos literas filii nostri, Domini Regis Theobaldi excepisse, ut in Tullensium urbe adesse deberem, nullam causam evocationis declarantes. Reciprocante pagina indicavimus nos illuc accedere non debere, quia causam conditionemque nos constabat ignorare. Iteratis scriptis edocuit Beatitudinem vestram, dum aliquos Francorum pro zelo divini timoris corripi, scandala, seu anxietates multimodas sustinere &c. Concil. Gall. t. 1. p. 292.*

IN HISTO-

IN HISTORIAM ECCLESIASTICAM SÆCULI QUINTI DISSERTATIONES SELECTÆ.

DISERTATIO PRIMA.

De Synodo Palæstina adversus Pelagium.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum Palæstina Synodus Pelagii hæresim damnaverit?

PROPOSITIO.

Diospolitana Synodus, etsi decepta Pelagium absolverit, ejus tamen hæresim non approbavit, sed damnavit.

Probatur primo ex S. Augustino libro de *Gestis Palæstinis*, *cap.* 21. ubi de Pelagii absolutione in illa Synodo sic loquitur: *Salutem quidem ejus in Christo cupimus & optamus; de ista vero ejus purgatione, quæ magis creditur, quam liquido demonstratur, gaudere temere non debemus. Neque hoc dicens, Judicum arguo vel negligentiam, vel conniventiam, vel quod ab eis longe abhorrere certissimum est, impiorum dogmatum consensionem, sed eorum judicio pro merito approbato, atque laudato, Pelagius tamen apud eos quibus amplius certiusque notus est, non mihi videtur esse purgatus. Illi enim tamquam de ignoto judicantes, his præsertim absentibus, qui contra eum libellum dederant, hominem quidem diligentius examinare minime potuerunt: hæresim tamen ipsam, si eorum sequantur judicium, qui pro ejus perversitate certabant, penitus peremerunt.*

Et cap. 35. *Deinde post aliquot annos, Pelagio qui Magister ejus* (Cœlestii nimirum) *perhiberetur, cum ista hæresis fuisset objecta, ad Episcopale Judicium etiam ipse pervenit: sectatisque, omnibus, quæ in Libello contra eum dato Eros & Lazarus Episcopi Galli posuerant; illis quidem absentibus, & de ægritudine unius eorum excusantibus, Pelagium ad omnia respondentem, quatuordecim Episcopi Provinciæ Palæstinæ, secundum responsiones ejus, alienum a perversitate hujus hæresis pronuntiarunt; eam tamen Hæresim sine ulla dubitatione damnantes.*

Et in eodem capite, ubi omnia capitula Pelagio objecta recensuit, hæc habet: *Hæc omnia, & si quæ argumentationes ad ea confirmanda interposita sunt, sua negantem & anathematizantem Pelagium, Judices approbaverunt. Et ideo pronuntiaverunt eum contraria Ecclesiastica fidei reprobando & anathematizando damnasse. Et per hoc quomodolibet ea Cœlestius posuerit, an non posuerit; vel Pelagius senserit, aut non senserit, tanta mala tam nova hujus hæresis illo Ecclesiastico Judicio damnata gaudeamus, & Deo gratias agamus, laudesque dicamus.*

Et in libro de Peccato originali contra Cœlestium cap. 8. *Pelagius*, inquit, *fefellit Judicium Palæstinum, propterea ibi videtur esse purgatus: Romanam vero Ecclesiam, ubi eum esse notissimum scitis, fallere usquequaque non potuit.*

Et cap. 16. *Tanto Judices fefellit occultius, quanto exponit ista versutius. Episcopi quippe Catholici, quando audiebant hominem anathematizantem eos, qui dicunt Adæ peccatum ipsi soli obfuisse, non generi humano, nihil aliud eum sapere existimabant, quam id quod Catholica Ecclesia prædicare consuevit. Unde veraciter parvulos in peccatorum remissionem baptizat, non quæ imitando fecerunt, propter primi peccatoris exemplum: sed quæ nascendo traxerunt, propter originis vitium. Et quando audiebant anathematizantem eos, qui dicunt, Infantes qui nascuntur, in eo statu esse in quo Adam fuit ante prævaricationem, nihil eum aliud dicere credebant, nisi eos qui parvulos putant nullum ex Adam traxisse peccatum, & secundum hoc in eo statu esse, in quo fuit ille ante peccatum. ... Proinde cum hoc isto sic exponit, ut dicat, Infantes ideo non in eo statu esse in quo Adam fuit ante peccatum, quia nondum sunt in eadem firmitate mentis & corporis, non quod in eos transierit ulla culpa propaginis, respondeatur ei: Quando tibi illa damnanda objiciebantur, non ea Catholici Episcopi sic intelligebant; ideo cum illa damnares, Catholicum te esse credebant. Propterea ergo, quod te illi sapere existimabant, absolvendum fuit; quod vero tu sapiebas, damnandum fuit. Non ergo tu absolutus es, qui damnanda tenuisti: sed illud absolutum est quod tenere debuisti. Ut autem tu absolutus putareris, creditus es sentire laudanda, cum te Judices non intelligerent occultare damnanda.*

Et lib. 1. contra Julianum cap. 5. *Habemus alios Orientales Episcopos quatuordecim .... Quos uno loco simul inventos in istum consessum introducere valeamus, illos ipsos qui Pelagio Judices præsederunt, eumque ut homines, nullo ex altera parte urgente adversario, putantes Catholicum, tamquam Catholicum pronuntiarunt. Nisi enim in eorum conspectu audituque damnasset eos, qui dicunt, Quod peccatum Adæ ipsum solum læserit, & non genus humanum; & quod infantes nuper nati in eo statu sint, in quo Adam fuit ante peccatum: & Infantes, etiamsi non baptizentur, habere vitam æternam, nullo modo inde nisi damnatus exiisset. Quid enim vobis prodest, quod nescio quas ansas atque uncos arte nescio cujus perplexitatis inseritis, ne simplicia pateant, & clara luceant? Quis enim non videat quomodo ista illi Judices accipere potuerunt, scilicet secundum Catholicam Fidem, non sicut exponuntur vel potius componuntur a vobis? Et tamen dicere potuistis, Adæ peccatum non propagatione sed imitatione læsisse genus humanum, &c. His nebulis illud Judicium se putat illusisse Pelagius, vosque ad hoc nefas toto capite annuitis, & tot ab illo Episcopos irrisos esse videtis: sed numquid infantes etiamsi non baptizentur, habere vitam æternam ulla calliditate in aliud detorquere, vel ullis foliis ficulneis operire potuistis? Eos enim qui hoc dicunt, non potuit apud Catholicos Judices nisi damnare Pelagius. Et quod sentiebat, damnavit coram hominibus, damnari metuens ab hominibus, &c.*

Probatur secundo ex Innocentio I. in Epistola ad 5. Africanos Antistites, quam S. Augustinus laudat lib. de Peccato Originali cap. 9. *Cum sint*; inquit, *aliqua in ipsis posita gestis, quæ objecta, partim ille*

vitan-

vitando suppressit, partim multa in se verba retorquendo, tota obscuritate confudit, aliqua magis falsa quam vera ratione, ut ad tempus poterat videri, purgavit, negando alia, alia falsa interpretatione vertendo. Sed utinam, quod optandum magis est, jam se ille ad veram Catholicæ Fidei viam ab illo suo errore convertat, & cupiat velitque purgari, considerans quotidianam Dei gratiam adjutoriumque cognoscere, ut videatur vero & approbetur ab omnibus manifesta ratione correctus, non Gestorum judicio, sed ad Catholicam Fidem converso! Unde non possumus illorum approbare, nec culpare judicium, cum nesciamus utrum vera sint gesta: aut si vera sint, constet magis subterfugisse, quam se tota veritate purgasse. Ex quibus Innocentii I. verbis compertum est, Sanctissimum Pontificem existimasse Pelagium non alia ratione in Diospolitana Synodo fuisse absolutum, quam quia Patribus fucum fecit, & impia dogmara vel sua esse negavit, vel interpretatione fallaci mollivit, vel obscuritate & ambagibus verborum obtexit, vel malis attibus dissimulavit.

Probatur tertio ex S. Prospero *in Carmine de Ingratis*, *cap.* 2. ubi de Palæstina Synodo ita canit:

.... Non segnior inde Orientis,
Rectorum cura emicuit; captumque usfaudi
Dogmatis Authorem constrinxit lege benigna
Commentum damnare suum, nisi corpore Christi
Abjungi, & sancto mallet grege dissociari.
Lene quidem hoc, nimiumque malos tolerasse videtur
Judicium: sed sancta Fides examine in illo
Vicit abortivam diro de semine prolem.
Prospectum namque est, divino & munere cautum,
Ut licet inflantem declinans bestia pœnam,
Perfidiæ secum sensus tenuisset eosdem;
Ipsa tamen proprium germen damnando necaret,
Ore malam extinguens sobolem, quam protulit ore.

Ex his S. Prosperi carminibus constat, Fidem Catholicam in Synodo Palæstina triumphum de Heresi Pelagiana egisse, cujus impia sensa licet mente retineret Pelagius, ore tamen damnare compulsus est, ut imminens capiti suo anathematis fulmen declinaret.

Objicies, dogmata Pelagii, quæ in libris suis aut Epistolis defenderat, hæretica esse: illa vero fuisse approbata judicio Palæstinæ Synodi: adeoque ejus hæresim fuisse approbatam.

Respondeo, nego minorem: illa enim dogmata non approbarunt Palæstini Patres secundum sensum quo in Pelagii Scriptis exprimebantur ac propugnabantur, sed secundum sensum quo illa exponebat in Synodo. Hæc responsio est S. Augustini *lib. de Gestis Palæstinis*, cap. 5. *Responsiones ejus*, inquit, *non immerito approbaverunt, non curantes quomodo ea quæ objiciebantur, in Opusculis suis posuerit, sed quid de his in præsenti examinatione responderit. Alia est enim causa Fidei non sanæ, alia locutionis incautæ.* Et infra narrat, quod cum objectum esset Pelagio, quod in libro suo scripserat, *Non posse esse sine peccato, nisi qui legis scientiam habuerit*: & ille se non ita dixisse fuisset contestatus, sed *Hominem adjuvari per Legis scientiam ad non peccandum, sicut scriptum est; Legem in adjutorium dedit illis: hoc audito. Synodus dixit; Non sunt aliena ab Ecclesia quæ dicta sunt a Pelagio.* PLANE, inquit S. Augustinus, *aliena non sunt quæ respondit: illud vero quod de Libro ejus prolatum est, aliud sonat. Sed hoc Episcopi, Græci homines, & ea verba per Interpretem audientes, discutere non curarunt: hoc tantum intuentes, quid ille qui interrogabatur, sensisse se diceret, non quibus verbis eadem sententia in ejus Libro scripta diceretur.*

Capite vero 35. breviter exponit quo sensu Synodus singulas Pelagii propositiones approbaverit. *Approbaverunt*, inquit, *secundum quæ ille ad ea quæ objecta sunt respondebat, Adjuvari hominem per Legis scientiam ad non peccandum, sicut scriptum est: Legem in adjutorium dedit illis. Non tamen ex hoc eamdem Legis scientiam illam Dei gratiam esse approbarunt, de qua scriptum est; Quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum. Nec ideo dixisse Pelagium omnes voluntate sua regi, ut non eos regeret Deus: Respondit enim hoc se dixisse propter liberum arbitrium, cui Deus adjutor est eligenti bona; hominem vero peccantem ipsum esse in culpa. Approbaverunt etiam, iniquos & peccatoribus in die judicii non esse parcendum, sed æternis eos ignibus puniendos, quoniam hoc se ille secundum Evangelium dixisse respondit, ubi scriptum est, Isti ibunt in supplicium æternum. Non autem dixerat, Omnes peccatores ad æternum pertinere supplicium, ut merito contra Apostolum dixisse videretur, qui quosdam salvos ait futuros, sic tamen quasi per ignem. Regnum cælorum ideo approbaverunt etiam in veteri Testamento esse promissum, quoniam testimonium dedit de Propheta Daniele, ubi dictum est: Et accipiant Sancti regnum Altissimi. Hoc loco Vetus Testamentum intelligentes ab illo appellatum, non illud solum quod factum est in Monte Sina, sed Scripturas omnes Canonicas ante adventum Domini administratas. Posse autem hominem esse sine peccato, si velit, non sic approbatum esse, quomodo ab illo in libro suo positum videbatur, tamquam hoc in sola potestate esset hominis per liberum arbitrium: Hoc quippe arguebatur sensisse dicendo: Si velit; sed quomodo nunc ipse respondit: immo quomodo id brevius & apertius Judices Episcopi sua interlocutione commemoraverunt: Hominem cum adjutorio Dei & gratia posse esse sine peccato. Nec tamen definitum est; quando istam perfectionem Sancti assecuturi sint; utrum in corpore mortis hujus, an quando absorbebitur mors in victoriam.*

Objicies secundo: Synodus Palæstina hanc Pelagii propositionem approbavit: *Donat Deus omnes gratias ei qui fuerit dignus accipere, sicut Paulo Apostolo donavit.* Hæc autem propositio est hæretica. Æquivalet enim isti: Deus confert gratiam pro meritis. Quisquis enim dignus est, debitum est ei: si autem debitum est, gratia non est: gratia quippe donatur, debitum redditur. Gratia ergo donatur indignis ut reddatur debitum dignis. Igitur Diospolitana Synodus hæresim Pelagii approbavit.

Respondeo, cum Pelagius anathemate damnasset hanc propositionem, *Gratiam Dei secundum merita nostra dari*; Patres Palæstinos persuasum habuisse quod intelligeret, Deum Gratias omnes tribuere ei qui fuerit dignus Prædestinatione, id est quem elegerit ac destinaverit gratiarum suarum beneficiis donandum: non autem ei qui meritis liberi arbitrii viribus partis, & ex naturæ penu prodeuntibus dignus esset. Aut ad illud verbum Patres non attenderunt. Ita respondet S. Augustinus lib. de Gestis Palæstinis cap. 17. *Aut breve dictum*, inquit, *eorum audientiam & intentionem facile subterfugit; aut aliquo modo id recte accipi posse existimantes, cujus de hac re confessiones liquidas sibi habere videbantur, pene de uno verbo nihil ei controversiam movendam putarunt; quod & nobis fortitan contigisset, si cum eis in illo Judicio sedissemus. Si enim pro eo quod positum est; Dignus, positum esset, Prædestinatus, nihil certe scrupuli tangeret atque angeret animum. Et tamen si dicatur eum, qui per electionem gratiæ justificetur nullis quidem præcedentibus meritis bonis, sed destinatione dignum vocari, sicut electus vocatur, utrum vel certe, vel minima offensione intelligentiæ dici possit difficile judicatur. Nam quantum ad me attinet, ab hoc verbo facile transirem, nisi me liber ille cui respondi, ubi omnino nullam dicit Dei gratiam nisi naturam nostram cum libero arbitrio, de ipsius Pelagii sensu sollicitum redderet, ne forte hoc verbum non de negligentia locutionis, sed de diligentia dogmatis curarit inserere.*

Objicies tertio verba S. Hieronymi Synodum illam, *miserabilem* vocantis Epistola 79. ad Alypium & Augustinum. *Quidquid enim*, inquit, *in illa miserabili Synodo dixisse se denegat, in hoc Opere profitetur.*

Respondeo, *miserabilem* a S. Hieronymo vocari Diospolitanam Synodum, non quod Pelagii prava dogmata approbaverit, sed quod ipsum errore facti absolverit.

DIS-

DISSERTATIO II.

De Appellatione Cœlestii ad Sedem Apostolicam.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum Cœlestius in Synodo Carthaginensi anno 412. damnatus ad Romanum Pontificem appellaverit?

NEgat Joannes Latius *lib. 1. Historiæ Pelagianæ cap. 4.* cæteri affirmant, quorum sententia certissima est. Hujus enim appellationis testis est Marius Mercator *in Commonitorio cap. 1.* ubi de Synodo Carthaginensi loquens, & de Capitulis, quorum damnationem ab eo exigebant Africani Patres, ait: *De quibus omnibus Capitulis Patres & Episcopi regionis illius restiterunt Cœlestio, & jusserunt ut eadem condemnaret, quia essent hæretici sensus. Sed Cœlestius nullo modo acquiescens, quin immo resistens Actis eisdem, Ecclesiastica communione privatus est. A qua sententia ad Romani Episcopi examen credidit appellandum: qua mox idem ipse appellatione neglecta, Ephesum Asiæ urbem contendit, ibique ausus est per obreptionem locum Presbyterii petere.*

II. Testis est ejusdem appellationis & Paulinus Diaconus *In Libello ad Zosimum*, cum rationem reddit cur Judicio non adfuerit, licet a Basilisco Subdiacono vocatus: quia scilicet Cœlestius appellationem persequi neglexerat, & Innocentii I. judicium subterfugerit, ab eoque fuerat propter hæresim damnatus. *Apud Sedem Apostolicam*, inquit Paulinus, *nihil agere potui, quia is qui ad eam Sedem provocaverat, defuit, quem oportuerat utique sua appellationis merita prosequi: maxime cum nihil agente appellatore secundum etiam humanas leges, superior sit semper ille qui semel vicit.*

III. Testis est ejusdem appellationis Zosimus Epistola 3. ad Episcopos Africanos. *Vobiscum*, inquit, *volumus habere tractatum de illo, qui apud vos sicut ipsi per literas dicitis, fuerit accusatus, & ad nostram quo se assereret innocentem, non refugiens judicium, ex appellatione pristina, venerit Sedem.*

IV. Testis denique est Facundus Hermaniensis *lib. 7. cap. 3.* ubi de Cœlestio loquens, ait: *Quem in Ecclesia Carthaginensi convictum, atque appellantem Apostolicam Sedem, & ipse* (Zosimus) *gestis discusserat.*

Objicit Joannes Latius: Si Cœlestius a priori Synodo Carthaginensi ad Sedem Apostolicam appellasset, Africani Patres secundo non judicassent, appellatione adhuc pendente: & ad Innocentium I. aliqua ejusdem appellationis notitia pervenisset, atqui Patres Africani de Cœlestio secundo judicarunt, & ad Innocentium I. toto quinquennii tempore nulla istiusmodi notitia pervenit: Igitur ad Sedem Apostolicam non appellavit Cœlestius.

Respondeo, Cœlestium appellationem, quam interposuerat, neglexisse, & ejus jure excidisse. Unde ab Africanis Patribus merito secunda de ejus causa instituta cognitio est. Quamquam Africani Patres in secunda Synodo Carthaginensi & Milevitana integrum causæ judicium Innocentio I. ad quem prius appellaverat Cœlestius, servarunt. Innocentius vero nefariam hæresim & ejus impios Authores Pelagium & Cœlestium duplici Constitutione damnavit. Quo judicio *Causa finita est*, inquit S. Augustinus, *Sermone 2. de Verbis Apostoli*. Falsum autem est quod nulla ad Innocentium appellationis Cœlestii notitia toto quinquennio pervenerit. Nam Paulinus Cœlestii accusator, audita ejus appellatione, Romam se contulit, ut contra eumdem coram Innocentio Judicium Carthaginense defenderet. A Paulino itaque Cœlestii appellationem, & ejus fugam didicit Pontifex. Id constat ex Paulini ipsius libello ad Zosimum.

Objicies. Si a Cœlestio interposita fuisset appellatio, ejus meminissent Orosius in Apologia sua, & S. Augustinus.

Respondeo, Satis esse quod meminerint Paulinus Diaconus, Marius Mercator, & Zosimus Pontifex. Non enim necesse est ut omnes authores qui in hæreticos scripserunt, omnium meminerint, quæ ab ipsis, aut contra ipsos gesta sunt.

DISSERTATIO III.

De Zosimi Judicio in causa Cœlestii.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum Zosimus Cœlestii Hæresim approbaverit.

PROPOSITIO.

Zosimus benignitate erga Cœlestium usus est, non tamen ejus Hæresim approbavit.

PRobatur 1. ex serie gestorum Zosimi hoc in negotio. Cum enim audita Innocentii morte & ejus creatione, Cœlestius ad ipsum confugisset, ipsique obtulisset fidei Libellum, ac Innocentii Decretis se lubenter subscribere fuisset professus, Zosimus suspicatus est præceps nimium fuisse Africanorum de Cœlestio ac Pelagio Judicium, ac nimiæ credulitatis erga accusatores indignos Erotem ac Lazarum ipsos accusavit, datis ad ipsos durioribus literis, quibus & Pelagii Cœlestiique fidem absolutissimam commendabat. Sed illos non restituit communioni, nec absolvit a nota hæreseos, causæ judicium differendum ratus, donec Africanorum Rescriptis de totius causæ statu certior fieret. Id patet ex Epistola Zosimi ad Africanos per Basiliscum transmissa. *Unde*, inquit, *in præsenti causa nihil præcox immaturumque censuimus, sed innotescere Sanctitati vestræ super absoluta Cœlestii fide nostrum examen, cui etiam prior Libellus ab eo intra Africam testimonio apud nos esse debuisset, ne inexploratis famaque jactantibus tam facile crederetur. Quare intra secundum mensem aut veniant, qui præsentem redarguant aliter sentire quam Libellis & Confessione contexuit: aut nihil post hæc tam aperta & manifesta, quæ protulit, dubii Sanctitas vestra resedisse cognoscat.* Rescripserunt Africani ad Pontificem ex Synodo anni 417. ipsumque rogarunt, ut nihil de sententia in Pelagium & Cœlestium ab Innocentio Decessore suo ad Relationem Africanarum Synodorum lata immutaret, sed in eodem cuncta relinqueret statu, donec e suis aliquem Romam mitterent cum omnibus causæ Instrumentis, quibus Pelagium & Cœlestium juste fuisse damnatos probaretur. Ipsorum precibus annuit Zosimus, ut constat ex altera ejus Epistola. Proliziores interim literas cum Gestis præcedentium Synodorum, & totius causæ instructione ac expositione plenissima, per Marcellinum Subdiaconum, ad Romanum Pontificem miserunt. Quibus acceptis, Pontifex Cœlestium ad Judicium vocavit. Sed ille fugit, & negavit se examini: ideoque a Zosimo una cum Pelagio damnatus est. Id constat ex Mario Mercatore *in Commonitorio*, & ex S. Augustino *lib. 2. ad Bonifacium, cap. 3.* & lib. *de Peccato Originali cap. 6.* Legantur quæ diximus in Synopsi, cap. 3. Art. 3. §. 8. 9. 10. & 11.

Probatur 2. ex S. Augustino libro 2. *ad Bonifacium*, cap. 3. *Pelagiani*, inquit, *spe falsa putaverant, novum & execrabile dogma Pelagianum vel Cœlestianum persuaderi quorumdam Romanorum Catholicis mentibus posse; quando illa ingenia, quamvis nefando errore perversa, non tamen contemptibilia, cum studiose corrigenda potius, quam facile damnanda viderentur, aliquanto lenius, quam severior postulabat Ecclesiæ disciplina, tractata sunt. Tot enim & tantis inter Apostolicam Sedem & Afros Episcopos currentibus, & recurrentibus scriptis Ecclesiasticis, etiam Gestis de hac causa apud illam Sedem, Cœlestio præsente & respondente confectis; quænam tandem Epistola venerandæ memoriæ Papæ Zosimi, quæ interlocutio reperitur, ubi præceperit credi oportere, sine ullo vitio peccati originalis hominem nasci?* Et infra: *Nunc vero cum primitus beatissimi Papæ Innocentii literæ Episcoporum literis respondentes Afrorum,*

pari-

pariter hunc errorem, quem conantur isti persuadere, damnaverint; successor quoque ejus sanctus Papa Zosimus hoc tenendum esse, quod isti de parvulis sentiunt, nusquam dixerit, numquam scripserit: insuper etiam Cœlestium se purgare molientem, ad consentiendum supradictis Sedis Apostolicæ literis crebra interlocutione constrinxerit; profecto quidquid interea lenius actum est cum Cœlestio, servata dumtaxat antiquissimæ & robustissimæ fidei firmitate, correctionis fuit clementissimæ suasio, non approbatio exitiosissimæ pravitatis. Et quod ab eodem Sacerdote postea Cœlestius & Pelagius repetita authoritate damnati sunt, paululum intermissæ, jam necessario proferendæ ratio severitatis fuit, non prævaricatio prius cognitæ, vel nova cognitio veritatis.

Probatur 3. ex Mario Mercatore, *Commonitorii cap.* 1. ubi testatur, Cœlestium Constatinopoli ab Attico ejectum, ad urbem Romam sub sanctæ memoriæ Zosimo Episcopo tota festinatione pertexisse, *Ubi Actis interrogatus, cum ab illo Cognitore aliquatenus terreretur, crebris responsionibus & prosecutionibus suis spem præseminavit, condemnare se illa Capitula, de quibus fuerat apud Carthaginem accusatus, promittens. Id enim & instantius jubebatur, atque ob hoc ipsum nonnulla illius sancti Sacerdotis humanitate dignus est habitus: & sic Epistolam humanitatis plenam ad Africanos Episcopos meruit; qua ille abusus est, vel adhuc abutitur ad multorum ignorantium deceptionem. Episcopis vero ex Africa rescribentibus, omnemque causam, quæ apud eos facta fuerat, exponentibus: missis etiam gestis exinde, quæ fuerant tunc cum illo, vel de illo confecta, vocatus ad audientiam pleniorem, ut quæ promiserat, festinaret implere: id est, ut damnatis prædictis Capitulis, sententia Afrorum Pontificum, qua fuerat communione privatus, absolveretur, non solum non adfuit, sed etiam ex memorata Romana urbe profugit: atque ob hoc a beata memoria prædicto Zosimo Episcopo Scriptis amplissimis perdamnatus est.* Probatur 4. ex Facundo Hermianensi *libro 7. cap.* 3. dicente, *Neque Palæstinos Episcopos, neque Zosimum hæreticos ab Ecclesia cœdi, quia de Hæreticis bene senserunt, sed potius pro merito suæ Fidei Catholicos judicari, & honorari, quoniam non debet crimini deputari simplicium, non intellecta versutia malignorum.*

Objicies. Ille hæresim approbavit, qui Libellum in quo continebatur hæresis, pronuntiavit Catholicum: Porro Zosimus Libellum Cœlestii, quo hæresis continebatur manifesta, pronuntiavit Catholicum: Igitur approbavit hæresim. Quod autem Cœlestii Libellus hæresim aperte contineret, patet ex ejus verbis a S. Augustino descriptis lib. de Peccato Originali cap. 6. *In remissionem autem peccatorum*, inquiebat, *baptizandos infantes, non idcirco diximus, ut peccatum ex traduce firmare videamur, quod longe a Catholico sensu alienum est, quia peccatum non cum homine nascitur, quod exercetur ab homine; quia non naturæ delictum, sed voluntatis esse demonstratur, &c.* Libello itaque suo Cœlestius peccatum originale aperte negavit. Eodem gratiam Christi maligna perplexitate dissimulavit. Et hunc nihilominus Zosimus pronuntiavit Catholicum.

Respondeo, Zosimum Libellum Cœlestii pronuntiasse Catholicum: non quidem habita ratione propositionum & dogmatum quæ continebat, sed habita ratione mentis & affectus quem præ se ferebat Cœlestius, quia nimirum sententiam suam Sedis Apostolicæ Judicio corrigendam subjecerat, & Innocentii I. Decretis assentiri se fuerat professus. Unde non tam in ipsum Libellum, quam in ejus Authorem, Catholici nominis cadebat appellatio a Zosimo data. Hæc responsio tum ex Libello ipso Cœlestii, cum ex S. Augustino deprompta est. Suam quidem, suorumque dogmatum, Romani Pontificis Judicio subjectionem his verbis indicavit Cœlestius; *Non ego quasi author alicujus dogmatis definita hæc authoritate statui; sed ea quæ de Prophetarum & Apostolorum fonte suscepi, vestri Apostolatus offerimus probanda Judicio: ut, si forte ut hominibus quispiam ignorantiæ error obrepserit, vestra sententia corrigatur.* Sanctus vero Augustinus lib. 2. *ad Bonifacium* cap. 3. nostram responsionem diserte tradit. *Cum*, inquit, *hoc Cœlestius* (de peccato originali) *in suo Libello posuisset, inter illa dumtaxat de quibus se adhuc dubitare & instrui velle confessus est; in homine acerrimi ingenii, qui profecto, si corrigeretur plurimis profuisset, voluntas emendationis, non falsitas dogmatis approbata est. Et propterea Libellus ejus Catholicus dictus est, quia & hoc Catholicæ mentis est, si qua forte aliter sapit quam veritas exigit, non ea certissime definire, sed detecta ac demonstrata respuere. Non enim Hæreticis, sed Catholicis Apostolus loquebatur, ubi ait: Quotquot ergo perfecti hoc sapimus, & si quid aliter sapitis, id quoque Deus vobis revelabit.*

Et lib. *de Peccato Originali*, cap. 6. ubi ex Libello Cœlestii retulit verba quibus originale peccatum negabat, hæc subdit: *Hunc sensum suum vobis aperire Pelagius vel timuit, vel erubuit, quem Discipulus ejus palam sine ullius obscuritatis ambagibus apud Sedem Apostolicam profiteri nec timuit nec erubuit, sed multum misericors memorata Sedis Antistes, ubi cum vidit ferri tanta præsumptione præcipitem, tamquam furentem, donec si posset fieri resipisceret, maluit eum sensim suis interrogationibus & illius responsionibus colligare, quam districta feriendo sententia, in illud abruptum, quo jam propendere videbatur, impellere. Ideo autem non dixi, Aperte ceciderat, sed Propendere videbatur, quia superius in eodem Libello suo de hujusmodi quæstionibus locuturus, ante prædixerat: Si forte ut hominibus quispiam ignorantiæ error obrepserit, vestra sententia corrigatur. Hinc ejus prælocutionem Venerabilis Papa Zosimus tenens, egit cum homine, quem falsæ doctrinæ ventus inflaverat, ut ea quæ illi a Diacono Paulino fuerant objecta, damnaret: atque ut Sedis Apostolicæ literis, quæ a sanctæ memoriæ suo Prædecessore manaverant, præberet assensum. At ille noluit quidem Diaconi objecta damnare, sed beati Papæ Innocentii literis non est ausus obsistere, imo se omnia, quæ Sedes illa damnaret, damnaturum esse promisit: atque ita velut phreneticus, ut requiesceret tamquam leniter fotus, a vinculis tamen excommunicationis nondum est creditus esse solvendus. Sed interposito duorum mensium tempore, donec rescriberetur ex Africa, resipiscendi ei locus sub quadam medicinali sententiæ lenitate concessus est: quoniam re vera, si deposita pervicacia vanitate, quod promiserat, vellet attendere, & easdem literas, quibus se consensurum esse responderat, diligenter legeret, sanaretur. Sed postea quam ex Africano Episcoporum Concilio Rescripta directa sunt, quid fuerit consecutum, ut justissime in eum sententia proferretur, cuncta legite, quia cuncta transmisimus.*

Objicies secundo testimonium Facondi Hermianensis, *libro 7. cap.* 3. scribentis, Zosimum fidem Pelagii & Cœlestii approbasse, & tamquam Catholicam laudasse. *Invenient etiam*, inquit, *Pelagium hæresiarcham, a quo Pelagiani dicuntur, in Judicio Palæstinorum Episcoporum, quæ contra Christi gratiam sentiebat, operientem, pravisque sententiis suas versutia interpretantem, per eamdem ignorantiam, absolutum. Invenient postremo beatum quoque Zosimum Apostolicæ Sedis Antistitem, contra S. Innocentii Decessoris sui sententiam, qui primus Pelagianam hæresim condemnavit. Fidem ipsius Pelagii, ejusque complicis Cœlestii, quem in Ecclesia Carthaginensi convictum, atque appellantem Apostolicam Sedem, & ipse Gestis discusserat, tamquam verum & Catholicam laudantem: insuper etiam Africanos culpantem Episcopos quod ab illis hæretici crederentur: cum necdum ipse Africanis Episcopis dolos eorum multo manifestius detegentibus, memoratos Pelagium & Cœlestium putaret Orthodoxos.*

Respondeo, Facundum Hermianensem Zosimo solum facti errorem, non juris tribuere. Ibidem enim asserit, ipsum hæresim non approbasse, quamvis Pelagii Cœlestiique Fidem specie tenus Catholicam, non intellecta eorum versutia, approbaverit. Sicut enim S. Athanasius errore facti Timotheum Apollinaris discipulum Sedi Apostolicæ velut Orthodoxum commendavit, illumque simili errore suscepit Damasus: & sicut Palæstini Patres Pelagium errore etiam facti absolverunt; nec propterea hæreticis dogmatibus suffragati censentur: ita nec Zosimus. *Quoniam non debet crimini deputari simplicium, non intellecta versutia*

ma

maligniorum (inquit Facundus) Cui S. Augustinus *lib. de peccato Originali*, *cap.* 8. suffragatur, ubi Zosimum a Pelagio & Cœlestio non usquequaque deceptum scribit. Aliquatenus enim ab iis deceptus est, quia eorum fraudem prima fronte non detexit: sed non eo usque deceptus est, ut ipsos in communionem receperit, multo minus ut eorum hæresim approbaverit. En S. Augustini verba: *Fefellit judicium Palæstinum, propterea ibi videtur esse purgatus: Romanam vero Ecclesiam, ubi eum esse notissimum scitis, fallere usquequaque non potuit, quamvis & hoc fuerit utrumque conatus; sed ut dixi, minime valuit. Recoluit enim beatissimus Papa Zosimus, quid imitandus prædecessor ejus de ipsis senserit gestis. Attendit etiam quid de illo sentiret prædicanda in Domino Romanorum fides, quorum adversus ejus errorem pro veritate Catholica studia consonantia concorditer flagrare cernebat: inter quos ille diu vixerat, & quos ejus dogmata latere non poterant: qui Cælestium ejus discipulum sic noverant, ut fidelissimum & firmissimum possent de hac re testimonium perhibere.*

Numquid, inquies, eo saltem nomine culpandus non est Zosimus, quod Cœlestio audientiam indulserit, & Pelagii literas libellumque susceperit, cum uterque fuisset ab Innocentio I. damnatus, & communione privatus?

Respondeo id vitio verti non debere Zosimo, quia sententiam suam ita temperaverat Decessor ejus Innocentius, ut juberet Pelagio & Cœlestio, *Si umquam sani, deposito pravi dogmatis errore, resipuissent damnassentque ea, quorum se ipsi prævaricatione damnarunt, eis medicina solita, id est, receptaculum suum ab Ecclesia non negaretur.* Cum igitur illi hæretici errorem se deposuisse dicerent, & Innocentii I. literis assensum præbere, & Prayli Hierosolymitani Episcopi testimonium ipsis suffragaretur; contra justitiæ prudentiæque leges non peccavit Zosimus, cum Cœlestio audientiam indulsit, & Pelagii literas libellumque suscepit.

Dices: Zosimum violasse canones, quibus jam tum prohibebatur Retractatio causæ fidei in Synodo judicatæ.

Respondeo, Zosimum retractare noluisse causam fidei, & quæstionem ipsam juris, quæ Innocentii judicio finita erat: sed quæstionem dumtaxat facti expendere diligentius voluisse: utrum scilicet Cœlestius & Pelagius hæreseos rei essent. Metuebat enim ne Eros & Lazarus ipsis errores affinxissent, quorum puri videbantur, secundum libellos recens ab eis Sedi Apostolicæ porrectos: & ne Africani credulitatem nimiam his Antistitibus, Pelagii & Cœlestii accusatoribus præbuissent, præcipitemque tulissent sententiam. Adde, non esse prohibitam retractationem causæ fidei in Synodo provinciali vel nationali judicatæ, sed solum in Synodo Œcumenica finitæ.

Instabis, Zosimus veteris appellationis, quam Cœlestius a prima Synodo Carthaginensi ad Sedem Apostolicam interposuerat, perperam habuisse rationem, cum ejus appellationis jure cecidisset, cujus merita non fuerat prosecutus.

Respondeo, supremum Judicem posse peremptam appellationem in integrum restituere: proinde potuisse Zosimum rationem habere appellationis, quam neglexerat Pelagius, & Paulinum, qui contra ipsum Author fuerat Carthagine. Romam vocare, ut vocavit per Basiliscum subdiaconum; & Cœlestii, Pelagiique Fidem rursus expendere, ut cognosceret an recte de Peccato Originali, & de Gratia Christi sentirent; & communione Ecclesiastica digni essent, quam tantopere flagitabant.

SCHOLION I.

In hac Dissertatione Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Papa dum tractat de rebus quæ fiunt in aliena provincia, facile decipi potest.*

R. Hæc propositio, tametsi verissima, non legitur pag. 128. Edit. primæ quam indicant, nec in tota Dissertatione, sed solum; *Zosimum hæresim non approbasse, quamvis Pelagii Cœlestiique fidem specie tenus Catholicam, non intellectu eorum versutia approbaverit. Ab iis non usquequaque deceptum. Aliquatenus enim ab iis deceptus est, quia eorum fraudem prima fronte non detexit: sed non eo usque deceptus est, ut ipsos in communionem receperit, multo minus ut eorum hæresim approbaverit.* Hæc verba mea nulli reprehensioni obnoxia, nisi eorum, qui contenderent Romanum Pontificem in Judicio de personis & de meri facti Quæstionibus decipi non posse.

Nota.

CUM Bossuet undique, quæ sibi in Romanis videntur Pontificibus errata, colligere non cessei, Zosimum Cœlestii hæreses probasse affirmare non diffitetur *in Defens. declarat. Cler. Gallic. p. 2. l. 14. cap. 36.* At neminem puto nisi fatuum credere posse Zosimi approbationem respexisse apertas hæreses, quæ in Cœlestii libello continebantur, quem in prima objectione refert Natalis. Fatetur ipse Bossuet Zosimum interrogasse Cœlestium de literis Innocentii sui Antecessoris, ipsumque respondisse *se omnia quæ sedes illa damnaret, damnaturum.* Non igitur Zosimus Cœlestii libellum dixit catholicum, antequam audisset ipsum damnaturum, quæ Innocentius damnaverat; unde cum certum sit Innocentium hæreseos nota inussisse Cœlestium, & Pelagium, ea etiam ratione quia infantes absque peccato originali nasci dicerent, non potuit Zosimus probare eumdem libellum quatenus in eo originale peccatum non agnoscebatur. Accedunt ea, quæ ex Mario Mercatore refert Natalis in tertia probatione, scilicet quod ubi Cœlestius Constantinopoli Romam perrexerat, statim promisit ea damnaturum capitula, de quibus apud Carthaginem fuerat accusatus, ita Zosimo jubente; ac proinde cum inter illius errores, quorum reum esse dicebant episcopi Africani, ille esset quod e medio tolleret peccatum originale, quomodo potuit id probare Zosimus in Cœlestii libello, si ut hanc hæresim damnaret, instantius jubebat? Quod & aperte confirmant quæ postea fecit Zosimus, teste eodem Mario Mercatore; ubi etenim capitula, quorum ratione Afri Pontifices communione privaverant, sicut promiserat, Roma aufugiendo renuit condemnare, & ipse Zosimus ut hæreticum proscripsit, ac ferit anathemate.

Cum ergo instaret Zosimus, promiseritque Cœlestius suorum palinodiam errorum cantiturum, nemo sanæ mentis sibi poterit persuadere, ideo Zosimum ipsius libellum Catholicum dixisse, quia errores in eo contentos probaverit; sed ea solum ratione, ut ex Augustino animadvertit Natalis in responsione ad primam objectionem, quia quæcumque ibi affirmaverat, Pontifici corrigenda offerebat, atque ita, ut habet Augustinus, *voluntas emendationis, non falsitas dogmatis approbata est;* addens proprium catholicorum esse ea respuere, in quibus errasse demonstretur. Augustino consonat Marius Mercator apud Natalem, adnotans quod quia a suis erroribus Cœlestius se discessurum promiserat, ideo nonnulla *illius S. Sacerdotis humanitate dignus est habitus*. Ex his palam fit solo errore facti Zosimum Cœlestium judicasse orthodoxum; in eo nempe fuit deceptus, quod putaverit ex animo se paratum exhibuisse ad suos errores corrigendos, quæ nota est animi catholici.

DISSERTATIO IV.

De Semipelagianorum Hæresi.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum Semipelagiani admiserunt gratiæ interioris prævenientis necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium Fidei.

CONtroversia nobis est cum Jansenio Yprensi Episcopo, *l. 8. de Hæresi Pelagiana, c. 6.* dicente: „ Itaque Massiliensium opinionibus, & Augustini do„ ctrina quam diligentissime ponderata, certum esse, „ & indubitatum esse debere sentio, quod Massilienses „ præter prædicationem atque naturam, veram etiam, & in-

„ & internam, atque actualem gratiam ad ipsam etiam Fidem, quam humanæ voluntatis adscribunt viribus, necessariam esse fateantur. *Et infra*: In hoc ergo, inquit, proprie Massiliensium error situs est, quod aliquid primævæ libertatis reliquum putant; quo sicut Adam, si voluisset, poterat perseveranter operari bonum; ita lapsus homo saltem credere posset, si vellet: neuter tamen absque interioris gratiæ adjutorio; cujus usus vel abusus relictus esset in uniuscujusque arbitrio ac potestate. Hæc Jansenius. Ut eam porro opinionem suam stabiliat, supponit *lib. 7. cap. 2.* duas fuisse Semipelagianorum classes. „ Quidam enim, *inquit*, solo primo tenuissimoque auspicandæ vitæ initio sibi reservato, nihil prorsus ad salutem progredi hominem posse sine vera Dei gratia, constanter libenterque fatebantur. Alii per naturam gratuito in creatione datam, ad bonum ac malum prorsus indifferentem esse, & accedente prædicationis ac doctrinæ adjutorio, perfectam justitiam assequi posse, cum Pelagio delirabant. Hunc Jansenii errorem jam refellemus: sed relegenda sunt, quæ diximus in Synopsi, C. 4. Art. 2. de erroribus Semipelagianorum.

PROPOSITIO,

Semipelagiani omnes gratiæ interioris prævenientis necessitatem ad initium Fidei constantissime negarunt.

PRobatur 1. ex Vitalis Carthaginensis sententia, quam refellit S. Augustinus Epistola 107. sic ipsum conveniens: *Quomodo dicis quod te audio dicere, Ut credamus in Deum, & Evangelio consentiamus, non esse donum Dei, sed hoc nobis esse a nobis, id est, ex propria voluntate, quam nobis in nostro corde non operatus est ipse?* Ad illud porro quod non est donum Dei, sed nobis est a nobis, & ex propria voluntate, non est necessaria gratia interius præveniens.

Probatur 2. ex sententia S. Augustini, cum adhuc Semipelagianorum errore detineretur. Is enim *lib. de Prædestinatione Sanctorum*, perspicue satis explicat quid aliter senserit. *Errabam* (inquit cap. 3.) *putans Fidem, qua in Deum credimus, non esse donum Dei, sed a nobis esse in nobis..... Neque Fidem putabam gratia Dei præveniri.... Nisi quia credere non possemus, si non præcederet præconium veritatis. Ut autem prædicato nobis Evangelio consentiremus, nostrum esse proprium & nobis esse ex nobis arbitrabar.*

Probatur 3. ex Fausto Rejensi Episcopo, Semipelagianorum duce, lib. 1. de Libero Arbitrio, cap. 7. *Tempus*, inquit, *gratiæ, quo redempti sumus, merita hominum non expectavit, opera penitus non quæsivit, sola Deus Fidei nostræ devotione contentus fuit.* Et cap. 17. *Ita se*, inquit, *duo ista conjungunt, attrahentis virtus, & obedientis affectus: quomodo si æger aliquis assurgere conetur, & facultas animum non sequatur, & propterea sibi porrigi dexteram deprecetur. Clamat voluntas, quia sola per se elevari nescit infirmitas. Ita Dominus invitat volentem, attrahit desiderantem, erigit adnitentem.* Et lib. 2. cap. 6. *Vides*, inquit, *bonum credulitatis non novellum esse privilegium, sed vetustum, & inter ipsa mundi coalescentis exordia mentem hominis, sicut intellectu atque ratione, ita etiam Fide a summo Authore dotatum? Itaque jam tum dedit animæ notitiam suam, quando ei committere dignatus est imaginem suam.* Ex quibus liquet, Faustum bonum credulitatis ad gratiam Creatoris referre, & ad divinæ Imaginis impressa humanæ animæ lineamenta.

Et cap. 9. Hominem viribus suis quærere, pulsare, & petere, ut misericordiam Dei advocet, evidenter innuit. *Hoc solum nostrum est*, inquit, *ut qui pro fragilitate idonei non sumus, saltem quærendi & pulsandi importunitate placeamus. Ubi erit sedulitas miserentis Dei, si cum persona nihil mereatur indigni, & ad hoc desideria accedant otiosi?* Et infra: *Nisi fuerit obedientia præmissa devotio, gratia vilescit oblata.*

Et cap. 15. lib. 1. asserit, *Non specialem esse circa credentes Dei magnificentiam*: & ipsos infideles *copiam Fidei accepisse*.

De Fausti errore legenda est Joannis Maxentii Responsio ad Epistolam Hormisdæ Romani Pontificis, in qua Fausti sententiis S. Augustini contrarias sententias opponit. Ex ea discimus, nonnullos tunc Fausti doctrinam ab hæreseos suspicione purgare conatos, his fretos illius verbis cap. 6. libri 2. ubi Apostoli sententiam exponens, *Gratia Dei sum id quod sum*, ait: *Primas partes soli gratiæ pie subjectus adscripsit, medias quoque labori Magister obedientiæ deputavit. Utrumque in consummatione moderatus, gratiam liberæmque conjunxit. Non dixit: Ego sine gratia, vel gratia sine me, sed gratia Dei mecum.* Sed respondet Joannes Maxentius: *Gratiam cui hoc loco Faustus primas partes tribuit, non eam qua per Spiritum Sanctum fit, ut verbo Dei forinsecus intonanti assensum præbeamus, & obedientes efficiamus, sed prædicationem divinorum asserere Eloquiorum; ut videlicet gratia sit quod nobis divina Eloquia prædicantur: nostrum autem sit ut eidem prædicationi consentiamus.* Quod confirmat ex illis verbis cap. 7. *Ita Dominus invitat volentem, attrahit desiderantem, erigit adnitentem. Quid est autem attrahere, nisi prædicare, nisi Scripturarum consolationibus excitare, increpationibus deterrere, desideranda proponere, intentare metuenda, Judicium comminari, præmium polliceri?*

4. Idem probatur ex Joanne Cassiano *Collatione 13. cap.* 8. ubi sub persona Cheremonis Abbatis, de Deo sic loquitur: *Qui cum in nobis ortum quemdam bonæ voluntatis inspexerit, illuminat eam confestim atque confortat, & incitat ad salutem, incrementum tribuens ei quam vel ipse plantavit, vel nostro conatu viderit emersisse.* Et cap. 11. *Si gratia Dei semper inspirari bonæ voluntatis principia dixerimus, quid de Zacchæi Fide, quid de illius in Cruce Latronis pietate dicimus qui desiderio suo vim quamdam regnis cælestibus inferentes, specialia vocationis monita prævenerunt?*

Et cap. 12. Liberi arbitrii non esse hominem colligit, si Deus ei *bonum a semetipsa nec velle nec posse concessit. Inesse omni animæ naturaliter virtutum semina beneficio Creatoris inserta; sed nisi hæc opitulatione Dei fuerint excitata, ad incrementum non posse pervenire. Prævenire Deum hominis voluntatem misericordia sua: sed & Dominum remorantem atque utiliter quodammodo subsistentem ut nostrum experiatur arbitrium, voluntatem nostram prævenire.*

Et cap. 14. loquens de Fide Centurionis, quam Christus laudavit his verbis, *Amen dico vobis, non inveni tantam Fidem in Israel*: hanc assignat rationem cur eam Deus tantopere laudaverit: *Nullius enim laudis esset ac meriti, si id in eo Christus, quod ipse donaverat, prætulisset. Alioquin dixisset: Non dedi tantam Fidem in Israel. Quam explorationem Fidei, etiam in illo magnificentissimo Patriarcha divinam legimus dispensasse justitiam, cum dicitur; Tentavit Deus Abraham. Non enim illam Fidem, quam ei Dominus spirabat, sed illam quam vocatus semel atque illuminatus a Domino per arbitrii libertatem poterat exhibere, experiri voluit divina justitia.*

Et cap. 15. *Multiformis illa sapientia Dei salutem hominum multiplici atque inscrutabili pietate dispensat, ac secundum capacitatem uniuscujusque gratiam suæ largitatis impertit, ut ipsas quoque curationes non secundum uniformem Majestatis suæ potentiam, sed secundum mensuram Fidei, in qua unumquemque reperit, vel sicut unicuique ipse partitus est, maluerit exercere. Credendum namque quod ad emundationem lepræ suæ voluntas Christi sola sufficeret, solo voluntatis suæ curavit assensu, dicens: Volo, mundare, &c.* Legatur liber S. Prosperi contra Collatorem, ubi Cassiani errorem refellit.

Nec est quod quis respondeat, 1. Cassianum & Faustum fuisse severiores Semipelagianos, quibus alii minus errarent. Secundo, non esse eorum errorem ex ipsorum Scriptis, in quibus verborum ambage & circuitu, lectorum oculis caliginem offundere volebant, dignoscendum. Neque enim alii proferri possunt Semipelagiani, qui initium Fidei a gratia interiori præveniente petendum asseruerint. Et quamvis tot nebulis mentem involvere suam satagerint: durius tamen

men

men ipsos locutos fuisse nemo dixerit, quam sensisse. Immo vero sui sensus asperitatem blandioribus verbis lenire moliti sunt. Quare si suis in Operibus gratiam prævenientem ab initio Fidei repellere non dubitoverint, eam revera nusquam admiserunt ad illud Fidei initium necessariam. Et unde, quæso, melius ac certius, eorum opiniones, quam ex ipsorum Scriptis exploratas habebimus?

V. Id probatur ex S. Prospero in Epistola ad S. Augustinum, in qua refert Semipelagianis hanc opinionem stare: *Universis hominibus propitiationem, quæ est in Sacramento Sanguinis Christi, sine exceptione esse propositam, ut quicumque ad Fidem, & ad Baptismum accedere voluerint, salvi esse possint. Qui autem credituri sunt, quive in ea Fide quæ deinceps per Dei gratiam sit juvanda, mansuri sunt, præscisse ante mundi constitutionem Deum, &c. Ideoque omnem hominem ad credendum & ad operandum divinis Institutionibus admoneri, ut de apprehendenda vita æterna nemo desperet, cum voluntariæ devotioni remuneratio sit parata.*

Ex his liquet, Semipelagianos omnes initia Fidei liberi arbitrii viribus tribuisse, nec gratia Fidem præveniri sensisse, sed juvari. Id confirmant hæc verba S. Prosperi in eadem Epistola: *Nec considerant se gratiam Dei, quam comitem, non præviam humanorum volunt esse meritorum, etiam illis voluntatibus subdere, quas ab ea, secundum suam phantasiam, non negant esse præventas.* Duo criminatur in Semipelagianis S. Prosper, nimirum quod negarent gratiam prævenire humana merita, adeoque & fidem incipientem, quæ certe meritoria est; & quod gratiam voluntatis arbitrio subjicerent.

Et infra, ipsos sensisse refert; *Quantum ad Deum pertinet, omnibus paratam vitam æternam; quantum autem ad arbitrii libertatem, ab his eam apprehendi, qui Deo sponte crediderint, & auxilium gratiæ, merito credulitatis, acceperint:* Et infra: *Divino adscribere operi Sanctorum merita formidant.* Non formidabant autem adscribere divinæ gratiæ fidei profectum, & bonorum operum consummationem: itaque fidei & bonæ voluntatis initium in eam refundere metuebant. Denique id confirmant hæc S. Prosperi verba: *Cum in his, qui tempus acceperunt liberæ voluntatis, duo sint quæ humanam operentur salutem, Dei scilicet gratia, & hominis obedientia: priorem volunt obedientiam esse quam gratiam, ut initium salutis ex eo qui salvatur, non ex eo credendum sit stare qui salvat; & voluntas hominis divinæ gratiæ sibi pariat opem, non gratia sibi humanam subjiciat voluntatem.* Ex quibus patet, non solum gratiæ per se efficacis vim & imperium Semipelagianos oppugnasse; (qua in re hæretici non fuerunt, quamvis adversati sint veritati & Sancti Augustini doctrinæ;) sed etiam gratiæ prævenientis, ad initium Fidei, necessitatem.

VI. Idem probatur ex Hilario S. Augustini discipulo in Epistola ad Sanctum Doctorem, in qua de Semipelagianis sic loquitur: *Id conveniens asserunt veritati, vel congruam prædicationi, ut cum prostratis, & numquam suis viribus surrecturis annuntiatur obtinendæ salutis occasio: eo merito quo voluerint, & crediderint, a suo morbo se posse sanari, & ipsius fidei augmentum, & totius sanitatis suæ consequantur effectum*, &c.

Et infra: *Quod dicitur, Crede & salvus eris: unum horum exigi asserunt, aliud offerri: ut propter id quod exigitur, si redditum fuerit, id quod offertur, deinceps tribuatur. Unde consequens putant, exhibendam ab eo fidem, cujus naturæ id voluntate Conditoris concessum est.* Quibus verbis, & aliis, quæ in Synopsi relata sunt, ubi de Semipelagianorum erroribus egimus, constat Semipelagianos omnes, (neque enim aliquos Hilarius excipit) sensisse, Fidei initium, & consequendæ sanitatis voluntatem, esse penes naturam nobis a Creatore concessam, quamvis vitio jam fractam.

Accedit, quod Semipelagiani, teste Hilario ut suæ sententiæ authoritatem conciliarent, quasdam sententias S. Augustini, quondam Semipelagiani, ex quarumdam propositionum Epistolæ ad Romanos Expositione laudabant, ubi dixerat: *Non Deus elegit opera, quæ ipse largitur .... Sed tamen elegit Fidem: quia nisi quis credat, & in accipiendi voluntate permaneat, non accipit donum Dei, id est, Spiritum Sanctum, &c. Dicit Apostolus: Idem Deus qui operatur omnia in omnibus. Quod enim credimus, nostrum est: quod autem operamur, illius.* Ex his verbis, quæ laudantes ad sui confirmationem dogmatis, sua faciebant, compertum est quam procul a gratia interiori præveniente initium Fidei abhorrerent.

Denique id plane evincunt hæc Hilarii verba: *Nec de hac Fide posse dici* contendunt: *Quid habes, quod non accepisti? Cum in eadem natura remanserit, licet vitiata, quæ prius sana ac perfecta donata sit.*

VII. Id probatur ex S. Augustino lib. *de Prædestinatione Sanctorum*, cap. 2. ubi Massilienses refellens, demonstrandum primo sibi sumit, Fidem esse donum Dei. *Prius itaque*, inquit, *Fidem qua Christiani sumus, donum Dei esse debemus ostendere.* Et postea: *Attendant hic, & verba ista perpendant, qui putant ex nobis esse Fidei cœptum, & ex Deo esse fidei supplementum.*

Secundo ait, prolata a se in aliis Voluminibus argumenta, quibus fidem esse donum Dei probaverat, sic a Massiliensibus detorqueri: *Ut noverimus ex nobis quidem nos habere ipsam Fidem, sed incrementum ejus ex Deo: tamquam fides non ab ipso donetur nobis, sed ab ipso tantum augeatur in nobis, eo merito, quo cœpit a nobis.*

Tertio colligit, ex eorum doctrina resurgere Pelagii errorem, quem ipsemet in Concilio Diospolitano ejuraverat: *Non ergo*, inquit, *receditur ab ea sententia, quam Pelagius ipse in Episcopali Judicio Palæstino damnare compulsus est, Gratiam Dei secundum merita nostra dari; si non pertinet ad Dei gratiam, quod credere cœpimus; sed illud potius, quod propter hoc nobis additur, ut plenius perfectiusque credamus.*

Quarto, sic Semipelagianos sentire docet, ut primas Fidei suæ sibi arrogent partes, quibus reliquum a Deo impetrent ac promereantur. *Ac per hoc*, inquit, *initium Fidei nostræ priores damus Deo, ut retribuatur nobis & supplementum ejus, & si quid aliud fideliter poscimus.* Et infra: *Quasi componit homo cum Deo, ut partem fidei sibi vendicet, atque illi partem relinquat; & quod est elatius, primam tollit ipse, sequentem dat illi: & in eo quod dicit esse amborum, priorem se facit, posteriorem Deum.*

Denique idem innuit libro *de dono Perseverantiæ*, cap. 17. ubi Massilienses pariter confutans, ait: *Sed ii qui solum initium fidei, & usque in finem perseverantiam sic in nostra constituunt potestate, ut Dei esse dona non putent, neque ad hæc habenda atque retinenda Deum operari nostras cogitationes & voluntates, cætera vero ipsum dare contendunt, cum ab illo impetrantur credentis fide: cur ad ipsa cætera exhortationem eorum cæterorumque prædicationem non metuunt impediri?*

VIII. Propositio probatur ex Concilio Arausicano II. a quo dogmata Semipelagiana damnantur, & ad hoc unum revocantur, quod eorum defensores initium Fidei ad solas naturæ vires referrent. Canone 4. disertis verbis pronuntiat, eum qui, *Ut a peccato purgemur, voluntates nostras Deum expectare contendit; non autem, ut etiam purgari velimus, per Sancti Spiritus infusionem, & operationem in nobis fieri confitetur, resistere Spiritui Sancto per Salomonem dicenti: Voluntas præparatur a Domino: & Apostolo salubriter prædicanti: Deus est qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate.* Et Canone 5. apostolicis dogmatibus dicitur adversari, qui *sicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipsumque credulitatis affectum, non per gratiæ donum, sed nobis naturaliter inesse dicit.* Et canone 6. resistere pariter Apostolo pronuntiant Patres eum, qui dixerit: *Sine gratia Dei, credentibus, volentibus, desiderantibus, conantibus, &c. nobis misericordiam conferri divinitus.* Et Canone 7. *Illum hæretico falli spiritu, qui per naturæ vigorem, bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare, ut expedit, aut eligere, sive salutari, id est, evangelicæ prædicationi consentire posse confirmat absque illuminatione & inspiratione Spiritus Sancti.* Qui Canones, Semipelagianos spectant, eorumque erro-

res percellunt; adeoque evincunt, illos gratiæ interioris prævenientis necessitatem ad initium fidei non admisisse.

Jansenii Yprensis propositio damnata.

IX. Quarta propositio e quinque Jansenianis, quæ his verbis concepta est: *Semipelagiani admittebant gratiæ interioris prævenientis necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium Fidei: & in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare;* hac censura inusta est ab Innocentio X. *Hanc propositionem falsam & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.* Quam censuram Alexander VII. confirmavit.

Inanes exceptiones quibus aliqui Censuram Pontificiam eludere conantur.

Inanis porro exceptio est, qua recentiores quidam hanc censuram eludunt: primam scilicet illius propositionis partem esse quæstionem facti, quæ proprie fidem non spectet: quamobrem hæreseos notam in illam non cadere. Hæc, inquam, inanis est exceptio: Ita enim quæstio hæc, quid de initio fidei senserint Semipelagiani, est facti, ut jus involvat in propositione damnata; cujus duæ partes sic conjunctæ sunt ut altera, quæ est facti, semel posita, sequatur & altera quæ juris est. Si quis enim vero dicat, Semipelagianos gratiæ interioris prævenientis necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, admisisse, nec in eo constituendam ipsorum hæresim, quod eam negaverint: Sequitur in eo tantum illos fuisse hæreticos, quod modum, quo gratia voluntatem ad agendum permovet, non probe caperent, nullam gratiam per se efficacem ad credendum necessariam esse rati, & generalem tantum illam, versatilem, & cujus efficacia ex consensu voluntatis tota pendeat, (qualem Theologi quidam recentiores propugnant) admitterent. Quod si ita est, sequitur in eo hæreticos fuisse Semipelagianos, quod assererent, Gratiam illam quam admittebant, talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare. Quæ est secunda pars propositionis damnatæ, in quam cadit nota hæreseos.

Æque inanis est exceptio altera, qua censuram illius propositionis Jansenianæ quidam explicant: Eam scilicet jure meritoque damnatam, quia indefinita est, & de Semipelagianis omnibus loquitur, cum tamen aliqui gratiæ interioris prævenientis necessitatem ad initium fidei non admiserint. Hæc, inquam, exceptio nullius est momenti. Nam hæc propositio in sensu Jansenii damnata est; qui duos Semipelagianorum Ordines distinguit, & de altero solum asserit, ipsos gratiæ interioris prævenientis necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium Fidei admisisse. Præterea sensus Innocentianæ constitutionis, quoad secundam partem, est, Nullos Semipelagianos in eo hæreticos fuisse, quod gratiam talem esse vellent, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare: Sensus itaque illius, quoad priorem partem est, nullos Semipelagianos gratiæ interioris prævenientis necessitatem ad initium fidei admisisse. Unum enim sequitur necessario ex altero, ut mox ostendimus.

Firmior non est aliorum responsio, dicentium, primam illam Jansenianæ propositionis partem fuisse merito damnatam, quamvis Semipelagiani gratiam interiorem ad initium fidei admiserint: quia gratiam proprie & vere prævenientem non admittebant. Gratia enim ad nutum sese voluntatis accommodans, & ipsi serviens, qualis est gratia Semipelagiana, illam reipsa non prævenit. Sed istius responsionis vanitas inde dilucescit, quod Semipelagianos hoc sensu negasse gratiam prævenientem non pronuntiaverit Innocentius X. quod gratiam per se efficacem negarent, cum potius in eo non fuisse hæreticos asserat, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare, id est, consensu suo, vel dissensu efficacem, vel inefficacem reddere.

Jansenii & Sectatorum ejus Objectionibus respondetur.

Objiciunt contrariæ sententiæ vindices, Semipelagianos idem sensisse de initio salutis in Adamo innocente, & in homine lapso: at in Adamo insonte gratiam admiserunt, qua ita juvaretur, ut stare posset in justitia, aut ab ea declinare, utpote æqualis ad utrumque libertatis. Cum itaque plus virium in homine lapso non admitterent, siquidem naturam originali peccato sauciatam fatebantur: neque minus subsidii divini hoc in misero statu, quam Adamo in fœlici illo censerent necessarium; consequens est ipsos gratiæ similis necessitatem ad initium salutis in homine lapso admisisse.

Quod autem gratiam hujusmodi ad initium salutis in homine lapso admiserint Semipelagiani, probant ex Hilarii ad S. Augustinum Epistola, in qua sic de ipsis loquitur: *Moleste ferunt ita dividi gratiam, qua vel tunc primo homini data est, vel nunc omnibus datur, ut ille acceperit perseverantiam non qua fieret ut perseveraret, sed sine qua per liberum arbitrium perseverare non posset: Nunc vero sanctis, in regnum per gratiam prædestinatis, non tale adjutorium perseverantiæ detur: sed tale ut eis perseverantia ipsa donetur, &c. His verbis Sanctitatis tuæ ita moventur, ut dicant, Quamdam desperationem hominibus exhiberi. Si enim, ajunt, ita Adam adjutus est ut & stare posset in justitia & a justitia declinare; & nunc ita Sancti juvantur ut declinare non possint, &c. Ad illam voluntatem* (primi scilicet hominis in statu Innocentiæ constituti) *pertinuisse dicunt exhortationis, vel comminationis utilitatem, quæ & persistendi & desistendi obtinebat liberam potestatem, non ad hanc, cui velle justitiam inevitabili necessitate conjunctum est.*

Respondeo, Semipelagianos admisisse quidem in Adamo gratiam qua permanere posset in justitia, vel ab ea deficere: ita tamen ut permanendi voluntas prævenientis gratiæ partus non esset, immo potius gratiam ipsam præveniret: cujus adjutorium Deus piis conatibus ac desideriis largiretur. Nusquam vero admiserunt gratiæ interioris prævenientis necessitatem ad bonæ voluntatis initium in homine insonte: neque id probat laudatus ex Epistola Hilarii locus: ut verba illa paulo post sequentia demonstrant. *In hoc solo volunt a primo homine omnium distare naturam, ut illum integris viribus voluntatis juvaret gratia volentem, sine qua perseverare non poterat: Hos autem amissis & perditis viribus credentes tantum, non solum erigat postratos, verum etiam suffulciat ambulantes.* Ex quibus liquet, ipsos gratiam quidem in Adamo insonte admisisse, quæ ipsum juvaret, sed volentem; id est, quæ prius ipsum non juvaret, quam initium bonæ voluntatis ex se præbuisset.

Respondeo secundo, voluntatem illam, quam in Adamo admittebant Semipelagiani, qua in justitia permaneret, si vellet, ad solam arbitrii liberi facultatem, nativasque vires ipsos retulisse: quarum reliquias quasdam cum in homine lapso superstites sentirent, asserebant consequenter, potestatem adhuc in natura vitiata remanere, qua possit vocationem ad fidem contemnere, vel eidem proprio motu parere: ut ex eadem Hilarii Epistola compertum est. *Unde consequens putant*, inquit, *exhibendam ab eo Fidem, cujus natura id voluntate Conditoris concessum est; & nullam ita depravatam, vel extinctam putant, ut non debeat, vel possit se velle sanari.*

Objiciunt secundo, S. Augustinum libro *de Prædestinatione Sanctorum*, cap. 1. Semipelagianorum ordines duos non obscure insinuare: ac illos, qui in altero illorum Ordinum censebantur, etiam ad initium salutis, gratiam interius prævenientem admisisse velut necessariam. Sic enim ipsorum sententiam refert: *Pervenerunt isti Fratres nostri, pro quibus sollicita est pia Charitas vestra, ut credant cum Ecclesia Christi peccato primi hominis obnoxium nasci genus humanum, nec ab isto malo, nisi per justitiam secundi hominis aliquem liberari. Pervenerunt etiam ut præveniri voluntates hominum Dei gratia fateantur, atque ut ad nullum opus bonum, vel incipiendum, vel perficiendum, sibi quemquam sufficere posse consentiant. Retenta ergo ista in quæ pervenerunt, plurimum eos a Pelagianorum errore discernunt.*

Id confirmant ex S. Prospero in Epistola ad *S. Augustinum*, scribente: *Quidam vero horum in tantum a Semipelagianis semitis non declinant, ut cum ad confitendam eam Christi gratiam, quæ omnia præveniat merita humana, cogantur, &c. ad conditionem hanc velint uniuscujusque hominis pertinere, &c.* Quæ in Synopsi, cap. 14. Artic. 1. de Semipelagianorum erroribus descripta sunt. Itaque cum ex S. Augustino, tum ex S. Prospero evidenter colligitur, Semipelagianos gratiam interiorem prævenientem ad singulos actus necessariam agnovisse.

Respondeo, remissiores illos Semipelagianos, de qui-

quibus loquuntur Sancti Augustinus & Prosper, etsi gratiam admiserint interius prævenientem, cum ad consummationem, tum ad initium boni operis; nusquam tamen ad initium Fidei necessariam admisisse, quia Fidem esse Dei donum negabant. Unde S. Augustinus post verba in argumento laudata, ait: *Impendamus eis dilectionis affectum, ministeriumque sermonis, sicut donat ille quem rogamus, ut in his literis ea quæ illis essent apta & utilia diceremus .... Prius itaque Fidem, qua Christiani sumus, donum Dei esse debemus ostendere, &c.* Quæ in probationibus expendimus. Ex quibus colligitur, Semipelagianos gratiæ interioris prævenientis necessitatem ad initium Fidei non admisisse, immo quoad illud caput consensisse cum Pelagio: ut demonstrant illa S. Augustini verba, ibidem: *Non ergo receditur ab ea sententia quam Pelagius ipse in Episcopali Judicio Palæstino damnare compulsus est, Gratiam Dei secundum merita nostra dari; si non pertinet ad Dei gratiam quod credere cœpimus*, &c.

Idem ad S. Prosperi testimonium dicendum est: qui in eadem Epistola refert, Massilienses asserere, quantum ad Deum pertinet, omnibus paratam esse vitam æternam, quantum autem ad arbitrii libertatem, *Ab his eam apprehendi, qui Deo sponte crediderint, & auxilium gratiæ, merito credulitatis acceperint.* Unde etsi gratiam interiorem ad progressum boni operis, immo etiam ad initium admitterent; illam tamen *Comitem, non præviam humanorum volebant esse meritorum*, (ut ait S. Prosper) non alia plane ratione, nisi quia meritum credulitatis, ut vocabant, præcesserat.

Respondeo secundo, Semipelagianos, licet ad quodvis opus bonum, sive incipiendum, sive perficiendum, neminem sibi sufficere faterentur, gratiam tamen interiorem prævenientem ad bonæ voluntatis initium non admisisse. Quamdam enim remedii cupiditatem, quamdam operis boni faciendi voluntatem, quemdam credulitatis affectum seu credendi propositum, ex naturæ censu conferre unumquemque debere dicebant, ut Dei gratiam consequeretur: nec inde consequens esse, ut sibi ad bonum opus etiam inchoandum quisque sufficeret; quia illud bonæ voluntatis initium non est proprie salutis opus. Quemadmodum fiducia illa quam de Medico concipit ægrotus, propter illius testatam in morbis curandis peritiam, sive ejus accersendi desiderium, sive quævis recuperandæ sanitatis voluntas, inter curationis opera non numerantur. Sic fucum facere nitebantur Semipelagiani, teste Hilario in Epistola ad S. Augustinum: *Convenient*, inquit, *afferunt veritati, ut cum prostratis, & numquam suis viribus surrecturis annuntiatur obtinendæ salutis occasio: eo merito quo voluerint & crediderint a suo morbo se posse sanari, & ipsius fidei augmentum, & totius sanitatis suæ consequantur effectum. Cæterum ad nullum opus, vel incipiendum, nedum perficiendum, quemquam sibi sufficere posse consentiunt: Neque enim alicui operi curationis eorum annumerandum putant, exterrita & supplici voluntate, unumquemque ægrotum velle sanari .... Nec negari gratiam, si præcedere dicatur talis voluntas, quæ tantum Medicum quærat, non autem quidquam ipsa jam valeat.*

Objiciunt tertio verba Cassiani, Collatione tertia dicentis: *Ex Deo quidem est quoties inspiratio quædam immissa in cor nostrum, nonnumquam etiam dormitantes nos ad desiderium æternæ vitæ ac salutis exsuscitat, Deumque sequi, & ejus inhærere præceptis, compunctione saluberrima cohortatur.* Atqui inspiratio immissa in cor, & dormientes ad æternæ vitæ desiderium exsuscitans, est vera gratia interius præveniens: Igitur Cassianus, qui Semipelagianorum Massiliensium Princeps fuit, gratiam interiorem prævenientem admisit.

Respondeo primo, Cassianum inspirationis nomine solam doctrinam externam intellexisse, ut constat ex exemplis quæ ibidem adducit: & quæ suppressit Jansenius. Primo enim profert exemplum Abrahæ, quem voce Dominica de genitali solo, & totius cognationis affectibus, patrisque domo legimus evocatum dicente Domino: *Exi de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui.* Secundo, exemplum profert S. Antonii. *Quo etiam modo*, inquit, *B. Antonium accitum esse cognovimus, qui occasionem suæ conversionis a sola divinitate percepit. Ingressus namque Ecclesiam, ibique audiens in Evangelio Dominum prædicantem:* „ Qui non odit patrem & matrem, & filios, & uxorem, & agros, insuper & animam suam, non potest meus esse discipulus. *Et:* Si vis perfectus esse, vade & vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo, & veni, & sequere me: *Præceptum Domini velut specialiter ad se directum, cum summa cordis compunctione suscepit, confestimque renuntians cunctis, secutus est Christum, nulla exhortatione, neque doctrina hominum provocatus.* Vides inspirationem a Cassiano admissam nihil aliud esse quam gratiam exteriorem legis doctrinæ, quæ conversionis quidem sit occasio, non autem in conversionis ipsius initium vere influat.

Respondeo secundo, Cassianum illam quidem inspirationem aliquando immitti a Deo fateri, non autem semper. Quod evidentissimum indicium est ipsum inspirationis nomine gratiam prævenientem interiorem non intellexisse, quam necessariam semper ad ipsum etiam salutis initium Fides orthodoxa profitetur. Unde cap. 19. ait: *In his omnibus & gratia Dei, & libertas nostri declaratur arbitrii; & quia etiam suis interdum motibus homo ad virtutem appetitus possit extendi, semper vero indigeat adjuvari: nec enim, cum voluerit, quis sanitate perfruitur, aut de ægritudinis morbo pro arbitrii sui desiderio liberatur. Quid autem prodest sanitatis gratiam concepisse, nisi Dominus qui vitæ ipsius usum tribuit, etiam vigorem incolumitatis impartiat? Ut autem evidentius clareat, etiam per naturæ bonum, quod beneficio Creatoris indultum est, nonnumquam bonarum voluntatum prodire principia, quæ tamen nisi a Domino dirigantur, ad consummationem virtutum pervenire non possunt, Apostolus testis est dicens: Velle adjacet mihi: perficere autem bonum, non invenio.*

Et cap. 13. *Et ita semper gratia Dei nostro in bonam partem cooperatur arbitrio, atque in omnibus illud adjuvat, protegit, ac defendit, ut nonnumquam etiam ab eo quosdam conatus bonæ voluntatis vel exigat, vel expectet; ne penitus dormienti, vel inani otio dissoluto sua dona conferre videatur, occasiones quodammodo quærens, quibus humanæ segnitiei torpore discusso, non irrationabilis munificentiæ suæ largitas videatur, dum eam sub colore cujusdam desiderii ac laboris impartit; & nihilominus gratia Dei semper gratuita perseveret; dum exiguis quibusdam parvisque conatibus tanta perennis beatitudinis dona inæstimabili tribuit largitate. Nec enim quia illius in Cruce Latronis præcesserat Fides, idcirco pronuntiandum est, non ei beatam commorationem Paradisi gratuito esse promissam.*

Id confirmat exemplum Nutricis ab ipso allatum cap. 14. quæ infantem ambulantem ita dirigit ac sustentat, ut quosdam interdum ab ipso exigat conatus, quibus vel repet, si non ambulet. *Si nutrix pia atque sollicita diu sinu parvulum gestat, ut quandoque ingredi doceat; & primum quidem eum reptare permittet, dehinc erectum ut alternis passibus innitatur, dextera sua virtute sustentat; mox paululum derelictum, si titubantem viderit, protinus apprehendit, nutantem suscipit, lapsum erigit, & vel arcet a casu, vel decidere leniter sinens elevat post ruinam: cum autem eum ad pueritiam, vel adolescentiæ ac juventutis perduxerit robur, quædam etiam pondera vel labores, quibus non opprimatur, sed exerceatur, injungit, & cum æqualibus decertare permittet: quanto magis cœlestis ille omnium pater novit, quem sinu gratiæ suæ gestet, quem liberæ voluntatis arbitrio in conspectu suo exerceat ad virtutem: & tamen adjuvat laborantem, exaudit vocantem, non relinquit quærentem, eripit de periculo interdum etiam nescientem?*

Objiciunt quarto hæc ejusdem Cassiani verba, cap. 3. Collationis decimæ-tertiæ: *Quibus manifeste colligitur, non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium, qui nobis & initia sanctæ voluntatis inspirat, & virtutem atque opportunitatem eorum quæ recte cupimus, tribuit peragendi. Omne enim datum bonum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum, qui incipit quæ bona sunt, & exequitur, & consummat in*

nobis

nobis. Admisit itaque Cassianus gratiam interiorem ad singulos actus, etiam ad initia sanctæ voluntatis necessariam.

Respondeo, Cassiani sententiam ex his verbis non esse colligendam, quæ Catholica sunt, cum in eadem Collatione ipsa retractaverit, erroremque huic professioni contrarium adstruxerit. Id animadvertit S. Prosper in lib. *contra Collatorem*, ubi Collationem 13. expendens, de ipsa sic loquitur: *Quæ tamen inter initia disputationis, a veritatis pietate non dissonat, & justo honorari præconio mereretur, nisi præcipiti lævoque progressu ab inchoata rectitudine deviaret. Nam post comparationem agricolæ, cui formam sub gratia ac fide viventis aptavit: & cujus infructuosum esse dixit laborem, nisi per omnia Dei auxilio juvaretur, intulit, definitionem Catholicissimam dicens: Quibus manifeste colligitur, non solum actuum; verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium*, &c. Sed Cassianum in hac sententia non fuisse constantem, ostendit S. Prosper ex cap. 9. ejusdem Collationis, ubi ait: *Unde non facile humana ratione discernitur, quemadmodum Dominus petentibus tribuat, a quærentibus inveniatur, aperiatque pulsantibus: & rursus inveniatur a non quærentibus se*, &c. Ex quibus sic contra Cassianum colligit: *Cito ergo hic Disputator præmissæ definitionis oblitus est. Cito a sententia sua instabilitate & levitate discessit. Dixerat enim regulariter; Non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium. Et ut hoc de doctrina extrinsecus adhibita deberet intelligi vigilanter addiderat; Qui nobis & initium sanctæ voluntatis inspirat*, &c. Et relata Cassiani sententia, quæ in objectione laudata est, sic ipsum compellat: *Doctor Catholice, cur professionem tuam deseris? Cur ad fumosam falsitatis caliginem relicta serenissima veritatis luce devolveris? Quod in quærentibus, petentibus, pulsantibusque miraris, cur non eidem gratiæ, quæ desideratur, adscribis? Vides bonos conatus, pia studia, & dubitas esse Dei Dona? Latuerit opus gratiæ, donec Fides insita cogitationis claudebatur arcano; at ubi supplex oratio, ubi diligens inquisitio, ubi apparet crebra pulsatio quare non ex qualitate operis subministrationem intelligis incitantis? Et satis te contra Pelagianorum calumnias præcavere existimas, si quod in universitate vocatorum sentiendum est, id nobis in portione concedas? Sed nec cum Hæreticis tibi, nec cum Catholicis plena concordia est. Illi in omnibus justis hominum operibus liberæ voluntatis tuentur exordia: nos bonarum cogitationum ex Deo semper credimus prodire principia. Tu informe nescio quid tertium, & utrique parti inconveniens reperisti, quo nec inimicorum consensum acquireres, nec in nostrorum intelligentia permaneres. Quomodo autem non advertis, te in illud damnatum incidere, quod, velis nolis, convinceris dicere: Gratiam Dei secundum merita nostra dari; cum aliquid præcedere boni operis ex ipsis hominibus propter quod gratiam consequantur, affirmas? Non enim nullius meriti haberi potest petentis Fides, quærentis pietas, pulsantis instantia.*

Et infra: *Doces ergo non posse quidem hominem per semetipsum apprehendere sanitatem, sed habere eum a semetipso desiderium sanitatis. Et sua tantum sponte venire ad Medicum: non etiam hoc ipsum Medici esse, quod veniat.*

Objiciunt quinto verba Gennadii Massiliensis Presbyteri, fidelissimi Semipelagianæ sententiæ Interpretis, siquidem Semipelagianus & ipse fuit. Is autem lib. *De Ecclesiasticis Dogmatibus*, c. 19. gratiam interius prævenientem ad initium salutis admittit. *Manet itaque*, inquit, *ad quærendam salutem, arbitrii libertas, id est rationalis voluntas, sed admonente prius Deo, & invitante ad salutem ut vel eligat, vel sequatur, vel agat occasione salutis, hoc est, inspiratione.... Initium ergo salutis nostræ Deo miserante habemus: ut acquiescamus salutiferæ inspirationi, nostræ potestatis est: ut adipiscamur, quod acquiescendo admonitioni cupimus, divini est muneris: ut non labamur in adepto salutis munere, solicitudinis nostræ est, & cælestis pariter adjutorii: ut labamur, potestatis nostræ & ignaviæ*. Sed inspirationis nomine gratia interior præveniens significatur. Hanc enim vocem Africani Episcopi usurparunt tamquam indubitatam gratiæ indicem, quando Zosimum Papam, qui in literis sui *Dei instinctum* nominaverat, veram internamque gratiam agnovisse probaverunt: *Ideo utique*, inquiunt, *quia præparatur voluntas a Domino, & ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda Fidelium*. Hanc Synodus Arausicana contra Semipelagianos sæpius, hanc Tridentina ad internum Dei tactum exprimendum adhibuit. Cum itaque Gennadius inspirationem admittat, qua invitemur ad salutem, gratiam interiorem prævenientem necessariam agnoscit vel ad ipsum initium salutis.

Respondeo primo, Gennadium nomine inspirationis gratiam interiorem prævenientem nullatenus agnovisse. Eam enim tantum inspirationem admisisse videtur, quæ salutis occasio est. Ea autem motio quædam est dumtaxat moralis in suasione & admonitione posita, qualis ab Angelo immitti potest. Illa enim Gennadii verba: [*Admonente prius Deo & invitante:*] quid aliud quam solum adjutorium in lege & doctrina positum significant? Deinde cum ait: *Ut acquiescamus salutiferæ inspirationi, nostræ potestatis est: ut adipiscamur quod cupimus, divini est muneris:* significare videtur potestatem hanc aquiescendi nobis a Deo non tribui, nec divini muneris esse; quod prorsus Semipelagianum est. Id attendit Ecclesia Lugdunensis, cum de isto Gennadii libro ita censuit: *Hominem absque laboris sui studio ad Deum pervenire non posse, non est Catholicum, sed Pelagianum. Invenitur in Libello cui titulus est, Dogmatum Ecclesiasticorum, quædam talis definitio, sed omnino, ut alia nonnulla in eodem Libello, Pelagiani erroris est.*

Respondeo secundo, & ut mihi quidem videtur probabilius, librum illum *de Ecclesiasticis Dogmatibus*, a Gennadio jam ex hæresi Semipelagiana resipiscente fuisse editum. Misit enim ille librum de Fide sua ad Gelasium Romanum Pontificem, ut ipse met asserit, quem illum esse verisimile est, quem de Ecclesiasticis Dogmatibus inscripsit. An vero Semipelagianis erroribus male olentem librum ad Gelasium misisset, quem noverat Fausti & Cassiani libros censorio stigmate inussisse, quod initium salutis humanis viribus tribuissent? Ex hoc igitur Gennadii libro colligi non potest quænam fuerit Semipelagianorum sententia, cum in eo nequaquam Semipelagianus sit. Quod enim libertatem arbitrii laborem, & solicitudinem nostram cœlesti adjutorio conjunxit, Catholicum est & ab Arausicana Synodo quæ Semipelagianos damnavit, traditum, Canone 25. *Hoc etiam*, inquit, *secundum Fidem Catholicam credimus, quod accepta per Baptismum gratia, omnes baptizati, Christo auxiliante & cooperante, quæ ad salutem pertinent, possint & debeant, si fideliter voluerint, adimplere*. Quod etiam dixit Gennadius, *Nostræ potestatis esse ut acquiescamus salutiferæ inspirationi*, nullatenus Semipelagianum est. Nemo enim credit verbo veritatis, nemo divinæ inspirationi consensum præstat, nisi volens, quamvis ut velit, præparetur voluntas a Domino. Denique cum post Arausicanam Synodum interpolatus fuerit, vel emendatus hic Gennadii liber, ex qua necnon ex Carthaginensi, multa capita inserta habet a cap. 22. ad 51. illius libri Emendator tam diligens Semipelagianos, si qui fuissent, errores expunxisset. Adde librum illum ab Hadriano I. in Epistola ad Carolum Magnum cum ipsius Gennadii elogio laudari, quem *Sanctum* appellat.

DISSERTATIO V.

De Prædestinatiana Hæresi.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum revera fuerit Prædestinatiana Hæresis, an merum sit Semipelagianorum commentum?

NOnnulla statuit doctissimus Sirmondus in Prædestinatiana Historia, quæ examine indigeant accuratiori. Primo asserit, hæresim Prædestinatianam in Africa cœpisse, & in Monachis Adrumetinis a S. Au-

Augustino deprehensam atque confutatam. Secundo asserit, eadem hæresi apud Gallos emergente, Prosperum & Hilarium S. Augustini opem per literas adversus illam implorasse. Tertio, Prædestinatianos a Cœlestinu I. Romano Pontifice, Prospero & Hilario suggerentibus, repressos fuisse, per Epistolam ad Episcopos Galliæ. His præmissis Prædestinatianam hæresim re ipsa fuisse V. Sæculo probat ex Authore Prædestinati, ex Prosperi Chronico, ex Fausto, ex Gennadio, ex Synodis Arelatensi & Lugdunensi, in quibus proscripta est.

PROPOSITIO I.

In Adrumetino Monasterio nulli fuere Prædestinatiani.

PRobatur exponendo statum contentionis quæ inter Adrumetinos Monachos de Gratia orta est. Accepta S. Augustini Epistola ad Sixtum Romanæ Ecclesiæ Presbyterum, duas in partes Monasterium scissum est. Quibusdam imperitis visum est gratiæ illius victricis necessitatem & vocationem secundum propositum, quam S. Augustinus propugnabat, liberum arbitrium evertere; cum ipsi contra sic liberum arbitrium defenderent, ut negarent Dei gratiam. Alii quos inter Valentious Abbas & Florus eminebant, sanam de Christi gratia doctrinam a S. Augustino assertam tuebantur. Id constat ex S. Augustino lib. 2. Retractationum, cap. 66. *Propter eos*, inquit, *qui, cum defenditur Dei gratia, putantes negari liberum arbitrium, sic ipsi defendunt liberum arbitrium, ut negent Dei gratiam, asserentes eam secundum merita nostra dari, scripsi librum cui titulus est:* DE GRATIA ET LIBERO ARBITRIO. *Ad eos autem scripsi Monachos Adrumetinos, in quorum Monasterio de hac re cœperat esse contentio.*

Ille itaque liber contra Prædestinatianos scriptus non fuit, qui libero arbitrio sublato, omnia gratiæ tribuebant, sed contra Pelagianorum reliquias, asserentes liberum arbitrium pessumdari, si nulla hominis merita divinam gratiam anteecedant. Hinc S. Augustinus eo in libro totus est ut probet gratiam nulla hominum merita supponere, & liberum non perimere arbitrium: quod, a Cresconio & Felice Monachis accepisset quosdam ex Adrumetinis Fratribus oppositum docentes, suam ad Sixtum Epistolam, qua errorem illum confutaverat, impugnare. Nulli itaque in Adrumentino Monasterio erant Prædestinatiani, sed Semipelagiani quidam, quos S. Augustinus libris suis correxit & docuit.

Confirmatur. Duo illi Monachi, qui ad S. Augustinum profecti, Adrumetini Monasterii dissidia eidem significarunt, Floro Monacho eam affinxerant opinionem, quæ non Prædestinatianorum, sed Semipelagianorum fuit; ut ex Epistola Valentini Abbatis ad S. Augustinum constat: *Servi tui Flori hæc Fides est, Pater* (inquit ille) *non sicut Fratres illi sunt locuti: impræsentiarum audierunt ab eo dictum, Non juxta merita nostra dari donum pietatis, sed per gratiam Redemptoris*. Itaque Prædestinatianæ hæresi initium dedisse Adrumetinos Monachos falsum est.

Confirmatur secundo. Iidem fuere Monachorum Adrumetinorum in Africa tumultus, qui Massiliensium Semipelagianorum in Galliis; idem utrisque confutandis utiles S. Augustini libri: at Massilienses nemo Prædestinatianos dixerit: nec itaque Adrumetini Prædestinatiani fuerunt.

Major perspicua est ex Epistola S. Prosperi ad S. Augustinum, in qua de Massiliensibus ita scribit: *Cum aliquandia tarditatem suam culpare maluerint, quam non intellecta reprehendere, quidamque eorum lucidiorem super hoc atque apertiorem Beatitudinis tuæ expositionem voluerint postulare, evenit ex dispositione misericordiæ Dei, ut cum quosdam intra Africam similia movissent, librum* de Correptione & Gratia *plenum divinæ authoritatis emitteres*.

Probatur secundo. Quidam Adrumetini Cœnobii Monachi doctrinam S. Augustini de gratia reprehenderunt, ut constat ex Fragmento Evodii; quod P. Sirmondus descripsit: *Legant ergo*, inquit, *Sancti Dei Majorum dicta, sicut jam dixi, qui habent divini muneris pium affectum, & quando non intelligunt non eito reprehendant, sed orent ut intelligant*. Atqui Prædestinatiani S. Augustini sententiam non reprehendebant: immo eam se sequi gloriabantur, & dura illa dogmata velut Augustiniana propugnabant. Itaque Adrumetini Monachi Prædestinatiani non fuere.

Objicies verba S. Augustini Epistola 46. ad Valentinum Adrumetini Monasterii Abbatem scribentis de Cresconio & Felice Monachis: *Nobis retulerunt, Monasterium vestrum nonnulla dissensione turbatum, eo quod quidam in vobis sic gratiam prædicent, ut negent hominis esse liberum arbitrium*. Sed qui sic gratiam prædicabant, ut liberum arbitrium negarent, erant Prædestinatiani; itaque Prædestinatiana hæresi infecti fuerunt, immo ipsi initium dederunt Adrumetini Monachi.

Respondeo, S. Augustinum falsam Cresconii & Felicis relationem spectare, cum hæc scribit. Illi namque Monachi præ simplicitate & imperitia statum contentionis, quæ Adrumetum turbabat, exponere congrue non potuerant: sed specie rerum inversa, gratiam a quibusdam sui Monasterii Fratribus ita prædicari narraverant, ut liberum arbitrium ab iisdem vi gratiæ victricis perimi diceretur. Accuratam non esse relationem illam Cresconii & Felicis S. Augustinus suspicatus est, ut colligitur ex ipsius libro *de Gratia & Libero Arbitrio*, cap. 1. ubi cum præmisisset, se pluribus impugnasse, atque confutasse liberi arbitrii adversus gratiam divinam defensores, addit: *Sed quoniam sunt quidam qui sic gratiam Dei defendunt, ut negent hominis liberum arbitrium: aut quando gratia defenditur, negari existiment liberum arbitrium: hinc aliquid scribere ad vestram charitatem, Valentine frater, & cæteri qui simul Deo servitis, compellente mutua charitate curavi*. Disjunctim & sub dubio loquitur S. Augustinus, quia Cresconius & Felix satis accurate & dilucide ipsi non exposuerant quinam esset Sodalium suorum circa gratiam error. Sed ipsis diligentius interrogatis, comperit Adrumetinos Fratres in eum non impegisse errorem, qui Prædestinatianis tribuitur, ut scilicet liberum arbitrium negarent propugnando gratiam victricem. Id perspicuum est ex Epistola 46. S. Augustini ad Valentinum & ejus Monachos data, in qua hæc habet: *Proinde librum, vel Epistolam meam, quam fecam ad nos supra dicti attulerunt, ferandum hanc Fidem intelligite, ut neque negetis Dei gratiam, neque liberum arbitrium sic defendatis, ut a Dei gratia separetis, tamquam sine illa vel cogitare aliquid, vel agere secundum Deum ulla ratione possimus, quod omnino non possumus*. Non addidit S. Augustinus: *Ut neque negetis liberum arbitrium*: Quod necessarium tamen fuisset, si liberum illi arbitrium negassent cum gratia cohærere, quam pariter cum S. Augustino prædicasse ipsos supponunt Sirmondus & Sirmondi sectatores.

Denique Valentini literis, Florique præsentis verbis certior factus S. Augustinus, de summa Adrumetini dissidii, dixit in Retractationibus se librum *De Gratia & Libero Arbitrio scripsisse, propter eos, qui cum defenditur Dei gratia, putantes negari liberum arbitrium; sic ipsi defendunt liberum arbitrium, ut negent Dei gratiam, asserentes eam secundum merita nostra dari*.

PROPOSITIO II.

Prædestinatiana hæresis Cœlestino I. Pontifice in Galliis non emersit, neque adversus eam S. Augustini, aut Cœlestini opem Prosper & Hilarius implorarunt.

PRobatur ex Prosperi ipsius Epistola ad S. Augustinum, in qua contra Massilienses Semipelagianos, non contra Prædestinatianos, ipsius opem implorare se significat. *Multi ergo*, inquit, *servorum Christi, qui in Massiliensi urbe consistunt, in Sanctitatis tuæ scriptis, quæ adversus Pelagianos hæreticos condidisti, contrarium putant Patrum opinioni, & Ecclesiastico sensui, quidquid in eis de vocatione electorum secundum Dei propositum disputasti*. Et infra: *Hoc autem propositum vocationis Dei, quo vel ante-*

mun-

mundi initium, vel in ipsa conditione generis humani, eligendorum & rejiciendorum dicitur facta differentio, ut secundum quod placuit Creatori, alii vasa honoris, alii vasa contumeliæ sint creati, & lapsis curam resurgendi adimere, & sanctis occasionem teporis afferre.... Removeri itaque omnem industriam, tollique virtutes, si Dei constitutio humanas præveniat voluntates, & sub hoc Prædestinationis nomine fatalem quamdam induci necessitatem. At Prædestinatiani sententiam S. Augustini de vocatione electorum secundum propositum, non impugnabant, sed eamdem totis ingenii viribus tuebantur: non igitur adversus Prædestinatianos, sed adversus Pelagianorum reliquias S. Augustini opem S. Prosper implorabat.

Confirmatur. Nam S. Prosper, ubique in Opusculis suis eos impugnat, qui S. Augustino obloquebantur, qui immania errorum portenta ipsi affingebant, qui divina ejus scripta infamabant, effutientes ipsum sub gratiæ nomine necessitatem prædicare fatalem, & in Manichæorum errorem impegisse. Sed qui sic S. Augustini nomen & doctrinam proscindebant, non erant Prædestinatiani, sed ea ipsa blasphemiarum portenta S. Augustino & ejus discipulis affingebant, quæ Prædestinatianorum dogmata fuerunt. Illi igitur contra quos agebat S. Prosper, non erant Prædestinatiani, sed Pelagianorum reliquiæ.

Major perspicua est ex verbis S. Prosperi, *in Epistola ad Rufinum*, in qua de S. Augustino sic loquitur: *Cui inter tot certaminum palmas, inter tot triumphorum coronas, ad illuminationem Ecclesiæ, & ad gloriam Christi, qua ipse illustratus est præfulgenti, quidam nostrorum occultis, sed non incognitis susurrationibus obloquuntur, & prout sibi noxias aliquorum aures, opportunasque repererint, Scripta ejus, quibus error Pelagianorum impugnatur, infamant, dicentes, Eum liberum arbitrium penitus submovere, & sub gratiæ nomine necessitatem prædicare fatalem. Adjicientes etiam, duas illum humani generis massas, & duas credi velle naturas, ut scilicet tantæ pietatis viro Paganorum & Manichæorum adscribatur impietas.* Et in præfatione responsionis ad Capitula Gallorum, eos se refellere monet, quibus doctrinam S. Augustini contra Pelagianos *Visum est aut non intelligendo, aut intelligi eam nolendo, reprehendere.*

Denique in præfatione responsionis ad Vincentianas objectiones, de iisdem Augustinianæ doctrinæ circa Prædestinationem & Gratiam hostibus ita scribit: *Contexunt enim, & qualibus possunt sententiis comprehendunt ineptissimarum quarumdam blasphemiarum prodigiosa mendacia, eaque ostendenda & ingerenda multis publice privatimque circumferunt, asserentes talia in nostro esse sensu, qualia diabolico continentur Indiculo, &c.*

Respondet P. Sirmondus, quod etsi Massilienses Prædestinatiani non fuerint, hi tamen propter oppositam Prædestinatianorum hæresim, a quibus vexabantur, sese S. Augustini de absoluta Dei Prædestinatione sententiæ opposuerunt. Sed non ita est. Si enim Prosperi & Hilarii Epistolæ ad S. Augustinum legantur, Massilienses ex una librorum ipsius lectione fuisse turbatos compertum erit, non ex aliqua Prædestinatianorum disputatione & importuna contentione. *Atque ut brevius ac planius, quod opinantur, exponam* (inquit S. Prosper) *quidquid in libro hoc* (de Correptione & Gratia) *ex contradicentium sensu Sanctitas tua sibi opposuit: quidquid etiam in libris contra Julianum, ab ipso sub hac quæstione objectum potentissime debellasti, hoc totum ab istis Sanctis intentiosissime conclamatur. Et cum contra conscripta Beatitudinis tuæ validissimis & innumeris testimoniis divinarum Scripturarum instructa proferimus, ac secundum formam disputationum tuarum aliquod etiam ipsi quo concludantur adstruimus, obstinationem suam vetustate defendunt.*

Hilarius vero de iisdem ita scribit: *Moleste ferunt ita dividi gratiam, qua vel tunc primo homini data est, vel nunc omnibus datur, ut ille acceperit perseverantiam, non qua fieret ut perseveraret, sed sine qua per liberum arbitrium perseverare non posset: nunc vero Sanctis in regnum per gratiam prædestinatis non tale adjutorium perseverantiæ detur, sed tale ut eis perseverantia ipsa donetur: non solum ut sine isto dono perseverantes esse non possint; verum etiam ut per hoc donum nonnisi perseverantes sint. His verbis Sanctitatis tuæ ita moventur, ut dicant quamdam desperationem hominibus exhiberi.* Ex quibus liquet, Massilienses S. Augustini scriptis fuisse turbatos, nec ipsius doctrinam impugnasse propter Prædestinatianorum, qui nondum orti erant, errores, sed quod eam non intelligentes, *Contrarium putarent Patrum opinioni, & Ecclesiastico sensui*; ut ait idem S. Prosper.

Accedit quod S. Augustinus in libris *de Prædestinatione Sanctorum, & de Perseverantiæ dono*, ad Prosperum & Hilarium scriptis, nullos Prædestinatianos refellit, sed solos Massilienses, de quibus ad ipsum retulerant insignes illi duo ejus Discipuli.

Objicies testimonium Hincmari *in Epistola ad Nicolaum Papam*, dicentis: *Ex veteri heresi Prædestinatiana, qua primum in Africa, & postea in Gallia per idem tempus quando & Nestoriana heresis est exorta, & tempore Cœlestini Papæ, ipsius authoritate & instinctu est revincta.*

Objicies secundo testimonium Prædestinati, qui de Pseudonymo libro, quem S. Augustino Prædestinatiani affinxerunt, sic loquitur: *Tandem aliquando ad manus nostras pervenit Liber, qui Augustinum mentitur titulo, cum se hereticum ostendit in textu. Hunc librum aliquando sibi oblatum S. Pontifex Cœlestinus ita execrationi habuit, ut eum perpetuo damnari juberet silentio.* Cur porro librum exhorruit Cœlestinus? Cur S. Augustino indignum judicavit, nisi ob hæresim quam continebat?

Respondeo, Hincmarum Semipelagianos interdum cum Prædestinatianis confudisse: quorum primum istud dogma refert *lib. de Prædestinatione, cap. 15.* quod Prosper Massiliensibus tribuit in Epistola ad S. Augustinum. *Quorum unum est*, inquit Hincmarus, *quia secundum præscientiam Deus homines damnet pro meritis suæ vitæ, quæ non habuerunt morte præventi, sed habituri essent, si viverent.* S. Prosper vero: *Cumque*, inquit, *inter hæc innumerabilium illis multitudo objicitur parvulorum, &c. tales ajunt perdi, talesque salvari quales futuros illos in annis majoribus, si ad activam servarentur ætatem, scientia divina præviderit.* Sed & ipsa Cœlestini Epistola refellitur Hincmarus. Eos enim compescit Pontifex, *Qui nituntur etiam quiescentium fratrum memoriam dissipare:* Et imprimis S. Augustini doctrinam impetere calumniis; quem hac occasione, meritis laudibus coronat. At tantum abest ut Prædestinatiani S. Augustini scripta maledictis incesserent, quin immo S. Augustinum authorem & ducem habere se gloriabantur, & ejus testimonio dogmata sua confirmabant. Non prædestinatianos itaque, qui nondum tunc erant exorti, sed Pelagianorum reliquias Cœlestinus I. authoritate sua compescuit. Quod ex S. Prospero confirmatur *libro contra Collatorem*, scribente de Cœlestino: *Per hunc Virum intra Gallias, istis ipsis, qui Sanctæ memoriæ, Augustini scripta reprehendunt maleloquentiæ est adempta libertas, quando consultantium actione suscepta, & librorum qui errantibus displicebant, pietate laudata, quid oporteat de eorum authoritate sentiri, sancto manifestavit eloquio, evidenter pronuntians quantum sibi præsumptionis istius novitas displiceret, qua auderent quidam adversus antiquos Magistros insolenter insurgere, & indisciplinata calumnia Prædicatori veritatis obstrepere.*

Alteri objectioni respondeo, authori Prædestinati fidem non esse in omnibus adhibendam. Enimvero librum hujusmodi sub Sancti Augustini nomine confictum, & Cœlestino Papæ oblatum, cujus errores totum mundum, ut ait, vulnerarent, & hujus libri nec Cœlestinum ipsum in suis Decretalibus meminisse, nec S. Prosperum & reliquos S. Augustini Discipulos & Fidei Catholicæ vindices illum scriptis impugnasse, aut illam confutasse hæresim quæ sub S. Augustini nomine suppositis libris totum mundum vulneraret, prorsus incredibile est. Deinde author ille Prædestinati puros putos Pelagianorum errores tuetur, & Catholicos etiam sub Prædestinatianorum nomine insectatur, a quibus inventam infelicem illam, quam vocat, impietatem asserit, ut ex Adami prævaricatione dicatur processisse hominis concupiscentia. *O quam infelix*, inquit, *impietas est a* Prædestinatus *Sirmondi Pelagianus.*

Præ-

Prædestinatis inventa, ut ex prævaricatione dicatur evenisse hominis, quod est ex benedictione Creatoris insertam: hanc vos dicitis esse legem peccati, sed hanc nos legem generis comprobavimus, quam vos criminis accusatis. Hoc fuisse Pelagianorum dogma demonstrant libri S. Augustini contra Julianum: adeoque perspicuum est doctissimi Sirmondi Prædestinatum S. Augustinum & Catholicos omnes sub Prædestinatianorum nomine, per calumniam, infelicis impietatis accusare. In eodem Opere asserit hominem baptizatum non videre etiam *Legem in membris sui repugnantem legi mentis. Solam enim*, inquit, *legem Christi in se habet, quæ non repugnat legi mentis ejus, & non eum ducit captivum in lege peccati.* Et rursus: *Hunc concupiscentiæ motum, sicut cætera alia membra, a Creatore suscepimus ... Vultis nosse bonam hanc esse concupiscentiam? Mysteriis eam comparabo divinis.* Et rursus: *Unam vobis eligite, Aut bona est generatio hominis, & bona est concupiscentia, Aut mala sunt nuptiæ, & iniqua concupiscentia.* Quæ dogmata & argumenta penitus Pelagiana sunt, a Juliano decantata, multis libris a S. Augustino confutata. Hunc itaque Authorem Pelagianum fuisse certum est, & sub Prædestinatianorum nomine S. Augustinum Catholicosque omnes traduxisse, librumque confinxisse, quem velut S. Augustino suppositum refelleret, quasi erroribus Prædestinatianorum scatentem.

Objicies verba Photii in Bibliotheca, Cod. 54. *Post Sancti Augustini mortem*, inquit, *cœperunt quidam in Clero impium illud dogma asserere, male etiam loqui de Augustino, atque adeo conviciis incessere, tamquam arbitrii libertatem tollendam docuisset. Verum Cœlestinus Pontifex Romanus de sancto viro, & contra eos qui hanc hæresim resuscitarent, ejus ore Episcopis scribens errorem nuper revocatum cohibuit.* Hæc autem de Pelagianis intelligi non posse planum est, quorum novus error hoc tempore non erat. Prædestinatianorum autem adversus Augustinum propria fuit calumnia: *Liberum in homine arbitrium ab illa penitus submoveri.*

Respondeo, hunc Photii locum perperam ad Prædestinatianos detorqueri. Nam toto capite laudato de Pelagianorum & Nestorianorum hæresi agit Photius, recensens *Exemplar Actorum ab Occidentis Episcopis contra Nestorianos & Pelagianos.* Pelagianæ hæreseos ortum & condemnationem vivente S. Augustino exponit. Deinde quid post ejus obitum gestum sit contra istius hæresis instauratores, & S. Augustini obtrectatores sub Cœlestino Romano Pontifice. Tum quid postea contra eosdem egerint SS. Leo, & Prosper libellis adversus eos editis. Tandem hanc eamdem hæresim damnatam in Concilio Ephesino memorat, & a Joanne Alexandrino Episcopo in Apologia ad Gelasium Romanum Episcopum. Hæc totius capitis series: ex qua patet nihil ex hoc Photii loco extundi posse, quo probetur Prædestinatianos a Cœlestino Papa repressos. Deinde illos compescuit Cœlestinus, Photio teste, qui S. Augustino obloquebantur & ejus doctrinam insectabantur, tamquam liberi arbitrii interitum induxisset. At Prædestinatiani S. Augustini doctrinam conviciis eam ob rem non proscidissent, immo laudassent impensius, cum ejus authoritate feralia illa dogmata sua tuerentur: non itaque cum Prædestinatianis sed cum Pelagianorum reliquiis res fuit Cœlestino. Quorum etsi novus error non esset, novæ tamen erant querelæ, nova Pelagianæ hæreseos lenimenta, novæ latebræ, novæ occultorum luporum insidiæ, novus explicandi modus, nova ratio proponendi objectiones & calumnias a Juliano contra S. Augustini de gratia doctrinam olim vulgatas, ut testatur S. Prosper lib. *contra Collatorem*, cap. 41. *Nec enim*, inquit, *alia possunt dicere, quam quæ damnatorum querelis, & procacissimis Juliani sunt vulgata conviciis: paria sunt unius seminis germina, & quod latebat in radicibus, manifestatur in fructibus: non ergo cum istis nova acie dimicandum est, nec quasi contra ignotos hostes specialia sunt ineunda certamina.*

PROPOSITIO III.

Dogmata Prædestinatianorum conveniunt cum objectionibus & calumniis, quibus Massilienses S. Augustini, & Discipulorum ejus doctrinam diffamabant.

PRobatur accurata collatione eorum dogmatum, sive prout in Lucidi Presbyteri Libello damnantur, sive prout referuntur a Gennadio, ab Authore Prædestinati, & ab Hincmaro. Et ut a Lucido incipiamus, omnes ejus propositiones, præter primam, apud S. Prosperum inter Objectiones Gallorum, & Vincentianas legimus. Secunda namque ejus propositio hæc est: *Post primi hominis lapsum ex toto arbitrium voluntatis extinctum.* Huic gemina est sexta Gallorum objectio: *Quod liberum arbitrium in homine nihil est.* Tertia Lucidi propositio est: *Quod Christus Dominus Salvator noster mortem non pro omnium salute susceperit.* Huic gemina est Objectio prima Vincentiana his concepta verbis: *Quod Dominus noster Jesus Christus non pro omnium hominum salute & redemptione sit passus.* Et capitulum nonum Gallorum: *Quod non pro totius mundi redemptione Salvator sit crucifixus.* Quarta Lucidi propositio est: *Quod præscientia Dei hominem violenter compellat ad mortem*; vel, *Quod Dei pereant voluntate qui pereunt.* Huic geminum est capitulum I. Gallorum. *Quod ex prædestinatione Dei, velut fatali necessitate, homines ad peccata compulsi cogantur in mortem.* Et capite IX. *Quod per potentiam Deus homines ad peccata compellat.* Quinta Lucidi propositio est: *Quod post acceptum legitime Baptismum, in Adam moriatur quicumque deliquerit.* Cui geminum est capitulum secundum Gallorum: *Quod ab eis, qui non sunt prædestinati ad vitam, non auferat percepta Baptismi gratia originale peccatum.* Sexta Lucidi propositio est: *Alii deputati sunt ad mortem, alii ad vitam prædestinati.* Huic gemina est Fausti objectio lib. 1. cap. 4. *Si ergo unus ad vitam, alter ad perditionem, ut asserunt, est deputatus, sicut * quidam Sanctorum dixit, non judicandi nascimur, sed judicati.* Id a Massiliensibus S. Augustino objectum, testatur etiam S. Fulgentius lib. 1. ad Monimum, cap. 30. *Non autem ignoras*, inquit, *etiam præterito tempore illi luculentissimo S. Augustini Operi, quod scripsit de Prædestinatione Sanctorum, a quibusdam Gallis objectum, quod B. Augustinus in assertione prædestinationis divinæ peccatores non ad solum prædestinatos diceret judicium, sed etiam ad peccatum, cujus dicta, quia ipse celeri præventus est obitu, Prosper vir eruditus & sanctus recta defendit Fide, & copioso sermone.*

* *S. Augustinum intelligit.*

Jam ad Gennadium veniamus. Primum dogma Prædestinatianorum, secundum ipsum, est: *Quod Deus non omnes homines ad hoc creavit, ut omnes salventur, sed ut multitudine hominum ornetur mundus.* Huic geminum est capitulum decimum-tertium Gallorum: *Quod quidam homines non ad hoc creati sunt ut vitam adipiscerentur æternam, sed ut habitum tantummodo sæculi præsentis ornarent, & ad utilitatem nascerentur aliorum.* Alterum dogma Prædestinatianorum, secundum Gennadium, est: *Quod etsi generali prædicatione dicat Christus: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos, non tamen omnes ea voluntate vocet, ut omnes sequantur vocantem.* Huic geminum est capitulum quintum Gallorum: *Quod qui vocati sunt, non æqualiter sint vocati: sed alii ut crederent, alii ut non crederent.* Tertium dogma Prædestinatianorum, secundum Gennadium, est: *Quod non omnes qui Deo inspirante obediant vocationi, dicuntur accipere exequendi in bono opere perseverantiam, sed post multos labores & justitiæ fructus, si non sint de salvandorum numero, subtrahendas eis vires agendi, ne perdurent in bono.* Huic geminæ sunt objectio duodecima Gallorum: *Quod quibusdam vocatis, & pie justeque viventibus, obedientia subtrahatur, ut obedire desistant*, & objectio Vincentiana decima-tertia his concepta verbis; *Quod omnes illi Fideles & Sancti, qui ad æternam mortem prædestinati sunt, quando ad vomitum suum relabuntur, vitio quidem suo hoc facere videntur: sed*

ipsius vitii causa est divina Prædestinatio, qua illis latenter subtrahit bonas voluntates. Quartum Prædestinatianorum dogma, secundum Gennadium est: *Illos qui prædestinati sunt ad vitam æternam, etiamsi in perfidia, vel in omni genere peccati longo tempore volutentur, accepturos occasionem, qua & credant in Deum, & secundum Dei præceptum vivant at possideant societatem Justorum*. Cui gemina est Massiliensium querela apud S. Augustinum libro *de Dono perseverantiæ*, cap. 15. *Si qui estis necdum vocati, quos gratia sua prædestinaverit eligendos, accipietis eamdem gratiam, qua velitis, & sitis electi. Et si qui obeditis, si prædestinati estis rejiciendi, subtrahentur obediendi vires, ut obedire cessetis.* Quintum Prædestinatianorum dogma, secundum Gennadium est, ex doctrina gratuitæ prædestinationis sequi: *Quod Deus personas hominum accipiat*. Huic gemina est objectio capituli IV. Gallorum: *Quod non omnes homines vocentur ad gratiam*. Antiqua etiam hæc erat Pelagianorum calumnia, quam refellit S. Augustinus in *Epistola ad Sixtum*, his verbis. *Quod personarum acceptorem Deum se credere existimant, si credant quod sine ullis præcedentibus meritis, cujus vult miseretur, & quem vult religiosum facit, parum attendunt, quod debita reddatur pœna damnato, indebita gratia liberato.* Sextum dogma Prædestinatianorum, secundum Gennadium, est: *Quod alios etiam invitos post multa mala opera attrahit ad salutem; alios post bona opera rejiciat, & compellat in malum, quo pereant in æternum.* Huic gemina est objectio Vincentiana decima quarta: *Quod pars magna illa Christianorum Catholicorum Fidelium, atque Sanctorum, quæ ad ruinam & perditionem prædestinata est, etiamsi petat a Deo sanctitatis perseverantiam, non impetrabit: eo quod mutari non potest divina prædestinatio, quæ illos præordinavit, præparavit, præcipitavit ut caderent.*

Conferenda modo sunt Prædestinatianorum dogmata, prout ab authore Prædestinati referuntur. Secundum hunc, illi hæretici *electionem bonorum & malorum Deo decernente definiant, non homine vel studente, vel negligente: Nullum Dei jura vel a studentibus custodiri, vel a negligentibus violari.* Ipsæ Gallorum objectiones sunt capitulis primo, sexto, & decimoquarto. Prædestinatiani, secundum eumdem Authorem dicunt: *Etiamsi voluerit bonum facere qui ad malum prædestinatus est, ad bonum pervenire non poterit: nam qui ad bonum prædestinatus est, etiamsi negligat, ad bonum perducetur invitus.* Hoc idem est cum objectione decima quarta Vincentiana, & cum Massiliensium querela, de qua S. Prosper in Epistola ad S. Augustinum: *Hoc autem propositum*, inquit, *vocationis Dei, quo vel ante mundi initium, vel in ipsa conditione generis humani, eligendorum & rejiciendorum dicitur facta discretio, ut, secundum quod placuit Creatori, alii vasa honoris, alii vasa contumeliæ sint creati, & lapsis curam resurgendi adimere, & Sanctis occasionem teporis afferre, eo quod in utramque partem superfluus labor sit, si neque rejectus ulla industria possit intrare, neque electus ulla negligentia possit excidere: quoquo enim modo se egerint, non posse aliud erga eos, quam quod Deus definivit, accidere... Removeri itaque omnem industriam, tollique virtutes si Dei constitutio humanas præveniat voluntates, & sub hoc prædestinationis nomine fatalem quamdam induci necessitatem.*

Tertius error Prædestinatianorum, secundum Prædestinatum, est quod dicerent: *Baptismatis undam non universa peccata mundare.* Hæc vetus est Pelagianorum in S. Augustinum objectio, ut ipse testatur libro 3. ad Bonifacium capite 3. ubi refert hanc Pelagianorum adversus Catholicos objectionem: *Baptisma quoque non vere homines novos facere asserunt, id est, non plenam dare remissionem peccatorum; sed ex parte filios Dei fieri, ex parte autem filios sæculi, id est, diaboli remanere contendunt.*

Quarto, Prædestinatiani, secundum Authorem laudatum, dicebant: *Ita antecedit gratia liberum arbitrium, ut ante accipiat homo, quam petat, ante inveniat quam quærat, ante ei aperiatur quam pulset.* Dogma Catholicum velut Caput prædestinatianæ hæreseos refert: quod Semipelagiani totis viribus impugnarunt, teste Prospero in Epistola ad S. Augustinum. *Ad hanc gratiam*, inquit, *qua in Christo renascimur pervenire, per naturalem scilicet facultatem, [nos asserunt] petendo, quærendo, pulsando, ut ideo accipiat, ideo inveniat, ideo introeat, quia bono naturæ bene usus, ad istam salvantem gratiam initialis gratiæ ope meruerit pervenire.*

Quinto Prædestinatiani secundum eumdem Authorem dicebant, *Nullum ad Christi Fidem accedere, nisi fuerit a Patre tractus invitus; illud attendentes: Nemo venit ad me nisi quem Pater attraxerit.* Sed hæc Juliani Pelagianorumque cæterorum calumnia etiam est in gratiæ victricis Defensores, teste S. Augustino lib. 1. ad Bonifacium, cap. 19. *Quam multi*, inquit, *inimici Christi quotidie subito Dei occulta gratia trahuntur ad Christum: Quod verbum si non ex Evangelio posuissem, quanta de me propter hoc iste dixisset? Cum etiam nunc obluctetur non mihi, sed illi qui clamat; Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum: Non enim ait, Duxerit, ut illic aliquo modo intelligamus præcedere voluntatem. Quis trahitur si jam volebat? Et tamen nemo venit nisi velit. Trahitur ergo miris modis, ut velit, ab illo, qui novit intus in ipsis hominum cordibus operari, non ut homines, quod fieri non potest, nolentes credant, sed ut volentes ex nolentibus fiant.*

Sexto, Prædestinatiani, secundum hunc authorem, ajunt, *Omnia non in re, sed in spe fieri, ut quod dicit Apostolus; Spes quæ videtur, non est spes: etiam hoc mysteriis applicent, & dicant: Ea quæ percipiuntur, videntur quidem esse, sed non sunt.* Hæc rursus Pelagianorum objectio fuit, qui concoquere non poterant, quod S. Augustinus pro causa Fidei Catholicæ ipsis respondebat, Baptismum omnia quidem peccata delere, sed omnem non sanare infirmitatem, nec perimere concupiscentiam. Id autem spe consequi homines in Baptismo. Id colligitur ex S. Augustino l. 3. ad Bonifacium, cap. 3. *Quisquis igitur*, inquit, *baptismati derogat quod modo per illud percipimus, corrumpit fidem. Quisquis autem jam nunc ei tribuit, quod quidem per ipsum, sed tamen postea accepturi sumus, amputat spem. Nam si a me quisquam quæsierit, utrum per Baptismum salvi facti fuerimus, negare non potero, dicente Apostolo: Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus Sancti. Sed si quæsierit, utrum per idem lavacrum omni prorsus modo jam nos fecerit salvos: respondebo: Non ita est. Idem quippe dicit Apostolus; Spe enim salvi facti sumus. Spes enim quæ videtur, non est spes: quod enim videt quis, quid sperat? Si autem quod non videmus speramus, per patientiam expectamus.*

Ultimo, Prædestinatiani, secundum hunc Authorem, dicebant, *Plus Adamum generi humano obfuisse ad nocendum, quam Christus ad subveniendum profuerit: quia quod Adam nocuit, ita manet, ut hoc nec Passio Christi, nec Baptismatis sanctificatio possit auferre.* Sed hoc ipsum a Pelagianis in S. Augustinum objectum est, velut consectarium Catholici dogmatis de peccato originali in omnes Adami posteros transfuso, & de concupiscentia post Baptismum permanente ad agonem, ut ex locis innumeris probari potest.

Unus discutiendus superest Hincmarus, qui hæc Prædestinatianorum dogmata fuisse refert in *Epistola ad Nicolaum Papam*. Primum, *Quod sicut Deus quosdam ad vitam æternam, ita quosdam prædestinavit ad mortem.* Coincidit cum Objectionibus Vincentianis 12. 14. 15. & 16. Secundum Prædestinatianorum dogma, secundum Hincmarum, est, *Quod non vult Deus omnes homines salvos fieri, sed eos tantum qui salvantur.* Quod cum octava Gallorum objectione coincidit his verbis concepta: *Quod non omnes homines velit Deus salvos fieri, sed certum numerum prædestinatorum.* Tertium Prædestinatianorum dogma secundum Hincmarum, est: *Quod non pro totius mundi redemptione, id est, pro omnium hominum salute Christus sit crucifixus & mortuus, sed tantum pro iis qui salvantur.* Quod coincidit cum objectione nona Gallorum his verbis concepta: *Quod non pro totius mundi redemptione Salvator sit crucifixus.* Itaque ex Articulis etiam Hincmari demonstratur, Prædestinatianorum hæresim, cum calumniis Massiliensium adversus S. Augustini & Ecclesiæ doctrinam, quam hæresis nomine traducebant, convenire.

PRO-

PROPOSITIO IV.

Lucidus Presbyter illis adhæsit erroribus, quos ipsi Faustus tribuit, & Prædestinationis errores vocat. Unde non fuit imaginaria Prædestinatianorum hæresis quamvis plurimos non habuerit Sectatores.

PRobatur ex Epistola Fausti ad Lucidum, in qua sex dogmata ipsi damnanda proponit, quæ in Synopsi recensuimus, quæ nisi ipse anathemate confixerit, atque subscripserit Epistolæ, ipsum ad Synodum se delaturum comminatur: *Hujus autem*, inquit, *Epistolæ exemplar meum retineo in Conventu Sanctorum Antistitum, si ita necesse fuerit proferendum.... Quod si eam subscriptam, ut dixi, transmittere nolueris, aperte adhuc te in errore persistere ipso silentio comprobabis, ac proinde jam necessitatem mihi facies ad personam tuam publicis Conventibus exponendam.*

Probatur secundo, ex Libello Emendationis Lucidi ad Episcopos Gallicanos, quo prava illa dogmata ejurat, damnatque juxta Concilii Arelatensis Decretum. *Correctio vestra*, inquit, *salus publica, & sententia vestra medicina est: unde & ego summum remedium duco, ut præteritos errores accusando excusem, & salutifera professione me diluam. Proinde juxta prædicanda recentia statuta Concilii, damno vobiscum sensum illum, qui dicit, Humanæ obedientiæ laborem divinæ gratiæ non esse jungendum: qui dicit, Post primi hominis lapsum ex toto arbitrium voluntatis extinctum: qui dicit, Quod Christus Dominus & Salvator noster mortem non pro omnium salute susceperit: qui dicit, Quod præscientia Dei hominem violenter compellat ad mortem: vel, Quod cum Dei pereant voluntate qui pereunt: qui dicit, Quod post acceptum legitime Baptismum, in Adam moriatur quicumque deliquerit: qui dicit alios deputatos ad mortem, alios ad vitam prædestinatos: qui dicit, Ab Adam usque ad Christum, nullos ex Gentibus per primam Dei gratiam, id est, per Legem naturæ in adventum Christi, fuisse salvatos, & quod liberum arbitrium in primo parente perdiderint: qui dicit, Patriarchas ac Prophetas, vel summos quosque Sanctorum, etiam ante Redemptionis tempora, intra Paradisum deguisse. Hæc omnia quasi impia & sacrilegiis repleta condemno.*

Probatur tertio ex Conciliis duobus Gallicanis Arelatensi tertio, & Lugduoensi, io quibus Lucidi errores damnati sunt; & Patrum suffragiis ac subscriptionibus approbata Fausti ad ipsum Epistola; ipsique Fausto hos errores confutandi provincia demandata est; ut constat ex Præfatione librorum Fausti ad Leontium Arelateosem Episcopum. *Quod pro sollicitudine*, inquit, *Pastorali, Beate Papa Leonti, in condemnando Prædestinationis errore Concilium Summorum Antistitum congregasti, universis Galliarum Ecclesiis præstitisti: quod vero ad ordinanda quæ collatione publica doctissime protulistis, operam infirmis humeris curamque mandastis, parum sanctæ existimationi vestræ consuluistis, & me judicio charitatis, vel periculo electionis onerastis.* Et infra: *In quo quidem Opusculo, post Arelatensis Concilii subscriptionem, novis erroribus deprehensis, adjici aliqua Synodus Lugdunensis exegit.*

Mauguini Præsidio & Apologistarum Jansenii Objectionibus respondetur.

Objiciunt Gilbertus Mauguinus, & Jansenii Apologistæ hæc omnia mera esse Fausti commenta, cui Semipelagianorum Antistiti nulla sit adhibenda fides.

Respondeo, nos solius Fausti authoritate non niti, sed Concilii Arelatensis, quod Fausti Epistolam approbando, suam fecit; in veteribus oamque Codicibus non ipsius tantum Fausti, sed insignium aliorum Galliæ Episcoporum subscriptionibus munita legitur, nempe, Auxanii, Pauli, Eutropii, Pragmatii, Patientis, Euphronii, Megetii, Claudii, Leucadii, & Juliani. Nitimur etiam Lucidi Libello, qui se iis erroribus, quos ejurat, adhæsisse testatur.

Objiciunt: Inde constare Fausti Epistolam approbatam non fuisse io Concilio Arelatensi, quod Henricus Canisius * asserat, in MS. Codice noo reperiri subscriptiones illas Episcoporum, quæ in vulgatis Editionibus leguntur, sed unius Fausti subscriptionem. Nec ipsas in Hincmari Codice legi Sirmondus fatetur.

Tom. 5. Antiq. Lectum.

Respondeo, asserere quidem Canisium illas subscriptiones desiderari in MS. Codice quem habuit ex Bibliotheca Monasterii celeberrimi S. Galli *; sed inde perperam infertur, nullas in aliis extare Codicibus. Neque enim unus in toto terrarum orbe extitit illius Epistolæ MS. Codex, vel ex hoc uno edita fuit in lucem Fausti ad Lucidum Epistola. Id diserte significat Canisius. Nam cum præmisisset, se aliquot Fausti Epistolas nunc primum ex membranis MSS. celeberrimi Monasterii S. Galli edere, ubi ad hanc Epistolam venit, descripto tantum illius initio hæc subjungit: *Quia extat hæc Epistola, ideo eam non edimus, sed varias lectiones notamus.* Extabat vero, ut paulo post testatur in vulgata Editione Bibliothecæ Patrum: In quam profecto ex hoc S. Galli Codice non fuerat transcripta: cæteræ namque Fausti Epistolæ simul editæ fuissent. Secundo, constat ex ipso Canisio perturbatissimum esse Codicem illum ad cujus fidem Authores laudati provocaot: cum ne Fausti quidem subscriptionem adtexat, sed alia quædam inferat aliena, ac tandem post paginas circiter centum & viginti Fausti subscriptionem alieno prorsus loco recitet. *Hæ subscriptiones*, ioquit Canisius, *non sunt in MS. Codice, sed sequuntur quædam aliena. Primo Fragmentum quoddam breve Authoris incerti. Deinde Fragmentum ex Proœmio S. Hieronymi, &c. Tertio Fragmentum cujusdam Epistolæ, quæ a viro, an a fœmina sit conscripta, nescitur. Quarto ponitur Epistola titulo sancti Hieronymi, & sequuntur postea Epistolæ Fausti, Ruricii, Desiderii, aliorumque, prout hic fideliter damus. In fine autem, post Epistolam 21. quæ est Felicis ad Desiderium, sequuntur hæc verba: Item alia manu, Faustus exemplar Epistolæ meæ relegi, ac subscripsi.* Sicut ergo ex Codice MS. S. Galli inepte inferretur, Faustum illa omnia, quæ a suo aliena prorsus erant instituto, subscriptioni suæ præmisisse: quia in illo Codice hoc modo inferuntur; ita ineptum est ex eo colligere, laudatos Episcopos non subscripsisse Epistolæ Fausti, quia illorum subscriptiones noo habet MS. S. Galli Codex. Neque refert, quod Fausti Epistolæ subscriptum non legatur Leontii nomen. Eodem enim fato, quo ex illo MS. aliorum Episcoporum nomina exciderunt, ex aliis excidit Leontii nomen. Quid si memorata illa undecim Episcoporum subscriptio, non io Synodo ipsa Arelatensi facta est, sed in privato eorumdem pro dedicanda Basilica, vel alio expediendo negotio simul coactorum congressu, ut conjicit doctissimus Norisius? Qui & Canisii Codicem cum aliis hac ratione conciliari putat; quod initio quidem Faustus Epistolam, a se tantum subscriptam, ad Lucidum misit; cui cum Lucidus se eamdem Epistolam approbare rescripsisset, quo ejusdem celebrior evaderet emendatio, curavit ut in illorum Patrum Conventu una cum illis Epistolæ memoratæ subscriberet: hincque factum esse, ut in quibusdam exemplaribus post undecim illos Episcopos Lucidi nomen subscriptum legatur.

S. Gal

Objiciunt secundo, quod supra diximus, Dogmata illa ad quæ anathemate confingenda Faustus Lucidum compulit, ipsa esse quæ Semipelagiani tamquam a S. Augustino tradita carpebant, & ejus doctrinæ Defensoribus objiciebant: quorum invidiam a S. Doctore S. Prosper amolitur, omnesque iogenii nervos contendit ut evincat, *Talem sensum Scriptis Catholici non inesse Doctoris, qualem eum, qui frustra calumniantur, ostentant.*

Respondeo, id iterum perlubenter fateor: sed hinc liquet, propositiones illas hæreticas esse. Si enim Catholicus fuisset illorum capitulorum sensus, non desudasset S. Prosper ut abstergeret illam a S. Augustini Scriptis calumniam. Non inficiandum ergo quin dogmata illa sint hæretica, quamvis S. Augustini doctrinæ, *Non ex veritate, sed ex livore objicerentur*, ut ait S. Fulgentius, *lib.* 1. *ad Monimum*, *cap.* 30. Unde si qui fuerint qui illa propugnarent, illi merito ad ea damnanda compulsi sunt, nisi vellent ipsi damnari, & merito illa fuerunt anathemate confixa. Cum itaque certum sit Lucidum Presbyterum hos errores aliquando propugnasse, non est cur fictitia

Prædestinatiani asserantur. Certe Lucidi propositiones bono ac malo sensui obnoxias fuisse intelliget, qui eas accuratius expenderit. Prima enimvero quæ dicit, *Laborem humanum gratiæ non jungendum* : eo intellecta sensu, quod homo naturæ & liberi arbitrii viribus quærere, petere, & pulsare non possit, ut gratiam promereatur, vel ad eam se disponat, dogma Catholicum est, & oppositum est Semipelagianus error in Synodo Arausicana damnatus. Eo autem sensu intellecta, quod homo accepta gratia sanctificante, orare, & recte agere non debeat, ac gratiæ fideliter cooperari, error est, quem & Tridentina Synodus damnavit *Sess. 6. cap.* 5. & *Can.* 4 Secunda propositio, qua dicitur, *Post primi hominis lapsum ex toto arbitrium voluntatis extinctum* ; eo intellecta sensu, quod ad bonum supernaturale faciendum sine gratia, penitus extinctum sit, Catholica est : eo vero sensu accepta ut liberum arbitrium, neqoidem adjuvante gratia, ullum bonum opus exercere usquam possit, quod non sit aliqua ex parte vitiatum, vel quod merum sit nudumque nomen; vel quod in justificatione mere passive se habeat & velut inanime quoddam, & gratiæ excitanti nihil cooperari, neque posse dissentire si velit, error est, quem & Tridentina Synodus anathemate multiplici confodit *Sess.* 6. Tertia propositio, qua dicitur, *Christum non esse mortuum pro omnibus*, eo intellecta sensu quod omnes mortis Christi beneficium non recipiant, & a captivitate non omnes sint eruti, scilicet illi qui hoc sæculum sine fide Christi, & sine regenerationis Sacramento pertranseunt, Catholica est, a S. Prospero defensa in Responsione ad Objectionem 9. Gallorum, & ad 1. Vincentianam, & a Tridentina Synodo, *Sess. 6.* Eo vero accepta sensu, quod propter veram humanæ naturæ susceptionem, & propter communem in primo homine omniam perditionem Salvator non recte dicatur pro totius mundi redemptione crucifixus, & quod sanguis ejus pro omnibus sufficienter non sit effusus, non solum quantum ad potentiam pretii; sed quantum ad sufficientiam voluntatis, qua vult omnes salvare, hæretica est, a S. Prospero confutata, & ab Ecclesia damnata. Quarta propositio, qua dicitur, *Præscientiam Dei homines violenter compellere ad mortem & cum ejus voluntate perire, qui pereunt* : eo intellecta sensu, quod Deus impios propter peccata prædestinet ad mortem secundam, id est, ad æternam damnationem, ita ut meritum malum præcedat justum Dei judicium Catholica est, a S.Fulgentio lib. 1. *ad Monimum*, a Synodo 3. Valentina *Canone* 3. & a celeberrima Ecclesia Lugdunensi libro *de Tribus Epistolis*, asserta & propugnata. Eo vero accepta sensu, quod homines compellat Deus ad peccatum, hæretica est, quam S. Prosper in Responsione ad objectionem 11. Gallorum execratur, quam & Tridentina Synodus *Sessione* 6. *Canone* 17. damnavit. Quinta propositio, qua dicitur, *Post acceptum legitime Baptismum in Adam mori quicumque deliquerit*, eo intellecta sensu, quod in renatis maneat concupiscentia, ejus reatu soluto, & hujus illecebris ac pondere homines ad peccatum alliciantur & abstrahantur, dogma Catholicum est. Eo vero sensu accepta, quod in baptizatis aliquid originalis peccati maneat, & quod in iis concupiscentia sit peccatum, proscriptus error est. Sexta demum propositio, qua dicuntur *Alii deputati ad mortem, alii ad vitam prædestinati*, eo intellecta sensu, ut alii ad æternam damnationem propter mala merita prædestinati sint; alii ad vitam ita prædestinati, ut in eorum electione misericordia Dei bona merita præcedat, Catholica est, a Concilio Valentino secundum S. Augustini, & S. Fulgentii doctrinam asserta, & ab Ecclesia Lugdunensi defensa. Eo vero accepta sensu, quod Deus reprobos ad peccatum propellat, vel quod generali Creatoris intentione & bonitate conditi non sint omnes ut vitam æternam consequerentur, sed conditi sint aliqui ut damnarentur, hæretica est. Lucidus porro Presbyter propositiones illas pravo sensu, quem in singulis indicavimus, propugnabat. Quamobrem merito ex sententia Synodi compulsus est ad eas anathemate damnandas.

Ut nostra responsio magis illustretur, observare operæ pretium est, triplex fuisse hominum genus a quos quæstiones de Gratia & Prædestinatione post S. Augustini obitum conturbarunt; eosque diversis longe modis affectos fuisse erga sanctum Doctorem. Primi fuere Semipelagiani, quos adhuc viventis sententia commoverat, & in transversum egerat. Hi doctrinam Sancti Præsulis, *Aut non intelligendo, aut intelligi eam nolendo*, reprehenderunt. *Et hoc quasi compendium cognitionis his, qui judicio eorum ducebantur, tentabant afferre*, inquit S. Prosper, *ut quæ in Libris prædicti Sanctissimi Viri damnabilia se reperisse jactabant, brevium Capitulorum indiculis prædicarent, talique commento & detestationem ejus, quem impeterent, obtinerent, & ab his quæ infamassent, curam exterriti Lectoris averterent*. Hos refellit S. Prosper in Responsionibus ad Capitula Gallorum, & ad Objectiones Vincentianas. Alii subtilibus Semipelagianorum argumentis contra S. Augustini doctrinam oppressi, quod ea ingenii vi ac eruditione prædit non essent, qua se ab eorum expedirent Sophismatibus, ea potius fatebantur paradoxa & absurda dogmata, quæ illi S. Augustini sententiæ affingebant, quam ut ab ea se deduci paterentur, in quam erant impense affecti. Hi pauci admodum fuere, & obscuri nominis, neque sectæ condendæ pares : & solus forte Lucidus tempore Conciliorum Arelatensis 3. & Lugdunensis in hoc luto hærebat. Alii denique doctrinæ etiam S. Augustini studiosissimi, in Libris illius *de Prædestinatione Sanctorum* quædam *vel insolita, vel minus clara* invenere, quæ ipsos moverunt. Nihil tamen temere circa tanti viri doctrinam definire volentes, nec proprio sensui fidentes plurimum, Excerpta quædam ad Sanctum Prosperum miserunt, ut ab iis omnem dubiorum caliginem abstergere vellet, ac germanum S. Augustini sensum aperire. Hi fuere Theodorus & Camillus Presbyteri Genuenses, quibus fecit satis S. Prosper in Responsione *Ad Excerpta Genuensium*.

Objiciunt Viri Eruditi, in Fausti Epistola, & Lucidi Libello Semipelagianos errores adstrui, adeoque nec ullius esse authoritatis, nec fidem Conciliis adhibendam quæ ipsa probaverunt : cum nihil aliud fuerint, quam Semipelagianorum conventicula. Et primo quidem in Epistola Fausti Anathema illud vellicant : *Anathema illi, qui hominem cum fideli confessione solemniter baptizatum, & asserentem Catholicam Fidem, & postmodum per diversa hujus mundi oblectamenta prolapsum, in Adam & originale peccatum periisse asseruerit*. Scilicet volunt hisce verbis sententiam S. Augustini de gratuita Prædestinatione peti : atque id inde probant, quod inane esset illud Anathema, si hoc unum statueret, peccatum originale in Baptismo vere remitti, quod Lucidus non inficiabatur.

Respondeo, Lucidum asseruisse, quod modo Calviniani asserunt, & quod Sæculo nono sensit Gotheschalchus, teste Amolone Archiepiscopo Lugdunensi in Epistola ad ipsum data, Sectione 5. *Verissima & sacratissima Ecclesiæ Sacramenta, videlicet Baptismi, Chrismatis, Eucharistiæ, &c. perfunctorie & frustratorie dari omnibus, qui post perceptionem eorum pereunt, quod eos sanguine Christi, sine quo ipsa Mysteria, jam non Mysteria, sed quædam velut vacua & inania ludibria sunt habenda, redemptos negaret*. Sensus itaque anathematis a Fausto propositi non alius est, quam Tridentini illius, Sessione 6. Canone 17. *Si quis justificationis gratiam nonnisi Prædestinatis ad vitam contingere dixerit : reliquos vero omnes qui vocantur, vocari quidem, sed gratiam non accipere .... Anathema sit*.

Iterum ex Lucidi Libello hunc articulum criminantur : *Damno sensum illum, qui dicit, Ab Adam usque ad Christum, nullos ex gentibus per primam Dei gratiam, id est, per legem naturæ, in Adventum Christi fuisse salvatos, eo quod liberum arbitrium in primo homine perdiderint*. Hæc Pelagiana esse proclamant, quippe qui per primam Dei gratiam intelligi velint naturæ legem præcise sumptam, & ab omni Christi Salvatoris gratia separatam. Unde post has voces, *per legem naturæ*, virgulam interserunt.

Sed facile hanc objectionem diluimus cum aliis Viris Eruditis, qui primam Dei gratiam legem naturæ

turæ vocari intelligunt, spectatam cum gratia, quæ ex futuro Christi adventu in eam redundabit. Unde expuncta virgula, hæc verba jungenda esse merito contendunt; *Per legem naturæ in adventum Christi*. Quod omnino consonum est sensui Lucidi paulo post affirmantis: *Per rationem & ordinem sæculorum, alios lege gratiæ, alios lege Moysis, alios lege naturæ quam Deus in omnium cordibus scripsit, in spe adventus Christi fuisse salvatos: tamen ab initio mundi ab originali nexu, nisi intercessione sacri Sanguinis non absolutos*. Quod vero in Arelatensis, & Lugdunensis Synodi injuriam effutiunt, ipsas Semipelagianorum Conventicula fuisse, calumniæ postulamus, quæ celeberrimis Episcopis, quorum aliqui sanctitate etiam insignes fuerunt, absque fundamento inuritur.

Objiciunt, Fausti libros Semipelagianis erroribus scatentes, ab Episcopis Arelatensis Concilii fuisse probatos, quod argumento est ipsos Semipelagianos fuisse, aut saltem a Fausto Semipelagiano deceptos. Id autem probare se præsumunt ex Epistolæ nuncupatoriæ ad Leontium posterioribus verbis: *In quo quidem Opusculo, post Arelatensis Concilii subscriptionem novis erroribus deprehensis, adjici aliqua Synodus Lugdunensis exegit*.

At negamus, illam Arelatensis Concilii subscriptionem, de qua loquitur Faustus, ad ejus libros pertinere; sed ad Epistolam tantum ad Lucidum scriptam referri contendimus. Idque ex illa ipsa Fausti ad Leontium Epistola evidenter colligitur. *Quod pro solicitudine Pastorali*, inquit, *beate Papa Leonti, in condemnando Prædestinationis errore Concilium Sanctorum Antistitum congregastis, universis Galliarum Ecclesiis præstitistis. Quod vero ad ordinanda ea quæ collatione publica doctissime protulistis, operam infirmis humeris, curamque mandastis, parum, ut reor, tanto negotio, parum sanctæ existimationi vestræ consuluistis*. Ex quibus perspicuum est Faustum libros suos *De Gratia & libero Arbitrio*, post Arelatensem Synodum elucubrasse, postulante Leontio, adeoque non potuisse istius Synodi subscriptione libros memoratos comprobari. Cæterum mandati a Leontio, & a Synodo postea Lugdunensi sibi impositi limites excessit Faustus dum non modo Lucidi, & quorumdam fortassis aliorum circa Prædestinationem errores, ut injunctum fuerat, confutavit; verumetiam occasione data S. Augustini doctrinam de gratuita Prædestinatione impugnavit, & Semipelagianum virus toto illo Opere passim evomuit. Hac responsione pleraque Viri Clarissimi Gilberti Mauguini subruuntur argumenta, quibus Synodos laudatas Arelatensem & Lugdunensem, nihil aliud quam Fausti Rejensis profundæ calliditatis viri commenta fuisse ostendere conatur. Supponit enim Fausti libros ab illis Synodis approbatos fuisse & ab Episcopis subscriptos, quod tam falsum est, quam quod falsissimum. Quod addit præterea, Conciliorum illorum nullum Authorem nec sæculo illo, nec sequentibus usque ad Hincmarum ullo modo meminisse, fictitias esse non probat; satis enim est quod illarum Faustus meminerit ad Leontium scribens, quem tam illustri tamque sapienti Metropolitano, & universis Galliarum Episcopis imponere ausum fuisse, & Synodos in duabus nobilissimis urbibus nuper habitas comminisci, incredibile est. Equidem si de remotissimis Asiæ, vel Africæ rebus ad Leontium Faustus scripsisset, aliqua ab ipso conficta fuisse non adeo repugnarem: sed quod Concilia Arelate & Lugduni celebrata supposuerit ad Leontium Arelatensem scribens, & quidem ab ipso Leontio nudius tertius congregata, nemo cordatus sibi persuaserit.

Præterea, certum est Leontium Arelatensem Gallicanas Synodos quotannis congregasse ex Hilari Pontificis Romani Decreto, quarum tamen nulla extat apud Authores Ecclesiasticos memoria. Verba Hilari in Epistola ad Episcopos Provinciarum Viennensis, Lugdunensis, utriusque Narbonensis, & Alpium Penninarum hæc sunt: *Per annos itaque singulos ex Provinciis, quibus potuerit congregari, habeatur Episcopale Concilium, ita ut opportunis locis atque temporibus, secundum dispositionem Fratris & Coepiscopi nostri Leontii, cui solicitudinem in congregandis Fratribus delegavimus, Metropolitanis per literas ejus admonitis celebretur*. Cum itaque Epistola Fausti ad Lucidum & Lucidi Libellus, necnon Arelatensis III. Synodus & Lugdunensis, admittendæ sint ut genuina venerandæ antiquitatis monumenta, negari non potest citra veritatis injuriam, Lucidum Presbyterum illis erroribus adhæsisse, quos ipsi tribuit Faustus, & quos Prædestinationis errores vocat.

Pauci tamen fuerunt hæreseos Prædestinatianæ sectatores & obscuri admodum nominis. Id colligitur ex Arausicana Synodo II. canone 25. *Aliquos vero*, inquit, *ad malum divina potestate prædestinatos esse non solum non credimus, sed etiam, si qui sunt qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione illis anathema dicimus*. Usi sunt Patres hac loquendi formula, *Si qui sunt, qui tantum malum credere velint*, quia paucos & obscuri admodum nominis, vel socios, vel discipulos Lucidus habuerat. Ideo etiam Authores quidam Ecclesiastici Hincmaro coævi in illum facti errorem abducti sunt, ut nullam fuisse hæresim Prædestinatianam assererent. Ita S. Prudentius Trecensis Episcopus in libro *contra Joannem Erigenam*, cap. 4. *Tertiam vero hæresim*, inquit, *quam Pelagianis contrariam asseris, qua ita donum gratiæ prædicetur, ut libertas arbitrii funditus auferatur, nec legimus, nec audivimus .... Nescio quem elogio tertiæ tuæ hæreseos denotare volueris nisi B. Augustini dictorum quæ præmisimus, immo Catholicorum omnium fideliter veraciterque sequaces*.

Ita Florus Magister, Ecclesiæ Lugdunensis nomine scribens adversus eumdem Joannem Scotum Erigenam, cap. 4. *Secunda hæresis*, inquit, *quam dicit esse gratiæ solius quæ sit, vel fuerit in Ecclesia, quæ ita prædicaverit sola Dei gratia hominem salvari, ut liberum hominis negaret vel destrueret arbitrium, nobis minime compertum est. Nam antiquissimi & impiissimi illi hæretici Marcion, & Valentinus, & Manichæus, qui vel duo, vel tria principia introduxerunt ... nihil omnino de gratia Dei dixerunt, sed solam naturam naturaliter vel bonam esse, vel malam, stultissime defendere conati sunt*. Et infra: *Quæ est ista secunda hæresis tam incognita, tam nova & inaudita, quæ libero arbitrio denegato solius gratiæ sit prædicatrix? Nisi quia [ut nobis videtur] disputator iste, vel Beatum Augustinum latenter quasi hæreticum accusat, eo quod manifeste juxta veritatem Scripturarum sola Dei gratia ostendat & doceat hominem posse salvari, nec ad ipsam salutem æternam aliquid humanum arbitrium posse, nisi per eamdem gratiam fuerit reformatum, sanatum, illuminatum, ac roboratum: Aut certe eos qui secundum ejus venerabilem & Catholicam doctrinam nunc de gratia Dei sentiunt & docent, quasi minus illius dicta intelligentes, hæreticos vocat*. Sed illis Authoribus repugnant Synodi Moguntina & Carisiaca, quæ redivivam in Gothescalcho Prædestinatianorum hæresim damnarunt, Rabanus Maurus, Hincmarus, &c. De gyrovago illo turbulento & novatore monacho, qui veterum Prædestinatianorum hæresim suscitavit, sæculo 9. agemus.

Nota.

His quæ in superiori dissertatione cumulat Natalis, non inutile erit addere Jacobum Usserium, insignem Calvinistam Hibernum, libro Dublini edito an. 1631. cui titulus: *Gothescalchi, & Prædestinatianæ controversiæ ab eo motæ historia*, propugnasse hæresim Prædestinatianam nil aliud fuisse, quam Semipelagianorum commentum. Quæ vulgavit Usserius, sibi adoptavit Jansenius *l. 8. de hæres. Pelag. cap. 23.* & si abstinuit ab exsufflanda authoritate Synodorum Arelatensis, & Lugdunensis, id fecisse credendum est, quia videre haud potuit, quæ scripsit Usserius an. 1639. eo in libro, quem inscripsit: *Britannicarum Ecclesiarum Antiquitates, quibus inserta est pestifera adversus Dei gratiam a Pelagio Britanno in Ecclesiam inductæ hæreseos historia*. In illius libri cap. 13. præfatas Synodos nihili habet, & cum eo postea sensere alii Jansenii propugnatores.

E re autem tam Usserii, quam Jansenii erat Prædestinatianam hæresim commentitiam habere; nam coacti fuissent fateri jam ab eo tempore & seipsos damnatos fuisse, cum eorum dogmata verbo tenus a

præ-

Prædestinatianorum erroribus differant. Et quidem merito his erroribus inquinatos dicimus eos, qui asserunt hominem in statu naturæ lapsæ a gratia, dum superior est, ad bonum necessario determinari; dum vero concupiscentia dominetur, ab eadem ad malum necessario inflecti, quapropter sub motione gratiæ victricis relative ad talem statum impotentiam ad malum habere, & sub concupiscentia dominante impotentiam relativam ad bonum.

Jam vero tam Usserio, quam Jansenio ecclesiastici scriptores communiter refragantur, & mediam cum Natali ineunt viam, asserendo primo contra Sirmondum hæresim prædestinatianam nec in monasterio Adrumetino natam, nec a Prospero, & Hilario impugnatam, nec a Cœlestino fuisse damnatam; atque hujusmodi ideo asseruisse Sirmondum dicit Norisius *hist. Pelag. l. 2. cap. 15.* quia hæc scripsit *effœta ætate octogenario major*, atque ita a grandi senectute mentis acies obnubilata, longe a veritate deflexit. Contendunt deinde hæresim prædestinatianam non omnino confictam, & commentitiam fuisse, sed veram, quamvis paucos, ignobilesque habuerit Sectatores.

Expendens autem Norisius loco citato quam a vero aberrent, qui fictitias putant Synodos Lugdunensem, & Arelatensem, aut Semipelagianorum errore maculatas, hæc habet: *Numquam his assentior? Quis enim de Fausto tantos sibi dolos persuadeat, qui coram universis Galliarum episcopis tantorum mendaciorum architectam se sistere non extimuerit? Quo animo Leontio Metropolita doctissimo imponere ausus fuisset, quasi de remotissimis Asiæ rebus perscriberet, non vero de iis, quæ in duabus nobilissimis urbibus nudius tertius gesta fuerant? Opponit Mauguinus*, pergit Norisius, *nusquam præterquam in Fausti libris illarum Synodorum mentionem fieri. At hoc negantis argumenti genus lubricum est. Scimus Leontium Arelatensem ex Hilarii decreto Synodos Gallicanas quotannis collegisse, quarum tamen nusquam memoria extat. Apologistæ Jansenii utramque Synodum habitam fuisse concedunt: addunt tamen eas conflatas ex episcopis partim semipelagianis, partim a semipelagiano Fausto deceptis: sed sine testibus hanc injuriam doctissimis, & sapientissimis Patribus inurere non ausim. Illud verisimile videtur Faustum mandati limites excessisse, dum non modo quorumdam Prædestinatianorum errores, ut injunctum fuerat, confutavit, verum etiam ea occasione S. Augustini de gratuita prædestinatione doctrinam subruere conatus fuit.*

Etiam Thomassinus *dissert. 13. in Concil. Arelat. & Lugdun. n. 11.* in eam propendet sententiam, ut nulli fuerint hæretici Prædestinatiani, cum ita sensisse videantur PP. Arausicani; tum quia, si extare credidissent, non desiissent de illis inquirere. Addit juxta ea quæ sibi secundo objicit Natalis, Augustinum, Prosperum, & Hilarium nusquam Prædestinatianos hæreticos insectatos esse, quamvis a prædestinationis dogmatibus se longe esse minime neglexerint demonstrare. Hæc tamen, eaque omnia quæ animadvertit, non satis probant Lucidum Prædestinatianæ hæresis sectatorem non fuisse, ac putida esse Fausti mendacia, quæ de ipsius refert erroribus, & quæ narrat de Conciliis, quæ Prædestinatianos proscripsere. Quod si PP. Arausicani de inquirendis prædestinatianis non curarunt, neque inveniuntur, qui pro eis profligandis operam navaverint, id tribuendum exiguo ipsorum numero, unde novæ instituendæ sectæ impares fuere, & facillime interierunt.

DISSERTATIO VI.

De Hæresi Nestorii.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum Nestorius purus Hæreseos asseri jure merito possit?

ALbertinus Calvinista, aliique ex Heterodoxorum castris temerarii homines, Nestorii patrocinium susceperunt, eumque hæreseos absolvere sunt conati; quamvis eum partim ignorantiæ, partim inconstantiæ accusent. Ignorantiæ quidem, quia in quibusdam Fidei consectariis, sive subtilioribus quæstionibus, qualis est idiomatum communicatio, caligavit; ideoque abhorruit a nonnullis vocibus in Ecclesia receptis, cujusmodi sunt, *Deus natus, passus, crucifixus, mortuus, Virgo Deipara, &c.* Inconstantiæ vero, quia in explicanda mentis suæ sententia, alia aliis temporibus verba adhibuit, quæ ancipites haberent ac perplexos sensus. Quin etiam ipsum pertinaciæ reum quidam ejus defensores fatentur, quod inconsiderate dicta noluerit corrigere. Contra temerarios nefarii istius Hæresiarchæ defensores, sit.

PROPOSITIO.

Nestorius & ex propriis scriptis atque vocibus, & Veterum testimonio, Ecclesiæque judicio, hæreseos convincitur.

PRobatur prima pars. Qui Deum natum esse & passum negavit, & vicissim eum qui in Virginis utero formatus est, per se esse Deum; ille convincitur hæreseos: sed Nestorius Deum esse natum & passum negavit, & vicissim eum qui in Virginis utero formatus est, per se esse Deum: itaque ex propriis scriptis atque vocibus convincitur hæreseos. Major perspicua est. Qui enim hæc negat dogmata, duas consequenter in Christo personas introducit ac propugnat.

Probatur minor ex tertio ipsius Sermone, in quo de Nicænis Patribus sic loquitur: Quoniam vero si „ dixissent: Credimus in unum Deum Verbum; futurum erat ut mors divinæ naturæ tribueretur: ideo nomen accipiunt commune, nempe Jesus Christus, ut & mortuum illum significarent, & illum non mortuum. Itaque proinde ac si quis dicat: Ille homo est mortuus, quamvis anima sit immortalis; tamen quia nomen dixit quod significat duas naturas, & corpus quod moritur, & animam immortalem, ideo nihil est periculi in ea voce: utrumque enim vocatur homo, & corpus, & anima. Ita igitur etiam magnus ille Chorus de Christo dixit.

Et rursus: „ Verbum ergo Deus non est natus ex Maria, sed in illo, qui ex ea natus est, mansit. Non ex Virgine initium habuit, sed illi qui crescendo per menses paulatim compositus in utero Virginis est, inseparabiliter omni tempore sociatus est. Aliud est autem dicere: Cum illo qui natus est, manet; & aliud: Illum qui cum nato manet, hunc esse cui ut nasceretur, mensium opus fuisset curriculo.

Et Sermone 7. „ Non per seipsum Deus est quod in utero figuratum est; non per se Deus est, quod creatum est a Spiritu Sancto.

Ibidem: „ Mortalem enim vivificatricem Deitatem appellant, & in theatricas fabulas Deum Verbum audent deducere, tamquam idem sit pannis involutus & mortuus. Proh nefas! Ut Dominus Christus in nos benignitatem suam extenderet, periclitatur apud eos de deitatis dignitate decidere. *Et infra*: Quid Dei nomen deputas morti, quod a divina Scriptura nusquam in mortis commemoratione profertur? Quid Paulo clamante cum audias: In viro in quo definivit Deus, suscitans eum a mortuis; tu natam & mortuam inani imaginatione judicas Deitatem?....Si hæreticus tibi ex persona Ecclesiastica mortuum Deum tuum exprobraverit, iratus ad dictum reclama; Deus est qui suscitavit de mortuis Pastorem ovium magnum; non ipse mortificatus est & sublevatus.

Idem constat ex libro Nestorii prolato Actione 1. Concilii Ephesini in quo hæc habet Quaternione 21. „ Divina proinde Scriptura Deum ex Christipara Virgine genitum esse nusquam affirmat, sed Jesum Christum, & Filium, & Dominum .... Angelorum vox est: Surge, & accipe Puerum, & Matrem ejus. Atqui certum est Archangelos nativitatis Mysterium te longe exactius cognovisse, neque tamen dicunt: Surge & accipe Deum, & Matrem ejus; sed, Surge, & accipe Puerum & Matrem ejus.

Et

Et Quaternione 16. „ Hic est qui dicebat : Deus meus, Deus meus quare me dereliquisti ? Hic est qui triduo mortuus fuit. Hunc autem tamquam divinæ Majestatis cooperatorem una cum divinitate adoro.... Non per se & secundum se Deus est, quod in utero formatum est : non per se, & secundum se. Deus est, quod Spiritus Sancti opera effectum est : non per se & secundum se Deus est, quod in monumento conditum est : sic enim hominum mortuorumque manifesti cultores essemus. At vero quia Deus in homine assumpto existit, assumptus ut assumenti conjunctus, propter assumentem, Deus appellatur.

Et Quaternione 27. „ Ut rerum omnium opificem Deum appellamus, & Moysem rursum Deum ; Ait enim : Constitui te Deum Pharaonis. Et Israel Filium Dei : Nam Filius, *inquit*, meus primogenitus Israel est.. : Ita quoque Christum Dominum, & Deum, & Filium, & Sanctum, & Christum appellamus.

Idem constat ex impiis ejus vocibus a Theodoto Ancyrano, & Acacio Melitinensi relatis Actione 1. Ephesinæ Synodi, *Deum bimestrem, aut trimestrem non adoro*. Idem, ne infinita loca congeram, evidenter ostenditur ex Epistola Nestorii ad S. Cyrillum, quæ extat *t. 3. Concilii Ephesini, cap. 9.* & ex ejusdem Heresiarchæ Epistolis ad Cœlestinum I. quæ ibidem habentur descriptæ *cap.* 16. & 17

Probatur secundo. Qui hominem in utero Virginis formatum, alium esse effutiit ab Unigenito qui ex Dei utero ante Luciferum natus est, & Incarnationem esse meram inabitationem Dei Verbi in homine, velut in suo templo, duas diserte personas in Christo asseruit ; adeoque non est hæreseos purus. Atqui Nestorius hominem in utero Virginis formatum, alium esse effutiit ab Unigenito Dei ; & Incarnationem esse meram inhabitationem Dei Verbi in homine, velut in suo templo. Non fuit itaque hæreseos purus Nestorius.

Probatur minor ex ejus Anathematismis, quos S. Cyrilli Capitulis sive Anathematismis opposuit. Sic enim scribit Anathematismo 1. *Si quis cum qui est Emmanuel, Deum verum esse dixerit, & non potius nobiscum Deum ; hoc est, inhabitasse eam, quæ secundum nos est, naturam, per id quod unitus est nostræ, quam de Maria Virgine suscepit : Matrem etiam Dei Verbi, & non potius ejus qui Emmanuel est, nuncupaverit, &c. Anathema sit*. Et Anathematismo 5. *Si quis unum esse post assumptionem hominis naturaliter Dei Filium audet dicere : cum sit Emmanuel, Anathema sit*. Et Anathematismo 7. *Si quis hominem qui in Virgine creatus est, hunc esse Unigenitum dixerit, qui ex utero Patris ante Luciferum natus est, & non magis, propter unitionem, eum, qui est naturaliter Unigenitus, Patris Unigeniti appellatione confitetur participem factum*, &c. *Anathema sit*. Denique Anathematismo 10. *Si quis illum in principio Verbum, Pontificem & Apostolum confessionis nostræ factum, esse, seque ipsum obtulisse pro nobis dicat, & non Emmanuelis esse Apostolum dixerit, oblationemque secundum eamdem rationem ei tribuat qui unxit, &c. Anathema sit*.

Eodem spectant quæ ex ejus libro, Quaternione 16. referuntur Actione 1. Concilii Ephesini. *Propter gestantem, gestatum veneror : propter latentem, adoro apparentem. Inseparabilis a visibili Deus : atque ideo ejus qui non separatur, honorem non separo. Naturas separo, sed adorationem conjungo*.

Probatur tertio. Qui diserte Beatissimam Virginem Mariam Deiparam negavit hæreticus est : sed Nestorius Beatissimam Virginem Mariam diserte negavit Deiparam : Hæreticus itaque censendus est.

Probatur minor ex Sermone, ipsius Nestorii. *Audiunt hæc*, inquit, *qui in dispensatione Dominica Innovationis cæcuti, non intelligunt neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant. Qui sicut modo cognovimus, a nobis invicem frequenter sciscitantur, an* ἀνθρωποτόκος *dicenda sit Maria, an autem* θεοτόκος. *Habet matrem Deus? Ergo excusabilis Gentilitas matres Diis subintroducens. Paulus ergo mendax, de Christi deitate dicens : Sine patre, sine matre, sine generationis narratione. Non, vir optime, Maria peperit Deum. Quod enim de carne natum est, caro est ; & quod de Spiritu, spiritus est. Non peperit creatura eum qui est increabilis, non recentem de Virgine Deum Verbum genuit Pater : In principio enim erat Verbum, sicut Joannes ait. Non peperit creatura Creatorem ; sed peperit hominem deitatis instrumentum*.

Et Sermone 5. *Formatur in utero infans : sed quando figuram acceperit, nondum habet animam : at ubi figuratus fuerit, jam anima informatur a Deo. Ut igitur mulier corpus parit, sed Deus animam tribuit ; neque ideo mulier dicetur animæ genitrix, quia peperit animatum, sed potius hominis genitrix : sic quoque Beata Virgo etsi peperit hominem, simul cum illo pertranseunte Dei Verbo, non ideo est Dei genitrix. Non enim Verbi divinitas a Beata Virgine initium cœpit, sed erat natura Deus. De Beato Joanne Baptista prædicatur a sanctis Angelis, implendum esse infantem Spiritu Sancto, adhuc ex utero matris suæ ; atque ita B. Joannes Baptista Spiritum Sanctum habens editus est. Quid igitur? Appellabisne ipsam Elisabeth Spiritus genitricem? Huc animum referte, ac si qui in nobis fuerint, qui ad ea quæ dicuntur, tamquam ad inaudita & insolita moveantur, veniam date illorum imperitiæ*.

Et in Epistola ad Cœlestinum, negat Beatam Virginem dicendam esse Deiparam, tum quia Niceni Patres ab hoc vocabulo abstinuerunt : tum quia Scripturæ ubique Virginem Matrem Christi, non Dei Verbi, & per Angelos, & per Apostolos prædicarunt : tum etiam quia debet esse parenti ὁμοούσιος nativitas, Dei autem Verbi commixtura nulla est cum homine. Tum addit : *Si quis autem hoc nomen* θεοτόκον *propter natam humanitatem conjunctam Deo Verbo, non propter parientem proponat : dicimus quidem, hoc vocabulum in eam quæ peperit, non esse conveniens. Oportet enim veram Matrem de eadem esse essentia, qua est ex se natum ; ferri tamen posse propter ipsam considerationem, & quod solum nominetur de Virgine hoc Verbum, propter inseparabile templum Dei Verbi ex ipsa : non quia ipsa Mater Dei Verbi : Nemo enim antiquiorem se parit*. Eumdem errorem propugnat in Epistola 2. ad S. Cyrillum.

Probatur secunda pars ex Epistola S. Cyrilli Alexandrini ad S. Cœlestinum Romanum Pontificem, in qua inter alia testatur, Dorotheum quemdam Episcopum, Nestorio perversis dogmatis communione conjunctum, ipso in Cathedra Constantinopolitanæ Ecclesiæ sedente, dum frequens esset in Ecclesia populus, surrexisse, & magna voce inclamasse : *Si quis Mariam Deiparam dixerit, anathema sit*. Idem quoque constat ex omnibus ejusdem Sancti Cyrilli Scriptis adversus Nestorium, & maxime ex ipsius Anathematismis, & illorum expositione. Cum enim Anathematismos illos ad Nestorii confingendos errores & eorum consectaria penitus evertenda ediderit ; & de Nestorii doctrina cum ex ejus Epistolis, tum ex ipsius Homiliis, tum denique ex fidelissimis relationibus certior factus fuerit ; summæ temeritatis est asserere Nestorium eorum errorum purum fuisse, quos suis Anathematismis Cyrillus configit. Porro Anathematismo primo statuit S. Cyrillus Emmanuelem vere Deum esse : Matremque Emmanuelis vere Deiparam. Anathematismo 2. Naturas esse secundum hypostasim unitas, Christumque esse unum, eumdemque Deum & hominem. Anathematismo 3. Naturas non esse conjunctas sola unione morali quæ est secundum dignitatem, vel authoritatem quamdam, sed unione naturali. Hinc colligit Anathematismo 4. Ea quæ de Christo dicuntur, non ita esse partienda, ut alia soli homini, alia soli Deo, & non omnia uni eidemque tribuantur. Anathematismo 5. Christum esse verum Deum, non autem hominem Deiferum. Anathematismo 6. Verbum non esse Christi Deum aut Dominum, sed unum eumdemque Deum simul & hominem. Anathematismo 7. Christum non esse hominem Verbi Divini vi actum velut ejus organum ac instrumentum. Anathematismo 8. rejicit has propositiones, *Homo assumptus, una cum ipso Dei Verbo adorandus est, una cum ipso glorificandus, una cum ipso Deus appellandus* : unaque adoratione Emmanuelem adorandum esse statuit quatenus Verbum factum est caro. Anathematismo 9. docet Christum vim faciendi miracula non accepisse

pisse a Spiritu Sancto tamquam ab aliena virtute, sed eadem virtute operatum miracula, qua Deus. Anathematismo 10. Pontificem confessionis nostræ vere esse Verbum, & pro nobis sacrificium obtulisse. Anathematismo 11. carnem Domini vivificam esse, ipsiusque Verbi qui ex Patre est propriam, non autem alterius cujuspiam ipsi Verbo secundum dignitatem tantum conjuncti. Anathematismo 12. statuit Verbum vere passum esse sua carne, & sua virtute surrexisse a mortuis. Cum igitur hi Anathematismi sint oppositi Nestorii dogmatibus, argumento est in illis erroribus versatum fuisse Nestorium, qui hisce Sancti Cyrilli Capitulis confodiuntur.

Idem probatur ex S. Leone Magno *Epistola* 97. vel 134. novæ Editionis, ad Leonem Augustum data: *Anathematizetur ergo Nestorius*, inquit, *qui Beatam Virginem Mariam, non Dei, sed hominis tantummodo credidit genitricem, ut aliam personam carnis, aliam faceret deitatis: nec unum Christum in Verbo Dei, & carne sentiret, sed separatim atque sejunctim alterum Filium Dei, alterum hominis prædicaret*. Et *Epistola* 23. in nova Editione P. Quenellii, 46. ad Clerum & plebem Constantinopolitanam data, cap. 5. *Nec dicimus quod Beata Virgo Maria hominem sine deitate conceperit, qui creatus a Spiritu Sancto, postea sit susceptus a Verbo, quod Nestorium prædicantem merito justeque damnavimus*.

Idem probatur ex Theodoreto lib. 4. *hæreticarum fabularum* cap. 12. ubi de Nestorio sic loquitur: *Super candelabrum divini Pontificum suggestus, non lucernam veritatis, sed tenebras posuit impietatis. Primus autem initæ novitatis gradus fuit, non oportere Sanctam Virginem, quæ Dei Verbum peperit, quod ex ea carnem suscepit, Deiparam confiteri, sed Christiparam dumtaxat: tam tamen antiquissimi Orthodoxæ Fidei Prædicatores, juxta Traditionem Apostolicam, Deiparam docuerint nominare & credere Domini matrem .... Christi appellatio*, inquit, *duas naturas significat, divinitatem Unigeniti, & humanitatem: Dei autem vox absolute prolata, simplicem & incorpoream Dei Verbi substantiam repræsentat. Hominis vero, solam humanam naturam ostendit. Propterea Christiparam*, inquit, *& non Deiparam Virginem fateri necesse esse, ne imprudentes dicamus Deum Verbum initium ex Sancta Virgine sumpsisse, atque ita antiquiorem matrem eo qui ex ea natus est, ex consequenti confiteri cogamur. Ne videar autem inanibus conviciis hæc in illum jactare, illum ipsum suis verbis testem producam. Apostolicorum enim documentorum, & Sanctorum quorumcumque memoriam ex cogitatione sua exterminans in Orthodoxorum Ecclesiis multas istiusmodi voce edidit: Non peperit, optimi viri, Maria Deum, sed hominem peperit divinitatis instrumentum. Et in aliis rursum nugis: Culpa vacat Gentilis, qui Diis matrem inducit.... Unde quoniam horrenda morte periturus impii, Pontificatu per Sanctos Ephesi congregatos divino suffragio dejectus est, & jussu Imperatoris Oasim habitare jussus, futuri impiorum supplicii illinc sumpsit exordium*.

Idem probatur ex Vincentio Lirinensi in Commonitorio 1. cap. 17. *Nestorius*, inquit, *contrario Apollinari morbo, dum sese duas in Christo substantias distinguere simulat, duas introducit repente personas & inaudito scelere duos esse vult Filios Dei, duos Christos; unum Deum, alterum hominem; unum qui ex Patre, alterum qui sit generatus ex Matre, Atque ideo asserit Sanctam Mariam non θεοτόκον sed χριστοτόκον esse dicendam: quia scilicet ex ea non ille Christus, qui Deus, sed ille qui erat homo natus sit*.

Idem probatur ex Cassiano lib. 5. de Incarnatione Domini contra Nestorium, cap. 1. ubi ait *Hæresim illam Pelagianæ hæreseos discipulam atque imitatricem, id omnibus modis tentasse atque pugnasse, ut Dei Filius Dominus Jesus Christus, natus ex Virgine homo tantum solitarius crederetur; & arrepta postmodum virtutis via, id eum pie religioseque vivendo obtinuisse, ut dignus per hanc vitæ sanctimoniam fieret, cui se Majestas divina sociaret: ut sic exclusa ab eo penitus sacræ originis dignitate, sola ei tantummodo meritorum relinqueretur electio*. Et infra: *Solitarium quippe hominem natum esse asserit Dominum Jesum Christum: & ideo Mariam Christotocon, non Theotocon esse appellandam, quia Christi Mater, non Dei. Addis præterea sacrilegæ assertioni quam prava argumenta, tam frivola, dicens: Nemo anteriorem se parit*, &c.

Idem probatur ex Evagrio, lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 2. *Nestorius vocem quidem Deiparæ, quæ a multis probatissimis Patribus, Sancti Spiritus afflatu fabricata fuerat, rejecit ac repudiavit: Christiparæ autem vocabulum tamquam adulterinam monetam a se cusum atque efformatam, vice illius supposuit*. Et infra: *Anastasius cum in Ecclesia Constantinopolitana Sermonem haberet ad populum Christi amantem, ausus est palam ac diserte dicere: Mariam nemo Deiparam vocet. Nam Maria homo fuit. Fieri autem non potest, ut ex homine nascatur Deus. Iis auditis, cum populus Dei graviter commotus esset, & sermonem illum, uti par erat, blasphemiam duceret, Nestorius author illius blasphemiæ, non modo Anastasium non prohibuit, nec recta sanaque doctrinæ patrocinium suscepit: Verum iis quæ ab Anastasio dicta erant, aperte robur addidit, in hujusmodi disceptationibus pervicaciter insistens. Interdum etiam propria interserens atque intexens dogmata, & reconditum mentis suæ virus effundens, adhuc pejora & magis impia docere conatus est. Adeo ut in suam ipsius perniciem hæc diceret; Ego illum qui bimestris ac trimestris factus est, nunquam Deum appellaverim*.

Idem probatur ex Liberato in Breviario causæ Nestorianæ & Eutychianæ cap. 4. *Ordinato*, inquit, *Nestorio, die 1. mensis Aprilis, Consulatu Felicis & Tauri, Anastasius coram Ecclesia docens: Dei*, inquit, *genitricem Mariam nullus dicere præsumat: quoniam Maria homo fuit, & Deum ab homine generari, nimis est impossibile. Quod cum pariter audissent plurimi Clericorum & Laicorum, multum conturbati sunt. Didicerant enim antiquitus Deum confiteri Christum, & nullatenus per dispensationem hominem a Deo separatum credebant. Tumultu ergo facto in Ecclesia, Nestorius volens firmare Anastasii sermonem, eo quod eum honoraret, tamquam blasphemum noluit arguere, sed frequenter hoc coram Ecclesia docebat, & agitabat hanc quæstionem cum contentionibus, abnegans Dei Genitricis confessionem. Unde divisio nata est in Ecclesia, & concussionem magnam orbi terrarum tepidissimi Tractatus Nestorii concitaverunt. Sed eo non emendante, Constantinopolitana Ecclesia erat in scandalo.... Quoniam Nestorius in ea erat opinione, quod omnino purum hominem diceret Christum introducens in Ecclesiam Pauli Samosateni, & Photini doctrinam*. Idem constat ex Leontio lib. *de Sectis, Actione* 4. dicente, *Duas a Nestorio hypostases positas esse*. Et ex Vigilio lib. 2. contra Eutychem, dicente: *Nestorius duas inducendo naturas, duas putavit esse personas, & ob hoc arbitratus est eo ut sacrilegio dogmate duos Christos induci.... Et subinde: Nestorius proprietatem attendendo personarum, a persona excidit unione, & duos putavit Christos, unum passibilem, alterum impassibilem esse*.

Idem probatur ex Facundo Hermianensi lib. 1. *Quid ergo Nestoriani*, inquit, *quasi cautiores & diligentiores ipso Joanne Apostolo, immo ipso Deo Verbo, qui sic de se in Joanne loquebatur Apostolo, refugiunt quæ sunt humanitatis Deo tribuere, & Beatam Mariam dicere vere & proprie Matrem Dei, quam non refugiunt dicere vere & proprie hominis Matrem, nisi quia non eumdem credentes esse Deum, quem hominem, duos nobis Filios, licet non verbis, rebus tamen volunt inducere?*

Et lib. 6. *B. Cyrillus contra Nestorium quamdam nefandam dualitatem cavantem inducere, ne quam occasionem daret errori, sermonem suum magis ad ea quæ unitatis sunt coarctabat*. Et loquens de Concilio Chalcedonensi, ait: *Si Chalcedonensis Synodus velut Nestorianam hanc Epistolam* [Ibæ] *improbaret, hinc potius excusasse Nestorium videretur. Non autem ita debuit religiosa illa Synodus gravissimum crimen levigare Nestorii, quæ bene cognoverat, quod longe alia blasphemia sit, quæ hujus hæresis nomen accepit. Illa mysterium divinæ Incarnationis evacuat, in qua salus nostra consistit: illa aliam hominis, aliam Dei subsistentiam dicit, ut humanam naturam alienet a Deo, quæ*

in

in suis primitiis Verbo assumente sancta est.

Probatur tertia pars ex Ecclesiæ judiciis contra Nestorium, scilicet Romana sub Cœlestino Pontifice Maximo habita Synodo ann. 430. in qua S. Cyrilli fides approbata est, & errori Nestorii dictum anathema. Ea quoque in Nestorium ipsum dicta sententia est, ut nisi intra decimum diem a denuntiatione, errorem ejuraret, excommunicationis & exauthorationis subiret sententiam. 2. Ex universali Synodo totius Ægypti, in qua Synodica Cœlestini Pontificis & Romanæ Synodi suscepta est, missique Legati Constantinopolim, qui illam Nestorio significarent. 3. Ex Synodo Romana, e qua Legati missi sunt Ephesum, qui executionem Sententiæ in Nestorium a Cœlestino latæ urgerent in Concilio Œcumenico. 4. Ex Ephesina Synodo Œcumenica, in qua Nestorius anathemate confixus est & exauthoratus: *Deprehendentes* (inquiunt Patres Ephesini) *partim ex literis commentariisque ipsius, partim e Sermonibus, quos nuperrime in hac Ephesiorum Metropoli habuit, quique testimoniis comperti sunt, illum impie sentire ac prædicare: coacti per sacros Canones, & Epistolam sanctissimi Patris nostri & comministri Cœlestini Romanæ Ecclesiæ Episcopi, lachrymis subinde perfusi, ad lugubrem hanc contra eum sententiam necessario venimus. Igitur Dominus noster Jesus Christus, quem suis ille blasphemis vocibus impetivit, per sanctissimam hanc Synodum eumdem Nestorium Episcopali dignitate privatum, & ab universo Sacerdotum consortio alienum esse definit.* Ephesini Concilii contra Nestorium judicium, aliæ Synodi, aliique Patres reveriti sunt: infandum hunc Hæresiarcham velut impiæ doctrinæ ducem legibus suis insectati sunt Christiani Imperatores, ejusdemque hæreseos Sectatores coercuerunt: totus orbis Christianus Christi & Deiparæ hostem abominatus est. Natura cum Christi Dei, tum Matris ejus sanctissimæ vindex, volente Deo, linguam ejus depascendam vermibus ante mortem dedit. Summæ igitur impudentiæ est, & male feriati ingenii, ipsum hæreseos absolvere.

Objicitur primo. Qui asseruit Christum non esse hominem solum; non esse duos Filios, aut Dominos, aut Christos: naturas ambas in unam Verbi hypostasim convenisse: & Beatam Virginem recte dici posse Deiparam, is purus censendus est oppositorum errorum qui ipsi tribuuntur. Atqui Nestorius singula hæc asseruit capita. Igitur purus est errorum, quorum damnatus est.

Probatur minor quoad singulas partes. Quoad primam, ex Sermone illius 12. ubi ait: *In stupore dentium remaneat Paulus Samosatenus, qui nobis Dominicam humanitatem nudam a Deitate delirat, aut solam, præter divinitatem, fabulatur hanc, quæ semper conjuncta est, atque connexa, quæ eadem ac pariter potest, quæ Deus. Donavit enim illi Deus nomen quod est super omnem nomen.*

Quoad secundam, probatur ex Sermone 11. *Divisio non est, neque conjunctionis, neque potentiæ, neque filiationis, neque hujus quod est Christus. In his divisio non est; in deitate vero & humanitate divisio est. Christus, secundum quod est Christus, indivisus est; & Filius, secundum quod est Filius, indivisus est. Non enim habemus duos Christos, vel duos Filios; neque est apud nos primus Christus & secundus; neque alter & alter; neque iterum alter filius, & iterum alter filius: sed idem ipse est duplex, non dignitate, sed natura.*

Quoad tertiam partem, probatur ex Epistola 2. Nestorii ad Cœlestinum I. qua invehitur in eos qui pessimam opinionem Apollinarii & Arii secuti, *Quamdam contemperationis imaginem ex deitate & humanitate Unigeniti concipiunt: & corporis passiones audent superfundere deitati Unigeniti, & immutabilitatem deitatis ad naturam corporis transiisse confingunt, & utramque naturam, quæ propter conjunctionem summam & inconfusam in una persona Unigeniti, adoratur, contemperationis mutabilitate confundunt.*

Quoad postremam denique partem, probatur ex ipsius Sermone 6. *Dixi jam sæpius*, inquit, *Si quis inter vos simplicior, sive inter quoscumque alios, voce hac θεοτόκος gaudet, apud me nulla est de voce invidia; tantum ne Virginem faciat Deam*, &c. Et Sermone 12. *Damna eos qui dicunt, secundum Apollinaris & Arii sensum, Dei genitricem; & ego una tecum clamo θεοτόκον.* Et postea: *Filius Dei natus est Deus Verbum & homo: ergo quæ peperit, propter unitatem dicatur Dei genetrix, id est, θεοτόκος.* Idem constat ex Sermone 13. & ex Epistola 3. ad Cœlestinum.

Respondeo, distinguendo majorem. Qui hæc asseruit sine fuco, & in sensu Ecclesiæ, concedo; qui hæc asseruit verbis tenus, & quidem ambiguis, hæreticum sensum tegentibus, nego. Nestorius porro & Christum non esse hominem solum, & non esse duos Filios Dei, & unicam esse in Christo personam, & B. Virginem dici posse Deiparam asseruit verbis tenus, & quidem ambiguis, quibus Catholicis insidiaretur & fucum faceret: non autem ea dogmata propugnavit, vel propositiones illas admisit Catholico sensu.

Et quidem quod primam spectat, Christum solum hominem eo dumtaxat sensu negavit, quasi extitisset aliquando sine Verbo: naturas enim ambas in ipso Virginis utero, immo & in ipso conceptu copulatas esse fatebatur. Sed in eo tamen Paulo Samosateno assensus est, quod has naturas copulatas diceret solo nexu morali: quo fiebat ut Deus esset quidem hominis, & homo Dei: non tamen Deus homo, & homo Deus; ex quo etiam sequebatur, Verbum non esse factum carnem, sed carnis tantum inhabitatorem. Id autem asserere, quid erat nisi Christum asserere hominem solum? Quemadmodum Moyses, in quo Deus inhabitabat, ita ut Pharaonis Deus etiam diceretur, solus homo reipsa erat. Hinc S. Cyrillus in Expositione Anathematismi 5. de Nestorio & ejus Sectatoribus, ait: *Simulant se Incarnationis vocem admittere: verum incarnatum esse revera Dei Verbum non putant; hoc est, hominem esse factum nostri similem: ita ut quod erat, maneret. Verum asserunt sic tamquam in uno quopiam homine ex Sanctorum numero, de Maria Virgine natum, habitasse unigenitum Verbum.* Id declarat falsum illud Symbolum a Nestorio, vel Theodoro Mopsuesteno conditum, quod Charisius Presbyter Ephesinis Patribus obtulit, in quo legitur: *Verbum divinum hominem assumpsisse perfectum: quem quidem hominem natura nostri similem, Spiritus Sancti virtute in Virginis utero formatum, factum ex muliere, factum sub lege, arcano quodam modo sibi conjunxit.* Ac subinde hominem illum, quod cum Deo conjunctus sit, ejusdem cum ipso honoris ait esse participem. Denique id perspicuum est ex Contestatione publice proposita a Clericis Constantinopolitanis, & promulgata in Ecclesia, qua Nestorium ejusdem esse sententiæ cum Paulo Samosateno ostenderunt. Extat illa t. p. Concilii Ephesini, cap. 13. Sic autem habet: *Paulus Samosatenus ait: Maria Verbum non peperit. Nestorius ab hujus sensu non recedens: Heu tu*, inquit, *bone vir, Maria divinitatem non edidit. Addit Paulus: Neque enim erat ante sæcula. Nestorius ait: Divinitati, quæ tempora condidit, matrem temporaneam assignant. Rursum Paulus: Maria Verbum suscepit, neque est antiquior Verbo. Nestorius ait: Qui fieri queat, ut Maria ex se genuerit antiquiorem se? Paulus ait: Maria edidit hominem nobis assimilem. Nestorius dicit: Qui ex Virgine natus est, homo est. Paulus ait: Atqui per omnia nobis præstantior est. Nam de Spiritu S. est, divinisque editus promissis, & juxta Scripturam gratia illi data est. Nestorius ait: Vidi Spiritum descendentem quasi columbam, & manentem super illum, necnon ascensionis vim illi impertientem: quandoquidem præcipiens Apostolis quos elegerat, per Spiritum Sanctum assumptus est. Hic igitur ille est, qui hanc tantam gloriam Christo impertitus est. Paulus ait: Ut neque is qui genere ex David ductus inunctus est, a sapientia alienus sit: neque tantam sapientiam in alio quopiam, quanta in ipso, extitisse putemus. Sane fuit illa in Prophetis, sed amplior in Moyse; fuit in multis Sanctis; at vero in Christo, tamquam in Dei templo amplissima extitit. Idem in alio loco alium docet esse Jesum Christum, alium rursus Deum Verbum. Nestorius ait: Fieri nequit, eum qui ante omnia sæcula natus est, denuo nasci, idque secundum divinitatem. En manifestius legis transgressor deprehenditur Nestorius, ut qui eum qui ex Patre genitus* est,

est, natum ex sacra Virgine neget. En Paulo Samosateno haeretico, qui alium asserit esse Verbum, & alium Jesum Christum, neque unum esse, ut Orthodoxa profitetur Ecclesia, plenissime adstipulatur. His gemina sunt quae scribit Marius Mercator in Epistola de discrimine inter haeresim Nestorii, & dogmata Pauli Samosateni.

Quoad secundam partem; Nestorius non minori fraude Christum esse unum Filium ac Dominum praedicabat. *Duos namque filios, licet non verbis, rebus tamen volebat inducere*, ut ait Facundus Hermianensis. Et Christum esse unum asseverabat, non hypostasi, sed mera conjunctione, quia Unigenito Dei conjungebatur ut templum inhabitatori. Sic etiam dicebat unam personam, unitate morali, non naturali: quod nimirum Incarnatione Verbi facta esset una & eadem Dei & hominis dignitas, authoritas & potestas. Nomen enim personae sumpsit ut est vox juris, qua ratione conjuges una sunt persona: cum tamen sumere debuisset, si bona fide ageret, prout est naturae quiddam, atque ipsa hypostasis, qua ratione conjugum duae sunt reipsa personae, duaeque hypostases. Hinc S. Cyrillus Epistola 8. ad Clerum Constantinopolitanum sectam hanc habere scribit Nestorianos, *Duos praedicare Christos, ac duos Filios; & hominem seorsim, ac Deum seorsim constituere; eorum stabilito, solarum personarum unitionem asse unt, adeo versute agunt, & excusationes in peccatis fingunt*. Et certe Nestorius ipse apud Cyrillum, *lib. 2. contra Nestorium, n. 41.* aperte profitetur quemadmodum unitas in Christo, ac divisio, vel duplicitas spectanda sit. Ait enim: *Nullam esse divisionem copulationis illius, quae in dignitate consistit, neque filietatis; sed neque quod Christus est, ullam esse divisionem: verum divinitatis & humanitatis duntaxat.* Quare nec *Duos habere nos Christos, nec Filios duos: sed unum & eumdem esse dignitate, non natura.*

Hinc Synodus Quinta Oecumenica, Anathemate 4. unionem naturarum duarum, ex Nestorii sententia, *Secundum gratiam, vel secundum operationem, vel secundum dignitatem, vel secundum aequalitatem honoris, vel secundum authoritatem, aut relationem, aut effectum, aut virtutem* esse demonstrat, *vel secundum bonam voluntatem*. Additque, *Nestorianos Deum Verbum Filium, & Christum vocantes, & hominem separatim Christum & Filium nominantes, & duas personas evidenter dicentes per solam nominationem, & honorem, & dignitatem, & adorationem, unam personam, & unum Filium, & unum Christum confingere.*

Hinc denique Vincentius Lirinensis *Commonitorio 1. cap. 17.* ait: *Nestorius contrario Apollinari morbo, dum sese duas in Christo substantias distinguere simulat, duas introducit repente personas, & inaudito scelere, duos esse vult Filios Dei, duos Christos, &c. Quod si quis eum putat literis suis unum Christum dicere, & unam Christi praedicare personam, non temere credat: aut enim istud fallendi arte machinatus est, ut per bona facilius suaderet & mala, sicut ait Apostolus: Per bonum mihi operatus est mortem. Aut ergo, ut diximus, fraudulentiae causa quibusdam in locis Scriptorum suorum unum Christum, & unam Christi personam credere se jactitat. Aut certe post partum jam Virginis ita in unum Christum duas perhibet convenisse personas, ut tamen conceptus, seu partus Virginei tempore, & aliquanto post duos Christos fuisse contendat; ut cum scilicet Christus homo communis primum & solitarius natus sit, & necdum Dei Verbo personae unitate sociatur, postea in eum assumentis Verbi persona descenderit: & licet nunc in Dei gloria maneat assumptus, aliquandiu tamen inter illum & caeteros homines nihil interfuisse videatur.* Quamquam non ita senserit Nestorius, quemadmodum in postrema hujus disjunctivae parte Vincentius Lirinensis asserit. Hinc patet responsio ad tertiam partem minoris.

Ad quartam respondeo, Nestorium pariter B. Virginem dici Deiparam permisisse subdolo & perfidioso sensu, quod scilicet hominem genuisset Deo unitum, & aemolum Verbi Dei; non Deum ipsum. Suam ipse mentem exposuit Haeresiarcha vaferrimus Epist. 1. ad Coelestinum Pontificem Maximum, his verbis; *Si quis autem hoc nomen Deiparae propter natam humanitatem conjunctam Deo Verbo, non propter parientem proponat, dicimus quidem hoc vocabulum in eam, quae peperit, non esse conveniens: oportet enim veram matrem de eadem esse essentia, quae est ex se natum; ferri tamen posse propter ipsam considerationem, & quod solum nominetur de Virgine hoc verbum, propter inseparabile templum Dei Verbi ex ipsa; non quia ipsa sit Mater Dei Verbi: Nemo enim antiquiorem se parit.*

Praeterea, in primo Sermone haec effutiit, ut apud Marium Mercatorem legere est: *Non, vir optime, Maria peperit Deum, non peperit creatura Creatorem; sed peperit hominem Deitatis instrumentum.* Ibidem Catholicum Dogma quo Beatam Mariam Virginem Deiparam profitemur, Gentilium fabulas sapere blasphemat. *Habet*, inquit, *Matrem Deus? Ergo excusabilis Gentilitas Matres Diis subintroducens.* Et Sermone 4. *Aliud est dicere*, inquit, *quia unito de Maria conjunctus erat Deus ille qui est Verbum Patris, quod est liquidissimum & firmum atque irreprehensibile Gentilibus; & aliud, quia Divinitas indiguit nativitate in mensibus decurrente.*

Objicies secundo testimonium Joannis Antiocheni, cui notissima fuit Nestorii fides, cum ipsi amicitia conjunctissimus esset. Is enim in Epistola ad ipsum Nestorium, quae extat 1. *p. Concilii Ephesini*, cap. 25. testatur ipsum solas voces respuere quibus Patres usi sunt, eamdem autem sententiam tenere. *Si enim*, inquit, *mecum tua eadem sapit, & sentit, quae Sancti Patres, Ecclesiaeque Doctores [nam hoc, Domine mi, & ex multis, & ex communibus amicis de te accepimus] cur eum vereris pium sensum convenienti voce publicare? .... Quis quaeso reprehenderit, si ea quae sentis, libere exponas? Immo vero quis non laudet, si nomen cujus sensum Pietas tua, ut cognovimus, possides, propter publicam quietem, communemque orbis pacem admittat?* Et rursus: *Multi, ut intelliga, non infrequenter ex te audierunt, quod ipsum solum vocem, non pium quoque ipsius vocis notionem averseris: Si qui vero celebrioris famae Ecclesiastici authores tibi fuerint, ut ipso quoque nomine admissa, sacram Virginem Mariam Deiparam appelles, te istud neutiquam recusaturum esse.*

Confirmatur ex Theodoreto in *Epistola ad Alexandrum Hierapolitanum* significante, se Joanni Antiocheno vehementer succensere, quod inita pace cum Cyrillo, Nestorii abdicationi una cum Orientalibus suis consensisset, ejusque sanam doctrinam indiscrete damnasset. *Idipsum sentiens*, inquit, *indiscrete, atque inique damnavit eum qui nihil praeter doctrinam sanam novit aliquid & docuit. Sed anathematismus, licet idoneus sit amplius quam consensus damnationis ejus, turbare lectorem: tamen quia non indiscrete, sed sub quadam consideratione positus est, solatium praestitit: nec enim dixit: Anathematizamus doctrinam ejus, sed, quaecumque aliter dixit, aut sensit, quam doctrina Apostolica continet.* Pergit Theodoretus Alexandrum alloquens: *Jam tuae Sanctitati praedixi, quia si domini mei venerabilis, & sanctissimi Episcopi Nestorii fuerit dogma damnatum, nec ego cum his, qui hoc faciunt, communicabo.* Et in Epistola ad Andream Samosatenum: *Exigit autem Aristolaus subscriptionem factu dudum damnationis, & ut anathematizetur sancti Episcopi dogma Nestorii. Scit autem vestra Sanctitas, quod si quis indiscrete doctrinam anathematizet ejusdem sanctissimi & venerabilis Episcopi, idem est, ac si pietatem anathematizare videatur.*

Confirmatur secundo testimonio Acacii Beroensis Episcopi in Epistola ad S. Cyrillum, quae extat 1. *p. Concilii Ephesini, cap. 23.* in qua Nestorio vocem quidem male elapsam esse fatetur, & quae emendatione indigeat: ipsum tamen excusat ab errore, ipsique aliquid simile contigisse ait ei quod accidit Paulino Antiochiae Episcopo: qui etsi tres hypostases palam dicere recusaret, re tamen & virtute ab illorum sententia & fide qui hoc profitebantur, non recedebat. Addit, multos Constantinopoli venientes asseruisse, nihil a Nestorio dictum, quod in sensu contineret aliquid Apostolicae doctrinae, aut Nicaenae Fidei contrarium.

Re-

Respondeo primo, Joannem Antiochenum exprobratione hæreseos noluisse Nestorii animum jam exacerbatum agere in furias, sed œconomica potius velut adulatione delinire, ut eum ad fidem & officium revocaret. Secundo, tunc temporis non fuisse adhuc palam omnibusque cognitos Nestorii errores, nec unam, constantemque fuisse omnium de ipsius fide opinionem. Verbis enim ambiguis perversæ sententiæ virus tegebat, quæ alii in pravum sensum, qui sub eis, secondum hæresiarchæ mentem, latebat interpretabantur; alii in benigniorem partem flectebant, pro pensione singularis amicitiæ, qua ipsi erant conjuncti: quod de Joanne Antiocheno, Acacio Beroensi, & Theodoreto dicendum est: qui Nestorii sin minus errori, personæ tamen impense studuerunt ac faverunt. Et maxime omnium Theodoretus, qui nequidem cum pax iniretur inter Orientales & S. Cyrillum, æquo animo passus est ut Joannes Antiochenus damnationi & abdicationi Nestorii assensum præberet. Sed is in Theodoreto facti merus error fuit, quia studio partium excæcatus, sibi persuadere non potuit Nestorium esse dogmatum adeo impiorum authorem: quamvis eos ipsos fuerit execratus errores, quorum damnatus est Nestorius. Unde in laudata ad Andream Samosatenum Epistola, ait: *Oportet ergo, si omnino compellimur, eos anathematizare, qui purum dicunt hominem Christum, aut qui in duos Filios unum Dominum nostrum Jesum Christum dividunt, & qui ejus abnegant deitatem.* Sed tandem eruditior factus in causa Nestorii, & de ejus hæresi & impietate certior factus, palam dixit anathema Nestorio in Concilio Chalcedonensi, & lib. 4. hæreticarum fabularum ipsum nefariæ hæreseos authorem esse probat. Ex quibus patet responsio ad utramque confirmationem.

Objicies tertio testimonium Socratis *lib. 7. Historiæ Ecclesiasticæ, cap.* 32. ita scribentis: *Nestorius apud complures venit in opinionem, quod Dominum simplicem hominem esse diceret, quodque Pauli Samosateni & Photini dogma in Ecclesiam introduceret; atque de hac re tanta concertatio, tantaque tempestas commota est, ut Oecumenico Concilio opus fuerit. Ego vero dum ejus libros lustro, hominem imperitum reperio, &c. Nec tamen mihi videtur imitari Paulum Samosatenum, aut Photinum, & Dominum omnino simplicem hominem dicere; sed solam Deiparæ vocem tanquam larvam reformidare.* Et postea: *Videtur Veterum lucubrationes ignorare, adeoque, ut dixi, vocem hanc insectari: nec enim Christum simplicem hominem dicit, ut Photinus & Paulus Samosatenus. Et Homiliæ ab eo editæ docent, eum nullo modo divini Verbi personam abstulisse, sed ubique illud fatetur subsistens & inexistens, &c. Sic eum sentientem reperio, tum ex ejus libris quos legi; tum ex his quæ amatores ipsius dicunt.*

Respondeo, quod etsi Nestorius a Paulo Samosateno & Photino in aliquibus dissenserit, nimirum in hoc quod hominem eum Verbo per se hypostatico, & Patri consubstantiali unitum assereret, quod illi negabant; quodque Verbum Deum ante Mariam fuisse personam subsistentem assereret, quod illi fuerant inficiati; nihilominus in eo cum ipsis conveniebat, quod & Christum vere Deum esse, & Mariam Virginem Deiparam, negaret. Deinde non tanti est Socratis, qui aut Scholasticus de foro, aut de Aula Scriptor fuit, authoritas, ut Veterum omnium testimoniis præponi debeat, ac præsertim Marii Mercatoris locupletissimo testimonio in Epistola de discrimine inter hæresim Nestorii & Pauli Samosateni.

Objicitur quarto. Eadem fuit Nestorii, quæ Diodori Tarsensis, & Theodori Mopsuesteni de Incarnatione sententia & fides. Nam Theodorum Nestorius, Diodorum vero Theodoretus Præceptorem habuit. At uterque Christum Dominum Deum æternum, non *hominem purum* esse credidit, ut probat Facundus Hermianensis *lib. 3. & lib. 4.* ubi & plurimorum Patrum testimoniis utrumque rectæ fidei fuisse demonstrat. Igitur & Nestorius recte sensit.

Respondeo, nego minorem. Nam & S. Cyrillus impia ipsorum dogmata prodidit, & Theodori doctrinam damnavit Ecclesia in Quinta Synodo Œcumenica: & ipsi suis se verbis ac Scriptis suis prodiderunt. Nonne enimvero plane hæretica est hæc Diodori sententia lib. 1. contra Synusiastas? *Ne Filius Mariæ putetur Deus Verbum: mortalis enim mortalem generat secundum naturam; & corpus generat consubstantiale; & duas generationes Deus Verbum non sustinet, unam ante sæcula, alteram posterioribus temporibus.* Et ibidem: *Perfectus ante sæcula Filius; perfectam, quod ex David assumpsit; Filius Dei, Filium David. Dices mihi: Duos igitur filios prædicas? Duos Filios David non dico: Non enim dixi Deum Verbum filium David; sed neque duos filios Dei secundum substantiam: nec enim dico duos ex substantia Dei, cum dico Deum Verbum ante sæcula, habitasse in genito ex semine David.*

Has Præceptoris sui erroneas sententias exscripsit, probavitque Theodorus in libris suis *de Incarnatione*, quibus addit: *Non sic in eo, qui est ex semine David, sicut in Prophetis habitavit Deus Verbum. Illi enim peculiari, & modica quadam quantitate, Sancti Spiritus gratia fruebantur; hic autem in his, in quibus interdum erant illi, jugiter permanebat. Gloria Verbi ac sapientia replebatur, alter procuidubio præter Verbum, & subsistens proprie Filius, ac seorsum: non enim Verbum semetipsum sapientia replebat & gloria; sed alteri potius hæc, quæ sunt insignia, conferebat.*

Nec refert quod Diodorus Tarsensis a pluribus Patribus laudatus sit, quorum testimonia in ipsius gratiam & commendationem refert Facundus, & quod Sanctorum Athanasii, Basilii, & Epiphanii amicitia & usu dignatus sit. Nam ob integram de Trinitate fidem laudatus est a Sanctis Patribus Diodorus, & jure merito, utpote qui rem Catholicam adversus Arianos strenue tutatus est, ob idque a Magno Meletio Antiocheno Episcopo Tarsensium Episcopus creatus. At ejus de Incarnatione dogmata non excusserunt veteres illi Patres, nec ad ea forsan attenderunt. Aut certe, antequam hæ quæstiones agitarentur, putarunt hæc ab eo innocenter dicta; qui nec sententias illas prædicabat, propugnabatve pertinacius, nec ab Ecclesiæ communione recedebat, immo ejus fidem ac unitatem tutabatur. Unde & Synodus Œcumenica in constituenda gubernatione Ecclesiasticarum Diœceseon, inter Catholicos Episcopos, Diodorum Tarsensem recenset. Cujus Decretum secutus Theodosius, lata lege tradi jussit Ecclesias Catholicis Episcopis, & nominatim designavit aliquos qui capita communionis essent; quos inter adscripsit Diodorum. Extat in Cod. Theodos. Leg. 5. *de Fide Catholica*.

De Theodoro Mopsuesteno dicemus uberius in Dissertationibus sequentis Sæculi, ubi de Trium Capitulorum damnatione agemus. Satis sit hic monere, quod cum Nestorii partiarii, Theodori Mopsuesteni libros, post Ephesinam Synodum, in Syriacam, Armenicam, & Persicam linguam transferendos curassent, Acacius Melitinensis, & Rabula Edessenus, Episcopi, ad Armenos scripserunt, ipsos a lectione librorum Theodori deterrentes, quod in iis Nestorianam hæresim præformasset. Proclus ab Armeniæ Episcopis consultus per Legatos, Tomum sive Epistolam scripsit ad Armenos, in quo suppresso Theodori nomine, *impium* quod ei tribuebatur, dogma, contraria professione damnavit. Procli transmissum ad se Tomum approbavit Joannes Antiochenus. Deinde S. Cyrillus, instigante Basilio quodam Diacono, tres contra Diodorum & Theodorum libros conscripsit, & quartum de Incarnatione. Atque eo fere statu fuit Theodori Mopsuesteni doctrina ad tempora usque Quintæ Synodi, in qua libri ejus damnati sunt. Non mirum autem quod non fuerit hæreseos, quoad vixit, accusatus: siquidem tunc ad examen vocati non sunt ejus libri, quoad doctrinam de Incarnatione: & quæ ab illo scripta sunt contra cæteras hæreses, vitaque in communione Ecclesiæ acta, in qua & diem obiit, magnam ipsi famam pepetere Orthodoxiæ: & tandem quæ ab ipso perperam scripta proferebantur, initio ambigua visa sunt, & in bonam partem flecti posse: ac similia pleraque istorum ab antiquis usurpata esse Patribus, ut scribebat Joannes Antiochenus ad S. Cyrillum.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

PRo Nestorii orthodoxia totus Basnagius ad A. 430. contendit agregie falli non recentiores tantummodo, sed & vetustissimos, quinimmo & coævos plerosque Theologos; quin nec ipsa pariter œcumenica Concilia ex doctissimis totius ecclesiæ episcopis collecta ab ea deceptione excipit, utpote quæ erroris in fide reum Nestorium & habuerint, & pronunciaverint. Quasi scilicet ipse solus post tredecim fere sæcula melius viderit in tanta scriptorum, & documentorum penuria, quam tot viri doctissimi æque, & religiosissimi, quibus nihil deerat scriptorum, sive testium ad hominem de hæresi convincendum. Nisi forte reputaveris Cyrillum, Cœlestinum, Orientales episcopos quam multos, nec ipso excepto Nestorianorum partium studiosissimo Joanne Antiocheno, qui tandem Nestorium una cum cæteris damnavit hæreseos, depravatis moribus fuisse homines, qui Constantinopolitano episcopo errores in fide intolerabiles imputarint; ejusque innocentissimi hominis famæ vindicandæ post tredecim tandem sæcula præsentissimi Numinis providentia Basnagium excitarit. Quæ vero ille deprompserit in hanc rem documenta, ea perspicua esse & ambiguitatem excludere omnem oportet; cum alioquin siquid habent obscuri & ambigui, tunc apud rectos rerum æstimatores plus valebit authoritas traditionis adeo constantis ad sinistre judicandum de homine, cujus dicta in utramque partem trahi possunt, quam peculiare omnium reorum jus, ut nonnisi evidenter probata accusatione damnetur. His in antecessum notatis, quæ tandem Nestorii patronus affert expendamus.

Ac principio quidem errasse illum nonnihil agnoscit, quod scripturarum sacrarum phrasi vel neglecta, vel non satis animadversa *communicationem* quam Theologi de schola vocant *idiomatum*, non admiserit, ut Deum passum, Deum crucifixum dicere exhorruerit. Id vero hominem eo deduxit ut Mariam *Theotocon* nonnisi coactus, invitus reluctansque dicere consenserit. Hæc, ait, errata sunt hominis minus quidem cauti non plane vero hæretici. Quin & ipse quæ hominis peculiaria sunt, interdum Deo tribui posse admittit, propter utriusque naturæ in Christo conjunctionem. *Christi corpus*, ait ille in epist. ad Cyrillum, *divinitatis templum esse fateamur, illudque nexu usque adeo sublimi, divinoque, & admirabili ipsi conjunctam, ut dicamus divinam naturam ea sibi vindicare quæ corporis alioqui sunt propria*. Cæterum naturarum in Christo discrimen agnovisse illum non personarum, pluribus ejus testimoniis productis demonstrare nititur Basnagius. En unum in Lateranensi concilio an. 649. ipsis ejus verbis recitatum. *Duarum naturarum una est authoritas, una virtus, una potentia, & una persona secundum unam dignitatem*. Vide & simile aliud in synodica a P. Lupo vulgato cap. 6.

Quod vero pro sententia sua adstruenda affert. P. Alexander hæc nullo se negocio eludere se posse Basnagius censet. Quod enim nonnisi reluctans & invitus Mariam appellare *Deiparam* consenserit, in causa fuisse ait divinam in Christo naturam, quæ corpoream omnem nativitatem respuit. Quare rectius appellandam censuit. *Christotocon, quæ vox*, ait idem Nestorius, *est significativa duarum naturarum Deitatis, & humanitatis* quam *Theotocon*, quod ex directo Divinitatem exprimit. Cur vero Deum natum, passum, cruci affixum dicere renuerit; quæ in rem suam expendit P. Alexander, in causa fuit divina natura; metuebat enim Nestorius nequid diceret quo Arianismi & Apollinarismi accusaretur; qui enim passum diceret Deum ille nec veram nec passionis omnis expertem Divinitatem Christo tribuere videbatur. Cæterum quæ rectam Nestorii mentem aperte demonstrant, ipsa sunt ejus verba ex quaternione XVII. coram Ephesinis patribus recitata: *Filius post carnem assumptam seorsum per se Filii nomine appellari non debet, ne duos filios videamur inducere. Sed quoniam illi unitus est qui in principio erat Filius & ipsi conjunctus est non potest quod quidem ad filiationis dignitatem habet, non quoad naturas, propterea etiam divisionem recipere*.

Hucusque Basnagius, cui ut respondeam prius mihi diligenter investigandum est quid naturæ nomine designarit Nestorius; si enim evicero naturarum appellari ab eo totum quidquid est nominis absoluti perfectique e. g. hominis; ea quæ de naturarum in Christo discrimine ab eo dicta sunt hæc pariter ad discernendas in Christo personas dicta valebunt, quamquam personæ istæ cum in Christo convenerint, ideo personam unicam, tamquam ex duabus in unum coalescentibus conflatam, agnovisse illum admitto. In quaternione XVI. hæc ejus dicta referuntur. *Hæ voces, Christus, & Filius, & Dominus cum unigenito in scripturis tribuuntur, naturarum duarum indices existunt: & aliquando quidem divinitatem; nonnunquam vero humanitatem, interdum vero utrumque simul exprimunt: E. g. quando Apostolus Paulus per Epistolam ita prædicat: cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus, Filii humanitatem clare indicat; at vero cum idem rursus ad Hebræos scribens ait, Deus nobis loquutus est in Filio per quem fecit & sæcula; divinitatem Filii indicat. Neque enim caro sæcula condidit ut quæ multa post sæcula formata sit. Humanitas ergo Christi prout erat ab ejus divinitate diversa ex Nestorii sententia Filii nomen in scripturis promeruit*, quod vix aliter admitteretur, nisi pro natura humana seu pro humanitate ipse integer, absolutusque homo acciperetur. Hoc insuper testimonio evincitur duos extitisse in uno, eodemque Christo Filios, sicut geminæ distinguebantur naturæ; quamquam, ut ex quaternione XVII. adnotasse Basnagium superius monui, negabat Nestorius filios duos in Christo agnosci potuisse, cum post unionem non duo sint, sed unus filius, unus scilicet dignitate, & appellatione non re. Idem pariter insinuat in quaternione XXV. in quo Verbum a Filio in Christo ita distinguit, ut naturam humanam, prout a Verbo diversam, nomine Filii expressam agnoscat. *Audi: & Verbum caro factum est. Non dixit Verbum per carnem natum est; nam ubicumque Apostoli, aut Evangelistæ Filii meminerunt semper ponunt quod ex muliere natus sit. Attende, obsecro, quid dicam. Ubi, inquam, Filii nomen recolunt, ibi nativitatis vocabulum usurpant, vel quod ex muliere ortus sit affirmant. At vero ubi Verbi mentionem inciderunt, ibi nullus eorum quod per humanam naturam natum sit asserere audet. Audi quid B. Joannes Evangelista cum in Verbum illiusque inhumanationem incidisset, dicat. Et verbum, inquit, caro factum est [hoc est carnem sumpsit] & habitavit in nobis; hoc est nostram naturam induit & habitavit in nobis; & vidimus gloriam ejus [nempe Filii] non dixit autem vidimus nativitatem Verbi*. Hæ verborum ambages hunc sensum occulunt: Maria hominem genuit, ut cæteræ matres filium; ex ea generatione Filius ejus dictus est Jesus; huic vero genito cum adjuncta fuerit Verbi Dei persona, hic qui erat ex generatione Filius ex adjunctione Deus item appellari & esse promeruerit. Ita Nestorii doctrinam exposuit Cyrillus; ita Cœlestinus papa, nec ille quidem ex aliorum relatione, sed expensis prius discussisque Nestorii scriptis ad se transmissis; ita demum Ephesini Concilii Patres omnes, & post illos orbis universus, qui Nestorium reum semper postulavit de admisso duarum personarum in Christo discrimine. Nec equidem hæreticum hunc sensum respuunt Nestorii verba, sive quæ superius exscripsi, sive quæ in concilio Ephesino recitata sunt; quamquam non diffiteor catholicam pariter sententiam ex illis exculpi potuisse. Hac vero admissa ambiguitate; numquid non ratio postulat ut judicium præferamus mundi universi coævorumque Patrum, quibus res utique exploratior fuit quam nobis quibus ex solis rarisque scriptorum ejus fragmentis conjecturas potius quam judicium ferre datum est.

Cum ait Filium esse unicum in Christo non duos; id utique hæreticæ ejus doctrinæ non repugnat; nam ex quaternione XVII. cujus excerpta supra dedi ex Basnagio, discimus Verbum Dei, quod ante unionem in Christo Filius appellabatur, post conjunctionem cum humanitate, (ratione cujus humanitatis Filium dici agnoscit, ac tenet Nestorius, ut ex di-

ctis

ctus hucusque constat) nomen suum pristinum nequaquam retinuisse illud dicit, ne duo Filii dicerentur, sed Filium Deum ita conjunxisse cum Filio hominis, ut ex duobus unus fieret Filius, unus dignitate, & appellatione. Porro cum de personæ unitate agit Nestorius, semper adhibet hanc vocem *dignitate*, qua vocis affectata usurpatione non ambigue designat unam esse in Christo personam unitate morali, & dignitatis, non vero rei. In Secret. V. conc. Lateranen. hæc ejus verba rememorantur: *Duarum naturarum una est authoritas, una virtus, una potentia & una persona, secundum unam dignitatem*. Ex quater. XVII. hæc ejus accipe verba: *Quoniam illi unitus est, qui in principio Filius erat, & ipsi conjunctus est, non potest quod quidem ad Filiationis dignitatem attinet non quoad naturas propterea etiam divisionem recipere*. Hæc sufficere judico ad vindicandam P. Alexandri sententiam.

DISSERTATIO VII.

De Concilii Ephesini, quod est tertium Oecumenicum, Convocatione, & Præside.

QUÆSTIO PRIMA.

Quis Concilium Ephesinum convocaverit Theodosius, an Cælestinus Primus?

PROPOSITIO.

Sacra Synodus Oecumenica Ephesina convocata est a Theodosio Juniore Imperatore, non a Cælestino I. Pontifice Maximo.

PRobatur I. ipsius Theodosii testimonio, qui in Sacris, sive quas Metropolitis in Provincias misit, sive quas ad Synodum direxit, suum ubique memorat de Concilii convocatione mandatum; Pontificii vero nusquam meminit. Unius verba proferre sufficit quæ ad S. Cyrillum & Metropolitanos missa est, quæ extat 1. p. Concilii Ephesini, cap. 32. *Sæpenumero*, inquit, *jam ante ob ea quæ acciderunt, religiosam sanctissimorum Episcoporum undequaque in unum coactorum Synodum necessariam judicavimus. Hactenus tamen ne eorum Pietati molestiam exhiberemus, cunctatores hac in re fuimus. Nunc vero tam Ecclesiasticarum, quam quæ hisce cohærent, publicarum rerum controversia eam usque adeo utilem & necessariam declarat, ut refutari nullomodo queat. Quamobrem ne illa quæ ad præsentem rerum tantopere utilium inquisitionem spectant, si negligentius curentur, in pejus incrementa sumant, tua Pietas, Deo bene propitio, operam dabit, ut Sacrosancto proximo Paschate elapso, sub sacra Pentecostes diem, ad Ephesiorum Asiæ civitatem accurrat; nonnullosque, quos nimirum idoneos judicabit, sanctissimos Provinciæ suæ Episcopos simul eodem secum adducat: ita ut neque necessarii sanctissimis ejusdem Provinciæ Ecclesiis desint, neque ii rursum, qui ad eam rem apti censebuntur, in sacra Synodo desiderentur. De indicta autem sanctissima Synodo nostra Serenitas ad omnes omnino Deo dilectos Episcopos Metropolitanos literas scripsit, quo nimirum hac tandem ratione turbæ quæ ex multis dissidiis & concertationibus hinc inde enatæ sunt, rite secundum Ecclesiasticos Canones consopiantur; & illa præterea, quæ parum decenter admissa sunt hactenus, corrigantur; & pietatis denique quæ in Deum est, publicæque utilitatis firmitati consulatur. Cæterum ante sanctissimam coactam Synodum, communemque ejusdem, quæ de omnibus dabitur, sententiam, nihil quidquam in nulla prorsus re privatim a quoquam innovetur.*

Respondent aliqui, prius indictam a Cœlestino Summo Pontifice Synodum Œcumenicam, literasque Imperiales fuisse Mandati Apostolici mere executorias. Sed valide refelluntur ex Epistola 3. Nestorii ad Cœlestinum, ex qua constat, decretam prius Œcumenici Concilii indictionem a Theodosio, quam Pontifici innotesceret. Nam de indicta Synodo monet Cœlestinum Nestorius. *Placuit vero*, inquit, *piissimis Imperatoribus, Domino adjuvante, etiam Synodum inexcusabiliter totius orbis terrarum indicere, propter inquisitionem aliarum rerum Ecclesiasticarum. Nam dubitationem verborum non æstimo habituram inquisitionem difficilem, nec impedimento esse futuram ad Tractatum divinitatis Domini Jesu.* Certe si Œcumenicam Synodum indixisset Cœlestinus ad cognoscendam Nestorii causam, provinciam exequendæ sententiæ in ipsum latæ Cyrillo Alexandrino non imposuisset, sed negotii totius cognitionem servasset Synodo a se prope diem convocandæ.

Probatur secundo ex tota serie Actorum Concilii Ephesini, quibus Patres se convenisse jussu Imperatoris sæpius testantur, nec mandati Apostolici vel semel meminerunt. Actione 1. *Synodo*, inquiunt, *congregata in Ephesiorum Metropoli ex Decreto Religiosissimorum & Christianissimorum Imperatorum*. Et in sententia contra Nestorium: *Sancta Synodus juxta Religiosissimorum & Christianissimorum Imperatorum nostrorum præscriptum in Ephesiorum Metropoli congregata: Nestorio Novo Judæ*, &c. Et Actione 3. Legati Apostolici dicunt: *Synodo in Ephesiorum Metropoli congregata ex Decreto amabilissimorum Deo, & Christi amantium Imperatorum, S. Papa noster Cælestinus Episcopus nos ipsius præsentiam supplentes ad hanc Synodum misit, quam quidem Synodum convenire jusserunt humanissimi Christianissimique Imperatores*. Et in Synodi Relatione ad Imperatores sic inscripta: *Piissimis Deoque devotissimis Theodosio & Valentiniano Victoribus, triumphatoribus semper Augustis, sancta Synodus, quæ per Dei gratiam, vestraque Majestatis nutum in Ephesiorum Metropoli convenit*. Quin etiam in ipsa Synodi ad Cœlestinum Relatione, dicunt Episcopi se convenisse secundum Imperatorum Sanctionem, non secundum Romani Pontificis nutum. *Quia vero necesse est*, inquiunt, *ut omnia quæ consecuta sunt, Sanctitati tuæ significentur, non potuimus non scribere, secundum omnium nostrum Salvatoris Christi voluntatem, piissimorumque ac Christi amantium Imperatorum nostrorum sanctionem ex multis variisque Provinciis Episcopos supra ducentos in Ephesiorum Metropoli nos convenisse*.

Probatur tertio, Patrum qui Concilio interfuerunt, vel Ephesi præsentes fuerunt, dum celebraretur, testimoniis scilicet S. Cyrilli in Apologetico ad Theodosium: *Etenim*, inquit, *cum sancta nostra Synodus in Ephesiorum Metropoli, juxta Majestatis vestræ Decretum undique convenisset, venit eo tum ipse quoque*, nempe Nestorius. Et Joannis Antiocheni in Epistola ad Sixtum Cœlestini successorem: *Anno*, inquit, *proxime lapso, sacra Deo dilectissimorum Episcoporum Synodus, juxta Religiosissimorum Imperatorum Decretum in Ephesiorum Metropoli profligandæ Nestorianæ hæreseos causa convenit*.

Probatur quarto ex Cœlestino I. Pontifice maximo in Epistola ad Theodosium. *Huic cœlesti curæ vel gloriæ*, inquit, *unusquisque nostrum pro Sacerdotali officio, operam nostram, in quantum valemus, impendimus: & huic Synodo, quam esse jussistis, nostram præsentiam in his quos misimus, exhibemus*.

Probatur denique omnium Historicorum istius ætatis, sive consequentium testimonio, qui communiter silent de Sedis Apostolicæ jussu; de Imperatorio aperte loquuntur. Sic enim Socrates lib. 7. cap. 34. *Quippe haud multo post Imperator, Edicto proposito, omnes undique Episcopos ad civitatem Ephesiorum convocavit*. Sic Evagrius lib. 1. c. 3. *Merito Cyrillus petiit a Theodosio, qui tunc Orientis Imperium administrabat, ut ejus mandato prima Synodus Ephesi congregaretur, Imperialibus literis, tum ad Cyrillum ipsum, tam ad omnes ubique sanctissimarum Ecclesiarum Episcopos missis. Igitur Theodosius Synodum indixit die Sancta Pentecostes, quo die vivificus Dei Spiritus in nos descendit*.

His suffragatur Justinianus Imperator in Collatione 1. Quintæ Synodi Œcumenicæ: *Theodosius Junior*, inquit, *congregavit priorem Ephesinam sanctam Synodum, cui præsidebant Cælestinus, & Cyrillus Sancti Patres.*

Sic Liberatus cap. 5. Breviarii, ubi de Theodosio hæc habet: *Et post hæc scripsit aliam Sacram ad u-*

ni-

universos Episcopos, ut Ephesum convenirent, & conferrent de Nestorii libris, & Cyrilli judicio. His adde Nicephorum, *lib.* 14. *Historiæ*, *cap.* 34.

Lupi Christiani argumentis respondetur.

Objicit Lupus Christianus, Gelasium Pontificem in prima sua Synodo Romana testari, Synodum Ephesinam fuisse de consensu Cœlestini Pontificis indictam. Secundo, ipsam Synodum in variis ad varios relationibus assidue dicere, se convenisse *secundum canones*: utique Apostolicos & divinos a quibus nulla sine Pontificis assensu permittitur generalis Synodus. Tertio, Hincmarum Episcopum Remensem, *Epistola* 33. *cap.*20. asserere: Generales Synodos, *Apostolica Sedis jussione, & Imperiali convocatione semper olim fieri consueta*.

Respondeo ad primum, Gelasium I. non asserere indictam Synodum Ephesinam a Cœlestino Pontifice, sed solum, *damnatum Nestorium consensu Beatissimi Cœlestini, mediante Cyrillo Alexandrinæ sedis Antistite*.

Ad secundum respondeo, convenisse Synodum juxta Canones, quia secundum Ecclesiæ morem convenit, qui in Concilio Ephesino perinde ac in Nicæno atque Constantinopolitano servatus est, Theodosio Juniore, Constantini Synodum Nicænam, & Theodosii Senioris Constantinopolitanam cogentis, exemplum sequente, & causæ fidei, negotiorumque Ecclesiasticorum cognitionem ac judicium solis Episcopis asserente, sibique solam canonum executionem vindicante.

Ad tertium respondeo, Hincmarum, quid sua ætate, vicinisque temporibus, id est nono & octavo sæculo fieret, scriptum reliquisse, non vero quid quinto & quarto sæculo in more Ecclesiæ positum esset.

Bellarmini Cardinalis objectiones diluuntur.

Objicit Bellarminus* lib. 1. *de Conciliis*, cap. 13. Prosperum in Chronico indicare, Ephesinam Synodum factam esse Cyrilli industria, & Cœlestini authoritate. 2. Idem constare ex Evagrio *lib.* 1. *cap.* 4. Tertio ex Epistola Cœlestini ad Cyrillum, quæ habetur inter Opera Cyrilli. 4. ex Photio in lib. *de septem synodis* asserente, Cyrillum profectum esse ad Concilium, tamquam Sedis Apostolicæ Legatum: quod argumento est eam synodum absque Pontificis mandato coactam non fuisse.

Respondeo ad primum, Prosperum in Chronico scribere quidem, *Nestorii impietati novum errorem Ecclesiis inducere molienti, præcipuam Cyrilli Alexandrini Episcopi industriam, & Papæ Cœlestini repugnasse authoritatem*. Sed non scribit Cœlestinum convocasse Synodum Ephesinam. Hic scilicet Nestorianæ hæreseos refert exordia, Tauro & Felice Coss. id est anno Christi 428. quo tempore indicta non est Ephesina Synodus, quæ Basso & Antiocho Coss. coacta est anno 431. Cum primum natam esse impiam hæresim accepit Cœlestinus, eam comprimere conatus est, datis ad Nestorium literis, deinde coacta Romæ Synodo, hæresi damnata, lataque sententia in Authorem, nisi tempore condicto resipisceret, executione denique sententiæ Cyrillo Alexandrino demandata: sed Ephesinam Synodum non convocavit. Nec Prosper in Chronico indicat a quo fuerit convocata. Sic enim solum habet ad annum 431. *Congregata apud Ephesum plus ducentorum synodo sacerdotum, Nestorius cum hæresi nominis sui, & cum multis Pelagianis, qui cognatum errori suo juvabant dogma, damnatur*.

Ad secundum respondeo, Evagrium diserte asserere Synodum a Theodosio indictam, ut ex ipsius verbis in probatione ultima laudatis compertum est. Cœlestini non meminit Evagrius loco quem Bellarminus appellat, ut vel leviter innuat ipsius mandato convocatam esse Œcumenicam Synodum, sed solum ut dicat, *Nestorium iis, quæ a Cœlestino scripta erant, non acquievisse*.

Ad tertium respondeo, ex Epistola Cœlestini ad S. Cyrillum, quam laudat Bellarminus, nihil amplius haberi, quam Pontificem vices suas Cyrillo demandasse ad executionem Sententiæ contra Nestorium latæ in Romana Synodo: sed in ea Epistola quæ data est 3. Idus Augusti, Theodosio XIII. & Valentiniano III. Coss. id est anno Christi 430. frustra se videre putavit doctissimus Cardinalis convocationem Ephesinæ Synodi, quæ anno dumtaxat 431. & post Consulatum illum congregata est 10. Kal. Julii. Denique Cœlestinus ipse ad Theodosium scribens, non ait, *Huic Synodo quam esse jussimus*: sed, *Huic Synodo quam esse jussistis, nostram præsentiam, in iis quos misimus, exhibemus*.

Ad quartum respondeo, Photium loco laudato solum asserere S. Cyrillum ad Ephesinam Synodum profectum esse *tamquam Sedis Apostolicæ Legatum*, de quo impræsentiarum controversiam non movemus: sed non scribit Ephesinum Concilium Cœlestini authoritate convocatum. Synodum quidem absque Pontificis subsequente consensu convocatam non fuisse, Bellarmino damus: quia cum Imperatoris mandatis Religionis bonum, & Ecclesiæ universæ quietem ac pacem spectantibus repugnare non posset, nec deberet, gratissimam habuit convocationem Synodi a pientissimo Principe factam: sed negamus eam fuisse præcedente Romani Pontificis consensu convocatam; aut Theodosium consuluisse Cœlestinum, ejusque consensum rogasse, vel mandatum expectasse, ut Concilium Œcumenicum indiceret.

Objici potest tertio Romanæ Ecclesiæ Diurnum in Allocutione Romani Pontificis ad Episcopos, Presbyteros, & universam plebem Dei, in qua præmissa mentione duorum priorum Conciliorum Œcumenicorum, addit: *Quibus duobus universalibus, venerandisque Conciliis, tertium Generale ducentorum Sanctorum Patrum accessit Concilium, quod sub principali quidem memoriæ Teodosio Augusto factum est; ex authoritate tamen Cœlestini Apostolicæ Sedis Antistitis, cum beato Cyrillo Alexandrinæ Ecclesiæ Præsule*. Igitur indicta est Ephesina Synodus authoritate Cœlestini Pontificis Maximi.

Respondeo primo, satis esse quod præfuerit Ephesino Concilio Cœlestinus per Legatos, & quod maxima ratio habita sit Literarum ipsius, & Sententiæ ab eo contra Nestorium latæ, ad eamque Patres Decretum ac Sententiam suam exegerint, ut ex illius authoritate sacrum illud Concilium factum intelligatur ac dicatur.

Respondeo secundo, Allocutionem laudatam ex Diurno Romanorum Pontificum, fuisse compositam post Sextam Synodum Œcumenicam, id est, post annos ab Ephesina Synodo ducentos plus minus: adeoque minorem ipsi fidem adhibendam esse, quam Authoribus coævis, aut supparibus, ipsisque Actis Concilii Ephesini, quæ illud a Theodosio Imperatore convocatum tam diserte testantur.

QUÆSTIO II.

Quis Ephesino Concilio præfuerit?

PROPOSITIO.

Ephesino Concilio Oecumenico præfuerunt S. Cyrillus Alexandrinus, Arcadius & Projectus, Episcopi, & Philippus Presbyter: Sanctus quidem Cyrillus usque ad adventum Apostolicorum Legatorum, cum suo jure, tum Cœlestini Romani Pontificis nomine: Arcadius vero, Projectus & Philippus, ut Legati Cœlestini, & Synodi Occidentalis.

PRobatur prima pars quæ προεδρίαν S. Cyrillo asserit, ex Actione 1. Concilii Ephesini, quæ dicitur habita *Considentibus in sanctissima Ecclesia quæ appellatur Maria, religiosissimis & sanctissimis Episcopis, Cyrillo Alexandria, qui & Cœlestini quoque sanctissimi Romanæ Ecclesiæ Archiepiscopi locum obtinebat, & Juvenali Hierosolymorum, &c.* Scilicet cum Cœlestinus I. vices suas Cyrillo commisisset ad executionem sententiæ in Nestorium latæ, & Nestorii causa in Ephesino Concilio disceptanda esset, ac ad exitum promovenda, vicariam Cyrillus Romanæ Sedis potestatem servabat, & exercere jure poterat, donec depositus esset Nestorius, & confixa hæresis, nisi Pontifex aliis vices suas demandaret. Quod ipsum fecisse eum non innotuerit ante Arcadii, Projecti, & Philippi adventum: eo usque Synodo Sanctus Cyrillus præfuit Cœlestini nomine & authoritate, qui his verbis ad illum scripserat, cum de Nestorii hæ-

hæresi ad ipsum relatum esset: *Quamobrem nostra Sedis authoritate adscita, nostraque vice & loco cum potestate usus, ejusmodi non absque exquisita severitate sententiam exequeris; nempe ut nisi decem dierum intervallo, ab hujus nostra admonitionis die numerandorum, nefariam doctrinam suam conceptis verbis anathematizet, eamque de Christi Domini nostri generatione fidem imposterum se confessuram spondeat, quam & Romana, & tua Sanctitatis Ecclesia, & universa denique Religio Christiana prædicat, illico Sanctitas tua illi Ecclesia prospiciat.*

Idem in Epistola ad Clerum Constantinopolitanum scripserat: *Et quia nostra in tanto negotio propemodum præsentia necessaria videbatur, vicem nostram, propter marina & terrena spatia, ipsi sancto Fratri meo Cyrillo delegavimus, ne morbus iste longitudinis occasione grassetur.*

Idem ex Synodo Chalcedonensi in Definitione Fidei, Actione 5. confirmatur, in qua *Sanctæ Synodi quondam in Epheso factæ Præsides fuisse* dicuntur, *beatissima memoria Cælestinus Romanorum, & Cyrillus Alexandrinorum Episcopus*. Idem asserit Marcianus Imperator in Lege, quam pro confirmanda Synodo Chalcedonensi tulit, & quæ extat p. 3. istius Concilii. Et in Sacra ad Archimandritas missa quæ ibidem cap. 8. inserta est. Et in Edicto, ad Palladium P. P. ibidem cap. 12.

Idem constat ex S. Leone Magno, Epistola 47. *Prioris autem Ephesinæ Synodi*, inquit, *cui sanctæ memoriæ Cyrillus Episcopus tunc præsedit, contra Nestorium specialiter statuta permaneant.*

Cyrillum & Cœlestinum Ephesini Concilii pariter Præsides vocant, Pulcheria Augusta in Sacra Archimandritis missa, 3. p. Concilii cap. 14. Julianus Coensis in Epistola ad Leonem Imperatorem ibidem, cap. 47. Episcopi Armeniæ in Epistola ad eumdem Principem, ibidem, cap. 48. Joannes Neapolitanus Episcopus in Relatione ad Hormisdam, Petrus Diaconus lib. *de Incarnatione & Gratia*, cap. 5. Justinianus Imperator in 5. Synodo *Collatione* 1. & in Confessione Fidei adversus tria Capitula, Pelagius II. in *Epistola ad Episcopos Istriæ*, Sermo Prosphoneticus ad Imperatorem habitus in Sexta Synodo, Constantinus Pogonatus in Edicto, quod pro Sexta Synodo fecit, Diurnum Romanorum Pontificum, in Fidei Professione quam olim, dum inaugurabantur, emittebant.

Nomine vero Cœlestini S. Cyrillum Ephesino Concilio præfuisse, disertius asserit Mennas Constantinopolitanus Episcopus, in Professione Fidei, quæ inserta est Vigilii Papæ Constituto. Ibi de Synodo Ephesina sic loquitur: *In qua in Legatis suis atque Vicariis, id est, beatissimo Cyrillo Alexandrinæ urbis Episcopo, Arcadio & Projecto Episcopis, & Philippo Presbytero, Beatissimus Cælestinus Papa Senioris Romæ noscitur præsedisse.*

Idem asserit Liberatus cap. 5. Breviarii. *Porro*, inquit, *Cyrillus cum suis habens vices Sedis Apostolicæ, evocato Concilio* 200. *Episcoporum, Nestorium vocaverunt.*

Idem asserit Marcellinus Comes in Chronico: *Nestorius*, inquit, *apud Ephesum* 200. *Patrum sententia in Synodo damnatus est, Cælestino Cyrillum Alexandrinæ civitatis Episcopum pro tempore Vicarium denuntiante.*

Sic Evagrius *lib* 1. *Historiæ Ecclesiasticæ*, *cap*. 4. Ephesinam Synodum celebratam ait, *Divino Cyrillo Cælestini Romanæ Urbis Episcopi vices gerente.*

Sic Nicolaus I. Epistola 9. ad Michaelem Imperatorem: *Cyrillus*, inquit, *idcirco in Ephesina Synodo ante omnes sedit, quia ipse locum memorati Papæ*, (Cœlestini) *sicut Gesta ejusdem Synodi testantur, obtinuit.*

Photius in lib. *de Synodis*, Concilii Ephesini Præsidem fuisse scribit *Cyrillum celeberrimum inter Patres, qui propter virtutum sapientiæque divitias, magnæ civitatis Alexandriæ Sedem obtinebat, & Cælestinus Romani Pontificis implebat Sedem, atque personam gerebat*. Sed Cyrillo Memnonem Ephesiorum, & Juvenalem Hierosolymorum Episcopum addit.

Sic Gregorius VII. Apologetici cap. 3. *Temporibus Theodosii Junioris Augusti, S. Cyrillus Patriarcha Alexandrinus & Arcadius Episcopus ex Italia, vice beati Papæ Cælestini, Ephesino Concilio præfuerunt*. Suffragantur Zonaras Tom 4. *Annalium*, Cedrenus *in Compendio Historiarum*, qui tamen Cyrillo Cœlestini locum tenenti Juvenalem Hierosolymorum Episcopum adjungit; Nilus Metropolita Rhodius in lib. *de Synodis*, ubi tamen parum accurate de istius Synodi Præsidibus scribit, Cœlestinum, Cyrillum, Juvenalem, & Memnonem præfuisse dicens.

Ad istos accedit Nicephorus Callistus lib. 14. *Historiæ Ecclesiasticæ*, cap. 34. scribens: *Cælestinus autem Romæ Episcopus propter navigationis pericula ipse Synodo adesse detrectavit. Ad Cyrillum tamen, ut locum illic suum obtineret, scripsit; ex quo tempore fama est, mitram illum, & Papæ appellationem, atque ut orbis universi judex appellaretur, accepisse*. Sed etsi verum sit S. Cyrillum Cœlestini locum in Synodo tenuisse, quod Nicephorus asserit, falsa tamen sunt & inepta cætera quæ subjungit.

Falsum est, inquam, ex eo tempore Cyrillum & Successores ejus Alexandrinos Episcopos, mitram sumpsisse, & Papæ nomen sibi vindicasse, orbisque totius Judices esse appellatos. Diu enim ante S. Cyrillum Alexandrini Episcopi Papæ vocabantur. Siquidem Dionysius Alexandrinus in Epistola 3. ad Philemonem, Heraclam beatissimum Papam appellat, ut legitur apud Eusebium, *lib*. 7. *Historiæ Ecclesiasticæ*, & S. Athanasius *Apologia* 2. refert Epistolam Ischyræ ad se scriptam hoc titulo: *Beatissimo Papæ Athanasio Ischyras in Domino salutem.* Denique Cœlestinus Cyrillum Vicarium suum constituit in Nestorii dumtaxat causa, non in reliquis omnibus: isque honos Cyrilli personæ privatim concessus est, non autem Sedi Alexandrinæ. Itaque S. Cyrilli Successores eum honorem postea sibi vendicare minime potuerunt, qui Cyrillo ad tempus dumtaxat indultus fuerat. Tandem Florentina Synodus *Sessione* 5. nostræ sententiæ suffragatur. *In hoc*, inquit, (libro Actorum 3. Synodi) *varia B. Cyrilli habemus Epistola, qui Princeps erat Synodi illius, locumque obtinebat Cœlestini Papæ.*

Ex his testimoniis conficitur, Cyrillum Præsidem fuisse Concilii, cum suo, tum Cœlestini nomine, ante adventum Legatorum. Suo quidem, quia primæ Sedis a Romana Episcopus erat, adeoque Romano Pontifice nec per se, nec per legatos præsente, primas obtinere debebat in Synodo: etiamsi nulla ipsi a Summo Pontifice potestas commissa fuisset. Nomine vero Cœlestini, quia adhuc de Nestorii judicio & depositione agebatur: sententiæ porro in illum latæ a Cœlestino & Occidentalibus Episcopis executor delegatus erat S. Cyrillus, donec delegatio illa novò mandato rescissa est, & ad Arcadium, Philippum, & Projectum translata. His enim præsentibus, non amplius, Cyrillus, sed solus Cœlestinus per suos Legatos Synodi Præses erat. Quorsum enim alios legatos misisset, ut præsentiam supplerent suam quam supplevisse S. Cyrillus supponitur? Quorsum ut executores essent sententiæ, cujus jamdudum S. Cyrillus executor constitutus erat, nisi ea fuisset Cœlestini mens, ut ipsis præsentibus desineret Cyrilli authoritas & Legatio?

Probatur secunda pars primo ex Epistola Cœlestini Pontificis Maximi ad Ephesinam Synodum: *Direximus*, inquit, *pro nostra solicitudine sanctos fratres & consacerdotes nostros unanimes nobis. & probatissimos viros, Arcadium & Projectum Episcopos, & Philippum presbyterum nostrum, qui iis qua aguntur, intersint, & quæ a nobis antea statuta sunt, exequantur, quibus præstandum a nobis non dubitamus assensum, quando id quod agitur, videntur pro universalis Ecclesiæ securitate decretum*. Id constat ex ejusdem Pontificis Epistola ad Theodosium Imperatorem. *Huic Synodo*, inquit, *quam esse jussistis, nostram præsentiam in his, quos misimus, exhibemus*. Idem ex Epistola ipsius ad S. Cyrillum compertum est, quam scripsit jam indicta Synodo Ephesina, & quæ Actione 2. lecta est: in qua se vices suas illi committere in sacro illo conventu, aut antea commissas prorogare, ne leviter quidem innuit.

Idem probatur ex interlocutionibus, sive senten-

tiis

tiis Legatorum Apostolicorum, actione 3. *Propterea*, inquit Projectus Episcopus, *& ego quoque authoritate Legationis Apostolicæ Sedis, una cum fratribus sententiæ executor existens, definio memoratum Nestorium, veritatis inimicum, fideique corruptorem, tamquam iis de quibus accusatus est, obnoxium, a gradu Episcopalis honoris, & ab omnium præterea Sacerdotum Orthodoxorum communione remotum esse.* Ibidem Philippus Presbyter Sedis Apostolicæ Legatus ait: *Sanctus beatissimusque Papa noster Cælestinus Episcopus nos ipsius præsentiam supplentes ad hanc Synodum misit.*

Probatur insuper ex Interlocutione S. Cyrilli ibidem: *Quæ Arcadius*, inquit, *& Projectus sanctissimi piissimique Episcopi, necnon Philippus religiosissimus Romanæ Ecclesiæ Presbyter deposuerint, perspicue sancta Synodus percepit. Deposuerunt enim, supplentes locum Apostolicæ Sedis, totiusque Synodi sanctissimorum Deoque dilectissimorum Occidentalium Episcoporum. Quare cum ea quæ a Cælestino sanctissimo Deoque dilectissimo Episcopo decreta jam fuerant, executi sint, consequens est ut eorum, quæ hesterno hodiernoque die acta sunt, commentarii superioribus Actibus attexantur.* Ibi S. Cyrillus Legatis Cœlestini & Occidentalium Episcoporum se non connumerat, quibus se connumerare oblitus non esset, si adhuc Cœlestini vices atque Legationem gessisset.

Idem rursus probatur ex Relatione Concilii ad Imperatorem post Actionem 3. in qua Patres de Occidentalibus Episcopis sic loquuntur: *Nam licet maximum itineris spatium universam illam sanctissimorum Episcoporum multitudinem ad nos pervenire prohibuerit: attamen illis in locis simul congregati Cælestino sanctissimo piissimoque Magnæ Romæ Episcopo etiam præsente, & nunc nostram de Fide sententiam magno consensu prædicarunt, eosque qui diversa sentiunt, ab omni prorsus Sacerdotii sorte graduque alienos esse definierunt. Et hæc quidem etiam antequam Sanctissima hæc Synodus conveniret, Cælestinus sanctissimus Magnæ Romæ Episcopus per literas suas indicaverat Cyrilloque sanctissimo, Deoque dilectissimæ magnæ Civitatis Alexandrinæ Episcopo, ut suas vices subiret, commiserat. Sed & nunc denuo aliis etiam literis sanctæ Synodo, quam vestra Majestas in Ephesiorum Metropoli convenire præcepit, significavit. Misit autem has literas per Arcadium & Projectum sanctissimos Episcopos, & Philippum religiosissimum Presbyterum Magnæ Romæ, qui Cælestini sanctissimi Deoque dilectissimi Episcopi præsentiam supplent. Quia ergo viri isti qui venerunt, totius Occidentalis sanctæ Synodi sententiam nostræ huic Synodo per literas exposuerunt, sensumque de fide & pietate nobis consonum declararunt, & eadem quæ nos decreverunt necessario, quod officii ratio postulabat de consensu illorum nobiscum ad vestram Majestatem retulimus.* Ex quibus patet, S. Cyrillo ante Synodum Ephesinam commissas fuisse Cœlestini vices, & sententiæ in Nestorium a Cœlestino & Occidentalibus latæ executionem. Qua authoritate, usque ad adventum Legatorum, summo jure functus est. At vero missis aliis Legatis, qui Cœlestini præsentiam supplerent, ac locum, & executores essent sententiæ antea in Nestorium latæ, Apostolica authoritate, qua fungebantur; nulla amplius penes S. Cyrillum mansit authoritas Apostolicæ Sedis. Hæc enim Juris regula est, *Posteriorem Procuratorem dando, priorem prohiberi.* [L. 31. *Si quis* §. ult. *de Procurat.*]

Id præterea confirmatur ex Relatione Concilii Ephesini ad Cœlestinum Pontificem Maximum quæ extat post Actionem 5. *Fuerunt enim*, inquit, *& in consensu nostro & illi quoque, qui a Sanctitate tua missi sunt, piissimi Episcopi Arcadius & Projectus, & cum ipsis Reverendissimus Presbyter Philippus, qui sua præsentia tuam nobis exhibuerunt, Apostolicæque Sedis locum suppleverunt.*

Respondet non nemo, Cœlestinum nec sibi, nec Legatis suis Ephesinæ Synodo præsidendi jus vindicare; nec misisse Arcadium, Projectum, & Philippum ad Synodum, ut ei præessent, sed ut interessent. Discrimen autem ingens esse inter præsidere Synodo, & interesse. Non enim omnis qui Synodo interest, Synodo præsidet: alioquin Episcopi omnes, qui Synodo intersunt, Synodo præsiderent; atque ita tot Præsides essent, quot Episcopi. Addit, Cœlestini locum tenere, non esse præsidere nomine Cœlestini: alioqui S. Cyrillus, qui Africanorum Episcoporum locum tenebat, eosque repræsentabat, (ut constat ex Relatione ad Imperatores missa per Palladium Magistrianum) Africanorum nomine Synodo præfuisset.

Verum inepta est ista responsio, & boni sensus expers. Qui enim locum alicujus Episcopi in Concilio tenet, sive ejus nomine præsens est, ejus honorem, potestatem, juraque omnia sibi vendicat, muniaque implet in Concilio. At Cœlestinum, si adfuisset, Ephesinæ Synodo præfuturum nemo negaverit. Præfuerunt itaque & ejus Legati, hoc ipso quod ejus præsentiam suppleverunt, ejusque locum tenuerunt. Nec vero par ratio est de Africanis Episcopis, quos repræsentabat Cyrillus, & de Cœlestino Pontifice, cujus præsentiam supplebant Arcadius, Projectus, & Philippus. Africani enim Antistites solum in Concilio suffragandi jus habebant, non præsidendi: unde non sequitur Cyrillum eorum nomine Synodo præfuisse, quia eos repræsentavit. Cœlestinus vero prærogativam habebat suffragii, & authoritatem præsidendi Synodo Œcumenicæ. Unde consequens est missos ab eo Legatos, Ephesino Concilio præfuisse, hoc ipso quod ejus præsentiam suppleverunt, & locum tenuerunt. Et certe quod in Concilio statim ab eorum adventu actum est, illos a Patribus sacri Conventus Præsides agnitos fuisse probat. Sibi enim rationem reddi eorum, quæ hucusque in Concilio gesta fuerant, postularunt; & Acta in Nestorium relegi. Quod ubi factum est, illi Sedis Apostolicæ authoritate, Nestorianæ hæreseos damnationem, depositionemque Nestorii confirmarunt.

Objicies primo, S. Cyrillum Actione 3. Synodi Ephesinæ, jam præsentibus Arcadio, Projecto, & Philippo, adhuc dici tenere locum Cœlestini, adeoque adhuc fuisse Præsidem Concilii post adventum Legatorum. Dicitur enim illa Actio habita *Considentibus in sanctissima Ecclesia, quæ appellatur Maria, piissimis Deoque dilectissimis Episcopis, Cyrillo Alexandrino, qui & Cælestini quoque sanctissimi Romanæ Ecclesiæ Archiepiscopi locum obtinebat, & Arcadio Episcopo, Romanæque Sedis Legato, & Projecto Episcopo, qui & ipse quoque Romanæ Ecclesiæ Legatus erat, & Philippo Presbytero & Legato, & Juvenale Hierosolymorum, & Memnone Ephesiorum.*

Respondeo, locutionem hanc, *Qui & Cælestini locum obtinebat*, hac in Actione tempus præsens non importare, quasi tunc Cœlestini vices adhuc ageret; sed præteritum etiamsi minus perfectum, quo res ante Synodum, & in ipsa etiam Synodo usque ad Legatorum adventum peracta, commode significatur. Probavimus autem S. Cyrillo ante indictionem Synodi Cœlestinum commisisse vices suas in causa Nestorii, easque ipsum adhue egisse Actione 1. & 2. Concilii, donec innotuit novorum potestas Legatorum. Hæc itaque verba, *Qui & Cælestini locum obtinebat*, præteritæ sunt titulus dignitatis, non præsentis. Confirmatur hæc responsio ex Relatione Concilii ad Imperatorem post Actionem tertiam, cujus verba superius descripta sunt.

Objicies secundo, S. Cyrillum primo loco subscripsisse, ante Arcadium, Projectum & Philippum, cum in Decreto de Fide, quod habetur Actione sexta, tum in Synodica de Charisio Presbytero Sanctione: adeoque ipsum, præsentibus etiam aliis Legatis, Præsidem fuisse.

Respondeo, licet primo loco ibi legatur subscriptio S. Cyrilli, non sequi quod Concilii Præses etiamnum extiterit. Perturbatum enimvero esse subscriptionum ordinem certo certius constat: siquidem Juvenalis Hierosolymorum Episcopus interdum ante Arcadium, Projectum, & Philippum, interdum inter Arcadium & Projectum subscriptus legitur: & Flavianus Philippensium Episcopus legitur subscriptus ante Philippum Presbyterum Sedis Apostolicæ Legatum.

Objicies tertio, Ephesinos Patres in Relatione ad Imperatores missa per septem Legatos, quos inter erant Arcadius & Philippus, a Cœlestino Romano Pontifice missi, cum Imperatores obsecrant pro re-

stitu-

ſtitutione & libertate S. Cyrilli, ipſum vocare Concilii Caput: *Ne*, inquit, *ſancta noſtra Synodus ſuo deſtituatur Capite*. Et Actione ſexta, Synodi *Præſes*, & *Princeps* appellatur. Igitur S. Cyrillus caput fuit & Præſes Concilii, etiam poſt adventum Legatorum.

Reſpondeo, Patres Epheſinos vocaſſe S. Cyrillum *Caput ſuum*, quia plus omnibus contra Neſtorium laboravit; quia ejus impietatem confutavit luculentius; quia ſuis hæreſim Capitulis confixit, quia doctrinæ ſuæ ſplendore Concilio præluxit. Unde in ſupplici Libello quem Clerus Conſtantinopolitanus Imperatori pro Synodo Epheſina obtulit, qui legitur Actione ſexta, vocatur S. Cyrillus *Oecumenicæ Synodi Præceptor*. Sed ipſi *Capitis* nomen non detulerunt, quod Synodo, etiam poſt adventum Legatorum præeſſet. Nam & Memnonem ex æquo *Præſidem ſuum* cum Cyrillo vocant. *Ne Præſidum noſtrorum*, inquiunt, *cauſa conteramur*. Et rurſus: *Contra ſancta & Oecumenica Synodi Præſides depoſitionis ſententiam ſcribere, eamque veluti ab univerſa Synodo profectam, ad veſtram Pietatem deferre auſi ſunt*. Et tamen Memnonem Concilio Epheſino præfuiſſe nemo dixerit. Præſides igitur vocavit Synodus, id eſt primarios Epiſcopos, & in promovenda Fidei cauſa ſuo zelo cæteris quodammodo præeuntes.

Cur alios a S. Cyrillo Legatos ad Concilium Epheſinum mitti a Cœleſtino I. conveniens fuerit?

Cur autem alios a S. Cyrillo Legatos ad Epheſinum Concilium miſerit Cœleſtinus Pontifex, ratio multiplex fuit. Prima, quod mittendi eſſent qui Occidentalem Eccleſiam repræſentarent, inſuper & ſuam Sanctitatem, ac utriuſque eſſent Legati. Eos autem quibus hæc provincia & Legatio imponebatur, ex Eccleſiæ Occidentalis gremio eſſe conveniens erat. Quæ agendi ratio in Concilio Nicæno ſervata fuerat, & in cæteris deinceps Œcumenicis Synodis religioſe ſervata eſt. Secundo, quia Theodoſio Imperatori, Neſtorianorum dolis & mendaciis decepto, ſuſpectus erat Cyrillus, tamquam qui invidia & odio adverſus Neſtorium accenſus, & contentionis æſtu abreptus, Eccleſiæ pacem turbaſſet. Ad hæc, & Apollinariſmi ejus capitula inſimulabantur. Unde neceſſe erat ut coram Synodo ſe purgaret. Opportune igitur Legatos miſit Cœleſtinus, qui nullatenus ſuſpecti eſſent, nulliſque partibus addicti viderentur. Tantum autem abeſt ut poſt illorum adventum Synodi Præſes fuerit Cyrillus, quin potius libellum ſupplicem cum Memnone Epheſinorum Epiſcopo ſacræ Synodo porrexit contra Joannem Antiochenum & ejus Conciliabulum, a quo fuerant depoſiti. Authorem autem fuiſſe in ſua cauſa & Præſidem quis credat?

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

EPheſino concilio quiſnam præfuerit ſi a Baſnagio exquiras, continuo reſpondet Cyrillum quidem vices egiſſe præſidis, non quidem Cœleſtini Romani Pontificis nomine & authoritate, ſed ſua potius, & cathedræ quam tenebat, dignitate. Duo tamen ſimul fatetur Baſnagius quibus nedum ſententiam ejus labefactari, ſed ne cohærere quidem ſibi poſſe cenſeo. Agnoſcit enim poſt annos a Concilio viginti (cum profecto plures adhuc ſuperfuiſſe credibile eſt ex patribus, qui concilio præſentes adſuerant) eam invaluiſſe opinionem, *quæ mentes oppleverit*, *Cœleſtinum ſcilicet Cyrillumque præfuiſſe ſynodo*. Nonne vel hoc uno argumento ſuſpicioſa effici Baſnagio potuit ſua illa opinio, qua Cœleſtino omnem in concilio præſidentiam abjudicat? Ex Epiſcopis qui poſt annos ab Epheſino viginti Chalcedonenſi concilio interfuerunt, quidam inter Patres Epheſinos conſederant ut Juvenalis Hieroſolymorum, Paulus Anthedonis, Euſebius Clazomenitanus; notant profecto illi quemnam præſidem in Epheſina ſeſſione habuerint; cur ergo ipſi cum cæteris in actione Chalcedonenſi V. aſſeruerunt: *Sanctæ ſynodi quondam in Epheſo factæ præſides fuiſſe beatiſſimæ memoriæ Cœleſtinum Romanorum & Cyrillum Alexandrinorum epiſcopum?* Hujus argumenti vim auget Baſnagius, qui cum principio quidem aſſeruiſſet Cyrillum nomine ſuo Epheſinæ ſynodo præſediſſe, dein mira dictorum inconſtantia affirmat Juvenalem Hieroſolymorum Epiſcopum præſidis officia exercuiſſe. Quo abiit, o bone, tuus ille Cyrillus concilii præſes? Numquid muneris illius pertæſus Alexandrinorum ille Antiſtes ſui vicarium Hieroſolymitanum ſubſtituit? Sive alternas ambo illi egerunt præfecturas? At quem teſtem alternationis hujus mihi ingeſſerit Baſnagius? Verum his omiſſis, prius argumentum noſtrum redeat in aciem. Juvenalis ille Hieroſolymitanus utrique concilio Epheſino, & Chalcedonenſi interfuit; cur ergo veritatem contra aſſerſum in Chalcedonenſi concilio mendacium de præſide Epheſini non vindicavit; ſibi præſertim, ſuoque decori adeo injurioſum? Hoc uno documento ſatis arbitror demonſtratum jus Cœleſtini in præfectura concilii Epheſini; nec diutius immorandum judico in iis depellendis ſophiſmatibus, quibus Baſnagius tenebras obfundere ſtudet perſpicuis illis verbis actionis S. Epheſinæ. *Cyrillo Alexandriæ, qui & Cœleſtini quoque ſanctiſſimi Romanæ Eccleſiæ Archiepiſcopi locum obtinebat*. Ex illis enim verbis exſculpſit Cyrillum quidem vicibus functum Cœleſtini ut ejus ſententiam in Neſtorium latam executioni demandandam curaret, quod illi mandatum ante concilium, quo tempore ne de illo quidem habendo cogitabatur, injunctum fuit. Cum vero poſtmodum cogendum concilium ad eam cauſam abſolvendam decreviſſet Imperator, Cyrillus vicarium illud munus tamdiu tenuit quamdiu ſententia in Neſtorium lata eſt. Fungebatur igitur Cyrillus legatione Romani Pontificis non ut adeſſet concilio, ſed ut Neſtorii damnationem debito fine concluderet. Doctam ſpeculationem, quam ne vel ipſi Epheſini Patres aſſequuti ſunt, cum eorum quidam, & non ex infimis concilio Chalcedonenſi dein aſſidentes aſſerere non dubitaverint Cyrillum una cum legatis Romani Pontificis concilio Epheſino præfuiſſe. Idem & alii ejus ætatis aſſeruerunt, quos apud P. Alexandrum præſto habebunt eruditi.

SCHOLION I.

In Diſſertationis hujus quæſtione prima, pag. 218. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Sacra Synodus Oecumenica Epheſina convocata eſt a Theodoſio Juniore Imperatore, non a Cœleſtino I. Pontifice Maximo*. Tota Diſſertatio, inquiunt, expungenda.

R. Eadem ratione tota hæc Diſſertatio expungenda, quo Acta ipſa Epheſinæ Synodi, Cœleſtini I. Epiſtola ad Theodoſium, S. Cyrilli Alexandrini Apologeticus ad eumdem Imperatorem, Joannis Antiocheni Epiſtola ad Sixtum S. Cœleſtini in Sede Apoſtolica Succeſſorem, Socratis, Evagrii, Liberati expreſſa teſtimonia, quæ hanc Synodum a Theodoſio Juniore Imperatore convocatam probant, nulla Cœleſtini I. facta mentione.

SCHOLION II.

In eadem Quæſtione, pag. 225. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam propoſitionem notant. *Satis eſt Papæ quod Concilio præſideat per Legatos, quod maxima ratio habeatur Literarum ipſius, & quod ejus ſententiam Concilium exegerit*.

R. Reſponſionem meam truncatam & interpolatam exhibent Indiculi Cenſorii Authores. Sic ego: *Reſpondeo primo ſatis eſſe quod præfuerit Epheſino Concilio Cœleſtinus per Legatos, & quod maxima ratio habita ſit Literarum ipſius, & Sententiæ ab eo contra Neſtorium latæ, ad eamque Patres Decretum ac Sententiam ſuam exegerint, ut ex illius Authoritate ſacrum illud Concilium factum intelligatur ac probetur*. Hæc conferantur cum propoſitione ab Indiculi Cenſorii Authoribus fabricata.

SCHOLION III.

Ad ejuſdem paginæ initium hanc notam apponunt Religioſi Cenſores: *Dubitat an Cyrillus fuerit Legatus Papæ in Epheſino*.

R. Vim horum verborum, non intellexerunt Cenſorii Indiculi Authores, *De quo impræſentiarum con-*

moverfiam non movemus : Quæ non funt dubitantis, fed ea de quæftione hic non agi fignificantis. De convocatione fcilicet, non de Præfide Concilii Ephefini hic agebatur : fed quæftione fequenti hanc difficultatem tractans affero & probo, *S. Cyrillum Ephefino Concilio Cœleftini I. Pontificis Maximi nomine præfuiffe*.

SCHOLION IV.

In eadem Quæftione, pag. 222. Edit. primæ, Religiofi Cenfores hanc velut meam propofitionem notant : *Secundum Canones Concilia Generalia indicebantur olim ab Imperatoribus*.

Hæc propofitio non eft mea, non ita fcripfi; fed Objectioni refpondebam : *Conveniffe Synodum juxta Canones, quia fecundum Ecclefiæ morem convenit, qui in Ephefino Concilio perinde ac in Nicæno atque Conftantinopolitano fervatus eft, Theodofio Juniore Conftituto Synodum Nicænam, & Theodofii Senioris Conftantinopolitanam cogentis, exemplum fequente, & caufæ Fidei, Negotiorumque Ecclefiafticorum cognitionem folis Epifcopis afferente* (prout fcilicet Canones prefcribunt) *fibique folum Canonum executionem vindicante*. Quid in hoc Cenforia dignum animadverfione ?

SCHOLION V.

In Differtationis ejufdem quæftione fecunda, pag. 226. & 230. Edit. primæ, Religiofi Cenfores hanc propofitionem notant : *S. Cyrillus non folum Romani Pontificis nomine, fed & fuo Jure Concilio Ephefino præfuit*.

R. S. Cyrillus Alexandrinus Epifcopus fecundum locum in Ecclefia tenebat poft Romanum Pontificem, quemadmodum fexto Concilii Nicæni Canone fancitum eft. Romano igitur Pontifice nec per fe, nec per Legatos præfente, primas in Synodo obtinere debebat, quamvis Pontifex ipfi vices fuas non commififfet. Verum Pontificia Legatione adauctus, non fuo tantum Jure ante Legatorum aliorum adventum; fed Pontificio præfertim nomine, facro Cœtui præfuit.

Nota.

Difficillimum femper mihi vifum eft ex Ecclefiafticæ hiftoriæ monumentis probare, etiam jubente Cœleftino, Ephefinam Synodum conveniffe; unde a folo Theodofio indictam cenfet eum Natale Thomaffinus *differt. 3. in Synod. Nicæn. n. 13.* Illud tamen indubium eft non ex Imperatorum convocatione, fed quia faltem poftea Romani Pontificis confenfus accedat, Concilia dici legitima; cum ipfius tantum fit jure, quo univerfalem regit ecclefiam, œcumenica concilia indicere, ut bene ipfe Natalis oftendit in Differtatione de Nicæni Concilii convocatione. Non patiebatur proinde ecclefia Imperatores concilia cogere, quia ita facri canones expoftularent, fed quia ipforum ope ad fidem tuendam, propulfandafque hærefes indigebat. Porro Cœleftinum convocationi Synodi Ephefinæ adhæfiffe, vel ex eo fatis oftendit, quod fuos Legatos, qui eidem præfiderent, deftinaverit.

DISSERTATIO VIII.

De S. Cyrilli Alexandrini Epiftolis, & XII. Anathematifmis adverfus Neftorium.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum hæc Scripta fint erroris pura, vel jure fint erroris ab Orientalibus infimulata ?

PROPOSITIO.

Epiftolæ, & Anathematifmi, cæteraque S. Cyrilli Scripta penitus funt ab erroris Apollinaris labe & contagio aliena & omnino pura. Unde perperam Orientales ipfa hærefeos infimularunt & coarguerunt.

S. Cyrilli doctrina ab Ecclefia approbata.

Probatur primo ex laudibus quibus Cyrilli fidem Cœleftinus Pontifex univerfim commendavit, iis expofitam literis, quas ad ejus Sanctitatem Poffidonius detulerat. Sic enim ad S. Cyrillum Cœleftinus fcripfit : *Quin & nos quoque, dilecte Frater, nonnulla addituri eramus, nifi eadem omnia quæ nos fentimus ac tenemus, te itidem fentire, ac tenere perfpiceremus. Nam quæcumque Sanctitas tua de hoc negotio præfcripfit, ea omnia Poffidonius Diaconus ordine nobis expofuit. Omnes illius fermonum technas detexifti, fidemque ad eum modum corroborafti, ut corda in Deum noftrum credentia in alteram partem abduci non facile queant. Magnus fane hic Fidei noftræ triumphus eft quod nimirum & noftra tam valide probaveris, & his oppofita, per divinarum Scripturarum teftimonia, tam fortiter expugnaveris.* (1. p. Concilii Ephefini, cap. 15.)

Et in Literis ad Neftorium, quæ extant 1. p. Concilii Ephefini, cap. 18. *Alexandrinæ*, inquit, *Ecclefiæ Sacerdotis Fidem & probavimus, & probamus. Et tu admonitus per eum, eadem fentias nobifcum, fi vis effe nobifcum, o Frater. Si tibi fenfus datur, damnatis omnibus, quæ huc ufque fenfifti, ftatim hæc volumus prædices, quæ ipfum videas prædicare.*

Idem in Epiftola ad Joannem Antiochenum, quæ extat 1. p. Concilii Ephefini, cap. 20. vocat S. Cyrillum, *Strenuum Catholicæ Ecclefiæ & Fidei defenforem*.

Secundo, Alexandrina Synodus in Synodica ad Neftorium, tum S. Cyrilli Epiftolis fuffragatur, cum Romanæ Synodi de eorum orthodoxia judicium refert. *Ad Epiftolas*, inquit, *quod attinet, quas Alexandrina Ecclefia ad te mifit, eas cum a Sacra Romana Synodo, tum a nobis omnibus quoque, ab omni errore & vitio immunes judicatas effe fcias.*

Tertio, cum S. Cyrillus Actione 1. Concilii Ephefini poftulaffet a Patribus, ut fuam ad Neftorium Epiftolam expenderent, recte ne & inculpate, convenienterque Nicænæ Fidei fcripfiffet : omnes ad unum Epifcopi Epiftolam illam Fidei trecentorum decem & octo Patrum evidenter luculenterque confentire pronuntiarunt, eique fe fubfcribere, & affentiri. Id conftat ex fingulorum interlocutionibus, Actione 1. Unam dumtaxat fubjicio quæ fit exemplar cæterarum. Ea eft Theodoti Ancyrani Epifcopi. *Sanctæ*, inquit, *Fidei expofitionem a trecentis decem & octo SS. Patribus, qui Nicæa convenerunt, editam, admirabilem, rectamque, & apprime piam, religiofiffimi piiffimique Patris noftri, & Epifcopi Cyrilli Epiftola clarius & apertius oftendit; quæ in nullo ab ea fidei expofitione diffentit, & ea tractat fufius, quæ illa differuerat anguftius. Quare cognita Epiftola, & trecentorum decem & octo Patrum mentis & fidei concordia, ut illis annuimus, & per omnia adftipulamur; ita etiam Patri noftro Cyrillo, qui illorum dicta planius per hanc Epiftolam expofuit. Hæc, inquam, nos credimus, quæ illi expofuerunt, & quæ memorati fanctiffimi Epifcopi Cyrilli Epiftola diferte explanavit.* Valerianus Iconii Epifcopus ait, eam S. Cyrilli Epiftolam, *SS. Patrum fidem, non fecus atque pretiofum quoddam unguentum, fuavi fragrantia fpirare*. Fidus Joppe Epifcopus dixit : *Eam Spiritu Sancto dictante exaratam*.

IV.

IV. Concilium Ephesinum in Relatione ad Imperatores de Nestorii depositione, quæ extat post Actionem primam, Epistolas S. Cyrilli de Fide se approbasse significat: *Ac principio quidem*, inquit, *Cyrilli religiosissimi, sanctissimique Archiepiscopi Epistolas de Fide conscriptas cum hac expositione contulimus, collatasque, dogmatibus ac sententiis consentaneas reperimus: nec ulla in re doctrinam ejus a pia illa expositione discrepantem.*

Idem significant Patres in Relatione ad Cœlestinum Pontificem Maximum, post Actionem 5. *Lectæ deinde sunt literæ*, inquiunt, *quas sanctissimus, Deoque dilectissimus Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopus Cyrillus ad eum scripserat* (nempe ad Nestorium) *quas sancta Synodus approbavit, ut recte inculpateque exaratas, atque in nullo dissentaneas divinis Scripturis, traditæ videlicet Fidei, & expositæ in magno illa Synodo a SS. Patribus qui Nicææ Bythiniæ olim convenerunt: sicut tua quoque Sanctitas id recte probans testificata est.*

Quamobrem S. Cyrillus in Apologetico ad Theodosium Imperatorem Fidem suam a Romana Ecclesia, & a sacra Synodo Ephesina fuisse approbatam, in Domino gloriabatur. *Fidei namque meæ rectitudinis testimonium perhibuit & Romana Ecclesia, & sancta quoque Synodus, ex universo, ut ita dicam, orbe qui sub cœlo est, congregata. Quod enim nulla ex parte ab Evangelica & Apostolica Traditione oberrarim; immo vero quod rectam, minimeque obliquam sacrorum dogmatum semitam teneam, id posteaquam Epistolas, quas ad Nestorium perscripseram, legissent, communi sententia confessi sunt omnes, & quidem scripto in ipsa Fide monimentorum, rerumque gestarum.*

V. Eusebius Dorylæi Episcopus Actione 2. Concilii Constantinopolitani sub Flaviano adversus Eutychetem celebrati, relata Actione 1. Concilii Chalcedonensis, hæc habet de Ephesina Synodo, & S. Cyrilli Epistolis: *Et primo loco postulavit B. memoriæ Cyrillus relegi sanctæ & magnæ Synodo Epistolam a se ad Nestorium destinatam, ut approbaretur ab ea utrum consonans esset expositioni SS. Patrum, an aliter haberet. Interloquente igitur sancta illa & magna, & universali Synodo, lecta est ipsa Epistola: & omnes qui in illa magna & universali Synodo consederunt, decreverunt eam consonam esse expositioni SS. Patrum & SS. Scripturarum, & in nullo ab eis dissonare: consentire vero se his quæ in eadem continebantur Epistola.*

VI. Actione I. Concilii Chalcedonensis, cum Eusebius Dorylæi Episcopus accusatorium libellum adversus Eutychetem porrexisset, quo profitebatur *Se omnibus consentire, quæ sapuit & exposuit Beatissimus Cyrillus Alexandriæ magnæ Civitatis quondam Episcopus*: exclamavit sancta Synodus: *Semper memoria Cyrilli. Cyrillo æterna memoria. Si quis retractat, Anathema sit. Si quis super ista inquirit, Anathema sit. Maledictus qui addit; maledictus qui aufert; maledictus qui innovat.* Exclamavit & Julianus Episcopus Legatus S. Leonis: *Apostolica Sedes sic sapit.* Sancta Synodus dixit: *Et hæc universalis Synodus sic sapit.* In eadem Actione, cum perlecta esset S. Cyrilli Epistola, Reverendissimi Episcopi Illyriciani clamaverunt: *Sic credimus, sicut & Cyrillus. Cyrilli æterna memoria.* Omnes Reverendissimi Episcopi clamaverunt: *Nos sicut Cyrillus credimus: sic credidimus, sic credimus: Anathema ei qui sic non credit.*

VII. Actione 2. Concilii Chalcedonensis, cum lectæ essent duæ S. Cyrilli Epistolæ, una ad Nestorium, quæ incipit: *Obsequuntur quidem*: altera ad Joannem Antiochenum pro ineunda pace, quæ incipit: *Lætentur cœli*: Reverendissimi Episcopi clamaverunt: *Omnes sic credimus. Papa Leo sic credit. Leo & Anatolius ita credunt. Omnes sic credimus. Sicut Cyrillus, ita credimus. Æterna memoria Cyrilli.*

VIII. Synodus Chalcedonensis Actione 5. in Definitione Fidei profitetur se Epistolas S. Cyrilli suscepisse, ac probasse. *Propter illos autem*, inquit, *qui Dispensationis mysterium corrumpere conantur, & purum hominem esse genitum ex Sancta Virgine Maria impudenter delirant, Epistolas Synodicas beatissimi Cyrilli Alexandrinæ Ecclesiæ Præsulis ad Nestorium & ad Orientales, congruenter habentes suscepit, & ad convincendas Nestorii vesanias; & ad interpretationem eorum, qui salutaris Symboli pio zelo nosse desiderant intellectum.*

Duas tantum S. Cyrilli Epistolas commemoravit Chalcedonensis Synodus, nempe secundam ad Nestorium, & alteram ad Joannem Antiochenum pro concilianda pace. Tertiæ ad Nestorium ex Alexandrina Synodo scriptæ mentionem nullam fecit. Quod prudenti Œconomiæ tribuunt Catholici Episcopi, in Collatione cum Acephalis Constantinopoli celebrata. *Si omnes formas*, inquit, *& definitiones Fidei in Epheso adversus Nestorium facti Concilii suscepit, & confirmavit Chalcedonense Concilium, quemadmodum hanc habuit refellere? Sed quia adversus Nestorii blasphemias, quæ duas naturas in duas personas, & duas substantias dividunt, unam personam, & unam subsistentiam volebant definire; illa autem Epistola duarum subsistentiarum intulit mentionem; propterea proprie ea nominare distulerunt, ut non invenirentur aut illis, aut sibi esse contrarii; sed magis illam alteram Epistolam ejus præposuerunt, quæ super consensu Symboli Nicæni Concilii laudata est: Et eam, quæ ad Orientales scripta est.*

S. Cyrilli Capitula ab Ephesina Synodo approbata fuisse & confirmata, diserte asserit Epiphanius Ecclesiæ Alexandrinæ Archidiaconus, & S. Cyrilli Syncellus, in Epistola ad Maximianum Constantinopolitanum Episcopum. *Dum prius*, inquit, *Orientales expeterent, ut Capitula quæ Sanctissimus frater noster Cyrillus exposuit, hæc ipsa anathematizans, idem extra Ecclesiam Catholicam faceret, in hoc idem Dominus meus Sanctissimus Pater Cyrillus decertabat, atque dicebat, quod Sancta & Magna Synodus agnoscens eorum veritatem, sancivit ea recta & sanæ fidei esse, & Joannem cum reliquis segregationi subjecit. Et quomodo*, inquit, *ego cum eis faciam pacem, & evertam Synodale judicium?*

Idem asserit Joannes Sebastensis Episcopus, primæ Armeniæ Metropolita, in Synodicis ad Leonem Augustum literis: *Cœlestini*, inquit, *& Cyrilli Epistolæ adversus impium Nestorium ad Orientales universos datæ, & ab eodem Cyrillo contra Nestorium Anathemata posita, sunt firmata atque roborata.*

Hinc Liberatus in Breviario scribit: *Joannes Antiochenus cognoscens quæ gesta fuerant Ephesi in damnatione Nestorii, & illa duodecim Capitula Cyrilli in ipso Concilio suscepta & confirmata, indignabatur valde contra Synodum.*

IX. Quinta Synodus Theodoreti Scripta quædam, tamquam impia, anathemate damnavit, non alia de causa, nisi quod 12. S. Cyrilli Capitula impugnasset. Eademque sententia Ibæ Edesseni Epistolam ad Marim Persam comprehendit, quod 12. illa Capitula hæreseos insimulasset. Sic autem habet Canone 13. *Si quis defendit impia Theodoreti Conscripta, quæ contra rectam Fidem, & contra primam Ephesinam Sanctam Synodum, & Sanctum Cyrillum, & duodecim ejus Capitula exposuit .... & non anathematizat ea, & eos qui similia eis sapuerunt, vel sapiunt, insuper autem & omnes qui scripserunt contra rectam fidem, & S. Cyrillum, & ejus duodecim Capitula & usque ad mortem in tali impietate permanserunt, talis Anathema sit.*

Canone vero 14. anathemate configit Defensores Epistolæ ab Iba scriptæ ad Marim Persam, propter hanc, inter cæteras, rationem: quod *S. Cyrillum, qui rectam Fidem Christianorum prædicavit, tamquam hæreticum, & similiter Apollinario impio scripsisse criminetur, & inculpet primam Ephesinam sanctam Synodum, tamquam sine examinatione, & quæstione Nestorium condemnantem, & duodecim Capitula S. Cyrilli impia, & contraria rectæ Fidei vocet.*

S. Cyrilli Capitula ab Ephesina & Chalcedonensi Synodo approbata fuisse, testatur etiam Vigilius Pontifex Maximus in Decreto quo Rusticum & Sebastianum Romanæ Ecclesiæ Diaconos exauthoravit: *Synodicam*, inquit, *beatæ recordationis Cyrilli Epistolam ad Nestorium, cum duodecim Capitulis, Sancta Synodus Ephesina prima suscepit, & beata Chalcedonensis Synodus ad convincendas Nestorii vesanias in Definitione Fidei legitur posuisse.*

Denique Gregorius II. Pontifex Maximus in Professione Fidei ad S. Germanum Constantinopolitanum Episcopum missa, de nono S. Cyrilli Anathematismo, cæterisque ita scribit : *Hunc S. Cyrilli Anathematismum cum reliquis omnibus Anathematismis recepit Tertia sancta ac Oecumenica Synodus, quo sensu Sanctus ediderat. Manifestum enim est sanctos Patres in dicta sancta Synodo congregatos totam tertiam Epistolam adversus impium Nestorium Constantinopolitanum scriptam absque ulla retractationis hæsitatione suscepisse. Scimus autem extremam dictæ Epistolæ partem dictos duodecim Anathematismos continere.*

S. Cyrillus a calumniis & sinistris suspicionibus vindicatur.

Objicies. S. Cyrilli duodecim Capitula Joannes Antiochenus cum tota Orientis Diœcesi, velut Apollinaris hæresi contaminata impugnavit, atque damnavit, imposuitque Andreæ Samosateno & Theodoreto illa refellendi provinciam. Theodoretus Doctor com primis Catholicus & a Concilio Chalcedonensi susceptus, ea hæretico afflata veneno probavit. Ibas Edessenus in Epistola ad Marim Persam, quam a Synodo Chalcedonensi susceptam ac probatam Facundus Hermianensis initio lib. 5. & cap. 5. lib. 6. & Liberatus cap. 12. Breviarii, testantur, duodecim S. Cyrilli Capitulis Apollinarismi notam inussit : tametsi de pace redintegrata, & mutato Cyrilli animo, veraque tandem ab eo suscepta Fide gratularetur. Gennadius Constantinopolitanus Episcopus, qui Anatolio successit, vir orthodoxus & sanctus, in duodecim S. Cyrilli Capitula vehementissime invectus est, eaque execratus est ut hæretica, ut constat ex Fragmentis illius a Facundo relatis lib. 2. cap. 4. S. Cyrillum *blasphemum Ægyptium*, & *parietem dealbatum* vocat : & inter alia hæc de illo scribit : *Omnem supereminentiam blasphemiæ jaculatus est adversus Sanctos Patres, adversus eorum priores Apostolos, adversus ipsum Salvatorem in resurrectione meditatus est. Assumptam quidem humanitatem ex nobis, & pro nobis injuriat : divinam ejus naturam impassibilem passionibus subjacere contendit.* S. Isidorus Pelusiota Cyrillum testatur parum orthodoxe tractasse quæ Christi erant, & contentionis æstu, animoque ad privatarum injuriarum ultionem accenso abreptum, Ecclesiam turbasse : & Theophili avunculi sui turbulentam indolem imitatum, Ecclesiæ Constantinopolitanæ Antistitem Nestorium ejusque amicos vexasse, sicut ipse Theophilus S. Chrysostomum vexaverat. Sic autem scribit lib. 1. Epistola 310. *Multi ex iis qui Ephesi coacti sunt, te traducunt ut tuas inimicitias persequentem & ulciscentem, ac non ea, quæ Jesu Christi sunt, orthodoxe quærentem. Theophili, inquiunt, ex sorore nepos est, illiusque mentem ac sententiam imitatur. Ut enim ille perspicuum adversum divinitus afflatum, ac Deo charum virum Joannem furorem effudit : sic etiam iste gloriari ac sese jactare expetit : etiamsi alioqui latum sit inter eos qui accusantur discrimen.* His verbis ad S. Cyrillum ipsum scribebat S. Isidorus. Et Epistola 370. ad eumdem : *Simultates ac dissidia comprime. Ne privata ac domestica contumelia ultionem, qua tamquam ære quodam alieno a mortalibus obstrictus es, in viventem Ecclesiam deriva, atque æternam ipsi dissensionem pietatis specie atque obtentu compara.* Quibus testimoniis conficitur S. Cyrilli Scripta, & præsertim Anathematismos duodecim omni labe erroris non carere.

Respondeo, Joannis Antiocheni, & Orientalium testimonia adversus duodecim capitula S. Cyrilli, nullius esse ponderis, cum ab initio Ephesini Concilii usque ad initam Ecclesiarum pacem, infensissimi fuerint, & implacabiles Cyrilli inimici, & a sacra Synodo cum propter patrocinium præstitum Nestorio, tum propter calumnias fidei & doctrinæ S. Cyrilli illatas, damnati fuerint & exauthorati. Præterea, Joannes Antiochenus post initam concordiam amanter & honorifice scripsit ad S. Cyrillum, & vicissim ad ipsum S. Cyrillus, & sincere invicem sibi testimonium Catholicæ Fidei præbuerunt. Theodoretus Cyrilli quidem anathematismos acriter impugnavit; sed sub Concilii Chalcedonensis tempus, immo antequam Eutychetis hæresis in apertum erupisset incendium, & ab Ecclesia Dioscorus Alexandrinus Patriarcha defecisset, iniquam & falsam adversus illa capitula deposuerat opinionem, ut constat ex ipsius Epistola 83. ad Dioscorum data, qua testatur se quæ de Incarnatione sentit, cum a Scriptura sacra, tum a sanctissimis Ecclesiæ magistris, Alexandro, ejusque successore Athanasio, Basilio, Gregorio, cæterisque didicisse, necnon a Theophilo, & Cyrillo, quorum scriptis usum se ait ad convincendos hæreticos. Tum mutuæ inter se & S. Cyrillum, post illam acriorem contentionis procellam, benevolentiæ signa & officia commemorat. *Quod vero,* inquit, *etiam beatorum Alexandri & Cyrilli scriptis utamur, atque etiam eorum verbis adversantium audaciam retundamus, libri testantur. Siquidem eos omnes, qui Dominicæ carnis & divinitatis differentiam negant* (id est Apollinaristas) *ac nonnumquam divinam naturam asserunt in carnem esse conversam; alias vero carnem in divinitatis transiisse naturam, eximiorum istorum Patrum medicamentis curare studemus. Illi enim aperte tum naturarum duarum discrimen nos docent, tum divinæ immutabilitatem prædicant, ac Dominicam quidem carnem, divinam nominant, quoniam Dei Verbi caro facta est : hanc ipsam vero in divinitatis naturam conversam putare, tamquam impium respuunt. Quod ad beatæ porro memoriæ Cyrillum attinet, hunc literas ad me sæpe scripsisse, credo non ignotum esse Sanctitati tuæ. Quin idem libros suos adversus Julianum mittens Antiochiam, & alteram de Emissario lucubrationem, petiit ab Joanne Antiocheno tunc Episcopo, ut illa sua scripta cum præstantibus communicaret Orientalis Ecclesiæ Magistris. Quibus literis impulsus B. Joannes, libros istos ad me misit. Quos cum legissem, admiratus sum, atque ad beatæ memoriæ Cyrillum literas scripsi, & vicissim ille rescripsit, ac diligentiam & affectum in se meum commendavit; & apud nos adhuc istæ literæ servantur.* Denique in suis contra Apollinarium & Eutychem Dialogis Theodoretus eorum hæreticorum errores Cyrilli etiam Alexandrini testimoniis refellit, quem inter illustres viros laudat, quos *Orbis lumina, & Fidei duces, ac magistros* appellat. Non sentiebat igitur Theodoretus, cum hæc scripsit, Apollinaris dogma in Cyrilli scriptis latere, eoque veneno ejus anathematismos infectos esse. Cum enim illos non damnasset, aut retractasset S. Cyrillus, eum ut Ecclesiæ magistrum ac Fidei ducem Theodoretus non laudasset, nec ejus authoritatem ac doctrinam opposuisset Eutychianis cum Apollinari sentientibus, nisi fuisset ipsi penitus persuasum, libros ipsius errorum Apollinaris puros esse. Itaque Joannes Antiochenus & Orientales, necnon Theodoretus, tarde licet agnoverunt, re accuratius perspecta, & animorum sedata perturbatione, Epistolas, Anathematismos, Scriptaque omnia Sancti Cyrilli Alexandrini contra Nestorium, & de Incarnatione Verbi, esse integerrimæ Fidei : siquidem sine ulla priorum dogmatum retractatione cum ipso communionem redintegrarunt, vivumque coluere perpetuo, & mortui memoriam suis scriptis celebrarunt, doctrinamque commendarunt.

Ibam quod attinet, negamus ejus Epistolam a Concilio Chalcedonensi fuisse approbatam; nec in hoc Liberato & Facundo Trium Capitulorum pertinacissimis defensoribus credendum est. Sed hac seposita quæstione, de qua alias, cum de Tribus Capitulis agemus, dico Ibam a Synodo Chalcedonensi susceptum, ubi dixit Anathema Nestorio, & sua adversus S. Cyrillum ejusque Capitula, dicta excusavit. Cum enim illi objectum fuisset Actione 10. quod beatæ memoriæ Cyrillum hæreticum appellasset, respondit, non se recordari sic a se nominatum. Quod si forte id sibi excidisset, cum ab Orientalium Concilio velut hæreticus anathemate confixus est, Primatem se suum secutum. Sed instante Mara accusatore, hoc ab eo jactatum esse; *Nisi Capitulis suis Anathema dixisset ipse, non eum recepissemus :* negavit sic se locutum; verum ita potius : *Nisi se ipse esset interpretatus, & Orientalis eum Synodus recepisset, ego cum Primate meo, & Orientali Synodo illum abnegarem.* Itaque Ibas S. Cyrilli duodecim Capitula non damnavit ut hæretica post initam pacem, sed eo sensu approbavit, quo ea S. Cyrillus exposuerat. Unde Cyrillo post Capitulorum expositionem communicavit, ut rursus in Actis Concilii Chalcedonensis ait, a Facundo laudatis lib. 5. *Ego,* inquit, *postquam sua Capitula interpretatus est, tantum abstineo ab anathemate*

viri;

viri, quia & literas ab eo suscepi, & literas ei direxi, & communicavit mihi, & communicavi ei. Ideo igitur Ibas, & Orientales cæteri S. Cyrilli Capitula ut Apollinaris hæresi contaminata primo impugnarunt, quia eorum sensum non sunt assecuti. Ita respondet Facundus Hermaniensis lib. 6. ubi Epistolam Ibæ vindicans ait: *Fatendum est hanc Epistolam satis ostendere quod Reverendissimus Ibas, cum Orientalibus, aliarumque Provinciarum Episcopis, intentionem dictorum B. Cyrilli minus intelligens, & suspicatus quod negaret in Christo differentiam naturarum, consequens judicavit, quia in Apollinaris dogma incidisset, qui non assumptione humanæ naturæ Deum Verbum credebat hominem factum, sed partem substantiæ ipsius Dei Verbi putabat in carnem esse conversam. Si autem Venerabilis Ibas alia ejusdem B. Cyrilli dicta legisset, aut sicut oportuit, attendisset, invenisset proculdubio, quod ipse quoque contra Apollinarem, intentione, qua diximus, negaverit Deum Verbum hominem factum, & differentiam naturarum docuerit. Sed Nestorio respondens, qui unum Christum in duos filios dividebat, necesse non habuit de duabus naturis adversus eum evidentius atque expressius disputare. Quin immo, ne quam daret occasionem ejus erroris, parcius de naturarum discretione locutus est: ne cum ipse naturas distingueret, ille duas personas induceret. Audiebant itaque, vel relegebant verba dicentis Orientales Patres, neque animadvertebant ejus intentionem, secundum quam de verbis est judicandum: quia non magis quid dicatur attendendum est, quam cur quidque dicatur.*

Et in eodem libro ait, Ibæ Epistolam a Synodo Chalcedonensi fuisse receptam, vel potius Ibam lecta ejus Epistola, fuisse Orthodoxum a Patribus pronunciatum, quia ex ea constabat *Fidem B. Cyrilli in Confessione, quam ei per Paulum Episcopum Orientales subscribendam miserant, ipsum approbare, licet in illis duodecim Capitulis intentionem ejus needum intelligeret. Cognoscens ergo Magna Synodus, quod sive in illis Capitulis, sive in illa Confessione, cui B. Cyrillus subscripsit, eadem Fides esset, nihil deferre judicavit, quibus verbis enuntiatam Cyrilli Fidem Ibas approbasset, cum eum quod necessariam fuerat approbasse constaret. Unde nec aliud credidit, nec credere debuit, nisi quia Patres Orientales, inter quos fuit etiam ipse Ibas, aliarumque Provinciarum Episcopi, intentionem Capitulorum B. Cyrilli minus animadverterant, ut ea etiam a Concilio Ephesino suscepta culparent.*

Ad testimonium Gennadii Constantinopolitani post Anatolium Episcopi, respondeo librum ejus contra Sanctum Cyrillum & ejus duodecim Capitula non extare: nec admodum fidendum esse Facundo, qui in libris illis quos pro tribus Capitulis edidit, in laudandis Authoribus non semel hallucinatus est, & alienis nominibus libros quosdam inscripsit. *Quod ex mendositate Codicum, & ex incuria Translatorum*, quibus usus est, de qua ipse in Præfatione conqueritur, proculdubio contigit. Verisimile itaque est librum illum, ex quo Fragmenta quædam profert Facundus, Gennadio Constantinopolitano Episcopo fuisse suppositum. Incredibile enim est quod Orthodoxus & sanctus Antistites post Concilium Chalcedonense tam intemperanti stylo in S. Cyrillum & ejus Capitula scripsisset; & quod S. Cyrilli memoria & Opera, quæ tanta in veneratione erant, vindicem nullum ac defensorem inter Catholicos nacta essent, qui librum illum refelleret.

Respondeo secundo, si Gennadius hæc contra S. Cyrillum & ejus Capitula scripsit, ipsum deceptum fuisse, & ejus mentem non esse assecutum. Eam responsionem insinuat Facundus lib. 2. *Talia*, inquit, *Gennadius de Cyrillo non scriberet, nisi dicentis intentionem minus intellexisset.*

Denique ad testimonium S. Isidori Pelusiotæ respondeo, ipsum Capitula S. Cyrilli non damnasse, sed Orientalium clamoribus, & calumniis a Fautoribus Nestorii in vulgus sparsis, & longe lateque per Provincias diffusis conturbatum, S. Cyrillum amice & paterno affectu monuisse. Ipsum enim Cyrillus Patrem appellabat, & ut Patrem reverebatur.

Contra. S. Cyrillus Capitula sua retractavit, etsi non disertis verbis, implicite saltem: siquidem ubi pacem iniit cum Joanne Antiocheno, Theodoreto, aliisque Orientalibus, ipsos non adegit ut sua adversus Nestorium duodecim Capitula probarent, aut calumnias in illa disseminatas, conscriptasque criminationes recantarent. Igitur non injuria Cyrilli duodecim Anathematismos Orientales impugnarunt & damnaverunt.

S. Cyrillus duodecim Capitula sua non retractavit.

Respondeo, nego antecedens. Contrarium namque constat ex ipso S. Cyrillo in Epistola ad Acacium Melitensem Episcopum, in qua de conditionibus pacis ab Orientalibus propositis hæc habet: *Volebant omnia aboleri, quæ vel Epistolis, vel Tomis, vel libris evulgaveram & soli Fidei, quæ a SS. Patribus nostris Nicææ edita fuerat consentire. Ego vero ad ista ita rescripsi. Expositioni Fidei, quam Niceni Patres ediderunt, adhæremus omnes nihil eorum quæ in ipsa continentur, labefactantes. Sunt enim ea omnia recte inculpateque tradita: neque tutum est post illam Fidei editionem quidquam curiosius tractare. Quæ vero recte contra Nestorii blasphemias scripsimus, ea ejusmodi esse, ut nulla nobis ratione persuaderi possit, ut recte scripta esse negemus.*

Ideo autem capitula sua retractasse a nonnullis existimatus est S. Cyrillus, quia compulsi non sunt Orientales illis subscribere: ipse vero subscripsit Confessioni Fidei ab Orientalibus conscriptæ; & sua præterea capitula ante pacem Ecclesiarum exposuit. Rem acu tetigit Facundus Hermianensis lib. 6. *Hinc autem*, inquit, *creditus est idem B. Cyrillus non rectam prius in suis Capitulis tenuisse sententiam, sed admonitione Orientalium postea esse correptus; quoniam cum ipsa unitas Ecclesiarum fieret, non Orientales Patres ejus Capitulis subscribere compulsi sunt, sed ipse potius expetitus est directæ sibi ab eis Confessioni subscribere. Ipsamque capitulorum suorum retractationem* (id est expositionem) *non ideo eum post Ephesinam Synodum fecisse aliqui crediderunt, ut quæ clausa quibusdam fuerant panderentur, & quæ videbantur obscura, clarescerent; sed potius ut pristinum in eis emendaret errorem, quod putabatur, sicut adhuc Eutychiani putant, quod unam in eis dixerit Christi naturam. Hinc ergo contigit, ut conversione Beati Cyrilli facta unitas crederetur. Et revera cui non surriperet ista suspicio; [De humanis cordibus loquimur, & humana corda gestamus] cum nihil Orientales Patres, qui hæc Capitula judicanda judicaverunt, corrigere cogerentur; B. autem Cyrillus non solum Fidei Confessioni, quam sicut necessariam crediderunt, illi dictaverant, expetitus ante subscriberet; sed etiam ipsa sua Capitula retractaret;* id est, interpretaretur, & exponeret. Hoc enim sensu retractationis nomen ibi Facundus usurpat, qui diserte asserit, Ibam in eo errasse quod crediderit Sanctum Cyrillum capitula sua damnasse, & errorem pristinum emendasse, eum ad se missam a Joanne Antiocheno & Orientalibus Fidei formulam per Paulum Emissenum accepit, atque probavit. En Facundi verba: *Putaverat autem Reverendissimus Ibas Episcopus, quod idem B. Cyrillus, directa sibi ab Orientalibus Confessione, non communem Fidem in ea cognoverit; sed proprium errorem correxit. Quod neque nos, neque sancta Chalcedonensis Synodus approbavit.* In eodem facti errore versatus est Theodoretus, etiam postquam in concordiam cum S. Cyrillo rediit, ut patet ex ipsius Epistola 152. ubi ad Domnum Patriarcham Antiochenum, Ephesum, ut Prædatoriæ Synodo adesset, cogitantem, hæc scribit: *Nihil enim boni ex jactata Synodo expectare licet .... Neque enim insitum in duodecim Capitibus venenum norunt, qui aliarum sunt Diœcesum: sed ejus, qui illa scripsit, claritatem attendentes, nihil sinistrum suspicantur; & qui ejus Sedi successit, omnia [opinor] movet, ut altera Synodo illa confirmet. Qui enim pro imperio nuper ista scripsit, & iis qui acquiescere his nollent, anathema dixit, quid Præsidens Concilio non aget? At scio Domine, neminem eorum, qui insitam in his hæresim norunt adductum iri ut ea recipiat, quamvis duplo plures decernant. Jam siquidem etiam si plures temere ista sanxissent, restitimus apud Ephesum: nec prius illi, qui hæc scripserat, communicavimus, quam iis, quæ exposueramus, assentiens, consonam his doctrinam accommodavit, nullam Capitum illorum faciens*

mem-

mentionem. Quod quidem Sanctitati tuæ facile erit perspicere, si Acta conquiri jubeat: asservantur enim prorsus cum Synodi subscriptionibus.

S. Cyrillus studio pacis ecclesiasticæ non exegit ab Orientalibus Episcopis ut sua Capitula probarent, aut conscriptas adversus illa criminationes retractarent.

Porro S. Cyrillus dispensatione quadam & œconomia usus, a Joanne Antiocheno, Theodoreto aliisque Orientalibus non exegit ut sua adversus Nestorium capitula probarent, aut calumnias in illa sparsas, conscriptasque, criminationes recantarent. Maluit enim Doctor Sanctissimus Ecclesiasticam pacem, suæ etiam famæ dispendio stabiliri, quam extra Ecclesiæ communionem manere Episcopos recte alioqui de Fide sentientes. Id observavit Facundus Hermianensis lib. 6. p. 249. editionis P. Sirmondi, quam sequimur. *Sane*, inquit, *quoniam B. Cyrillus Orientalium Legatione suscepta magis, quod a Consacerdotibus suis expetebatur, festinavit implere, quam dictorum suorum in quibus offensi fuerant, sufficientem purgationem facere; ideo putatus est, veluti pristino errore damnato, Orientalium admonitione conversus: cum ille recuperandæ unitatis cupidus, in defensione dictorum suorum noluerit immorari; ne eum probare diu contendit, quod non, ut putabatur, ab eo fuerint dicta, de quibus minus intelligentes aliter sentiebant, controversia hac dissensione terminus non daretur.*

Contra. Synodus Chalcedonensis Theodoretum suscipiens ipsum tantum adegit ad Anathema dicendum Nestorio, non autem ad ea revocanda quæ in duodecim S. Cyrilli Anathematismos scripserat: existimarunt igitur Patres Chalcedonenses, illos fuisse a Theodoreto jure impugnatos atque damnatos.

Respondeo, nego consequens. Quod enim Theodoretum ad recantanda quæ in Capitula S. Cyrilli scripserat, non compulerit sancta Synodus, ex eo profectum non est, quod ea jure ab ipso reprehensa fuisse censeret; sed ex eadem œconomia, qua Sanctus ipse Cyrillus tempore concordiæ cum Orientalibus initæ usus est, ut testatur Leontius Byzantinus *lib. de Sectis, Actione 6.* ubi respondens Acephalis objicientibus contra Concilium Chalcedonense illud non postulasse a Theodoreto ut Scripta sua adversus S. Cyrilli Capitula anathemate damnaret, hæc habet: *Respondemus ob id non tam accusandam Synodum, quam Cyrillum hominem sanctum. Nam sis communione cum Orientalibus, & cum ipso Theodoreto constituta, non postulavit ab eo, ut anathemate Scripta sua, quæ contra duodecim Capitula facta fuissent, execraretur. Quod igitur ipse Cyrillus vir sanctus non fecit, ob ejus intermissionem an Synodus culpari meretur?*

Objicies secundo. Quæ in S. Cyrilli duodecim capitulis Orientales & Theodoretus criminati sunt, vere erant reprehensioni obnoxia: ipsa igitur erroris jure-merito insimularunt.

Objectiones Orientalium adversus S. Cyrilli Capitula.

Probatur antecedens, exponendo singillatim contradictiones Orientalium & Theodoreti adversus ista Capitula. Objiciebant itaque Orientales, adversus primum S. Cyrilli Capitulum, ipsum non recte locutum fuisse cum dixit, Beatam Virginem *Carnaliter genuisse incarnatum*, *Dei Patris Verbum*: Eamque vocem esse Deiparæ contumeliosam. Nam si carnaliter genuit, inquiebant, jam non ut Virgo. Ubi igitur illud; *Spiritus Sanctus superveniet in te?* &c. Præterea hujusmodi voces hæresis Apollinaristarum suspectas faciunt, quæ conversionem divinitatis in carnem adstruebat. Non sic autem interpretandas esse Evangelicas voces, *Verbum caro factum est*, probant simili Apostoli sententia dicentis: *Christum pro nobis factum esse peccatum & maledictum*: ex quo sequeretur ipsum in peccatum & execrationem transiisse.

Contra secundum Anathematismum S. Cyrilli, quo asseritur Dei Patris Verbum carni secundum hypostasim unitum, objiciebat Theodoretus vocem istam, *Unitionis secundum hypostasim*, peregrinam esse, & a Scripturis sacris alienam, & Patribus qui eas interpretati sunt, ignotam. Quod si hic loquendi modus utriusque naturæ mistionem, & confusionem significet, blasphemiam esse. Siquidem confusio utriusque naturæ proprietatem aufert.

Adversus tertium S. Cyrilli Anathematismum objiciebant Orientales, primo ipsum aliquando duas in Christo hypostases dixisse, adeoque sibi ipsi repugnare, eum illis impingit anathema, qui post unitionem hypostases dividunt. Secundo, quod admirabilem illam unitionem, *naturalem* appellet, quæ vox hæresim redolet. Si enim naturalis unio, inquiunt, ubi gratia? Eumdem loquendi modum insectatus est Theodoretus.

Adversus quartum Anathematismum objiciebant Orientales, & Theodoretus, quod uni personæ, nempe Dei Verbo tribueret voces, quæ in Scriptura sacra passim occurrunt; quarum aliæ divinæ, aliæ humanæ propriæ sunt naturæ. Ex quo Arium & Eunomium vicisse sequebatur, omnia tamquam uni convenientia naturæ confundentes. Nam quomodo, inquiebant, intelligemus Domini voces, propter naturam carnis, quæ videtur, dicentis; *Non veni voluntatem meam facere: & mandatum accepi quid dicam, & quid loquar*, &c. Indivisis enim vocibus, sicut & naturis manentibus, erit secundum Cyrillum, Filius minister & executor paternorum mandatorum, secundum divinitatem. Non dissentit ab Orientalibus in hujus Anathematismi reprehensione Theodoretus.

Adversus quintum Anathematismum objiciebat Theodoretus, perperam a Cyrillo Christum negari *Deiferum*, eamque vocem ab ipso temere damnari: cum eo plures Veterum usi sint, & inter alios S. Basilius.

Adversus sextum Anathematismum, quo verbum Christi Dominum & Deum esse S. Cyrillus negat, objicebat Theodoretus, quod a Verbo assumptum est, esse *formam servi*: & propter ejus susceptionem, Christum ab Isaia Propheta *servum* nominari.

Adversus septimum Anathematismum S. Cyrilli objiciebant Orientales, ipsum pugnare cum Apostolo ad Ephesios 1. scribente: *Secundum operationem potentiæ virtutis ejus, quam operatus est in Christo, suscitans eum a mortuis*. Et cum S. Luca *Actuum 2.* dicente: *Dextera Dei exaltatus*, &c. Percutiebat siquidem Cyrillus anathemate eos qui dicerent, Jesum tamquam hominem a Dei Verbo operandi vim habuisse. Non dissimili ratione hoc Cyrilli Capitulum aggrediebatur Theodoretus, probans Deum Verbum aliquid in assumpta natura hominis operatum fuisse. Cum enim esset mortalis seipsa conditioneque sua, immortalitatem ex conjunctione cum Verbo consecuta est: accepit igitur quod non habebat: itaque Verbum aliquid in ea operatum est.

In octavum Anathematismum objiciebant Orientales, Cyrillum adversus seipsum pugnare, ut qui alibi scripsisset, Verbum assidere Patri suo *cum carne*, & sic adorari; hic autem anathema impingeret iis, qui dicerent, *Assumptum hominem coadorari cum Deo Verbo oportere, & conglorificari*.

In Anathematismum nonum objiciebant, a seipso dissentire Cyrillum, qui alias scripsisset, non solum Christum signa fecisse in Spiritu, sed etiam ipsum mortuum, vivificatum esse Spiritu: in Anathematismis vero suis neget Dominum in Spiritu dæmones ejicere, & alia signa facere, atque ita Domini vocem explodat dicentis: *Si in Spiritu Dei ejicio dæmonia*.

In decimum Anathematismum objiciebant Orientales, & Theodoretus, Dei Verbum Catholico sensu Pontificem & Apostolum nostrum dici non posse: idque repugnare S. Paulo dicenti: *Non enim habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris; sed tentatum per omnia, secundum similitudinem absque peccato*. Quis igitur tentatus est ille, inquiebant, num Deus Verbum, an humana natura? Et iterum: *Nemo sibi assumit honorem, sed vocatus a Deo, sicut Aaron, ita & Christus non seipsum glorificavit ut fieret Pontifex*. Quis igitur ille, inquiunt, qui comparatur secundum Sacerdotii dignitatem ipsi Aaron, & ei qui non a seipso honorem assumit, sed vocatur a Deo & ad dignitatem Sacerdotis ascendit? Num divina natura, quæ est Patri coæterna? Et iterum dicit: *Qui in diebus carnis suæ preces & supplicationes ad eum qui posset illum salvare a morte, cum clamore valido & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia*. Numquid, inquiunt, Dei Verbum pro sua reverentia exauditum est?

In Anathematismum undecimum quo S. Cyrillus perstringit eos, qui negaverint carnem Domini vivi-

ficam

ficam, ipsius Verbi qui ex Patre est, propriam esse, objiciebant Orientales hanc locutionem & superfluam esse, & suspectam. Superfluam quidem quia caro cujuslibet hominis propria ipsius est, non alterius: adeoque necesse non fuit dicere propriam Domini carnem. Suspectam vero, quia significare videtur ista locutio carnem Christi non esse similem nostræ, id est, ejusdem cum ea naturæ; sed aliunde delibatam, ut puta ex transformatione divinæ substantiæ: idque ipsum dixisse clarius in primo suo Tomo. *Et infans erat* (inquit) *non secundum nos; hoc est, non in pura & sola nostri similitudine; sed in humanitate quidem præter carnem; divinus autem tamquam supra nos, & de cælo.*

Theodoretus vero huic anathematismo impingit hæresim Apollinaristarum: quod nec animæ, vel animatæ carnis mentionem in eo faciat S. Cyrillus, sed unius carnis; quasi in hac divinitas animæ vices obiret: qui fuit Apollinaristarum error.

Tandem adversus duodecimum Anathematismum, quo S. Cyrillus ferit eos, qui Verbum Dei carnem passum & crucifixum esse non confitentur, objiciebant Orientales, ab eo divinitatem passibilem constitui: ipsumque sibi contradicere, qui alibi scripserat, Divinitatem permisisse carni ut passionem ac mortem experiretur. Ut ut est, non esse passum Dei Verbum, sed solam carnem unitam Verbo. Aut enim, inquiunt, secundum naturam habens ut pateretur, est passum, aut præter naturam. Si secundum naturam passum est, erit & Pater passibilis, cum sit consubstantialis Filio. Si præter naturam passum est; & quæ passio fortior est divina natura, ut naturam impassibilem, præter naturam passioni subjiciat?

Respondeo, nego primum antecedens. Inanes enim sunt, cavillatoriæ, & meris plerumque verborum S. Cyrilli calumniis innixæ Orientalium & Theodoreti adversus duodecim Sanctissimi Doctoris & Patriarchæ anathematismos objectiones, ut singulas expendenti exploratum erit. Illas porro non aliis quam S. Cyrilli responsionibus, ipsisque pene illius, verbis diluemus.

S. Cyrilli Responsiones ad Objectiones Orientalium.

Ad primam respondet S. Cyrillus, Beatam Virginem peperisse Deum Verbum, secundum Scripturas, carnem factum, hoc est, hominem; peperisse autem illum carnaliter, id est, secundum carnem. Quæ loquendi ratio consentanea est S. Joanni asserenti in Evangelio, *Verbum carnem factum esse:* & Nicæno Concilio docenti, Deum *Incarnatum, & hominem esse factum:* quod est unitum esse carni anima rationali præditæ, & hominem se fecisse, mansisseque nihilominus Deum. Dixit vero S. Cyrillus, Beatam Virginem genuisse Deum *carnaliter*, ne existimaretur asserere Verbum Patris secundum naturam divinam initium subsistentiæ habuisse ex muliere, & deitatem ex ea natam: quod ex Catholicorum sententia, asserentium B. Virginem Deiparam, sequi effutiebat Nestorius. Peperisse itaque Deum Verbum carnaliter, est secundum carnem ipsum peperisse. Nam Deus Pater secundum divinitatem genuit ex se Filium qui Deus est. Quoniam autem quod natum est ex carne, caro est; genuit B. Virgo ut caro existens, carnaliter. Carnaliter autem dicere, non est tollentis admirabilem nativitatem, neque evertentis Spiritus sancti operationem, qua in utero formavit partum; sed docentis potius quod sicut Deus gignit divine, id est, digne Deo secundum suam naturam; ita & homo humane, hoc est, caro carnaliter; quod tamen non obest quin Verbum caro factum divine processerit ex Virgine, id est, ut decet eum qui natura vere Deus est. Solus enim habuit matrem nuptias non expertam, & in partu, ac post partum Virginem.

Ad secundum objectionis caput respondet S. Cyrillus, inanem esse Orientalium metum, qui metuebant, ne divina Verbi natura in carnem conversa intelligeretur, si hæc verba, *Verbum caro factum est*, secundum propriam strictamque significationem acciperentur. Addit, omnem suspicionem conversionis tolli hoc ipso quod Evangelista, post illa verba: *Factum est*, subjungit, *Et habitavit in nobis*. Absurdam esse Orientalium expositionem, asserentium, sic Verbum factum esse carnem, ut factum esse dicitur maledictum & peccatum. Factum namque solum est maledictum secundum hominum opinionem, non secundum rei veritatem, & has appellationes subiit, ut aboleret maledictum & peccatum. Igitur si sic factum esset caro, etiam carnem abolevisset, nec revera factus esset homo. Denique aliquot Patrum testimoniis expositionem suam fulcit S. Cyrillus, scilicet SS. Petri Alexandrini, Athanasii, & Amphilochii. Postremus ille de Verbi Divini Nativitate ex Virgine sic loquitur: *Nisi enim ille natus esset carnaliter, neque tu natus esses spiritaliter.* Ubi *τὸ carnaliter*, significat secundum carnem, sicut divine secundum divinitatem. Quidni igitur, orthodoxe dici possit B. Virginem genuisse Deum carnaliter?

Ad secundam objectionem respondet S. Cyrillus, se cum unitionem dixit *secundum hypostasim*, nihil aliud significare voluisse, nisi Verbi naturam, sive hypostasim, hoc est, Verbum ipsum, humanæ naturæ vere unitum, sine ulla conversione atque confusione. Sibi autem necessitatem factam esse utendi his vocibus, ut repugnaret Nestorio nativitatem Dei Verbi secundum carnem perimenti, duasque naturas in Christo sola affectione, habitudineque copulatas, & Christum unum esse morali tantum unitate, & secundum dignitatem asserenti, & æquivoce tantum esse Filium Dei. Sicut ergo Niceni Patres ὁμοούσιον ad Arianam hæresim profligandam consecrarunt: ita S. Cyrillus ἕνωσιν καθ' ὑπόστασιν. Quam locutionem sancta Synodus Ephesina approbavit, cum secundam ejusdem S. Cyrilli ad Nestorium Epistolam suscepit, & Orthodoxam judicavit. Qua in Epistola diserte scriptum est, *Deum Verbum univisse sibi, secundum hypostasim, carnem animatam rationali anima.* Quod autem primus omnium Patrum S. Cyrillus *unitionem secundum hypostasim* dixerit, testatur Euthymius in *Panoplia*, *parte 1. Tit. 7.* Ignoravit itaque Theodoretus sensum Anathematismi secundi S. Cyrilli, ut & aliorum plerumque, sicut Cyrillus ipse ei exprobrat. *Nam & initio*, inquit, *existimabam sensum Capitulorum eum non ignorare, fingere autem se ignorare, & in hoc quibusdam morem gerere. Atqui nunc vere eum illa ignorare comperio.*

Ad tertiam objectionem respondet S. Cyrillus, Orientales perperam ea, quæ ab ipso scripta erant interpretari: nulli tamen reprehensioni obnoxia fore, etiamsi ita scripsisset, quia duas subsistentias, duas naturas intellexit. Alia autem in Christo est natura Verbi, alia hominis. At impium esse merito contendit, sejungere naturas in duos filios, ut privatim & seorsim existant, habentes solum externam conjunctionem, & consociationem dignitatis. Damnavit itaque S. Cyrillus anathematismo tertio, naturarum, non distinctionem, quasi post unitionem nullum inter illas esse discrimen assereret; sed divisionem, qualem Nestorius admittebat; qui duas hypostases separatim existentes & disjunctas in Christo agnoscebat, solo dignitatis & authoritatis consortio conjunctas; quo modo conjuges duo, vel amici, eorumdem honorum participes & socii, sola hominum æstimatione, & unitate morali, non naturali & substantiva connexione sunt unum.

Ad secundum objectionis caput respondet S. Cyrillus, se naturalem unionem cum dixit, veram & non fictitiam atque imaginariam intellexisse. Quo sensu vocem illam, *natura & naturalis*, Scriptura sacra usurpat. Scribit enim S. Paulus: *Eramus natura filii iræ*, id est, *revera*. Cavillari vero ait Theodoretum, qui naturalem unionem, quasi coactam, & necessitate extortam interpretetur. Quæ plane falsa est illius vocabuli notio. Nam homo secundum naturam est rationalis: nec tamen præter voluntatem & coacte est rationalis. Deus secundum naturam est Deus, sanctus, justus, bonus; non tamen præter voluntatem & coacte hæc omnia est.

Ad quartam objectionem respondet S. Cyrillus, voces quidem omnes convenire uni Jesu Christo, Deo simul & homini: sed alias ipsi convenire ratione divinitatis, alias ratione dispensationis cum carne. Itaque, inquit, prudenter unamquamque vocem, de Christo a Sanctis, vel etiam ab ipso forte dictam, exponendam esse, laudarim etiam ego, & ut opinor, recte quisque sentiens. Nam aliæ quidem sunt Deo

dignæ

dignæ; aliæ vero dispensationi cum carne congruentiores. Quoniam autem est unus Deus simul & homo, hac ratione recte aliquando divine, aliquando humane loquitur. Verumtamen unius Jesu Christi & has & illas voces esse asserimus, nec divinitate spoliantes templum quod ex sancta Virgine est, nec sine carne putantes Dei Patris Verbum post ineffabilem unitionem. Uni igitur & eidem personæ voces Christo in Scripturis attributas convenire S. Cyrillus contendit, sed ratione distinctarum naturarum. Nec alium sensum quarti ipsius Anathematismi verba præseferunt. *Si quis*, inquit, *dividit voces secundum hunc modum, ut alias quidem tamquam homini a Deo seorsim intellecto adaptet, alias vero ut Deo dignas, soli Verbo Dei, Anathema sit*. Si igitur, inquit S. Cyrillus, qui separant & dirimunt in hominem privatim ac seorsim positum, & in Deum Verbum privatim ac seorsim constitutum, non partiuntur unum Christum, neque duos asseverant filios, succenseant nobis homines criminandi cupidi. Si autem qui voces de Christo in Scripturis usurpatas, divulsis atque distractis, & seorsim existentibus naturis convenire contendunt, sectionem invehunt, & separationem in Dominicæ Incarnationis Sacramento, inaniter, inquit, nostros sermones reprehendere statuerunt; cum & ipsi indivisibilem & unum secundum summam unitionem confiteantur esse Emmanuelem.

Ad quintam objectionem respondet S. Cyrillus, se Christum hominem *Deiferum* recte negasse Nestorii sensu, qui non secus ac Prophetas, cæterosque Homines Sanctos, in quibus Deus residebat, Deiferum volebat appellari; ac Deo Verbo sola copulari communione dignitatis. Rejicit itaque S. Cyrillus hanc vocem velut suspectam, quæ scilicet propheticam mensuram Christo tribuere, eumque Justis omnibus qui Deum in cordibus suis per Spiritum Sanctum inhabitantem habent, similem asserere videatur. Christum quidem *Hominem Deiferum*, & Deiferam Christi carnem Veteres nonnulli ante Nestorium appellarunt, ut S. Basilius a Theodoreto laudatus, & Eustathius Antiochenus laudatus a Gelasio lib. *de duabus naturis*. Sed suam esse vocibus tempestivitatem quamdam quæ pro temporum & aliarum rerum opportunitatibus caute ac prudenter est moderanda, nemo nescit. Temporibus Pauli Samosateni, vox *ὁμοούσιον* suspecta erat, quia pravos ipsam detorquebat in sensus. At Arii temporibus publico usu Ecclesiæ consecranda visa est Patribus Nicænis, ut opportuna ad illius hæresim jugulandam. Ita voces istæ, *Caro Christi Deifera*, aut *Christus homo Deifer*, ante Nestorii exortam hæresim nihil in se periculi involvebant; postquam vero his verbis errorem suum tegere cœpit Nestorius, merito suspectæ evaserunt; unde illarum usum removere S. Cyrillo tutius visum est. Quamquam inter Theodoretum & S. Cyrillum solam de voce contentionem hac in parte fuisse putem, quia nec ita Christum *Hominem Deiferum* dici volebat Theodoretus, ut veram proprieque dictam naturarum unitionem abdicaret, & ut caro seorsim existens, velut alienum aliquod onus & extraneum, Deum portare ab ipso intelligeretur: quod anathemate feriebat S. Cyrillus. Denique sic *Deiferum* volebat dici, *ut non particularem quamdam divinam gratiam suscepisse credatur; sed ut totam sibi unitam habeat Filii deitatem*; ut ipsemet exponit.

Ad sextam objectionem respondet S. Cyrillus quod etsi Christus qua homo est, servus appelletur Patris, utpote ab illo persona distinctus, eum tamen sui Dominum aut servum dici Catholico sensu non posse, quia personæ discrimen invehit hujusmodi locutio. *Non igitur*, inquit S. Cyrillus Theodoreti objectionem propulsans, *dicetur suimet ipsius Deus ac Dominus Emmanuel: quandoquidem ipse idem simul est Deus & homo, postquam Dei Verbum homo factum & incarnatum est*.

Ad objectionem septimam respondet S. Cyrillus, non inficiari se quin Verbum operatum sit in natura assumpta, eique vim exequendi tribuerit admiranda quædam & divina opera: sed solum quod operatum sit tamquam in altero & a se ipso disjuncto, sive tamquam in natura seorsim existente, & in propria persona subsistente. Verbum namque divinum unum esse secundum hypostasim cum eo quod assumpsit. *Sequimur autem ubique sacras Scripturas*, inquit, *& Theologorum vocibus summum jus concedentes, obsistimus solis istis qui recta Ecclesiæ dogmata pervertunt. Quod autem Pater ex mortuis resuscitasse Dominum Jesum Christum dicatur, eo opere scilicet circa carnem ejus effecto, nemo est qui ambigat. Ipse autem cum sit vita, & vivificator & operatoria virtus Patris, suum vivificabat templum, juxta illud: Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Itaque quod vivificabatur, non erat alienum, neque alicujus ex hominibus nobis similibus, sed proprium ipsius Verbi corpus*.

Ad octavam objectionem respondet S. Cyrillus, Orientales ignorare dictorum vim, & rerum naturas non respicere. Etenim quando in una persona & natura, seu hypostasi una, sermo diligenter examinans ea ex quibus constat naturaliter, subjungit præpositionem σὺν vel μετὰ, significat illud unum esse secundum compositionem, & non in duo distrahit ac dirimit. Quando autem ante distinctis subsistentiis, neque seorsim & privatim intellectis, atque expressis, præpositio σὺν & μετὰ adjungitur, tunc duo, vel etiam plura, & non unum secundum compositionem significari dicimus. Exempli gratia: si dicamus animam hominis cohonorari cum suo corpore, vel animam cum suo corpore unum animal esse, non propterea in duos homines unum dividimus. Quando vero dicimus, Petrum & Joannem homines coappellari, vel Joannem cum Petro in templum ascendere: non jam σὺν vel μετὰ unum quid significant: non enim Joannes compositus est cum Petro, neque ad unius hominis constitutionem uterque aliquid confert. Unde S. Cyrillus colligit recte a se dictum, Filium cum sua carne considere ad dexteram Patris; quia hoc loquendi modo unus Filius esse simul Deus & homo significatur. Cæterum dicere, hominem adorari cum Deo, & connominari Deum, omnino est confiteri duos adorandos, vel etiam inter se coappellandos.

Ad nonam objectionem respondet S. Cyrillus, hanc meram esse calumniam. Nusquam siquidem negavit Jesum ejicere dæmonia per Spiritum Sanctum; immo asseruit ipsum divina signa per Spiritum Sanctum edidisse. Id vero unum se negavisse ait, quod Emmanuel per Spiritum Sanctum tamquam per alienam vim, & sibi velut beneficii loco, ut Prophetis, & Apostolis olim communicatam, admiranda opera fecerit. Propriam namque Christus habuit consubstantialis Spiritus virtutem. Apostoli autem signa edentes dicebant; *Viri, quid nobis attenditis, quasi propria virtute hunc fecerimus ambulare?* Et hunc omnino sensum præseferunt verba Cyrilliani Anathematismi. *Si quis*, inquit, *unum Dominum Jesum Christum a Spiritu clarificatum dixerit, propria virtute ipsius tamquam aliena utentem, &c. Ac non potius ipsum Spiritum, per quem divina signa edidit, illius proprium esse confessus fuerit, Anathema sit*.

Ad objectionem decimam respondet S. Cyrillus, mirum esse quod Orientales, qui duos filios esse negabant, & qui unum & eumdem Dei Filium, Christum, inconfusis manentibus naturis, Deum & hominem confitebantur, unum & eumdem Pontificem & Apostolum nostrum confiteri renuerent. Siquidem haud majus incommodum est asserere Verbum carnem factum esse, quam factum esse summum Sacerdotem & Apostolum. Cæterum Sacerdotii sui munia ipsum implevisse ait Cyrillus, ratione humanæ naturæ quam assumpsit. *Quando*, inquit, *factus est homo, vocatus est etiam Pontifex, non quod tamquam majori Deo offerret Sacrificium; sed quod sibi ipsi & Patri fidei nostræ confessionem procuraret. Audiens quod dictus est Sacerdos propter humanitatem, erubescis? Deinde, quomodo non admiratus es, quod non, secundum Sacerdotum morem, alteri detulerit sacrificii modum; sed sibi ipsi potius & Patri? Quando dicis, indignum esse Deo ut sacrificet, assentior & ego. Sed, si solum esset, & absque carne Verbum, recte diceres: At vero quia factum est caro, vide & sacrificantem propter humanitatem, & in dignitatibus ultra creaturam, sicut Deum. Considet enim cum Deo & Patre*.

Ad objectionem undecimam respondet S. Cyrillus, se ideo proprium dixisse Verbi corpus, ut innueret

non

non esse ab eo separatum ac distinctum; ita ut hominem unum per se subsistentem, & alterum a Verbo efficiat. Id autem inculcare contra Nestorium, qui naturam assumptam a Verbo, illius esse propriam negabat, & unam cum eo personam, nisi habitudine quadam & morali unitate, non autem substantia & proprie dicta. Volebat autem ipsam revera esse alienum quiddam & separatum, quemadmodum domus ab eo, qui habitat, res omnino divisa est, nec ipsi tribui potest quod incolenti convenit. Hinc illa templi & inhabitantis tam frequens appellatio in ore & in Scriptis Nestorii, ut carnem assumptam, & Verbum assumens significaret. Hinc carnem Christi vivificam esse negabat, quia caro Verbi non erat, secundum hæreticam ejus sententiam. Quod autem vere dicatur proprium Verbi corpus, probat S. Cyrillus testimonio S. Athanasii. Addit denique, se a recta via minime aberrasse, cum dixit Christum supra nos. Licet enim Verbum Dei factum sit homo, sic tamen est non solum supra nos homines, verum & supra creaturam omnem. Non enim solum homo intelligitur, & sicut nos; sed idem ipse Deus desursum, & de cœlo.

Ad Objectionem vero Theodoreti contra eumdem Anathematismum, respondet S. Cyrillus, apertam esse calumniam, eademque ratione Apollinaristarum hæresim affingi posse S. Joanni a malevolis, quia dixit, *Verbum caro factum est*, nulla animæ facta mentione; immo & ipsi Christo dicenti: *Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem*; cum nec animæ meminerit.

Ad Objectionem duodecimam respondet S. Cyrillus, Orientales in id præcipue incumbentes ut probent impassibile secundum suam naturam esse Dei Verbum, aerem verberare, cum eis Catholicorum nemo in hoc obluctetur, aut contrarium sentiat. Verum quia Sacramenti ratio agnoscit Filium ex Deo Patre secundum naturam Unigenitum, hominem factum dispensative, ipsiusque proprium sanctum illud corpus ex B. Virgine sumptum; eam ob causam jure optimo carnis passiones ejus esse dicimus, secundum dispensativam appropriationem, servata ubique natura ejus impassibili. Quando igitur carne dicitur pati, non ipse in propria natura qua Deus est, intelligitur pati, sed potius sibi appropriare passionem. Ipsius enim factum est unitum sibi corpus. Quapropter S. Paulus ipsum dicit, *Primogenitum ex mortuis per quem reconciliata sunt omnia, & qui pacificavit per sanguinem crucis, sive quæ in cœlis, sive quæ in terris sunt.* Hoc sentit & S. Petrus dicens: *Christo igitur passo pro nobis in carne.* Addit hanc fuisse SS. Patrum fidem; ac pro ea sententia laudat SS. Gregorium Nyssenum, Basilium Magnum, Athanasium.

Hæ responsiones desumptæ sunt ex Apologetico S. Cyrilli pro duodecim capitulis adversus Orientales, & ex eorumdem explanatione, quam pronuntiavit Ephesi coram sancta Synodo: nec non ex ipsius Epistola ad Evoptium adversus impugnationem duodecim capitulorum a Theodoreto editam.

Objicies. Ejus Scripta sunt Apollinaris hæresi contaminata, qui scripsit, *Unam esse naturam Verbi incarnatam.* Atqui S. Cyrillus scripsit; *Unam esse naturam Verbi incarnatam*, ut constat ex Epistolis ipsius ad Acacium Melitinensem, & Valerianum Iconiensem Episcopos. Ejus itaque Scripta sunt Apollinaris hæresi contaminata.

Respondeo, nego maiorem. Hac namque phrasi, *Una natura Verbi incarnata*, duæ naturæ in Christo inconfusæ, & una persona diserte significantur. Id ostenditur tum ex ipso S. Cyrillo, cum ex aliis Patribus qui has ipsius voces ab erroris suspicione vindicarunt. Cyrillus ipse in Epistola 2. ad Successum, calumniam omnem a suis illis vocibus amolitur. *Si enim*, inquit, *unam naturam dicentes Dei Verbi, tacuissemus, non inferentes incarnatam, sed velut abjicientes dispensationem, erat illis forsitan non improbabilis sermo, simulantibus interrogare, Ubi est in humanitate perfectio, aut quo modo substantia nostra subsistit? Quoniam vero & perfectio quæ in humanitate est, & essentiæ nostræ manifestatio illata est per id quod dictum est, Incarnati, jam desinant, arundineam virgam sibi supponentes.*

Gelasius lib. contra Eutychem ait, hunc S. Cyrilli loquendi modum valere ad unius in Christo naturæ suspicionem amoliendam. *Dum enim dicitur unam divinitatis naturam fuisse incarnatam remotis ambiguitatibus, altera erit quæ incarnata est, altera qua incarnata perhibetur: quoniam non eadem erit natura deitatis quæ incarnata est, quæ est natura carnis, qua incarnata affirmatur: neque seipsa natura deitatis incarnata est, sed natura carnis incarnata cognoscitur. Sicut neque seipsa natura carnis extitit deitate sublimis: quia & non aliunde divinitas quam de utero Matris Virginis incarnata processit, & caro non-nisi in iisdem visceribus, Sancto Spiritu interveniente, & Altissimi obumbrante virtute, est unita deitati.* Quæ Gelasii verba laudat S. Fulgentius in Responsione ad Quæstionem secundam Ferrandi.

Idem constat ex S. Eulogio Patriarcha Alexandrino, in Bibliotheca Photii, *Cod.* 230. hanc S. Cyrilli sententiam: *Una natura Verbi incarnata*, exponente. Animadvertit enim quod illa vox, *Incarnata*, trifariam sumi potest. Etenim incarnata, pro carnem induta, & veluti effigie efformata, quemadmodum æs simulacri forma potest usurpari: vel quod conversa Verbi natura in carnem, & quasi incarnata, una prodit natura: vel quod una existens Verbi natura, secundum incarnationem non amplius una sola, sed cum carne spectetur, immutabilitatem atque integritatem sibi & assumptæ carni conservans. *Prima itaque duæ significationes, Apollinarii & Eutychis: tertia vero ex mente Apostolorum est: quam & SS. Patrum nostrorum cœtus inde mutuatus retinuit. Clarum vero est, si quis pie sentire velit, dicendo unam Verbi naturam incarnatam, gratiam adepturum, sentiendo cum iis qui duas naturas inconfusas, atque impermixtas in uno & eodem Christo & esse cognoscunt, & statuunt. Alioqui cum Apollinario & Eutyche sentit. Etenim unam hic naturam pro persona dictum esse; incarnatam vero pro humana natura: ut nihil intersit dicere, Unam Verbi naturam incarnatam, vel unam Verbi personam, humanam assumpsisse naturam.*

Ephremius Patriarcha Antiochenus, in libro quem de ista S. Cyrilli sententia scripsit, cujus meminit Photius Cod. 229. φύσιν a S. Cyrillo pro ὑπόστασιν sumptam esse asserit: *Unam itaque Dei Verbi naturam incarnatam*, inquit, *unam hypostasim intelligimus*. Quod deinceps fusius edisserit, affirmans φύσιν pro ὑπόστασιν a Patribus, & nominatim a Cyrillo poni, cum id significat quod ex copulatione naturarum efficitur. Cum autem de iis accipitur ex quibus effectus & conflatus est Christus unus, tum naturam proprie dictam, hoc est, οὐσίαν & substantiam exprimere.

Justinianus etiam Imperator, in Professione Fidei contra tria capitula, S. Cyrillum putat, quoties *Unam Verbi naturam incarnatam* dixit, naturæ nomen pro hypostasi sumpsisse. Quod ex eo probat, quod iisdem in locis fere semper nomina Filii, aut Verbi, aut Unigeniti paulo post adtexit, quæ sunt utique personæ vocabula.

Sanctus etiam Maximus in Tractatu *De Expositione vocum quarumdam, quibus utitur Ecclesia Catholica, cum de Christo agitur*, ait, in illo S. Cyrilli dicto, *Una natura Verbi Dei incarnata*, periphrasi quadam natura describi duas simul unitas, tum nomine, tum definitione. Nomine quidem, cum una natura Verbi dicitur, quæ vox communitatem substantiæ cum hypostasis proprietate significat. Definitione vero, cum humanitas exponitur. Quid est enim humanitatis natura, nisi caro intelligente anima prædita? Itaque qui dicit, *Unam Dei naturam incarnatam*, Deum Verbum indicat cum animata esse carne: tum vero aliud omnino quiddam, secundum substantiam præter Deum Verbum, carnem esse intelligit.

DISSERTATIO IX.

De Fide Joannis Antiocheni.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum Joannes Antiochenus erroribus Nestorii patrocinatus fuerit?

PROPOSITIO.

Joannes Antiochenus, & Orientales Episcopi, quamvis Nestorianæ hæreseos vehementer suspecti fuerint, Nestorii tamen personæ dumtaxat, non causæ aut errori faverunt.

PRobatur prima pars, scilicet ipsos hæreseos Nestorianæ vehementer suspectos fuisse; primo ex S. Cyrillo in Homilia Ephesi habita adversus Joannem Antiochenum, quæ extat post Actionem 5. Ephesini Concilii, in qua ita ipsum compellat: *Vides nos velati in bello pulvere aspersos, e fugae adhuc stillare sudorem, animositate spiritali & consolatione opus habere; immo vero jam victores. Tu vero interim qui in numerum Fratrum relatus es, Christique Domini nomine inscriberis, cum arma una nobiscum induere deberes, adversus veritatis dogmata arma moves. O rem inopinabilem! Pugnam non attigisti, certantibus non adfuisti; belli tempus tarditate adventus tui declinasti: e longinquo viriliter decertantes spectasti; vidisti hostem prostratum; sensisti linguam blasphemam repressam ac punitam: postea indoluisti. Dic, quæso, quam ob causam? Ob id quod Christus vicit? Quod adversarios debellavit?.... Sed satius fuerat viriliter agere nobiscum; illudque Davidis voce prolatum dicere: Nonne qui oderunt te Domine oderam? &c. Verum tu nullam penitus horum rationem duxisti, e contrario vero eos qui vicerant, jaculo petis, & illos invidentiæ telis vulnerare conaris, quos potius admirari debueras.*

Idem probatur ex Relatione Concilii Ephesini missa per Palladium Magistrianum ad Imperatorem. *Quamobrem*, inquiunt Patres, *iterum atque iterum Majestatem vestram rogamus, ne quem eorum dignetur admittere, qui hominis amicitiam* (Nestorii scilicet) *pietate priorem ducunt. In horum enim numero cum Joannem Reverendissimum Episcopum Antiochenum existere, hoc est, omnino ita comparatum esse, odorati essemus, ut qui amicitiæ mallet gratificari, quam Fidei utilitatem spectare; ex eo conjecturam facientes, quod neque Majestatis vestræ minas veritus, neque piæ fidei jam inde ab initio traditæ zelo permotus, sanctam Synodum, post terminum a vestra Majestate præstitutam, supra dies viginti & unum suspensam tenuisset; universi qui in sancta Synodo orthodoxi, solidæque Fidei studiosi sumus, ad eorum inquisitionem nos conferre coacti sumus, quæ ad pietatem pertineat; illud Reverendissimo Episcopo Joanni accidisse rati, quod magnificentissimus Candidianus Comes passus esse non obscure deprehenditur. Non enim omnium est pietati amicitias hominum postponere. Erat autem hæc nostra de Joanne Episcopo religiosissimo suspicio non inanis nec vana. Nam cum primum appulisset, Nestorii sententiæ sese adhærere aperte sanctæ Synodo declaravit: sive hoc inde evenerit quod amicitiæ gratificaretur; sive inde quod in dogmatis errore cum eo communicaret.*

Idem probatur ex Relatione Ephesini Concilii ad Imperatores, qua Sacræ lectæ per Joannem Comitem respondetur: quæ Relatio extat 2. p. Concilii inter Epistolas Catholicorum, & incipit: *Christianissima & Regia vestra Majestas*: In qua Patres ita scribunt: *Sunt enim hi de quibus vestræ Pietati jamdudum manifestum fecimus, quomodo a nobis recesserint, Canonesque temerario ausu calcantes, & ad contumeliam Præsidum nostrorum se convertentes, ob illam proterviam qua in nos usi sunt, universa Oecumenicæ Synodi communione se privaverint; & quomodo ad probationem vocati, nequaquam parere voluerint; eaque de causa ab universali Synodo prorsus & a communione, & a quavis functione remoti fuerint, quin & illud quoque Christianissimæ Majestati vestræ indicamus, nempe nos propter talem illorum insolentiam, nec non propter certamina, quæ in hodiernum usque diem pro Nestorio decertare non cessant, ad communionem illos admittere nullatenus voluisse, cum neque Nestorii depositioni subscribere sustinuerint, & aperte quoque cum illo sentiant: tum ob id quod propter immodestiam adversus Præsides nostros conatam, in Canones inciderint: tum etiam ob id quod piis vestris auribus mentiri, ac imponere non erubuerint.*

Idem probatur ex Relatione altera ad Imperatores data, quæ incipit: *Vestra quidem Majestas non est passa*: in qua de Joanne Antiocheno & Episcopis Orientalibus scribunt Patres: *Nestorium vindicant, eo quod ejusdem cum illo sententiæ existant.*

Idem habetur ex Epistola Synodica ad Clerum Constantinopolitanum: *Certum autem nobis est*, inquiunt Patres Ephesini, *illud schismaticorum Conciliabulum ad communionem non admittere: immo vero communibus omnium vocibus Joannem Antiochenum & qui cum illo faciunt, in facie Ecclesiæ anathematizavimus, primo quidem quod impietatis præconem Nestorium una nobiscum deponere noluerint; sed & familiariter cum illo versari, eidemque semper patrocinari perrexerint: deinde vero quod post iniquissimum & a Canonibus alienum, contumeliæ & calumniæ conatum in prædictos sanctissimos Episcopos pii Christi amantium Imperatorum auribus imponere non dubitarunt. Postremo autem quod cum Nestorio sentire nequaquam cessant.*

Idem constat ex Epistola S. Cyrilli ad Theopemptum, Potamonem, & Danielem, Constantinopoli agentes, quæ extat p. 2. Concilii Ephesini. *Non potuit autem*, inquit, *sancta Synodus induci ut cum Joanne communicaret, sed restitit dicens: Ecce corpora, ecce Ecclesiæ, ecce civitates, potestatem habetis. Nos autem ut prius cum Orientalibus communicemus quam illi dissolvant ea quæ per illorum calumniam contra Comministros nostros comparata sunt, ac rectam fidem confiteantur, id fieri nullo modo potest. Dignoscuntur enim Nestorii dogmata loqui, sentire, confiteri.*

Idem constat ex Relatione Synodi ad Cœlestinum Pontificem Maximum, in qua Patres de Joanne Antiocheno ita scribunt: *Compertus est adversarius infensissimus tum sanctæ Synodi, tum rectæ Ecclesiarum fidei.*

Idem confirmatur ex Mandato quod Ephesina Synodus dedit Episcopis, qui ab ea Constantinopolim missi sunt ut causam Concilii contra Orientales agerent: in quo hæc habentur: *Ante omnia igitur Sanctitatem vestram scire oportet, nullam omnino se cum Joanne Antiocheno, Apostaticoque ejusdem Concilio communionem admittere debere; tum quod impietatis præconem Nestorium una nobiscum deponere noluerint, sed usque ad vestram quoque abitionem illi patrocinari perrexerint; tum rursum quod contra omnes Canones, Sanctissimos, Deique amantissimos Episcopos Cyrillum & Memnonem condemnare ausi sint; potissimum vero quod ad præsens usque tempus in Nestorii dogmatibus defendendis anxii, & nonnulli inter illos Cœlestiani, ac propterea depositi sint: tum denique quod totius orbis Synodum ut hæreticam calumniari non dubitaverint.* Extat illud Mandatum 2. p. Concilii Ephesini inter Epistolas Catholicorum. Incipit: *Piissimorum, Christique amantium Imperatorum permissu.*

Ex his omnibus patet, Joannem Antiochenum, & Orientales Episcopos, in vehementem Nestorianæ hæreseos suspicionem venisse: & jure quidem merito: siquidem & vocibus ambiguis atque suspectis fidem suam exponebant ante initam pacem; & cum Nestorio potius, quam cum Catholicis loqui videbantur; & S. Cyrilli Anathematismos ut hæresim spirantes explodebant; & Nestorii damnationi recusabant subscribere; & ejus impugnatores Cyrillum, Memnonem, Patresque universos Œcumenicæ Synodi insectabantur.

Probatur secunda pars Propositionis: scilicet Joannem Antiochenum & Orientales, Nestorii personæ tantum; non causæ aut errori favisse. Primo ex Epistola quam ad Nestorium dedit ille Patriarcha, acceptis

ceptis Cœlestini & Cyrilli de ipso ejusque errore literis. Has enim literas mittens ad Nestorium, ipsum rogat ut eas ita legat, ne qua hinc animi consurgat perturbatio, ex qua contentiones seditionesque admodum noxiæ sæpe exoriuntur. Neque rem hanc parvi ducendam esse; quia diabolus res initio minus recte habentes, per superbiam novit amplificare, in eamque magnitudinem paulatim evehere, ut postea omnem curam medicinamque respuant. Ipsum proinde ad salubrem retractationem erroris hortatus. *Enimvero*, inquit, *licet Dominus meus Cœlestinus Deo devotissimus Episcopus, decem tantum dierum intervallum, terminum usque responsioni præfinitum, valde angustum, literis suis interposuerit: tamen res ea hujusmodi est, ut non dico, decem diebus, sed uno, immo vero paucis horis, tota confici posse videatur. Nam quid facilius est, quam nomine commodo, multisque SS. Patribus usitato, & vero nihilominus salutarique ex Virgine ortus percongruo, in Christi omnium nostrum Regis dispensatione uti? Cum hoc ergo neque grave, neque periculosum sit, æquum non est ut Sanctitas tua illud refutet. Neque id nunc apud se cogitet, turpe esse sibi pugnantia docere. Si enim mens tua eadem sapit & sentit quæ SS. Patres & Ecclesiæ Doctores, quorsum vereris pium animi tui sensum convenienti voce publicare? Præsertim cum tot tantique tumultus ac disceptationes ex te orta, ob oculos jam versentur.* Deinde rogat, ut sacram Virginem Mariam Deiparam appellet, & cum vocem ipsam, tum voci subjectam notionem admittat. *Etenim*, inquit, *si id quod nominis significatione offertur, non recipimus; restat ut in gravissimum errorem prolabamur: immo vero ut circa inexplicabilem illam unigeniti Filii Dei œconomiam periculosissime versemur: quandoquidem nomine hoc sublato, vel potius hujus nominis notione repudiata, sequitur mox illum non esse Deum, qui admirabilem illam dispensationem nostræ salutis causa suscepit: tum Dei Verbum neque se exinanivisse, neque in servi formam sese dimittens, ineffabilem quamdam benignitatis magnitudinem humano generi exhibuisse .... Hoc nostrum, quæso, consilium admitte; hoc per nos cognitus exequare; nullum dissidiis locum, nullum gliscenti novitati fomentum suppedites ..... Hæc ego complures religiosissimos æque pietatis studiosissimos Episcopos apud me habens, quos tunc adesse contigit cum infaustæ illæ literæ afferrentur, scribere volui, ratus ingenui amici officium illudque a promissione mea non alienum me præstiturum, si fraterno quodam consilio existimationem tuam graviter hoc tempore laborantem nonnihil sublevarem* Ex quibus omnibus patet, Joannem Antiochenum favisse quidem Nestorio, ipsi amicissimum extitisse, recte sensisse de ejus persona; atque existimasse tumultus illos ob solam vocem *Deiparæ*, quam admittere nollet excitatos, quia id a quibusdam Nestorii studiosis audierat, non vero puram putamque hæresim ab ipso propugnari: sed errorem ipsum damnavit apertissime non solum vocem *Deipara*, sed & notionem vocis admittendam esse propugnans, & Christum verum Deum diserte professus. Hujus Epistolæ, quæ extat 1. p. Concilii Ephesini, cap. 25. meminit Liberatus in Breviario cap. 4.

Probatur secundo ex iis quæ Paulus Emissenus Episcopus a Joanne Antiocheno & Orientalibus missus Alexandriam ad pacem cum S. Cyrillo conciliandam pro concione disseruit in magna illius civitatis Ecclesia, in die Natali Domini, ipso Cyrillo præsente. *Parit*, inquit, *Dei genitrix Maria Emmanuelem. Qui ita non dicit, intelligit, ac sentit, Anathema sit ab Ecclesia.* Et rursus: *Duarum naturarum perfectus concursus, humanæ scilicet ac divinæ, unum nobis constituit Filium, unum Christum, unum Dominum. Qui vero dicunt duos esse Filios, eos anathematizamus, & e sacris Ecclesiæ septis explodimus ... Non igitur duos Filios asserimus, neque merum hominem Emmanuelem, qui ex Deipara Virgine natus est: neque gratiam veluti Prophetam, aut Justum aliquem plus aliis consecutum. In ipso enim complacuit omnem plenitudinem divinitatis inhabitare corporaliter, hoc est veluti in proprio corpore. Siquidem corpus nostrum sibi proprium fecit.*

Ex his patet, integerrimam fuisse Orientalium Fidem, quorum nomine Paulus perorabat, & Nestorii erroribus e regione oppositam. Unde merito populus Alexandrinus Paulum ista prædicantem piis applausibus prosecutus est acclamans: *Ecce fides hæc est, Dei hoc donum est, Orthodoxe Cyrille: istud audire quærebamus: Qui ita non loquitur, Anathema sit:* Et rursus: *Bene venisti, Orthodoxe Episcope: dignus digno conjungitur. Dicunt Christiani, Hoc Dei donum est, Orthodoxe Cyrille.* Habetur hæc Pauli Emisseni homilia cum piis populi acclamationibus, 3. p. Concilii Ephesini cap. 31. Legenda est & alia, quæ extat cap. 32. pronuntiata die 1. Januarii. Eamdem continet contra Nestorium doctrinam: ipsamque populus Christianus iisdem plausibus prosecutus est.

Probatur tertio ex S. Cyrillo, qui expositionem Fidei ab Orientalibus editam vindicavit a calumniis quibus illam nonnulli impetebant: ac suspectos quidem non immerito fuisse dicit errorum Nestorii, sed nusquam illis consensisse asserit, in Epistola ad Acacium Melitenum. *Vehementer*, inquit, *propter Ecclesiarum pacem consternati* (Nestoriani) *eos qui eadem cum ipsis sentire nolunt, malitiosissime lacerant, Sanctorumque Orientalium Episcoporum Apologiam non absque amarulentia proscindunt, eamdemque ad id quod sibi gratum unicumque est detorquentes, praveque interpretati, a Nestorii vocum novitatibus non abhorrere contendunt.* Et infra: *Quia vero sanctissimi Orientales Episcopi, cum Ephesi essent, a nobis dissentiebant, eaque de causa quasi blasphemiarum Nestorii laqueis irretiti teneremur, suspecti erant; ut eo crimine se liberarent, inculpataque fidei amatoribus per omnia satisfacerent, ne Nestorianæ impietatis se expertes esse ostenderent; Apologiam composuerunt, & id quidem admodum prudenter: tantum abest ut hoc ipsorum factum aliqua omnino nota aut reprehensione dignum videatur. Quid igitur temere conviciis insectantur sanctissimos Phœniciæ Episcopos, eorum consensum novum Symbolum appellantes, quem illi utiliter & necessario ediderunt, ut nimirum se purgarent, eosque demulcerent, qui ipsos Nestorianam doctrinam approbare sibi persuasum habebant?* Eorumdem etiam Orientalium Fidem vindicat contra eos qui Nestorii dogmata ipsis post initam Ecclesiarum pacem affingebant, *in Commonitorio ad Eulogium presbyterum*, quem Constantinopolim miserat. Extat 3. p. Concilii Ephesini *cap.* 37.

Idem confirmatur ex Epistola ejusdem S. Cyrilli ad Valerianum Iconii Episcopum, in qua ita scribit: *Religiosissimi totius Orientis Episcopi, una cum Domino meo Joanne religiosissimo Ecclesiæ Antiochenæ Episcopo, scripta dilucidaque Confessione palam fecerunt, se profanas Nestorianarum vocum novitates æque ac nos condemnasse, & anathematizasse, seque nullo umquam loco eas habuisse; verum Evangelica & Apostolica dogmata secutos esse, sanctorumque Patrum confessioni nullatenus adversari. Professi adhuc sunt perinde ac nos, Sanctam Virginem Dei genitricem esse, nec adjecerunt quod Christi genitrix sit, aut hominis genitrix, quemadmodum dicunt qui infelices execrandasque Nestorii opiniones tuentur.* Extat hæc S. Cyrilli Epistola 3. p. Concilii Ephesini cap. 40. Hæc etiam referuntur a Liberato in Breviario cap. 9.

Probatur quarto ex Epistola Joannis Antiocheni ad Theodosium Imperatorem, de pace Ecclesiæ. *Et depositum*, inquit, *sive damnatum habemus Nestorium, qui olim fuit apud magni nominis Constantinopolim Episcopus, Anathematismo subjicientes quæcumque ab eo aliene ac peregrine dicta sunt contra Apostolicam doctrinam.*

Probatur quinto authoritate Sixti III. Pontificis Maximi in Epistola ad S. Cyrillum, in qua evidenter asserit Joannem Antiochenum dogmatibus Nestorii numquam adhæsisse. *Ad nos*, inquit, *reversi sunt fratres; ad nos, inquam, qui morbum communi studio persequuti, animarum curavimus sanitatem. Non se Exuli vestro* (Nestorio scilicet) *sanctus frater noster Joannes addiderat; non ejus est blasphema prædicatione deceptus: nam* [*quantum rerum exitus docet*] *suspendit suam sententiam, non negavit. Nam quid in Inventorem malorum posset aliud judicare, nisi quod probatur ipse per Sacerdotes suos, cujus agebatur causa, sentire? Statuerat hoc nimirum de nostrorum Desertore castrorum, quod a Ducibus fidei sua deberet perfidia judicari. Num-*

quam se a nostro numero separasset, in quem potuit & reverti. Denique Leontius *lib. de Sectis, Actione 4.* de Joanne Antiocheno scribit: *Cyrillam quidem oppugnabat, invicemque se anathemati subjicebat, non tamen Nestorium admittebat.*

Objicies. Synodus Ephesina passim asserit Joannem Antiochenum & Orientales cum Nestorio sentire: in Relatione enim ad Imperatorem, per Joannem Sacrarum Largitionum Comitem missa, ait ipsos noluisse Nestorii damnationi subscribere, quod *Aperte quoque cum illo sentiunt.* Et in Relatione ad Imperatores de subscriptione: *Nestorium vindicant, eo quod ejusdem cum illo sententiæ existant, cum Nestorio sentiant.* In Synodica ad Clerum Constantinopolitanum: *Cum Nestorio sentire nequaquam cessant.* S. Cyrillus ad Theopemptum, Potamonem, & Danielem, Constantinopoli agentes *Dignoscantur enim Nestorii dogmata loqui, sentire, confiteri.* Idem in Epistola ad Clerum Constantinopolitanum de Orientalibus ita scribit: *Sed illud quoque sciatis, nempe cum Fidei expositionem componerent, inter se contendisse, & in ea altercatione etiam nunc versari. Nam alii ex illis Sanctæ Virgini Deiparæ appellationem concedunt: ita tamen ut simul quoque genitrix hominis dicatur: alii vero prorsus negant, adduntque paratiores se esse ut manus suas amputandas præbeant, quam ut hujusmodi voci subscribant. Ubique autem turpitudine notantur, jam hæretici declarati.* Igitur Joannes Antiochenus & Orientales non solum Nestorii personæ, sed causæ & errori faverunt, & adhæserunt.

Respondeo, nego consequens. Quamvis enim gravissime suspecti fuerint non patrocinii tantum Nestorio impensi, sed ipsius etiam hæreseos, & justis ex causis orta sit hujusmodi suspicio, innotuit tamen postea rebus accuratius discussis, ipsos numquam Nestorii errores propugnasse. Unde Ephesini Patres primum errarunt in facto, cum Orientales eadem sentire dixerunt cum Nestorio, quamvis temere non judicarent; quia Joannes Antiochenus & Orientales illi Episcopi ansam præbebant credendi se Nestorii prava tueri dogmata, ut superius probatum est. Et certe gravem dumtaxat adversus illos suspicionem sancta Synodus interdum expressit, dubitare se significans, num erroris communione, vel personæ studio, a Nestorii partibus staret Joannes Antiochenus. Sic enim habetur in Relatione Concilii ad Imperatores per Palladium missa: *Erat autem hæc nostra de Joanne Religiosissimo suscipio non inanis nec vana. Nam cum primum appulisset, Nestorii sententia sese adhærere aperte S. Synodo declaravit: sive hoc inde evenerit quod amicitiæ gratificaretur: sive inde quod in dogmatis errore cum eo communicaret.*

Ad testimonium S. Cyrilli respondeo, vel ipsum Orientales omnes Episcopos his verbis non notasse, sed tantum Nestorianos quosdam, scilicet Helladium, Himetium, Eutherium, & Dorotheum, hisque junctos Pelagianos: vel si omnibus notam hæreseos inussit, priorem de illis emendavit sententiam discussis contentionum nebulis: Et merito quidem illos Nestoriani erroris fuisse suspectos, at nequaquam cum Nestorio sensisse professus est; ut constat ex ejus testimoniis inter probationes laudatis.

Objicies secundo. Qui S. Cyrilli Capitula Nestorianis directe contraria dogmatibus impugnarunt, & exploserunt, immo & sacram Synodum Ephesinam, vere fuerunt hæretici: Atqui Joannes Antiochenus & Orientales Episcopi Sancti Cyrilli Capitula Nestorianis erroribus e regione opposita exploserunt, & Synodum Œcumenicam Ephesinam impugnarunt. Itaque fuerunt hæretici; nec personæ solum, sed causæ & erroribus Nestorii patrocinabantur.

Respondeo, distinguo majorem: Si juris errore & odio Fidei ipsa impugnaverint, concedo. Si mero errore facti, nego. Porro non errore juris, aut odio Fidei Catholicæ, Joannes Antiochenus & Orientales Episcopi S. Cyrilli Capitula, & S. Synodum Ephesinam impugnarunt, sed errore facti: quia S. Cyrilli Capitula Nestorium impugnantia in extremum errorem vergere, & Apollinaria venenum propinare falso existimabant: Ephesinam vero Synodum non censebant Œcumenicam, quæ ab illorum Patriarcha, ipsisque absentibus celebrata esset, & quæ Nestorium non satis discussa causa damnasse, & studio partium nimiumque præcipiti judicio omnia egisse ipsis videbatur.

Fulcitur hæc responsio insignibus Facundi Hermianensis testimoniis. Hic nempe lib. 6. de Synodo Chalcedonensi ita scribit: *Unde nec aliud credidit, nec credere debuit, nisi quia Patres Orientales, inter quos fuit etiam ipse Ibas, aliarumque Provinciarum Episcopi, intentionem Capitulorum beati Cyrilli minus animadverterant, ut ea etiam a Concilio Ephesino suscepta culparent. Sicut aliquando in divina Trinitate Catholici quidam tres hypostases accipere noluerunt, quamvis tres personas acceperint; nec ideo sunt a viris sapientibus heretici judicati, quoniam comperti sunt, non in re qua illo nomine quo significabatur, sed potius in ipso nomine significabantur offendi.*

Et pag. 263. *Illa namque de beato Cyrillo Consacerdotum ejus ignorantia, qua noci Ecclesiarum aliquando contraria fuerat, si quis bene consideret, instructioni Ecclesiæ nunc assertionique proficit. Evidentius enim documentum est veræ Fidei, si inter se dissidentium, quasi pacatorum, inveniatur eadem de illo fuisse sententia. Nam licet Orientales Episcopi cum aliis male de beato Cyrillo sentirent, & ob hoc etiam vehementer insectarentur; venerabili tamen Paulo Emeseno Episcopo mediante comperimus, quod utraque pars pro una eademque Fide certabat. Cum & Orientales nihil aliud a beato Cyrillo confitendum expectarent, quam quod tenuit semper & tenet Ecclesia: & B. Cyrillus, quod expectabatur, cum magna exultatione perficeret, confessionem eorum de Incarnationis divinæ mysterio desideranter accipiens, suamque esse protestans. Unde qui bene de Cyrillo sentit, qui eum vere Apostolici credit affectus, cogitare debet quantum exultare potuerit, videns adversum se zelum Patrum, maxime Orientalium, pro Fidei, quam ipse quoque tenebat, veritate fervere. Non enim tanti penderet Vir Sanctissimus, quod in illo fallebantur sui Collegæ, quanti pendebat quod pro Fidei Catholicæ veritate certarent: magisque volebat Consacerdotes suos errorem, in quem illum incidisse putaverant, sine personæ acceptione damnare, quam eos pro sua persona defendere quod erat contrarium veritati.*

Et *pag.* 246. „Si quis autem non declinans in alterutram partem sine contentione rem quærat, inveniet quod tam sanctorum Orientalium Patrum, quamvis de beato Cyrillo male sentirent, quam ipsius B. Cyrilli eadem fuerit semper intentio, ut Dominum unum Jesum Christum docerent in duabus naturis, id est, divinitate atque humanitate perfectum: ne aut propterea duæ personæ crederentur, quia duæ naturæ sunt; aut propterea una crederetur esse natura, quia una persona. Contigit tamen nonnumquam inter unius sententiæ viros, ut cum de rebus ipsis, quæ in quæstione sunt, idem sapiunt, de se tamen invicem aliud suspicentur, cum vel a dicente minus aperitur verbis quod corde conceptum est; vel ab audientibus minus inspicitur dicentis intentio. Discernenda est autem impietas, qua de Deo male creditur, ab ignorantia, qua quisque aliter de suo proximo, tamquam homo de homine suspicatur. Et si forte videtur hominis de homine culpanda suspicio, approbanda tamen est intentio, qua veritas Fidei quam de Christo habemus, asseritur.

Et *lib.* 7. *pag.* 300. „Hæc autem, *inquit*, Orientalium, aliorumque Patrum de Synodo Ephesina suspicio, qua existimantes eam traditiones paternas esse transgressam, pro ipsa Fide quam communiter tenebant, adversus eam certabant, mihi videtur similis ei suspicioni, quæ Jesu Nave temporibus orta fuerat in populo Israel, * cum laudabiliter ejusdem populi pars pro Dei cultura solicita, adversus alteram partem æque solicitam concitaretur, intentionem ejus ignorans. Nam cum pergeret, idem populus Israel ad capiendam omnem terram, quam Deus Abrahæ promiserat, filii Ruben & Gad, & dimidia tribus Manasse, antequam Jordanem fuissent ingressi, regionem Jaser, & regionem Galaaditim habitare delegerant: nec voluerunt ultra Jordanem possessionem capere cum tribubus Israel. Porro autem cum dedisset Do-

* Josue 21.

minus

minus Israel universam terram, quam juraverat dare Patribus eorum, & hæreditate accepissent eam, revertentes idem filii Ruben & Gad, & dimidia tribus Manasse in terram Galaad, id est, in terram possessionis suæ, quam acceperant in hæreditatem, venerunt, sicut scriptum est, in Galioloth Jordanis, quæ est in Chanaan, & ædificaverunt ibi aram supra Jordanem. In terra Chanaan possessionem aliæ tribus acceperant, in qua fuit Tabernaculum & Altare Dei. Ipsi vero citra Jordanem, ne posteri eorum alieni fierent a Dei cultura, quasi ab ejus populo Jordanis limite separati, religiosa utique intentione, & zelo Dei ferventes, illam erexerant aram, ut testimonio esset ac monumento posteris eorum, quod ipsi quoque ad Dei culturam, & ejus populum pertinerent. Cum vero alias tribus ista eorum lateret intentio, & putarent eos propterea illam ædificasse aram, ut semetipsos segregantes a Synagoga totius Israel, contra observantiam divinæ culturæ super eam offerrent sacrificium Domino, quod fieri non licebat præter unum altare, quod erat ante tabernaculum ejus: eodem quo & illi zelo Dei ferventes, & pro eadem cultura Dei certantes, convenerunt omnes in Silo ut ascenderent expugnare eos. Quibus cum filii Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manasse, facti rationem redderent, quo proposito atque intentione aram erexerint, illi dixerunt: Hodie cognovimus quia nobiscum est Dominus, quia non deliquistis in conspectu Domini delictum, & quia liberastis filios Israel de manu Domini. Vides igitur, quod pro eadem religione, qua recte colitur Deus, non solum dissentire a se invicem, verum etiam laudabiliter pugnare adversum se religiosi ac rectissimi possint, dum eos non ratio divini cultus, sed alterius alterum latet intentio. Quapropter qui nobis dicunt, Si Ephesinam Synodum recepistis, condemnate Provinciæ Orientis & aliarum novem Provinciarum Episcopos; merito audient, ut si & ipsi filios Ruben, & Gad, & dimidiam tribum Manasse recipiunt, condemnent tribum Levi, & alias novem tribus, quas cum fratrum suorum lateret intentio, eos debellare convenerant. Et certe in illo populo erant etiam Prophetæ, nec eis imputat quisquam quod animorum fratrum suorum prudens consilium non viderint, cum facile posset orantibus ex accepta Prophetiæ gratia revelari. Omnes autem Orientales atque aliarum Provinciarum Antistites, quos Capitulorum B. Cyrilli latuit intentio, ut Ephesinam Synodum pro eorum susceptione culparent, Episcopos dicimus, non Prophetas. Qui ergo fratribus non imputamus, quod religiosam intentionem fratrum suorum nescierint, sed laudamus eos potius quod eadem religiosa intentione adversus eos fuerint concitati: quomodo possumus non Prophetis Patribus Orientalibus, atque aliis imputare, quod religiosa intentione adversus eorum approbatores fuerint concitati?

DISSERTATIO X.

De Eutychetis errore.

QUÆSTIO UNICA.

In quo positus fuerit error Eutychetis?

PROPOSITIO.

Error Eutychetis in eo positus erat, quod duas in Christo naturas post Incarnationem negaret, unam duntaxat assereret ex humana divinaque velut mixtione & confusione resultantem; vel unius in alteram naturæ conversione, id est, aut divinitatis in carnem, aut carnis potius in divinitatem.

PRobatur 1. ex Actione 3. Concilii Constantinopolitani sub Flaviano, relecta in concilio Chalcedonensi, Actione 1. ubi Joannes Presbyter & Defensor, qui ad Eutychem directus fuerat a Synodo, ejus errorem sic exponit, quod nempe dixerit, *Se post Incarnationem Dei Verbi, hoc est, post nativitatem Domini nostri Jesu Christi unam naturam adorare, & hanc Dei incarnati & inhumanati: & librum aliquem hujusmodi proferens, perlegebat. Adjiciebat vero contumelias adversus se ab aliquibus dictas quasi dixerit, Verbum carnem secum e cælo detulisse: se innoxium ab ejusmodi contumelia. Ex duabus autem naturis unitis secundum subsistentiam factum fuisse Dominum nostrum Jesum Christum, neque didicisse in expositionibus SS. Patrum, neque suscipere, si contigerit ei ab aliquo tale quid legi: quia divinæ Scripturæ, [ut dicebat] meliores sunt Patrum doctrinis. Et hæc dicens confitebatur perfectum Deum esse & perfectum hominem, qui natus est de Maria Virgine, non habentem carnem consubstantialem nobis.*

Et Actione 6. ibidem relecta, Theophilus & Mamas presbyteri a Synodo missi ad Eutychetem tertia citatione conveniendum, referunt hæc ipsum dixisse, multis coram testibus: *In qua scriptura habeatur duæ naturæ? Deinde vero quis SS. Patrum exposuit, Deum Verbum habere duas naturas?* Cui cum Theophilus respondisset *ὁμοούσιον in scripturis non contineri, & tamen ab Ecclesiasticis usurpari tractatoribus, quia a SS. Patribus expositum est; ita de duabus naturis dicendum esse:* Rursus cum Eutyches Theophilo concessisset, *Christum esse perfectum Deum, & perfectum etiam hominem:* reposuit Theophilus: *Si ergo Deus perfectus, & homo perfectus, duo perfecta unum perficiunt Filium; quid igitur prohibet nos dicere, ex duabus naturis unum Filium?* Tum respondit ignarus Archimandrita: *Absit a me dicere, ex duabus naturis esse Christum, aut de natura loqui aut disputare Dei mei.* Ibidem respondisse dicitur Theophilo: *Si permiserit Deus me pati aliquid, libenter patior: ego tamen duas naturas non confiteor.*

Et Actione 7. ejusdem Concilii, Florentio Patritio interroganti, Christumne consubstantialem nobis & ex duabus naturis diceret, post incarnationem? Respondit Eutyches: *Confiteor ex duabus naturis fuisse Dominum nostrum ante adunationem: post adunationem vero unam naturam confiteor.* Ibidem iterum interroganti Florentio: *Duas naturas dicis, & consubstantialem Christum nobis esse? Dic:* Respondit Eutyches: *Ego legi scripta beati Cyrilli, & SS. Patrum, & S. Athanasii: quoniam ex duabus quidem naturis dixerunt ante adunationem: post adunationem autem & Incarnationem, non jam duas naturas, sed unam naturam dixerunt.*

Eutychetis id prodit imperitiam, quod cum Beatam Virginem consubstantialem nobis esse ultro fateretur, Filium ejus Christum nobis esse consubstantialem negaret, unde Basilius Seleuciæ Isauriæ Episcopus demonstrationem illam in illum intorsit. *Si Mater nobis est consubstantialis, & ipse quoniam Filius hominis vocatus est. Si ergo Mater ejus consubstantialis est nobis; & ipse secundum carnem consubstantialis est nobis.*

Probatur 2. ex Epistola S. Flaviani Constantinopolitani Archiepiscopi ad S. Leonem, quæ extat 1. p. Concilii Chalcedonensis, cap. 4. *Iste Eutyches*, inquit, *absconditum in se languorem malæ sectæ retinens, inverecunde & impudenter in multos impietatem propriam præsumpsit inferre dicens: Ante inhumanationem quidem Salvatoris nostri Jesu Christi duas naturas esse divinitatis & humanitatis: post unitionem vero, unam naturam factam: neque sciens quod dicit, neque de quibus affirmat. Adjecit autem & aliam impietatem, dicens: Corpus Domini, quod ex Maria factum est, non esse nostræ substantiæ, neque humanæ conspersionis: sed humanum quidem illud vocat, non tamen nobis consubstantiale, neque Genitrici ejus, secundum carnem.*

Probatur tertio ex Ephesino Latrocinio; ubi cum recitata essent illa Eusebii Dorilæi verba ad Eutychem: *Confiteris duas naturas, Domine Archimandrita, post Incarnationem; & consubstantialem nobis esse dicis Christum secundum carnem, an non?* Dixit Prædatoria Synodus: *Tolle, incende Eusebium: iste vivus ardeat, iste in duo fiat: sicut partitus est, partiatur.* Deinde cum Dioscorus dixisset: *Tolerabi-*

lis

lis est vobis iste sermo, post inhumanationem duas naturas dicere ? Synodus Prædatoria dixit : Anathema ei qui dixerit. Idem patet ex illis Eutychianorum Episcoporum tumultuariis vocibus, Actione 1. Concilii Chalcedonensis relatis : In duo separate eos, qui dicunt duas naturas. Qui dicant duas, dividite, interficite, ejicite.

64. In Edit. Quenellii.

Probatur 4. ex S. Leone Epistola 45. * ad Pulcheriam Augustam data. Sicut, inquit, Nestoriana impietas, ita & Eutychiana blasphemia, ab omnium est Catholicorum eliminanda consortio, quia tam impium est, consubstantialem & consempiternam Patri Filii deitatem, etiam ex utero Virginis Matris partu editum negare corporeo, quam unam in Dei Filio, post Incarnationis Sacramentum, affirmare naturam : ut scilicet aut humanitas ejus refutetur, aut deitas : cum unitione utriusque essentia nec altera sit in alteram versa, nec assumpta in assumente finita.

Et in Epistola ad Flavianum, quæ a Concilio Chalcedonensi approbata est, ait : Christum, post Resurrectionem, Apostolis recentissima Passionis signa demonstrasse, ut agnosceretur in eo proprietas divinæ humanæque naturæ individua permanere ; & ita sciremus Verbum hoc non esse quod carnem, & unum Dei Filium & Verbum confiteremur, & carnem. Quo Fidei Sacramento Eutyches iste nimium æstimandus est vacuus, qui naturam nostram in Unigenito Dei, nec per humilitatem mortalitatis, nec per gloriam Resurrectionis agnovit. Nec sententiam B. Joannis Apostoli & Evangelistæ expavit, dicentis : * Omnis Spiritus qui confitetur Jesum Christum in carne venisse, ex Deo, & omnis spiritus, qui solvit Jesum ex Deo non est, & hic est Antichristus. Quid autem est solvere Jesum, nisi humanam ab eo separare naturam, & Sacramentum, per quod unum salvati sumus, impudentissimis evacuare figmentis ?

* Joan. 4.

Et cap. 6. Cum autem ad interlocutionem examinis vestri Eutyches responderit, dicens : Confiteor ex duabus naturis fuisse Dominum nostrum ante adunationem ; post adunationem vero unam naturam confiteor ; miror tam absurdam, tamque perversam ejus professionem, nulla judicantium increpatione reprehensam, & sermonem nimis insipientem, nimisque blasphemum, ita omissum, quasi nihil quod offenderet, esset auditum : cum tam impie duarum naturarum ante Incarnationem Unigenitus Dei Filius fuisse dicatur, quam nefarie, postquam Verbum caro factum est, natura in eo singularis asseritur.

Et in Epistola ad Leonem Augustum : Eutyches quoque, inquit, eodem percellatur anathemate, qui per impios veterum Hæreticorum volutatus errores, tertium Appollinaris dogma delegit, ut negata humanæ carnis atque animæ veritate, totum Dominum nostrum Jesum Christum unius assereret esse naturæ, tamquam Verbi deitas ipsa se in carnem animamque converterit ; & concipi ac nasci, nutriri & crescere, crucifigi ac mori, sepeliri ac resurgere, & ascendere in cælum, & ad Patris dexteram consedere, divinæ tantum essentiæ fuerit, quæ nihil horum in se, sine carnis recipit veritate.... Unde si ab Apollinaris perversitate Eutychianus quisque descifcit, ne convincatur deitatem passibilem sentire atque mortalem, & tamen Verbi Incarnati, id est, Verbi & carnis unam audet pronuntiare naturam, manifeste in Valentini & Manichæi transit insaniam, & Mediatorem Dei & hominum hominem Jesum Christum simulatorie credit omnia egisse, nec verum in ipso corpus, sed phantasticam corporis speciem oculis apparuisse credentium.

Ex quibus evidenter probatur, Eutychetem non admisisse in Christo unam naturam ex duabus in sua integritate manentibus compositam, quemadmodum hominis una dicitur natura licet ex anima & corpore quæ diversæ quodammodo naturæ sunt, coalescat (quod contendit Vasquezius. *) Sequeretur enim S. Leonem, & alios Patres, vel Eutychis errorem non intellexisse, vel rationibus nugatoriis, & nihil adversus ipsum concludentibus, Catholicæ veritatis causam propugnasse. Et sane qui Eutychis hæresim ita explicat, ipsam ad quæstionem nominis reducit totam, ut ille humanam quidem in Christo naturam, post Incarnationem, agnoverit ; sed non esse nominandam naturam contenderit ; quia in illa ineffabili compositione minus præcipua est.

In 3. P.

Probatur quinto ex Gelasio lib. de duabus in Christo naturis adversus Eutychetem, & Nestorium. Eutychiani, inquit, dicunt unam esse naturam, id est divinam. Et rursus : Contra Eutychem, qui unam, id est solam divinam conatur asserere, humanam competenter addentes, ut duas ex quibus illud singulare Sacramentum constat, illic permanere monstremus. Et infra : Sed jam diligentius vestigemus, si Eutychiani qui se Nestorium refutare prætendunt, & propter hunc, Catholicis sensibus unam conantur subintroducere naturam : [quamvis hoc jam manifesta sit ratione destructum] Si non ipsi quodam circuitu, & occultis ambagibus, ad eumdem Nestorium, volentes nolentesque redigantur. Dicunt enim : Ante adunationem duæ naturæ fuerunt : post adunationem, una facta est. Et infra : Jam vero, si [ut ipsi delirant] adunatione una facta natura est ; aut unius abolitio est ; aut utriusque confusio. His Gelasii testimoniis refellitur Vasquezii figmentum, Eutychetis hæresim nova plane ratione explicantis.

Probatur 6. ex Vigilio Tapsensi, * lib 2. adversus Nestoriom & Eutychetem. Nunc videamus, inquit, quo fuerint Nestorius & Eutyches errore decepti. Nestorius duas inducendo naturas, duas putavit esse personas .. Eutyches respiciens unam personam, unam censuit esse naturam ; & ob hoc humanam ausus est denegare. Et quia est in Christo & naturarum proprietas, & personæ unio, Nestorius proprietatem attendendo naturarum, a personæ excidit unione, & duos putavit Christos, unum passibilem, alterum impassibilem esse. Et Eutyches unam intuendo personam, a naturarum proprietate descivit, & ipsam divinitatem asseruit passam, &c.

Hunc cum Vigilio Papa Vasquezius confundit.

Probatur 7. ex Theodoreto, lib. 4. Hæreticarum Fabularum cap. 13. ubi de Eutyche sic loquitur : Dicebat Deum Verbum nihil humanum ex Virgine sumpsisse : sed ipsum immutabiliter conversum, & carnem factum, per virginem tantummodo trajecisse, crucique affixam fuisse incircumscriptam Unigeniti divinitatem.

Et in Dialogo Inconfusus, Eranistes Eutychianorum causam agens, ait : Ex duabus naturis dico Christum, duas vero non dico. Et cum interrogasset Orthodoxus : Nempe tu natura utriusque propria non fateris ? Respondet Eranistes : Post unionem haud quaquam.

Et cum dixisset Orthodoxus : Doce nos quomodo unam post unionem dicas naturam : an quod una ex ambabus facta sit ? An quod altera deleta, altera remanserit ? Respondet Eranistes : Ego dico mansisse divinitatem, ab hac vero absorptam esse humanitatem. Et statim id explicat exemplo maris : Ut mare mellis guttam si accipiat, inquit, statim enim gutta illa evanescit, aqua maris permixta.

Probatur 8. ex Liberatu, in Breviariu Causæ Nestorianæ & Eutychianæ, cap. 11. Eutyches, inquit, urgente Satana, prædicabat Dominum nostrum Jesum Christum consubstantialem nobis non esse secundum carnem, sed de cœlo corpus habuisse : rursusque varians dicebat ; Ante adunationem duas in Christo fuisse naturas, post adunationem vero unam factam esse.

Objicies, Eutychem asseruisse unam carnis & Verbi in Christo esse naturam, & hanc carnem non de B. Virgine sumptam, sed de cœlo advectam. At non potuisset dicere unam carnis Verbique naturam, nisi caro in Christo mansisset. Agnovit itaque Eutyches in Christo naturam carnis.

Probatur major ex Vigilio Tapsensi lib. 3. Quoniam, inquit, Eutychiana hæresis in id impietatis prolapsa est errore, ut non solum Verbi & carnis unam credat esse naturam ; verum etiam hanc eamdem carnem non de sacro Mariæ Virginis corpore assumptam, sed de cœlo dicat, juxta infandum Valentini & Marcionis errorem fuisse deductam ; ita pertinaciter asserens Verbum carnem factum, ut per Virginem, ac si aqua per fistulam transiisse videatur : Non tamen ut de Virgine aliquid quod nostri sit generis, assumpsisse credatur : optimum duxi etiam hanc impietatis partem, veritatis assertione destruere.

Respondeo, Eutychem unam carnis Verbique naturam dixisse, non compositione, quasi carnis integra substantia maneret, sed conversione, vel commixtione. Unde carnis quidem naturam integram agnovit ante unitionem, non vero post unitionem. Id habe-

habemus ex Vigilio *lib.* 2. ubi sic Eutychianos alloquitur: *Olim opperiebamur, diutius præstolati sumus, unde erroris vestri rivulus originem traheret, & quo discursum faciat, tandem reperimus Eutychianam amarissimam hæresim ex Apollinaris amarissimo fonte derivatam, usque ad cœnulentam Arii voraginem turbidis ferri meatibus; quibus in tantum perfidiæ copula jungitur, ut omnia ad divinitatis copulam referat, quæ Christus secundum dispensationem carnis aut locutus est, aut peregit: dum unam tantummodo divinitatis contendunt esse naturam.* Et post hæc Vasquezius Vigilium figmento suo favere glorietur.

Objicies secundo Gelasii testimonium *lib. de duabus in Christo naturis*, ubi Eutychianorum errores referens hæc habet; *Adhuc autem illud adjiciunt, ut sicut ex duabus rebus constat homo; id est, ex anima & corpore, quamvis utriusque rei sit diversa natura: usus tamen loquendi singulariter pronuntiet, simul utrumque complectens, ut humanam dicat naturam, non humanas naturas: sic potentiam in Christi mysterio, & unitionem divinitatis atque humanitatis, unam dici vel debere, vel posse naturam.* At quamvis natura hominis una sit, tamen ex duabus naturis composita dici potest, ex natura scilicet corporis & animæ in sua integritate manentibus. Igitur Eutyches unam agnovit in Christo naturam, per compositionem ex duabus in propria substantia manentibus; non per conversionem unius in alteram.

Confirmatur ex Facundo Hermianensi *lib.* 1. *c. ultimo*, ubi de Eutychianis sic loquitur: *In hoc autem quod putantes unam ex duabus factam esse naturam a fundatissima Patrum auctoritate discedunt, videamus si, quemadmodum fidunt, vel secundum sapientiam mundi constare illis sua ratio potest. Dicunt igitur: Sicut ex duabus naturis, id est, ex anima & carne, una composita est humana natura; sic ex deitate & humanitate una composita est Christi natura: & ideo ex duabus quidem, sed non in duabus naturis Christum confitemur.* Compositione igitur, non commixtione, aut confusione, unam in Christo factam esse naturam Eutyches asseruit.

Respondeo, Eutychianos istud unionis animæ & corporis in una hominis natura exemplum attulisse, ut suum loquendi modum aliqua ratione tuerentur: sed illos ultra progressos, asseruisse non solum unam hoc sensu dici posse naturam, sed ita unam esse ut humana non remaneret. Unde Gelasius ait; *Aliud est, quod usitato loquendi compendio, sæpe de qualibet rei parte dicimus, & totum quod est sine dubio profitemur. Aliud cum prorumpit humanæ temeritatis audacia, quæ sic aliquam partem nuncupare contendit, ut quod totum est negare moliatur.*

Idem ex Facundo colligitur asserente, Eutychianos *Creatricem naturam creatamque confundere*. Unde cum ait ipsos *Affirmasse Dei Verbi unitatem incommutabiliter simplicem, cum suscepta humanitate, unam compoui potuisse naturam*: ibi compositionis nomen usurpat, quatenus mixtioni etiam convenit. Mixta enim ex naturis eorum quæ miscentur, dicimus composita: quamvis miscibilium naturæ destruantur, & ex iis tertia quædam natura resultet. Duas igitur ante Incarnationem fatebatur naturas Eutyches, sed post Incarnationem, nonnisi unam agnoscebat ex illarum mixtione & confusione resultantem; sicut quoddam ex utraque temperamentum. Hinc Facundus cap. 5. lib. 1. ait: *Jam illud tertium Eutychianis contrarium rectum esse monstremus quod Dominum nostrum Jesum Christum confitemur in duabus naturis, id est, in divinitate atque humanitate perfectum.* Hinc etiam lib. 8. cap. 5. hæc verba refert ex Synodica Domini Antiocheni Epistola ad Theodosium: *Apollinaris hæresiarchæ impietatem Eutyches Presbyter renovare pertentat, & Apostolicas labefactare doctrinas, mysterii Incarnationis dogma corrumpens, & divinitatem Unigeniti, & humanitatem, unam naturam vocans commixtionemque & confusionem asserens factam, & salutarem passionem ipsi incontaminabili deitati adnectens.*

Denique quamvis illa Eutychiani commenti explicandi ratio, qua ex duabus naturis una quædam facta dicebatur, eoque composita, sicut ex anima & corpore hominis natura conflatur, inventa sit ac usurpata ab aliquibus ex Eutychiano grege: qui Catholicorum disputationibus irritati ad ista subtilius enucleanda compulsi sunt: non tamen ab Eutyche ipso stupidi ingenii Sene reperta est.

Objicies tertio: Eutyches Verbum incarnatum confessus est. Verbum autem incarnatum non fuisset, si carnis extincta fuisset natura commixtione aut conversione. Igitur Eutyches non asseruit carnem mixtione, aut conversione in divinitatem desiisse, sed integram post unitionem manere.

Respondeo, Eutychem Incarnationem verbo tenus confessum fuisse: sed adorandum illud mysterium reipsa evertisse, ut passim ipsi exprobrant SS. Patres, ac unus præ omnibus Leo: & duo hæc adeo pugnantia propugnasse, Verbum scilicet fuisse Incarnatum, & in eo carnis non fuisse naturam post unitionem. Quod mirum Vasquezio videri non debet, cujus objectio male supponit Hæresiarcham illum consequenter locutum & aliqua saltem rationis specie commenta sua obduxisse: cum ejus imperitiam & vecordiam S. Leo passim sugillet. Audire præstat, quæ de ipso scribit in celeberrima ad Flavianum Epistola. *Eutyches*, inquit, *qui Presbyterii nomine honorabilis videbatur, multum imprudens, & nimis imperitus ostenditur, ut etiam de ipso dictum sit a Propheta: Noluit intelligere ut bene ageret; iniquitatem meditatus est in cubili suo. Quid autem iniquius, quam impia sapere, & sapientioribus, doctioribusque non cedere? Sed in hanc insipientiam cadunt, qui cum ad cognoscendam veritatem aliquo impediuntur obscuro; non ad Propheticas voces, non ad Apostolicas literas, nec ad Evangelicas authoritates, sed ad semetipsos recurrunt: & ideo Magistri erroris existunt, quia veritatis discipuli non fuere. Quam enim eruditionem de sacris novi & veteris Testamenti paginis acquisivit, qui ne ipsius quidem Symboli initia comprehendit? Et quod per totum mundum omnium regenerandorum voce depromitur, istius adhuc Senis corde non capitur.*

Denique Eutychem humanitatis in Christo veritatem negasse, adeoque Incarnationis evertisse mysterium, constat ex Gennadio in appendice ad librum S. Augustini de Hæresibus. *Humanitatis*, inquit, *in Christo denegans veritatem quidquid a Verbo nostræ proprietatis receptum est, divinæ tantummodo adscribit essentiæ, ut Sacramentum salutis humanæ quod nonnisi in utraque substantia est nostram in Christo naturam negando dissolveret stulta impietate non insipiens universo corpori auferri, quod capiti defuisset.* Hunc locum ut S. Augustini inscite laudat Vasquezius, cum vivente S. Augustino ne quidem auditum sit Eutychianæ hæreseos nomen: & ipse Pelagianorum hæresim suo tempore, *Omnium recentissimam* vocet: cum denique ante illam appendicem finitus sit S. Augustini liber de Hæresibus, ut patet ex his verbis: *Hujus autem sit jam Voluminis finis.* Quæ vel non legit; vel non attendit Vasquezius.

DISSERTATIO XI.

De Synodi Chalcedonensis convocatione & Præside.

QUÆSTIO PRIMA.

Quis Synodum Chalcedonensem convocaverit.

PROPOSITIO.

Marcianus Imperator Synodum IV. Oecumenicam Nicæam primum convocavit, deinde Chalcedonem transtulit, consentiente Sancto Leone Romano Pontifice.

PRobatur 1. ex Epistola Marciani ad S. Leonem, quæ extat 1. p. Concilii Chalcedonensis, cap. 34. *Superest*, inquit, *ut si placuerit tuæ Beatitudini in has partes advenire, & Synodum celebrare, hoc facere religionis affectu dignetur, nostris utique desideriis vestra Sanctitas satisfaciet, & sacræ Religioni, quæ utilia sunt decernet. Si vero hoc onerosum est, ut tu ad has partes*

ves advenias, hoc ipsum nobis propriis literis tua Sanctitas manifestet, quatenus in omnem Orientem, & in ipsam Thraciam & Illyricum sacra nostra litera dirigantur, ut ad quemdam definitam locum, ubi nobis placuerit, omnes sanctissimi Episcopi debeant convenire, & qua Christianorum Religioni, atque Catholica Fidei prosint, sicut tua Sanctitas, secundum Ecclesiasticas regulas definierit, sua dispositione declarent.

Confirmatur ex Epistola Pulcheriæ Augustæ ad eumdem Pontificem. *Et propterea*, inquit, *tua Reverentia, quocumque modo prospexerit, significare dignetur, ut omnes etiam totius Orientis Episcopi, Thraciæ, atque Illyrici, sicut etiam nostro Domino piissimo Imperatori conjugi meo placuit, in unam civitatem, velociter ab Orientalibus partibus valeant convenire, & illic facto Concilio & de Catholica Religione, & de his Episcopis qui ante hoc congregati sunt, sicut Fides & Christiana pietas exigit, te authore, decernant.*

Probatur 2. ex Literis Marciani & Valentiniani Imperatorum ad omnes ubique Episcopos, Concilium Niceæ indicentibus. *Quia igitur*, inquiunt, *dubitationes quædam circa Orthodoxam Fidem motæ sunt, sicut indicant & Literæ sanctissimi Archiepiscopi Romæ Leonis, placuit nobis propterea sanctum Concilium fieri in Nicæa Bythiniæ civitate .... Unde tua Sanctitas, cum quantis approbaverit Reverendissimis Episcopis sub suo Sacerdotio constitutis sanctarum Ecclesiarum expertas habentibus divinas Scripturas, & in scientia & in doctrina Orthodoxa Fidei præ cunctis eminentibus ad memoratam Nicænam civitatem proximis Kalendis Septembris advenire festinet.* Extant hæ Literæ 1. p. Concilii Chalcedonensis cap. 46. His gemina sunt, quæ habentur in Literis eorumdem Imperatorum ad Anatolium.

Probatur 3. ex eorumdem Principum literis ad Synodum jam Niceæ congregatam datis, quibus eam Chalcedonem transtulerunt. *Unde*, inquiunt, *si placet vestræ Pietati, ad Chalcedonensium civitatem transire dignemini. Illuc enim excurremus, licet hic nos publicæ causæ retineant, &c.* Extant hæ literæ 1. p. Concilii Chalcedonensis cap. 41. & 42.

73. In Edit. Quenellii. Probatur 4. ex S. Leone Epistola 43. * ad Marcianum Augustum data. *Poposceram*, inquit, *a gloriosissima Clementia vestra, ut Synodum, quam ad reparandam Orientalis Ecclesiæ pacem etiam a nobis petitam, necessariam judicatis, aliquantisper differri ad tempus opportunius juberetis: ut liberioribus ab omni perturbatione animis, hi quoque Episcopi, quos hostilitatis metus detinet, convenirent. Sed quia pio studio humanis negotiis divina præponitis, & rationabiliter ac religiose Regni vestri viribus creditis profuturum, si nulla sit in Sacerdotum sensibus dissonantia, nulla sit in Evangelii prædicatione discordia: ego etiam vestris dispositionibus non renitor; optans ut in omnium cordibus Catholica Fides, quæ non potest nisi una esse, firmetur.* Synodum poposcit a Marciano Augusto S. Leo, tantum abest ut indixerit.

72. In Edit. Quenellii. Et Epistola 47. * ad Synodum Chalcedonensem. *Amplectendum est Clementissimi Principis plenum religione consilium, quo sanctam Fraternitatem vestram ad destruendas insidias diaboli, & ad reformandam Ecclesiasticam pacem voluit convenire, beatissimi Petri Apostoli jure atque honore servato, adeo ut nos quoque suis ad hoc literis invitaret, ut venerabili Synodo nostram præsentiam præberemus, quod quidem nec necessitas temporis, nec ulla consuetudo poterat permittere.*

74. In Edit. Quenellii. Et Epistola 50. * ad Marcianum Augustum. *Sanctum*, inquit, *Clementiæ vestræ studium, quo ad reparationem pacis Ecclesiasticæ Synodum haberi voluistis, adeo libenter accepi, ut quamvis eam fieri intra Italiam poposcissem, & aptius expectari tempus optassem, quo scilicet plurimi possent Episcopi etiam de longinquioribus Provinciis evocari; mox tamen ut mihi Pietatis vestræ scripta sunt tradita, & Bonifacium de Compresbyteris meis ab Urbe direxerim, & de Episcopis fratrem meum Paschasinum de Sicilia fecerim navigare, qui vicem meam sufficienter implerent, datis per eosdem Epistolis ad eos qui Legationem ante susceperant, ut ipsi quoque prædictis ad implendas partes meæ præsentiæ jungerentur.* Postulaverat S. Leo ab Imperatore ut Synodus intra Italiam haberetur: quod non obtinuit. Nicæam enim illam convocavit, ac deinde Chalcedonem transtulit Marcianus. Cujus sanctum studium S. Leoni probatum est. Idem habetur ex ipsius Epistola 51. * ad Pulcheriam Augustam. 75. In Edit. Quenellii.

Et Epistola 61. * ad Episcopos qui in sancta Synodo Chalcedonensi congregati fuerant, directo: *Fraterna*, inquit, *universitas, & omnium Fidelium corda cognoscant, me non solum per Fratres qui vicem meam executi sunt, sed etiam per approbationem gestorum Synodalium, propriam vobiscum unisse sententiam: in sola videlicet causa Fidei, propter quam Generale Concilium, & ex præcepto Christianorum Principum, & ex consensu Apostolicæ Sedis placuit congregari.* Vides præcepto quidem Imperatorum, consensu vero Pontificis Romani Synodum convocatam. 87. In Edit. Quenellii.

Probatur 5. ex Synodo ipsa Chalcedonensi, quæ in singulis pene Actionibus, se *Ex decreto piissimorum & fidelissimorum Imperatorum Valentiniani & Marciani: secundum sacram Præceptionem: secundum sacram Sanctionem: secundum Constitutum piissimorum & Deo amantissimorum Principum* dicit congregatam.

Confirmatur ex Allocutione Marciani Imperatoris ad Synodum: *Sanctam vestram collegimus Synodum*, inquit, *laboribus, quos ex itinere suscepistis, eventum maxime fore credentes, ut vera Religio firmaretur.*

Probatur sexto ex Breviculo Historiæ Eutychianistarum. *Marcianus læsam fidem graviter ferens, indicit Synodum apud Nicæam .... quam Synodum postea transtulit Chalcedona.*

Probatur 7. ex Liberato Diacono in Breviario cap. 13. *Cum*, inquit, *Marcianus Imperii culmen fuisset adeptus, pro illius Papæ & Principum Romanorum petitione universale Concilium in Nicæa congregari jussit, ubi occurrentibus 630. Episcopis, & eis sedentibus, Legati Papæ Leonis Marcianum petierunt, ut sui præsentiam præstaret concilio, alioquin ipso absente ad concilium non occurrerent: & ita jussit Imperator Synodum transferri Chalcedonem, ut de proximo ad concilium veniens, eorum impleret petitionem.* Idem testatur Evagrius lib. 11. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 2.

Probatur 8. ex Justiniano Imperatore, Collatione 1. concilii 5. Œcumenici. *Marcianus*, inquit, *congregavit Chalcedone SS. Patres, & magna contentione inter Episcopos facta, non solum per suos Judices, sed etiam per se ipsum in concilium pervenit, & ad concordiam omnes perduxit.*

Idem testatur Mansuetus Mediolanensis Episcopus in Synodica ad Constantinum IV. Epistola. *Tunc*, inquit, *a præstantissimo & Christianæ Religionis amatore Marciano Imperatore collecta est sancta Synodus in Civitate Chalcedone 630. Patrum veneranda cohors.*

Suffragantur huic sententiæ Nicephorus lib. 15. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 11. & Recentiorum Authorum plurimi.

Objicies verba Episcoporum secundæ Mœsiæ ad Leonem Imperatorem scribentium: *In Chalcedonensium Civitate multi Episcopi convenerunt per jussionem Leonis Romani Pontificis, qui vere caput est Episcoporum.*

Respondeo, Synodi Chalcedonensis Patribus qui se Imperatorum Sanctione & Decreto convenisse scribunt, fidem adhibendam potius esse, quam secundæ Mœsiæ Episcopis.

Objicies secundo verba Gelasii Romani Pontificis in Epistola ad Episcopos Dardaniæ. *Apostolica Sedes*, inquit, *pro veritate ut Synodus Chalcedonensis fieret, sola decrevit.*

Respondeo primo, Gelasium ipsum in Synodo Romana aliter statuere. Ait enim S. Romanam Ecclesiam suscipere *Sanctam Synodum Chalcedonensem, mediante Marciano Augusto, & Anatolio Constantinopolitano Episcopo* congregatam, *in qua Nestoriana & Eutychiana hæreses simul cum Dioscoro, ejusque complicibus damnatæ sunt.* Ibi nulla est S. Leonis mentio.

Respondeo secundo, aliquo sensu Apostolicam Sedem solam decrevisse ut Synodus Chalcedonensis fieret

ret

ret, quia judicavit Generali Synodo esse opus ut quæ in Ephesino Latrocinio contra canones gesta fuerant, reformarentur: quam Synodum postulavit a Theodosio Imperatore, intra Italiam quidem congregandam: sed apud eum nihil promovit. Hanc autem Nicææ primum, deinde Chalcedone celebrandam indixit Marcianus, votis S. Leonis annuens quoad celebrationem, licet non quoad locum Synodi. Hoc sensu scripsit Ado in Chronico; *Leonis Papæ industria celebratum esse Chalcedonense concilium*. Et Sigebertus congregatum ait, *Instantia Leonis Papæ, jubente Marciano Imperatore*.

Objicies tertio verba Theodori Lectoris lib. 1. Collectaneorum scribentis: *Marcianus & Pulcheria Leoni Papæ Romano scripserunt, illique canctam authoritatem tribuerunt*.

Respondeo: Imperatorem S. Leoni authoritatem detulisse præsidendi Synodo, & decernendi quæ Religioni utilia essent, sive potius eum suo jure in his frui permisisse: non vero ipsi fecisse convocandæ Synodi potestatem. Marcianus, inquam, S. Leonis authoritati totam Synodum permisit, velut *principatum in Episcopatu divinæ fidei possidentis*, ut habetur in ejus Sacra.

QUÆSTIO II.

Utrum S. Leo Synodo Chalcedonensi per Legatos præfuerit?

PROPOSITIO.

Sanctus Leo Synodo Chalcedonensi præfuit per Legatos, Paschasinum Lylibetanum, & Lucentium Asculanum Episcopos, & Bonifacium Presbyterum, quibus Julianum Coensem, ut consiliorum participem, potius quam Legationis socium adjunxit.

69. In Editione Quenellii. PRobatur 1. ex S. Leone Epistola 49. * ad Marcianum Augustum data. *Credebamus*, inquit, *Clementiam vestram id desiderio nostro posse præstare, ut præsenti necessitate respectu, differri ad opportunius tempus Sacerdotalem Synodum juberetis: ut evocatis de cunctis Provinciis Sacerdotibus, vere posset esse universale Concilium. Sed quia vos amore Catholicæ Fidei congregationem nunc fieri voluistis, ne devoto obviare viderer arbitrio, fratrem & Coepiscopum meum Paschasinum, de ea Provincia, quæ videtur esse securior, evocatum, qui vicem præsentiæ meæ possit implere, direxi: Bonifacio Fratre & Compresbytero meo sociato, & hic, quos antea miseramus, adjunctis, consortem illis fratrem quoque meum Julianum addentes Episcopum*. Et infra: *Quia vero quidam de fratribus: quod sine dolore non dicimus, contra turbines falsitatis non valuere Catholicam tenere constantiam, prædictum fratrem & Coepiscopum meum vice mea Synodo convenit præsidere*.

Et Epistola 71. ad Julianum Coensem, quam ex MS. Codice Cardinalis Grimani in lucem edidit P. Quenellius; *Cum, secundum Christianissimi Principis voluntatem, in urbe Nicæna Sacerdotalis habenda sit Synodus, ut omnium scandalorum strepitus unsecatur, necessarie fraternitati tuæ, quod omni Ecclesiæ prosit, injungimus; ut cum Fratribus & Coepiscopis nostris Paschasino & Lucentio, sed & Fratribus & Compresbyteris nostris Bonifacio & Basilio,* * *quos vice nostra ad prædictum Conventum ire præcipimus, curam tuam, actionemque conjungas in omnibus, authoritate nostra præceptionis assume: quoniam scimus omnium illic Authorum rerum majorem te, quam nostros habere notitiam: at dum curam tuam illis, consiliumque sociaveris, in nulla parte fallantur: sed omnia, Deo adjuvante, veniant in effectum, quæ fidei & paci probaveris convenire*.

* Basilius in Synodo inter Legatos non sedet, nec uspiam nominatur.

72. In Edit. Quenellii. Et Epistola 47. * ad Synodum Chalcedonensem; *In his Fratribus Paschasino & Lucentio Episcopis, Bonifacio & Basilio presbyteris, qui ab Apostolica Sede directi sunt, me Synodo vestra fraternitas æstimet præsidere, non abjunctu a vobis præsentia mea, qui nunc in Vicariis meis adsum, & jamdudum Fidei Catholicæ prædicatione non desum: ut qui non potestis ignorare quid ex antiqua traditione credamus, non possitis dubitare quid cupiamus*.

In Edit. Quenellii 73. Et Epistola 43. * ad Marcianum Augustum. *Nec me quoque, ut voluit vestra clementia, ab illo credatis abesse Concilio, cum in his fratribus, quos direxi, id est, Paschasino & Lucentio Episcopis, Bonifacio, & Basilio presbyteris, sed & in fratre meo Juliano, quem eorum volui esse participem, etiam mea sit æstimanda præsentia*.

Probatur secundo ex Concilio Chalcedonensi in tribus Actionibus primis, quæ sic incipiunt: *Conveniente sacro & universali concilio, secundum sacrum præceptionem, in Chalcedonensi urbe congregato, id est, Paschasino & Lucentio Episcopis, & Bonifacio presbytero, locum tenentibus Archiepiscopi Leonis, &c.*

Et Actione 3. cum de excessibus Dioscori cognitio haberetur, Legati Apostolici his verbis locuti sunt. *Nostrum parvitatem huic sancto Concilio pro se præsidere præcepit* (Leo) *ideoque necessarium est, hæc quæ in medium proferuntur, per nostram interlocutionem disceptari*.

Et Actione 6. Paschasinus definitioni fidei his verbis subscribit, præsente jam Marciano Imperatore: *Paschasinus Episcopus, Vicarius Domini mei atque universalis Ecclesiæ Episcopi urbis Romæ Leonis, Synodo præsidens, statui, consensi, & subscripsi*. Eodem pene modo Lucentius & Bonifacius subscribunt.

In Edit. Quenellii 82. Probatur tertio ex suffragio Legatorum in Dioscorum prolato Actione 3. Concilii Chalcedonensis, quod S. Leo Epistolæ suæ 94. ad Galliarum Episcopos datæ subnexuit. *Unde sanctus ac beatissimus Papa, caput universalis Ecclesiæ Leo, per nos Vicarios suos, sancta synodo consentiente, Petri Apostoli præditus dignitate, qui Ecclesiæ fundamen, & Petra Fidei, cælestis regni janitor nuncupatur, Episcopali eum dignitate nudavit, & ab omni Sacerdotali opere fecit externum*.

Probatur 4. ex Relatione Synodi Chalcedonensis ad S. Leonem. *Si enim*, inquit, *ubi sunt duo aut tres congregati in nomine ejus, ibi se in medio eorum fore perhibuit: quantam circa quingentos viginti Sacerdotes peculiaritatem potuit demonstrare, qui & patriæ, & labori, sua confessionis notitiam prætulerunt? Quibus tu quidem, sicut membris caput, præeras in his qui tuum tenebant ordinem, benevolentiam præferens. Imperatores, vero fideles ad ordinandum decentissime præsidebant sicut Zorobabel & Jesus, Ecclesiæ tamquam Jerusalem ædificationem renovare circa dogmata annitentes*.

Probatur 5. ex Epistola Vigilii Papæ ad universum populum Dei. *Sed & Chalcedonensis*, inquit, *Synodus sexcentorum triginta Patrum, quæ sub piæ memoriæ Marciano Imperatore convenit, cuique sanctæ recordationis Decessor noster Papa Leo per Legatos suos vicariosque præsedit*. Idem asserit Pelagius II. Epistola 5. ad Episcopos Istriæ.

Probatur 6. ex Facundo Hermianensi, lib. 5. cap. 5. ubi S. Leonem Synodi Authorem vocat, id est, Præsidem. *Sufficit ad defensionem ipsius Epistolæ*, inquit, *quod eam tanta Synodus, & ipsius Author Synodi Vir Apostolicus, & in doctrina veritatis toto orbe notissimus, approbavit*. His adde Liberatum Diaconum in Breviario, cap. 13. & Evagrium lib. 2. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 1.

Objicies 1. Anatolium Constantinopolitanum Episcopum Actioni 12. in qua Bassiani, Stephanique causa judicata est, præfuisse. Nam ante Sedis Apostolicæ Legatos sententiam dixit; ut constat ex contextu Actionis.

Respondeo, etsi uni huic Actioni præfuerit Anatolius, id ipsi deferentibus Sedis Apostolicæ Legatis, quia de causa singulari, disciplinam meram spectante agebatur, quæ notior erat Anatolio; non sequi quod toti Synodo præfuerit.

Objicies 2. Sardianam Synodum in Epistola ad Leonem Imperatorem, quæ extat 3. p. Concilii Chalcedonensis, cap. 42. hujus Synodi Præsides duos agnoscere, scilicet S. Leonem, & Anatolium. *De principali*, inquit, *Capitulo, & quod ad ipsum Christianorum Fidei respicit summitatem, id est, de sancto & universali Concilio Chalcedone collecto, cui regulariter præsederunt, & maximæ Romæ sanctissimus Archiepiscopus Leo per venerabiles Episcopos directos & Clericos, necnon sanctissimus & venerabilis Archiepiscopus Anatolius*.

Respondeo, Sardianam Synodum præsidendi vocabulum in latiori quodam significatu usurpare, prout de omnibus dicitur, qui in aliquo cœtu dignitate eminent, & primi sententiam dicunt, quamvis & inter eos aliquis sit cujus major dignitas est, cui primus debetur locus, & suffragii prærogativa. Sic Anatolius Synodo Chalcedonensi aliquo sensu præfuit, quia ante cæteros Patriarchas sedit & suffragatus est, post S. Leonis Legatos; at non ita præfuit ut totius Concilii habuerit προέδρειαν, & prærogativa suffragii præ Legatis Apostolicis potitus sit. Præterea, Sardianam Synodum pro eodem usurpasse *præsidere* & *judicare*, ex eo liquet, quod non solum Leonem per Legatos, & Anatolium Chalcedonensi præfuisse dicat Synodo, sed *& summos Sacerdotes, qui eis concordes fuerunt, & similia decreverunt*.

Objicies 3. Tarasium Constantinopolitanum, *Actione 1. Synodi 7.* Anatolium vocasse Synodi Chalcedonensis *primum Exarchum*.

Respondeo, Tarasii verba primatum Anatolii supra cæteros Antistites, qui Synodo Chalcedonensi adfuerunt, significare, non supra Sedis Apostolicæ Legatos. Non enim ignorabat illud Actionum Synodi Chalcedonensis exordium, quod in eadem Synodi 7. Actione 1. recitatum est: *Conveniente sancto & universali Concilio, id est, Paschasino & Lucentio Episcopis, & Bonifacio Presbytero, locum tenentibus Archiepiscopi Leonis, & Anatolio Episcopo Constantinopolitano.* Ubi Legati Apostolici Anatolio diserte præponuntur.

Objicies 4. Photium libro *de 7. Synodis*, Anatolium inter Chalcedonensis Concilii Præsides primo loco recensere. Hac enim de Synodo sic loquitur: *Præsides declarati sunt Anatolius, qui sacra Regiæ Civitatis habenas moderabatur, & Paschasinus ac Lucentius Episcopali Dignitate præstantes, cum Bonifacio Presbytero, qui locum obtinebant Leonis sanctissimi papæ Romani .... & Maximus Antiochiæ Episcopus, & Juvenalis Episcopus Hierosolymorum.* Photio suffragantur Cedrenus in Compendio Historiarum, Zonaras Tom. 5. Annalium, Nilus Rhodiensis in libro de Synodis. Hi enim eosdem recensent Synodi Chalcedonensis Præsides, quos Photius a quo in hoc uno dissentiunt, quod S. Leonis Legatos cæteris præponant.

Respondeo, S. Leoni, & ipsius Synodi Chalcedonensis Actis, necnon Vigilio Pontifici, Facundo Hermianensi, Liberato Diacono, & Evagrio, majorem adhibendam esse fidem, quam Græcis illis Authoribus a Synodi Chalcedonensis tempore nimium remotis; & præsertim Photio Schismatico, qui Sedis Constantinopolitanæ studio, & æmulatione invidiaque in Romanam impotenti abreptus, Anatolium S. Leonis Legatis, contra monumentorum omnium fidem, anteponit.

Objicies 5. Marcianum Imperatorem, sive per se, sive per magistratus synodo præfuisse, ut testantur Patres in relatione ad S. Leonem.

Respondeo, præfuisse Imperatorem ad servandum ordinem judiciorum, ad turbas compescendas, vimque omnem prohibendam, ne scilicet tale quid contingeret, quale in Ephesino Latrocinio, atque ita novissimus error pejor esset priore: ideo & magistratus misit, & ipse synodo adfuit, non initio quidem (ut oscitanter scripsit Bellarminus) sed a sexta dumtaxat actione, ut ex actorum fide constat; sed non præfuit Imperator aut ipsius nomine Illustrissimi Judices, condendis fidei decretis, sanciendæ Ecclesiasticæ disciplinæ, statuendis canonibus, &c. Non præfuit denique ut membris caput, quo præfuit modo S. Leo. Discrimen istud evidens est ex relatione Synodi ad S. Leonem, cujus verba in probationibus descripta sunt. Idem palam facit Allocutio Marciani ad Synodum, Actione 6. *Nos enim*, inquit, *ad fidem confirmandam, non ad potentiam ostendendam, exemplo Religiosi Principis Constantini, Synodo interesse voluimus*. Se interfuisse ait, non præfuisse.

SCHOLION I.

In Dissertationis hujus Quæstione prima, pag. 305. Edit. primæ Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Marcianus Imperator Synodum quartam Oecumenicam Nicænam convocavit, & Chalcedonem transtulit, consentiente S. Leone Pontifice Maximo*. Tota Dissertatio, inquiunt, expungenda.

R. Concilii scilicet Chalcedonensis in singulis pene actionibus id asserentis, Sancti Leonis, Imperatorum Marciani & Valentiniani, Pulcheriæ Augustæ, Liberati Diaconi, Evagrii, Justiniani Imperatoris, idem affirmantium consentientia testimonia nullius sunt ponderis: & eadem spongia delenda sunt?

SCHOLION II.

In eadem Quæstione, ad pag. 307. Edit. primæ Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Synodum poposcit a Marciano Augusto S. Leo, tantum abest ut indixerit*.

R. Hujus facti testis est S. Leo Epistola 73. alias 43. ad Marcianum Augustum, cujus verba ibi descripsi. An testem graviorem, certiorem, ac magis incorruptum excitabunt Religiosi Censores, qui S. Leonem refellat.

SCHOLION III.

In eadem Quæstione, pag. 351. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc velut meam propositionem notant: *Imperator dat Papæ authoritatem præsidendi Synodo, seu permittit uti jure suo*.

R. Objectioni ex Theodoro Lectore propositæ respondi, *Theodosium Imperatorem S. Leoni authoritatem detulisse præsidendi Synodo, & decernendi quæ Religioni utilia essent, sive potius eum jure suo in his frui permisisse, &c.* Non dixi datam esse Romano Pontifici ab Imperatore authoritatem præsidendi Concilio, & decernendi de rebus Religionis, quasi eam divinitus non haberet (ut mihi affingitur) sed Imperatorem id ipsi detulisse, id est, agnovisse jus esse ipsius Pontificis, ut Synodo præesset ac de rebus Religionis decerneret. Sic Deo misericordiam, bonitatem, immensitatem, omnipotentiam, perfectiones omnes tribuere ac deferre dicimur, quia ipsum agnoscimus & confitemur bonum, misericordem, immensum, omnipotentem, perfectissimum. Sic Romano Pontifici tribuere aut deferre dicimur primatum & authoritatem regendi universam Ecclesiam, quia hanc illi divino Jure competentem agnoscimus, veneramur & propugnamus. Denique jus esse Romani Pontificis præesse Synodis Œcumenicis per se vel per legatos, toties repeto in hoc opere, quoties ea de re loquendi datur occasio: Quod & hic aperte significo his verbis: *Sive potius eum jure suo in his frui permisisse*. Sibi quippe jus dumtaxat protegendi fidem, non præsidendi Concilio, non condendi Decreta fidei, aut sacros de Ecclesiastica disciplina Canones Marcianus Imperator arrogavit: & synodo interesse voluit, *Ad fidem confirmandam, non ad potentiam ostendendam*; ut ipse ait in Synodo Actione 6.

ANIMADVERSIONES in dominativam potestatem, quam Cœlestinus in Ephesinam primam Synodum exercuit.

§. UNICUS.

Ita præscripsit Cœlestinus Ephesinæ Synodo Nestorii, ipsiusque dogmatum damnationem, ut PP. fas non esset recedere ab iis quæ ipse jam definierat.

EXercuit quidem Cœlestinus dominativam potestatem in primam Ephesinam Œcumenicam Synodum, quia cum antea Nestorium ipsiusque dogmata damnasset, jussit a se latam sententiam executioni mandari vetavitque ab eadem recedere. Si igitur legatur epistola Cœlestini ad Concilium, quæ habetur *act.* 2. statim apparet de una in Christo persona doctrinam ita præscribere, ut nolit eam velut dubiam examini subjici; unde ait a se missos legatos, *qui iis quæ aguntur intersint; & ea quæ a nobis antea statuta sunt, exequantur: quibus præstandum a Sanctitate vestra non dubitamus assensum, quando id quod agitur, videatur pro universalis ecclesiæ securitate decretum*. Mox Projectus Cœlestini le-

Legatus exponens per Literas suos voluisse, quæ jam definierat, executione non frustrari, alloquens Synodum ait Cœlestinus *Sanctitatem vestram hortatus est, non quasi ignorantem docens, sed velut gnaram commonefaciens, ut ea quæ dudum ante definit, & nunc in memoriam revocare dignatus est, ad finem plenissimum jubeatis perduci, juxta canonem communis fidei & catholicæ ecclesiæ utilitatem*. Aperuerat etiam antea Cœlestinus mentem suam in Commonitorio quod suis dedit Legatis, quodque primus edidit Baluzius *nov. collect. Conc. p.* 382. ita enim habet: *Authoritatem sedis apostolicæ custodiri debere mandamus: siquidem & instructiones, quæ vobis traditæ sunt, hæc loquuntur, ut interesse conventui debeatis: ad disceptationem si fuerit ventum, vos de eorum sententiis judicare debeatis non subire certamen*. Hæc verba perpendens Balutius, quamvis Petri de Marca discipulus, ita subdit: *Baronius ex epistola Cœlestini ad Synodum Ephesinam collegit, sic ab eo Romanaque Synodo missæ esse Legatos in Orientem, non ut redditis irritis, quæ anno superiore adversus Nestorium ab eodem Pontifice decreta essent, causa ejusdem novo subjaceret examini, sed potius ut sententiæ in Nestorium latæ iidem Legati essent exequutores. Quod sane confidentius asseruisset Baronius, si Commonitorium Cœlestini vidisset, quod daturi mox sumus*.

Ipsi Cœlestini Legati fassi sunt non aliud sibi demandatum quam exequi quæ jam ipse definierat, decreveratque; onde S. Cyrillus ipsorum primus, de eisdem loquens Legatis ait: *Quare cum ea, quæ a Cœlestino sanctissimo, Deoque dilectissimo Episcopo decreta jam fuerant, exequuti sint, &c. Act.* 3. Arcadius vero episcopus Sedis Apostolicæ Legatus, ita coram Patribus locutus est: *Quantam ipse sua sponte seipsum a nobis alienum exulemque reddidit, propterea nos etiam sequuti sanctiones jam inde ab initio traditas a sanctis Apostolis, & ab Ecclesia Catholica [hoc enim docuerunt, quod a Domino nostro Jesu Christo acceperant] necnon sequuti formam Cœlestini sanctissimi Papæ apostolicæ sedis, qui nos dignatus est hujus negotii exequutores suos mittere, & S. Synodi decreta cognoscat Nestorius se episcopali dignitate exutum*.

Quam demum obsequentes se exhibuerint PP. Ephesini Cœlestini decretis illud palam facit, quod statim in ipsa prima actione Concilii & ipsi Nestorium exauthoraverunt, quia Cœlestinus exauthoraverat, unde dixerunt: *Coacti per sacros canones, & epistolam sanctissimi Patris nostri & comministri Cœlestini Romanæ ecclesiæ episcopi lacrymis subinde perfusi ad lugubrem contra eum sententiam necessario venimus*. Id egisse quia obsequendum illis erat sententiæ jam latæ a Cœlestino non obscure etiam innuunt in relatione, quam in eadem actione prima Synodus habuit ad Imperatorem ita dicendo: *Hujus rei causa Nestorium quidem a sacerdotio & pestilente doctrina cessare jussimus, canonicam in eum depositionis sententiam proferentes, & collaudantes sanctissimum episcopum magnæ Romæ Cœlestinum, qui ante nostram sententiam hæretica Nestorii dogmata damnavit, & ante nos sententiam in ipsum tulit, prospiciens securitati ecclesiarum, & piæ sanctæque fidei &c.* Actione vero tertia narrant Imperatori Cœlestinum, antequam ipsa Synodus conveniret, Nestorium, ejusque dogmata damnasse, ac definisse eos, qui diversa sentirent, ab omni prorsus sacerdotii sorte, graduque alienos: quibus ostenderunt non potuisse ab illius sententia deviare, nisi ecclesiæ unitatem dilacerando. Demum regulam a Cœlestino præscriptam in Nestorii damnatione servandam fuisse, ac a Synodo executioni mandandam, aperte affirmavit Firmus Cæsareæ Cappadociæ episcopus, qui *act.* 2. de omnibus Synodi PP. ita ait: *Apostolica, & sancta sede Cœlestini etiam ante de præsenti negotio sententiam, regulamque præscripsit, quam nos quoque secuti, formam illam executioni mandavimus, canonicum, apostolicumque judicium in illum proferentes*.

Tam Natali *dissert. 4. in hist. eccles. sæcul.* 15. & 16. *n.* 19. quam Bossuet *in Defens. Declarat. Cler. Gallic. p. 2. l. 12. c.* 13. in eo magnam vim sibi facere posse visum est, quod iterum in Actione prima Concilii ad examen revocata sit Doctrina Nestorii, ac in suspenso manserit Cœlestini sententia, usque dum novam in Nestorium sententiam Synodus pronunciaverit; ex quo inferendum statim sibi persuadent Cœlestini judicium non ut ultimum ac irreformabile habitum fuisse.

Verum quod Imperator noluerit sententiam Cœlestini executioni mandari, non est tribuendum cum Bossuet, quia fallibile judicaverit Papæ judicium, cum toties Imperatores Pontificum judiciis statim acquieverint, sed quia ita exposcerent orientalis ecclesiæ procellæ, quibus sedandis oportunius videbatur in Nestorium animadvertere, quando Cœlestini judicio & œcumenicam synodum concordare omnibus palam fieret. Cur vero postea iterum discutienda fuerint in Synodo quæ jam Papa definierat, dixi *tom.* 4. ac iterum de iis sermo erit in Animadversionibus post celebre Concilium Chalcedonense. Sufficiat modo adnotare non solum Pontificum definitiones, verumetiam œcumenicarum synodorum in particularibus synodis iterum discussas; quod tamen nemo dicet præstitisse, quia vel de ipsarum veritate PP. essent ancipites, vel quia crederent suæ esse potestatis de Pontificum ac œcumenici concilii sanctionibus novum judicium instituere. Ipsi Pontifices, qui rebus a se definitis nefas esse non assentiri credebant, Concilia convocari voluere, ubi nova discussione quæ definierant probata sunt. Sed quoniam tam Natalis quam Bossuet ex ipsis Concilii Actis sibi de victoria reportata plaudunt, eadem arma in ipsos convertere necesse est.

Legatur ante omnia sententia in Nestorium lata in ipsa prima actione, & illico apparet PP. Ephesinos fassos esse illam tulisse æque coactos per sacros canones, ac per epistolam Cœlestini, ut ex ipsius sententiæ verbis supra relatis nemo diffitetur: Nullus autem nisi Superior potest cogere. Neque satis est dicere cum Bossuet ad commendandam Apostolicæ Sedis majestatem canones conjunctos cum Cœlestini literis; hoc etenim est genuinam verborum significationem eludere, non ipsorum vim evertere. Quod vero novam suo nomine definitionem & sententiam Synodus ediderit, nil infringit, ut putat Bossuet, Cœlestini supra ipsam synodum potestatem, quoties fassa fuerit eam edidisse a Cœlestino coacta: porro suo nomine debebat judicare, quamvis inferior, cum & ita proferent Judices inferiores ex potestate sibi a superioribus tradita. Merito ergo Nicolaus I. *ep.* 9. ad Michaelem Imperatorem ex iis, quæ fassi sunt PP. Ephesini in sententia adversus Nestorium lata infert Concilia Sedis Apostolicæ definitiones ita præ oculis habuisse, ut ex illis quid fidei consonum, quid dissonum esse dignoscerent; unde non easdem iterum ad trutinam revocarunt, quasi inspicere vellent an essent reformabiles, sed ut regulam a se sequendam habuerunt: *Synodis prisco tempore collectis*, ait Nicolaus, *Apostolicæ Sedis scripta non sub occultationis modio tegebantur, sed ut omnibus, qui in domo Dei erant lucerent, in propatulo ponebantur: & quasi quædam rectitudinis forma, qua imprimi cæteri possent, colebantur — S. Synodus apud Ephesum congregata sanctæ memoriæ Cœlestini papæ prius epistolam legit — at ejus potissimum specialis judicii tenore sit perfidus Nestorius expulsus, dum eadem synodus in sententia contra eum prolata tali modo prosequitur: Necessario coacti tam ex canonibus, quam ex epistola Cœlestini*.

Animadvertendum deinde quod cum Legati Ephesum appulerint, postquam jam Concilium damnaverat Nestorium, juxta epistolam, quam prius Cœlestinus dederat ad Cyrillum, ac ejusdem Cœlestini epistolam exhibuerint, qua dicebat minime dubitare a PP. eidem assensum præstandum, ut ex ipsius verbis supra recitatis constat, postularunt sibi exhiberi, quæ acta fuerant in Nestorium, eorumque petitionem justissimam esse Concilium agnovit. Hæc omnia palam fiunt legenti actionem secundam ejusdem Synodi. Actione vero tertia pronunciat statim Philippus apostolicæ sedis Legatus ex actorum lectione cognovisse omnia *canonice, & ex ecclesiastica disciplina judicata esse*. Ita hæc verba interpretatur Bossuet, quasi Philippus dicere voluerit Apostolicæ Sedis judicium in Synodo canonice fuisse retractatum; sed prorsus a vero abest hujusmodi interpretatio. Nec vola quidem est in universa Ephesina Synodo, qua dici possit Acta Romæ contra Nestorium, an juxta canones habita fuerint, fuisse ad examen revocata; quapropter cum ipsorum

Actorum examen Concilium non instituerit, solumque de Nestorii dogmatibus cognoverit, falso abs dubio supponitur Philippum inspexisse an Synodus canonice Cœlestini sententiam examinaverit, atque ita factum esse affirmaverit. Qui nolit in meridiana luce caecutire, statim conspiciet Legatos ipsius Synodi acta postulasse, ipsaque novo examini subjecisse, ut sibi exploratum esset, an Synodus juxta sacros canones judicaverit: quod cum præstiterint, quia Cœlestini gererent personam, exinde novum licet sumere argumentum subjectionis concilii erga Romanum Pontificem. His etiam addendum Philippum Legatum sibi patefacienda Acta dixisse, ut ea Legati confirmarent *juxta Papæ & Synodi sententiam*; quod & ostendit non solum in probandis Actis ante omnia Cœlestini judicium inspexisse, sed etiam Legatos ut vicem Papæ gerentes se Synodo prætulisse, utpote quia ex ipsorum confirmatione eadem acta inconcussæ futura essent authoritatis. Putat Bossuet Legatos Synodum confirmando superiorem non exercuisse authoritatem, sed solum manifestam suam assensionem Synodi actis demonstrasse. Hoc tamen nimis fidenter dictum quisquis conspiciet, si consideret tunc confirmanda ab ipsis acta eos dixisse, postquam fuissent eisdem exhibita, ac novo discussa examine; maxime ut certi fierent, si judicio Cœlestini concordarent. Qui ita se gerit, sane superiori potestate se præditum ostendit, ac proinde tamquam superior confirmat, quæ post exactum examen ab aliis probata, a se etiam probanda cognovit. Sed videamus quomodo post Actorum examen se gesserint Legati.

Actione igitur tertia, postquam iterum sententia in Nestorium lata lecta fuit, Philippus Legatus recoluit Petrum fidei columnam & ecclesiæ catholicæ fundamentum adhuc in Successoribus suis vivere, & judicium exercere: quæ verba mihi exhibent infallibilitatem Pontificum e cathedra definientium; ubi enim definiendo possent errare, quis dicere auderet in ipsis vivere, & judicium exercere Petrum fidei columnam, & ecclesiæ fundamentum? Subdidit ipsos Cœlestini præsentiam supplere, & postquam decretum in Nestorium a Synodo factum probavit, declaravit ipsum a communione Sacerdotii ecclesiæ catholicæ alienum. Arcadius deinde alter sedis apostolicæ Legatus, cujus verba supra dedi, pronunciat Nestorium episcopali dignitate exutum, quia ita præscripserat forma a Cœlestino tradita, quam Legatos exequi debuisse dicit. Projectus item Legatus hæc habet: *Ego quoque authoritate legationis Apostolicæ Sedis, una cum fratribus sententiæ executor existens, definio memoratum Nestorium, veritatis inimicum ab omnium orthodoxorum sacerdotum communione remotum esse*. Repuiet modo quisquis potest judicium conciliorum ultimum esse post Papæ sententiam, ac irreformabile. Jam concilium suam sententiam pronunciaverat, sed quia profecto, ipsius ratio apostolicæ sedi reddenda erat, Cœlestini Legati eam sibi exhiberi postulant. Confirmant postea, ita tamen, ut authoritate, qua a Pontifice donati fuerant, & ipsi suam sententiam pronuncient, quod abs re plane fuisset, si œcumenici concilii judicium ita peremptorium fuisset, ut nihil amplius superesset. Ita pariter pronunciant suam sententiam, ut etiam post concilii judicium non ipsius potissimum decreta inspicere profiteantur, sed formam a Cœlestino datam, cujus se constitutos executores non semel eidem concilio aperiunt; unde, ut jam supra adnotavi, post hæc omnia Cyrillus Alexandrinus dixit Synodo Legatos executos fuisse, quæ dixerat Cœlestinus. En qualiter Romani Pontificis potestas huic concilio semper superior extiterit; quod tam clarum est ex sola Actorum lectione, ut statim appareat tam Natalem, quam Bossuet non exiguum propriæ causæ præjudicium intulisse, dum ex hujus Synodi actis ipsam stabiliri posse crediderunt.

Visum etiam est Bossuet non Cœlestinum, sed ipsam Synodum tandem Nestorium prostrasse, atque id innuisse eumdem Cœlestinum putat, dum epistolam, quam post peracta omnia dedit ad Synodum, quæque habetur p. 3. c. 20. ita inchoat: *Tandem malorum fine gaudendum est &c.* Quis nihilominus non videat quo respicerent hæc Cœlestini verba? Cum ipse suum judicium contra Nestorium latum disputationi non subjiciendum suis Legatis mandasset; cum duntaxat idem exequi suos Legatos voluisset, eidemque a Synodo assensum præstandum non dubitasset, credere sane non potuit etiam Synodi sententiam desiderari, ut Nestorius ipsiusque dogmata proscripta haberentur. Ideo ergo post Synodi sententiam finem malis impositum dixisse credendum est, quia cum hæreticorum mos esset, dum a Romano Pontifice damnabantur, concilium exposcere, sicut sæpius Pelagiani intentaverant; jam cum Cœlestini sententiæ concilium se conformasset, undequaque ad tuendum Nestorium occlusa via remanebat.

Nota.

QUamquam pro concilio Chalcedonensi congregando Marcianus Imperator non parum adlaboraverit, nihilominus quia illius convocandi jus ad Romanum Pontificem pertinebat, illud S. Leone Authore faciendum Marcianus falsus est. Id innotescit ex epistola, quam Imperatores Valentinianus, & Marcianus ad S. Leonem dedere; quæque habetur parte prima concilii Chalcedonensis, ubi hæc habentur: *Tuam Sanctitatem principatum in episcopatu divinæ fidei possidentem sacris literis in principio credimus alloquendam, invitantes, atque rogantes — quatenus sublato omni errore per Synodum celebrandam te Authore &c.* Hæc verba, quibus Imperatores celebrandæ Synodi S. Leoni desiderium aperiunt, simul etiam ipsius consensum, & authoritatem intervenire sibi cordi esse ostendunt. Iterum deinde Marcianus ad S. Leonem scribens, postquam narravit viros ad se missos grato omnino suscepisse, ipsum hortatur ut in Orientem peragrando, ibi Synodum celebret, quæque religioni utilia forent, ipse decernat; post ea vero ita subdit: *Si hoc onerosum est, ut tu ad has partes advenias, hoc ipsum nobis propriis literis tua Sanctitas manifestet, quatenus &c.* Cum autem deinde Imperator Synodum coegerit, quis in animum inducere poterit S. Leonem Imperatori respondendo, suam authoritatem illius desiderio non conjunxisse? Et quidem, si in convocanda hac Synodo Papæ authoritas non emicuisset, Lucentius Sedis Apostolicæ Legatus reum agere non potuisset Dioscorum, quia *cum personam judicandi non haberet, præsumpsit, & Synodum ausus est facere, sine authoritate sedis apostolicæ, quod numquam factum est, nec fieri licuit*. Hac ratione puto episcopos Mœsiæ secundæ, quorum verba refert Natalis in prima objectione, concilii Chalcedonensis convocationem solius S. Leonis jussioni detulisse, cum legitima haud esse possit convocatio, si potissimum Romani Pontificis authoritate non fiat; ac proinde illam addiderunt rationem: *Qui vere &c.* Idem innuere puto verba Gelasii in secunda objectione relata; ac proinde merito Liberatus in Breviario *cap.* 13. cujus verba refert Natalis in septima probatione, ad Papæ petitionem Marcianum concilium convocasse affirmat. Hucusque igitur dicta non nudum S. Leonis consensum in Synodi Chalcedonensis convocatione adfuisse videntur demonstrare, sed etiam ex ipsius authoritate coactum.

DISSERTATIO XII.

De Epistola S. Leonis Dogmatica ad Flavianum, in Concilio Chalcedonensi approbata.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum Synodus Chalcedonensis Epistolam S. Leonis cum Fidei Regulis collatam receperit?

PROPOSITIO.

Synodus Chalcedonensis Dogmaticam S. Leonis Epistolam ex officio suscepit atque approbavit, cum prius eam ad Fidei Regulas expendisset.

PRobatur utraque pars ex serie Actorum sanctæ Synodi.

I. Cum

I. Cum Actione 1. de Fide S. Flaviani quæreretur, Epistola S. Leonis Lidius veluti lapis fuit, ad quem probara est illius Fidei sinceritas. Rogantibus enim Judicibus amplissimis an Flavianus exponens Fidem salvasset Religionem Catholicam, errassetve in ea? Lucentius Sedis Apostolicæ Legatus dixit: *Quoniam sanctæ memoriæ Flaviani Fides concordat cum Apostolica Sede, & Patrum traditione, sententiam, qua illum ab Hæreticis constat esse damnatum, ipsam in eos retorqueri a sancta Synodo necesse est*.

Non absimili modo suffragatus ante fuerat Paschasinus. *Sancte &* *integre*, inquit, *& Catholice exposuit beatæ recordationis Flavianus: siquidem ejus Fides expositio cum beatissimi atque Apostolici Viri Papæ Romani Epistola concordat*. In eamdem iverunt sententiam Maximus Antiochenus & alii.

II. Actione secunda, Cecropius Sebastopolitanus Episcopus dixit: *Emerserunt quæ ad Eutychem pertinebant, & super iis forma data est a Sanctissimo Archiepiscopo Romanæ Urbis; & sequimur eum, & Epistolæ omnes subscripsimus*. Reverendissimi Episcopi clamaverunt: *Omnes ista dicimus*.

Ibidem decernente Senatu ut Patriarchæ, cum uno aut altero ex Episcopis Diœceseos suæ, Fide conferent; Florentius Episcopus Sardium dixit: *Quoniam non est possibile dictare subito de Fide eos qui docti sunt, sequi sanctam Synodum, & quæ in Epheso recte & pie roborata est, secundum Fidem SS. Patrum Cælestini, & Cyrilli & Epistola Sanctissimi Leonis, precamur vestram Magnificentiam, præstari nobis inducias, quatenus cum decenti tractatu accedere ad veritatis causam possimus; quamvis in nostra persona, qui Epistolæ Sanctissimi Leonis subscripsimus, non indigeamus correctione*.

III. Perlectis in eadem Actione Symbolis Nicæno & Constantinopolitano, iisdemque omnium suffragio confirmatis, lectis item Epistolis S. Cyrilli, ad Nestorium una, ad Joannem Antiochenum altera. Gloriosissimi Judices, & amplissimus Senatus dixerunt: *Recitetur & Epistola Deo dignissimi Archiepiscopi Regiæ & Senioris Romæ Leonis*. Et protinus ex Codice sibi porrecto ab Aetio Archidiacono Constantinopolitanæ Ecclesiæ recitavit Beronicianus sacri Consistorii Secretarius. Recitavit etiam multa SS. Patrum testimonia, quibus duarum in Christo naturarum Fides stabilisetur. Quibus recensitis, Reverendissimi Episcopi clamaverunt *Hæc Patrum fides: hæc Apostolorum Fides. Omnes ita credimus. Anathema ei qui ita non credit. Petrus per Leonem locutus est. Apostoli ita docuerunt. Pie & vere Leo docuit. Cyrillus ita docuit*.

IV. In eadem Actione, cum Illyriciani & Palæstini Episcopi de sensu trium locorum ejusdem Epistolæ dubitationem moverent, interpretatio adhibita ab Aetio Archidiacono Constantinopolitano, & Theodoreto, quæ Leonem cum Cyrillo prolatis ejus testimoniis convenire docebat, commotam dubietatem ab eorum animis eximere statim non potuit, licet reliqua Synodus nihil dubii superesse clamaret. Quare dictis Illyrici & Palæstinæ Episcopis inducias rogantibus, Judices decreverunt, ut intra dies quinque penes Anatolium Episcopum Constantinopolitanum convenirent, ut communiter de Fide tractarent, atque ut dubitantes docerentur. Tunc omnes Reverendissimi Episcopi clamaverunt: *Nos ita credimus. Omnes ita credimus. Sicut Leo ita credimus. Nostrum nullus dubitat. Nos jam subscripsimus*.

V. In Relatione Synodi Chalcedonensis ad Pulcheriam Augustam, de damnatione Dioscori post Actionem tertiam, hæc habentur: Qui dispergebat, extinctus est; sopitus est persecutor; Princeps tempestatis explosus est, ipsique naves suas in cursu repetiere rectores, Christo ad intelligentiam prospere dirigente: *Qui ostendit in Leone mirabilis veritatem: quia sicut sapiente Petro, ita & isto utitur Assessore*.

VI. Actione 4. Concilii Chalcedonensis, cum Judices decrevissent, ut Reverendum Concilium quid sibi de Fide videretur, ediceret; Paschasinus Apostolicæ Sedis Legatus, suo & aliorum nomine dixit: *Sancta & beatissima Synodus Fidei Regulam, quæ apud Nicæam a Patribus est constituta, sequitur & tenet. Sed etiam & centum quinquaginta apud Constantinopolim sub sanctæ recordationis Theodosio Majore congregata Synodus, ipsam Fidem confirmavit: cujus Symboli expositionem a beatæ recordationis viro Cyrillo apud Ephesum quando Nestorius est pro sua calliditate damnatus, similiter amplectitur. Tertio vero Beatissimi atque Apostolici Viri, universalis Ecclesiæ Papa Leonis Nestorii & Eutychetis hæresim damnantis directa Scripta, quid vera Fides habeat exposuerunt. Similiter & Sancta Synodus hanc Fidem tenet, hanc sequitur, nihil amplius nec addere potest, nec minuere*. Tunc omnes Episcopi clamaverunt: *Omnes sic credimus, sic baptizati sumus, sic baptizamus*.

Posthæc interlocuti sunt Judices, ut S. Leonis Epistola ad examen iterum vocaretur: ut palam fieret an esset consona Expositioni 318. Patrum Nicænorum, & 150. Constantinopolitanorum. Qua de re Anatolius Regiæ Urbis Archiepiscopus ita censuit: *Epistola Sanctissimi & Deo amicissimi Archiepiscopi Leonis consonat Symbolo 318. sanctorum Patrum qui apud Nicæam, & 150. qui apud Constantinopolim postea sunt collecti, qui eamdem fidem confirmaverunt: sed & iis quæ in Epheso sub beatissimo & sanctissimo Cyrillo gesta sunt ab universali & sancto Concilio, quando maledictum Nestorium condemnavit. Quapropter consensi, & eidem Epistolæ libenter subscripsi*.

Paschasinus vero, cum aliis Legatis, hanc Imperialium Judicum interlocutionem ægre tulisse visus est. Retulit enim, *Manifestum esse, nec dubitari posse, quin Leonis Epistola cum superioribus Symbolis concordaret*. Quod omnes Episcopi suffragiis quoque suis testati sunt, seque illi Epistolæ subscripsisse.

Illyriciani vero, & Palæstini Episcopi, qui dubitationem Actione 2. injecerant, professi sunt ambiguitatem omnem, quæ ex linguæ Latinæ vocibus oriri videbatur, sibi a Legatis ademptam: ideo se quoque Epistolæ subscripsisse. *Summe orthodoxum esse sanctissimum Patrem nostrum Archiepiscopum Leonem perfectissime novimus* (inquiunt) *factum est autem nobis certum de Epistola missa ab ipsius Beatitudine a sanctissimis Episcopis Paschasino & Lucentio, qui locum tenent Apostolicæ Sedis, qui nobis dilucidaverunt quæ obscuritas linguæ secernere subnotabat. Quando enim, secundum jussionem potestatis vestræ, ad sanctissimum Archiepiscopum Constantinopolis Anatolium, & ad considentem ei sanctam Synodum convenimus, volentes, de quibus ante dubitamus doceri, invenimus ipsorum Sanctitatem paratissimam ad expellendam omnem dubitationem. Omnem enim hominem anathematizabunt separantem a divinitate carnem Domini & Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi, quam sibi adunavit de S. Virgine Maria genitrice Dei, & non dicentem quæ Deum decent, & quæ homini conveniunt, ipsius esse inconfuse, & indivise & sine conversione. Et per hoc nobis satisfactum est. Et per omnia consonare æstimantes præscriptis Sanctorum Patrum, huic Epistolæ consensimus, & subscripsimus*.

VII. Cum Ægyptiacæ Diœceseos Episcopi subscribere renuerent Epistolæ S. Leonis, donec ordinatus esset in Dioscori locum Alexandrinus Patriarcha; quia Canonibus & consuetudine Diœceseos suæ cautum esse dicebant, ne quidquam fieret ab Ægypti Episcopis citra consensum Alexandrini Antistitis, omnes Episcopi clamaverunt: *Qui non consentit Epistolæ Sanctissimi Archiepiscopi Leonis hæreticus est*. Et rursus: *Subscribant Epistolæ Leonis; qui non ei subscribit, hæreticus est*. Acacius Ararathiæ Episcopus dixit: *Aut consentiant Epistolæ, aut regularem damnationem suscipiant, & cognoscant quia excommunicati sunt*. Photius Episcopus Tyri dixit: *Si recta sapiunt, ostendant propriam intentionem circa Fidem, & suscipiant Epistolam Sanctissimi Archiepiscopi Leonis. Si autem nolunt, excommunicati sunt*. Episcopi clamaverunt: *Hæc omnes dicimus: omnes sic sapimus*.

Cum formula fidei concinnata fuisset Actione 4. sed iis verbis, quæ Eutychianam perfidiam non penitus profligare viderentur, Romani legati, & aliquot Orientales eam Actione 5. ubi relecta est, repudiarunt velut insufficientem. Contentio orta est ob verba Epistolæ Leonis in formula fidei dissimulata, quibus aje-

aiebat: *Salvam utriusque naturæ proprietatem in unam coivisse personam, inconvertibiliter inseparabiliter & inconfuse.* Quam omissionem cum animadvertissent Legati S. Leonis in has erupere voces: *Si non consentiunt Epistolæ Apostolici & sanctissimi viri Papæ Leonis, jubete nobis rescripta dari ut revertamur, & ibi Synodus celebretur.*

Hanc discordiam componere tentarunt Illustrissimi Judices, postulantes a Synodo, ut aliquot e singulis Diœcesibus Episcopi, una cum Anatolio, & Legatis Pontificiis, in Oratorio S. Martyris Euphemiæ, de fide tractarent. Cæteri reclamarunt Episcopi, nihil definitioni addendum pertinacissime contendentes. *Omnibus*, inquiebant, *definitio placuit. Ista definitio Orthodoxorum est. Petimus ut definitio subscribatur coram sanctis Evangeliis, Spiritus Sanctus definitionem dictavit. Qui non subscribit, hæreticus est.*

Illustrissimi Judices dictos Episcopos interrogaverunt, num Epistolam S. Leonis susciperent? Responderunt: *Etiam suscepimus & subscripsimus.* Cum vero urgerentur ut definitioni inseri sinerent quæ laudata continebantur Epistola, exclamarunt: *Altera definitio non fiat, nihil deest definitioni... Epistolam definitio firmavit. Archiepiscopus Leo, ut credimus, sic credit. Definitio subscribatur. Definitio habet omnia. Definitio fidem habet. Leo eadem dixit quæ & Cyrillus.*

Negotio ad Imperatorem relato, jussit ille ut Episcopi selecti de fide recte & irreprehensibiliter constituerent, quibus consentirent cæteri, sicque dubium omnem eximeretur: aut quisque per suum Metropolitam Fidem sine ullis ambagibus exponeret: alioqui Synodum in Occidente scirent celebrandam. His per Beronicianam Sacri consistorii secretarium significatis, Episcopi supradicti clamaverunt: *Aut definitio persistat, aut discedimus. Qui contradicunt, manifesti sunt. Qui contradicunt, Nestoriani sunt. Qui contradicunt, Romam ambulent.*

Nedum sopita concertatione, Judices Illustrissimi Episcopos interrogarunt, an Dioscorum sequerentur, an vero S. Leonem? His vero respondentibus: *Ut Leo, sic credimus. Qui contradicunt, Eutychianistæ sunt: Leo recte exposuit:* Judices dixerunt: *Ergo addite definitioni secundum judicium sanctissimi Patris nostri Leonis: Duas esse in Christo naturas unitas inconvertibiliter, inseparabiliter, & inconfuse.*

Statim vero collatione facta cum delectis Episcopis in Oratorio Sanctæ Martyris Euphemiæ præsentibus etiam Illustrissimis Judicibus, formula fidei omnium votis ita concepta est, ut diserte S. Leonis Epistola recepta sit, *Ut Magni illius Petri confessioni congruens, & communes quædam columna existens adversus perverse sentientes, ad confirmationem rectorum dogmatum congruenter aptata.*

Denique inserta sunt definitioni fidei illa verba ex Epistola S. Leonis deprompta: *Christum, Filium, Dominum. Unigenitum, ex duabus naturis, inconfuse, immutabiliter, indivise, inseparabiliter agnoscendum: nusquam sublata differentia naturarum propter unitionem: magisque salva proprietate utriusque naturæ, & in unam personam atque subsistentiam concurrente.* Male vertit latinus interpres, *In duabus naturis*: legitur siquidem in Græco textu ἐκ δύο φύσεων, quod verti debuit: *Ex duabus naturis.*

Hæc omnia deflorata sunt ex ipsius Synodi Chalcedonensis monumentis, *Actione* 5. & ex definitione fidei; *Ex Evagrio lib.* 2. *Historiæ Ecclesiasticæ*, *cap.*6. & ex Liberato, *cap.* 13. *Breviarii.*

In Edit. Quenelli 93. IX. Patres Chalcedonenses in Relatione ad S. Leonem profitentur se ipso duce, quæ fidem spectabant decrevisse, quem vocis beati Petri Interpretem agnoscebant & venerabantur: *Vocis beati Petri omnibus constitutus Interpres.*

Et in Allocutione ad Marcianum Augustum, postquam multis probarunt Encyclicas olim Epistolas ad confirmationem Fidei a Patribus scriptas, hæc addunt de Epistola S. Leonis, ob quam illa præmiserant: *Non igitur nobis admirandi Romanæ Urbis Præsulis Epistolam, velut innovationis offendiculum criminentur; sed si non est divinis Scripturis comperta, redarguant; si non præcedentium Patrum sententiis adunata; si non impiorum accusationem continet; si non defensionem Nicænæ Fidei profert; si non eorum, qui novitates appetunt, commenta subruit; si non vaniloquorum contagia prodigiosa subvertit... Considerare namque oportet vestram pietatem, quia nihil præter fidem, quæ olim a SS. Patribus annuntiata est, venerabilis Romanus Pontifex innovavit. Atque ut nulla his, qui Apostolicum Virum per invidiam lacerare nituntur, relinquatur occasio, consonantia Epistolæ ejus SS. Patrum testimonia, ad certiorem notitiam vestræ pietatis, ex multis pauca subdidimus.*

X. Pelagius I. Pontifex Maximus Epistola 12. ad Childebertum Regem Francorum data scribit se anathematizare, & alienos ab æternæ vitæ præmiis judicare, *Quicumque ab illa Fide, quam beatæ recordationis Papa Leo in suis Epistolis prædicavit, & quam Chalcedonense Concilium sequens eumdem Præsulem, edita Definitione suscepit, in una syllaba aut in uno verbo, vel in sensu erravit, vel erraverit aliquando.*

XI. S. Martinus I. Papa, in Concilio Lateranensi, Secretario 1. ait Epistolam S. Leonis ad Flavianum, S. Chalcedonensem Synodum *Columnam orthodoxæ Fidei* definivisse; hoc est, omnium Sanctorum Chorum magnifico illo nomine ipsam donasse: *Quoniam quod una SS. Patrum Synodus judicare videtur, tam omnes Synodi, quam universi omnino Patres confirmare noscuntur; utpote in uno eodemque verbo Fidei vicissim sibi per indissolubilem consonantiam concordantes.*

XII. In Synodica Suggestione Agatonis & Romanæ Synodi 125. Episcoporum, quæ relecta est Actione 4. Synodi Sextæ, laudatur Marcianus Imperator, *Quod sacrum illum Tomum sit amplexus Apostolici Viri Papæ Leonis; quem B. Petrus Apostolus verbis ejus ediderat.*

XIII. Ferrandus Ecclesiæ Carthaginensis Diaconus in Epistola ad Anatolium Romanæ Ecclesiæ Diaconum, de S. Leonis Epistola, & de Concilio Chalcedonensi sic loquitur: *Post Epistolam Beati Leonis Papæ, & salubria Chalcedonensis decreta Concilii, sancte frater Anatoli, non indiget Eutychetis olim damnata perfidia pleniore disputatione convinci. Sepultus ergo jaceat in cineribus suis nefandæ hæreseos profanus inventor. Semel illum fulmine anathematis judicantium Sacerdotum percussit authoritas: quid opus est iterum cadaver exanime gladio veritatis interfici? Doctrinam semel carentem lumine rationis, perpetui silentii carcer abscondat. Interdum pestifera dogmata, dum quasi expugnanda proferuntur, veneno pestifero simplicium corda perturbant. Satius est ita nescire, Fidemque Catholicam, supplosis profanis novitatibus, inviolabilem custodire, manentibus in pristina firmitate, quæ sunt etiam Synodalibus roborata Definitionibus.* Ex his omnibus colligitur, Synodum Chalcedonensem Epistolam dogmaticam S. Leonis ad Flavianum, ex officio suscepisse, quia Scripturis sacris, Symbolis Niceno & Constantinopolitano, S. Cyrilli Epistolis in Ephesino Concilio approbatis, totique retro Traditioni consonam agnovit.

XIV. Porro cur Epistola sua in Synodo Chalcedonensi examinata fuerit, docet ipse S. Leo Epistola 65.* ad Theodoretum: Ut scilicet accedente totius Ecclesiæ in Concilio congregatæ consensu, irretractabilis esset Fidei Definitio. *Gloriamur in Domino*, inquit, *cum Propheta canentes: Adjutorium nostrum in nomine Domini &c. Qui nullum nos in nostris fratribus detrimentum sustinere permisit: sed quæ nostro prius ministerio definierat, universæ Fraternitatis irretractabili firmavit assensu: ut vere a se prodiisse ostenderet, quod prius a prima omnium Sede formatum, totius Christiani orbis judicium recepisset; ut in hoc quoque Capiti membra concordent: in quo amplius nobis accrescit gaudendi materia, dum & tanto magis se perculit inimicus, quanto contra Christi Ministros sævius insurrexit. Nam ne aliarum Sedium ad eam quam cæteris omnium Dominus statuit præsidere, consensus assentationis videretur, aut alia quælibet subreperet adversa suspicio; inventi prius sunt, qui de Judiciis nostris ambigerent. Et dum nonnulli a dissensionum incitati Authore, ad contradictiones bella prosiliunt, ad majus bonum, malum ejus Authore totius bonitatis dispensante, perventum est. Dulcius siquidem munera gratiæ divinæ proveniunt, quoties non sine ma-*

gnis

nis sudoribus acquiruntur. Ipsa quoque veritas & clarius renitescit, & fortius retinetur, dum quæ Fides prius docuerat, postea examinatio confirmaret. Multum denique Sacerdotalis officii meritum splendescit, ubi sic summorum servatur authoritas, ut in nullo inferiorum putetur imminuta libertas. Et ad majorem Dei gloriam proficit finis examinis, quanta ad hoc se accipit exerendi fiducia, ut vincatur adversitas, ne quod per se probatur reprobum, silentii præjudicio videatur oppressum.

Et infra: *Cum & in Apostolicæ Sedis Epistola, universalis sanctæ Synodi assensu firmata, tanta divinæ authoritatis testimonia noverimus esse congesta, ut nullus queat ulterius dubitare, nisi qui sibimetipsi errorum tenebras inferre maluerit.*

XV. Ut non Orientalium tantum, sed Occidentalium etiam Episcoporum consensu, sua ad Flavianum Epistola probaretur, misit ejusdem exemplaria S. Leo ad Episcopos Occidentales: quos inter 43. Galliarum Episcopi, Ravennio Arelatensi Præside, simul ubi eam acceperunt, convenientes in Gallia Narbonensi, Synodicam Epistolam ad Sanctissimum Pontificem dederunt; qua se ejus Epistolam ceu Traditioni consonam suscepisse sunt testati. *Exultavimus*, inquiunt, *Christo propitio lectis Beatitudinis vestræ literis, & omni instructione patefactis, omnes intra Gallias constitutos exultare mox fecimus.... Quæ Apostolatus vestri Scripta, ita ut Symbolum Fidei, quisquis Redemptionis sacramenta non negligit, tabulis cordis adscribit, & tenaci, quo ad confundendos Hæreticorum errores paratior sit, memoriæ commendavit. Multi itaque in ea gaudentes pariter & exultantes, recognoverunt Fidei suæ sensum; & ita se semper ex Traditione Paterna tenuisse, ut vester Apostolus exposuit, jure lætantur. Nonnulli solicitiores facti, Beatitudinis vestræ admonitione percepta, modis omnibus se gratulantur instructos, datamque sibi occasionem gaudent, qua libere ac fiducialiter, suffragante etiam Apostolicæ Sedis authoritate, eloquantur, & asserat unusquisque quod credit. Quis autem Apostolatui vestro pro hoc tanto munere, quo non solum Gallias, sed totum mundum, velut quibusdam pretiosissimis gemmis ornavit, dignas æstimet gratias posse persolvi? Doctrinæ post Deum vestræ debet quisque Fidelis, ut constanter teneat, quod credebat: debet etiam Infidelis, ut a perfidia sua agnita veritate discedat, & Apostolicæ institutionis luce perfusus, erroris sui tenebras derelinquat magisque sequatur & credat, quod per os vestrum Dominus noster Jesus Christus de Sacramento Incarnationis suæ docet, quam id teneat, quod diabolus humanæ salutis & veritatis inimicus instillat.* Data est hæc Epistola anno Christi 451.

XVI. Scripserunt etiam ad S. Leonem Ceretius, Salonius, & Veranus Galliarum Episcopi, ex Provincia Alpium Maritimarum, ut conjicit Quenellius. Gratulati sunt ei sanctam sanamque Epistolæ Dogmaticæ ad Flavianum fidem, quam exscriptam ad ipsum remiserunt, ut si quid amanuensium vitio erratum esset, si quid adulteratum, vel ipsi detrahere aut addere aliquid vellet, id faceret: ut integram sanamque reciperent, legendam non solum Episcopis & Clericis, sed etiam Laicis præberent, & libris insererent ad posteritatis memoriam. *Magna*, inquiunt, *& ineffabili quadam nos peculiares tui gratulatione succrescimus, quod illa specialis doctrinæ vestræ pagina ita per omnium Ecclesiarum conventicula celebratur, ut vere consona omnium sententia declaretur, merito illic Principatum Sedis Apostolicæ constitutum, unde adhuc Apostolici Spiritus oracula reserentur. Idcirco deprecamur, ut opus & præsentibus & futuris temporibus profuturum, quod nos asservandi studio foliis mandare curavimus, Sanctitas vestra percurrere, & si quid librarii errore defuerit, emendare dignetur; vel, si salutarem lecturis omnibus paginam aliquo studii vestri accumulastis augmento, idipsum addi libello huic solicita pietate jubeatis: ut non solum plures sancti Episcopi fratres nostri per Gallias, verum etiam multi ex Laicis filii vestri, qui Epistolam istam magnopere pro veritatis manifestatione desiderant, remissam ad nos, & sancta manu vestra emendatam transcribere, legere, & tenere mereantur.*

XVII. Peracto concilio Chalcedonensi, Galliarum Episcopos de felici illius exitu certiores fecit S. Leo, de Hæreticorum damnatione, deque approbatione Epistolæ suæ ad Flavianum, totius Synodi suffragiis. *Quæ diabolicorum sensuum prodigiosa commenta*, inquit, *sancta nunc Synodus, humilitatis nostræ Scriptis authoritate Domini mei beatissimi Petri Apostoli & merita roboratis, religiosa unanimitate consentiens, abominando, hoc ab Ecclesia Dei amputavit opprobrium*: Hispaniarum Episcopos a Gallis S. Leonis Epistolam accepisse, ex his ipsius ad Galliarum Antistites literis, & ex Idatii Hispani Chronico, ad Olympiadem 307. colligitur.

XVIII. Ceretii cura ad Eusebium Mediolanensem Episcopum delata est Epistola S. Leonis. Ille congregata Synodo Italicæ Diœceseos, hanc cum suis Coepiscopis ad Traditionem examinavit, illique solemni ritu subscripsit. Id ex Epistola Synodica Eusebii compertum est. *Recitata*, inquit, *Epistola quam Fidei assertione plene digestam, ad Orientem dudum Sanctitas vestra transmiserat, quæ ad nos ex vestra admonitione, sancto Fratre & Coepiscopo nostro Ceretio mutuante pervenit; placuit eam plena fidei simplicitate fulgere, Prophetarum etiam assertionibus, Evangelicis authoritatibus, & Apostolicæ doctrinæ testimoniis, nitore quodam lucis ac veritatis splendore radiare, omnibusque sensibus convenire, quos Beatus Ambrosius de Incarnationis Dominicæ mysterio, suis libris Spiritu Sancto excitatus inseruit. Et quia omnia majorum fidei nobis antiquitus tradita tota puritate conveniunt, Domine Sancte & Beatissime Pater, placuit omnibus, quorum subscriptio subter annexa nomina poterit declarare, ut eos qui impie de Incarnationis Dominicæ Sacramento senserunt, quamvis intellectus sui pravitate a Catholicæ Fidei veritate recidentes semetipsos dignos abjectione fecerint, suo etiam consensu authoritatis vestræ præcedente sententia damnatione congrua persequendos.* Ex his colligitur, latam a S. Leone in Eutychetem & ejus hæresim sententiam, Episcoporum Occidentalium consensu fuisse roboratam: sed eos non ante subscripsisse dogmaticæ ejus Epistolæ, quam eam ad Scripturam sacram & Traditionem expendissent.

XIX. Jure sui Primatus usus est S. Leo, cum Epistolam dogmaticam misit ad Synodum Chalcedonensem, quæ rerum in causa Fidei agendarum, & edendæ quasi forma esset Definitionis. Sed jure etiam suo usa Synodus est, cum Epistolam illam ad Fidei regulas expendit. Id duobus verbis significavit Pulcheria Augusta ad S. Leonem scribens, cum Decreta Concilii *ipso authore* condenda ait. *Et illis facto Concilio*, inquit, *& de Catholica Confessione, & de his Episcopis, qui ante hoc segregati sunt, sicut Fides & Christiana pietas exigit, te Authore decernunt.* Quod egregie explicat doctissimus Archipræsul Petrus de Marca. Quemadmodum, inquit, olim in veteri Republica Imperatores Relationem faciebant Senatui, primo, si juberet, loco censebant, quod Tertullianus *Prærogativam suffragii* vocitavit, atque ita authores erant Senatui talis vel talis Decreti edendi: Unde Senatus authore Principe decernere dicebatur (ut ex Tacito patet variis in locis:) ita Pulcheria agnoscit in Romano Pontifice jus referendi ad Synodum quid in Fidei & restaurandæ Disciplinæ causa agendum esset, cum suffragii prærogativa: in Synodo vero jus declarandi, confirmandique suffragiis suis, quæ Pontifex edixisset: ut utraque authoritate, Pontificis nimirum & Synodi in unam confluente sententiam, irretractabilis rerum propositarum ederetur Definitio. Verum ut Relationis, quæ ab Imperatore fiebat ad Senatum, ea debebat esse conditio, ut a rectæ rationis præscripto non aberraret, & utilitati publicæ consuleret, aut saltem non noceret, qua de re libera erant Senatorum suffragia, qui sententiam Principis temperare poterant: ita Summo Pontifici incumbebat, ut in fide & pace Ecclesiarum constituenda, a sacris Scripturis, a Canonibus & a Traditione majorum nullo pacto discederet. Quod utrum se haberet, expendere, Concilii partes erant: ut tandem authoritate illius tenerentur universi, & duobus veluti vinculis adstringerentur, definitione Pontificis, & declaratione Synodi: individua (inquam) capitis & corporis authoritate. Collatum

Divino Jure sui Primatus & suffragii prærogativa in Concilio Chalcedonensi usus est S. Leo.

nam-

namque Romano Pontifici Primatum non modo honoris, sed authoritatis etiam ac Jurisdictionis, Chalcedonensis Synodi Patres, & Imperatores agnoverunt atque venerati sunt Pontificem Maximum *Vineæ custodem* a Christo constitutum: *S. Petrum Petram & crepidinem Ecclesiæ & rectæ fidei fundamentum*, Patres Concilii prædicant. Relatio ipsa Synodi ad S. Leonem semel iterumque, *Ut caput membris*, ita Pontificem Synodo præfuisse; Leonem *S. Petri interpretem* in omnibus fuisse; *Apostolico ejus radio* cæteras Ecclesias illuminari asserit. Jam vero Valentinianus & Placidia ad Theodosium scribentes, ut Synodum in partibus Italiæ celebrari jubeat, ajunt: *Beatissimus Romanæ Sedis Episcopus, cui Principatum Sacerdotii super omnes Antiquitas contulit*. Iterum Galla Placidia scribit: *Ad Concilium Sedis Apostolicæ Judicium transmittatur, in qua primus ille qui cœlestes claves dignus fuit accipere, Principatum Episcopatus ordinavit*.

SCHOLION I.

In hac Dissertatione Religiosi Censores hanc propositionem notant ad Pag. 318. Edit. primæ: *Synodus Chalcedonensis Dogmaticam S. Leonis Epistolam ex officio suscepit atque approbavit, cum prius eam ad Fidei Regulas expendisset*. Tota Dissertatio, inquiunt, expungenda.

R. Eademne spongia delenda sunt Acta Concilii Chalcedonensis hanc propositionem perspicue probantia? Dicendum contra ipsorum fidem, sacram Synodum Epistolam S. Leonis indiscussam suscepisse & approbasse? Fidei Regulæ in Conciliis Nicæno & Constantinopolitano expositæ, Ephesini Concilii Definitioni, S. Cyrilli doctrinæ, Patrum fidei omnino consonam pronuntiavisse, quamvis illam cum Sacris illis Monumentis ac Fidei Regula non contulerit? Sed cæco modo exclamasse: *Hæc Patrum Fides: Hæc Apostolorum Fides. Omnes ita credimus. Anathema ei qui ita non credit. Petrus per Leonem locutus est. Apostoli ita docuerunt. Pie & vere Leo docuit. Cyrillus ita docuit*. Cæcum illum agendi modum, si Concilio Œcumenico tribuissem, reus blasphemiæ in Spiritum Sanctum mihi viderer.

SCHOLION II.

Author Anonymus libri cui titulus est, *Gallia Vindicata*, anno 1688. editi, Dissertatione 4. quæ inscribitur, *De Romani Pontificis infallibilitate*, §. 1. me in scenam vocat, quamvis hanc infallibilitatis quæstionem, eo quem citat loco, scilicet in 12. ad Sæculum V. Dissertatione, ne leviter quidem attigerim. *Objicitur* 2. (inquit) *Epistola Dogmatica S. Leonis a multis impugnata est, nec prius admissa quam post longum examen. Id enim S. Leo testatur in Epistola ad Theodoretum* 63. .... *Ex his Alexander Natalis concludit, summi quidem Pontificis partes esse; Ut causas fidei ad Synodum referat, ut formam edendæ Definitionis in causa fidei concipiat, ut in fide & pace Ecclesiarum constituenda a sacris scripturis, a Canonibus, a Traditione Majorum nullo pacto discedat; quod utrum se habeat, expendere partes Concilii erunt, & ita non prius Decreta Pontificum rata & certa esse quam a Concilio confirmentur*.

R. Hæc postrema propositio mea non est; *Non prius Decreta Pontificum rata & certa esse, quam a Concilio confirmentur*, Mihi per calumniam affingitur ab Anonymo illo Authore. Utilem esse, non tamen semper necessariam Conciliorum Œcumenicorum celebrationem esse novi, proindeque necessarium non esse ut Decreta Summorum Pontificum a Concilio confirmentur, ut rata & certa sint. Sed ita scripsi: *Quod utrum ita se haberet, expendere Concilii partes erant: ut tandem illius authoritate tenerentur universi, & duobus veluti vinculis adstringerentur, Definitione Pontificis, & Declaratione Synodi*. Epistolam Dogmaticam S. Leonis a Synodo Chalcedonensi examinatam fuisse non dixi, quia prius rata & certa esse non poterat, quam a Concilio confirmaretur: sed *Ut accedente totius Ecclesiæ in Concilio congregatæ consensu, irretractabilis esset fidei definitio*: Quam rationem non aliunde hausi, quam ex ipsa S. Leonis ad Theodoretum Epistola: *Sed quæ*, inquit, *nostro prius Ministerio Dominus definierat, universæ Fraternitatis irretractabili firmavit assensu, ut vere a se prodiisse ostenderet, quod prius a prima omnium Sede formatum, totius Christiani orbis judicium recepisset*. Eodem sensu ad Zenonem Imperatorem scribit Simplicius Romanus Pontifex: *Quod Apostolicis manibus, cum Ecclesiæ universalis assensu, acie meruit evangelicæ falcis abscindi, vigorem sumere non potest renascendi*.

SCHOLION III.

In eadem Dissertatione, pag. 332. & 333. Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Epistola S. Leonis consensu Occidentalium roboratur*.

R. Id certissimum est, & a me luculenter ac invicte probatum ex Epistola *Ceretii, Salonii, & Verani*; item ex Epistola Synodica *Ravennii*, aliorumque Episcoporum Gallorum ad S. Leonem; ex S. Leonis literis ad Episcopos Galliæ, & ex Epistola Synodica Eusebii Mediolanensis Episcopi ad eumdem Sanctissimum Pontificem.

SCHOLION IV.

Ibidem Religiosi Censores improbant *comparationem Primatus & authoritatis Concilii ad Imperatorem & Senatum*.

R. Comparationem pene omnem in aliquo deficere notum est. Hæc vero non a me inventa, sed ab illustri & erudito Archipræsule *Petro de Marca*, libro 5. *De concordia Sacerdotii & Imperii*, cap. 8. cujus verba usurpo, eo, ut par est, honorifice appellato. *Quemadmodum*, inquit, *olim in veteri Republica Imperatores Relationem faciebant Senatui, primo, si luberet loco censebant, quod Tertullianus* Prærogativam suffragii *vocitavit, atque ita authores erant Senatui talis vel talis Decreti edendi: Unde Senatus Authore Principe decernere dicebatur: Ita Pulcheria agnoscit in Romano Pontifice jus referendi ad Synodum quid in Fidei & restaurandæ disciplinæ causa agendum esset, cum suffragii prærogativa: in Synodo vero jus declarandi confirmandique suffragiis suis, quæ Pontifex edixisset; ut utraque authoritate, Pontificis nimirum & Synodi, in unam concurrente sententiam, irretractabilis rerum propositarum ederetur definitio, &c.*

ANIMADVERSIONES in potestatem dominativam quam exercuit S. Leo in Concilium Chalcedonense, etiam volendo ne a sua epistola dogmatica ad Flavianum data discederet.

§. I.

S. Leo tam Synodo II. Ephesinæ, quam Chalcedonensi præscripsit, quid esset definiendum adversus Eutychetem.

CUm S. Leo obtinere non potuisset a Theodosio Synodum non convocari, ne jam a se definita malis hæreticorum artibus in dubium verterentur, voluit providere. Primo igitur *ep.* 12. ad Theodosium rescribens, postquam affirmavit Eutychetem jam *debuisse a sua merito reprobabili persuasione discedere*, dicit Ephesum, ubi Imperator Concilium cogi optaverat, Legatos misisse, *ut quia dubitari non potest quæ sit christianæ confessionis integritas, & totius erroris gravitas damnaretur, & resipiscens qui deviaverat, si pro venia supplicaret, sacerdotalis ei benevolentia subveniret, cum in libello suo, quem ad nos misit, hoc saltem sibi ad promerendam veniam reservaverit, at correcturum se esse promitteret, quidquid nostra sententia de his, quæ male senserat, improbasset. Quid autem Catholica Ecclesia universaliter de sacramento Dominicæ Incarnationis credat & doceat, ad fratrem, & coepiscopum nostrum Flavianum plenius continent scripta quæ misi*. Ita scribendo primum significavit Leo se nolle causam Eutychetis a Synodo tamquam rem dubiam discuti, sed damnandum indicit, si non resipiscat. Deinde dixit catholicam de Incarnatione fidem haberi in epistola, quam dederat ad Flavianum;

unde

unde ab eis quæ ibi definierat, nolebat synodum discedere. Similia habet *ep.* 13. *ad Pulcheriam*. Scribendo vero *ep.* 15. ad eamdem Synodum Ephesinam, non quod examine indigeat proponit, sed quid ab ipsa præstandum tamquam a se antea discussum præscribit; ait enim a se Legatos mitti, *qui communi sententia, quæ Domino sint placitura constituant: hoc est ut primitus pestifero errore damnato, etiam de ipsius, qui imprudenter erravit, restitutione tractetur, si tamen veritatis doctrinam complectens sensus hæreticos, quibus imperitia ejus fuerat irretita, damnaverit*. Mitto alia quæ transcribi possent ex ipsius *epistola* 16. *ad Flavianum*, & *epistola* 17. *ad Theodosium*: cum etenim in eis a synodo convocanda abstineri potuisse affirmet, jam satis innuit quæ ipse definierat, novo examini subjici noluisse. Cum præterea dicerit Legatos cum scriptis a se missos, ut plenius Episcopi instruerentur, iterum ostendit eos edocere intendisse, non judices de iis, quæ jam definierat, constituere. Sed quis neget Leonem suam potestatem dominativam in hanc synodum exercuisse, dum statim ac pseudosynodus evasit, illam rescidit, damnatamque pronuntiavit. Videamus modo qualiter se gesserit erga synodum Chalcedonensem.

Disputari statim quidquam vetuit quoad ea fidei capita, quæ in sua ad Flavianum epistola definierat, vel quidquam defendere, quod eidem adversaretur; unde postquam Synodo Chalcedonensi scripsit eo se mittere suos Legatos, ita subdit: *Nunc in Vicariis meis adsum, qui dudum in fidei catholicæ prædicatione non desum: ut qui non potestis ignorare quid ex antiqua traditione credamus, non possitis dubitare quid cupiamus. Unde, fratres charissimi, rejecta penitus audacia disputandi contra fidem divinitus inspiratam, vana errandi infidelitas conquiescat. Non liceat defendi, quod non licet credi. Cum secundum evangelicas authoritates, secundum propheticas voces apostolicamque doctrinam, plenissime & lucidissime per literas, quas ad beatæ memoriæ Flavianum episcopum misimus fuerit declaratum, quæ sit de sacramento Incarnationis Domini nostri Jesu Christi pia, & sincera confessio*.

Item enituit dominativa S. Leonis in Synodum potestas, quia jusserat Dioscorum in Synodum tamquam Episcopum non recipi, sed solum audiri, atque ejus præceptis Synodus obtemperavit: *Beatissimi*, ait Paschasinus Legatus act. 1. *atque apostolici viri Papæ Urbis Romæ, quæ est caput omnium ecclesiarum, præcepta habemus præ manibus, quibus præcipere dignatus est ejus apostolatus, ut Dioscorus Alexandrinorum Archiepiscopus non sedeat in Concilio, sed audiendus intromittatur*. Quomodo vero Synodus paruerit narrat Evagrius *l.* 2. *c.* 4. his verbis: *Concilio aderant Paschasinus, & Lucentius Episcopi Leonis Vicarii, Dioscorus item Alexandriæ Episcopus, quorum numero adjuncti erant senatores primarii, quibus dixerunt Vicarii Leonis Dioscorum non debere cum illis in Concilio sedere, istud enim suum episcopum Leonem mandasse, quod si minime observarent, se ab Ecclesia discessuros. Quæ cum dixissent, & Dioscorus de sententia Senatus in medio consessu statueretur &c.* Addi posset PP. Chalcedonenses in signum suæ subjectionis, se filios, Leonem vero caput dixisse, itemque non ægre tulisse ut sententia in Dioscorum, qua episcopatu, & omni sacerdotali ministerio exuebatur, Leonis nomine pronunciaretur. Sed duo juvat adhuc observare, ex hujus Concilii actis, ut semper magis eluceat quam eidem Romani Pontificis potestas superesset.

Tota synodus *act.* 5. in hoc conspiraverat, quod admitteretur fidei definitio contra Eutychem recitata, unde PP. conclamarunt: *Definitio omnibus placet. Hæc fides Patrum; qui aliter sapit, anathema sit*. Verum Legati existimantes illam non satis epistolæ S. Leonis respondere, eidem refragati sunt, novamque omnibus numeris absolutam fidei definitionem postularunt. Cum nihilominus PP. a sua opinione recedere ægre ferrent, iterum *Episcopi conclamarunt, altera definitio non fit, qui contradicunt Nestoriani sunt. Qui contradicunt, Romam ambulent*. At non acquiescentibus Legatis, & postulantibus, ut in definitione secundum epistolam Leonis explicaretur duas esse naturas unitas in Christo inconvertibiliter, & inseparabiliter, & inconfuse, tandem necesse fuit Synodum Papæ per-

sonam gerentibus obtemperare. Ita Leo, mediantibus suis Legatis Magistri, ac Superioris officium erga synodum exercuit.

Demum nonne sese superiorem agnoscit, qui ab aliis sancita nulla irritaque esse decernit? At ita evenit in Concilio Chalcedonensi, quamvis etenim *Act.* 15. *can.* 28. absentibus Legatis post Romanum Pontificem secundum locum usque ad illud tempus Alexandrino debitum, exemplo œcumenicæ Synodi Constantinopolitanæ PP. Archiepiscopo Constantinopolitano destinassent, hujusmodi sanctioni *Act.* 16. Legati restiterunt, illamque nihil habendam voluit Leo, ut ex ipsius epistola ad Synodum Chalcedonensem, & ad Anatolium, cujus ambitio hunc canonem extorserat.

§. II.

Epistola dogmatica S. Leonis habita est tamquam regula Fidei, a qua fas non esset recedere.

JAm ex supra dictis plene constat epistolam S. Leonis habitam tamquam regulam irreformabilem fidei, cum S. Pontifex disputationes Synodo interdixerit, quia ex ipsius epistola quid de Dominica Incarnatione credendum esset satis patebat; quod etiam affirmaverat, dum de concilio Ephesino II. celebrando agebatur. Sed juvat plenius hoc argumentum pertractare.

Animadvertendum igitur ante cætera omnia, quod in epistola, qua Marcianus S. Leonem, ut synodo in Oriente celebrandæ per seipsum præsideret, invitavit, dicit, illo in Orientem non proficiscente, PP. ibi convocandos non aliud præstituros nisi declarare quæ ipse definisset: *Omnes*, ait, *sanctissimi Episcopi, quæ Christianorum religioni, atque catholicæ fidei prosint, sicut Sanctitas tua secundum ecclesiasticas regulas definiverit, sua dispositione declarent*. Ita Imperator agnovit S. Leonis definitiones, quæ sane ex ipsius epistola constabant, ita a Synodo inspiciendas, ut eisdem abnuere teneretur. Et re vera quamvis nondum Concilii vocibus pronunciatum esset S. Petri ore Leonem loquutum fuisse, illius epistola ad Metropolitas, aliosque missa fuerat, qui eamdem subscribendo, suæ fidei testimonium exhiberent: *Cum pauci*, ita habetur act. 4. *Constantinopolim venissent, missa est epistola almi archiepiscopi Leonis iis, qui ubique essent, metropolitis, & subscripta est*. Porro, si ante examen a Synodo faciendum, ut fidei tessera non erat agnoscenda, ex illius subscriptione qui recte crederent, dignosci satis non potuisset. Ipse S. Flavianus in epistola ad S. Leonem, quæ habetur parte prima concilii Chalcedonensis, eam ad proscribendam Eutychetis hæresim absque concilii generalis convocatione S. Leonis literas satis fuisse affirmet, ostendit ante concilium irrefragabilis fuisse authoritatis, quibus proinde ab omnibus esset obtemperandum: *Causa*, ait, *eget solummodo vestro solatio, atque defensione, qua debetis consensu proprio ad tranquillitatem & pacem cuncta perducere. Sic enim hæresis, quæ surrexit, & turbæ, quæ propter eam factæ sunt, facillime destruentur, Deo cooperante per vestras sacratissimas literas. Removebitur autem & concilium, quod fieri divulgatur, quatenus nequaquam ubique sanctissimæ turbentur ecclesiæ &c.*

Ipsi concilii PP. demonstrarunt S. Leonis epistolam tamquam indubitatam fidei regulam habere, etiam antequam consonam traditioni vidissent. In eadem igitur actione prima fides Flaviani sancta, integra ac catholica fuit declarata, quia, referente ipso Natale n. 1. concordabat *cum Apostolica Sede*, & quia *ejus fidei expositio cum beatissimi, atque apostolici viri Papæ Romani epistola concordabat*. Porro si fas fuisset dubitare, an Leo in sua epistola a veritate potuisset aberrare; nondum ejusdem examine instituto, perperam tamquam regulam habuissent, ad cujus normam Flaviani fides expendenda esset. In secunda item Concilii actione, nulla habita disputatione, nullo Eutychianæ hæresis examine habito, omnes fatentur pro eadem condemnanda extare formam datam a sanctissimo archiepiscopo Romanæ urbis: atque dicente Cecropio episcopo Sebastopolitano: *Sequimur eum, & epistolæ omnes subscripsimus*, episcopi clama-

verunt: *Omnes ista dicimus*. Ita refert etiam Natalis *n.* 2. additque Florentium Episcopum protestatum esse necesse haud esse iis de fide conferre, qui S. Leonis epistolæ subscripserant.

Postquam vero in eadem Actione S. Leonis epistola lecta fuit, affirmarunt PP. ipso etiam referente Natale *n.* 3. Patrum fidem continere, Apostolos ita docuisse, Catholicos ita sapere, Petrum Leonis ore loquutum esse, eique ut dictatæ a Romano Pontifice definiente hæresis interemptionem adscribunt. Et cum Illyriciani, & Palæstini Episcopi non statim aidam epistolæ consenserint, sed doceri de quibusdam optaverint; quia non satis latinam linguam callebant, ut postea dixere *act.* 4. cæteri episcopi clamaverunt, *Nemo dubitat — Nos ita credimus. Omnes ita credimus, sicut Leo ita credimus. Nostrum nullus dubitat. Nos jam subscripsimus*. Hinc Ephesi prævaluisse Dioscorum, ejusque impietatem proscriptam non fuisse affirmant *art.* 3. in epistola synodica ad Marcianum, quia prohibita fuit recitari epistola ad Flavianum. Scribendo vero ad Pulcheriam Augustam epistolæ S. Leonis Eutychianæ hæresis interitum adscribunt ita dicendo: *Qui dispergebat, extinctus est. Sopitus est persecutor: Princeps tempestatis Dioscorus explosus est. Ipsique naves suas in cursu repetiere rectores Christo ad intelligentiam prospere dirigente, qui ostendit in Leone mirabili veritatem, quia sicut sapiente Petro, ita & isto utitur assertore &c.* Cum deinde *act.* 4. pronunciaverint Legati PP. Chalcedonenses fidem tenere Synodorum Nicænæ, Constantinopolitanæ, Ephesinæ, & epistolæ S. Leonis adversus Nestorium, & Eutycherem, conclamarunt Episcopi: *Omnes sic credimus, sic baptizati sumus, sic baptizamus*. Ita eodem modo credendam proposuerunt fidem, quam exposuerant Concilia Œcumenica, ac quam S. Leo in sua epistola explicaverat.

§. III.

Expenduntur quæ adversus supradicta Natalis, & Bossuet objiciunt.

TAm Natalis *dissert. 4. in hist. sæculi XV. & XVI. an.* 20. quam Bossuet *in Defens. Declarat. p.* 2. *l.* 12. *c.* 15. & 16. ad probandam Œcumenicæ Synodi authoritatem sententiæ latæ a Romano Pontifici prævalere, ea actis tam Ephesinæ secundæ Synodi, quam Chalcedonensis observant, quod quamvis S. Leo judicium Flaviani contra Dioscorum confirmaverit, novamque hæresim epistola sua dogmatica confoderit, adhuc tamen iterum Ephesi, sicut & Chalcedone de causa Dioscori agi concessit; immo & in hunc finem Concilium ab Imperatore convocandum instanter poposcit. Ita autem agendo credere datur & ipsum tacita saltem fassum esse suum Judicium ultimum non esse, & irreformabile, sed aliud superius tribunal adhuc superesse, nempe Concilium Generale; neque etenim de eo, quod jam judicatum est, alter nisi Superior potest cognoscere. Sed neque solum factis, verum etiam verbis ipsis videtur Sanctus Leo præeminentiam concilii explicasse; in epistola etenim Synodica ad secundam Ephesinam Synodum dicit Imperatorem haberi voluisse Concilium, *ut pleniori judicio omnis error posset aboleri*: si autem post Papæ sententiam Synodi judicium plenius futurum erat, a superiore potestate dimanaturum agnoscere visus est.

Hæc tamen omnia corruere statim necesse est, si sequentia observentur. Primo certum est: Flavianum S. Leoni rescripsisse absque Concilio per ipsius epistolam hæresim Eutychetis facillime destruendam. Verba S. Flaviani supra dedi §. 2. atque ipsius epistola habetur *n.* 4. *p. p. Concil. Chalced. edit. Veneta*; non ergo novum judicium necessarium agnoscebatur, ut Dioscori causa retractaretur. Eidem consensit S. Leo, unde in epistola ad Flavianum, quæ in eadem editione est XVI. respondit rem de qua agebatur, *nequaquam Synodali indigere tractatu*; & in sequenti epistola ad Theodosium ait tam evidentem causam fuisse, *ut rationabilibus causis ab indicenda Synodum fuisset abstinendum*. In ea vero, qua ipsum commonefacit de Legatis, quos vice sua ad Synodum Ephesinam destinaverat, & habetur ibidem *n.* 10. affirmat quod jam Eutyches debuisset *a sua merito reprobabili persuasione discedere*. Eutychetis causam etiam prorsus absolutam ob Romani Pontificis latam in ipsum sententiam demonstravit S. Petrus Chrysologus ad ipsum rescribendo, cujus epistola legitur *n.* 15. nam ita habet: *In omnibus autem hortamur te, frater honorabilis, ut his quæ a beatissimo Papa Romanæ civitatis scripta sunt, obedienter attendas; quoniam B. Petrus, qui in propria sede & vivit & præsidet, præstat quærentibus fidei veritatem*. Jam ergo non solum S. Leo, sed & SS. Flavianus, & Petrus Chrysologus post Sedis Apostolicæ definitionem, nullam fuisse necessitatem concilii agnoscebant, ut hæresis Eutychiana Ecclesiæ Catholicæ innotesceret. Si ergo permissum ast, instante Imperatore, secundam Ephesinam Synodum convocari, ut hujusmodi causa ad examen revocaretur, non ideo indulsit Leo quia Synodum Œcumenicam sibi superiorem putaret, sed ad frangendam hæreticorum contumaciam, quibus nolentibus & Pontifici definienti obtemperare, nulla superfuisset suæ obstinationis excusatio, & concilio acquiescere detrectarent. Et quidem ubi umquam auditum est inferiores judices superioris tribunalis supererogationem objicere, ubi post ipsorum sententiam & hujus etiam judicium expetatur? & tamen Leo obstitit Concilii convocationi, & ubi permisit, non necessarium dixit, quia ipse sua Synodica epistola quid de Incarnatione Dominica sentiendum esset satis definierat.

Observandum deinde, ut supra etiam innui, quod postquam S. Leo Theodosio adnuit, ac suos Legatos ad Ephesinam Synodum destinavit, quid ab eis faciendum esset præscripsit. Ita in epistola data ad Theodosium, qua suos Legatos ad Synodum destinatos nunciat, dicit justitiam, & benignitatem ab eis esse exercendam, quia nempe mandaverat Eutychianam hæresim condemnari, cum de Christianæ confessionis integritate dubitandi locus non esset, atque clementer Eutychem excipi, resipiscens pro venia supplicaret. Eodem modo in epistola ad Pulcheriam Augustam, quæ in editione Veneta habetur *p. p. concil. Chalced. n.* 11. dicit ad Flavianum scripsisse, atque iis quos miserat delegasse, *ut venia concedatur, si error abolitur*. Quis modo, amabo, tibi in animum inducet Concilium tanquam superiore potestate præditum respexisse? Valet ne inferior Judex ad superius tribunal aliquos suam vicem gerentes ita delegare, ut una præscribat quid agendum, quæ sententia ab eo ferenda sit? Perscrutemur modo quomodo se gesserit S. Leo erga Synodum Chalcedonensem, quam & ipse celebrari adoptaverat.

Misso autem, ut supra innui, & ipsum Marcianum Imperatorem agnovisse ab Episcopis in ea Synodo declarandum, quod S. Leo definisset; seu ut dicit Pulcheria in Epistola quæ in editione Veneta est sub n. 35. ab ipsis decernendum, sicut fides & Christiana pietas exigeret, *ipso S. Leone authore*, iterum recolenda, quæ supra innui, S. Leonem nempe in epistola ad Synodum Nicænam postea Chalcedonem translatam, qua narrat ad eam suos legatos misisse jubere, ut quæ ipsius esset fides Synodus inspiceret, atque ea hoc quid cuperet PP. agnoscerent, simulque vetare ne alicui disputationi aditus aperiretur; cum satis in sua epistola ad Flavianum quid de Dominica Incarnatione credendum esset, exposuisset. Cum vero, ut supra etiam dixi, Constantinopolitanæ Ecclesiæ prærogativam supra Alexandrinam PP. Chalcedonenses extulissent, S. Leo id irritum voluit, quia ad hunc effectum Sedes Apostolica suos Legatos non destinaverat. *Si quid*, ait ep. 62. ad Max. Antioch. *ab his fratribus, quos ad S. Synodum vice mea misi præter id quod ad causam fidei pertinebat, gestum esse perhibetur, nullius eris penitus firmitatis: quia ad hoc tantum ab Apostolica Sede sunt directi, ut excussis hæresibus, Catholicæ essent fidei defensores*. Idem jam dixerat in epistola 61. ad idem concilium. Unde Gelasius Papa scribendo ad Euphemianum commemorat ab Apostolica Sede nullatenus probata, quæ Chalcedone per incompetentem præsumptionem prolata, seu ventilata fuere, ad quæ gerenda eadem Sedes non delegavit, immo potius per suos Vicarios aperte rejecit. Assensus

ast

est ergo S. Leo ut haberetur Concilium Œcumenicum, sed in quo ipse deberet dominari, quid cuperet proponendo, disputationes vetando, atque suam epistolam tamquam normam a PP. sequendam præscribendo: neque tamen Synodus conquesta est de hoc superioris usu authoritatis. Ita etiam voluit dominari, ut pro infecto habendum decreverit, quod concilium statuerat extra ea, quæ suis mandaverat legatis. Non ergo concilii judicium plenius appellavit, quia a superiore potestate dimanare indicarat, sed quia in majori numero ibi judices assident. Qua ratione nihilominus superflua aliquando non sint Concilia Œcumenica alibi inspiciendum, & paulo post etiam ex ipso S. Leone addiscemus.

Illud secundo loco tam Natalis, quam Bossuet urgent, Chalcedonenses nempe PP. Sancti Leonis dogmaticam epistolam examini subjecisse; ac proinde nec infallibilem judicasse, seu judicium Romani Pontificis ultimum esse, ac irreformabile. ¡Sed jam satis ex supra dictis apparet etiam ante quodcumque examen Leonis epistolam habitam esse veluti regulam, ex qua qui catholice sentirent, discernerentur; & ut normam juxta quam de Eutychete judicium esset instituendum. Hinc absoluta epistolæ lectione Episcopi conclamarunt: *Hæc Patrum fides, hæc Apostolorum fides. Omnes ita credimus, orthodoxi ita credimus. Anathema ei, qui ita non credit. Petrus per Leonem ita locutus est. Apostoli ita docuerunt &c.* Iterum etiam hic recolendum ante Synodum Chalcedonensem epistolæ Leonis tam in Occidente quam in Oriente Metropolitas, Episcoposque non paucos subscripsisse, ut sua subscriptione eam tenere catholicam fidem innotesceret, quam Leo omnium christianorum Doctor ac Magister in sua epistola explicaverat. Sed ex Actis ipsis quæ hic objiciuntur enodanda.

Cum *act.* 4. fidei definitio facienda proponeretur ad edocendos qui dubitarent; Sedis Apostolicæ Legati inter alia hæc dixerunt: *Beatissimi atque Apostolici viri universalis ecclesiæ Papæ Leonis Nestorii, & Eutychetis hæresim damnantis, directa scripta, quid vera fides habeat, exposuerant. Similiter vero & sancta synodus hanc fidem tenet, hanc sequitur; nihil amplius nec addere potest, nec minuere.* His dictis reverendissimi Episcopi clamaverunt: *Omnes sic credimus, sic baptizati sumus, sic baptizamus, sic credimus.* Ita antequam considerassent epistolam S. Leonis tamquam consonam fidei Nicææ, ac Ephesi explicatæ, fatentur, nil addendum, seu mutandum iis, quæ S. Leo in sua epistola docuerat, ac ipsorum fidem cum eadem concordare. Non igitur postea eamdem epistolam probarunt, quasi absque ipsorum approbatione aliquid irrefragabilis ei deesset authoritatis, sed ad ostendendum & ipsos agnovisse plene in ea Dominicæ Incarnationis fidem traditam, expositamque. Idem demonstrarunt S. Leonis Legati; nam affirmarunt nec dubitandi rationem posse dari, an S. Leonis epistola cum fide jam antea in Conciliis Œcumenicis definita conveniret: *Manifestum est*, inquiunt, *nec poterit dubitari unam fidem beatissimi Papæ Sedis Apostolicæ rectoris Leonis cum trecentorum decem, & octo apud Nicæam Patrum concordare &c.* Unde cum quidam Episcopi Ægyptiorum illi subscribere renuerent, affirmantes id non sine vitæ dispendio facturos, si prius Alexandrinus Episcopus, quem sequerentur, non crearetur, non semel audierunt anathema illis dictum, ac hæreticis accensitum illum, qui epistolæ S. Leonis non subscriberat. Magis demum innotuit *act.* 5. post habitum examen PP. non subscripsisse Leonis epistolæ quasi superiori potientes potestate de eadem possent judicare. Ibidem talem conflaverant fidei definitionem, sicut paulo ante adnotavi, ut paucis exceptis universa Synodus eidem plauderet, & pro hæretico haberet, qui illam non amplecteretur. Resistunt Pontificis Legati, ac reformari ita mandant, ut omnino epistolæ Leonis consentiat illis verbis: *Si non consentiunt epistolæ apostolici & beatissimi viri Papæ Leonis, jubete nobis rescripta dari ut revertamur, & ibi Synodus perficiatur.* Non acquiescebat synodus, ac fidem satis superque explicatam contendebat; at quia non cessera Legati, & quædam quæ in epistola legebantur, in eadem definitione non omittenda dicebant, ipsi demum vicere, & definitionem juxta ipsorum voluntatem reformarunt. Quis quæso modo superiorem prætetulit potestatem? Synodusne, quæ statim Leonis epistolam amplexa est; an Papa, qui mediantibus suis legatis definitionem communi Episcoporum plausu adeo exceptam, ut hæreticum dixerint qui eam respuisset, respuit de facto, ac reformatam voluit? Id profecto, demonstravit noluisse suas definitiones Synodi examini subjicere, ut esset in illius potestate quædam seu rejicere, seu omittere, & Synodus demum obtemperavit, unde non est hic in verborum cortice sistendum, seu judicandum, quod dum synodus contulit epistolam S. Leonis cum aliis PP. ac præcedentibus Conciliis, de ea dubitare potuerit, ac judicium tamquam superior instituerit. Ex iis quæ gesta sunt ante Concilium, & usquedum ipsum Concilium absolveratur, semper apparet Leonis epistolam observari debuisse tamquam ragulam fidei definiendæ, ac ipsum S. Leonem, quæ facienda erant imperasse. Si vero aliqui dogmaticæ S. Leonis epistolæ non statim subscripsera, tam irrationabiliter tunc dubitatunt, ut ad hoc a dissensionum authore incitatos dixerit S. Leo in epistola ad Theodoretum; cujus verba refert Natalis n. 14.

Sed & illud observandum, non semper judicium esse superioris authoritatis aliquid ad examen revocare, & post habitum examen approbare. Hujus rei exemplum habemus *canone* 2. & 3. &c. Concilii Toletani XIV. quibus illi PP. profitentur acta sexeæ synodi cum præcedentibus comparasse, & ideo suam approbationem addidisse. At fortasse examinanda duxere, quia superiores essent Synodo Œcumenicæ, quam ipse Pontifex exceperat. Ipso etiam Natale referente n. 18. Episcopi provinciæ Mediolanensis epistolam S. Leonis non susceperunt, antequam ad Scripturam sacram, & Traditionem expendissent: at hæc synodus potiebaturne superiore potestate, qua de Romani Pontificis definitionibus in synodo etiam Romana susceptis, posset cognoscere? Si demum consulantur PP. Chalcedonensium subscriptiones, quæ habentur *act.* 4. inveniemus, quod sicut alii, ita & legati S. Leonis ejus epistolam receperunt ut tribus prioribus Conciliis consonantissimam. Sicut autem certum est eam non recepisse præcise ex antecedentium authoritate Conciliorum, sed quia Sedis Apostolicæ definitionem continebat, atque ita semper voluere huic epistolæ synodi Patres conformari, & jam *act.* 2. pronuntiaverant nil addi, nilve minui eidem posse, ita credere est alios præstitisse, quamvis ad præcedentes conciliorum definitiones contulerint: eo maxime quia ante omne examen universa sera synodus protestata fuerat, ita credere, sicut in epistola definitum erat. Examen ergo deserviebat ad majorem intelligentiam dictorum non vero quia de jam definitis a Pontifice fas esset dubitare.

Ne quis tamen putet me dissimulare ex supracitata epistola ad Theodoretum tam Natalem, quam Bossuet novum desumere argumentum ad probandum tunc S. Leonis epistolam irretractabilem fidei definitionem evasisse, quando eidem accessit Concilii consensus, juvat hic aliquatenus immorari, ut ex dicendis nova lux affulgeat iis, quæ iterum alibi erunt innuenda. Ex eo igitur putant, accedentibus concilii suffragiis indubitatam fidei definitionem epistolam S. Leonis evasisse, quia ipsemet scribit ad Theodoretum, quod quæ Dominus ipsius *ministerio antea definierat, universæ fraternitatis irretractabili firmavit assensu*; infra etiam subdens suam apistolam *universalis S. Synodi* assensu *fuisse firmatam*. Inspiciamus modo an semper alterius approbatio, seu confirmatio, authoritatem rebus jam firmatis superaddat.

Et primo certum est non intendisse S. Leonem affirmara ex Concilii approbatione talem authoritatem consequutam fuisse suam epistolam, ut dum antea irretractabilis non esset, hujusmodi facta fuerit, quia Synodus suo assensu firmaverat. Immemor sane esse non poterat suis Legatis demandasse ne in dubium revocari sinerent, quæ ipse in dogmatica sua epistola definierat: ubi autem de rabus a se definitis vel etiam disputare vetaverit, planum est inconcussæ authoritatis judicasse: sed quæ in ipsa ad Theodoretum epistola dicat inspiciamus. Primo occurrit ibidem S.

Leonem affirmare ea, quæ in epistola ad Flavianum definierat, ipsum Dominum ejus ministerio definiisse. Credere autem poterat aliquid authoritatis deesse iis, quæ a Deo ipso definita pronunciavit? Subdit in eadem epistola inventos esse, qui de suis judiciis ambigerent, sed incitatos fuisse *a dissensionum authore*. Ubi vero dubium de iis, quæ definierat, non potuisse nisi diabolo suggerente oriri affirmat, statim demonstrat, nullam suis definitionibus deficere potuisse firmitatem. Scribit etiam ipsam Fidem docuisse, quæ postea examinatio confirmavit: *Ipsa veritas*, ait, *& clarius renitescit; & fortius retinetur, dum quæ fides prius docuerat, postea examinatio confirmaret*. Si autem, fide dictante ipse definierat, sane ipsius definitionibus nulla firmitas, robur nullum poterat deesse. Dum igitur quæ definierat, irretractabili concilii assensu firmata pronunciat, nil aliud intelligere potuit nisi in eamdem secum sententiam concilium abiisse, eamque esse irretractabilem, quia dum suo capiti adhæret, errandi periculo obnoxium non est. In eo etiam sensu firmitatem suis definitionibus, quamvis infallibilibus, ex consensu Synodi additam credo intellexisse, quia ita & iis perduellionibus, qui ipsi definienti noluissent obtemperare, nulla poterat esse suæ obstinationis excusatio, dum Pontifici concilii consensum accessisse non possent dubitare.

Secundo observandum aliorum approbationem, confirmationemque, non semper ampliorem authoritatis gradum significare. Teste Facundo Hermianensi œcumenica concilia ecclesiæ consensus confirmat, unde ait lib. 5. *Et ideo non idem modus esse debet, atque ordo quærendi post definitionem concilii totius ecclesiæ consensione firmati &c.* Et S. Chrysostomus *hom.* 52. dicit orbem terrarum Nicænæ Synodi sententiam comprobasse. At fortassene ante ecclesiæ, seu orbis consensum œcumenica concilia omnimoda non gaudent infallibilitate? Ipse Facundus *lib.* 7. dicit ex antiquitate Synodo Ephesinæ additam authoritatem: *Nam*, ait, *& ipsa multum roboris, & authoritatis addit antiquitas*. Sed non opus est ab hoc eodem concilio Chalcedonense discedere ad dignoscendum ex aliorum confirmatione non semper proprie argui posse authoritatis augmentum. Nemo igitur inficiabitur Concilium Chalcedonense sexcentorum & amplius PP. numero percelebre, & S. Leonis authoritate probatum, indubitatam statim obtinuisse authoritatem: & tamen Leo Imperator roboratum voluit approbatione omnium Orientis episcoporum, ut narrat Liberatus *cap.* 14. unde Facundus Hermianensis *lib.* 12. non desinit adnotare tot Metropolitas quamvis tam dissitos in eadem convenisse responsione, qua *decreverunt irretractabiliter esse custodienda Chalcedonensis decreta concilii*. Non solum vero ab episcopis, sed & a monachis sanctitatis fama conspicuis, voluit Imperator hanc synodum probari, & præ cæteris a Simeone Stylita, teste Evagrio *l.* 2. *c.* 9. *&* 10. Sicut ergo antequam hi vellent esse irretractabiliter custodienda, quæ sanciverant PP. Chalcedonenses, obtinebant vim ineluctabilis, omnimodæque firmitatis; ita & dici potest de epistola S. Leonis, etiam antequam synodi consensu firmaretur. Et sicuti præfati suis subscriptionibus concilium confirmando nil aliud præstiterunt quam exhibere propriæ confessionis testimonium; sicut & in hoc sensu concilium roborarunt, quod in suis erroribus obstinatis omnem sese tuendi viam præcludebant, dum ab omnibus probatas concilii definitiones conspicerent, ita & dicendum est PP. Chalcedonenses S. Leonis epistolam subscribendo roborasse, confirmasse, irretractabilem effecisse. Id significavit Sanctus Leo *epist.* 2. *ad Episcopos Galliæ*, quamvis etenim in ea antea dixisset Orientalibus intimasse, quæ esset omnium de Incarnatione confessio, postea ex Concilii, & aliorum consensione, hæreticis omne excusationis refugium sublatum ita describit: *Non ultra jam cuiquam excusationis refugium de ignorantia & inscitia, vel de intelligentiæ difficultate conceditur, cum sexcentorum fere fratrum coepiscoporumque nostrorum Synodus congregata nullam artem ratiocinandi, nullum eloquium disserendi contra fundamentum fidei inspirata permiserit, quoniam administrantibus per auxilium gratiæ Dei fratribus, vicariis nostris non solum Sacerdotibus Christi, sed etiam principibus, & potestatibus christianis cunctisque clericis, plebibus, ordinibus, plene atque evidenter apparuit hanc esse vere apostolicam fidem, quam sinceram, & ab omni fæce totius erroris alienam prædicamus, & universo jam mundo consentiente defendimus.*

Hucusque stabilita demonstrant quam claudicet illa comparatio, quam ex de Marca refert Natalis, volendo quod sicut Imperator ad Senatum, ita summus Pontifex ad Concilium referat. Si libertas inerat Senatoribus Imperatoris sententiam respuendi, libertas non inest Conciliis ab iis quæ Papa solemniter definierit discedendi; atque ita S. Leo suis legatis mandavit, quando eos ad Concilium destinando voluit, quæ jam definierat, nec disputationi subjacere.

Demum ad substinendam Concilii supra Papæ judicia potestatem, ponderat Bossuet Legatos dum *act.* 3. de Dioscoro damnando agebatur, quamvis in eum jam Leo sententiam pronunciasset, a Synodo pendere voluisse; & e contra dum *act.* 6. de Theodoreto jam a S. Leone in communionem suscepto sermo erat, nihilominus synodum ipsius causam retractare voluisse, nec prius ut orthodoxum excepisse, quam aperte anathema in Nestorium pronunciaret.

Sed & hæc ex ipsa narratione gestorum synodi Chalcedonensis satis exsufflantur. Ante cætera vero recolendum, quod ut §. 1. adnotavi, etiam de Eutychetis causa S. Leonem in secunda Ephesina Synodo communi PP. judicio agnosci indulsisse, at eodem tempore ad eamdem Synodum scripsisse, quid faciendum esset suis legatis mandasse. Deinde Legatis ad Synodum Chalcedonensem destinatis imperavit Dioscorum ut reum considerandum, ac propterea inter alios PP. sedendi prærogativam illi non concedendam: *Præcepta habemus præ manibus*, ajunt *act.* 1. *quibus præcipere dignatus est ejus Apostolatus, ut Dioscorus non sedeat in Concilio, sed audiendus intromittatur*. Ita ex sola sententia quam in ipsum protulerat, voluit a Synodo considerari ut juste damnatum. Neque mirum *act.* 3. Legatos de Dioscoro damnando PP. interrogasse, cum etenim vellet S. Leo etiam Synodali judicio reum denunciari, oportebat Synodum consulere, & PP. suffragia expostulare. Ut vero postea in Dioscori damnatione Romani Pontificis potestas præemineret, sententia nomine S. Leonis fuit pronunciata ipsius Legatis ita dicentibus: *Sanctissimus & beatissimus Archiepiscopus magnæ, & Senioris Romæ Leo per nos, & per præsentem sanctam Synodum nudavit eum episcopatus dignitate, &c.*

Similiter & cum eidem Synodo causam Theodoreti retractare S. Leo non contradixerit, novum institui judicium visum est. At in eo eminuit quo pretio haberetur antea a S. Leone in communionem fuisse receptum, nam *act.* 8. judices ideo etiam ex hoc capite suæ Ecclesiæ restituendum dixerunt quia S. Leo illum susceperat, ejusdemque epistolæ subscripserat. Legati insuper S. Leonis volentes definire Theodoreto suam Ecclesiam fuisse reddendam, ante omnia præmittunt Leonem jam dudum illum in communionem suscepisse. Nec prætereundum ipsos non Synodi nomine, sed proprio sententiam pronunciasse, ut ita appareret peculiari potestate tamquam Papæ Legatos potiri: *Hoc judicio*, ajunt, *sanctissima, & venerandissima Synodus, insuper vero & nostra humilitas reddi ei ecclesiam propriam definivit*.

DISSERTATIO XIII.

De Dioscori Damnatione.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum Dioscorus fuerit a Concilio Chalcedonensi ob Hæresim damnatus.

MUltorum criminum reus ad Sanctam Synodum Chalcedonensem delatus est Dioscorus. Primo

læsæ

læsæ fidei, & assertæ hæreseos Eutychianæ, tum violatorum Canonum, & sævæ tyrannidis in Ephesino Latrocinio, ut constat ex Libello Eusebii Dorylæi, perlecto in Concilio Chalcedonensi. Certum est præterea, Dioscorum Orthodoxi personam in Synodo Chalcedonensi aliquandiu induisse. Cum enim lecto Libello fidei, quod Ephesino Latrocinio porrexerat Eutyches, Basilius Seleuciensis latentes in eo fraudes, occultumque venenum detegeret, Dioscorus ait : *Si Eutyches præter dogmata Ecclesiæ sapit, non solum pœna dignus est, sed igne. Ego vero Fidei Catholicæ & Apostolicæ solicitudinem gero, & non alicujus hominis. Ad ipsam namque Divinitatem mentem intentam habeo, & ad personam non attendo, neque pro quolibet curo, nisi pro mea anima, & recta & sincera fide.* Hanc personam agere perrexit inferius. Laudatus enim ab Eustathio Berytensi de quibusdam S. Cyrilli locis, quibus non intelligendas esse duas naturas, sed unam naturam Verbi incarnatam asserere videbatur, & clamantibus Orientalibus Episcopis : *Istu Eutyches dicit ; hæc Dioscorus dicit :* Dioscorus in has prorupit voces : *Neque confusionem dicimus, neque divisionem, neque conversionem. Anathema dicenti aut confusionem, aut conversionem, aut commixtionem.*

Varium non diu sub assumpta orthodoxiæ larva latuit Dioscorus. Statim se prodidit hac interlocutione : *Manifeste ideo damnatus est Flavianus, quoniam post adunationem duas dixit naturas. Ego autem testimonia habeo Sanctorum Patrum, Athanasii, Gregorii, Cyrilli multis in locis ; quia non oportet dicere post adunationem duas naturas, sed unam naturam Dei Verbi incarnatam. Ego cum Patribus ejicior : ego defendo Patrum dogmata.*

Et infra, cum Longini Chersonensium Episcopi recitatum esset suffragium in Synodo Constantinopolitana sub Flaviano, quo post inhumanationem, ex duabus naturis adorare se Christum profitebatur ; dixit Dioscorus : *Ex duabus suscipio, duas non suscipio.*

Et rursus, post interlocutionem Meliphtongi Heliopoleos Episcopi ex ejusdem Concilii Actis recitatam, dixit Dioscorus : *Ecce hoc reprehendo, quia post unionem non sunt duæ naturæ.* Sic palam Eutychis errori suffragatus est. Hæc habentur Actione 1. Concilii Chalcedonensis. In eadem Actione, cum recitatum esset ex Ephesini Latrocinii monumentis Prædatoriam Synodum dixisse : *Si quis dicit duo, sit anathema :* Orientales Episcopi clamaverunt : *Nullus ista dixit : Dioscorus hæc dixit : Ægyptii ista dixerunt.* Neque Dioscorus, neque Ægyptii Episcopi hanc a se accusationem repellere curarunt : immo isti dixere audacia incredibili : *Ista tunc diximus, & nunc dicimus.*

Nec solum hæreseos reus probatus est Dioscorus, sed & contumaciæ erga Sanctam Synodum Chalcedonensem. Tertio namque vocatus ad judicium, sistere se renuit ; ut Actionis tertiæ monumenta demonstrant.

Variæ in eadem Actione accusationes adversus Dioscorum prolatæ sunt. Primum Theodori Diaconi libellus lectus est, qui e Militum schola, in qua 22. annis meruerat, a S. Cyrillo in Clericorum ordinem adlectus fuerat. Cyrillo vita functo, Dioscorus ad Alexandrinum Episcopatum promotus, ejus nepotes & amicos exagitavit, atque inter hos Theodorum, quem fuerat benevolentia singulari prosecutus Sanctus Patriarcha. Unde Theodorus illa data occasione suas ad Synodum querimonias detulit, quibus Dioscorum Origenianæ hæreseos, & prolatarum adversus Sanctam Trinitatem blasphemiarum, homicidii, incendiorum, latrocinii & tyrannidis, vitæ demum turpissimæ accusavit, seque ad horum omnium probationem sub talionis periculo obstrinxit. Addidit, quod gravissimum adhuc erat, latam ab eo Nicææ excommunicationem adversus S. Leonem Pontificem Maximum, ausu plane insolenti. *Nihil*, inquit, *arbitratus, quod ab ipso in functæ memoriæ Flavianum commissum est .... Excommunicationem faciens contra Sanctissimum & Beatissimum Magnæ Romæ Episcopum, suasit subscribere eis, qui cum ipso de Ægypto exierunt, sanctissimis Episcopis, plus minus numero decem, aliquoties comminatus, aliquoties nolentes decipiens : unde illacrymati & gementes, nefanda illi charta subscripserunt.* Petiit deinde Theodorus sub custodia detineri testes, qui istorum facinorum convincere Dioscorum poterant, ne forte fugerent a Concilio.

Lectus est postea Libellus Ischyrionis Diaconi Alexandrini adversus eumdem Dioscorum, quo ipsum accusabat publicæ tyrannidis, incredibilis avaritiæ, scortationis & luxuriæ. Quoad primum Caput, objecit primo ipsum coemisse frumentum, quod Imperatorum liberalitate Ecclesiis Libyæ præstabatur, tum ad incruenti Sacrificii usum, tum ad pauperum & peregrinorum solatium, quod vilissimo comparatum pretio, grassante fame, charissimo venderet. Objecit secundo, quod cum Peristeria mulier clarissima magnum auri pondus Monasteriis & Xenodochiis suprema voluntate legasset, indigne ferens Dioscorus quod nullarum pecuniarum ipsum conscripsisset hæredem, jussit illas nobilis piæque mulieris oblationes scortis & histrionibus distribui, ita ut nec incensum quidem ex illis Deo adoleretur. Quoad alterum accusationis caput, ait, Nemini non esse notum per Ægyptum universam, quam frequenter & in Episcopio, & in balneo ejus impudicæ mulieres deliciis immergerentur, præsertim famosissima quædam Pansophia Alexandrinæ plebi nimis nota. Addidit, quod tertium erat accusationis caput, multa homicidia ipsius nutu, vel occasione perpetrata. Conquestus est demum de crudelitate Dioscori in seipsum sacræ Synodo supplicantem : quod scilicet, cum exosus ipsi esset ob Sancti Cyrilli gratiam & familiaritatem, qua fuerat usus, ipso e vivis sublato, perditos Monachos, & alios ganeones in prædia illius miserat, qui ea diruerent, vastarent, incenderent : Quin etiam Diaconos, & Presbyteros qui ipsi necem inferrent.

Post hæc, lectus est Libellus Athanasii Presbyteri Alexandriæ adversus Dioscorum. Hic Athanasius erat S. Cyrilli Alexandrini ex sorore nepos. Moriturus Cyrillus amplissima dona Successori suo, quisquis ille esset, ex propriis bonis, condito testamento, legaverat ; conjurans eum per venerabilia & terribilia Mysteria, ut suum foveret genus, & in nullo suis molestiam crearet. Porro Dioscorus in locum Cyrilli creatus Episcopus, ejus Nepotes Alexandria fugere compulit ; Constantinopolim secedentes in carcerem detrudi curavit, bonis spoliavit omnibus, quæ ipsis a Cyrillo hæreditario jure obtigerant ; domos ipsorum in Ecclesias convertit, exegit ab ipsis quadringentas plus minus auri libras, quibus solvendis cum satis non essent, gravissimo ære alieno sese multis fœneratoribus obstrinxerunt, & ad mendicitatem sunt redacti. Hæc querelarum Athanasii summa capita. De hac Dioscori in S. Cyrilli hæredes sævitia Liberatus Diaconus, *cap.* 11. *Breviarii*, scripsit : Ipsum Alexandrinæ plebis amorem sibi conciliasse, quia *Opprimens Cyrilli heredes, & per calumnias multas ab eis auferens pecunias, dedit eas sine fœnore artopolis, & cauponibus civitatis, ut mundissimum panem & pretiosissimum vinum, viliori pretio populis exhiberent.*

Lectus denique est Libellus a Sophronio Laico porrectus contra ipsum etiam Dioscorum. Infelix ille Sophronius uxorem suam a Macario Alexandriæ Curiali raptam doluerat. De hoc Macarii facinore apud Imperatorem queribundus, Decreta obtinuit a Præfectis, quorum executio Theodoro, ex amplissimo Officio demandata est. Verum Dioscorus omnia ausus, nulla Regiorum Mandatorum habita ratione, æquissimi Edicti executionem prohibuit. *Suam magis Provinciam quam Imperatorum esse*, dicens. Neque vero his limitibus coercitus est Dioscori furor. Isidorum Diaconum cum satellitum agmine in Sophronium immisit, qui vitam ipsi eriperent, & Executorem Regii Edicti ex amplissimo Officio delegatum, in fugam compellerent. Quin etiam Diaconus ille Dioscori satelles, omnes Sophronii facultates diripuit ; adeo ut cum sua prole nudus & inops fugere cogeretur.

His de excessibus Dioscorum coram Synodo accusavit Sophronius. Ipsum insuper hæreseos, blasphemiarum, & læsæ Majestatis postulavit. Quippe cum Sacra Laureata * pro felicitate urbis terræ in Alexandrinam civitatem introissent, multas dispersit pecunias

Sacra Laureata, *sive* Laurata, *erant statuæ Imperatorum, quæ statim atque Augustam Dignitatem adepti erant, mittebantur in Provincias ut a popularis solemni pompa exciperentur.* *Vide* Cangium *in Glossario.*

nias per Agorastum, Timotheum, & alios, ut ea ex civitate pelleret. Moleste enim ferebat quod Imperator solemniter orbis Dominus proclamaretur. Usurpare quippe volebat sæcularem etiam in Ægyptiaca Diœcesi potestatem, & ibi Imperatorem agere.

His quæ instructionem causæ Dioscori spectant, præmissis, exponendum est, an ob crimina tantum gravissima, an etiam ob hæresim damnatus fuerit.

PROPOSITIO.

Dioscorus in Synodo Chalcedonensi damnatus præcipue est, quod hæreticus fuerit; quod Sanctum Leonem excommunicare ausus sit: & quod morem Concilio non gesserit.

PRobatur 1. ex sententia in ipsum lata a Legatis Sedis Apostolicæ Actione 3. quam probavit sacra Synodus. Per eam enim Episcopali exuitur dignitate; primo, *Quia Eutychem similia sibi sapientem, & regulariter a proprio damnatum Episcopo, præsumens sibi Primatum, irregulariter in communionem susceptis, priusquam consederet in Epheso cum sanctissimis Episcopis.* Secundo, *Quia Beatissimi Papa Leonis Epistolam, scriptam ad sanctæ memoriæ Flavianum legi non permisit.* Tertio, *Quoniam secundis excessibus priorem iniquitatem valde transcendit: præsumpsit enim & excommunicationem dictare adversus Sanctissimum & Beatissimum Archiepiscopum Magnæ Romæ Leonem.* Quarto, *Quia semel, secundo, & tertio per Dei amantissimos Episcopos regulariter vocatus, minime voluit obedire.* *Unde*, inquiunt Legati, *Sanctissimus & Beatissimus Archiepiscopus Magnæ & senioris Romæ Leo, per nos & per præsentem sanctam Synodum, una cum ter beatissimo & omni laude digno Beato Petro Apostolo, qui est petra & crepido Catholicæ Ecclesiæ, & rectæ fidei fundamentum, nudavit eum tam Episcopatus dignitate, quam etiam & ab omni Sacerdotali alienavit Ministerio.*

Probatur 2. ex Actione 6. Concilii Chalcedonensis, in qua post festivas Patrum ad Imperatorem acclamationes, ab omnibus uno ore inclamatum est; *Nestorio, & Eutychi, & Dioscoro anathema. Trinitas hos tres damnavit, Trinitas hos tres ejecit.* Quo ex Anathemate palam fit Dioscorum ob hæresim etiam esse damnatum.

Probatur 3. ex Synodo Chalcedonensi in Relatione ad S. Leonem. *Et erat utique*, inquit, *adversarius tamquam bestia extra caulas apud semetipsum rugiens, nullum prævalens capere, nisi semetipsum ei ad capiendum injecisset is, qui Alexandrinorum quondam Pontifex fuit. Qui multa prius pessime operatus, priora sequentibus superavit. Nam beatum illum inter Sanctos Constantinopolis Pastorem Flavianum, Apostolicam proferentem Fidem, & Dei amantissimum Episcopum Eusebium, præter omnem Canonum consequentiam deposuit atque damnavit; & Eutychem pro impietate damnatum, suæ tyrannidis decretis innoxium statuit; & dignitatem, quæ a vestra illi ablata fuerat Sanctitate, ille restituit.... Et post hæc omnia, insuper & contra ipsum cui vineæ custodia Salvatore commissa est, extendit insaniam, id est, contra tuam quoque Apostolicam Sanctitatem, & excommunicationem meditatus est contra te, qui corpus Ecclesiæ unire festinas. Et dum de talibus pœnitere eum potius oporteret, tamquam de bonis* [*male sobrius*] *exultabat, Epistolam quidem tuæ respuens Sanctitatis, omnibus vero dogmatibus veritatis adversans.... Eum cum fraterna mansuetudine ad judicium vocabamus.... Sed ille in semetipso inscriptam convictionem conscientiæ habens, refutatione judicii accusationibus suis assensit, & legitimas ad se factas tres evocationes abjecit. Propterea ergo decretum, quod ipse contra semetipsum peccando protulerat, firmavimus, Lupum Pastorali pelle nudantes.*

In Edit. Quenellii 87. Probatur 4. ex S Leone Epistola 61.* ad Episcopos qui in Synodo Chalcedonensi fuerant congregati, ubi ait, non solum per Legatos qui vices ejus in Concilio exequebantur, sed etiam per approbationem gestorum Synodalium, propriam cum ipsis se unisse sententiam, *In sola videlicet causa fidei: ut damnatis hæreticis qui corrigi noluissent, nulla penitus resideret de vera Incarnatione Domini nostri Jesu Christi dubitatio. Unde*, inquit, *si quis umquam ausus fuerit vel Nestorii tueri perfidiam, vel Eutychetis ac Dioscori impium dogma defendere, a Catholicorum communione resecetur: nec habeat ejus corporis participationem, cujus abnegat veritatem.*

Idem Sanctissimus Pontifex Epist. 63. ad Theodoretum data, * Dioscorum cum multorum aliorum scelerum, tum hæreseos reum fuisse, & propterea damnatum, non minus diserte significat. *Qui nos*, inquit, *persequendo afflixit, cæteros ad consensum sceleris impellendo depravavit. Sed nec nos, licet in singulis fratribus, quia membra nostra sunt, vulnerasset: a speciali dolore fecit exceptos, quibus nova & inaudita prius atque incredibili audacia inferre contra suum caput est molitus injuriam. Sed utinam vel post tot pessima resipiscens, non nos etiam de suo æternæ damnationis interitu contristasset. Quam mensuram sceleris prætermisit, cui nec hoc sufficere potuit, quod nec vivis parcendo, nec mortuis, etiam in sanguine innocentis & Catholici Sacerdotis pollutas jampridem, addicta veritate, atque approbata falsitate, manus intinxit?.... Dignus diabolici prædicator erroris, Ægyptius Vastator inventus est: qui tamquam sævissimus Tyrannus Ecclesiæ, nefandas blasphemias per violentam seditiosorum turbam, & per cruentas manus Militum venerandis Fratribus imponebat. Et cum voce Redemptoris nostri firmatum sit, unum eumdemque homicidii esse & falsitatis Authorem: ille pariter utrumque complevit.... Igitur dum sanctæ memoriæ Flaviano vitam præsentis sæculi molitetur auferre, se veræ vitæ luce privavit; dum vos ab Ecclesiis vestris conaretur expellere, se a Christianorum collegio segregavit. Dum trahit plurimos & impellit ad erroris assensum, multiplici animam suam vulnere sauciavit: solus ulera omnes, & per omnes ac pro omnibus reus, qui causa reatus omnibus fuit.* In Edit. Quenellii 23.

Et Epistola 52. * ad Episcopos Galliarum, ait in Sancta Synodo Chalcedonensi *Dioscorum quoque Alexandrinum in sua impietate damnatum: ne illa Ecclesia, quæ inter ipsa Evangelii principia Beatum Marcum Beatissimi Petri Apostoli discipulum, in omnibus utique Doctoris sui magisterio consonantem habuit fundatorem, quæque postea recentioribus a nostra ætate temporibus Athanasium, Theophilum, & proxime Cyrillum probatissimos Præsules habuit, indignam captivitatem sub Hæretici damnatione pateretur.* 77. In Edit. Quenellii.

Et Epistola 66. * ad Liciniam Eudoxiam Augustam data: *Fides*, inquit, *Catholica sicut damnat Nestorium, qui in uno Domino nostro Jesu Christo duas ausus est prædicare personas, ita damnat etiam Eutychem, cum Dioscoro, qui ab unigenito Deo Verbo negat in utero Virginis Matris veritatem carnis humanæ susceptam.* Ex quibus omnibus perspicuum est, Dioscorum a Concilio Chalcedonensi fuisse etiam propter hæresim damnatum, & damnationem ejus a S. Leone confirmatam. 96. In Edit. Quenellii.

Probatur 5. Propositio testimonio Symmachi Pontificis Maximi, Epistola 9. ad Orientales data. *Ubi terrarum*, inquit, *non prædicatur congregatio sancti Chalcedonensis Concilii, quæ Eutychetem & Dioscorum duo nomina famosa, & magnæ perfidiæ, unius sententiæ integritate damnavit, iniquitatis complices, uno Spiritu divinis dogmatibus adversa sectantes?* Ex hoc testimonio liquet, non minus propter hæresim damnatum Dioscorum, quam Eutychem.

Objicies Anatolii Constantinopolitani Archiepiscopi interlocutionem Actione 5. Concilii Chalcedonensis: In qua cum circa Formulam Fidei aliquod ortum esset dissidium, ob prætermissa quædam S. Leonis verba, quæ isti Formulæ inseri Legati Sedis Apostolicæ postulabant: Illustrissimi Judices dixerunt: *Dioscorus dicebat, Propter hoc se damnasse Flavianum, quia duas naturas dicebat esse: Definitio autem, Ex duabus habet naturis.* Statim interlocutus est Anatolius dicens: *Propter fidem non est damnatus Dioscorus, sed quia excommunicationem fecit Domino Archiepiscopo Leoni: & tertio vocatus est, & non venit, & ideo damnatus est.* Non est igitur damnatus Dioscorus propter hæresim.

Respondeo 1. hæc verba imprudenter excidisse Anatolio, quod colligitur ex Actione 5. Concilii Chalcedo-

cedo-

cedonensis, in qua Illustrissimi Judices sic interlocuti sunt: *Dioscorus ait: Quod ex duabus naturis est, suscipio duas non suscipio. Sanctissimus autem Archiepiscopus Leo duas naturas dicit esse in Christo, inconfuse, inconvertibiliter, & indivisibiliter unitas in uno unigenito Filio Salvatore nostro. Quem igitur sequimini? Sanctissimum Leonem, an Dioscorum?* Ad hæc cum nihil reposuerit Anatolius, merito conjicitur, prioris interlocutionis verba, quibus Dioscorum propter fidem non fuisse damnatum asseruit, imprudenter ipsi excidisse.

Respondeo secundo, id Anatolium dixisse aliquo studio partium, quia Dioscoro favebat nonnihil, cujus Archidiaconus & Apocrisiarius fuerat. Ordinatus etiam fuerat ab ipso Constantinopolitanus Archiepiscopus. Quam Ordinationem suam ut a variis calumniis defenderet, dixit Dioscorum propter fidem non fuisse damnatum. Porro unius interlocutionis habenda ratio non est in Conciliis, nisi a Patribus probetur. Inde tamen minime inferendum est Anatolium hæresi favisse Eutychis ac Dioscori, cum post Ordinationem suam absolutissimam fidei professionem ad S. Leonem miserit, & Eutychem, Dioscorumque in Concilio Chalcedonensi, cum aliis Patribus, damnaverit. Audiendus hac de re Facundus Hermianensis lib. 5. cap. 3. *Te interlocutione quoque S. Anatolii*, inquit, *quam super Dioscori persona protulit, respondemus: Quia non ad hæresis crimen pertinere dicendum est, aliqua parte enim Dioscoro bene sensisse. Non enim ipsam perfidiam Dioscori S. Anatolius approbavit, sed eum potius ab ipsa perfidia fieri voluit excusatum. Aliud est enim ideo hæreticum excusare quod Catholicus putetur, & aliud ipsam hæresim approbare, atque defendere; Quemadmodum aliud est ideo accusare Catholicum quod hæreticus putetur, & aliud ipsam improbare ac reprehendere Catholicam Fidem. Nam potest castitatis approbator atque dilector, non approbata fornicatione, fornicatorem, dum in persona fallitur, approbare & non improbata castitate, castum, dum in persona similiter fallitur improbare. Postremo sicut non ideo Eutychiani sui dogmatis crimini defenduntur, quia putantes antiquos Patres id credidisse quod ipsi pessime credunt, approbant eos quorum fidem impugnant; ita non ideo Sancto Anatolio Eutychiani dogmatis crimen impingendum est, quod Dioscorum vel putavit, vel excusavit, quasi a culpa Eutychiani dogmatis alienum, cum ipsum dogma Eutychianum confutaverit, atque damnaverit.*

Respondeo tertio, Anatolium id dixisse, non quod obscurum esset Dioscorum in Eutychis hæresi fuisse, quam aperte defenderat; sed quia, ut Legati Sedis Apostolicæ, sententiam in eum proferentes dixerunt, ignosci ei poterat, sicut cæteris Episcopis, qui illo duce peccaverant, nisi secundis excessibus, ac præsertim excommunicatione lata in S. Leonem, priora crimina cumulasset. Sic Anatolii de Dioscoro interlocutionem explicat Adrianus II. Pontifex Maximus in Epistola ad S. Ignatium Patriarcham Constantinopolitanum recitata Actione tertia Synodi 8. Œcumenicæ. *Universalis Chalcedone habita Synodus adeo hujusmodi temeritatem detestata est:* (excommunicationem scilicet Romani Pontificis a Dioscoro tentatam) *ut in sententia, quam in Dioscorum protulit, hoc maxime memorare videatur, cum de ipso dicit: Secundis excessibus priorem iniquitatem valde transcendit; præsumpsit enim & excommunicationem dictare adversus Sanctissimum ac Beatissimum Archiepiscopum Magnæ Romæ Leonem. Peiorem autem iniquitatem, pravitatem utique dicit hæreticam. Unde nota, quod Dioscorus secundis excessibus, quos in excommunicatione Romani Papæ dictata perpetravit, etiam hæresim Eutychianam valde transcendisse refertur. Hinc & Anatolius ait: Propter Fidem non est damnatus Dioscorus, sed quia excommunicationem fecit Domino Archiepiscopo Leoni.*

Anatolii interlocutionem paulo aliter explicat Leontius *libro de Sectis, Actione 6.* ubi respondet Acephalorum objectioni adversus Sanctam Synodum Chalcedonensem, quod dixisse videretur, Dioscorum non propter fidem esse damnatum. *Recte ergo sentiebat Dioscorus, inquiebant, & male eum Synodus abdicabat. Talem vero Synodum, quo pacto nos approbare possimus?* Huic objectioni ut respondeat Leontius, exponendum ait, qua occasione id in Synodo prolatum fuerit. *Sciendum ergo*, inquit, *collectis Chalcedone sexcentis & triginta Patribus, postea quam Dioscorum abdicassent, eis deinceps visum fuisse, ut Fidei Definitio, Doctrinæque Formula conficeretur. Itaque præcipui ex eis seorsum congressi, Definitionem pronuntiaverunt, quam Asclepiades Synodo recitavit. Ea definitio verbum illud continebat, Ex naturis duabus. Quod ubi recitatum fuisset, ingens inter Episcopos extitit dubitatio. Proceres vero quos Imperator moderandæ Synodi causa miserat, cum Episcopos hæsitare viderent, sic eos allocuti sunt: Dioscorus hanc vocem, Ex duabus naturis, usurpavit. Sanctissimus autem Leo Christum in duabus naturis citra mutationem, confusionem, divisionem dixit: Quem sequimini? Dioscorum, an Leonem? Ibi consurgentes universi dixerunt: Sicut Leo credimus. Anathema Dioscoro. His & aliis quibusdam pronuntiatis, quemadmodum in Actis est, Anatolius Patriarcha dixit: Non propter fidem depositus est Dioscorus, sed quia excommunicationem fecit B. Leoni, tertioque vocatus a Synodo, non venit. Quæ cum ita sint, duo quædam objiciunt Ecclesiæ dubia qui Hæsitantes vocantur: Primo. si hæc Synodus non propter fidem Dioscorum depositum dixit, cur nos rejicit? Sic enim credimus ut ille credebat. Respondemus autem; Si veritatem quis consideraverit, non propter fidem abdicatum esse Dioscorum, nec illam fuisse depositionis ejus causam. Quippe nec adiit propterea Synodum ut hoc nomine de ipso judicaretur, sed quoniam reipsa tertio vocatus, venire recusavit. Si tamen venisset, etiam propter fidem fuisset abdicatus. Nihilominus ad ista respiciens Anatolius, dixit: Non propter fidem depositum esse Dioscorum.*

Respondeo 4. hanc Anatolii interlocutionem veram esse aliquo sensu, habita scilicet ratione sententiæ prout Dioscoro significata est: nulla enim in ea hæreseos mentio: non vero prout lata est a Legatis. In ea enim satis notatur Dioscori hæresis, cum *Eutychi similia sapere dicitur*, & *secundis excessibus priorem iniquitatem*, id est, pravitatem hæreticam *valde transcendisse*. Quamquam & in sententia ad Dioscorum missa implicite & hæresis ipsa, & alia crimina ipsius significantur: sola autem diserte exprimitur contumacia. Sic enim habet: *Cognosce teipsum, propterea quod divinos canones despexisti, & inobediens extitisti, huic sancto & universali Concilio: superque hæc, præter alia tua commissa, quibus inventus es reus, etiam tertio evocatus ab hac sancta & magna Synodo, secundum divinas regulas, ut accusationibus responderes, minime occurristi, Octobris mensis præsentis 13. die a sancto & universali Concilio esse ab Episcopatu depositum, & ab Ecclesiastica functione submotum.* Sed licet non fiat diserta mentio hæreseos a Dioscoro assertæ, in illa sententia, non sequitur quod propter hæresim non fuerit damnatus. Alioqui sequeretur quod propter illatam S. Leoni excommunicationem damnatus non fuisset, quia illam causam diserte non exprimit sententia, quod tamen pugnat cum ipsius Anatolii interlocutione.

Objicies secundo verba Justiniani Imperatoris in Confessione Fidei adversus Tria Capitula, dicentis: *Quis ignorat ea quæ nostris temporibus in Ecclesia antiquioris Romæ contra Dioscorum acta sunt? Qui cum nihil contra fidem peccasset, tamen propter solum Ecclesiasticum ordinem, post mortem ab eadem sancta Ecclesia anathematizatus est.*

Respondeo, decipi, quisquis id objicit, æquivocatione nominis, & Dioscorum Alexandrinum Patriarcham, qui Sæculo 5. ineunte vivebat, quique a Chalcedonensi concilio vivens damnatus est, incaute confundere cum Dioscoro Antipapa, qui initio sexti Sæculi vivebat, & qui post mortem, in Concilio Romano sub Bonifacio II. anno 530. anathemate confossus est. Id ut intelligatur, operæ pretium est animadvertere, illius Dioscori damnationem eo tantum consilio a Justiniano proferri, ut mortuos anathemate percelli posse demonstret. Quod ubi probavit testimonio S. Augustini dicentis: *Si vera essent ea quæ Cæciliano inferebantur, & manifestius esset contrarium aliquid Ecclesiastico statui sapuisse: etiam post mortem eum anathemati subjicerem.* Et Canone Synodi Africanæ statuentis, *Episcopos, qui suas facultates in*

testamento, vel ab intestato Hæreticis relinquunt oportere & post mortem anathematizari: His subjicit Justinianus exemplum Dioscori, verbis in objectione laudatis. Tum ita colligit: *Si igitur nihil in fidem peccantes Episcopi, propter solum Ecclesiasticum ordinem, & propter causam pecuniariam anathemati & post mortem subjiciuntur: quanto magis Theodorus qui in ipsum Deum peccavit?* Ex quibus compertum est, laudatum Justiniani locum de Dioscoro Alexandrino intelligi non posse: primo quia non probasset, quod pertendebat, scilicet mortuos anathemate percelli posse, qui viventes damnati non fuerint: siquidem Dioscorus Alexandrinus vivens damnatus fuerat a Concilio Chalcedonensi. Secundo, quia loquitur Justinianus de re quæ recens Romæ gesta erat: *Nostris*, inquit, *temporibus, in Ecclesia antiquioris Romæ*. At centum jam anni effluxerant a Dioscori Alexandrini damnatione in Synodo Chalcedonensi. Tertio, quia Justinianus illo de Dioscoro loquitur, qui post mortem anathemate confossus est, *Propter causam pecuniariam*: quod Alexandrino Dioscoro minime convenit. Dioscorus porro ille de quo Justinianus loquitur, ille est, qui sub Hormisdæ Pontificatu cum Germano & Joanne Episcopis Constantinopolim missus Legatus, Orientalium Ecclesiarum cum Romana conciliationem procuravit: qui Pontificem Hormisdam adversus Monachos Scythas commovit, propter hanc propositionem: *Unus de Trinitate crucifixus est*: qui adversus Bonifacium II. Antipapa electus est: qui cum creationi suæ paucis diebus superstes vixisset, mortuus a Bonifacio II. anathemate confossus est. De eo Dioscoro Justinianum loqui, constat ex 5. Synodo, Actione 5. *Sed etiam Romanorum Ecclesia*, inquit, *ante paucos annos, Dioscorum, qui fuit Papa ejusdem Ecclesiæ, & post mortem anathematizavit, cum nec in fidem peccasset: & hoc sciant omnes qui degunt Romæ, maxime qui in Dignitatibus existunt: qui etiam eidem Dioscoro communicatores permanserant usque ad ejus mortem.*

DISSERTATIO XIV.

De Disciplina erga Theodoretum observata Actione 8. Concilii Chalcedonensis.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum Theodoretus Nestorium cum ejus Hæresi damnare merito coactus sit a Chalcedonensi Synodo?

THeodoretus pace inter Orientales & S. Cyrillum post Synodum Ephesinam sancita, a primarum Sedium Episcopis ad communionem fuerat admissus. A Dioscoro in Prædatoria Synodo Ephesina exinde depositus, S. Leonem appellaverat, ut constat ex Epistolis ipsius 113. & 116. ad Sanctissimum Pontificem, & ad Renatum Diaconum datis, in quibus & fidem suam diserte exposuerat, seque a Nestorianismi labe purgaverat: eum in suam communionem receperat S. Leo, eique restituerat Episcopatum, a quo fuerat per Dioscori tyrannidem dejectus. His faventibus præjudiciis in Synodum Chalcedonensem susceptus est, ex Decreto Imperialium Judicum: sed Ægyptiis, Illyricianis, & Palæstinis Episcopis ipsum conclamantibus hæreticum & Nestorianum, ejusque ejectionem e Synodo magno tumultu postulantibus visum est Magistratibus, ut, suis aliorumque salvis juribus, accusatoris, non vero Judicis locum obtineret, ut ex Concilii Chalcedonensis Actione 1. compertum est.

Actione 8. Synodi, ejus causa revocata est ad examen, & ut ab hæreseos suspicione, qua nondum erat apud Ægyptios, aliosque Antistites liberatus, se purgaret, placuit Patribus, ut palam diceret anathema in Nestorium. *Reverendissimi Episcopi clamaverunt: Theodoretus modo anathematizet Nestorium*. Theodoretus in medio se sistens, ad fidei & innocentiæ suæ defensionem se paravit, & ut ordine procederet, postulavit ut libelli supplices, quos Imperatori, & Legatis Apostolicis obtulerat, legerentur: ex iis enim Fidei suæ probandam integritatem. Sed Patres compendiosiorem ineuntes viam, hæc Instrumenta relegi noluerunt, cum dicto in Nestorium anathemate totum negotium confici posset, ejusque orthodoxia plane probari. *Reverendissimi Episcopi clamaverunt, Nihil relegi volumus: modo anathematiza Nestorium*. Theodoretus reposuit: *Ego per Dei gratiam ab orthodoxis sum nutritus, & orthodoxe sum edoctus, & orthodoxe prædicavi: & non solum Nestorium & Eutychem, sed & omnem hominem qui recte non sapit, aversor, & alienum existimo*. Nonnihil ambiguitatis in his verbis adhuc subesse, Patribus visum est: unde rursus ab eo postularunt, ut *Clare diceret, Anathema Nestorio, & dogmatibus ejus: Anathema Nestorio, & amantibus eum*. Reposuit Theodoretus: *Vere non dico, nisi quo modo novi Deo placere. Prius satisfacio vobis, quia neque de civitate cogito, neque honore opus habeo neque ob hoc adveni: sed quia calumniam passus sum, veni satisfacere me esse orthodoxum & omnem hæreticum qui converti noluerit, anathematizo: & quia Nestorium, & Eutychem, & omnem hominem dicentem vel opinantem duos Filios anathematizo*. Sed hæc formula visa est insufficiens Patribus, iisque tot verborum ambages adhibitæ visæ sunt ad faciendum sanctæ synodo fucum. *Et cum diceret, Reverendissimi Episcopi clamaverunt: Dic aperte Anathema Nestorio, & qui ea, quæ ejus sunt, sapiunt*. Ille prius fidem suam coram Synodo exponere aggressus est. *Ego*, inquit, *nisi exposuero, quomodo credo non dico. Credo autem*. Illud Theodoreti consilium tergiversationi, & parum sinceræ fidei tribuentes Patres, ipsum his vocibus interturbarunt: *Iste hæreticus est, Iste Nestorianus est. Hæreticum foras mitte*. Theodoretus diutius non passus pro hæretico se haberi, morem gessit sanctissimæ Synodo, & hac formula Nestorium & ejus hæresim damnavit, quæ nullam ulterius de ejus orthodoxia dubitationem relinqueret. *Anathema Nestorio*, inquit, *& ei qui non dicit Dei genitricem Virginem Mariam, & qui in duos filios partitur unum Filium Unigenitum. Ego autem & fidei Definitioni subscripsi, & Epistolæ sanctissimi & Deo amantissimi Archiepiscopi Domini Leonis, & sic sapio*. Cum hæc dixisset Theodoretus, Illustrissimi Judices dixerunt: *Omnis jam dubitatio de Theodoreto Reverendissimo Episcopo est solata: quippe & Nestorium coram nobis anathematizavit, & a sanctissimo & Dei amantissimo Archiepiscopo senioris urbis Romæ Leone susceptus est; & Definitionem fidei a Religiositate vestra prolatam libenter suscepit; & insuper Epistolæ memorati sanctissimi Archiepiscopi Leonis subscripsit. Deest igitur ut Sententia proferatur a Reverentia vestra, ut Ecclesiam suam recipiat, sicut & Sanctissimus Leo Archiepiscopus judicavit*. Ut finem dicendi fecere Judices, universa Synodus Theodoretum dignum Sede, utpote orthodoxum pronuntiavit. *Omnes Reverendissimi Episcopi clamaverunt: Theodoretus dignus est Sede Ecclesia, orthodoxum Ecclesia Pastorem recipiat. Theodoreto Catholico Doctori reddatur Ecclesia*. Tum Sedis Apostolicæ Legati sententiam pro Theodoreto tulerunt hoc tenore: *Sanctissimum & Venerabilem Episcopum Theodoretum sanctissimus & beatissimus universæ Ecclesiæ Episcopus urbis Romæ Leo dudum in communionem suscepit, sicut litera ab eo ad nostram humilitatem directa testantur. Si igitur Fidem Catholicam, sicut promittit, & secundum prædictum beatum Episcopum subscriptionem in proprio Libello direxit, & nostræ insuper humilitati alio dato Libello monstravit; quoniam & Nestorium, & Eutychem, non solum scripto, sed & sub præsentia totius consessus, ore proprio anathematizavit; hoc Judicio sanctissima & venerandissima Synodus, insuper vero & nostra humilitas reddi ei Ecclesiam propriam definivit*.

Hæc in causa Theodoreti gesta sunt, ut constat ex serie Actionis 8. Synodi Chalcedonensis. An vero justus fuerit hic agendi cum Theodoreto modus, Propositio sequens exponet.

PRO-

PROPOSITIO.

Theodoretus, etsi a Romano Pontifice ad communionem ut Catholicus fuisset admissus, ut tamen ab hæreseos suspicione plene se purgaret, hæresim, & hæresis Authorem, quemadmodum & cæteri, quorum fides erat suspecta facere consueverant, in Synodo damnare merito coactus est.

Probatur primo ex consensu Legatorum S. Leonis, & omnium Orientalium Episcoporum Theodoreto faventium, qui passi non essent Episcopum, qui communionis Romani Pontificis jam factus erat particeps, ejusque judicio Sedi suæ restitutus, cujus fidei integritati Antiochenus Patriarcha suffragabatur, quique Epistolæ S. Leonis semel & iterum subscripserat, iterum ad fidei suæ sinceritatem probandam compelli dicto anathemate in hæresim, & hæresis Authorem, si hic agendi modus & Romani Pontificis authoritati, & Ecclesiasticæ Disciplinæ contrarius fuisset.

Secundo, Illyricianorum Episcoporum, qui una cum Ægyptiis & Palæstinis Theodoretum hæreticum & a Synodo pellendum proclamabant, dux erat & caput Thessalonicensis Episcopus, qui cum Romani Pontificis vices in Illyrico gereret, totus ex ejus nutu pendebat: nec tamen Sedis Apostolicæ judicium, quo Theodoretus in communionem & Episcopatum restitutus erat, obstare credidit, quominus ejus fides a synodo Chalcedonensi iterato examine discuteretur.

Tertio S. Leoni non displicuit quod ita cum Theodoreto actum esset, immo Theodoreto gratulatus est quod ab invincibili veritate omnis hæreseos immunis demonstratus esset, quod Apostolicæ Sedis de ipso judicium fuisset confirmatum: quod denique illud unum optandum esset, ut talem se, qualem antea probaverat, pro Ecclesiæ defensione servaret. Id habetur ex Epistola 63. sive 93. S. Leonis ad Theodoretum, cujus hæc sunt verba: *Benedictus Deus noster, cujus invincibilis veritas ab omni hæreseos macula mundum te, secundum Sedis Apostolicæ Judicium demonstravit. Cui dignam retribues pro tot laboribus gratiam, si talem te, qualem probavimus, ac probamus, pro universalis Ecclesiæ defensione servaveris. Nam quod Deus omnium calumniosorum fallacias solvit, maximam B. Petri curam pro cunctis nobis agnoscimus: qui postquam suæ Sedis judicium in Fidei definitione firmavit, nec circa cujusquam vestrum, qui nobiscum pro Catholica Fide laborastis personam, quidquam reprobum videri permisit: quia nec poterat, Spiritu Sancto judicante, quisquam ea eis non victor exire, quorum jam vicerat fides.*

Viri de hæresi suspecti semper coacti sunt subscribere damnationi non solum hæreseos, sed Authorum, ex veteri Ecclesiæ Disciplina.

Quarto. Secundum veteres Ecclesiæ mores, qui de hæresi suspecti erant, semper coacti sunt hæreseos, & Authorum ejus damnationi subscribere, ut Catholica communione donarentur. Ea disciplina observata est erga Arianos, qui non solum Arianæ hæreseos, sed & Arii ipsius damnationi subscribere, compulsi sunt in Nicæna Synodo: & qui id recusarunt, Secundus & Theonas abdicati sunt, ex Theodoreto lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 6.

Sic actum cum Origenistis, ex S. Hieronymo, Epistola 65. *Subscriptionem*, inquit, *tergiversantur, quæruntque suffugia. Alius; Non possum*, inquit, *damnare, quod nemo damnavit. Alius; Nihil super hoc a Patribus statutum est; ut dum totius orbis provocatur authoritas, subscribendi necessitas differatur. Quidam constantius: Quomodo*, inquiunt, *damnabimus, quos Nicæna Synodus non tetigit?* Et in Proœmio Dialogi adversus Pelagianos: *Si quis autem*, inquit, *falso se infamari clamitat, & gloriatur nostra sentire, tunc vera fidei probabit assensum, cum aperte & absque dolo adversa damnaverit; ne audiat illud Propheticum; Et in omnibus non est conversa ad me prævaricatrix soror Juda ex toto corde suo, sed in mendacio.*

Sic actum cum Pelagianis, qui & Ecclesiæ Decreto, & Honorii Imperatoris Sanctione, ad Aurelium Carthaginensem Episcopum directa, compulsi sunt ad subscribendum & pravorum dogmatum, & Authorum damnationi. *Religio tua*, inquit Honorius Imperator, *competentibus Scriptis universos faciat admoneri, scituros definitione testimonii sui, hanc sibi definitionem esse præscriptam, ut quicumque damnationi supra memoratorum, quo pateat mens pura, subscribere impia obstinatione neglexerint, Episcopatus amissione mulctati, interdicta in perpetuum, expulsi civitatibus, communione priventur.* De ejusdem subscriptionis necessitate Aurelius ad Provinciæ Byzacenæ Episcopos ita scribit: *Ob hoc ergo tam necessaria Constitutio Christianorum Principum Charitatem vestram latere non debuit, & ad me ab eis delata literæ, quarum simul exemplaribus lectis, quemadmodum subscribere unusquisque vestrum debeat, Dilectio vestra cognoscet .... Quo cum in supradictorum hæreticorum damnatione omnium vestrum fuerit integra subscriptio: nihil omnino sit unde ullius vel dissimulationis, vel negligentiæ, vel occultæ forsitan pravitatis, aliqua merito videatur remansisse suspicio.*

Ea de re Marius Mercator in Commonitorio Imperatoribus oblato, ita scribit: *Omnia suprascripta Capitula continet illa beatæ memoriæ Zosimi Epistola, quæ Tractoria dicitur, qua Cælestius, Pelagiusque damnati sunt: quæ & Constantinopolim, & per totum orbem missa, subscriptionibus Sanctorum Patrum est roborata; cui Julianus, & reliqui complices ejus subscribere detrectantes, consentaneosque se nolentes iisdem Patribus facere non solum Imperialibus legibus sed & Sacerdotalibus statutis depositi sunt.*

Eamdem S. Leo disciplinam servavit, ut constat ex ipsius Epistola 85. ad Septimium. *Qui se correctos videri volunt*, inquit, *errorem suum, & ipsos erroris Authores damnari a se sine ambiguitate fateantur: ut sensibus pravis, & dudum peremptis nulla sperandi supersit occasio, ne ullum membrum Ecclesiæ talium possit societate violari, cum per omnia illis professio propria cœperit obviare.* Verum quia hanc Epistolam suppositiam esse Viri Eruditi conjiciunt, ex genuina omnium judicio S. Leonis Epistola eamdem disciplinam probamus, quæ est 86. sive 6. in Editione Quenellii, data ad Aquilejensem Episcopum. *Hac nostri authoritate præcepti*, inquit, *industria tua Fraternitatis indicimus, ut congregata apud vos Synodo Provincialium Sacerdotum, omnes sive Presbyteri, sive Diaconi, sive cujuscumque Ordinis Clerici, qui de Pelagianorum, Cœlestianorumque consortio in communionem Catholicam ea imprudentia sunt recepti, ut non prius ad damnationem sui coarctarentur erroris, nunc saltem, postea quam hypocrisis eorum ex quadam parte detegitur, ad veram correctionem, quæ & ipsis prodesse, & nullis possit nocere, cogantur. Damnent apertis professionibus suis superbi erroris Authores, & quidquid in doctrina eorum universalis Ecclesia exhorruit, detestentur: omniaque Decreta Synodalia, quæ ad excisionem hujus hæreseos Apostolicæ Sedis confirmavit authoritas, amplecti se, & in omnibus approbare, plenis & apertis, ac propria manu subscriptis protestationibus eloquantur. Nihil in verbis eorum obscurum, nihil inveniatur ambiguum. Quoniam novimus hanc istorum esse versutiam, ut in quacumque particula dogmatis execrandi, quam a damnandorum soliditate discreverint, nihil sibi sensuum suorum æstiment esse non salvum.* Et infra: *Qui correctos se videri volunt, ab omni suspicione se purgent, & obediendo nobis, probent se esse nostros. Quorum si quisquam salubribus præceptis satisfacere detrectarit, sive ille Clericus, sive sit Laicus, ab Ecclesiæ societate pellatur, ne perditor animæ suæ, saluti insidietur alienæ.*

Ita cum iis actum, qui Nestorianæ hæreseos erant suspecti. Synodi enim Ephesinæ Patres Joanni Sacrarum Largitionum Comiti, urgenti ut Joannem Antiochenum & ejus asseclas in communionem reciperent, responderunt: *Fieri non potest ut ad hoc veniamus, nisi quod contra leges ab illis factum est, dissolvatur, ac Synodo, tamquam qui deliquerunt, supplices accidant, & Nestorium, illiusque dogmata scripto anathematizent.* Id refert S. Cyrillus in Epistola ad Clerum & Populum Constantinopolitanum. Nec postea pax inter S. Cyrillum & Orientales constituta est, nisi ea conditione, ut Nestorii depositioni, & dogmatum ejus damnationi subscriberent, ut constat ex Epistola S. Cyrilli ad Joannem Antiochenum, quæ incipit, *Lætentur cœli, &c.*

Sic actum cum iis, qui Eutychianæ hæreseos in suspicionem venerant. Ita cum Anatolio egit S. Leo, ut constat ex ipsius Epistola 33. sive 52. *Sinceram communis Fidei Professionem*, inquit, *absolutissima subscriptione, coram omni Clero, & universa plebe declaret, Apostolicæ Sedi, & universis Domini Sacerdotibus, atque Ecclesiis publicandam.*

Et Epistola 77. sive 128. ab Attico presbytero exigit subscriptionem, qua hæreticos & eorum dogmata perspicue damnet. Hæc sunt ejus verba ad Anatolium scribentis: *Neque in aliquo honorem tuum læsi, cui discutienda ea quæ ad me erant perlata, commisi: ut scilicet Atticus presbyter, quem talia audire cognoveram, nisi perfecta se satisfactione purgasset, & non solum voce hæreticos, sed etiam propriæ manus subscriptione damnasset, a communionis gratia esset alienus. Qui Scripta mittendo dubiæ fidei, & professionis incertæ, confirmavit magis quam diluit quidquid ad nos de eo fama pertulerat.... Prædictus autem Atticus, ut ab omni suspicione contraria liber appareat, quid in Eutyche anathematizet ac damnet, evidenter ostendat, & in damnationem erroris expressi, remota omni dubitatione, subscribat: ita ut Chalcedonensis synodi definitionem de fide, cui etiam dilectio tua subscribendo consensit, & quam Apostolicæ Sedis firmavit authoritas, profiteatur se per omnia servaturum, adjecta subscriptione propriæ manus quæ in Ecclesia, Christiano populo præsente, recitetur: ut pro Catholica Fide neque nos negligentes, neque ipse ultra suspectus habeatur, &c.*

Eamdem observavit postea disciplinam Hormisdas, qui Orientales in communionem non recepit, nisi postquam Eutychem, Dioscorum, Timotheum Ælurum, Petrum Moggum, Petrum Fullonem, & qui cum duobus posterioribus communicaverat, Acacium, propria subscriptione damnarunt; ut constat ex Formula fidei inserta ejus Epistolæ quinquagesimæ primæ ad Hispaniæ Episcopos.

Ex his colligitur, non injuria compulsum fuisse Theodoretum ad Nestorianæ hæreseos, & Nestorii ipsius damnationem: siquidem ab iis omnibus, qui hæreseos erant suspecti, exigi solebat, secundum Ecclesiæ disciplinam, damnatio pravorum dogmatum & Authorum, solemni subscriptione firmata. Suspectus autem erat Nestorianæ hæreseos Theodoretus, ob impugnata S. Cyrilli Capitula duodecim in Nestorium, quorum impugnationem non retractaverat inita pace inter Orientales, & Cyrillum: & aliunde ægerrime tulerat anathema dictum a Joanne Antiocheno in Nestorium, cui se addictissimum professus fuerat, licet Ephesinæ Synodi & totius Ecclesiæ consensu damnato, ut constat ex Epistola quam ad ipsum scripsit, & ex aliis ad Andream Monachum Constantinopulitanum, ad Andream Samosatenum, ad Himerium Nicomediensem, datis, post conciliatam pacem inter Orientales & Cyrillum. Ita namque scripserat ad Andream Samosatenum Theodoretus de S. Cyrillo: *Exigit autem subscriptionem factæ dudum damnationis, & ut anathematizetur sancti Episcopi dogma Nestorii. Scit autem vestra Sanctitas, quod si quis indiscrete* (id est, absque restrictione & discretione ulla dogmatis & personæ) *doctrinam anathematizet ejusdem sanctissimi & venerabilis Episcopi, idem est ac si pietatem anathematizare videatur.... Existimo præ omnibus maxime satisfactum esse Domino meo Sanctissimo & venerando Joanni Episcopo; quod nullatenus acquiescam in damnationem Domini mei Sanctissimi & venerandi Nestorii Episcopi præbere consensum.* Et in Epistola ad Himerium Nicomediensem scripta, postquam rescivit Joannem Antiochenum anathematizasse dogma Nestorii. *Non*, inquit, *tuam lateat Sanctitatem, quod postquam legi Epistolam, quæ Imperatori directa est, nimis animo dolui; quia manifeste cognosco, quod is, qui hanc scripsit idipsum sentiens, indiscrete atque inique damnavit eum, qui nihil præter doctrinam sanam novit aliquid & docuit. Sed Anathematismus insertus licet idoneus sit amplius, quam consensus damnationis ejus turbare lectorem; tamen quia non indiscrete, sed sub quadam consideratione positus est, solatium præstitit. Nec enim dixit, Anathematizamus doctrinam ejus; sed, Quæcumque aliter dixit, aut sensit, quam doctrina Apostolica continet.* Denique non injuria de hæresi suspectum fuisse Theodoretum, constat ex sententia Quintæ Synodi Œcumenicæ, anathemate confodientis eos qui defenderint impia Theodoreti Scripta, quæ contra rectam Fidem, & contra sanctam Synodum Ephesinam, & S. Cyrillum, ejusque Capitula duodecim exposuit, & omnia quæ pro Theodoro & Nestorio impiis conscripsit. Juste igitur Chalcedonenses Patres Theodoretum compulerunt ad anathema Nestorio & pravis ejus dogmatibus dicendum, quo plene se ab hæreseos suspicione purgaret. Quamvis enim, a S. Leone in communionem susceptus esset, timere poterant ne forte obrepsisset Sanctissimo Pontifici.

Objicies. Subscriptionum exactionem S. Joannes Chrysostomus improbavit, suisque amicis suasit ne subscriberent: *Communicate*, inquit, *ne scindatis Ecclesiam: verumtamen nolite subscribere*. Igitur improbanda est subscriptionum exactio ab iis qui sunt hæreseos suspecti.

Respondeo, nego consequens. Hæc enim S. Chrysostomi verba non spectant speciem, qua de agimus, sed aliam omnino. Inique depositus fuerat S. Chrysostomus in Synodo ad Quercum. Injustam esse ejus exauthorationem persuasum erat iis, quos alloquebatur, amicis. Petierant ab ipso quo modo se gerere deberent erga eos qui ipsum deposuerant, & erga eum qui in Sedem ejus esset intrusus. Sanctum penitus consilium ipsis dedit Sanctissimus Antistes, ut scilicet communionem eorum non vitarent, ne Schisma fieret: suæ tamen damnationi, quæ iniqua erat, nusquam subscriberent. At ex hoc perperam colligitur non esse exigendum ab iis, qui sunt hæreseos suspecti, ut hæresim, & ejus Authorem anathemate configant, & propria subscriptione condemnent, idque injuste fuisse a Theodoreto postulatum.

Objicies secundo. Non tenebatur Theodoretus credere Nestorium Hæreticum esse; sed existimare poterat ipsius mentem non fuisse assecutos S. Cyrillum & Ephesinos Patres: Nestorium quippe unam in Christo personam confessum fuisse, & Beatam Virginem solum negasse Matrem Dei ad sensum Pauli Samosateni, quasi Dei Filius initium ex Maria accepisset. Satis erat itaque, ut Catholicus probaretur Theodoretus, ipsum dogmata, quæ Nestorio tribuebantur, diserte damnare, & opposita Fidei Catholicæ Capita clare profiteri; nec erat opus ut ipsum feriret anathemate Nestorium. Quamobrem ad id ipsum præter jus adegisse videntur Chalcedonenses Patres.

Probatur major, Nemo tenetur credere Ecclesiam non errasse in damnatione alicujus Authoris vel libri. Cum enim in quæstionibus facti non sit indeficiens Ecclesiæ judicium: & facti quæstiones sint, utrum hic vel ille Author, ita, vel secus senserit; utrum excerptæ ex ejus libris propositiones hoc vel illo sensu ab ipso assertæ sint, Ecclesiasticos Judices his in rebus falli proclive est.

Præterea, cum hujusmodi facta nec in Scripturis sacris nec in Traditione sint revelata, quæ solæ fidei nostræ regulæ sunt, evidens est ipsa non esse objecta Fidei. Potest igitur Catholicus de his opinari prout sibi persuasum fuerit humanis documentis, id est librorum lectione & examine diligenti, vel etiam interrogatione Authorum, si sint superstites. Non tenebatur itaque Theodoretus credere, Nestorium esse hæreticum. Si autem id non credebat, immo si contrarium opinabatur, inique ab ipso exigebatur subscriptio, qua Nestorium hæreticum esse contra mentem suam testaretur; & anathemate damnaret, quem existimabat orthodoxum.

Denique non magis tenebatur Theodoretus credere Nestorium hæreticum, postquam ab Ephesina Synodo damnatus est, quam tenerentur Catholici credere Cæcilianum innocentem & ejus accusatores calumniatores esse post multiplex Ecclesiæ solemneque judicium, quo fuerat absolutus. Atqui necesse non erat ut Catholici crederent Cæcilianum sic absolutum innocentem esse, sed judicium suspendere suum poterant, ut ex S. Augustino probavimus in Dissertationibus 4. Sæculi. Theodoretus itaque non tenebatur credere Nestorium esse hæreticum, quamvis fuisset ab Ephesina Synodo damnatus. Re-

Ecclesiæ judicium indeficiens est etiam in quæstionibus facti cum jure seu dogmate fidei connexi.

Respondeo: Nego majorem, & ejus probationem. Quamvis enim in meri facti quæstionibus non sit indeficiens Ecclesiæ judicium, in eis tamen facti quæstionibus indeficiens est, quæ connexionem cum jure habent aliquam. Porro quæstiones illæ utrum Nestorii, vel alterius cujuspiam Scripta, ab Ecclesia nota hæreseos inusta, hæretica sint; vel authores ea pertinaciter propugnantes sint hæretici, non sunt meris de factis, sed cum juris quæstione aliquo modo connexæ sunt. Quæstio enim juris est, utrum Ecclesia Propositioonum Catholicarum & Hæreticarum sit judex? Esse Judicem, dogma est Fidei. At libri & Sermones dogmatici, Propositionibus Catholicis, vel Hæreticis constant. Nisi ergo Ecclesiæ sit indeficiens judicium, cum de libris judicat, & ex libris de Fide Authorum dogmata in illis asseria pertinaciter propugnantium, deque eorum sensu; nullæ propositiones, de quibus orietur controversia, poterunt ab Ecclesia Catholicæ, vel Hæreticæ judicari; cum nullæ sint, quæ ex alicujus ore excerptæ non sint, vel ex Scriptis alicujus Authoris desloratæ, cujus mentem exprimunt, ac sententiam. Quæstio juris est utrum hæc propositio, *Beata Virgo Maria non est Deipara*, hæretica sit: Cum illa vero connexa est hæc facti quæstio, utrum Nestorius, cujus Scripta hanc propositionem perspicue repræsentant, qui & eam ante & post Synodum Ephesinam pertinaciter propugnavit, sit hæreticus. Si enim Catholicus asseratur, propositionem Catholicam censeri necesse est. Itaque in quæstionibus facti Historiam humanam, vel Chronologiam spectantis, vel alicujus hominis vitam & mores, errare potest Ecclesia; sed in quæstionibus facti cum dogmate conjuncti errare non potest. Facta autem sunt cum dogmate conjuncta, quod hic aut ille Author, qui propositiones hæreticas palam editis libris vel sermonibus propugnavit, hæreticus sit: quia si propositiones sunt hæreticæ, non potest, qui illas pertinaciter propugnat, non esse hæreticus. Quamobrem si Ecclesiæ indeficiens judicium est, cum propositiones hæreticas pronuntiat; (quæ juris & dogmatis quæstio est:) non est obnoxium errori, cum judicat aliquem Authorem vel librum has propositiones continentem hæreticum esse: quæ facti quæstio est non meri, sed judicialis, (cum dogmate conjuncti.)

Ecclesiæ judicio de quæstionibus facti cum dogmate conjuncti omnis Catholicus reverentiam & obedientiam debet.

Ex hoc autem quod hujuscemodi facti quæstiones non sint in scripturis sacris, aut Traditione revelatæ, recte quidem colligitur illas non esse objectum Fidei divinæ; sed non sequitur quod objectum non sint reverentiæ Christianæ & obedientiæ Catholicæ, quæ in eo posita est, ut privatus quisque Catholicus Ecclesiæ judicium his de quæstionibus tanta cum reverentia, & obedientia suscipiat, ut se Ecclesia Matre ac Sommo Pontifice Christianorum omnium Patre & Doctore minus perspicacem existimet, & illius menti ac judicio suom accommodet ac penitus subjiciat; immo ipsi, qui per Pontifices & Ecclesiam loquitur, Spiritui Sancto, quique hanc & illos dirigit in cognoscendo quorumvis Authorum, qui de Fidei dogmatibus scripserunt, proprio sensu; sicut in vero sensu Scripturæ sacræ a falsis & erroneis interpretationibus discernendo, (proportione servata). Unde si quis *Nimis amando sententiam suam* [ut loquitur S. Augustinus *lib. 2. de Baptismo contra Donatistas, cap. 5.*] in Ecclesiæ judicio de Authoribus & Libris hæreticis acquiescere nolit, & anathemate damnare, quos damnat Ecclesia, merito damnatur ipse vel ut Hæreticus, vel ut Hæreticorum fautor, aut saltem ut communicator, utque *Vinculum sacrilegi Schismatis communioni præponens unitatis*, ut loquitur S. Augustinus. Unde etsi non credidisset Theodoretus tempore Chalcedonensis Concilii Nestorium hæreticum fuisse, & propositiones ab Ephesina Synodo damnatas hæretico sensu ab eo propugnatas fuisse, debuisset nihilominus anathema dicere Nestorio Ecclesia jubente: esto, non ut fidem suam de quæstione facti testaretur, tamen ut fidem suam integram esse probaret circa Dogmata Catholica, quæ Nestorius totius Ecclesiæ judicio, in quo Theodoretus acquiescere tenebatur, impugnaverat; utque eo anathemate profiteretur, non solum se alienum esse ab hæresi quam Ecclesia damnabat ut Nestorianam, sed etiam a communione Nestorii, cui communicare non poterat, quiquid tandem ejus de persona sentiret, nisi Nestorium ipsum Ecclesiæ unitati & communioni præponeret.

Ad id quod de causa Cæciliani objicitur, disparem esse respondeo utriusque facti rationem. Innocentia namque Cæciliani, & accusatorum ipsius calumniæ, mera facta erant, quorum cognitio ex variis pendebat instrumentis. In hujusmodi autem factis Ecclesiasticos Judices errare posse, & eorum sententiam emendari, nemo diffitetur: *cum aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat*, ut loquitur S. Augustinus, *lib. 2. de Baptismo contra Donatistas, cap. 3.* At judicium de Fide Authorum ex eorum Scriptis, vel de sensu propositionum in ipsorum Libris assertarum, ex aliis instrumentis non pendet, quam ex Libris ipsis quos expendit Ecclesia: qui cum iidem semper maneant, facto diligenti examine & accurata collatione, prius latens veritas in factorum illius generis cognitione aperiri novo experimento non potest, quod retractando Ecclesiæ judicio locum præbeat. Quare tenebatur Theodoretus censere Nestorium esse ab Ecclesia merito hæreseos damnatum: & pariter tenentur Ecclesiæ filii, libros aut propositiones sub quorumvis Authorum nomine, post diligentissimum examen & accuratam collationem, prout olim a Synodis & Pontificibus factum est ab Ecclesia damnatas, iis notis merito inustas censere, quibus illas inurit Ecclesia, & in eo sensu assertas ab Authoribus, in quo illas Ecclesia damnat sub illorum nominibus, quamvis non tenerentur Catholici Cæcilianum innocentem credere post illius a Synodis Romana & Arelatensi absolutionem, sed judicium hac in causa suum suspendere possent.

Objicies, Theologos Catholicos & doctissimos Origenem, & Theodoretum defendisse, eorumque Scripta errorum pura asseruisse, etiam nostra ætate, quamvis a Pontificibus, & Synodo Œcumenica damnata sint. Potuit ergo Theodoretus, absque hæreseos suspicione, patrocinari Nestorii personæ ac Scriptis, damnatis erroribus qui Nestorio tribuebantur.

Respondeo 1. Disparem esse rationem. Origenes enim & Theodoretus Hæretici non fuerunt, quia *Hæreticum facit, non offensio, sed offensionis pertinax defensio* (inquit Facundus.) At Nestorius hæreticus fuit. Præterea, intercesserat summa familiaritas & communio Theodoretum inter ac Nestorium, quæ suspicionem ingerebat gravissimam, ipsum ideo Nestorio patrocinari: quod ejus hæresim approbaret, quamvis eam damnaret in speciem, ut imminentem sibi ab Ecclesia damnationem averteret. Nullus vero est simili suspicioni locus de Theologis doctissimis, qui Origenis & Theodoreti patrocinium nostra ætata susceperunt. Non me latet, quod recte animadvertit Facundus lib. 5. *Aliud esse ideo hæreticum excusare quod Catholicus putetur, & aliud ipsam hæresim approbare*. Sed cum ita perspicue ab aliquo asserta est hæresis, & adeo pertinaciter propugnata, etiam post Ecclesiæ judicium, ut nemo dubitet quin illam propugnaverit: Vel cum Ecclesia libros, aut propositiones ex illis fideliter excerptas, prævio diligenti examine, in sensu Authoris damnavit: suspicionem præbet vehementem quod hæresim approbet, qui hæreticum hominem excusat, vel librum vindicat: sicut qui parricidam judicio Senatus damnatum testimoniisque legitimis, & ipsa confessione sua convictum, insontem assereret, nisi fatuus audiret, parricidium ipsum approbare censeretur.

Pro Authoribus ab Ecclesia damnatis imprudenter Apologia scribuntur.

Respondeo secundo: Imprudenter Theologos illos pro Origene & Theodoreto Apologias scripsisse: & pro quovis Authore, sub cujus nomine, & in cujus sensu, propositiones aliquæ ex ejus libris fideliter excerptæ, damnatæ sunt, vel a Synodo Œcumenica, vel a solo Romano Pontifice, accedente Ecclesiæ consensu, temere Apologias scribi: cum in Ecclesiæ judicio, sive dogmata, sive facta spectet, sit humiliter acquiescendum, ex officio Fidei, si quæstio sit dogmatis; aut ex officio reverentiæ Christianæ & obedientiæ Catholicæ, si sit quæstio facti. Quod ex S. Gregorio Magno *lib. 1. Epist. 24.* colligitur: in qua ubi quinque Synodos Œcumenicas se recipere ac ve-

venerari professus est, hæc subjungit de personis in iis damnatis: *Cunctas vero quas præfata veneranda Concilio personas respuunt, respuo; quas venerantur, amplector; quia dum universali sunt consensu constituta, se & non illa destruit, quisquis præsumit, aut solvere quos ligant, aut ligare quos solvunt. Quisquis ergo aliter sapit, anathema sit.* Hinc Sophronius Hierosolymitanus Episcopus in Epistola Synodica, quæ lecta est Actione II. Synodi Sextæ, cum tria Capitula singillatim exsecratus esset, subdit: *Universales sanctas quatuor amplector Synodos, super his vero & hanc Quintam honoro & veneror, & cuncta earum lubenter recipio, tam in Dogmatibus & diversis doctrinis, quamque hæreticorum Anathematibus & definitionibus. Unde & comprobo atque suscipio quos susceperunt & probaverunt. Et anathematizo atque abjicio, quos anathemati subjecerunt, & abjectos a Sancta nostra Catholica Ecclesia censuerunt.* Et in Octava Synodo Actione X. post lectos canones, lecta est ejusdem Synodi octavæ definitio, quæ *Symbolum Fidei, professionemque de septem prioribus Synodis, & Anathema eorum, quos illæ Synodi damnarunt*, complectitur. Venerabilis Beda lib. 4. Historiæ cap. 17. hæc refert ex Synodo sub Theodoro Cantuariensium Archiepiscopo: *Suscepimus sanctas & universales quinque Synodos, &c. Anathematizamus corde & ore, quos anathematizaverunt; & quos susceperunt, suscipimus.* Hincmarus in Concilio Tricassino II. respondit; *Secundum Sacros Canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, quos Apostolica Sedes per B. & Dominum nostrum Papam, & Romana Ecclesia omnium Ecclesiarum Mater damnat, damno: quos anathematizat, anathematizo.* His adde legem illam & consuetudinem vetustissimam, ut non errores tantum, sed & Authores ipsi confingerentur Synodicis decretis, & confingendi ab credentibus Fidei professionem præciperentur; quod inutile prorsus fuisset, si licuisset quoad has quæstiones ab Ecclesiæ universalis sententia discrepare. Unde Cœlestinus I. in Epistola ad Synodum Ephesinam, post damnationem Nestorii: *Se*, inquit, *in nostro Collegio noverint non futuros, nisi secundum Ecclesiasticum & Christianorum Principum constitutum, damnata cum Authoribus sociisque damnantes, se profiteantur Catholicos sacerdotes.* Et S. Leo Epistola 8. alias 2. *Plurimos impietatis Manichææ sequaces & Doctores in Urbe investigatio nostra reperit, vigilantia divulgavit, authoritas & censura coercuit: quos potuimus emendare, correximus, & ut damnarent Manichæum cum prædicationibus & disciplinis suis publica in Ecclesia professione & manus suæ subscriptione, compulimus.* Et Epistola 14. alias 3. de quibuslibet hæreticis resipiscentibus scribit: *Saluberrimum enim & spiritalis medicinæ utilitate plenissimum est, ut sive presbyteri sive diaconi, sive subdiaconi, aut cujuslibet ordinis clerici qui se correctos videri volunt, atque ad Catholicam fidem, quam jam pridem amiserant, rursum reverti ambiunt, prius errores suos, & ipsos Authores errorum damnari a se sine ambiguitate fateantur: Ut sensibus pravis etiam peremptis, nulla sperandi supersit occasio, nec ullum membrum talium possit societate violari, cum per omnia illis professio propria cœperit obviare.*

Unde ab imprudentibus illis damnatorum, post Canonicum examen, librorum Apologistis postulare jure possumus, quod Facundus Hermianensis ab illis postulabat, qui Synodum Chalcedonensem, vel in quæstionibus facti, errasse contendebant; Ut tam evidentibus documentis probent Ecclesiam hæc Scripta, vel has Propositiones secundum Authoris cujuspiam sensum, damnantem errasse, quam evidens est esse nos & vivere. Alioqui temeritatis notam non evadent. *Ergo*, inquit Facundus lib. 10. cap. 1. *si cupiunt ut cum illis hanc Synodum ego quoque reprehendam, tale aliquid ad eam destruendam idoneum requirant ac proferant, quod tam certum mibi sit, quam certum mihi est esse me.*

Theodoretus anathema Nestorio dicere debuit absque distinctione juris & facti, personæ & dogmatis.

Objicies ultimo, potuisse saltem Theodoretum uti distinctione juris, & facti, discretione personæ & dogmatis, & Anathema dicere erroribus a Synodo Ephesina damnatis, illis, inquam, propositionibus: *Duæ sunt in Christo personæ: Maria Virgo non est Deipara:* Non autem Nestorio, quem propositiones illas hæretico sensu non asseruisse & propugnasse existimabat. Inique ergo actum cum Theodoreto in Synodo Chalcedonensi, cum, ut aperte Anathema diceret Nestorio, compulsus est.

Respondeo, Nego antecedens. Debuit enim, (ut jam probavi) suam Ecclesiæ judicio privatam subjicere & immolare sententiam Theodoretus. Debuit præterea ostendere se ex animo damnare hæresim, quam scriptis suis foverat ac patrocinio. Cum autem Nestorii amicitiam coluisset, fovissetque communionem, etiam post initam pacem Orientales inter & Sanctum Cyrillum, quo tempore illam juris & facti distinctionem usurpabat, ad Andream Samosatenum scribens: *Exigit autem subscriptionem facta dudum damnationis: & ut anathematizetur sancti Episcopi dogma Nestorii. Scit autem vestra Sanctitas, quod si quis indiscrete dogma anathematizet ejusdem sanctissimi, & venerabilis Episcopi idem est ac si pietatem anathematizare videatur. Oportet ergo, si omnino compellimur eos anathematizare, qui purum dicunt hominem Christum, aut qui in duos Filios unum Dominum nostrum Jesum Christum dividunt, &c.* Cum (inquam) Theodoretus Nestorio pertinaciter communicans, suspicionem ingessisset gravissimam, se prava dogmata ab ipso asserta sincere non damnare, operæ pretium erat, ut vetere illa & tunc merito suspecta dogmatis & personæ discretione rejecta, non solum hæresim damnaset, sed etiam Nestorium hæreseos evidentissimis probationibus convictum, & Synodi Œcumenicæ judicio damnatum, utque aperte, absque fuco, & tergiversatione diceret, *Anathema Nestorio.*

SCHOLION I.

In hac Dissertatione ad pag. 367. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc notam apponunt: *Innuere videtur Ecclesiam in damnandis propositionibus modo non servare eam diligentiam quam olim servabat.*

R. Id nec dixi, nec innui. Reddantur verba mea & evanescet calumnia. *Et pariter tenentur Ecclesiæ filii, libros aut propositiones sub quorumvis Authorum nomine, post diligentissimum examen, & accuratam collationem, prout olim a Synodis & Pontificibus factum est, ab Ecclesia damnatas, iis notis merito injustos censere, quibus illas inurit Ecclesia, &c.* Hæc verba mea. Cæterum patiantur Religiosi Censores se remitti ad Tractatum *Joannis Gersonii* Cancellarii Ecclesiæ & Academiæ Parisiensis, *De Examinatione Doctrinarum*, parte secunda, Consideratione quinta, ubi pius ille & eruditus Theologus hæc habet: *Providendum est sedulo per Rectores Christianitatis, ne studium Theologicæ Veritatis depereat, sed alicubi resideat velut in fonte. Alioquin timendum est ne superseminentur hæresum zizania, propter varietatem tot capitum, tot insuper passionum diversarum, unde multiplicatio sequitur judiciorum; ubi si desit recursus ad Theologos non depravatos, & in unum collectos, quis, oro, providebit? Si dixerit aliquis, Fiet recursus ad Sedem & Curiam Summi Pontificis. Non negabimus hoc, si Theologia illic habuerit suos Doctores non partiales, non seductos, non fastuosos, non quæstuosos aut invidos, non potestati sæculari, non spirituali plusquam veritati faventes, alioqui tolerabilius esset nullos habere, quam tales pati.* Librorum & propositionum damnandarum examen diligentissimum, & accuratam collationem fieri debere, Venerabilis *Gersonius* docet; ideoque Theologos eruditos, a præjudiciis omnibus, a studio partium, ab omni corruptela prorsus alienos adhiberi debere ad Librorum examen ac censuram: Theologos qui intelligant ac penitissime pervadant argumenta, resque de quibus tractavit Author; qui de Scriptoris mente non ex plagulis detruncatis, sed ex textura Scriptionis pronuntient; qui in alienis dictis non tricentur, nec ea obtorqueant, & ad alienos inauditosque sensus inflectant; ut criminationi ac damnationi justæ patere aliqua tandem ratione videantur: Theologos qui non ex suo dumtaxat, aut suorum gustu de alienis Sententiis judicent, sed probabiles agnoscant eas ipsas opiniones a quibus abhorrent, cum a Catholicis Theologicis, ac præsertim ab Acade-

cademiis celeberrimis, qualis est Sacra Facultas Parisiensis, propugnantur, nec ab Ecclesia & Sede Apostolica sunt damnatæ: Theologos ac Censores, qui in Librorum lectione, examine, censura præcipitationem caveant: Qui Catholicos Authores, & obedientiam ac devotionem erga Sedem Apostolicam palam professos non damnent inauditos; qui damnationis causas non celent, sed distincte ac determinate significent quid sit illud quod in Authoris Opere reprehensioni pateat, ut illud Author rettactare, emendare vel explicare possit. Non dubito qoin eam diligentiam in damnandis Lutheri, Jansenii, Michaelis Baii, & Molinos Quietistarum parentis propositionibus diligentiam adhibuerit Ecclesia, quam olim in doctrinarum examine & propositionum Censura servabat. Non dubito quin tales adhibuerit Theologos & Censores, quos optat Venerabilis Gersonius. Quamobrem salso mihi affingitur quod innuerim Ecclesiam in damnandis propositionibus debitam non servare diligentiam.

SCHOLION II.

In eadem Dissertatione, ad paginam 369. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc notam apponunt: *Asserit quod a Papa damnata, si accedat consensus Ecclesiæ, sunt damnanda, quasi sola Papæ damnatio non sufficiat.*

Revera scripsi, pro quovis Authore, sub cujus nomine, & in cujus sensu propositiones aliquæ ex ejus libris fideliter excerptæ, damnatæ sunt, vel a Synodo Œcumenica: *Vel a solo Romano Pontifice, accedente Ecclesiæ consensa*, temere Apologias scribi. Hæc verba, *Accedente Ecclesiæ consensu*, probabilem excusationem habent ac legitimam in Doctore Sacræ Facultatis Parisiensis: quia *Non est doctrina nec dogma* ejusdem *Facultatis, quod Summus Pontifex sit infallibilis nullo accedente Ecclesiæ consensu*; ut ipsa declaravit anno millesimo sexcentesimo sexagesimo-tertio. Cæterum Concilia semper necessaria non esse censeo, & Romanum Pontificem, etiam extra Concilia & sine Conciliis, Summum jure divino Controversiarum fidei judicem esse profiteor & propugno, ejusque judicio, *ut omnium Christianorum Patris & Doctoris*, Catholicos omnes subesse & humiliter parere debere.

Nota.

PRæruptam sane aggrediuntur viam, qui Pontificum definitionibus ea ratione parere renuunt, quod dicant in examine rerum definiendarum necessariam prætermissam fuisse diligentiam. Id non sine magna dici posse temeritate ostendit Canus *l. 5. de Loc. Theol. c. 5.* atque insuper ita omnem finiendarum controversiarum rationem removeri, etsi accedat conciliorum suffragium: *Quæ res*, ait, *ut de conciliis quoque dicatur subsunt omnino causa eadem. Nec enim æstimare debemus summum solum Pontificem cum dormierit errare, cum non dormierit verum dicere; Patres autem sive dormiant, sive vigilent, semper recta ingredi, & clausis, quod ajunt, oculis, vel in tenebris obscura cernere. Quamobrem qui sive Pontificum, sive Conciliorum diligentiam in fidei causa finienda in dubium vocat, eos necesse est omnia Pontificum judicia, ac Conciliorum infirmare.* Et mox ita subdit: *Deus disponit suaviter omnia, simulque prospicit & finem, & media ad finem necessaria. Nec dubitari potest, quod in rebus naturalibus contingit, idem in supernaturalibus quoque usuvenire, ut qui dat finem, det consequentia ad finem. Itaque præstat semper Pontifex quod in se est, præstatque Concilium, cum de fide pronunciant: caditque causa si quis e nostris aliter existimat: Quemadmodum enim, si Christus Petro diceret, Ego rogavi te, Petre, ut non deficiat charitas tua, certo certius intelligeretur diligentiam, curam, vigilias, preces, cæteraque auxilia opportuna illi impetrasse, quæ fuat ad charitatis conservationem necessaria: ita cum dixit: Ego rogavi ut deficiat fides tua, proculdubio intelligimus id a Patre suo consecutum, ut quæ ad rectum de fidei quæstione judicium oporteret, ea adesset Petro omnia, sive a Deo, sive ab homine expectarentur.* Et infra: *Si semel hæreticis hanc licentiam permittimus, ut in quæstionem vocent, num ecclesiæ judices eam diligentiam, & curam exibuerint, quæ opus erat ut quæstio via, & rationibus fieretur: ecquis adeo cæcus est, qui non videat omnia mox Pontificum, Conciliorumque judicia labefactari?* Et demum: *Rogo an fideles his, qui de fidei quæstione judicarunt, tantisper parere debeant, dum eorum negligentia innotescit ecclesiæ? Parere debent, ajunt. Jam igitur eo tempore, errantibus judicibus, errabit ecclesia. Sine vitio suo, inquis, ecclesia tunc errabit. Agnosco. Sed ut dictum est, ne hunc quidem errorem admittere in ecclesia Dei debemus. Quid quod si semel de diligentia Judicum dubitamus, novum examen, judiciumque semper recens postulabimus, ut de diligentia adhibita vel non adhibita censeatur?*

Nec acquiesco Natali exposcenti ad diligens examen habendum Authores non esse damnandos inauditos &c. Scio hanc fuisse multorum etiam Heterodoxorum querelam; at ubi de libro damnando agatur, nescio videre quid necesse sit Authorem consulere. Ipse Liber est sui ipsius Accusator, & Defensor; si etenim ex antecedentibus & consequentibus excusari possint quædam, quæ nude sompta errorem, seu etiam hæresim saperent, en quod ipse Liber ab errore immunem se prodit. Dum vero omnibus inspectis frustra in eo defendendo laboraretur, quid opus est Authorem audire? Nonne verborum sensus ex iisdem verbis est eruendus? Nonne juxta obvium verborum sensum de Libro judicandum est? Tunc solum accerserem Authorem, quando de eo tamquam hæretico damnando ageretur; cum etenim hæreticus ille sit, qui in suis erroribus obdurato animo persistit, quoties notum non sit aliquem damnatas hæreses pertinaciter defendere, tunc antequam tamquam hæreticus damnaretur, oporteret ipsum audiendo dignoscere, an vere hæretica pertinacia tabesceret.

ANIMADVERSIONES in eam P. Natalis doctrinam, qua ex sententia Facultatis Parisiensis dicit Romanum Pontificem in suis Definitionibus non esse infallibilem, nisi accedat universalis Ecclesiæ consensus.

CUm non semel P. Natalis Facultatis Parisiensis sensa opponat autumantis Papæ definitiones infallibiles non habendas usquequo Ecclesiæ consensu non roborentur, ab hac controversia elucidanda abstinendum non censui, ex ea enim non parum ad obedientiam supremo Magistro præstandam possunt fideles excitari. Sed & non parum elucidandæ Ecclesiasticæ Historiæ deficere posse judicavi, si & quoad hoc caput jugis ecclesiæ traditio non perscrutaretur. Primo vero de Romani Pontificis definitionibus jus respicientibus, in sequentibus vero Animadversionibus de ejusdem definitionibus quoad facta aliquid decernentibus, agendom est.

§. I.

Quando Pontifex Romanus intelligatur ex Cathedra definire.

BOssuet, sive Author *Defensionis Declarationis Cleri Gallicani* eam sugillat distinctionem quasi novam inauditamque, qua dicitur Romanum Pontificem errori obnoxium esse, si ut particularis est persona doceat, non vero dum ex Cathedra definit. Verum juxta dublicem hanc considerationem, quam omnes Polemici Theologi necessariam judicarunt, de Romano Pontifice loquendum esse judicabit quisquis animadvertet Pontificem posse quandoque suam sententiam proferre, quatenus privata persona est, non intendendo universalis Magistri munus gerere, sed quod sibi videtur exponere; quandoque vero quatenus constitutus est a Christo universalis Doctor, ac Magister, ac proinde universos fideles quoad fidem, ac mores instruere assumit. Hanc distinctionem Pontificis ex proprio & particulari sensu loquentis, & ut ecclesiæ universalis Magistri eam edocentis, innuit etiam Rusticus Ecclesiæ Romanæ Diaconus in Disp. contr. Acephal. ubi

sic

sic ait : *Dei Ecclesia familiaribus non intendit, neque hypomnisticis, neque iis, quæ ad unum & domesticum fiunt, sed his quæ ad Synodus, seu a Synodis dogmatice & publice & definitive, de his quæ in quæstionem veniunt describuntur*. Ipse summus Pontifex Agatho præfatam distinctionem non esse ignotam ostendit; nam quamvis Sexta Synodus Honorium damnasset, numquam Sedem Apostolicam ad errorem deflexisse fidenter affirmavit. His sane verbis, quæ infra legenda sunt, voluit affirmare suos Prædecessores numquam in fide errasse, nempe quando munus universalis Magistri ac Doctoris adimpleverunt; nam Honorium ut particularis persona erat, sicut ostendam agendo de eodem Honorio, tamquam Monothelitam Sexta Synodus damnaverat.

Ut vero Pontifices tamquam universales Magistri definirent, sive e Cathedra loquerentur, aliquando consueverunt prius particulares Synodos indicere, ut Antistitum ope res definiendas perscrutarentur, cujus rei exempla in Historia Ecclesiastica non sunt desideranda. Aliquando Romani Cleri adjutorio id præstabant; unde cum Siricius Jovintanum damnasset, ita scripsit ad S. Ambrosium : *Facto Presbyterio omniam nostrum, tam presbyterorum & Diaconorum, quam etiam totius cleri, una suscitata sententia est, ut Jovinianus, & Incentores novæ hæresis inventi, divina sententia & nostro judicio in perpetuum damnati extra ecclesiam remaneant*. Et S. Augustinus lib. 2. de pec. orig. c. 8. innuit S. Zosimum in Pelagii ac Cœlestii damnatione prius audire voluisse quid ecclesia Romana sentiret, ita enim ait : *Fefellit judiciam Palæstinum Pelagius, Romanam autem Ecclesiam fallere usquequaque non potuit. Recoluit enim B. Papa Zosimus, quid imitandus Prædecessor ejus senserit. Attendit quid de illo sentiret prædicanda in Domino Romanorum fides, quorum adversus ejus errorem pro veritate catholica studia consonantia concorditer, flagrare cernebat*. Similia habet cap. 17.

Modo Romani Pontifices volentes aliquid e Cathedra definire, adhibere solent consilium sacri Ecclesiæ Senatus, Eminentissimorum nempe Cardinalium, quorumdam Antistitum, ac Theologorum, ad istorum omnium adjutorio res definiendas examinant. Hic tamen cavendum a Launoji & aliorum sententia, qui dicunt futuras infallibiles Pontificum definitiones, si ipsis accedat particularis Romanæ Ecclesiæ consensus; ex quo quidam inferunt sufficere & necessarium esse Cardinalium assensum, qui Clero Romano Romanam Ecclesiam repræsentanti suffecti sunt. Nova hæc opinio, utpote nulli innixa S. Scripturæ textui, nulli Traditioni, sane est respuenda. Neque igitur S. Scripturam, neque Traditionem eidem adfaventes, immo adversantes, infra dicenda demonstrabunt; sed juvat hic aliqua breviter adnotare. Primum est, quod etsi quibusdam PP. placuerit Petrum ecclesiam universalem repræsentasse, dum constitutus est ecclesiæ fundamentum, Pastor gregis, nullus tamen vel somniavit ecclesiam Romanam repræsentasse, cujus fundationi Antiochena præivit; unde neque eam poterat repræsentare. Deinde nullus Patrum dixit Ecclesiam Romanam consulendam, ut in fidei controversiis infallibilia responsa haberentur; sed neque ita aliquando factum est; quando etenim ecclesiæ particulares Sedem Apostolicam adibant, a Romano Pontifice, non a particulari ecclesia Romana responsa expectabant : unde si inveniebant Pontificem e vivis sublatum, Successori delatæ literæ reservabantur. In eo tota est hujus falsæ opinionis hallucinatio, quod cum ipsius Patrum legerint ecclesiam Romanam tamquam immaculatam, Matrem cæterarum ecclesiarum, centrum unitatis, incontaminatæ traditionis depositum a PP. laudari, non observarunt iis laudibus extolli, non quia hæc ipsi, ut specialis Ecclesia est, aptari conveniat; sed quia cum hæ infallibilitatis notæ in suo capite reperiantur, quod solius capitis est de eadem Ecclesia prædicatur. Unde Leo IX. scribendo ad Michaelem Patriarcham Constantinopolitanum, & Leonem Acridamum ajebat : *Nonne a Sede Principis Apostolorum, Romana videlicet Ecclesia, tam per eumdem Petrum, quam per Successores suos reprobata, & convicta, atque expugnata sunt omnium hæreticorum commenta, & Fratrum corda in Fide Petri, quæ hactenus nec deficit, nec usque in finem deficiet, sunt confirmanda?* Ita Leo Ecclesiæ tribuit Romanæ, quod expresse dicit Petrum ejusque Successores acturos.

Hæc dicta sint ut appareat Romanos Pontifices definientes non prius consulere etiam S. R. E. Cardinales, quasi absque ipsorum consilio, & assensu possint in suis definitionibus deficere; etsi etenim concedatur eosdem Cleri Romani vices supplere, semper magis ex infra dicendis apparebit non Clero Romano, sed ipsi Divo Petro, ejusque Successoribus inerrantiæ privilegium Christum elargitum fuisse. Et re vera exploranti monumenta Ecclesiasticæ Historiæ, nullibi apparebit S. Leonem Ecclesiæ Romanæ adjutorium adhibuisse, quando tamquam fidei regulam publicavit suam Epistolam dogmaticam ad Flavianum, neque reperiet antea Romæ, ac deinde Constantinopoli & Chalcedone publici juris factam. Idem & alii quidam Pontifices definientes fecere; quinimmo invenire est perpaucus Clerum Romanum adscivisse, ut ipsius ope definienda scrutarentur.

Tunc igitur Pontifex Romanus tamquam de Cathedra definiens est auscultandus, quando gerendo personam universalis Magistri & Doctoris, universam Ecclesiam edocet quoad Fidem & mores. Ita autem tunc ab eo errandi periculum removent, ut non desint qui putaverint ad fidem pertinere in his definitionibus infallibilitate gaudere; & quædam quoad hoc adnotabo in fine harum Animadversionum. Id profecto censuit Academia Lovaniensis, dum an. 1544. inter articulos fidei orthodoxæ n. 25. sequentem etiam adnumeravit : *Certa fide tenenda sunt, non solum quæ Scriptura expresse sunt tradita, sed etiam quæ per Traditionem ecclesiæ Gallicanæ credenda accepimus, & quæ definita sunt super fidei, & morum negotiis per cathedram Petri, vel per Concilia generalia legitime congregata*. Eamdem sententiam de Papæ definientis infallibilitate ex fide tenendam, docuerunt Valentia *Com. Theol.* t. 3. *d.* 1. *p.* 7. §. 5. Suarez *de Fid. disp.* 5. *sect.* 8. *n.* 4. aliique, illud addentes ea ætate ita omnes DD. catholicos docuisse. Bellarminus vero *de Rom. Pontif. l.* 4. *c.* 4. ita certam habuit, ut quamvis ad fidem immediate pertinere non dixerit, contrariam tamen *erroneam, & hæresi proximam*, pronunciaverit. Operæ igitur pretium est ea in medium afferre, quæ Romanum Pontificem infallibilitatis prærogativa a Deo donatum demonstrant, ut innotescat non expectandum ecclesiæ consensum, quasi ante ipsum ejusdem definitiones non satis ab errore sint immunes.

§. II.

Demonstratur ex S. Scriptura Pontificis definientis infallibilitas.

PRimo igitur habemus *Luc.* 22. quod postquam Christus pro Petro fidem indeficientem postulavit, ipsi confirmandi nutantes fratres munus injunxit : *Simon, Simon*, ait, *ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum : ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua ; & tu aliquando conversus confirma fratres tuos*. His verbis Petro summo Pastori inerrantiam in fide impetratam demonstravit; neque etenim præstitum illi esset in fidem labantes sustinere, si per errorem corruere potuisset. Secundo *Jo. ult.* Christus contulit Petro ovium pascendarum officium, dum ait : *Pasce oves meas*. Hujusmodi autem officium absque immunitate ab omni errore non rite exercere potuisset; hac etenim ab eo sublata, noxia fortasse pascua ovibus subministrasset. Tertio, cum *Matth.* 16. illam confessionem solus edidisset Petrus : *Tu es Christus filius Dei vivi*, hoc assequutus est præmium, ut Ecclesiæ esset immotum fundamentum, quapropter Petrum laudando statim Christus subjunxit. *Beatus es Simon Bar-Jona, quia caro, & sanguis non revelabit tibi, sed Pater meus, qui in cœlis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo ecclesiam meam*. Hoc autem aperte ostendit Petro, ut summo Pontifice constituto, concessum fuisse, ne in fide posset errare, cum etenim super ipsum fundare voluerit ecclesiam, quæ esset columna & firmamentum veritatis,

ut

ut dicitur 1. *ad Timoth.* 3. & contra quam portæ inferi non possent prævalere, ut subditur post citata ex S. Matthæo verba, oportebat ipsum firmissime in fide stare, eo etenim deficiente, & falsa ecclesiæ proponendo, ædificium corruere necesse erat. Quam autem communiter consenserint PP. in asserendo ex præfatis S. Scripturæ locis haberi, Petrum constitutum ecclesiæ fundamentum, & non solum ovium, sed pastorum etiam pastorem, quibus salutaria doctrinæ pascua præberet, legere est apud Natalem dissert. IV. sæculi 1.

Ad hucusque dicta eludenda, aliqui respondent nil certi ex S. Scripturæ locis haberi, cum varias patiantur interpretationes. Alii igitur dicunt orasse Christum ne fidem Petrus amitteret, quantumvis a Diabolo tentaretur. Alii orasse, ne Romana ecclesia per Petrum fundata a fide deficeret. Alii ne Sedes Petri, seu Sedes Apostolica in fide erraret. Alii demum ne universalis ecclesia, seu universale concilium fidei contraria amplecteretur.

Verum hæc nullius esse roboris unusquisque dignoscet, si animadvertat cum S. Augustino *l. 12. confess. cap.* 31. S. Scripturæ verba diversos sensus claudere, omnesque admittendos, quoties unus alterum non destruat; unde S. Thomas *quodl. 7. art. 14. ad* 5. ait: *Author principalis S. Scripturæ est Spiritus S. qui in uno verbo S. Scripturæ intellexit multo plura, quam per Expositores S. Scripturæ exponantur vel discernantur.* Jam vero clarum est præfatas interpretationes non solum mutuo se non collidere, sed potius omnes conducere ad stabiliendam in Petro, adeoque in suis successoribus in fide indeficientiam. Optime igitur ne Petrus a fide discederet dicitur Christus orasse; at certe perpetua ipsius in fide perseverantia ad hoc conducebat, ut errare non posset in fidei articulis proponendis, cum ex ipsius in fide constantia hoc consurgere deberet, quod posset fratres confirmare. Atque ita hoc privilegium non solum Petrum ut personam privatam respexit, sed ut futurus erat totius ecclesiæ Pastor, ac Doctor. Dum autem S. Scripturæ textus de inerrantia Romanæ ecclesiæ concessa interpretantur, statim eadem prærogativa Romanum Pontificem donatum dicimus: unde enim tale privilegium in membra, nisi ratione Capitis congruum esset redundare? Sed nec satis intelligeremus illam ecclesiam voluisse Christum aberrore immunem, quoties Caput, quod præcipue ab omnibus spectatur, falsa dogmata docere potuisset. Si iterum dicatur orasse Christum, ne umquam fides in Sede Petri, seu Sede Apostolica deficeret, iterum & ex hoc capite Pontificem in ea sedentem ab eadem deficere non posse concipimus; nisi enim ludere verbis velimus, nemo dicet Sedem e. g. Alexandrinam in fide non defecisse, eo quod in ea sederit Arius. Quod si demum placeat affirmare rogasse Christum, ne universalis ecclesia seu synodus œcumenica errore inficeretur, id ipsum Romano Pontifici tributum nil vetat credere; cum consonum rerum naturæ sit, ut a capite ad cætera membra fidei diffluat firmitudo: unde in decursu harum animadversionum videbimus concilia, & ecclesias expectasse a Romano Pontifice, tamquam a purissimo fonte fidei dogmata dimanare. En ergo omnes interpretationes supra enunciatas non solum Petri, ejusque successorum infallibilitati non refragari, sed potius eamdem confirmare.

Ex hucusque dictis innotescit neque corruere Pontificis definientis infallibilitatem ob diversas PP. interpretationes ad ea Christi verba: *Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, &c.* Dum igitur aliqui dixerunt illis verbis significari ecclesiam super Apostolos, eorumque successores ædificatam, non tollitur, quin id præcipue de Petro dictum intelligatur, cum Apostolorum caput, & principem agnoscerent. Dum alii dixerunt ecclesiam ædificatam super petram, nempe super illam fidem, quam professus est Petrus, non proinde aliud ejusdem ecclesiæ fundamentum sublatum voluere, in fidei nempe custode situm, ac fidei controversiarum judice supremo. Dum alii ita interpretantur ecclesiam super petram fundatam, ut in ea petra Christum agnoscant, profecto præcipuum ecclesiæ fundamentum innuerunt; sed tamen alterum post Christum fundamentum agnoscere debuerunt, Petrum nempe & Apostolos. Ita quamvis Apostolus 1. *ad Cor.* 3. dixerit: *Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod est Christus Jesus*, nihilominus *ad Ephes.* 2. ait: *Estis cives sanctorum, & domestici Dei, superædificati super fundamentum Apostolorum* &c. Remanet ergo nullam ex allatis interpretationibus eam excludere, qua dicitur illis verbis denotari super Petrum ejusque successores ecclesiam fuisse ædificatam; quapropter cum præfatæ interpretationes simul bene componantur, omnes simul amplexi sunt etiam PP. ac inter eos S. Augustinus.

Jacobus Bossuet *in defens. declarat. p. 2. l. 15. c.* 3. &c. dicit inerrantiam, quam Christi oratio Petro impetravit, ad ipsius Successores non transiisse, utpote Petro, ut erat singularis persona, concessam. Addit etiam tributum quidem etiam Romano Pontifici, sicut & Petro officium confirmandi fratres, ovesque pascendi, at non concessum ut huic officio numquam deficeret.

Mihi tamen ab hujus Authoris placitis recedere suadent, & ipsa Scripturæ verba, & quæ de Romani Pontificis privilegiis cum Petro communibus traduntur. Quibuscumque igitur Bossuet aliique interpretationibus adhæreant, nemo ostendere poterit Petro ut universali Pastori a Christo designato, non tributum fuisse officium confirmandi fratres in fide, ovesque fidei, ac morum doctrina pascendi; cumque officium Doctoris, & Pastoris universalis ad ipsius Successores deberet pertransire, necesse est credere iisdem prærogativis, quibus collatum fuit Petro, & ejusdem Successoribus a Christo concessum fuisse. Quis modo concipere potest Christum demandando universali Pastori, & Doctori, qualis est etiam Romanus Pontifex, curam fratres nutantes constabiliendi, ac orthodoxa fide pascendi, illum erroribus obnoxium relinquere voluisse? Hæc sane mihi menti non occurrerent, quin simul non cogerer concipere Christum non satis suæ ecclesiæ providisse, destinando universalem Doctorem ad confirmandos fratres, qui posset eisdem falsa proponere, ac universalem Pastorem, qui posset, ovibus mortifera hæresum pascua tribuere. Hoc idem dicerem, dum constituisset fundamentum, quod ruinæ posset subjacere. Numquam proinde Doctorem, & Pastorem universalem a Christo suæ ecclesiæ tributum considero, quin simul non considerem, ut hoc munus gerit, ita in fide confirmatum, ut ab ea non possit desciscere. Sed audiamus modo Pontifices eodem ac Petrum infallibilitatis privilegio judicium exercere.

Primus se offert Philippus presbyter nomine Sancti Cœlestini ad Concilium Ephesinum Ablegatus: *Nulli dubium*, ait act. 3. *immo sæculis omnibus notum est quod S. beatissimusque Petrus Apostolorum princeps, & caput, fideique columna, & ecclesiæ catholicæ fundamentum, a Domino nostro J. Christo Salvatore humani generis, ac Redemptore claves regni accepit, solvendique ac ligandi peccata potestas ipsi data est; qui ad hoc usque tempus & semper in suis Successoribus vivit, & judicium exercet.* Eo quod Christus voluerit Petrum esse suæ ecclesiæ fundamentum, asserit in Successoribus suis vivere, & judicium exercere, idque omnibus sæculis innotuisse.

S. Leo *serm. 3. de anniversf. die sua ad Pontificat. assumpt.* ita loquitur: *Commune erat omnibus Apostolis periculum de tentatione formidinis, & divinæ protectionis auxilio pariter indigebant. quia diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere; & tamen specialis a Domino, Petri cura suscipitur, & pro fide Petri proprie supplicatur, tamquam aliorum status certior sit futurus, si mens Principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo formatur, & divinæ gratiæ ita ordinatur auxilium, ut firmitas, quæ per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur. Cum itaque dilectissimi tantum nobis videamus præsidium divinitus institutum, rationabiliter, & juste in Ducis nostri meritis, & dignitate lætamur, gratias agentes sempiterno regi Redemptori nostro J. Christo, qui tantam potentiam dedit ei, quem totius ecclesiæ principem fecit, ut si quid etiam nostris temporibus recte per nos agitur,*

rectaque disponitur, illius sic gubernaculis deputandum, cui dictum est, & tu conversus confirma fratres tuos; & cui post resurrectionem suam Dominus ad trinam æterni amoris professionem mystica insinuatione ter dixit: pasce oves meas; quod nunc quoque procul dubio facit, & mandatum Domini pius pastor exequitur, confirmans nos cohortationibus suis, & pro nobis orare non cessans. Ita S. Leo explicat orationem factam a Christo pro Petro respexisse ad eum in fide constabiliendum, ut etiam aliis in fide fortitudinem tribueret; ejusdemque orationis præsidium in seipso agnoscens, quæcumque rite disposuisset, vult Petro tribuenda, utpote ab illa promissione scatentia: *& tu conversus confirma fratres tuos.* Et quamvis addat etiam nunc Petrum officium pascendi oves exercere cohortationibus suis, & orationibus re vera etiam præstat, quia in Romano Pontifice *omnium pastorum solicitudo cum commendatarum sibi ovium custodia perseverat, & ejus etiam dignitas in indigno herede non deficit*, ut habet serm. 2. anniv. assump. suæ.

Idem infallibilitatis privilegium mediante Petro ad Successores derivasse tradit S. Agatho Papa *epistola 2.* ad Constantinum Pogonatum, ejusque fratres Heraclium, & Tiberium. Primo affirmat absque ulla erroris mixtione pascendarum ovium munus a Christo collatum Petro, & apostolicæ ecclesiæ impertitum: *Spirituales oves*, ait de Petro, *ecclesiæ ab ipso Redemptore omnium pascendas suscepit, cujus annitente præsidio, hæc apostolica ejus ecclesia numquam ab via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est.* Inaniter autem hic cum Launojo Sedes apostolica, seu Romana Ecclesia a Romano Pontifice sejungeretur, non huic sed romanæ ecclesiæ ob Petri privilegium inerrantiam concessam asserendo. Cum non ab alio, nisi a Pontifice illibatam doctrinam romanus clerus expectet, una eidem ab erroribus immunitatem concessam agnoscere necesse est. Deinde S. Agatho in ea epistola affirmans omnes ecclesias semper romanæ ecclesiæ doctrinam amplexas, eamque numquam errasse, id derivasse dicit ex promissione facta Petro, & ex munere eidem collato fratres confirmandi: *Illibata*, inquit, *fides tenus permanet secundum ipsius Domini Salvatoris divinam pollicitationem, quam suorum discipulorum Principi in sacris evangeliis fatus est, Petre, Petre, inquiens, & Sathanas expetivit ut cribraret vos, sicut qui cribrat triticum; ego autem pro te rogavi ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Consideret itaque vestra tranquilla Clementia, quoniam Dominus, ac Salvator omnium, cujus fides est, qui fidem Petri non defecturam promisit, confirmare eum fratres suos admonuit, quod apostolicos Pontifices meæ exiguitatis prædecessores confidenter fecisse, semper cunctis est cognitum.* Si ergo ex ea ratione numquam fides in sede Petri erroribus obnubilata visa est, qua promissum est Petro ipsius fidem non defecturam, atque id ut fratres posset confirmare, eadem prærogativa successores gaudere oportuit Agathonem agnoscere, cum & ad ipsos eamdem curam diceret pertinere: ac proinde patet ex supradictis non mediante romana Ecclesia, sed mediantibus Successoribus suis dictum esse S. Petrum adhuc judicium in ecclesia exercere.

In formula fidei, quam Adrianus II. Synodo VIII. subscribendam transmisit hæc habentur: *Quia non potest Domini nostri Jesu Christi prætermitti sententia dicentis: tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam; hæc quæ dicta sunt rerum probantur effectibus; quia in Sede Apostolica immaculata est semper servata religio, & sancta celebrata doctrina.* Ita inerrantiam concessam Petro, qui constitutus fuit ecclesiæ fundamentum, Adrianus in Successoribus perseverare concilio exposuit.

S. Leo IX. qui ab aliis VIII. enumeratur, in epistola ad Petrum Antiochenum sic ait: *Nimirum solus est Petrus pro quo ne deficeret ejus fides, Dominus & Salvator asseruit se rogasse, dicens: Simon Simon, ecce Sathanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum. ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua & tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Qua venerabilis & efficax oratio obtinuit, quod hactenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius usque in sæculum sæculi; sed confirmabit corda fratrum variis concutienda fidei periclitationibus, sicut usque nunc confirmare non cessavit.* Et ep. 1. cap. 6. hæc habet: *Taliter S. Ecclesia super petram, id est, Christum, & super Petrum vel Cepham filium Joannis, qui prius Simon dicebatur, ædificata; quia inferi portis, disputationibus scilicet hæreticorum, quæ vanos ad interitum introducunt, nullatenus foret superanda, sic pollicetur ipsa Veritas, per quam sunt vera quæcumque sunt vera, portæ inferi non prævalebunt adversus eam: cujus promissionis effectum se precibus impetrasse a Patre idem Filius protestatur dicendo ad Petrum: Simon Simon ecce Sathanas &c. Erit ergo quispiam tantæ dementiæ, qui orationem illius, cujus velle est posse, audeat in aliquo vacuam putare?* Post hæc autem ita subdit: *Nonne a sede principis Apostolorum, romana videlicet ecclesia, tam per eumdem Petrum, quam per Successores suos reprobata, & convicta, aut expugnata sunt omnium hæreticorum commenta, & fratrum corda in fide Petri, quæ hactenus nec defecit, nec usque in finem deficiet, sunt confirmata?* Ita privilegia Petri, quorum ratione immunes ab errore a S. Leone agnoscebantur, ad ipsius successores transisse describit; & quod faciunt Romani Pontifices, ut supra innui, ecclesiæ romanæ tribuitur, ut semper magis appareat eamdem per suum Caput designari.

Eamdem privilegiorum Petri transfusionem in romanam ecclesiam, nempe, in ipsius Pontifices narrat Nicolaus I. in epistola ad Michaelem Imperatorem, ubi inter alia hæc habet: *Cum Ecclesiæ Romanæ privilegia Christi ore in B. Petro firmata, in ecclesia ipsa disposita, antiquitus servata, & a sanctis universalibus synodis celebrata, atque a cuncta ecclesia jugiter venerata, nullatenus infringi, nullatenus commutari &c.*

Innocentius III. eadem ac Petrum sese infallibilitate donatum, ita explicat serm. 2. in consecr. Pon. Max. *Nisi ego solidatus essem in fide, quomodo possem alios in fide firmare? Quod ad officium meum noscitur specialiter pertinere, Domino protestante: Ego, inquit, pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Rogavit. & impetravit, quoniam exauditus est in omnibus pro sua reverentia. Et ideo fides apostolicæ sedis in nulla umquam turbatione defecit, sed integra semper & illibata permansit, ut Petri privilegium persisteret inconcussum.* Et in epistola ad episcopum Arelatensem, ideo maiores causas, ac præsertim articulos fidei, ad Petri sedem referendos docet, quia pro ea rogavit Dominus ne deficeret fides ejus.

Consideretur modo præfatos Pontifices probitate & scientia singulares, vel ambitione abreptos, vel ignorantia excæcatos non potuisse ea sibi tribuere privilegia, quæ a dignitate Romani Pontificis essent aliena. Deinde observandum quasdam ipsorum epistolas, quibus idem inerrantiæ privilegium Petro concessum sibi tribuebant, in conciliis universalibus fuisse recitatas, & nemo contradixit: sicut & nemo ausus est affirmare, falso Romanos Pontifices ea sibi arrogasse privilegia, quæ Petrum exornarunt. Illud etiam non prætereundum in præfatis authoritatibus Sedem Apostolicam, Romanam Ecclesiam, & Romanum Pontificem, ut recte consideranti constabit, pro re eadem usurpari; unde non recte quis diceret removenda a Pontifice, quæ ejus Sedi, seu ecclesiæ tribuuntur. Videamus modo an etiam alii PP. agnoverint in Romano Pontifice illud inerrantiæ privilegium, quod Petro concessum est.

S. Irenæus *l. 3. adv. hæres.* hæreticis opponens traditionem hæc habet: *Quoniam valde longum est in hoc tali volumine omnium ecclesiarum enumerare successiones; maximæ & antiquæ & omnino cognitæ a gloriosissimis duobus apostolis Petro, & Paulo Romæ fundatæ, & constitutæ ecclesiæ, eam quam habent ab Apostolis traditionem, & annunciatam hominibus fidem per successiones episcoporum pervenientem ad nos indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem, & malam sententiam, præterquam oportet, colligunt. Ad hanc enim ecclesiam propter potentiorem principalitatem necesse est omnem convenire ecclesiam, hoc est eos, qui sunt undique fideles. In qua semper ab his, qui sunt undique, conservata est ea,*

quæ

qua est ab Apostolis traditio. Hic S. Irenæus sane romanam ecclesiam a suo capite non disjungit, Pontificem enim aliæ ecelesiæ consulebant, ut possent hæreticos compescere; quod præstare non potuisset particularis Romana ecclesia absque suo Capite, nequaquam enim a periculo errandi fuisset immunis. Innuit vero ad Romanam Ecclesiam spectasse alias edocere propter successionem episcoporum a B. Petro inchoatam, illis verbis: *a gloriosissimis duobus Apostolis &c.* eamque successionem ibi diligenter enumerat. Porro infallibilia credidisse responsa, quæ Romanus Pontifex aliis dabat ecclesiis, ostendit, quia ad opprimendam Sectariorum pertinaciam sufficere reputavit, utpote fundata in Apostolorum traditione jugiter in Romana ecclesia conservata. Cum etiam dixerit ad Ecclesiam Romanam propter *potentiorem principalitatem* omnes alias convenire necesse esse, satis innuit a nullo errore maculari potuisse; si etenim ob privilegium B. Petri etiam in Successoribus vigens non fuisset in fidei judiciis irreformabilis, aliæ Ecclesiæ quæ ab ea addiscere debebant, in ipso fonte errorem hausissent. Ita docuit S. Irænæus, qui a Christi Discipulis, & præsertim a B. Polycarpo divinas didicit traditiones. Bossuet *in defens. p.* 2. *l.* 11. *c.* 6. vult solius ecclesiæ Romanæ, non Romani Pontificis prærogativas S. Irenæum explicasse; at ex jam dictis addiscendum an mentem Irenæi fuerit assequutus. Quam etiam aberraverit demonstrant perpetuæ ecclesiæ monumenta, ex quibus discimus ex toto terrarum Orbe particulares Ecclesias non Clerum Romanum in fidei controversiis, ut certo scirent quid credere deberent consuluisse, sed ipsos Romanos Pontifices, qui multoties nec pro illis examinandis, eumdem Clerum Romanum adhibebant.

Easdem Petri prærogativas in suis Successoribus permanere explicat S. Hieronymus *ep.* 57. *ad Damasum*, ita dicens: *Quoniam vetusto Oriens inter se populorum furore collisus, indiscissam Domini tunicam, & desuper textam minutatim per frustra discerpit, & Christi vineam exterminant vulpes, ut inter lacus contritos, qui aquam non habent, difficile abi fons signatus & hortus ille conclusus sit, possit intelligi. Ideo mihi Cathedram Petri, & fidem apostolico ore laudatam censui consulendam. Inde nunc meæ animæ postulans cibum, unde olim Christi vestimenta suscepi. Ego nullum primum nisi Christum sequens, Beatitudini tuæ, id est cathedræ Petri communione consocior: super illam Petram ædificatam ecclesiam scio.* Pro re eadem habet Romanum Pontificem, & Petri Cathedram, ac in eo ut in Petro ædificatam ecelesiam agnoscit. S. Augustinus in serie Romanorum Pontificum ipsam Petri sedem agnoscens, adversus eos portas inferi prævalere non posse affirmans, ita ait in ps. contra partem Donati; *Numerate Sacerdotes vel ab ipsa Petri sede, & in ordine illo Patrum, quis cui successerit videte: ipsa est petra, quam non vincunt superbæ inferorum portæ*. S. Petrus Chrysologus, respondens Eutycheti, qui ab eo opem imploraverat, cum videret sibi Romanum Pontificem adversum, ipsius contumaciam ita improperat: *Quoniam B. Petrus, qui in propria sede vivit, & præsidet, præstat quærentibus fidei veritatem &c.* S. Maximus martyr scribens ad Marinum Diaconum, postquam dixit omnes intueri Romanam Ecclesiam tamquam solam æterni luminis, ac ex ipsa sanctorum dogmatum splendorem recipere, ita subdit: *Ab initio adventus incarnati Verbi, universæ utique terrarum christianorum ecclesiæ a S. Romanorum Ecclesia originem habuerunt, fundamentum solidum & maximum, contra quod portæ inferi nullo pacto prævalebunt, juxta ipsiusmet Salvatoris promissionem, ut habeat claves, scilicet orthodoxæ in ipsum fidei & confessionis, & aperiat illis, qui ad ipsam Romanam ecclesiam eam pietate accedunt*. Nomine Romanæ ecclesiæ sane ipsum Romanum Pontificem indigitat; ipsum etenim adibant ex orbe universo, atque ipsi in persona Petri traditæ fuerunt claves fidei orthodoxæ; unde illum fundamentum esse agnovit, contra quod inferi portæ non prævalerent. Hæc satis ostendunt privilegium inerrantiæ Petro elargitum, Successoribus etiam fuisse commune; sed hucusque dictis novum suppeditabunt robur, quæ infra explicanda sunt.

§. II.

Infallibilitatis privilegium Romano Pontifici definienti concessum ostenditur, quia post ipsius sententiam nil aliud desiderabatur.

JAm ex dictis in superiori §. Traditio agnoscens in Papæ definiente infallibilitatem non parum innotescit; at nihilominus juvat eamdem Traditionem huic veritati adfaventem latius explicare.

Primo igitur mihi se offerunt illi PP. qui post hæresum damnationem factam a Romano Pontifice, nihil aliud exposcebant, ut quæ damnaverat dogmata, tamquam hæreses haberentur: unde necesse est affirmare in eodem inerrantiam agnovisse. S. Basilius *ep.* 52. quæ est ad Athanasium, quamquam amarulenter de modo agendi episcoporum occidentalium, & ipsius etiam Summi Pontificis conqueratur; nihilominus ad fidem stabiliendam, absque universali concilio, quod tunc temporis cogere difficile reputabat, solum postulandum censuit, ut Romanus Pontifex suam sententiam exponeret, atque in causa concilii Ariminensis sua uteretur authoritate; eligeretque viros, qui in ipsorum adventu Marcelli hæresim, tamquam a Fide alienam exterminarent. En quomodo loquitur. *Visum est mihi consentaneum, ut scribatur episcopo Romano, ut quæ hic geruntur, consideret, & sententiam suam expromat. Et quoniam difficile est ut communi & Synodico decreto aliqui illic mittantur, ipse sua authoritate in ista causa usus viros eligat — omniaque secum habentes, quæ in Arimino facta sunt, & ad ea rescindenda, quæ illic per vim & violentiam gesta sunt — Quæritur autem a nonnullis illic, ut & nobis ipsis videtur, necessario at Marcelli hæresim illi cum venerint, tamquam malam, & noxiam, & a sana fide alienam exterminent*. Sophronius episcopus Hierosolymitanus, alloquens Stephanum episcopum ad Martinum Pontificem adversus Monothelitas suum Ablegatum, ut habetur *consult.* 2. *Concil. Later.* sub eodem Pontifice celebrati, ita ait: *Quantocyus de finibus terræ ad terminos ejus deambula, donec ad Apostolicam Sedem, ubi orthodoxorum dogmatum fundamenta existunt, pervenias: non semel, non bis, sed multo sæpius aperiens sacris viris ibidem consistentibus omnia secundum veritatem, quæ in istis partibus mota sunt: & non quiescas, instantius expetens, atque exorans eos, donec ex apostolica prudentia quæ in Deo est, ad victoriam judicium perducere debeant, & noviter introductorum dogmatum perfectam faciant secundum canones destructionem*. Sophronii mens erat ut a Martino perfecta novorum dogmatum destructio fieret; infallibilem ergo in suis definitionibus habebat.

S. Gregorius *l.* 4. *ep.* 52. quæ est ad omnes Galliæ Episcopos, ita habet; *Si quam vero contentionem, quod longe faciat divina potentia, de fidei causa evenire contigerit, aut negotium emerserit, cujus vehemens sit fortasse dubietas, & pro sua magnitudine judicio Sedis Apostolicæ indigeat, examinata diligentius veritate, relatione sua ad nostram studeat perducere notionem, quatenus a nobis valeat congrua sine dubio sententia terminari*. Si post Pontificis sententiam absque dubio congruam, exortæ circa fidem controversiæ conticescere, ac terminari prorsus debeant, errori obnoxia haud esse poterat; si etenim aliter de Pontificis definitionibus credidissent, ex ipsius sententia invalentia circa fidem dissidia finem habere non potuissent. S. Ignatius Patriarcha Constantinopolitanus in sua epistola ad Nicolaum I. quæ lecta fuit *act.* 6. *Synodi VIII.* ita effatur: *Dixit Petro magno & summo Apostolorum, Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam*. Et iterum, *Tibi dabo claves regni cælorum, & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis. Tales enim beatas voces non secundum quamdam utique sortem Apostolorum Principi solum circumscripsit & definivit, sed per eum ad omnes qui post illum secundum ipsum efficiendi erant summi Pastores, & divinissimi sacrique Pontifices senioris Romæ transmisit. Et ideo ab olim, &*

prisco tempore in exortis hæresibus, & prævaricationibus eradicatores, & interemptores malorum zizaniorum & labefactorum, & penitus insanabiliter ægrotantium membrorum multi multoties facti sunt eorum, qui sanctitatem, & summam paternitatem tuam illic præcesserunt, successores scilicet Principis Apostolorum, & illius zelum in fide, quæ secundum Christum est, imitantes. Quia Romani Pontifices æque ac Petrus destinati sunt ecclesiæ fundamentum, & claves acceperunt, zizania eorum eradicarunt, & interemerunt; unde in Petro infallibilitatis privilegio donati sunt, qua post latam ab eis sententiam satis innotescerent errores fidei adversantes.

Et revera ut Juvinianus ejusque asseclæ incentores novæ hæresis, & blasphemiarum haberentur, satis fuit Siricium Papam ipsos damnasse; postquam etenim Siricius eosdem hæresis nota inussit, statim S. Ambrosius, ac provinciæ Mediolanensis Episcopi ita ad illum scripsere: *Execratus est Imperator, & omnes qui illos viderunt, quasi quædam contagia refugerunt, sicut testes sunt fratres & compresbyteri nostri Crescens, Leopardus, & Alexander sancto ferventes spiritu, qui eos omnium execratione damnatos Mediolanensi ex urbe quasi profugos repulerunt. Itaque Jovinianum, Auxentium —— quos Sanctitas tua damnavit, scias apud nos quoque secundum judicium tuum esse damnatos.* Quæro si infallibile non fuisset Siricii judicium, antequam ecclesiarum consensu fulciretur, erantne Jovinianistæ statim velut hæretici execrandi, Mediolano repellendi, & tamquam pestis aufugiendi? Sed & legantur ea quæ dixi supra, dum Pelagianorum causam solius Apostolicæ Sedis authoritate finitam probavi, ibi etenim ex solius Sedis Apostolicæ sententia Pelagianos ut hæreticos ecclesiam habuisse palam fit. Juvat hic repetere S. Prosperi verba, qui in Chronico hæc habet: *Concilio apud Carthaginem habito ducentorum decem & septem Episcoporum ad Pontificem Zosimum Synodalia decreta perlata sunt: quibus probatis, per totum mundum hæresis pelagiana damnata est.* Ubi & advertas Conciliorum particularium sanctiones, quæ proculdubio a veritate possunt recedere, infallibilitate donatas, ubi Romani Pontificis accessit approbatio. Nonne ergo ipsius judicium irreformabile reputabatur?

§. III.

Confirmatur ex Ecclesiarum consensu jugis traditio, qua Pontificum definitiones infallibiles habebantur.

Aliud argumentum jugis traditionis, qua ostenditur Romanum Pontificem in suis definitionibus infallibilem a PP. habitum, inde consurgit, quia Ecclesiæ in fidei controversiis ad illum confugere debebant, atque ejus responsa ut ab omni errore immunia auscultabant. Jam supra innui dixisse S. Gregorium ad ipsam esse referendas fidei controversias, cui præiverat Innocentius I. dicendo: *Quoties fidei ratio ventilatur, omnes episcopos ad Petri Sedem referri debere quod per totum mundum possit Ecclesiis in commune prodesse.* Persimile responsum Innocentii IV. habetur *cap. majores de Bapt.* Id sane sufficere deberet, ut statim infallibilem Romanum Pontificem, in suis definitionibus agnosceremus; neque etenim credere est ita Christum suam instituisse ecclesiam ut omnes ad Romanum Pontificem accederent, a quo, ubi orirentur controversiæ, in fide edocerentur; ex alia vero parte hunc ita reliquisse absque Spiritus S. munimine, ut posset ad se accedentes errores edocere. Sed videamus an dum Ecclesiæ in fidei quæstionibus Papam consuluerunt, ipsius responsa ut ab omni errore immunia respexerint.

Exordiendo autem ab Ecclesia Orientali observo in gravibus illis dissidiis, quæ illam summopere exagitabant, propter propositionem *De uno in Trinitate passo*, Justinianum tunc Comitem domesticorum, consuluisse Hormisdam Romanum Pontificem, quem cum urgeret ut suorum prædecessorum exemplo pacem inter ecclesias orientales componeret, illum ita alloquitur post epistolam 76. Hormisdæ. *Quidam prædicant Christum pro nostra salute crucifixum unum de Trinitate debere prædicari. Quod si suscipiendum sit, paterna provisione Reverentia vestra cautissimo suo responso quid sequi, quidve super hoc evitare debeamus, nos certiorare dignetur. Quoniam videntur verba facere dissensionem, nam sensus inter catholicos omnes unus esse probatur. Imponite igitur nobis semel susceptum laborem, etiam in hoc prædecessores vestros sequentes, & de hac intentione liberos nos properate reddere, & securos; Hoc enim credimus esse catholicum, quod vestro responso nobis fuerit intimatum.* Si Ecclesia Orientalis catholicum esse credebat, quod Papa respondisset, illum abs dubio in suo responso infallibilem agnoscebat.

Bossuet hanc volens eludere authoritatem in *Defens. p. 2. l. 14. c. 15.* dicit Maxentium epistolam Hormisdæ qua nihil definiens a novis quæstionibus supersedendum scripsit ad Possessorem Episcopum Afrum Constantinopoli agentem, amarulentissimo stylo criminando, dixisse, quod si episcopus Romanus prohiberet confiteri Christum filium Dei unum esse ex sancta, atque individua Trinitate, ut hæreticum execraretur; unde ait Bossuet, non esse impossibile judicavit juxta hæreticum dogma Papam posse respondere. Addit deinde Monachorum propositionem de uno in Trinitate passo, biennio post, agentibus Episcopis, ipsum Justinianum suo edicto approbasse, ac deinde edictum approbari expostulasse a Joanne II. ita tamen ut rem jam certam, ac indubitatam Papæ proponeret, dicebat enim eidem propositioni solum *paucos infideles Judaice, atque apostatice contradixisse.* Non expectatum est ergo Papæ responsum ut quid catholice sentiendum esset scirent Orientales.

Ego vero breviter perstringendo quæ in hoc dissidio acta sunt, semper magis agnosco Orientalem Ecclesiam omnimode a Pontificis responsis pendidisse, ut sciret quomodo catholice loquendum esset. Et quidem statim Justinianus ad Hormisdam scribendo, ait: *Illud magis magisque deposcimus, ut tua sanctitas, qua prætendunt orientales episcopi tractare dignetur, eorumque fidei consensum præbere, &c.* En ad dirimendam controversiam Hormisdæ consensum solummodo expectasse. Rursus alia epistola idem solvi dubium flagitans ait; *Ostendat tuus Apostolatus, quod Petro successit Apostolo, quoniam Dominus a vobis utpote summis pastoribus exacturus est universorum salutem, qui poterunt esse salvi firmata concordia. Nos enim firmatis capitulis, de quibus scripta suscepistis, ultra non patiemur a quoquam controversiam religionis moveri:* Rursus Pontificis definitionem expectat, ut firmetur concordia, & quiescant controversiæ. Deinde ipsum urget, ut juxta morem suorum Prædecessorum hanc litem dirimeret, profitendo illud *Catholicum* esse credituros, quod ipsius responso fuisset intimatum ut constat ex ipsius verbis supra relatis. Idem Justinianus ad Imperium evectus, eadem de re scribendo ad Joannem II. Hormisdæ successorem, ideo criminatur eos, qui fateri nolebant Christum incarnatum, atque crucifixum unum esse Sanctæ Trinitatis, quia adversabantur iis, qui tenebant doctrinam ab ipso Pontifice traditam; loquendo vero de iis, qui eamdem propositionem profitebantur, ea ratione commendat quia Pontifici adhærebant. *Omnes Sacerdotes*, ait, *sequentes vestram Sanctitatem, & custodientes statum, & unitatem Sanctarum Dei Ecclesiarum, quam habent ab Apostolica vestræ Sanctitatis Sede, uno consensu confitentur unum esse Sanctæ Trinitatis — Omnes Sacerdotes sequentes doctrinam Apostolicæ sedis vestræ ita credunt & confitentur, & prædicant — Petimus ergo vestrum paternum affectum, ut vestras ad nos destinetis literas, & ad Sanctum almæ hujus urbis Patriarcham Fratrem vestrum, quoniam & ipse scripsit ad vestram Sanctitatem festinans in omnibus sequi sedem apostolicam beatitudinis vestræ, manifestum nobis faciatis, quod omnes, qui prædicta recte confitentur, suscipit vestra Sanctitas. Et eorum qui Judaice ausi sunt rectam denegare fidem, condemnat perfidiam.* Hucusque dicta perpendantur, & statim innotescet ecclesiam Orientalem Romani Pontificis responsa expostulasse, quia in ipso indubiam definitionem continendam judicabat; nec postea propositionem de uno in Trinitate passo, ut catholicam, Episcopis impellentibus in suo edicto ab Imperatore propositam, nisi quia crediderunt ita Romanum Pon-

ficem

fieri sentire; unde eumdem obsecrabant, ut suis literis manifestum faceret ejusdem propugnatores suscipere, contradictores vero condemnare. Verum ne ergo est in hac controversia posthabitum Pontificis assensum, ut quomodo Orientales catholice sentire deberent, non ignorarent?

Cuncta etiam pendere a Romani Pontificis definitione ostenderunt Monachi ejusdem propositionis assertores; neque etenim Romam navigassent, diuque responsum sedis apostolicæ expectassent, si non credidissent ex eo regulam catholice sentiendi, loquendive fore proponendam. Sed & idem demonstrarunt eorumdem monachorum adversarii; cum etenim evulgaverint Hormisdam Monachos sua epistola reprobasse, satis id eis videbatur, ut de reportata victoria sibi plauderent. Audiatur Maxentius in eo maledicentissimo scripto, quo Hormisdæ epistolam proscindit: *Pro hac sola sententia Scytharum Monachos constat ad Romanum fuisse profectos episcopum, sicut omnibus catholicis notum est — Nam & ipsi hæretici ad hoc ubique hanc ipsam, cui respondimus, epistolam proferunt, quatenus & sæpedictis monachis invidiam concitent, & omnes quasi ex authoritate ejusdem Romani episcopi prohibeantur Christum filium Dei unum confiteri ex Trinitate.* Si igitur tanti ab omnibus factum est Romani Pontificis responsum, & ex ejusdem ad aliquam doctrinam consensu, vel dissensu probanda, improbandave agnoscebatur, bene Justinianus omni verborum proprietate asseruit, *catholicum* credendum, quod in suo responso Romanus Pontifex definisset.

Neque fucum aliquibus faciant ea Maxentii verba, quibus videtur supponere potuisse Hormisdam adversus monachorum propositionem sentire, quo in casu ut hæreticum se execraturum dixit. Observetur igitur aliquando quod non potest fieri, possibile esse supponi, atque exinde, si fieret, execrandum dicitur. Ita Apostolus ait: ad Galat. 1. 8. *Etsi Angelus de Cælo evangelizet vobis præterquamquod evangelizavimus vobis, anathema sit.* Impossibile erat Angelum aliquid contra veritates fidei nunciare, & tamen, si annunciasset, anathematizandum dicit Paulus. In hoc sensu loquutum esse Maxentium de Pontifice, si errorem amplexus esset, unusquisque judicabit, dum & ipse agnovit omnes in illa controversia Papæ judicium expectasse, ut de prostratis adversariis triumphum canerent; de eo vero abs dubio non adeo fuissent soliciti, si Papa errori favere potuisset. Nequaquam autem errori adhæsurum, statim subdit Maxentius illis verbis: *Absit ut ex qualibet parte catholicæ professioni Romanus episcopus contradicat.* Cæterum ex prudenti œconomia tunc noluisse Hormisdam in hac controversia aliquid definire, exponam in notis ad cap. 3. hist. sæcul. VI.

Videamus modo quo se verterint Orientis Antistites, quando ipsius primariæ Sedes ob Latrocinium Ephesinum variis tempestatibus jactabantur. Ad eas sedandas S. Leonis opem Theodoretus implorans, ita ipsum *ep.* 113. deprecatur: *Si Paulus præco veritatis, tuba Spiritus S. ad magnum Petrum se contulit, ut iis, qui Antiochiæ de legali conversatione ambigebant, explicationem ab illo referret: multo magis nos humiles & pupilli ad apostolicam sedem vestram recurrimus ut ecclesiarum ulceribus remedia a vobis accipiamus. Vobis enim primas in omnibus tenere convenit, multis siquidem prærogativis ornatur sedes vestra — Præcipue autem illam fides ornat, cujus testis idoneus est divinus Paulus clamans, Fides vestra annunciatur in universo mundo. Quod si statim post suscepta salutaris prædicationis semina mirabiles hos fructus uberrime protulit prædicandæ, quæ in ea nunc viget, pietati, quænam par esse queat oratio? Habet præterea communium PP. Magistrorumque veritatis Petri, & Pauli sepulcra fidelium animas illuminantia. Quorum beatissimum ac divinum par in oriente quidem exortum est, & radios quaqua versum diffundit; sed in occidente vitæ occasum ultro subiit, atque inde nunc orbem universum collustrat.* Expectabat ergo ecclesia orientalis, ut Leo in Sede Petri Successor, fidei radiis universum mundum collustraret; atque ita ecclesiæ ulceribus mederetur. Sed & audiatur Theodorus Studita apud Gennadium Patriarcham Constantinopolitanum, *in defens. Conc. Florent. cap. 5. sect. 16.* qui ita ad Paschalem Papam scripsit: *Audi Apostolicum Caput, a Deo electe pastor ovium Christi, claviger regni cælorum, petra fidei, per quam ædificata est catholica ecclesia. Nam tu es Petrus Petri Sedem exornans, & gubernans — Huc ades, ab Occidente exurge: tibi dixit Christus: & tu quandoque conversus confirma fratres tuos — Vos igitur vere illimis fons jam inde ab initio veræ fidei. Vos ab omni hæreticorum procella longe positi, securus totius ecclesiæ portus. Vos a Deo electa civitas ad salutis refugium &c.* Nescio an clarius orientalis ecclesiæ scriptor potuerit Papam describere a periculo errandi immunem. Illum ut petram fidei agnoscit, in ipso Petrum confitetur, fontem fidei illimem, ecclesiæ securum portum &c. nuncupat.

Sicut vero Orientalis Ecclesia Pontificum responsa, quibus edocebant omnes fideles, ab omni errore semota agnoscebat, ita & eidem taliter suas definitiones proponebant Pontifices, ut nulli liberum esset eisdem refragari. Mitto quæ S. Cœlestinus concilio Ephesino indixit, quæ S. Leo Chalcedonensi, cum suis locis satis exposuerim, perpenderimque sibi cum Petro communia esse privilegia eisdem conciliis exposuisse. Similia aliis conciliis tum in Occidente, tum in Oriente Pontifices præscripsisse, dum ipsorum meminit Natalis, adnotabo; unde & ex hoc capite ecclesiam non solum occidentalem, sed & orientalem Pontificis infallibilitati suffragatam comperimus; nam si aliter sensisset, Pontificibus credenda proponentibus, & a se definita vel in dubium revocare vetantibus, non adnuissent. Sicut autem ab initio Pontifices ecclesiæ orientali suas definitiones proposuerunt, ut oracula infallibilia ipsius Petri ore prolata, ita & postea idem docuerunt; onde non abs te hic meminisse juvabit, quæ Jo. VIII. Regem monuit Bulgarorum. Postquam igitur *ep.* 75. hortatus fuit ne Græcis adhæreret, utpote qui diversis hæresibus fuerant inquinati, quos proinde Sedes Apostolica reprehenderat, ac ab errore revocare curaverat, ita *ep.* 76. scribit ad eumdem: *S. Romanam Ecclesiam B. Petrus in hac fide fundatam proprio sanguine cum Paulo Domino Deo consecravit .... Sicut aqua nunquam potest alibi tam munda, vel tam limpida, quemadmodum in fonte, ubi originem protrahit, inveniri: ita & fides numquam omnino poterit alibi tam pura, vel tam nitida reperiri, sicut in ecclesia nostræ vivario: ubi eam non tecta perstillantia, quibus litigiosa mulier, id est hæretica pravitas, comparatur, sed ille polorum Claviger uberrime, & purissime congregavit, qui ex ipso fonte vivo hanc cælitus hausit, & limpidissimam conservandam mandavit.* Ita Pontificum definitiones ut ab omni errorum mixtione liberas commendavit.

Quæ autem fuerit ecclesiæ Africanæ sententia de Pontificis deficientis inerrantia tria Africæ concilia ostendere; scribendo etenim ad S. Martinum Papam in causa hæresis Monothelitarum, ut in *secret.* 2. *synodi Lateranensis*, ita ajunt, *Magnum, & indeficientem omnibus christianis fluenta redundantem apud Apostolicam Sedem consistere fontem, nullus ambigere potest, de quo rivuli prodeunt affluenter universum largissime irrigantes orbem christianum; cui etiam in honorem beatissimi Petri, Patrum decreta peculiarem omnino decrevere reverentiam in requirendis Dei rebus quæ omnino, & solicite debent, maxime vero justeque ab ipso Præsulum examinari vertice Apostolico, cujus vetusta solicitudo est, mala damnare, quam probare laudanda. Antiquis enim regulis sancitum est, ut quidquid, quamvis in remotis, vel in longinquo positis ageretur provinciis, non prius tractandum, vel accipiendum sit, nisi ad notitiam almæ sedis vestræ fuisset deductum: ut hujus authoritate juxta quæ fuisset pronunciatio firmaretur; indeque sumerent cæteræ ecclesiæ velut de natali suo fonte prædicationis exordium, per diversas totius mundi regiones, puritatis incorruptæ maneant fidei incrementa salutis.* Non expectabat igitur tunc ecclesia Africana a synodis œcumenicis fidei fluenta, sed ipsa haurienda a sedis apostolicæ fonte profitetur, ac proinde a cæteris ecclesiis ipsius definitionibus statim adnuendum, ab illo enim prodibant *incorruptæ puritatis fidei incrementa.*

Hispaniæ Ecclesia an. 465. in Tarraconensi Concilio congregata, scribendo ad Hilarum Papam, hæc habet: *Etsi nulla extaret necessitas ecclesiasticæ disciplinæ, expetendum re vera nobis fuerat illud privilegium sedis vestræ, quo susceptis Regni clavibus, post resurrectionem Salvatoris per totam orbem beatissimi Petri singularis prædicatio universorum illuminationi prospexit: cujus Vicarii principatus sicut eminet, ita metuendus est ab omnibus, & amandus. Proinde nos Deum in vobis penitus adorantes, cui sine querela servitis, ad fidem recurrimus apostolico ore laudatam, unde responsa quærentes, unde nihil errore, nihil præsumptione, sed pontificali totam deliberatione præcipitur*. Fatentur aperte Episcopi Hispaniæ Pontificem adeundum quia ab eo, cum sit Petri Vicarius, responsa prodeunt *sine errore*.

Eclesiæ Anglicanæ sensa aperuit S. Thomas Archiepiscopus Cantuariensis, atque omnium illius regni Episcoporum Primas, scribendo enim ad omnes Angliæ Episcopos, ita habet *ep. 97.* editionis Christiani Lupi: *Quis Romanam Ecclesiam, caput omnium ecclesiarum, & fontem catholicæ doctrinæ ambigit esse? Quis claves regni cælorum Petro traditas esse ignorat? Nonne in fide, & doctrina Petri, totius ecclesiæ structura consurgit, donec occurramus omnes Christo in virum perfectum, in unitatem Dei, in agnitionem Dei? — Quicumque sit qui rigat, aut plantat, Deus nulli dat incrementum, nisi illi qui plantavit in fide Petri & doctrinæ ipsius acquiescit. Sane ad eum maxima populi judicia reservatur, a Romano examinanda Pontifice &c.* En quomodo commemoret universis Anglicanis Præsulibus Romanam ecclesiam fontem esse, unde ad alias ecclesias catholica doctrina dimanat; ac proinde Romanorum esse Pontificum de rebus maximis judicare. Unde Io. Salisberiensis ep. 193. scribens ad Alexandrum Pontificem ita effatur: *Clamamus ad successorem Petri, Vicarium Crucifixi — Jus est veras exprimere voces, præsertim apud eum, qui amator est & patronus veritatis, & cujus ministerio Spiritus S. totius falsitatis figmenta condemnat*. Videamus modo an Romanum Pontificem ab omni errore in definiendo immunem agnoverit Ecclesia Gallicana.

Episcopi Galliarum in sua epistola Synodica ad S. Leonem, quæ inter hujus Pontificis epistolas legitur, de ejusdem ad Flavianum epistola ita inquiunt: *Quæ Apostolatus vestri scripta, ut Symbolum fidei, quisquis redemptionis sacramenta non negligit, tabulis cordis adscribit, & tenaci quoad confundendos hæreticorum errores paratior sit, memoria commendavit — Doctrina post Deum vestra debet quisquis fidelis ut constanter teneat, quod credebat. Debet etiam infidelis, ut a perfidia sua agnita veritate discedat; & apostolicæ institutionis luce perfusus, erroris sui tenebras derelinquat, magisque sequatur, & credat, quod per os vestrum Dominus noster J. Christus de Sacramento Incarnationis suæ docet, quam id teneat quod diabolus humanæ salutis, & veritatis inimicus instillat*. Addunt grates Deo agere *quod tantæ fidei, tantæque doctrinæ apostolicæ sedi, unde religionis nostræ fons, & origo manavit, Antistitem dederit*. Poterant ne magnificentioribus verbis Pontificis ecclesiam docentis infallibilitatem describere? Persimile quid de eadem percelebri ad Flavianum Leonis epistola scripserunt Ceretius, Salonius, & Veranus Episcopi Galli; in literis etenim ad eumdem datis, quæque habentur post ep. 98. S. Leonis, hæc inter alia leguntur: *Illa specialis doctrinæ vestræ pagina, ita per omnia ecclesiarum conventicula celebratur, ut vere consona omnium sententia declaretur, merito illic principatum Sedis Apostolicæ constitutum, unde adhuc apostolici spiritus oracula referentur*.

PP. Gallicani in concilio Arausicano II. an. 529. congregati volentes proscribere Fausti Rejensis errores, & veritatem orthodoxam declarare, ita præfantur: *Id nobis secundum admonitionem, & authoritatem Sedis Apostolicæ visum, pauca capitula ab Apostolica Sede nobis transmissa, quæ ab antiquis Patribus de sanctarum Scripturarum voluminibus in hac præcipue causa collecta sunt, ad docendos eos, qui aliter quam oportet, sentiunt, ab omnibus observanda proferre, & manibus nostris subscribere deberemus. Quibus lectis, qui hucusque non sicut oportebat de gratia, & libero arbitrio credidit, ad ea quæ fidei catholicæ conveniunt, animum suum inclinare non differat*. Capitula igitur a Sede Apostolica collecta ex horum PP. sententia erant subscribenda, ut ita inclinaretur animus ad ea, quæ fidei catholicæ sunt. Ecclesia pariter Gallicana sub Hugone, & Roberto Regibus synodaliter congregata in causa Arnulphi Rhemorum Archiepiscopi, ita Jo: Papam effatur, ut videre est in Collect. Querceт. t. 4. p. 108. *Beatissime Pater non sumus nescii jamdudam oportuisse nos expectore consulta S. Romanæ Ecclesiæ pro ruina atque occasu sacerdotalis ordinis — Tandem ad monstra perditissimi hominis expergefacti imus in sententiam Domini dicentis: Si peccaverit in te Frater tuus, corripe — dic Ecclesiæ; si ecclesiam non audierit, sit tibi, sicut ethnicus, & publicanus. Adesto Pater rancti ecclesiæ & sententiam ex sacris canonibus promulgatam, vel potius ab ipsa veritate prolatam profer in medium. Sentiamus in vobis alterum Petrum defensorem, & corroboratorem christianæ fidei. Ferat S. Romana Ecclesia sententiam damnationis in reum, quem universalis damnat ecclesia — Ut sciamus & intelligamus cur inter cæteros apostolatum vestrum præferre debeamus*. Expostulabat ergo ecclesia Gallicana sententiam, quam acceptura erat ut ab ipsa veritate, & ab altero Petro christianæ fidei corroboratore & defensore prolatam, quia a Romano erat Pontifice proferenda. Sex Galliæ Episcopi, quorum epistola est 370. inter epistolas S. Bernardi, ad Innocentium II. scribentes ita ajunt: *Nulli dubium est, quod ea, quæ apostolica firmantur authoritate rata semper existant, nec alicujus possunt deinceps mutilari cavillatione, vel invidia depravari. Ea propter ad vestram Apostolicam Sedem, Beatissime Pater, referre dignum censuimus quædam &c.* Semper rata existere, quæ apostolica firmantur authoritate, non debuissent pronunciare, si in Pontifice infallibilitatis prærogativam non agnovissent.

Non prætereundus demum D. Bernardus ecclesiæ Gallicanæ decus, & cui exploratum prorsus erat, quid de Papæ infallibilitate autumaret. Bernardus igitur assentationis sane vitio etiam erga Romanos Pontifices non laborans *ep. 190.* quæ est ad Innoc. II. ita ipsum alloquitur: *Oportet ad vestrum referri Apostolatum pericula quædam, & scandala emergentia in Regno Dei, ea præsertim, quæ de fide contingant. Dignum namque arbitror ibi potissimum resarciri damna fidei, ubi non possit fides sentire defectum: hæc quippe hujus prærogativa Sedis. Cui enim alteri aliquando dictum est, ego pro te rogavi Petre ut non deficiat fides tua? Ergo quod sequitur a Petri Successore exigitur: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Id quidem modo necessarium. Tempus est ut vestrum cognoscatis, Pater amantissime, principatum, probetis zelum, ministerium honoretis, in eo plane Petri impletis vicem, cujus tenetis & Sedem, si vestra admonitione corda in fide fluctuantia confirmatis, si vestra authoritate conteritis fidei corruptores*. Expostulatur a Romano Pontifice, tamquam a successore Petri, pro quo Christus rogaverat ne fides deficeret, & cui demandatum fuit fratres confirmare, ut errores fidei adversantes compescat; utpote quia apud ipsum fides defectui obnoxia esse non poterat. Alia Ecclesiæ Gallicanæ monumenta infra exhibebo, dum sententiæ asserenti reformabilia esse Papæ definientis judicia, novitatem opponam.

Interim, dum omnes Ecclesiæ in ipso Romano Pontifice infallibilitatis privilegium veneratæ sunt, videas quam irrationabiliter in ipsam particularem Romanam Ecclesiam transferatur.

§. IV.

Alia observantur ad confirmandam Traditionem de Papæ definientis infallibilitate.

AD cognoscendam etiam semper magis ecclesiæ Traditionem de Papæ definientis infallibilitate, quædam etiam alia sunt animadvertenda. Primum est & ipsas Synodos œcumenicas Pontificum definitiones præ oculis habuisse, ut juxta eas suas efformarent sanctiones: perperam autem egissent, si inspexissent regulam, quam credidissent potuisse errorem continere.

tinere. Id actum esse a Conciliis œcumenicis demonstrant ea, quæ animadvertenda duxi, dum de præcedentibus œcumenicis Conciliis loquutus sum, ac iterum dicam dum de subsequentibus erit sermo. Satis modo sit audire Nicolaum I. *ep.* 9. ita ad Michaelem Imperatorem scribentem: *In Synodis prisco tempore collectis, Apostolicæ Sedis scripta non sub occultationis modio tegebantur, sed ut omnibus, qui in domo Dei erant, lucerent, in propatulo ponebantur: & ut si qua turpitudo vel macula in Fidei pulchritudine a quolibet tentaretur induci, facile patesceret, ac si specula in omnibus habebantur: & quasi quædam rectitudinis formula, qua imprimi cæteri possent, colebantur.* In hujus rei confirmationem refert Ephesinam Synodum in epistolam S. Cœlestini, & Chalcedonensem in epistolam S. Leonis, dum proscripsit hæreses, oculos intendisse. Ita vero Nicolaus subdit epistola sequenti: *Hæc sunt quæ de his Sedes Apostolica statuit. Hæc sunt quæ synodice, regulariterque decrevit. Hæc sunt quæ nos tanto studiosius oportet amplecti, tanto sollicitius observare, quanto certius nostis quæ ab ea statuta fuerunt, hæc universalem semper ecclesiam tenuisse. Itaut contra singulos errores in ecclesiam exortos prior hæc secundum primatus sui authoritatem sententiæ terminum dederit. Et ita demum universalis ecclesia, licet aliquando per aliquantulum temporis in quibusdam reluctata sit, quæ illa tamen probavit, quandoque probaverit, quæ illa refutavit, quandoque refutaverit.* En iterum propositas Pontificum definitiones tamquam regulas, ex quibus universalis ecclesia amplectenda, vel respuenda dignosceret.

Secundum est quod persuasum esset Ecclesiæ, Romanos Pontifices a via veritatis non potuisse discedere; si etenim non ita sensisset ecclesia, hoc suæ Dignitatis privilegium iidem Romani Pontifices prædicare ausi non forent. S. Gelasius igitur epistola ad Anastasium Augustum ita loquitur: *Hoc est quod Sedes apostolica magnopere cavet: ut quia mundi radix est Apostoli gloriosa confessio, nulla rima pravitatis, nulla prorsus contagione maculetur, nam si [quod Deus avertat, quod fieri non posse confidimus] tale aliquid proveniret, unde cuique resistere auderemus errori? vel unde correctionem errantibus posceremus? Proinde, si pietas tua unius civitatis populum negat posse pace componi, quid nos de totius orbis terrarum fumus universitate facturi, si, quod absit, nostra fuerit perversitate deceptus?* Hujusmodi authoritatibus duplici responsione occurrit Bossuet *in defensione Declarationis Cleri Gallicani pluribus in locis*. Dicit igitur non asseruisse Romanos Pontifices non posse errorem amplecti, sed solum de facto in errorem non incidisse, inerrantiam vero non promissam singulis Romanis Pontificibus, sed solum Christum voluisse universam ipsorum seriem, eisque conjunctam ecclesiam Romanam ita infallibilitate præmunitam, ut non posset errore maculari. Hæc nihilominus facile refelluntur, si consideretur qua ratione Romani Pontifices ab errore sese immunes asseruerint. Non alia igitur ratione Romanos Pontifices numquam se a veritatis tramite deviasse affirmarunt, nisi quia & pro illis profuit Petri confessio; unde constituti & ipsi sunt ecclesiæ fundamentum & Pastores, fuitque illis etiam communis ea Christi promissio: *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Satis id compertum ex iis esset, quæ in superiori §. adnotavit, sed nihilominus non supervacaneum hic erit innuere, quæ in sua prima epistola scripsit S. Agatho Papa ad Imperatorem Constantinum Pogonatum. Postquam igitur dixit Christum Petro ovium pascendarum curam demandasse, ac Petri præsidio Sedem Apostolicam numquam a via veritatis deflexisse, ejusque Sedis authoritatem ecclesiam universam universalesque synodos fideliter sequutas esse: postquam iterum asseruit a tramite apostolicæ traditionis numquam aberrasse, de eadem Sede loquens ita prosequitur: *Ut ab exordio fidei christianæ percepit ab authoribus suis Apostolorum Christi Principibus illibata fides tenus permanet, secundum ipsius Domini Salvatoris pollicitationem, quam suorum discipulorum Principi in sacris Evangeliis fatus est; Petre, Petre inquiens .... Ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua &c.*

In hac epistola S. Agatho ostendere Imperatori intendit numquam Romanos Pontifices erroribus fuisse implicatos, ac proinde & universales synodos eorum definitiones a se sequendas credidisse; atque semper ab erroribus immunes asserit, quia Christus in persona Petri & pro eis oravit ne ipsorum fides deficeret; ubi autem immunitas ab errore eidem orationi est adscribenda, quis dicat Romanos Pontifices quidem non errasse, at vero errare potuisse. *An audebis dicere:* ait S. Augustinus l. de corrept. & grat. c. 8. *etiam rogante Christo ne deficeret fides Petri, defecturam fuisse; si Petrus eam deficere voluisset? Quasi Petrus aliud ullo modo vellet, quam pro illo Christus rogasset ut vellet &c.* Deinde S. Gelasius supra citatus inerrantiam sibi adscribit, ut munus confirmandi fratres posset adimplere, ac errantes corrigere. Ubi vero Pontifex posset a fide deficere, & posset huic muneri non satisfacere, atque ita Christus Magistrum suo officio adimplendo non satis aptum Ecclesiæ tradidisset.

Sed si ulterius, quæ supra tradita sunt expendantur, statim apparet quam a veritate aberrent qui agnoscentes communi PP. ac Pontificum ore firmitatem infallibilitatemque Sedis Apostolicæ celebrari, tribuendam dicunt non singulis, sed omnibus collective Pontificibus, seu Ecclesiæ Romanæ. Adibantne Pontificum seriem, seu etiam Clerum Romanum, an vero solum particulares Pontifices illæ Ecclesiæ, quæ ab eis addiscere expetebant quid esset catholicum? quæ ab ipsis sicut a fonte omnis fæcis mixtione experte veram fidem hauriendam optabant, seu incorruptæ puritatis fidei Sacramenta? quæ a Pontifice Romano responsa expectabant ab omni errore semota, utpote qui omnis falsitatis figmenta condemnat? quæ Pontificem tamquam ipsum Christum loquentem auscultabant? Hujusmodi sane ecclesiæ particulares Pontifices, non Romanum Clerum consulebant, atque ipsorum definitiones ab omni errore semotas considerabant. Sed & ipsi Pontifices sanctitate, doctrinave præclarissimi nonne sua responsa ut longe ab omni errandi periculo exposita ecclesiis, ipsisque œcumenicis Synodis amplectenda dicebant? Cogebant quidem ut plurimum particulares Antistitum Synodos ad ea, quæ erant definienda ipsorum etiam examine discutienda; at nemo dixerit & clerum Romanum advocare debuisse ut solemniter suas definitiones ecclesiæ amplectendas proponeret. Quam etiam irrationabiliter illi agant, qui ecclesiæ Romanæ firmitatem, seu inerrantiam tribuunt, Romano vero denegant Pontifici, animadvertit Thomassinus *dissert.* 20. *in* VI. Synodo, ita dicendo: *Ut Pontifex erret, at errare sedes negetur, quæ plebs, & clerus Romanæ ecclesiæ abhorret ab eo errore, præposterum id quidem est: cum ita plebi, & clero, hoc est, membris plus indatur sapientiæ, quam capiti. Cum ex adverso, si quæ sunt dotes corporis & membrorum egregiæ a capite ille derivari censendæ sint: & fidei Romanæ Pauli elogio consecratæ SS. PP. honori & miraculo habitæ gloria principalis & palma, ipsi Pontifici ut magistro præ clericis, & laicis, hoc est, præ discipulis necessario adferatur.*

Breviter modo perstringendo quæ hucusque dicta sunt, pontificias definitiones infallibiles autumandas etiam ante omnem ecclesiæ consensum, sequentia videntur suadere. Postquam Romani Pontifices falsa dogmata damnarunt, eadem tamquam hæreses ecclesia execravit; ut autem ad ipsos deferri deberent damnanda ratione principatus, quem habent in universam ecclesiam, nemo umquam negare ausus est; & perpetua ecclesiæ ostendit disciplina: non expectandus ergo erat ecclesiæ consensus ut vera a falsis dogmatibus dignoscerentur. Deinde Ecclesiæ consulebant Pontificem ut quomodo catholice loquendum ac sentiendum esset, edocerentur, ac proinde nolebant Pontifices etiam ipsas œcumenicas synodos ab iis quæ definierant discedere, expectabant ergo pontificias definitiones ut eisdem suum consensum præberent, non vero putabant suo consensu eisdem perfectam tribuere firmitatem. Demum longe prorsus sunt a PP. mente, qui videntes immobilitatem, firmitatem, inerrantiam passim de Sede Apostolica celebrari, id putant dictum vel de universa Pontificum serie, vel cum Launojo de Pontifice una cum ecclesia Romana.

Con-

Consulebantur particulares Pontifices, non Clerus Romanus, & ab eisdem Pontificibus, quibus liberum erat quos maluissent Antistites adhibere in controversiarum examine, expectabaotur responsa, unde quæ fidei erant addiscerentur; quæque nulla errorum mixtione esse fœdata, neque fœdari potuisse agnoscebant, quia in fide edocenda firmitatem omnimodam Pontifices obtinuisse credebant, dum pro & ipsis Christus oravit ne Petri fides deficeret.

§. V.

Papæ definientis infallibilitas etiam ex rationibus demonstratur.

CUm rationibus Papæ universalem ecclesiam mysteria fidei edocentis infallibilitatem ostendere aggrediamur, iterum mihi occurrit nullum esse inter Catholicos, qui non agnoscat a Christo in Romano Pontifice institutum universalem omnium Pastorem, omniumque Doctorem, & Ducem, universæque ecclesiæ Fundamentum. Quis autem recti, bonique æstimator poterit sibi suadere satis Christum suæ ecclesiæ de Pastore, ac Doctore providisse, si relictus, absque assistentiæ Spiritus S. munimine, posset ut universalis Magister falsa, hæresesque tamquam fidei articulos proponere? Impossibile mihi omnino est vel ita de Christo opinari. Sed jam hæc §. 5. expendimus. Unum hic addam Gelasium Papam ad Anastasium Imperatorem, ut vidimus supra, scribentem Sedem Apostolicam nulla erroris contagione fuisse maculatam; atque hujusce privilegii rationem reddens, illud Imperatori exponit, quod si Papa errorem amplecteretur, nulli posset resistere errori, ac totus deciperetur orbis, si Pontifex a vero discederet: *Quid nos*, ita concludit, *de totius orbis terrarum sumus universitate facturi, si quod absit, nostra fuerit perversitate deceptus?* Scio Bossuet, aliosque statim opponere lapsus Liberii, Honorii &c. neque tamen, dicit, ecclesiam universam fuisse deceptam, cum catholici Antistites sese toto conatu opposuerint. Verum nos dicimus nullum Pontificem sua solemni definitione errorem ecclesiæ proposuisse, ut suis locis Pontificum præsumpta errata expendendo demonstratur. Addimus quod si Pontifex solemniter definiens posset errorem ecclesiæ proponere, quam maxime universus catholicus orbis turbaretur, cum tunc respiciat Pontificem tamquam Doctorem sibi a Christo collatum, a quo edocentur; & cum major ecclesiæ pars illum consideret ut in talibus definitionibus irreformabilem, concludimus captu impossibile esse Christum ecclesiæ dedisse Doctorem, a quo quammaxime posset turbari.

Altera ratio, qua evidens mihi redditur Pontificis solemniter definientis infallibitas, est, quia discordantibus, ac inter se dimicantibus ecclesiis, necesse erat Judicem esse, qui posset infallibiliter veritatem demonstrare. Recogitet Lector Photiani schismatis tempora, quibus tot orientales episcopi, numero fortasse occidentalibus non minores, ab his discissi sunt. Recogitet Concilium 338. episcoporum an. 754. Constantinopoli celebratum, quod tamquam idololatricum sacrarum imaginum cultum proscripsit. Ut hunc, quem tot Præsules definierant errorem, talem esse catholici agnoscerent, non satis erat illis concilii occidentalis Romani Pontificis authoritate exuti definitionem opponere; nam tunc æqua lance occidentales & orientales dimicassent, utrisque sui concilii authoritatem suarumque ecclesiarum sententiam & consensum extollentibus. Unicum ergo est ad detegendam veritatem effugium inspicere, cuinam ex ecclesiis, seu conciliis, Pontifex Romanus sua definitione adhæreat. Verum si in definiendo infallibilitate destituitur, quomodo discordantes ecclesias posset componere, ac viam veritatis catholicis indigitare? Utrumque Concilium, quia non œcumenicum, esset fallibile. Ex ecclesiarum consensu non posset veritas innotescere, cum tot ecclesiæ ex utraque parte pro suis definitionibus decertarent. Si fallibile ergo esset & Papæ judicium, de Ecclesia actum esset; & nemo sciret quomodo verum esset Christum satis suæ ecclesiæ providisse. Unicam ergo in his circumstantiis ad errorem evadendum viam esse auscultare quid definiat Romanus Pontifex, jam ostendit S. Hieronymus; nam fervescente illo dissidio, in quo Occidentalibus unam in Deo dicere hypostasim arridebat, cum hypostasis apud ipsos naturam significaret, Orientalibus vero tres hypostases, quia apud ipsos hypostasis nomine persona exprimebatur, fervescente, inquam, hoc dissidio, ita ad Damasum scribit: *Quamobrem obtestor Beatitudinem tuam, per Crucifixum, per homousion Trinitatem, ut mihi epistolis tuis sive tacendarum, sive dicendarum hypostaseon detur authoritas. Campenses cum Tharsensibus hæreticis copulati nihil aliud ambiant, quam ut authoritate communionis vestræ fulti tres hypostases cum antiquo sensu prædicent.*

Persimile superiori argumentum suppeditat S. Thomas 2. 2. q. 1. a. 10. ubi agens de Symboli editione ita ratiocinatur: *Dicendum quod sicut supra dictum est, nova editio symboli necessaria est ad vitandum insurgentes errores. Ad illius ergo authoritatem pertinet finaliter determinare ea, quæ sunt fidei, ut ab omnibus inconcussa fide teneantur. Hoc autem pertinet ad authoritatem Summi Pontificis, ad quem majores ecclesiæ quæstiones referuntur, ut dicitur in Decret. dist. 24. Unde & Dominus Luc. 22. Petro dixit, quem Summum Pontificem constituit. Ego pro te rogavi Petre ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Et hujus ratio est, quia una fides debet esse totius ecclesiæ secundum illud 1. ad Corinth. 1. Id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata. Quod servari non posset nisi quæstio fidei de fide exorta determinetur per eum, qui toti ecclesiæ præest; ut sic ejus sententia a tota ecclesia firmiter teneatur. Et ideo ad solam authoritatem Pontificis pertinet nova editio symboli, sicut & omnia alia, quæ pertinent ad totam ecclesiam, ut congregare synodum generalem, & alia hujusmodi.* Et S. Bonaventura *exposit. in reg. Fratr. Minor. V. Honorius* ita loquitur: *Si partibus discordantibus non esset, qui posset manum mittere in ambabus, fuisset synagoga felicior quam ecclesia; quia illa habebat unum summum Pontificem, qui omnes discordias poterat terminare, ut patet in Deuteronomio.* Ejusdem argumenti vim expendens Jo. de Parisiis, quamvis 10 Romani Pontificis prærogativas non semper satis æquus, hæc habet lib. de potest. reg. & pap. c. 3. *Post corporalem subtractionem Christi convenit interdum circa ea, quæ sunt fidei, quæstiones moveri, in quibus propter diversitatem quæstionum, vel sententiarum divideretur ecclesia, quæ ad sui unitatem requirit fidei unitatem, nisi per unius sententiam ecclesiæ unitas servaretur. Hic autem principatum ejusmodi habens est Petrus, successorque ejus; non quidem synodali ordinatione, sed ex ore Domini, qui ecclesiæ suæ noluit deficere in necessariis ad salutem. Ne propter diversitatem controversiarum unitas fidei destruatur, necesse est unum esse Superiorem in spiritualibus, per cujus sententiam controversiæ terminentur.* Ubi vero ita Pontificis definitiones inerrantiam comitari agnoscere necesse sit, atque id non alia ratione nisi quia ecclesiæ est fundamentum, ac omnium Christi ovium pastor & Doctor, eadem sane gaudet inerrantia, quoties suis definitionibus ecclesiam docet fidei mysteria morumque puritatem: semper etenim ejusdem Fundamenti, Pastoris universalis, Doctorisque munus adimplet.

Accedit ad hæc confirmanda Osores Pontificiæ infallibilitatis, dum ad eam statuendam exposcunt Ecclesiæ consensum, ita in varias abiisse opiniones, ut semper præsto sit effugium nolenti obedire Papæ definienti. Alii igitur universæ ecclesiæ consensum exposcunt; at sufficitne Antistitum consensus, an vero etiam fidelium, cum & hi ecclesiam constituant? Si dumtaxat Antistitum consensus requiratur, quid interim agendum, dum Sinarum, aliarumque remotissimarum regionum Præsulum consensus expectetur? Interim fidelis quid credendum sit ignorare debebit, qua consequentia quid absurdius? Christus ne suæ Ecclesiæ tam diminute providit?

Verum non attendendam quorumdam Præsulum dissentientium pertinaciam manifestant tot Ecclesiæ monumenta, quibus palam fit in definitionibus fidei statuendis, nihil habitas quorumdam contradictiones. Hinc puto alios dixisse, sufficere consensum majoris

pate

partis ecclesiæ, ut Pontificum definitiones irreformabiles habeantur. At unde constabit majorem partem ecclesiæ eisdem consentire, cum difficillimum sit saltem cito scire, quid Præsules a nobis tam remoti de rebus definitis prædicent, credant? Atque hic iterum miseram fidelium conditionem lugere cogeremur, qui eo temporis intervallo quid circa definita fidei capita credendum esset, ignorarent. Sed quæso, hujus sententiæ Patroni observent, quod si ita obsequendum est consensui majoris partis Ecclesiæ, necesse est credere Pontificem definientem statim esse infallibilem; nam si non tota, profecto fere tota ita sensit, docuit, & docet Ecclesia.

Lugendi demum ii sunt, qui consensum, quem exigunt, ut infallibiles sint Pontificis definitiones, dicunt sufficere, si sit unius Provinciæ. Eruntne tunc infallibiles in ea solum Provincia, vel ubique? Si ubique, una Ecclesia æqualis conditionis cogetur ab altera suam fidem mutuare. Sed ubi nam umquam ita legitur evenisse? Millies legimus Ecclesias a Romano Pontifice tamquam ab universali Magistro fidei capita didicisse, numquam vero particularem ecclesiam ab altera ecclesia particulari. Si vero ibi solum evadant infallibiles ubi recipiuntur, altera poterit esse fides Gallorum, altera Hispanorum; atque ita non amplius una esset Christi Fides in Ecclesia. Sed quid, si illi Præsules, qui prius obsequentes se ostenderant Pontificum definitionibus, respuant deinde, ac præstitum revocent consensum? Nonne respectu quorumdam Gallicanorum Præsulum, ita evenit, cum prius obviis ulnis exceperint dogmaticam Clem. XI. Constitutionem incipientem: *Unigenitus Dei Filius*, ac deinde rejecerunt?

Sententia igitur expostulans ecclesiæ consensum; ut fideles acquiescere debeant Pontificibus definientibus, re vera ipsorum arbitrio omnia permittit, cum ex tot capitibus de eodem consensu quæstiones possent excitari. Unde obedientia fidelium erga suum caput ex hujusmodi sententia proscribitur, ac cogitur exulare.

Oppono demum sententiæ deneganti Papæ definientis infallibilitatem, inauditam fuisse ante concilii Constantiensis tempora. Hoc argumentum urget Tapperus Facultatis Lovaniensis Cancellarius *tract. 3. Theol. mon. 6. & 7.* ita loquendo: *Dubitari non potest, nec dubitatum est umquam, quin causæ graviores Religionis, & Familiæ Christi, fidei videlicet & sanctorum morum, referendæ sint ad Præpositum familiæ, & judices ab eo constitutos. An autem & hic Præpositus falli possit in sua sententia, quando cognoscit circa fidem, & mores fidelium, sicut Reges, & Episcopi in suis judiciis, ab annis centum, & quinquaginta cœptum est controverti, & disputari in utramque partem: A tempore enim concilii Constantiensis, & Basileensis, Doctores quidam apud solum concilium œcumenicum docent esse infallibilis sententiæ privilegium. Veteres vero Scriptores Petro totius familiæ Christi præposito, & Romano Pontifici in terris post Petrum Vicario, ut qui solus claves domus accepit, quodlibet ligandi, ac solvendi, ejusque Cathedræ proprium esse hoc privilegium infallibilis sententiæ concorditer ex Scripturis tradunt.* Tappero consentit Andreas Duvallius *de suprem. Rom. Pont. in eccl. potest.* ubi hæc habet: *Velint nolint adversarii, liquido constat veteres ecclesiæ Gallicanæ Proceres hanc in summis Pontificibus Petri successoribus Infallibilitatem semper agnovisse, Christique Domini orationem in Petro non stetisse, sed ad ejus successores certissime transiisse, eosque, qui hanc veritatem impugnare conati sunt, a ducentis, aut circiter annis, quibus in ecclesiam horrenda schismata irruerunt, cœpisse.* Quod vero antea ea esset Doctorum sententia, ut Papa in definiendo infallibilitate gauderet, ostenditur non solum quia ante Concilium Constantiense nullus fuerit, qui eam in dubium revocaverit, sed quia aperte, & absque contradictione docebatur. Observentur quæso quæ paulo ante adnotavi ex D. Thoma, quæ frustra Bossuet *in Defens. Decl. p. 2. l. 15. cap. 16.* conatur variis interpretationibus eludere, cui sequentia oppono. Primum est quod ibi de solius summi Pontificis authoritate quoad symboli editionem movetur quæstio, non vero de iis quæ ad Pontificem præcipue pertinerent, sed non ad solum Pontificem. Quis enim non videat quam legentibus Angelicus illusisset, si hanc articulo præponendo quæstionem: *Utrum ad summum Pontificem pertineat fidei symbolum ordinare*, postquam ita fecit solius Pontificis mentionem, quæstionem postea agitare intellexisset, vel de Pontifice una cum Concilio, vel de Pontifice, cui adnueret universæ ecclesiæ consensus? Cum igitur solius Pontificis authoritatem ibi expendat, ibique asserat ad eum pertinere *finaliter determinare quæ sunt fidei, ut ab omnibus inconcussa fide teneantur*, & in quæstionibus fidei ab ipso proferendam sententiam, quæ *a tota ecclesia firmiter teneatur*, clarissime ipsius in definiendo omnimodam infallibilitatem angelica sua doctrina tantus Doctor exposuit. Neque hujusmodi possunt obnubilari, quia in argumento *sed contra* concedat synodo generali symboli editionem; si etenim bene perpendatur, tam in eo argumento, quam in responsione ad secundum, rationem affert a minori ad majus, quasi diceret, si potest synodus, multo magis Pontifex: unde in utroque loco postquam dixit posse synodum edere symbolum, statim infert: *ergo editio symboli pertinet ad authoritatem summi Pontificis*, addendo in responsione ad secundum, *cujus authoritate synodus congregatur, & ejus sententia confirmatur*, quæ verba majorem designant in Confirmante potestatem. Hoc idem clarius etiam explicans *de pot. q. 10. art. 4. ad 13.* ita loquitur: *Sicut posterior synodus potestatem habet interpretandi symbolum a priore synodo conditum, ac ponendi aliqua ad ejus explanationem, ita Romanus Pontifex hoc sua authoritate potest, cujus authoritate sola synodus congregari potest, & a quo sententia synodi confirmatur, & ad ipsum a Synodo appellatur.* Manifestissime hic S. Doctor loquitur de sola Pontificis authoritate, eique tribuit posse Symbolum interpretari &c. quia id & synodus potest præstare: superflue autem additum esset Romanum Pontificem synodum confirmare, ac id ipsum a synodi judicio provocari, nisi his verbis superiorem esse Concilio Papæ potestatem voluisset innuere; ac proinde argumentum a minori ad majus manifestum est efformare intendisse. Inaniter autem putat Bossuet S. Thomam non loquutum de appellatione ab œcumenicæ synodi sententia; cum etenim nonnisi de hujusmodi synodo verba faciat, sola etenim œcumenica synodus potest symbolum edere, & pro universa ecclesia illud interpretari, de hujusmodi synodo necesse est credere S. Doctorem loquutum, dum statim ab illo ad Pontificem appellari posse animadvertit.

Si igitur amplecti nolimus explicationes a mente, & a verborum S. Thomæ sensu alienas, cogimur dicere ore S. Thomæ Scholæ Parisiensis Magistri, ac Doctoris infallibilitatem Romani Pontificis assertam, ac publicatam; neque aliquem vidi, qui ante Concilium Constantiense eamdem infallibilitatem Papæ denegaverit. Sed quoad hoc quædam hic insuper observanda.

Primum est doctrinam Papæ infallibilitatem denegantem, quamquam apud quosdam Gallos a tempore Concilii Constantiensis non male audierit, apud exteros tamen non invaluisse; unde Papæ definientis infallibilitatem propugnavit S. Jo. de Capistrano *tract. de Pap. & Concil. sive eccles. author. 3. p. 2. principali*, sicut & S. Antoninus *p. 4. tit. 8. c. 3. §. 5.* cujus verba juvat hic referre, quoniam nequaquam Antoninum infallibilitati Papæ suffragari putat Bossuet *in Defens. Declar. p. 1. l. 2. c. 4.* *Fides*, ait, *universalis ecclesiæ non potest deficere, dicente Domino Petro: Ego pro te rogavi ut non deficiat fides tua. Et quantum quidem ad personam Petri intelligitur de defectu finali, ut scilicet quod non periret persistendo in negationis peccato. Quantum ad ecclesiam autem, quæ intelligitur in fide Petri, simpliciter verum, quia non potest fides ecclesiæ deficere. Ratio quare fides ecclesiæ in generali deficere non potest, quia divina providentia ecclesia regitur, scilicet a Spiritu S. eam dirigente ut non erret. Et licet Papa in particularibus errare possit, ut in judicialibus, in quibus proceditur per informationem, alias in his, quæ pertinent ad fidem, errare non potest, scilicet ut Papa in determinando; etiamsi ut particularis, & privata persona. Unde magis standum est sententiæ Papæ de pertinentibus ad fidem*

quam

quam in judicio proferret, quam opinioni quorumcumque sapientum. Bossuet loco supra citato conqueritur Anonymum, quem ibi impugnat, non bene intellexisse, quid significare voluerit Antoninus, dum dixit Papam ut personam privatam errare non posse. Ut hoc ipse explicet, refert alium Antonini textum qui habetur 3. *p. tit.* 23. *cap.* 3. §. 4. ubi ita ait: *Licet Papa ut persona singularis ex motu proprio agens errare possit in fide, tamen utens consilio, & requirens adjutorium universalis ecclesiæ, non potest errare, nec potest esse quod universalis ecclesia accipiat aliquid tamquam catholicum, quod est hæreticum*. Ex quo infert Bossuet, ideo Antoninum judicasse Pontificem definientem ab omni errandi periculo abesse, quia cum ecclesia universalis errare non possit, & ipse ab omni errore erit immunis, dum ex ecclesiæ sensu pronuntiaverit. Verum & ego optassem Bossuet animadvertisse, quæ habet Antoninus 3. *p. tit.* 12. *cap.* 8. §. 2. Distinguens ibi quæ agit Papa cum Cardinalium consilio circa particularia facta particularium hominum, qualia sunt collationes beneficiorum, promotiones, & sententiæ judicialiter latæ, ab iis quæ proponit tamquam ad fidem & bonos mores pertinentia, concedit in primis decernendis infallibilitate destitui, non vero in definiendis iis, quæ fidei sunt, ac bonos mores respiciunt. *In talibus*, inquit, *dicendum est quod licet absolute pensatis solis personis Papæ, & Cardinalium, Papa cum ipsis possit errare, supposita tamen divina providentia credendum est Papam non posse errare, quia Christus oravit pro ecclesia, ego pro te oravi &c. & dicere quod in hujusmodi Papa erraret, esset hæreticum*. Si igitur bene omnia inter se comparentur, apparebit alio & alio modo personam Papæ ut particularis & privata persona est, Antoninum usurpare. In primo loco citato ex quarta parte dicit Papam infallibilitate donatum etiam ut privata persona est, nempe ut ab ecclesia universali contradistinctus, nemo enim nec somniando dixerit, privatam gerere personam, prout ecclesiam universalem repræsentat. Hanc autem infallibilitatis prærogativam non incongrue ex inerrantia infert ecclesiæ, cum videatur & ea in errorem lapsura, quoties supremus suus Pastor errorem eidem definiendo proponeret. In altero vero loco considerans Papam ut personam singularem, quatenus nempe ex proprio motu, seu ex proprio judicio, non tamquam Magister ecclesiæ loquens, quæstiones fidei proponeret, & tunc errandi periculo subesse prononciat, a quo tamen abesse asserit, quoties in controversiis discutiendis concilii, sive ecclesiæ adjutorium adhibeat. Ita tamen dicendo noluit affirmare infallibilitatem ab ecclesia, vel concilio mutuare, nam & infallibilem agnoscit, dum postquam Cardinales doctrina præstantes consuluit, quæ ad fidem ac bonos mores pertinent, proponit. Solum proinde voluit innuere Papam consilium, & examen adhibendo ostendere tamquam universalem Doctorem docere. Unde etsi *cap.* 3. §. 4. dicat id obtinere posse concilii, sive Ecclesiæ adjutorio, ne quis putaret hujusmodi adhibere necessarium putasse, *cap.* 8. in Papa infallibilitatem agnoscit, etsi solum adhibito Cardinalium consilio, seu examine definiat. Neque demum prætereundum in eodem capite tertio, in quo Bossuet Antoninum pro se stare tam fidenter credit, non semel Papæ supra Concilium præstantiam extollere, ac quæstionem de infallibilitate a quæstione de Papæ supra concilium præstantia non bene separari, ut merito observat ipse Bossuet *l.* 1. *cap.* 6. Neutiquam ergo Antoninus Papæ definientis denegat infallibilitatem, sed aperte adstruit docetque. Supersedeo ab aliarum gentium Theologis referendis, cum fere communiter notum sit Papæ infallibilitati suffragari; & si quidam ab ea discessere, id tribuendum caliginosis illis temporibus magni schismatis, quando veritas spissis tenebris fuit obscurata; qua de re quædam attingam, dum præstantia Papæ supra Concilium in ultimo Tomo ad examen revocabitur.

Secundo animadvertendum Gersonis, aliorumque sententiam, qua Papæ infallibilitati detrahunt, non tanti habitam apud Gallos, ut sibi liberum non esse crediderint etiam censuris in oppositam sententiam insurgere. Augustinus Triumphus Parisiensis Academiæ doctor *de pot. eccles. q.* 10. *ar.* 3. affirmat hæreticum esse non adhærere Papæ aliquid definienti circa ea quæ in fide obscura sunt. Franciscus Archiepiscopus Rotomagensis in apologia edita pro Catholicis ad Jacobum Britanniæ Regem, postquam *l.* 2. *c.* 1. & 2. ostendit ecclesiam semper habuisse Romanum Pontificem, ut fidei custodiam, fidei violatæ vindicem, totius fidei caput, atque ab eo in fidei controversiis veritatem esse requirendam, cap. 11. in hæc prorumpit verba: *Cui non patet fidei ostium Romanis clavibus aperiendum, a Romanoque Pontifice aperiendam esse?* Gabriel Albaspinæus Episcopus Aurelianensis ad ea Tertulliani verba ex libro de pudicitia excerpta, *episcopus episcoporum, &c.* dicit, quod sive serio, sive per ludibrium hæc dixerit, cum tunc esset hæresi implicatus, per eadem agnosci jam ab illis temporibus in Romano Pontifice *potestatem fuisse de rebus fidei judicia peremptoria ferre — eosque re vera hanc potestatem exercuisse*. Joannes a Celaja Universitatis Parisiensis Doctor *in 3. sent. d.* 25. *q.* 4. docet ob Christi promissionem Romanæ Sedis judicium errori non subesse, eaque reprobata sententia, quæ asserebat universalem tantum ecclesiam infallibilitate decoratam, eodem gaudere privilegio Pontificem seorsim ab ecclesia consideratum animadvertit. Jo. Puteanus *in* 2. 2. *S. Tho. q.* 1. *ar.* 6. *dub.* 2. munus esse Romani Pontificis propugnat definitiones de fide catholica indubitanter credendas pronunciare; illud addens in responsione ad primum argumentum, quod definitiones synodi œcumenicæ sunt irreformabiles, quoties Summo Pontifici adhæreat. Leonardus Coquæus *in Antimornæo t.* 1. *p.* 237. considerans Christum pro Petro rogasse, ac munus fratres confirmandi eidem tradidisse, infert non permissurum a Romano Pontifice loco salutiferæ fidei errorem credendum fidelibus obtrudi. Michael Mauclerus *lib. de Monarch. eccles. & secul. christ.* 2. *p. l.* 4. *c.* 4. *& seq.* judicium Papæ in fidei controversiis ab omni errore abesse demonstrat, atque hanc dicit esse Theologorum sententiam.

A Præfatis scriptoribus non abfuit Clerus Gallicanus qui in Conventu Melodunensi an. 1579 celebrato ita decernendum judicavit: *Operam dabunt ii, quibus hæc cura demandata est, Episcopi scilicet, & eorum Vicarii, ut in omnibus synodis tam Diœcesanis quam Provincialibus, omnes & singuli tum clerici tum laici amplectantur, & aperta professione eam fidem pronuncient, quam S. Romana Ecclesia magistra, columna, & firmamentum veritatis profitetur & colit. Ad hanc enim propter suam principalitatem necesse est omnes convenire ecclesias*. Comitia Cleri an. 1626. habita in monitis ad Archiepiscopos &c. inter alia hæc dicunt: *Venerabuntur etiam S. Patrem nostrum Papam ecclesiæ universalis caput visibile, Dei in terris Vicarium, episcopum episcoporum & patriarcharum, denique B. Petri successorem, a quo apostolatus & episcopatus sumpserunt exordium, ac super quem Christus fundavit Ecclesiam, illi claves cœli tradens cum infallibilitate fidei; quam non sine miraculo immotam in ejus Successoribus perseverasse usque in hodiernam diem cernimus*. Octuaginta quinque episcopi propositionum Jansenii ad Innocentium X. delatores ita ajunt: *Majores causas ad Sedem Apostolicam referri solemnis ecclesiæ mos est, quem fides Petri numquam deficiens perpetuo retineri pro jure suo postulat &c.* Si majores causæ ad Sedem Apostolicam sunt referendæ, quia in ea numquam fides Petri deficiet, nonne irreformabile expectabant ab Innocentio judicium? Triginta vero episcopi post latam ab Innocentio Constitutionem, ita rescripsere: *Non solum ex Christi Domini nostri pollicitatione Petro facta, sed etiam ex Actis priorum Pontificum, & ex anathematismis adversus Apollinarium, & Macedonium, nondum a Synodo œcumenica damnatos, a Damaso paulo ante jactis, judicia pro sancienda regula fidei a Summis Pontificibus lata super episcoporum consultatione [sive suam in actis relationis sententiam ponant, sive omittant, prout illis collibuerit] divina æque, ac summa per universam ecclesiam authoritate niti; cui christiani omnes ex officio ipsius quoque mentis obsequium præstare teneantur. Ea nos quoque sententia a fide imbuti &c. Porro nos Innocentii X. cujus ore Petrus lo-*

quutus est, ut Leoni I. acclamabat quarta Synodus, hanc divinam lauream gratulati sacros inter ecclesiæ fastos, quod olim de Synodis œcumenicis fieri solitum, Constitutionem istam ab eo editam lubentes ex animo reponemus.

Bossuet *in Defens. declarat. lib.* 55. *cap.* 17. putat Clerum Gallicanum agnovisse quidem in Sede Apostolica firmitatem, seu in definiendo infallibitatem, non vero in Apostolico Præsule. Verum in hac controversia inaniter secerni Romanum Pontificem a sede Apostolica, sive a Romana ecclesia jam innui §. 2. ubi enim ex universa PP. traditione agnoscimus adeuntes in fidei controversiis sedem Apostolicam, seu ecclesiam Romanam, expectasse responsa, quibus crederent errorem subesse haud posse, cogimur dicere ita expectasse a particularibus Romanis Pontificibus quos consulebant; non enim ad Pontificum seriem, seu ad clerum, populumque Romanam ecclesiam constantes, accedebant, sed ad illos Romanos Præsules, qui e Sede Apostolica universalis ecclesiæ regimini invigilabant. Quapropter Cano *de Loc. Theol. l.* 6. *cap.* 8. dicit quod hanc distinctionem, qua Apostolica Sedes ab Apostolico Præsule secernitur, *ratio aspernatur, repellit*. Sed & ipsi Præsules Gallicani satis explicarunt non de serie Pontificum loquutos, ut putat Bossuet, sed de singulis quibuscumque Romanis Pontificibus; numquam enim verificaretur immotam in Petri Successoribus fidem perseverasse, si illorum aliquis errorem in definiendo pronunciasset. Ita neque immotum in aliqua prosapia diadema regni perseverasse recte diceremus, si aliquando ex ea prognati regni thronum prohibiti fuissent ascendere. Sed quis neget Antistites in causa Jansenii ab ipso particulari Pontifice Innocentio X. expostulasse ut de exortis controversiis definitive pronunciaret? Sane etiam dum ipsi repræsentant non solum ex Christi pollicitatione, sed etiam ex Actis præcedentium Pontificum, inter quos Damasum commemorant, didicisse a Pontificibus pro regula fidei sancienda judicium latum esse, liquido explicarunt ecclesiam, fidei regulam ab illis particularibus Pontificibus accepisse, quos Episcopi consulebant. Unde demum Innocentio adgratularentur, quia ipsius ore Petrus fueris loquutus?

Inaniter etiam ab his se expedire putat Bossuet recensendo quæ præstiterint Præsules Gallicani in recipiendo latam ab Innocentio Constitutionem. Si ea egissent quasi ipsorum juris esset quæ definierat Pontifex novo examini subjicere, sane recessissent ab iis, quæ ad ipsum scripserant: didicisse nempe ex Christi pollicitatione, ex actis Summorum Pontificum, etiam nondum habitis œcumenicis synodis, ipsorum sententiam pro sancienda regula fidei divina, ac summa in universam ecclesiam authoritate niti, eique etiam mentis obseqoium ab omnibus Christianis præstandum. Putandum igitur non est de Constitutione egisse, quasi liberum illis esset ab eodem recedere, sed de ea insimul consuluisse, ut unanimi consensu quam Pontificis definitionibus obsequerentur demonstrarent. Videnda quæ dixi in Animadversionibus quoad epistolam dogmaticam S. Leonis, ubi explorantur causæ quare in conciliis iterum actum de iis, quæ Romanus Pontifex definierat. Legenda etiam quæ dixi tom. 4. pag. 396.

Demum quidam observant Clerum Gallicanum numquam tam expresse infallibilitatem Pontificum definientium impugnasse, nisi quando Alexandro VII. ac Innocentio XI. Pontificibus, non modicæ vigebant simultates inter Romanos Pontifices, Regesque Christianissimos. Unde verentur non veritatis amore in eam abiisse sententiam, quæ Summum Pontificem definientem errandi periculo subiicit.

Judicet modo sapiens Lector an excessisse putandum illos Theologos, qui fide divina credendum docuerunt infallibiles esse eas Pontificum definitiones, quæ ad fidem morumque pertinent sanctitatem. Ita etiam sentit Dominicus Bannes *in* 2. 2. *q.* 5. *ar.* 50. ita dicendo: *In publico fidei judicio non potest summus Pontifex errare. Hanc conclusionem asserit D. Thomas — Quocirca arbitror hanc conclusionem tamquam apostolicam traditionem esse tenendam. Et quidem ut talis haberetur ab omnibus fidelibus, nisi a tempore Concilii Constantiensis in agro Domini inimicus homo, id est diabolus, zizania superseminasset. Etenim usque ad illa tempora soli Græci errabant in hac parte. Atque ita D. Thomac in Opusculo* 5. *contra errores Græcorum c.* 33. 65. *& sed hunc errorem tamquam Græcorum singularem narrat. Et proculdubio, si quæstio hæc ad concilium legitimum deferretur, non dubito quin prædicta conclusio definiretur tamquam vera fides, & contraria anathematizaretur.* Jam autem antea Cano *de loc. Theol. l.* 6. *c.* 8. inquirens an sit hæreticum asserere Pontificem definientem posse a fide Christi deficere, ita ait: *Nolumus hic nos ecclesiæ sententiam prævenire, sed si ad generale concilium referatur, hæreseos nota errori illi inuretur. Nec enim video, cur quid ipse sentiam de hac re, non audeam dicere. Quam eo melius cernere mihi videor, quod & eam propius, diligentiusque contemplor. Quod si in hoc erro, quod Romanæ sedis privilegia a Christo illi concessa & tueor, & contradicentes hæreseos nomine condemnandos esse credo, non solum tuto, sed libenter erro: nec mihi errorem utilem, quo etiam delector, sine rationis præsertim vi extorqueri volo.* Iis suffragatus est Petrus de Marca Antistes Parisiensis in quodam MS. quod Stephanus Baluzius in compendio ejus vitæ libris de concordia præfixo, ultimum illius fuisse opus affirmat. In eo asserit sententiam, qua Pontifex, ut universæ ecclesiæ magister definiens, errori dicitur obnoxios, tantummodo ab ecclesia tolerari; illud addens quod licet quibusdam antiquis universitatis DD. arriserit, Gersonio nempe &c. sua nihilominus ætate tam Parisiensem, quam cæteras Universitates Papæ definientis infallibilitatem propugnare.

Duo superessent modo enodanda, ex quibus Papæ infallibilitatem ipsius Adversarii excludendam jactant. Primum est quod, cum superflua non dicenda sint œcumenica Concilia in Ecclesia celebrata, videtur ecclesia non agnovisse in Papa definiente infallibilitatem: ad quid enim cogere Concilia, dum sufficeret Papæ definitio, ut veritas fidei ab errore certissime secerneretur? Quia tamen æque hoc argumentum urgent, dum Papa supra Concilium extollitur, ideo videnda quæ dicam in Animadversionibus post Concilium Constantiense.

Deinde qua majori possunt diligentia, omnia quæ sibi videntur, colligunt Pontificum errata, neque curantes de eisdem a confictis erroribus vindicare, putant statim inaniter ut infallibiles in definiendo prædicari. Quod tamen diluitur argumentum distinguendo in Romano Pontifice ea, quæ docet tamquam Doctor privatus, ab eis, quæ credenda proponit universæ ecclesiæ tamquam omnium fidelium Magister, ac Doctor; quam distinctionem licet, ut statim ab initio dixi, rideat Bossuet, admittere tamen necesse est, ut §. 5. adnotavi; unde nec eam respuit Natalis, aliique. Ubi ulterius adnotandum, quod si Bossuet quam diligentiam adhibuit in colligendis Pontificum Romanorum erratis, etiam in eisdem melius perscrutandis adhibuisset, agnovisset multoties facillime ab eisdem vindicari potuisse. Interim legenda etiam quæ dixi tom. 3. pag. 379. & tom. 4. pag. 554. & seq.

ANIMADVERSIONES quod infallibilitatem Romanis Pontificibus concedendam, dum quædam ad facta pertinentia definiunt; ac præcipue quoad libros, propositionesque, ut a suis Authoribus traditas.

§. I.

Quædam ad controversiæ hujus elucidationem præsupponuntur.

NEmo est qui ignoret Summum Pontificem, ac ipsam Ecclesiam errori esse obnoxiam in judicando de factis personalibus, seu pure particularibus, quæ respiciunt singularis personæ statum, conditionem, crimen, seu innocentiam. Cum horum cognitio, & probatio tota ex hominum testimoniis plane incertis pendeat, necesse est ecclesiæ judicium incerto subnixum fundamento, incertum quoque esse, ac errandi periculo expositum. Et re vera, cum hujusmodi judicia ad universam ecclesiam non pertineant

tineant, sed ad particulares quasdam personas, nullum habemus fundamentum dicendi speciali Spiritus S. adsistentia dirigi: quapropter ajebat S. Thomas quodl. 9. q. 8. art. ult. *Cum agitur de possessionibus, vel de criminibus, vel de hujusmodi rebus possibile est judicium ecclesiæ errare propter falsos testes*. Atque exinde ediscendum Theologos, dum in factorum judicio Ecclesiam fallibilem agnoverunt, solummodo de personalibus factis loquutos fuisse, quia non aliud fallibilis hujus judicii fundamentum assignarunt, nisi quod ex relatione hominum pendeat, qui fallere, fallique possunt: De his proinde factis ait Augustinus l. 2. de Bapt. contr. Donatist. c. 3. *Concilia priora posterioribus emendari posse, cum nempe aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat*.

Alia vero sunt facta dogmatica, seu doctrinalia, quæ includunt aliquod ad dogma fidei pertinens, & quod alicui libro, vel personæ attribuitur. Ita Leo X. Lutheri, S. Pius V. Baji, Innocentius X. Jansenii, Clemens XI. Quenellii propositiones proscripsere, respective ad mentem, & sensum ab ipsarum Authoribus intentum. Quamvis proinde absolute & antecedenter quæstio facti a quæstione juris potuisset separari, inseparabiles fiunt ex hypothesi quod eas Ecclesia conjunxerit, hunc vel illum sensum in Luthero, seu Jansenio tamquam ab illis traditum damnando.

Ubi ulterius observandum, quod dum Ecclesia alicujus propositionis sensum proscribit tamquam ab aliquo Authore intentum, non ideo definit talem, quem ipsius verba præseferunt sensum, in ipsius mente latuisse. Ita profecto credendum est, nisi Authorem verborum sensus ignarum confingamus, vel malignum, qui velit alio inflectere veram verborum significationem. Nihilominus, dum Authorum sensum Ecclesia condemnat, non respicit quid in ipsorum mente latere potuerit, neque enim de pure internis judicat; sed illum attendit sensum, quem juxta communem significationem ipsorum verba reddunt.

Sed & ulterius animadvertendum, quod dum sensus prout ab aliquo Authore traditus a Summo Pontifice damnatur, non præcise inspicere necesse est, an propositio in eo sensu damnata, in suo Authore totidem verbis syllabisque exprimatur. Libri ergo seu propositionum sensus ex verbis, & toto ejusdem libri contextu eruitur, ac deinde diligenti propositionum ac libri examine præhabito, & comparatione facta cum nostræ fidei regulis, Scriptura scilicet, & Traditione, pronunciat Pontifex damnandum seu absolvendum propositionum sensum, prout traditum ab Authore. Hinc si Antiquitatem consulamus, reperire est plura Ecclesiam proscripsisse, quæ licet vera esse potuissent, falsa nihilominus erant relative ad mentem, & sensum Authoris. Quis ignoret vocem *consubstantialis* quæ postea Ecclesiæ usu ac judicio consecrata fuit ad explicandum mysterium SS. Trinitatis, pro diverso sensu a suis Authoribus intento modo rejectam fuisse, & modo admissam? Rejecta fuit, prout illam usurpabat Paulus Samosatenus, qui divisionem quamdam, seu partitionem in Divina Natura admittere non renuebat. Illam consecravit Ecclesia in sensu Concilii Nicæni, ad significandum eamdem Divinitatem tribus divinis Personis esse communem &c. Nemo item non scit non parum disceptatum de illius veritate propositionis: *Una verbi natura incarnata*. Catholice eam pronunciabat Sanctus Cyrillus, quia ita loquendo significare volebat Divinitatem carnem assumpsisse. At illa propositio merito rejecta fuit, quatenus eadem Eutychiani abutebantur ad confusionem naturarum in Christo adstruendam. Verum tot aliis omissis exemplis, quibus ostenditur Ecclesiam in respuendis propositionibus crebro ad sensum ab Authore intentum respexisse, duos hic Joannis Hus damnatos articulos sub Lectoris oculos exponam. Sub n. 4. hic proscribitur articulus: *Duæ naturæ Divinitas & Humanitas sunt unus Christus*. At nonne Fides Catholica docet in una Filii Persona duas naturas distinctas, Divinitatem nempe ac Humanitatem extitisse, ex quibus unus Christus resultabat? Quia tamen Jo: Hus dogmatizabat unamquamque in Christo singillatim sumptam totum esse & integrum Christum, ideo præfatam propositionem in sensu ab Authore intento concilium Constantiense damnavit. Eumdem sensum damnavit Synodus Basileensis in Augustino de Roma Jo: Hus discipulo. Articulus vero 21. ita se habet: *Gratia prædestinationis est vinculum, quo corpus Ecclesiæ, & quodlibet ejus membrum jungitur Christo Capiti indissolubiliter*. Hunc articulum in se solum spectatum nemo dicet a veritate aberrare, cum verum sit solos prædestinatos finaliter perseverantes Christo nexu indissolubili adhærere. At juxta Jo: Hus privatum sensum merito proscriptus fuit, cum vellet ex solis prædestinatis ecclesiam constare; unde primus ipsius articulus ita se habet: *Unica est sancta & universalis Ecclesia, quæ est prædestinatorum universitas*.

Ecclesia igitur in censura propositionum alicujus libri, vel Authoris non præcise attendit nudum ipsarum sensum, sed insuper sensum ab Authore intentum, juxta quem illas proscribit. Ita S. Augustinus *lib. de Gest. Pelag. c.* 23. observat nonnulla Cœlestii capitula magis secundum sensum, quam secundum verba Pelagio objecta fuisse. Et *lib. 2. de nupt. & concupis. c. 4. n.* 13. de Juliano dicebat, *quæ veraciter & catholice dicta sunt, immo in Divinis libris veraciter scripta, non ab illo catholice dicta esse, quia non intentione catholici pectoris dicta sunt*. Unde ajebat Facundus Hermianensis *lib.* 10. *c.* 5. *In his ergo non ex levi sono verborum, sed ex in intentione dicentis æstimanda sunt quæ dicuntur*.

Hæc igitur quæstio de facto doctrinali, seu dogmatico in hoc sita est, an summus Pontifex certo & infallibili judicio definire possit, qualis sit alicujus propositionis sensus, dum non nuda ipsius inspicit verba, sed considerat relate ad librum, in quo continetur, vel ad Authorem, qui eam protulit.

§. II.

Vetus est Pontificum, seu Conciliorum praxis decretorie de factis doctrinalibus judicandi.

ITa factum videmus in ipsa prima œcumenica Nicæna Synodo: nam facti quæstionem una cum jure conjungens, non solum Arii blasphemias, sed ipsam etiam Arii personam damnavit: *Placuit*, ait in epistola synodica ad ecclesiam Alexandrinam, *Concilium communibus suffragiis anathema denuntiare & ei ipsi, & nefariæ ejus opinioni, & verbis sententiisque execrabilibus, quibus usus est ad Filium Dei blasphemiis onerandum*. Quod confirmans Socrates *l. 1. c.* 8. ait: *Quam ob causam synodus Arium, & omnes, qui cum eo sentiebant, anathemate percussit*. Ubi advertendum Arium ejusque Discipulos non omisisse verbis ambiguis errorem suum obvolvere, unaque dicere nil aliud intendisse, quam vel Pauli Samosateni, vel Sabellii errores evitare. Ita videre est apud S. Hilarium *lib. 6. de Trinit.* & apud Theodoretum *l.* 1. *Hist. c.* 5. ubi refert Arii epistolam ad Eusebium Nicomediensem, & *cap.* 6. ubi recenset Eusebii epistolam ad Paulinum Tyri. Sed & hoc ipsum testantur SS. Athanasius, Hilarius, & Epiphanius. Nihilominus PP. Nicæni non cessarunt Arii sensum damnare, ipsumque Arium ut execrandæ hæresis parentem proscribere.

Sed & illud observandum haberi apud Socratem *lib. 1. cap.* 14. Libellum pœnitentiæ Eusebii Nicomediensis & Theognis Nicæni, quos quidquid dicat Socrates, dicendum est damnatos fuisse jam absoluto Concilio Nicæno a quodam alio Concilio, ut perpendit Valesius in suis Notis ad Socratis historiam loco citato. Isti igitur Episcopi ob societatem cum Arianis initam in exilium ejecti; ut apud Theodoretum *l. 1. hist. c.* 7. primi fuerunt Authores, qui factum a jure distinguerent, & non renuentes dogmati subscribere, a facto subscribendo, nempe damnatione Arii, se alienos demonstrabant: *Significamus vobis*, ajunt, *nos fidei quidem subscripsisse, anathematismo vero noluisse subscribere; non quod fidem reprehenderemus, sed quia minime credebamus illum, quia accusatus fuerat, ejusmodi esse, cum partim ex*

iis, quæ ad nos per literas scripserat, partim ex ejus sermonibus in conspectu nostro habitis, compertum haberemus illum talem non esse. Videntes nihilominus hanc a se excogitatam distinctionem PP. non passuros, ad significandam suam reverentiam ac obedientiam Concilii decretis, subdunt suam de Ario opinionem relicturos, eumque reipsa errasse non negaturos: *Quod si*, ita subdunt, *persuasum fuerit vestro Concilio Arium talem esse, qualis accusatus fuit, non repugnantes, sed consentientes iis, quæ a vobis decreta sunt, etiam hoc Libello consensum nostrum confirmamus*.

Quis deinde tam est peregrinus in ecclesiastica historia, ut nesciat Ecclesiam attendentem ad sensum erroneum expressum in libris Origenis, eos toto terrarum orbe damnasse? Ita testatur S. Hieronymus *lib. 3. apol. contr. Rufin.* Immo ne a fidelibus legerentur, prohibuit, ut ex *Socrat. l. 6. c. 7. & 10. Sozom. l. 8. c. 14. S. Hieronymo epist. ad Tranquillinum, Severo Sulpitio Dial.* 1. Ipse Justinianus in epistola ad Mennam anathema dixit *Origeni ejusque doctrinæ, & ei omni qui eam ullo modo, quocumque tempore tueri præsumpserit*. Porro eam epistolam probavit Vigilius Papa, ut ex Liberato *cap.* 23. *Breviarii*; ac anathema in Origenem ejusque doctrinam latum confirmavit Synodus V. *collat.* 8. Synodus VI. *act.* 17. & 18. & Synodus VII. *act.* 1. 3. & 7. Ita Ecclesia sensum librorum Origenis execravit, ac proinde eos e manibus fidelium eripuit, quamvis de hujusmodi sensu multum diuque fuerit disputatum, nec Origeni Apologistæ defuerint.

Ad omnem vero fraudem præcavendam errorisque suspicionem, Origenis discipuli coacti sunt subscribere damnationi errorum & librorum Origenis, quod narrans S. Hieronymus in epistola ad Pammachium & Oceanum, ita ait: *Hoc vel maxime cavent, ne quando contra authorem suum eorum scripta teneantur. Facile dicunt cum juramento, quod postea solvunt perjurio. Ad subscriptionem tergiversantur, quæruntque suffugia — Si quando urgeri cœperint, aut subscribendum eis fuerit, aut exeundum de ecclesia, miras strophas videas. Sic verba temperant, sic ordinem vertunt, & ambigua quæcumque concinnant*. Et in epistola supra citata Justiniani ad Mennam præcipitur ne quis in episcopum ordinetur, & in monasteriorum Præfectum assumatur, nisi *subscriptione propria anathematizent Origenem, scelestaque ejus dogmata*.

Illud etiam perspicuum est Pelagium etiam juxta sensum catholicum sua scripta posse interpretari contendisse, ac re vera ita interpretatus est, ut censuræ PP. Palæstinorum se subduxerit. Quod variis suas propositiones sensibus explicaverit non semel tradit S. Augustinus, & maxime *de peccat. origin. c. 9.* narratque etiam Innocentius I. in epistola ad quinque episcopos, quæ apud S. Augustinum est 183. Nihilominus Ecclesia perversum libri Pelagii sensum damnavit: unde Innocentius I. ep. cit. ait: *Librum, qui ejus esse diceretur, evolvimus, in quo multa contra Dei gratiam legimus esse conscripta, multa blasphema, nihil quod placeret, & nihil pene quod non penitus displiceret, a quovis damnandum, atque calcandum — Anathematizet ergo ista quæ sensit &c.* Innocentii vero judicio adhæserunt Episcopi 214. in Concilio Africano celebrato anno 417. ac totius orbis Ecclesiæ.

Postquam vero fuit damnatus Liber Pelagii, & ipse compulsus est ad eumdem damnandum, quamquam tam ipse, quam Cœlestius quædam Scripta sua esse negarent. Legatur S. Augustinus *lib. de gest. Pelag. c. 7. &* 11. Et in epistola Aurelii ad Innocentium I. quæ modo est inter Augustinianas 177. ita habetur: *Anathematizet Pelagius scripta sua — aut si ea esse negat, aut scriptis suis ab Inimicis suis dicit immissa, quæ sua esse negat, anathematizet ea tamen & damnet*. Et S. Augustinus *lib. 2. ad Bonifac. c. 3.* refert non satis fuisse Episcopis Africanis Cœlestium promisisse se consensurum Innocentii epistolis, sed necessarium reputasse, *ut aperte damnaret quæ in suo libro male posuerat*.

Demum non solum falsa dogmata, sed eorum quoque Authores damnare debuisse, qui resipiscebant ex multis posset ostendi. Sed audire sufficiat unum S. Leonem epist. ad Septimium ita ajentem: *Saluberrimum est, & spiritualis medicinæ utilitate plenissimum, ut sive Presbyteri, sive Diaconi, sive alii cujuslibet ordinis Clericis, qui se correctos videri volunt, errorem suum, & ipsos erroris authores damnari a se sine ambiguitate fateantur*.

Sed quid etiam in Nestorii damnatione acciderit breviter perspiciamus. Ultro igitur fatendum, quod etsi B. Virginem *Deiparam* dicere non recusaverit, ac protestatus fuerit *cap.* 3. *Synodici* apud Baluzium in nova Conciliorum Collectione, nomen *Christiparæ* substituisse ad sedandas contentiones; nihilominus sensu plane subdolo B. Virginem *Deiparam* dixisse, quatenus nempe homo, quem genuerat, erat templum Dei, cui unione saltem morali Verbum esset unitum; atque ita unam in Christo personam propter moralem nexum, ac voluntatum conformitatem dicere non recusabat. Cum tamen re vera inter Divinitatem & Humanitatem unionem personalem & hypostaticam negaret, vere non unam in Christo personam agnoscebat, sed duas, ac duos Christos; atque ita quem Virgo peperit, vere Deum non fuisse dogmatizabat, cum aliam esse in Christo a Divina hominis personam diceret. Quamquam vero hanc hæresim docuerit Nestorius, nihilominus ita subobscure scripserat, ut Jo: Antiochenus in epistola ad ipsum data, quæ habetur par. 1. Conc. Ephes. *piam vocis notionem* ab ipso non aversari crediderit, atque idem ibidem affirmat Acacius Beroensis episcopus in epistola ad S. Cyrillum. In supracitato etiam Synodico apud Baluzium *cap.* 117. Eutherius Thyanensis & Helladius Tharsensis ad Sixtum Romanum Pontificem scribentes, conqueruntur verba Nestorii in alienum ab ejus mente sensum distorta fuisse. Theodoretus in epistola ad Nestorium inique contra ipsum actum dicit, nec umquam iis consensurum, qui eum damnaverant. Et scribendo ad Andream episcopum Samosatenum graviter succensuit S. Cyrillo quod indiscrete vellet anathema dicendum esse Nestorio, & Jo: Antiocheno, quod id tandem admisisset. Putavit etiam Socrates *l.* 7. 32. ad decidendum de sensu Nestorii generale Concilium fuisse necessarium. Sed & Legas Novatorem Bayle in suo Dictionario historico — critico V. *Nestorius*, & *Rhodon*, ubi Nestorium ab errore vindicare, ac de solo nomine controversiam excitatam fuisse contendit.

Etsi vero plures Antistites sentirent Nestorium a sensu catholico non discessisse, Concilium Ephesinum juris & facti definitionem edidit, & non solum errorem, sed ut traditum a Nestorio proscripsit. Perlecta igitur *act.* 1. Epistola ad S. Cyrillum, PP. dixerunt: *Omnia quæ epistola hæc complectitur, cum fide Nicæna aperte pugnant, suntque ab eadem omnino aliena: quare omnes, qui ita credunt, a recta fide alienos esse judicamus — Omnes Episcopi simul clamaverunt: quicumque Nestorium non anathematizat, anathema sit. Omnes Nestorii epistolam & dogmata anathematizamus — Quicumque hunc non anathematizat, anathema sit*.

Cum autem Orientales diversas necterent moras, & conditiones adinvenirent, sine quibus Nestorii damnationi & depositioni subscribere recusarent, omnes rejecit S. Cyrillus ut ex ipsius epistola ad Donatum veteris Nicopolis episcopum, & ad Theognostum, & Charmosynum, & capite 85. Synodici supra citati. Nec illis assensus est, dum dicebant se damnaturos Nestorium ea conditione: *Si docuisset aliquid alienum a fide*, quod effugium excogitavit Jo. Antiochenus, ut ex epistola Theodoreti ad Himerium Nicomediensem. Exegit subscriptionem absolutam & simplicem, ac propria ipsorum manu exaratam, ut habemus ex epistola S. Cyrilli ad Acacium Melitinæ episcopum *p. 3. Conc. Ephes. c.* 35. & ex citata Epistola ad Donatum, ubi tandem hæc habet: *Cum igitur piissimus Joannes subscripsisset, cæterique qui cum illo illustriores erant, cumque Nestorii doctrinam anathematizassent, & quod ipsum pro deposito haberent professi essent, ac Maximiani religiosissimi, piissimique episcopi ordinationem approbassent communionem illis restituimus. Hæc enim etiam Ephesi S. Synodus ab ipsis exigebat*.

Sed & hic animadvertendum quod cum Jo. Antiochenus in mandatis haberet ab Imperatore ut Ne-

storii defensores ad ipsius subscribendam damnationem adigeret, Theodoretus ad ipsum scripsit, ut paret ex citata epistola Synodici cap. 172. ne Alexandrum episcopum, qui non subscripserat, deponeret, has urgens rationes, quia *orthodoxa ducebat*, & quia *silentium servabat, ecclesiæ pacem non contaminans*; & nihil potuit obtinere. Si id observassent Authores famosi casus conscientiæ, quo dicebatur circa factum Jansenii sufficere religiosum silentium, ab eo publicando sane cessassent. Videamus modo quid PP. Chalcedonenses a Theodoreto exegerint in Nestorii damnatione, & quid ab aliis in damnando Eutychete.

Cum noluisset Theodoretus anathema in Nestorium pronunciare, Episcopi Illyriciani, Palæstini, ac præcipue Ægyptii, in ipsa prima Actione Concilii Chalcedonensis, ne in Synodo sederet, intercessere, dicendo a sacris canonibus ejici, ac foras mittendum Magistrum Nestorii. Cum autem Judices ejus caussam expendere distulerint usque ad Actionem octavam, non cessavit tunc Theodoretus diverticula quærere, ne anathema Nestorio diceret, ac proinde Episcopi dixerunt: *Dic clare anathema Nestorio*. Cum vero adhuc hæsitaret, audivit Episcopos exclamantes: *Iste hæreticus est. Iste Nestorianus est. Hæreticum foras mittite*. Territus proinde Theodoretus dixit: *Anathema Nestorio, & ei qui non dicit Dei Genitricem Virginem Mariam*. Qua declaratione habita *omnes Episcopi clamaverunt: Theodoretus dignus est Sede*.

Hic quæso animadvertas Theodoretum orthodoxum se demonstrasse epistolæ S. Leonis subscribendo, qui dum ipsum suæ Sedi restituerat, etiam ipsius fidem commendaverat, ut constat ex epistola S. Leonis ad Theodoretum. Animadvertas omnes Episcopos se illi opposuisse, usque dum non dixit clare anathema Nestorio, nam ut ex Actis habetur, postquam ita dixit: *Omnes Episcopi clamaverunt &c.* Animadvertas demum non unum Theodoretum, sed plures alios Orientales tunc extitisse, qui anathema Nestorio dicere renuebant, ut habemus ex epistola Synodica in collectione Conciliorum Baluzii *cap.* 72. 117. 168. atque hos nihil habuisse PP. Chalcedonenses, nec Theodoretum orthodoxum judicasse, usque dum clare Nestorii damnationi subscripsit.

Plura etiam possem hic expendere de subscriptione damnationis non tantum erroris, sed & personæ Eutychetis, nihilominus solum innuam quæ habentur *act.* 4. concilii Chalcedonensis. Non cessarunt in ea Episcopi Ægyptii profiteri se in omnibus ecclesiæ catholicæ assentiri, ac Eutychetem ea conditione damnaturos, si errasset, quibus tamen PP. non acquiescentes, ita instabant: *Qui non anathematizat Eutychem, hæreticus est*; unde tandem Ægyptii *clamaverunt, anathema Eutychi, & credentibus ei*. Ita pariter *act.* 8. Carosus postquam recusavit, consenserat in Eutychetis damnationem, si non credidisset sicut ecclesia universalis. Et Dorotheus alter monachus, ideo Eutychetis damnationem subscribere detrectabat, quia dicebat esse orthodoxum, & per calumniam errores illi impositos fuisse. Verum Concilium ipsos ac alios quatuor episcopos ad puram simplicemque damnationem coegit. Agebatur igitur de sensu ab Eutychete intento, qui varie poterat explicari; quamvis etenim naturarum in Christo confusionem tradidisset, poterat tamen dici unam in Christo naturam dogmatizasse, non per conversionem humanæ in divinam, sed per compositionem, sicut ex anima & corpore una resultat humanitas; vel unam dixisse naturam quia respectu divinæ humana tam ignobilior, naturæ nomen non merebatur: & re vera, ut habetur *act.* 6. Concilii Chalcedonensis, numquam adduci potuit Eutyches ad clare mentem suam aperiendam, unde aiebat: *Absit de natura loqui, seu disputare Dei mei*. At forte ne id satis fuit, ne Ecclesia de Eutychetis hæretico sensu judicaret? Judicavit plane, & voluit Catholicos simpliciter & absque tergiversatione judicio suo aquiescere. Hæc satis fuissent ad demonstrandam ecclesiæ praxim, qua de sensu Authorum sæpe judicavit, ac noluisse ab aliquo suum judicium posse declinari. Nihilominus juvat adhuc quædam circa damnationem trium Capitulorum in quinta Synodo factam observare.

Ibi profecto non agebatur, an Nestorii sensus esset hæreticus, id enim jam definitum fuerat in Concilio Chalcedonensi, sed utrum hæreticus Nestorii sensus in scriptis Theodori episcopi Mopsuesteni, Theodoreti adversus S. Cyrillum, & in epistola Ibæ episcopi Edesseni ad Marim Persam, contineretur; unde tota quæstio erat de sensu librorum, seu de facto doctrinali. Interim non deerant Catholici, qui præfata scripta ab omni errore absolvenda contendebant, inter quos fuerunt Liberatus, Ferrandus, Facundus Hermianensis &c. Immo cum errore facti crederent concilium Chalcedonense præfatorum Scripta, seu tria Capitula approbasse, non posse absque injuria ejusdem concilii damnari asserebant.

Quamquam autem multi Catholici ita sentirent, nihilominus *collat.* 8. *can.* 12. ita habetur: *Si quis defendit impium Theodorum & impia ejus conscripta, in quibus tam prædictas, quam alias innumerabiles blasphemias effudit contra magnum Deum, & Salvatorem J. C. & non anathematizat eum, & impia ejus conscripta, & omnes qui suscipiunt, vel defendunt eum, & dicunt orthodoxe eum exposuisse, & qui scripserunt pro eo, vel impiis ejus conscriptis, & eos, qui similia illi sapiunt.... anathema sit*. Simili modo *can.* 13. damnantur scripta Theodoreti, & *can.* 14. epistola Ibæ. Quod si hæc rite considerentur, neque somniare quis poterit Synodum in unos dumtaxat Nestorianos anathema intorsisse; feriit enim anathemate, qui defendebant scripta Theodori &c. & qui contendebant ipsum catholice exposuisse quales erant Oorthodoxi; unde Facundus *lib.* 2. *cap.* 3. in se anathema vibratum fatetur. Et re vera, cum trium capitulorum damnationi non pauci Catholici acquiescere renuerent, ab Imperatore exilio multati sunt; unde apparet non in solos Nestorianos Synodum animadvertisse. Sed si etiam perpendantur, quæ habet *collat.* 8. post editos quatuordecim canones, apparet suis canonibus Synodum non solum perstrictos voluisse hæreticos, sed & alios, hoc est, Catholicos, qui defendebant tria capitula, orthodoxum ipsis sensum contra ecclesiæ sententiam tribuentes. En ipsius verba: *Facta autem a nobis & condemnatione contra hæreticos, & eorum impietatem, nec non etiam contra eos, qui defenderunt, vel defendunt prædicta tria capitula, & permanserunt in suo errore &c.* Decernit inde deponendos Episcopos & Clericos contra judicium Synodi sentientes, Monachos vero, ac Laicos anathematizandos. Hinc factum est ut nullus e catholicis trium capitulorum defensoribus ad ecclesiæ communionem admissus fuerit, nisi ipsorum damnationi se subscripserit, ut colligitur ex Facundo *l.* 3. *c.* 1. & ex S. Gregorii M. duplici epistola ad Constantium Mediolanensem episcopum, & ex alia ad Athanasium presbyterum de Isauria, quem a suspicione hæresis absolvit etiam quia promiserat suscipere Synodum, quæ *Justiniani temporibus de tribus Capitulis facta est*. Addendum concertationes de tribus capitolis inter Catholicos conflagrasse, easque excitatas fuisse ob simultates Pelagii Romani diaconi, & Theodori episcopi Cæsareensis, teste Liberato *cap.* 23. unde insipienter diceretur Concilium trium Capitulorum Defensores damnando, solum hæreticos respexisse. Videatur Thomasinus *dissert.* 19. *in V. Synod. num.* 48.

§. III.

Pontifices seu Concilia decretorie de factis doctrinalibus judicarunt, quatenus sunt infallibilis Regula veritatis.

CUM Concilia de factis doctrinalibus definiendo has definitiones *ad fidem* dixerint pertinere, nullum suboriri dubium potest, eas edidisse, quatenus sunt infallibilis regula veritatis. Audiantur quæ habent PP. quintæ Synodi *collat.* 8. Post diuturnum igitur examen an tria Capitola essent proscribenda, dixerunt tandem opus esse *ut definitio communiter ab omnibus præbeatur fidei rectæ conveniens — Nec enim justum esse amplius scandalum pro tribus istis capitulis crescere, & Dei ecclesiam conturbari — Licet enim S. Spiritus gratia & circa singulos Apostolos abun-*

daret

daret, ut non indigerent alieno consilio ad ea quæ agenda erant: non tamen aliter voluerunt, de eo quod movebatur, si oporteret gentes circumcidi, definire, priusquam communiter congregati, divinarum Scripturarum testimoniis unusquisque sua dicta confirmaverunt. Unde communiter sententiam protulerunt his verbis: Visum est Spiritui Sancto, & nobis — Nec enim potest in communibus de fidei disceptationibus aliter veritas manifestari, cum unusquisque proximi adjutorio indiget. Addunt deinde illa Christi verba: *Ubi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ego sum in medio eorum.* Ex his habemus disceptationem suam *ad fidem* pertinere. PP. quintæ Synodi judicasse, ac proinde definitiones fidei eas esse, quas pronunciabant contra errores in libris insertos. Sed ulterius ut semper magis innotesceret ea authoritate definire, quæ errori obnoxia esse non posset, aptant sibi eam authoritatem, qua exortas controversias Apostoli definierunt; insuper vero suis decretis non defuisse eam Spiritus S. adsistentiam, quam innuerunt Apostoli dicendo: *Visum est Spiritui S. & nobis*; nec illam Christi promissionem: *Si duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Demum ad hæc roboranda observandum in eadem collatione, antequam canones proponerent, authoritatem ecclesiæ sic explicasse: *His cum omni subtilitate dispositis, in memoria tenentes promissiones de sancta Ecclesia factas, & qui dixit quod portæ inferi non prævalebunt adversus eam, id est, hæreticorum mortiferæ linguæ; recordantes autem & quæ per Oseam de ea prophetata sunt, in quibus dicit: Et sponsabo te mihi in fide, & cognosces Dominum &c.* Semper ergo magis splendescit PP. quintæ Synodi de tribus capitulis definiendo sibi infallibilitatem tribuisse, conciliant enim suis definitionibus authoritatem illis S. Scripturæ locis, quibus ecclesiæ, seu conciliorum inerrantia demonstratur.

Idem urget argumentum Vigilius Papa in epistola ad Episcopos Galliæ, ubi sic ait: *Necesse est quoties in nomine Domini ejus famuli ad tractanda ea, quæ sunt ipsi placita, colliguntur, S. Spiritus non deesse præsentiam. Ita enim Christi Dei Domini & Salvatoris nostri mandata consistunt, quibus ait, Matth. 18. Ubi fuerint duo, vel tres in nomine meo congregati, ibi ero in medio eorum.* Et in epistola confirmatoria V. Synodi, postquam dixit primum se obstitisse trium capitulorum damnationi, addit impleta esse quæ ab ipso erant definienda, *revelante Domino*. Jam autem Synodus Chalcedonensis, quam esset infallibilis in judicando aliquem hæreticam doctrinam tradidisse, ostenderat; Christo & SS. Trinitati hujusmodi judicia tribuendo: *Dioscorum*, ait *act.* 4. *Christus deposuit*. Et act. 6. *Nestorio, Eutychi, & Dioscoro anathema: Trinitas hos tres damnavit: Trinitas hos tres ejecit.*

Secundo infallibile esse Romani Pontificis, sive Conciliorum de factis doctrinalibus judicium, illud ostendit, quod hæretici habebantur qui eidem judicio sese submittere nolebant. Legatur epistola Cœlestini summi Pontificis ad Synodum Ephesinam, quæ habetur *par.* 3. *cap.* 20. ubi asserit Nestorianos ad ecclesiam redeuntes se catholicos proditurос, si non solum hæreses, sed ipsarum quoque Authores damnaverint. *In nostro collegio*, ait, *noverint se non futuros, nisi secundum ecclesiasticum, & Christianorum Principum Constitutum damnata cum Authoribus sociisque damnantes, se profiteantur catholicos Sacerdotes.* S. Hieronymus in epistola ad Pammachium, & Oceanum, dicit de defensoribus Origenis, aut *subscribendum fuisse damnationi Origenis, aut exeundum de Ecclesia.* Cum in prima actione Concilii Chalcedonensis ageretur de Theodoreto admittendo, qui se coram S. Leone ab omni hæresis suspicione purgaverat, ut ex hujus Pontificis ad eumdem epistola apparet, nihilominus non recte sentire de fide quamplures episcopi ex eo judicarunt, quia nondum anathema Nestorio dixerat; unde ajebant; *Miseremini, fides perit. Istum canones ejiciunt, hunc foras mittite, Magistrum Nestorii foras mittite.* Cum vero *act.* 8. non simpliciter & absolute anathema Nestorio dicere adqueret, Episcopi dixerunt: *Iste hæreticus est, iste Nestorianus est, hæreticum foras mittite.* Eodem modo *act.* 4. PP. in Ægyptios conclamaverunt: *Qui non anathematizat Eutychem, hæreticus est*, Itaque; si bene perpendantur quæ habet ista Synodus, & maxime *collat.* 8. apparebit idem esse judicasse, tueri scripta hæreticorum seu illorum Authores, ac damnatarum in eis hæresum fæce esse inquinatum. Sed aliis omissis, videamus quam formulam præscripserit Concilium Constantiense, pro iis interrogandis qui de errorum Wiclefi, & Jo. Hus erant suspecti. Ea habetur *sess. ult.* atque ita se habet: *Utrum credant quod condemnationes Jo. Wiclefi, & Hieronymi de Praga factæ de personis eorum libris & documentis per sanctum generale Concilium Constantiense, fuerint rite, & juste factæ, & a quolibet Catholico pro talibus tenendæ, & firmiter asserendæ.* Item, *utrum credant, teneant, asserant Jo. Wiclef de Anglia, Jo. Hus de Boemia, & Hieronymum de Praga fuisse hæreticos, & pro hæreticis nominandos ac deputandos, & libros & doctrinas eorum fuisse perversas, propter quos & quas, & eorum pertinacias, per sacrum Concilium Constantiense pro hæreticis sunt condemnati.* Patet ex his interrogationibus Ecclesiam hæreticos habuisse, qui post latum a se de libris hæreticorum, eorumque sensu judicium, noluissent credere tales esse, quales ipsa definisset; ac proinde quemlibet Catholicum debere iis definitionibus assentiri.

Ex iis autem quis non videat ineluctabile consurgere argumentum ad probandum hujusmodi definitiones Romanum Pontificem, seu Concilia edere quatenus sunt infallibilis regula veritatis? Sane qui eisdem acquiescere noluissent, non essent, ut hæretici habendi, & ab Ecclesia expellendi, si ipsorum dissensus non fuisset circa ea, in quibus Romanus Pontifex, vel Ecclesia possent errare.

Tertio definitiones circa facta doctrinalia ab infallibili Judice prodire illud demonstrat, quod tenebantur fideles corde, & ore, simpliciter, & absolute easdem amplecti. Audiatur S. Leo in epistola ad episcopum Aquilejensem, ubi agens de Pelagianis in communionem recipiendis, ita ait: *Damnent apertis professionibus sui superbi erroris authores, & quidquid in doctrina eorum universalis Ecclesia exhorruit, detestentur; omniaque decreta Synodalia, quæ ad excisionem hujus hæreseos Apostolicæ Sedis confirmavit authoritas, amplecti se & in omnibus approbare; plenis & apertis, ac propria manu subscriptis protestationibus eloquantur. Nihil in verbis eorum obscurum, nihil inveniatur ambiguum.* Et re vera mos erat hæreticorum, cum adigebantur ad subscribendum damnationi suorum authorum, suffragia, seu strophas adinvenire, ut testatur S. Hieronymus de Defensoribus Origenis in epistola ad Pammachium, & Oceanum. Quod si quis dicere auderet non aliud exegisse S. Leonem, quam exterius manu damnationem Pelagii subscribere quamvis mens subscribentium aliter sentiret, credere oporteret non aliud expostulasse quam apertum mendacium; mendax etenim ille est, qui verbis significat aliud ab eo, quod habet in mente, ut docet S. Augustinus *lib. de Mendac. c.* 3. Justinianus proinde in Tractatu ad Mennam, loquendo de Capitulis in Origene damnatis ait: *Unusquisque ex toto animo, & tota cogitatione ea oderit, & aversetur.* Et Concilium Lateranense sub Martino I. *Secretario seu act.* 5. *can.* 18. ita decernit: *Si quis secundum sanctos Patres consonanter nobis, pariterque fides non respuit, & anathematizat anima & ore omnes quos respuit, & anathematizat nefandissimos hæreticos cum omnibus impiis eorum conscriptis usque ad unum apicem sancta Dei Ecclesia catholica, & apostolica, hoc est, sancta & universales quinque Synodi — hujusmodi condemnatus sit.* Quapropter Venerabilis Beda *lib.* 4. *hist. cap.* 17. ex Synodo Cantuariensi sub Theodoro hæc refert: *Suscepimus sanctas & universales quinque synodos — anathematizamus corde & ore quos anathematizaverunt; quos susceperunt, suscipimus.*

Et quidem, cum Ecclesia Librorum, seu propositionum in aliquo libro contentarum damnationem a fidelibus exigendo, nil aliud intendat quam certam fidei de interna ipsorum consensione iis quæ decernit, perverse non solum mentiretur, sed ecclesiæ etiam illuderet, qui ecclesiæ decretis subscriberet, quibus tamen mentis consensus non accederet. Quapropter ul-

timis

timis his temporibus numquam Romani Pontifices a damnandis Jansenistis cessarunt, qui quoad factum Jansenii, quod nempe famosæ quinque propositiones ex Jansenii libro, cui titulus *Augustinus*, fuissent excerptæ & in sensu ab eodem intento damnatæ, dicebant sufficere religiosum silentium. Primus hujus perversæ opinionis Author fuit Antonius Arnaldus, eamque ipsa Parisiensis Facultas damnavit an. 1656. die 31. Januar. At quia Jansenistæ adhuc similibus fraudibus Innoc. X. & Alexandri VII. Constitutiones Jansenii propositiones damnantes eludebant, iste Pontifex an. 1665. formulam subscribendam præscripsit, qua addito juramento subscribentes profiteri debebant præfatorum Pontificum Constitutionibus se subjicere, & sincero animo rejicere & damnare quinque propositiones ex Jansenii libro, cui nomen *Augustinus*, excerptas, in sensu ab eodem Authore intento, *prout illas Sedes Apostolica damnavit*. Cum vero adhuc Jansenistæ a se excogitatum religiosum silentium obtrudere conarentur, non cessarunt Romani Pontifices se illis opponere; atque ita Clemens IX. ad pacem Ecclesiæ quatuor episcopos, tamen de quorum sincera subscriptione merito dubitabatur, non admisit, nisi quia sincere subscripsisse supposuit; in Brevi etenim ad illos dato 19. Januar. 1669. ajebat: *Nam dictorum Prædecessorum nostrorum Constitutionibus firmiter inhærentes, nullam circa illud exceptionem, aut restrictionem admissuri umquam fuissemus*. Et Innocentius XII. in Brevi ad Episcopos Belgii 6. Febr. an. 1694. *Præcipimus* ait, *ut ii, qui ad juramentum adigendi sunt, illud præstare debeant sincere, absque ulla restrictione, distinctione, seu expositione*. Demum cum Jansenistæ, quamvis contestati essent se sincere, atque ex animo damnare quinque propositiones in se absolute, nudeque spectatas, nihilominus nollent credere sensum in eis damnatum esse Jansenii, quemdam casum conscientiæ vulgarunt, in quo asserebant satis esse, si subscribentes Alexandri formulam *erga factum Jansenii ab ecclesia definitum, religiosum servassent silentium*. Hunc vero casum statim Clemens XI. suo Brevi 12. Februar. an. 1703. proscripsit, quod denuo solemniter fecit 15. Jul. an. 1705. celebri illa Constitutione incip. *Vineam Domini Sabaoth*. In ea confirmat Constitutiones Innocentii X. & Alexandri VII. & vindicat a gravibus Jansenianorum exceptionibus, & interpretationibus Clementis IX. ac Innocentii XII. Brevia, seu Epistolas; ac deinde reprobato expluribus capitibus excogitato a Jansenistis religioso silentio, quia eo illuditur ecclesiæ, & sternitur filiis inobedientiæ via ad fovendam silentio hæresim, dicit *damnatum in quinque propositionibus Janseniani libri sensum quem illarum verba præseferunt, ut præfertur, ab omnibus Christi fidelibus ut hæreticum non ore solum, sed & corde rejici, ac damnari debere; nec alia mente, animo, aut credulitate supradictæ formulæ subscribi licite posse &c.*

En Ecclesiam semper voluisse fideles ore, & corde & animo amplecti suas definitiones circa facta doctrinalia, seu credere, tenere, asserere illos esse hæreticos, quos ut tales damnat, itemque ipsorum libros hæreses continere; si ob hanc rationem damnentur, ut videre est ex Concilio Constantiensi *sess. ult.* ubi præscribit interrogationes faciendas redire volentibus ad ecclesiam. Ex hoc autem plene habetur se infallibilem habere, dum hujusmodi doctrinalia facta definit; si etenim in his definitionibus a Christo se infallibilem constitutam non agnosceret, non posset a fidelibus exigere ut corde crederent quæ ipsa definiret.

Quarto, quod Romani Pontifices, & Concilia doctrinalia facta definiendo, habuerint se tamquam infallibilem regulam veritatis, ex eo etiam demonstratur, quod anathema pronuntiarunt iis, qui hujusmodi definitionibus simplicem absolutumque consensum non præberent. Quis autem non videat, ut observat etiam Bellarminus *l. 3. de Eccl. milit. c. 14.* quod *iniquum esset sub tam gravi pœna obligari fideles ad assentiendum rebus incertis & interdum falsis*? Porro Ecclesiam anathemate percussisse eos qui sibi in hujusmodi definitionibus non obedirent, patet, quia in epistola Justiniani ad Mennam, quam approbavit Vigilius Pontifex, anathema dictum est *Origeni, ejusque doctrinæ & ei omni, qui eam ullo modo, quocumque tempore tueri præsumit*. Hoc vero anathema ratum habuit Synodus V. collat. 8. & Sexta act. 17. & 18. Ita in Synodo Ephesina act. 1. anathema dictum est cuicumque non anathematizanti Nestorium. Sed quid plura? Clemens XI. in sua Constitutione *Vineam Domini &c.* censuris subjectos dicit eos, qui circa factum Jansenii aliter sensissent, ac habetur in formula Alexandri VII.

His suppositis novum hoc instituo argumentum. Vel Ecclesia, & Pontifices, dum solemniter circa facta doctrinalia definiunt, & se infallibilitate a Christo donatos autumant, errant, vel non errant. Si errant, jam corruit Pontificum, & Ecclesiæ etjam circa jus infallibilitas, in hoc enim gravi versarentur errore, quod putarent columnas esse veritatis etiam in iis, in quibus a veritate possent discedere. Si non errant, jam inconcussa est etiam in iis definitionibus ipsorum infallibilitas.

Ex ipsismet demum Adversariorum principiis definitiones Pontificum, seu Conciliorum circa facta doctrinalia esse infallibiles, demonstrandum est. Consentiunt ipsi has definitiones errori non posse subjacere, si respiciant vel approbationem vel reprobationem propositionis in se & absolute consideratæ, seu ut a libro, in quo continebatur, avulsæ. Oportet ergo infallibilem esse Pontificem, seu Concilium in determinando qualis sit sensus obvius, grammaticalis, & Theologicus talis propositionis. Quid ergo obstat Pontificem credere infallibilitate præditum, dum judicat de eadem propositione, prout in libro contenta? Nonne iisdem constare potest verbis, quatenus a libro avulsa est, & quatenus in libro continetur? Immo nonne melius de ipsius sensu judicatur, quatenus in libro continetur? Certe antecedentia & subsequentia declarant quæ in aliquo libro enunciantur, & ex iis catholicum fortasse apparebit, & e contra, quod hæresim saperet, si ab antecedentibus, & subsequentibus sejunctim consideretur.

Ita addo quod si solemnes definitiones circa propositiones nuda consideratas infallibiles prorsus sunt, quia necesse est fateri dari in ecclesia infallibilem regulam doctrinæ, idem dicendum dum considerantur prout a libris excerptæ. Si ita non dicatur, consequens erit ecclesiam approbando alicujus libri doctrinam posse falsitatem approbare, & reprobando posse veritatem reprobare. En ergo quod Ecclesia in jus ipsum, seu dogma erraret, ac ita frustra in ea quæreremus infallibilem veritatis regulam; ubi enim circa jus posset errare, neque infallibilitatem in ea agnosceremus, quando circa propositiones absolute sumptas definiret. Hinc solemnes Pontificum & Ecclesiæ definitiones quoad facta, infallibiles a Theologis dicuntur, quoties cum jure connectuntur.

Si Ecclesia, inquies, in factis doctrinalibus definiendis errori non subest, nullus salva fide poterit ei assensum denegare. At ubi, quæso, revelatum est, addes, in libro Jansenii hæreticas esse propositiones, ut ita fideles credere teneantur?

Ita revelatum esse respondeo in illis S. Scripturæ locis, in quibus dicitur Romanum Pontificem constitutum esse ecclesiæ fundamentum, ejusque Pastorem: & in quibus dicitur Ecclesiam columnam esse, ac firmamentum veritatis, adversus quam portæ inferi non prævalebunt. In iis S. Scripturæ locis implicite revelatum habemus neque Romanum Pontificem, neque Concilia solemniter circa facta doctrinalia definiendo, errori obnoxia esse. Porro mediatam revelationem, quæ in immediata, tamquam conclusio in principiis, seu proprietas in natura continetur, sufficit ad fidei articulum constituendum. Ita e contra S. Thomas 2. 2. q. 11. *ar.* 2. docet hæresim non solum posse esse circa ea, quæ directe, & principaliter pertinent ad fidem, sed etiam circa ea, quæ indirecte & secundario, quibus nempe negatis sequitur alicujus articuli destructio.

Illud addas credendum esse ab errore omnino Ecclesiam a Christo præservandam etiam in iis, quæ non pertinent ad fidem, si errando publicum induceret abusum, maxime qui fidelium saluti officeret, seu si errando in necessariis deficeret. Ita & ii Theologi, qui dicunt non esse objectum nostræ fidei, quod ille, quem ecclesiæ in Albo Sanctorum conscripsit, in

in cœlis degat, nihilominus in hujusmodi non defuturam ecclesiæ agnoscunt Spiritus S. assistentiam. Videatur Cano *lib. 5. de loc. Theol. q. 5. concl. 3.* Quis etiam fidelium vel opinari poterit Deum passurum Ecclesiam errare circa stabiliendam publicam, ac generalem Sacramentorum disciplinam? Dum e. g. probat morem absolvendi pœnitentes ante expletam satisfactionem; dum non concedit infantibus Eucharistiam; dum eam sub utraque specie fidelibus negat? Ista de se ad fidem non pertinent. Nihilominus unusquisque agnoscit Christum numquam permissurum ab Ecclesia publicum abusum probandum, & multo minus ab ea esse imperandum.

§. IV.

Expenditur an iterum posse retractari crediderint Catholici judicium, seu definitiones ecclesiæ quoad facta doctrinalia.

QUandoquidem aliquando extiterint, qui Authores, ac Libros ab Ecclesia damnatos defenderint; ac ita præcipue Origenes suos habuerit patronos etiam postremis his sæculis, nempe Haloixius, & alii, videri posset irrefragabilia quoad hujusmodi facta habita non fuisse ecclesiæ judicia. Remanet proinde specialiter videre, an vere Ecclesia retractabilia judicaverit; quamvis ex jam dictis minime posse novo examini subjici appareat.

Multis igitur probari posset numquam concessum libros, quos solemniter Ecclesia damnaverat, tamquam ab omni errore immunes habere; sed cæteris omissis, quæ in trium Capitulorum damnationem evenere expendamus; ac tam ab ipsorum fautoribus, quam ab ipsorum Adversariis, irreformabilia hujusmodi ecclesiæ judicia habita esse inspiciemus. PP. igitur Synodi V. a quibus damnata fuere, antequam assumerent trium capitulorum examen, profitentur *collat.* 3. se non solum antecedentes synodos œcumenicas amplecti, sed pro damnatis etiam habere, quos ipse damnaverant: *Sanctas*, ajunt, *quatuor synodos suscipimus, & omnes condemnatos a prædictis sanctis quatuor Conciliis, tamquam condemnatos habemus*. Ut vero sibi licere ostenderent de trium Capitulorum damnatione agere, *collat.* 6. Ibæ epistolam neutiquam approbatam a Concilio Chalcedonensi dicunt, & observant *in Conciliis non unius aut alterius interlocutionem attendi debere, sed quæ ab omnibus, vel a majori parte definiuntur*. Et *collat.* 8. idem confirmant, atque addunt quod qui contrarium affirmabant, *non favore sancti Concilii hoc faciebant, sed ut per ejus nomen suam impietatem confirmarent*. Ita cognovisse demonstrarunt minime de tribus Capitulis agendum ab eis fuisse, si Concilium Chalcedonense eadem approbasset. Similiter cum Pelagius Papa de tribus capitulis perscrutandum esse sentiret, ita dicebat, ut patet ex ipsius epistola ad Episcopos Istriæ, quia ex plurimis S. Leonis testimoniis probavit hunc pontificem non probasse synodum Chalcedonensem, nisi quoad ea quæ ad fidem pertinebant. Addit Pelagius in eadem epistola post actionem sextam, in qua fidei definitio stabilita est, synodum Calcedonensem cessasse esse œcumenicam, quod testimonio Episcoporum, qui concilio interfuerant, ostendit, & plerique græcis antiquioribus codicibus, in quibus sex tantum Actiones cum adjunctis canonibus legebantur. Postquam ita nil actum in concilio Chalcedonensi de Personis eorumque libris probavit, de Ibæ epistola instaurari posse judicium dixit, *etiamsi episcopi*, illi scilicet, qui remanserunt, dum non amplius concilium erat œcumenicum, *in eodem concilio residentes suis illam subscriptionibus approbassent*. En de tribus capitulis retractari posse ideo judicatum, quia legitimum concilium nondum quoad ea definitivam sententiam tulisse crediderunt.

Qui e contra trium capitulorum in quinta Synodo non iterandum judicium contendebant, ex ea ratione movebantur, quod cum putarent Synodum Chalcedonensem de eisdem judicasse, ipsius definitionem omnino immotam esse debere affirmabant. Ita cum Facundus Hermianensis falsa præoccupatus esset opinione, quod præfata Synodus Ibæ epistolam probasset, quoad eam novam non fuisse excitandam quæstionem asserit *lib.* 5. *c.* 5. neque enim terminabiles umquam dicit futuras quæstiones, si post conciliorum definitiones novo examini subjici daretur. Deinde hæc addit: *Non idem modus esse debet, atque ordo quærendi post definitionem concilii totius ecclesiæ consensione firmati, qui fuit ante definitionem. Tunc enim ratio poscebat, ut si orthodoxa probatur illa epistola, suscipienda judicaretur a Synodo, nunc autem ratio poscit, ut si suscepta probetur a Synodo, judicetur orthodoxa*. Et *lib.* 12. *cap.* 2. explicans quare pro tribus Capitulis tam obstinate dimicaret, ait: *Non in nostra ratione, sed in authoritate sancti concilii*, Chalcedonensis, *constituimus firmitatem*. Similiter Ferrandus ecclesiæ Carthaginensis Diaconus, quia existimabat PP. Chalcedonenses Ibæ epistolam approbasse, hujusmodi judicium revocari non posse sequentibus verbis contendebat: *Si tunc*, ait, *aliquis accusator epistolæ, cujus catholica esse dictatio claruit, ad majora judicia provocaret, appellationi forsitan, secundum consuetudinem, locus pateret; sed quo iret? Aut ubi majores reperiret in Ecclesia judices, ante se habens in Legatis suis Apostolicam Sedem, qua consentiente, quidquid illa definivit Synodus, accepit robur invictum? .... Si retractentur Chalcedonensis concilii decreta, de Nicæna Synodo cogitemus ne simile periculum patiatur. Universalia concilia, præcipue illa, quibus Ecclesiæ Romanæ consensus accessit, secundæ authoritatis locum post Canonicos Libros tenent .... Quæ finiuntur judicantibus Episcopis sanctis, & ad B. Petri memoriam perducta diligentius examinantur atque firmantur, sequenda sunt, tenenda sunt, amplectenda sunt: in retractatione sub qualibet pietatis occasione teneri non possunt*.

Quando igitur ipsi Pontifices, & concilia sua judicia de factis doctrinalibus infallibilia & irretractabilia non ostendissent, affirmando esse definitiones ejusdem Spiritus S. & habendo pro Hæreticis & anathematizando eos, qui eisdem corde & ore non assentirentur, id aperte dignosceremus ex grandi illa concertatione trium capitulorum, quæ pene scidit Ecclesiam. Synodi & PP. de eisdem retractari, damnarique etiam posse crediderunt, quia nondum de eisdem ecclesiæ judicium prodierat. Defensores vero usque ad schisma constantes perseverarunt, quia putabant innoxia ab ecclesia fuisse judicata: atque ita omnes putabant, post latam ab ecclesia sententiam, non posse innoxie de eisdem alterum judicium institui. Quædam modo de Origenis defensoribus sunt observanda.

Primo merito animadvertunt pro Origene aliisque Authoribus ab Ecclesia damnatis non dimicasse PP. quorum esset magna authoritas in ecclesia. Ita pro Origine decertarunt Jo. Hierosolymitanus, Rufinus, aliique id genus, non vero Hieronymus, Augustinus, Epiphanius. Cum vero ab aliquibus diceretur Pamphilum martyrem Apologeticum pro Origene scripsisse, hac labe non fœdatum dicit Hieronymus *ep. ad Pammach. & Ocean. de error. Orig.* se Eusebio Arianorum Principi esse adscribendum Quando autem, ait, *ex superfluo Pamphili esse diceremus*; advertit dicendum esse ab ipso exaratum fuisse, antequam martyrium subiret. *Et quomodo*, subdit, *inquies martyrio dignus fuit? Scilicet ut martyrio deleret errorem. Ut unam culpam sanguinis sui effusione purgaret. Quanti in toto orbe martyres, antequam cæderentur, variis subjecere peccatis?* Ita S. Hieronymus talem esse culpam Origenem defendisse putabat, ut sanguine esset eluenda. Cum pariter vulgatum fuisset olim S. Hieronymum Origenis defensorem extitisse, respondet in eadem epistola hoc crimen, quando revera in illud incidisset, lacrymis, gemitibus, pœnitentia a se fuisse expiandum.

Secundo animadvertunt, quod quamvis non deessent, qui pro Authoribus Librisque proscriptis scriberent, nunquam Ecclesia judicium jam peractum revocavit, sed ut ei fideles humiliter subderentur, perseveranter curavit. Ita quæcumque pro defensando Origene dicta fuerint, Episcopi apud Severum Sulpitium Dial. 1. urgebant ut ipsius errores cum ipso Authore damnarentur.

Tertio animadvertunt, communiter defensores Origenis illum ab errore vindicare non tentasse, quasi ecclesiæ in hujusmodi controversiis veritas potuerit la-

tere,

tere, sed aliam viam ineundo. Rufinus, Jo. Hierosolymitanus, Sixtus Senensis &c. dixerunt Origenis Opera ab hæreticis vitiata fuisse, ac proinde non adscribendos Origeni errores, qui in eisdem legebantur. Ita dicendo certe non impugnarunt judicium ecclesiæ circa sensum librorum, qui Origeni adscribuntur; quod tamen defensionis genus a S. Hieronymo in epistola supra citata reprobatur, atque ita aperiri viam discipulis ut semper perditissimos præceptores tueri possent, dicebat. Didymus in sensu catholico conatus est explicare quæcumque Origenes dixit de mysterio SS. Trinitatis, quod facere potuit absque eo quod judicio Ecclesiæ contrairet, neque etenim tunc notata fuerat Origenis de Trinitate doctrina. Quamvis autem quoad hoc in utramque partem libere fuerit disputatum, teste S. Augustino De hæres. cap. 43. *Alia sunt*, ait S. Doctor, *ejusdem dogmata, quæ Ecclesia omnino non recipit, in quibus nec ipsam falso arguit, nec potest a suis defensoribus excusari*. Picus Mirandulanus, Merlinus, Haloixius a defendendo Origene non cessarunt, quia non constare putarunt, licet falso, ab universa Ecclesia fuisse damnatum, unde ecclesiæ judicio sese opponere non crediderunt. Immo Picus quanti illud faceret in sua Apologia explicans, ait *se ecclesiæ judicium aliorum omnium judicio & rationibus anteponere*. Venia quædam danda iis, qui ex affectione erga ipsum Origenem, putassent hæreticum non fuisse, quia alium in mente sensum habere credidissent quam ejus verba præseferrent; neque enim de hoc facto pure personali, in quo & ipsa falli posses, judicavit ecclesia. Quos autem ut hæreticos damnat, relate ad sensum, quem ipsorum verba præseferunt, proscribit; cæterum eumdem sensum in mente habuisse credere necesse est, nisi vel ex ignorantia cæci, vel summa malitia arrepti habeantur. Multo magis illi excusandi, qui hæreticum non fuisse dicunt, quia pertinaciam non haberet in voluntate.

Verum si quis sit, qui Origenem, aliosque ab Ecclesia damnatos tueri præsumat, quia in ipsorum libris, omnibus inspectis & juxta sensum, quem verba naturaliter reddunt, non sint hæreses, quas in eisdem damnavit ecclesia, iste profecto est execrandus sicut omnes hujusmodi furfuris homines semper execrata est, ac anathematizavit Ecclesia. Unica pro iis excusandis ratio posset adduci, si nempe credantur summa eos laborare dementia; quis etenim nisi summopere demens credere poterit datum sibi esse innoxios eos libros agnoscere, ubi Pontifex, & Concilium post diligentissimum examen, post fusas ad Deum privatas, publicasque preces adinvenerunt errores quos damnarent? Cui datum est amplius sapere ipsis Conciliis; ipsoque summo Pontifice solemniter definiente?

Monitos tandem hic obiter volo eos qui in definitionibus quoad facta doctrinalia Pontificum, seu conciliorum infallibilitatem non agnoscunt, semper magis sternere viam Novatoribus ad rejiciendas Traditiones. Non potuit e. g. Ecclesia judicare doctrinam esse totius etiam Traditionis quod Christus sit realiter præsens in Eucharistia, nisi prius particulari judicio judicaverit ita tradidisse e. g. Sanctum Ignatium, Sanctum Irenæum, Sanctum Augustinum &c. Vel ergo in iis particularibus judiciis infallibilis est, vel non. Si infallibilis est in judicando de genuino sensu alicujus Patris, in definiendo hæc particularia facta semper erit infallibilis; non minus enim credendum est illi concessam potestatem de sana, ac de perversa doctrina judicandi, cum primam fidelibus tamquam fidei regulam debeat proponere, secundam tamquam fidei adversam demonstrare. Si vero non sit infallibilis in judicando de genuino sensu alicujus Patris particularis, quomodo infallibilis erit in judicando de communi sensu SS. Patrum? Eademne Ecclesia, idem Pontifex decipi poterunt in judicando SS. Ignatium, Irenæum, Augustinum &c. doctrinam realis Christi præsentiæ in Eucharistia tradidisse, & infallibilis erit in decernendo omnes istos eamdem doctrinam docuisse? Vidit Calvinista Pajon quam inconsequenter loquerentur, qui in judicando de factis doctrinalibus infallibilitatem ab ecclesia removebant, ac interim ex sensu SS. PP. volebant catholica dogmata adstruere. Hinc ad hominem contra Arnaldum, qui perpetuam fidem ecclesiæ circa Christi realem in Eucharistia præsentiam demonstraverat, arguendo, dicebat quod si ipsi post ecclesiæ definitionem licebat, de Jansenii sensu disputare, neque ipsis prohibitum de sensu Ignatii, Augustini &c. dubitare, vel etiam negare, dum ex authoritate ipsorum realis præsentiæ Traditionem probare intellexerat.

Ex dictis in iis, ac superioribus Animadversionibus conjiciet quisquis me pessime merentes de Ecclesia & de Veritate judicare Scriptores illos, qui nullum non movent lapidem, ut Pontificis definientis detrahant infallibilitati. Quam melius insudarent ad errantes Heterodoxos ad veræ fidei tramitem reducendos; qui facillime suos errores ejurandos agnoscerent, quoties Pontificem universalis Ecclesiæ Magistrum aliter docentem audiendo infallibilitate donatum crederent. Hoc vero demonstrare non grandis sane esset laboris, quoties, quibuscumque semotis præjudiciis, quid S. Scriptura, quid perpetua Ecclesiæ Traditio edoceat, scrutarentur. Interim loco veritates fidei stabiliendi, arma hæreticis suppeditant, quibus adversus nos insurgant.

DISSERTATIO XV.

De Concilii Chalcedonensis Canonibus.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid Canone vigesimo-octavo Concilii Chalcedonensis Constantinopolitanæ Sedi collatum fuerit?

PROPOSITIO.

Canon vigesimus-octavus Synodi Chalcedonensis, primatum honoris post Romanum Episcopum, & Ordinationes Diœceseos Ponticæ, Asianæ, & Thracicæ, quas & Secunda Synodus Oecumenica Episcopo Constantinopolitano detulerat, & firmaverat consuetudo, eidem confirmavit.

Probatur ex ipsius Canonis verbis, quæ sic habent: *Sanctorum Patrum decreta ubique sequuti, & Canonem qui nuper lectus est 150. Dei amantissimorum Episcoporum recensentes, eadem quoque & nos decernimus, ac statuimus de privilegiis sanctissimæ Ecclesiæ Constantinopoleos novæ Romæ. Etenim antiquæ Romæ Throno, quod urbs illa imperaret, jure Patres privilegia tribuerunt. Et eadem consideratione moti 150. Dei amantissimi Episcopi, sanctissimo Novæ Romæ Throno æqualia privilegia tribuerunt: recte judicantes, urbem, quæ & Imperio, & Senatu honorata sit, & æqualibus cum antiquissima Regina Roma privilegiis fruatur, etiam in rebus Ecclesiasticis non secus ac illam extolli, & magnifieri secundam post illam existentem: Et ut Ponticæ, & Asianæ, & Thraciæ Diœcesis Metropolitani soli; præterea Episcopi Diœceseon Barbaros inter existentium a prædicto Throno Constantinopolitanæ sanctissimæ Ecclesiæ ordinentur.*

Confirmatur ex Epistola Synodica Patrum Chalcedonensium ad S. Leonem. *Eam namque consuetudinem*, inquiunt, *quæ ex longo jam tempore permansit, quam habuit Constantinopolitana sancta Dei Ecclesia ad ordinandos Metropolitanos Provinciarum, tam Asianæ, quam Ponticæ, & Thracicæ, & nunc Synodali Decreto firmavimus, non tam Sedi Constantinopolitanæ aliquid præstantes, quam Metropolitanis urbibus quietem congruam providentes, eo quod frequenter Episcopis vitam finientibus multæ turbæ nascuntur, Clericis ac populis, qui per easdem sunt civitates, absque Rectore remanentibus, & Ecclesiasticum ordinem confundentibus. Confirmavimus autem & 150. SS. Patrum Regulam, qui Constantinopoli congregati sunt sub piæ memoriæ Majore Theodosio, quæ præcepit, post vestram Sanctissimam & Apostolicam Sedem, honorem habere Constantinopolitanam*. Sane id confirmarunt Chalcedonenses Patres Constantinopolitanæ Sedi, Canone 28. quod ipsi collatum fuerat a Secunda Synodo Œcumenica, Canone 3. atqui non solius consessus honor

nor

nor, sed cætera jura Patriarchica, & Ordinationes memoratarum Diœceseon, collatæ fuerunt Episcopo Constantinopolitano Canone 3. Synodi 3. Œcumenicæ. Itaque eadem jura non tam de novo contulit, quam confirmavit Synodus Chalcedonensis Canone 28. Legatur Dissertationis 36. in Historiam 4. Sæculi Articulus 4.

ARTICULUS II.

Utrum S. Leo Canonem vigesimum-octavum Synodi Chalcedonensis approbaverit?

PROPOSITIO.

Synodus Chalcedonensis vigesimi-octavi Canonis confirmationem a S. Leone postulavit: verum illam improbavit Sanctissimus Pontifex, ea præcipue ratione quod Nicænæ Synodi Canonibus repugnaret.

PRima pars propositionis evidens est ex Epistola Synodica Patrum Chalcedonensium ad S. Leonem, in qua blandissimis verbis ipsum demulcent, remque Imperatori, Senatui, & urbi Constantinopolitanæ gratissimam ipsum facturum monent; Immo vero eam gratiam illi tributum iri ut Patri, ad quem egregia filiorum facinora redundare solent. *Qui enim*, inquiunt, *locum vestræ Sanctitatis obtinent sanctissimi Episcopi Paschasinus & Lucentius, & qui cum ipsis est Reverendissimus Presbyter Bonifacius, his ita constitutis vehementer resistere tentaverant proculdubio a vestra providentia inchoari & hoc bonum volentes, ut sicut Fidei: sic bonæ ordinationis vobis deputetur effectus. Nos enim curantes tam piissimos & Christi amicos Imperatores, qui super hoc delectantur, quam clarissimum Senatum, & totam Imperii civitatem, opportunum credidimus esse honoris ejus confirmationem ab universali Concilio celebrari, & velut hæc a tua Sanctitate fuerint inchoata, eo quod favere semper studeat, roboravimus, præsumentes, dum noverimus, quia quidquid rectitudinis a filiis fit, ad Patres recurrit. Rogamus igitur & tuis Decretis nostrum honora judicium; & sicut nos Capiti in bonis adjicimus consonantiam; sic & Summitas tua filiis; quod decet, adimpleat.* Extat hæc Epistola 3. p. Concilii Chalcedonensis, numero 11.

Probatur secunda pars ex Epistola S. Leonis 53. sive 80. secundum Editionem P. Quenellii, in qua Anatolii ambitum his verbis graviter perstringit: *Post illa itaque Ordinationis tuæ non inculpata principia; post Consecrationem Antiocheni Episcopi, quam tibimet contra Canonicam Regulam vindicasti; doleo etiam in hoc Dilectionem tuam esse prolapsam, ut sacratissimas Nicænorum Canonum Constitutiones conareris infringere: tamquam opportune se tibi hoc tempus obtulerit, quo secundi honoris privilegium Sedes Alexandrina perdiderit, & Antiochena Ecclesia proprietatem tertiæ dignitatis amiserit: ut his locis juri tuo subditis omnes Metropolitani Episcopi proprio honore privarentur. Quibus inauditis, & numquam ante tentatis prævenitis excessibus, ut sanctam Synodum ad extinguendam solum hæresim, & ad confirmationem Fidei Catholicæ studio Christianissimi Principis congregatam, in occasionem ambitus trahas, & ut conniventiam suam tibi det, impellas: tamquam refutari nequeat, quod illicite voluerit multitudo, & illa Nicænorum Canonum per Spiritum vere Sanctum ordinata conditio in aliqua cuiquam sit parte solubilis. Nulla sibimet de multiplicatione congregationis Synodalia Concilia blandiantur, neque trecentis illis decem atque octo Episcopis quantumlibet copiosior numerus Sacerdotum vel comparare se audeat, vel præferre: cum tanto divinitus privilegio Nicæna sit Synodus consecrata, ut sive per pauciores, sive per plures Ecclesiastica Judicia celebrentur omni penitus auctoritate sit vacuum quidquid ab illorum fuerit Constitutione diversum. Nimis ergo hæc improba, nimis sunt prava, quæ sacratissimis Canonibus inveniuntur esse contraria. In totius Ecclesiæ perturbationem superba hæc tendit elatio, quæ ita abuti voluit Concilio Synodali, ut Fratres in Fidei tantummodo negotio convocatos, & definitione ejus causa, quæ erat curanda, perfunctos, ad consentiendum sibi, aut depravando traduceret, aut terrendo compelleret. Inde enim Fratres nostri ab Apostolica Sede directi, qui vice mea Synodo præsidebant, probabiliter atque constanter illicitis ausibus obstiterunt, aperte reclamantes, ne contra instituta Nicæni Concilii, præsumptio reproba vanitatis assurgeret. Nec potest de eorum contradictione dubitari, de quibus in Epistola tua etiam ipse conquereris, quod conatibus tuis voluerint obviare. In quo quidem multum illos mihi hæc scribendo commendas: sed temetipsam quod eis parere nolueris, dum illicita moliris, accusas, superflue non concedenda appetens & insalubriter tibi contraria concupiscens, quæ nullum umquam poterant nostrum obtinere consensum.*

Porro quod Canonibus Secundæ Synodi Canon 28. Concilii Chalcedonensis niteretur, hæc subdit S. Leo: *Persuasioni enim tuæ in nullo penitus suffragatur quorumdam Episcoporum ante sexaginta [ut jactas] annos facta conscriptio, numquamque a Prædecessoribus tuis ad Apostolicæ Sedis transmissa notitiam, cui ab initio sui caducæ, dudumque collapsæ, sera nunc & inutilia præbere fulcimenta voluisti, eliciendo a Fratribus speciem consensionis, quam tibi in suam injuriam verecundia fatigata præberet.*

Denique hæc adjicit, *Non convellantur Provincialium jura Primatuum, nec privilegiis antiquitus institutis Metropolitani fraudentur Antistites. Nihil Alexandrinæ Sedi ejus, quam per S. Marcum Evangelistam B. Petri discipulum meruit, pereat dignitatis: nec Dioscoro impietatis suæ pertinacia corruente, splendor tantæ Ecclesiæ tenebris obscuretur alienis. Antiochena quoque Ecclesia, in qua primum prædicante B. Apostolo Petro Christianum nomen exortum est, in Paternæ Constitutionis ordine perseveret, & in gradu tertio collocata, numquam se fiat inferior. Aliud enim sunt Sedes, aliud Præsidentes: & magnus unicuique honor est integritas sua. Quæ cum in quibuslibet locis propria ornamenta non perdat, quanto magis in Constantinopolitanæ urbis magnificentia potest esse gloriosa, si per observantiam tuam & defensionem Paterni Canonis, exemplum probitatis multi habeant Sacerdotes?*

Duo distincta capita S. Leo in 28. Canone Chalcedonensi impugnat; unum quod primarias illas Sedes Alexandrinam & Antiochenam spectabat, quas Constantinopolitanus secundum usurpans locum, secundo & tertio gradu spoliare tentabat; alterum ad Ponticæ, Asianæ & Thracicæ Diœceseon Metropolitas pertinebat, quorum pariter privilegia invadebat Anatolius, dum eorum Ordinationem sibi vindicabat, cujus potestas authoritatem antiquorum Canonum semper penes uniuscujusque Provinciæ Synodum resederat. De his Metropolitis intelliguntur hæc verba S. Leonis: *Non convellantur Provincialium jura Primatuum.*

Confirmatur ex Epistola 54. sive 78. in Quenellii Editione, ad Marcianum Augustum data. *Multum*, inquit, *Anatolius Episcopus proprio detrahit merito, si illicito crescere optat augmento. Habeat, sicut optamus, Constantinopolitana civitas gloriam suam, ac protegente dextera Dei diuturno Clementiæ vestræ fruatur Imperio. Alia tamen ratio est rerum sæcularium, alia divinarum: nec præter illam Petram, quam Dominus in fundamento mire posuit, stabilis erit ulla constructio; sed propria perdis, qui indebita concupiscis. Satis sit prædicto, quod vestræ pietatis auxilio, & mei favoris assensu, Episcopatum tantæ urbis obtinuit. Non dedignetur Regiam Civitatem, quam Apostolicam non potest facere Sedem; nec ullo speret modo, quod per aliorum possit offensiones augeri. Privilegia enim Ecclesiarum, sanctorum Patrum Canonibus instituta, & venerabilis Synodi Nicænæ fixa decretis, possunt improbitate convelli, nulla novitate violari. In quo opere, auxiliante Christo, fideliter exequendo, necesse est me perseverantem exhibere famulatum: quoniam dispensatio mihi credita est, & ad meum tendit reatum, si Paternarum Regula Sanctionum, quæ in Synodo Nicæna ad totius Ecclesiæ regimen, Spiritus Dei instruente sunt condita, me [quod absit] connivente, violentur; & major sit apud me unius fratris voluntas, quam universæ domus Domini communis utilitas.*

Et Epiſtola 55. ſive 79. ad Pulcheriam Auguſtam. *Conſenſiones vero Epiſcoporum*, inquit, *ſanctorum Canonum apud Nicæam conditorum regulis repugnantes, unita nobiſcum fidei veſtræ pietate, in irritum mittimus, & per auctoritatem B. Petri Apoſtoli, generali prorſus definitione caſſamus; in omnibus Eccleſiaſticis cauſis his legibus obſequentes, quas ad pacificam obſervantiam omnium Sacerdotum, per trecentos decem & octo Antiſtites Spiritus Sanctus inſtituit; ita ut etiam ſi multo plures aliud, quam illi ſtatuere, decernant, in nulla reverentia ſit habendum, quidquid fuerit a prædictorum conſtitutione diverſum.*

In eamdem ſententiam ſcribit ad Epiſcopos qui in Synodo Chalcedonenſi fuerant congregati, Epiſtola 61. ſive 8. *De cuſtodiendis quoque ſanctorum Patrum ſtatutis, quæ in Synodo Nicæna inviolabilibus ſunt fixa decretis, obſervantiam veſtræ Sanctitatis admoneo, ut jura Eccleſiarum, ſicut ab illis 318. Patribus divinitus inſpiratis ſunt ordinata, permaneant. Nihil alienum improbus ambitus concupiſcat, nec per alterius imminutionem ſuum aliquis quærat augmentum. Quantumlibet enim extortis aſſentationibus ſeſe inſtruat vanitatis elatio, & appetitus ſuos conciliorum æſtimet nomine roborandos, infirmum atque irritum erit, quidquid a prædictorum Patrum Canonibus diſcrepavit. Quorum Regulis Apoſtolica Sedes quam reverenter utatur, Scriptorum meorum, quibus Conſtantinopolitani Antiſtitis conatus repuli, poterit Sanctitas veſtra lectione cognoſcere, & me, auxiliante Domino, Catholicæ Fidei, & paternarum Conſtitutionum eſſe cuſtodem.*

In Epiſtolâ denique ad Maximum Antiochenum Patriarcham 62. ſive 92. *Nunc autem*, inquit, *ad omnia generaliter pronuntiare ſufficiat, quod ſi quid a quoquam contra Nicænorum Canonum ſtatuta in quacumque Synodo, vel tentatum eſt, vel ad tempus videtur extortum, nihil præjudicii poteſt inviolabilibus inferre decretis: & facilius erit quarumlibet conſenſionum pacta diſſolvi, quam prædictorum Canonum regulas ex ulla parte corrumpi.* Et infra: *Hoc tamen proprium defenſionis meæ eſt, ut quantumlibet numerus Sacerdotum amplius aliquid per quorumdam ſubreptionem decernat, quod illis trecentorum decem & octo Patrum Conſtitutionibus inveniatur adverſum, id juſtitiæ conſiderationi caſſetur: quoniam univerſæ pacis tranquillitas non aliter poterit cuſtodiri, niſi ſua canonibus reverentia intemerata ſervetur.*

Ex his collige, S. Leonem non ob aliam rationem repudiaſſe canonem 28. Synodi Chalcedonenſis, quam quia Nicænis canonibus repugnabat; atque hac in cauſa Jure Primatus ſui egiſſe, quod maxime in urgenda ac procuranda per totum orbem Chriſtianum canonum executione poſitum eſt. Sed hac de re diſſerentem audire præſtat Illuſtriſſimum Petrum de Marca Pariſienſem Archiepiſcopum, in Diſſertatione de Patriarchatus Conſtantinopolitani Inſtitutione. *Non ergo*, inquit, *illo nomine ſtatuta Concilii Chalcedonenſis Leo reprobat, quaſi nullas habitura vires eſſent, niſi prius illi collibuiſſet: ſed nullitatem dicti Canonis ex repugnantia Canonum Nicænorum petitam declarat: magnifico ſane & illuſtri Primatus ſui, ſeu Principatus privilegio, ſed quod ad ſuperiorem in corpus definitioneſque Concilii exercendam auctoritatem extendi & porrigi non debeat. Si enim rite de quæſtione aliqua Nicænis Regulis nondum deciſa Synodus Chalcedonenſis ſtatuiſſet, tantum abeſt ut Leo conſtitutioni illi, deſtitutæ vitio nullitatis opponendæ refragatus fuiſſet, quin potius geſtorum ſynodalium approbatione, concilii ſententiæ ex officio adhæſiſſet. Quod eleganter inſinuat in Epiſtola ad Maximum Antiochenum, hoc de negotio loquens.* Quidquid enim *præter ſpeciales cauſas ſynodalium conciliorum ad examen Epiſcopale deferatur, poteſt aliquam dijudicandi habere rationem; ſi nihil de eo eſt a SS. Patribus apud Nicæam definitum. Nam quod ab illorum Regulis & conſtitutione diſcordat, Apoſtolicæ Sedis numquam poterit obtinere conſenſum.*

ARTICULUS III.

Utrum ſemper viguerit in Oriente Canon vigeſimus octavus Concilii Chalcedonenſis, & utrum Anatolius Jure ſibi delato ceſſerit?

ANatolius a S. Leone propter ambitum objurgatus, & quod 28. Canonem a Patribus Synodi Chalcedonenſis extorſiſſet, eam culpam a ſe amoliri ſtuduit, eamque in Cleri ſui & Epiſcoporum Orientalium vota refudit ac ſuffragia. His enim verbis ſcripſit ad S. Leonem: *De his autem quæ Conſtantinopolitanæ gratia ſedis ſancita ſunt in Chalcedonenſi nuper univerſali ſynodo, pro certo Beatitudo veſtra hoc habeat, nullam eſſe culpam in me, qui ſemper otium & quietem in humilitate me continens, ab ineunte mea ætate dilexerim: ſed Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Reverendiſſimus Clerus eſt qui hoc habuit ſtudium, & iſtarum partium Religioſiſſimi ſacerdotes, qui in hoc fuere concordes, & ſibi pariter adjutores. Cum & ſic geſtorum vis omnis & confirmatio auctoritati veſtræ Beatitudinis fuerit reſervata. Hoc igitur bene comperiam Sanctitas veſtra cognoſcat, nihil ex me iſtius cauſa factum eſſe negotii; qui ſemper omnem jactantiæ levitatem, & alienæ appetendi cupiditatem mihi vitandam crediderim.* Tanta arte conſcripta eſt hæc Epiſtola, ut in ſpeciem S. Leonis querelis ſatisfaciat, re vera tamen nihil in ea de juribus ſuis remittat Anatolius. Et certe ita fixum apud ſe habebant Orientales Epiſcopi a Decreto ſuo in gratiam Conſtantinopolitanæ Sedis numquam reſilire, ut cum Epiſtola S. Leonis, qua conſenſu ſuo Acta Synodi Chalcedonenſis firmabat, lecta eſſet a Juliano Coenſi in Conſtantinopolitano Epiſcoporum Conventu, non auſus ſit ea verba legere, quibus conſenſum ſuum S. Leo renuebat commodare Decreto in gratiam Conſtantinopolitanæ Sedis condito apud Chalcedonem. Id ex Epiſtola 67. ſive 100. S. Leonis ad Julianum Coenſem data compertum eſt. *Epiſtolam ſane meam*, inquit, *ad Chalcedonenſem ſynodum datam præſentibus Epiſcopis & Clericis lectam fuiſſe, tuis Epiſtolis retuliſti: ſed uſque ad illud Capitulum, quo ea quæ de fide acta ſunt, meus videtur firmaſſe conſenſus. Unde miratus ſum, quod reliqua, quæ ſecuta fuerunt, non pariter in notitiam eorum, quibus ſunt lecta, prolata ſint: cum maxime omnibus innoteſcere debuiſſet, improbum a nobis ambitum notatum fuiſſe, & novis uſurpationibus obviatum: ut vetuſtas, quæ eſt Canonibus conſtituta, inviolata, ut ſemper ſcripſimus, ſervaretur.*

Viri quidam Eruditi Anatolium jure ſibi delato ceſſiſſe colligunt ex Epiſtola 71. vel 206. S. Leonis ad ipſum data, in qua ita ſcribit: *Sed cum injuriam Canonum, ut agnoſcis, illa tentata ſunt, quæ omnibus Eccleſiis ſcandalum maximum generarent, quid aptius ac modeſtius facerem, quam ut te primum, ut ab hac intentione recederes, fraterno animo miſſis literis admonerem?* Et infra: *Illam autem culpam, quam de augenda poteſtate, aliena* [*ut aſſeris*] *adhortatione contraxeras, efficacius atque ſincerius tua Charitas dilueret, ſi quod tentari ſine tua voluntate non potuit, non ad ſola Clericorum conſilia tranſtuliſſes .... Sed gratum mihi, Frater chariſſime, eſt, quod Dilectio tua id profitetur ſibi diſplicere, quod tunc etiam placere non debuit. Sufficit in gratia communis regreſſum profeſſio Dilectionis tuæ, & atteſtatio Principis Chriſtiani.*

Verum ſi ex Anatolii Epiſtola intellexit S. Leo ipſum Jure ſuo ceſſiſſe, ejus mentem non eſt aſſequutus. Hoc enim unum pro certo haberi voluit a S. Leone circa 28. Canonem Synodi Chalcedonenſis, abſque ſua culpa conditum eſſe, ſeque ſemper ab alienis appetendis longiſſime abfuiſſe. Id confirmatur ex Anatolii promiſſis, qui cum correctionem pollicitus eſt per literas Marciani, quem apud Sanctum Leonem interceſſorem adhibuit, ſatisfactionem ſolum in rebus fidei promiſit, ut Sanctus ipſe Leo teſtatur in laudata ad Julianum Coenſem Epiſtola. *Aliam quoque*, inquit, *ad nos Epiſtolam dedit* (Marcianus) *intre-*

interveniens pro Anatolio Episcopo, ut nostri illi animi gratia præbeatur, quoniam correctionem ejus promittit, & in omnibus se satisfacturum esse, quæ ad fidei observantiam pertinent, pollicetur.

Denique Liberatus de privilegio Sedi Regiæ urbis confirmato Canone 28. Synodi Chalcedonensis loquens, ait: *Et licet Sedes Apostolica nunc usque contradicat, quod a Synodo firmatum est, Imperatoris patrocinio permanet quoque modo.* Jure igitur sibi delato non cessarunt Constantinopolitani Antistites.

Expunctus quidem fuit ex Codice Canonum Ecclesiæ Orientalis Canon Chalcedonensis 28. Nam antiqua Collectio Græca, quam Dionysius Exiguus Latine reddidit, 27. Canones solum recenset, omisso 28. quemadmodum & Theodorus Anagnostes lib. 1. Collectaneorum, & Theodoretus in Collectione Canonum a se adornata, & in 50. Titulos distributa: Quamvis Collectiones recentiores Photii & Zonaræ ipsum exhibeant. Sed expuncto Canone, ut Romano fieret satis Pontifici, Anatolius & ejus Successores secundæ Sedis dignitatem, & trium Diœceseon administrationem nihilosecius retinuerunt.

Denique Avitus Viennensis Episcopus in Epistola ad Joannem Constantinopolitanum Episcopum, qua unitatem & pacem Regiæ Sedis cum Apostolica gratulatur, & præstitam Hormisdæ Pontifici obedientiam, & dignitatem secundæ Sedis in Constantinopolitana Ecclesia agnoscit, Summumque Pontificem & Patriarcham illum ut duos Apostolorum Principes, & duo Ecclesiæ sydera veneratur. *Concordiam vos habere*, inquit, *& velut geminos Apostolorum Principes mundo vos adsignare convenit .... Quis Catholicus de talium ac tantarum Ecclesiarum pace non gaudeat, quas velut in cœlo positum Religionis signum, pro gemino sydere mundus expectat?*

ARTICULUS IV.

Utrum omnes Canones Concilii Chalcedonensis a Sancto Leone probati sint, dempto vigesimo-octavo?

PROPOSITIO.

Omnes Concilii Chalcedonensis Canones, præter vigesimum-octavum, S. Leo consensu suo probavit ac firmavit.

Prima ratio ex eo petitur, quod in veteri Canonum Collectione, non longe post Chalcedonensem Synodum cum Occidentalibus communicata, cujus meminit Dionysius Exiguus, cujusque exemplar antiquissimum extat adhuc in Bibliotheca Vaticana, Canones illi continentur. Eos etiam Codici suo, quo Romana statim usa est Ecclesia, inseruit laudatus mox Dionysius. Eosdem in Synagoge sua Theodoretus recenset.

Secunda ratio ex eo petitur, quod Gelasius Pontifex Maximus Canonis 20. Chalcedonensis sententiam exprimens, cum reverendorum Canonum appellatione cohonestat in Epistola Decretali ad Lucaniæ Episcopos. *Quisquis*, inquit, *desertor Ecclesiæ, nullis existentibus causis ad aliam putaverit transeundum, temereque susceptus fuerit, promotus reverendorum canonum, vel ipse, vel receptor ejus atque provector, constituta non effugiet, quæ de ejusmodi præsumptoribus præfixere servanda.* Ita etiam S. Gregorius Magnus *Homilia 17. in Evangelia*, sacrorum Canonum nomine Chalcedonenses significat, ut recte observavit Hincmarus Opusculi cap. 24. *Sacri Canones Simoniacam hæresim damnant*, (inquit S. Gregorius) ad quæ verba notat Hincmarus, nullam Synodum eadem de re tunc temporis statuisse præter Chalcedonensem.

Tertia ratio petitur ex Pelagio II. in Epistola ad Episcopos Istriæ, in qua testatur Canones Chalcedonenses Actione 6. illius Synodi sancitos esse: *Quia in eis edendis, non dies, non Imperium ponitur; non qui residerent, describuntur: proculdubio, cum non consueto exordio cœpti sunt, quia præcedenti Actioni* (sextæ scilicet) *subnexi sunt, demonstratur.* In 6. autem Actione fidei causa perfecta est. Unde colligitur Canones omnes, dempto 28. editos fuisse consentientibus S. Leonis Legatis, & ab ipso S. Leone probatos.

Quarta probatio petitur ex Anastasio Bibliothecario in Præfatione ad 8. Synodum. *In Quarta quoque Synodi quibusdam Codicibus*, inquit, *quoddam de privilegiis Constantinopoleos ostendunt Capitulum, quod inter Canones ejusdem Synodi ab universa Ecclesia veneratos, nec Latinitas, nec alia lingua sub sole recipere comprobatur. Quodque licet ab Anatolio, & Imperatore, vel fautoribus eorum, post omnia gesta Synodi, & prolatos Canones, in absentia Romanorum loci Servatorum clam deptomptum fuerit; mox tamen ibi ipsum ab ejusdem loci Servatoribus est repulsum, &c.* Agnoscit itaque Anastasius alios Synodi Chalcedonensis Canones a 28. editos fuisse in frequenti Concilio, præsentibus & consentientibus S. Leonis Legatis, & ab universa Ecclesia in veneratione haberi. Ita porro de iis non loqueretur vir Pontificiæ Authoritatis studiosissimus, si a S. Leone improbatos novisset.

Objectionibus Bellarmini & Lupi Christiani respondetur.

Objicitur ratio qua motus est Bellarminus ut Canones Concilii Chalcedonensis robur non habuisse propugnaret, nisi quatenus a Romanis Pontificibus, vel aliis Conciliis renovati essent. S. Leo Epistola 61. ad Episcopos qui Concilio Chalcedonensi adfuerant, scribit se, non tantum per Legatos, qui vicem suam executi sunt, sed etiam per *approbationem gestorum Synodalium*, eamdem cum Synodo Chalcedonensi *inivisse sententiam, in sola videlicet fidei causa, propter quam generale Concilium, & ex præcepto Christianorum Principum, & ex consensu Apostolicæ Sedis placuit congregari.* Cum ergo gesta in sola fidei causa S. Leo approbaverit, inde colligit Bellarminus Canones Concilii irritos fuisse. Eidem subscribit sententiæ Christianus Lupus.

Respondeo, S. Leonem his verbis solum Canonem 28. improbasse, quo Episcopo Constantinopolitano Patriarchica Dignitas & Jurisdictio adversus Canones Nicænos deferebatur. Sic mentem S. Leonis explicat Facundus Hermianensis lib. 5. cap. 4. *Beatissimus Leo* (inquit) *scribens, non sententiam super Ibæ Epistolam prolatam, neque Episcopatum prædicto Ibæ redditum, & cætera, quæ in Synodo Chalcedonensi de quibusdam personis decreta sunt; neque Canones Ecclesiasticæ Disciplinæ salubriter illic a SS. Patribus constitutos attendit, cum diceret: Ut sanctam Synodum ad extirpandam solum hæresim & ad confirmationem Fidei Catholicæ, studio Christianissimi Principis congregatam, in occasionem ambitus trahas, & his similia: sed superbam potius elationem Constantinopolitani Episcopi, sicut verba indicant.* Sanctus ipse Leo mentem suam satis explicat, tum in Epistola ad Episcopos qui Synodo Chalcedonensi adfuerant, tum in ea quam scripsit ad Maximum Patriarcham Antiochenum. Quibus in Epistolis tria præcipue docet. Primum, quæ de Fide in Synodo Chalcedonensi constituta sunt, a se probari. Secundum, quæ contra Nicænos Canones decreta sunt, suo nusquam consensu ac suffragio se probaturum. Tertium, quæ ab Episcopis discussa fuerint ac decreta se non repudiaturum, ea lege, ne Canonibus Nicænis adversentur. Ita enim scribit ad Maximum Antiochenum: *Si quid sane ab his fratribus, quos ad sanctam Synodum vice mea misi, præter id quod ad causam fidei pertinebat, gestum esse perhibetur, nullius erit penitus firmitatis: quia ad hoc tantum ab Apostolica Sede sunt directi, ut excussis hæresibus, Catholicæ essent Fidei defensores. Quidquid enim præter speciales causas Synodalium Conciliorum ad examen Episcopale defertur, potest aliquam adjudicandi habere rationem, si nihil de eo est a SS. Patribus apud Nicæam definitum. Nam quod ab illorum Regulis Constitutioneque discordat, Apostolicæ Sedis numquam obtinebit consensum.* Ex quibus colligitur, S. Leonem conceptis verbis, quæ de fide gesta fuerant in Synodo Chalcedonensi approbasse, damnasseque ambitum Anatolii, cui favebat Canon 28. Cætera omnia tacito veluti consensu & decreto admisisse, id est, iis non fuisse reluctatum, quod sufficit.

Objicies secundo. Illi Canones qui vulnus intulerunt

runt Patriarcharum Alexandrini & Antiocheni authoritati, a Sancto Leone probari non sunt, utpote Nicænis Canonibus repugnantes. Atqui Canones 9. & 17. Chalcedonenses vulnus intulerunt memoratorum Patriarcharum authoritati. Eos itaque improbavit S. Leo.

Respondeo, Nego minorem. Constantinopolitano enim Episcopo jus collatum non est cognoscendi causas Ecclesiasticas totius Orientis post appellationem ad Patriarchas interjectam, quod eorum jura imminuisset, sed præveniendo appellationes hujusmodi. Major igitur authoritas collata non fuit his Canonibus Episcopo Constantinopolitano, quam Diœceseon Exarchis seu Primatibus, a quorum judiciis ad Patriarchica tribunalia poterat appellari.

Respondeo secundo, horum Canonum sensum non esse, quod jure præventionis Constantinopolitanus Episcopus de causis Ecclesiasticis totius Orientis judicare posset, sed solum de causis Metropolitanorum, qui intra tres Diœceses seu Exarchatus, scilicet Pontum, Asiam, & Thraciam continebantur. Eorum enim causas prius deferri posse ad Constantinopolitanum Episcopum, quam ad Exarchum Diœceseos, laudatis Canonibus sancitum est. Sed totius Orientis causas Ecclesiasticas hos Canones non spectasse, colligere possumus ex Novellis Justiniani Imperatoris 123. & 137. quibus, moribus Ecclesiarum se accommodans, statuit ut Episcopi a propriis Metropolitanis, & Metropolitani a propriis Exarchis aut Patriarchis judicentur. *Si contra Episcopum fiat aditio propter quamlibet causam, apud Metropolitam ejus, secundum sacros Canones, & nostras Leges, causa judicetur. Et si quis judicatis contradixerit, ad Archiepiscopum, seu Patriarcham Diœceseos illius causa referatur. Si vero contra Metropolitanum talis fiat aditio ab Episcopo, aut Clero, aut alia quacumque persona, Diœceseos illius Patriarcha simili modo causam judicet.*

SCHOLION.

In hujus Dissertationis Articulo II. pag. 380. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Jus Primatus Romani Pontificis maxime in urgenda Canonum observantia positum est.*

R. Id certissimum, addantur modo hæc verba, quæ Censorii Indiculi Authores ex propositione mea detruncarunt. *Per totum Orbem Christianum.* Primatus certe sui jura optime noverat S. Leo, qui ad Marcianum Augustum his verbis scripsit: *Quoniam dispensatio mihi credita est, & ad meum tendit reatum, si paternarum Regulæ Sanctionum, quæ in Synodo Nicæna ad totius Ecclesiæ regimen Spiritu Dei instruente sunt condita, me [quod absit] connivente violentur, &c.* Cæterum non solum in Canonum urgenda observantia Romani Pontificis Primatum positum agnosco, & profiteor, sed etiam in novarum latione Legum si id Ecclesiæ necessitas, & utilitas postulent, in veterum Canonum interpretatione & prudenti dispensatione; in Hæreseon damnatione; in Convocatione, Præsidentia, Confirmatione Conciliorum, in Judicio Appellationum, in solicitudine & regimine omnium Ecclesiarum, &c. (Neque enim singula ad quæ Romani Pontificis Primatus se extendit, articulatim enumeranda susceperam) sed in prima summaque potestate urgendi Canonum observantiam per totum orbem Christianum, & eorum infractores, cujuscumque sint Ordinis, puniendi, principatum Sedis Apostolicæ elucere magnificentius existimo. Hæc Gelasii I. Romani Pontificis sententia est ad Episcopos Dardaniæ scribentis: *Confidimus quod nullus jam veraciter Christianus ignoret, uniuscujusque Synodi constitutum quod universalis Ecclesiæ probavit assensus, non aliquam magis exequi Sedem præ cæteris oportere, quam primam, quæ & unamquamque Synodum sua authoritate confirmat, & continuata moderatione custodit, pro suo scilicet principatu, &c.*

Nota.

IN eo etiam quam maxime elucet Romani Pontificis Primatus, quod canones rescindere, dispensare &c. valet ex suprema sua potestate. Videas quæ dixi tom. 3. pag. 120.

Nota.

NAtalis in calce articuli 11. ex de Marca notat non consensisse quidem S. Leonem canoni 28. concilii Chalcedonensis, sed hoc quia canonibus Nicænis repugnaret, non quia putaverit sui primatus privilegium extendi posse ad superiorem authoritatem exercendam in œcumenica concilii decreta. At neutiquam de Marca assentiendum id suadet, quod cum ageretur de primatu honoris concedendo episcopo Constantinopolitano supra Patriarchas Alexandrinum, & Antiochenum, nulli fas est dubitare, quod statuerat Nicænum, potuisse concilium Chalcedonense rescindere, cum æquali potiretur potestate. Nec ita innovandi adversus Nicæna statuta omnis deerat ratio, cum æquum esse videretur Marciano Imperatori de fide optime merito morem gerere, eique concedere, ut nova, in qua residebat, Roma supra cæteras ecclesias, veteri Roma excepta, extolleretur. Canon ergo Chalcedonensis nulla caruisset firmitate, si Leo ipsum non reprobasset; at quomodo suo valore exuere potuisset, si majori quam œcumenico concilio non potitus fuisset authoritate? Id agnoscentes PP. Chalcedonenses, ut irritus non fieret, quem statuerant, canon, ita apud ipsum Natalem *act.* 2. Leonem supplices rogabant: *Rogamus & tuis decretis nostrum honora judicium, & sicut nos capiti in bonis adjicimus consonantiam, sic & Summitas tua filiis quod decet, adimpleat.*

DISSERTATIO XVI.

De causa Juvenalis Hierosolymitani, & Maximi Antiocheni, in Synodo Chalcedonensi composita.

MAgna semper veneratione fuit Hierosolymorum Ecclesia ab exordio Christiani nominis, quam verissime Justinus Imperator ad Hormisdam Pontificem scribens, *Matrem Christiani nominis appellavit.* Quam non minus vere S. Epiphanius *Hæresi* 77. Christi Domini Thronum vocat. Ibi enim de S. Jacobo primo Hierosolymorum Episcopo loquens, ait: *Primus ille Episcopalem Cathedram cepit: cum et ante cæteros omne suum in terris Thronum Dominus tradidisset.* Patriarchica nihilominus dignitate ab initio donata non est hæc Ecclesia, quia cum singularis Ecclesiæ Christus Episcopus non sit, sed omnium Ecclesiarum, Patriarcharum dignitas a S. Petri Primatu, non ab ipsius Christi Sede repetenda est, ut præclare ait B. Petrus Damiani Opusculo 35. cap. 4. *Constat*, inquit, *Dominum Salvatorem non uni cuilibet Cathedræ speciali jure præesse, sed cunctis unum Pastorem universaliter præsidere. Liquet ergo Ecclesiarum ordinem esse dispositum juxta privilegium Petri, non secundum incomparabilem excellentiam Majestatis.* Certe cum Christus eversionem Jerusalem verbis adeo disertis prædixerit, primam Ecclesiæ Sedem eum ibi fixisse incredibile est.

Quibusdam tamen privilegiis ornata semper fuit illius Ecclesiæ Sedes, illiusque Antistites spontanea cæterorum Episcoporum concessione, & veneratione erga locum adorandis Christi vestigiis, & Mysteriorum salutis nostræ consummatione sanctificatum, primatum quemdam saltem honoris habuerunt. Eusebius Cæsariensis *lib. 7. Historiæ Ecclesiasticæ*, Sedem illam, *Apostolicam Cathedram* vocat. Idem Hierosolymitanorum Episcoporum seriem diligentissime describit, sicut & primarum Sedium, scilicet Romanæ, Alexandrinæ, & Antiochenæ. Idem Concilio Palæstino, quod ob controversiam de celebratione Paschatis sub Victoris Pontificatu celebratum est Cæsareæ, & Hierosolymorum

morum Episcopos præfuisse testatur, *lib.* 5. *cap.* 23. Idem loquens de Synodo Antiochena contra Paulum Samosatenum, Hierosolymitanum Antistitem Cæsariensi præponit, lib. 7. cap. 28. *Hymenæus, qui Ecclesiam Hierosolymitanam regebat, & Theotecnus, qui Cæsariensem illi finitimam administrabat.* Nicæna Synodus laudabilem consuetudinem, & antiquam Traditionem confirmans. Primatum honoris Episcopo Æliæ, id est Hierosolymitanæ civitatis, quæ ab Ælio Adriano Imperatore juxta veterem Jerusalem ædificata, Ælia vocata est, detulit servatis Episcopo Cæsariensi Metropoliticis juribus. *Quia*, inquit, *consuetudo obtinuit, & antiqua Traditio, ut Æliæ Episcopus honoretur, habeat honoris consequentiam, salva Metropolis propria dignitate.* Gravis inter Acacium Cæsariensem, & Cyrillum Hierosolymitanum de Primatu orta est contentio: Acacius Cyrillum deposuit, ejusque sententia in Concilio Seleuciensi confirmata est, teste Sozomeno lib. 4. cap. 24. *Quod cum Episcopus Hierosolymorum constitutus esset* (Cyrillus) *de Jure Metropolitico altercaretur cum Episcopo Cæsareæ, velut Apostolicæ Sedis Antistes.*

Juvenalis in Concilio Ephesino Palæstinam Hierosolymitanæ Sedi subjicere tentavit, sed ejus conatibus obstitit Sanctus Cyrillus, ut testatur Sanctus Leo Epistola 62. sive 92. ad Maximum Antiochenum, *Subripendi occasiones*, inquit, *non prætermittit ambitio, & quoties ob intercurrentes causas generalis Sacerdotum facta fuerit congregatio, difficile est ut cupiditas improborum non aliquid supra mensuram suam moliatur appetere. Sicut etiam in Ephesina Synodo, quæ impium Nestorium perculit, Juvenalis Episcopus ad obtinendum Palæstinæ Provinciæ Principatum credidit se posse sufficere, & insolentes ausus per commentitia Scripta probare. Quod sanctæ memoriæ Cyrillus Alexandrinus Episcopus merito perhorrescens, Scriptis suis quid prædicta cupiditas ausa sit, indicavit, & sollicita prece multum poposcit, ut nulla illicitis conatibus præberetur assensio.* Blondellus *lib. de Primatu, p.* 546. hunc S. Leonis locum subdititium perperam asserit, quem styli similitudo, & omnium Codicum excusorum & MSS. fides per omnia germanum probat. Blondellum luculenter & egregie refellit Quenellius *in Notis ad Epistolas S. Leonis.* Nondum Pontifex tunc erat S. Leo, sed Ecclesiæ rebus pro Archidiaconi, quod gerebat, munere, invigilabat. Unde ad ipsum scripsit S. Cyrillus ut caveret ne Juvenalis obreperet Summo Pontifici, & ab eo jurisdictionem in Palæstinam impetraret. Ambitus & audaciæ Juvenalis testis est hæc ejus contestatio in Concilio Ephesino Actione 4. *Oportebat Joannem Antiochiæ Episcopum, obedientiam deferre Apostolico Throno Hierosolymorum Ecclesiæ, apud quem maxime mos est ex Apostolico ordine & Traditione, ut ipsa Sedes Antiochena dirigatur, & apud eum judicetur.* Quæ verba quo sensu intelligenda sint, obscurum est: nisi forsan Juvenalis pertenderit se inter Judices Joannis Antiocheni primo loco post Cyrillum Alexandrinum Cœlestini nomine Concilio Œcumenico præsidentem sedere debere, cum Episcopus Constantinopolitanus hæreseos damnatus esset, cui Joannes Antiochenus favebat: & quia Hierosolymitana Sedes vicina erat Antiochenæ. Mos autem erat Ecclesiæ ab Apostolicis temporibus, ut ad judicium majorum causarum illustriores e vicinis Episcopis assumerentur.

Repulsam passus a S. Cyrillo & ab Apostolica Sede Juvenalis, Rescriptum a Theodosio Imperatore impetravit, quo trium Palæstinarum, duarum Phœniciarum, & Arabiæ ipsi concredita est administratio. Proclus Constantinopolitanus Episcopus, & Cyrillus Alexandrinus, Rescripto Theodosii consensum præbuerunt, & Juvenalem in communionem suam sub Archiepiscopi nomine, quod solis Patriarchis tunc deferebatur, susceperunt. Id gravissime tulit Gennadius Presbyter, & Archimandrita ob violatum Canonem 7. Nicænæ Synodi, ideoque a Procli communione abstinebat. Sed Cyrillus data ad Gennadium Epistola scripsit, aliquando a Regularum tenore deflectendum dispensationis causa, & ut evenire solet periclitantibus in mari qui jacturam faciunt aliquarum mercium ut reliquæ serventur, aliqua dissimulanda ubi summum jus haberi non potest, ne omnium rerum dispendium subsequatur... Nullum jus Hierosolymorum Episcopo in Palæstinas ex Canonibus competere, sed effræni ejus desiderio hoc indultum. Quare ejurandam non esse Procli communionem, *Quia dispensationis modus nulli Sapientum displicuit.* Solus Patriarcha Antiochenus, cujus jura hoc Imperatoris Rescripto imminuebantur, id ægre tulit. Magna fuit eam ob rem inter Sedem Antiochenam & Hierosolymitanam dissensio, donec Juvenalis concordiam iniit cum Maximo Antiocheno, quam judicio Synodi Chalcedonensis commisit religiosissimus Imperator Marcianus. Convenerunt autem, & mutuo consensu a Synodo postularunt, ut Antiochenæ Diœcesi duæ Phœniciæ & Arabia adjudicarentur, tres vero Palæstinæ Hierosolymorum Episcopo subditæ essent. Hanc suam conventionem Concilio cum professi essent, Legati Apostolici per Paschasinum cæterorum nomine sententiam dicentem, eam approbarunt his verbis: *Hæc concordantibus Fratribus nostris Maximo Reverendissimo Antiochiæ Episcopo, & Juvenale Reverendissimo & Sanctissimo Hierosolymorum Episcopo, pro bono pacis dicta noscuntur, hoc est, ut Antiochensium Ecclesia duas Phœnicias & Arabiam habeat; Hierosolymorum vero tres Palæstinas possideat. Ad hoc autem & nostra humilitatis interlocutione firmentur, ut nulla in posterum de hac causa prædictis Ecclesiis contentio relinquatur.* Legatorum sententiæ consenserunt cæteri Patres. Ac demum Judices Imperiales authoritate sibi a Marciano Imperatore demandata, Synodi Decretum confirmarunt, missis in irritum Rescriptis ab utraque parte impetratis, quibus derogare Synodus præ veneratione in Imperatorem sua non poterat. *Cessantibus*, inquiunt, *secundum Jussionem divinissimi & piissimi Principis, omnibus Pragmaticis, & quocumque modo Sacris ab utraque parte Literis impetratis, insuper & mulctatione, quæ in eis hujus rei causa nascitur contineri.* Hæc habentur ex Concilii Chalcedonensis Actione 7.

Hinc omnia Ecclesiasticæ Antiquitatis post Chalcedonense Concilium monumenta Hierosolymitanum Episcopum ut trium Palæstinarum Patriarcham exhibent. In Conciliorum Œcumenicorum sessionibus & subscriptionibus, in Legibus Justiniani Imperatoris, in Epistolis S. Gregorii Magni, quintus inter Patriarchas locus Hierosolymitano Episcopo tribuitur, Concilia trium Palæstinarum anno Domini 518. celebrato, Hierosolymitanus Episcopus præfuit, ut constat ex Actione 5. Concilii Constantinopolitani sub Menna. Avitus Viennensis Episcopus ad Hierosolymitanum Antistitem scribens Epistolam 23. Patriarchicam in eo dignitatem verbis sane magnificis veneratur. *Exercet Apostolatus vester*, inquit, *concessus a divinitate Primatus, & quod principem locum in Ecclesia teneat, non privilegiis solum studet monstrare, sed meritis.* Falso itaque Willelmus Tyrius *lib.* 14. *cap.* 12. scribit Patriarchicam Dignitatem Hierosolymitano Episcopo primum fuisse delatam in synodo 5. Œcumenica.

SCHOLION.

In hac Dissertatione, pag. 393. Edit. primæ Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Dispensandum a Canonibus, quando summum jus servari non potest.*

R. Quid hic Censura dignum? Non sic tamen ego; Sed: *Cyrillus ad Gennadium scripsit aliquando a Regularum tenore deflectendum dispensationis causa.... aliqua dissimulanda, ubi summum jus haberi non potest, ne omnium rerum dispendium subsequatur.* Hæc si damnanda Religiosis Censoribus videantur, damnent pariter Epistolam S. Cyrilli ad Gennadium presbyterum & Archimandritam, cujus hic titulus est: *Quod connivendum sit in aliquo a Juris rigore, majoris emolumenti causa.* Totam illam Epistolam expungi jubeant, in qua S. Cyrillus scribit: *Dispensationes rerum nonnumquam cogunt parum quid a debito quosdam foras exire, ut majus aliquid lucrifaciant. Sicut enim hi qui mare navigant, tempestate urgente, navique periclitante, anxiati quædam exonerant ut cætera salva permaneant: ita & nos cum non habeamus salvandorum omnium negotiorum penitus certitudinem, despicimus ex his quædam, ne cunctorum*

patia-

patiamur dispendia. Et hæc scribo cognoscens quod Pietas tua tristetur in Sanctissimum & Dei cultorem Fratrem & comministrum nostrum Proclum Episcopum, eo quod admiserit in communionem Æliensium Episcopum, quem quidem Ecclesiæ leges Palæstinæ præpositum non noverunt. Suscitat autem ad effræne negotii desiderium amor gloriæ, amarum terminum inaniter habens. Igitur ne refugiat Pietas tua Sanctissimi & Deo amantissimi Procli Episcopi communionem, una enim fuit cura mihi & Sanctitati ejus & dispensationis modus nulli Sapientum displicuit. Hæc S. Cyrillus, quæ si aliquibus non placeant illorum minime curandum fastidium est.

DISSERTATIO XVII.

De causa Domni Antiocheni.

DOmnus Antiochenus ab Episcopis Ephesinæ synodi secundæ, Latrocinii nomine satis notæ depositus est, in ejusque locum ordinatus Maximus ab Anatolio Constantinopolitano Episcopo, Theodosii Imperatoris jussu. Misit in irritum S. Leo omnia Latrocinii Acta, restituit Episcopos quos pseudo-synodi proceres e suis Sedibus dejecerant: Domnus unus ab eo non restitutus; immo confirmatus est Episcopatus Maximi qui ipsi superordinatus fuerat. Domno vero annum ex Ecclesiæ Antiochenæ facultatibus, permittente synodo Chalcedonensi, concessit Maximus. Id quidem certissimum esset, si Actio de Domno Antiocheno, quæ Chalcedonensis Concilii Actis inserta est, genuina esset: sed ejus sinceritatem a Viris Eruditis in dubium merito vocari, mihi persuasum est. Quod ut solita methodo probare possim, sit.

PROPOSITIO.

Actio quæ de Domno Antiocheno inscribitur, & actis Concilii Chalcedonensis post Actionem decimam est inserta, falsa est & commentitia.

GRavissima suppositionis argumenta profert P. Quenellius *Dissertatione 9. in Opera S. Leonis*. Primum est, quod hæc una Actio latine tantum edita sit, nec in Græcis Synodi Actis uspiam legatur. Si autem vere in Concilio confecta fuisset, cur eam sicut & cæteras, Græce non haberemus?

Secundo, quia ex unico recenti, & infirmæ fidei Codice, ab ignotis Scholaribus duobus Germanis accepto, prodiit hæc Actio, ut constat ex Epigraphe ipsi adjuncta in Crabbiana, Suriana, aliisque Conciliorum Editionibus.

Tertio, incerta Sedes Actionis istius, ex quo Actis Chalcedonensibus inserta est, illius probat falsitatem. Post septimam enim actionem collocata est in editionibus Crabbiana, Suriana, & Biniana-latina anni Dom. 206. in Romana vero Græco-latina aliisque editionibus, post Actionem 10. Rationem ita constituti, aut immutati ordinis editionum istarum procuratores non reddunt: Quod argumento est eum inter alias Synodi Chalcedonensis actiones non fuisse numeratam, sed longe post collecta illius Acta superinductam fuisse.

Quarto. Justinianus Imperator in Confessione rectæ Fidei adversus tria Capitula, & Quinta Synodus Œcumenica, Collatione 6. Domnum post mortem a Concilio Chalcedonensi damnatum asserunt, quod duodecim S. Cyrilli Capitula silentio premenda esse scripsisset. Quomodo vero damnatus post mortem dici potuit, si ei ex Concilii sententia alimenta de redditibus Ecclesiæ Antiochenæ Maximus subministravit? Certe nec Justinianus, nec Quintæ Synodi Patres, aliquid eorum ignorasse existimandi sunt, quæ Actis Chalcedonensis Concilii continebantur, cum illius Synodi gratia tanta esset de Tribus Capitulis dissensio. Adde, quod si inter Acta Synodi Chalcedonensis tunc lecta fuisset Actio de Domno, facillimum fuisset trium Capitulorum defensoribus falsi arguere Justinianum, & Quintæ Synodi Patres, prolatis Actis Synodi Chalcedonensis.

Quinto. Facundus Hermianensis, qui tria Capitula acerrime propugnavit, & omnibus adversariorum argumentis satisfacere conatus est, de damnatione Domni post mortem ne verbulum quidem habet. At id non omisisset vir sagacissimus, si ex Actis Chalcedonensis Concilii compertum habuisset Domnum fuisse eidem concilio superstitem. Eam, inquam, adversariorum rationem insolutam non reliquisset. Quid quod idem Facundus Domnum magnis Doctoribus & Ecclesiæ luminaribus accenset *lib. 2. cap. 1. & lib. 8. cap. 5. & 7.* ? Quod certe non commisisset Author qui Synodum Chalcedonensem reverentia singulari prosequebatur, & ardentissimo studio ejus Decreta propugnabat, si Domnus a Synodo Chalcedonensi damnationis excepisset sententiam.

Sexto. Id probat Domni & amicorum ejus in Synodo memorata silentium. Si enim tempore Synodi Chalcedonensis superstes fuisset, ad Synodum se contulisset, ibique de Dioscori violentia & perfidia fuisset conquestus: quod alii fecerunt, qui longe deterioris erant conditionis. Veniam postulasset ob præstitum damnationi S. Flaviani in Latrocinio Ephesino consensum, & Catholicorum Antistitum communionem requisivisset, aliorum Episcoporum, quorum eadem erat causa, exemplum secutus. Præterea, incredibile est Domnum, qui Joannis Antiocheni, avunculi ac Decessoris sui, amicos omnes sibi devinctos habebat; qui plurimos Consecrationis titulo filios pepererat; quem Fidei pietatisque studium plurimum commendaverat, ita contemptui habitum ab omnibus fuisse atque derelictum, ut nemo patrocinium ejus in Synodo susciperet, si adhuc fuisset superstes. Incredibile rursus est ipsum ad eas angustias fuisse redactum, ut quasi mendicus stipem ex concilii consensu a Maximo Successore suo accipere cogeretur.

Septimo. Cum S. Leo Latrocinii Ephesini Acta rescidit, Domni depositionem non excepit. Immo rogavit Theodosium: *Ut omnia in eo statu manere juberet, in quo fuerant ante omne judicium, donec major ex toto orbe Sacerdotum numerus congregaretur:* ut constat ex ipsius Epistola 40. Nulla itaque ratio est cur effectum habuisset lata in Domnum sententia, si e vivis non excessisset antequam Maximus ordinaretur Episcopus.

Octavo. Nulla ratio apparet cur cum Domno durius actum fuerit, quam cum cæteris, qui Flavianum subscriptionibus suis, coacti, damnaverant. Immo cum ipso indulgentius actum esset, qui cæteris erat innocentior. Non solum enim Eutychianam hæresim nascentem primus omnium confoderat; sed postquam militum circumstantium metu concussus, damnationi Flaviani subscripsit, primus omnium pœnitentia ductos resipuit: & eam ob causam exauthoratus est, quod consensionem extortam sponte retractassent, ut refert Nicephorus, ab aliis antiquioribus Historicis, ut credere par est, edoctus, *lib. 4. cap. 47.*

Nono. Cum Anatolius scripsit ad S. Leonem, interrogavitque de nominibus Dioscori, Juvenalis, & Eustathii, an ad sacrum Altare recitari deberent, de Domni nomine non interrogavit. Interrogasset autem, & de eo respondisset S. Leo, quod de aliorum nominibus, nisi jam vita functus esset, ac in Ecclesiarum Apostolicarum Communione decessisset.

Decimo. Gelasius I. Pontifex Maximus in Epistola ad Episcopos Dardaniæ, de damnatione Acacii, omnia quæcumque potest exempla congerit ad Sedis Apostolicæ authoritatem supra Synodos extollendam, plures Episcopos recensens, quos a Synodo damnatos Apostolica Sedes absolvit, plures a Synodo absolutos, quos eadem damnavit: additque, veniam concessisse plurimis qui in Pseudo-Synodo Ephesina lapsi fuerant, cum eam in irritum misit. Hic proculdubio Domnum, & ejus successorem Maximum Pontifex nominasset, si Domni depositionem & Maximi ordinationem ratas mansisse novisset, rescissis aliis Prædatoriæ Synodi Actis, quia S. Leo utramque confirmaverat. Sed ne verbulum quidem de Domno habet Gelasius, quia Domnum vita functum noverat, antequam ei subrogaretur Maximus.

Undecimo. Evagrii, & Liberati silentium, qui alia

alia in Synodo Chalcedonensi gesta accuratissime recensent, hanc de Domno Antiocheno Actionem non agnovisse ipsos probat. Evagrius quidem *lib.* 1. *Historiæ*, *cap.* 10. de Episcopis in Latrocinio Ephesino depositis agens, hæc habet: *Abdicatur etiam Theodoretus Episcopus Cyri, & Domnus quoque ecclesiæ Antiochenæ Antistes: de quo quid postea factum sit, non constat*. Sed si actio illa de Domno sincera esset, ac inter alias Synodi Chalcedonensis Actiones lecta fuisset Evagrii temporibus, perspectum habuisset Evagrius quid factum esset de Domno post ejus depositionem; scilicet ejus damnationem, & Maximi ejus in locum substitutionem a Romano Pontifice ratas habitas fuisse, & Domnum impetratis a Synodo alimentis privatam deinceps vitam egisse. Illam itaque de Domno Actionem Evagrius non agnovit, utpote commentitiam. Liberatus vero in Breviario de Causa Nestoriana & Eutychiana, ea, quæ de Ephesina Pseudo-Synodo, & Chalcedonensi narrat, se Alexandriæ de Græco in Latinum translata accepisse asserit, omnes Actiones Synodi Chalcedonensis accuratissime recenset, earumque Breviarium pro instituti sui ratione ex ordine digerit *cap.* 13. Actionis vero de Domno habitæ non meminit. Cap. vero 14. hæc habet: *Expleto ergo magno & venerabili Chalcedonensi Concilio in duodecim Secretariis & sexdecim Actionibus*. At si Actio de Domno genuina esset, jam non sexdecim, sed septemdecim Concilii Chalcedonensis Actiones essent numerandæ.

Duodecimo: Stylus istius Actionis aliarum stylo dissimilis, barbarismi quibus scatet, & quædam a more Conciliorum aliena, quæ in ea habentur, ejus falsitatem aperte produnt. Ridiculum est etiam, ut pro decernendis Domno alimoniis singularem Actionem ac solemnem instituerent Patres Chalcedonenses, cum Maximus ex opibus Ecclesiæ, quæ sunt patrimonia pauperum, hoc ipsi subsidium absque venia Synodi impendere posset, & ad hoc misericordiæ opus propensissimus fuisse supponatur.

Ex his evidens est, 1. Actionem de Domno esse commentitiam, & ex Synodo Chalcedonensi expungendam. 2. Maximi Antiocheni Ordinationem non ideo confirmatam fuisse a Synodo Chalcedonensi, quod Domni depositionem S. Leo approbasset, sed quod obiisset Domnus, vel sponte secessisset, cum Maximus ordinatus est ab Anatolio. Domni post depositionem secessus colligitur ex Vita S. Euthymii Abbatis a Cyrillo Monacho conscripta. Narrat ille, quod cum refragante Euthymio solitudinem relinquere meditaretur, ut Jo: Antiochenum avunculum suum, qui in partes Nestorii rapiebatur, ad Fidei defensionem, & Ecclesiæ unitatem revocaret, hæc a Sanctissimo Abbate verba futuri prænuntia audiverit: *Si his neglectis, & tolerantiæ contemptis cogitationibus, tentabis a Laura discedere, obtinebis quidem administrationem, quam nunc habet avunculus, sed eam tibi rursus auferent mali homines & præstigiatores, cum ab illis prius fueris seductus ignorantia*. Addit Cyrillus Monachus, Domnum profectum fuisse Antiochiam: *Et cum illic fuisset*, inquit, *omnia quæ ei prædicta fuerunt, effectum sunt sortita. Itaque postea magna ductus pœnitentia, quod non obedisset, ad ipsum* (Euthymium) *revertitur gravi dolore visceribus cruciatus, & acerbe deplorans*.

Eruditi Baluzii Objectioni respondetur.

Clarissimus Baluzius Actionis Chalcedonensis de Domno Antiocheno vindex, in Nova Conciliorum Collectione, Præfatione in Acta Concilii Chalcedonensis, objicit authoritatem Codicis Patriciæ Juliæ, quo usus est Rusticus S. R. E. Diaconus, qui Versionem Latinam Actorum Synodi Chalcedonensis edidit sub Vigilii Pontificatu. Nec vero ex unico illo Codice Actionem illam prodiisse, cum eam habeant Corbejensis & Divionensis, & tres Vaticani vetustissimi, quorum onus est mille saltem annorum.

Verbum in antiquioribus & melioris fidei Codicibus Actio de Domno Antiocheno non extabat, in illis præsertim quibus Evagrius Liberatus utebantur; immo nec in illis quos legit Rusticus, præterquam in membranaceo illo novo Patriciæ Juliæ, quem ex antiquiori descriptum asserit. Sed nec habetur etiamnum in veteri illo Codice, quem Baluzius Parisiensem vocat, neque in eo quod olim fuit Christinæ Suecorum Reginæ. Deinde a reliquarum Græcarum Actionum Synodi Chalcedonensis corpore ista de Domno Antiocheno distracta est, & incertam Sedem hactenus nacta. Nam omnes Vaticani Codices illam Actione 7. ponunt ante Juvenalis & Maximi conventionem: Corbejensis vero, & Editiones Conciliorum Romana antiquiores illam postponunt. Videtur ergo supposita a Rustico trium Capitulorum pertinacissimo defensore, ut ostenderet Domnum non esse damnatum post mortem.

DISSERTATIO XVIII.

De Zenonis Imperatoris Henotico.

Edictum Zenonis Augusti, quod Henoticon appellatur, nullam hæresim continere, Eutychianæ adversari, ostendimus in Synopsi: nunc inquirendum ac expendendum est, utrum aliis nominibus rejiciendum fuerit, & a piis quibusque merito rejectum sit?

PROPOSITIO.

Quamvis Henoticon Zenonis nullam hæresim diserte contineret, merito tamen a piis quibusque rejectum est.

Probatur. Decretum de Fide, quod a Laico homine, quamvis Principe editum est; quod Synodum Œcumenicam indirecte petit; quod ejusdem Synodi ab universa Ecclesia receptam Definitionem Fidei contra Hæreticos, & Romani Pontificis Epistolam, quam velut quoddam Fidei mathema suscepit Œcumenica Synodus, cuique subscripserunt omnes Episcopi obruit silentio: quod denique Hæreticos ad Communionem recipi jubet, nulla ipsis errorum ejuratione indicta, nulla Pœnitentia acta; Illud, inquam, Decretum a piis quibusque rejiciendum est. Sed Henoticon Zenonis de Fide decernit, quamvis id sit laicis hominibus illicitum. 2. Synodum Chalcedonensem indirecte petit, his verbis: *Quicumque vero aliter sentit, aut sensit, vel nunc vel quandocumque alias, sive Chalcedone sive in alia qualibet Synodo, eum anathematizamus*. Tertio, definitionem Synodi Chalcedonensis contra Eutychetem, & Epistolam S. Leonis ad Flavianum summo totius synodi consensu receptam & approbatam silentio premit, nefariaque œconomia condescendit hæreticis, qui illas execrabantur. Hoc vero causam fidei prodere est. Quare sicut Ecthesim Heraclii, & Typum Constantis Imperatorum merito detestata est Ecclesia ob suppressas *duarum operationum* voces, quibus Monothelitarum hæresis profligabatur: ita merito pii quique execrati sunt Zenonis Imperatoris Henoticon ob suppressam S. Concilii Chalcedonensis, & Epistolæ S. Leonis memoriam, obrutasque silentio voces illas, quibus hæresim Eutychianam jugulaverunt, *Ex duabus & in duabus naturis* Christum subsistere. Quarto Catholicos hæreticorum communione pollui procuravit Zeno hoc edicto, non emendari hæreticos. Illos enim ejurare errores, fidei professionem emittere, & agere pœnitentiam non jussit, sed his minime perfunctos officiis in Communione suscipi. Itaque Zenonis Henoticon merito a piis quibusque rejectum est, quamvis nullam hæresim contineret.

Certe laicos Principes decernere de fide non posse, ipsosque sacerdotum usurpare officia, cum id tentant illustribus probatur argumentis. Primum petitur ex Magni Osii adhortatione ad Constantium. *Tibi*, inquit, *Deus Imperium commisit, nobis ea quæ sunt Ecclesiæ concredidit. Sicut ergo qui Imperium tuum malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinæ; ita & tu cave ne quæ sunt Ecclesiæ ad te trahens, divinam indignationem incurras. Neque igitur nobis fas est Imperium in terris tenere: neque tu thymiamatum & sacrorum potestatem habes, Imperator*.

Secundum petitur ex facto Valentiniani Imperatoris, qui cum ad Synodum indicendam solicitatus esset ab Episcopis Orientis; anno 364. pro restauranda consubstantialitatis Fide, quæ a Constantio pessumdata erat, respondit, teste Sozomeno, *lib.* 6. *cap.* 7.

Si

Sibi, qui unus e laicorum numero erat, non licere se ejusmodi negotiis interponere. *Et ideo*, inquit, *sacerdotes & Episcopi, quibus hæc curæ sunt, seorsim per se, ubicumque ipsis libitum fuerit, in unum conveniant.*

Tertium petitur ex S. Ambrosio Epistola 35. lib. 5. qua recusat cum Auxentio Ariano Episcopo disputare de Fide in Consistorio Principis: Id enim recusat fretus Valentiniani Imperatoris non exemplo tantum, sed & Lege. *Nec quisquam*, inquit, *contumacem me judicare debet, hoc cum asseram, quod augustæ memoriæ Pater tuus non solum sermone respondit, sed etiam Legibus sanxit: In causa Fidei, vel Ecclesiastici alicujus Ordinis, eum judicare debere, qui nec munere sit impar, nec jure dissimilis &c.*

Quartum petitur ex Epistola Theodosii Imperatoris ad Synodum Ephesinam. *Candidianum*, inquit, *ad sacram vestram Synodum abire jussimus; sed ea lege & conditione, ut cum quæstionibus & controversiis quæ circa Fidei dogmata incidunt, nihil quidquam habeat commune. Nefas est enim, qui Sanctissimorum Episcoporum Catalogo adscriptus non est, illum Ecclesiasticis negotiis & consultationibus se immiscere.*

Quintum petitur ex S. Maximo Abbate, cum Proceribus seu Magistratibus Constantinopolitanis conferente, occasione Typi a Constante editi: *Sacerdotum est*, inquiebat, *quærere ac definire de salutaribus Ecclesiæ Catholicæ dogmatibus; Imperator vero inter sacras Oblationes, post omnem sacratum Ordinem primus inter Laicos memoratur.* Ex his omnibus compertum est, Laicos Principes usurpare officia Sacerdotum, cum de Fidei causis decernunt: eo nomine reprehendi meruisse Zenonem Imperatorem, cum Henoticon edidit; adeoque vel ob eam unam rationem, fuisse merito a piis quibusque rejectum.

Probatur secundo ex Facundo Hermianensi Edictum illud impugnante, & multa circa illud notatu dignissima observante lib. 12. cap. 4. *Ea vero*, inquit, *quæ postea Zeno Imperator, calcata reverentia ordinis Dei, pro suo arbitrio, ac potestate decrevit, quis accipiat, quis attendat? In quibus potestas inconsiderata, non quod expediret, sed sibi liceret, attendit: nec intellexit quod non confusio faciat unitatem. Nam si unitas non Hæreticorum conversione, sed contagio & commixtione facienda est, cur Acephali tantum, & non omnes Hæretici, admitterentur in Ecclesiam suis erroribus non ante damnatis, neque receptis definitionibus quæ adversus errores eorum constituta sunt? Exhortans quippe memoratos Acephalos ad Ecclesiam reverti, priore loco sic dicit: Flavius Zeno Pius, Victor, Triumphator, Maximus semper Augustus, orthodoxis Episcopis, Archimandritis, & populis, per Alexandriam, & per Ægyptum, & Pentapolim, & Libyam constitutis: & postquam eos vocavit Orthodoxos, commonet ut socientur Ecclesiæ, dicens: Conjungimini igitur Matri spiritali Ecclesiæ, ut una divina communicatione fruamini. O Virum prudentem, & undique circumspectum, qui incubare præsumpsit officio Sacerdotum! Orthodoxos vocat Acephalos, si nihil aliud, ab Ecclesia separatos. Cur igitur eos hortatur ut conjungantur matri spiritali, si ex ea disjuncti, permanserunt Orthodoxi?*

E infra: *Sed quid adhuc Potestas mundana sibi & non rationi confidens agat, accipite. Nam volens eisdem Semieutychianis satisfacere, in hoc Edicto Fidem suam expoluit profitens quod Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum Concilium susciperet, tacens autem de Chalcedonensi, & duarum Christi naturarum professionem refugiens: quasi non antidoto sanandi sint morbidi, sed ad aliorum contagium colligendi. Cumque scriptum sit: Loquebar de testimoniis tuis in conspectu Regum, & non confundebar; Rex confundebatur in conspectu subjectorum loqui quod verum est. Hoc merebatur de Justitia divina Dei contemptor, ut qui ejus ordini subditus esse noluit, subditos vereretur. Qui etiam aliud deterius addens, ait: Quod Sanctæ, quæ ubique essent Catholicæ Ecclesiæ, & qui eis præessent Deo amabiles Sacerdotes, non aliter crederent. Quasi omnium Fides Ecclesiarum ex ejus voluntate penderet, & nemini liceret aliter credere quam præciperet Imperator.*

Et infra, hæc subjungit: *Deinde cum Palatii causa transferantur ad Ecclesiam, quomodo Ecclesiæ causam ad Palatium transferebat? Postremo: Numquid jam docuerat, vel pacaverat omnes Reipublicæ infensas nationes? Jam per diversas Imperii sui Provincias seditiones ac seditionum causas abstulerat, jam cunctis criminalium sive civilium causarum querelis convenientem dederat finem? Cum igitur his non sufficeret, quibus nemo sufficere potest, quomodo, si cogitaret tanta loci sui pericula, & de omnibus se rationem Deo crederet redditurum, etiam periculis se alienis immergeret, vel si talem præsumptionem divina justitia non damnaret? His autem non contentus, hoc quoque ad injuriam Sanctæ Synodi Chalcedonensis adjecit, dicens: Adunate ergo vos in nullo dubitantes. Hæc enim scripsimus vobis, non innovantes Fidem, sed ut vobis satisfaceremus. Omnem vero aliter sapientem, sive nunc, sive quandoque, sive Chalcedone, sive in quacumque Synodo, anathematizamus.*

Denique sic in memorato dixit Edicto: Coaptentur membra membris, quæ inimicus boni ex multo tempore separare festinavit: scit enim quoniam si integrum Ecclesiæ corpus impugnet, facile superatur. Ex hac ergo divisione contigit per tantas generationes tantorum annorum, ut alii quidem lavacro regenerationis fraudati de hac vita discederent, &c. Quod si consentiamus prædicationi potentiæ sæcularis, quæ post tantas generationes fallendo, vel tacendo quod verum est, facere se posse credidit unitatem: dicemus etiam nos, quod nisi aggregati simus Eutychianis, integrum non sit corpus Ecclesiæ. Sed væ nobis est, si absque Acephalis truncos nos credimus remansisse. Cumque Beatissimus Leo diceret: Nam nullo modo fieri potest, ut qui divinis audent contradicere Sacramentis, aliqua nobis communione socientur; ille contradictores in Ecclesiam misit, dans sanctum canibus, & conculcandas ante porcos projiciens margaritas. Denique in ipsos temeratores conversi, disruperunt eos, & ab Ecclesia diviserunt. Propter quod etiam grande ac diuturnum schisma factum est, donec misericors Deus per vestræ Pietatis ministerium eos redderet unitati.

Victor denique Tunonensis in Chronico narrat, quantum malum ex Zenonis Henotico in Ecclesiam redundaverit, quod scilicet eo recepto confusi sint Alexandriæ primum cum Hæreticis Orthodoxi; tum exinde Constantinopoli & Antiochiæ, ac toto demum Oriente labes eadem secuta. *Post Consulatum*, inquit, *Theoderici Viri clarissimi Orientales Episcopi, præter paucos, per Henoticon Zenonis communione atque consensu polluti Petri Alexandrini, & Acacii Constantinopolitani Episcoporum, Synodo Chalcedonensi renuntiant.*

Dices, Zenonis Henoticon non fuisse a Summis Pontificibus, aut ab ulla Synodo damnatum.

Respondeo: satis damnatum fuisse hoc ipso quod damnati sunt qui illi subscripserant, Petrus Moggus, Petrus Fullo, Acacius: & Zeno ipse post mortem ex sacris Dypticis expunctus est summo totius Ecclesiæ consensu, quando pax inita est inter Orientalem Ecclesiam & Romanam sub Hormisdæ Pontificatu, & Justini Imperio. Œconomia autem quadam usa est Ecclesia erga Zenonem, nec ejus Edictum diserte damnavit; tum ne ipsius animum exacerbaret, ac graviora inde Schismata & mala orirentur, quorum difficilior esset sanatio: tum quia Zeno Synodum Chalcedonensem diserte non damnaverat; nec Hæresim ullam adstruxerat Henotico suo; immo damnaverat Eutychianum dogma; & aliunde privatis literis ad Pontifices datis Synodum Chalcedonensem profitebatur. His enim verbis scripsit ad Felicem III. *Pro certo habere debes, & Pietatem nostram, & supramemoratum Sanctissimum Petrum, & universas sacrosanctas Ecclesias, Sanctissimum Chalcedonense Concilium amplecti atque venerari, quod cum Fide Concilii Nicæni prorsus consentit.*

Adde, Henoticon Zenonis satis improbatum videri his Felicis verbis Epistola 9. ad Zenonem: *Certum est enim hoc rebus vestris esse salutare, ut cum de causis Dei agitur, & juxta ipsius constitutum, Regiam voluntatem Sacerdotibus Christi studeatis subdere, non præferre: & sacro-sancta per eorum Præsules discere potius, quam docere: Ecclesiæ formam sequi, non huic humanitus sequenda jura præfigere. Neque ejus san-*

sanctionibus velle dominari, cui Deus voluit Clementiam tuam pia devotionis colla submittere : ne dum mensura cælestis dispositionis exceditur, eatur in contumeliam disponentis. Denique Zenonis Henoticon a Felice III. rejectum fuisse ac improbatum diserte testatur Theodorus Lector lib. 2. Historiæ Ecclesiasticæ, *Cum omnes alii Patriarchæ*, inquit, *Zenonis Henotico consensissent, solus Romanæ Urbis Episcopus Felix communicare ei noluit*.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

ZEnonis imperatoris Henoticon reprehensione maxime dignum judicat P. Alexander; Basnagius vero sua indulgentia utendum cum illo censet. Quid enim, ait, nonne summæ est prudentiæ si paci, & concordiæ studens imperii moderator summus constitutionem edat, qua nihil exprimens non consonum fidei totam ditionem suam pacet? In eo potissimum reprehendendus est, ait P. Alexander, quod cum laicus esset princeps ecclesiastica negotia tractanda susceperit, ea præsertim, quæ in doctrinæ causa versantur, quorum judicium ad unos solosque episcopos pertinet. Reponit Basnagius nihil eo in edicto definisse Zenonem, sed fidem ab episcopis jam stabilitam sibi constituisse pro fundamento, cui edictum suum superstruit in commodum subditorum. Admittamus hoc Basnagii perfugium, adhuc tamen est quod vehementer reprehendas in hoc Zenonis Henotico. Quænam enim, rogo, hæc concordia est, qua admissa neque Eutychetis discipuli ab impietate recedere cogebantur, neque catholici de opinione sua quidpiam remittebant? Numquid soli externæ politiæ studendum erat, & non potius, ut quorum erat una communio, eadem esset in fide sententia? In eo igitur saltem damnandus fuit Zeno, quod ambiguis verbis utendum in re fidei sentiret, & ambabus partibus faceret, quarum tamen alterutra a fide dissonabat. Esto; non adversetur Chalcedonensi synodo edictum; at concilii illius osores constitutione illa admissa qua concilii nomen silebatur, nihilo tamen secius simultatem in corde retinebant. Non hæc fuit Patrum post Nicænum concilium mens & disciplina, ut vocis alicujus catholicæ suppressione pacem redimerent. Suppressio vocis homousion quantas potuisset in ecclesia turbas compescere? nihilominus sanior ecclesiæ pars numquam consentire potuit, ut submoveretur, habebantque suspectos, dignosque ducebant reprehensione si qui fidei formulam ederent aliquam, in qua homousion de industria sileretur. Ex testimonio etiam Felicis papæ III. in Supplem. Acacian. Lab. To. VI. pag. 191. edit. Venet. discimus Henotici approbatores omnes, qui cum Petro Alexandrino communicabant, Chalcedonense concilium nedum non agnovisse, sed & anathematizasse, qua in re habere se ex Henotico authoritatem censebant.

DISSERTATIO XIX.

De Causa Acacii.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum justa fuerit Acacii damnatio?

PROPOSITIO.

Acacius alienus a Fide non fuit: justis tamen de causis damnatus est a Romanis Pontificibus.

PRima pars probatur ex omnibus Summorum Pontificum Epistolis, quæ in causa Acacii scriptæ sunt, in quibus cum multorum criminum arguatur, nusquam tamen accusatur hæreseos.

Secundo, ex Gestis de nomine Acacii, seu ex Breviculo Historiæ Eutychianorum, quod licet *Excessus Acacii gravissimos* memoret, quod scilicet Petrum Moggum, & Petrum Fullonem, quos prius velut Hæreticos merito fuerat insectatus, in communionem suam susceperit, laudaverit, & in Sedes Alexandrinam & Antiochenam restitui curaverit a Zenone: quod Simplicii & Felicis Romanorum Pontificum sanctissima spreverit monita, & ludibrio habuerit, *In eversionem totius Ecclesiasticæ disciplinæ*: quod denique hostili more Sedis Apostolicæ Legatos detruserit in carcerem: nusquam tamen hæresim improperat Acacio. Nam quod ibi dicitur de legatis pontificiis; *Qui quamvis hostili more detrusi in custodiam chartas amiserint, tamen perfidis Hæreticis atque damnatis accommodare non debuerant, quæ sola negari potuit, voluntatem*. Hæc, inquam, verba non sunt ad Acacium referenda, quasi perfidus Hæreticus vocetur, sed ad Petrum Moggum, & ejus fautores Eutychianos, ut patet ex verbis sequentibus: *Non solum ergo non egerunt quæ jussa sunt, aut quæ expedire poterant; sed etiam Hæreticis communicaverunt, confirmationem Petri episcopatus, ad quem pellendum missi fuerant, deferentes, atque contumelias in episcopum Joannem, Acacio dirigente, portantes*.

Tertio, idem probatur ex sententia lata a Felice III. in Acacium, quæ continetur Epistola 6. ejusdem Pontificis ad illum data: in qua cum omnia Capita recenseantur, ob quæ damnatus est, violatæ Fidei reus non dicitur.

Quarto, idipsum probatur ex Facundo Hermianensi Episcopo, *lib. contra Mocianum*, ubi ob eam causam damnatum scribit Acacium, quod inimicos Synodi Chalcedonensis in Communionem suam susceperit, non quod ipsius Concilii Fidem impugnaverit, aut illud anathemate damnaverit. *Nam*, inquit, *& cum Acacius Constantinopolitanus episcopus aliquid adversus authoritatem Synodi Chalcedonensis auderet, non equidem, sicut nunc factum est Decreto cum anathemate constituto, sed sola ipsius Synodi inimicis Communione permissa: prævidens Apostolica Sedes quod, sicut exitus docuit, hæc remissio ad destructionem Concilii memorati prætenderet, [postea quippe Zeno Imperator, qui eis communionem præberi mandaverat, a minoribus ad majora prosiliens, ipsum Concilium promulgato sprevit Edicto] eumdem Acacium, quamvis prædicto Zenone resistente, damnavit. Qui mortuus quoque per libellos ordinandorum Episcoporum nunc usque damnatus est*.

Probatur secunda pars. Ille merito damnatus est a Romanis Pontificibus, qui communionem iniit cum Hæreticis; qui a Pontificibus ipsis sæpe monitus, Hæreticorum communionem non deseruit; qui Zenoni author fuit conscribendi & promulgandi Henotici; qui Catholicos Episcopos afflixit, & Sedibus expulit, in eorumque Ecclesias damnatos dudum Hæreticos intrudi passus est, immo curavit; qui Apostolicos Legatos, abstractis Legationis literis, & Pontificiis Mandatis, conjecit in carcerem, eosque tandem corrupit & ad communionem Hæreticorum necnon ad confirmandum Petro Moggo Episcopatum pertraxit; Qui denique a Summo Pontifice in judicium vocatus, ut libello Joannis Talaja responderet, sistere se coram Sede Apostolica renuit. Atqui horum omnium facinorum reus fuit Acacius: justis itaque de causis a Romanis Pontificibus damnatus est.

Probatur minor ex sententia a Felice III. lata in Acacium, quam ipsius Epistola 6. ad eumdem data exhibet, in qua omnia capita, ob quæ damnatus est, sigillatim enumerantur. *Multarum*, inquit, *transgressionum reperiris obnoxius, & in venerabilis Concilii Nicæni contumelia sæpe versatus, alienarum tibi Provinciarum jura temerarie vindicasti. Hæreticos pervasores, atque ab hæreticis ordinatos, & quos ipse damnaveras, atque ab Apostolica instituisti Sede damnari, non modo communioni tuæ recipiendos putasti; verum etiam aliis Ecclesiis, quod nec de Catholicis fieri poterat, præsidere fecisti.: aut etiam honoribus, quos non merebantur, auxisti: & quasi hæc minora tibi viderentur, in ipsam Doctrinæ Apostolicæ veritatem ausu superbiæ tuæ tetendisti, ut Petrus, quem damnatum a sanctæ memoriæ decessore meo ipse retuleras, sicut testantur annexa, Beati Evangelistæ Marci Sedem, te connivente, rursus invaderet, & fugatis orthodoxis Episcopis, & clericis, sui proculdubio similes ordinaret, pulsoque eo qui illic fuerat regulariter constitutus,*

captivam teneret Ecclesiam. Cujus tibi adeo grata persona est, ut Episcopos & clericos plurimos orthodoxos, nunc Constantinopolim venientes, detegaris affligere, & Apocrisarios ejus confovere; atque anathematizantem eumdem Petrum Chalcedonensis decreta concilii, & violantem sancta memoriæ Timothei sepulturam, per Misenum & Vitalem credideris excusandum; nec eum laudare desieris, & multis efferre præconiis: ita ut damnationem ipsius, quam ante retuleras, veram non fuisse jactaris. Tantum autem perseveras in hominis defensione perversi, ut quondam Episcopos, nunc vero communione & honore privatos, Vitalem atque Misenum, quos ad ejus expulsionem specialiter miseramus, sublatis chartis, custodia passus fueris mancipari. Exinde productos, sicut eorum professione patefactum est, ad hæreticorum, tuamque communionem, contempta, quæ vel gentium jure servari debuit, legatione, pertraxeris, præmiisque corruperis, & in læsionem Beati Petri Apostoli, a cujus Sede profecti fuerant, non solum inefficaces redire feceris, sed etiam impugnatores omnium quæ fuerant mandata, monstraris. In quorum deceptione tuam nequitiam prodidisti; & ad libellum fratris & Coepiscopi mei Joannis, qui te gravissimis objectionibus impetivit, in Apostolica Sede, secundum canones respondere diffidens, objecta firmasti. Felicem quoque defensorem fidelissimum nobis, necessitate faciente serius subsecutum, indignum tuis censuisti oculis. Eos quoque tecum literis tuis communicare testatus es, quos constat esse hæreticos. Habe ergo cum his, quos libenter amplecteris, portionem ex sententia præsenti, quam per tua tibi direximus defensorem Ecclesiæ: Sacerdotali honore, & communione catholica, necnon etiam a fidelium numero segregatus, sublatum tibi nomen & munus ministerii sacerdotalis agnosce, Sancti Spiritus judicio, & Apostolica authoritate damnatus, numquamque anathematis vinculis exuendus. Hanc autem sententiam in Acacium tulit Felix III. in synodo Romana, anno Domini 484.

Probatur secundo ex Evagrio lib. 3. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 18. *Cum*, inquit, *Libelli a Joanne Felici porrecti essent adversus Acacium, ut qui illicite Petro communicaret, & alia quidem gereret contra sacrorum Canonum præceptum, Felix Vitalem ac Misenum Episcopos ad Zenonem misit, poscens ut Chalcedonensis Synodus firmaretur, & Petrus tamquam Hæreticus expelleretur: utque Acacius Romam mitteretur, rationem redditurus eorum, quæ Joannes ei objiciebat.* Canonice accusatus a Joanne Talaia Acacius, canonice item vocatus in Judicium a romano Pontifice, minime paruit, in Petri Moggi communione nihilo secius permansit: merito itaque damnatus est.

Confirmatur ejusdem Evagrii testimonio, cap. 21. ubi Romanæ Synodi Acta sub Felice III. in causa Vitalis & Mileni, necnon ipsius Acacii, summatim referens, Vitalem & Milenum testimoniis Simeonis Accemetensis Monachi & Sylvani Presbyteri convictos initæ cum Hæreticis communionis memorat; lectam item Epistolam Acacii ad Simplicium Romanum Pontificem, in qua Acacius Petrum Moggum jampridem depositum fuisse dicebat, eumque noctis filium esse: Milenum ac Vitalem Sacerdotio pulsos, & a mystica Communione remotos: Petri Moggi damnationem & excommunicationem latam jam olim sacræ Sedis Decreto sub Simplicio nimirum Pontifice, confirmatam: *Acacium vero gravissima reprehensione dignum* pronuntiatum fuisse: *Quippe qui cum ad Simplicium scribens, Petrum hæreticum vocasset, idipsum Zenoni haudquaquam significaverit*: evidensque esse quod *Zenonem magis amaret, quam fidem*.

Probatur tertio ex Liberato, in Breviario cap. 17. referente quomodo Petro Moggo & ejus factioni communicaverit Acacius, authorque fuerit Zenoni Augusto condendi & promulgandi Henotici, & expellendi Joannis Talaia ex Alexandrina Sede, & Petri Moggi in eamdem mittendi. *Occurrerunt*, inquit, *auditum a Petro, volentes quasi fieri unitatem, quos jucunditate suscepit Acacius, & Imperatori præsentavit, & persuasit ei ut scriberet Apollonio Augustali, & Duci Pergamio, ut Joannem ab Alexandrina Sede expellerent, quasi eam contra suum jusjurandum quod in Regia Civitate dedit, arripuisset, & cooperarentur Petro Moggo ut remearet ad Sedem &c. Acacius vero, promittente Petro facere unitatem, nec adhuc satisfaciente legitime, nomen ejus in Dypticbis recitari permisit, tamquam jam Alexandrini Præsulis in Sede positi. Joannes Talaia judicatur a Zenone ab Episcopatu pelli. Acacius auxilio patronorum Petri, persuasit Zenoni ut fieret Henoticon; ad cujus prolationem seu professionem suscepit communicantes sibi, Clericos Petri hæreticos, & Laicos inventos Constantinopoli.*

Et cap. 18. *Acacius susceptis Epistolis Simplicii, rescripsit eis, quia Joannem quidem Alexandriæ ignoraret Episcopum, Petrum vero Moggum suscepisset in communionem, in Zenonis Principis Unitivo, & quod hoc contra ejus gessisset sententiam, propter unitatem Ecclesiarum, Principis Jussione. Simplicius vero suscipiens hujusmodi literas contristatur adversus Acacium, eique rescribit, quod non bene fecerit, contra sententiam Apostolicæ Sedis ad communionem hæreticum hominem suscipiens; oportebat enim communi decreto damnatum tamquam adulterum, communi consilio a damnatione liberari: ad hæc autem, quia non sufficeret Petro confiteri communicatorem se esse Ecclesiæ Catholicæ secundum Edictum; sed oportere eum, secundum Terminum Chalcedonensis Concilii, & secundum Epistolam Papæ Leonis, Ecclesiæ amplecti communionem. Unum ergo duorum necessario agere deberet, aut suadere Petro pure suscipere Terminum* (hoc est Definitionem) *Synodi, aut removere se ab ejus communione.*

Et infra: *Cum per quinque annos sæpius fuisset admonitus Acacius, ut de statu Alexandrinæ Ecclesiæ Sancti Papæ solicitudinem relevaret, nihil umquam respondere dignatus est. Quoniam vero tot Epistolæ, quæ vel ad Acacium a Papa, vel ad Imperatorem missæ fuerant, nihil penitus profecerunt: ex deliberatione Vitalis & Misenus Episcopi in legatione directi sunt, ut quæ superius dicta sunt, allegarent, & Petrus, sicut antea, de Alexandrina Ecclesia pelleretur. Itum est Constantinopolim, & supra dicti Episcopi in custodiam sunt redacti, chartis sublatis, ne Catholicis, quibus scriptum fuerat, redderentur: quos iterum Acacius post hæc de custodia ejiciens, secum fecit procedere, ut quasi confirmato Petri Sacerdotio dimitterentur.*

Ubi ergo ad plenum detectus est Acacius hæreticus, (communione, non dogmate) *Papa Felix in literis suis Synodicis ad Acacium, sic posuit: Peccasti, ne adjicias, & de prioribus supplica. Susceptis his Acacius literis perseverat, neque recedens a communione Petri, neque suadens ei palam suscipere Chalcedonense Concilium & Tomum Leonis Papæ. Hæc cognoscens Papa Felix, damnationis Scripturam misit Acacio per Tutum Defensorem, cujus est principium: Multarum transgressionum reperiris obnoxius: & datis Acacio hujusmodi literis, eas non suscepit patrocinio fultus Imperatoris: ita ut cogerentur, qui eas detulerunt, per quemdam Monachum Acœmetensem ipsam chartam damnationis, dum ingrederetur ad celebranda Sacra suspendere in ejus Pallio, & discedere; qui tamen usque ad mortem, patrocinante Imperatore, permansit sacrificans. His ergo provenientibus, & Acacio permanente in Petri communione, separavit se quidem Sedes Apostolica a Constantinopolitana.* Ex Liberato, multorum criminum reus fuit Acacius. Primo quod Joannem Talaia Episcopum Alexandrinum, Catholicum & Synodi Chalcedonensis defensorem, e sede sua expelli a Zenone Imperatore effecerit, privatam injuriam ut ulcisceretur. Secundo, quod eidem Imperatori author fuerit condendi & promulgandi Henotici. Tertio, quod Petro Moggo faverit, eumque & alios hæreticos in suam susceperit communionem. Quarto, quod memoratum Petrum in Sedem Alexandrinam revocari curaverit a Zenone, & ejus nomen sacris Dypticbis adscripserit. Quinto, quod Simplicio monenti ut a Petri Moggi communione recederet, nisi Synodo Chalcedonensi & Epistolæ S. Leonis subscriberet, ac secundum eas Fidei emitteret Professionem, parere noluerit. Sexto, quod Legatos Apostolicos hostili more exceperit, ac deinde corruperit. Septimo quod a Felice III. post frequentia monita damnatus, insuperhabita Sedis Apostolicæ Sententia, & contempta excommunicatione, sacra Ministeria ad mortem usque obierit. Octavum crimen addit ex Basilio Cilice Nicephorus

Calli-

Callistus ; quod scilicet Romani Pontificis nomen expunxerit ex Dyptichis, atque ita nefarii schismatis author fuerit : Itaque justis de causis Acacius a Romanis Pontificibus damnatus est, cujusque nomen post mortem ex Tabulis Ecclesiæ deletum.

Probatur quarto ex Gelasio I. Pontifice Maximo Epistola 1. ad Euphemium Constantinopolitanum Episcopum, in qua probat Acacium a Decessoribus suis damnatum ob initam cum hæreticis communionem, eosque Concilii Chalcedonensis executores fuisse cum sententiam in eum tulerunt. *Immo*, inquit, *& adhuc quæritis quando fuerit damnatus Acacius : quasi revera etiamsi nullus eum ante damnasset, non habuerit Orthodoxæ & Apostolicæ communionis, cujus prævaricatar extitit & desertor, participatione secludi : sicut etiam quilibet qui fuerit ante Catholicus, cuicumque hæresi communicans, merito judicatur a nostra societate removendus : aut in tali sorte defunctus, inter Catholicorum nomina nullatenus computari. Miramur tamen quomodo ista proferatis, hoc est, ut & Synodum Chalcedonensem vos suscipere pro Fide Catholica profiteamini, & eos, quos damnavit sectantium communicatores non particulariter generaliterque putetis fuisse damnatos. Ostendite ergo quæ Synodus in unaquaque hæresi cum erroribus successores eorum, his communicantes, simulque omnes non damnet & complices. Itaque ille vester Acacius qui Eutychianis hæresibus detestabili communione factus est particeps, ab eadem Synodo sine dubitatione damnatus est, quæ & Eutychem, Dioscorumque, cum successoribus eorum, hisque communicantes Synodico tenore prostravit.*

Confirmatur ex eodem Pontifice in Commonitorio ad Faustum Magistrum, legatum a Theodorico Rege Constantinopolim. *Euphemium vero miror*, inquit, *si ignorantiam suam ipse non perspicit, qui dicit Acacium ab uno non potuisse damnari. Itane non perspicit secundum formam Chalcedonensis Concilii Acacium fuisse damnatum ? Nec novit eam, aut se nosse dissimulat, in qua utique per universam sententiam Sacerdotum, erroris hujus Authores constat fuisse damnatos : sicut in unaquaque hæresi a principio Christianæ Religionis & factum fuisse, & fieri manifesta ratione monstratur : Decessoremque meum executorem fuisse veteris Constituti, non novæ constitutionis authorem ? Quod non solum Præsuli Apostolico facere licet, sed cuicumque Pontifici, ut quoslibet, & quemlibet locum, secundum regulam hæreseos ipsius ante damnatæ, a Catholica communione discernat. Acacius quippe non fuit, novi, aut proprii inventor erroris, ut in eum nova Scita prodirent, sed alieno facinori sua communione se miscuit. Itaque necesse est ut in illam recideret justa lance sententiam, quam cum suis successoribus per convenientiam Synodalem susceperat Author erroris. Nobis opponunt Canones, dum nesciunt quid loquantur. Contra quos hoc ipso venire se produnt quod primæ Sedi sana rectaque suadenti parere fugiunt. Ipsi sunt Canones qui appellationes totius Ecclesiæ ad hujus Sedis examen voluere deferri. Ab ipsa vero nusquam prorsus appellari debere, sanxerunt, ac per hoc illam de tota Ecclesia judicare ipsam ad nullius commeare judicium, nec de ejus umquam præceperunt judicio judicari, sententiamque illius constituerunt non oportere dissolvi, cujus potius decreta sequenda mandarunt. In hac ipsa causa Timotheus Alexandrinus, & Petrus Antiochenus, Petrus, Paulus, Joannes, & cæteri, non solum unus, sed plures utique nomen Sacerdotii præferentes, sola Sedis Apostolicæ sunt authoritate dejecti, cujus rei testis etiam ipse docetur Acacius, qui præceptionis hujus extitit executor. Quod utique sicut Apostolicam Sedem juxta formam Synodicam fecisse manifestum est, sic neminem resultare potuisse, certissimum. Hoc igitur modo recidens in consortium damnatorum, est damnatus Acacius, qui eorum damnationem, antequam prævaricator existeret, fuerat executus.* Ex his colligitur, Pontifices Romanos, cum Acacium damnarunt, Canonum executores fuisse, Conciliique Chalcedonensis constituta adversus Eutychem, & Eutychianos, eorumque communicatores ac fautores executioni mandasse. Secundo, ab illorum sententia appellari non potuisse ad Synodum, quia non propria tantum authoritate, sed Synodi Œcumenicæ hac in causa judicabant. Tertio tam solius Sedis Apostolicæ authoritate damnari potuisse Acacium, quam damnati fuerant Timotheus Ælurus, Petrus Moggus, Petrus Fullo, &c. quia utrobique de Synodi Chalcedonensis executione agebatur. Ad Sedem autem Apostolicam pertinet vi Primatus S. Petro & ejus Successoribus a Christo concessi ut Canones toto orbe Christiano executioni mandari curet, eorumque infractores coerceat, & Episcopos ipsos Primarum Sedium, sive Patriarchas, secundum eorumdem Canonum dispositionem, deponat ; nec Synodorum Œcumenicarum salubria constituta permittat retractari.

Id luculentius confirmat mox laudatus Pontifex Epist. 13. ad Episcopos Dardaniæ data. *Stultitiam rejicientes inanium querelarum*, inquit, *percurrere vos oportet ab ipsis beatis Apostolis, & considerare prudenter, quoniam Patres nostri Catholici doctique Pontifices, in unoquaque hæresi quolibet tempore suscitata, quidquid pro Fide, pro veritate, pro communione Catholica atque Apostolica, secundum Scripturarum tramitem, prædicationemque majorum facta semel congregatione sanxerunt, inconvulsum voluerunt deinceps firmumque constare, nec in eadem causa denuo, quæ præfixa fuerant, retractari qualibet recenti præsumptione permiserunt : sapientissime prævidentes, quoniam si decreta salubriter cuiquam liceret iterare, nullum contra singulos quosque prorsus errores stabile persisteret Ecclesiæ constitutum, ac semper iisdem furoribus recidivis omnis integra definitio turbaretur. Nam si limitibus etiam præfinis positarum semel synodalium regularum, non cessant elisæ pestes resumptis certaminibus contra fundamentum sese veritatis attollere, & simplicia quæque corda percutere : quid fieret, si subinde fas esset perfidis inire Concilium ? Cum, quamlibet manifesta sit veritas, numquam desit quod perniciosa depromat & falsitas, tametsi ratione vel authoritate deficiens, sola tamen contentione non cedens. Quæ majores nostri divina inspicatione cernentes, necessarie præcaverunt, ut quæ contra unamquamque hæresim coacta synodus pro fide, communione, & veritate Catholica atque Apostolica promulgasset, non sinerent post hæc novis retractationibus mutilari ; ne pravis occasio præberetur, quæ medicinaliter fuerant statuta, pulsandi : sed Authore cujuslibet insaniæ ac pariter errore damnato, sufficere judicarunt, ut quisquis aliquando hujus erroris communicator existeret, principali sententia damnationis ejus esset obstrictus. Quoniam manifeste quilibet vel professione sua, vel communione posset agnosci .... Sic propter blasphemias Arii forma fidei communionisque Catholicæ Nicæno prolata conventu Arianos omnes, vel quisquis in hanc pestem, sive consensu, sive communione deciderit, sine retractatione conclusit. Sic Eunomium, Macedonium, Nestorium synodus semel gesta condemnans, ulterius ad nova Concilia venire non sivit : sed universos quocumque modo in hæc consortia recidentes, tradito sibi limite synodali, refutavit Ecclesia : nec umquam recte cessisse manifestum est, qualibet necessitate cogente, novis ausibus, quæ fuerant salubriter constituta, temerasse .... Quibus convenientes eu paterna Traditione perpensis, confidimus quod nullus jam veraciter Christianus ignoret, uniuscujusque synodi constitutum, quod universalis Ecclesiæ probavit assensus, non aliquam magis exsequi sedem præ cæteris oportere, quam primam, quæ & unamquamque synodum sua authoritate confirmat, & continuata moderatione custodit, pro suo scilicet Principatu, quem B. Petrus Apostolus Domini voce perceptum, Ecclesia nihilominus subsequente, & tenuit semper & retinet. Hæc dum Acacium certis comperisset indiciis a communione catholica deviasse, diutius ista non credens, quippe quæ noverat executorem sæpe necessariæ dispositionis suæ contra hæreticos extitisse, per triennium fere literis destinatis, eumdem monere non destitit, sicut per diversos missa frequenter Scripta testantur : quibus ille cum diu respondere non proponeret, Episcopalis directa legatio est, ac nihilominus pagina destinata, quæ præmoneret eum suorum ante meminisse gestorum, & quæ prius pro Fide Catholica desudasset, oportere respicere : contestans acriter & blandiendo, & minando, ne se a corpore Catholicæ unitatis abscinderet. Simulque, quoniam Joannes Secundæ Sedis Antistites hunc gravibus pulsaret objectis, ad Primæ Sedis audientiam cohortatus est, vel ve-*

Sedes Apostolica pro suo Principatu Synodos confirmat, Canones exequitur :

venire, vel mittere debere. Licet enim Synodus iteranda non esset, tamen congrueret ut cujuslibet civitatis Episcopus Primæ Sedis judicium non vitaret, ad quod convenerat secundæ Sedis Antistes, qui nisi a prima Sede non posset audiri: præcipue qui præjudicatis animis nulla Synodo a Græcis fuisset exclusus.... Sed Acacius non solum despexit satisfacere postulatis, verum etiam ipsam legationem Sedis Apostolicæ, blandimentis, præmiis, perjuriisque deceptam, Petri communione pollutam redire perfecit, in tantum Sedis Apostolicæ despiciens potestatem, ut non solum ejus authoritati non cederet, sed eam potius in consortium communionis externæ, per Legatos suos niteretur abducere, fieretque Apostolicæ Sedi necessitas eos ipsos, quos direxerat, Sacerdotes, honore pariter & communione privare, ne tali contagione videretur infecta. Nihilominus autem literis suis Acacius indicarat, & in Alexandrini Petri se communionem, quem expetita Sedis Apostolicæ authoritate executor ipse damnaverat, sine ejusdem Apostolicæ Sedis consultatione promptissime recidisse, & accusationem Joannis, laudesque Petri proprio sermone deferre: de quibus, si utique confidebat, magis vel venire, vel mittere debuisset, ut & præsentem de mendaciis, quæ dicebat, posset confutare Joannem, & præconia Petri, quæ digesserat, rationabiliter allegaret: quod cum minime fecerit, satis evidenter ostendit nec Joannem se posse convincere, nec legitime receptum Petrum habere fiduciam prædocendi: solumque sibi monstravit inesse propositum lacerandi Catholicos, hæreticosque laudandi, seseque eorum potius, quos laudabat, docuit esse participem, quam Catholicorum, quos nitebatur decolorare, consortem: talitque de se ipse judicium, cum damnati hominis communione pollutus, damnationis ejus factus est particeps. Ita & Sedes Apostolica, quod ad necessariam diligentiam respiceret, nihil omisit, & Acacius secundum formam Synodi Calchedonensis, qua error cui communicavit, elisus est, suo judicio condemnatus apparuit.... Hic si examinatio quæritur, jam judicio non erat opus, posteaquam & literis suis ipse confessus est, & ad legitimum judicium vocatus, adire pertimuit. Si authoritatis pondus inquiritur, Chalcedonensis Synodi tenor cum apostolica Sede consentiens, & illius Definitionis executio reperitur: quoniam idem ipse error, qui semel est cum suo Authore damnatus, in participe qualibet pravæ communionis effecto, & execrationem sui gestat, & pœnam. Vides summam Sedis Apostolicæ erga Acacium patientiam & mansuetudinem, in quem statim non animadvertit, sed variis per triennium commonuit literis, ut ab Hæreticorum communione recederet; deinde missa legatione ad officium revocare studuit. Vides Acacii contumaciam, qui nec Romanum Pontificem suis responsis dignatus est, nec ad Sedis Apostolicæ tribunal canonice vocatus sistere se voluit, aut saltem per Legatos respondere. Vides Acacium communionis initæ cum Hæreticis manifestis convictum reum, & violatæ Legationis Apostolicæ. Vides Romanos Pontifices Acacium damnantes Synodi Chalcedonensis constituta, quibus non Eutyches tantum & Dioscorus, sed & eorum Sectatores, & Sectatorum communicatores fautoresque damnati sunt, executioni mandasse pro jure & officio Primatus. Æquissimam igitur Pontificum Romanorum in Acacium sententiam nemo non dixerit.

Probatur ultimo ex aliis Pontificibus, qui non alia conditione Constantinopolitanam Ecclesiam communione sua donare voluerunt, quam si nomen Acacii ex sacris Dyptichis expungeretur. Anastasius Papa in Epistola ad Anastasium Imperatorem: *Precamur itaque Clementiam vestram*, inquit, *ut specialiter nomen taceatur Acacii, ut quod multis ex causis scandalum vel offendiculum Ecclesiæ concitavit, speciali appellatione taceatur.*

Symmachus Epistola 9. ad Orientales: *Sicut illos qui se a supra scriptorum, hoc est, Eutychetis, Dioscori, Petri, Timothei, & Acacii veneno dissociant, libenter amplectimur: ita circa ipsorum Sectatores cura & solicitudo nostra ne subrepere possint, invigilat.*

Hormisdas Epistola 11. ad Anastasium Imperatorem: *Non in damnandis sola nomina, sed in his etiam qui damnatos sequuntur, sunt crimina persequenda; Frustra adversari se plures asserit, qui unum ex his, qui detestatione digni judicantur, exceperit: non enim numerus errantium hominum, sed meritum consideratur errorum. Hoc ideo ne facile putet vestra Clementia Acacii prætereundam esse personam. Nonne ille est Acacius, qui Dioscori, Petri, & Eutychetis cœno, dogmate, & Communione immersus est: illius sustinens in condemnatione supplicium, cujus elegit in communione consortium? Qui viritim propter impietates suas, horum singulos odit, & in illis Acacium necesse est oderit, & omnes in Acacio non amavit.*

Idem Pontifex Epistola 29. ad Joannem Episcopum Constantinopolitanum: *Dilectionis tuæ Confessionem gratanter accepimus, per quam sanctæ Synodi comprobantur, inter quas instauratione Constitutorum omnium Chalcedonense Concilium prædicastis, & Catholicorum numero adjungi desiderant, Sancti Papæ Leonis in Dyptichis nomen asseveras scriptum. Ista laudanda sunt, si perfectionis subsequatur effectus: quia recipere Chalcedonense Concilium & sequi S. Leonis Epistolas, & adhuc nomen Acacii defendere, hoc est inter se discrepantia vindicare. Quis Dioscorum & Eutychem condemnans, innocentem ostendere possit Acacium? Quis Timotheum, & Petrum Alexandrinum, & alium Petrum Antiochenum, & sequaces eorum declinans, non abominetur Acacium, qui eorum Communionem sequutus est?*

Idem Epistola 32. ad Justinum Imperatorem, loquens de Constantinopolitanis, ait: *Tenent adhuc in complexibus nomen Acacii, quem vident judicio Sedis Apostolicæ merito pœnam subiisse damnati. Quis non intelligat simulate dici: Sanctorum Patrum sequimur dogmata, sed non diligimus facta: quæ a sancta Synodo Chalcedonensi constituta sunt, complectimur, sed Acacio qui damnatorum communionem secutus est, impendimus vota?*

Confirmantur hæc omnia ex consensu Constantinopolitanæ & totius Orientalis Ecclesiæ, quæ Sententiæ a Romanis Pontificibus in Acacium latæ tandem subscripsit, & Libello quem Legati Hormisdæ Pontificis Romani offerebant: cum pax inter utramque Ecclesiam conciliata est. Joanni autem Constantinopolitano, & aliis Episcópis, qui memorato Libello subscripsere, persuasum erat Acacium ea omnia admisisse crimina, propter quæ sententiam in eum tulerat Apostolica Sedes. Id ex Legatorum Relatione ad Hormisdam perspicuum est. *Sub hac itaque celebritate*, inquiunt, *secunda feria hebdomadæ Majoris Constantinopolim sospites, hilaresque convenimus, posteroque die piissimo Principi præsentati, tanto ejus relevati sumus affectu ut si alia minime præcederent, sola nobis ad solatium piissimi Principis gratia sufficeisset; sed orationibus vestris majora sequuta sunt. Nam eo die, sub Senatus cuncti præsentia, Episcopi quoque quatuor adfuerunt quos Joannes Constantinopolitanus Antistes pro partis suæ defensione transmiserat: quibus Apostolicæ Sedis Libellum ostendimus, omniaque in eo recta, canonicaque esse probavimus. Postremo 5. Feriam, hoc est in Cœna Domini, ad Palatium in generali conventu venit Episcopus, & perlecto Libello consentiens, cum summa devotione subscripsit:*

Episcopi Orientales non prius in Sedis Apostolicæ Communionem suscepti, quam Libello subscriberent non prava tantum dogmata, sed personas etiam ab eadem Sede proscriptas damnanti.

Idem ex Relatione singulari Dioscori Legati ad eumdem Pontificem compertum est, in qua hæc Legatorum verba ad quatuor Episcopos nomine Joannis Constantinopolitani agentes habita referuntur: *Dominus noster Beatissimus Papa Hormisdas, qui nos direxit, non nobis præcepit certare; sed præ manibus habemus Libellum, quem omnes Episcopi, volentes Sedi Apostolicæ reconciliari, fecerunt. Si præcipit Pietas vestra, legatur: & si est in ipso quod ignoretur, aut verum esse non credatur, dicant; & tunc ostendemus nihil extra Judicium Ecclesiasticum in eodem Libello esse conscriptum: aut si illi possunt docere quia non convenit Religioni Catholicæ, tunc nobis incumbit probare.* Relectus est Libellus coram Principe & Senatu: statimque Episcopi quatuor memorati, qui Joannis Constantinopolitani nomine Collationi intererant, *Responderunt omnia vera esse.* Reposuerunt Apostolici Legati: *Et nobis grandem laborem Episcopi abstulerunt, & sibi convenientem rem fecerunt, dicere veritatem.* Tunc Imperator memoratis Episcopis dixit: *Et si vera sunt, quare non facitis?* Illustrissimi etiam Senatores dixere: *Nos Laici sumus, dicitis hæc vera*

esse

esse: facite, & nos sequemur. Joannes Constantinopolitanus postmodum libellum suscepit a Legatis. Nonnulla mota est circa subscriptionis modum difficultas. Volebat ille Epistolam scribere potius quam Libellum: Legati urgebant ut Libello, prout a Summo Pontifice editus erat, subscriberet. Tandem sic inter eos convenit, ut modico proœmio præmisso, Libellum subjungeret, eique subscriberet. *Sed non post multa certamina*, (inquit Dioscorus Legatus in sua Relatione ad Hormisdam) *hoc convenit, proœmium modicum facere, & subjungere mox Libellum, quemadmodum vestra Beatitudo dictavit. Subscriptio ab eodem facta est Libello conveniens. Post factum Libellum, nomen Acacii de Dyptichis est deletum, similiter & Fravitæ, Euphemii, Macedonii, & Timothei. Similiter deleta sunt de Dyptichis Zenonis & Anastasii nomina. Episcopi diversarum civitatum, quanti inventi sunt, Libellum similiter obtulerunt: & cum grandi cautela suggerimus custoditum, ne quis nobiscum communicaret Episcopus qui Libellum primitus non dedisset*. Exegerunt etiam ab Archimandritis Libelli subscriptionem Legati Apostolici. Restiterunt ipsi tantisper, Archiepiscopi Constantinopolitani subscriptionem sufficere contendentes: *Sufficit*, inquiebant, *quia Archiepiscopus noster fecit: nos ejus formam sequimur*. Sed tandem *ipsi quoque ratione convicti, Libellos modis omnibus obtulerunt*. Sicque pax inter Ecclesias inita, & redintegrata communio est.

Non solum Episcopi, sed etiam Archimandritæ ad subscriptionem compulsi.

Ex his colligitur, Ecclesiam Orientalem agnovisse tandem sententiam a Romanis Pontificibus latam adversus Acacium æquissimam esse, ipsumque damnasse post mortem, ac nomen illius expunxisse ex Dypticihis. Colligitur secundo, hanc in veteri Ecclesia viguisse disciplinam, ut qui vel hæreseos, vel Schismatis, aut initæ cum Hæreticis, Schismaticisve, aut eorum Communicatoribus, vel Patronis, communionis suspecti essent, non prius ad Communionem susciperentur, quam Libello, seu Formulæ subscriberent, non prava tantum dogmata, sed personas etiam ab Ecclesia proscriptas, damnanti. Tertio, passam non fuisse Ecclesiam, ut Formulam pro suo nutu concinnarent aut cum aliqua restrictione, aut certis cum exceptionibus subscriberent, sed ut subscriberent absolute Libello prout a Romano Pontifice, aut ab Episcopis dictatus fuerat. Quarto, non solum omnes Episcopos, verum etiam Monachos hujusmodi subscriptionum legi subditos fuisse ex Ecclesiæ disciplina.

Objicies in primam partem Propositionis hæc Liberati verba cap. 18. Breviarii, *Ubi ergo ad plenum detectus est Acacius hæreticus, Papa Felix in literis suis Synodicis ad Acacium, sic posuit: Peccasti, ne adjicias, & de prioribus supplica*. Alienus igitur a Fide fuit Acacius.

Respondeo, Acacium detectum esse Hæreticum, non dogmate, quasi aliquem errorem contra Fidem pertinaciter propugnaverit, sed Communione, quia cum Petro Moggo, aliisque Hæreticis communicavit. Id Liberatus satis indicat, statim subjungens: *Susceptus his Acacius literis perseverat, neque recedens a communione Petri, neque suadens ei palam suscipere Chalcedonense Concilium, & Tomum Leonis Papæ*. Ait Acacium perseverasse in crimine. Quodnam autem illud crimen? Non Hæresis certe, cujus nusquam reprehensus est a Simplicio, aut a Felice III. sed communio cum Petro Moggo Hæretico manifesto, & jam olim ab Ecclesia damnato.

Contra. Hormisdas Pontifex non solum communionem iniisse cum Hæreticis Acacium, sed etiam eorum dogmatibus adhæsisse testatur, Epistola 11. *Nonne ille est Acacius*, inquit, *qui cœno Petri, Dioscori, & Eutychetis, dogmate, & communione pollutus, dum copularetur, immersus est*.

Respondeo, Cœno Eutychiani dogmatis immersum dici Acacium, non propugnando Eutychetis errores, sed fovendo Eutychianos, & cum illis communicando. Suo enim patrocinio & communione ansam dederat hæreseos propugnationi. Ita seipsum explicat Hormisdas Epistola mox laudata. *Has mentibus perditis ausus nutrivit Acacii cum perfidis juncta Communio: atque ideo æstimandus est Authoris loco, cujus gravius peccatur exemplo. Nihil enim vitiu magis quam imitatio fovet .... Jacet semen noxium sub errore, nec deficit: latum pandit delinquentibus aditum, qui jungit cum improbitate consensum*. Negligentia itaque sua in coercendis Hæreticis, immo patrocinio illorum personis impenso, & inita cum illis Communione, justam de se suspicionem excitaverat Acacius, quod eorum etiam erroris cœno immersus esset. Qua de re sic ad ipsum scribebat Felix III. Epistola 1. *Negligere, cum possis deturbare perversos, nihil est aliud quam fovere: nec caret scrupulo societatis occultæ qui evidenti facinori desinit obviare. Unde si contra Synodi instituta Chalcedonensis tendere hostilia corda perspicis, & quiescis: mihi crede, nescio quemadmodum te Ecclesiæ totius asseris esse participem. Ad te oculos præterea non reducit, quia non solum in hac causa adversus omnem Catholici dogmatis tendatur unitatem, sed etiam cunctis hæresibus resumendi vires, atque inter usus pristinos resurgendi, latus campus aperitur, si semel quod a nostris Majoribus est depositum qualibet occasione pulsetur*.

Contra. Ille fuit Hæreticus, qui suscepit Hæreticos manifestos & jam olim ab Ecclesia damnatos ad communionem. Vir enim Catholicus cum Hæreticis notis & damnatis communionem non init. Acacius porro communione fuit conjunctissimus Petro Moggo & Petro Fulloni Hæreticis manifestis. Cum illis itaque fuit & dogmate conjunctus.

Respondeo distinguo minorem. Et eos Catholicos arbitrabatur Acacius quia Catholicam fidem se profiteri simulabant, concedo; & ipsos hæreticos, quales revera erant, existimabat, nego. Cum itaque Petrum Moggum & Petrum Fullonem ad communionem suscepit Acacius, ipsos catholicos esse credebat; quia tempori servientes, catholici nominis larvam assumebant, & se catholice sentire simulabant, atque ab hæresi, quam prius erant professi, resipuisse. Id constat, quantum ad Petrum Moggum ex Epistola Zenonis Imperatoris ad Felicem III. cujus fragmentum refert Evagrius lib. 3. cap. 20. *Pro certo habere debes*, inquit, *& pietatem nostram & supra memoratum Sanctissimum Petrum, & universas sacrosanctas Ecclesias, Sanctissimum Chalcedonense Concilium amplecti atque venerari, quod cum fide Concilii Nicæni prorsus consensit*. Secundo, id constat ex Epistola ipsius Petri Moggi ad Acacium relata ab eodem Evagrio cap. 17. lib. 3. *Hic enim Petrus* (Evagrii verba sunt) *veluti cothurnus quidam ac veterator, & qui temporibus sese accommodaret, in eadem sententia minime perseveraverit. Nunc Chalcedonensem Synodum sub anathemate damnabat; nunc palinodiam canens, eamdem omnibus suffragiis amplectebatur. Itaque Epistolam scripsit ad Acacium Constantinopolitanum Antistitem, quæ ad verbum sic habet: Deus altissimus Sanctitati tuæ mercedem rependet pro tantis laboribus ac molestiis quas per tot annorum curricula sustinuisti, SS. Patrum fidem conservans: quam quidem assidue prædicans confirmasti. Qua in fide Symbolum quoque trecentorum & octodecim SS. Patrum recte atque ordine positum invenimus; in quo olim baptizati credimus, & nunc credimus; quod quidem etiam confirmatum est a centum & quinquaginta Sanctis Patribus qui Constantinopoli convenerunt. Tu ergo sine intermissione viam omnibus monstrans, sanctam Dei Ecclesiam adunasti. Quippe qui certissimis argumentis nobis persuaseris, nihil contra hæc actum esse in Sanctissima & universali synodo quæ Chalcedone congregata est: utpote quæ cum sanctis Patribus olim Nicææ collectis consentiat, eorumque decreta confirmet. Cum igitur nihil in ea novatum deprehenderimus, ultro ac sponte consensum ac fidem ei commodavimus*. Et infra: *Quo enim modo sanctam Chalcedonensem Synodum anathematizare potuimus cui credidimus & quam confirmavimus?* Porro non adeo curasset Petrus Moggus repellere monachorum accusationem, qui ad Acacium ipsum detulerant ut anathematis in sanctam Synodum Chalcedonensem dicti reum, nec tantopere laborasset, ut se apud Acacium ab eo crimine purgaret, si Acacius fuisset Eutychianus, & Synodi Chalcedonensis hostis; & si Petrum ipsum in communionem suscepisset, persuasus ipsum in hæresi Eutychiana, & Synodi Chalcedonensis damnatione pertinacem esse. Tertio idem constat ex Epistolis ejusdem Petri Moggi ad Simplicium Romanum Pontificem,

& ad

& ad Acacium, quarum Liberatus meminit *cap.* 18. ubi postquam scripsit, Petrum Moggum anathematizasse Synodum Chalcedonensem, & Tomum Papæ Leonis, continuo subjungit: *Et hæc fecit, cum jam scripsisset Acacio & Simplicio, quia communicator eorum esset & sanctæ Synodi*.

Quod vero spectat Petrum Fullonem, eum etiam resipuisse existimavit Acacius: tum quia Zenonis Henotico subscripsit, quod Eutychianam hæresim jugulabat, & duarum in Christo naturarum confessionem continebat, ut videbatur Acacio: tum quia communicabat cum Petro Moggo, quem Catholicum esse arbitrabatur Acacius. Quamquam Acacium immediatam cum Petro Fullone communionem minime fovisse, Valesius probabilius asserit, idque colligit ex Epistola Gelasii Romani Pontificis ad Orientales, in qua frequenter inculcat gloriari solitum Acacium, quod Petro Antiocheno, id est, Fulloni, numquam communione sociatus fuisset. Id confirmat ex Epistola ejusdem Pontificis 13. ad Episcopos Dardaniæ, in qua hæc leguntur: *Qua Synodo Calendionem idem expelli fecit Acacius? Nihilominus eidem Petrum tam manifestum Hæreticum ut eidem palam nec se communicare prætenderet, sua passus est dispositione substitui*.

Objicies. Qui fuit Author Zenoni condendi & promulgandi Henotici; immo qui Henoticon ipsum conscripsit, alienus fuit a Fide: atqui Acacius author fuit Zenoni Augusto condendi & promulgandi Henotici; immo Henoticon ipse conscripsit. Alienus igitur a Fide fuit Acacius.

Respondeo, nego majorem. Henoticon enim nullam continebat hæresim, ut ostendimus in Synopsi. Unde Ecclesia illud non rejecit, ut hæreticum, sed ut insufficiens ad hæresim Eutychianam profligandam; sive quia professionem Fidei modis omnibus absolutam non complectebatur. Hinc Simplicius scripsit ad Acacium, *Non sufficere Petro* (Moggo) *confiteri communicatorem se esse Ecclesiæ Catholicæ secundum Edictum* (Zenonis) *sed oportere eum secundum Terminum Chalcedonensis Concilii, & secundum Epistolam Papæ Leonis, Ecclesiæ amplecti Communionem*. Quamvis itaque Acacius author fuerit Zenoni condendi Henotici, aut illud ipse conscripserit, non propterea fuit alienus a Fide: quamvis graviter peccaverit.

Objicitur in secundam partem Propositionis. Simplicius & Felix Romani Pontifices Acacium reum peregerunt, quod Joannem Talaia ex Alexandrina Sede expelli curavisset. Atqui nullum in hoc fuit crimen Acacii. A Romanis Pontificibus memoratis potius peccatum est, qui Joannis patrocinium contra Acacium susceperunt. Nam Joannes promeritus exauthorationem fuerat duplicem ob culpam: Primo quod Synodicas de Ordinatione sua literas ad Acacium Constantinopolitanum Antistitem non scripsisset. Secundo quod spreta jurisjurandi religione, quo se obstrinxerat coram Imperatore, Alexandrinum Episcopatum accepisset (ut Liberatus & Evagrius testantur.) Igitur Acacio injuste negotium facessitum est a Romanis Pontificibus.

Respondeo, non unicum fuisse crimen Acacii: quem etsi juste expulisse Joannem Talaia ex Episcopatu concederemus, non ideo tamen insons probaretur. Debuisset enim efficere ut canonice deponeretur Joannes; debuisset ejus causam referre ad Romanum Pontificem, cum secundæ Sedis Episcopus esset, qui nisi a Primæ Sedis Episcopo judicari non poterat: debuisset curare ut in ejus locum substitueretur canonice Catholicus Antistes, non vero vir hæreticus, ab Ecclesia jam olim damnatus, quem ipse noctis filium vocaverat. Non tamen concesserim indignum fuisse Episcopatu Joannem Talaia ob causas memoratas. Quod enim Synodicas literas ad Acacium mittere neglexerit, non fuit tam grande crimen, quod depositione plectendum esset. Præterea dederat Joannes literas de Ordinatione sua cum ad Imperatorem, tum ad Acacium, quas miserat ad Ellum Magistrum Constantinopoli residentem, sibique amicitia conjunctum, ut eas redderet cum Zenoni, tum Acacio. Sed dum Epistolæ deferrentur per Magistrianum, Ellus Magister ab Imperatore Antiochiam missus est. Pervenit lator Epistolarum Constantinopolim, ubi Ellum ad quem missus erat a Joanne Talaia non inveniens, illas nec Zenoni obtulit, nec Acacio, sed Antiochiam profectus est. Quod igitur Synodicas literas, de Joannis Ordinatione non suscepisset Acacius, ipsi Joanni vitio verti non debuit, sed Magistriano, qui illas deferebat: & si peccasset Joannes, sola inurbanitate peccasset, quæ sane non merebatur exauthorationem. Quod spectat alterum Caput, scilicet crimen perjurii, verisimile est illud per calumniam affictum fuisse Joanni Talaia ab Eutyebianis, quos ipsius juratos hostes fuisse nemo nescit. Et certe, Evagrius istius facti historiam referens *lib.* 3. *cap.* 12. illam ex *Zacharia* Rhetore homine Eutychiano, adeoque sublestæ fidei, se accepisse profitetur. Præterea Joannes Talaja Catholicorum laudibus ornatus est ut integerrimæ Fidei, & vitæ probatissimæ Præsul.

Objicies secundo. Injusta sententia est, quæ peccatorem ita vinculis anathematis illigat, ut ab iis numquam solvi possit: Cum excommunicatio medicinalis esse debeat, & ad emendationem peccatoris ordinata, non ad perniciem. Atqui, Acacium ita vinculis anathematis illigavit Felix III. ut ab iis solvi ipsum nusquam posse decreverit. Sic enim habet sententia quam in illum tulit: *Sacerdotali honore, & Communione Catholica, necnon a Fidelium numero segregatus, sublatum tibi nomen & munus Ministerii Sacerdotalis agnosce, Sancti Spiritus judicio & Apostolica authoritate damnatus, numquamque anathematis vinculis exuendus*. Injusta itaque fuit sententia a Felice III. in Acacium lata.

Respondeo, hæc verba, *Numquam anathematis vinculis exuendus*, non ita esse iotelligenda, quasi Acacius absolvi oon posset acta Pœnitentia, & ejurata Petri Moggi, aliorumque Hæreticorum communione; sed quod nusquam esset anathemate solvendus, nisi resipisceret, nisi Sedi Apostolicæ & Ecclesiæ faceret satis, nisi admissorum criminum pœnitentiam ageret. Neque alia fuit mens Felicis, qui omnibus votis semper optavit, ut Acacius abjecto pristino errore, & repudiata Hæreticorum communione, ad unitatem ecclesiæ Catholicæ reverteretur. Ita hunc locum explicat Gelasius Pontifex in Tomo de Anathematis vinculo, io quo respondet Orientalibus, qui in sententia damnationis Acacii hæc Felicis Papæ verba reprehendebant. *Quod etiam in Acacii Sententia rationabiliter intuendum est*, inquit, *in qua etiam si ei dictum est, Numquamque solvendus: non est adjectum tamen: Etiam si resipueris; etiam si ab errore discesseris; etiam si prævaricator esse destiteris. Quapropter in aperto est ita dictum: Numquam solvendus: sed talis scilicet, qualis est & ligatus: non autem talis effectus, qui sicut ligandus non erat, sic absolutus esse dicebatur.... Itaque ipse in se insolubilem fecit esse sententiam, qui talis permanere delegit, qualis veraciter non posset absolvi*.

Objicies tertio, Sententiam a Felice Papa in Acacium latam ab Orientalibus spretam fuisse, qui nihilominus io ejus communione perseverarunt, eumque ut Episcopum habuerunt. Quod argumento est eam injustam fuisse.

Respondeo 1. Nego consequens. Non enim sententiæ iniquitas ex reorum, damnatorumque contemptu & pervicacia æstimanda est: alioqui nullæ Conciliorum, aut Pontificum adversus hæreticos Definitiones justæ essent, nulla Decreta inconcussa, quia nulla sunt quæ non contempserint Hæretici.

Respondeo 2. Zenone quidem & Anastasio imperantibus, qui Ecclesiæ conculcatis legibus Acacio patrocinabantur, semper ipsum Constantinopolitanam Sedem rexisse, & in Episcoporum numero habitum fuisse: sed hac tempestate sedata, sub Imperio Justini, & Hormisdæ Pontificatu, Sententia Felicis ab Orientalibus Ecclesiis suscepta est, ipsique ab omnibus Episcopis subscriptum: Acaciique nomen expunctum e Dyptichis. Denique ipsis Zenonis & Anastasii temporibus Episcopi Dardaniæ, & Accemetenses Monachi, Sententiam a Felice Papa in Acacium latam probaverunt, & cum veneratione susceperunt, Acaciique communionem ejuravere.

JO.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

QUæstionem hanc de Acacii damnatione ita discutit Basnagius An. 484. 13. ut quamquam non plane excusandum ducit hominem, minus tamen peccasse censet, quam ut anathemate lato de episcopatus solio deturbari mereretur. Quod Petrum Mongum ad Alexandrinam cathedram assumendum curaverit Romano pontifice inconsulto quod erat canonibus vetitum, id omnium maximum fuisse Acacii criminum agnoscit. Numquid tamen propterea flagitium illud gravi illa animadversione puniendum fuerat? Minime gentium, ait Basnagius. Miror confidentiam viri alioquin docti, qui cum legerit sententiam in Acacium latam a Felice III. in epistola ejus expressam, & in ea multa illa, & gravia delicta, quæ in plena Romana Synodo comprobata fuerant judicio omnium Patrum tanti ponderis habita, ut jure, meritoque damnandus, & dejiciendus dijudicaretur, obtrudere tamen nobis non dubitaverit omnem ejus reatum in sola canonum præversione constitisse. Utique Petro Mongo favit ut Alexandrinam cathedram ascenderet, idque Romano pontifice inconsulto; ea tamen in re non canonum solummodo prævaricatorem sese præbuit, sed & fidei causam prodidit. Mongum enim ipse per se Acacius hæreticum norat, damnaverat, indignumque sua communione duxerat. Dein nec crimen suum fassum, neque damnantem, in communionem receperat, assumpseratque in episcopum idque egit eum sciret virum alterum probum orthodoxumque ea cathedra jam potitum. Resipuisse quidem Mongus obtendebatur; sed hujus resipiscentiæ aliud nullum exhibuerunt argumentum, quam quod Henotico Zenonis Mongus ipse subscripsisset, cui & osores omnes Chalcedonensis concilii nomen suum addere, quanquam in sua sententia perseverantes non recusabant. Vide Felicis epistolam in Supplem. Acaciano vulgatam, ubi Felix omnes Acacii evasiones occupat.

Alterum vero delictum de vexatis Pontificis legatis coactisque gravissimorum malorum perpessione communionem Mongi admittere, nec minoris erat flagitii, nec mitiori animadversione dignum. Est enim crimen longe gravissimum jus legationis violare, & supremi principis ministros per injuriam cogere ut aliquid agant datis sibi a domino suo mandatis plane oppositum. Nec est quod Acacius ejus rei invidia Imperatorem oneret; in Romana enim synodo, auditis testibus, probatus est omnium eorum flagitiorum author Acacius.

Dixerit forte Basnagius Acacii fidem extitisse rectam & orthodoxam. Id utique prætendebat ille; numquid tamen intus, & in corde recte senserit, ambiguum est. Profecto suspicionem vehementem incutiebat orthodoxorum, quibus numquam persuaderi potuit ut recta sentiret, qui Mongo favebat adeo impense, quem sane Mongum synodi Chalcedonensis adversarii studio prosequebantur summo. Vide Felicis epistolam in Suppl. Acaciano. Ponamus tamen recte in fide sensisse Acacium; an forte sola in fide criminis anathemate, & abrogatione dignitatis olim plectebantur? Non arbitror. Asiaticos episcopos quod in disciplina de celebratione Paschatis cum Romana ecclesia non convenirent, parum abfuit quin Victor excommunicatione percelleret. Athanasium, Joannem Chrysostomum synodica sententia exauthoratos, atque anathemati devotos non ob fidem potissimum, sed aliorum criminum causa, scimus. Quamquam vero id per summam injuriam præstitum ab episcopis illi admitto; nemo tamen de sententiis illis jure questus fuisset, si vera crimina objecissent. Sit ergo Acacius in hæresis crimine insons; reum tamen se præstitit tot aliorum criminum, & quidem gravissimorum, ut merito damnationem illam tulerit.

SCHOLION I.

In hac Dissertatione, pag. 421. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc velut meam Propositionem notant: *Papa propria authoritate non potest deponere Episcopos, nisi ut merus executor Conciliorum Generalium*

R. Hæc Propositio non est mea, mihi affingitur. En verba mea: *Ex his colligitur, Pontifices Romanos, cum Acacium damnarunt, Canonum executores fuisse; Conciliique Chalcedonensis constituta adversus Eutychem & Eutychianos, eorumque Communicatores ac fautores executioni mandasse*. Propositio mea factum solum enuntiat, quæstionem juris non attingit: Propositio quam Censores procuderunt, de jure pronuntiat. Propositio mea particularis est, certam negotii speciem, causamque singularem spectans: Propositio Censorum universalis. Propositio mea affirmans: Propositio Censorum negans. Tandem diversi sunt omnino termini Propositionis meæ ab iis quibus constat Propositio Censorum. Doctrina tamen est Sacræ Facultatis Parisiens: *Summum Pontificem deponere non posse Episcopos adversus Canones*.

SCHOLION II.

Religiosi Censores ibidem hanc Propositionem notant: *Ideo Acaciani appellare non potuerunt a Judicio Romanorum Pontificum ad Concilium; quia illi non propria authoritate, sed cum Concilio judicaverant*.

R. Non ita scripsi sed; *Quia non propria tantum authoritate, sed Synodi Oecumenica hac in causa judicabant*. Dictionem, *tantum*, suppresserunt Indiculi Censorii Authores, ut propositio reprehensioni obnoxia videri posset. Non inficior Summos Pontifices authoritate propria, quam Summam habent & a Christo immediate traditam, & per omnem Ecclesiam, in omnes Fideles, in omnes oves Christi, & in ipsos gregis arietes Episcopos, de Acacio & de Acacianis judicasse: sed nego propria *tantum* authoritate sententiam in illos tulisse. *Juxta formam* enim *Synodicam* id illos *fecisse manifestum est: & sic neminem resultare potuisse certissimum*; ut loquitur Gelasius I. Pontifex Maximus in Commonitorio ad Faustum Magistrum, Theodorici Regis Legatum, Integrum Gelasii locum ibi descripsi.

Nota.

SUpponere videtur Natalis Acacianis integrum fuisse a judicio Pontificis ad concilium appellare, si & istud illos non damnasset. Id quam falso dicatur alibi expendendum. De ordine vero in episcoporum judicio servando dixi tom. 3. p. 117. & seq.

DISSERTATIO XX.

De Causa Euphemii & Macedonii.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum Euphemius & Macedonius Hæretici fuerint, aut Schismatici.

PROPOSITIO.

Euphemius, & Macedonius Episcopi Constantinopolitani, nec Hæretici, nec Schismatici fuerunt.

PRobatur prima pars de Euphemio, ex Evagrio *lib. 3. Historiæ Ecclesiasticæ cap.* 23. ubi recensita Acacii, & Fravitæ illius Successoris morte, hæc scribit: *Mortuo Fravita, Euphemius ejus loco Episcopus est ordinatus. Hic accepit Synodicas Epistolas, quas Petrus* (Moggus) *ad Fravitam scripserat, cumque in illis anathematizari gesta Synodi* Chalcedonensis *deprehendisset, magnopere conturbatus est, seque a Petri* Communione *sejunxit .... Cum igitur Euphemius ac Petrus adversus se invicem contendere, & Synodos alter contra alterum convocare jam pararent: Petrus fatali morte præripitur*. Certe qui Synodum Chalcedonensem suscepit ac veneratus est, qui Petri Moggi sacræ Synodo Anathema dicentis Communionem ejuravit, qui Synodum contra illum Hæreticum convocare

vocare decrevit, ille non solum Eutychianæ hæreseos purus fuit, sed ejus hostis acerrimus.

Probatur secundo ex Gelasio Pontifice Maximo qui Fidei Euphemii insigne testimonium perhibuit; idque unum in ipso reprehensione dignum existimavit quod Acacii nomen ex sacris Dyptichis non expungeret. Sic enim ad ipsum scribit Epistola 1. *Proinde si ea quæ in Synodo Chalcedonensi pro Fide, & communione Catholica lege Apostolica definita sunt, vere certeque sectamini, sicut vestra professione multiplici continetur: aut successores ab illa Synodo damnatorum, hisque communicantes abjicite: aut, si istos admittitis, quæ in illa Synodo pro Fide & Communione Catholica & Apostolica sunt peracta, non solum falso vos retinere perpenditis, sed insuper labefactare conamini.* Et infra: *Nec vobis blandiamini, quia Fidem Catholicam profitemini vos tenere, qui Eutychetis nomen admisistis: quia ea veluti prædicare videamini, quæ orthodoxa prædicavit antiquitas: clamat enim vobis illa Evangelica sententia: Aut facite arborem bonam & fructus ejus bonos: aut facite arborem malam & fructus ejus malos; a fructibus enim arbor cognoscitur. Id est, si voce, si fide, si professione Catholica & Apostolica fideliter veraciterque gloriamini, hujus & Communionem recipite. Si vero hæreticorum, scilicet damnatorum, aut his vel Successoribus eorum communicantium Communio vobis placet, quid circumspicitis? Simul & eorum aperte manifesteque, remotis obstaculis, dogma defendite.*

Probatur denique ex Theodoro Lectore libro 2. Collectaneorum, ubi Euphemii fidem & studium pro Concilio Chalcedonensi abunde testatur, cum de Anastasii Imperatoris inauguratione loquens, hæc scribit: *Verum Euphemius Episcopus electioni ejus obstitit, Hæreticum illum vocans, & indignum qui Christianis imperaret. Ariadne tamen & Senatores vim inferentes, Euphemium assentiri coegerunt. Ille non alia conditione id se facturum promisit, quam si Confessionem scripto comprehensam ab eo suscepisset, quo profiteretur se pro definitione fidei amplecti ea quæ in Synodi Chalcedonensis decreta fuerant. Quod quidem Anastasius præstitit.* Idem Antistes in odium Concilii Chalcedonensis calumniis impetitus, in exilium Euchaita relegatus est Anastasii Edicto, cum prius ab Episcopis ipsi devotis inique depositus esset.

Probatur eadem prima pars propositionis de Macedonio Euphemii Successore, primo ex Cyrillo Monacho illorum temporum Scriptore, *In Vita S. Sabæ* cap. 69. apud Surium Tom. 6. *Euphemius quidem*, inquit, *propter rectam de fide sententiam, ab Imperatore, o justitia! impie depellitur a Sedis rectione, & in ejus locum evehitur Macedonius. Cum in his autem esset Ecclesia, iis quidem qui Euphemium Sede expulerunt assentiri non sustinuit Elias Episcopus Hierosolymitanus, ut qui eum expulissent præter Regulam. Macedonio vero non dubitavit communicare, & cum eo convenire, ut qui ipse quoque rectam fidem amplecteretur. Quod quidem non parum ab initio turbavit Imperatorem.*

Probatur secundo ex Theodoro lectore *lib.* 2. ubi invictam Macedonii in propugnanda Synodo Chalcedonensi constantiam commendat: *Eliæ Hierosolymorum Episcopo præcepit Imperator Anastasius, ut Synodum Episcoporum, qui sub ipso erant, colligeret, & quartam Synodum condemnaret. Elias vero Synodum quidem Episcoporum minime convocavit. Ipse vero solus Imperatori rescribens, Nestorium & Eutychem, Diodorum item ac Theodorum anathematizavit, & Synodum Chalcedonensem. His ita gestis, Anastasius Macedonium violentius urgere cœpit, ut ipse quoque idem faceret. Macedonius vero absque universali Synodo, cui Romanus Episcopus præsideret, nihil se facturum esse respondit. Hac de causa Imperatoris odium adversus Macedonium excitatum est.*

Probatur tertio ex Anastasio Bibliothecario in Chronico. *Interea*, inquit, *Monachi quidam hæretici ducenti, venientes Constantinopolim una cum Severo impio, contra Macedonium atque Chalcedonense Concilium decernebant. Hos Anastasius honorifice suscepit, veritatis inimicos, qui conturbaverunt Orientem, & Constantinopoli eadem operantes. Joannes vero Alexandrinus Episcopus duo millia librarum dare spopondit Imperatori, si Edicto proposito damnaret Concilium Chalcedonense. Imperator autem Macedonium rogabat communicare Apocrisariis Joannis, Joannemque recipere, Synodum neque recipientem, neque damnantem. Macedonius autem restitit dicens, Non se illis communicaturum, nisi confiterentur Matrem & Magistram Synodum Chalcedonensem.*

Denique Macedonius gravissimam ab Anastasio Imperatore persecutionem passus est ob fidem, & Concilii Chalcedonensis defensionem. Calumniis appetitus est, e Sede expulsus, Euchaita relegatus exul.

Probatur secunda pars propositionis. Qui Romani Pontificis Primatum venerati sunt, qui Synodicas ad ipsum Epistolas scripserunt, vel scribere voluere, sed vi externa sunt prohibiti; qui modis omnibus communionem Sedis Apostolicæ quæsierunt; quibus faverunt Summi Pontifices; cum quibus denique Viri sancti & Sedi Apostolicæ communione conjunctissimi communicarunt, illi schismatici non fuere. Sed Euphemius & Macedonius Romani Pontificis Primatum venerati sunt, synodicas ad ipsum Epistolas scripserunt, aut scribere voluere, sed vi externa sunt prohibiti, Sedis Apostolicæ communionem modis omnibus quæsierunt, ipsis faverunt Romani Pontifices, cum illis denique Viri sanctissimi, & Sedi Apostolicæ communione conjunctissimi communicarunt; Igitur Euphemius & Macedonius non fuerunt schismatici.

Probatur minor ex Liberato cap. 18. Breviarii: *Moritur*, inquit, *Acacius, & ordinatur post eum Flavitus presbyter, qui fuit a sancta Thecla, qui non consensit sine Romano Episcopo inthronizari, sed transmisit synodicam Papæ Romano Felici, qui modico vivens tempore, moritur non accipiens Epistolam ipsius; & factus est Euphemius Episcopus genere Alexandrinus, qui & suscepit a Papa Romano Scripta, &c.*

Confirmatur ex Nicephoro lib. 16. cap. 19. *At Euphemius*, inquit, *simul atque Episcopatum iniit, nihil moratus, suis ipse manibus in sacris tabulis nomen Moggi expunxit, & Felicis appellationem reposuit; atque in sacro suggestu considens, Synodales more recepto Epistolas Romam ad Felicem dedit. Porro Papa scripta quidem illius recepit, & Euphemio veluti orthodoxo favit: sed illum in Episcopalem communionem non admisit, propterea quod Acacii quoque & Flaviti nomen de sacro libro non deduxisset.* Communionem Sedis Apostolicæ Euphemium quæsivisse, scriptis ad Felicem III. Synodicis Epistolis, & ipsius nomine in sacra Dypticha restituto compertum est; & Romanum Pontificem ejus Epistolas suscepisse, & ipsi favisse ut viro Orthodoxo, & eum ipso non secus ac cum Fidelibus cæteris communicasse, quamvis cum ipso non communicaverit tamquam cum Episcopo.

Macedonium quod spectat, constat ipsum Sedem Apostolicam sanctissime coluisse, ejusque Primatum veneratum fuisse: siquidem ab Anastasio Imperatore rogatus ut Synodum Chalcedonensem rejiceret, *Respondit nihil se facturum absque universali Synodo, cui Romanus Episcopus præsideret*. (Ex Theodoro Lectore *lib.* 2. *Historiæ Ecclesiasticæ*.)

De eodem scribit mox laudatus Author: *Macedonius Synodicas literas ad Anastasium Romanæ urbis Episcopum per Festum* (Senatorem Romanum) *mittere decreverat. Sed ne id faceret, prohibitus est ab Imperatore.*

Præterea, Romani Pontifices Episcopos memoratos amantissimo *Fratrum* nomine vocaverunt, & ut Fratres complexi sunt, quod argumento est illos a Sedis Apostolicæ communione non fuisse separatos. Ita Gelasius ad Euphemium scribebat. *Dilectissimo Fratri Euphemio Gelasius.*

Tertio, nullum umquam anathema Euphemio & Macedonio, sive dum viverent, sive post mortem, ab Ecclesia inflictum est, nullum inflixit Gelasius, nullum Symmachus, nullum Hormisdas. Monitis & adhortationibus cum illis egere Pontifices; at illos a communione alienos minime pronuntiarunt. Unde inter Orientalem Ecclesiam & Occidentalem, Euphemii & Macedonii Episcoporum tempore, & sub Gelasii, Anastasii, Symmachi, & Hormisdæ Pontificatu, suspensa potius, quam abrupta penitus erat communio.

Quar-

Quarto, aliam longe rationem esse Acacii significarunt laudati Pontifices, ac Euphemii & Macedonii. Illum enim anathemate configi; horûm vero nomina ex Dyptichis dumtaxat expungi voluere. Quod argumento est, Acacium quidem Schismaticorum pœna plexum foisse, Euphemium vero & Macedonium ejus Successores, a communione Catholica non fuisse segregatos. Discrimen istud colligitur evidenter ex Indiculo quem dedit Hormisdas Legatis Constantinopolim ad Justinum Imperatorem pro concilianda inter Ecclesias pace directis. *Quod si*, inquit, *de anathemate Acacii consentient, Successores ejus dixerit recitandos, ob hoc quod propter definitionem Chalcedonensis Synodi aliqui eorum exilio fuerint deportati, insinuabitis nihil vos de Libelli forma posse decerpere, in qua sequaces damnatorum pariter continentur. Sed si eos ab hac non poteritis intentione deflectere; saltem hoc acquiescite, ut anathematizato specialiter per Libellum, quem vobis dedimus, Acacio, de Prædecessorum ejus nominibus taceatur, abrasis eorum de Dyptichorum inscriptione vocabulis. Quo facto, Episcopum Constantinopolitanum in vestram communionem accipite.* Idem ex memorato Hormisdæ Libello, seu Formula Fidei perspicuum est, quæ damnationem solius Acacii, non vero Euphemii & Macedonii continebat. Ter Epistolis Hormisdæ inserta est, nimirum Epistolæ 9. ad Joannem Nicopoleos Episcopum, veteris Epiri Metropolitanum: secundo, Epistolæ ad Episcopos veteris Epiri, in qua laudatus Pontifex eorum adscribit nomina, in quos anathema dicere debent, præter Eutychetem, scilicet Dioscorum, Timotheum Ælurum, Petrum Moggum, Petrum Fullonem, quibus Acacium solum adjungit, ex eius vero in Sede Constantinopolitana Successoribus neminem.

Tertio insertus est memoratus Libellus Epistolæ 51. Hormisdæ ad Hispaniæ Episcopos datæ, qui ab ipso quæsierant quo modo gerere se deberent erga Græcos in Hispaniam venientes. In ea vero solius Acacii memoria damnatur. *Propter causam scilicet Acacii*, inquit, *a Prædecessoribus nostris pro hæreticorum communione damnati, in qua qui se ab ejus contagione non dividunt, a nostra communione habeantur excepti.* Ne vero objicias verba Libelli memorati, post Dioscori, Timothei parricidæ, & Petri Alexandrini anathemate confixa nomina: *Etiam anathematizamus Acacium Constantinopolitanum quondam Episcopum, quondam ab Apostolica Sede damnatum, eorum complicem & sequacem, vel qui in eorum communione aut societate permanserint: qui Acacius, quorum se communioni miscuit, ipsorum similem habere meruit in damnatione sententiam.* Hæc namque verba, *In eorum communione*, non extendunt anathema isto Libello contentum ad Euphemium & Macedonium Acacii successores: quia ad hæreticos referuntur, de quibus ante mentio facta est, scilicet ad Dioscorum, Timotheum Ælurum, & Petrum Moggum, quorum in communione, vel societate qui manserint, anathemate confodiuntur, & nominatim Acacius: at eidem non subjiciuntur anathemati, qui in ipsius Acacii communione manserint: alioqui ponendum fuisset in Libello: *Vel qui in ejus*, (supple Acacii) *communione permanserint.*

Denique Viri Sanctissimi Euphemio & Macedonio communione conjunctissimi fuerunt, scilicet S. Flavianus Antiochenus Episcopus, S. Elias Hierosolymitanus, S. Sabas, & S. Theodosius, aliique sanctitate celebres Monachi, qui his temporibus in Palæstina florebant. Ipse etiam Macedonius miraculis post obitum clarus fuit, si Theodoro Lectori fides. *Mortuus enim crucis signo tumulum signasse dicitur. Theodorus vero unus ex eis qui cum illo familiariter versabantur, cum jurejurando affirmavit, vidisse se in somnis Macedonium ista sibi dicentem: Excipe ista quæ dico, & abiens lege Anastasio: Ego quidem vado ad Patres meos, quorum fidem servavi. Dominum autem interpellare non cessabo, donec tu venias, & ambo ad judicium accedamus.*

Nec omittendum, quod in Concilio Constantinopolitano sub Joanne Patriarcha Orthodoxo, temporibus Hormisdæ Pontificis, plebs Catholica, Nestorii, Eutychetis, Severi, aliorumque Hæreticorum conclamata damnatione, & sanctarum 4. Synodorum Œcumenicarum professa Fidem, Euphemii & Macedonii restitutionem supplicibus vocibus postulavit. *Euphemium & Macedonium Ecclesiæ restitue* (inquiebat:) *Euphemii & Macedonii nomina modo ordinentur ad perfectam festivitatem Ecclesiæ. Quatuor Synodos Dyptichis. Leonem Episcopum Romanum Dyptichis. Dypticha amboni.* Et cum piæ plebis desideriis Patriarcha satisfaciens, 4. Synodos Œcumenicas, Nicænam, Constantinopolitanam, Ephesinam, Chalcedonensem, & S. Leonis Romani Pontificis, Euphemiique ac Macedonii Patriarcharum nomina in sancta memoria defunctorum, in Dypticha retulisset, tunc voce magna populus omnis quasi uno ore clamavit: *Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit, & fecit redemptionem populo suo.* Post lectionem denique S. Evangelii, *Tempore Dyptichorum, cucurrit omnis multitudo cum magno silentio circumcirca altare, & audiebant: & cum solum lectæ fuissent a Diacono appellationes prædictarum sanctarum quatuor Synodorum, & sanctæ memoriæ Archiepiscoporum Euphemii, & Macedonii, & Leonis, voce magna universi clamaverunt: Gloria tibi Domine.* Hæc referens Synodus Constantinopolitana sub Menna, *Actione 5.* sua fecit, Euphemiumque & Macedonium Sanctissimos Episcopos, & Ecclesiæ conjunctissimos approbavit. Cui Synodo, non solum Antiochenæ, & Hierosolymitanæ, sed etiam Romanæ Sedis Legati, cum spectatissimis Orientis Metropolitanis aderant: præerat vero Mennas Constantinopolitanus Patriarcha, ille ab Agapeto Romano Pontifice tantis laudibus celebratus Mennas, *Qui alicui neque scientia neque vita fuit ignotus; sed & fidei integritate, & sacrarum Scripturarum studio, atque etiam pia administrationis officio sic ejus fama resplenduit, ut ipsi tardius venire videretur, quo dignus habitus erat. Et hoc dignitati ejus additum esse credimus*, (inquit Agapetus) *quod a temporibus Petri Apostoli nullum alium umquam Orientalis Ecclesia suscepit Episcopum manibus nostræ Sedis ordinatum. Et forsitan vel ad demonstrationem laudis ipsius, vel ad repellendos inimicorum insultus res tanta contigit, ut illis ipse similis esse videatur, quos in his quandoque partibus ipsius Apostolorum Primi electio ordinavit.* Certe vir adeo laudatus Macedonii & Euphemii memoriam commendari, & sanctam appellari non permisisset, si Schismatici fuissent.

Objicies. Orientales ad Symmachum Romanum Pontificem scripserunt, ipsique supplicarunt, humillime ut eos anathemate solveret, quo propter Acacium constricti tenebantur. Itaque Orientales erant ab Ecclesia segregati. Itaque & Euphemius & Macedonius. En verba Orientalium Episcoporum in epistola ad Symmachum. *Si propter Alexandrinorum, aut magis Eutychianorum amicitiam, qui aversantur & anathematizant sanctissimum & beatissimum Papam Leonem, vel in Chalcedone Synodum habitam, anathematizatus est Acacius; quare nos a vobis æstimamur hæretici, & in anathemate sumus nos, qui amplectimur solam illam Epistolam, & quæ dicta sunt in Sancta Synodo? Qui propter prædicationem recti dogmatis vestri quotidie oppugnamur, & ut hæretici anathematizamur ab iis qui Eutycheti consentiunt? Noli facere Judicium, per illum qui cunctam judicat terram: Ne perdas justum cum impio: nec æqualiter judicentur a te orthodoxi & hæretici, vel qui anathematizant prædictam sanctam Epistolam, sanctamque Synodum vestram, & ii qui vobiscum ab iis anathematizantur, & qui orant mori quotidie pro recta fide, quæ a vobis prædicatur.*

Præterea, Euphemii & Macedonii nomina expuncta sunt ex Dyptichis, jubente Hormisda; nec alia conditione inter Orientalem & Romanam Ecclesiam pax inita est. Igitur habiti sunt ut Schismatici.

Respondeo ad primum, nego consequens. Hac enim in Epistola minus proprie sumitur anathema, & in latiori quodam significatu, quatenus in anathemate se esse conqueruntur Orthodoxi Orientis Antistites. Scilicet minoris genus quoddam excommunicationis significat, qua nec ab ecclesiæ corpore segregati, nec extra salutis statum positi erant, sed honoribus nonnullis dumtaxat, & appendicibus Eccle-

siasticæ communionis privati, nimirum Epistolis Formatis, & Synodicis, missione Legatorum, &c. Hoc excommunicationis genere Orientales propter iniquam S. Joannis Chrysostomi damnationem punitos fuisse diximus: ejusque vestigia in Concilio Carthaginensi 5. conspici, in quo statutum est ut Episcopus, qui ad Synodum vocatus non venerit, *Plebis sua communione contentus sit*.

Ad secundum respondeo pariter negando consequens. Non enim Schismatici sunt, quorum nomina expunguntur ex Dypthichis, immo nec excommunicati; nisi sententia excommunicationis ab Ecclesia lata nominatim configantur, aut generalibus verbis significentur. Certe S. Augustinus agnovit alicujus Sacerdotis nomen ex Dyptichis expungi posse, & ad altare sileri, qui libro viventium forsan adscriptus erat. *Quid enim obest homini* (inquit Epistola 157.) *quod ex illa tabula non vult eum recitari humana ignorantia, si de libro viventium non delet eum iniqua conscientia?*

Præterea, Hormisdas Pontifex Maximus Episcopos & Clericos Ponti, Asiæ, Palæstinæ, ac totius præsertim Diœceseos Orientalis, seu Antiocheni Patriarchatus, in communionem Sedis Apostolicæ tandem suscepit, quamvis Euphemii & Macedonii nomina ex Dyptichis expungi non paterentur. De his Justinianus ad Hormisdam scribebat his verbis anno Domini 520. *Acacii nomine, quod dissidium gerebat, stirpitus amputato, pro tenore Libellorum quos direxistis, in hac Urbe Regia, multisque civitatibus unitas optata provenit, quam summis inventam laboribus venerari convenit, in perpetuumque custodiri necesse est... Sed quia prosperos cursus frequenter impedire festinat humani generis inimicus, pars Orientalium non exiliis, nec ferro, flammisque compelli potest ut Episcoporum nomina post Acacium defunctorum condemnet; qua difficultas generali concordia moras nectit. Sanctitas itaque vestra cœlitus inspirata, temporum, rerumque qualitatem consideret, & condemnatis hujus erroris Authoribus, id est, Acacio Constantinopolitano, Petro, & Timotheo Æluro, & Dioscoro Alexandrinis, Petroque Antiocheno, finire dignetur inveteratum certamen; de cæterorum nominibus quæstione sopita; ut redimatis plebem de sanguine, quam Deus noster regendam commisit, ac non persecutionibus ac cruore, sed patientia Sacerdotali, populum Domino nostro conciliatis: ne dum volumus animas lucrari, & corpora multorum perdamus & animas. Errores etenim diuturnos levitate clementiaque convenit emendari: præcipue quia vestra Beatitudinis Prædecessores sæpissime voluerunt Reipublica nostra Antistites ad suam revocare communionem, si tantummodo taceretur Acacius, cæterique prædicti.*

Ea de re scripsit etiam ad Pontificem Justinus Imperator, cum Libellos supplices ab Ecclesiarum illarum Episcopis accepisset, quorum exemplaria per Joannem Episcopum, aliosque Legatos ad ipsum misit eodem anno 520. pridie Kalendas Decembris. *Omni*, inquit, *intentione ordinavimus, ut venerabilis Ecclesia Constantinopolitana, necnon complures alia vota suscipiant vestra, non solum in cæteris, sed in auferendis etiam nominibus ex sacris Dyptichis, qua removenda maxime postulastis. Verum nonnulla fuerunt urbes & Ecclesia tum Pontica, tum Asiana, & præcipue Orientales, quarum Clerici & populi omnibus pertentati minis & persuasionibus, tamen nequaquam flexi sunt ut tollant Antistitum & repellant nomina, quorum apud eos opinio floruit; sed morte vitam duriorem æstimant, si mortuos condemnaverint, quorum gloriabantur vita superstitum. Quid igitur faciamus hujusmodi pertinacia, qua nec dicto audiens existit, & tormenta in tantum despicit, ut amplum sibi ac festivum judicet, si corpore prius quam religioso desistat consilio? Nobis quidem opus videtur mollius agendi & clementius.... Veniam itaque nominum postulamus non Acacii, non utriusque Petri, non Dioscori, vel Timothei, quorum vocabula ad nos data tua Sanctitatis Epistola continebant; sed quos in aliis celebravit civitatibus Episcopalis reverentia: & hoc exceptis urbibus, ubi vestra Beatitudinis Libellus jam in plenum admissus est; nisi hanc quoque partem benevolentia statuerit vestra mitius corrigendam. Verum nec judicio caret Sedis Apostolica, ut non magis venia dicenda sit, quam deliberata jam ac perspecta diffinitio. Anastasius quidem religiosissima memoria, vestra culmen Ecclesia, palam aperteque constituit, cum hoc idem scriberet negotium Prædecessori nostro, satis esse pacem affectantibus, si nomen tantum reticeatur Acacii. Ergo priora vestra Sedis Constituta sequitur, qui non omnes memorias mortuorum judicat contemnendas, ut indignum habeatur & incongruum, si non placidior omnibus, non solum defunctis; sed etiam superstitibus, vestra divulgetur in omni fine terrarum lenitas.*

Hæc Justini Imperatoris Epistola Romam non pervenit, nec Hormisdæ tradita est ante 21. Novembris. Nec responsum dedit Pontifex ante 26. Martii anni 521. Ejus Epistola prolixam pietatis Justini commendationem continet. In ea vero nollam aliquid de pristinis decretis remittendi significat voluntatem. Atque ut Anastasii exemplo, quod objectum sibi fuerat, & cujus authoritate urgebatur, tacite respondeat, ait, mala, quæ ex eo tempore emerserant, invaluerantque, graviora, vix locum aliquem permittere lenitati & dispensationi. *Nec*, inquit, *austeriorem me quisquam dicat esse prioribus: Diligentiorem me non pertinacia studium, sed scandala secuta fecerunt. Forte inter initia potuit locus esse lenitati. Male, sicut notum est, per accessus præcedentium temporum, errorum augmenta creverunt.*

Verum cum tot Ecclesiis vim inferre nollet Imperator, id consilii cepit Hormisdas Pontifex, ut negotium omne Epiphanii Constantinopolitani Episcopi prudentiæ permitteret, cui suas propterea vices demandavit: ea tamen lege ut ad Sedem Apostolicam referret, quosnam in ejus communionem suscepisset, & quid Libelli ab iis dati, seu Fidei Formulæ ac Professiones continerent. *Ita quidem*, inquit, *ut litera vestra significent eos qui nobis communione conjunguntur, tales esse, qui per nos Sedi Apostolica, nostris literis misceamur, & ea qua continentur in Libellis quos produxerint.*

Ex his colligitur, Hormisdam, qui Orientales Episcopos compellere primum volebat ad subscribendum Libello a se edito, & a Legatis suis offerendo, eorum tandem oppositioni cessisse. Nam si huic Libello eos subscribere voluisset, minime fuisset opus ut Epiphanius eum certiorem fecisset de his quæ Libelli, seu Professiones Fidei a memoratis Episcopis editæ continerent, & qua verborum formula subscripsissent.

Istud confirmatur ex iis quæ pro Hierosolymitanis Ecclesiis subjungit, ut si communione Sedis Apostolicæ donari velint, Professionem Fidei, quam Legatis Apostolicis obtulerunt, dum adhuc Constantinopoli versarentur, Romam ad se mittant, vel in Epiphanii Constantinopolitani Episcopi manus reponant. *Et quoniam de Hierosolymitanorum Professione respondimus, & hoc subjicimus horum salutis gratia: Ut si Catholica Ecclesia desiderant unionem, propria Professionis texturam in scripturis indicatam, quam nostris Legatis in Constantinopoli degentibus attulerunt, per proprios nuntios ad nos mittant, vel vestra Fraternitati dent, qua ad nos omnibus modis per vestram informationem portabitur.* Hæc Hormisdas in Epistola ad Epiphanium Archiepiscopum Constantinopolitanum, quæ extat inter Acta Synodi Constantinopolitanæ sub Menna, *Actione* 5. Orientales igitur Episcopi in Sedis Apostolicæ communionem tandem admissi sunt, quamvis Euphemium, & Macedonium non damnassent, nec eorum nomina ex sacris Dyptichis expunxissent.

Objicies. Macedonius Henotico Zenonis subscripsit, ut Theodorus lector testatur, *lib.* 2. Non fuit igitur integerrimæ fidei.

Respondeo 1. Non sequi quod Macedonius fuerit hæreticus, quamvis Henotico Zenonis subscripsisset, quia Henoticon nullam hæresim diserte continebat.

Respondeo 2. Falsum esse antecedens, ut ex veteribus edoctus monumentis tradit Nicephorus *lib.* 16. *Historia Ecclesiastica*, *cap.* 26. cujus verba descripsimus in Synopsi, cap. *de schismate Acacii*. Id ergo ab Anastasio Imperatore confictum est, & in vulgus sparsum ne quis ex suis patientiæ suæ causam de tolerando in Sede Constantinopolitana Macedonio, ignaviæ vel timori adscriberet (inquit laudatus Author.) Neque

que id incredibile erit iis, qui alias æque putidas calumnias in Macedonium ab hostibus fidei, & Concilii Chalcedonensis concinnatas in memoriam revocaverit: de quibus diximus in Synopsi, cap. mox indicato, *de Acacii schismate*. Nec vero me movet Theodori Lectoris testimonium. Nam & ipse asserit Eliam Hierosolymitanum sanctissimum Antistitem damnasse Chalcedonensem Synodum; quod tamen falsum esse, & ab Eutychianis per calumniam in vulgi aures effusum, certissimum est ex Epistola Monachorum Palæstinæ ad Alcisonem, quam refert Evagrius lib. 3. cap. 31. *Inter hæc*, inquit, *postulant etiam ab Episcopo Hierosolymorum, ut formulam fidei suæ conscribat. Quam ille cum edidisset, per sectatores Dioscori misit ad Imperatorem. Et ea quidem quam ipsi proferunt, anathematismum continet eorum qui duas in Christo naturas prædicarunt. Ipse vero Hierosolymorum Episcopus eam ab illis falso confictam esse dicens, aliam profert absque hujusmodi anathematismo. Neque id mirum. Nam & libros sanctorum Patrum sæpenumero corruperunt. Multos quoque Apollinaris libros Athanasio, & Gregorio Thaumaturgo, & Julio falso adscripserunt*. Sed quod Macedonium spectat, testantur iidem monachi in eadem Epistola, ipsum ab hæreticis compulsum, fidei professionem ipsis dedisse, in qua licet solam Fidem Nicænam a Constantinopolitanæ Synodi Patribus expositam profiteretur, nec Synodos Ephesinam & Chalcedonensem diserte meminisset, unitatem tamen personæ in Christo contra Nestorium, & duas naturas contra Eutychem diserte profitebatur. *Sed & a Macedonio*, inquiunt, *Chirographum fidei suæ postularunt. Qui quidem eam exposuit, affirmans se trecentorum & octodecim SS. Patrum, & centum ac quinquaginta fidem solam nosse: Nestorium vero & Eutychem anathemati subjiciens, eosque qui duos Filios, & duos Christos asserunt, aut qui naturas dividunt: nulla tamen mentione facta nec Ephesinæ Synodi, quæ Nestorium deposuit, nec Chalcedonensis, in qua depositus est Eutyches*. Istud de Synodo Chalcedonensi silentium monachos urbi Constantinopolitanæ vicinos ita commovit, ut a Macedonii communione propterea desciverint, ut in Epistola memorata ad Alcisonem habetur: sed nimis præceps fuit illorum judicium. Nam Synodum Chalcedonensem se venerari, & suscipere satis significabat Macedonius, cum omnia perpeti, & in exilium ejici malebat, quam Synodum Chalcedonensem damnare ut monachi Palæstinæ in eadem Epistola testantur his verbis: *Interea Xenajas & Dioscorus multis Episcopis sibi adjunctis, intolerabiles erant, dum tumultus concitarent adversus eos, qui Synodum anathemati subjicere recusabant. Ex quibus eos, qui ad finem usque ipsis non cesserant, multis machinationibus in exilium ejici curarunt. Hoc igitur modo Macedonium, & Joannem Episcopum Palti, & Flavianum in exilium trudunt*.

PANOPLIA
ADVERSUS HÆRESES
QUINTI SÆCULI.
DISSERTATIO XXI.
DE PECCATO ORIGINALI,
CONTRA
PELAGIANOS.

PROPOSITIO.

Originale peccatum ob Adamo in omnes ipsius posteros propagari, contra Pelagianos, in Socinianis redivivos, Scriptura sacra demonstrat, Traditio Patrum testimoniis ad Pelagii usque tempora firmata evincit, congruæ rationes persuadent.

PRobatur prima pars 1. Ex oraculis veteris Testamenti. *Job.* 14. secundum Versionem 70. Interpretum: *Nemo*, inquit, *mundus a sorde, nec infans, cujus est unius diei vita, super terram*; secundum Vulgatam vero Versionem nostram, sic Deum alloquitur: *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu qui solus es?* Sordis quippe & immunditiæ nomine peccatum hic intelligi perspicuum est; sordes namque corporis abstergere homines possunt. Immunditia porro, a qua nec infans unius die immunis est, ab ipsa conceptione, omnibus hominibus inhæret, & in omnes propagatur. Idem probat Davidicum oraculum (Psalm. 50.) *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum; & in peccatis concepit me mater mea*. S. Hieronymus vertit, *in iniquitate*, secundum vim Hebraicæ vocis. Et in Versione 70. Interpretum pluralis numerus pro singulari usurpatur, quod in Adami peccato multiplex iniquitas concurrerit, superbia scilicet, inobedientia, intemperantia; & quod originale peccatum cæterorum quodammodo sit origo. Nec vero iniquitatum, in quibus conceptus est, nomine parentum peccata intellexit David: cum ex sancto conjugio, non ex adulterio, aut fornicatione fuerit progenitus.

Originale peccatum ex Scripturis sacris probatur.

2. Probatur ex Novo Testamento, in quo S. Joannes Baptista Christum indigitans ait (Joannis 1.) *Ecce Agnus Dei: Ecce qui tollit peccatum mundi*. Certe peccatum singulari numero ibi expressum, secundum significationem Græci textus, commune mundo, id est, hominibus omnibus peccatum est. Sed nullus est illustrior ac luculentior locus celeberrimo illo Apostoli (ad Romanos cap. 5.) *Propterea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt,... Sed non sicut delictum, ita & donum. Si enim unius delicto multi mortui sunt: multo magis gratia Dei & donum in gratia unius hominis Jesu Christi in plures abundavit; & non sicut per unum peccatum, ita & donum. Nam judicium quidem ex uno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in justificationem: si enim unius delicto mors regnavit per unum: multo magis abundantiam gratiæ & donationis, & justitiæ accipientes, in vita æterna regnabunt per unum Jesum Christum. Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: sic & per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi: ita & per unius obeditionem, justi constituentur multi*. Peccati nomine, quod in mundum per unum hominem introivit, in quo omnes peccaverunt, verum & proprie dictum peccatum intelligendum est, non peccati effectus, puta mors, aut propensio ad peccandum; alioqui sensus istius loci esset: Per unum hominem mors introivit in mundum, & per mortem mors: qui sensus plane ineptus est. Aut significaretur, mortem ex propensione ad peccatum natam esse: qui seosus omnino falsus: Non enim propensionis ad peccandum; sed *peccati stipendium* mors est. Nec Deus Adamo comminatus mortem est ob propensionem ad peccatum, sed ob violationem legis quam ipsi posuerat: *In quacumque die*, inquit, *comederis, morte morieris*: nec mors ob propensionem solam ad peccatum juste infligeretur insonti creaturæ. Quamvis enim Deus se parentum peccata in filiis castigare testetur; id tamen non præstat, nisi cum filii patres peccantes imitantur: alioqui falsum esset divinum illud oraculum, Ezechielis 18. *Anima quæ peccaverit, ipsa morietur: filius non portabit iniquitatem patris*. Deinde ultra tertiam & quartam generationem se patrum crimina in filiis puniturum Deus non comminatur. *Ego sum Dominus Deus tuus*, (inquit Exodi 20.) *fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartam generationem eorum qui oderunt me*. Cum itaque non ad tertiam dumtaxat, & quartam generationem supremus Judex Adami posteros morte plectat, sed omnes quotquot ab orbis conditi initio ex eo progeniti sunt homines, & ad finem usque mundi nascentur; colligendum est, non propter actuale tantum & personale Adami peccatum mortem omnibus hominibus infligi, sed propter insiti omnibus peccati, & ab Adamo propagati meritum. Sane si terrenos Principes contra æternas justitiæ ac divinæ legis regulas peccare nemo non censeret, qui læsæ Majestatis reos non solum pœnæ capitis addicerent, non solum eorum filios nobilitatis privilegiis, omnibusque privarent honoribus, sed extremo puniendos supplicio decernerent, quotquot ex

iis

iis, stante Republica, nascerentur, quis putet supremum æquissimumque judicem Deum omnes Adami posteros, ob ejus peccatum, morti addixisse, nisi propagata in ipsos hujusmodi peccati labe, peccatores ipsi constituerentur?

Pelagianorum & Socinianorum Responsiones elidantur.

Futilis porro est Pelagianorum & Socinianorum responsio, qui Apostoli sententiam ita exponunt, quasi voluerit peccatum per unum hominem in mundum introiisse imitatione, non propagatione. Nam ratione multiplici ex Apostoli contextu petita, hæc eliditur interpretatio. Prima hæc est, quod Apostolus Adami Christique instituat antithesim: sicque per primum hominem asserat invectum peccatum, sicut per Christum collata justitia est. Justitiam autem a Christo, imitatione sola acceptam quis dixerit? Cum & Veteres Sancti, qui Christum præcesserunt, ideoque non potuerunt eum imitari, justitiam tamen suam ipsi acceptam referant: & parvuli, qui Christum sicut cognoscere, ita nec imitari possunt, per ipsum justificentur. Igitur nec per primum hominem peccatum in cæteros aditum habuit, imitatione sola. Sed sicut Christus occulta gratiæ suæ inspiratione justos nos efficit; ita & Adam occulta naturæ depravatione, corruptela, tabe nos constituit peccatores.

Secunda ratio est, quod homines proprie non imitentur, quod non cognoscunt. Sunt autem plurimi qui de Adami peccato nihil audierunt umquam, qui proinde ab eo peccandi formam & exemplum non accipiunt.

Tertia ratio est, quod sicut per unum hominem peccatum intravit, ita & mors. At ingressus mortis non est per imitationem: igitur nec peccati.

Quarta ratio est, quod si de peccato imitationis locutus fuisset Apostolus, potius per Diabolum intrasse peccatum dixisset, qui primus peccavit, quam per unum hominem. Denique si de imitatione hanc sententiam suam intelligi voluisset Apostolus, non dixisset: *Judicium quidem ex uno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in justificationem*. Si enim nullum est originale peccatum, non solum ad justificationem gratia, sed etiam judicium ad condemnationem ex multis delictis perducere homines dicendum est. Sicut enim gratia multa delicta condonat: sic judicium multa delicta condemnat. Aut si propterea ex uno delicto in condemnationem ducuntur, quia omnia delicta quæ condemnantur, ex illius unius imitatione commissa sunt: eadem caussa est cur ex uno delicto etiam ad justificationem duci intelligantur, quia omnia delicta quæ justificatis remittuntur, ex illius unius imitatione commissa sunt. Antithesis igitur ab Apostolo hic instituta Christum inter & Adamum, in eo posita est quod ab Adam, in quo omnes peccavimus, non omnia nostra peccata, sed originale tantum traduximus; a Christo vero in quo omnes justificamur, non illius tantum originalis, sed etiam cæterorum, quæ ipsi addidimus, peccatorum remissionem consequimur; & ideo *Non sicut per unum peccatum ita & donum*. Nam judicium quidem ex uno delicto, si non remittitur, id est, originali, in condemnationem potest ducere: gratia vero ex multis delictis remissis, hoc est, non solum illo originali, verum etiam omnibus cæteris, ad justificationem perducit.

In eo, quem versamus, Apostoli loco, maxime expendenda sunt illa verba: *In quo omnes peccaverunt*. Ea enim vel ad hominem, vel ad mortem, vel ad peccatum referenda sunt quæ antea Sanctus Paulus nominaverat. At illa ad mortem referri nemo dicat, sensus enim absurdus esset *In qua morte omnes peccarunt*. In peccato namque moriuntur omnes, non in morte peccant: nam peccato præcedente, mors sequitur; non morte præcedente peccatum. Aculeus quippe mortis est peccatum, id est, aculeus, cujus punctione fit mors, non aculeus quo pungit mors. Sicut venenum, si bibitur, appellatur poculum mortis, quod eo poculo facta sit mors non quod morte sit poculum factum, aut a morte sit datum: nec etiam ad peccatum illa verba Apostoli referri possunt, cum in Græco masculinum cum fœminino *ἁμαρτία* non congruat. Ad unum igitur illum hominem referenda sunt, id est, ad Adamum. In Adamo igitur omnes peccaverunt, quia in illo tamquam in principio & radice totius generis continebantur omnes, quando peccavit. Has rationes & expositiones loci Apostolici S. Augustino debemus variis in locis, sed præcipue lib. 1. *De Peccatorum meritis & Remissione* cap. 9. & 10. & lib. 4. *Contra duas Epistolas Pelagianorum, ad Bonifacium*, cap. 4.

Idem fidei catholicæ dogma confirmatur ex Epistola 2. ad Corinthios cap. 5. *Si unus*, inquit, *pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt: & pro omnibus mortuus est Christus: ut & qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est & resurrexit*. Quod Apostoli ratiocinium ut legitimum sit, necesse est homines universos, etiam ipsos infantes, mortuos esse morte peccati: si quidem Christus, qui pro mortuis dumtaxat, id est, pro peccatoribus mortuus est, pro parvulis etiam est mortuus. Hoc telum contra Pelagianos intorquet S. Augustinus *lib. 6. contra Julianum cap. 4.*

Denique idem probatur ex Epistola ad Ephesios cap. 2. *Eramus*, inquit, *natura filii iræ, sicut & cæteri*. Id est, a primo naturæ nostræ exortu, sive ex nativitate, non ex consuetudine & imitatione, iræ Dei ac vindictæ obnoxii eramus. Iræ porro ac vindictæ Dei obnoxius nemo est nisi ob peccatum: nascuntur igitur omnes homines cum peccato. Ita hunc intelligendum esse locum, ratio multiplex suadet. 1. Quod non habeatur in Græco textu *δοὶ* sed *τίνα* quæ vox nativitatem sive partum expressius significat. Secundo, ordo Græci textus, *Filii natura iræ*, quasi dicat, filii, quod ad naturam attinet, sive naturales, iræ, ut hos opponat filiis adoptione. Tertio, quod hæc scribat Apostolus in persona Judæorum, & vocem *naturæ* tacite opponat eorum gloriationi de carnali generatione ex Abrahamo; docens ipsos ex nativitatis origine, qua naturam a parentibus acceperunt, aliquando fuisse iræ Dei obnoxios perinde ut Gentiles, quos ob nativitatem ex parentibus idololatris, tamquam peccatores & immundos aspernabantur. Quarto, quia Apostolus, mali, de quo ante dixerat, scilicet vitæ depravatæ, causam & radicem hac locutione indicare voluit. Prima autem hujus mali radix est naturæ corruptio, & originaria labes.

Respondebat Julianus, secundum vim Græci textus verti posse; *Eramus prorsus filii iræ*. Et revera S. Hieronymus hanc interpretationem non rejicit; quamvis alteram magis probet ac sequatur. Sed eam in qua habetur, *natura*, esse anteponendam probat S. Augustinus ex summo Latinorum omnium Codicum consensu. *Nonne*, inquit, *hinc admoneri debuisti, antiquam contra vos defendi Catholicam fidem: quia non fere invenitur Latinus Codex, si non a vobis nunc incipiat emendari, vel potius in mendum mutari, ubi non*, natura, *sit scriptum? Quod utique cavere debuit interpretum antiquitas, nisi etiam fidei hæc esset antiquitas, cui vestra cœpit resistere novitas*. Lib. 6. contra Julianum, cap. 10.)

Probatur secunda pars Propositionis, proferendo testimonia Patrum, qui ante ortum Pelagianæ hæreseos floruerunt. In his Justinus Martyr in *Dialogo cum Tryphone Judæo*, de Christi baptismo in Jordane loquens, hæc habet: *Ad amnem eum non ideo venisse, pro comperto habemus, quod vel Baptismi lavatione, vel Spiritus in specie columbæ adventu opus ei fuerit . . . . sed humani generis causa, quod per Adam in mortem & fraudem, seductionemque serpentis conciderat: ut interim propriam pro se maligne agentis cujusque culpam taceam*. Ex his perspicuum est, Justinum Martyrem credidisse non solum ab actuali peccato purgari homines per Christum, sed ab alio quodam in quod per Adam inciderunt; cujus pœna mors est, cui obnoxii sunt universi.

Peccatum originale probatur ex Traditione.

Ecclesiæ Patres ante Sanctum Cyprianum dogma Catholicum de peccato originali clare ac luculenter asseruerunt.

II. S. Irenæus *lib. 4. adversus Hæreses, cap. 5.* idem dogma confirmat dicens,, Non aliter salvari
,, homines ab antiqua serpentis plaga, nisi credant
,, in eum, qui secundum similitudinem carnis pec-
,, cati, in ligno martyrii exaltatur a terra, & omnia
,, trahit ad se, & vivificat mortuos. *Et lib. 5. cap.*
,, 19. Quemadmodum adstrictum est morti genus hu-
,, manum per Virginem, solvatur per Virginem:
,, æqua lance disposita, virginalis inobedientia per vir-

gina-

ginalem obedientiam. Adhuc enim Protoplasti peccato per correptionem Primogeniti emendationem accipiente, Serpentis prudentia devicta per simplicitatem columbæ, vinculis illis resoluti sumus, per quæ alligati eramus morti. His locis S. Augustinus adversus Julianum Pelagianum pugnat *lib.* 1. *cap.* 3.

Non minus luculenta sunt, quæ idem S. Episcopus & Martyr habet *lib.* 3. *cap.* 20. „ Filius Dei, *inquit*, semper existens apud Patrem, quando incarnatus est & homo factus, longam hominum expositionem in se ipso recapitulavit, in compendio nobis salutem præstans, ut quod perdideramus in Adam, id est, secundum imaginem & similitudinem esse Dei, hoc in Christo Jesu reciperemus. Quia enim non erat possibile eum hominem, qui semel victus fuerat & elisus, per inobedientiam replasmare, & obtinere bravium victoriæ: iterum autem impossibile erat, ut salutem perciperet, qui sub peccato ceciderat: utraque operatus est Filius Verbum Dei existens, a Patre descendens. *Et infra*: Quemadmodum per inobedientiam unius hominis, qui primus de terra rudi plasmatus est, peccatores facti sunt multi, & amiserunt vitam: ita oportuit & per obedientiam unius hominis, qui primus de Virgine natus est, justificari multos & percipere salutem.

III. Tertullianus originale peccatum variis in locis agnoscit, ejusque labe infectam & contaminatam humanam naturam esse docet; Libro De Testimonio Animæ, *Cap.* 3. Satanam denique in omni aversatione & aspernatione & detestatione pronuntias, quem nos dicimus malitiæ Angelum, totius erroris artificem, totius sæculi interpolatorem, per quem homo a primordio circumventus, ut præceptum Dei excederet, & propterea in mortem datus, exinde totum genus de suo semine infectum, suæ damnationis traducem fecit.

Libro De Carne Christi, *cap.* 16. Nam & alibi in similitudine, *inquit*, carnis peccati Christum fuisse, non quod similitudinem carnis acceperit, quasi imaginem corporis & non veritatem; sed similitudinem carnis peccatricis vult intelligi; quod ipsa non peccatrix caro Christi, ejus fuit par, cujus erat peccatum, genere, non vitio, Adæ: quando hinc etiam confirmamus eam fuisse carnem in Christo, cujus natura est in homine peccatrix; & sic in illa peccatum evacuatum, quod in Christo sine peccato habeatur, quæ in homine sine peccato non habebatur.

Et *Cap.* 17. „ Hæc est nativitas nova, dum homo nascitur in Deo, in quo homine Deus natus est, carne antiqui hominis suscepta, sine antiquo semine, ut illum novo semine, id est spiritualiter reformaret, exclusis antiquitatis sordibus expiatam. Sed tota novitas ista, sicut & in omnibus de veteri figurata est, rationali per Virginem dispositione Domino nascente... Hic ratio defendit, quod Deus imaginem & similitudinem suam, a diabolo captam æmula operatione recuperavit. In Virginem enim adhuc Evam irrepserat verbum ædificatorium mortis. In Virginem æque introducendum erat Dei Verbum exstructorium vitæ, ut quod per ejusmodi sexum abierat in perditionem, per eumdem sexum redigeretur in salutem. Crediderat Eva serpenti, credidit Maria Gabrieli. Quod illa credendo deliquit, hæc credendo delevit.

Idem *libro* 5. contra Marcionem, *cap.* 17. Cum dicit [*Apostolus*] Fuimus natura filii iracundiæ; Creatoris autem, non natura sunt filii Judæi, sed adlectione Patrum: Iræ filios ad naturam retulit, non ad Creatorem. Ad summam subjungens: sicut & cæteri, qui utique Filii Dei non sunt, apparet communi naturæ omnium hominum & delicta & concupiscentias carnis & incredulitatem & iracundiam reputare; diabolo tamen captante naturam, quam & ipse jam infecit, delicti semine illam.

Idem *libro* De Resurrectione Carnis, *cap.* 33. & 34. „ In primis cum ad hoc venisse se dicit, uti quod periit salvum faciat, quid dicas periisse? Hominem sine dubio. Totumne an ex parte? Utique totum. Siquidem transgressio quæ perditionis humanæ causa est tam animæ instinctu ex concupiscentia, quam carnis actu ex degustatione commissa, totum hominem elogio transgressionis inscripsit, atque exinde merito perditionis implevit. Totus itaque salvus fiet, qui totus periit delinquendo.

IV. Dogma Catholicum de Peccato Originali pariter confirmat Origenes Homilia 8. in Leviticum. „ Ille ipse, *inquit*, qui nascitur, sive virilis sive feminei sexus sit, pronuntiat de eo Scriptura, quia non sit mundus a sorde, etiamsi unius sit diei vita ejus; ut scias in hoc esse grande nescio quid & tale quod nulli Sanctorum ex sententia venerit. Nemo ex omnibus Sanctis invenitur diem festum vel convivium magnum egisse in die natalis sui; soli peccatores super hujusmodi nativitate lætantur .... Quod si placet audire quid etiam alii Sancti de ista nativitate senserint, audi David dicentem: In iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea: Ostendens quod quæcumque anima nascitur, iniquitatis & peccati sorde polluitur. Et propterea dictum est, quod jam superius memoravimus: Nemo mundus a sorde, nec si unius diei sit vita ejus. Addi his etiam illud potest, ut requiratur quid causæ sit, cum Baptisma Ecclesiæ in remissionem peccatorum detur, secundum Ecclesiæ observantiam, etiam parvulis Baptismum dari; cum utique si nihil esset in parvulis, quod ad remissionem deberet & indulgentiam pertinere, gratia Baptismi superflua videretur. Lege & homiliam 12. in Leviticum.

Et *Homilia* 3. in Cantica „ Cervus quoque amicitiarum quis alius videbitur, nisi ille qui peremit serpentem illum qui seduxerat Evam, & eloquii sui flatibus peccati in eam venena diffundens, omnem posteritatis sobolem contagio prævaricationis infecerat?

Idem Homilia 14. in Lucam „ Parvuli baptizantur in remissionem peccatorum. Quorum peccatorum? vel quo tempore peccaverunt? Aut quando potest ulla lavacri in parvulis ratio subsistere, nisi juxta illum sensum, de quo paulo ante diximus: Nemo mundus a sorde, nec si unius diei quidem fuerit vita ejus super terram? Et quia per Baptismi Sacramentum nativitatis sordes deponuntur, propterea baptizantur & parvuli.

Et *libro* 6. in Epistolam ad Romanos: „ Omnes nos homines, qui ex semine viri cum muliere convenientis concepti sumus, illa necessaria utimur voce, quam dicit David: Quoniam in iniquitate concepit me mater mea. Verum qui ex nulla viri contagione, sed solo Spiritu Sancto super virginem veniente, & virtute Altissimi obumbrante venit ad corpus immaculatum, naturam quidem corporis nostri habuit, pollutionem tamen peccati quæ ex concupiscentiæ motu conceptis traditur, omnino non habuit.

S. Cyprianus & Patres ipsum secuti idem dogma constanter docuerunt.

V. S. Cyprianus Epistola 59. ad Fidum Episcopum data suo & Africani Concilii nomine, infantes a partu recentissimos statim baptizandos esse docet, nec octavum diem expectandum, ut Fidus optabat, quia baptismo ad remissionem peccati quod ex Adamo traxerunt, ipsis opus est „ Cæterum *inquit*, si homines impedire aliquid ad consecutionem gratiæ posset; magis adultos & provectos & majores natu possent impedire peccata graviora. Porro autem si etiam gravissimis delictoribus & in Deum multum ante peccantibus, cum postea crediderint, remissa peccatorum datur, & a baptismo atque gratia nemo prohibetur; quanto magis prohiberi non debet infans, qui recens natus nihil peccavit, nisi quod secundum Adam carnaliter natus contagium mortis antiquæ prima nativitate contraxit? Qui ad remissam peccatorum accipiendam hoc ipso facilius accedit, quod illi remittuntur, non propria, sed aliena peccata. Et idcirco, Frater charissime, hæc fuit in Concilio nostra sententia, A Baptismo atque gratia Dei, qui omnibus misericors, & benignus, & pius est, neminem per nos debere prohiberi. Quod cum circa universos observandum sit

atque

atque retinendum : magis circa infantes ipsos & recens natos observandum putamus, qui hoc ipso de ope nostra, ac de divina misericordia plus merentur, quod in primo statim nativitatis suæ ortu plorantes ac flentes, nihil aliud faciunt quam deprecantur. Tam insigne S. Cypriani & Ecclesiæ totius Africanæ testimonium contra Julianum Pelagianum profert S. Augustinus loco supra laudato.

VI. Profert ibidem S. Augustinus testimonium Reticii Augustodunensis, qui Concilio Romano contra Donatistas sub Melchiade Papa celebrato interfuit. Is de Baptismo agens ita locutus est „ Hanc igitur esse principalem in Ecclesia indulgentiam neminem præterit, in qua antiqui criminis omne pondus exponimus, & ignorantiæ nostræ facinora prisca delemus, ubi & veterem hominem cum ingenitis sceleribus exuimus.

VII. Profert authoritatem Olympii Hispani Episcopi, in quodam Sermone Ecclesiastico dicentis „ Si Fides umquam in terris incorrupta mansisset, ac vestigia defixa tenuisset, quæ signata deseruit, numquam Protoplasti mortifera transgressione vitium sparsisset in germine, ut peccatum cum homine nasceretur.

VIII. S. Hilarius Pictaviensis Episc. Eccl. Catholicæ adversus Hæreticos acerrimus defensor, eamdem Catholicæ Fidei veritatem asserit in Expositione Psalmi 118. ad illa verba Vivet anima mea & laudabit te. „ *Sic enim habet :* Vivere se in hac vita non reputat, quippe qui dixerat : Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in delictis peperit me mater mea. Scit sub peccati origine, & sub peccati lege esse se natum. *Et alibi de Christi carne agens, sic loquitur.* Ergo cum missus est in similitudine carnis peccati, non sicut carnem habuit, ita habuit & peccatum. Sed quia ex peccato omnis caro est, a peccato, scilicet Adam parente deductus in similitudine peccati carnis est missus, existente in eo, non peccato, sed peccati carnis similitudine. *His testimoniis Julianum Pelagianum premit S. Augustinus loco laudato.*

IX. S. Basilius Homilia I. De Jejunio, peccatum Adami, & ejus pœnam, ad ejus posteros pertinere agnoscit : „ Jejunium, *inquit*, tam vetus est, ut simul cum homine condito cœperit : in Paradiso præscriptum est. Primum illud præceptum accepit Adam, ne de ligno scientiæ boni & mali ederet. Hoc autem verbum; Non edetis, jejunii & abstinentiæ lex est. Si a ligno jejunasset Eva, nequaquam hoc nunc jejunio opus haberemus. Neque enim qui valent, egent medico, sed qui male habent. In morbum incidimus per peccatum, sanemur per pœnitentiam. Sed pœnitentia sine jejunio otiosa & infrugifera est. Maledicta terra spinas & tribulos progignet tibi. In tristitia vivere jussus es, non indulgere deliciis. *Et infra :* Quoniam non jejunavimus, exulamus e Paradiso. Jejunemus igitur, ut ad illum postliminio revertamur. *Hoc S. Basilii testimonium adversus Julianum profert S. Augustinus.*

X. S. Gregorius Nazianzenus Oratione 38. quæ est 1. in Nativitatem Christi, doctrinam eamdem tradit. „ Celebramus, *inquit*, Dei ad homines adventum, ut ad Deum accedamus, aut, ut aptiori verbo utar, revertamur, ac deposito veteri homine, novum induamus : & quemadmodum in veteri Adamo mortui sumus, ita in Christo vivamus, dum nimirum cum Christo, & nascimur, & Cruci affigimur, & sepelimur, & resurgimus. Pulchra enim in contrarium mutatio mihi subeunda est, ut quemadmodum ex secundis rebus molestæ venerunt, sic etiam ex molestis lætæ & jucundæ redeant. Ubi enim abundavit peccatum, superabundavit & gratia : &, si gustus condemnavit, quanto magis Christi Passio justificavit ? *Et ad finem Orationis :* Descriptionem reverere, propter quam in cœlis ipse describeris : & Nativitatem, ob quam nativitatis vinculis solutus es : & parvam illam Bethleem honora, quæ te in Paradisum reduxit.

Et alibi de Baptismo loquens „ Persuadeat tibi, *inquit*, de hoc quoque sermo Christi dicentis, Neminem posse introire in regnum cœlorum, nisi renatus fuerit ex aqua & Spiritu. Per hunc primæ nativitatis maculæ purgantur, per quas in iniquitatibus concipimur, & in delictis genuerunt nos matres nostræ. *Istis etiam testimoniis Julianum urget Sanctus Augustinus.*

XI. S. Joannis Chrysostomi authoritate, quam in sui erroris patrocinium Pelagiani trahebant, eosdem S. Augustinus profligat, variaque ipsius contra Julianum testimonia profert. 1. ex Epistola ad Olympiam, in qua ita scribit : „ Quando Adam peccavit, illud grave peccatum & omne genus hominum in commune damnavit, de mœrore pœnas luebat.

2. Ex Homilia de Lazaro resuscitato, *in qua hæc habet :* „ Flebat Christus, cur usque ad hoc mortalitas deliquisset, ut excussa de perennitatibus, inferos adamaret. Flebat Christus, quod eos qui immortales esse potuerunt, Diabolus fecit esse mortales.

3. Ex Homilia 9. in Genesim, in qua sic loquitur : „ Quod autem nunc terrori nobis sint bestiæ, & timeamus, & dominio exciderimus, neque ipse contradico. Verum hoc non arguit falsam Dei promissionem : nam ab initio res non ita habebant : sed timebant & tremebant bestiæ, & venerabantur dominum, ubi autem per inobedientiam fiduciam & gratiam apud Deum amisimus, etiam principatus noster mutilatus est. Subjecta enim homini animalia omnia fuisse, accipe ex Scriptura, quæ dicit : Adduxit Deus bestias ad Adam, ut videret quid vocaret eas, & cum videret juxta se bestias, non resiliit : sed tamquam dominus aliquis servis subditis nomina imposuit. *Et paulo post :* Atque hæc quidem satis indicant, ab initio feras homini terribiles non fuisse, est tamen & aliud quiddam manifestius; quodnam hoc ? Colloquium serpentis cum muliere. Nam si terribiles fuissent hominibus bestiæ, mulier serpente conspecto non mansisset, neque consilium accepisset, neque cum tanta securitate illi locuta fuisset : sed statim ad aspectum illius obstupefacta, profugisset. Verum colloquitur, nec metuit : Nondum enim erat timor ille : cæterum ubi peccatum intravit, ablata est hæc potestas & dignitas. *Et paulo post :* Nam salva manente illius fiducia & gratia apud Deum, terribilis erat & bestiis : ubi autem impegit, timere cœpit & conservorum extremos. Quod si quæ dicimus, non fers, *inquit*, demonstra tu mihi ubi terribiles ante peccatum fuerint homini bestiæ ? Sed non poteris. Quod autem postea subiit timor, etiam hoc divinæ misericordiæ maximum argumentum est. Nam si postquam homo mandatum prævaricatus est, integer illius mansisset honor & immobilis, haud facile a lapsu resurrexisset. Quibus demonstratur, per unum hominem peccatum ingressum esse, & commune omnibus hominibus factum esse peccatum, quandoquidem in omnibus terror communis est bestiarum, quæ utique nec infantibus parcunt, quos profecto, secundum S. Joannis Chrysostomi sententiam, non læderent, nisi essent veteris illius peccati obligatione constricti.

4. Ex Homilia ad Neophytos, in qua hæc habet : *Venit semel Christus, invenit nostrum Chirographum paternum, quod scripsit Adam. Ille initium induxit debiti, nos fœnus auximus posterioribus peccatis.* Non satis ipsi fuit dicere, *Paternum Chirographum*, nisi adderet, *nostrum :* ut sciremus, antequam fœnus peccatis nostris posterioribus augeremus, jam illius Chirographi paterni ad nos debitum pertinere.

5. Ex Homilia 10. in Epistolam ad Romanos, ubi exponit illam Apostoli sententiam : Per unum hominem peccatum intravit in mundum. *Sic autem habet :* „ Non ipsum peccatum quod a legis transgressione ortum est, sed illud quod ab Adam inobedientia, ipsum illud, inquam, peccatum erat, quod omnia perdebat, Et quænam rei hujus probatio fuerit ? Nempe quod homines ante legem interirent. Regnavit enim mors ab Adam usque ad Mosem, in eos quoque qui non peccaverant. Quomodo regnavit ? Ad similitudinem transgressionis Adam,

qui

qui typum gerit illius futuri: Propterea enim & typus est Jesu Christi Adam. Quomodo typus? Quoniam quemadmodum ille omnibus a se etiamsi de ligno non comedissent, author mortis, extitit ejus quæ ob cibum illum introducta est: sic & Christus omnibus a se quamvis juste non agentibus, justitiæ tamen conciliator extitit, ejus, quam omnibus nobis per crucem largitus est. *Et infra*. Ut cum tibi Judæus dixerit: Quo pacto uno recte agente Christo, universus orbis salvus factus est? Possis illi respondere: Quo pacto uno non obediente Adam, universus orbis condemnatus est? Quamquam nihil simile inter se habent peccatum & gratia; mors & vita. Diabolus & Deus. *Et paulo post*: Certe quod ratio na nititur id quod factum est, demonstravit, cum dixit: At non ut peccatum, ita & donum. Nam si unius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei & donum per gratiam, quæ fuit unius hominis Jesu Christi in multos exuberavit. Quod enim ait [*Apostolus*] sensum hunc habet, Si tantum valuit peccatum, & hominis unius peccatum, Gratia Dei, & ea Dei gratia, nec Patris solum, sed & Filii, quomodo non superavit magis? Hoc enim multo rationabilius. Alterum enim alterius peccato puniri, non admodum æquum atque conveniens esse videtur: at alterum propter alterum servari, & decentius multo & rationi magis consentaneum. Igitur si illud factum fuit, multo magis hoc.

Et post explicans illa verba Apostoli: „ Judicium quidem ex uno in eundemnationem: donum autem ex multis delictis ad justificationem; Quærit quis sit istorum verborum sensus. Quid autem hoc dictum sibi vult? *inquit*, nempe quod & mortem & condemnationem unum quidem peccatum afferre potuit: gratia autem non illud modo peccatum sustulit, sed & quæ post illud supervenere. ... Proinde quod plura sint advecta bona, nec sublatum tantummodo peccatum illud, sed & cætera omnia, his verbis ostendit; Donum autem ex multis delictis ad justificationem ..... Ante enim dixit: Si unius peccatum peremit omnes; multo certe magis unius gratia servare poterit. Postea ostendit, non illud modo peccatum per gratiam extinctum, sed & reliqua omnia: nec ipsa tantum peccata esse extincta, sed & justitiam datam: atque adeo Christum non modo tantum juvisse, quantum læserat Adam, sed & multo magis ac multo plenius. *Et inferius*. „ Quid ea sibi verba volunt: In mortem ipsius baptizati sumus? Ad hoc ut & ipsi moriamur, sicut ille: Crux enim est baptisma. Quod igitur Christo crux & sepulchrum, hoc nobis baptisma fuit; quamvis non iisdem in rebus. Ille enim carni & mortuus, & sepultus est: Nos autem peccato utrumque. Quapropter non dixit: Complantati morti; sed similitudini mortis. Mors etenim & hoc & illud: sed non ejusdem subjecti. Illa enim carnis, Christi videlicet: hæc autem peccati, nostra scilicet: ut igitur vera illa, sic & hæc. Tam insignia S. Joannis Chrysostomi testimonia demonstrant Pelagianos ejus authoritate perperam abusos, ut dogma Catholicum de originalis peccati propagatione impugnarent. Demonstrant ipsos, eorumque sectatores Socinianos, contra Ecclesiæ fidem & antiquam Traditionem, locum celebrem Apostoli, quo dixit: *Per unum Hominem peccatum intravit in mundum*, &c. ad imitationem detorquere, & ad carnalem nativitatem referendum inficiati. Illo namque peccato contaminata dicit esse omnia S. Joannes Chrysostomus. Et sic illud distinguit a cæteris postea commissis, introductisque peccatis, ut non illa tantum; sed & hoc & illa per gratiam Christi dicat interfici. Asserit præterea, ita eum peccato mori, qui baptizatur in Christo, sicut carne mortuus est Christus. Quia in morte Christi baptizari, nihil est aliud quam peccato mori. Cui porro peccato parvulus moritur, si originale non traxit? An forte non in Christi morte parvuli baptizantur, cum Apostolus non dixerit, *Quidam*, sed *Quicumque baptizati sumus in Christo, in morte ipsius baptizati sumus*? His Sancti Joannis Chrysostomi testimoniis Pelagianos profligat S. Augustinus *lib. 1. contra Julianum, cap. 6.*

XII. S. Ambrosius causæ etiam Catholicæ Fidei adversus Pelagianos & Socinianos Peccatum originale negantes suffragatur. In Commentariis enim ad caput 5. S. Lucæ hæc habet: „ Jordanis conversus est retrorsum: significavit salutaris lavacri futura mysteria, per quæ in primordia naturæ suæ, qui baptizati fuerint parvuli, a malitia reformantur.

Et ad *caput* 2. „ Non enim, inquit, virilis coitus vulvæ Virginalis secreta reseravit, sed immaculatum semen inviolabili utero Spiritus Sanctus infudit. Solus enim per omnia ex natis de fœmina Sanctus Dominus Jesus, qui terrenæ contagia corruptelæ immaculati partus novitate non senserit, & cœlesti majestate depulerit. *Et ad caput* 4. Omnes in Adam morimur, quia per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt: illius igitur culpa mors omnium est. *Et ad caput* 10. Cave ergo, *inquit*, ne ante nuderis, sicut Adam nudatus est, mandati cœlestis custodia destitutus, & exutus fidei vestimento; & sic lethale vulnus accepit, in quo omne genus occidisset humanum, nisi Samaritanus ille descendens, vulnera ejus acerba curasset. *Et ad caput* 15. Fuit Adam, & in illo fuimus omnes: periit Adam, & in illo omnes perierunt. *Et in Psalmum* 50. qui a S. Augustino laudatur sub titulo Apologiæ David: Antequam nascamur, *inquit*, maculamur contagio: & ante usuram lucis, originis ipsius excipimus injuriam, in iniquitate concipimur. Non expressit utrum parentum, an nostra. Et in delictis generat unumquemque mater sua, nec hic declaravit utrum in delictis suis mater pariat, an jam sint & aliqua delicta nascentis. Sed vide ne utrumque intelligendum sit: quoniam & parentes non carent lapsu, nec conceptus iniquitatis exors est. Nam si nec unius diei infans sine peccato est, multo magis nec illi materni conceptus dies sine peccato sunt .... Concipimur ergo in peccatis parentum, & in delictis eorum nascimur. Sed & ipse partus habet contagia sua; nec unum tantummodo habet ipsa natura contagium. *Et infra*, de Christo Domino loquens hæc habet: Dignum etenim fuit, ut qui non erat habiturus corporeæ peccatum prolapsionis, nullum sentiret generationis naturale contagium. Merito ergo David flebiliter in se deploravit ipsa inquinamenta naturæ, quod prius inciperet in homine macula, quam vita.

Et Enarratione in Psalmum 48. ad illa verba: Iniquitas calcanei mei circumdabit me; *ait*: Alia est iniquitas nostra, alia calcanei nostri, in quo Adam dente serpentis est vulneratus, & obnoxiam hæreditatem successionis humanæ suo vulnere dereliquit, ut omnes illo vulnere claudicemus. *Et libro de Tobia, cap.* 9. Quis iste peccati fœnerator, *inquit*, nisi Diabolus, a quo Eva mutuata peccatum obnoxiæ successionis, usuris defœneravit omne genus humanum? Denique quasi malus fœnerator, Chirographum tenuit, quod postea Dominus suo cruore delevit. *Et cap.* 22. Diabolus Evam decepit, ut supplantaret virum, obligaret hæreditatem. *Et lib. 1. de Pœnitentia, cap.* 2. Omnes homines, *inquit*, sub peccato nascimur. Quorum ipse ortus in vitio est, sicut habes lectum, dicente David: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.

Et in Commentariis in Isaiam a S. Augustino laudatis, *lib. 4. ad Bonifacium, cap.* 11. loquens de Apostolo Petro; „ Ipse, *inquit*, se obtulit, quod ante putabat esse peccatum: lavari sibi non solum pedes, sed & caput poscens: quod illico intellexisset, lavacro pedum, qui in primo lapsi sunt homine, sordem obnoxiæ successionis aboleri. *Et ibidem*: Servatum est igitur, ut ex viro & muliere, id est, per illam corporum commixtionem nemo videatur expers esse delicti: qui autem expers delicti, expers est etiam hujusmodi conceptinnis.

XIII. Hilarius Sardus in caput 4. Epistolæ ad Romanos idem fidei dogma diserte asserit. „ Manifestum est, *inquit*, in Adam omnes peccasse quasi in massa. Ipse enim per peccatum corruptus, quos genuit omnes, nati sunt sub peccato. Ex eo igi-

igitur cuncti peccatores: quia ex eo sumus omnes.

XIV. Sanctus Hieronymus suo etiam suffragio Catholicam sententiam confirmat Commentario in cap. 2. Micheæ. *Unusquisque nostrum*, inquit, *cum Adam de paradiso cecidit, & in hujus mundi captivitate versatur*. Et in caput 3. Jonæ ait quod *Etiam parvuli peccato offendentis Adam tenentur obnoxii*. Quæ verba S. Augustinus laudat, *lib. 1. contra Julianum, c.7.*

Peccatum Originale ex Ecclesiæ definitionibus probatur.

XV. Hinc Pelagianum dogma statim, atque apertam in lucem erupit, Ecclesiastici Doctores & Episcopi impugnarunt, Ecclesia execrata est, anathemate confixit, & Pelagianos ubique damnavit. In Diospolitana Synodo coactus est Pelagius istas propositiones anathemata percellere: *Quod peccatum Adæ ipsum solum læserit, & non genus humanum. Quod infantes nuper nati in illo statu sint, in quo Adam fuit ante prævaricationem. Quod infantes, etsi non baptizentur, habent vitam æternam.*

Innocentius I. in Rescriptis ad Synodi Carthaginensis & Milevitanæ Patres de Pelagii & Cœlestii errore ita scribit: *Illud vero quod eos vestra Fraternitas asserit prædicare, parvulos æternæ vitæ præmiis absque baptismatis gratia posse donari, perfatuum est. Nisi enim manducaverint carnem Filii hominis, &*

Joan. 6.

biberint sanguinem ejus, non habebunt vitam in semetipsis. Qui autem hanc in eis sine regeneratione defendunt, videntur mihi ipsum baptismum velle cassare, cum prædicant hos habere, quod in eos creditur nonnisi baptismate conferendum. Si ergo nihil volunt officere, non renasci: fateantur necesse est, nec regenerationi sacra fluenta prodesse. Hujus Pontificis authoritate Julianum S. Augustinus peremit, lib. 2. cap. 4. *S. Innocentio*, inquit, *vide quid respondeas, qui nihil aliud de hac re sapit, quam quod isti, in quorum te conventum, si tamen prodest aliquid, introduxi. Cum his etiam ipse considet, etsi posterior tempore, prior loco. De miseris parvulis ab originali malo quod trahitur ex Adam per Christi gratiam liberandis, unam cum eis tenet Christianam veramque sententiam, qui omne præteritum vitium primi scilicet hominis, qui libero arbitrio est in profunda demersus, Christum dixit suo lavacro purgasse baptismatis. Qui denique parvulos definivit, nisi manducaverint carnem Filii hominis, vitam prorsus habere non posse. Huic responde, immo ipsi Domino, cujus ille Antistes usus est testimonio, & dic unde imago Dei tam capitali supplicio puniatur, ut vita privetur, si peccatum a nascentibus originale non trahitur?*

Concilium Plenarium Africæ Canone 11. qui perperam adscriptus est Milevitano ab Editoribus Conciliorum, Pelagianum errorem de peccato originali confodit. *Item placuit, ut quicumque parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat aut dicit, in remissionem quidem peccatorum eos baptizari; sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro expietur: unde fit consequens, ut in eis forma baptismatis, in remissionem peccatorum, non vera, sed falsa intelligatur, anathema sit. Quoniam non aliter intelligendum est quod ait Apostolus: Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt: nisi quemadmodum Ecclesia Catholica ubique diffusa semper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei, etiam parvuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideo in peccatorum remissionem vere baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt.*

Zosimus in Epistola contra Pelagianos eamdem Catholicæ Fidei veritatem docet his verbis a S. Augustino laudatis Epistola 157. ad Optatum: *Fidelis Dominus in verbis suis, ejusque baptismus re ac verbis, id est, opere, confessione, & remissione vera peccatorum, in omni sexu, ætate, conditione generis humani eamdem plenitudinem tenet. Nullus enim, nisi qui peccati servus est, liber efficitur; nec redemptus dici potest: nisi qui vere per peccatum fuerit ante captivus: sicut scriptum est: Si ergo vos Filius liberaverit, vere liberi eritis. Per ipsum enim renascimur spiritaliter,* Joan. 8. *per ipsum crucifigimur mundo. Ipsius morte, mortis ab Adam omnibus nobis introductæ atque transmissæ universa anima, illud propagatione contractum Chirographum rumpitur, in quo nullus omnino natorum, antequam per baptismum liberetur, non tenetur obnoxius.*

Secundum hanc Traditionem & definitionem Ecclesiæ S. Augustinus peccati originalis propagationem contra Pelagianos propugnavit in libris *de Peccatorum Meritis & Remissione*; in libro *de Peccato Originali contra Cœlestium*; in libris *de Nuptiis & Concupiscentia*; in libris *contra Julianum*; in libris *ad Bonifacium contra duas Epist. Pelagianorum*; & in variis Epist. Idem fidei caput propugnarunt acerrime Cœlestinus I. S. Leo, S. Prosper, Gelasius, Patres Arausicanæ Synodi ac decretis suis confirmarunt Florentina Synodus *in Decreto Unionis* & Tridentina, *Sessione V. Canone* 2. & 4.

Probatur tertia pars propositionis, rationibus quibus Pelagianos impugnavit S. Augustinus. Prima petitur ex Circumcisione: Masculi enim, qui circumcisus non fuisset, animam de populo suo perituram dixit Deus: Quibus verbis, non temporalis, sed æterna significatur damnatio, quæ non infligeretur parvulis, nisi alicujus peccati rei essent. Hac ratione adversus Pelagianos pugnat S. Augustinus lib. *de Peccato Originali contra Cœlestium*, cap. 30. & 31. *Quid enim mali*, inquit, *parvulus propria voluntate commisit, ut alio negligente, & eum non circumcidente, ipse damnetur damnatione tam severa ut pereat anima illa de populo suo? Neque enim temporalis mortis terror incussus est, cum de Justis, quando moriebantur, tunc potius diceretur: Et appositus est ad populum suum: vel, Appositus est ad patres suos: quoniam deinceps homini nulla tentatio formidatur, quæ illum separat a populo suo, si populus ejus ipse est populus Dei. Quid ergo sibi vult pro nullo propria voluntatis admisso tanta damnatio? Unde recte infans illa perditione punitur, nisi quia pertinet ad massam perditionis, & juste intelligitur ex Adam natus, antiqui debiti obligatione damnatus, nisi inde fuerit, non secundum debitum, sed secundum gratiam liberatus?*

S. Augustini rationibus dogma Catholicum de Peccato originali confirmatur.

Ratio altera sumitur ex forma baptismi, & sacris ritibus ab Ecclesia in eo jam ab antiquo usurpatis ante Pelagianorum ortum. Quid enim significat hoc verbum, *Baptizo*, nisi quod ait Scriptura: *Mundo lavacro aquæ in verbo vitæ*? Cur in remissionem peccatorum confertur, collatusque semper est baptismus, etiam infantibus, si nullo peccato sunt obstricti? Quorsum exorcismi & exsufflationes, & abrenuntiatio Satanæ, si Diabolus eis non dominatur? Qua vero ratione ipsis dominatur, si a peccato sint immunes? Hoc argumento contra Pelagianos pugnat S. Augustinus *de Peccato Originali* cap. 40. *Ipsa*, inquit, *Ecclesiæ sacramenta, quæ tam prisca traditionis authoritate concelebrat, ut ea isti quamvis in parvulis existiment, simulatorie potius quam veraciter fieri; non tamen audeant aperta improbatione respuere: ipsa, inquam, sanctæ Ecclesiæ sacramenta satis indicant, parvulos etiam a partu recentissimos per gratiam Christi de diaboli servitio liberari. Excepto enim quod in peccatorum remissionem, non fallaci, sed fideli mysterio baptizantur, etiam prius exorcizatur in eis, & exsufflatur potestas contraria; cui etiam, verbis eorum a quibus portantur, sese renuntiare respondent. Quibus omnibus rerum occultarum sacratis, & evidentibus signis a captivatore pessimo, ad optimum Redemptorem transire monstrantur.* Et lib. 6. *contra Julianum*, cap. 5. *Sed etsi nulla ratione indagetur, nullo sermone explicetur; verum tamen est quod antiquitus veraci fide catholica prædicatur & creditur per Ecclesiam totam; quæ filios fidelium nec exorcizaret, nec exsufflaret, si non eos de potestate tenebrarum & a principe mortis erueret; quod in libro meo, cui velut respondes, a me positum est: sed id tu commemorare timuisti, tamquam ipse ab orbe toto exsufflandus esses, si huic exsufflationi, qua princeps mundi & a parvulis ejicitur foras, contradicere voluisses.*

Ratio tertia sumitur ex parentum Christianorum solicitudine ut Baptismum filiis sui procurent: & ex Ecclesiæ traditione ab Apostolis derivata, quæ ipsis, etsi a partu recentibus, conferendum illum semper docuit, ne ab æterna vita excluderentur, secundum Salvatoris Decretum dicentis: *Nisi quis renatus*

tus fuerit aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum cœlorum. Porro justissimus, optimusque Deus homines ad imaginem suam conditos, & propter æternam beatitudinem, quæ regnum cœlorum est, ab ea non excluderet immeritos & insontes. Essent autem insontes, etiam cum e vita Baptismo non suscepto, nulla culpa sua, rapiuntur, si peccatum originis in eis nullum esset: siquidem propriis adstricti delictis non tenentur. Hac ratione sæpius Pelagianos premit S. Augustinus, præsertim, lib. 3. *contra Julianum*, cap. 12. *Sed certe vos qui miseram falsa defensione premitis, & perniciosa laude oppugnatis infantiam, quare nihil mali merentes tot in parvulis imagines Dei, si non baptizentur, non admittitis ad regnum Dei. Numquid ipsi sibi defuerant, ut priventur regno, ut tam luctuoso puniantur exilio, cum id non fecerint, quod facere omnino non poterant?*

Et cap. 3. *Non enim vestra, sed illius est vera sententia, qui dixit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu S. non potest intrare in regnum Dei. Verum vos excellentissimi amatores illius vitæ, quæ futura est æterna cum Christo, nullam pœnam putatis esse, imaginem Dei in æternum exulare a regno Dei: cum si parvam pœnam esse diceretis, non esset hæc vox beati amatoris illius regni, sed miseri contemptoris. Porro autem si, quod huic sufficit causæ, parvam saltem pœnam fatemini esse, qua magna est, ut imago non sinitur intrare in regnum Dei: obsecro, aperite qualescumque oculos, & videte, qua justitia pœna ista infligenda sit parvulo, quem el nisi oculis originali obnoxium negatis esse peccato?*

Ex Sermone XIV. de Verbis Apostoli: *Quare enim patrimonium regni cœlorum abeipis innocenti? A quo regnum cœlorum non acquiritur, profecto magno bono fraudatur. Quæ est ista justitia? Dic quare? Quid offendit parvulus non baptizatus nullam habens culpam, nec de parente tractam? Quid offendit, dic mihi, ut non intret in regnum cœlorum, ut separetur a sorte Sanctorum, ut sit exul a societate Angelorum? Videris enim tibi misericors, quia non aufers ei vitam; damnas tamen, quem separas a regno cœlorum. Damnas non cum percutis, sed in exilium mittis. Nam & qui exulant, vivunt; si sani sunt, in doloribus corporis non sunt, non torquentur, non carceris tenebris affliguntur, hæc illis sola pœna est, non esse in patria. Si amatur patria, magna pœna; si autem non amatur patria, pejor est cordis pœna. Parvum malum est in hominis corde, qui societatem non quærit Sanctorum, qui non desiderat regnum cœlorum; Si non desiderat, pœna est de perversitate: si autem desiderat, pœna est de fraudata charitate. Sed si, quod vis, parva est pœna: & ipsa parva magna est, si nulla culpa est.*

Quia vero Pelagiani a Regno quidem Dei exules fore parvulos sine baptismo decedentes fatebantur, non tamen ab æterna vita & felicitate: istud commentum S. Augustinus funditus subvertit, & ex Evangelio demonstrat damnandos iri & in ignem æternum mittendos, qui regno Dei donati non fuerint. Sic habet in eodem sermone, cap. 3. *Primus hic error aversandus ab auribus, extirpandus a mentibus. Hoc novum in Ecclesia prius inauditum est, esse vitam æternam præter regnum cœlorum, esse salutem æternam præter regnum Dei .... Venturus est Dominus, & judicaturus de vivis & mortuis, sicut Evangelium loquitur; duas partes facturus est, dexteram, & sinistram. Sinistris dicturus: Ite in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis ejus. Dextris dicturus: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Hanc Regnum nominat, hanc cum diabolo damnationem. Nullus relictus est medius locus, ubi ponere queas infantes. De vivis & mortuis judicabitur: alii erunt ad dexteram, alii ad sinistram: non novi aliud. Qui inducis medium, recede de medio, sed noli in sinistram. Si ergo dextera erit & sinistra, & nullum medium locum in Evangelio novimus, ecce in dextera regnum cœlorum est. Percipite, inquit, regnum: qui ibi non est, in sinistra est. Quid erit in sinistra? Ite in ignem æternum. In dextera ad regnum, utique æternum: in sinistra in ignem æternum: Qui non in dextera, procul dubio in sinistra. Ergo qui non in regno, proculdubio in ignem æternum .... Ecce exposuit tibi quid sit regnum, & quid sit ignis æternus: ut quando confiteris parvulum non futurum in regno, fatearis futurum in ignem æternum.*

Quarta ratio petitur ex miseriis corporis. Grave enim illud jugum, quod est super filios Adam a die exitus de ventre matris eorum, injustum prorsus esset, si nullius peccati reje ssent infantes. Injustus, inquam, esset Deus, si tot miseriis creaturas innocentes addixisset. Hac ratione contra Pelagianos passim pugnat S. Augustinus, sed præsertim lib. 6. contra Julianum, cap. 5. ubi de Ecclesia loquens, sic Julianum compellat: *Contra cujus viscera satis acutis telis tibi videris armatus; de injustitia Dei contra justitiam Dei colligens argumenta. Tunc enim est Dei vera justitia, si grave jugum super filios Adam non est injustum. Quomodo autem non est injustum jugum grave, si nullum est in parvulis malum, propter quod juste jugo premantur gravi?*

Et lib. 1. Operis Imperfecti: *Miseria generis humani, a qua nullum hominum ab exortu usque ad obitum videmus alienum, non pertinet ad Omnipotentis justum judicium, si non est originale peccatum.* Et lib. 6. cap. 36. *Omnis autem pœna hominis, quid est nisi pœna Dei imaginis? Quæ si infertur injuste, profecto a quo infertur, injustus est. Quis porro dubitet, quod injuste inferatur pœna imagini Dei, nisi hoc culpa meruerit?* Et cap. 27. *Justus est Deus, quod assidue contra te dicis, & nescis: justus est, inquam, Deus, & ideo nullo modo nec faceret, nec fieri sineret miseros, nisi nosset reos.*

Quinta ratio petitur ex concupiscentia, quæ naturalis homini esse non potest, nec a Deo inseri, cum mala sit: Adeoque peccati germen est & fructus. Cum itaque omnibus insita sit hominibus, consequens est illis peccatum aliquod a nativitate inesse, & in illos propagatione transfundi, sicut & concupiscentiam. Malam autem esse concupiscentiam demonstrat S. Augustinus ex eo quod adversus continentiam pugnet, quæ a Deo est. Sic enim *lib.* 4. *contra Julianum*, *cap.* 13. ubi protulit illa verba Apostoli: *Nolite diligere concupiscentiam carnis*: ait, *Hæc quam diligere prohibemur, non est a Patre: Hæc igitur concupiscentia, quam laudas, non est a Patre. Duo enim bona, quæ a Patre sunt, inter se pugnare non possunt. Pugnant autem inter se continentia & concupiscentia: quid horum a Patre magis velis esse, responde. Video quas patroni angustias. Faves quidem concupiscentiæ, sed erubescis continentiæ.*

Et lib. 5. cap. 7. *Rogo te*, inquit, *oculos aperi, & cerne quæ aperta sunt. Nulla pugna est sine malo; quando enim pugnatur, aut bonum pugnat & malum; aut malum & malum: Aut si duo bona inter se pugnant, ipsa pugna est magnum malum.* Et cap. ultimo. *Quæro sane qualibus ingenitis sibi motibus hominem dicatis esse idoneum dare leges? Utrum bonis, an malis? Si bonis adversus bonum: ergo spiritus concupiscit adversus spiritum, & duo bona invicem sibi adversantur in homine. Quod si ita esset, ipsa duorum bonorum inter se adversitas bona esse non posset. Si autem malis, fatere igitur ingenitos esse homini motus malos, contra quos castitas dimicat. Et ne dicere cum Manichæis cogaris, alienæ mali naturæ nobis inesse commixtionem, nostram potius originalem confitere languorem.*

Probat secundo S. Augustinus malam esse concupiscentiam, ex eo quod ad peccatum impellat, lib. 6 contra Julianum, cap. 15. *Quis autem*, inquit, *ita sit imprudens atque impudens, ita procax, pertinax, pervicax, ita postremo insanus & demens, qui cum peccata mala esse fateatur, neget esse malam concupiscentiam peccatorum, etiamsi adversus eam concupiscente spiritu, peccata concipere ac parere non sinatur? Tale porro ac tam magnum malum, tantum quia inest, quomodo non teneret in morte, & pertraheret in ultimam mortem, nisi ejus vinculum in illa, quæ fit in baptismo, remissione peccatorum omnium solveretur?*

Tertio id probat S. Augustinus ex pudore illo naturali, qui concupiscentiam inordinatis motibus æstuantem sequitur. Impossibile autem est ut Deus hominem cum illa pudoris instituat necessitate, seu cum inhonestis illis motibus, ex quibus pudor nascitur. *Itaque* (inquit lib. 1. ad Bonifacium, cap. 16.)

sua

suæ culpa sibi accidens malum natura humana permittatur agnoscere, ne cogatur, aut, quod est impudentissimum, de his suis motibus non erubescere; aut, quod est ingratissimum, de suis Creatoris operibus erubescere. Si enim natura humana non agnoscit hoc malum sua sibi culpa accidisse, sed ex institutione Dei, necessario in alterutrum extremum labitur: namque non erubescendo, prodit impudentiam suam: erubescendo, ingratitudinem; quia non habet de quo erubescat, nisi vel de opere, vel de incuria Creatoris; quorum utrumque impium est creaturæ. Unde cap. 17. de eadem concupiscentia sic loquitur: *Qualis quippe nunc sit, profecto omnium sensus mortalium, etsi cum verecundia confitetur: quia & castos etiam nolenter, eamque per temperantiam castigantes, inquietudine inordinata importunaque sollicitat, & plerumque sese volentibus subtrahit, nolentibus ingerit: ut nihil aliud inobedientia sua, quam illius priscæ inobedientiæ pœnam se esse testetur. Unde merito de illa & tunc primi homines, quando pudenda texerunt, & nunc qui se utcumque hominem esse considerat, omnis pudens, impudensque confunditur, absit ut de opere Dei, sed de pœna primi veterisque peccati*.

Objiciet quispiam, hanc rationem nullius esse roboris; siquidem Sanctus ipse Augustinus *lib. 1. Retractationum, cap. 9.* asserit Deum condere potuisse hominem cui ignorantia, & concupiscentia naturales essent. *Quamvis*, inquit, *ignorantia & difficultas, etiamsi essent hominis primordia naturalia, nec sic culpandus, sed laudandus Deus esset, sicut in eodem libro* 3. (de Libero Arbitrio) *disputavimus*.

Respondeo, S. Augustinum id non asseruisse ex propria sententia; sed illud concessisse Manichæis, ut ex hypothesi illa nihil ipsos lucrari demonstraret: sed Deum semper laudandum, etiamsi homines cum ignorantiæ cæcitate & difficultatis cruciatibus nascerentur; nec ideo peccata nostra in Deum esse refundenda. Idque probat secundum quatuor modos incarnationis animarum, quos cogitare possemus. Ut videlicet anima prolis ea anima parentis propagetur, vel in corpore jam corrupto nova creetur; vel ante creata ad illud mittatur a Deo; vel eo sponte labatur. In omnibus namque illis quatuor modis supponi ostendit corpus parentis, & consequenter corpus prolis, quod inde generatione propagatur, & ab anima prolis quocumque quatuor modorum informandum est: quodque primi parentis iniquitate est violatum, quia tam sibi, quam proli pœnam ignorantiæ & difficultatis procuraverit. Id ex cap. 19. lib. 3. laudati de Libero Arbitrio perspicuum erit legentibus. Cæterum nec illam hypothesim possibilem existimavit S. Augustinus; & disputationem illam suam contra Manichæos firmissimam, ad tuendam justitiam Dei contra Pelagianos, non satis firmam esse professus est, cum in Epist. 28. ad S. Hieronymum data, tum lib. 1. Retractationum, cap. 9. tum denique libro *de dono Perseverantiæ*, cap. 11. & 12. Epistola quidem 28. hæc habet: *Sicut enim paulo ante commemoravi, quæcumque illarum de animæ incarnatione quatuor opinionum vera esset, inculpatam substantiam Creatoris, & a nostrorum peccatorum societate remotissimam nitebar ostendere. Et ideo quacumque illarum veritate posset convinci & repudiari, ad curam intentionis meæ, quam tunc habebam, non pertinebat: quandoquidem cunctis diligentiore disputatione discussis, quæcumque illarum recte vinceret cæteras, me securissimo fieret, quando etiam, secundum omnes, id quod agebam, invictum persistere demonstrabam. Nunc vero unam volo si possum, ratione recta eligere ex omnibus: & propterea hujus ipsius, de qua nunc agimus defensionem, in his, quæ commemoravi de illo libro, verbis meis attentius intuens, validam firmamque non video*.

Libro vero *de Dono Perseverantiæ* cap. 11. & 12. hæc habet. *Cur autem causam parvulorum ad exemplum majorum, sicut scribitis, non patiuntur afferri homines, qui contra Pelagianos non dubitant esse peccatum originale, quod per unum hominem intravit in mundum, & ex uno omnes isse in condemnationem? Quod & Manichæi non accipiunt, qui non solum omnes Veteris Instrumenti Scripturas in ulla authoritate non habent: verum etiam eas quæ ad Novum pertinent Testamentum sic accipiunt, ut suo quodam privilegio, immo sacrilegio, quod volunt, sumant; quod nolunt, rejiciant. Contra quos agebam in libris de* Libero Arbitrio, *unde isti nobis præscribendum putant. Ideo quæstiones operosissimas incidentes enucleate solvere nolui, ne nimium longum opus esset, ubi me adversus tam perversos testimoniorum divinorum non adjuvabat authoritas. Et poteram sicut feci, quodlibet horum verum esset quæ nonc definite interponebam, certa tamen ratione concludere, in omnibus Deum esse laudandum, sine ulla necessitate credendi duas, sicut illi volunt, coæternas boni & mali permixtas esse substantias. Denique in primo Retractationum libro cum ad eosdem libros retractandos venissem, hoc est de Libero Arbitrio: ita locutus sum;* „In his, inquam, libris ita multa disserta sunt, ut incidentes nonnullæ quæstiones, quas vel enodare non poteram, vel longam sermocinationem in præsenti requirebant; ita differrentur, ut ex utraque parte, vel ex omnibus earumdem quæstionum partibus, in quibus non apparebat quid potius congrueret veritati, ad hoc tamen ratiocinatio nostra concluderetur, ut quodlibet eorum verum esset, laudandus crederetur, vel etiam ostenderetur Deus. Propter eos quippe disputatio illa suscepta est, qui negant ex libero voluntatis arbitrio mali originem duci: & Deum si ita est, creatorem omnium naturarum culpandum esse contendunt; eo modo volentes secundum suæ impietatis errorem (Manichæi enim sunt) immutabilem quamdam & Deo coæternam introducere naturam mali. *Item post aliquanta alio loco*: Deinde dictum est, inquam, ea qua miseria peccantibus justissime inflicta liberet Dei gratia; quia homo sponte, id est, libero arbitrio cadere potuit, non surgere; ad quam miseriam justæ damnationis pertinet ignorantia & difficultas, quam patitur omnis homo ab exordio nativitatis suæ, nec ab isto malo liberatur quisquam, nisi Dei gratia. Quam miseriam nolunt Pelagiani ea justa damnatione descendere, negantes originale peccatum. Quamvis ignorantia & difficultas etiamsi essent hominis primordia naturalia, nec sic culpandus, sed laudandus esset Deus, sicut in eodem libro tertio disputavimus. Quæ disputatio contra Manichæos habenda est, qui non accipiunt Scripturas sanctas Veteris Instrumenti, in quibus peccatum originale narratur. Et quidquid inde in Literis Apostolicis legitur, detestabili impudentia immissum fuisse contendunt a corruptoribus Scripturarum, tamquam non fuerit ab Apostolis dictum. Contra Pelagianos autem hoc defendendum est, quod utraque Scriptura commendat, quam se accipere profitentur. *Hæc dixi in primo libro Retractationum cum retractarem libros de Libero Arbitrio. Quamvis ergo in libro tertio de Libero Arbitrio ita de parvulis disputaverim, ut etiamsi verum esset quod dicunt Pelagiani, ignorantiam & difficultatem sine quibus nullus homo nascitur, primordia, non supplicia esse naturæ: vincerentur tamen Manichæi, qui volunt duas, boni scilicet & mali coæternas esse naturas: numquid ideo fides in dubium vocanda vel deserenda est, quam contra ipsos Pelagianos Catholica defendit Ecclesia, quæ asserit originale esse peccatum, cujus reatus generatione contractus, regeneratione solvendus est?*

Sicut autem nunc ut ostenderem gratiam Dei non secundum merita nostra dari secundum utrumque sensum hoc defendere malui: & secundum nostrum scilicet, qui obstrictos originali peccato parvulos dicimus, & secundum Pelagianorum, qui originale negant esse peccatum: nec tamen ideo mihi est ambigendum, habere parvulos quod eis dimittat qui salvum facit populum suum a peccatis eorum: ita & in tertio libro de Libero Arbitrio, secundum utrumque sensum restiti Manichæis, sive supplicia, sive primordia naturæ sint ignorantia & difficultas, sine quibus nullus hominum nascitur: & tamen unum horum teneo. Ibi quoque a me satis evidenter expressum est, quod non sit ista natura instituti hominis, sed pœna damnati. Frustra itaque mihi de illius libri mei vetustate præscribitur, ne agam causam, sicut debeo agere, parvulorum, & inde gratiam Dei non secundum merita hominum dari perspicua veritatis luce convincam. Si enim quando libros de Libero Arbitrio laicus cœpi, presbyter explica-

vi, adhuc de damnatione infantium non renascentium, & de renascentium liberatione dubitarem; nemo, ut opinor, esset tam injustus atque invidus, qui me proficere prohiberet, atque in hac dubitatione remanendum mihi esse judicaret. Cum vero rectius possis intelligi, non me propterea de hac re dubitasse credi oportere: quia contra quos mea dirigebatur intentio, sic mihi visi sunt refellendi, ut sive pœna esset peccati originalis in parvulis, quos veritas habet: sive non esset, quod nonnulli errantes opinantur: nullo modo tamen, quam Manichæorum error inducit, duarum naturarum, boni scilicet & mali permixtio crederetur: absit ut causam parvulorum sic relinquamus, ut esse nobis dicamus incertum, Utrum in Christo regenerati, si moriantur parvuli, transeant in æternam salutem, non regenerati autem transeant in mortem secundam: quoniam quod scriptum est: Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines transiit; aliter recte intelligi non potest: nec a morte perpetua, quæ justissime est retributa peccato, liberat quemquam pusillorum atque magnorum, nisi ille qui propter remittenda & originalia & propria nostra peccata mortuus est, sine ullo suo originali propriove peccato. Ex his perspicuum est, rationem S. Augustini ex ingenita omnibus concupiscentia petitam ad probandum peccatum originale, congruam esse: nec ejus vim infringi per ea quæ scripsit in libris *de Libero arbitrio*.

Pelagianorum Objectionibus contra peccatum originale respondetur.

Objiciebant 1. Pelagiani, locum illum Ezechielis cap. 18. „ Quid est quod inter vos parabolam vertitis in proverbium istud in terra Israel, dicentes: Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt? Vivo ego, dicit Dominus Deus, si erit ultra vobis parabola hæc proverbium in Israel. Ecce omnes animæ meæ sunt: Ut anima Patris, ita & anima filii mea est: Anima quæ peccaverit, ipsa morietur .... Filius non portabit iniquitatem Patris, &c. Portat autem filius iniquitatem Patris in hypothesi originalis peccati.

Respondet S. Augustinus 1. Filium quidem non portare iniquitatem patris, quæ nullatenus sua sit, sed portare iniquitatem patris, quæ facta sit sua vel imitatione, vel nativitate. „ Parentum autem peccata modo quodam dicuntur aliena; & rursus modo quodam reperiuntur & nostra. Aliena quippe proprietate sunt actionis, nostra sunt autem contagione propaginis. Quod si falsum esset, profecto grave jugum super filios Adam, a die exitus de ventre matris eorum, nullo modo justum esset. *Ita S. Augustinus* lib. 6. contra Julianum cap. 9.

Respondet secundo, Filium non portare iniquitatem patris, si carnalis in eo generationis vitium gratia regenerationis expunxerit. Verbis igitur Ezechielis contineri „ Promissionem Testamenti novi, & spiritalis hæreditatis ad alterum sæculum pertinentis. Id enim agit gratia Redemptoris, ut paternum chirographum deleat, & unusquisque pro se rationem reddat. Cæterum quam multa sunt Divinarum testimonia literarum, quæ parentum peccatis obligant filios, numerare quis possit? Cur enim peccavit Cham & in ejus filium Chanaan vindicta prolata est? Cur pro peccato Salomonis filius ejus diminutione regni punitus est? Cur peccatorum Achab Regis Israel in ejus posteros pœna dilata est? Ut quid legitur in sanctis libris: Reddens peccata patrum in sinu filiorum eorum post eos, & reddens peccata patrum filiis usque in tertiam & quartam progeniem? Qui numerus etiam pro universitate accipi potest. Numquid hæc falsa sunt? Quis hoc dixerit, nisi Divinorum Eloquiorum apertissimus inimicus? Sed carnalis generatio etiam populi Dei pertinens ad Testamentum vetus, quod in servitutem generat, parentum peccatis obligat filios: Spiritalis autem regeneratio sicut hæreditatem, ita pœnarum atque præmiorum comminationes promissionesque mutavit. Quod Prophetæ in Spiritu prævidentes, ista dixerunt; sed apertius Jeremias: In diebus illis, *inquit*, non dicent: Patres manducaverunt uvam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt, sed unusquisque in suo peccato morietur, ut ejus qui manducaverit uvam acerbam, obstupescant dentes ipsius. Nempe manifestum ita hoc prophetice prænunciari, sicut ipsum Testamentum novum, quod prius occultum fuit, & postea per Christum revelatum est. Denique ne nos moverent ea quæ commemoravi, & cætera hujusmodi plurima de reddendis in filios peccatis parentum, quæ utique veraciter scripta sunt, ne huic Prophetiæ contraria putarentur: continuo solvit istam molestissimam quæstionem, conjungendo atque dicendo: Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & consummabo domui Israel & domui Juda Testamentum novum, non secundum Testamentum quod disposui Patribus eorum. In hoc igitur Testamento novo per sanguinem Testatoris deleto paterno Chirographo, incipit homo paternis debitis non esse obnoxius renascendo, quibus nascendo fuerat obligatus, ipso Mediatore dicente: Ne vobis Patrem dicatis in terra: secundum hoc utique, quod alios natales quibus non Patri succederemus, sed cum Patre semper viveremus, invenimus. *Hæc S. Augustinus* libro 6. contra Julianum, cap. 25.

Exod. 20.

Jerem. 31.

Objiciebant secundo Pelagiani verba illa Apostoli ad Romanos 5. *Sicut per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi; ita & per unius obeditionem, justi constituentur multi.* Ex quibus colligebant, Adami peccatum omnibus hominibus non imputari, sed illis tantum qui ipsum peccantem imitantur. Sicut Christi sanguine parta justitia non pertinet ad omnes, sed ad illos tantum qui in Christum credunt, & qui justificantur.

Respondet S. Augustinus vocabulum, istud *multos*, eo loci idem significare ac *omnes*, ut ex versu præcedenti liquet: *Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: sic & per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ.* Audire præstat S. Augustinum Juliano respondentem libro 6. cap. 24. his verbis. Cum vero multos, quod „ dixit postea, non vis intelligi omnes, quod prius dixerat, ideo existimans dictum fuisse multos, ne omnes intelligerentur: poteris hoc dicere & de semine Abrahæ, cui promissæ sunt omnes gentes, non omnes gentes ei fuisse promissas, quia dictum est alio loco; Patrem multarum gentium posui te. Est autem sanus intellectus, ideo sic locutam Scripturam, quia possunt esse aliqua omnia, quæ non sunt multa. Sicut omnia dicimus Evangelia, & tamen brevi numero, id est quaternario continentur. Et rursus possunt aliqua esse multa, non tamen omnia. Sicut multos dicimus credere in Christum, nec tamen omnes credunt. Non enim omnium est fides, ait Apostolus. Quod autem dictum est, In semine tuo benedicentur omnes gentes, &, Patrem multarum gentium posui te: easdem omnes, multas, & easdem multas, omnes esse monstratum est. Ita etiam cum dictum est: Per unum in omnes transiisse peccatum, & postea, Per unius inobedientiam peccatores constitutos multos: ipsi sunt multi, qui & omnes. Similiter cum dictum est: Per unius justificationem in omnes homines, ad justificationem vitæ. Et rursus dictum est: Per unius obedientiam justi constituentur multi, non aliquibus exceptis, sed eosdem multos, omnes oportet intelligi: Non quia omnes homines justificantur in Christo, sed quia omnes qui justificantur, non aliter possunt justificari quam in Christo. Sicut possumus dicere, in aliquam domum per unam januam intrare omnes; non quia omnes homines intrant in eamdem domum, sed quia nemo intrat nisi per illam. Omnes ergo ad mortem per Adam, omnes ad vitam per Christum.

Dices. Apostolus asserit, peccatum per unum hominem in mundum transiisse: non generatione igitur, sed imitatione propagatum est. Generatio enim non fit per unum, sed per duos, virum scilicet ac mulierem.

Huic Juliani objectioni respondet S. Augustinus *lib. 2. Operis Imperfecti*: Dicturum potius fuisse Apostolum, per unam mulierem peccatum intrasse in mundum, quam per unum hominem, si imitatione diffusum esset, non propagatum generatione. *Numquid enim Evam non imitantur peccantes*, inquit, *aut peccatum generis humani non magis ex ipsa sumpsit initium?*

nitium? A muliere initium tu vis esse peccati? Et propter illam, sicut scriptum est, morimur omnes: Cur ergo non vis attendere, propterea potius Apostolum unum dixisse hominem, per quem peccatum intravit in mundum; quia non imitationem, sed generationem volebat intelligi? Sicut enim a muliere initium peccati fuit, sic initium generationis a viro est: prior enim vir seminat, ut fœmina pariat. Ideo per unum hominem peccatum intravit in mundum, quia per semen generationis intravit, quod a viro excipiens concepit fœmina. Quo more nasci noluit, qui solus sine peccato est natus ex fœmina. Quamvis etiam possit dici; *Ideo non duos, sed unum hominem dixisse Apostolum, per quem peccatum intravit in mundum quia scriptum est: Erunt duo in carne una. Unde Dominus ait: Igitur jam non sunt duo, sed una caro: maxime quando vir adhæret uxori, & initur concubitus. De concubitu autem proles gignitur trahens originale peccatum, vitio propagante vitium; Deo creante naturam: qua naturam conjuges etiam bene utentes vitio, non possunt tamen ita generare, ut possit esse sine vitio quod ille, qui sine ipso natus est vitio, evacuat in parvulis, etiam nolente Juliano.*

Rom. 5. 13. Objiciebat Julianus hæc verba Apostoli: *Usque ad legem peccatum erat in mundo: peccatum autem non imputabatur, cum lex non esset.* Ex quibus colligebat, ipsum non loqui de peccato originali, quod sub lege probari non potest imputatum; sed de peccato quod imitatione trahitur, voluntate committitur, ratione arguitur, lege ostenditur, æquitate punitur.

Respondet S. Augustinus, hæc Apostoli verba, *Usque ad legem peccatum erat in mundo*, de omni peccato esse intelligenda, quod per Christum tollitur. Nam lege non tollitur sive originale, sive additum peccatum; sive quod erat ante Legem, sive quod etiam Lege subintrante abundavit. Peccatum autem originale etiam æquitate punitur. Non enim aliter æquitas Dei grave jugum imponeret ipsis quoque exordiis parvulorum. Hoc peccatum etiam Lege monstrari præcepta Circumcisionis ostendunt. Quo enim peccato proprio, si non circumcideretur, interibat anima parvuli de populo suo? Verba sunt S. Augustini cap. 74. libri laudati.

Objiciebant tertio Pelagiani locum illum Apostoli 2. ad Corinthios 5. *Omnes enim nos manifestari oportet ante Tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum.* Ex quibus verbis colligebant, neminem a Deo judicari & damnari ob Adami peccatum, sed ob propria tantum peccata.

Respondeo, hunc locum Pelagianis non favere, quia pertinet ad adultos: vel si de parvulis etiam intelligatur, propria corporis referunt, id est, ea quæ in se ipsis mortalem jam vitam agentes habuerunt, sive bona, sive mala. Sicut ergo ad ipsos pertinet Christi meritum, & ob illud cœleste regnum consequuntur, stante Apostoli sententia in objectione laudata: sic ad ipsos Adæ peccatum pertinet, ac propter illud a regno Dei excludi possunt. Audire præstat S. Augustinum lib. 6. contra Julianum, cap. 10. „Quod autem, *inquit*, Apostolum dixisse commemoras: Omnes nos manifestari oportet, ante tribunal Christi, ut reportet unusquisque propria corporis sui prout gessit, sive bonum, sive malum: Quomodo in parvulis accipis? Utrum & ipsi ante Tribunal Christi manifestabuntur, an non? Si non manifestabuntur, quid te adjuvat ista sententia, quando ad eos non pertinet, quorum nunc agitur causa? Si autem manifestabuntur: quomodo reportat eorum quisque quod gessit, qui nihil gessit, nisi quia pertinet ad eos, quod per corda & ora gestantium, sive credunt, sive non credunt? Propria corporis sui enim dixit, quod ad unumquemque in seipso jam viventem pertinet. Nam quomodo reportat bonum, ut intret in regnum Dei, si hoc reportat quisque quod gessit; nisi quia pertinet ad parvulum etiam quod per alterum gessit, id est, credidit? Sicut itaque, quod credidit, pertinet ad eum ut reportet bonum, hoc est, percipiat Dei regnum; sic ad eum pertinet, etiamsi non credidit, ut reportet condemnationis judicium; quia Evangelica est & ipsa sententia dicendo; Qui non crediderit, condemnabitur; & Apostolus dicendo; Omnes nos manifestari oportet, ut recipiat unusquisque prout gessit, sive bonum sive malum; nihil voluit intelligi medium. Vide ergo quam importune nolis parvulum de alieno peccato reportare malum; & velis eum de alieno recte facto reportare bonum, non qualecumque, sed Dei regnum. Alienum quippe opus est cum credidit per alterum, sicut alienum opus fuit, cum peccavit in altero.

S. Joannes Chrysostomus Pelagianis non favet. Objiciebant Pelagiani authoritatem S. Joannis Chrysostomi in Homilia ad Neophytos, *dicentis*: „Benedictus Deus, qui fecit mirabilia solus, qui fecit universa, & convertit universa. Ecce libertatis serenitate perfruuntur, qui tenebantur paulo ante captivi, & cives Ecclesiæ sunt, qui fuerunt in peregrinationis errore, & justitiæ in sorte versantur, qui fuerunt in confusione peccati. Non enim tantum sunt liberi, sed & sancti: non tantum sancti, sed & justi: non solum justi, sed & filii: non solum filii, sed & heredes: non solum heredes, sed & fratres Christi: non tantum fratres Christi, sed & coheredes, non solum coheredes, sed & membra: non tantum membra, sed & templum: non tantum templum, sed & organa Spiritus. Vides quot sunt Baptismatis largitates, & nonnulli deputant cœlestem gratiam in peccatorum tantum remissione consistere. Nos autem honores computavimus decem. Hac de causa etiam infantes baptizamus, cum non sint coinquinati peccato ut eis detur vel addatur sanctitas, justitia, adoptio, hereditas, Fraternitas Christi, ut ejus membra sint. Ex quibus verbis colligebant S. Joannem Chrysostomum originale peccatum negasse.

Respondet S. Augustinus, hujus Homiliæ Interpretem locum illum versione sua interpolasse, nec dixisse S. Joannem Chrysostomum Infantes non esse coinquinatos peccato, sed peccatis, seu peccata non habere, propria utique & personalia. Quod ex Græci textus fide probat. Augustum Doctorem audiamus „Absit ut Constantinopolitanus Joannes de baptismate parvulorum, eorumque a Paterni Chirographi liberatione per Christum, tot ac tantis Coepiscopis suis, maximeque Romano Innocentio, Carthaginensi Cypriano, Cappadoci Basilio, Gregorio Nazianzeno, Gallo Hilario, Mediolanensi resistat Ambrosio. Alia sunt in quibus inter se aliquando etiam doctissimi atque optimi Regulæ Catholicæ Defensores salva fidei compage non consonant, & alius alio de una re melius aliquid dicit & verius. Hoc autem unde nunc agimus, ad ipsa fidei pertinet fundamenta. Quisquis in Christiana fide vult labefactare quod scriptum est: Per hominem mors & per hominem resurrectio mortuorum: sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur; totum quod in Christum credimus, auferre molitur. Omnino & parvolorum Salvator est Christus; omnino nisi ab illo redimantur, peribunt, quoniam sine carne ejus & sanguine vitam habere non possunt. Hoc sensit, hoc credidit, hoc didicit, hoc docuit & Joannes. Sed tu ejus verba in vestrum dogma convertis. Peccata dixit parvulos non habere, sed propria. Unde illos innocentes merito nuncupamus, secundum id quod ait Apostolus: Nondum natos nihil egisse boni, sive mali, non secundum id quod ait; Per unius inobedientiam peccatores constituti sunt multi .... Comparans ergo eos Joannes majoribus, quorum propria peccata dimittuntur in Baptismo, dixit *illos non habere peccata* „ non sicut verba ejus ipse posuisti *non coinquinatos esse peccato*, „ dum vis utique intelligi, non eos peccato primi hominis inquinatos. Verum hoc non tibi tribuerim, sed Interpreti; quamquam in aliis Codicibus eamdem interpretationem habentibus, non *peccato*, sed *peccatis* legatur. Unde miror si non aliquis ex numero vestro singularem maluit numerum scribere, ut illud acciperetur unum, unde dicit Apostolus: *Nam judicium quidem ex uno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in justificationem.* „ Ibi quippe unum nonnisi unum delictum vult intelligi:

„ quin nolentes credi parvulos inquinatos, non eos
„ peccata non habere. quod ait Joannes, ne intel-
„ ligerentur propria. vel, *peccatis*, sicut habet in
„ aliis Codicibus eadem interpretatio, sed peccato
„ non inquinatos dicere maluistis ut unum primi
„ hominis peccatum veniret in mentem. Sed suspi-
„ cionibus non agamus, & hic vel scriptoria error,
„ vel varietas putetur interpretis. Ego ipsa verba Græ-
„ ca, quæ a Joanne dicta sunt, ponam: Διὰ τοῦτο καὶ τὰ παιδία βαπτίζομεν, καίτοι ἁμαρτήματα οὐκ ἔχοντα. *Quod est Latine:* Ideo & infantes baptizamus, quamvis peccata non habentes. *Vides certe non ab eo dictum esse*, Parvulos non coinquinatos esse peccato, sive peccatis; *sed* Non habere peccata: *Intellige propria, & nulla contentio est. At inquies, cur non ipse addidit propria? Cur putamus nisi quia disputans in Catholica Ecclesia non se aliter intelligi arbitrabatur? vobis nondum litigantibus, securius loquebatur.* Tandem S. Joannis Chrysostomi consonam cæteris Patribus de peccato originali sententiam demonstrat insignis locus ex eadem Homilia ad Neophytos, inter probationes Propositionis descriptus.

Objicies ejusdem S. Chrysostomi verba Homilia 10. in Epistolam ad Romanos. *Ac videtur quidem*, inquit, *quæstionem non pusillam habere quod dictum est. Sed si quis accurate attenderit, & hoc quoque perfacile solvetur. Quænam igitur quæstio fuerit? Dicere videlicet, multos ob unius inobedientiam peccatores extitisse. Illo enim peccante ac mortali effecto, & qui ex eo orti sint, eos tales esse, nihil absurdum. At ex illius inobedientia alterum peccatorem extitisse, id vero quam [obsecro] congruentiam, consonentiamque habeat? Invenietur enim nec pœnas quidem debere, qui talis fuerit, siquidem non ex se ipse peccator extiterit. Quid igitur hoc loco verbum hoc, peccatores, significat? Mihi videtur tantumdem significare, quantum illud, supplicio obnoxii, ac mortis rei.*

Respondeo, hunc S. Chrysostomi locum perperam adduci velut originali peccato contrarium, cum objectionem Judæorum ab Apostolo confutatam contineat potius quam S. Joannis Chrysostomi sententiam. Scilicet adversus Judæos S. Paulus probat Christi justitiam in omnes homines derivari, & per ejus obedientiam multos justos constitui. Id vero quia capere non poterant, illustrant Adami exemplo, cujus delicto multi mortui sunt, & illius inobedientia peccatores constituti. Circa hunc Apostoli locum quæstionem moveri posse gravissimam Chrysostomus ait. Qua ratione unius inobedientia alii constitui possint peccatores? Id enim rationi planè repugnans videri. Respondet, Apostolum cum per inobedientiam unius hominis multos dixit constitutos peccatores, peccatorum nomine intellexisse supplicio obnoxios, ac mortis reos. Evidentius autem erat mortis debitum ex Adami peccato ab omnibus hominibus contractum. Unde in eo stetisse Apostolum ait S. Chrysostomus, nec de causa istius debiti, scilicet de peccato ibi locutum, de quo antea disertam satis mentionem fecerat, quia id non erat necesse ad refellendos Judæos. S. Chrysostomum audiamus. *Quod autem*, inquit, *in quæstionem cadit, est, Qua id de causa factum est? Sed nondum hoc addit. Neque enim ipsi ad præsens conducit. Nam adversum Judæum constituta pugna est, ambigentem ac deridentem quam per unum justitiam factam esse vult. Ideirco cum ostendit & supplicium ex uno in omnes derivatum fuisse, qua id de causa acciderit, nondum addidit. Neque enim supervacaneus est, sed ea tantum persequitur, quæ necessaria sunt. Hoc enim jam non ipsum magis quam Judæum cogebat certaminum lex dicere. Quapropter insolutum reliquit.* Cæterum quod verba S. Joannis Chrysostomi in argumento laudata objectionem potius, quam assertionem contineant, eorum series satis ostendit, & ista propositio: *Invenietur enim sic nec pœnas quidem debere, qui talis fuerit, siquidem non ex se ipse peccator extiterit.* Sanctum porro Chrysostomum agnovisse in hominibus universis variarum pœnarum, ac mortis debitum, nemo negaverit. Siquidem ait ibidem, hoc verbum peccatores, idem significare ac supplicio obnoxios, mortisque reos. Perperam itaque Hæretici sibi fingunt, verba in objectione laudata propriam S. Chrysostomi mentem continere. Perperam colligunt illum originale peccatum ibi negasse: quod tam perspicuis verbis asseruit; ut cæcutire eum oporteat, qui id non viderit. Relegantur insignia ejus testimonia ex hac ipsa Homilia X. in Epistolam ad Romanos superius a nobis descripta inter probationes Propositionis.

Objicies verba S. Joannis Chrysostomi Homilia 39. in Epistolam 1. ad Corinthios exponentis illam Apostoli sententiam: *Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur.* Quam expendens S. Chrysostomus ait: *Quid? Omnesne, dic quæso, mortui sunt in Adam morte peccati? Quomodo ergo Noe justus in generatione sua? Quomodo Abraham? Quomodo Job? Quomodo alii omnes? Quid vero, Dic rogo, omnesque vivificabuntur in Christo? Et ubi sunt qui abducuntur in gehennam? Nam si hoc quidem dictum est de corpore, stat quod dicitur. Seu autem de justitia & de peccato, nequaquam.* In ea itaque sententia fuit S. Chrysostomus, non omnes in Adam esse mortuos morte peccati, sicut nec omnes vivificantur in Christo, cum multi damnentur.

Respondeo, sensum S. Chrysostomi esse, quod omnes mortui non sint in Adam morte peccati, in qua æternum mansuri essent, & a qua nusquam essent liberandi: alioqui nemo justus fuisset. Non autem negat mortuos esse in Adamo morte peccati, a qua plures Christi beneficio liberati sint, atque novam in vitam geniti. Quod autem de vita dumtaxat corporis intelligi vult illam Apostoli sententiam, *In Christo omnes vivificabuntur*, probabile est; nec aliquid Catholicæ contrarium veritati inde potest extundi. Hunc esse Chrysostomi sensum, ex ipsius instituto exploratum est. Refellit namque Manichæos, qui de spiritali resurrectione seu liberatione a peccato exponebant, quæcumque Apostolus ad Corinthios scribens, de resurrectione edisserit. Hoc, inquam, Manichæorum commentum refellit S. Chrysostomus ratione multiplici. Prima est, quod Apostolus eam resurrectionem Corinthiis probare satagit ac persuadere, de qua ipsi dubitabant. At Corinthii non dubitabant de remissione peccatorum, sed de resurrectione corporum. Secunda, quod ne Christus quidem surrexit, si mortui non resurgunt. Inanis autem & inepta hæc esset illatio, si de resurrectione a peccato ageretur. Non enim consequens est Christum obnoxium esse peccato, si ipsi obnoxii sint homines. Tertia ratio petitur ex illis verbis: *Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus.* Quæ evidenter ostendunt, Apostolum de resurrectione corporum agere. Cum enim immortalis sit anima & perfecta; atque consummata beatitudine donanda non sit absque corporis consortio, nullum in futuro sæculo præmium homini toti sperandum esset. Quarta ratio est, quia vita & resurrectio per Christum, sicut mors per Adam: At non omnes mortui sunt in Adam morte peccati, a qua per Christum liberandi sint. Justi enim quotquot fuerunt, ut Noe, Abraham, Job, cæterique omnes, & qui sunt, vel futuri sunt aliquando, liberati sunt a morte peccati ex Adamo contracta, cum justificati fuerunt per fidem Christi, & per Sacramenta legis naturæ, Mosaicæ, vel Evangelicæ: & tamen eos resurrecturos Apostolus docet. Igitur de resurrectione ad vitam perennem intelligendus est.

Objicies rursus verba S. Joannis Chrysostomi *Homilia 14. in Epistolam ad Ephesios* dicentis: *In corpus quidem nostrum cadit corruptio, sed in animam non cadit. Num autem ipsam quoque corrumpimus? Hoc fecit prius peccatum. Quod est autem post Lavacrum, potest etiam animam corrumpere, & efficere ut facile capi possit a verme immortali.* Ex quibus verbis colligitur istud discrimen inter primi hominis peccatum, & ea quæ perpetramus, quod illud soli corpori, hæc vero etiam animæ mortem inferant.

Respondeo, S. Joannis Chrysostomi antithesim eo in loco hanc esse, quod mors corporis ex primo peccato ortum habet, etiamsi per baptismum remissum sit: mors autem animæ in regeneratis, jam ex illo primo peccato non oritur, sed ex iis quæ propria voluntate & actione admittimus. Unde nihil ex his

verbis

verbis contra fidem originalis peccati colligi potest.

Theodoretus Catholico dogmati de peccato originali minime contrarius.

Objicies authoritatem Theodoreti, qui mortis debitum in omnes homines ab Adamo transfusum fuisse agnoscit, non vero peccatum. Exponens enim caput 5. Epistolæ ad Romanos hæc habet: *Dicit itaque divinus Apostolus, quod cum Adam peccasset, mortalisque propter peccatum factus esset, utrumque ad genus permanavit. Ad omnes enim homines mors pervasit, quatenus omnes peccaverunt. Non enim propter primi Parentis peccatum, sed propter suum, unusquisque mortis decretum suscipit.*

Et in Psalmum. 50. ait, Peccati naturalem vim non esse, proindeque nuptias non esse accusandas. Et primos parentes in pœnam peccati mortales factos genuisse filios pariter mortales & perturbarionibus obnoxios dicit: genuisse peccatores non dicit. En Theodoreti verba: *Olim, ait, & a principio peccatum in naturam imperium obtinuit; quia mandati transgressio Evæ conceptionem præcessit. Post transgressionem enim, divinamque sententiam, & paradisi privationem, cognovit Adam uxorem suam Evam, & cum concepisset, peperit Cain. Hoc igitur vult dicere, Quod cum peccatum majores nostros invasisset, viam quamdam & tramitem per progeniem effecit. Hos & beatus ait Paulus,*

Rom. 5.

Quoniam enim per hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, in quo omnes peccaverunt. Hoc etiam universorum Deus admirabili Noe dixit: Mentem hominis in malum ab adolescentia sua omnibus diebus vehementer vergere. Cæterum per hæc omnia discimus non peccati naturalem vim esse: nam

Genes. 7.

si ita se haberet, a supplicio liberi essemus: sed naturam ad peccatum esse proclivem, ab affectionibus turbatam; vincit tamen ratio laborum auxilio subnixa. Non igitur, ut quidam suspicati sunt, nuptias accusat, & matrimonium iniquitatem vocat, sicut nonnulli stulte putarunt, sic illud intelligentes: In inquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea: *Sed transgressionem principio a primis parentibus patratam in medium profert, & illam harum undarum fontem fuisse dicit. Si enim illi, inquit, non peccassent, pœnam peccati mortem non accepissent. Si autem mortales non essent, corruptione superiores fuissent, & cum incorruptione conjuncta omnino perturbationum vacuitas foret. Si autem non essent perturbationes, peccatum locum non haberet. Sed quoniam peccaverunt, interitui traditi sunt; mortales vera facti, tales procrearunt filios: talesque illos concupiscentiæ & timores, & voluptates, & mærores, & ira, & invidia secuta sunt.*

Respondeo, prioris loci sensum esse, homines non propter primi parentis peccatum extrinsecus dumtaxat imputatum: sed propter suum, id est, propter peccatum ab Adamo traductum, quod carnali propagatione uniuscujusque proprium evadit, mortis decreto subjacere. Non enim propter actualia peccata homines omnes mori dixit Theodoretus, cum infantes nullo propriæ actionis teneri peccato certum ipsi esset. Cum itaque & peccatum, & mortis debitum ab Adamo ad totom genus pervasisse asserat, & in omnes homines mortem pertransiise, quatenus omnes peccaverunt, peccatum originale agnovit.

Alterius vero loci ex Interpretatione in Psalmum 50. sensus est, vim peccati ex natura non oriri, id est, naturam ad peccatum non impellere, adeo ut necessitate peccemus, nec abstinere possimus a peccato. Sed originale peccatom non negat, immo indicat satis eo loci, cum naturam ad peccatum proclivem, & perturbationem morbis obnoxiam asserit. Illa enim propensio ad peccatum, illæ perturbationes naturæ a Deo institutæ convenire non possunt, sed peccato violatæ; itaque ex Protoparentum peccato velut ex fonte derivantur. Nec propterea nuptiæ accusandæ sunt, quia nuptiarum usus peccati in filios transmissi causa non est, sed libido, qua peccatum Adami cum natura propagatur. Cæterum quod Theodoretus de peccato originali idem senserit, quod Catholica credit ac docet Ecclesia, constat ex lib. 5. Hæreticarum Fabularum, seu Divinorum Decretorum Epitome, cap. 11. *Superat*; inquit, *benignitatis munificentia justitiam. Justitiæ namque decretum cum unus peccasset, universum genus morti tradidit: divina autem misericordia, cum omnes homines essent sub maledicto, & peccati laqueis essent irretiti, per unius justitiam dedit omnibus salutem.* Et infra: *Cum sic ostendisset unius justitiam communis peccati remedium extitisse, ostendit per ipsum mortis quoque peractam destructionem.* Et infra: *Salvamur, non lege, sed misericordia Dei salutem adipiscentes. Lex enim justitia omnes ad supplicium ducebat. Omnes enim peccatores constituti sumus. Si enim cum unus peccasset, condemnatum est genus, multo itaque justius erat, eos, qui peccato subditi erant, supplicium subire.* Qui agnoscit primi hominis peccato factum ut omnes homines essent sub maledicto, & peccati laqueis essent irretiti, & communi peccato vulnerati, cujus remedium extitit Christi justitia: is certe peccatum ex Adamo omnes homines trahere profitetur.

Contra. Fateri videtur Theodoretus mortem nonnisi ex peccatis actualibus, aut ex natura Adami per illius peccatum mortali facta prodire, & Adami posteros non esse illius peccati participes. In eo enim Eranistes & Orthodoxus conveniunt in Dialogo III. Theodoreti, qui *Impatibilis* inscribitur. Orthodoxus: *Tibi autem quomodo justum esse videtur [cum Adamus preceptum violaverit] subsequi posteros progenitorem?* Eranistes: *Etiamsi peccati illius progenies particeps non fuit, tamen alia peccata perpetravit, & ob hanc causam mortem subiit.* Orthodoxus: *At non soli peccatores, sed etiam justi, & Propheta, & Apostoli, qui variis virtutum generibus illustres fuerunt, in mortis laqueos inciderunt.* Eranistes: *Quomodo fieri potuit ut immortales permanerent, qui ex mortalibus parentibus orti fuerant? Nam Adam post transgressionem & divinam sententiam mortis imperio subditus uxorem cognovit, & pater appellatus est, mortalis autem cum esset, mortalium pater factus est. Jure igitur omnes qui mortalem sortiti sunt naturam, progenitorem sequuntur.* Orthodoxus: *Optime nobis ostendisti causam cur mortis sumus participes.* Eranistes sive Eutychianus Hæreticus posteros Adami duabus de causis nasci mortales ait. Prima est, quia licet posteri Adami non sint peccati illius participes, alia tamen peccata perpetrant. Secunda, quia generavit Adam mortalis factus, adeoque mortales. Has rationes probat Orthodoxus: alias itaque mortalitatis nostræ causas non agnoscit, ac proinde nec original e peccatum.

Respondeo, Eranistem non negare peccatum originale; qua enim ratione omnes homines nasci mortales ait, utpote mortalis Adami filios, eadem ratione omnes nasci peccatores agnoscit, ceu ex patre peccatore progenitos. Orthodoxus vero cum in eodem Dialogo adversus Eutychianos ostendat Christum impatibilem fuisse secundum Divinitatem, patibilem vero secundum humanitatem, Naturam humanam a Verbo assumptam, nihilominus immunes ab omni peccato fuisse demonstrat, adeoque morti minime obnoxiam, si mortis causa spectetur, quæ peccatum est; propterea Christum corpus suum post triduum suscitasse, quippe quod a morte injuste detineretur. Non eamdem vero esse justorum sortem, quibus Christus liberationem in novissimo dumtaxat die promisit. Christi ergo ab omni peccato liberi corpus mors inique rapuit; hominum vero cæterorum corpora jure sibi vendicat, quia peccatores nascuntur. Orthodoxus: *Quibus armis usus ab initio Diabolus in servitutem redegit hominum naturam?* Eranistes: *Per peccatum captivum abduxit eum, qui civis paradisi fuerat constitutus.* Orthodoxus: *Præcepti vero transgressioni quam pœnam constituit Deus?* Eranistes: *Mortem.* Orthoxus: *Ergo mortis quidem mater est culpa, hujus vero pater Diabolus.* Eranistes: *Verum est.* Orthodoxus: *A peccato igitur oppugnabatur hominum natura. Hoc enim in servitutem redigens obsequentes & ad pessimum patrem adducebat, & acerbissima proli transmittebat.* Eranistes: *Patet.* Orthodoxus: *Jure ergo utramque potentiam delere volens Creator, ab his oppugnatam suscepit naturam, quam ab omni peccato conservans immunem, & a Diaboli tyrannide liberam præstitit, & per eam Diaboli destruxit imperium. Cum enim eorum qui peccarant pœna mors esset, corpus vero dominicum peccati labem non habens contra legem divinam mors rapuisset, suscitavit primum quidem quod injuste detinebatur, deinde aliis etiam juste detentis liberationem promisit.*

Obji-

Objicies ejusdem Theodoreti verba libro 5. Hæreticarum Fabularum, cap. 18. *Non enim*, inquit, *ut amentes putant Messaliani, novaculum tantum imitatur Baptismus, præcedentia auferens peccata. Hoc enim ex superabundanti largitur. Si enim hoc solum opus erat Baptismatis, quorsum infantes baptizamus qui peccatum nondum gustarunt? Non enim hoc solum pollicetur Sacramentum, sed his majora & perfectiora. Est enim arrha futurorum bonorum, & typus futuræ Resurrectionis, & Dominicæ Passionis communicatio, & Dominicæ Resurrectionis participatio, & pallium salutaris, & tunica lætitiæ, & stola luminosa, vel potius lux ipsa.* Infantes peccatum non gustasse asserit Theodoretus: ob idque inutile ipsis fore baptisma si novaculæ instar præcedentia peccata tantum auferat. At si peccato originali inquinatos infantes Theodoretus agnovisset, falsa esset hæc ejus illatio: Potuissent enim ipsi respondere Messaliani contra quos agebat, vel alii pro ipsis, Baptismum infantibus ad originalis peccati remissionem conferri.

Respondeo, Theodoretum, cum ait *Infantes peccatum nondum gustasse*, de peccato loqui, quod propria voluntate & actione committitur, non de originali. Id & vox ipsa, *gustare*, significat: propriam enim exerit actionem qui gustat aliquid. Et Messaliani, quos refellit, Baptismati vim expungendi peccatum originale non tribuebant: sed solam orationem asserebant posse dæmonem in unoquoque homine a nativitate inhabitantem, eumque ad malas actiones incitantem abigere, & peccati radicem funditus evellere, ut Theodoretus ipse refert *lib. 4. hæreticarum fabularum, cap. 11.* Quamobrem Baptisma id unum adultis conferre effutiebant, ut prius perpetrata ab ipsis peccata raderentur, *τὰς προγεγενημένας ἀφαιρούμενον ἁμαρτίας.* Cæterum eorum stirpem & radicem baptismate non auferri, sed oratione sola. Recte igitur contra ipsos argumentatur Theodoretus ex Baptismo infantium, qui cum actualia peccata non admiserint ab Ecclesia baptizantur.

Objici possunt verba quædam Hilarii Sardi ex commentario cap. 5. Epistolæ ad Romanos. Sed hæc exposuimus in synopsi Historiæ Ecclesiasticæ IV. sæculi, cap. 5. Art. 14. ubi de ipsius Operibus egimus.

Optati Milevitani locus explicatur. Objicies locum Optati Milevitani lib. VII. adversus Parmenianum dicentis: *Quamvis ab ipsis ad vos videatur hæreditaria macula transmissa: tamen in hoc titulo non potestis rei esse cum Patribus vestris, secundum judicium Dei, qui locutus est per Ezechielem Prophetam dicens; Anima Patris mea est, & anima filii mea est. Anima quæ peccat, sola punietur. Quæ res jam & antiquis sæculis in ipsis natalibus mundi comprobata est: nam non pertinuit ad Seth filium Adæ Patris admissum.*

Respondeo primo, septimum librum contra Parmenianum esse dubium Optati Milevitani fœtum, ut ostendimus *In Synopsi sæculi IV.* ubi de ejus operibus actum est.

Respondeo secundo, non pertinuisse ad Seth peccatum Adami quatenus personale peccatum erat, sed quatenus erat peccatum naturæ in Adamo totius generis humani capite corruptæ. Peccato Adami Seth non est constitutus actu, & proprio opere ac reatu personali peccator, sed origine dumtaxat. Alius non est Optati sensus. Hanc enim propositionem assumit ad probandum, Donatistis non imputari Majorum crimina, quos traditores sacrorum codicum fuisse constabat. Illa autem sacrorum librorum traditio actuale peccatum erat. Cæterum Optatus originale peccatum credidit cum Ecclesia tota, ut ostendunt ista ipsius verba lib. 4. *Neminem fugit quod omnis homo qui nascitur, quamvis de parentibus christianis nascatur, sine Spiritu mundi esse non possit, quem necesse sit ante salutare lavacrum ab homine excludi & separari. Hoc exorcismus operatur, per quem Spiritus immundus depellitur, & in loca deserta fugatur.* Et libro 2. ait: In baptismate *misceri cœlestia & spiritalia semina, ut sancto germine nova possit renascentium indoles procreari: ut dum Trinitas cum fide concordat, qui natus fuerat sæculo, renascatur spiritualiter Deo.*

Objicies Arnobii Junioris verba in Psalmum 50. ubi de Davide hæc habet: *Non enim dixit, Cum iniquitatibus, aut cum peccatis concepit me mater mea, sed*, in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis genuit me mater mea. *Dicendo enim matrem in suis iniquitatibus eum concepisse, & in peccatis sæculi peperisse, signavit quia omne peccatum corde concipitur, & ore consummatur. Hic autem qui nascitur, sententiam Adæ habet; peccatum vero suum non habet.*

Arnobius Junior, homo Pelagianus. Respondeo, Arnobium illum Pelagianum hominem fuisse, cujus proinde hac in controversia nulla est authoritas. Pelagianum sane est quod in Psalmum 90. exponens illum versum, *Cadent a latere tuo mille*, habet: *Latus hoc sinistrum, quod noluit nominare, liberum arbitrium est, contra quod minor pugna laxatur: in dextra autem Dei auxilium est: & ideo prius nominavit latus, quia in arbitrio est ut credas prius, ut dum credideris, gratiam consequaris.* Similem Pelagiani erroris fuliginem animadvertes in Psalmos 103. 108. 120. & 126. Idem in Psalmum 91. Prædestinationis mysterium negat. Agens namque de Jacob & Esau, ait: *Numquam probabis Deum per electionem personæ unum velle, recusare alium, &c.* Hunc Arnobium esse sentiunt Viri Eruditi, cujus scripta Gelasius Papa in Synodo Romana censorio stigmate confixit: *Opuscula Arnobii Apocrypha.* Hanc enimvero notam celeberrimi Arnobii præceptoris Lactantii libros 7. contra Gentes non spectare probant ex ordine quo recensetur hic Arnobius in censura Gelasii. Cum Authoribus enim V. sæculi nominatur, scilicet cum Cassiano & Fausto, non autem ante Lactantium, cui præmittendus fuerat, discipulo magister, si antiquior ille Arnobius a Gelasio spectatus fuisset. Quamquam & Catholico sensu intelligi potest sententia in objectione laudata. Peccatum enim suum, id est, proprium non habet, qui nascitur; sed sententiam Adæ habet, cujus peccato constrictus est.

Objici potest locus quidam Clementis Alexandr. *lib. 3. Stromatum*, quo peccati originalis propagationem in Adami posteros negare videtur. Hunc, & ejus expositionem lege *Dissertatione 8. in Historiam Ecclesiasticum sæculi* 11.

Tertulliani locus exponitur. Objicies locum Tertulliani, *lib. de Baptismo, cap.* 18. probantis differendum esse baptismum parvulorum, ea inter alias ratione, quod innocens ætas remissione peccatorum non egeat. *Itaque*, inquit, *pro cujusque personæ conditione ac dispositione, etiam ætate, cunctatio baptismi utilior est: præcipue tamen circa parvulos. Quid enim necesse est sponsores etiam periculo ingeri? Quia & ipsi per mortalitatem destituere promissiones suas possunt: & proventu malæ indolis falli. Ait quidem Dominus: nolite illos prohibere venire ad me. Veniant ergo dum adolescunt; veniant dum discunt, dum quo veniant docentur; fiant Christiani, cum Christum nosse potuerint. Quid festinat innocens ætas ad remissionem peccatorum?*

Respondeo, Tertullianum innocentem parvulorum ætatem appellasse, cui ad remissionem peccatorum festinare non esset opus; quia nullum delictum proprium habent. Convenientius vero existimasse, ut ipsorum differretur baptismus ad usum usque rationis; sed tamen parvulos a nativitate recentes tunc baptizari solitos, constat ex hoc ipso Tertulliani loco. Constat ex eodem, baptismo expungi delicta, & hominem in vitam æternam liberari. *Felix*, inquit, *Sacramentum aquæ nostræ; qua abluti delictis pristinæ cæcitatis, in vitam æternam liberamur!* (cap. 1.) Et comparans aquam Baptismi cum aquis Piscinæ Bethsaidæ, ait: *Proficiente itaque hominibus gratia Dei, plus aquis & Angelo accessit. Qui vitia corporis remediabant, nunc spiritum medentur: qui temporalem operabantur salutem, nunc æternam reformant: qui unum semel anno liberabant, nunc quotidie populos conservant, deleta morte per ablutionem delictorum. Exempto scilicet reatu, eximitur & pœna. Ita restituitur homo Deo ad similitudinem ejus, qui retro ad imaginem Dei fuerat .... Recipit enim illum Dei Spiritum, quem tunc de afflatu ejus acceperat, sed post amiserat per delictum.* Præterea, Tertullianus peccatum ab Adamo in posteros omnes propagari diserte asserit libro *de Anima*, cap. 40. *Omnis*, inquit, *anima eousque in Adam censetur, donec in Christo recenseatur: tamdiu immunda, quamdiu recenseatur. Peccatrix autem quia im-*

immunda, recipient ignominiam ex carnis societate.

Denique Tertulliani sententiam de Baptismo infantium differendo, Ecclesia Africana in frequenti Concilio, cui præerat S. Cyprianus, improbavit, ut exploratum est ex ipsius Epistola ad *Fidum*, in qua ex illius Synodi sententia, ait a Baptismo neminem prohibendum, ne infantes quidem, qui recens nati nihil peccavere, nisi quod secundum Adam carnaliter nati, contagium mortis antiquæ primi nativitate contraxerunt. Itaque ad remissam peccatorum hoc ipso facilius accedere, quod illis remittuntur non propria, sed aliena peccata.

Juliani Pelagiani rationes contra Originale peccatum.

Objiciebat Julianus, nullum peccatum esse vel esse posse, nisi esset voluntas adipiscendi vel retinendi id quod justitia vetat, & unde liberum est abstinere, ex ipso S. Augustino. Voluntas autem est motus animi liberi, adeoque ejus est, qui jam per ætatem judicio rationis uti potest: qui sicut, habuit voluntatem malam, ita potuit non habere. Qui autem nascuntur, usum rationis non habent: igitur nec eligendi facultatem; ac per hoc nec voluntatem: atque his irrefutabiliter concessis, nec aliquod omnino peccatum.

Secundo. Quod admoneri non potest ut caveatur, imputari non potest ut puniatur. Numquam autem legislator ad hanc venit amentiam, ut præceperit cuiquam; Noli ita, vel ita nasci.

Tertio. Etsi id præciperetur, ut tamen preceptum obliget, debet esse possibile. Amittet enim authoritatem judicandi, qui modum non tenuit imperandi. A parvulis autem nullum præceptum impleri potest.

Quarto. Non potest jure imputari, quod non potest caveri: nemo autem potest cavere naturalia. Igitur nullus prorsus habere potest de naturæ necessitate peccatum.

Quinto. Fieri non potest ut res arbitrii, studiorum, & voluntatis, conditioni hominum misceatur. Peccatum autem est res arbitrii, studii, voluntatis; non potest igitur seminatione transfundi.

Sexto. Res quæ in subjecto est, sine illa re esse non potest, in qua subjecta est. Malum autem est in parente ut in subjecto. Igitur alii rei, id est proli, ad quam non pervenit, ratum non potest transmittere.

Septimo. Naturalia per accidens converti non possunt: id est, quod in parente est accidens voluntatis vitium, non potest fieri filio naturale. Sed peccatum Adæ fuit ejus ex accidente vitium: non igitur potuit innasci naturaliter filiis.

Octavo. Tametsi peccatum posset generatione propagari, a duobus tamen conjugibus baptizatis non potest. Per rerum enim naturam fieri non potest ut illud probentur tradere parentes, quo caruisse creduntur. In conjugibus autem baptizatis nullum remanet malum, ex quo generentur mali: quia quidquid in eis mali erat baptismo dimissum est.

Nono. Si nec parenti post conversionem obsunt peccata propria, quanto magis filio ejus obesse non possunt? Nulla enim ratione conceditur ut Deus qui propria peccata dimittit, imputet aliena.

Decimo. Hæc Forma etiam in homine malo observari debuit, quæ servatur in diabolo: sed diabolus non damnatur, nisi ex vitiis propriæ voluntatis: igitur nec homo.

S. Augustini Responsiones ad argumenta Juliani.

Respondet ad primum S. Augustinus *lib. 1. Operis Imperfecti contra Julianum, cap. 103.* illam peccati definitionem, quam Julianus objicit, *Ejus esse quod peccatum tantummodo est, non quod etiam pœna peccati; quia periit libertas non peccandi. Multum errare* Julianum, *qui vel necessitatem nullam putat esse peccandi, vel eam non intelligit illius peccati esse pœnam, quod nulla necessitate commissum est.* Quæ ex ignorantia fiunt peccata, eadem fieri ex quadam necessitate. *Necesse est enim ut peccet, qui nesciendo quid facere debeat, quod non debet facere, facit; de quo genere malorum Deus rogatur, ubi dicitur:* Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas, ne memineris. *Quod genus delictorum si non imputaret Deus justus, non ea sibi dimitti posceret homo fidelis.* Julianum ipsum scripsisse in uno librorum suorum; *Ex affectionibus atque passionibus animi evenire hominibus affectionalem qualitatem: atque ita inhærescere, ut aut magnis molitionibus, aut nullis omnino separetur. Quisquis ergo,* inquit S. Augustinus, *ea timiditate peccaverit, quæ ab illo non potest separari, quid aliud quam necessitate?* Peccandi consuetudinem, qua quis premitur, necessitatem quamdam esse, quæ tamen peccatum non excusat. Ex quibus ita colligit S. Augustinus: *Cur ergo non credititis tantum saltem valuisse illud primi hominis ineffabiliter grande peccatum, ut eo vitiaretur humana universa natura, quantum valet nunc in homine bono secunda natura?* Id est, consuetudo.

Secundo respondet S. Augustinus *lib. 3. contra Julianum, cap. 5.* proprium cujusque peccatum sine voluntate esse non posse, peccatum vero originale sine propria voluntate esse posse. *Frustra itaque putas,* inquit, *ideo in parvulis non esse delictum, quia sine voluntate quæ in eis nulla est, esse non potest. [Hoc enim recte dicitur propter proprium cujusque peccatum, non propter primi peccati originale contagium.] Quod si nullum esset, profecto nulli malo parvuli obstricti, nihil mali vel in corpore, vel in anima, sub tanta justi Dei potestate paterentur. Quod tamen & ipsum a mala voluntate priorum hominum sumpsit exordium.* Et lib. 6. cap. 10. *Illud quod dicis, sine opere liberi arbitrii nullum hominis esse posse peccatum, verum esse fatemur. Non enim & hoc esset peccatum, quod originale traheretur, sine opere liberi arbitrii, quo primus homo peccavit, per quem peccatum intravit in mundum, & in omnes homines pertransiit.* Nam *Fuit Adam, & in illo fuimus omnes: periit Adam, & in illo omnes perierunt,* inquit S. Augustinus *lib. 1. Operis Imperfecti contra Julianum, cap. 46.* Quæ Sancti Ambrosii verba sunt, ut ibidem monet. Sicut ergo Israel erat in lumbis Abraham patris sui, quando est decimatus, & ideo etiam in illo decimatus fuit, ut ratiocinatur Apostolus *ad Hebræos 7.* ita in lumbis Adam fuerunt omnes qui ex illo fuerant per concupiscentiam carnis oriundi; adeoque Adamo peccante, & ipsi ejus voluntate peccarunt.

Ad secundum respondet S. Augustinus lib. 2. Operis Imperfecti contra Julianum, cap. 77. *Non præcipitur homini quomodo nascatur; sed præceptum est quomodo ille viveret, præceptumque violavit a quo parente peccatum originale deducitur. Præcipitur etiam ut infans circumcidatur, damnandus nisi circumcidatur; cui tamen non solum aliquid aliud, sed nec saltem circumcisio ipsa præcipitur, ac per hoc non præcipitur homini quomodo nascatur: Mundus tamen non esset sorde peccati nec infans, cui est unius diei vita super terram.*

Ad tertium respondet S. Augustinus lib. 3. contra Julianum, cap. 18. *Illud primitus in paradiso datum possibile ac facile fuisse præceptum, quo contempto atque violato, omnes ex uno homine tamquam in massa originis, commune illud habere peccatum.* Isaac aliquid imperatum, quod nec possibile, nec impossibile esset, nimirum ut octavo die circumcideretur. Qui tamen periisset, si circumcisus non fuisset. *Nec immerito periisset, quia ex hac vita, quo per generationem damnatam damnatus intraverat, sine signo regenerationis exiisset. Aut si non est ista causa,* inquit S. Augustinus, *dic alteram. Bonus est Deus: justus est Deus: potest aliquos sine bonis meritis liberare, quia bonus est; non potest quemquam sine malis meritis damnare, quia justus est. Nullum meritum malum octo dierum infans de propriis peccatis habebat: quare damnaretur, nisi circumcideretur, si ex origine non trahebat?*

Ad quartum respondeo, peccatum, quod ex Adamo contrahitur, & propterea dicitur naturale, quia carnali propagatione transfusum est, in Adamo caveri potuisse: quod satis est ut ejus posteris imputetur. *Sicut enim per unius* Protoparentis *voluntatem malam omnes in eo peccaverunt, quando omnes ille unus fuerunt* (ut ait S. Augustinus, *lib. de nuptiis & concupiscentia, cap. 5.*) Ita peccatum illud in Adamo cavere potuerunt. Plena autem possibilitas cavendi quod imputatur, ad rationem quidem istius peccati necessaria est, quod ita peccatum est, ut non sit pœna peccati; non autem ad illud quod ita peccatum est, ut sit etiam pœna peccati. Illud etiam habendi necessitas pœna est illius peccati, quod nul-

la necessitate commissum est. Tria itaque accurate discernenda sunt, peccatum, pœna peccati, & utrumque, id est, ita peccatum, ut ipsum sit etiam pœna peccati. Cum dicitur peccatum nullum esse nisi quod caveri potest, sive, nisi a quo potest abstineri, id de primo genere duntaxat verum est, non de secundo, non de tertio. Primi generis exemplum occurrit in Adami peccato. Secundi generis, in eo male est, quod quisque nulla ex parte agit, sed tantummodo patitur, velut cum pro scelere pœnas luit. Tertii generis exemplum est in peccatis, quæ per ignorantiam fiunt, & in cæcitate cordis. Quis enim volens cæcus est corde, cum velit nemo cæcus esse vel corpore? Nec ad primum, nec ad secundum, sed ad tertium genus, originale peccatum pertinet. Hujus tamen origo descendit a voluntate peccantis. Verba sunt Sancti Augustini *lib.* 1. *Operis Imperfecti, cap.* 45.

Ad quintum respondet S. Augustinus: si fieri non posset ut, res arbitrii conditioni seminum misceretur, non esset unde parvulos nondum de corpore egressos mortuos diceremus. Quia si Christus & pro ipsis mortuus est, ergo & ipsi mortui sunt: Quoniam si unus pro omnibus mortuus est, omnes mortui sunt. Quid a me quæris, quo sit factum modo? cum videas factum esse quocumque modo, si Apostolo credis aliquo modo, qui de Christo, & de his pro quibus mortuus est Christus, mentiri potuit nullo modo? S. Augustini verba sunt *lib.* 6. *contra Julianum, cap.* 9.

Ad sextum respondet S. Augustinus *lib.* 5. *contra Julianum, cap.* 14. *Recte hoc diceres si malam concupiscentia de parente non perveniret ad prolem. Cum vero sicut sine illa nemo seminatur: ita sine illa nemo nascatur, quomodo dicis eo non pervenire quo transit? Non enim Aristoteles, cujus Categorias insipienter sapis, sed Apostolus dicit: Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per omnes homines transiit. Nec sane tibi Dialectica illa mentitur, sed tu non intelligis. Verum enim est quod ibi accepisti, Ea quæ in subjecto sunt sicut sunt qualitates, sine subjecto in quo sunt, esse non posse, sicut est in subjecto corpore color aut forma; sed afficiendo transeunt, non emigrando: quemadmodum Æthiopes, quia nigri sunt, nigros gignunt, non tamen in filios parentes colorem suum velut tunicam transferunt, sed sui corporis qualitate, corpus quod de illis propagatur, afficiunt. Mirabilius est autem quando rerum corporalium qualitates in res corporales transeunt: & tamen fit, quando formas corporum, quas videmus, haurimus quodammodo & in memoria recondimus, & quacumque pergimus nobiscum ferimus, nec illæ recesserunt a corporibus suis, & tamen ad nos mirabili modo affectis nostris sensibus transierunt. Quomodo autem de corpore ad spiritum, eo modo transeunt de spiritu ad corpus. Nam colores virgarum, quas variavit Jacob, afficiendo transierunt in animas pecorum matrum, atque inde rursus eadem affectione transeundo apparuerunt in corporibus filiorum. Tale vero aliquid etiam in fœtibus humanis posse contingere Soranus Medicus Auctor nobilissimus scribit, & exemplo confirmat Historia. Nam Dionysium Tyrannum narrat eo quod ipse deformis esset, nec tales habere filios vellet, uxori suæ in concubitu formosam proponere solere picturam, cujus pulchritudinem concupiscendo quodammodo raperet, & in prolem quam concipiebat, afficiendo transmitteret. Sic & vitia quamvis sint in subjecto, ex parentibus tamen in filios, non quasi transmigratione de suo subjecto in subjectum alterum, quod fieri non posse, Categoriæ illæ quas legisti, verissimum ostendunt; sed quod non intelligis, affectione & contagione pertranseunt.*

Ad septimum respondet S. Augustinus *lib.* 6. *contra Julianum, cap.* 6. Falsam esse propositionem, quia inveniuntur qui vitiati aliquo casu, cum eodem vitio generant filios, fitque proli naturale, quod parenti accidens fuit. Id exemplo Fundani Carthaginensis Rhetoris confirmat, qui cum accidenti vitio luscus esset, luscum filium procreavit.

Ad octavum negatur major propositio. Nascuntur namque filii integerrimis omnibus membris ex parentibus qui membris nonnullis sunt mutilati. Nascuntur oculati de parentibus cæcis: Falsum igitur est quod parentes in filios ea quæ non habent, ipsi transfundere non possint. Certe si palea, quæ tanta diligentia separatur a tritico, manet in fructu qui de purgato tritico nascitur; si de olea nascitur oleaster; si præputium quod per circumcisionem aufertur, manet in eis quos genuerint circumcisi; si ex Christianis non Christiani generantur; quid mirum si peccatum quod mundatur per baptismum in eos transfundatur, quos gignunt baptizati? Siquidem *Renovati parentes, non ex primitiis novitatis, sed ex reliquiis vetustatis carnaliter gignunt: & filii ex parentum reliquiis vetustate toti vetusti, & in peccati carne propagati, damnationem veteri homini debitam Sacramento spiritualis regenerationis & renovationis evadunt* (inquit Sanctus Augustinus, *lib.* 2. *de Peccatorum Meritis, & Remissione, cap.* 27.) Qui & prolatis mox exemplis, traductionem originalis peccati a parentibus, quibus in baptismo remissum est, explicat *lib.* 3. *cap.* 8. *& lib.* 6. *contra Julianum, cap.* 6. *&* 7. ubi addit, etsi id nulla ratione comprehendi possit, non tamen negandum: siquidem & in ipsa natura multa Deus occultare voluit, quorum rationem assequi non potest humana mens. Sed nullum exemplum frequentius inculcat, quam oleæ producentis oleastrum. Istud eleganter urget ac luculente lib. 1. de Nuptiis & Concupiscentia, cap. 32. „Hæc itaque remissio peccatorum, *inquit*, quamdiu non fit in prole, sic ibi est lex ista peccati, ut etiam in peccatum imputetur, id est, ut etiam reatus ejus cum illa sit; qui eum teneat æterni supplicii debitorem. Hoc enim trajicit parens in prolem carnalem, quod & ipse carnaliter natus, non quod spiritualiter est renatus: quia idipsum quod carnaliter natus est, quamvis, reatu soluto, non impediat fructum ejus; tamen tamquam in semine olivæ latet, etiamsi propter remissionem peccatorum nihil oleo nocet; ei scilicet vitæ, qua secundum Christum, qui est appellatus ab oleo, id est chrismate, Justus ex fide vivit. Hoc autem quod in parente regenerato tamquam in oleæ semine, sine ullo reatu, quia remissum est, tegitur, profecto in prole nondum regenerata, velut in oleastro, cum reatu habetur, donec illic eadem gratia remittatur. Ex quo enim Adam ex olea tali, in qua nec semen erat hujusmodi, unde amaritudo nasceretur oleastri, in oleastrum peccando conversus est; quia tam magnum peccatum fuit, ubi magna in deterius fieret mutatio naturæ, totum genus humanum fecit oleastrum: ita ut (quemadmodum nunc in ipsis videmus arboribus) si quid inde in oleam gratia divina converterit, ibi vitium primæ nativitatis, quod erat originale peccatum: de carnali concupiscentia traductum & attractum, remittatur, tegatur, non imputetur: unde tamen oleaster nascatur, nisi & ipse in oleam eadem gratia renascatur.

Et *cap.* 19. „Ex hac igitur concupiscentia carnis quod nascitur, utique mundo, non Deo nascitur. Deo autem nascitur, cum ex aqua & Spiritu Sancto renascitur. Hujus concupiscentiæ reatum regeneratio sola dimittit, quem generatio trahit... Ut enim quod dimissum est in parente, trahatur in prolem, miris quidem modis fit, sed tamen fit. Hæc invisibilia & infidelibus incredibilia, sed tamen vera, ut haberent aliquod visibile exemplum, hoc in quibusdam arbustis divina providentia procuravit. Cur enim non credamus propter hoc institutum, ut ex oliva nascatur oleaster?.... Mirum est ergo quemadmodum a peccati vinculo per gratiam liberati, gignant tamen eodem vinculo obstrictos, quos eodem modo oporteat liberari. Fatemur, mirum est. Sed quod latent fœtus oleastrorum etiam in seminibus olearum, quando & hoc crederetur, nisi experientia probaretur? Gignitur autem peccator actu adhuc nullus, & ortu novus, sed reatu vetus: homo a Creatore, captivus a deceptore, indigens Redemptore.

Ad nonum respondet S. Augustinus, *lib.* 2. *de Peccatorum Meritis & Remissione, cap.* 27. „quod Sicut parenti, per hoc quod Spiritu natus est, propria peccata non obsunt, ita qui de illo natus est, nisi eo modo nascatur, quæ a parente tracta sunt, oberunt; quia renovati parentes, non ex primitiis novi-

„ novitatis, sed ex reliquiis vetustatis carnaliter gignunt. *Addit lib.* 1. *Operis Imperfecti*, *cap.* 55. Sic aliena esse originalia peccata propter nullum in eis nostræ voluntatis arbitrium, ut tamen, propter originis contagium, esse inveniantur & nostra. *Nec mirum videri debere*, *quod* imputetur generatis parvulis injustitia primi hominis ad subeundum supplicium: *siquidem* imputatur parvulis regeneratis justitia secundi Hominis ad obtinendum regnum cœlorum: quamvis voluntate atque opere proprio, nec illum in malo, nec istum in bono reperiantur imitati.

Et *lib.* 3. de Peccatorum Meritis & Remissione, *cap.* 7. *ait dici non posse* „ Quod peccatum Adæ etiam non peccantibus nocuit, cum Scriptura dicat: In quo omnes peccaverunt. Nec sic dicuntur ista aliena peccata, tamquam omnino ad parvulos non pertineant: siquidem in Adam omnes tunc peccaverunt, quando in ejus natura illa insita, in qua eos gignere poterat, adhuc omnes ille unus fuerunt; sed dicuntur aliena, quia nondum ipsi agebant vitas proprias; sed quidquid erat in futura propagine, vita unius hominis continebat. *Illa igitur* Deus remittit, sed Spiritu regeneratis, non carne generatis. Imputat vero non jam aliena, sed propria: aliena quippe erant, quando hi, qui ea propagata portarent, nondum erant: nunc vero carnali generatione jam eorum sunt, quibus nondum spiritali regeneratione dimissa sunt.

Ad decimum respondeo, aliena peccata Diabolo non imputari, sed propria dumtaxat, quia non est natus ex uno Angelici generis capite, qui peccaverit, & quo peccante omnes Angeli peccaverint; sed a Deo creatus bonus, & cum amore casto quo illi adhæreret, relicto eo quod summe est principio, sibi ipsi voluit fieri principium. At Deus ex uno fecit omne genus hominum. Adam caput constitutus est totius generis, Dei præpotentis decreto: posuit in ejus voluntate omnium nostrum voluntates, quod pro summi dominii jure poterat: justitiam ipsi originalem contulit, imposuit præceptum, quod si fideliter ac religiose servaret, illius justitiæ donum, ejusque dotes transfunderet in posteros: Si vero illud violaret, tam eximiam gratiam sibi posterisque amitteret. Adamo itaque peccante, omnes ejus posteri tam eximii doni privationem incurrerunt, & concupiscentiam quæ ex peccato in ipso succrevit, contagio quodam contraxerunt. Cujus in *concupiscentia reatu*, ut cum S. Augustino loquar, peccatum originale positum est. Quæ concupiscentia in baptizatis quidem *Manet actu*, *transit reatu*: manet, *Non ut non sit*, *sed ut non imputetur*. Sicut e contrario, actualia peccata, quamvis prætereant actu, manent tamen reatu, & in æternum permanent, nisi remittantur. *Hujus concupiscentia reatum regeneratio sola dimittit*, *quem generatio trahit*. Doctrina est a S. Augustino passim tradita, sed præcipue *lib.* 1. *de Nuptiis & Concupiscentia*, *cap.* 19. *&* 25.

Quo sensu S. Augustinus dixerit, peccatum Originis esse reatum concupiscentia?

Quæres, quid reatus nomine S. Augustinus intelligat, cum originale peccatum reatum concupiscentiæ esse asserit?

Respondeo, ipsum, nomine reatus, non intelligere solam obligationem ad pœnam, sed ipsam culpam, ipsam maculam, ipsum peccatum habituale, quo anima vitiata, fœdata, & rea manet, non pœnæ tantum, sed peccati. Id constat ex *lib.* 1. *de Nuptiis & Concupiscentia*, *cap.* 26. ubi cum remanentis concupiscentiæ reatum ablatum esse dixisset, adjicit: *Hoc est enim non habere peccatum, reum non esse peccati*. Idem patet ex eo quo ibidem utitur exemplo, ut probet concupiscentiæ reatum auferri. *Nam*, inquit, *si quispiam verbi gratia fecerit adulterium*, *etiamsi numquam deinceps faciat*, *reus est adulterii*, *donec reatus ipsius indulgentia remittatur*. *Habet ergo peccatum*, *quamvis illud quod amisit*, *jam non sit*, *quia cum tempore quo factum est*, *præteriit*. *Nam si a peccando desistere*, *hoc esset non habere peccatum*, *sufficeret*, *ut hoc nos moneret Scriptura*, &c. Non hic de reatu pœnæ, sed culpæ sermonem esse, verba ipsa luculentius clamant, quam ut indigeant expositione. Ait enim hujusmodi reatu homines constitui reos, non pœnæ, sed peccati adulterii; eoque reatu sublato, vel manente, tolli, vel manere peccatum.

Idem perspicuum est ex lib. 1. Retractationum, cap. 15. *Quasi vero*, inquit, *peccatum quod eos ex Adam dicimus originaliter trahere*, *id est*, *reatu ejus implicatos*, *& ob hoc pœnæ obnoxios detineri*, *usquam esse potuerit nisi in voluntate*: *qua voluntate commissum est quando divini præcepti est facta transgressio*. Quibus verbis reatus culpæ a reatu pœnæ evidentissime distinguitur, ita ut prior posterioris causa sit: *Reatu peccati implicatos*, *& ob hoc pœnæ obnoxios*.

Difficultatem movere potest quod ait S. Augustinus lib. 6. contra Julianum, cap. 19. *Reatum illum peccati manere*, *donec remittatur*, *in occultis legibus Dei*, *quæ conscriptæ sunt quodammodo in mentibus Angelorum*, *ut nulla sit iniquitas impunita*, *nisi quam sanguis Mediatoris expiaverit*, *cujus signo crucis consecratur unda baptismatis*, *ut ea diluatur reatus tamquam in chirographo scriptus in notitia spiritalium potestatum*, *per quas pœna exigitur peccatorum*. Quibus verbis solam obligationem ad pœnam reatus nomine S. Augustinus intelligere videtur.

Verum non operosa est istius loci expositio. Etsi enim de reatu pœnæ locutus ibi videatur S. Augustinus, non sequitur quod alium reatum non agnoverit, qui istius origo & fundamentum est; sed per reatum pœnæ tamquam vulgo notiorem, magisque intellectu facilem, rem obscuram illustrare maluit. Perfacile enim intelligitur, post actionem peccati, pœnæ meritum superesse. Quo vero pacto peccati reatus ipso perpetrato facinore maneat, non ita cuivis obvium est.

Præterea locus ille S. Augustini, quo de agimus, de reatu etiam culpæ intelligendus est. Nam in laudato capite tam ipse, quam Julianus de peccati reatu luculentissime disserunt. Julianus enim illa S. Augustini verba quibus dixerat, *Concupiscentiam manere actu*, *præterire reatu*, reprehendit dicens; contrarium in peccatis habere locum; nempe ut prætereant actu, reatu vero maneant. Hoc autem eum de reatu culpæ, non pœnæ intelligere perspicuum est, siquidem ait: *Potest*, *donec consequatur veniam*, *premi impietate commissi*: *& manet reatus actione finita*. Quid est enim impietas commissi, nisi reatus culpæ quæ commissa est? Unde mox, *Reatum abscedere*, idem esse dicit, ac *liberum a profanitate videri*. Nec id reprehendit, sed potius probat S. Augustinus, cum ait: *Hoc de sacrificio idolis oblato verissime dicis*. *Actus est enim qui opere ipso peragitur*; *& non erit*: *& si iterum fit*, *alterum fit*. *Impietas vero ipsa qua hæc fiunt*, *tamdiu manet*, *donec idolis renuntietur*, *& credatur in Deum*. Quid est porro impietatem manere, nisi reatum culpæ manere?

Sed quia Julianus dixerat reatum illum, seu impietatem, qua premebatur is qui idolis immolaverat, remanere in illius conscientia qui deliquit donec dimittatur; obiter ipsum reprehendit S. Augustinus, quia inde sequeretur non superesse amplius illum reatum, si quis peccati oblitus, nulla amplius ejus conscientia vexaretur: cum tamen permanere certum sit donec remittatur. Unde concludit, eum non permanere in corpore, quia non est eorum accidentium quæ corpus afficiunt: non in animo, sive in conscientia, quia ejus memoriam delevit oblivio, sed in legibus Dei quæ scriptæ sunt in mentibus Angelorum. Hæc autem omnia de reatu culpæ rectissime intelliguntur. Nam & ille, non minus quam reatus pœnæ, in Angelorum notitia scriptus manere debet, ut sciant de quibus pœna exigenda sit, nempe de illis qui culpæ rei sunt.

Aliis Pelagianorum Objectionibus respondetur.

Objiciebant undecimo Pelagiani. Non peccat iste qui nascitur, non peccat ille, qui genuit, non peccat iste, qui condidit. Per quas rimas inter tot præsidia innocentiæ peccatum ingressum est?

Respondet S. Augustinus lib. de Nuptiis & Concupiscentia, cap. 28. *Quid quærit latentem rimam*, *cum habeat apertissimam januam*? *Per unum hominem*, *ait Apostolus*; *per unius delictum*, *ait Apostolus*. *Per inobedientiam unius hominis*, *ait Apostolus*: *Quid quærit amplius*? *Quid quærit apertius*? *Quid quærit inculcatius*?

Objiciebant duodecimo Pelagiani. Peccatum non in

in carne, sed in anima sedem habet. Atqui anima non trahitur ex Adamo; aut si trahitur, non generatione, sed imitatione ab eo est: igitur neque peccatum.

Quo modo peccatum Originale traducatur in Adami posteros?

Respondet S. Augustinus, undecumque oriatur anima, sive ex Adamo per generationem traducatur, sive a Deo recens creata in corpus infundatur, peccatum ab Adamo generatione trahi, non imitatione. In eam magis propendebat sententiam S. Augustinus, quæ animas ex traduce fieri propugnabat, id est, ex Adami anima propagari; quia hac in Hypothesi facilius intelligi poterat originalis peccati transfusio: alteram vero quæ animas singulis novas creari asserebat, conciliare se non posse cum fide originalis peccati, ingenue fatebatur. Suam tamen circa hanc difficultatem, quæ ex Scriptura sacra aut Traditione dirimi plane non poterat, sententiam suspendit; Nihil referre dicens quænam illarum opinionum eligeretur, modo peccati originalis crederetur propagatio, nec in Deum refunderetur authorem. Id constat ex Epistola 28. S. Augustini ad S. Hieronymum, qua de gravissima illa quæstione ab ipso postulat edoceri. „ Quoniam, *inquit*, neque de Deo possumus dicere, quod vel cogat animas fieri peccatrices, vel puniat innocentes; neque negare fas nobis est, eas quæ sine Christi Sacramento de corporibus exierint etiam parvulorum, non nisi in damnationem trahi: obsecro te, quo modo hæc opinio defenditur, qua creduntur animæ non ex illa una primi hominis fieri omnes; sed sicut illa una one, ita singulis singulæ. *Et infra*: Hujus igitur damnationis in parvulo causam quæro; quia neque animatom, si novæ fiunt singulis singulæ, video esse ullum in illa ætate peccatum, nec a Deo damnari aliquam credo, quam videt nullum habere omnino peccatum. *Et post*. Quæ cum ita fiot, quærenda causa est, atque reddenda, quare damnentur animæ, quæ novæ creantur singulis quibusque nascentibus, si præter Christi Sacramentum parvuli moriantur. Damnari enim eas & Sancta Scriptura, & Sancta testis est Ecclesia. Unde illa de animarum novarum creatione sententia, si hanc fidem fundatissimam non oppugnat, sit & mea; si oppugnat, non sit & tua.... *Et rursus*: Illam vero opinionem, quod ex una fiant omnes animæ, nec discutere volo, nisi necesse sit; atque utinam ista de qua nunc agimus, si vera est, sic abs te defendatur, ut hoc necesse jam non sit. Denique postquam ignorantiam rursus suam professus est, & multa alia similiter se nescire dixit humilis Doctor, addit. „ Et hoc tolerabiliter ignorarem, nisi metuerem ne aliqua istarum opinionum contra illud quod firmissima retinemus fide, incautis obreperet mentibus. Sed antequam sciam quænam earum potius eligenda sit, hoc me non temere sentire profiteor, eam quæ vera est, non adversari robustissimæ, ac fundatissimæ fidei, qua Christi Ecclesia nec parvulos homines recentissime natos a damnatione credit, nisi per gratiam nominis Christi, quam in suis Sacramentis commendavit, posse liberari.

Et Epistola 29. de eadem ista Quæstione ad eumdem S. Hieronymum ita scribit: „ Eleganter dictum esse narratur, quod huic rei satis apte convenit. Cum quidam ruisset in puteum, ubi aqua erat tanta, ut eum magis exciperet ne moreretur, quam suffocaret ne loqueretur, accessit alius, & eo viso admirans ait; Quomodo huc cecidisti? At ille, obsecro, inquit, cogita quomodo hinc me liberes, non quomodo huc ceciderim, quæras. Ita quoniam fatemur, & Fide Catholica tenemus, de reatu peccati, tamquam de puteo, etiam parvuli infantis animam Christi gratia liberandam, satis est ei quod modum, quo salva fiat, novimus; etiamsi numquam quomodo in malum illud devenerit, noverimus. Sed ideo putavi esse quærendum, ne forte ex illis opinionibus incarnationis animæ aliquam teneamus incautius, quæ liberandam prorsus animam parvuli contradicat, negans eam esse in isto malo. Hoc igitur firmissime retento, quod anima parvuli de reatu peccati liberanda est, nec alio modo liberanda, nisi gratia Dei per Jesum Christum, si possumus ipsius etiam mali causam & originem nosse, vaniloquis non disputatoribus, sed litigatoribus, paratius instructiusque resistimus. Si autem non possumus, non quia latet miseriæ principium, ideo pigrescere misericordiæ debet officium. Adversus eos autem qui sibi videntur scire quod nesciunt, hoc tutiores sumus, quod hanc ignorantiam nostram non ignoramus. Legatur & caput ultimum lib. 3. ad Bonifacium, ubi quidquid de animæ origine disseratur, vel affirmatur, verum esse non posse statuit, si repugnet fidei Ecclesiæ de originali peccato.

Et lib. 1. de Anima & ejus origine, cap. 19. Sententiam de novarum in dies animarum creatione tueri cuivis permittit, modo quatuor errores caveat fidei contrarios, & illam disertis Scripturæ sacræ testimoniis probet: alioqui satius esse ait ignorantiam suam profiteri. *Quicumque*, inquit, *volunt defendere, quod dicuntur animæ novæ nascentibus insufflari, non de parentibus trahi, aliquid illorum quatuor caveant omni modo, hoc est: Ne dicant a Deo fieri animas peccatrices per alienum originale peccatum. Ne dicant, parvulos, qui sine baptismo exierunt, pervenire posse ad vitam æternam, regnumque cælorum, originali peccato per quodlibet aliud resoluto. Ne dicant, animas peccasse alicubi ante carnem, & hoc merito in carnem peccatricem fuisse detrusas. Ne dicant, peccata, quæ in eis inventa non sunt, quia præscita sunt, merito fuisse punita. Nihil ergo istorum quatuor dicentes, quoniam quodlibet eorum falsum atque impium est: inveniant etiam Scripturarum de hac re certissima testimonia; & hanc sententiam suam non solum me non vetante, verum etiam favente, & gratias agente, defendant. Si autem non inveniunt certissimam de hac re authoritatem Divinorum Eloquiorum, & aliquid illorum quatuor per inopiam dicere compelluntur; cohibeant se, ne per ipsam inopiam etiam parvulorum animas non habere originale peccatum, secundum Pelagianam hæresim olim damnabilem, nuperrimeque damnatam, dicere compellantur.*

Denique *lib. 5. contra Julianum Pelagianum, cap. 4.* duos modos explicandi corruptionem animæ ex peccato originali, & istius peccati propagationem, breviter exponit. *Ut ergo*, inquit, *& anima & caro pariter utrumque puniatur, nisi quod nascitur, renascendo emendetur, profecto aut utrumque vitiatum ex homine trahitur, aut alterum in altero, tamquam in vitiato vase corrumpitur; ubi occulta justitia divinæ legis includitur. Quid autem horum sit verum, libentius disco, quam dico, ne audeam docere quod nescio. Hoc tamen scio, id horum esse verum, quod fides vera antiqua, Catholica, qua creditur & asseritur originale peccatum, non esse convicerit falsum. Ista fides non negetur, & hoc quod de anima latet, aut ex otio discitur: aut sicut alia multa in hac vita, sine salutis labe nescitur. Magis enim curandum est, sive in parvulis, sive in grandibus, quo anima juvetur auxilio, quam quo vitiata sit merito.*

Cum itaque jam illam opinionem omnes Theologi sequantur, quæ singulas animas in dies creari, & recens genitis infundi corporibus asserit, secundum eam dicendum est, animam in corpore tamquam in vitiato vase corrumpi: sicut si flos in loco fœtido seratur, quantumvis natura sua sit pulcher & elegans, vitium quoddam atque labem inde contrahit. Et sicut anima, si corpori vulnerato, vel flammis circumdato & ardenti conjungeretur, mox doleret: ita cum infundatur corpori, in quo peccati quoddam germen est, quia ab Adamo propagatum fuit, & fit pars hominis ex Adamo progeniti, in quo ut in capite, ut in radice, ut in fonte, vitiata natura est, peccato inficitur. Adami enim posteri, ut ait S. Augustinus sermone 36. de Verbis Apostoli, *In ramo adhuc nihil commiserunt, sed in radice perierunt.... Nihil mali habent: nisi quod de fonte traxerunt.*

Prima autem causa traductionis hujusce peccati est concupiscentia, ex S. Augustino Epistola 105. *Quasi vero*, inquit, *in baptismo concupiscentiæ carnis infirmitas continuo sanetur, sicut continuo reatus ejus abolетur: sed gratia renascendi, non conditione nascendi. Unde quisquis per hanc concupiscentiam etiam de renato nascitur, sine dubitatione oberit nato, nisi & ipse similiter renascatur.*

Et

Et lib. 5. contra Julianum, cap. 18. *Qualitas*, inquit, *affectionibus mali de substantia ad substantiam non emigrando transit, sed quodam operante contagio, id est, concupiscentiæ affectu; sicut de parentibus morbidis morbida soboles procreatur*. Et lib. 2. de Nuptiis & Concupiscentia, cap. 34. *Languor*, inquit, *quo bene vivendi virtus periit*, (id est concupiscentia) *non est utique natura, sed vitium: sicut certe mala in corpore valetudo non est ulla substantia vel natura; sed vitium: Et licet non semper, tamen plerumque mala valetudines parentum ingenerantur quodammodo & apparent in corporibus filiorum*. Quod explicat, *lib. 2. Operis Imperfecti contra Julianum*, exemplo podagræ, quam subinde filii hæreditario jure ex parentibus trahunt. *Si quis intemperantia, sibi podagram faciat, eamque transmittat in filios, quod sæpe contingit, nonne recte dicitur in eos illud vitium de parente transisse: Ipsos quoque hoc in parente fecisse? Quoniam quando ipse fecit, in illo fuerunt: fecerunt ergo non actione hominum, sed ratione jam seminum. Quod ergo aliquoties invenitur in corporis morbis: hoc in illo primi Genitoris antiquo magnoque peccato, quo natura humana universa vitiata est, factum esse noverit*.

Hinc *lib. 1. de Nuptiis & Concupiscentia, cap. 1.* ait: *Intentio hujus libri hæc est, ut quantum nos Dominus adjuvare dignatur, carnalis concupiscentiæ malum, propter quod homo, qui per illam nascitur, trahit originale peccatum, discernamus a bonitate nuptiarum*.

Ideo Christi conceptionem fuisse sine peccato asserit hac una ratione, quia sine concupiscentia conceptus est. (lib. 1. de Nuptiis & Concupiscentia, cap. 24.) *Ex hac concupiscentia carnis*, inquit, *tamquam filia peccati, & quando illi ad turpia consentitur, etiam peccatorum matre multorum, quæcumque nascitur proles, originali est obligata peccato, nisi in illo renascatur, quem sine ista concupiscentia Virgo concepit. Propterea quando nasci est in carne dignatus, sine peccato solus est natus*.

Cum porro concupiscentiam causam esse traductionis originalis peccati asserimus ex S. Augustino, actualem non intelligimus libidinem, sed habitualem, quæ intimis innata est medullis, & naturam vitiat. Quod explicat S. Thomas, Quæstione 4. de Malo Artic. 3. ad 16. *Dicendum*, inquit, *quod libido nominat inordinatam concupiscentiam actualem. Dictum est autem quod materiale in originali peccato est concupiscentia habitualis, quæ provenit ex hoc quod ratio non habet virtutem totaliter vires inferiores refrænandi. Sic ergo libido actualis, quæ est in coitu, est signum concupiscentiæ habitualis, quæ materialiter se habet in originale peccato. Causa autem quod aliquis transmittat originale peccatum in prolem, est id, quod remanet in eo de peccato originali, etiam post baptismum, scilicet concupiscentia vel fomes*.

Objiciebant XIII. Pelagiani, causam mali esse conventionem nuptiarum: adeoque nuptias accusari posse, excusari non posse.

Respondet S. Augustinus, falsam esse propositionem. *Nuptiæ enim instituta sunt causa generandi, non peccandi: propter quod illa a Domino est benedictio nuptiarum: Crescite, & multiplicamini, & replete terram: Peccatum autem quod inde a nascentibus trahitur, non ad nuptias pertinet, sed ad malum quod accidit hominibus, quorum conjunctione sunt nuptiæ. Nam malum pudenda libidinis, & potest esse sine nuptiis, & potuerunt esse nuptiæ sine illo: ad conditionem autem corporis pertinet, non vitæ illius, sed mortis hujus, ut nunc nuptiæ non possint esse sine illo, quamvis ipsum possit esse sine illis.... Nuptiarum igitur bonum malo originali, quod inde trahitur, non potest accusari, sicut adulteriorum malum bono naturali quod inde nascitur non potest excusari: quoniam natura humana quæ nascitur vel de conjugio, vel de adulterio, Dei opus est. Quæ si malum esset, non esset generanda: si malum non haberet, non esset regeneranda. Qui ergo dicit eam bonam non esse, bonum negat conditæ Creatorem. Qui vero negat ei malum inesse, misericordem vitiatæ invidet Salvatorem. Quapropter in hominibus nascentibus neque excusanda sunt adulteria per bonum, quod inde a Conditore bono creatum est; nec accusanda conjugia per malum, quod ibi a misericorde Salvatore sanandum est*. (lib. 2. de Nuptiis & Concupiscentia, cap. 20. & 26.) Lege & lib. 3. contra Julianum, cap. 23. & 24.

Objiciebant XIV. Pelagiani. *Si peccatum ex voluntate est, mala est voluntas quæ peccatum facit: si ex natura, mala natura*.

Respondet S. Augustinus, ex voluntate peccatum esse, etiam originale; *Quia & hoc ex voluntate primi hominis seminatum est, ut & in illo esset, & in omnes transiret*. Nec sequitur malam esse naturam, si malum ex natura est. Nam & voluntas mala, quam nullum præcessit malum, unde orta est nisi ex bono? *Nec ideo tamen potuit ex bono oriri voluntas mala, quia bonum factum est a Deo bono, sed quia de nihilo factum est, non de Deo. Quid est ergo quod dicit Julianus: Si natura opus est Dei, per opus Dei, opus Diaboli transire non sinitur? Nonne opus diaboli, quando primum in Angelo, qui diabolus factus est, ortum est, in opere Dei ortum est? Quapropter si malum quod omnino nusquam erat, in Dei opere oriri potuit, cur malum quod alicubi jam erat, per opus Dei transire non potuit? Præsertim cum ipso verbo utatur Apostolus dicens: Et ita in omnes homines pertransiit*.

S. Augustinus Novator non fuit.

Objiciunt Novi Pelagiani, S. Augustinum in peccati originalis doctrina fuisse Novatorem, & Ecclesiam ante ipsum credidisse peccatum Adami in ejus posteros non fuisse transmissum.

Respondeo, satis exploratum esse quam falsa sit hæc assertio, ex veterum Patrum testimoniis, qui ante Pelagianam hæresim floruerunt & scripserunt, quorum testimonia contra Pelagianos S. Augustinus protulit, ut novam & damnandam opinionem ipsos in Ecclesiam invexisse demonstraret. Quorum insignia testimonia superius a nobis descripta legi possunt. His adde Commodianum, qui floruit IV. sæculo, sub Silvestri Pontificatu: S. Paulinum, & S. Cyrillum, qui S. Augustino coævi fuerunt. Et Commodianus quidem *Instructione* 35. hæc habet:

Adam protolapsus ut Dei præcepta vitaret,
Belias tentator fuit de invidia palmæ,
Contulit & nobis seu boni, seu mali quod egit;
Dux nati nativitatis, moriuntur indeque per illum.

Et Instructione 46. Catechumenos sic alloquitur:

In Baptismo tibi genitale solox lavatur.

Sanctus vero Paulinus Nolanus Episcopus *Epistola VIII. ad Severum*, hæc habet: *Pauper ego & dolens, qui adhuc terrenæ imaginis squallore concretus sum, & plus de primo, quam de secundo Adam carnis sensibus & terrenis actibus refero; quomodo tibi audebo me pingere, cum cœlestis imaginis inficiator prober corruptione terrena? Utrimque me concludit pudor. Erubesco pingere quod sum, non audeo pingere quod non sum: odi quod sum, & non sum quod amo. Sed quid misero mihi proderit odisse iniquitatem, & amare virtutem, cum id potius agam quod odi, nec elaborem piger id potius agere quod amo, ipse discors, & intestino bello distrahor, dum spiritus adversus carnem, caro adversus spiritum dimicat, & lex corporis lege peccati legem mentis impugnat? Infelix ego, qui in me venenatum inimicæ arboris gustum nec crucis ligno digessi. Durat enim mihi illud per Adam virus paternum, quo universitatem generis sui Pater prævaricatus infecit*. Hæc Paulini verba refert, laudatque, ut par est, Sanctus Augustinus Epistola 106. ad ipsum data.

Denique S. Cyrillus lib. 2. *de Adoratione in Spiritu & Veritate*, hoc fidei dogma diserte confirmat. *Nonne*, inquit, *verum esse ais, morti obnoxiam factam esse hominum naturam ex maledicto illo veteri? Dictum namque adversus nos est, quod est ipsi Adam veluti primitiis nostri generis, & supremæ radici dictum. Cum igitur evenisset, ut ipsum generis nostri initium morti, quæ ex peccato extiterat, subjectum esset, necessario in nos ipsos quoque hoc malum pertransiit, & una cum radice germina quoque ex illa prodeuntia depastum est*.

Et libro 3. *Nam ex quo regnavit peccatum super omnes qui in terris versantur, cum maxime proni sint ad mala ab adolescentia, ut scriptum est, & omnium corda diligenter incumbant ad perficiendi voluntatem, necessario mortis pœnam incurrimus.... Sed corruptam homi-*

hominis naturam Author ipse misertus est : itaque ille Unigenitus factus est homo, corpusque natura morti obnoxiam gestavit, & caro factus est, ut morte tolerata, qua peccati culpa nobis jam imminebat, destrueret peccatum, &c.

Et libro 15. *Contaminat itaque naturam adventitia corruptio, & mors, qua invidia Diaboli imperium tenuit, ex radice peccati profecta. Alia quoque ratione illud eam contaminat, quod in carnali voluptate ferantur, qui gignuntur. Ejusmodi quiddam significare videtur etiam beatus David cum psallit ac dicit : Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Impura est igitur natura, ut quæ in transgressione, & maledictione, præter id quod Deo placebat, corruptioni sit obnoxia.* Obmutescant igitur novi Pelagiani, & effutire desinant S. Augustinum in doctrina de peccato originali fuisse Novatorem . Quam temere enim, quam falso, quam inscite id dicant, constat ex eo quod ante S. Augustinum idem Patres omnes docuerint, & ipso vivente, SS. Ambrosius & Paulinus in Italia, S. Hieronymus in Palæstina, S. Cyrillus Alexandria, tota Ecclesia Africana, Innocentius & Zosimus Romani Pontifices, totaque Romana Ecclesia : Immo Ecclesia toto orbe diffusa, eamdem de originali peccato traderent, propugnarentque fidem, quam S. Augustinus contra Pelagianos propugnabat, Pelagiumque, Cœlestium, & eorum Sectatores ut Hæreticos damnarent : adeoque & prædamnarent Socinianos pestilentissimam Pelagii sobolem .

Sed etsi tacuerimus, adversus illas pestes lapides clamabunt. Leguntur Romæ in Constantiniana Basilica carmina illa a Sixto III. edita, ejusque jussu insculpta lapidi super sacrum Fontem, ad perennem Pelagianæ hæreseos execrationem, & confutationem :

Mergere, peccator, sacro purgande fluento :
Quem veterem accipiet, proferet unda novum.
Insons esse volens, ista mundare lavacro,
Seu patrio premeris crimine, seu proprio.
Nulla renascentum est distantia, quos facit unum
Unus Fons, unus Spiritus, una Fides.

DISSERTATIO XXII.

De necessitate gratiæ Christi contra Pelagianos & Semipelagianos.

ARTICULUS PRIMUS.

Quo probatur Gratiæ necessitas ad fidem, ipsumque fidei initium.

Gratiæ Christi necessitas ad fidem & fidei initium ex Scripturis sacris demonstrata.

GRatiæ Christi necessitatem ad fidem, immo ad ipsum fidei initium, hæc Scripturæ sacræ oracula in primis demonstrant. Joannis 6. *Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille.* Et post : *Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet.* Quid est, *ad me veniet, nisi credet in me ?* (inquit S. Augustinus *lib. de Prædestinatione Sanctorum, cap.* 8.) Idem confirmant sequentia Christi Servatoris verba : *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum .... Omnis qui audivit a Patre, & didicit, venit ad me.* Valde (inquit S. Augustinus ibidem) *remota est a sensibus carnis hæc schola, in qua Deus auditur & docet. Multos venire videmus ad Filium, quia multos credere videmus in Christum : sed ubi & quomodo a Patre audierint hoc & didicerint, non videmus. Nimium gratia ista secreta est : gratiam vero esse quis ambigat ?*

Idem demonstrant Apostoli verba 1. ad Corinthios 3. *Quid habes quod non accepisti ? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis ?* Quo testimonio se convictum fuisse memorat S. Augustinus, cum fidem non esse donum Dei aliquando sentiret. *Quo præcipue testimonio* (inquit lib. de Prædestinatione Sanctorum, c. 3.) *Ipse convictus sum, cum similiter errarem, putans fidem qua in Deum credimus, non esse donum Dei, sed a nobis esse in nobis, & per illam nos impetrare Dei dona, quibus temperanter, & juste, & pie vivamus in hoc sæculo.*

Et 1. ad Corinthios 7. *Misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis.* Non dixit, *Misericordiam consecutus sum, quia fidelis eram, sed ut fidelis essem : hinc ostendens etiam ipsam fidem haberi nisi Deo miserante non posse, & esse donum Dei* : ut observat S. Augustinus lib. *de Gratia & Libero Arbitrio*, c. 7.

Et ad Ephesios 2. *Gratia salvati estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est.* Quo testimonio rursus contra Pelagianos utitur S. Augustinus lib. & cap. mox laudatis : *Possent enim dicere*, inquit, *Ideo accepimus gratiam, quia credidimus : tamquam sibi fidem tribuentes, gratiam Deo. Propter hoc Apostolus, cum dixisset, Per fidem : & hoc, inquit, non ex vobis ; sed Dei donum est. Rursus ne dicerent se suis operibus donum tale meruisse, continuo subjecit : Non ex operibus, ne forte quis extollatur : Non quia negavit, aut evacuavit opera bona, cum dicat, Deum unicuique reddere secundum opera ejus ; sed quia opera sunt ex fide, non ex operibus fides, ac per hoc ab illa sunt nobis opera justitiæ, a quo est ipsa fides, de qua dictum est : Justus ex fide vivit.*

Denique id demonstrat Apostolica illa sententia 2. ad Corinthios 3. *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis ; sed sufficientia nostra ex Deo est.* Quo loco Pelagianos urget S. Augustinus lib. De Prædestinatione Sanctorum, cap. 2. „ Attendant hic, *inquit*, & verba ista perpendant, „ qui putant ex nobis esse fidei cœptum, & ex Deo „ esse fidei supplementum . Quis enim non videat prius „ esse cogitare, quam credere ? Nullus quippe credit „ aliquid, nisi prius cogitaverit esse credendum . Quam„ vis enim raptim, quamvis celerrime credendi vo„ luntatem quædam cogitationes antevolent, mox„ que illa ita sequatur, ut quasi conjunctissima comi„ tetur : necesse est tamen ut omnia quæ creduntur, „ præveniente cogitatione credantur : quamquam & „ ipsum credere, nihil aliud est, quam cum assen„ sione cogitare : non enim omnis qui cogitat, cre„ dit ; cum ideo cogitent plerique ne credant : sed „ cogitat omnis qui credit, credendo cogitat, & „ cogitando credit. Quod ergo pertinet ad religio„ nem atque pietatem, de qua loquebatur Aposto„ lus, si non sumus idonei cogitare aliquid quasi ex „ nobis ipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est ; pro„ fecto non sumus idonei credere aliquid quasi ex „ nobis ipsis, quod sine cogitatione non possumus, „ sed sufficientia nostra, qua credere incipiamus ex „ Deo est. Quocirca sicut nemo sibi sufficit ad inci„ piendum vel perficiendum quodcumque opus bonum : „ quod jam isti fratres (*de Semipelagianis loquitur*) „ sicut vestra scripta indicant, verum esse consenti„ unt ; unde in omni opere bono, & incipiendo, „ & perficiendo, sufficientia nostra ex Deo est : ita „ nemo sibi sufficit vel ad incipiendam, vel ad per„ ficiendam fidem, sed sufficientia nostra ex Deo est : „ quoniam fides, si non cogitetur, nulla est ; & non „ sumus idonei cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis, „ sed sufficientia nostra ex Deo est.

Probatur secundo Catholica veritas testimoniis SS. Patrum a B. Augustino laudatis lib. *de Dono Perseverantiæ*, cap. 19. scilicet S. Cypriani lib. 3. *ad Quirinum* dicentis : *In nullo gloriandum, quando nostrum nihil sit.*

Gratia Christi necessitas ad initium fidei, ex Patribus confirmata.

S. Ambrosii lib. *de fuga sæculi*, dicentis : *Non est in potestate nostra cor nostrum, & nostra cogitationes.* Et in expositione Procemii Evangelii S. Lucæ, ad hæc verba, Visum est mihi, *hæc habet* : „ Potest non soli visum esse, quod sibi visum esse declarat ; non enim voluntate tantum humana vi„ sum est, sed sicut placuit ei qui in me loquitur, „ Christus : qui, ut id quod bonum est, nobis quo„ que videri bonum possit, operatur : quem enim „ miseretur, & vocat. Et ideo qui Christum sequi„ tur, potest interrogatus cur esse voluerit Christia„ nus respondere ; Visum est & mihi : quod cum dicit, „ non negat Deo visum : A Deo enim præparatur „ voluntas hominum : Ut enim Deus honorificetur „ a Sancto, Dei gratia est.

Et lib. 7. Commentarii in ejusdem Evangelistæ, c. 9. loquens de Samaritanis qui Christum Hierosolyma per-

pergentem recipere noluerunt, hæc habet: „ Simul dilee, quia recipi noluit ab iis, quos sciebat non simplici mente conversos. Nam, si voluisset, ex indevotis fecisset devotos. Cur autem non receperint eum, Evangelista ipse demonstrat, dicens: Quia facies ejus erat euntis in Jerusalem: Discipuli autem recipi intra Samariam gestiebant. Sed Deus quos dignatur, vocat, & quem vult, religiosum facit.

S. Gregorii Nizianzeni Oratione in Pentecostem. „ Unius, *inquit*, deitatis quæso vos, confitemini Trinitatem. Si vero aliter vultis, dicite unius esse naturæ, & Deus vocem dari vobis a Sancto Spiritu deprecabitur: id est, rogabitur Deus ut permittat vobis dari vocem, qua quod creditis, confiteri possitis .... Qui dedit quod primum est, dabit & secundum: qui dedit credere, dabit & confiteri.

His testimoniis Semipelagianorum errorem refellit S. Augustinus, & ea iis sic colligit: „ Isti tales tantique Doctores, dicentes non esse aliquid, de quo tamquam de nostro, quod nobis Deus non dederit, gloriemur: nec ipsum cor nostrum & cogitationes nostras esse in potestate nostra: & totum dantes Deo, atque ab ipso nos accipere confitentes, ut permansuri convertamur ad eum: ut id quod bonum est, nobis quoque videatur bonum, & velimus illud; ut honoremus Deum & recipiamus Christum, ut ex indevotis efficiamur devoti & religiosi, ut in ipsam Trinitatem credamus, & confiteamur etiam voce quod credimus: hæc utique gratiæ Dei tribuunt, Dei munera agnoscunt, ab ipso nobis, non a nobis esse testantur.

Idem catholicæ fidei caput S. Augustinus ratione multiplici in Scripturis sacris fundata luculenter probat. Prima petitur ex conditione gratiæ, quæ cum sit gratis data, ut vel ipsum nomen sonat, cum ea pugnat quod detur ex meritis, quod tamen statuit quisquis fidem subjicit naturæ viribus. Hanc rationem affert S. Augustinus lib. de Prædestinatione Sanctorum, c. 2. „ Non ergo, *inquit*, receditur ab ea sententia, quam Pelagius ipse in Episcopali Judicio Palæstino, sicut eadem Gesta testantur, damnare compulsus est, Gratiam Dei secundum merita nostra dari; si non pertinet ad Dei gratiam, quod credere cœpimus; sed illud potius quod propter hoc nobis additur, ut plenius perfectiusque credamus: ac per hoc initium fidei nostræ priores damus Deo ut retribuatur nobis & supplementum ejus, & si quid aliud fideliter poscimus. Sed contra hæc cur non potius audimus: Quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Quoniam ex ipso & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Et ipsum igitur initium fidei nostræ, ex quo nisi ex ipso est? Neque enim, hoc excepto, ex ipso sunt cætera; sed ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Quis autem dicat eum qui jam cœpit credere, ab illo in quem credidit, nihil mereri? Unde fit ut jam merenti cætera dicantur addi retributione divina; ac per hoc gratiam Dei secundum merita nostra dari. *Et infra*: Videte si aliud agitur, isto modo, nisi ut gratia Dei secundum merita nostra detur quolibet modo, ac sic gratia jam non sit gratia. Redditur namque hoc pacto debita, non donatur gratis: debetur enim credenti ut a Domino fides ipsa augeatur, & sit merces fidei cœptæ fides aucta: nec attenditur cum hoc dicitur, Non secundum gratiam, sed secundum debitum, istam mercedem credentibus imputari,

S. Augustini rationibus probatur gratiæ Christi necessitas ad Fidem, ipsumque Fidei initium.

Secunda ratio ducitur ex ipsa fidei natura. Cum enim sit humanæ salutis initium, fundamentum & radix justificationis: quemadmodum salutem consequi non possumus sine gratia, ita nec sine ipsa fidem habere. Hanc rationem S. Augustinus etiam profert loco mox laudato. „ Cur autem, *inquit*, non totum tribuatur homini, ut qui sibi potuit instituere quod non habebat, ipse quod instituit, augeat, omnino non video; nisi quia resisti non potest divinis manifestissimis testimoniis, quibus & fides, unde pietatis exordium, donum Dei esse monstratur; quale est illud, quod unicuique Deus partitus est mensuram fidei. Et illud, pax fratribus, & charitas cum fide a Deo Patre & Domino nostro Jesu Christo, &c. Nolens ergo his tam claris testimoniis repugnare, & tamen volens a se ipso sibi esse quod credit, quasi componit homo cum Deo, ut partem fidei sibi vendicet, atque illi partem relinquat; & quod est elatius, primam tollit ipse, sequentem dat illi: & in eo quod dicit esse amborum, priorem se facit, posteriorem Deum.

Rom. 12.

Rom. 1.

Tertia ratio sumitur ex pollicitationibus illis divinis, quibus in sacra Scriptura promittitur fides. Quod enim promittit Deus, unus ipse præstat, nec est penes hominem; alioquin aliena ipse polliceretur, non sua: atque ut promissis staret, hominis subesset imperio. Hanc rationem exponit S. Augustinus lib. de Prædestinatione Sanctorum, cap. 10. „ Quando, *inquit*, promisit Deus Abrahæ in semine ejus fidem gentium, dicens; Patrem multarum gentium posui te: unde dicit Apostolus; Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini: non de nostræ voluntatis potestate, sed de sua prædestinatione promisit. Promisit enim quod ipse facturus fuerat, non quod homines: quia etsi faciunt homines bona quæ pertinent ad colendum Deum, ipse facit ut illi faciant quæ præcepit; non illi faciunt ut ipse faciat quod promisit: alioquin ut Dei promissa compleantur, non in Dei, sed in hominum est potestate, & quod a Domino promissum est, ab ipsis redditur Abrahæ. Non autem sic credidit Abraham, sed credidit, dans gloriam Deo; quoniam quæ promisit, potens est & facere: Non ait, prædicere, non ait, præscire; sed ait: potens est & facere: ac per hoc facta non aliena, sed sua. An forte opera bona Gentium Deus promisit Abrahæ in semine ipsius, ut hoc promitteret quod ipse facit: non autem promisit fidem Gentium, quam sibi homines faciunt? &c. Non quidem loquitur sic Apostolus.... Sed si opera Gentium promisit, non fidem; profecto quoniam non sunt bona opera nisi ex fide (Justus enim ex fide vivit).... Nihilominus ut impleat quod promisit Deus, in hominum est potestate. Nisi enim homo faciat quod, Deo non donante, ad hominem pertinet, non faciet ipse quod donet, hoc est, nisi habeat homo fidem ex seipso, non implet Deus quod promisit, ut opera justitiæ dentur ex Deo. Ac per hoc ut promissa sua Deus possit implere, non est in Dei, sed in hominis potestate. Quod si veritas & pietas nos credere vetat, credamus cum Abraham, Quoniam quæ promisit, potens est, & facere. Promisit autem filios Abrahæ, quod esse non possunt, si non habeant fidem: ergo ipse donat & fidem,

Quarta ratio petitur ex precibus, quibus a Deo fidem postulat Ecclesia in gratiam Infidelium, pro qua concessa gratias agit. Cum itaque nos petamus quæ ipsi non possumus, fides non est a nobis, sed a Deo. Hanc rationem profert S. Augustinus Epistola 107. ad Vitalem Carthaginensem. „ Exerce, *inquit*, contra orationes Ecclesiæ disputationes tuas, & quando audis Sacerdotem Dei ad altare exhortantem populum Dei, orare pro incredulis ut eos Deus convertat ad fidem, & pro Catechumenis, ut eis desiderium regenerationis inspiret, & pro Fidelibus, ut in eo quod esse cœperunt, ejus munere perseverent, subsanna pias voces, & dic te non facere quod hortatur, id est, Deum pro infidelibus, ut eos fideles faciat, non rogare eo quod non sint ista divinæ miserationis beneficia, sed humanæ officia voluntatis. *Et infra*: Inaniter igitur & perfunctorie potius quam veraciter pro eis, ut doctrinæ, cui adversantur credendo consentiant, Deo fundimus preces, si ad ejus non pertinet gratiam convertere ad fidem suam ipsi fidei contrarias hominum voluntates. Inaniter etiam & perfunctorie potius quam veraciter magnas cum exultatione agimus Deo gratias, quando aliqui eorum credunt, si hoc in eis ipse non facit.... Prorsus non oramus Deum, sed orare nos fingimus, si nos ipsos, non illum facere credimus quod oramus. Prorsus non gratias Deo agimus, sed agere nos fingimus, si unde illi gratias agimus, ipsum facere non putamus. Absit ut quod facere Deum rogamus oribus & vocibus nostris, eum facere ne-

gemus

gemus cordibus nostris..... Et dum volumus apud homines defendere liberum arbitrium, apud Deum perdamus orationis auxilium, & gratiarum actionem non habeamus veram, dum veram non agnoscimus gratiam. *Et ad finem epistolæ:* Ideo Deus per orationes credentium nondum credentes credere facit, ut ostendat quia *ipse* facit.... Hæc & alia testimonia divina, quæ commemorare longum est, ostendunt Deum gratia sua auferre Infidelibus cor lapideum, & prævenire in hominibus bonarum merita voluntatum; ita ut voluntas per antecedentem gratiam præparetur, non ut gratia merito voluntatis antecedente donetur..... Loquimur autem nunc de ipsis initiis, cum homines qui erant aversi & adversi convertuntur ad Deum, & velle incipiunt quod nolebant, & habere fidem quam non habebant; quod ut fiat in eis, oratur pro eis, quamvis non oretur ab eis. Ipsi enim quomodo invocabunt in quem non crediderunt? Cum vero factum fuerit, quod oratur, ei, qui fecit, aguntur gratiæ & pro eis, & ab eis.

Ibidem Catholicum istud dogma confirmat S. Augustinus hoc Psalmi 36. versu: *A Domino gressus hominis diriguntur, & viam ejus volet:* Quod dictum S. Augustinus notat, *Ut intelligeremus ipsam voluntatem bonam, qua incipimus velle credere, quoniam Dei via quid est, nisi fides recta? Illius esse donum qui gressus nostros propterea dirigit primitus ut velimus, Non enim ait Scriptura: A Domino gressus hominis diriguntur, quia viam ejus voluit: Sed diriguntur, inquit, & volet. Non igitur quia voluit, diriguntur, sed quia diriguntur, volet.*

S. Prosper gratiæ Christi ad initium fidei necessariæ defensor.

Probatur quarto Dogma Catholieum ex Sancto Prospero in Carmine de Ingratis, cap. 17. sic eanente:

Usque adeo donum est quod credimus, & data gratis
Gratia, non merita ditat mercede vocatos:
Nec justorum operum discernit facta, sed omnes
Sola ex immundis mundos facit: utque legentem
Lectus amet, non hoc studio, sed munere sumit.
Nam si spectatrix meritorum est gratia, & illis
Se tribuit, quorum est animus purgatior, & quos
Per libertatem arbitrii sibi reperit aptos:
Insontes tantum, justosque assumere solos
Debuit, & veri cupidos ac recte volentes.
Perversos autem, & scelerum assuetudine torpes
Deturbare procul, lucemque negare tenebris.

Et cap. 18.

Denique ne quisquam ex morum splendore putetur
Censeri, aut fidei merito ad bona summa vocari,
Ceu non divino sit munere mentibus ipsa
Inspirata fides: recole innumerabile vulgus
Retro senum, & juvenum, qui cæca turpiter usi
Libertate animi, per cultus dæmoniorum,
Per magicas artes, per amorem rapta tenendi,
Per stupra, per cædes vitam duxere nefandam;
Et tamen incumbente obitu, jam limite in ipso
Extremi flatus, miserantem nocte remota
Cognovere Deum, purgatorisque lavacri
Munere, nulla mali linquentis signa prioris,
Exempti mundo, mutuarunt tartara cælo.
Quæ merita hic numeras? Si præcedentia cernas
Impia; si quæras post habita, nulla fuerunt.

Et cap. 19.

Si vero merito adscribis, voluisse renasci,
Nempe utero fidei parta est tam recta voluntas,
Porro fidem quis dat nisi gratia? Sic bene velle
Gratia dat tribuendo fidem quæ credita poscat,
Quæque voluntatis meritum creet, ipsaque solo
Nascatur spirante Deo, mentemque reformans,
De cinere algenti sopitum suscitet ignem.
Ergo voluntatis genitrix operumque creatrix
Non est ex merito: quoniam quod non fit ab illa,
Non bene fit.

Ecclesiæ definitio.

Eadem veritas a Concilio Arausicano definita est, Canone 5. qui sic habet: *Si quis, sicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipsumque credulitatis affectum, quo in eum credimus qui justificat impium, & ad regenerationem baptismatis pervenimus, non per gratiæ donum, id est, per inspirationem Spiritus Sancti corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem; sed naturaliter nobis inesse dicit, Apostolicis dogmatibus adversarius approbatur, beato Paulo dicente: Confidimus quia qui cœpit in vobis bonum opus, perficiet usque in diem Domini nostri Jesu Christi. Et illud: Vobis datum est pro Christo, non solum, ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini. Et gratia salvi facti estis per fidem, et hoc non ex vobis: Dei enim donum est. Qui enim fidem qua in Deum credimus, dicunt esse naturalem; omnes eos qui ab Ecclesia Christi alieni sunt, quodammodo fideles esse definiunt.* Philipp. 1. Ibid. Ephes. 2.

Et Canone 7. *Si quis nos per naturæ vigorem, bonum aliquod quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare ut expedit, aut eligere, sive salutari, id est, Evangelicæ Prædicationi consentire posse confirmat absque illuminatione & inspiratione Spiritus Sancti qui dat omnibus suavitatem in consentiendo & credendo veritati, hæretico fallitur spiritu: non intelligens vocem Dei in Evangelio dicentis; Sine me nihil potestis facere: & illud Apostoli, Non quod idonei sumus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.*

Concilium denique Tridentinum idem Catholicæ Fidei caput confirmavit Sessione 6. Canone 3. qui sic habet: *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse sicut oportet ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.*

Semipelagianorum Objectionibus respondetur.

Objicies exemplum Cornelii, cujus orationibus & eleemosynis Deus fidem concessit: indeque colliges fidem obtineri meritis.

Respondet S. Augustinus lib. de Prædestinatione Sanctorum, c. 7. quod Cornelius *Sine aliqua fide non donabat, & orabat. Nam quomodo invocabat, in quem non crediderat?* Implicitam itaque (ut Scholastici vocant) fidem habebat, non explicitam. „ Sed si posset sine fide Christi esse salvus, non ad eum ædificandum mitteretur architectus Apostolus Petrus: Quamvis, nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt ædificantes eam. Et dicitur nobis, Fides est a nobis, cætera a Domino, ad justitiæ opera pertinentia: Quasi ad ædificium non pertineat fides, quasi ad ædificium non pertineat fundamentum. Quod si imprimis & maxime pertinet, in vanum laborat prædicendo ædificans fidem, nisi eam Dominus miserando intus ædificet. Quidquid igitur & antequam in Christum crederet, & cum credidisset, bene operatus est Cornelius, totum Deo dandum est ne forte quis extollatur.

Objicies testimonium S. Augustini in Expositione quarumdam Propositionum Epistolæ ad Romanos, dicentis: *Quod credimus nostrum est: quod autem bonum operamur, illius est, qui credentibus dat Spiritum Sanctum.*

Respondeo, hæc esse verba Augustini adhuc Semipelagiani, ut ipsemet fatetur lib. de Prædestinatione Sanctorum, c. 3. „ Neque enim, *inquit*, fidem putabam Dei gratia præveniri, ut per illam nobis daretur quod posceremus utiliter: nisi quia credere non possemus, nisi præcederet præconium veritatis. Ut autem prædicato nobis Evangelio consentiremus, nostrum esse proprium, & nobis ex nobis esse arbitrabar. Quem meum errorem nonnulla Opuscula mea satis indicant, ante Episcopatum meum scripta. In quibus est illud quod commemorastis in literis vestris, ubi est expositio quarumdam Propositionum ex Epistola quæ est ad Romanos. Hunc errorem deposuit Augustinus, cum libros ad Simplicionum jam Episcopus elaboraret, hoc Apostoli convictus testimonio. „ Quis enim te discernit? Quid autem habes, quod non accepisti? &c. ut ipse refert cap. 4. lib. de Prædestinatione Sanctorum. Denique locum expositionis Epistolæ ad Romanos emendavit in Retractationibus, ubi hunc librum recensuit: „ Deinde, *inquit*, subjunxi: Quod ergo credimus, nostrum est: quod autem bonum operamur, illius est qui credentibus dat Spiritum Sanctum. Profecto non dicerem, si jam scirem etiam ipsam fidem inter Dei munera reperiri, quæ dantur in eodem Spiritu. Utrumque ergo nostrum est propter arbitrium voluntatis; & utrumque

ta-

„ tamen datum est per Spiritum fidei & charitatis.
„ Neque enim sola charitas, sed, sicut scriptum est:
„ Charitas cum fide a Deo Patre & Domino nostro
„ Jesu Christo.

Objicies tertio: Credere, vel non credere, est in arbitrio voluntatis humanæ. Fides itaque ex nobis est, non ex Deo.

Respondet S. Augustinus: „ Credere vel non cre-
„ dere est in arbitrio voluntatis humanæ, sed in ele-
„ ctis præparatur voluntas a Domino. Ideo ad ipsam
„ quoque fidem, quæ in voluntate est, pertinet:
„ Quis enim te discernit? Quid autem habes quod
„ non accepisti? Multi audiunt verbum veritatis:
„ sed alii credunt, alii contradicunt. Volunt ergo i-
„ sti credere, nolunt autem illi. Quis hoc ignoret?
„ Sed cum aliis præparetur, aliis non præparetur vo-
„ luntas a Domino, discernendum est utique quid ve-
„ niat de misericordia ejus, quid de judicio.

Objicies: Si fides, ipsumque fidei initium dona Dei sunt, quare non omnibus tribuuntur, cum Deus velit omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire?

Respondeo, non omnibus tribui, quia vocationi non consentiunt omnes, sicque contra Dei voluntatem faciunt, quamvis eam non vincant. Sic respondet S. Augustinus lib. de Spiritu & Litera, cap. 33.
„ Vult autem Deus, *inquit*, omnes homines salvos
„ fieri, & ad agnitionem veritatis venire: non sic
„ tamen ut eis adimat liberum arbitrium, quo bene
„ vel male utentes justissime judicentur. Quod cum
„ fit, Infideles quidem contra Dei voluntatem fa-
„ ciunt, cum ejus Evangelio non credunt: nec ideo
„ tamen eam vincunt, verum seipsos fraudant ma-
„ gno & summo bono, malisque pœnalibus implicant
„ experturi in suppliciis potestatem ejus, cujus mi-
„ sericordiam in donis contempserunt. *Et infra ait, istam credendi voluntatem* „ Non ideo tantum divino
„ muneri tribuendam, quia ex libero arbitrio est; quod
„ nobis naturaliter concreatum est, verum etiam quod
„ visorum suasionibus agit Deus ut velimus, & ut
„ credamus: sive extrinsecus per Evangelicas exhor-
„ tationes, ubi & mandata Legis aliquid agunt, si
„ ad hoc admonent hominem infirmitatis suæ, ut
„ ad gratiam justificantem credendo confugiat; sive
„ intrinsecus ubi nemo habet in potestate quid ei ve-
„ niat in mentem; sed consentire, vel dissentire,
„ propriæ voluntatis est. His ergo modis quando
„ Deus agit cum anima rationali ut ei credat; ne-
„ que enim credere potest quolibet libero arbitrio,
„ si nulla sit suasio, vel vocatio cui credat: profe-
„ cto & ipsum velle credere Deus operatur in homi-
„ ne; & in omnibus misericordia ejus prævenit nos.
„ Consentire autem vocationi Dei vel ab ea dissen-
„ tire sicut dixi, propriæ voluntatis est. Quæ res
„ non solum non infirmat, verum etiam confirmat
„ quod dictum est: Quid enim habes quod non ac-
„ cepisti? Accipere quippe & habere anima non po-
„ test dona, de quibus hoc audit, nisi consentiendo:
„ ac per hoc, quid habeat, & quid accipiat, Dei
„ est: accipere autem & habere, utique accipientis
„ & habentis est. Jam si ad illam profunditatem
„ scrutandam quisquam nos coarctet: cur illi ita sua-
„ deatur ut persuadeatur: illi autem non ita: duo
„ sola occurrunt interim quæ respondere mihi pla-
„ cent: O altitudo divitiarum! & Numquid ini-
„ quitas apud Deum? Cui responsio ista displicet,
„ quærat doctiores, sed caveat, ne inveniat præ-
„ sumptores.

Objicies: Cum dicitur, Si credideris, salvus eris: unum horum exigitur, scilicet fides, alterum offertur, scilicet æterna salus. Quod exigitur, in hominis; quod offertur, in Dei est potestate. Fides itaque in nostra potestate est.

Respondet S. Augustinus lib. de Prædestinatione Sanctorum, cap. 11. „ Cur non utrumque in Deo
„ est, & quod jubetur, & quod offertur? Rogatur
„ enim ut det quod jubet. Rogant credentes ut sibi
„ augeatur fides: rogant pro non credentibus, ut eis
„ donetur fides, ut & in suis incrementis, & in
„ suis initiis, donum Dei sit fides. Sic autem dici-
„ tur: Si credideris, salvus eris; quemadmodum di-
„ citur: Si spiritu facta carnis mortificaveritis, vi-
„ vetis. Ut ergo spiritu facta carnis mortificemus
„ exigitur: ut autem vivamus offertur. Num igitur
„ placet ut facta carnis mortificare, non donum Dei
„ esse dicamus, neque id donum Dei esse fateamur;
„ quoniam exigi audimus a nobis præmio vitæ, si
„ hoc fecerimus, oblato? Absit ut hoc placeat par-
„ ticipibus & defensoribus gratiæ. Pelagianorum est
„ iste error damnabilis.... Sicut ergo quamvis Dei
„ donum sit facta carnis mortificare, exigitur tamen
„ a nobis proposito præmio vitæ: ita donum Dei est
„ & fides, quamvis & ipsa, cum dicitur, si credi-
„ deris salvus eris, proposito præmio salutis exigatur
„ a nobis. Ideo enim hæc & nobis præcipiuntur,
„ & dona Dei esse monstrantur: ut intelligatur quod
„ & nos ea facimus, & Deus facit ut illa faciamus,
„ sicut per Prophetam Ezechielem apertissime dicit,
„ Ego faciam ut faciatis.

Hinc illa S. Augustini ad Deum oratio lib. 10. Confessionum, c. 29. *Da quod jubes, & jube quod vis.* Quæ verba Pelagius Romæ, cum a quodam Episcopo fuissent commemorata, ferre non potuit, & contradicens aliquanto commotius, pene cum eo, qui illa commemoraverat, litigavit, ut refert S. ipse Augustinus lib. de dono perseverantiæ, c. 20. *Quid vero primitus & maxime nobis Deus jubet, nisi ut credamus in eum? Et hoc ergo ipse dat, si bene illi dictum est, Da quod jubes.* Verba sunt S. Augustini ibidem.

Objicies: In Scriptura jubet Deus ut oremus & petamus, nostræque postulationi & desiderio se adfuturum pollicetur. *Petite*, inquit Christus Lucæ 11. *& dabitur vobis: quærite & invenietis, pulsate, & aperietur vobis.* A nobis igitur est quod petamus, & quæramus, & pulsemus, atque adeo si non fides ipsa tota, saltem ejus cupiditas & initium sine gratia haberi possunt. Unde & Apostolus ad Romanos c. 7. ait: *Velle adjacet mihi, perficere autem non invenio.*

Respondeo, verba Christi apud S. Lucam significare tantum quædam esse gratiæ divinæ beneficia, quæ orationibus nostris concedenda sint; sed perperam inde colligitur quod nostris ea viribus petere possimus. Nam, ut ait Apostolus ad Romanos 8. *Spiritus adjuvat infirmitatem nostram: nam quid oremus, sicut oportet, nescimus: sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.* Id diserte explicat S. Fulgentius lib. de Incarnatione & Gratia, c. 22. *Nec umquam*, ait, *redire potest ovis errans, nisi fuerit boni Pastoris inquisitione præventa, & humeris reportata. Propterea Pastor bonus venit quærere & salvam facere ovem perditam, quæ Pastorem suum quærere non potest, priusquam ab eo quæratur: sed a quærente prævenitur ut quærat. Pastor autem frustra eam quæreret, si quæsita Pastorem ipsa quærere non posset. Sed hoc ei quærentis Pastoris bonitas donat, ut etiam ipsa quærendi Pastoris habeat voluntatem. Quæritur autem ut quærat; quando illuminatur ut credat. Hoc igitur in homine divinitus agitur, cui fidem Deus infundit, ut gratiæ dono virtutem credendi natura recipiat, quam amisit; & quod non poterat vitiata per culpam, incipiat poscere formata per gratiam: ac sic, operante illo Medico, qui non est opus sanis, sed male habentibus, infirmitas expellatur, natura sanetur. Quam sanitatem poscebat qui dicebat: Ego dixi, Domine miserere mei, sana animam meam quia peccavi.*

Apostoli vero locus unum hoc declarat, præter gratiam voluntatis, necessariam esse gratiam operis, quam luculentius commendat ad Philippenses 2. his verbis: *Deus est, qui operatur in vobis & velle, & perficere, pro bona voluntate.*

Contra. Qua ratione ex precibus, quas ad Deum fundimus, colligitur fidem quam a Deo poscimus, ab eo esse; eadem ratione ex præceptis & adhortationibus, quibus ad petendum & incipiendum Deus nos provocat, colligere possumus quod nostrum sit petere & accipere: Siquidem ut Deum non rogamus ea quæ sunt a nobis, sic nec Deus imperare potest, quæ sunt ab ipso.

Respondeo, ex præceptis illis, quibus jubemur orare, colligi dumtaxat posse, orationes ita esse a Deo inspirante, ut etiam sint a nobis annuentibus,

consentientibus, & elicientibus. Hoc pacto cum imperio quo Deus mandat nobis ut velimus & agamus, conciliantur tum preces quibus hoc a Deo flagitamus, tum promissa quibus Deus ipse sua nobis beneficia pollicetur. Cum enim conversio humani animi sit a Deo præveniente, & ab homine obsequente, debet eam a Deo petere homo, & ad eam hominem merito provocat Deus. Hinc in Scriptura sacra aliquando salus hominis toto Deo tribuitur, aliquando toto homini imputatur, aliquando ad Deum simul & hominem refertur. Psalmo 84. *Converte nos Deus salutaris noster*, ait Psaltes Regius. Joelis 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro*, ait Deus ad populum suum verba faciens. Threnorum 5. *Converte nos Domine ad te & convertemur*. Zachariæ 1. *Convertimini ad me, ait Dominus exercituum, & convertar ad vos*. Ezechielis cap. 18. *Facite vobis cor novum & spiritum novum*, cap. 36. *Dabo vobis cor novum & spiritum novum ponam in medio vestri: & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum*, &c. Psalmo 118. *Inclina cor meum in testimonia tua*. Ibidem: *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas*. Proverbiorum 16. *Hominis est animam præparare*. Et cap. 8. secundum Versionem 70. Interpretum, quam sequitur S. Augustinus: *Præparatur voluntas a Domino*.

Hæc diserte explicat S. Augustinus lib. de Gratia & Libero arbitrio, c. 15. *Meminerimus*, inquit, *ipsum dicere, Facite vobis cor novum & spiritum novum, qui dicit, Dabo vobis cor novum & spiritum novum dabo vobis. Quomodo ergo qui dicit, Facite vobis, hoc dicit, Dabo vobis? Quare jubet, si ipse daturus est? Quare dat, si homo facturus est, nisi quia dat quod jubet, cum adjuvat ut faciat cui jubet?* & cap. 14. *Numquid ergo possumus nisi absurdissime dicere, bonum meritum bonæ voluntatis in homine præcessisse, ut avelleretur ab eo cor lapideum; quandoquidem ipsum cor lapideum non significat nisi durissimam voluntatem, & adversus Deum omnino inflexibilem? Ubi enim præcedit bona voluntas, jam non est utique cor lapideum*. Et cap. 16. *Certum est* inquit, *nos mandata servare, si volumus; sed quia præparatur voluntas a Domino, ab illo petendum est ut tantum velimus, quantum sufficit ut volendo faciamus. Certum est, nos velle cum volumus, sed ille facit ut velimus bonum, de quo dictum est, Præparatur voluntas a Domino; de quo dictum est, A Domino gressus hominis dirigentur, & viam ejus volet; de quo dictum est; Deus est qui operatur in vobis & velle. Certum est nos facere cum facimus, sed ille facit ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati qui dixit: Faciam ut in justificationibus meis ambuletis, & judicia mea observetis, & faciatis. Cum dicit, Faciam ut faciatis quid aliud dicit, nisi, Auferam a vobis cor lapideum unde non faciebatis; & dabo cor carneum unde faciatis? Et hoc quid est, nisi, Auferam cor durum unde non faciebatis, & dabo cor obediens unde faciatis?*

Et lib. 2. ad Bonifacium, c. 9. *Ideo quippe scriptum est*, inquit, *Hominis est præparare cor, & a Domino responsio linguæ: quia homo præparat cor, non tamen sine adjutorio Dei qui tangit cor*. Et postea: *Quamvis nisi adjuvante illo, sine quo nihil possumus facere, os non possimus aperire: tamen nos aperimus illius adjumento, & opere nostro; implet autem illud Dominus sine opere nostro. Nam quid est præparare cor, & os aperire, nisi voluntatem parare? & tamen in eisdem literis legitur: Præparatur voluntas a Domino*. Et post: *In sententia ergo illa ubi dicitur: Aperi os, & adimplebo illud; quasi unum videtur ad hominem pertinere, alterum ad Deum; in hac autem ubi dicitur: Ego aperiam os tuum & instruam te: utrumque ad Dominum. Quare hoc? Nisi quia in uno istorum cooperatur homini facienti; alterum solus facit. Quapropter multa Deus facit in homine bona, quæ non facit homo; Nulla vero facit homo quæ non faciat Deus ut faciat homo*.

Objicies; Hominem posse credere, adeoque initium saltem fidei esse ab homine.

Respondet S. Fulgentius lib. de Incarnatione & Gratia, cap. 24. Non esse consequens ut omnia quæ habere nos possumus, etiam ex nobis habere possimus. Nam & caro nostra sic a Deo facta est, ut possit naturaliter vivere: hoc ipsum tamen non ex se, sed ex anima potest habere quod vivit. Sicut igitur caro ex seipsa vitam non habet, sed ab anima accipit, sic homo non potest habere finem, nisi munere Dei donantis acceperit. Sicut etiam ut caro vivat, solius opus est animæ, ita quoque ut homo credat, solius opus est gratiæ. Ipsa S. Fulgentii verba sunt. Fidei autem non solum perfectionem, sed initium esse a Spiritu Sancto probat idem Pater ratione petita ex Incarnatione Christi, quæ nostræ regenerationis, ac spiritalis in Christo nativitatis typus est. *Ex eodem*, inquit, *Spiritu renati sumus, ex quo natus est Christus. Eodem igitur Spiritu Christus formatur secundum fidem in corde uniuscujusque credentis, quo Spiritu secundum carnem formatus est in utero Virginis. ... Sicut autem non solum priusquam Virgo Maria Christum conciperet, sed etiam priusquam se concepturam agnosceret, gratia plena Angeli voce nuncupata est, cum nulla ejus præcederet concipiendi Filii Dei vel cognitio, vel voluntas, ut agnosceretur ex gratia Dei esse tam ipsa obediens voluntas Virginis, quam conceptio Domini Salvatoris: Sic homo priusquam credere velle inciperet, gratia donantis infunditur cordi, ut incipiat in homine per fidem Christus formari. Cum autem Christus in unoquoque formatur, ipse se format, quia ipse fidem in corde uniuscujusque credentis initiat. Propterea in Epistola quæ ad Hebræos scripta est, admonemur ut aspiciamus in Authorem fidei & consummatorem Jesum: qui procul dubio sic est author fidei nostræ, cum ipsam fidem non habentibus donat, sicut est ejusdem fidei consummator, cum eam in habentibus augendo multiplicat, & sancta operatione consummat*.

Objicies: Si fides sit ex gratia, excusare poterunt ignorantiam, vel contumaciam, qui non credunt; quod eis vel prædicatio, vel gratia interior ad credendum defuerit.

Respondeo cum S. Augustino Epistola 105. *ad Sixtum*, quod *Inexcusabilis est omnis peccator, vel reatu originis, vel additamento etiam propriæ voluntatis, sive qui novit, sive qui ignorat, sive qui judicat, sive qui non judicat: quia & ipsa ignorantia in eis qui intelligere noluerunt, sine dubitatione peccatum est: in eis autem qui non potuerunt, pœna peccati. Ergo in utrisque non est justa excusatio; sed justa damnatio. Ideo autem divina Eloquia eos inexcusabiles dicunt, qui non ignorantes, sed scientes peccant, ut secundum judicium superbiæ suæ quo multum confidunt de viribus propriæ voluntatis, se inexcusabiles videant, quia de ignorantia jam non habent excusationem, dum non est justitia, cui præsumebant sufficere voluntatem*.

ARTICULUS II.

Quo Gratiæ necessitas ad cujuscumque boni operis initium & consummationem demonstratur.

Hoc Fidei Catholicæ dogma hæc imprimis Scripturæ sacræ oracula persuadent. Psalmo 76. *Dixi: Nunc cœpi: hæc mutatio dexteræ Excelsi*. Isaiæ 26. *Omnia opera nostra operatus es in nobis Domine*. Et cap. 42. *Ducam cæcos in viam, quam nesciunt: & in semitis, quas ignoraverunt, ambulare eos faciam: ponam tenebras coram eis in lucem, & prava in recta*. C. 65. *Invenerunt qui non quæsierunt me. Dixi: Ecce ego, ecce ego, ad Gentem, quæ non invocabat nomen meum. Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, &c.* Threnorum 5. *Converte nos domine ad te & convertemur*. Ezechielis 36. *Faciam ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea custodiatis, & operemini*. Joannis 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. ... Nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo*. C. 15. *Sine me nihil potestis facere*. 1. ad Corinthios 12. *Deus operatur omnia in omnibus*. Ad Ephesios 2. *Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Jesu in operibus bonis, quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus*. 2. ad Corinthios 3. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi a nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*. Ad Philippenses 1. *Qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem* Christi

Dogma Catholicum ex Scripturis probatur.

Christi Jesu. C. 2. *Deus est qui operatur in vobis & velle, & perficere, pro bona voluntate.* 1. Joannis 4. *Nos ergo diligamus Deum, quoniam ipse prior dilexit nos.* Jacobi 1. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum, desursum est, descendens a Patre luminum.*

Concilia & Pontifices gratia Christi necessitatem ad boni cujuslibet operis initium & consummationem declararunt.

Secundum hæc Scripturæ sacræ oracula, Concilia & Romani Pontifices contra Pelagianos pronuntiarunt. Innocentius I. in rescripto ad Concilium Carthaginense: „Quid, *inquit*, tam iniquum esse potest, tam barbarum, tam totius religionis ignarum, tam Christianis mentibus inimicum, quam huic te negare debere quidquid in quotidiana gratia consequeris, cui te ipse confiteris debere quod natus es? Ergo eris tibi in providendo præstantior, quam potest is esse, qui te, ut esses, effecit? Et cum te putas ei debere quod vivis, quomodo te non putas illi debere quod quotidianam ejus consequendo gratiam, taliter vivis? *Et post*: Adjutorio quotidiano nos egere, negare non possumus. Hoc enim, seu bene vivimus, precamur, ut melius sanctiusque vivamus: seu prave sentientes a bonis avertimur, ut ad rectam redeamus viam, ejus auxilio plus egemus. Nam quid tam mortiferum, tam præceps videatur ad casum, tam expositum ad omnia pericula, si hoc solum nobis putantes sufficere posse, quod liberum arbitrium, cum nasceremur, accepimus, ultra jam a Domino nihil quæramus: id est, Authoris nostri obliti, ejus potentiam, ut nos ostendamus liberos, abjuremus: quasi jam amplius quod dare possit non habeat, qui te in ortu tuo liberum fecit?

Zosimus in Epistola Tractoria ad totius Christiani orbis Episcopos contra Pelagianam hæresim: *Omnia* inquit, *bona ad Authorem suum referenda sunt unde nascuntur.* Africanum sub Zosimi Pontificatu Concilium decrevit, *Gratia Dei per Jesum Christum, non solum ad cognoscendam, verum etiam ad faciendam justitiam, nos per actus singulos adjuvari: ita ut sine illa nihil veræ sanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus.*

Istius Concilii Antistites ad Zosimum rescribentes, ejusque laudantes sententiam, rursus dogma Catholicum de gratiæ ad singulos actus necessario adminiculo confirmarunt. *Illud vero*, inquiunt, *quod in literis tuis, quas ad universos curasti esse mittendas, posuisti, dicens: Nos tamen instinctu Dei [omnia enim bona ad Authorem suum referenda sunt, unde nascuntur] ad Fratrum Coepiscoporum nostrorum conscientiam universa retulimus: Sic accepimus dictum, ut illos qui contra Dei adjutorium extollunt humani arbitrii libertatem, districto gladio veritatis, velut cursim transiens amputares. Quid enim tam libero fecisti arbitrio, quam quod universa in nostræ humilitatis conscientiam retulisti? Et tamen instinctu Dei factum esse, fideliter, sapienterque vidisti, veraciter fidenterque dixisti. Ideo utique, quoniam præparatur voluntas a Domino, & ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda Fidelium. Quotquot enim Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei, ut nec nostrum sentiamus deesse arbitrium, & in bonis quibusque ac voluntatis humanæ singulis motibus, magis illius valere non dubitemus auxilium.* Hæc Zosimi & Africanæ Synodi testimonia vindicavit ab oblivione S. Prosper *lib. contra Collatorem, cap.* 10.

Inter Authoritates præteritorum Sedis Apostolicæ Episcoporum de gratia & libero arbitrio, quæ Epistolæ Cœlestini I. ad Gallos Episcopos adnexæ sunt, quarum collectionem S. Prospero Norisius, Sancto vero Leoni Romanæ Ecclesiæ tunc diacono Quenellius vindicant, sextum Capitulum Catholico, quod propugnamus, dogmati suffragatur. En ejus verba: *Quod ita Deus in cordibus hominum, atque in ipso libero operetur arbitrio, ut sancta cogitatio, pium consilium, omnisque motus bonæ voluntatis ex Deo sit: quia per illum aliquid boni possumus, sine quo nihil possumus. Ad hanc enim nos professionem idem Doctor instituit* (Zosimus cujus Epistolam cap. præcedenti laudaverat) *qui cum ad totius orbis Episcopos de divinæ gratiæ opitulatione loqueretur: Quod ergo, ait, tempus intervenit, quo ejus non egeamus auxilio? In omnibus igitur actibus, causis, cogitationibus, motibus, adjutor & protector orandus est. Superbum est enim ut quidquam sibi humana natura præsumat &c.*

Cap. 6. Idipsum probat ex Ecclesiæ orationibus. *Obsecrationum quoque Sacerdotalium Sacramenta respiciamus*, inquit, *quæ ab Apostolis tradita in toto mundo, atque in omni Catholica Ecclesia uniformiter celebrantur, ut legem credendi lex statuat supplicandi, &c.*

Cap. 9. Author ille sic colligit: *His ergo Ecclesiasticis regulis, & ex divina sumptis authoritate documentis, ita adjuvante Domino confirmati sumus, ut omnium bonorum affectuum atque operum, & omnium studiorum, omniumque virtutum, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum profiteamur authorem, & non dubitemus ab ipsius gratia omnia hominis merita præveniri, per quem fit ut aliquid boni & velle incipiamus, & facere. Quo utique auxilio & munere Dei non aufertur liberum arbitrium, sed liberatur; ut de tenebroso lucidum, de pravo rectum, de languido sanum, de imprudente sit providum. Tanta est enim erga omnes homines bonitas Dei, ut nostra velit esse merita, quæ sunt ipsius dona, & pro his quæ largitus est, æterna præmia sit donaturus. Agit quippe in nobis, ut quod vult, & velimus & agamus, &c.*

Has fidei veritates Arausicana Synodus variis canonibus ex S. Augustini doctrina & verbis plerumque contextis stabilivit. Canone 3. *Si quis invocatione humana gratiam Dei dici posse conferri, non autem ipsam gratiam facere ut invocetur a nobis, contradicit Isaiæ Prophetæ, vel Apostolo idem dicenti: Inventus sum a non quærentibus me, palam apparui his qui me non interrogabant.*

Canone 4. *Si quis, ut a peccato purgemur, voluntatem nostram Deum expectare contendit, non autem ut etiam purgari velimus, per Sancti Spiritus infusionem & operationem in nobis fieri confitetur, resistit ipsi Spiritui Sancto per Salomonem dicenti: Præparatur voluntas a Domino: & Apostolo salubriter prædicanti, Deus est qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate.*

Canone 6. *Si quis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, studentibus, petentibus, quærentibus, pulsantibus nobis misericordiam dicit conferri divinitus: non autem ut credamus, velimus, vel hæc omnia, sicut oportet, agere valeamus, per infusionem & inspirationem Sancti Spiritus in nobis fieri confitetur: & aut humilitati aut obedientiæ subjungit gratiæ adjutorium; nec ut obedientes & humiles simus, ipsius gratiæ donum esse consentit, resistit Apostolo dicenti: Quid habes quod non accepisti? Et, Gratia Dei sum, id quod sum.*

Canone 25. *Hoc etiam salubriter profitemur, & credimus, quod in omni opere bono non nos incipimus, & postea per Dei misericordiam adjuvamur: sed ipse nobis, nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem, & amorem sui prius inspirat, ut & Baptismi Sacramenta fideliter requiramus, & post baptismum, cum ipsius adjutorio, ea quæ sibi sunt placita, implere possimus.*

SS. Hieronymus, Augustinus, Prosper, Fulgentius dogmatis Catholici defensores.

SS. Hieronymus & Augustinus hæc Fidei Catholicæ dogmata contra Pelagianos prædicarunt, Hieronymus in Epistola ad Ctesiphontem cap. 3. *Velle*, inquit, *currere meum; sed ipsum meum, sine Dei semper auxilio non erit meum .... Deus semper largitor, semperque donator est. Non mihi sufficit quod semel donavit, nisi semper donaverit. Peto ut accipiam, & cum accepero, rursus peto. Avarus sum in accipiendo beneficia Dei: nec ille deficit in dando, nec ego in accipiendo. Quanto plus bibero, tanto plus sitio.*

Sanctus vero Augustinus Epistola 107. ad Vitalem: *Non est igitur*, inquit, *gratia Dei in natura liberi arbitrii, & in lege atque doctrina, sicut Pelagiana perversitas desipit, sed ad singulos actus datur illius voluntate, de quo scriptum est: Pluviam voluntariam segregabis Deus hæreditati tuæ.* Et infra: *Scimus gratiam Dei, nec parvulis, nec majoribus, secundum merita nostra dari. Scimus majoribus ad singulos actus dari. Scimus non omnibus hominibus dari, & quibus datur, non solum secundum merita operum non dari, sed nec secundum merita voluntatis eorum quibus datur, quod maxime apparet in parvulis. Scimus eis quibus datur misericordia Dei gratuita dari. Scimus*

eis quibus non datur, justo Dei judicio non dari. Quæ omnes S. Augustini propositiones ad fidem spectant, ut ipse eadem in Epistola asserit.

Et post, inter illa dogmata, quæ credenda & confitenda proponit iis qui Pelagiani suspicionem erroris a se amovere, & Catholici audire voluerint, istud proponit: *Fateatur gratiam Dei & adjutorium, etiam ad singulos actus dari, eamque non dari secundum merita nostra, ut vera sit gratia, id est, gratis data*.

Et in Enchiridio ad Laurentium, cap. 32. *Quomodo*, inquit, *non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, nisi quia & ipsa voluntas, sicut scriptum est, a Deo præparatur? Alioquin si propterea dictum est: Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, quia ex utroque fit, id est, ex voluntate hominis & misericordia Dei, ut sic dictum accipiamus: Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei: tamquam diceretur; Non sufficit sola voluntas hominis, si non sit etiam misericordia Dei. Non ergo sufficit misericordia Dei, si non sit etiam voluntas hominis: ac per hoc si recte dictum est: Non volentis hominis, sed miserentis est Dei, quia id voluntas hominis, sola non implet: cur non & e contrario recte dicitur: Non miserentis est Dei, sed volentis est hominis, quia id misericordia Dei sola non implet? Porro si nullus Christianus dicere audebit, Non miserentis est Dei, sed volentis est hominis, ne Apostolo apertissime contradicat; restat ut propterea recte dictum intelligatur: Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, ut totum Deo detur, qui hominis voluntatem bonam & præparat adjuvandam, & adjuvat præparatam. Præcedit enim bona voluntas hominis multa Dei dona, sed non omnia. Quæ autem non præcedit ipsa, in eis est & ipsa. Nam utrumque legitur in sanctis Eloquiis: Et misericordia ejus præveniet me, & misericordia ejus subsequetur me. Nolentem prævenit ut velit: volentem subsequitur, ne frustra velit*.

Lib. de Gratia Christi, cap. 23. *Ergo-ne*, inquit, *ut perveniatur ad adjutorium Dei, ad Deum curritur sine adjutorio Dei?* cap. 25. *Non solum Deus posse nostrum donavit atque adjuvat, sed etiam velle & operari operatur in nobis: Non quia nos non volumus, aut nos non agimus, sed quia sine ipsius adjutorio nec volumus aliquid boni, nec agimus*. Lege Sermonem 13. ejusdem sancti Doctoris de verbis Apostoli, cap. 10. 11. & 12. *Quotquot*, inquit, *Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei. Non qui secundum carnem suam vivunt; non qui secundum spiritum suum vivunt, non qui carnis voluptate ducuntur; non qui spiritu suo aguntur: sed quotquot Spiritu Dei aguntur, hi sunt*
Psalm.26. *filii Dei: Dicit mihi aliquis; Ergo agimur, non agimus. Respondeo: Immo & agis, & ageris. Et tunc bene agis, si a bono agaris. Spiritus enim Dei, qui te agit, agentibus adjutor est. Ipsum nomen adjutoris præscribit tibi quia & tu aliquid agis. Agnosce quid poscas, agnosce quid confitearis, quando dicis, Adjutor meus esto, ne derelinquas me. Adjutorem utique invocas Deum. Nemo adjuvatur, si ab illo nihil agatur .... Scimus, inquit, idem Apostolus, quia di-*
Rom. 8. *ligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Si non esset operator, ille non esset cooperator*.

Et infra: *Neque enim templum suum sic de vobis ædificat Deus, quasi de lapidibus qui non habent motum suum: levantur, ab structore ponuntur. Non sic sunt lapides vivi: & vos tamquam lapides vivi, coædificamini in templum Dei. Ducimini, sed currite vos: ducimini, sed sequimini: quia cum secuti fueritis, verum erit illud; Quia sine illo nihil facere potestis. Non enim volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei*.

Sanctus Prosper in Carmine de Ingratis, eamdem gratiæ ad singulos actus necessitatem magnifice prædicat, cap. 37.

Et tamen in sanctos animum cum intendimus actus,
Cum desideriis carnis mens casta repugnat:
Cum tentatori non credimus, & per acerbas
Vexati pœnas illæso corde manemus,
Libertate agimus, sed libertate redempta,
Cui Deus est rector, summoque ex lumine lumen.
Vita, salus, virtus, sapientia, Gratia Christi est,
Qua currit, gaudet, tolerat, cavet, eligit, instat,
Credit, sperat, amat, mundatur, justificatur.
Si quid enim recti gerimus, Domine auxiliante,
Te gerimus; tu corda moves, tu vota petentis;
Quæ dare vis, tribuis, servans largita, creansque
De meritis merita, & cumulans tua dona coronis.

Legendus ejusdem S. Prosperi totus liber contra Collatorem. Lege & S. Fulgentium lib. *de Incarnatione & Gratia*, cap. 20. Et lib. 1. *ad Monimum*, cap. 14. & passim lib. *de Veritate Prædestinationis & Gratiæ*. Et S. Gregorium, Magnum *Homilia* 9. *in Ezechielem*.

Accedit Synodi Tridentinæ Canon 3. Articulo superiore descriptus. Idem Concilium cap. 5. divinam hanc doctrinam tradit: *Ipsius justificationis exordium in adultis a Dei per Jesum Christum præveniente gratia, sumendum esse, hoc est, ejus vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis, vocantur: ut qui per peccata a Deo aversi erant, per ejus excitantem atque adjuvantem gratiam ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem, eidem gratiæ libere assentiendo & cooperando disponantur: ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat inspirationem illam recipiens, quippe qui & ipsam abjicere potest: neque tamen sine gratia Dei movere se ad justitiam coram illo libera sua voluntate possit. Unde in sacris Literis, cum dicitur: Convertimini ad me, & ego convertar ad vos, libertatis nostræ admonemur. Cum respondemus. Converte nos Domine ad te, & convertemur, Dei nos gratia præveniri confitemur*.

Et cap 16. *Cum Christus Jesus tanquam Caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in ipsos justificatos jugiter virtutem influat, quæ virtus bona eorum opera semper antecedit, & comitatur, & subsequitur, & sine qua nullo pacto Deo grata & meritoria esse possent, nihil ipsis justificatis amplius deesse credendum est, quo minus plene illis quidem operibus quæ in Deo sunt facta, divinæ legi pro hujus vitæ statu satisfecisse, & vitam æternam, suo etiam tempore consequendam promeruisse censeantur*.

Denique Gratiæ ad actus singulos necessitatem orationes Ecclesiæ, quæ ipsius auxilium pro nobis implorant, aperte testantur. Dominica III. post Octavas Paschæ: *Da populis tuis id amare quod præcipis, id desiderare quod promittis*. Dominica 4. *Deus a quo bona cuncta procedunt, largire supplicibus tuis, ut cogitemus, te inspirante, quæ recta sunt, & te gubernante, eadem faciamus*. Dominica infra Octavam Ascensionis: *Fac nos tibi semper & devotam gerere voluntatem, & Majestati tuæ sincero corde servire*. Dominica 1. post Octavam Trinitatis: *Protector in te sperantium Deus, sine quo nihil est validum, nihil sanctum, multiplica super nos misericordiam tuam, ut te rectore, te duce, sic transeamus per bona temporalia, ut non amittamus æterna*. Dominica 6. *Largire nobis quæsumus Domine Spiritum cogitandi quæ recta sunt, propitius & agendi, ut qui sine te esse non possumus, secundum te vivere valeamus*. Dominica 10. *De cujus munere venit ut tibi a Fidelibus tuis digne & laudabiliter serviatur*. Dominica 14. *Tua nos, quæsumus Domine, gratia semper & præveniat & sequatur, ac bonis operibus jugiter præstet esse intentos*. Dominica 15. *Dirigat corda nostra tuæ miserationis operatio, quia tibi sine te placere non possumus*. Item in Oratione quotidiana: *Actiones nostras, quæsumus aspirando præveni, & adjuvando prosequere*. Certe *Non poscerentur a Deo quæ præcepit fieri, nisi ab illo donaretur ut fierent*: (inquit S. Augustinus *lib. de Prædestinatione Sanctorum*, *cap.* 14.

Objectionum solutio.

Objicies, meritis orationum gratiam tribui, adeoque non esse ad orandum necessariam.

Respondeo, nego consequens. *Nam impetrando quidem, oratio, quidquid impetrat, evidenter donum Dei esse ostendit, ne homo existimet a seipso sibi esse, quod si in potestate haberetur, non utique posceretur; verumtamen ne saltem orationis putarentur præcedere merita, quibus non gratuita daretur gratia, sed jam nec gratia esset, quia debita redderetur, etiam ipsa oratio inter munera gratiæ reperitur. Quid enim oremus, ait Doctor gentium, sicut oportet, nescimus, sed ipse Spiritus*

Oratio inter munera gratiæ.

ritus interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Quid est autem, interpellat, nisi interpellare nos facit? (inquit S. Augustinus Epistola 105. ad Sixtum.)

Objicies Gratiam iis dari qui ad eam se præparant: adeoque boni operis initium, scilicet præparationem ipsam esse a nobis.

Respondeo, *Præparari voluntatem a Domino*; ut sæpius respondet Sanctus Augustinus. Et neminem ad gratiam se disponere sine gratia, ut docet S. Prosper in Carmine de Ingratis, cap. 25.

Hæc ut cujusquam studio, affectuque petatur,
Ipsa agit, & cunctis dux est venientibus ad se.
Perque ipsam nisi curratur, non itur ad ipsam.

Quod itaque facienti quod in se est ex viribus naturæ Deus gratiam conferat, Semipelagianum est.

Objicies. Deum fore personarum acceptorem, cum quibusdam gratiam tribuat, non aliis, nisi quibus eam confert, ob merita, vel bonæ voluntatis initia conferat: aut totum id fato tribuendum.

Deum personarum acceptorem non esse, infantium exemplum demonstrat.

Respondeo, nego consecutionem. Quam enim frivola sit & inanis hæc objectio, parvulorum exemplum demonstrat, quorum alii baptismi gratiam consequuntur, quamvis ex impiis nati; alii non consequuntur, quamvis a justis progeniti: nec tamen Deus propterea personarum acceptor dici potest. Hoc exemplo Pelagianos premit S. Augustinus Epistola 105. ad Sixtum. *Verum*, inquit, *isti qui personarum acceptorem fieri existimant Deum, si in una eademque causa super alios veniat misericordia ejus, super alios vero maneat ira ejus, nempe totas vires argumentationis humanæ in parvulis perdunt.... Quam, quæso, allaturi sunt causam, quod alius sic gubernatur, ut baptizatus hinc exeat, alius infidelium manibus traditus, vel etiam Fidelium, priusquam ab eis baptizandus offeratur expiret? An hoc fato vel fortunæ daturi sunt?... Cur ergo in regnum cælorum, non accepto regenerationis lavacro, parvulus nullus intrabit? Numquidnam ipse sibi parentes infideles vel negligentes, de quibus nasceretur, elegit? Quid dicam de inopinatis, & repentinis innumerabilibus mortibus, quibus sæpe etiam religiosorum Christianorum præveniuntur, & baptismo præripiuntur infantes; cum e contrario sacrilegorum & inimicorum Christi aliquo modo in Christianorum manus venientes, ex hac vita non sine Sacramento regenerationis emigrent? Quid hic dicturi sunt, qui ut gratia dari possit, nonnulla præcedere merita humana contendunt, ne sit personarum acceptor Deus? Quæ tandem hic merita præcesserunt? Si eorumdem cogitaveris parvulorum, nulla sunt propria, utrisque est illa massa communis. Si parentum attenderis, bona sunt illa, quorum filii repentinis mortibus sine Christi baptismate perierunt: Mala vero illa, quorum filii per Christianorum aliquam potestatem ad Sacramenta Ecclesiæ pervenerunt. Et tamen providentia Dei, quæ nec fato premitur, nec fortuitis casibus impeditur, nec ulla iniquitate corrumpitur ut renascantur ad hæreditatem cælestem, non consulit omnibus parvulis filiorum suorum, & nonnullis etiam consulit parvulis impiorum? Iste infans de fidelibus conjugatis ortus, lætitia parentum susceptus, matris, vel nutricis somnolentia suffocatus, fit exsors & expers fidei suorum. Ille infans de sacrilego stupro nascitur, crudeli timore matris exponitur, alienorum misericordi pietate colligitur, eorum Christiana solicitudine baptizatur, fit æterni consors & particeps regni. Ista cogitent, ista considerent, hic audeant dicere Deum vel acceptorem in sua gratia personarum, vel remuneratorem præcedentium meritorum... Nimiæ vanitatis & cæcitatis sunt, si etiam his consideratis, nondum dignantur exclamare nobiscum: O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus!*

Et Epistola 107. ad Vitalem. „Quomodo dicitur omnes homines eam fuisse accepturos [*Gratiam*] si non illi, quibus non donatur, eam sua voluntate respuerent, quoniam Deus vult omnes homines salvos fieri, cum multis non detur parvulis, & sine illa plerique moriantur, qui non habent contrariam voluntatem; & aliquando cupientibus festinantibusque parentibus, Ministris quoque volentibus, ac paratis, Deo nolente non detur, cum repente, antequam detur, expirat, pro quo, ut acciperet, curabatur.

Et *lib.* 6. contra Julianum, *cap.* 14. „Deus, *inquit*, aliquando adoptat in filium, quem format in utero impurissimæ fœminæ; & aliquando non vult esse suum filium, quem format in utero filiæ suæ. Ille quippe ad Baptismum nescio qua provisione pervenit; iste repentina morte non pervenit. Atque ita Deus in cujus potestate sunt omnia, facit esse in Christi consortio, quem formavit in diaboli domicilio; & non vult esse in regno suo, quem formavit in templo suo. Aut si vult, cur non facit quod vult? Non enim, quod soletis de majoribus dicere, Deus vult, & parvulus non vult. Certe hic ubi fati nulla est immobilitas, nulla fortunæ temeritas, nulla personæ dignitas, quid restat nisi misericordiæ & veritatis profunditas? Ex quibus liquet, Deum non fore personarum acceptorem, quamvis gratiam quibusdam tribuat præ aliis, ad quam non sunt liberi arbitrii viribus dispositi; sicut non est personarum acceptor, quamvis quibusdam parvulis Baptismum tribui velit, aliis nolit. Itaque misericordiam suam ostendit Deus in eos quibus gratiam largitur: justitiam suam in eos quibus denegat, qui vel originali peccato, vel propriis debitum carendi gratia incurrerunt. Hanc rursus doctrinam egregie explicat S. Augustinus *lib.* de Dono Perseverantiæ, *cap.* 8. his verbis: „Sed cur, *inquit*, Gratia Dei non secundum merita hominum datur? Respondeo, Quoniam Deus misericors est. Cur ergo, inquit, non omnibus? Et hic respondeo: Quoniam Deus judex justus est: ac per hoc & gratis ab eo datur gratia: & justo ejus in aliis judicio demonstratur, quid eis quibus datur, conferat gratia. Non itaque simus ingrati quod secundum placitum voluntatis suæ, in laudem gloriæ gratiæ suæ tam multos liberat misericors Deus de tam debita perditione, ut si inde neminem liberaret, non esset injustus; Ex uno quippe omnes in condemnationem non injustam judicati sunt ire, sed justam. Qui ergo liberatur, gratiam diligat; qui non liberatur, debitum agnoscat. Si in remittendo debito bonitas, in exigendo æquitas intelligitur, nusquam apud Deum iniquitas invenitur... Recolamus illos operarios in vinea qui tota die laboraverunt, & eos qui hora una: nempe causa diversa est impensi laboris: & tamen idem judicium in redditione mercedis. Numquid & hic audierunt a Patre familias, nisi hoc, Volo? Ita quippe ejus erga alios fuit largitas, ut erga alios nulla esset iniquitas. Et isti quidem utrique in bonis sunt: verumtamen quantum ad justitiam spectat & gratiam, potest & de reo qui liberatur recte dici, Volo: Potest & de eo qui damnatur. Tolle quod tuum est, & vade: Huic autem volo quod non debetur donare. An non licet mihi facere quod volo? Hic illi si dicat, Cur non & mihi? Merito audiet: O homo, tu quis es qui respondeas Deo? Quem certe in uno vestrum benignissimum largitorem, in te vero exactorem justissimum, in nullo tamen cernis injustum. Cum enim justus esset, etiamsi utrumque puniret: qui liberatur, habet unde gratias agat; qui damnatur, non habet quod reprehendat.

Et *lib.* de peccatorum Meritis, *cap.* 20. „Ab hac quippe ira qua omnes sub peccato sunt nulla res liberat, nisi gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Hæc gratia cur ad illum veniat, ad illum non veniat, occulta esse causa potest, injusta non potest. Numquid enim iniquitas apud Deum? Absit.

Objicies. Qui a fide Christi alieni sunt, gratiam non habent. At illi bona interdum eliciunt opera: itaque ad singulos actus bonos Gratia Christi necessaria non est.

Primam propositionem S. Augustinus diserte docet lib. de Spiritu & Litera, cap. 27. & Epistola 130. ubi continentiam Polemonis laudat, quem Xenocrates de fruge temperantiæ disputans, non solum ebriosum, verum etiam tunc ebrium ad mores alios repente convenit.

Infideles nihil boni faciant sine gratia adjuvante.

Respondeo primo, infideles, etsi gratiam non habeant sanctificantem, habere tamen adjuvantem, cum bona opera eliciunt. Hæc distinctio fulta videtur au-

tho-

thoritate S. Auguſtini Epiſtola 105. *Spiritus*, inquit, *ubi vult ſpirat: ſed quod fatendum eſt, aliter adjuvat nondum inhabitans, aliter inhabitans. Nam nondum inhabitans adjuvat, ut ſint fideles: inhabitans adjuvat jam fideles.* Præterea id evincit præclarum illud S. Auguſtini principium lib. 1. ad Bonifacium, cap. 3. *Nec poteſt homo boni aliquid velle, niſi adjuvetur ab eo qui malum non poteſt velle, hoc eſt, gratia Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum*, & lib. de Correptione & Gratia, cap. 11. *Liberum arbitrium ad malum ſufficit, ad bonum autem nihil eſt, niſi adjuvetur ab omnipotenti bono.* Itaque ſi infideles ipſi boni aliquid agunt, gratia Dei adjuvante id faciunt. Quamobrem & Polemonis continentiam Dei donum eſſe affirmat S. Auguſtinus Epiſtola 130. ſecundum illud Sapientiæ 8. *Nemo poteſt eſſe continens, niſi Deus det.* Hanc doctrinam Eccleſia ſuis precibus confirmat, cum de Spiritu Sancto canit: *Sine tuo Nomine, nihil eſt in homine, nihil eſt innoxium.*

Licet omnia Infidelium opera peccata non ſint, labem tamen aliquam ex principio ſuo contrahunt: unde non ſunt abſolute bona.

Reſpondeo ſecundo, Infideles bona opera omnibus abſoluta numeris non elicere, quia pravo fine eorum operum honeſtas plerumque infuſcatur; & ſi ad rectum finem dirigantur, labem tamen aliquam ex principio ſuo contrahunt, propter infidelitatem operantis, qua fit ut ad juſtitiam, & ſalutem æternam illum non promoveant. Cum autem gratiæ neceſſitatem ad ſingulos actus bonos aſſerimus, de quibuſcumque actibus non loquimur; ſed de illis qui fiunt *ſicut oportet*, ad juſtificationis gratiam conſequendam, vel ad Deum promerendum. Hæc porro, quam de Infidelium operibus impræſentiarum tradimus, doctrina eſt S. Auguſtini in iis ipſis locis, qui in objectione laudati ſunt. Ita quippe habet lib. de Spiritu & Litera: „ Impiorum, nec Deum verum veraciter juſteque colentium, quædam tamen facta vel legimus, vel novimus, vel audimus, quæ ſecundum juſtitiæ regulam non ſolum vituperare non poſſumus, verum etiam merito recteque laudamus: quamquam ſi diſcutiatur quo fine fiant, vix inveniuntur quæ juſtitiæ debitam laudem defenſionemve mereantur. Verumtamen quia non uſque adeo in anima humana imago Dei terrenorum affectuum labe detrita eſt, ut nulla in ea velut lineamenta extrema remanſerint, unde merito dici poſſint etiam in ipſa impietate vitæ ſuæ facere aliqua legis, vel ſapere, *&c. Et cap.* 28. Sicut, *inquit*, non impediunt a vita æterna juſtum quædam peccata venialia, ſine quibus hæc vita non ducitur: ſic ad ſalutem æternam nihil proſunt impio aliqua bona opera, ſine quibus difficillime vita cujuſlibet peſſimi hominis invenitur.

Epiſtola vero 130. Quid Polemonis continentiæ deeſſet explicat, atque eam ad futuræ vitæ felicitatem nihil valuiſſe, quod cum veri Dei cultu conjuncta non eſſet, & quod neſciret Polemo cujus erat hoc donum; ex quo ſequitur quod illud ad verum Deum non referret. Quæ certe non levis eſt continentiæ labes. „ Polemo, *inquit*, ſi ex luxurioſo continens factus ita ſciret cujus eſſet hoc donum, ut cum abjectis ſuperſtitionibus gentium pie coleret, non ſolum continens, ſed etiam veraciter ſapiens & ſalubriter religioſus exiſteret: quod ei non tantum ad præſentis vitæ honeſtatem, verum & ad futuræ immortalitatem valeret.

Lib. 1. de Nuptiis & Concupiſcentia, cap. 3. & 4. pudicitiam conjugalem in Ethnicis veri nominis virtutem eſſe negat. „ Abſit, *inquit*, pudicum veraciter dici, qui non propter Deum verum fidem connubii ſervat uxori, *& poſt*: Qui non hac intentione, hac voluntate, hoc fine generant filios, ut eos ex membris hominis primi in membra transferant Chriſti, ſed infideles parentes de infideli prole glorientur, etiamſi tanta ſit obſervantia, ut ſecundum matrimoniales tabulas nonniſi liberorum procreandorum cauſa concumbant, non eſt in eis vera pudicitia conjugalis. Cum enim virtus ſit pudicitia, cui vitium contrarium eſt impudicitia, omneſque virtutes etiam quæ per corpus operantur in animo habitent, quomodo vera ratione pudicum corpus aſſeritur, quando a vero Deo ipſe animus fornicatur? Quam fornicationem ſanctus ille Pſalmus accuſat, ubi dicit: Ecce enim qui longe ſe faciunt a te, peribunt: perdidiſti omnem qui fornicatur abs te. Vera igitur pudicitia, ſive conjugalis, ſive vidualis, ſive virginalis dicenda non eſt, niſi quæ veræ fidei mancipatur. Cum enim recto judicio præferatur nuptiis ſacrata virginitas: quis non ſobria mente Chriſtianus etiam non univiras Chriſtianas catholicas nuptas, non ſolum Veſtalibus, ſed etiam hæreticis virginibus anteponat? Tantum valet fides, de qua dicit Apoſtolus: Omne quod non eſt ex fide peccatum eſt, (Rom. 14.) Et de qua item ſcriptum eſt ad Hebræos (cap. 11.) Sine fide impoſſibile eſt placere Deo.

Hunc locum adverſus Juliani cavillos propugnat S. Auguſtinus *lib. 4. contra Julianum, cap. 3.* ubi & huic Pelagiani hominis objectioni: „ Si gentilis nudum operuerit, numquid quia non eſt ex fide peccatum eſt? *Reſpondet:* Prorſus in quantum non eſt ex fide, peccatum eſt; non quia per ſeipſum factum quod eſt nudum operire, peccatum eſt: ſed de tali opere non in Domino gloriari, ſolus impius negaverit eſſe peccatum. *Et poſt*: Porro ſi vitium eſt male miſereri, procul dubio vitium eſt infideliter miſereri. Quod ſi & ipſa per ſe ipſam naturali compaſſione opus eſt bonum: etiam iſto bono male utitur qui infideliter utitur, & hoc bonum male facit, qui infideliter facit; qui autem male facit aliquid, profecto peccat. Ex quo colligitur, etiam ipſa bona opera, quæ faciunt infideles, non ipſorum eſſe, ſed illius qui bene utitur malis. Ipſorum autem eſſe peccata, quibus & bona male faciunt, quia ea non fideli, ſed infideli, hoc eſt ſtulta & noxia faciunt voluntate.

Et infra: „ Aut ergo intellige quod ait Dominus: Si oculus tuus nequam eſt, totum corpus tuum tenebroſum erit: ſi autem oculus tuus ſimplex eſt, totum corpus tuum lucidum erit: & hunc oculum agnoſce intentionem, qua facit quiſque quod facit: & per hoc diſce eum, qui non facit opera bona intentione fidei bonæ, hoc eſt, ejus quæ per dilectionem operatur, totum quaſi corpus, quod illis velut membris, operibus conſtat, tenebroſum eſſe, hoc eſt, plenum nigredine peccatorum. Aut certe quoniam ſaltem concedis opera infidelium, quæ tibi eorum videntur bona, non tamen eos ad ſalutem ſempiternam regnumque perducere: ſcito nos illud bonum hominum dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum, ſine Dei gratia, quæ datur per unum Mediatorem Dei, & hominum, nemini poſſe conferri; per quod ſolum homo poteſt ad æternum Dei donum regnumque perduci. Ex quibus liquet, primo illa infidelium opera, quæ officio bona ſunt, ut plurimum fine proximo eſſe mala. Secundo, quamvis ob finem honeſtum fiant non eſſe abſque omni labe, quia fidei bonæ intentione non fiunt. Tertio, non eſſe abſolute bona opera, quæ ad æternum Dei donum regnumque non perducunt; adeoque non eſſe mirum quod abſque gratia fiant.

Contra gratiæ neceſſitatem ad boni operis initium aliqua objici poſſunt S. Joannis Chryſoſtomi teſtimonia, quæ expoſuimus *In Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ* IV. *Sæculi*; ubi Sanctiſſimi iſtius Patris Opera & Doctrinam critico examine diſcuſſimus.

Quæ ex Sancto Juſtino, Sancto Irenæo, Clemente Alexandrino, proferri poſſunt contra idem fidei dogma, expoſuimus etiam propriis locis *In Hiſtoria Eccleſiaſtica II. Sæculi*, in Diſſertationibus de Nævis iſtorum Patrum. Quamobrem ab iis impræſentiarum referendis abſtinemus.

Origenem Pelagianorum & Semipelagianorum errorem præformaſſe, probavimus Diſſertatione ſingulari in *Hiſtoria Eccleſiaſtica* III. Sæculi. Ideo de illo etiam hic tacemus.

Optatus Milevitanus durius locutus, nondum orta Pelagii hæreſi.

Durius etiam locutus eſt Optatus Milevitanus libro 2. *Eſt enim*, inquit, *Chriſtiani hominis quod bonum eſt velle, & in eo quod bene voluerit currere; ſed homini non eſt datum perficere, ut poſt ſpatia quæ debet homo implere, reſtet aliquid Deo ubi deficienti ſuccurrat, quia ipſe ſolus eſt perfectio & perfectus ſolus Dei Filius Chriſtus. Cæteri omnes ſemiperfecti ſumus, quia noſtrum eſt velle, noſtrum eſt currere, Dei perficere.* His verbis præformatus videtur Semipelagianorum error, vixque in bonum ſenſum flecti poſſunt.

Minus

S. Hilarius minus accurate locutus de bonæ voluntatis initio nondum litigantibus Pelagianis.

Minus etiam accurate dictum videtur a S. Hilario, nondum exurta Pelagianorum Hæresi, Tractatu in Psalmum 118. Litera 14. Num 20. *Ac ne quod a multis dici sæpe solet, rationis aliquam habeat authoritatem, cum afferunt proprium Dei munus esse, ut quis in Dei rebus atque operibus versetur; excusantes infidelitatem suam, quod cessante erga se Dei voluntate maneant infideles: Est quidem in fide manendi a Deo munus, sed incipiendi a nobis origo est. Et voluntas nostra hoc proprium ex se habere debet ut velis: Deus incipienti incrementum dabit: Quia consummationem per se infirmitas nostra non obtinet, Spiritus tamen adipiscendæ consummationis est ex initio nostræ voluntatis.* Ex hoc loco liquet, doctrinam hanc tunc communem fuisse: quæ omnia bona nostra Dei dona esse assereret ac crederet; hincque Infideles plurimos pertinaciæ suæ excusandæ ansam arripuisse, quod a Deo ut fideles essent, nondum essent consecuti. Et eorum quidem excusationem improbam dum refellit S. Hilarius, minus accurate loquitur de bonæ voluntatis initio. Verum duriores illæ locutiones excusandæ sunt, nec tam quid sonent verba, quam quid sibi velit Sanctus Antistes, attendendum est. Id scilicet vult unum, Gratiam Dei nostram non evertere nec impedire libertatem: quod & libro 8. *De Trinitate*, Num 12. declarat his verbis. *Non utique* (dedit Deus voluntatem) *quia si data esset, non haberet fides præmium, cum fidem nobis necessitas affixa voluntatis inferret.* Cæterum eum omnem operum nostrorum gloriam gratiæ adscribendam censuisse, & quidquid boni in nobis est, misericordiæ Dei opus esse, constat ex Tractatu in eumdem Psalmum 118. Litera 6. Num. 4. ubi adversus humanam insolentiam proponit ac laudat Prophetæ exemplum, qui *Omnia vult a bonitate Dei in se inchoari.* Et Num 2. scribit: *Misericordiam itaque primum deprecatus est, dehine salutare. Salus enim nostra ex misericordia Dei est, & bonitatis suæ hoc munus in nobis est; & inde cœpit oratio, unde & salus inchoat deprecantis.*

Et Tractatu in Psalmum 122. Num. 2. *Quis enim relictus est nobis gloriandi locus, recordantibus omnia ex Deo esse? .... Si non in omnibus opus est Dei misericordia, etiam omnia nobis tamquam ex nostro sint, gloriemur.* Et Num. 3. *Ad hunc habitantem in nobis gaudia nostra referimus, huic si quid in nobis est debeamus, a beato Paulo edocti, nihil nostrum existimandum dicente, Quid enim habes quod non accepisti?* Et Tractatu in Psalmum 126. Num. 5. *Bene autem inania humani operis Propheta esse opera prophetavit. Scit inutiles esse humanarum custodiarum vigilias; scit incassum esse consurgentium matutinas solicitudines.... A Deo ergo domus est ædificanda quæ maneat; quia nisi quæ a Domino ædificata sit, non manebit. A Deo civitas est custodienda, ne pereat; quia nisi a Deo custodita sit civitas, diruetur.*

Celeber Apostoli locus de gentibus, ea quæ legis sunt naturaliter facientibus, explicatur.

Objiciebant Pelagiani hanc Apostoli sententiam ad Romanos 2. *Cum Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt, faciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis.* Quo ex loco totam legem solis naturæ viribus impleri posse colligebant. Quod enim de legis observantia solis naturæ viribus Apostolus loquatur, ex eo liquet, quod dicit, *Gentes naturaliter ea facere, quæ legis sunt:* tum quia loquitur de Gentibus Infidelibus, & needum ad Christum conversis. Nam de Fidelibus dici non potest quod legem non habeant. Fideles siquidem omnes Christi legem Baptismo & Fidei Christianæ professione recepere. Unde & Apostolus 1. *ad Corinthios* 9. ait, se non esse sine lege; eo quod in lege sit Christi.

Sustentari potest hæc objectio authoritate S. Joannis Chrysostomi *Homilia* 5. *in Epistolam ad Romanos*, ubi laudatam Apostoli sententiam exponit de Gentibus, quæ Christi adventum & gratiæ Evangelicæ tempus antecesserunt, ac de observatione totius legis naturalis: ait enim eas naturæ legi morem gerentes, ea omnia quæ ad pietatem conferrent, observasse.

Accedit S. Hieronymi authoritas in caput Ezechielis 29. hunc locum Apostoli ad infideles manifeste referentis.

Respondeo, hanc Apostoli sententiam de Gentibus ad Christum conversis, ejusque fide saltem implicita imbutis, esse intelligendam. Id probat ejus institutum: vult enim docere, quod cap. 3. colligit, sine fide Christi, omnes tam Judæos, quam Græcos, *sub peccato esse, omnes declinavisse, simul inutiles factos esse, nec esse timorem Dei ante oculos eorum*, &c. Id etiam ex toto Apostoli contextu cap. 2. compertum est. Ea enim de legis observatione agit, qua homo justificatur, & gloriam consequitur apud Deum, vitamque promeretur æternam: Quod hæ sententiæ demonstrant: *Factores legis justificabuntur .... Gloria & honor, & pax omni operanti bonum, Judæo primum & Græco .... Qui reddet unicuique secundum opera ejus: iis quidem, qui secundum patientiam boni operis, gloriam, & honorem, & incorruptionem quærunt, vitam æternam.* Certissime autem constat ex Apostoli Theologia, neminem solis naturæ viribus & sine fide Christi justificari posse, gloriam apud Deum consequi & vitam æternam promereri: *Si enim Abraham ex operibus justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum* (inquit ipse *cap.* 4.) Hæc expositio ex consequentibus ejusdem capitis confirmatur. Quem enim dixerat, Naturaliter ea facere quæ legis sunt, vocat *Judæum in abscondito*. Et justitiam ejus, *Circumcisionem cordis, in Spiritu, non litera: cujus laus non ex hominibus, sed ex Deo est.* Quæ omnia de Gentibus a Christo alienis, & de eorum operibus atque justitia asserere, Apostoli doctrinæ contrarium est. Fatendum itaque S. Paulum loqui de lege implenda, non ab Ethnicis, sed a Fidelibus, & per fidem, & proinde non absque auxilio gratiæ Christi, cujus primus effectus est fides. Ita hunc locum interpretatur S. Augustinus libro de Spiritu & Litera, cap. 26. *Si Evangelium*, inquit, *virtus Dei est in salutem omni credenti, Judæo primum & Græco .... Ille autem Græcus nomine Gentium significatus est naturaliter quæ legis sunt facientium, & qui scriptum habent opus legis in cordibus suis: Profecto ad Evangelium pertinent Gentes, quibus lex in cordibus scripta est. Eis quippe credentibus, virtus Dei est in salutem. Quibus autem Gentibus bene operantibus gloriam & honorem, pacemque promitteret, extra Evangelii gratiam constitutis?* &c.

Nec obstat, quod Apostolus Gentes, de quibus agit, dicat, *naturaliter*, seu *natura*, ut habet Græcus textus, *ea, quæ legis sunt, facere*. Nec enim ibi naturam opponit gratiæ, sed legi scriptæ, quæ Judæis data fuerat a Deo. Naturam autem intelligas reparatam per gratiam. Sic interpretatur S. Augustinus cap. 27. ejusdem libri. *Nec moveat*, inquit, *quod naturaliter eos dixit, quæ legis sunt, facere, non Spiritu Dei, non fide, non gratia. Hoc enim agit Spiritus gratiæ, ut imaginem Dei, in qua naturaliter facti sumus, instauret in nobis. Vitium quippe contra naturam est, quod utique sanat gratia propter quam Deo dicitur: Miserere mei, sana animam meam, quoniam peccavi tibi. Proinde naturaliter homines, quæ legis sunt, faciunt. Qui enim hoc non faciunt, vitiose faciunt. Quo vitio lex Dei est deleta de cordibus: ac per hoc, vitio sanato, cum illic scribitur, fiunt, quæ legis sunt, naturaliter: Non quod per naturam negata sit gratia, sed potius per gratiam reparata natura.*

Nec obstat secundo, quod Gentes ad Christum conversæ, non sine lege sint, cum legi Christi sint subditæ. Legem namque dici possunt non habuisse; tum quia lex Christi non est scripta in tabulis lapideis, sicut lex Moysis, sed in tabulis cordis: tum quia præter legem naturæ, & mysteriorum fidem, pauca a Christo præcepta sunt; adeo ut lex Christi magis posita sit in Spiritu ac dono gratiæ, qua lex impleatur, quam in præceptis, quæ impleri jubeantur. Ita exponit S. Augustinus loco mox laudato. *Gentes*, inquit, *commemorans naturaliter, quæ legis sunt, facientes, & scriptum habentes opus legis in cordibus, illos intelligi voluit qui credunt in Christum: quia non, sicut Judæi, præmissa sibi lege, veniunt ad fidem: Non est cur eos conemur discernere ab iis, quibus per Prophetam Dominus promittens Testamentum Novum, dixit, Leges suas se scripturum in cordibus eorum: Quia & ipsi per insertionem, quam oleastro præstitam*

dicit

dicit, ad eamdem oleam, hoc est, ad eumdem Dei populum pertinent: Potiusque concordos Prophetico etiam hoc Apostolicum testimonium: ut hoc sit pertinere ad Testamentum Novum, Legem Dei habere, non in tabulis, sed in cordibus scriptam; hoc est, in intimo affectu justitiam legis amplecti, ubi fides per dilectionem operatur, quia ex fide justificat Gentes Deus .... Ac sic tale erit hoc quod de ejusmodi gentibus dixit Apostolus, quod opus legis scriptum habeant in cordibus suis; quale est illud ad Corinthios: Non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. Ita enim fiunt de domo Israel, cum præputium eorum in circumcisionem deputatur, eo quod justitiam legis non præcisione carnis ostendunt, sed cordis charitate custodiunt: quoniam si præputium justitias legis custodiat, nonne præputium ejus, inquit, in circumcisionem deputabitur? Et propterea in domo veri Israel in quo dolus non est, participes sunt Testamenti Novi, quia dat Deus leges in mentem ipsorum, & in cordibus eorum scribit eas digito suo, Spiritu Sancto, quo ibi diffunditur charitas, quæ legis est plenitudo. Eodem sensu locum Apostoli, quo de agimus, exponit *lib. 4. in Julianum, cap. 3.*

Ad authoritatem S. Chrysostomi respondeo, ipsum non exponere laudatam Apostoli sententiam de Gentibus adhuc infidelitata detentis, sed de iis quæ extra populum Judaicum fide unius Dei, necnon fide Mediatoris saltem implicita imputæ fuerunt; ex qua, divinæ gratiæ adminiculo, impleverant naturæ legem. En S. Chrysostomi verba: *Gentiles hic appellat, non eos qui idololatræ essent, sed eos qui Deum colerent, qui natura legi obsecuti, exceptis Judaicis ceremoniis, ea omnia quæ ad pietatem conferrent, observarent: qualis erat Melchisedech cum suis omnibus, qualis erat Job, quales erant Ninivitæ, qualis erat Cornelius.* Certum autem est, Melchisedech & Job non caruisse fide Mediatoris. Sed neque Ninivitæ sine implicita hujusmodi fide veram pœnitentiam agere, & misericordiam a Deo impetrare potuissent: ita ut eorum exemplum & Christus in Evangelio Judæis, & Ecclesia in Officio divino Christianis peccatoribus imitandum proponere non dubitarint. Cornelius etiam fidem implicitam habuit, sine qua ejus orationes & eleemosynæ Deo nusquam acceptæ fuissent (ut diximus.)

Porro si qui Patres laudatam Apostoli sententiam de Gentibus a Christo alienis interpretati sunt, non illi senserunt ea omnia quæ legis sunt, naturaliter ipsos fecisse, sed aliqua tantum, qualia sunt, honorare parentes, reddere depositum, justam proferre sententiam, colere amicitias, & alia id genus faciliora: & hæc quidem quantum ad substantiam operis, non quantum ad modum, scilicet ex charitate. Hoc dumtaxat sensu locum Apostoli S. Hieronymus ad Gentes Christo necdum subditas extendit, ut ex ipsius contextu liquet: tum quia hypothetice loquitur: *Si quid*, inquit, *boni egerunt*: Tum quia de Nabuchodonosore loquitur, quem in multis legem naturæ violasse, neminem latet. Hanc posteriorem interpretationem loci Apostolici S. Augustinus profert lib. *de Spiritu & Litera*, cap. 27. Et lib. 4. *contra Julianum*, cap. 3.

ARTICULUS III.

Quo Gratiæ Christi necessitas ad perseverandum demonstratur.

Gratiæ singularis ad perseverandum necessitas ex Scripturis sacris demonstrata.

I. Istud fidei Catholicæ dogma contra Pelagianos & Semipelagianos ex Scriptura sacra invicte probatur. Psalmo 79. *Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ; & super filium hominis, quem confirmasti tibi. Et non discedimus a te.* Quibus ex verbis sic colligit S. Augustinus lib. de Dono Perseverantiæ, cap. 7. *Iste certe non est Adam primus, in quo discessimus ab eo: Sed Adam novissimus, super quem fit manus ejus, ut non discedamus ab eo. Christus enim totus cum membris suis est propter Ecclesiam; quæ est corpus ejus, plenitudo ejus. Cum ergo fit super eum manus Dei, ut non discedamus a Deo, ad nos utique pervenit opus Dei. Hoc est enim manus Dei, quoniam opere Dei fit ut simus in Christo permanenter cum Deo: non sicut in Adam discedentes a Deo... Manus igitur Dei est ista, non nostra, ut non discedamus a Deo.* Jeremiæ 32. *Timorem meum dabo in cor eorum, ut non recedant a me.* Id est, *Ut mihi perseveranter adhæreant*: ut explicat S. Augustinus, lib. *de dono Perseverantiæ*, cap. 2.

Ad Philippenses I. *Vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini.* Quæ verba S. Augustinus ibidem sic expendit: *Horum unum pertinet ad initium, alterum ad finem: utrumque tamen est Dei donum, quia utrumque dictum est esse donatum. Quod enim est initium verius Christiano, quam credere in Christum? Quis finis melior est, quam pati pro Christo?... Quid autem dici potest, cur perseverantia usque in finem non donetur in Christo, cui donatur mori pro Christo?*

In eodem cap. Epistolæ ad Philippenses: *Qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu.*

Ad Romanos 14. *Tu quis es, qui judicas alienum servum? Domino suo stat, aut cadit: stabit autem: potens est enim Deus statuere illum.* 1. Petri 5. *Deus omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam gloriam suam, in Christo Jesu modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque.* Utitur insuper S. Augustinus ad id probandum his locis: *Quid habes quod non accepisti? Quis te discernit?* Et aliis similibus, quibus totum nostrum bonum Deo acceptum fertur atque ita & ipsa perseverantia, quæ bonorum omnium finis ac complementum est. Præterea Christus pro Electis, sancti viri pro seipsis, aut pro aliis Fidelibus perseverantiam a Deo postularunt ferventissimis precibus: quod argumento est eam singulare Dei donum esse. *Pater Sancte* (inquit Christus Joannis 17) *Serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi..... Non rogo ut tollas eos de mundo, sed ut serves a malo.* David Psalmo 16. *Perfice gressus meos in semitis tuis, ut non moveantur vestigia mea.* Et 1. Paralipomenon 29. *Domine Deus, custodi in æternum hanc voluntatem cordis eorum, & semper in venerationem tui mens ista permaneat.* Apostolus ad Thessalonicenses 2. *Dominus noster Jesus Christus, & Deus, & Pater noster... exhortetur corda vestra, & confirmet in omni opere & sermone bono.*

Denique tota oratio Dominica id evidenter demonstrat, cujus singulis petitionibus, ea excepta, quæ est de remissione peccatorum, perseverantiam a Deo flagitamus. Dicimus enim: *Sanctificetur nomen tuum* (inquit S. Cyprianus Tractatu de Oratione Dominica) *Non quod optemus Deo, ut sanctificetur orationibus nostris, sed quod petamus ab eo ut nomen ejus sanctificetur in nobis. Cæterum a quo Deus sanctificatur, qui ipse sanctificat? Sed quia ipse dixit: Sancti estote, quoniam ego Sanctus sum: id petimus & rogamus ut qui in baptismo sanctificati sumus, in eo quod esse cœpimus, perseveremus... Hæc sanctificatio, ut in nobis permaneat, oramus; & quia Dominus & Judex noster, sanato a se & vivificato comminatur non delinquere, ne quid ei deterius fiat: hanc continuis orationibus precem facimus, hoc diebus & noctibus postulamus, ut sanctificatio & vivificatio quæ de Dei gratia sumitur, ipsius protectione servetur.*

Cum dicimus: *Adveniat regnum tuum num aliud poscimus, nisi ut veniat & nobis, quod esse venturum non dubitamus omnibus Sanctis?* (inquit S. Augustinus cap. 2. lib. de Dono perseverantiæ) *Ergo & hic qui jam sancti sunt, quid orant nisi ut in ea sanctitate, quæ illis data est, perseverent?* His verbis, *Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, & in terra*; & Justi qui faciunt voluntatem Dei, perseverantiam petunt. *Cum enim jam facta sit in eis, cur, ut fiat adhuc petunt, nisi ut perseverent in eo quod esse cœperunt?* (inquit S. Augustinus cap. 3. lib. mox laudati. Quarta petitio est: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Quibus verbis & perseverantiam postulari docet S. Cyprianus. *Hunc autem panem*, inquit, *dari nobis quotidie postulamus, ne qui in Christo sumus, & Eucharistiam quotidie ad cibum salutis*

lutis

lutis accipimus, intercedente aliquo graviore delicto, dum abstenti & non communicantes a cælesti pane prohibemur, a Christi corpore separemur. Hæc verba Sancti Hominis Dei perseverantiam prorsus a Domino Sanctos indicant poscere, quando hac intentione dicunt, *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*, Ne a Christi corpore separentur, sed in ea sanctitate permaneant, qua nullum, quo inde separari mereantur, crimen admittant (ut observat S. Augustinus cap. 4. lib. de Dono Perseverantiæ.) Denique cum dicunt Sancti: *Ne nos inducas in tentationem: sed libera nos a malo: Quid aliud, quam ut in sanctitate perseverent, precantur,* ? (inquit S. Augustinus cap. 5. ejusdem libri.) *Nam profecto concesso sibi isto Dei dono,* [*quod esse Dei donum, cum ab illo poscitur, satis aperteque monstratur* ;] *isto igitur concesso sibi dono Dei, ne inferantur in tentationem, nemo Sanctorum est, qui non teneat usque in finem perseverantiam sanctitatis. Neque enim quisquam in proposito Christianitatis perseverare desistit, nisi in tentationem primitus inferatur. Si igitur conceditur ei quod orat, ut non inferatur in tentationem, in sanctificatione utique, quam Deo donante percepit, Deo donante persistit.*

Singularis gratiæ ad perseverandum necessitas dogma fidei est, ab Ecclesia definitum.

II. Catholicum istud dogma Pontifices & Concilia definiverunt. Innocentius I. in Epistola ad concilium Carthaginense, ex qua Collector Authoritatum de gratia & libero arbitrio, quæ Epistolæ Cœlestini I. ad Episcopos Galliæ adnexæ sunt, probat *Neminem etiam baptismatis gratia renovatum, idoneum esse ad superandas diaboli insidias, & ad evincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium Dei, perseverantiam bonæ conversationis acceperit.* Concilium Arausicanum canone 10. *Adjutorium Dei etiam renatis ac Sanctis semper est implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono possint opere perdurare.*

Concilium Tridentinum Sessione 6. cap. 13. *De perseverantiæ munere,* inquit, *de quo scriptum est: Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit; quod quidem aliunde haberi non potest, nisi ab eo, qui potens est, eum qui stat, statuere, ut perseveranter stet, & eum qui cadit, restituere: Nemo sibi certi aliquid absoluta certitudine polliceatur: tametsi in Dei auxilio firmissimam spem collocare, & reponere omnes debent.* Et Canone 16. *Si quis magnum illud usque in finem perseverantiæ donum se certo habiturum, absoluta & infallibili certitudine dixerit, nisi hoc ex speciali revelatione didicerit, anathema sit.* Et canone 22. *Si quis dixerit, justificatum vel sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse, anathema sit.*

Patrum S. Augustino anteriorum sententia de necessitate singularis gratiæ ad perseverandum.

III. Patres S. Augustino anteriores hanc veritatem docuerunt. S. Cyprianus jam laudatus. S. Basilius *in Liturgia* sic Sacerdotem orantem facit, *Bonos in bonitate conserva: Omnia enim potes.* S. Hilarius *lib. 12. de Trinitate* sic precatur: *Conserva, oro, hanc fidei meæ incontaminatam religionem, & usque ad excessum spiritus mei dona mihi hanc conscientiæ meæ vocem, ut quod in regeneratione meæ Symbolo professus sum, semper obtineam.* S. Hieronymus in Epistola ad Ctesipontem. *Agamus,* inquit, *semper gratias largitori, sciamusque nos nihil esse, nisi quod donavit, ipse servaverit dicente Apostolo: non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei.* S. Ambrosius: *Non enim,* inquit, *in potestate nostra est cor nostrum, & nostræ cogitationes.* (Lib. de Fuga Sæculi, c. 1.) Quæ verba S. Augustinus laudat cap. 8. libri *de Dono Perseverantiæ.*

S. Augustini doctrina de dono perseverantiæ.

IV. S. Augustinus perseverantiam gratiæ singulari adscribendam, quæ solis Prædestinatis confertur, non uno in loco asserit & probat. Lib. de Correptione & gratia cap. 6. „ Negare quidem non possumus, *inquit*, etiam perseverantiam in bono proficientem usque in finem, magnum esse Dei munus: nec esse nisi ab illo de quo scriptum est: Omne datum optimum & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum. Sed non ideo est ejus qui non perseveraverit negligenda correptio, ne forte det illi Deus pœnitentiam, & resipiscat de diaboli laqueis .... Nam si dixerimus, istam perseverantiam tam laudabilem, tamque felicem sic esse hominis, ut ei non sit ex Deo: illud primitus evacuamus, quod ait Dominus Petro: Rogavi pro te, ne deficiat fides tua. Quid enim ei rogavit, nisi perseverantiam usque in finem? Quæ profecto si ab homine homini esset, a Deo poscenda non esset. Deinde, cum dicit Apostolus; Oramus autem ad Deum nequid faciatis mali: 2. Cor. 13. Proculdubio perseverantiam eis orat ad Deum: neque enim nihil mali facit qui bonum deserit: Illo etiam loco ubi dicit: Gratias ago Deo meo in omni memoria vestri .... confidens hoc ipsum, quoniam, qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu; Philipp. 1. Quid aliud eis quam perseverantiam in bono usque in finem de Dei miseratione promittit? Itemque ubi dicit: Salutat vos Epaphras .... Semper certans pro vobis in orationibus, ut stetis perfecti & pleni in omni voluntate Dei: Quid est ut stetis, nisi ut perseveretis? Coloss. 4. Unde dictum est de diabolo: In veritate non stetit; quia fuit ibi, sed non permansit .... Quid est etiam quod in Apostolorum Actibus legimus; Crediderunt quotquot erant ordinati, in Actor. 13. vitam æternam? Quis in æternam vitam potuit ordinari, nisi perseverantiæ dono? Quandoquidem qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Qua salute, nisi æterna?

Cap. 7. ejusdem libri. „ Cum audimus: Quis te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? Ab illa perditionis massa, quæ facta est per primum Adam, debemus intelligere neminem posse discerni, nisi quod hoc donum habet quisquis habet, quod gratia Salvatoris accepit. Hoc autem Apostolicum testimonium tam magnum est, ut B. Cyprianus ad Quirinum scribens, ipsum subjecerit illi titulo in quo ait: In nullo esse gloriandum, quando nostrum nihil sit. Quicumque ergo ab illa originali damnatione ista divinæ gratiæ largitate discreti sunt, non est dubium quod & procuratur eis audiendum Evangelium: & cum audiunt credunt: & in fide quæ per dilectionem operatur, usque in finem perseverant: & si quando exorbitant, correpti emendantur: & quidam eorum, atsi ab hominibus non corripiantur, in viam, quam reliquerant, redeunt, & nonnulli accepta gratia, in qualibet ætate, periculis hujus vitæ mortis celeritate subtrahuntur. Hæc enim omnia operatur in eis, qui vasa misericordiæ operatus est eos, qui & elegit eos in Filio suo ante constitutionem mundi, per electionem gratiæ. Si autem gratia, jam non ex operibus; alioquin gratia jam non est gratia.

Ibidem loquens de Prædestinatis, ait: „ Horum fides quæ per dilectionem operatur, profecto aut omnino non deficit, aut si qui sunt quorum deficit, reparatur antequam vita ista finiatur, & deleta, quæ intercurrerat, iniquitate, usque in finem perseverantia deputatur. Qui vero perseveraturi non sunt, ac sic a Fide Christiana & conservatione lapsuri sunt, ut tales eos vitæ hujus finis inveniat, proculdubio nec illo tempore, quo bene pieque vivunt, in isto numero computandi sunt: Non enim sunt a massa illa perditionis præscientia Dei & prædestinatione discreti, & ideo nec secundum propositum vocati, ac per hoc nec electi; sed in eis vocati, de quibus dictum ait; Multi vocati; non in eis de quibus dictum est; Pauci vero electi. Et tamen quis neget eos electos, cum credunt, & baptizantur, & secundum Deum vivunt? Plane dicuntur electi a nescientibus quid futuri sint: non ab illo qui eos novit non habere perseverantiam, quæ ad beatam vitam perducit electos, scitque illos ita stare, ut præsciret esse casuros.

Cap. 8. ejusdem libri. „ Si a me quæratur, cur eis Deus perseverantiam non dederit, quibus eam qua Christiane viverent, dilectionem dedit, me ignorare respondeo. Non enim arroganter, sed agnoscens modulum meum, audio dicentem Apostolum: O homo, tu quis es qui respondeas Deo? Et, O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei! Quam inscrutabilia sunt judicia ejus & investigabiles viæ ejus! *Ibidem.* Si confiteris donum Dei

esse, perseverare in bono usque in finem, cur hoc donum ille accipiat, ille non accipiat, puto quod mecum pariter nescis, & ambo hic inscrutabilia judicia Dei penetrare non possumus. Aut si ad liberum arbitrium hominis, quod non secundum Dei gratiam, sed contra eam defendis, pertinere dicis ut perseveret in bono quisque, vel non perseveret, non Deo donante si perseveret, sed humana voluntate faciente, quid moliturus es contra

Luc. 22. verba dicentis; Rogavi pro te, Petre, ne deficiat fides tua? An audebis dicere etiam rogante Christo, ne deficeret fides Petri, defecturam fuisse, si Petrus eam deficere voluisset; hoc est, si eam usque in finem perseverare noluisset? Quasi aliud Petrus ullo modo vellet, quam pro illo Christus rogasset ut vellet. Nam quis ignorat tunc fuisse perituram fidem Petri, si ea quæ fidelis erat, voluntas ipsa deficeret, & permansuram, si eadem voluntas maneret. Sed quia præparatur voluntas a Domino, ideo pro illo Christi non posset esse inanis oratio. Quando rogavit ergo ne fides ejus deficeret, quid aliud rogavit, nisi ut haberet in fide liberrimam, fortissimam, invictissimam, perseverantissimam voluntatem?

Cap. 9. ejusdem libri. „Nec nos moveat, *inquit*, quod filiis suis quibusdam Deus non dat illam perseverantiam. Absit enim ut ita esset, si de illis prædestinatis essent, & secundum propositum vocatis, qui vere sunt filii promissionis. Nam isti, cum pie vivunt, dicuntur filii Dei; sed quoniam victuri sunt impie & in eadem impietate morituri, non eos dicit filios Dei præscientia Dei. Sunt enim filii Dei, qui nondum sunt nobis, & jam sunt Deo; de quibus ait Evangelista: Quia Jesus

Joan. 11. moriturus erat pro gente; nec tantum pro gente, sed etiam ut filios Dei dispersos congregaret in unum: quod utique credendo futuri erant per Evangelii prædicationem; & tamen antequam esset factum, jam filii Dei erant in memoriali Patris sui inconcussa stabilitate conscripti. Et sunt rursus quidam qui filii Dei propter susceptam vel temporaliter gratiam dicuntur a nobis, nec sunt tamen Deo.

Joan. 10. De quibus ait idem: Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis. Quod si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum: Non ait: Ex nobis exierunt; sed quia non manserunt nobiscum, jam non sunt ex nobis. Verum ait; Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis; hoc est, & quando videbantur in nobis, non erant ex nobis. Quod dictum esse rursus ait S. Augustinus de iis qui non perseveraverunt; qui non erant filii, etiam quando erant in professione & nomine filiorum.... Igitur filiis suis non prædestinatis Deus perseverantiam non dedit: haberent enim eam, si in eo filiorum numero essent: & quid haberent quod non accepissent, secundum Apostolicam veramque sententiam? Ac per hoc, tales filii Filio Christo dati essent: quemadmodum ipse dicit ad Patrem: Ut omne quod dedisti mihi, non pereat, sed habeat vitam æternam. Hi ergo Christo intelliguntur dati, qui ordinati sunt in vitam æternam.

Discrimen gratiæ, qua primus homo perseverare potuit, a gratia qua nunc sancti perseverant.

Cap. 11. ejusdem libri, gratiam, qua primus homo perseverare potuit, conferens cum gratia qua nunc Sancti perseverant, utriusque exponit discrimina his verbis. „Quid ergo? Adam non habuit gratiam? immo vero habuit magnam, sed disparem. Ille in bonis erat, quæ bonitate sui Conditoris acceperat. Neque enim ea bona & ille suis meritis comparaverat; in quibus prorsus nullum patiebatur malum. Sancti vero in hac vita, ad quos pertinet liberationis hæc gratia, in malis sunt, ex quibus clamant ad Deum: Libera nos a malo. Ille in illis bonis Christi morte non eguit: istos a reatu hæreditario & proprio illius Agni sanguis absolvit. Ille non opus habebat eo adjutorio, quod implorant isti cum dicunt, video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati. Infelix ego homo! Quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum. Quoniam in eis caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, atque in tali certamine laborantes ac periclitantes, dari sibi pugnandi vincendique virtutem per Christi gratiam poscunt. Ille vero nulla tali rixa a seipso adversus seipsum tentatus atque turbatus, in illo beatitudinis loco sua secum pace fruebatur. Proinde etsi non interim lætiore nunc, verumtamen potentiore gratia indigent isti.

Ibidem. „Istam gratiam non habuit homo primus, qua numquam vellet esse malus: sed sane habuit, in qua si permanere vellet, numquam malus esset, & sine qua, etiam cum libero arbitrio, bonus esse non posset; sed eam tamen per liberum arbitrium deserere posset. Nec ipsum ergo Deus esse voluit sine sua gratia, quam reliquit in ejus libero arbitrio: Quoniam liberum arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem nihil est, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono: quod adjutorium si homo ille per liberum non deseruisset arbitrium, semper esset bonus: sed deseruit, & desertus est. Tale quippe erat adjutorium quod desereret, cum vellet, & in quo permaneret, si vellet, non quo fieret ut vellet. Hæc prima est gratia quæ data est primo Adam, sed hæc potentior est in secundo Adam. Prima est enim qua fit, ut habeat homo justitiam, si velit: Secunda ergo plus potest, qua etiam fit ut velit; tantoque ardore diligat, ut carnis voluntatem contraria concupiscentem, voluntate spiritus vincat.

Ibidem. „Tunc ergo dederat homini Deus bonam voluntatem. In illa quippe eum fecerat, qui fecerat rectum. Dederat & adjutorium, sine quo in ea non posset permanere si vellet: ut autem vellet, in ejus libero reliquit arbitrio. Posset ergo permanere si vellet; quia non deerat adjutorium per quod posset; & sine quo non posset perseveranter bonum tenere quod vellet. Sed quia noluit permanere, profecto ejus culpa est, cujus meritum fuisset si permanere voluisset; sicut fecerunt Angeli sancti, qui cadentibus aliis per liberum arbitrium per idem liberum arbitrium steterunt & ipsi, & hujus mansionis debitam mercedem recipere meruerunt, tantam scilicet beatitudinis plenitudinem, qua eis certissimum sit semper se in illa mansuros. Si autem hoc adjutorium vel Angelo, vel homini, cum primum facti sunt, defuisset: Quoniam non talis erat natura ut sine divino adjutorio posset manere si vellet, non utique sua culpa cecidissent. Adjutorium quippe defuisset, sine quo manere non possent. Nunc autem quibus deest tale adjutorium, jam pœna peccati est; Quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundum debitum: & tanto amplius datur per Iesum Christum Dominum nostrum, quibus id dare Deo placuit; ut non solum adsit sine quo permanere non possumus etiamsi velimus; verumetiam tantum ac tale sit ut velimus. Est quippe in nobis per hanc Dei gratiam in bono recipiendo & perseveranter tenendo, non solum posse quod volumus, verumetiam velle quod possumus. Quod non fuit in homine primo: horum enim unum in illo fuit, alterum non fuit.

Cap. 12. hoc discrimen inter adjutorium perseverantiæ primo homini in statu innocentiæ, & Sanctis in præsenti statu concessum explicare pergit S. Augustinus. „Aliud est, *inquit*, adjutorium sine quo aliquid non fit, & aliud est adjutorium quo aliquid fit. Nam sine alimentis non possumus vivere; nec tamen cum adfuerint alimenta, eis fit ut vivat qui mori voluerit. Ergo adjutorium alimentorum est, sine quo non fit, non quo fit ut vivamus. At vero beatitudo quam non habet homo, cum data fuerit, continuo fit beatus. Adjutorium est enim non solum sine quo non fit; verumetiam quo fit, propter quod datur... Primo itaque homini, qui in eo bono, quo factus fuerat rectus acceperat posse non peccare, posse non mori, posse ipsum bonum non deserere; datum est adjutorium perseverantiæ, non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset. Nunc vero Sanctis in regnum Dei per gratiam Dei prædestinatis non tantum tale adjutorium perseverantiæ datur,

sed

„ sed tale ut eis perseverantia ipsa donetur: Non solum ut sine isto dono perseverantes esse non possint; verumetiam ut per hoc donum nonnisi perseverantes sint. Non solum enim dixit: Sine me nihil potestis facere; verumetiam dixit; Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, & posui vos ut eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat. Quibus verbis, eis non solum justitiam; verumetiam in illa perseverantiam se dedisse monstravit. Christo enim sic eos ponente ut erant, & fructum afferant, & fructus eorum maneat; quis audeat dicere: Forsitan non manebit?

Ibidem. „ Major quippe libertas est necessaria adversus tot & tantas tentationes, quæ in paradiso non fuerunt, dono perseverantiæ munita atque firmata, ut cum omnibus amoribus, terroribus, erroribus suis vincatur hic mundus. Hoc Sanctorum martyria docuerunt. Denique ille Adam & terrente nullo, & insuper contra Dei terrentis imperium libero usus arbitrio, non stetit in tanta felicitate, in tanta non peccandi facilitate. Isti autem, non dico terrente mundo, sed sæviente, ne starent, steterunt in fide; cum videret ille bona præsentia, quæ fuerat relicturus; isti futura, quæ accepturi fuerant, non viderent. Unde hoc, nisi donante illo, a quo misericordiam consecuti sunt ut fideles essent?

Ibidem. „ Ut ergo non acciperet hoc donum Dei id est, in bono perseverantiam primus homo, sed perseverare, vel non perseverare, in ejus relinqueretur arbitrio, tales vires habebat ejus voluntas, quæ sine ullo fuerat instituta peccato; & nihil illi ex seipsa concupiscentialiter resistebat, ut digne tantæ bonitati & bene vivendi facilitati, perseverandi committeretur arbitrium. Nunc vero postea quam est illa magna peccati merito amissa libertas, etiam majoribus donis adjuvanda remansit infirmitas.

Ibidem. „ Nec de ipsa perseverantia boni voluit Deus Sanctos suos in viribus suis, sed in ipso gloriari: Qui eis non solum dat adjutorium quale primo homini dedit, sine quo non possint perseverare si velint; sed in eis etiam operatur & velle: ut quoniam non perseverabunt, nisi & possint, & velint, perseverandi eis possibilitas & voluntas divinæ gratiæ largitate donetur. Tantum quippe Spiritu Sancto accenditur voluntas eorum, ut ideo possint, quia sic volunt; ideo sic velint, quia Deus operatur ut velint. Nam si in tanta infirmitate vitæ hujus, in qua tamen infirmitate propter elationem reprimendam, perfici virtutem oportebat, ipsis relinqueretur voluntas sua, ut in adjutorio Dei, sine quo perseverare non possent, manerent si vellent, nec Deus in eis operaretur ut vellent; inter tot & tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet; & ideo perseverare non possent, quia deficientes infirmitate, nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis, ut possent. Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gratia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur; & ideo, quamvis infirma, non tamen deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur. Ita factum est ut voluntas hominis invalida & imbecilla, in bono adhuc parvo perseveraret per virtutem Dei: cum & voluntas primi hominis fortis & sana in bono ampliore non perseveraverit, habens virtutem liberi arbitrii, quamvis non defuturo adjutorio Dei sine quo non posset perseverare si vellet, non tamen tali, quo in illo Deus operaretur ut vellet. Fortissimo quippe dimisit atque permisit facere quod vellet: Infirmis servavit, ut ipso donante, invictissime quod bonum est vellent; & hoc deserere invictissime nollent.

Ex doctrina S. Augustini in libro de Correptione & Gratia, quam oculis subjicimus, liquet perseverantiam singulare Dei donum esse: eo magis singulare, quod solis prædestinatis, & secundum propositum vocatis sanctis & filiis Dei in memoriali Patris sui inconcussa stabilitate conscriptis conferatur: Nullam assignari posse ab omnibus rationem, cur huic, potius quam alteri, tribuatur hoc donum; sed ad inscrutabilia Dei judicia confugiendum. Quod ita non esset, si vel liberi arbitrii viribus in gratia semel accepta perseverare justi possent, vel perseverantiam in bono promereri. Constat ex eodem Sanctissimo Doctore, donum perseverantiæ, hoc in statu esse gratiam seipsa efficacem, quæ libero arbitrio commissa non est, ut ejus virtute sortiatur effectum; sed quæ illius infirmitati subveniens, ipsum indeclinabiliter & insuperabiliter agit, ut invictissime quod bonum est, velit, & hoc deserere invictissime nolit: quæ non solum dat posse quod volumus, verumetiam valle quod possumus: in eoque differt a gratia Adamo in statu innocentiæ concessa.

Idem sanctus Doctor libro de Dono Perseverantiæ totus est in eo probando dogmate, *Donum Dei esse perseverantiam, qua usque in finem perseveratur in Christo* (ut ipse cap. 1. exponit.) Plura jam ex eo libro delibavimus. Cætera nunc expendenda sunt. Cap. 2. hanc veritatem probat argumento ducto ex Orationibus Ecclesiæ, *Cur*, inquit, *perseverantia ista poscitur a Deo, si non datur a Deo? An & ista irrisoria petitio est, cum id ab eo petitur, quod scitur ipsum non dare, sed ipso non donante, esse in hominis potestate?*

Et cap.7. „ Si ergo alia documenta non essent, hæc Dominica oratio nobis ad causam gratiæ quam defendimus, sola sufficeret: Quia nihil nobis reliquit in quo tamquam in nostro gloriemur. Siquidem, & ut non discedamus a Deo, non ostendit dandum esse nisi a Deo, cum poscendum ostendit a Deo. Qui enim non infertur in tentationem, non discedit a Deo. Non est hoc omnino in viribus liberi arbitrii quales nunc sunt: fuerat in homine antequam caderet. Quæ tamen libertas voluntatis in illius primæ conditionis præstantia quantum valuerit, apparuit in Angelis, qui diabolo cum suis cadente, in veritate steterunt, & ad securitatem perpetuam non cadendi, in qua nunc eos esse certissimi sumus, pervenire meruerunt. Post casum autem hominis, nonnisi ad gratiam suam voluit Deus pertinere ut homo accedat ad eum: Neque nisi ad gratiam suam voluit pertinere ut homo non recedat ab eo. Hanc gratiam posuit in illo in quo sortem consecuti sumus, prædestinati secundum propositum ejus qui universa operatur; ac per hoc sicut operatur ut accedamus, sic operatur ne recedamus.

Et cap. 23. „ Utinam, *inquit*, tardi corde, & infirmi, qui non possunt, vel nondum possunt Scripturas, vel earum expositiones intelligere, sic audirent, vel non audirent in hac quæstione disputationes nostras, ut magis intuerentur orationes suas, quas semper habuit & habebit Ecclesia ab exordiis suis, donec finiatur hoc sæculum. De hac enim re, quam nunc adversus novos Hæreticos, non commemorare tantum, sed plane tueri, & defensare compellimur; numquam tacuit in precibus suis, etsi aliquando in sermonibus exerendam nullo urgente adversario non putavit. Quando enim non oratum est in Ecclesia pro Infidelibus, atque inimicis ejus, ut crederent? ..... Quis autem sibi umquam non oravit, ut in Domino permaneret? Aut quis Sacerdotem super Fideles Dominum invocantem, si quando dixit: Da illis, Domine, in te perseverare usque in finem, non solum voce ausus est, sed saltem cogitatione reprehendere; ac non potius super ejus talem benedictionem, & corde credente, & ore confitente respondit, Amen: cum aliud in ipsa oratione Dominica non orant Fideles, dicente maxime illud: Ne nos inseras in tentationem; nisi ut in sancta obedientia perseverent? Sicut ergo in his orationibus: ita & in hac fide nata est, & crescit, & crevit Ecclesia; qua fide creditur gratiam Dei non secundum merita accipientium dari. Quandoquidem non oraret Ecclesia ut daretur infidelibus fides, nisi Deum crederet & aversas & adversas hominum ad se convertere voluntates: nec oraret Ecclesia ut perseveraret in fide Christi, non decepta, vel victa tentationibus mundi, nisi crederet Dominum sic in potestate habere cor nostrum, ut bonum quod non tenemus nisi propria voluntate, non ta-

„ men teneamus, nisi ipse in nobis operetur & velle. Nam si hæc ab ipso quidem poscit Ecclesia, sed & a se ipsa sibi dari putat: non veras, sed perfunctorias orationes habet, quod absit a nobis.

Illud perseverantiæ donum non omnibus justis esse commune, adeoque singularis gratiæ donum esse, & quidem efficacissimæ, quæ amitti contumaciter non possit; quamvis assiduis orationibus impetrari possit, asserit S. Augustinus cap. 6. ejusdem libri. „ De illa, *inquit*, perseverantia loquimur, qua perseveratur usque in finem: quæ si data est, perseveratum est usque in finem: Si autem non est perseveratum usque in finem, non est data. Non itaque dicant homines, perseverantiam cuiquam datam usque in finem, nisi cum ipse venerit finis, & perseverasse cui data est, repertus fuerit usque in finem. Dicimus quippe castum quem novimus castum, sive sit, sive non sit in eadem castitate mansurus: & si quid aliud divini muneris habeat, quod teneri & amitti potest, dicimus eum habere, quandiucumque habet: &, si amiserit, dicimus habuisse. Perseverantiam vero usque in finem, quoniam non habet quisquam nisi perseveraverit usque in finem: multi eam possunt habere, nullus amittere..... Hoc ergo Dei donum suppliciter emereri potest: sed cum datum fuerit, amitti contumaciter non potest.

V. Infantibus, qui statim a baptismate moriuntur, donum perseverantiæ a Deo concessum est: quod licet in iis non sit auxilium aliquod interius a gratia sanctificante distinctum: singulare tamen Dei beneficium est, protectio scilicet exterior ex ipsorum prædestinatione ducens originem, qua Deus eorum saluti consulens mortem eorum vult esse celeriorem, ut cum gratia conjungatur. Quamobrem & de ipsis intelligitur quod Sapientiæ 4. legimus: *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius*. Quod & de infantibus, quibus celerioris mortis beneficium a Deo tribuitur ut *periculum lubricæ ætatis evadant*, S. Cyprianus *lib. de Mortalitate*, intellexit: & S. Augustinus libro *de Prædestinatione Sanctorum*, c. 14. contra Semipelagianos urget: eorumque responsionem evertit, qua in futura merita vel peccata, quæ præsciebat Deus quorumdam mortem post susceptum baptismum, aliorum ante, refundebant. Illud enim, *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus*, dictum esse ait, *Secundum pericula vitæ hujus, non secundum præscientiam Dei, qui hoc præscivit quod futurum erat, non quod futurum non erat: id est, quia ei mortem immaturam fuerat largiturus, ut tentationum subtraheretur incerto: non quod peccaturus esset, qui mansurus in tentatione non esset. De hac quippe vita legitur in libro Job: Numquid non tentatio est vita hominis super terram?* (Job. 7. secundum Versionem 70.)

Et lib. de Dono Perseverantiæ, cap. 17. *Videte*, inquit, *a veritate quam sit alienum, negare donum Dei esse perseverantiam usque in finem hujus vitæ: cum vitæ huic, quando voluerit, ipse det finem: quem si dat ante imminentem lapsum, facit hominem perseverare usque in finem. Sed mirabilior & Fidelibus evidentior largitas bonitatis Dei est, quod etiam parvulis, quibus obedientia non est illius ætatis ut detur, datur hæc gratia.*

VI. De multis etiam adultis laudatum Sapientiæ locum S. Augustinus intelligendum esse docet, quibus singularis & extraordinaria cura Dei eorum saluti invigilans mortem infert statim a gratia collata. *Sed quare* (inquit cap. 14. lib. de Prædestinatione Sanctorum) *aliis conceditur, ut ex hujus vitæ periculis, dum justi sunt, auferantur: alii vero justi, donec a justitia cadant, in eisdem periculis vita productiore teneantur: Quis cognovit sensum Domini? Et tamen his intelligi datur, etiam illis justis, qui bonos piosque mores usque ad senectutis maturitatem, & diem vitæ hujus ultimum servant, non in suis meritis, sed in Domino esse gloriandum: quoniam qui vitæ brevitate rapuit justum, ne malitia mutaret intellectum ejus, ipse in quantacumque vitæ longitudine custodit justum, ne malitia mutet intellectum ejus. Cur autem hic tenuerit casurum justum, quem priusquam caderet, hinc posset auferre? Justissima omnino, sed inscrutabilia sunt judicia ejus.*

VII. Perseverare tamen potest justus in gratia semel accepta, si velit: unde inanis esset eorum excusatio, qui perseverantiæ donum se non accepisse, & ideo se non perseverasse causarentur. *Juste eos corripimus* (inquit S. Augustinus lib. de Correptione & Gratia, c. 7.) *qui cum bene viverent, non in eo perseverarunt. Ex bona quippe in malam vitam sua voluntate mutati sunt.... Nec se excusabunt dicentes.... Quare damnamur, quandoquidem ut ex bono reverteremur ad malum, perseverantiam non accepimus, qua permaneremus in bono? Nullo modo hac excusatione a justa damnatione se liberabunt. Si enim, sicut Veritas loquitur, nemo liberatur a damnatione quæ facta est per Adam, nisi per fidem Jesu Christi; & tamen ab hac damnatione non se liberabunt, qui poterunt dicere, Non se audisse Evangelium Christi; cum fides ex auditu sit: quanto minus se liberabunt, qui dicturi sunt, Perseverantiam non accepimus? Justior enim videtur excusatio dicentium, Non accepimus audientiam, quam dicentium, Non accepimus perseverantiam. Quoniam potest dici: Homo, in eo quod audieras & tenueras, in eo perseverares si velles: nullo modo autem dici potest; Id quod non audieras, crederes si velles.* At ut velint justi perseverare, *Voluntas præparatur a Domino*. Itaque justis omnibus præsto est gratia sufficiens ad perseverandum, id est, motiones piæ, & excitationes voluntatis ad orandum & vigilandum, ut Christiana vigilantia peccata vitentur, ut orationibus assiduis perseverantiæ donum impetretur. Unde cui negatur perseverantiæ donum, sive gratia efficax ad perseverandum necessaria, id aliquo præcedente peccato, promeritus est: quo fit ut ejus semper culpa sit, quod non perseveres. *Deus enim, cum hominem, ad perfectam sanitatem, hoc est, ad perfectam vitam, justitiamque perduxerit, non deserit, si non deseratur, ut pie semper justeque vivatur. Sicut enim oculus corporis, etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus, non potest cernere: sic homo, etiam perfectissime justificatus, nisi æterna luce justitiæ divinitus adjuvetur, recte non potest vivere.* (inquit S. Augustinus lib. de Natura & Gratia, c. 26.) ubi evidens est S. Augustinum loqui de gratia actuali, tum quia eam ad recte videndum concessam asserit, tum quia eam cum luce confert, quæ sanum oculum juvat ad videndum. Itaque & ad gratiam actualem, quæ ad perseverandum necessaria est, pertinet illud Concilii Tridentini Sessione VI. C. 11. *Deus sua gratia semel justificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur.* Quod S. Augustini doctrinæ prorsus consonum est, tum loco mox laudato, tum libro de Dono perseverantiæ, cap. 6. *Voluntate sua*, inquit, *quisque deserit Deum, ut merito deseratur a Deo. Quis hoc negaverit? Sed ideo petimus ne inferamur in tentationem, ut hoc non fiat. Et si exaudimur, utique non fit, quia Deus non permittit ut fiat.* Et lib. de Correptione & Gratia, cap. 13. *Deserunt*, inquit, *& deseruntur: dimissi enim sunt libero arbitrio, non accepto perseverantiæ dono, judicio Dei justo & occulto.* Quod judicium jam exposuerat c. 11. his verbis: *Si autem hoc adjutorium* (sine quo bonum perseveranter tenere non possumus) *vel Angelo, vel primo homini, cum primum facti sunt defuisset, non utique sua culpa cecidissent: adjutorium quippe defuisset, sine quo manere non possent: nunc autem quibus deest tale adjutorium, jam pœna peccati est. Quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundum debitum.*

Justis omnibus præsto est gratia sufficiens ad perseverandum. Nemini Justo donum perseverantiæ a Deo negatur nisi in pœnam præcedentis peccati.

VIII. Si quæras, quodnam sit illud peccatum propter quod Deus justis non dat perseverantiam? Non enim est mortale, cum nondum a justitia descivisse supponantur. Respondeo, peccata illa quorum merito perseverantiæ donum a Deo negatur, plerumque esse venialia, ut orandi negligentiam, Christianæ vigilantiæ defectum, negligentiam in frequentandis Sacramentis, teporem in bonis operibus, inanem de seipso confidentiam. Pro peccatorum enim venialium merito posse justum a Deo derelinqui docet Richardus Victorinus, lib. de Statu Interioris Hominis, p. 1. cap. 22. *Gratia*, inquit, *quam homo semel accepit, ante peccatum juste subtrahi non potuit. Quam etsi præter meritum acceperat, sine culpa tamen amittere non debebat. Nunc autem omni hora potest juste subtrahi, quia numquam potest homo*

sine

fine culpa inveniri. Sed præcipua causa cur perseverantiæ donum, aut quævis alia gratia actualis efficax justis denegetur, superbia est, ut docet Sanctus Augustinus lib. 2. de Peccatorum Meritis & Remissione, cap. 17. *Ut innotescat*, inquit, *quod latebat, & suave fiat quod non delectabat, gratiæ Dei est, quæ hominum adjuvat voluntates; quæ ut non adjuventur, in ipsis causa est, non in Deo, sive damnandi prædestinati sint, propter iniquitatem superbiæ, sive contra ipsam suam superbiam judicandi & erudiendi, si filii sint misericordiæ. Nullius proinde culpæ humanæ in Deum referas causam: vitiorum namque omnium humanorum causa superbia est.*

Causa propter quam justis plurimis perseverantiæ donum negatur, est originale peccatum.

IX. Omnibus tamen expensis, eo veniendum est, ut causam denegationis efficacis gratiæ justis ad perseverandum in justitia necessariæ, esse peccatum originale asseramus. Illius enim derelictionis justorum a Deo, causa non est actuale mortale peccatum, quod nullum in illis supponitur, quia justi sunt: non veniale, quia causa pariter quæri potest, cur in veniale istud cadere sint permissi, cujus merito postea deseruntur. De primo enim loquimur, quod committunt. Cum igitur, ex S. Augustino, causa cur deserantur homines, & cur non adjuventur a Deo, sit in ipsis, & quibus deest adjutorium ad perseverantiam necessarium, pœna sit peccati, ad originale tandem peccatum recurrendum est, quod & negationis gratiæ ad perseverandum necessariæ, & permissionis peccati, in quo quis moritur, & reprobationis causa est, secundum S. Augustini doctrinam.

Reconditior S. Augustini doctrina.

Per originale scilicet peccatum massam quamdam perditionis factam esse docet, a qua non liberantur nisi electi, & in qua relinquuntur illi justi, quos ipse *temporales* vocat, qui non sunt ad vitam æternam prædestinati, licet illis per baptismum totus originalis peccati reatus remissus fuerit. Qua de re lib. *de Correptione & Gratia*, c. 7. hæc habet: *Qui vero perseveraturi non sunt, ac sic a fide Christiana & conversatione lapsuri sunt, ut tales eos finis hujus vitæ inveniat; procul dubio nec illo tempore quo bene justeque vivunt, in isto numero computandi sunt, a massa illa perditionis præscientia Dei & prædestinatione discreti, & ideo nec secundum propositum vocati.*

Quia vero duobus justis, quorum alteri perseverantia non datur, peccatum originale similiter remissum est, quia in illis eadem sunt merita, quia utrique Deo accepti, & secundum præsentem justitiam vita æterna digni: ideo cum S. Augustinus circa cæteros seu parvulos, seu impios ætate jam grandes, judicia Dei inscrutabilia esse doceat, circa illos duos justos inscrutabiliora esse pronuntiat, atque hujus æquitatem judicii, ad solam discretionem e massa perditionis refert. *Ex duobus itaque parvulis*, inquit, *originali peccato pariter adstrictis, cur iste assumatur, ille relinquatur: & ex duobus ætate jam grandibus impiis, cur iste ita vocetur ut vocantem sequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur, ut vocantem sequatur, inscrutabilia sunt judicia Dei. Ex duobus autem piis, cur huic donetur perseverantia usque in finem, illi autem non donetur, inscrutabiliora sunt judicia Dei* (lib. de Dono Perseverantiæ, cap. 8.) Quod & S. Prosper ad XIV. Objectionem Vincentianam docet his verbis: *Cur autem illum retineat, illum non retineat, nec possibile est comprehendere, nec licitum vestigare: sum scire sufficiat & ab illo esse quod statur, & non ab illo esse quod ruitur.*

Sed quodnam est illud Dei judicium, & unde justum? Respondet S. Augustinus: Quia hic justus non erat a massa per primi parentis peccatum facta discretus, hinc fluxit quod non accepto perseverantiæ dono, libero suo arbitrio a Deo dimissus fuerit. *Illud tamen*, inquit, *Fidelibus debet esse certissimum, hunc esse ex Prædestinatis, illum non esse. Nam si fuissent ex nobis, ait unus Prædestinatorum, qui de pectore Domini biberat hoc secretum, mansissent utique nobiscum. Nonne utrique a Deo creati, utrique ex Adam nati, utrique de terra facti erant, & ab eo qui dixit, Omnem flatum ergo feci, unius ejusdemque naturæ animas acceperant? Nonne postremo utrique vocati fuerant, & vocantem secuti, utrique ex impiis justificati, & per lavacrum regenerationis utrique renovati? Sed si hæc audiret ille, qui sciebat proculdubio quod dicebat, respondere posset & dicere: Vera sunt hæc, secundum hæc omnia ex nobis erant: verumtamen secundum aliam quamdam discretionem non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum. Quænam tandem est illa discretio? Patent libri Dei, non avertamus aspectum. Clamat Scriptura divina, adhibeamus auditum: Non erant ex eis, quia non erant secundum propositum vocati, non erant in Christo electi ante constitutionem mundi, non erant in eo sortem consecuti, non erant prædestinati secundum propositum ejus qui universa operatur. Nam si hoc essent, ex illis essent, & cum illis sine dubitatione mansissent.*

Idem docet in Enchiridio cap. 99. „ Cujus vult, *inquit*, miseretur Deus, & quem vult, obdurat. Miseretur scilicet magna bonitate, obdurat nulla iniquitate; ut nec liberatus de suis meritis glorietur, nec damnatus nisi de suis meritis conqueratur. Sola enim gratia redemptos discernit a perditis, quos in unam perditionis concreverat massam ab origine ducta causa communis. Quod Apostolum significasse notat ad Romanos 9. his verbis: O homo, tu quis es qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei qui se finxit: Quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam? Ex quibus colligit S. Augustinus; Universum genus humanum tam justo judicio divino in apostatica radice damnatum, ut etiamsi nullus inde liberaretur, nemo recte posset Dei vituperare justitiam: & qui liberantur sic oportuisse liberari, ut ex pluribus non liberatis, atque in damnatione justissima derelictis, ostenderetur quid meruisset universa conspersio; & quo etiam istos debitum Dei judicium duceret, nisi ejus indebita misericordia subveniret: ut volentium de suis meritis gloriari, omne os obstruatur, & qui gloriatur, in Domino glorietur.

Idem lib. de Natura & Gratia, cap. 5. „ Universa igitur massa, *inquit*, pœnas debet, & si omnibus debitum damnationis supplicium redderetur, non injuste proculdubio redderetur. Qui ergo inde per gratiam liberantur, non vasa meritorum suorum, sed vasa misericordiæ nominantur, &c.

Idem lib. 1. ad Simplicianum, quæst. 11. „ Sunt, *inquit*, omnes homines; (quandoquidem, ut Apostolus ait, In Adam omnes moriuntur, a quo in universum genus humanum origo ducitur offensionis Dei;) una quædam massa peccati, supplicium debens divinæ summæque justitiæ: quod sive exigatur, sive donetur, nulla est iniquitas.

Idem Epistola 105. ad Sixtum contra Pelagianos eorum objectionem retundit, qui se excusantes dicerent: „ Quid nos fecimus, qui male vivimus, quandoquidem gratiam, unde bene viveremus, non accepimus? Hanc, inquam, excusationem infringit his verbis: Non possunt veraciter dicere, Nihil se mali facere, quia male vivunt. Si enim nihil mali faciunt, bene vivunt: si autem male vivunt, de suo male vivunt, vel quod originale traxerunt, vel quod insuper addiderunt. Sed si vasa sunt iræ, quæ perfecta sunt ad perditionem, quæ illis debita redditur, sibi hoc imputent, quia ex ea massa facti sunt, quam propter unius peccatum, in quo omnes peccaverunt, merito Deus, justeque damnavit. Si autem vasa sunt misericordiæ, quibus ex eadem massa factis supplicium debitum reddere noluit; non se inflent, sed ipsum glorificent, qui eis misericordiam non debitam præstitit .... An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa utique merito recteque damnata, facere aliud vas in honorem indebitum propter misericordiæ gratiam, aliud in contumeliam debitam propter iræ justitiam; ut notas faciat divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, sic ostendens quid eis largiatur, cum id supplicium recipiant vasa iræ, quod pariter omnibus debebatur .... Cur autem illum potius quam illum liberet, vel non liberet, scrutetur, qui potest, judiciorum ejus tam magnum profundum; verumtamen caveat præcipitium.

Ibidem. „ Quamvis itaque Deus faciat vasa iræ

in

„ in perditionem, ut ostendat iram, & demonstret potentiam suam, qua bene etiam utitur malis, & ut notas faciat divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ fecit in honorem, non damnabili massæ debitum, sed suæ gratiæ largitate donatum; tamen in eisdem iræ vasis propter meritum massæ in contumeliam debitam factis; id est, hominibus propter naturæ quidem bonum creatis, sed propter vitia supplicio destinatis, iniquitatem, quam rectissime veritas improbat, damnare novit ipse, non facere. Sicut enim voluntati ejus tribuitur humana natura, nullo dubitante laudanda, sic hominis voluntati culpa tribuitur, nullo recusante damnanda.

Ibidem. „ Quid enim diligebat in Jacob, antequam natus fecisset aliquid boni, nisi gratuitum misericordiæ suæ donum? Et quid oderat in Esau, antequam fecisset aliquid mali, nisi originale peccatum? Nam neque in illo diligeret justitiam, quam nullam ille fecerat, neque in isto odisset naturam, quam bonam ipse perfecerat.

Ibidem. „ Intentio igitur intuenda est Apostoli, quomodo propter gratiam commendandam, nolit eum de quo dictum est, Jacob dilexi, nisi in Domino gloriari: ut eum ex eodem patre, eadem matre, uno concubitu, antequam aliquid egissent boni aut mali, alterum Deus diligit, odit alterum, intelligat Jacob ex illa massa originalis iniquitatis, ubi fratrem suum, cum quo habet communem causam, videt per justitiam meruisse damnari, nonnisi per gratiam se potuisse discerni. Idem habet in Epistola ad Paulinum.

X. Unum difficultatem movere potest, quod scilicet peccatum originale justis per baptismum remissum sit: ex quo quispiam inferet, Gratiam ad perseverandum necessariam, iis ob originale peccatum non negari. Cui respondebimus, peccatum quidem originale, & quantum ad culpam, & quantum ad pœnæ æternæ reatum, per baptismum penitus ablatum esse, nec Deum umquam postea illud renatis ad culpam aut pœnam æternam imputare: ut enim ait Apostolus ad Romanos 8. *Nihil nunc damnationis est iis qui sunt in Christo Jesu, qui non secundum carnem ambulant*. Et ut definit Concilium Tridentinum Sessione 5. c. 5. *In renatis nihil odit Deus*; quod scilicet, ut ibidem exponit, veram & propriam rationem peccati habeat (cum totum id per baptismum tollatur) quod damnatione dignum sit, & quod eos ab ingressu regni cœlestis remoretur. Nec etiam in illis concupiscentia carnis veram peccati rationem ullo modo habet, nec iis nocere potest, quamdiu illi propria actione non consentiunt, sed viriliter per Christi Jesu gratiam repugnant. Hoc est Dogma Catholicum Calvinianæ hæresi a Tridentino Concilio damnatæ oppositum. Sed debitum carendi gratiis actualibus efficacissimis, quibus homo etiam justus ob corruptionem ex peccato relictam, ad vitandum peccatum, ad bonum operandum, ad perseverandum in justitia semper indiget, per baptismum penitus expunctum non est: sicut per baptismum non est ablata infirmitas, quamquam per illum deleta sit iniquitas, ut ait S. Augustinus *Sermone 2. de verbis Apostoli*. Hanc autem peccati pœnam, hoc debitum Deus renatis, cum vult, quantum vult, & quibus vult, misericorditer condonat, alios suæ infirmitati ad malum impellenti aliquando relinquens, & ut cadant permittens, judicio semper justo, etsi occulto; alios secundum misericordiam gratuitam & indebitam per gratiam adjuvans, ac retinens, ne suæ infirmitatis pondere a justitia excidant. Enimvero a corruptionis, & perditionis massa per peccatum originale facta, non baptismus, sed sola Dei ad vitam æternam eligentis prædestinatio liberat ac discernit. Dubium autem non est, eos omnes qui non sunt hoc pacto discreti, numquam ad vitam æternam perventuros: itaque si regenerati sint & justificati, numquam ex hac vita auferentur, antequam a justitia excidant. A justitia vero numquam excident, nisi Deo permittente, dimittente, & auxilium gratiæ suæ non præstante, ne cadant. Quamobrem in justis non salvandis, ex hoc quod non sunt a massa perditionis per prædestinationem discreti, profuit efficacis gratiæ ad perseverandum in oratione & justitia necessariæ negatio; ac proinde ad peccatum originale, etsi per baptismum remissum, velut in causam primam, illorum derelictio a Deo refundenda est; sicut fœtus posthumus patri suo tribuitur. Quemadmodum enim hæc proles ab illo parente est mediante semine, quod antequam ipse interiret, subministravit: sic in reprobis regeneratis permissio peccati, derelictio a Deo, negatio doni perseverantiæ, a peccato originali proficiscuntur, mediante mali quodam semine, scilicet infirmitate, corruptione, & infectione secundum carnem, quæ in renatis etiam remanet, in quibus originale peccatum extinctum est.

Dogma Catholicum de necessitate gratiæ, singularis ad perseverandum correptionis necessitatem ac justitiam non tollit.

XI. Catholica doctrina de necessitate gratiæ singularis ad perseverandum & de necessitate gratiæ efficacis ad singulos pietatis actus, correptionis necessitatem, justitiamque, erga eos qui perseverare noluerint, aut Deo obedire, non destruit, aut elevat, ut contendebant quidam ex Adrumetinis monachis. *Cum & ipsa voluntas præparetur a Domino*, inquiebant, *cur me corripis, quin vides me ejus præcepta facere nolle: & non potius ipsum rogas, ut in me operetur & velle?* Quibus respondet S. Augustinus lib. de Correptione & Gratia, cap. 6. *Si nondum regenerati sunt, primum esse causam, cur objurgati quod sint inobedientes Deo, sibi debeant displicere, quia fecit Deus hominem rectum ab initio humanæ creaturæ, & non est iniquitas apud Deum. Ac per hoc prima pravitas qua Deo non obeditur, ab homine est, quia ex rectitudine in qua eum Deus primitus fecit, sua mala voluntate decidens, pravus effectus est. An vero*, inquit, *ideo pravitas ista corripienda non est in homine, quia non ejus propria qui corripitur, sed communis est omnibus? Immo vero corripiatur & in singulis quod est omnium ... Corripiatur origo damnabilis, ut ex dolore correptionis voluntas regenerationis oriatur; Si tamen qui corripitur, filius est promissionis, ut strepitu correptionis forinsecus insonante atque flagellante, Deus in illo intrinsecus occulta inspiratione operetur & velle.*

De regeneratorum vero & justificatorum correptione statim subdit: „ Si autem jam regeneratus & justificatus in malam vitam sua voluntate relabitur, certe iste non potest dicere, Non accepi, quia acceptam gratiam Dei suo in malum libero admisit arbitrio. Qui si correptione compunctus, salubriter ingemit, & ad similia bona opera, vel etiam meliora revertitur: nempe hic apertissime utilitas correptionis apparet. Sed per hominem correptio, sive ex charitate fit, sive non fit, tamen ut correptio prosit, nonnisi per Deum fit. An adhuc & iste nolens corripi, potest dicere: Quid ego feci, qui non accepi? Quem constat accepisse, & sua culpa, quod acceperat, amisisse.

Tandem de justa eorum correptione, qui in justitia perseverare nolunt, hæc habet: „ Negare non possumus etiam perseverantiam in bono proficientem usque in finem, magnum esse Dei munus, nec esse nisi ab illo, de quo scriptum est: Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum. Sed non ideo est ejus, qui non perseveraverit, negligenda correptio, ne forte det illi Deus pœnitentiam, & resipiscat de Diaboli laqueis. *Et post*: juste corripimus eos, qui cum bene viverent, non in eo perseverarunt. Ex bona quippe in malam vitam sua voluntate mutati sunt, & ideo corripiuntur; & si nihil eis correptio profuerit, & in vita perdita usque ad mortem perseveraverint, etiam divina in æternum damnatione sunt digni. *Et cap.* 9. Nemo ergo dicat, non esse corripiendum qui exorbitat de via justa, sed ei reditum & perseverantiam a Domino tantum esse poscendam; nemo prudens & fidelis hoc dicat. Si enim secundum propositum vocatus est iste, proculdubio illi etiam quod corripitur, Deus cooperatur in bonum. Utrum autem sic sit vocatus, quoniam qui corripit, nescit; faciat ipse cum charitate, quod scit esse faciendum: scit enim talem corripiendum, facturo Deo aut misericordiam, aut judicium; misericordiam quidem, si a massa perditionis ille qui corripitur, gratiæ largitate discretus est, & non est inter vasa iræ quæ perfecta sunt in perditionem;

Jacob. 1. c. 12.

sed

„ sed ioter vasa misericordiæ, quæ præparavit Deus in gloriam. Judicium vero, si in illis est damnatus, in his non est prædestioatus. *Cap. 3. ejusdem libri ostendit Doctores Ecclesiarum Apostolos*, & præcepisse quæ fierent, & corripuisse si non fierent, & orasse ut fiereot. Præcipit Apostolus dicens: Omnia vestra in charitate fiant. [1. *Cor.* 16.] *Corripit dicens*: Jam quidem omnino delictum est in vobis, quia judieia habetis vobiscum, quare enim non magis ioiquitatem patimioi? &c. [1. *Cor.* 6.] *Orat dicens*: Vos autem Dominus multiplicet, & abundare faciat in charitate in invicem, & io omnes. [*Thessalon.* 3.] *Apostolus ergo, ut colligit S. Augustinus ibidem*, Præcipit ut habeatur charitas: corripit, quia non habetur charitas: orat ut abundet charitas. O homo, in præceptione cognosce, quid debeas habere: in correptione cognosce, tuo te vitio non habere: in oratione cognosce, unde accipias quod vis habere.

XII. Hanc de perseverantiæ dono doctrinam homines in desperationem conjicere, Semipelagiani perperam asserebant, quos S. Augustinus, lib. de dono perseverantiæ, cap. 17. ita refellit: „ Ego autem nolo exaggerare meis verbis, sed illis cogitandum potius relinquo, ut videant quale sit quod sibi persuaserunt, prædicatione prædestinationis audientibus plus desperationis, quam exhortationis afferri: hoc est enim dicere, tunc de sua salute hominem desperare, quando spem suam non io seipso, sed in Deo didicerit ponere: cum Propheta clamet: Maledictus omnis qui spem habet in homine. *Et cap.* 6. Tutiores igitur vivimus, si totum Deo damus; non autem nos illi ex parte, & nobis ex parte committimus.

S. Augustini doctrinam de perseverantiæ dono omnino sequitur S. Prosper in responsione ad objectionem Capituli septimi Gallorum, & io responsione ad objectionem Vincentianam 14. & 16. Eamdem sequitur & Author librorum de Vocatione omnium Gentium lib. 1. c. 23. & sequeotibus, & S. Fulgentius lib. de *Veritate Prædestinationis & Gratiæ, cap.* 17. & 18.

DISSERTATIO XXIII.

Adversus Hæresim Nestorii.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum una sit in Christo persona, sive unus idemque Dei & hominis Filius?

PROPOSITIO.

Unam esse Christi personam, naturis constantem duabus, unumque Dei & hominis Filium, Scripturæ sacræ, SS. Patrum, & Conciliorum oraculis, adversus Nestorium evincitur.

Unitas Personæ in Christo ex Scriptura sacra probata.

PRobatur primo ex illis verbis Joannis I. *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*, &c. ex quibus S. Leo *Sermone 7. de Nativitate* ita disserit: *Quod enim Verbum caro factum est, non hoc significat quod in carnem sit Dei natura mutata; sed quod a Verbo in unitatem personæ sit caro suscepta: cujus utique nomine homo totus accipitur, cum quo intra Virginis viscera, Sancto Spiritu fœcundata, & numquam virginitate caritura, tam inseparabiliter Dei Filius unitur, ut qui erat intemporaliter de essentia Patris genitus, ipse sit temporaliter de utero Virginis natus.*

II. Idem probatur ex Epistola S. Pauli *ad Philippenses cap.* 2. ubi de Christo sic loquitur: *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo: sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus.* Ubi enim qui se exinanivit, illum ipsum esse significat Apostolus, qui antea Deo Patri erat æqualis; & hoc natura, non usurpatione habuit. Ex quo loco sic disserit S. Cyrillus in Epistola 1. ad Monachos: *Atqui creata res est nulla, quæ si propria in natura spectetur, æqualis Patri esse possit. Quonam igitur pacto exinanitus esse dicitur, si cum natura sua esset homo, itidem ut nos ex muliere natus est? Quonam porro ex antiquiore præstantia, quæ humanum modum excederet, ad hoc delapsus est ut homo fieret? Quomodo denique intelligi potest formam accepisse servi, quasi antea non habuisset, qui natura sua inter servos censebatur, & servili jugo erat obnoxius?*

III. Idem probatur ex Epistola ad Hebræos, cap. 1. & 2. ubi significat Apostolus, unum esse, qui & *Splendor sit gloriæ, & figura substantiæ Patris*; per quem *Sæcula* ipsa *facta sunt*: qui Angelis omnibus antecellens, ab iis adoretur: & qui, propterea quod *pueri*, id est homines, *communicaverunt carni & sanguini, & ipse similiter participavit eisdem; ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est, diabolum.* Unum enim & eumdem esse, in quem cadit utrumque, S. Paulus ibi aperte demonstrat: Quippe qui hoc sibi illa in Epistola proposuit, ut Jesum Christum, quem hominem fuisse constabat, illis ad quos scribebat, eumdem Deum, Deique naturalem Filium credendum esse ostenderet, ac adorandum.

IV. Idem probant omnia Scripturæ testimonia quæ non alium, atque alium, sed unum & eumdem esse ostendunt, in quem divinæ & humanæ naturæ proprietates conveniant. Velut quod de se ipse Christus profitetur Joannis 3. *Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis qui est in cœlo.* Item illud Apostoli ad Galatas 4. *At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum, factum ex muliere, factum sub lege.* Et illud ad Ephesios 4. *Qui descendit, ipse est, & qui ascendit super cœlos, ut impleret omnia.* Ex quibus locis evidens est, non duos esse, sed unum plane, qui ambo illa diversa & contraria susceperit: ut & in cœlo esset, & io cœlum ascensurus postea foret: & apud Patrem ex æterno manens, ab eodem missus, homo factus sit, & mortem sustinuerit. Lege S. Athanasium, in *Oratione de uno Christo*, & S. Cyrillum Alexandinum, in Dialogo ejusdem argumenti.

V. Id probatur e Symbolo Niceni Concilii, ubi post assertam Filii divinitatem, ista subjiciuntur: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus est, passus est.* Ex quibus Christi in duabus naturis unitas comprobatur. Cujus vim Professionis contra Nestorium urgent S. Cyrillus *lib. de Symbolo*, & Cassianus *lib. 6. de Incarnatione*, c. 8. Idem probatur ex Synodis Ephesina, Chalcedonensi, Œcumenica 5. &c.

Unitas Personæ in Christo probatur ex Traditione.

VI. Id probatur ex S. Ignatio Martyre io Epistola ad Ephesios. *Deus noster Jesus Christus*, inquit, *in utero gestatus est a Maria, secundum dispensationem Dei ex semine David.* Et ibidem: *Singuli viri communiter omnes in gratia, ex nomine. Convenite in una fide, & in uno Jesu Christo, secundum carnem ex genere David, Filio hominis & Filio Dei.* Quæ loca laudantur a Theodoreto, *Dialogo* 1.

VII. Ex S. Irenæo lib. 3. cap. 18. ubi luculenter e Scripturis adstruit, *Unum & eumdem esse Verbum Dei, & hunc esse unigenitum, & hunc incarnatum esse pro salute nostra Jesum Christum Dominum nostrum.*

VIII. Ex Tertulliano ad finem libri *De Carne Christi*, ubi respiciens hæc verba Apostoli 1. ad Corinthios 8. *Unus Dominus Jesus Christus*, ita scribit: *Sicut & definiens ipsum quoque Christum unum, multiformiter Christi argumentatores quatit, qui alium faciunt Christum, alium Jesum; alium elapsum de mediis turbis, alium detentum, &c.*

IX. Ex S. Dionysio Alexandrino in Epistola Synodica ad Paulum Samosatenum, ubi Hæresiarcham illum redarguit, *Duas hypostases, & duas personas asseverantem unius Christi; sive Christos duos, duosque Filios.* Quod uberiori disputatione refellit.

X. Ex S. Athanasio in libello de Incarnatione: *Sicut*, inquit, *homo persona est una, & animal unum e spiritu & carne concretum: ita Christus intelligi debet unus esse, & non personæ duæ: quod recens impietas violenter invehere conatur.*

XI. Sanctus Gregorius Nazianzenus Oratione 51. *Non duo factus*, inquit, *sed unum ex duobus fieri sustinens.*

stinent. Deus enim ambo sunt, id quod assumpsit, & quod est assumptum: Naturæ duæ in unum concurrentes; non duo filii. Nolo contemperationem illam amentia ratione quispiam explicet.

XII. Ex Sancto Hilario libro 10. de Trioitare. „ Mediator ipse, *inquit*, in se ad salutem Ecclesiæ constitutus, & illo ipso inter Deum & hominem Mediatoris Sacramento utrumque unus existens, dum ipse ex unitis in idipsum naturis naturæ utriusque res eadem est, ita tamen ut neutro careret in utroque, ne forte Deus esse homo nascendo desineret & homo rursum Deus manendo non esset.... Hinc itaque fallendi simplices atque ignorantes, Hæreticis occasio est, ut quæ ab eo secundum hominem dicta sunt, dicta esse secundum naturæ divinæ infirmitatem mantiantur; & quia unus atque idem est loquens omnia quæ loquitur, de semetipso omnia eum locutum esse contendunt. Nec sane negamus, totum illum qui ejus manet, naturæ suæ esse sermonem. Sed si Jesus Christus & homo & Deus est, & neque cum homo, tum primum Deus, neque cum homo, tum non etiam, & Deus neque; post hominem in Deo non totus homo, totus Deus, unum atque idem necesse est dictorum ejus sacramentum esse quod generis. Quo loco & duarum post Incarnationem integritas naturarum & unitas personæ luculenter asseritur.

XIII. Ex S. Ambrosio *lib. de Incarnatione, capit.* 5. dicente, adversus omnes hæreses generalem hanc esse fidem: „ Quia Christus est Dei Filius, & sempiternus ex Patre & natus ex virgine. Quem quasi gigantem Sanctus David Propheta describit, eo quod biformis geminæque naturæ unus sit consors divinitatis & corporis; qui tamquam Sponsus procedens de thalamo suo exultavit ut gigas ad currendam viam: Sponsus animæ secundum Verbum: Gigas terræ, quia usus nostri officia percurrens, cum Deus semper esset æternus, Incarnationis sacramenta suscepit, non divisus, sed unus: quia utrumque unus & unus in utroque, hoc est, vel divinitate, vel corpore. Non enim alter ex Patre, alter ex Virgine, sed idem aliter ex Patre, aliter ex Virgine. Generatio generationi non præjudicat, nec caro Divinitati.

XIV. Ex *S. Hieronymo* „ In cap. 1. Epistolæ ad Ephesios, *ubi ait:* Benedictus Deus ejus qui assumptus est hominis, & Pater ejus qui in principio apud Deum fuit Deus Verbum. Non quo alius assumptus homo & alius sit Sermo, qui assumpserit: sed quo unus atque idem, pro veritate causarum, nunc sublimis, nunc humilis prædicetur.

XV. Ex S. Augustino in libro de Correptione & Gratia, cap. 11. „ Deus, *inquit*, naturam nostram, id est, animam rationalem, carnemque hominis Christus suscepit, susceptione singulariter mirabili, vel mirabiliter singulari, ut nullis justitiæ suæ præcedentibus meritis, Filius Dei sic esset ab initio quo esse homo cœpisset, ut ipse, & Verbum quod sine initio est, una persona esset.

XVI. Id probatur ex Theodoro Ancyrano in Homiliis; Sancto Cyrillo, in Epistolis, Anathematismis, & Libris; ex Proclo; ex Paulo Emisseno in Homiliis duabus Alexandriæ pronuntiatis; ex Orientalium Confessione, quæ incipit, *Lætentur cœli:* & ex cæteris Patribus, qui Concilium Ephesinum secuti sunt, quos recensere longum esset.

Objicies. Humanitas Christi per se ac proprie subsistit: est igitur in Christo persona humana, adeoque duæ personæ.

Probatur antecedens. Si proprie ac per se non subsisteret Humanitas Christi, non esset actu substantia. Id autem asserere erroneum est.

Præterea. Si humanitas Christi propria subsistentia destituta esset, manca foret ac imperfecta, ut quæ ultimo careret complemento.

Respondeo ad primum, nego antecedens. Nec ideo sequitur naturam humanam Christi esse non subsistentem, neque actu substantiam quia in alio subsistit, scilicet in Verbo, nec ipsi tamquam accidens inhæret. Reipsa enim & actu, propriaque vi subsistere non pertinet ad essentiam substantiæ; sed solum ut sit per se subsistendi capax, si sibi relinqueretur. Fulcitur hæc responsio insigni loco S. Joannis Damasceni lib. 3. de Fide Orthodoxa, cap. 9. *Quamvis*, inquit, *non sit natura ulla quæ non subsistat, neque substantia, quæ non sit persona, siquidem in hypostasibus & personis substantia & natura spectatur; non tamen necesse est naturas inter se hypostasi copulatas, propriam obtinere singulas hypostasim. Possunt enim in unam hypostasim concurrentes, neque non subsistentes esse, neque propriam unaquæque hypostasim habere: sed ambæ unam & eamdem. Eadem quippe Verbi hypostasis, ambarum facta naturarum hypostasis, neque subsistentia quampiam illarum expertem esse sinit: neque tamen diversa ad se invicem hypostasi patitur subsistere. Sed nec alias istius, alias illius; sed semper ambarum, citra divisionem ac separationem, hypostasis est, non partita, nec divisa; neque partem sibimet huic, partem alteri tribuens: verum tota hujus, & tota illius, pro indiviso est, & integre. Non enim propria vi consistens Dei Verbi caro subsistit, nec altera facta est hypostasis, præter hypostasim Dei Verbi: sed in ipsa subsistens ad hypostasim magis adjuncta, quam proprio modo consistens hypostasis est facta. Ideo non diversam in Trinitatem hypostasim inducit.*

Respondeo ad secundum, nego consecutionem. Illud enim cui nulla perfectio substantiva deest, sed adventitia tantum, & quæ ex proprietatum complexione, quæ extra naturam sunt rei, petitur, mancum & imperfectum dici non potest; præsertim si quæ deest perfectio, aliunde excellentius suppleatur. At subsistentia istius generis perfectio est, cum sit ultimum substantiæ jam existentis complementum. Hæc responsio colligitur ex Leontio Byzantino, in calce libri *Solutionum argumentorum Severi*, dicente: *Sed hoc advertere oportet, quod hypostasis non simpliciter, neque præcipue perfectum declarat; sed quod per se existit: secundo autem loco, perfectum: Natura vero quod per se existit nequaquam declarat; proprie autem perfectum. Siquidem proprietates, quæ ad rationem hypostasis sumuntur, faciunt, esse unumquemque aliquem ab aliquibus: Quæ vero sumuntur ad rationem naturæ, non faciunt esse aliquem, sed aliquid ab aliquo.* Addit subinde: *Hoc etiam non est ignorandum, quod ea quæ naturam signant, constituunt substantiam; quæ autem signant hypostasim, velut accidentium rationem habent, sive sint separabilia, sive inseparabilia.* Actualis itaque subsistentia non pertinet ad perfectionem essentialem naturæ: unde humanitas Christi non est imperfecta, etsi propria subsistentia destituta sit: maxime cum naturalis inferiorque subsistendi modus, potiore & digniore pensetur, scilicet subsistentia Verbi divini. Hinc Theodorus Presbyter libro de Incarnatione: *Quinam*, inquit, *hæc in Christo humanitas, quæ in propria hypostasi per se ipsam numquam fuit, sed in Deo Verbo quod eam assumpsit, esse & subsistere sortita est, subsistentia vocari posset umquam, aut personam proprie subsistentem, ac per sese & seorsim cognitam haberet?* Hinc & Ferrandus Diaconus in Epistola ad Severum ait: *Non utique personam aliam suscepit, quia non hominem paratum invenit; sed naturam potius humanam, in qua ipse Deus homo nasceretur, invenit. Habuit igitur humana natura, ex quo est creata, personam, sed unam cum Deo, qui eam suscipiendo creavit. Tu proinde quisquis huic fidei contradicis, ostende mihi in Christo sine divinitate aliquando humanitatem; & tunc fatebor quod habuerit propriam etiam sola humana natura personam. Quia vero divinitas quidem Verbi Dei sine humanitate fuit; humanitas vero sine divinitate numquam fuit, ideo habuit divina natura personam, quam humanæ naturæ, quando eam suscepit, indulsit: ut & natura susceptrix, & natura suscepta, sine ulla confusione, ineffabiliter adunata, unius crederetur esse persona.*

Objicies. De eadem persona contraria enuntiari non possunt: atqui de Christo contraria enuntiantur; dicitur anim creatus & iocreatus, patibilis & impatibilis, Deus & homo. Itaque non est unica in Christo persooa.
Objectionibus Nestorianorum responditur

Respondeo, distinguo majorem: De eadem persona contraria enuntiari non possunt, secundum eamdem

naturam

naturam, concedo; secundum diversas natoras, nego. Itaque ex arctissima naturarum duarum in una Verbi persona conjunctione, communicatio mutua proprietatum oritur, quam idiomatum communicationem Theologi de Schola vocant: qua fit ut & naturæ inter se, quæ cuique peculiaria sunt, tamqoam propria usurpent: & uni eidemque personæ, tum sigillatim, tum simul omnia tribuantur, non diversa modo, sed etiam sibi invicem contraria. Hanc idiomatum communicationem, vimque illius multis veterum Patrum testimoniis probat & exponit Petavius S. J. Theologus, *lib. 4. Dogmatum Theologicorum de incarnatione, cap. 15. & 16.*

Objicies. Persona est rationalis naturæ individua substantia; atqui natura humana in Christo est rationalis naturæ individua substantia: in Christo igitur est humana persona. Probatur Minor. Christus enim humanam natoram communem multis & universalem non assumpsit, sed singularem.

Respondeo, in definitione personæ individuam substantiam intelligi eam quæ seorsim existat, & quæ sit prorsus incommunicabilis alteri; non solum ut universalis naturæ inferioribus, sed & eo modo quo pars toti; aut natura supposito communicatur. Quamobrem cum humanitas Christi reipsa communicetur Verbo divino nec in se & seorsim consistat suique sit juris; sed ab aliquo digniore, scilicet a persona Filii Dei assumpta fulciatur, non est in Christo humana persona quamvis individua sit natura humana eo sensu, quo una nomero natura est, & ab reliquis distincta certis proprietatibus, quas Philosophi individuantes vocant. Hinc S. Joannes Damascenus *lib. 3. cap. 11.* ait Verbum divinum assumpsisse naturam hominis, non qua universalis est aut qua in multis inest; *Sed quæ in uno est individuo. Non enim hoc modo significare individuum, sicut hypostasim proprie ac solum neque quod hypostasibus est commune; sed communem naturam in una hypostasi consideratam.* Quamvis alio sensu Christum individuum esse neget S. Joannes Damascenus, quia scilicet non est communis species naturæ quæ sit ex divinitate & humanitate composita, in cujus adeo individuis omnibus naturæ duæ inconfusæ in unum aliquod singulare conveniant. *In Jesu-Christo* (inquit lib. 3. c. 3.) *non potest communis accipi species. Non enim fuit, aut est, aut erit aliquando Christus alius ex divinitate & humanitate in divinitate & humanitate Deus perfectus, idem & homo perfectus. Hinc nefas est dicere unam naturam in Domino nostro Jesu Christo, sicut in individuo aliquo, quod ex anima & corpore componitur: ut eodem modo in Christo ex divinitate & humanitate sit aliqua composita natura. Nam illic individuum est: Christus autem non est individuum. Non enim speciem habet hujusmodi Christeitatis [ita ut loquar] quæ de se prædicetur.*

Sanctus etiam Anselmus negat hunc hominem a Verbo assumptum, quia individuum humanæ naturæ cum persona confundit. Sic enim habet *lib. de Incarnatione, cap. 5. Cum profertur homo, natura tantum, quæ communis est omnibus hominibus, significatur. Cum vero demonstrative dicimus, istum, vel illum hominem, vel proprio nomine Jesum, personam designamus: quæ cum natura collectionem habet proprietatum, quibus homo communis fit singularis, & ab aliis singulis distinguitur. Nam cum ita designatur, non quilibet homo intelligitur; sed qui ab Angelo nuntiatus est, qui Deus & homo, Filius Dei, Filius Virginis est: & quidquid de illo dicitur, aut secundum Deum, aut secundum hominem, verum est dicere. Non enim idem est homo, & assumptus a Verbo homo, id est, Jesus: quoniam in nomine hominis sola intelligitur natura: in assumpto vero homine, vel in nomine Jesu, intelligitur cum natura, id est, cum homine, collectio proprietatum, quæ est eadem eidem assumpto homini & Verbo.* Non tamen dubitavit S. Augustinus naturam hominis assumptam dicere istum hominem, lib. *de Prædestinatione Sanctorum*, cap. 15. *Respondeatur, quæso, inquit, ille homo, ut a Verbo Patri coæterno in unitatem personæ assumptus, Filius Dei unigenitus esset: unde hoc meruit?* Ex orta nihilominus Hæresi Nestoriana, major cautio circa hunc loquendi modum adhibita est: unde Sanctus Cyrillus Alexandrinus in *Epistola ad Valerianum*, refellit quod Nestoriani effutiebant, *Deum & hominem simul convenientes, unum effecisse Christum*; His enim verbis *Utriusque salvam hypostasim esse* significabant, *minime confusam, sed ratione divisam*, ut idem Sanctissimus Pater notat.

Objicies. Si unica esset in Christo persona, Christus recte dici posset *Unus de sancta Trinitate*, & asseri *Unum de Trinitate esse passum*. Id autem falsum est. Nam hujusmodi locutiones damnatæ sont erroris in Monachis Scythiæ ab Hormisda Pontifice Maximo. Igitur non est unica in Christo persona.

Respondeo, nego minorem. Non enim Hormisdas propositiones illas damnavit, sed Scytharum Monachorum temeritatem ac pertinaciam, qui illas Concilii Chalcedonensis Definitioni esse necessario addendas contendebant, quæ accessione ista, quasi manca & minime absoluta perfici & compleri opus habuisses. Cæterum hanc loquendi rationem Ecclesia recepit ac approbavit, ut patet ex V. Synodo *Canone 4. & 5.* & Joanne II. Romano Pontifice in Epistola ad Justinianum, in qua illud profitentem Imperatorem collaudat, & Acœmetas Monachos contra sentientes condemnat: tum ea Epistola ejusdem Pontificis ad Senatores. Item ex Epistola Pelagii I. ad Childebertum Francorum Regem data. Has sententias esse apprimo Catholicas Sanctorum etiam Patrum testimonia probant, quibus Joannes Maxentius illas defendit, scilicet S. Procli, S. Augustini in *Enchiridio cap. 36. & lib. 2. de Trinitate, cap. 10.* His adde S. Fulgentiom *lib. de Fide ad Petrum, cap. 13.* Ferrandum Diaconom in *Epistola ad Anatolium*, Facundom Hermianensem lib. 5. pro defensione Concilii Chalcedonensis. Cum autem dixerunt *Unum de Trinitate esse passum*, nihil intellexerunt aliud, quam *Filium Dei passum esse carne*: Hacque enuntiatione caverunt, *Ne putaretur homo purus passionis tolerasse injurias*; ut Ferrandus Diaconus exponit. Singularem de hac controversia Dissertationem Sæculo VI. instituemus.

Dices. Si unica sit in Christo persona, Filius Dei passus est, adeoque passa est divinitas.

Respondet Vigilius Tapsensis *libro 2.* Passum esse Dei Filium *in unione personæ, non in proprietate naturæ. Siquidem passionis injurias etiam Divinitas pertulit, sed passionem sola ejus caro persensit: Sicuti solis radium, vel flammæ corpulentiam recte dicimus posse gladio secari, non posse tamen dirimi. Ita Verbum Dei jure dicimus passionis injurias pertulisse, non tamen passionem sensisse. Ita ergo suscipiendo passiones, & earum non cedendo affectibus, apparet Deum Verbum impassibiliter passum. Sed quia caro ejus non solum pertulit, sed & sensit, & cessit, merito ac jure dicimus, Dominum his omnibus passionum conditionibus sensibiliter affectum in carne sua, sine sensu vel mutatione Divinitatis suæ. Ergo perferre passionem, naturæ est utriusque: sed cedere passioni, non est utriusque naturæ, cum sit unius denique personæ.*

Explicat egregie idem Author lib. 5. qua ratione aliquid Christo proprium est, & aliquid commune. „ Diversum est, *inquit*, atque alienum, initium non habere, & ex initio subsistere; mori, & mori non posse: & tamen sicut ipsi Christo proprium est utrumque, ita non ipsi, sed in ipso utrumque est commune. Si enim dicamus, quia ipsi est commune, necesse est ut exigatur a nobis, dare & ostendere aliom, cum quo ei sit hoc ipsum commune: Quæ professionis necessitas, in Nestorii vergit impium dogma. Melius igitur & Catholice dicimus, in ipso & non ipsi esse commune. Ergo proprium est illi mori, propter naturam carnis quæ mortalis est: & proprium est illi non mori, propter naturam Verbi, quæ mori non potest. Item propter ineffabile mysterium unionis, communis in ipso fuit mortalitas carnis Verbi naturæ quæ mori non potuit: & communis in ipso est immortalitas Verbi naturæ carnis, quæ morti succubuit. Ergo sicut illi, mori, & non mori, ex utrisque naturis, est proprium: ita commune est in ipso utrisque naturis, quod illarum est proprium. Et ut exempli gratia dixerim: Proprium mihi est notam livoris cujusque verberis gestare in corpore

„ men, per naturam carnis meæ: & proprium mihi
„ est hanc eamdem notam non gestare in spiritu meo,
„ per naturam animæ meæ. Item proprium mihi
„ est, plagam verbi, id est, sermonem durum, ge-
„ stare in mente mea per naturam animæ meæ: &
„ proprium mihi est eamdem plagam non portare
„ in corpore meo, per naturam carnis meæ. Et cum
„ sit mihi utrumque proprium; & corpori, & ani-
„ mæ meæ utrumque alienum: quia nec durum
„ corpus, læsumve sermonem intelligit, nec anima
„ flagelli vulnere livescit: utrumque tamen commu-
„ ne est in me ipso & animæ, & corpori meo: quia
„ nec anima extra corpus sit, & quod ei sentire pro-
„ prium fuerat, sensit; nec corpus extra animæ con-
„ sortium plagarum indicia gestavit.

ARTICULUS SECUNDUS.

Utrum Beatissima Virgo Maria vere proprieque dicenda sit Mater Dei?

PROPOSITIO.

Mariam Virginem verissime proprieque Matrem Dei esse ac dici debere, docet ac tuetur contra Nestorium Catholica Fides.

PRobatur primo ex Apostolo ad Romanos 1. scribente *Filium Dei factum esse ex semine David secundum carnem*. Ex semine vero Davidis genitus intelligi non aliter potest, nisi quatenus ex Virgine Matre natus. Nam si nihil ex Virginis substantia Dei Filius sumpsit, non est factus, *ex semine*, id est, stirpe Davidis. Quis enim Evam de Adami semine factam dixerit? Nemo sane. Eccur? Quia nempe ex semine fieri, non merum transitum significat, sed substantivam veramque generationem.

Beatam Virginem esse Dei Matrem summo consensu docuerunt Patres Ephesino Concilio anteriores.

Idem probant illa ex Epistola ad Galatas, cap. 4. *Misit Deus Filium suum factum ex muliere*. Græce habetur, γενόμενον, quæ vox generationem significat. Nam γένεσις est generatio.

Probatur secundo testimoniis Veterum Patrum, qui Concilium Ephesinum præcesserunt. Scilicet S. Ignatii Martyris in Epistola ad Ephesios: *Deus noster*, inquit, *Jesus Christus a Maria in utero gestatus est*. Ibidem: *Unus est Medicus carnalis & spiritalis factus & non factus, qui in carne fuit Deus in immortali veraque vita, & ex Maria, & ex Deo*.

Idem probatur ex S. Justino Martyre *in Dialogo cum Tryphone*, ubi ait: *Christum prius extitisse Filium Conditoris omnium, ac Deum, qui genitus est homo per Virginem, eidem nobiscum patiendi legi subjectus, & carnem habens*.

Idem habemus ex S. Irenæo, lib. 3. cap. 31. *Verbum*, inquit, *existens ex Maria, quæ adhuc erat Virgo, recte accipiebat generationem Adæ recapitulationis. Si igitur primus Adam habuit Patrem hominem, & ex semine viri natus est; merito dicerent, & secundum Adam ex Joseph esse generatum. Si autem ille de terra quidem sumptus est, & Verbo Dei plasmatus est, oportebat idipsum Verbum recapitulationem Adæ in semetipsum faciens, ejusdem generationis habere similitudinem. Quare igitur non iterum sumpsit limum Deus, sed ex Maria operatus est plasmationem? Ut non alia plasmatio fieret; neque alia esset plasmatio, quæ salvaretur, sed eadem ipsa recapitularetur servata similitudine*. Verbum æternum extitit ex Maria Virgine, secundum S. Irenæum; id est, de illius substantia formatum est, quemadmodum de terræ substantia fictus est Adamus. Hac enim ratione recapitulatur, id est, instauratur ac reficitur prius illa in vitium prolapsa generatio. Hunc S. Irenæi locum laudat Theodoretus *Dialogo* 1.

Idem suadet S. Hippolytus Martyr ab eodem Theodoreto laudatus. *Dic mihi*, inquit, *o Beata Maria; quid erat, quod a te in utero conceptum est, & quid a te in Virgine a matrice gestabatur? Verbum enim erat Dei primogenitum e cælo in te delapsum, & homo primogenitus in utero formatus: ut primogenitum Dei Verbum primogenito homini copulatum ostenderetur*.

Idem S. Dionysius Alexandrinus in Epistola contra Paulum Samosatenum. *Una*, inquit, *sola Virgo filia vitæ, genuit vivens Verbum, & subsistens*. Ibidem: *Quinam tu dicis hominem eximium Christum; & non Deum verum existentem, & adoratum ab universa creatura cum Patre & Spiritu Sancto, incarnatum e Sancta Virgine & Dei genitrice Maria?*

Sic Tertullianus lib. *de Præscriptionibus*, cap. 13. *Regula autem est fidei, ut jam tunc quid credamus profiteamur; illa scilicet, qua creditur Unum omnino Deum esse, nec aliam præter mundi Conditorem, qui universa de nihilo produxerit, per Verbum suum primo omnium emissum. Id Verbum Filium ejus appellatum, in nomine Dei varie visum Patriarchis, in Prophetis semper auditum: Postremo delatum ex Spiritu Dei Patris & virtute in Virginem Mariam, carnem factum in utero ejus & ex ea natum hominem, & esse Jesum Christum*. Et lib. *de Carne Christi*, cap. 17. *Ante omnia*, inquit, *commendanda erit ratio quæ præfuit ut Dei Filius de Virgine nasceretur*.

Sic Lactantius *lib.* 4. *Divinarum Institutionum*, cap. 12. *Descendens itaque de cælo*, inquit, *Sanctus ille Spiritus Dei, Sanctam Virginem cujus utero se insinuaret, elegit. At illa divino Spiritu hausto repleta concepit, & sine ullo attactu viri, repente Virginalis uterus intumuit*.

Sic S. Athanasius Oratione 4. contra Arianos: *Itaque divinæ Scripturæ scopus iste est, & formula propria, ut duplicem agnoscamus in ea de Salvatore loquendi rationem: Nimirum tum Filium fuisse semper & esse Deum; qui sit Verbum & splendor ac sapientia Patris: tum postea propter nos eumdem illum assumpta carne de Virgine Dei genitrice Maria, hominem esse factum*.

Sic S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. *Crede hunc unigenitum Dei Filium, propter peccata nostra e cælo in terram descendisse, & assumpsisse iisdem nobiscum subjectam affectionibus humanitatem, & ex Sancta Virgine ac Spiritu Sancto esse genitum*.

Sic S. Basilius *Homilia* 25. *de humana Christi generatione*, B. Virginem θεοτόκον appellat.

Sic S. Gregorius Nazianzenus *Epistola* 1. *ad Cledonium*, a Divinitate separat eos, *Qui Dei genitricem Mariam esse non existimant*.

Sic S. Hilarius lib 9. de Trinitate. *Natus igitur Deus ex Virgine homo, & secundum plenitudinem temporum in semetipso provectarus in Deum hominem*.

Sic Julius Firmicus libro *De Errore Profanarum Religionum*, cap. 26. *Ex genere Abrahæ descendens Maria Virgo Deum concipit, ut humanum genus per hominem pariter & Deum æquata societatis comparatione conjunctum, ad immortalitatis imperium obedientia merito perveniret*.

Sic S. Ambrosius *lib. de Incarnatione* cap. 5. *Non enim alter ex Patre, alter ex Virgine; Generatio generationi non præjudicat*.

Sic S. Joannes Chrysostomus Homilia 2. in Matthæum: *Valde*, inquit, *auditu mirum & inusitatum est, Deum inaccessum, & ineffabilem, & qui mente comprehendi nequit, ac Patri æqualem, per uterum venisse Virgineum, & ex muliere gigni voluisse; & habere stirpis authores Davidem & Abrahamum*.

Eumdem titulum θεοτόκου in Beatam Virginem conferunt Amphilochius *Oratione* 4. Antiochus & Ammon a Sancto Cyrillo laudati in libro *De recta Fide*.

Sic Sanctus Hieronymus lib. contra Helvidium, *Natum*, inquit, *Deum esse de Virgine credimus, quia legimus*.

Sic S. Augustino adscriptus Sermo 15. de Tempore. *Creatorem invisibilem pro nobis visibilem factum, a quo invisibili & ipsa creata est, visceribus fœcundis, & genitalibus integris Virgo mater effundit. Concipiens Virgo, pariens Virgo, Virgo gravida, Virgo fœta, Virgo perpetua. Quid miraris hæc, homo? Deum sic nasci oportuit, quando esse dignatus est homo. Talem fecit illam, qui est factus ex illa. Antequam fieret enim, erat; & quia omnipotens erat, fieri potuit manens, quod erat. Fecit sibi matrem, cum esset apud Patrem, & cum fieret ex matre, mansit in Patre*.

Et

Et infra: *Quomodo in Regula fidei confiteremur credere nos in Filium Dei, qui natus est ex Virgine Maria? Quis enim Christianus neget ex illa fœmina Filium hominis natum, sed tamen Deum hominem factum, & ita hominem Deum factum?*

Sic rursus e Græcis S. Ephrem Syrus in Oratione *De Margarita pretiosa*, explicans illa verba Gabrielis Angeli ad B. Virginem, *Luca* 1. relata: *Ideoque & quod nascetur ex te Sanctum vocabitur Filius Dei. Non dixit, Quod genitum fuerit, iterum gignetur: neque dixit, Quod nascetur ex virtute, vel Spiritu Sancto: sed, ex te, ut Virginis naturam ostenderet Deitati ministrantem assumptionemque in ipsa, & ex ipsa Deo conjunctam. Nisi enim dixisset, Quod nascetur ex te, fortasse figatam existimatum fuisset Verbum assumpsisse.*

Sic Proclus Cyzicenus Episcopus *Oratione* 1. *In Sanctam Virginem*, quæ initio Ephesinæ Synodi præfixa est. *Sacra Deipara Maria in unum nos coegit. Hæc illibatæ virginitatis purus ille thesaurus, decusque & ornamentum: hæc spiritalis secundi Adami paradisus; hæc unitarum inter se naturarum officina: hæc salutaris reconciliationis panegyris; hæc thalamus in quo Verbum humanam carnem sibi desponsavit: hæc animatus naturæ rubus, quem divini partus ignis non combussit: hæc vere levis illa nubes, quæ super Cherubim sedentem in corpore suo gestavit: hæc vellus mundissimum cœlesti pluvia madens, ex quo Pastor ovem induit: hæc ancilla est & Mater, Virgo, & cœlum: hæc sola pons est per quem Deus ad homines descendit: hæc admirandæ illius œconomiæ tela in qua ineffabili quodam modo admirabilis illius unionis tunica confecta est, cujus quidem textor extitit Spiritus Sanctus; nutrix, virtus ex alto obumbrans; lana vetusta Adami pellis; trama, impolluta Virginis caro; radius textorius, immensa gestantis gratia, artifex, Verbum per auditum illapsum. Quis vidit, quis audivit talia? Incircumscriptus Deus uterum inhabitat; quem cœli non capiunt, venter non coangustavit Virginis.*

Ex Versione P. Combefisii. Sic Theodorus Ancyranus in expositione Symboli Nicæni: *Sancti Patres, post Dei cum homine unitionem, non jam amplius duas res intelligentes merito Jesum dicentes, Deum Verbum designant, atque juxta Theologum* (id est S. Joannem) *loquentes, Jesum oculis conspicuum, Verbum interpretantur: Non confundentes naturas, sed unitionem ostendentes. Propterea Jesum Mariæ Filium, ex Deo natum, & non factum ac Dominum gloriæ crucifixum Sacræ Literæ loquuntur.*

Et infra: *Neque vero passibile aliqua ratione est passibile, quam quod natura, quæ pati potest præditum est. Nam neque Virgo ejusmodi est, quæ hominem pariat. Non enim partus capax est, quæ ipsa perseveret virginitas. Atqui Maria Deum Verbum factum hominem peperit, integra virginitate.*

Sic S. Cyrillus Alexandrinus, lib. *De Recta Fide ad Reginas*, cap. 6. *Illi autem qui sacram Virginem Deiparam esse imperite negant, huc necessario adiguntur, ut duos Dei Filios constituant. Nam si sacra Virgo Deum incarnatum secundum carnem non peperit, vel inviti concedant oportet hominem tantum vulgarem, nobisque excellentiorem in lucem edidisse.* Et cap. 9. *Porro autem vocem hanc*, Deipara, *veteribus Patribus quorum sanctimoniam & Fidei integritatem admiramur, nec non omnibus qui eos deinceps huc usque sunt secuti per universum [ut ita dicam] terrarum orbem, familiarem esse ostendendum existimavi.* Tum subjicit testimonia Patrum, quibus Catholicum istud dogma approbatur, scilicet Sancti Athanasii, Attici Constantinopolitani Episcopi, Antiochi, Amphilochii Episcopi Iconiensis, Ammonis Episcopi Adrianopoleos, Joannis Chrysostomi, Severiani Gabalorum, Vitalis Episcopi, & Theophili Alexandrini.

Eorumdem Patrum authoritatem, & totius Ecclesiæ fidem urget contra Nestorium, in Epistola ad Acacium Episcopum Berœensem, additque: *Denique nemo, opinor ex Orthodoxorum numero illam Deiparam nominare dubitavit; quandoquidem verum est, Emmanuelem Deum esse. Erunt itaque anathemate constricti SS. Patres qui jamdudum ante ad Deum evolarunt, cæterique omnes quotquot Christum Deum esse confessi, recta veritatis dogmata consectantur.*

Et in Epistola 3. ad Nestorium, cap. 11. *Quia vero sacra Virgo Deum carni secundum hypostasim unitum corporaliter genuit, ob id illam quoque Deiparam esse dicimus; non quod Dei Verbi natura existendi initium ex carne traxerit; sed quia humana natura secundum hypostasim sibi unita, corpoream eā utero nativitatem expertum est.* Et Anathematismo 1. *Si quis non confitetur, Emmanuelem verum Deum esse, & ob id Sanctam Virginem Deiparam; [genuit enim illa incarnatum Dei Verbum secundum carnem] anathema sit.* Idem Fidei dogma tuetur in omnibus scriptis contra Nestorium.

Ipsi suffragatur Joannes Antiochenus in Epistola ad Nestorium. *Etenim nomen hoc θεοτόκος*, inquit, *nullus unquam Ecclesiasticorum Doctorum repudiavit. Qui enim illo usi sunt, & multi reperiuntur, & apprime celebres: qui vero illud non usurparunt, nunquam erroris alicujus eos insimularunt, qui illo usi sunt....* Et infra: *Etenim si id quod nominis significatione offertur non recipimus, restat ut in gravissimum errorem prolabamur; immo vero ut inexplicabilem illam unigeniti Filii Dei œconomiam abnegemus: quandoquidem nomine hoc sublato, vel hujus potius nominis notione repudiata, sequitur mox illum non esse Deum, qui admirabilem illam dispensationem nostræ salutis causa suscepit; tum Dei Verbum neque se exinanivisse, neque in servi formam sese demittens ineffabilem quamdam benignitatis magnitudinem humano generi exhibuisse. Cum tamen Dei erga nos clementiam divina Scriptura hinc præcipue confirment, quod unicum illum sempiternumque Dei Filium ante omnia sæcula natum, impatibili modo ex sacra quoque Virgine ortum ostendunt. Huc namque divinus tendit Apostolus, dum ita ait: Misit Deus Filium suum factum ex muliere. Clare hic ostendit, ipsummet Dei Unigenitum admirabili ortu ex Virgine in lucem prodiisse. Quod si Virgo a Sanctis Patribus propter hanc generationem Deipara nominatur, ut vere hoc nomine ab illis nominatur, nescio quorsum attinuerit ut quæstionem hanc nequaquam necessariam, & contra nos ipsos & contra Ecclesiasticam pacem quoque agitandam susceperimus.*

Suffragatur & Theodoretus in reprehensione Anathematismi primi Cyrilliani. *Quamobrem*, inquit, *& Sanctam illam Virginem Dei genitricem appellamus, non quasi Deum natura generaverit, sed tamquam hominem unitum Deo qui finxit eum.* Et infra de servi forma, quam Verbum assumpsit, hæc habet; *Quia vero non erat nudata Dei forma, sed templum inhabitantis Dei Verbi secundum Pauli vocem: In ipso enim*, inquit, *complacuit omnem plenitudinem divinitatis inhabitare corporaliter: non hominis genitricem, sed Dei genitricem Virginem appellamus; illam quidem figmento & formationi, & conceptui, hanc autem unitioni imponentes appellationem. Propterea & natus infans Emmanuel appellatur, neque Deus ab humana natura separatus, neque homo divinitate nudatus... Ergo infans Emmanuel dicitur propter assumentem Deum; & Dei genitrix Virgo propter unitionem formæ Dei ad conceptam servi formam.*

Suffragantur Orientales Episcopi in Confessione Fidei, quam suæ ad Joannem Antiochenum Epistolæ quæ incipit, *Lætentur Cœli*, inseruit S. Cyrillus. *Confitemur*, inquiunt, *Dominum nostrum Jesum Christum Filium Dei unigenitum, Deum esse perfectum, & hominem perfectum ex anima rationali & corpore constitutum; ante sæcula quidem ex Patre natum secundum divinitatem, postremis vero temporibus eumdem ipsum propter nos, & propter nostram salutem, ex Maria Virgine, secundum humanitatem: siquidem duarum naturarum facta est unio: & propterea unum Christum, unum Filium, unum Dominum confitemur. Secundum hunc inconfusæ unitatis intellectum, S. Virginem Deiparam esse confitemur, propterea quod Deus Verbum incarnatum sit & homo factum, & ex ipso conceptu templum ex illa sumptum sibi univerit.*

Suffragatur Paulus Emissenus Episcopus in Homilia Alexandriæ habita, cum pax inter Ecclesias inita est. *Pacit*, inquit, *Dei Genitrix Maria Emmanuelem... Qui ita non dicit, intelligit, ac sentit, anathema sit ab Ecclesia. Peperit proinde nobis Deipara Maria Emmanuelem; hoc est, Deum hominem* fa-

factum. Nam Deus Verbum, qui ante secula arcano ineffabilique modo ex Patre genitus est, novissimis temporibus natus est ex muliere. Natura namque nostra perfecte assumpta, humanitateque ex primo conceptione sibi conjuncta, ac nostro corpore sibi in templum fabrefacto, ex Deipara Virgine Deus perfectus, & homo itidem perfectus prodiit. Legatur ejusdem Homilia secunda. Extat utraque tertia parte Concilii Ephesini cap. 31. & 32.

Beatam Virginem esse Dei Matrem confirmant Patres Ephesinum Concilium secuti.

Suffragatur S. Leo Epistola 24. ad Flavianum. „ An forte, *inquit*, ideo putavit Dominum nostrum Jesum Christum non nostræ esse naturæ, quia missus ad beatam Mariam semper Virginem Angelus ait: Spiritus Sanctus superveniet in te & virtus Altissimi obumbrabit tibi: Ideoque & quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei: ut quia conceptus Virginis divini fuit operis, non de natura concipientis caro fuerit concepti? Sed non ita nobis intelligenda est illa generatio singulariter mirabilis, & mirabiliter singularis, ut per novitatem creationis, proprietas mota sit generis. Fœcunditatem enim Virgini Spiritus Sanctus dedit, veritas autem corporis sumpta de corpore est: & ædificante sibi Sapientia domum, Verbum caro factum est, & habitavit in nobis: hoc est, in ea carne, quam assumpsit ex homine, & quam Spiritus vitæ rationalis animavit.

Et Epistola 77. „ Nam sicut Nestorius non est toleratus, affirmans beatam Mariam hominis tantummodo fuisse genitricem, qui postmodum fit a Verbo Deitatis susceptus, duabus scilicet personis distinctis atque divisis, ut non esset filius hominis, qui Filius Dei: neque unus Christus in utraque natura, sed alter sempiternus ex Patre, alter temporalis ex Matre: cum Evangelica authoritas ita Verbum carnem prædicet factum, ut non duos Christos, nec duos Filios, sed in uno Domino Jesu Christo & Dei, & hominis nobis insinuet veritatem: ut utriusque substantiæ, id est, salvantis atque salvatæ, nec proprietas possit confundi nec persona geminari, *&c.*

Suffragatur S. Fulgentius libro *de Incarnatione cap.* 3. Si Deus Verbum, *inquit*, sic in Virgine caro fieret, ut ex ea non fieret, procuLdubio non de carne matris idem Deus haberet substantiam carnis, essetque ejus per Virginem transitus: atque ita nec Mediatoris Sacramentum nobis proficeret ad salutem, nec humanæ divinæque plenam in se Christus Dei Filius inconfusibiliter uniret substantiæ veritatem... Beata igitur Maria Deum Verbum, secundum quod caro factum est, & concepit, & peperit: cujus otero Verbum Deus non carnem, in qua conciperetur, intulit, nec ex ea materiam conceptæ sive formatæ carnis, non ipse Deus concipiendus, sed tantum nasciturus assumpsit: Sed ex ea, & in eadem Virgine humanæ carnis naturam, secundum quam temporaliter Deus sempiternus conciperetur, & nasceretur, assumpsit.

„ *Et cap. 6:* Ita Deum Verbum, secundum quod caro factum est, Virgo Sancta concepit, Angelorum hominumque factorem, eumdemque nihilominus Virgo peperit hominum Redemptorem. Neque enim sancta Virgo Maria Deum sine carnis assumptione, nec carnem sine unitione concepit; quia ille conceptus Virginis, Deo fuit, carnique communis.

Suffragatur Petrus Diaconus lib. *de Incarnatione c.* 15. dicens: „ Beatam Virginem Mariam, non propter dignitatem hominis illius, qui ex ipsa natus est, (quem gratia & non natura Deum quidam impie prædicare non metuunt) sed proprie & secundum veritatem *θεοτόκον* id est, Dei genitricem, eo quod peperit vere & proprie Deum Verbum incarnatum & hominem factum, *&c.*

Suffragatur Ferrandus Diaconus in Epistola ad Anatolium: „ Dicat ergo mihi aliquis, *inquit*, Utrum proprius Filius Dei Patris, ipse est proprius Filius Virginis matris, an forte non habuit Maria proprium Filium, quem Deus habet proprium Filium? Sed & Maria habet proprium Filium, quia genuit, non adoptavit; & illum habet proprium Filium, quem habet Deus proprium Filium, quia duos filios numquam fides Catholica prædicat. Restat ergo ut si Deus Dei proprius Filius, ipse est etiam Matris Virginis proprius, filius proprie eum genuerit. Alioquin si illa proprie non genuit, nec ille est proprie filius: Proprius est autem: ergo illa proprie genuit; verumtamen secundum humanitatem, secundum quam potuit Deus nasci.

Suffragatur Joannes Secundus Romanus Pontifex in Epistola ad Avienum Senatorem, & alios. Gloriosam vero, *inquit*, sanctam semper Virginem Mariam, & proprie & veraciter Dei genitricem, matremque Dei Verbi ex ea incarnati, ab hominibus Catholicis confiteri, recte esse, docemus, proprie & veraciter: & idem ipse ultimis temporibus incarnatus ex sancta Virgine matre nasci dignatus est. Propterea ergo quia proprie & veraciter Dei Filius ex ea incarnatus est; ideo proprie & veraciter Matrem Dei ex ea incarnati & nati esse confitemur.

Suffragatur Quinta Synodus Canone 6. „ Si quis abusive, & non vere Dei genitricem dicit sanctam, gloriosam semper Virginem Mariam: vel secundum relationem, quasi homine puro nato, sed non Deo Verbo incarnato & nato ex ipsa, referendo autem, sicut illi dicunt, hominis nativitate ad Deum Verbum, eo quod cum homine erat nascente: & calumniatur sanctam Chalcedonensem Synodum, tamquam secundum istum impium intellectum, quem Theodorus execrandus invenit, Dei genitricem Virginem dicentem: vel qui hominis genitricem vocat, aut Christotocon, id est, Christi genitricem, tamquam si Christus Deus non esset; & non proprie & vere Dei genitricem ipsam confitetur, eo quod ipse qui ante sæcula ex Patre natus est Deus Verbum, in ultimis diebus ex ipsa incarnatus & natus est; & sic pie & sanctam Chalcedonensem Synodum Dei genitricem eam esse confessam, talis anathema sit. Secuta est V. Synodus Chalcedonensem in Definitione Fidei, & Ephesinam, in qua propterea damnatus est Nestorius, quod Beatam Virginem Deiparam negaret.

Suffragatur Facundus Hermianensis *lib.* 1. *cap.* 4. „ Quæ cum ita sint, *inquit*, quemadmodum nihil ex hoc metuendum est, ne cum dicitur Deus vere, & proprie Pater Filii crucifixi, sequi videatur, quod illa humanitas a verbo Dei suscepta, & crucifixa in Deitatem conversa sit, & natura humana, quæ composita est, simplici naturæ Patris consubstantialis effecta: ita non sequitur, cum dicimus vere & proprie matrem Dei Mariam, ut deitas Verbi conversa videatur in carnem, & natura divina, quæ simplex est, compositæ naturæ matris consubstantialis effecta. Alioqui si blasphemum & absurdum est, quod beata Maria vere & proprie dicitur Mater Dei, sine ulla disceptatione blasphemum & absurdum est, quod Deus Verbum vere & proprie dicitur filius hominis. Si autem & hoc blasphemum & absurdum videtur, ut Deus Verbum vere & proprie dicatur filius hominis, consequenter blasphemum videbitur & absurdum, ut idem ipse Mediator Dei & hominum homo Christus Jesus, vere & proprie dicatur Filius Dei. Porro Scriptura divina, quæ nihil blasphemum loquitur, vel absurdum, pro unitate personæ verum & proprium Dei Filium dicit Mediatorem Dei & hominum hominem Jesum Christum, qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus... Recte igitur etiam beata Maria, pro eadem unitate personæ, vere & proprie dicitur ipsius unigeniti Dei Verbi.

Suffragatur S. Joannes Damascenus lib. 3. de Fide Orthodoxa, *cap.* 12. „ Dei genitricem, *inquit*, proprie vereque Sanctam Virginem prædicamus. Ut enim Deus verus est, qui ex illa genitus est; ita vere est Dei genitrix, quæ verum Deum ex se ipsa incarnatum genuit. Non enim merum genuit hominem Virgo sancta; sed Deum verum; nec ipsum nudum, sed incarnatum, quin non e cœlo corpus detulit, ac per illam velut per canalem transiit, sed ex ipsa consubstantialem nobis carnem assumsit, & in seipso fecit subsistere. Nam si corpus e cœlo attulit, idque non ex natura no-

stræ

stræ simili sumptum est, quæ utilitas fuit hominis suscepti? Siquidem inhumanatio Dei Verbi propterea facta est, ut eadem quæ peccaverat, & ceciderat, & corrupta erat natura, Tyrannum sibi occurrentem vinceret, atque hoc modo a corruptela liberaretur.

Nestorianorum objectionibus responditur.

Objiciebat Nestorius. Quæ divinitatem non genuit, Dei genitrix dici non potest: atqui Maria divinitatem non genuit: Dei ergo genitrix dici non potest.

Respondeo, Nego majorem. Satis enim est quod Deum genuerit Incarnatum hominemque factum: Non quod Deo initium dederit existendi absolute, sed tantum in carne, id est, in natura hominis, cui eodem quo est genita momento, copulatum est & unitum secundum hypostasim Verbum. Sicut enim quævis alia mulier hominis mater est, quamvis animam non generet; sic Virgo sanctissima nihilominus Dei genitrix existimanda est, quamvis divinitatem per seipsam non genuerit, nec ei initium dederit, cum hominem Deum genuerit. Ita respondet S. Cyrillus in Epistola ad Monachos. „ Simile est, *inquit*, humano partui Incarnati Verbi mysterium. Etenim terrenorum hominum Matres naturæ ad gignendum servientes, carnem habent in utero, quæ paulatim compacta, & inexplicabilibus quibusdam efficientiis progressa in humanam speciem absolvitur. Deus porro spiritum animali quibus scit modis infundit... Verum etsi mulieres istæ nonnisi terrenorum sint corporum Matres: nihilominus cum totum animal pepererint ex anima & corpore compositum, non solam ejus partem peperisse dicuntur. Nec aliquis dixerit, exempli causa, Elisabetham matrem Joannis carnis esse genitricem, non animæ: peperit enim animatum Baptistam, ac sic tamquam unum aliquid ex ambobus, hominem, anima videlicet ac corpore. Hujusmodi quippiam actum esse fatebimur & in Emmanuelis generatione. Quippe natum est, ut dixi, ex Dei Patris substantia Unigenitum ipsius Verbum. Cum autem carnem suscepit, eamque propriam sibi fecit, ut Filius hominis esset, ac nostri similis fieret, tunc minime est absurdum dictu, immo necessario profitendum; illum ex muliere secundum carnem esse genitum: quemadmodum & hominis anima una cum proprio corpore gignitur, & unum cum eo reputatur: tametsi natura intelligatur, & sit ab eo diversa, secundum propriam rationem.

Contra. Si Maria Dei genitrix esset, sequeretur ipsam esse Deam. Matri enim filius consubstantialis est.

Respondeo, nego consecutionem. Ut enim ait Ferrandus in Epistola ad Anatolium „ Frustra expavescit quisquis æstimat consubstantialem divinitati matrem futuram, si veraciter & proprie Maria Mater fuerit Dei. Profecto enim quia veraciter & proprie generanti semper est consubstantialis ille qui nascitur, accepit ab ea Deus unde ei fieret consubstantialis, & sic ex ea nasci dignatus est. Ita igitur proprie, sicut veraciter, Maria divinitatem Filii genuit, sed incarnatam: sine carne enim divinitatem sempiternam generare non posset homo mortalis.

Objiciebant rursus Nestoriani. Ex una substantia generari nullatenus possunt substantiæ duæ: atqui Deus & homo sunt substantiæ duæ: ergo Maria non est hominis Deique genitrix.

Respondeo distinguo majorem. Si separatim generentur, concedo; Si una per se non generetur, sed ratione alterius, in unamque hypostasim concurrant, nego. Ita respondet Ferrandus Diaconus in Epistola ad Anatolium. „ Nunc vero, *inquit*, in magno illo & mirabili Sacramento, quod manifestatum est in carne, divina substantia secundum humanam substantiam proprie nata est, quia non separatim nata est; nec humanitatem proprie natam sibi divinitas adunavit, sed adunando eam sibi, proprie nata est. Dicam adhuc planius pro captu infirmitatis meæ. Proprie est nata de Patre divinitas pura: proprie est nata de matre eadem incarnata divinitas. Et hoc distat inter unius Filii Dei duas generationes, quod in divina generatione nulla fuit humanitas; in humana generatione adunata fuit humanitati proprie nascenti divinitas. Si enim dixero, vel dicere voluero, Maria semper Virgo proprie genuit humanitatem, non proprie genuit divinitatem; videbitur sub aliquo modo hominem purum genuisse, quem nullo modo ita genuit, quia Verbum carnem factum proprie genuit.

S. Hilarii locus paulo obscurior explicatur.

Objicies verba S. Hilarii *lib. 10. de Trinitate* dicentis „ Mariam Corpori Christi originem non dedisse. Non enim, *inquit*, ex se corpori Maria originem dedit: Licet ad incrementa partumque corporis omne quod sexus sui naturale est contulerit. Quod vero hominis filius est, susceptæ in Virgine carnis est partus.

Respondet Hunaldus in Epistola ad Joannem Præpositum, quæ extat inter Epistolas Philippi Abbatis Bonæ Spei, nihil aliud S. Hilarium velle nisi Christi corpus naturaliter & usitato modo non fuisse conceptum, ac genitum: Quod iis verbis indicat „ Corpus non terrenæ conceptionis elementis susceptum, non terrenis elementis inchoatum. *Quæ Hilarii verba Hunaldus sic exponit:* Elementa rerum principia vocat, id est, causas illas, quæ divina providentia gubernante conceptionem corporum operantur. Quæ videlicet causæ sive naturæ in procreandis corporibus numeros illos explicant, quos Deus, cum omnia crearet, simul creavit, & eis attribuit, & in ictu condendi seminaliter eas sparsit, non tamen suam eis potentiam alligavit..: Causæ ergo illæ communes, ut dicere cœperam, in congignendis corporibus operantur, velut cum seges vel arbor ex semine suo nascuntur. In conceptione vero virginali non solus naturæ cursus, sed alia penitus causa primum operata est, licet aliæ sint subsecutæ. Alia causa non creata supervenit, quæ carnem Verbo Dei personaliter uniendam de carne Virginis sequestravit, & eamdem a peccato originali mundavit. De hac, ut arbitror, causa, sive initio Corporis Christi loquebatur Hilarius, cum diceret, Non habuit Christus initium ex Maria. Illud enim revera ex Maria non habuit, habuit vero aliud. Nam Virgo ex se genuit: Hoc, ut mihi videtur, Hilarius fideliter intellexit, a qua fide, qui recte sentiat, non dissentit. De verbis ergo contendere, cum de rebus constet, & disputare ad nomen, Viris non convenit Eruditis.

DISSERTATIO XXIV.

Adversus Hæresim Eutychianam.

Duas in Christo esse naturas Scriptura sacra expresse docet.

I. HAnc Hæresim confodiunt Scripturæ sacræ loca plurima, scilicet caput 1. Sancti Evangelistæ Joannis, in quo duplex Verbi divini Nativitas diserte exprimitur, æterna ex Patre, his verbis: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*; Temporalis ex matre, his verbis: *Et Verbum caro factum est*. Duplex autem Nativitas naturam probat duplicem. Idem probat ille locus 1. Joannis 1. *Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectaverunt de Verbo vitæ: Et vita manifestata est, & vidimus, & testamur, & annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis*. Certe Verbum nisi in assumpta carne tractari non potest. Duplicem pariter Filii Dei naturam Apostolus ad *Romanos* 1. indicat, ita scribens: *De Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem: qui prædestinatus est Filius Dei in virtute*. Et *cap. 9.* ubi de populi Judaici prærogativa loquens ait: *Quorum Patres, & ex quibus est Christus; qui est super omnia benedictus Deus in sæcula*. Et ad Philippenses 11. *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo: sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, & habitu inventus ut homo*. Ibi formam pro natura sumi, perspicuum est.

II. Eam Hæresim Conciliorum Definitiones elidunt.

Sym-

Duas in Christo esse naturas Concilia declarant.

Symbolum Nicænum, quod asserta Filii divinitate, mox de suscepta hominis natura subjicit: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est & homo factus est, passus est.* Chalcedonense Concilium in Definitione Fidei pronunciat, *Christum Dominum nostrum, eumdem perfectum in Deitate, & eumdem perfectum in humanitate, Deum verum, & hominem verum, eumdem ex anima rationali & corpore: consubstantialem Patri secundum Deitatem, consubstantialem nobis secundum humanitatem: ante sæcula quidem de Patre genitum secundum deitatem: in novissimis autem diebus eumdem propter nos, & propter nostram salutem, ex Maria Virgine Dei genitrice; secundum humanitatem, unum eumdemque Christum, Filium, Dominum, Unigenitum, in duabus naturis inconfuse, immutabiliter, indivise, inseparabiliter agnoscendum. Nusquam sublata differentia naturarum propter unitionem, magisque salva proprietate utriusque naturæ, & in unam personam atque subsistentiam concurrente.*

Synodus 5. Œcumenica *cap.* 7. & 8. anathemate confodit eos, qui duas in Christo manentes naturas confessi non fuerint. Legatur Concilii Hispalensis II. Canon 13. quo duarum naturarum Fides contra Acephalos diserte asseritur.

Patres Concilio Chalcedonensi antiquiores Eutychianam hæresim prædamnarunt.

III. SS. Patres Concilio Chalcedonensi antiquiores Eutychianam Hæresim prædamnarunt, & Catholicæ Fidei dogma de duabus in Christo manentibus naturis docuerunt.

S. Ignatius in Epistola ad Ephesios: „ Unus, *inquit*, Medicus est, carnalis, & spiritualis, factus, & non factus; in homine Deus, in morte vita æterna; ex Maria, & ex Deo: primum passibilis, & tunc impassibilis, Dominus noster Jesus Christus.

S. Justinus Martyr in Apologia 2. „ Princeps autem virtus post Patrem omnium & Dominum ac Filius, est Verbum: quod quemadmodum incarnatum homo factum sit, dicemus postea.

S. Irenæus lib. 5. cap. 14. „ Si non haberet caro salvari, nequaquam Verbum Dei caro factum esset: & si non haberet sanguis Justorum inquiri, nequaquam sanguinem habuisset Dominus.

Origenes Homilia 1. in Ezechielem. „ Respondeant mihi Hæretici, qoi nativitatem illius ut phantasma eludunt, Quare Christus Filius hominis appellatur? Ego affirmo Filium hominis ipsum fuisse. Nam qui passiones assumpsit humanas, necesse est ut ante passionem susceperit nativitatem.

S. Dionysius Alexandrinus in Epistola Synodica ad Paulum Samosatenum. „ Deus apparuit in carne, factus ex muliere; qui ex Deo Patre natus est ex utero ante Luciferum, tamquam ex corde Verbum, editum ex Patre; & simplex atque impartibile Verbum caro factum est.

Antiochenæ Synodi contra Paulum Samosatenum celebratæ Patres in Epistola ad eum scripta. „ Idcirco corpus ex Maria natum, cum totam divinitatis plenitudinem cepisset, corporaliter divinitati, sine conversione, unitum est, & deificatum.

S. Hippolytus Martyr in Oratione de distributione talentorum, *Hæreticos impugnans* „ Qui vel nudum hominem confitentur apparuisse Christum in vita, divinitatis ejus talentum negantes: vel Deum confitentes, hominem rursus negant, docentes eum fallaci specie spectantium oculis illusisse velut hominem, cum hominem non gestaverit, sed inane potius spectrum fuerit, sicut Marcion, & Valentinus, & Gnostici, Verbum a carne divellentes, talentum unum, hoc est, Incarnationem objiciunt. Istud & alia plura ejusdem sanctissimi Episcopi & Martyris testimonia contra Eutychianos profert Theodoretus Dialogo 11. pag. 88. & 89.

S. Athanasius in Epistola ad Epictetum. „ Audiant quod si creatura erat Verbum, non assumpsisset creatura corpus, ut illud vivificaret. Quodnam enim creatoris a creatura auxilium esse potest quæ ipsa quoque auxilio indiget? Sed quia Verbum cum esset creator, ipse creaturarum conditor fuit, ideo in consummatione sæculorum creaturam ipse sibi adjunxit ut eam tamquam conditor renovaret ac recrearet. *Ibidem*: Quomodo autem vel dubitare ausi sunt, qui dicuntur Christiani, si Dominus qui ex Maria processit, Filius quidem de substantia naturæ Dei est; quod autem secundum carnem, ex semine David est & carne Sanctæ Mariæ. Plura alia S. Athanasii testimonia profert Theodoretus *Dialogo* 11. ad dogma de duabus Christi naturis confirmandum.

S. Basilius a Leone laudatus in Epistola ad Leonem Augustum. „ Cum ergo quædam in Christo ita videmus humana, ut nihil a communi mortalium fragilitate distare videantur; quædam ita divina, quæ nulli alii, nisi illi ineffabili naturæ conveniant deitatis: hæret humani intellectus angustia, & quo se convertat, ignorat. Si hominem putet, devicto mortis regno eum spoliis redeuntem a mortuis cernit. Propter quod cum omni metu & reverentia contemplandum est, ut in uno eodemque ita utriusque naturæ veritas demonstretur, ut neque aliquid indignum & indecens de divina illa & ineffabili substantia sentiatur: neque rursus, quæ humanitus gesta sunt, falsis illusa imaginibus æstimentur. Alia S. Basilii loca laudat Theodoretus *Dialogo* 11.

S. Gregorius Nazianzenus in Epistola ad Cledonium: „ Naturæ quidem duæ Deus & homo, quia & anima & corpus: Filii vero nequaquam duo. Neque enim hic duo sunt homines, etiamsi Paulus sic loquitur, cum appellat interiorem hominem & exteriorem. Ac ut summatim dicam, aliud quidem & aliud sunt ea ex quibus Salvator: quia non idem est visibile cum invisibili, & temporis expers cum temporaneo. Non est tamen alius & alius, absit. *Et in oratione in Theophania*: Cum ergo processisset ex Virgine Deus, in ea, quam assumpserat, humana natura, unum e duobus sibi invicem contrariis existens, carne & spiritu, aliud in Deum assumitur, aliud deitatis gratia... Missus est quidem, sed ut homo. Duplex enim erat in eo natura. Inde denique & laboravit ex itinere inde & esuriit, & sitivit, & contristatus est, & flevit, humani corporis lege. Alia ejusdem Patris testimonia profert Theodoretus, *Dialogo* 11.

S. Gregorius Nyssenus in *Oratione ad Eunomium*, a Theodoreto laudata ibidem, explicans illa verba Actorum 2. *Dextera Dei exaltatus*, ait: *Quis ergo exaltatus est, humilisne, an Altissimus? Quid est autem humile, nisi humanitas? Quid aliud præter Deum est Altissimus? Atqui Deus exaltatione non indiget, cum sit altissimus. Humanam igitur naturam exaltatam fuisse dicit Apostolus: exaltatam vero, eo quod Dominus & Christus factu sit.* Alia ejusdem testimonia Theodoretus ibidem profert. His suffragatur Amphilochius Iconii Episcopus, cujus insignia testimonia ibidem legere potes.

Theophilus Alexandrinus in Epistola Paschali contra Origenem; *Unus Filius Patris, nostrique Mediator, nec æqualitatem ejus amisit, nec a nostro consortio separatus est: invisibilis Deus, & visibilis homo forma servi absconditus & Dominus gloriæ confessione credentium comprobatus. Neque enim privavit eum Pater naturæ suæ nomine, postquam pro nobis homo, & pauper effectus est, nec in Jordane fluvio baptizatum altero appellavit vocabulo, sed Filium unigenitum: Tu es Filius meus dilectus. Nec similitudo nostra in divinitatis est mutata naturam, nec divinitas in nostra natura versa est similitudinem.* Alia ejusdem testimonia referunt Theodoretus *Dialogo* 12. & S. Leo in Epistola ad Leonem Augustum.

S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. *Si phantasia esset Incarnatio, spectrum quoque esset salus. Duplicis naturæ fuit Christus: homo quidem, quod videbatur; Deus autem quod non apparebat: Comedens quidem ut homo vere, sicut nos, habebat enim carnis similes nobis affectiones: quinque autem panibus quinque millia pascens ut Deus: dormiens in navi ut homo, & ambulans per aquas ut Deus.*

S. Joannes Chrysostomus in Homilia de Ascensione Domini: *Nam sicut duobus jurgio separatis unus in medio positus altercantium litem discordiamque dissolvit: ita & Christus nobis fecit. Deus nobis juste irascebatur, & nos contemnebamus iratum, & clemen-*

tem

tem Dominum declinabamus : & fe medium Chriftus ingreffit, & fociavit utramque naturam, & nobis quod imminebat a Patre fupplicium, ipfe fuftinuit. Alia ejufdem teftimonia legi poffunt apud Theodoretum *Dialogo* 2. & apud Sanctum Leonem in Epiftola ad Leonem Auguftum.

S. Cyrillus Alexandrinus in Epiftola ad Neftorium. *Non enim dicimus quod Dei natura converfa vel immutata, facta fit caro; nec quod in totum hominem, qui eft ex anima & corpore, transformata fit; fed illud magis, quod carnem animatam anima rationalis fibi copulaverit Verbum fubftantialiter, & ineffabiliter factus fit homo, & nuncupatus fit etiam filius hominis, non nuda tantummodo voluntate, fed nec affumptione fola perfonæ; fed quod diverfæ quidem naturæ in unum convenerint, unus tamen ex ambabus Chriftus & Filius, non evacuata aut fublata diverfitate naturarum per conjunctionem, fed quia fimul nobis effecerunt unum Dominum, & Chriftum, & Filium, id eft, divinitas & humanitas, per arcanam illam ineffabilemque copulationem ad unitatem.* Et infra; *Ita Chriftum unum & Dominum confitemur, non tamquam hominem cum Verbo coadorantes, ne divifionis quædam fpecies inducatur; fed unum jam & eumdem adorantes: quia non eft alienum a Verbo corpus fuum, cum quo ipfi etiam affidet Patri.* Alia ejufdem Sanctiffimi Doctoris teftimonia lege apud S. Leonem & Theodoretum locis laudatis.

S. Hilarius lib. 9. de Trinitate. *Nefcit plane, vitam fuam nefcit, qui Jefum Chriftum ut verum Deum, ita & verum hominem ignorat: & ejufdem periculi res eft, Chriftum Jefum vel Spiritum Deum, vel carnem noftri corporis denegare........ Mediator ipfe in fe ad falutem Ecclefiæ conftitutus, & ipfo illo inter Deum & homines Mediatoris Sacramento utrumque unus exiftens, dum ipfe ex unitis in idipfum naturis, natura utriufque res eadem eft: ita tamen ut neutro careret in utroque ne forte Deus effe homo nafcendo defineret, & homo rurfus Deus manendo non effet. Hæc itaque humanæ beatitudinis fides vera eft, Deum & hominem prædicare, verbum & carnem confiteri: Neque Deum nefcire, quod homo fit, neque carnem ignorare, quod Verbum fit.* Alia ejufdem Patris infignia teftimonia legantur apud Theodoretum & S. Leonem locis laudatis.

Idem dogma fidei afferunt S. Hieronymus in Matthæi cap. ultimum, Rufinus in Symbolum, S. Paulinus Epiftolis 4. & 24.

S. Ambrofius lib. 2. de Fide ad Gratianum. *Sileant igitur inanes de fermonibus quæftiones, quia regnum Dei, ficut fcriptum eft, non in perfuafione verbi eft, fed in oftenfione virtutis; fervemus diftinctionem divinitatis & carnis. Unus in utroque loquitur Dei Filius, quia in eodem utraque natura eft. Et fi idem loquitur, non uno femper loquitur modo. Intende in eo nunc gloriam Dei, nunc hominis paffiones. Quafi Deus loquitur quæ funt divina, quia Verbum eft: quafi homo dicit quæ funt humana, quia in mea fubftantia loquitur.*

Et lib. *de Incarnatione Domini* contra Apollinariftas. *Sed dum hos redarguimus, emergunt alii, qui carnem Domini dicant & divinitatem unius effe naturæ. Quæ tantum facrilegium inferna vomuerunt? Jam tolerabiliores funt Ariani, quorum per iftos perfidiæ robur adolefcit, ut majore contentione afferant Patrem & Filium, & Spiritum Sanctum, unius non effe fubftantiæ, quia ifti divinitatem Domini & carnem fubftantiæ unius dicere tentaverunt.* Plura alia non minus luculenta S. Ambrofii teftimonia Theodoretus & S. Leo contra Eutychianos proferunt, locis laudatis.

S. Auguftinus in Epiftola ad Volufianum. *Nunc vero ita inter Deum & homines Mediator apparuit, ut in unitate perfonæ copulans utramque naturam & folita fublimaret infolitis, & infolita folitis temperaret.*

Leporius in Libello Emendationis, quem fub nomine S. Auguftini Theodoretus & S. Leo laudant. *Confitemur Dominum ac Deum noftrum Jefum Chriftum, unicum Filium Dei, qui ante fæcula natus ex Patre eft, noviffimo tempore de Spiritu Sancto, & Maria femper Virgine factum, hominem Deum natum: & confitentes utramque fubftantiam carnis & Verbi, unum eumdemque Deum atque hominem pia fidei credulitate fufcipimus: & ex tempore fufceptæ carnis, fic omnia dicimus, quæ erant Dei, tranfiffe in hominem, ut omnia quæ erant hominis in Deum venirent: & hac intelligentia Verbum factum fit caro, non ut converfione, aut mutabilitate aliqua cœperit effe quod non erat; fed ut potentia divinæ difpenfationis Verbum Patris, numquam a Patre difcedens, homo proprie fieri dignaretur; incarnatufque fit Unigenitus fecreto illo myfterio, quod ipfe novit... Novit enim fine fui corruptione mifceri. Abfit ita credere, ut conflatili quodam genere duas naturas in unam arbitremur reductas effe fubftantiam. Hujufmodi enim commixtio, partis utriufque corruptio eft... Nafcitur ergo nobis proprie de Spiritu Sancto, & Maria femper Virgine Deus homo Jefus Chriftus Filius Dei, ac fic in alterutrum unum fit Verbum & caro, ut manente in fua perfectione naturaliter utraque fubftantia, fine fui præjudicio, & humanitati divina communicent; & divinitati humana participent; nec alter Deus, alter homo; fed idem ipfe Deus, qui & homo, & viciffim homo, qui & Deus Jefus Chriftus, unus Dei Filius & nuncupetur, & vere fit.*

Ejufdem Catholici dogmatis de duabus Chrifti naturis in unam perfonam convenientibus, & poft unitionem fine ulla confufione remanentibus, fidem confirmant Capreolus Carthaginenfis in *Epiftola ad Vitalem & Conftantium*, & Caffianus paffim in Opere de *Incarnatione*, & præfertim *lib.* 3. cap. 5.

S. Leonem appellaffe fatis eft, qui Chalcedonenfe Concilium in caufa fidei confirmavit & duarum in Chrifto naturarum confeffionem fcriptis doctiffimis expofuit. Ex variis ejus Epiftolis & Sermonibus, illam tantum laudo celeberrimam Epiftolam ad Flavianum, quæ a Synodo Chalcedonenfi fufcepta & approbata eft. Unum ex ea locum proferre fit fatis. *Salva igitur proprietate utriufque naturæ & fubftantiæ*, inquit, *& in unam coeunte perfonam, fufcepta eft a Majeftate humilitas, a virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas: & ad refolvendum conditionis noftræ debitum, natura inviolabilis naturæ eft unita paffibili: ut quod noftris remediis congruebat, unus atque idem Mediator Dei & hominum, homo Jefus Chriftus, & mori poffet ex uno, & mori non poffet ex altero. In integra ergo veri hominis perfectaque natura verus natus eft Deus, totus in fuis, totus in noftris. Noftra autem dicimus, quæ in nobis ab initio Creator condidit, & quæ reparanda fufcepit.*

Et infra: *Sicut Deus non mutatur miferatione, ita homo non confumitur dignitate. Agit enim utraque forma cum alterius communione quod proprium eft; Verbo fcilicet operante quod Verbi eft, & carne exequente quod carnis eft. Unum horum corufcat miraculis, aliud fuccumbit injuriis.*

Rationes Patrum contra Eutychianos:

IV. Multiplici ratione ex Incarnationis Dominicæ veritate petita Eutychianos impugnarunt SS. Patres. Primam ex ipfa unitionis voce arceffiverunt. *Unitio enim eft duarum* naturarum; *non cujuflibet alterius abolitio* (inquit Gelafius *lib. contra Eutychen*) Unitio autem Verbi cum carne ex hoc fcripturæ facræ oraculo habetur: *Verbum caro factum eft.*

Secunda ratio hæc eft. Si ex duabus naturis unica in Chrifto facta effet, nec humana illa effet, nec divina: adeoque Chriftus nec Deus effet nec homo: nec Patri, nec Matri confubftantialis. Sic ratiocinatur Leontius apud Euthymium *in Panoplia* Parte 2. Tit. 15. *Simplex natura compofita natura non confubftantialis. Quare fimplex natura Patris eft, Filii vero compofita, non erit confubftantialis Patris natura naturæ Filii. Atqui confubftantialem Patri Chriftum, & eumdem nobis confubftantialem profiteri fe fimulant. Dicant igitur an fieri poffit, ut una & compofita natura Chrifti ex toto fit Patri confubftantialis, & fit eadem tota nobis: & an non iftud ad eamdem nos cum Patre fubftantiam evehat.*

Tertio ratio hæc eft, quod nec divinitas in carnem mutari potuerit, nec humana in deitatem tranfire natura. Ita ratiocinatur Gelafius: *Etenim fi aliquid, quod abfit, vel divinitatis, vel humanitatis inde deceſſerit, fequitur ineffabilis refolutio Sacramenti: & quod dictu auditque fugiendum eft, vel homo Deus effe jam definat, fi fola illic humanitas, non etiam deitas perfeverat: vel Deus homo confequenter effe defi-*

destita, si sola illic divinitas, non etiam humanitas unica permaneat. Nec glorificata videatur nostra conditio unitione deitatis, sed potius esse consumpta, si non eadem subsistit in gloria; sed sola existente deitate, humanitas illic esse jam destitit. Videbitur autem divinitas in utroque mutabilis, si vel in carnem est ipsa conversa; vel sic est in deitatem humanitatis transfusa conditio, ut proprietas ejus esse defecerit. Si enim ex seipsa ex toto jam non est, restat ut accesserit, accreveritque deitati, sic in deitatis naturam transeundo, ut esse destiterit prorsus humanitas: ubi modis omnibus divina substantia mutabilitatem recipere judicetur; qua cum nec minui possit omnino, nec crescere transfusione humanitatis adjecta velut aucta videatur.

Quarta ratio hæc est, quod naturæ uni simplici contrariæ proprietates non conveniunt; cujusmodi in sunt Christo Domino. Ita Ephræmius, in Bibliotheca Photii, Cod. 229. *Si in contrariis proprietatibus horum utriusvis natura spectatur, carnis, inquam, & divinitatis, qui non duæ sunt una natura?* Quod ratiocinium laudat ex S. Gregorio Nysseno adversus Apollinarem scribente.

Eutychianorum argumentis respondetur.

Objiciebant Eutychiani effatum illud evangelicum: *Verbum caro factum est*: & ex eo Verbum in carnem conversum vel carnem ipsam a Verbo fuisse consumptam colligebant.

Respondent SS. Patres, Verbum carnem factum esse, non conversione in carnem, non commixtione, & confusione; sed unitione & assumptione; sicut Christus in Scriptura dicitur factus pro nobis maledictum & peccatum, quia maledictum in se suscepit, & peccata nostra pertulit non quod in execrationem & peccatum sit conversus. Ita locum illum ex S. Athanasio explicat Theodoretus, *Dialogo* 11. Ita S. Gregorius Nazianzenus in Epistola ad Cledonium. Ita S. Ambrosius lib. de Incarnatione, cap. 6. *Desinant*, inquit, *dicere naturam Verbi in corporis naturam esse mutatam; ne pari interpretatione videatur natura Verbi in contagium mutata peccati.*

Addunt Patres, cavisse Spiritus Sancti providentiam, ne verba illa Sancti Joannis mixtionis confusionisque falsam quamdam speciem imperitorum animis ingererent, subjectis illis vocibus, *Et habitavit in nobis*. Ita S. Chrysostomus Homilia 11. in Joannem. „ Ut intelligas, *inquit*, ob id unum scriptum esse, Factum est, ne apparentem speciem suspiceris, audi ut in sequentibus orationem suam repurgat, ac pravam illam suspicionem evertit. Quid enim subjicit? Et habitavit in nobis, tamquam sic te alloqueretur: Vide ne quid absurdi suspiceris ex illa voce Factum est. Non enim mutationem illam immutabilis illius naturæ significavi: sed habitationem & commorationem. Porro id quod habitat, non est idem cum eo quod habitatur, sed diversum. Nam alterum habitat in altero, alioqui non esset habitatio. Nihil enim in seipso habitat. Cæterum alterum dixi substantia. Quippe unitione & copulatione unum est Deus Verbum & caro: ita ut non confusio, vel extinctio ulla substantiarum acciderit: sed inexplicabilis quædam & omnem dicendi facultatem superans unitio.

Verbum ita carnem factum esse ut ne levissima quidem perstringeretur mutationis aura, eleganti exemplo S. Augustinus explicat Sermone 23. de Tempore. „ Nemo ergo credat Dei Filium coæternum & coæqualem conversum & commutatum esse in hominis Filium: sed potius credamus, & non consumpta divina, & perfecte assumpta humana substantia, manentem Dei Filium, factum Hominis Filium. Neque enim quia dictum est, Deus erat Verbum, & Verbum caro factum est: sic Verbum caro factum est, ut esse desineret Deus, quando in ipsa carne, quod verbum caro factum est, Emmanuel natum est, nobiscum Deus. Sicut Verbum quod corde gestamus, fit vox, cum id ore proferimus; non tamen illud in hanc commutatur, sed illo integro, ista in qua procedat, assumitur, ut & intus maneat quod intelligatur, & foris sonet quod audiatur: hoc idem tamen profertur in sono quod ante sonuerat in silentio: atque ita Verbum cum fit vox, non mutatur in vocem, sed manens in mentis luce & assumpta carnis voce, procedit ad audientem, & non deserit cogitantem.

Objiciebant Eutychiani authoritatem Julii Romani Episcopi duarum naturarum professionem convellentis in Epistola ad Dionysium Corinthiorum Episcopum his verbis: *Necesse est eos, cum duas naturas dicunt, unam adorare, alteram non adorare; ac in divinam quidem baptizari; in humanam vero non baptizari.*

Epistola venerando S. Julii I. Romani Episcopi nomini supposita Eutychiani abutebantur.

Respondet Leontius *lib. de Sectis Actione* 8. Illam Epistolam non esse Julii Romani Episcopi: quod ex multis evincit. Primo, quia *Si quis eam subtiliter consideret, nihil Julii nomine dignum habeat. Deinde quod in eadem Epistola, corporis mentione facta, nusquam ia mente præditum, vel animatum dixerit. Erat autem in more Patrum illius saeculi, ut sicubi corporis mentionem facerent, idipsum mente præditum, animatumque dicerent. Quod quidem usque adeo verum est, ut reformidantibus eis hoc crimen, ideoque deinceps illas voces, mente præditum, & animatum adjicientibus, nulli posteriorum libri reperiantur, qui hanc Veteram appendicem non habeant. Præterea inde etiam non B. Julii, sed Apollinaris esse demonstratur, quod Nyssenus ille Gregorius in Opere contra Apollinarem, aperte multa recitet, quæ hac Epistola continentur, eaque velut prava refutet. Potest & aliunde convinci quod B. Julii non sit. Ajunt enim, Actis Synodi Ephesinæ sub B. Cyrillo insertam: quod quidem aperte mentiuntur. Nam ibi nihil tale in textu reperitur: sed alia quadam inserta est Epistola velut a Julio scripta, nec ipsa Julii, sed Timothei* (Apollinaristæ) *quemadmodum de multis exemplaribus intelligi potest.*

Et in alio Fragmento adversus Apollinaristas Patrum depravatores: *Quidam*, inquit, *ex heresi Apollinarii, vel Eutychis, vel Dioscori, cum vellent suam hæresim confirmare, quasdam Orationes Apollinaris Gregorio Thaumaturgo, aut Athanasio, aut Julio inscripserunt, ut simpliciores fallerent... Et apud multos ex recte credentibus, reperire poteris librum Apollinarii, cui titulus, Fides particularis, inscriptum Gregorio, & quasdam ejus Epistolas inscriptas Julio*, &c. Perperam vero Gennadius *in Catalogo Virorum Illustrium*, laudatam Epistolam Julio tribuit.

Secundo responderunt Patres, si hæc Epistola Julii esset, par esse credere, ipsum naturæ nomen pro persona usurpasse, cum duas in Christo negavit esse naturas. Ita Eulogius Alexandrinus Patriarcha apud Photium Codice 230. *Si vero quis contendat Julium in Christo unam naturam dicere: Primum quidem numquam clarum si genuinus hic sermo. Secundum par est cognoscere, ut posterius Julio apud Romanos, naturæ & hypostaseos studiose nomen indicavit. & frustra hæretica zizania semen ibidem student suffocare. In indicatis enim vocibus manentibus non obviam ivit impietas, potius valde consequens, pro hypostaseos, voce natura uti.*

Hæc S. Cyrilli locutio, una natura Verbi Incarnata, *hæresi non favet Eutychianæ*

Objiciebant Eutychiani S. Cyrilli Alexandirini authoritatem, dicentis, Post adunationem non esse duas naturas, sed *Unam naturam Verbi incarnatam*, vel unam naturam Filii Incarnati, quod & Sanctus Athanasius ante Cyrillum scripsit. Cyrilli sententia legitur in ejus Epistola ad Acacium Melitinensem. *Quamobrem*, inquit, *dum ea, ex quibus unus est, & solus Filius ac Dominus Jesus Christus, cogitatione, intelligentiaque concipimus, naturas duas unitas esse dicimus: post unitionem vero, tamquam sublata jam in duo partitione, unam esse credimus Filii naturam; verum inhumanati & incarnati*. Et in Epistola 1. ad Successum. *Post unitionem*, inquit, *non dividimus naturas a se mutuo, neque in duos secamus filios illum, qui unus est & individuus. Sed unum dicimus Filium, & quemadmodum locuti sunt Patres, unam naturam Dei Verbi incarnatam.*

Respondetur, hanc loquendi formulam a S. Cyrillo usurpatam, Eutychianis minime favere: immo aptissimam esse ad Eutychetis ac Nestorii confodiendas hæreses. Cum enim *Unam* dicit *naturam Verbi*, personæ in Christo significatur unitas; *quoniam* enim vocabulum pro natura usurpat ibi S. Cyrillus, & naturas post unitionem divisas esse negat, sive separatim subsistentes, ut Nestorius contendebat: eum

autem

autem addit, *Incarnatum*, significat carnem unitam esse hypostatice Verbo, adeoque a Verbo distinctam, quo loquendi modo perimitur Eutychianus error confusionem asserens naturarum. Præstat audire S. Cyrillum, qui in 2. ad Successum Epistula, calumniam omnem a suis illis vocibus amolitur. *Si enim*, inquit, *unam naturam dicentes, Verbi Dei tacuissemus, non inferentes incarnatum, sed velut abjicientes dispensationem, erat illis forsitan non improbabilis sermo simulantibus interrogare; Ubi est in humanitate perfectio, aut quomodo substantia nostra subsistit? Quoniam vero, & perfectio qua in humanitate est, & essentia nostra manifestatio, illata est per id quod dictum est, Incarnati, jam desinant, arundineam virgam sibi supponentes.*

Hanc quoque S. Cyrilli sententiam ad Eutychianos refellendos valere plurimum ostendunt Gelasius lib. contra Eutychem, S. Maximus Martyr in Tractatu, *De Expositione vocum quarumdam, quibus utitur Ecclesia, cum de Christo agitur*: Eulogius Alexandrinus Patriarcha apud Photium Cod. 230. & Ephræmis Antiochenus apud eumdem Codice 29. quorum testimonia descripta sunt superius, Dissertatione 8.

Joannes Maxentius in libro contra Acephalos, eamdem loquendi formulam ab errore vindicat his verbis. *At si voluerint dicere, Verbum Incarnatum, sive unam naturam Dei Verbi Incarnatum, eo ipso quo hoc dicunt, duas proculdubio dicere conveniuntur in Christo naturas, duarumque, non unius nomina naturarum, ejus videlicet qui incarnatus est, id est, Verbi Dei; & ejus qua ab ipso assumpta est; id est, carnis.... Quemadmodum si dicatur anima incarnata, sive una natura animæ incarnata*, duæ naturæ diversæ significantur, in quibus homo subsistit. Et Anathematismo 1. *Si quis non confitetur in Domino nostro Jesu Christo duas naturas unitas, hoc est, divinitatis & humanitatis; ac sic unam naturam Dei Verbi incarnatam, sicut duas unitas in una substantia atque persona, secundum quod nobis tradidit veneranda Synodus Chalcedonensis, anathema sit.*

His concinit Petrus Diaconus lib. *de Incarnatione*, cap. secundo: *Nec illis*, inquit, *acquiescenter, qui unam Dei Verbi naturam incarnatam prædicantes, venerabilis Chalcedonensis Concilii fidem refugiunt: nec illos admittentes, qui duas naturas dolose pronuntiantes, unam Dei Verbi naturam Incarnatam minime confitentur, æstimantes hoc duarum naturarum professioni contrarium: quasi aliquid aliud quam duas naturas ineffabiliter unitas, una Dei Verbi natura incarnata significet.*

Objici possunt Patrum testimonia, qui mixtionis nomen usurparunt, agendo de Incarnatione. Sic enim Tertullianus Apologetici cap. 21. *Nascitur*, inquit, *homo Deo mixtus*. S. Augustinus in *Epistola ad Volusianum*, ait, personam Christi *Mixturam esse Dei & hominis*, sicut persona hominis *Mixtura est animæ & corporis*. Leporius Presbyter in Libello suæ emendationis ab Ecclesia Africana probato, ait *Filium Dei incarnatum esse, & immixtum*. S. Leo Sermone 3. in Natali Domini: *Non sic*, inquit, *Natura humana in societatem sui Creatoris est assumpta, ut ille habitator, & illa habitaculum esset; sed ita ut natura alteri altera misceretur*. Sicut ergo mixtione liquorum fit unus liquor, ita mixtione naturarum, una natura facta est,

Quo sensu Patres mixtionis nomen usurparunt, cum de duarum in Christo naturarum unitione sermonem facerent.

Respondeo cum S. Cyrillo *lib. 1. adversus Nestorium, cap. 3.* Mixtionis nomen Patres quosdam usurpasse, cum de naturarum duarum unitione in Christo sermonem fecerunt, non eo quo sumitur sensu, cum liquores dicuntur misceri, ut scilicet eorum destruatur natura, & unus in alterum, vel ambo in tertium quemdam transmutentur: *Sed ea voce sunt abusi, cum summam unionem ostenderent*, (inquit S. Cyrillus.)

Respondeo secundo, iisdem verbis quibus Photius Eulogii testimonio respondet, easdem voces usurpanti. *Utitur*, inquit, *Verbo mixtionis, pie quidem, sed non utitur secundum infanum Apollinarium, quomodo hac voce sit utendum testatus, neque secundum audacem Eutychem, sed ut lex pietatis permittit: ut qui nosset unum Filium Dominum nostrum Jesum Christum declarare, duabus naturis indivisis & inconfusis constare in perfecta humanitate, & perfecta divinitate: ut permixtio, secundum illum, confusionem non significet, neque inducat divisionem vocis in duo.*

Tertullianus mixtionis nomen pio etiam sensu usurpat, ut summam duarum in sua integritate manentium unionem significat, non quatenus confusionem indicat. Præstat ipsum audire *lib. contra Praxeam, cap. 27.* dicentem: *Cæterum Deum immutabilem & informabilem credi necesse est, ut æternum. Transfiguratio autem interemptio est pristini: omne enim quod transfiguratur in aliud, desinit esse quod fuerat, & incipit esse quod non erat. Deus autem neque desinit esse, neque aliud potest esse*. Et infra: *Si enim Sermo ex transfiguratione & demutatione substantiæ caro factus est, una jam substantia Jesus ex duabus, ex carne & spiritu mixtura quædam, ut electrum ex auro & argento. Et incipit nec aurum esse, id est Spiritus; nec argentum, id est, caro, dum alterum altero mutatur, & tertium quid efficitur. Neque ergo Deus homo. Caro enim non proprie est, qui Sermo fuit. Ita ex utroque neutrum est. Aliud longe tertium est quam utrumque. Sed enim invenimus illum directe & Deum & hominem expositum, ipso hoc Psalmo suggerente: Quoniam Deus homo natus est in illa, ædificavit eam voluntate Patris. Certe usquequaque Filium Dei & Filium hominis, cum Deum & hominem sine dubio, secundum utramque substantiam, in sua proprietate distantem: quia neque Sermo aliud quam Deus, neque caro aliud quam homo. Sic & Apostolus de utraque ejus substantia docet: qui factus est, inquit, ex semine David, hic erit homo & Filius hominis, qui definitus est Filius Dei secundum spiritum. Hic erit Deus & sermo Dei Filius. Videmus duplicem statum, non confusum, sed conjunctum in una persona Deum & hominem Jesum. Et adeo salva est utriusque proprietas substantiæ, ut & spiritus res suas egerit in illo, id est, virtutes, & opera, & signa: & caro passiones suas functa sit, esuriens sub Diabolo, sitiens sub Samaritide, flens Lazarum, anxiusque ad mortem: Denique & mortuus est. Quod si tertium quid esset ex utroque confusum, ut electrum, non tam distincta documenta pateret utriusque substantiæ.*

S. Augustinus mentem satis explicat suam loco laudato. *Sicut*, inquit, *in unitate personæ anima unitur corpori, ut homo sit: ita in unitate personæ Deus unitur homini ut Christus sit. In illa ergo persona mixtura est animæ & corporis: in hac persona mixtura est Dei & hominis: si tamen recedat auditor a consuetudine corporum, qua solent duos liquores ita commisceri, ut neuter servet integritatem suam: quamquam & in ipsis corporibus, aeri lux incorrupta misceatur*. Et infra: *Si tamen*, inquit, *mixtionis vel mixturæ nomen non indigne ad ista admittitur, propter consuetudinem corporalium rerum longe aliter se habentium, aliterque notarum.*

Seipsum etiam explicat Leporius, post verba laudata statim addens: *Non tamen quia Incarnatus dicitur & immixtus, diminutio ejus est accipienda substantiæ. Novit enim sine sui corruptione misceri, & tamen in veritate misceri. Novit in se ita suscipere, ut nihil ei crescat augmenti: sicut seipsum novit totum infundere, ut nihil accidat detrimenti. Non ergo ad intelligentiam imbecillitatis nostræ, secundum experimentorum visibilia documenta, facientes conjecturam de æqualibus se invicem ingredientibus creaturis, putemus Deum hominemque commixtum, & tali confusione carnis & Verbi quasi aliquod corpus effectum*, &c. Lege insigne Leporii testimonium inter probationes.

Denique Mixtionis nomen intimam unionem significat apud S. Leonem, non confusionem naturarum, & ad personarum dumtaxat diversitatem excludendam usurpatur, ut integer istius loci contextus ostendit. *Hic enim*, inquit, *mirabilis sacra Virginis partus, vere humanam, vere divinam una edidit prole naturam: quia non ita proprietates suas tenuit utraque substantia, ut personarum in eis possit esse discretio: nec sic natura in societatem sui Creatoris est assumpta, ut ille habitator, & illa habitaculum esset: sed ita ut natura alteri altera misceretur. Et quamvis alia sit qua suscipitur alia vero qua suscipit: in tantum tamen unitatem convenit utriusque diversitas,* at

ut nunc idemque sit Filius, qui se, & secundum quod verus est homo, Patre dicit minorem; & secundum quod verus est Deus, Patri profitetur æqualem.

Naturas in Christo duas post unitionem sola cogitatione dividi, S. Cyrillus Catholico sensu dixit.

Objiciebant Eutychiani verba S. Cyrilli in secunda ad Successum Epistola dicentis, Naturarum differentiam post unitionem, sola cogitatione dividi.

Respondeo, hæc Eutychianis non favere. Non enim significat his verbis S. Cyrillus ita misceri & confundi proprietates naturarum, ut nonnisi una quæpiam esset in Christo, vel composita natura: sed separatas, & a se mutuo distractas non subsistere, ut affectione sola, vel habitudine, non substantivo aliquo, & unum per se faciente nexu ac vinculo, sesem invicem hærerent: quæ fuit Nestorii hæresis. Hinc animæ & corporis exemplum profert S. Cyrillus, quæ pariter sola ratione divisa post unitionem asserit, quia seorsim non subsistunt, quamvis compertum sit distinctam esse reipsa corporis, animæque substantiam: sed longe aliud est distinctio, aliud divisio & sectio. En S. Cyrilli verba: *Sed ignorant, quæcumque non sola mentis consideratione distingui solent, ea prorsus etiam in diversitatem distinctam omnifariam ac privatim a se mutuo segregari. Sit rursus nobis in exemplum homo nostri similis. Duas namque in eo naturas intelligimus, unam animæ, alteram corporis. Sed cum sola discreverimus intelligentia, & differentiam subtili contemplatione, seu mentis imaginatione conceperimus, non tamen seorsim ponimus naturas, neque illis in totum per divisionem virtutem emmittimus, sed unius hominis esse intelligimus, ita ut illa dua jam non sint duo, sed utraque animal unum absolvatur. Quamvis igitur in Emmanuel humanitatis naturam ac divinitatis dicant: ipsa tamen humanitas propria facta est Verbi, unusque cum ipsa Filius intelligitur.*

Et infra: *Igitur ea ex quibus est unus & solus Filius & Dominus Iesus Christus, tamquam intelligentia concipientes, duas quidem naturas unitas asserimus: post unionem vero tamquam sublata jam illa, in duo divisione, unam esse credimus Filii naturam, tamquam unius, sed hominis facti & incarnati.*

Objiciebant Eutychiani, duos esse Christos, seu duas in Christo personas, si duæ sint naturæ.

Respondet Gelasius: *Grandem esse eorum cæcitatem, qui non vident, non duos Christos per hæc posse deprimi, ex quibus integer Christus existit, & sine quorum unaquaque substantia integer non possit ostendi: sed ipsi potius*, inquit, *se non integrum Christum confitentur adstruere, cum in eodem Sacramento, aliquid de iis quibus integer constat, conantur abstrahere .... Numquidnam cum homo ex anima constet & corpore, quorum duas naturas esse non dubium est, non adunatione naturali una persona & unus est homo? Amplius dicimus; certe & interiorem hominem, & exteriorem Scripturæ divina sæpe testatur authoritas: & tamen non ideo duo homines in uno, sed una persona & unus est homo. Unde interior & exterior ad significantiam dicitur qualitatum, non ad evidentiam personarum duarum. Quanto magis in illa ineffabili adunatione, indivisibili numquamque solvenda, sicut salva proprietate utriusque naturæ, ex quibus hoc mysterium constare non dubium est, & sine quibus constare non posse manifestum est: sicut una eademque persona est Domini nostri Iesu Christi, sic integer, sic unus, sic verus Christus est? Et mane unus non est, si integer non est: quia sublata parte ex iis quibus integer approbatur, dimidius videbitur esse, non integer. Et sicut integer non est, sic verus non est: si verus non est, falsus apud eos Christus esse convincitur.*

Eidem objectioni subtiliter Vigilius Tapsensis respondet lib. 1. exemplo adducto trium Sanctissimæ Trinitatis Personarum: sunt enim quædam propria Patris, quæ nec ad Filium, neque ad Spiritum Sanctum pertinent. Et ita de aliis personis. Si ergo hæ tres personæ habentes singulas proprietates suas, quibus distinguuntur, non quibus separentur, unus est Deus: quomodo Filius, salva naturæ utriusque proprietate, non unus est Christus?

Secundo profert exemplum hominis, in quo proprietatum distinctio duplicem personam non infert. Exempli gratia, constat homo quinque sensibus, qui ita officii sui proprietatem naturaliter obtinent, ut nihil secum habeant commune, nihil sibi alterius valeant vindicare. Visus ita ministerii sui proprium gerit officium, ut nec audire, nec odorari, nec gustare, nec contrectare possit; & ita de aliis. Et cum sint hæ omnes membrorum species tam diversæ, tam differentes, ita naturalibus proprietatibus substitutæ, nihil communionis, nihil societatis ad se invicem habeant, sed privato quodam & solitario jure, propriæ functionis ministerium impleant: unus tamen idemque est homo, qui quomodo quinque corporalibus sensibus, varia proprietate a se invicem differentibus constat; ita quinque, secundum istorum deliramenta, personas habere debuerat: ut quantæ sunt proprietates sensuum, tanta esset numerositas personarum. Hæc Vigilius.

DISSERTATIO XXV.

Adversus Hæresim Vigilantii: Qua etiam recentiorum Hagiomachorum errores, JOANNIS DALLÆI *præsertim libris* de Religiosi cultus objecto, *defensi, refelluntur & evertuntur.*

QUÆSTIO I.

De sacrarum Reliquiarum veneratione.

ASSERTIO PRIMA.

Reliquias Sanctorum in veneratione habendas contra Vigilantium, Wiclefistas, Lutheranos, & Calvinianos Scriptura sacra probat, Sanctorum ossibus & cineribus delatum honorem commemorans & commendans.

I. CUM Moyses discederet ex Ægypto, transtulit ossa Josephi, secundum quod ab ipso fuerat filiis Israel mandatum. [*Exodi* 13.] de quo dicitur Ecclesiastici 49. *Ossa ipsius visitata sunt, & post mortem prophetaverunt.* Dicas vero, amabo, nonne veneratione aliqua religiosa prosequi licebat ossa S. Patriarchæ, de quibus tam honorifice Scriptura sacra loquitur?

IV. Regum 13. refertur quod *Quidam sepelientes hominem, viderunt latrunculos, & projecerunt cadaver in sepulchro Elisæi. Quod cum tetigisset ossa Elisæi, revixit homo, & stetit super pedes suos.* Quis ita amens ut dicas Elisæi ossa, per quæ Deus tam magnum patravit miraculum, non esse honore digna, maxime cum Scriptura sacra, *Ecclesiastici* 48. testetur *Mortuum corpus ejus prophetasse?* Quidni vero faces honos Prophetæ corpori tribuatur, cum Eliæ pallium aquæ ipsæ reveritæ sint? Cum enim ejus pallio percussisset aquas Jordanis Elisæus, divisæ sunt huc atque illuc, & transiit. Item *cap.* 23. Cum idolorum delubra Josias evertisset aliorumque ossa mortuorum redegisset in cineres, ossa Sancti Prophetæ præ veneratione intacta esse voluit; *Dimitte eum*, inquit, *nemo commoveat ossa ejus.* His argumentis quarti Sæculi Patres honorem Sanctorum Reliquiis habendum esse probaverunt. Quam Scripturæ sacræ interpretationem a Patribus III. Sæculi dubio procul acceperant, & illi a Majoribus, quibus illam priores Patres, ac prioribus tandem illis Apostoli ipsi tradiderant. His pugnant S. Cyrillus Hierosolymitanus *Catechesi* 18. Et S. Hieronymus *Epistola* 53. *ad Riparium, de errore Vigilantii*, cujus ad finem se Ecclesiæ fidem propugnare diserte asserit. *Non tam*, inquit, *illius infidelitatem quæ omnibus patet quam nostram fidem aperuimus.*

II. *Isaiæ* II. Sepulcrum Christi gloriosum prædicatur, nec gloria illa Resurrectionis ipsius definitur tempore, sed indefinite dicitur: *Erit sepulcrum ejus gloriosum.* Quis igitur Fidelium a primis nominis Christiani sæculis erga sepulcrum Domini venerationem ab Ecclesia approbatam ac laudatam, impietatis ac superstitionis accusare, nisi impius & hæreticus audeat? hinc frequentes Christianorum ex toto orbe Hierosolyma peregrinationes, & ad sepulcrum Domini, aliaque sacra loca concursus, teste

S. Hie-

S. Hieronymo Epistola 17. *ad Marcellam* : ubi de veneratione locorum Sanctorum & maxime Dominici Monumenti agens : *Martyrum*, inquit, *abique sepulchra veneramur, & sanctam favillam oculis apponentes, si liceat, etiam ore contingimus : & monumentum in quo Dominus conditus est, quidam existimant negligendum? Si nobis non credimus, credamus saltem Diabolo & Angelis ejus, qui quotiescumque ante illud de obsessis corporibus expelluntur, quasi in conspectu tribunalis Christi stantes contremiscant, rugiunt*, &c.

III. Mulierem Hemorrhoissam, quæ fimbriam vestis Christi, propter virtutem ex sacro ejus corpore vel in ipsa vestimenta redundantem religiose coluit, reverenter tetigit, ac ex ejus contactu sanitatem se credidit recepturam, nec frustra, nemo absque impietate, idololatriæ & superstitionis accusaret; cum a Christo fides illius laudata sit : impie igitur & insane Romanæ communionis Christianos idololatriæ & superstitionis accusant Heterodoxi, quod Christi spineam coronam, clavos, sudarium, &c. religiose colant.

IV. *Actuum XIX.* dicitur : *Virtutes non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli : ita ut etiam super languidos deferrentur a corpore ejus sudaria & semicinctia, & recedebant ab eis languores & Spiritus nequam egrediebantur.* Certe qui tanta fiducia sudaria & semicinctia S. Pauli ad suorum sanationem infirmorum adhibebant, ea singulari aliqua veneratione prosequebantur, alioque loco & pretio habebant, quam sudaria quæ vulgarium hominum in usu essent.

Denique *Actuum* 5. refertur, Fideles infirmos suos in plateas ejecisse, & posuisse in lectulis ac grabatis, *Ut veniente Petro saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus suis.* Quod si tantum valuit umbra transeuntis, quanto magis corpus jam cum Christo in cœlis regnantis? Incredibilis enim Dallæi, aliorumque Heterodoxorum stupor est, qui viventium quidem corpora & res iis admotas eximia aliqua virtute ad patranda miracula donata fuisse fatentur : Mortuorum vero cadavera, & ossa, vel quascumque res eorum contactu consecratas, virtute hujusmodi destitui præfracte negant.

Dallæus *in libro* Adversus Latinorum traditionem de religiosi cultus objecto, *cap.* 1.

Sed eorumdem putidissima est sycophantia, qui nos reliquias adorare comminiscuntur & calumniantur; illique figmento suo & calumniæ omnia pene superstruunt argumenta, quibus Catholicum de Reliquiarum cultu religioso dogma oppugnant. Deum solum adorandum esse credimus, ipsique soli proprie dictam adorationem tribuimus; Sanctos vero colimus ut Christi & Dei amicos, eos non adoramus neque viventes in terris, nec in cœlis regnantes, sed reveremur, diligimus, invocamus :

Hæreticorum calumnia refelluntur.

Reliquias eorum non solum non adoramus, sed nec eodem cultu prosequimur quo sanctos ipsos; colimus vero ut pignora ad ipsos pertinentia, decenti eas loco condimus, aut asservamus, osculamur, vel flexis etiam genibus veneramur, aut cum reverentia gestamus, ut nostram erga Sanctos venerationem & charitatem testemur his pietatis officiis. Quæ veneratio & charitas cum a Religione imperetur quæ non solum Deum adorandum & super omnia diligendum, sed Sanctos propter Deum colendos ut ejus amicos, ac post eum & propter illum diligendos, & docet, & jubet, pars quædam religiosi cultus jure meritoque dicitur.

VI. Perperam vero Wiclefistæ contra Reliquiarum venerationem torquebant verba illa Christi, Matthæi 23. *Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ : quia ædificatis sepulchra Prophetarum, & ornatis monumenta Justorum, &c.* Nam Christus in Judæis non redarguit, quod Prophetis monumenta erigerent, vel jam erecta exornarent : sed quod ex hypocrisi agerent rem alioqui bonam ac piam, ac majores interim suos imitarentur, qui Prophetas occiderant, non Prophetas ipsos quorum monumenta exornabant. Ita hunc locum explicant S. Ambrosius in cap. 11. S. Lucæ, & S. Hieronymus in cap. 23. S. Matthæi.

VII. Inanis est etiam Calvini objectio de sepulchro Moysis, quod abscondit Deus ne a Judæis coleretur. Nam cum esset ad idololatriam propensissimus populus Judaicus, periculum erat ne si Moysis corpus præsto fuisset, ipsum ceu numen Israelitæ adorassent. At Christianis idem periculum minime timendum est, si illorum venerationi Sanctorum Reliquiæ exponantur, cum nemo eorum nesciat non esse colendos Sanctos instar numinum, sed ut domesticos & amicos Dei. Legatur S. Joannes Chrysostomus *Homilia V. in Matthæum.*

ASSERTIO ALTERA.

Sanctorum, præsertimque Martyrum corpora, cineres, ossa, Reliquias in honore ac pretio habendas, Traditio & mos Ecclesiæ vetus ac perpetuus evincunt.

PRobatur I. ex Epistola Encyclica Smyrnensis Ecclesiæ de Martyrio S. Polycarpi Episcopi sui, qui sub Imperatoribus Marco Aurelio, & Lucio Vero passus est circa annum Christi 167. *Verum*, inquit, *invidus ille atque æmulus, & Justorum generi semper infestus nequissimus dæmon cum insigne illius Martyrium, vitamque ab ineunte adolescentia sine ulla reprehensionis labe transactam intelligeret, atque ideirco immortalitatis corona ipsum esse redimitum, operam dedit ne corpus illius a nostris auferretur : tametsi multi inter nos essent, qui id agere magnopere cupiebant, & sacro illius cadaveri communicare. Quidam igitur suggesserunt Nicetæ Herodis Patri, ut Proconsulem adiret moneretque ne cadaver illius donaret : Ne forte, ut ajebant, relicto Crucifixo, hunc deinceps Christiani colere inciperent. Et isti quidem hæc dicebant suggerentibus atque instantibus Judæis. Qui etiam nostros solicite observaverant, cum e rogo corpus auferre tentarent : stulti! qui ignorarent nos nec Christum unquam posse relinquere, qui pro salute omnium quotquot ex genere humano salvi futuri sunt, mortem pertulerit, nec alium * quemquam colere. Illum enim utpote Filium Dei adoramus : Martyres vero tamquam Discipulos & Imitatores Domini merito amore prosequimur, ob eximiam benevolentiam, quam erga Regem & Magistrum suum declararunt. Quorum nos quoque consortes ac condiscipulos fieri modis omnibus optamus. Porro cum Centurio pertinaciam Judæorum animadverteret, corpus in medio collocatum, ut moris est ipsis, concremavit. Atque ita nos demum ossa illius gemmis pretiosissimis cariora, & quovis auro puriora colligentes, ubi decebat, condidimus. Quo etiam in loco nobis, si fieri poterit, convenientibus concedet Deus natalem ejus Martyrii diem cum hilaritate & gaudio celebrare, tum in memoriam eorum qui glorioso certamine perfuncti sunt, tum ad posteros ejusmodi exemplo erudiendos, & confirmandos.*

Apud Euseb. lib. 4. hist. Eccl. c. 15.

Traditio Ecclesiæ Smyrnensis de sacrarum reliquiarum veneratione.

Pari cultu, scilicet adorationis, quod verba sequentia ostendunt.

Quo ex loco [illegible] Dallæi propositiones in infausto illo & impio Opere, quod inscripsit, *Contra Latinorum Traditionem de Religiosi Cultus objecto*, confutantur. *Lib.* 4. quo continentur argumenta contra Latinam de Reliquiarum cultu Traditionem, prima propositio habetur cap. 1. *Quod nulla extent hujus Traditionis ex tribus primi Christianismi sæculis argumenta.* Altera cap. 2. *Quod vetustissimi Christiani ne ipsos quidem Divos, quorum esse dicantur Reliquiæ, coluerint.* Tertia cap. 8. *Quod Reliquiarum cultum nostris Pagani post annum quidem ter centesimum exprobrarint; ante id vero tempus minime objectarint.* Quarta cap. 16. *Quod ad unius vel plurium Martyrum sepulchrum proprie & seorsim ab aliorum Fidelium sepulchris orare velut aliqua major sit hujusmodi loci sanctitas atque religio, priscis ante quartum Sæculum Christianis insuetum & inusitatum fuerit.*

Ecce tibi, Dallæe, vel quisquis es Heterodoxe, Traditionis de Reliquiarum cultu argumentum ex certissimo & illustrissimo Sæculi secundi monumento depromptum. Ecce cultum sive honorariam venerationem Divis, quorum sunt Reliquiæ a Fidelibus impensam, Polycarpo Episcopo & Martyri ab Ecclesia Smyrnensi : nonne enimvero cultus religiosus est, diem Martyrii celebrare, in memoriam ejus qui glorioso certamine perfunctus est? Ecce Reliquiarum cultum ab Infidelibus exprobratum Christianis : siquidem prohibent ne auferant corpus Martyris, ne Christiani illud colerent. Quæ suspicio Judæorum & Paganorum animos non occupasset adversus eos quos nosset nullo in pretio ac honore Martyrum Reliquias habere. Spondet denique Smyrnensis Ecclesia se ad locum, ubi decenter condita sunt ossa Mar-

Martyris, conventuram, ut natalem Martyrii ejus diem celebret.

Ecclesiæ Hierosolymitanæ Traditio.

Probatur secundo, ex reverentia, qua primi Christiani Hierosolymitanæ Ecclesiæ, Cathedram Sancti Jacobi Apostoli venerati sunt, longe ante quartum Sæculum: de qua Eusebius *lib. 7. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 19.* Valesianæ Versionis. *Sane,* inquit, *& Jacobi illius Cathedram, qui primus Hierosolymorum Episcopus ab ipso Servatore & ab Apostolis est constitutus, & quem fratrem Domini cognominatum fuisse divina testantur Volumina, ad nostra usque tempora conservatam, Fratres illius Ecclesiæ, jam inde a majoribus, magna prosequuntur reverentia; satis perspicue declarantes, qualiter tum antiquiores, tum nostri temporis Christiani Viros Sanctos ob ipsorum erga Deum amorem, debito semper honore venerati sunt, & hactenus venerantur.*

Probatur tertio ex S. Cyrillo Hierosolymitano *Catechesi* 18. ubi de Resurrectione agens, ait bis mortuum ab Elisæo excitatum esse, in vita & post mortem: *Vivus enim*, inquit, *Resurrectionem effecit per animam suam: sed ut non solum animæ Iustorum honorentur; verum etiam credatur vim quamdam Iustorum inesse corporibus, qui in Elisæi sepulchrum abjectus erat mortuus, ubi mortuum Prophetæ corpus attigit, vivificatus est.* Quod ibidem sic probat: Si sudaria & semicinctia Pauli, quæ extra corpus ipsius erant, ægros admota sanabant, quanto id magis de Sanctorum corporibus credi par est, quæ vim trahunt ex animis, quibus diu domicilium præbuerunt? Cyrillus Ecclesiæ fidem Catechumenis exponens, Sanctorum corporibus vim quamdam inesse probat ex animis derivatam, nec eorum dumtaxat animas honore prosequendas docet; sed & corpora propter supernam vim illam a Spiritu Sancto, cujus organa fuerunt, inditam, in veneratione maxima esse debere evidenter innuit. Hæc igitur erat Ecclesiæ Hierosolymitanæ fides a majoribus accepta.

Traditio Ecclesiæ Cappadociæ.

Probatur 4. ex S. Basilio *Homilia in Psalmum 115.* explicante illum Regii Vatis versum: *Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus. Pro legis*, inquit, *Iudaica ritu si qui moriebantur, horum morticina habebantur abominationi: contra mors si cui jam irrogatur pro Christi nomine, pretiosa censeatur Reliquiæ Sanctorum ejus. In priori Lege dicebatur Sacerdotibus & Nazaræis illud: Non contaminabitur super ullo mortuo. Et, Si quis tetigerit cadaver, immundus erit: nunc si diverso Martyris ossa quisquis attigerit, ob gratiam corpori insidentem, fit quadantenus sanctificationis particeps.*

Idem in Homilia *De 40. Martyribus*, ait illorum Reliquias per varia loca dispersas fuisse quibus & ornamento sint, & præsidio. Et in Homilia *De Sancta Julitta Martyre*, refert ignem in quem conjecta est, ejus animam a corpore disjunxisse, ipsi vero corpori pepercisse: *Quod nunc*, inquit, *in præstantissimo Templi urbis vestibulo collocatum locum quidem sanctificat, sed & eos præterea, qui ad eum conveniunt:* Epistola 241. Martyrum Reliquias ad se mitti rogat. Et Epistola 408. Arcadio Episcopo gratulatur, quod Basilicam conderet, spondetque se Martyrum Reliquias ad ipsum missurum.

Probatur V. ex S. Gregorio Nysseno Oratione in Sanctos 40. Martyres, & Oratione in Theodorum Martyrem. *Præsentem Sanctorum statum inspiciamus*, inquit, *quam præclarus magnificusque sit. Nam anima quidem ex quo sublimis abiit, in suo loco requiescit, & corpore soluta, cum sui similibus una vivit: Corpus vero, venerandum & immaculatum illius instrumentum quod suis vitiis & affectibus illius incorruptionem non læsit, cum multo honore & cultu compositum atque ornatum, in augusto sacroque loco collocatum est, quod rei instar pretiosissimæ in regenerationis tempus asservatur.*

Tum sacrum illud corpus a cæteris cadaveribus longe distare ait, quod ea post animæ separationem fœda sint & abominanda: Corpus vero Martyris in splendidissima & magnificentissime extructa Basilica positum sit, eleganissimisque decorata picturis, quæ Christi, & Martyris effigies exhibent, eorumque suppliciorum, quæ perpessus est, seriem ac varietatem. *Quisquis igitur hic arte elaboratis operibus oculos suos oblectavit, cupit deinceps etiam ipsi conditorio appropinquare, illius contactum sanctificationem ac benedictionem esse credens. Quod si quis etiam pulverem quo sepulcri locus obsitus est, auferre permittat pro munere accipitur, ac tamquam res magni pretii reposita terra ista servatur. Nam ipsas attingere Reliquias, quando aliqua ejusmodi prospera fortuna contigerit, quam optabile sit, & summis votis expetitum munus, norunt quicumque sunt experti, & hoc suo desiderio potiti. Hi enim tamquam vivum ipsum corpus & florens videntes osculantur; & ad oculos, ad os, ad aures, ad omnes sensus admovent. Deinde Martyri, quasi integer esset ac præsens, supplicant ut pro ipsis intercedat.*

Et in Oratione funebri *de S. Meletio*, scribit in ejus funere populum *Sudaria faciei ipsius imposita discerpsisse, ac pro phylacteriis asservasse.*

Probatur VI. ex S. Gregorio Nazianzeno *Oratione III.* quæ prima est in Julianum Invectiva, in qua his verbis Imperatorem Apostatam alloquitur: *Non victimas pro Christo cæsos reveritus es, nec magnos pugiles extimuisti, Ioannem, Petrum, Paulum, Iacobum Stephanum, Lucam, Andream, Theclam, eos qui & post illos, & ante illos, pro veritate periculis se objecerunt; qui cum igne & ferro, & belluis, & Tyrannis, & præsentibus malis, & imminentibus, alacri animo velut in alienis corporibus, immo quasi corporum expertes dimicarunt; cur? Ne pietatem vel verbo tenus proderent. Quibus præclari honores & festa constituta sunt: a quibus dæmones propelluntur & morbi curantur: quorum apparitiones & prædictiones quorum vel sola corpora idem possunt quod animæ sanctæ, sive tangantur, sive honorentur: quorum vel sola sanguinis guttæ, atque exigua passionis signa idem possunt quod corpora? Hæc non colis sed contemnis?*

Et Oratione 18. in S. Cyprianum, testatur hujus reliquias sacrosque cineres dæmones expellere, morbos sanare, & alia mirabilia patrare. *Quæ omnia*, inquit, *Cypriani vel pulvis ipse potest, si fides adsit, ut experti norunt; & qui rem gestam ad nostram usque memoriam propagarunt, & in consequentia tempora transmittent.*

Probatur VII. ex S. Ioanne Chrysostomo, in Oratione *de S. Ignatio Martyre*, in qua Honorificam Reliquiarum illius Roma Antiochiam Translationem prædicans, hæc habet: *Illum Sanctum tunc Roma venientem civitates deinceps vicissim excipientes, & humeris gestantes ad hanc urbem usque deducebant, coronatum laudantes Athletam.* Et infra: *Quemadmodum thesaurus perennis ex quo singulis diebus hauriunt, nec tamen ille umquam deficit, omnes sui participes locupletiores facit: ita beatus ille Ignatius ad se venientes benedictionibus, fiducia, ingentibus animis, & magna fortitudine complens, domum remittit.*

Traditio Ecclesiæ Antiochenæ & Constantinopolitanæ.

Ne nos igitur hodie dumtaxat, sed etiam quotidie ad ipsum veniamus, spiritales ex eo fructus capientes. Licet enim profecto, licet huc adeuntem ingentia bona percipere. Neque enim corpora solum, sed etiam conditoria ipsa Sanctorum, spiritali gratia sunt referta. Etenim si Elisæi tempore quiddam accidit ejusmodi, & sepulchrum mortuus attingens, mortis vincula dirupit, & ad vitam denuo revertit: multo nunc magis cum abundantior est gratia, cum Spiritus operatio copiosior est, licet conditorium ipsum cum fide tangentem magnam inde virtutem attrahere. Propterea Sanctorum nobis reliquias concessit Deus, volens ad eumdem, qui in illis fuit, zelum velut manu deducere, ac portum quemdam præbere, tutumque remedium contra mala quæ undequaque nos incursant. Legatur ejusdem Patris Oratio prima *de Babyla Martyre*, ubi narrat quo modo cum Julianus Apostata vetus Apollinis Oraculum, quod apud Daphnem erat in Antiochiæ suburbio, consuleret, respondissetque dæmon per simulacrum loquens, prohiberi se a mortuis quidquam eloqui: proinde ossa illinc effoderet, alioque transferret: Julianum Christianis jussisse ut Babylæ Martyris ossa, quæ prope illum locum sepulta erant, efferrent. Quod ubi factum est, & loculos in quo sacra ossa continebantur, solemni pompa, summaque totius populi veneratione ac lætitia in Urbem exportatus est, mox fulmen e cælo ruens Apollinis simulacrum templumque concremavit. Quam Historiam & Rufinus *lib. 1. cap. 35.* Socrates *lib. 3. cap. 18,* Theo-

Theodoretus *lib. 5. cap.* 10. memoriæ prodiderunt. Legatur ejusdem S. Chrysostomi Homilia 65. *de Sanctis Berenice, Prosdoce, & Domnina*: Et Homilia 66. *de S. Pelagia Virgine & Martyre*. Et Homilia 73. *De Martyribus Ægyptiis*. Et Homilia 76. *De Sanctis Juventino & Maximino*: in quibus tum sacrarum Reliquiarum vim admirabilem prædicat, tum Fidelium erga eas venerationem ac pietatem commendat.

Traditio Ecclesiæ Ponti.

Probatur VIII. ex S. Asterio Amaseæ in Ponto Episcopo, in Encomio Martyrum. *Propterea nos*, inquit, *religiosa corpora componentes, quæ sunt vasa electionis, beatarum animarum organa, Philosophorum inhabitantium domicilia, tamquam pretiosas res toti vitæ conservamus*. Ibidem. *Multa Sancti possunt etiam mortui, & postquam e vivis excesserint, beneficia conferant hominibus*. Ibidem: *Qui autem humanis casibus, & calamitatibus premuntur, tamquam ad aliquod asylum, ad ea loca properant, in quibus ter Beati illi requiescunt, eosque legatos & sequestres adhibent orationum ac postulationum suarum, propter immensam apud Deum illorum fiduciam: hinc & inopiæ solvuntur, & ægritudines curantur, & Magistratuum minæ placantur: ac demum perturbationum ac tempestatum omnium vitæ hujus velut tranquilli sunt portus sacra Martyrum septa*.

Et Oratione *In S. Phocam*, multa de ejus reliquiis, miraculisque ad eas factis, tam apud Sinopem Ponti civitatem, quam alibi, quocumque pars illarum aliqua importata fuerat, exponit.. *Est*, inquit, *magnificum illud Templum, quod sacrum Martyris fortitum est corpus, afflictorum relaxatio, male affectorum medica quadam officina, esurientium mensa*. Et paulo ante vocat Martyrem illum *columnam & Firmamentum divinarum orbis Ecclesiarum*.

Traditio Ecclesiæ Ægypti.

Probatur IX. ex S. Isidoro Pelusiota lib. 1. Epistola 55. ad Hieracem Gentilem. *Si te istud offendit*, inquit, *quod Martyricorum corporum cinerem honore afficimus, propter illorum erga Deum charitatem & constantiam; interroga eos qui ab ipsis sanitatem accipiunt, & quot morbis remedium afferant, intellige. Ita fiet ut non modo factum ludibrio non habeas, verum etiam quod recte fit prorsus imiteris*.

Traditio Ecclesiæ Syriæ.

Probatur decimo ex Theodoreto *Sermone* 8. *contra Græcos*, qui totus est de Martyribus. *Ac generosæ quidem*, inquit, *Triumphatorum animæ cælum obambulant, & incorporeorum Spirituum choris intersunt: corpora vero ipsa non unum cujusque monumentum continet: sed urbes & pagi illa inter se partientes, Servatores illos animarum pariter & corporum, ac medicos appellant; & tamquam urbium præsides atque custodes venerantur; & horum apud universorum Deum uteates interventu, divina per ipsos munera consequuntur. Porro diviso corpore, indivisa gratia perseverat: ac tenues illæ tantillæque reliquiæ eamdem vim obtinent ac Martyr integer nec in partes dissectus. Quæ enim insidet gratia, dona illa distribuit, & pro accedentium fide liberalitatem metitur*. Et ubi concursum fidelium ad Sanctorum reliquias, & eorum ibidem vota precesque commemoravit, hæc subdit; *Quod autem compotes illorum fiant, qui cum fide postulant, palam testantur illorum donaria, curationem indicantia. Nam alii oculorum, alii pedum, alii manuum effigies offerunt: & has nonnulli ex auro; alii ex ære fabricatas. Hæc autem proposita morborum depulsionem indicant, cui testificandæ, ab iis, qui sanitatem recuperarunt, monimenti loco sunt appensa. Ea porro sepultorum virtutem prædicant; & eorum virtus ipsorum Deum verum esse Deum demonstrat*.

His adjunge S. Ephrem Syrum in Encomio omnium Sanctorum. *Mortui*, inquit, *tamquam vivi operantur, ægros sanant, dæmones expellunt, omnemque tyrannidis ipsorum nequitiam virtute Christi in fugam agunt: semper enim sanctis Reliquiis gratia adest Spiritus Sancti, quæ cuncta in eis miracula edit*.

Traditio Ecclesiæ Romanæ.

Probatur XI. ex S. Hieronymo, qui Vigilantium hæreticum Lutheranis & Calvinistis errore suo tanto ante præludentem, & Catholicos qui eos colebant, Cinerarios & Idololatras appellantem, tum Epistola 53. *ad Riparium Presbyterum*, tum Libro singulari adversus ipsum edito egregie confutavit. *Dolet*, inquit, *Martyrum Reliquias pretioso operire velamine & non vel pannis, vel cilicio colligari: vel projici in sterquilinium; ut solus Vigilantius ebrius & dormiens adoretur. Ergo sacrilegi sumus, quando Apostolorum Basilicas ingredimur? Sacrilegus fuit Constantinus Imperator, qui sanctas Reliquias Andreæ, & Lucæ, & Timothei transtulit Constantinopolim: apud quos dæmones rugiunt, & inhabitatores Vigilantii illorum se sentire præsentiam confitentur? Sacrilegus & nunc dicendus est Augustus Arcadius, qui ossa B. Samuelis longo post tempore de Judæa transtulit in Thraciam? Omnes Episcopi non solum sacrilegi, sed & fatui judicandi, qui rem vilissimam & cineres dissolutos in serico & vase aureo portaverunt? Stulti omnium Ecclesiarum populi, qui occurrerunt sanctis Reliquiis, & tanta lætitia, quasi præsentem, viventemque Prophetam cernerent, susceperunt: ut de Palæstina usque Chalcedonem jungerentur populorum examina, & Christi laudem una voce resonarent*: .. Et infra: *Male ergo facit Romanus Episcopus, qui super mortuorum hominum Petri, & Pauli secundum nos ossa veneranda, secundum te vilem pulvisculum, offert Domino Sacrificia, & tumulos eorum Christi arbitratur altaria. Et non solum unius Urbis, sed totius Orbis errant Episcopi, qui cauponem Vigilantium contemnentes, ingrediuntur Basilicas Martyrum, &c.* Tumdem ibi elidit argumenta Vigilantii, quæ eadem novo ornata fuco Dallæus obtrudit. *Quis enim*, inquit, *o insanum caput, Martyres adoravit? Quis hominem putavit Deum?* Et Epistola 53. *Nos autem non dico Martyrum reliquias, sed ne solem quidem & lunam: non Angelos, non Archangelos, non Cherubim & Seraphim, & omne nomen quod nominatur in præsenti sæculo, & in futuro, colimus & adoramus; ne serviamus creaturæ potius quam Creatori. Honoramus autem Reliquias Martyrum, ut eum cujus sunt Martyres, adoremus. Honoramus servos, ut honor servorum redundet ad Dominum, qui ait: Qui vos suscipit, me suscipit*.

Altaria erecta & Sacrificium Deo oblatum super Martyrum sepulcbra.

Probatur XII. ex S. Ambrosio Epistola 22. ad Marcellinam sororem qua Inventionem corporum SS. Gervasii & Protasii illi nuntiat, & miracula in sacrarum inventione Reliquiarum facta narrat. *Cognovistis*, inquit, *immo vidistis ipsi multos a dæmoniis purgatos: plurimos etiam ubi vestem Sanctorum manibus contigerunt, iis quibus laborabant debilitatibus absolutos: reparata vetusti temporis miracula, quo se per adventum Domini Jesu gratia terris major infuderat: umbra quadam sanctorum corporum plerosque sanatos cernitis. Quanta oraria jactitantur? Quanta indumenta super Reliquias sacratissimas & tactu ipso medicabilia reposcuntur? Gaudent omnes extrema linea contingere; & qui contigerit, salvus erit*.... *Condamus ergo*, inquit, *Reliquias sacrosanctas, & dignis ædibus invehamus, totumque diem fida devotione celebremus*. Et in *Exhortatione Virginitatis*, cap. 2. de S. Agricolæ Martyris Reliquiis ita scribit: *Detulit vobis munera, quæ meis legi manibus, id est, crucis trophæa, cujus gratiam in operibus agnoscitis. Certe & ipsi dæmones confitentur. Condant alii aurum atque argentum, ac de latentibus eruant venis, legant pretiosa monilium serta, temporalis ille thesaurus est, & sæpe habentibus perniciosus: Nos legimus Martyris clavos, & multos quidem, ut plura fuerint vulnera quam membra. Colligimus sanguinem triumphalem, & crucis lignum. Munera itaque salutis accipite, quæ nunc sub sacris Altaribus reconduntur*. Quid ad hæc Dallæus? Ambrosium, Augustinumque sanctissimos Episcopos ac Doctores sublestæ fidei homines esse dicet? Ipsos levitatis, mendacii, & superstitionis insimulabit Scriptor projectæ audaciæ, temeritatis, & impietatis? Quid enim aliud hæc ipsius verba significant? *Gervasius & Protasius primis Christianismi temporis Martyrium Mediolani fecerant..... Sepultura etiam Mediolani ubi simul jacebant, erat adhuc ipso illo tempore incognita: cum ecce Ambrosius anno Domini 387. Deo scilicet cælitus revelante, subito didicit, ubi utriusque corpus esset situm. Utrumque inde statim refossum, in Ambrosianam Basilicam, magna pompa, cui se Augustinus interfuisse ipse testatur, & ingentibus miraculis, quæ hominibus Reliquiariis numquam in talibus desunt, transtulit. Idem Præsul, quo nemo fuit in odorandis ac cernendis sub terra quantumvis alta Reliquiis sa-*

Traditio Ecclesiæ Italicæ.

Dallæus lib. 4. de Religiosi Cultus objecto, cap. 23.

ga-

gacior & acutior, circa annum Domini 394. Nazarii & Celsi corpora, in horto quodam extra civitatem Mediolanensem sita, divinitus ut antea scilicet admonitus, inde eruta, in Basilica Apostolorum Mediolani reposuit. Hæc hominis pietas! hic pudor!

Probatur XIII. ex S. Augustino *lib. 9. Confessionum, cap. 7.* ubi de inventis a S. Ambrosio SS. Gervasii & Protasii corporibus, deque miraculis in eorum translatione patratis narrat, qood oculis ipse suis viderat. Idem etiam refert *libro 22. De Civitate Dei, cap. 8.* ubi & de S. Stephani Protomartyris reliquiis nuper inventis, & de variis miraculis illarum virtute effectis multa habet. Et *Sermone 92. de Diversis*, de ejusdem S. Stephani reliquiis ait: *Exiguus pulvis tantum populum congregavit. Cinis latet, beneficia patent. Cogitate, charissimi, qua nobis Deus servet in regione vivorum, qui tanta præstat de pulvere mortuorum.* Denique *Epistola 103.* de honore Sanctorum Reliquiis deferendo ita scribit: *Portant sane reliquias beatissimi & gloriosissimi Martyris Stephani; quas non ignorat Sanctitas vestra, sicut & nos fecimus, quam convenienter honorare debeatis.*

Traditio Ecclesiæ Africanæ.

Probatur XIV. ex Concilio Carthaginensi 5. *Canone 4.* quo statutum est, Ne altaria absque Reliquiis Martyrum extruerentur. Quinam autem major sacrarum Reliquiarum honos, quam in altari condi, ubi Domino Sacrificium offertur? *Placuit ut Altaria, quæ passim per agros aut vias tamquam memoriæ Martyrum constituuntur, in quibus nullum corpus, aut Reliquiæ Martyrum conditæ probantur, ab Episcopis qui eisdem locis præsunt, evertantur .... Et omnino nulla memoria Martyrum probabiliter acceptetur, nisi aut ibi corpus, aut certæ Reliquiæ sint, aut ubi origo alicujus habitationis, aut possessionis, vel passionis fidelissima origine traditur. Nam quæ per somnia & per inanes quasi revelationes quorumlibet hominum ubique constituuntur altaria, omnimode reprobentur.*

XV. Religiosum sacrarum Reliquiarum cultum ex Ecclesiæ fide ac disciplina pariter adstruunt ac docent S. Paulinus Nolanus Episcopus, in Natali sexto S. Felicis, & in Natali undecimo, ubi complures Sanctorum enumerat; & qui quibus Provinciis Patroni ac tutelares divinitus attributi sint, refert: Prudentius in Hymno primo de SS. Hemiterio, & Chelidonio Calaguritanis: in Hymno secundo de Sancto Laurentio: in Hymno tertio de Sancta Eulalia: in Hymno quinto de Sancto Vincentio; & in aliis Carminibus; Sanctus Gaudentius Brixianus in Tractatu 17. de Dedicatione Basilicæ Sanctorum Quadraginta Martyrum; Sanctus Maximus Taurinensis in Homilia de Natali Tauricorum Martyrum; S. Leo in Sermone 11. de Natali Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli; Author Homiliarum, quæ sub Eusebii Emisseni nomine circumferuntur, in Homilia de S. Stephano; Gregorius Turonensis passim cum in Historia Francorum, tum in lib. de gloria Confessorum, tum etiam in lib. de Miraculis; Fortunatus Pictaviensis lib. 6. ad Jovinum; Sanctus Gregorius Magnus in Epistola 30. libri tertii ad Constantinam Augustam Mauritii Imperatoris conjugem data, lib. 5. Epistola 50. & lib. 7. Epistolis 11. & 88.

Non omittendum vero quod de translatione corporis S. Simeonis Stylitæ memoriæ prodidit Evagrius lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 13. *Hujus*, inquit, *sacratissimum corpus post obitum Antiochiam deportatum est, Leone imperium tum gerente, & Martyrio Antiochenæ urbis Episcopatum administrante: cum Ardaburius Magister Orientalis Militiæ, una cum militaribus numeris quos circa se habebat, & cum reliqua multitudine ad Simeonis mandram venisset, & Sanctum beatissimi viri corpus servasset, ne a finitimis civitatibus subriperetur. Igitur sacrum ejus corpus, non sine ingentibus miraculis quæ per totum iter facta sunt, delatum est Antiochiam. Quod & Imperator Leo ab Antiochensibus sibi dari poposcit. Verum Antiocheni, misso ad Principem supplice libello, his verbis sunt usi: Quoniam civitas nostra muros non habet: corruerunt enim ob indignationem divini Numinis: Sanctissimum corpus huc importavimus, ut nobis pro muro munimentoque esset. Quibus permotus Leo, precibus eorum cessit, & sacrosanctum corpus eis reliquit. Hujus complures reliquiæ ad nostra usque tempora asservatæ sunt. Et sanctissimum ejus caput ipse præsentibus multis Sacerdotibus vidi, celeberrimo Gregorio Episcopatum Antiochenæ urbis gubernante: cum Philippicus ad custodiam ac præsidium Orientalis Militiæ, pretiosas Sanctorum reliquias ad se mitti postulavisset. Et quod mirandum est, capilli capitis nequaquam diffluxerant; sed perinde ac si ille adhuc viveret, atque inter homines versaretur, integri manent. Cutis autem in fronte rugosa quidem est, atque obdurata: manet tamen adhuc incolumis: sicut & dentium plerique, exceptis his quos pii quidem ac fideles viri per vim abstulerant. Adjacet capiti catena ferrea, quam ille collo gestaverat: cui utpote laborum sociæ gloriosum corpus honores ipsi a Deo concessos communicavit.*

S. Simeonis Stylitæ Reliquias Urbi suæ pro muro ac munimento expetunt Antiocheni.

XVI. Synodus 7. Œcumenica Actione 3. de Sanctorum Reliquiis ita censuit: *Servator noster Christus fontes salutares Sanctorum Reliquias nobis reliquit, multis modis beneficia in debiles fundentes ... Atque id per Christum qui in ipsis habitat.*

Religiosus sacrarum Reliquiarum cultus a Conciliis vindicatus.

Et in Definitione Fidei: *Igitur qui ausi fuerint aliud sentire, aut docere, aut more impiorum hæreticorum Ecclesiasticas Traditiones contaminare: aut novam quamdam vaniloquentiam inducere, aut quidquam de consecratis in Ecclesia abjicere, Evangelii codicem, figuram Crucis aut imaginis alicujus pictaram, aut Reliquias Martyrum, quas sciverint esse germanas, & veras; aut contra ista vafre & improbe aliquid excogitare,* &c. *si fuerint Episcopi aut Clerici deponantur: Si Monachi aut Laici, communione priventur.*

Quid Decreta Concilii Bracharensis III. *Canone 6.* Pictaviensis II. sub Paschalis II. Pontificatu, *Canone 12.* Lateranensis sub Innocentio III. *Canone 62.* commemorem? Quæ cum pravas consuetudines quæ in receptum Reliquiarum cultum irrepserant, emendare studuerint, hoc ipso Reliquiarum venerationem ab Ecclesia approbatam esse docuerunt. Quibus coronidis loco adjungendum est Synodi Tridentinæ Decretum Sessione 25. *Sanctorum quoque Martyrum, & aliorum cum Christo viventium sancta corpora, quæ viva membra fuerunt Christi & templum Spiritus Sancti, ab ipso ad æternam vitam suscitanda, & glorificanda, a Fidelibus veneranda esse: per quæ multa beneficia a Deo hominibus præstantur: affirmantes Sanctorum Reliquiis venerationem atque honorem non deberi: vel eas, aliaque sacra monumenta a Fidelibus inutiliter honorari: atque eorum opis impetrandæ causa, Sanctorum memorias frustra frequentari; omnino damnandos esse, prout jampridem eos damnavit, & etiam nunc damnat Ecclesia.*

XVII. Ex his omnibus colligitur, dogma Catholicum perperam a Dallæo Calviniano Ministro *Latinorum Traditionem* appellari singularem: ipsumque non solum adversus Latinæ Traditionem Ecclesiæ, sed & Græcæ, id est, contra Ecclesiæ universæ fidem, Sanctorum impugnandas suscepisse Reliquias, & earum venerationem. Siquidem Græci Patres diserte docent illas in honore habendas esse, ac religiose colendas, scilicet Ecclesia Smyrnensis in Epistola Encyclica de Martyrio Sancti Polycarpi, S. Cyrillus Hierosolymitanus, SS. Basilius, Gregorius Nyssenus & Nazianzenus Chrysostomus, Asterius, Isidorus Pelusiota, Theodoretus, Septima Synodus Œcumenica. Nec umquam Ecclesiam Græcam & Latinam inter ob istud dogma dissensio ulla fuit, ut ex omnibus Historiis initæ pacis inter utramque Ecclesiam a tempore Photiani Schismatis compertum est, & præsertim ex Historia & Actis Concilii Florentini.

Dallæus dogma Catholicum Latinorum Traditionem perperam vocat.

XVIII. Ad tenebras trium priorum sæculorum confugit Dallæus, & ante annum trecentesimum nullum fuisse Reliquiarum cultum asserit, ex eoque colligit Reliquiariam illam, ut vocat, religionem quarto sæculo incœpisse. Verum si Reliquias venerabatur, & in veneratione a fidelibus habendas credebat Ecclesia quarto sæculo, quod negare non potest, nisi qui solem in meridie lucere negare voluerit, necesse est ut tribus primis Ecclesiæ sæculis eamdem fuisse circa Reliquias earumque cultum Ecclesiæ fidem fateatur. Namque non disciplinæ tantum ea mutatio esset, sed dogmatis. Defectio esset ab unius veri Dei cultu ad idololatriam & superstitionem damnandam, ut Dallæus, & Calvinistæ cæteri con-

Non alia Ecclesiæ quarti sæculi, & etiam priorum sæculorum de religioso sacrarum reliquiarum cultu fides.

ten-

Mutationis impossibilitas contra Dallæum demonstratur.

tendunt. Et ut contigisset mutatio, necesse esset contradictorio plane sensu accepta fuisse ab Ecclesia tertii & quarti sæculi illa Scripturæ sacræ loca, quæ cultum omnem creaturarum, ut ipse asserit, prohibent. Cum itaque quarto sæculo Ecclesia Catholica Sanctorum cultum, & Reliquiarum venerationem religiosam crederet, opereque ipso approbaret, non in angulis; sed in tanta hominum luce ut Ethnici & Manichæi hancce Christianis religionem exprobrarent, quod ex Juliano Apostata patet, apud Sanctum Cyrillum Alexandrinum, *lib. 6. contra Julianum*; ex Eunapio Sophista, *in Vita Ædesii*; & ex Fausto Manichæo, apud S. Augustinum *lib.* 20. Sequitur subitam fidei mutationem initio quarti sæculi factam fuisse, vel ignorantibus, vel patientibus omnibus ad unum Doctoribus, & Christianis. Porro nonnisi inepte fingi potest, Christianos omnes & ipsos Episcopos ac Magistros Ecclesiæ, quos sæculum quartum plurimos, eosque sanctissimos ac doctissimos peperit, nescivisse quænam fuisset Ecclesiæ priorum sæculorum fides; maxime cum plures quarto sæculo viverent, qui maximam vitæ partem tertio sæculo egerant, & ab illius ætatis Doctoribus fuerant instituti. Incredibile est, quod Scripturam sacram alio sensu intellexerint, quam a Magistris accepissent. Incredibile est quod scientes, volentes, non tantum a moribus, sed etiam a fide majorum circa religiosi cultus objectum, Christiani omnium Ecclesiarum, nulla inter se habita collatione, subito defecerint universi. Enimvero si Arium, ut primum hæresi pestifera fidem antiquam violavit, Ecclesiarum Magistri sermonibus ac scriptis impugnarunt, anathemate confixerunt, Synodis frequentissimis oppresserunt, cum omnibus Sectatoribus: Quis credat tantum fuisse Patrum ac Doctorum, omniumque Christianorum stuporem quarto sæculo, ut novum idololatriæ genus, cultumque plane superstitiosum, scilicet Sanctorum cultum & Reliquiarum venerationem (sic enim cultum illum religiosum Dallæus aliique Calvinistæ & Lutherani vocant) in Ecclesiam invehi sinerent, nequidem adversus Novatores mutiendo? Spiritum certe Sanctum Ecclesiæ tunc defuisse, ubi maxime necessarius erat, oporteret. Quod Christi promissis adversatur.

Dallæi Calvinistæ argumentis respondetur.

Lib. 4. de Relig. cultus objecto, cap. 5. & 6.

XIX. Futilia sunt itaque negantis Dallæi argumenta inde petita quod trium priorum sæculorum Patres religiosi Reliquiis delati cultus non meminerint, aut miraculorum per Reliquias effectorum, præsertim ubi de carnis resurrectione adversus ejus negatores disputabant: aut adversos Gnosticos Martyriorum refragatores. His namque sæculis non scripta Traditione & doctrina ex Scripturis sacris deprompta, & ab Apostolis ad eorum successores propagata, fides de sacrarum Reliquiarum cultu constabat: Quam a Patribus trium priorum sæculorum in libris ab ipsis editis explicari, aut defendi, nec erat necesse, neque conveniens: cum Ethnicis occasionem datura esset ejusmodi cultus Reliquiarum religiosi mentio, calumnias in Christianam Religionem evomendi, quasi mortuos homines & ipsi colerent Christiani, nec omnino reliquisse, sed mutasse tantum religionem erga mortuos homines viderentur. Propagata vero & pacata Ecclesia quarto sæculo, & sequentibus, & idololatria cadente, cum Religiosus Christianorum cultus publicus ac solemnis esset, ac Reliquiarum, quæ illius cultus pars aliqua est, publica item & solemnis veneratio, congruum erat ut Patres & Scriptores Ecclesiastici de illa loquerentur in libris quos edebant, sive ad Fidelium pietatem accendendam, sive ad Infidelium arguendam cæcitatem ac frangendam pervicaciam.

Neque vero vel contra Ethnicos Philosophos, vel contra Hæreticos resurrectionem mortuorum negantes, ex cultu Reliquiarum argumentum ducere prudens erat, aut causæ fidei commodum: siquidem multo magis colendas esse Reliquias negassent, qui carnis Resurrectionem impugnabant: cum nonnisi supposita Resurrectionis fide cultus Reliquiarum religiosus fit. Neque etiam contra Gnosticos ullios fuisset roboris istud argumentum: qui cum Martyriis refragarentur, multo magis a Martyrum cultu, aut Reliquiarum sacrarum veneratione erant alieni. Certe quos Martyrum certantium ac patientium miracula non convincebant, perennantes reliquiæ, aut miracula virtute illarum effecta non movissent.

Lib. 4. de Relig. cultus objecto, cap. 7.

XX. Neque vero validius est argumentum Dallæi alterum, inde petitum quod Veteres Paganis exprobrarint rerum mortuarum, & humanis casibus obnoxiarum cultum; sepulchrorum & mortuorum religionem; Altarium & Templorum in sepulchris consecrationem. Quod Clemens Alexandrinus *in Protreptico adversus Gentes*, Paganis objiciat, illorum Divos *circa sepulchra & monumenta versari & volutari, & solere in iis apparere*. Et in eorum statim impietatem exclamet, *Purissimam Dei naturam, quatenus in ipsis erat, defodientium; idque quod sanctum atque incorruptum est, sepulchris obruentium*. Quod Tertullianus lib. *de Idololatria*, cap. 13. *Mortuos coronari* prohibeat: *Quoniam ipsi idola statim fiunt, & habitu, & cultu consecrationis: quæ apud nos secunda idololatria est*. Quod Minutius Felix *In Octavio*, de Ethnicorum majoribus dicat: *Dum Reges suos colunt religiose, dum defunctos eos desiderant in imaginibus videre, dum gestiunt eorum memorias in statuis detinere, sacra facta sunt, quæ fuerant assumpta solatia*. Quod Clemens Alexandrinus *lib. 6. Stromatum* referat, Paganorum Sapientes in plerisque templorum suorum, cum ea consecrarent, loculos, sive thecas mortuorum posuisse, eorumque animas *Dæmonum, sive geniorum nomine appellare, docereque ab hominibus esse colendas, ut quæ propter vitæ puritatem, divinæ providentiæ munere potestatem acceperint loci illius, qui terram ambit, ad hominum ministerium incolendi ac lustrandi*. Quæ omnia cum Reliquiarum cultu consistere non posse Dallæus contendit.

Verum illæ Veterum in Ethnicos invectivæ, nequaquam cultum religiosum petunt Sanctis & eorum Reliquiis a Christianis exhibitum: cum non adorentur ut Numina, neque ritu solemni velut Idola consecrentur, nec eorum animæ credantur oberrare circa sepulchra, aut in dæmones sive genios transformari, qui rebus humanis præsideant. Coluntur enim dumtaxat ut amici Dei, qui ipso fruuntur, & cum Christo Sancto Sanctorum fœliciter regnant. Eorum vero corpora in honore sunt ac veneratione, quia Sanctarum animarum fuerunt domicilia, & organa Sancti Spiritus ad omnium opera virtutum: quæ autem super eorum sepulchra & thecas eriguntur templa, vel altaria, non ipsis, ut templa & aræ Paganorum falsis Numinibus, consecratis Heroibus, aut Geniis extruebantur ac dicabantur: sed uni vero Deo eriguntur in Sanctorum memoriam. Ita Doctrinam Ecclesiæ explicat S. Augustinus lib. ultimo *de Civitate Dei*, cap. 10. *Nos autem*, inquit, *Martyribus nostris non templa sicut Diis; sed memorias sicut hominibus mortuis, quorum apud Deum vivunt Spiritus, fabricamus: nec ibi erigimus altaria in quibus sacrificemus Martyribus; sed uni Deo & Martyrum, & nostro sacrificium immolamus: ad quod sacrificium sicut homines Dei, qui mundum in ejus confessione vicerunt, suo loco & ordine nominantur: non tamen a Sacerdote qui sacrificat, invocantur. Deo quippe, non ipsis sacrificat, quamvis in memoriam sacrificet eorum; quia Dei Sacerdos est, non illorum. Ipsum vero sacrificium corpus est Christi, quod non offertur ipsis, quia hoc sunt & ipsi*. Hic gemina habentur Sermone 101. *de Diversis*. Et lib. 20. *contra Faustum*, cap. 21. Cujus verba inferius proferemus, ubi de Sanctorum cultu & invocatione sermo erit.

Dallæus c. 9. 10. 11. 12. 13. & 15.

XXI. Longe magis infirma sunt & inania, quæ deinceps Dallæus contra religiosum Reliquiarum cultum objicit. I. Latinum condendarum sub omni altari Reliquiarum ritum, intra trecentos a nato Christo annos nullum fuisse. II. Nec iisdem temporibus ullas vel in Processionibus, vel ad ullas vitæ necessitates, ut in morbis, in peste, in naufragio, &c. adhibitas fuisse Reliquias. Tertio Reliquiaria, quæ nunc assidue velut arma ac præsidia, ornamentaque sua gestat omne Latinorum genus vetustissimis ante trecentesimum Domini annum Christianis ignota fuisse. Quarto, nullas Reliquias tribus primis Sæculis reperiri vel cereis honoratas, vel ex uno loco in alium translatas. Quinto vetustissimos Christianos Martyrum & Sanctorum corpora diligentissime sepelivisse,

& ter-

& terræ mandavisse, quod non erant facturi, si ea putavissent adoranda. Sexto, aliquid ex Martyrum corporibus altaribus inserendum, aut in Reliquiariis condendum, carpere, servare, ad alios missitare, apud priscam trium primorum sæculorum Ecclesiam insuetum & inusitatum fuisse. Ejus moris circa quarti sæculi initium rudimenta notari; unde postea Reliquiarius error exortus est.

Dallæus Quæstionem dogmatis cum Quæstionibus disciplinæ male fide confundit.

Hæc (inquam) Dallæi argumenta plane inania sunt, & boni sensus expertia. Confundit enim scriptor pessimæ fidei quæstionem dogmatis cum quæstionibus disciplinæ, quæ tamen diligenter a fideli Theologo distinguendæ sunt. Quæstio de religioso reliquiarum cultu dogmatis est. Fides namque docet Sanctorum reliquias reverenter ac religiose tractandas. Venerationem ipsarum ob Sanctorum amorem, esse licitam ac piam: religiosum esse ad eorum sepulchra, aut thecas Deo supplicare, & eos apud Deum Patronos adhibere, non quidem eorum corpora, ossa, aliasve reliquias invocando, sed Sanctos ipsos quorum exuviæ sunt: at quæstio de circumstantiis religiosi Reliquiarum cultus, meræ disciplinæ est, scilicet 1. An corpora, cineres, seu ossa Sanctorum ex sepulchris eruenda & in loco edito, puta supra altare, vel in alio loco conspicuo collocanda? an accensis cereis honoranda? an auro, argento, gemmis, serico &c. eorum thecæ exornandæ sint? 2. An Reliquiæ illæ in processionibus & publicis supplicationibus sint circumferendæ, ac populo Christiano ad eas tangendas, exosculandas, vel saltem spectandas sint ostendendæ & proponendæ? 3. An possint, aut debeant in partes dividi, altaribus inseri, reliquiariis condi, & collo ex devotione appendi? Hanc autem disciplinam tribus primis nominis Christiani sæculis non viguisse in Ecclesia, ob persecutionum ubique grassantium in Fideles tempestatem, ultro concedimus: Nec erat cur in hoc probando maximam libri sui partem Dallæus inutiliter & otiose consumeret. Sed cum reddita Ecclesiæ pace magnificus ille religiosi cultus apparatus quarto sæculo in omnibus Ecclesiis receptus fuerit, & ab Ecclesiæ Doctoribus ac Patribus universim approbatus; argumento est Ecclesiam non solum Reliquiarum venerationem licitam ac piam credidisse, & illarum contemptores execratam fuisse ut impios; sed existimasse illas omnes, aut similes religiosi cultus illarum circumstantias aut appendices pias esse ac laudandas, quas usurpare posset ad Fidelium pietatem excitandam, cum ipsi id opportunum videretur, & cum a Tyrannorum infestatione liberata Deum publico cultu colere, suamque erga Sanctos venerationem ac dilectionem publicis monumentis testari sineretur. Hæc vero omnia pro ratione temporis, aut locorum, variari, permitti aut tolli posse, Catholicis omnibus Theologis notum est: cum mutata fuerit in pluribus & mutari etiamnum possit Ecclesiæ disciplina. Amplius dico: Nullum præceptum divinum, aut Ecclesiasticum est quo Christiani actu & reipsa Reliquias Sanctorum colere teneantur; ut etiam notant illustrissimi ac doctissimi Antistites Walemburgi *Tomo 2. Controversiarum, Tract. de Unitate Ecclesiæ, lib. XII. Controvers. IV. de Reliquiis Sanctorum*. Sed ut dixi, Reliquiarum cultum ac venerationem licitam esse, & illarum contemptum, irreverentiamque omnem erga illas impiam esse ac damnandam, Catholicæ fidei dogma est, fuitque semper in Ecclesia.

Nec religioso Reliquiarum cultui derogat mos veteris Ecclesiæ in sepeliendis Martyrum, & sanctorum quorumvis hominum corporibus. Nam in ipsis monumentis non minus coluntur, quam in thecis. Maximus certe honor est, quod altaria super ipsorum sepulchra eriguntur, in quibus Deo in eorum memoriam sacrificetur. Maximus honos est, quod ad eorum tumulos christiani diem festum in gratiarum actionem, pro eorum martyrio & gloria celebraturi, ac divina eorum patrocinio impetraturi beneficia conveniant. Quod & primis sæculis ab Ecclesia factitatum est, & sæculo quarto passim usurpatum, cum nondum tam frequenter in thecis aspectabiles Reliquiæ proponebantur, sed sub Altaribus condebantur. Quo de more S. Hieronymus contra Vigilantium ait. *Male ergo facit Romanus Episcopus, qui super mortuorum hominum Petri & Pauli, secundum nos ossa veneranda, secundum te vilem pulvisculum, offert Domino sacrificia, & tumulos eorum Christi arbitratur altaria.*

S. Ambrosius in Epistola ad Marcellinam Sororem, de SS. Gervasii & Protasii recens inventis corporibus: *Succedant*, inquit, *victimæ triumphales in locum ubi Christus hostia est. Sed ille super altare, qui pro omnibus passus est: isti sub altari, qui illius redempti sunt passione. Hunc ego locum prædestinaveram mihi: Dignum est enim ut ibi requiescat Sacerdos, ubi offerre consuevit. Sed cedo sacris victimis dexteram portionem: locus iste Martyribus debebatur. Condamus ergo Reliquias sacrosanctas, & dignis ædibus invehamus, totumque diem fida devotione celebremus.*

S. Augustinus Sermone 111. de Diversis, dicto in laudem S. Cypriani. *Ibi*, inquit, *hodie venerans multitudo concurrit, quæ propter Natalem Cypriani bibit sanguinem Christi. Et tanto dulcius in illo loco propter Natalem Cypriani sanguis bibitur Christi, quanto devotius ibi propter nomen Christi, sanguis fusus est Cypriani. Denique sicut nostis, quicumque Carthaginem nostis, in eodem loco mensa Deo constructa est: tamen mensa dicitur Cypriani: Non quia ibi est unquam Cyprianus epulatus; sed quia ibi est immolatus: & quia ipsa immolatione sua paravit hanc mensam; non in qua pascat, sive pascatur: sed in qua Sacrificium Deo, cui & ipse oblatus est, offeratur.*

S. Paulinus in Epigrammate ad Severum misso, & Basilicæ ab eo dedicandæ inscribendo.

Pignora Sanctorum divinæ gloria mensæ
Velat Apostolicis condita corporibus.
Spiritus & Domini medicis virtutibus instans
Per documenta sacros viva probat cineres.
Sic geminata piis adspirat gratia votis,
Infra Martyribus, desuper acta Sacris.
Vota Sacerdotis, viventum & commoda, parvo
Pulvere Sanctorum mors pretiosa juvat.

Martyrum itaque, Sanctorum reliquorum sepultura, primis Ecclesiæ sæculis religiose curata, non probat eorum Reliquias in honore non fuisse. Lege S. Chrysostomum Homilia 26. in Epistolam 11. ad Corinthios, ubi Sanctorum Sepulchra longe illustriora, celebrioraque esse docet Imperatorum ac Principum Palatiis: *Non tam ædificiorum magnitudine, quam frequentantium studio. Etenim ille ipse, qui purpura vestitur, vadit ut monumenta illa complectatur, & fastu posito, stat Sanctis supplicans ut se patrocinio suo apud Deum adjuvent: Et Scenopegum ac Piscatorem vel vita functos, Patronos adhibet ille diademate redimitus. Audebisne igitur mortuum dicere Dominum illorum, cujus servi, etiam mortui, totius orbis Regum Patroni sunt? Atque hoc non Romæ solum fieri videas, sed etiam Constantinopoli. Nam & illic Constantinum Magnum magno se affecturum honore hujus filius existimavit, si in vestibulo Piscatoris corpus illius collocaret. Ita quod sunt Imperatoribus in Palatio Janitores; hoc in sepulchro Piscatoribus sunt Imperatores.*

Dallæus c.17. & seq.

XXII. Tandem quod Reliquiæ aliæ citius aliæ serius, Deo ita volente, revelatæ sint, quod pluribus Dallæus probat; nec primis sæculis Reliquiæ Christi plurimæ, B. Mariæ Virginis, * Apostolorum, &c. notæ adhuc fuerint, quæ postea repertæ sunt, ac celebres evaserunt, nihil omnino probat contra fidem religiosi Reliquiarum cultus. Reliquiarum enim actualis veneratio, disciplinæ res est: quod vero licitum sit ac religiosum illas colere, dogma fidei est.

** B. Virginis lac, capilli, indusium, cingulum, zelum, &c.*

Quod si objiciant Heterodoxi, falsas interdum Reliquias in Ecclesia proponi: plerasque sibi varias Ecclesias vendicare, quæ tamen simplices in se sunt & unicæ: multos in earum cultum abusus irrepsisse: Respondemus, de singularium veritate Reliquiarum nobis non esse contra Hæreticos quæstionem, sed tantum de illarum cultu, quarum probata veritas est. Et si qui irrepserint abusus in religiosum cultum; si superstitiones quædam rudiorum hominum, aut simplicium muliercularum; si quæstus sacrilegi; pravos illos mores, degeneris pietatis excessus, quæstuariam religionem, immo potius religionis corruptelam, semper detestata est Ecclesia, & vitia illa emendare studuit: ut ex Concilii Lateranensis sub Innocentio III. cap. 62. & ex Concilio Triden-

dentino Sessione 25. compertum est: & in vindicandis Sanctorum Reliquiis, id est, in earum delectu, & verarum a falsis discretione, a primis sæculis diligentiam adhibuit singularem. Hujus rei insigne habetur exemplum in Historia & origine Donatistarum, quorum Schismaticam factionem ex reliquiarum occasione conflatam apud Carthaginem Optatus asserit (lib. 1. adversus Parmenianum) *Per Lucillam fœminam factiosam, quæ ante concussam persecutionis turbinibus pacem, dum adhuc in tranquillo esset Ecclesia, cum correctionem Archidiaconi Cæciliani ferre non posset, quæ ante spiritualem cibum & potum, os nescio cujus Martyris, si tamen Martyris, libare dicebatur: & cum præponeret Calici salutari os nescio cujus hominis mortui, etsi Martyris, sed necdum vindicati, correpta, cum confusione, irata discessit.* Idem patet ex celebri facto S. Martini, qui altare in loco, quem falsa vulgi opinio velut consepultis ibi Martyribus sacraverat, a superioribus Episcopis constitutum, inquisitione facta diligenti diruit, cum divina revelatione, nullos ibi Martyres, sed latronem sepultum, & vulgi errore celebratum cognovisset. Nec minus accuratam nunc quam priscis temporibus cautionem in Reliquiarum approbatione adhibet Ecclesia: nec minorem in pravis moribus emendandis, si qui adhuc supersint, vigilantiam & sollicitudinem.

QUÆSTIO II.

De Sanctorum cultu, & invocatione.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum Sanctis religiosum cultum deferre liceat?

PROPOSITIO PRIMA.

Sanctos sacro cultu & honore, civili majore, inferiore divino, prosequi licet: cujus religionem Scripturæ sacræ adstruit authoritas.

Religiosus Sanctorum cultus ex Scriptura sacra probatur.

Catholicum istud dogma disertis primum Scripturæ sacræ testimoniis probatur. Numeror. 22. *Aperuit Dominus oculos Balaam, & vidit Angelum stantem in via evaginato gladio adoravitque eum pronus in terram.* Dicent-ne Heterodoxi adorationem illam Angeli cultum esse dumtaxat civilem, sive meræ urbanitatis officium? Id vero perabsurdum est. Fingent-ne esse divinum? Nec id asseri potest, cum a Scriptura non reprehendatur. Medius igitur divinum inter, & mere civilem, cultus erat religiosus, propter Deum exhibitus Angelo. Nec id ex Balaami errore ortum dici potest, existimantis Dominum esse: cum Scriptura testetur aperuisse Dominum oculos ejus, ut Angelum videret.

Quod ex Josue 5. confirmatur. *Cum esset Josue in agro urbis Jericho, levavit oculos, & vidit virum stantem contra se, evaginatum tenentem gladium, perrexitque ad eum, & ait: Noster es, an adversariorum? Qui respondit: Nequaquam, sed sum Princeps exercitus Domini, & nunc venio. Cecidit Josue pronus in terram, & adorans ait*, &c. Non Deum, sed Principem militiæ Domini Josue adoravit, sumpto nimirum adorationis vocabulo pro cultu quovis & honore, qui cum aliqua corporis inclinatione eximiæ alicui personæ propter ejus excellentiam defertur: quo modo sæpe etiam in Scripturis usurpatur. Porro cum non vulgaris sit Angelorum sanctorum excellentia, qui Deo assistunt, ejusque faciem in cœlis vident, ejusque legationes obeunt; nec vulgaris etiam est, ac civilis dumtaxat, qui ipsis defertur honos, sed sacer & religiosus.

Dallæus lib. 3. c. 32.

Frustra autem opponunt Heterodoxi, Apocalypsis celebrem locum, cap. nimirum 19. ubi Sanctus Joannes prohibitum se ab Angelo memorat, ne ipsum adoraret; cui certe divino inferiorem honorem deferebat Apostolus. *Cecidi*, inquit, *ante pedes ejus, ut adorarem eum. Et dixit mihi: Vide ne feceris: Conservus tuus sum, & fratrum tuorum, habentium testimonium Jesu: Deum adora.* Inanis, inquam, objectio est ex illo petita loco. Namque Angelus ita S. apparuerat Joanni, ut Deus videri posset. Quamobrem erat opus ut se Dei legatum ac Ministrum esse aperiret, ne ipsum velut Deum Apostolus adoraret. Ita hunc locum exponit S. Augustinus lib. 5. Quæstionum super Genesim, Quæstione 61. *Talis enim apparuerat Angelus*, inquit, *ut pro Deo posset adorari: & ideo fuerat corrigendus adorator.*

Respondeo secundo, S. Joannem religiose adorare voluisse Angelum: quamvis id Angelus prohibuerit. Unde post illam prohibitionem, quæ cap. 19. legitur: *Vide ne feceris*, &c. iterum voluit eumdem adorare, ut habetur cap. 22. porro ita constans in proposito ipsum adorandi non fuisset, si hocce adorationis, id est, cultus religiosi genus Angelo delatum, illicitum ac impium esse intellexisset. Permittere autem noluit Angelus, ut ipsum Joannes adoraret, ob naturæ humanæ a Filio Dei assumptæ reverentiam: ut diserte explicat S. Gregorius Magnus Homilia 8. in Evangelia. *Quia*, inquit, *cœli Rex terram nostræ carnis assumpsit, infirmitatem nostram illa jam Angelica Celsitudo non despicit: Ad pacem nostram Angeli redeunt, intentionem prioris discordiæ postponunt, & quos prius infirmos abjectosque despexerant, jam socios venerantur. Hinc est enim quod Loth & Josue Angelos adorant, nec tamen adorare prohibentur: Joannes vero in Apocalypsi sua adorare Angelum voluit; sed tamen idem hunc Angelus, ne se debeat adorare, compescuit, dicens: Vide ne feceris; Conservus enim tuus sum, & fratrum tuorum. Quid est quod ante Redemptoris adventum Angeli ab hominibus adorantur, & tacent; postmodum vero adorari refugiunt? Nisi quod naturam nostram, quam prius despexerant, postquam hanc super se assumptam conspiciunt, prostratam sibi videre pertimescunt? Nec jam sub se velut infirmam contemnere ausi sunt, quam super se videlicet in cœli Rege venerantur. Nec habere dedignantur hominem socium, qui super se adorant hominem Deum.*

His de cultu Angelorum religioso constitutis, facile colligitur sanctos homines, quibus in cœlis a Deo promissa est Angelorum æqualitas, religioso pariter cultu nos prosequi par esse, qui cum sacris honoribus, dum hic mortalem vitam agerent, ob eximiam, sanctitatem, & collatæ a Deo dignitatis, sive cœlestium donorum excellentiam sint affecti, multomagis illos nunc a nobis promerentur cum Christo regnantes. III. Regum cap. 18. Abdias dispensator domus Achab, vir timens Deum ab infantia sua, cum Eliæ occurrisset, cognovissetque eum, *Cecidit super faciem suam.* Quod civilis tantum erga Eliam reverentiæ testimonium non fuit, cum civili dignitate Eliæ antecelleret Abdias inter Aulæ Proceres conspicuus; sed religiosæ venerationis, qua gratiam Propheticam, eximiamque Viri Deo acceptissimi sanctimoniam prosequebatur. Refertur etiam 4. Regum 2. cum filii Prophetarum, qui erant in Jericho, comperissent spiritum Eliæ super Elisæum requievisse, quod *Venientes in occursum ejus, adoraverunt eum proni in terram.* Et cap. 4. memoratur Sunamitidem, postquam filium suum ab Elisæo suscitatum recepit, *corruisse ad pedes ejus*, & adoravisse super terram. Et Danielis 2. cum somnii sui interpretationem a Daniele Nabuchodonosor audivisset, *Cecidisse* refertur *in faciem suam, & Danielem adoravisse.* Quæ adoratio ad Deum quidem Danieli revelantem Mysteria referebatur, ut exponit S. Hieronymus, utque ipsemet Nabuchodonosor professus est dicens: *Vere, Deus vester Deus Deorum est, & Dominus Regum, & revelans mysteria:* sed nihilominus honore singulari, & plusquam civili Danielem tunc affecit Rex Babylonius propter divinum lumen quo illustratus erat ad mysteriorum interpretationem. Certe si Sanctos homines hic viventes, ob gratiarum a quibus excidere poterant, munera, cultu non vulgari colere, religio fuit: multo magis licitum est ipsos religioso cultu prosequi ob gratiam æternum duraturam & consummatam, & ob amicitiam cum Deo quo fruuntur, gloriamque immortalem.

Objicies, Mardocheum noluisse se inclinare coram Aman, rationemque reddidisse, [Esther 13.] ubi sic Deum alloquitur: *Cuncta nosti, & scis, quia non pro superbia & contumelia, & aliqua gloria cupidi-*

piditate fecerim hoc, at non adorarem Aman superbissimum [libenter enim pro salute Israel etiam vestigia pedum ejus deosculari paratus essem] sed timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, & ne quemquam adorarem, excepto Deo meo.

Item cum S. Petrus ad Cornelium accessisset, processit ipsi obviam pius Centurio, *Et procidens ad pedes ejus, adoravit. Petrus vero elevavit eum dicens: Surge, & ego ipse homo sum.* Atqui nec Aman divinos honores a Mardocheo postulabat: nec Petrum ceu Deum colebat Cornelius vir justus & Deum timens. Igitur cum Mardocheus, tum S. Petrus, cultum omnem religiosum, quamquam inferiorem divino, nulli deferendum creaturæ intellexerunt.

Ad primum locum respondet Bellarminus, Aman voluisse ut Deum adorari, idque colligi ex Mardochei verbis. Sed hanc Illustrissimi Cardinalis Responsionem falsam existimo. Cum enim Assuerus Aman interrogavit, quo honore dignus esset, quem Rex honorare decrevisset? Non respondit, ipsi consecranda templa, erigenda altaria, mactandas victimas, festos dies dicandos, vel alia hujusmodi in ejus honorem facitanda, quæ numinum religionem spectabant; Licet *Reputaret in corde suo* (ut ait Scriptura) *quod nullum alium Rex nisi se vellet honorare*: Sed Respondit: *Homo quem Rex honorare cupit, debet indui vestibus Regiis, & imponi super equum qui de sella Regis est, & accipere Regium diadema super caput suum; & primus de Regis Principibus ac Tyrannis teneat equum ejus, & per plateam civitatis incedens, clamet & dicat: Sic honorabitur, quemcumque Rex voluerit honorare.* Ex quibus satis constat, Aman divinos honores non ambiisse. Melius ergo respondetur, Mardocheum inani timore trepidasse; nisi Hebræorum traditionem audiamus, dicentium, Aman idolum textile in pectore gestasse, quod adorabant alii: atque ita Mardocheum coram ipso genu flectere prudenter recusasse, ne colere Idolum videretur, aut divinos honores Amano deferre, quales a Gentilibus deferebantur Idolis. At nullum subest istiusmodi periculum in cultu & honore quo Sanctos prosequimur; illum enim divino inferiorem esse Catholicorum nemo nescit; licet humano civilique superior sit: Quia non humanas tantum & civiles, sed supernaturales virtutes, ac dona cœlestia in eis veneramur.

Ad alterum locum respondeo, & Cornelii ad S. Petri pedes procidentis Religionem pietatemque, & S. Petri honorem illum recusantis modestiam esse laude dignissimas. Quamobrem nihil probat contra religiosum Sanctorum cultum locus iste: alioqui sequeretur nec civilem honorem Parentibus, Ecclesiæ Ministris, Magistratibus &c. deberi, quia sunt viri pii, qui omnem interdum honorem, etiam debitum, ex humilitate respuunt. Quod autem S. Petrus honorem sibi non indebitum, & a Cornelio pie delatum, ex humilitate & singulari modestia recusaverit, S. Joannes Chrysostomus *Homilia XXIII. in Acta* testatur: *Hoc faciens*, inquit, *humilitatem suam ostendit, & alios docuit.*

Lib. 1. de Relig. cultus objecto, cap. 2. & sequentibus.

Objicit Dallæus post alios Calvinisticæ Sectæ scriptores, sacras literas docere solum Deum adorandum esse, & religiose colendum. Matthæum Evangelistam sic a Christo Domino sancitum, & ex veteris Scripturæ tabulis fixum ac constitutum narrare, cum Tentatori omnia regna mundi, si se cadens adorasset, promittenti, respondit: *Vade satana: scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* (Matth. 4.) ubi observandum, quod cum in Hebræo fonte unde hanc Servator sententiam hausit, simpliciter habeatur: *Dominum Deum tuum timebis, & illi servies.* LXX. tamen Interpretes, & Latinus eorum vestigia secutus ita locum expresserunt, ac si scriptum esset, *Illi soli servies*; quem esse verissimum verborum sensum, Christus authoritate sua approbavit. Idem est sensus horum verborum (1. Regum 7.) *Præparate corda vestra Domino & servite ei soli.* Unde Apostolus Paganicæ ignorantiæ deputat, quidquid ei rei cultus impenditur, quæ natura Deus non est, cum ait, Galatas, quo tempore in Ethnicismi tenebris versabantur. *iis qui natura non sunt Dii, servisse.* Hanc positam sibi a Deo & a Christo legem constanter tenuisse omnes vetustissimæ memoriæ

Deuteron. 6.

Christianos, qui sanctissime contestati sunt, Deum solum se adorare, nec quemquam alium colere posse, ut constat ex S. Justino *Apologia* 2. ex Epistola Smyrnensis Ecclesiæ de Martyrio S. Polycarpi, ex Theophilo Antiocheno, *lib.* 1. & 2. *ad Autolycum*, ex S. Irenæo *lib.* 5. *cap.* 22. ex Clemente Alexandrino, *lib.* 6. *Stromatum*, ex Tertulliano, *Apologetici cap.* 17. & *Scorpiaci cap.* 4. ex Origene *lib.* 1. *contra Celsum*, & passim in aliis libris; ex S. Cypriano *lib. de exhortatione Martyrii*, & *Epistola* 16. *ad plebem Thibaritanam*; ex S. Dionysio Alexandrino apud Eusebium *lib.* 7. *Historiæ Ecclesiasticæ cap.* 11. Horum Scripturæ sacræ testimoniorum habita ratione, primi Christianismi Scriptores religionem non alterius, quam Dei unius cultu censuisse. Quod ex Clemente Romano *in Epistola* 1. *ad Corinthios*, ex Justino *lib. de Monarchia*, ex Tatiano *Oratione ad Græcos*, ex Clemente Alexandrino *lib.* 2. *Stromatum*, ex Origene *lib.* 4. & 8. *contra Celsum*, & ex Lactantio *lib.* 1. *Institutionum cap.* 20. diserte probatur. Itaque religiosum cultum Angelis, vel sanctis hominibus deferri Deus & Christus ejus vetant; itaque ab ipsis vetitum Patres intellexerunt.

Respondeo, Sacræ Scripturæ testimonia quæ soli Deo serviendum, eumque adorandum asserunt, de perfecta servitute, supremoque honore esse intelligenda, quem Deo ut primo rerum omnium authori, & ultimo fini exhibemus. Cæterum & honorem civili majorem aliis a Deo deferre tenemur, secundum illud Apostoli ad Romanos 2. *Gloria & honor omni operanti bonum.* Et servitutem aliis exhibere possumus ac debemus non perfectam quidem, sed imperfectam. Unde S. Augustinus *lib.* 1. *Quæstionum in Genesim, Quæstione* 61. animadvertit, in præcepto laudato non esse dictum: *Dominum Deum tuum solum adorabis: sicut dictum est, & illi soli servies: quod est Græce λατρεύσεις. Talis enim servitus nonnisi Deo debetur. Unde damnantur idololatræ; id est, ejusmodi servitutem exhibentes idolis, qua debetur Deo.*

Dallæi objectionibus ex sacra scriptura petitis respondetur.

Perfecta & absoluta servitus eorum est, qui alteri modis omnibus subjiciuntur, ac ab alio moventur, non tantum ut a causa effectrice, sed ut a fine, (quemadmodum Philosophi loquuntur. Hæc soli Deo debetur servitus, a quo creaturæ moventur omnes, & propter ipsum operantur. Imperfecta vero servitus eorum est, qui modo tantum aliquo moventur. Quo sensu de puero dicitur ad Galatas 4. *Hæres quamdiu parvulus est, nihil differt a servo, cum sit dominus omnium.* Utique quia ab alio ut a causa effectrice movetur. Contra vero qui aliis præest, dicitur etiam illorum servus, quia movetur ab alio ut a fine. Unde etiam 2. *ad Corinthios* 4. dicit Apostolus: *Nos autem servos vestros per Jesum.* Sanctorum ergo servi sumus, non perfecta quidem & stricte accepta servitute, quia ad illos ut ad finem ultimum non tendit cultus noster; nec propter eos opera nostra agimus: sed imperfecta quadam & latius accepta servitute; quia suis apud Deum meritis nos juvant, suisque ad bonum agendum nos movent exemplis. Negant autem Patres, supremo illo cultu, quem latriam vocamus, alium a Deo coli debere; non inferiori illo, religioso tamen, quem duliam nuncupamus.

Objicit Dallæus, ignotam esse Veteribus Latriæ & Duliæ distinctionem. Divinos Scriptores, quorum sermonem nostri & fontem, & normam esse decet, eum religionis cultum, tum qui apud Israelem a piis recte ac legitime uni Deo; tum qui ab impiis apud Gentes idolis ac creaturis perperam exhibebatur, utrumque nullo discrimine tam duliam, quam latriam vocare: Hunc cultum quem nunc latriam, nunc duliam vocant, negare creaturis deferendum. Quod plurimis Scripturæ sacræ locis probat toto cap. 5. libri 1.

Fatemur promiscuum esse in Scripturis utriusque vocis istius usum, & vim æqualem: Sed Ecclesiæ usu antiquissimo factum est, ut latriæ vocabulo ad supremi gradus venerationem, hoc est, soli debitam Deo significandam servato, duliæ vox, & cultus, ac venerationis, Angelis vel hominibus Sanctis etiam accommodaretur. Qui usus non a Papa voces illas pro arbitrio in alienos sensus detorquente constitutus

Latria & Dulia distinctio.

est

est, ut imprudens & maledicus Dallæus effutiit; sed a priscis Doctoribus traditus, invaluit in Ecclesia, in qua longe ante S. Augustinum receptus erat. Quæ vocis hujus, *dulia*, sic usurpandæ licentia non est a Scripturis sacris aliena, cum in iis, ad illius quæ hominibus exhibetur servitutis genus significandum, aliquoties accepta legatur. Sed stultum est de vocabulis tricari, & otiose litigare, cum res ipsas tenemus. Communi sermonis consuetudini obsequi, viri sapientis est, & iis uti vocabulis quæ loquendi magister usus invexit, quamvis a primæva significatione deducta sint. Cum itaque cultum religiosum Angelorum & sanctorum hominum Scriptura sacra, & prisci Patres approbent, nihil interest quod eadem ipsum nomenclatura non significaverint.

Latria nomen, ad significandum cultum uni Deo debitum Ecclesiæ usu consecratum est.

De vario vocum illarum usu λατρεία & δουλεία in Ecclesia recepto, audiendus est S. Augustinus lib. X. De Civitate Dei, cap. 1. *Hic est*, inquit, *Divinitati, vel si expressius dicendum est, Deitati debitus cultus, propter quem uno verbo significandum, quoniam satis idoneam non occurrit Latinum, Græco ubi necesse est insinuo quid velim dicere. Latriam quippe nostri, ubicumque Scripturarum positum est interpretati sunt servitutem. Sed ea servitus quæ debetur hominibus, secundum quam præcipit Apostolus servos dominis suis subditos esse debere, alio nomine Græce nuncupari solet. Latria vero, secundum consuetudinem qua locuti sunt, qui nobis divina Eloquia condiderunt, aut semper, aut tam frequenter ut pene semper, ea dicitur servitus quæ pertinet ad colendum Deum. Proinde si tantummodo cultus ipse dicatur, non soli Deo deberi videtur. Dicimur enim etiam colere homines, quos honorifica vel recordatione, vel præsentia frequentamus.*

Coluntur Martyres cultu dilectionis & societatis, quo & in hac vita coluntur sancti homines.

Et lib. 20. *contra Faustum*, cap. XXI. cultum illum, qui Græce latria dicitur, soli Deo exhibendum: & Martyres nihilominus religioso quodam cultu colendos docet. *Colimus ergo Martyres*, inquit, *eo cultu dilectionis & societatis, quo & in hac vita coluntur sancti homines Dei: quorum cor ad talem pro Evangelica veritate passionem paratum esse sentimus. Sed illos tanto devotius quanto securius post certamina superata; quanto etiam fidentiore laude prædicamus jam in vita fœliciore victores, quam in ista adhuc usque pugnantes. At vero illo cultu, qui Græce Latria dicitur, Latine uno verbo dici non potest, cum sit quædam proprie divinitati debita servitus, nec colimus, nec colendum docemus, nisi unum Deum. Cum autem ad hunc cultum pertineat oblatio Sacrificii [unde idololatria dicitur eorum, qui hoc etiam idolis exhibent] nullo modo tale aliquid offerimus, aut offerendum præcipimus vel cuiquam Martyri, vel cuiquam sanctæ animæ, vel cuiquam Angelo: & quisquis in hunc errorem delabitur, corripitur per sanam doctrinam, sive ut corrigatur, sive ut condemnetur, sive ut caveatur.* Duliæ nomine intelligi servitutem communem, id est, sive Deo, sive creaturis exhibitam: Latriæ vero soli Deo debitam servitutem, confirmat Venerabilis Beda in cap. 4. Evangelii S. Lucæ.

Ideo autem ad significandum cultum soli debitum Deo *Latria* potius quam *Duliæ* nomen assumptum est ab Authoribus Ecclesiasticis; quia non qualemcumque servitutem sicut est Dulia, sed mercenariam maxime, immo mancipalem significat, qualis eorum erat qui bello capti essent ac subhastati, vel sub hasta venditi, aut quolibet alio modo in servitutem empti ac omnino usui dominorum & obsequio destinati, nec sui juris, sed eorum deinceps toti. Quo etiam spectat ipsa nominis etymologia. Derivatur enim λατρεία, a verbo τρεῖν, id est, *tremere*, & particula λα, quæ significationem auget apud Græcos; quasi vehemens tremor *Latriæ* nomine significetur; Tremoris autem illius vehementissimi solus Deus objectum est. Hinc *Deuteronomii 6.* dicitur: *Dominum tuum timebis*. Hinc forsan ipsum Dei nomen a Græco δέος (quod est timor) ductum est. Eoque non obscure allusit Poeta celebris, dum sic cecinit: *Deus & timor ille Deorum est*. Hinc *Genesis 31.* dicitur *jurasse Jacob per timorem Patris sui Isaac. Timorem Isaac* Moyses *Deum Isaac* nominavit. Latriæ itaque nomen merito assumptum est ad supremum illum cultum significandum, quo Deum solum venerari debemus, velut illum timentes ut Judicem; velut ab illo empti ut Redemptore, velut illius obsequio ac dominio penitus mancipati, & ab ejusdem nutu modis omnibus pendentes: Duliæ vero nomen etiam ad religiosam venerationem significandam qua Sanctos prosequimur; velut honoraria quadam servitute ipsos colentes propter Deum. Unde idolorum cultus, quo soli Deo debitus honor ad opera manuum hominum translatus est ab Ecclesiasticis Authoribus, jam inde ab ipsis Ecclesiæ nascentis exordiis, *Idololatria*, non vero *idolodulia* nuncupari consuevit.

Notio Religiosi cultus explicatur.

Ad id quod objicit Dallæus, Veteres Christianismi Scriptores religionem non alterius, quam unius Dei cultu censuisse: Respondeo, Veteres merito asseruisse Deum solum esse religionis objectum, quia Deum unum propter se colit, & ad eum congruo honore prosequendum per sese ac primario proprieque refertur: ad aliorum autem venerationem nonnisi secundo loco & principalis illius gratia; ut quidquid Angelis, vel Sanctis hominibus religiose observantiæ exhibetur, id Deo potius, cujus unius causa & voluntate tribuitur, quam illis qui coli videntur, sit imputandum. Addendum, quod cultus, qui Sanctis impenditur, non eo sensu religiosus dicitur a Theologis Catholicis quod immediate a virtute religionis eliciatur: Namque religionis immediatum objectum est Dei cultus, & obsequium non Deus ipse in se spectatus, in quo illius a virtutibus Theologicis, quæ circa Deum immediate versantur, positum est discrimen; sed religiosa vocatur illa Christianæ observantiæ erga Sanctos testificatio, quia fit intuitu religionis, propter illius objectum, & a virtute religionis imperatur. Qua in re doctiores ex Protestantibus nobiscum habemus consentientes. Nam Amesius *Tom. 2. Bellarmini enervati lib. 6. cap. 5. §. 33.* ait; *Honorandæ sunt creaturæ Dei ex religione erga Deum, non ex religione erga ipsas: Religio [ut Scholastici loquuntur], imperat, non elicit istum honorem*. Et Grotius *In Animadversionibus contra Rivetum*, pag. 43. observat *Religiosi* cultus appellationem esse ambiguam: *Nam*, inquit, *& religiosus est honos qui soli Deo defertur; & religiosus est qui ob Deum defertur Angelis & Apostolis. Neque enim is honor ad communem civilemque vitam pertinet*. Ipse vero Rivetus *in Examine Animadversionum Grotii, ad Articulum 21.* de solo nomine tricari videtur, cum Grotio autem reipsa sentire. *Quamvis*, inquit, *honor quem Angelis & Sanctis deferimus, non ad communem civilemque vitam pertineat; pertinet tamen ad dilectionis & societatis honorem, ut Augustinus recte distinguit*. Certe religiosi cultus nomine, quem Sanctis exhibemus, nihil aliud intelligimus, quam honorem societatis & dilectionis, qui non ad communem civilemque vitam pertineat, sed sit honore civili, & ordine & gradu superior. Quem si religiosum vocare noliot Protestantes, de verbis non litigabimus, salvo Catholico dogmate. Quamquam cur vocabulis *Religiosi cultus* offendantur, nulla ratio est. Omne enim officium, quo intuitu Christianæ religionis persungimur actus religiosus, sive religiosum opus jure meritoque vocatur; quia ut illud impleamus, religio lexque Christiana jubent. Hoc sensu Jacobus Apostolus *Epistolæ cap. 1.* ait: *Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem, hæc est: visitare pupillos & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum se custodire ab hoc sæculo*. Porro si officium pupillis & viduis intuitu Dei impensum Religio ab Apostolo vocatur, quid prohibet quominus cultus Cælitum religiosus appelletur a nobis? Et ut Protestantium exemplo morem loquendi Ecclesiasticum vindicemus: Confessio Helvetica posterior *Art.* 18. Ministrorum Ecclesiæ electionem *Religiose* fieri jubet. Et *Art.* 24. memoriam Dominicæ Nativitatis, Circumcisionis, &c. *Religiose celebrari* approbat. Confessio Argentinensis, *cap.* 7. agnoscit *Religiosa jejunia*. Confessio Augustana inter Articulos *de Abusibus*, Tit. *de Potestate Ecclesiæ* docet utramque potestatem Ecclesiasticam & civilem, propter mandatum Dei *Religiose venerandam*. Lutherus ipse in *cap. 2. Epistolæ ad Galatas* Imperatorem, Regem, Principem, Magistratum, Doctorem, Concionatorem, &c. personas ait esse quas Deus pro suis creaturis agno-

fci & religiose coli vult. Nec tamen Lutherum, qui religiosi cultus officia tam late extendit, idololatriæ reum Dallæus, & alii Lutheranis confœderati Calvinistæ vocaverint. Inique igitur & temere, nobiscum de idololatria expostulant, quod cultum quo Sanctos prosequimur, Religiosum appellemus.

Lib. 3. de Relig. cultus objecto, cap. 31.

Dallæus Apostoli testimonio abutitur.

Objicit Dallæus celebrem locum Apostoli *ad Colossenses* 2. ubi ait: *Nemo vos seducat volens in humilitate & religione Angelorum, quæ non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suæ, & non tenens caput ex quo totum corpus per nexus & conjunctiones subministratum, & constructum, crescit in augmentum Dei*. Ex quibus hoc argumentum Calvinianus Minister informat. Primis temporibus, cum impostores jam nescio quid religiosi in Angelos cultus apud Christianos inducere molirentur, eaque peste Colossensium Ecclesia esset afflata, res ad Paulum delata est. Certe si hæc ejus, si cæterorum Apostolorum traditio fuit, beatos illos Spiritus a nobis religioso aliquo honore prosequendos esse, debuit tali in loco Apostolus legitimum imprimis & Ecclesiasticum Angelorum cultum a nimiis & immodicis honoribus distinguere, quos illi quique essent Novatores instituebant; ne totum rei genus simpliciter repudiando, frumentum (quod est in parabola Evangelica) una cum zizaniis evelleret. At simpliciter & absolute Angelorum cultum Paulus damnavit ac repudiavit. Eum seductoribus tribuit, a vero religionis scopo falsa humilitatis specie homines abducentibus. Eumdem temeritati deputavit, incognita & se altiora ex tumore & superbia invadenti. Ergo Pauli, & vetustissimæ, quæ Paulum audivit, Ecclesiæ, non modo nulla traditio fuit ut Angeli colantur, sed etiam exserta traditio fuit ne colantur.

Confirmatur ex interpretatione Theodoreti, in suo ad illum Apostoli contextum Commentario. *Qui legem defendebant*, inquit, *eos etiam ad Angelos colendos inducebant, dicentes, Legem fuisse per eos datam. Mansit autem perdiu hoc vitium in Phrygia & Pisidia. Proinde Synodus quæ convenit apud Laodicaam Phrygiæ, lege prohibuit ne precarentur Angelos. Et in hodiernum usque diem Oratoria Sancti Michaelis apud illos, illorumque finitimos videre est. Illi ergo, humilitate nimirum ducti, hoc fieri suadebant, dicentes universorum Deum nec cerni, nec attingi, nec comprehendi posse; & oportere per Angelos divinam sibi benevolentiam conciliare. Hoc est quod dicit: In humilitate & cultu Angelorum.*

Apostolus religiosum Sanctorum Angelorum cultum non prohibet.

Respondeo, hujus expositionem loci a Veteribus potius accipiendam, & a maximis illis Viris qui Scripturas sacras quarto interpretati sunt Ecclesiæ sæculo, sicut a Majoribus didicerant, & quorum doctrina ab Ecclesia approbata fuit, quam a Carentonico Sectæ Calvinianæ Ministello Joanne Dallæo, qui decimo septimo sæculo ex suo sensu hunc locum Apostoli, & alia idem argumentum spectantia temere interpretatur. Nemo autem Veterum eo sensu Apostoli sententiam intellexit, quem ipsi affingit Dallæus, ut scilicet nullum omnino religiosum cultum Angelis tribuendum esse voluerit. Sanctus enim Hieronymus malorum dumtaxat Angelorum cultum ab Apostolo prohiberi sensit, de quibus paulo ante dixerat: *Expolians Principatus & Potestates, confidenter palam traduxit illos, triumphans in semetipso*. Atque ita Apostolum religionem Angelorum nuncupasse religionem Judaicam, quæ post Christi mortem & Evangelii promulgationem Dei cultus esse desiit, & dæmonum potius cultura facta est. *Loquitur universa*, inquit, *contra eos qui credentes ex Judæis in Dominum Salvatorem cæremonias Legis observare cupiebant*. Judæos porro, postquam *omnis judaicarum observationum cultura destructa est, quascumque offerunt victimas, non Deo offerre, sed Angelis refugis & spiritibus immundis*. Quod etiam illos olim in deserto fecisse ex Amos cap. quinto & ex Actuum septimo demonstrat, ubi *Militia cæli* servivisse dicuntur: *Quæ nunc*, inquit, *ab Apostolo dicitur religio Angelorum*. Quod vero hic sit Apostoli sensus, antecedentia persuadere possunt. Illo enim in capite totus est in Legalium cæremoniarum observantia Colossensibus dissuadenda. *Nemo*, inquit, *vos judicet in cibo & potu*, quasi alia munda sint, alia immunda: *Aut in parte diei festi*, ut alios dies festos putetis, alios non festos: nobis enim qui in Christum credimus resurgentem, jugis & æterna festivitas est: *Aut in parte Neomeniæ*, hoc est, Kalendarum, & mensis novi, quando decrescens Luna finitur, & noctis umbris tegitur: Christianorum enim lumen æternum est: Aut in parte *Sabbatorum*, ut non faciant servile opus, & onera non portent: quia nos sumus Christi libertate donati, & onera peccatorum portare desivimus. Hæc, inquit, omnia *Umbra sunt futurorum*, & imagines venturæ fœlicitatis: ut in quibus Judæi hæsitant juxta literam, & tenentur in terra, nos juxta spiritum transeamus ad Christum: qui ad distinctionem umbrarum, nunc corpus appellatur; *Corpus autem Christi*. Et statim subdit: *Nemo vos seducat volens in humilitate, & religione Angelorum:* Id est, nemo vos superet, aut devincat, volens humilitatem literæ sequi, & Angelorum religionem atque culturam, ut non serviatis spirituali intelligentiæ, sed exemplaribus futurorum, quæ nec ipse vidit, qui vos superare, aut seducere desiderat; frustra autem inflatur, & tumet sensu carnis suæ, carnaliter cuncta intelligens, & traditionum Judaicarum deliramenta perquirens; & non tenens caput omnium Scripturarum, illud de quo scriptum est: *Caput viri Christus est*. Legatur S. Hieronymus *Epistola* 151. *ad Algasiam*, *Quæstione* 10. ubi data opera hunc locum Apostoli exponit. Cui S. Hieronymi interpretationi, cum sit consentanea doctissimi Cardinalis Perronii expositio, quamvis aliis verbis, & magis Scholasticis proposita *lib.* 5. *Reipublicæ*, *cap.* 6. temere eruditissimum Antistitem Dallæus insectatur his verbis: *Unus ex novissimis Perronius, cum ei cæterorum strophæ minus, credo, satisfacerent, dignum suo cerebro, quo nullum fuit Chimærarum feracius, dignam suis artibus glossam commentus est... In hac interpretatione Perronius sibi valde placet, & hanc sibi literalem ac veram Paulinorum verborum expositionem videri ait. Neque mirum: homini enim sua somnia impensissime amanti hæc ex suo unius cerebro nata Pallas non potuit non bella videri*. Non ignorabat, opinor, Dallæus, hanc expositionem S. Hieronymo acceptam referri: sed id solita fraude dissimulavit, ut doctissimum Cardinalem sugillaret liberius, cui nonnullus adhuc pudor erat S. Hieronymum palam aperteque impugnare.

Etsi vero nequaquam hæc sit pœnitenda responsio: Respondeo secundo, Apostolum *cap.* 2. *Epistolæ ad Colossenses* superstitiosum dumtaxat cultum Angelis delatum damnare, qualem ipsis impendebant Philosophi, maxime Platonici, qui Angelos vel Deos minores, vel Mediatores unicos & primarios apud Deum asserebant, eoque ipsos nomine venerabantur: quo ex fonte sua de Angelorum in mundi creatione opera, deque eorum cultu deliria, primi Hæretici, nempe Simon Magus, Menander, Cerinthus, Valentinus hauserunt: ut notavimus *in Synopsi Historiæ Ecclesiasticæ primi sæculi*. De Platone refert S. Augustinus ex Apulejo, ipsum genios, sive dæmones *In aere medios inter æthereum cœlum, terramque constituisse: ut quoniam nullus Deus miscetur homini, quod Platonem dixisse perhibent, isti ad Deos perferant preces hominum, & inde ad homines impetrata quæ poscunt. Indignum enim putaverunt qui ista crediderunt, misceri homines Diis, & Deos hominibus: dignum autem misceri dæmones & Diis, & hominibus: hinc petita qui allegent, inde concessa qui apportent*. Hæc S. Augustinus *lib.* 8. *de Civitate Dei c.* 18.

Hujusmodi cultum Angelorum ab Apostolo impugnatum loco laudato Epistolæ ad Colossenses, S. Chrysostomus Homilia septima in illam Epistolam testatur. *Sunt quidam*, inquit, *qui dicunt non oportere per Christum adduci, sed per Angelos. Illud enim est majus, quam ut id possimus assequi. Propterea susdeque versat* (Apostolus) sive vehementer inculcat *quæ facta sunt a Christo per sanguinem crucis ejus. Propterea dicit eum pro nobis esse perpessum, & dilexisse nos: & rursus nos in eo ipso esse confixos*. Huic expositioni Œcumenius, & Theophylactus subscribunt. Neque ab ea Theodoretus abludit, ut patet ex illius verbis in objectione laudatis. *Qui legem defendebant*, inquit, *eos etiam ad Angelos colendos inducebant, di-*

centes

centes legem fuisse per eos datam...... Illi ergo humilitate nimirum ducti hoc fieri suadebant, dicentes; Universorum Deum nec cerni, nec attingi, nec comprehendi posse; & oportere per Angelos divinam sibi benevolentiam conciliare. Hoc est quod dicit; In humilitate & cultu Angelorum. Censet itaque Theodoretus, Apostoli sententiam illos petere, qui Angelos invocabant relicto Christo, qui ipsos adorabant, qui ipsos ut unicos & primarios mediatores adibant. Cui superstitioni impense olim addictam Phrygum gentem probat, cum ex Laodicena Synodo, tum ex Oratoriis S. Michaelis, quæ in illa regione crebra erant, a superstitioso illo cultu ad Christianæ Religioni congruentem translata; nec amplius Angelis ut primariis Mediatoribus (quod in Christi cedebat injuriam) sed Deo, in nomine Christi, sub titulo S. Michaelis, & in ejus memoriam consecrata. Hæc expositio sustentatur altero ejusdem Theodoreti loco, in cap. 3. ejusdem Epistolæ ad Colossenses, ubi explicat hanc Apostoli sententiam: *Omne quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini Jesu facite; gratias agentes Deo & Patri per ipsum.* Quæ verba sic interpretatur, *Quoniam illi Angelos jubebant adorare, ipse contrarium præcipit, ut & dicta, & facta exornent recordatione Christi Domini: Et Deo,* inquit, *& Patri gratiarum actionem offerte per ipsum, non per Angelos. Hanc etiam legem sequens Laodicena Synodus, & volens veteri illi morbo mederi, lege sanxit, Non orandos esse Angelos, nec relinquendum Dominum nostrum Jesum Christum.*

Porro quam sit consona expositio Theodoreti Laodicenæ Synodo, patet ex Canone 35. cujus hæc sunt verba secundum Versionem Dionysii Exigui: *Quod non oporteat Ecclesiam Dei relinquere, & abire, atque Angelos nominare, & congregationes facere, quæ interdictæ noscuntur. Si quis igitur inventus fuerit huic occultæ idololatriæ serviens, sit anathema, quia dereliquit Dominum nostrum Jesum Christum Filium Dei, & se idololatriæ tradidit.*

Verum ut Dallæum, & similes tenebriones, qui nec S. Hieronymi, nec S. Chrysostomi, nec Theodoreti, aliorumve Patrum interpretationes reverentur, & se melius assequi Scripturarum sensum præsumunt, quam assecuti umquam fuerint veteres illi Christianorum Magistri, clarissima eadem Scripturarum luce præstringamus: Chrysostomi & Theodoreti expositionem legitimam esse demonstramus ex ipso Apostoli contextu. *Nemo,* inquit, *vos seducat, volens, in humilitate & religione Angelorum, quæ non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suæ, & non tenens caput, ex quo totum corpus, per nexus & conjunctiones subministratum & constructum, crescit in augmentum Dei.* Ex quibus liquet, Apostolum eam dumtaxat Angelorum culturam damnare, cui aliquis ita addictus est, ut Ecclesiæ caput, id est, Christum non teneat. Sed illos ut Dei legatos & Ministros, ut nostros Curatores & custodes a Deo constitutos, ut Patronos apud Deum potentissimos revereri non prohibet.

PROPOSITIO II.

Sanctorum cultum religiosum Ecclesiæ veteris authoritas, ususque a primis Christianismi sæculis approbant.

Religiosus Sanctorum cultus ex Traditione probatus.

ID variis priscorum Patrum testimoniis demonstrari potest. I. S. Justini Martyris Apologia II. *Nec diffitemur,* inquit, *talium nos Deorum, qui esse putantur, expertes & atheos esse: at non verissimi illius, qui Pater est justitiæ, ac temperantiæ, cæterarumque virtutum, & ab omni vitiositatis communione prorsus abhorrentis Dei. Hunc ipsum vero, & ab eo profectum Filium, a quo ista perdocti sumus: necnon aliorum ipsum sequentium, & ad ejus conformatorum similitudinem, bonorum scilicet Angelorum exercitum: Spiritum quoque Propheticum colimus, & adoramus sermone ac veritate honorem deferentes.*

Traditio Ecclesiæ Smyrnensis.

II. Smyrnensis Ecclesiæ in Epistola Encyclica de Martyrio S. Polycarpi. *Martyres,* inquit, *tamquam discipulos & imitatores Domini merito amore prosequitur.* Et ad locum ubi passus est S. Polycarpus se conventuros illius Ecclesiæ alumni pollicentur, *Ut Natalem ejus Martyrii diem cum hilaritate & gaudio celebrent; tum in memoriam eorum qui glorioso certamine perfuncti sunt; tum ad posteros hujusmodi exemplo erudiendos & confirmandos.*

Traditio Ecclesiæ Africanæ.

III. S. Cypriani *Epistola* 37. ubi dies excessus Martyrum diligenter adnotari jubet, ut cum honore celebrentur. *Denique,* inquit, *& dies eorum quibus excedunt, annotate, ut commemorationes eorum inter memorias Martyrum celebrare possimus. Quamquam Tertullus fidelissimus & devotissimus frater noster, pro cætera solicitudine & cura sua, quam fratribus in omni obsequio operationis impertit, qui nec illic circa curam corporum deest, scripserit, ac scribat, ac significet mihi dies quibus in carne beati Fratres nostri ad immortalitatem gloriosæ mortis exitu transeunt; & celebrantur hic a nobis oblationes, & sacrificia, ob commemorationes eorum: quæ cito vobiscum, Domino protegente, celebrabimus.*

Oblationes & Sacrificia ob commemorationes Martyrum celebrata.

IV. Concilii Gangrensis Canone ultimo, cujus hæc sunt verba: *Si quis superbo affectu utens, & abhorrens conventus Martyrum, & sacra quæ in eis celebrantur, & eorum memorias, anathema sit.*

Traditio Ecclesiæ Palæstinæ, & Constantinopolitanæ.

V. Eusebii Cæsariensis, qui Constantini Magni pietatem laudat *lib. 4. de ejus Vita, cap.* 58. quod martyrium, sive Basilicam in memoriam Apostolorum Constantinopoli ædificaverit: ibique condi corpus suum post obitum jusserit: *Quo scilicet precationum quæ in honorem Apostolorum ibi celebrandæ erant, etiam mortuus particeps fieret. Cum igitur duodecim illic capsas, quasi sacras quasdam columnas in honorem ac memoriam Apostolici Collegii erexisset, suam ipsius arcam in medio constituit, quæ senas utrimque Apostolorum capsas dispositas habebat.... His ille diu antea sagaci mente dispositis; ædem Apostolis consecravit; pro certo sibi persuadens, horum memoriam non parum utilitatis animæ suæ esse allaturam. Nec vero Deus eum voto atque expectatione sua frustratus est.*

Precationes in honorem Apostolorum.

Traditio Ecclesiæ Cappadocæ.

VI. S. Basilii Epistola 291. ad Ponticæ Diœcesis Episcopos. *Martyrum honores,* inquit, *cum summo studio procurantur ab iis, qui in Domino sperant: tum imprimis a vobis qui virtuti operam datis.... Cum igitur inter Martyres excellant Eutychius & Damas, eorumque socii quorum memoriam civitas nostra, & circumjecta undequaque regio celebrat: hoc vobis tamquam proprio suo ornamento in memoriam revocat Ecclesia, mea voce vos exhortans, ut veterem consuetudinem invisendi nos resumatis.* Legatur ejusdem Oratio in 40. Martyres, Orationes in Mamantem Martyrem, in Gordium, in Barlaam, in Julittam Martyres: quæ totidem sunt monumenta, quibus religiosum Sanctorum cultum in Ecclesia S. Basilii tempore celebrem fuisse, & hanc fuisse Ecclesiæ fidem, quod Sancti colendi essent; quodque Natales eorum celebrare, eorum memorias frequentare, implorare patrocinia pium esset, evidenter probatur.

VII. S. Gregorii Nysseni in Oratione de S. Theodoro Martyre. *Considerate,* inquit, *qui hujus puri cultus ministri, ac Martyrum studiosi estis, quanta res sit Justus, quamque multas consequatur remunerationes; & cognito pietatis fructu, imitamini consilium & aspirate ad animum & voluntatem eorum, qui ita præ cæteris honorantur. Cui Regum talis honor habetur? Quis ex iis qui supra modum inter homines excellere visi sunt, tali memoria celebratur? Quis Imperatorum qui urbes munitas ceperunt, nationes innumeras subegerunt, adeo decantatur & fama celebratus est, ut hic miles pauper modo conscriptus & tyro, quem Paulus armavit, quem Angeli ad certamen unxerunt, quem victorem Christus coronavit?*

Sacri conventus & Festi dies in honorem Martyrum.

Et infra his verbis Martyrem compellat: *Ac nos quidem, o Beate, anniversariam circuli vicissitudinem assequuti benignitate Creatoris, tibi publicum conventum coegimus, sacrum, inquam, Martyribus addictum, & communem Dominum adorantes, & tuorum certaminum victoriæ commemorationem peragentes.*

VIII. S. Gregorii Nazianzeni Oratione III. quæ prima in Julianum Apostatam Invectiva est: ubi ait, Martyres Juliani munera, & templum quod in eorum honorem volebat erigere, cum Christianam adhuc religionem profiteretur, respuisse, & terram excussisse fundamenta ædificii sacri, quod extruere conaba-

nabatur. *O insignem*, inquit, *Martyrum inter se charitatem, honorem illius qui multos Martyres ignominia & dedecore affectarus erat, recusarunt*, &c.

Et Oratione 6. quam in solemni Martyrum Festo habuit. *Purificemus nosmetipsos Martyribus, Fratres, vel ei potius, cui ipsi quoque cruoris veritatisque confessione purificati & expiati sunt .... Hoc illorum certaminibus demus, ut ipsi quoque palmam assequamur, atque ejusdem gloriæ hæredes simus, tam illius quam a nobis accipiunt, quam illius quæ in cœlis recondita est: cujus monimenta quædam & exigua signa sunt quæ oculis cernuntur .... Si ad hunc modum coimus aut confluimus, revera festum hunc diem, ut Christo gratum est, celebramus; revera Martyres honore afficimus*. Legatur ejusdem Oratio 18. in Cyprianum Martyrem. *Martyrum*, inquit, *honoribus oblector, pugilum cruoribus exulto, atque aliorum quidem certamina & victoriæ sunt, coronæ autem meæ ... Atque omnium quidem Martyrum memoria celebranda est*, &c.

Traditio Ecclesiæ Antiochenæ & Constantinopolitanæ.

IX. S. Joannis Chrysostomi Homilia in SS. Martyres Juventinum & Maximinum, in qua populum Antiochenum sic alloquitur: *Non aliter priscos, aliter recentiores colitis Sanctos, sed eadem alacritate, eodem amore, eodem affectu, colitis omnes & commendatis. Non enim exploratis tempus, sed exquiritis animi fortitudinem, pietatem, fidem invictam, zelum fervidum, & eas virtutes quas præseferunt Sancti, ob quorum honorem hodie convenimus*.

Et in Homilia de S. Pelagia Virgine & Martyre. *Etenim non temere cum Græcis differentes, hujus diei festi celebritate gloriamur, eamque objicientes, erubescere illos facimus, cum dicimus quemadmodum urbem integram ac totam, tantumque populum puella una mortua singulis annis ad se attrahit, neque tempus ullum honoris hujus seriem interrupit*. Legantur ejusdem Homiliæ de Sancto Ignatio Martyre, de Sancto Romano, de Sancto Juliano, de Sancto Babyla, de S. Barlaam, de S. Luciano Martyribus, de S Meletio Antiocheno Episcopo; de SS. Virginibus & Martyribus Bernice, & Prosdoce, & Domnina earum matre, in quibus locupletissima sunt testimonia cultus religiosi Sanctis exhibiti.

X. S. Epiphanii hæresi 79. *Maria*, inquit, *in honore sit: Dominus adoretur*. Et ibidem: *Quamvis Maria vel optima fuerit, ac Sancta, & honore dignissima: non idcirco tamen adoratione prosequenda*.

Traditio Ecclesiæ Alexandrinæ.

XI. S. Cyrilli Alexandrini lib. 6. in Julianum. *Sanctos porro Martyres*, inquit, *neque Deos esse dicimus, neque divino cultu illos adorare solemus, sed affectus & honoris. Quin potius summis honoribus illos ornamus, puta quod pro veritate strenue certaverint, sinceritatemque fidei, eousque servaverint ut animam ipsam contempserint, stupendisque mortis terroribus, periculum omne vicerint. Quare nihil est absurdi: immo vero necesse erat eos, qui tam claris facinoribus excelluerunt, ornari perpetuis honoribus*.

Traditio Ecclesiæ Italiæ & Romanæ.

XII. S. Maximi, seu Antiqui Authoris Sermonum sub S. Ambrosii nomine editorum, ex quibus constat sacros honores Apostolis & Martyribus impensos fuisse, & festivitates in eorum honorem celebratas. Sic habet in Sermone de SS. Petro & Paulo: *Quotiescumque Martyrum memorias celebramus, prætermissis omnibus sæculi actibus, sine aliqua dilatione concurrere debemus ad domum Dei, reddere honorificentiam illis, qui nobis salutem effusione sui sanguinis pepererunt: quæ tam sacratam hostiam pro nostra propitiatione Domino se obtulerunt; præsertim cum dicat ad Sanctos suos Christus Dominus, Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Quisquis ergo honorat Martyres, honorat & Christum: & qui spernit Sanctos, spernit & Christum*.

Et in Sermone de SS. Nazario & Celso Martyribus. *Honoremus*, inquit, *Beatos Martyres Principes fidei, intercessores mundi, præcones regni, cohæredes Dei. ..... Honorare debemus servos Dei: quanto magis amicos Dei?*

XIII. S. Hieronymi cum in libro *contra Vigilantium*, tum in Epistola *ad Riparium Presbyterum*.

Traditio Eccles. Africanæ.

XIV. S. Augustini lib. 20. contra Faustum, cap. 21. *Nam quod etiam*, inquit, *hinc nobis calumniatur Faustus, quod Martyrum memorias honoramus, in hoc dicens, Nos idola convertisse, non tam me movet ut huic calumniæ respondeam, quam ut ipsum Faustum ostendam studio calumniandi, etiam ab ipsius Manichæi vanitatibus exorbitare voluisse.... Populus autem Christianus memorias Martyrum religiosa solemnitate concelebrat & ad excitandam imitationem, & ut meritis eorum consocietur, atque orationibus eorum adjuvetur: ita tamen ut nulli Martyrum, sed ipsi Deo Martyrum, quamvis in memorias Martyrum, constituamus altaria. Quis enim Antistitum in locis Sanctorum corporum assistens altari, aliquando dixit: Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane: sed quod offertur, offertur Deo, qui Martyres coronavit, apud memorias eorum quos coronavit: ut ex ipsorum locorum admonitione major affectus exurgat ad acuendam charitatem, & in illos quos imitari possumus, & in illum quo adjuvante possumus. Colimus ergo Martyres eo cultu dilectionis & societatis, quo & in hac vita coluntur sancti homines Dei*, &c.

Nulli Martyrum, sed Deo Martyrum, in memorias Martyrum, constituuntur altaria, & sacrificia offerantur.

Traditio Ecclesiæ Syriæ.

XV. Theodoreti *Sermone* 8. *de Martyribus*, ubi Gentiles sic alloquitur: *Suos mortuos Dominus Deus noster in templa pro Diis vestris induxit, ac illos quidem cassos vanosque reddidit, his autem honorem illorum attribuit. Pro Pandiis enim, Diasiisque, ac Dionysiis, & aliis festis vestris, Petri, & Pauli, & Thomæ, & Sergii, & Marcelli, & Leontii, & Panteleemonis, & Antonini & Mauritii, aliorumque Martyrum solemnitates peraguntur; & pro illa veteri pompa, rerumque ac verborum obscœnitate, modestæ celebrantur festivitates, non ebrietatem & jocos, risusque exhibentes, sed divina Cantica, sacrorumque Sermonum auditionem, & preces laudabilibus lachrymis ornatas*.

Idem in *Historia Religiosa cap.* 21. narrat Jacobum Monachum sanctissimum, cum ipsi sepulcrum paratum esset in monte, & ædicula circumdatum, dixisse: *Non patiar ut Jacobi sepulcrum hoc appelletur: sed triumphantium Martyrum templum hoc fieri volo, & me velut inquilinum quempiam illorum cohabitatione dignatum, alia in arca poni. Neque hæc dixit modo, sed reipsa præstitit. Collectis enim undique multis Prophetis, multisque Apostolis & Martyribus omnes una in arca reposuit, cum Sanctorum populo habitare cupiens, & cum eis resurgere, divinoque conspectu potiri*. Immensus essem si aliorum Patrum describerem testimonia, quibus religiosus Sanctorum cultus approbatur, & in Ecclesia solemnis fuisse omnium ad nostram usque ætatem sæculorum tractu ostenditur, scilicet, SS. Paulini, Gaudentii, Leonis, Maximi Taurinensis, Petri Chrysologi, S. Gregorii Magni, Gregorii Turonensis, Synodi Septimæ, &c. quibus omnibus sacra Synodus Tridentina concinit, *Sessione* 25.

ARTICULUS II.

De Sanctorum invocatione.

Contra Vigilantium in hoc etiam Articulo pugnamus, cujus errorem circa Sanctorum invocationem suscitarunt Petrobusiani, Waldenses, & horum genimina Lutherani & Calvinistæ.

Hos inter & Catholicam Ecclesiam quæstio non versatur de Sanctorum hic viventium invocatione. Fatentur namque Protestantes, licitum esse viventium preces implorare, absque injuria Christi Mediatoris: quod ex multis Scripturæ sacræ locis approbatur, & maxime ex Apostolo ad Romanos 15. *Obsecro vos ut adjuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum*.

Non est etiam quæstio utrum mandato divino Fideles ad Sanctorum cum Christo regnantium invocationem teneantur. Horum enim interpellationem non esse ad salutem necessariam, Theologi Catholici fatentur. Quo spectant illa S. Joannis Chrysostomi verba: *Non opus est tibi Patronis ad Deum.... Sed licet solus sis, patronoque careas, omnino tamen voti compos eris*. Immo nec ullum Ecclesiæ præceptum est singulos Christianos ad invocationem Sanctorum adstringens. In hoc igitur dumtaxat versatur controversiæ cardo inter Orthodoxos & Protestan-

tes

tes eum Vigilantio delirantes utrum Angelorum & Sanctorum hominum cum Christo regnantium invocatio licita sit ac utilis.

PROPOSITIO I.

Angelorum & Sanctorum cum Christo regnantium invocationem Christiana Religio permittit, approbatque ceu maxime utilem, verbo Dei suffragante.

Sanctorum invocatio ex Scriptura sacra colligitur.

PRobatur I. ex verbis Jacob Patriarchæ filiis suis benedicentis, Genesi 48. *Angelus qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis: & invocetur super eos nomen meum; Nomina quoque Patrum meorum Abraham & Isaac.* En invocationem disertam Angeli, & Sanctorum Patriarcharum defunctorum: ut Tremellius & Junius fatentur, utque Amesius agnoscit *Tom. 2. Bellarmini Enervati lib. 6. cap. 3.* §. 6.

Confirmatur ex Apocalypsis 1. ubi S. Joannes pacem Fidelibus adprecatur ab angelis thronum Dei cingentibus; *Gratia vobis & pax*, inquit, *ab eo qui est, & qui erat, & qui venturus est, & a septem Spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt.* Sic autem pacem ab Angelis adprecari, quid aliud est quam ipsorum patrocinium invocare, ut gratiam & pacem a Deo pro Christianis postulent?

Probatur 2. ex cap. 32. Exodi, ubi Moyses Deo his verbis supplicat: *Recordare Domine Abraham, Isaac, & Israel servorum tuorum, quibus jurasti per temetipsum*, &c. Et 11. Paralipomenon 6. Salomon Deum orans, misericordiam David allegat; *Memento*, inquit, *misericordiarum David servi tui.* Sed & Sancti illi Juvenes Edicto Nabuchodonosoris in fornacem conjecti, misericordiam Dei propter Sanctorum Patriarcharum merita efflagitant: *Neque auferas*, inquiunt, *misericordiam tuam a nobis, propter Abraham dilectum tuum, & Isaac servum tuum, & Israel Sanctum tuum.* Et certe cum Deus propter merita Sanctorum beneficia conferat hominibus ut constat ex his verbis 4. Regum 19. *Protegam urbem hanc, & salvabo eam propter me, & propter David servum meum:* Licitum ac pium est eadem merita coram Deo allegare, ut illius beneficia obtineamus.

Probatur 3. Sanctos pro nobis orare colligitur ex Scriptura sacra: Itaque ex eadem certum est Sanctorum orationes a nobis optari posse ac postulari. Id autem nihil aliud est quam Sanctos invocare. Quod autem Sancti pro nobis Deum orent, Deus ipse Jeremiæ 15. docet his verbis: *Si steterint Moyses & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum.* Porro si non consuevissent Sancti qui hinc migrarunt, pro viventibus orare, nec possent nobis apud Deum patrocinari, ineptus ille sermonis divini sensus videretur; sicut inepte dicerem ei qui me læsit, Si equus Regis pro te veniam exoret, tibi non parcam: vel homini maximi momenti negotium ad Senatum deferenti, diceret Senatus Princeps, Si pro te peroraverit Cicero, causam vinces; irrisorius sermo esset, quia nec perorare ex inferis redux Cicero solet, nec equus veniam rogare potest. Quis autem non videat ex Calvini cerebro natam periphrasim illam, Scripturam sacram ibi figurate loqui, quasi diceret Deus; Si steterint coram me duo viri Moysi & Samueli virtute pares, illos pro populo supplicantes non audiam? Certe de vero Moyse & Samuele Deum loqui, S. Hieronymus *in Commentario*, S. Chrysostomus *Homilia 1. in Epistolam ad Thessalonicenses*; & S. Gregorius *lib. 9. Moralium cap. 9.* intellexerunt: fugitque perspicacissimos & eruditissimos Patres subtile illud Calvini glossema. Nec fœlicius respondent alii Heterodoxi, hæc per prosopopejam dici; id est, Si viverent Moyses & Samuel, & pro populo isto sequestres accederent, eos non audirem. Nam Ezechielis 14. Sanctis in sinum Abrahæ jam ex hac vita mortali translatis, Noe, & Job, adjungitur Daniel adhuc superstes, *Si fuerint tres viri isti in medio ejus, Noe, Daniel, & Job, ipsi justitia sua liberabunt animas suas..... Tres viri isti, si fuerint in ea, nec filios nec filias liberabunt, sed ipsi soli liberabuntur.* Unde sicut Daniel adhuc superstes Deum orare poterat pro populo; ista Noe, & Job, Deum orare pariter pro ipsius liberatione potuisse Scriptura supponit. Denique nulla ratio est cur Prosopopeja his in locis potius fingatur, quam 11. *Machabæorum* 15. ubi Jeremias mortuus, pro populo orare dicitur: *Hic est fratrum amator, & populi Israel: hic est qui multum orat pro populo & universa sancta civitate Jeremias Propheta Dei.* Quem locum citat Eusebius Cæsareensis *lib. 12. de Præparatione Evangelica, cap. 2.* ubi ostendere vult Platonis dogmata cum nostris, id est, cum Hebræorum antiquorum placitis, quæ perinde ac Veteris eorum Testamenti libros Christiani complectuntur, apprime esse consentanea: velut est istud de quo nunc agimus, *Mortuorum animas*, nimirum justorum, *vim quamdam habere solutas corporibus, & humanarum rerum curam gerere:* Quod a Platone scriptum *lib. 11. de Legibus*, comparat Eusebius eum simili Ecclesiæ veteris sive Synagogæ Judaicæ, sententia quam ex lib. 11. Machabæorum adstruit; ubi Jeremias Propheta, licet defunctus, orare pro populo visus a Juda Machabæo dicitur. Neque nullius hac in causa momenti est, quod Judæi existimantes Christum cruci suffixum invocare Eliam *Matthæi* 27. ipsum blasphemiæ & violatæ Legis non accusarunt: quod argumento est Synagogæ persuasum fuisse, licitam esse Sanctorum invocationem.

Confirmatur ex Apocalypsis 5. ubi dicitur quod *Viginti quatuor seniores ceciderant coram Agno, habentes singuli citharas, & phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum.*

Nec omittendum est quod Sanctus Petrus orationes suas ac patrocinium apud Deum Fidelibus post obitum suum pollicetus in Epistola 2. cap. 1. *Dabo autem operam & frequenter habere vos post obitum meum, ut horum memoriam faciatis.* Et quis credat Sanctos cum Christo regnantes minus solicitos esse de salute Fidelium, quam divitem epulonem in mediis tartari flammis de salute fratrum? (*Lucæ* 16.) Quis non sibi facile persuadeat Martyrum animas ardentioribus votis a Deo veniam orare pro fratribus, quam vindictam de persecutoribus? Si Sancti pro Ecclesia in genere Deum interpellant, ut Kemnitius, Saxonica, & Wittembergensis Confessio tradunt, nec propterea fit injuria Christo: quid eos pro singulis orare vetat?

Kemnitius in examine *Concil. Trid. p. 3.*

Probatur 4. Licita est ac utilis Sanctorum hic mortalem vitam agentium invocatio, ut Scriptura docet ac Protestantes fatentur: igitur non minus licita est ac utilis invocatio Sanctorum cum Christo regnantium. Enimvero si ipsos invocare illicitum aut inutile esset, id non aliunde oriretur quam vel ex defectu potestatis, aut voluntatis, aut cognitionis: vel quod eorum invocatione Christo Mediatori irrogaretur injuria. Sed nec illos deficit potestas nos adjuvandi quia potentiores sunt post coronas, post triumphos; Deo sunt magis grati, & magis conjuncti. Non deficit etiam illos voluntas, quia majori charitate præditi sunt. Unde, ut ait S. Cyprianus lib. de Mortalitate: *De sua sorte securi sunt, de nostra salute soliciti.* Nec deficit illos precum nostrarum, aut miseriarum cognitio. Si enim norunt Angeli conversionem peccatoris, de qua gaudent in cœlis: [*Lucæ* 15.] Quidni etiam preces nostras noverint? Porro si notæ illæ sunt Angelis, quia vident faciem Patris: cæteros Sanctos eadem beatitudine donatos non latent. Inepte vero causantur Heterodoxi Sanctorum invocatione Christo Mediatori fieri injuriam. Si enim nulla ipsi irrogatur injuria, cum Sanctorum hic viventium precibus nos commendamus: cur ejus dignitati & gloriæ injuriosa fingatur Sanctorum cum ipso regnantium invocatio: quos deterioris existimare conditionis ineptum est, cum immortali vita vivunt? Deus enim Abraham, Isaac, & Jacob, *Non est Deus mortuorum, sed viventium:* (Matth. 22.) adeoque nulla ratio est cur Sanctos cum Christo regnantes appellare, & eorum uti intercessione censeatur illicitum; & Christo fieri existimetur injuria, si eorum patrocinium imploretur: vivos autem apud Deum suffragatores & intercessores interponere liceat, absque injuria Christi Mediatoris. Ob-

Hereticorum argumentis contra Sanctorum Invocationem respondetur.

Objiciunt Heterodoxi primo illud Apostoli testimonium ad Romanos 10. *Quomodo invocabunt in quem non crediderunt?* Ex quo colligunt, Sanctos non esse invocandos, siquidem in eos non credimus.

Respondent Catholici Theologi, loqui Apostolum de invocatione quæ divini cultus pars est, quam absolutam vocant, qua nimirum aliquis ut honorum omnium author imploratur: Præmiserat enim Apostolus: *Idem Dominus omnium, dives in omnes qui invocant illum. Omnis enim quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit.* At hoc modo non invocamus Sanctos, sed relativa, ut vocant, invocatione ipsos convenimus, & Patronos apud Deum adhibemus, ut ejus Ministros & amicos. Nomen porro invocationis isto etiam sensu congrue usurpari constat ex Scriptura sacra *Genesis* 48. ubi Jacob filiis Joseph benedicens ait: *Invocetur super eos nomen meum, nomina quoque Patrum meorum Abraham, & Isaac.* Non oportet autem ut qui sic invocatur, sit fidei nostræ objectum: alioqui vivorum implorare orationes non possemus, in quos non credimus. Hic igitur unus Apostolicæ sensus est sententiæ: *Quomodo Deum invocabunt, in quem non crediderunt?* Invocari quippe Deus ab eo non potest, qui in illum non credidit. Perperam autem & fallaciter omnino inde infertur Sanctos invocari non posse, in quos non credimus. Simile prorsus est istius argumentationis vitium illi sophismati, quo ita colligerem: *Deum amare nemo potest qui in eum non credit: igitur nec proximum potest diligere, nisi qui credit in proximum.* Quamquam & in Sanctos quodammodo nos credere Sanctus Hieronymus asserit, explicans locum illum Apostoli in Epistola ad Philemonem: *Gratias ago Deo meo, audiens charitatem tuam & fidem, quam habes in Domino Jesu, & in omnes Sanctos.* Qui enim credit in Deum, credit consequenter omnia quæ de Sanctis, Deo authore, tradita sunt: quorum unum est dogma Catholicum quod propugnamus, Sanctorum invocationem licitam, utilemque esse.

Objiciunt secundo Heterodoxi locum Apostoli celeberrimum 1. ad Timotheum 2. *Unus enim Deus: unus & Mediator Dei & hominum homo Christus Jesus.* Ex quo inferunt, injuriam fieri Christo, si Sanctos velut Mediatores nostros apud Deum interpellemus.

Hunc locum S. Augustini authoritate confirmant lib. 2. contra Parmenianum, cap. 8. *Si Joannes*, inquit, *ita diceret: Hæc scripsi vobis ut non peccetis; & si quis peccaverit, mediatorem me habetis apud Patrem; ego exoro pro peccatis vestris: sicut Parmenianus quodam loco mediatorem posuit Episcopum inter populum & Deum; quis eum ferret bonorum atque fidelium Christianorum? Quis sicut Apostolum Christi, & non sicut Antichristum intueretur?* Et infra: *Si esset mediator Paulus, essent utique & cæteri Coapostoli ejus, ac sic multi mediatores essent: nec ipsius Pauli constaret ratio qua dixerat: Unus Deus, unus mediator Dei & hominum.*

Solus Christus perfecte Mediator est, & redemptionis officio; Sancti vero intercessionis suffragio.

Respondent Catholici Theologi, unum revera esse mediatorem Dei & hominum, hominem Jesum Christum, perfecta mediatione: Ille enim perfecte mediator est, qui immediate ad Deum accedens per suum ipsius meritum, quod ab alieno merito non pendeat, nec vi ac virtute alterius sit subnixum, Deum hominibus placatum reddit, omniaque salutis dona a Deo hominibus obtinet. Quod quidem officium Christo homini Deo competit: de quo subdit ibidem Apostolus: *Qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus nobis.* Quibus verbis Christum redemptionis officio solum esse hominum mediatorem significat. Sed Sancti suo etiam quodam modo sunt mediatores, intercessionis suffragio. Christus mediator est natura simul & officio: quia solus Deum inter & homines est proprie medius. Quod egregie S. Augustinus explicat *lib. 9. de Civitate Dei, cap.* 15. ubi de Bono beatifico loquens, a cujus consecutione avertere non conantur Angeli mali, hæc habet: *Ad quod ut perduceremur, non multis, sed uno mediatore opus erat: & hoc ipso eo, cujus participatione simus beati, hoc est, Verbo Dei non facto, sed per quod facta sunt omnia. Nec tamen ob hoc Mediator est, quia Verbum: maxime quippe immortale, & maxime beatum Verbum longe est a mortalibus miseris: sed mediator per quod homo: eo ipso ostendens utique, ad illud non solum beatum, verumetiam beatificum bonum non oportere quæri alios mediatores, per quos arbitremur nobis perventionis gradus esse moliendos: quia beatus & beatificus Deus factus particeps humanitatis nostræ, compendium præbuit participandæ divinitatis suæ.* Ex quibus patet, solum Christum mediatorem esse natura simul & officio.

Sanctorum Mediatio non est injuriosa Christo.

Verum id non prohibet quin Sancti Mediatores etiam dici possint, secundi, & ei tamquam primario subjuncti, & ab illo suspensi, opem suam ac patrocinium commodando nobis apud Deum. Tantum enim abest ut illud mediationis genus in injuriam ac dedecus Christi cedere Apostolus existimaverit: quin potius hoc ipso in capite jubet ut pro nobis mutuo Deum interpellemus. Verum quia Sancti pro nobis orant, non proprio merito, sed meritis Christi Servatoris subnixi, sunt imperfecta ratione mediatores. Porro quod hoc sensu mediator justus quisque dici possit, diserte Scriptura docet, in qua Moyses ipse refertur dicens: *Ego sequester & medius fui inter Deum & vos in tempore illo.* Unde etiam Apostolus *ad Galatas* 3. ait: *Legem ordinatam fuisse per Angelos in manu mediatoris*, hoc est, in manu Moysis. Utramque mediationis rationem hac complexus videtur sententia S. Augustinus *lib.* 11. *contra Parmenianum*, cap. 8. *Homines omnes invicem se commendant orationibus suis. Pro quo autem nullus interpellat, sed ipse pro omnibus, hic unus verusque Mediator est.* Qui scilicet *Per semetipsum ad Deum accedit, semper vivens ad interpellandum pro nobis*, ut ait Apostolus. Unde quidquid a Deo adhibita Sanctorum intercessione petit Ecclesia, totum illud Christi meritis se impetraturam profitetur & confidit, Orationes suas his verbis absolvens: *Per Dominum nostrum Jesum Christum*: hac de veritate persuasa, quam S. Augustinus *in Psalmum* 108. literis prodidit: *Oratio quæ non fit per Christum, non solum non potest delere peccatum, sed etiam ipsa fit in peccatum.*

Duplicem illam mediationem rursos exponit S. Augustinus *Tractatu* 1. *in Epistolam* 1. *S. Joannis* his verbis: *Joannes autem quid dicit? Et si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum. Sed dicit aliquis: Ergo Sancti non petunt pro nobis: Ergo Episcopi vel Præpositi non petunt pro populo. Sed attendite Scripturas, & videte quia & Præpositi commendant se populo. Nam Apostolus dicit plebi: Orantes simul & pro nobis. Orat Apostolus pro plebe. Orat plebs pro Apostolo. Oramus pro vobis, fratres, sed & vos orate pro nobis: invicem pro se omnia membra orent. Caput pro omnibus interpellet.* Coloss. 4.

Absque ratione autem offenduntur Fratres nostri segreges, quod Mediatoris nomen modo sic explicato Sanctis tribuatur: cum & alia nomina quæ Deo vel Christo propria sunt, non solum communis Fidelium usus, verum etiam Scriptura sacra cum hominibus communicet, quatenus Dei vel Christi perfectiones participant. *Sic solus Deus habere immortalitatem* dicitur in sacris literis, *& solus Deus verax: & Nemo bonus nisi solus Deus: & unus est Pater noster qui est in cælis*: & prohibet Christus ne *Magistri* vocemur, quia *Unus est Magister noster*. Et Christus *Lucis* nomen sibi proprium significavit. Et tamen homines bonos, veraces, Patres, Magistros, absque Dei & Christi injuria appellamus: & Christus ipse Apostolos Lumen mundi nuncupavit. Quin & ipsum Salvatoris nomen cum Sanctis interdum communicatur absque Christi unici Salvatoris injuria: unde Apostolus 1. *ad Corinthios* 9. scripsit: *Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos.* Quidni ergo & Mediatoris nomen, sensu explicato, Sanctis, absque Christi Mediatoris injuria tribuatur?

Denique, ut Protestantes eorum premamus testimoniis, quibus communionis & fraternitatis confœderatione juncti sunt: Confessio Wittembergensis, *Tit. de Ordine*, duplex illud mediationis genus mox explicatum admittit. *Si loquendum est*, inquit, *de mediatore precationis, unusquisque pius factus est alterius mediator per Jesum Christum: Propterea quod officium exigit ut alter alterius salutem precibus suis Deo commendet.*

A do-

A doctrina in responsione tradita & illustrata non alienus est S. Augustinus *libro* 11. *contra Parmenianum*, *cap.*8. agit enim ibi contra Donatistas, qui Episcopos & Sacerdotes ita mediatores esse volebant inter populum & Deum, ut exaudiri populi orationes non possent, si Sacerdos malus esset : quia publicarum orationum efficaciam, ut & Sacramentorum, a Ministri sanctitate pendere pertinaciter propugnabant. Contra istos igitur ait S. Augustinus, eos de uno Mediatore in omnibus orationibus suis securos esse debere : quasi significans, solum Christum primarium esse perfectumque mediatorem. Unde subdit : „ Homines enim omnes Christiani invicem se commendant orationibus suis. Pro quo autem nullus interpellat, sed ipse pro omnibus, hic unus verusque Mediator est : cujus typus quoniam præfigurabatur in Sacerdote veteris Testamenti, nullus illic invenitur orasse pro Sacerdote. Paulus autem Apostolus, quoniam sub capita præcipuum membrum; sed tamen quia membrum est Corporis Christi, & noverat non per figuram in interiora veli ad Sancta Sanctorum; sed per expressam & firmam veritatem in interiora coeli, ad sanctitatem non imaginariam, sed æternam, pro nobis intrasse maximum & verissimum Sacerdotem Ecclesiæ, se orationibus Fidelium & ipse commendat. Nec mediatorem se facit inter populum & Deum : quoniam pro invicem sollicita sunt membra, & si patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra, & si glorificetur unum membrum, congaudent omnia membra : ac sic oratio pro invicem membrorum omnium adhuc in terra laborantium ascendat ad Caput, quod præcessit in coelum, in quo est propitiatio pro peccatis nostris. Quibus verbis non excludit mediationem *intercessionis*, siquidem Sanctos mutuo pro invicem orare ait : sed mediationem dumtaxat *redemptionis*.

Objiciunt tertio Heterodoxi, Coelites non cognoscere preces viventium. Hinc Joh. 14. dici : *Sive nobiles fuerint filii ejus, sive ignobiles, non intelliget.* Et Ecclesiastiei 9. *Mortui nihil noverunt amplius.* Et 4. Regum 22. Josiæ dicit Deus : *Colligam te ad Patres tuos, ut non videant oculi tui omnia mala quæ introducturus sum in locum istum.* Et Isaiæ 63. *Abraham nescivit nos, & Israel ignoravit nos.* Id Patres confirmare, scilicet Originem lib. 11. in Epistolam ad Romanos : *Si extra corpus positi*, inquit, *vel Sancti qui in Christo sunt, agunt aliquid & laborant pro nobis, ad similitudinem Angelorum, qui salutis nostræ ministeria procurant*, &c. *habeatur hoc quoque inter occulta Dei, neque chartulæ committenda mysteria.* S. Gregorium Nazianzenum in laude funebri Gorgoniæ sororis dicentem : *Si tibi aliqua nostri sermonis est ratio, & hoc sanctis animis a Deo munus, ut talia sentiant, suscipe hanc nostram orationem multorum epitaphiorum loco.* Et S. Augustinum lib. *de Cura pro Mortuis*, cap. 13. *Si parentes non intersunt*, inquit, *qui sunt alii mortuorum qui noverunt, quid agamus, quidve patiamur? Isaias Propheta dicit : Abraham nos nescivit, & Israel ignoravit nos.* Ex quibus colligunt Heterodoxi, Sanctos non audire preces nostras, adeoque supervacaneum esse illorum opem implorare.

Sancti cum Christo regnantes Fidelium preces ad se directas cognoscunt.

Respondeo, omnia illa Scripturæ sacræ testimonia id unum evincere mortuos res vivorum non cognoscere, si natura, vitaque corporea, & sensibus affixa spectetur : sed divina vi ac potestate, quæ ad alienum statum spectant, cognoscere possunt; maxime vero Sancti, qui Fidelium consequenter orationes ad se directas ignorare non sunt censendi. Qua de re audiendus est S. Gregorius Magnus *lib.* 12. *Moralium*, *cap.* 14. „ Sicut enim, *inquit*, hi qui adhuc viventes sunt, mortuorum animæ quo loco habentur ignorant : ita mortui vitam in carne viventium post eos, qualiter disponatur, nesciunt : quia vita spiritus longe est a vita carnis : & sicut corporea & incorporea diversa sunt genere; ita etiam distincta cognitione. Quod tamen de animabus Sanctis sentiendum non est : quia quæ intus omnipotentis Dei claritatem vident, nullo modo credendum est, quia foris sit aliquid quod ignorent. Sed carnales quique qui amorem præcipuum filiis impendunt, hoc eos beatus Job nescire postmodum asserit, quod hic vehementer amaverunt : ut sive nobiles, sive ignobiles sint filii nesciant, quorum eos semper cura fatigabat.

Audiendus & S. Augustinus libro *de Cura pro Mortuis*, ubi ad Sanctorum notitiam pervenire asserit quæ hic aguntur; quamvis pro comperto non habeat, quemadmodum id fiat : Neque id scrupulosius pervestigare, aut liquido explicare curet. „ Proinde, *inquit*, fatendum est nescire quidem mortuos quid hic agatur, sed dum hic agitur : postea vero audire ab iis qui hinc ad eos moriendo pergunt : Non quidem omnia, sed quæ sinuntur indicare, qui sinuntur etiam ista meminisse, & quæ illos, quibus hæc indicant, oportet audire. Possunt & ab Angelis, qui rebus, quæ aguntur hic, præsto sunt, audire aliquid mortui, quod unumquemque illorum audire debere judicat, cui cuncta subjecta sunt. Possunt etiam Spiritus mortuorum aliqua quæ hic aguntur, quæ necessarium est eos nosse, & quæ necessarium non est eos non nosse, non solum præterita, vel præsentia, verumetiam futura, Spiritu Dei revelante cognoscere : sicut non omnes homines, sed Prophetæ, dum hic viverent, cognoscebant; nec ipsi omnia, sed quæ illis esse revelanda Dei providentia cognoscebat.

„ Hinc & illa solvitur quæstio, quonam modo Martyres ipsis beneficiis quæ dantur viventibus indicant se interesse rebus humanis, si nesciant mortui, quid agant vivi? *Et respondet*, Alios esse humanarum limites rerum, alia divinarum signa virtutum : alia quæ naturaliter, alia quæ mirabiliter fiunt : quamvis & naturæ Deus adsit, ut sit, & miraculis natura non desit. Non igitur, *inquit*, ideo putandum est vivorum rebus quoslibet interesse posse defunctos, quoniam quibusdam sanandis vel adjuvandis Martyres adsunt : sed ideo potius intelligendum est quod per divinam potentiam Martyres vivorum rebus intersunt, quoniam defuncti per naturam propriam vivorum rebus interesse non possunt.

Porro licet revocet in dubium Sanctus Augustinus utrum Martyrum animæ per se adsint locis omnibus in quibus sua profundunt beneficia, an vero per Angelos, nusquam tamen ambigit an pro viventibus preces fundant, eorumque preces ad se directas cognoscant. „ Quamquam, *inquit*, ista quæstio vires intelligentiæ meæ vincat, quemadmodum opitulentur Martyres iis, quos certum est per eos adjuvari : utrum ipsi per seipsos adsint uno tempore diversis locis, & tanta inter se longinquitate discretis, sive ubi sunt eorum memoriæ, sive præter suas memorias, ubicumque adesse sentiuntur. An ipsis in loco suis meritis congruo ab omni mortalium conversatione remotis, & tamen generaliter orantibus pro indigentia supplicantium, sicut nos oramus pro mortuis, quibus utique non præsentamur, nec ubi sint, nec quid agant, scimus; Deus omnipotens qui est ubique præsens, nec concretus nobis, nec remotus a nobis, exaudiens Martyrum preces, per Angelica ministeria usquequaque diffusa, præbeat hominibus ista solatia, quibus in hujus vitæ miseria judicat esse præbenda : & suorum merita Martyrum, ubi vult, quando vult, maximeque per eorum memorias, quoniam hoc novit expedire nobis ad ædificandam fidem Christi, pro cujus illi confessione sunt passi, mirabili atque ineffabili potestate ac bonitate commendet : res hæc altior est, quam ut a me possit attingi, & abstrusior, quam ut a me valeat perscrutari. Et ideo quid horum duorum sit; an vero fortassis utrumque sit, ut aliquando ista fiant per ipsam præsentiam Martyrum; aliquando per Angelos suscipientes personam Martyrum, definire non audeo : mallem a scientibus ista perquirere. Hæc Sanctus Augustinus. Qui si aliquando negare videatur Sanctorum animas rebus humanis interesse, negat solum interesse illas humano modo, colloquendo scilicet nobiscum, & familiariter congrediendo. Quo sensu sunt intelligenda quæ habet cap. 13. libri laudati. „ Si rebus viventium, *inquit*, interessent animæ mortuorum

„ tuorum, & ipsæ nos, quando eas videmus, alloquerentur in somnis, ut de aliis taceam, me ipsum pia Mater nulla nocte desereret, quæ terra marique secuta est ut mecum viveret. Absit enim ut facta sit vita fœliciore crudelis; usque adeo ut quando aliquid angit cor meum, nec tristem filium consoletur, quem dileait unice, quem numquam voluit mœstum videre. Sed profecto, quod sacer Psalmus personat, verum est: Quoniam pater meus & mater mea dereliquerunt me: Dominus autem assumpsit me. Si ergo dereliquerunt nos patres nostri, quomodo nostris curis & rebus intersunt? Si autem parentes non intersunt, qui sunt alii mortuorum qui noverunt quid agamus, quidve patiamur? „

Ad authoritatem S. Gregorii Nazianzeni respondeo, particulam *si*, plerumque non esse dubitantis, sed confirmantis potius & asseverantis, ut observat etiam S. Joannes Chrysostomus *Homilia* 11. *in Epistolam* 11. *ad Thessalonicenses*, explicans illa verba Apostoli: *Si tamen justum est apud Deum, retribuere tribulationem iis qui vos tribulant; & vobis qui tribulamini, requiem nobiscum in revelatione Domini Jesu de cœlo, cum Angelis virtutis ejus*. S. Chrysostomo Œcumenius & Theophylactus suffragantur. Hinc & Deus in Scripturis ait: *Si ego Dominus*. Ineptum igitur est fingere quod S. Gregorius Nazianzenus dubitaverit an Sancti rerum humanarum & rerum nostrarum notitiam aliquam habeant, quia dixit: *Si tibi aliqua nostri sermonis est ratio*, &c. Sororem appellans Gorgoniam, maxime cum *Oratione* 24. de S. Athanasio dicat: *Ab alto, recte novi, res suspicit nostras*.

Ad authoritatem Origenis respondeo, ipsum non dubitasse utrum Sancti pro nobis intercedant; sed an pro nobis laborent Angelorum instar: hoc est, utrum nos adjuvent degendo nobiscum in terris, nobisque adhærendo, ut Angeli, quibus nostri custodia a Deo demandata est. Spectare namque videtur Origenes illorum Philosophorum errorem, qui hominum animas post mortem corporis, vel in bonos Angelos, vel in Dæmones converti, pro meritorum disparitate, somniabant.

Communis est Theologorum sententia, Sanctos preces nostras in Verbo cognoscere: verum tamen non est dogma fidei quod hoc modo cognoscant.

Quamquam vero sit recepta in Scholis Theologorum sententia, Sanctos in Verbo, ut loquuntur, omnia quæ ad eorum statum spectant, adeoque & preces ad se directas cognoscere: quæ sententia S. Gregorii authoritate, lib. 12. Moralium cap. 14. nititur, dicentis: *Quæ intus omnipotentis Dei claritatem vident, nullo modo credendum est, quia foris sit aliquid quod ignorant*: Non esse tamen dogma fidei quod preces nostras hoc modo cognoscant, Viri Eruditi fatentur. Qua de re extat Judicium Duacensis Academiæ, datum 12. die Maji 1635. Quæ sententiam rogata de hacce quæstione: *Utrum sit credendum fide Catholica, Sanctos innotescere omnes preces nostras ad eos directas: aut utrum hoc ipsum sit absolute necessarium ad fidem & praxim invocationis Sanctorum, ut sit salutaris?* Secundam partem negantes sententiam dixit. Et doctissimi Antistites Domini *de Vvalemburch*, Tomo 15. Controversiarum lib. 12. Tract. 4. *de Invocatione Sanctorum*, cap. 17. „ hac de quæstione ita scribunt: Quamvis vero non dubitemus, an Sancti cum Christo regnantes intelligant preces nostras: dicimus tamen non fore stultum, ad Sanctos dirigere nostras preces, etiamsi nobis non constaret de eorum cognitione. Rationem profesimus ex S. Augustino petente. *Quemadmodum opitulentur Martyres iis, quos certum est per eos adjuvari?* Respondet enim post alia, posse id fieri, *iis generaliter orantibus pro indigentia supplicantium, sicut nos oramus pro mortuis quibus utique non præsentamur, nec ubi sint, vel quid agant scimus*.

„ Et infra sic colligunt: Ex dictis constat, scientiam Sanctorum non esse necessariam ad fidem & praxim invocationis Sanctorum. Si enim nobis certum est ex fide Catholica Sanctos licite invocari, & aliunde indubitatum est Sanctos indigentibus supplicantibusque opitulari: etiamsi nesciremus an Sancti cognoscant preces nostras in particulari; sufficeret id nobis persuasum esse, Sanctos generaliter orare pro indigentia supplicantium: Hæc illi. „

PROPOSITIO II.

Sanctorum cum Christo regnantium invocationem licitam, piam, & utilem esse, Traditio, & perpetuus Ecclesiæ usus approbant.

I. UTriusque testes sunt SS. Patres: Cyprianus Epistola 57. *Memores nostri*, inquit, *invicem simus, concordes atque unanimes, utrobique pro nobis semper oremus, pressuras & angustias mutua charitate relevemus. Et qui istinc nostrum prior divinæ dignationis celeritate præcesserit, perseveret apud Dominum nostra dilectio, pro fratribus & sororibus nostris apud misericordiam Patris, non cesset oratio.*

Sanctorum invocationem piam & utilem esse probat Traditio Ecclesiæ Africanæ.

Et libro de Disciplina & Habitu Virginum sic ipsas alloquitur: *Durate fortiter, spiritaliter pergite, pervenite feliciter: tantum mementote tunc nostri, cum incipiet in vobis virginitas honorari.*

II. Origenes libro VIII. *contra Celsum*, Sanctos orare pro nobis, Deumque placare asserit, ex quo sequitur pie a nobis invocari posse. *Cui autem*, inquit, *Primitias offerimus, ad eumdem etiam vota precesque nostras dirigimus*, [scilicet Deum] *habentes Pontificem magnum, qui cœlos penetravit, Jesum ipsius Dei Filium .... Quod si multorum etiam favor captandus est, discimus in nostris literis, quod millia millium assistebant ei, & myriades myriadum ministrabant ei. Quæ multitudo cum videt homines suam erga Deum pietatem imitantes, adjuvat eos contendentes ad salutem, & Deum invocantes, interdum apparendo precantibus, non indignam rem censens, si eis ministret, magnaque alacritate ac consensu prompta ad gratificandum cœlestis Numinis invocatoribus, cui & ipsa preces offerre non desinit.*

Traditio Ecclesiæ Alexandrinæ.

Danielis 7.

Et infra: *Unus est nobis placandus Deus universorum Dominus per pietatem virtutesque cæteras. Si vult* (Celsus) *propter hunc placari etiam alios, cogitet quod sicut moto corpore, umbra quoque ipsius movetur; ita cum aliquis Deum habet propitium, sequitur ut amicos habeat omnes ejus Angelos, animas & spiritus. Sentiunt enim qui sint digni favore cœlestis Numinis; quibus non solum ipsi bene volunt: verumetiam dant operam ut Deum ei servire volentibus concilient; & una nobiscum precantur: ut quotquot eum colimus, audeamus dicere hominibus bonæ voluntatis precantibus ultro se adjungere innumera Sanctorum Angelorum millia, & intercedere pro mortali nostro genere.*

Et Homilia I. *In Ezechielem*, Angelum supplex invocat. *Omnia*, inquit, *Angelis plena sunt. Veni Angele, suscipe sermone conversum ab errore pristino, a doctrina dæmoniorum ab iniquitate in altum loquente: suscipiens eum quasi medicus bonus, confove atque institue, parvulus est, hodie nascitur senex repuerascens: & suscipe tribuens ei baptismum secundæ regenerationis: & advoca tibi alios socios ministerii tui: ut cuncti pariter eos qui aliquando decepti sunt, erudiatis ad fidem*. Hanc ad Angelos apostrophen ab alia manu assutam, Dallæus inepte respondet, vel apostrophen esse Rethoricam: nam S. Hieronymus has in Ezechielem Homilias Latinitate donavit, cujus in vertendo fides citra calumniam revocari in dubium non potest. Hanc vero invocationem esse Rethoricam dumtaxat apostrophen, ut & similes alias, quæ in Patrum scriptis occurrunt, tam futilis responsio est, quam inanis esset exceptio Ariani, aut Macedoniani cujusdam, qui in Patrum locis clarissimis, quibus vel Filii vel Spiritus Sancti ceu veri Dei continetur invocatio, Rethoricam apostrophen somniarent.

Futilis Dallæi Responsio.

III. Eusebius *libro XIII. Præparationis Evangelicæ, cap. XI.* cum præmisisset, Platonem Hebræorum Philosophia imbutum, consona fidei Christianæ scripsisse cum libro de Legibus docuit, Heroas, post mortem, Semi-Deorum ritu consecrandos ac colendos, eorumque sepulchra singulari veneratione prosequenda: post verba Platonis, hæc subdit; *Quæ quidem in hominum Deo carissimorum obitus egregie conveniunt, quos veræ pietatis milites jure appellaveris.*

Traditio Ecclesiæ Palæstinæ.

Nam

Nam & eorum sepulchra celebrare, & preces ibi, votaque nuncupare, & beatas illorum animas venerari consuevimus; idque a nobis merito fieri statuimus.

Et libro 6. *Historiæ Ecclesiasticæ*, cap. 5. Sanctæ Potamienæ, quæ tertio ineunte sæculo passa est, Martyrium commemorans, de Basilide qui eam ad supplicium adduxit, hæc habet: *Cumque vulgus eam vexare, & obscœnis verbis illudere ei conaretur, Basilides quidem eos qui contumeliam Virgini faciebant, absterrens propellebat; multaque misericordiæ & humanitatis erga illam præbebat indicia. Illa vero benignitatem hominis erga se libenter amplectens, bono animo eum esse jussit: se namque post obitum ipsius salutem a Domino impetraturam, & collata in se beneficia brevi remuneraturam esse.* Et postquam Basilidis conversionem & generosam confessionem retulit, ob quam in vincula conjectus, & capite truncatus est, hæc subdit: *Cumque quidam in Domino fratres eum adiissent, & causam subitæ illius atque insperatæ conversionis interrogarent, dixisse fertur: Potamienam tertio post Martyrium die, noctu sibi assistentem, coronam capiti suo imposuisse, dixisseque se ipsius causa Dominum orasse, atque id quod petierat, impetrasse: nec diu postea ipsum ad superos migraturum.*

Traditio Ecclesiæ Cappadociæ.

IV. Sanctus Basilius Oratione in 40. Martyres. *Sæpe*, inquit, *operam dedistis ut unum pro vobis orantem inveniretis: quadraginta sunt hi, unam orationis emittentes vocem .... Qui aliqua premitur angustia, ad hos confugit: qui rursus lætatur, ad hos recurrit: hic ut a malis liberetur; ille ut duret in rebus lætis. Hic mulier orans pro filiis auditur: peregrinanti viro reditum incolumem, ægrotanti vero salutem implorat .... O Sanctum chorum! Sacrum ordinem! O cuneum inexpugnabilem! O communes generis humani custodes! Optimi curarum socii, precum adjutores, Legati apud Deum potentissimi, Astra mundi, Flores Ecclesiarum! Vos non terra contexit, sed cœlum excepit.*

Traditio Ecclesiæ Gallicanæ.

V. Sanctus Hilarius illa verba Christi a Sancto Matthæo, cap. 18. relata: *Videte ne contemnatis unum de pusillis istis qui credunt in me: quia Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei qui in cœlis est*: sic enarrat: *Angeli pusillorum præsunt Fidelium orationibus. Præesse Angelos absoluta auctoritas est. Salvatorum igitur per Christum orationes Angeli quotidie Deo offerunt. Ergo periculose ille contemnitur, cujus desideria ac postulationes ad æternum & invisibilem Deum ambitioso Angelorum famulatu ac ministerio pervehuntur.*

Traditio Ecclesiæ Cappadociæ.

VI. Sanctus Gregorius Nazianzenus *Oratione* 20. *de Laudibus S. Basilii*, ipsum religiosa prece veneratur. *Tu vero*, inquit, *Sacrum & divinum Caput e cœlo nos, quæso inspice, carnisque stimulum a Deo nobis ad disciplinam datum aut precibus tuis siste, aut certe ut forti animo perferamus, persuade; atque omnem nostram vitam ad id quod maxime conducibile est, dirige. Postquam autem ex hac vita migraverimus, illinc etiam nos in tabernacula tua suscipe, ut simul viventes, & Sanctam Trinitatem plenius puriusque cernentes, desideriis nostris finem statuamus.*

B. Mariæ Virginis invocatio 3. Sæculo.

Et Oratione XVIII. in S. Cyprianum, narrat quod Justina Virgo, cum Cyprianus adhuc Paganus pudicitiam ejus magicis artibus per Dæmonem tentaret, *Virginem Mariam supplex obsecravit, ut periclitanti Virgini suppetias ferret.* Quod cum tertio Sæculo, non multum provecto contigerit, Virginem Deiparam jam tum a Fidelibus invocari solitam, fatendum est. Unde absurdissima est Dallæi responsio, dicentis hæc scripsisse Gregorium, *Cum jam cœpisset, ac in dies glisceret cæca illa in Divos superstitio, quam & hic ipse Gregorius non parum promovisse suis & verbis, & exemplis videtur.* Et infra: *Qui Judæam illam mulierem Martyrum suorum reliquias adorasse ex sui sæculi usu fabulatur: & non video cur difficilius fuerit ex temporis quoque sui consuetudine fingere Justinam in tanto periculo constitutam, Mariam invocasse. Par utriusque rei fingendæ ratio erat; Reliquiarum illic venerandarum: hinc invocandæ Mariæ studium; quo utroque Gregorium ex sui ævi morbo laborasse non negamus.* Et post alia sic colligit: *Unde promptum est concludere, hoc unum Justinæ ab uno Gregorio proditum factum ab Oratoria & Poetica ejus officina, non a veritatis aula, ac tabulis totum esse.*

Lib. 1. de relig. cultus objecto, c. 8.

Dallæi absurda Responsio.

Hic lugenda est Dallæi & Symmistarum ejus mala fides & pertinacia, qui Gregorium sanctissimum ac doctissimum Antistitem fabulatorem mendacem, cæcæ superstitionis promotorem inverecunde effutiunt. Si figmenta vocare liceat quæcumque in Veterum scriptis memorantur facta, prout posteriorum sæculorum hominibus visum fuerit, quia eorum errores jugulant, de omnibus Christianæ Antiquitatis monumentis actum est. Immo Ethnicorum, & Judæorum legitima erit exceptio, cum forte dixerint, omnia quæ de Christo & Ecclesia in Veterum Commentariis referuntur: immo quæ in Evangelio, & Apostolicis Literis exarata sunt, ab Apostolis & Evangelistis scripta esse, cum Christiana superstitio gliscere cœpisset, quam & verbis, & exemplis promoverunt.

Sed figmentum sit factum illud, quia Dallæo & ejus Symmistis incommodum est. Melius noverint illi decimo-septimo sæculo præcipiti quid egerit vel non egerit Justina Virgo, quam qui proximo post Justinam & Cyprianum sæculo floruit Gregorius Nazianzenus, qui proculdubio Martyrii Justinæ, & Vitæ Cypriani Acta aliqua habebat, quæ ad nos transmissa non sunt; quamvis Cyprianum Magum cum Cæcilio Cypriano, qui Carthaginensis Episcopus fuit, confudisse videatur: Negare tamen non possunt, quin Gregorii tempore non mos tantum invocandi Sanctos, & Virginem imprimis Deiparam, sed & doctrina de illorum invocatione per sese licita & pia, in Ecclesia recepta esset. *Cæcam superstitionem* vocant: Sed nec a Gregorio, nec ab aliis ejusdem sæculi, & sequentium Patribus, superstitionis loco habita est, immo licitæ & religiosæ observantiæ & consuetudinis instar usurpata, vel commendata: quam a Doctoribus & Christianis tertii sæculi acceperant. Nam cæcam superstitionem subito Ecclesiam universam invasisse, & mutatam esse fidem a Christo Apostolis traditam adeo subita doctrinæ conversione, & perversione ingeniorum, ut id vel nemo persenserit, vel cæcæ superstitionis exordiis aut incrementis nemo posuerit obicem, nemo antiquam fidem, nemo doctrinam, quam a Magistris acceperat, propugnaverit: sed omnes totius orbis Ecclesiæ in eumdem errorem conspiraverint, plane incredibile est.

Mirum quod Rhetoricam apostrophen in his etiam Gregorii Nazianzeni verbis pro summa ingenii sui perspicacia Dallæus non viderit, quibus S. Cyprianum in eadem compellat Oratione. *At tu nos e cœlo benignus aspicias, sermonesque nostros & vitam gubernes, sacrumque hunc gregem. Pascentem adjuves*, &c.

VII. Sanctus Gregorius Nyssenus *Oratione de Sancto Theodoro Martyre*, his illum verbis pariter invocat: *Intercede ac deprecare pro patria apud communem Regem ac Dominum. Nam patria Martyris est etiam locus passionis, &c. Etiamsi superasti sæculum, at nosti affectus & usus, necessitatesque humanæ conditionis. Pete pacem, ut hi publici conventus non desinant .... Nos enim etiam quod incolumes servati sumus, tibi acceptum referimus. Petimus autem etiam futuri temporis præsidium atque securitatem. Quod si majori etiam opus fuerit advocatione ac intercessione, fratrum tuorum Martyrum coge chorum, & cum omnibus una deprecare. Multorum Justorum preces populorum peccata dissolvant. Admone Petrum, excita Paulum, necnon Joannem Theologum ac dilectum Discipulum, ut pro Ecclesiis quas constituerunt, solliciti sint.*

VIII. S. Joannes Chrysostomus Homilia 45. de S. Meletio. *Oremus*, inquit, *omnes simul tam Magistratus, quam privati, tam mulieres quam viri, tam senes quam juvenes, tam servi, quam liberi, beatum ipsum Meletium harum precum socium accipientes [Est enim ei nunc major fiducia & amor in vos ferventior:] ut hæc nobis augeatur charitas: & nos omnes obtineamus, quomodo hic sumus prope arcam istam, ita illic quoque posse esse prope beatam & æternum ejus tabernaculum.*

Traditio Ecclesiæ Antiochenæ & Constanti[illegible]itanæ.

Et in Homilia de sanctis Bernice, Prosdoce, & Domnina. *Neque die tantum hujus festivitatis*, inquit, *sed aliis etiam diebus, iis assideamus, eas obsecremus, obtestemur, ut Patronæ sint nostræ. Multam enim fiduciam*

tiam obtinent non viventes modo, sed & mortua, multoque magis cum sint mortua. Jam enim stigmata serunt Christi. Cum autem stigmata hac ostenderint, omnia Regi possunt persuadere, &c.

IX. S. Asterius Amasenus Episcopus in Encomio Martyrum, ubi varias ærumnas & pericula commemoravit, pro quibus adiri Martyres solent, & supplices suos adjuvant, matrem inducit pro filii valetudine Martyris auxilium implorantem. *Ad unum*, inquit, *martyrum accedens, per illum postulationem suam offert Domino; hujusmodi mediatorem vocibus interpellans: Tu qui propter Christum passus es, intercede pro passione ac morbo, &c. Tu ipse quoque martyres aliquando rogasti, antequam fieres martyr.*

Et infra: *Nam quia minime idonea est oratio nostra ad flectendum Dominum in tempore necessitatis, & calamitatis: siquidem oratio nostra non tam deprecatio est, quam peccatorum in memoriam revocatio, idcirco nos ad conservos Domino dilectos confugimus.*

Traditio Ecclesiæ Italiæ. X. S. Ambrosius, lib. 10. in *Evangelium S. Lucæ*, cap. 21. *Mortuis Regibus*, inquit, *in perpetuum martyres Regnum, cœlestis gratiæ honore, succedunt: & illi fiunt supplices, hi Patroni.*

Et in libro de Viduis, cap. 9. *Obsecrandi sunt*, inquit, *Angeli pro nobis, qui nobis ad præsidium dati sunt: Martyres obsecrandi, quorum videmur nobis quoddam corporis pignore patrocinium vindicare. Possunt pro peccatis rogare nostris qui proprio sanguine, etiamsi aliqua habuerunt peccata, laverunt; isti enim sunt Dei Martyres, nostri Præsules, speculatores vitæ actuumque nostrorum. Non erubescamus eos intercessores nostræ infirmitatis adhibere: qui & ipsi infirmitatem corporis etiam cum viverent, cognoscebant.*

Et Epistola 22. ad Marcellinam sororem, de Inventione corporum Sanctorum Gervasii & Protasii: *Gratias tibi, Domine Jesu, quod hoc tempore tales nobis Sanctorum spiritus excitasti, quo Ecclesia tua præsidia majora desiderat: cognoscant omnes quales ego propugnatores requiram. Hos ego acquisivi tibi, plebs sancta, qui prosint omnibus, nemini noceant. Tales ego ambio defensores.*

Traditio Ecclesiæ Romanæ. XI. S. Hieronymus *Epistola* 27. quæ est Epitaphium Paulæ his verbis sanctam illam feminam appellat: *Vale o Paula, & cultoris tui ultimam senectutem orationibus juva. Fides & opera tua Christo te sociant. Præsens, quod postulas, facilius impetrabis.*

Et in libro *contra Vigilantium*, sic illum Hagiomachorum nostrorum impurum ducem impugnat: *Dicis in libello tuo, quod, dum vivimus, mutuo pro nobis orare possumus: postquam autem mortui fuerimus, nullius sit pro alio exaudienda oratio: Præsertim cum Martyres ultionem sui sanguinis obsecrantes, impetrare non quiverint. Si Apostoli & Martyres adhuc in corpore constituti possunt orare pro cæteris, quando pro se adhuc debent esse soliciti: quanto magis post coronas, victorias, & triumphos? Unus homo Moyses sexcentis millibus armatorum impetrat a Deo veniam: & Stephanus imitator Domini sui, & primus Martyr in Christo pro persecutoribus veniam deprecatur: & postquam cum Christo esse cœperint, minus valebunt? ... Denique Sancti non appellantur mortui, sed viventes.*

Et Africanæ. XII. S. Augustinus lib. 7. *de Baptismo*, contra Donatistas, ubi S. Cyprianum Martyrem his verbis invocat: *Adjuvet itaque nos in orationibus suis in istius carnis mortalitate, tamquam in caliginosa nube, laborantes, ut donante Domino, quantum possumus, bona ejus imitemur.* Similes invocationes in ejus Sermonibus de Sanctis passim leguntur.

XIII. His suffragantur S. Paulinus Episcopus Nolanus in variis Carminibus; sed præcipue in Natalibus Panegyricis S. Felicis, in Panegyrico de obitu Celsi pueri, & in Epistola 12. *ad Severum*, cui versus aliquos in S. Clari memoriam elucubratos adjunxit. Prudentius in Hymno primo *Peri-Stephanon*, in Hymno secundo de S. Laurentio, in quinto de Sancto Vincentio, & aliis, Sanctus Gaudentius Brixianus in Tractatu 17. *De Dedicatione Basilicæ Sanctorum quadraginta Martyrum.*

Concilii Chalcedonensis Patres Flavianum Martyrem invocant. XIV. Sancta Synodus Œcumenica Chalcedonensis invocationem Sanctorum exemplo suo confirmavit utilem esse ac religiosam. Actione namque 11. Patres conclamarunt: *Flavianus post mortem vivit: Martyr pro nobis oret.*

Et Episcopi Europæ in Epistola ad Leonem Augustum, quæ habetur III. P. Concilii Chalcedonensis num. 27. de S. Proterio ita scribunt: *Sanctissimum quidem Proterium in ordine & choro SS. Martyrum ponimus, & ejus intercessionibus misericordem & propitium Deum nobis fieri postulamus.*

XV. S. Leo in Sermone 1. de Natali SS. Apostolorum Petri & Pauli. *Sicut autem*, inquit, *& nos experti sumus, & nostri probavere majores, credimus atque confidimus, inter omnes labores istius vitæ, ad obtinendam misericordiam Dei semper nos specialium Patronorum orationibus adjuvandos: ut quantum propriis peccatis deprimimur, tantum Apostolicis meritis erigamur.* Huic Sanctus Maximus Taurinensis Episcopus in Homilia *de Natali Sanctæ Agnetis*, & in Homilia *de Natali Sanctorum Tauricorum Martyrum*, suffragatur.

XVI. Theodoretus libro *de curandis Græcorum affectionibus*, Sermone 8. qui *de Martyribus* inscribitur: *Victorum Martyrum templa*, inquit, *clara & conspicua cernuntur, magnitudineque præstantia, & omni ornatus genere illustria. Neque ad hæc nos semel, bisve, aut quinquies, quotannis accedimus, sed frequentes conventus celebramus, sæpe etiam diebus singulis horum Domino laudes decantamus; & qui integra sunt valetudine, hanc sibi conservari; qui autem morbo quopiam conflictantur, hunc depelli petunt. Petant & liberos qui his carent, & quæ steriles sunt rogant ut matres fiant: qui donum adepti sunt, salvum id sibi servari postulant. Qui peregrinationem aliquam auspicantur, ab his petant ut viæ sibi comites sint ducesque itineris; qui sospites redierunt, gratias referunt. Non illos adeuntes ut Deos, sed tamquam divinos homines eos orantes, intercessoresque sibi ut esse velint postulantes. Quod vero votorum compotes fiant qui fideliter petunt, palam testantur illorum donaria, curationem indicantia. Alii enim oculorum, alii pedum, alii manuum simulacra suspendunt, ex argento, aurove confecta.* Idem Author in omnibus pene Historiæ Religiosæ Capitibus, Sanctos Ascetas invocat, quorum præclara facinora celebravit. *Traditio Ecclesiæ Syriæ.*

XVII. His concinunt alii Patres, & Scriptores Ecclesiastici. Victor Vitensis lib. 3. *de Persecutione Wandalica*, S. Gregorius Magnus *Homilia* 32. *de Sanctis Processo & Martiniano:* S. Gregorius Turonensis *lib.* 1. *de gloria Martyrum, capit.* 94. Septima Synodus, Venerabilis Beda *Homilia in Dominicam* 1. *Quadragesimæ.* S. Bernardus *Sermone* 62. *in Cantica*, in Sermone *de Vigilia Sanctorum Petri & Pauli*, & alibi passim.

Ex quibus omnibus compertum est, Synodum Tridentinam vere pronuntiasse Sessione 25. *Illos qui negant Sanctos æterna fælicitate in cœlo fruentes invocandos esse; aut qui asserunt, vel illos pro hominibus non orare; vel eorum, ut pro nobis etiam singulis orent, invocationem esse idololatriam; vel pugnare cum verbo Dei, adversarique honori unius Mediatoris Dei & hominum Jesu Christi; vel stultum esse in cœlo regnantibus voce vel mente supplicare: impie sentire.*

Objicit Dallæus Origenis testimonia *lib.* 5. *contra Celsum*, ubi de Angelis ita scribit: *Hos Angelos ab officio seu opere suo vocare edocti, invenimus in sacra Scriptura etiam interdum Deos nominari, propterea quod divini sint; sed non sic tamen ut jubeamur ministrantes & ferentes nobis ea quæ Dei sunt, pro Deo colere & adorare.* Tum subjungit: *Omnem enim precationem, atque orationem, omnem obsecrationem, sive rogationem, & gratiarum actionem, Deo summo rerum omnium Domino per vivum Verbum Deumque Pontificem, qui supra omnes Angelos est, emittere seu deferre decet. Ipsum autem etiam Verbum orabimus, & interpellabimus, & gratias ei agemus, si modo intelligere possimus & propriam & catachresticе dictam precandi rationem. Angelos enim a nobis qui eorum scientiam sive notitiam, rem scilicet supra homines constitutam, minime accepimus, invocari, a ratione alienum est. Et ut demus eorum notitiam, quæ mirabilis & arcana est, comprehendi: hæc ipsa notitia eorum naturam, & quibus, vel ad quæ singuli præfecti atque ordinati sint demonstrans, prohibet ne audeamus ullum alium precari, quam Dominum, qui est supra* *Dallæus l.3. de Religiosi Cultus objecto, c.36.* *Dallæus Origenis testimonia alienum in sensum detorquet.*

omnia

omnia, quique abunde ad omnia sufficit, per Servatorem nostrum Dei Filium, qui Verbum est, & Sapientia, & Veritas, &c. Ipse hujus orationis cum superiore nexus ostendit, Origenem preces sacras in cultu divino, id est uni & soli Deo debito censere: ejus enim quod dixerat, *Non licere Angelos colere, & adorare pro Deo:* hanc affert rationem *Omnis enim oratio Deo deferenda est.* Inepte, ut omnes vident, si oratio etiam ei deferri potest & debet, qui tamen Deus non est. Deinde, Angelos invocari vetat; negans id esse *rationi consentaneum.* Tertia, hujus sui pronuntiati rationem affert hanc, quod eorum naturam atque officia nesciamus. Quarto, etsi sciremus, invocandos esse negat. Tum hæc subnectit: *Ad hoc vero ut Angelis Dei nobis propitii sint, & pro nobis omnia faciant, sufficit & noster primo in Deum affectus nostraque dispositio, quantum quidem humana natura valet, imitans ipsorum Angelorum Deum imitantium judiciam; & secundo Filii Dei Verbique pro nostra virili apprehensio, Angelorum de eo notitiæ atque apprehensioni adeo non aversans aut repugnans, ut ad ejus tum perspicuitatem tum distinctam articulatamque perfectionem, quotidie magis magisque contendat atque festinet.* Censet ergo Origenes, non esse opus orare Angelos, ut sua nobis ministeria alacrius & jucundius exhibeant, precibus nostris deliniti; satisque esse docet ad eorum officia demerenda, ut in Deum & in ejus Filium, pio atque religioso animo simus.

Huc etiam pertinent quæ octavo ejusdem Operis libro Celso respondet, viribus omnibus contendenti, Spiritus illos Ministros, quos ipse, ex solemni Platonicorum more, dæmones vocat, esse a nobis colendos. *Apage*, inquit, *hoc Celsi consilium jubentis orari dæmonas, qui ne tantillum quidem audiendus est. Soli enim Deo optimo maximo preces offerendæ sunt, & vero Unigenito Dei Verbo, primogenito creaturæ totius offerendæ, qui ut Pontifex rogandus est, ut nostram, qua ad Deum pervenit, orationem perferat ad Deum suum, & Deum nostrum, Patrem suum, & Patrem eorum qui juxta Dei verbum vivunt.*

Denique in eodem libro, cum ea quibus vescimur, non a dæmonibus (quod pertendebat Celsus) sed ab Angelis, qui earum rerum curæ præfecti sunt, pendere docuisset, & cum iis, non autem cum dæmonibus convivari pios rebus hujusmodi fruentes; exindeque impudens Celsi postulatum confutasset, eorum quibus vescimur primitias dæmonibus consecrari volentis, ipse e contrario, Deo Creatori universorum ac Domino eas cum gratiarum actione offerendas constituens; hæc inquam, executus: *Cui autem*, inquit, *primitias offerimus, ad eumdem etiam orationes dirigimus.* Ut Celsi dæmonibus Angelos Dei, illorum imaginariæ potestati, horum in res naturæ ministeria & præfecturas opposuit: ita & Paganorum insano in dæmonas cultui, nostrorum ad Angelos religiosas preces opponi consentaneum erat. At Origenes de his quidem nullum verbum fecit, & omni Paganorum in dæmonas idolomaniæ non alias quam ad Deum Christianorum preces & gratiarum actiones opponit. Censebat igitur Angelos religiosis precibus prosequendos non esse.

Respondeo, Origenem honores ac preces Angelis offerendas negare, quæ uni Deo conveniunt, vel quæ ad ipsos ut ad minores quosdam Deos dirigantur: at certos quosdam eis exhiberi cultus, certasque fundi precationes permittit, naturæ eorum creatæ convenientes, & diversi generis ab illis, quibus Deo optimo maximo per Filium ejus supplicatur, & sacrificatur. Non ergo precationem Angelis oblatam, sed precationis modum damnat. Ipse mentem suam explicat Origenes lib. 8. contra Celsum. *Celsus*, inquit, *vult nos esse gratos erga terrestres dæmonas, & votiva illis sacrificia reddere. Nos vero negamus nos ingratos dicendos, quia dæmonibus non solum non beneficis, sed & adversariis nec sacrificamus, nec honorem ullam deferimus. Hoc tantum cavemus, ne ingrati erga Deum habeamur, cujus beneficiis sumus referti, cum simus ejus creatura, & hoc ipsum quod qualescumque sumus, debeamus ejus providentiæ, post hanc quoque vitam meliora sperantes ab eo. Nec habent dæmones ullam administrationem rerum ad nostros usus creatarum: proinde nihil iniquum facimus, dum non sacrificamus dæmonibus, ad quos hæ nihil attinent. Immo etiamsi sciamus non Dæmonas, sed Angelos præesse frugum proventibus & fœturis animalium, prædicamus eos ac beatos, quibus a Deo commissa sunt utilitates hominum, non tamen honorem soli Deo debitum his reddimus. Nam nec Deus hoc vult, nec ipsi quibus hæc commissa sunt: & amant nos quia non sacrificamus eis.*

Et in eodem libro, eidem Celso respondens, qui quod Dei Filium Christiani colerent, colendos iis quoque ministros ejus, nimirum dæmonas contendebat, hæc habet: *Qui quidem si intellexisset veros Ministros Dei post ipsius Unigenitum, Gabrielem, Michaelem, reliquosque Angelos, &, Archangelos, eosque colendos contenderet: fortasse colendi significatum repurgantes, & actiones colentium, dixissemus aliquid de hoc loco pro tanta rei dignitate, proque captu nostra intelligentia.* Concessit igitur Origenes quoddam cultus, adeoque & precationis quæ cultu censetur, genus Angelis, eo cultus & precationis genere inferius, quæ Deo soli exhibentur. At enim frustra Dallæus, aliique Heterodoxi contendunt, Origenem de religiosa observantia & cultu non esse intelligendum, cum aliquem indicat Sanctis Angelis exhiberi posse. Hic namque de religioso cultu quæstio est, quem Celsus dæmonibus, non secus ac Deo præstandum esse asserebat. Respondet Origenes, quoddam religiosi cultus a Celso significati genus Angelis quidem deberi, modo recte & legitime exhibeatur, & cultus ille ab eo qui soli Deo præstari solitus est, caute distinguatur. Sic etiam cum lib. 5. distingueret orationes Deo Patri offerendas, a precibus quas offerri concedebat Filio, ut Mediatori; nominis hujus, *Oratio*, proprium usum intelligi vult, & ab ejus abusu discerni. *Gratias*, inquit, *agemus etiam ipsi Verbo, interpellabimus, vota & preces ei offeremus; modo intelligamus quomodo hæc accipiantur, vel abusive, vel proprie.* Eadem cautione cultum & preces Deo Patri offerendas, a precibus Filio offerendis discerni jubet Origenes, & a cultu Angelis exhibendo. Porro Filium orari concedit, modo tamquam mediator, & inferioris precationis genere invocetur ac Pater. Is enim fuit ipsius error: idem igitur de precibus & cultu Angelis exhibendo ipsum sensisse, colligendum est. Quod confirmat alter locus ex lib. 8. contra Celsum: *Christianus*, inquit, *uni dicatus Deo, Verboque ipsius, non potest lædi a dæmonibus, utpote illis præstantior. Non læditur autem quia circumvallabit Angelus Domini circumquaque timentes eum, & eripiet eos: & Angelus ejus perpetuo faciem cælestis Patris aspiciens, semper preces ejus in cælum offert per unicum Pontificem summo Deo, ipse quoque pro sibi commisso deprecans.* Qui preces nostras summo Deo per Christum offerunt, ii certe possunt rogari ut hoc nobis impendant ministerium, adeoque invocari modo inferiori illo quo Deus, & Christus invocatur: quia Deus quidem ut omnium bonorum nostrorum author, ut nostræ beatitudinis finis, ut supremum religionis nostræ objectum invocatur & colitur: Christus ut Mediator primarius, per quem patet nobis aditus ad Patrem: Angeli vero ut secundi mediatores & inferioris ordinis, qui preces nostras summo Deo per unicum Pontificem Jesum Christum offerunt, ipsumque pro hominibus curæ suæ commissis deprecantur.

Neque consequens est, Origenem omnem cultum, & invocationem omnem Angelorum negasse, quia eorum naturam atque officia, ut pote res supra humanum captum sitas nescimus. Hæc enim ratio Adamantii nimis probat. Si enim aliqua illius vis esset, sequeretur Deum, cujus natura multo magis humanum captum superat, invocandum non esse, nec preces ipsi offerendas. Non est autem insolitum ut Patres in Operibus Polemicis, rationibus interdum non satis accuratis utantur: nec istud elevat dogmatum veritatem. Nec mirum est quod etiam ibi non explicet Origenes quo cultu prosequi liceat Angelos, aut quo modo preces ad eos dirigere permittat approbetque religio, aut de illarum utilitate non differat. Nam in Operibus adversus Paganos editis Patres eorum delitia subvertere potius quam nostræ

Re-

Religionis dogmata enucleatius exponere satagebant: Quod Origeni in libris contra Celsum etiam contigisse notat S. Hieronymus *Epistola* 50. quæ est apologetica pro libris contra Jovinianum. *Didicimus*, inquit, *plura esse genera dicendi, & inter cætera aliud esse γυμναστικῶς scribere, aliud δογματικῶς. In priori vagam esse disputationem, & adversario respondentem, nunc hæc, nunc illa proponere; argumentari ut libet, aliud loqui, aliud agere; panem ut dicitur ostendere, lapidem tenere. In sequenti autem aperta frons, & [ut ita dicam] ingenuitas necessaria est. Aliud est quærere, aliud definire: in altero pugnandum, in altero docendum est. Origenes, Methodius, Eusebius, Apollinarius, multis versuum millibus scribunt adversus Celsum & Porphyrium. Considerate quibus argumentis, aut quam lubricis problematibus, diaboli spiritu contexta subvertant. Et quia interdum coguntur loqui, non quod sentiunt, sed quod necesse est, dicunt adversus ea, quæ dicunt Gentiles.*

Objiciunt Heterodoxi locum ex Commentario in Epistolam ad Romanos, qui extat inter S. Ambrosii Opera, jamque ab eruditis agnoscitur ut Hilarii Sardi. Is nimirum in cap. 1. istius Epistolæ hæc habet: *Ad Deum, quem utique nihil latet [omnia enim merita novit] promerendum, suffragatore non opus est, sed mente devota.* Quibus verbis omnis Sanctorum invocatio præciditur.

Respondeo 1. Sanctorum suffragia, & invocationem a Catholicis non admitti ut omnino necessariam, quasi salutem consequi absque illa invocatione non possimus, sed ut comprimis utilem.

Respondeo 2. his verbis non rejici suffragia & intercessiones quasvis apud Deum, alioqui non Sanctorum dumtaxat, sed Christi ipsius, quem Advocatum habemus apud Patrem, intercessio supervacanea esset. Id vult unum laudatus Author, Deo non esse opus monitoribus, qui ipsum nostris de rebus certiorem faciant: Suffragatoris enim vocabulum a suffragio derivatum est, quod in Magistratuum electione ferebat populus, florente Republica. Unde postquam summa rerum penes unum esse cœpit, illi suffragatores dicti sunt, qui Imperatores de meritis candidatorum certos faciebant, suffragiisque suis & consiliis illorum suadebant electionem: quia Princeps uniuscujusque merita, & egregias pro muneribus Imperii gerendis animi dotes, nosse, per sese semper non poterat. Hoc itaque sensu laudatus Author negat ad Deum promerendum opus esse suffragatore, id est, monitore. Unde hanc assertionis suæ rationem profert, quod nihil Deum latet, omniumque merita novit. Enimvero Ethnici, quos impugnat, summum Deum res humanas, actusque nostros ignorare contendebant, quod a rerum inferiorum societate remotior esset. Hæc vero per Genios sideribus elementisque præsideotes ediscere: quibus propterea, divinos honores deferebant. Negat igitur Hilarius Sardus, opus esse suffragatore apud Deum, hoc est, ipsum internuntiis egere, qui merita nostra vel demerita ipsi exponant: Sed non inficiatur quin rebus nostris ac saluti sint admodum utiles suffragatores, qui nos apud Deum patrocinio suo ac precibus juvent. Hunc esse Authoris laudati sensum fatebitur, qui locum integrum expenderit. *Nebula*, inquit, *erroris texit cor illorum, quia cum Creatorem ex iis quæ fecit pulchra, amplius glorificare debuerint, obtusi sunt relicto illo; hæc sola dicentes sibi sufficere ad culturam quæ videntur. Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt.... Solent tamen pudorem passi neglecti Dei, misera uti excusatione, dicentes per istos posse ire ad Deum, sicut per Comites pervenitur ad Regem. Age, numquid tam demens est aliquis, aut salutis suæ immemor, ut honorificentiam Regis vendicet Comiti; cum de hac re si qui etiam tractare fuerint inventi, jure ut rei Majestatis damnentur? Et isti se non putant reos, qui honorem nominis Dei deferunt creaturæ, & relicto Domino, conservos adorant, quasi sit aliquid plus quod reservetur Deo. Nam & ideo ad Regem per Tribunos, aut Comites itur, quia homo utique est Rex, & nescit quibus debeat Rempublicam credere. Ad Deum autem, quem nihil latet [omnium enim merita novit] promerendum, suffragatore non est opus, sed mente devota. Ubicumque enim talis locutus fuerit ei, respondebit illi.*

Veteres Liturgiæ Dallæi causam non juvant.

Objicit Dallæus, Veteres Christianos pro omnibus omnino mortuis, etiam pro sanctissimis Martyribus, pro Apostolis, etiam pro Deipara ipsa Virgine, preces ac supplicationes Deo obtulisse: quod probat ex priscis Ecclesiarum Liturgiis, scilicet ea quæ Jacobi dicitur, ex Liturgia S. Marci, item ex Liturgia Syrorum, denique ex ea quæ dicitur Chrysostomi. Cum igitur communis omnium hominum sensus atque ratio clamet, omnino stultum atque præposterum esse, ut ad quorum opem, intercessionem atque suffragia, humillimis precibus confugimus, eos nos illi ipsi Deo, apud quem gratia plurimum valent, quemque pro nobis rogant, precibus tamen nostris commendemus, veluti opis nostræ indigentes: Cum hæc, inquam, omnia ita se habeant, plane confitendum est, vetustissimos illos Theologos, Sanctos, pro quibus preces ad Deum illi faciebant, minime gentium invocasse, aut invocandos putavisse.

Responderunt pridem Catholici Theologi, illas veterum pro Sanctis orationes, non deprecationes esse, sed gratiarum actiones; sed has Bellarmini, & Nicolai Cabasilæ strophas (ut vocat) ipsis Liturgiarum verbis confutati Dallæus ait, quibus Deum Fideles superstites diserte rogant ut eos pro quibus orant (id est etiam mortuorum sanctissimos) *Requiescere faciat in regione viventium, & largiatur iis promissionum suarum bona, & præstet requiem, bonamque memoriam.*

In veteribus Liturgiis aliter fit mentio Sanctorum cum Christo regnantium, & cæterorum Fidelium defunctorum.

Sed insignis est fraus Dallæi, qui dissimulat in veteribus illis Liturgiis alia ratione mentionem fieri Sanctorum cum Christo regnantium, & cæterorum Fidelium defunctorum: Sanctorum quidem ut eorum precibus adjuventur nostræ ac sublententur: cæterorum vero, ut ipsimet orationibus nostris & sacrificiis subleventur, utque Deus in regione viventium requiescere eos faciat. Discrimen istud a Nicolao Cabasila & Bellarmino non est excogitatum, sed a Patribus traditum, prout illud in Ecclesia didicerant: scilicet a S. Cyrillo Hierosolymitano in Catechesi Mystagogica quinta: *Post confectum*, inquit, *spiritale sacrificium, & incruentum cultum in illo propitiationis sacrificio oramus Deum pro communi Ecclesiæ pace, &c. Rogamus te omnes, & hoc tibi sacrificium offerimus, ut meminerimus eorum qui dormierunt: Primum Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum; ut Deus illorum precibus & intercessionibus preces nostras suscipiat. Deinde pro iis qui jam defuncti sunt sanctis Patribus, & Episcopis & omnibus omnino qui jam inter nos obdormierunt, rati magnam utilitatem percepturas esse animas, pro quibus offertur oratio, dum sanctum illud maximeque tremendum sacrificium proponitur.*

Idem discrimen tradit S. Augustinus *Tractatu* 84. *in Joannem*, ubi cum ista S. Petri *in Epistola* 1. *cap.* 2. verba retulisset: *Christus pro nobis passus est, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus*; ait: *Hoc beati Martyres ardenti dilectione fecerunt: quorum si non inaniter memorias celebramus, atque in convivio quo & ipsi saturati sunt, ad Mensam Domini accedimus; oportet ut quemadmodum ipsi, & nos talia præparemus. Ideo quippe ad ipsam Mensam non sic eos commemoramus, quemadmodum alios, qui in pace requiescunt, ut etiam pro eis oremus; sed magis ut orent ipsi pro nobis, ut eorum vestigiis adhæreamus: quia impleverunt ipsi charitatem, qua Dominus dixit non posse esse majorem.*

Vel alius Author sub Alcuini nomine.

Et in Sermone 17. *de Verbis Apostoli*, cap. 1. *Ideoque habet Ecclesiastica disciplina, quod Fideles noverunt, cum Martyres recitantur ad altare Dei; ubi non pro ipsis oretur, pro cæteris vero commemoratis defunctis oratur: Injuria est enim pro Martyre orare: cujus nos debemus orationibus commendari*. His gemina sunt quæ habet *Sermone* 107. *de Diversis*. Idem discrimen exponunt Jonas Aurelianensis Episcopus lib. 1. *de cultu imaginum*, Alcuinus Flaccus lib. *de Divinis officiis*, Walafridus Strabo *lib. de rebus Ecclesiasticis*, Florus Magister, *in Expositione Missæ*.

Respondet Dallæus, Veteres, *qui ante hanc latam ab Augustino legem vivebant*, Pro Martyribus ipsis orasse; *Nondum enim*, inquit, *illa miraculorum ad Martyrum reliquias factorum, & exinde consecuta*

ipsorum

ipsorum invocationis luce donator, qua affulgente, didicit postea Augustinus suum istud Mysterium; Injuriam esse pro Martyre orare, cujus nos debemus orationibus commendari. Latam ab Augustino legem ait inverecundus Calvinista, morem quem Augustinus antiquissimum significat, & cujus initia in Ecclesia nulla videmus, ut nonnisi ab Apostolis tradita illa disciplina jure meritoque censeatur, secundum ejusdem Sanctissimi Doctoris regulam: *Quod universa tenet Ecclesia nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi authoritate Apostolica traditum rectissime creditur.* Ante S. Augustinum Cyrillus Hierosolymitanus veritatem illam didicerat moremque illum in Ecclesia invenerat, quem exponit in Catechesibus quas habuit adolescens, ante medium sæculum IV. quo tempore plures adhuc supererant e Nicænis Patribus, qui aliquam ætatis partem egerant Sæculo III. & Sæculi III. Patribus familiariter usi fuerant.

Denique Liturgiæ S. Augustini ætate antiquiores ab ipso Dallæo laudatæ, dogma illud disertis verbis confirmant, quod Mysterium Augustino primum cognitum insigni fraude asserit. In ea quæ Jacobi dicitur, quam ad vetustissima Christianismi tempora Dallæus refert, hæc habentur: *Sanctissimæ, inviolatæ, gloriosissimæ, Benedictæ Dominæ nostræ, Dei Genitricis, & semper Virginis Mariæ, & omnium Sanctorum ac Justorum memoriam faciamus, ut precibus & intercessionibus ipsorum omnes misericordiam consequamur.*

In Liturgia vero S. Joannis Chrysostomi hæc leguntur: *In honorem & memoriam superbenedictæ gloriosæ Dominæ nostræ Dei genitricis & semper Virginis Mariæ: cujus intercessionibus suscipe Domine sacrificium hoc in super cœleste tuum altare.* Mox Sanctos omnes Confessores & Martyres commemorat: *Quorum precibus visitari se a Deo, rogat.*

Lib.3. de Relig. *cultus objecto, c.* 22. *Inane Dallæi argumentum, ex Veterum quorumdam sententia de dilatione beatitudinis Sanctorum ad ultimum judicii diem petitum.*

Objicit Dallæus, plurimos ex vetustissimis Christianis piorum, sanctorumque omnium animas extra cœlum usque ad Carnis resurrectionem degere putavisse. Id vero dogma cum Sanctorum cultu & invocatione consistere non potest, plane enim est incredibile quemquam tam hebetem futurum, qui quos religiose coleret, quorum suffragia & intercessionem apud Deum, & Dominum Christum in cœlis sedentem posceret, eos ipsos vel apud inferos in gehennæ confinio, vel in paradiso ultra Zonam torridam sito habitare putaret; vel in terræ aut aeris scholis proficere, discendis hujus mundi mirabilibus operam dantes. Cum ergo viri non modo plebeii, sed illius antiquitatis præstantissimi ac facile principes, Justinus, Irenæus, Tertullianus, Origenes, Victorinus, Lactantius, aliique, de Sanctorum omnium mortuorum ad resurrectionem usque, conditione ac sede ita senserint; concludendum est, neque ipsos Sanctis duliæ & invocationis honores detulisse; neque ullam Apostolorum ea de re traditionem apud Ecclesiam universalem ævo suo receptam comperisse.

Respondeo primo, plerosque Veterum, qui Sanctorum animas extra cœlum degere, ad resurrectionem usque, & nondum supremæ fœlicitatis compotes esse senserunt, Martyrum animas excepisse, ut ex Tertulliano hujus Sententiæ assertore perspicuum est, libro *de Anima*, cap. 56. *Et quomodo*, inquit, *Joanni in spiritu Paradisi regio revelata, quæ subjicitur altari, nullas alias animas apud se præter Martyrum ostendit? Quomodo Perpetua fortissima Martyr sub die passionis in revelatione Paradisi solos illic commartyres suos vidit, nisi quia nullis romphæa paradisi janitrix cedit, nisi qui in Christo decesserint, non in Adam? Nova mors pro Deo, & extraordinaria pro Christo, alio & privato excipitur hospitio... Si pro Deo occumbas, ut Paracletus monet, non in mollibus febribus, & in lectulis, sed in Martyriis; si crucem tuam tollas, & sequaris Dominum, ut ipse præcepit, tota Paradisi clavis sanguis tuus est.* Et lib. *de Resurrectione Carnis*, cap. 43. *Nemo*, inquit, *peregrinatus a corpore, statim immoratur penes Dominum, nisi ex Martyrii prærogativa; Paradiso scilicet, non inferis deversurus.* Ubi Paradisi nomine, non cœlum intelligi, sed subcœlestem regionem, sinu quidem Abrahæ latiorem & amœniorem, non tamen cœlestis gloriæ capacem, Dallæus inepte respondet, contra Tertulliani mentem apertam, qui hospitium privatum & longe sublimius atque præstantius Martyrum animabus, quam Justorum cæterorum assignat, quo *Patriarchæ & Prophetæ appendices Dominicæ Resurrectionis migraverunt.* Et cum generatim præmisisset, *Nulli patere cœlum, terra adhuc salva, cum transactione enim mundi referanda Regna cœlorum* ab ea lege Martyres excipit. Proinde nomine Paradisi, cujus ipsis aditum patere censet ex singulari Martyrii prærogativa, Regnum cœlorum intelligit. Hinc *In Scorpiaco*, cap. 12. Martyres *residere cum Domino in throno ejus, & candidam claritatis usurpare* asserit, *donec & alii consortium illorum gloria impleant:* quamvis *interim sub altari placidum quiescant.* Nihil igitur obest, etiam secundum Dallæi Logicam, quin Veteres illi priorum sæculorum Theologi, Martyres saltem religiose coluerint, & invocaverint.

Respondeo secundo, dogma illud de Sanctorum suprema fœlicitate & gloria ad resurrectionem usque dilata, cum Sanctorum cultu & invocatione optime consistere. Siquidem multi Patres, quos de Sanctorum beatitudine ita sensisse Dallæus post Calvinum suum contendit, (quamvis immerito) ut SS. Chrysostomus, Augustinus, Bernardus, &c. Sanctos religiose coli, & utiliter invocari, non doctrina tantum sua, sed & exemplo approbaverunt, ut Dallæus ipse fatetur. *Jam quod*, inquit, *versuum Sybillinorum Opus vetustissimi nostrorum verum & sincerum esse putantes, magni facerent, ac pene divinum censerent, ut ex Justino, Tertulliano, Theophilo, Athenagora, Clemente Alexandrino, Origene, Lactantio, & multis aliis patet: ex ea de hoc scriptore opinione, ille de statu animarum post mortem error primo haustus, videtur ad plures longe lateque dimanasse, atque ita propagatus ac confirmatus esse, ut ne inferioribus quidem sæculis ex plurimorum etiam præstantissimorum virorum mentibus revelli potuerit, etiam eorum, qui post natum & susceptum alterum de Sanctorum invocatione, tametsi contrarium errorem, vixerunt. Indeque exortæ sunt in emunctiorum animis multæ illæ dubitationes de ratione qua preces mortalium ad Divos pervenirent; ut apud Augustinum, & alios etiam eo multo recentiores videre est.*

Respondeo tertio, communem hanc non fuisse Ecclesiæ sententiam, quod Sanctorum fœlicitas ad resurrectionem usque differretur. Errasse eos qui ita senserunt, quamvis publico tunc Ecclesiæ judicio damnatum non fuerit erroris istud dogma: proindeque sicut alii Patres senserunt Sanctos statim post obitum cœlo recipi, & Dei visione beatifica frui; sic etiam sentire potuerunt, secundum principia Dallæi, ipsos religiose coli & invocari. Id ex Dallæi ipsius principiis colligitur. *Ex his autem absit*, inquit, *ut ego vel existimem, vel contendam communem hanc fuisse totius Christianæ Ecclesiæ sententiam. Perronio fuisse neganti, libens assentior, & facile si hic esset locus, ex Clementis in Epistola ad Corinthios, & Lugdunensium in Actis suorum Martyrum, & Cypriani in libro de Mortalitate, & aliorum testimoniis probare possem, non omnes Orthodoxos putasse piorum corpore solutos animos, extra cœlum, absque Dei visione, usque ad resurrectionem detineri; sed quosdam, immo fortasse multos, veniora præeuntibus Scripturis sequentes, credidisse cœlo statim recipi quotquot in Domino moriuntur.* Ex quibus patet quam infœliciter sua Dallæum in ratiocinando Logica, immo communis sensus ac ratio destituerit.

Respondeo quarto, cum Sancti hic viventes invocari, seu patroni apud Deum adhiberi possint, posse etiam jam corpore solutos invocari, quamvis Supremæ fœlicitatis nondum compotes essent. Enim vero si Jeremias mortuus, *multum orasse pro populo & pro universa sancta civitate Jerusalem*, in Historia Machabæorum legitur, qui cœlo nondum per Christum reserato, divina visione non fruebatur, sed in sinu Abrahæ quiescebat; poterat a populo Judaico ejus patrocinium implorari; adeoque nihil interest ad Catholicum dogma de Sanctorum invocatione, utrum suprema fœlicitate jam donari credantur, vel non credantur: quamvis Ecclesia semper utrumque crediderit, hoc est, & Sanctos statim post obitum

in

in cœlum recipi, Deique visione beatifica frui; & pie atque utiliter invocari. Certe S. Eliam Prophetam, quem nondum obiisse credit Ecclesia, adeoque nec Dei visione frui, sed servari ut Christi ad judicium generale venturi sit præcursor, & Antichristum sanguine suo extinguat, sacris tamen honoribus prosequitur, ipsumque invocat; Festo in ejus memoriam ac venerationem instituto, & Officio approbato, quod in toto Carmelitarum Ordine quotannis stata die 21. Julii solemni ritu canitur.

Lib. 3. de Relig. cultus objecto, c. 36.

S. Irenæi testimonio Dallæus abutitur.

Objicit Dallæus testimonium S. Irenæi lib. 2. cap. 57. in quo adversus hæreticorum pravos ritus differens, iisque Ecclesiæ mores opponens, ait: *Quemadmodum gratis accepit a Domino, gratis & ministrat* (Dona scilicet sanationum) *Nec invocationibus Angelicis faciat aliquid, nec aliqua prava curiositate, sed munde & pure & manifeste orationes dirigentes ad Dominum, qui omnia fecit, & nomen Domini nostri Jesu Christi in virtute, secundum utilitates hominum, sed non ad seductionem omnia perfecit.* Ubi Irenæus, Angelicis illis, quas in genere dicit, invocationibus, orationes ad Dominum directas, & Jesu Christi nomen solummodo opponit, clarissime significans Angelos quidem, sive malos, sive etiam bonos, non apud alios invocari, quam apud Hæreticos; apud Ecclesiam, non Angelos, sed unum Dominum, eum Jesu Christi nomine, invocari, & orationibus compellari.

Respondeo, miram esse fraudem Dallæi, qui hunc locum contra religiosam Sanctorum Angelorum invocationem objectet, quo S. Irenæus Simonianos, Menandrianos, Marcosios, Basilidianos, Valentinianos, similesque pestes exagitat, qui falsos Angelos & Æonas invocabant, atque incantationibus operam dabant: quod abhorrere ait ab Ecclesiæ Catholicæ doctrina & moribus, quæ orationes dirigit ad Deum, & nomen Domini nostri Jesu Christi invocat. Porro Sanctos Angelos vel homines invocare, quis nisi insanus idem esse dixerit atque incantationibus operam dare? Aut quis nisi vecors somniet Sanctorum invocationem prohibere quin orationes dirigantur ad Deum, & nomen Domini nostri Jesu Christi invocetur?

Lib. 3. de Relig. cultus objecto, cap. 9. & 10.

Inscite colligit Dallæus invocationem Sanctorum in Ecclesia tribus primis sæculis receptam non fuisse, quod illius non meminerint Patres de Oratione tractantes.

Objicit Dallæus, Veteres Christianorum Magistros in expositione Dominicæ Orationis, nihil de orationibus quæ ad Divos fiunt, dixisse: quod ut probet, Tertulliani librum *de Oratione*, & S. Cypriani Tractatum *de Oratione Dominica* appellat. Præterea Tertullianus eo in libro *cap. 12.* asserit, *Vanitatem iis exprobrandam, quæcumque sine ullius aut Dominici, aut Apostolici præcepti authoritate fiunt: hujusmodi enim non religioni, sed superstitioni deputari affectata, & coacta, & curiosi potius quam rationalis officii.* At invocatio Sanctorum nullo Dominico, aut Apostolico præcepto nititur: ergo ex Tertulliani mente, vana est: ergo non religioni, sed superstitioni deputanda.

Sanctus vero Cyprianus de Dominicæ Orationis præstantia paucis præfatus, colligit, *Aliter orare quam nos Filius hic docuit, non ignorantiam solam esse; sed & culpam.* Atqui Dominus in hac sua Oratione docuit, *Patrem qui est in cælis*, orandum esse. Aliter orant quam Dominus docuit, qui Matrem Virginem, qui Divos, & Angelos, orant. Latinos ergo qui sic orant, eos Cyprianus non ignorantiæ modo, sed & culpæ damnat. Præterea præcipit nostrum inter orandum *pectus soli Deo patere* debere. Atqui & hoc Divis patere interdum necesse est, si & Divos oramus. Passim hic ac fere ubique illa occurrunt, *Dominum orare cum Dominum deprecaris, quando oras Deum, precibus ad Deum venire*, &c. De Divis, aut Virgine, plane nihil uspiam sonat. Postea & de horis differit, quibus potissimum orandum est. *Hora*, inquit, *nulla a Christianis excipitur, quominus frequenter ac semper Deus debeat adorari.* Adorari dicit pro orari ex Tertulliani sui stylo. Nullam ergo scivit, quæ ad Divos fiat, orationem.

Hæc omnia confirmat Dallæus authoritate Clementis Alexandrini, qui *libro 7. Stromatum* Orationem in genere definit, *Collationem & conversationem cum Deo*. Absurde & ineruditе si qua est religiosa, eademque legitima oratio, quæ cum Angelis & cum animabus mortuorum colloquatur, non autem cum Deo. Prodici mox amentiam refellens, orandum esse negantis, ait inter cætera orationem esse *Occasionem quamdam colloquendi cum Deo*. Non omnis, certe si etiam sanctissimi cujusque plurimæ sunt ad Divos. Et paulo ante Gnosticum suum (id est virum emendatissimæ atque absolutissimæ pietatis) dixerat *Per totam vitam orare, studentem esse cum Deo per orationem*. Non erat ille Clementis Gnosticus Latinorum nostrorum consectaneus, qui cum Divis non rarius sunt quam cum Deo, si oratio quidem efficit ut cum eo simus quem oramus. Tandem initio libri liquido restatus fuerat, omnem Orationem ad Deum esse. *Cum sit unus bonus Deus*, inquit, *merito & nos & Angeli ab eo solo precamur bona, ea quidem dari quibus caremus, ea vero permanere, quæ jam habemus.* Idem paulo ante sacris quibus Pagani colendum Numen putabant, preces opponit. *Nos Deum oratione merito honoramus.* Et hoc vocat *Optimum atque sanctissimum Sacrificium*.

Respondeo, non esse necesse ut quisquis de Oratione vel in genere, vel Dominica nominatim scribit, meminerit Orationis factæ ad Sanctos: satis esse ut de Orationis objecto primario, supremo & proprie dicto, de ipsius Orationis Dominicæ dignitate & præstantia, de summis rerum, quæ a Deo in Oratione postulandæ sunt, Capitibus agat: & quo animo, qua fiducia, quo statu & habitu corporis orandum est, explicet. Quæ omnia diligenter & diserte executi sunt Tertullianus & S. Cyprianus. Unde perperam Dallæus colligit, invocationem Sanctorum non fuisse in Ecclesia solemnem, quia illius non meminerunt his in libellis; alioqui sequeretur nec preces pro defunctis in Ecclesia fuisse factitatas, quia earum non meminerunt illis in Tractatibus *de Oratione* (quas tamen alibi commemorant) aut Christi, ut homo Deus est, vel Spiritus Sancti, personalem invocationem ab Ecclesia non fuisse frequentatam, quia orationum ad Christum hominem Deum, vel ad Spiritum Sanctum nominatim directarum non meminere. Quæ insana esset argumentatio. Præterea non tam docuit Christus, Orationem Dominicam Apostolis tradendo, quis orandus esset: (Non enim ignorabant illi Deum optimum maximum ut omnium donorum authorem oratione proprie dicta invocandum esse:) Quam quo modo sit orandum, quæque sint a Deo per orationem petenda. Quod Tertullianus eleganter exprimit his verbis: *Compendiis paucorum verborum, quot attinguntur edicta Prophetarum, Evangeliorum, Apostolorum, sermones Domini, parabolæ, exempla, præcepta? Quot simul expunguntur officia? Dei honor in Patre, fidei testimonium in nomine, oblatio obsequii in voluntate, commemoratio spei in regno, petitio vitæ in pane, exomologesis debitorum in deprecatione, solicitudo tentationum in postulatione tutela? Quid mirum? Deus solus docere potuit ut se vellet orari. Ab ipso igitur ordinata religio orationis, & de Spiritu ipsius, jam tunc cum ex ore divino ferretur, animata, suo privilegio ascendit in cælum, commendans Patri, quæ Filius docuit.* Idem S. Cyprianus significat his verbis: *Quæ vera magis apud Patrem precatio, quam quæ a Filio qui est veritas, de ejus ore prolata est? Ut aliter orare quam docuit, non ignorantia sola sit, sed & culpa; quando ipse posuerit & dixerit; Rejicitis mandatum Dei, ut traditionem vestram statuatis.* Certe & alia posse a Deo postulari, quam quæ Christus præscripsit, modo sint ejus præceptis consentanea, Tertullianus agnovit. *Præmissa*, inquit, *legitima & ordinaria oratione, quasi fundamento, accidentium jus est desideriorum, jus est superstruendi extrinsecus petitiones, cum memoria tamen præceptorum, ne quantum a præceptis, tantum ab auribus Dei longe simus.* Si alias petitiones præcipuis istis & primariis superstruere possumus, & alia verba possumus adhibere, quibus illas significemus.

Quod autem Tertullianus ait, *cap. 12.* libri *de Oratione*, vanitatem merito exprobrari iis observantiis, quæ sine ullius Dominici, vel Apostolici præcepti authoritate fiunt, & hujusmodi non religioni, sed superstitioni deputari, Dallæus imperite objectat contra Sanctorum invocationem; cum Tertullianus de super-

superstitiosis quibusdam observantiis loquatur, qualis erat, ante omnem orationem corpus lavare in memoriam proditionis Domini, vel posita pænula, seu indumento itinerario, Deum orare. *Hujusmodi*, inquit, *non religioni, sed superstitioni deputantur affectata & coacta .... Certe vel eo coercenda, quod Gentilibus adæquent; ut est quorumdam, expositis pænulis orationem facere. Sic enim adeunt ad Idola Nationes.* At invocatio Sanctorum, quamvis nullo præcepto Dominico, vel Apostolico sit constituta, superstitiosa tamen observantia non est, quæ Gentilibus nos adæquet. Adde quod licet præcepto Domini vel Apostolorum sancita non sit Sanctorum invocatio, verbo tamen Dei cum scripto, tum tradito, approbata est, ut demonstravimus: adeoque temere & impie ponitur in earum observantiarum censu, quæ superstitioni, non religioni deputandæ sunt. Tandem plurima sunt, quæ nec a Domino, nec ab Apostolis sunt præcepta; sed consilia sunt ab illis tradita, ut virginitatem servare, non manducare carnem, non bibere vinum, vendere omnia sua & dare pauperibus, percutienti unam maxillam alteram præbere, ad secundas nuptias non convolare, &c. quæ tamen religioni, non superstitioni deputantur. Unde inanis est argutatio Dallæi ex Tertullianea illa regula colligentis, Sanctorum invocationem, quia fit absque Dominico vel Apostolico præcepto, esse superstitioni deputandam.

Quod autem Tertullianus, S. Cyprianus, Clemens Alexandrinus, Deum orari, & adorari, dicant, & orationem esse collocutionem & conversationem cum Deo, Sanctorum invocationem non evertit. Etsi enim Deus solus proprie dicta oratione sit rogandus, ut supremus author bonorum omnium quibus indigemus, & quæ postulamus, expectamusque: possunt tamen Sancti oratione inferioris generis & gradus, ac improprie dicta interpellari, quæ per illos, & eorum interventu ac patrocinio ad Deum tendat. Nec minus collocutio est, & conversatio cum Deo, etsi dirigatur ad Sanctos; Nam quisquis per interventorem & sequestrem aliquem Regi supplicat, aut Judici, eo ipso ad Regem, aut Judicem preces suas dirigit, & cum eo mediate colloquitur. Denique a solo Deo precari debemus bona, tamquam a supremo donorum quæ postulamus, domino. Sed id non impedit quin a Sanctis velut ab intercessoribus ea postulemus. Cum enim hæc a Deo per illos petimus, non ab alio quam a Deo petere censemur: ut qui a rivo, vel canali aquam haurit, non aliunde quam ab ipso fonte accipit. Quod autem ea de oratione loquatur Clemens Alexandrinus, qua bonorum postulatorum supremus author & dandi arbiter invocatur, constat ex eo quod Gentiles ibi reprehendit, qui ab illis qui non sunt Dii, tamquam a Diis aliquid petunt, & sperant. *Extrema est inscitia*, inquit, *ab iis qui non sunt Dii, tamquam a Diis petere: vel ea petere quæ non conducunt, dum per bonorum speciem nobis mala postulamus. Unde merito cum unus sit bonus Deus, ab ipso solo bonorum alia dari, alia conservari, orantes petimus, tam nos, quam Angeli.*

Dallæi calumnia refellitur.

Objicit Dallæus, Latinos a Sanctis non simpliciter petere ut pro se Deum precentur, sed ab iis fere omnia & præsentis & futuræ vitæ bona poscere, quod ex orationum apud nos ad Virginem Matrem solemnium formulis patere ait.

Respondeo, Hanc Dallæi, & Symmistarum ejus objectionem esse putidissimam calumniam: quæ publicis Ecclesiæ precibus facile refellitur. Quid enim aliud in Litaniis Beatissimæ Virginis ab ipsa postulatur, nisi ut pro nobis oret? Quid aliud in Hymno celebri, *Ave maris stella?* Hoc enim sensu ab Ecclesia intelligi hæc verba ad ipsam directa: *Solve vincla reis, profer lumen cæcis, Nos culpis solutos, mites fac & castos: Vitam præsta puram, iter para tutum, ut videntes Jesum semper collætemur*: ut sua intercessione nobis a Christo hæc obtinere beneficia credatur constat ex his ejusdem Hymni verbis: *Bona cuncta posce. Sumat per te preces, qui pro nobis Natus tulit esse tuus.* Demonstrant solemnes aliæ publicarum precum formulæ, quæ in Ecclesiasticorum Officiorum libris leguntur. Sed etsi quandoque iisdem verbis a Sanctis rogemus beneficia, quibus ea a Deo postulamus, non ideo eos agnoscimus illorum beneficiorum authores, sed Patronos dumtaxat apud Deum. Quemadmodum enim cliens illa quandoque iisdem verbis petit a patrono & intercessore, a Ministro Principis, vel amico Judicis, quæ novit a solo Principe vel Judice posse concedi, ut hoc supplicandi modo ostendat quantum tribuat patrocinio & intercessioni eorum, quos scit apud Principem aut Judicem multum posse: ita Catholici dona cœlestia interdum a Sanctis petunt, quæ a solo Deo noverunt obtineri posse, ut se multum interventioni Sanctorum tribuere, hoc supplicandi ritu contestentur.

Lib. 3. Relig. Cultus objectu, cap. 11. 12.15.18.

Objicit Dallæus, Priorum sæculorum Episcopos aut Presbyteros, *Ave Maria*, aut orationes ad Divos alias, suis de suggestu auditoribus mandare ac præcipere non solitos, quod ex Cypriani Operibus & Origenis Homiliis probat. Secundo in Homiliarum ad plebem sacrarum limine Concionatores Latinos Divam Virginem passim ac fere semper invocare: Primi vero ad quartum sæculum Christianismi Doctores Deum sane & Christum, & Spiritum Sanctum, in principio, & in medio, & in calce suorum apud populum Tractatuum crebro, Virginem cum Divis nulla in parte invocasse: quod ex Origenis Homiliis probat. Tertio, quod Litaniæ, sive supplicationes ad Divos, quæ in Ministrorum ecclesiasticorum Ordinationibus, Regum Coronationibus, in Ecclesiarum & Altarium Consecrationibus, Reliquiarum depositionibus, Pœnitentiæ actibus, Quadragesima, in siccitatibus, mortalitate, bello, energumenorum curationibus, quæ nunc a Latinis diligenter usurpantur; vetustissimis Christianis in hujusmodi locis atque temporibus plane inusitatæ ac incognitæ fuerint. Quarto quod vetustissimi ante quartum sæculum Christiani Scriptores, tum in iis quæ de Martyrum vita Encomiastica ediderunt, tum in aliis suis Operibus, Deum quidem sæpe invocant ad opus conficiendum, vel ei pro confecto gratias agunt; Divos autem umquam in loco, quod nunc Ecclesiastici Latinorum Scriptores pene omnes faciunt, appellasse reperiuntur.

Dallæus disciplinam cum dogmate confundit.

Respondeo, Modum invocandi Sanctos, ut scilicet, hoc vel illo ritu, & illis temporibus, aut locis invocentur, meræ disciplinæ rem esse, quæ mutationi obnoxia est. Quæstionem vero de invocatione ipsa per sese spectata, utrum licita sit, religiosa, & utilis, rem esse dogmatis, & fidei quæ adeo *immobilis est & irretractabilis*, ut Tertulliani verbis utar. Quamobrem etsi Virginem Deiparam, vel Sanctos e suggestu, & in Homiliis suis aut Tractatibus ad populum, aut in suis Libris, non invocaverint trium priorum sæculorum Patres; quamvis nullæ tunc fuerint Litaniæ; quamvis Orationes illæ ad Sanctos tam frequentes, quales in Breviariis nostris habemus, nondum editæ essent; non sequitur quod nulla esset apud Veteres Sanctorum invocatio. Enimvero sicut gentibus omnibus persuasum semper fuit, honorem singularem & eximium Regibus esse deferendum, nec tamen idem fuit semper hujus honoris exhibendi ritus; aut etiamnum idem est, ubique gentium. Ita etsi primis Christianismi sæculis vel non ita frequens; vel non eodem ritu factitata legatur Sanctorum invocatio, certissimum tamen fuit Christianis omnibus, invocationem Deiparæ Virginis, & Sanctorum, esse religiosam, & utilem. Quo posito dogmate, liberum Ecclesiæ fuit novas preces ad imploranda Sanctorum patrocinia edere, novoque illas ritu ordinare; ac certum supplicandi modum certis etiam temporibus, & pro certis rebus decernere.

Lib. 3. de Relig. Cultus objecto, cap. 11. 12.15.18.

Objicit Dallæus, B. Virginis cultum religiosum nullum apud Christianos ante quartum sæculum fuisse. Carpit pium fidelium morem, Jesum & Mariam insimul invocantium, & in voces illas identidem erumpentium, cum aliquid subitum & inexpectatum occurrit: *Jesus Maria*. Salutationem Angelicam aggreditur, quam lepido suo loquendi more vocat *Quintum Latini Christianismi elementum*. Litanias, & officium ejusdem sacratissimæ Virginis arrodit. Prosam singularem perstringit, cujus nonnulla verba describit ex Missali edito Parisiis anno 1634. & illa præsertim criminatur: *O felix puerpera, nostra pians scelera*

lera, jure matris impera Redemptori. Post hæc ad Marianum Psalterium se convertit, quod S. Bonaventuræ adscriptum est. Quo in libro, inquit, omnes Davidis hymni ad Divam Virginem crasso quodam pinguique artificio detorquentur, & quæcumque Hebræus Vates de Deo cecinerat, in hanc fere transferibuntur. Quærit deinde Dallæus a Latinis, quod Epiphanius a Collyridianis, nimia & ipsis in eamdem Virginem devotione peccantibus: *Quænam Scriptura de hoc cultu enarravit? Quis prophetarum umquam vel mulierem adorari, nedum hominem permisit?* Atqui Scriptura de illo Latinorum in Beatam Mariam cultu non magis quam de Epiphanianorum Collyridianorum placentis ac sacris quidquam uspiam dicit. In Actibus Apostolorum, in Pauli Epistolis, & aliis quæcumque sancto Canone censentur, nullum de Virginis Matris *hyperdulia* verbum reperies. Addit Dallæus, Veteres Beatam Virginem *Dominam suam*, aut *Cœli Reginam*, immo nec *Beatam* plerumque nominasse, sed *Mariam Virginem* simpliciter appellasse. Ad hæc de septem Mariæ festivitatibus anniversariis altum esse apud Veteres silentium. Nullam fuisse apud eos sabbati observationem ad Divæ Virginis honorem, sive cantu, sive jejunio constantem; Neque Salutationis Angelicæ ullum apud vetustissimos trium priorum sæculorum, sed ne apud quarti quidem sæculi Authores usum deprehendi. Signum quod æris campani sonitu ter quotidie Christianos ad Virginem ea Salutatione adorandam vocat, frustra apud Majores quæri.

B. Virginis Deiparæ Mariæ cultus religiosus & invocatio contra Dallæi & aliorum Hæreticorum insultus defenditur.

Respondeo, Deiparæ Virginis cultum, qui quarto & quinto sæculo in Ecclesia solemnis fuit, a trium priorum sæculorum Patribus traditum fuisse, & propagatum, qui illum ab Apostolis dubio procul acceperant, secundum celebrem illam S. Augustini regulam: *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi authoritate Apostolica traditum rectissime creditur*. Cum enim subito mutatam fuisse Ecclesiæ fidem, nullo reclamante, incredibile sit, & quarto quintoque sæculo celebris esset in Ecclesia Mariæ Virginis sanctissimæ, & Deiparæ cultus, recte colligitur Christianos trium priorum sæculorum credidisse B. Mariam Virginem religioso cultu prosequendam esse & sacra prece venerandam. Certe cum tempore sanctæ Synodi Œcumenicæ Ephesinæ, universa ecclesia beatissimam Virginem religiose coleret, cum sub ipsius nomine templa Deo consecrata essent, Synodusque ipsa congregata fuerit in Majori Ephesinæ urbis Ecclesia, *Quæ appellabatur Maria*, (ut ex Actis patet,) cum dies festi, & solemnes conventus in ejus laudem celebrarentur, ut probat Homilia Procli Cyziceni Episcopi habita Constantinopoli in Magna Ecclesia, sedente Nestorio, quæ sic habet: *Virginea Panegyris, frequensque ac celebris hic conventus, festa hac luce linguam ad laudem provocat .... Ecce enim & terra, & mare Virginem honorant .... Sacra Deipara Maria in unum nos cogit, &c.* Necesse est aut Ecclesiam universam Idololatriæ & superstitioni fuisse addictam, & priscam fidem deseruisse, quod vel cogitare impium est: vel eamdem fuisse vetustissimorum Christianorum, qui tribus primis sæculis vixerunt, de cultu B. Virginis Mariæ, deque illius invocatione fidem, ac eorum qui quarto & quinto sæculo Christi nomen confitebantur & adorabant, Ecclesiæque gremio fovebantur. Ut autem iisdem ritibus, observantiis, precibusque cultus ille constaret, nihil necesse est, cum hæc disciplinæ sint, & constituta fide ipsius cultus & invocationis Deiparæ secundum substantiam, & ut per sese spectatur, modum eorum multiplicem & varium statuere, vel recipere potuerit Ecclesia, diversosque sacræ erga Dei Matrem observantiæ ritus approbare, quos ad Christianam pietatem promovendam, & fovendam judicavit idoneos. Quamvis itaque nec B. Virginis Officium, nec Litaniæ, nec Rosarium, nec Angelica Salutatio cum illa, quæ Ecclesiæ authoritate, & publico usu contexta ipsi est postremis sæculis coronide; nec Sabbatarium in honorem ejusdem beatissimæ Virginis jejunium, ac devotio; nec æris campani sonitus ad Angelicam Salutationem; nec septem B. Virgini sacræ Festivitates annuæ; in veteri Ecclesia institutæ essent; (Quarum tamen nonnullæ antiquissimæ sunt) Quamvis, inquam, hæc omnia Christianæ pietatis & observantiæ erga Sanctissimam Dei Matrem officia, quorum in origines impræsentiarum inquirere, nec opus est, nec per tempus licet, apud veteres solemnia non fuerint; non sequitur (quod inepte Dallæus colligit) Beatæ Virginis cultum religiosum apud priscos Christianos, ante quartum sæculum nullum fuisse.

Prius vero debebat ostendere Dallæus, hæc pietatis Christianæ officia erga Sanctissimam Virginem mala esse, & verbo Dei, legique divinæ repugnantia, quam illa contemptim traducere; quod cum præstare non potuerit, evidens est ipsum odio mero & plusquam hostili in gloriam Deiparæ Virginis illa impugnare. Dicant enim qui his Dallæi næniis delectantur Calvinistæ, ubi nam verbum Dei, aut divina lex prohibet Angelicam Salutationem recitari, Officium, aut Litanias in honorem Dei Genitricis persolvi, quibus ejus advocatio imploretur; festos dies ad ea commemoranda beneficia, quæ Deus ipsi, aut per ipsam hominibus contulit, dicari; &c. Si nulla Dei lege hujusmodi preces aut observantiæ prohibentur, inique adversus Catholicos obgannlunt quasi violatæ legis Dei reos: *Ubi enim lex non est, nec prævaricatio* (inquit Apostolus.)

Æqualis honos & adoratio Jesu Christo & B. Mariæ Virgini non defertur, quamvis simul honorentur & invocentur.

Sacra illa salutiferaque nomina, *Jesus, Maria*, ex singulari erga Filium & Matrem Virginem veneratione & amore proferre, quis nisi insanus vel impius vitio vertat? Eorum nomina cum reverentia proferre, quos colimus, & diligimus, bene instituti animi est. An igitur Jesus nomen *In quo omne genu flectatur, & in quo nos oportet salvos fieri*, venerari, & invocare nefas erit? An Mariæ Virginis dulce nomen, quæ Jesum Dei Filium nobis peperit, subjungere, & ob Filium colere piaculum erit? Sed (inquiunt Heterodoxi) eodem cultu Latini Jesu & Mariæ nomina prosequuntur. Hæc vero insignis calumnia est: *Dominum Jesum adoramus: Mariam Deiparam Virginem honoramus*. Nec æqualis honos Filio & Matri impenditur eo quod amborum nomina connectantur: sicut nec septem Spiritibus, id est Angelis, idem honor ac Deo deferebatur a S. Joanne, licet eos cum Deo appellaret, *Pacem adprecatus & gratiam ab eo qui erat, & qui est, & qui venturus est, & a septem Spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt*. S. Elisabetha Mariæ & Filio, quem in utero gestabat, una serie unoque ritu benedixit, dicens: *Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui:* Nec tamen Filio Matrem coæquavit. Cur igitur nos Mariam Christo coæquare occinunt Calviniani Ministri, quia Jesum & Mariam simul colimus & invocamus, ac utriusque nomina venerabundi proferimus?

Apocal. 1. 4.

Angelica vero Salutatio, *Ave Maria*, an aliquid sonat a pietate alienum? Voces Angelicas repetere, verba quæ Elisabetha Spiritu Sancto repleta protulit, usurpare; Evangelicis vocibus Virgini Matri gratiæ plenitudinem, Domini inhabitationem ac divinam Maternitatem, benedictionem præ mulieribus universis eximiam in virginitate fœcunda gratulari, fructum ventris ipsius Jesum collaudare; eam denique patronam & advocatam adhibere, sive ejus interventionem, nunc & in hora mortis postulare: quis pium esse neget, nisi Christianæ pietatis professus hostis?

Prosa, quam Dallæus allegat, ut invidiam faciat Catholicis, quasi B. Virginem Filio imperare putemus ad Patris dexteram sedenti, non est ab Ecclesia probata, & quibusdam tantum Missalibus olim inserta est; ejus Author ignotus; nec diu in usu fuit: quamquam innoxius esset iste loquendi modus: *Jure Matris impera Redemptori*. Quemadmodum enim Scriptura ait *Deum obedisse voci hominis*, quando orante Josue Sol stetit: ita Filium Matri obedire, Christum Virgini, aliquo sensu dici potest, ipsamque jure Matris Filio imperare. Non enim ibi sumitur proprie imperii nomen, quale est Domini jubentis, sed ut significat orationem ac postulationem efficacem, & certam, ex ingenti ac singulari fiducia; quæ omnino quodcumque vult obtinet. Hoc sensu B. Pe-

Mariæ Virginis intercessio apud Deum potentissima.

B. Petrus Damiani *Sermone* 44. qui est primus de Nativitate B. Virginis, dixit, ipsam Deiparam compellans: *Nil tibi impossibile, cui possibile est desperatos in spem beatitudinis relevare. Quomodo enim illa potestas tuæ potentiæ poterit obviare, quæ de carne tua carnis suscepit originem? Accedis enim ante illud aureum reconciliationis humanæ altare, non solum rogans, sed imperans; Domina, non ancilla.*

Hoc sensu & S. Germanus Patriarcha Constantinopolitanus longe ante Petrum Damiani scripserat in Oratione de Dormitione Deiparæ: *Tu vero*, inquit, *Maternam vim apud Deum obtinens, iis qui supra modum peccant, supra modum veniam conficis. Nec enim fieri potest ut non exaudiaris; quoniam tibi ad omnia, & per omnia, & in omnibus Deus, tamquam veræ & immaculatæ matri suæ obedit.*

Psalterium beatæ Virginis, quod sub Sancti Bonaventuræ nomine circumfertur, in usu publico Ecclesiæ nec est, nec fuit umquam; nec ejus authoritate vel editum, vel solemniter probatum est. Privatus est vel S. Bonaventuræ, vel alterius viri pii fœtus ingenii, pietatisque exercendæ causa subcisivis horis editus. Quem tamen Dallæus inique sugillat, cum Deum laudet in Virgine Matre, nec verba omnia & versus singulorum Psalmorum Deiparæ accommodet, sed quæ ipsi salva Filii gloria & majestate tribui possunt ad eximiam ejus dignitatem prædicandam, & ad ejus interventionem apud Deum postulandam. Hunc enim in scopum totum illud Marianum Psalterium collineare, legentibus patet. Certe præter vulgatos quatuor Scripturæ sacræ sensus, literalem, allegoricum, moralem, & anagogicum, Theologi omnes accommodatitium noverunt, cujus non in dogmatibus quidem confirmandis, sed in concionibus ad populum, præcipue in Panegyricis orationibus frequens est usus, ut ex Veterum etiam Sermonibus, & Orationibus liquido constat. Quidni ergo & in precibus ad B. Virginem vel Sanctos directis, Psalmorum verba, vel alii Scripturæ versus usurpari possint, quod & in publicis Officiis Ecclesia præstat? Non enim ideo transcribuntur in Virginem Dei Matrem, vel in Sanctos, quæ de solo Deo dicta sunt: sed communicata cum B. Virgine, vel cum Sanctis, gratiæ beneficio, significantur dona quædam, quæ Deus cum amicis suis communicat, & quæ in Deiparam Virginem liberalissime profudit: cui non *Per partes*, ut *singulis* Sanctis, sed *se totum dedit gratiæ plenitudo*: ut ait S. Petrus Chrysologus *Sermone* 143.

Sed stupenda est Dallæi cæcitas, & execranda ipsius & consectaneorum Ministrorum malitia, qui Fidelium, non Latinorum dumtaxat, (ut falso supponit Scriptor ad vulganda mendacia audacissimus) sed & Græcorum devotionem & observantiam erga beatissimam Virginem, quam Doctorum, Patrumque ex illa Ecclesia pene omnium, Conciliorum Acta, & Euchologia ac Menæa testantur, cum Collyridianorum superstitione invidiose comparant. Contra quos quidem pugnant laudata S. Epiphanii verba, ut qui Mariam Virginem instar numinis cujusdam adorarent, eique placentas per mulieres ad id sacrificii genus destinatas offerrent: sed cultum ejusdem beatissimæ Virginis divino inferiorem, eo vero, qui cæteris Sanctis defertur, præstantiorem, non impugnat: quem Scriptura sacra satis adstruit, hoc ipso quod eam *Matrem Jesu Filii Dei* esse docet. Amplissima enim illa & prope infinita Matris Dei dignitas, cultus illius eximii fundamentum est, quem Deiparæ Virgini exhibet Ecclesia ob singularem illius supra Sanctos omnes excellentiam. Quem cultum *hyperduliam*, quasi supremi gradus venerationem & observantiam, infra eam quæ soli Deo debita est, & exhibetur, Theologi non absurde appellant.

Deiparæ Virginis singularis excellentia & eximia dignitas, quæ singularis illius & eximii cultus fundamentum est, quem hyperduliam *vocamus, a Patribus summo consensu prædicatur.*

Illam vero Deiparæ Virginis singularem excellentiam & eximiam dignitatem, quæ singularis etiam & eximii cultus fundamentum est, Veteres Patres exquisito præconio commendarunt. S. Irenæus *libro* 5. *cap.* 19. per Beatæ Virginis obedientiam salutem nos adeptos esse asserit, eamque Evæ, sive humano generi in ipsa, advocatam esse factam. *Quemadmodum enim illa per Angelicum sermonem seducta est, ut effugeret Deum, prævaricata verbum ejus: ita & hæc per Angelicum sermonem evangelizata est ut portaret Deum, obediens ejus verbo. Et sicut illa seducta est ut effugeret Deum; sic hæc suasa est obedire Deo, uti Virginis Evæ Virgo Maria fieret advocata. Et quemadmodum adstrictum est morti genus humanum per Virginem: solvatur per Virginem, æqua lance disposita, virginalis inobedientia, per virginalem obedientiam. Adhuc enim Protoplasti peccatum per correptionem Primogeniti emendationem accipiens, & Serpentis prudentia devicta in columbæ simplicitate, vinculis autem illis resolutis, per quæ alligati eramus morti.* Quem locum magna ex parte describens S. Augustinus *lib.* 1. *contra Julianum*, suum fecit.

Virgo Maria Evæ advocata.

Idem S. Irenæus *lib.* 3. *cap.* 33. Mariam generi humano causam salutis factam esse, absque ambagibus asserit. *Sicut*, inquit, *Eva inobediens facta & sibi, & universo generi humano causa facta est mortis: sic & Maria habens prædestinatum virum, & tamen Virgo obaudiens, & sibi, & universo generi humano causa facta est salutis.* Et infra: *Sic autem Evæ inobedientiæ nodus solutionem accepit per obedientiam Mariæ. Quod enim alligavit Virgo Eva per incredulitatem, hoc Virgo Maria solvit per fidem.*

Maria universo generi humano causa salutis.

Ejusdem sanctissimæ Virginis eximiam excellentiam Tertullianus commendat libro *de Carne Christi*, cap. 17. *Deus*, inquit, *imaginem & similitudinem suam, a diabolo captam, æmula operatione recuperavit. In virginem enim adhuc Evam irrepserat verbum ædificatorium mortis. In Virginem æque introducendum erat Dei Verbum extructorium vitæ, ut quod per ejusmodi sexum abierat in perditionem, per eumdem sexum redigeretur in salutem. Crediderat Eva serpenti, credidit Maria Gabrieli. Quod illa credendo deliquit, hæc credendo delevit. Sed Eva nihil tunc concepit in utero ex diaboli verbo: Immo concepit. Nam exinde ut abjecta pareret, & in doloribus pareret verbum diaboli illi semen fuit. Enixa est denique diabolum fratricidam; contra Maria eum edidit, qui carnalem fratrem Israel interemptorem suum, salvum quandoque restitueret. In vulvam ergo Deus Verbum suum detulit, bonum fratrem, ut memoriam mali fratris eraderet.*

Quod Eva credendo deliquit, Maria credendo delevit.

Origenes eamdem commendat Homilia 6. *in Lucam*, ubi Salutationem Angelicam exponens, sive verba quibus Gabriel Archangelus mysterium Incarnationis Beatæ Virgini annuntians, eamdem compellavit: *Ave gratia plena*, ait se hujusmodi sermonem alibi in Scripturis non legisse. *Soli enim Mariæ hæc Salutatio servabatur. Si enim scisset Maria & ad alium quempiam similem factum esse sermonem [habebat quippe Legis scientiam, & erat sancta, & Prophetarum vaticinia quotidiana meditatione cognoverat] numquam quasi peregrina eam salutatio terruisset.*

Hæc salutatio, Ave gratia plena, soli Mariæ servabatur.

S. Gregorius Neocæsariensis, Homilia 1. *de Annuntiatione B. Virginis*, vel alius istius Homiliæ antiquissimus Author, Deiparæ gloriam piis illis exclamationibus celebrat: *Ave gratia plena, Dominus tecum. Tuum enim vere est ut ovæ, gaudeasque; quod tecum divina gratia, uti novit, habitaculum elegit: cum ancilla, Rex gloriæ, cum speciosa, speciosus forma præ filiis hominum; cum impolluta, qui sanctificat universa. Tecum, ac ex te Deus, homoque perfectus: Ave gratia plena fons lucis, quæ illuminat omnes in ipsum credentes. Ave gratia plena, spiritalis solis Oriens, & flos vitæ immaculatus, &c.*

Homilia vero III. Beatissimam Virginem *Omnium Vas miraculorum* vocat, quam & his appellat verbis: *Tua sane laus, o sanctissima Virgo, omnem prorsus laudem excedit, ob eum scilicet qui ex te Deus carnem induit, ac homo natus est. Tibi omnis cælestium, terrestrium, ac infernorum natura convenientem cultum ac venerationem adhibet. Tu enim vere Thronus Cherubicus facta es. Tu in summis spiritalis Regiæ axibus, lucis splendore coruscas; ubi æternus clarificatur Pater, cujus nacta es obumbrantem virtutem; adoratur Filius, quem carne peperisti, laudum canticis celebratur Spiritus Sanctus, qui Magni Regis ortum tuo in utero operatus est. Tua opera, o gratia plena, Trinitas Sancta ac consubstantialis in mundo cognoscitur. Dignare ut nos quoque perfectæ gratiæ tuæ una tecum simus participes.*

Maria Virgo vas omnium miraculorum.

Ejus opera Trinitas Sancta in Mundo cognoscitur.

Sanctus Ephrem Syrus Sermone de Sanctissimæ Dei Genitricis Virginis Mariæ laudibus, multis præclarisque honorum titulis illam exornat, atque hunc in modum invocat : *Sub tuum præsidium confugimus, o sancta Dei Genitrix : Sub alis pietatis atque misericordiæ tuæ protege & custodi nos. Miserere nostri, qui sordibus peccatorum conspurcati sumus, qui sceleribus atque delictis quamplurimis Creatorem Deum nostrum & judicem universorum offendimus : Ne adversus nos insolescat ac glorietur Satanas ... Non nobis est alia quam in te fiducia. Ex ulnis siquidem maternis tibi dediti sumus, Domina nostra, tuique clientes appellati. Ne igitur a maligno Satana ad inferni portas abduci nos sinas. Tu enim noster es portus, o Virgo intemerata, & pia auxiliatrix. Sub tua tutela & protectione toti sumus : Quare ad te unicam confugimus, supplicites clamantes ac deprecantes, ne dulcis Filius tuus Salvator noster & vitæ omnium dator, ob plurima quæ commisimus scelera e medio tollat nos, miserabilesque animas nostras instar leonis diripiat, aut sicut ficum sterilem nos excidat. Obsecramus ut ad Christum securi pervenire possimus, aulasque illas Beatorum subire, ubi non sunt lachrymæ, neque luctus, non vexatio, non molestia, non calamitas, non mors, non cruciatus, non locorum angustia; sed lætitia inexhausta, voluptas justorum maxima, deliciæ infinita, gloria & splendor.* Et in alia ad Sanctissimam Dei Genitricem Oratione : *Adesto mihi nunc & semper, o Virgo Dei Genitrix, mater misericordiæ, benigna & clemens, in præsenti quidem vitæ cursu servens protectrix atque auxiliatrix, hostiles quoscumque impetus a me avertens, & in via salutis me constituens; ac in extremo vitæ articulo miseram meam animam conservans, & tenebrosos atque horrendos pessimorum dæmonum aspectus ab ea procul repellens; in tremendo autem die judicii ab æterna me damnatione liberans : & postremo in numerum justorum me referens, atque inaccessæ Filii tui & Dei gloriæ me hæredem efficiens. Quod utinam per piam intercessionem tuam atque patrocinium, Domina mea, sanctissima Dei Mater, mihi & omnibus humiliter ad te recurrentibus, & spem totam in te figentibus, post hoc exilium concedatur gratia, miseratione, & benignitate Unigeniti tui Filii, Domini Dei ac Salvatoris nostri Jesu Christi.*

Deipara Virgo noster portus & pia auxiliatrix.

B. Virginis invocatio nunc & in hora mortis.

Sanctus Epiphanius *Heresi* 79. agens contra Collyridianos, æqualis esse flagitii ait beatæ Virginis dignitatem deprimere : aut plusquam par sit, attollere; nullos ipsi, aut nimios honores deferre : proinde & Antidico-Marianitas, qui ipsi perpetuæ virginitatis gloriam inviderunt, & Collyridianos, qui ipsam pro Deo obtruserunt, esse pariter execrandos : sicut pariter damnati sunt Hæretici, qui Filio Dei contumeliam irrogarunt, ipsum a Patris divinitate abalienare conati : & illi qui, quo vehementius ipsum honorarent, eumdem esse Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum commenti sunt. Certe si nullum cultum religiosum Deiparæ Virgini deferendum Sanctus Epiphanius existimasset, eaque fuisset Ecclesiæ fides, id statuisset imprimis contra Collyridianos. At contra, ipsam *Selectam quoddam vas atque eximium* vocat, *& amplissimis honoribus affectam* asserit, *perinde ac reliquorum Sanctorum corpora, & si quid ad gloriam illustrius afferre* potest : *Quemadmodum Elias, Joannes, Thecla : cui tamen longe est anteponenda Maria, ob cœleste illud Mysterium, quod in ejus utero perfectum est.* B. Mariam ut Sanctos, sed tamen præ Sanctis, honore dignam Sanctus Epiphanius agnoscit. Quem cultus religiosi gradum Theologi *hyperduliam* vocant. Tandem ubi Sanctissimam Virginem non esse adorandam confirmavit, legitimos ipsi honores vindicat. *Honoretur sane Maria*, inquit, *Pater vero, Filius & Spiritus Sanctus adorentur. Mariam adorare nemo velit.* Et infra, in summam colligens quæ hoc de argumento dixerat : *Maria*, inquit, *in honore sit, Dominus adoretur.*

Æqualis est flagitii, Deiparæ Virginis dignitatem deprimere, aut plusquam par sit extollere.

Maria Virgo sanctis omnibus anteponenda.

Maria honoranda, Dominus adorandus.

Et *Heresi* 78. Beatissimam Virginem cum Eva conferens, ipsam humano generi causam vitæ salutifque fuisse asserit. *Hæc est*, inquit, *quam adumbravit Eva, quæ viventium mater quodam ænigmatis involucro nuncupatur. Siquidem Eva tum viventium appellata est mater, cum jam illud audisset : Terra es, & in terram reverteris, post admissum videlicet peccatum. Quod quidem admiratione dignum est, post illam offensionem tam præclarum ei cognomen attributum. Ac si exteriora dumtaxat, & sensibus obvia consideres; ab eadem hac Eva totius est in terris humani generis origo deducta. Revera tamen a Maria Virgine vita ipsa est in mundum introducta, ut & viventem pariat, & viventium Maria sit mater .... Eva Adamo, quem nudaverat, aspectabilia quædam vestimenta contexuit .... At Mariæ divinitus illud obtigit, ut Agnum nobis atque Ovem pareret : cujus ex splendore ac gloria, tamquam e vellere, per ejusdem virtutem immortalitatis nobis vestis sapienter est confecta ... Eva generi hominum causam mortis attulit, per quam mors est in orbem terrarum invecta; Maria vitæ causam præbuit, per quam Vita est nobis ipsa producta.*

A Maria Virgine vita in Mundum inducta.

Sed nihil dici potest ad gloriam Virginis Deiparæ illustrius iis quæ idem S. Epiphanius scripsit in Oratione de laudibus ipsius, ubi ipsam vocat, *Thronum Cherubicum, cœlum & templum*, variasque profert dulcissimi nominis Mariæ interpretationes. „ Mariam, *inquit*, interpretari solemus, Dominam „ atque etiam spem. Peperit enim Dominum, qui „ est spes totius mundi. Rursus nomen illud, Maria „ interpreteris, Myrrham maris. Myrrham vero aliquis „ dicet de immortalitate; en quod paritura „ esset gemmam immortalem, in mari, hoc est in „ mundo. Cui Virgo serenitatem & tranquillitatem „ contulit, dum portum peperit Christum. Rursum „ itaque Mariæ beatum nomen interpreteris, illustratam; „ utpote quæ illustrata sit a Filio Dei, & „ cunctos usque ad terminos terræ credentes Trinitati „ illuminaverit. Sancta enim Virgo Maria „ est sponsa Trinitatis, ac plane arcanus dispensationis „ thesaurus, cui Gabriel ait : Ave gratia plena, „ Dominus tecum. Suggessit Gabriel, Pater de „ cœlo Spiritum Sanctum arrhabonem misit. Præparavit, „ despondditque Virginem unigenito Filio, „ quam Pater dilexit, Filius inhabitavit, Spiritus „ Sanctus percupivit. *Tum addit, Prophetas cœlestium illarum nuptiarum fecerem prædicasse*, Nimirum „ quomodo Virgo cœlestis Sponsa & Mater simul „ invenitur : quæ donorum antenuptialium nomine, „ Spiritum Sanctum accepit, dotis vero gratia „ cœlum una cum Paradiso ... Gratia Sanctæ Virginis „ est immensa.

Maria nomen explicatur.

Maria cunctos credentes illuminat.

Maria Virgo sponsa Trinitatis.

Angelicæ deinde Salutationis verba sic commentatur : „ Ave gratia plena : immensa gratia sanctæ „ Virginis. Ave gratia plena, virtutibus multis „ exornata, inextinguibilem lucem velint accensa „ face, luce splendidiorem prætendens. Ave gratia plena, „ hami esca spiritalis : in te siquidem hamus „ divinitas. Ave gratia plena, arca gloriæ spiritalis. „ Ave gratia plena, urna aurea, continens Manna „ cœleste. Ave gratia plena, quæ sitientes perennis „ fontis dulcedine satias. Ave gratia plena, „ mare spiritale, gemmam cœlestem Christum habens. „ Ave gratia plena, splendidum cœlum, quæ „ incomprehensum in cœlis contines Deum .... Ave „ gratia plena, porta cœlorum, de qua Propheta „ vociferatus est his verbis. Ecce porta clausa, „ & nullus ingredietur per eam, &c. ... Quo pacto „ beatam illam prædicabo, quæ tota ac radicitus „ fundata gloria est? Solo enim Deo excepto, „ cunctis superior est ... Lætabantur Angeli, tamquam „ ipsi dumtaxat Deum haberent : quibus Sanctissima „ Virgo superior facta, habitantem in cœlis „ Deum, in terra concepit, ut hac ratione Angelorum „ exercitus hominibus confertos in terram „ traheret. Ipsa enim cœli & terræ Mediatrix, utriusque „ unionem commisit ... O Virginem, stupendum „ monile Ecclesiæ! Magnum mysterium! „ Sacerdotem pariter ac Altare indigitat Virginem, „ quæ cœlestem panem Christum mensæ instar ferens, „ tribuit in remissionem peccatorum nostrorum. *Et infra* : „ Dico illam esse cœlum, thronum, „ simul & crucem : extendens enim sanctas ulnas „ Dominum portavit, Thronus Cherubicus, cruciformis „ & cœlestis, de qua per Scripturas in cœlos „ incumbo, & conspicio illam ab Angelis adorari. „ Hinc Gabriel imprimis salutat Virginem :

Gratia Deiparæ Virginis immensa. Verba salutationis Angelicæ exponuntur.

Ezechiel. cap. 44.

Maria Virgo, solo Deo excepta, cunctis superior est.

Cœli & terræ Mediatrix. Sacerdos & Altare.

Deipara Virgo eximio & singulari honore ab Angelis colitur.

Ave

„ Ave gratia plena.... Angeli accusabant Evam, nunc vero Mariam gloria prosequuntur, quæ mulierum infirmitatem vere gloriosam reddidit, quæ lapsam Evam erexit, & Adamum e paradiso dejectum in cœlos misit: quæ paradisum clausum aperuit, & per Latronem rursum Adamum complantavit. Per te enim, o Sancta Virgo, medius obstructionis paries inimicitias dissolvit: Per te pax cœlestis donata est mundo, per te homines facti sunt Angeli, per te homines appellati sunt amici, servi & filii Dei. Per te homines fiduciam habent in cœlo erga Altissimum: Per te crux resplenduit per universam terram: Per te mors conculcatur, & spoliatur infernus: Per te ceciderunt idola, & excitata est notitia cœlestis: Per te cognovimus unigenitum Filium Dei, quem Sanctissima Virgo peperisti.

Nihil ea splendidius.

S. Ambrosius *libro* 2. *de Virginibus*, eximias sanctissimæ Virginis virtutes prædicat, eamque velut omnium virtutum absolutissimum exemplar proponit: nihilque in terris esse profitetur, quod ipsi dignitate non cedat. *Quid nobilius*, inquit, *Dei Matre? Quid splendidius ea quam splendor elegit?*

Maria Virgo Mater Capitis nostri, & membrorum ejus.

S. Augustinus *libro de Sancta Virginitate, cap.* 6. Beatissimam Virginem Mariam non solum Christi, sed & Christianorum omnium matrem esse asserit: quo utroque nomine, singularem præ Sanctis reliquis honorem, observantiam, & amorem promerita est eorum omnium qui Christiana censentur appellatione. „ Maria, *inquit*, faciens voluntatem Dei, corporaliter Christi tantummodo mater est, spiritaliter autem & soror, & mater. Ac per hoc una illa fœmina, non solum Spiritu, verumetiam corpore & mater est & Virgo. Et mater quidem spiritu, non Capitis nostri, quod est ipse Salvator, ex quo illa magis spiritaliter nata est; quia omnes qui in eum crediderint, in quibus & ipsa est, recte filii Sponsi appellantur. Sed plane mater membrorum ejus, quod nos sumus; quia cooperata est charitate ut Fideles in Ecclesia nascerentur, qui illius corporis membra sunt: corpore vero mater ipsius Capitis.

Antiquus Author libri tertii de Symbolo ad Catechumenos, *S. Augustino adscripti*, cap. 4. *Evam & Mariam comparans*: „ Per fœminam mors, *inquit*, per fœminam vita: per Evam interitus: per Mariam salus. Illa corrupta secuta est seductorem: hæc integra peperit Salvatorem.

Author Sermonis olim 18. De Sanctis inter Augustinianos, nunc in Appendice 194. „ Mater generis nostri, *inquit*, pœnam intulit Mundo; Genitrix Domini nostri salutem attulit Mundo. Auctrix peccati Eva; auctrix meriti Maria. Eva occidendo obfuit; Maria vivificando profuit. Illa percussit, illa sanavit. *Et infra*: Admitte preces nostras intra sacrarium exauditionis, reporta nobis antidotum reconciliationis... Quia tu es spes unica peccatorum, per te speramus veniam delictorum, & in te, Beatissima, nostrorum est exspectatio præmiorum. Sancta Maria succurre miseris, juva pusillanimes, refove flebiles, ora pro populo, interveni pro Clero, intercede pro devoto femineo sexu, sentiant omnes tuum juvamen, quicumque celebrant tuam commemorationem.

S. Cyrillus Alexandrinus qui Deiparæ dignitatem Beatissimæ Virgini adversus impium Nestorium vindicavit, elegantissimam in ejus laudem Orationem habuit Ephesi, in qua ipsam frequenter salutat repetito Deiparæ nomine, ipsamque vocat „ Pretiosissimum totius orbis monile, columbam incorruptam, lampadem inextinguibilem, ex qua natus est Sol justitiæ; locum ejus qui loco non capitur, per quam salvatur omnis spiritus fidelis.

Per Virginem Deiparam salvatur omnis spiritus fidelis.

S. Proclus Episcopus Cyzicenus, in Homilia habita Constantinopoli ante Concilium Ephesinum, hoc præconio beatissimam Virginem exornat. „ Sacra Deipara Maria in unum nos cogit. Hæc illibatæ virginitatis purus ille thesaurus, decusque. Hæc spiritalis secundi Adami paradisus: hæc unitarum inter se naturarum officina: hæc salutaris reconciliationis panegyris: hæc thalamus in quo Verbum humanam sibi carnem desponsavit; animatus naturæ rubus, quem divini partus ignis non combussit: vere levis illa nubes, quæ super Cherubim sedentem in corpore suo gestavit: vellus mundissimum cœlesti pluvia madens, ex quo Pastor ovem induit. Maria, inquam, Ancilla & mater; Virgo, ac cœlum; unicus pons per quem Deus ad homines descendit. Hæc admirandæ illius œconomiæ tela, ex qua ineffabili quadam ratione unionis illius tunica confecta est. Cujus quidem textor extitit Spiritus Sanctus; nutrix virtus ex alto obumbrans; lana, vetusta Adami pellis; trama, impolluta Virginis caro; radius textorius, immensa gestantis gratia; artifex, verbum per auditum illapsum.

Maria spiritalis secundi Adami paradisus.

Mariam eximio præ Sanctis omnibus honore coli S. Proclus docet.

Idem Oratione V. (Tom. I. Auctarii Bibliothecæ Patrum Græco-Lat.) „ ADORATUR ET MARIA tamquam quæ Mater, ancillaque & nubes, thalamusque ac arca Domini effecta sit. Mater; Eum namque peperit qui voluit nasci. Ancilla; quippe naturam confiteor, & prædico gratiam. Nubes; concepit enim de Spiritu Sancto, quem illæsa integritate peperit. Thalamus; in ea etenim ut nuptiali thalamo Deus Verbum habitavit. Arca; non quæ Legem portaverit, sed quæ Legislatorem peperit. Quapropter dicamus ei: *Benedicta tu in mulieribus*, quæ sola Evæ mœrori medelam attulisti: sola ingemiscentis abstersisti lachrymas; sola redemptionis Mundi pretium portaveris: sola creditum margaritæ thesaurum acceperis: sola sine voluptate gravida effecta sis, ac sine dolore pepereris: sola Emmanuelem qua ipse voluit ratione, partu edideris.

Et Oratione VI. „ Hæc oliva fructifera plantata in domo Domini, ex qua Spiritus Sanctus Dominici corporis ramum accipiens, tempestate jactato humano generi, detulit, fauste de cœlo annuncians pacem. Ipsa floridus ac immarcescibilis hortus, in qua lignum vitæ plantatum, universis libere fructum immortalitatis præbet. Ipsa novæ creaturæ cœlestis globus, in qua sol justitiæ numquam occidens, omnem ab anima omni peccatorum noctem fugavit. Ipsa Virginum gloriatio; Matrum exultatio; fidelium sustentatio; Ecclesiæ diadema; rectæ fidei expressa forma; pietatis signaculum, veritatis norma; indumentum temperantiæ; vestis virtutis; justitiæ munitio; Sanctæ Trinitatis domicilium.

S. Petrus Chrysologus, *Sermone* 64. quanta bona per beatissimam Virginem, ceu per Mediatricem, hominibus obvenerint, ita explicat. „ Una, *inquit*, Puella sic Deum in sui pectoris capit, recipit, oblectat hospitio, ut pacem terris, cœlis gloriam, salutem perditis, vitam mortuis, terrenis cum cœlestibus parentelam, ipsius Dei cum carne commercium, pro ipsa domus exigat pensione, pro ipsius uteri mercede conquirat. *Ibidem*. Sine Maria nec fugari mors poterat, nec vita poterat reparari. Et *Sermone* 142. *hæc salutantis Angeli verba*, „ Invenisti gratiam, *sic enarrat*: Quantam? Quantam superius dixerat; Plenam. Et vere plenam, quæ largo imbre tota funderet & infunderet creaturam. Invenisti enim gratiam apud Deum. Hæc cum dicit, & ipse Angelus miratur, aut fœminam tantum, aut omnes homines vitam meruisse per fœminam.

Maria Virgo largo imbre gratiæ totam creaturam infundit.

S. Basilius Seleuciensis, *Oratione in Annuntiationem*, beatissimæ Virginis dignitatem, potentiam, mediationem diserte commendat. „ Ave gratia plena, *inquit*, castitatis florentissime paradise, in quo lignum vitæ plantatum, fructus salutis universis producet: Ex quo Evangeliorum quaterno initio fons, miserationum flumina credentibus deducet. Ave gratia plena, Dei ac hominum mediatrix, quo medio pariete inimicitiarum sublato, cœlestibus terrena coeant, ac uniantur. Quis ergo ingentem Dei genitricis potentiam non miretur? Quamque illa universis Sanctis, si quibus honorem habemus, emineat? Siquidem enim Deus tantam servis impertitus est gratiam, ut non solum tactu ægros sanarent, sed & umbræ ipsius projectu idem præstarent: quantam putandus Matri concessisse virtutem? An non multo præ subditis majorem? Plane liquet. Quid autem mirum Sanctos hactenus in humanis agentes

Interprete P. Combefis.

Maria Virgo Dei & hominum Mediatrix.

Ingens Dei Genitricis potentia.

„ tes, ac ambulantes, efficaces fuisse, quando neque iis demortuis, eorum terra pariter potentiam valuit occultare? Quamquam enim saxa eorum contegunt corpora, positis tamen in necessitatibus saluti esse possunt, modo illi digne ad eos accesserint. Quod si his miranda adeo patrare concessit, quale Matri nutricationis pretium dederit; ac quantis eam donis perornavit? *Denique his verbis Sanctissimam Virginem appellat* : „ O Virgo Sanctissima, ut quis honesta quæque ac gloriosa de te loquatur, haud quidem ille aberrabit a veritate, sed pro merito haud fecerit satis: Nos de supernis intuens, esto propitia, ut modo quidem regas in pace: in judicio autem, ac pro tribunali illo, sine pudore, ac fiducia plenos adducens, ejus nos stationis, quæ a dextris est, participes facias.

Maria Virgo nobis facta est salutis via.

S. Anastasius Archiepiscopus Antiochenus Sermone 1. in Annuntiationem intemeratæ Deique Genitricis Mariæ: *Dei nostri Matrem*, inquit, *in hæc verba cum Gabriele salutemus: Ave gratiosa, Dominus tecum: quod facta sis nobis salutis via; ascensusque ad superos, ac locus requietionis, refrigeriique tabernaculum, in quo Dominus habitavit... Salve sis, Mater pariter ac Virgo, Vitæque cibus, ac fons immortalitatis: ex te enim Is prodiit, qui interemit corruptionem, ac mortem destruxit.*

Psal. 131.

Hesychius Hierosolymitanus presbyter in Sermone 11. de Annuntiatione, illa verba Davidis: *Surge Domine in requiem tuam, tu & Arca sanctificationis tuæ:* sic enarrat: *Tu & Arca sanctificationis tuæ, quæ haud dubie Virgo est Deipara. Si enim tu margarita, illa merito arca ac capsula. Tu cum Sol existas, cælum necessario Virgo vocanda sit. Cum sis flos immarcescibilis, erit plane Virgo planta incorruptionis, paradisus immortalitatis. In quam Isaias hæc conspiciens, super vaticinio acclamabat, dicens: Ecce Virgo in utero concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel. Ecce Virgo; Quænam? Inter mulieres præcipua, inter Virgines eximia ac singularis; præclarum humani generis ornamentum ac decus, luti nostri gloria; quæ Evam probro, Adamum pœna liberavit; draconis libertatem abscidit: quam concupiscentiæ fumus non attigit, nec libidinis vermis violavit.*

Mariam Virginem concupiscentiæ fumus non attigit.

Chrysippus Presbyter Hierosolymitanus, in Sermone de laudibus B. Virginis, plurimorum vaticiniorum figuris ipsam ab antiquo adumbrantibus, illam celebrat, ac salutat. *Ave gratia plena: Ave*, inquit, *quæ vulvam consecuta es ipsis quoque cælis capaciorem; quippe quæ illum, quem nec cæli capiunt, ea comprehendisti. Ave fons lucis, omnem hominem illuminantis. Ave solis ortus, qui nullum umquam potest ferre occasum. Ave vitæ thesaurus. Ave hortus Patris. Ave pratum totius fragrantiæ Spiritus. Ave radix omnium bonorum. Ave margarita pretiosa, omni pretio majoris. Ave vitis, præclaro onusta botro. Ave nubes pluvia Sanctorum irrigantis animos. Ave puteus aquæ semper vivæ. Ave rubus igne spiritali ardens, quæ tamen nusquam comburaris. Ave porta clausa, soli autem Regi aperta. Ave mons, ex quo angularis lapis sine manibus abscissus. His enim, atque aliis multis hujusmodi, cuncti Deo afflati in Mariam sigillatim acclamant.* Et infra beatissimam Virginem Evæ opponens; *Quænam*, inquit, *verisimile est humani generis hostem ipsum secum loqui, qui nos modo per mulierem ad pristinam videat instauratos adoptionem? Nonne talia nunc dicit & lamentatur? Unde fit ut instrumentum illud quod mihi ab initio opitulatum est, nunc mihi adversetur? Opem tulit mulier ut humanum genus tyrannis addicerem; at mulier tyrannide depulit. Exaltavit me antiqua Eva, ac Nova evertit.*

Maria fons lucis omnem hominem illuminantis.

Per Beatam Virginem ad pristinam adoptionem instaurati sumus.

S. Andreas Hierosolymitanus in Sermone de Salutatione gaudii Angelica, sic beatam Virginem compellat: *Ave organum, per quod soluta est dirarum condemnatio, ejusque loco inducta gaudii justificatio. Ave vere benedicta. Ave magnificum divinæ gloriæ templum. Ave sacra molitione extructum Regiæ Palatium. Ave thalame, in quo Christus humanam sibi naturam desponsavit. Ave Deo electa antequam nascereris. Ave divina cum hominibus reconciliatio. Ave thesaure vitæ immortalis. Ave cælum cælo altius, Regis gloriæ domicilium. Ave Dei, qui nusquam capi possit, ac possit in te sola, bene capax locus. Ave sancta virginalis terra, ex qua novus Adam, ineffabili a divina fictione, veteri recuperando, susceptus est. Ave fermentum sacrum divinæ initiationis, quo tota humani generis massa conspersa, & ex uno Christi corpore in panes formata, in unam coivit novam concretionem. Ave indefectibilis gaudii parens. Ave nova gloriæ arca, in qua Dei Spiritus descendens requievit. Ave aurea urna, eum ferens, qui Manna dulce fecit. Ave Seraphica forceps carbonis mystici. Ave perspicaciæ acutiorisque præscientiæ speculum, quo inclyti Spiritus Interpretes, Dei ad nos infinitæ virtutis demissionem mystice perceperunt. Ave dioptra perspectiva, qua ii, qui in tristi peccatorum umbra tenebris obsiti essent, vehementem de cælo cum gloria exortum suscipientes justitiæ Solem, mirabiliter illustrati sunt. Ave Prophetarum omnium, Patriarcharumque gloriatio.*

Maria Virgo bonorum cum Deo reconciliatrix.

Maria Virgo fermentum divinæ initiationis.

Per Mariam Spiritus Sancti Interpretes Christi Mysteria perceperunt.

Leontius Episcopus Neapoleos Cypri Sermone 5. pro Christianorum Apologia contra Judæos, laudato Actione quarta Septimæ Synodi Œcumenicæ: *Qui honorat Martyrem, Deum honorat: & qui Matrem ejus adorat, ipsi honorificentiam exhibet.*

Deipara Virgo religioso cultu, eo qui defertur Martyribus, excellentiore honoratur.

S. Germanus Patriarcha Constantinopolitanus in Oratione *de Dormitione Deiparæ Virginis*, de ipsius meditatione & intercessione multa habet, eaque egregia. Ita Christum ipsam alloquentem inducit: *Neque eos qui in mundo sunt, tua destitutos ope dimissura es: Sed sicut ego, cum de mundo non sim, eos qui in mundo sunt, propitiis intueor oculis ac providentia guberno; sic nec tua a Mundo usque ad consummationem auferenda protectio est. Ego te Virginem Matrem effeci. Ego te quoque lætantem super Filio matrem constituam. Mundum tibi debitorem præstabo, & emigrantis nomen tuum majori gloria collustrabo. Ego te mundi murum exædificabo: eorum pontem qui fluminibus jactamur; eorum, qui manu ducimur, baculum; peccatorum Advocatam: scalam denique quæ provehere in cælum mortales sufficiat.*

Deiparæ Virginis protectio a Mundo usque ad consummationem non auferendi.

Sic denique Deiparam Virginem invocat. *Memento servorum tuorum Christianorum. Cunctorum commenda preces; universorum statue spes, fidem confirma, Ecclesias ad unitatem coge, Imperium trophæis auge, exercitui auxiliare: mundum pace compone, cunctosque a periculis & tentationibus liberans, unicuique a damnationis reatu solutam præstare exora retributionis diem. Ad quem enim alium ibimus? Verba vitæ æternæ habes, tua nimirum ad Deum pro nobis commendationis vota. Tu enim es quæ feceris semper, nec umquam cesses facere nobiscum magnalia. Et sanctum est nomen tuum, quod ab Angelis & Hominibus, in omnes generationes generationum beatum prædicatur.*

Maria Virgo peccatorum Advocata.

S. Joannes Damascenus Oratione 1. *de B. Mariæ Dormitione*, sic Deiparam appellat: *Usque ad regium Filii tui thronum pervenisti, perspicue eum ac late conspiciens, & cum magna atque inenarrabili quadam libertate adstans Angelis arcana quadam, atque omni dicendi facultate superior lætitia, Patriarchis sempiterna oblectatio, perennis Prophetiæ exultatio, mundo benedictio, rebus omnibus sanctificatio, laborantibus requies, mæstis consolatio, ægrotantibus medicina, tempestate jactatis portus, peccantibus venia, omnibus poscentibus promptum subsidium.* Ab eodem Patre beatissima Virgo *Justitiæ fons, sanctitatis thesaurus, vera Domini Dei arca, spiritalis Novi Adami paradisus, vivum cælum, vitæ thesaurus, gratiæ abyssus, animata mensa, Novus liber, in quo, inenarrabili modo, Deus Verbum citra omnem manus operam inscriptus est, porta Dei, Spiritus thalamus, gratiarum Pelagus, Dei Genitrix, orbis universi salutis administra; Concha, quæ cælitus ex divinitatis fulgetro in utero concepit, & Christum ingentis pretii unionem peperit, divinum, ac vivum simulacrum, ad quod opifex Deus inventus est: Christianorum spes, firma salutis arrha, Mediatrix; Angelorum Domina, & rerum omnium conditarum hera* nuncupatur: *Ut quæ simul & ancilla & mater summi illius Opificis exstiteris.*

Maria Virgo gratiarum abyssus, Christianorum spes, Mediatrix, Angelorum Domina.

In Orat. de Nativit. & de Dormit. Deiparæ, & lib. 4. de Fid. Orthod. cap. 15.

Idem Pater Oratione 11. de Assumptione Dei Genitricis: *Oportebat*, inquit Dei Matrem ea quæ *Filii erant possidere, atque ab omnibus rebus conditis ut Dei Matrem & ancillam adorari. Quamquam enim semper ita comparatum est, ut hæreditas a parentibus ad filios devolvatur: nunc tamen sursum sacrorum fluminum fontes fluunt. Et enim Filius Matri res omnes conditas*

Maria Virgo non adoratur ut Deus, sed ut Dei Mater, præ Sanctis omnibus singulari & eximio cultus genere honoratur.

ditas in servitutem addixit. Et Oratione 3. de sacris Imaginibus honorem cultumque eximium Deiparæ Virgini vindicat, medium inter Latriam quæ uni Deo debetur, & venerationem quæ Sanctis exhibetur; isto quidem superiorem & longe præstantiorem, illo vero inferiorem, alteriusque generis. *Neminem*, inquit, *oportet ut Deum adorare, nisi eum qui natura Deus est: omnibus autem honorem debitum habere propter Dominum..... Solum verum omnium Procreatorem & Opificem adoremus, & latriæ cultu veneremur, ut Deum natura adorandum. Adoremus & Sanctam Dei Genitricem, non tamquam Deum, sed ut Dei Matrem, quantum pertinet ad humanitatem. Adoremus etiam Sanctos, ut electos amicos Dei, & libere loquendi cum ipso facultatem assecutos.* Eos qui devotionem erga Deiparam Virginem contemnunt, & muliercularum superstitiosularum otiosum negotium impie vocant, qui ejus Imaginibus cultum religiosum abrogant; elogia quibus a Patribus & ab Ecclesia ornatur & laudatur, impatienter ferunt; Eam eximio, singulari, proprioque cultu, secundum Deum, præ Sanctis omnibus negant honorandam; illos (inquam) Diaboli partes agere, ejus ministros esse, S. Joannes Damascenus ostendit, referens Historiam ab Abbate Theodoro Æliota narratam, in Prato spirituali descriptam; quo etiam ex Libro Fides Catholica in Septima Synodo Œcumenica adversus Iconomachos confirmata est. Narrat fuisse in Monte Olivarum strenuum quemdam senem inclusum, quem libidinis dæmon oppugnabat. Hic cum die quodam acrius urgeretur, conqueri cœpit, & alloqui dæmonem in hunc modum: Et quando tandem me desines infectari? Recede jam a me quem ad senectutem usque persecutus es. Cui dæmon sese oculis ejus perspicuum exhibens; Jura (inquit) nemini narraturum id quod dicturus sum tibi. Quod si feceris, te amplius non oppugnabo. Senex autem per eum qui in excelsis habitat, juravit: Nulli patefaciam, inquiens, quod mihi dixeris. Tunc dæmon: *Hanc*, inquit, *Imaginem ne adoraveris, & ego posthac tecum bellum non geram. Imago autem illa Dominæ nostræ S. Mariæ Dei genitricis, Dominum nostrum Jesum Christum gestantis effigiem continebat. Vide* (ait S. Joannes Damascenus) *quem imitentur, & cujus Ministri sint isti, qui prohibeat imagines adorari. Certe libidinis Dæmon maluit ne Senex Dominæ imaginem adoraret, quam ut in libidinis immundum crimen incideret, illud esse peccatum graviuс sciens* (utpote impietatis & hæresis, si Deiparam Virginem seu in se, seu in sua Imagine religioso cultu prosequendam non esse profiteretur, & Diabolo suadente contemneret Imaginem, & Sanctissimam Dei matrem cujus erat imago, remque inutilem esse credens Beatæ Mariæ Virginis venerationem & cultum, cessaret potentissimæ Mediatricis & advocatæ patrocinium coram sacra Imagine implorare, quo gratiam obtinuerat a Christo in hanc diem ad tentationem vincendam, ac deinceps erat impetraturus.

S. Joannes Damascenus, Orat. 3. de Imaginibus.

Maria Virgo Regina Mundi, janua paradisi.

Quid referam laudes, quibus eamdem Sanctissimam Virginem cumulat S. Hildephonsus Toletanus Archiepiscopus in Sermonibus de illius assumptione? Quid ea commemorem præconia quibus ipsam celebrat B. Petrus Damiani? Qui Homilia 48. in ejusdem Nativitate ipsam vocat *Reginam mundi, fenestram cœli, januam paradisi, tabernaculum Dei, stellam maris, scalam cœlestem per quam supernus Rex humiliatus ad ima descendit; & homo qui prostratus jacebat, ad superna exaltatus ascendit*. Qui & in altera de Annuntiatione ipsam ad nostri generis redemptionem Dei adjutricem quodam sensu, quatenus Redemptorem peperit, fuisse confirmat. *Statim*, inquit, *de thesauro divinitatis Mariæ nomen evolvitur; & per ipsam, & in ipsa, & de ipsa, & cum ipsa, totum hoc faciendum decernitur: ut sicut sine illo nihil factum, ita sine illa nihil refectum sit.*

Sicut sine Dei Filio nihil factum, ita sine Maria Virgini nihil refectum.

Maria Virgo singularem in cordibus nostris sibi vindicat principatum.

Idem beatissimæ Virginis Officium apud suos solemne fuisse testatur. *Exultate*, inquit, *in Domino, quia de Domina illa sermo succedit, quæ singularem in cordibus nostris sibi vendicat principatum. Hæc est ad cujus nomen corpus humiliter inclinatis, cujus horis reverenter assistitis, cujus memoriam jugiter frequentatis.*

Et in fine sermonis: *Dulcis Dominus; dulcis Domina: quis ille Deus misericordia mea? hæc Domina mea, misericordiæ porta.*

Maria orbis perditi Reparatrix.

Quid S. Anselmi loca insignia describam, cujus totus liber *de Excellentia B. Virginis Mariæ*, exscribendus esset, ubi ipsam vocat *Orbis perditi reparatricem, Dominam summam, & unicam dominatricem cœli & terræ, Reginam Angelorum.*

Præterire non possum Mellifluum Patrem S. Bernardum, qui in Homilia II. super Evangelium *Missus est*, B. Virginis excellentiam, & beneficentiam in humanum genus diserte prædicat, eique Mediatricis apud Deum nostræ munus asserit. *Curre*, inquit, *Eva ad Mariam, curre mater ad filiam: filia pro matre respondeat: ipsa matris opprobrium auferat: ipsa Patri pro matre satisfaciat; quia ecce si vir cecidit per fœminam, jam non erigitur nisi per fœminam.... O admirandam, & omni honore dignissimam Virginem! o fœminam singulariter venerandam! super omnes fœminas admirabilem, parentum reparatricem, posterorum vivificatricem!* Et postquam *Mariæ* nomen *Stellam maris* significare dixit, hæc subjungit: *O quisquis te intelligis in hujus sæculi profluvio magis inter procellas & tempestates fluctuare, quam per terram ambulare, ne avertas oculos a fulgore hujus syderis, si non vis obrui procellis. Si insurgant venti tentationum, si incurras scopulos tribulationum; respice stellam, voca Mariam. Si jactaris superbiæ undis, si ambitionis, si detractionis, si æmulationis, respice stellam, voca Mariam. Si avaritia, aut iracundia, aut carnis illecebra, naviculam concusserit mentis, respice ad Mariam. Si criminum immanitate turbatus, conscientiæ fœditate confusus, judicii horrore perterritus, barathro incipias absorberi tristitiæ, desperationis abysso, cogita Mariam. In periculis, in angustiis, in rebus dubiis Mariam cogita, Mariam invoca. Non recedat a corde: & ut impetres ejus orationis suffragium, neu deseras conversationis exemplum.*

Maria parentum reparatrix, posterorum vivificatrix.

Maria in periculis, in angustiis invocanda.

Idem Epistola 174. *Valde honoranda est Mater Domini. Bene admones; sed honor Reginæ judicium diligit. Virgo Regia falso non eget honore, veris cumulata honorum titulis, infulis dignitatum. Honora sane integritatem carnis, vitæ sanctitatem. Mirare fecunditatem in Virgine: Prolem venerare divinam. Extolle nescientem vel in concipiendo concupiscentiam, vel in pariendo dolorem. Prædica reverendam Angelis, desideratam gentibus, Patriarchis, Prophetisque præcognitam, electam ex omnibus, prælatam omnibus. Magnifica gratiæ inventricem, Mediatricem salutis, restauratricem sæculorum. Exalta denique exaltatam super choros Angelorum ad cœlestia Regna. Hæc mihi de illa cantat Ecclesia, & me eadem docuit decantare: Ego vero quod ab illa accepi, securus & teneo & trado.*

Maria Mediatrix salutis.

Idem Sermone de duodecim prærogativis Beatæ Mariæ habito Dominica infra Octavas Assumptionis. *Jure*, inquit, *Maria Sole perhibetur amicta, quæ profundissimam divinæ sapientiæ ultra quam credi valeat, penetravit abyssum; ut quantum sine personali unione creatura conditio patitur, luci illi inaccessibili videatur immersa. Illo nimirum igne Prophetæ labia purgantur, illo igne Seraphim accenduntur. Longe vero aliter Maria meruit non velut summatim tangi, sed operiri magis undique & circumfundi, & tamquam ipso igne concludi. Candidissimus sane & calidissimus hujus mulieris amictus; cujus omnia tam excellenter irradiata noscuntur, ut nihil in ea non dico tenebrosum, sed ne subobscurum saltem vel minus lucidum, sed ne tepidum quidem aliquid, aut non ferventissimum liceat suspicari.... Quis stellas nominet, quibus Mariæ regium diadema compactum est? Non incongrue forsitan duodecim stellas istas, duodecim prærogativas gratiarum intelligere videamur, quibus Maria singulariter adornatur. Siquidem invenire est in Maria prærogativas cœli, prærogativas carnis, prærogativas cordis, & si fuerit ternarius iste per quaternarium multiplicatus, habemus forte stellas duodecim, quibus Regina nostra diadema præfulgeat universis. Mihi sane singularis rutilat fulgor, primo quidem in Mariæ generatione, secundo in Angelica Salutatione, tertio in Spiritus superventione, quarto in Filii Dei inenarrabili Conceptione. Sic in*

his

Maria Deo uncta & immersa, quantum sine personali unione creatura potest.

Duodecim gratiarum prærogativæ in S. Virgine Maria.

hit quoque plane sidereum irradiat decus quod Virginitatis primiceria, quod sine corruptione fœcunda, quod sine gravamine gravida, quod sine dolore puerpera. Nihilominus etiam speciali quodam splendore in Maria coruscant mansuetudo pudoris, devotio humilitatis, magnanimitas credulitatis, Martyrium cordis ... Jam te, Mater Misericordiæ, per ipsum sincerissimum tuæ mentis affectum tuis jacens provoluta pedibus Luna Mediatricem sibi apud Solem justitiæ constitutam devotis supplicationibus interpellat, ut in lumine tuo videat lumen & Solis gratiam tuo mereatur obtentu, quam vere amavit præ omnibus & ornavit.*

** Id est, Ecclesia.*

Deus totum nos habere voluit per Mariam.

Idem Mellifluus Doctor Sermone in Nativitate B. Virginis Mariæ. *Totis ergo medullis cordium, totius præcordiorum affectibus, & votis omnibus Mariam veneremur, quia sic est voluntas ejus qui totum nos habere voluit per Mariam ..... Ad Patrem verebaris accedere, solo auditu territus, ad folia fugiebas: Jesum tibi dedit Mediatorem.... An vero trepidas & ad ipsam? Frater tuus est & caro tua, tentatus per omnia absque peccato, ut misericors fieret. Hunc tibi fratrem Maria dedit. Sed forsitan & in ipso Majestatem vereare divinam, quod licet factus sit homo, manserit tamen Deus. Advocatum habere vis & ad ipsam? Ad Mariam recurre. Pura siquidem humanitas in Maria non modo pura ab omni contaminatione, sed & pura singularitate naturæ. Nec dubius dixerim, exaudietur & ipsa pro reverentia sua. Exaudiet utique Matrem Filius, & exaudiet Filium Pater. Filioli, hæc peccatorum scala, hæc mea maxima fiducia est, hæc tota ratio spei meæ.*

Quidam Patres S. Mariam Virginem adorandam dixerant, late sumpta adorationis notione.

His subjungo Nicetam Choniatem libro 20. Thesauri Orthodoxæ Fidei, cujus Fragmentum in Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunensis Tomo 25. editum est, Ordinem exponens quo Saraceni ad Fidem Christianam conversi catechizantur & ad Baptismum præparantur. In Professione Fidei, post confessionem Sanctissimæ Trinitatis, Incarnationis, Passionis, Resurrectionis & Ascensionis Christi, subdit Catechumenus: *Sanctam præterea Virginem, quæ illum in carne peperit, Dei proprie vereque Matrem esse credo & confiteor, eamdemque, ut revera Dei qui homo factus est Matrem, atque idcirco Dominam & Reginam omnis creaturæ divina gratia effectam, adoro & veneror.* Hunc loquendi modum Græcis Patribus familiarem, non est cur rejiciant ac sugillent delicationis fastidii, aut severioris criterii viri, Dei honorem imminutum iri, aut Mariam Virginem Deo coæquari existimantes, si adorationis & venerationis Christianorum objectum asseratur. Non una enim adorationis notio est. Non supremum dumtaxat religionis cultum & honorem uni Deo debitum significat, quem Latriam vocamus; sed & religiosum cultum inferioris Ordinis, qui Sanctis hominibus vel Angelis exhibetur. & imprimis præstantiorem illum qui Virgini Dei Matri propter singularem excellentiam & incomparabilem dignitatem præ Sanctis omnibus tribuitur. In Ecclesia & pro Ecclesia scribebant vel loquebantur, qui adorandi verbum respectu Deiparæ Virginis usurparunt, non alio quam Ecclesiæ sensu. A Fidelibus intelligebantur, late patens adorationis nomen pro ratione objecti determinari scientibus, ut vel latriæ cultum significet, cum de Deo, vel inferioris ordinis cultum & reverentiam, cujus varii sunt gradus, cum de creaturis excellentiam aliquam a Deo consecutis dicitur. Quod egregie S. Thomas explicat Secunda Secundæ, Quæstione 84. Articulo 1. in responsione ad primum: *Deo*, inquit, *debetur reverentia propter ejus excellentiam, quæ aliquibus creaturis communicatur: non secundum æqualitatem, sed secundum quamdam participationem. Et ideo alia veneratione veneramur Deum, quod pertinet ad latriam: & alia veneratione quasdam excellentes creaturas, quod pertinet ad duliam. Et quia ea quæ exterius aguntur, signa sunt interioris reverentiæ, quædam exteriora ad reverentiam pertinentia exhibentur excellentibus creaturis, inter quæ maximum est adoratio. Sed aliquid est quod soli Deo exhibetur, scilicet sacrificium.* Unde S. Augustinus dicit lib. 10. *De Civitate Dei*, cap. 4. Multa *de cultu divino usurpata sunt, quæ honoribus deferrentur humanis, sive humilitate nimia, sive adulatione pestifera: ita tamen ut quibus ea deferrentur, homines haberentur, qui dicuntur colendi & venerandi, si autem eis multum additur, & adorandi: Quis vero sacrificandum censuit, nisi ei quem Deum aut scivit, aut putavit, aut finxit?* Secundum *reverentiam ergo quæ creaturæ excellenti debetur* (inquit S. Thomas) *Nathan adoravit David. Secundum autem reverentiam quæ debetur Deo, Mardochæus noluit adorare Aman, timens ne honorem Dei transferret ad hominem. Et similiter secundum reverentiam debitam creaturæ excellenti, Abraham adoravit Angelos: secundum autem reverentiam quæ debetur Deo, prohibitus est Joannes Angelum adorare.* Cæterum hyperduliam, id est, potissimam duliæ communiter sumptæ speciem Beatæ Virgini deberi S. Thomas docet. *Maxima enim reverentia debetur homini ex affinitate quam habet ad Deum.* Nulla porro major cum Deo affinitas, quam Deiparæ Virginis, cui singulari & incomparabili ratione Dominus inest, videlicet *identitate, quia idem est quod illa* (ut loquitur B. Petrus Damiani, Sermone 44.) *Honor igitur Matris refertur ad Filium* (inquit S. Thomas) *quia ipsa Mater est propter Filium adoranda.* Nomine adorationis cultum latriæ non intelligit Doctor Angelicus, quem disertis verbis ipsi exhibendum negat, cum sit pura creatura; sed solam venerationem duliæ, eminentiorem tamen quam cæteris creaturis, quæ propterea *hyperdulia* vocatur.

Hester. 13.

Apoc. 22.

Secunda Secundæ, Quæst. 93. Artic. 4. ad Secundum.

III. P. Q. 25. A. 50. Resp. ad 2. & in corpore Articuli.

Vides conspirantes non Latinos tantum, sed & Græcos, omnium ætatum Patres, ad Sanctissimæ Virginis excellentiam dignitatemque singularem & eximiam commendandam, quæ singularis etiam & eximii cultus fundamentum est, quem Theologi de Schola *hyperduliam* vocant? Vides plurimos, non mediæ tantum ætatis, sed priorum sæculorum, cultum Beatissimæ Virginis, ejus pro humano genere meditationem & interventionem diserte asserere? Vides plerosque Deiparam & *Dominam & Reginam Angelorum* vocare, & *rerum omnium conditarum heram*? Incredibilis igitur est Dallæi cæcitas, qui Catholicos eo insectatur nomine, quod Beatam Virginem *Dominam suam & Reginam cœli* appellent: quod trium primorum sæculorum Patribus insolitum fuisse comminiscitur, quia paucis in locis, ubi obiter B. Virginis meminerunt, his eam non exornarunt nominibus. Quasi vero omnes honorum titulos quos S. Virgini jure meritoque tribuendos censebant, congerere debuerint, ubicumque de ipsa sermo esset. Quamquam omnes complectitur *Mariæ nomen*, & *Matris Dei* appellatio. Nam *Mariæ* nomen (ut Epiphanius observavit) *Dominam* significat: & Domini, Regisque cœlorum Matrem, *Dominam nostram & Reginam cœli* salutare suadent honor & pietas, quam Filio debemus. Si enim Regis terreni matrem, & conjugem, Reginas & Dominas vocamus, stolidissimus est qui beatæ Virgini Dei Matri & Sponsæ, nomen honorificum *Dominæ, & Reginæ cœlorum* invidet. Præ Dallæo, & similibus postremi hujus sæculi fecibus audiendus est S. Petrus Episcopus Ravennas cognomento Chrysologus, *Sermone 11. in Annuntiatione B. Virginis* in quo ait: *Dignitas Virginis annuntiatur ex nomine: Nam Maria Hebræo sermone, Latino Domina nuncupatur. Vocat ergo Angelus Dominam, ut Dominatoris genitricem trepidatio deserat servitutis; quam nasci & vocari Dominam, ipsa sui germinis fecit & impetravit authoritas.*

Maria Virgo spes nostra post Christum.

Audiendus S. Joannes Damascenus *Oratione 1. de Dormitione Deiparæ*, in qua sic ipsam compellat. *Tibi nos quoque hodierna die assidemus, o Domina Domina, atque iterum dicam, Domina, Dei Genitrix & Virgo, animas nostras ad spem tuam, non secus atque ad firmissimam anchoram alligantes, mentem, animam, corpus, totos denique nos tibi dicantes ac consecrantes, Psalmis & Hymnis spiritualibus, quantum possumus, honorantes. Etenim, si ut sacrosanctus sermo nos edocuit, honor is qui conservis habetur, benevolentiam erga communem Dominum declarat, quo tandem modo studium te honorandi, quæ Dominum peperisti, negligendum erit? Annon illud vel necessario spiritui præferemus, ac vel etiam ipsi vitæ anteponemus? Hac enim ratione nostram erga Dominum benevolentiam luculentius ostendemus.*

Mariam honorando, nostrum erga dominum amorem ostendimus.

Audiendus Leo Augustus, *Oratione in Annuntiationem*; in qua Beatam Virginem ita compellat: *Rex*

tuam

Obsequium Mariæ impensum, ad Filium transit.

tuam animi pulchritudinem admiratus, Te sibi in sponsam delegit. Ea de causa nunc Tibi tamquam Reginæ ministramus, tuoque vultui supplicamus, tuæ gloriæ divitias abunde consecuti .... Jam ipsi quoque Angelorum populi dulce habent ut Tibi offerant laudem, atque ut Regis matrem, beatam prædicant; nec quidquam pluris ducunt, quam ut Tibi inserviant, cui impensum obsequium ad Filium transire compertum habeant.

Audiendus Theophanes Ceramæus, Homilia 62. *Assumemus*, inquit, *apud Deum mediatores Sanctos cum reliquos, tum præcipue castissimam Dominam, velox, & inexpugnabile præsidium.*

Audiendus S. Andreas Archiepiscopus Cretensis, *Oratione* 2. *&* 3. *in Dormitionem Deiparæ*, ubi eam non semel *Dominam, & Reginam naturæ* vocat & *commune mundi Propitiatorium*.

Maria Virgo Mediatrix apud Mediatorem.

Maria Virgo Negotium sæculorum, Domina Mundi, Regina cœli.

In ipsa, per ipsam & de ipsa Deus recreavit quicquid creaverat.

Audiendus S. Bernardus in Sermonibus *de Assumptione* & alibi, eam vocans, *Reginam cœlorum, Reginam nostram, Dominam, Matrem misericordiæ, Mediatricem apud Mediatorem*. Prætermittere non possum præclarum ejusdem Melliflui Doctoris locum ex Sermone 11. in Festo Pentecostes. *Christus*, inquit, *jam operabatur salutem nostram in medio terræ, in utero videlicet Virginis Mariæ, quæ mirabili proprietate terræ medium appellatur. Ad illam enim sicut ad medium, sicut ad Arcam Dei, sicut ad rerum caussam, sicut ad Negotium sæculorum respiciunt, & qui in cœlo habitant, & qui in inferno, & qui nos præcesserunt, & nos qui sumus, & qui sequentur, & nati natorum, & qui nascentur ab illis. Illi qui sunt in cœlo, ut resarciantur: & qui in inferno, ut eripiantur; qui præcesserunt, ut Prophetæ fideles inveniantur; qui sequuntur, ut glorificentur. Eo beatam te dicunt omnes generationes, Genitrix Dei, Domina Mundi, Regina cœli..... Ex hoc beatam te dicent omnes generationes, quæ omnibus generationibus vitam & gloriam genuisti. In te enim Angeli lætitiam, justi gratiam, peccatores veniam inveniunt in æternum. Merito in te respiciunt oculi totius creaturæ, quia in te, & per te, & de te benigna manus Omnipotentis quidquid creaverat, recreavit.*

Audiendæ totius Ecclesiæ Græcæ pariter & Latinæ voces in sacris Officiis beatam Virginem *Dominam nostram, Reginamque cœlorum* salutantis.

In serie veterum, qui Deiparæ Virginis mediationem & invocationem confirmarunt, omisi Photium Constantinopolitanum, quod inter Patres numerari non debeat vir nequitia non minus quam eruditione celebris. Ejus tamen non est prætermittendus insignis locus ex Oratione in Sanctissimæ Dei Genitricis Natalem. Quippe non est existimandus vir a Latina maxime alienus Ecclesia & qui Latinis plurimos errores perperam & malevole objectavit, singularem Latinorum traditionem de cultu religioso, & invocatione Deiparæ Virginis promovisse: Sed hanc ipsam in Ecclesia sua traditionem invenisse censendus est, in eaque fide summum agnovisse Latinorum cum Græcis, tum suæ ætatis, cum veteribus consensum. Sic autem Beatam Virginem invocat. *Sed tu, o Virgo ac Verbi parens, propitiatio mea ac refugium: quæ mirabili ratione ab sterili edita es, mirabiliorique, spicam vitæ nobis edidisti; apud Filium tuum ac Deum nostrum intercedens, ac Mediatrix accedens laudatores tuos ab omni sorde, omnique macula depurgatos, cælesti thalamo dignos effice.*

Maria Virgo mirabili ratione a sterili edita Nostra apud Deum Mediatrix.

Lib. 3. de Relig. cultus objectu, cap. 4.

Apud Origen. l. 1. contra Celsum.

Dallæi objectionibus contra cultum Deiparæ Virginis respondetur.

Objicit Dallæus unum & alterum argumentum contra Beatæ Virginis cultum. Primum inde sumit, quod a Celso, cæterisque Paganis ejus ævi, nusquam nostris objecta fuerit Divæ Virginis hyperdulia, quam objecisset Celsus, si qua tum apud eos fuisset: maxime quo loco Judæum inducit beatissimæ Virgini maledicentem, ac Domino Jesu exprobrantem, *Quod e vico Judaico sit ortus, e muliere indigena, paupercula, victum paranta operis manuariis, quam ait ejectam a marito fabro materiario, quasi deprehensam in adulterio*; deinde narrat *a viro sic expulsam, & ignominiose vagabundam, edidisse Jesum partu clanculario*. Sed & fictitii adulteri nomen & artem addebat, *Militem* quemdam fuisse *nomine Pantheram*. Qui ergo hæc de Sanctissima Virgine credebat & spargebat Celsus, non modo vilia & sordida, sed etiam turpia atque inhonestissima; ejusmodi mulieris cultum nostris erat exprobraturus, si Maria apud eos adorata fuisset. Atqui Celsus ne unum quidem tota in nostros disputatione verbum facit de ullo Mariæ cultu. Omnino ergo confitendum est, nullam adhuc, ejus temporibus Christianorum fuisse in Divam Virginem hyperduliam.

Secundo Origenes, dum ad illam Celsi de Mariæ statu objectionem respondet, infandam quidem de stupro calumniam, ut decebat, refellit, & cæcæ adversariorum improbitati imputat, qui quod Jesum Virgo peperisse dicatur, inde occasionem sumpserunt ejus ortum velut alieni & non legitimi seminis opus infamandi. Cæterum paupertatem & humilitatem Mariæ, alteram criminationis partem, intactam prætermittit; neque ullis honoribus mitigat & consolatur, aut orbis Reginam, omniumque bonorum largitricem asserit.

Tertio. Cultum B. Virginis vetustissimis Christianis incognitum fuisse colligit Dallæus ex disputationibus S. Irenæi, & Tertulliani contra Valentinianos, qui Jesum per Mariam quidem natum esse, & per ejus uterum transiisse concedebant, sed negabant eum quidquam e Virgine accepisse. At si Mariam tota jam Ecclesia hyperdulia colebat, nihil eo cultu ad hanc causam clarius ac validius afferri poterat. Cum unica hyperduliæ ratio atque origo sit Mariæ dignitas, quæ scilicet Jesu Domini ac Dei nostri ea vere proprieque loquendo mater est, quod non modo in ejus utero, sed etiam ex ipsius carne, Christi Jesu caro formata sit. Cum igitur neque Irenæus, neque Tertullianus ullum de Mariæ hyperdulia in tota hac causa verbum fecerint, illam neuter scivit.

Denique & illud ejusdem est ordinis, quod Origenes quemdam confutans in tantam insaniam progressum, *Ut assereret negatam fuisse Mariam a Salvatore, eo quod post illius nativitatem juncta fuisset Josepho*; Divæ hyperduliam nullam illi objicit, objecturus utique, si aliquam novisset.

Respondeo, Celsum omnia Christianorum dogmata non novisse, ut mirum non sit, si ea ipsis non objecerit omnia, quæ objecturus fuisse videtur, si novisset. Neque enim contra baptismum objicit aliquid, neque contra Eucharistiam, objecturus utique si novisset. Christianos criminatur, quod clanculários conventus habeant, nec commemorat, aut conjicit quid istis in conventibus ageretur. Libri ejus putidissimis in Christianos calumniis referti erant, qualis illa erat de Ophitarum erroribus, quos Christianis tribuebat, quod scilicet Deum Creatorem execrarentur, quia maledixerat Serpenti, qui primis hominibus boni malique scientiam indiderat. Non mirum itaque quod de B. Virginis Deiparæ eximio cultu, quem Scholastici *hyperduliam* vocarunt, nihil objecerit Celsus, præsertim cum dogma de B. Virginis religioso cultu & invocatione, ut & alia plura Christianæ Fidei, vel Disciplinæ capita, Ethnicis ignota essent, eaque illis abscondere operæ pretium esset. Pessime ergo Dallæus ratiocinatur, cum nullum fuisse B. Virginis religiosum apud Christianos cultum colligit, quia nullum ipsis exprobrat Celsus. Si enim ipsam coluerunt, id in conventibus suis, aut domesticis precibus præstitere: in quibus quid ageretur, cum nesciret Celsus, immo nec quid a nostris crederetur, unde doctrinam Christianorum *clanculariam* vocabat, non poterat dogma, & disciplinam de cultu & invocatione Deiparæ ipsis objectare. Certe nec Sanctissimæ Trinitatis, nec Incarnationis mysteria, & Christianorum de hisce fidem, Celsum novisse, constat ex ipsius objectionibus apud Origenem, quarum nulla Trinitatis mysterium petit: quæ vero Incarnationem pulsant, ostendunt, ipsum ignorasse in quo positum esset adorandum illud mysterium. Quamobrem longe verisimilius est, ipsum omnem religiosi cultus apud Christianos disciplinam perspectam & exploratam non habuisse; nec eorum fidem de cultu & invocatione B. Virginis & Sanctorum novisse. Quod autem omnia Christianæ religionis dogmata non vulgarentur Paganis, sed multa arcana essent, ac solis Fidelibus tradita, ne ludibrio essent Ethnicis, aut eorum in nostros calumniis locum darent, colligitur ex Origene libro ipso primo contra Celsum. *Quoniam*, inquit, *sæpius nominat doctrinam clanculariam*

coarguendum est hoc quoque, quando per totum orbem notior est Christianorum prædicatio, quam Philosophorum placita. Quis enim Jesum e Virgine natum & crucifixum ignorat? Quis Resurrectionem ejus multis creditam, & denunciationem judicii, reddituri pro dignitate pœnas peccatoribus, Justis præmia? Quin & Resurrectionis futuræ mysterium vulgatum est, tametsi rideatur ab infidelibus. Quæ cum ita se habeant, perabsurdum est doctrinam hanc vocare clancularium. Quod vero quædam insunt, quæ non communicantur quibusvis: id non solum doctrinæ Christianæ proprium est, verumetiam Philosophicæ. Nam & illi exteriorem & penitiorem doctrinam habebant: & alii Phytagoram audiebant, contenti ipsius authoritate: alii secreto discebant rationes non evulgandas in profanos, nondumque purgatos. Cætera quoque mysteria, quæ ubivis fiunt per Græciam atque Barbariam, nemo calumniatur eo nomine, quod occulte fiant. Igitur & inconsiderate calumniatur Christianorum sacra clancularia.

Quod vero nec Celso, nec alteri Sycophantæ, qui B. Mariam a Christo negatam esse effutiebat, ejusdem Sanctissimæ Virginis cultum objecerit Origenes; nec Valentinianos Iræneus & Tertullianus eo impugnaverint argumenti genere, non probat cultum illum veteribus Christianis ignotum fuisse; sed nullam fuisse apud Ethnicos, aut Hæreticos illos istius argumenti vim; nec emunctæ naris accuratique ratiocinii viros eo uti potuisse ad Paganorum calumnias & blasphemias, vel Hæreticorum errores confutandos: cum non magis Mariæ cultum approbaturi essent, quam præcipua Religionis nostræ mysteria crediturì. Sicut enim si adversus Calvinianos realem Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia præsentiam negantes, pugnaremus argumento ex adoratione Eucharistiæ petito, quæ fit in Ecclesia universa; nihil conficeremus; quia qui præsentiam realem Corporis & Sanguinis Christi sub Sacramento negant, consequenter negant adorandam Eucharistiam: ita qui adversus Valentinianos disputans, argumentum ex cultu singulari & eximio B. Virginis desumptum intorsisset, non confodisset hujusmodi telo veritatis hostes: quia æque negare potuissent illam eximiis hisce honoribus prosequendam esse. Vel dixissent, cultum excellentem illi deferri, quod per eam Jesus natus esset, ac per ejus uterum transisset: sicut Christi sepulchrum veneratione singulari dignum censetur, quamvis ex sepulchri substantia Christus ad vitam immortalem resurgens nihil sumpserit. Tandem si usi non sunt Patres eo argumento adversus Nestorium, qui Deiparæ dignitatem B. Virgini negabat; nec tamen inde colligi potest Ephesini tempore Concilii publicum ac solemnem ejusdem Sacratissimæ Virginis cultum in Ecclesia nullum fuisse; colligi etiam non potest ignotam fuisse S. Irenæo & Tertulliano Fidelium venerationem & observantiam religiosam erga Beatam Virginem, quia tota adversus Valentinianos disputatione illius non meminerunt.

Hæc paulo uberius tractavi ne tam præclara data occasione officio venerationis, pietatis, amorisque erga Sanctissimam Virginem Deiparam, mei deessem. Cum enim ejus patrocinio tanta debeam, quanta vix ullus Christianorum debet: siquidem me a teneris patre & matre orbatum, suæ sinu charitatis excepit, a periculis innumeris eripuit, in portum religiosæ vitæ, & in ordinem ipsi singulari ratione addictum deduxit, ac multiplicium ingentiumque, interventione sua, mihi fuit auctrix gratiarum, cumque ejus intercessione aliis in dies a Christo sperem & preces, æquitatis & grati animi ratio postulabat ut Matri Dei, Dominæ, Reginæ Mediatricique, meæ potentissimæ, hoc servitutis obsequiique mei tenue pensum persolverem, ut cultum ipsius contra Hæreticos ipsius hostes pro viribus vindicarem. Suscipe Virgo Beatissima hos pro tua gloria & honore asserendo devotissimi clientis tui conatus: mihique cum in hoc absolvendo Opere, tum in omnibus Vitæ meæ actibus, tum maxime in mortis hora, apud Jesum Christum Filium tuum Dominum meum Redemptorem ac Judicem, tuo, quod oro supplex favere digneris patrocinio.

Laus Deo, Patri, & Filio, & Spiritui Sancto, In Maria Virgine, Filia Patris, Matre Filii, Sponsa Spiritus Sancti, Templo Sanctissimæ Trinitatis.

HISTORIÆ

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ SEXTI SÆCULI SYNOPSIS.

CAPUT PRIMUM.

De Piorum Persecutionibus, VI. Sæculo.

Quod Hæreticis solemne est, ferro in Catholicos grassari, cum viribus superiores sunt, sub Anastasii Imperio manifestum fuit. Nam Synodi Chalcedonensis defensores gravem passi sunt persecutionem, cum ab ipso Imperatore, tum a Severianis, quorum Dux Severus Judæorum conducta manu, trecentos & amplius Monachos secundæ Syriæ interfecit, eorumque cadavera avibus dilanianda projecit, multos in vincula conjecit, plurimos, dilapidatis ipsorum facultatibus, ex ædibus & civitatibus expulit, anno 517. Id constat ex Libello Clericorum & Monachorum Antiochiæ, & Syriæ, lecto in Synodo Constantinopolitana sub Menna.

Imperante Justino, Cabades Rex Persarum Christianos afflixit, quorum plurimi linguis ipsius jussu præcisis locuti sunt. Brevis ea fuit persecutio: Nam postmodum nostræ Religionis hominibus impense favit. (Ex Nicephoro *lib.* 16. *Historia Ecclesiastica, cap.*36.)

Anno 522. Dunaam Tyrannus, Homeritarum finitimus regioni, religione Judæus, Negra Arabiæ civitate occupata, cives a Christi confessione abducere frustra conatus, pene omnes dira persecutione mactavit. In glorioso tot Martyrum agmine celeberrimus fuit, duxque cæterorum Arethas. Adversus Tyrannum Justinus opem Elesbaam, Æthiophum Regis Christiani, imploravit. Qui ipso cæso, copiisque illius profligatis, ac recepta urbe, regioneque tota, victoriam Cruci Christi acceptam ferens, relicto Regno, Monasticam Vitam amplexus, seipsum perennem victimam Deo in gratiarum actionem immolavit. (Ex Nicephoro, *lib.* 17. *Historiæ Ecclesiasticæ, cap.* 6.)

Vexatum est in quibusdam etiam Occidentis regionibus, sæculo VI. Catholicum nomen. Trasamundus Rex Wandalorum, clausis per totam Africam Catholicorum Templis, sexaginta & amplius Episcopos in Sardiniam exules deportari jussit, ut habet Author Vitæ S. Fulgentii. Ducentos viginti Paulus Diaconus, seu alius Author Historiæ Miscellæ, lib. 15. numerat. Byzacenæ dumtaxat Provinciæ Antistites, quorum unus erat Fulgentius, Vitæ illius Scriptor videtur numerasse.

Sed & in Hispaniis a Leuvigildo Rege Ariano dira persecutio in Catholicos excitata est, quorum plurimos exilio, carcere, verberibus afflixit, variisque suppliciis trucidavit: Catholicos vi rebaptizabat, non Laicos tantum, sed & Sacerdotes. Ea persecutione a Fide defecit Vincentius Cæsaraugustanus Episcopus. Hermenegildus Regis filius, & Vincentius Legionensis Abbas Fidem sanguine confirmarunt. Hæc sæviit persecutio annis 583. & 584. de qua Gregorius Turonensis, *lib.* 5. *Historiæ Francorum*, *cap.* 38. & S. Isidorus in *Chronico*. De Martyrio vero S. Hermenegildi, legendus Gregorius Magnus *lib.* 3. *Dialogorum*, *cap.* 31.

CAPUT II.

De Summis Pontificibus, qui Ecclesiam rexerunt Seculo VI.

ARTICULUS I.

De Symmacho.

Annus Christi quingentesimus volvebatur, cum Symmachum in Cathedra Sancti Petri jam ab anno & amplius sedentem, Schismaticorum factio magis ac magis vexabat. Affictis ipsi criminibus Visitatorem qui de iis cognosceret, a Theodorico Rege petierant, obtinuerantque, Petrum Altinensem Episcopum. Is Romam profectus, nulla Symmachum reverentia prosecutus est: Quod tamen Rex ipsi imprimis præceperat; nullam Ecclesiasticæ pacis curam gessit, sed a Schismaticis, in partes tractus turbavit omnia; ut testatur Ennodius Ticinensis, in *Apologetico pro Symmacho*.

Tumultus ut sedaret Theodoricus, non Ecclesiæ tantum, sed Urbis pacem perturbantes, anno sequente congregavit Synodum, quæ Palmaris dicta est, consentiente Symmacho. Quod omnino necessarium fuisse, ut canonica Synodus esset, Patres, ut primum congregati fuere, contestati sunt. Id ex Actis perspicuum est. *Memorati Pontificer*, inquiunt, *quibus allegandi imminebat occasio; suggesserunt, ipsum qui dicebatur impetitus, debuisse Synodum convocare; Scientes quia ejus Sedi primum Petri Apostoli meritum, vel principatus; deinde secuta jussionem Domini Conciliorum venerandorum authoritas, ei singularem in Ecclesiis tradidit potestatem: Nec antedictæ Sedis Antistitem minorum subjacuisse judicio, in propositione simili forma aliqua testaretur. Sed potentissimus Princeps, ipsum quoque Papam in colligenda Synodo voluntatem suam literis demonstrasse significavit. Unde a Mansuetudine ejus paginæ postulata sunt, quas ab eo directas constabat: Hasque dari Sacerdotibus sine tarditate constituit.*

Synodus in causa Symmachi legitima non fuisses: nisi ejus convocationi ipse præbuisset assensum.

Ingressus in Conventum Symmachus, Regi de Synodi convocatione gratias habuit, idque secundum vota sua cessisse palam testatus est. Et Synodo ordinis corrigendi authoritatem dedit, sperans fore ut Visitator, qui contra religionem, contra statuta Veterum, a parte Cleri, vel ab aliquibus Laicis fuerat postulatus, ex ordinatione Antistitum statim cederet, sibique jura prius restituerentur omnia, quam causa sua disceptaretur. Æqua Pontificis postulatio Patribus visa, sed absque Regis assensu & authoritate id executioni mandare impossibile. Causam ante cognosci ac judicari Theodoricus edixit, quam patrimonium vel Ecclesias reciperet. Prima sessio habita est, & compertum fuit Schismaticos ad dicendum contra Pontificem testimonium, servos adduxisse, quos Canones, & Leges ipsæ sæculi non admittunt: Ipsumque irruentibus æmulorum suorum turmis male fuisse exceptum, & vulneratos, qui ipsum comitabantur, Sacerdotes: Visum est his de rebus ad Regem referre. Qui respondit: *In Synodali esse arbitrio, in*

Rex Arianus caussa Ecclesiastica cognitionem Synodo totam permittent imitandum Catholicis Regibus prabet exemplum.

tanto negotio sequenda praferi bere, nec aliquid ad se, prater reverentiam de Ecclesiasticis negotiis pertinere; committens etiam potestati Pontificum, ut sive propositam vellent audire negotium, sive nollent, quod magis putarent utile, deliberarent; dummodo venerandi provisione Concilii pax in civitate Romana Christianis omnibus redderetur. Favente Principe, Synodus decrevit, ut Symmachi causa divino judicio servateus, & ab æmulorum suorum accusationibus liber, purusque criminis declaratus, sacra ministeria obiret, omnibusque Pontificatus Maximi juribus in Urbe, & extra frueretur: Clerici vero Schismatici, si Pontifici facerent satis, officiis suis ex misericordia restituerentur. Quisquis vero absque ejus mandatis & assensu rem sacram faceret, Canonum subjaceret ultioni. Ista certa sunt ex Actis. Ex quibus pariter certum est, primo, hanc Synodum, quæ Avieno Seniore Consule consignatur, vere esse Palmarem, non eam quæ Avieno Juniore Consulatum gerente celebrata est anno 502. & quæ vulgo Romana IV. sub Symmacho a Conciliorum Collectoribus inscribitur. Secundo, fictitiam esse Synodum alteram, quam iidem Collectores secundam inscribunt, anno 900. quam ex Anastasio Bibliothecario, in Vita Symmachi, eruere se putant: In qua Symmachus ab afflictis criminibus purgatus sit, & Laurentius Antipapa, necnon Petrus Altinas, Visitator a Theodorico datus, damnati fuerint. Si enim anno præcedenti Visitator ille fuisset in Synodo centum & quindecim Episcoporum damnatus, Pontifex in Synodo ista Palmari non dixisset, *Sperare se at Visitator, ex ordinatione Antistitum, sicut decebat sanctum propositum, prima fronte cederet.*

In Actis Palmaris Synodi, examine dignum est quod dicitur, *Romanæ sedis Antistitem minorum non subjacere judicio.* Joannes Launojus parte 1. Epistolarum in Epistola ad Claudium Santeulium contendit, *Minorum* nomine non Episcopos, non Synodum intelligi, sed Romanos plures Clericos, Senatum, & populum qui sese in Symmachi causa, ferventiori, quam par fuit, studio interposuerant: quo in argumento immaniter a vero aberrasse virum doctissimum, in Dissertatione singulari de potestate Romanæ Synodi in causa Symmachi Papæ, demonstrabo.

Bonorum Ecclesiasticorum alienatio sub pœna anathematis prohibita; solis Sacerdotibus illorum administratio commissa.

Anno 502. Avieno Juniore & Probo Coss. Romæ Synodum alteram Symmachus habuit, cujus Decreto Lex Odoacris Regis, qua edixerat, ne absque Regum Italiæ assensu Romani Pontificis electio fieret, nec ulla Ecclesiæ prædia, vel quævis alia bona, etiam mobilia, possent a Pontificibus alienari, sub pœna anathematis, missa in irritum est, ne tam pravo exemplo freti *quilibet laici, quamvis religiosi, vel potentes, in quacumque civitate, quolibet modo, aliquid præsumerent de Ecclesiasticis facultatibus decernere, quarum solis Sacerdotibus disponendi indiscusse a Deo cura commissa docetur.* Sua tamen & Synodi authoritate statuit Symmachus, ut nulli Romanorum Pontificum, vel presbyterorum qui Titulis erant præpositi, Ecclesiæ prædia quæcumque alienare, vel commutare liceret: nec etiam eorum usumfructum concedere, nisi Clericis, captivis, & peregrinis. Exceptæ sunt domus in urbibus constitutæ, quarum status non modicis expensis sustenatur. Has namque, acceptis justa æstimatione redditibus, commutari Synodus permisit. Alienantibus, accipientibus, nisi restituerint, & subscribentibus, inflictum anathema. Hac in Synodo inter Antistites eminebant, Laurentius Mediolanensis, Petrus Ravennas, & Eulalius Syracusanus, vitæ sanctimonia, & Sacerdotali constantia conspicui.

Episcopos, Presbyteros, & Diaconos Symmachus Papa Concellaneos habere statuit, omnium actuum suorum testes.

Occasione criminis impacti Symmacho a Schismaticis, promulgata est, sive a Laurentio Mediolanensi (ut putat Cardinalis Baronius) sive a Rege Theodorico, ut alii existimant, egregia illa Constitutio, quæ Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, Concellaneos, omnium actuum suorum testes habere jubet. Sed a quocumque promulgata sit, Symmachi ipsius authoritate lata est, ut hæc verba indicant: *Apostolica Sedes B. Petri, vel Præsulis ejus authoritate Papa subnixi.* Constitutionis edendæ occasio significatur his verbis: *Cum Apostolica Sedis Præsulem, & omnium pene Ecclesiarum gubernacula tractantem, per proximos tumultus incendium, inimicorum rabies tali ore momordisset.* Decreti vero hæc series est: *Nullum ergo Sacerdotum antiquis & modernis legibus obsequentem, nullumque Levitarum; sine bene probata volumus in quocumque loco manere persona. Vel quem substantia exilitas non permiserit habere consortem, ipse Concellaneus fiat alterius. Publicum sit apud Religiosos omnes quod geritur .... Multos habeat actuum conscios, qui Deo debet innocentiam. Videant æmuli, quia qui testes habet, vult probari .... Certe vel si mens sit recti conscia, vindicta dignus est, qui alii existit causa periculi. Confessor Ambrosius: Quanti, inquit, non dederunt errori locum & dederunt suspicioni? Suspicio ista est interritus suspicantis; atqui non caret peccato, qui dederit.* Ista Constitutio legitur apud Ennodium

Symmachi mansuetudo & clementia.

Cum vero Schismatici Romæ adhuc tumultuarentur, & adversus Palmarem Synodum, quæ Symmachum ab impactis criminibus absolverat, scripsissent, titulumque Operi suo indidissent: *Adversus Synodum Absolutionis incongruæ*: Quinta Synodus ab eodem Pontifice Romæ congregata, anno 503. Libello Apologetico, quem Ennodius Ticinensis Diaconus pro Palmari Synodo Romana, & Symmacho ipso scripserat, quo Schismaticorum objectiones refellebantur, Synodicam contulit authoritatem, illumque inter Quartam & Quintam Synodos Symmachianas collocari jussit. Illa in Synodo Sacerdotalis & Pontificiæ mansuetudinis insigne dedit exemplum Symmachus, cum Patres damnationis Sententiam, in accusatores suos, obtrectatoresque Synodi, a qua absolutus fuerat, mox laturos, pro iisdem rogavit. *Et licet*, inquit, *juste damnentur, propter misericordiam tamen conserventur, ut in nobis illa Domini declaretur sententia, qua præcipitur iis fratribus dimitti, sicut sibi a Domino cupiunt dimitti.*

Judiciorum ordo restitutus.

Denique ut Pontificum honori consuleretur imposterum, Canones antiqui ab hostibus Symmachi in ejus accusatione conculcati, restituti sunt, & confirmati, quibus cavetur, ne plebs adversus Episcopum, adversus Pastorem oves, accusando insurgant, nisi a recta fide exorbitaverit: & ne inimici, aut inimicorum domestici, vel suspectæ quævis personæ, ad accusationem Episcoporum admittantur: sancitumque est ut expoliatis Episcopis quæ ablatas fuerunt, restituantur prius quam ipsorum causæ instituatur cognitio.

Symmachus Anastasium Imperatorem hæreticis communicantem & faventem excommunicat.

Symmachus Anastasium Imperatorem, Acacii memoriæ, & hæreticis Chalcedonensis Concilii hostibus communicantem, & faventem excommunicavit. Quamobrem furore percitus Princeps, Libellum famosum adversus Pontificem vulgavit, quo ipsum, inter alia convicia, Manichæum vocabat. Cui Libello respondit, Apologetica ad impium Imperatorem Epistola; in qua de excommunicatione ipsius hæc habet: *Dicis, quod mecum conspirante Senatu, excommunicaverim te. Ista quidem ego, sed rationabiliter factum a Decessoribus meis sine dubio subsequor. Nos non te excommunicavimus, Imperator, sed Acacium: Tu recede ab Acacio, & ab illius excommunicatione recedis: Tu te noli miscere excommunicationi ejus, & non es excommunicatus a nobis: si te misces, non a nobis, sed a te ipso excommunicatus es.*

Pontifices Regibus superiores, illisque reverendi.

In eadem Epistola Pontificiam cum Imperatoria dignitatem conferens, Pontifices Regibus superiores esse ostendit, illisque reverendos. *Conferamus autem*, inquit, *honorem Imperatoris cum honore Pontificis, inter quos tantum distat, quantum ille rerum humanarum curam gerit, iste divinarum. Tu, Imperator; a Pontifice Baptismum accipis, Sacramenta sumis, orationem poscis, benedictionem speras, Pœnitentiam rogas: postremo tu humana administras, ille tibi divina dispensat. Itaque ut non dicam superior, certe æqualis honor est.*

Potestatibus humanis non parendum, cum aliquid contra Dei legem jubent.

Denique Principibus parendum non esse docet, cum aliquid adversus Dei legem jubent. *Fortassis dicturus es*, Omni Potestati nos subditos esse debere. *Nos quidem Potestates humanas suo loco suscipimus, donec contra Deum suas erigunt voluntates. Cæterum si omnis Potestas a Deo est, magis ergo quæ rebus est præstituta divinis. Defer Deo in nobis, & nos deferimus Deo in te. Cæterum si tu Deo, non deferas, non potes ejus uti privilegio, cujus jura contemnit.* Re-

Restitiss quæ Anastasius Pontifex, ipsius Decessor indivisione Provinciarum Arelatensis & Viennensis, & in utriusque juribus Ecclesiæ innovaverat, vel potius confuderat, antiqua Sedis Apostolicæ Decreta, præsertim Sancti Leonis, circa illarum statum, juraque Ecclesiarum observari jussit. : ac Pontificibus nefas esse asseruit, Decessorum suorum statuta violare in Epistola ad Æonium Arelatensem Episcopum data. *Nam dum*, inquit, *ad Trinitatis instar, cujus una est atque individua potestas, unum sit per diversos Antistites Sacerdotium; quemadmodum priorum statuta a sequentibus convenit violari? Huc accedit, quod ne sit sententiarum varietas, ad ipsam sacrosanctam Catholicam Religionem credimus pertinere: cujus omnis potestas infringitur, nisi universa, quæ a Domini Sacerdotibus semel statuuntur, perpetua sint.*

Unum in omnibus Episcopis Sacerdotium.

Idem constat ex Epistola IX. ipsius ad Episcopos Galliæ, & ex Epistola ad Avitum Viennensem Episcopum, conquerentem de rescissione eorum, quæ in gratiam Ecclesiæ suæ constituerat Anastasius Papa. Respondet ejus querimoniæ Symmachus, se non retractaturum ea, quæ a Decessore suo hac in causa statuta sunt, si probaverit ipsum rationibus optimis ad hujusmodi innovationem impulsum: *Quia quod fit præter regulam, modo fit ex justa causa, non infringit regulam, quam sola pervicacia & antiquitatis contemptus lædit. Nam quamvis a Patribus statuta diligenti observatione, & observanti diligentia sint custodienda, nihilominus propter aliquod bonum, de rigore legis aliquid relaxatur, quod & ipsa lex cavisset, si prævidisset. Et sæpe crudele esset insistere Legi, cum observantia ejus esse præjudicabilis Ecclesiæ videtur: quoniam Leges ea intentione latæ sunt, ut proficiant, non ut noceant.*

Quod fit præter regulam, modo fit ex justa causa illam non infringit.

Cæsario Arelatensi Episcopo postulante, varia sancivit Ecclesiasticæ Disciplinæ capita Symmachus. Primo rerum Ecclesiasticarum alienationem prohibuit, quas tamen titulo Beneficii ad vitam concedi permisit, Clericis de Ecclesia benemeritis, vel Monasteriis, vel peregrinis egentibus. *Nisi forsitan*, inquit, *aut Clericis, honorum meritis, aut Monasteriis, Religionis intuitu, aut certe peregrinis, necessitas largiri suaserit: sic tamen ut hæc ipsa non perpetuo, sed temporaliter, donec vixerint, perfruantur.* Secundo vetuit ne quis præmiis sacrum honorem mercaretur. Tertio jussit ut Laici per gradus, & servatis temporum interstitiis, proveherentur ad Sacerdotium. Quarto raptores virginum aut viduarum, a Communione suspendit. Quinto sacras Virgines aut Viduas, continentiam professas nubere vetat. Sexto prohibet ne quis ambitione ad Episcopalem dignitatem ascendat, aut pecunia, vel Potentum suffragio. Ista constant ex Epistola V. Symmachi ad Cæsarium; in qua Beneficiorum Ecclesiasticorum originem videmus in concessione possessionum Ecclesiæ benemeritis Clericis, quoad viverent.

Decreta Symmachi.

Beneficiorum Ecclesiasticorum origo.

Manichæos Apostolico zelo insectatus est Symmachus, quorum codices ante fores Constantinianæ Basilicæ comburi jussit, eosque Roma expulit, vel potius expelli obtinuit authoritate Principis, Præfecti ministerio. Statuit ut die dominica, & in Solemnitatibus Martyrum, Hymnus *Gloria in Excelsis* caneretur: qui antea in Missa tantum nocturna Dominicæ Nativitatis cantari solebat, ex Telesphori Decreto, si vera sunt quæ tradunt Sigebertus in *Chronico*, & Innocentius III. *libro 2. de Mysteriis Missæ, cap.* 20. Hunc tamen Hymnum perperam Symmacho quidam adscribunt. Nam tempore S. Athanasii jam editus erat; siquidem ejus recitationem suadet Virgini, quam instituit, lib. *de sancta Virginitate*.

Eximia fuit Symmachi Pontificis charitas. Captivos per Liguriam, Mediolanum, & per diversas Provincias, pecuniis redemit. Episcopis Africanis in Sardinia exulibus pecunias & vestes singulis annis subministravit. Basilicas Sanctorum complures Romæ a fundamentis erexit, instauravit, amplificavit, exornavit. De quibus legendus Anastasius Bibliothecarius, in ejus Vita. Obiit anno Christi quingentesimo decimoquarto, cum Ecclesiam annis quindecim & mensibus octo sanctissime rexisset: cujus nomen sacris Ecclesiæ Fastis XIV. Kalendas Augusti adscriptum est.

ARTICULUS II.

De Hormisda.

SYmmacho Papæ suffectus est Hormisdas. Is in Orientalem Ecclesiam, propter damnationem Acacii, a Romana & Occidentali universa dissidentem, ad communionem & unitatem revocandam totus incubuit, variis Epistolis datis, variisque missis Legationibus ad Imperatores Anastasium & Justinum. Votorum suorum summam consecutus est anno 519. quo pax utriusque Ecclesiæ redintegrata est, cum Formulæ Fidei ab Hormisda missæ, & a Legatis ipsius oblatæ, Orientales subscripsissent. Quæ Formula, non dogmatum dumtaxat, sed factorum professionem complectebatur, id est, non hæreseon dumtaxat, sed Hæreticorum, & omnium qui ipsis communicaverant, aut communicabant, maxime vero Acacii anathema. Inserta est Epistolæ LI. Hormisdæ, quam ad Episcopos Hispaniæ dedit. De gestis Hormisdæ hac in causa egimus, in *Synopsi Historiæ Ecclesiasticæ Sæculi V.* ubi de Acacii Schismate. Scythas Monachos novam propositionem, *Unus de Trinitate crucifixus est carne*, ad seditionem usque Constantinopoli & Romæ propugnantes, repulit. Joanni Tarraconensi Episcopo vices suas ad custodiam Canonum in Hispaniarum Provinciis (Bætica & Lusitania exceptis) commisit, servatis privilegiis Metropolitanorum, *Epistola* 24. Salustio vero Hispalensi Episcopo easdem per Bæticam & Lusitaniam demandavit, salvis etiam *privilegiis, quæ Metropolitanis Episcopis decrevit antiquitas* (Epistola XXVI.)

Collapsam in Hispaniis disciplinam scripta ad illius Ecclesiæ Episcopos Epistola, reformavit. Tria sunt illius Decretalis capita. Primum spectat Ordinationes Sacerdotum, quos e Laicis assumi vetat, & diuturna in Clero conversatione probari jubet. *Discere* enim *prius quisque debet, antequam doceat. Emendatiorem esse convenit populo, quem necesse est orare pro populo.* Istud inter veteris & novæ Legis Sacerdotes discrimen est, quod in veteri Lege, nonnisi Levitici generis viri ad sancta admittebantur altaria: at *Nunc est doctrina pro genere: quod illis fuit nasci, hoc nobis imbui: illos tabernaculo dabat natura, nos altaribus parturit disciplina.* Pœnitentiæ etiam publicæ aliquando addictos, consecrari prohibet. Observatione digna est hæc illius sententia: *Æstimet quis pretium Dominici gregis, ut sciat quod meritum constituendi deceat esse Pastoris.*

Præclara Hormisdæ Pontificis Maximi Decreta.

Secundum caput Metropolitanos invigilare præcipit, *Ut nec electio Præsulis empta detur pretiis, nec obsequemis sit quæsita operibus.*

Tertium caput, Concilia bis per annos singulos secundum Canones, aut saltem semel, celebrari decernit: quod medium est ad conservationem disciplinæ efficacissimum. *Difficile est enim ut cujusquam cor pravis sic cogitationibus induretur, ut a se patiatur culpanda fieri, cum noverit sibi judicium subeundum esse Concilii.* Hæc habet *Epistola XXV.* data IV. Nonas April. anno Domini 517.

Non est Hormisdæ, quæ illius nomen præfert, Epistola ad S. Remigium Remensem Archiepiscopum; qua sedis Apostolicæ vices *per omne Regnum Clodovei, quem cum Gente integra converterat, & baptizaverat*, ei conferuntur. Cum enim anno Christi quingentesimo undecimo obierit Clodoveus, Symmachus vero anno tantum quingentesimo decimo quarto; evidens est a Symmacho, non ab Hormisda illius successore, S. Remigium super omnes Ecclesias regni Clodovei recens ad fidem conversi Primatem fuisse constitutum. Quamobrem Symmacho restituenda est hæc Epistola.

Decessoris sui perfectum adversus Hæreticos odium imitatus, Manichæos virgis emendatos, in exilium deportari curavit, codicibus eorum igni traditis. Anno Pontificatus Hormisdæ nono, Africani Episcopi, quos Trasamundus Rex Wandalorum in Sardiniam relegaverat, post annos exilii 27. ab Hilderico revocati sunt, & restitutus ab ipsis Africanæ Ecclesiæ

Africani Episcopi in Sardinia exules revocantur

statu

status, ut constat ex Vita S. Fulgentii, ex S. Isidori Chronico, & Anastasio Bibliothecario in Vita Hormisdæ, quem sanctis Antistitibus, & toti Ecclesiæ Africanæ restituta libertas, gaudio incredibili affecit. Cum in Cathedra S. Petri novennio solido & decem diebus sedisset, omniaque explevisset optimi Pontificis officia, ad vitam migravit immortalem, VIII. Idus Augusti, anno 523.

ARTICULUS III.

De Joanne I.

Joannis I. miracula.

POst septem dierum interpontificium, Hormisdæ successit Joannes, Etruscus, ex Presbytero Tituli Pammachii. A Theodorico Rege Gothorum Ariano Legationem obire coactus ad Justinum, ut eum a vexandis in Oriente Arianis deterreret, cæco in itinere lumen restituit, aliaque patravit miracula, ut refert S. Gregorius, *lib. 3. Dialogorum, cap. 2.* Summo cum honore a Justino Imperatore exceptus est, qui & ab ipso voluit coronari. *Occurrerunt B. Joanni Papæ a milliario 12. omnis Civitas cum Cereis & Crucibus in honorem BB. Apostolorum Petri & Pauli.... Tunc Justinus Augustus dans honorem Deo, humiliavit se pronus in terram, & adoravit B. Joannem Papam, gaudio repletus, quia meruit temporibus suis Vicarium B. Petri Apostoli videre in Regno suo, de cujus manibus cum gloria coronatus est Augustus*; ut scribit Anastasius. Ejus precibus adductum Justinum ab Arianis insequendis destitisse, illisque ablatas Ecclesias restituisse, Historiæ Miscellæ Author, & Anastasius Bibliothecarius tradunt, quos recte emendat Annalium Ecclesiasticorum Parens, tum ex Joannis ipsius Epistola II. ad Episcopos Italiæ data, in qua testatur se Arianorum Ecclesias, quotquot in Oriente invenit, ritu sacro consecrasse, & Catholicis vendicasse, utque idem suis in Provinciis præstent, hortatur: tum quod in Italiam redux, non aliam ob causam in vincula conjectus est a Theodorico, ibique ærumnis confectus, Martyr obiit, quam quod Justinum ad favendum Arianis, restituendasque ipsis Ecclesias, flectere noluisset, ut colligitur ex Gregorio Turonensi, *lib. de gloria Martyrum, cap. 40.* Obiit die Maji 27. anno 526. Pontificatus tertio.

Coram illo se humiliat Justinus Imperator, & ab eo coronatur. Author historiæ Miscellæ refellitur.

ARTICULUS IV.

De Felice III.

ELapsis diebus a morte Joannis Sanctissimi Pontificis quinquaginta & octo, Felix natione Samnita, tyrannice a superbo & impio Rege Theodorico electus, a Clero tandem & Senatu, vitandi causa Schismatis, susceptus est, ut constat ex Athalarici successoris ipsius Epistola ad Senatum apud Cassiodorum, *lib. 8. Epistola* 15. Probatissimus fuit Pontifex, pietate in ornandis Martyrum Basilicis, simplicitate, humilitate, & beneficientia in pauperes spectatissimus, ut testatur Epitaphium ejus tumulo inscriptum. Sanctis Martyribus Romanis Cosmæ & Damiano Basilicam a fundamentis extruxit, teste Anastasio & veteribus Inscriptionibus. Dixi, Martyribus Romanis: Tria enim fuere paria Sanctorum ejusdem nominis Cosmæ & Damiani: unum Martyrum in Arabia, alterum Confessorum in Asia, tertium Martyrum, qui Romæ certarunt & coronati sunt. His Ecclesiam ædificavit, in eorumque memoriam Deo dicavit Felix III. Hi nominantur in Canone Missæ eorumque Natalitia, tum in veteri Kalendario, tum in Sacramentario S. Gregorii, quinto Kalendas Octobris inscripta fuerunt, ut notat Florentinius in suo Martyrologio ad diem 27. Septembris. Arabum memoria in Menæis legitur die 17. Octobris; Romanorum 1. Julii; Confessorum 1. Novembris. Extat de his, ex MSS. Græcis Syntagma Historicum, Viennæ in Austria editum, interprete Simone Wangnerechio. Quomodo autem factum sit, ut soli Arabes a Latinis colantur die 27. Septembris, qua Romano Martyrologio inscripti sunt, quomodo confusa sint horum omnium Acta, & quid in Notis peccaverit Baronius erudite pertractat Reinoldus Dehnius in Præfatione Apologetica illi Syntagmati præfixa. Verisimile est amissa fuisse Acta Romanorum, & vel negligentia, vel incuria substitutos Arabes, quorum Passio illustrior fuit. Omnes professione Medici fuerunt & dicti *Anargyri*, quia sine pretio ægrotos curabant; ex qua professionis & nominum similitudine facile æquivocatio & confusio oriri potuit, ut observat etiam doctissimus Cardinalis Bona, *Rerum Liturgicarum lib. 2. cap. 12.*

SS. Martyres Cosmas & Damianus tria paria Sanctorum ejusdem nominis distinguenda.

Quæ Felicis III. nomine circumferuntur priores Epistolæ duæ apud eruditos suspectæ sunt falsitatis, ob phrases posteriorum sæculorum, & corrasas ex Epistolis S. Gregorii Magni sententias. Has Epistolas si quis cum tertia contulerit, ad Cæsarium Arelatensem data *De laicis ad Sacerdotium ante probationem non promovendis*, compertum habebit ex dissimilitudine styli duas illas priores venerando ipsius nomini suppositas fuisse. Obiit quarto Idus Octobris anno 529. cum annum quartum Pontificatus inchoasset.

Epistolæ Felici tertio suppositæ.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

IN meo conciliorum Supplemento aliam hucusque ignotam Felicis IV. epistolam eamdemque sinceram me dedisse, blandior. Data legitur ad *Episcopos Sicilienses*; mandatque Arianos ad fidem venientes sola manuum impositione recipi. Tum definit die etiam Dominica fas esse fideles sacra communione refici: addit absque Dei invitatione salutem consequi neminem; denique nec malum a Deo factum, nec reprobandas nuptias, quamquam nuptiis continentia præferenda est. Profecto nihil horum a tempore Felicis IV. abludit, quo habitum est Arausicanum II. concilium multa definiens de necessitate gratiæ ad exordiendum salutis opus, constatque Felicem Cæsarii Arelatensis librum de gratia & libero arbitrio approbasse. Sub ipso pariter Pontifice Manichæorum secta, quæ circa mali naturam versatur, nondum desierat, ut ex anathematismis Prosperi Manichæi discimus. quamquam aptius opinarer illud de authore mali ferire Semipelagianos seu Prædestinatianos in can. III. synodi Arausicanæ damnatos. Nuptias etiam, quas Felix hic probat, Manichæi damnabant, ut ex S. Augustino cont. Faustum lib. 30. cap. 6. discimus, quos etiam tangit sacra communio die Dominica permissa. Nihil est ergo in ea epistola, quod cum Felice IV. componi haud possit; quamquam in MS. codice Lucensi Felicis tantummodo nomen præfert sine addito. Dolendum vero non integram epistolam illam, sed brevia quædam ejus excerpta in eo Lucensi codice dari.

Ibi pariter aliam Felicis IV. epistolam adjeci ab Agnello Ravennatensi, sæculi IX. scriptore in suo pontificali Ravennatensium Episcoporum vulgatam. Mandat in ea Pontifex probatæ vitæ viros in clericos assumi; nec nisi volentes & denunciatos; eosdemque statis temporibus quantum attinet ad presbyteros & diaconos. Caveant monachi, clericive ne favore potentium indebita sibi loca procurent. Tria millia solidorum, quæ portio est quarta totius patrimonii ecclesiastici Ravennatibus clericis destinata, integra fide inter illos ita distribuatur, ut data syngrapha constet quantum unicuique debeatur. Si quid dein accesserit ex fidelium pietate, crescat pariter & clericorum portio. Quæ tamen ex redditibus prædiorum obveniunt, hæc sint Episcopi, cui sumptus plurimi sive in hospitibus suscipiendis, sive in expensas rei familiaris præstandi sunt. Conjurationes & coitiones factiosæ ne a clericis fiant. Patrimonio ecclesiastico administrando delecti e clero, seligente Episcopo, admoveantur. Spectaculis poblicis ne clerici assistant. Si cui ex clero prædia ecclesiæ credita sunt, ipse rationem administrationis suæ integra fide reddens, portionem ex iis proventibus suam sibi retineat; reliqua in ærarium ecclesiæ inferat. Rerum ecclesiasticarum *documenta* Notarii adscribant, retineantque apud se in memoriam & tutelam. Hæc summa rerum, quas Felix epistola

la sua complexus est, eo forte consilio scriptæ ut essent veluti pacis leges ad dissidia in ea ecclesia componenda. Quo vero pax turbatæ ecclesiæ redderetur Romam venit potior eleri Ravennatensis portio, qui omnes nomina sua adscripserunt epistolæ Felicis veluti præscriptis ab eo conditionibus fœderis adstipulantes.

ARTICULUS V.

De Bonifacio II.

Dioscorus Antipapa.

FEliei III. in Sede Apostolica substitutus est Bonifacius II. adversus quem facto Schismate, est ordinatus Dioscorus Antipapa. Hie ille putatur diaeonus, qui Legatione Hormisdæ Pontificis, ad Justinianum Imperatorem functus est: quem post mortem ob causam pecuniariam, anathematizatum, id est, ob Simoniæ crimen, Justinianus scripsit in edicto adversus tria Capitula. Anathematis a Bonifacio in Dioscorum lati meminit: Anastasius in ejus Vita, illudque æmulationi & dolo tribuit. Id vero ceu injustum sustulit Agapetus, ut tradit idem Bibliothecarius in ejus Vita. Quæ fuerit Schismatis occasio, incertum. Paucis diebus superstes fuit Dioscorus, cumquo Schisma feliciter extinctum. Quam ob causam injusta visa sit Agapeto excommunicatio in Dioscorum Antipapam, a Bonifacin lata, nescimus. An quod obscurum noverat, nec adhuc plene discussum, quando Dioscorus obiit, jus electionis, Bonifacii? An quod ambitus & Simoniæ purum Dioscorum seiebat & bona fide Pontificem creatum? Ex veteribus monumentis minime compertum est. Coacta Romæ Synodo anno 531. Successorem sibi pessimo exemplo, designavit Vigilium Diaconum, Clero consensum suum chirographis & jurejurando præbente & firmante. Sed postmodum altera Synodo congregata, pœnitendum, & canonibus contrarium Decretum rescidit, & ante Confessionem S. Petri, præsentibus Clero & Senatu, flammis tradidit; ut testatur Anastasius Bibliothecarius in ejus Vita. Ambitione Vigilii & consilio, ad tam insolitum facinus impulsum Bonifacium, ex Silverio Papa colligeretur, in Decreto anathematis adversus Vigilium, si genuinum esset.

Bonifacius II. Successorem sibi designat: sed contrarium sacris canonibus decretum postea rescindit, & flammis tradit.

Synodum Arausicanam II. contra Semipelagianos celebratum confirmavit Bonifacius, data ea de re ad Sanctum Cæsarium Arelatensem Episcopum Epistola, 8. Kalendas Februarias, Lampadio & Oreste Coss. id est, anno 530. Unde perperam Baronius & alii Felicis III. Pontificatum ad 4. Idus Octobris ejusdem anni protraxerunt.

Romana Synodus in causa Stephani Larissensis Episcopi.

Anno post consulatum Lampadii & Orestis id est anno Christi 531. die 7. Decembris, Tertiam Romæ Synodom celebravit Bonifacius II. in qua caussæ Stephani Larissensis Episcopi, Metropolitani Thessaliæ, cognitionem suscepit. Is Canonice electus & ordinatus, mox Probiani unius e Suffraganeis, suis aliorumque improborum factione, ab Epiphanio Constantinopolitano Patriarcha irregulariter exauthoratus, Apostolicam Sedem appellaverat missis per Theodosium Echiniensem in Thessalia Episcopum quærimoniarum & appellationis Libellis; nec non certissimis documentis, quibus probatum est Romanum Pontificem Illyrici Ecclesias jure Patriarchico rexisse semper, præter jus Primatus quo Ecclesiæ præest universæ. Duplicem illam potestatem optime distinxit Theodosius Echiniensis Episcopus, Stephani Larissæi Procuratoe, Sessione II. *Nam constat*, inquit, *venerandos Sedis vestræ Pontifices, quamvis in toto mundo Sedes Apostolica Ecclesiarum sibi jure vindicet Principatum, & solam Ecclesiasticis causis undique appellare necesse sit, specialiter tamen gubernationi suæ Illyrici Ecclesias vendicasse*. Concilium istud primus dedit doctissimus Vaticanæ Bibliothecæ præfectus Lucas Holstenius.

Epistola Bonifacio II. supposita.

Epistola Bonifacii II. nomine inscripta ad Eulalium Alexandrinum, *De reconciliatione Carthagenensis Ecclesiæ*, suppositi est. Falsissimum enim est, quod Aurelius Carthaginensis Episcopus, & cæteri Antistites Africani, adeoque & S. Augustinus ipse, Bonifacii I. & Cœlestini I. temporibus, instigante Diabolo contra Ecelesiam Romanam insurrexerint; & ex tunc Africana Ecclesia a Romanæ Communione fuerit segregata usque ad Pontificatum Bonifacii II. quod scribit ineptissimus ejus Epistolæ artifex. Præterea, ex verbis Romanorum Pontificum, S. Leonis, Hormisdæ, & S. Gregorii Magni contexta est. Denique a Bellarmino, Baronio, omnique Eruditorum gente, ut spuria rejicitur. Obiit die 16. aut 17. Decembris anno 1. post Consulatum Lampadii & Orestis, hoc est, anno Christi 531. cum annos duos & dies 26. sedisset.

JOANNIS DOMINICI MANSI.

Nota.

DEcretum a Bonifacio conditum, quo sibi successorem futurum in pontificali sede Vigilium destinavit ipse per se Bonifacius delevit. Ex hoc infert Basnagius ad an. 531. 6. Papam summo jure ecclesiæ non imperare, *sed Canonibus, decretisque Conciliorum cum imprudenter gerit esse obnoxium*. Si recte argumentaretur heterodoxus, inepte profecto Patres Concilii Rom. Symmacho per hæc ipsa tempora fœde accusato, negarunt sibi fas esse de rebus ejus cognoscere; neque judicium illud assumpserunt nisi postquam ille sponte se id subire professus est. Haud equidem inficiaverim pontifici Romano Canones & sanctiones ecclesiasticas in rebus maximi momenti pessundanti, fas esse concilio ex universa ecclesia collecto officium suum ostendere rogareque, ut quæ pessime reseiderat oportune resarciret. Ad summum id tantummodo evinci posset ex tota hac historia Bonifacii: etenim ille ostendente Synodo quam pessimum exemplum Ecclesiæ reliquisset successorem sibi designando, factum suum improbavit, & sua authoritate firmatum, decretum sua authoritate abrogavit, delevitque. *Ipsum constitutum in præsentia omnium Sacerdotum & cleri & Senatus incendio consumpsit*.

Ut hanc catholicam explicationem excluderet Basnagius Anastasii verba mala fide expressit; ita enim ejus illa: *Facta iterum Synodo, hoc cassaverunt omnes sacerdotes*. Profecto Anastasii codices omnes excusi manuscripti ferunt non sane *cassaverunt*; sed *censuerunt*; nempe judicaverunt id esse a Pontifice gestum adversus Canones & reverentiam *Sedis Sanctæ*, quo eorum judicio edoctus Bonifacius reum se confessus est majestatis, ac ipsum constitutum incendio consumpsit.

ARTICULUS VI.

De Joanne II.

Joannes II Edictum contra Simoniacos ab Athalarico Rege impetrat.

*Extat apud Cassiodorum l. 9. Ep. 15.

CUM Sedes Apostolica diebus circiter 36. vacasset, Joannes cognomento Mercurius, die 20. aut 22. Januari, anni 532. electus est Pontifex. Ut primum creatus est adversus Simoniæ vitium, quod in Episcoporum, & ipsorum Pontificum Romanorum alectionibus grassabatur, Edictum ab Athalarico Italiæ Rege impetravit, quo Senatus-consultum jam antea contra Simoniacos latum confirmabat. Necesse quippe fuit ad exscindendas mali radices, Magistratuum, & Regis ipsius authoritate Ecclesiasticam adjuvari.

Synodi Gallicanæ judicium in causa Contumeliosi Rejensis Episcopi confirmat.

Acœmetas Monachos, pertinaciter negantes Unum de Trinitate passum esse carne, habita Romæ Synodo damnavit; ac de eorum damnatione literas dedit ad Justinianum Imperatorem, & ad Senatores. Cum Cæsarius Arelatensis Episcopus contumeliosum Rejensem, adulterii accusatum, & propria etiam confessione convictum plena in Synodo ex Episcopatu dejecisset, ac Relationem ista de causa ad Joannem II. misisset, confirmavit ille Synodi judicium, illumque Officio exutum, in Monasterium detrudi jussit ad agendam Pœnitentiam, & ejus Ecclesiæ Visitatorem dati, donec novus eligeretur Antistes. Id constat ex Epistolis Jo. II. cum ad Cæsarium, tum ad Gallicanos Episcopos datis anno 534. Epistolæ ad

Cæ-

Cæsarium titulos Canonum adjunxit, secundum quos Clerici criminis convicti a sacris in perpetuum Ministeriis arceri debebant.

Cassiodori Præfecti Prætorio Epistola ad Joannem II. reverentiæ plena.

Sub Joannis II. Pontificatu, Cassiodorus Senator, vir maximus, religiosissimus, & doctissimus Præfectus Prætorio ab Athalarico Rege creatus est. Qui statim atque ea auctus est dignitate, datis ad Summum Pontificem & ad Episcopos literis venerationem erga illos propensissimam significavit, precesque eorum apud Deum flagitavit ut qua par erat integritate Magistratum amplissimum gereret. *Monete me quæ sunt gerenda solicite* (inquit ad Joannem Pontificem Maximum scribens:) *Bene agere vel correptus exopto: Quia difficilius errat ovis, quæ voces desiderat audire Pastoris: Nec facile efficitur vitiosus, cui admonitor insistit assiduus. Sum quidem Judex Palatinus, sed vester non desinam esse discipulus: Nam tunc ista recte gerimus, si a vestris Regulis minime discedamus.* Ad Episcopos vero scribens, ostendit quomodo Magistratus adjuvare debeant vitia ex hominum animis averruncando. *Episcopus doceat*, inquit, *ne Judex possit invenire quod puniat. Administratio vobis innocentiæ data est. Nam si prædicatio vestra non desinat, necesse est ut pœnalis actio conquiescat.*

Imitandum Christianis Judicibus exemplum.

Epistola Joanni II. supposita.

Epistolam Joannis II. ad *Valerium Episcopum*, adulterinam esse probant Ithacii & Leonis sententiæ in illam intrusæ, stylus ab aliis ejusdem Epistolis diversus, Consulum nota mendax, & summus virorum eruditorum consensus. Obiit anno 535. tertium numerans Pontificatus annum.

ARTICULUS VII.

De Agapeto.

Joanni II. successit Agapetus, civis Romanus, filius Gordiani Presbyteri tituli SS. Joannis & Pauli. Missam ad se a Justiniano Imperatore cum debitæ salutationis officiis, Fidei Confessionem, seu Constitutionem de Fide, eamdem quam Joannes II. approbaverat suscepit, atque ut paternis Regulis consentaneam confirmavit: Significans nihilominus, Laicis, quamvis Principibus, authoritatem docendi, aut statuendi de Fide nullam convenire. *Firmamus*, inquit, *laudamus, amplectimur: Non quia Laicis authoritatem prædicationis admittimus, sed quia studium Fidei vestræ Patrum nostrorum Regulis conveniens confirmamus, atque roboramus.*

Laicis Principibus nulla convenit authoritas de Fide statuendi.

Agapeti Responsio ad consultationem Episcoporum Africæ.

Epistolam Synodi Carthaginensis ad Joannem Decessorem suum datam accepit, qua Sedem Apostolicam consulebant Africani patres de Arianis ad Ecclesiam redeuntibus, utrum in suis honoribus suscipiendi essent? Et de parvulis in eorum secta baptizatis, utrum adulta ætate possent in Clerum admitti? Rogabant denique Pontificem, ne Clericos relictis plebibus suis ad transmarinas regiones, sine causa, navigantes, ad Communionem susciperet, nisi suorum Episcoporum Formatis Epistolis se pro utilitate Ecclesiarum missos probarent. Respondit Africanis Pontifex Arianos ad Ecclesiam redeuntes, singulari charitate, non tamen in suis Officiis & honoribus suscipiendos: Nec eorum filios, qui ab hæreticis essent baptizati, promovendos ad Clerum. *Maxime* inquit, *cum priorum nostrorum sententia redeuntes ad nos ex Arianis, quolibet modo, in qualibet ætate, illius pestilentiæ labe pollutos, tanta charitate in Fide complexa est, ejusmodi justitia, & dilectione redarguit, tanta ratiocinatione de ambitu honoris exclusit, ut erubescerent aliud magis quærere, quam redire.* (Epistola 2. ad Africanos Episcopos.)

Justiniano Imperatori dispensationem & veniam Canonum in redeuntium ad Ecclesiam Arianorum gratiam postulanti, negavit Canonum observantissimus Pontifex: sibi nefas esse scribens Synodalia Sedis Apostolicæ Constituta infringere, cum sententia clamet Apostoli: *Si tamen quæ destruxi, ea iterum reædifico, prævaricatorem me ipse constituo.* (Epistola 4. ad Justinianum.)

Appellationem Contumeliosi Rejensis Episcopi suscipit Agapetus.

Appellationem Contumeliosi Rejensis Episcopi in Synodo Provinciæ, depositi ad Sedem Apostolicam, suscepit, quamvis a Joanne II. Decessore suo confirmata fuisset Synodi sententia: Contumeliosum interim, ab Ecclesiastici Patrimonii administratione suspensum manere jubens, & sola illi Missarum celebratione, quam præsumpserat, permissa, donec delegarentur Judices, qui negotii examen in Provincia instaurarent. Arguit vero Cæsarium, quod post appellationem interpositam, sententiam contra Contumeliosum latam executioni mandari permisisset. [*Epistola VII. ad Cæsarium data.*]

Canonum severus observator Agapetus.

Eidem Cæsario supplicanti, ut aliqua Ecclesiæ prædia in gratiam pauperum alienare liceret, annuere noluit, Canonibus id vetitum respondens, quos violare sibi integrum non erat. *Nec*, inquit, *tenacitatis studio, aut sæcularis utilitatis causa hoc facere nos credatis; sed divini consideratione judicii, necesse nobis est, quidquid sancta Synodalis decrevit authoritas, inviolabiliter custodire.* (Epistola 6. ad Cæsarium.)

A Theodato Rege Gothorum ad Justinianum missus est, acturus apud ipsum, ut exercitum suum, qui duce Belisario Siciliam insulam cœperat, eratque in Italiam post hyemem deportandus, revocaret. Iter aggredi subito coactus anno 536. ad expensas in via faciendas sacra vasa Regis Arcariis oppigneravit: Quæ postea ut Ecclesiæ S. Petri restituerentur, effecit Cassiodorus Præfectus Prætorio. Epistola Cassiodori hac de re data ad Arcarios legitur *libro* 12. *Variarum Epistola* 20. Spe pacis obtinendæ frustratus Agapetus, quam Justinianus Barbaro Principi concedere noluit, Christi legationem cœpit obire. Constantinopolitanæ Sedi incubabat Anthimus: post Epiphanii Patriarchæ obitum ex Trapezuntino Episcopatu ad illam Ecclesiam translatus, agente Theodora Imperatrice, Eutychianis partibus addicta, quarum Princeps erat Anthimus. Hunc Agapetus Sacerdotio, & Christiana Communione privavit, ejusque loco Mennam, Præpositum Xenodochii Majoris, constituit, & consecravit. Rem gestam narrat Liberatus in Breviario, cap. 21. *Petentibus*, inquit, *Principibus, ut Anthimum Papa in salutatione & communione susciperet, ille fieri, inquit, posse, si se libello probaret orthodoxum, & ad Cathedram suam reverteretur. Impossibile esse ajebat translatitium hominem in illa Sede permanere: Augusta vero clam promittente munera multa, & rursus Papa minas intentante, in hoc Papa persistit ne ejus audiret petitionem. Anthimus vero videns se Sede pulsum, Pallium quod habuit, Imperatoribus reddidit, & discessit, ubi eum Augusta suo patrocinio tueretur. Tunc Papa, Principis favore, Mennam pro eo ordinavit Antistitem, consecrans eum manu sua in Basilica Sanctæ Mariæ.* Lege Nicephorum *lib.* 17. *Historiæ Ecclesiasticæ*, *cap.* 9. & Encyclicam Agapeti Papæ ad Petrum Hierosolymitanum, Act. 1. Concilii Constantinopolitani sub Menna. Primatum gloriosius exercere non potuit Romanus Pontifex, quam Constantinopolitanum Patriarcham hæreticum exauthorando, & in ejus locum alium ordinando, idque nulla Synodo convocata. Eidem Pontifici Orientales Episcopi, & Monachi, Libellos contra hæreticos Acephalos porrexere, qui Actis laudatæ Synodi sub Menna sunt inserti. Cum ad reditum in Italiam se accingeret, Constantinopoli obiit anno 536. 12. Kalendas Octobris, quo ejus memoria in Ecclesia celebratur, cum annum Pontificatus alterum inchoasset. Post ejus obitum, ipsius Legatis una cum Menna agentibus, Synodus Constantinopoli celebrata est, 6. Nonas Majas; in qua constitutum est, ut quæ a Romano Pontifice contra Anthimum & Acephalos decreta fuerant, inconcussa manerent, ac executioni mandarentur: Damnatique iterum fuerunt Anthimus, Severus, Petrus Apamensis, & Zoaras. Decretorum Agapeti, & Synodi eo defuncto celebratæ executionem Justinianus imperavit, *Novella* 42. memoratosque Hæreticos relegavit, incendio addictis eorum libris. Agapeti ad Anthimum Epistolam supposititiam esse, stylus, falsa Consulatus nota, & ingentes ex Epistola 98. S. Leonis laciniæ probant.

Agapetus Papa Anthimum Constantinopolitanum Episcopum deponit in Urbe ipsa Regia, Mennam eidem Ecclesiæ præficit.

Synodus Constantinopolitana sub Menna.

Epistola Agapeto supposita.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

AGapetus Constantinopoli agens Anthimum sua authoritate abdicans illustres primatus sui specimen exhibuit. Surgit in adversum Basnagius ad an. 536. & quamquam dejectum e solio ab Agapeto Anthimum concedit; de primatu tamen pontificis petitum hinc argomentum extenuat. Etenim & alii plures, ait, haud equidem primæ sedis honore præstantes paria in pares fecere. Ita Timotheum Ælurum Alexandrinum Anatolius Constantinopolitanus; Acacius item Constantinopolitanus Mongum, & Gnaphæum Alexandrinum illum hunc Antiochenum exauthorarunt. Num ergo, pergit Basnagius, primatus jura Constantinopolitano præsuli supra Alexandrinum Antiochenumve præsulem ex his asseramus? Fateor equidem nihil ex his pro Constantinopolitano præsule inferri; sed & vicissim affirmo ex Anthimi dejectione ab Agapeto solo præstita summam in Constantinopolitanam ecclesiam authoritatem pontifici Romano vindicari. Cui rei demonstrandæ singularem ejus ætatis in ecclesia Orientali morem expromendum censeo. Siquid enim turbarum in præcipuis per Orientem Ecclesiis exoriretur, statim ab episcopis utriusque factionis Imperatoris favor implorabatur; ille vero plerumque in regia urbe concilium a Constantinopolitano præsule mandabat indici ex episcopis vel qui forte ibi tunc aderant vel etiam ex aliis ab eodem principe vocatis, a quo concilio de re tota cognoscebatur ferebaturque sententia abdicationis in eos, qui id sibi mereri pœnarum judicabant; ejusque dein sententiæ exequutorem ipse se Imperator dabat, expelli depositos episcopos, itemque sæpius in exilium agi mandando. Erat id equidem præter canones, quippe edicebatur ut singuli episcopi in synodo provinciæ suæ, vel eum id tuto fieri non posset, in synodo saltem vicinioris provinciæ judicarentur. Sed in gratiam principis a canonibus tantisper recedere censebatur opportunum. Hæc igitur obtinebat ætate illa in Oriente disciplina, nec sane ex ea quidquam juris in aliena provincia Constantinopolitano præsuli accedebat; neque enim ipse tamquam caput & princeps alios patriarchas judicabat, sed ipse una cum synodo accedente Imperatoris voluntate, & in ejus potius obsequium, quam juris sui gratia. Ita plane in damnatione Timothei Æluri actum fuisse ex historia discimus. Vexati ab Alexandrino præsule illo Ægyptii Episcopi Leonis Augusti tutelam implorant, dato adversus hæreticum episcopum accusationis libello legendo apud Evagrium lib. 2. cap. 8. Actutum Imperator AnatolioConstantinopolitano episcopo datis literis mandat, ut *orthodoxos omnes, & sanctos episcopos qui nunc in hac Regia civitate degunt & Religiosissimos clericos confestim ad se convocet*, cum quibus rem mature discutiat. Principis jussioni obsequens Anatolius convocata *synodo*, ait author Libelli Synodici, *Timotheum Ælurum notavit anathemate.*

Nicephor. H. E. lib. 15 c. 18.

Idem etiam præstitum cum Acacius Constantinopolitanus Mongum ex Gnaphæum dejiceret vix dubito. Scimus enim ex Evagrio Zenonem male in utrumque olim animatum fuisse. De Petro Fullone, seu Gnaphæo res est explorata: nam & a Zenone pulsum e Sede Antiochena tradit Evagrius lib. 3. cap. 8. & Synodum ea de causa Constantinopoli habitam anno 478. Valesius Observ. Sac. in Evag. lib. 1. cap. 2. docet.

Anthimi vero e sede sua depositi res plane diversa est. Agapetus Constantinopolim veniens accusationibus Anthimi aures habet oppletas. Ipse vero nec ab Imperatore jussus, ut male feriatum hominem e sublimi illo solio dejiciat; cum potius Justinianus Theodoræ uxoris suasionibus in illum inclinaret; ipse pro authoritate audit delationes, solus deliberat, Anthimo sedis cessionem denunciat. Nonne hæc authoritatem potestatemque denotant jubentis, & cum legis Pontifices Romanos *Sollicitudinem gerere omnium ecclesiarum* quæ verba sunt de Romano pontifice ab Acacio dicta in Epistola ad Simplicium papam; & cum vicissim cernis unum aliquem ex his Romanis pontificibus per se cognoscentem causam Constantinopolitani præsulis, per se illum abrogantem, alium in ejus locum substituentem, numquid non imago tibi exhibetur hominis plus sane authoritatis in omnes per orbem ecclesias obtinentis ac quam in alienas provincias per sese Constantinopolitanus præsul usurpabat? Per se, inquam, nam aliquam ipse sibi vindicabat in orientales ecclesias potestatem, ex eo quod aures favoremque principis haberet, ex quo se metuendum & observandum aliis præstabat.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Alia Nota.

EXultat Basnagius concilium nactus, cui Legatis S. Sedis præsentibus licet, alius tamen ab illis præfuerit. Id vero comperisse se dicit in concilio CPtano sub Menna, cui Mennam præsedisse nullo sedis apostolicæ munere fungentem (quamquam ea Baronii persuasio fuit nullo, ut vera fatear, veteri documento fulta) asserit. Nec ego quidem asserenti refragor; verum, ut æquum ex re illa gesta quidquam statuatur catholico dogmati de Romani Pontificis primatu oppositum, rerum tunc præsentium status intuendus est. Atque illud in antecessum præmonendum, Mennam dignitatem suam Apostolicæ sedi acceptam retulisse; ab Agapeto suprema dignitate sua uso exauthoratus fuerat Anthimus, atque ita locus ipsi factus ut substitueretur, quare nihil attentasset adversus jus illud pontificium, adeo rebus suis commodum & opportunum. In ipso pariter concilio, suprema Pontificis dignitas ita observata est, ut ferentes in Anthimum sententiam patres sequi se profiterentur ea, *quæ a Beatissimo Papa bene examinata* sunt; & juxta ipsius sanctissimi Papæ sententiam extorrem illum a catholica appellatione pronunciarent. Igitur nihilo meliores res suas efficit Basnagius, etsi evicerit apostolicæ sedis Legatos in concilio illo sedes nonnisi secundas obtinuisse. Promenda est modo conjectura mea, cur alius a Legatis concilio præfuerit. Venerant Constantinopolim delecti quidam Episcopi ex Italia cum diaconis duobus a sede apostolica legati, ibique eam gesserunt legationem, quoadusque abfuit Pontifex. Post Agapeti adventum adstiterunt Pontifici quoad vixit; eo vero defuncto CPli permanserunt quidem ibi aliquandiu, sed nullo amplius publico fungentes munere. Interea Mennas concilium indixit ex Episcopis ditionis suæ. Cum vero agerent adhue in Oriente Italici illi Episcopi, & viri amplissimi, res ipsa poscebat ut & ipsi invitarentur & ipsi pariter præsentes adessent in ea causa agenda, quam alias ipsi per se, dein una cum Pontifice tractaverant. Interfuerunt igitur synodo non Romanæ sedis, sed suo nomine; quod ex ipsis actorum concilii verbis palam ostenditur: *Sabino Canusino, Epiphanio, Eulano &c. qui omnes ex regione Italiæ sunt, prius quidem missi ab Apostolica sede, postea vero consentientes sancta memoria Agapito Papa huc advenienti*. Cum tamen exteri essent homines, hinc locus illis honoratior, quam si essent domestici, assignatus est, ut scilicet inter primiores Episcopos seu Metropolitas subscriberent.

Suggillat insuper Basnagius Bellarminum, qui subjectam Rom. Pontifici Constantinopolitanam ecclesiam exsculpit e verbis illis Mennæ in ea synodo: *Nos sedem Apostolicam sequimur, & ei obedimus, & cum illis qui ei communicant communicamus. Verba hæc*, ait Basnagius, *non sunt concilii* (monuerat enim Bellarminus totum concilium eam obedientiam professum) *sed Mennæ, postquam Patres surrexerunt, qui motu suo absque deliberatione prævia ea protulit*. Sunt utique Mennæ; sed communi nomine ab eo, tamquam a præside concilii prolata, reclamante nemine; adeoque concilium ejus ore loquutum censeri potest. Nec ea assertio prolixa meditatione maturanda fuit, cum nec de re nova ageretur, nec de re ambigua. Alioqui Mennas ab ea promenda sese continuisset, cum nulla necessitas id ab eo extorqueret. Addit Basnagius nihil his authoritati ecclesiæ Romanæ accedere, nam quamlibet ecclesiam recta docentem (ut tunc Agapetus) sequi debemus. Fateor; sed cum agitur de ecclesia privata, altera ejusdem authoritatis ecclesia

in eadem fide eum illa conveniens se quidem eum illa communicare, non vero ei obsequi, & obedire diceret. Postremum hoc inferioris est ad superiorem.

ARTICULUS VIII.

De Silverio.

AGapeti audita morte, Silverius, Hormisdæ quondam Pontificis filius, in Sedem Apostolicam evectus est. Ope Theodati Gothorum Regis, aut etiam vi ordinatum scribit Anastasius Bibliothecarius; unde species addita postmodum calumniæ, quasi Gothis faveret. Simoniacam labem ipsi perperam inurit idem Anastasius. Constantinopoli degebat adhuc Vigilius, Agapeti recens defuncti Diaconus & Apocrisiarius. Irrepserat ille in gratiam Augustæ, cui Pontificatus ambitione, & auri cupiditate, promiserat, Synodum Chalcedonensem se abrogaturum, & Anthimum, Severum, aliosque ipsis confœderatos Acephalos communione donaturum, eorumque Fidem approbaturum, si Romanus Episcopus crearetur. Cujus spe facinoris, ipsum in Sedem Apostolicam intrudere Theodora molita est, datis Belisario Patritio mandatis, ut ipsi faveret. Romam profectus Vigilius, Silverium ordinatum invenit, nec propterea ambitionis effrænatæ deposuit consilia. Belisarium addit Ravennæ sedentem, literisque Augustæ ipsi traditis, adjectaque duorum auri centenariorum promissione, si redacto in ordinem Silverio crearetur ipse Pontifex, suis illum studiis addixit. Romam reversus Belisarius, ut Imperatrici pareret, faveretque Vigilio, calumniam Silverio struxit, opera Marci Scholastici, & Juliani Prætoriani, fictis literis, quasi ab eo scriptis ad Regem Gothorum, quibus cum ipso de tradenda Urbe ageret. Hanc donec ederent calumniam, Silverii fidem sollicitabant Belisarius & Antonina ejus uxor, pessimi ingenii fœmina, ipsique persuadere nitebantur, ut Imperatrici morem gereret, Chalcedonensem tollendo Synodum, & Acephalis communicando. Vim timens Pontifex, in Basilicam S. Sabinæ se recepit. Unde fraude eductus & accepto a filio Antoninæ juramento, ingressus Palatium, Belisarii jussu, Monastica veste a Subdiacono, quem pervenerat, indutus est; eodemque agente Belisario, in ejus Sedem intrusus Vigilius: Silverius vero missus in exilium Pataram civitatem Lyciæ. Quo cum deportatus fuisset, Patarensis Episcopus adiit Imperatorem, *Et judicium Dei contestatur est de tanta Sedis Episcopi expulsione; multos esse dicens in hoc mundo Reges, & non esse unum sicut ille Papa est super Ecclesiam mundi totius, a Sede sua expulsus. Quem audiens Imperator, revocari Romam Silverium jussit, & de literis illis* (quas ad Regem Gothorum scripsisse dicebatur) *judicium fieri, ut si probaretur ab ipso fuisse scriptas, in quacumque civitate Episcopus degeret: Si autem falsa fuissent probata, restitueretur Sedi suæ.* (Ex Liberato.) Imperatoris itaque jussione Romam rediit Silverius, frustra obnitente Pelagio Diacono, qui jam Vigilii res agebat, & Apocrisiarii munere fungebatur. Sed Belisarius Sanctum Pontificem Antipapæ Vigilio, ad nefaria promissa implenda paratissimo, tradidit, a quo in Palmariam insulam * deportatus, inedia confectus est. Anno 540. Martyrii coronam percepturus, in cœlum migravit. Ejus nomen sacris Ecclesiæ Fastis adscriptum est, die 20. Junii.

Silverius per calumniam opprimitur, pro fidei causa relegatur, & in exilio moritur.

Vigilius in Sedem Romanam intrusus vivente Silverio.

** In Insulam Pontiam a Belisario pulsum, in Martyrologio Romano legimus.*

Epistolam Silverii ad Vigilium Antipapam, supposititiam multa probant contra Baronium. 1. Styli Barbaries. 2. Falsa nota Consulatus. 3. Emendicatæ ex Epistola Felicis II. ad Acacium sententiæ. 4. Quæ de Vigilio narrat, nullo Historicorum testimonio confirmata: Ipsum scilicet cruentis sanguine manibus Leviticum munus affectasse; Decessoribus suis subrepsisse, Senatus justitia repressum fuisse. 5. Quia incredibile est Silverium, quem statim a dejectione sub inimicorum custodia detentum, ac in exilium deportatum Liberatus testatur, indicto Episcoporum Conventu, anathematis sententiam in suæ Sedis Invasorem tulisse. Neque enim id eo tempore contingere potuit, quo Pataræ degebat exul: cum huic Anathematis Decreto, non Asiani, sed Itali subscripsisse fingantur Episcopi: Neque cum Romam rediit, statim enim Vigilio æmulo suo traditus est, & in Palmariam, vel Pontiam Insulam deportatus, & carceri mancipatus, ubi vigiles custodum oculos fallere, Conventum Episcoporum indicere, anathema in æmulum torquere non potuit.

Emendatur Baronius.

Epistola Silverii ad Vigilium Antipapam suppositita.

Suppositiam pariter ejusdem Silverii ad Amatorem Augustodunensem Episcopum Epistolam, probant Consulatus nota mendax, styli barbaries, phrases & sententiæ ex Legibus Arcadii & Honorii Imperatorum, ex SS. Leone & Gregorio Romanis Episcopis, & Bonifacio Moguntino Archiepiscopo desloratæ.

Epistola ad Amatorem eidem supposita.

Amatoris etiam Epistolam ad Silverium, Pseudo-Isidori fœtum esse probant, phrasis solœcismis & barbarismis fœda, verba Ennodii, Silverii calamitatum historia, qui statim atque Pataram exilii sui locum deportatus est, ab Imperatore Patareni Episcopi precibus exorato Romam revocatus fuit. Itaque Pataræ Amatoris munera non recepit; qui tam exiguo temporis intervallo vix de pontificis calamitate certior fieri potuit. Romam vero redux, *Traditus est duobus Vigilii Defensoribus, & servis ejus; & in Palmariam insulam adductus, sub eorum custodia defecit inedia.* Ibi igitur Amatoris Episcopi eleemosynis sustentatum Silverium, verisimile non est.

Amatoris Epistola ad Silverium pseudepigrapha.

ARTICULUS IX.

De Vigilio.

MOrtuo Silverio, Vigilius legitimis comitiis Pontifex renuntiatus est. Ipsum se abdicasse, & electum postea fuisse, Baronius Cardinalis gratis scribit. Consensit quidem Clerus Pontificatui Vigilii, & quem antea ceu Antipapam execrabatur, suffragiis suis legitimum totius Ecclesiæ Pastorem creavit, tum Belisarii potentia coactus, tum Ecclesiasticæ pacis & unitatis studio. Quod vero se Vigilius abdicaverit, ex nullo monumento habetur. Nec vero id probant Anastasii Bibliothecarii verba, scribentis, *Episcopatum vacasse dies sex.* Vacabat Sedes Apostolica legitimo defuncto Pontifice, quamvis a Vigilio occupata, donec ipse, suffragante Clero, verus Pontifex, esse cœpit. Qui subito in virum mutatus alterum, Sancto Spiritu, qui Ecclesiam regit, operante, quæ olim in Synodi Chalcedonensis fidem sacrilege scripserat ad Theodoram Augustam, solemni Fidei Professione delevit, ipsius ad Justinianum Imperatorem literis inserta, qua Sanctissimas quatuor Synodos Œcumenicas, & Epistolas Sancti Leonis, aliorumque Decessorum suorum, se recipere, & secundum eas credere professus est, confirmavitque Agapeti Papæ in Anthimum, aliosque Acephalos Constitutum. Sedis Apostolicæ vices per Gallias Auxanio, & Aureliano Arelatensibus Episcopis, rogante Christianissimo Rege Childeberto, demandavit. Sub ejus Pontificatu Quinta Synodus Œcumenica pro Trium Capitulorum damnatione celebrata est. Quo in negotio sibi non constitit Vigilius. Horum namque damnationi primum obstitit: Illa postmodum *Judicato* damnavit: quo deinde recepto, ac veluti suppresso, silentium indixit usque ad Synodi celebrationem. Dum autem celebraretur Synodus, edidit *Constitutum*, quo Theodori Mopsuesteni damnatis sententiis, nomini ipsius, sicut & Theodoreti scriptis, & Epistolæ Ibæ parcebat, sub eorum nominibus aliqua damnari scripta nefas esse censens, quos Synodus Chalcedonensis ut orthodoxos susceperat. Synodi tandem amplexus est Definitionem, ut probat ejus *ad Eutychium & prajacentem Synodum Epistola*, quam Illustrissimus Parisiorum Archiepiscopus *Petrus de Marca* in lucem e Regia Bibliotheca edidit. Data est ante 6. Idus Decembres, Imperii Justiniani anno 27. post Consulatum Basilii XII. id est, die 8. Decembris, anni 553. Exscripta est ex Volumine, quod calamo exaratum servabatur in veteri Biblioth. Romanæ Ecclesiæ, jam inde ab anno septingentesimo quinquagesimo tertio. Exscripta est, inquam, a viro eruditione nobili Leone Cinnomo, homine Græ-

Refellitur Baronius.

Vigilius legitimus Pontifex factus, Fidei Catholicæ Confessor & vindex.

Vigilii in causa Trium Capitulorum variatio.

Epistola Vigilii pro Quinta Synodi confirmatione, germana.

Greco, anno Christi millesimo ducentesimo septuagesimo sexto, & ab eodem reposita in Bibliotheca Imperatoria Græcorum, cum aliis pluribus, & præsertim Actis 5. Synodi, cui subjuncta fuit. Hanc Epistolam in dubium revocant nonnulli, quod falsum sit *universum orbem & Ecclesiam ad pacem revocatam fuisse*, quo tempore Decretalis ista consignatur, id est, sexto post Synodum mense: Quod tamen in ea legimus. Sed falsum id esse nullo probant monumento. At verisimillimum est Illyrici & Africæ Episcopos prioris sententiæ pœnituisse, & communicatis cum Vigilio consiliis, Orientalium communionem amplexos. Unde factum, ut deinceps inter schismaticos non recenseantur. In reliquo Occidente, Franci & Hispani, & cum Orientali Ecclesia, & cum Sede Apostolica communionem retinuerant. Pars tantum Episcoporum Italiæ ab Orientalibus, & a Vigilio dissidebat. Nec portio tam exigua impedire poterat quin *universus orbis & Ecclesia ad pacem revocata* diceretur, quo tempore Decretalem ad Eutychium Epistolam scribebat Vigilius. Quædam in hujus Pontificis Vita ab Anastasio falso scripta, præsertim de illius violenta deportatione Constantinopolim, de injuriis ipsi a Romana plebe irrogatis, cum eo profectus est, de illius per Urbem Regiam tractione, fune ad collum injecto, monet Annalium Ecclesiasticorum Parens ad annum 546. Primam Justinianam, quæ antea Acrida vocabatur, Justiniani Imperatoris patriam, cujus Episcopus Thessalonicensi Archiepiscopo subditus erat, Metropolitica dignitate auxit Vigilius, Palliumque & vices concessit Apostolicæ Sedis ipsius Episcopo, ut testatur Justinianus *Novella* 131. *cap.* 3.

Cum Romam rediret Vigilius, impetratam a Justiniano Sanctionem deferens, qua Italis plurima concedebat privilegia, quasi fructus pacis, confecto Bello Gothico, quo diu erant fatigati, degustandos, calculi dolore oppressus, obiit in Sicilia, 5. Kalendas Januarias anno quingentesimo quinquagesimo quarto, ut colligitur ex Auctario Marcellini, ejus mortem consignante anno post Consulatum Basilii decimotertio. Quæ numerandi ratio verior est Victoris Turonensis Chronologia, Vigilii obitum consignantis anno post Basilii Consulatum decimo septimo, Christi scilicet quingentesimo quinquagesimo septimo. Sedit annis tredecim & sex mensibus legitimus Pontifex.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

QUamquam Chronologica menda, si quæ forte exciderint P. Alexandro, corrigenda mihi non duco; vix tamen temperare a me possum quominus certiorem annum tempusque obitus Vigilii defignem. Illa vero diligenter adnotat vetustissimus Catalogus aliquot Romanorum Pontificum, ab auctore, nisi mea me fallit conjectura Vigilii ætati coævo a P. Josepho Blanchini Cong. Oratorii Romani Presbytero vulgato ad calcem opusculi *Enarratio Symboli Pseudo-Athanasianæ*. Hæc vero de Vigilio in eo Catalogo; *Moritur in Syracusis secunda feria, nocte, septimo idus Junias, indict. III.* Hæc simul omnia cum anno 555. quadrant. Consentit Chronologiæ huic Baronius, nec Pagius dissentit; idque ex annis quibus Vigilius sedit postremus iste deducit. His tamen viri docti calculis vix fidem meam addicerem, nec annum hunc Vigilii emortualem unquam admitterem, nisi Catalogi mox producti authoritate persuaderer.

ARTICULUS X.

De Pelagio I.

VIgilium excepit Pelagius, qui cum necis illatæ Vigilio suspicionem incurrisset, tres Episcopos a quibus consecraretur, invenire non potuit. Unde a duobus tantum, & Ostiensi presbytero est ordinatus. Statim vero parricidii suspicionem publico super Evangeliis & Cruce jurejurando discussit. Istriæ schisma extinguere frustra tentavit, implorato Narsetis Comitis contra schismaticos auxilio. Nondum suscepta in Galliis Quinta Synodo, nondum approbata Trium Capitulorum damnatione, acerrimum Pelagii pro illa Synodo studium, necnon calumniæ, quas Istriæ Schismatici per Occidentem universum spargebant adversus illius fidem, suspicioni de Synodo Chalcedonensi ab illo violata locum dederunt: quam literis & Fidei professione missis ad Childebertum Regem Christianissimum dispulit. Sapaudo Arelatensi Episcopo vices suas per universam Galliam concessit, Rege postulante. Privilegiorum vero Sedis Arelatensis & totius Ordinis Ecclesiastici protectorem, Canonumque vindicem agnovit Regem Christianissimum, Epistola XIV. ad ipsum data, contra cujusdam Episcopi temeritatem, qui Sapaudum ad alterius Episcopi tribunal vocaverat. *Pro quibus*, inquit, *Christianitatis vestræ confidentia freti, paterno studio postulamus, ut si quid tale factum est, congrua satisfactione celeriter amputetur, nec ullum sui exemplum in perturbatione Ecclesiarum, quas vobis Deus credidit, relinquere concedatur. Et hujusmodi causis solicitam vos in reliquo decet exhibere cautelam, ne quid contra Ecclesiasticas Regulas petentibus concedatis: Quia, quod bene cognitum est religiosæ menti vestræ, non aliter Deo nostro recte potest Regalis devotio famulari, nisi providentia ejus Ecclesiasticorum Ordinum servetur integritas.*

Pelagius I. Fidei suæ integritatem probat, missa ad Childebertum Regem Christianissimum Fidei professione.

Rex Christianissimus, Canonum protector a Summo Pontifice agnitus ac declaratus.

Et initio Epistolæ, Regni Gallici præ multis aliis claritatem Regum nostrorum amori & obsequiis erga Ecclesiam refert acceptam. *Cum*, inquit, *Celsitudini vestræ multa dona misericordia divina contulerit, pro amore tamen quem Ecclesiæ ejus sinceriter exhibetis, fecit vos multis Regnantibus clariores: Quoniam, inter alias Regni vestri curas, pro tranquillitate Sanctæ Ecclesiæ præcipuam solicitudinem vos certum est exhibere.*

Regni Francorum gloria, magnitudo & potestas, ex Regum Christianissimorum amore & obsequiis erga Ecclesiam derivatæ.

Obiit Pelagius I. die 2. Martii, anno 559. cum annos quatuor, menses decem, dies decem & octo Ecclesiæ præfuisset, ut ex MS. Anastasii Commentario Vaticanæ Bibliothecæ, & ex ejus Epitaphio probat Baronius, quod & Paulus Aringhus lib. 2. *Romæ subterraneæ*, cap. 8. refert. Unde Liber Pontificalis emendandus est, qui annos undecim, menses decem, dies octodecim ipsius administrationis numerat. Epistolam ipsius *Ad Vigilium Episcopum*, quæ & falsa Consulatus nota consignata est, & ex Ithacii Sanctique Leonis verbis varie depravatis contexta, viri omnes eruditi ut adulterinam rejiciunt.

Epistola supposita Pelagio I.

Nota.

QUædam animadvertenda in superioribus prætermisit, quæ pertinent ad gesta Symmachi, Hormisdæ ac Vigilii Romanorum Pontificum, commodius enim infra post Dissertationes adnotantur. Hic tamen non prætereundum Bossuet *in defens. Declarat. p.* 2. *l.* 8. *c.* 24. adversus Pontificis infallibilitatem illud urgere, quod episcopi Gallicani de Pelagii I. fide suspicandum crediderunt, quia V. synodum suscepit, quam non adhuc cum Concilio Chalcedonense concordantem autumabant. Si vero, dicit Bossuet, de Pelagii fide sibi suspicari fas esse credebant, sane infallibilem non credidisse demonstrarunt. Hinc observat non omisisse Pelagium hanc suspicione removere.

Ut vero Bossuet hoc exemplo Papæ infallibilitatem in ecclesia Gallicana non agnitam ostenderet, oportebat prius ex ecclesiæ monumentis probasse, post solemne institutum examen Pelagium sua definitione universæ ecclesiæ quintam synodum ut veram, & legitimam amplectendam proposuisse. Si post hujusmodi definitionem, adhuc Papam errasse particulares ecclesiæ credidissent, utique infallibilem in suis definitionibus non reputassent. At ubi nam legitur Pelagium ita e sua cathedra definivisse? Sed neque, quamvis obstitissent Pontifici solemniter definienti, huic ob ipsorum resistentiam deneganda in definiendo infallibilitas. Aliorum in Pontificum definitiones contumacia, non potest ipsorum privilegiis obesse, ut observabo etiam in Animadversionibus post septimam œcumenicam synodum.

ARTICULUS XI.

De Joanne III. & Benedicto I.

I. PElagio I. successit Joannes Tertius. Is Sagittarii Ebredunensium, & Salonii Vappicensium Episcopi, in secunda Synodo Lugdunensi ob scelera depositorum, appellationem suscepit, eosque sedibus restitui jussit, datis ad Regem Gunthramnum Epistolis, ut testatur Gregorius Turonensis, *lib.* 5. *Historiæ Francorum*, *cap.* 20. Cætera ejus gesta pene ignota sunt. Obiit anno 562. 3. Idus Julii, anno Pontificatus decimo tertio, ut testatur Anastasius in ejus vita. Ejus Epistola *Ad Episcopos Germaniæ & Galliæ*, ab omnibus eruditis ut supposititia rejicitur.

Epistola Benedicto I. supposita.

II. Pelagio ad meliorem vitam translato, Benedictus, quem Græci *Bonosum*, cognomine vocant, creatus est Pontifex. Afflicta ex Longobardorum incursionibus Italia, rexit Ecclesiam annos quatuor & duos menses, obiitque nulla re gesta celebris, ultima die Julii anni 577. Ipsi supposita est Epistola *Ad Davidem Episcopum*, quam descriptio capitis 1. Operis adversus Varimadum Arianum Ithacio adscripti, male consuta Scripturæ sacræ loca, secundum Versionem a veteri Italica, & ab Hieronymiana distinctam, & nota Consulatus, quæ in subdoli Mercatoris mantissa detulit, pseudepigrapham probant.

ARTICULUS XII.

De Pelagio II.

SEdit in S. Petri Cathedra post Benedictum I. Pelagius II. Is Gregorium, qui post ipsum Pontifex fuit, Diaconum ordinatum, Constantinopolim Apocrisiarium misit, ubi Eutychium Patriarcham de resurrectione carnis prave sentientem confutavit, emendavitque, ut ipse refert *lib.* 14 *Moralium*, *cap.* 29. In extinguendo Istriæ schismate diligentem navavit operam, scriptis ad Eliam Aquilejensem, Schismaticorum caput, & ad Istriæ Episcopos gravissimis doctissimisque literis; quibus juste damnata Tria Capitula, & illæsa Concilii Chalcedonensis authoritate, probavit. Synodum a Joanne Constantinopolitano Patriarcha habitam, in qua *Universalis Patriarchæ* nomen sibi arrogaverat, misit in irritum, excepta sententia pro Gregorio Antiocheno Episcopo lata, qui calumniis fuerat impetitus. Qua de re legendus Evagrius *lib.* 6. *Historiæ Ecclesiasticæ*, *cap.* 7. Hanc autem Synodum a Pelagio II. rescissam, ipsumque Apocrisiario suo prohibuisse, ne cum Joanne Sacris interesset, S. Gregorius testatur *lib.* 4. *Epistola* 36. *ad Eulogium*, Indict. 13. & *Epistola* 38. *ad ipsum Joannem*, & *lib.* 7. *Epistola* 69. *ad Eusebium Thessalonicensem Episcopum* data. *Cognoscet*, inquit, *Fraternitas vestra*, *Joannem quondam Constantinopolitanæ Ecclesiæ Antistitem*, *contra Deum*, *contra pacem Ecclesiæ*, *in omnium despectum & injuriam Sacerdotum immodestiæ & mansuetudinis terminos excessisse*, *& illicite in Synodo superbum ac pestiferum Oecumenici*, *id est universalis*, *sibi vocabulum usurpasse*. *Quod beatæ recordationis Pelagius Decessor noster agnoscens*, *omnia Gesta ejusdem Synodi*, *præter ea quæ illic de causa venerandæ memoriæ Gregorii Episcopi Antiocheni sunt habita*, *valida omnino districtione cassavit*, *districtissime illum corripiens*, *ut se a novo & temerario superstitionis nomine cohiberet*: *adeo ut suum illi Diaconum* [*nisi tantum nefas emendaret*] *procedere prohiberet*. Quam refert Baronius, Pelagii *ad Joannem Constantinopolitanum* Epistola, & quæ a Collectoribus Conciliorum excusa est, supposititia censetur a doctioribus: tum quia ejus stylus a reliquis Pelagii scriptis plurimum abhorret: tum quia sententias, e Procli, Cœlestini, Leonis, Innocentii, Gregorii, & Martini I. scriptis emendicat: & Pseudo-Isidori omnia lineamenta refert. Idem esto judicium de Epistola *ad Episcopos Campaniæ*, *& Italiæ*: Quam nihil aliud esse quam centonem ex variis sententiis Prosperi, Hilarii, Acacii, Ennodii, Conciliorumque Romani V. sub Symmacho, Toletani VIII. & Lateranensis sub Martino I. perspicuum est. Est pariter ex Pseudo-Isidori mercibus *Epistola ad Benignum Archiepiscopum*, *de Episcoporum translatione*. Reipublicæ paci, non minus quam Ecclesiæ commodis, invigilavit prudentissimus Pontifex. Gregorio Apocrisiario suo dedit in mandatis ut Urbi contra Longobardos imminentes auxilium ab Imperatore impetraret. * Aunacharium etiam Episcopum Antisidorensem, data ad eum Epistola, hortatus est, ut Reges Francorum a fœdere cum Longobardis deterreret, suaderetque ut Italiæ, & Urbi succurrerent. Ex hac Epistola patet, Reges Christianissimos Episcoporum consiliis plurimum detulisse, non solum in iis quæ fidem & Ecclesiasticas causas spectabant, verum etiam in Regni administratione. Liquet etiam Episcopos, qui gratia apud Reges valent, suadere ipsis debere quidquid æquitatis & charitatis est, maxime vero ut Christianis sub infidelium tyrannide gementibus opem ferant. *Nec enim credimus otiosum*, inquit, Pelagius, *nec sine magna divina Providentiæ administratione dispositum*, *quod vestri Reges Romano Imperio in confessione orthodoxæ fidei sunt similes*: *Nisi ut huic Urbi ex qua fuerat oriunda*, *vel universæ Italiæ*, *finitimos adjutoresque præstares*. *Cavete igitur*, *charissime Frater*, *ne dum Regibus vestris juvandi nos virtus sit data divinitus*, *charitatis vestræ circa nos levitas arguatur*: *Qui illis & in fide & in consiliis*, *vestro Sacerdotio sic devotis*, *suadere talia aut negligitis*, *aut differtis*.

Pelagii ad Istriæ schismaticos literæ.

Synodum Joannis Episcopi Constantinop. irritam declarat.

Epistola Pelagio II. supposita.

** Reges Christianissimi Episcoporum consiliis plurimum usi.*

Episcopi, qui gratia apud Reges valent, suadere ipsis debent ut Christianis sub infidelium tyrannide gementibus opem ferant.

Novem Præfationes inter Missarum solemnia decantandas, secundum Romanæ Ecclesiæ ritum, Germanicis & Gallicanis Ecclesiis Pelagium II. præscripsisse, Cardinalis Baronius censet, laudans & referens ejus Epistolam *ad Episcopos Germaniæ & Galliæ*, qui ipsum rogaverant, ut Ordinem Præfationum eis mitteret, quem S. Romana Ecclesia tunc habebat. Quam Epistolam & Conciliorum Collectores repræsentant: sed hanc Epistolam non esse Pelagii, probat styli barbaries, & S. Gregorii Sacramentarium, in quo Præfationes propriæ pro singulis Missis habentur. At si ætate Pelagii II. novem tantum Præfationibus tamquam dudum receptis & approbatis Romana usa fuisset Ecclesia, S. Gregorius, qui ipsi proxime successit, quique sacrorum rituum tenacissimus custos, & venerandæ antiquitatis observantissimus fuit, novas alias non instituisset. Accedit quod Sanctus ipse Gregorius in Epistola ad Joannem Syracusanum, in qua de iis rationem reddit, quæ in ritibus Sacrificii addiderat, vel immutaverat, ob quæ fuerat reprehensus, de Præfationibus silet. Nullas igitur addiderat: Ac proinde fictitium est Pelagii II. de novem Præfationibus Decretum. Denique ante Pipini & Caroli Magni ætatem Romanæ Missæ ritum & ordinem Gallicana Ecclesia non suscepit, sed propriis Officiis propriaque Missa utebatur, ut colligitur ex Carolo Magno, *lib.* 1. *de Imaginibus*, contra Synodum Græcorum, *cap.* 6. ex Hilduino in *Epistola ad Ludovicum Pium*, quam suis Areopagiticis præfixit, ex Carolo Calvo, in *Epistola ad Clerum Ravennatem*; ex Bernone Augiensi Abbate, & aliis momentis, quæ expendit doctissimus Cardinalis Bona, *lib.* 1. *Rerum Liturgicarum*, *cap.* 12. Beneficentissimus in pauperes, præsertim senes, fuit Pelagius II. quos propria domo in Xenodochium conversa excipiebat. Super corpus S. Laurentii Basilicam a fundamentis erexit. Cujus monumentum cum forte fuisset apertum effodiendo, Monachi, & Mansionarii, qui Sancti Martyris corpus viderunt, intra decem dies obiere, ut testatur S. Gregorius Magnus, *lib.* 3. *Epistola* 30.

Pelagii II. Decretum de novem Præfationibus, supposititium.

Pelagius II. propriam domum in Xenodochium convertit.

Obiit Pelagius secundus anno 590. die octava Februarii, cum annos decem, menses duos, dies decem Ecclesiam gubernasset.

AR-

ARTICULUS XIII.

De S. Gregorio Magno.

Cujas Instituti Monachus fuerit S. Gregorius?

GRegorius, Senatorii generis, Gordiano patre, Silvia matre, fœmina sanctissima progenitus, Atavo Felice II. Pontifice Maximo: prius Urbis Præfecturam gessit. Angelicam deinde Monachorum vitam, quibus sex in Sicilia monasteria ædificaverat, & septimum Romæ sæcularium splendori dignitatum anteposuit. Sancti Equitii, non vero Sancti Benedicti Regulam professum esse censet Cardinalis Baronius, idque ex ipsomet Gregorio colligere sibi videtur. Sibi enim suoque Monasterio Valentionem Abbatem, S. Equitii Discipulum præfuisse testatur, lib. 4. Dialogorum, cap. 21. *Vitæ namque venerabilis Valentio, qui post in hac Romana Urbe, mihi, sicut nosti, meoque Monasterio præfuit, prius in Valeriæ Provincia Monasterium suum rexit.* Provinciæ autem Valeriæ monasteria, sub S. Equitii Disciplina instituta fuisse testatur lib. 1. cap. 4. *Qui nimirum* Equitius inquit, *pro suæ magnitudine sanctitatis, multorum in eadem Provincia Valeria Monasteriorum pater extitit.* Præterea eum vitam S. Benedicti stylo satis prolixo scripserit in Dialogis Gregorius; cum ejus discipulos nominet, a quibus acceperat quæ de illo scripsit; cum Regulam ejus laudet, ceu *Discretione præcipuam, sermone luculentam*; nunquam se eam Regulam sectatum fuisse, aut Monachis suis tradidisse, vel leviter innuit. Quamobrem (inquiunt) Joanni Diacono, & aliis, falso persuasum fuit Sanctum Gregorium sub S. Benedicti Regulam militasse. Denique si S. Gregorius S. Benedicti Regulam professus fuisset, non est verisimile fuisse prohibiturum, ne quis ante annum ætatis decimum octavum Monachus fieret, cum Sanctus Benedictus aliter fecisset statuissetque, ut ex ejus Vita & Regula compertum est.

Ordini S. Equitii illum adscribit Baronius.

His tamen momentis non obstantibus, S. Gregorium Ordini Benedictino vindicat Dom. *Joannes Mabillonius* in Præfatione Sæculi I. Benedictini, & in Dissertatione singulari *De Monastica Vita S. Gregorii Magni* Tomo II. *Veterum Analectorum*. Testem imprimis profert Joannem Diaconum in Vita Sancti Gregorii. Probat autem Joannes Diaconus Sanctum Gregorium Ordinis Benedictini fuisse professorem, ex propagatione Benedictinæ Regulæ apud Britannos per Augustinum, ejusque Sodales S. Gregorii discipulos facta. Augustinum enim in eodem quo Gregorius Monasterio vixisse Monachum ipsiusque discipulum fuisse constat, tum ex eodem Gregorio libro 7. Epistola 30. Indict. 1. ad Eulogium, & Epistola 114. ad Syagrium, tum ex Epistola Bonifacii Quarti ad Ethelbertum Regem Cantuariorum & ex Concilii Gloveshoviensis cap. 17. Augustini Sodales ejusdem Instituti fuisse patet ex eo quod Abbatem eis constituit Augustinum Sanctus Gregorius ex Epistola a Beda relata lib. 1. Historiæ, cap. 23. Augustinus in Britanniam missus anno Christi 596. instaurata Cantuariæ Sancti Salvatoris Ecclesia, *fecit Monasterium non longe ab ipsa Civitate ad Orientem*, ibique Ecclesiam construxit in honorem Apostolorum Petri & Pauli, teste Beda, libro 1. Historiæ, cap. 23. Primus autem ejusdem Monasterii Abbas Petrus Presbyter fuit. Mellitus Successor Augustini in Monasterio Dorobernensi constituit Monachos concedente Bonifacio IV. Pontifice Maximo, qui Epistolam ea de re scripsit ad Ethelbertum Regem. Propagata exinde est in Anglia Vita Monastica per Augustini discipulos Sæculo 7. & sequentibus. In illis Benedictinæ Regulæ observantiam viguisse testis est S. Adhelmus Maldunensis Abbas & postea Schireburnensis Episcopus, libro *De Virginitate*, quem metro conscripsit. Hinc Joannes Diaconus in Vita S. Gregorii scribit: *Quod vero Monachi qui a Gregorio in Saxoniam* (transmarinam Saxoniam seu Angliam intellige) *missi sunt, S. Benedicti Regulæ fuerint mancipati, inter alia etiam illud ostendit, quia ex illius discipulis vix potest in illis partibus Monachus aliquis inveniri, a quo non observetur tam in proposito quam in habitu Regula Benedicti.*

Ordini Benedictino Dom. Mabillonius vindicat.

Joannis Diaconi testimonium confirmat Aimonius Floriacensis Monachus in Vita S. Abonis Floriacensis Abbatis, ubi rationem reddens cur Angli Monachos ex Cœnobio Floriacensi petierint ad instaurandam in Insula sua Vitæ Religiosæ disciplinam, primam hanc refert: *Quia Beatus Papa Gregorius missis ad eam Gentem convertendam Fidei Christi Prædicatoribus, ejusdem dilecti Benedicti Regulam observandam specialius inculcavit.*

Idem confirmat *Ethelredus* Anglorum Rex in Privilegio Ecclesiæ Cantuariensi concesso anno Christi sexto supra millesimum, causam exponens cur in eam Ecclesiam Benedictinos Monachos restituerit. *Hoc ideo*, inquit, *feci, & Monachos ejusdem Ordinis, quem huc attulit S. Augustinus, in Ecclesia posui, Ordinis scilicet quem ille ex præcepto Gregorii, & ex magni Regis Ethelberti constitutione & auxilio in Terram hanc intulit.*

Testis alter pro Benedictino *S. Gregorii* Monachatu a *Mabillonio* prolatus est *Bonifacius Quartus* Pontifex Maximus, qui in Concilio Romæ anno Christi decimo supra sexcentensimum celebrato nonnullos arguit Monachorum æmulos, qui effutiebant, *Monachos, quia Mundo mortui sunt, & Deo vivunt Sacerdotali Officio indignos, neque Christianitatem largiri, neque absolvere posse per Sacerdotalis Officii injunctam gratiam. Sed omnino falluntur*, inquit; *nam si ex hac causa veteres æmuli vera prædicarent, Apostolicæ Sedis comptor Beatus Gregorius Monachico habitu pollens ad summum Apicem nullatenus conscenderet, cui solvendi ligandique potestas concessa est. Augustinus quoque ejusdem sanctissimi Gregorii discipulus, Anglorum Prædicator egregius, & Pannoniensis Martinus* (Dumiensis Episcopus) *aliique plurimi viri sanctissimi pretiosorum Monachorum habitu fulgentes, nequaquam annulo subarrharentur. Neque enim Benedictus, Monachorum Præceptor, hujus rei aliquo modo fuit interdictor.* Sane si licuit B. Gregorio & Augustino Monachis ad Pontificatum conscendere, quia *S. Benedictus* Monachorum Præceptor id suis non prohibuit: consequens videtur, utrumque ejus Regulam professum esse, ex cujus præscripto quid ipsis licuerit expenditur.

Tertium testem *Mabillonius* laudat *Amalarium*, qui *Gregorium Papam excellentissimum S. Benedicti Regularem*, seu Regulæ observatorem, & ejus *sancti Ordinis sectatorem* vocat.

Quartum testem appellat *Ambrosium Autpertum* Abbatem Monasterii *S. Vincentii, ad Vulturnum*, in Italia, *Ordinis S. Benedicti*, qui absolute *Gregorium nostrum*, id est, Benedictini Ordinis Professorem vocat in fine libri 10. in Apocalypsim.

Aliud *Joannis Diaconi* pro Benedictino *S. Gregorii* Monachatu argumentum affert Vir Eruditus sumptum a forma Baltei sive cinguli quod in detectione corporis *S. Gregorii* sub Gregorii Quarti Pontificatu facta conspectum est a Romanis, ante annos fere quadraginta, quam *Joannes* Vitam *S. Gregorii* scriberet. Sic autem explicat istud argumentum *Joannes Diaconus* libro 4. cap. 80. *Porro ea exilitate Baltei, qua unius pollicis mensuram nunquam excedit, speciem Propositi Regularis olim a Sancto Benedicto statuti, cujus ipse Vitam describens in Dialogo, Regulam quoque laudaverat, eum servasse luce clarius manifestat.* Non hærentis aut dubitantis, sed fidentis scientisque hæc verba sunt, ac proinde ea Baltei seu cinguli forma tam certo Benedictinis competere his temporibus censebatur, ut ex illa Benedictinum *S. Gregorii* institutum luce clarius colligi, asserat *Joannes Diaconus* rei testis oculatus.

Præcipuis deinde Baronianæ Sententiæ argumentis *Mabillonius* respondet. Ad illud quod ex Valeriæ Provinciæ Monasteriis petebatur, quorum uni præfuerat *Valentio* seu *Valentius*, quem *S. Andreæ* Monasterio a se condito *S. Gregorius* præfecit, respondet: Incertum esse primo an *Valentio* Gregoriani Monasterii primus Abbas fuerit. Etsi enim *S. Gregorius* libro 1. Dialogorum, cap. 31. ipsum sibi ac Monasterio suo præfuisse dicat, nusquam tamen eum Abbatem primum fuisse affirmat. Deinde incertum esse immo falsum quod *Valentio* ex primario *S. Equitii* Monasterio accersitus fuerit a *S. Gregorio*. Nam *S. Gregorius* libro 1. *Dialogorum*, cap. 4. scribit Cœnobii Equitiani

ni Monachos omnes ad ipsius *S. Equitii* tumulum ereptos fuisse de manibus Longobardorum, contra vero in *Valentionis* Monasterio duos Monachos a Longobardis necatos tradit libro 4. cap. 21. Tertio incertum esse an Valeria Provincia, in qua erat *Valentionis* Monasterium, *S. Gregorio* diversa fuerit ab Æquicolis, in quibus Sublacus & duodecim Monasteria sita erant a *S. Benedicto* instituta. Etenim *Paulus Diaconus* libro 1. *De Gestis Longobardorum*, ubi Provincias Italiæ pro sui temporis usu describit, nullam rationem habuit Æquicolorum, quos Valeriæ attribuisse videtur; siquidem Carseolos seu Carsalim oppidum Æquicolorum ex *Ptolomæo*, Valeriæ adscribit cap. 21. & certe Æquicolorum tractus exiguus Valeriam contingit, ut facile cum ea confundi possit. Quarto incertum esse ait *Mabillonius*, an omnia Valeriæ Monasteria etiam illud quod condidit & rexit *Valentio*, Equitiani essent instituti. *Equitius* quidem in illa Provincia multorum Monasteriorum pater extitit, teste *S. Gregorio*; Sed quædam alia Benedictini etiam Ordinis in ea Provincia fuisse, probabile est, cum ab Eremo Sublacensi in Valeriam Provinciam finitimam & contiguam Regularis *S. Benedicti* Disciplina ab ejus Discipulis diffundi facile potuerit. Denique etsi concedatur omnia Valeriæ cœnobia, etiam illud cui præfuerat *Valentio*, Equitiani instituti fuisse, quid dicere vetat aut ea omnia, aut saltem reliqua, *Equitio* mortuo, in *S. Benedicti* Leges concessisse. *Equitius* enim *S. Benedicto*, ut contendit *Baronius*, ætate superior ante annum quingentesimum quadragesimum excesserat e vivis. Ab eo tempore usque dum *S. Gregorius* condendo *S. Andreæ* Monasterio manum admoveret, anni amplius triginta elapsi fuerant. Nullam *Equitius* Regulam scriptam reliquerat, viventis vox & exemplum pro lege erant. Eo mortuo defecit lex, non Monasteria, quæ pro nutu Abbatis successoris facile Regulam *S. Benedicti* amplecti potuerunt. Et re quidem ipsa id factum esse intelligitur ex Fundani Abbatis Epistola ad *Simplicium* Casini tertium Abbatem scribentis jam tum apud omnes statutum esse *Ut omnia Monasteria Campaniæ, Samnii, Valeriæ, Thusciæ, Liguriæ, & aliarum Provinciarum Italiæ, certam & rectam Regulam vivendi, quam Sanctissimus & Deo acceptus Benedictus instituit, servarent;* Seque ejus rei gratia *Hugonem & Paulum fratres suos juxta prædictam Sanctam Regulam in Casinensi Congregatione instituendos* ad *Simplicium* mittere. Hanc Epistolam refert *Angelus de Nuce* in Notis ad Chronicon Casinense. Ergo *Simplicio* Casini Abbate, an. circiter quingentesimo sexagesimo ante adventum Longobardorum, hac proinde ante cladem Casinensem & accessum *Valentionis* Abbatis in *Sancti Gregorii* monasterium, Valeriæ, & aliarum Italiæ Provinciarum monasteria ordini *S. Benedicti* accesserant: ac proinde aut omnia, aut saltem aliqua ex iis quæ *S. Equitius* in Valeria construxerat.

Alteri *Baronii* argumento petito ex biennio probationis Novitiorum, quod ante Professionem Monasticam S. Gregorius exigit libro 8. Epistola 23. Indict. 3. ad *Fortunatum* Episcopum Neapolitanum data, cum tamen *Sanctus Benedictus* unum dumtaxat annum præferibat ad probandos Novitios; *Mabillonius* respondet: Varium fuisse in Oriente & Occidente probandorum Novitiorum Ritum: *S. Pachomium* Novitios nonnisi post triennii probationem admisisse; Occidentales Regulas omnes unum dumtaxat annum postulasse ad Vitæ Monasticæ tyrocinium, ut patet ex *Cassiano*, *Cæsario*, *Ferreolo*, Regula Tarnatensi, & aliis, quæ *S. Benedicti* ævo conditæ sunt. Eamdem normam præscripsit *S. Benedictus*, quo vivente *Justinianus Augustus* Novellam 5. edidit, qua Novitium per triennium totum, sive liber, sive servus sit, probari decernit. Hoc Decretum Imperatoris *Normam Regularem* vocat *S. Gregorius* lib. 7. Epistola 1. Indict. 1. ubi *Mauritio* Imperatori ægre ferenti quod contra ipsius interdictum milites in Monasteria reciperentur, *S. Gregorius* hoc pacto condescendit, ut nonnisi post triennium admitterentur. Huic Novellæ tantisper derogavit *Justinianus* Novella 123. cum homines ignotos nonnisi post triennium admitti vetat: notos vero absque mora, & veste Monastica indui, & ad Professionem admitti permittit. In Occidente licebat Abbatibus probationis tempus quod uno anno definitum erat, pro judicio ac prudentia sua contrahere, ut patet ex Regulis *S. Cæsarii*, & *S. Ferreoli*. Hinc factum ut quidam Abbates occidentales, homines ex vita sæculari ad Monasterium accedentes absque legitima probatione admitterent; cui malo ut remedium adhiberetur, *S. Gregorius Normam Orientalem* sive Justinianeam temperando, simul & Occidentalem, prudentissime statuit ut nonnisi post biennium tyrocinii Novitii ad Professionem Monasticam reciperentur. Quod biennii tempus nullius Occidentalis Regulæ Constitutione præceptum est, sed uno *S. Gregorii* Decreto inductum. Præterea, non constat an Decretum illud universale fuerit pro toto Occidente, an particulare pro sola Provincia Neapolitana. Immo ex cap. *Gonsaldus*, causa 17. Quæstione 2. liquet *S. Gregorium* probationem novitiorum unius anni spatio definivisse. Sic enim *Alexander II.* eo Capite loquitur; *Quapropter quia & Beati Benedicti, & præcipue Patris & Prædecessoris nostri S. Gregorii Papæ canonica institutio interdicit, Monachum ante unius anni probationem effici, judicamus, & Authoritate Apostolica proponimus, &c.* S. Gregorii, hac de re Decretum proculdubio legerat *Alexander II.* quamvis in Gregoriano Regesto desideretur. Et quidem in *S. Andreæ* Monasterio, ubi *Gregorius* ipse Monasticam Vitam professus est, hæc biennii probatio non servabatur, aut certe non semper, ut constat exemplo *Probi*, qui ex sæculari repente Monachus atque Abbas factus, teste *S. Gregorio*, libro 9. Epistola 20. Indict. 4. Et *Gregorius* ipse in Monachorum cœtum admissus est, tametsi non integro biennio, secundum *Baronium* in Monasterio suo versatus sit ante impositam sibi Legationem. Denique unius anni probatio non est ita propria Regulæ *S. Benedicti*, ut eo spatio vel contracto vel ampliato judicari posset an ea in aliquo Monasterio servata sit. Nam si hæc ratiocinandi forma probaretur, concludendum esset Regulam *S. Benedicti* non viguisse apud Cluniacenses tempore *Petri Venerabilis*, quo ante anni solidi probationem Novitii passim recipiebantur. Quam consuetudinem adversus Cisterciensium querelas idem Venerabilis Abbas propugnat libro 1. Epistola 28. Ex quibus colligit *Mabillonius*, biennii probationem Benedictinæ Regulæ observationi, & Benedictino *S. Gregorii Magni* Monachatui non præjudicare.

S. Gregorius Pontificiam Dignitatem declinare conatur.

II. E Monasterio ad Ecclesiæ ministerium, a Pelagio II. vocatus & Diaconus creatus Gregorius Constantinopolim Apocrisiarius missus est, ubi cum Eutychio Patriarcha, de Resurrectione carnis pessime sentiente, congressum superius diximus. Post obitum Pelagii creatus Pontifex, apud Mauritium Imperatorem agere conatus est, ne electioni consensum præberet, eamque confirmaret. Quod quidem jus Gothi primum Reges usurpaverant, Justinianus vero retinuerat: ita ut nonnisi persoluta certa pecuniæ summa ab Imperatore confirmati sedere Pontifices possent. Incassum laboravit Gregorius: gratissimam namque electionem Mauritius Imperator cujus filium ex sacro Lavacro susceperat, festinus ac lætus confirmavit, ipsumque Sacra Jussione data, præcepit ordinari. Nec tamen victa est Gregorii humilitas, donec ipsum in latebris, quas summi honoris apicem fugiens, petierat, divina indicia prodiderunt. Quam ægre curæ Pastoralis onus susceperit, & a vitæ contemplativæ cœlestibus se passus sit abduci deliciis, testatur ipse, *Epistola 5. lib. 1. ad Theoctistam* Imperatoris Mauritii sororem, in qua & de suæ confirmatione electionis sic loquitur: *Ecce Serenissimus Dominus Imperator fieri simiam leonem jussit: & quidem pro jussione illius vocari leo potest, fieri autem leo non potest. Unde necesse est ut omnes culpas ac negligentias meas, non mihi, sed suæ Pietati deputet, qui virtutis ministerium infirmo commisit.*

S. Gregorii humilitas. Pontificiam Dignitatem ægre suscipit.

Professionem fidei mittit ad Patriarchas.

III. Initio sui Pontificatus, Synodicam ad omnes Orientis Patriarchas Epistolam scripsit, cui Fidei suæ inseruit professionem, qua se quatuor Concilia Œcumenica, Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum, Chalcedonense, ut sancti Evangelii quatuor libros suscipere, contestatur, & Quintum pariter Concilium, in quo Tria damnata sunt Capitula, venerari.

Om-

Schismaticos revocare nititur ad unitatem.

Omnem adhibuit curam, ut Schismaticos Trium Capitulorum defensores ad Ecclesiæ unitatem revocaret; eos Romam ad Synodum vocans, in qua ipsorum dubiis dissolutis, facilius pax Ecclesiæ sanciretur. Sed Severus Aquilejensis Episcopus, Schismaticorum Caput, & Istriæ Episcopi, Libello supplici Imperatori Mauritio oblato, inducias impetrarunt, Synodumque declinavere. Scripsit quippe ea de re ad Gregorium Mauritius, prohibens ne molestus ipsis esset, idque rerum Italiæ statum postulare, quæ ob frequentes Longobardorum incursiones summo in discrimine versabantur. Theodelindam Reginam Longobardorum, quam Schismatici in partes trahere nitebantur, datis ad eam literis, missisque Legatis, in Constantii Mediolanensis obedientia, & Ecclesiæ Communione retinuit, *lib.* 4. *Epistola* 4. *Indict.* 12. Contra Donatistas cervicem adhuc in Africa erigentes, Numidas Episcopos, & Gennadium Exarchum, datis ad eos literis, excitavit. [*Lib.* 1. *Epistola* 72. & 75.] Vetuit ne Judæi ad fidem amplectendam, & ad Baptismum suscipiendum cogerentur, *lib.* 1. *Epist.* 45. *ad Vigilium Arelatensem, & Theodorum Massiliensem Episcopos data, & lib.* 7. *Epistola* 5. *ad Januarium Calaguritanum, Indict.* 2 Cum in Hispania de trina in Baptismo immersione controversia orta esset, a Leandro Hispalensi consultus, unam vel trinam immersionem approbavit. [*Ep.* 41. *lib.* 1.] Sardiniæ presbyteris concessit, ut cum Episcopi deessent, Confirmationis administrare possent Sacramentum. [*Lib.* 5. *Epistola* 9. *Indict.* 12.] Subdiaconis Siculis, qui uxorem duxerant, & matrimonio utebantur, ad superiorem Ordinem præclusit aditum: ordinari vero in posterum prohibuit, nisi qui continentiam voverent. [*Lib.* 1. *Epistola* 42.]

Donatistas in Africa comprimi curat. Varia ejus Decreta.

Augustino viro sanctissimo, aliisque Monachis missis in Angliam, Gentis conversionem ad Christum procurat.

IV. De Fide apud Anglos propaganda inito consilio, Augustinum virum sanctissimum, aliosque cum illo Religiosos Viros illuc ad prædicandum Evangelium misit. Ipsos autem Romanæ Ecclesiæ moribus non ita voluit adstrictos, ut si quos in aliis Ecclesiis sanctiores, aut fovendæ pietati atque charitati conveniemiores animadvertissent, eos in novellam Anglorum Ecclesiam potius non importarent. Qua de re ita ad Augustinum rescripsit, lib. 12. Epistola 31. *Novit Fraternitas tua Romanæ Ecclesiæ consuetudinem in qua se meminit enutritam. Sed mihi placet, ut sive in sancta Romana, sive in Galliarum, sive in qualibet Ecclesia, aliquid invenisti, quod plus omnipotenti Deo possit placere, solicite eligas, & in Anglorum Ecclesia, quæ adhuc in fide nova est, institutione præcipua, quæ de multis Ecclesiis colligere potuisti, infundas. Non enim pro locis res, sed pro bonis rebus loca nobis amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque Ecclesiis, quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt, elige, & hæc quasi in fasciculum collecta, apud Anglorum mentes in consuetudinem depone.* Barbaricinorum Gentilium Sardiniam incolentium conversionem, missis eo Felice Episcopo, & Cyriaco Abbate, procuravit. [*Lib.* 3. *Ep.* 25. 26. & 27.]

Joannis Constantinop. sese Universalem Patriarcham inscribentis fastum coercet.

V. Joannis Jejunatoris Constantinopolitani Episcopi, sese Patriarcham Œcumenicum inscribentis, fregit audaciam. Qua de re legenda est ejus Epistola 36. libri 4. ad Eulogium & Anastasium Episcopos, 38. ad ipsum Joannem, & 39. ad Sabinianum diaconum. Ad Joannem ita scripsit: *Occulta Dei judicia pertimesco, quod ille vir sanctissimus Dominus Joannes, tantæ abstinentiæ atque humilitatis, suorum familiarium seductione linguarum ad tantam superbiam erupuit, ut in appetitu perversi nominis illi conetur esse similis, qui dum superbe esse similis Deo voluit, etiam donatæ similitudinis gratiam amisit. Certe Petrus Apostolus primum membrum sanctæ universalis Ecclesiæ est; Paulus, Andreas, Joannes, quid aliud quam singularium sunt plebium capita? Et tamen sub uno capite omnes membra sunt Ecclesiæ.... Vestra autem Sanctitas agnoscat, quantum apud se tumeat, quæ illo nomine vocari appetit, quo vocari nullus præsumpsit, qui veraciter sanctus fuit. Numquid non, sicut vestra Fraternitas novit, per venerandum Chalcedonense Concilium hujus Apostolicæ Sedis Antistites, Universales, oblato honore, vocati sunt? Sed tamen nullus umquam tali vocabulo appellari voluit, nullus sibi hoc temerarium nomen arripuit: ne si sibi in Pontificatus gradu gloriam singularitatis arriperet, hanc omnibus Fratribus denegasse videretur.* Ad Eulogium vero & Anastasium: *Uni*, inquit, *per sanctam Chalcedonensem Synodum, Pontifici Sedis Apostolicæ hoc Universitatis nomen oblatum est. Sed tamen nullus umquam Decessorum meorum hoc tam profano vocabulo uti consensit: quia videlicet, si unus Patriarcha universalis dicitur, Patriarcharum nomen cæteris derogatur.* Et infra: *Quia juxta est ille de quo scriptum est: Ipse est Rex super universos filios superbiæ. Quod non sine gravi dolore dicere compellor, Frater & Coepiscopus noster Joannes, mandata Dominica, Apostolica præcepta, Regulae Patrum despiciens, eum per elationem præcurrere conatur in nomine.*

S. Petrus primum membrum universalis Ecclesiæ.

Universalis Episcopi nomen uni Romano Pontifici a Concilio Chalcedonensi oblatum.

S. Gregorius non vult Universalis Episcopus appellari.

Nec doctrina solum, sed etiam exemplo humilitatis, Constantinopolitani Episcopi sanare superbiam satagit Sanctissimus Pontifex, Eulonium Alexandrinum leniter increpans, qui ipsum *Universalem Papam*, in Epistola vocaverat. *Quod peto*, inquit, *dulcissima mihi Sanctitas vestra ultra non faciat; quia vobis subtrahitur, quod alteri plusquam ratio exigit, præbetur. Ego enim non verbis quæro prosperari, sed moribus. Nec honorem esse deputo, in quo Fratres meos honorem suum perdere cognosco. Meus namque honor, est honor Universalis Ecclesiæ: Meus honor est, Fratrum meorum solidus vigor. Tunc ergo vere honoratus sum, cum singulis quibusque honor debitus non negatur. Si enim Universalem me Papam vestra Sanctitas dicit, negat se hoc esse, quod me fatetur universum. Sed absit hoc; Recedant verba quæ vanitatem inflant, & charitatem vulnerant.* Hujus humilitatis hæreditarium Successoribus suis documentum reliquit, se in principio Epistolarum suarum *Servum servorum Dei*, primus omnium inscribens, teste Joanne diacono *lib.* 4. *cap.* 58. Qua se humilitate & charitate erga Coepiscopos gereret S. Gregorius, constat ex Epistola mox laudata ad Eulogium, in qua jussionis vocabulum usurpare se nolle significat. *Indicare*, inquit, *vestra Beatitudo studuit, jam se quibusdam non scribere superba vocabula, quæ ex vanitatis radice prodierunt, & mihi loquitur, dicens: Sicut jussistis. Quod verbum jussionis, peto, a meo auditu removete: quia quis sum? Qui estis? Loco enim mihi fratres estis, moribus patres. Non ergo jussi, sed quæ utilia visa sunt indicare curavi.*

Respuenda nomina quæ vanitatem inflant, & caritatem vulnerant.

S. Gregorii humilitas & charitas erga Coepiscopos.

Curatur digniores ad Episcopatum eligantur.

VI. Maxime curabat S. Gregorius, ut in electionibus Episcoporum, & in promotione ad sacra quævis ministeria, digni indignis, & minus dignis digniores anteponerentur, teste Joanne Diacono, lib. 3. cap. 7. *Ordinationes*, inquit, *summo cultu servasse docetur, in eo quod ab ipsa suæ Consecrationis exordio, per omnem diœcesim suam, Episcopos undequaque meliores invenire potuit, studiosissime ordinavit, &c. Ut Ecclesiam illis regendam committeret, qui exemplis & verbis pariter illam ædificare melius potuissent.* Hanc ob causam Sanctissimus Pontifex *prudenter cognoscens totum Corpus Ecclesiæ, tam per bonos Episcopos feliciter stare, quam per malos infeliciter cadere; non solum diversarum gentium diversi ordinis clericos, verum etiam vacantes Episcopos, in suæ diœceseos Episcopatus invitabat*; ut testatur idem diaconus, *lib.* 3. *c.* 3.

Clero & Optimatibus Urbis Neapolitanæ in Episcopi electione varia studia divisis, gravissimum sibi esse significavit, quod *in hujusmodi causis, non ex judicio, sed de solo favore veniret electio*. Joannem Diaconum ab eo repulit Episcopatu, quod filiam haberet infantem, quæ satis testabatur non longum esse tempus, ex quo continentiam servabat: *Nam qua præsumptione*, inquit, *ad Episcopatum audet accedere, qui adhuc longam corporis sui continentiam filiola teste convincitur non habere?* Petrum diaconum, quod de illius in rebus agendis peritia, & industria dubitaret, electum statim non confirmavit: Sed Neapolitanos monuit, ut in alium conjicerent oculos, quem eligere possent, si hunc ipse idoneum non probaret. *Petrus diaconus quem a vobis electum asseritis, omnino, quantum dicitur, simplex est, & nostis quia talis hoc tempore in regiminis debeat arce constitui, qui non solum de salute animarum, verum etiam de extrinseca subjectorum utilitate & cautela sciat esse solicitus.... Studii vestri sit etiam alium, qui aptus sit, providere, ut si forte huic ordini hic non videatur idoneus, sit in quem se vestra declinare possit electio.* (Lib. 8. Epistola 40.)

Va-

Vacante Ecclesia Anconitana, cum tres proponerentur ordinandi, in singulorum dotes, ac mores diligenter inquiri jussit, ut cujusque discussis meritis, dignior consecraretur. Nam Florentious ejusdem Ecclesiæ Archidiaconus, *Scriptura quidem scientiam habebat*, sed *jam senio confectus*, regiminis incapax videbatur. Nimis etiam tenax dicebatur; ut ejus domum amicus numquam ad charitatem introiret. De Rustico diacono ejusdem Ecclesiæ scribit S. Pontifex: *Vigilans quidem homo dicitur, sed quantum asseritur, Psalmos igaorat.* De Florentio Ecclesiæ Ravennatis diacono: *Solicitum esse novimus, sed qualis sit interitus, omnino noa scimus.* Ideo Joannem & Armenium Episcopos inquirere jubet de vita & moribus singulorum, an nullius criminis rei sint, quod ipsos sacra Præfectura reddat indignos? An ille ita sit senex, ut ad regendum non possit assurgere? An ex avaritia, vel ex necessitate, amicos numquam excipiat? Quot Psalmos alter minus teneat? Si vero Florentio Ravennati diacono nullum crimen obsistat, agendum esse scribit apud ejus Episcopum, ut eum cedat. *Noa tamea*, inquit, *ex nostro mandato vel edicto, ne contra saam voluntatem eum cedere videatur.* De singulis autem jubet ad se referri: *Ut renuntiatione tua*, inquit, *redditi certiores, quid post hæc, Deo aathore, fieri debeat, disponamae.*

Simoniam extirpare studet.

VII. Simoniam quæ io Germania præsertim & in Galliis sacras electiones infamabat, extirpare studuit, datis ad Episcopos, ad Reges & Reginas Galliarum gravissimis Epistolis. Ad Brunichildem ita scripsit, Epistola 5. lib. 7. *Christianitatis vestra solicitudo diligenter invigilet, & nullam qui sub Regno vestro est, ad sacrum Ordinem ex donatione pecunia, vel quarumlibet patrocinio personarum, seu proximitatis jure patiatur accedere: sed ille ad Episcopatus, vel alterius sacri Ordinis officiam eligatur, quem dignum & vita & morec ostenderint; ne si honor venalis fuerit Sacerdotii, simoniaca in illis partibue Haresis, qua prima in Ecclesia prodiit, & Petri sementia est damnata, coasargat, & Regni vestri, quod absit, virec imminuat. Nam grave omnino & altra quam dici potest facinus est, Spiritum Sanctum qui omnia redemit venundari.* Legenda est Epistola 104. ejusdem Libri, & 105. ad Theodoricum, & Theodebertum Reges Francorum data; in qua nonnullis in Simoniacam hæresim præmissis, hæc habet: *Hinc fit etiam ut insontes, & pauperes a Sacris Ordinibus prohibiti despectique resiliant. Et dum innocentia pauperis displicet, dubium noa est quod præmium illic delicta commendet; quia ubi aurum placet, ibi & vitium.* Quod malum ut eradicetur, suadet Christianissimis Regibus ut Synodum in Galliis congregari jubeant, io qua præsente Sedis Apostolicæ legato, & Simoniacæ Ordinationes, & Laicorum promotiones ad Sacerdotium repentinæ, sub anathemate prohibeantur. Qua de re legendæ sunt etiam Epistolæ L. LIII. LIV. & LV. Libri 9. Legenda est & Epistola CXI. Libri 7. ad quatuor Galliarum Episcopos data, in qua *Simoniacam hæresim*, (sic eam passim vocat) totis viribus insectatur. Nec exigi posse ab ordinandis pecuniam probat, etiam ut in pauperes erogetur, vel ad Monasteriorum, aut Xenodochiorum ædificationem: *Quia eleemosyna Redemptoris nostri oculis illa placet, qua non de illicitis & iniquitate congeritur, sed qua rebus concessis & bene acquisitis impenditur. Et dum perversas emptor honoris in locum sanctam transmittitur, & alios ad suam similitudinem sub commodi datione constituit, plura male ordinando destruit, quam ille potest ædificare, qui ab eo pecuniam ordinationis accepit.*

Nec solum pro Ordioationibus, sed etiam pro Pallio, pro literis, pro convivio die Ordinationis præbendo pecuniam recipi vetuit S. Gregorius in Synodo Romana, ut constat ex Epistola 44. libri 4. *Antiquam*, inquit, *Patrum Regulam sequens, nihil umquam de Ordinationibus accipiendum esse constituo, neque ex datione Pallii; neque ex traditione chartarum; neque ex ea, quam nova per ambitionem simulatio invenit, appellatione Pastelli. Quia enim ordinando Episcopo Pontifex manum imponit, Evangelicam vero lectionem Minister legit, Confirmationis autem ejus Epistolam Notarius scribit; sicut Pontificem non decet manum, quam imponit, vendere; ita Minister, vel Notarius noa debet, in Ordinatione ejus vocem suam, vel calamum venundare. Pro Ordinatione vero, vel Pallio, seu Chartis, atque Pastello, eumdem qui ordinandus, vel ordinatus est, omnino aliquid dare prohibeo.*

Pro Sepulturis aliquid exigi vetat.

Morem pessimum, qui in Ecclesiis invaluerat, sustulit, ut pro Sepulturis aliquid exigeretur. Qua de re legenda est ejus Epistola 4. liber. 1. ad Messanensem Episcopum data, & LVI. ad Januarium Calaritanum Episcopum, qui centum solidos a Nereida clarissima fœmina pro filiæ ipsius sepultura exigebat. *Quia grave nimis est*, inqoit, *& procul nimis a Sacerdotis officio, pretium de terra concessa putredini quærere, & de alieno velle facere lucta compendium; ab hac se petitione Fraternitas vestra contineat .... Hoc vitium & nos postquam ad Episcopatus honorem accessimus, de Ecclesia nostra omnino vetuimus, & pravam denuo consuetudinem nequaquam asurpari permisimus; memores quia dum Abraham a filiis Hemor, hoc est, Ephron filio Seor, sepulchrum pretio ad humandum corpus conjugis postularet, pretium accipere renuit, ne commodum videretur de cadavere consecutus... Sed si quando aliquem in Ecclesia vestra sepeliri conceditis, siquidem pareates ipsius, proximi, vel heredes, pro luminaribus sponte quid offerre voluerint, accipere non vetamus: Peti vero, aut aliquid exigi, omnino prohibemus: ne, quod valde irreligiosam est, aut venalis fortasse, quod absit, dicatur Ecclesia, aut vos de humanis videamini mortibus gratulari, si ex eorum cadaveribus studeamus quærere quolibet modo compendium.*

Viduas, pupillos & quoslibet oppressos tuetur.

VIII. Viduarum, pupillorum, omniumque oppressorum ac pauperum pater fuit atque protector S. Gregorius, suisque Apocrisiariis, & Coepiscopis eorum patrocioium, quavis data occasione impense commendavit. Sic Luminosam viduam Dominico Centumcellensi Episcopo commendavit Epistola XIII. libri 1. *Officii quidem Sacerdotalis est*, inquit, *ut viduis ac maritali regimiae desolatis, impertiri solatia debeatis: ut aade in hoc maado humana condiiione privantur, Sacerdotali tuitione possint remedia reperire.* Sic Catellam & Pompejanam Januario Calaritano Episcopo, *Epistola* 60. 61. & 62. *lib.* 1. Sic Alexandram Anthemio Subdiacono, *lib.* 5. *Epistola* 37. Sic Theodoram eidem Anthemio, suo in Campania Apocrisiario. Sic Adeodadam Sanctimonialem, cui Mater congiarium, aut quidpiam necessarium, & justum negabat, Venantio Lunensi Episcopo commendavit (Epistola XXVIII. libri 7.) *Et quoniam*, inquit, *æquitatis censura admonet, ut maximum conversis, salva ratione, Episcopale debeat adesse solatium; idcirco his Fraternitatem vestram Epistolis adhortamur, ut prædictam matrem ipsius ad se faciat evocare, & tranquilla ei adhortatione suadeat, ut facere sponte non desinat, ad quod Legali potest ratione compelli. Qua si admonitionem vestram differre voluerit, prædicta Adeodata Religiosa contra eam tuitionem impendite, atque vestris eam solatiis apud Judicem; vel quæcumque usus exegerit, instantius adjuvate.*

Suadet Imperatori ut tributa temperet.

Sardiniæ Insulæ Clericis & Provincialibus sub Theodori Ducis tyrannide gementibus, apud Imperatorem per Apocrisiarium suum patrocinatus est, & apud Exarchum Africæ, cui Sardiniæ Ducatus suberat. [*Lib.* 1. *Epistola* 47. & 59.] Constantinæ etiam Augustæ authoritatem & mediationem apud Imperatorem adhibuit, ut Præfectorum, Judicum, Publicanorum exactiones crudelissimas temperaret, quæ illarum Insularum provinciales, vel ad Longobardos confugere, vel filios suos vendere compulerant, ut fisco solverent quod ab ipsis exigebatur. (Lib. 4. Epistola 33.) *Qua piissimo Domino apto sunt tempore suggerenda*, inqoit, *ut ab anima sua, ab Imperio atque a filiis suis, tale hoc tantumque facinus, peccatique pondus amoveat. Qui scio quoniam dicturus est; Quia nobis in Italia expensis transmittitur quidquid de prædictis insulis aggregatur .... Et si minus expensa in Italia tribuantur, a suo tamen Imperio oppressorum lachrymas, compescat. Nam & idcirco fortasse tanta expensa in hac terra minus ad utilitatem proficiunt, quia cum peccati aliqua admixtione colliguntur. Præcipiant ergo Serenissimi Domini, nihil cum peccato colligi.... Quod etsi fortasse contingat expensis minoribus minus adjuvari, melius est tamen tem-*

pore

poraliter nos non vivere, quam vos ad æternam vitam obstaculum aliquod invenire. Et Epistola 35. ejusdem libri ad Sebastianum Rhiziniensem Episcopum dara charitatis suæ curas, labores, ac dolores in defensione pauperum a Judicum tyrannide exponit. *Romani*, inquit, *in nos malitia gladios Longobardorum vincit, ita ut benigniores videantur hostes, qui nos interimunt, quam Reipublicæ Judices, qui nos malitia sua, rapinis atque fallaciis in cogitatione consumunt. Et uno tempore curam Episcoporum atque Clericorum, Monasteriorum quoque & populi gerere, contra hostium insidias solicitum vigilare, contra Ducum fallacias atque malitias suspectum semper existere, cujus laboris, cujus doloris sit, vestra Fraternitas tanto verius penset, quanto me, qui hæc patior, purius amat.*

Ad executionem Canonum Arrlatensi Episcopo vices suas: Pallium Augustodunensi concedit.

IX. Gallicanæ Ecclesiæ bono prospiciens Sanctus Gregorius, Sedis Apostolicæ vices Virgilio Arelatensi Episcopo commisit, Childeberto Rege Christianissimo postulante, (Epistola L. LII. & LIII. Libri 4. Syagrio Augustodunensi Episcopo Pallium concessit, Brunichilde Regina postulante, & annuento Imperatore. Distulit tamen tantisper hanc gratiam, donec Syagrius ipse illam postularet: *Quia*, inquit, *prisca consuetudo obtinuit, ut honor Pallii, nisi exigentibus causarum meritis, & fortiter postulanti, dari non debeat.* Concessit etiam Augustodunensi Episcopo primum in Provincia Prima Lugdunensi locum post Metropolitanum Lugdunensem. Id honoris promeritus est Syagrius ob navatam Augustino Anglorum Apostolo operam. (*Epistola 113. lib. 7.*) Serenum Massiliensem Episcopum, ob confractas Sanctorum Imagines, graviter coarguit. [*Epistola 9. lib. 11.*) Segusienses Parochias Taurinensi Ecclesiæ a Gunthramno Rege subtractas, & Mauriennensi addictas, restitui jussit Episcopo Taurinensi, datis ad Syagrium Augustodunensem, & ad Reges Francorum literis, ut ille precibus & intercessione, isti authoritate & imperio id efficerent. (*Epistola 120. & 121. libri 7.*) Præclare hæc sententia incipit Epistola ad Syagrium: *Si in rebus sæcularibus suum cuique jus & proprius ordo servandus est, quanto magis in Ecclesiasticis dispositionibus nulla debet induci confusio ne ibi discordia locum inveniat: unde pacis debent bona procedere? Quod hac ratione servabitur, si nihil potestati, sed totum æquitati tribuatur.*

Cyriaci Constantinopolit. ambitionem coercet.

X. Cum Cyriacus Constantinopolitanus Patriarcha Decessoris sui vestigiis insistens, *Oecumenici* nomen pergeret affectare: indixissetque Constantioopoli Concilium, S. Gregorius ab ejus ambitione omnia metuens, scripsit ad Eusebium Thessalonicensem, & ad Episcopos Orientis, ne aliquid contra Canones ab eo usurpari sinerent; [*Epistola 70. libri 7.*] Defensores a se varias in regiones missos, Episcoporum jura

Episcoporum jura illæsa esse jubet.

sarta tecta semper servare jussit. Quamobrem Romanum, Defensorem Siciliæ graviter increpuit, quod Clericorum causas, despectis eorum Episcopis, suum ad tribunal traheret. *Sed si quis*, inquit, *contra quemlibet Clericum causam habuerit, Episcopum ipsius adeat, ut aut ipse cognoscat, aut certe ab eo Judices deputentur: Aut si forte ad arbitros eundum est, partes ad eligendum Judicem ab ipso executio deputata compellat. Si quis vero vel Clericus, vel Laicus, contra Episcopum causam habuerit, tunc te interponere debes, ut inter eos aut ipse cognoscas, aut certe te admonente sibi Judices eligant. Nam si sua unicuique Episcopo Jurisdictio non servatur, quid aliud agitur, nisi ut per nos, per quos Ecclesiasticus custodiri debuit ordo, confundatur?*

S. Gregorii erga Monachos providentia.

Monachorum & Monasteriorum curam gessit singularem S. Gregorius. Monachos vagos & sancti propositi desertores revocare studuit ad officium, & ad Monasteria, & inter eos Venantium virum illustrem, Italiæ Cancellarium. { *Lib. 1. Epistola 33. & Lib. 9. Epistola 25. & 31.*] Regularem disciplinam in plurimis restituit. Nonnulla privilegiis donavit, quæ in eo non erant posita, ut Episcopis non subessent, sed ut Abbatem, vel Abbatissam, ex propria Congregatione possent eligere, nec invito Abbate Monachi ad Ecclesiasticos Ordines & Officia promoverentur: Nec in rebus temporalibus Monasteriorum disponendis vel Episcopus, vel Clerici potestatem ullam haberent: [*Lib. 7. Epistola 18. ad Marinianum Episcopum data, & Epistola 116. ad Virgilium Arelatensem,*] qua confirmat privilegium Arelatensi Monasterio a Vigilio Papa concessum: [*Lib. 11. Epistola 8. 9. & 10.*] quibus Augustodunensi Monasterio & Xenodochio, Theodorico Rege & Brunichilde Regina rogantibus privilegium concedit: [*Lib. 6. Epistola 11. ad Respectum Abbatissam,*] qua Monasterium S. Cassiani privilegio etiam donat. In Augustodunensibus Privi-

Privilegia Monasteriis concessit, quibus Episcoporum curæ ac regimini non subtrahebantur.

legiis illud singulare est, quod Abbatem jussione Regis, Monachorum consensu institui decernat; deponi autem vetet, nisi criminis convictum, Episcopi Augustodunensis, & sex adjunctorum Episcoporum sententia. Quod etiam prohibeat Abbatem Monasterii, aut Presbyterum Xenodochii, ad Episcopatum assumi; ne res Xenodochii, aut Monasterii iniqua erogatione consumat. Monasterii Massiliensis Privilegio statuit, ut Abbatissa electa a Monialibus, si digna hoc ministerio justicata fuerit, ab Episcopo ordinetur. Ut in solo Dedicationis Ecclesiæ festo Episcopus Missarum solemnia illic celebret, ejusque Cathedra ibi collocetur: Cæteris autem diebus Presbyter, ab eodem Episcopo deputatus. *Ut erga vitam, actusque Ancillarum Dei, sive Abbatissæ, Episcopus solicitudinem adhibeat, ut si aliquam, exigente culpa, oportuerit ultioni submitti, ipse, juxta sacrorum Canonum vigorem, modis omnibus debeat vindicare.* Privilegio Classitani Monasterii statuit, ut *Episcopus visitandi exhortandique gratia, quoties placuerit, ad Monasterium accedat. Sed sic charitatis officium illic impleat, ut gravamen aliquod Monasterium non incurrat.* Et ut exauthorare possit Abbatem, *extantibus criminibus, quæ sacri Canones punire monstrantur.* Castorium Episcopum Ariminensem, qui Luminosi Abbatis Monasterio plura gravamina intulerat, coercuit, sola ipsi, ejusque Successoribus, Abbatis Ordinatione permissa, (Epistola 43. lib. 4.) *Fraternitatem tuam hortamur*, inquit, *ut obeunte Abbate Monasterii ipsius, Ecclesia tua in describendis, providendisque acquisitis, acquirendisve ejusdem Monasterii rebus, nulla se occasione permisceat. Abbatem vero eidem Monasterio non alium, sed quem dignum moribus atque actibus Monasticæ Disciplinæ, communi consensu, Congregatio tota poposcerit, te volumus ordinare. Missas autem illic publicas per Episcopum fieri omnimodo prohibemus, ne in servorum Dei secessibus, popularibus occasio præbeatur conventibus.* Monachorum immunitates in Synodo Romana confirmavit, anno sexcentesimo primo amplissimas quidem, sed quæ Abbates & Monachos Episcoporum jurisdictioni penitus non subducerent. Ravennatem Episcopum Clericorum suorum insolentiam refrænare jussit, qui Monasteria suo velut dominio addixerant, (Epistola 40. libri 6.) *Monasteria Clericorum vestrorum dominio prægravari, ita ut occasione quasi regiminis, ea velut in proprietate possideant .... Nullam deinceps in eis Clerici, ob aliud habeant, nisi orandi tantummodo causa, accedendi licentiam, aut si forte ad peragenda sacra Missarum fuerint invitati mysteria.* Et ut, si quispiam Abbatum, aut Monachorum ad sacros Ordines, aut Ecclesiasticas Dignitates promoveatur, nullam habeat ulterius in Monasteriis potestatem. Si autem Episcopus in his emendandis esset negligens, minatus est Sanctus Gregorius se aliter Monasteriorum quieti prospecturum. Squillitanum Episcopum Castelliense Monasterium opprimentem, & qui, xenii specie, aliquid e Monasterio abstulerat, restituere jussit rem indecenter acceptam: *Ne*, inquit, *avaritia te graviter culpa redarguat, quem largum erga Monasteria Sacerdotalis magis debuerat munificentia demonstrare.* Vetuit ea usurpare, quæ Decessoribus suis non licuerant; cæterum disciplinæ regularis curam gerere præcepit. *Nam sicut ab iis, quæ incongrue usurpantur, Fraternitatem vestram volumus abstinere; ita in his, quæ ad disciplinæ rectitudinem, vel animarum custodiam pertinent, esse solicitam, modis omnibus admonemus.* Monasterium in fundo Marciano, provinciæ Campaniæ, situm, Agapiti Abbatis Monasterio uniendum decrevit, illæsis Episcopi, cujus in Diœcesi constructum erat, juribus; (Epistola 67. lib. 9.) *Ipsum autem Monasterium*, inquit, *sic tuæ nos ordinationi commisisse cognoscat, ut tamen jurisdictionem illic non Episc*

copus Surrentinus, in cujus civitate Monasterium suum est, sed Nucerinus, cujus est Diœcesis, habeat. Nam sic hujus loci ordinationem disponimus, ut tamen jura sua singulis Episcopis inviolata servemus.

Clericos Monasteriis præfici vetat.

XI. Monasteriis Clericos præfici prohibuit, nisi Ecclesiasticis Beneficiis & ministeriis cederent, & Monasticam Regulam amplecterentur. Qua de re ad Joannem Episcopum Ravennatem ita scripsit lib. 4. Epistola 4. *Pervenit ad me, quod in Ecclesia Fraternitatis tuæ aliqua loca dudum Monasteriis consecrata, nunc habitacula Clericorum, aut etiam Laicorum, facta sunt: Dumque hi, qui sunt in Ecclesiis fingunt se religiose vivere, Monasteriis præponi appetunt, & per eorum vitam Monasteria destruuntur. Nemo enim potest & Ecclesiasticis Ministeriis deservire, & in Monachica Regula ordinate persistere; ut ipse Monasterii districtionem teneat, qui quotidie in Ministerio Ecclesiastico cogitur permanere. Proinde Fraternitas tua hoc, quolibet in loco factum sit, emendare festinet; Quia ego nullo modo patiar, ut loca sacra per Clericorum ambitum destruantur.*

Ad Episcopum vero Syracusanum de eadem disciplina ita scripsit Epistola 11. lib. 3. *Presbyteros, Diaconos, cæterosque cujuslibet ordinis Clericos, qui in Ecclesiis quoque modo militant, Abbates per Monasteria esse non permittas; sed aut admissa Clericatus militia, Monasticis non provehantur ordinibus: Aut, si in Abbatis loco permanere decreverint, Clericatus nullatenus permittantur habere militiam. Satis enim incongruum est, si cum unum ex his pro sui magnitudine diligenter quis explere non possit, ad utrumque judicetur idoneus: sicque invicem & Ecclesiasticus Ordo vitæ Monachicæ, & Ecclesiasticis utilitatibus Regula Monachatus impediatur.*

Ecclesiam S. Pancratii Martyris, quæ antea Presbyteris erat commissa, sed ab iisdem neglecta, vicino Monasterio univit, cum patrimonio & redditibus omnibus, ea lege ut Abbas peregrinum Presbyterum, ad sacra Missarum celebranda solemnia, illic constitueret, cui & hospitium, & vitæ subsidia in Monasterio præberet.

Monachos rerum temporalium procurandarum & litium persequendarum onere levat.

XII. Exteriorem Monasteriorum curam, seu rerum temporalium apud Judices tuendarum, sæcularibus commendari magis optavit, quam Monachis, ne litium solicitudo ipsos ab opere dominico avocaret. Qua de re ita scripsit ad Petrum Subdiaconum, Apocrisiarium in Sicilia suum, Epistola 67. libri 1. *Sicut studii nostri esse condecet a litigiis forensibus Monachos submovere, ut divinis ministeriis, pie ac solerter invigilent; ita necesse est nostra provisione quemadmodum negotia eorum disponi debeant, ordinare, ne districta mens per varias causarum curas defluat, & ad celebrandum opus consuetum enervata torpescat, &c. Expedit enim parvo incommodo a strepitu causarum servos Dei quietos existere, ut & utilitates cellæ per negligentiam non pereant, & servorum Dei mentes ad opus Dominicum liberiores existant.*

Uni plura Beneficia committere nefas existimabat.

XIII. Plura beneficia uni & eidem conferri, rem existimabat in Ecclesia monstri similem, teste Joanne Diacono lib. 2. cap. 541. *Singula*, inquit, *Ecclesiastici juris Officia singulis quibusque personis singulatim committi debere jubebat; asserens quia sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent, ita in Ecclesiæ corpore, secundum veridicam Pauli Sententiam, in uno eodemque spiritu, alii conferendum est hoc officium, alii committendum est illud: neque uni, quamtumlibet exercitatæ personæ, uno tempore, duarum rerum officia committenda sunt: Quia si totum corpus oculus, ubi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diversa officia & robur corporis servat, & pulchritudinem repræsentat; ita varietas personarum per diversa nihilominus officia distributa, & fortitudinem & venustatem sanctæ Dei Ecclesiæ manifestat. Et sicut indecorum est, ut in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio, ita nimirum noxium, simulque turpissimum, si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint distributa.* Defunctorum tamen Episcoporum Ecclesias, ad tempus, aliis Episcopis commendabat, quos earum instituebat Visitatores, cum ad res Ecclesiæ curandas, ne forte distraherentur; tum ad electionem Episcopi dirigendam; ut constat ex variis ipsius Epistolis, & ex Joanne Diacono.

Charitas sancti Gregorii in pauperes.

XIV. Beneficentissima fuit ac profusissima Sancti Gregorii erga pauperes charitas: de qua hæc refert Joannes Diaconus: *Cunctorum patrimoniorum prædiorumque redditus adæravit, eorumque pensionibus in auro argentoque collatis, omnibus Ordinibus Ecclesiasticis, vel Palatinis, Monasteriis, Ecclesiis, Cœmeteriis, Diaconiis, Xenodochiis urbanis, vel suburbanis, quot solidi singulis quater in anno distribuerentur, Pascha scilicet, Natali Apostolorum, Natali S. Andreæ, Natalitioque suo, per Polypticum, quo hactenus erogatur, indixit.* (Lib. 2. cap. 24.) *Natalitio Apostolorum, vel suo, mixtos solidos offerens, peregrinis nobilemiimæ vestimenta donabat.* (Cap. 25.) *Omnibus omnino Kalendis, pauperibus generaliter easdem species, quæ congerebantur ex redditibus, erogabat, & suo tempore frumentum, suo vinum, suo caseum, suo legumen, &c. Paterfamilias Domini discretissime dividebat. Pigmenta* vero aliaque delicatiora commercia Primoribus honorabiliter offerebat, ita ut nihil aliud quam communia quædam horrea, communis putaretur Ecclesia.* (Cap. 26.) *Sanctimonialibus ter mille quindecim libras auri pro lectisternis dedit, eisque pro quotidianis stipendiis octoginta libras annualiter concedebat.* De quibus ad Theoctistam Patriciam scribit: *Harum talis vita est, atque in tantum lachrymis & abstinentia districta, ut credamus, quia si ipsæ non essent, nullus nostrum jam per tot annos in loco hoc subsistere inter Longobardorum gladios potuisset.* (Cap. 27.)

* Sive bellaria.

Singulis diebus *per omnium regionum vicos, vel compita, infirmis seu qualibet corporis parte debilibus, certa stipendia, per constitutos veredarios mittebat. Verecundioribus vero, antequam ipse cibum caperet, a mensa sua benedictionis Apostolicæ, ostiatim dirigere curabat scutellam, ita ut neminem prorsus exciperet misericordissimæ benevolentiæ Provisoris, quem ad fidem traxerat omnitenens cognitio Creatoris.* (Cap. 28.)

Cum pauperem quemdam in angustis vicorum recessibus inveniri mortuum contigisset, *æstimans eum stipis inopia periisse, ita per aliquot dies a Missarum celebratione vacando tristatus est, tamquam si eum propriis manibus peremisset.* (Cap. 29.) *Per Procuratores Ecclesiasticorum patrimoniorum, velut Argus quidam luminosissimus, per totius mundi latitudinem, suæ Pastoralis solicitudinis oculos circumferebat. Ait enim in Epistola Anthemio Subdiacono: Discedenti tibi mandavimus, & postmodum præceptis discurrentibus injunxisse me memini, ut curam pauperum gereres: Et si quos illic egere cognosceres, scriptis recurrentibus indicares, & vix de paucis hoc facere curasti.* Ibidem refert Joannes Diaconus plurima Epistolarum ejus fragmenta, quibus Patrimoniorum Ecclesiæ Romanæ Procuratoribus, variis in Provinciis constitutis, in mandatis dedit, ut certam pecuniæ summam, vel fructuum quantitatem, omnis generis pauperibus distribuerent. Hospitalitatis in præmium, Angelos, & Christum ipsum sub peregrini specie excepit. Cap. 55.

Vacuum & inane Episcopi nomen tenet Episcopus, qui eleemosynas uberes non erogat.

Cum a pauperibus mendicantibus accepisset Marinianum Ravennam Episcopum stipem non erogasse, & petentibus respondisse, *Non habeo*: Secundino jussit ut ejus charitatem suo nomine excitaret. *Et miror*, inquit, *si et qui vestes habet, argentum habet, cellaria habet, quod pauperibus debeat, dare non habet. Dic ergo ei, ut cum loco mutet & mentem. Non sibi credat solam lectionem & orationem sufficere, ut remotus studeat sedere, & de manu minime fructificare: Sed largam manum habeat, necessitatem patientibus concurrat, alienam inopiam suam credat; Quia si hæc non habet, vacuum Episcopi nomen tenet.* (Epistola 29. libri 5.)

Episcopos sedibus pulsos ab hostibus, S. Gregorius ab aliis Episcopis alii jubet.

Episcopos suis e sedibus ab hostibus pulsos, ab Illyricis Episcopis suscipi & ali jussit, secundum Imperatoris, immo Dei mandatum: qua de re ita scripsit Epistola 43. Libri 1. ad ipsos data. *Dignoscitur sacris apicibus destinatis jussum fuisse, Episcopos, quos a propriis locis hostilitatis furor expulerat, ad eos Episcopos, qui nunc usque in locis propriis degunt, pro sustentatione & stipendiis præsentis vitæ esse jungendos. Et licet ad hoc Fraternitatem vestram Jussio Principalis admoneat, habemus tamen majus his mandatum æterni Principis, quo ad hæc terribilius peragenda compellimur, ut non dico Fratres & Coepiscopos nostros, sed ipsos etiam, quos nobis contrarios patimur, cum op-*

opportunitas postulat, in conferendis subsidiis necessitatum carnalium diligamus. Oportet ergo vos ad hanc rem & cælesti primitus Principi obedientes existere, & Imperialibus etiam jussionibus consentire; Quatenus Fratres Coepiscoposque nostros, quos & captivitatis diversarumque necessitatum angustia comprimunt, debeatis consolandos convicturosque vobiscum in Ecclesiasticis sustentationibus libenter suscipere: Non quidem ut per communionem Episcopalis Throni dignitas dividatur, sed ut ab Ecclesia, juxta possibilitatem sufficientia, debeant alimenta percipere.

Xenia quævis a Coepiscopis accipere recusabat, ut testatur Joannes Diaconus *lib. 3. cap. 24.* utque probant ejus Epistolæ ibidem e Diacono laudatæ. Quin etiam in eos erat munificus. Nam ad Ecclesium Clusinum Episcopum vestem byemalem, & equum, quo post infirmitatem veheretur, liberaliter transmisit. [*Ex Joanne Diacono, & Epistola 27. libri III.*] Aliaque aliis Coepiscopis contulit beneficia & munera. Bona Ecclesiæ in conviviis impendi non ferebat Sanctissimus Pontifex. Unde Natalem Salonitanum Episcopum, conviviis indulgentem, graviter increpuit, & factum exemplo Abraham & Isaac excusantem, docuit quæ licita sint Episcopis convivia. (Epistola 14. libri 11.) *Convivia autem, quæ ex intentione impendendæ charitatis fiunt, recte vestra Sanctitas in suis Epistolis laudat: Sed tamen sciendum est, quia tunc veraciter ex charitate prodeunt, cum in eis nulla absentium vita mordetur, nullus ex irrisione reprehenditur. Et non in eis inanes sæcularium negotiorum fabulæ, sed verba sacræ lectionis audiuntur; Cum non plus quam necesse est, servitur corpori, sed sola ejus infirmitas reficitur, ut ad usum exercendæ virtutis habeatur.*

Qualia esse debeant Episcoporum convivia.

Perfectio Monasticæ Vitæ in aula Pontificia Gregorii

XV. Sanctis, & eruditis Monachis familiariter usus, *Nihil Monasticæ perfectionis in Palatio, nihil Pontificalis institutionis in Ecclesia dereliquit. Videbantur passim cum eruditissimis Clericis adhærere Pontifici Religiosissimi Monachi. Et in diversis professionibus habebatur vita communis: Ita ut talis esset tunc sub Gregorio penes urbem Romanam Ecclesia, qualem hanc sub Apostolis Lucas, & sub Marco Evangelista penes Alexandriam Philo commemorat* (inquit Joannes Diaconus, *lib. 11. cap. 12.*)

Officia Ecclesiastica, & Missæ Ordinem in meliorem formam redegit S. Gregorius.

XVI. Ecclesiasticorum Officiorum ordinem in meliorem formam redegit. Missarum Codicem Gelasianum, nonnullis immutatis, & adjectis, in uno volumine contraxit. Addidit Canoni hæc verba: *Diesque nostros in tua pace disponas, atque ab æterna damnatione nos eripi, & in electorum tuorum jubeas grege numerari.* Orationem Dominicam, post Canonem recitari jussit. *Kyrie eleison* cantari; *Alleluja* diei extra tempus Paschale, Subdiaconos Albis tantum amictos in Sacrificio Altaris ministrare. Cum vero nonnulli adversus illos ritus, ceu novos, & ab Ecclesia Constantinopolitana in Romanam traductos, obmurmurarent; facti rationem reddit sapientissimus Pontifex, ostenditque, se ritus illos e Græcis non accepisse, sed in Romana Ecclesia antiquitus institutos instaurasse, aut certe quos utiles judicavit instituisse. (Epistola 64. libri VII.) *In nullo eorum*, inquit, *aliam Ecclesiam secuti sumus. Nam ut Alleluja hic diceretur, de Hierosolymorum Ecclesia, ex B. Hieronymi traditione tempore B. Damasi Papæ, traditur tractum; & ideo magis in hac Sede illam consuetudinem amputavimus, quæ hic a Græcis fuerat tradita. Subdiaconos autem ut spoliatos procedere facerem, antiqua consuetudo Ecclesiæ fuit... Kyrie eleison autem nos neque diximus, neque dicimus, sicut a Græcis dicitur: Quia Græci simul omnes dicunt; apud nos autem a Clericis dicitur, & a populo respondetur: Et totidem vicibus etiam, Christe eleison, dicitur... quod apud Græcos nullo modo dicitur ...... Orationem vero Dominicam, idcirco mox post Precem dicimus, quia mos Apostolorum fuit, ut ad ipsam solummodo Orationem, Oblationis Hostiam consecrarent. Et valde mihi inconveniens visum est, ut precem quam Scholasticus composuerat, super Oblationem diceremus, & ipsam Traditionem quam Dominus noster composuit, super ejus Corpus & Sanguinem taceremus. Sed & Dominica Oratio apud Græcos ab omni populo dicitur, apud nos vero a solo Sacerdote. In quo ergo Græcorum consuetudines secuti sumus, qui aut veteres nostras reparavimus, aut novas & utiles constituimus; in quibus tamen alios comprobamur imitari?* Cantum Ecclesiasticum in meliorem formam instauravit: & scholam Cantorum, nonnullis prædiis, & duabus domibus ipsis assignatis, instituit. Porro cantus ab eo institutus ille est planus & unisonus, quem ab ipso Gregorianum nuncupamus, progrediens per certos limites & terminos tonorum, quos modos, seu tropos vocant musici, & octonario numero definiunt, secundum naturalem generis diatonici dispositionem. Diaconos Cantores eligi prohibuit, in Romana Synodo, Subdiaconis, & inferioribus clericis id munus demandari decernens. Qua de re *lib. IV. Epistola 44.* ita scribit: *In Romana Ecclesia dudum est consuetudo valde reprehensibilis exorta, ut quidam sacri altaris ministri Cantores eligantur, & in diaconatus Ordine constituti modulationi vocis inserviant, quos ad prædicationis officium, eleemosynarumque studium, vacare congruebat. Unde fit plerumque, ut ad sacrum ministerium dum blanda vox quæritur, quæri congrua vita negligatur: & Cantor Minister Deum moribus stimulet, cum populum vocibus delectat.... Qua in re præsenti Decreto constituo, ut in hac Sede sacri altaris Ministri cantare non debeant, solumque Evangelicæ Lectionis officium inter Missarum solemnia exsolvant. Psalmos vero ac reliquas Lectiones censeo per Subdiaconos; vel si necessitas fuerit, per minores Ordines, exhiberi.*

Cantus Gregorianus.

Stationes a S. Gregorio dispositæ.

XVII. Stationes per Basilicas & Cœmeteria Martyrum solicitus ordinavit, per quas & ipse discurrens, dum adhuc eloqui valeret, viginti Homilias super Evangelia, coram Ecclesia diverso tempore, declamavit; totidem vero dictavit, sed lassescente stomacho, languore continuo, aliis pronunciandas commisit. Verba sunt Joannis Diaconi, *lib. 2. cap. 17.*

S. Gregorii humilitas ejus Opera legi in Ecclesia non patitur.

Opera sua in Vigiliis, sive nocturnis Officiis, legi passa non est ipsius humilitas; qua de re lib. X. Epistola 22. ita scribit: *Quia frater & Coepiscopus meus Marinianus legi Commenta B. Job publice ad Vigilias faciat, non grate suscepi, quia non est illud Opus populare, & rudibus auditoribus impedimentum magis quam provectum generat. Sed dic ei, ut Commenta Psalmorum legi ad Vigilias faciat, quæ mentes sæcularium præcipue ad mores informant. Neque enim volo, dum in hac carne sum, si qua dixisse me contigit, ea facile hominibus innotesci. Nam quia dilectissimæ memoriæ Anatolius Diaconus quærenti ac jubenti Domino Imperatori Librum Regulæ Pastoralis dedit, ægre suscepi; quem sanctissimus frater & Coepiscopus meus Anastasius Antiochenus in Græcam Linguam transtulit, & sicut mihi scriptum est, ei valde placuit: sed mihi valde displicuit, ut qui meliora habent, in minimis occupentur.*

Immo nec ad mensam Coepiscoporum Scripta sua legi passus est humillimus Pontifex, ut constat ex Epistola 9. libri 6. ad Syracusanum Episcopum data. *Audio*, inquit, *quod aliqua de his quæ scripsisse me memini, Fraternitas vestra ad mensam suam coram extraneis legi faciat; quod mihi non videtur esse faciendum, quia hoc quod vos pro charitate facitis, possunt quidam, quantum ad me est, vanæ gloriæ deputare. Ideoque coram extraneis Antiquorum dicta legite, ex quorum authoritate valeant, qui audierint, informari.*

S. Gregorius apud Imperatorem Mauritium expostulat de Legum Ecclesiæ incommodarum duritia, rogatque ut eas temperet.

XVIII. Cum Mauritius Imperator Lege lata prohibuisset, ne Curiales, sive publicis rationibus obnoxii, in Clerum, vel in Monasteria reciperentur, & ne milites ad Monasticam admitterentur professionem, S. Gregorius primum caput Imperatoriæ Legis laudavit, sed ita posse temperari censuit, ut in Monasteriis suscipi non possent, qui publicis rationibus erant obnoxii, nisi Monasterium eorum rationes redderet, ac debite solveret. Eamdem vero Legem, quoad alterum caput, improbavit, quo militum conversioni & saluti impedimentum apponebat, ac de illius rigore apud Principem expostulavit, rogavitque, ut ipsam temperaret. De primo capite ita scribit, Epistola 62. libri 2. ad Mauritium Imperatorem data, *Legem suscepi, in qua Dominorum pietas sanxit, ut quisquis publicis administrationibus fuerit implicatus, ei ad Ecclesiasticum Officium venire non liceat, quod valde laudavi evidentissime sciens, quia qui sæcularem habitum deferens ad Ecclesiastica Officia venire*

nire festinat, mutare vult saeculum, non relinquere. Quod vero in eadem Lege dicitur, ut ei in Monasterio converti non liceat, omnino miratus sum: dum & rationes ejus possint per Monasterium fieri, & agi potest ut ab eo loco in quo suscipitur, ejus quoque debita solvantur.

S. Gregorii Apostolica libertas in commonendis de officio Principibus, cum summa humilitate conjuncta.

De secundo vero ejusdem Legis capite, quod militum conversionem spectat, ita scribit: *Quam constitutionem, ego fateor Dominis meis, vehementer expavi: quia per eam Caelorum via multis clauditur, & quod nunc usque licuit, ne liceat prohibetur. Multi enim sunt, qui possunt Religiosam vitam etiam cum seculari habitu ducere. Et plerique sunt qui nisi omnia reliquerint, salvari apud Deum nullatenus possunt. Ego vero haec Dominis meis loquens, quid sum nisi pulvis & vermis? Sed tamen quia contra Authorem omnium Deum hanc intendere Constitutionem sentio, Dominis tacere non possum. Ad hoc enim potestas Dominorum meorum pietati caelitus data est super omnes homines, ut qui bona appetunt adjuventur, ut caelorum via largius pateat, ut terrestre regnum caelesti Regno famuletur. Et ecce aperta voce dicitur, Ut ei, qui semel de terrena militia signatus fuerit, nisi aut expleta militia, aut pro debilitate corporis repulsus, Domino nostro Jesu Christo militare non liceat. Ad haec ecce per me servum ultimum suum & vestrum respondebit Christus dicens: Ego te de Notario Comitem Excubitorum, de Comite Excubitorum Caesarem, de Caesare Imperatorem, nec solum hoc, sed etiam Patrem Imperatorum feci; Ego Sacerdotes meos tuae manui commisi, & tu a meo servitio milites tuos subtrahis? .... Unde per eumdem tremendum Judicem deprecor, ne illae tantae lachrymae, tantae orationes, tanta jejunia, tantaeque eleemosynae Domini mei ex qualibet occasione apud omnipotentis Dei oculos fuscentur, sed aut temperando Pietas vestra, aut immutando, rigorem ejusdem Legis inflectat: Quia tunc magis Dominorum exercitus contra hostes crescit, quando Dei exercitus ad orationem creverit.*

Imperatoris tamen Legem in Provincias misit S. Gregorius obediendum esse ratus mandatis Principis. *Ego quidem*, inquit, *jussioni subjectus, eamdem Legem per diversas terrarum partes transmitti feci; & quia Lex ipsa omnipotenti Deo minime concordat, ecce per suggestionis meae paginam Serenissimis Dominis nuntiavi. Utrobique ergo, quae debui, exolvi, qui & Imperatori obedientiam praebui, & pro Deo, quod sensi, minime tacui.*

Legem Imperatoris mittendo, temperavit S. Gregorius.

Eam tamen Legem promulgando, nonnihil temperavit S. Gregorius, existimans temperamentum illud gratum omnino Imperatori futurum. Hortatus est scilicet Metropolitanos, ne in Clero, aut in Monasteriis susciperent eos, qui publicis actionibus erant implicati, donec rationes reddidissent. Milites vero ad Monasticam Professionem non esse temere suscipiendos, sed cum delectu, & postquam triennio integro in habitu saeculari probati essent. Legenda est Epistola illius XI. Libri VII. ad Metropolitanos data, in qua haec habet: *Legem quam Piissimus Imperator dedit, ne fortasse hi, qui militia, vel rationibus publicis obligati dum causarum suarum periculum fugiunt, ad Ecclesiasticum habitum veniant, vel in Monasteriis convertantur, vestrae studui Fraternitati transmittere; hoc maxime exhortans, quod hi qui saeculi actionibus implicati sunt, in Clero Ecclesiae praepropere suscipiendi non sunt: Quia dum in Ecclesiastico habitu non dissimiliter quam vixerant, vivunt, nequaquam student saeculum fugere, sed mutare. Quod si etiam tales quoque Monasterium petunt, suscipiendi nullo modo sunt, nisi prius a rationibus publicis absoluti fuerint. Si qui vero ex militaribus viris in Monasteriis converti festinant, non sunt temere suscipiendi, nisi eorum vita fuerit subtiliter inquisita. Et, juxta Normam Regularem, debent in suo habitu per triennium probari, & tunc Monachicum habitum Deo authore suscipere. Qua de re etiam Serenissimus & Christianissimus Imperator, mihi credite, omnino placatur, & libenter eorum conversionem suscipit, quos in rationibus publicis implicatos non esse cognoscit.*

Existimarunt tamen Viri Eruditi, & inter alios illustrissimus Parisiensium Archipraesul *Petrus de Marca* S. Gregorium Legem Imperatoriam authoritate Pontificia non temperasse, sed id praestitisse Imperatoris delegatione usum. Ea scilicet a Justiniano Imperatore collata fuerat potestas Praefectis Praetorio, ut Leges ad se missas in aliquo capite temperare aut ab earum executione abstinere possent donec suis Relationibus suggessissent Imperatori, quae pro utilitate publica videbantur (ut colligitur ex Novella CLII.) Unde cum Edicta de rebus Ecclesiasticis ad Patriarchas eo exemplo mitterentur, poterant & ipsi eodem jure uti, ut Legem Imperatoris in aliquo temperarent, vel illius executioni supersederent, si rebus Ecclesiasticis detrimentum aliquod inferre videretur.

S. Gregorius Reipublicae difficillimis temporibus, curam gerit.

Exemplo suo docuit, S. Gregorius, Episcopos Reipublicae curam gerere debere, cum indiscrimine constituta est, & ipsam contra hostes tueri. Leontium ad Nepesinos misit, ut civitatem regeret, ut constat ex Epistola 2. libri VIII. *Leontio*, inquit, *curam solicitudinemque Civitatis injunximus; ut in cunctis invigilans, quae ad utilitatem vestram, vel Reipublicae pertinere dignoscet, ipse disponat, &c. Quisquis congruae ejus ordinationi restiterit, nostrae resultare dispositioni cognoscetur.*

Constantium Tribunum Neapolim misit, ut civitatem tueretur, ut constat ex Epistola 23. libri XII. ad Neapolitanos milites data. *Summa*, inquit, *militiae laus, inter alia bona merita haec est, obedientiam sanctae Reipublicae utilitatibus exhibere, sicut & nunc Devotionem vestram fecisse didicimus, quae Epistolis nostris, quibus magnificum virum Constantium Tribunum custodiae Civitatis deputavimus praeesse, paruit, & congruam militaris devotionis obedientiam demonstravit.* Ne quis tamen inde colligat jam tunc Romanum Pontificem fuisse Neapolitanae urbis, aut aliarum civitatum Dominum: illis enim, non suo, sed Imperatoris nomine consulebat, Duces praeficiebat, mandata dabat; ut ex verbis sequentibus ejusdem Epistolae perspicuum est. *Unde*, inquit, *Scriptis vos praesentibus curavimus admonendos, uti praedicto viro magnifico Tribuno, sicut & fecistis, omnem debeatis pro Serenissimorum Dominorum utilitate, vel conservanda civitate obedientiam exhibere.* Ad Tarracinensem Episcopum scripsit, ut neminem ab excubiis & custodia murorum praetextu privilegiorum Ecclesiae, se subtrahere pateretur, sed omnes ad civitatis defensionem & custodiam compelleret. (Epistola XX. libri 7.) *Quia vero*, inquit, *comperimus, multos se a murorum vigiliis excusare, sit Fraternitas vestra solicita, ut nullum, neque per nostrum, vel Ecclesiae nomen, aut quolibet alio modo, defendi a vigiliis patiatur, sed omnes generaliter compellantur, quatenus, omnibus vigilantibus, melius, auxiliante Domino, civitatis valeat custodia procurari.* Eamdem Archiepiscopo Calaritano curam demandavit, Epistola 2. libri 7. Indict. 2. *Murorum vigilias, & solicitudinem in locis facite omnibus adhiberi.* Et Epistola 5. eidem jussit, ut urbem muniri curaret, in eamque necessaria inferri omnia, ut Longobardorum obsidionem sustinere posset. *Longobardorum Rex pacem non faciet. Ideo necesse est ut Fraternitas vestra, dum licet, civitatem suam, vel alia loca fortius muniri provideat, atque immineat, ut abundanter in eis condita procurentur; quatenus hostis non inveniat quod laedat, sed confusus abscedat.*

Imperator Pontificem & cunctos Sacerdotes revereri debet.

Pacem cum Longobardis faciendam Imperatori Mauritio cum S. Gregorius suggessisset, ipsius consilium, ceu viri simplicis contempsit Princeps, literasque parum modestas ad ipsum dedit, de quibus graviter conquestus est Sanctissimus Pontifex *Epistola* 31. *libri* 4. ad Mauritium ipsum data, Imperatoremque docuit Sacerdotes debita reverentia prosequi debere, non Scripturae Sacrae dumtaxat authoritate, non Constantini Magni tantum exemplo, sed Principum etiam ethnicorum. *Ego igitur*, inquit, *qui in Serenissimorum Dominorum jussionibus ab Arnulphi astutia deceptus, non adjuncta prudentia simplex denuntior, constat procul dubio, quia fatuus appellor: Quod ita esse ego quoque ipse confiteor. Ego enim si fatuus non fuissem, ad ista toleranda, quae inter Longobardorum gladios hoc in loco patior, minime venissem. In ea autem re quam de Arnulpho perhibui, quia toto corde venire ad Rempublicam paratus fuit, dum mihi non creditur, etiam mentitus esse reprehendor. Sed etsi Sacerdos non sum, scio gravem esse hanc injuriam Sacerdoti, ut veritati ser-*

servient, fallax credatur .... Et quidem si terra mea captivitas per quotidiana momenta non excresceret; de despectione mea atque irrisione lætus tacerem. Sed & hoc me vehementer affligit, quia ego unde crimen falsitatis tolero, inde Italia quotidie ducitur sub Longobardorum jugo captiva. Dumque meis suggestionibus in nullo creditur, vires hostium immaniter excrescunt. Sacerdotibus autem non ex terrena potestate Dominus noster citius indignetur, sed propter eum cujus servi sunt, ita eis dominetur, ut etiam debitam reverentiam impendat... Quid mirum si illos vestra Pietas dignetur honorare, quibus in suo eloquio honorem tribuens eos aut Angelos, aut Deos ipse etiam appellat Deus? Constantini deinde Imporatoris reverentiam erga Sacerdotes Mauritio ponit ob oculos. Tum ethnicorum etiam Principum exemplo eum coarguit. *Quid ergo mirum si Christianus Imperator veri Dei Sacerdotes dignetur honorare, dum Pagani Principes honorem impendere Sacerdotibus noverunt, qui Diis ligneis & lapideis serviebant? Hæc ergo Pietati Dominorum, non pro me, sed pro cunctis Sacerdotibus suggero. Ego enim homo peccator sum.*

Pacem antea cum Longobardis fecerat Sanctissimus Pontifex, sed negligentia & imprudentia Mauritii fracta est. Irrupit in Romanos Agilulphus Rex Longobardorum, Urbem obsedit, Romanorum ingentem multitudinem captivam fecit. Obsidionis durissimæ tempore S. Gregorius cum Gregorio Præfecto & Castorio Magistro militum, communibus curis & laboribus pro defensione & salute Urbis invigilavit. Quas ob curas, & eximiam fidem, cum ipsis gratulari Mauritius Imperator debuisset, ipsos male excepit, & S. Pontifici exprobravit, frumentum ejus culpa Romæ defuisse. Hæc sua & Reipublicæ mala enarrantem audiamus S. Gregorium Epistola mox laudata. *Multas jam plagas acceperam*, inquit, *& supervenientibus Dominorum jussionibus inveni consolationes quas non sperabam. Si enim possum, has celeriter plagas enumero: Primum quod mihi pax subducta est, quam cum Longobardis in Thuscia positis, sine ullo Reipublicæ dispendio, feceram; deinde corrupta pace de Romana civitate milites ablati sunt. Et quidem alii ab hostibus occisi, alii vero Narniæ & Perusii positi, & ut Perusium teneretur, Roma relicta est. Post hoc plaga gravior fuit adventus Agilulphi, ita ut oculis meis cernerem, Romanos more canum in collis funibus ligatos, qui ad Franciam ducebantur venales. Et quia nos qui intra civitatem fuimus, Deo protegente, manus ejus evasimus: quæsitum est unde culpabiles esse videremur, videlicet cur frumenta defuerint, quæ in hac Urbe diu multa servari nullatenus possunt. Et quidem de memetipso in nullo turbatus sum, quia teste conscientia fateor, adversa qualibet pati paratus sum, dummodo hæc omnia, cum salute dumtaxat animæ meæ, evadam, sed de gloriosis viris Gregorio Præfecto, & Castorio Magistro Militum non mediocriter sum afflictus, qui & omnia, quæ potuerunt fieri, nullo modo facere neglexerunt, & labores vigiliarum & custodiæ civitatis in eadem obsessione vehementissimos pertulerunt, & post hæc omnia gravi Dominorum indignatione percussi sunt. De quibus patenter intelligo quia eos non sua acta, sed mea persona gravat.*

Ex Ecclesiæ bonis sumptus necessarios subministrabat sanctus Pontifex ad Urbis defensionem, ut ipse testatur lib. 4. *Epistola* 34. & contributiones solvebat Longobardis, quibus Romanos ab eorum sævitia redimeret. *Viginti autem jam & septem annos ducimus*, inquit, *quod in hac Urbe inter Longobardorum gladios vivimus. Quibus quam multa hac ab Ecclesia quotidianis diebus erogantur, ut inter eos vivere possimus, suggerenda non sunt. Sed breviter indico, quia sicut in Ravennæ partibus Dominorum Pietas apud primum exercitum Italiæ Sacellarium habet, qui causis supervenientibus quotidianas expensas faciat, ita & in hac Urbe in causis talibus eorum Sacellarius ego sum.*

Scribit sanctus Gregorius ad Phocam Imperatorem ipsumque admonet officii.

Pacem tandem ab Agilulpho Longobardorum Rege S. Gregorius obtinuit, cui gratias egit pro tanto beneficio. [*Lib.* 7. *Epist.* 41. *Indict.* 2.] Necnon Theodolindæ illius conjugi. [*Epistola* 42.]

XX. Occiso cum filiis Mauritio cum Phocas ad Imperium pervenisset, S. Gregorius literas ad ipsum dedit venerationis & fidei suæ atque obedientiæ testes, simulque hortatorias ut Imperium Christiane & modeste gereret. *Quiescat felicissimis temporibus vestris universa Respublica, cessent testamentorum insidiæ, redeat cunctis in rebus propriis secura possessio. Hoc namque inter Reges gentium & Reipublicæ Imperatores distat, quod Reges gentium & Domini servorum sunt, Imperatores vero Reipublicæ Domini liberorum.*

Obitus Sancti Gregorii.

XXI. Mala valetudine diu afflictus, gravi diuturnaque vexatus podagra, immensis pro Ecclesia perfunctus confectusque laboribus, libris ad Christianorum institutionem & ædificationem perpetuam editis, de quibus inferius agemus, ad vitam immortalem migravit, anno 604. cum annos tredecim menses sex, & dies decem Ecclesiam rexisset. Ejus memoria, festivis honoribus celebratur, quarto Idus Martii quo e vita excessit. Epitaphium ipsi positum Venerabilis Beda exhibet lib. 2. Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Anglorum, cap. 1. & ejus Vitam compendio describit.

SCHOLION I.

In istius Capitis Articulo primo, pag. 10. Edit. primæ Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Papæ authoritas saltem æqualis est Imperatoriæ.*

R. Non mea, sed Symmachi Pontificis Maximi propositio est, de quo scripsi: *Pontificium cum Imperatoria dignitatem conferens, Pontifices Regibus superiores esse ostendit, illisque reverendos.* Ejus verba refero ex Epistola Apologetica ad Anastasium Imperatorem, in qua hæc inter alia leguntur: Itaque ut non dicam superior, certe æqualis honor est. Extra fragmentum Epistolæ Symmachi non legitur in libris meis hæc propositio: *Papæ authoritas saltem æqualis est Imperatoriæ.* Hanc mihi cur affingunt Indiculi censorii Authores? Cur hanc a Symmachi testimonio avellunt, & ipsius esse dissimulant? Symmacho injuriam faciunt graviorem quam mihi, cum ejus propositionem & verba reprehendere & notare non verentur.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 11. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc propositionem notaot: *Anastasius, Papa in divisione provinciarum Galliæ multa innovavit, vel potius confudit.*

R. Facti quæstio est, cujus testis legitimus Symmachus Anastasii in Sede Apostolica successor in Epistola I. ad Æonium Arelatensem Episcopum, cujus verba ibi descripsi. Idem confirmat Epistola II. & quæ ab Anastasio innovata fuerant rescidit, confirmans divisionem Provinciæ inter Viennensem & Arelatensem Ecclesias a S. Leone constitutam, ut constat ex Epistola 9. ipsius Symmachi ad Episcopos Galliæ. Indiculus ergo Censorius Symmachum Papam ferit potius quam F. Natalem Alexandrum, si verbum illud, *vel potius confudit*, Religiosis Censoribus forte displiceat, Symmacho Pontifici succenseant, qui ita locutus est.

SCHOLION III.

Articulo sexto ejusdem Capitis, pag. 23. Edit. primæ Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Pontifex Simoniam eliminat auxilio Potestatis sæcularis.*

R. Quid hic reprehensione dignum? An quod Pontifex Simoniam eliminaverit? An quod Edictum ab Athalarico Italiæ Rege impetraverit, quo Senatus-Consultum jam antea contra Simoniacos latum confirmabat? Utrumque præstitit *Joannes Secundus*; & quidem laudabiliter. *Necesse quippe* fuit, (ut dixi) *ad excidendas mali radices, Magistratuum & Regis ipsius authoritate Ecclesiasticam adjuvari.* Testis hujus facti Epistola Athalarici Regis ad Joannem Secundum, quæ apud Cassiodorum habetur libro 9. *Variarum* decima-quinta. Illam indicare satis habui: nunc ejus verba profero ut Religiosis Censoribus satisfaciam. „ Nuper [*inquit*] ad nos Defensor
„ Ecclesiæ Romanæ flebili allegatione pervenit, cum
„ Apostolicæ Sedi peteretur Antistes, quosdam ne-
„ faria machinatione necessitatem temporis aucupa-
„ tos ita facultates pauperum extortis promissionibus
in-

„ ingravasse, ot, quod dictu nefas est, etiam sacra „ vasa emptioni publicæ videreotur exposita. Hoc „ quantum fuit erudele committi, tanto gloriosum est „ adhibita pietate rescindi. Atque ideo Sanctitas ve„ stra statuisse nos præsenti definitione cognoscat, „ quod etiam ad universos Patriarchas atque Metro„ politanas Ecclesias volumus pertinere; ut a tem„ pore Sanctissimi Papæ Bonifacii, cum de talibus „ prohibendis suffragiis Patres conscripti Senatus-Con„ sulta nobilitatis suæ memores condiderunt; Qui„ cumque in Episopatu obtinendo sive per se, sive „ per aliam quamcumque personam aliquid promi„ sisse declaratur, ut execrabilis contractus cunctis vi„ ribus effœreretur. Si quis autem in hoc scelere de„ prehenditur suisse versatus, nullam relinquimus vo„ cem: verum etiam si aut repetendum, aut quod „ acceptum est non reddendum esse crediderit, sa„ crilegii reus protinus habeatur: accepta restituens „ compulsione Judicis competentis. Justissimæ siqui„ dem Leges, ut bonis aperiunt, ita claudunt ma„ lis moribus actionem. Præterea quidquid io illo „ Senatus est decretum Consulto, præcipimus in eos „ modis omnibus custodiri qui se quoquo modo per „ interpositas quascumque personas scelestis contra„ ctibus miscuerunt... Vos autem, qui Patriarcha„ rum honore reliquis præsidetis Ecclesiis, quoniam „ Constitutio nostra ab illicita promissione liberavit, „ restat ut bona imitantes exempla, sine aliquo Eccle„ siarum dispendio dignos Majestate Pontifices offera„ tis. Iniquum est enim ut locum apud vos habeat „ ambitus, quem nos Laicis divina consideratione „ præclusimus. Quapropter si quis Apostolicæ Præsu„ lem Ecclesiæ, vel Patriarcharum Episcopum, sive „ per se, sive per parentes, aut servientium quas„ cumque personas aliqua suffragii crediderit ambitione „ promovendum, & ipsum reddere accepta definimus, „ & quod est Canonibus statutum, eum modis o„ mnibus esse passurum.

SCHOLION IV.

Articulo X. ejusdem Capitis, pag. 36. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Reges Galliæ jure protectionis vindices Canonum.*

R. Id agnovit Pelagius I. Pontifex Maximus in Epistola ad Childebertum Regem Christianissimum, cujus verba ibidem descripsi. Hancne Christianissimis Regibus gloriam? Hanc Ecclesiæ felicitatem invident, quod tam potentes, tam pios nacta sit Protectores?

SCHOLION V.

Articulo XIII. ejusdem Capitis, Num. v. pag. 48. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc notam apponunt: *Episcopi respectu Papæ vocantur Coepiscopi.*

R. Gravis reus sum erroris, Censorum Religiosorum judicio, quod scripserim loco ab ipsis notato: *Qua se humilitate & charitate erga* Coepiscopos *gereret S. Gregorius, constat ex Epistola ejus ad Eulogium*, &c. Scilicet ægre ferunt Episcopos respectu Papæ *Coepiscopos* vocari. Erravit igitur S. Cyprianus, cum scripsit lib. De Unitate Ecclesiæ: *Episcopatus unus est, cujus a singulis in solidum pars tenetur?* Erravit, cum Romanos Pontifices Stephanum, Cornelium, Fabianum, Lucium, suos & aliorum Episcoporum *Fratres* & *Collegas* appellavit. Erravit Stephanus I. cum ad S. Cyprianum scribens, illum, aliosque Præsules Ecclesiæ Africanæ ceu *Coepiscopos* salutavit? Erravit Innocentius I. scribens ad Episcopos Milevitanæ Synodi: *Præsertim quoties Fidei ratio ventilatur, arbitror omnes Fratres & Coepiscopos nostros nonnisi ad Petrum, id est, sui nominis & honoris authorem referre debere.* Erraverunt Pontifices omnes, qui Episcopos alios vocaverunt *Fratres & Coepiscopos*: Scilicet, Siricius Epistola quarta, Innocentius I. Epistola septima ad Rufum, Gerontium, & alios Macedoniæ Episcopos, Epistola undecima ad Aurelium Carthaginensem, Epistola decimaquarta ad Atticum Constantinopolitanum Episcopum; Cœlestinus I. in Epistola ad Episcopos Galliæ; Sixtus III. in Epistolis ad S. Cyrillum Alexandrinum, ad Joannem Antiochenum, ad Proclum, ad Episcopos per Illyricum constitutos; S. Leo in Epistolis ad Viennensis Provinciæ Episcopos, ad Turribium Asturicensem, ad Anatolium, & Gennadium Constantinopolitanos, ad Episcopos Mauritianæ, ad omnes Galliarum Episcopos, &c. Hilarus Epistola ad Ascanium & universos Episcopos Tarraconensis Provinciæ; Simplicius in Epistola ad Joannem Ravennatem Episcopum; Felix III. in Romana Synodo cui præfuit; Gelasius I. in Epistolis ad Episcopos omnes per Picenum constitutos, ad Episcopos Lucaniæ, ad Æonium Arelatensem Episcopum; Anastasius II. in Epistola ad Anastasium Imperatorem; Symmachus Epistola X. ad universos Episcopos Galliæ, & in Epistola ad Æonium Arelatensem; Hormisdas in Epistolis X. ad Avitum Viennensem, 22. ad Dorotheum Thessalonicensem, 51. ad universos Hispaniæ Episcopos, 56. ad Joannem & Dioscorum Legatos, &c. Agapetus I. Epistola II. ad Africanos Episcopos; Vigilius Epistola 7. ad Auxanium Arelatensem, & 9. ad Episcopos Galliæ; Pelagius I. in Epistolis 3. 11. & 12. ad Childebertum Regem; Pelagius II. Epistola III. ad Gregorium Diaconum, S. Gregorius M. Libri II. Indict. XI. Epistola IX. *Convocato Episcoporum Concilio, si hæc in quibus accusatus est, fuerint approbata, præfati Natalis fratris & Coepiscopi nostri volumus in eum proprium robur obtinere sententiam.* Libri 6. Epistola 19. ad Cyprianum Diaconum: *Novit dilectio tua hanc olim consuetudinem tenuisse, ut Fratres & Coepiscopi nostri Romam semel in triennio convenirent.* Idem vocabulum in aliis passim Epistolis usurpat. Martinus I. in Epistola V. ad Joannem Episcopum Philadelphiæ; Gregorius II. Epistola IV. & XIV. Gregorius III. Epistola II. ad Bonifacium, Zacharias Epistola IX. ad eumdem; Gregorius IV. Epistola I. Leo Quartus in Romano Concilio, quod in causa Anastasii Presbyteri Cardinalis habuit; Nicolaus I. Epistola X. ad Metropolitas & Episcopos Constantinopolitanæ Sedi subjacentes, Ignatium Constantinopolitanum Episcopum *Comministrum* suum vocat & *Consacerdotem*. Hadrianus II. Epistola VI. ad Synodum Tricassinam, Epistola VII. & XXI. Joannes VIII. Epistola LVII. ad Archiepiscopum Ravennæ, & Epistola CIV. ad Bituricensem Episcopum; Leo Nonus Epistola III. ad Thomam Africanum; Gregorius VII. Libri III. Epistola XII. Libri IV. Epistola III. Libri sexti Epistola XXXV. & alibi passim in toto Regesto; Victor III. in Beneventano Concilio cui præfuit, Urbanus II. in Sermone quem habuit in Claromontano Concilio; Paschalis II. Epistola XXX. ad Episcopos Angliæ; Alexander III. Epistola LIII. Innocentius III. Lib. I. Epistola ad Abbatem & Monachos Burgulienses: *Ea*, inquit, *quæ a Fratribus &* COEPISCOPIS *nostris, qui in partem solicitudinis nostræ, sunt vocati, authoritate Apostolicæ Sedis ratione prævia statuuntur, ne per alicujus insolentiam seu temeritatem immutentur, vel infringantur, aut in dubium revocentur, Apostolico debent munimine roborari.* An tot Pontifices errasse dicent Censores Religiosi, cum Episcopos vocarunt *Fratres* suos, *Comministros*, *Consacerdotes*, *Coepiscopos*? Quid igitur peccavi, referens S. Gregorium alios Episcopos iis nominibus appellasse? Stupendum autem est quod ea voce *Coepiscopus*, omnimodam æqualitatem Romani Pontificis cum aliis Episcopis, non solum in Ordine Episcopali (quod nemo Catholicus negat) sed etiam in authoritate & Jurisdictione (quod soli Hæretici asserere possunt) significari existimaverint; nec attenderint Episcopos cum ad Presbyteros & Diaconos olim scriberent, eos *Compresbyteros & Condiaconos* appellasse, ut ex S. Augustini Epistolis patet: Nec tamen simplices Presbyteri, multo minus Diaconi Episcopis pares ab ullo umquam Catholico dicti sunt.

SCHOLION VI.

Ad eumdem Articulum, eamdemque paginam, Religiosi Censores hanc velut meam propositionem notant: *Papa Episcopis non debet jubere, sed indicare, quia pares.*

R. Hæc propositio non est mea; neque hic, nec ullibi in libris meis simile quid legitur. Sic tantum scri-

scripsi loco a Religiosis Censoribus notato : *Qua se humilitate & charitate erga Coepiscopos gereret S. Gregorius, constat ex Epistola mox laudata ad Eulogium, in qua jussionis vocabulum usurpare se nolle significat.* Sancti Pontificis verba deinde subjicio. Pontificem Romanum Episcopis non debere aut non posse jubere, ipsos Romano Pontifici pares esse, nusquam scripsi, nusquam dixi, nusquam cogitavi. *Romanum Pontificem divino jure cæteris Episcopis superiorem, omnesque Episcopos canonicam obedientiam illi exhibere debere*, credidi semper Dei gratia, docui, scripsique quavis occasione data, & pro Catholici istius Dogmatis defensione sanguinem totum, adjuvante Deo, profundere sum paratus. Calumniam igitur patior, cum hæc mihi propositio ab Indiculi Censorii Authoribus affingitur : *Papa Episcopis non debet jubere, sed indicare, quia pares.*

SCHOLION VII.

In eodem Articulo num. 18. pag. 71. Edit. primæ, Censorius Indiculus hanc velut meam Propositionem notat : *Papa Legee Imperatoris servare tenetur, etiam contra Immunitatem & Legem Divinam.*

R. Hæc non minus atrox præcedenti Calumnia. De Mauritii Imperatoris Lege ibi loquor, qua prohibuit, ne Curiales, sive publicis rationibus obnoxii, in Clerum vel in Monasteria reciperentur, & ne Milites ad Monasticam admitterentur Professionem. Quo modo in hujus promulgatione vel moderatione Legis se gesserit S. Gregorius, expono ex ipsius ad Mauritium Imperatorem Epistola, cujus verbis magna ex parte descriptis, subdo : *Imperatoris tamen Legem in Provincias misit S. Gregorius, obediendum ratus mandatis Principis :* EGO QUIDEM, inquit, JUSSIONI SUBJECTUS, EAMDEM LEGEM PER DIVERSAS TERRARUM PARTES TRANSMITTI FECI ; ET QUIA LEX IPSA OMNIPOTENTI DEO MINIME CONCORDAT, ECCE PER SUGGESTIONIS MEÆ PAGINAM SERENISSIMIS DOMINIS NUNTIAVI, &c. Neque hic, nec alibi in Operibus meis legitur illa Propositio : *Papa Legee Imperatoris servare tenetur contra Immunitatem & Legem Divinam.*

SCHOLION VIII.

Ibidem pag. 72. & 73. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc Propositionem notant : *Papa Imperatoris delegatione utitur temperando Leges iniquas.*

R. Affirmate non loquor, neque ex propria Sententia, sed historice referendo aliorum opinionem. En verba mea : *Existimarunt Viri Eruditi, & inter alios Petrus de Marca, S. Gregorium Legem Imperatoriam Authoritate Pontificia non temperasse, sed id præstitisse Imperatoris delegatione usum.* Quam opinionem ipsis pene doctissimi Archipræsulis verbis lib. 2. *De Concordia Sacerdotii & Imperii*, cap. 11. §. 9. expono. Eam porro opinionem vindicat idem Author Illustrissimus in secunda sui Operis Præfatione, §. 5. *Attamen*, inquit, *quia Præfectis Prætorio, ad quos Leges dabantur, liberum erat, ex Novella Justiniani, si quid utilitati publicæ adversaretur, ad Principem referre, atque interim executionem suspendere, eadem authoritate usum fuisse Gregorium dixi in temperanda Mauritii Lege: cujus primum caput observari jussit, secundum vero, quod Milites a Monastica Vita amplectenda arcebat, Epistola sua ad Metropolitanos data suspendit. Quod Imperatori gratissimam esse significat. Ex facti serie constat, eadem Epistola, proindeque eadem „ authoritate, Legis partem unam publicatam, alte„ ram vero suspensam fuisse. Atqui Gregorius ipse „ Mauritio rescripsit, se jussioni subjectum esse, Impe„ ratori obedientiam præbuisse, missa Constitutione per „ diversas terrarum partes. Sane Apostolicæ Sedis Principatus ad eam servitutem demitti non potest, ut jussioni Principis subjectus dicatur, eique obedientiam exhibere. Quare vel hinc patet, alio titulo quam Summi Pontificatus, publicandæ Legis curam suscepisse Gregorium. Nullis enim præceptis, iterum dico, vel delegationibus submitti potest summæ illius Authoritatis & Dignitatis apex.... Qui jure Primatus egisse volunt Gregorium Epistola illa ad Mauritium scripta, qua secundum Legis caput suspendit, incauti Sectariis latus aperiunt, qui ex eodem facto colligunt ratione Primatus Gregorium subjectum fuisse præceptis Mauritii. Deinde non advertunt suspensam tantum fuisse Legis executio„ nem, sed ultimum Legis temperamentum aut immutatio„ nem a Principe Gregorium expectasse:* Aut temperando, „ *inquit*, Pietas vestra, aut immutando vigorem e„ jusdem Legis inflectat. *Satius ergo mihi videtur totum istud negotium ad mores ejus sæculi accommodare, asserendo publicandam Legem Gregorio ut Patriarchæ demandatam : qui delegationis authoritate usus, executionem suspenderit, & quid sibi videretur, ad Mauritium retulerit, ut deinde Princeps Legem mutaret vel temperaret.* Hæc eruditus Archipræsul. Ex quibus constat, eum non sensisse S. Gregorium Imperatoris delegatione usum quatenus Summus Pontifex erat, & ratione Primatus; sed quatenus erat Patriarcha Occidentis, cujus aliquæ Provinciæ Imperatori Orientis parebant. Et tamen eam Petri de Marca Sententiam refero dumtaxat historico more. Quamobrem nihil causæ est cur hæc mihi Propositio a Religiosis Censoribus affingatur, quæ mea non est : *Papa Imperatoris delegatione utitur temperando Leges iniquas.* Sane S. Gregorium authoritate Apostolica hac in causa nullatenus usum constat ex his ipsius verbis in Epistola ad Imperatorem : *Ego indignus Pietatis vestræ famulus in hac suggestione, neque ut Episcopus, neque ut servus jure Reipublicæ, sed jure privato loquor.*

SCHOLION IX.

In eodem Articulo num. 20. pag. 78. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc Propositionem notant. *Venerationem, fidem, & obedientiam Imperatori Papa profitetur.*

R. Non ita scripsi : sed *Cum Phocas ad Imperium pervenisset, S. Gregorius literas ad ipsum dedit venerationis & fidei suæ atque obedientiæ testes.* Quid mirum ? Siquidem iis temporibus Pontifices Romani in rebus civilibus & temporalibus Imperatori subditi erant, cum Ecclesia Romana nondum temporalem ditionem & Principatum haberet. In his igitur quæ Imperii erant, non in iis quæ Regimen Ecclesiæ spectabant, Fidem & obedientiam Imperatori se debere S. Gregorius agnovit. *Ego*, inquiebat, *Jussioni subjectus*, &c. Hinc laureatas Phocæ & Uxoris ejus Augustæ statuas Romæ solemni pompa suscepit, ut moris erat post novorum Imperatorum Inaugurationem.

Nota.

QUo sensu Principes dicantur Canonum Vindices, Custodes & Executores dixi tom. 4. p.400. & seq. Ibi etiam adnotavi quod accitis ab Ecclesia, debent illi præsto esse, ne ipsius leges & decreta pessumdentur.

Nota.

QUandoquidem vetare, ne milites habitum monasticum induerent, animarum saluti non parum poterat officere, non video quomodo cum D. de Marca fas sit opinari, S. Gregorium hac in parte Mauritii legem temperantem, imperiali delegatione usum fuisse ; non vero pontificia potestate. Nemo Catholicus negabit hac potestate Christi Vicarium præditum fuisse, ut irrita velle possit quæcumque viam coeli occludunt. Ita agendo spiritualem solummodo explicat potestatem, cui & ipsi Imperatores se subditos agnoscunt ; ac proinde minime credendum ab ejusdem potestatis usu Gregorium abstinuisse ; dum etiam militibus monasteria voluit reserari, Sane non Delegati ipsius Imperatoris, sed Romani Pontificis gessit personam, dum in eamdem legem excanduit, dum christianæ religioni ea lege gravissimam injuriam dixit irrogari, dum in ea re non alium scripsit Mauritium habuisse authorem, quam Julianum apostatam. Hæc apertissime suadent non alia authoritate, quam Romani Pontificis voluisse

Gre-

Gregorium irritam esse legem Mauritii. Nec refert in quibusdam Gregorii verbis vim facere, nam, ut ait Thomassinus *Vet. & Nov. eccles. discipl. p. 1. l. 3. c. 61. n. 31.* liquido constat re vera Gregorium irritasse legem Mauritii, quamquam verbis & specietenus ab obsequio Imperatoris præcepto præstando non recederet. Recenset deinde Hincmari verba, quibus affirmat Gregorium Mauritii legem authoritate Apostolica destruxisse, sicut testantur ejusdem epistolæ ad eumdem Mauritium, & ad plures episcopos. E contra suo assensu Gregorius Mauritii legem roboravit, quatenus a clericatu remotos volebat, qui publicarum rerum administratione fuerant impliciti, cum sub religionis zelo non raro proprias obtegere cupiditates cognoscerentur. Illud vero legis caput, quo milites ante expletos militiæ annos a monasteriis arcebantur, irritum voluit, cum credere essat nonnisi perfectioris vitæ amore monasticis asperitatibus sese velle subjicere.

CAPUT III.

De Controversiis, & Heresibus VI. Seculi.

ARTICULUS I.

De Causa Trium Capitulorum.

§.

Quid ante Synodum V. hac in causa gestum fuerit?

Origenis damnatio.

CUm Noonus professus Origenista, unaque cum eo Theodorus Cæsareensis, & Domitianus Ancyranus Episcopi, Origenis etiam pertinacissimi defensores, magnos in S. Sabæ Laura tumultus excitassent, plurimosque Ecclesiastici ac Monastici Ordinis viros adjunxissent Sectæ, studiis suis redivivæ, Palæstini quidam Monachi libellos contra Origenem ac ejus Sectatores ad Justinianum Imperatorem detulerunt: quibus Pelagius Romanæ Ecclesiæ Diaconus & Apocrisiarius, & Mennas Constantinopolitanus Patriarcha, operam suam apud Principem commodarunt. Justinianus, quem delectabat causarum hujusmodi cognitio, Decretum de Origenis errorumque illius damnatione scribi jussit, cui Mennas, Pelagius, & quotquot in Regia Urbe tunc degebant Antistites: tum Vigilius ipse Romanus Pontifex, ac cæteri Patriarchæ, ad quos ea de re encyclicam Epistolam Justinianus dedit, anno 544. subscripserunt. Sicque per totum orbem Christianum conclamata est Origenis damnatio. Hæc refert Liberatus in *Breviario cap.* 23. Epistolam vero encyclicam Justiniani exhibet Eminentissimus Annalium Ecclesiasticorum Parens ad annum Christi 538.

Quam ut ulciscatur Theodorus Cæsariensis, procurat damnationem Trium Capitulorum.

Origenis damnatione vehementer offensus Theodorus, ut damnatis ipsius manibus parentaret, ac de Pelagio damnationis ejus Authore ultionem repeteret, quem noverat Chalcedonensis Concilii cum Romana Ecclesia & Occidentalibus omnibus acerrimum defensorem; Justiniano persuasit facile conciliari posse cum Catholicis Acephalos, & ad Synodi Chalcedonensis adduci subscriptionem, si tria dumtaxat, quæ ipsis erant offensioni, corrigeret: nempe si Theodorus Mopsuestenus Episcopus, Nestorii Magister, in Ibæ Edesseni Episcopi Epistola ad Marim Persam laudatus, damnaretur. Deinde si prohiberentur & confligerentur libri Theodoreti contra XII. S. Cyrilli Capitula. Tandem si rejiceretur memorata Ibæ Epistola, in qua laudat Theodorum Mopsuestenum, S. Cyrillum accusat, & Ephesinæ Synodi contra Nestorium Sententiam, velut præcipitem, & citra examen latam, sugillat.

Justiniano, redintegrandæ spe concordiæ, Theodori propositio valde placuit: intercessere vero Catholici complures, rati Tribus illis Capitulis condemnasis labefactari Concilii Chalcedonensis authoritatem, in qua & Ibas cum Epistola sua, Theodorique Mopsuesteni commendatione, receptus fuerat, & Theodoretus Sedi suæ restitutus, intactis Scriptis, quæ contra Cyrilli Anathematismos ediderat, dictoque dumtaxat in Nestorium anathemate. Pervicit tamen Imperator, & anno 545. Edictum adversus Tria Capitula promulgavit, quod ad Patriarchas misit subscribendum. Porro in damnati Origenis ultionem, Trium Capitulorum proscriptionem ab Origenistis fuisse procuratam, Domitianus Ancyranus in Libello ad Vigilium fassus est, Facundo teste, *lib.* 1. *cap.* 2. cui Liberatus *cap.* 24. *Breviarii* suffragatur. Quod confirmat Vigilius Pontifex in Sententia adversus Theodorum Cæsareensem lata.

Edictum Justiniani.

Cui Episcopi Orientales subscribunt, Episcopis Occidentis repugnantibus.

Edicto Justiniani adversus tria Capitula quidam Episcoporum inviti pene subscripserunt; alii refragati sunt generosius. Frustra Stephani Diaconi, Romanæ Sedis Apocrisiarii, & Dacii Mediolanensis Episcopi, qui tum Constantinopoli degebat, constantiam solicitavit Imperator. Negata namque subscriptione Vigilium Pontificem Maximum his de turbis fecere certiorem. Orientales Patriarchæ, scilicet Zoilus Alexandrinus, Euphremius Antiochenus, & Petrus Hierosolymitanus, exauthorationis metu subscripserunt, Mennas Constantinopolitanus, ea conditione, ut suum reciperet chirographum, si hæc Romanus Episcopus non probaret... Plures Episcopi, Libellis apud Stephanum Romanæ Sedis Apocrisiarum depositis, & ad Vigilium transmissis, contestati, quod a Constantinopolitano Episcopo coacti subscriberent, ut Facundus Hermianensis refert *lib.* 4. *cap.* 4.

Ita edictum Justiniani vocat.

Occidentalet vero Episcopi, & præcipue Africani quos inter Carthaginensis Reparatus, Numidiæ Firmus, Boethius Byzacii, Primates, Victor Tunonensis, Facundus Hermianensis, & Pontianus eminebant, omnibus studiis & conatibus Edicto Justiniani sunt adversati. Gravissimam ea de re ad Imperatorem Epistolam scripsit Pontianus, in qua hæc leguntur: *In extremo itaque Epistolæ vestræ * cognovimus, quod nos non mediocriter remordet, debere nos Theodorum & Scripta Theodoreti, & Epistolam Iba damnare. Eorum dicta ad nos usque nunc minime pervenerunt. Quod si pervenerint & aliqua ibi apocrypha, quæ contra fidei regulam dicta sunt, legerimus; dicta possumus respicere, non Authores dictorum præcipiti condemnatione damnare. Quod si adhuc viverent, & errorem suum non emendarent, justissime damnarentur. Nunc autem quibus recitabitur sententia condemnationis nostræ? Quod in eis recorrigatur, non est. Sed timeo, piissime Imperator, ne sub obtentu damnationis istorum, Eutychiana hæresis erigatur: Et dum minima Judicia non spernimus, ad majorem hæresim collisionemque veniamus. Et quid nobis cum mortuis inire bellum, ubi nulla invenitur in congressione victoria? Apud Judicem verum jam tenentur, a quo nullus appellat. Per ipsum, in quo nos honoratis & diligitis, supplicamus Clementiam tuam, ut pax permaneat temporibus tuis, ne dum quæris damnare jam mortuos, multos inobedientes interficias vivos, & ei rationem exinde reddere compellaris, qui judicaturus est vivos & mortuos.*

Synodum indicit Justinianus.

Hæc spectans Imperator, & Vigilii Romani Pontificis in Edicti sui adversus Tria Capitula neganda subscriptione constantiam, Synodum in Regia Urbe celebrandam indixit, ad quam Patriarchas, & Vigilium imprimis vocavit, reducendorum ad Ecclesiæ fidem & unitatem Acephalorum specie; sed revera, ut Trium Capitulorum, quam decreverat, damnationem, omnium suffragio & Romanæ Sedis authoritate confirmari curaret.

Vigilius Constantinopolim proficiscitur.

Anno 545. egressus Roma Vigilius, Constantinopolim recta non perrexit, sed in Sicilia per annum fere moratus est, tum ut Synodi celebrationem in ea Insula ab Imperatore impetraret, quo ex Oriente, Occidente, atque Africa Episcopi facile navigatione se conferrent: tum ne Romam a Gothis obsessam periculosis temporibus penitus desereret. Interim Africæ ac Sardiniæ Episcopi Pontificem per Legatos rogarunt, ne Justiniani adversus Tria Capitula Edictum authoritate sua roboraret, in Synodi Chalcedonensis injuriam, ut testatur Facundus *lib.* 5. *cap.* 3.

Constantinopolim pervenit Vigilius 25. Januarii, anno post Consulatum Basilii 6. Christi 547. ut colligi-

digitur ex *Auctario Marcellini*, summoque honore a Justiniano exceptus est. Ibi insignia Pontificiæ authoritatis dedit argumenta. Decretum enim contra Acephalos promulgavit, quamvis ipsis favere Theodoram Augustam non ignoraret; ut testatur S. Gregorius Magnus *lib. 2. Epistola 36. ad Episcopos Hiberniæ*, vel (ut Viri quidam Eruditi legendum putant) *Histria*. Mennam etiam Constantinopolitanum Antistitem, quod plurimos Episcopos ad subscribendum Justiniani Edicto compulisset, a Communione suspendit, quam tamen illi post quinque menses restituit, rogante Imperatrice; ut colligitur, ex Theophane, in Chronico.

Vigilii Judicatum quo tria Capitula damnavit.

Anno Christi 548. obtinuit a Vigilio Justinianus ut in Conventu septuaginta Episcoporum Constantinopoli causam Trium Capitulorum discuteret. Quorum dissensionem animadvertens Pontifex, statoit per seipsum, seorsim a Synodo sententiam dicere, singulorumque suffragiis ad se scripto delatis, *Judicatum* dedit ad Mennam quo Tria Capitula huc usque a se cum Occidentalibus Episcopis vindicata damnabat, *Salva in omnibus reverentia Synodi Chalcedonensis*, ut ipse contestatus est. Qua quidem contestatione, Latinorum scrupulo mederi voluit, qui Trium Capitulorum damnationi ideo refragabantur, quod ea grave vulnus inferri Chalcedonensi Concilio existimarent.

Impugnatur ab Episcopis Occidentis

Ubi primum Occidentalibus Ecclesiis innotuit Vigilii Judicatum, sacra Principis jussione commendatum promulgatumque, plurimos habuit adversarios, qui Pontificem ut proditæ fidei reum, & Concilii Chalcedonensis conculcatorem sugillarunt. Africani & Illyrici Episcopi, non solum improbarunt *Judicatum*, sed ejus approbatores Ecclesiastica privarunt communione. Immo Vigilium ipsum, facta Synodo anno 550. anathemate confixerunt Africani Antistites, reservato ei Pœnitentiæ loco, datisque ad Justinianum literis per Olympium Magistrianum, Trium Capitulorum defensionem suscepere, ut testatur Victor Tunonensis in Chronico. Facundus Hermianensis acriori & petulantiori stylo Vigilii *Judicatum* proscidit, *Libro contra Mocianum*.

Ab Africanis damnatur.

Africani Schisma faciunt.

Jam anno præcedenti a Vigilio defecerant Rusticus * & Sebastianus Diaconi Romanæ Ecclesiæ doctissimi, *Judicatum* impugnantes facta conspiratione cum Felice, Gillitani in Africa Monasterii Hegumeno, disseminatisque per Provincias literis Vigilium tamquam Synodi Chalcedonensis prævaricatorem infamaverant. Quamobrem famæ suæ consulens Pontifex, datis ad nobiles Episcopos literis, scilicet ad Valentianum Tomitanum in Ponto Metropolitam, & ad Aurelianum Arelatensem, anno 550. docuit in Judicato suo se nihil contra Synodi Chalcedonensis reverentiam admisisse. Rustico interim & Sebastiano falsi rumoris authoribus, gradus sui honorem & ministerium abrogavit. Sententia damnationis in eos lata, inserta est Actis Quintæ Synodi, *Collatione 7.*

* *Rusticus & Sebastianus Diaconi, deficiunt a Vigilio.*

Vigilius se purgat.

Cum vero tot turbas ob quæstionem de Tribus Capitulis in Ecclesia exortas, nonnisi Œcumenici Concilii authoritate sedari posse, cum Vigilius, tum Justinianus intelligerent, utrique indicendum visum est. De loco inter eos non convenit. Illud in Italia cogi vehementer optabat Pontifex, aut in Sicilia, ut ipse testatur in *Constituto* ad Justinianum. In Urbe vero Regia illud celebrari voluit Imperator, qui singularum Imperii Provinciarum Episcopos sacris jussionibus evocavit. Judicatum interim suum ex Mennæ manibus recepit Vigilius, omnem deinceps, usque ad Concilium, de Tribus Capitulis quæstionem sub anathematis pœna interdicens, ut Clerus Italiæ testatur in Libello Francorum Legatis tradito: Ipseque Vigilius in Sententia contra Theodorum lata.

Vigilius quæstionem de tribus Capitulis haberi vetat usque ad Synodum.

Evocanti ad Synodum Imperatori cum ægre ac ne vix quidem Occidentales Episcopi parerent, neque Vigilius quidquam sine illis decerni vellet, ipsi persuadere conatus est Princeps, ut si nollent Occidentales, ipse solus cum Græcis Tria Capitula damnaret. Renuente Vigilio, Theodorus Cæsareensis apud Imperatorem effecit, ut Edictum adversus Tria Capitula publice proponeret, palamque, tum in Ecclesia Constantinopolitana, cum alibi suspendi juberet: quod anno 551. factum est. Id gravissime tulit Vigilius, accitisque in Placidianam domum Græcis pariter ac Latinis Episcopis, communionis suæ suspensionem comminatus est, si Edicto præberent assensum. Idemque contestatus est Datius Mediolanensis Episcopus. Sed Pontificis minis insuperhabitis, Theodorus cum Græcorum Antistitum caterva, ad Ecclesiam in qua suspensum erat Edictum se contulit, ibique sacra celebravit Mysteria. Quin etiam Zoilum Alexandrinum Episcopum, Trium Capitulorum damnationi repugnantem, e sacris Dyptichis expunxerunt, & exauthorarunt. Ista constant ex Epistola Encyclica Vigilii ad universam Ecclesiam, ex Sententia ab eodem lata in Theodorum & ex Libello Clericorum Italiæ ad Legatos Francorum.

Justinianus Imperator moræ impatiens, Edictum adversus tria Capitula solemni ritu promulgat.

Incensus ira Justinianus, quod Vigilium non tantum Edicto suo adversari, sed etiam illud recipientes ab Ecclesiastica Communione removere videret, ipsum custodiæ tradi jussit. Qua de re clam monitus, in Basilicam Sancti Petri in Hormisda confugit. Missus Prætor, qui illum inde per vim abduceret, populi tumultu repulsus est, favente etiam militum ad commiserationem inflexorum negligentia. Accepto per Imperatoris Legatos Belisarium, Cethegum, & Petrum Exconsules, Marcellinum Quæstorem, & Justinum ipsius Augusti nepotem, sacramento, in Placidianas ædes rediit. Sed cum præter fidem datam novis in dies afficeretur injuriis, & missos clam a Justiniano milites intellexisset, qui domum custodirent, biduo ante Natale Christi, Chalcedonem fugit, ad Sanctæ Euphemiæ Basilicam. Cito perlata in Italiam persecutionis Vigilio illatæ fama, doluere plurimi Pontificis vices Legatis Childelberti Francorum Regis per Italiam transeuntibus, & Constantinopolim ad Justinianum pergentibus, Italiæ Clerus Libellum supplicem porrexit, quo Vigilium ipsis impense commendabat, necnon Datium Mediolanensem, ipsosque rogabat enixe, ut Gallicanos Episcopos in Vigilii communione scriptis in Gallias literis continerent, seque oppressi Pontificis, & adhærentium ipsi Antistitum Patronos præstarent ac defensores. Jam enim tum persuasus erat florentissimus Italiæ Clerus de Gallorum pietate, & reverentia in Sedis Apostolicæ Præsules.

Vigilius vexatur.

Childeberti Regis Christianissimi Legatis, Clerus Italiæ Romani Pontificis, & Ecclesiæ causam commendat, dato Libello supplici.

Anno 552. missi ab Imperatore ad Vigilium Legati, 5. Kalendas Februarii, qui ipsum, data iterum publica fide, Constantinopolim revocarent, re infecta redierunt. Missus etiam seorsim, semel atque iterum, Petrus Referendarius, primo cum Charta contumeliis in ipsum referta, pridie Kalendas: deinde ut ipsum, data Principis fide, ad reditum excitaret, pridie Nonas: sed nihil promovit. Immo die sequenti Vigilius Encyclicam de calamitatibus suis Epistolam scripsit, latam vero in Theodorum depositionis Sententiam & communionis suspensionem adversus Mennam Patriarcham Constantinopolitanum promulgare noluit, ne Justiniani animum magis exasperaret, ut ipsemet testatur in Epistola Encyclica. *Nunc quoque suggerimus*, inquit, *& rogamus pro pace, quam per Pietatem tuam pridem Deus donavit Ecclesiæ, ut eam nullorum hominum turbari amplius insinuatione permittas: Nec authorem totius scandali Theodorum ultra vexare Fidem Catholicam patiaris: Quoniam ante sex menses a nobis inter alios Communione sacra privatus est, & ab Episcopatu, pro sua pravitate, depositus.: Per eam videlicet paginam, quam adhuc pro Mansuetudinis vestræ intuitu, & spe conversionis ejus, sicut dictum est, publice proferre distulimus.* Ad quem locum non attenderunt viri doctissimi *Sirmondus*, & D. *de Marca*, cum scripserunt, * Vigilium Encyclicam de calamitatibus suis scripsisse, depositionisque Sententiam in Theodorum, quam ante sex menses condiderat, protulisse in lucem.

* Sirmondus in Synopsi Chronico *adjuncta Notis ad Facundum* D. de Marca in Dissert. de Epistola Vigilii.

Vigilii constantia victus Justinianus, Edictum sustulit, ac integram futuræ Synodo reliquit Trium Capitulorum cognitionem. Tunc Mennas, Theodorus, & alii factionis ejusdem Episcopi, Fidei & Pœnitentiæ libellos Vigilio obtulerunt; ac de injuriis *ipsius Beatitudini, vel Sedi factis*, veniam sunt deprecati. Quibus peractis, Chalcedone relicta, rediit Constantinopolim Vigilius. Obiit paulo post Mennas, cui suc-

successit in Rgiæ Urbis Episcopatu Eutychius Monachus, qui ut primum electus est, Fidei Libellum Vigilio obtulit: rogavitque ut communi tractatu mota de Tribus Capitulis controversia finiretur in Synodo. Annuit ejus votis Vigilius, ea lege, ut exæquato Latinorum Episcoporum numero Græcis Antistitibus, qui Constantinopolim convenerant, de Tribus Capitulis tractaretur. Id testatur Vigilius ipse in Constituto.

§. II.

De V. Synodo Oecumenica.

Synopsis Actorum Quintæ Synodi.

JUstinianus Imperator moræ impatiens, adversus pacta conventa Synodum coegit IV. Nonas Maji. Adfuere Eutychius Constantinopolitanus, Apollinarius Alexandrinus, Domnus Antiochenus, Patriarchæ; Hierosolymitanus per Vicarios: Patres universim centum sexaginta quinque. Octo Collationibus absoluta Synodus est.

Collatio prima. In prima lecta est Justiniani Sacra Jussio per Theodorum Silentiarium ad Synodum perlata; qua Patres ad Trium Capitulorum examen, & ad judicium de illis ferendum hortabatur, quæ Romani Pontificis Judicato jam confixa essent. Lectæ sunt deinde Eutychii recens inaugurati literæ ad Vigilium datæ, Fidei professionem ipsius continentes, & preces humillimas, *ut præsidente ejus Beatitudine* controversia de Tribus Capitulis finiretur.

Vigilius PP. rogatus ut Concilio pro suo jure præsideret. Lectæ sunt & Vigilii literæ ad Eutychium & subditos ipsi Episcopos, quibus annuit, ut de Tribus Capitulis, *facto regulari conventu, servata æquitate, mediis sacro-sanctis Evangeliis, collationem cum unitis Fratribus haberet;* & quæstioni finis imponeretur *conveniens his, quæ a Sanctis quatuor erant definita Conciliis*. Cum vero probe nossent Orientales, Œcumenicam non fore Synodum, nisi per se, vel per Legatos, Romanus Pontifex adesset, honorificam ad Vigilium legationem decreverunt, quam imposuere Eutychio Constantinopolitano, & aliis Patriarchis, ac Metropolitanis sexdecim.

Honorifica Legatio ad ipsum decreta. Hi nomine Concilii Pontificem adierunt, rogantes ejus Beatitudinem, ut ad Synodum convenire, & causam Trium Capitulorum cum cæteris Episcopis disceptare vellet, quemadmodum datis ad Eutychium literis pollicitus fuerat. Ille valetudinem causatus, responsionem distulit in crastinum, qua pollicitus est se significaturum *quod ei de tali Conventu placeret*: id est, an illam Synodum legitimæ & canonicæ loco haberet.

Collatio secunda. In secunda Collatione, Patriarchæ & Metropolitani qui Vigilium secundo convenerant pridie Nonas Majas, ipsum rogaturi ut ad Synodum accederet, Legationis exitum suæ ad Patres retulerunt. Responderat autem se cum illis convenire non posse, quod Occidentales Episcopi sibi adhærentes, numero ab Orientalibus vincerentur; Quamobrem se, circa Trium Capitulorum quæstionem, seorsim dicturum in scriptis sententiam, eamque missurum ad Imperatorem, a quo propterea postulaverat inducias. Reposuerant Legati; ipsum promissis teneri ad controversiam cum unitis fratribus disceptandam ac judicandam: se autem cum illo communione conjungi; nec decere ut conventus propter Occidentalium absentiam differretur; cum in IV. Synodis Œcumenicis vix duo aut tres Occidentis Episcopi interfuissent: nunc vero adesset ipse Pontifex, & aliquot Italiæ, Africæ, & Illyrici Episcopi. Retulere pariter illustrissimi Patritii, quos Imperator cum Episcopis Legationem Synodi obeuntibus ad Vigilium delegaverat, quid cum illo egissent. Illum scilicet spopondisse, ut prius intra dierum aliquot spatium per se responsurum in scriptis, quid sibi de controversia videretur. Tum gloriosissimi Judices Imperatoris nomine jusserunt Episcopis, ut Vigilio etiam absente, Synodum haberent.

Ulpianam Dardaniæ urbem de suo nomine Justinianam secundam appellari jusserat Imperator. Quamobrem Patres Episcopos Occidentis, qui Vigilio adhærebant, ad conventum invitandos, duxere scilicet Primasium Adrumetinum Episcopum Provinciæ Byzacenæ in Africa, Sabinianum Zapparenum, Projectum Naisitanum, & Paulum Justinianæ Secundæ sive Ulpianæ * Episcopos, Illyricianæ dicecefeos. Respondit Primasius, absente Papa se ad Synodum cum Orientalibus non conventurum. Responderunt alii, se cum Benenato Primæ Justinianæ Metropolita, ea de re acturos. Quod Synodo minime displicuit, quia Benenatus adversus tria capitula cum Orientalibus sentiebat. Non ideo tamen visa est diutius differenda de Tribus Capitulis cognitio.

Collatio Tertia. Hanc aggressi sunt Patres Collatione 4. dumtaxat. Nam Collatione 3. quæ septimo Idus Majas habita est, Patres Fidem ab Apostolis traditam, & a sanctis quatuor Synodis expositam, necnon a SS. Patribus & Doctoribus Ecclesiæ, professi sunt; omnes hæreticos a laudatis quatuor Conciliis damnatos, & ipsi pariter anathemate damnantes.

Collatio Quarta. Collatione IV. trium capitulorum cœptum est examen. Multæ ex Theodori Mopsuesteni libris excerptæ blasphemiæ, in Patrum consessu perlectæ. Recensitum est & impium ejus Symbolum: quo audito Synodus exclamavit universa; *Hoc Symbolum Satanas composuit. Anathema ei, qui hoc Symbolum composuit. Hoc Symbolum Ephesina prima Synodus, una cum Authore ejus anathematizavit. Anathema Theodoro Mopsuesteno. Ille Evangelia reprobavit: Iste dispensationem injuriavit. Anathema illis qui non anathematizant eum; defensores ejus Judæi sunt: sequaces ejus Pagani sunt.*

Collatio Quinta. In V. Collatione, quæ habita est octavo Idus Majas, recitata sunt quæ a SS. Patribus contra Theodorum Mopsuestenum scripta erant, & quæ contra eumdem legibus Imperatorum erant sancita.

Theodori Mopsuesteni scripta expenduntur. Recensita sunt primo testimonia Sancti Cyrilli, quibus Theodori errores perstringit. Secundo Libellus S. Proclo Patriarchæ Constantinopolitano ab Episcopis, Clericis & Monachis majoris Armeniæ, Persidis, & vicinarum Gentium contra Theodorum Mopsuestenum oblatus: & Fragmentum Tomi a S. Proclo scripti ad Armenos. Tertio variæ S. Cyrilli Alexandrini Epistolæ, scilicet ad Clericos & *Lamponem* presbyterum: Ad *Acacium Melitenum*: Ad *Rabbulam* Episcopum *Edessenum*: Ad Monachos. Ex quibus probatum est, Nestorium hæresim suam & blasphemias ex Theodori Mopsuesteni fonte hausisse. Quarto lecta est Epistola *Rabbulæ* Edesseni Episcopi contra Theodorum. Quinto Fragmentum ex Historia Ecclesiastica Hesychii presbyteri Hierosolymitani, ex quo ejusdem Theodori probata est impietas. Sexto, Leges Theodosii & Valentiniani contra Theodori & Nestorii nomen ac Doctrinam. Septimo Fragmenta Epistolarum Theophili Alexandrini Episcopi, ad Porphyrium Antiochenum; & S. Gregorii Nysseni ad Theophilum. Octavo, testimonia Theodoreti, qui Theodorum Mopsuestenum adversus Sanctum Cyrillum vindicans, fidem facit errores, quos Theodoro tribuit Cyrillus, vere ipsius esse.

Post hæc disceptatum est, utrum liceret defunctos anathemate damnare: quod licitum esse, & quandoque necessarium, gravibus momentis probatum est. Post hæc recitari jussa est Mopsuestena Synodus, ex cujus Actis probatum est, Theodori nomen ex Ecclesiæ Dyptichis jam olim expunctum fuisse, & in locum ejus Sancti Cyrilli nomen substitutum.

Item Scripta Theodoreti. His peractis, ad examen alterius Capituli, scriptorum scilicet Theodoreti, transitum est. Multa ex ejus Operibus contra Sanctum Cyrillum deflorata: Recensitæ ejusdem Epistolæ ad *Andream; Samosatenum*, ad *Nestorium*, post initam pacem Orientales inter & Sanctum Cyrillum; ad *Joannem Antiochenum* (seu potius ad *Domnum* ejus successorem) post mortem Cyrilli, qua suam de ejus obitu significabat lætitiam, innumerisque ipsum onerabat maledictis. Discussis Theodoreti dogmatibus, Sancta Synodus dixit: *Ex his quæ Theodoretus impie conscripsit, miranda est subtilitas S. Chalcedonensis Concilii. Sciens enim ejus blasphemias, prius quidem multis sæpius usa est contra eum exclamationibus: postea vero non aliter eum suscepisset, nisi prius anathematizasset Nestorium, & ejus blasphemias, pro quibus antea scripsit, defendens eas.*

Collatio Sexta. Collatione sexta, die 19. Maii habita tertium Capitulum discussum est; scilicet Epistola *Ibæ* ad *Marim Persam*.

Epistola Ibæ discussa. Recensita est etiam Epistola *Procli* Episcopi Constantinopolitani ad *Joannem Episcopum Antiochenum*, in qua scripsit, Apud se accusatum esse Ibam, quod Nestorii dogmata diligeret, ac nonnul-

la

la ex impiis Theodori Mopsuesteni Capitulis in Syrorum linguam transtulisset, & quacumque transmisisset. Propterea sæpius accusatum, & in Synodo Berytensi ægre purgatum. Relecta sunt pleraque Acta Ephesinæ Synodi, Epistolæ S. Cyrilli ad *Nestorium*, & Nestorii ad *Cyrillum*, Cœlestini I. Pontificis Maximi *ad Nestorium*, XII. S. Cyrilli Anathematismi; S. Leonis Epistola ad *Flavianum*, & PP. Chalcedonensium, ipsam approbantium suffragia; Symbolum Nicænum, & Constantinopolitanum; & Synodi Calchedonensis Definitio fidei. Cum quibus Instrumentis collata Ibæ Epistola, convicta est erroris, & a Definitione illa prorsus aliena pronuntiata est: observaruntque Patres, Chalcedonensem Synodum ideo Ibam adegisse ad Nestorium, cum impiis ejus dogmatibus anathemate damnandum, ut ea convelleret, quæ in Epistola effutieras. Deinde omnes Episcopi exclamavarunt: *Epistola haretica est. Epistolam, qua dicitur Iba, omnes condemnamus. Istam omnes anathematizamus. Epistola aliena Synodo est. Epistola contraria Definitioni est; tota Epistola haretica est. Tota Epistola blasphema est. Qui hanc non anathematizat, hareticus est. Qui eam suscipit, non confitetur Deum Verbum hominem factum esse. Qui eam suscipit, Cyrillum non suscipit. Anathema Theodoro, & Nestorio, & Epistole que dicitur Iba.*

Collatio Septima.

Collatione septima quæ die 26. Maii habita est, Constantinus Quæstor sacri Palatii missus ad Synodum est ab Imperatore, cum Instrumentis probantibus *Vigilium* Romanum Pontificem Tria Capitula semper execratum fuisse, ac damnasse. Ea erant, sententia prolata in Rusticum & Sebastianum Romanæ Ecclesiæ Diaconos, Capitulorum pervicacissimos defensores, & Judicati adversus ipsa prolati ab eodem Pontifice contemptores petulantissimos. Item Epistolæ ab eodem scriptæ hac de controversia ad *Valentinianum* Episcopum Tomitanum in Provincia Scythiæ, & ad *Aurelianum* Arelatensem Episcopum: quibus in consessu Patrum perlectis ultimum de Tribus Capitulis Judicium in alteram diem dilatum est.

Constituti a Vigilio scripti die 14. Maii, cum pridie habita fuisset quinta Collatio Synodi, & ab ipso missi ad Justinianum, mentio nulla facta est: sive quod illud nondum accepisset Imperator, sive quod se accepisse dissimularet, nec ipsum cum Synodo communicasset, quia metuebat ne Trium Capeulorum retardaret damnationem. Hæc autem est *Vigiliani*

Summa Vigiliani Constituti in gratiam trium Capitulorum.

Constituti summa. In eo queritur Pontifex, contra pactas conditiones habitam Synodum. Aggreditur deinde disputationem de Tribus Capitulis. LX. sententias quæ *Theodori Mopsuesteni* esse dicebantur, ab Imperatore per *Benignum* Episcopum ad se transmissas damnat. *Theodori* vero personam ac nomen negat posse damnari. Quod multis probat momentis. Primo, quia Sanctus Cyrillus Alexandrinus de illo ad Joannem Antiochenum, vel Orientalem Synodum rescribens, ita tradidit: *Que prolata est a S. Synodo Ephesina Definitio, veluti a Theodoro disposita, sicut offerentes dicebant, nihil habens sanum, evacuavit quidem eam Sancta Synodus veluti perversarum plenam intelligentiarum, condemnans item eos qui sic sapiunt. Dispensatim vero mentionem Viri non fecit, neque eum nominatim anathemati subdidit, neque alios.* Secundo, quia reveta in Synodo Ephesina, de Theodori Mopsuesteni persona legitur nihil. Tertio, quia eum delatum fuisset ad Ephesinos Patres Theodori nomen ab iis qui Symbolum ejus nomine vulgatum proferebant, Sanctus Cyrillus Ecclesiasticam moderationem circa mortuum, sapientia Sacerdotali servans, noluit nomen ejus, ne monumentis quidem Synodalibus, propter regulam quæ de mortuis in Sacerdotio servanda est, contineri. *Grave est enim*, inquit Vigilius, *insultare Defunctis, vel si Laici fuerint, nedum illis qui in Episcopatu vitam deposuerunt.* Quarto, quia nec Synodus Chalcedonensis aliquid statuit adversus *Theodorum Mopsuestenum*; immo eadem Synodus, in Relatione ad Marcianum Imperatorem, Literas Joannis Antiocheni, & Orientalis Synodi memorat, quibus Theodori Mopsuesteni personam post mortem non esse damnandam suadet. Quinto, quia Decessores sui, eos qui viventes damnati ab Ecclesia non essent, post obitum damnandos non esse asseruerunt: Quod ex Sancto Leone probat in Epistola ad *Theodorum Forojuliensem Episcopum* & ex Gelasio, in Epistola quam ad Episcopos Dardaniæ de causa Acacii scripsit. Addit, hanc regulam in SS. Joannis Chrysostomi, atque Flaviani memoria servatam; qui licet exauthorati sint, non tamen pro damnatis sunt habiti, eo quod semper inviolatam eorum communionem Romani Pontifices servaverunt: nec abscindi ab Ecclesia dici potuerunt, vel poterunt, quos sibi inconvulse unitos Apostolica judicavit Authoritas. Sexto, Dionysii Alexandrini profert exemplum, qui *Nepotem* Ægypti Episcopum, Millenarium, in pace Ecclesiæ defunctum, nulla aggressus est injuria, sed libros dumtaxat ipsius confutavit, ac Scriptis suis evertit: (ex Eusebio, *lib. 7. Historia Ecclesiastica*.) Ex quibus de Theodoro Mopsuesteno sic colligit: *Eum nostra non audemus damnare sententia: sed nec ab alio quopiam condemnari concedimus.* Subdit tamen, se omnia capita & Scripta Evangelicis, & Apostolicis, ac Sanctarum quatuor Synodorum, & Apostolicæ Sedis non congruentia Doctrinis, non solum sensu, sed vel etiam aure, admittere nusquam velle.

Quod Theodoretum spectat, decernit ejus Scripta speciatim non debere damnari: cum in Synodo Chalcedonensi Nestorio anathema dixerit, Conciliique Decretis sine cunctatione subscripserit, ac B. Papæ Leonis Epistolæ prona devotione consenserit: neque aliud ab eo postulaverint Patres, quam ut Nestorium anathematizaret. Quamobrem indignum esse ait Vigilius, ut sub ejus Viri nomine aliqua Nestoriana dogmata damnentur, qui cum Patribus ipsum Nestorium, ejusque dogmata damnavit: idque in injuriam cedere Chalcedonensis Concilii. Unde ita colligit: *Hac ergo rerum veritate perpensa, statuimus atque decernimus, Nihil in injuriam atque obtrectationem probatissimi in Chalcedonensi Synodo viri, Theodoreti Episcopi Cyri, sub taxatione nominis ejus, a quoquam fieri vel proferri; sed custodita in omnibus persona ejus reverentia, quacumque scripta, vel dogmata ejus cujuslibet nomine prolata, sceleratorum Nestorii atque Eutychetis manifestantur erroribus consonare, anathematizamus, atque damnamus.* Ne vero Theodoretum defendendo, in Nestorianæ suspicionem Hæreseos ullatenus veniat, ipsam quinque Anathematismis diserte percellit.

Tandem nec Epistolam Ibæ sub ejus nomine damnandam censet: Tum quia relecta hujusmodi Epistola in Synodo Chalcedonensi, Orthodoxus Ibas judicatus est: tum quia subscripsit Decretis ejusdem sanctissimæ Synodi, & Epistolæ S. Leonis: unde in Sedem suam, consentientibus Patrum suffragiis, restitutus est. Nefas autem esse retractare, quæ a Concilio Chalcedonensi erant judicata. Quod S. Leonis & Simplicii Decessorum suorum locupletissimis testimoniis confirmat. Semper ita affectum fuisse, ut inconcussa esse vellet Synodi Chalcedonensis Decreta, probat ex Epistola sua, sive *Judicato* de Tribus Capitulis *ad Mennam*.

His demum verbis claudit Constitutum: *Statuimus & decernimus nulli ad Ordines & Dignitates Ecclesiasticas pertinenti licere quidquam contrarium his, qua prasenti asserimus, vel statuimus Constituto, de sape dictis Capitulis, aut conscribere, vel proferre, aut componere, vel docere, aut aliquam post prasentem Definitionem, movere ulterius quastionem. Si quid vero de iisdem Tribus Capitulis, contra hac qua hic asserimus, vel statuimus, nomine cujuscumque ad Ordines & Dignitates Ecclesiasticas pertinentis factum, dictum, atque conscriptum est, vel fuerit, & a quolibet ubicumque repertum; hoc modis omnibus, ex authoritate Sedis Apostolica, cui per Dei gratiam prasidemus, refutamus.* Sexdecim Episcopi huic Vigilii *Constituto* subscripserunt.

Collatio octava.

Collatione octava, quæ celebrata est quarto Nonas Junias, omnibus quæ antea gesta erant, compendio recensitis, definitivam adversus Tria Capitula Synodus protulit Sententiam: in qua hæc inter alia leguntur: *Condemnamus autem & anathematizamus una cum omnibus aliis Hareticis qui condemnati & anathematizati sunt a pradictis quatuor Conciliis, & a Sancta Catholica & Apostolica Ecclesia, & Theo-*

dorum, qui Mopsaestiæ Episcopus fuit, & impia ejus Conscripta: & quæ impie Theodoretus conscripsit contra rectam Fidem, & contra XII. Capitula Sancti Cyrilli, & contra Ephesinam I. Synodum, & quæ ad defensionem Theodori & Nestorii ab eo scripta sunt. Super hæc anathematizamus & impiam Epistolam, quam dicitur Ibas ad Marim Persam scripsisse; quæ denegat Deum Verbum de Sancta Dei Genitrice & semper Virgine Maria incarnatum, hominem factum esse, & Sanctæ memoriæ Cyrillum, qui recte docuit, tamquam Hæreticum, & similiter Apollinario scribentem, calumniatur: & inculpat quidem Ephesinam I. Synodum, tamquam sine examinatione & quæstione Nestorio ab ea deposito: & XII. S. Cyrilli Capitula impia & contraria rectæ Fidei vocat: defendit autem Theodorum & Nestorium, & impia eorum dogmata & conscripta. Prædicta igitur Tria Capitula anathematizamus, id est, Theodorum impium Mopsuestenum, cum nefandis ejus conscriptis: & quæ impie Theodoretus conscripsit: & impiam Epistolam quæ dicitur Ibæ, & defensores eorum. Subjiciuntur XIV. Anathematismi, quorum tres postremi feriunt Tria Capitula. Duodecimus non solum impia Theodori Scripta, sed ejus etiam nomen ac personam, defensoresque configit. Decimus tertius vero & decimus quartus percellunt quidem Theodoreti Scripta, & Ibæ Epistolam, eorumque defensores; Theodoretum autem ipsum & Ibam Orthodoxos Antistites & in pace Ecclesiæ defunctos non perstringunt.

Judicium Synodi & Definitio adversus Tria Capitula.

Denique Sententiæ in Tria Capitula prolatæ subscripsere Eutychius Constantinopolitanus Patriarcha Concilii Præses, Apollinarius Alexandrinus, Domninus Antiochenus, & alii suo ordine.

Origenes in V. Synodo damnatus.

Porro non Tria dumtaxat Capitula in V. Synodo damnata sunt, verum etiam proscriptus Origenes, ut Dissertatione XVI. in Historiam Ecclesiasticam Sæculi III. probavi, §. cui titulus est: *Origenis Doctrinam erroris puram asserere vetat Ecclesiæ Judicium:* Ubi *Halloixium* confutavi, perperam negantem, Origenem in Quinta Synodo fuisse damnatum. His quæ ibi dicta sunt, addenda *libri Diurni* Romanorum Pontificum authoritas, in secunda Fidei Professione. *Hæc igitur sancta atque universalia quatuor Concilia, etiam Sanctum Quintum Concilium venerandum assecutum est, & sub pia memoriæ Justiniano Principe, apud Constantinopolitanam Urbem est congregatum, cujus salutari consultu, unum esse de Sancta Trinitate Dominus noster Jesus Christus veraciter prædicatus est: & confundentes ac dividentes sacra ejus Incarnationis arcanum, istius vocis spirituali mucrone prostrati sunt. In hoc Origenes cum impiis Discipulis & sequacibus, Didymo, & Evagrio, & qui Creatorem omnium Deum, & omnem rationalem ejus creaturam Gentilibus fabulis prosecuti sunt, æternæ sunt condemnationi submissi. In eo Theodorus Mopsuestenus author Nestorii, pariterque Diodorus, & omnes execrandæ divisione Discipuli, qui & Seminestoriani vocati sunt, sub anathematis æterna censura ab Ecclesia Dei projecti sunt. Cum his & Epistola, quæ Ibæ dicitur ad Marim Persam, & Scripta Theodoreti adversus Beatissimum Cyrillum, cum condemnatione projecta sunt. In hoc Severus Acephalus cum Petro, & Zoara, cæterisque eorum impiæ confusioni consortibus atque sequacibus, perpetua condemnatione prostrati sunt; &c.* Utrum vero prior fuerit cognitio de Origene, cognitione Trium Capitulorum, controversia est inter eruditos. Illustrissimus Archipræsul *Petrus de Marca* asserit cognitionem de Origene successisse cognitioni de Tribus Capitulis. Præcessisse contendit doctissimus Cardinalis *Norisius*. Nullam habitam fuisse de Origene cognitionem in ea, quæ nunc dicitur Quinta Synodus, sed in Synodo ante quinquennium habita sub Menna, quæ a Veteribus Quintæ Synodi nomine etiam appellata est, *P. Garnerius* S. J. vir eruditus probare conatur in Dissertatione de V. Synodo, quam Liberati Breviario a se edito, & eleagantibus Notis illustrato subjunxit. Quæ Sententia iis argumentis valide concutitur, quibus *Halloixii* opinio eversa est. Cæterum ista haud magni momenti quæstio.

§. II.

De iis quæ post Synodum V. in causa Trium Capitulorum gesta sunt.

Vigilius Pontifex Maximus Quintam Synodum eodem anno, quo celebrata est, approbavit ut in Dissertatione ostendo; nec in exilium ob pertinaciam in ea rejicienda suam deportatus est, quod Scriptores Latini plerique omnes, Anastasium Bibliothecarium secuti, memoriæ prodiderunt. Eamdem Synodum approbavit, ac Tria damnavit Capitula, ut primum creatus est Pontifex, Pelagius I. cujus exemplo Africani, & Illyricum Episcopi pene omnes ab eorum pertinaci defensione cessarunt, ut testatur Victor Tunonensis in Chronico, ad annos post Consulatum Basilii, XIV. XV. & XIX. At Venetiarum, & Istriæ Episcopi, non solum Synodum V. impugnarunt, sed Schisma fecere: *Narsetem* Comitem, qui repugnantes vi cogere volebat ad eam recipiendam, ab Ecclesiæ Communione suspenderunt, teste Pelagio, Epistola 4. ad ipsum data: Synodum, incentore Paulino Aquilejensi Metropolita, habuere; in qua Tria Capitula damnari posse negarunt citra Concilii Chalcedonensis injuriam. Habita est circa annum 557. De hoc Episcoporum Istriæ Conciliabulo ita scribit ad Narsetem Pelagius: *Cum si quid eos de Judicio Universalis Synodi, quod Constantinopoli per primam nuper elapsam Indictionem actum est, forte movebat, ad Sedem Apostolicam, quomodo semper factum est, electis aliquibus de suis qui dare & accipere rationem possent, dirigere debuerant, & non clausis oculis, corpus Christi Dei nostri, hoc est, Sanctam Ecclesiam lacerare.* Egit etiam cum Narsete, ut *Paulinus* Aquilejensis, & *Vitalis* Mediolanensis Antistites Constantinopolim captivi ad Justinianum mitterentur, Schismatis pœnas luituri: (ut patet ex Epistola 5. ipsius ad *Narsetem*.) Quod tamen factum non est, cum meliora de ipsis sperarentur.

Schisma Istriæ.

Ioannes III. Benedictus I. Pelagius II. Quintam Synodum pariter approbarunt, ac Trium Capitulorum damnationem rite factam propugnavere. Pelagius anno 586. Schismaticis ad Ecclesiam reducendis manum admovit, missis ad eos Legatis *Redempta* Episcopo, & *Quodvultdeo* Abbate cum literis quibus eos ad pacem hortabatur, ac unitatem. Tunc Sedi Aquilejensi *Gradum*, capta a Longobardis *Aquileja*, translatæ præerat *Elias*. Hunc & collegas Pelagius urget ut ad sinum Sanctæ Matris Catholicæ atque Apostolicæ Ecclesiæ redeant. Ipsis aditum aperit, mediaque offert, quibus in iis schismatis vulnus sanetur: *Si quid forte causa est*, inquit, *unde vestri scandalizati animi videantur, manentes in unitatis charitate eligite de fratribus, ac filiis nostris quos ad nos inquirendo, de quibus movemini, transmittere debeatis; & parati sumus, secundum præceptionem Apostolicam, & cum charitate eos suscipere, & cum humilitate ad placita satisfactionis reddere rationem, & sine impedimento aliquo, cum omni dilectione, quando reverti voluerint, voluntate sincerissima relegare.* His literis, hacque legatione nihil promovit Pelagius. Nam schismatici suos quidem cum literis Nuntios ad ipsum miserunt, sed nullam inire voluerunt de causa dissidii collationem, ut testatur idem Pontifex in Epistola II. ad ipsos data, qua, ubi exposuit quam grave malum sit schisma, ipsos iterum hortatur, ut quosdam e suis Romam mittant, vel saltem Ravennam ubi facta congregatione Sacerdotum, a legatis Pontificis satisfactionem plenissimam percipiant; ne amplius animæ simplices divisæ a Sancta Ecclesia pro superfluis quæstionibus, tam longa obstinatione permaneant: Nec per eos, quos Dominici Gregis decet esse Pastores, oves a septis Ecclesiasticis evagantes, rapacis Lupi dentibus consumantur. Nihil a Scismaticis obtinuerunt hæ literæ charitatem Apostolicam spirantes. Sed illi prolixiori Epistola causam suam defendere sunt aggressi. Quare Summus Pontifex prolixiorem etiam Epistolam ad eos dedit, quam a S. Gregorio tunc Diacono Pelagii scriptam, testatur Paulus Warnefridus *lib. 3. de Gestis Longobardorum, cap.* 10 Hac in Epistula probat Synodum Chalcedonensem nullatenus læ-

Pelagius II. pro extinctione Schismatis laborat.

læsam fuisse Quintæ Synodi Decretis, & Trium Capitulorum damnatione. Theodorum Mopsuestenum Hæreticum fuisse, eum ex ipsius Libris, tum ex Sanctorum Patrum testimoniis ostendit. Theodoreti jure proscriptos Libros contra S. Cyrillum, & Epistolam Ibæ merito damnatam demonstrat. Schismaticorum objectiones diluit. Unitatis bonum commendat, & S. Cypriani exemplum revocat in memoriam, quem S. Augustinus eo nomine prædicat, quod licet de iterando Hæreticorum Baptismate, prave senserit; numquam tamen se a totius Ecclesiæ Communione suspendit. Epistolam denique his verbis concludit: *Unum tamen quod jam superius diximus, non tædet si etiam crebro replicemus: Quia fidem sanctæ Chalcedonensis Synodi illibatam per omnia, Deo authore, servamus, ejusque Definitiones sicut Ephesinæ I. Constantinopolitanæ ac Nicænæ Synodi, irretractabiles nunc usque tenuimus, vel morte proposita, irretractabiles custodimus. Vestra igitur Dilectio Communionem Fidelium Orthodoxorum Fratrum non fugiat, ne præsentis vocis nostræ adjutorium si audire neglexerit, contra se in testimonium avertat. Nos autem ad Dominum post verba recurrimus, eumque, quantum possumus, fletibus exoramus, ut hoc quod vobis ad sequendum concordiam a nobis dicitur, ipse in vestris mentibus manu intimæ inspirationis operetur.* Tam gravibus, tam eruditis, tam piis Epistolis fracta non est Schismaticorum pervicacia; quare Pontifex vi & imperio potius quam consilio agendum cum illis ratus, Smaragdum Exarchum impulit, eos ut potestate coerceret, atque ad parendum Sedi Apostolicæ cogeret perduelles. At illi missis ad Mauritium Oratoribus, impetrarunt ne quid sibi molestiæ ab Exarcho inferretur. Id constat ex Libello quem iidem Schismatici ad illum Imperatorem miserunt sub S. Gregorii Pontificatu.

Paulo post mortuo Elia Aquilejensi episcopo successit *Severus*, Trium Capitulorum æque pertinax defensor. Hunc Smaragdus Exarchus in Gradensi Ecclesia captum, vi Romam deduxit, & coram Joanne Archiepiscopo Tria Capitula damnare coegit: Sed post annum in Ecclesiam suam redux, non ante a suis Collegis receptus in communionem est, quam in Synodo X. Episcoporum *Marani* congregata rursus Trium Capitulorum defensionem jurasset.

S. Gregorii pro extinctione Schismatis labores.

Qui Pelagio II. successit, S. Gregorius Magnus, Quintam Synodum etiam confirmavit, ac extinguendo penitus Istriæ Schismati sedulam navavit operam. Severum Aquilejensem Episcopum, cum cæteris Episcopis schismaticis, Romam ad Synodum vocavit, impetrato ab Imperatore Edicto; ut constat ex Epistola ipsius 16. lib. 1. ad *Severum* data. Schismatici facta Synodo statuerunt se Romam non ituros; datis interim ad Imperatorem literis, quibus facti rationem reddebant: Et se Pontificem Romanum agnoscere judicem non posse contestabantur, cum quo ipsis causa erat, & cujus Communionem vitabant. *Quod etiam*, inquiunt, *sacratissimis legibus vestris statutum est, nullum posse Judicem esse in causa qua adversarius comprobatur.* Legitur supplex ille Schismaticorum Libellus in Appendice Tomi IX. Annalium *Cardinalis Baronii*. Mauritius Imperator metuens defectionem Provinciæ illius ad Longobardos, cujus periculum Schismatici Episcopi nuntiaverant, Sancto Gregorio prohibuit, ne ullam ipsis ob schisma inferret molestiam. Literis tamen eorum vincere pertinaciam conatus est Pontifex Sanctissimus. Legenda illius Epistola 36. lib. 2. Indict. X. *Ad Episcopos Istriæ* data, non ad Episcopos *Hiberniæ*, ut habet inscriptio. Nulli enim tunc erant in Hibernia de tribus Capitulis tumultus: Nec ad Episcopos Iberiæ, ut male quidam augurantur: Tunc enim Iberii seu Hispani a Sede Apostolica nullo erant schismate divulsi.

S. Gregorius Theodelindam Reginam a Schismaticorum partibus revocat.

Scripsit etiam ad Theodelindam Longobardorum Reginam Sanctus Gregorius, quæ a Schismaticis seducta, se a Constantii Mediolanensis Episcopi Communione segregaverat, quod ille Tria Capitula damnasset. Hanc ad Reginam data est Epistola quarta Libri 3. qua Synodum V. defendit & commendat. Cum autem a Constantio intellexisset Sanctus Pontifex, Synodi V. mentione & commendatione Reginam tunc temporis offendi posse, alias ad ipsam literas dedit, in quibus prudenter siluit de Quinta Synodo. Quatuor autem Synodus Œcumenicas recipere se ac prædicare professus est; dicto illi anathemate, *Qui earumdem quatuor Synodorum, maxime autem Chalcedonensis, de qua quibusdam imperitis hominibus nata est superstitionis occasio, Fidei addere, vel demere præsumit.* Datæ sunt hæ literæ anno 594. Deposuit tandem errorem Theodelinda, cum intellexisset Synodum V. Chalcedonensis fidem Concilii nullatenus convellere. Sed & Secundini Abbatis adversus illam objectiones misit ad Sanctum Gregorium, illas ut dilueret. Qui podagræ doloribus afflictus, prolixiorem, secundum ipsius votum, Epistolam rescribere tunc non valuit, sed Quintæ Synodi Acta ad illam misit, cum Secundino communicanda: ut ex ipsorum lectione cognosceret falsitatem eorum, quæ contra Synodum illam & Sedem Apostolicam effutiebant Schismatici. Id constat ex Epistola VII. lib. XII. data anno 603. Non irriti fuerunt omnino Sancti Gregorii pro extinguendo schismate labores. *Prudentius* enim & *Petrus*, Istriæ Episcopi, & *Firminus* Tergestinus, ad Ecclesiæ unitatem & Sedis Apostolicæ communionem redierunt. Redeuntibus vero præscripta est a Sancto Gregorio Formula possessionis fidei, quam Eminentissimus Annalium Parens in Additionibus ad Tomum IX. scripsit desiderari in Operibus Sancti Gregorii: & eam se accepisse a Nicolao Fabro Viro Clarissimo, quam ibidem inserit. Sed mirum est quod fugerit doctissimum Cardinalem, illam iisdem omnino verbis insertam esse Epistolæ vigesimæ quartæ libri primi, ad Patriarchas datæ.

Severus Aquilejensis Episcopus obiit in Schismate, anno 650. Post ejus mortem Aquilejensis Diœcesis in duos distracta est. Gradensibus enim *Candianus* Ariminensis, Catholicus Antistes ordinatus est, Aquilejensibus vero *Joannes* schismaticus: ut constat ex literis Schismaticorum, quas ex veteri MS. laudat Baronius, ad annum 605.

Oscitantia Baronii, quamdiu duraverit schisma Istriæ.

Schisma Aquilejense ad tempora usque Sergii I. Pontificis durasse, qui anno 678. Summum Pontificatum adeptus est, omnes pene Scriptores asserunt, Bedæ Chronicon secuti, in quo circa tempora *Tiberii Absimari* hæc leguntur: *Synodus Aquilejæ facta, ob imperitiam fidei, V. universale Concilium suscipere diffidit, donec salutaribus B. Papæ Sergii monitis, & ipsa huic cum cæteris Ecclesiis annuere consentit.* Venerabilis Bedæ verba exscripsit Paulus Diaconus, *lib. 6. historiæ Longobardorum, cap.* 14. At Aquilejenses Episcopos, eorumque Suffraganeos ante Sergii Pontificatum Synodum Quintam suscepisse, & ad Ecclesiæ unitatem rediisse, antiquiora & certiora monumenta testantur: Scilicet verba *Maximi* Aquilejensis Archiepiscopi in Synodo Lateranensi sub Sancto Martino Papa, anno 649. celebrata Secretario I. *Contra Theodorum autem & Origenem*, inquit, *in Sancta Quinta Synodo accusator quidem nullus, sed tantummodo eorum conscripta ad accusationem ipsorum & reprehensionem sufficisse noscuntur.* Idem constat ex Synodo Romana sub Agathone, in literis ad Imperatores, quæ recitatæ sunt in Synodo VI. Actione IV. in quibus hæc habemus: *Hoc idem etiam & Sancta Synodus, quæ sub augustæ memoriæ Justiniano Principe in Constantinopoli congregata est, in septimo definitionum capitulo prædicat.* Huic vero Epistolæ Agatho Archiepiscopus Aquilejensis, & Istriæ Episcopi subscripserunt. Redierant igitur ad Ecclesiæ unitatem longe ante Sergii Pontificatum.

ARTICULUS II.

De tumultu Monachorum Scythiæ.

ANno quingentesimo decimo octavo, Justino Imperante, Scythæ Monachi tumultum Constantinopoli non mediocrem excitarunt. Horum Duces erant Leontius Vitaliani Ducis affinis, & Joannes Maxentius, vir eruditione conspicuus. Illi hanc proposi-

positionem, *Unus e Trinitate crucifixus est in carne*, non solum propugnabant, sed ab omnibus recipiendam & eredendam contendebant ad seditionem usque. Victor diaconus, & plerique alii, novitate propositionis offensi, quam zelo tam præpostero tamque pertinaci inculcantes, innuere videbantur Synodi Chalcedonensis Decreta adversus hæreses recentes non sufficere, ipsis acerrime restiterunt. Interim cum Hormisdæ Pontificis Legati Constantinopolim ad componenda Ecclesiæ Orientalis negotia anno 519. appulissent, monachi Scythæ Libellum Fidei ipsis obtulerunt, ut hæreseos notam, quam illis inurebant adversarii, a se amolirentur. Hoc Libello suam de Christo fidem pluribus exponebant. Eo tamen dicta collineabant omnia, ut hæc propositio reciperetur: *Unus de Trinitate crucifixus est in carne*: Quatuor Synodos Œcumenicas se recipere profitebantur, & imprimis venerandam Synodum Chalcedonensem & omnia scripta Sanctorum Patrum, qui unum & idem secundum horum Conciliorum definitiones senserunt. Anathema dicebant omnibus qui sacra illa Decreta retractarent, aut imperfecta judicarent. *Anathematizamus autem omnes*, inquiunt, *si quis dubitat, aut retractat, aut imperfecta judicat, aut qui ea a fide SS. Patrum æstimat aliena*. Anathemate pariter configebant omnia Scripta Theodori Mopsuesteni, & Nestorii ejus discipuli, & omnes qui similiter illis sapiunt: Eutychem, Dioscorum, Timotheum Ælurum, Petrum Moggum, Petrum Cnaphæum, & Acacium, cum omnibus sectatoribus eorum & successoribus: Communicatores eorum, & complices; aut qui, quacumque forte, eorum maculantur contagione; aut memorias eorum celebrant qui in ipsa damnatione defuncti sunt, aut innocentes defendunt. Suam postea de Gratia Christi fidem exponebant contra Pelagianorum hæresim, & contra Fausti errorem. Extat hic Libellus *Tomo IV. Bibliotheca Patrum Editionis Parisiensis*, inter *Joannis Maxentii Opera*. Legati Sedis Apostolicæ monachos audire nolebant, quia in mandatis acceperant a Summo Pontifice, ne se aliis caussis immiscerent ab illa, propter quam ad Urbem Regiam missi erant: Sed ab Imperatore, & a *Vitaliano* Magistro militum faciles ipsis aures præbere sunt coacti. Hoc tandem cum responso importunos monachos dimiserunt, Imperatore coram & Senatu: *Extra Synodos quatuor, extra Epistolas Papæ Leonis, nec dicimus, nec admittimus quidquid non continetur in prædictis Synodis; aut quod non est scriptum a Papa Leone, non suscipimus*. Ista constant ex suggestione legatorum ad Hormisdam.

Libellum fidei Legatis Romani Pontificis Scythæ Monachi offerunt.

Responsio Legatorum.

Scythæ Monachi repulsam, quam a Legatis Sedis Apostolicæ passi erant, ægre ferentes, selectos socios ad *Hormisdam* Pontificem Romam miserunt, Achillem, Joannem, Leontium, & Mauritium. Id ubi Legatis Pontificis innotuit, Relationem omnium quæ illa in Quæstione cum inquietis Monachis gesta erant, ad *Hormisdam* miserunt, ipsum rogantes, ut a nova & periculi plena propositione caveret, ejusque temerarios assertores expelleret. Dioscorus Diaconus Legatorum unus, hæc scripsit: *Insidiator antiquus suscitavit Monachos de Scythia, qui de domo Magistri Militum Vitaliani sunt, omnium Christianorum votis adversari, quorum inquietudo non parvas moras generavit unitati Ecclesiarum. Isti Monachi Romam festinant, sperantes aliqua Capitula a Beatitudine vestra confirmari. Est in ipsis inter cætera ubi volunt dicere, unum de Trinitate crucifixum: Quod nec est in Sanctis Synodis dictum, nec in Epistolis S. Papæ Leonis, nec in consuetudine Ecclesiastica. Quod si permittitur fieri, mihi videtur dissensiones & scandala non mediocria nasci inter Ecclesias. Istud Anastasius Imperator magnopere Catholicis imponere festinavit: Istud & Eutychetis discipuli in Synodo Chalcedonensi proposuerunt. Quia quotiescumque Patres de Dei Filio Domino nostro Jesu Christo disputaverunt, Filium Dei Verbum Homousion Patri dixerunt. Iste autem sermo ideo numquam est a Patribus introductus, quia proculdubio Catholica Fidei minime poterat convenire.... Unde sanum mihi videtur, & utile, & ad pacem Ecclesiarum conveniens, nihil aliud responsum dari, nisi, sufficit Sanctum Chalcedonense Concilium, in quo & alia Synodi continentur: sufficiunt Epistolæ Papæ Leonis, quas Synodus confirmavit. Novitatem in Ecclesia introducere nec volumus, nec debemus. Est in propositione eorum callida & hæc dicere: Nos Synodum Chalcedonensem suscepimus: Hoc speramus, ut jubeatis nobis eam exponere, quia non sufficit sic quomodo est exposita contra Hæresim Nestorianam: Non quasi non intelligentes, nisi conantes per subtilitatem ad hoc nos adducere, ut disputetur de Synodo Chalcedonensi. Quod si factum fuerit, dubia & infirma ostenditur, & hæreticorum omnium patuit errori. Inter alia, si post Synodum Chalcedonensem, si post Epistolas Papæ Leonis, si post Libellos quos dederunt & dant Episcopi, & per ipsos satisfecerunt Sedi Apostolicæ, iterum aliquid novum addatur; sic mihi videtur quia quidquid factum est, destruitur.* Legati vero conjunctim ita scripserunt: *Si voluerit Dominus noster qualemvis novitatem scribere, pejus erit istud vitium, quam illud quod factum est per Eutychetem. Sufficere debet Ecclesiæ, quod per sexaginta annos ab Eutychete usque modo sustinuit.*

Monachi Scythæ mittunt Oratores ad Hormisdam.

Relatio Legatorum, ad Pontificem.

Scripsit etiam ad Pontificem *Justinianus*, Magister Militum & Comes, qui post Justinum imperavit, adversus Monachos Scythas, his verbis: *Quoniam comperimus quosdam nomine Monachos, quibus magis discordia in studio est, quam charitas & pax Dei, cupientes quadam perturbare, ad Angelum vestrum hinc discedentes iter arripuisse: Quos Beatitudo vestra, præsentibus scriptis causam livoris eorum cognoscens, ita ut merentur, suscipere, & a se longe pellere dignetur: Quoniam vaniloquia ipsorum festinantium novitates introducere in Ecclesia quod neque quatuor Synodi venerabiles, neque S. Leonis Papæ Epistolæ continere noscuntur, in omni loco turbas excitare videntur.*

Hormisdas Pontifex decrevit Monachos remittere Constantinopolim, causæque ipsorum cognoscendæ delegare Joannem Constantinopolitanum Archipræsulem, ut discimus ex literis Dioscori, unius ex Legatis, *ad Hormisdam* scriptis Idibus Octobris. Id vero Legatis Pontificiis fuit minime gratum, quibus Joannes in Monachos propensior videbatur, in partes tractus a Vitaliano Magistro Militum. Interim *Justinianus* ab eodem *Vitaliano* Scythis Monachis conciliatus, ipsorum ex accusatore patronus evasit, atque in illorum gratiam una cum ipso scripsit ad *Hormisdam*. Pontifex obscuræ & ambiguæ causæ cognitionem ad reditum usque Legatorum suspendit. At Monachorum Oratores diuturnioris in Urbe moræ impatientes, clam se Roma subducere tentarunt; fugissentque nisi monitus Pontifex eos custodiri jussisset. Id constat ex Epistola 63. *Hormisdæ* ad Legatos data. Anno 520. Justinianus causæ Scytharum Monachorum jam addictissimus, in gratiam ipsorum iterum rescripsit ad *Hormisdam*, rogans ut Sedis Apostolicæ authoritata & Oraculo hancce controversiam finiret, decerneretque an ista suscipienda esset propositio, *Unus de Trinitate carne crucifixus est*: sive *Christus Filius Dei, pro nostra salute carne crucifixus, unus est de Trinitate*. Totam hac in quæstione dissensionem in verbis esse: *Nam sensus*, inquit, *inter Catholicos omnes unus esse probatur*. Scythas Monachos pro traditione Patrum ad Sedem Apostolicam accessisse scribit: Quibus ut faveat, precatus. *Quia vero dictum est*, inquit, *Scythicos* Monachos *hac ratione ad Sedem vestram accessisse pro traditione Patrum, & ordine Regularum, præbito eis responso, nihil formidante, ad nos cum vestris literis jubeas remittere.*

Hormisdas causæ cognitionem vult delegare Patriarchæ Constantinopolitano.

Pro Monachis scribunt Vitalianus & Justinianus.

Rogant Hormisdam ut sententiam dicat de propositione, Unus de Trinitate crucifixus est in carne, *quam Monachi tuebantur.*

His literis *Hormisdas* respondit *Epistola 67*. Scythas Monachos allegasse plurima, quæ indiscussa relinquere non poterat: Quam ob rem se eos in Urbe detinere ad reditum usque Legatorum. Justinianum etiam hac Epistola rogavit, ut, *Victorem* Diaconum, cujus fidem hi Monachi vehementer accusabant, vel alios qui perversas forsan objiciebant, quæstiones, Jussione Imperatoris ad Urbem dirigi curaret, ut caussa plene posset cognosci.

Dum coram Apostolica Sede pendebat Monachorum Scytharum controversia, nobiles illi causæ suæ Patronos & suffragatores quæsierunt, Africanos Episcopos sanctitatis & doctrinæ fama celebres, qui a *Trasamundo* Wandalorum Rege Ariano in Sardiniam exules fuerant deportati. Ad eos itaque Fidei suæ pro-

Monachi in partes trahunt Africanos Episcopos pro Fide in Sardinia exules.

professionem Libro *de incarnatione & Gratia* expositam, per *Joannem Diaconum* transmiserunt. Librum scripsit *Petrus Diaconus*, eorum, quos miserant Romam, doctissimus cui & primo loco subscripsit.

Librum de Incarnatione & Gratia scribunt ad Sanctos illos Præsules.

In præfatione Libelli ita scribunt: *Utile & pernecessarium, sanctisque Dei Ecclesiis specialiter credimus profuturum, ea quæ de Incarnatione & dispensatione divina nobiscum universa Sanctæ Ecclesiæ Orientalium contra Hæreticos defendunt, Sanctitati vestræ suggerere, atque de hic consensum vestræ Beatitudinis suppliciter promereri.* Et infra: *Unde suppliciter petimus & obsecramus Beatitudinem vestram, quatenus diligenti examinatione, ea quæ inferius continentur, discutientes* [*ut decet verissimos & intrepidos Christi Prædicatores*] *scriptis sententiam vestram nobis patefacere jubeatis: Ut si Deo præstante, Catholicæ fidei conveniens, & Apostolicis traditionibus, nostra apud vos* [*sicut non diffidimus*] *fuerit expositio comprobata, & facile tantorum virorum, probatissimorumque Sacerdotum authoritate muniti; iniqua loquentium ora obstruere valebimus, & in fide Sanctorum Patrum perseveranter, Deo qui nos sanctimonii sui confessione glorificavit, gratias referamus, Domini Sanctissimi, & Deo dignissimi.*

Eo in libro usque ad caput sextum, suam de persona Domini nostri Jesu Christi Fidem exponunt. *Capite* 4. propositionem controversam explicant & propugnant. A capite sexto usque ad finem libri, suam de Gratia & libero Arbitrio fidem ac sententiam aperiunt contra Pelagianos & Semipelagianos, eorumque præsertim ducem *Faustum Rejensem*.

Episcopi Africani Monachorum Scytharum Fidem librumque approbant.

Ut primum Scytharum Monachorum Libellum accepere Africani Episcopi, qui in Sardinia propter Christi confessionem exules degebant, numero quindecim, eorum Fidem commendarunt, Libellumque approbarunt velut Synodo facta, alterumque ad ipsos Librum scripserunt ejusdem argumenti, *De Incarnatione & Gratia Domini nostri Jesu Christi*. Quem omnium nomine lucubravit *Sanctus Fulgentius*, initio Libri Monachorum Scytharum Fidem commendans, his verbis: *Beatus Frater noster Joannes Diaconus a vestra Societate directus literas, nobis, quas misistis, exhibuit, quibus recensitis, vestram simul alacres & Fidem cognovimus & salutem; immo in agnitione Fidei vestræ nobis salus innotuit.*

Scythæ Monachi clam ex Urbe fugiunt.

Interea cum Scythæ Monachi Romæ usque ad Legatorum ex Oriente reditum ab Hormisda detenti, Dioscorum Legatorum unum, quem semper infensissimum causæ suæ fuerant experti, Romæ prope diem adfuturum accepissent, seque illius authoritate apud *Hormisdam* intelligerent opprimendos, ex Urbe evaserunt, appensis ad Principum statuas Libellis, quibus eorum de persona Christi, & de Gratia fides continebatur. Quin etiam ad easdem statuas ipsos exclamasse querulis vocibus, ut populum Romanum flecterent ad commiserationem, testatur *Hormisdas* in Epistola ad *Possessorem* Episcopum Africanum:

Scythæ Monachi pertinaces, & ad seditionem proclives.

In qua eorum superbiam, in novis quæstionibus movendis pertinaciam, & proclivem ad turbas indolem describit. *Quorumdam*, inquit, *Scytharum, qui Monachos præferebant specie, non veritate, professione, non opere, subtili tectas calliditate versutias, & sub religionis obtentu famulantiæ odiis suis venena pertulimus, studentes eos ab interno vulnere medicabilis patientiæ moderamine sanare, Beati Pauli monita non tacentes:* Noli verbis contendere: ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium. *Sed quando virus, quod viscera penetravit, evellitur? Quando corda male sibi credula veritatis obtemperant institutis? Quando induit obedientiæ humilitatem opinionibus suis vallata superbia? Quando acquiescunt paci, contentionum studiis assueti, sola certamina amantes de Religione captare, & mandata negligere? Numquam apud eos charitas novo commendata præcepto; numquam pax Dominico relicta discessu; una pertinacis cura propositi, rationi velle imperare, non credere; contemptores authoritatum Veterum, novarum cupidi quæstionum; solam putantes scientiæ celsum viam, qualibet conceptam facilitate Sententiam: Eousque tumoris elati, ut ad arbitrium suum utriusque orbis putent inclinandum esse judicium: Nec in numero Fidelium deputantes sequaces traditionis paternæ, si suæ viderint cedere nolle sententiæ: Docti crimina serere; obtrectationum venena componere, integrum Ecclesiæ corpus odisse, seditiones instruere, invidiam concitare, & pro obedientia, quæ in Cœnobiis principatum Regularis obtinet Disciplinæ, obstinationem pertinacis amare superbiæ. Non illos potuimus monitis, non mansuetudine, non authoritate comprimere. In publicum usque prodiere conventum, circa Regum etiam statuas inclamantes: Et nisi Fidelis populi constantia restitisset, per diabolica semina nefanda zizaniæ apud illos dissensionem & discordiam commovissent, per quos, adjutorio Dei, de Religione eorum est pulsa dissensio. De eis sero probavimus prophetica Apostolum voce dixisse: In novissimis diebus instare tempora periculosa, & fore homines sui tantum amatores, habentes formam pietatis, virtutem autem ejus abnegantes: itaque esse vitandos.* 1. Timoth. 5.

Hormisdæ Epistolam scripto lacessit. Joannes Maxentius.

Hormisdæ Epistolam, ubi primum vulgata est, scripto lacessivit *Joannes Maxentius*, & quæ in ea contra Scythas Monachos exarata erant, refutare aggressus est stylo petulanti: negans eam esse Romani Pontificis, sed ab Hæreticis venerando ipsius nomini suppositam fingens, ut liberius in Epistolæ Authorem inveheretur. *Ambigo*, inquit, *quomodo illæ Sacerdotales literæ approbandæ sint, quæ nulla luce eadiant veritatis, nec aliquam in se doctrinæ continent rationem. Nam qui quemlibet quasi errantem objurgat, nec instruit quid sequatur, non benevolus Doctor ostenditur, sed criminator invidus denotatur. Unde non est facile credendum, hanc esse Epistolam cujus fertur nomine titulata.... Authorem hujus Epistolæ Hæreticum esse, quisquis ille est, & inimicum Catholicæ veritatis, non est dubium.... Nam & ipsi Hæretici ad hoc ubique hanc ipsam, cui respondemus, Epistolam proferunt, quatenus & sale dictis Monachis invidiam concitent, & omnes, quasi ex authoritate ejusdem Romani Episcopi, prohibeantur Christum Filium Dei unum confiteri ex Trinitate. Sed quis hanc sententiam Catholicam non esse ausus est profiteri, quam universa veneratur & amplectitur Dei Ecclesia? Confidenter etenim dicere audeo, non quod si per Epistolam, sed quod si viva voce hic in præsenti positus idem Romanus prohiberet Episcopus Christum Filium Dei unum confiteri ex Sancta & individua Trinitate, numquam eidem Dei Ecclesia acquiesceret: Numquam ut Episcopum Catholicum veneraretur, sed omnino ut hæreticum penitus execraretur. Quia quisquis hoc non confitetur, non est dubium quod Nestoriana perfidia tenebris excæcatus, quartum & extraneum a Sancta & ineffabili Trinitate Eum, qui pro nobis crucem sustinuit, prædicare contendat. Veruntamen sive ab hoc, sive a quolibet alio, hæc sit scripta Epistola, non est dubium Authorem ejus esse hæreticum, qui contentionem verborum, & subversionem audientium judicat, Christum Filium Dei vivi unum fateri ex Trinitate.*

Joannes Maxentius Hormisdam Pelagiani erroris maligne insimulat.

Sic integram Hormisdæ Epistolam, ad minimum usque apicem, refellit. *Possessorem*, ad quem scripta est, & *Dioscorum*, unum e Legatis Pontificis, ut Hæreticos palam traducit. *Hormisdam* ipsum, tacito ejus nomine, Pelagiani erroris insimulat, hæc Epistolæ ipsius verba maligne interpretatus: *Proficimus inter adversantes propriis bonis, si non involvamur erroribus alienis.* Quorum occasione verborum, sic in Epistolæ Authorem declamat Joannes Maxentius: *Callide tuam niteris occultare perfidiam: sed te splendore suo detegit Catholica Veritas, & juxta cætera mala, etiam superbissima Pelagianæ perfidiæ involutum erroribus cunctorum oculis anteponit: Qui inter adversantes, non Dei munere, sed propriis bonis proficere posse tumida elatione confidis.* Sed invidiosa est hæc verborum Hormisdæ interpretatio, & putida calumnia ipsi a *Maxentio* illata. Propria namque bona; non Dei donis, quod Pelagianum esset, sed erroribus alienis opponit Hormisdas: Unde bona illa ita nostra vocavit, ut etiam a Deo donata esse crederet. Quæstio est inter Eruditos utrum Joannes Maxentius, & alii Monachi Scythæ, Eutychiani fuerint. Hanc ipsis notam inurit *Cardinalis Baronius* Tomo VII. Annalium ad annum Christi 519. & 520. Sed Eminentissimo Scriptori non possum assentiri: Nam firmissimis argumentis mihi persuasum est, ipsos integerrimæ Fidei fuisse, quæ in Dissertatione singulari *de Fide Scytharum Monachorum*, proferam. JO-

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

QUid expectas lector? Basnagium ne abblandientem Romano pontifici Hormisdæ in causa Monachorum Scythiæ, objurgantemque rixosos Monachos audentes in supremum principem suum reniti? Nihil profecto minus; Hormisdam inducit Monachos innoxios injuria insectantem; Legatosque pontificios viros graves pontifici minus fideliter exponentes sensa ac verba Monachorum: Ac in Hormisda quidem reprehendendam censet barbaram illam Monachorum ex urbe ejectionem, tamquam si essent hæretici, cum reipsa nihil nisi catholicum sentirent ac docerent. Ex Legatis vero Dorotheum hanc Monachorum sententiam detulisse ad Pontificem animadvertit: *Unus de Trinitate passus*, cum boni illi Scythæ aliquid aliud verbis illis adjicerent quod hæresis suspicionem omnem amovebat: dicebant enim: *unum de Trinitate passum esse in carne*; ex eo enim additamento *in carne* fiebat, ut divinam ab humana naturam distinguerent, perpessionemque dolorum humanæ, nequaquam vero divinæ tribuerent. Hæc Basnagius, cujus accusationes inde profectas judico, quod non satis distingueret inter dogma aut sententiam Monachorum, ejusque expositionem. Orthodoxe profecto sententiam illam exposuisse suam Monachos, illos admitto, utque ita exponerent addere necessarium duxerunt illud: *in carne*, quo omnem a se Eutychianismi suspicionem amoverent. At quam prædicabant, passimque usurpabant sententia ita concepta erat, ut Dorotheus retulit ad pontificem: *Unus de Trinitate passus est*. Ita scripsit Hormisdæ non Dorotheus tantummodo in sua epistola; sed & ceteri etiam papæ legati in *suggestione* ad Hormisdam apud Labbeum To. V. pag. 647. Tritolius pariter, a Fausto quodam consultum se dicit quid sentiret de Monachis, qui *unum de Trinitate prædicant crucifixum*.

Quid vero peccavit Hormisdas, dum monachos a se repulit, sententiamque illorum rejecit? Norat utique recta illos sentire de fide; nec in celebri ad Possessorem epistola quidquam contra orthodoxiam illorum mutit. Sed acquiescendum clamoribus illorum negavit, quod contenderent sententiam illam ita retinendam esse, ut fidei dogmata cætera; atque ita passim usurpandum a catholicis asserebant. Negat Hormisdas hanc necessitatem; quin & supprimi sententiam hanc statuit; quod nova esset, nusquam antehac vel raro a Patribus usurpata. Omne novum in fide suspectum esse; illud præsertim dictum, quod Eutychiani ad se trahere facile possent; iisdemque verbis, quæ catholici orthodoxa judicabant, hæretici prava sua dogmata facile expressissent.

Nota.

VOlens nolens ipse maledicentissimus Maxentius, qui Hormisdæ epistolam tamquam authoris hæretici traducit, ostendit, in nullum errorem Hormisdam impegisse. Primo in eodem suo scripto fatetur nil determinasse quoad Scytharum monachorum propositionem: *Quod Monachis*, ait, *responsum quærentibus Romanus Episcopus dare omnino distulerit, eosdemque post multa pericula maris, longique itineris vexationem, necnon etiam prolixi temporis afflictionem, quo eos apud se detinuit vacuos & sine ullo effectu ad has partes venire compulerit, quod omnibus pene catholicis notum est, nec ipsi queunt hæretici denegare... Si, ut dicit, rationi congruit respondere consultus, cur ipse nullatenus acquievit dare responsum interrogatus?* Sed & ostendit a Monachorum propositione alienum non fuisse; cum ipsis etenim constantissime suam propositionem propugnantibus communionem non abscidit: *Absit*, ait, *ut ex qualibet parte Catholicæ professioni Romanus Episcopus contradicat. Namquam enim Scytharum monachos, quos non simplici sermone, sed etiam scriptis Christum filium Dei unum ex Trinitate noverat confiteri, per quatuordecim pene menses, quamdiu eos ibi detinuit, communicare sibi permisisset, si, ut hæretici volunt, hanc prædicationem catholicæ fidei contrariam judicaret*. Prosequitur deinde narrare Hormisdam graviter in Dioscorum legatum suum Constantinopoli degentem animadverti mandasse, nisi confessus esset *Christum filium Dei, qui pro nobis passus est in carne unum ex sancta & individua Trinitate*.

Cæterum Hormisda prudentissime distulit quoad præfatam propositionem respondere. Cum conflictatio inter catholicos esset absque fidei discrimine, solum enim in vocibus discordia versabatur, supersedendum optime duxit, usquedum ex ipso hinc inde scribentium conflictu propositionum veritas elucesceret, ne dum intempestiva prodisset definitio, periculum esset, quod aliqui ab Ecclesiæ unitate scinderentur. Consulendi Ferrandus Diaconus *ep. ad Sever. Scholast.* & Vigilius *l. 2. contr. Eutych.* Videnda etiam quæ dixi de Papæ definientis infallibilitate §. II.

ARTICULUS III.

De Corrupticolis, Phantasiastis, Agnoetis, & Tritheitis.

I. CUM Dioscoro Juniore defuncto, *Timotheus Asterias*, Hæreticus Acephalus, Ecclesiæ Alexandrinæ Episcopatum suscepisset, & *Severum* ac *Julianum Halicarnasseum* profugos lubenti ac benevolo suscepisset animo, anno circiter 519. *Corrupticularum* & *Incorrupticularum* seu *Phantasiastarum* Sectæ emerserunt. Cum enim a Severo sciscitatus esset Monachus quidam, An Christi Domini corpus corruptibile fuisset, an corruptionis expers; ille corruptibile a SS. Patribus asseri respondit. Hoc audito, quidam Alexandrinorum Julianum Halicarnassensem interrogarunt quid ea de quæstione sentiret. Hic SS. Patres e contrario corpus Christi incorruptibile asserere dixit. Uterque suam opinionem statuere, & adversarium scriptis lacessere cœpit. Hinc duæ natæ Sectæ, quarum altera Corrupticularum dicta est: altera Incorrupticularum seu Phantasiastarum. Hæc autem quæstio de Corruptibili & Incorruptibili, non ad mortalitatem vel immortalitatem, neque ad resolutionem in elementa, vel contrariam constantiam pertinebat: Nam & ipsi Eutychiani semper professi sunt Christi corpus hujusmodi corruptioni non fuisse obnoxium, Id unum in controversiam vocabatur, An Christi corpus perinde ac nostrum detrimenta pateretur propter quæ reparanda esuriret, sitiret, fatigaretur, opusque haberet cibo, potu, requie, ad reficiendas vires: an vero specie tenus affectiones illas pateretur, solaque œconomia, quemadmodum post resurrectionem. Ita statum controversiæ explicat Nicephorus *lib. 17. Historia Ecclesiasticæ, cap. 29.* Corrupticularum, & Phantasiastarum novum Schisma *Theodosius* & *Gajanus* foverunt: ille Theodoræ Augustæ, hic Monachorum populique studiis Alexandrinam in Sedem post Timotheum Asterium evectus. Corrupticolarum factio, Theodosio: Phantasiastarum, Gajano adhærebat. Fax uterque fuit popularis seditionis quæ ad cædes usque & domorum incendia exarsit. Lege Liberatum in *Breviario, cap. 20.* & Leontium libro *De Sectis, Actione V.* *Corrupticolarum & Phantasiastarum origo, Authores, errores.*

II. Dum hæc Alexandriæ ferveret de Corruptibili & Incorruptibili contentio, Timotheum Alexandrinum Episcopum Themistius Diaconus interrogavit, An Christus ignorasset aliqua, siquidem fuit corruptioni obnoxius. Id Timotheus negavit. A cujus communione deficiens Themistius, & ignorantiam Christo adscribere perseverans, Agnoetarum Sectam condidit, qui etiam Themistiani ab Authore dicti sunt. De his lege Liberatum, *cap. 20. Breviarii*, Sophronium Patriarcham Hierosolymitanum in Epistola ad *Sergium* Constantinopolitanum lecta in Sexta Synodo, *Actione XI.* Leontium lib. *De Sectis, Actione V.* Nicephorum libro 18. *Historia Ecclesiasticæ*, cap. 50. Agnoetarum errorem confutavit Eulogius Alexandrinus Patriarcha, de cujus Operibus lege Photium, *in Bibliotheca Cod. CCXXX.* Eulogii Seri- *Origo, Author, & error Agnoetarum.*

Scripta adversus Agnoetas approbavit S. Gregorius Magnus *Ep.42. lib.8.* ad ipsum data. In eo tamen posita non erat eorum Hæresis, quod ignorantiam Christo, ut homo est, tribuerent, sed quod Christum penitus ignorasse dicerent, quæ ejus nesciebat humanitas: quia unam tantum in Christo naturam compositam agnoscebant. Bellarminus Agnoetarum errorem male refert, *lib. 4. de Christo, cap. 1.* asserens hanc fuisse illorum Hæresim, quod diei Judicii ignorantiam, non Divinitati Christi, sed ejus animæ tribuebant. Refellitur autem ex Leontio, *lib. de Sectis, Actione X.* ex S. Isidorio, *lib. 8. Originum, cap. 5.* & ex S. Joanne Damasceno *lib. de Hæresibus*.

Ipsorum errorem Bellarminus non recte refert.

Bellarminus emendatur. Tritheitarum Author & error.

III. *Tritheitarum* Secta orta est, quo tempore Theodosius Alexandrinus Episcopus, Sede sua pulsus, Constantinopoli morabatur. Hujus Author fuit *Joannes Grammaticus* cognomento *Philoponus*, ex Eutychianorum castris. Qui cum adversus Catholicos contenderet, eo tandem vi & consequentia disputationis abreptus est, ut tres in Divinitate naturas, sicut tres hypostases inesse assereret. Nam cum ita ratiocinaretur: Si naturæ duæ sunt in Christo, sequitur duas esse in eodem hypostases. Responderunt Catholici, Id non esse consequens, cum non idem sint omnino natura & hypostasis: alioqui tres fore in Divinitate naturas, quemadmodum tres hypostases. Hanc legitimam esse consecutionem Philoponus admisit, & profitendum contendit, esse tres in Sacrosancta Trinitate naturas. Hunc autem errorem ex Aristotelis hausit Philosophia. Docet enim Aristoteles, individuorum & particulares esse substantias, & unam communem. Sic igitur & Philoponus aiebat esse tres particulares in Sancta Trinitate substantias & unam communem. Ista constant ex Leontio lib. *de Sectis Actione V.* De ejusdem Philiponi subtilibus nugis lege Nicephorum, *lib. XVIII. Historia Ecclesiasticæ, cap. XLVII.* Idem Philoponus Resurrectionem corporum negavit: & adversus eamdem scripsit, quem Theodosius, Conon, Eugenius, & Themistius Eutychianæ pariter Sectæ homines, acerrimis invectivis confutarunt (ex Photio *in Bibliotheca, Cod. 21. 22. & 23.*

ARTICULUS IV.

De Monachis Acœmetis.

Acœmetæ Scythas Monachos fervidius impugnantes, in Hæresim labuntur.

ACœmetæ Monachi, id est, *insomnes*, ita nuncupati, quod in tres turmas distributi, ac per vices sibi succedentes, diu noctuque divinas laudes in Ecclesia, sine intermissione canerent; cum Scythis monachis acerrime restitissent, ac paulatim refrigerata, quæ in istos concitata fuerat, invidia, eorum causam superiorem evadere, & Episcopis, necnon Imperatori Justiniano, propositionem ab ipsis tanta contentione assertam: *Unus de Trinitate passus est carne*, jam probari cernerent, æmulatione quadam accensi, Legatos ad Joannem II. Romanum Pontificem miserunt *Cyrum & Eulogium*, qui opinionem, seu potius errorem, in quem æstu pugnæ abrepti erant, apud Sedem Apostolicam defenderent, ejusque approbationem a Summo Pontifice impetrarent. In eo autem error ipsorum versabatur, quod negarent *Unum de Trinitate incarnatum & carne passum, & Beatam Mariam vere & proprie esse Dei genitricem*. Adversus illos monachos misit Justinianus Romam *Hypatium* Ephesiorum Episcopum, *& Demetrium a Philippis*, qui Sedem Apostolicam consulerent his de quæstionibus, & Fidem Imperatoris, immo totius Orientalis Ecclesiæ, in ipsius ad Romanum Pontificem Epistola expositam, approbari obtinerent. Data est hæc Epistola anno Christi 553. Acceptis Imperatoris literis, & audita legatione, Summus Pontifex controversiæ istius cognitionem suscepit: & Fidei professionem literis Imperatoris insertam approbavit, commendavitque, necnon Edictum fidei quod ante missam legationem promulgaverat, ne Acœmetarum legati, aliquam ipsi calumniam struerent. *Proinde*, inquit, *Serenitatis vestræ apices per Hypatium atque Demetrium sanctissimos viros, Fratres & Coepiscopos meos reverentia consueta suscepimus: quorum etiam relatione comperimus, quod fidelibus populis proposuistis Edictum amore fidei pro submovenda hæreticorum intentione secundum Apostolicam Doctrinam, fratrum & Coepiscoporum nostrorum interveniente consensu: quod quia Apostolicæ Doctrinæ convenit, nostra authoritate confirmamus*. Acœmetas vero Monachos obstinato animo perseverantes in errore, communione privavit, nisi ad saniorem mentem redirent. Id constat ex Epistola Joannis II. ad Justinianum data VIII. Kalendas Aprilis, anno 554. *In quibus*, inquit, *observantes ea quæ ab ipsorum sunt statuta Pontifice, eos minime in nostra communione suscepimus, & ab omni Ecclesia Catholica esse jussimus alienos; nisi errore damnato, doctrinam nostram quantocius sequi, habita regulari professione, signaverint*.

Jo. II. R. P. professionem & Edictum fidei ab Imperatore missum approbat; & Monachos Acœmetas a communione removet.

Epistola Jo. II. ad Justinianum.

Altera ad Senatores.

Alteram eodem anno hac ipsa de causa Epistolam Summus Pontifex ad Senatores, Avienum, Liberium, aliosque dedit: in qua tres sibi ab Imperatore propositas quæstiones testatur, de quibus orta erant certamina. Prima erat: *Utrum unus ex Trinitate Christus & Deus noster dici possit: Hoc est, una de tribus personis Sanctæ Trinitatis persona?* Secunda: *An Deus Christus carne pertulerit, impassibili deitate?* Tertia: *An proprie & veraciter Mater Domini Dei nostri Christi Maria semper Virgo debeat appellari?* Quas propositiones tamquam Catholicæ Fidei consentaneas se probasse scribit, easdemque subjectis Scripturæ Sacræ & SS. Patrum testimoniis confirmat. Ipsos denique de Acœmetarum damnatione certiores facit. *Acœmetas vero*, inquit, *qui se monachos dicunt, qui Nestoriani evidenter apparuerunt, Romana etiam damnat Ecclesia; a quibus vos, propter Canonem qui excommunicatis Christianum nec loqui, nec communicare permittit, diligentia Pastorali admonere non desino, ut eorum etiam simplicem collocutionem vitetis, nihilque vobis cum eis æstimetis esse commune*.

Acœmetæ damnati ut Nestoriani.

Facundus discrimen aliquod innuit inter eorum & Nestorianorum errorem.

Acœmetas a Nestorianis aliquo intervallo distare Facundus existimavit, quod isti has propositiones: *Unus de Trinitate incarnatus est, & crucifixus. Et Beata Virgo est Deipara*, penitus falsas esse contenderent: illi autem veras esse faterentur, & Nestorium eas negantem jure merito fuisse damnatum, sed proprie veras esse negarent. *Insinuandum vero est* (inquit Facundus lib. 1. c. 4.) *quod hanc quoque confessionem, qua Beatam Mariam vere & proprie dicimus Matrem Dei, quidam etiam communicantes Ecclesiæ putent non debere suscipi, cum Nestorium fateantur, propter quod eam Matrem negabat, debuisse damnari. Quibus, antequam Nestorianis respondeamus, respondendum puto: Quod omnino stultum ac turpe sit, & condemnationem probare Nestorii, & Beatam Mariam negare, quod vere & proprie sit Mater Dei. Nam si qua hinc esse potuit quæstio, cum ipso Nestorio simul exclusa est, qui eam Matrem Dei esse negabat, &c.* Quamobrem pertinaces in illis propositionibus negandis Acœmetas Joannes II. pro Nestorianis hæreticis jure damnavit.

CAPUT IV.

De Authoribus Ecclesiasticis VI. Sæculi.

ARTICULUS I.

De Ruricio, Paschasio, Procopio Gazæo, & Avito.

I. SÆculo VI. doctrina claruerunt Ruricius Senior *Lemovicensis Episcopus*, ad quem Sanctus Cæsarius Arelatensis, Apollinaris Sidonius, Faustus Rejensis, aliique celebres Episcopi Epistolas dederunt, cujus cum laude meminit & Venantius Fortunatus. Ruricii Epistolarum ad varios scriptarum libros duos edidit Henricus Canisius *Tom. V. Antiquæ Lectionis*, qui etiam inserti sunt Tomo VIII. Bibliothecæ Maximæ Patrum Lugdunensis.

II. Paschasius Romanæ Ecclesiæ *diaconus* sanctissimus, cujus animam S. Germanus Capuanus Episcopus Purgatorii pœnis addictam vidit, quod Laurentio Antipapæ in Schismate ex ignorantia favisset, libros edidit duos *de Spiritu Sancto*, sanam & luculentam do-

doctrinam continentes, qui Bibliothecis Patrum inserti sunt. Laudatur a S. Gregorio Magno, *lib. 4. Dialogorum, cap.1.*

III. Procopius Gazæus de quo Photius Codice 160. 206. & 207. in plurimos Scripturæ Sacræ libros Commentarios edidit. Ab isto longe diversus est Procopius historicus.

IV. Avitus, Isicii Senatoris, ac postea Viennensis Archiepiscopi filius, Aviti Imperatoris Romani nepos, Apollinaris Valentini Episcopi frater, Viennensis post Patrem Archipræsul Sanctissimus, cujus fide, industria, atque admirabili doctrina ab infestatione Arianæ hæresis Galliæ defensæ sunt: (inquit Martyrologium Romanum die V. Februarii) non minus doctrina, & facundia, quam sanctitate floruit. Hunc laudibus meritis exornarunt Ennodius Ticinensis in Vita Beati Epiphanii Ticinensis Episcopi, Gregorius Turonensis *libro 11. Historia Francorum, cap. 34.* Sanctus Isidorus Hispalensis *libro de illustribus Ecclesiæ Scriptoribus, cap. 23.* Agobardus Lugdunensis Episcopus, *Adversus legem Gundobadi*, Florus ejusdem Ecclesiæ Diaconus, Ado Viennensis in Chronico, Ætate VI. Ejus Epistolas, Homiliarum, & Opusculorum Fragmenta, Poemata, editionis honore donavit, & eruditis Notis illustravit *P. Sirmondus*. Inserta sunt Tomo IX. Bibliothecæ Patrum Lugdunensis.

ARTICULUS II.

De Ennodio, Boetio, Joanne Maxentio, Gilda Sapiente, & Dionysio Exiguo.

I. ENnodios Tieinensis Diaconus, ac deinde Episcopus, sub Symmacho, & Hormisda Pontificibus Maximis floruit. Symmachi Synodique causam contra schismaticos calumniatores egregie defendit, quam ob rem a Synodo V. Romana honorificentissimo elogio ornatus est, ejusque *Apologeticus* Synodali authoritate donatus. Hormisdæ vero Papæ gemina Legatione ad Anastasium Imperatorem functus Fidei Orthodoxæ causa, spectatæ virtutis & constantiæ specimen dedit, multas pro Ecclesia passus molestias. Hunc ut Sanctum Confessorem laudant Nicolaus I. in Epistola ad Michaelem Augustum, Joannes VII. *Epistola VIII. ad Bercarium Abbatem*, Gregorius VII. in Dictatu, si tamen istius *Dictatus* Author est. Inter Sanctos Christi Confessores anniversariis honoribus colitur 16. Kal. Augustas, quo die receptus in cœlum est, anno Domini 521. Ennodii Epistolarum libros novem, & varia Opuscula edidit doctissimus *Sirmondus*. Inserta sunt Tomo IX. Bibliothecæ Patrum Lugdunensis Editionis.

II. Boetius vir nobilissimus, religiosissimus, doctissimus, sub Theodorico Italiæ Rege Consul, cujus jussu occubuit anno 524. die 23. Octobris, ut *Marius Avenicensis* Episcopus *in Chronico* testatur. Ennodio Ticinensi & Cassiodoro, necessitudine conjunctum, ipsorum epistolæ testantur. De ipso Honorius Augustodunensis *libello 3. de Scriptoribus Ecclesiasticis, cap. 31.* & Sigebertus *cap. 37.* Indicem ejus Operum Possevinus in Apparatu sacro, Bellarminus & Labbeus in Dissertatione de Scriptoribus Ecclesiasticis exhibent. Librum ipsius *de Trinitate* dignum judicavit S. Thomas quem Commentariis illustraret. Ejus laudes prædicat Rex Theodoricus in epistola ad ipsum data, apud Cassiodorum, lib. 1. Variarum 45. *Sic Atheniensium Scholas longe positus introisti; Sic palliatorum choris miscuisti togam, ut Græcorum dogmata doctrinam feceris esse Romanam. Didicisti enim qua profunditate cum suis partibus Speculativa cogitetur; qua ratione Activa cum sua divisione discatur: Deducens ad Romuleos Senatores, quidquid Cecropidæ mundo fecerant singulare. Translationibus enim tuis Pythagoras Musicus, Ptolomæus Astronomus, leguntur Itali. Nicomachus Arithmeticus, Geometricus Euclides audiuntur Ausoniis. Plato Theologus; Aristoteles Logicus Quirinali voce disceptant. Mechanicum etiam Archimedem Latialem Siculis reddidisti.*

III. Joannes Maxentius, natione Scytha, eruditus, sed procax Monachus, turbas sub Hormisdæ Pontificatu cum sociis excitavit, cujus etiam epistolam *ad Possessorem*, petulanti stylo insectatus est: Ejus *Dialogi contra Nestorianos, & contra Acephalos Libellus* habentur in Bibliotheca Patrum.

IV. Gildas Sapiens, ab altero Gilda antiquiore, qui *Albanicus* dictus est, distinguendus. Ille anno 425. natus, prope *Glastoniam*, solitarius obiit ad *Axæ* fluminis ripam. Iste vero anno 820. natus est, & *Badonicus* dictus, quod anno ejus natali *Arturus* Britonum Rex ad *Badonis* montem Saxonas ingenti prælio profligaverit. Iltuti Morganensis Abbatis se tradidit disciplinæ, Cœnobii *Bannacorensis* in majori Britannia Abbas, editis anno 564. *de Britanniæ excidio, & Ordinis Ecclesiastici objurgatione* Libellis celebris, anno 570. obiit in Hibernia. Ejus meminit Venerabilis Beda *lib. 1. Historiæ, cap. 22.* Vitæ ejus fragmenta edidit *P. Joannes Bosco Cœlestinus, Parte II. Bibliotheca Floriacensis*. Extant Gildæ Opera *Tom. VIII. Bibliotheca Patrum* Editionis Lugdunensis.

V. Dionysius Exiguus, natione Scytha, Romani Monasterii *Abbas*, Græce & Latine peritus, ab ineunte VI. sæculo ad annum circiter 540. floruit. Collectionem Canonum adornavit, quam nuncupavit Stephano Salonitano Episcopo. Vide quæ de illa diximus in Appendice ad Dissertationem XX. in Historiam Ecclesiasticam I. Sæculi, *De variis Juris Canonici Collectionibus*. Et ejus elogium lege apud Cassiodorum, libro *de Institutione Divinarum literarum, cap. XXIII.*

ARTICULUS III.

De Eugippio, & S. Remigio.

I. EUgippius Africanus Abbas, ad quem Ferrandus Carthaginensis Diaconus epistolam scripsit, ab Eugippio Lucullanensi in agro Neapolitano Abbate, Gelasii I. Pontificis Maximi Discipulo, qui Vitam Sancti Severini Abbatis & Noricorum Apostoli scripsit, teste Sancto Isidoro, *libro de viris illustribus, cap. 53.* distinguendus: Cassiodoro notus qui ipsius cum laude meminit *cap. 23. Divinarum lectionum*, Thesaurum Sententiarum ex S. Augustini defloratarum Operibus collectum, & in libros duos distinctum Probæ Virgini Sacræ nuncupavit.

II. S. Remigius Remensis Episcopus, Apostolus Francorum, nonnullas Epistolas scripsit. Obiit anno Christi 533. condito Testamento, quod post *P. Labbè*, S. J. *edidit P. le Cointe* in Annalibus Ecclesiasticis Francorum, *Tomo I.* Extabat prius in Historia Flodoardi *lib. 1. cap. 18.* sed tot auctum interpolationibus, quæ nec tempora, nec genium Remigii sapiunt, ut plerisque soppostititium videretur. Sincerum illud S. Remigii Testamentum, quod Brevius vocat, scribit *Dom. Guillelmus Marlotus, Historiæ Metropolis Remensis Tomo 1. lib.2. cap. 11.* ex MSS. Codicibus Abbatiarum SS. Remigii, Nicasii, & Theodorici prope Remos. Prolixius illud vocat, quod a Flodoardo refertur, vel a recentioribus ejus Historiæ assutum est, & pro Breviori suppositum. Prolixius illud Pseudepigraphum esse, viri ut plurimum eruditi asserunt, his adducti rationibus. 1. Quod Hincmarus, qui S. Remigii Vitam ex Ecclesiæ suæ monumentis, & aliis, si quæ habuit, certissimis documentis conscripsit, illud ignoraverit, solumque Brevius Operi suo subjecerit, ut ex MSS. evidens est: nec onquam prolixioris Testamenti authoritate usus sit, cum se dedit occasio. Secundo, quod in eo vocabula quædam sint S. Remigii ætate minime usitata, immo prorsus incognita, ut *Austriæ & Neustria* nomina ad illas significandas regiones, quæ his deinde vocabulis sunt appellatæ. Item vox *Archiepiscopi*. Tertio, quod in Regem ordinatus a S. Remigio dicatur Clodoveus per sacri Chrismatis Unctionem, cum tamen unctos non sit ut Rex fieret (quippe qui tum decimum quintum annum Regni agebat, sed ut Christianus fieret.) Et si unctus in Regem esset, non fuisset neglectus ab ejus posteris tam sacræ Inaugurationis ritus. Neminem tamen ex Regibus

bus primæ stirpis unctum legimus. Quarto, quod in prolixiori illo Testamento, multa suggerat Remigius de increpando Rege ab Ecclesia Remensi, si a Religione deflexerit, aut Ecclesiæ bona pervaserit; de convocandis Galliarum Archiepiscopis, & de Elogio segregationis a Corpore Christi, quæ ab horum temporum disciplina & moribus abhorrent, quibus Metropolitæ æquales inter se, nec ulli jus erat alios convocandi, nisi Sedis Apostolicæ Vicarius, & Primas illorum esset constitutus. Quod licet S. Remigio collatum sit ab Apostolica Sede privilegium, non tamen ad ejus Successores transmissum est, ut inferius probabimus. Prolixius tamen Testamentum a Flodoardo descriptum, vel ipsius Historiæ, ut probabilius est, assutum, laudatus supra *Marlotus* tueri satagit, & hisce gravissimis rationibus utcumque respondet. Legant quibus per otium licet, deque ejus sententia judicium ferant. Falso ipsi adscribuntur *Commentarii in Sancti Pauli Epistolas* quos *Villalpandus* sub ejus nomine primus edidit, quamvis exemplar, quod in Monasterio S. Cæciliæ trans Tiberim Romæ repertum est, hanc inscriptionem præ se ferat: *Anno Dominicæ Incarnationis M. LX. VII. Indictione V. scriptus est liber iste. Deo gratias. Remigius Episcopus Remis exposuit Epistolas S. Pauli Apostoli luculento sermone*. Laudat namque hic Commentator S. Benedictum, S. Gregorium Papam, *ad Cap. 15. 1. ad Corinthios*, Bedam *ad Cap. 11. 2. ad Corinthios, & ad Cap. 3. Epistolæ ad Philippenses*. Bis meminit Saracenorum, scilicet *ad Cap. 2. Epistolæ ad Romanos, & ad cap. 4. Primæ ad Thessalonicenses*. Utrobique Mahumetani sunt intelligendi, quorum Author Mahumetes errores suos uno ferme sæculo post obitum S. Remigii promulgare cœpit. Nam de Saracenis incolentibus Arabiam tempore S. Remigii uterque hic locus minus commode intelligitur. Tunc enim minoris erant nominis, quam ut præ cæteris Gentibus in exemplum ad confirmandam Evangelii veritatem proponerentur; ideoque Author commentarii de quo agimus, videtur ad Mahumetanos respexisse, cum ex Arabia effusi, per amplissimas Asiæ Provincias, & per Africam latissime jam dominarentur, ut recte observat *P. le Cointe*. Præterea Commentator Vitam S. Cæsarii Arelatensis Episcopi, *ad Cap. 14. Epistolæ 1. ad Corinthios* allegat. Superstes autem S. Remigio vixit S. Cæsarius, unde S. Remigius S. Cæsarii Vitam ab ejus Discipulis scriptam numquam legit. Hos autem Commentarios nonnulli viri eruditi Remigio Lugdunensi tribuunt, * alii Remigio Autissiodorensi Monacho, quem ideo Remensem in MSS. quibusdam Codicibus vocatum conjiciunt, quod a Fulcone Archiepiscopo Remos ad Scholas instaurandas evocatus fuerit, teste Flodoardo, *lib. 4. Historiæ Remensis, cap. 9.* Alii Haymoni, ut *P. Labbeus* in Dissertatione Historica *de Scriptoribus Ecclesiasticis*. Francum ex multis loquendi formulis suspicatur hunc fuisse Commentatorem *P. le Cointe*, eoque potissimum quod *ad Cap. 4. Epistolæ ad Galatas* dicat, *Tutores eligendos esse cum consilio Scabinorum, in generali mallo*. De Vita S. Remigii lege Hincmarum, & Flodoardum *lib. 1.* Ejus eloquentiam commendat Sidonius Apollinaris *lib. 9. Epistola 7.*

* *Theophilus in Indiculo SS. Lugdunensium, Usserius in Historia Goteschalci.*

ARTICULUS IV.

De S. Fulgentio.

I. SAnctus Fulgentius, natione Afer, in Telepensi urbe Provinciæ Byzacenæ, anno circiter 467. natus, Senatoria familia, Græcis, Latinisque literis a teneris imbutus, Monasticam Vitam amplexus est. Romam venit Anno 500. ubi Theodoricum Regem in loco, qui *Palma Aurea* dicebatur, concionem facientem, Senatum, & Romanæ nobilitatis decus, astantemque & auscultantem populum conspiciens, sic Fratres compellavit: *Quam speciosa potest esse Jerusalem cœlestis, si sic fulget Roma terrestris! Et si in hoc sæculo datur tanti honoris dignitas diligentibus vanitatem; qualis honor & gloria & pax præstabitur Sanctis contemplantibus veritatem!* Fuit primum Abbas Monasterii sui, deinde Ruspensis Episcopus in Provincia Byzacena factus, anno 508. in exilium cum aliis Africæ Episcopis deportatus est in Sardiniam, jussu *Trasamundi* Regis Wandalorum; unde postea Decreto *Hilderici* revocatus, vixit usque ad Kal. Januarias anni 533. ut probat eruditus *P. Chifflettus S. I.*

II. In Scriptura Sacra, & in doctrina SS. Patrum, & præsertim Sancti Augustini versatissimus S. Fulgentius verbo & scriptis Hæreses debellavit, ædificavit Ecclesiam, Fidelium mores informavit. Tres libros scripsit *Ad Monimum* Laicum, virum sibi amicissimum, quibus quatuor Quæstiones solvit ab ipso propositas. Primæ, quæ est *De Prædestinatione*, respondet *lib. 1.* quo ostendit, duplicem esse Prædestinationem, unam bonorum ad gloriam, alteram malorum ad pœnam. Sed quos Deus prædestinavit ad gloriam, prædestinasse ad justitiam; quos autem prædestinavit ad pœnam, non prædestinasse ad culpam. Quia initium malæ voluntatis superbia est, quæ ex Deo non est; non esse ex Deo hominibus interitum malæ operationis, sed a justo judice retribui malis interitum ultionis. Deum itaque aliter bonos, aliter malos prædestinasse. Quod enim Deus daturum se præscivit, in æterna bonitatis dispositione prædestinavit. Ipsa est enim prædestinatio Dei, sempiterna scilicet dispositio futuri operis Dei. Porro in iniquis puniturus est quod, ut essent mali, non dedit, nec eos ad iniquitatem aliquam prædestinavit, quia ut inique vellent, hoc eis daturus ipse non fuit. Et quia malæ voluntatis perseverans iniquitas inulta remanere non debuit, tales ad interitum prædestinavit, quia talibus justæ punitionis supplicium præparavit. Hanc doctrinam ex Sancto Augustino & Sancto Prospero confirmat. Secunda Quæstio est *De Sacrificio Corporis & Sanguinis Christi: Utrum soli Patri æterno immoletur?* Huic Quæstioni respondet quinque prioribus Capitibus Libri 2. & ex Patriarcharum & Prophetarum fide ostendit, offerri toti Sanctissimæ Trinitati, Patri, & Filio, & Spiritui Sancto. Tertia Quæstio est, *Cur in Sacrificio solius Spiritus Sancti missio postuletur?* Hanc solvit sex capitibus, & ostendit nomine Spiritus Sancti frequenter gratiæ dona significari. Dum itaque, inquit, Ecclesia Spiritum Sanctum sibi cœlitus postulat mitti, donum sibi charitatis & unanimitatis postulat a Deo conferri. Quando autem congruentius quam ad consecrandum Sacrificium Corporis Christi, Sancta Ecclesia Spiritus Sancti deposcat adventum, quæ ipsum caput suum de Spiritu Sancto, secundum carnem, noverit natum? Quartæ Quæstioni, *De supererogatione Sancti Pauli*, respondet tribus postremis capitibus. Et ait, supererogationem illam, vel esse consilium de virginitate servanda his verbis datum: *De Virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do.* (Quæ expositio est Sancti Optati Milevitani, *lib. 6. contra Parmenianum*) Vel intelligi posse de victu ex manuum labore comparato, cum de Evangelio vivere posset: unde 1. ad Thessalonicenses cap. 2. scribit; *Memores enim estis, fratres, laboris nostri & fatigationis, nocte & die operantes, ne quem vestrum gravaremus.* (Quæ est explicatio S. Augustini) Vel Sancti Pauli supererogationem intelligi posse de sermonibus ejus atque Epistolis, & de nimio labore mentis & corporis. (Quæ est interpretatio Sancti Ambrosii.) Ex istis expositionibus qui unam selegerit, a veritate non dissensurum. Nec mirum quod idem locus Apostoli sit a pluribus Patribus diverso sensu expositus, cum idem Pater eumdem locum vario modo interdum exponat. Quod probat exemplo Sancti Augustini, qui in libris *adversus Faustum Manichæum*, & in libris *de Civitate Dei*, inferiora Arcæ bicamerata & tricamerata diverso modo interpretatur. Libro tertio impugnat Arianos negantes Verbum in Deo esse, & contendentes non esse idem, esse apud Deum, & esse in Deo: Verum sensum illius sententiæ explicat: *Et verbum erat apud Deum*. Ostendit idem esse *apud Deum*, & *in Deo*, quia Deus mutationi non est obnoxius. Sic Psalmo 35. *Apud te est fons vitæ*, non aliud intelligi, quam *In te est fons vitæ*. Et cum S. Joannes dicit Epistola 1. *Annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis*, idem esse, *Apud Patrem*, & *in Patre*.

Libri S. Fulgentii ad Monimum. Eorum Synopsis.

Liber contra X. Objectiones Arianorum.

III. Edidit præterea librum unum *contra decem Objectiones Arianorum*, quas ad ipsum Trasamundus Rex miserat, illumque eidem Regi tradi curavit, ut testatur Ferrandus Diaconus in ejus Vita, *cap.* 22. *Tres libros* ad eumdem *Trasamundum* scripsit, compulsus respondere aliis quæstionibus & objectionibus ab ipso propositis, sibique semel tantum perlectis.

Libri tres ad Trasamundum.

Eorum meminit Ferrandus *cap.* 23. In primo libro probat Filium Dei animam cum vera carne assumpsisse. In altero probat immensitatem Filii Dei, nec ipsum ad locum de loco motu locali transivisse: adventum ad nos Patris & Filii & Spiritus Sancti, non mobilitatem, sed pietatem Dei venientem ostendere. Recte dici Filium Dei fuisse in mundo, & in mundum venisse: Illud potentiæ, illud gratiæ deputandum. Verbi Dei immensitatem Sancti Cypriani testimoniis insignibus confirmat. Christi humanitatem localem esse probat, sicut ejus Divinitas immensa est. Denique Sanctissimæ Trinitatis immensitatem ex forma Baptismi demonstrat. Cum enim ubique uno tempore per totum orbem Baptisma celebratur in nomine Trinitatis, sit tota Trinitas adest ad sanctificandum, ubique mirabiliter exhibet præsentiam majestatis immensæ: quoniam solius est Dei simul universa complere. Si autem non tota Trinitas ubique pariter adest, si Filius aut Spiritus Sanctus putatur deesse, nominandus utique in baptismate non est, qui ad sanctificandum adesse non potest. In tertio libro agit de Sacramento Dominicæ Passionis, duarum naturarum distinctionem accurate explicat, ostenditque, Christo in carne passo, divinitatem non fuisse compassam carni.

De Fide ad Petrum.

IV. Sequitur *Liber ad Donatum, de Fide Orthodoxa, & diversis hæreticorum erroribus*. Tum liber *De Fide ad Petrum diaconum*, qui Hierosolyma pergens, regulam veræ fidei a S. Fulgentio postulaverat, ut nullius hæreticæ falsitatis sensus posset ipsi obrepere. Eo in libro *cap.* 27. pueros sine baptismo decedentes pœnam sensus in inferno pati, quasi Fidei dogma videtur proponere his verbis: *Firmissime tene, & nullatenus dubites, non solum homines jam ratione utentes, verum etiam parvulos, qui sive in uteris matrum vivere incipiunt, & ibi moriuntur; sive cum de matribus nati, sine Sacramento Sancti Baptismatis, quod datur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, de hoc sæculo transeunt, ignis æterni sempiterno supplicio puniendos. Quia etsi propriæ actionis peccatum nullum habuerunt, originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione & nativitate traxerunt.* Hoc unum est e quadraginta Capitulis, de quibus cap. 44. hæc habet: *Hæc interim quadraginta Capitula ad Regulam veræ Fidei firmissime pertinentia fideliter crede, fortiter tene, veraciter patienterque defende. Et si quem contraria his dogmatizare cognoveris, tamquam pestem fuge, & tamquam hæreticum abjice.*

Lege quæ de hoc S. Fulgentii loco diximus Dissert. 16. in Hist. Eccl. Sæc. II. §. 22.

V. Varias Epistolas scripsit, morales quasdam, alias dogmaticas. In prima respondet interrogationi cujusdam, *de Continentia uxoris*. Docet usum conjugii non esse malum. Justitiam ejus hanc esse, ut non explendæ libidinis, sed substituendæ prolis obtentu, sibi conjuges congruo tempore misceantur. Votum continentiæ a conjugatis emissum obligare, si mutuo consensu Deo sit oblatum. Sicut enim priusquam Deo simul voverent, reprehensibilis fuit unius oblatio, quia legitimi consortis deerat assensus: Ita cum pari obtulerit uterque consensu, quod est inseparabiliter utriusque commune, non erit impunitus, si quis munus Deo voluntaria devotione oblatum, illicito crediderit opere temerandum. Tandem vitæ sanctæ instituendæ præcepta tradit conjugatis.

Epistolæ.

Epistola II. *ad Gallam*, de mariti morte ipsam consolatur, & Viduam Christianam ad continentiam cæterasque virtutes illius statui convenientes hortatur. Epistola III. *ad Probam*, virginitatis meritum commendat, sacram Virginem instituit, & ad studium virtutum accendit, quæ virginitatis custodes sunt, aut ornamenta, præcipue ad humilitatem cordis. IV. Ad eamdem, *de Oratione & compunctione cordis*. Quinta ad Eugippium Abbatem, *de Charitate*. VI. *Ad Theodorum Senatorem, de conversione a sæculo*. VII. *Ad Venantiam, de recta Pœnitentia, & futura tribulatione.* Epistolam præterea dedit *Ad Reginum Comitem*, de carne Christi corruptibili. Item Epistolam *Ad Ferrandum, de Baptismo Æthiopis moribundi*. Æthiops ille inter Catechumenos Fidei Christianæ Mysteriis imbutus, inter competentes adscriptus & ad baptismum paratus, gravi correptus ægritudine, amisso vocis, & sensus usu, baptizatus est, mente absentissimus, & pro eo quasi pro infante responsum fuit Sacerdoti. Quæsivit a Sancto Fulgentio Ferrandus, utrum nihil ipsi ad æternam beatitudinem consequendam vox ablata nocuerit. Quid de adultis hoc modo baptizatis sentiendum? Quid de illis, qui sana mente legitime baptizati, præveniente velocius morte, carnem Domini manducare & sanguinem ejus bibere non sinuntur? Cum Dominus dixerit: *Nisi manducaveritis carnem Filii Hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Respondet S. Fulgentius, Baptismum esse mercedem fidei & confessionis: Dignum esse operarium mercede sua: Non ergo baptismatis mercede fraudari debuisse; qui opus credulitatis & confessionis, divinitus data cordis & oris devotione persolvit. Nihil itaque illi ad æternam Beatitudinem consequendam, vocem ablatam nocuisse, qui quamdiu potuit, in ipsa fidei Confessione permansit. Proinde firmissime tenendam esse illam Canonum sententiam Paternorum, quæ infirmos jubet, si pro se respondere non valeant, sed eorum voluntati testimonium sui periculo proprio dixerint, baptizari. Hoc statuentes Patres, & quid Ecclesia facere debeat, & quid ille percipiat, indicasse. Neque enim hoc Ecclesia faceret, si ille nullum in hoc facto beneficium percepisset. Ultimo tandem Ferrandi scrupulo respondit, non esse dubitandum quin salventur illi, qui præveniente velocius morte, carnem Domini manducare, & sanguinem bibere non sinuntur. Nec obesse illam sententiam Salvatoris. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Id namque in Baptismo fieri. *Quid enim agitur Sacramento sancti Baptismatis, nisi ut credentes membra Domini nostri Jesu Christi fiant, & ad compagem corporis ejus Ecclesiastica unitate pertineant? Istis enim dicit Apostolus. Vos estis corpus Christi, & membra de membro ... Quacirca quoniam unus panis & unum corpus multi sumus, tunc accipit unusquisque particeps esse illius unius Panis, quando cœperit membrum esse illius unius corporis, quod in singulis membris, quando in Baptismo capiti Christo subjungitur, tunc jam Deo viva hostia veraciter immolatur. Illa enim nativitatis munere sic fit Sacrificium, sicut fit & templum. Quod B. Apostolus docens, ait: Nescitis quia templum Dei estis & Spiritus Dei habitat in vobis? Qui ergo membrum corporis Christi fit: quomodo non accipit quod ipse fit? Quando utique illius fit verum corporis membrum, cujus corporis est in Sacrificio Sacramentum? Hoc ergo fit ille regeneratione sancti Baptismatis, quod est de Sacrificio sumpturus Altaris.* Hanc doctrinam confirmat ex sermone S. Augustini *Ad Infantes de Sacramento*, quem Epistolæ subjungit.

Epistola de Baptismo Æthiopis, ad Ferrandum.

Plures *Sermones* habuit, dictavitque Sanctus Fulgentius, ut constat ex ejus Vita cap. 29. quos Sirmondus & Theophilus Rainaudus, S. J. Sacerdotes in lucem ediderunt.

Sermones.

Arianam Hæresim confutavit, non solum Responsione ad X. objectiones Arianorum, cujus supra meminimus, sed etiam in libro *Contra Fastidiosi Sermonem* in libro *de Trinitate ad Felicem Notarium*, in lib. *Adversus Pintam Episcopum Arianum*, qui non extat, & in libris X. *Contra Fabianum*, in quibus & Spiritus Sancti divinitatem adversus Macedonianos egregie propugnavit.

Libri contra Hæresim Arianam.

VII. Duos *de Remissione Peccatorum* libros scripsit ad Euthymium, in quibus docet, quibus, quando, & ubi Deus remittat peccata. Probat 1. Non remitti nisi illis qui vere & sincere convertuntur. 2. Non remitti extra Ecclesiam. 3. Non remitti nisi in hac vita.

Libri II. de Remissione peccatorum.

VIII. *De Gratia & Prædestinatione* luculenter scripsit ac eleganter. A Petro Diacono & aliis Monachorum Scytharum Oratoribus, qui ad ipsum, cæterosque Africanos Episcopos in Sardinia exules Libellum *de Incarnatione & Gratia Domini nostri Jesu Christi*, miserant examinandum, & eorum suffragiis ap-

De incarnatione & Gratia.

pro-

probandum, rogatus, librum ejusdem argumenti scripsit, suo & cæterorum Confessorum nomine, De quo Ferrandus in ejus Vita, cap. XX. *Huic etiam quandocumque transmarinis literis de fide, vel de diversis quæstionibus interrogabantur Episcopi, respondere pro omnibus, ab omnibus imponebatur. Ita sicut sanctæ memoriæ Aurelius Carthaginensis Antistes, inter sua privilegia meruit, ut literas ex Africano Concilio dandas solus ipse scriberet; sic iste meruerat ut literas ex illo Concilio dirigendas solas ipse dictaret. Sexaginta quippe & eo amplius Episcopos tunc catena ligabat exilii, quorum lingua & ingenium B. Fulgentius Episcopus fuit. Propterea quandocumque rescribebant consulentibus, Episcoporum nomina cunctorum dicebantur in titulo; sed solius B. Fulgentii sermo tenebatur in stylo.*

De veritate Prædestinationis & Gratiæ.

IX. Tres libros *De veritate Prædestinationis & Gratiæ*, ad Joannem Presbyterum & Archimandritam, & Venerium Diaconum scripsit. Horum librorum meminerunt Ferrandus in ejus Vita, *cap.* 29. S. Isidorus *lib. de Viris Illustribus*, *cap.* 14. Concilia Parisiense anno 829. Aquisgranense anno 836. Additio II. Capitularia Caroli Magni, & Ludovici Pii, Gotescalcus, in Confessione sua, &c. Sed ipsos præ cæteris commendarunt Africani Episcopi in Sardinia exules, sicut & *septem libros contra Faustum* Semipelagianum ab eodem S. Fulgentio editos, qui vel perierunt, vel in alicujus Bibliothecæ angulo delitescunt. *Cæterum*, inquiunt, *unus ex nobis in quantum Dominus servus suis rebus gratiam dignatur donare sermonis, illis omnibus quæ memoratos Fratres adversus gratiam & prædestinationem intimastis vel sentire, vel docere, tribus Libris vestro nomini dedicatis sufficienti disputatione respondit; quique adversus duos libros Fausti Galli septem libros edidit: quos cum recensueritis, agnoscetis protinus quemadmodum memorati Fausti commenta veritati contraria, Catholicæ fidei penitus inimica, discussio prodidit, ratio manifesta convicit, auctoritas divina compressit, & præcedentium Patrum consona prorsus attestatio confutavit.* In primo libro *de veritate Prædestinationis & Gratiæ* ostendit, nullis præcedentium aut subsequentium exigentibus operum meritis, Jacob priusquam nasceretur, electum, sed sola divini propositi benignitate discretum. Subjungit generalem de parvulis sine baptismo morientibus inquisitionem, docetque negationem gratiæ & baptismatis non esse refundendam in præscientiam futurorum peccatorum, quæ perpetrassent parvuli, si ad majorem ætatem pervenissent. *Quisquis enim Dominum præscium putat futurorum, quæ tamen futura non fuerant, restat ut præscientiæ Dei, quam utique non negat veracem, aliquam inesse æstimet falsitatem. Falsum est enim futurum esse aliquid, quod præsens non erit. Dei autem scientia nihil in se potest habere falsi, quia falsitas inesse veritati non potest.* Ad judiciorum itaque Dei occultam profunditatem referendum probat S. Fulgentius, quod parvuli, sive parentum negligentia, sive alio casu, absque Baptismo decedant: Et ad munus Gratiæ pertinere piam voluntatem ac diligentiam parentum, qui suis parvulis baptismatis Sacramentum procurant. Probat postremo Gratiam Dei non omnibus hominibus universaliter dari, & quibus datur, non æqualiter dari. *Hærendum SS. Patrum definitionibus, qui Apostolicæ prædicationis tenentes per omnia veritatem, certissime cognoverant, cognoscendumque libris & Epistolis reliquerunt, Gratiam Dei non omnibus hominibus generaliter dari.*

Libri VII. Contra Faustum Rejensem, Episcopum.

Summa Librorum De veritate Prædestinationis & Gratiæ.

In secundo Libro, Gratiam Dei cum libero arbitrio componit: Illud non tolli ostendit, quamvis hæc ei sit necessaria & ad bene volendum, & ad bene operandum, & ad orandum, & ad perseverandum, quod Scripturæ Sacræ oraculis invicte probat. Traditioni & SS. Patrum doctrinæ inhærendum necessario ait iis, qui salvi esse velint. *Oportet*, inquit, *SS. Patrum divinitus inspiratis informari & adhærere sententiis, qui gratia divina sic illuminati sunt dono, ut indubitanter assererent, in hominis voluntate nihil bonæ cogitationis oboriri, nisi quod beneficio gratiæ prævenientis infunditur: Nihil in melius augeri, nisi quod subsequentis juvamine roboratur: Nihil bene consummari, nisi quod eadem operante, atque opitulante perficitur. Hæc itaque*, inquit, *Catholicorum Patrum Apostolicis institutionibus tradita permanet in Ecclesiis, sine aliqua dubitatione, doctrina; quam Græci, Latinique Pontifices, Sancti Spiritus infusione formati, uno itaque indissociabili semper tenuere consensu. In qua B. Augustinus indutus virtute ex alto, abundantius illis omnibus laboravit, &c.* Subjungit eximiam S. Augustini & doctrinæ ipsius de Gratia commendationem. Notandæ sunt hæ Capitis XXII. sententiæ: *Quantum ergo pertinet ad hujus temporis vitam, constat, quia in Ecclesia nemo Pontifice potior, & in sæculo nemo Christiano Imperatore celsior invenitur... Clementissimus quoque Imperator non ideo est vas misericordiæ præparatum in gloriam, quia apicem terreni Principatus accepit: Sed si in Imperiali culmine recta fide vivat, & cordis humilitate præditus, culmen Regiæ Dignitatis sanctæ Religioni subjiciat: Si magis timore serviat Deo, quam in tumore dominari populo delectetur: Si in eo lenitas iracundiam mitiget: ornet benignitas potestatem: Si se magis diligendum quam metuendum cunctis exhibeat: Si subjectis salubriter consulat: Si justitiam sic teneat, ut misericordiam non relinquat: Si præ omnibus se Sanctæ Matris Ecclesiæ Catholicæ meminerit filium, ut ejus paci atque tranquillitati per universum mundum prodesse faciat suum Principatum. Magis enim Christianum regitur ac propagatur Imperium, dum Ecclesiastico Statui per universam terram consulitur, quam cum in parte quacumque terrarum pro temporali securitate pugnatur.*

Christiani Imperatoris officia.

In tertio libro de Prædestinatione disserit, quam gratuitam probat, *non solum ad præmium glorificationis, sed etiam ad gratiam justificationis.* Septem postremis Capitibus tractat quæstionem de origine animæ, de qua ipsum interrogaverant Joannes & Venerius. Recensitis sententiis oppositis, illorum qui novas animas asserunt singulis fieri, & illorum qui asserunt animas cum corporibus propagari; & utriusque sententiæ incommodis: Laudata S. Augustini prudentia, qui suum hac in quæstione suspendit judicium, ducit & ipse abstinendum ab hujus definitione controversiæ. *Quanto ergo melius*, inquit, *ab hujus quæstionis certamine temperamus, in qua nos inaniter laborare cognoscimus? Præsertim quia quod a Sanctis Viris majoribus nostris videmus minime definitum, oportet nos tanto cautius atque temperantius quærere, quanto ad ejus finem illos Præclaros Viros cernimus minime pervenisse.*

X. *De Prædestinatione & Gratia* S. Fulgentium testimonia quædam collegisse & exposuisse, quibus utriusque differentiæ explicarentur, constat ex ejus Vita, *cap.* 8. sed libro *de Prædestinatione & Gratia Dei*, quem cum S. Augustini Operibus editum Tomo 7. viri eruditi *Sirmondus*, & *Theophilus Raynaudus*, *in Censura inofficiosæ censuræ*, Fulgentio asseruerunt, neque titulus convenit libri cujus meminit Ferrandus, neque stylus Fulgentium sapit. Non enim ita modulata est ac tinnula oratio, non periodi similiter cadentes & desinentes, ut in libris de Veritate Prædestinationis & Gratiæ. De Gratia Dei jejune loquitur, nec ejus ad bene volendum & operandum necessitatem ita prædicat, ut solet S. Fulgentius: Plus tribuit libero arbitrio, ipsumque & Deum inter salutis œconomiam partitur. *Ita inter se, atque hominem Deus tempora officiaque distribuens ordinavit, ut vocatione ipsius, bonorum principia sumeremus, vocati autem atque illuminati, vias mandatorum ejus boni ingenii intelligentia nosceremus, & eas libero vel eligeremus, vel relinqueremus arbitrio.* (Cap. 9.) Et infra: *Eos vero qui vocationis munus congrua pietate susceperint..... Et in agone hujus vitæ certantes adjuvat, & coronas vincentibus largitur æternas.*

Liber de Prædestinatione & Gratia Dei, non est Fulgentii.

Et cap. 11. *Post hanc vocationem illud sequitur, quod & vult ad conatus hominum pertinere, & ostendit sine hoc non posse compleri, hoc est enim quod dicit Apostolus; Quoniam ab ipso habemus velle & perficere, pro bona voluntate. Ab ipso enim habemus velle, quia vocat & illuminat. Ab ipso perficere, quoniam ad nos pertinet coronari bona, quæ & velle donavit.... Illum ordinem quo miseretur Deus vocando, miseretur deinceps in cœptis conatibus adjuvando.*

Et

Et cap. 15. Nabuchodonosorem cum Pharaone componens, illum præ illo conversum asserit, nulla intrinsecus vocatione pulsante, solis flagellis admonitum, quorum pondus sentiens, in recordatione propriæ iniquitatis ingemuit. *Existere nihilominus fortasse aliquem reor*, inquit, *qui dicat, minus idoneam ad salutem viam, si nulla intrinsecus vocatione pulsatur, tamen quispiam flagelletur. Unde Nabuchodonosor pœnitentiam meruit fructuosam? Nonne post innumeras impietates flagellatus pœnituit, & regnum, quod perdiderat, rursum accepit? Pharao autem ipsis flagellis est durior effectus, & periit?... Quantum ad naturam ambo homines erant: Quantum ad dignitatem, ambo Reges: Quantum ad causam, ambo captivum populum Dei possidentes: Quantum ad pœnam, ambo flagellis clementer admoniti. Quid ergo fines eorum fecit esse diversos, nisi quod unus manum Dei sentiens, in recordatione propriæ iniquitatis ingemuit: Alter libero contra Dei misericordissimam voluntatem pugnavit arbitrio?* Quæ sententiæ Semipelagianum hominem potius olent, quam S. Augustini Discipulum, & Fausti impugnatorem, qualis fuit S. Fulgentius: Cujus cum doctrina in libris *De Veritate Prædestinationis & Gratiæ*, & *De Incarnatione & Gratia*, e regione pugnant.

Præterea, pugnat cum Sancti Augustini & ipsius Sancti Fulgentii doctrina, sententia illa cap. 16. *Si humanum genus, quod creatum primitus constat ex nihilo, non cum debito mortis, & peccati origine nasceretur, & tamen ex eis Creator omnipotens in æternum nonnullos damnare vellet interitum: Quis omnipotenti Creatori diceret, Quare fecisti sic?* Contra Sanctus Augustinus Epistola 106. *Quemquam immeritum, & nulli obnoxium peccato, si Deus damnare creditur, alienus ab iniquitate non creditur.* Et Sanctus ipse Fulgentius lib. 1. *De veritate Prædestinationis & Gratiæ*, cap. 11. ait: *Ea est bonitas ejus* (scilicet Dei) *atque justitia, ut gratuita miseratione redimi possit, quemcumque voluerit. Voluntati enim ejus quis resistit? Injuste autem damnare quempiam, nec velit aliquando, nec possit, quia Rectus est Dominus Deus noster, & non est iniquitas in eo.*

De quinque Quæstionibus. XI. Præter has lucubrationes, Sanctus Fulgentius librum scripsit ad Ferrandum Diaconum *De quinque Quæstionibus*, de quibus ipsum per literas interrogaverat. Prima est, Utrum Sanctissima Trinitas cum in natura, tum in personis, sit omnino inseparabilis prædicanda? Probat prorsus inseparabiles esse personas S. Fulgentius. II. Utrum sicut Dei Filius dicitur natus, passus, mortuus, crucifixus; ita ejus divinitas nata, passa, mortua dici possit, intelligendo semper, *secundum carnem*? Respondet S. Fulgentius, Quidquid horum dicatur, nihil præjudicare Fidei, qua veraciter Ecclesia Catholica credit & prædicat, divinitatem Filii Dei impassibilem atque incommutabilem naturaliter permanere. Id probat ex Apostolo qui *Christum crucifixum* cum prædicat, dicit *Dei virtutem & Dei Sapientiam*. Et alibi simul virtutem divinitatemque conjungens, ait *Sempiterna quoque ejus virtus & divinitas*. Si ergo virtus Christi secundum carnem crucifixa dicitur, cur eodem modo etiam crucifixa secundum carnem divinitas non dicatur? (inquit Sanctus Fulgentius.) Id confirmat disertis Sancti Augustini testimoniis in libris *de Trinitate*, quorum hæc summa est; Unamquamque personam, in his dumtaxat nominibus, quibus ad se, non translate, sed proprie dicitur, ipsam sibi esse, quod habere naturaliter prædicatur. Sic Deum esse, ut ipsa sit divinitas sua, sic magnum, ut ipsa sit magnitudo sua, &c. Ex quibus colligitur Sanctus Fulgentius, salva incommutabilitate, æternitate, atque impassibilitate divinitatis Filii Dei quidquid de ejus Majestate, æternitate, ac virtute, secundum susceptionem carnis dicitur; incongruum non esse, si eodem modo, secundum carnem, de ejus divinitate dicatur. Quod ergo a Dei Filio susceptum est, ab ejus divinitate, ab ejus majestate, ab ejus virtute, ab ejus æternitate probari susceptum. Quod rursus confirmat ex S. Leone dicente: *Salva igitur utriusque proprietate naturæ, & in unam coeunte personam, suscepta est a Majestate humilitas, a virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas.* Et ex Gelasio lib. *De duabus Naturis* dicente: *Dum dicitur unam Divinitatis naturam fuisse incarnatam; Remotis ambagibus, altera erit, quæ incarnata est, altera quæ incarnata perhibetur. Non aliunde Divinitas quam de utero Virginis Matris incarnata processit*, &c.

Tertia Quæstio Ferrandi erat, Utrum anima Christi, susceptricis Deitatis plenam habeat omnino notitiam: Et quemadmodum se invicem norunt Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, ita idem Filius seipsum per id quod homo est, in eo quod Deus noverit; ex utraque, atque in utraque substantia totum capiens Patrem? Id est, utrum anima Christi Deum comprehendat? Respondet Sanctus Fulgentius, Animam Christi habere plenam divinitatis suæ notitiam, cum qua naturaliter unam creditur habere personam. Cum animæ Christi non ad mensuram Deus dederit Spiritum, necesse esse ut nihil minus habeat sapientiæ, nihil scientiæ: Et ad ejus quoque animam pertinere illam perfectionis prærogativam, quam ipsi Christo Apostolus assignat, dicens: *In quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ reconditi.* Nec tamen Divinitatem ab anima Christi comprehendi vult Sanctus Fulgentius; ait enim: *Possumus plane dicere, Animam Christi plenam habere notitiam Deitatis suæ. Nescio tamen utrum debeamus dicere, quod anima Christi sic suam Deitatem noverit, quemadmodum se ipsa Divinitas novit? An hoc potius dicendum est, quia novit quantum illa, sed non sicut illa? Ipsa enim Deitas sic se novit, ut hoc se naturaliter inveniat esse quod novit; Anima autem illa sic totam Deitatem suam novit, ut ipsa tamen Deitas non sit. Deitas ergo illa ipsa est naturaliter notitia sua; Anima vero illa ab ipsa Deitate quam plene novit, accepit ut noverit. Naturaliter ergo Deitas Christi hoc est quod novit: Anima vero illa in eo quod scit Divinitatem suam, non hoc se invenit esse, quod novit. Non ergo quemadmodum se noverunt Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, sic animæ suæ secundum divinitatem notus est Christus: Quoniam quidem habet anima illa plenam Trinitatis notitiam: Non tamen habet unam cum Trinitate naturam. Aliud est autem unicuique rei nosse quod naturaliter est, aliud nosse quod naturaliter non est.*

Quarta Quæstio Ferrandi erat, Quare Ecclesia dicat in orationibus Sacerdotum, *Per Jesum Christum Filium tuum Dominum nostrum, qui tecum vivit & regnat in unitate Spiritus Sancti*; cum unum regnum Patris, & Filii, & Spiritus Sancti credamus? Respondet Sanctus Fulgentius, his verbis *In unitate Spiritus Sancti*, unitatem naturæ contra Hæreticos significari. Ubi enim regni naturalis est unitas, una regnandi permanet & potestas: In illo autem regno illi diversitatem potestatis habere possunt, quibus ipsa potestas tribuitur ex gratia, sed non suppetit ex natura.

Postrema quæstio Ferrandi erat, Quomodo sit intelligendum quod S. Lucas Evangelista Cœnam Domini narraturus * prius dicit, Eum Calicem accepisse, & Discipulis dividendum inter se continuo tradidisse; & tum deinde accepto pane dixisse, *Hoc est corpus meum*, & similiter accepto calice dixisse: *Hic calix Novum Testamentum est in meo Sanguine?* Difficultatem in eo esse, an sit unus Calix prius & postea datus? Respondet Sanctus Fulgentius, Quosdam unum Calicem interpretari, illudque, *Accipite & dividite inter vos*, a S. Luca per anticipationem dictum. Alios secundo latum Calicem asserere. Quam expositionem ipse amplectitur; & utroque Calice utrumque Testamentum significatum probat. * Lucæ 22.

ARTICULUS V.

De Ferrando, Marcellino Comite, Justo Orgellitano, Nonno, Cæsario Arelatensi, & Vigilio Tapsensi.

I. FErrandus Carthaginensis Ecclesiæ Diaconus, S. Fulgentii Discipulus, ab anno 520. ad 548. floruit, Vitam ejus scripsit, nonnullas Epistolas, cum ad ipsum Fulgentium, tum ad alios, & Paræneticum ad Reginum Comitem; *Qualis esse debeat Dux Reli-*

giasus in actionibus militaribus, seu *De septem regulis innocentiæ*. Canones in compendium redegit, non quidem omnes ante sua tempora conditos, sed eos dumtaxat qui pro tempore ad Cleri Africani disciplinam sufficerent. In Epistolis ad *Severum Scholasticum*, & ad *Anatolium* R. E. Diaconum, hanc propositionem tuetur: *Unus de Trinitate natus & passus est carne*. Trium Capitulorum in unitate Ecclesiæ propugnator fuit acerrimus, ut eadem ad Anatolium Epistola probat: quo nomine ipsum Facundus Hermianensis laudat *lib. 4. cap. 3.* Breviariom Canonum ab *ipso* editum, *in* sui Præfatione commendat *Cresconius*. Ejus quoque Victor Tuonensis, Sigebertus, & Trithemius, honorifice meminerunt.

Romani Pontificis & Conciliorum Generalium authoritas.

Observatione digna est Ferrandi sententia in Epistola ad Severum Scholastieum seu Advocatum Constantinopolitanum, de summa Sedis Apostolicæ in finiendis fidei cootroversiis authoritate. *Interroga igitur*, inquit, *Vir prudentissime, si quid veritatis cupis audire, principaliter Apostolicæ Sedis Antistitem, cujus sana doctrina constat judicio veritatis, & fulcitur munimine veritatis*.

Observatione etiam digna sunt, quæ in Epistola ad Pelagium & Anatolium Romanæ Eeclesiæ Diaconos scribit de Conciliorum & Romaoi Pontificis in illis confirmandis authoritate, cap. 7. *Universalia Concilia, præcipue illa quibus Ecclesia Romana consensus accessit, secundæ authoritatis locum post Libros Canonicos tenent*. Et cap. 9. loqueos de Decretis conditis a Synodis universalibus: *Sufficere*, inquit, *judicatur ad plenam confirmationem, si perducta in notitiam totius Ecclesiæ, nullum offendiculum moveant vel scandalum Fratribus, sed Apostolicæ Fidei convenire firmentur, Apostolicæ Sedis roborata consensu*. Et cap. 6. A Synodo Chalcedonensi neminem jure appellare potuisse asserit, quia Sedis Apostolicæ consensu quæ per suos Legatos Synodalibus Decretis consenserat, acceperat robur invictum. *Appellationi forsitan secundum consuetudinem locus pateret, sed quo iret? aut ubi majores reperiret in Ecclesia Judices? Ante se habens in Legatis suis Apostolicam Sedem, qua consentiente, quidquid illa definivit Synodus, accepit robur invictum*.

II. Marcellinus Comes floruit primis Justiniani Imperatoris temporibus, circa annum Christi 535. Ejus cum laude meminit Cassiodorus *lib. de Institutionibus Divinæ Scripturæ, cap. 17. & 25.* Scripsit *Chronicon* ab ioitio Imperii Theodosii, ad Magni Consulatum, annorum CXL. seriem continens, tum deinde alios XVI. annos adjecit, a primo Justini, ad quartom osque Jostiniani Augusti Consulatum, hoc est, ad annum Christi DXXXIV. Quæ deinceps ad finem usque Imperii Justiniani sequontur, noo suot *Marcellini*, nec io Editione *Antonii Schonhovii*, qui Chronicon istud primus in lucem dedit, habentur.

III. S. Justus Orgellitanus, sive *Urgellensis* in Catalonia Episcopus qui Concilio Toletano II. interfuit anno 527. obiitque 28. Maji, anno circites 540. *In Cantica Canticorum* Expositionem mysticam scripsit, cujus meminit S. Isidorus Hispalensis *lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis*. Extat Tomo IX. Bibliothecæ Patrum Editionis Lugdunensis. Hoc Opus misit ad Sircam Episcopum, ad quem extat ipsius Epistola edita *Tomo III. Spicilegii*.

IV. Aratos, Patria Ligur, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Subdiaconus, ex Comite Privatorum, & ex Comite Domesticorum; Actus Apostolorum Heroico Carmine edidit, & Vigilio Papæ obtulit. Paulo ante hæc tempora floruit *Nonnus*, Panopoli *in* Ægypto natus, teste Suida, qui Evangelium S. Joannis Carmine Heroico interpretatus est.

V. S. Cæsarius *Arelatensis Episcopus*, obiit die 27. Augosti, anno 543. cum annis 44. hanc Ecclesiam rexisset. Ejus extant variæ Homiliæ in Bibliothecis Patrum, & a Baluzio editæ: Sed quædam sunt ejus nomini soppositæ, præsertim ea qua Sanctus Gregorius Papa & S. Isidorus Hispalensis laudantur. Regulam etiam scripsit Sanctimonialibus, in gratiam S. Cæsariæ sororis suæ. Cæsarii Arelatensis Vitam scripsit Cyprianus, ejus Discipulus.

VI. Vigilius Tapsensis in Byzacena Africæ Provincia Episcopus floruit imperaote Justiniano, eisca annum 550. A Theodulpho Aurelianensi Episcopo sub nomine Vigilii Afrieani laudatus io *Tractatu de Baptismo*, Libros quinque *contra Nestorianam & Eutychianam* hæresim edidit, *Disputationem cum Sabellio Photino, & Ario*, sub nomine S. Athanasii, & XI. Libros *de Trinitate*, eidem S. Athanasio olim adscriptos. Eidem a Viris Eruditis tribuitur Symbolum, *Quicumque vult salvus esse*.

ARTICULUS VI.

De Victore Capuano, Rustico, Primasio, Junilio Africano, & Liberato.

I. VIctor Capuaous *Episcopus*, anno eirciter 545. *de Cyclo Paschali* scripsit adversus Victorium Aquitanum.

II. Rustieus Romanæ Ecclesiæ *Diaconus* sub Jostiniano Imperatore & Vigilio Papa vixit, a quo propter schisma exauthoratus est. *Dialogum* scripsit *Adversus Acephalos*.

III. Primasius, non Uticensis in Proconsulari Provincia, quod nescio onde hauserit Trithemius, sed Adrumetinæ in Byzacena Ecclesiæ Episcopus, ot Œcumenicæ V. Synodi Acta docent, Trium Capitulorum defensor primum, tum impugnator, quinque libros Expositionom in Apocalypsim scripsit, & librum unum, *Quid faciat Hæreticum?* Hujus nomine circumferuntur *Commentarii breves in Epistolas Pauli*, a nullo Veterum, immo ne a Trithemio quidem memorati: de quibus propterea viri eruditi dubitant, maxime de Explanatione Epistolæ ad Hebræos, quæ Haymoni restituenda sit. Hos Commentarios primus edidit *Joannes Gagneus* anno 1543. Ipsius, Operumque, Cassiodorus meminit *lib. Divinarum Lectionum, cap. 9.*

IV. Junilius Africanus Episcopus Primasio coævus, librum *de Partibus Divinæ Legis* ad ipsum scripsit. Ipsi falso adscriptus est Commeotariolus in tria priora Capita Geneseos, cui fragmenta ex S. Gregorii Moralibus in Job inserta suot. Venerabili Bedæ a visis eruditis tribuitur.

V. Liberatus Ecclesiæ Carthaginensis Diaconus, unus de Africanis Trium Capitulorum Defensoribus, Libellum scripsit de Hæresi Nestoriana & Eutychiana, cui *Breviarii* nomeo indidit, post annum 564. Lege Præfationem viri eruditi *P. Garnerii* S. J. Professoris in Liberati Breviarium quod emeodatissimum edidit, ac Notis elegantibus illustravit.

ARTICULUS VII.

De Facundo Hermianensi.

§. I.

I. FAcundus Hermianensis in Africa Episcopus, *in* Provincia Byzacena, floruit post Consulatum Basilii anno 10. Duodecim libros scripsit pro defensione Trium Capitulorum, quæ non posse absque injuria fidei, Synodique Chalcedonensis eversione coodemnari, falso persuasum habebat. Horum meminerunt Victor Tononensis *in Chronico*, & S. Isidorus lib. *de Viris Illustribus, cap.* 18. Duos Libellos *de duabus Naturis Christi*, ipsi tribuit Cassiodorus, sed existimo duo Libri I. Capita his verbis ipsum significasse: *Facundus venerabilis Episcopus, Hæreticorum penetrabili subtilitate destructor, nuper ad Justinianum Principem scribens de duabus naturis Domini Christi duos libellos, caute nimis luculenterque tractavit. Quos vobis transcriptos reliqui, ut nec antiquis egeatis Tractatoribus, nec modernis*. (In Psalmum 138.) Librum etiam scripsit *adversus Mocianum* seu *Mutianum Scholasticum*, qui Africaoos Antistites propterea quod se a Vigilio Papa & ab Ecclesia, Trium Capitulorum causa, post illius *Judicatum* segregaverant, merito redarguebat.

II.

Facundus Schismaticus.

II. Epistolam Facundi, quæ inscribitur *Epistola Fidei Catholicæ, in defensione Trium Capitulorum*, in lucem primus edidit Dominus Lucas Dacherius vir eruditus, *Tomo III. Spicilegii*. Ex quo probatur Facundum Schismaticum fuisse, & in Schismate occubuisse. Sic nempe Romanos Pontifices, & alios qui damnationi Trium Capitulorum factæ in V. Synodo assensum præbuerant, sugillat: *Sentiant se ab ea præcisos, cujus decreta, quantum in ipsis est, convellentes, Hæreticorum se catervis, favendo eorum votis, pertinaciter aggregarunt. Siquidem ab Acephalis Hæreticis, id est Semi-Eutychianis, exquisita & illicita Capitulorum damnatio; & Vigilii atque Pelagii Romanorum prævaricatorum, & Primasii Byzaceni præcipui Doctoris Acephalorum, edita contra Ecclesiam Scripta protestantur. Quæ cum ita fiat, quomodo jam & illud iis poterit constare, quod dicunt, Unam se cum damnantibus fidem tenere? Cum nos in uno Domino Jesu Christo Dei & hominis Filio, duarum naturarum proprietatem in unitate personæ confiteamur, quod Catholica semper custodit & docet Ecclesia. Isti autem parendo Acephalis, & in scripto dicentes: Anathematizamus impiam Epistolam Ibæ, quam ad Marim Persam scripsit, cum his qui vindicant eam, & rectam esse dicunt, vel partem ejus; omnem procul dubio anathematizasse probantur Ecclesiam, quæ eam vindicavit, & vindicat, rectamque esse dixit & dicit.* Asserit etiam eos qui Tria Capitula damnarunt, *violasse pactum initum cum Deo, & fidem perdidisse*. Addit adversatos fuisse Symboli articulo; Inde venturus est judicare vivos & mortuos. *En certe*, inquit, *in hoc nunc omnis consistit quæstio, de vivorum, mortuorumque Judicio, quod contra nullam aliquando hæresim, ut illud de æqualitate Patris & Filii contra Arium, vel de omnipotentia Spiritus Sancti in Constantinopolitano contra Macedonium Symbolo est additum, a nulla umquam hæresi, nisi ab hac novissimis temporibus, velut ex compacta omnium Hæreticorum face exorta, violatum est per damnationem videlicet vivorum, mortuorumque.* Deinde ait eos *Patrem Diabolum* habere. Postea condemnationem Trium Capitulorum *Sacrilegium* appellat; ac multis interjectis subjicit: *Quæ dementia corda eorum invasit, oculosque eorum famosa vanitas, velut densarum, palpabiliumque tenebrarum opaca nox obcæcavit, ut non viderent, nec perseveranter tenerent, quod in Symbolo, quando baptizati sunt, acceperunt? Sed pro libito suo, modo muneribus corrupti, modo honoribus & ambitionibus illecti, modo etiam peregrinæ, sive potius serpentina versutia doctrina circumducti, ventoque superbiæ afflati & inflati, contra Deum superbiæ cristas erexerunt, præripiendo judicium ejus. &c.* Criminaturque eos tamquam *Superbiores & excellentiore audacia Diabolo, Antichristo quoque deteriores, neque proinde Christiano nomine censendos, immo appellandos Antichristi ministros, modisque omnibus fugiendos*. Ac tandem: *Quomodo ergo qui Hæreticis communicant, hæresis crimine teneri negabuntur? Aut qua fronte Catholicæ communicare sibi videntur? &c. Damnate errorem quem sudastis, auferte damnationis malum quod intulistis, per quod & Hæretici facti, & Hæreticorum fautores extitistis.*

§. II.

Facundi authoritatem contra Fidem realis præsentiæ Corporis Christi in Eucharistia perperam objiciunt Hæretici.

OBjiciunt nostræ ætatis Sacramentarii adversus realis præsentiæ Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia fidem, celebrem locum Facundi Hermianensis *lib. IX. cap. ultimo*, ubi exponens modum loquendi quorumdam Veterum, qui Christum adoptionem filiorum suscepisse dixerunt, ait Sacramentum adoptionis adoptionem nuncupari, sicut Sacramentum Corporis & Sanguinis ejus dicitur Corpus ejus & Sanguis; non quod proprie panis & vinum consecrata, sint ejus Corpus & Sanguis, sed quod Mysterium Corporis & Sanguinis ejus in se contineant. En ejus verba: *Adoptionem quoque filiorum suscepisse Christum, si antiqui Doctores Ecclesiæ dixisse monstrarentur, nec ipsi, nec omnis Ecclesia, quæ tales Doctores habuit, judicari deberent hæretici. Nam Sacramentum adoptionis suscipere dignatus est Christus, & quando circumcisus est, & quando baptizatus est; & potest Sacramentum adoptionis adoptio nuncupari: sicut Sacramentum Corporis & Sanguinis ejus, quod est in pane & poculo consecrato, Corpus ejus & Sanguinem dicimus: Non quod proprie Corpus ejus sit panis, & poculum Sanguis: Sed quod in se Mysterium Corporis ejus, Sanguinisque contineant. Hinc & ipse Dominus benedictum Panem & Calicem quem Discipulis tradidit, Corpus, & Sanguinem suum vocavit. Quocirca sicut Christi Fideles Sacramentum Corporis & Sanguinis ejus accipientes, Corpus & Sanguinem Christi recte dicuntur accipere: Sic & ipse Christus Sacramentum adoptionis filiorum cum suscepisset, potuit recte dici adoptionem filiorum suscepisse.*

Sed hoc loco abutuntur Heterodoxi. Loquitur enim Facundus de speciebus visibilibus panis & vini, quæ si per se spectentur, non sunt proprie Corpus & Sanguis Christi, sed ejus signa; Illud tamen vere & reipsa continentia. Cum enim ostendere vellet hic Author Sacramenta rei significatæ nomine appellari, ut probaret Sacramentum adoptionis potuisse a Veteribus vocari adoptionem, exemplum ab Eucharistia petiit, in qua species visibiles, sive externum objectum, quod immediate sensus afficit, cum Corpore & Sanguine Christi, quod perceptionis mediatum dumtaxat objectum est, quia editis speciebus recipitur, comparatum, Sacramentum Corporis & & Sanguinis Christi est, non proprie Corpus & Sanguis Christi: Et nihilominus Corpus & Sanguis ejus vocatur. Sic loquuntur Authores omnes, qui post Berengarii damnatum errorem & contra illum scripserunt. Unum profero S. Anselmi locum *in Tractatu de Sacramento Altaris*, Cap. 1. *Similitudo illa panis*, inquit, *quæ in altari carnis se oculis ingerit, per se inspecta non est Corpus Domini*. Ideo autem Facundus hunc sensum cæteris Patribus minus solemnem, qui Corpus ipsum & Sanguinem Christi a Fidelibus in Eucharistia recipi, & Eucharistiam esse verum Christi Corpus & Sanguinem diserte asserunt, potius arripuit loco laudato, quam alterum, quem & ipse proculdubio admittebat, quia ejus instituto erat accommodatior, conducebatque ad demonstrandum quod propugnabat, scilicet Sacramentum rei significatæ nomine interdum appellari, adeoque mirum non esse quod Sacramentum adoptionis quidam e Veteribus adoptionem vocaverint. Quod autem Facundus e vulgari loquendi modo, & a solemni vocum sensu recedat, in iis exemplis quibus propositionem confirmat suam, sequens, quod ex nostra in Dei filios adoptione petit, ostendet evidentius. *Alioquin*, inquit, *neque de nobis dicendum est, quoniam adoptionem suscepimus filiorum, aut quia redempti sumus, atque salvati, quoniam Apostolus dicit, Nos ipsi primitias Spiritus habentes, & ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis nostri. Spe enim salvi facti sumus; Spes autem quæ videtur, non est spes. Sicut ergo, quamvis secundum Apostolum, adhuc expectemus adoptionem, & redemptionem, & salutem; tamen quia jam Sacramentum adoptionis, & redemptionis & salutis accepimus, & filii Dei, & redempti, & salvati recte vocamur: Ita Christus quoque Sacramentum adoptionis non ad utilitatem suam, sed ad ipsius Sacramenti confirmationem, in Circumcisione & baptismo suscipiens, potuit ab antiquis Ecclesiæ Doctoribus recte dici, quod adoptionem susceperit filiorum.* His innuere verbis videtur Facundus, nos adoptionem filiorum non magis suscepisse, quam Christum; adeoque nos reipsa filios Dei adoptivos non esse, sicut Christus non est Filius Dei adoptivus, sed solum filios Dei adoptivos esse, quia futuræ adoptionis & redemptionis suscepimus Sacramentum. Incredibile tamen est, quod errorem evidentissimis Scripturæ Sacræ testimoniis convictum Facundus propugnaverit: ignoraveritque quod ait Apostolus, ad Romanos 8. *Non enim accepistis Spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba [Pater.] Ipse enim Spiritus reddit testimonium spiritui nostro, quod sumus filii Dei. Si autem filii, & hæredes. Et, Quicumque Spiritu Dei aguntur, hi sunt Filii Dei.* Et ad Hebræos 12. *Tamquam filiis vobis offert se Deus.* Et 1. Joannis 3. *Videte qua-*

qualem Charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur, & simus. Charissimi, nunc filii Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus. Dicendum ergo quod res est, duplici sensu nos adoptivos Dei filios appellari, primo vulgari & ordinario, quia scilicet adoptionem illam divinam reipsa consequimur in hac vita per Justitiam fidei, & per charitatem, quæ diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis: Alio vero sensu minus vulgari, & pene insolito quia adoptionis perfectæ & redemptionis consummatæ, quam in Cœlis futuram expectamus, Sacramentum suscipimus. Hunc tamen sensum minus obvium, altero neglecto Facundus spectavit, in eoque institit, quia ipsi magis accommodatus visus est ad id, quod probandum sibi sumpserat, demonstrandum, ita cum duplici sensu dici possit, nos Corpus & Sanguinem Christi suscipere; primo quia eorum substantia in os nostrum infunditur, & trajicitur in stomachum; secundo, quia objectum externum recipimus, quod Corporis & Sanguinis Christi figura est, ideoque Corpus & Sanguis Christi vocatur: Facundus secundum hunc sensum, licet apud Patres minus frequentem & solemni more loquendi Ecclesiæ minus receptum secutus est, quia ipsius serviebat instituto. Sed sicut in Facundum iniquus esset, qui colligeret ipsum negasse nos in hac vita esse revera filios Dei, aut Charitatem & Justitiam per Spiritum Sanctum qui nobis datur suscipere, in quibus ea adoptio posita est, quia selegit alterum sensum quo filiorum adoptio potest intelligi: Ita iniquus in ipsum esset, qui colligeret ipsum negasse, quod ipsam Corporis & Sanguinis Christi substantiam intra nos recipiamus, quia uni tantum sensuum adhæsit, quibus hæc verba, *Suscipere Corpus Christi*, intelligi & usurpari possunt.

Alio modo Viri quidam Eruditi Facundum explicant, quod nempe dixerit, Sacramentum Corporis Christi non esse proprie Corpus ejus ad mentem Eutychianorum, quamvis censeret illud esse proprie Corpus Christi secundum fidem Ecclesiæ Catholicæ. Scilicet Facundus non Catholicos tantum Tria Capitula damnantes impugnabat, sed maxime Eutychianos, qui Synodum Chalcedonensem occasione Trium Capitulorum impugnabant, ut constat ex cap. 2. Libri 1. In eo autem posita erat hæc hæresis, quod ante Incarnationem Christum fuisse ex duabus naturis, post Incarnationem vero ex duabus unam factam assererent, conversione humanæ in divinam. Quo ex errore consequens erat, in Christo post adunationem non fuisse veram carnem, sed apparentem duntaxat. Sensum itaque Facundi hunc esse volunt: Potuit Sacramentum adoptionis a Theodoro Mopsuesteno nuncupari adoptio, sicut Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi, Corpus ejus & Sanguinem dicimus: Non quod proprie, secundum vos, o Eutychiani, Corpus ejus sit panis: (nam, secundum vos, adunationem quædam tantum naturæ nostræ imago, non veritas in Christo fuit, quædam corporis species, non ipsum Corpus:) Sed quod ejus Corpus & Sanguinem contineat. Ut ut est, Ecclesiæ Catholicæ fides circa Eucharistiam, potius est ex cæterorum Patrum clarissimis testimoniis æstimanda, qui Eucharistiam esse proprium & verum Corpus Christi frequenter & summo consensu asseruerunt, quam ex uno Facundi loco. Ut enim ait ipse Facundus libro 9. *Quemadmodum calumniantium Hereticorum est ex dubiis & obscuris quæ certa & manifesta sunt male interpretari; ita solitum prudentiæ ac veritatis Catholicæ, ex indubitatis atque evidentibus ambigua & latentia declarare.*

Denique cum Schismaticus fuerit Facundus, & in schismate scripserit, atque obierit, nulla est ipsius in Ecclesia authoritas: Et de ipso dici potest, quod de Tertulliano dixit S. Hilarius: *Consequens error hominis detraxit scriptis probabilibus authoritatem.* Et quod de eodem S. Hieronymus: *Hominem Ecclesiæ non fuisse.* (Cap. 5. in Matth.) Nam ubi de fidei dirimendis controversiis agitur, *Eorum duntaxat Patrum sententiæ conferendæ sunt, qui in fide & communione Catholica sancte, sapienter, & constanter viventes, docentes, & permanentes, vel mori in Christo fideliter, vel occidi pro Christo feliciter meruerunt. Quibus tamen hac lege credendum est, ut quidquid vel omnes, vel plures, uno eodemque sensu, manifeste, frequenter, perseveranter, velut quodam consentiente sibi magistrorum Concilio, accipiendo, tenendo, tradendo firmaverint, id pro indubitato, certo, ratoque habeatur, &c.* (inquit Vincentius Lirinensis.)

JOANNIS DOMINICI MANSI.

Nota.

Facundi Hermianensis sententiam de Eucharistia effert Basnagius ad A. 547. 7. exultatque reperisse se scriptorem, qui dogma Romanæ Ecclesiæ de Eucharistiæ sacramento convellat. Neque enim, ait, constare posset Facundi comparatio Eucharistiæ cum baptismo Christi ad adoptionem quod attinet, nisi Eucharistiam typum tantummodo & imaginem corporis Christi agnovisset, quemadmodum nec in baptismo veram Christi adoptionem contineri, sed umbram tantummodo adstruere nitebatur. Catholicam mentem indere Facundo laborat P. Alexander latensque sub ambiguis verbis dogma plane Romanum exponit. Concludit tandem schismaticum scriptorem si quid ambigui docuisse convinceretur in dogmate Eucharistiæ, nihil propterea vehementius periclitari Romanam fidem, quæ tam multos habet æqualis, & majoris vetustatis, multo vero doctiores Patres sententiæ suæ assertores. Huic ego postremæ responsioni insistendum maxime judico, quamquam & priores admitto; cum vel ipse Basnagius, velit nolit, agnoscere cogatur, suspecto huic scriptori fidem esse sublestam; alioquin molestum illum haberet adversarium in sententia de primatu Romani Pontificis in universam ecclesiam. Vix enim aliunde trahi posse argumenta validiora censeo pro suprema authoritate Romani Pontificis in universam ecclesiam, quam ex Facundi opusculis. Res erat de damnanda Ibæ Edesseni epistola ad Marim Persam, quam in pleno concilio Chalcedonensi lectam Patres non improbaverant. Injoriosum id authoritati Concilii videbatur; nihilo tamen secius in damnationem consenserant patriarchæ tres CPtanus, Alexandrinus, Antiochenus; adhuc tamen trium capitulorum defensores rem pendere dubiam contendebant; cur nam, quæso, quod Romanus Pontifex nondum sententiam protulisset suam, teste Facundo lib. 2. cap. 4. *dicant quod ecclesiam quoque Romanam consaluerunt, & nunc sententiam B. Vigilii expectent.* Ad hæc Facundus animadvertit, nihil expectandum a Vigilio esse, nisi quod prius ab aliis ante eum Pontificibus statutum fuerat, præsertim a S. Leone, ad quem maxime pertinuisset, *aliquid in his, quæ in ea* (Chalcedonensi nempe synodo) *definita sunt retractare. Sed absit*, prosequitur Facundus, *ut ille vir sanctae licitum sibi pataret, quod non expedire cernebat. Quid enim*, prosequitur, *jam integrum, vel quid constare possit immobile, si tanti concilii sententia, vel sicut imperfecta suppleri, vel sicut dubia discuti videretur?* Elucere in his judico summam Pontificis authoritatem, sive in confirmandis vel abrogandis aliorum patriarcharum judiciis, sive in declarandis supplendisque iis, quæ œcumenica concilia statuerant. Quamquam enim id a Leone præstitum ut concilium suppleret, negat Facundus, non abnuit tamen illi authoritatem fuisse. Alterum ejusdem Facundi in eam rem testimonium promo ex lib. 4. cap. 3. ubi adducit adversarios trium capitulorum Romanæ ecclesiæ sententiam expetentes & expectantes. *Sed*, ait, *ecce jam veniens* (Vigilius) *ex itinere, quod ei videbatur edixit, & facti hujus authori correctionem tumultuariæ transgressionis indixit, & nisi citius, quod malum est, auferatur, etiam vindicaturum se esse prædixit.* Author iste perniciosæ innovationis ipse est Mennas CPtanus patriarcha, quem pro authoritate redarguens Vigilius, mandansque, ut quæ prave commiserat recte emendet, sane demonstrat habere sibi illum subditum jure supremæ potestatis. Aliud summæ potestatis Romani Pontificis in Mennam CPtanum præsulem documentum exhibet Facundus ibid. lib. 4. cap. IV. tradens. Præsulem illum cunctantem adhuc subscribere damnationi trium

capitulorum, admonitumque a Stephano Romani Pontificis apocrisiario ne quid tentaret novi; spopondisse, ait Facundus, nihil se acturum sine apostolica sede. Cum vero id ab eo tandem extudisset, Imperator, factum exprobranti Romano apocrisiario respondit juratus quod chirographum suum reciperet, si hæc Romanus Episcopus non probaret. Quid est subdi alterius potestati, si hoc non est? Idem Facundus lib. V. cap. IV. negat a S. Leone Papa dicam intentatam fuisse concilio, ex eo quod Ibæ epistolam admisisset; alioquin, ait, *Quomodo hinc synodus excusabitur, quæ & recepisse illam epistolam, & non debuisse recipere, Leone reprehendente convincitur?* Parendum ergo erat Romano Pontifici ab universa ecclesia in concilium coadunata. Huc pariter spectasse censendus est cum lib. VII. cap. 3. Cœlestium in ecclesia Carthaginensi convictum ad Apostolicam sedem appellasse agnoscit.

Quorsum vero hæc, inquies, ad nostrum argumentum? Multum per omnem modum. Dum enim his urgeretur Basnagius, cujus omnia tolerabilia sunt præ dogmate de suprema Papæ potestate, cogeretur utique sive testimonium authoris schismatici contemnere ac nihili habere, sive ejus vim eludere verborum sensum proprium & obvium ad alium minus proprium deflectendo, ut quod ait Facundus, *appellare ad Romanum Pontificem*, perinde exponat ac patrocinium ejus implorare. Id ipsum in re præsenti nobis pariter licere arbitramur. Si dixerimus Facundum de vera Christi præsentia in Eucharistia aliter sensisse ac nos Catholici tenemus; schismatici doctoris privatam opinionem floccifacimus. Verba etiam ambigua & implexa ejusdem pro nostro jure exponimus & inflectimus in sententiam ab ea, quæ primo se offert legenti, longe diversam. Ut hanc ineamus rationem docet nos idem Facundus qui lib. 6. cap. 3. dictum hoc S. Cyrilli; *unus est autem per quem omnia Jesus Christus, non quod homo sit factus opifex omnium*; dictum hoc, inquam, in sensum plane ab obvio diversum Facundus exponit. *Deus verbum opifex omnium secundum Apollinaristarum sensum, idest convertibiliter*, (conversum enim Deum in hominem dicebant Apollinaristæ) *non factus est homo*; Ut non sit habendum monstri loco, si P. Alexander opinetur familiari sibi tropo usum Facundum cum scripsit: *Non quod proprie corpus ejus sit panis, & poculum sanguis*, non sit nempe corpus juxta Eutychianorum mentem, idest corpus unius cum Deo naturæ. Profecto Facundus hoc ipso in loco, ubi de Eucharistia agit, lenimento aliquo verborum indiget, ut ad catholicum sensum redigatur; ita enim habet. *Sicut ergo, quamvis adhuc secundum Apostolum* (adoptionem Filiorum Dei expectantes) *expectemus adoptionem & redemptionem, & salutem; tamen; quia jam sacramentum adoptionis & redemptionis, & salutis accepimus, & Filii Dei, & redempti, & salvati recte vocamur*. Quid ergo? numquid fideles reipsa in præsenti vita non revera adoptionem, & redemptionem receperunt? utique receperunt, sed non illam plenam, & absolutam, quam adhuc expectamus futuram, & tandem in Cœlo potiemur. In hanc mentem accipienda sunt Facundi verba, quamquam alioqui rigor verborum, omnem quamcumque adoptionem in vita præsenti neget. Ita ergo & cum ait *non quod proprie corpus ejus sit panis, & poculum sanguis*; panem hic intelligimus panis & poculi species, quæ sane in se absque adjuncto spectatæ, aliud plane a corpore & sanguine Domini habendæ sunt, licet aliud exprimere litera videatur.

ARTICULUS VIII.

De Victore Tunonensi, Areta, Zacharia Mytilenensi, & Agapeto.

I. Victor Tonnonensis, vel ut alii scribunt, *Tunonensis*, ob pertinacissimam Trium Capitulorum defensionem, Justiniani Imperatoris mandato deportatus in exilium, *Chronicon ab initio Mundi usque ad primum Justini Junioris annum*, scripsit, cujus meminerunt S. Isidorus Hispalensis lib. *de Scriptoribus Ecclesiasticis*, cap. 25. Ado Viennensis initio sui Chronici, Honorius Augustodunensis *lib. 3. de Luminaribus Ecclesiæ cap.* 29. Extat tantum Victoris Tunonensis *Chronicon* ab anno 444. ad annum 565.

II. Aretas *Cæsareæ in Cappadocia Episcopus*, floruit circa annum 540. (ut quibusdam placet.) Scripsit *Explanationem in Apocalypsim*, ex Commentariis *Andreæ* ejusdem Ecclesiæ Episcopi concinnatam.

III. Zacharias *Mytilenensis Episcopus*, tempore Justiniani Imperatoris floruit. Scripsit *Disputationem contra ea quæ de duobus principiis a Manichæo quodam scripta & projecta in viam publicam repererat*: Et *Dialogum de universitatis procreatione, contra mundi & materiæ æternitatem* a Philosophis constitutam.

IV. Agapetus *Ecclesiæ Constantinopolitanæ Diaconus* ad Justinianum Imperatorem habuit *Orationem Paraeneticam*, qua ipsum admonuit *Quomodo in administrando Imperio gerere se deberet*. Monita seu Regulas LXXII. continet, Principem Christianum ad vitam & regimen sanctissimum instituentes. Extat Tomo IX. Bibliothecæ Patrum Lugdunensis Editionis.

ARTICULUS IX.

De Cassiodoro.

I. Cassiodorus *Senator*, clarissimis Parentibus, *Scyllacii*, quæ urbs *Brutiorum* tum erat primaria, natus est, anno Domini 469. aut 470. sub *Odoacre* Rege *Erulorum*, qui tunc Italiæ dominabatur. Comitivæ Rerum Privatarum dignitate auctus, deinde Sacrarum Largitionum Comes institutus est. A Theodorico Rege *Brutiis* & *Lucanis* Præfectus, Quæstor, Magister Officiorum, Præfectus Prætorio, Consul, creatus est. Sub Athalarico iterum Quæsturam & Præfecturam Prætorii gessit integerrime. Sub Theodahato eadem dignitate tertio ornatus est: Quam & sub Vitige Theodahati successore quarto consecutus, & Quæsturæ insuper munere functus est. Dignitates amplissimas sanctissime administravit, magnoque Ecclesiæ & Reipublicæ bono. Anno ætatis 69. vel 70. fluxas opes, & dignitates despiciens, Religiosam Vitam amplexus est, condito, fundatoque *Vivariensi* Monasterio prope *Scyllacium*, cujus Abbas fuit. Vixit ad annum 575. obiisseque creditur prope centenarius. Ipsi Alcuinus *lib.* 5. *contra Felicem Urgelitanum*, Sancti appellationem tribuit: Et nomen ipsius *Witfordi* Martyrologio, necnon Menologio Benedictino adscriptum est. Quam Regulam professus fuerit Cassiodorus Monasticam vitam amplexus, lis est apud Eruditos. Ordinis Benedictini causam, qui sibi Magnum Senatorem vindicat, luculenta Dissertatione propugnavit Pater *Garetius*, alumnus Congregationis S. Mauri, quam Vitæ Cassiodori subjunxit.

Lege Theodorici Regis Epistolam, qua laudes Cassiodori commemorat apud ipsum Cassiodorum. Lib. 1. Variarum Ep. 4. *& Epistolas Athalarici* 24. *&* 25. *lib. 9.*

Cassiodorus Benedictinus.

Doctrinæ laude clarissimus Cassiodorus, hæc ingenii & eruditionis suæ monumenta transmisit ad posteros: Libros 12. Epistolarum, quos titulo *Variarum* inscripsit, propter diversa, quæ in eis continentur, rerum argumenta. Quinque prioribus libris Literas & Edicta complexus est, quæ sub Theodorico octavo, nono, & decimo, ea quæ sub Athalarico, Theodahato, & Vitige, Regum illorum nomine & mandato, scripsit: Sextus & septimus dignitatum continent Formulas, quæ sub Gothorum Imperio vigebant. Undecimus denique & duodecimus collectas habent Epistolas, & Decreta, quæ ipse, cum Prætorio præesset, ad plures destinavit.

Cassiodori Opera.

II. *Chronicon* scripsit Regis Theodorici jussu a prima mortalium origine, ad Consulatum *Justini* Imperatoris, & *Eutharici Cilicæ*, id est, ad annum Æræ Christianæ 519. in quo nonnulli sunt Parachronismi, non Cassiodoro, sed librariorum oscitantiæ imputandi.

III. *Gothorum Historiam* in Libros duodecim distributam, sub Theodorico Rege edidit, ut in priori Præfatione *Variarum* ipse monet. Exeidit istud Opus, sed

illum

illius Epitomen a *Jornande*, sive *Jordano* Ravennæ Præsule scriptam habemus.

IV. *Librum de Anima* scripsit postulantibus amicis, qui Authoris sui pietatem spirat, & inter maximas Reipublicæ curas defixum penitus illius in rebus divinis animum testatur. In extremo capite nævus est. Opinatur scilicet Justorum animas Dei visione non frui ante ultimum Judicium.

V. *Commentarium in Psalmos* edidit, in quo Sanctorum Patrum, ac præcipue S. Augustini sententias suis verbis passim expressit. Donatas ab Epiphanio Scholastico lingua Latina Græcas Socratis, Sozomeni, ac Theodoreti Historias in unum Opus, veluti continuatam Historiæ seriem in Libros XII. divisam collegit, in gratiam Vivariensium suorum Monachorum. Libros *de Institutione Divinarum Literarum*, & de Literis humanioribus, scilicet Grammatica, Rhetorica, Dialectica, Arithmetica, Musica, Geometria, Astronomia, edidit, ut eosdem Monachos ad Sacrarum Literarum studia manuduceret, eosque sic ad omne genus eruditionis informaret, ut Ecclesiæ suis studiis prodesse possent. His addendi sunt *Commentarii in Donatum*, liber *De Orthographia*, liber *De Schematibus & Tropis* ex Sacerdote collectus. Exciderunt libri *De Divisionibus*. *De Titulis*, *Memoriale Sacrarum Scripturarum*, *Breves Commentarii in Epistolas Apostolorum*, *eorum Acta*, *& Sancti Joannis Apocalypsim*, Tractatus *De Etymologiis*. In Libro *De Institutione Divinarum Literarum*, in id potissimum incumbit, ut doceat qui Interpretes legendi sint in singulos Scripturæ Sacræ Libros. Ostendit Liberalium Artium utilitatem ad Sacræ Scripturæ intelligentiam consequendam. Librum *De Computo Paschali*, postremum edidit, ad Indictionem, Epactas, & ea omnia quæ Paschalis computi rationem spectant, facilius indicanda perutilem.

Commentarius in Cantica, non est Cassiodori.

VI. Non est Cassiodori *Commentarius in Cantica Canticorum*, nam a Cassiodori stylo & scribendi charactere plurimum abhorret. 2. Ejus non meminit Cassiodorus ipse in Præfatione libri *de Orthographia*: Ubi libros omnes recenset, quos Monachus ediderat. 3. Sacræ Scripturæ Textum non profert Commentarii hujus Author juxta Versionem LXX. Interpretum, quam sequi solet Cassiodorus. 4. Citat S. Gregorium Magnum in Homiliis super Evangelia, quas non scripsit aut dictavit ante Pontificatum, quem auspicatus est anno Christi 592. quo jam septemdecim ad minus anni a morte Cassiodori effluxerant. Hic nempe anno 575. obierat. Lege Dom. *Joannis Garetii* Ascetæ Benedictini Congregationis Sancti Mauri Præfationem in Cassiodorom, cujus Opera omnia in duos Tomos distributa edidit emendatissime ex antiquis & probatæ Fidei MSS.

ARTICULUS X.

De Martino Dumiensi, Joanne Climaco, Dorotheo, Leontio Byzantino.

I. MArtinus gente *Pannonius*, *Dumiensis* in Gallæcia Cœnobii Abbas, deinde Bracarensis Episcopus, sub Theodomiro Suevorom in illis Hispaniæ partibus Rege floruit. Præfuit Concilio Toletano II. aono Christi 572. Collectionem Canonum Orientalium ex Græcis Synodis edidit. Ipsi etiam adscribitur liber inscriptus, *Formula honestæ vitæ*, sive, *De Differentiis quatuor Virtutum Cardinalium*. Ejus honorifice meminit Concilium Toletaoum X. Obiit anno 580. Childeberti Regis Francorum 5. ut testatur Gregorius Turonensis coævus Scriptor *lib.* 5. *Historiæ Francorum*, *cap.* 37. Defunctum ob eximiam sanctitatem Gallæcia & Lusitaniæ pars in Divorum numero habent, ad 13. Kalendas Aprilis dicato Festo.

II. S. Joannes Climacus, Abbas in Monte Sina, floruit circa annum 580. Librum egregium scripsit de Gradibus triginta, quibus ad Perfectionis Religiosæ culmen ascenditur, quem inscripsit *Scalam Paradisi*: Quo ab Opere *Climaci* nomen obtinuit. Hanc Joannes Abbas *Raithu* Commentariis illustravit. Scripsit etiam *Librum ad Pastorem*. *Tom. V.*

III. Dorotheus *Abbas* floruit cadente sæculo VI. Extant in Bibliothecis Patrum Sermones seu Doctrinæ XXIV. *De vita recte & pie instituenda* ab ipso editæ.

IV. Leontius Byzantinus, ex Advocato, Monachus in Laura S. Sabæ prope Hierosolyma, floruit extremis Justini Junioris & Tiberii Imperatorum temporibus. Scripsit librum *De Sectis Hæreticorum*, *ac Synodo Chalcedonensi*, in X. Actiones distinctum: tres libros *Adversus Eutychianos & Nestorianos*; duos *Adversus fraudes Apollinaristarum*: item *Solutiones argumentorum Severi*, *&c.*

ARTICULUS XI.

De Venantio Fortunato.

VEnantius Fortunatus, Duplavenis vico, sive Castello, prope Cenetam & Tarvisium in Italia oriundus, Ravennæ liberalium Artium studiis institutus, S. Martini Turonensis Episcopi virtute, ab oculorum, quos oleo lampadis ad imaginem ejus ardentis inunxerat, dolore liberatus, in Gallias venit Deo gratias acturus ad ejus sepulcrum. Inde ad Pictavos profectus, primo Presbyter, deinde ejusdem Urbis Episcopus creatus est. Vixit ad annum usque circiter DC. Scripsit *Poematum* libros XI. quos S. Gregorio Turonensi dicavit. *De vita Sancti Martini* libros IV. *Vitam S. Hilarii Pictaviensis Episcopi* &c. Ejus cum laude meminerunt S. Gregorius Turonensis *lib.* 5. *Historiæ Francorum*, Paulus Diaconus *lib.* 11. *Historiæ Longobardorum*, Hilduinus Abbas *in Epistola ad Ludovicum Pium*, Hincmarus *in Præfatione ad Vitam S. Remigii*, Aimoinus Monachus *lib.* 3. *Historiæ Francorum*, *cap.* 13. Flodoardus *lib.* 11. *Historiæ Ecclesiæ Remensis*, *cap.* 11. Trithemius, &c. Legi potest ejus Vita a P. Brouvero S. J. Presbytero scripta, & illius Operibus præfixa.

ARTICULUS XII.

De S. Gregorio Turonensi.

I. SAnctus Gregorius Turonensis *Episcopus*, patria Arvernus, Florentio Sancti Galli Arvernorum Episcopi fratre genitus, a S. Gallo patruo suo educatus, anno 573. Turonensis Episcopus factus est. Cum Agilane Ariano, & cum Chilperico Rege in Sabellianismum lapso, anno 580. cum Oppila etiam Ariano, anno 584. disputavit. Obiit anno Christi 595. 15. Kalendas Decembris, eum per annos duos ac viginti cum duobus mensibus, diebusque viginti quinque Ecclesiam suam rexisset. Ob multas virtutes, maxime ob homilitatem commendatur. Infirmos sanitati sæpe restituit, sed ne miraculorum patrator existimaretur, quocumque ibat, gestabat reliquias S. Martini, aliorumque Sanctorum, quibus virtutem curationum acceptam referebat. Colitur in Tabulis Ecclesiasticis 15. Kalendas Decembris. Inscribitur etiam Martyrologio Benedictino: Eumque Ordinis Benedictini Monachum fuisse scribit Trithemius *lib. de Viris Illustribus Ordinis Benedictini*.

II. Scripsit decem libros *Historiarum*, septem *Miraculorum*, unum *De Vitis Patrum*, unum in *Tractatu Psalterii*, unum *De Cursibus Ecclesiasticis*, ut ipse testatur in Historiæ suæ & omnium Operum Epilogo. Duo postremi perierunt, extant cæteri. Historiam ab initio Mundi ad conditam usque Francorum Monarchiam brevissime; deinde copiose ad annum Childeberti Regis decimumsextom, Gunthramni trigesimum, seu Christi quingeotesimum nonagesimum perduxit. Per septem Libros *Miraculorum* intellige duos *de Gloria Martyrum*, quatuor *de Miraculis S. Martini*, & unum *de Gloria Confessorum*, quos ipsemet Gregotius nominavit in Præfatione, quam Libro *de Gloria Confessorum* præfixit. Vir eruditus *P. le Cointe* in Annalibus Ecclesiasticis Francorum, ad annom 417. & ad annum 595. interpolationes innumeras in Historia Gregorii Turonensis esse contendit,

Gregorii Turonensis Historia integra.

dit, & solis sex prioribus libris inserta esse quinquaginta novem capita, quæ in Codicibus MSS. probatæ fidei Corbejensi maxime, & Regio, non reperiuntur, & quæ reliquit intacta Fredegarius in sua Epitome. Habentur autem in Editione Duchesniana: & in prima Gregorii Turonensis Editione, quam curavit *Guillelmus Parvi* Ordinis FF. Prædicatorum, Conventus Rotomagensis alumnus, Regibus Christianissimis Ludovico Duodecimo & Francisco Primo a Confessionibus, primus in executionem Concordatorum a Rege nominatus Episcopus, Trecensis primum, deinde Sylvanectensis. Quin autem ex MSS. probæ notæ qualia nancisci potuit vir doctus, Gregorium Turonensem ediderit, non dubito: Nec aliis adeo tribuendum existimo Codicibus, in quibus ut desunt quatuor libri, ita sex alios, quos complectuntur, pluribus Capitibus mutilos esse mirum non est. Qui circumfertur in quibusdam Editionibus Operum Gregorii Turonensis liber *De septem Dormientibus* in Majori Monasterio * prope Turonos quiescentibus, non est genuinus ipsius foetus, eum illius non meminerit in Epilogo Historiæ suæ, ubi omnes lucubrationes suas recenset.

* Marmoutier.

Gregorii Turonensis stylus.

Minus Latine quandoque loquitur hic Author: qui & suam ipse in dicendo tenuitatem ac rusticitatem exponit in Præfatione Libri de Gloria Confessorum. *Timeo*, inquit, *ne cum scribere cœpero, quia sum sine literis Rhetoricis, & arte Grammatica, dicat mihi aliquis: Ausu rustico & idiota, ut quid nomentuum inter Scriptores indi æstimas? Aut opus hoc a peritis accipi putas, cum ingenium artis non suppeditat, nec ulla literarum scientia submiuistrat? Qui nullum argumentum utile in literis habes, qui nomina discernere nescis sæpius pro masculinis fœminea, pro fœmineis neutra, & pro neutris masculina commutas. Qui ipsas quoque præpositiones, quas nobilium Dictatorum observari sanxit authoritas, loco debito plerumque non locas. Nam pro ablativis accusativa, & rursum accusativis ablativa præponis. Putasne videbitur ut bos piger palæstra ludum exerceat? Aut asinus segnis inter sphæristarum ordinem celeri volatu discurrat? &c. Sed tamen respondebo illis, & dicam. Quia Opus vestrum facio, & per meam rusticitatem vestram prudentiam exercebo. Nam, ut opinor, unum beneficium vobis hæc Scripta præbebunt, scilicet ut quod nos occulte & breviter stylo nigrante describimus, vos poteritis lucide ac splendide stante versu in paginis prolixioribus dilatare.*

ARTICULUS XIII.

De Anastasiis Sinaitis.

§. I.

I. SAnctus Anastasius, Sinaita dictus, quod Vitam Monasticam in Monte Sinai excoluisset, Antiochenus Patriarcha creatus est anno circiter quingentesimo sexagesimo primo, extremis Justiniani Imperatoris temporibus, cui absurdum & hæreticum dogma de Christi Domini Corpore incorruptibili ante Resurrectionem propugnanti, & Edicto roboranti, constanter obstitit, missa ad ipsum Relatione qua errorem subruebat. Qua de re scripsit etiam ad Monachos Primæ ac Secundæ Syriæ, qui ipsum consuluerant; cunctorum animas confirmans, & ad subeundum certamen præparans, & quotidie in Ecclesia palam inculcans verba illa Apostoli: *Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepistis, Anathema sit.* Scripsit *Orationem ad Antiochenos*, qua illis vale dicebat, cum accepisset Justinianum velle ipsum in exilium mittere. Tunc tamen non exulavit, quia Justinianus divino judicio sublatus est, cum in illum aliosque Sacerdotes deportationis Sententiam dictaret. Postmodum vero sub Justino Juniore calumniis oppressus, ab ipso in exilium actus est, & Sede deturbatus, quam defuncto Gregorio, qui eam interim occupaverat, post tres & viginti demum annos recuperavit, Mauritio Imperante, anno scilicet quingentesimo nonagesimo quinto, & usque ad annum quingentesimum nonagesimum nonum, quo abiit ad Superos, die vicesima prima Aprilis, Antiochenam rexit Eclesiam. De ipso legendus Evagrius, *lib. 4. Historia Ecclesiast. cap. 40. lib. 5. cap. 5. & lib. 6. cap. ultimo.* Ipsi tribuuntur variæ Orationes, quarum nonnullas vertit Combefisius noster in Auctario Bibliothecæ Patrum: Ὁδηγὸς seu *Via Dux adversus Acephalos; Anagogicarum Contemplationum in Hexaëmeron libri undecim; Compendiaria fidei institutio*, Ὁδηγὸς seu *Via Dux*, quamquam ipsi a Nicephoro Callisto, *lib. 18. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 44.* tribuatur, posterioris tamen videtur Anastasii. Nam in Codice MS. Bibliothecæ Regiæ citatur Anastasius Episcopus Antiochenus in *Epistola ad Sergium Grammaticum*. Meminit præterea Eulogii Episcopi Alexandrini tamquam dudum defuncti [*cap. decimo.*] Obiisse autem Eulogium anno sexcentesimo-octavo, Annales Ecclesiastici tradunt. Nec etiam Anastasii Martyris, antiquioris Anastasii Sinaitæ in Sede Antiochena Successoris foetus est liber ille. Hic enim interfectus est anno sexcentesimo-octavo, vigesima prima Decembris. Meminisse igitur non potuit Eulogii Alexandrini quasi dudum defuncti, qui eodem anno obierat, die decima-tertia Septembris. Accedit, quod Author *Ducis via se Monachum* tantum inscribat. Anastasius autem Antiochenus prioris Successor, jam per octennium Episcopatu fungebatur, cum Eulogius Alexandrinus obiit. Ad annum circiter sexcentesimum tricesimum quintum illius Operis Authorem, qui se *Anastasium Monachum Sancti Montis Sina* inscribit, floruisse, & hunc Tractatum edidisse, conjiciunt Viri Eruditi. Narratum enim sibi testatur a Catholicis Alexandrinis, post tempora Beati Eulogii Alexandrini Patriarchæ fuisse Alexandriæ Præfectum quemdam Augustalem, Severianorum fautorem, qui quatuordecim Librarios haberet, quibus id negotii dabat ut Patrum Libros depravarent. Refert etiam, cum ibidem versaretur, & agitaretur quæstio de verbis quibusdam S. Cyrilli sic adulteratis, Isidorum quemdam Bibliothecæ Patriarchalis Præfectum, ac vere Orthodoxum, Cyrilli Codicem sincerum protulisse. Quod argumento est, Orthodoxum adhuc Patriarcham Alexandriæ sedisse. Haud enim verisimile est Patriarcham Theodosianum & Eutychianum Bibliothecæ suæ Virum Catholicum præficere voluisse. Quamobrem paulo ante annum sexcentesimum tricesimum, sub Georgio ultimo hujus sæculi Orthodoxo Alexandriæ Patriarcha contigisse necesse est. At se paulo post scripsisse testatur Anastasius Author *Ducis via*. Scripsit autem, cum adhuc essent Alexandriæ *Præfecti Augustales*. Itaque scripsit ante annum sexcentesimum tricesimum nonum, quo Saraceni Ægyptum oppugnarunt & occuparunt; vel certe ante annum sexcentesimum quadragesimum primum, quo Alexandria sunt potiti, præfectis Augustalibus inde in perpetuum expulsis. In Actis Septimæ Synodi, post *Ephræmium* Patriarcham Antiochenum, inter SS. Patres laudatus est Anastasius Antiochenus. *Pastoralem* Sancti Gregorii *Librum* in Græcam linguam transtulisse priorem Anastasium Antiochenum Episcopum, Sanctus ipse Pontifex testatur *Epistola XXII. Lib. X.* Ipsi non videtur tribuenda Expositio in Psalmum sextum, in qua Mauritii Imperatoris tempora velut retroacta memorantur. Est potius Anastasii Martyris, istius in Antiochena Sede Successoris.

II. *Quæstiones & Responsiones de variis argumentis in Scripturam Sacram*, numero centum quinquaginta-quatuor, non sunt prioris Anastasii Sinaitæ genuinum Opus: cum in illis Authorum longe posteriorum testimonia proferantur. Citantur nimirum in illis Canones Synodi Quinti-sextæ, sive Trullanæ S. Maximus Martyr, S. Joannes Climacus, Joannes Moschus, Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus, qui anno octingentesimo vicesimo-octavo defunctus est, & Olympiodorus, qui post annum nongentesimum floruit. Et in Quæst. centesima decima septima, anni septingenti numerantur, ex quo Sancta Palæstinæ loca in potestate Christianorum fuerunt.

§. II.

§. II.

De Sententia Anastasii Monachi Sinaitæ circa præsentiam Corporis Christi in Eucharistia.

Anastasius Sinaita realem præsentiam Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia credidit & docuit. Hæc Ecclesiæ in toto illo sæculo Fides.

ANastasius Sinaita Monachus, qui ὁδηγὸν seu Viæ Ducem, edidit, realem Corporis Christi in Eucharistia præsentiam credidit cum tota sui sæculi Ecclesia, quamvis, errore sibi proprio, in explicandis hujus Mysterii circumstantiis lapsus, opinatus sit Corpus Christi in Eucharistia esse corruptibile, & affectiones quæ conveniunt accidentibus scilicet frangi, dividi, dentibus conteri, stomacho digeri, alterari, corrumpi, Corpori Domini convenire.

Id probatur ex Capite 13. *Impius igitur est Timotheus, cum ait: Natura Christi post Incarnationem est sola divinitas, si enim Christus est sola divinitas, divinitas vero sub visum & tactum non cadit, neque sacrificari potest membrorum simul & esus expers; liquido conficitur, Timotheum Judæorum instar inficiari Sacrificium & Communionem sacratissimorum Mysteriorum Corporis & Sanguinis Christi, visibile creatum & terrestre esse, quod offerens tradit his verbis populo:* Corpus & Sanguis Domini & Dei & Salvatoris Jesu Christi. *Si enim solam divinitatem naturam Christi esse asserit, teneri autem, & frangi, & dividi, & in partes distribui & effundi, & exhauriri, & transmutari, & dentibus conteri a divinitate prorsus abhorret, in alterutram foveam Timotheus incidat oportet; aut divinitatem passibilem & mutabilem statuat; aut neget Corpus & Sanguinem Christi, qua offert & manducat in Mystica Mensa, traditque his verbis populo:* Corpus & Sanguis Domini nostri Jesu Christi. *Debebat enim potius sumentem ita alloqui; Sola Divinitas Domini nostri Jesu Christi.* Hæc Anastasius. Porro qui probat Corpus & Sanguinem Christi in Eucharistia, non esse divinitatem Christi, sed aliam naturam, quia divinitas frangi & dentibus conteri non potest, censet Corpus & Sanguinem Christi revera esse in Eucharistia præsentia; non enim ita loqueretur, qui Eucharistiam meram esse Corporis & Sanguinis Christi figuram crederet, sive vacuam, sive eorum virtute plenam (ut Calvinistæ comminiscuntur.) Licet enim Divinitati repugnet, teneri, dividi, comedi, non tamen figuris Divinitatis eæ repugnant affectiones. Illas tamen Corpus ipsum Christi prout in Eucharistia præsens recipere opinatus est: Alioqui nulla ejus fuisset contra Gajanitas ratiocinatio. Idem constat ex capite decimotertio, ubi sic Eutychianos alloquitur: *Dicant nobis illi, qui Christi carnem inaspectabili divinitatis pelago commixtam & assimilatam contendunt: unde adversari divinitatem Christi persuadere velint, nisi sola fide, curiose inquirere non consueta? At vero naturam, qua Corpus constat, non modo novimus fide, sed ipsa experientia rerum quas vidimus & contrectavimus, illudque Corpus quotidie in natura sua & veritate communicantes manducamus.* Luculentius asseri non potest realis præsentia Corporis Christi in Eucharistia. Manducari namque *in natura sua & veritate*, non est in figura dumtaxat sive vacua, sive plena efficaciæ, & virtutis manducari. Et *sola Fide* nosceretur, non experientia, nisi revera præsens esset. Verum Anastasium Sinaitam existimasse has affectiones, tactum scilicet, divisionem, manducationem, ipsi Corpori Christi convenire, & ad ipsum quoque immediate terminari, patet ex ratiocinio quo urget Gajanitas, sicut supra, absurdissimum esse asserere, *Corpus quod sub aspectum cadit, quod certo spatio comprehenditur, quod augumentum capit, quod fasciis involvitur, circumciditur, tangitur, ligatur, colaphis cæditur, occiditur, transfigitur, portatur, & sepelitur; quod immolatur, frangitur, dividitur, manducatur, conteritur, & distribuitur & participatur, non esse naturam seu veritatem.*

Error Anastasii Sinaitæ proprius.

Tertio idem probatur adhuc luculentius ex cap. vicesimo tertio; quo disputatio Gajanitæ & Orthodoxi continetur. Sic enim Orthodoxus: *Sed, dic mihi, obsecro, si ut divinitas, ita & Corpus Christi & ab ipso unionis exordio immortalitatem habet, num Communio sacratissimi Corporis & Sanguinis Christi, quam offers & participas vere, est verum Corpus & Sanguis Christi Filii Dei, vel nudus Panis, qualis ostiatim venditur; vel vicem dumtaxat & figuram gerit Corporis Christi, ut Sacrificium hirei, quod Judæi offerunt?* Respondet Gaianita: *Absit, ut dicamus, Sacram Communionem esse tantum figuram Corporis Christi, aut nudum Panem: Sed ipsum Corpus & Sanguinem Christi Filii Dei Incarnati, & ex Sanctissima & Deipara & semper Virgine Maria nati, vere accipimus.* Orthodoxus: *Sic credimus, & sic confitemur, juxta dictum Christi ad Discipulos in cœna mystica dantis illis vivificum Panem:* Accipite, comedite; Hoc est Corpus meum. *Similiter & Calicem dedit illis dicens:* Hic est Sanguis meus. *Non dixit: Hoc est figura, seu quid vices gerens corporis & sanguinis mei. Et pluribus aliis locis ait Christus:* Qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, habet vitam æternam. *Cum igitur ipse Christus fateatur, vere esse Corpus suum & Sanguinem, quem nos Fideles sumimus: Agedum affer nobis aliquid ex communione vestra Ecclesia tamquam supra omnes alias Ecclesias Orthodoxa, & in vase cum omni honore & reverentia reponemus hoc Sanctum Corpus Christi & Sanguinem. Et si intra paucos dies non corrumpatur, aut immutetur, aut alteretur, planum fiet vos recte asserere Corpus Christi penitus ab ipso Incarnationis exordio corruptionis expers esse. Si vero corrumpatur aut immutetur, necessarium erit ut unum e duobus fateamini; aut id quod sumitis, non esse verum Corpus Christi, sed solam figuram, & quasi vicarium quiddam: Aut propter perversam fidem vestram, Spiritum Sanctum in illud non descendisse: Aut Corpus Christi, ante Resurrectionem, corruptioni subjectum esse; utpote immolatam, morti traditum, vulneratum, divisum, & manducatum. Nam immortalis natura neque scinditur, neque latere & manibus vulneratur, neque in partes dividitur, nec morti datur, neque manducatur, neque teneri potest, neque tangi, ut patet exemplo incorruptibilium naturarum, Angeli & Animæ.* Anastasius in Tractatu dogmatico, stylo simplici minimeque ornato suam de Eucharistia fidem exponens, ait, *Vere esse Corpus & Sanguinem Christi, quem nos Fideles sumimus: Non solam figuram.* Idque non semel, sed iterum & tertio asserit, interrogando, respondendo, ex sua, & adversariorum suorum sententia. Igitur communis erat tum Catholicorum, cum Eutychianorum fides; Christi Corpus vere, & secundum substantiam in Eucharistia præsens esse. Perperam itaque Albertinus & alii Calvinistæ, Anastasium Sinaitam, & sexti vel septimi sæculi Ecclesiam credidisse propugnant, Eucharistiam esse meram figuram Corporis Christi, virtutis ejus & efficaciæ plenam. Opinatus est tamen Anastasius Sinaita non accidentia tantum, sed Corpus Christi verum dividi, conteri dentibus, corrumpi quatenus in Eucharistia est, ut ejus contra Gajanitas ratiocinatio palam facit, nullam alioqui vim habitura. Sed proprius hic illius error fuit, & privata opiniuncula, circa circumstantiam quamdam Mysterii, non circa substantiam ipsius. De his lege Epistolam doctissimi Archipræsulis *Petri de Marca* ad Domnum Lucam Dacherium O. B. Congregationis S. Mauri virum doctissimum: & librum septimum Tomi primi de perpetua Fide Catholicæ Ecclesiæ circa Eucharistiam cap. secundo, ubi Vir Eruditissimus Anastasii Sinaitæ mentem egregie explicat.

Mens ejusdem Patris adhuc elucescit ex Oratione *de Sacra Sinaxi*, quam ipsi tribuit Blondellus. *Quid,* inquit, *more illo nefarium magis; ut cum rapinis, improbitate, omnique scelerum genere oppleti simus, aqua modica abluentes manus, sic sacrum illud Corpus divinumque Sanguinem pro mundi salute effusum immundi ac sorditati percipiamus? Nonne vides quomodo Judas indigne ac dolo Dominicum Corpus sumens statim reus effectus est, ac locum ampliorem maligno dedit?* Et infra: *Quid agis, o homo? Dum Angeli ministerio defunguntur: senis illi alis præditi mysticam mensam obvelant.... Dum Agnus Dei sacrificatur, Spiritus S. desuper advenit, &c.* Et infra: Eucharistiam ceu rem aliquam subsistentem orationibus interpellari docet, quod figuræ inanimæ non convenit, *Omne a te malitia cœnum abjice, tuncque veniens, emundatorium accipe carbonem. Dic ad illum: Scio Domine, multorum me peccatorum ac debitorum reum esse, ne propter man-*

da-

datum tuum ignovi fratribus meis ut & ego a te, Domine, veniam consequar. Anastasium vero Sinaitam secundum totius Ecclesiæ Græcæ fidem de Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento docuisse, confirmatur ex Concilio Quini-Sexto, quod eodem sæculo celebratum est, Canone centesimo primo. *Christum*, inquit, *bibens, vel comedens, æternæ vitæ adaptatur, animam & corpus divinæ gratiæ participatione sanctificans. Quare si quis immaculati Corporis in Synaxie tempore esse particeps voluerit, & offerre se ad Communionem manus in crucis formam figurans, sic accedat, & gratiæ Communionem accipiat*. Eadem Synodus Canone vicesimo-sexto prohibet ne Presbyter illicitis nuptiis per ignorantiam implicitus, *Christi Corpus aliis distribuat*. Et Canone III. clericos ordinari jubet puros & a culpa ac reprehensione alienos, & *quod intelligentia percipitur, Magni Dei, qui est Sacrificium & Pontifex, Sacrificio dignos*. Ex quibus perspicuum est, eo quo ὁδηγὸν seu *Via Ducem* conscripsit Anastasius monachus Sinaita sæculo, universam Ecclesiam Græcam credidisse Christum in Sacrificio incruento Altaris a Sacerdotibus vere offerri, Sacerdotem simul ipsum esse & victimam hoc in Sacrificio: Fideles ad Sacram Communionem accedentes, immaculati Corporis participes esse, non solum quia virtutem ejus & efficaciam percipiunt, ut explicant Ministri Calviniani, * sed quia Christum ipsum comedunt, & bibunt, ut Synodus Trullana loquitur.

* Albertinus Claudius &c.

Eodem sæculo, sed multo ante Synodum Quinisextam, regnante Phoca Imperatore, S. Theodorus Siceotes Georgium Cappadocem, qui vinctus ad Imperatorem ducebatur, Eucharistiæ participem facere volens, milites qui eum custodiebant rogavit, ut ejus vincula solverent, donec Sacra Mysteria perceptisset. Eosque his verbis adhortatus est, quæ Christum ipsum vere ac secundum substantiam in Eucharistia præsentem esse significant, idque a Catholicis omnibus creditum. *Veneramini* (inquit) *filii, Mysterium Domini, & solvite hunc, dum illud accipit. Neque enim æquum est ut quisquam vinculis adstrictus Christum suscipiat, qui pro nobis passus est, ut nos ab inferni vinculis liberaret*. Perspicuum igitur est Anastasium Sinaitam de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia sensisse, credidisse, docuisse, quod sentiebat, credebat, docebatque tunc temporis Ecclesia, quamvis circa circumstantiam aliquam hujus Mysterii, nondum penitus discussam & explicatam, erraverit.

ARTICULUS XIV.

De Evagrio Scholastico, & Joanne Jejunatore.

Evagrius. I. EVagrius Scholasticus, ortus ex urbe Epiphania in secunda Syria, anno Domini 536. vel 537. Antiochiæ causas egit, magnamque eo in munere famam consecutus est. Nomine Gregorii Antiocheni Episcopi scriptas Orationes, Relationes, Epistolas, Disputationes, in unum volumen congessit, & emisit in lucem Tiberio Constantino imperante, a quo propterea Quæsturæ dignitate donatus est. Nec multo post cum orationem de laudibus Mauritii Augusti, ob Natalem Theodosii Principis composuisset, codicillos Præfecturæ ab eodem Mauritio accepit, ut ipse in Epilogo historiæ suæ testatur. Edidit postea *sex Libros Historiæ Ecclesiasticæ*, exorsus ab iis temporibus, in quibus Theodoretus ac Socrates desierant, id est, ab Ephesina synodo; ab anno scilicet Christi 431. eamque ad duodecimum Mauritii Imperatoris annum perduxit, qui fuit annus Christi 594. De qua ita censuit Photius in Bibliotheca, Cod. 29. *Stylus huic non ingratus, tametsi interdum redundare quodammodo videatur. Verum in dogmatum veritate cæteris historicis accuratior est. Habet autem & de imaginibus quædam testimonia*.

Joannes Jejunator. II. Joannes Jejunator, gente Cappadox, Professione Monachus, vir eximiæ Sanctitatis & abstinentiæ, ob quam *Jejunatoris* nomen consecutus est, ab anno 585. ad annum 596. Constatinopolitanam rexit Ecclesiam. Labem aliquam ipsius aspersit Sanctitati, usurpatum *Oecumenici Patriarchæ* nomen, cujus ob superbiam appellationis a S. Gregorio Pontifice Maximo juste reprehensus est. Romanam tamen Sedem colebat, Romanique Pontificis Primatum venerabatur, ut constat ex S. Gregorio *Epistolis* 52. & 64. *Libri* 2. Profusissimæ fuit in Pauperes beneficentiæ, adeo ut bonis omnibus, & redditibus Ecclesiasticis erogatis, non modicam vim pecuniæ ab Imperatore Mauritio mutuo acceperit, ipsique data syngrapha res omnes suas oppigneraverit. Sed ubi migravit e vita, cum lectum dumtaxat ligneum, & vestem detritam ac deformem in ædibus Patriarchæ Mauritius invenisset, discerpsit syngrapham, & pauperem supellectilem ceu pretiosissimas reliquias asportari jussit in Palatium, qua solemnium jejunorum diebus usus est, ut refert Nicephorus *libro* 10. *Historiæ Ecclesiasticæ, cap.* 34. Ipsum *Virtutis domicilium* vocat Sophronius Hierosolymitanus Patriarcha, apud Photium, cod. 231. *Sanctæ memoriæ Episcopum* appellat S. Isidorus *lib. de Viris Illustribus*. Ut Sanctum colit Ecclesia Græca. De trina in Sacramento Baptismatis mersione scripsit ad S. Leandrum Hispalensem Episcopum, teste S. Isidoro. Eidem tribuitur *Homilia de Pœnitentia*, quæ ad finem Tomi 5. Operum S. Joannis Chrysostomi habetur. Edidit denique *Pœnitentialem Canonem*, quem *Joannes Morinus* vir doctissimus cum aliis Pœnitentialibus libellis adjunxit Commentario suo Historico *De Administratione Sacramenti Pœnitentiæ*. Ejus nimiam indulgentiam Græci ad severiorem disciplinam proniores improbarunt. De illo ita scribebat *Nicephorus Chartophylax* ad *Theodosium Monachum* Corinthi Inclusum, circa annum Christi octingentesimum. *Quod autem ad editos Canones a Joanne Jejunatore, consuetudinem recipimus, juxta uniuscujusque viree correctionum moderandarum: Eo excepto quod dicimus, quæ secundum Canonum disciplinam visa sunt a Joanne Jejunatore dicta esse, si quis cordatus consideraverit, ex Patrum sententia dependere*. *Græci nimiam indulgentiam Joannis Jejunatoris erga pœnitentes arguunt.*

Multo acrius ipsum carpit Constantinopolitana Synodus. Alexio Comneno Imperante, post annum Christi millesimom octogesimum primum celebrata, quorumdam Monachorum Interrogationibus respondens. *Hoc Jus Canonicum Jejunatoris* (inquiunt Patres) *nimia indulgentia usum, multos perdidit. Qui itaque in boni cognitione existunt, & ab eo excidunt, corrigantur*.

Non esse tamen obnoxiam reprehensioni indulgentiam Joannis Jejunatoris in definiendis Pœnitentiæ operibus & tempore, sed eximiæ ipsius prudentiæ tribuendam, & laude dignissimam, persuasum habebit, qui legerit hæc ipsius verba. *Pœnæ imponuntur secundum vires & voluntatem eas suscipientis, & non secundum peccatorum proportionem. Contingit enim eum qui pauca peccavit, cum animo est bono, & prompto, pœnas, sive Epitimia magna libenter accipere, ut non modo peccatorum remissionem referat, sed etiam coronam; Istum vero qui multa peccavit, cum animo est remisso & segni, castigatione uffici parum severa, ne pœnæ gravitate absorbeatur, & animo languens, omnia deferat. Non enim jubemur gravia reddere levia, & gravia imponere. Suave est enim Christi jugum, & onus leve. Dijudicare enim debet amanter & clementer differentiam & personarum, & locorum, & scientia & ignorantia, & in omnibus Sanctorum Patrum scopum & mentem presse sectari. Sic enim ait S. Chrysostomus: Pœnitentia tempore non judicatur, sed animi dispositione. Magnus Basilius conformiter: Ista tempore non judicamus, sed in modum formamque Pœnitentiæ mentem intendimus. Præterea, humanissimus Chrysostomus Ninivitas multis non habuisse opus diebus asserit ut pœnitentiam agerent, sed tribus solis: Latronem vero ne quidem tot horarum, sed satis illi fuit ad pœnitentiam temporis spatium, quo verbum pronuntiavit, ita ut in momento paradisum intraverit. Hæc igitur cognoscens, ne accurate secundum Canones Epitimia definias, sed secundum personæ qualitatem*. *Ejus indulgentia in definiendis Pœnitentiæ operibus & tempore, prudentiæ tribuenda.*

ARTICULUS XV.

De Joanne Biclarensi, Eulogio Alexandrino, & Leandro Hispalensi.

I. JOannes Biclarensis, Gothus origine, Scalabitanus ex Provincia Lusitaniæ, Constantinopoli Græcis & Latinis literis imbutus adolescens, reversus in Hispanias, sub Leuvigildo Ariano Gothorum Rege Barcinonem amandatus exul, ad radices Pyrenæorum montium condidit Monasterium, quod *Biclaro* dicitur, ubi congregata Monachorum societate, scripsit Regulam ipsi Monasterio profuturam. Inde Gerundensis Episcopus factus est. *Chronicon* scripsit ab anno 2. Justini Junioris Imperatoris, Christi 566. ad annum 8. Mauritii Augusti, Christi 590. quasi Appendicem ad Chronicon Victoris Tunonensis. Ejus cum laude meminit S. Isidorus *lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, cap. XXXI.*

II. Eulogius *Alexandrinus Patriarcha* S. Gregorio coævus & amicissimus, *Libros quinque contra Novatianos* composuit, quos Photius in Bibliotheca Cod. 182. commemorat, eorumque argumenta recenset. Excerpta describit Codice ducentesimo ac octogesimo. Scripsit etiam duos Libros *contra Severum & Timotheum Hæreticos*, in defensione Epistolæ S. Leonis ad Flavianum, & Synodi Chalcedonensis, quorum Excerpta leguntur apud Photium, Cod. ducentesimo vigesimo-quinto. Item Librum *contra Theodosium & Severum*, de quo idem Photius, Cod. 226. Item *Invectivam Orationem contra unitatem subito exortam inter Theodosianos & Gajanitas Acephalos*, de qua idem Photius Cod. 227. Præterea *Orationes undecim*, quarum argomenta & Breviarium legi possunt apud eumdem Photium, Cod. CCXXX.

III. S. Leander, ex Carthaginensi Hispaniæ Provincia otiundus ex Monacho Hispalensis Episcopus, S. Gregorio Magno amicissimus, qui *Libros Moralium in Job* ipsi nuncupavit, adversus Arianam hæresim plora scripsit Opuscula, Librum *De Institutione Virginum, ad Florentinam Sororem*, plores Epistolas, multaque ad Officii Ecclesiastici augmentum & decorem spectantia. De ipso, ejusque Operibus lege Sanctum Isidorum *lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, cap. XXVIII.*

ARTICULUS XVI.

De Scriptis Sancti Gregorii Magni.

I. SAnctus Gregorius Magnus, Scriptis sanctitatem ac eruditionem ubique spirantibus singularem, Ecclesiæ Catholicæ multum profuit, æternumque proderit. *Moralia in Job* rogante *S. Leandro*, Virisque Religiosis, quibuscum Constantinopoli convivebat, dum Sedis Apostolicæ Apocrisiarium apud Tiberiom Imperatorem ageret, concepit, perfectomque Opus eidem Leandro Hispaleosi Episcopo nuncupavit. Opus illud Moralis Evangelicæ promptuarium est, Concionatoribus, & animarum Curatoribus ac Directoribus diligenter & assidue legendum.

Moralia in Job.

Pastoralis Libri S. Gregorii Synopsis.

II. *Librum Pastoralem* edidit a Joanne Archiepiscopo Ravennate reprehensus quod Episcopatum declinasset. Hoc Libro docet quantum sit Officii Pastoralis pondus, quam ægre suscipiendum, qua exequendum cura. Quatuor in partes hunc Librum distribuit. Explicat in prima qualis ad Episcopatus colmen venire quis debeat. Imperitos ad regimen Ecclesiæ venire non debere docet. *Nulla ars*, inquit, *doceri præsumitur, nisi intenta prius meditatione discatur. Ab imperitis ergo Pastorale Magisterium qua temeritate suscipitur, quando ars est artium regimen animarum?* Locum regiminis subire non debere, qui moribus impugnant, quod verbis prædicant. *Unde fit ut cum Pastor per abrupta graditur, ad præcipitium grex sequatur.* Res adversas utiliores esse saluti, quam secundas. *Nam plerumque adversitatis magisterio sub disciplina cor premitur: Quod si ad regiminis culmen eruperit, in elationem protinus usu gloriæ permutatur.* Suscepti curam regiminis mentem per diversa distrahere, ita ut *In exteriorum dispositione sollicita, sui tantummodo ignara, sciat multa cogitare, se nesciat.* Reprehendit illos, qui magnis virtutum muneribus ditati, dum solius contemplationis studiis inardescunt, parere utilitati proximorum & gregem Dei pascere renuunt. *Qua enim mente*, inquit, *is qui proximis profuturus enitesceret, utilitati cæterorum secretum præponit suum, quando ipse summi Patris Unigenitus, ut multis prodesset, de sinu Patris egressus est ad publicum nostrum?* Eum qui vere humilis est, in recusando regiminis culmine, cum sibi imperatur, pertinacem esse non debere, si jam donis præventus est, quibus & aliis prosit: Sed *ex corde fugere, & invitum obedire.* Quosdam laudabiliter prædicationis officium appetere, alios pari laude declinare: *Isaiæ* sese ultro offerentis, & *Jeremiæ* reluctantis exemplis id probari; sed in iis id observandum, quod *Is qui recusavit, plene non restitit, & is qui mitti voluit, ante per altaris calculum se purgatum vidit: Ne aut non purgatus adire quisque sacra Ministeria audeat: aut quem superna gratia elegit, superbe contradicat.* Quia vero difficile est purgatum se quemlibet esse agnoscere, *Prædicationis officium tutius declinari.* Observat eos qui præesse concupiscunt ad usum suæ libidinis Apostoli Sententiam arripere: *Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat:* Non advertentes illo tempore hoc dictum, quo quisquis plebibus præerat, primus ad martyrii tormenta ducebatur. *Tunc ergo*, inquit, *laudabile fuit Episcopatum quærere, quando per hunc quemque dubium non erat ad supplicia graviora pervenire.* Falli eos ostendit, qui bona opera animo proponunt, & se magna operaturos spondent, si ad Episcopatum perveniant: Quia *Sæpe sibi de se mens ipsa mentitur, & fingit se de bono opere amare quod non amat, de mundi autem gloria non amare quod amat: quæ principari appetens, fit ad hoc pavida cum quærit, audax cum pervenerit.* Tum docet qualis quisque ad regimen venire debeat: *Qui scilicet cunctis carnis passionibus moriens, jam spiritualiter vivit, qui prospera mundi postposuit, qui nulla adversa pertimescit, qui sola interna desiderat, &c.* Docet denique qualis quisque ad regimen venire non debeat, locum *Levitici* 21. quo Deus indicat *Moysi* qui ad Ministerium Templi & Sacrificiorum admitti non debent, moraliter exponens, & corporis vitiis ibi descriptis, vitia animorum adumbrata esse demonstrans, quibus indigni fiunt Clerici sacro regimine.

Secunda parte docet qualem se in ipso regimine Pastor debeat exhibere. Necesse esse ut sit *cogitatione mundus, operatione præcipuus, discretus in silentio, utilis in verbo, singulis compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus, bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum justitiæ erectus, interiorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum providentiam in interiorum occupatione non relinquens.* Solerter invigilare debere, *Ne hunc cupido placendi hominibus pulset; ne cum studiose interiora penetrat, cum provide exteriora subministrat, se magis a subditis diligi quam veritatem quærat: ne cum bonis actibus fultus, a mundo videtur alienus, hunc Authori extraneum reddat amor suus.* Oportere tamen ut Rectores boni placere hominibus appetant: *Ut dilectionem suam quasi quamdam viam faciant, per quam corda audientium ad amorem Conditoris introducant. Subditorum vitia aliquando prudenter esse dissimulanda*, sed indicandum quod dissimulentur: *aliquando & aperte cognita, mature toleranda, cum videlicet rerum minime opportunitas congruit ut aperte corrigantur. Aliquando vero subtiliter & occulta perscrutanda, ut quibusdam signis erumpentibus, Rector in subditorum mente, omne quod clausum latet, inveniat, & interveniente correptionis articulo, ex minimis majora cognoscat. Aliquando leniter arguenda; cum scilicet non malitia, sed sola ignorantia, vel infirmitate delinquitur. Aliquando vehementer increpanda, ut cum culpa ab authore non cognoscitur, quanti sit ponderis ab increpantis ore sentiatur.* Hæc porro omnia rite a Rectore præstari, *Si superna formidinis & dilectionis Spiritu afflatus, studiose quotidie sacri Eloquii præcepta meditetur.*

In

In III. Parte explicat, quo modo Pastor docere debeat. Non unam eamdemque cunctis exhortationem adhibendam, quia non iidem cunctorum mores: sicut nec ægris omnibus eadem adhibenda medicina est: aliter admonendos viros, aliter fœminas: aliter juvenes, aliter senes: aliter inopes, aliter locupletes: aliter lætos, aliter: tristes aliter subditos, aliter Prælatos: aliter hujus mundi sapientes, aliter hebetes: aliter incolumes, aliter ægros: aliter pigros, aliter præcipites: aliter mansuetos, aliter iracundos: aliter humiles alitet elatos: alitet pertinaces, aliter inconstantes, &c.

In IV. Parte docet Pastorem qui suo tam sancte munere fungitur, ad semetipsum redire debere, *Nec recta respicere quæ egit, sed quæ agere neglexit: ut dum cor ex memoria infirmitatis atteritur, apud humililitatis Authorem robustius in virtute solidetur*. Sic denique librum concludit Pontifex humilitate maximus. *Ecce bone vir, reprehensionis meæ necessitate compulsus, dum monstrare qualis debeat esse Pastor invigilo, pulchrum depinxi hominem pictor fœdus; aliosque ad perfectionis litus dirigo, qui adhuc in delictorum fluctibus versor. Sed in hujus quæso vitæ naufragio orationis tuæ me tabula sustine, ut quia pondus proprium deprimit, tui meriti me manus levet*.

Pastoralem S. Gregorii Librum legere debent Episcopi, & secundum illum vivere.

Pastoralem S. Gregorii Librum pleraque Galliæ Concilia legere Episcopis jubent, ejus monitis insistere, præcepta exequi. Concilium Moguntiacum sub Carolo Magno, hunc maxime commendavit: Turonense anno 813. Canone 3. ita decernit: *Nulli Episcopo liceat Canones, aut librum Pastoralis a S. Gregorio Papa editum, si fieri potest, ignorare, in quibus se debet unusquisque quasi in quodam speculo assidue considerare*. Concilium Cabilonense II. eodem anno, Canone 4. *Episcopi Canones intelligant, & librum S. Gregorii de Cura Pastorali, & secundum formam ibidem constitutam & vivant & prædicent*. Concilium Aquisgranense anno 836. Canone 4. *Convenit Sacerdotali Ministerio scire formam Evangelicam, documenta Apostolica, Canonum instituta, normam Regulæ Pastoralis a Sanctissimo Pontifice Gregorio editæ, ne juxta eumdem Sanctissimum Virum, ab imperitis, quod absit, Pastorale Magisterium aliqua temeritate usurpetur, aut vilescat. Denique Hincmarus* Remensis Archiep. in Præfatione Opusculi 55. testatur sua ætate in more positum fuisse ut Pastorale S. Gregorii Magni una cum libro sacrorum Canonum in manus Episcopi qui ordinabatur traderetur in ipsa Ordinatione a Metropolitano, obtestante illum ut ita servaret in vivendo, docendo, & judicando, sicut ibi erat scriptum: quod & Episcopus ipse spondebat.

Homilia in Ezechielem.

Homilias in Ezechielem Prophetam a Notariis dum eas coram populo diceret, exceptas post annos octo emendavit, & ad *Marinianum* Episcopum misit. Quanti faceret SS. Patres, quantum se infra illos deprimeret, constat ex Præfatione. *Tua*, inquit, *Dilectio has sibi ad legendum mitti poposcerat, sed valde incongruum credidit ut aquam despicabilem hauriret quem constat de beatorum Patrum Ambrosii atque Augustini torrentibus profunda ac perspicua fluenta assidue bibere. Sed rursum dum cogito quod sæpe inter quotidianas delicias etiam viliores cibi suaviter sapiunt, transmisi minima, legenti potiora; ut dum cibus crassior velut pro fastidio sumitur, ad subtiliores epulas avidius redeatur*.

In Evangelia.

III. *Homilias XL. in Evangelia*, quarum nonnullas a se dictatas, assistenti plebi per Notarium recitari jusserat, quasdam vero ipse pronuntiaverat, emendatas misit ad *Secundinum Tauromenitanum Episcopum*.

Dialogi S. Gregorio Magno vindicantur.

IV. Nonnulli Authores, non solum Heterodoxi, sed etiam Catholici, *Libros Dialogorum* S. Gregorii Magni esse negarunt, Gregorio II. qui propterea *Dialogus* a Græcis appellatus sit, hoc Opus tribuentes. Verum hi refelluntur ipsius Gregorii Magni testimonio, *Epistola* 50. *lib.* 2. *Indict.* 11. *ad Maximianum* data. Secundo, in Homiliis & in Dialogis easdem historias, iisdem fere verbis expressas, & tamquam ab eodem relatas, legere est. Ut in *lib. Dialogorum, c.* 6. *& lib.* 4. *c.* 56. ubi de *Cassio* Narniensi Episcopo verba facit, de quo etiam *Homilia* 37. *in Evangelia lib.* 4. *cap.* 14. de *Servulo* ait se in homiliis locutum quod videre est *Homilia* 15. *in Evangelia*. In eodem *lib.* 4. *cap.* 15. loquitur de *Romula*, de qua se in homiliis verba fecisse testatur, scilicet *Homilia* 30. *in Evangelia*. Plura alia exempla proferri possunt. 3. *Pelagium* Papam *prædecessorem suum* vocat, quo narrante se multa novisse ait de *Martino* Monacho [*lib.* 3. *cap.* 16.] *Cap.* 19. ejusdem libri, de *Autharith* Longobardorum Rege mentionem habet, de quo *lib.* 1. *Epistola* 17. & alibi 4. Historia *S. Hermenegildi* S. Gregorii Magni temporibus contigit: quam fuse narrat *cap.* 31. *lib.* 3. eamque a *S. Leandro* Hispalensi Episcopo, amico suo, qui eidem interfuerat, se didicisse testatur. Et *cap.* 32. 36. & 37. de sua ad Urbem Constantinopolitanam legatione cum esset Pelagii II. Apocrisiarius, refert. Denique scripturus vitam *Sancti Benedicti*, initio *lib.* 2. *Dialogorum*, ait se quæ de eo dicturus est, accepisse a quatuor ejusdem Sancti discipulis, quorum adhuc duo in vivis erant. Ex quibus colligitur, Dialogos istos Gregorio Magno tribuendos esse, non Gregorio II. centum quinquaginta annis juniori.

Accedunt Authorum, qui post S. Gregorium vixerunt testimonia, qui summo consensu Dialogos illi tribuerunt, & sub ipsius nomine laudarunt, scilicet *S. Paterius* ipsius discipulus in testimoniorum libro ex omnibus S. Gregorii Operibus collecto: *Taius* Cæsaraugustanus Episcopus qui florebat anno 630. in collectaneo ex operibus S. Gregorii, quinque in libros diviso. S. Ildefonsus Toletanus Episcopus lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, cap. 1. Julianus ejusdem Ecclesiæ Episcopus, in Prognostico futuri sæculi: Venerabilis Beda lib. 2. Historiæ, c. 1. Paulus Diaconus & Joannes Diaconus, in Vita S. Gregorii. Adrianus I. in Epistola ad Carolum Magnum pro VII. Synodo, Anastasius Bibliothecarius in Vita Zachariæ Papæ, Hincmarus passim in suis Operibus, Paschasius Ratbertus in lib. de Corpore & Sanguine Domini, Prudentius Trecensis Episc. lib. de Prædestinatione, cap. 17. Photius in sua Bibliotheca cod. 252. ubi & Dialogos Sancti Gregorii a Zacharia Papa in Græcam linguam versos testatur, Regino Prumiensis Abbas lib. 2. de Ecclesiasticis Disciplinis, c. 198. Concilium Tribnriense sub Formoso, cap. 17. Berno Augiensis in libello de rebus ad Missam spectantibus c. 12. Burchardus Wormatiensis Episc. passim in sua Decretorum Collectione, Algerus lib. 2. de Sacramento Corporis & Sanguinis Domini, cap. 31. Lanfrancus in lib. de Corpore & Sanguine Domini, cap. 14. & 20. Durandus Troarnensis & Guitmundus Aversanus Episcopus, Anselmus Lucensis Episcopus in Collectione Canonum, Sigebertus, Ivo Carnotensis, Honorius Augustodunensis, Rupertus, S. Bernardus, Gratianus, Petrus Lombardus, S. Thomas. Tandem MSS. Codicum summus consensus ostendit Dialogos genuinum Opus esse Sancti Gregorii Magni.

Objiciunt, qui hoc Opus abjudicant S. Gregorio, Stylum in Dialogis & in aliis ejus libris omnino diversum, inæqualem, inelegantem, barbaris & corruptis vocibus squallidum.

Styli diversitas in prolixo Opere non insolita.

Respondeo, Styli diversitatem aliquam esse, non omnimodam. Et quis nescit varium esse stylum pro varietate Tractatuum, ac Materiarum? Certe S. ipse Gregorius fatetur se eodem stylo Moralium libros non scripsisse. Sic enim loquitur lib. 11. c. 1. *Quamvis in prolixo Opere esse culpabilis styli mutabilitas non debeat, &c.* Et paulo post: *Immutationem styli, Lector meus, æquanimiter accipe, quia & sæpe eosdem cibos edentibus diversitas placet coctionis*. Phrases vero & dictiones barbaras non in hoc solum, sed & in aliis Sancti Gregorii Operibus legimus. Nec mirum: has enim Longobardorum, & aliorum populorum barbaries in Italiam invexerat, & jam Latina lingua defecerat a prisca puritate. Secundo, verba illa paulo rusticiora, non sua esse, sed aliorum S. Gregorius in Prologo Dialogorum profitetur. Tandem stylum & cultum sermonibus neglexit S. Gregorius veritatis & simplicitatis amantior quam elegantiæ, ut constat ex ejus Epistola *ad Leandrum* libris Moralium præfixa, ubi de his ita loquitur: *Ipsam artem loquendi, quam magisteria disciplinæ exterioris insinuant, servare despexi. Nam sicut hujus quoque Epi-*

S. Gregorii Stylus.

stolæ

stolæ tenor enuntiat, non metacismi collisionem fugio, non barbarismi confusionem devito, situs motusque præpositionum casusque servare contemno. Quia indignum vehementer existimo ut verba cœlestis oraculi restringam sub regulis Donati. Neque enim hæc ab ullis Interpretibus in Scripturæ Sacræ authoritate servata sunt.

Objiciunt secundo, in Dialogis quædam S. Gregorii doctrinæ adversari ut *lib. 4. c. 29.* ubi gehennæ ignem esse corporeum dicitur, cum asserat S. Gregorius *lib. 15. Moralium, cap. 17.* hujusmodi ignem esse incorporeum exponens illa verba Job 20. *Devorabit eum ignis, qui non succenditur.* Miro valde modo, inquit, *paucis verbis expressus est gehennæ ignis: ignis namque corporeus, ut esse ignis valeat, corporeis indiget fomentis .... At contra gehennæ ignis, cum sit incorporeus, & in se missos reprobos corporaliter exurat, nec studio humano succenditur, nec lignis nutritur.*

Respondeo, etsi in quibusdam editionibus & in nonnullis Codicibus MSS. ita legatur, *cum sit incorporeus*, in antiquissimis & melioris notæ Codicibus MSS. Romanis, Gallicanis, Anglicanis, legi, *cum sit corporeus*. Plurima laudat *Gussanvillæus*, sicut & antiquiores emendatioresque Editiones, quorum Authores ita legerunt. Unde prior lectio error est ex oscitantia Exscriptorum & Librariorum profectus. Id confirmat 1. ex Codice MS. Corbejensi tempore *Adhalardi* Abbatis circa annum 750. in quo habetur liber cui titulus est, *Ecloga, de Moralibus Job quas Gregorius fecit*, ubi l. 15. legitur: *Gehennæ ignis cum sit corporeus*, &c. ut apud S. Gregorium. 2. Id confirmat ex *Odone Cluniacensi*, in *Epitome Moralium S. Gregorii, cap. 20. num. 26.* & ex *Garnero* Canonico Regulari S. Victoris Parisiensis sub Hilduino Abbate, in Opere, quod *Gregorianum* nominavit, *lib. 11. c. 1.* eodem modo legentibus, & ex MS. Codice qui asservatur in Bibliothecæ Cœlestinorum Parisiensium, qui inscribitur, *Remediarium Conversorum*, qui collectus est ex dictis S. Gregorii in Moralibus: in quo eodem modo legitur laudatus Sancti Gregorii locus [*III. P. lib. 6. cap. 7.*] Eadem lectio confirmatur ex *Prudentio* Trecensi, & *Floro* Ecclesiæ Lugdunensis Diacono, contra *Joannem Scotum Erigenam* scribentibus. Denique eo modo hunc locum laudavit *S. Thomas, in 4. Sententiarum Dist. 44. Quæst. 2.* & Codices sive MS. sive editos; qui legunt: *Ignis gehennæ cum sit incorporeus*, corruptos esse observavit *Sixtus* noster *Senensis lib 5. Bibliotheca Sacra, Annotatione* 143.

Objiciunt tertio, multas in dialogis historias referri penitus incredibiles.

Miraculis quæ S. Gregorius narrat non temere deroganda fides.

Respondeo, historias, quas refert in dialogis Sanctus Gregorius, vel ipsum vidisse, vel ab aliis fide dignis testibus auditas narrasse. Miracula autem quæ narrat, incredibilia quidem videri, si ad rationis humanæ trutinam expendantur: non vero si spectetur Dei potentia & fidei virtus, quæ quantæ sint, eo melius quisque intelligit, quo sanctior est. Hinc Sanctus Gregorius Nazianzenus asserit generosa pectora de Miraculis minus dubitare. S. Augustinus fabularum, si quis alius osor, similia multa commemorat, nec de veritate diffidit. Et Theodoretus in *historia Religiosa* quædam narrat non minus incredibilia, si humano illa judicio metiamur. De quibus in Præfatione ita scribit: *Rogo autem, qui in hanc religiosam inciderint historiam, ne iis quæ dicuntur minus credant, si quid audient quod eorum vires superet, nec ex se illorum virtutem metiantur; sed aperte sciant quod piorum animis Deus desuper metitur dona Sanctissimi Spiritus, & majora largitur perfectioribus. Hæc autem a me dicta sunt ad eos qui in rerum divinarum mysteriis non sunt accurate admodum initiati. Mystæ enim adytorum Spiritus sciunt gloriam Spiritus, & quænam per homines in hominibus faciat miracula, attrahens incredulos ad Dei cognitionem. Qui autem non est crediturus iis quæ a me dicenda sunt, clarum est eum ne iis quidem credere tamquam veris quæ per Mosem, & Jesum, & Eliam, & Eliseum facta sunt, habere autem etiam pro fabulis miracula quæ facta sunt a SS. Apostolis. Sin autem illa esse vera testatur, hæc quoque credat esse a falso aliena. Quæ enim in illis operata est gratia, ea per illos quoque fecit quæ fecit. Ex iis autem quæ sunt dicenda, ipse quidem vidi nonnulla: quæ autem non vidi, audivi ab illis qui viderunt, viris virtutis amantibus, & qui digni sunt habiti ut & eos viderent, & eorum doctrina fruerentur. Evangelicæ autem doctrinæ scriptores fide digni non solum sunt Matthæus & Joannes, magni & primi in Evangelistis, qui Domini videre miracula: Sed etiam Lucas & Marcus, quos qui ab initio viderunt, & fuerunt verbi Ministri, non solum quæ passus est, & quæ fecit Dominus, sed ea etiam quæ perpetuo docuit, accurate docuerunt.* Eadem S. Gregorius de iis quæ in dialogis suis narrat, dicere potuisset.

Denique si miracula quædam publico tantum rumore jactata commemoraverit in dialogis suis Sanctus Gregorius, & in aliquibus forte erraverit, pietatis error est, quam non decet in hujusmodi factis tam esse anxiam. Nec vero S. Gregorii credulitas, etsi paulo major fuisset, ratio est cur ipso indigni dialogi censeantur. Ut enim observat *Melchior Cano* vir doctissimus, lib. 11. de Locis Theologicis, cap. 6. *Theologum admoneri operæ pretium est, ne id statim illi persuasum sit, omnia quæ magni Authores scripserint, undique esse perfecta. Nam & labuntur aliquando, & oneri cedunt, & indulgent ingeniorum suorum voluptati; vulgoque [ut dixi] interdum etiam indulgent: Nec semper intendunt animum, & nonnumquam fatigantur, adeo ut Ciceroni Demosthenes dormitare, Horatio vero Homerus quandoque ipse videatur. Summi enim sunt, homines tamen. Quæ ego eadem de Beda atque Gregorio jure, fortasse ac vere dicere possum. Quorum ille in historia Anglorum, hic in dialogis, quædam miracula scribunt vulgo jactata & credita, quæ hujus præsertim sæculi Aristarchi incerta esse censebunt. Equidem historias illas probarem magis, si earum Authores, juxta præfinitam normam severitati judicii, curam in eligendo majorem adjunxissent. Sed quoniam modeste & circumspecto judicio de tantis viris pronuntiandum est, ne in his quidem duobus rejicienda sunt plurima. Pauca enim in eis possis arguere, quamvis historiam ecclesiasticam revocare ad severiora judicia contendas. Ac si necesse est in alteram peccari partem, omnia eorum probari legentibus, quam multa reprobari malo.*

Omnia quæ summi viri scripserunt, non sunt undique perfecta.

Et paulo ante regulas tradens quibus veraces historicos a fallacibus distinguere atque internoscere valeamus, ait: *Prima lex ex hominum probitate, integritateque sumetur. Quæ omnino res locum habet, cum quæ narrant historici, ea vel ipsi se vidisse testantur, vel ab his qui viderunt, accepisse: Qualia sunt pleraque in Epistolis Ambrosii, Cypriani, Hieronymi, Augustini, in libris quoque hujus de Civitate Dei, in dialogis Gregorii, breviter in omnibus fere Doctorum Ecclesiæ probatissimorum Scriptis: In quibus mendacium suspicari, quod ad memoriam sempiternam transferre illi scribendo voluerint, piaculum est. Magnis quippe præclarisque virtutibus viri sanctissimi atque optimi id consequi meruerunt; ut in rebus ejusmodi, quas vel spectasse se, vel ab aliis fide dignis, qui spectarint, se audisse testati sunt, fides omnino illis habeatur. Qua in re Erasmus Roterodamus, aliique juniores quidam sæpe ac licenter erraruut.*

Epistola ad Secundinum interpolata.

V. Inter *Epistolas Sancti Gregorii*, quinquagesima quarta libri septimi, *Ad Secundinum Inclusum* data, variis assumentis interpolata est. Disciplinam circa Lapsos Sancti Gregorii placitis ex adverso repugnantem exhibet. Clericos nimirum criminibus canonicis fœdatos, post Pœnitentiam ad sacrum revocandos Ministerium, & pristino restituendos asserit honori. Contrarium vero Sancto Gregorio semper visum est, ut constat ex *lib. 1. Epistola* 18. *lib. 3. Epistola* 26. *lib. 4. Epistolis* 15. 16. 17. *lib. 6. Epistola* 39. *lib. 7. Indict.* 10. *Epistola* 27. *&c.* Præterea fragmentum de Lapsis, quod incipit: *Et quia tua Sanctitas* usque ad illa verba: *De Ordinationibus vero, &c.* in maxima parte MSS. Codicum non reperitur: Et intrusum esse ostendit orationis inconsequentia. Adde hanc vocem, *Sanctitas*, S. Gregorio esse inusitatam, quam vix Episcopis tribuit, numquam vero Monachis, erga quos solummodo utitur voce *charitatis* aut *dilectionis*. Aliud fragmentum de Imaginibus pauci Codices habent. Antiqua est Epistolæ istius interpolatio.

tio. Constat enim ex Pauli Diaconi, qui anno 801. obiisse dicitur Epistola data *Ad Adhalardum Abbatem Corbejensem*, hanc Epistolam unam fuisse ex quinquaginta quatuor Sancti Gregorii, quas colligere potuerat Paulus. In ejus autem Collectione legitur fragmentum de Clericis Lapsis, quod etiam *S. Anselmus lib.* 1. *Epistola* 56. recipit. *Isidorum Mercatorem* hujus interpolationis authorem esse, Eruditi suspicantur.

Epistolam ad Joannem Syracusanum, S. Gregorio temere abjudicat Rivetus.

Epistolam LXIV. Libri VII. Indict. 2. *ad Joannem Episcopum Syracusanum* datam, *Rivetus* temere abjudicat Sancto Gregorio, propter hæc verba Romani Pontificis Primatum in universa Ecclesia, & in ipsas Sedes Patriarchicas magnifice commendantia: *Nam de Constantinopolitana Ecclesia quod dicunt, quis eam dubitet Sedi Apostolicæ esse subjectam? Quod & piissimus Dominus Imperator, & frater noster Eusebius ejusdem civitatis Episcopus, assidue profitentur*. Nullus autem Gregorii tempore fuit *Eusebius* Constantinopolitanus Episcopus. At Pseudocriticum hæresis in transversum egit, qui quam suo incommodam errori vidit Epistolam, & Missam, & Primatum Romani Pontificis asserentem, spuriam inverecunde asseruit. Hunc vero Codices omnes MSS. & editi, etiam Anglicani a *Jamesio* collati, refellunt, in quibus hæc habetur clausula excepto *Eusebii* nomine, quod Librariorum oscitantia additum est. Legendum itaque: *Et frater noster ejusdem civitatis Episcopus*. Expuncta voce *Eusebius*, quæ in melioris notæ Codicibus MSS. Vaticanis, Anglicanis, Gallicanis, quos *Gunsavillæus in Notis* laudat, non reperitur.

Epistola ad Senatorem non est supposita S. Gregorio: interpolata tamen viris eruditis videtur.

Epistola X. libri 11. *ad Senatorem Presbyterum* data, Privilegium Xenodochii Augustodunensis continens, a quibusdam spuria vel interpolata asseritur, ob hanc clausulam: *Si quis vero Regum, Sacerdotum, Judicum, personarumque sæcularium, hanc Constitutionis nostræ paginam agnoscens, contra eam venire tentaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, &c.* Injusta, inquiunt, Privilegii pœna est, quæ ultra meritum irrogatur: quæ pacem quæ salutem populi turbat, ut privatorum utilitatem procuret, est iniqua, inofficiosa, inhumana: Quæ Reges gratis aut temere abdicat, est intoleranda. Secundo, hæc clausula in aliis Sancti Gregorii Privilegiis indubitatis non legitur. Tertio, cum hæc clausula, *Si quis vero, &c.* post S. Gregorium Magnum Romæ obtinere cœpit, in ea Regum nulla facta est mentio, ut constat ex Nicolai Primi Epistola ad *Trasulfum Abbatem*, & ex Epistola 111. Joannis Octavi *Ad omnes Christi Fideles*. IV. Adeodatus Papa in Privilegio quodam relato a *Sirmondo*, anno 670. illud largiri vix audet, scribens his verbis: *Parumper autem ambigimus, idcirco quod mos atque traditio Sanctæ nostræ Ecclesiæ plus non suppetat, a regimine Episcopalis providentiæ Religiosa loca secernere*.

At MSS. omnium Codicum hanc Epistolam habentium summus consensus, ipsam legitimam probat. Nec obstat clausula, *Si quis vero Regum, &c.* quæ Reges non abdicat, ut quidam putant, in quos major fuit Sancti Gregorii observantia, quam ut eos regno privare vellet, aut se posse existimaret. Legatur Epistola 62. lib. 2. ad *Mauritium* Imperatorem data. Illa itaque verba, *Si quis Regum, &c.* imprecantis verba sunt, non imperantis, aut decernentis; sicut illa: *In æterno examine districtæ ultioni subjaceat*. Certe non absimiles imprecationes leguntur in Conciliis Toletanis IV. *Canone* 75. VI. *Canone* 3. VII. *Canone* 1. etiam in Reges, Canonum, Legum, aut præstiti juramenti violatores. Et in Testamento *S. Radegundis*, apud Gregorium Turonensem *lib.* 9. *cap.* 42. Et nunc omnia Pontificum Diplomata imprecatoriis clausulis desinunt; quarum ea vis est ut pœnam a Deo infligendam transgressoribus Pontificii Decreti comminentur. Vel respective intelligenda est hæc clausula: Ut Sacerdotibus quidem sub pœna exauthorationis prohibebat, ne quid contra memoratum Privilegium moliantur: Regibus vero, Judicibus, & aliis sæcularibus personis, sub pœna excommunicationis. Etsi vero in aliis S. Gregorii Privilegiis non reperiatur hæc clausula, non est consequens quod Gregoriana non sit. Huic enim, quod a Brunichilde Regina, & Theodorico Rege Francorum postulatum esset, majoris authoritatis pondus clausula hac execratoria addere Sanctus Gregorius voluit. Hæc autem verba velut Sancti Gregorii laudat Gregorius VII. *lib.* 8. *Registi Epistola* 21. In Vita S. Hugonis Monachi Augustodunensis apud Andream Duchesne, Tom. 3. Scriptorum Historiæ Francorum refertur eadem clausula ex Epistola *ad Lupponem*. Flodoardus *lib.* 3. *Historiæ Remensis, cap.* 27. meminit alterius Privilegii, adinstar istius de quo agimus, & in aliis quampluribus Privilegiis eadem clausula reperitur. Hincmarus *Opusculo* 46. eam describit ex Privilegio, quod recenter Ecclesiæ Bellovacensi concessum fuerat. In eodem Opusculo ultimam periodum literarum, quas Sanctus Gregorius *Sabino Subdiacono* direxit, hoc modo citavit. *Et Sanctus Gregorius in Epistola ad Sabinum Subdiaconum* * *Sacrilegum*, inquit, *& contra leges est, si quis quod venerabilibus locis relinquitur, prava voluntatis studiis, suis tentaverit compendiis retinere*. Sed hinc argumentum ducunt viri eruditi, quo hancce clausulam addititiam esse probant. Hincmarus enim qui hæc monumenta citat, allegasset proculdubio & Gregorii literas *ad Senatorem*, si postremas habuissent periodos, in quibus hodie clausula supra recitata legitur. Corruptas etiam existimant has literas eo loco, ubi Augustodunensi Episcopo præcipitur, ut si propter crimen Abbas Xenodochii deponendus sit, *adhibitis sex aliis Episcopis suis subtili hoc investigatione perquirat*. Quomodo enim, inquiunt, sex Episcopos suos adhibere posset Augustodonensis Episcopus, qui nec est Metropolitanus, nec si Metropolitanus esset, tot Episcopos adhibere posset, quia Provincia Lugduonensis I. cui contribuitur, præter Lugdunensem Metropolitanum, quatuor tantum Episcopos habet, Augustodunensem, Lingonensem, Cabilonensem, & Matisconensem? Expungendam itaque prædictam periodum volunt, aut ita corrigi: *Non solus Episcopus civitatis Augustodunensis causam examinet, sed adhibitis aliis Episcopis, subtili hoc investigatione perquirat*. Sed esto, quædam clausulæ huic Epistolæ additæ fuerint, illa præcipue *Si quis vero Regum*, ante Gregorii VII. ætatem: Non est consequens totam Epistolam supposititiam esse, confictumque Privilegium. Nec Adeodati Papæ verba id evincunt. Nam apprime cum S. Gregorio conciliantur, a quo concessa Privilegia Xenodochiis, & Monasteriis, ipsa a Diœcesana lege & jurisdictione Episcopi non eximunt, sed bonis oblatis consulunt dumtaxat, ut ea Monasteriis intemerata serventur, & facultatum liberam administrationem, & Abbatis electionem indulgent, non vero immunitatem omnimodam ab Episcopi regimine.

* Lib. 8. Ep. 6. Indict. 3.

Privilegium S. Medardi expenditur.

De Privilegio *Sancti Medardi Suessionensis* major est difficultas, cum in nullis MSS. Codd. Registi Sancti Gregorii habeatur, unico excepto *Sancti Victoris Parisiensis*, 400. ad summum annorum: Nec in scriniis Romanæ Ecclesiæ, unde repetendum erat, umquam extiterit, teste doctissimo Cardinali *Bona* in Literis ad eruditum virum *P. Gunsavillaum* datis Romæ die 14. Octobris 1670. quarum ipse refert verba in Notis ad hoc Privilegium. Gregorius VII. Papa, ut Henricum Germaniæ Regem authoritate Sedis Apostolicæ merito & excommunicatum & regno privatum ostenderet, Epistolam allegavit Gregorii Magni, *ad Senatorem*, Privilegio quod idem Gregorius Magnus Monasterio Sancti Medardi concessisse fertur, penitus omisso, ut *Cardinalis Perronius* in Oratione ad Tertium Francici Regni Ordinem observavit. Ex quo Viri Eruditi colligunt, Privilegium Suessionense Sancti Medardi Gregorio VII. recentius esse. Præterea Privilegium istud inscribitur *Omnibus Episcopis*, cum alia Privilegia a Sancto Gregorio concessa minime sic inscribantur: Et illud solum Episcopum Suessionensem attineret, in cujus Diœcesi Monasterium situm erat. Tertio, duo Portuenses Episcopi, *Gregorius & Felix* privilegio subscribunt, cum eodem tempore duos in eadem Sede Episcopos passus non sit S. Gregorius. Quarto, fictitia est civitas *Anania*, cujus Episcopus nomine *Petrus* Privilegio subscripsit. Lege *Joannis Launoii* Parisiensis Theologi Epistolas duas *ad Michaelem Girardum Vertoliensem Abbatem, contra Sammedardense Privilegium*. Lege & Religiosi viri *Roberti*

In Ep. ad Herimannum Metensem Episcopum, 12. lib. VIII.

berti

berti Quatrimerii Ascetæ Benedictini lucubrationem qua idem Privilegium tuetur. Lege etiam *Altesserræ* Tolosani Jurisconsulti & Antecessoris observationes in Epistolas Sancti Gregorii, quæ Joanni Launojo scribendi argumentum suppeditarunt: & quorum potior sit causa facile judicabis.

Epist. ad Felicem Messanæ Episcopum est S. Gregorii, sed interpolata.

Epistolam XXXII. Libri XII. datam ad *Felicem* Messanæ Episcopum *Blondellus* perperam abjudicavit S. Gregorio; quam ab eo scriptam evincit testimonium Joannis Diaconi, qui ejus partem retulit *lib. 2. cap. 37.* Ejus etiam meminerunt *Hincmarus*, in Tractatu *De divortio Lotharii & Tetherga, Quæstione 7. Epistola 33. cap. 4. & Epistola 59. Regino* Abbas Prumiensis, qui florebat anno 900. in prima Appendice ad libros *De Ecclesiasticis Disciplinis*, cap. 30. Tandem reperitur in multis Codicibus MSS. pluribus licet interpolationibus deformata. Ante hanc Epistolam habetur in quibusdam MSS. Epistola *Felicis*, ad quam hic respondet S. Gregorius. Sed hanc genuinam non esse multa probant: Et maxime quod in ea fiat mentio *Benedicti Syracusani* Episcopi, qui nusquam fuit: Immo his temporibus fuisse *Joannem* Episcopum liquet ex pluribus Epistolis, præsertim ex *Epistola 22. lib. XI.*

Epist. ad Augustinum, S. Gregorio vindicatur.

Epistolam XXXI. *Libri XII. ad Augustinum* datam *Rivetus* & alii Pseudocritici male Sancto Gregorio abjudicant. Nam etsi non reperiatur in multis Codicibus MSS. Regesti Sancti Gregorii, neque in MSS. Vaticanis primitus haberetur, ut constat ex Epistola 15. Bonifacii Moguntini Archiepiscopi *ad Notelmum*, Cantuariensem Episcopum, anno 745. certum tamen est eam extitisse in Anglia, quam scilicet *Venerabilis Beda* inseruit *lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Anglorum*. Hanc etiam Epistolam sub Sancti Gregorii Magni nomine laudant *Paterius* in lib. Testimoniorum, *Zacharias* in Concilio Romano anno 743. c. 15. *Ecbertus Eboracensis Episcopus*, qui vivebat anno 747. *cap. 130. Excerptorum*, *Halitgarius Cameracensis*, qui floruit an. 826. *lib. 5. cap. 17. Regino*, *Anselmus*, *Ivo*, *Gratianus*. Habetur denum in pluribus MSS. Codicibus, & in Collectione antiquissima Authoris Anonymi, quæ habetur MS. in Collegio *Corporis Christi*, Oxoniæ. Hac Epistola respondet S. Gregorius interrogationibus Augustini.

Epist. Synopsis.

Ad primam de bonorum Ecclesiasticorum distributione respondet, in quatuor portiones dividenda secundum canones. Cæterum Augustinum in Vita monastica institutum communem cum clericis suis vitam ducere debere. Ad secundam de clericorum matrimoniis respondet, inferioribus clericis, qui continere non possunt, permittendum ut uxores ducant; ipsis cum nupserint, viritim assignanda stipendia, & invigilandum ut sub Regula Ecclesiastica vivant, a qua eos matrimonium non solvit. Ad tertiam respondet, ipsum ex variis Ecclesiarum ritibus eos inducere posse in novellam Anglorum Ecclesiam, quos prudenter elegerit. Ad quartam, de pœnitentia furum, & restitutione rerum Ecclesiasticarum respondet, quosdam fures verberibus, pauperes scilicet, quosdam damnis puniendos: Damnis scilicet divites, verberibus pauperes, alios gravius, alios levius. Ecclesiam sibi ablata cum augmento non recipere, & lucra de damnis non quærere. Proinde simplici restitutione contentam esse. Ad quintam respondet, duos fratres contrahere posse cum duabus sororibus. Ad sextam de gradibus consanguinitatis impedientibus matrimonium, indulget Anglis ut in tertia generatione copuleotur. Ad septimam respondet, eos qui ante conversionem suam in gradu prohibito contraxerunt, non esse separandos, nec privandos communione, sed monendos ut abstineant ab usu matrimonii. Ad octavam respondet, Ordinationes Episcoporum fieri non debere sine tribus Episcopis, quorum unus ordinet, alii testes Ordinationis assistant; Sed Augustinum, qui solus tunc erat in Anglia Episcopus, sine Episcopis ordinare posse Episcopum. Ad nonam respondet, in Galliarum Ecclesiis nullam authoritatem habere Augustinum, Britannorum vero omnium Episcoporum curam ipsi committit. Obsecratio Augustini ut Sanctus Gregorius S. Sixti Martyris Reliquias ad ipsum mittat, & Gregorii responsio qua ejus precibus annuere se testatus, sunt assutæ huic Epistolæ, absunt ab

omnibus exemplaribus Bedæ, unde illam habemus, necnon a MSS. Telleriano & Carnotensi, & ab Editionibus 1504. & 1508. Præterea mittere Reliquias a S. Gregorii more alienum est; ut constat ex *Epistola 30. lib. 4.* Ad decimam respondet, mulierem prægnantem baptizari posse; nihil obesse quin statim post partum ad Ecclesiam accedat. Cum ea misceri virum non debere, donec ablactetur infans. Quod suadet tantummodo S. Pontifex, non præcipit. *Prava autem*, inquit, *in conjugatorum moribus consuetudo surrexit, ut mulieres filios quos gignunt, nutrire contemnant, eosque aliis mulieribus ad nutriendum tradant. Quod videlicet ex sola causa incontinentiæ videtur inventum: Quia dum se continere nolunt, despiciunt lactare quos gignunt. Hæ itaque quæ filios suos ex pravo consuetudine aliis ad nutriendum tradunt, nisi purgationis tempus transierit, viris suis non debent admisceri.* Viros uxoribus misceri non debere docet, cum suo sexui consueta patiuntur. Quod solius non esse consilii, sed præcepti, Theologi doctissimi existimant, & Clementis Alexandrini, in *Pædagogo*, Sancti Chrysostomi *Homilia 5. in Epistolam ad Titum*, Sancti Augustini *Quæstione 64. in Leviticum*, testimoniis nituntur. Legatur Estius *in IV. Sententiarum* Distinct. XXXII. §. 5.... Oportere docet S. Gregorius, *Ut legitima copula causa prolis sit, non voluptatis. Si quis sua conjuge, non cupidine voluptatis captus, sed solummodo liberorum creandorum gratia utitur, istum de ingressa Ecclesia, seu de sumendo Corporis Dominici Sanguinisque Mysterio, suo esse relinquendum judicio.*

Ne mulier post partum viro misceatur, donec ablactetur infans, S. Gregorius suadet, non præcipit. Alia de usu conjugii Regula.

Nocturnæ illusiones, quando ab Eucharistiæ communione prohibeant?

Ad undecimam denique interrogationem respondet, nocturnas illusiones, quæ ex naturæ superfluitate, vel infirmitate contingunt, a Sacris faciendis, aut percipienda Eucharistia non prohibere, *Quia has animus nesciens pertulisse magis dolendus est, quam fecisse.* Illusiones ex nonnulla crapula, sive intemperantia in cibo & potu (intellige si tanta non sit ut ad lethalis peccati malitiam pertingat) ream aliquatenus animam facere, *Non tamen usque ad prohibitionem percipiendi sacri Mysterii, vel Missarum solemnia celebrandi, cum fortasse aut festus dies exigit, aut exhiberi Mysterium, pro eo quod Sacerdos alius in loco deest, ipsa necessitas compellit.* Aliam esse rationem, *Si ex turpi cogitatione vigilantis oritur illusio in mente dormientis. Tunc enim patere animo suum reatum: Ipsumque videre a qua radice inquinatio illa processerit, qui quod cogitavit sciens, hoc pertulit nesciens.* Hæc responsionum Sancti Gregorii ad Augustini interrogationes summa: Quas optandum fuisset, ut nonnulli qui de Casibus conscientiæ scripserunt, subjecissent loco infinitarum Quæstionum, de usu matrimonii, quas animo utinam virginali, Stylo certe minus casto pertractarunt, a quibus consultius abstinuissent.

S. Gregorii Antiphonarium.

VI. *Antiphonarium* Sancto Gregorio tribuit Joannes Diaconus in ejus Vita *lib. 2. cap. 6.* quod non ita intelligendum quasi *Antiphona* composuerit omnia quæ in eo leguntur, sed quod ea recensuerit, distinxerit, ordinaverit, novaque veteribus addiderit.

S. Gregorii Sacramentarium.

VII. *Sacramentarium*, seu *Liber Sacramentorum*, ex Codice Gelasii Papæ a Sancto Gregorio collectus, novis Orationibus & Præfationibus adjectis, ejus nomen retinuit, quamvis novis accessionibus creverit. Ipsas Imperante Ludovico Pio resecasse dicitur *Grimoldus Abbas*: an omnes, incertum. Sacramentarium Sancti Gregorii ediderunt *Pamelius*, *Tom. 2. Liturgicon*, *Angelus Rocca* ex MSS. Vaticanis, *Hugo Menardus* Asceta Benedictinus, ex venerandæ antiquitatis Codice MS. nomine *Sancti Eligii* insignito. Editiones illæ non omnino consonæ sunt. Unde apparet, auctum successione temporis Sancti Gregorii Sacramentarium. Quod etiam testatur *Walafridus Strabo*, *lib. 2. de rebus Ecclesiasticis*, *cap. 22.*

Commentarius in libros Regum, S. Gregorio suppositus.

VIII. *Commentarius in Libros Regum* videtur suppositus Sancto Gregorio. 1. Quia Paterio Romanæ Ecclesiæ Notario & Secundicerio, Sanctique Gregorii discipulo, Sancto Isidoro Hispalensi, Tajo Cæsaraugustano Episcopo, Sancto Ildephunso, Venerabili Bedæ, qui vel testimonia ex omnibus Sancti Gregorii Operibus collegerunt, vel ejus Opera commemorarunt, vel Sancti Gregorii testimonia laudare solent, fuit incognitus. 2. Quia S. Gregorius *Epistola 22.*

lib. 10. dum ſe locutum ait de libris Regum, libros illos abſolute & generatim pronuntiat, non præciſe & ſpeciatim hos aut illos. At Authore hujuſce Commentarii nonniſi ſexdecim priora libri primi Regum Capita ſibi proponit exponenda. 3. Author hujuſce Commentarii Vulgata Sacræ Scripturæ Verſione utitur: Sanctus autem Gregorius Italica & Hieronymiana: Et multa loca non eo modo effert, quo ſolet S. Gregorius, ut oſtendit eruditus Operum ipſius Editor Petrus Gunſavillæus in *Præfatione Tom. III.* 4. Stylus a Gregoriano diſcrepat. 5. Hunc Authorem fuiſſe Monachum apparet, qui frequenter de Monachis, Monaſteriorumque regimine ac diſciplina ſermonem habet, *lib.* 1. *cap.* 1. *lib.* 2. *cap.* 3. *lib.* 4. *cap.* 4. *lib.* 5. *cap* 3. *lib.* 6. *cap.* 2. Denique Sanctus Gregorius de libris quidem Regum Sermones habuit ad populum, ſed illos ſcripto tradere præ infirmitate non potuit. Excepti autem ſunt a quodam Abbate *Claudio*, ſed non juxta mentem S. Doctoris, ut ipſe queritur *Epiſtola* 22. *libri X.*

[Commentarius in Pſalmos Pænitentiales, non eſt S. Gregorii.]

IX. *Commentarius in Pſalmos Pænitentiales*, incognitus pariter fuit Authoribus coævis, aut ſupparibus S. Gregorio. Nullus extat in Gallia, in Anglia, immo nec Romæ in Vaticana, aut aliis Bibliothecis MS. hujus Commentarii Codex, ſicut nec Commentariorum in libros Regum, aut in Cantica, teſte doctiſſimo Cardinali *Bona* in Literis ad *Gunſavillæum* Gregorianorum Operum Editorem datis die 28. Aprilis anno 1671. Tandem quæ de Regis tyrannide & perſecutione in Eccleſiam habet ad verſum 9. & 26. Pſalmi 5. & in Procemio Pſalmi 7. cum Hiſtoria horum temporum non conveniunt: Cum nec Mauritium, nec Phocam attingant, quorum pietatem & benignitatem Sanctus Gregorius laudavit. Sunt qui Gregorio VII. Commentarium iſtum adjudicent, quod hæc loca Henricum IV. Imperatorem Gregorio VII. æqualem, & ipſi infenſiſſimum ſpectare videantur.

[Commentarius in Cantica, non eſt S. Gregorii.]

X. *Commentarius in Cantica Canticorum*, non eſt S. Gregorii. Non extat in MSS. Codicibus melioris Notæ. Et *S. Paterio* ignotus fuit, cujus ſilentium eloquentius eſt ut perſuadeat hunc non eſſe S. Gregorii genuinum fœtum, quam S. Ildefonſi teſtimonium, ut illi tribuendum probetur hoc Opus.

[S. Gregorius Linguæ Græcæ neſcius.]

Græce neſcivit S. Gregorius, ut ipſemet teſtatur lib. 6. Epiſtola 29. & lib. 9. Epiſtola 69. *Nos*, inquit, *nec Græcum novimus, nec aliquod Opus aliquando Græce conſcripſimus.*

[Leviora ſunt ſphalmata quæ S. Gregorio Dallæus improperat.]

Fatendum eſt S. Gregorium in interpretatione *Cornuſtibii*, quod unius e Jobi filiabus nomen eſt apud Latinum Interpretem, lapſum eſſe. Id enim ſic accepit, ac ſi eſſet ex cornu & tibia compoſitum. *Quia*, inquit, *per cornu & tibiam unum verbum ex utroque compoſuit* (Interpres Latinus) *utrumque verbum per unam orationis partem, in Latina Lingua transfuſum, quo voluit genere licite vocavit.* (Lib. 35. in Job, cap. 21.) Movebat ſcilicet Sanctum Gregorium, quod Interpres non *cornutibiam*, ſed *cornuſtibium* dixiſſet, tunc non attendens quid eſſet Latine *ſtibium*, nec advertens quod duæ voces eſſent, *cornu ſtibii*. Sed hic error levis eſt, & Grammaticæ, non dogmatis: Ob quem illiberaliter doctiſſimo Pontifici inſultat petulans Calviniſta Dallæus, *lib. de vero Patrum uſu*.

[Dallæus caſtigatur.]

Æque levis eſt nævus alter quem Dallæus in S. Gregorio notat, quod ſcilicet exponens illud e Canticis Canticorum: *Botrus Cypri dilectus meus mihi*, de Inſula Cypro accipiat, in qua, inquit, uberiores vineæ quam alibi naſcuntur: Nec attendit id hic plantæ odoratiſſimæ nomen eſſe. Verum imprudens Dallæus non attendit ipſe, Commentarium in Cantica Canticeorum, in quo id habetur, non eſſe S. Gregorii Magni.

ARTICULUS XVII.

De Mario Aventicenſi, & Theophylacto Simocatta.

I. MArius *Aventicenſis*, ſive *Lauſannenſis* Epiſcopus, Concilio ſecundo Matiſconenſi ſubſcripſit. Nomen ejus ſacris Faſtis pridie Kalendas Januarias adſcriptum eſt. Scripſit *Chronicon* a tempore quo Proſper deſinit, ſive a Conſulibus Valentiniano VIII. & Anthemio, hoc eſt, a Chriſti æra vulgari 455. uſque ad annum quingenteſimum octogeſimum primum. Quod ab *Andrea Ducheſne Tom. I. Scriptorum Hiſtoriæ Francorum* inſertum eſt.

II. Theophylactus Simocatta, ex Ægypto oriundus, ſexto cadente ſæculo, & ſub initium ſeptimi floruit. De rebus a Mauritio Imperatore geſtis libros octo Hiſtoriæ perſcripſit, quos *Jacobus Pontanus S. J.* Latinitate donavit. Extant *Tomo I. Hiſtoriæ Byzantinæ.*

CAPUT V.

De Conciliis Nationalibus, & Provincialibus præcipuis, quibus Eccleſiaſtica Diſciplina ſancita, & inſtaurata eſt VI. Sæculo.

ARTICULUS I.

De Concilio Agathenſi.

AGathe, * quæ Galliæ Narbonenſis urbs eſt ad *Arauraim* fluvium celebrata eſt Synodus anno Chriſti DVI. ad quam Epiſcopi triginta quinque ex variis Galliarum Provinciis convenerunt, *Alarico* Wiſigothorum Rege, cui parebant, permittente, ut ex Præfatione patet. Huic præfuit *Cæſarius Arelatenſis*. Canones quadraginta ſeptem ad Eccleſiaſticæ Diſciplinæ in Galliis collapſæ reſtaurationem editi ſunt. Qui enim ſupra hunc numerum excurrunt, aliunde poſtea, ſed ex Epaonenſi potiſſimum Synodo depromptos, atque in hanc Synodi cujuſpiam alterius authoritate inſertos, nec in antiquis optimæ notæ MSS. Exemplaribus extare, doctiſſimus *Sirmondus* monuit.

[Agatha, Age de ſur l' Ayraut, en Languedoc, ſedes Epiſcopalis ſub Archiep. Narbonenſi.]*

[Summa Canonum.]

Primus Canon, Bigamos, aut internuptarum maritos hucuſque ordinatos, nudum Presbyterorum, vel Diaconorum nomen retinere ſtatuit, a Sacris vero Miniſteriis in perpetuum removeri. *Secundus*, contumaces Clericos ab Epiſcopis corrigi jubet: ac ſi qui prioris gradus communionem forte contempſerint, aut Eccleſiam frequentare, vel officium ſuum implere neglexerint, ad peregrinam Communionem, donec emendati fuerint, detrudendos: id eſt, Eccleſiæ quidem ſumptibus ali, ſed a ſuo gradu & dignitate ſuſpenſos, ex matricula expungi, non ab Euchariſtia arceri.

[Peregrina Communio.]

Tertius Canon, decernit illis non negandam eſſe communionem, uſque ad tempus Synodi, quos proprii Epiſcopi, vel inſontes, vel levibus de cauſis excommunicaverint, & a vicinis Epiſcopis moniti, ad gratiam recipere noluerint, ne forte ad excommunicatoris peccatum, excommunicati longo tempore morte præveniantur.

[Excommunicatio.]

Quartus Canon, eos qui oblationes parentum, aut donatas, aut teſtamentis relictas Eccleſiis, vel Monaſteriis, retinuerint, aut abſtulerint, anathemate percellit, velut *Necatores pauperum*, donec reddiderint. *Quintus*, Clericos Eccleſiæ fures ad peregrinam Communionem ablegat. *Sextus*, decernit de teſtamentis, quæ a Fidelibus in gratiam Epiſcopi ſolius, vel Eccleſiæ ſimul & Epiſcopi conduntur. Decernit, inquam, ut quidquid Epiſcopo relictum fuerit, non quaſi proprium, ſed quaſi dimiſſum Eccleſiæ inter illius facultates cenſeatur: quia teſtator *pro redemptione animæ ſuæ, non pro commodo Sacerdotis illud obtulit, & juſtum eſt, ut ſicut Sacerdos habet quod Eccleſiæ dimiſſum eſt, ita & Eccleſia habeat, quod relinquitur Sacerdoti.* Excipit ea quæ per fideicommiſſum, Epiſcopo, vel Eccleſiæ, in gratiam alterius relicta fuerint. Ea enim Eccleſia retinere non poteſt.

[Donationes Eccleſiis factæ.]

Canon ſeptimus, caſellas vel mancipiola Eccleſiæ, aut vaſa Miniſterii, ab Epiſcopis concedit poſſideri, *quaſi commendata, integro Eccleſiæ jure*, ita ut res Eccleſiæ nec vendere, nec alienare poſſint. Venditionem autem, aut quamlibet earum alienationem, etiamſi Eccleſiæ neceſſitas aut utilitas poſtulent, abſque examine & conſenſu duorum vel trium e Comprovincialibus, aut vicinis Epiſcopis fieri vetat.

Canon octavus, Clericum, *qui relicto officio ſuo*, pro-

propter districtionem, id est, ut pœnas canonicas vitet, *ad sacularem Judicem confugerit*, ab Ecclesiæ communione removet, una cum ipso Judice *si solatium ipsi defensionis impenderit*.

Clericorum continentia.

Canon nonus, Siricii & Innocentii I. Summorum Pontificum Decreta circa Diaconos, aut Presbyteros conjugatos, qui ad thorum uxorum suarum redierint, observari jubet. *Decimus Canon* extraneis cum mulieribus commorari Clericos, aut ad eas accedere prohibet. *Undecimus*, ancillas, vel libertas, a cella, vel a secreto ministerio, & ab ædibus Clericorum penitus removet.

Quadragesimale Jejunium.

Canon duodecimus, solos dies Dominicos, non Sabbata, statuit a jejunio Quadragesimali excipienda. *Decimus-tertius*, Symbolum competentibus una & eadem die, id est, octo diebus ante Pascha, in omnibus Ecclesiis tradi mandat. *Decimus-quartus*, Altaria non sola Chrismatis unctione, sed etiam Episcopi benedictione consecrari præcipit.

Publica Pœnitentia Ritus.

Decimus-quintus, Pœnitentiæ imponendæ ritum præscribit; deponendam scilicet comam, vestimenta mutanda, cilicium super caput, & impositionem manuum a Sacerdote suscipiendam iis, qui Pœnitentiam petunt, Juvenibus Pœnitentiam non facile committendam, propter ætatis fragilitatem. Viaticum nulli in morte negandum.

Ordinandorum ætas.

Decimus-sextus, Diaconos ante annum ætatis vigesimum-quintum vetat ordinari, conjugatos vero absque uxorum consensu, & conversione, seu professione continentiæ. *Decimus-septimus*, Presbyteros, vel Episcopos ante trigesimum ætatis annum consecrari prohibet. *Decimus-octavus*, sæcularibus in Natali Domini, Paschate, & Pentecoste, Communionem imperat. *Decimus-nonus*, Sanctimoniales ante annum ætatis quadragesimum velari vetat, licet vita & moribus probatas. *Vigesimus*, Clericos nutrientes comam, ab Archidiacono, vel invitos detonderi jubet, & vestimentis, atque calceamentis uti religioni congruis. Ex quo perspicuum est tunc vestes civiles Clericorum a sæcularium vestibus distinctas fuisse.

Clericorum habitus. Oratoria seu capella domestica.

Canon vigesimus-primus, Nobilibus, qui Oratoria in agris habent, extra Parochias in quibus est ordinarius legitimusque conventus, permittit ut in illis Missas celebrari curent, *propter fatigationem familiæ*, excepto Paschate, Natali Domini, Epiphania, Ascensione Domini, Pentecoste, & Natali S. Joannis Baptistæ, vel aliis præcipuis Festivitatibus, in quibus si Clerici Missas in Oratoriis facere voluerint, nisi ex singulari mandato aut licentia Episcopi, a Communione pellantur. His enim diebus in Civitates, aut in Parochias ad Missam, & Officia sacra convenire Fideles omnes debent.

Bonorum Ecclesiæ usus-fructus Clericis ab Episcopo concessus.

Canon vigesimus-secundus, Presbyteros, vel Clericos, res Ecclesiæ tenere posse decernit, sicut permiserint Episcopi, non vendere, aut donare. Venditionem alioqui rescindendam, resarciendum Ecclesiæ damnum ex propriis ipsorum facultatibus, si quas habeant, & Communione privandos. Jam tunc Episcopos usum-fructum bonorum Ecclesiasticorum Clericis concessisse vides: qui nihil aliud est quam Ecclesiasticum Beneficium. *Canon vigesimus-tertius*, prohibet Episcopis, ne Juniores Clericos Senioribus præponant, sive qui prius ordinati sunt: nisi mandata Episcopi pro Ecclesiæ utilitate imposita implere contempserint.

Divortii causa ab Episcopis judicanda.

Canon vigesimus-quartus, Canonem Concilii *Vasensis*, de infantibus expositis, decernit observandum. *Vigesimus-quintus*, a Communione removet eos, qui dimittunt uxores, antequam dissidii causas apud Episcopos Comprovinciales dixerint, & judicio damnatæ fuerint. *Vigesimus-sextus* anathemate ferit, ac restitutionis onere adstringit Clericos, qui suppresserint, negaverint, aut adversariis tradiderint documenta, quibus Ecclesiæ possessio firmatur.

De Religiosis domibus.

Canon vigesimus-septimus, Monasterium novum, nisi Episcopo permittente, aut probante inchoari vel fundari: Monachos absque Abbatis sui testimonio & consensu ordinari vetat. *Vigesimus-octavus*, Monasteria puellarum procul a Monachorum Cœnobiis constitui jubet, cum propter insidias diaboli, tum propter oblocutiones hominum. *Vigesimus-nonus*, libertis a dominis suis legitime factis Ecclesiæ tuitionem pollicetur.

Officium divinum.

Trigesimus, divini Officii ordinem præscribit, diebus omnibus decantandi.

Pertinaces inimicitia excommunicatione puniti.

Canon trigesimus-primus, pertinaces in odio inimicorum, excommunicatione plectit. Canonem integrum tenere memoria operæ pretium est. *Placuit etiam, ut sicut plerumque fit, quicumque odio, aut longinqua inter se lite dissenserint, & ad pacem revocari diutina intentione nequiverint, a civitatis primitus Sacerdotibus arguantur. Qui si inimicitias deponere perniciosa intentione noluerint, de Ecclesiæ cœtu justissima excommunicatione pellantur.*

Clericorum lites ad quod Tribunal delata?

Trigesimus-secundus, prohibet Clericis ne ad sæcularis tribunal Judicis quemquam vocent, aut in criminali negotio sint authores. Sæculares vero qui Ecclesiam, vel Clericum *fatigare per calumniam tentaverint, & victi fuerint*, excommunicatione percutit. Mendosa est istius Canonis lectio apud *Gratianum XI. Quæst.* Canone *Clericum*: & Concilii Agathensis evertit sententiam. Sic enim habet: *Clericum nullus præsumat apud sæcularem Judicem Episcopo non permittente pulsare, sed si pulsatus fuerit, non respondeat.* Sed legendum esse *Clericus ne quemquam*, &c. &, *Si vocatus fuerit, respondeat*, antiqui & melioris notæ Codices MSS. docent, ut monuit doctissimus *Sirmondus*: & Concilium *Epaonense* anno 517. celebratum, quod Canonem istum Agathensem renovat *Canone 11.* his verbis: *Clerici sine ordinatione Episcopi sui adire, vel interpellare publicum non præsumant: sed si pulsati fuerint, sequi ad sæculare Judicium non morentur.* Adde, Canonem Concilii Agathensis in Laicos dumtaxat animadvertere, qui Clericum per calumniam ad forum sæculare trahunt. Significat ergo licitum fuisse Laicis causas Clericorum ad sæcularia tribunalia trahere, modo id sine calumnia fieret. Denique hæc disciplina jamdudum abrogata est: Clericus enim actor sequitur forum rei, & in Laicum agens, coram laico Judice causam suam disceptat, (cap. *Si clericus*, §. *De foro competenti*.)

Canon trigesimus-tertius Episcopum perstringit, qui filios aut nepotes non habens, alium quam Ecclesiam reliquerit hæredem. Cunctas ejus donationes ex Ecclesiæ rebus, non pro Ecclesiæ negotiis & commodis factas, irritas decernit: & si filios habet, cogendos hæredes ut ex bonis ejus indemnitati Ecclesiæ consulant. *Trigesimus-quartus*, Judæos qui convertuntur octo mensibus inter Catechumenos institui jubet.

Concilia Provincialia.

Trigesimus-quintus, Episcopus a Metropolitano ad Synodum, vel ad Ordinationem alterius Episcopi invitatos, ad constitutam diem adesse jubet, nisi gravi corporis infirmitate, *aut Præceptione Regia prohibeantur*. Si defuerint, usque ad proximam Synodum charitate Fratrum, & Ecclesiæ communione priventur. *Trigesimus-sextus*, stipendia Clericis, *secundum servitii sui meritum, vel ordinationem Canonum*, a Sacerdotibus conferri statuit. *Trigesimus-septimus*, homicidas & falsos testes a communione removet.

Monastica disciplina.

Trigesimus-octavus, Clericos sine commendatitiis Epistolis Episcopi evagari vetat, necnon & Monachos. Quibus insuper prohibet, ne ad solitarias cellas a Congregatione discedant, *Nisi forte probatis post emeritos labores aut propter infirmitatis necessitatem, asperior ab Abbate Regula remittatur*; Ita tamen ut intra eadem Monasterii septa, sub Abbatis potestate separatas cellulas habeant. Abbatibus etiam *plura Monasteria* habere secundum hunc Canonem, illicitum est, sed solum *receptacula* seu hospitia *intra muros*, propter incursum hostium.

Quam casti Clericorum mores.

Canon trigesimus-nonus, sacros Ministros nuptiarum conviviis adesse vetat, aut cœtibus ubi amatoria cantantur, aut obscœni motus corporum choreis & saltationibus efferuntur: *Ne auditus & obtutus sacris Mysteriis deputati, turpium spectaculorum atque verborum contagione polluantur.* *Quadragesimus*, prohibet Christianis ne cum Judæis manducent, aut ipsos convivio excipiant. *Quadragesimus-primus*, Clericos ebrietatis reos, triginta dierum spatio a communione removet, aut verberibus subjicit. *Quadragesimus-secundus*, augures, & qui eos consulunt, arcet a communione. *Quadragesimus-tertius*, antiquos Canones renovat circa Pœnitentium irregularitatem, quos ordinari vetat, ordinatos a sacris Ministeriis suspendit. *Quadragesimus-quartus*, benedictionem in Ecclesia super plebem fundi prohibet a Presbytero. *Quadragesimus-quintus*, terrulas, aut vineolas, Ecclesiæ mi-

nus

nus utiles, aut longe positas, absque consilio Coepiscoporum, distrahendi facultatem Episcopo concedit. *Quadragesimus-sextus*, eidem permittit ut servos Ecclesiæ fugitivo; vendat. *Quadragesimus-septimus*, Missas die Dominico a sæcularibus integras audiri præcipit: *Ita ut ante Benedictionem Sacerdotis egredi* non præsumant. Quod si fecerint, *ab Episcopo publice confundantur*.

Integra Missæ auditio Dominico die.

ARTICLUS II.

De Concilio Aureliamensi I.

Aurelianum, vulgo Orleans, ad Ligerim, Sedes Episc. olim sub Archiep. Senonensi, nunc sub Parisiensi.

SYnodus *Aurelianensis prima* anno Christi quingentesimo undecimo celebrata est ab Episcopis regni *Clodovei*, eodem Rege Christianissimo convocante, ut constat ex Epistola Synodi ad ipsum data, quæ sic inscribitur: *Domino suo Catholicæ Ecclesiæ filio Chlotovecho gloriosissimo Regi omnes Sacerdotes quos ad Concilium convenire jussistis*. Et ex Præfatione Concilii: *Cum authore Deo, ex evocatione gloriosissimi Regis Chlotovechi, in Aurelianensi urbe fuisset Concilium Summorum Antistitum congregatum*. Triginta & unum Canones edidit, quorum confirmationem postulavit a Rege, ut executioni facilius mandarentur illius authoritate. Qua de re his verbis ad ipsum scripserunt: *Quia tanta ad Religionis Catholicæ cultum gloriosæ fidei cura vos excitat, ut Sacerdotalis mentis affectu Sacerdotes de rebus necessariis tractaturos in unum colligi jusseritis, secundum voluntatis vestræ consultationem, & titulos quos dedistis, ea quæ nobis visum est definitione respondimus; ita ut si ea, quæ nos statuimus, etiam vestro recta esse judicia comprobantur, tanti consensus Regis ac Domini majori authoritate servandam tantorum firmet sententiam Sacerdotum*.

Synodum a Rege convocata, qui & ejus Decretis publica Legis robur tribuit.

Summa Canonum.

Sacri jus asyli.

Canones primus, secundus, & tertius, reorum qui ad Ecclesiam confugiunt, securitati consulunt. Statuunt scilicet secundum leges & canones eos non debere petentibus restitui, nisi dato sacramento de indemnitate personæ, cujus infractor anathematizatur. *Secundus*, aliquid singulare decernit de raptoribus. Nam si puella rapta patrem non habet, nec raptori consensit, statim illa reddi jubet consanguineis: raptori vero, propter favorem & privilegium Ecclesiæ, pœnas corporales condonandas, ea lege ut puellæ serviat, vel ab ea se redimat. Si autem puella patrem habet, raptorique consensit, apud patrem excusandam esse, eique restituendam: raptorem vero patri puellæ teneri satisfactione simili. *Tertius*, confugia servorum spectat ad Ecclesiam, cujus immunitatem ita tuetur, ut jus dominorum non lædat. Nam servus recepto sacramento de impunitate, reddi domino debet. Si redire nolit, invitus a Domino occupari potest.

Canon quartus, clericos ex laicis ordinari vetat, *sine jussione Regis, aut voluntate Judicis* vices Regias obeuntis. Clericorum vero filios in Episcopi vult esse potestate. *Quintus*, docet quomodo facultates Ecclesiæ dispensandæ sint: Scilicet *in reparationibus Ecclesiarum, alimoniis Sacerdotum & pauperum, vel redemptionibus captivorum* esse expendendas. *Sextus*, vetat, eum qui ab Episcopo aliquid repetit, si nihil convicii, aut criminationis objiciat, pro sola conventione excommunicari. *Septimus* prohibet clericis, vel monachis, ne ad Principem, beneficia quævis petituri, sine commendatitiis Episcopi sui literis accedant. *Octavus*, in locum servi absente, aut nesciente domino in Clerum adscripti & ad diaconatum aut presbyteratum promoti, duos alios servos dari domino statuit, vel ab Episcopo, si servum esse noverit ante Ordinationem, vel ab iis qui pro ejus Ordinatione supplicarunt, si nescierit Episcopus. *Nonus*, diaconos & presbyteros capitalis criminis reos, officio simol & communione pellit. *Decimus*, clericos ab hæresi conversos, ad Officium quo eos Episcopus dignos censuerit, cum impositæ manus benedictione suscipi permittit: Ecclesias vero a Gothis Arianis occupatas, simili ritu, quo nostræ innovari solent, consecrari jubet.

Bonorum Ecclesiæ dispensatio.

Canon Undecimus, eos qui Religionem professi *ad sæcularia* relabuntur, idest, habitum moresque sæculi induunt, quos suscepta pœnitentia exuerant; & a communione suspendit, & ab omnium Catholicorum conviviis separat. *Duodecimus*, diacono aut presbytero, qui pro reatu suo se ab altaris communione sub pœnitentis professione submovit, baptismum conferre permittit, urgente necessitate, si alii defuerint. De Baptismo cum solemnitate intelligendus est canon: & de pœnitentiam voluntariam agentibus propter crimina, quorum nec convictio est, nec publica confessio. *Canon decimus-tertius*, relictas clericorum, si aliis nupserint, separari jubet: in crimine contumaces excommunicatione plectit, cum novis maritis, vel potius adulteris.

Pœna Religiosorum ad sæculi mores relapsorum.

Canon decimus quartus, & decimus-quintus, prædia omnia, mancipia, & peculia Ecclesiis donata, in Episcopi ceu supremi administratoris potestate esse decernit. Oblationum vero medietatem alteram Clero, viritim, secundum gradus dispensandam sive distribuendam. Quod de Clero Matricis Ecclesiæ intelligitur. Nam in Parochianis Ecclesiis tertiam dumtaxat partem oblationum obventitiarum Episcopo vendicat canon decimus-quintus. *Decimus-sextus* Episcopum pauperibus, vel infirmis, qui præ debilitate laborare non possunt, victum & vestitum secundum facultatem suam, largiri debere docet.

Episcopales eleemosynæ.

Decimus-septimus, novas Ecclesias ei subjicit Episcopo, in cujus territorio sitæ sunt. *Decimus-octavus*, connubium fratris cum uxore fratris defuncti, aut cum sorore propriæ uxoris prohibet sub pœna animadversionis Ecclesiasticæ. Affinitatem in primo gradu statuunt impedimentum prohibens matrimonium contrahendum Gallicani Patres, non dirimens contractum. Nam separationem sic contrahentium non præcipiunt, sed solum eos decernunt *Ecclesiastica districtione feriendos*.

Ecclesiæ potestas in statuendis Matrimonii impedimentis.

Canon decimus-nonus, statuit ut *Abbates pro humilitate Religionis in Episcoporum potestate consistant, & si quid extra Regulam fecerint, ab Episcopis corrigantur*. Ut semel quotannis in locum ab Episcopo designandum conveniant: Ut Monachis, qui peculiare aliquid habere præsumpserint, *omnia quæ acquisierint, ab Abbatibus auferantur, secundum Regulam Monasterio profutura*: Ut Monachi vagi cum auxilio Episcopi, tamquam fugaces, sub custodia revocentur: Ut Monachi alieni non suscipiantur. *Canon vigesimus*, prohibet Monachis uti *orario* in Monasterio, vel *tzangas* habere. Hic proprie orarium significat linteum quo facies tergitur, cujus usum Monachis prohibuit Synodus Aurelianensis, & post ipsam S. Isidorus in *Regula Monachorum*, cap. 12. Vocabulum istud eo sensu ipsum usurpasse patet, ex eo quod non multo post subdit, non debere Monachum vultus curam gerere, ne lasciviæ & petulantiæ crimen incurrat. *Tzangæ* seu *Zanchæ*, calceamenta sunt, ἀπὸ τῦ ἄγχω quod est *constringo*, a constringendo pede. *Trebellius Pollio*, in *Claudio*, meminit Zancharum Parthicarum, seu calceamentorum e pelle Parthica. Monachis itaque sæcularia calceamenta quæ pedem adstringunt, ornantque, prohibet Canon Aurelianensis, calceos tantum modestos & follicantes concedit. *Canon vigesimus-primus*, Monachos qui apostatant, & nubunt, ab Ecclesiastici gradus Officio in perpetuum arcet. *Vigesimus-secundus*, vetat Monachis, ne congregatione Monasterii derelicta, cellulam construere sine Episcopi permissione, & Abbatis voluntate præsumant.

Monastica Disciplina.

Canon vigesimus-tertius præscriptionem Ecclesiæ opponi non posse decernit, cum longa annorum spatia transierunt, ex quibus Episcopus, *Humanitatis intuitu, vineolas, vel terrulas Clericis, vel Monachis præstitit excolendas, vel pro tempore tenendas*.

Vigesimus-quartus, statuit *Ut ante Paschæ Solemnitatem, non Quinquagesima, sed Quadragesima teneatur*. Quod contra eos constitutum est, qui Sabbato jejunium intermittebant, & ideo jejunare incipiebant a Quinquagesima. Volunt autem Gallicani Patres, ut unus sit in Galliarum Ecclesiis Jejunii Quadragesimalis ritus, utque soli dies Dominici a jejunio excipiantur. *Canon vigesimus-quintus*, Cives solemnitatem Natalis Domini, Paschæ, & Quinquagesimæ, id est, Pentecostes, in villa celebrare vetat, nisi fuerint infirmitate de-

Quadragesima.

ten-

Integra Missa auditio.

tenti. *Vigesimus-sextus*, populum ante completa Missæ solemnia, & acceptam Episcopi benedictionem si adfuerit, ex Ecclesia egredi prohibet.

Rogationes.

Canones vigesimus-septimus, & vigesimus-octavus, Rogationes, id est, Litanias, & triduanum jejunium, ante Ascensionem Domini decernit celebrari; & servos ac ancillas per hoc tridnum ab omni opere relaxari, quo magis plebs universa conveniat: emendandos vero Clericos, qui ad hoc opus sanctum adesse contempserint. *Vigesimus-nonus*, præcedentium Conciliorum Canones circa familiaritatem extranearum mulierum Clericis prohibitam confirmat. *Trigesimus*, eos qui divinationem profitentur, vel qui eis credunt, pellit a communione. *Trigesimus-primus*, Episcopum die Dominico adesse jubet Ecclesiæ, cui proximus est.

Ex iis qui Synodo Aurelianensi adfuerunt, Episcopis, Ecclesiæ Fastis sunt adscripti, & sacris honoribus coluntur, *Melanius* Redonensis; *Gildaredus*, seu *Gildardus* Rotomagensis, *Quintianus* Rutenensis, *Theodosius* Autisiodorensis, *Aventinus* Carnotensis, *Principius* Cenomanensis, *Camillianus* Trecensis, & *Livanius* Sylvanectensis. Cum Litharedum Oxomensem Episcopum in subscriptionibus legis, Sagiensem Episcopum sub Metropoli Rotomagensi intellige. *Oximi* * enim, quod Oximensis pagi sub Sagiensi Episcopatu hodie caput est, olim Episcopalis Cathedra fuit, postea *Sagium* * translata.

* Hiesme.

* Sèes.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 226. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc Propositionem velut meam notant: *Clerici Beneficia procurantes apud Papam sine commendatitiis Episcopi sui literis excommunicantur.*

R. Hæc propositio (de qua nihil aliud impræsentiarum dixerim) non est mea, qui Papam eo loci ne quidem nomino. Concilii Aurelianensis I. Canones summatim refero. De septimo sic loquor: *Septimus prohibet Clericis vel Monachis, ne ad Principem Beneficia quævis petituri, sine commendatitiis Episcopi sui literis accedant.* Galliæ Concilium est. An Principis nomine in Galliis, vel in aliis Christiani nominis Regnis, Rebus publicis, aut Statibus, Romanus Pontifex intelligitur qui Status Ecclesiastici finibus circumscriptum habet, (quem eo sæculo nullum habebat) temporalem principatum? Excommunicationis, non magis quam Papæ vocabulum, aut æquivalentia nomina eo loci apud me leguntur. Nemo tamen de Romano Pontifice pie sentiens sibi persuaserit Christi Vicarium Clericis vagis & ignotis beneficia collaturum.

ARTICULUS III.

De Concilio Tarraconensi.

* Tarraco, *vulgo* Tarragona, *ad Mare*, *Sedes Archiep.*

Summa Canonum.

T*Arracona*, * quæ Cataloniæ Metropolitana Civitas est, anno Christi quingentesimo decimo sexto, sub *Hormisdæ* Pontificatu, *Theodorico* Rege Hispanis dominante, Synodus Provincialis celebrata est, cui decem Episcopi interfuerunt, & in qua tredecim editi sunt Canones ad Ecclesiasticam Disciplinam restaurandam.

De moribus & honestata Clericorum.

Primus, Clericis, & Monachis prohibet ne consanguineas, absque teste, fide & ætate probato, invisant, aut apud eas maneant. Qui huic decreto non paruerit Clericus in ordinem redigitur; Monachus in cella Monasterii reclusus, jejunio in pane & aqua castigatur. *Secundus Canon*, rejicit a Clero eos *qui emendi vilius, vel vendendi carius studio utuntur*: id est, negotium omne prohibet Clericis, nisi a gradu suo excidere velint. *Tertius*, Clericum, qui pecuniam præstiterit, ut vinum vel frumentum statuto tempore accipiat, si his speciebus non indigeat, quam dedit pecuniam, sine usura recipere jubet.

Quartus Canon, Episcopos, Presbyteros, vel Clericos diebus Dominicis, causis quibuscumque judicandis prohibet vacare: cæteris diebus permittit si partes illorum arbitrio & æquitati jura sua commiserint. Criminalium autem negotiorum cognitione illis interdicit. *Quintus*, jubet Episcopum qui a Metropolitano suo non fuerit ordinatus, sed ipsu tantum per literas consentiente, coram eo se sistere post duos ab Ordinatione sua menses, ut ab illo quæ sunt Officii sui edoceatur. *Sextus*, Episcopum ad Synodum a Metropolitano invitatum, & venire contemnentem, cæterorum communione ad proximam usque Synodum privat. *Septimus*, statuit ut in Diœcesanis Ecclesiis Presbyteri, vel Diaconi ibidem constituti, sua quisque hebdomada, cum Clericis, Officium divinum alternis celebrent: ita tamen ut Sabbato Clerus omnis ad Vesperam conveniat, ut Dominicam diem simul omnes celebrent: ea etiam lege ut singulis diebus Vespertinum & Matutinum Officium celebretur.

Officii divini Celebratio.

Episcopalis Visitatio.

Octavus Canon, decernit ut Episcopus Diœcesanas Ecclesias singulis annis visitet, earumque reparationem curet. Propterea enim tertiam oblationum partem ex omnibus Ecclesiis ipsum percipere, secundum antiquam consuetudinem, quia reparationum curandarum onus ipsi incumbit.

Nonus Canon, Clericos dejicit, qui mulieribus adulteris miscentur. *Decimus*, Clericos, velut exactores fœnoris, gradu suo movendos decernit, qui more sæcularium Judicum, munera pro impenso patrocinio accipere ausi fuerint, nisi forte in Ecclesia gratuito, & impulsu devotionis offerantur. *Undecimus*, Monachos aliquod Ministerium Ecclesiasticum extra Monasterium agere prohibet, absque imperio Abbatis, & negotia forensia procurare, nisi pro Monasterii commodo id illis præcipiat Abbas. Jubet tandem circa illos disciplinam servari Gallicanis Canonibus constitutam. *Canon duodecimus*, statuit, ut cum Episcopus mortuus est intestatus, Presbyteri & Diaconi Breve accuratum sive inventarium supellectilis illius & rerum omnium conficiant. *Canon decimus-tertius*, statuit, ut Metropolitanus Presbyteros aliquos non solum e Cathedralibus Ecclesiis, sed etiam ex Diœcesanis, & aliquos etiam e sæcularibus selectos ab Episcopis, ad Synodum adduci curet. Quibus tamen nullum jus tribuitur in Synodo, sed solum ut spectatores & testes, sive ut comites & adjutores Episcoporum admittuntur.

ARTICULUS IV.

De Concilio Gerundensi.

* Gerunda, Gironne. *Sedes Episc. sub Archiep. Tarraconensi.*

G*Erunda*, * quæ Cataloniæ urbs est, Tarraconensi Metropoli subdita, congregata est Synodus anno Christi quingentesimo decimo-septimo, *Theodorico* Rege Gothorum Hispanis dominante: in qua septem considentibus Episcopis, decem Canones editi sunt.

Summa Canonum.

Rogationes duæ.

Primus Canon, eumdem Missæ, & Psalmodiæ ordinem in tota Provincia Tarraconensi servari statuit, qui in Metropolitana Ecclesia servatur. *Secundus & tertius*, duas litanias, sive Rogationes, aut publicas supplicationes quotannis statuunt celebrandas: Priores hebdomada post Pentecosten, a quinta feria usque ad Sabbatum; Secundas, Kalendis Novembris, nisi dies dominica fuerit: tunc enim in sequentem hebdomadam transferebantur, & eodem ritu celebrabantur quo priores. In utrisque indicta est triduana a carnibus & vino abstinentia. *Canones quartus & quintus*, de tempore Baptismi conferendi decernunt: scilicet, solemnem Baptismum diebus tantum Paschatis & Pentecostes Catechumenis administrandum: infirmis, quocumque tempore: infantibus, etiam eadem die qua nati sunt, si in periculo versentur. *Canon sextus*, clericos conjugatos, ab Episcopo usque ad subdiaconum, vel seorsim ab uxoribus habitare, vel concellaneum clericum vitæ suæ & conversationis assiduum testem habere jubet. *Septimus Canon*, extraneas fœminas rei domesticæ gubernandæ causa in clericorum domos induci vetat: Matrem, aut sororem solas admittit. *Octavus*, laicis bigamis, seu qui aliam, post uxorem, cujuscumque conditionis mulierem cognoverint, aditum ad clerum præcludit. *Nonus Canon*, decernit, ut qui infirmitate oppressos, pœnitentiæ benedictionem, quæ Viaticum censebatur, per

Baptismi tempus.

Sacrorum Ministrorum continentia.

com-

communionem acceperit : id est, cum simplici reconciliatione & absolutione sacerdotis, pœnitentiam susceperit, & restituta sanitate, caput pœnitentiæ luctuosæ in Ecclesia publice non subdiderit, admittatur in clerum, si vitiis prohibitis non detinetur obnoxius. *Decimus Canon*, Orationem Dominicam, post Matutinum & Vespertinum Officium, singulis diebus a Sacerdote proferri statuit.

ARTICULUS V.

De Concilio Epaonensi.

* Epon, *seu* Epone.

* S. Maurice.

EPiscopi viginti quinque, qui *Sigismundo* Burgundionum Regi parebant, anno Christi quingentesimo decimo septimo, XVII. Kalendas Octobris *Epaonem*, sive *Eponam*, * qui locus est non longe Agauno * distans, ut vult *P. Labbeus*, ad Synodum convenerunt. Provinciæ Viennensis Antistites ad illam convocavit S. Avitus, Epistola quæ Canonibus præponitur, quibus condendis & ipse præfuit, & primo loco subscripsit. Sunt autem Canones quadraginta.

Summa Canonum.

Primus, Episcopos ad Concilium, aut Ordinationem a Metropolitano vocatos, adesse jubet. *Secundus*, Bigamos & renuptarum maritos. *Tertius*, pœnitentes a Sacris arcent Ordinibus, & ab omni clericali ministerio. *Quartus*, Canes ad venandum vel accipitres, Episcopis, presbyteris & diaconis habere vetat : Statuitque ut Episcopus hujus Canonis transgressor tribus mensibus, communione se suspendat; duobus presbyter abstineatur; uno Diaconus ab omni officio & communione cesset. *Quintus*, Presbyterum, absque sui licentia Episcopi, in alieni territorii Ecclesiis, aut Oratoriis Sacra facere prohibet. *Sextus*, Clericis, sine Episcopi sui Epistolis ambulantibus communionem vetat impendi. *Septimus*, alienationes rerum Ecclesiasticarum a Presbyteris factas, irritas declarat, & comparantis actionem in venditorem vertendam. *Octavus*, præcipit ut Presbyter, dum Diœcesim tenet, id est Curatus, dum Parochiam regit, de his quæ emit scribi curet instrumenta, sive contractus, Ecclesiæ nomine; aut excidat ejus Ecclesiæ administratione. Venditiones ab Abbatibus factas inconsultis Episcopis rescindit. Mancipia Monachis donata, ab Abbate manumitti non vult : *Quia injustum est ut Monachis quotidianum Opus rurale facientibus, servi eorum libertatis otio potiantur*. Ex quo patet Monachos labore manuum se exercuisse, & agriculturæ vacasse. *Nonus*, prohibet Abbates duobus Monasteriis præsidere. Beneficiorum hujusmodi pluralitas exitiosa Patribus visa est. *Decimus*, Cellas novas, aut congregatiunculas Monachorum vetat institui absque notitia Episcopi.

Venatio Episcopis, Presbyteris, & Diaconis vetita.

Monachi opus rurale facientes.

Canon undecimus, Clericos sæcularia judicia absque licentia Episcopi, adire vetat, pulsatos respondere jubet. Secundum *duodecimum*, Episcopus res Ecclesiæ suæ, non conscio Metropolitano, vendere non potest, commutare utiliter potest. Ex *decimo-tertio*, Clericus falsi testimonii convictus, capitalis criminis reus censetur. Ex *decimo-quarto*, Clericus ad Summum Sacerdotium alterius Ecclesiæ provectus, restituere debet Ecclesiæ, cui ministravit, & ex qua assumitur, quidquid ab ipsa dono accepit. Hæreticorum conviviis Clericos, Judæorum mensæ Laicos etiam Fideles assidere vetat *Canon decimus-quintus*. Pœnæ autem inæquales in Clericos majores & juniores decernuntur. Primis namque anni spatio pax Ecclesiæ sive communio subtrahitur : alii verberibus excipiuntur. *Canon decimus-sextus*, Presbyteris permittit ut hæreticos, quorum desperata valetudo est, si subito convertantur ad fidem, Chrismate consignent, quo ritu in Ecclesiam suscipiebantur. *Canon decimus-septimus*, testamenta Episcoporum qui de bonis Ecclesiæ aliquid legaverint, mittit in irritum, nisi damnum illius ex propriis bonis resarciverint. *Decimus-octavus*, decernit Clericos ut proprias sibi vendicare non posse res Ecclesiæ qualibet præscriptione temporis, etsi *absque precatoriis* eas possederint *ex remuneratione Ecclesiæ, cum authoritate Principis*.

Decimus-nonus, Abbatem reum, qui ab Episcopo suo noluerit accipere Successorem, ad Metropolitani tribunal deduci jubet. *Vigesimus*, fœminarum visitationes, sine testibus, horis præsertim meridianis & vespertinis, Clericis omnibus prohibet. *Vigesimus-primus*, Diaconissarum consecrationem abrogat, quibus solam Pœnitentiæ benedictionem decernit imponendam. Antea scilicet in Occidentali Ecclesia, sicut in Orientali ordinabantur; sed mos ille in Galliis abrogari cœpit Concilii Epaonensis Decreto. Hic autem Pœnitentiæ benedictio, non est intelligenda manuum impositio, quæ fiebat publicis Pœnitentibus, sed propositum continentiæ, quod ratum habebat, & precibus suis Deo commendabat Ecclesia. Quæ interpretatio colligitur ex Canone vigesimo Concilii II. *Turonensis*, hunc Canonem laudante.

Fœminarum visitationes sine testibus Clericis prohibita.

Diaconissarum Ordinatio abrogatur.

Vigesimus-secundus, Presbyterum, aut Diaconum capitalis criminis reum degradatione plectendum statuit, & in Monasterium detrudendum ad agendam toto vitæ decursu Pœnitentiam, sola communione concessa. *Vigesimus-tertius*, professæ Pœnitentiæ desertores excommunicat, nisi ad illam redeant. *Vigesimus-quartus*, permittit Laicis ut cujuscumque gradus Clericos accusent, modo vera suggerant. *Vigesimus-quintus*, Sanctorum reliquias in villarum Oratoriis deponi vetat, nisi Clerici vicinæ Parochiæ *Sacris Cineribus psallendi frequentia famulentur*. Qui si defuerint, proprios sive titulares ante ordinari vetat, quam eis competens victus & vestitus substantia deputetur. *Vigesimus-sextus*, Altaria, nisi lapidea, Chrismatis unctione prohibet consecrari. *Vigesimus-septimus*, eumdem ordinem & ritum in divinorum Officiorum celebratione statuit observari in omnibus Provinciæ Ecclesiis, ac in Metropoli. *Vigesimus-octavus*, licere declarat Episcopo damnatos a suo Decessore absolvere, si pœnitentes sint. Qua in re nimium scrupulosa erat quorumdam Antistitum religio, ne sui Decessoris acta rescindere viderentur. *Vigesimus-nonus*, lapsos qui ab Ecclesia Catholica ad hæresim defecerunt, post biennii Pœnitentiam, eo modo actam, quo præscribit, admittit ad Eucharistiam, veterum Canonum, qui grandem redeundi difficultatem apostatis sanxerunt, severitate temperata.

Sacrarum Reliquiarum cultus.

Canon trigesimus, incestis conjunctionibus *nihil veniæ reservandum statuit, nisi cum adulterium separatione sanaverint*. Incestos vero, *nec ullo conjugii nomine prævelandos* declarat : *Qui relictam fratris, quæ pene prius soror extiterat, carnali conjunctione violaverit : Si quis frater germanam uxoris suæ acceperit : Si quis novercam duxerit; si relictam avunculi, vel patrui; si privignam sive filiastram : si consobrinam, vel sobrinam* : Hæc impedimenta dirimentia matrimonium. Unde qui sic conjuncti sunt, *habent ineundi melioris conjugii libertatem* : Consobrinorum tamen matrimonia jam contracta non dirimunt Epaonenses Patres, sed in futurum contrahenda. *Si quis consobrinæ, sobrinæve se societ : Quod ut a præsenti tempore prohibemus, ita ea quæ sunt anterius instituta, non solvimus*. Impedimenta matrimonium dirimentia constituit Synodus authoritate propria, non precaria, & a Principibus emendicata : Quibus istud juris numquam convenit ut matrimonio quatenus Sacramentum est, impedimenta apponerent : Quod infeliciter omnino ipsis vendicare conatus est *Joannes Launojus* in Libro *De Jure Principum in Christianorum matrimonia*.

Ecclesia propria authoritate constituit Impedimenta Matrimonii.

Canon *trigesimus-primus*, Canones Ancyranos circa Pœnitentiam homicidarum, qui sæculi leges evaserunt, observari decernit. *Trigesimus-secundus*, relictam Presbyteri, vel Diaconi, ad secundas nuptias convolantem, pellit a Communione, donec a conjunctione illicita separetur. Professa namque continentia, cum ordinati fuerant ipsarum mariti, eas ad aliud matrimonium contrahendum fecerat inhabiles. *Trigesimus-tertius*, Ecclesias Catholicorum ab hæreticis occupatas, ad Sanctos usus revocari posse statuit : Quæ vero solis hæreticorum conventibus inservierunt, despiciendas esse.

Trigesimus-quartus, biennii excommunicatione plectit eum, qui servum proprium occiderit sine Sententia Judicis. *Trigesimus-quintus*, cives honoratos in Paschate ac Natali Domini, ad civitatem, in qua residet Episcopus, accedere jubet, ut benedictionem

nem accipiant. *Trigesimus-sextus*, Pœnitentibus in mortis discrimine positis constituta Pœnitentiæ tempora relaxat: Si convalescant, statutum per Canones tempus vult observare. *Trigesimus-septimus*, Laicos, nisi præmissa conversione, & diu probatos, vetat Clericos ordinari. *Trigesimus-Octavus*, Clericos, qui Monasteria Virginum ad rem Sacram faciendam ingrediuntur, statim egredi præcipit exacto Ministerio. Alias Clericum, aut Monachum juvenem ad Puellarum Congregationem accedere prohibet. *Trigesimus-nonus*, servum atrocioris criminis reum, si ad Ecclesiam confugerit, a corporalibus tantum suppliciis statuit absolvendum. *Quadragesimus*, Episcopos qui his Canonibus subscripserunt, & eorum Successores, reos divinitatis pariter & fraternitatis judicio futuros declarat, si ipsos violaverint.

Ex Episcopis qui Synodo Epaonensi subscripserunt, Sanctorum Catalogo sunt adscripti, *Avitus Viennensis*, *Apollinarius Valentinus*, *Claudius Vesontiensis*, *Gregorius Lingonensis*, *Pragmatius Augustodunensis*, *Viventiolus Lugdunensis*.

Romani Pontifices Episcopos urgebant, ut Concilia Provincialia celebrarent.

Ex *Aviti* Viennensis Epistola Canonibus præmissa discimus, Romanos Pontifices ursisse Metropolitanos frequentibus Epistolis ut Synodos convocarent, quarum celebrationem ad restaurandam, aut fovendam disciplinam maxime conducere noverant. *Conventus*, inquit Avitus, *quos bis per annum a Sacerdotibus fieri, Seniorum cura decreverat, utinam vel singula post biennia faceremus! Nam & Venerabilis Papæ Urbis, nobis hanc negligentiam succensentis, mordacia mihi nonnumquam Scripta perlata sunt.*

ARTICULUS VI.

De Concilio Lugdunensi I.

Lugdunum, vulgo Lyon, urbe Archiep.

Summa Canonum.

NON multo post *Epaonense* Concilium, *Lugdunense* * *a Viventiolo* Episcopo Lugdunensi congregatum est: In quo decem Episcopis assidentibus, sex Canones conditi sunt. *Primus* spectat causam *Stephani* cujusdam incestuosi, quem cum *Placidia* cognata, cui se nefarie conjunxerat, Synodus ab Ecclesiæ liminibus expulit. Quam tamen Sententiam, rogante Rege *Sigismundo* sic temperarunt Patres, *Canone 6.* ut ipsis in Ecclesia orare permitterent, usque ad orationem plebis, quæ post Evangelia legitur.

Secundo & tertio Canone, sanctam quamdam conspirationem charitatis ineunt Antistites, ut uno ipsorum tribulationem quamcumque a Potestatibus patiente, compatiantur cæteri, & illum juvent. Quod si se Rex ab Ecclesia, vel Sacerdotum Communione suspenderit, Antistites se in Monasteria recipiant, donec pacem integram restituere pro sua potentia, vel pietate dignatus sit. Ita ut eorum nemo ex Monasterio, in quod secesserit, prius discedat, quam cunctis generatim Fratribus pax fuerit promissa, vel reddita. *Quartus Canon*, Episcopos alienas Parochias, aut Ordinationum jura usurpantes, a Communione Fratrum suspendit. *Quintus*, perpetuo ferit anathemate Sedis alienæ invasores, & qui eorum Ordinationi intersunt.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

LUgdunensi concilio indicendo causam dedisse Stephani incestas nuptias, credo. Quis vero Stephanus iste fuerit, quod ejus crimen, cur patres latam in eum damnationis pœnam temperandam indulgentia duxerint, docet vita S. Apollinaris, Valentiæ ad Rhodanum episcopi, a coævo descripta; his verbis. *Accidit ut quidam ex officio Regis Sigismundi,* (Burgundiorum Regis) *nomine Stephanus qui super omnem dominationem, Fisci principatum gerebat defuncta ejus conjuge, sororem uxoris suæ* (Palladiam) *sibi illicite jure conjugii cumularet,* (copularet); *qua de re sanctissimi, ac beatissimi apostolici viri Avitus,* (Viennensis) *& Apollinaris, secundum carnem germani, Synodalem institutionem servantes, cum reliquis pontificibus in unum congregati ipsum Stephanum sacra communione privari sanxerant. .... Tunc rex diræ insaniæ permotus furore, beatissimos pontifices, eis insidias prætendendo, injuriare non desinebat. Sed Apostolici, atquè admirabiles viri, terrenas res minime formidantes &c. Visum est illis, ut in oppido civitatis Lugdunensium, quod nominatur Sardinia, pariter tamquam exilio deputatè auxiliante Domino comitarentur.* Concilium istud, cujus vitæ author meminit, forte Lugduni convenit, quamquam diversum esse credo ab eo, cujus canones hic exhibet P. Alexander; nam illi præfuisse, vel interfuisse saltem, S. Avitus ex eadem vita discimus; in subscriptionibus autem Lugdunensis hujusce Avitus & S. Apollinaris Valentinus nullibi apparent. Quamquam vero ita res habeat sese, ex verbis tamen e vita S. Apollinaris recitatis discere licet, quæ fuerit hujus pariter Lugdunensis concilii habendi causa. Nec inaniter suspicaremur, Lugdunense illud concilium, de quo hic apud P. Natalem, ideo convenisse, ut lenimento aliquo regis ira mitigaretur. Lenimentum istud habes in canone VI. quo permittitur Stephanus in ecclesia orare usque ad orationem plebis, de quo vide P. Alexandrum. Vide Suppl. meum Conc. to. I.

ARTICULUS VII.

De Concilio Ilerdensi.

ANno Christi quingentesimo vigesimo-quarto *Theodorico* Rege Wisigothorum Hispanis dominante, Synodus *Ilerdæ* * celebrata est, quæ Hispaniæ civitas est, Tarraconensis Provinciæ. Adfuere novem Episcopi: Canones sexdecim editi sunt.

* Ilerda, *vulgo* Lerida, *urbs Cataloniæ sedes Episc. sub Archiep. Tarraconensi.*

Summa Canonum.

Primus, Clericos qui in obsidionis angustiis hostilem sanguinem effuderint, duobus annis, non solum ab Officio, sed etiam a Communione suspendit, & vigiliis, jejuniis, orationibus, eleemosynis expiari jubet. *Secundus*, utriusque sexus adulteros, post septem tantum annorum pœnitentiam, ad Communionem recipiendos decernit. Si Clerici fuerint, eos a Ministerio removet in perpetuum: Id unum indulgens, ut in Chorum Psallentium post receptam Communionem admittantur. Iis vero qui male conceptos fœtus enecare, vel in uteris matrum potionibus quibusdam extinguere studuerint, in exitu dumtaxat Communionem decernit tribuendam, si facinora sua omni tempore vitæ defleverint. *Canon tertius*, Synodorum *Agathensis & Aurelianensis* Decreta circa Monachos observari præcipit. Monasteriorum facultates a Diœcesana lege eximit, & ab Episcopis contingi vetat. Prohibet Laicis, qui Ecclesias suis impensis extruxerunt, ne eas *sub Monasterii specie, ubi Congregatio non colligitur*, id est, ubi non fit Christianæ plebis conventus, *vel regula ab Episcopo non constituitur, a Diœcesana lege*, id est, ab administratione Episcopi segregent. *Canon Quartus*, incestus reos, quamdiu in illicita conjunctione perseverant, usque ad Missam tantum Catechumenorum in Ecclesia admitti statuit. *Quintus*, Ministros altaris, subita carnis fragilitate lapsos, si veram Pœnitentiam agant, citius ab Episcopis in sua Officia restitui posse decernit, non tamen ad altiora promoveri: Si relapsi fuerint, non solum Officio, sed Communione, ad exitum usque privandos. *Sextus*, eos qui Viduis continentibus, aut religiosis Virginibus vim stupri inferunt, a Communione segregat. *Septimus*, eum qui cum aliquo litigans, sacramento se adstrinxit ad pacem cum adversario suo numquam ineundam, pro perjurio segregat a Communione Corporis & Sanguinis Christi anno integro, quo reatum suum eleemosynis, fletibus, & jejuniis abluet: Ad charitatem vero quæ operit multitudinem peccatorum, celeriter venire festinabit. *Octavus*, Clericos qui servos, aut Discipulos suos ad Ecclesiam confugientes inde extraxerint, vel flagellaverint, expellit e loco sacro cui honorem non detulerunt, donec dignam Pœnitentiam egerint. *Nonus*, eos qui se rebaptizari consenserunt, Pœnitentiam Canone X. Nicænæ Synodi lapsis

Abortum procurantium pœna Canonica.

Disciplina erga Ministros altaris in carnalia peccata lapsos observata.

Litigatores pertinaces.

psis præscriptam agere decernit. *Decimus*, eos qui ex Ecclesia ob alienam culpam a Sacerdote exire jussi, non parent ejus mandatis, tardius ad veniam recipi statuit in pœnam contumaciæ.

Undecimus, Clericos in mutuam cædem prorumpentes, pro dignitate Officiorum, quibus illata est contumelia, districtius ab Episcopo puniri statuit. *Duodecimus*, veniam concedit Canonum hucusque in Ordinationibus Sacris violatorum: Suspendendos vero decernit impostetum ab Ordinationibus, qui contra Canones aliquem ordinaverint, & deponendos, qui sic fuerint ordinati. *Decimus-tertius*, Oblationem illorum nullatenus in Ecclesia recipiendam sancit: qui filios suos hæreticis obtulerunt baptizandos. *Decimus-quartus*, Fideles eum rebaptizatis etiam manducare prohibet. *Decimus-quintus*, Clericos de mulierum extranearum familiaritate semel & iterum reprehensos, donec se emendaverint, Officio privat. *Decimus-sextus*, eos qui spolia defunctorum Episcoporum diripiunt, velut sacrilegii reos, diuturno anathemate damnandos, & vix peregrina donandos Communione decernit. Anathema hic sumitur in latiori significatione, pro quacumque pœna Ecclesiastica. Qui enim ad peregrinam Communionem redacti erant, proprie non erant excommunicati, sed ad statum dumtaxat detrusi peregrinorum Clericorum, qui sine Literis Formatis iter agebant. Omni namque humanitatis officio excipiebantur, nullis tamen sui Ordinis fungi sinebantur muneribus, & nemo cum illis tamquam cum Clericis communicabat. A Communione tamen Eucharistiæ non prohibebantur, quæ nec peregrinis quidem & ignotis negabatur unquam, si se vere Orthodoxos probarent. Putat doctissimus *Albaspinæus* desumptam hanc pœnam ex legibus Romanorum, quibus sancitum erat, ut deportati & extorres jus civitatis, & ea quæ juris erant civilis amitterent, ea tantum retinentes, quæ sunt Juris gentium, ut docent *Ulpianus lib.* 1. §. 2. & 4. §. *de Legatis III.* Et *Marcianus* ibidem *de pœnis l.* 17. Testatur etiam *Suetonius*, *in Claudio*, *cap.* 6. redactos quandoque Romæ Viros Illustres ad peregrinitatem. *Splendidum virum*, inquit, *Græciæque Provinciæ Principem, verum Latini sermonis ignarum, non modo albo Judicum erasit, sed etiam in peregrinitatem redegit*. Ita Clerici ad peregrinam communionem redacti amittebant propria Cleri jura, non autem jura communia Christianorum omnium. Ita *Communionem peregrinam* exponunt *Albaspinæus* & *Sirmondus*: Ille *in Observationibus*, hic *in Historia publicæ Pœnitentiæ*, *cap. ultimo*. Quorum conjectura doctissimo Cardinali *Bona* probabilis quidem visa est, sed solidis atque perspicuis ex Antiquitate argumentis non satis fulta. *Quid igitur vere sit peregrina communio*, inquit laudatissimus Cardinalis, *libenter discam a peritioribus, mihi enim non liquet*.

Quid peregrina Communio.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

Quoad Ilerdense concilium animadversione dignum judico mendum forte irrepsisse in canonem IX. addicentem pœnitentiæ annorum VII. reos iterati in se baptismatis, juxta Nicænum canonem XI. Canon etenim ille œcumenici concilii pœnitentiam non quidem annorum VII. sed XII. statuit; ac reipsa quidem in vetustissima epitome canonum Ilerdensium, qua ego in meo conciliorum supplemento usus sum, pœnitentia annorum XII. non vero VII. præscribitur. Ita pariter & can. XIII. Ilerdensis catholicos tradentes hæreticis filium suum tingendum baptismate admitti ad offerendam oblationem vetans, in eadem epitome MS. Lucensi communione privantur, *Excommunicentur*.

ARTICULUS VIII.

De Concilio Valentino in Hispania.

Anno Christi quingentesimo vigesimo quarto *Theodorici* Regis Wisigothorum in Hispania regnantis decimoquinto, *Valentiæ*, * quæ celeberrima Hispaniæ civitas est in ora Maris Mediterranei, Regni Valentini caput & Sedes Archiepiscopalis, sex Episcopi Synodum celebrarunt, in qua sex Canones condidere.

* Valentiæ.

Primus statuit ut Evangelium, ante munerum illationem, in Missa Catechumenorum legeretur, post Apostolum, ut non solum Fideles, sed etiam Catechumeni ac Pœnitentes, immo & Ethnici, præcepta Christi, & Sermonem Episcopi, qui proxime post Evangelium habebatur, audire possent. Antea autem legebatur tantum Evangelium exclusis Catechumenis, in Missa Fidelium. *Canon secundus* cavet ne clerici defunctorum Episcoporum spolia diripiant: jubetque, secundum Synodi *Rejensis* statuta, ut ad moribundum Episcopum vicinior Antistes accedat, qui celebratis exequiis, fidelissimam rerum omnium quæ in Episcopali domo reperiuntur, faciat descriptionem, & ad Metropolitanum mittat; Qui Ecclesiasticæ domus procurationem alicui commendet, quousque fuerit ordinatus novus Episcopus. *Canon tertius*, consanguineis Episcopi defuncti, si intestatus obierit, denuntiari jubet, ut sine Metropolitani, vel Comprovincialium Sacerdotum conscientia, nihil de rebus defuncti auferant, ne forte cum hæreditariis rebus, aliquas etiam ad ecclesiam pertinentes, vel permixtas usurpent. Horum Canonum transgressores, sive clerici, sive laici, & communione, & consortio priventur Ecclesiæ. *Canon quartus*, providet exequiis Episcopi defuncti. Decernit ut Episcopus Commendator, qui eas curare debet, non expectet ejus obitum, sed ad infirmum accedat, ut ipsum admoneat de ordinatione domus, & postremam ejus voluntatem exequatur, eumque defunctum, *post oblatum in ejus commendatione Sacrificium Deo*, mox sepulturæ tradat, eaque impleat, quæ superiori canone constituta sunt. Si autem Episcopus repentina morte sublatus fuerit, uno tantum die cum nocte servandum esse decernit defuncti corpus, non sine fratrum ac Religiosorum frequentia, & psallentium excubatione; deinde conditum seorsim in loculo non statim humari, sed honorifice commendari, donec invitato viciniori Episcopo, solemni ritu in tumulum inferatur. *Canon quintus*, vagos & instabiles clericos, quin etiam diaconos & presbyteros, si Episcopo monenti ut Ecclesiæ, cui sunt deputati, assiduum officium impendant, non paruerint, communione & honore privat, donec resipiscant. *Canon sextus* antiqua Decreta renovat, prohibentia ne ullus alienum clericum ordinet. Vetat insuper, ne quispiam ordinetur, *qui localem se futurum primitus non spoponderit*. Stabilitatis quippe & residentiæ lege tunc quivis clerici tenebantur.

Summa Canonum.

ARITCULUS IX.

De Concilio Arelatensi IV.

Anno Christi quingentesimo vigesimo quarto *Theodorici* Regis Gothorum in Italia Imperantis trigesimo secundo, *Arelatem* * quæ tunc Gothis parebat, Concilium a S. Cæsario congregatum est, in quo sexdecim assidentibus Episcopis, Canones quatuor conditi sunt. *Primus*, diaconos ante annum ætatis vigesimum quintum; presbyteros, vel Episcopos ante trigesimum annum ordinari vetat, laicos, nisi præmissa conversione probatos. Quam probationem ad annum contrahit. *Canon secundus* ut laici ad Episcopatum promoveri possint, indulget: in hoc autem temperat antiquæ disciplinæ severitatem, *sine præjudicio Canonum*, quia crescente Ecclesiarum numero, plures ordinare ne-

* Arles.

Summa Canonum.

clericos necesse erat, & nonnullos ex laicis assumere ad regendam Ecclesiam, etsi diu in clero non militassent. *Canon tertius*, Pœnitentes, bigamos, vel internuptarum maritos, ordinari vetat, secundum antiquos canones; quorum transgressores Episcopos anno integro a Sacris suspendit. *Canon quartus*, eos a communione removet, qui clericos vagos & Ecclesiasticæ disciplinæ regulam subterfugientes susceperint, aut ipsis patrocinium impenderint.

ARTICULUS X.

De Synodo Carthaginensi, sub Bonifacio.

CUm post mortem *Trasamundi* Wandalorum Regis, libertas Africanæ Ecclesiæ ab *Hilderico* restituta esset, *Bonifacius* Carthaginensis Episcopus Synodum ex diversis Africæ Provinciis congregavit, anno Christi quingentesimo vigesimo quinto. In ea Nicenæ Fidei professione præmissa, variisque Conciliorum Africanorum canonibus recensitis; antiqua Ecclesiæ Africanæ politia confirmata est, secundum quam singulæ Provinciæ habebant Primæ Sedis Episcopos, & omnium Primas erat Episcopus Carthaginensis.

Secundo, *Petrus* Abbas cum Senioribus Monasterii sui, libellum supplicem porrexit Bonifacio Carthaginensi, & Synodo, pro Monasterii sui libertate. Scilicet *Liberatus* Episcopus primæ Sedis Provinciæ Byzacenæ monasterium illud sedi suæ subjicere volebat, utpote in sua provincia constitutum, & monachos sibi parere renuentes excommunicaverat. Contestati sunt illi se subditos esse Carthaginensi Episcopo totius Africæ Primati, cui se tradiderunt, cum eorum monasterium fundatum est. Liberum sibi fuisse, cui vellent Episcopo Cœnobium subjicere suum, quod suis, parentumque suorum sumptibus fundatum erat: Et in quod ex diversis locis Africæ, vel transmarinis, congregati fuerant. Se quidem, vacante Sede Carthaginensi, ab Episcopo primæ sedis Provinciæ Byzacenæ presbyteros postulasse: Ita tamen ut ex hoc nullum jus illius Successori quæsitum esset: Sed neque vicinis Episcopis ipsos umquam fuisse subditos, sed expectasse Carthaginensi, Ecclesiæ libertatem, & Episcopi illius ordinationem, ut ei monasterium suum, seque ipsos subjicerent. Plurima esse monasteria in Africa, quæ illi non suberant Episcopo, in cujus diœcesi constructa erant, sed alteri, cuius Sedi se primum addixerant. *Adrumetinum* ipsum monasterium, prætermisso ejusdem civitatis Episcopo ex regionibus transmarinis Presbyteros semper habere. Protulerunt iidem Monachi vetera quædam ad probandam Monasteriorum libertatem monumenta: Scilicet fragmentum ex libris Sancti Augustini *de moribus Clericorum*, seu ex Sermone L. *de diversis*. Secundo Decretum Synodi Arelatensis, quo controversia inter *Theodorum* Forojuliensem episcopum & *Faustum* Lirinensem Abbatem orta composita est. Tertio vetus Privilegium a *Bonifacio* Provinciæ Byzacenæ Seniore concessum *Bruagalianensi* Parthenoni, his verbis: *Infinuo semper Servorum Dei, vel Ancillarum Monasteria liberum habere arbitrium a conditione omnium Clericorum, quorum priscorum Patrum sequentes ritum etiam vestrum Monasterium hoc habere & in nobis manere usque in ævum. Unde per hanc vos authoritatem duximus commonendos, ut licentiam habeatis, unde volueritis, spiritualem sumere cibum, liberam in omnibus facultatem habentes, &c. Ut quem velitis vobis corrogetis Presbyterum, qui vobis in Monasterio peragat Sacro-sancta.*

Monasteriorum Privilegia non rescindenda, veterum Canonum servandorum specie.

Liberatus Provinciæ Byzacenæ primæ Sedis Episcopus cum sua Synodo, datis ad *Bonifacium* Carthaginensem literis, rogaverat ut Canones convelli non permitteret, secundum quos Monasteria subdita erant Episcopo, cujus in Diœcesi constructa erant. Respondit *Bonifacius*, Privilegia tot Episcoporum authoritate firmata rescindi non debere veterum Canonum servandorum specie: *Neque enim*, inquit, *poterimus statuta mutare quæ per tot Sacerdotes instinctu divino servata noscuntur. Si enim aamiserimus ea quæ ante constituta sunt in retractationem vocari, nihil in divinis humanisque actibus, nihil in sacris publicisque rebus obtinere ullam poterit firmitatem; Dum post annorum spatia, tamquam in emendationem Patrum velut instructior nostra videatur mutare posteritas.* Illud tandem a Synodo editum est Decretum: *Erunt igitur omnia omnino Monasteria, sicut semper fuerunt, a conditione Clericorum modis omnibus libera, sibi tantum & Deo placentia.* Hujus Acta Concilii edidit *D. Lucas Dacherius*, *Tomo VI. Spicilegii*, ex Codice MS. Bibliothecæ Vaticanæ ab *Holstenio* descripta. Edidit & *P. Labbæus Tomo IV. Conciliorum.*

ARTICULUS XI.

De Concilio Vasensi.

ANno Christi 529. *Athalarici* Regis 4. *Sanctus Cæsarius* Arelatensis Episcopus Concilium *Vasione* * celebravit, in quo decem considentibus cum ipso Episcopis, paucos Canones edidit. Quinque exhibent Editiones Conciliorum: quorum *primus*, statuit, ut Presbyteri qui sunt in Parochiis constituti, juniores Lectores in domum suam recipiant, ac in lege Domini, & divina Psalmodia erudiant, ut sibi dignos provideant successores. Sic ædes Curatorum erant Ecclesiastica Seminaria: eamque ex Italia saluberrimam disciplinam acceperant Provinciæ Episcopi. *Secundus Canon*, permisit, non solum civitatum, sed etiam Parochiarum, id est, ruris Presbyteris, ut in Ecclesiis suis verbum divinum prædicarent: si vero Presbyter infirmitate præpeditus, per seipsum prædicare non posset, Sanctorum Patrum Homiliæ a Diaconis recitarentur. *Tertius Canon*, statuit ut *Kyrie eleison* & ad Matutinum, & ad Missas, & ad Vesperam dicatur: & *Sanctus*, in omnibus Missis, sive Matutinis, sive Quadragesimalibus, sive *pro defunctorum commemoratione* dicatur eo ordine, quo in Missis publicis & solemnibus dicebatur. *Quartus Canon*, nomen *Domini Papæ*, quicumque Sedi Apostolicæ præfuerit, in Ecclesiis recitari jubet. Quintus, *Sicut erat in principio* post *Gloria Patri*, dicendum statuit. Lege quæ diximus de Concilio Vasensi 1. *Sæculo* 4.

* Vaison.

Ædes Curatorum, Ecclesiastica Seminaria.

Ex Præfatione istius Synodi discimus, in Conciliis Provincialibus ante omnia discussam olim fuisse vitam Episcoporum, quæsitum an contra Canones peccassent, & auditas, si quæ proferrentur, contra ipsos querimonias. Sic enim habet Concilii Vasensis Præfatio: *Juxta consuetudinem, antiquorum Patrum Regulas relegentes, propitiante Domino, nullum de præsentibus Domini Sacerdotibus aliquid contra Decreta Spiritalia aut præterisse, aut præsumpsisse cognovimus, &c.*

ARTICULUS XII.

De Concilio Toletano II.

TOleti * a *Montano* Metropolitano Synodus Provincialis celebrata est, anno Christi quingentesimo trigesimo tertio *Theude* Wisigothorum Rege in Hispaniis regnante, ut testatur Sanctus Isidorus in Chronico; ex quo emendandus Canon postremus *Amalarici* nomen habens. Quinque in ea sunt editi Canones

* Tolede.

Summa Canonum.

Primus, pueros quos a primis infantiæ annis parentes Clero mancipaverint, in domo Ecclesiæ, sub oculis Episcopi, decernit instituendos: ubi vero decimum octavum annum attigerint, optionem illis dandam vel matrimonii, vel continentiæ: quam si profiteantur, ordinari Subdiaconi poterunt anno ætatis vigesimo, Diaconi vigesimo-quinto. Sin minus, concedendum ipsis est ut nubant, & in inferioribus gradibus maneant, donec forte perfectam ætatem assecuti, cum uxoris consensu, continentiam pariter promittentis, ad Sacros Ordines promoveantur. Quo ex Canone patet, pueros a parentibus Clero consecratos, jugum Domini excutere non potuisse, ubi ad ætatem adultam pervenissent, sed voto parentum ob-

strictos fuisse Clericali Militiæ toto vitæ suæ decursu. *Canon secundus*, eos qui sic instituti fuerint, ad aliam Ecclesiam, relicta propria, migrare vetat, aut ab alio Episcopo suscipi absque conscientia proprii Sacerdotis. *Canon tertius*, extraneis cum mulieribus, sive ingenuis, sive libertis, sive ancillis, commorari Clericos prohibet: inobedientes a Clero & communione rejicit. *Canon quartus*, agellos, aut vineolas, quas sibi Clerici substentandæ vitæ causa in terris Ecclesiæ fecerint, ad Ecclesiam, non ad eorum hæredes, ipsis morientibus transmitti statuit. *Canon postremus*, matrimonia consanguineorum vetat sub excommunicationis pœna, tanto diuturniori, quanto propinquior erit cognationis gradus. Tandem Patres seipsos, & Comprovinciales Episcopos ad horum Canonum observantiam obstrinxerunt sub pœna *totius fraternæ charitatis*, id est, communionis omnium Coepiscoporum amittendæ. Futuram vero Synodum indixerunt, *juxta priorum Canonum decreta*, Toleti celebrandam, & a *Montano* Metropolitano convocandam.

ARTICULUS XIII.

De Concilio Aurelianensi II.

* Orleans.

ANno Christi quingentesimo trigesimo tertio, celebratum fuit Concilium Aurelianense * secundum, convocatis Episcopis ex ditionibus trium regum, *Theodorici*, *Childeberti*, & *Clotarii*, non tamen ex omnibus Franciæ Provinciis, sed tantum ex quatuor Lugdunensibus, & tribus Aquitanicis, ut subscriptiones probant. Regum Christianissimorum præcepto convocata est hæc Synodus, ut ex Præfatione patet. *Cum ex præceptione gloriosissimorum Regum*, inquiunt Patres, *in Aurelianensem urbem, de observatione Legis Catholicæ tractaturi, Deo auxiliante, convenissemus*, &c. Interfuerunt Episcopi viginti sex, & quinque Presbyteri a totidem Episcopis missi. Canones editi sunt viginti & unus.

Summa Canonum.

Primus, Episcopos ad Synodum, vel Ordinationem a Metropolitano vocatos, adesse jubet. *Secundus*, Concilia Provincialia singulis annis celebrari. *Tertius*, Episcopos, non solum pro Ordinationibus, sed etiam pro quibuslibet causis aliquid accipere vetat. *Quartus*, per pecuniam ordinari quærentes, ut reprobos abjicit. *Quintus*, Episcopum, quem ad sepeliendum Coepiscopum defunctum, sine mora venire jubet, aliquid præter sumptus necessarios prohibet exigere: ut vero, evocatis Presbyteris, domum Ecclesiæ descriptam, cum universa supellectili, custodiendam idoneis viris tradat. *Canon sextus*, præcipit. Antiquas Regulas in Ordinationibus Metropolitanorum per incuriam neglectas observari statuit, *Canon septimus*: ut scilicet *A Comprovincialibus Episcopis, Clericis, vel populis electus, congregatis in unum omnibus Comprovincialibus Episcopis, ordinetur*. *Octavus*, Diaconos in captivitate uxoribus copulatos, a ministerio removet. *Nonus*, Presbyteros *cum sæcularibus habitare* vetat *sine permissione Episcopi sui*: alioqui *ab officii sui communione* pellendos, id est, ad laicam detrudendos communionem. *Decimus*, sub anathemate prohibet, ne quis novercæ suæ nubat. *Undecimus*, fert excommunicationem in conjuges, qui propter alterutrius infirmitatem, matrimonium solverint. *Duodecimus*, monet Fideles ne vota sua cantando, bibendo, vel lasciviendo exsolvant, quod votis sic redditis provocetur potius ira Dei, quam placetur.

Presbyterorum habitatio.

Canon Decimus-tertius, Abbates, Martyrarios, id est, Clericos qui Martyrum Oratoriis præficiebantur, Reclusos, vel Presbyteros, *apostolia*, id est, dimissorias literas, dare vetat. *Decimus-quartus*, dignitate & gradu privat Clericos, qui Officium suum implere, aut vice sua venire ad Ecclesiam renuunt. *Decimus-quintus*, statuit suscipiendas oblationes defunctorum, qui in aliquo crimine fuerint interempti, iis exceptis, qui sibi ipsi mortem intulerint. Crimen intellige, de quo ipsos ante obitum pœnituisse probabile sit. *Decimus-sextus*, illiteratum hominem vel qui baptizandi ritum nescit, Presbyterum, aut Diaconum prohibet ordinari. *Decimus-septimus*, fœminas quæ benedictionem Diaconalem contra Canones acceperunt, a Communione removet, si nupserint. Cæterum nulli deinceps fœminæ Diaconalem benedictionem credendam, *Canon decimus-octavus* decernit.

Diaconissarum Ordinatio prohibita.

Canon decimus-nonus, matrimonia Christianorum cum Judæis irrita declarat. *Vigesimus*, eos a Communione removet, qui cibis immolatitiis aut animalium suffocatorum carnibus vescuntur. *Vigesimus-primus*, Abbates qui Episcoporum præcepta despiciunt, a communione excludit, nisi contumaciam suscepta humilitate deponant. Tunc scilicet Abbates & Monachi subditi erant Episcopis, nec immunitates ullæ ipsos eorum jurisdictioni penitus subducebant.

Inter Episcopos qui huic Synodo subscripserunt, insignes sanctitate fuere *Leo Senonensis*, *Eleutherius Autisiodorensis*, *Gallus Arvernorum* sive *Claromontanus*, *Innocentius Cenomanensis*, *Lauto Constantiensis*, *Julianus Viennensis*, *Agrippinus Augustodunensis*, & *Flavius* * *Rotomagensis*, qui Monasterium Sanctorum Petri & Pauli, quod hodie *S. Audoeni* * vocatur, edificavit eodem anno quo Synodus Aurelianensis habita est, aut potius ædificari curavit a Clotario Rege. Cum *Asclepii* Presbyteri subscriptionem, pro *Adelphio* Episcopo *Rauracensi* hac in Synodo legis, frustra hanc in Notitiis Episcopatuum Galliæ Sedem quæres, nisi pro *Rauracensi*, quod mendose positum est, *Ratiatensem* substituas, ut substituendum recte monuit *Sirmondus*, id est, *Pictavensem*. Nam Pictavenses Episcopi dicti sunt aliquando *Ratiatenses*. *

* *Vulgo*, S. Filleul.
* S. Ouen.
* De Rets.

ARTICULUS XIV.

De Concilio Arvernensi. *

* *Arverna civitas*, Clermont en Auvergne, *Sedes Episc. sub Archiep. Bituricensi*.

ANno Christi quingentesimo trigesimo-quinto, quindecim Episcopi ex *Theodorici* Regis ditionibus ad Concilium *Arvernense* convenerunt. Consentiente Rege convocatum fuit, ut testantur Patres in Præfatione quæ Canonibus præfigitur. *Cum in nomine Domini*, inquiunt, *congregante Sancto Spiritu, consentiente Domino nostro gloriosissimo piissimoque Rege Theodeberto, in Arverna urbe sancta Synodus convenisset, ubique flexis in terram genibus pro regno ejus, pro longævitate, pro populo Dominum deprecaremur, ut qui nobis congregationis tribuerat potestatem, Regnum ejus Dominus noster felicitate attolleret, imperio regeret, justitia gubernaret, in Ecclesia ex more consedimus*, &c. Sexdecim ea in Synodo editi sunt Canones.

Summa Canonum.

Primus, statuit in Conciliis ante alias causas tractanda esse quæ *ad emendationem vitæ, ad severitatem regulæ ad animæ remedia pertinent*. *Secundus*, Communione privat eum, qui *patrocinia Potentum* ad obtinendum Episcopatum adhibuerit, statuitque ordinandum Episcopum *electione clericorum vel civium, consensu Metropolitani*; qui sacrum honorem *non votis quærat, sed meritis*. *Tertius*, pallis vel *ministeriis divinis*, id est, altarium ornamentis, defunctorum corpora obvolvi vetat. *Quartus*, prohibet Magnatibus, ne Clericis contra Episcopos patrocinium impendant. *Quintus*, a Communione excludit eos, *qui res Ecclesiæ petunt a Regibus*, ceu qui *egentium substantiam rapiunt*: & concessiones Regum irritas declarat. *Irrita habeantur, quæ obtinent*. *Sextus*, a communione Ecclesiæ segregat Christianos matrimonium cum Judæis contrahentes. *Septimus*, vetat Corpus Sacerdotis, cum ad tumulum effertur, *Opertoria Dominici Corporis obvolvi, ne dum honorantur corpora, altaria polluantur*. *Octavus*, *Ministeria divina*, id est, ornamenta altaris prohibet ad nuptiarum ornatum & pompam commodari. *Nonus*, cavet ne Christianis Judæi præponantur Judices. *Decimus*, ne Episcopus alterius Parochias invadat. *Undecimus*, ne alienum Clericum absque proprii Episcopi consensu suscipiat, aut ad Sacerdotium promoveat. *Duodecimus*, incestas conjunctiones quæ *authoritatem Divinæ legis, ac naturæ jura perrumpunt*, anathemate plectit.

Qui ordinandi Episcopi.

Decimus-tertius, Clericos ad Diaconatum, aut Presbyteratum promotos, si conjugati sint *fratres uxorum suarum ex conjugibus fieri* jubet: continentiam non servantes dignitate in perpetuum dejicit. *Decimus-*

Presbyterorum & Diaconorum continentia.

mus-quartus, munera Ecclesiæ collata fraudantes a communione removet. *Decimus-quintus*, Natale Domini, Pascha, Pentecostem, & alias Festivitates præcipuas, cum Episcopo celebrare jubet, tum Presbyteros & Diaconos, qui in villulis habitant, & in Oratoriis divina Mysteria celebrant; tum *cives natu Majores*, id est, capita familiarum. *Decimus-septimus*, extraneas mulieres e domo Episcopi, Presbyteri, & Diaconi eliminat: tantum aviam, matrem, sororem, vel neptem patitur, si poscat necessitas. Canonum hac in re transgressores Communione privat: Et Episcopum hanc culpam in Presbytero, aut Diacono punire negligentem Sententiæ severitati subjicit.

Episcopi Regem filium vocant.

Hæc Synodus ad Theodebertum Regem Epistolam dedit, qua rogabat ut Clerici, aliique, qui Regum aliorum dominio subjacebant, possessionibus, quas in ejus Regno jure obtinebant, non fraudarentur. Regem *Dominum & filium* vocabant olim Episcopi, ut ex Epistolæ istius inscriptione patet. *Domino illustri atque præcellentissimo Domino & filio Theodeberto Regi*. Inter istius Synodi Episcopos sanctitate illustres fuerunt *Gallus Arvernensis*, *Gregorius Lingonensis*, *Hilarius Gabalitanus*, * *Nicetius Trevirensis*, *Dalmatius Rutenensis*, *Domitianus Trajectensis*, * *Venantius Vivariensis*, & *Hesperius Metensis*.

* De Javoule.
* De Mastrich.

ARTICULUS XV.

De Concilio Aurelianensi III.

Summa Canonum.

ANno Christo quingentesimo trigesimo octavo Regis *Childeberti* vigesimo-septimo, Concilium Aurelianense Tertium celebratum est. Interfuerunt novemdecim Episcopi cum septem Presbyteris, ex diversis partibus Franciæ, cui tres Reges, *Childebertus*, *Clotarius & Theodebertus* tunc dominabantur. Triginta tres Canones editi sunt. *Primus*, Synodum singulis annis celebrari statuit a Metropolitano: quem suspendit a sacris, si intra biennium non convocaverit: & Episcopos qui infirmitate non detenti defuerint, eidem sententiæ subjicit. Nec eorum absentiam *divisione sortis* censet excusandam, id est, ex eo quod non eidem Regi subjecti sint, cui Metropolitanus. *Canon secundus*, Clericos conjugatos, a Subdiacono & supra qui continentiam non servant, ab Officio deponit, & ad *laicam Communionem* detrudit. Episcopum vero qui ipsos ad Ministerium postea admiserit, suspendit ab Officio ad tres menses. *Tertius*, de Ordinationibus Episcoporum statuit Metropolitanos a Metropolitanis omnibus, si fieri potest præsentibus Comprovincialibus ordinari, cum consensu Cleri, & civium: Comprovinciales vero cum eodem, necnon & Metropolitani consensu, *secundum Decreta Sedis Apostolicæ*, * *& priorum Canonum statuta*. *Canon quartus*, familiaritatem extranearum mulierum cum Clericis prohibet: Episcopos, vel Clericos, hanc in re Canonum transgressores triennii excommunicatione mulctat. *Quintus*, oblationes collatas Basilicis in civitatibus constitutis ad potestatem Episcopi redigit, qui pro sua prudentia statuat quid in Basilicæ reparationem, quid in alimoniam Clericorum in ea ministrantium cedere debeat. Oblationes vero Ecclesiis pagorum collatas, secundum locorum consuetudinem administrari, permittit. *Canon sextus*, renovat Canones antiquos prohibentes ne Neophyti, ætate juniores, bigami, Pœnitentiam professi, semi-corpore, id est, deformiter parvi vel gibbosi, vel claudi, vel manci, & arreptitii, promoveantur ad Ordines. Episcopos autem, qui hujusmodi homines ordinaverint, per annum integrum a Sacris suspendit. Immo & pœnas extendit ad testes talium Ordinationum, quos anno integro a Communione pelli jubet.

Concilia Provincialia.

Majorum Clericorum continentia.

* S. Leo in Epistola, ad Anastasium Thessalonicensem.

Episcopi authoritas in bonorum Ecclesiasticorum administratione. Irregularitates.

Canon septimus, Clericos, qui cum uxores non haberent, ordinati sunt in legitima ætate absque ulla reclamatione, & postea uxores duxerunt, cum uxoribus a communione pellit: si inviti, vel reclamantes ordinati fuerint, Officio, non communione privat. Ad minores tantum Clericos pertinet pars illa Canonis. Posterior vero pars honoratos Clericos spectat, id est majores, a Subdiacono & supra, quos ob admissum adulterium deponit ab Officio, laica damnat communione, & reliquam vitam in Monasterio agere præcipit. *Canon octavus*, Clericos fures & falsarios deponit: perjuros in causis sub juramento finiendis, biennii insuper excommunicatione plectit. *Nonus*, Clericos qui ante ordinationem ex concubina filios susceperunt, qua mortua duxerunt uxorem; aut vice versa, primum uxorem duxere, deinde concubinam, ab officio non removet, si per ignorantiam sunt ordinati; sed ulterius ordinari vetat. Concubinarum nomine hic non sunt intelligendæ fœminæ assumptæ ad tempus, libidinis tantum explendæ causa, quæ in Conciliis passim anathemate feriuntur, & dimitti jubentur: sed fœminæ conjugatæ sine dotalibus instrumentis.

Jus apponendi impedimenta dirimentia Matrimonio, ut sacramentum est, Ecclesiæ soli, non Principibus convenit.

Canon decimus, eos qui nuptias incestas contraxerunt, ante baptismum, vel antequam Patrum statuta nossent, excusat, nec eorum conjugia solvit. In posterum autem observari statuit, quod in anterioribus Canonibus de incestis matrimoniis interdictum est, ne quis relictam patris, filiam uxoris, relictam fratris, sororem uxoris consobrinam, aut sobrinam, relictam avunculi, vel patrui, ducat uxorem. Quod si qui in hoc *incesti adulterio potius quam conjugio fuerint sociati*, *quamdiu se non sequestraverint*, *a Communione Ecclesiastica repellendos*. Matrimonia contra Canones contracta, Ecclesia dispensatione sua rata facit: contrahenda contra Canones irrita declarat. Unde probatur evidenter jus apponendi impedimenta dirimentia Matrimonio, ut Sacramentum est, Ecclesiæ soli convenire, non Principibus, ut *Launojus* contendit in Opere *De Jure Principum in Matrimoniis Christianorum*.

Undecimus, *Clericos canonicos*, id est, in Canone seu matricula Ecclesiæ conscriptos, si Officium suum non impleant, ulla ex rebus Ecclesiasticis percipere stipendia vetat, aut munera. *Duodecimus*, cavet ne facultates Ecclesiæ alienentur: alienatas aut in dispendium Ecclesiæ obligatas, per publicum, aut electorum judicium revocari jubet. *Decimus-tertius*, mancipiis Christianis in Judæorum servitio detentis prospicit: Christianos matrimonium cum Judæis contrahentes communione privat, donec separati fuerint: conviviis Judæorum inquinatos per annum excommunicat. *Decimusquartus*, Missarum celebrationem, in præcipuis solemnitatibus hora tertia inchoari statuit ut Sacerdotes ad Vespertina Officia convenire possint. *Decimus-quintus*, Episcopum in Diœceses alienas, ad alienos clericos ordinandos, vel altaria consecranda irruentem, per annum a Missarum celebratione suspendit, his quos ordinavit, depositis. Clericis vero absque Episcopi sui literis peregrinantibus communionem impendi vetat, secundum priores canones. *Decimus-sextus*, raptores Virginum sacrarum, aut Viduarum, communione privat ad exitum usque, Viatico in infirmitate dumtaxat concesso. Virginem aut viduam raptori consentientem pari pœna damnat. His communicantem Sacerdotem, anno integro a communione suspendit.

Prabendarum initia.

Canon Decimus-septimus, quod a clericis ex Episcoporum decedentium munificentia possidetur, a successoribus auferri vetat: ut qui beneficiis hujusmodi gaudent, *officia Ecclesiæ*, *obedientiam & affectum sacerdotibus præbeant*. Permittit tamen Episcopo rerum ita concessarum commutationem, absque clericorum dispendio. Quæ vero ipse benemeritis contulit, contumacibus auferre potest. Hinc ex canone perspicuum est, Episcopos clericis concessisse agros, & prædia Ecclesiæ ad usumfructum, quoad viverent: quæ auferre ipsis successor non posset: immo nec ipse qui concesserat, nisi contumaciæ rei essent. Quæ præbendarum canonicis cathedralis Ecclesiæ concessarum quædam fuerunt initia. *Canon decimus-octavus*, permittit Episcopo ut clericos ab Ecclesia Cathedrali ad Abbatiam, diœcesim sive parochiam, aut ad Basilicam Martyris translatos, aliqua parte fructuum prioris beneficii frui sinat, si fructus ad honestam sustentationem sufficientes ex novis illis beneficiis non percipiant. Si enim fructus posterioris beneficii sufficiant, æquum esse censent Patres, ut nihil percipiat de eo quod ante ex Ecclesiastico munere habebat: *Quia facultas suscepti monasterii*, *Diœcesis*, *vel Basilicæ*, *de-*

Clerici Abbatiæ administratores.

bet

bet plena ratione sufficere. Notandum clericos non ita fuisse ad Abbatiam translatos, ut Abbates essent, & monachis præessent, sed ut Abbatiæ administratores essent. Quæ administratio clericis commissa, quædam erat Commendæ species.

Communio laica.

Canon decimus-nonus, contumaces clericos, juxta priores canones: laica communione mulctat, addita certa fiducia recipiendi gradum, si digna pœnitentia & supplicatione Episcopo satisfaciant: ita tamen ut consuetis stipendiis interim non priventur. *Communio laica* hic latiori modo usurpatur pro communione peregrina. Communio namque laica proprie dicta in ordinem laicorum omnino redigebat clericos, redeundi in clerum spe sublata. *Canon vigesimus*, permittit clericis, qui se ab Episcopo suo injuste damnatos, aut durius exceptos putant, ut querimonias ad synodum suas deferant. *Vigesimus-primus*, clericorum conjurationes in synodis vindicandas decernit. *Vigesimus-secundus*, eos qui retinent rem Ecclesiæ vel Episcopi, a communione suspendit, donec facta restitutione, tam Ecclesiam, quam Sacerdotem reddant indemnem. A communione etiam excludit eos qui oblationes defunctorum retinent, vel suas revocant. *Vigesimus-tertius*: Abbates, presbyteros, cæterosque ministros, res Ecclesiæ alienare, vel obligare vetat sine permissu & subscriptione Episcopi, sub pœna depositionis. *Vigesimus-quartus*, benedictionem pœnitentiæ, id est, pœnitentiæ publicæ impositionem, juvenibus personis aut conjugatis, nisi ex consensu partium, & ætate jam plena, non esse credendam statuit. Ratio est, quia pœnitentiæ tempore continentia imperabatur. *Vigesimus-quintus*, pœnitentes ad sæcularem habitum & militiam redeuntes, Viatico concesso, usque ad exitum excommunicatione plectit.

Canon vigesimus-sextus, servos ordinari vetat: qui ipsos ordinaverint, Episcopos, anni spatio a Missarum celebratione suspendit. *Vigesimus-septimus*, deponit Clericos majores, usuram, aut negotiationem, proprio nomine, vel alieno, exercentes. *Vigesimus-octavus*, ruralia opera diebus Dominicis illicita declarat, non quæ *ad nitorem domus, vel hominis, vel præparationem victus pertinent*, nec iis diebus iter agere cum equis, aut vehiculis prohibitum esse: & ad Judaicam magis quam ad Christianam observantiam scrupulosiorem illam ab opere quovis cessationem pertinere. *Vigesimus-nonus*, e Missa discedere prohibet, antequam Dominica dicatur oratio, & detur benedictio ab Episcopo, si fuerit præsens. Missam insuper audire Laicos cum armis vetat. *Trigesimus*, prohibet Judæos a die *Cœnæ Domini*, usque ad *Pascha* inclusive, procedere inter Christianos, & eis misceri. *Trigesimus-primus*, Hæreticos qui Catholicum aliquem rebaptizaverint, a Judicibus apprehendi jubet, ac ad Regis fidem atque Justitiam distringendos adduci. Judices qui defuerint Officio, annali excommunicatione plectit. *Trigesimo-secundo*, mutua prohibitio fit Clerico & Laico, ne alter alterum ad sæculare Judicium vocet inconsulto Episcopo. Non ita severa fuerat præcedentium Conciliorum disciplina, quæ Clerico permiserant, ut pulsatus apud sæcularem Judicem responderet. [*Agathense Canone XXXII. & Epaonense Canone XI.*] De litibus quæ sive a Clericis in laicos, sive a laicis in Clericos movendæ erant, moneri & doceri volebant Episcopi, ut eas in ipsis exordiis præfocare, aut componere conarentur. *Canon trigesimus-tertius*, Antistites viventes, & eorum Successores, qui in istos Canones peccaverint, reos divinitatis pariter & fraternitatis Judicio futuros declarat: *Quia Canones suos nec ignorare quemquam, nec dissimulare, id est, præterire permittitur*. Ex Episcopis qui Concilio Aurelianensi Tertio, vel ipsi propria manu, vel per Nuntios suos subscripserunt, sanctitate fuere conspicui, *Lupus Lugdunensis*, *Pantagathus Viennensis*, *Leo Senonensis*, *Lauto Constantiensis*, *Eleutherius Antisiodorensis*, *Albinus Andegavensis*, *Agricola Cabilonensis*, *Gregorius Lingonensis*, *Gallus Arvernorum*, *Arcadius Bituricensis*, *Agrippinus Augustodunensis*, *Flavius Rotomagensis*.

Quæ opera Dominicis diebus prohibita?

Missæ auditio.

ARTICULUS XVI.

De Concilio Barcinonensi.

ANno Christi quingentesimo quadragesimo, Provinciale Concilium *Barcinone* * celebratum est, in quo decem Canones editi sunt, qui publice Pœnitentes spectant: Quos epulis non interesse, nec operam date negotiis, sed in suis domibus vitam frugalem agere debere, statuit *Canon septimus*. *Octavus* obligat eos, qui in infirmitate poscunt Pœnitentiam, & a Sacerdote accipiunt, ad eam peragendam, si postea convaluerint: Ita ut a Communione abstineant, quamdiu integram & sceleris puram eorum vitam Sacerdos probaverit: Quos tamen subjacere manus impositioni non vult; id est, ad gradum substrationis dejici: Quia non ob crimina canonica, sed Religionis causa Pœnitentiam petierant, ac voverant. His autem *Viaticam benedictionem* in infirmitate conferri jubet, id est, absolutionem a peccatis.

* Barcino, *vulgo* Barcelone *Cataloniæ caput Sedes Episcop. sub Archiepisc. Tarraconensi.*

ARTICULUS XVII.

De Synodo Aurelianensi IV.

ANno Christi quingentesimo quadragesimo primo, ad Synodum Aurelianensem Quartam ex tripartito Franciæ Regno, *Childeberti* scilicet, *Clotarii*, & *Theodeberti*, convenerunt Episcopi triginta octo, cum Presbyteris undecim, & uno Abbate, qui totidem Episcoporum nomine interfuerunt. Conditi sunt Canones triginta & octo, quibus præcedentium Synodorum Decreta, paucis additis, confirmata sunt. Ex his quæ addita sunt, hæc præcipua.

Summa Canonum.

De celebratione Paschæ *Canon primus* decernit: Ut scilicet secundum Laterculum, seu Canonem Paschalem *Victorii*, ab omnibus uno tempore celebretur, & die Epiphaniæ singulis annis ab Episcopo denuntietur. *Victorii Aquitani*, non *Victoris Capuani*, Canonem intellige. In quo lapsum *Baronium* jam alias monuimus in Dissertatione de Celebratione Paschatis, Sæculo II. *Canon quintus*, statuit Episcopum ordinandum esse in Ecclesia cui præesse debet: Quod si tempus non patiatur, præsente Metropolitano, aut cum ejus authoritate, a Comprovincialibus in Provincia ordinandus est. *Canon septimus*, vetat ne Domini prædiorum peregrinos Clericos ad Sacra facienda in Oratoriis intromittant, nisi ab Episcopo, cujus in Diœcesi sunt constituta, probatos. *Canon duodecimus*, de litibus Episcoporum id singulare statuit, ut si inter ipsos de rebus terrenis aut possessionibus orta fuerit contentio, intra anni spatium, *pro studio charitatis, quæ cunctis debet rebus temporalibus anteferri*, per Epistolas Coepiscoporum affectuose commoniti, litem componere, vel inter se, vel per Judices electos festinent: Qui distulerit, extraneus habendus a charitate Fratrum judicatur: *Quia injustum est ut qui cunctis præsunt, inter se quacumque consatione dissentiant*.

Canon decimus-tertius, Judicibus prohibet sub excommunicationis pœna, ne Clericos publicis actionibus, aut tutelis gerendis applicent: *Quia quod Lex sæculi etiam Paganis Sacerdotibus & Ministris ante præstiterat, justum est ut erga Christianos specialiter conservetur*.

Decimus-septimus, a Communione pellit Christianos qui ad caput cujusque feræ, vel pecudis, invocatis insuper nominibus Paganorum, juraverint, ut est consuetudo Gentilium, si commoniti a Sacerdotibus, ab hac superstitione se non emendaverint. *Canon vigesimus*, de causis Clericorum statuit: Primo ne civitas Magistratus eorum cognitionem inconsulto Episcopo suscipiant. Secundo, ut ad eorum tribunal se sistant Clerici, si jusserit Episcopus. Tertio, sæculares Judices causas hujusmodi audire non debere ac judicare absque Presbytero, vel Archidiacono. Quarto, posse ipsos causas suas ad civiles deferre Magistratus, cum licen-

Ordo in Clericorum causis judicandis constitutus.

licentia Episcopi. Canooem integrum repræsento. *Ut nullus sæcularum personarum, prætermisso Pontifice, seu Præposito Ecclesiæ, quemquam Clericorum pro sua potestate constringere, discutere audeat vel damnare. Sed & Clericus, si pro causa, ad petitionem cujuscumque fuerit ab Ecclesiastico Ordinatore commonitus, se ad audientiam spondeat adstaturum, & respondere nulla calliditate dissimulet. Sed quæcumque causatio quoties inter Clericum & Sæcularem vertitur, absque Presbytero, aut Archidiacono, vel si quis esse Præpositus Ecclesiæ dignoscitur, Judex publicus audire negotium non præsumat. Sane si causam habentibus placuit ire ad Judicium fori ex voluntate communi, permittente Præposito Ecclesiæ, Clerico licentia tribuatur.* Caoon vigesimus-primus decernit, ut nullus puellam in matrimonium ducere audeat *per imperium Potestatis*, invitis parentibus; *Ne conjugium, quod contra parentum voluntatem impie copulatur, velut captivitas judicetur.* In eos qui id perpetraverint, excommunicationem decernit. *Vigesimus-quartus*, servorum ad Ecclesiæ septa, sub specie conjugii, confugientium, permittenda non esse matrimonia statuit, sed parentibus, aut dominis, prout ratio poscit excusatos, accepta fide, sub separatioois promissione reddendos: Qui postmodum eos si voluerint, propria voluntate conjungant. *Canon vigesimas-sextas*, decernit ut *Clerici in Parochiis, quæ in Potentum domibus* constitutæ sunt, *Observantes*, id est, Officia divina celebrantes, Archidiaconi jurisdictioni subsint solvantque quod Ecclesiæ debent. Quod si neglexerint, Potentum freti patrocinio, secundum Ecclesiasticam Disciplinam emendentur: Agentes vero Potentum, vel ipsi Domini, qui Clericos ab officio implendo prohibueriot, arceantur a communione. *Canon vigesimus-nonus*, mulieres impudicas cum Clericis deprehensas in adulterio, ex mandato Episcopi a civitatibus expelli jubet, Clericos secundum Canones puniri. Ex Principum sane concessione & gratia, non propria authoritate, exilio mulctare meretrices illas Episcopi poteraot. *Canon trigesimus-tertius*, statuit, ut si quis in agro suo habet, aut postulat habere *Diœcesim*, id est, Parochiam, ad quam plebs rustica conveniat, *primum terras ei deputet sufficientes, & Clericos qui ibidem sua Officia impleaat, ut sacratis locis reverentia condigna tribuatur.* Parochiarum etiam in agris fundatarum dotem sufficere volunt Patres, non solom ad Presbyterum, sed etiam ad Clericos alendos, qui sacra ibi persolvant Officia. *Canon trigesimus-octavus*, antiquos Canones confirmans statuit, ut Synodi Provinciales annis singulis a Metropolitanis convocentur: *Ut dum in unum se Fraternitas jungit, semper & censura*, id est, disciplinæ severitas, *teneatur, & charitas.*

Matrimonia sine parentum consensu illicita.

Parochialium Ecclesiarum fundatio.

Concilio Aurelianensi Quarto subscripserunt hi sanctitate celebres Episcopi; *Gallus Arvernorum, Agricola Cabilonensis, Eleutherius Autisiodorensis, Lauto Constantiensis, Firminus Uceticensis,* * *Arcadius Bituricensis*, per *Probianum* Presbyterum *Leontius* Senior *Burdigalensis, Innocentius* Cœnomanensis, *Dalmatius Rutenensis,* * Gallicanus Ebredunensis * *Cyprianus* Toloneosis, & *Flavius Rotomagensis.*

*D'Uzès.
*De Rodez.
*D'Ambrun.

ARTICULUS XVIII.

De Synodo Aurelianensi V.

ANoo Christi quingentesimo quadragesimo-oono, Synodus Aurelianensis Qointa ex tripartito Franciæ Regno convocata est a *Childeberto* Rege, cujus in ditione sita erat civitas Aurelianensis; ut ex Præfatione compertum est. *Ad divinam gratiam referendum est* (ioquiunt Patres) *quando vota Principum concordant animis Sacerdotum, &c. Igitur cum clementissimus Princeps, triumphorum titulis invictissimus, Dominus Childebertus Rex, pro amore sacra fidei, & statu Religionis, in Aurelianensi urbe congregasset in unum Domini Sacerdotes, cupiens ex ore Patrum audire quod sacrum est, &c.* Conditi sunt Canones viginti quatuor, quorum magna pars repetitio & confirmatio est præcedentium Canonum ac Decretorum: Alii quædam adduot, aut explicaot. Hi præ cæteris notandi videntur.

Synodus a Rege convocata.

Summa Canonum.

Primus, quo Nestorii & Eutychetis secta cum earum Aothoribus & Sectatoribus anathematizatur, secundum Sedis Apostolicæ judicium: *Quas etiam sectas*, inquit, *Sedis Apostolica sancta condemnat.* Hæreses illas in Synodis Ephesina & Chalcedonensi damnatas non ignorabant Ecclesiæ Gallicanæ Patres: tameo Apostolicæ tantum Sedis in suo Decreto meminerunt, rati satis esse, cum de Fidei dogmatibus agebatur, si sanciretur Constitutio, quæ Romanæ Sedis niteretur authoritate, cui refragari nullus deberet.

Summa Sedis Apostolicæ in fidei dogmatibus judicandis authoritas.

Secundus Canon, statuit, ut nullus Episcoporum quemquam Fidelium pro parvis & levibus causis a Communione suspendat; sed solum propter crimina, quorum reos ab Ecclesia arceri Patres jusserunt.

Tertius non solum extranearum mulierum familiaritatem vitaodam sancit Clericis, sed & consanguinearum, *Horis indecentibus, ne sub concessa sibi licentia parentali, ab earum sequipedis ipsorum vita vel opinio polluatur.* Episcopum contra Canones hac in re peccantem, a Metropolitano, vel a Comprovincialibus suis ab Officio suspendi jubet: Clericos a propriis Episcopis emendari.

Mulierum familiaritas interdicta Clericis.

Canon-septimus, vetat ne tempore interpontificii nullus Episcopus in Ecclesia vacante, aut in tota Diœcesi, Clericos ordinet, altaria consecret, aliasve obeat Episcopalis muneris partes, sub pœna suspensionis a celebratione Missarum per annum.

Canones nonus & decimus, de Electione & Ordinatione Episcoporum decernunt, ut *cum voluntate Regis, juxta electionem Cleri ac plebis, sicut in antiquis Canonibus tenetur scriptum, a Metropolitano, vel quem in vice sua præmiserit, cum Comprovincialibus, Pontifex consecretur. Et ut nullus invitis detur Episcopus, nec per oppressionem Potentium personarum ad consensum faciendum cives aut Clerici inclinentur. Quod si factum fuerit, Episcopus magis per violentiam, quam per Decretum legitimum ordinatus, ab indepto Pontificatus honore in perpetuum deponitur.* Primum istud Decretum est, quo Regum Christianissimorum assensus ad electionem Episcopi requiritur. Cujus assensus inducta necessitas ab antiquis Canonibus non abhorrebat. Magnum namque discrimen est ioter *Potestatem* & *Præsidium*. Canone 31. eorum qui Apostolici dicuntur, vetitum erat ne quis *per sæculi potestates* Ecclesiam obtineat: quod & Concilii Aurelianensis Quinti Canon decimus prohibuit. Per *Potestates* obtinebant Ecclesiæ regimen Clerici, cum e Palatio mittebantur stipati militibus ad cives invitos, & absque Comprovincialium Episcoporum assensu consecrabantur. Sed præsidium Principis vim non inferebat Clero & Plebi, aut Comprovincialibus Episcopis, immo electionem fovebat Regius consensus, & rebellium ac seditiosorum conatus compescebat. His autem rationibus adducti sunt Gallicanæ Ecclesiæ Patres ut jus illud Christianissimis Regibus tribuerent. Primo quia cum secundum Canones populi consensus, Ordinis, & honoratorum, necessarius esset ut Episcoporum electio legitima esset ac rata, æquum esse censuerunt, ut Regi simile jus concederetur in universis Antistitum electionibus, quæ in Regno fierent: Cum Rex sit caput populi. Secundo illud Episcoporum libertati in administratione Ecclesiæ profuturum putarunt: Cum Regis consensu promotus Antistes faciliorem & procliviorem tuitionem Regiam expectare deberet. Tertio Regum munificentia in dandis Ecclesiæ agris & prædiis, ut factum a Clodoveo testatur Synodus Aurelianensis Prima, & in concedendis immunitatibus personis, & rebus Ecclesiasticis, hanc ab Episcopis postulare visa est grati animi significationem. Quarto, cum in Regum consilia & Regni administrationem cum reliquis Proceribus admitterentur Episcopi, juxta monitum Sancti Remigii ad *Clodoveum* Regum Christianissimorum primum; *Sacerdotibus tuis honorem debebis deferre, & ad eorum consilia semper recurrere:* Æquum erat ut invito Principe ad eam non assumerentur dignitatem, neque incogniti aut suspecti, sed potius qui essent illi & vitæ meritis & prudentia ac fide undequaque probati.

Episcoporum electio & consecratio.

Regii assensus necessitatem in Ecclesia Gallicana Synodus statuit.

Canon decimus-quintus, Xenodochium Lugduoense a Childeberto Rege, & ejus uxore fundatum, ejusque institutionis ordinem, & expensæ rationem con-

fir-

Causæ quarumlibet personarum adversus Episcopum vel Actores Ecclesiæ, qua ratione finienda.

firmat. *Canon decimus-septimus*, statuit quomodo finienda sint negotia, quæ adversus Episcopum, vel Actores sive Officiarios Ecclesiæ, quævis aliæ personæ habuerint: Prius scilicet Episcopum ipsum conveniendum esse *charitatis studio, ut familiari aditione commonitus, sanare ea debeat, quæ in querimoniam deducuntur*. Tantam scilicet Episcopi integritatem esse debere censebant Patres, ut Judex in propria causa posset appellari. Si autem partibus non faceret satis, negotii cognitionem ad Metropolitanum deferendam decreverunt. Si autem a Metropolitano monitus per literas Episcopus causam quacumque transactione amicis mediis non finivisset; & secundo admonitus litem terminare & componere, vel mittere, aut venire ad Metropolitanum distulisset, ab ipsius Communione suspendebatur. Si vero pateret Episcopum contra justitiam fatigatum, is qui eum injusta interpellatione pulsaverat, per annum a communione erat alienus. Denique si Metropolitanus a Comprovinciali Episcopo in causa propria appellatus bis fuisset, ac distulisset audientiam, causæ cognitio devolvebatur ad proximam Synodum.

Canon decimus-nonus, puellas quæ sive *propria voluntate Monasterium expetunt, sive a parentibus offeruntur*, anno integro in veste sæculari manere decernit in Monasteriis, antequam vestimenta Religionis accipiant; vel triennio, si clausura perpetua in iis non sit constituta. Sancti propositi prævaricatrices, cum his quibus conjugio copulantur, Communione privat. Quod Decretum extenditur ad puellas, & viduas, quæ in domibus propriis, commutatis vestibus conversæ fuerint. Nec ad Communionem admittuntur, nisi culpam sequestratione sanaverint. *Canones vigesimus & vigesimus-primus*, incarceratos ab Archidiacono seu a Præposito Ecclesiæ, singulis diebus Dominicis visitandos & cum ipsis, tum leprosis, *victum de domo Ecclesiæ* subministrandum decernunt. *Canon vigesimus-tertius*, Synodum Provincialem singulis annis celebrandam statuit: *Quod præcipue in omnibus Patrum Conciliis habetur scriptum*. Huic Concilio subscripserunt Episcopi quinquaginta, aliorumque viginti & unius loco Presbyteri decem, Archidiaconi sex, Diaconi tres, Abbates duo. Hos inter Antistites in Sanctorum numerum adscripti sunt, *Albinus Andegavensis*, *Agricola Cabilonensis*, *Aurelianus Arelatensis*, *Gallus Arvernensis*, *Eleutherius Autisiodorensis*, *Sacerdos Lugdunensis*, *Leobinus Carnotensis*, *Lauto Constantiensis*, *Firminus Ucetiensis*, *Nicetius Trevirensis*. Coluntur etiam in suis Ecclesiis *Tetricus Lingonensis*, *Domitianus Trajectensis*, * *Desideratus Bituricensis*, *Leontius Burdigalensis*, *Nectarius Æduensis*, * *Eutychius Viennensis*, *Aregius Nivernensis*, *Gallicanus Ebredunensis*, & *Genebaudus Laudunensis*. * Concilium *Arvernense* secundum paulo post Aurelianense Quintum celebratum, sexdecim ejusdem Canones iterum approbavit, promulgavitque.

Synodus Provincialis quotannis celebranda.

*De Mastrich.
*D'Autun.
*De Laon.

SCHOLION.

Ad hunc Articulum, pag. 270. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc notam appingunt: *Sibi contradicit Alexander, dum ait, Papa solius decretum sufficere ad hæresis damnationem*.

R. Pugnantia non loquor. Solius Romani Pontificis Decretum ad hæresis damnationem sufficere, nullibi negavi. Neque id negant sacra facultas Pariensis & Ecclesia Gallicana, quamvis Concilium Œcumenicum superius esse censeant Romano Pontifice, nec Pontificis indeficiens esse judicium nullo accedente Ecclesiæ consensu. His autem quæstionibus intactis, nullaque earum opinionum mentione impræsentiarum facta, observo eo loci, primum Concilii Aurelianensis V. Canonem anathemate damnare Nestorii & Eutychetis sectas cum earum Autboribus & Sectatoribus, secundum Sedis Apostolicæ judicium. *Quas etiam sectas*, inquit Synodus, *Sedes Apostolica Sancta condemnat*. „ Hæreses illas, inquiebam, in „ Synodis Ephesina & Chalcedonensi damnatas non „ gnorabant Ecclesiæ Gallicanæ Patres. Tamen A- „ postolicæ tantum Sedis in suo decreto meminerunt, *Rati satis esse cum de fidei dogmatibus agebatur, si sanciretur constitutio, qua Romana sedis niteretur Auctoritate, cui refragari nullus deberet*. Constans hæc & perpetua sententia mea, qui & Jansenianam, & novissime Quietistarum hæresim a solis Romanis Pontificibus, non ab aliqua Synodo, legitime damnatas agnosco atque profiteor, & Innocentii X. Alexandri VII. Innocentii XI. contra illas hæreses constitutionibus neminem refragari debere vel posse, secundum præclaram illam Ivonis Carnotensis Episcopi Sententiam: SEDIS APOSTOLICÆ JUDICIIS, ET CONSTITUTIONIBUS OBVIARE PLANE EST HÆRETICÆ PRAVITATIS NOTAM INCURRERE.

Nota.

Natalis in scholio, ultra quam quod Pontificem Romanum concilio œcumenico subesse confirmet, insuper indeficiens ipsius solum judicium non esse in fidei quæstionibus confirmat: quam tamen indeficientiam PP. Aurelianenses tacite innuerunt. Fatetur ipse Natalis eosdem PP. non ignorasse, tam Romanos Pontifices, quam Synodos Ephesinam & Chalcedonensem Nestorium, Eutychetem, eorumque sectatores damnasse; at quis sibi suadere poterit, quod si synodorum irreformabile, reformabile vero Pontificum judicium habuissent, in anathematizandis Nestorio &c. fallibilis, non vero infallibilis regulæ meminissent? Male utique de his PP. sentirem, si ita se gessisse vel possem opinari. Sed & illud observandum in eodem Scholio Ivonis sententiam laudare, qua dicit hæreticæ pravitatis notam incurrere, qui Sedis Apostolicæ judiciis, nempe Pontificibus e sua cathedra sententiam ferentibus, auderet obviare. At fortasse hæreticis accensendus, qui judicio non indefectibili acquiescere refragaretur? Jam vero Papæ definientis infallibilitatem propugnavi.

ARTICULUS XIX.

De Synodo Arelatensi V.

Anno Christi quingentesimo quinquagesimo quarto, *Sapandus* Arelatensis Episcopus Synodum convocavit ex Provincia Viennensi secunda, & ex duabus provinciis finitimis, scilicet Narbonensi secunda, & Alpium Maritimarum. Adfuerunt undecim Episcopi, quatuor Presbyteri, Archidiaconi duo, totidemque Diaconi ab aliis Episcopis directi. Septem canones conditi sunt. *Primus*, dona quæ offeruntur altari, ab Episcopis Provinciæ, ad formam Arelatensis Ecclesiæ offerri jubet. *Secundus* decernit, ut *Monasteria*, vel *monachorum disciplina* ei subsint Episcopo, in cujus territorio sunt constituta. *Tertius*, Abbates longius a monasterio sine Episcopi sui permissione vagantes, juxta antiquos Canones ab eo regulariter corrigi statuit. *Quartus*, presbytero prohibet, ne diaconum, vel subdiaconum deponat inconsulto Episcopo sub pœna exclusionis a Communione anno integro. *Quintus*, Puellarum Monasteria curæ Episcopi committit & commendat. *Sextus*, Clericos facultates Ecclesiæ, quarum usum ab Episcopo accipiunt, deteriorantes, *Disciplina corrigi statuit*, si juniores sint: si vero seniores, *ut necatores pauperum* puniri. *Septimus*, Episcopis vetat ne alienum Clericum ordinent absque dimissoria sui Episcopi Epistola. Quod si fecerint tribus mensibus communione privantur, iis, quos ordinaverint, depositis.

Summa Canonum.

Monasteria Episcopis subdita.

Abbatum vagorum correctio.

Alieni Clerici sine dimissoriis literis non ordinandi.

ARTICULUS XX.

De Synodis Parisiensibus Secunda, & Tertia.

Concilium Parisiense secundum, anno circiter quingentesimo quinquagesimo-primo celebratum est, non 555. ut novissimi conciliorum Collectores notant. Nam Firminus Episcopus Ecclesiæ *Uestica*, qui huic Synodo subscripsit, obiit anno 553. ut observat *Carolus le Cointe* Vir doctissimus *in Annalibus Ecclesiasticis*

Lutetia Parisiorum, *vulgo* Pacis, *Regni Galliarum caput, Sedes olim Episcop. sub Archiepisc. Senonensi, nunc Archiepiscopales.*

cis

Suffaraci Parisiensis Episcopi exauthoratio.

cis Francorum. Hæc Synodus a Rege *Childeberto* convocata est in causa *Saffaraci* Parisiensis Episcopi: qui gravissimi criminis accusatus, propriaque confessione convictus, secundum sacros Canones Episcopatu dejectus fuerat, & in monasterium detrusus. Discussa iterum ejus causa, sive sententiæ in ipsum latæ æquitate, Patres ejus exauthorationem confirmarunt. Ipsi subrogatus est *Eusebius*. Viginti septem subscripserunt Episcopi.

Summa Canonum Concilii Parisiensis tertii.

Concilium Parisiense tertium anno quingentesimo quinquagesimo septimo celebratum est. Statuti sunt in eo Canones decem. *Primus*, eos qui res Ecclesiæ pervadunt, aut retinent, etiam specie largitatis Regiæ, quousque restituerint, a communione excludit ut *necatores pauperum*. *Secundus*, simili pœna mulctat pervasores facultatum Episcopi: *Quia res Episcoporum propriæ res Ecclesiarum esse noscuntur*. *Tertius*, cavet ne Episcopi res alienas competant aut retineant. *Quartus*, illicita conjugia contra præceptum Domini contrahi vetat a fidelibus, scilicet cum noverca, relicta fratris, relicta patrui, sorore uxoris, relicta avunculi, nuru, matertera, amita, privigna, & filia privignæ. *Quintus*, a communione removet raptores, aut competentes matrimonia tam viduarum, quam puellarum, quæ mutatione vestium pœnitentiam, Religionem, aut virginitatem sunt professæ. *Sextus*, Sacerdotibus, Principi, populo cavendum statuit, ne ullus res alienas competere a Regis audeat potestate: Et ne viduam, aut filiam alterius contra voluntatem parentum, aut rapiat, aut Regis beneficio postulet, ducatque uxorem. Quod si fecerit, a communione removetur. Posteriorem hujus canonis partem Regio præcepto roboraverunt *Childebertus*, deinde *Clotarius*, ac postea *Charibertus*, Reges Christianissimi. *Canon septimus*, ab uno excommunicatos Episcopo, ab aliis recipi vetat. *Octavus*, statuit ut libera sit Episcoporum electio, nec *Principis Imperio* violetur. *Quod si per ordinationem Regiam honoris istius culmen pervadere aliquis præsumpserit, a Comprovincialibus*, utpote *indebite ordinatus, non recipiatur*. Si quis receperit, sit ab omnium fratrum communione segregatus. Regis assensum, cujus necessitatem induxit Ecclesia Gallicana in Synodo quinta Aurelianensi, non sustulit Synodus tertia Parisiensis, sed cavit tantum ne assensum suum in merum imperium verterent Principes, Rescriptis suis designantes Episcopos Clero & populo invitis, & quandoque repugnantibus. *Nonus Canon*, decernit ut servi in ea maneant conditione sub qua fuerunt a defunctis dimissi, sive hæredibus, sive Ecclesiæ. *Decimus*, jubet ut Episcopi qui Concilio adesse non potuerunt, ejus Decreta suis subscriptionibus roborent.

Illicita conjugia.

Sacrorum electionum libertas.

Huic interfuere Concilio quindecim Episcopi, ex quibus in Sanctorum albo conscripti sunt *Prætextatus Rotomagensis*, *Eufronius Turonensis*, *Germanus Parisiensis*, *Paternus Abrincensis*, * *Samson Dolensis*, *Leontius Burdigalensis*, *Felix Nannetensis*, *Chaletricus Carnotensis*.

* D'Avranches.

ARTICULUS XXI.

De Concilio Bracarensi I. *

ANno Christi quingentesimo sexagesimo-tertio, *Bracaræ*, quæ Gallæciæ civitas est Metropolis, celebrata est Synodus a *Lucretio* Metropolitano, & Comprovincialibus Episcopis, *Theodomiro*, * Suevorum Rege in Hispaniis regnante: a quo etiam convocata est, ut ex Actis patet: *Cum Gallicia Provinciæ Episcopi ex præcepto gloriosissimi Theodomiri Regis in Metropolitana ejusdem Provincia Bracarensis Ecclesia convenissent, &c. Lucretius Episcopus dixit: Diu est, Sanctissimi Fratres, quod secundum instituta venerabilium canonum, & decreta Catholicæ & Apostolicæ Disciplinæ, desiderabamus sacerdotalem inter nos fieri debere conventum, &c. Nunc igitur, quoniam optatum nobis hujus congregationis diem gloriosissimus atque piissimus filius noster, aspirante sibi Domino, Regali præcepto concessit, &c.*

* Bracara, *vulgo* Brague, *in Lusitania Sedes Archiep.*

* *Mendose Ariamiri nomen in editis legitur.*

Synodus a Rege convocata.

In hac Synodo recensita sunt primum quæ in Priscillianum hæresiarcham ejusque hæresim olim constituta fuerant in Concilio Tarraconensis, Carthaginensis, Lusitanæ, & Bœticæ Provinciarum, ex suggestione S. Leonis coacto. Deinde relecti sunt Canones tam generalium Synodorum, quam localium. Tertio Ecclesiastica Disciplina viginti duobus Canonibus sancita est.

Summa Canonum.

Primus statuit, ut unus & idem psallendi ordo in Matutinis & Vespertinis Officiis servetur, non permixtis Monasteriorum consuetudinibus. *Secundus*, easdem Lectiones in Vigiliis & Missis ubique legi jubet. *Tertius*, uno modo ab Episcopis & Presbyteris populum salutari mandat, dicendo: *Dominus sit vobiscum*, & ut respondeat populus: *Et cum spiritu tuo*, sicut ab *Apostolis traditum* omnis retinet Occidens, & non sicut permutaverant Priscillianistæ. Scilicet Priscillianus non semel tantum, ut moris est, sed semper Episcopos salutare debere populum contendebat his verbis, *Pax vobis*, nusquam illis, *Dominus vobiscum*, ut conjicit *Garsias Loaisa* in Notis ad hoc Concilium. Apud Græcos nullum esse hujus salutationis usum, nec reperiri in eorum Liturgiis, sed hac formula cum Episcopos, tum Presbyteros populum salutare, *Pax omnibus*, constat ex Liturgiis S. Basilii & S. Chrysostomi, ex eodem Sancto Chrysostomo *Homilia* 3. *in Epistolam ad Colossenses*, & ex *Sancto Cyrillo Alexandrino lib. XII. in Joannem*. Adeoque mendum est in Canone tertio *Bracarensis* Concilii prout refertur a Conciliorum Collectoribus: *Sicut omnis retinet Oriens*; & pro Oriente substituendus est *Occidens*.

Episcopi secundum Ordinationis suæ tempus sedere debent.

Canones quartus & quintus, Missarum celebrandarum & Baptismi ordinem, quem *Profuturus* Bracarensis Metropolitanus a Sede Apostolica accepit, statuunt observari. *Sextus*, ut servato Metropolitani primatu, cæteri Episcopi secundum Ordinationis suæ tempus sedeant. *Septimus*, ut res Ecclesiasticæ in tres æquas portiones dividantur, quarum una cedat in usum Episcopi, altera in Clericorum sustentationem, tertiam administrans Archidiaconus Episcopo rationes reddat. *Octavus*, vetat ne alienum Clericum Episcopus ad Ordines promoveat, absque dimissoriis proprii Antistitis literis. *Nonus*, decernit ut Diaconi supposito scapulæ, non absconso infra Tunicam utantur Orario, sive Stola. *Decimus*, ut soli Subdiaconi, non Lectores, sacra altaris vasa portent. *Undecimus*, ut Lectores in habitu sæculari non psallant in Ecclesia, neque granos gentili ritu demittant. Errant *Garsias* & *Binius*, cum in Notis ad hunc Canonem *granos* genus laicæ vestis oblongæ interpretantur. Nam prolixos capillos hoc nomine significari constat ex S. Isidoro Hispalensi (lib. 19. Originum.) *Nonnullæ gentes*, inquit, *non solum in vestibus, sed & in corpore, aliqua propria sibi quasi insignia vendicant, ut videmus cirrhos Germanorum, granos & cinnabar Gothorum*. Et ex Epistola Arnulfi Roffensis Episcopi ad Lambertum * *Nos*, inquit, *Carnem Domini intinguimus in sanguine, &c. Evenit enim frequenter ut barbati, & prolixos habentes granos, dum poculum inter epulas sumunt, prius liquore pilos inficiant, quam ori liquorem infundant*.

Alieni Clerici sine dimissoriis non ordinandi.

Clericorum in habitu & capillitio modestia.

Garzias & Binius emendatur.

* Tom. 2. Spicil. p. 435.

Canon duodecimus statuit, ut præter Psalmos, & Scripturas Veteris & Novi Testamenti, nihil Poetice compositum in Ecclesia psallatur, sicut præcipiunt Canones. *Decimus-tertius* statuit, ut soli Clerici intra Sanctuarium Sacram Communionem percipiant. *Decimus-quartus*, ut Clerici carnes non comedentes, olera cocta cum carnibus degustent, ad Priscillianæ hæreseos suspicionem amovendam. *Decimus-quintus*, vetat ne ullus cum excommunicatis communicet: contemnentem hac in re Canones, a Communione declarat alienum. *Decimus-sextus*, Commemorationem in Oblatione fieri prohibet pro iis qui sibi mortem consciverunt, & eorum corpora cum Psalmis ad sepulturam deduci: Idemque decernit de iis qui capitalem sententiam pro suis sceleribus subeunt. Idem statuit de Catechumenis sine Baptismo defunctis *Canon decimus-septimus*.

Decimus-octavus, prohibet ne corpora defunctorum in Sanctorum Basilicis sepeliantur, sed deforis circa murum Ecclesiæ. *Nam si firmissimum hoc privilegium usque nunc manet civitates, ut nullo modo intra ambitus murorum cujuslibet defuncti corpus humetur, quanto*

Sepulturæ in Sanctorum Basilicis olim prohibitæ.

to magis hoc venerabilium Martyrum reverentia debet obtinere ? (inquit, Synodus.) *Decimus nonus*, Presbyteris prohibet Chrismatis benedictionem, & Ecclesiæ, vel altaris consecrationem, sub pœna depositionis. *Vigesimus*, laicos ad Sacerdotium ante promoveri vetat, quam anno integro Disciplinam in Officio Lectoratus, vel Subdiaconatus didicerint. *Vigesimus-primus*, quod ea Fidelium collatione, aut ad defunctorum commemorationem offertur, apud unum Clericorum colligi, & semel aut bis in anno inter omnes Clericos dividi statuit, ne ea inæqualitate oriatur discordia, si unusquisque sibi vendicet, quod in sua hebdomada oblatum est. *Vigesimus-secundus*, antiquos Canones in Concilio relectos jubet observari, sub pœna depositionis transgressoribus contumacibus infligenda.

ARTICULUS XXII.

De Concilio Lugdunensi II.

Summa Canonum.

Clericorum testamenta in commodum Ecclesiæ.

C*Oncilium Lugdunense secundum*, anno Christi quingentesimo sexagesimo septimo celebratum est sub Nicetio Episcopo, ea solis ditionibus *Guntramni* Regis, in quo sex Canones conditi sunt. *Primus*, controversias Episcoporum comprovincialium a Metropolitano dirimi : eorum vero qui sunt ex diversis Provinciis, ab ipsorum Metropolitanis conjunctim judicari statuit. *Secundus* decernit, ut rata sint testamenta Episcoporum, Presbyterorum, & Clericorum inferioris ordinis in gratiam & commodum ecclesiæ facta, etiamsi stricti juris apices observati in iis non fuerint. *Id specialiter statuentes, ut etiamsi quorumcumque Religiosorum voluntas aut necessitate, aut simplicitate, aliquid a legum sæcularium ordine visa fuerit discrepare, voluntas tamen defunctorum debeat inconcussa manere, & in omnibus, Deo propitio, custodiri*. *Tertius*, communione privat eos qui captivos per vim & nefas adduxerunt ac retinent, nisi eos juxta Regis præceptum restituant. *Quartus*, renovat Canones prohibentes, ne excommunicati ab uno Episcopo, recipiantur ab aliis, donec ab eo fuerint absoluti. *Quintus*, quod præcedentium Episcoporum munificentia, Clericis aut servientibus, sive de rebus Ecclesiæ ad usum : sive de propriis in proprietatem datum est, ab eorum successoribus revocari vetat. *Sextus*, Litanias sive Rogationes hebdomada prima Novembris, ab omnibus Ecclesiis fieri jubet, sicut ante Ascensionem Domini : In eadem Synodo *Salonius* Episcopus *Ebredunensis* & *Sagittarius Vappincensis* * ob diversa scelera damnati sunt, *ex Gregorio Turonensi lib. 5. cap. 25.* Huic Synodo sua, vel Vicariorum manu subscripserunt quatuordecim Episcopi, a quibus in Tabulas Ecclesiasticas relati sunt *Nicetius Lugdunensis*, *Agricola Cabilonensis*, *Syagrius Augustodunensis*. Colitur & *Æoladius* a suis Nivernensibus.

Episcoporum duorum depositio.
* D'Ambrun de Gap.

ARTICLUS XXIII.

De Concilio Turonensi II.

Cæsarodunum, Turonum vulgo Tours, *ad Ligerim fluvium sedes Archiep.*

C*Oncilium secundum Turonense* ad annum Christi quingentesimum sexagesimum septimum refert *Sirmondus*. P. vero *le Cointe* ad annum quingentesimum sexagesimum sextum. Ex solis ditionibus *Chariberti* Regis coactum est, anno Regni ejus sexto, & ejusdem Christianissimi Principis convocatione, ut Patres in Præfatione testantur. *Christo auspice, in Turonica civitate, juxta conniventiam gloriosissimi Domini Chariberti Regis annuentis, condunati, &c.* In eo Canones conditi sunt viginti septem.

Summa Canonum. Conciliorum Provincialium celebratio.

Primus, Provincialem Synodum bis in anno, aut saltem annis singulis celebrari statuit, a qua nemo Episcoporum nisi infirmitate præpeditus, abesse possit ; *Neque per impedimentum ordinationis Regiæ, neque sub occasione utilitatis, aut causa propria.* Qui venire distulerit, a Communione Coepiscoporum suspenditur ad proximam usque Synodum. Ratio est; *Quia non debet spirituali operi etiam Regalis præceptio præferri : cum primum in Ecclesia sit mandatum : Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, &c. Unde non debet præcepto Domini persona cujuslibet hominis anteponi ; neque debet terrenæ conditionis actio vel persona terrere, quos Christus spe crucis armavit.*

Notanda sententia.

Canon secundus statuit, ut si dissidium aliquod & discordia inter Episcopus emerserit, *electis ab utraque parte Presbyteris, lites jacula finiant, & vota pacis acquirant*. Si autem reconciliari neglexerint, congruæ Pœnitentiæ a Synodo sunt addicendi. *Canon tertius*, prohibet ne Corpus Domini inter sacras imagines super altari ponatur, sed in loco digniori collocetur, sub ipsa Cruce, quæ in meditullio altaris poni consuevit. *Canon quartus*, Laicos juxta altare in quo sancta Mysteria celebrantur, inter Clericos, tam ad Vigilias quam ad Missas stare vetat. *Quintus*, decernit ut unaquæque civitas pauperes & egenos incolas pascat, ne per civitates alias vagentur. *Sextus*, Epistolia, id est, literas dimissorias a solis dandas Episcopis, non a Clericis, aut laicis. *Septimus*, cavet ne Episcopi Archipresbyterum, aut Abbatem ad nutum amoveant, absque omnium Compresbyterorum & Abbatum consilio. *Octavus*, a communione suspendit Episcopum, qui excommunicatum ab alio sciens ad communionem susceperit. *Nonus*, Romanum, aut Britannum in Aremorica Episcopum ordinari vetat sine Metropolitani, id est, Turonensis Episcopi, & Comprovincialium voluntate, vel literis. *Decimus*, *undecimus*, *duodecimus*, & *decimus-tertius*, Clericorum castitati & famæ consulunt : extraneas scilicet mulieres ejiciunt e domibus sacrorum Ministrorum, excommunicant Canonum hac in re transgressores. Jubent ut Episcopus conjugem ut sororem habeat ; & ut ad pravam suspicionem amovendam, tam in cella quam ubicumque fuerit, Presbyteri, vel Diaconi, aut Clerici juniores ipsum comitentur, simulque cum ipso habitent.

Laici ne stent inter Clericos in Ecclesia.

Canon decimus quartus, Sacerdotes, ac Monachos in eodem lecto simul quiescere prohibet : aut Monachos binos in eadem cella, aut singulos in singulis ; sed omnes *in communi Schola*, id est, conclavi, jacere decernit, ut duobus vel tribus vicissim legentibus, & excubantibus, non solum custodia corporum, sed & animarum profectus assidua lectione procuretur. *Canon decimus-quintus*, Monachos vagos & apostatas coercet. Uxorem ducentes a communione pellendos, & ab illegitimo consortio separandos, etiam Judicis sæcularis auxilio decernit. Quod si recuset, ipse excommunicatur. *Decimus-sextus*, ab ingressu intra septa Monasterii mulieres arcet : Abbates, vel Præpositos, in iis, statim atque viderint, ejiciendis negligentes excommunicat. *Decimus-septimus*, statuit de Jejuniis Monachorum, vel potius antiqua de illis statuta renovat : ut scilicet jejunent triduo Rogationum, tota hebdomada post Pentecostem : deinde usque ad Kalendas Decembris ter in hebdomada excepto mense Augusto : quo prandium ipsis conceditur propter quotidianas Missas Sanctorum : a Kalendis Decembris, usque ad Natale Domini : triduo in Kalendis Januarii, quo publicæ in Ecclesia supplicationes fiebant ad Gentilium superstitionem abolendam ac detestandam : post Epiphaniam ter in hebdomada, usque ad Quadragesimam.

Monastica disciplina.

Canon decimus-octavus, Ordinem psallendi, cum in Ecclesia S. Martini, tum in cæteris Provinciæ Turonicæ præscribit : ita ut quo longiores sunt noctes, plures Psalmi ad Matutinum recitari debeant, duodecim æstivo tempore ; quatuordecim mense Septembri ; viginti quatuor mense Octobri ; viginti septem mense Novembri ; a mense Decembri usque ad Pascha, triginta. Quicumque vero minus quam duodecim Psalmos ad Matutinum dixerit, jejunio usque ad vesperam in pane & aqua emendatur. Quam Pœnitentiam subire si contempserit, æque arcto jejunio hebdomada integra macerandus est. Hinc patet obligatos fuisse majores Clericos ad Officium divinum, etiam privatim persolvendum. Recte monet doctissimus *P. le Cointe*, pro his verbis *in diebus festis*, quæ in editis hujus Canonis exemplaribus leguntur, esse restituendum, *in diebus æstivis* : quia de diebus festis quæstio non est, sed de totius anni cur-

Ordo divinæ Psalmodiæ.

Obligatio majorum Clericorum ad Officii divini recitationem etiam privatim.

su

su, qui non integer ordinaratur, si hoc loco de festis diebus ageretur, cum nihil statueretur de tempore æstivo.

Majorum Clericorum cælibatus.

Canon decimus-nonus Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos, qui cum uxoribus ante Ordinationem ductis continentiam non servant, a communione per annum suspendit, a Clero in perpetuum removet, solum ipsis inter Lectores in Psallentium Choro locum concedit. Archipresbyterum circa tam sanctæ disciplinæ observantiam non invigilantem ab Episcopo in carcere recludi jubet, & mense integro in pane & aqua jejunare. Ne vero Archipresbyter vicanus, qui & ipse conjugatus est, pravæ de se præbeat suspicionis ansam, jubet ut aliquis Clericorum cum illo semper ambulet, & in eadem cella, in qua ille jacet, lectum habeat pro testimonio.

Canon vigesimus, eos qui sacras Virgines, aut duas continentiam professas rapiunt, aut cum iis nubunt, coercet. Innititur hic Canon Decretis *Innocentii I.* Conciliorum *Milevitani*, *Arelatensis secundi*, & *Epaonensis*, & Legibus Imperatorum, quas laudat. *Canon vigesimus-primus*, adversus incestas conjunctiones multa profert ex veteri Testamento, & ex Legibus Romanis; & confirmat quidquid in Conciliis *Epaonensi*, & *Aurelianensi I.* super ea re statutum est. *Vigesimus-secundus*, animadvertit in eos qui Gentilium more *Kalendas Januarii* colebant; qui in festivitate *Cathedræ S. Petri* feralia sacra faciebant cum Ethnicis; & epulas ad defunctorum sepulchra deferebant, existimantes hujusmodi cibos ab animabus circa tumulos errantibus absumi: in eos denique, qui ad nescio quas petras, aut arbores, aut ad fontes, designata loca Gentilium, res Ecclesiæ rationi minime convenientes agebant: Quos a Communione removet. *Vigesimus-tertius*, non solum *Ambrosianos*, sed & aliorum Authorum probatos hymnos cani permittit. *Vigesimus-quartus*, & *vigesimus-quintus*, rerum Ecclesiasticarum pervasores ac retentores feriunt: & sacrilegæ pervasionis reum, post tertiam de restitutione facienda commonitionem, excommunicatione & solemni maledictione percuti decernunt: ita ut universo Clero congregato, in illum *pauperum necatorem* Psalmus centesimus octavus dicatur, *ut veniat super eum maledictio quæ super Judam venit, & non solum excommunicatus, sed etiam anathematizatus moriatur, & cælesti gladio feriatur.*

Superstitiones damnatæ.

Bonorum Ecclesiæ pervasores.

Canon vigesimus-sextus, Judices, aut Potentes, qui pauperes opprimunt, nec ab Episcopo admoniti se emendant, a communione excludit. *Vigesimus-septimus*, præmia pro Clericorum Ordinationibus ab Episcopis exigi vetat, quia id *non solum sacrilegum, sed & hæreticum est*. Simoniacos autem Ordinantes, & Ordinatos, ab Ecclesia segregat usque ad Synodum.

Huic Concilio subscripserunt Episcopi novem, ex Provinciis Lugdunensibus secunda, tertia & quarta: quos inter *Eufronius Turonensis*, *Prætextatus Rotomagensis*, *Germanus Parisiensis*, *Domnulus Cœnomanensis*, *Felix Nannetensis*, & *Chaletricus Carnotensis* in Sanctorum numero coluntur.

ARTICULUS XXIV.

De Concilio Lucensi. *

* Lucum vulgo Lugo, nunc Episcopalis Sedes sub Archiep. Compostellano.

Auctus a Synodo Episcopatuum numerus in Gallæcia.

ANno Christi quingentesimo sexagesimo nono, Rex Suevorum *Theodomirus* Lucensi Concilium ex Episcopis Gallæciæ Provinciæ in civitatem Lucensem congregavit, in quo ipso postulante, Sedes Lucensis Metropolitica dignitate ornata est, ita ut duæ in Gallæcia Metropoles essent. *Bracara* & *Lucum*; auctusque est Episcopatuum illa in Provincia numerus. Rationem ob quam id necessarium videbatur, suggessit Rex Epistola ad Patres data. *Quia in tota Gallæcia regione spatiosæ satis Diœceses a paucis Episcopis tenentur, ita ut aliquantæ Ecclesiæ per singulos annos vix possint a suo Episcopo visitari: insuper tanta Provincia unus tantum Metropolitanus est; & de extremis quibusque Parochiis longum est singulis annis ad Concilium convenire.* Martinus Dumiensis, jam Bracarensis Præsul, Capita quædam ex Græcis Synodis compilata, Lucensis Concilii Patribus misit expendenda, & approbanda.

ARTICULUS XXV.

De Concilio Bracarensi II.

De Brague.

COncilium Bracarense secundum, anno Christi quingentesimo septuagesimo secundo, ex utraque Gallæciæ Metropoli, Bracarensi nimirum & Lucensi anno secundo Mironis Regis convocatum est, ejusdem Suevorum Regis præcepto, ut patet ex Interlocutione *Martini* Bracarensis Metropolitani, qui Concilio præerat. Sic enim ait: *Inspiratione Dei credimus provenisse, ut per ordinationem Domini gloriosissimi filii nostri Regis, ex utroque Concilio conveniremus in unum, &c.* Præmissa quatuor Synodorum Œcumenicarum mentione, tacito Quintæ Synodi nomine, in Hispaniis nondum receptæ, Canones decem editi sunt. *Primus & secundus*, de sacra Episcoporum Visitatione statuunt, ut primum incumbat examini Clericorum, deinde instructioni Christianæ plebis, tum ut *præter honorem Cathedræ suæ, id est, duos solidos*, * a singulis *Ecclesiis* nihil exigant: neque tertiam oblationum partem sibi vendicent, quæ pro luminariis & reparatione Ecclesiarum servanda est. Munera pro ordinationibus sacris, pro Chrismate, pro consecratione Ecclesiarum, pro Baptismo, exigi vetant *Canones tertius, quartus, quintus, & septimus*. Addit *quintus*, non esse dedicandam Ecclesiam absque dote sufficiente, per ordinationem Chartulæ confirmata. *Canon sextus*, quorumdam fundatorum cupiditatem devotionis larva obductam insectatur, qui Ecclesias in agris suis & prædiis ædificabant ea lege, ut mediam oblationum partem perciperent. Statuit Synodus ut nullus Episcopus tam abominabili voto consentiat. *Canon octavus*, eos qui Clericum fornicationis accusant, nec duobus aut tribus testimoniis probant crimen, excommunicatione plectit. *Nonus*, diem proximi Paschatis a Metropolitano promulgari jubet, sub finem Synodi Provincialis, ut ab Episcopis & reliquo Clero in breviculo subnotata, adveniente Nativitatis Dominicæ die, post lectionem Evangelicam nuntietur, ut initium Quadragesimæ nullus ignoret: qua ineunte, vicinæ Ecclesiæ in unum convenientes, per triduum ad Sanctorum Basilicas ritu solemni supplicantes & psallentes procedant: Tertia autem die, celebratis hora nona sive decima Missis, preceptum de Quadragesimalis observantia Jejunii promulgetur. *Decimus Canon*, Presbyteros quosdam coercet, qui in Missis pro defunctis, non jejunii, Oblationem consecrabant: Eosque depositione plectendos decernit qui in hanc erroris amentiam ex Priscillianæ hæreseos antiquo fœtore afflatam lapsi fuerint.

Synodus Regis Mandato congregata.

Summa Canonum.

* Duos nummos argenteos Monetæ Gallicæ.

Dies proximi Paschatis vitu solemni promulgatur.

ARTICULUS XXVI.

De Concilio Matisconensi I.

* Matisco, vulgo Mascon in Burgundia, Sedes Episc. sub Archiep. Lugdunensi.

Synodus a Rege convocata.

Præcipuorum Canonum summa.

PRima Synodus Matisconensis * anno *Guntchramni* Regis vigesimo secundo celebrata est, ut ex MS. Codice Bellovacensi probat doctissimus *P. le Cointe*, *in Annalibus Ecclesiasticis Francorum*: qui Guntchramni Regis annus incidit in annum Christi quingentesimum octogesimum tertium. Convocata est e ditionibus ejusdem Christianissimi Regis, ac illius authoritate, ut ex Præfatione constat: *Cum ex evocatione gloriosissimi Domini Guntchramni Regis, tam pro causis publicis, quam pro necessitatibus pauperum, in urbe Matisconensi nostra mediocritas convenisset*, &c. Canones undeviginti editi sunt, quibus priorum Conciliorum decreta renovantur & confirmantur: de continentia & modestia Clericorum, & de eorum causis. De coercitione Judæorum, qui tum inter Christianos plurimi degebant, ne illis dominari aut insultare sinantur, &c.

Ex his Canonibus quidam præ aliis sunt notandi. *Canon quintus* statuit *Ut nullus Clericus sagum, aut ve-*

Clericorum civilis habitus.

stimenta, aut calceamenta secularia induere præsumat, sed quæ *religionem deceant*. Qui vero *cum indecenti veste, aut cum armis* inventi fuerint, a seniore ita coercendos, *ut triginta dierum inclusione detenti, aqua tantum & modico pane diebus singulis sustententur*. Ex quibus constat, Clericorum civilem habitum a sæcularium vestibus tunc ex Ecclesiæ disciplina distinctum fuisse.

Canon irreptitius.

Canon sextus, vetat ne *Archiepiscopus sine Pallio Missas dicere præsumat*. Canonem illum in primum concilium Matisconense ex quopiam recentiore Concilio translatum, non leviter conjicit *P. le Cointe in Annalibus Ecclesiasticis Francorum*: tum quia vox, *Archiepiscopus*, nondum sexto sæculo usurpabatur in Galliis ad Metropolitanæ Sedis Episcopum designandum, quod ex ipsius Concilii Matisconensis I. subscriptionibus perspicuum est. Huic enim subscripserunt sex Episcopi Metropolitani, *Lugdunensis*, *Viennensis*, *Senonensis*, *Bituricensis*, *Vesotiensis*, & *Tarentasiensis*, quorum nullus *Archiepiscopum*, omnes Episcopos se scripserunt. Nec in ulla Gallicanarum Synodorum quæ sexto sæculo celebratæ sunt, ullus reperitur Antistes, qui se *Archiepiscopum* dixerit. Nec in Gallicanis Authoribus illius ætatis, nec in publicis Instrumentis probatæ fidei, vox ista legitur. Denique usus Pallii solis Arelatensibus Episcopis illa ætate concessus erat, ut constat ex Epistolis Romanorum Pontificum ad eosdem Episcopos Arelatenses, puta *Vigilii* ad *Auxanium*, atque *Aurelianum*, & *Pelagii* ad *Sapaudum*.

Pallii Romani & Gallicani distinctio sine fundamento excogitata.

Doctissimus Archipræsul Parisiensis *Petrus de Marca*, *lib. 6. de Concordia Sacerdotii & Imperii*, duplex Pallium distinxit, Romanum unum quo solus Arelatensis Episcopus in Galliis; alterum Gallicanum, quo Metropolitani omnes Galliarum utebantur. Hac subtiliter excogitata distinctione, ait statutum esse Canone Matisconensi, ut Archiepiscopi Sacrum facientes Gallicano Pallio uterentur, id est, Pallio quod ab antiquis temporibus Metropolitæ Gallicani gestare consueverant, nec a Romanis Pontificibus postulabant, accipiebantve. Sed hanc distinctionem ceu nullo fultam fundamento alii jure rejiciunt. *Canon septimus*, Clericos, ob quascumque causas, a Judicibus sæcularibus plecti, aut custodiæ mandari vetat, absque *discussione Episcopi*, nisi sit *causa criminalis*, id est, *homicidium*, *furtum*, *maleficium*.

Clericorum causæ criminales, a quibus judicatæ.

Alioquin Judicem a Communione removendum, quamdiu Episcopo visum fuerit. Si Clerici capitalium criminum rei essent, & quæ leges sæculi morte plectunt, poterant sæculares Magistratus ipsos, inconsultis Episcopis apprehendere, in carcerem detrudere, & secundum leges in illos animadvertere.

Pœna Clericorum, Clericos ad secularia tribunalia trahentium.

Canon octavus statuit, *Ut nullus Clericus ad Judicem sæcularem quemcumque alium Fratrem de Clericis accusare, aut ad causam dicendam trahere quocumque modo præsumat, sed omne negotium Clericorum, aut in Episcopi sui, aut in Presbyterorum, vel Archidiaconi præsentia finiatur. Quod si quicumque Clericus hoc implere distulerit, si junior fuerit, uno minus de quadragima ictus accipiat*. (Id est legitimam disciplinam quam excedere non licebat) *sin certe honoratior* (id, a Subdiaconatu & supra) triginta dierum conclusione multetur.

Specialia Clericorum jejunia.

Canon nonus, statuit ut a festo Sancti Martini, usque ad Natale Domini, *secunda, quarta, & sexta sabbati*, id est, diebus Lunæ, Mercurii, & Veneris, *jejunetur*: utque *Quadragesimali ordine* celebrentur Sacrificia, id est, hora Vespertina. Demum, ut his diebus legantur Canones, ne quis se per ignorantiam deliquisse causetur. De solis Clericis intelligendus est hic Canon, quorum plura fuisse jejunia quam Laicorum, ex Ecclesiæ Gallicanæ disciplina, compertum est.

Canon decimus, Episcopis adhærere Clericos jubet, & cum illis dies festos celebrare; contumaces aut per cujuscumque patrocinium se ab illorum obedientia subducentes, deponendos edicit.

Duodecimus, Moniales, & sacras Virgines, *conjugia* (sive potius *stupra*) ineuntes, cum procis, ad exitum usque Communione privat, seu *voluntarie*, seu *parentibus suis rogantibus*. *Religionem professæ, aut benedictionem fuerint consecutæ*.

Decimus septimus, a Communione removet usque ad exitum, qui ad falsum testimonium, aut perjurium alios induxerint: falsos testes & perjuros ipsos ultra hanc pœnam ab omni testimonio prohibendos declarat, & infamia notandos. Intelligendus est hic Canon de iis qui in publico judicio falsi testimonii aut perjurii convicti fuerint. *Decimus octavus*, accusatores innocentium, calumniæ convictos deponit, si honoratiores Clerici sint: excommunicat donec publica pœnitentia satisfecerint, si Laici. Clericos inferiores Subdiaconis, eidem obnoxios fuisse censuræ, ac Laicos, si criminis istius rei essent, patet, cum illorum pœnam a Clericorum pœna non distinguat, sed honoratiores, tantum Clericos a Laicorum sorte hac in causa excipiat.

Monialium donationes irritæ.

Canon postremus, Agnetem Monacham coercet, quæ cum e Monasterii septis ante annos aliquot fugisset, ac in illud esset revocata, *agellos, vel quascumque res ad se pertinentes*, viris potentibus donare velle dicebatur, ut eorum patrocinio e claustro se subtraheret, *& sæculi voluptatibus clandestina vel singulari habitatione vacaret*. Statuunt autem Patres, ut *Agnes* ipsa, vel quæcumque alia Monialis, si facinus hujusmodi commiserint, a communione removeantur: Et pari anathemate feriantur illi quibus res suas dederint ad fugam ipsarum ex Monasterio juvandam, donec pœnitentiam egerint, & res ipsas restituerint iis a quibus illas acceperant.

Huic Synodo subscripserunt Episcopi ex variis Provinciis viginti unus, quorum septem sanctitate conspicui fuere, scilicet *Syagrius Augustodunensis*, *Aunacharius Altisiodorensis*, *Priscus Lugdunensis*, *Evantius Viennensis*, *Agricola Nivernensis*, *Artemius Senonensis*, & *Flavius Cabilonensis*.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 292. Edit. primæ Religiosi Censores hanc velut meam propositionem notant: *Magistratus sæcularis propter aliqua delicta inconsulto Episcopo Clericos comprehendere potest*.

R. Quamvis hi sint Gallicanæ Jurisprudentiæ Mores, hæc tamen propositio non est mea, nec expono quid in causis criminalibus Clericorum possit hodie, vel non possit sæcularis Magistratus, quid in communibus delictis, quid in criminibus privilegiatis, sed quid decreverit Concilium Matisconense I. cujus ibi Canones summatim recenseo. *Canon septimus* (ajebam) *Clericos ob quascumque causas a Judicibus sæcularibus plecti, aut custodiæ mandari vetat*, Absque Discussione Episcopi, *nisi sit* causa Criminalis, *id est*, Homicidium, Furtum, Maleficium. *Alioquin Judicem a Communione removendum, quamdiu Episcopo visum fuerit. Si Clerici capitalium criminum rei essent, & quæ Leges sæculi morte plectunt, poterant sæculares Magistratus ipsos, inconsultis Episcopis, apprehendere, & in carcerem detrudere, secundum Leges in illos animadvertere*. Dixi, *poterant sæculares Magistratus*, &c. Indiculi Censorii Authores, interpolata propositione mea affingunt mihi quod scripserim *potest sæcularis Magistratus*, &c. Cæterum an Canonis Matisconensis sensum assecutus sim & expresserim, verborum meorum collatio cum ipsius Canonis verbis ostendet. En canonis verba: *Ut nullus Clericus de qualibet causa extra discussionem Episcopi sui a sæculari Judicio injuriam patiatur, alias custodiæ deputetur. Quod si quicumque Judex cujuscumque Clericum, absque causa criminali, id est, homicidio, furto, aut maleficio, hoc facere fortasse præsumpserit, quamdiu Episcopo loci illius visum fuerit, ab Ecclesiæ liminibus arceatur*.

Nota.

Cum Clericorum immunitatem quoad delicta profana ab ecclesiæ regibus exordium traxisse crediderim, nil mirum si diversis in locis, diversisque temporibus non eadem fuerit hujus immunitatis disciplina; & ita quandoque non vetitum, ut quædam Clericorum crimina a sæculari judice plecterentur. Ita Concilium Matisconense clericos homicidas &c. vo-

voluit extra ecclesiæ forum reatus sui pœnas reportare. Sicut autem ab aliis cognoscendis Clericorum delictis voluit judices sæculares abstinere, ita mandare potuisset, ne in clericos homicidas &c. animadverterent, si tunc expediens judicasset.

ARTICULUS XXVII.

De Concilio Lugdunensi II.

EOdem anno *Lugdunense Concilium* celebratum est, sed ante Matisconense I. Si quidem illud Kalendis Novembris, hoc vero mense Majo celebratum notatur. In eo sex Canones conditi sunt, quibus ea renovantur quæ de mulieribus extraneis a Clericorum societate repellendis; de puellis Deo devotis quæ a Monasterio recedunt; & de incestis conjunctionibus, prisca statuta Canonum sanxere, Canones etiam decernentes ne Episcopus *Natale Domini*, *aut Pascha*, extra Ecclesiam suam celebret, renovantur. Excipiuntur infirmitate, aut Regiis mandatis præpediti. Denique decernitur ut Episcopus suæ civitatis leprosis alimenta sufficientia, & vestimenta necessaria subministret, ut illis per alias civitates vagandi licentia denegetur. His Decretis octo subscripserunt Episcopi, & Episcoporum Missi duodecim.

ARTICULUS XXVIII.

De Concilio Matisconensi II.

ANno Christi quingentesimo-octogesimo quinto, Synodus *Matisconem* congregata est, jussu Gunthramni Regis, ut testatur *Gregorius Turonensis*, *libro 8. capite vicesimo*. Ea in Synodo Faustianus, qui ex jussu *Gundobaldi* Comitis, hostis *Gunthramni*, Aquensis Episcopus ordinatus fuerat, ea conditione exauthoratus est, ut eum *Bertchramnus* & *Orestes*, sive *Palladius*, qui eum consecraverant, vicibus pascerent, centenosque ipsi aureos annis singulis largiRentur. *Nicetius* in ejus locum ordinatus est Episcopus. In eadem Synodo excommunicatus est *Ursicinus* Cadurcensis Antistes, propria confessione convictus, quod *Gundobaldum* hostem Regis & Patriæ excepisset. Quæ tamen excommunicatio minus proprie sumenda est, siquidem ipsi jus communicandi ac sedendi cum Episcopis, necnon administrandi res Ecclesiæ suæ relictum est: sola Missarum celebratio, Clericorum Ordinatio, Chrismatis & Ecclesiarum consecratio, Eulogiarum distributio vetita fuit ad triennium, quo Pœnitentiam agens, neque capillum, neque barbam tonderet, vinoque & carnibus abstineret. In eadem Synodo quidam Episcopus, qui mulierem non posse hominem vocari contendebat, a Patribus edoctus est. Hæc refert *Gregorius Turonensis*. Viginti Canones edidere Concilii Matisconensis Secundi Patres.

** Error Episcopi, qui mulierem non posse hominem vocari contendebant emendatus.*

Primus diei Dominicæ cultum restituitur his verbis: *Custodite diem Dominicam, quæ nos denuo peperit, & a peccatis omnibus liberavit. Nullus vestrum litium fomitibus vacet, nullus causarum actiones exerceat, nemo sibi talem necessitatem exhibeat, quæ jugum cervicibus juvencorum imponere cogat. Estote omnes in Hymnis & laudibus Dei animo corporeque intenti. Si quis proximam habet Ecclesiam properet ad eamdem, & ibi Dominico die semetipsum precibus lachrymisque conficiat. Sint oculi manusque vestræ toto illo die ad Deum expansæ*, &c. Violantes autem Dominicam diem his pœnis emendandos decernit: *Si Causidicus fuerit, irreparabiliter causam amittet; si rusticus aut servus gravioribus fustium ictibus verberabitur; si Clericus aut Monachus, mensibus sex a consortio suspendetur fratrum*. Noctem denique ipsam sacris vigiliis statuit transigendam. *Canon secundus*, Pascha per sex dies festos celebrari statuit, quibus ab omni opere servili cessent Fideles, quotidianis sacrificiis intersint, Deum vespere, mane & meridie laudent. *Canon tertius*, legitimum solemnis Baptismi diem solum Pascha statuit, nec infantes ipsos in aliis solemnitatibus ad Baptismum offerri sinit, nisi infirmitas nimia aut dies extremus ipsos quavis alia die baptizare compellat. Hoc Canone abrogata est in Francia consuetudo baptizandi in die Natali Christi & S. Joannis Baptistæ, necnon in festis Martyrum, atque etiam in die Pentecostes: sed post breve tempus rursus in Ecclesia Gallicana antiquissimus usus invaluit, ut non tantum Pascha sed etiam Pentecoste, legitimum Baptismi solemnis tempus esset. Ex hoc Canone colligitur, non admissos fuisse ad Clerum, qui Baptismum extra diem legitimum susceperant, quamcumque excusationem prætenderent. Jubet enim infantes baptizari legitima die, *Quo possint & honoribus, si vita comes fuerit, Sacerdotalibus fungi, & singularis celebrationis solemnitate frui*.

Summa Canonum.

Religiosa Dominicæ diei observantia.

Solemnis Baptismi tempus.

Canon quartus, Oblationes omnibus Dominicis diebus ab omnibus viris & mulieribus fieri præcipit, *Ut per has immolationes & peccatorum suorum fascibus careant, & cum Abel, vel cæteris juste offerentibus promereantur esse consortes*. Inobedientes vero anathemate percellit. *Quintus*, Laicos decimas Ecclesiæ non solventes a communione removet. *Sextus*, Missam nonnisi a jejunis celebrari statuit, & Eucharistiæ reliquias infantibus jejunis, intinctas vino, distribui. *Septimus*, libertorum causas, qui in Ecclesia manumissi fuerant, ab Episcopo judicari decernit, aut ab eo cui illarum commiserit judicium. *Octavus*, est de reis ab Ecclesia, in quam confugerint, non extrahendis. *Nonus*, anathemate ferit Judices sæculares, qui Episcopos de Ecclesia violenter abstractos, ergastulis publicis addixerint: & omnes illorum causas ad Metropolitanum, vel ad Synodum deferri jubet. *Decimus*, Presbyteros, Diaconus, & Subdiaconos ex Ecclesia trahi, aut vim ipsis inferri pariter vetat: eorum causas a proprio Episcopo discuti & judicari jubens. *Undecimus*, hospitalitatem omnibus Fidelibus commendat, cujus exemplum dare tenentur Episcopi. *Duodecimus*, Viduarum & pupillorum causas a sæcularibus Magistratibus judicari vetat, nisi sedente cum ipsis Episcopo, vel Archidiacono, aut Presbytero ab ipsis destinato: quia Episcopus hujusmodi personarum protector est. Judicem vero, aut actorem eis injuriam aliquam inferentes, aut Concilii Decreto non obtemperantes, a communione suspendit. Vides quam ampla esset Episcoporum jurisdictio, quanta Tribunalis Ecclesiastici reverentia, quot causæ ad illud deferrentur, ex Regum utique Christianissimorum concessione; causæ Clericorum, viduarum, pupillorum, & libertorum.

Oblationes diebus Dominicis ab omnibus faciendæ.

Eucharistiæ reliquiæ infantibus distributæ.

Clericorum immunitas.

Episcopalis Jurisdictionis amplitudo.

Canon decimus-tertius, a domo Episcopali canes quoslibet procul arcet, cujus aditus omnibus patere debet hospitibus & miseris; & quæ hymnis, non latratibus, operibus bonis, non morsibus venenosis custodienda est. *Decimus-quartus*, anathemate ferit Potentes, qui res alienas invadunt. *Decimus-quintus*, de honore clericis exhibendo statuit, ut si sæcularis clericum obvium habuerit, & ambo equitent, illum honorifice salutet: Si vero clericus pedes iter agat, & sæcularis vehatur equo, ad terram hic prosiliat, honorem clerico exhibiturus. *Qui vero hæc, quæ Spiritu Sancto dictante sancita sunt, transgredi voluerit, ab Ecclesia, quam in suis ministris dehonorat, quamdiu Episcopus voluerit, suspendatur*.

Ædes Episcopales omnibus patere debent hospitibus & miseris.

Honor Clericis a Laicis exhibendus.

Decimus-sextus, Matrimonium a clericorum viduis contractum, irritum declarat. *Decimus-septimus*, prohibet cadaveribus nondum consumptis alia superimponi: Aut aliena sepulturæ jura usurpari, sive mortuorum corpora inferri in religiosa loca aliis ad suam aut suorum sepulturam ab Ecclesia concessa, sine voluntate Domini sepulchrorum. Quod si factum fuerit, corpora superimposita, secundum leges exhumari statuit.

Canon decimus-octavus, incestas conjunctiones execratur. *Decimus-nonus*, Clericos examinationis, aut supplicii reorum spectatores esse vetat, sub pœna depositionis. *Vigesimus*, Concilium Nationale tertio quoque anno decernit celebrandum, a quo si quis Episcoporum absuerit absque legitima causa, a communione fraterna suspenditur usque ad Concilium universale, id est, ex universa Francia convocandum. Congregandi autem concilii Nationalis ex ditionibus *Gunthramni* Regis, id est, ex Burgundiæ Regno, cujus

Clericos reorum suppliciis spectaculi causa adesse nefas.

jus

jus Sedes erat Aurelianum, solicitudinem Episcopo Lugdunensi Patres imposuerunt: Locum vero Synodi a Rege designandum agnovere. *Et hoc adimplere solicitudinis sit Metropolitani Lugdunensis Episcopi, una cum dispositione magnifici Principis nostri, prius definientis locum mediterraneum* * *ad quem omnes Episcopi sine labore alacres congregentur.*

Id est, in diriorum suarum medirullio.

Synodo Matisconensi secundæ subscripserunt Episcopi quadraginta tres, item missi Episcoporum viginti, & tres insuper Episcopi qui Sedes non habebant. Ex Episcopis qui interfuerunt, quindecim in numero Sanctorum habentur, scilicet *Priscus Lugdunensis, Evantius Viennensis, Prætextatus Rotomagensis, Artemius Senonensis, Syagrius Augustodunensis, Aunacharius Altisiodorensis, Palladius Santonensis, Agricola Nivernensis, Flavius Cabilonensis, Aredius Vappicensis, Sulpitius Bituricensis, Veranus Cabellicensis* * *Theodorus Massiliensis, Ferreolus Lemovicensis, &* *Marius Aventicensis.* *

* De Cavaillon. * D'Avanches.

ARTICULUS XXIX.

De Concilio Autisiodorensi. *

* Antisiodorum, *vulgo* Auxerre, *urbs Burgundiæ, Sedes Episc. sub Archiep. Senonensi.*

Canones *contra varia superstitionum genera.*

PAulo post Concilia Matisconensia, ut videtur *Patri le Cointe*, in Annalibus Ecclesiasticis Francorum, *Aunacharius* Autisiodorensis Episcopus Synodum cum Abbatibus & presbyteris suæ diœceseos celebravit, in qua editi sunt Canones quadraginta quinque. Horum plerique decreta Synodorum præcedentium, præcipue Matisconensium renovant. Nonnulli rituum ethnicorum, ac superstitionum paganarum observantiam Christianis vetant, scilicet Kalendis Januariis *vetula* * *aut cervolo* facere, id est assumptis ferarum ac pecudum formis huc & illuc petulantius discursitare. [*Canone* 1.] Item vigilias in Festivitatibus Sanctorum in domibus propriis facere, cum quadam superstitione proculdubio admixtas: *Inter senes, aut ad arbores sacrivos*, vel ad fontes, vota exsolvere. Per senes intellige lapides terminales, qui non raro in sentibus delitescunt, & ab Ethnicis olim sub Dei *Termini* nomine colebantur: *Sacrivos*, id est, consecratos, vel Diis dedicatos. Prohibent etiam *ne sculptilia* aut pede, aut homine ligneo fiant. Id est, ne Christiani statuas in biviis more Paganorum erigant. [*Canone* 3.]

* Vetula, *prisco more sumptum pro* vitula.

Legit Sirmondus, homine lineo: *P. le Cointe*, homine ligneo.

* Caragii, *id est, magi promittentes explere quæ non possunt.*

Caveni præterea ne sortilegos, augures, caragios, * Christiani consulant, nec respiciant ad sortes quas Sanctorum vocant, vel de ligno, aut de pane factas. [*Canone* 4.] De his superstitionum speciebus S. Eligius, ita loquitur apud Audoenum, in ejus Vita: *Fontes vel arbores, quas sacrivos vocant, succidite. Pedum similitudines, quas per bivia ponunt, fieri vetate, & ubi inveneritis, igni cremate.... Non caragios, non divinos, non sortilegos, non præcantores, nec pro ulla causa vel infirmitate eos consulere vel interrogare præsumatis.* Prohibet etiam Autisiodorensis Synodus vigilias quæ in honorem S. Martini observabantur. Non loquitur de Vigiliis ritu Christiano in Ecclesia factis, sed de vigiliis quæ in privatis domibus fiebant, non absque admixta superstitione. [*Canon* 5.]

Diœcesanæ Synodi celebrandæ.

De Synodo Diœcesana statuit *Canon septimus*, ut medio Majo omnes Presbyteri ad Synodum in civitatem veniant; & Kalendis Novembris omnes Abbates. *Canon decimus*, de celebratione Missarum edicit, ne in uno altari duæ Missæ una die dicantur; aut Presbyter Sacrum faciat in altari, ubi celebraverit Episcopus. *Canon decimus-nonus*, non solum a Presbyteris jejunis Missas celebrari jubet, quod sanxerat Synodus Matisconensis Secunda, sed etiam Diaconos & Subdiaconos jejunos ministrare, nec in Ecclesia stare, dum Missæ celebrantur. Diacono & Subdiacono id præceptum ob reverentiam Sacrificii cui ministrabant, & ob Communionem quam prætermittere Ministros Sacrificii nefas erat. *Canon vigesimus-tertius*, viduas Presbyterorum, Diaconorum, & Subdiaconorum, post eorum obitum nubere vetat: quarum matrimonia irrita declaraverat Synodus Matisconensis Secunda, *Canone* 16. quo vix ullum est illustrius argumentum, quo probetur Ecclesiam proprio jure & authoritate impedimenta dirimentia matrimonio apposuisse:

Diaconum & subdiaconum jejunos Altari ministrare decet.

Ecclesia proprio jure impedimenta Matrimonii constituit.

In eorum Concilio quædam statuuntur de Abbatibus & Monachis. Abbas qui Monachos adulterii, furti, aut proprietatis reos vel per se non emendaverit, vel ad Episcopum aut Archidiaconum non detulerit, ad Pœnitentiam agendam in aliud Monasterium retrudendus est. Liberum erat Abbati Monachum in crimen lapsum vel per se emendare, secundum Canones & Monasticam disciplinam, vel ejus crimen Episcopo aut Archidiacono denuntiare, qui pœnas in illum Canonicas decernebant. Si utrumque neglexisset Abbas, pœnis ipse obnoxius fiebat, ad quas subeundas in alio Monasterio recludebatur. Abbatibus etiam & Monachis prohibetur, ne nuptiis intersint, aut filios de Baptismo suscipiant. [*Canone* 23. 24. & 25.]

Pœna Abbatum Monachos proprietatis aut aliorum criminum eos non emendantium, vel non denuntiantium Episcopo.

De fœminis ad Eucharistiam accedentibus statuit hæc Synodus, ut *nuda manu* Eucharistiam non accipiant, nec Pallam Dominicam contrectent, sed *Dominicale* suum habeant, quando communicare volunt. [*Canonibus* 36. 37. & 42.] *Dominicalis* nomine vulgo intelligunt Authores mundissimum linteolum, quo mulieres Eucharistiam excipiebant. Scilicet viri nuda manu: mulieres subjecto linteolo Christi corpus accipiebant, ac deinde ori admovebant. Favet huic interpretationi Author antiquus *Sermonis* 252. *de Tempore* inter Augustinianos, dicens: *Omnes viri, quando communicare desiderant, lavent manus, & omnes mulieres nitida exhibeant linteamina, ubi Christi Corpus accipiant.... Mulieres quomodo nitidum exhibent linteolum, ubi Corpus Christi accipiant, si corpus castum, & cor mundum exhibeant.* Ita *Baronius, Binius*, doctissimus Cardinalis *Bona* lib. 3. Rerum Liturgicarum cap. 17. *P. le Cointe* in Annalibus Ecclesiasticis Francorum, *Dominicale* interpretantur. At *Stephanus Baluzius in Notis ad Gratianum, Causa* 33. *Quæst.* 5. C. *Mulier*, censet Dominicale genus quoddam fuisse velaminis, sine quo non licebat fœminis ad Sacram Communionem accedere. Canonem enim Autisiodorensem in veteri Codice sic legi observat: *Si mulier communicans Dominicale suum super caput non habuerit, usque ad alium diem Dominicum non communicet.*

Dominicalis *nomine quid intelligendum.*

Canon quadragesimus-primus, Presbyteris & Diaconis vetat ne quemquam inscribant sive accusent: sed si causam habuerint, aut fratrem, aut quemcumque sæcularem rogent ut vice ipsorum agat. *Canon quadragesimus-quartus*, sæculares qui Archipresbyteri sui institutionem aut admonitionem humiliter non audierint, & ipsi non paruerint, a Communione removet, mulctaque damnat, quam Rex *Gunthramnus* decreverat. Munus erat Archipresbyteri Canonum observantiam curare in pagis, invigilare vice Episcopi tam super Clerum, quam super plebem Christianam; transgressores Canonum ad Antistitem deferre; viduas, pupillos, pauperes a Potentum oppressionibus tueri; peccatores admonere, docere, corripere. Quandoque Laici contumaces Archipresbyterorum monita spernebant. Unde opus fuit ut Ecclesia in illos animadverteret excommunicatione, & Rex Christianissimus eos indicta mulcta ad parendum Archipresbyteris compelleret. Concilio Autisiodorensi, præter *Aunacharium* Episcopum, subscripserunt Abbates septem, Presbyteri triginta tres; Diaconi Presbyterorum vice quatuor.

Archipresbyteri munus.

SCHOLION.

Ad hunc Articulum pag. 302. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc notam appingunt: *Pag.* 237. 260. 302. *sibi contradicit Alexander, dicendo, Reges non posse ponere impedimenta Matrimonio.*

R. De hac quæstione non ago pag. 237. Epaonensis Concilii Canones recenseo. Canone trigesimo consanguinitatem & affinitatem certis in gradibus Matrimonium dirimere declaratur. Nulla ibi Regum mentio. Immo hinc probatur Ecclesiæ authoritas ad statuendum impedimenta dirimentia Matrimonium: quod fidei dogma est a me propugnatum. Pag. 260. recenseo Canones Concilii Aurelianensis III. Ad Canonem decimum observo, Ecclesiam dispensatione sua Matrimonia contra Canones contracta rata fecisse; contrahenda vero contra Canones irrita declarasse.

Unde

Unde probatur evidenter (inquiebam) *jus apponendi impedimenta dirimentia Matrimonio ut Sacramentum est*, Ecclesiæ soli *convenire*, non Principibus, *ut Launojus contendit*. Pugnantia non loquor, siquidem nullibi scripsi, neque umquam sensi Reges apponere posse impedimenta Matrimonio ut Sacramentum est; aut contractus ad Sacramenti dignitatem evectus: Immo censui semper illam propositionem erroneam esse & damnandam. Pag. denique 302. Concilii Autisiodorensis Canones recenseo. *Canon vigesimus-tertius* (inquiebam) *Viduas Presbyterorum, Diaconorum, & Subdiaconorum, post eorum obitum nubere vetat. Quo vix ullum est illustrius argumentum quo probetur Ecclesiam proprio jure & authoritate Impedimenta dirimentia Matrimonio apposuisse*. Dogma Catholicum istud est, quod credidi semper & docui.

ARTICULUS XXX.

De Concilio Toletano III.

Synodus a Rege convocata.

CUm *Reccaredus* Rex Gothorum, & Hispaniæ ad Fidem Catholicam cum suis Gothis ejurata hæresi Ariana conversus esset, Nationalem Synodum ex Episcopis Hispaniæ, & Galliæ Narbonensis, quæ ejus regno continebatur, saltem *Septimaniæ*, congregavit *Toletum*, anno quingentesimo octogesimo nono, octavo Iduum Maiarum, cum ad fidei solemnem Professionem coram Patribus edendam, tum ad Ecclesiasticæ reparationem disciplinæ. Convocatam esse a Rege hanc Synodum, Acta testantur. *Cum*, inquiunt, *pro fidei suæ sinceritate idem gloriosissimus Princeps omnes regiminis sui Pontifices in unum convenire mandasset, &c.* Et ex verbis Regis ibidem: *Non incognitum esse reor vobis, Reverendissimi Sacerdotes, quod propter instaurandam disciplinæ Ecclesiasticæ formam ad nostræ vos Serenitatis præsentiam devocaverim.* Et ex Edicto ejusdem, quo Synodum confirmavit: *Universorum*, inquit, *sub Regni nostri potestate consistentium amatores nos suos divina faciens Veritas, nostris principaliter sensibus inspiravit, ut causa instaurandæ fidei, ac disciplinæ Ecclesiasticæ, Episcopos omnes Hispaniæ nostro præsentandos Culmini juberemus.*

Processio Spiritus Sancti a Patre & Filio, ut fidei dogma asseritur.

Primo suscepit Synodus Professionem Fidei, quam *Reccaredus* Rex obtulit: cui Symbola Nicænum & Constantinopolitanum subjuncta erant, necnon Definitio Concilii Chalcedonensis, quibus Rex cum Badda Regina uxore sua subscripsit. Deinde a Gothorum Episcopis, Presbyteris, & Proceribus Professio fidei edita est, postulante Synodo, Anathematismis comprehensa viginti tribus. In his tertius observatione singulari dignus est, in quo Processio Spiritus Sancti a Patre & Filio ut fidei dogma asseritur his verbis: *Quicumque Spiritum Sanctum non credit, aut non crediderit a Patre & Filio procedere, eumque non dixerit coæternum esse Patri & Filio, & coæqualem, anathema sit.* Observatione dignus est & decimus sextus, quo famosus quidam in Romanam Ecclesiam Libellus a Gothis editus, ab iisdem damnatus est: & reprobata etiam est Glorificationis formula ab iisdem hæretico ingenio instituta. *Quicumque*, inquiunt, *Libellum detestabilem duodecimo anno Leovigildi Regis a nobis editum, in quo continetur Romanorum ad Arianam heresim traductio, in qua Gloria Patri per Filium, & in Spiritu Sancto, male a nobis instituta continetur; hunc Libellum si quis pro vero habuerit, anathema sit in æternum.* In aliis anathematismis expressa habetur Arianæ hæreseos damnatio, & omnium Conciliorum eam foventium, nominatim Concilii Ariminensis: & Confessio fidei quatuor Synodorum Œcumenicarum, Nicænæ, Constantinopolitanæ Primæ, Ephesinæ, & Chalcedonensis.

Famosus in Romanam Eccl. libellus damnatur.

Summa Canonum.

Post hæc, Ecclesiasticæ Disciplinæ restaurationi consuluerunt Patres editis Canonibus viginti tribus. *Primus*, Conciliorum omnium statuta, & Synodicas Sanctorum Præsulum Romanorum Epistolas observari jubet, & ab honoribus Ecclesiasticis arcet indignos: & omnes quos Canones rejiciunt. *Secundus*, postulante piissimo Rege Reccaredo statuit, *Ut per omnes Ecclesias Hispaniæ, vel Galliæ* (Narbonensis cujus pars Gothis Regibus parebat) *secundum formam Orientalium Ecclesiarum, Concilii Constantinopolitani Symbolum fidei recitetur; ut priusquam Dominica dicatur Oratio, voce clara a populo decantetur: quo & fides vera manifestum testimonium habeat, & ad Christi Corpus & Sanguinem prælibandum pectora populorum fide purificata accedant.* Timotheus Patriarcha Constantinopolitanus anno 510. instituerat ut Symbolum fidei per singulas Synaxes diceretur, cum antea semel tantum in anno diceretur in magno die Parasceves: cum Episcopus Catechumenos instruebat: ut testatur *Theodorus Lector libro 2. Collectaneorum*. Hunc morem Hispani primi inter Latinos receperunt: in Synodo Toletana III. Illud autem cantabant post Consecrationem, & ante Orationem Dominicam, qui ritus adhuc permanet in Missali Mozarabico. Hinc morem illum in Hispania derivatum putat Mariana, qui ad nostram ætatem retentus est, ne ad Sacram Communionem quisquam admittatur, priusquam Christiani Symboli partes omnes, præeunte Sacerdote, pronuntiaverit.

Symboli in Missa cantandi Ritus ab Ecclesia Constantinopolitana in Occidente primum receptus.

Canon tertius, res Ecclesiæ alienare Episcopis vetat. Si quid Monasteriis, vel Ecclesiis in sua Diœcesi positis dederint, absque gravi Ecclesiæ Matricis incommodo, ratum habet. *Canon quartus*, permittit Episcopis, ut aliquam e suis Ecclesiis Parochialibus Monasterium faciant, de consensu Concilii sui, ut in ea Monachorum Congregatio regulariter vivat, & ut de rebus Ecclesiæ aliquid ad eorum sustentationem donet. *Rei enim bonæ statuendæ*, inquiunt Patres, *Sanctum Concilium dat assensum.*

Sacrorum Ministrorum cælibatus.

Quintus Canon statuit, ut Episcopi, Presbyteri, & Diaconi ex hæresi venientes, ab uxoribus se contineant, nec sub uno conclavi cum eis maneant. Qui vero semper in Clero Catholicæ Ecclesiæ militarunt, si in suas cellulas mulieres, quarum familiaritas infamem gignere suspicionem potest, introduxerint, secundum Canones plectantur; mulieres vero ipsæ venundentur ab Episcopis, & pretium ipsarum pauperibus erogetur. *Canon sextus*, libertos ab Episcopis vel ab aliis factos, & Ecclesiæ commendatos, libertate frui, & Episcopali patrocinio regi decernit; idque postulandum a Principe. *Septimus* statuit, ut in omni Sacerdotali convivio lectio Scripturarum divinarum misceatur. *Octavus*, prohibet ne Clericos *ex familia fisci*, id est, qui ex familiis fisco Principis addictis orti sunt, & qui Ecclesiæ donati sunt a Principe, aliquis repetat, sed Ecclesiæ ministerio semper alligati maneant. Editus est hic Canon ineunte & consentiente *Reccaredo* Rege. *Nonus*, Ecclesias quondam ab Arianis occupatas, nunc Religioni Catholicæ addictas, Episcopis vendicat, in quorum Diœcesibus constructæ sunt. *Decimus*, libertati viduarum continentiam secundis nuptiis anteponentium, & virginum respuentium nuptias, vult consultum, cavetque ne ab ullo cogantur ad matrimonium ineundum *citra voluntatem parentum, vel suam. Qui vero propositum castitatis viduæ vel virginis impedierit*, a communione rejicitur.

Scripturarum lectio in Mensa Sacerdotum.

Canon undecimus, peccatores coercet, qui quotiescumque peccare libuerit, toties a Presbytero se reconciliari expostulant; & *secundum formam Canonum antiquorum* dari pœnitentias decernit. *Duodecimus*, viro Pœnitentiam postulanti non esse dandam, nisi prius tonso, mulieri vero nisi mutaverit habitum; ut solemnis Pœnitentiæ professio eos a relapsu prohibeat.

Pœnitentiæ disciplina.

Decimus-tertius, animadvertit in Clericos, qui neglecto Episcopo suo Conclericis ad publica Judicia pertrahunt, statuitque, ut *qui hoc facere præsumpserit, & causam perdat, & a Communione fiat extraneus.* Quibus quidem verbis, *Et causam perdat*, rescinditur Sententia in Clericorum causis, etiam civilibus & profanis, a Judicibus lata; sed rescinditur non tam authoritate Concilii, quam Reccaredi Regis, qui Concilii Decreta rata esse jussit, dato eam ob rem Edicto. Nam ubi Ecclesia, civilisque Potestas consentiunt, adeo alterna sive mutua authoritate niti solent, ut videatur Ecclesia verbis tenus in Civilem jurisdictionem excurrere: & Politica potestas sancire ejusmodi leges quæ sint Ecclesiasticæ Jurisdictionis: neutra quidem authoritate propria, sed certa de voluntate & ratihabitione sociæ Potestatis.

Pœna Clericorum Conclericos ad publica judicia pertrahentium.

Jurisdictionis Ecclesiasticæ & Civilis fines. Utriusque potestatis in disciplinæ bonum consensus.

Ita

Ita *Reccaredus* Rex in confirmatione Concilii Toletani III. sancit ut *Si quis Concilii observator esse noluerit, superba fronte Majorum statutis repugnans, si Episcopus, Presbyter, Diaconus, aut Clericus fuerit, ab omni Concilio excommunicationi subjaceat*: Neque tamen inde colligi potest excommunicationis ferendæ authoritatem penes Regem fuisse. Id namque edixit Catholicus Princeps de voluntate Patrum certus, nec tam ipse constituens, quam promulgans quid edici vellet Ecclesia. Ita cum Toletani Patres decernunt Clericos, qui sæcularium Judicum tribunalia adierint, causa casuros, id decernunt consentiente & annuente Rege, qui Concilio aderat, non propria tantum authoritate.

Canon decimus-quartus, Judæis prohibet habere uxores, concubinas, vel mancipia Christiana, aut Officia publica gerere. *Decimus-quintus* statuit, ut si qui ex servis fiscalibus, id est, qui Regio fisco procurando sunt addicti, Ecclesias construxerint, easque dotaverint, Episcopus id authoritate Regia confirmari curet. *Decimus-sextus*, decernit cum consensu Regis, ut per Hispaniam & Galliam Narbonensem Sacerdotes locorum una cum judicibus in Idololatriæ sacrilegia, quæ per illas regiones inoleverant, studiose inquirant & exterminare satagant, coerceantque hujus criminis reos. Quod si neglexerint, excommunicationem ipsis comminatur. Dominos vero qui hoc malum a possessione sua, vel familia extirpare neglexerint, ab Episcopo excommunicari jubet *Canon decimus-septimus*, Regis pariter authoritate decernit, ut Sacerdotes Hispaniarum cum judicibus, inquirant in parentes, qui filios proprios necant vel conceptos fœtus excutiunt ne numerum augeant filiorum: qui non parricidii tantum, sed & fornicationis quodammodo rei sunt, quia explendæ libidinis, non suscipiendæ prolis causa se conjunctos fuisse probant. Jubet, inquam, Synodus ut Sacerdotes locorum cum judicibus in hujus sceleris reos inquirant & sine capitali vindicta, acriori disciplina prohibeant.

Ecclesiastica & Civilis potestas mutuam sibi præstant operam ad extirpanda crimina.

Canon decimus-octavus, Concilia Provincialia semel quotannis celebrari jubet, dispensans de priorum canonum statutis, quæ bis in anno illa congregari præcipiunt. Ratio dispensationis est paupertas Ecclesiarum Hispaniæ, & itineris longitudo, propter earum distantiam. Conciliis autem hujusmodi adesse jubet, ex decreto Regis, Judices locorum, & Actores fiscalium patrimoniorum; *Ut discant quam pie & juste cum populis agere debeant*, ne ipsos angariis, aut immodicis exactionibus gravent. Invigilare etiam & prospicere præcipit Episcopos, *secundum Regiam admonitionem, qualiter Judices cum populis agant; ita ut ipsos præmonitos corrigant, aut de insolentiis eorum ad* Principem referant. *Quod si correptos emendare nequiverint, & ab Ecclesia, & a Communione suspendant.*

Sæculares judices ab Episcopis discant qua ratione in Munere suo se gerere debeant. Episcopi in Hispania invigilant super Laicos Magistratus, ex Regis Mandato.

Canon decimus-nonus, decernit ut dos Ecclesiæ ad Episcopi ordinationem pertineat. *Canon vigesimus*, vetat ne Episcopi insolitis exactionibus presbyteros, aut diaconos suos fatigent: clericos tam locales, quam diœcesanos, id est, tam urbis, quam pagorum, ab Episcopu gravatos, querelas suas ad Metropolitanum deferre jubet. *Canon vigesimus-primus*, Ecclesiarum, Episcoporum, clericorum servos a Judicibus vel Actoribus publicis diversis angariis fatigari, vel publicis, aut privatis negotiis applicari vetat: Judices & Actores, qui hanc immunitatem violaverint, quam omne Concilium a Rege poposcit, excludit ab Ecclesiæ communione. *Canon vigesimus-secundus* statuit, ut fidelium defunctorum corpora cum psalmis tantummodo ad sepulchrum deferantur, nec funebre carmen decantetur defunctis, nec proximi defunctorum pectora sua cædant. *Vigesimus-tertius*, vetat ne in Sanctorum solemnitatibus populi qui divinis Officiis interesse debent, saltationibus & turpibus canticis indulgeant. Cujus vitii depulsionem Sacerdotum & Judicum curæ Sanctum Concilium committit. Huic subscripsere concilio sex Metropolitani, quos inter celeberrimus erat sanctitate & doctrina *S. Leander Hispalensis*. *Plantardus* Metropolitanus *Bracarensis*, tam suo quam *Nitigesii Lucensis* Metropolitani nomine subscripsit. Episcopi quinquaginta novem per seipsos, septem per Vicarios subscripserunt. *Reccaredus* Rex pientissimus Edicto synodum confirmavit, ut ejus canones vim publicæ legis haberent. Eorumque transgressores clericos excommunicationi ab Ecclesia infligendæ subjacere decrevit: laicos vero honestioris loci medietate facultatum suarum mulctari, fisci juribus profutura. Inferioris autem loci personas, & bonorum proscriptione, & exilio damnari.

Saltationes, festis diebus prohibitæ.

ARTICULUS XXXI.

De Conventu duplici Episcoporum, in causa monialium perduellium monasterii Pictavensis *.

IN Monasterio Pictavensi Beatæ *Radegandis*, anno quingentesimo octogesimo-nono grave scandalum exortum est, cujus causa fuit *Chrodieldis*, *Chariberti* quondam Regis filia. Hæc enim *Leubovera* Abbatissæ suæ, cujus locum affectabat, imperium non ferens, cum *Basina* consobrina *Chilperici* filia, & aliis amplius quadraginta puellis quas in partes suas traxerat, Monasterio egressa, Turonos ad *Gregorium* Episcopum, inde ad *Gunthramnum* Regem in Burgundiam profecta est, multis ubique Abbatissam conviciis falsisque criminibus insectata. Post hæc cum Sodalibus, quas Turonis reliquerat, Pictavos reversa, Sancti Hilarii Basilicam insedit, collectaque perditorum hominum manu, ibi se communivit, negans se ad Monasterium, nisi ejecta *Leubovera* redituram. Accessit ad sedandum tumultum *Gundegisilus* Metropolitanus Burdigalensis cum *Nicasio* Engolismensi & *Saffario* Petracorico, qui una cum *Maraveo* Pictavensi, ipsas adhortati sunt, ut ad Monasterium redirent: sed cum obstantius reluctarentur Moniales, *Gundegisilus* & Coepiscopi illas a Communione submoverunt. Vibrato excommunicationis fulmine, sic in Antistites turba sicariorum *Chrodieldi* addicta grassata est, ut Clericis sanguine respersis Episcopi vix evaserint. Tunc apud *Gauthramnum* congregati erant decem Episcopi, ad quos *Gundegisilus*, suo & Coepiscoporum laudatorum nomine, scripsit de Monialium excommunicatione, illorum hac de causa sententiam rogans. Rescripserunt illi, justam esse excommunicationem in eas latam, eamque suis confirmare se suffragiis, donec in Synodo Kalendis Novembris una congregati de ipsarum coercenda temeritate plenius decernerent. Interim cum *Chrodieldis* Monasterii villas pervasisset, eisque præfecisset Procuratores, ac Monasterii servos, quoscumque arripere poterat, verberibus affectos sibi manciparet, novasque in Abbatissam insidias quotidie moliretur, novas turbas excitaret; de his monitus Rex *Childebertus Macconi* Comiti dedit in mandatis, ut curas omnes ad sedandos tumultus, & ad Moniales comprimendas adhiberet: Misit etiam *Theutharium* Presbyterum, qui negotium illud componeret: Sed iste nihil promovit. Hæc prolixo stylo refert *Gregorius* Turonensis *lib. 9. Historia Francorum, cap.* 39. 40. 41. 42. & 43.

* Pictavum, vulgo Poitiers, Pictonum caput, Sedes Episc. sub Archiep. Burdegalensi.

Anno sequente, quingentesimo nonagesimo, gravius factum est Parthenonis Pictavensis scandalum. Eo enim prorupit audaciæ *Chrodieldis*, ut occupato per conductos satellites Monasterio, vi Abbatissam inde abduceret, ac in carcerem detruderet: Ex quo dira mox secuta seditio, urbem cædibus fœdavit, ne loca quidem sacra reverita. Re ad Principes delata, convenit inter eos, ut delecti ex utroque Regno Antistites mitterentur, qui causam Abbatissæ & Monialium cognoscerent ac judicarent secundum Canones. Tres e Regno *Childeberti* electi sunt Judices, scilicet *Ebregisilus Agrippinensis*, *Gregorius Turonensis*, & *Maroveus Pictavensis*; e Regno vero *Gunthramni*, *Gundegisilus Burdegalensis* cum suis Provincialibus, iisdem (ut credere par est) qui de hac causa proximo ante anno jam cognoverant, scilicet *Nicasio Engolismensi* & *Saffario Petracorico*. Illis autem *Pictavum* adire nolentibus donec sæva seditio, quæ per *Chrodieldem* excitata erat, sedata esset, *Childebertus* Macconi Comiti mandavit, ut seditionem, si qui resisterent, vi comprimeret. Quod ubi Comes effecit, Episcopi in Basilica Sancti Hilarii sedentes *Chrodieldem* & *Basinam* ad tribunal suum vocarunt: necnon & *Leuboveram* Abbatissam. Illæ conviciis & falsis criminibus in Abbatissam jactatis, facinora sua ex-

Abbatissa quod ad tabulas lusisset accusata.

exeosare, & illam e dignitate dejicere nirebantur. Hæc vero calumnias diluit, seque criminis puram coram Episcopis probavit. Nonnulla se admisisse fassa est, sed erant illa leviora. Ipsam scilicet accusaverant quod ad tabulas lusisset. Respoodit illa; *Etsi lusisset vivente Domna Radegunde, se minus culpa respiceret, tamen nec in Regula per Scripturam prohiberi, nec in Canonibus retulit. Sed ad jussionem Episcoporum repromisit, cervice inflexa, se per Pœnitentiam, quidquid juberetur, implere.* Cunctis accusationum discussis capitibus, nullius rea criminis inventa Abbatissa est, quod depositionem mereretur. De levioribus caussis paterna pietate admonita est ab Episeopis, ne ullius in posterum querimoniæ ansam daret. Discusserunt deinde causam *Chrodieldis*, *Basinæ*, & conjuratarum Monialium. Legitimis probationibus convictæ sunt contumaciæ, seditionis in Monasterio & in urbe excitatæ, violatæ Monasticæ Disciplinæ & clausuræ, perduellioois io Episeopos, direptionis rerom & chartarum Monasterii, conjurationis in perniciem ac necem Abbatissæ. A qua cum nec veniam petere vellent, nec emendationem pollicerentur, Episcoporum judicio communione privatæ sunt, donec Pœnitentiam agerent. Abbatissa vero Monasterio restituta est, ei confirmata dignitate. De caosæ demum a se facto examine, & lata absque personarum acceptione Sententia, Episcopi ad *Guntramnum* & *Childebertum* Reges Epistolam scripserunt, quam refert *Gregorius Turonensis lib. X. Historiæ Francorum, cap.* 16. qui & prolixe describit scandali istius Historiam a capite 14. ad 17.

Sedhiosa Moniales excommunicata, donec Pœnitentiam agant.

Communioni restitutæ, rogante Rege, Quibus conditionibus.

Eodem anno exeunte, *Basina*, quæ jam alieno erat a *Chrodielde* aoimo, quod ab ipsa se despici existimaret, coram Episcopis in Synodo Metensi, in caussa *Ægidii* Remensis *Antistitis*, Majestatis rei congregata, sedentibus solo postrata veniam petiit, regressum in Monasterium, obedientiam Abbatissæ, Regulæ observantiam pollicita, *Chrodieldis* vero contestata est, nusquam se in Monasterio sub *Leubovera* disciplina mansuram. Sed *Childeberto* Rege veniam utriusque *n* Synodo precante, in Communionem receptæ sunt; & Pictavum regredi jussæ; scilicet ut *Basina* Monasterio restituta religiose & pacifice cum Abbatissa sua & Sororibus viveret; *Chrodieldis* autem in villa sibi a Rege concessa resideret. Hæc habemus ex *Gregorio Turonensi, libro X. capite* 20.

ARTICULUS XXXII.

De Concilio Narbonensi *.

* Narbo, *vulgo* Narbone, *Galliæ Narbonensis caput, sedes Archiep.*

ANno quingentesimo octogesimo nono, quarto regni Reccaredi Gothorum in Hispaoia Regis, cui tunc Provinciæ Narbonensis ora maritima parebat, *Migetius* ejusdem Provinciæ Metropolitanus juxta Canonem Toletanæ Synodi decimum octavum, concilium Provinciale *Narbonam* congregavit Kalendis Novembris: In quo quindecim Canones editi sunt.

Summa Canonum.

Primus vetat, ne Clerici vestimenta purpurea induant, *quæ ad jactantiam pertinent mundialem, non ad religiosam dignitatem: Quia purpura maxime laicis potestate præditis debetur non Religiosis.* Canon secundus, statuit ut in fine cujuscumque Psalmi, & per pausationes sive intervalla prolixorum, qui secantur io duos, *Gloria* dicatur. *Tertius* prohibet, ne Clerici stent in plateis ac variis confabulationibus se immisceant. Transgressores Canonis repellit ab Officio; immo & a Communione, nisi se emendaverint. *Canon quartus*, omne opus die Dominica prohibet. Sacram diem violantem, si sit ingenuus, damnat mulcta sex solidorum, Comiti civitatis solvendorum; Si servus centum flagellis ipsum plecti decernit. *Canon quintus*, conjorationes Clericorum sub laicorum patrocinio fieri solitas, aut injurias illatas senioribus ab iis qoi in grado inferiore sunt positi, pœnitentia per annum in monasterio agenda castigat. *Sextus* statuit, ut cum Clericis, vel honoratis civitatis qui ad expianda peccata in Monasterium detruduntur, sic agat Abbas, sicut ab Episcopo fuerit constitutum, ad eorum emendationem. *Septimus*, Clericum adversus utilitatem Ecclesiæ aliquid agentem, aut meditantem, e gradu dejicit. *Octavus*, Clericos Ecclesiæ bona diripientes & fraudem facientes, ad restitutionem compulsos biennii Pœnitentiæ addicit. *Nonus* vetat, ne Judæi suorum corpora defunctorum ad sepulchrum psallendo deducant. Quod si facere præsumpserint, sex unicias Comiti civitatis inferant in pœnam. *Decimus*, Clerum Episcopo suo non obedientem privat stipendio, & Communione per aonum. *Undecimus*, vetat Episcopis ne Presbyteros, aut Diaconos literas ignorantes ordinent. Si qui vero fuerint literis ineruditi, nec ad legendum exercitati, eos stipendio privat, donec didicerint: Nisi proficiant, detrudit illos in Monasterium, ut qui populum ædificare non possunt. *Canon duodecimus*, vetat ne Clerici, dum Missa celebratur, de altari ante finem egredi audeant, nisi subita infirmitate correpti; Nec Diaconi, Subdiaconi, vel Lectores, alba se exuant antequam absoluta sit Missa. Hujus statuti transgressores, Presbyteros increpandos, Diaconos privandos stipendio, reliquos severius puniendos statuit. *Canon decimus-tertius* decernit, ut Subdiaconi & inferiores Clerici consueta obeant officia & *Senioribus vela ad ostia sublevent*; qui id adimplere contempserint, Subdiaconos verbis corripiendos, & si non emendaverint, stipendio privandos; cæteros flagris coercendos. Vela ante portas templorum, & Sanctuarii suspensa erant, quæ attollere, cum Episcopus, Presbyteri, & Diaconi ingrediebantur, Subdiaconorum, aut inferiorum Clericorum officium erat. *Canon decimus-quartus* decernit, ut qui Magos, divinatores, sorti legos consulunt, aut eos non denuntiant, ab Ecclesiæ Communione rejiciantur, & sex auri uncias Comiti civitatis pendere compellantur, ipsos autem sortilegos, & divinatores seu viros, seu mulieres, seu liberos, sive servos aut ancillas, publice fustibus gravissime castigatos venundari jubet, ac pretia ipsorum pauperibus erogari. *Canon decimus-quintus*, eorum superstitionem emendat, qui diem Jovis festivum habebant eoque die feriabantur. Qui ea die ab opere vacaverint, nulla festivitate occurrente, ab Ecclesia repellit, & Pœnitentiæ sobjicit per annum, si ingenui sint: Si vero servi, decernit flagellis corrigendos, & consignandos Dominis, qoi eos ab ista soperstitione cohibeant. Synodo Narbonensi Episcopi octo adfuere scilicet *Migetius Narbonensis Metropolitanus* Concilii Præses, *Sedatus Biterrensis*, *Benenatus Elnensis*, *Boetius Magalonensis*, *Pelagius Nemausensis*, *Tigridius Agathensis*, *Sergius Carcassonensis*, *Agrippinus Lutevensis*.

Synodus mulctam pecuniariam & flagella decernit, in Dominicæ diei violatores. Clerici in Monasteria ad Pœnitentiam agendam detrusi.

Pœnæ in Magos, divinatores, & sortilegos, & eos qui pestes illas non denuntiant, a Synodo constituta.

ARTICULUS XXXIII.

*De Concilio Hispalensi I.**

*Hispalis, *vulgo* Seville, *ad Betim fluvium, Hispaniæ Bæticæ caput, sedes Archiep.*

ANno Christi quingentesimo nonagesimo nono *S. Leander* Hispalensis Episcopus eum Comprovincialibus Antistitibus Synodum in Metropoli sua celebravit, cujus tres habemus Canones. Duobus primis condendis occasionem dedit expostulatio Diaconorum *Astigitanæ* Ecclesiæ adversus testamentum *Gaudentii* Episcopi sui nuper vita functi, quo aliquos Ecclesiæ servos libertate donaverat, alios proximis suis reliquerat. Synodus inspectis Canonibus declaravit, servos hujusmodi non esse legitime absolutos, nisi res ipsius in compensationem Ecclesiæ cessissent. Canonum tamen severitatem in gratiam istorum libertorum Concilium temperavit, decernens ot libertate, qua eos donaverat Episcopus, fruerentur; ea tamen lege ut in jure Ecclesiæ manerent ot idonei, & peculium suum non aliis personis, sed filiis tantum suis relinquerent: ipsis quoque filiis & nepotibus, cum peculio ipsorum, in jure Ecclesiæ permanentibus. *In extraneam eis personam non liceat quidpiam transmittere: sed qui eorum sine herede discesserunt, peculium eorum vestra proficiat Ecclesia* (inqoiunt Patres *Canone I.* cum aliis ad *Pegasium* Astigitanum *Gaudentii* successorem directo.) Donationem vero mancipiorum Ecclesiæ ab Episcopo consaoguineis suis factam rescidit Synodus, nisi Ecclesiam ipsam ex propriis bonis compensasset. *Quia durum est & irreligio-*

Summa Canonum.

sam ut Episcopus, qui Ecclesiasticis stipendiis vivit, & proprietatem suam lucris Ecclesiæ minime confert, aliorum oblationes a Jure Ecclesiastico privet. Canone tertio statutum est, ut extraneas mulieres vel ancillas quas Clerici ab Episcopo suo commoniti suis e domibus non ejecerint, aut a sua non removerint familiaritate, Judices comprehendant & in suis lucris usurpare possint, id est, eas vendere aut sibi servas mancipare, dato tamen Sacramento ut eas Clericis nulla arte restituant: quod si fecerint, excommunicentur; mulieres vero a Sacerdotibus distractæ, Monasteriis puellarum tradantur serviturae.

ARTICULUS XXXIV.

De Concilio Cæsaraugustano II.

Summa Canonum.

ANno Christi quingentesimo nonagesimo secundo, *ex permissu Reccaredi Regis*, anno septimo regni ejus, *Cæsaraugusta* Synodus Provinciæ Tarraconensis celebrata est, Præside *Artemio* Metropolitano. Tres in ea sunt editi *Canones*. *Primus* statuit, ut Presbyteri ex hæresi Ariana ad Ecclesiam Catholicam conversi, si probatæ fidei & castimoniæ fuerint, *accepta denuo Benedictione Presbyterii*, ad sacrum Ministerium admittantur: si vero continentes non fuerint, ab Officio depositi, in Clero maneant. *Presbyterii denuo accepta Benedictio*, non est reordinatio, sed exterior quædam ceremonia, qua in Clerum & Officia Sacra restituebantur: qui ritus vocabatur *Benedictio Presbyterii*, sicut supplementum Ceremoniarum Baptismi in Ecclesia, in iis qui domi baptizati fuerunt, vulgo Baptismus appellatur. Sic Nicænum Concilium decrevit Episcopos a Meletio ordinatos recipiendos esse, *Simul atque sanctiore manus impositione confirmati fuerint*. Quem Canonem explicans *Tarasius* Actione 1. Synodi Septimæ Œcumenicæ, ait; *Forte in benedictione tantum hic manus impositionem dicit, & non consecrationem*. Sed nihil evidentius probat ritum illum non fuisse reordinationem, quam Hispanicensis ipsius Ecclesiæ disciplina, quæ illum in restitutione Clericorum injuste depositorum adhibebat, ut paret ex Concilio *Toletano* IV. Canone XVIII. *Episcopus, Presbyter, aut Diaconus, si a gradu suo injuste dejectus, in secunda Synodo innocens reperiatur, non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat coram altario de manu Episcoporum; si Episcopus est, orarium, annulum, & baculum, &c.* Qui ritus & in Gallicana Ecclesia solemnis erat undecimo sæculo, ut discimus ex Epistola 25. *Fulberti* Carnotensis Episcopi. *Rebaptizationes*, inquit, *& reordinationes fieri Canones vetant. Propterea depositum non reordinabitis, sed reddetis ei suos gradus per instrumenta & per vestimenta quæ ad ipsos gradus pertinent, ita dicendo: Reddo tibi gradum Ostiarii.... In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Novissime autem benedictione laetificabis eum sic concludendo: Benedictio Dei Patris & Filii & Spiritus Sancti super te descendat, ut sis restitutus in Ordine Sacerdotali, & offeras placabiles hostias.*

Presbyterii Benedictio denuo accipienda ab Arianis Presbyteris ad Ecclesiam redeuntibus, non est Reordinatio.

Reliquiæ probandæ.

Canon secundus, Cæsaraugustanæ Synodi statuit, ut reliquiæ de Ariana hæresi in quibuscumque locis inventæ, delatæ ad Episcopos, igne probentur. In Catholicos vero qui eas occultaverint, excommunicationem decernit. Mos ille probandi reliquias per ignem, si in eo positus esset, ut veræ Sanctorum haberentur reliquiæ, quibus ignis parceret; falsæ, quas in cineres redigeret, singularis fuit illius Provinciæ, nec a cæteris Ecclesiis, & maxime a Romana, quæ omnium Caput est, Mater & Magistra, comprobatus. Miraculum enim a Deo postulando, tentare ipsum videtur, qui sic rei alicujus periculum facit. Sed forsan verba illa: *Igne probentur*; idem significant in isto Canone ac *In ignem consumendæ conjiciantur*. Minori enim periculo obnoxiam rem esse putarunt Hispani Antistites, dubias reliquias comburere, quam falsas venerationi populorum exponere, & permittere ut Arianorum forsan ossa velut Sanctorum pignora colerentur. *Canon tertius*, statuit ut Ecclesiæ, quas Episcopi ab Ariana hæresi conversi, nondum accepta benedictione qua suis restituerentur Ordinibus, vel Ordinum potius ministeriis, consecrassent, e Catholico Episcopo iterum consecrarentur.

ARTICULUS XXXV.

De Concilio Toletano sub Pontificatu S. Gregorii.

ANno quingentesimo nonagesimo septimo, Reccaredi Regis duodecimo, Concilium *Toleti* * celebratum est, cui tredecim Episcopi, & inter illos tres Metropolitani interfuerunt, scilicet *Emeritensis*, *Narbonensis*, & *Toletanus*. Duos Canones edidit. *Primus*, Presbyteros & Diaconos incontinentes, e gradu suo dejectos, in custodiam, aut Monasterium detrudendos ab Episcopo decernit. *Secundus*, statuit ut Episcopus reditus Ecclesiarum, quas viri pii suis in prædiis ædificaverunt & dotaverunt, non recipiat, sed reditus illi a Presbytero colligantur, ad eumque pertineant qui ibi Sacris operatur. Si vero Presbytero Patrimonium illud non sufficiat, ibi instituatur Diaconus. Si autem adeo tenue sit, ut nec Diacono sufficiat, huic loco deputetur ab Episcopo Ostiarius, qui Ecclesiæ nitorem curet, ac luminaria coram Sanctis Reliquiis singulis noctibus accendat. Quo ex Canone patet, simplicia quædam Beneficia Clericis inferioris gradus in Ecclesiis Hispaniæ sexto sæculo fuisse collata, cum obligatione tamen residendi, & Ordinum suorum Officia in sacris hujusmodi locis implendi.

* Tolede

Simplicia Beneficia.

ARTICULUS XXXVI.

De Concilio Oscensi.

ANno Christi quingentesimo nonagesimo octavo, Reccaredi Regis decimo tertio, *Osca* * quæ urbs est Episcopalis in Aragonia, sub Cæsaraugustana Metropoli, Concilium Provinciale celebratum est, in quo duo Canones conditi sunt. *Primus*, statuit ut singulis annis quilibet Episcopus Abbates Monasteriorum, Presbyteros, & Diaconos in Synodum Diœcesanam congreget, ut eos Ecclesiasticæ Disciplinæ regulas, & normam vitæ ad omnem sanctimoniam, secundum illorum statum, instituendæ edoceat; in eorumque mores inquirat, an virorum honestorum testimonio probati sint & commendati. *Secundus Canon*, est de pudicitia Clericorum. Hujus Decreta Synodi confirmata sunt in Concilio *Egarensi*, anno Christi 614. *Sisebuti* Regis anno tertio. *Egara* in ea Provinciæ Tarraconensis parte olim sita erat, ubi est Terracinense oppidum, vulgo *Terrassa*, in Catalonia.

* Osca, *urbs Aragoniæ, vulgo* Huesca, *Sedes Episc. sub Archiep. Cæsaraugustano.*

ARTICULUS XXXVII.

De Concilio Barcinonensi.

ANno Christi quingentesimo nonagesimo nono, Reccaredi Regis decimo-quarto, Provinciæ Tarraconensis Episcopi *Barcinonem*, * ad Synodum convenerunt, in qua Canones quatuor condidere. *Primus & secundus*, aliquid pro sacris Ordinationibus & pro Chrismate exigi vetant. *Tertius*, Laicos non servatis Canonicis interstitiis ad Ecclesiasticos Ordines & maxime ad summum Sacerdotium sive Episcopatum promoveri prohibet, *Aut per sacra Regalia; aut per consensionem Cleri, vel plebis; vel per electionem assensionemque Pontificum. Sed nisi per Canonum conscripta tempora, Ecclesiasticos per ordinem, speciali opere desudando, probata vitæ adminiculo comitante, conscenderit gradus, ad summum Sacerdotium, si dignitati vita responderit, auctore Domino provehatur. Ita tamen ut duobus, aut tribus, quos ante consensus Cleri & plebis elegerit, Metropolitani judicio ejusque Coepiscopis præsentatis, quem sors, præeunte Episcoporum jejunio,*

* Barcelone.

Canonica interstitia in sacris Ordinationibus servanda.

nio, Christo Domino terminante, monstraverit, benedictio consecrationis accumulet. Puellas abjecta sæculari veste castitatem professas, & quoscumque utriusque sexus, Pœnitentiæ benedictione a Sacerdote percepta, ad terrena connubia transeuntes, ab omnium Fidelium Communione & colloquio removet *Canon quartus*.

CAPUT VI.

De Politia Ecclesiastica Sæculi sexti & septimi.

ARTICULUS I.

De Romano Pontifice.

Romani Pontificis electio.

SExto, septimoque sæculo, in Ordinatinne Summi Pontificis hæc observabantur. 1. Statim atque Summus Pontifex objerat, nuntius mittebatur ad Exarchum Ravennatem ab iis, qui Sedis Apostolicæ vicem servabant, id est, ab Archipresbytero, Archidiacono, & Primicerio Notariorum. 2. Post justa defuncto persoluta, indictumque tridui jejunium & supplicationes publicas, eligebatur Pontifex, convenientibus Cleri, Optimatum, & populi votis, Decretumque condebatur, quod ab eligentibus subscriberetur. 3. De electione mox referebatur etiam ad Imperatorem a quo postulabatur electionis approbatio. Referebatur etiam ad Exarchum Ravennæ, cum precibus ut electionem vel nomine Principis confirmaret, vel confirmandam curaret. 4. Accepta confirmatione, electus solemni ritu deducebatur ad confessionem *Sancti Petri*; ubi ad Sacrum Corpus ipsius fidem profitebatur ante ordinationem. Mox ordinatus, iterum fidem exponebat. Denique, de fide concionem habebat, ac e Cathedra S. Petri professionem fidei mittebat ad omnem Ecclesiam, Fideles oniversos docturus. Ista constant ex libro Diurno Romanorum Pontificum edito & notis illustrato a *P. Garnerio S. J. cap.* 2. varias his de rebus formulas continente. Ante Ordinationem, *Electum* se dicebat, *futurumque per Dei gratiam Apostolicæ Sedis Antistitem*: Eligebatur enim ex diaconorum, aut presbyterorum, non ex Episcoporum ordine, quod ante *Formosum* factum non legimus. Non aliis Episcopis fidem profitebatur Episcoporum Princeps electus, sed ipsi *S. Petro*, e cujus altari Pallium ordinatus accipiebat. Profitebatur autem omnia Fidei Catholicæ dogmata, *sicut in universalibus Conciliis, & constitutis Apostolicorum Pontificum probatissimorum, atque Doctorum Ecclesiæ scriptis sunt commendata*, & fidei integritatem se usque ad sanguinis effusionem conservaturum. Sancta quoque sex universalia Concilia se usque ad unum apicem immutilata custoditurum. *Et omnia decreta Apostolicorum Pontificum, quæque synodaliter statuerunt, & probata sunt, confirmare, & indiminute servare, & sicut ab eis statuta sunt, in sui vigoris stabilitate custodire, quæque vel quosque simili authoritatis sententia condemnaverunt, vel abdicaverunt, simili authoritatis sententia condemnare* promittebat. *Disciplinam* etiam *& ritum Ecclesiæ, sicut invenerat, & a sanctis Prædecessoribus traditum repererat, illibatum custodire. Et indiminutas res Ecclesiæ conservare, & ut indiminutæ custodiantur, operam dare. Nihil de traditione, quod a probatissimis prædecessoribus servatum reperisset, diminuere, vel mutare, aut aliquam novitatem admittere; sed ferventer, ut eorum discipulum & sequipedam, totis viribus conatibusque tradita conservare ac venerari. Si qua vero emergerent contra disciplinam canonicam, emendare; sacrosque canones & constituta Pontificum nostrorum, ut divina & cœlestia mandata, custodire, utpote districtam in divino judicio rationem redditurum.*

Professio fidei.

Promissio de conservanda Ecclesiastica Disciplina integritate.

Authoritas in universo orbe Christiano, & in ipsos Patriarchas.

Synodi Œcumenicæ Romanum Pontificem ut Patrem venerabantur. Ita Sexta synodus Agathonem vocat Actione 18. *Sanctissimi Patris nostri & Summi Papæ*. Summam authoritatem ubique Christiani nebis exercebat Romanus Pontifex: ut probat Anthimi Constantinopolitani Patriarchæ depositio, & Mennæ Ordinatio ab Agapeto facta absque Synodo; de qua Liberatus *in Breviario*, *cap.* 21. Mennas in Synodo Constantinopolitana *Actione* 4. testis accedit: *Nos enim*, inquit, *Apostolicam Sedem sequimur & obedimus, & ipsius communicatores, communicatores habemus: & condemnatos ab ipsa & nos condemnamus*. Idem Mennas Trium capitulorum damnationi ea conditione subscripsit, *ut Chirographum suum reciperet, si hæc Romanus Episcopus non probaret*. Pelagius II. & S. Gregorius, Joannis Constantinopolitani superbiam represserunt, qui se novo ausu *Episcopum œcumenicum* inscribebat. Cyriaci fastum idem sibi tribuentis, Bonifacius III. invocato Phocæ Imperatoris auxilio coercuit. [*Ex Paulo diacono, lib. 4. de gestis Longobardorum & ex Anastasio Bibliothecario.*] Lege quæ in hac Synopsi diximus, *cap.* 11. *de Romanis Pontificibus*, & quæ in Synopsi sæculi septimi dicemus, *cap.* 1. In his enim Ecclesiastica politia in Summorum Pontificum regimine satis delineata est.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 326. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc velut meam propositionem notant: *Papa tenetur observare canones Conciliorum generalium, & suorum Decessorum*.

R. De ipsa propositione, ut nihil aliud dicam impræsentiarum; hæc propositio non est mea. Tantum ibi refero capita professionis fidei, quam electi Pontifices sexto septimoque sæculo emittebant. Verba (inquam) ipsa describo professionis istius in *Libro Diurno Romanorum Pontificum* editæ, ab Ivone Carnotensi laudatæ parte IV. Decreti cap. 132. & lib. 11. Panormiæ cap. 103. necnon a Gratiano Dist. 16. & ab Antonio Augustino in Epitome Juris Pontificii veteris, libro 5. *tit.* 10. cap. 54. Integram ex ejusdem Antonii Augustini chartis exhibet Cardinalis Baronius ad annum 869. ex Manuscripto nongentorum circiter annorum integerrimo edidit Joannes Garnerius Societatis Jesu vir eruditus. Hæc si religiosis censoribus displiceant, censuram suam distringant adversus Pontifices, qui sexto septimoque sæculo in Sancti Petri Cathedra sederunt, & hanc fidei professionem emiserunt.

ARTICULUS II.

De Minoribus Patriarchis, & de Primatibus.

§. I.

De Patriarchis Aquilejensi & Gradensi.

I. CUm diruta *Sirmio*, *Aquileja* Illyrici Occidentalis caput evasisse videretur, & Aquilejensis Episcopus amplissimæ diœcesi præesset, qua *Istria*, *Venetiæ*, *Noricum* utrumque, ac *Rhætia secunda* continebantur: Patriarchæ nomen obtinuit. Hujus Patriarchatus origo præcipua fuit schisma *Istriæ*. Schismatici enim illius Provinciæ Episcopi, abrupta cum quatuor sedibus patriarchicis communione, jus patriarchicum in suum Metropolitanum transtulere. Qui non secus ac Patriarchæ cæteri, a Synodo provinciæ, nullius postulata licentia, eligebatur, & consecrabatur, & nullius alterius Jurisdictioni, etiam Romani Pontificis, parere volebat. Extincto schismate, Patriarchæ nomen retinuit Aquilejensis Episcopus, sed nomen nudum; nullis enim Metropolitanis præerat. Patriarchatus tamen honorem quemdam, & consessum supra cæteros Italiæ Metropolitanos, Aquilejensibus Episcopis concesserunt *Leo Octavus* anno 980. & *Joannes XX.* anno MXXIII. Sed *Clemens II.* orta lite de primatu honoris & consessus inter Metropolitanos Ravennatem, Aquilejensem, & Mediolanensem, primum Ravennati locum dedit in Synodo Romana, anno MXLVII. Tandem *Gesobaldus* Aquilejensis Antistes, honore patriarchico ab *Alexandro II.* adauctus est, & Forojulii atque Istriæ dominio ornatus, ac inter Imperii Romani Principes conscriptus, anno MXLIX. & primus locus tum ipsi tum ejus Successoribus, supra omnes Metropolitanos, & post majo-

res quinque Patriarchas collatus est. *Forojulii* * aliquando sedit. Unde & *Forojuliensis* Patriarcha dictus est, nunc *Utini* * sedes, ac *Utinensis* etiam appellatur.

* Frioul.
* Udene.

II. Cum Imperatores Orientis maritimam provinciæ Venetæ & Istriæ oram Longobardis ereptam recepissent, fervente Aquilejensi schismate, Catholicum in *Gradu Insula* Episcopum ordinari, a Romanis Pontificibus obtinuerunt: qui & Patriarcha est appellatus, teste Paulo diacono. Extincto schismate, amplissimum nomen Gradensi Archiepiscopo, non minus quam Aquilejensi servatum est. Postremis sæculis *Gradensis* Patriarchatus *Venetias* translatus est a *Nicolao V.* Pontifice Maximo, anno MCDLI.

§. II.

De Primate primæ Justinianæ.

PRimam *Justinianam* patriam suam, quæ antea *Acrida* vocabatur, amplissimis auctam Privilegiis, *Justinianus* Imperator Archiepiscopali sede ornari a *Vigilio* obtinuit, ejusque Antistitibus Sedis Apostolicæ vices in subditas provincias demandari, quas Archiepiscopo Thessalonicensi subtraxit. Id constat ex Novella 131. *Ipsum*, inquit, *a proprio ordinari concilio, & in subjectis sibi Provinciis locum obtinere sedis Apostolicæ Romæ, secundum ea quæ definita sunt a Sanctissimo Papa* Vigilio. *Joanni* Primæ Justinianæ Archiepiscopo eumdem Apostolici Vicariatus honorem confirmavit *S. Gregorius*, ut constat ex Epistola 8. libri 4. *Pallium*, inquit, *ex more transmisimus, & vices vos Apostolicæ sedis agere, iterata innovatione decernimus.*

§. III.

De Toletano Primate in Hispaniis.

CArthaginensis totius Provinciæ Metropolitanus fuit ab antiquo Toletanus Episcopus, quam ipsi dignitatem confirmavit Synodus Toletana anno DC. Sed Toletano Primatui initium dedit Synodus Toletana XII. habita anno DCLXXI. quæ jus illi tribuit probandi & ordinandi omnes Hispaniarum Episcopos, quos Reges Gothorum elegissent. Jus tamen appellationum a Metropolitanorum judiciis illi collatum non est, unde nec Primatus fuit ei concessus ea significatione, qua posterioribus sæculis usurpatus est. Privilegium istud a Romano Pontifice collatum fuisse, aut certe confirmatum Toletanæ Sedi, rogante *Ceudasuinthe* Rege, scribit *Rodericus lib.2. cap.* 2. Confessus prærogativa deinceps potiti sunt Toletani Antistites, ut patet ex quatuor reliquis Conciliis Toletanis. Hispaniis post hæc a Saracenorum exercitu occupatis, *Toletum* sub eorum jugo per trecentos sexaginta & octo annos ingemuit, donec a Barbaris illis urbem *Ildefonsus VI.* Rex Castellæ post diuturnam obsidionem eripuit, & Ecclesiam uberrimis latifundiis eo bello partis locupletavit. Tunc, id est, an. MLXXXXVIII. *Urbanus II.* rogante *Ildefonso* Rege, Pallium *Bernardo* Archiepiscopo Toletano, simul & Primatum per Hispanias contulit his verbis ad illum scribens: *Teque, secundum quod ejusdem urbis constat extitisse Pontifices, in totis Hispaniarum Regnis Primatem privilegii nostri sanctione statuimus & Primatem te universi Præsules Hispaniarum respicient, & ad te, si quid inter eos quæstione dignum exortum fuerit, referent.* Tarraconensis Episcopus, qui non *Castellæ*, sed *Aragoniæ* Regibus parebat, novæ Toletani Antistitis authoritati subjiacere noluit, ea potissimum ratione ductus, quod nullam olim Jurisdictionem in cæteris Provinciis exercuisset, quæ tamen illi per subreptionem hoc Rescripto, ut debita ex antiquo more concedebatur. Quare ne *Tarraconensi*, aut reliquis Metropolitanis fieret injuria, Pontifex vices suas *Bernardo* Toletano Episcopo per universam Hispaniam, & Narbonensem Provinciam demandavit altero diplomate, quod refert *Garsias Loaisa*: Sed privilegium istud personale fuit, nec Toletanis Episcopis perpetuam in omnes Provincias Hispaniæ tribuit Jurisdictionem, a qua exercenda semper abstinuerunt, ut testatur *Mariana lib. IX. Historia, cap.* 19. Novum Toletanorum Præsulum dignitati splendorem addidit *Martinus V.* ann. MCCCCXXII. jus anteferendæ Crucis per Hispanias illis concedens. Quo quidem jure usi sunt aliquando, sed nusquam pacifice; plerique enim Metropolitani reclamarunt, ut constat ex Veteribus Actis, quæ in lucem edidit doctissimus *Baluzius* in Appendice Dissertationis illustrissimi & eruditissimi Archipræsulis *Petri de Marca De Primatibus*. Quo ex fonte & has de Toletano Primatu derivavimus observationes.

§. IV.

De Primatu Remensis Episcopi in Galliis.

SAncto *Remigio* vices suas per omne Regnum Clodovei Regis commisit *Symmachus* Romanus Pontifex, ut constat ex ejus Epistola ad ipsum *Remigium*, quæ Hormisdæ perperam tribuitur. *Vices nostras*, inquit, *per omne Regnum dilecti & spiritualis filii nostri Ludovici*, * *quem nuper adminiculante superna gratia, plurimis & Apostolorum temporibus æquiparandis signorum miraculis, cum gente integra convertisti, & sacri dono Baptismatis consecrasti, salvis Privilegiis quæ Metropolitanis decrevit Antiquitas, præsenti authoritate committimus .... Quoties universale poscit Religionis causa, Concilium te cunctis Fratres evocante conveniant: Et si quos eorum specialis negotii pulsat intentio, jurgia inter eos oborta compesce, discussa Sacra Lege determinanda certamina.* Ejusdem Privilegii *Flodoardus in Historia Remensi lib.*1. *cap.*19. & *Hincmarus Epistola 6. cap.* 18. meminerunt. Ex illius tenore Privilegii constat, nec Provincias quæ *Alarico* Regi Wisigothorum parebant, scilicet tres Aquitanias & Primam Narbonensem; nec eas quæ Regni Burgundici, quod moderabatur *Gundobadus*, colebant Majestatem, scilicet Lugdunensem Primam, Narbonensem Secundam, & omnes fere Viennenses, Remensi Primati subjecta fuisse. Ipsi ergo solum clientelares erant Belgicæ duæ, Germanica Seconda, Lugdunensis Secunda, Quarta, & Quinta, * id est, Metropolitani, *Trevirensis, Coloniensis, Rotomagensis, Senonensis, & Vesontionensis.*

* Clodovei.

* *Maxima Sequanorum olim dicta Lugdunensis V.*

An Primatus *Sancto Remigio* collatus Privilegium personale fuerit, an transierit ad ejus Successores quæstio est inter Eruditos controversa. Qui Primatum illum penes Episcopos Remenses permansisse volunt, nituntur vulgato *S. Remigii* Testamento quo Successoribus suis Episcopos Trevirensis Ecclesiæ, necnon tres aut quatuor Archiepiscopos Galliarum, ad Synodum aliquando convocare consulit. Hæc tamen Remigiano Testamento a recentiori Interpolatore addita contendit merito *P. le Cointe, in Annal. Ecclesiast. Francorum.* Nituntur præterea testimonio *Flodoardi, lib.* 2. *cap.* 5. ubi testatur, *Sonnatium*, Remensem Episcopum, qui sub regno *Clotarii* vixit, quadraginta Episcoporum Synodum celebrasse: Quod facere non potuit ut merus Metropolitanus, sed ut Primas. Tertio nituntur *Sancti Gregorii* verbis, qui Virgilio Arelatensi Primatum non confirmavit nisi in regno *Childeberti*; cum ejus Decessores vices suas Arelatensi Episcopo in Gallias universas demandare solerent. *Clotarii* autem ditiones, qui reliquæ Galliarum parti imperabat, eas omnes Provincias complectebantur, quæ *Clodoveo* parebant, cum per illius regnum Primatum Sancto Remigio detulit *Symmachus* Pontifex. Nulla autem esse ratio videtur, cur Arelatensem Primatum ditionibus *Childeberti* Regis circumscripsisset Sanctus Gregorius, nisi Primatus Remensis fines inviolatos conservare constituisset. Sed alia ratio proferri potest cur in solas *Childeberti* ditiones *Virgilio* Primatum detulerit *Sanctus Gregorius*: Quia scilicet *Childebertus* solus id postulaverat, non vero *Clotarius*. Non solebant autem Pontifices vices suas Episcopis committere in aliquo Regno, nisi Rege postulante.

Qui Primatum soli Remigio datum propugnant his rationibus moventur. Prima, quod anno post Sancti Remigii mortem duodecimo *Vigilius* Pontifex Primatum *Auxanio* Episcopo Arelatensi contulit per ditiones *Childeberti* Regis, qui Clodoveani regni, quo *S.*

Re-

Remigii Primatus continebatur, partem non mediocrem obtinebat. Secunda, quod si primatus Sancti Remigii ad ejus Successores transmissus fuisset, hanc Sedis suæ prærogativam *Hincmarus* Archiepiscopus Remensis non omisisset, vir dignitatis Ecclesiæ suæ propugnator tenacissimus. At in Opusculo LV. Capitulorum cap. 17. ut sibi asserat Primatus dignitatem, duo Primatum genera distinguit, quorum alii variis Provinciis præsunt; alii suæ tantum Provinciæ αὐθεντίαν & supremam sub Pontifice Maximo authoritatem conservant: & in posteriorum numero se locant. Tertiam rationem proferunt, quod quæcumque manumissionis Remensium Metropolitanorum e potestate Primatum chartæ & tabulæ citantur, *Sancto Remigio* sunt longe posteriores. Statim igitur a *Sancti Remigii* morte in Primatis Arelatensis potestatem relapsi sunt Remenses Archiepiscopi. Postea tamen Primates secundi generis Romanæ Sedis authoritate facti sunt, & Provinciæ suæ capita ereati, solique Romano Pontifici subjecti, ut constat ex Epistolis *Nicolai I. ad Hincmarum*, & *Adriani I. ad Tilpinum*, * quibus Remensibus Archiepiscopis hanc αὐτοκεφαλίας dignitatem confirmant.

* Apud Flodoardum l. 2. c. 17.

ARTICULUS III.

De Episcopis.

Quomodo novi Episcopatus instituti.

I. Episcopatus Romanorum Pontificum authoritate in regionibus ad fidem recens conversis instituebantur. Sic *S. Gregorius Magnus* misso ad *S. Augustinum* Anglorum Apostolum Pallio, dedit ei in mandatis ut Metropoles duas institueret, *Londini* unam, alteram *Eboraci*; & sub unaquaque duodecim Episcopos consecraret. *Usum tibi Pallii concedimus*, inquit Epistola 15. L. 7. *ita ut per loca singula duodecim Episcopos ordines, qui tua ditioni subjaceant, quatenus Londoniensis* * *Episcopus civitatis semper in posterum a Synodo propria debeat consecrari, atque honoris Pallium ab hac Apostolica Sede percipiat. Ad Eboracum* * *vero civitatem te volumus Episcopum mittere, ut ipse quoque duodecim Episcopos ordinet, ut Metropolitani honore perfruatur; Quia ei quoque Pallium tribuere proponimus, quem tamen tua Fraternitatis volumus dispositioni subjacere. Post obitum vero tuum, ita Episcopis quos ordinaverit, præsit, ut Londoniensis Episcopi nullo modo ditioni subjaceat. Sit vero inter Londoniæ, & Eboracæ civitatis Episcopos in posterum honoris ista distinctio, ut ipse prior habeatur, qui prior fuerit ordinatus.*

*Londres.

* Yorch.

Novi episcopatus absque Metropolitani consensu in Regnis Christianis non erecti.

In Regnis Christianis novi non instituebantur Episcopatus absque Metropolitanorum consensu. Quamobrem Rex *Childebertus* Episcopatum *Meloduni* instituere volens, *Leonis* Metropolitani Senonensis rogavit assensum. Urbs *Senonum* Metropolitani Episcopi Sede nobilis, in potestate *Theodeberti* Regis erat, *Melodunum* vero patruo *Childeberto* parebat. Ea de causa *Childebertus* Sedem Episcopalem erigi volebat Meloduni. Sed *Leo* Metropolitanus noluit assentiri, ut ex ejus ad Regem Epistola constat. *Quam rem*, inquit, *valde admiratos nos Gloria vestra cognoscat, quod primum sine jussu gloriosissimi Domini Principis nostri, Filii vestri Theodeberti Regis, cujus sumus Regni ordinatione subjecti, injungitis ut ea quæ anteacto tempore facta non sunt, nunc præsentia nostra aut consensu debeant inchoari. Præcipue numquam nec suspicari, nec credere potuimus, quod hanc aut Ordini nostro, aut etiam temporibus vestris velletis injuriam generari, ut Diœcesim nostram a Deo nobis commissam, & usque nunc Pontificali ordine, Deo propitio, custoditam, tamquam neligentes ac desides ad alterius permittamus potestatem transire, aut solicitudinem in rationabili deliberatione transferri*, &c. *Nam Gloria vestra optime debet & credere & scire, quia si contra statuta Canonum quicumque sine consensu nostro Melcedone* * *Episcopum voluerit ordinare, usque ad Papæ notitiam, vel Synodalem audientiam, tam hi qui ordinaverint, quam qui ordinatus fuerit, a nostra erunt Communione disjuncti.* Data est hæc Epistola anno 541.

* Melun.

Anno 573. cum Presbyterum quemdam Carnotensis Ecclesiæ nomine *Promotum*, *Ægidius* Episcopus Remensis *Dunensis Castri* * consecrasset Episcopum, quo in loco nulla fuerat umquam Sedes Episcopalis, inconsultis Carnotensi Episcopo cujus Diœcesi continebatur Dunense Castrum, & Senonensi Metropolitano, cui subdita erat Sedes Carnotensis, *Pappolus* Carnotensis Episcopus querelas ad Synodum Parisiensem suas detulit. Synodus facinus *Ægidii* Remensis execrata, ipsi præcepit ut Presbyterum, quam temere consecraverat, deponeret, ad se evocaret, ac in civitate Remensi retineret. *Si vero*, inquiunt, *memoratus Presbyter, aut propria contumacia, aut cujuscumque Potestatis assentatione, in prædicta Dunensi Ecclesia præsumpserit sub hujus suscepti honoris argumentatione ulterius residere, vel res ipsius Ecclesiæ amplius usurpare, aut altaria benedicere, infantes confirmare, vel Ordinationes per quascumque Parochias facere, aut Episcopo suo fratri nostro Domno Pappolo resistere prava intentione præsumpserit, ab omni cœtu Episcoporum, vel a Communionis consortio, perpetuo anathemate feriatur*, &c. Iidem Episcopi literas ad *Sigibertum* Regem direxerunt, ut *Promoti* causam non defenderet, cui illum favere suspicio non levis erat; adeo ut *Gregorius Turonensis lib. 7. cap.* 17. scripserit *Promotum* in Dunensi Castro Episcopum institutum *ordinante Sigeberto Rege*. His autem verbis Sigebertum compellarunt Synodi Parisiensis Patres: *Quam rem licet vix credere possumus cum consensu Gloria vestra fieri potuisse, tamen si cujuscumque prava suggestione præventi, in hæc tam obscœna & Ecclesiæ universali contraria consensistis, ab hujusmodi scandali destrusione Sinceritatis vestræ conscientiam expietis.*

*Cast-eandun.

Quomodo electi Episcopi?

II. Episcoporum electiones fiebant a Coepiscopis, a Clero, & populo, non tamen eodem jure, nec eodem semper modo: Summa autem eligendi potestas erat penes Clerum, Episcopos & Metropolitanum. In Synodo Romano sub *Bonifacio II.* Pontifice Maximo, *Stephanus Larissæus Episcopus* de electione sua ita loquitur: *Decretum factum est communiter tam Cleri, quam populi, Metropolitani, atque eorum quorum assensus erat actui necessarius; & secundum priscam consuetudinem tribus electis, Alexandro Presbytero, N. Presbytero, ac me exiguo, meliori testimonio sortito, electionis palmam promerui*, &c. Idem constat ex variis *S. Gregorii Magni* Epistolis. Idem ex Conciliis Aurelianensi II. *Canone* 1. & 7. Arvernensi, *Canone* 2. Aurelianensi III. *Canone* 3. Aurelianensi V. *Canone* 10. & 11. Parisiensi III. *Canone* 8. Parisiensi V. *Canone* 1. Remensi sub *Dagoberto* Rege, *Canone* 25. Cabilonensi sub *Clodoveo II. Canone* 10. ex Gregorio Turonensi passim in Historia Francorum, ex Concilio Barcinonensi *Canone* 3. & Toletano IV. *Canone* 18.

Imperatoribus multum tributum ecclesia in electionibus Episcoporum.

Maxima erat Principum in hujusmodi electionibus authoritas. Imperatorum consensus ad firmandam ipsius Romani Pontificis electionem postulabatur. Quam consuetudinem vis potius invexerat, quam legitima disciplina. Hanc tamen patiebatur Ecclesia, parebatque Principibus, vitandi causa schismatis, & ut ipsorum tuitionem promereretur ad comprimendos hæreticos, ad executionem Canonum, ad Ecclesiæ bona sarta tecta servanda maxime necessariam. In electionibus Episcoporum Orientis multum Imperatoribus tribuebat Ecclesia: Epiphanius Constantinopolitanus Patriarcha de sua electione ita scripsit ad *Hormisdam* Romanum Pontificem: *Deus qui Sedem Sacerdotalem urbis Regiæ mihi conferre dignatus est sententia & electione Christianissimi Principis Justini, & piissimæ Reginæ, quæ ei ad omne studium communicat divinum, sequentiumque eorum his quibus est bona conversatio, & qui Regiis honoribus sunt sublimiores, simul & Sacerdotum, & Monachorum, & fidelissimæ plebis consensus accessit.* Mennas ejusdem Regiæ urbis Episcopus a *Justiniano* designatus est, teste *Agapeto* in Epistola quæ lecta est in Synodo Constantinopolitana sub *Menna*, de cujus electione ita scripsit: *Cui licet præter cæteros Serenissimorum Imperatorum electio arriserit, similiter tamen & totius Cleri ac populi consensus accessit, ut & a singulis eligi crederetur.* Mortuo Menna *Eutychius* vir sanctissimus a Justiniano est nominatus Constantinopolitanæ Ecclesiæ Episcopus, ut refert coævus Author Vitæ ipsius apud *Surium*

rium

rium, *die 6.* Aprilis, *Sancto Clero, sacroque Senatui, libere consilium suum exposuit Christi studiosissimus Imperator, &c. Omnes conclamaverunt; Dignus est, dignus est.* Cyriacum ad eamdem Sedem *Mauritii* Imperatoris voluntate fuisse evectum, discimus ex Sancto Gregorio *Epistola 6. lib. 6. ad* eumdem Principem data. *Non enim*, inquit, *parva potuit esse mercedis quod Joanne sanctæ memoriæ de hac luce subtracto, ad ordinandum Sacerdotem Pietas vestra diu hæsitavit, tempus paulo longius distulit, cum metu omnipotentis Domini consilium quæsivit, ut videlicet causa Dei cum magno debuisset timore disponi. Unde & aptum valde in Pastorali regimine fratrem & Consacerdotem meum Cyriacum existimo, quem ad eumdem Ordinem Pietatis vestræ consilia longa genuerunt.* Idem sanctissimus Pontifex ad *Joannem* Primæ Justinianæ Episcopum de ejus electione ita scribit, lib. 4. Epistola 8. *Quia suscepta fratrum & Coepiscoporum nostrorum Relatio, ad locum vos Sacerdotii totius Concilii unito consensu, & serenissimi Principis declarata voluntate accersiri, gratias Deo retulimus.* Idem ad *Maximum* Salonitanum Metropolitanum, de ejus Ordinatione his verbis scribit, lib. 3. Epistola 20. *Cognovimus, quod vel surreptu, vel simulata piissimorum Principum Jussione, dum vita dignus non fueris, te Sacerdotii ordinem cunctis venerabilem præripuisse, &c. Præcipimus ut usque dum Dominicis, vel Responsalis nostri apicibus cognoverimus, quod non subreptitia, sed vera fueris Jussione ordinatus, nullatenus tu, Ordinatoresque tui attrectare quidquam præsumatis Sacerdotalis Officii.* In sexta Synodo, *Actione 9.* cum *Macarius* Antiochenus Patriarcha, unus e Monothelitarum principibus, depositus fuisset, Clerici Antiochenæ Ecclesiæ gloriosissimis Judicibus his verbis supplicarunt: *Petimus vestram Gloriam suggerere piissimo Imperatori alterum pro Macario ad Pontificalem Sedem Antiochiæ pervenire, ut non sit vidua hujusmodi Sedes.* In eodem Concilio lecta est Scriptura quædam Cyri Alexandrini Patriarchæ, etiam Monothelitæ, cujus hæc erat inscriptio: *Satisfactio facta a Cyro, misericordia Dei Episcopo, per divinum functionem benignissimorum & triumphatorum Dominorum nostrorum, obtinente locum Apostolicæ Sedis Alexandrinæ.* Ex quibus omnibus perspicuum est, Ecclesiam Imperatoribus multum tribuisse in electionibus Episcoporum. Inde tamen Ecclesiæ erga Principes indulgentiam & munificentiam, non jus Principibus per se conveniens colligas.

Regnum Christianissimorum in Episcoporum electionibus potestas ex concessione Ecclesiæ.

Multum quoque Regibus Christianissimis tribuit in electione Episcoporum Ecclesia Gallicana, Synodus Aurelianensis V. necessitatem Regii assensus induxit Canone 10. *Nulli Episcopatum præmiis aut comparatione liceat adipisci, sed cum voluntate Regis juxta electionem Cleri ac plebis.* Confirmatum hoc Canone jus istud dici potest potius quam institutum; siquidem Reges Francorum hac potestate usi sunt, ante annum 549. Fortunatus enim Pictaviensis, in Vita S. Medardi, loquens de ejus electione, quæ contigit anno 520. scribit: *Peractis non sine multo fletu Episcopi sui exequiis, Regis & Optimatum assensu, sanctissimum Sacerdotem Medardum Plebs omnis illa Veromadensis, & omnes ejusdem Provinciæ adjacentes, Episcopum sibi unanimiter acclamabant consecrari.* Eodem anno, *Theodorus & Proculus jubente Beata Chrodielde Regina*, Turonenses *Episcopi* ordinati sunt in locum *Licinii* defuncti (ex Gregorio Turonensi, *lib. 10. cap. 10.*) An. 523. *Ommatius* ejusdem urbis Episcopus *ex jussu Clodomiri Regis ordinatus est.* (Ex eodem Authore, *lib. 3. cap. 17.*) Anno 526. *Nicetius* a Rege *Theodorico* Episcopus Treverensis designatus est, populo consentiente, ut scribit Gregorius Turonensis, Vitæ Patrum Cap. 17. *Dato autem consensu populi*, inquit, *& Decreto Regis, ad ordinandum adducebatur.* Undecim antea annis scilicet anno 515. post *Eufrasii* Arvernorum Episcopi obitum, cum populus Sanctum *Quintianum* elegisset, *Alchima* & *Placidina* uxor & soror *Apollinaris* apud *Quintianum* effecere ut jure suo cederet, ac *Apollinarem ad Regem direxerunt. Qui abiens oblatis multis muneribus in* Episcopatu successit: *Quo quatuor abutens mensibus, migravit a sæculo. Cum autem hoc Theodorico nuntiatum fuisset, jussit ibi Sanctum Quintianum constitui, & omnem ei potestatem tradi Ecclesiæ.... Et statim directi nuncii, convocatis Pontificibus & populo, eum in Cathedra Arvernæ Ecclesiæ elevaverunt.* Ita refert Gregorius Turonensis, *lib. 3. cap. 2.* Anno 527. defuncto *S. Quintiano*, cum cives Arverni de electione Episcopi cogitarent, *S. Gallus* adhuc Diaconus vocavit unum e Clericis, & *irruente in se Spiritu Sancto, ait: Quid hi mussitant? Quid hi cursitant? Quid tractant? Vacuum est*, inquit, *opus eorum. Ego ero Episcopus. Mihi Dominus hunc honorem largiri dignabitur. Tu vero cum me redire de præsentia Regis audieris, accipe equum Decessoris mei sternum, & egrediens in obviam exhibe mihi.... Ait Impetratus Presbyter ad S. Gallum: Audi fili, consilium meum, noli penitus retardare, sed vade ad Regem, & nuntia ei quæ hic contigerint, & si ei inspiraverit Dominus ut tibi hoc Sacerdotium largiatur, magnas Deo referemus grates, &c. Tunc etiam & Aprunculus Treverorum Episcopus transiit. Congregatique Clerici civitatis illius ad Theodoricum Regem Sanctum Gallum petebant Episcopum. Quibus ille ait: Abscedite, & alium requirite, Gallum enim Diaconum alibi habeo destinatum. Arverni vero Clerici consensu insipientium facto, multa munera ad Regem ferentes venerunt. Jam tunc germen illud iniquum cœperat fructificare, ut Sacerdotium aut venderetur a Regibus, aut compararetur a Clericis. Tunc hi audiunt a Rege, quod Sanctum Gallum habituri essent Episcopum* &c. Anno Christi 554. cum Cato superbus Presbyter ad Arvernensem Episcopatum, defuncto *S. Gallo*, electus *Cautino* Archidiacono molestiam inferret, *Cautinus*, ejus sibi conciliare studens benevolentiam, ait: *Sine ullo labore tuo, & absque ullo dolo, ego ad Regem pergam & Episcopatum tibi obtinebo*, &c. Sprevit *Cato* Archidiaconi amicitiam & promissa. Quare indignatus *Cautinus*, *Theodobaldum* Regem adiit, eique *Sancti Galli* obitum nuntiavit. *Quod ille audiens, vel qui cum eo erant, convocatis Sacerdotibus apud Metensem civitatem, Cautinus Archidiaconus Episcopus ordinatur. Cum autem venissent nuncii Catonis Presbyteri, hic jam Episcopus erat. Tunc ex jussu Regis traditis ei clericis, & omnibus quæ hi de rebus Ecclesiæ exhibuerant, ordinatisque qui cum eo pergerent Episcopis & Cubiculariis, Arvernos eum direxerunt.* Ex Gregorio Turonensi *lib. 4. cap. 6.*] Turonensi Episcopo defuncto, cum Turonicæ urbis cives ad Catonem accessissent ad poscendum ejus consensum pro Turonensi Episcopatu, ille tumido animo hanc gratiam respuit: cui cives dixerunt: * *Non enim te nostra voluntate expetivimus, sed Regis præceptione.* Quare cum postea a Turonicis postularetur *Euphronius*, Rex respondit: *Præceperam ut Cato Presbyter illic ordinaretur, & cur est spreta Jussio nostra?* Responderunt: *Petivimus eum, sed noluit venire.* Clotarius Emerium Ecclesiæ Santonensi præfecit, cavitque Decreto suo, ut absque Metropolitani consilio benediceretur, qui non erat præsens in Comitatu nimirum, teste Gregorio Turonensi, *l. 4. c. 26.* Mortuo *Clotario*, *Leontius* Burdigalensis Metropolitanus, congregatis Provinciæ suæ Episcopis, *Emerium* ab Episcopatu depulit, asserens non fuisse canonice hoc honore donatum. Cæterum Episcopi *Heraclium* Presbyterum Burdigalensem elegerunt, consensumque suum ad Regem direxere, ut ejus judicio electio probaretur. Sed Rex *Charibertus* injuriam Regiæ majestati fieri causatus, quod se inconsulto Episcopum a *Clotario* delectum & admissum expulissent; *Heraclium* electum plaustro spinis pleno imponi, & in exilium deportari jussit, *Emerium* restituit, a *Leontio* Episcopo mille aureorum mulctam, ab aliis Episcopis minorem exegit. Hæc gesta sunt anno 562. Mortuo *S. Innocentio* Cenomanorum Episcopo, *Domnolus* a Rege *Clotario* illius Ecclesiæ Episcopus designatus fuit. (Ex Gregorio Turonensi *lib. 6. c. 9*) Jam ante Rex præstolabatur locum, in quo Pontificatus honorem acciperet, ut refert idem Author, & Avenionensi Episcopo defuncto, illum istius civitatis Antistitem renuntiaverat; sed Regem adiit ille, ipsumque rogavit ne velut captivus ab ejus amandaretur aspectu, inter sophisticos senatores victurus, qui simplicitatem ipsius despicerent, asserens hunc locum sibi potius esse humilitatis quam honoris. Cum Cenomanensem Ecclesiam annis 22. rexisset S. Domnolus, Theodulfum Abbatem sibi successorem elegit, consentiente

* Greg. Turon. c. 11. & 15.

Rege

Rege, ut testatur idem Gregorius. Anno 583. mortuo S. Felice Nannetensi Episcopo, ipsi Nonnichius, *Rege ordinante* successit. (Ex Gregorio Turonensi lib. 6. cap. 36.) Anno 584. *Sulpitius* post *Remigii* Bituricensis Episcopi obitum, ejusdem urbis Episcopus electus est, *Gunthramno Rege favente*. Nam cum multi munera afferrent, Rex Episcopatum quærentibus respondisse fertur: *Non est Principatus nostri consuetudo sacerdotium venundare sub pretio; sed nec vestrum eum præmiis comparare, ne & nos turpis lucri infamia notemur, & vos Mago Simoni comparemini. Sed juxta Dei præscientiam, Sulpitius vobis erit Episcopus.* Anno 615. Concilium Parisiense V. sub Clotario II. Canone 1. libertati electionum consuluit, jussitque eum ordinari Episcopum, *Quem Metropolitanus cum Provincialibus suis, clerus vel Populus civitatis absque ulla commodo, vel datione pecuniæ elegissent: quod si aliter irrepsisset, Ordinatio ipsius, secundum statuta Patrum irrita haberetur*. Concilii istius constitutionem Rex *Clotarius* modificavit Edicto dato ex Episcoporum & Optimatum assensu in ipsomet Concilio Parisiensi, cujus hæc sunt verba: *Ideoque definitionis nostræ est, ut Canonum statuta in omnibus conserventur ... Ita ut Episcopo decedente, in loco ipsius qui a Metropolitano ordinari debet, cum Provincialibus a Clero & populo eligatur; Et si persona condigna fuerit, per ordinationem Principis ordinetur: vel certe si de Palatio eligitur, per meritum personæ & doctrinæ ordinetur.* Postremæ clausulæ sensus est, ab electione Cleri & plebis excipi viros eximios qui in Palatinis obsequiis lateri Principis adhærentes, hanc gratiam promeriti essent. Anno 630. Concilium Remense sub Dagoberto Rege electionum jura Episcoporum suffragiis, & populi votis vindicavit *Canone* 25. Decrevit tamen ut Edictum Regis *Clotarii* in Concilio Parisiensi datum observaretur. *Judices*, inquit, *qui super authoritate & Edicta dominico Canonum statuta contemnunt, vel Edictum illud Dominicum quod Parisiis factum est, violaverint, aut contempserint, placuit eos communione privari*. S. Amandus *jussu Dagoberti Regis* Episcopus Trajectensis ordinatus est, ut testatur Author Vitæ Pipini sanctissimi Ducis apud Duchesnium Tomo I. S. Leodegarius a Bathilde Regina, quæ Clotarii III. filii sui regnum moderabatur, Æduensium Episcopus nominatus est, ut Vitæ ipsius Author testatur apud Duchesnium Tomo I. S. Præiectus Arvernorum Episcopus electus est Clodoveo II. regnante *Decreto etiam Regis petitionibus populi annuente*, ut refert Vitæ ipsius Author apud Duchesnium Tomo I. Ex formulis Marculfi perspicuum est, Episcopos sub prima Regum nostrorum Dynastia fuisse a Rege designatos, cleri tamen & populi electione ut plurimum prævia, quam Principis authoritate confirmari humiliter supplicabant. Hujusmodi formularum una hanc præ se fert inscriptionem: *Præceptum de Episcopatu*, in eaque Rex ita scribit: *Cognovimus Antistitem illum ab hac luce migrasse, de cujus successore sollicitudinem congruam una cum Pontificibus vel proceribus nostris plenius tractantes, decrevimus illustri Viro illi Pontificalem in ipsa urbe committere dignitatem*. Cleri civiumque supplicatio his verbis concepta est. *Suppliciter postulamus, ut instruere dignemini inlustrem Virum illum, aut venerabilem virum illum, Cathedræ illius successorem*.

Potestas Regum Hispaniæ in electionibus Episcoporum.

Multum etiam tribuit Regibus Hispaniensis Ecclesia, ut constat ex Concilio Toletano XII. *Canone* 6. asserente Metropolitano Toletano jus probandi & instituendi Episcopos, *quoscumque Regalis potestas elegerit*.

Episcopi Suburbicarii Ordinatio a Romano Pontifice facta.

Ubi e vita excesserat Episcopus aliquis eorum, quos ordinare solebat Romanus Pontifex, qui ordinationum jure per totum Occidentem sibi competenti, in Suburbicariis dumtaxat Ecclesiis utebatur, statim ipsum de obitu monebant Clerus & plebs Ecclesiæ viduæ. Monitus Pontifex scribebat clericis & plebi de electione Episcopi. Vicino interim Episcopo commendabat vacantis Ecclesiæ curam: fiebat electio, concurrentibus Cleri, Ordinisque, & plebis votis, decretumque omnium subscriptione firmabatur. Electionis decretum ad Pontificem mittebatur, cum precibus ut electionem probaret, ac electum ordinaret. Hunc Romam vocabat Summus Pontifex ad Consecrationem, ut constat ex *Diurno Romanorum Pontificum cap. 3. Tit. II.* In Epistola Vocatoria notanda sunt hæc verba Pontificis: *Jam fatum virum religiosa violentia tenete, & ad Sanctam nostram Sedem perducere festinate, qui forte dignior ea erit, si se occultare voluerit*. Electum Archidiaconus Ecclesiæ viduæ, aliique Honorati, Romam comitabantur, & alias Cleri plebisque literas ad Pontificem deferebant, quibus Ordinatio instantius urgebatur. Tum solemni ritu Ordinatio Romæ peragebatur, prævio examine de fide & moribus: Monitaque sanctissima Electo inter ordinandum dabantur, quibus ad regendam suam Ecclesiam juvaretur.

Quomodo se gereret eo a negotiis Summus Pontifex?

In Ordinatione autem Episcopus professionem fidei emittebat, qua fidem ab Apostolis traditam, & a Synodis œcumenicis confirmatam se servaturum, prædicaturum, defensurum pollicebatur: Nec non *cuncta decreta Pontificum Apostolicæ sedis edita adversus novas quæstiones: & quæcumque damnaverant se sub anathemate damnare: quæque susceperant, suscipere, & tota fidei integritate venerari*, sanctissime contestabatur. Profitebatur etiam numquam se aliquid novi contra Catholicam Fidem & Orthodoxam Religionem esse suscepturum. Nusquam se Parochiam, aut jura alterius usurpaturum.

Episcoporum professio.

Dabat etiam electus Episcopus cautionem, qua Disciplinam Ecclesiasticam observaturum se pollicebatur, secundum admonitionem ab ordinante Pontifice sibi factam. Spondebat autem, nullum se præmium pro Ordinationibus, aliorumve Sacramentorum administratione accepturum. Se bona & ornamenta Ecclesiæ diligenter & fideliter servaturum: Si quæ in pignus oblata essent, studio, labore, & sumptu proprio, ut temporis necessitas largiretur, revocaturum, nec ullo umquam alienaturum titulo. Ecclesiæ jura efficaciter ac fideliter se defensurum, servata in omnibus justitia, quæ universis commodis præponenda est: Canonicam redituum Ecclesiasticorum portionem Clericis, & fabricæ, singulis annis, se absque imminutione præstiturum; nec gratiæ, amicitiæ, commendationis rationem habiturum se prorsus ullam in promotionibus ad gradus & Officia Ecclesiastica. Se sarta tecta per omnes suæ Diœceseos Ecclesias, singulis annis procuraturum. (Tunc scilicet portio bonorum Ecclesiasticorum fabricis addicta per totam Diœcesim penes Episcopos erat.) Se sine Sedis Apostolicæ Jussione, Comitatum, id est, Aulam Principis non aditurum, nec per alias civitates, aut Provincias discursurum, Ecclesiamve suam deserturum absque gravi causa. Se ad Natalem Apostolorum Petri & Pauli, si nulla necessitas prohiberet, annis singulis conventurum. Quidquid sibi legato, vel donatione obveniret, Ecclesiæ, cui præerat, se collaturum. Omni tempore, singulis diebus, a primo galli cantu usque ad ortum solis, cum omni ordine Clericorum suorum, Vigilias & Officia divina in Ecclesia celebraturum. Ista constant ex *libro Diurno Romanorum Pontificum, cap. 3. Tit. 6. & 7.*

Addebat denique novus Pontifex *Indiculum* de obedientia erga Summum Pontificem, & fidelitate erga Principem servanda, cujus exemplar ibidem describitur, *Tit. VIII.*

Translationes Episcoporum.

III. Translationes Episcoporum, nisi postulante Ecclesiæ bono non permittebantur. Quare *Agapetus* Pontifex *Anthimum* execratus est, non solum ob hæresim, de qua suspectus erat, sed quod ab Episcopatu Trapezuntino ad Sedem Regiæ Urbis contra divinos Canones migrasset: unde Communionem ipsi polliceri noluit, nisi iis conditionibus, ut *se libello probaret Orthodoxum, & ad Cathedram suam reverteretur. Impossibile esse ajebat, translatitium hominem in illa Sede permanere.* [Ex *Liberato, cap. 21. Breviarii.*] Sanctus Gregorius *Tomitanum* Episcopum, cujus urbs Episcopalis ab hostibus occupata fuerat, ac diruta, in Ecclesiam *Aleriensem* jamdiu vacantem transtulit; (ut constat ex ipsius Epistolis 77. & 79. libri I.). *Paulum Nepesinum* Episcopum Neapolim transferre decreverat idem Sanctissimus Pontifex, Clero, Nobilibus, & plebe postulantibus: sed ipsum rogavit Paulus ne a Sponsæ suæ, paupercula quidem, sed castæ sinu abstraheretur. [*Lib. 2. Epistola* 35.] De Sancto Gregorio scribit *Joannes Diaconus* lib. 3. cap. 18. *Licet vacantes Episcopos vacantibus civitatibus*

bus incardinare studuerit ; numquam tamen Episcopum ab integritate sua Ecclesia, vel ipse in aliam commutavit, vel sub quacumque occasione migrare consensit. Concilium Toletanum X. exauthorato *Potamio* Bracarensi Metropolitano, in illam Sedem transtulit *Fructuosum* Dumiensem Episcopum. Concilium Toletanum XVI. exauthorato *Siberto* Metropolita Toletano, *Felicem* Episcopum Hispalensem, *cum consensu Cleri ac populi* Toletani, *secundum prælectionem atque authoritatem Regis*, qui jam ipsi illius Ecclesiæ Metropolitanæ regimen crediderat, sed nominationem suam Synodo reservaverat confirmandam, in Toletanam Sedem transtulit. Iis sæculis translationes Episcoporum Sedes Apostolica nondum sibi reservaverat.

Coadjutorum & Successorum designatio.

IV. Coadjutores cum futura successione sibi designabant Episcopi, si id necessitas, aut Ecclesiæ commodum postularent. Sic *S. Augustinus* Anglorum Apostolus sibi Successorem ordinavit Laurentium, *Ne se defuncto status Ecclesiæ tam rudis, vel ad horam Pastore destitutus, vacillare inciperet*, ut scribit *Beda*, *lib. 2. Historia Ecclesiasticæ Anglorum*. *S. Sacerdos* Lugdunensis Episcopus *S. Nicetium* nepotem suum Coadjutorem a Childeberto obtinuit, teste Gregorio Turonensi, *Vita Patrum* cap. 8. *S. Avitus* Claromontanus Episcopus *Sanctum Bonitum* Successorem suum designavit, missaque ad Regem Theodoricum legatione, ejus consensum impetravit, ut Vitæ ipsius Author testatur apud Duchesnium, Tom. I. Historiæ Francorum. S. Bonitus Nordobertum, Populo & Rege consentientibus, sibi Successorem assumpsit, *S. Remaclus* Trajectensis Episcopus *Theodardum* a Rege & Optimatibus Successorem obtinuit, ut habet ejus Vita apud *Surium* die 3. Septembris. Nusquam autem invitis dari poterat Successor, quantumvis infirmi essent, ac muneris obeundi per ægritudinem incapaces, ut docet S. Gregorius, lib. 9. Epistola 41. ad Anatolium Diaconum Constantinopolitanum, de Joanne Primæ Justinianæ Archiepiscopo, cui Successorem dari volebat Imperator, quod ipsum ægritudo continua capitis & ab Ecclesiæ regimine, & a cura conservandæ & custodiendæ civitatis impediret. Idem docet *lib. 11. Epistola 7. ad Ætherium* Lugdunensem Episcopum, de quodam Galliarum Antistite, qui tam vehementem capitis in morbum inciderat, ut mente alienata, regendæ Ecclesiæ esset incapax. In Anglia tamen aliquando aliter actum est, quia id recentis Ecclesiæ necessitas postulabat. Eastanglorum enim sive Orientalium Anglorum Episcopo adhuc superstite, sed gravissima infirmitate ab administrando Episcopatu prohibito, duo sunt pro illo electi & consecrati Episcopi. *Ex quo*, inquit Beda lib. 4. cap. 5. *usque hodie Provincia illa duos habere solet Episcopos.*

Cessiones Episcopatus.

V. Cessiones Episcopatuum, nisi gravissimas ob causas, non admittebantur. Paulus Antiochenus Patriarcha, ob odium quo ipsum Clerus & populus infectabatur, annuente *Justino* Imperatore cessit Episcopatu. Qua de re *Hormisdam* Romanum Pontificem Imperator certiorem fecit, data ad ipsum Epistola.* *S. Amandum*, Trajectensem Episcopum de Episcopato dimittendo, ob Cleri plebisque suæ crimina & inobedientiam cogitantem, ab eo consilio deterruit *Martinus I.* Sanctissimus Pontifex, ipsumque ad patientiam & perseverantiam in Pastoralis Officii laboribus adhortatus est, data ad ipsum Epistola. Episcopos ob continuam ægritudinem obeundo muneri impares, cedere posse Episcopatu, & ad cessionem consiliis inducendos, quamvis non compellendos, S. Gregorius existimabat, ut docent Epistolæ supra laudatæ, necnon Epistolæ 50. 51. & 52. *lib. 7.* de Ariminensi Episcopo, qui dolore capitis quadriennio vexatus, ob idque nec officium implere, nec in sua etiam Ecclesia residere valens, S. Gregorio supplicavit, ut ipsum ab Ecclesiæ regimine absolveret. Viri sanctissimi quandoque solitudinis amore onus Episcopatus excusserunt. Sic SS. *Sulpitius* Bituricensem, *Bonitus* Arvernensem, *Leodegarius* Augustodunensem Ecclesias dimisere. In Oriente *Joannes Silentiarius* vir sanctissimus *Coloniæ* Episcopatum, quem ordinante Metropolitano Schasleno pene invitus susceperat, post decennium reliquit, Metropolitano, Patriarcha, Imperatore inconsultis cum Armeniæ Præfectus Ecclesiæ Ministros vexaret, ut testatur Author Vitæ illius apud Surium, die 13. Maji. *Theodorus Siceotes* a Clero & populo Anastasiopolitano ad illius urbis Episcopatum raptus, post aliquot annos dolens quod in reformandis populi sui moribus tot curas ac labores pene inutiliter collocaret, a Metropolitano suo, necnon a Patriarcha, & Imperatore, secedendi in Monasterium, a quo per vim abstractus fuerat, licentiam impetravit, ut Vitæ ipsius Author testatur apud Surium die 22. Aprilis.

* Extat post Epist. 80. Hormisdæ.

Fugiendus ex humilitate Episcopatus; ex obedientia suscipiendus.

VI. Episcopatus honorem totis viribus fugiendum, & solo charitatis & obedientiæ motu suscipiendum, exemplo & scriptis docuerunt sexti sæculi Patres. *SS. Cæsarium, Fulgentium, Gregorium Magnum*, coactos sacram dignitatem suscepisse, testantur qui Vitas illorum scripserunt, *Cyprianus, Joannes Diaconus, Ferrandus Diaconus*. Ad Joannem Constantinopolitanum Patriarcham lib. 1. Epistola 4. de onere Pontificatus a se suscepto ita scribit S. Gregorius: *Quo enim ardore, quo studio, Episcopatus pondera fugere voluerit Beatitudo vestra, scio: & tamen hæc eadem Episcopatus pondera, ne mihi deberent imponi, non restitit. Constat ergo quia non me sicut vos diligitis, quia illa me voluistis onera suscipere, quæ vobis noluistis imponi.* Lib. 6. Epistola 4. ad *Cyriacum* Patriarcham Constantinopolitanum data docet quomodo fugiendus, & quando suscipiendus sit Episcopatus. *In scriptis vestris*, inquit, *vos magnopere requiem quæsisse narratis. Sed per hoc ad Pastoralem solicitudinem vos congrue venisse ostenditis, quia sicut locus regiminis desiderantibus negandus est, ita fugientibus offerendus est.*

Fortunatus Pictaviensis Episcopus, *lib. 1. Poematum, cap. 16.* de ambitu sacratum dignitatum fugiendo præclare scribit: *Gravat Sacerdos Ordinem, qui Episcopatum sic petit. Præcepta qui complectitur, Fugit honoris ambitum. Hoc si cui sit debitum, coactus ascendat gradum; Non se petente collide, sed dante Christi munere. Ineptus est, qui Sancta se Præferre vult Ecclesia; Nam rem sacratam sumere, Electio divina sit. Clarus Sacerdos Ordinem Hilarius non ambiit; Martinus illud effugit. Gregorius vix sustulit. Leges refutant ambitum, invasor omnis pellitur: quod respuunt Prætoria, Vitat nefas Ecclesia.*

Episcoporum Residentia.

VII. Residendi in Ecclesiis suis sacratissima lege teneri Episcopos, & Leges Imperatorum, & Ecclesiæ statuta, sexto sæculo promulgata ostendunt. *S. Gregorius* de *Basilio* Episcopo non residente ad *Romanum* Siciliæ Defensorem ita scribit, lib. VIII. Epistola XI. *Perlatum est, ad nos Basilium Episcopum, velut unum de Laicis, in causis sæcularibus occupari, & Prætoriis inutiliter deservire. Quæ res quoniam & ipsum vilem reddit, & reverentiam Sacerdotalem annihilat, statim ut Experientia tua hoc præceptum susceperit, cum ita ad revertendum districta executione compellat, quatenus ei illic, te insistente, quinque diebus sub qualibet excusatione commorari non liceat*, Et lib. 5. Epistola 25. ad *Anthemium* Subdiaconum Apocrisiarium suum, de *Pimenio* Amalphitano Episcopo pariter non residente ita scribit: *Hac tibi authoritate præcipimus, ut supradicto Episcopo interminari non desinat, quatenus hoc de cætero facere non præsumat, sed in Ecclesia sua Sacerdotali more resideat, quem si forte non emendari post tuam interminationem cognoveris, in Monasterio eum deputare, & nobis curabit modis omnibus indicare, ut quid facere debeat, nostra iterum præceptione cognoscat.* Et lib. 7. Epistola 8. Sardiniæ Episcopis vetat, ne pro Ecclesiæ suæ emergentibus causis transmarina petant, sine Metropolitani sui cognitione, vel Epistolis, *sicut Canonum ordo constituit*: Excepto si contra eumdem Metropolitanum aliquid causæ contingat, ob quod Sedis Apostolicæ judicium requirant. Absque Arelatensis Episcopi authoritate, qui Sedis Apostolicæ vices gerebat, Gallicani Antistites e Diœcesibus suis egredi non poterant, ut constat ex Sancto Gregorio, *lib. 4. Epistola 50. & 52.* Trullana Synodus Sententiam depositionis tulit in Episcopos & Clericos, qui absque gravissimis causis, tribus hebdomadibus continuis a suis Ecclesiis abessent. [*Canone* 80.]

Justinianus Imperator *Novella 6. cap. 2.* de residentia

dentia Episcoporum ita statuit : *Et illud etiam definimus, ut nemo Deo amabilium Episcoporum foris a sua Ecclesia plusquam per totam annum deesse audeat, nisi hoc per Imperialem fiat Jussionem. Tunc enim solam erit inculpabile. Sacratissimis Patriarchis uniuscujusque Diœceseos compellentibus Episcopos, neque in peregrinis demorari, neque annam excedere, quem & ipsum propter misericordiam constituimus, &c. Si vero maneat per omnia inobediens, expellatur a sacro Episcoporum choro, & aliam introducat. Si non Metropolita, sed aliorum Episcoporum aliquis sit, qui erraverit, hæc omnia a Metropolita fiant... Hoc enim non habet decentem rationem, at cam multitudine, quam necesse est habere Episcoporum ministeria, lustrent peregre, &c. Cum liceat, si quædam sunt lites sanctissimis Ecclesiis, hoc per Clericos, aut Apocrisiarios, aut Oeconomos movere, & petitiones ad Imperium dirigere, impetrare autem sperata*. Si autem necesse sit eos ad Regiam urbem & ad Aulam venire, hanc legem imponit : *Siquidem Episcopus sit, literas accipiat proprii Metropolitæ ad Imperium : Si vero Metropolita sit, literas sumat ejusdem Diœcesis Patriarchæ, ejus præsentiam necessariam esse dicentes*. Et *Novella 67. cap.* 3. hanc pœnam adjecit : *Si defuerit Episcopus Ecclesiæ suæ amplius tempore, nullam ei mitti expensam de Provincia, sed illam quidem circa actus pios, & sanctissimam Ecclesiam expendi*.

A Residentiæ lege censebantur legitime dispensati Episcopi, qui a suis Ecclesiis ideo aberant, ut Synodis interessent, vel ut maximi momenti legationes obirent nomine Principum, vel a Regibus ad Regni Ministerium assumebantur, aut ipsis erant ab intimis Consiliis, vel ab iis vocabantur ad Aulam. *Sanctus Leander* Hispalensis Episcopus Regum Wisigothorum Hispaniæ legationem obiit Constantinopolim, ubi cum eo suavissimam iniit amicitiam *Sanctus Gregorius*, ejusque hortatu Commentarios libri *Job* suscepit, teste Joanne Diacono, in ejus Vita. *Joannes* & *Agapetus* Sanctissimi Pontifices antea Regum Gothorum in Italia regnantium legatione ad Imperatorem functi erant. *Gregorius* Antiochenus Patriarcha, suscepta pro *Mauritio* Imperatore legatione, exercitum qui a suis Ducibus defecerat, ad concordiam & obedientiam reduxit, habita facundissima ad Milites Oratione quam refert *Evagrius lib. 6. Historiæ, cap.* 12. eosque absolvit a Sacramento, quo *Philippico* Duci numquam se parituros juraverant. *Mauritius* Imperator duos Episcopos misit obviam *Cosroi Juniori* Regi Persarum, qui ad ipsum confugiebat, teste Evagrio cap. 17. lib. 7. *Denique majoris honoris causa, Domitianum Melitinensem Episcopum cognatum suum ad eum direxit : Virum singulari prudentia ac solertia, & tam opere, quam sermone eximium, & ad maxima negotia perficienda aptissimum. Missus est etiam Gregorius : Qui quidem Cosroem cunctis in rebus admiratione percalsit tum in muneribus, tum in colloquiis, tum in consiliis quæ pro temporis opportunitate prudentissime suggerebat*. Elasius Catalaunensis in Galliis Episcopus *propter causas Brunichildis Reginæ* Legatus in Hispanias missus est, ut refert Gregorius Turonensis, lib. 5. cap. 41. *Childebertus* & *Chilpericus* Reges Christianissimi pacem mutuis legationibus sanciverunt. *Ægidius* Remensis Episcopus legationem obiit ad *Chilpericum Childeberti* nomine. *Chilpericus Leudovaldum* Episcopum cum primis regni sui direxit, qui dato susceptoque de pace Sacramento, pactionibusque firmatis, munerati regressi sunt. (Ex Gregorio Turonensi, lib. 6. cap. 3.) Cum Britones in *Gunthramni* Regis ditiones grassati fuissent, & hic adversus ipsos destinasset exercitum, illique ut Regem placarent, se omnia, quæ male gesserant, emendaturos fuissent polliciti, *Rex direxit illuc Legationem, id est Namatium Aurelianensem, & Bertramnum Cenomanensem Episcopum, cum comitibus & aliis viris magnificis*. (Ex Gregorio Turonensis, lib. 9. cap. 18.) *Childeberto* & *Gunthramno* Christianissimis Regibus occasione pactionum antea initarum, quas violare *Childebertus* videbatur, contendentibus, cum periculum esset ne contentio illa in apertum dissidium ac bellum erumperet, *Childebertus* Episcopus Legatos ad *Guntramnum* misit, quorum unus erat *Gregorius Turonensis*. Horum autem Antistitum industria pax inter ambos Reges firmata est. (Ex Gregorio Turonensi, lib. 9. cap. 20.) *S. Cunibertum* Coloniensem & *Arnulphum* Metensem Episcopos, *Dagoberto* & *Sigiberto* Regibus a Consiliis & Ministerio fuisse, nemo nescit, qui Francorum Historias legit. Sanctum *Leodegarium* Augustodunensem Episcopum Majorem domus *Chilperici II.* & Regni Administrum fuisse, eædem Historiæ testantur. Christianissimos primæ dynastiæ Reges subditis suis in Palatio jus dixisse, adhibito Episcoporum & Optimatum consilio, ex Formulis *Marculfi* certum est, ubi eorum Edicta his concepta verbis referuntur : *Ergo nos in Dei nomine, in palatio nostro, ad universorum causas recto judicio terminandas, una cum Dominis & Patribus nostris Episcopis, vel cum plurimis Optimatibus nostris, Patribus, Referendariis, Domesticis Senescalcis, Cubiculariis, comite Palatii, & reliquis quam plurimis nostris Fidelibus resideremus*. Dubium igitur non erat sexto & septimo sæculo, quin a lege Residentiæ legitime dispensarentur Episcopi, qui a Regibus vocabantur, & retinebantur in Aula, ut ipsis consilia & Ministerium in Reipublicæ regimine præstarent, vel eorum legationibus fungerentur. Absentibus ob publicas causas, sive Ecclesiæ, sive Civitatum, Provinciatum, aut Regni bonum spectantes, Episcopis molestiam a creditoribus aliquam inferri, aut eos in jus vocari, donec ad Ecclesias suas rediissent, prohibuit Justinianus Imperator Novella 123. cap. 26. *Si vero Episcopi, vel Clerici, pro civitate, aut pro suis Ecclesiis, propter suam Legationem, aut Ordinationem Episcopi, ad Regiam civitatem, vel ad alium quempiam locum proficiscantur; jubemus eos nullam molestiam, aut importunitatem a qualibet persona sustinere, licentia existente eis qui obligatos eos putant se habere, postquam ad Provinciam revertuntur, convenire eos, &c.*

VIII. Episcopi qui Principum familiaritate utebantur, & Aulam frequentabant, Principibus debebant suggerere ea quæ ipsorum salutem spectabant, & eos emendare, peccatorum quæ admitterent futuri alioquin conscii. Qua de re audiendus Facundus Hermianensis lib. 4. cap. 4. *Quasi vero propter hoc tantum ordinati simus Episcopi, ut ditemur Principum donis, & cum eis inter maximas Potestates consideamus, tam quam divini Sacerdotii Privilegiis falti; sicubi autem fallaciis malignorum, quæ nullis temporibus defuerunt, aliquid eis inter tantas Reipublicæ suæ curas subreptum fuerit quod Ecclesiæ Dei præjudicet, vel Ecclesiæ pacem turbet : non eis debeamus pro ipsorum salute quæ sunt vera suggerere, & si necesse fuerit, religionis auctoritate resistere, ac patienter offensionem quoque illorum, si acciderit, sustinere. Et ubi erit illud Propheticum, Loquebar de testimoniis tuis in conspectu Regum, & non confundebar? Nisi forte Pastores quidem ad lac & vellera, ad avertendas vero luporum insidias & tuenda ovilia desertores*. Et lib. 12. cap. 5. *Si Principes non alieni sunt a populo Dei, & pro ipsis quoque offertur Sacrificium, Sacerdotes etiam ipsorum peccata portent, necesse est. Et ideo nec temeritati, nec arrogantiæ deputetur, si Sacerdos etiam Principem peccare prohibeat. Humanus enim sermo est, omni acceptione dignus, dicentis : Non aggraves onus meum, quod suscepi pro tua salute portandum. Non enim est aliud cum dicit cuiquam Sacerdos, Noli peccare ; quam si dicat : Sarcinam, quam pro te sustineo, noli gravare. Ac per hoc si Princeps quoque pro suis peccatis intercessorem vult habere Sacerdotem, etiam in suis peccatis castigatorem ferre non dedignetur, ut pro illo intercedens possit audiri*.

Episcoporum officium in commonendis Regibus de iis quæ salutem spectant.

Et ibidem. *Quamquam sæpe de Barbarorum præliis triumphaverit Theodosius, non tamen ex hujusmodi victoriarum frequentia, in quibus Trajano filio gehennæ comparari non potest, veram meruit gloriam, sed de supplici & publica peccati sui Pœnitentia, quam expugnato Regali fastigio, placide atque humiliter Antistite Ambrosio castigante suscepit, & indictum sibi debitæ satisfactionis tempus, ab Ecclesiæ Communione remotus implevit : Pie admodum credens, & sapienter intelligens, quod non temporali potestate, quæ fuerat etiam Sacerdotibus Dei præpositus, sed ex eo pervenire posset ad vitam, quod illis erat ipse subjectus. Unde credendum est, quia si nunc Deus aliquem* Am-

Ambrosiam suscitaret, etiam Theodosius non deesset. Sed cum minor est exigendi fiducia, minor & reddendi devotio.

Audiendus & S. Gregorius Turonensis in causa Prætextati Rothomagensis Archiepiscopi, qui a Chilperico Rege opprimebatur, Episcopos Concilii Parisiensis his verbis compellans: *Attenti estote, o Sacerdotes Dei, & præsertim vos qui familiariores esse Regi videmini; adhibete ei consilium sanctum atque Sacerdotale, ne exardescens in Ministrum Dei, pereat ab ira ejus, & Regnum perdat, & gloriam... Nolite silere, sed prædicate & ponite ante oculos Regis peccata ejus, ne forte ei mali aliquid contingat, & vos rei sitis pro anima ejus.* Id ipse Gregorius refert, *lib. 5. Historia Francorum, cap. 18.*

Episcoporum jurisdictio amplissima.

IX. Episcoporum Jurisdictio sexto septimoque sæculo erat amplissima. Ipsos de omnibus Monachorum & Sanctimonialium causis judicare voluit *Justinianus* Imperator, earum cognitione Judicibus civilibus interdicta. (Novella 79. cap. 1. & 2.) *Sancimus, si quis quamcumque habuerit causam cum aliquibus venerabilibus Asceteis, aut Sacris Virginibus, aut mulieribus omnino in Monasteriis consistentibus; Deo amabilem civitatis illius Episcopum interpellet, ille vero mittat, & cum omni honestate, qua sunt de personarum præsentia disponat: sive oportet per Abbates, sive per Responsales, sive per alios quoslibet hoc fieri. Ipse vero cum omni veneratione Sacerdotali causam examinet, & judicet; & civiles non sint eis penitus Judices, neque confundant eorum honestatem, cum idonei sint singularum civitatum Episcopi, & qua de lite sunt, & de cautela Judiciorum disponere atque judicare honeste atque Sacerdotaliter, secundum Leges nostras, & divinos Canones. Sed etiam accelerare liter sancimus Monachis illatas, ut non meus eorum occupetur circa litis solicitudinem, sed velociter liberati, sacris operibus obsecundent.*

Si cui litigantium in foro sæculari suspectus Judex esset, Episcopum adiri, & una cum ipso judicari sanxit Justinianus. Novella 86. *Si contigerit quemlam nostrorum subjectorum in dubitationem habere Judicem: jubemus Sanctissimum Episcopum adire cum clarissimo Judice, ut ambo per amicabilem conventum dissolvant quæ dubia sunt.* Si quis jus suum a Judice violatum quereretur, Episcopus interpellari poterat, secundum eamdem Legem: *Si contigerit quempiam a Judice Provinciæ lædi, jubemus eum adire civitatis Episcopum, & ipsum judicare Judicem, & eum qui putatur lædi ab eo.* Idem confirmavit Leges Arcadii & Honorii Imperatorum, quibus licitum est partibus communi consensu causas suas ad tribunal Episcopi deferre, a cujus sententia provocari non possit. [*Cod. Justin. Tit. de Episcopali Audientia L. 7. & 8.*] Confirmavit etiam Legem Valentiniani & Valentis Imperatorum, qua statutum est, ut Episcopi invigilent, ne annonæ aut quibusvis mercibus pretium immodicum a negotiatoribus imponatur, quo graventur pauperes. [*Cod. Justiniani Tit. de Episcopali Audientia L. 1.*] Idem Imperator Episcopis permisit ut de aleatoribus quæstionem haberent, & eos secun-

Ibid. L. 25. dum leges coercerent. *Quæ de alea, sive [ut vocant] ettis, ac de eorum prohibitione a nobis sancita sunt, ea liceat Episcopis & perscrutari, & cohibere, si fiant.* Gubernatorum Provinciæ, sive Præsidum electionem Episcopis & incolis honoratioribus permisit Novella 149. *Hortamur cujusque Provinciæ sanctissimos Episcopos, eosque qui ex indigenis, & incolis primas tenent, ut per communem libellum supplicem, de iis ad nostram Potentiam referant, quos idoneos esse ad Provinciæ suæ gubernationem existiment. His enim Magistratus insignia gratis tradituri sumus, &c.* In foro Ecclesiastico non mulctæ tantum pecuniariæ, sed pœnæ carceris, exilii, verberum, servitutis adversus reos decernebantur. Id ex Epistolis S. Gregorii Magni compertum est, *Lib. 7. Epistola 67. lib. 8. Epistola 5. lib. 9. Epistola 47. & 66. lib. 11. Epistola 52. lib. 12. Epistolæ 31.* Et ex Conciliis Galliæ, Agathensi, *Canone* 38. & 41. Aurelianensi Quarto, *Canone* 21. Matisconensi Primo, *Canone* 8. Narbonensi, *Canone* 4. 13. 14. Et ex Conciliis Hispaniensibus, Emeritensi, *Canone* 17. *Toletano* 11. *Canone* 5. 7. 12. Toletano 16. *Canone* 3.

Judicia & depositiones Episcoporum.

X. Episcoporum Judicia Comprovincialium Synodis sexti & septimi sæculi Disciplina permittebat. Id evincitur ex Epistola *Pelagii II. ad Joannem* Constantinopolitanum Patriarcham scribentis: *Scitote certam Provinciam esse, quæ habet decem vel undecim civitates, & unum Regem, & totidem minores Potestates sub se, & unum Episcopum, aliosque Suffragatores decem vel undecim Episcopos Judices, ad quorum Judicium omnes causæ Episcoporum, & reliquorum Sacerdotum, ac civitatum causæ referantur, ut ab his omnibus, juste, consona voce discernantur, nisi ad majorem authoritatem fuerit ab his qui judicandi sunt, appellatum.*

Idem evincitur ex S. Gregorio Magno *lib. 4. Epistola L. ad Virgilium* Episcopum Arelatensem, cui suas in Galliis vices demandaverat. *Si qua vero*, inquit, *inquisitio de fide, vel fortasse aliarum rerum inter Episcopos causa emerserit, quæ discerni difficilius possit, collectis duodecim Episcopis ventiletur, atque decidatur. Si autem decidi nequiverit, discussa veritate, ad nostrum Judicium referatur.*

Idem probatur multis exemplis ex Disciplinæ Ecclesiasticæ usu, in Ecclesia præsertim Gallicana petitis. Primum est *Contumeliosi* Rejensis Episcopi, quem *S. Cæsarius* Arelatensis damnatum in Synodo ab Episcopatu dejecit. Missa deinde Relatio est ad *Joannem II.* Pontificem Maximum, qui Judicium illud confirmavit, literis datis tum ad *Cæsarium* ipsum, cum ad Episcopos Galliæ, anno 534. Verum quia *Contumeliosus* ad Sedem Apostolicam provocaverat, *Agapetus* Papa anno 536. præcepit causæ ejus examen instaurari a Judicibus delegandis in Provincia, secundum Canones Sardicenses. Legatur Epistola II. Agapeti ad Cæsarium. *Delegaturi*, inquit, *sumus examen, ut secundum Canonum venerabilium constituta sub consideratione justitiæ, omnia quæ apud Fraternitatem tuam de hujusmodi negotio acta sunt, diligentissima vestigatione flagitentur, &c. Melius autem fecerat Fraternitas tua, si postea quam Sedis Apostolicæ, appellatione interposita desideravit examen, circa personam ejus a tempore Sententiæ nihil permisisset imminui.... Nam si in executionem mittitur prima Sententia, secunda non habet cognitio quod requirat, &c.* Qua ex causa colligitur primo, Judicia Episcoporum ad Concilium Provinciæ spectasse. Secundo, supremam Concilii Provincialis non fuisse authoritatem, a qua Summus Pontifex appellari poterat. Tertio, Summum Pontificem delegasse Judices, qui negotii examen in Provincia instaurarent. Quarto, illo ævo mandatam interim fuisse executioni depositionis Sententiam in Episcopos latam, etiamsi Romam appellassent. Postremo, usum illum Summo Pontifici minus probatum fuisse, non absque ratione.

Alterum exemplum petitur ex depositione *Salonii* Ebredunensium, & *Sagittarii* Vappicensium Episcopi, qui pervasionum, cædium, homicidiorum, adulteriorum accusabantur, ac immanis insuper facinoris adversus *Victorem* Trecensem Episcopum perpetrati, propter quod congregato Lugduni Concilio exauthorati sunt, ut scribit Gregorius Turonensis. A Synodi vero sententia ad Sedem Apostolicam appellantes, & cum Regis *Gunthramni* licentia Romam profecti, a *Joanne III.* Sedibus suis restituti sunt. Sententiam autem Pontificis executioni mandavit Rex Christianissimus, cum prius illos verbis castigasset. Cum vero ad ingenium & scelera pristina *Salonius* & *Sagittarius* rediissent, & Majestatis præterea crimine insimularentur, in Cabilonensi Concilio iterum Episcopatu dejecti sunt, anno 579. Rem gestam refert *Gregorius Turonensis, libro 5. Historiæ, cap. 28.*

Tertium exemplum est *Saffaraci* Parisiensis Episcopi, qui criminum capitalium reus, ac de iis propria confessione convictus, exauthoratus est in Concilio Parisiensi, ex præcipuis Regni Episcopis convocato a *Childeberto* Rege anno 551. & in Monasterium ad agendam Pœnitentiam detrusus. Extat Sententia in ipsum lata *Tomo 1. Conciliorum Galliæ.*

Quartum exemplum est *Emerii* Santonensis Episcopi, quem anno 562. *Leontius* Burdigalensis Metropolitanus in Provinciæ suæ Synodo deposuit, quod absque illius consensu ordinatus esset, ut refert *Gregorius Turonensis, lib. 4. Historiæ, cap. 26.* Quin-

Quintum exemplum est *Prætextati* Rothomagensis Episcopi, qui læsæ Majestatis insimulatus, quod *Meroveum Regis Chilperici* Filium cum amita conjunxisset, ac in Regem ipsum conspirasset; ac furti insuper accusatus, oppressusque malis artibus *Fredegundis* Reginæ, convocato Parisios Concilio, anno 577. depositione dignus judicatus est, & Regis jussu, exilio, carcere, & verberibus afflictus. Cum enim intrepido animo innocentiam suam tueretur, ab amicis quibusdam & adulatoribus Episcopis seductus, reum se fassus est criminum de quibus perpetrandis ne quidem cogitaverat. Spoponderant nempe illi veniam se a Rege impetraturos, atque ita sopitum iri periculosum negotium. Quibus credens incautus Antistes, solo prostratus ait: *Peccavi in cælum & coram te, o Rex misericordissime; ego sum homicida nefandus; ego te interficere volui, & filium tuum in solio tuo erigere.* Tunc prolatus est a Rege liber Canonum, in quo erat quaternio novus annexus, habens Canones quasi Apostolicos, continentes hæc: *Episcopus in homicidio, adulterio, & perjurio deprehensus, a Sacerdotio divellatur.* His lectis, cum *Prætextatus* staret stupens, *Bertrammus* Episcopus ait: *Audi, o Frater Coepiscope, quia Regis gratiam non habes, ideoque nec nostra charitate uti poteris, priusquam Regis indulgentiam merearis.* His ita gestis, petiit Rex ut aut tunica ejus scinderetur, aut centesimus octavus Psalmus, qui maledictiones Iscarioticas continet, super caput ejus recitaretur, aut certe Judicium contra eum scriberetur, ne in perpetuum communicaret. Quibus conditionibus restitit *Gregorius Turonensis*, juxta promissum Regis, ut nihil contra Canones gereretur. Tunc *Prætextatus* in carcerem conjectus est, ex quo noctu fugere tentans, gravissime cæsus, & in exilium detrusus est: ut testatur *Gregorius Turonensis, lib. 5. Historiæ Francorum, cap. 19.* Ex quibus colligo, Judicia Episcoporum illa ætate penes Concilia Provincialia fuisse, vel Nationalia, quæ Reges convocabant, maxime ubi de crimine læsæ Majestatis agebatur.

Sextum exemplum est *Ægidii* Remensis Episcopi, qui læsæ Majestatis a Rege *Gunthramno* accusatus est, ejusque jussu in Metensem urbem raptus, & in carcerem conjectus, convocatique ad istius causæ cognitionem Virdunum Episcopi. *Tunc ab aliis Sacerdotibus increpitus* (Rex) *cur hominem absque audientia ab urbe rapi, & in custodiam retrudi præcepisset, permisit eum ad urbem suam redire, dirigens Epistolas ad omnes Regni sui Pontifices, ut medio mense nono ad discutiendum in urbe supradicta adesse deberent. Erant autem pluviæ validæ aqua immensa, rigor intolerabilis, dissoluta luto via, amnes litora excedentes. Sed Præceptioni Regia obsistere nequiverunt. Denique convenientes, pertracti sunt usque ad Metensem urbem.* Adfuit etiam Ægidius. Curam persequendæ accusationis Princeps delegavit *Ennodio*, qui Dux olim fuerat. Convictus est Episcopus defensionis ad *Chilpericum*, & conjurationis in Patriam, & in *Gunthramnum* Regem. Crimen ipse fassus est, dicens: *Ad Sententiam dandam super culpabilem ne moremini. Nam ego novi me ob crimen Majestatis reum esse mortis.* Cum autem Episcopi vitæ gratiam illi fieri obtinuissent a Rege, lectis Canonum sanctionibus, ipsum ab Ordine Sacerdotali removerunt. Qui statim ad Argentoratensem * urbem deductus exilio damnatus est. In cujus locum *Romulfus* ordinatus est Episcopus. Sic testatur *Gregorius Turonensis, lib. 5. Historiæ, cap. 19.* Hæc vero gesta sunt anno 590. Ex quibus rursus colligo, depositiones Episcoporum illo sæculo decretas fuisse in Provincialibus, aut certe Nationalibus Conciliis. Secundo, id Juri quæsitum fuisse Christianissimis Regibus, ut adversus Episcopos Majestatis reos Concilia convocarent.

* Strasbourg.

Septimum exemplum est *Desiderii* Metropolitani Viennensis, qui *Brunichildi* Reginæ pridem invisus, in Concilio Cabilonensi depositus est, instigante *Aridio* Lugdunensi Episcopo, *Brunichildis* adulatore, & in quamdam Insulam amandatur. *Domnolus* vero in ejus locum substitutus est, anno 603. ut testatur *Fredegarius, cap. 24.*

Octavum exemplum petitur ex Ecclesia Hispaniensi, quæ *Potamium*, Bracarensem Episcopum, impudicitiæ convictum, scelusque confessum, in Synodo Toletana X. exauthoravit, & perpetuæ Pœnitentiæ addixit.

ARTICULUS V.

De Clericis.

Ordinandorum ætas.

I. PUeri, sexto & septimo sæculo, a parentibus Deo offerebantur, & Clero devovebantur. *Sanctus Cæsarius inter ipsa infantiæ rudimenta*, Clericus factus est, teste *Cypriano* in ejus Vita. In V. Synodo Generali, Collatione 5. relecta sunt Acta Synodi Mopsuestenæ, in quibus inter eos qui contra *Theodorum Mopsuestenum* olim testimonium dixerant, *Thomas* Presbyter ait: *Sexaginta annorum sum, habeo vero in Clero, licet peccator sim, quinquaginta quinque annos.* In Clero igitur conscriptus fuerat annos tantum quinque natus. Concilium Toletanum II. canone I. statuit *de his quos voluntas parentum a primis infantiæ annis in Clericatus Officio, vel Monachali posuit.* Episcopi & Presbyteri ante annum ætatis trigesimum, Diaconi ante vigesimum quintum non ordinabantur ex illius ævi disciplina, ut colligitur ex Concilio Agathensi *Canone* 16. & 17. ex Arelatensi IV. *Canone* 1. ex Aurelianensi III. *Canone 6. Sanctus Cæsarius* Diaconos ante trigesimum ætatis annum non ordinabat, nec qui libros omnes Veteris Novique Testamenti non legissent, ut Vitæ ipsius Author testatur. *Justinianus* Imperator Episcopos & Presbyteros ante annum trigesimum-quintum inaugurari prohibuit, Diaconos & Subdiaconos ante vigesimum-quintum, Lectores ante decimum octavum ordinari. [*Cod. de Episcopis & Clericis L. 9. & Novell.* 123.] *Theodosius* Anastasiapolitanus Episcopus *Theodorum Siccotem* annos tantum duodeviginti natum, eodem die Subdiaconum, Diaconum, & Presbyterum ordinavit, ob eximiam adolescentis sanctimoniam de Canonibus dispensans. *Quapropter multi Episcopum incusabant, quod eum ante legitimam ætatem ad Presbyterii dignitatem provexisset. Sed religiosissimus Episcopus Theodosius respondebat, se non ignorare, Canones non permittere ut quisquam ante legitimum ætatis tempus, & sine testimonio Presbyter instituatur... Sed quemadmodum ipse Paulus Timotheum ætate juvenem Episcopum constituit: Sic & ego* (ajebat) *in nomine Domini hunc, propter ejus probitatem, Presbyterum institui. Significavit enim mihi Deus, eum esse dignum hoc munere... His verbis Episcopi omnes assenserunt.* Hæc a *Georgio* Presbytero ejus discipulo referuntur in illius Vita, apud *Surium* die 22. Aprilis.

Clericorum institutio in Seminariis.

II. In Seminariis instituebantur juniores Clerici: Majores etiam plerisque in Ecclesiis in una domo sub Episcopi disciplina degebant, & communibus stipendiis alebantur. Viguit in Hispaniis sanctissima illa disciplina, ut constat ex Concilio Toletano II. Canone 1. *De his*, inquit, *quos voluntas parentum a primis infantiæ annis, in clericatus officio, vel in monachali posuit, pariter statuimus observandum, ut mox cum detonsi, vel ministerio Lectorum contraditi fuerint, in domo Ecclesiæ, sub Episcopali præsentia, a præposito sibi debeant erudiri. At ubi decimum-octavum ætatis suæ annum compleverint, si gratia eis castitatis Deo inspirante placuerit, hi tamquam appetitores arctissimæ vitæ, levissimo Domini jugo subdantur, ac primo subdiaconatus ministerium, probatione habita professionis suæ, a vigesimo anno suscipiant.* Et ex Concilio Tolet. IV. *Canone* 23. cujus hæc sunt verba: *Prona est omnis ætas ab adolescentia in malum. Ob hoc constituendum oportuit, ut si qui in clero puberes, aut adolescentes existunt, omnes in uno conclavi atrii commorentur, ut lubricæ ætatis annos non in luxuria, sed in Disciplinis Ecclesiasticis agant, deputati probatissimo seniori, quem & Magistrum disciplinæ, & testem vitæ habeant. Quod si qui ex his pupilli existunt, Sacerdotali tutela foveantur, ut & vita eorum a criminibus intacta sit, & res ab injuria improborum.* Ex Canone vero 22. ejusdem Concilii colligitur, majores clericos in Episcopali Seminario etiam vixisse, nisi senectus, aut infirmitas Episcopum moverent ut in pro-

propria domo manere ipsis permitteret. *Similiter placuit, ut quemadmodum Antistites, ita Presbyteri, atque Levitæ, quos forte infirmitas, aut ætatis gravitas, in Conclavi Episcopi manere non sinit, ut & iidem in cellulis suis vitæ testes habeant.*

Eamdem in Ecclesia Gallicana viguisse disciplinam colligitur ex Concilio Turonensi II. *Canone* 12. dicente quod *Episcopum, ubicumque fuerit, presbyteri, & diaconi, vel deinceps clericorum turba juniorum, Deo authore conservent*, cum ipso habitantes. Gregorius Turonensis de *Baudino* Decessorum suorum uno scribit lib. X. historiæ: *Hic instituit mensam Canonicorum:* Id est, communem vitam inter clericos suos instituit. Canonicorum enim nomine tunc omnes clerici significabantur, quod in Canone, seu in matricula Ecclesiæ conscripti essent. Idem *cap. 9.* Vitæ patrum, de *Patroclo* Abbate sanctissimo, postquam ab *Arcadio* Episcopo Bituricensi diaconus ordinatus est, scribit, eum ita vacasse jejuniis, *Ut nec ad convivium mensæ canonicæ cum reliquis accederet clericis. Quod audiens Archidiaconus, frendens contra eum, ait: Aut cum reliquis fratribus cibum sume, aut certe discede a nobis. Non enim rectum videtur, ut dissimules cum his habere victum, cum quibus Ecclesiasticum implere putaris officium.* Communem clericorum vitam in Anglicana Ecclesia instituit *S. Augustinus* Anglorum Apostolus, prout ipsi S. Gregorius præscripserat his verbis, referente *Beda*, lib. 1. *Historiæ Ecclesiasticæ gentis Anglorum*, cap. 27. *Mos Sedis Apostolicæ est, ordinatis Episcopis præcepta tradere, ut in omni stipendio quod accedit, quatuor debeant fieri portiones, &c. Sed quia Fraternitas tua monasterii regulis erudita, seorsum fieri non debet a clericis suis, in Ecclesia Anglorum hanc debet conversationem instituere, quæ initio nascentis Ecclesiæ fuit Patribus nostris, in quibus nullus eorum, ex his quæ possidebant aliquid suum esse dicebat, sed erant eis omnia communia. Si qui vero sunt clerici extra sacros ordines constituti, qui se continere non possunt, sortiri uxores debent, & stipendia sua exterius accipere. Communi autem vita viventibus, jam de faciendis portionibus, vel exhibenda hospitalitate, & adimplenda misericordia, nobis quid erit loquendum? Cum omne quod superest, in causis piis ac religiosis erogandum est.*

Clericorum Vestes a Laicorum vestibus distinctæ.

III. Clerici vestibus a laicorum habitu distinctis utebantur, ut colligitur ex Concilio Agathensi, *canone* 20. Matisconensi I. *canone* 5. Narbonensi *canone* 1. Ex Vita S. Cæsarii, quem in Clerum coaptatum memorat, *mutato habitu*. Ex Gregorio Turonensi, *lib. 5. cap.* 14. scribente: *Meroveus tonsuratus est mutataque veste, qua clericis uti mos est, presbyter ordinatur.* Ex S. Gregorio Magno lib. 3. Epistola 24. *Paulum clericum*, inquit, *qui despecto habitu suo, ad laicam reversus vitam, ad Africam fugerat, prævidimus in pœnitentiam dari.* Et lib. 7. Epistola 11. *Dum in Ecclesiastico habitu, non dissimiliter quam vixerant, vivunt, nequaquam student sæculum fugere, sed mutare.* Et ex Concilio Trullano, canone 27. *Nullus eorum*, inquit, *qui in Cleri Catalogum relati sunt, vestem sibi non convenientem induat, neque in civitate degens, neque iter ingrediens. Sed utatur vestibus, quæ iis qui in Clerum relati sunt, attributæ fuere. Si quis autem tale quid fecerit, una septimana segregetur.* Civilis clericorum habitus eodem interdum nomine vocatus est, quo sacer, scilicet casula, vel planeta, forsan ob similem formam, licet iste alio nitidior ac pretiosior esset. De S. Cæsario scribit Cyprianus in ejus vita: *Ambulans per plateam civitatis, vidit contra in foro hominem, qui a dæmonio agebatur. In quem cum attendisset, habens manum sub casula, ut a suis non videretur, crucem contra eum fecit.* Immo sæculo etiam octavo casula commune erat & quotidianum clericorum indumentum, ut constat ex Concilio Liptinensi canone 7. quo decretum fuit, ut presbyteri & diaconi, *non sagis, laicorum more, sed casulis utentur, ritu servorum Dei.* Quin & pro vulgari monachorum indumento olim casulæ nomen usurpabatur, ut probant Acta S. Fulgentii, apud *Bollandum* die 1. Januarii cap. 188. *Casulam pretiosam*, inquiunt, *vel superbi coloris ipse non habuit, non monachos suos habere voluit. Subtus casulam nigello vel lactineo pallio circumdatus incessit.* Et Regula S. Macarii, cap. 27. inducit monachum contumacem dicentem: *Hic ego durare non possum, sed accipiam casulam meam*, (id est cucullam) *& ibo ubi voluerit Dominus.*

Tonsura & Corona Clericorum.

IV. Non solum singulare indumenti genus, sed etiam Tonsura & Corona, Clericos a Laicis distinguebant. S. Gregorius *Lib. 7. Epistola III.* de Neophytorum Ordinatione in Galliis frequenti loquens: *Defunctis*, inquit, *Episcopis tonsurantur & fiunt repente ex Laicis Sacerdotes.* Concilium Trullanum Lectorem constitui prohibet, *Nisi Sacerdotali Tonsura usus fuerit, & benedictionem a suo Pastore canonice susceperit.* S. Germanus Constantinopolitanus Patriarcha, *In Theoria*, sic de Tonsura & Corona Clericali scripsit: *Tonsura capitis Sacerdotis, & rotunda ejus capillorum media sectio, vice coronæ est spineæ, quam Christus gestavit. Duplex corona circumposita capiti Sacerdotis, ex capillorum significatione, imaginem refert venerandi capitis Apostoli Petri. Quod, cum missus esset ad prædicationem Domini & Magistri, et tonsum est ab iis qui ejus sermoni non credebant, ut illuderetur ab ipsis; eique Magister Christus benedixit & infamiam in honorem, illusionem in gloriam convertit, & posuit super caput ejus coronam Petra fidei effulgescentem, &c.* Clericalis Tonsuræ apud Gregorium Turonensem mentio frequens, sed & Coronæ in Ecclesia Gallicana communis meminit *Vita Patrum* cap. 17. *S. Nicetius Episcopus, ab ipso ortus sui tempore Clericus designatus est. Nam cum partu fuisset effusus, omne caput ejus, ut est consuetudo nascentium infantium, a capillis nudum cernebatur; in circuitu vero modicorum pilorum ordo apparuit, ut putares ab eisdem Coronam Clerici fuisse designatum.*

Clericalis Tonsuræ & Coronæ usum, formamque in Hispaniis describit Canon quadragesimus-primus Concilii Toletani 4. *Omnes Clerici, vel Lectores* (inquit) *sicut Levitæ & Sacerdotes, detonso superius toto capite, inferius solam circuli coronam relinquant: Non sicut hucusque in Galliciæ partibus facere Lectores videntur, qui prolixis, ut laici, comis, in solo capitis apice modicum circulum tondent. Ritus enim iste in Hispania hucusque Hæreticorum fuit. Unde oportet, ut pro amputando Ecclesiæ scandalo, hoc signum dedecoris auferatur; & una sit Tonsura, vel habitus, sicut totius Hispaniæ est usus.* De Tonsura & Corona disserit *S. Isidorus Hispalensis, lib. 2. de Officiis Ecclesiasticis cap.* 4. aitque Tonsuram esse *Signum quoddam, quod in corpore figuratur, sed in animo geritur; scilicet ut hoc signo in religione vitia resecentur, & criminibus carnis nostræ, quasi crinibus exuamur.* Coronam vero *Sacerdotium, Regnumque Ecclesiæ figurare.*

In Anglicana quoque Ecclesia similis Disciplina viguit. De *Theodoro*, qui a *Vitaliano* Papa in Angliam missus est, ut Cantuariensi Ecclesiæ præesset, ita scribit *Venerabilis Beda* lib. 4. *Historiæ Anglorum*, cap. 1. *Subdiaconus ordinatus, quatuor expectavit menses, donec illi coma cresceret, quo in coronam tonderi posset. Habuerat enim Tonsuram more Orientalium, S. Pauli Apostoli.* Orientalium Tonsura vocabatur ab illis *S. Pauli*, quod Apostolus Nazaræorum more caput totonderit, abrasis undequaque capillis. Quæ vero apud Romanæ Ecclesiæ Clericos in usu erat, dicebatur Tonsura *S. Petri*, quam & Anglicanus Clerus imitatus est teste *Ceolfrido* Abbate in Epistola, quam refert *Beda lib. 4. Historiæ, cap.* 24. Ubi enim præmisit, Apostolos omnes non uno eodemque modo fuisse attonsos, neque inter Patres aliquam fuisse de Tonsuræ differentia controversiam; nec Tonsuræ discrimen iis nocere, quibus pura in Deum fides, & charitas in proximum sincera est: adeoque mirum esse non debere, quod non una sit per totum orbem Christianum Tonsuræ forma, subjungit: *Nullam magis sequendam jure dixerim ea, quam in capite suo gestabat Petrus... Neque ob id tantum in coronam attondemur; quia Petrus ita attonsus est, sed quia Petrus in memoriam Dominicæ Passionis ita attonsus est.... Oportet eos, qui vel Monachi votum, vel gradum Clericatus habent, formam quoque coronæ, quam Dominus in Passione sua spineam portavit in capite suo, quemque in capite per tonsuram præferre: ut se etiam irrisiones & opprobria pro illo libenter ac prompto animo sufferre ipso etiam frontispicio doceant.* Atque etiam *Ut coronam vitæ æternæ se semper* expe-

expectare, proque hujus perceptione: & adversa se mundi, & prospera contemnere designent. Coronam in formam semicirculi aptatam supra frontem, *Simonis Magi* Tonsuram Angli vocabant, quod a forma Romanæ Coronæ, quam tribuebant S. Petro abhorreret. *Tonsuram Simonis*, inquit Ceolfridus, *quis non cum ipsa magia detestetur? Quæ aspectu in frontis quidem superficie coronæ videtur speciem præferre: sed ubi ad cervicem considerando perveneris, decurtatam eam quam te videre putabas, invenies coronam; ut merito Simoniacis, & non Christianis talem habitum convenire cognoscas, qui præsenti quidem vita a deceptis hominibus putabantur digni perpetua gloria coronæ; sed in ea quæ hanc sequitur vita, non solum omni spe coronæ privati, sed æterna insuper sunt pœna damnati .... Qui ad coronam te vitæ, quæ terminum nesciat, tendere credis, quid contrariæ fidei tuæ habitu terminatam in capite coronæ imaginem portas?*

Clerici Episcopis a quibus ordinati fuerant, addicti.

V. Episcopis Clericos addicebat Ordinatio. Hinc toties prohibuere Concilia, ne Episcopus alienum Clericum ordinaret, Arvernense, *Canone* 11. Arelatense V. *Canone* 7. Cabilonense, *Canone* 13. Aurelianense III. *Canone* 15. Valentinum in Hispania *Canone* 6. Bracarense *Canone* 8. Hinc S. Gregorius Episcopo Syracusano præcipit ut Clericos *Bacudæ* Episcopi per Siciliam dispersos, & in aliis Diœcesibus ordinatos, ad ejus Ecclesiam reverti cogat. *Indicavit nobis Bacunda frater* inquit, lib. 3. Epistola 42. *quosdam de Clero suo in Siciliæ partibus ad Sacros Ordines pervenisse. Qui quoniam neque Presbyterum, neque Diaconos, se habere commemorat, eos ad se petiit debere transmitti. Proinde Fraternitas tua, ubicumque illos repererit, huc eos sine dilatione transmittat, quatenus & illi ad Ecclesiam in qua olim militaverunt, revocentur, & antedictus Episcopus optatum de eis possit habere solatium*. Hinc tot Conciliorum Decreta contra *vagos & instabiles Clericos, & non obedientes Episcopo a quo sunt ordinati*. Quos communione & honore privat Valentina Hispaniæ Synodus *Canone* 5. & quemquam ordinare vetat *qui se loculem futurum primitus non spoponderit*, Canone 6. Et Concilium Hispalense I. *Canone* 3. clericum, *qui cultum Ecclesiæ suæ deserit in qua dicatus ab exordiis infantiæ fuerat, proprio reformandum*, id est, restituendum statuit *Episcopo*, & desertionis culpam in Monasterio aliquandiu expiare, ab ordine & honore suspensum, sicque ad Ecclesiasticum Ministerium revocari.

Clerici desertores & instabiles damnati.

Honestissimæ illius servitutis hanc rationem profert Synodus: *Scribitur enim in lege mundiali*, id est, in Lege civili, *de colonis agrorum, ubi esse jam quisque cœpit, ibi perduret. Non aliter & de Clericis, qui in agro Ecclesiæ operantur, Canonum decreto præcipitur ut ibi permaneant, ubi esse cœperunt*. S. Isidorus Hispalensis l. 2. de Ecclesiasticis Officiis cap. 3. *Duo sunt igitur genera Clericorum: Unum Ecclesiasticorum sub regimine Episcopali degentium: Alterum Acephalorum, id est, sine capite, quem sequantur ignorantium. Hoc neque inter laicos sæcularium officiorum studia, neque inter Clericos religio retentat divina, sed solutos atque oberrantes sola vaga vita complectitur, &c. Hippocentauris similes, neque equi neque homines, mixtumque genus prolesque biformis, ut ait Poeta. Quorum quidem sordida atque infami numerositate satis superque nostra pars Occidua polluitur*.

Contra Clericos ex ambitione instabiles tulerat legem Justinianus Imperator Novella 3. capit. 2. *Quod hactenus indecenter fiebat, nequaquam in Republica geratur, id est, multos Reverendissimorum Clericorum dedignari quidem in iis in quibus ordinati sunt, sanctissimis Ecclesiis, aut hic aut in Provinciis deservire; ad sanctissimam vero Majorem Ecclesiam, & venerabilem Clerum ejus per patrocinium quodlibet accedere. Quod de cætero fieri omnimodo prohibemus. Nam si prohibemus, ex uno Monasterio in aliud transmigrare, multo magis neque Clericis hoc permittimus, lucri & negotiationis habere demonstrationem hujusmodi horum desiderium judicantes*.

Idem Imperator, *Cod. L. 1. de Episcopis & Clericis, Leg.* 51. ubi Clericis & Monachis immunitatem a tutelis concessit, eos excipit qui vagi fuerint ac desides, *Eos tamen Clericos & Monachos hujusmodi habere beneficium sancimus, qui apud Sacrosanctas Ecclesias, vel Monasteria permanerent, non divagantes, neque circa divina Ministeria desides. Cum propter hoc ipsum beneficium eis indulgeamus, ut aliis omnibus derelictis, Dei omnipotentis Ministeriis inhæreant*.

Episcopi ordinarii Beneficiorum collatores.

VI. Ordinaria Beneficiorum collatio ad Episcopos, ex Ecclesiæ disciplina, pertinebat. Archidiaconi instituendi jus penes Episcopum fuisse, colligitur ex Concilio Agathensi, *Canone* 23. decernente ut si Archidiaconus *Officium propter simpliciorem naturam implere, aut expedire nequiverit* id est, si rebus gerendis non fuerit idoneus, *ille loci sui nomen teneat, & ordinationi Ecclesiæ, quem elegerit Episcopus, præponatur*. Idem colligitur ex Concilio Toletano IV. *Canone* 51. declarante, *Conditores Basilicarum, in rebus quas eisdem Ecclesiis conferunt, nullam potestatem habere: Sed juxta Canonum instituta, sicut Ecclesiam, ita & dotem ejus ad ordinationem Episcopi pertinere*. Idem ex Concilio Toletano X. compertum est, Canone 3. *Agnovimus, inquit, quosdam Pontifices præcepti Principis Apostolorum ita esse immemores, ut quibusdam Monasteriis Parochialibusque Ecclesiis, aut suæ consanguinitatis personas aut sui favoris participes, iniquum sæpe statuant in Prælatum*, &c.

Concilium Emeritense * *Canone* 12. Canonicatuum in Ecclesia Cathedrali collationem Episcopis asserit: *Ut omnibus Episcopis Provinciæ nostræ, si voluerint de Parochianis presbyteris & Diaconibus Cathedralem sibi in Principali Ecclesia facere, maneat per omnia licentia*. In locum vero Parochiani Presbyteri, qui translatus ad Cathedralem fuerit, alium institui jubet *Pontificali electione*, id est, electione Episcopi.

* De Merida.

Romanus Pontifex jure præventionis utebatur.

VII. Jure tamen quodam præventionis tunc Romanus Pontifex utebatur in collatione Beneficiorum, in Provinciis & Insulis Romæ vicinis. Sic Messanensi Monasterio *Paulinum* Episcopum, cujus civitas & Ecclesia Barbarorum incursionibus devastata fuerat, præfecit Abbatem S. Gregorius, eaque de re scripsit ad *Felicem* Messanensem Episcopum. [*Lib.* 1. *Epistola* 38.] Scripsit & ad *Petrum* Diaconum Patrimonii Romanæ Ecclesiæ in Sicilia Curatorem ut *Paulinum* in Monasterii possessionem mitteret, ac ejus Monachos per Siciliam dispersos in idem Monasterium cum cæteris congregaret. *Quam rem*, inquit, *venerabili Felici ejusdem civitatis Episcopo nos significasse cognosce: Ne præter suam notitiam in Diœcesi sibi concessa, ordinatum quidpiam contristetur*. (Epistola 39.) Idem Pontifex Parochialem Ecclesiam Rectore destitutam, *Dominico* Presbytero contulit, ac ea de re scripsit ad *Importunum* Episcopum, in cujus erat Diœcesi constituta. *Ea quæ provide disponuntur, Fraternitatem tuam credimus libenter amplecti, & quia Ecclesiam Sanctæ Mariæ quondam Campisonis in tua Parochia positam Presbytero vacare cognovimus, præsentium portitorem Dominicum Presbyterum in eadem Ecclesia ut præesse debeat, nos scito deputasse. Ideoque Fraternitas tua ei emolumenta ejusdem Ecclesiæ, faciat sine cunctatione præstari, & decimæ fructus Indictionis, qui jam percepti sunt, prædicto viro sine mora restitui: Quatenus ejusdem Ecclesiæ utilitates, cujus emolumenta consequitur, Deo adjutore, solicite valeat procurare*. (Lib. 1. p. 2. Epistola 10.)

Abbatem etiam Neapolitano monasterio præfecit S. Gregorius quem tamen prius ordinandum & in possessionem mittendum non esse statuit, quam ejus mores ab Episcopo Neapolitano probati essent, ad quem hac de re scripsit Epistolam 92. lib. VII. *Quia servorum Dei Pater, quem in Neapolitana civitate transmiseram, defunctus est, visum est mihi latorem præsentium Barbatianum monachum, pro eorumdem monachorum gubernatione transmittere. Quem ad præsens præpositum esse decernimus, ut si ejus vita tua Fraternitati placuerit, hunc post aliquantum temporis eorum patrem debeas ordinare; Sunt enim bona quæ in eo placent. Sed hoc est in illo vehemens vitium, quia valde sibi sapiens esse videtur... Tua itaque Sanctitas circa eum instanter invigilet, & si hunc & cautum in regimine, & humilem in suo sensu fieri cognoverit, tunc eum ad Abbatis honorem, Deo authore perducat. Si vero minus in humilitate proficit, ejus Ordinationem differat mihique renuntiet*.

Romanus Pontifex omnia Beneficia in Patrimonio Romanæ Ecclesiæ posita conferebat.

Beneficia vero in Patrimonio Ecclesiæ Romanæ ubique terrarum constituta, summo jure conferebat Romanus Pontifex, ut colligitur ex S. Gregorio *lib. 9. Epistola 56. ad Candidum* presbyterum, patrimonii S. Petri in Galliis curatorem, qua ipsi commendat *Aurelium* presbyterum Gallicanum, ut eum alicui Ecclesiæ, Oratorio, vel monasterio, presbyterum, aut Abbatem præficiat. *Ut sicubi*, inquit, *in possessionibus B. Petri Apostolorum Principis oratorium, aut locus, qui presbytero indiget, inveniri potuerit, ei debeat committi; quatenus & ipse subsidium vitæ præsentis inveniat, & nos inveniamur petitioni illius paruisse.*

Jure etiam devoluto; in Ecclesia universa.

Jure etiam devoluto Romanum Pontificem ea ætate Beneficia contulisse, credere par est. Nam Episcopatus ipsos eo jure contulit aliquando S. Gregorius. Sic vacante *Aleriensi* Ecclesia in Corsica Insula, cum clerus & cives Episcopi electionem diu neglexissent, *Martinum* illis Episcopum dedit, ut constat ex *Epistola 79.* ad Clerum & Nobiles Corsicæ. *Et si vos*, inquit, *multo jam tempore sine Pontifice esse Dei Ecclesiam non doletis: nos tamen de ejus regimine cogitare, & suscepti cura compellit officii, &c. Nam si gregi Pastoris cura defuerit, facile laqueos insidiatoris incurrit. Ea de re, quoniam Ecclesia Aleriensis Sacerdotis diu est auxilio destituta, necessarium duximus Martinum Fratrem & Coepiscopum nostrum ibidem Cardinalem constituere sacerdotem.* Cardinalis Episcopus, aut presbyter, idem est ac proprius sive titularis, Gregorii, & Authorum sexti sæculi phrasi: unde & *Incardinare* Episcopum, presbyterum, aut diaconum, idem est Sancto Gregorio, ac alicui Ecclesiæ titulo Beneficii deputare, a qua deinceps amoveri ad nutum non possit. Jure pariter devoluto *Aprutinæ* Ecclesiæ Episcopum nominavit *Opportunum*, qua de re ad *Passivum* Fermanum* Episcopum scripsit Epistola 13. lib. X. *Bene novit Fraternitas vestra*, inquit, *quam longo sit tempore, Aprutium* pastorali sollicitudine destitutum. Ubi diu quæsivimus quis ordinari debuisset, & nequaquam potuimus invenire. Sed quia opportunus mihi in moribus suis, in psalmodia studio, in amore orationis valde laudatur, & religiosam vitam omnimodo agere dicitur, hunc volumus ut Fraternitas vestra ad se faciat venire. Et si nulla ei crimina, quæ per legis sacræ regulam morte mulctanda sunt* (id est depositione digna) *obviant, tunc hortandus est ut vel monachus, vel a vobis subdiaconus fiat. Et post aliquantulum temporis, si Deo placuerit, ipse ad pastoralem curam debeat promoveri.* Cum Saraceni regiones Orientis plurimas, & inter cæteras Antiochiam & Hierosolyma tyrannidi suæ subjecissent, & in utraque Sede patriarchica, & subditis Ecclesiis, legitimæ electiones fuissent interruptæ; sedesque illas vel ambitiosi homines invasissent, vel Monothelitæ in eas a Constantinopolitano Patriarcha fuissent intrusi, *Martinus I.* Pontifex Sanctissimus primum *Stephano* Dorylæi Episcopo, deinde *Joanni* Archiepiscopo Philadelphiæ, Sedis Apostolicæ vices demandavit, ut Episcopos, presbyteros, & diaconos in Ecclesiis illis instituerent. Ita scripsit ad Philadelphiensem Antistitem: *Ea quæ desunt, corrigas, & constituas, per omnium civitatum Ecclesias, quæ Sedi tam Hierosolymitanæ, quam Antiochenæ subsunt, Episcopos, & presbyteros, & diaconos. Hoc tibi omni modo facere præcipientibus nobis, ex authoritate Apostolica, quæ data est nobis a Domino per Petrum Sanctissimum & Principem Apostolorum.* Ex quibus colligitur, Summos Pontifices, sexto & septimo sæculis, Ecclesiis vacantibus Episcopos & presbyteros, jure devoluto, præfecisse.

* De Fermo.

* Abruzzo.

Jus Patronatus in Beneficiorum collatione.

VIII. Juris Patronatus in Beneficiorum collatione, vix ulla reperies vestigia in Ecclesiis Italiæ sexto & septimo sæculo. Subdiaconus quidam Messanensis nomine *Januarius*, Basilicam in Martyrum memoriam fundaverat, pro cujus consecratione supplicaverat Sancto Gregorio Pontifici Maximo. Scripsit S. Pontifex ad *Felicem* Episcopum Messanensem, ut fundationem examinaret, expenderetque an ejus donatio sartis tectis, luminaribus, & clericorum sustentationi sufficiens esset, quod si ita se habere comperiret, suscepta fundatione, dedicaret Ecclesiam: *Enuntiaturus ex more, nihil illic Conditoris juri ulterius jam deberi, nisi processionis gratia* (id est jus adeundi ad Sacrificium & Orationem) *quæ Christianis omnibus in commune debetur.* Certe si jus Patronatus Fundatoribus Ecclesiarum quæsitum fuisset, illud excepisset Sanctus Gregorius.

Monachis tamen Siciliæ presbyterorum nominationem & investituram, qui in Ecclesiis Episcoporum munificentia ipsis concessis Sacra facerent, asseruit Joannes IV. *Divinæ enim leges habent, & sæculares* (inquit ille in suo decreto) *ut cujus est possessio, ejus fiat institutio.*

Abbatiarum Fundatoribus jus nominandi Abbates, vel Abbatissas qui eas regerent, ab Ecclesia concessum, cum in Italia, tum in Galliis, nonnulla suadent exempla. Neapolitanæ Abbatiæ Fundatrix *Rustica* Patricii generis fœmina, *Gratiosam* Abbatissam ei præesse voluit, teste Sancto Gregorio *Epistola 59. lib. 11.* ad *Fortunatum* Neapolitanum Episcopum data. Sancta *Radegundis*, Pictavensi Monasterio quod extruxerat dotaveratque, *Agnetem* præfecit Abbatissam, teste Gregorio Turonensi, *lib. 9. Historia, cap. 40. & 42.* Nominationem tamen suam electione firmari voluit, ut Abbatissæ quam elegissent, Moniales parerent lubentius ac lætius. Id constat ex Epistola *S. Radegundis* ad Episcopos. *Electione etiam nostræ Congregationis*, inquit, *Dominam & Sororem meam Agnetem, quam ab ineunte ætate, loco filiæ colui, & eduxi, Abbatissam institui, ac me post Deum ejus ordinationi regulariter obedituram commisi.* Sanctus Audoenus adhuc laicus, Rasbacensi Monasterio, quod in Patrimonio suo fundaverat, Abbatem præfecit unum ex *S. Columbani* discipulis, ut testatur vetus Author Vitæ ipsius, apud *Surium*, die 24. Augusti. *S. Eligius* in *Solemniacensi* Monasterio, quod Regia Dagoberti munificentia, ædificaverat Abbatem constituit, eique ad Episcopatum postea assumpto, dedit Successorem. Parisiis etiam ædificato in ædibus sibi a Rege donatis Parthenoni Abbatissam nomine *Auream* præfecit: ut refert *Sanctus Audoenus* Rothomagensis Episcopus in ejus Vita, *Tomo 5. Spicilegii*. In Hispaniæ Ecclesiis, jus nominationis ad Beneficia Fundatoribus collatum est, *Canone 2.* Concilii Toletani IX. celebrati anno 655. cujus hæc sunt verba: *Quia fieri plerumque cognoscitur, ut Ecclesiæ Parochiales, vel sacra Monasteria, ita quorumdam Episcoporum vel insolentia, vel incuria, horrendam decidant in ruinam, ut gravior ex hoc oriatur ædificantibus mœror, quam instruendo gaudii extiterat labor; ideo pia compassione decernimus, ut quamdiu earumdem Fundatores Ecclesiarum in hac vita superstites extiterint, pro eisdem locis curam permittantur habere sollicitam, & sollicitudinem ferre præcipuam; atque Rectores idoneos in eisdem Basilicis iidem ipsi offerant Episcopis ordinandos. Quod si tales forsitan non inveniantur ab eis, tunc quos Episcopus loci probaverit Deo placitos sacris cultibus instituat, cum eorum conniventia servituros. Quod si spretis eisdem Fundatoribus, Rectores ibidem præsumpserit Episcopus ordinare, & Ordinationem suam irritam noverit esse, & ad verecundiam sui alios in eorum loco, quos iidem ipsi Fundatores condignos elegerint ordinet.* Fundatoribus Ecclesiarum, quamdiu in hac vita superstites extiterint, non eorum hæredibus jus illud tribuit Hispaniensis Ecclesia. Hæc Disciplina citius in Oriente instituta est, ubi non solum Fundatoribus Ecclesiarum, sed illorum etiam hæredibus, jus nominationis ad earumdem Beneficia, Justiniano imperante concessum est; modo & ipsi hæredes sumptus necessarios ad Clericorum illis in Ecclesiis Sacra facientium sustentationem præberent, & dignos Episcopo præsentarent. Si enim nominarent indignos, jus ad Episcopum devolutum erat. Id statuit Novella LVII. cap. 2. *Si quis ædificans Ecclesiam, aut etiam aliter expendens in ea ministrantibus alimenta, voluerit aliquos Clericos instituere, non esse ei fiduciam ullam, quos vult, per potestatem deducere tuæ Reverentiæ ad ordinandos eos, sed examinari a tua Sanctitate, & hos suscipere Ordinationem, qui Dei ministerio digni videbuntur existere.*

Et Novella CXXIII. cap. 18. *si quis domum Oratorii fabricaverit, & voluerit in ea Clericos ordinare, aut ipse, aut ejus hæredes, si expensas ipsis Clericis ministrant, & dignos nominant, nominatos ordinari: Si vero qui ab eis eliguntur, tamquam indignos prohibent sacræ Regulæ ordinari, tunc Episcopus quoscumque putaverit meliores ordinare procuret.* IX.

Clericos a ſuis Beneficiis ad nutum amovere non poterant Epiſcopi.

IX. Clerici a ſuis Beneficiis amoveri ad nutum Epiſcoporum non poterant, ſexto & ſeptimo ſæculis. Id ex Epiſtolis *Sancti Gregorii* colligitur, qui *Natalis Salonitani* factum vehementer improbavit, quo Archidiaconum Eccleſiæ ſuæ, ſpecie ipſius ad Preſbyteratus gradum promovendi, exauthoraverat. Qua de re ſic ad illum Epiſcopum ſcripſit Sanctiſſimus Pontifex, lib. 1. Epiſtola 19. *Geſta quæ nobis in Concilii veſtri confecta ſecretario direxiſtis, in quibus, Archidiaconus Honoratus addicitur, plena eſſe cognovimus ſemine jurgiorum, cum uno eodemque tempore una perſona nolens ad Sacerdotii Ordinem provehitur, quæ tamquam immerita a Diaconatus Officio removetur. Et ſicut juſtum eſt ut nemo creſcere compellatur invitus, ita cenſendum puto ne quiſquam inſons ab ordinis ſui miniſterio dejiciatur injuſte .... Locum & adminiſtrationem ſuam Honorato Archidiacono reſtituas, admonemus*. Et lib. 2. Epiſtola 24. *Cum Sanctæ Memoriæ Deceſſoris mei ſueris ſcriptis prohibitus, ne contra Honoratum Archidiaconum dolorem tam longæ ingratitudinis in corde retineres, cumque a me ſæpe correptus fueris, mandata Dei negligens, ſed & ſcripta noſtra contemnens, præfatum Honoratum Archidiaconum tuum, quaſi ad fortiorem honorem provehens, conatus es callida arte degradare. Unde actum eſt, ut eo de Archidiaconatus loco ſummoto, alium accerſeris, qui tuis moribus obtemperare potuiſſet: Cum præfatus vir pro nulla tibi re, ut arbitror, diſplicuit, niſi quod vaſa ſacra & velamina tuis te parentibus dare prohibebat. Quam cauſam ſubtiliter volumus, & nunc ego, & tunc ſanctæ memoriæ Deceſſor meus diſcutere: Sed tu tuorum tibi actuum conſcius, perſonam ad Iudicium inſtructam tranſmittere diſtuliſti. Proinde Fraternitas tua, vel poſt frequentatam toties admonitionem a culpæ ſuæ errore reſipiſcat, & præfatum Honoratum in ſuum, mox ut mea ſcripta ſuſceperit, locum ſuſcipiat. Quod ſi forte facere diſtuleris, uſum tibi Pallii, qui ab hac Sede conceſſus eſt noveris eſſe ſublatum. Si vero, etiam amiſſo Pallio, in eadem pertinacia adhuc perſtiteris, Dominici Corporis ac Sanguinis te ſcias participatione eſſe privatum*. Legendæ ſunt & Epiſtolæ XV. XVI. XVII. & XXXVII. de eadem cauſa ſcriptæ.

Idem Sanctiſſimus Pontifex Abbatem ſola voluntate Epiſcopi, abſque cauſa, depoſitum, reſtitui juſſit, Epiſtola 1. lib. XII. ad *Marinianum* Epiſcopum Ravennatem data. *Quia incongruum valde eſt a ſuſcepto Officio ſola quemquam voluntate ſuſpendi, quem culpa non removet.... Si nulla manifeſta depoſitionis cauſa extitit, quæ Fortunatum Abbatis officio removet, cum in ſuo loco reformare feſtinet, atque ejus Epiſcopum digna reprehenſione increpare non deſinat, cur Deceſſoris ſui, nullis provocatus exceſſibus, diſtruere Ordinationem molitus ſit*. In Galliis, Concilium Turonenſe II. ſanxit, *Canone 7.* Abbatem, aut Archipreſbyterum ab Epiſcopo deponi non poſſe, niſi congregatis & ſuffragantibus cæteris Abbatibus aut Preſbyteris.

In Hiſpania Concilium Hiſpalenſe I. *Canone 6.* antiquos Africanæ Eccleſiæ Canones renovavit, quibus cautum erat, ne Preſbyteri, aut Diaconi a ſolo Epiſcopo deponi poſſent, ſed ut eorum cauſæ in Concilio diſcuterentur. *Ut juxta priſcorum Patrum Synodalem Sententiam, nullus noſtrum ſine Concilii examine dejiciendum quemlibet Preſbyterum, vel Diaconum audeat. Nam multi ſunt, qui indiſcuſſos poteſtate tyrannica, non authoritate canonica damnant. Et ſicut nonnullos gratia ſavore ſublimant, ita quoſdam odio invidiaque permoti humiliant. Epiſcopus enim Sacerdotibus ac Miniſtris ſolus honorem dare poteſt, ſolus auferre non poteſt*.

ARTICULUS V.

De Monachis, & Monialibus.

I. SExto & ſeptimo ſæculo, vitam Monaſticam in Occidente propagarunt viri ſanctiſſimi, *Cæſarius Arelatenſis Epiſcopus, Aurelianus, Columbanus, Ferreolus Uceeienſis, Benedictus, Iſidorus, Sanctus Fructuoſus*. Sanctus Cæſarius duplicem Regulam ſcripſit: Unam Sanctimonialibus, in gratiam *Cæſariæ* ſororis ſuæ, & Monialium, quibus præerat in Monaſterio Arelatenſi ejus ſumptibus extructo & fundato, anno circiter 536. Legi poteſt in Codice Regularum *Holſtenii*, & apud alios qui veteres Monachorum & Monialium Regulas in lucem emiſerunt. Ipſam deſcribit, & prolixe, ſed erudite explicat *P. le Cointe, in Annalibus Eccleſiaſticis Francorum*. Neophytas, ſive Novitias, per annum, in veſte ſæculari, ſub ſenioris alicujus Monialis diſciplina inſtitui jubet, antequam in Monaſterium recipiantur. Sibi proprium nihil reſervare. Ancillam ſuis privatim obſequiis deputatam non habere. Nobilium, ſive ignobilium filias, ſive nutriendas, ſive docendas, in Monaſterium non recipi. Opus vel artificium ſibi non eligere, ſed injunctum a ſeniore perficere. Nulli licitum ſemotam eligere manſionem, nec cubiculum, vel armariolum, quod peculiarius claudi poſſit. Tarde non venire *ad Opus Dei*, id eſt ad Officium divinum, & ad opera quotidiana. Deſides increpandas; contumaces ab orationis communione, vel a participatione menſæ communis ſegregandas. Statuit ut miniſterio, etiam coquinæ per ordinem vacent, exceptis Matre & Præpoſita. Illis quæ coquunt, ſingulos meros addi indulget ad levandum laborem, id eſt, ſingula vini vaſcula. In Vigiliis, privatis diebus, ea opera facere permittit quæ mentem a lectionis auditu non retrahant; ſi quæ vero ſomno gravantur, vult eas, reliquis ſedentibus, in pedes ſtare. Decernit ut taceant ad menſam. Ut quovis die duabus horis legant: Reliquis, in unum penſum operis ſui perficiant. Prima laboris hora lectio fiat: nuſquam meditatio verbi Dei, & oratio de corde ceſſet. Adduntur plura capita ex Sancti Auguſtini Regula iiſdem pene deſcripta verbis. Vetat inſuper ne Moniales convivium præbeant, Epiſcopis, Abbatibus, Monachis, Clericis, ſæcularibus viris aut mulieribus etiam parentibus Abbatiſſæ, vel alterius Sanctimonialis, immo nec ipſi Epiſcopo civitatis, aut Monaſterii proviſori. Veſtes Monialium, ſimplicis coloris eſſe jubet, non nigras, non lucidas, ſed lactinas, ſive lactei coloris. Argentum ab ipſarum uſu removet, niſi in Oratorii miniſterio. Acus picturam, vel texturam phrygiam in Monaſterio fieri prohibet, ipſa etiam ornamenta holoſerica eſſe vetat. Picturas in parietibus, vel cameris, non permittit; Quia in Monaſterio, quod non humanis, ſed ſpiritualibus tantum oculis placere eſſe debet. Tonſæ non erant Sancti Cæſarii Moniales: Siquidem in Recapitulatione Regulæ jubet eas religare caput & crines ad certam menſuram, quæ incauſto, id eſt, atramento præſcripta erat, ne ſæcularium inſtar fœminarum, turrito capite & coma vanam gloriam aucupari viderentur. Abbatiſſam carnali affectu, aut natalium, vel conſanguinitatis intuitu, eligi prohibet ſed ſanctiorem, ſapientiorem, & ad Monaſticam diſciplinam ſervandam aptiorem eligi præcipit. Hanc Sancti Cæſarii Regulam profeſſa eſt, & Monialibus Abbatiæ ſuæ Pictavienſi dedit obſervandam Sancta Radegundis, ut ipſa teſtatur in Epiſtola ad Epiſcopos, apud Gregorium Turonenſem lib. 9. cap. 42.

Varia Monachorum inſtituta, & Regula.

Regula S. Cæſarii pro Monialibus.

Monachis quoque Regulam ſcripſit *Sanctus Cæſarius*, quæ in pleriſque Monaſteriis vigebat, in Gallia præſertim Narbonenſi. Hanc & *Stellarius* inter Regulas Ordinum Monaſticorum ac Militarium, & *Holſtenius* in Codice Regularum, ediderunt; illamque deſcribit in Annalibus Francorum *P. le Cointe*, ad annum 536. cum Regula Monialium confert, & eruditis Commentariis illuſtrat. Carnium eſu Monachis interdicit Regula S. Cæſarii, niſi ſint infirmi. Diebus jejuniorum, tria fercula vult ipſis porrigi ad refectionem; cæteris diebus, duo ad prandium, totidem ad cœnam: Biberes, ſeu potiones æquat numero ferculorum. Jejunia præſcribit a Paſchate ad Kalendas Septembres, feriis quarta & ſexta: a Kalendis Septembris, ad Natale Domini, quotidie præter dies Dominicos: a Natali Domini uſque ad ſexageſimam, feriis ſecunda, quarta & ſexta: a Sexageſima uſque ad Paſcha, quotidie, ſolis pariter Dominicis exceptis. Divini ordinem Officii præſcribit variis anni temporibus accommodatum. In Vigiliis dierum Dominicarum, ſex Miſſas, id eſt, ſex Lectiones fieri jubet, & pri-

Regula S. Cæſarii pro Monachis.

& primam Missam, sive primam Lectionem esse de Christi Resurrectione, quam stantes audiant Monachi. A mense Octobri ad Pascha, duos singulis diebus Nocturnos, & tres Missas indicit, id est, tres Lectiones, & modum quo fieri debent; *Ab una Missa*, inquit, id est, ad unam *Missam*, *legat Frater folia tria, & orate; Legat alia tria, & levet se*. Qua sanctione tria præcipiuntur; ut Lector sedens legat; ut pro singulis Lectionibus tria folia legantur; ut in fine uniuscujusque Lectionis orent Monachi, id est, meditationi aliquantisper vacent, donec is qui Synaxi præest, jubeat Lectionem iterum fieri.

Regula S. Aureliani.

Sanctus Aurelianus Arelatensis Episcopus Monachis constitutis in Monasterio, quod Regis Childeberti munificentia Arelate construxerat, Regulam dedit, quam cum aliis edidit *Lucas Holstenius*, in Codice Regularum. Publicavit & alteram ejusdem *Sancti Aureliani*, Virginibus inscriptam. Utramque describit *Pater le Cointe in Annalibus Ecclesiasticis Francorum*, ad annum 548. & Notis illustrat quædam Capitula quæ vel discrepant a Sancto Cæsario, vel ab eo penitus omittuntur. Probationem Novitiorum per annum non postulat, sed venientibus ad conversionem, Regulam in salutatorio legi, & si professi fuerint se omnia impleturos, recipi jubet: Receptos vero nusquam de Monasterio egredi, sed in eo ad mortem usque manere. Vestimenta vero Religiosa non accipere, nisi de omni facultate sua chartas donationis, aut venditionis, cui voluerint, faciant; & quod secum exhibuerint, totum in potestatem tradant Abbatis. Capillos etiam in testimonium suscepti Monachatus tonderi, & partem in Confessionem mitti, id est, in thecam, seu tabernaculum, in quo Sancti alicujus reliquiæ collocatæ sunt, ut Deo Sanctisque consecretur. Laicos cujuscumque conditionis, in Basilicam, vel Monasterium ingredi vetat; sed in salutatorio colloqui jubet: ad quod nullas mulieres, vel sæculares, vel Religiosas; etiam matrem Monachi, vel Abbatis vult admitti. In ipso vero salutatorio cum externis colloqui vetat, nisi præsente Abbate, vel Præposito, vel quocumque alio Seniore, cui jusserit Abbas, & numquam altiori voce loqui permittit. Claves cellarii, canavæ, postici, Oratorii, probatis personis credi statuit, quæ ex altari, vel libro Evangeliorum eas accipiant, scientes se Deo reddituras rationem de Ministerio sibi credito. Vestimenta altenus coloris non induenda, nisi lactini aut nigri nativi. Nec lectualia sæcularia & varii coloris in usu habenda. Nec Pallas altarium sive ornamenta holoserica, & auro, vel gemmis ornata, comparanda esse; oblata autem a Fidelibus, ut visum fuerit Abbati, vendenda, & pretium in eos usus convertendum, quos necessitas exegerit. Secretioria colloquia prohibet, vespertinis, præcipue & nocturnis horis. In correctione culparum, legitimam disciplinam non esse excedendam decernit; id est, triginta novem ictus: Cui disciplinæ, ut nimis severæ, Moniales non subjicit. Quod superest pecuniæ, vestium, frumenti, &c. Pauperibus, peregrinis, aut captivis, dispensandum per manus Provisoris, aut cujuslibet fidelis personæ. Divini Officii Ordinem, pro diversitate temporis, præscribit prolixe & accurate.

Hanc vero victus rationem instituit. Carnes numquam comedendas, nisi ab infirmis. Immo nec pisces, nisi in certis festivitatibus, aut quando Abbas Congregationi indulgere voluerit. Numquam extra mensam communem aliquid cibi, potusve gustandum, exceptis infirmis, senibus, & pueris. Ferculorum numerum eumdem statuit, quem Sanctus Cæsarius; quem tamen nonnumquam augeri concedit in festivitatibus, & cum voluerit Abbas, & aliqua etiam dulciamina subministrari. Circa numerum potionum, a Sancto Cæsario non discrepat, nisi pro diebus æstivis, quibus propinari vult Monachis, cum jejunant, vasculum vini, cum tribus caldellis, id est, cum tribus vasculis cervisiæ, aut zithi: diebus quibus non jejunant, tres caldellos concedit, cum in prandio, tum in cœna; vinum vero subtrahit. Jejunia mensibus Septembri & Octobri, indicit feriis secunda, quarta & sexta. A Kalendis Novembris, usque ad Nativitatem Domini, quotidie, exceptis diebus Dominicis, & Sabbatis. Ab Epiphania usque ad Quadragesimam, quotidie, Sabbato, Dominica, & majoribus festivitatibus exceptis. Post Pentecostem vero usque ad Kalendas Septembris, totam jejuniorum rationem arbitrio Abbatis permittit.

Regula S. Ferreoli.

S. Ferreolus Ucecienfis Episcopus Monasterium instituit, quod suo de nomine *Ferriolacense* nuncupavit; cujus Monachis regulam scripsit, quam *Lucretii* Diensis Episcopi, qui magna in existimatione erat in Ecclesia Gallicana, permisit censuræ, anno circiter 558. Eam edidit *Holstenius*, in Codice Regularum. Pleraque illius Capitula consona sunt statutis *S. Cæsarii*; hæc vero singularia.

Fratres suscipiendos, in vicina Monasterio cellula, per annum probari statuit, aut saltem per sex menses integros. Vetat Monachos alterius Monasterii suscipi, ne inter Abbates & Monasteria lites inde nascantur. Proprietatem imprimis cavendam sancit, utque Monachus id tantum judicet proprium, quod cum Fratribus possederit indivisum. Nullum vult ad Monasterium admitti, qui literas ignoret, & qui totum Psalterium memoriter non teneat. Ne quidem eos qui de Congregatione ad pascenda pecora mittuntur, immunes esse vult a recitatione Psalmorum. Ex quo colligitur Monachos jam tunc ad Officium etiam privatim persolvendum, adstrictos fuisse. Jubet autem singulis hebdomadis Psalterium integrum ordine recitari. Divinum Officium, seu nocturnum, seu diurnum, diebus privatis secretius, in Oratorio scilicet interiori; diebus festivis, publice in Ecclesia celebrari. Frequentem lectionem Sacrarum Scripturarum præcipit, quam ne una quidem die Monachus prætermittat, sive intra Monasterium, sive foris aliquid operis faciat: ut cum cessaverit manus ab opere, colatur animus lectione. Tempus autem lectionis designat quovis die, usque ad horam tertiam, nisi ægri fuerint, aut fructuum colligendorum tempore jubeantur matutinis horis aliquid operis ac laboris exercere. Lineis ad carnem uti prohibet Monachos, quantumvis delicatos; & vestimentis fragrantibus, & nimium nitidis, coloris albi, aut nimis rufi, quibus species corporis commendatur; calceamentis cultioribus, & multis corrigiis constrictis, nec sollicantibus. Injungit ut quotidie aliquid operis faciant, nisi morbo detineantur, utque ii, qui propter imbecillitatem virium, agriculturam, aut aliud opus difficile nequeunt exercere, legant, scribant, texant retia, aut quid simile faciant, quod tenui conatu suscipi adimplerique possit: alioqui fame castigentur. Excipitur Abbas, qui lectioni magis vacare debet, ut alios doceat. Ante horam tertiam comedere Monachos prohibet, diebus quibus non jejunant: aut fructus hærentes arbori, sive in terram collapsos attingere: alioqui vitium gulæ jejunio castigare cogantur, nec ad mensam communem admittantur, donec omnium fratrum remissione veniam consecuti fuerint.

Regula S. Columbani.

S. Columbanus Luxoviense * monasterium condidit anno 590. cum hactenus in loco, cui nomen *Anagrates*, in Vosago monte cum sociis degisset. Regulam singularem discipulis suis dedit, quæ extat apud *Holstenium*, in Codice Regularum. Quo longiores sunt noctes, vigilias & numerum psalmorum auget. Per hyemem in noctibus Dominicæ & Sabbati ad vigilias, & laudes matutinas, *sub uno cursu*, idest, nullo interjecto temporis interstitio, psalmos septuaginta quinque recitari decernit: cæteris diebus, media nocte duodecim psalmos deinde viginti quatuor ad matutinum, sive ad laudes. Paupertatem imprimis præcipit, quæ prima est monachorum perfectio, atque quod *monachos habere superflua non solum damnabile est, sed etiam velle*. Cibum vilem & vespertinum esse jubet, olera, legumina, farinam aquæ mixtam, cum parvo paximatio, ne venter oneretur, & mens suffocetur. Vocatur autem cibus vespertinus, qui non solum vespere sumitur, sed etiam hora nona, cum sol incipit vergere ad vesperum. Etenim monachi *S. Columbani* feria quarta & sexta jejunium solvebant hora nona, ut constat ex ejus pœnitentiali, quod regulæ adjunctum est, & severissimam fuisse ipsius disciplinam ostendit. De mortificatione præclara tradit præcepta, In eoque positam esse docet, ut monachus non faciat quod vult, comedat quod jubetur, operis sui pensum persolvat, subjiciatur cui non vult,

* Luxueil.

vult, lassus ad stratum veniat, ambulans dormitet, necdum expleto somno surgere compellatur, passus injuriam taceat, &c. Regulam & *Pœnitentiale* Sancti Columbani inseruit suis Annalibus Ecclesiasticis Francorum *P. le Cointe*, ad annum 590. & in locis obscuris, quæ sane multa sunt, explicandis multum laboravit.

* Solminiac.

Non solum *Luxoviense & Solemniacense* * sed plurima alia Galliæ monasteria, utriusque sexus, sub *S. Columbani* regula militabant, ut testantur *Jonas in vita S. Eustasii Luxoviensis Abbatis, cap. 6. & S. Audoenus, in vita S. Eligii, Tom. V. Spicilegii*. Una cum S. Benedicti regula passim servabatur. S. Nivardus Archiepiscopus Remensis Altivillarense monasterium Berchario Abbati & monachis ipsius fundavit, sub regula Patrum S. Benedicti & S. Columbani teste *Flodoardo lib. 2. Historiæ, cap. 7. Berthoendus* Catalaunensis Episcopus privilegium concessit *Dervensi* monasterio, itemque monasterio puellarum in villa *Pellemonstier*, duabus circiter a *Dervensi* leucis distante; ex quo constat in illis utramque Regulam Sancti Columbani, & S. Benedicti viguisse. *Secundum regulam*, inquit *S. Benedicti, vel Domni Columbani, ab eorum Abbate, vel Abbatissa corrigantur.* D. Lucas Dacherius monachus Benedictinus, plurima fundationum & privilegiorum exempla protulit, *In Notis ad Lanfrancum* pag. 366. ex quibus compertum est, duas illas regulas sæpe conjunctim observatas fuisse.

Adversus S. Columbani regulam *Agrestinus* Luxoviensis monachus, *Theodorici* quondam Regis Notarius, cum obtrectaret, eamque carperet velut superstitiosam, favente *Apellino* Genavensi Episcopo, consanguineo suo, Synodus Clotarii Junioris jussu *Matiscone* celebrata est anno 623. *Agrestinus* superbus monachus tria objecit adversus sanctam Regulam, quæ in ea superflua & canonicæ institutioni contraria viderentur. Primum, quod toties cochlear cruce signarent, quoties ori admovebant. Secundum, quod in ingressu & egressu cujuslibet domus benedictionem postularent. Tertium, quod S. Columbanus a cæterorum Ecclesiasticorum more descivisset, in sacris missarum solemniis collectas sive Orationes multiplicans. Ineptas illas objectiones cum *Eustasius* Luxoviensis Abbas confutasset, confudissetque *Agrestinum*, Sancti Columbani Regula a Synodo approbata est. Hæc refert *Jonas* monachus, in Vita ejusdem *Sancti Eustasii*.

S. Donatus Vesontionensis Episcopus, cum ex ordine monachorum S. Columbani ad Episcoparum assumptus esset, monasterium sub ejus Regula construxit quod *Palatium* vocabatur. Idem monasterio puellarum quod mater ejus fundaverat, Regulam scripsit ex SS. Augustini, Cæsarii, Columbani, & Benedicti regulis maximam partem desloratam. Ipsam edidit *Holstenius*, in Codice Regularum, p. 115.

Regula S. S. Benedicti.

* L. 2. Dial. c. 36.

S. Benedicti Regula primum in Italia Vitam monasticam informavit ac propagavit; deinde in Galliam a S. Mauro ejus discipulo illata est, quam S. Gregorius Magnus *discretione præcipuam* * vocat. Instrumenta bonorum operum septuaginta duo recenset ex utroque Testamento collecta; duodecim vero gradus humilitatis, quorum priores septem ad interiorem hominem; quinque posteriores ad exteriorem pertinent. A Kalendis Novembris usque ad Pascha, monachos ad vigilias surgere hora noctis octava jubet, postquam per sex horas & aliquanto amplius quieverint. Interstitium autem, quod a fine vigiliarum usque ad matutinos, id est, usque ad laudes intercedit, a Fratribus, qui Psalterii & lectionum ignari sunt, in earumdem rerum meditatione seu lectione insumi præcipit, ut Psalmos expedite legere, atque etiam interpretari discant. Æstatis vero tempore Vigilias & Laudes dici vult, parvo tantum interjecto intervallo, ob noctium brevitatem. Psalterium integrum singulis hebdomadis in Officiis divinis cani sancit. A Monachis, qui longe ab Oratorio laborant, aut in via sunt, opus Dei agi jubet, id est, horas canonicas persolvi, *horis constitutis*. Orationem brevem & puram esse statuit: Privatam ex affectu inspirationis divinæ gratiæ aliquando protrahi permittens, nunquam vero publicam. Facto namque signo a Priore, monachum quemlibet vult cum Sodalibus surgere, ne congregationem ac Synaxim interturbet: Proprietatis vitium radicitus amputat, neque codices, neque tabulas, neque graphium, nec ullam omnino rem illis propriam esse debere asserens, quibus nec corpora sua, nec voluntates licet habere in propria potestate. Carnium esum solis permittit infirmis. Senibus, & adolescentioribus indulget, ac erga eos districtionem Regulæ in alimentis non esse servandam decernit; sed concedit ipsis ut præveniant horas canonicas prandii, id est, Sextam, aut Nonam, cibumque citius & frequentius accipiant. Ciborum quovis die mensuram statuit, libram panis propensam, id est, quæ inclinata præponderet, ex qua, si dies jejunii non sit, tertia pars a Cellerario servetur, reddenda cœnaturis. De libræ pondere, difficultas versatur inter PP. Benedictinos, & quosdam alios Viros Eruditos. *Domnus Jacobus du Breul*, Benedictinus, triplicem libram distinguit, Romanam, Mercatoriam, & Benedictinam. Primam, dicit esse duodecim unciarum, alteram sexdecim, tertiam triginta-trium & semis, quia textum Regulæ sic in suo Declaratorio interpretati sunt Monachi Cassinenses. *Cum pondus libræ, ut habuimus a Monasterio Cassinensi, sit unciarum triginta trium & semis, ut vix tantum panis die una manducare possit unus frater, volumus consuetudinem nostram servari, ut scilicet apponatur panis quantum satis est.* Præterea *Burdigalæ* in Monasterio *Sanctæ Crucis O. B.* servatur libra ex ære Cyprio, cum hac inscriptione, *Mensura panis S. Crucis Burdegalensis*, cujus pondus est unciarum octo & viginti. Alii probabilius asserunt S. Benedictum, cum Italus esset, eam libram intellexisse, cujus tunc usus in Italia erat, & unciis duodecim constabat. Hujus sententiæ validum munimentum occurrere ajunt apud *Cassianum*, Collatione secunda, cap. 19. ubi *Moyses Abbas a Germano* de continentiæ refectionisque mensura interrogatus, optimum cibi quotidiani modum dicit esse duo paximatia, seu duos parvulos panes, qui pondus unius libræ vix habeant. Panes autem hujusmodi, qui Paxamates a Palladio vocantur, Cassiano quem in multis ducem secutus est S. Benedictus, Paximatia, singuli sunt unciarum sex, in *Historia Lausiaca*, cap. 28. quod *De vita S. Pauli* inscribitur. Addit S. Benedictus, mensuram panis augeri posse ad arbitrium Abbatis, si Monacho gravior labor incubuerit: & præter quotidianam illam panis mensuram, duo concedit pulmentaria cocta. Mensuram vero potus statuit *Heminam*, de qua non levis est apud Eruditos controversia. Quidam ex S. Isidoro, *lib 6. Originum, capp. 24. & 25.* colligere sibi videntur Heminam adæquare libram unciis constantem duodecim. Domnus *Petrus du Mas* Congregationis *Casalis-Benedicti* * religiosissimus Reformator, Heminam addito quadrante majorem constituit, & quasi tertiam partem esse vult Quartæ vini Parisiensis. *Domnus du Breul* heminam vini fecit unciarum viginti quinque & duabus Cheopinis Parisiensibus constantem. Ejus sententiæ favent Statuta Congregationis *Sanctæ Justinæ*, quæ ad cap. 40. Regulæ Benedictinæ sic habet: *Hemina vini est multo plus quam necessitati unius Monachi sufficiat. Ideo de vino damus unicuique quantum sufficiat. Ita tamen ut juxta Regulam, ebrietas & satietas non subrepat.* Domnus *Hugo Medardus* Heminam septem dumtaxat unciis & dimidia constare colligit ex *S. Isidoro*, loco citato, quia hemina sex habet Cyathos, & Cyathus decem Dragmis constat: Hemina itaque sexaginta Dragmis componitur; Dragma autem pars octava est Unciæ: in Hemina igitur sunt Unciæ dumtaxat septem cum dimidia. Alii duodecim Uncias mensuræ continere Heminam volunt, quæ octo tantum unciis ponderis æquivalent: Quod ex *Galeno*, *Agricola*, & aliis Autboribus, qui recentes mensuras cum veteribus compararunt, evidentissime probant. Igitur Hemina secundum illos est dimidium Sextarii Parisiensis. Certe verisimilius est Heminam S. Benedictum intellexisse minimam mensuram: Siquidem præmittit vinum non esse omnino Monachorum, si veterum Patrum exempla sequi velint: unde usum vini ex indulgentia tantum concedit. Præterea annuit, ut si loci necessitas, aut labor, aut ardor æstatis expostulet, Abbas vini mensuram augeat.

Libra panis Benedictina.

Hemina Benedictina.

* Chezal Benoist.

Tempus refectionis hoc modo statuit S. Benedictus:

ut a Paschate ad Pentecostem, ad Sextam reficiant Fratres, & sero cœnent. A Pentecoste, tota æstate, quarta & sexta feria jejunent usque ad Nonam; nisi labores agrorum, aut æstatis intemperies prohibeant: cujus rei judicium vult esse penes Abbatem. Ab Idibus Septembris usque ad Caput Quadragesimæ ad Nonam refectionem differendam decernit. Toto vero Quadragesimæ tempore jejunium solvi prohibet ante Vesperam: quod tamen ita jubet observari, ut lumine lucernæ non indigeant reficientes. Silentium, nocturnis præsertim horis, maxime commendat, quocumque tempore: Utque post Vesperam congregatis Fratribus, legat unus Collationes, vel vitas Patrum, aut aliud quod ædificet audientes, non Heptatheucum, quod septem libros, nempe Geneseos, Exodi, Levitici, Numerorum, Deuteronomii, Josue, & Judicum complectitur; Nec etiam Libros Regum, in quibus quædam describuntur Historiæ, quæ Cœnobitis imperfectis obscœnas imaginationes secundum quietem offerre possint, maxime si sero legantur. Opus manuum quotidianum injungit S. Benedictus & quotidianam item lectionem: Utque in Capite Quadragesimæ accipiant omnes singulos Codices de Bibliotheca, quos per ordinem ex integro legant. Indumenta secundum regionum temperiem, & qualia in Provinciis inveniri possunt, Monachis dari decernit, de colore aut grossitie vel tenuitate panni non admodum curans.

Neophytum per duos menses vult prius probari in cella Novitiorum: Tum legi ipsi Regulam, & ejus perseverantiam tentari. Postea probari per sex alios menses, & iterum ipsi legi Regulam, cujus observantiam si promiserit, suscipiendum in Congregationem. Suscipiendum autem in Oratorio coram omnibus, promittere stabilitatem & conversionem morum, deque ista promissione facere petitionem, id est, Scripturam obligatoriam, ad nomen Sanctorum quorum reliquiæ ibi sunt, & Abbatis præsentis; eique subscribere, & reponere super altare. Res autem, si quas habet, aut eroget prius pauperibus, aut solemni donatione conferat Monasterio, nihil sibi reservans. Posthæc Religiosis vestibus induatur, & congregationi societur. Abbatem eum constitui præcepit, quem sibi omnis concors Congregatio, sive etiam pars quamvis parva Congregationis, saniori consilio elegerit. Vitæ autem merito & sapientiæ doctrina eligi, qui ordinandus est, etiamsi ultimus fuerit in ordine congregationis. Quod si omnis Congregatio vitiis suis consentientem personam elegerit, & vitia ipsa in notitiam Episcopi pervenerint, vel abbatum, aut Christianorum vicinorum, optat ut pravorum consensum vires obtinere prohibeant, & domui Dei dignum constituant Dispensatorem.

Monastica Disciplina in Hispaniis.

Monasticam disciplinam in Hispanias intulit *Donatus* Monachus, Gregorio Turonensi æqualis, qui adjunctis LXX. sociis ex Africa venit in Hispaniam. Hic Religiosam vivendi rationem certis legibus institutisque temperatam invexit primus in Hispaniam, ut *S. Hildefonsus* scribit. Monachi enim quorum in Actis Conciliorum Hispaniæ ante hæc tempora mentio extat, aut nulla votorum Religione constricti errant, aut per silvas dissipati, vitam degebant solitariam [inquit *Mariana lib. 5. Historiæ Hispaniæ, cap. XI.*] Deinde *S. Isidorus Hispalensis* Regulam Hispaniensibus Monasteriis tradidit ex Regulis priorum Patrum defloratam. In ea statuit Monasteria procul ab urbibus esse debere, ne ex earum vicinia labem aliquam contrahant Monachi. Eligendum Abbatem qui juventute sua senectutem tetigerit. Monachos nihil sibi proprium vendicare. Neophytos in cella hospitum tribus mensibus probandos, nec recipiendos prius quam omnia sua aut indigentibus dividant, aut Monasterio conferant. Monachos inter orationem, lectionem, & laborem manuum omne tempus suum partiri debere. Sic autem operari, ut non solum vitæ suæ necessaria propriis manibus exhibeant, sed etiam indigentiam aliorum propriis laboribus reficiant. Statuit ut operantes meditentur, aut psallant: si enim sæculares opifices inter ipsos labores amatoria turpia cantare non desinunt; quanto magis servi Christi Psalmis & Hymnis Deum laudare debent, etiam cum manibus operantur? Sacrarum Vigiliarum, diurnorumque Officiorum præscribit ordinem quibus si sanus defuerit Monachus, Communione privatur. Collationes sive capitula, tribus in hebdomada vicibus indicit in quibus Abbas subditos doceat. Habendas autem Collationes hujusmodi vel pro corrigendis vitiis instruendisque moribus vel pro reliquis causis, ad utilitatem Cœnobii pertinentibus. Si autem desint hujusmodi causæ, pro consuetudine disciplinæ esse faciendas; in iisque Regularia præcepta Patrum esse recensenda. Gentilium, vel Hæreticorum libros legere Monachos vetat; quia melius est eorum perniciosa dogmata ignorare, quam per experientiam in aliquem laqueum erroris incurrere. In uno Refectorio vesci, in mensa silere, & sacram lectionem audire jubet. Eum qui tardius ad mensam venerit jejunum ad suum opus, vel cubile redire statuit. Æqualia vult esse omnium fercula. Viles per omnem hebdomadam olerum cibos, & pallentia legumina apponi: Diebus festis addi aliqua levissimarum carnium alimenta. Qui a carnibus, aut vino abstinere volunt non esse prohibendos. Furtivam comestionem & extraordinariam mensam prohibet sub pœna excommunicationis. Laicos mensis Monachorum interesse vetat. Tria pulmenta concedit, olerum, & leguminum, ac pomorum. Terna etiam pocula seu ternas sorbitiones. Per Quadragesimam totam ab oleo & vino Fratres abstinere jubet. A Pentecoste usque ad Autumnale Æquinoctium jejunia tribus in hebdomada diebus definit propter calores æstivos. Ab Octavo Kalendas Octobris, ad Natale Domini; & a crastino Circumcisionis usque ad Pascha jejunium statuit quotidianum. Senes, & adolescentiores a quotidianis jejuniis dispensat. Dominicos dies & ferias incurrentes a Paschate usque ad Pentecostem, diem Epiphaniæ & dies quibus Neophyti ad Monasticam Professionem recipiuntur, nec non dies quibus Fratres ex aliis Monasteriis visitandi gratia occurrunt, vacare jejunio declarat. Quibus tamen diebus prohibendos non esse monet qui jejunare voluerint, exceptis diebus Dominicis. Cultum vestium, id est, molles pretiosasque vestes, Monachis prohibet S. Isidorus, quas tamen nec viles nimis esse vult, ne vilitas aut mœrorem, aut vanam gloriam pariat. Lineis ipsos uti etiam prohibet, comam nutrire, speciosam, vel variam supellectilem habere, duos in uno lecto simul jacere, noctu colloqui, separatam a Congregatione cellulam habere: A qua tamen lege senes, & infirmi excipiuntur, quibus id Monasterii Pater concesserit. Qui nocturna illusione aliquid humani passus fuerit, cum id indicare jubet Patri Monasterii, & secreto Pœnitentiam agere & illa die stare in Sacrario tempore divini Officii, nec Ecclesiam ingredi, donec sit lotus, & aquis, & lachrymis. Pro culparum leviorum, graviorumque differentia, varios correctionis modos decernit: Statuitque quamvis graviorum vitiorum voragine sit quisquam immersus, non esse tamen e Monasterio projiciendum, sed juxta qualitatem culpæ coercendum, ne forte qui poterat per diuturnam Pœnitentiam emendari, dum projicitur, ore diaboli devoretur. Juniores non esse excommunicatione plectendos, sed congruis affligendos plagis ut quos ætatis infirmitas a culpa non revocat, flagelli disciplina compescat.

Jubet omnes Fratres die Pentecostes palam coram Deo profiteri, se nihil peculiare habere, aut habituros esse. Omnem pecuniam, quæ in Monasterium infertur, tres in partes dividi præcipit: Quarum una pro infirmis & senibus sublevandis servetur, & ad aliquid coemendum ad victum Fratrum, unde festivis diebus paulo cultius vivant: Alia seponatur pro egenis: tertia pro vestimentis Fratrum, & puerorum, vel aliis rebus Monasterio necessariis comparandis. Balnea Monachis solo nitoris, aut voluptatis studio non permittit, sed solum propter infirmitatem, & nocturnam immunditiam. Infirmorum curam, & hospitalitatem maxime commendat. Monachum, dum ad aliquod Monasterium visitandum mittitur quandio cum eis fuerit, ad quos destinatus est, ita vult ibi vivere, sicut reliquum cœtum Fratrum videt, propter scandalum & perturbationem infirmorum vitandum.

Postremum caput Isidorianæ Regulæ est de sepultura

tura & commendatione defunctorum. Statuit porro ut transeuntibus ex hac luce Fratribus, antequam sepeliantur, pro dimittendis eorum peccatis Sacrificium Domino offeratur. Corpora Fratrum uno sepelienda esse loco. Pro spiritibus defunctorum altera die post Pentecostem Sacrificium Domino offerri; ut beatæ vitæ participes facti purgatiores corpora sua in die Resurrectionis accipiant.

S. Leander frater Isidori, *de Institutione Virginum* ad *Florentinam* sororem librum scripsit, qui sacrarum Virginum Regula merito nuncupatur. Editus est ab *Holstenio*, in Codice Regularum, p. 3.

Regula S. Fructuosi. *S. Fructuosus* Complutensis Abbas, Dumiensis postea Episcopus, ad Bracarensem Episcopatum Decreto Concilii Toletani X. translatus anno sexcentesimo quinquagesimo-sexto, Monasticum Institutum in Hispaniis propagavit. Ejus duplex extat Regula. Prior XXIII. altera XX. dumtaxat constans capitibus. Utraque edita est ad *Holstenio*, in Codice Regularum. Regulam S. Fructuosi laudant *Egbertus* Eboracensis Episcopus, *in Excerptis Canonum*, *S. Benedictus Anianensis Abbas*, *in Concordia Regularum*, & *Smaragdus*. Circa divinum Officium, statuit ut Monachi ante mediam noctem surgentes, Psalmos duodecim per choros recitent. Post paululum pausantes, mediæ noctis persolvant Officium: in quo Responsoria quatuor ternorum Psalmorum divisione concinnantur. Post mediam noctem, si hyemis tempus est, sedentibus cunctis, unum in medio legere decernit, & ab Abbate, vel Præposito disserente, quod legitur, simplicioribus explicandum. Sacram lectionem eodem ritu æstivo tempore post Vesperas faciendam. Duodecim rursus Psalmis cantatis, adeunda cubilia: ut post modicam quietem gallicinio jam sonante, recitatis tribus Psalmis cum laude & benedictione sua, Matutinum celebrent Sacrificium. Matutinis Laudibus persolutis, ad consuetæ meditationis locum pergendum, ubi Psalmis tribus recitatis, & oratione ex integro finita, meditentur usque ad ortum Solis. Meditatio sumitur pro exercitatione in recitatione & cantu Psalmorum, non pro mentali oratione, cujus statæ non erant priscis Monachis horæ: quia Monachos in divinarum rerum contemplatione semper esse defixos debere, Patres censebant. Sabbatorum, & Dominicarum Nocturnis Officiis sex Missas, id est, sex Lectiones adjici jubet, totidemque Missis cum sex etiam Responsoriis Vigilias celebrari, id est, intervallum illud temporis transigi, quod ad Matutinas Laudes intercedit; ut Resurrectionis Dominicæ Solemnitas ampliori Officiorum Psalmodia magis honoretur. Idem in præcipuis Festivitatibus servandum. Ad Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperam privatas Orationes præmittendas, tres nimirum Psalmos a Monachis recitandos. Primam noctis horam sex orationibus celebrandam; ac deinde decem Psalmorum concentu consummandam in Ecclesia. Tum Fratres mutuo sibi vale dicere, ac mutuo condonare debita, iisque indulgeri, qui a cœtu fraterno fuerant ob negligentiam segregati. Deinde pergentes ad cubilia, atque in unum coeuntes ob perfectionem pacis, & reorum absolutionem, cantatis tribus Psalmis cum laude & benedictione, Symbolum Christianæ Fidei recitare, ut si quis noctu migret a corpore, commendatam jam fidem suam, & expiatam ab omni scandalo conscientiam proferat ante Deum. Præpositum singulorum lecta circuire, cum decubuerint, ne mussitationibus aut fabulis vacent, aut ridiculis studeant. Decanum, aut probatum Fratrem in secessu communi stare, donec dormiant singuli, eorum actibus invigilaturum. Præpositum nocta cæteris prius surgere, ut cum ejus benedictione signum moveatur, & cunctorum lectula, priusquam consurgant, strenue visitentur. Opus manuum statis horis præcipit, in silentio peragendum: ita tamen ut nemo peculiare opus exerceat, quasi sibi proprie vindicandum; aut cuilibet, cum voluerit, sua præsumptione distribuendum.

Circa cibos, carnium esum vetat, servato tamen moderamine pietatis erga ægrotos, & longiori itineri destinatos. *Si a Principe, vel Episcopo sperantur*, id est invitantur, *pro benedictione & obedientia degustare* carnes *non metuant, servantes apud se de reliquo continentiam consuetam. Si quis Monachus contra sanctionem Regulæ, usumque veterum, vesci carnibus præsumpserit, sex mensium spatio retrusioni & pœnitentiæ addicitur*. Solis oleribus & leguminibus, raro pisciculis vesci Monachos permittit. Vini potionem indulget, juxta providentiam Abbatis vel Præpositi sic temperandam, ut inter quatuor Fratres sextarius dividatur. In præcipuis Solemnitatibus tria pulmenta & totidem potiones concedit. Anticipari vetat communis refectionis horam. Silentium, & lectionem sacram ad mensam indicit, furtivas comestiones prohibet. Ad mensam tarde veniens, cibo privatur.

SS. Fratrum Justi & Pastoris Martyrum festivitas Compluti celebris die 6. Augusti. De jejuniis ita statuit. A Pentecoste usque ad decimum-octavum Kalendas octobris interdiana jejunia præcipit, præter unam Quadragesimam, quæ festivitatem SS. Justi & Pastoris præcedit: in qua usque ad Nonam quotidie jejunandum est, & a vino penitus abstinendum. Ab hinc usque ad Pascha, quotidianum jejunium præcipitur: Per Quadragesimam, abstinentia etiam ab oleo & vino.

Vestimenta Monachorum nec multa, nec superflua esse jubet: ac in una cella, sub manu unius Fratris servanda, qui petentibus congrua staturæ mutatoria tribuat. Nitorem cultumque vestium prohibet. Quidquid in vestimentis, calceamentis, vel lectariis Monachorum vetustum fuerit, dum nova percipiunt, totum pauperibus erogandum. Peculiaritatem aut in vestimentis, aut in utensilibus, aut quibuslibet rebus, etiam vilissimis, omni modo vitari mandat. Munus quodlibet, sive Epistolas, Monachum recipere vetat, absque licentia sui Senioris; aut quidquam suum asserere, dicendo; Codex meus, tabulæ meæ, &c. Hospitum, peregrinorum, infirmorum, curam vult geri singularem: hospitum lavandos pedes, & si ex itinere sunt confecti, oleo perungendos. Infirmos in una domo fovendos tam sedulo ministerio, ut nec propinquorum affectus, nec urbium delicias requirant. Duos in eodem lecto Monachos dormire prohibet: vel alterius manum tenere. Tantam esse vult obedientiam, ut in rebus etiam impossibilibus affectu demonstretur; tantam patientiam, ut nec odio violetur usquam, nec injuria, nec contumeliis amittatur: modestiam tantam, ut nec alium respicere, nec appellare quis audeat absque licentia sui Senioris.

Disciplinam erga delinquentes observandam præscribit. Mendaces, fures, percussores, perjuros, ebriosos: & eos qui citra licentiam Abbatis, vel Præpositi literas scripserint, vel receperint, post correptionem verbis tenus a Senioribus factam se non emendantes, acerrime flagellari statuit, trium mensium spatio a communione excludi, in cella recludi sub pœnitentiæ districtione, & singulis diebus hordeacei panis sex unciis, & aquæ mensura parvula sustentari. Quamlibet causam in conventu communi fratrum ventilari, ne forte dolo vel malitia Senioris innocens Junior opprimatur. Fratres ab Abbate, Præposito, & Decanis* regi sancit. Ter singulis hebdomadibus Collectam faciendam, sive Capitulum, in quo Regulæ Patrum legantur, Sermo ædificationis vel castigationis proferatur ad fratres, negligentiæ emendentur, excommunicati pœnitentes absolvantur, procacibus iterum irrogetur censura.

* Decanus; *Senior qui decem Monachis præest.*

Conversum de sæculo in Monasterium non suscipiendum decernit, nisi qui decem dierum spatio ad januam Cœnobii persistens, orationibus, jejuniis, patientiæ & humilitati operam dederit. Anno integro probandum, & in spiritalis Senioris tradendum disciplinam. In interiores Fratrum ædes non esse recipiendum, donec probationis tempus expleverit; sed in exteriori corte Monasterii cellulam ipsi designandam, ubi omnem exerceat obedientiam. Potestatem tamen facit Abbati contrahendi tempus probationis pro merito conversorum. Familiæ integræ, scilicet viri cum uxoribus, & filiis parvulis, in Monasteria recipiebantur, quæ sub S. Fructuosi Regula militabant, se omnium facultatum dominio abdicantes: ita tamen ut fœminæ seorsim a viris in propriis Monasteriis degerent. Vel unum nummum de Postulantium facultatibus in Monasterium inferri prohibet; sed jubet ut ipsi manu sua cuncta pauperibus erogent. Abbatem pro rebus temporalibus litigare vetat; sed *Si aliquis infestator Monasterii accesserit, & aliquid au-*

auferre conatus fuerit, & per vim tollere voluerit, uni de Laicis causam injungat, & ipsi fidelissimo Christiano, quem vita bona commendat, & fama mala non reprobat: qui & res Monasterii absque peccato judicet, & quærat; & si usus jurandi est, hoc faciat sine juramento & pœna: & non tantum pro rerum lucro, sed ut persecutorem humilem & mansuetum ad veniam postulandam reducat. Quod si persecutor in sua perseveraverit contumacia, & plus lucra dilexerit, quam animam, statim causator cum eo contendere dimittat.

Priorem Regulam Complutensi dumtaxat Monasterio, quod propriis sumptibus ædificavit, ac dotavit, scripsisse videtur *S. Fructuosus*: alteram instar supplementi adjecisse,* pro Monasteriis præsertim deinceps construendis in Villis. Id patet ex Cap. 9. *Qui greges Monasterii accipiunt alendos, tantam solicitudinem super eos gerere debent; ut nulli damnum in frugibus inferant. & tanta vigilantia astutiaque solicitentur, ne a bestiis devorentur: ut fragosa & abrupta montium, & inaccessibilia vallium prohibeantur, ne ad præcipitium defluant, &c.*

Regula Magistri. Ad septimum sæculum refertur Regula *Magistri*, sic vocata, quod Dominus per Vitæ Religiosæ Magistrum Discipulum interrogantem instituat in Monastica Disciplina. Hanc laudant *Sanctus Benedictus* Anianensis Abbas in *Concordia Regularum*, & *Smaragdus* in Commentariis ad Regulam Sancti Benedicti. Constat 95. Capitibus. Edita est ab *Holstenio* in Codice Regularum. Secundum Regulam *Magistri*, debet Vitæ Monasticæ candidatus, antequam in Monasterium suscipiatur, res omnes suas vendere, & pauperibus erogare, nisi aliquid ex iis Monasterio tradere voluerit. Quod tamen ipsi liberum relinquere debet Abbas, ne introeuntium res desiderare potius judicetur, quam animas. Qui vero se cum rebus suis Monasterio tradere voluerit, promittens stabilitatem, simul breve rerum suarum Deo & Oratorio Monasterii per donationem offerat, subscribentibus Religiosis testibus, Episcopo, Presbytero, Diacono, vel ipsius territorii Clero: Id in ipsa cautione exprimens; quod si aliquando e Monasterio discedere voluerit, sine rebus suis de Monasterio, vel sine indulgentia peccatorum a Deo discedat. Si nihil se habere asseruerit, dato perseverantiæ fidejussore, sub cautione pœnæ interposita, recipitur. Si ignotus fuerit, sola poscitur ab eo sacramenti fides. Dantur induciæ duorum mensium suscipiendis, ut mores monasterii probent, & a monasterio ipsi probentur: Quo tempore degent sub cura fratrum qui peregrinos custodiunt. Non esse tondendos, nec Religiosis induendos vestibus, nisi post annum probationis, Regula statuit. Monachum, apud quem aliquid peculiare inventum fuerit, grandi & diuturna excommunicatione plectendum. Etiam ab itinerantibus *Opus Dei perfici*, id est, Officium divinum persolvi debere. Officium Nocturnum, pro noctium brevitate, aut prolixitate brevius aut prolixius est. Hyeme, ante gallicinium Nocturni complentur: æstate post gallicinium inchoantur, & cum Matutinis Laudibus conjunguntur. Opus manuum injungit monachis magistri Regula. Prædia tamen monasterii locari mavult, ac annuas pensiones ex iis suscipi, quam a fratribus coli, ut de sola anima cogitent, & ne propter gravem laborem jejunandi consuetudinem amittant. Ad laborem itaque in monasterio, artes solas cum horto sufficere statuit. Refectionis horam, quovis tempore, Nonam assignat, exceptis Dominica & Quinta feria: Rationem reddens quod antiqua consuetudo prandia ignoraret: Hinc alimenta quæ operariis & militibus erogabantur, annonam fuisse nuncupata observat. Ideo refectionem reliquo anni tempore ad Nonam differri, ut sit quod addatur in Quadragesima, differendo usque ad Vesperam, id est, post *Lucernarium*. A Sexagesima protrahi jubet jejunium usque ad Vesperam, quarta & sexta feria, & sabbato; ut quod Dominicæ Quadragesimæ de quadraginta jejuniis subtrahunt, horum dierum jejunio restituatur. Infirmis jejunia remittuntur ex parte; ita ut ad Sextam comedant, cum cæteri Fratres ad Nonam; & ad Tertiam, cum reliqui ad Sextam: excipiuntur gravi morbo laborantes, quibus nulla statuitur hora. Infantibus etiam infra duodecimum annum constitutis citius parari cibos decernit. Ubi annum duodecimum attigerint, teneri ad formam Majorum. Itinerantes, a Paschate ad VIII. Kalendas Octobris a jejunio dispensantur quarta & sexta feria & Sabbato; deinceps usque ad Pascha, ipsos jejunium solvere his diebus vetat ante Vesperam. Cæteris diebus sexta hora prandere, & sero cœnare permittit, propter viæ laborem. Ad refectionem quotidianam tam Sextæ, quam Nonæ, cocta duo pulmenta concedit, & tertium quodcumque fuerit crudum, cum pomis: medium panem pensantem, libram viritim singulis diebus tribuit: singulis meros cunctis propinari jubet statim atque ad mensam sederint, & caldos præterea quaternos æstivo tempore. Ad cœnam vero tres potiones, cum non jejunatur. In Quadragesima, unum dumtaxat pulmentum coctum concedit, & panis hordeacei quadras * duas. Ab ipso die Quadragesimæ, ad trigesimum, duas potiones, scilicet unum merum, & unum caldum: a trigesima usque ad vigesimam, singulos meros: a vigesima usque ad Pascha, vinum omnibus soberabit. Ita sensim auget Quadragesimalem abstinentiam. Die tantum Dominica per Quadragesimam jejunium solvi permittit; ita tamen ut nec ipsis diebus Dominicis cœnent Monachi, sed unica refectione sint contenti. Quadragesimale jejunium in gratiam hospitum solvi prohibet: quod extra Quadragesimam permittit. Sacerdotes, si propter disciplinæ Regularis amorem in Monasteriis degere voluerint, solo nomine Patres Monasterii censeri statuit; & nihil aliud eis licere, quam Orationes colligere, complere, & signare; non vero sibi aliquid ordinationis, dominationis aut dispensationis vindicare; aut obtentu honoris Abbates utpote laicos, ab administratione Monasterii excludere. Ex quo perspicuum est, sexto & septimo sæculo Abbates omnes Presbyteros non fuisse; & Presbyteros vix in Monasteria nonnulla susceptos fuisse. Vetat ne Abbas Coadjutorem sibi assumat; permittit ut morti proximus designet Successorem, quem meliorem noverit: qui ab Episcopo confirmetur, & inauguretur. Si vero Abbas e vita subito migraverit, seligendum Abbatem Sanctissimum ab Episcopo & Clero, cui Monasterium per dies triginta commendetur; quibus in Monasterio degens, consideret diligenter quis observantia Regulari cæteris præstet. Tricesimo vero die, coram Episcopo vel Clero super Evangelia juret, se nullis promissionibus aut adulationibus redemptum fuisse: tum adstante omni Congregatione, subito ejus manum apprehendat, quem invenit omnibus meliorem in omni observantia mandatorum Dei, vel Regulæ constitutæ: & Episcopo sistat ordinandum. Cujas fuerit hujus Author Regulæ, non est omnino certum. Gallum fuisse Viri Eruditi conjiciunt. Quibus in Monasteriis servata fuerit, & quamdiu, haud exploratum est.

Caldus est vasculum potorium cervisiæ aut zythi: unde a mero, seu potione vini distinguitur.

Quadra *est quarta pars panis.*

Monastica professionis ætas. II. Circa Monasticæ Professionis ætatem varia fuit Ecclesiarum disciplina sexto & septimo sæculo. Trullana Synodus anno decimo ætatis pueros & puellas Vitam Religiosam vovere ac profiteri posse statuit, Canone 40. *Qui Monachicum jugum est subiturus*, inquit, *ne sit minor quam decem annorum natus; ejus quoque rei examinatione in Præsulis arbitrio sita, an augeri tempus conducibilius existimet, ad introductionem & constitutionem in Vita Monastica.* Quæ disciplina in Oriente viguit. *Sanctus Gregorius Magnus* pueros in Monasteriis Sancti Benedicti ad Professionem Monasticam susceptos testatur, *lib. 2. Dialogorum, c. 3. 11. 24. & 33.* Idem Pontifex, *Epistola 48. libri 1.* Pueros in Monasteriis Insularum ante octodecim annorum ætatem recipi vetuit, ob duritiem soli, & austeriorem disciplinam; aperte significans eos Romæ, & in aliis civitatibus ante illam ætatem Monachos fieri consuevisse, anno videlicet decimoquarto. *Quia autem*, inquit, *dura est in Insulis congregatio Monachorum, etiam pueros in eisdem Monasteriis ante decem & octo annorum tempora suscipi prohibemus. Vel si qui nunc sunt, tua eos experientia auferat, & in Romanam urbem transmittat. Hoc & in Palmaria, aliisque Insulis, te per omnia volumus custodire.* Sanctus Aurelianus pueros decimo, aut duodecimo ætatis anno ad Monasticam Professionem admisit, cap. 17. Regulæ suæ. *Minori ætate in mona-*

sterio

sterio non excipiantur, nisi ab annis decem, aut duodecim, qui & nutriri non egeant, & cavere noverint culpas. Inter Capitula Selecta Canonum Hibernensium, *Tom. IX. Spicilegii*, Caput XI. libri 43. ita statuit. *Sanctimoniales, quamlibet vita earum & mores probati sint, ante annum ætatis suæ duodecimum non velentur*. Ibidem inter Selecta Capitula Theodori Cantauriensis Archiepiscopi, 118. sic habet: *Puer quindecim annorum potest se Monachum facere, Puella sexdecim, vel septemdecim, quæ in potestate parentum est*. Ex Concilio Toletano X. *Canone* 6. perspicuum est eam in Hispaniensi Ecclesia viguisse disciplinam, ut pueri decimo ætatis suæ anno devovere se Monasterio possent, Vitamque Religiosam profiteri. *Parentibus sane*, inquit, *filios suos Religioni contradere non amplius quam usque ad decimum ætatis eorum annum, licentia poterit esse. Postea vero an cum voluntate parentum, an suæ devotionis sit solitarium votum, erit filiis licitum, Religionis assumere cultum*.

Pueri a Parentibus Monasteriis oblati, Vitæ Monasticæ jugum excutere non poterant.

III. Pueri ante pubertatis annos Vitæ Monasticæ poterant a parentibus devoveri, quorum votum exsolvere tenebantur, nec Religiosæ professionis jugum excutere poterant, ubi adultam ætatem attigissent. De hujusmodi puerorum oblatione a parentibus, deque ejus ritu, Sanctus Benedictus in sua Regula, cap. 59. sic decernit: *Si quis forte de Nobilibus offert filium suum Deo in monasterio, si ipse puer minori ætate est, parentes ejus faciant petitionem, quam supra diximus: & cum oblatione ipsam petitionem, & manum pueri involvant in palla altaris, & sic eum offerant*. Synodus Aurelianensis V. *Canone* 29. puellas, quæ propria voluntate Monasterium expetebant, ab aliis, quæ Deo a parentibus offerebantur, ita distinxit: *Quæcumque etiam puellæ, seu propria voluntate Monasterium expetunt, seu a parentibus offeruntur, annum in ipsa, qua intraverint, veste permaneant*. Eamdem adhibuit distinctionem Concilium Matisconense I. Canone 12. *Si qua puella*, inquit, *voluntarie, aut parentibus suis rogantibus Religionem professa, vel Benedictionem fuerit consecuta, & postea ad conjugium, aut illecebras sæculi transgredi præsumpserit, usque ad exitum cum ipso, qui se hujusmodi consortio miscuerit, communione privetur*. Concilium Toletanum IV. *Canone* 48. Monachos in duplici ponit differentia, quorum alios paterna devotio faceret, alios propria professio. *Monachum*, inquit, *aut paterna devotio, aut propria professio facias. Quidquid horum fuerit, alligatum tenebit: proinde his ad mundum revertendi intercludimus aditum & omnes ad sæculum interdicimus regressus*. Et Canone 55. *Non aliter & hi qui detonsi a parentibus fuerunt, aut sponte sua amissis parentibus seipsos Religioni devoverunt, & postea habitum sæcularem sumpserunt, hi a Sacerdote comprehensi, ad cultum Religionis, acta prius Pœnitentia revocentur*. Et Concilium Toletanum X. Canone 6. *Si in qualibet minori ætate*, inquit, *vel Religionis Tonsuram, vel Religioni debitam vestem, in utroque sexu, filiis unus, aut ambo parentes dederint; certe aut nolentibus, aut nescientibus sese susceptam, non mox visam in filiis abdicaverint, sed vel coram se, vel coram Ecclesia palamque in Conventu eosdem filios talia habere permiserint, ad sæcularem reverti habitum ipsis filiis quandoque non licebit; sed convicti quod Tonsuram, vel Religiosam vestem aliquando habuerint, mox ad Religionis cultum habitumque revocentur, & sub strenua districtione hujusmodi observantia inservire cogantur*. Tandem apud Bedam, *lib.* 3. *Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Anglorum, cap.* 24. legimus, Regem Osuvi filiam suam quæ vix primum ætatis annum excesserat perpetuæ Virginitatis & Monasticæ Vitæ professioni devovisse. *Vovit, si victor existeret, filiam suam Domino sacra virginitate dicandam offerre, simulque duodecim possessiones prædiorum ad construenda monasteria donare, &c. Pro collata victoria gratias referens dedit filiam suam Elfledam, quæ vixdum unius anni ætatem impleverat, perpetua ei virginitate consecrandam .... Intravit filia Deo dicanda monasterium*.

Monachi bonis omnibus abdicare se tenebantur.

IV. Monachi & Sanctimoniales patrimonio se abdicare tenebantur, donatione pauperibus aut Monasteriis facta: quidam cum vitam Religiosam profitebantur, alii postea, cum paternam hæreditatem colligebant. S. *Cæsarius* in Regula sua statuit, ut viduæ quæ post maritorum mortem monachæ fiunt: vel nuptæ, quæ ex licentia maritorum sese recipiunt in monasteria, chartas donationis, aut venditionis de facultatibus suis faciant, priusquam in monasterium admittantur: Virgines vero admittantur quidem cum veste laicali, quamvis hujusmodi chartas nondum confecerint; sed monastica non prius induantur, quam se bonis omnibus per donationem aut venditionem exuerint, si jam aliquibus fruuntur. Quæ enim paternam hæreditatem libere nondum possident, eas monasticam vitam profiteri posse decernit, ea conditione, ut statim ac paternam hæreditatem aut adierint, aut per legitimam ætatem adire potuerint, eam, cui voluerint, vel donent, vel vendant. *Quæ viduæ*, inquit, *aut maritis relictis, aut mutatis vestibus, ad monasterium venerint, non excipiantur, nisi antea de omnibus facultatulis suis, cui voluerint, chartas aut donationis, aut venditionis faciant; ita ut nihil suæ potestati, quod peculiariter aut ordinare, aut possidere videantur, reservent. Quam rem etiam & illæ, quæ Virgines convertuntur, si implere voluerint, non excipiantur; aut certe vestimenta Religiosa non permittantur accipere, donec se ab omnibus impedimentis mundi liberas fecerint. Illæ vero quæ adhuc vivis parentibus substantiam suam in potestate habere non possunt, aut adhuc minoris ætatis sunt, chartas tunc facere compellantur, quando res parentum in propria potestate habere potuerint*. Idem statuit in regula monachorum. Sanctus Donatus Vesontionensis Episcopus, idem præscribit in regula virginum, cap. VII. S. *Aurelianus* eamdem religiosis Viris legem imposuit, *cap.* 47. regulæ suæ. *Qui minoris ætatis sunt, aut vivis parentibus in monasterium ingrediuntur, chartas tunc facere compellantur, quando ætate probati fuerint, aut res parentum in potestate habuerint*. Pueris, quos parentes vitæ monasticæ sub S. Benedicti Regula offerebant, hæreditatis possidendæ spes omnis præscindebatur. Parentes enim aut promittere tenebantur sub jurejurando, se nullum umquam auxilium puero daturos ad hæreditatem, ejusve portionem occupandam, aut si nollent id juramento polliceri, Monasterio donationem ipsius hæreditatis faciebant, usufructuario sibi reservato. Bona enim quæ post eorum obitum ad ipsum puerum hæreditario jure perventura erant, ad alium quempiam non poterant pro arbitrio suo transferre; puerque non cadebat suo jure in hæreditatem obventuram, sed amittebat tantum liberam facultatem ea, postquam evenisset, utendi in proprium commodum. En verba Regulæ Benedictinæ cap. 59. *De rebus autem suis, aut in præsenti petitione promittant sub jurejurando, quia numquam per se, numquam per suffectam personam, nec quolibet modo ei aliquando aliquid dent, aut tribuant occasionem habendi. Vel certe si hoc facere noluerint: & aliquid offerre voluerint in eleemosynam monasterio pro mercede sua, faciant ex rebus quas dare volunt monasterio, donationem, reservato sibi, si ita voluerint, usufructuario. Atque ita omnia obstruantur, ut nulla suspicio remaneat puero, per quam deceptus perire possit*. Regula *Magistri*, *cap.* 91. jubet ut parentes, filiorum, qui vitæ monasticæ devoventur, hæreditatem, aut pauperibus totam erogent; aut in tres portiones dividant; quarum una pauperibus cedat, altera in monasterium inferatur, tertia eorum fratribus, vel parentibus ipsis relinquatur; vel tandem ipsos penitus exhæredent. *Quia portio ejus*, inquit, *adhuc in vestra est potestate, vos tangit de ea Dominicam vocem audire; ut pro filio vestro apud vos nihil remaneat in sæculo nisi Deus. Quod si gravis vobis hæc divina præceptio est, de portione ejus tres fiant partes æqualiter; una Abbatis manibus pauperibus erogetur, aliam vobis, vel fratribus derelinquat, tertiam vero partem viatici sui utilitate deferat secum, monasterii Sanctorum usibus profuturam. Quod si utraque vobis graves sunt voces, ut nec Deum audiatis, pauperibus erogando, & filii animam redimendo; nec nostrum consilium, partibus dividendo, & auferendo ab eo sæcularem substantiam, vel nudum & solum filium Deo largiti: Ita ut jurejurando per sancta Evangelia promittatis ei, ulterius eum de vestra patrimonii substantia nihil habere*.

An paternam hæreditatem adire possint?

In Oriente Monachi paternam hæreditatem adibant, ex

ex Decreto Justiniani, *Cod. l.* 1. *de Episcopis & Clericis*, *L.* 54. & 55. quarum hæc sunt verba: *Ut non liceat parentibus impedire, quo minus liberi eorum volentes, Monachi, aut Clerici fiant, aut eam ob solam causam exhæredare. Sed si ipsi testamentum condant, necesse habento, quadrantem illis relinquere*, id est, quartam partem bonorum. *Sin autem hoc non fecerint, locus sit ab intestato .... Quod si illi Monasteria, aut Ecclesias relinquant, atque mundani fiant, omne ipsorum jus ad Monasterium aut Ecclesiam pertinet.* Ab hoc jure excidebant Monachi Apostatæ, secundum Justiniani Leges. Sic enim Cod. L. 55. *Hujus Legis Beneficia eos volumus obtinere qui in Monasterio perseveraverint. Nam si ad sæcularem conversationem remeaverint, jubemus omnes eorum res ad jura ejusdem Monasterii, a quo recesserint, pertinere.* In Regno etiam Burgundionum non multum absimiles mores vigebant: ut ex eorum Legibus compertum est, *Tit. XVI.* quarum hæc sunt verba: *De his vero puellis, quæ se Deo devoverint, & in castitate permanserint, si una duos fratres habuerit, tertiam jubemus ut portionem de hereditate patris accipiat.... Similiter & si quatuor aut quinque fratres habuerit, portio ei debita reservetur. Si autem illa unum tantum habuerit fratrem, non medietatem, sed tertiam consequatur, ea scilicet conditione, ut post obitum illius quæ fœmina & Sanctimonialis est, quidquid in usufructu de paternis rebus perceperit, ad proximiores parentes pertineat, nihil illa exinde potestatem alienandi habitura, nisi forsitan quod ex matris bonis, id est, in vestibus*, seu reculis, *aut bonis mobilibus & supellectili, vel ornamentis, aut ex suo potuerit labore conquirere.*

Bona quæ hereditario jure sibi post Monasticam Professionem obtingebant, poterant Monachi condito testamento propinquis, amicis, pauperibus, vel Ecclesiis donare, ut colligitur ex S. Gregorii Epistolis 42. *lib.* 1. 22. *lib.* 9. 5. *lib.* 11. Sed eis qui rerum suarum erant Domini, antequam ingrederentur Monasterium, Justinianus condendi post Monasticam Professionem testamenti potestatem ademit *Novella* 76. eo quod emisso voto horum Domini amplius non existunt.

Monachi ad Clerum & ad Regimen Ecclesiarum assumpti.

V. Monachi sexto & septimo sæculo Presbyteros ex Congregatione sua habuerunt, & ad Sacerdotium regimenque Ecclesiarum assumebantur. Id ex Sancto Gregorio Magno constat *lib.* 5. *Epistola* 27. & 41. *lib.* 9. *Epistola* 13. & *lib.* 10. *Epistola* 39. & ex Joanne Diacono, *lib.* 3. de ejus Vita, *cap.* 7. scribente: *Si quando necessitas ordinandis Sacerdotes obrepsit, neque Cardinales Ecclesiæ suæ, neque Monachos Monasterii sui penitus excusavit, quo minus illis Ecclesiam regendam committeret, qui exemplis & verbis pariter illam ædificare melius potuissent.... Ex Monachis Monasterii sui Marinianum Ravennæ, Maximianum Syracusis, Sabinum Callipoli Præsules ordinavit. Sed & Augustinum penes Anglos a Galliarum Episcopis ordinari præcepit; per quem ad Episcopatum in eadem Gente Monachi ejusdem Patris diverso tempore provecti sunt, Mellitus, Justus, Laurentius, & Paulinus.* Apud Bedam, *lib.* 3. *Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Anglorum*, *cap.* 4. de Monasterio Sancti Columbani in quadam Insula Britanniæ majoris constituto legimus, quod *Habere solet ipsa Insula Rectorem semper Abbatem Presbyterum, cujus juri & omnis Provincia, & ipsi etiam Episcopi ordine inusitato debeant esse subjecti; juxta exemplum primi Doctoris illius, qui non Episcopus, sed Presbyter extitit & Monachus.* Denique ex Concilio Agathensi *Canone* 27. constat Monachos in Galliis interdum ad Sacros ordines promotos fuisse. Quod & multis aliis monumentis probari potest. Paucos tamen in ipsis Monasteriis inaugurari solitos Sacerdotes, colligitur ex Regula Sancti Benedicti, *cap. sexagesimo*, quo statuit ne Monasterium Sacerdotibus facile pateat. *Si quis*, inquit, *de ordine Sacerdotum in Monasterio se suscipi rogaverit, non quidem citius ei assentiatur. Tamen si omnino persisteris in hac supplicatione, sciat se omnem Regulæ disciplinam servaturum, nec aliquid ei relaxabitur. Concedatur tamen ei post Abbatem stare, & benedicere, & Missas tenere, si tamen jusserit ei Abbas; sin alias, nullatenus aliqua præsumat sciens se disciplinæ regulari subditum, & magis humilitatis exempla omnibus det. Et si forte Ordinationis aut alicujus rei causa fuerit in Monasterio, illum locum attendat, quando ingressus est Monasterium, non illum qui ei pro reverentia Sacerdotii concessus est.* Et cap. 62. *Si quis abbas sibi*, id est Ecclesiæ suæ, *Presbyterum, vel Diaconum ordinare petierit, de suo eligat, qui dignus sit Sacerdotio fungi. Ordinatus autem caveat elationem aut superbiam, nec quidquam præsumat, nisi quod ei ab Abbate præcipitur, sciens se multo magis disciplinæ regulari subditum, nec occasione Sacerdotii obliviscatur Regulæ obedientiam & disciplinam, sed magis in Deum proficiat.*

Immunitates Monasteriis concessæ.

VI. Romani Pontifices Privilegia & immunitates Monasteriis concesserunt VI. & VII. sæculo, S. Gregorius Monasterio Massiliensi S. Cassiani privilegium concessit amplissimum, *lib.* 6. *Epistola* 12. Arelatensi Monasterio concessam a Vigilio immunitatem confirmavit, *lib.* 7. *Epist.* 115. Augustodunensi Monasterio & Xenodochio, Theodorico Rege, & Brunichilde Regina rogantibus. Privilegium etiam contulit, *lib.* 11. *Epistola* 8. 9. & 10. quibus Privilegiis Abbatis electio Monachis permittebatur, bonorumque Monasterii administratio ac dispensatio: non tamen ab Episcoporum Jurisdictione eximebantur, ut jam supra notavimus. Adeodatus Papa rogatus ab *Ægirico* Abbate S. Martini Turonensis anno 670. illi Monasterio Privilegium immunitatis concessit, servato dumtaxat Episcopo jure ordinandi Monachos, atque conficiendi Chrismatis. Sed præfatus est Pontifex hoc esse alienum a more Romanæ Ecclesiæ, ut Monasteria ab Episcopi jurisdictione penitus eximantur. Neque hujusmodi concessit immunitatem nisi Turonensi Episc. cæterisque Præsulibus Gallicanis consentientibus. *Parumper ambigimus*, inquit, *ideirco quod mos atque traditio sanctæ nostræ Ecclesiæ plus non suppetat a regimine Episcopalis providentiæ Religiosa loca secernere. Verum ubi & fratris nostri Crotberti Turonensis Præsulis Monachicam libertatem, id est, liberam dispensandi licentiam scripto concessam, Religiositate ejus exemplaria proferente, comperimus: in cujus volumine & aliorum per Gallicanam videlicet Provinciam constitutorum Antistitum ad id consensum præbentium subscriptiones subter annexas inspeximus: nullatenus jam exortem rationis ac Canonicæ Regulæ tantorum Episcoporum consonam sententiam fore perpendimus. Propterea & nos, quod iidem Fratres nostri præsentes conserre providerunt, firmari concessimus.* Sed Episcopi & Concilia ante Adeodatum Papam immunitates absolutissimas Monasteriis quibusdam concesserunt.

Immunitas Monasterio Turonensi S. Martini a Romano Pontifice concessa.

Immunitas Monasteriis Africanis a Concilio Carthaginensi concessa.

Africana Monasteria immunitatem consecuta sunt amplissimam ex Decreto Synodi Carthaginensis sub Archiepiscopo Reparato, anno Christi 535. Sola potestas ordinandorum Clericorum, & Oratorii dedicandi Episcopis Diœcesanis servata est, omnis Administratio Monasteriorum Abbatibus permissa. *De Monasterio Abbatis Petri*, inquiunt Africani Patres, *quæ temporibus sanctæ memoriæ Bonifacii, in universali Concilio, nobis etiam præsentibus, acta sunt, inconvulsa permaneant. Cætera vero Monasteria etiam ipsa libertate plenissima fruantur, servatis limitibus Conciliorum suorum in hac dumtaxat, ut quandocumque voluerint sibi Clericos ordinare, vel Oratoria Monasteriis dedicare, Episcopus in cujus plebe vel civitate locus Monasterii consistit ipse hujus muneris gratiam compleat, salva libertate Monachorum, nihil sibi in eis præter hanc Ordinationem vindicans, neque Ecclesiasticis, eos conditionibus aut angariis subdens. Oportet enim in nullo Monasterio quemlibet Episcopum Cathedram collocare, aut qui forte habuerint, habere: nec aliquando ordinationem quamvis levissimam facere, nisi Clericorum, si voluerint habere. Esse enim debent Monachi in Abbatum suorum potestate & quando ipsi Abbates de corpore exierint, qui in loco eorum ordinandi sunt, judicio Congregationis eligantur; nec officium sibi hujus electionis vindicet aut præsumat Episcopus. Si qua vero contentio exorta fuerit, ut ista Abbatum aliorum consilio, sive judicio finiatur.* Extat Fragmentum istud Synodi Carthaginensis, *Tom.* 6. *Spicilegii*.

Immunitates Monasteriis quibusdam Gallicanis ab Episcopis concessæ, rogantibus Regibus.

Episcopi etiam Gallicani, petentibus Regibus Christianissimis, Immunitates & Privilegia Monasteriis nonnullis concesserunt. Anno 658. *Landericus* Parisiensis Episcopus Privilegium Libertatis Monasterio *S. Dio-*

Dionysii contulit, *Clodoveo II.* postulante, ad normam Privilegii concessi Monachis a Synodo Carthaginensi sub Bonifacio. *Quamquam*, inquit, *Sancta Carthaginensis Synodus facta a beatæ memoriæ Domno Bonifacio, ejusque Coepiscopis, non prohibeat Monachos sub Privilegio proprio residere, vel Sancti Augustini libri de Ecclesiasticis gradibus doceant, Monachos sub quiete regulariter viventes, sua singulari lege debere quiescere, & ab omni infestatione Clericorum intrepidos permanere, ne sæcularis strepitus eos lædat, quos districta Regula servitutis Domini moderatur. Quod nos considerantes, dum & Canonica Institutio nos hæc de re non præjudicat, vel ideo quia supra dicti Domini Clodovici Regis petitio quasi nobis jussio est, cui difficillimum est resisti, &c. Ut ipsis Monachis secundum sanctum Ordinem vivere liceat, ipsum Privilegium plena voluntate, una cum consensu fratrum meorum, ipsis concessisse visus sum: Per quod decerno, atque ob testificationem divini nominis interdico, ut nec ego deinceps, nec ullus Successorum meorum hoc audeat infringere, vel temerario ausu aliquatenus violare.* Hoc porro Privilegio Clericos in Ecclesiis Abbatiæ San-Dionysianæ adjacentibus, & subditis, Ministerio divino deputatos, absolvit *ab omni debito, & redditione Circadarum, & Synodorum.* Transfert in Abbatem jus omne animadvertendi in eos qui memoratis Clericis aliquam injuriam irrogaverint. Presbyteris tandem qui has Ecclesias regunt, Chrisma & oleum liberaliter subministrari statuit a Parisiensi Episcopo. Gravissimam pœnam adjicit in eos qui Privilegium violaverint, ut scilicet tribus annis Pœnitentiam agant, a communione fratrum sequestrati: & nihilominus hoc Privilegium Christo protegente, qui & adjuvet illud conservantes, & dissipet illud destruere cupientes, perpetuo maneat incorruptum. Huic Privilegio viginti quatuor Episcopi cum *Landerico* Parisiensi Episcopo subscripserunt; quos inter *SS. Eligius*, & *Audoenus*. Istud Privilegium Edicto suo confirmavit *Clodoveus*, statuens *Ne nullus Episcoporum aliquam potestatem sibi in ipso Monasterio usurpare præsumeret*. De bonis etiam huic Monasterio collatis eodem Edicto cavit; adeo ut Religiosæ Congregationi, & in spiritualibus consensu suo, & in temporalibus pleno jure Regio prospexerit.

Bertefridus Ambianensis Episcopus, de consensu Coepiscoporum suorum Privilegium Libertatis Monasterio *Corbejensi* a *Clotario* Rege, & *Bathilde* Regina condito concessit, anno 664. eodem Rege postulante, quo nihil juris in Monasterium Episcopo Ambianensi relinquitur, præter consecrationem altarium, confectionem Chrismatis, ordinationem Abbatis, quem Congregatio Monasterii ex suo sinu dignum & bonum, *data authoritate a Principe* elegerit, Clericorum denique majorem & minorem, quos Abbas elegerit: sive intra, sive extra Monasterium, consecrationem. *Neque ulla alia potestate in ipso Monasterio utatur*, inquit, *seu in rebus, seu in personis; dum tanti gloriosissimi Principis petitio intercessit*. Visitatio Monasterii, & correctio Monachorum, hoc Privilegio ablata est Episcopo Ambianensi, non minus quam authoritas in bona temporalia Abbatiæ. *Nec ad præfatum Monasterium accedere præsumas .... Et si aliquis de ipsis Monachis contumax fuerit, ab Abbate prædicti Monasterii secundum canonicam institutionem emendetur*. Addit, Monasteriorum Libertate sive exemptione vulnus Canonibus non inferri: *Quia nihil de Canonica Authoritate convellitur, quidquid domesticis fidei pro tranquillitate pacis, vel pro reverentia Sanctorum tribuitur*.

Anno 694. *Clodoveo III.* Rege Christianissimo rogante, *Bertoendus* Catalaunensis Episcopus *Dervensi* * Monasterio, & vicino *Puellarum* * Monasterio privilegium immunitatis concessit, quo ab Episcoporum Jurisdictione omnimoda exempta sunt; sola Chrismatis consecratione, Ordinatione Clericorum, & benedictione Abbatis, Episcopo reservata. *Et si eis opportunum fuerit Abbatem benedicendi, aut Chrisma consecrandi, vel sacros Ordines percipiendi, hoc tantummodo nobis propter Canonicam Institutionem, & præjudicium Ecclesiæ nostræ, absque ullo motu reservamus*. Extat Privilegium illud *Tomo X. Spicilegii*. Et ex eo discimus, alia multo antea Monasteria similibus Immunitatibus donata fuisse. *Et ne*, inquit, *facciduа fraternitas Sacerdotum hæc nos in regionibus propriæ deliberationis instinctu, aut nova inventione æstimet decreta fecisse; cum sub hujus Constitutionis norma Sanctorum Agaunensium locus, immoque & Monasterium Lirinense, seu Monasterium Luxoviense, multaque alia Monasteria, necnon & Basilica Domni Marcelli, & innumera in Orientis partibus Monasteria, propriis ex Decreta Pontificum servantur Privilegiis*. Extant apud *Marculphum* solemnes Privilegiorum Formulæ, quarum usus erat, cum Episcopus & Princeps Immunitates illas concederent. Ac in prima quidem, quæ concepta est sub nomine Episcopi, Decretum Regium cum Episcopali conjungitur, ut recte constitutas fuisse Immunitates Monasteriorum doceatur. *Dum ab antiquitus, juxta Constitutiones Pontificum, per Regalem Sanctionem, innumerabilia per omne Regnum Francorum sub libertatis Privilegium videatur consistere Monasteria*. Altera Formula continet Privilegii Episcopalis confirmationem, quæ ideo a Rege decernitur, ut securius tranquillitas Monasteriorum procuretur adversus futuros Episcopos, qui Decessorum suorum Privilegia convellere tentarent. In ea Formula, omnia jura quæ Diœcesanus Episcopus remisit, & recensentur, & Decreto Regio muniuntur.

* Monstier en Der.

* Pellemontier.

ARTICULUS VI.

De Bonis Ecclesiæ.

I. BOnorum Ecclesiasticorum administratio, sexto & septimo sæculo, summo jure penes Episcopos erat. Id ex multis S. Gregorii Magni Epistolis compertum est, scilicet 13. *lib.* 2. 24. *lib.* 5. 28. *lib.* 9. 34. *lib.* 10. sed maxime ex 51. lib. undecimi, *De reditibus Ecclesiæ*, inquit, *quartam in integro portionem Ecclesiæ tuæ clericis, secundum meritum, vel officium, sive laborem suum, ut ipse unicuique dandum prospexeris, sine aliqua præbere debeas tarditate, &c. Reliqua autem omnia mobilia in tua retineas potestate. Immobilia enim Ecclesiasticis reditibus aggregentur, ut multiplicata quantitate, clericorum tuorum usibus, Deo largiente, proficiant. Tabularium una cum consensu Seniorum & Cleri memineris ordinandum, qui annis singulis, ad amputandam fraudis suspicionem, solemniter suas debeat rationes exponere*. Idem ex variis Canonibus Synodorum patet, quorum nonnullos jam suis locis notavimus, alios pariter suo tempore notaturi sumus; quibus prohibetur Episcopis rerum Ecclesiasticarum alienatio, aut venditio, non tamen utilis commutatio: ipsis vero permittitur ut usumfructum aliquorum prædiorum clericis suis concedant; vel ad monasterii dotem conferant aliquid ex Ecclesiæ facultatibus, vel ut terrulas, aut vineolas exiguas, & Ecclesiæ minus utiles distrahendi habeant potestatem sine comprovincialium concilio.

Bonorum Ecclesiæ administratio suprema penes Episcopos.

Episcopi nihilominus Œconomos instituebant, qui bona Ecclesiæ curarent, & administrarent, rationes suas Episcopis ipsis redditurі. Id constat ex Sancto Gregorio, *lib.* 2. *Epistola* 22. & *lib.* 11. *Epistola* 59. Ex concilio Hispalensi, *Canone* 9. Ex Concilio Toletano 4. *Canone* 48. & ex *S. Isidoro*. Illud ipsum ex variis *Justiniani* Imperatoris Legibus compertum est.

II. Ecclesiæ Bona quatuor in partes distribuebantur, quarum una Episcopo, altera clericis, tertia pauperibus, quarta fabricæ erat deputata. Id constat ex Epistolis S. Gregorii, præsertim ex 64. *lib.* 1. 5. *lib.* 2. 11. *lib.* 3. 26. *lib.* 4. 8. *lib.* 7. 51. *lib.* 11. idem colligitur ex Concilio Agathensi, *Canone* 36. & ex Aurelianensi 1. *Canone* 5. 14. & 15. In Hispania vero tres tantum in partes reditus Ecclesiæ dividebantur. Prima Episcopo, Clericis altera, tertia restaurationi Ecclesiarum deputata erat (Ex Concilio Bracarensi I. *Canone* 21. & ex Concilio Emeritensi, *Canone* 14.) Portio itaque pauperum in Hispaniis, cum Episcopi & clericorum portionibus permixta erat, qui pauperum curam singularem gerere debebant. Pars autem clericorum singulis distribuebatur secundum uniuscujusque meritum, Officium, vel laborem, ut statuit S. Gregorius, *lib. XI.* Epistola 51. ad Panormitanum Episcopum data.

Bonorum Ecclesiæ partitio.

III.

Quæ Bona Episcopi & Clerici ad hæredes transmittere possent.

III. Episcopi Bona post consecrationem suam acquisita transmittere non poterant ad hæredes, sed solum quæ ante Episcopatum possederant, vel quæ ipsis postea ex consanguineorum usque ad quartum gradum obvenerant hæreditate. Id ex Legibus Constantini Imperatoris certum est, Cod. lib. 1. de Episcopis & Clericis leg. 33. *Licentiam habebat Episcopus, quæcumque ante Episcopatum probatus fuerit habuisse, & quæcumque post Episcopatum, jure cognationis usque ad quartum gradum, ad eum pervenerunt, ad quos voluerit, ultima voluntate transmittere. Cæteris rebus alio modo acquisitis ab eo, dominio Ecclesiæ reservatis nisi in utilitatem Ecclesiæ, vel opera pietatis consumpta sint. Eadem distinctione habita in administrationibus cujuscumque loci Religiosi. Item si quis Episcopus, aut Minister Ecclesiæ moriatur sine testamento, & successore legitimo, vel legitima successio competit Ecclesiæ in qua constituti sunt.* Et L. 47. *Convenit igitur hujusmodi eligi & ordinari Sacerdotes, quibus nec liberi sint, nec nepotes. Etenim fieri vix potest, ut vacans hujus quotidianæ vitæ curis, quas liberi creant parentibus maximas, omne studium, omnemque cogitationem circa divinam Liturgiam, & res Ecclesiasticas consumat. Nam cum quidam summa in Deum spe, & ut animæ eorum salvæ fiant, ad Sanctissimas accurrant Ecclesiae, & eis omnes suas facultates afferant & derelinquant, ut in pauperes & egentes, & alios pios usus consumantur, indecens est Episcopos in suum illas auferre lucrum, aut in propriam sobolem, & cognatos impendere. Oportet enim Episcopum minime impeditum affectionibus carnalium liberorum, omnium Fidelium spiritualem esse Patrem. De his vero Episcopis, qui nunc sunt, vel futuri sunt, sancimus nullo modo habere eos facultatem testandi, vel donandi, vel per aliam quamcumque excogitationem alienandi quid de rebus suis, quas postquam facti fuerint Episcopi, possederint, & acquisierint, vel ex testamentis, vel donationibus, vel ex alia quacumque causa, exceptis dumtaxat his quae ante Episcopatum habuerunt, vel quæ post Episcopatum a parentibus & theiis, hoc est, patruis, vel avunculis, & a fratribus, ad ipsos pervenerunt, perventuræque sunt. Quæcumque enim post Ordinationem, ex quacumque causa, extra præfatas personas, ad ipsos pervenerunt, ea jubemus ad Sanctissimam Ecclesiam, cujus Episcopatum tenuerint, pertinere. Quis enim dubitaverit, eos qui ipsis proprias res relinquunt, aut reliquerint, non potius ipsum Sacerdotium contemplantes, quem ejus personam, & cogitantes, quia non solum ab ipsis relicta pie insument, sed & suas ipsorum res adjicient, id fecisse?* Eamdem Legem ad Xenodochiorum, & Nosocomiorum, aliorumque piorum locorum Curatores & Administratores Justinianus extendit.

Poterant tamen Episcopi & Clerici, bonorum, quæ propria comparaverant industria, non vero ex oblationibus, aut reditibus Ecclesiasticis congregaverant, quem vellent scribere hæredem, modo filios suos, aut parentes, legitima sua non fraudarent: Sicut milites ex peculio castrensi testari poterant. Id patet ex eodem Justiniano, Cod. lib. 1. de Episcopis & Clericis Leg. 33. *Presbyteros & Diaconos, & Subdiaconos, Cantores, & Lectores, quos omnes Clericos appellamus, res quolibet modo ad dominium eorum venientes, habere in sua potestate præcipimus, ad similitudinem castrensium peculiorum, & donare sui volunt, secundum Leges, & in his testari, licet sub parentum potestate sint; Sic tamen ut horum filii, aut his non extantibus, parentes eorum, legitimam ferant partem.* Et Leg. 20. *Sancimus viris Reverendissimis Episcopis & Presbyteris, & Diaconis, qui tale peculium quasi castrense possident, super his tantummodo rebus, quæ quasi castrensis peculii sunt, non solum ultima condere secundum Leges elogia licere, sed etiam ultimas eorum voluntates super his tantummodo habitas de inofficioso querela minime subjacere.*

Secundum has Leges judicabat Sanctus Gregorius, ut constat ex Epistola ipsius 1. *lib. V.* ad *Marinianum* Episcopum Ravennatem data, in qua de testamento a Joanne ejus Decessore condito ita scribit: *Ut ea quæ de Ecclesia sua vel de acquisitis in Episcopatu rebus, contra Legum fieri statuta disposuit Fraternitas vestra nec authoritatem præbeat, nec aliqua in his ratione consentiat. Si quid autem de propriis rebus, quas ante Episcopatum habuit, quod quidem prius Ecclesiæ suæ non contulit fieri voluit, vel decrevit, firmum per omnia robur obtinere necesse est.*

Et *lib. 7. Epist.* 55. de testamento *Importuni* Attellanæ civitatis Episcopi, ad *Anthemium* Campaniæ Subdiaconum data. *Quidquid*, inquit, *Ecclesiæ ipsius esse potueris, a qualibet persona detineri nullatenus patiaris, nisi hoc solum, quod eum ante Episcopatus Ordinem propriam habuisse constiterit. Quidquid vero vel ante Ecclesiæ ipsius esse cognoveris, vel in Episcopatus Ordine prædictum Episcopum acquisisse, in ejusdem Ecclesiæ conserventur dominio.* Et lib. 9. Epistola 14. *Scholasticum* Defensorem, qui patris sui Episcopi defuncti supellectilem sibi vendicabat, eam restituere jubet *Calumnioso* ipsius Successori. *Questus nobis est, quod & Episcopum Ecclesiæ ipsius hactenus detineas & occasione blandiaris, ut Episcopi patris tui vestes tibi, vel alia quæ in Episcopio inventa sunt, applices. Et ideo, si ita est, & ab Episcopio te præcipimus sine mora recedere, & quidquid prædictus pater tuus, Episcopatus sui tempore, de proprio Ecclesiæ constiterit conquisisse, ne tollas: Quia & sacris Canonum legibus esse noscitur definitum, ut in his quæ Antistes Episcopatus tempore acquisiverit, non alius, nisi sola succedat Ecclesia.* Quæ huc spectant ex Conciliis, notavimus, aut notaturi sumus suo loco.

ARTICULUS VII.

De Clericorum Immunitatibus.

Bonorum Ecclesiasticorum immunitate.

Justinianus Imperator Ecclesiæ prædia, vel domos ab ordinariis tributis immunes nequaquam esse voluit. Africanis enim Ecclesiis ablata olim ab Arianis prædia restitui jubens, hanc adjecit conditionem: Ut publicas pro illis pensiones conferrent. [*Novella* 37.] Idem Princeps mille & centum officinarum, quarum reditus, ad gratuitam defunctorum sepulturam, Ecclesiæ Constantinopolitanæ deputati erant, immunitatem confirmavit. Cæteras vero officinas, vel ejusdem, vel aliarum Ecclesiarum Monasteriorum, aut Xenodochiorum proprias, ordinaria præstare vectigalia decrevit. [*Novella* 43.] Idem Imperator Ecclesiarum prædia & latifundia a sordidis functionibus, & extraordinariis oneribus libera fecit, exceptis publicarum viarum, pontium, aliorumque publicorum operum restaurationibus, aut ædificationibus. [*Novella* 131.] Idem possessiones, quas Curiales Ecclesiis liberaliter contulerant, aut Monasteriis, Nosocomiis, Xenodochiis, aliisve hujusmodi locis piis, *a Lucrativorum, Inscriptionibus*, sive ab obligatione quartæ partis redituum in Curiam inferendæ, immunes fecit. *Cur enim*, inquit, *non faciamus discrimen inter res divinas & humanas? Et quare non competens prærogativa cælesti, favori conservetur?* S. Gregorius æquum existimavit, ut Ecclesiæ possessiones tributa Principi præstarent, ut constat ex Epistola ipsius 66. lib. 7. ad *Vitalem* Sardiniæ Defensorem. *Rustici*, inquit, *possessionis Calaritanæ Ecclesiæ, rura propria deserentes, in privatorum possessionibus culturam laboris exhibent. Ex qua re agitur, ut possessiones Ecclesiæ proprio in alias occupato cultore, depereant, atque ad tributa sua persolvenda idonea non existant.* Difficultatem facessunt hæc verba ex *Epist.* 115. lib. 7. ad *Theodoricum* & *Theodebertum* Reges Francorum data: *Audivimus autem, quia Ecclesiarum prædia, tributa nunc præbeant, & magna super hoc admiratione suspendimur, si ab eis illicita quærantur accipi, quibus etiam licita relaxantur.* Sed non mirabatur S. Gregorius Ecclesiarum prædia tributis esse obnoxia, quasi id per se & absolute iniquum esset, verum privilegiorum Gallicanis Ecclesiis a Christianissimis Regibus concessorum nullam haberi rationem, prudentissimus Pontifex mirabatur. Clodoveus namque Clericis, & agris Ecclesiæ immunitatem concesserat, ut ex Concilio Aurelianensi I. *Canone* 5. compertum est. Hanc Clotarius anno 563. confirmaverat, vel etiam ampliaverat, ut constat ex ipsius Constitutione, quæ re-

refertur Tomo I. Conciliorum Galliæ. *Agraria*, inquit, *pascuaria, vel Decimas porcorum, Ecclesiæ, pro fidei devotione, concedimus. Ita ut Author aut Decimator in rebus Ecclesiæ nullus accedat. Ecclesiæ, vel Clericis, nullam requirant Agentes publici functionem, qui avi, aut genitoris, aut germani nostri immunitatem meruerunt.* Childebertus omne tributum Ecclesiis & Monasteriis, apud Arvernos, remisit, teste Gregorio Turonensi, lib. 10. Historiæ Francorum, cap. 7. Dagobertus II. rogante Sancto Rigoberto Remensium Archiepiscopo immunitatem *ab omni functionum publicarum jugo*, Ecclesiæ Remensi concessit, *ad Prædecessorum formam Regum*, ut *Flodoardus, lib. 2. Historia Remensis, cap. 11.* refert. In Hispaniis, Concilium Toletanum IV. Canone 47. *Præcipiente Sisenando Rege, constituit, ut omnes ingenui Clerici, pro officio Religionis, ab omni publica indictione atque labore haberentur immunes, ut liberi Deo servirent, nullaque præpediti necessitate, ab Ecclesiasticis officiis retraherentur.*

Clericorum immunitas a fori sæcularis judicio.

Episcopos, pro qualibet causa pecuniaria, vel criminali, ad Judicem civilem, vel militarem invitos produci, absque Imperatoris mandato, prohibuit Justinianus, *Novella 86. cap. 8. & 10.* Omnes causas Episcoporum, Clericorum, Monachorum a Metropolitanis, in Synodis Provincialibus, quotannis celebrandis, judicari sanxit. [*Ibidem.*] Legatur *Novella centesima vigesima-tertia.* Non solum autem in anniversariis Synodis, sed etiam quoties quidam Sacerdotum, vel Clericorum, vel Abbatum, vel Monachorum, accusabuntur, vel de fide, vel turpi vita, aut ob aliud crimen contra sacros Canones admissum. [*Novella 137. cap. 4. & 5.*] Gregorius Antiochenus Patriarcha incestus propria cum sorore admissi per calumniam accusatus, vocatusque ad tribunal Asterii Præfecti Prætorio Orientis, ad Imperatorem & Synodum appellavit. At cum Patriarchæ omnes partim per se, partim per Vicarios, quæstioni de *Gregorio* habitæ interessent, & causa esset coram sacro Senatu, & multis Metropolitis cognita, post multas & graves contentiones, secundum ipsum Sententia pronuntiata est. [Ex *Evagrio lib. 6. cap. 7.*]

Immunitatem Clericorum strenue tuitus est Sanctus Gregorius Magnus, Januarium Calaritanum Episcopum monens, ne Sacerdotes a laicis Judicibus in Sardinia opprimi pateretur. [*Lib. 3. Epistola 24.*] Clericos & Monachos Diœceseos Neapolitanæ ad aliud quam Episcopi tribunal conveniri prohibuit. Permisit tamen ut, si aliqua ipsis orta esset de Antistite suspicio, & arbitrorum judicium mallent, eos coram ipso eligerent, ut hoc modo nec Episcopus amisisse jurisdictionem, nec Actor apud suspectum litigando, & præjudicium sustinere videretur. [*Lib. 5. Epistola 11.*] Præcipit ut *Si quis contra quemlibet Clericum causam habuerit, Episcopum ipsius adeat, ut aut ipse cognoscat, aut certe ab eo Judices deputentur; aut si forte ad arbitros eundum est, partes ad eligendum Judicem compellat.* [*Lib. 9. Epistola 32.*] Si quis vero Clericus, vel Laicus, contra Episcopum causam habuerit, Apocrisiarium suum causæ cognitionem suscipere jubet, aut partes compellere ut Judices eligant. *Nam si sua cuncuique Episcopo Jurisdictio non servetur*, inquit, *quid aliud agitur, nisi ut per nos per quos Ecclesiasticus custodiri debuit ordo, confundantur?*

Concilia Gallicana eamdem immunitatem propugnarunt, prohibentia ne Clerici quemquam apud sæculares Judices, Episcopo non permittente, pulsarent; & ne laici, inconsulto Episcopo, Clericum ad sæculare tribunal vocarent. Ita Concilium Agathense, *Canone*, 32. Epaonense *Canone* 2. Parisiense V. *Canone* 4. Aurelianense IV. statuit ut quoties lis inter Clericum & Laicum verteretur, absque Presbytero, vel Archidiacono, vel alio Ecclesiæ Præposito, Judex publicus audire negotium non præsumeret. [*Canone* 20.] Synodus Autissiodorensis ferit anathemate Judicem, qui Presbyterum, Diaconum, aut quemvis Clericum, absque voluntate Episcopi, aut Archidiaconi, aut Archipresbyteri, ad suum tribunal adesse cogeret, ac ipsis vim inferret. [*Canone* 43.] Propter capitalia tamen crimina Clerici quodammodo ab immunitatis privilegio excidebant, & a Judicibus sæcularibus poterant in carcerem detrudi. Hanc exceptionem habemus ex Concilio Matisconensi I. Canone 7. *Ut nullus Clericus de qualibet causa extra discussionem Episcopi sui, a sæculari judicio injuriam patiatur, aut custodiæ deputetur. Quod si quicumque Judex cujuscumque Clericum absque causa criminali, id est, homicidio, furto, aut maleficio, hoc facere fortasse præsumpserit, quamdiu Episcopo loci illius visum fuerit, ab Ecclesiæ liminibus arceatur.* Si tamen criminalium hujusmodi causarum cognitio ab Episcopo fuisset occupata, Judex sæcularis Clericos ab Ecclesiæ carceribus & Jurisdictione per vim abstrahere non poterat. (Ex Concilio Matisconensi II. Canone 9. & 10. & ex Constitutione Clotarii Secundi Regis Christianissimi post Concilium Parisiense V. edita.) Episcopum tamen judicio Clericorum qui criminis capitalis convicti fuerint, adesse jubet, nec aliam ipsis pœnam irrogari, quam canonicam. *Qui vero convicti fuerint de crimine capitali*, inquit Clotarius, *juxta Canones distringantur, & cum Pontificibus examinentur. Quod si causa inter personam publicam & homines Ecclesiæ steterit, pariter ab utraque parte Præpositi Ecclesiarum, & Judex publicus, in audientia publica positi, eam debeant judicare.* Concilium Matisconense II. immunitatem Clericorum & jurisdictionem Episcoporum in causis civilibus atque criminalibus, ex antiquis Canonibus & Legibus Principum pene ab ipso Christiani nominis exordio derivatas asserit. *Licet reverendissimi Canones, atque sacratissimæ Leges de Episcopali audientia in ipso pene Christianitatis principio sententiam protulerint.*

Concilia quoque Hispaniensia Clericorum immunitatem & forum externum Episcoporum confirmant. Omnium instar sit Canon decimus tertius Synodi III. Toletanæ: *Ut Clerici Conclericos, suo neglecto Pontifice, ad Judicia publica pertrahant, statuimus de cætero non præsumi: Sed & si quis hæc facere præsumpserit, & causam perdat, & a Communione efficiatur extraneus.*

Sub Gothis Italiæ Regibus immunitate fruebantur Clerici in causis personalibus, non in realibus.

Theodoricus Rex Italiæ, Arianus licet, Clericos criminis capitalis convictos ad Episcoporum judicium remisit. Id constat ex ipsius Epistola ad *Eastorgium* Mediolanensem Episcopum, apud Cassiodorum lib. 1. Variarum 9. *Quod Beatitudini vestræ gratissimum esse confidimus, præsenti tenore declaramus, Augustanæ civitatis Episcopum, proditionis patriæ falsis criminibus accusatum; qui a nobis honori pristino restitutus, jus habeat Episcopatus omne quod habuit. Nihil enim in tali honore temeraria cogitatione præsumendum est ... Manifesta crimina in talibus vix capiunt fidem. Quidquid autem ex invidia dicitur, veritas non putatur. Volumus enim impugnatores ejus legitima pœna percellere. Sed quoniam & ipsi Clericatus nomine fungebantur, ad Sanctitatis vestræ judicium cuncta transmisimus ordinanda, cujus est æquitatem moribus talibus imponere, quam novimus Traditionem Ecclesiasticam custodire.*

Idem constat ex Epistola 18. libri quarti, ad *Annam* Comitem data: qua ipsi dat in mandatis, ut quæstionem habeat de *Laurentio* Presbytero, qui sepulchrum effoderat scrutandi thesauri causa. Ab ipso aurum inventum auferri jubet, sed criminis vindictam Deo & Ecclesiæ relinquit. *Scelus enim*, inquit, *quod nos pro Sacerdotali honore relinquimus impunitum majori pondere credimus vindicandum.* Et ex Epistola vigesima-quarta lib. quarti. *Considerantes Apostolicæ Sedis honorem, & consulentes desideriis supplicantium, præsenti authoritate, moderato ordine definimus, ut si quispiam ad Romanum Clerum aliquem pertinentem in qualibet causa probabili crediderit actione pulsandum, ad Beatissimi Papæ judicium prius conveniat audiendus; ut aut ipse utrosque more sua Sanctitatis agnoscat, aut causam deleget æquitatis studio terminandam, & si forte, quod credi nefas est, competens desiderium fuerit petitoris elusum, tunc ad sæcularia fora jurgaturus occurrat, quando suas petitiones probaverit a supradictæ Sedis Præsule fuisse contemptas. Quod si quis extiterit tam improbus litigator, atque omnium fuerit judicio sacrilega mente damnatus, qui reverentiam tantæ Sedi exhibere contemnat, & aliquid de nostris affatibus crediderit promerendum: ante alicujus conventionis effectum, decem librarum auri dispendio feriatur,*

Theodorici Regis erga Romanum Pontificem reverentia.

qua a Palatinis Sacrarum Largitionum protinus exacta, per manus sæpe memorati Amistis pauperibus erogentur: earensque impetratis, negotii quoque sui amissione mulctetur.

Improbas aut dubias lites defendere, indignum est Episcopo.

Quamquam vero Clerici, sub Regibus Gothorum, in caussis personalibus, plenissima immunitate, in Italia, fruerentur; non tamen in caussis realibus. Illæ enim ad Curiam Principis deferebantur. Optabat nihilominus Rex *Theodoricus* ut Episcopi jus sibi ipsis dicerent, nec dubias lites tuerentur, ne caussa caderent cum Ordinis sui dedecore. Id constat ex Epistola Theodorici ad *Gudilam* Episcopum, apud Cassiodorum lib. 2. Variarum 18. *Prudentia vestra*, inquit, *pro integritatis sua proposito, examinata veritate discutiat qua veniunt in querelam; & si desideria petitorum veritate subsistunt, pro implendis muniis eos ad Curiam suam remeare permittat. Si vero Clero vestro creditis in eis aliquid rationabiliter suffragari, ad nostrum Comitatum instructam personam modis omnibus destinate, qua adversariorum debeat intentionibus obviare. Quod si de negotii qualitate dubitatis, convenit Sacerdotalibus Institutis, ut ante controversiam justitiam, magis ipse cognoscas, quam de Judicio victus abscedas. Talem siquidem non oportet publice superari, quem amatorem æquitatis convenit inveniri.* Et Epistola ad *Petrum* Episcopum, apud Cassiodorum lib. 3. Variarum 37. *Si in aliquis caussis Beatitudinem vestram convenit adhiberi, ut per vos jurgantium strepitus conquiescat; quanto magis ad vos remitti debet, quod vos spectat actores? &c. Quoniam caussarum vestrarum qualitas vobis debet Judicibus terminari, a quo est expectanda magis quam imponenda justitia. Quod si hanc caussam sub æquitate vestrum minime definit arbitrium, noveritis supplicis querelam ad nostram audientiam perducendam. Vos enim docetis voces pauperum non debere negligi, quas potest Justitia comitari.* Denique in Epistola ad *Antonium* Polensem Episcopum, apud Cassiodorum lib. 4. Variarum 44. *Decet enim a vobis corrigi, quod a vestris familiaribus non debuisset admitti. Verumtamen si partibus vestris in caussa possessionis momentaria vel principali justitiam adesse cognoscitis, tractato prius diligenter inspectoque negotio, [quia Sacerdotem non decet protendere improbam litem] instructam legibus ad Comitatum nostrum destinate personam; ubi qualitas negotii agnosci debeat, & finiri.*

CAPUT VII.

De Rebus Imperii.

ARTICULUS I.

De Justino Seniore.

CUm *Anastasius* Imperator Catholicæ Fidei & Concilii Chalcedonensis hostis, Imperium ad annum usque sæculi VI. decimum-octavum administrasset, ipsi demortuo *Justinus* Illyricus genere, Comes Excubitorum, militum quibus præerat suffragiis Imperator creatus anno 518. successit, præter omnium expectationem, cum multi essent ex Anastasii propinquis Viri nobiles, quibus Imperium deberi jure potiori videretur. *Amantius* Eunuchus, sacri Præpositus Cubiculi, *Theocritum* sibi amicissimum ad supremi fastigium Principatus promovere meditabatur: *Justino* eam ob rem maximam pecuniæ vim tradiderat, ejus ut consilia juvaret: sed hanc ille in proprium commodum insumpsit, eaque redemit Excubitorum benevolentiam ac populi suffragia, a quibus Imperator renuntiatus est. Quam sibi dignitatem *Theocrito & Amantio* e medio sublatis firmavit. [*Ex Evagrio lib. 4. capp. 1. & 2.*] Sub Catholico Imperatore Ecclesia respirare cœpit, fides triumphare, Concilii Chalcedonensis approbatio, & damnatio *Severi* conclamata est, revocati Episcopi quos in exilium deportari jusserat Anastasius, redintegrata Orientalis Ecclesiæ cum Romana communio, quæ propter Acacii damnationem tamdiu fuerat suspensa: exagitati, compressique sacris Edictis Manichæi, Ariani, Nestoriani, omnesque hæretici. Summa fuit *Justini* erga Sedem Apostolicam observantia, quam ejus ad *Hormisdam* Epistolæ & Legationes testantur, necnon ad *Joannem* ejus successorem, quem etiam Constantinopolim missum a *Theodorico*, perhonorifice suscepit, ab eoque Imperatorum primus Imperii accepit insignia. *Tzathum* Lazorum Regem, qui Persicæ dominationis jugum excusserat, Constantinopolim profectum, & Christianam Religionem amplecti cupientem, e sacro fonte suscepit, eique adversus Persas auxilio fuit. [*Ex Cedreno.*] Iberos adversus Persas, qui ipsos vexabant & ad Fidem Christianam deserendam compellebant, immisso Hunnorum exercitu contra *Cabadem* Regem Persarum, defendit. [*Ex Procopio lib. 1. de Bello Persico, cap. 12.*] Tristia fuere ob publicas calamitates *Justini* tempora. Incendiis & terræ motibus succussa & pene assumpta est Antiochia, multa hominum millia periere. *Euphrasius* Episcopus eadem ruina oppressus interiit. Urbs quoque *Dyrrachium*, *Corinthus* Achajæ civitas, & *Anazarbus* secundæ Ciliciæ Metropolis terræ motibus eversæ: *Edessa* inundatione *Scirti* torrentis submersa, quas Urbes Imperator magnis sumptibus instauravit; Edessamque & Anazarbum, mutatis nominibus, *Justinopolim* jussit appellari. [*Ex Evagrio, lib. 4. cap. 5. & 8.*] Florebant iis temporibus *Zosimus*, & *Joannes Chuzibita*, monachi sanctissimi, & miraculis clari, de quibus idem historicus, *cap. 7.* Eximiæ fuit munificentiæ *Justinus*: quem cum *Eulalius* quidam ex divite pauper factus, hæredem testamento nominasset; jussissetque ut tribus parvulis filiabus suis educationem ac dotem præberet, suaque omnia debita creditoribus persolveret, hæc *Justinus* Regia munificentia perfecit. [*Ex Cedreno.*] Vitalianum cujus reformidabat potentiam, & adipiscendi Imperii cupiditatem, per speciem honoris ex Thracia Constantinopolim evocavit, Magistrum unius ex exercitibus præsentia militiæ, & Consulem postmodum creavit: Sicque deceptum, fraudulenter cædi jussit ad interiorem quamdam Palatii januam. [*Ex Evagrio lib. 4. cap. 3.*] Justiniano agente, qui metuebat, ne sibi ad capessendum post *Justini* mortem Imperium impedimento foret *Vitalianus*, hæc patrata cædes. Ipsi fidem, fraternitatemque juraverat *Justinianus*, hausto ad sacram Mensam, una cum ipso, Christi Domini Sanguine. Sed Imperii cupiditas ipsum ad violandam fidem tam formidandam impulit. [*Ex Procopio, in Arcana Historia.*] Id contigit anno 579. Bis nupsit *Justinus*: *Lupicina* primum, quam coronatam, *Euphemiam* appellari voluit: post ejus vero mortem *Theodora*. Anno Christi 527. morbo & senio gravatus, *Justinianum* sororis suæ filium, Augustum nuncupavit. Quocum menses quatuor, in universum vero tam solus, quam cum Collega, per annos novem ac dies tres imperavit. [*Ex Evagrio cap. 9. libri IV.*]

Tum in Italia regnabat *Athalaricus* adhuc puer, *Amalasuntha* ejus matre, ingentis animi fœmina, Regnum administrante. De illius educatione lege *Procopium lib. 1. de Bello Gothico, cap. 2.* Gothos contra *Amalasuntham* tumultuatos refert, ipsamque coegisse, ut Pædagogos, qui Regem instituebant, dimitteret. Falso quippe persuasum habebant, studio literarum effœminari Principem, illudque *Theodorici* effatum allegabant: *Gothorum liberos numquam hastam aut gladium despecturos mente intrepida, si ferulam timuissent.* Amotis a suo latere sapientissimis Præceptoribus, Juvenis Princeps, in temulentiam & fœminarum concubitus præceps ruit, evasitque insigniter nequam, & in matrem contumax. In *Amalasuntham* Gothi conspirarunt. Illa conspirationem incredibili prudentia difflavit. De qua *Procopius* loco citato. In Romani Cleri gratiam Lege lata sanxit *Athalaricus*, ne Clerici ad sæcularia tribunalia sisterentur. [*Apud Cassiodorum lib. VIII. Variarum Epistola XXIV.*]

AR-

ARTICULUS II.

De Justiniano.

Justiniani Bella. Persicum.

MUlta magnaque, Imperante *Justiniano*, gesta sunt bella. Imprimis Persicum, quod per *Belisarium* Magistrum Militum in Oriente, tam fortiter quam feliciter confectum est, necnon per *Sittam* Magistrum Militum in Armenia, qui *Cabadis* Regis Persarum exercitum illam in regionem immissum profligavit. *Narses* Dux Persicarum copiarum, cum fratribus ad Romanos deficiens, benigne a *Justiniano* exceptus est, & Quæstoris dignitate auctus. Persis eum auxiliaribus *Alamundari* Saracenorum Regis copiis in Euphratesiam irruentibus, nonnihil detrimenti passæ sunt res Romanorum, cum exercitus contumax, invito *Belisario* Duce, pugnam inire eum hostibus Sacro Paschatis dia voluisset. Æthiopes & Homeritas, legatione missa, in Belli Persici societatem, *Justinianus* adduxit. Revocato interim ex Oriente ad expeditionem Wandalicam *Belisario*, *Sittas* successit. Persæ Martyropolim obsederunt. Romani pacem eum *Cosrhoe* Rege Persarum inire sunt coacti. Rebus cum Persis compositis, Constantinopoli civilis tranquillitas populari seditione turbata est anno 531. *Hypatius Anastasii* Augusti ex sorore nepos, per vim Imperator a seditiosis factus est, io Circum ductus, collocatusque in solio. De fuga cogitabat Justinianus ut sibi Imperioque consuleret. Hunc *Theodora* Augusta, scisso in partes consilio, generosa oratione dissuasit, quam his conclusit verbis: *Mihi vetus illud verbum placet, quo fertur, Praeclarum esse linteum sepulchrale Regnum.* Belisarius & Mundus, in quibus tota Justiniani spes erat reposita, in Circum facta irruptione cæsisque e populo XXXM. & amplius *Hypatium* solio deturbatum ad *Justinianum* addoxerunt. Cujus jusso eum *Pompejo* fratte postridie confossus est a militibus.

Annum Imperii 13. agebat *Justinianus*, cum Persæ violato fœdere, in Romanorum fines insiluerunt. *Cosrhoes* Bœrœam, & Antiochiam obsedit, occupavit. Quo tempore Antiochenæ duæ mulieres nobilissimæ vim pudicitiæ suæ metuentes ab hostibus inferendam ad fluvium *Orontem* feruntur eucurrisse, vultus obnupsisse flammeolis, & in profluentem præcipites periisse. Pax iterum cum Persis composita, indecoris Romano Imgerio conditionibus, *Apameam* nihilominus eum omnibus copiis se contulit *Cosrhoes*, Urbemque diripuit. Singulare narrat *Procopius* per fegmentum Dominicæ Crucis, quod Apameæ servabatur, patratum miraculum, eum illud exhiberi sibi ab Episcopo rogassent Apamecnses, quo ultimum adorato, æquiori animo morerentur. Arma deponere noluit *Cosrhoes*, Daram oppugnavit, quapropter pacta conventa rata noluit habere *Justinianus*. *Belisarium* ex Italia revocatum iterum Bello Persico præfecit. Ancipiti marte in hac secunda expeditione gesta res est. Revocato Byzantium *Belisario*, *Martinus* per Orientem Militum Magister, tertiam adversus Persas expeditionem suscepit, iofelici exitu. Felicior fuit in iis repellendis ab Edessena eivitate, quam non multo post oppugnavit *Cosrhoes*, haud absque dispendio. Unde obsidionem solvere, & cum Romanis pacisci compulsus est. Hæc ex *Procopio* discimus in libris duobus *de Bello Persico*.

Bellum Wandalicum.

Wandalicum Bellum anno 533. inchoavit in Africa *Justinianus Belisario* Duce, ut illatam *Hilderico* injuriam ulcisceretur, quem *Gelimer* e solio deturbaverat, eoque cum ejus fratre *Hoamere* in carcerem conjecto, regnum invaserat, quod sibi postmodum cæde *Hilderici* confirmare tentavit. *Belisarius* cum instructissima classe Carthaginem appulit, Regni tunc Wandalici caput, eamque expugnavit, Deo exercituum faventa. Anno sequenti, Sardiniam, Corsicam, Cæsaream Maoritaniæ, Septum, Ebusam, Majoricam & Minoricam recepit, & *Gelimerem* in potestatem acceptum, captivum adduxit Constantinopolim ad Justinianum. Quo facto sparsam a se affectatæ tyrannidis calumniam abstersit. Triumphum egit Constantinopoli, cujus gloriam omnem ad Imperatorem retulit, pedes ambulans, captivis ante se præmissis, & *Gelimere* ipso, qui sedentem in circo *Justinianum* exuta purpura, adorare coactus est, illud identidem repetens: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Fundis non contemnendis io Galatia donatus est *Gelimer* a Justiniano, ubi cum suis habitaret: Sed quod Arianam ejurare nollet hæresim, Patritiorum ordini non fuit adscriptus. Hæc ex *Procopio* libris duobus *de Bello Wandalico*, eui ipse eum *Belisario* adfuit, ipsius fortitudinis, & moderationis eximiæ, necnon vigilantiæ circa militarem disciplinam, testis oculatus.

Bellum Gothicum.

Gothicum bellum nono Justiniani anno cœptum est, quod ad ulciscendam *Amalasuntha* Reginæ imperatam a *Theodato* necem suscepit. Summum belli Imperium delatum est *Belisario* Duci: Qui anno 535. Siciliam integram Romano recuperavit Imperio. *Theodatus* Gothorum in Italia Rex *Belisarii* victoriis, & imminente exercitu territus, *Petro* Justiniani Imperatoriis Legato, viro facundo & streouo, ipsi bellum dissuadenti, quod Philosophum, præsertim Platonicum, qualis erat *Theodatus*, puram ab omni cæde vitam agere deceret: Nihil vero vetare *Justinianum* sibi armis vendicare Provincias jure veteri ad ipsius Imperium pertinentes: Pacis conditiones obtulit, quæ licet honorificentissimæ, & utilissimæ essent Imperio, ne tamen gratæ *Justiniano* non essent, ignavus Princeps metuebat. *Agapetum* Pontificem Legationem hac de causa Constantinopolim ubire etiam coegit (ut diximus.) Adeo ipsum terrebat vel solum belli nomen, ut Gothorum & Italorum Imperium cessurum se *Justiniano* spoponderit, potius quam belli discrimen subiturum. Promisit id areanis literis, quas Legatu credidit, tum demum Imperatori reddendas, si pacis conditiones respueret. Anno sequenti, *Belisarius* Neapolim recepit, post difficillimam obsidionem. Quo accepto nuntiu Gothi a *Theodato* defeceruot, Regemque sibi crearunt *Vitigim*, qui occiso *Theodato*, Romanis fortirer restitit. *Vitiges* cum Francorum Regibus *Childeberto*, *Theodeberto*, & *Clotario* pepigit societatem, qui auxiliares copias elam se missuros promiserunt. Palam enim societatem iniri cum Gothis non poterant, Imperatori in hoc bello opem paulo aote polliciti. Romam interea petiit cum exercitu *Belisarius*, Cui se Romani, suadente *Silverio* Pontifice Maximo dediderunt, calamitatem Neapolitanæ similem veriti. Samnii & Tusciæ partem maximam exinde recepit *Belisarius*: Cui jam aote se sponte dediderant Calabri, Apulique. Non desperans propterea *Vitiges*, Romam diuturna obsidione fatigavit. Quam unum annum & dies novem a Gothico exercitu oppugnatam, liberavit *Belisarius* anno 538. Non ita prosperæ fuerunt in Liguria res Imperii. Gothi enim capto Mediolano, magnaque ibi edita strage, trecentis scilicet millibus hominum mactatis, solisque servatis fœminis, quas Burgundionibus donarunt, universam subegere Provinciam. Ex dissidio Ducum, *Narsetis* scilicet Comitis, quem eum novis copiis Imperator miserat, & *Belisarii* hæc Romanæ rei orta dispendia. Quamobrem *Justinianus Narsetem* ex Italia revocavit, supremum belli Imperium uni deferens *Belisario*. Hic Fæsulis, & Auximo Piceni Metropoli expugnatis, pacis conditionibus, quas Gothis per Legatos offerebat Imperator, subscribere renuit. Gothi fame oppressi, fracti ærumnois, ac dominationis *Vitigis* pertæsi, Regnum Belisario detulerunt: Quos ille simulata fallens ambitione, Ravennam cum copiis ingressus, detentoque in liberali custodia *Vitige*, Regiam dignitatem repudiavit. Tum a Justiniano revocatus ad bellum Persicum *Vitigim*, Gothorum Proceres, Regiasque opes omnes Byzantium deportavit, obtulitque Justiniano. Gothi *Ildibaldum*, & post eum *Eraricum*, Regem crearunt. Quo demum perempto, *Totilam* Regem salutarunt. Hic collapsam in Italia rem Gothicam non minus æquitate, ac moderatione, quam bellica fortitudine restituit, fusis sæpius Romanis Veronam, & Rumam ipsam recepit, diripuit, civibus vacuavit. Quam paulo post occuparam munivit *Belisarius*, *Totilam* cum copiis omnibus irruentem repulit, magna Gothorum edita strage. Cum vero By-

zantium, *Belisarius*, rediisset precibus conjugis ab Imperatore revocatus, *Totilas* Romam iterum occupavit, anno Christi 550. belli Gothici 15. Post duos annos *Narses* Dux egregius a *Justiniano* missus in Italiam cum exercitu, Gothorum copias ad Apenninum profligavit. Ex acie fugiens *Totilas* cæsus est anno Regni sui XI. Tum *Narses* Narniam, Spoletum, Perusiam munitissimas civitates, Romamque ipsam facile recepit. Gothi *Tejam* Regem crearunt, quo in acie cæso, pacem a *Narsete* postularunt, impetraruntque, ea conditione, ut omni Italia cum rebus suis confestim excederent. Sic finis impositus est bello Gothico, anno Christi 553. cum annis octodecim exarsisset.

Narsetis Comitis pietas in Virginem Deiparam remunerata.

Narsetis victorias non minus ejus in Virginem Deiparam pietati, quam bellicæ fortitudini tribuit *Evagrius lib. 4. cap.* 23. Illi scilicet B. Virgo tempus opportunum indicabat, quo pugna committenda esset, nec prius umquam prælium inibat, quam ab illa signum accepisset. Legendus *Procopius* in libris 4. *de Bello Gothico*, ex quibus pauca hæc excerpsimus.

Fabula de Belisarii casu refellitur.

In iis libris *Belisarium* passim commendat, maximum revera Ducem; cujus tamen par virtuti fortuna non fuit, si nonnullos Authores audiamus. Hunc nempe in suspicionem conjurationis contra *Justinianum* factæ adductum, ab eo redactum in ordinem scribunt, excæcatum, & stipem mendicare coactum. Sed hæc eloquens *Procopii* silentium refellit, qui cum omnia *Belisarii* & Justiniani gesta, vitia, infortunia, libertate incredibili narret in *Arcana Historia*, postremæ illius exauthorationis & calamitatis non meminit: Sed illius tantum, quam *Theodora* Augusta obtinuit ab Imperatore, ut *Antoninæ Belisarii* uxori gratificaretur. Post quam ejusdem Imperatricis precibus in gratiam restitutus est ea conditione ut *Antoninæ* salutem se debere suam intelligeret. Quod ante secundam *Belisarii* in Italiam expeditionem contigit. Quod mirum non est observatum non fuisse a Cardinali *Baronio*, qui Arcanam Procopii Historiam non legerat. Legatur *Procopius cap.* 4. *Arcanæ Historiæ*. Virtutum suarum decus obscuravit *Belisarius* insano in uxorem amore, strenuam quidem, sed moribus perditissimis fœminam, cui tamen instar mancipii serviebat.

* Baronius ad an. 561.

Extremis *Justiniani* temporibus fœda fuit Imperii etiam Orientalis facies, Hunnis frequenter incursantibus, contra quos *Belisarius*, fracta licet senectute missus, illos profligavit, & pacem precari compulit, *Agathia* teste, in libris *De rebus Justiniani*.

Nimium Justiniani studium circa dogmata.

Nimium *Justiniani* studium circa dogmata & quæstiones Ecclesiasticas, pene neglectis Imperii rebus, merito Procopius reprehendit, *lib. 3. de bello Gothico*. Quintam Synodum ob trium Capitulorum damnationem convocavit, ut diximus. Eo imperante, Eruli, Abasgi, & incolæ Tanais, Christianam fidem amplexi sunt. [Ex *Evagrio, lib. 4. capp.* 20. 22. & 23.] Concilium Chalcedonense sanctissime coluit, & ejus hostes Acephalos insectatus est, cum *Theodora* conjux ipsis impense faveret. [*Ex Evagio lib. 4. cap.* 10.] Collationem imperavit Catholicorum Episcoporum cum *Severianis* anno 532. Constantinopoli habitam. *Acœmetas* Monachos coercuit, Nestorianam hæresim propugnantes: Contra quos Edictum de Fide Catholica promulgavit, ex consilio Episcoporum.

Justinianus in hæresim lapsus.

Sub finem vitæ a Catholica fide defecit infelix Princeps, in hæresim *Aphthartodocetarum* lapsus, qui Corpus Christi ante Resurrectionem incorruptibile asserebant: & in Sanctos Patriarchas *Eutychium* Constantinopolitanum, & *Anastasium* Antiochenum, ejus repugnantes impietati, persecutionem movit: [*Ex Eustathio in Vita Eutychii* * *& ex Evagrio lib. 4. cap.* 40.] qui & in hæresi illum obiisse testatur. Unus *Richardus Crakanthorpius* ex Protestantium grege, in suo *Virgilio dormitante*, *cap.* 20. fictitium esse censet Justiniani lapsum in hæresim *Aphthartodocetarum*.

* Apud Surium & Bollandum, ad diem V. April

Jus Romanum a Justiniano meliorem in formam redactum.

Restaurando Juri, & meliorem in ordinem redigendo, viros peritissimos & consultissimos præfecit *Justinianus*, quibus hoc in opere *Tribonianus* præerat. Horum curis Jus Civile Romanorum in unum Corpus collectum est: quod libris Isagogicis, Principalibus, & Accessoriis constat. Isagogici sunt quatuor libri *Institutionum*, qui ad primam studentium informationem pertinent. Principales, sunt libri *Pandectarum*, seu *Digestorum*, & *Codicis*, quibus tota ars boni & æqui ex veterum Jurisconsultorum monumentis, & Constitutionibus Principum, plene perfecteque describitur.

Juris Civilis divisio.

Libri Accessorii sunt, in quibus vetera Jura emendantur, explanantur, supplenture Suntque, *Authenticæ*, seu *Novellæ Constitutiones Justiniani*, & ejusdem Edicta. *Institutiones* agunt de Justitia & Jure, de divisione juris, & de subjectis juris, scilicet de personis, rebus, & actionibus, quæ inter personas de rebus exercentur.

Institutiones.

Digesta dividuntur in tres partes scilicet *Digestum Vetus*, *Infortiatum*, & *Novum*. Prima pars continet libros XXIV. Altera XIV. Tertia XII. Summa eorum divisio est in *τὰ πρῶτα* sive prima Juris & Judiciorum; in Jura ipsa & Judicia, & in posteriora Juris & Judiciorum, *τὰ πρῶτα* Juris & Judiciorum, sunt principia Juris, subjectorum Juris, quæ scilicet personas & res spectant; & principia Judiciorum quæ sunt tum in Judicibus, tum in Jurisdictione, tum in vocatione in jus & in editione; tum denique in iis quæ pendente lite, intervenire solent, ut sunt conventiones, postulationes, in integrum restitutiones, & arbitria. Judicia vel civilia sunt, vel Prætoria, vel criminalia. Judicia civilia complectuntur actiones civiles, quarum capita summa sunt quatuor. I. Vendicationes, id est, dominia rerum, sive actiones in rem. II. Actiones, seu Judicia in personam, sive commercia, e quibus sunt contractus. III. Conjugum Societas, liberorumque procreatio, & educatio. IV. Successio post mortem. Judicia Prætoria cernuntur in Bonorum possessionibus, sartis tectis & Donationibus, Manumissionibus, possessione, Re judicata, Interdictis, Exceptionibus, Stipulationibus. Judicia criminalia versantur circa delicta privata, & extraordinaria, itemque publica. Agunt denique Digesta de posterioribus tum Judiciorum & rerum Juri subjectarum; tum Juris; quæ sunt verborum significatio, & Juris Regulæ.

Digesta.

Codex Justinianeus duodecim libros complectitur, in quibus eadem pene methodo, quæ in Digestis observatur, Constitutiones Principum spectantes priora Juris & Judiciorum, ipsa Judicia & Jura, & posteriora Juris, describuntur & ordinantur. Priora Juris & Judiciorum sunt partim in iis qui Juri ac Judiciis præsunt: hi sunt Episcopi & Clerici, vel sæculares, de quibus *lib.* 1. partim in iis quæ in principio & serie Judiciorum interveniunt: quæ sunt, in jus vocatio, editio, conventio, postulatio, in integrum restitutio, & arbitrium, satisdatio, formula, & jusjurandum: de quibus *lib.* 2. Judicia spectantur, in genere, & in specie. In genere *lib.* 3. a Tit. 1. ad 27. In specie, sunt Judicia civilia, Prætoria, criminalia. Judicia civilia pertinent ad res vindicandas, de quibus *lib.* 3. a Tit. 28. ad finem: Ad condictiones & contractus de quibus, *lib.* 4. Ad societatem conjugalem educationem liberorum, & tutelam, de quibus *lib.* 5. Ad successionem post mortem, de qua *libro* 6. Judicia Prætoria decem capita spectant, de quibus manumissio, usucapio, longi temporis præscriptio, & res judicatæ, *lib.* 7. expenduntur: Interdicta, sarta tecta, pignora, exceptiones, stipulationes & donationes, *lib.* 8. De Judiciis criminalibus agitur, *lib.* 9. Posteriora Juris & Judiciorum sunt res fiscales, patrimoniales, Palatinæ. Ad res fiscales pertinent bona quæ fisco obveniunt, de quibus *lib.* 10. Tit. 1. ad 31. Personæ eæque vel municipales, quæ rei fiscali sunt obnoxiæ, de quibus agitur a Tit. 31. ad 69. vel ministeriales, quæ rei fiscali serviunt, de quibus a Tit. 69. ad finem libri. Res patrimoniales, vel in personis vel in bonis patrimonialibus, spectantur. Personæ sunt, aulicæ, urbicæ, vel rusticæ: Bona sunt, agri domus, greges. De personis agitur, *lib.* 11. a Tit. 1. ad 58. de bonis deinceps ad finem usque libri. Res Palatinæ pertinent vel ad Dignitates Palatinas, vel ad Officia, Scholas, & scrinia Palatina, vel ad Militiam Palatinam, vel ad varios Ministros Palatinos, de quibus *liber duodecimus*.

Codex Justiniani.

Novellæ Justiniani.

Novellæ Justiniani Constitutiones CLXVII. numerantur, in quibus nonnullæ sunt de personis & rebus Ecclesiasticis. *Novella V.* spectat Monachos & Sanctimoniales. Prohibet ne Monasteria ædificentur absque licentia Episcopi, qui per orationem locum Deo consecret, in eoque crucem figat. Ne veste Religiosa induantur Postulantes, nisi solido triennio probati.

Quæ in iis spectant Clericos & Monachos.

Ut

Ut Monachi commune dormitorium, & refectorium habeant. Ut Abbas eligatur, non ordine ætatis aut professionis servato, sed optimus, &c. *Novella VI.* de Ordinationibus Episcoporum, & conditionibus Ordinandorum statuit, quæ Regulis Ecclesiasticis sunt consentanea. Item de Ordinatione Clericorum, de Diaconissarum ætate, quas anno circiter quinquagesimo ætatis ordinari sancit. Clericos etiam minores Clerum deserentes, Curialibus Officiis mancipat. Clericorum numerum in singulis Ecclesiis definitum esse jubet.

Novella CXXIII. Episcopos, Clericos, & Monachos spectat. Vetat Episcopos ordinari ex Curialibus, & Officialibus, nisi Monasticam Vitam quindecim annis professi fuerint. Annos 35. natum eligi jubet, ac *meliorem ordinari, electione & periculo Ordinantis*. Ordinationem differendam esse, si electus accusatus fuerit in causa, quæ possit secundum Leges, aut Canones, ejus Ordinationem impedire. Simoniacas Ordinationes prohibet, ac Simoniacos, sive dantes, sive accipientes munera, sive mediatores, ab honore Sacerdotii & Cleri, secundum Canones, vult removeri. Solitas tamen pro Inthronistico distributiones fieri permittit Episcopis Ordinantibus, & eorum ministris, easque moderatur. Simoniæ labe carebat illa pecuniæ collatio, quia nullo pacto interveniente, sed sola consuetudine suffragante honorarii cujusdam instar conferebatur, non exigebatur. Cum enim ex diversis Provinciæ locis congregandi essent Episcopi ut electum consecrarent, & mora facienda esset pro examine electionis, & Ordinatione, quædam eis pecuniæ summa solvi poterat congiarii subsidiique nomine, ad levandos sumptus, cum in itinere, tum in mora faciendos. Ne vero ad immodicam pecuniæ vim porrigerentur illa Inthronisticorum jura, modum illis lege lata præscripsit Justinianus: Ne, inquit, *ex talibus occasionibus Ecclesiæ debitis prægraventur, & Sacerdotia venalia fiant*. Eadem Novella Episcopos & clericos a tutelarum & curarum onere liberat: quas tamen ipsos permittit suscipere jure & gradu cognationis. Eosdem a muneribus personalibus & sæcularibus negotiis immunes esse jubet. Pro qualibet causa, pecuniaria, vel criminali, ad sæcularia tribunalia Episcopos vocari prohibet. Residentiam in Ecclesiis ipsis imperat, quas relinquere non possint & ad alias regiones venire absque licentia Patriarchæ vel Metropolitani, aut Imperiali jussione. Bis, aut semel saltem, Concilia singulis annis a Patriarchis & Metropolitanis convocari præcipit, in quibus causæ judicentur quas Episcopi, clerici, vel monachi ad invicem habent. Vetat Episcopis & clericis, ne ad tabulas ludant aut cum ludentibus ineant societatem, aut ludentes aspiciant; aut ad quævis conveniant spectacula. Delinquentes a sacro Ministerio Suspensos, in Monasterium amandari jubet ad triennium. Presbyteros ante 35. annum, Diaconos & subdiaconos ante 25. Lectores ante 18. Diaconissas ante 40. fieri prohibet. De Clericorum Cœlibatu decernit. Item de Clericorum, & Monachorum Judiciis, quos in causa pecuniaria volt conveniri coram Episcopo; In causa vero criminali coram Episcopo, vel sæculari Magistratu, ad arbitrium Actoris. Si prius ad Episcopum causa deferatur, hanc formam præscribit Novella, ut ipse convictum criminis ab honore, aut gradu secundum Canones dejiciat: & subinde competens Judex ipsum comprehendat, & secundum leges causa cognita, finem liti imponat. Si vero prius ad sæcularem causa deferatur Magistratum, probato crimine, Gesta cognitionis, sive Inquisitionum Instrumenta, cum Episcopo communicentur, qui reum ab honore, sive gradu dejiciat: Judex autem pœnam decernat Legibus congruentem. Eadem Novella plura statuit de Monachis: scilicet ut Abbatem eligant, propositis sacro-sanctis Evangeliis non amicitiæ intuitu, sed meritorum, quem Episcopus electum ordinabit. Filios qui vitam Monasticam amplectuntur, a parentibus ex Monasterio abstrahi, aut hæreditate privari vetat.

Novella CXXXIII. Monasticam restaurat Disciplinam. Monachos in uno conclavi degere, & communia omnia habere jubet. Absque Abbatis voluntate e Monasterio exire vetat etiam adeundæ Ecclesiæ prætextu, ad quam sacri dumtaxat Ministerii tempore se conferent, cum Abbate, Prioribus, & Senioribus suis, & completo Sacrificio ad Monasterium revertentur. In Ecclesia autem, quam Monasterii propriam, sed ab eo tamen paulisper dissitam aliquando supponit, quatuor vel quinque Seniores ex Monasterio, Presbyteratus, vel Diaconatus dignitate adauctos, manere statuit, qui sacram domum custodiant, de divinis eloquiis disputent, advenientes alloquantur, Juvenes in officio contineant. Monachos Sacrarum Scripturarum lectioni jubet incumbere & labori. A Cœnobiorum ingressu arcet mulieres; ab ingressu Parthenonum viros, etiam occasione exequiarum, aut invisendi fratris, vel sororis, aut alicujus e propinquis: *Quia cognatio Monachis in terra non est, cœlestem zelantibus vitam*. Viros in Monasteriis Virginum, & mulieres in Cœnobiis virorum sepeliri vetat. Monasteriorum Exarchos, eorumque Responsarios, necnon Episcopos locorum, disciplinæ regularis observantiæ invigilare mandat, & contra Regulam peccantes corrigere. Monasteriorum reformationem curis Imperatoris dignam esse ait, *Si enim illi*, inquit, *puris manibus, & mundis animabus pro Republica supplicent Deo, manifestum quod & exercitus habebunt bene, & civitates bene disponentur. Sed & terra nobis feret fructus, & mare quæ sua sunt dabit, illorum oratione propitiationem Dei ad omnem Rempublicam deducente. Sed & ipsum commune schema hominum reverentius erit, & vivet melius, illorum erubescens puritatem*. Mortuorum sepulturas Constantinopoli gratis fieri decrevit, & Constantini Magni Constitutiones, & assignata eam ob rem Magnæ Ecclesiæ prædia, concessaque Privilegia confirmavit, *Novella 43. & 59.*

Ecclesiasticam authoritatem non usurpavit Justinianus, de rebus & personis Ecclesiasticis leges ferens.

Licet vero de rebus & personis Ecclesiasticis Leges tulerit *Justinianus*, in ipsum esset iniquior, qui assereret ipsum Ecclesiæ authoritatem usurpasse. Veteres enim Canones renovavit dumtaxat, aut Legibus suis, velut quibusdam supplementis interpretatus est; novas Ecclesiæ Regulas non præscripsit. Id unum quippe fuit ejus consilium, ut vetustatis vindicem, atque Ecclesiasticæ Disciplinæ assertorem se præstaret, ut ipse profitetur in Rescripto ad *Dacianum*, Africanum Episcopum, Concilii Byzaceni caput: *Semper* (inquit) *nostræ Serenitati cura fuit servanda vetustatis, maxime disciplinæ, quam numquam contempsimus, nisi & in melius augeremus; præsertim quoties de Ecclesiasticis negotiis contingit quæstio, quæ Patrum constat regulis definita, immo adventu superni Numinis inspirata; Quia constat esse cœlitus constitutum, quidquid Apostolica decernit Authoritas*. Et infra: *Nos tutores sumus vetustatis, ac vindices*. Quæ itaque de causis Ecclesiasticis constituit Justinianus, vel e Canonibus vel e moribus in Ecclesia receptis hausta sunt, ut testatur ipse pluribus in locis. Notanda sunt verba Novellæ LXXXIII. *Si vero*, inquit, *Ecclesiasticum sit delictum, egens castigatione Ecclesiastica & mulcta, Deo amabilis Episcopus hoc discernat, nihil communicantibus clarissimis Provinciæ Judicibus. Neque enim volumus talia negotia omnino scire civiles Judices secundum sacras & divinas Regulas, quas etiam nostræ sequi non dedignentur Leges*.

Confirmatur testimonio locupletissimo *Joannis Scholastici*, Patriarchæ Constantinopolitani, in Collatione Canonum cum Legibus, ac præcipue cum Novellis Constitutionibus Justiniani, cui sic præfatur: *Ad gloriam Magni Dei, & Servatoris nostri Jesu Christi quæ nunc collata sunt cum sacris Canonibus, SS. Apostolorum, & qui eorum vestigia secuti sunt per unamquamque Synodum SS. Patrum, transcripsi e Novellis Constitutionibus a D. Justiniano felicis memoriæ post Codicem sparsim editis. Quæ quidem non solum sequuntur Orthodoxorum Patrum nostrorum Canones, sed etiam ex Principis imperio authoritatem illis largiuntur, una cum adjectionibus legitimis & Deo gratis quæ commodis hominum, ad exemplum Dei, consulunt*. Ex quibus perspicuum est, Justinianum Canonibus publicarum legum robur addidisse, & nonnulla ad eos suis Constitutionibus objecisse, quæ eorum observantiam & executionem promoverent.

Id rursus confirmatur ex depositione *Anthimi* Patriarchæ Constantinopolitani, *Agapeti* Pontificis & Synodi Constantinopolitanæ judicio decreta, cui suffragium authoritatis suæ adjungens *Justinianus* sic loqui-

loquitur, Novella XLII. *Rem non insolitam Imperio & nos facientes, ad præsentem venimus Legem. Quoties enim Sacerdotum Sententia quosdam indignos Sacerdotio de Sacris Sedibus deposuit... toties imperium ejusdem sententia cum Sacerdotum authoritate fuit. Sicque divina pariter & humana concurrentia, unam consonantiam rectis sententiis fecere.* Unde sententiam adversus Anthimum latam corroborat Imperiali Lege, ac si ab Imperio ipso provenisset. Deinde *Menna* Patriarchæ dat in mandatis, ut ad Metropolitas suæ Diœceseos mittat, quæ Sacerdotio visa sunt, & ab Imperio confirmata.

Novellas Justiniani approbavit Ecclesia.

Si quas vero novas Leges tulit de Ecclesiastica Disciplina Justinianus, vim illæ non habuerunt ullam, nisi quia sunt ab Ecclesia receptæ & approbatæ. Sicut enim Leges de rebus mere civilibus in Conciliis promulgatæ, nullius sunt roboris, nisi quia ratæ habentur a Principibus Laicis: Ita nec Leges de rebus Ecclesiasticis a sæcularibus Principibus conditæ ullius sunt momenti, nisi ab Ecclesia ratæ habeantur. Porro Ecclesia cum Orientalis, tum Occidentalis, Novellas Constitutiones Justiniani amplexa est. De Orientali, nullum est dubium. De Occidentali vero id constat ex *S. Gregorio Magno* qui *Joannem Defensorem* abeuntem in Hispanias monet, quid sequi debeat in Judicio, quod illi delegaverat. Et initio Commonitorii profert *Novellam CXXIII.* quæ pene totius antiqui Juris synopsim complectitur, ipsumque interpretatur; (Lib. 12. Epistola 54.) *De persona Presbyteri*, inquit, *hoc attendendum est, quia si quam causam habuit, non ab alio teneri, sed Episcopus ipsius audiri debuit, sicut Novella Constitutio manifestat, quæ loquitur de Sanctissimis, & Deo amabilibus ac Reverendissimis Episcopis, Clericis, & Monachis. Imperator Justinianus Augustus, Petro gloriosissimo Præfecto Prætorio. Si quis contra aliquem Clericum, &c.*

Idem constat ex *Joanne VIII.* Pontifice Maximo, qui Novellam Constitutionem laudat adversus quosdam Episcopos, qui *Bichertinum* laicum, sine causæ cognitione, a Communione removere tentabant. (Epistola 163.) *Insuper nostro Apostolatui intimavit, ut eum sine ratione discussa, excommunicare vultis. Quapropter Apostolica Authoritate jubemus, ut nemo vestrum eum excommunicet, antequam ad Legis examen perveniat. Scitote quemadmodum in centesimo Capitulo Concilii Africani legitur: Similiter in secundo Novellarum Justiniani libro, Ut nemo Episcopus, aut Presbyter aliquem excommunicet, antequam causa probetur.*

Tertio id constat ex *Hincmaro* in Opusculo, cap. 17. *Sed & Leges Romanæ*, inquit, *ab Imperatore Justiniano promulgatæ, quas probat Ecclesia, decernunt de Episcoporum, sine Metropolitani sui authoritate, profectione.*

Denique *Ivo Carnotensis* Epistola 280. idem testatur. *Dicum instituta legum novellarum, quas commendat & servat Romana Ecclesia, &c.*

In condendis Legibus *Triboniano* Quæstore, ut diximus, administro usus est. Vir quidem erat ille ingenio & eruditione celeberrimus, sed inexplebili avaritia, unice lucro serviens, erantque apud illum jura venalia. Jamdiu Legum nundinationi deditus, quotidie pretio refigebat alias, alias figebat, prout e re erat atque usu poscentium (*Ex Procopio, lib. 1. de Bello Persico.*)

Justinianus non fuit Analphabetus.

Baronius emendatur.

Illiteratum adeo fuisse Justinianum, ut *Analphabetus* dictus sit, non semel scripsit Annalium Ecclesiasticorum Parens, mendosa *Suidæ* editione deceptus. Sed MS. Codex Bibliothecæ Vaticanæ pro *Justiniano* habet *Justinum*. Atque ita legendum confirmat *Procopius in Historia Arcana, cap. 6.* ubi de *Justino Seniore* scribit; *Ea fretus Justinus Præfectura, capessivit Imperium, senex jam licet capularis, & quod Romanis antehac non evenit, adeo literarum expers, & quod dicitur Analphabetus, ut cum sui soleat nominis apices libellis cudere Princeps, cum quid imperat faciendum; ipse neque imperare neque compos esse posset rerum gerendarum; sed Proclus, qui officio Quæstoris fungebatur, eique assidebat, omnia faceret pro arbitrio. Verum ut aliquod Imperatoris manus extaret argumentum, a Magistratu, qui id muneris habet, excogitatum hoc est. Tabella lignea perpolita formam quatuor literarum, quæ legi Latine possent, incidendam curant, eaque Libello imposita, calamus colore imbutus, quo scribere mos est Imperatoribus, huic Principi tradebatur in manum, quam alii prehensantes, ducebant, circumagebantque per quatuor illas literarum formas, &c.* Cæterum Justinianum non fuisse rudem & illiteratum studium ejus in dogmatum divinorum investigatione, disceptationes de tribus Capitulis cum Episcopis, habitæ, transactæ frequentius cum illis noctes in evolvendis libris sacris, testantur. Quarum rerum fidem faciunt *Eustathius in Vita Eutychii*, apud *Surium* die 6. Aprilis, *Victor Tunonensis, in Chronico*, & *Procopius l. 3. de bello Gothico*. Suffragatur *Agapetus* Diaconus Constantinopolitanus in Parænetico ad Justinianum. *Nostris temporibus ostensum est*, inquit, *prospera vitæ tempus, quod prædixit quidam ex Veteribus futurum, cum vel Philosophi regnarent, vel Reges philosopharentur. Nam philosophando, digni habiti Regno estis, & regnando a Philosophia non descivistis.* Plures denique libros adversus Tria Capitula se scripsisse Justinianus ipse testatur in Edicto adversus illa edito. Et hunc *Analphabetum* aliquis dixerit?

Justiniani mores.

Nihil non mutavit in Republica *Justinianus*, ut nomen suum propagaret. Nam statis Magistratuum formis, legumque ac militarium ordinum, abrogatis, alias invexit, non jure, non publico commodo adductus, sed ut omnia nova, & de suo nomine dicerentur. Rei cujus statim abolendæ copia non fuisset, saltem suum indidit vocabulum. Sanguinis & auri numquam sitim explevit, sed opulentissimis pecuniosorum hominum domibus factis sibi manubiis, alios impetebat. Quas fortunarum rapinas illico vel prodegit Barbaris, vel in insana ædificia insumpsit. *De Justiniani Ædificiis* sex libros scripsit *Procopius*, quibus accurate & eleganter singula descripsit. Nulla in re stabilis fuit *Justinianus*, præterquam crudelitate, studioque pecuniæ. Pretio fixit refixitque Leges, neque ad eas, quas scripsit, Constitutiones exegit Judicia, sed ad quas trahebatur pecunias, se luculentiores visas, seu promissas munificentius. Senatus fuit inane quoddam simulacrum, penes quem neque tuendi honesti arbitrium esset: sed consessum impleret ad speciem quamdam, & ex prisca lege. Insuperhabita Constitutione, quam scripserat de Præfecturis gratis dandis, non solum venales, sed conductitios instituit Magistratus avarus Princeps, qui omnes ad eum locorum proventus conveherent. *Constantinus* Præfectus Prætorio, præter publicum censum, amplius ter mille auri pondo quot annis pendebat *Justiniano*, qui eum proventum, nec lege, nec more majorum receptum, sed quasi fortuito aliunde sibi ex aere adventitium, *Aerium* vocavit. Sceleratissimos quosque publicis muneribus & gerendis Magistratibus præficiebat. Plurima instituit Monopolia; iis divendita subditorum libertate, qui impium hoc negotium inirent: Atque his imposito vectigali, rem a pactis conventis pro animi sententia administrandam permisit. Annonæ, Impositionum, Descriptionumque decretis quosque prædiorum possessores vexabat. Milites, institores, nummularios afflixit. Causidicis, Medicis, ac liberalium disciplinarum Magistris ademit honorarium & sportulam, quam priores Principes ipsis ab ærario decreverant. Ex pane, quem sibi artifices, & pauperes coemere cogebantur, durum atque perpetuum sibi censum conflavit, scilicet in annos singulos ad tercentum auri pondo, ut panis sordidus ille foret, atque pulverulentus. Aquæductus effracti restaurationem, sumptibus parcens, prætermisit. Igitur pauperes extrema laborantes indigentia, quibus vescendo panis, potando aqua dumtaxat reliqua esset, vexavit Justinianus hujus difficultate, illius charitate invecta. Pauperibus qui ad Petri Apostoli templum sedes habebant, tritici e publico tria millia medimnum quotannis attribuerat *Theodoricus*. Quam ipsis annonam sustulit *Alexander Forficula*, *Justiniano* probante. Frumentum putridum, quod in Byzantinis horreis abundabat, pro rata parte atque portione Civitatibus Orientis emendum imperavit longe majore pretio, quam optimum quodque esset. Si quæ meretrix consuetudinem ac stuprum alicui falso objecisset, bonis ejus inhians, statim leges omnes ac jura violabantur, & modo Justinianum turpis lucri participem fecisset, universas opes ejus quem Calumnia appetiverat, impune

ne prædabatur. Ecclesias, Monasteria, Nosocomia, & alia id genus ædificia ex privatorum exoviis excitavit. Venetorum * ita fovit factionem, ut Prasinos impune contrucidandos iis permitteret, eorumque licentia cædibus, rapinis, incendiis omnia compleret: Magistratus vero qui in Venetos ex lege egissent, capite damnaret.

* *Duæ Circi factiones, Veneta*, La faction bleuè: *Et Prasina*, La faction verte.

Justinianus *Theodoram* uxorem habuit, mulierem scenicam, & celebrem meretricem, cujus ut conjugio frui posset, Constitutionem a *Justino* Seniore edi obtinuit, qua mulierum scenicarum connubia Principibus viris permittebantur, quæ lege lata *Constantinus Magnus* prohibuerat: cujus infamem educationem, luxum, impudicitiam, crudelitatem *Procopius in Arcana Historia* describit. Hæc *Silverio* Romano Pontifici, & *Amalasunthæ* Reginæ Gothorum necem intulit, Chalcedonense Concilium, quoad vixit, tollendum summo studio curavit. Ad hujus imperium usque libidinem omnia temperabat *Justinianus*. Ut erat maxima utriusque similitudo cupiditatum, sic etiam morum & improbitatis, licet palam discordiam simularent, ut subditos impellerent in exitium. Cibi, somnique parcissimus erat Justinianus, non veneris; mansuetissimus in speciem, re vera inhumanus. Factarum sæpenumero sponsionum, & sacramento vel tabulis confirmatarum, statim oblivionem simulavit, non apud suos tantum, sed etiam apud hostes. Assentatoribus facillimas aures præbebat, imprimis *Triboniano*, asserenti se timere vehementer, ne ob singularem pietatem in cœlum subito raperetur. Inconstans amicis fuit, inimicis inexorabilis: Occultandæ animi sententiæ absolutissimus artifex: æque malignus, & deceptu facilis. Forma corporis *Domitianum* referebat. Tam erat exosus subditis, ut dæmon humana indutus forma, & funesta pestis Reipublicæ passim diceretur. Hæc ex *Procopio* delibata sunt, *in Arcana Historia*, & ex *Evagrio* nonnulla, *lib. 4. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 30. & 32.* Obiit *Justinianus* anno Christi 566. Imperii sui 40. ut colligitur ex Chronicis *Victoris Turonensis*, & *Joannis Biclariensis*. Sapientiores certe & feliciores *Justiniano* sanctissimi Monachi *Simeon* & *Thomas*, qui stultitiam pro Christo simularunt. De quibus *Evagrius lib. 4. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 34. & 35.*

SCHOLION.

In hoc Articulo pag. 461. & 462. Edit. primæ Religiosi Censores hanc velut meam Propositionem notant: *Principes sæculares quandoque statuunt quædam pertinentia ad Forum Ecclesiasticum.*

R. Hæc Propositio ibi non legitur. Scripsi tantum pag. 461. Justinianum Imperatorem *Canonibus publicarum Legum robur addidisse, & nonnulla ad eos suis Constitutionibus adjecisse, quæ eorum observantiam & executionem promoverent*. Et pag. 462. *Si quas vero novas Leges tulit de Ecclesiastica Disciplina Justinianus, vim illæ non habuerunt ullam, nisi quia sunt ab Ecclesia receptæ & approbatæ*. Quibus verbis nulla tribuitur sæcularibus Principibus potestas in caussis Ecclesiasticis, sed sola Legum Ecclesiasticarum executio & protectio.

Nota.

DE Principum authoritate quoad decernenda matrimonii impedimenta, vide quæ dixi tom. 3. pag. 544.

ARTICULUS III.

De Justino Juniore.

JUstinus, *Vigilantia Justiniani* sorore, & *Dulcissimo* Patre natus, ex Curopalate Imperator coronatus est, una cum *Sophia* conjuge. *Theodoræ* uxoris *Justiniani* nepte, statim atque *Justinianus* excessit, Catholicæ Fidei consultum voluit, ut primum iniit Imperium promulgato Edicto, quod descripsit *Evagrius lib. 5. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 4.* Pacem cum *Cosrhoe* Persarum Rege solvit, magno Reipublicæ damno. Apameam, & Daras *Adaarmanes* Persici Dux exercitus expugnavit, & immensam civium multitudinem mactavit. Cujus cladis accepto nuntio *Justinus* in phrenitidem ac dementiam incidit: Qua commotus *Cosrhoes*, petenti *Sophiæ* triennales concessit inducias. [*Ex Evagrio, lib. 5. cap. 12.*] Lucidis interim intervallis, ex *Sophiæ* consilio, *Tiberium* Imperii collegam ascivit. *Justini* Ducis cognati sui, hominis de Republica meritissimi cædem summa perfidia & crudelitate imperavit *Justinus* [*Evagrio teste, lib. 5. cap. 2.*] Mollis fuit ac dissolutus, & deliciis, fœdisque voluptatibus addictus. Tanta pecuniæ cupiditate flagrabat, ut omnia venderet, etiam Sacerdotia: [*Ex Evagrio, lib. 5. cap. 1.*] *Sophia* pientissima Imperatrix, accitis omnibus qui ære alieno abstricti erant, debita eorum creditoribus persolvit, anno Imperii 3. [*Ex Cedreno.*] *Justino* regnante, Miraculum celeberrimum factum est, in puero Judæi filio, qui cum Eucharistiæ reliquias cum pueris Christianorum in Ecclesia Magna Constantinopoli sumpsisset, a patre in fornacem, in qua vitrum conflabat, conjectus illæsus servatus est Deiparæ Virginis beneficio, quam sub eleganti supra humanam specie fœminæ purpura amictæ, ignem extinguentis, & ipsum securo animo esse jubentis, vidit puer: qui cum matre a Patriarcha baptizatus est. Pater vero perfidiæ & crudelitatis impœnitens, actus in crucem est. [*Ex Cedreno.*] *Obiit Justinus* anno Christi 578. cum solus annis octo & mensibus novem cum dimidio rexisset Imperium; simul autem cum *Tiberio* Cæsare annis 4. ac uno fere mense. De annis Imperii ipsius Veteres non consentiunt. Varias eorum sententias refert *Valesius, in Notis ad cap. 23. lib. 5. Historiæ Ecclesiasticæ Evagrii*. Pessimam Legem a se latam rescidisse non legimus *Justinum*; qua scilicet, Legem *Bona gratia* instaurans, matrimonia dissolvi mutuo conjugum consensu permiserat.

Celebre Miraculum.

ARTICULS IV.

De Tiberio.

TIberius, genere Thrax, collecto centum quinquaginta millium Militum exercitu, *Justiniano* Duce, Persas excidit, & ex Romani Imperii finibus expulit. Suorum clade afflictus *Cosrhoes* interiit præ mœrore, cum lege lata sanxisset, ne posthac Rex Persarum contra Romanos exercitum duceret. [*Ex Evagrio, lib. 5. cap. 14. & 15.*] *Justiniano* deinde, cujus minus felicia adversus Barbaros arma videbantur, potestatem abrogavit *Tiberius*, ejusque loco *Mauritium* Orientalis Militiæ Magistrum constituit, quo Duce, Persas fudit, ac civitates recepit, quas imperante *Justiniano* occupaverant. (*Ex Evagrio lib. 5. cap. 19. & 20. & Theophane, in Chronico*) Corpore fuit maxime procero *Tiberius*, & forma Imperio digna, lenitate vero & munificentia singulari. Summas esse divitias existimabat, largiri omnibus, & erogare non ad necessitatem solum sublevandam, verum usque ad affluentiam. Non enim spectabat quid accipere deberent rogantes, sed quid Imperatorem Romanum dare deceret. *Aurum porro illud adulterinum censebat, quod cum lacrymis Provincialium collectum fuerat.* Quamobrem unius anni tributum collatoribus remisit. A Magistratibus etiam illegitimam munerum oblationes nullas exegit, quibus antea Imperatores subditos suos illis vendere consueverant. (*Ex Evagrio lib. 5. cap. 13.*

Tiberii Munificentia.

Tiberio uxor fuit *Anastasia*, quam Augustam coronavit: ex qua duas habuit filias, *Constantinam*, & *Charitonem*; hanc *Germano* Duci, illam collocavit *Mauritio*, utroque designato Cæsare. Templa, & Xenodochia multa extruxit, instauravitque pientissimus Imperator. Anno 582. ex serotina cucurbitarum comestione in tabem incidit, obiitque, cum genero Mauritio Imperium tradidisset. Eo Imperante Antiochia terræ motu vehementi concussa. Populus Constantinopolitanus adversus *Anatolium* quemdam, qui ex infima plebe ad Magistratus irrepserat, idololatriæ præstigiarum, aliorumque flagitiorum convictum zelo

lo

Celebre Miraculum.

lo pietatis commotus, in illum, criminumque socios, tulit atque executus est Sententiam, eum Judices pecunia corrupti officio suo defuissent. Cum ad imaginem Deiparæ, quæ fune appensa erat in carcere, currens *Anatolius* supplicis atque orantis speciem exhibuisset, illa faciem ab homine scelerato Deique hoste penitus retro avertit. Cujus miraculi custodum carceris, & captivorum omnium testimonio comprobari, fama longelateque percrebuit. *Ex Evagrio lib. 5. Historiæ Ecclesiasticæ, cap.* 18.

ARTICULUS V.

De Mauritio Augusto.

Mauritius post *Tiberium* imperavit, religione ac rei Militaris scientia conspicuus Princeps. Bellum Persicum per *Philippicum* Ducem, sororium suum, & alios feliciter gessit. Insignem de Persis victoriam reportavit *Philippicus* ad radices *Izalæ* montis, cum sacra Salvatoris effigie quæ divinitus efformata ferebatur, circumlata per castra, militibus animos addidisset. Anno *Mauritii* Imperatoris 8. celebertima *Romano* Duce de Persis parta est victotia. Ob quam iratus *Hormisda* Rex Persarum, *Varamo* sui exercitus Duci muliebrem stolam per ludibrium misit. [*Ex Theophylacto Simocatta, lib. 3. Historiæ, cap.* 8.] Dedecoris impatiens *Varamus* ab *Hormisda* cum exercitu defecit. Interim *Bindoes* Princeps privatas ulturus injurias, facto in Regiam impetu, comprehensum *Hormisdam* regno exuit. Ille *Cosrhoem* filium Regno excludendum statuit, ipsique præponi jubet fratrem natu minorem; *Varamo* imprecatur ac perduellibus. *Bindoes* ex conjuratorum consilio ejus ob oculos uxorem, junioremque filium mactari, misetum vero Regem excæcari jussit. *Cosrhoes* in solio collocatus, Patrem captivum regio victu substentare volebat, sed simulatam ejus pietatem contemnens *Hormisda*, ipsique imprecari non desinens, illius jussu fustibus in alia impactis, & collo ictibus clavarum confracto, miserrime periit. *Cosrhoes* datis ad *Varamum* literis, missisque muneribus, ipsum ad arma deponenda frustra hortatus est: ejus namque munera superbe recusavit *Varamus*, copias in illum duxit, cæcidit maximam partem exercitus *Cosrhois*, reliquam ad suas partes traxit. Vix evasit *Cosrhoes* ex summo discrimine, Christianorum Deo se commendans, ipsumque precatus ut equum suum, quo vellet deduceret. *Circesium* pervenit, indeque Legatos misit ad *Mauritium* Imperatorem, auxilium rogaturos. Ipsius precibus annuit *Mauritius*, eumque adoptavit in filium, regia munera, regaleque satellitium, & universum Romanorum exercitum cum *Narsete* Duce ad ipsum misit: Nec non *Domitianum* Melitinensem Episcopum cognatum suum, & *Gregorium* Antiochenum Patriarcham, majoris honoris causa ad ipsum direxit. *Narsete* Duce victus Varamus, *Cosrhoes* in regnum restitutus est. Inde in grati animi significationem ob beneficia quæ invocato *S. Sergii* Martyris nomine, a Deo acceperat, pretiosissima donaria in ejus Basilica consecranda misit ad *Gregorium* Antiochenum. De his *Evagrius lib. 6. a cap. 16. ad 22. & Theophylactus Simocatta libris 4. & 5. Historiæ*.

Bellum contra Avares *Comentiolo* Duce infeliciter gestum initio, deinde felicitus, cæsis multiplici prælio barbaris. Seditiosorum aliquot millia levius armata, jussu Mauritii, hostibus objecit *Comentiolus*. Quibus partim cæsis, partim captis, *Chaganus* perexigua in captivorum pretium taxata pecunia, nummi scilicet aurei, immo dimidii in caput, quod eos redimere nollet Imperator, XII. millia interfecit Anno Christi sexcentesimo. Mauritium pœnituit avaritiæ quæ cædis tot captivorum causa fuerat; missisque per Monasteria, sacraque loca omnia literis, Deum orari jussit ut illius delicti in hac vita potius quam in altera pœnas daret. Exauditus a Deo est; *Phocas* enim Centurio ab exercitu salutatus Imperator anno 602. Mense Novembri, in portu *Eutropii* ad Chalcedonem, *Mauritium*, trucidatis in conspectu ejus filiis, capite mulctavit. Christiana constantia casum acerbissimum tulit pius Princeps, divina Judicia reveritus his verbis: *Justus es Domine, & rectum Judicium tuum*. Quin etiam unum ex ejus filiis infantem adhuc occultaote nutrice, & suum pro eo ad cædem objicente, fraudem ultro derexit, nec alienum occidi passus est. De his *Theophanes in Chronico, Theophylactus Simocatta lib. 8. Historiæ, Cedrenus, Nicephorus Callistus*. Annos viginti regnavit *Mauritius*.

Mauritii casus, & Christiana constantia.

CAPUT VIII.

De Regibus Francorum, eorumque Gestis.

ARTICULUS I.

De Filiis Clodovei.

Bellum Burgundicum.

I. POst Clodovei mortem, quatuor ejus Filii regnum Francorum, æqua lance inter se partiti sunt. *Theodoricus* Metis, *Chlodomeres* Aurelianis, *Childebertus* Parisiis, & *Clotharius* Suessionibus imperarunt. *Clothildis* Reginæ matris hortatu bellum adversus Burgundiones *Chlodomeres* indixit, & *Sigismundum* prælio victum, cum uxore ac liberis captivum adduxit, anno 523. *Chlodomerem* eo in bello fratres adjuverunt, excepto *Theodorico*, qui filiam *Sigismundi* Regis uxorem duxerat. [*Ex Gregorio Turonensi, lib. 3. Historiæ cap. 6.*] *Godemarus Sigismundi* frater occupatum a Francorum Regibus Burgundionum Regnum recepit. Quam ob rem in furorem actus *Chlodomeres*, *Sigismundum* cum uxore & filiis in puteum projici jussit, frustra dissuadente scelus *Avito* Abbate sanctissimo. Tum nova in Burgundos irruptione facta commisso prælio apud *Vesorontiam* in agro Viennensi, * occisus est. *Guntheugam* uxorem duxerat, quam *Clotarius*, *Aregunde* dimissa, sibi copulavit. [*Ex Gregorio Turonensi, lib. 9. cap. 14.*] Duplicis incesti reus *Cloturius*, qui *Ingunde* legitima uxore superstite, *Aregundem* ejus sororem antea duxerat.

* La Plaine de Veseronce.

Anno 525. Bellum Arvernum.

II. *Theodoricus* Rex Francorum adversus Arvernos perduelles bellum suscepit, totamque devastavit regionem, Militum nonnulli cum *S. Juliani* Martyris Basilicam, resque pauperum in ea conditas diripuissent, ab immundo correpti spiritu, seipsos infestis morsibus lacerabant, clamantes: *Cur nos Martyr Sancte sic crucias?* Authores sacrilegii plurimos extremo addixit supplicio Rex Christianissimus, & quæ ablata fuerant, restituit omnia. *Sancti Quintiani* Arvernorum Episcopi precibus, ab evertendis muris abstinuit, & vastanda Civitate, quam fortissimis propugnaculis munitam, id est, Sanctis quorum Basilicæ ibi extructæ erant, & magno apud Deum Antistite, Dux *Hilpingus* Regi dixerat. *Ex Gregorio Turonensi lib. 3. cap. 12. & De Vitis Patrum cap. 4.* Ex Prologo Legum a Dagoberto Rege promulgatarum constat, *Theodericum* Francorum Regem Leges *Boiis* condidisse. Extant in *Codicem Legum Antiquarum*.

III. *Clotarius* inito cum *Childeberto* fratre consilio, *Theodobaldum & Guntharium Chlodomeris* quondam Regis filios, decennem unum, septennem alterum occidit, misso prius ad *Clothildem* Reginam *Arcadio*, cum forcipe, & ense, & optione permissa, utrum pueros Principes incisis crinibus vivere, aut mucrone confodi mallet. Quod de Monachatu recentiores Historici perperam interpretantur. Ipsos namque ad plebejorum ordinem redigere dumtaxat volebant, ne *Chlodomeris* Patris Regnum capesserent, non vero Monachos facere. Intonsi autem manebant Reges Francorum a pueris, idque velut insigne quoddam eximiaque honoris prærogativa Regio generi apud eos tribuebatur. Subditi enim orbiculatim tondebantur, neque eis prolixiorem comam alere facile permittebatur, ut scribit *Agathias lib. 1. Historiæ*. Quamobrem capillos tondere nepotibus suis volebant *Childebertus & Clotarius*, ut in plebis ordinem redigerentur. Id ex verbis *Childeberti* constat deliberantis cum Clotario quid de parvulis illis Principibus fieri deberet: * *Utrum incisa cæsarie ut reliqua plebs habeantur, an certe his interfectis, Regnum germani sui*

Ann. 526.

Cædes filiorum Chlodomeris.

* Apud Gregorium Turonensem.

(sci-

(scilicet *Chlodomeris*, *inter ipsos æqualiter dividatur*. Clodoaldus tertius Chlodomeris filius, patruorum furori fuga ereptus a sancto *Severino* Monacho institutus est, & postmodum in ordinem Presbyterorum adscriptus, sanctissime vixit. Sacris honoribus colitur septimo idus Septembres. *Clotarii & Childeberti* sævitiam in nepotes, eorumque cædem fuse describit *Gregorius Turonensis lib. 3. cap.* 18. His temporibus florebat *S. Eleutherius* Tornacensis Episcopus, qui an. 527. Synodum convocavit, & insignem habuit *de Trinitate* Sermonem, quo Arianos egregie confutavit. Ex ejus Vita apud *Bollandum*, die 20. Februarii.

Bellum Thuringicum. Ann.530. * Zulch.

IV Adversus Thuringos bellum suscepit *Theodoricus* cum *Clotario* fratre, & *Theodeberto* filio antiquas ulturus injorias ab ipsis illatas Francorum obsidibus, & violatam recens ab *Hermenefrido* fidem. Thoringiam subegit, & *Hermenefridam* ad se venire jussit, data fide, quem & amplissimis ditavit muneribus. Hic ex muro *Talbiacensis* * civitatis præceps actus interiit: cujus cædis suspicionem incurrit *Theodoricus*, maxime quia liberos *Hermenefridi* necari jussit. *Clotarius* in prædæ partem, captivos inter, *Radegundem* accepit, *Bertharii* Hermenefridi fratris, ab eoque cæsi filiam, quam *Chunsena* mortua, cui post obitum *Ingundis* in Regiam thorumque revocatæ, nupserat, uxorem duxit, eamque postea Diaconam fieri & Sanctimonialem permisit. De bello Thuringico legendi *Gregorius Turonensis lib. 3. cap. 7. &* 8. Author *De Gestis Regum Francorum*, *cap.* 22. *& Aimoinus lib.* 2. *cap.* 9.

Ann. 531. *Bellum Wisigothicum.*

V. Vix e Thuringia redierat victor *Theodoricus*, cum bellum intulit *Amalarico* Wisigothorum in Hispania Regi, junctis cum *Childeberto* fratre viribus, ut *Chrotildis* sororis, quam ob Fidem Catholicam Arianus Princeps dire vexabat, injuriam ulciscerentur. Profligatus est eo in bello *Amalaricus*, in Septimania. occisusque, non a *Childeberto*, ut recentiores Historici scribunt, sed a suis, ut ex *Gregorio Turonensi*, *lib. 3. cap.* 10. & ex *S. Isidoro*, in Chronico Gothorum, colligitur. Victoria potitus *Childebertus*, quam ipsi *Eusyehius* Eremita sanctissimus prædixerat, Ecclesiam construxit super *S. Aviti* sepulchro, ut voto faceret satis, quod emiserat ante bellum. Solitariam vitam ad Rhodanum in Septimania tunc agebat *S. Ægidius*. Eodem tempore fama sanctitatis apud Aremoricos florebat *Tagalas* e Cœnobio Trecorensi, * ubi Monasticam Vitam profitebatur, ad Episcopatum Lexobiensem * vocatus anno 53x. Falluntur Britones, qui illum, cum Romam profectus esset, universalis Ecclesiæ Pontificem creatum, vocatumque *Leonem V.* arbitrantur, eamque Breviariis suis inseruere fabulam, inde satis confutatam, quod toto sexto sæculo nullus *Leo* legatur in Cathedra S. Petri sedisse, & Leo Quintus decimo sæculo Pontificatum gesserit. Errorem inde exortum verisimile est, quod Episcopi tunc temporis *Papæ* & *Venerabiles* dicerentur: unde cum in veteribus Chartis *Britones* legissent: *Tagalas Papa V.* id est, *Papa Venerabilis*, *Papam Quintum* legendum, inepte sibi persuaserunt.

* Treguiet. * De Lexobie *sub Metropoli Turonensi.* *Britonum error emendatur.*

Mors Theodorici, cui successit Theodebertus filius.

VI. Obiit *Theodoricus* anno 534. cui successit in Regnum *Theodebertus* ejus filius. Hic inito cum patruis Regibus *Childeberto* & *Clotario* fœdere, una cum iis expeditionem suscepit in Burgundiam. Fugato *Gundomaro*, Burgundicum Regnum obtinuerunt, & inter se diviserunt Reges nostri. *Theodebertus* statim atque Regnum Patris obtinuit, *Deuteriam*, qua cum luxuriose jam vixerat, sibi matrimonio sociavit. [*Ex Gregorio Turonensi*, *lib. 3. cap.* 23.] Sed cum *Deuteriæ* maritus apud Biterras adhuc viveret, illa legitimas cum *Theodeberto* nuptias contrahere non potuit.

Imperator, & Ostrogothi Francorum ambiunt amicitiam.

VII. Ad Reges Francorum *Childebertum*, *Clotarium* & *Theodebertum* Legatos misit *Justinianus* Imperator, ut Christianissimos Principes in auxilium contra Gothos Arianos vocaret. Aliunde *Theodatus* Rex Ostrogothorum ipsos ad suas partes allicere conatus est. [*Ex Procopio lib.* 1. *de Bello Gothico*, *capp. 5. &* 13.] Fœdus inierunt cum *Vitige Theodati* Successore, cui promiserunt se auxilia missuros clam, non Francorum, sed Nationum quibus imperarent. Societatem enim adversus Romanos palam inire non poterant, Imperatori opem paulo ante polliciti, ut ait *Procopius*. Cessit hac pactione *Vitiges* Regibus nostris omnem Ostrogothorum dictionem cis Alpes sitam, quæ quatuor Provincias Galliarum integras comprehendabat: Narbonensem secundam, Alpinas duas, & Viennensem secundam, exceptis Diensium, & Vivariensium civitatibus.

Bellum civile miraculo sedatum.

VIII. Ortum inter Reges Francorum anno 536. civile bellum *Childeberto* & *Theodeberto* in *Clotarii* perniciem conjurantibus, insigni miraculo, *Clotildis* sanctissimæ Reginæ precibus ad *S. Martini* sepulchrum impetrato, sedatum est. [*Ex Gregorio Turonensi*, *lib.* 3. *cap.* 28.]

Regum Francorum expeditio in Hispaniam. *S. Vincentii Martyris tunica Parisios allata.*

IX. Anno 542. *Childebertus* & *Clotarius* irruptione in Hispaniam facta, in qua tunc regnabat *Teudis* Arianus, maximam ejus Regni partem subegerunt. Cæsaraugustani Civitatis suæ muros cum tunica *S. Vincentii* Martyris psallendo circumambulantes, Pœnitentium habitu, illam liberarunt. Pietatis enim sensu moti Reges nostri solverunt obsidionem, obtenta ab Incolis Stola *S. Vincentii*, cujus in honorem *Childebertus* Parisios redux Ecclesiam extruxit. [*Ex Gregorio Turonensi*, *lib. 3. cap.* 29. & Authore qui *Gesta Regum Francorum* scripsit, *cap.* x6.]

In Italia agri Veneti parte potiuntur.

Anno Christi 548. Belli Gothici 14. Franci maximam agri Veneti partem occuparunt nullo negotio, cum nec Romani illos arcere, nec Gothi utrisque arma inferre possent. [*Ex Procopio*, *lib.* 3. *de Bello Gothico*, *cap.* 30.]

Theodeberti mors & virtutes.

X. *Theodebertus* eodem obiit anno, cum de bello in Thraciam & Constantinopolim inferendo cogitaret, missa etiam ad Gipedas & Longobardos, aliasque gentes finitimas legatione, ut eas contra *Justinianum* Imperatorem fœderatus haberet, qui se *Francicum*, *Alemanicum*, *Gipedicum*, *Longobardicum*, &c. inscribebat, quasi omnes basce gentes subegisset. [*Ex Agathia lib.* 1.] Ab adulterio resipuit *Theodebertus* duodecim ante obitum annis, & *Deuteriam* pellicem ajecit, assumpta *Wisigarde* uxore. Justitia, veneratione erga Sacerdotes, in Ecclesias & pauperes beneficentia & charitate, laudem sibi peperit maximam. Omne tributum, quod fisco suo ab Ecclesiis Arvernensibus reddebatur, iisdem remisit, teste *Gregorio Turonensi*, *lib. 3. cap.* x5. & 27. Septem millia aureorum civibus Viredonensibus erogavit, ut eorum paupertatem sublevaret, orante *Desiderato*, qui illius Urbis Sacris præerat. [*Ex Gregorio Turonensi*, *lib. 3. cap.* 33.] A *Fortunato* egregie commendatur his versibus:

Ecclesiæ fultor, laus Regni, Pastor egentum,
Cura Sacerdotum, promptus ad omne bonum.
Cujus dulce jugum nullus gemuisse fatetur,
Vivis adhuc meritis, Rex, in amore tuis.

Consultus a Theodeberto Vigilius de Pœnitentia incesto imponenda. *Baronius emendatur.*

Ex Vigilii Romani Pontificis Literis ad *Cæsarium* Arelatensem datis, discimus *Theodebertum* Regem hunc Pontificem consuluisse de Pœnitentia incesto imponenda. Circa istud Historiæ caput lapsus est *Cardinalis Baronius*, cum scripsit, Pontificem consultum fuisse de Pœnitentia, quæ *Theodeberto* Regi propter incestuosas nuptias esset imponenda. Numquam enim incestuosus fuit Theodebertus, nec fratris uxorem accipere potuit, cum fratrem non haberet. Vixit quidem per triennium cum adultera; sed ab illo scelere jam resipuerat, cum *Vigilium* consuluit. Hac ex Epistola Christianissimi Regis pietas elucet, qui in corrigendis subditorum suorum moribus sanctissimos Episcopos æmulatus est.

Theodeberti liberi. Ex Agathia Lib.2.

XI. Tres reliquit liberos *Theodobaldum*, qui ipsi in Regno successit, & duas filias. *Theodobaldus Vuldetradam* duxit uxorem *Vuaconis* Longobardorum Regis filiam. Obiit anno Regni sui septimo nulla relicta prole. Interim *Leutharis*, & *Butilinus* Francici Duces exercitus, Italiam infestabant & deprædabantur; sed misere uterque periit.

Ann.555.

XII. *Clotarius Theodobaldi* Regnum cum ejus thesauris accepit, necnon & ipsius uxorem, quam tamen reliquit, increpitus a Sacerdotibus teste *Gregorio Turonensi*, *lib.* 4. *cap.* 4. post *Theodobaldi* mortem, *Chramnum* filium suum statim in Arverniam direxit *Clotarius*, qui multa ibi nefarie gessit: Indeque digressus Pictavium, contra Patrem rebellavit, inito

cum *Childeberto* patruo fœdere. [*Ex Gregorio Turonensi*, *lib*. 4. *cap*. 66.]

Mors Childeberti.

XIII. Obiit *Childebertus* anno Christi 558. Regni sui 47. & in Basilica *S. Vincentii*, quam extruxerat, sepultus est. A Fortunato Carmine 4. libri 6. prædicatur *mitis*, *sapiens*, *bonus*, *omnibus æquus*, & in Vita S. Germani, qui eo regnante Parisiensi Ecclesiæ præerat ob largas eleemosynas commendatur. Constitutionem de abolendis reliquiis Idololatriæ, & de sacrorum dierum Festivitatibus caste & religiose celebrandis edidit ac promulgavit, ex qua ferventissimum Christianissimi Regis erga Religionem zelum agnosces. Ex *Wltrogotha* Regina duas filias reliquit. Successit in ejus ditiones *Clotarius*, & universam Francorum Monarchiam solus obtinuit, legibus Regni, quæ fœminas a Sceptro procul arcebant, ut innuit *Aimonius*. Quam legem *Agathias* Græcus Historicus agnovit, cum de Jure succedendi in Regnum apud Francus recepto, ita scripsit lib. 1. *Filii patribus in Regnum succedunt* : Et lib. 2. ubi Childeberti obitum memorat : *Universum vero Francorum Imperium*, inquit, *ad solum Clotarium est devolutum*. Secundum istam Legem *Ragintrude* & *Bertoara* sororibus Regis *Theodobaldi* a Regni hæreditate exclusis, ipsi successerat *Clotarius*.

Lex Salica.

Chramni altera rebellio, & mors.

XIV. Annum agebat Regni sui 49. *Clotarius*, cum *Chramnus* ejus filius regnandi impatiens, iterum in ipsum rebellavit *ad Chonobrum* Comitem Britannorum confugiens: Cui propterea bellum intulit *Clotarius*, cumque cum terga verteret, occidit. *Chramnum* vero tugurio cujusdam pauperculæ inclusum, injecto in casam igne, cum uxore & filiabus combussit * Annos tres ac viginti *Chramnus* tum natus erat.

* Anno 561.

Mors Clotharii.

XV. Obiit anno sequenti *Clotarius* anno Regni sui quinquagesimo, sæpe ante mortem hæc verba proferens Rege pœnitente digna : *Vah*, *vah*, *quam magnus est Rex ille cœlestis*, *qui sic humiliat terræ Reges !* (Ex Aimoino, lib. 3. cap. 37.) Suessione sepultus est in Ecclesia *S. Medardi*, quam ædificare cœperat. Vivendi finem fecit anno Christi 561. Paucis annis ante obitum, Constitutionem edidit Rege Christianissimo dignissimam ; cujus hæc præcipua capita, & Divinæ Legis executionem, vel Ecclesiæ cum primis spectantia commodum : *Si Judex aliquem contra Legem injuste damnaverit*, *in nostri ab entia ab Episcopo castigetur*, *ut quod perpere judicavit*, *versatim melius discussione habita emendare procuret* . . . *Nullus per authoritatem nostram matrimonium viduæ*, *vel puellæ*, *sine ipsarum voluntate præsumat expetere*, *neque per suggestiones subreptitias rapiantur injuste*. *Sanctimoniales nullus sibi in conjugium audeat sociare*. *Ut oblationes defunctorum Ecclesiis deputatæ nullorum competitionibus auferantur*, *præsenti constitutione præstamus*. *Agraria*, *pascuaria*, *vel decimas porcorum*, *Ecclesiæ pro fidei nostræ devotione concedimus*, *ita ut actor*, *aut decimator in rebus Ecclesiæ nullus accedat*, *Ecclesiæ vel clericis nullam inquirant Agentes publici functionem*, *qui avi vel genitoris*, *aut germani nostri immunitatem meruerunt*. *Quidquid Ecclesia*, *clerici*, *vel Provinciales nostri*, *intercedente tamen justo possessionis initio*, *per XXX. annos inconcussa jure possedisse probantur*, *in eorum ditione res possessa permaneat*, *nec actio tantis ævi spatiis sepulta ulterius contra Legum ordinem sub aliqua repetitione consurgat*.

Pia ejus ante obitum Constitutio.

Injuriosi Turonensis Episcopi Apostolica libertas.

Non eadem semper fuerat Clotarii in Ecclesiæ commoda propensio: Indixerat enim aliquando ut omnes Ecclesiæ Regni sui tertiam partem fructuum fisco solverent : Cujus indictioni tributi jam omnes Episcopi consenserant. Unus Episcopus Turonensis *Injuriosus* Apostolica libertate Regi restitit, dicens : *Si volueris res Dei tollere*, *Dominus Regnum tuum velociter auferet* : *quia iniquum est ut pauperes*, *quos tuo debes alere horreo*, *ab eorum stipe tua horrea repleantur*. *Et iratus contra Regem*, *nec vale dicens*, *abscessit*. *Tunc commotus Rex*, *timens etiam virtutem B. Martini*, *misit post eum cum muneribus*, *veniam precans*, *& hoc*, *quod fecerat*, *damnans*, *simulque rogans*, *ut pro se virtutem B. Martini Antistitis exoraret*. (Ex Gregorio Turonensi, *lib*. 4. *c*. 2.)

Fabula de Homicidio a Clotario perpetrato die Parasceves & erectione Toparchiæ Yvetoti, vulgo Yvetot, in Regnum.

XVI. Merito rejicitur ut fabula narratio homicidii a *Clotario* die sancto Parasceves in Ecclesia perpetrati in persona *Galterii* viri nobilis, Toparchæ *Yvetotii* in Neustria ; cujus ob expiationem Toparchiam illam in Regnum erexerit, in gratiam hæredum illustris defuncti, hanc imperante satisfactionem *Agapeto* Pontifice Maximo. Hujus enim facinoris, & campestris Regni, Veterum nullus meminit, qui Pontificum, aut Regum Franciæ gesta scripserunt : non *Anastasius Bibliothecarius*, non Historiæ Francorum Parens *Gregorius Turonensis*, non priscus Author *Gestorum Regum Francorum*, non *Aimoinus*, aut alius quispiam ante *Robertum Gaguinum* Ordinis Maturinensium Generalem Ministrum, qui annis fere nongentis post *Clotarii* obitum scripsit, regnante scilicet Ludovico XII. obiitque anno 1501. Nullum vero hucusque prolatum est antiquum monumentum, quod eorum quæ a *Gaguino* referuntur, fidem faciat : Et multa in ejus narratione observant accurati Historiæ Francorum Scriptores quæ Clotarii temporibus non conveniunt, ut bellum Christianorum cum Saracenis, *Agapeti* cum Collegio Cardinalium de Pœnitentia Clotario imponenda deliberationem, &c.

Filiorum Cludovei pura sinceraque Religio.

XVII. Christianissimos fuisse *Clodovei* filios ex Annalibus nostris certum est. In ipsos proinde parum æquus fuit Procopius, & in gentem universam, cum Francos omnium hominum maxime infidos scripsit, atque ita Christianos, *Ut multæ prisca superstitionis ritus observarent*, *humanas hostias*, *aliaque impia sacrificia divinationibus adhibentes*. [Lib. 2. *de bello Gothico*, cap. 25.] Huic vero repugnat *Agathias* pariter Græcus, & ejusdem ævi Scriptor *lib*. 1. Francos plurimum commendans. *Sunt Franci* (inquit) *non campestres*, *ut fere plerique Barbarorum*, *sed & politia ut plurimum utuntur Romana*, *& Legibus iisdem* ; *eamdem etiam contractuum & nuptiarum rationem*, *& divini Numinis cultum tenent*. *Christiani enim omnes sunt*, *rectissimeque de Deo sentiunt*. *Habent & Magistratus in urbibus*, *& Sacerdotes*, *festa etiam perinde atque nos celebrant*, *& pro barbara natione valde mihi videntur civiles & urbani* ; *nihiloque a nobis differre*, *quam solummodo barbarico vestitu*, *& linguæ proprietate*. *Ego certe eos*, *cum ob alia quibus præditi sunt bona*, *tum vero ob mutuam inter se concordiam & justitiam summopere miror*.

Procopius refellitur.

Francorum elogium.

ARTICULUS II.

De Filiis Clotarii I.

Clotario superstites vixerunt quatuor filii *Charibertus*, *Guntchramnus*, *Chilpericus*, *Sigibertus*, filiaque *Clotsinda*. Filiæ nullum jus cessit in paternam hereditatem, secundum Regni Leges. *Chilpericus* post funus Patris, thesauros ejus diripuit, & *Childeberti* Regnum, cujus sedes Parisii, occupavit, inde brevi pulsus est a fratribus, qui ipsum iis ditionibus contentum esse jussere, quæ ipsi sorte obtigissent. Regnum itaque sunt inter se partiti. *Chariberto* sors dedit *Childeberti* ditiones, quarum caput Parisii. *Gantchramno* Regnum *Chlodomeris*, cujus Sedes Aurelianensis Civitas ; *Chilperico* Regnum *Clotarii*, cujus Sedes Suessionibus ; *Sigiberto* Regnum *Theodorici*, cujus Ramis. [*Ex Gregorio Turonensi*, *lib*. 4. *c*. 21.]

Charibertus.

I. *Charibertus Ultrogotham Childeberti* patrui viduam, ejusque filias ab exilio revocavit, in quod a *Clotario* deportatæ fuerant, ut testatur *Fortunatus*, *lib*. 5. *Carmine* 3. ubi & ipsum ob justitiam & linguæ Latinæ peritiam plurimum commendat. Laudat ipsum *Gregorius Turonensis*, quod ob reverentiam qua *S. Martinum* prosequebatur, tributum populo Turonensi remiserit. [*Lib*. 9. *cap*. 30.] Cum Leontius Episcopus Burdigalensis, Aquitaniæ secundæ Metropolitanus, congregata Synodo, *Emerium*, *Clotarii* Regis Imperio ordinatum, ab Episcopatu Santonensi removisset, electumque *Heraclium* Presbyterum misisset cum Decreto electionis ad *Charibertum*, ut eo consentiente, posset consecrari. Rex indignatus, *Heraclium* exilio : *Leontium* mille aureorum mulcta ; cæteros Episcopos mulctis pariter pecuniariis castigavit, restituto in Sedem *Emerito* : Sic Clotarii Patris ultus est injuriam. Ex *Gregorio Turonensi*, *lib*. 4. *cap*.

cap. 26. *Charibertus* vivo patre uxorem duxerat *Ingobergam*, ex qua filiam tantum suscepit, quæ oupsit *Ethelberto* Cantiæ * Regi. In *Merofledem* artificis lanarii, & *Theodegildem* opilionis filiam, amore impudico exarsit, & *Merofledem*, legitima repudiata conjuge *Ingoberga*, duxit uxorem, & deinde *Marcovefam* sororem *Merofledis*. Quam ob causam a *S. Germano* Parisiorum Episcopo excommunicatus est. *Ex Gregorio Turonensi, lib. 4. cap.* 26.

* De Kent.

Obiit *Charibertus* anno Christi 567. Regni sui 6. anno circiter 46. natus. Vituperatur a Gregorio Turonensi, non solum ob incestas nuptias, sed ob rerum etiam Ecclesiasticarum pervasionem. Nullam reliquit prolem masculam, sed tres dumtaxat filias, scilicet *Addlbergam*, *Ethelberto* Cantuariorum Regi matrimonio junctam, *Berthefledem* Turonis, & *Chrotildem* Pictavii, Monasticam Vitam professas. *Teodegildem* unam ex uxoribus Chariberti, immo potius concubinam, quæ ipsum tentaverat, in Monasterium detrusit Rex Guntehtamnus. [*Ex Gregorio Turonensi, lib. 4. cap.* 26.] *Chariberti* Regnum cessit fratribus *Guntchramno*, *Chilperico*, & *Sigiberto*, inter quos pactiones ita factas observat *Gregorius Turonensis*, ut quisquis sine fratris assensu Parisios ingrederetur, amitteret partem suam, essetque *Polioctus* Martyr cum *Hilario* atque *Martino* Confessoribus, Judex ac retributor ejus.

Sigibertus.

II. *Sigibertus* initio Regni sui Hunnos in Franciam irrumpentes conserto prælio profligavit, anno 562. cum quibus pacem iniit anno 568. *A Chilperico* fratre bello civili ter lacessitus est. *Brunichildim Athanagildi* Wisigothorum in Hispania Regis filiam duxit, degeneres *Chariberti* & *Chilperici* nuptias exemplo suo reprehendens. Laudatur quod *S. Nicetium* Trevirensem Episcopum revocaverit ab exilio, & Basilicam *S. Medardi* Suessione a *Clotario* patre inchoatam perfecerit. In ultimo bello civili, quod adversus ipsum movit *Chilpericus*, civitates omnes, quæ circa Parisios sitæ sunt, usque Rothomagum occupavit, & a Francis ritu solemni clypeo impositus, *Victoriaci* * Rex in Chilperici locum acclamatus est. Hinc ad Tornacum obsidendum missis copiis, quo se *Chilpericus* receperat, a sicariis duobus, quos uxor Chilperici *Fredegundis* ad illud facinus impulerat, cultris veneno infectis percussus interiit, anno Christi 573. Regni sui 14. [*Ex Gregorio Turonensi, lib. 4. cap.* 46.] Apud Lambros * primum sepultus, Suessiones postea in Basilicam *S. Medardi* translatus est, & juxta *Clotarium* Patrem conditus. Ex *Brunichilde*, quam ab Ariana hæresi cum suis adhortationibus, tum Sacerdotum prædicatione conversam lætus vidit, tres reliquit liberos, *Childebertum*, qui successit in Regnum, *Ingundem*, & *Clodosindem* filias. Regnante *Sigiberto* maxima floruit æquitatis pietatisque laude Dux *Crodindus*, qui dignitatem Majoris-Domus sibi a Rege ob eximia merita collatam modeste recusavit, quod omnibus pene Franciæ Optimatibus affinitate junctus esset, quorum si dissimularet crimina, iniquus foret; si emendaret, crudelis in suos haberetur. [*Ex Aimoino lib.* 3. *cap.* 4.] *Crodindi* pietatem ac beneficentiam in pauperes & in Ecclesias *Gregorius Turonensis, lib. 6. cap.* 20. *& Fortunatus lib. IX. Carmine* 16. plurimum commendat.

* Vitry.

* Lambres.

Crodindi Ducis modestia singularis.

Chilpericus.

III. *Chilpericus* antequam regnaret, tres filios *Theodebertum*, *Merovcum & Clodoveum*, ex *Audovera* conjuge susceperat, qua post *Clotarii* patris obitum retenta, superduxit *Fredegundem*. Postea dimisit utramque, ut *Gulsuendæ* alteri *Athanagildi* Wisigothorum Regis filiæ, *Brunichildis* sorori natu majori nuberet, quam cum ingentibus thesauris obtinuit. Repudiatam a *Chilperico Audoveram*, ductamque *Fredegundem* pellicem, quod filiam suam *Basinam* ex sacro fonte *Audovera* imprudens, Fredegunde suadente suscepisset, referunt Anonymus qui *Gesta Regum Francorum* scripsit, & *Aimoinus*; sed hæc mera fabula est. *Chilpericus* enim *Audoveram* non prius dimisit, quam *Athanagildi* filiam in uxorem exposceret (ut constat ex *Gregorio Turonensi, lib.* 4. *cap.* 28.) Neque propriorum filiorum e sacro fonte susceptio his temporibus prohibebat conjuges a reddendo debito. Parentes liberos suos o baptismo suscipere solitos quinto sæcolo, discimus ex Epistola 23. S. Augustini *ad Bonifacium* Episcopum data, cui consuetudini ante Concilium Moguntinum sub Carolo Magno derogatum non est. *Gulsuendam* strangulari jussit *Chilpericus* anno 568. ut *Fredegundis* amoribus liberius frueretur, quam post ejus necem, in Aulam, thorumque revocavit. [*Ex Gregorio Turonensi, lib. 4. cap.* 28.]

IV. Cum *Brunichildis* filium suum *Childebertum* in Regnum *Sigiberti* patris levasset, eam *Chilpericus* Rothomagum relegavit, & *Meroveum* cum copiis Pictavium misit. Ille *Chilperici* patris jussione contempta, Rothomagum contendit, *Brunichildem* Sigiberti patrui vidoam in conjugem accepturus. *Chilpericus* Rothomagum profectus, *Meroveum* secum adduxit, & deinde sibi ac *Fredegundi* suspectum, in custodia detinuit. Tum Presbyter ordinatus est, ac vestem indutus Clericalem, caputque tonsus, ad *Anisolense* * Monasterium Diœceseos Cœnomanicæ missus est. Sed favente *Guntchramno Bosone*, resumpta veste sæculari, in Basilicam Sancti Martini Turonensis cum eo se recepit. Ibi cum patri & novercæ *Fredegundi* detraheret, licet ex parte vera essent, quæ de illis vulgabat crimina, sibi tamen displicere significavit Deus, quod hæc a filio revelarentur. Cum enim *Gregorium Turonensem* mensæ assidentem suæ rogasset ut legeret aliquid ex Scripturis Sacris, ille accepto Salomonis libro, hunc primum occurrentem legit versiculum: *Oculum, qui aversus exasperat patrem, effodiant eum corvi de vallibus.* Guntchramnus Boso Pythonissam per famulos consuluit, eique mortem *Chilperici* proxime futuram, *Merovei* in Regnum exaltationem, & ipsi Guntchramno insignem Episcopatum prænuntianti, credidit imprudens. Superstitiosam hominis levitatem risit *Gregorius Turonensis*, cui Deus *Chilperici*, & quatuor filiorum quos tunc habebat, scilicet *Merovei*, *Samsonis*, *Clodovei* & *Clodoberti* exitium, in somnis revelavit. *Guntchramnum Bosonem* sibi charum ob *Theodebertum* Chilperici ex *Audovera* filium in prælio occisum, ad *Meroveum* e Basilica S. Martini educendum impulit *Fredegundis*, ut sicariorum suos præsto esse putabat, insidiis pateret. *Chilpericus* Guntchramnum Bosonem ex asylo Sanctæ Basilicæ abstrahere non ausus, Deum tentavit, scripta ad tumulum *S. Martini* Epistola, qua rogabat Sanctum Confessorem ut ad ipsum rescriberet, num liceret *Guntchramnum* ex asylo vi abducere. Cum responsum nullum retulisset stolidus ac superstitiosus Princeps, juramentum extorsit a *Guntchramno*, ut sine ejus mandatis e Sancta Basilica non egrederetur; qui sacramenti pallam altaris fidejussorem dedit.

Merovei adversus Patrem Chilpericum rebellio.

* D'Anille.

Chilperici superstitio.

Meroveus interim quid sibi futurum esset, non a dæmone ut *Guntchramnus Boso*, sed a Deo per S. Martinum rescire cupiens, tres Scripturæ Sacræ Libros, Psalterii nempe, Regum, & Evangeliorum super S. Confessoris tumulum positos, præmissis vigiliis, jejuniis, & orationibus aperuit. In pagina quam reseravit ex libris Regum, hunc primum versum legit: *Pro eo quod dereliquistis Dominum Deum vestrum, & ambulastis post Deos alienos, nec fecistis rectum ante conspectum ejus, ideo tradet vos Dominus Deus vester in manibus inimicorum vestrorum.* Ex Psalterio hic versus occurrit: *Veruntamen propter dolos posuisti eis; dejecisti eos dum allevarentur. Quomodo facti sunt in desolationem? Subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam.* Ex Evangeliis vero iste: *Scitis quia post biduum Pascha fiet, & Filius Hominis tradetur ut crucifigatur.* Divinis illis Oraculis turbatus *Meroveus*, fusis ad *Sancti Martini* sepulchrum uberrimis lachrymis, ad *Brunichildem* Reginam fugit, Ann. 577. quæ filii *Childeberti* Regnum administrabat: Sed ab Austrasiis non susceptus, Tarabannensibus circumventus & in villa circumseptus, imminente cum exercitu *Chilperico*, Gailenum familiarem suum rogavit ut eum gladio confoderet, ne paternas & hostiles incideret in manus. Desperabundo Principi obsecutus est *Gailenus*. Meroveum a Gaileno cruentum officium non rogasse fama fuit, sed fictum id fuisse & in vulgus sparsum a *Fredegunde*, quæ *Merovei* cædem imperaverat. [*Ex Gregorio Turonensi, lib.* 5.]

Meroveus Deum consulit superstitioso ritu!

Fredegundis odio in æmulam *Audoverum*, & privignos impotenti incitata, perniciem eorum juraverat, suos ut filios in Regnum eveheret. Sed Deus am-

Fredegundis odium & crudelitas in privignos.

ambitiosæ crudelisque Reginæ spem deludens proprios ejus filios, *Chlodobertum*, & *Dagobertum*, dysenterico morbo extinxit. Correptis morbo lethali pueris, manum Dei persentiscens *Fredegundis* ingemuit, & sero pœnitens his verbis Regem allocuta est Chilpericum: *Diu nos male agentes pietas divina sustentat.... Jam perdimus filios. Ecce jam eos lachrymæ pauperum, lamenta viduarum, suspiria orphanorum interimunt, nec spes remanet cui aliquid congregemus, Thesaurizamus, nescientes, cui congregamus ea.... Incendamus omnes descriptiones iniquas, sufficiatque fisco nostro, quod sufficit Patri Regique Clotario.* Tum pectus tundens, omnes descriptionum libros, per *Marcum Referendarium* e civitatibus missos igni tradidit, suoque exemplo, & adhortatione vehementissima *Chilpericum* impulit ut idem faceret, & futuras descriptiones, seu novas exactiones a se imperatas prohiberet. [*Ex Gregorio Turonensi, lib.* 5.]

Unus superstes erat *Chilperico* ex priori conjuge *Audovera* filius *Clodoveus*, quem ille, instigante *Fredegunde*, Brennacum transmisit, ubi morbus dysentericus grassabatur, ut & ipse post fratres periret. Hic postquam mortis periculum evasit, multa dixit injuriose de noverca. quæ ejus in illum odium auxerunt. Confinxit calumniam suis de perdendo *Clodoveo* consiliis opportunam: Quod, per *Fredegundis* ancillam, puellæ matrem quam amabat Clodoveus, *Clodebertum* ac *Dagobertum* extingui maleficiis curasset, ut patris regno solus potiretur. Puellam ante *Clodovei*

Ann. 580.

Hospitium palo infigi præcepit Regina, matrem verberibus laceratam fateri coegit vera esse quæ per calumniam jactabantur, ultionem petiit a Rege, qui ipsi tradidit *Clodoveum*. Hunc in carcerem conjectum furens noverca cultro confodi jussit, rumoremque spargi, quod ipse sibi violentas manus intulisset. Reginam quoque *Audoveram* crudeli morte sustulit *Fredegundis*, & *Basinam* ejus filiam, suorum puerorum insolentiæ permissam, ab iisque delusam, in Monasterio Pictaviensi reclusit. [*Ex Gregorio Turonensi, lib.* 5. *cap.* 40.]

Ann. 577.

Fredegundis in Prætextatum Rothomagensem Episcopum sævit.

Ejusdem *Fredegundis* Reginæ malis artibus, *Prætextatus* Rothomagensis Episcopus, in Synodo Parisiis habita accusatus a Rege *Chilperico*. quod *Meroveo* rebelli favisset, eumque cum amita *Brunichilde* conjunxisset, & commendatas *Brunichildis* pecunias distraxisset, iisque ad fovendam usus esset conjurationem, depositus est, custodiæ traditus, gravissime cæsus, in Insulam prope Constantiam relegatus. [*Ex Gregorio Turonensi, lib.* 7. *cap.* 19.] De *Prætextati* depositione egimus *Cap.* 5. *Articulo* 2. *Num.* 8. Eumdem Antistitem ab exilio reducem, die Dominica in Ecclesia sua Metropolitana Sacris operantem, a sicario percuti jussit nequissima *Fredegundis*. Quæ ut parricidium se execrari simularet, Sanctum Episcopum animam agentem invisit, & in parricidam indignabunda

Ann. 586.

in speciem voce declamavit. Cujus fraudem apprime noscens *Prætextatus*, ait: *Et quis hæc fecit, nisi qui Reges interemit, qui sæpius sanguinem innocentem effudit, qui diversa in hoc Regno mala commisit?* Ipsam indicans *Fredegundem*. Cui Medicos offerenti respondit: *Jam me Deus præcipit de hoc mundo vocari. Nam tu quæ his sceleribus Princeps inventa es, eris maledicta in sæculo, & erit Deus ultor sanguinis mei de capite tuo.* (Ex Gregorio Turonensi, *lib.* 8. *cap.* 41.)

Chilperici bella.

V. *Chilpericus* mulierosus Princeps *Fredegundi* in omnibus obsequebatur. Bellis civilibus adversus Fratres non semel susceptis summum sibi dedecus, illatis in Aremoricam armis adversus *Varochum* illius Provinciæ Comitem, nonnullam gloriam peperit. [*Ex Gregorio Turonensi, lib.* 5. *cap.* 27.] Britanniæ minoris Comites Regum tunc nostrorum erant feudatarii. Ut enim observat *Gregorius Turonensis*, lib. 4. cap. 4. *Semper Britanni sub Francorum potestate post obitum Regis Clodovei fuerunt, & Comites, non Reges appellati sunt.*

Chilpericus in Sabellianismum lapsus.

VI. In Sabellianismum lapsus *Chilpericus*, magna contentione defendit errorem, sed *Gregorio Turonensi*, & *Salvio Albigensi* Episcopis ipsum intrepide arguentibus, resipuit. [*Ex Gregorio Turonensi, lib.* 5. *cap.* 45.]

VII. Judæorum conversioni studuit *Chilpericus*, multosque baptizari præcepit, multos excepit e Sancto Lavacro. *Priscum* in perfidia sua pertinacem in carcerem conjecit, *Ut quem credere voluntate non poterat, audire & credere faceret vel invitum*, [inquit *Gregorius Turonensis*.] Improbandus sane *Chilperici* zelus, vim Judæis, Religionem Christianam ut amplecterentur, inferentis: Qui nec in Ecclesiæ gloriam, nec in ipsorum salutem cessit. *Nonnulli enim eorum corpore abluti tantum, non corde, Deo mentiti, ad perfidiam regressi sunt, Sabbatum, & diem Dominicum observantes.* (Ex Gregorio Turonensi, *lib.* 6. *cap.* 17.)

Judæos cogit ad baptismum suscipiendum.

Ann. 582.

Chilperici mores.

VIII. *Chilperici* pravos mores *Gregorius Turonensis* describit *lib.* 6. *cap.* 46. his verbis: *Chilpericus, Nero nostri temporis & Herodes.... Regiones plurimas sæpius devastavit, atque succendit. De quibus nihil doloris, sed lætitiam magis habebat, sicut quondam Nero, cum inter incendia Palatii Tragœdias decantaret. Persæpe homines pro facultatibus eorum injuste punivit. Cujus tempore pauci quodammodo Episcopatum Clerici meruerunt. Erat gulæ deditus. Nullum se asserebat esse prudentiorem. Confecit duos libros quasi Sedulium imitatus, quorum versiculi debiles nullis pedibus subsistere poterant. Et alia Opuscula, Hymnos, Missas*, quæ nulla ratione ferri potuisse idem Author testatur. *Causas pauperum exosus habebat*. Sacerdoribus detrahebat. *Nullam rem plus odio habebat quam Ecclesias, plerumque dicere solitus: Ecce pauper remansit fiscus noster: Ecce divitiæ nostræ ad Ecclesias sunt translatæ. Nulli penitus nisi soli Episcopi regnant. Periit honor noster, & translatus est ad Episcopos civitatum.* Testamenta in gratiam Ecclesiarum conscripta rescindebat, ipsasque Patris sui Constitutiones calcabat. In omnem libidinem atque luxuriam erat effusus, *nova semper ad lædendum populum ingenia perquirebat*. Crudelitatis perenne monumentum legere est in his verbis quæ suis Edictis inserebat: *Si quis Præcepta nostra contempserit, oculorum evulsione mulctetur.*

IX. A Sicario in villa Calensi * cultro percussus, misere interiit, anno Christi 584. Regni sui 23. ab omnibus suis relictus, qui diligebatur a nemine, ut sincere dilexerat neminem. Sepultus est Parisiis in Basilica *Sancti Vincentii*. Ejus erga Tornacensem Ecclesiam munificentiam, illius Ecclesiæ Chartularia testantur. *Fredegarius in Historia Epitome cap.* 93. Chilpericum a *Falcone*, quem *Brunichildis* ad id sceleris impulisset, interfectum scribit. *Gesta Regum Francorum cap.* 35. *Aimoinus, lib.* 3. *cap.* 57. instigatricem facinoris faciunt *Fredegundem*, quod a Rege baculo per jocum percussa, *Landericum* procum suum, imprudenter appellasset. Utramque Reginam purgat P. le Cointe, *in Annalibus Ecclesiasticis Francorum*, I. Ex *Gregorii Turonensis* silentio, qui cum alias cædes quas patrari curavit *Fredegundis* narraverit, hoc unum scelus minime tacuisset. II. Quia post sex annos *Sunnegesilus* necis illatæ *Chilperico* se reum confessus est, teste *Gregorio Turonensi, lib.* 10. *cap.* 19. Nec in *Fredegundem* crimen rejecit, rem facturus pergratam *Childeberto* ac *Brunichildi*, quorum jussu torquebatur, si ipsam accusasset: siquidem *Childebertus* hac accusatione usus fuisset apud *Guntchramnum*, cui jam persuadere voluerat scelus fraude *Fredegundis* peractum, ut refert *Gregorius Turonensis, lib.* 7. *cap.* 7. Inde quoque *Brunichildis* insons probatur quod si consciam se nosset necis illatæ *Chilperico*, Sunnegesilum tormentis non addixisset. Præterea ubi Rex *Guntchramnus* in authores & conscios necis *Chilperici* inquisivit, *Fredegundis* Eberulfum Cubicularium reum nominavit, Brunichildem nequidem in suspicionem vocavit sceleris, quamvis eam odio infensissimo prosequeretur.

* Chelles.

Mors Chilperici.

Ab ejus suspicione purgantur Fredegundis, & Brunichildis.

X. Unicum filium Clotarium Chilpericus reliquit, & duas filias Basinam, & Riguntheм. *Clotarius* patri successit. Basina in Monasterio Pictavensi velata est. Rigunthis Recaredo, Leuvigildi Regis Gothorum in Hispania filio desponsata, ad eum iter faciens, audita patris nece, Tolosæ substitit, & innupta consenuit.

XI. Burgundiæ Regnum tenuit *Guntchramnus*. Antequam Patri *Clotario* succederet filium *Gundobadum* habuit ex *Veneranda* concubina. Post mortem *Clo-*

Guntchramnus.

Ejus conjuges & liberi.

tarii, Mercatrudem uxorem duxit, Magoarii Comitis filiam. Quæ eum filium ex Rege sponso suscepisset, *Gundobadum* privignum, quem *Guntchramnus* Aureliæ nutriri præceperat, veneno necavit, & filium suum paulo post amisit, justo Dei judicio: dimissaque a Rege, non multo post mortua est. Postea duxit *Austrigildem*, ex eaque duos suscepit filios, *Clotarium* & *Clodomerem*, quos anno Christi 577. subitus morbus oppressit, filiisque mater triennio vix superstes vixit. Abhinc in cœlibatu mansit *Guntchramnus*, ad obitum usque. Præter memoratos a Gregorio Turonensi quatuor filios habuit, & duas filias, *Clodebergem*, & *Clotildem*, puellas Deo sacratas laudatasque in Constitutione Synodi Valentinæ an. 585.

Guntchramnus bella Adversus Gundobaldum Impostorem.

XII. Orbatus filiis *Guntchramnus*, nepotibus patrem se præstitit ac defensorem. Impostor quidam nomine *Gundobaldus*, qui se *Clotarii* Magni filium mentiebatur, partem regni velut sibi debitam, faventibus *Mummolo* Patritio, *Desiderio* Septimaniæ Prorege, *Bladaste* Duce, *Wadone* Majore domus *Rigunthis*, & *Sagittario* Episcopo quondam Vappicensium, repetere ausus est missis ad *Guntchramnum* Legatis. Quibus ad trocleas extensis, & agnito statu rerum *Gundobaldi*, nepotem *Childebertum* accersiri jussit, hastamque suam ejus manui inseruit, in signum quod universum Regnum suum ei traderet. Deinde clam indicavit ei quos in consilio habere, quos a colloquio rejicere, quibus se credere, quos fugere, quibus munera conferre, quos ab honoribus repellere deberet. *Ægidium* Remensem Episcopum imprimis vitandum ut perfidum monuit. Deinde jussit exercitui ut *Childeberto*, tamquam legitimo Regi pareret. Mox *Guntchramnus* numerosum exercitum in Septimaniam transmisit; a quo expugnatis *Convenis*, * qua in urbe se *Gundobaldus* sepserat, ipse a *Mummolo*, *Wadone*, & *Sagittario* traditus Ducibus Regiis, lapide obrutus est a *Bosone*, ejusque cadaver funepe per castra tractum, & cæsarie barbaque avulsis, insepultum relictum fuit. [*Ex Gregorio Turonensi, lib.* 7.]

* Comminges.

Adversus Gothos Bellum gerit Guntchramnus.

Bellum in Septimania gessit adversus *Leovigildum* Wisigothorum Regem Arianum Hermenegildi Martyris mortem ultotus. Æquissima belli causa, infelix exitus: Francorum nempe copiæ, quacumque iter habuerunt, sacra profanaque omnia hostili more populatæ, irato Deo, a Wisigothis profligatæ sunt. Quamobrem *Guntchramnus* Duces gravissimis verbis objurgavit. *Qualiter*, inquit, *nos victoriam obtinere possumus, qui ea quæ Patres nostri secuti sunt, non custodimus? Illi Ecclesias ædificantes, in Deum spem omnem ponentes, Martyres honorantes, Sacerdotes venerantes, victorias obtinuerunt. Nos vero non solum Deum non metuimus, verum etiam sacra ejus vastamus .... Non potest obtineri victoria, ubi talia perpetrantur.*

Gestas Guntchramni cum Childeberto nepote.
*Andelot.
In agro Lingonico
*Chaalons sur Saone.

XIII. *Guntchramno Bosone*, qui Regi Austrasiæ *Childeberto* & *Brunichildi* matri infestus erat, morte damnato, pax inter *Guntchramnum* & *Childebertum* Reges, ad *Andelaum* * firmata est, anno 587. Conditiones pacis describuntur a *Gregorio Turonensi, lib.* 9. *cap.* 20. Anno sequenti, *Gregorius Turonensis* a *Childeberto* Cabillonem * missus est Legatus ad *Guntchramnum* Regem cum *Felice*. Illo in convento, quinque maxime de causis actum est, de pace superiore anno inita, quam Juramento firmavit *Guntchramnus*. 2. De Legationibus *Fredegundis* a *Guntchramno* susceptis, quæ suspicionem adversus eum movebant Childeberto & matri *Brunichildi*: has ita se suscipere dixit, ut eum *Fredegunde* non iniret amicitiam, quam sæpe sicarios, ad necem suam conduxisse, noverat. 3. De conjugio *Clodesvinde*, quam *Recharedus* Rex Gothorum in Hispania, missa Legatione postulaverat uxorem. Huic matrimonio ægre consensit *Guntchramnus*, quod *Ingundis Clodesvindæ* soror, uxor *S. Hermenegildi*, mactato conjuge sanctissimo, interfecta quoque in Africa *Leovigildi* jussu diceretur. 4. De bello adversus Longobardos, quod *Childebertus* susceperat; quod ut fœliciter conficeret, auxiliares copias rogabat a *Guntchramno*. Quas negavit ille, ne lue per Italiam grassante, extinguoretur exercitus. 5. De futura Synodo actum est, quam Nationalem optabat esse *Guntchramnus*; Childebertus vero satius esse ducebat in singulis Provinciis Concilia celebrari; quod nulla exorta hæresi, nulla generalis Conventus necessitas videretur. [*Ex Gregorio Turonensi, lib.* 9. *cap.* 20.] Cum lues illa, de qua mox dicebamus per Gallias etiam serperet, *Guntchramnus*, Rex pientissimus publicas Supplicationes, vigilias, & jejunia indixit, eleemosynas largiores & ipse profundens, atque in his pietatis officiis exemplar factus subditorum; *Ut jam tunc non Rex tantum, sed etiam Sacerdos Domini putaretur*, (inquit Gregorius Turonensis.)

Guntchramni obitus, sanctitas, beneficia in Ecclesiam.

XIV. Obiit *Gunthramnus* anno Christi 593. Regni sui 32. ætatis 71. pœnitentia & virtutibus clarus. Ejus nomen Ecclesiasticis Tabulis inter Sanctos adscriptum est, V. Kalendas Aprilis. Sepultus est in monasterio *S. Marcelli*, quod condiderat in suburbio Cabilonensi. Divionense *S. Benigni* monasterium Regia munificentia dotavit, ut testatur *San-Benignianum Chronicon*, Tomo V. *Spicilegii*. Edictum promulgavit Christianissimus Princeps de die Dominico, & cæteris Solemnitatibus religiose observandis, quod Concilio II. Matisconensi subnexum est. Ad Christiani Regis officium pertinere asserit, ut Dei cultum promoveat, subditorumque salutem procuret. Omne opus, præter victus præparationem, diebus Dominicis & festivis prohibet, ac præcipue causarum disceptationem ac judicia. Sacerdotes hortatur ad emendandos mores fidelium assidua prædicatione: Judices, ut legum severitatem in eos distringant, quos Canonica non corrigit Disciplina. *Et licet*, inquit, *absque nostra admonitione ad vos specialiter prædicandi causa pertineat; attamen reliquorum peccatis vos omnino credimus esse participes, si filiorum vestrorum culpas non assidua objurgatione corrigitis, sed silentio præteritis. Nam nec nos, quibus facultatem regnandi superni Regis commisit authoritas, iram ejus evadere possumus, si de subjecto populo solicitudinem non habemus. Idcirco hujus decreti, ac definitionis generalis vigore decernimus, ut in omnibus diebus dominicis, in quibus sanctæ Resurrectionis mysterium veneramur, vel in quibuscumque reliquis solemnitatibus, quando ex more ad veneranda templorum oracula universæ plebis conjunctio devotionis congregatur studio, præter victum, quem comparare convenit, ab omni corporali opere suspendantur, nec ulla causarum præcipue jurgia moveantur ... Convenit ergo ut justitia & æquitatis in omnibus vigore servato, distringat legalis ultio Judicum, quos non corrigit canonica prædicatio sacerdotum.*

Guntchramni Regis, Edictum de Dominica dies & Festorum religiosa observantia.

SCHOLION.

In hoc Articulo Religiosi Censores, hanc Propositionem notant: *Matrimonium in Gallia facile dissolvebatur.*

R. Quamquam mera sit quæstio facti & Historiæ, hæc tamen Propositio non legitur pag. 489. quam Censores indicant. De Chilperico Francorum Rege Clotarii I. filio ibi tantum scripsi, illum *Audovera conjuge retenta superduxisse Fredegundem, postea dimisisse utramque, ut Galsuenda nuberet*. Factum refero. De jure sentio, credo, & profiteor cum sacra Synodo Tridentina Sessione 24. de Matrimonio Canonibus quinto & septimo, qui Matrimonii indissolubilitatem spectant.

ARTICULUS III.

De Childeberto II. ejusque filiis & de Clotario II.

I. C*Hildebertus II.* Austrasiæ Rex, *Guntchramno* Patruo in Burgundiæ Regno, successit. *Clotarius II.* novennis puer Neustriæ Regnum quod fuerat *Chilperici* patris, tenebat, *Guntchramni* tutela hucusque securus. Post cujus obitum statim ipsi bellum *Childebertus* intulit. Idem *Childebertus* Regnum Warnorum penitus delevit. Obiit anno Christi 596. Regni sui 21. Bojorum Leges a *Theodorico* latas recensuit, ut scribit *Brunnerus lib.* 4. *cap.* 11. Proprium promulgavit Decretum anno Regni sui 20. quod ad calcem

Le-

Legis Salicæ reperitur. Quatuordecim constat Articulis, quorum alii civile regimen, alii Disciplinam Ecclesiasticam spectant. Sanciebantur hujusmodi Leges in generalibus Regni Comitiis, quæ quolibet anno kalendis Martiis celebrari consueverant. Istis Comitiis cum Episcopi, & Primores laici interessent, in iis non tantum de civilibus, sed etiam Ecclesiasticis de causis agebatur. Singulos Articulos erudite admodum explicat P. *le Cointe in Annalibus Ecclesiasticis Francorum* ad annum 595. Articulus secundus incestas conjunctiones prohibet, & tam nefarii criminis reis interdicit Palatio, & omnes facultates adimit. Articulus quartus pœnam capitis decernit in raptores, & in mulieres ipsas, si raptoribus consenserint, & extra Ecclesiam uterque captus fuerit: si vero confugerint ad Ecclesiam, pœnam mortis commutat exilio: & ipsorum facultates parentibus legitimis transcribit, salvis fisci juribus. Articulus quintus homicidium sine causa perpetratum morte plecti decernit, redimi vetat, aut componi. Tunc homicidia & pleraque alia crimina pecuniis luebantur. Pecunia ad illorum redemptionem collata dicebatur *Weregildus*. Mos ille veterum Francorum a Germanis acceptus erat, de quibus *Tacitus*, *lib. de Moribus Germanorum* scribit: *Suscipere tam inimicitias seu patris, seu propinqui, quam amicitias, necesse est. Nec implacabiles durant. Luitur enim etiam homicidium certo armentorum ac pecorum numero, recipitque satisfactionem universa domus.* Sex Articuli sequentes pœnam capitis statuunt in fures, jubentque ut Judex & incolæ pagi in quo furtum commissum est, illis, quibus res ablata fuit, valorem statim restituant, si nec fur inveniri, nec res ablata restitui potest. Permittitur autem illis incolis, ut alium pagum adeant, quo furem confugisse sciverint, ac deinceps pagus qui furem recepit, cum suo Judice tenetur ad restitutionem faciendam. Articulus XIV. de diei Dominicæ observantia statuit his verbis; *Diem Dominicum similiter placuit observare, ut quicumque ingenuus, excepto quod ad coquendum, vel ad manducandum pertinet, opera alia præsumpserit, si Salicus fuerit, sol. XV. componat, si Romanus, VII. Si servus vero, aut tres solidos reddat, aut dorsum suum componat*. Salicum vocat, qui Salicis; Romanum, qui Romanis legibus utitur.

Childeberti Leges.

Childeberti Pietas.

II. *Childebertum* ob fidei Catholicæ pietatem egregie commendavit *S. Gregorius Magnus* lib. 5. Epistola 6. *Quanto*, inquit, *exteros homines Regia dignitas antecedit, tanto cæterarum gentium regna Regni vestri profecto culmen excellit. Esse autem Regem, quia sunt & alii, non mirum est, sed esse Catholicum, quod alii non merentur, hoc satis est. Sicut enim magnæ lucernæ splendor in terra noctis obscuritate, luminis sui claritate fulgescit; ita fidei vestræ claritas inter aliarum gentium obscuram perfidiam rutilat ac coruscat. Quidquid autem Reges se cæteri gloriantur habere, habetis. Sed ipsi in hac re vehementius superantur, quoniam hoc principale bonum non habent, quod habetis.*

Childeberti in tributis imponendis moderatio.

Childeberti in imponendis moderandisque tributis æquitatem & pietatem probant, quæ a *Gregorio Turonensi*, lib. 9. cap. trigesimo referuntur. *Childebertus Rex Descriptores in Pictavos, invitante Maroveo Episcopo, jussit abire, id est, Florentianum Majorem Domus Regiæ & Romulfum Palatii sui Comitem: ut scilicet populus censum, quem tempore patris reddiderat, facta ratione innovatura, reddere deberet. Multi enim ex his defuncti fuerant, & ob hoc viduis orphanisque ac debilibus tributi pondus insederat. Quod hi discutientes, per ordinem relaxantes, pauperes ac infirmos, illos quos justitiæ conditio tributarios dabat, censu publico subdiderunt: & sic Turonis sunt delati. Sed cum populis tributariam functionem infligere vellent dicentes, quia librum præ manibus haberent, qualiter sub anteriorum Regum tempore dissolvissent, respondimus nos dicentes: Descriptam urbem Turonicam Clotarii Regis tempore, manifestum est, librique illi ad Regis præsentiam abierunt. Sed compuncto per timorem S. Martini Antistitis Rege, incensi sunt. Post mortem vero Clotarii Regis, Chariberto Regi populus hic sacramentum dedit. Similiter etiam & ille cum juramento promisit, ut leges consuetudinesque novas populo non infligeret..... Gaiso vero Comes ejusdem temporis, accepto capitulario, tributa cœpit exigere, sed ab Eufronio Episcopo prohibitus, cum exacta pravitate ad Regis direxit præsentiam, ostendens capitularium in quo tributa continebantur. Sed Rex ingemiscens ac metuens virtutem S. Martini, incendio tradidit. Aureos exactos Basilicæ S. Martini remisit: Obtestans ut nullus de populo Turonico ullum tributum publico redderet. Post cujus obitum Sigibertus Rex hanc urbem tenuit, nec ullius tributi pondus invexit. Sic & nunc decimo-quarto anno Childebertus Rex post patris obitum regnans, nihil exegit, nec aliquo tributi onere hæc urbs aggravata congemuit. Nunc autem potestatis vestræ est, utrum censeatis tributum, an non. Sed videte ne aliquid noceatis, si contra ejus sacramentum ambulare disponitis. Hæc me dicente, responderunt: Ecce librum præ manibus habemus, in quo census huic populo est inflictus. Et ego ajo: Liber hic a Regis thesauro delatus non est, nec umquam per tot convaluit annos ...... Dum autem hæc agerentur, Audini filius, qui librum ipsum protulerat, ipsa die a febre correptus, die tertia expiravit. Post hæc nos transmisimus nuntios ad Regem, ut quid de hac causa juberet, mandata remitteret. Sed protinus Epistolam cum authoritate miserunt, ne populus Turonicus, pro reverentia S. Martini, describeretur.*

Populus Turonicus ob S. Martini reverentiam a tributis immunis.

Childeberti filii.

III. *Childebertus Secundus* duos filios reliquit, *Theodobertum*, & *Theodoricum*, quorum ille in Austria, hic in Burgundia regnavit, contra quos statim movit exercitum *Clotarius*, agente Regina matre *Fredegunde*, & Lutetia, aliisque civitatibus finitimis occupatis, consobrinorum Regum fudit exercitum. [*Ex Fredegario, cap.* 17.] Mortua est *Fredegundis* anno sequenti, qui erat Christi 597. Regni *Clotarii*, 14. prudens callidaque fœmina, dominandi non minus capax, quam avida, cui nec ingenium ad consultandum, nec ad consilia exequenda vis & animus deesset. Quæ ab Authore libri *De Gestis Regum Francorum*, & post eum a recentioribus Historicis de adulterio *Fredegundis* cum *Landerico* Majore domus *Chilperici* narrantur, fabulam olent. *Gregorii Turonensis*, qui alia altius Reginæ crimina commemorat, hac de re silentium, probat ipsam suspicioni de adulterio nec minimum locum præbuisse. Ipsam insigni ornat encomio *Venantius Fortunatus*, lib. 14. Carminum ad Chilpericum Regem, ipsamque ab ingenio, prudentia, solertia, beneficentia, plurimum laudat.

Fredegundis Reginæ obitus.

Adulterium cum Landerico fictitium.

Bella Civilia Theodorici & Theodeberti, tum in Clotarium, tum inter se.

IV. *Theodoricus & Theodobertus*, instigante avia *Brunichilde*, Clotarium Fredegundis consilio destitutum oppugnaverunt, & acie victum Regni parte maxima cedere coegerunt: Ita ut duodecim tantum pagi inter Isaram & Sequanam ad Oceani usque litora, sub ejus ditione remanserint. [*Ex Fredegario, capp.* 19. *&* 20.] Contigit ea clades *Clotario*, anno sexcentesimo. Exinde *Theodoricus* Brunichilde suadente bellum intulit *Theodoberto* fratri, sed extincto *Protadio* belli incentore, pax inter utrumque coaluit. Simultatis inter eos exortæ causa fuit, quod *Theodebertus*, ubi *Clotarii* exercitum a *Theodorico* profligatum, captamque, Lutetiam rescivit, nimiam fratris potentiam veritus, statim pacem cum *Clotario* pepigit. Quam ob rem a fratre se delusum questus *Theodoricus*, mox arma in ipsum convertit. Quod contigit anno 605. Magis exarsit bellum istud civile anno 611. quo *Theodoricus* injurias & contumelias a fratre illatas armis ultus est. [*Ex Aimoino lib.* 3. *cap.* 98.] Falsum est quod referunt *Fredegarius cap.* 37. *& Anonymus* qui *Gesta Regum Francorum* scripsit, *capp.* 37. *&* 38. ideo bellum a *Theodorico*, instigante avia *Brunichilde*, contra *Theodebertum* susceptum, quod *Theodebertus* ex concubina, & ex adulterio natus esset, adeoque Regno indignus videretur. *S. Gregorii Turonensis* testimonio refelluntur, qui ad annum Childeberti Regis decimum, De *Theodeberti* ortu magnifice loquitur. *Childeberto Regi Filius natus est, qui a Magnerico Treverorum Episcopo de sacro fonte susceptus, Theodebertus est vocitatus, de quo tantum gaudium Guntchramnus Rex habuit, ut statim Legatos dirigens, multa ei munera transmitteret, dicens: Per hunc enim Deus erigere Francorum Regnum propria Majestatis suæ pietate dignabitur, si huic pater, aut ipse vixerit patri.* At *Guntchramnus* Princeps sapientissimus & religiosissi-

Theodeberti Natales a calumnia vindicantur.

Lib. 8. c. 37.

mus

mus, de puero ex concubina & ea adulterio nato hæc non dixisset; neque gaudium de nativitate Regi *Childeberto* indecora, & Regno inutili, immo potius noxia concepisset. Neque *Magnericus* infantem adeo pudendis ortum natalibus de sacro fonte suscipere voluisset.

Mors Theodeberti, & filiorum.

Tandem anno Christi 612. bis in acie fusus a *Theodorico Theodebertus*, primo prope *Tullum*, deinde prope *Tulbiacum*, captus est a *Bertharso* Theodorici Regis Cubiculario, cum trans Rhenum fugeret; deinde *Cabilonem* missus est ad aviam *Brunichildem*, qua rogante, attonsus est in Clericum, ac paucis post diebus necatus. (*Ex Fredegario cap.* 38. & ex *Jona*, in Vita Sancti Columbani.) Vixit *Theodebertus* annos viginti sex, obiit anno Regni decimoseptimo. Duas duxit uxores, *Belichildem* & *Theudechildem*. Ea Belichilde natus est ei *Clotarius*, & filia quæ *Adovaldo* Agilulphi Longobardorum Regis filio desponsata est. Ex Theudechilde *Meroveus*.

Mors Theoderici.

Utrumque *Theodoricus* necari jussit, Burgundiæ Regnum, fratris nepotumque crudeli cæde consecutus. Quo tamen haud diu potitus est: anno enim sequenti obiit, cum bellum adversus *Clotarium* pararet. [*Ex Fredegario, capp.* 38. & 39.]. Vixit annos viginti sex, regnavit annos septemdecim. Reliquit quatuor filios, *Sigibertum*, *Childebertum*, *Corbum*, & *Meroveum*. Sanctum *Desiderium* Viennensem Episcopum *Theodoricus* Martyrio sustulit, anno Christi 607. cujus criminis conscia fuit, vel etiam instigatrix *Brunichildis*. (*Ex Jona* in Vita Sancti Columbani, & *Fredegario, cap.* 32. & 36.) *Ado Viennensis* totum crimen in *Brunichildem* rejicit.

Ejus & Brunichildis Reginæ flagitia.

Falso scripsit Fredegarius *Aridii* Lugdunensis Episcopi consilio atque instigatione *Desiderium* pulsum in exilium & necatum. Quominus ipsi fides adhibeatur obstat *Aridii* vindicata sanctitas, cujus memoria, in Lugdunensi Diœcesi Officio Ecclesiastico recolitur IV. Idus Augusti. *Ado Viennensis*, in Epistola ad Ecclesiam suam, *S. Desiderium* Brunichildis mandatis primo relegatum, postea necatum scribit, quod eam ob libidines reprehenderet. Id minus verisimile, cum sexagenaria tunc esset *Brunichildis*: Nec eam *Gregorius Turonensis* impudicitiæ insimulaverit: & *S. Gregorius Magnus* summis eam laudibus sæpius affecerit, id minime facturus, si mala fama laborasset.

Ado Viennensis emendatur.

Desiderium a Simoniacis & Neophytis, qui ad Sacerdotium irrepserant, quos ipse acerrime insectabatur, perduellionis accusatum, malis eorum artibus pulsum a sua Sede, exilio damnatum, & necatum non consentiente *Brunichilde*, conjicit *P. le Cointe in Annalibus Ecclesiasticis Francorum*, sed cum Jonas & Fredegarius, *Brunichildem* necis *S. Desiderii* ream statuant, frustra videtur excusari. SævIit etiam in *S. Columbanum Theodoricus*, eumque in exilium deportari jussit, teste *Jona* in ejus Vita.

Sigibertus filius Theoderico patri succedit. Necatur.

Sigibertum in solio *Theodorici* patris collocavit *Brunichildis*: quem *Clotarius* peremit, ac *Brunichildem* ipsam in camelo circumductam, & equi indomiti tergo alligatam discerpi jussit, cujus cadaver a populo crematum est. [*Ex Anonymo, in Appendice ad Marium Lausanensem* decimo post mortem Brunichildis anno scribente, ex Jona in Vita S. Columbani, & *Fredegario*.]

Brunichildis exitus.

Hunc exitum habuit infelix Regina, hanc incestatum cum Meroveo nepote nuptiarum; belli civilis inter *Theodobertum*, *Theodoricum*, & *Clotarium* accensi; armatorum mutuam in perniciem nepotum, Galliæ tot annos turbatæ, necis illatæ *Sancto Desiderio* pœnam referens. (Anno 613.) In *Sancti Martini* Monasterio Augustodunensi ostenditur sepulchrum, quod sibi, florente fortuna, paraverat. Multas de *Brunichilde* Regina fabulas a *Fredegario* vulgatas, ab *Aimoino* exscriptas, refellit *P. le Cointe in Annalibus Ecclesiasticis Francorum*, falsumque esse ostendit, quod ei *Clotarium* objecisse commemorat *Fredegarius in Chronico*, decem Reges, seu Regum filios ipsam interemisse. Quam calumniam & *Pasquerius* refellit in *Disquisitionibus Rerum Francicarum*.

Brunichildis a S. Gregorio Magno laudata.

Ecclesiam *Sancti Martini*, & Xenodochium Augustodunense condidit, necnon Basilicam *S. Vincentii* in suburbio Laudunensi, & innumeras alias sub nomine *Sancti Martini* fundavit Ecclesias. [*Ex Aimonio, lib.* 4. *cap.* 1.] Ipsam non semel laudavit *Sanctus Gregorius Magnus*, Epistola scilicet 5. libri sexti ad ipsam data: *Excellentiæ vestræ*, inquit, *prædicandam ac Deo placitam bonitatem & gubernacula Regni testantur, & educatio filii manifestat*. Et Epistola 8. Libri XI. *Inter alia bona hoc apud vos præ cæteris tenet principatum, quod in mediis hujus mundi fluctibus, qui Regentis animos turbulenta solent vexatione confundere, ita cor ad divini cultus amorem, & venerabilium locorum disponendam quietem reducitis, ac si nulla vos alia cura sollicitet. Unde quia hujusmodi Præpositorum actio, subjectorum magna solet esse munitio, præ aliis gentibus gentem Francorum asserimus felicem, quæ sic bonis omnibus præditam meruit habere Reginam*. Frustra vero ex his laudibus colligunt quidam, *Brunichildem* nullis maculatam flagitiis. Nam Sanctorum Virorum mos semper fuit, Principes ob nonnulla bona opera laudare, ut eos ad majora pro Dei gloria & Ecclesiæ commodis incitarent, & quæ de ipsis vulgabantur flagitia, non facile credere; cum scirent eos invidiæ & inimicitiis patere plurimorum, qui eorum famæ detraherent: in vitam Regum, ac Reginarum, eorumque consilia & arcana non inquirere. Unde cædes ab ipsis imperatas, crudelitati, injustitiæ, ultionis, aut dominationis libidini non tribuebant, nisi manifesta res esset, adeoque ita essent famæ suæ prodigi, ut scelera sua nulla justitiæ specie velarent. Ad annum usque decimum tertium sequentis sæculi progressi sumus in isto Capite, ut filiorum *Childeberti* Historiam continuam oculis Lectorum subjiceremus. Cætera quæ *Clotarii* Regnum spectant, sequenti sæculo persequemur.

CAPUT ULTIMUM.

De Hispaniæ Regibus, V. & VI. Sæculo.

Hermenericus.

I. SÆculo Quinto divisæ erant Gothos inter, Suevos, & Romanos Hispaniæ. Suevis imperabat *Hermenericus*, quo ex diuturno morbo sublato, anno 440. successit *Rechila* filius, qui *Bætica* * subacta redactaque in Potestatem *Hispali*, conversis deinde in *Lusitaniam* armis, *Emeritam* * expugnavit, deletis Alanorum reliquiis. Demum *Carpetaniam* & *Carthaginensem* Provinciam occupavit. Obiit *Rechila* anno 448. *Recciario* filio Regni successore relicto, qui primus Suevorum Regum Christo nomen dedit.

* L' Andalousie.
* Merida.

Theodoredus.

II. *Theodoredus* Gothorum Regnum in Hispania moderabatur, exiguo tractu provinciæ, ubi nunc *Catalauni* sunt, circumscriptum. Periit in bello quod ad propulsandum Attilæ impetum, Gothi, Franci, Romanique fœderati susceperunt, prælio ad *Aurelianum* * commisso. *Theodoredo Thurismundus* filius successit, qui Regni opibus firmatis *Attilam* insecutus, prælio superavit ad *Ligerim* fluvium. Hunc superbius atque crudelius imperantem, *Theodoricus* & *Fridericus* fratres opprimendum curarunt, anno exacto, ex quo Gothis jura dabat. *Avito Augusto* suadente *Recciarium* Suevorum Regem bello aggressus est, & ad Urbicum flumen Hiberiam præterfluens, atque Asturicam in Gallæciæ finibus, commisso prælio, *Recciarium* interfecit, ingentemque Suevorum edidit cladem. Bracaram diripuit, arma vertit in Lusitaniam: In Bæticam, cum copiarum parte *Ceurilam* misit: cujus incolæ Provinciæ se Gothorum potestati permiserunt. In Gallæcia majori contentione bellum gestum est, ac tandem ad urbem *Lucum* * commissa pugna, *Aciulphus*, qui Regium nomen apud Suevos usurpaverat, cum in Gothorum potestatem venisset, capite mulctatus est. Sanctorum virorum precibus, quos Suevi ad *Theodoricum* miserunt, pax provinciæ concessa, & libertas creandi Regem. Facta voluntatum dissensione pars *Frantam*, pars *Masdram* elegit. *Masdra* intra biennium a suis occiso, *Remismundus* ejus filius fœdere cum *Franta* icto, Lusitaniam ad Romanorum ditionem revocatam, igne ferroque depopulatus, subigere prorsus non valuit.

* Orleans.
* Lugn.

Theodoricus Rex Gothorum.

Anno 461. *Severo* imperante, *Theodoricus* Rex Gothorum Narbonem pristinæ ditioni adjecit, tradente urbem *Ravennio*, quem magnis promissis ad defectionem a *Severo Augusto* solicitaverat.

II. Apud Suevos in *Frantæ* Regis defuncti locum, sa-

factionis suffragiis substitutus est *Frumarius*, Æmulus *Remismundus* universam ditionem gentemque Suevorum armis invasit, obtinuitque, *Frumario* interim ex morbo defuncto. Mox Lusitaniam subegit, & inito cum *Theodorico* Rege Gothorum fœdere, acceptaque in conjugem ejus filia, Regnum firmavit. Arianæ uxoris blanditiis, & *Ajacis* hominis Ariani, quem filiæ comitem *Theodoricus* dederat, calliditate, *Remismundus*, & per eum Suevorum gens universa, lethali hæreseos veneno contaminata est.

IV. Anno Christi quadringentesimo sexagesimo septimo, *Eurici* fraude *Theodoricus* occubuit: Ille Gothorum Regnum hoc obtinuit parricidio. Romanois in Hispania universa ditione Imperioque spoliatis, præter Gallæciam, quæ Suevis parebat, reliqua Hispania potitus est. In Galliam subinde irrupit: Massilia aliisque urbibus, & omni, usque ad Rhodanum, provincia occupata, Regni Sedem Arelate collocavit. Arianæ sectæ addictissimus Princeps Catholicos sacerdotes vexavit, templa, sacraque omnia violavit. Obiit Arelate, anno Christi 483. Gothorum Regno septemdecim annis administrato. Ipsi successit *Alaricus* filius. Is a *Clodoveo Magno* Francorum Rege in campis *Vogladensibus* fusus atque confossus est, anno Christi quingentesimo septimo.

Alaricus.

Amalaricus.

V. Gothorum Proceres *Amalarici* tum quinquennis, quem ex *Theudicoda* uxore *Alaricus* susceperat, ætate contempta *Gesaleicum* ejus ex concubina filium rebus præfecerunt. *Theodoricus* Rex Ostrogothorum, immisso in Galliam Narbonensem ingenti exercitu, nepotis injuriam ultus, *Gesaleicum* profligavit, & Barcinonem primum se recipere, deinde in Africam fugere coegit. *Gesaleico* profligato, Wisigothicum Hispaniæ Regnum, sive suo, sive *Amalarici* nepotis nomine, gubernavit *Theodoricus*, cujus nomen Episcoporum Concilia per hæc tempora in Hispania habita præferunt. Mortuo *Theodorico*, *Amalaricus* Wisigothorum in Hispania Regnum libere cœpit gubernare. Is pacem cum Francis Regibus pepigit *Crotilde* Magni Clodovei filia in uxorem ducta: Quam cum ob Catholicæ Religionis professionem indigne & crudeliter exciperet Arianus Princeps, Regum Francorum arma in se excitavit, qui sororis calamitatem miserati, conjunctis viribus in Hispaniam duxerunt. Fugere compulsus *Amalaricus*, militis hasta trajectus periit, an. 531.

Theudes.

VI. Nullam prolem cum reliquisset, Wisigothorum Proceres, *Theudi* Ostrogotho, qui Regnum procuraverat, cum *Amalaricus* ætate minor esset, summam rerum detulerunt. Is ut Wandalos de Imperio Africæ jamdudum periclitantes juvaret, superato freto, *Septam* urbem Hispaniæ objectam ad freti angustias obsidens, cum diei Dominicæ religione obstrictus quiesceret, obsessorum eruptione repente facta, insignem cladem accepit. Deleta maxima pars exercitus, quæ in castris erat, cum reliqua servatus Rex classis beneficio, & in Hispaniam rejectus. Anno Christi 548. Regni sui 18. per quinque menses inchoato, a sicario quodam ense confossus est, extremo spirito Dei vindictam agnoscens, ob Ducem, cui nomen junior dederat, manu sua cæsum. Quamobrem parricidam ab iis qui aderant, violari vetuit, eique jussit condonari facinus.

A.C.548.

Theudiselus.

VII. *Theude* sublato, Procerum suffragiis in solium Wisigothorum levatus est *Theudiselus*, ob spectatam bello Francorum virtutem, & generis nobilitatem. Natus enim erat ex sorore *Totilæ* Ostrogothorum Regis. Virtutem militarem effusa libidine brevi obscuravit. Multi subditorum, eo agente, per insidias, aut judicio afflictis criminibus, sublati, ut eorum uxoribus ad libidinem exsaturandam abuteretur. Quæ res populi, Procerumque invidiam in illum tantam excitavit, ut cum conjuratione inita perimere destinarent. Hispali, impetu in Regiam facto, inter prandendum a suis obtruncatus est. Regnavit anno uno, mensibus sex, & diebus tredecim.

Agila.

VIII. *Theudiselo*, Procerum electione subrogatus est *Agila*, cui Regnum fuit semper infaustum. Cordubam parere recusantem obsidens, subita civium eruptione superatus est, filioque in acie cæso, Emeritam ex fuga se recipere compulsus. *Athanagildus* ab eo defecit, & auxiliaribus copiis a *Justiniano* Imperatore impetratis, quarum Dux fuit *Liberius Patritius* ex Gallia missus, illum ad Hispalim vicit, fugavitque. Periit *Agila* Emeritæ, Procerum, qui ejus partes sequebantur, ferro confossus.

Athanagildus.

IX. *Athanagildus*, æmulo sublato, Gothorum Regno potitus, Romanos, quos in Hispaniam evocaverat, quique partem regionis illius non exiguam occupaverant, pellere conatus est. Quam ob causam gravissimo per totam vitam bello ast implicitus. Ex uxore *Gosvinda* filias duas suscepit, *Galsvindam* quæ *Chilperico*, & *Brunichildim*, quæ *Sigeberto*, Francorum Regibus, nupserunt. Regnavit annis quindecim, mensibus sex. Toleti ex morbo obiit, aon. Christi 567.

Suevorum conversio sub Theodomiro Rege.

X. Circa hæc tempora, Suevi hactenus Gallæciæ imperaotes, ab Ariana secta, ad quam ab annis ferme centum defecerant, ad Catholicam Religionem traducti sunt, *Theodomiro* genti imperante; Qui filium ex morbo gravi decumbentem *S. Martino Turonensi* commendans, missis ad ejus sepulchrum Legatis, ipsoque sanitati interea reddito, Catholicam Fidem amplexus est cum universa Gente; qua in conversione diligentiam non vulgarem adhibuit *Martinus Dumiensis*.

Liuva.

XI. Defuncto *Athanagildo*, *Liuva* Galliæ Gothicæ Præfectus, Rex renuntiatus est, anno Christi 567. Anno Regni secundo, *Leuvigildum* fratrem assumpsit in Regni consortium; ipseque Galliæ Gothicæ ditione contentus, reliquas Provincias Gothico nomini subjectas fratri demandavit. Duxerat Leuvigildus *Theodosiam* uxorem, *Severiani* Carthaginensis Provinciæ Ducis ac Præfecti filiam, *Leandri*, *Fulgentii*, *Isidori*, & *Florentinæ* sororem: Ex qua duos filios, *Ermenigildum*, & *Reccaredum* susceperat. *Theodosia* defuncta, *Gosvindam* Athanagildi viduam duxit. Romanos multiplici prælio lacessitos & profligatos tota Bœticæ Provincia expulit. Obiit interim *Leuva* frater anno Christi 572. cum annos quinque regnasset. Per hæc tempora Suevis imperabat *Miro* seu *Ariamirus* Theodomiri filius. Quo egrediente templum sub invocatione S. Martini Turonensis a patre ædificatum, scurræ, generosæ vitis pro foribus templi e pergula pendentes uvas, contra Regis præceptum decerpere aggressi, repente manus exaruit: Sed *S. Martini* invocatione sanitati reddita est. Anno 573. cum Hispani Paschatis festum XII. Kalendas Apriles celebrassent, Galli XIV. Kalendas Maji sacrum idem Festum peragerent, eo die *Osseti* oppidi fons sacer, quotannis sponte aquis impleri solitus Sabbato Sancto, de more scaturiit. Eo miraculo sæpe per hæc tempora legitimum Pascha indicatum, *Gregorius Turonensis* testatur.

Leuvigildus.

Leuvigildus de Regni successione in domo sua stabilienda cogitans, *Ermenigildum*, & *Reccaredum* Regni consortes dixit, ditione tripartita. *Leuvigildus* Regni sedem Toleti fixit. *Ermenigildus* Hispali. *Reccaredi* nomine ad *Tagi* & *Guadiela* confluentes, prope Paternianam sive *Pastranam*, urbs *Reccopolis* fundata est. *Ingundis* Sigiberti Francorum Regis ex Brunichilde filia, *Ermenigildo* connubio juncta est; quæ a *Gosvinda* avia blandimentis primum, deinde conviciis, contumeliis, & verberibus tentata, ut Catholica deserta Religione, Arianam hæresim, instaurato baptismatis lavacro, profiteretur, non solum de fidei integritate & animi constantia nihil remisit; verum etiam *Ermenigildum* conjugem ad Catholicam fidem traduxit, *Leandro* Hispalensi Episcopo Principis animum ad omnem veræ pietatis partem sanctissimis præceptis informante. Ex hac Religionis mutatione grave diuturnumque bellum patrem inter & filium ortum est, Regni studia divisa; Catholici, *Ermenigildi*; Ariani, *Leuvigildi* partes sequebantur. Numismata aurea percussa, quæ essent pro tessera militari, *Ermenigildi* nomen & faciem exprimentia ex altera parte, in altera victoriæ signum, his adjunctis verbis: *Homo Regem devita*. Quibus ad Apostoli sententiam fit allusio, Hæreticum hominem post unam & alteram monitionem devitari præcipientis. Romani, qui *Ermenigildo*, fœdere inito ejusque uxore & filio acceptis obsidibus, se obstrinxerant, magno auri pondere *Leuvigildo* sunt conciliati. Hic ut Catholicos in *Ermenigildi* partes ob studium Religionis abstractos revocaret, Arianorum

Præ-

Præsulum Conventum *Toleti* haberi jussit, ad quamdam concordiæ speciem. In eo rebaptizandi mos Gothis Arianis familiaris sublatus est. Patri Filium æqualem esse, verbo tenus faocitum; cum errorem animis retinerent. His artibus multis Catholicorum circumventi, & ab *Ermenigildo* distracti. *Mironem* Suevorum Regem cum suorum maoo *Leuvigildo* junctum, obiisse in Hispalis obsidione, tradunt Hispani Scriptores. *Gregorius Turonensis* ipsum *Ermenigildi* partes secutum ait, & confecto bello, fœdus fecisse cum *Leuvigildo*, ac in patria paulo post defunctum. *Ermenigildus* desperata Hispalensis urbis defensione, ad *Offeium* oppidum se contulit cum trecentis delectis Militibus (teste Gregorio Turonensi) aut Cordubam, ut alii scribunt. Ut ut est, in castra Patris deductus, Regis insignibus detractis, Hispalim in custodiam missus est. *Biclarensis Abbas* Valentiam relegatum, Tarracone occisum scribit. Hispali monstrari turrim *S. Ermenigildi* custodia nobilem, *Mariana* testatur *lib. 5. cap. 12.* Arianum Episcopum ad se missum a Patre die Paschatis, ut Sacram Communionem de ipsius manu susciperet, verbis castigatum cum repulisset, jussu Patris eo facto exacerbati, securi percussus est; Martyrii palmam fidei puritate & constantia promeritus. Filio trucidato, *Leuvigildus* Catholicos Episcopos qui ipsi faverant, vexavit. *Leandrum* Hispalensem Præsulem, *Fulgentium* Astigitanum, *Mausonam* Emeritensem, in exilium expulit; plures alios Episcopos relegavit, Arianis in eorum loco substitutis. Ecclesiarum bona fisco suo addixit, Clericorum antiquavit privilegia, multos Procerum sustulit, affictis criminibus. His malis plerique fracti aut territi, ad Arianam hæresim defecerunt. *Vincentius* Cæsaraugustanus Episcopus perfidiæ exemplo moltos in præcipitium traxit.

S. Ermenigildi Martyrium.

His temporibus *Eboricus* Rex Suevorum, *Mironis* filius, ab *Andeca*, viro cum suis copiis, tum *Sigegundæ* Eborici novercæ noptiis potentissimo, Regno spoliatus, compulsus est Regia insignia cum veste Monastica commutare. *Leuvigildus* ot fœderati Regis ulcisceretur injuriam, vinctum & detonsum Andecam, Pacem Juliam relegavit. *Malarico* tandem qui favore gentis Regium nomen occupaverat, in ordinem redacto, universa Gallæcia in Provinciam redacta, Suevorum Regnum quod centum septuaginta quatuor annis Hispaniæ partem tenuerat, penitus extinctum est, anno Christi quingentesimo octogesimo sexto.

Eodem anno, *Leuvigildus* Toleti decessit, anno Regni 18. Ipsum sub vitæ finem, cum salute corporis desperata, ex morbo decumberet, Arianam impietatem repudiasse, nonnulli authores testantur. Ipsom veritatem quidem agnovisse fatentur alii, sed temporibus servientem atque factionis metu animum debilitante, palam Arianam sectam abdicasse negant. His favet *S. Gregorius Magnus*, qui etiam testatur ipsum *Leandro* sanctissimo Hispalensium Episcopo *Reccaredum* filium enixe commendasse, optareque se vehementer significasse, ut ejus præceptis *Ermenigildo* fratri persimilis evaderet. *Leuvigildus* Gothorum Leges temporum injuria deprevatas, quibusdam additis, aliis detractis, castigavit. Primus Gothorum Regum veste a populo discreta usus est, primusque Regia insignia gestavit, ut scribit *Mariana*.

XII. *Flavius Reccaredus*, Leuvigildo patri successit. Ejus exemplo & authoritate Gothi universi populariter in Ecclesiæ Catholicæ castra commigrarunt. Susceptæ Religionis status in Concilio Toletano III, publico totius Gentis consensu, & solemni Ecclesiæ Judicio firmatus est. Quam Synodum Rex convocavit. Multiplicem in Regis Catholici caput conjurationem excitavit conversio recens. Primæ author fuit *Sunna* Episcopus Arianus, qui *Mausona* Orthodoxo Antistite in Sedem Emeritensem restituto, se ex illa Sede, in quam a *Leuvigildo* fuerat iotrusus, deturbatum dolebat. Conjurationis conscius fuit *Uvittericus*, quam tamen indicavit, pœnitentia concepta. *Claudius* Dux, cujus fidei Lusitania universa concredita erat, quique urbem Emeritam præsidio militari obtinebat, conjuratorum plurimos in potestatem redegit, cæsis reliquis. Exilio & bonorum illatione in fiscum Proceres puniti. *Sunna*, cum aut Hispaoiæ deserendæ, aut superstitionis abdicandæ optio ei data esset, in *Africam* navigavit. Alterius conjurationis *Gosvinda* Reccaredi noverca, mulier animo tam deformi, quam corpore (uno enim capta erat oculo) fuit incentrix. Religionem illa simulabat Catholicam, & in Catholica Ecclesia solita erat Eucharistiam de manu Sacerdotis sumptam occulte spuere, se violatæ religionis ream arbitrata fore, si eam in stomachum trajiceret. In eadem simulatione versabatur *Uldida* Episcopus, quo cum obtrucandi Regis nefarium consilium communicavit. Favente Deo, conjuratio detecta est. *Uldida* mulctatus exilio, *Gosvinda* fato concessit. Tertia extitit in Regem conjuratio, ex qua non minori Dei ope evasit. Ejus author fuit *Argimundus* Regio Cubiculo Præfectus. Conjuratione detecta, de socus habita quæstio est, sumptumque continuo supplicium. Dux decalvatus & præcisa manu, asino impositus, per Toleti plateas ad ludibrium traductus est, & capite plexus. A *Guntbramno* Rege Francorum bello lacessitus *Reccaredus*, superior semper fuit. Ad *S. Gregorium Magnum*, ubi creatus Pontifex fuit, salutandum, obsequiumque deferendum, misit legatos cum literis, *Probinum* Presbyterum, & selectos Abbates. Addidit ex auro munera, & trecentas vestes in usum pauperum Ecclesiæ *S. Petri*. Ea enim ætate Collegio pauperum Ecclesiæ reditibus sustentabantur. Regem datis ad eum literis, in suscepta religione confirmavit Sanctissimus Pontifex, ipsique gratulatus est, quod grandi pecunia a Judæis tentatus, ut legem quamdam in eos promulgatam abrogaret, adduci non potuerit. *Bada* Regina defuncta, *Clodosindam* alteram *Childeberti* Francorum Regis sororem conciliandæ studio pacis, uxorem duxit. Obiit anno Christi sexcentesimo primo cum annos quindecim, mensem unum, dies decem regnasset. Tres filios reliquit, *Liuvam* natu maximum, *Saintbilam* & *Geilam*.

Reccaredus Gothorum Arianorum ad Catholicam Fidem conversio.

IN HISTORIAM ECCLESIASTICAM SÆCULI SEXTI DISSERTATIONES SELECTÆ.

DISSERTATIO PRIMA.

De Synodi Romanæ Palmaris Judicio in causa Symmachi Pontificis Maximi.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum ista Synodus causam Symmachi Papæ judicare summo jure potuerit?

PROPOSITIO.

Romana Synodus causam Symmachi Pontificis Maximi judicare summo jure non potuisset, nisi se illius judicio subjecisset Symmachus.

Romanus Pontifex numquam minorum subjacuit judicio.

Probatur primo ex Actis Synodi. *Memorati Pontifices, quibus allegandi imminebat occasio, suggesserunt, ipsum, qui dicebatur impetitus, debuisse Synodum convocare, scientes quia ejus Sedi primum Petri Apostoli meritum vel Principatus, deinde secuta jussione Domini Conciliorum venerandorum authoritas, singularem in Ecclesiis tradidit potestatem; nec antedictæ Sedis Antistitem minorum subjacuisse Judicio in propositione simili facile forma aliqua testatur.*

Launojus refellitur.

Joannes Launojus Epistolarum P. I. in Epistola ad *Claudium Santeulium*, respondet, *Minores* appellari non posse Antistites, quos & Symmachus, & Symmachi Decessores, collegas, fratres, comministros, consacerdotes, & Coepiscopos appellant. Repugnare Symmachum ne *minorum* nomine intelligantur Episcopi, siquidem ad *Æonium Arelatensem* scribit: *Ad Trinitatis instar, cujus una est atque individua potestas, unum est per diversos Antistites Sacerdotium*. Romanæ Synodi Episcopos Symmacho non dixisse: Judices tui non sumus, te ipsum judica, tu post Prophetam Deo dicere potes: *Tibi soli peccavi*, tibi soli meam debeo innocentiam; sed de Symmacho secundum allegata & probata judicasse: Hinc removendum esse visitatorem; inde restituendum esse Sedi suæ Symmachum decrevisse. Restitutum Sedi suæ Symmachum ad objecta crimina coram Synodo respondisse. Synodum vero, auditis responsionibus, Symmachum absolvisse quidem, sed non absolvisse simpliciter, etiamsi purus & innocens apud homines appareret. Sed quia occulta poterant esse crimina, totum divino transcripsisse judicio. Ad Episcororum itaque Concilium verba illa non pertinere, *Romanæ Sedis Antistes minorum non subjacet judicio*: sed ad Romanos plures Clericos, ad Senatum, & populum, qui sese in Symmachi causa, ferventiori, quam par fuit, studio interposuerant.

Minorum nomine Episcopos intellexit Romana Synodus.

Verum Synodi Romanæ Patres *minorum* nomine solos clericos, Senatores, aut plebem, non intellexisse, sed Episcopos ipsos, ex eo probatur, quod palam contestati sunt *ipsum* Symmachum *qui dicebatur impetitus, debuisse synodum convocare, scientes quia ejus Sedi Petri Apostoli meritum vel principatus, deinde secuta jussione Domini*, Conciliorum *venerandorum authoritas, ei singularem in Ecclesiis tradidit potestatem*. Potestatem autem a Domino traditam *Petro*, & sacrum principatum ad successores *Petri* transfusum, atque a venerandis Conciliis assertum, non in clericos tantum, & plebem Christianam; sed in Episcopos etiam ipsos extendi, soli hæretici diffitentur. Proinde & ipsi *minorum* nomine intelligendi veniunt, *quorum judicio Romanæ Sedis Antistes non subjacent*. Alioqui nec Dominus *singularem Petro* præ cæteris Apostolis, nec *Sedi Romanæ Petri meritum vel principatus, singularem in Ecclesiis tradidisset potestatem*, sed communem cum cæteris Episcopis, eorumque potestati æqualem.

Neque vero contrarium probant verba Symmachi in Epistola ad Æonium Arelatensem, *Ad Trinitatis instar unum esse per diversos Antistites Sacerdotium*: sive (ut scripserat S. Cyprianus) *Unum esse Episcopatum, cujus a singulis pars in solidum tenetur*. Nam etsi sit unum sacerdotium, non tamen unus est ex institutione Christi Sacerdotii gradus, sed Petro & ejus successoribus illius Sacerdotii supremus apex collatus est. Certe nisi Symmachus alios Episcopos *minores* seipso existimasset, Arelatensem & Viennensem Antistites ad tribunal suum non vocasset, rationes suas dicturos in controversia, quæ inter utramque Ecclesiam. de illarum privilegiis movebatur: neque causam illam judicasset, nec adegisset Episcopos illos ad servanda Sancti Leonis decreta: quod tamen præstitit (ut constat ex Epistola ipsius II. & IX.) Nisi major fuisset cæteris Episcopis Symmachus, non scripsisset ad ipsum Cæsarius Arelatensis: *Sicut a persona Beati Petri Apostoli Episcopatus sumit initium, ita necesse est ut disciplinis competentibus sanctitas vestra singulis Ecclesiis, quid observare debeant, evidenter ostendat*. Nisi major cæteris Episcopis fuisset Symmachus, vices suas in Galliis non contulisset *Cæsario*, & potestatem convocandarum Synodorum Nationalium, & dandi Formatas Epistolas tam Gallicanis, quam Hispanis Episcopis Romam ituris. [*Epistola X.*] Nisi major fuisset cæteris Episcopis Symmachus, ipsi non supplicassent Orientis Antistites velut ei *cujus Beatitudini Cathedram Petri credidit Christus optimus Pastor*, ut eos propter *Acacii* prævaricationem anathemate confixos, & ab Ecclesiæ unitate segregatos, in communionem susciperet: *Quia* (inquiunt) *non in ligando tantum potestas est tibi data, sed in solvendo quoque diu vinctos ad imitationem magistri: neque in tradendo tantum Satanæ in interitum carnis, sed & in charitate formando longa aversione dejectos, &c. Non enim ignoras ejus ingenium, qui quotidie a sacro Doctore tuo Petro doceris oves Christi per totum mundum creditas tibi pascere, non vi, sed sponte coactus... Quare deprecamur disrumpi novum Chirographum nostrum, sicut Salvator & dux noster Christus vetus illud in Cruce disrupit.*

Episcopi sedere in Synodo ad causam Symmachi discutiendam noluerunt, antequam illis constaret ab illo fuisse convocatam.

Nec sequitur Synodi Romanæ Episcopos minores Symmacho non fuisse, quia ejus de causa judicarunt: Perspicuum enim est ex Actis Synodi eos non judicasse, nisi consentiente Pontifice, immo & judicandi authoritatem ipsis deferente: qui nequidem sedere in Synodo prius voluerunt, quam ipsis constaret, eam fuisse a Symmacho ipso convocatam. *Memorati Pontifices, quibus allegandi imminebat occasio, suggesserunt, ipsum, qui dicebatur impetitus, debuisse Synodum convocare, &c. Sed potentissimus Princeps, ipsam quoque Papam in colligenda Synodo voluntatem*

suam

suam literis demonstrasse significavit : unde a Mansuetudine ejus pagina postulata sunt quas, ab eo directas constabat, &c. Et dum in venerabili Collectione sermo de incidendo haberetur negotio, Sanctus Papa Symmachus Basilicam Julii in qua Pontificum erat congregatio, ingressus est, & de evocatione Synodali Clementissimo Regi gratias retulit, & rem desiderii sui evenisse testatus est. Causa ergo de Sacerdotum animis [qua de Concilio nondum firmato tristitiam ministrabat] abscissa est: authoritatem Ordinis corrigendi, sicut poscebant Ecclesiastica Statuta, in omnium qui ibidem convenerant, Episcoporum præsentia, se dare professus est, &c.

Tandem Synodus liberum & immunem ab illatis criminibus, *Symmachum* pronuntiavit, *quantum ad homines respicit : sed totam causam Dei Judicio reservavit*, ut Acta testantur.

Probatur secundo ex *Apologetico Ennodii Ticinensis* cui a Synodo V. Romana canonica authoritas delata est. *Dico tamen*, inquit, *latorem juris, definitionis suæ, nisi velit, terminis non includi : & nisi Princeps fastigii summa moderetur, frustra ad illud, quod dederit, jus vocatur, lex probitatis & mentis est qua hominem viventem sine lege castigat. Proprie moribus impendit qui necessitati non debet disciplinam. Aliorum forte hominum causas Deus voluerit per homines terminare : Sedis istius Præsulem suo sine quæstione reservavit arbitrio... Voluit B. Petri Apostoli Successores cœlo tantum debere innocentiam, & subtilissimi Discussoris indagini inviolatam exhibere conscientiam*. Hujus autem privilegii rationem inde petit *Ennodius* quod Romanus Pontifex omnium Episcoporum sit Caput. *Uni dictum : Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam : &, Quæcumque solveris super terram, erunt soluta & in cœlis. Et rursus Sanctorum voce Pontificum dignitatem Sedis ejus factam toto orbe venerabilem, dum illi quidquid Fidelium est, ubique submittitur, dum totius corporis caput esse designatur : de qua mihi videtur dictum per Prophetam : Si hæc humiliatur, ad cujus fugietis auxilium? Et ubi relinquetis gloriam vestram?*

S. Petri Successores cœlo tantum debent innocentiam.

Launoji Responsio refellitur.

Respondet *Launojus*, *Ennodium* Sedis Apostolicæ traditionem ignorasse, & quod ignoraverit, excusari propter ætatem, quia annos tantum triginta natus erat, cum scripsit *Apologeticum*. Sed miserabilem illam responsionem elidit Quintæ Synodi Romanæ authoritas, quæ *Ennodii Apologeticum* probando, suum fecit. Hanccine Synodum Romanæ Sedis traditionem ignorasse dixisset *Launojus*? En Patrum verba : *Libellus qui Synodali authoritate, contra eos, qui adversus Quartam nostram Synodum, qua habita est Romæ, palam mutire præsumpserunt, ab Ennodio conscriptus est, coram omnibus deferatur, & in præsentia omnium legatur atque roboretur. Quo recitato, & ab omnibus consona voce roborato, Sancta Synodus dixit; Hæc futuris temporibus conserventur, atque ab omnibus teneantur, & ia omnibus serventur. Hic Libellus integerrime synodaliter ab omnibus teneatur, atque inter Quarta & Quinta Synodorum nostrarum Actiones interponatur, & ita sicut harum Synodorum Decreta habeatur : Quia Synodali authoritate conscriptus est & roboratus. Ad quæ ter Beatissimus Papa respondit : Juxta vestram omnium fiat voluntatem, & ut judicatis, Apostolica habeatur authoritate, & inter Apostolica, quod dicitis, interponatur Decreta, & sicut cætera Apostolica ab omnibus teneatur, Decreta.*

Instat *Launojus*, *Ennodium* nescivisse, vel quod est acerbius, dissimulasse, quæ de *Silvestro* traduntur in Romani Concilii Epistola ad Imperatores Gratianum & Valentinianum : *Accipite aliud quoque quod Vir Sanctus* (Damasus) *vestra magis conferre Pietati, quam sibi præstare desiderat, nec derogare cuiquam, sed principibus adrogare. Quoniam non novum aliquid petit, sed sequitur exempla Majorum, ut Episcopus Romanus, si concilio ejus causa non creditur, apud Concilium se Imperiale defendat. Nam & Silvester Papa a sacrilegis accusatus, apud parentem vestrum Constantinum causam suam persecutus.* Tunc a *Silvestro* Pontifice non dicebatur, quod annis post illum centum & octoginta plus minus ab *Ennodio* dictum est. Impositum *Silvestro* sacrilegii crimen divino sine quæstione reservatum non est Judicio; *Silvestri* innocentia, quæ cœlo tantum deberetur, non obtenditur. Concilia duo proponuntur, Ecclesiasticum unum, Imperiale alterum, in quibus quod crimen *Silvestro* impingitur, discuti possit. Hæc est Apostolicæ Sedis traditio, cujus cognitione caruit *Ennodius*.

Verum *Ennodii* sententia cum laudatæ Epistolæ verbis non pugnat. *Silvester* namque ad *Constantini* tribunal causam detulit suam, ut contra vim & insidias sacrilegorum accusatorum se, dignitatemque suam tueretur : quod Canonicum esse non negamus. Principes enim, qui non sine causa gladium portant, & Dei Ministri sunt ad vindictam malefactorum, laudem autem bonorum ; & qui Ecclesiæ, ac Pontificum Protectores ac Defensores constituti sunt, jure possunt adiri, ut Ecclesiæ & Capiti ipsius visibili opem ferant, cum vexatur & opprimitur. Sic apud Imperiale Concilium se defendere Episcopus Romanus potest, si Concilio Œcumenico ejus causa non creditur, vel si ipse Concilii Nationalis aut Provincialis examini ac judicio, causam suam non permittit. Sic *Damasus* causæ suæ cognitionem permisit Synodo Italiæ, ut constat ex Epistola Synodica quæ in Objectione laudata est : *Quod vero ad prædicandam Episcopi conscientiam severioribus se dedit ipse Judiciis Sacerdotum, a quibus non nominis, sed etiam morum ratio pensatur, &c.* Sic idem Pontifex Imperatores contra vim, seditiones, & calumnias Schismaticorum appellavit, non *Silvestri* tantum exemplum secutus, sed Apostoli, ut habetur in eadem Epistola : *Et de Scripturis similia exempla suppeditant, quod cum a Præside Sanctus Apostolus vim pateretur, Cæsarem appellavit, & ad Cæsarem missus est.* Hæc tamen non prohibent quin recte scripserit Ennodius : *Beati Petri Apostoli Successores cœlo tantum debere innocentiam : & Deum Romanæ Sedis Præsules suo sine quæstione reservasse arbitrio* : Quia in eorum vitam inquirere, eos in jus vocare, damnare, aut punire, nulli Episcopi, nullæ Synodi, nisi in causa hæreseos, aut schismatis, possunt ; idque non Provinciales, Nationales, aut Patriarchales, sed Œcumenicæ. Unde *Hadrianus II.* in Synodo Romana contra *Photium*, cap. 3. ait : *Romanum Pontificem de omnium Ecclesiarum Præsulibus judicasse legimus, de eo vero quemquam judicasse non legimus. Licet enim Honorio ab Orientalibus post mortem anathema sit dictum ; sciendum tamen est quia fuerat super hæresi accusatus ; propter quam solam licitum est minoribus majorum suorum motibus resistere, vel pravos sensus respuere. Quamvis & ibi, nec Patriarcharum, nec cæterorum Antistitum cuipiam quamlibet de eo fas fuerit proferendi Sententiam, nisi ejusdem Primæ Sedis præcessisset authoritas.*

Probatur tertio, ex Epistola *S. Aviti*, Viennensis Episcopi ad *Faustum* & *Symmachum* Senatores, quam scripsit suo & Gallicanorum omnium Antistitum nomine, de Synodo Romana & judicio in ea de causa Symmachi Papæ, *Theodorici* Regis authoritate constituto expostulans, Italiæque Episcopos perstringens, quod de eminentiore judicium inferiores receperint. *Dum de causa Romanæ Ecclesiæ*, inquit, *anxii nimis ac trepidi essemus, utpote nutare statum nostrum in lacessito Vertice sentientes ... perlata est sollicitudini nostræ ab Italia in exemplaribus Sacerdotalis formula Decreti, quam de Papa Symmacho apud Urbem collecti Italiæ Antistites ediderunt. Quam Constitutionem licet observabilem numerosi reverendique Concilii reddat assensus, intelligimus tamen Sanctum Symmachum Papam, si sæculo primum fuerat accusatus, Consacerdotum suorum solatium potius, quam recipere debuisse judicium ; quia sicut subditos nos esse terrenis Potestatibus jubet Arbiter Cœli, staturos nos ante Reges & Principes in quacumque accusatione prædicens, ita non facile datur intelligi, qua vel ratione, vel lege ab inferioribus eminentior judicetur. Nam cum celebri præcepto Apostolus clamet*, * *Accusationem vel in Presbyterum recipi non debere quid in Principatum generalis Ecclesiæ criminationibus licere censendum est? Quod Synodus ipsa venerabilis laudabili Constitutione prospiciens, causam, quam* [*quod salva ejus reverentia dictum sit*] *pene temere susceperat inquirendam, divino potius servavit examini : Perstringens tamen*,

S. Aviti Viennensis & Gallicanorum Episcoporum pro Symmacho Papa studium ac sollicitudo.

* I. ad Timoth. 5.

prout breviter potuit, nihil vel sibi, vel gloriosissimo viro Theuderico Regi, de his quæ Papæ dicebantur objecta, patuisse. Quibus cognitis, quasi Senator ipse Romanus, quasi Christianus Episcopus obtestor, ut in conspectu vestro non sit Ecclesiæ minor quam Reipublicæ status; quodque vobis Deus posse præstitit, prosit & nobis; nec minus diligatis in Ecclesia vestra Sedem Petri, quam in Civitate apicem mundi ... In Sacerdotibus cæteris potest, si quid forte nutaverit, reformari. At si Papa Urbis vocatur in dubium, Episcopatus jam videbitur, non Episcopus vacillare ... Reddet rationem qui Ovili Dominico præest, qua commissam sibi agnorum curam administratione dispenset. Cæterum non est gregis Pastorem proprium terrere, sed Judicis.

Si Papa vocatur in dubium non solum Episcopus; sed Episcopatus vacillare videtur.

Respondet *Launojus*, de modo judicandi, non de re, id est, de judicio non disputare Avitum; judicandi modum improbare, non judicium, quod Symmachus a suis Consacerdotibus recepit: & non loqui de Italiæ Antistitibus, sed de Regibus & Principibus, cum ait: *Non datur facile intelligi, qua vel ratione, vel lege, ab inferioribus eminentior judicetur.*

Sed quam sit inanis ista responsio, hæc *Aviti* verba ostendunt: *Synodus causam, quam pene temere susceperat inquirendam, divino potius servavit examini.* Qui Episcopos coarguit, quod causæ cognitionem susceperint, non solum judicii modum, sed judicium ipsum improbat. Præterea, per judicium inferiorum, quod subire non debebat Symmachus, *Avitum* non intellexisse judicium Principum sæcularium, sed Episcoporum, hæc verba demonstrant: *Intelligimus Sanctum Symmachum Papam, si sæculo primum fuerat accusatus, Consacerdotum suorum solatium potius, quam accipere debuisse Judicium: quia sicut subditos nos esse terrenis Potestatibus jubet Arbiter Cœli, staturos nos ante Reges & Principes in quacumque accusatione prædicens; ita non facile datur intelligi, qua vel ratione, vel lege, ab inferioribus eminentior judicetur.* Inferiores illos in judicando nominat *Avitus*, quorum *solatium potius quam Judicium recipere debuit Symmachus*: Hi autem sunt Symmachi *Consacerdotes*.

Tertio, discrimen statuit *Avitus* inter cæteros Sacerdotes, & Papam Urbis, quod in iis, *si quid forte nutaverit, reformari potest*, id est, possunt a Synodis Provincialibus, vel Nationalibus emendari, deponi, excommunicari: Non sic Romanus Pontifex. Qui si in dubium vocetur, si judicio inferiorum Synodorum subjiciatur, si sententiam excipere ab ipsis cogatur, *Episcopatus jam videbitur, non Episcopus vacillare*, id est, in ultimum discrimen adducetur.

Launoji Objectionibus respondetur.

Objicit *Launojus*, *Symmachum* se Provinciæ Conciliorum legibus obligatum agnovisse, primum in Romana Synodo, quam de bonis Ecclesiæ non alienandis celebravit, cap. 4. *His ergo perpensis, mansuro cum Dei nostri consideratione Decreto sancimus, ut nullo Apostolicæ Sedis Præsuli a præsenti die, donec disponente Domino, Catholicæ Fidei manserit doctrina salutaris, liceat prædium rusticum, quantæcumque fuerit vel magnitudinis, vel exiguitatis, sub perpetua alienatione ad cujuslibet jura transferre.* Deinde cap. VI. *Pari etiam Ecclesiarum per omnes Romanæ civitatis Titulos qui sunt Presbyteri, vel quicumque fuerint, astringi volumus lege custodes, quia nefas est obligatione, qua se per charitatem Christi connectit Summus Pontifex, ea hominem secundi in Ecclesia ordinis non teneri.* Atque inde colligit Launojus *Symmachum* a Concilio Provinciali potuisse judicari.

Secundo in Epistola 7. Apologetica, quam scripsit adversus famosum *Anastasii* Imperatoris Libellum: *Dicis me esse Manichæum*, inquit, *numquid ego Eutychianus sum, vel Eutychianos defendo, quorum furor maxime Manichæorum suffragatur errori? Roma mihi testis est, & scrinia testimonium perhibent, utrum a Fide Catholica, quam in Sede B. Petri Apostoli veniens ex paganitate suscepi, aliqua ex parte deviaverim. Procedat aliquis, & qualibet ratione convincat, alioqui convitia sunt ista, non criminum probamenta.* Hæc cum ita differit, in hæresim labi se posse innuit, ac proinde quod necessario consequitur, ab Episcoporum Concilio judicari.

Respondeo ad primum, *Symmachum* obligatum non fuisse Concilii Provincialis legibus, quæ Provincialis Concilii leges erant, sed quæ Sedis Apostolicæ Decreta erant ex sacris Canonibus promulgata in Synodo: quas leges sibi suisque Successoribus imposuerat: vel potius a Deo positas, decreverat integerrime observandas. Cum enim Pontifices ipsi bonorum Ecclesiæ dispensatores sint, non domini; solus autem ille bona aliqua possit alienare, qui dominus illorum est, non qui dispensator supra familiam Domini constitutus, ut filiis ejus, ac servis congruo tempore det cibum: Jure ipso naturæ prohibita est Sacerdotibus, Episcopis, & ipsi Papæ, bonorum Ecclesiasticorum alienatio absque consensu Ecclesiæ ad quam spectant, vel Ecclesiæ universalis, eam ob majus bonum decernentis aut permittentis. Sed etsi lex illa, de bonis Ecclesiæ non alienandis, Ecclesiastica tantum esset, ea tamen fuisset adstrictus Pontifex, postquam sibi illam imposuit; sicut Princeps suis ipse legibus obligatur, quæ cum ejus dignitate non pugnant, maxime si earum executionem juraverit. Non tamen sequitur quod Princeps supremus, & hæreditario jure Sceptrum tenens, ab Ordinibus Regni, & multo minus ab Ordinibus alicujus Provinciæ judicari possit, si leges violaverit, quas in Conventu illorum Ordinum condidit, promulgavit, sibique ipsi imposuit. Ita non sequitur, ut perperam colligit *Launojus*, Symmachum Romanum Pontificem a Synodo Provinciæ potuisse judicari, licet legibus, quas ipse condidit in illa Synodo, se adstrinxerit.

Ad secundum respondeo, quod etsi Pontifex ut privata persona est, in hæresim labi possit, idque agnoverit Symmachus; non sequitur ipsum a Synodo provinciali judicari posse, sed a Synodo tantum Œcumenica, quæ *Repræsentatio est totius nominis Christiani.* Quamquam alia longe ratio sit hæreseos, cujus convictus Pontifex ipso facto depositus esset, atque a fidelium communione segregatus, nisi monitus errorem exueret ac pertinaciam; & aliorum criminum, propter quæ non exciderent authoritate sua Pontifices: cujus generis flagitium illud erat de quo accusatus est Symmachus.

SCHOLION I.

In hac Dissertatione ad pag. 524. & 525. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc notam appingunt: *Episcopi quo sensu sint Papa inferiores.*

R. Eo loci Romanum Pontificem ratione Primatus a Christo S. Petro collati, & ad ejus successores divino pariter jure transmissi, superiorem esse Episcopis assero & doceo: *Joannem Launojum* Theologum Parisiensem refello, contendentem in Epistola ad *Claudium Santeulium*, Episcopos non intelligi *Minorum* nomine in Actis Romanæ Synodi Palmaris habitæ in causa Symmachi, ubi declaratur, *Sedis Apostolicæ Antistitem Minorum non subjacere judicio.* Quid igitur reprehendant, aut quid sibi velint Religiosi Censores, non capio.

SCHOLION II.

In eadem Dissertatione, pag. 530. Edit. primæ Religiosi Censores hanc velut meam propositionem notant: *Papa in Conciliis Provincialibus judicati.*

R. Hæc propositio non est mea, nec ibi legitur vel alibi in Operibus meis. Hic Damasum & Symmachum *causæ suæ cognitionem Synodo Italiæ permisisse dixi.* Ibidem addidi: *In summorum Pontificum vitam inquirere, eos in jus vocare, damnare aut punire, nulli Episcopi, nulla Synodi, nisi in causa hæreseos aut schismatis possunt: idque* NON PROVINCIALES, *Nationales aut Patriarchales, sed Oecumenicæ.* Ennodium recte scripsisse: BEATI PETRI *Apostoli successores cœlo tantum debere innocentiam: & Deum Romanæ Sedis Præsulis suo sine quæstione reservasse arbitrio.*

ANI-

ANIMADVERSIONES in Romani Pontificis præstantiam, unde nec ab œcumenicis Conciliis possit judicari.

§. Unicus.

Quæ in Romana Synodo gesta sunt in causa Symmachi, quæque refert ex Ennodio, & Avito, plene demonstrant Romanum Pontificem nec Synodi œcumenicæ judicio subesse. Alia etiam in eamdem rem adnectuntur.

UT igitur refert Natalis, PP. Synodi statim sese illegitimos esse Symmachi judices professi sunt, quia Romanus Aoristes *Minorum* non subjacebat judicio. Merito autem ipse Natalis observat quam falso putaverit Launojus, Antistites hic *Minores* appellari non potuisse respectu Romani Pontificis. Deinde pronuntiando Symmachum ab illatis criminibus quantum ad homines immunem, dicunt, *arbitrio divino* fuisse dimissum, ac Episcopi in hæc se verba subscribebant: *Huic Statuto nostro, in quo totam causam Dei judicio commisimus, subscripsimus*. Nec defuerunt etiam postea indicare Romani Pontificis causas unius Dei judicio reservari; cum etenim Episcopi nunciassent Theodorico Symmachum non amplius causam suam coram ipsis prosequi velle, ac respondisset Rex omnia Synodi arbitrio se committere, dummodo pax urbis non violaretur, non amplius ibi immorandum duxerunt, *monentes, & instruentes causas Dei ipsius judicio esse committendas*.

Iis etiam robur accedit ob ea quæ ex Avito, & Ennodio Natalis recenset. Si ipsorum dicta bene perpendantur, videbitur Petri ejusque Successorum id esse privilegium agnovisse, ut innocentiam tantum cœlo debeant, quod privilegium ex jure divino hauserunt, quia nempe dixerit Christus Petro: *Tu es Petrus & super hanc petram &c. Quæcumque solveris &c.* Quod vero divino jure collatum est, utique nec œcumenici potestate concilii potest auferri, seu parumper diminui. Hinc Avitus postquam temeritatis Synodum Romanam accusavit, quia de Symmachi causa cognoscere assumpserat, eam laudat, qui tandem divino reservaverit examini. Sed & illud notandum, quod si credidissent œcumenicam Synodum sententiam in Papam dicere potuisse, opportunum tunc erat Ennodium, & Avitum, seu etiam ipsam Romanam Synodum innuisse, non posse adversus Romanum Pontificem judicium institui, nisi universalis synodus convocaretur. Verum nec a longe hujusmodi innuendo, toti sunt in affirmando Romanos Pontifices cœlo tantum innocentiam debere; reddendam utique rationem suæ administrationis ab eo qui gregi Dominico præest; sed gregis non esse proprium terrere pastorem: in cæteris sacerdotibus, si quid nutaverit, posse reformari, non vero in Romano Pontifice; & episcopatum vacillaturum, si Papa sententiam ab inferioribus audire cogeretur.

In eamdem Ennodii, & Aviti sententiam abierunt postea alii PP. unde Ivo Carnotensis *ep.* 235. loquens de Paschali Papa, qui in laicorum investituras consenserat, ita ait: *Admonendus mihi videtur Papa ut se judicet, aut factum suum retractet. Quod si fecerit, referamus Deo gratias, & gaudeat nobiscum Ecclesia, quæ graviter languet dum caput ejus laborat tanta debilitatum molestia. Si autem in hoc languore insanabiliter ægrotaverit, non est nostrum judicare de Summo Pontifice*. Postquam deinde ait non esse Pontifici parendum adversus doctrinam apostolicam vel evangelicam præcipienti, subdit non proinde respuendum, sicut nec Paulus Petrum abjecit, quamvis in faciem restiterit, atque hæc demum addit: *Ubi succumbunt humana judicia, divina est expetenda misericordia*. Et ep. 283. respondens Joanni Lugdunensi Archiep. qui ipsum Ivonem, aliosque præsules invitaverat, ut quod fecerat Paschalis, ab ipsis discuteretur, nolle convenire ait, hanc etiam adducens rationem: *Non videtur nobis utile consilium ad ea concilia convenire; in quibus non possumus eas personas, contra quas agitur, condemnare vel judicare. Quia nec vestro, nec ullius hominum probantur subjacere judicio.*

Cum vero quædam Germanorum synodus Papam damnare ausa fuisset, S. Petrus Damianus *adv. reg. & defens. Eccl.* ita illam sugillat: *Damnatio Papæ tam gravis, & inexplicabilis est, ut non humano sed divino duntaxat sit tractanda judicio*. Alia demum prætereundo, observo quod ipse Philippus, qui de Imperio cum Othone decertabat, postquam scripsit Innocentio III. paratum se esse vel ipsi Pontifici vel Ecclesiæ satisfacere, si in aliquo offendisse deprehenderetur, subdit Papam propriæ relinquere conscientiæ, quando ipsum vel Imperium læsisset, hanc afferens rationem: *Judicium vestrum soli Dei reservatur, cujus judicium, & examen, quod sibi soli debetur, nobis non quærimus usurpare*; apud Raynal. an. 1206. n. 16.

Semper cum igitur in Ecclesia de aliquo Romani Pontificis crimine actum est, nec Imperatores, nec Episcopi synodi œcumenicæ convocandæ necessitatem urgebant; sed nec ejusdem judicio subesse demonstrarunt credidisse, cum dicerent Papæ damnationem divino tractandam judicio; judiciis deficientibus humanis divinam expetendam misericordiam: Papam hominum judicio non subjacere, sed solius Dei judicio ejusdem crimina reservanda. Unicum est facinus, cujus ratione concilia œcumenica sententiam in Papam dicere possunt, nempe si, quod Deus semper avertat, in hæresim prolaberetur. Ita demonstrant acta synodi Romanæ sub Hadriano II. ibi enim cum conquereretur de Photii audacia, qui in Nicolaum Pontificem anathema dicere veritus non fuerat, asserit de Romano Pontifice numquam legi aliquem judicasse, in Honorium vero anathema dictum propter objectum crimen hæresis, ex quo solo crimine licet Minoribus resistere Majoribus, nec tamen potuisse in Honorium sententiam pronunciare, nisi quia Romanæ sedis præcessisset authoritas. Hadriani verba legenda apud Natalem in superiori Dissertatione. Modo tamen advertas hujuscemodi lecta in synodo Romana actis octavæ œcumenicæ synodi addita fuisse, ac propterea ab hac synodo probata. Censuerunt igitur hujus synodi PP. se esse minores respectu Romani Pontificis, nam PP. synodi, qui Honorium condemnarunt, minores appellati sunt, & propter hæresis scelus Majori resistere potuisse Hadrianus confirmavit. Censuerunt pariter, si immanissimum hæresis scelus excipiatur, nullum esse in terris judicem, qui de Romano Pontifice possit judicare, ad hoc etenim probandum Romana Synodus adlaboraverat: quamquam & tunc in eo instituendo judicio primæ sedis accedere debeat authoritas, si de Papa, qui jam obierit, agatur. Nil mirum autem, si Papa hæreseos convictus œcumenicæ synodi judicio subsit; statim etenim excidit a sua dignitate, ut ipse Natalis observat in responsione ad secundum.

Quia tamen Romanus Pontifex ab illis charitatis regulis non est immunis, quæ præcipiunt, ut in dignitate constituti impactorum criminum calumnias a se removeant, ne minus idonei aliis regendis evadant, sicut & oritura scandala impediant, ideo non semel Romani Pontifices spontanee vel ipsos Imperatores judices esse propriæ innocentiæ voluerunt. Ita eodem Natale referente, Sylvester ad Constantini tribunal causam suam detulit, & Damasus Imperatores contra schismaticorum calumnias appellavit. Prius etiam causæ suæ cognitionem Italiæ synodo permiserat; sicut & fecit Symmachus *affectu purgationis suæ culmen humilians*, ut dicitur in actis synodi a Theodorico convocati: unde quando non amplius in synodo sibi sistendum duxit, ut semper magis elucesceret nonnisi ex sua voluntate coram illa stetisse, inter alia hæc habet: *Privilegia mea voluntati regiæ submisi, & authoritati synodi dedi*. Ita etiam Pelagius I. cum falsis rumoribus veluti reus mortis Vigilii Papæ traduceretur, voluit a se etiam coram populo tantam infamiam removere, ut narrat Liber Vitæ Pontificum. Leo III. teste Anastasio in ejus vita, frequentissimos collegit Gallos, Romanosque, ut ipsis propriam patefaceret innocentiam. Verum Archiepiscopi, Episcopi, & Abbates a Carolo Rege in Ecclesia S. Petri congregati, ut crimina Pontifici objecta discuterent, responderunt: *Nos sedem Apostolicam, quæ est caput omnium Dei ecclesiarum, judicare non*

non audemus. Nam ab ipsa nos omnes & Vicario suo judicamur, ipse autem a nemine judicatur, quemadmodum & antiquitus mos fuit. Non absimilis fuit, ut narrat Eginhardus, purgatio Paschalis I. genuinæ cladis suspicione prægravati. Non semper igitur Romani Pontifices accusantium querelis sui primatus privilegia objicere, sed ad infamiam sibi aspersam eluendam intendere, volentes etiam mansuetudinis exempla demonstrare. Cæteris ipse D. Petrus anteivit, ut observat S. Gregorius *ep. 36. l. 9.* his verbis: *Certe Petrus potestatem regni cœlestis acceperat, ut quæque in terris ligaret... Et quia ex admonitione Spiritus ad Cornelium Gentilem fuerat ingressus, contra eum quæstio a fidelibus facta est.... Et tamen idem Apostolorum primus querela fidelium non ex potestate, sed ex ratione respondit: causam per ordinem exposuit. Si enim cum a fidelibus culparetur, authoritatem, quam in sancta ecclesia acceperat, attendisset, respondere poterat, ut pastorem suum oves, quæ ei commissæ fuerant, reprehendere non auderent. Sed si in querelam fidelium aliquid de sua potestate diceret, profecto Doctor mansuetudinis non fuisset.*

DISSERTATIO II.

De Fide Monachorum Scythiæ.

QUÆSTIO UNICA

Utrum Scythæ Monachi Eutychiani fuerint?

PROPOSITIO I.

Scythæ Monachi ab Eutychiana hæresi prorsus alieni fuerunt; quam ipsis perperam affinxit Annalium Ecclesiasticorum Parens.

Contra Baronium. PRobatur. Qui duas in Christo naturas inconfusas post unionem professi sunt; qui *Eutychi*, *Dioscoro*, *Timotheo*, *Petro*, *Acacio*, & aliis, qui cum istis communicarunt, dixerunt anathema; qui Concilium Chalcedonense venerabundi amplexi sunt; quorum fidem approbarunt & commendarunt Catholici, & sanctissimi atque doctissimi Episcopi; illi ab Eutychiana hæresi prorsus alieni fuere. Porro Scythæ Monachi duas in Christo naturas inconfusas post unionem professi sunt; *Eutychi*, *Dioscoro*, *&c.* dixerunt anathema; Concilium Chalcedonense maxima cum veneratione susceperunt; eorum fides a sanctissimis & doctissimis Episcopis approbata fuit & laudata. Itaque ab Eutychiana hæresi penitus alieni fuere.

Probatur minor, primo ex Libello fidei, quem Legatis *Hormisdæ* Romani Pontificis, Constantinopoli, suo & Sociorum nomine obtulit Joannes Maxentius. *Sequentes*, inquit, *in omnibus fidem Sanctorum Patrum, confitemur Unum eumdemque Filium Dei Dominum nostrum Jesum Christum, perfectum eumdem in divinitate, perfectum eumdem in humanitate, Deum verum & hominem verum, eumdem ex anima rationali & corpore, Homousion Patri secundum divinitatem, Homousion nobis eumdem secundum humanitatem, per omnia similem absque peccato. Ante sæcula quidem de Patre natum secundum divinitatem; in novissimis autem diebus eumdem propter nos & nostram salutem, ex Maria Virgine Dei genitrice, secundum humanitatem. Unum eumdemque Christum Filium Dei unigenitum, in duas naturas inconfuse, incommutabiliter, indivise, inseparabiliter cognoscendum. In nullo naturarum diversitatem propter unitatem, perimendam, salva potius proprietate utriusque naturæ, in una persona, unaque subsistentia concurrente.* Addit se cum suis Monachis non alio sensu asserere *Unum de Trinitate Crucifixum*, nisi referendo passiones ad carnem, non ad divinitatem, qui sensus ab Eutychiana hæresi procul est. *Quid enim est quod nos sapimus? In hac ipsa essentia, qua constat & unitas est Filius Patri & Spiritui, non dicimus eum passum, sed carne, quæ ex nobis, & pro nobis est factus. Non autem alius est factus, nisi unus de Trinitate, & crucifixus est carne, qua factus est, & non est passus divinitate, &c.*

Idem probatur ex alia Fidei Professione Joannis Maxentii. *Nemo*, inquit, *potest esse Catholicus, nisi qui in Verbo Dei Filio unigenito duas fuerit professus post adunationem semper indissolubiliter manere naturas, id est, Verbi & carnis, Dei & hominis, divinitatis & humanitatis. Quia sicut unus de Trinitate est, & in principio Verbum Deus est, ita etiam idem ipse ex nobis est homo perfectus & verus.*

Probatur secundo ex Confessione fidei a *Petro Diacono* & aliis monachorum Scytharum Oratoribus ad Africanos Episcopos in Sardinia exules, quorum unus erat *S. Fulgentius*, missa, sive ex Libro De Incarnatione & Gratia. *Igitur* (inquiunt) *juxta Sanctorum Patrum traditionem, Dominum nostrum Jesum Christum in duabus naturis unitis & inconfusis, id est, divinitatis & humanitatis, in una persona sive subsistentia confitemur. Nec illis acquiescentes, qui unam Dei Verbi naturam Incarnatam prædicantes, venerabilis Chalcedonensis Concilii fidem refugiunt: nec illos admittentes, qui duas naturas dolose pronuntiantes, unam Verbi Dei naturam incarnatam minime confitentur, æstimantes hoc duarum naturarum professioni contrarium. Quasi aliquid aliud quam duas naturas ineffabiliter unitas, una Dei Verbi natura incarnata significet, B. Cyrillo Alexandrinæ civitatis Antistite ad Successum ita scribente, &c.* Ex quibus colligitur, quam levi fundamento asserat Baronius, Joannem Maxentium & monachos Scythas Eutychiana hæresi pollutos fuisse, quia unam Dei Verbi naturam Incarnatam dixerunt. Licet enim Eutychiani aliquando illum dicendi modum ex S. Cyrillo usurpaverint, tamen nusquam sunt confessi duas naturas ineffabiliter unitas, & inconfusas, quod cum suis Monachis diserte & dilucide professus est *Joannes Maxentius*. Nemo igitur illos Eutychianos jure dixerit.

Quod autem *Eutychem*, *Dioscorum*, & eorum Sectatores, atque fautores damnaverint, & Synodum Chalcedonensem cum veneratione maxima susceperint, probatur ex eorum Fidei Confessione, quæ primo laudata est, & extat Tomo IV. Bibliothecæ Patrum Editionis Parisiensis: ubi recensitis variis SS. Patrum testimoniis, hæc habent: *Secundum horum igitur omnium Catholicorum Sanctorum Patrum catholicum sensum, suscipimus quatuor Synodos, id est, Nicænam trecentorum decem & octo, & centum quinquaginta, qui in hac Regia Urbe convenerunt, & eam quæ in Epheso congregata est, cui præfuerunt Cœlestinus & Cyrillus Beatissimi Patriarchæ, cum omnibus quæ ibi contra Nestorium, sive contra quamlibet hæresim acta sunt; necnon etiam, quam sequimur & amplectimur, venerandam Synodum Chalcedonensem, omniaque scripta Patrum Sanctorum qui unum & idem, secundum horum Conciliorum definitiones senserunt. Anathematizamus autem omnes, si quis dubitat, aut retractat, aut imperfecta judicat, aut qui ea a fide Sanctorum Patrum æstimat aliena. Similiter igitur anathematizamus omnia scripta Theodori Mopsuesteni, & Nestorii discipuli ejus, & omnes qui similiter illis sapiunt: his adjicientes Eutychem, Dioscorum, Timotheum, cum omnibus sectatoribus eorum & successoribus, communicatores & complices, aut qui quacumque forte, eorum maculantur contagione, aut memorias eorum celebrant, qui in ipsa damnatione defuncti sunt, aut innocentes defendunt.*

Probatur tertio ex *Joanne Maxentio* in Libello contra Acephalos, in quo diserte ostendit duas in Christo post adunationem esse naturas, ex quibus, & in quibus subsistit singularis Christi persona. Sic incipit iste Libellus: *Catholica Fidei professione breviter exposita, pergimus nunc illorum respondere definitionibus, qui lapsu miserabili corruentes, novis & exquisitis argumentationibus nefarium dogma Christi Ecclesiis moliuntur inferre, & Deum & hominem, Verbum & Carnem confitentes, unam post adunationem in Christo naturam, stulte nimis impudenterque conantur adstruere, &c.* Et infra: *Et ideo constat duas, idest, divinitatis & humanitatis, in Filio Dei, post adunationem, esse naturas, ex quibus & in quibus subsistit una & singularis Christi persona.*

Respondet *Baronius*: Scythas Monachos, ut per- *Cardinalis Baronii Responsio refellitur.*

sua-

suaderent Catholicis se esse Catholicos, pro ratione temporis & personarum, Fidei Formulas diversas habuisse. In Professione Fidei ad Africanos missa, nomen Verbi posuisse quod in illa Legatis Constantinopoli data non fecerant, ne quovis modo hæreseos convinci possent.

Sed inanem esse hanc *Baronii* responsionem, patet ex collatione utriusque Professionis Fidei, quæ a Monachis illis edita est, cum illius quam Legatis Horsmisdæ porrexerunt, tum illius quam ad Africanos Episcopos misere, & omnium, quæ habemus, Operum *Joannis Maxentii*. Ubique enim Eutychianam hæresim expugnant, duas in Christo post adunationem, naturas confitentur. Verbum ubique nominant *Unum de Trinitate, qui pro nobis passus est carne*. In Libello Legatis tradito hæc habent: *Deum Verbum unigenitum Filium Patris Dominum nostrum Jesum Christum, qui pro nobis passus est carne, unum de tribus subsistentiis unius divinitatis esse credimus.* Et *Joannes Maxentius* Dialogos contra *Nestorium* his verbis concludit: *Nec ego eo unquam aliud quam hæreticum judicabo, qui Deum Verbum Dominum nostrum Jesum Christum, qui pro nobis passus est carne, unum esse ex Sancta & individua Trinitate non approbat.* Quæ verba & Nestorianum, & Eutychianum errorem æque confodiunt.

Probatur quarto ex *Hormisda* Pontifice, in Epistolis ad *Possessorem*, & ad *Justinianum*, ubi Scythas Monachos *novarum cupidos quæstionum* vocat, & *pravitatem verborum novitatem* eis objicit, hæresim vero nusquam.

Probatur quinto ex *S. Fulgentio* qui *Petri Diaconi* Libellum, professionem Fidei ipsius, sociorumque Monachorum Scytharum continentem, cum Africanis Episcopis probavit, ceu rectæ fidei consonum. Ita enim scribit cap. 1. libri sui *de Incarnatione & Gratia*, quem ad eos pro responso misit: *Beatus frater noster Joannes Diaconus a vestra Societate directus, literas nobis, quas misistis, exhibuit, quibus recensitis, vestram simul alacres & fidem cognovimus, & salutem: immo in agnitione fidei vestra simul salus innotuit.* Et cap. 2. *Dicitis itaque vos, juxta SS. Patrum traditionem, Dominum nostrum Jesum Christum in duabus naturis unitis & inconfusis, id est, divinitatis & humanitatis, in una persona sive subsistentia confiteri, &c.* Itaque teste *S. Fulgentio*, aliisque Patribus Africanis, recta erat *Joannis Maxentii*, & Scytharum Monachorum fides. Denique iidem Africani Episcopi in Sardinia exules Scythis Monachis de fidei integritate gratulantur, eosque ad perseverantiam adhortantur, in Epistola Synodica. *Vos itaque, dilectissimi Fratres, per gratiam Dei estote stabiles & immobiles: ac tenentes veram fidem, exhibete fratribus aliter sentientibus Charitatem.*

PROPOSITIO II.

Propositiones istæ: Christus unus est e Sancta Trinitate: & Unus de Trinitate crucifixus est carne, quas ardore tanto Scythæ Monachi propugnabant, sunt Catholicæ. Unde istis Monachis perperam affingitur hæresis.

Probatur primo ex *Joanne II.* Pontifice Maximo, qui Acœmetas Monachos velut Nestorianos damnavit in Synodo Romana, quod Propositiones illas negarent: & Propheticis, Apostolicis, & Patrum testimoniis probat istarum Propositionum veritatem. Primo ex *Genesis* 2. ubi Trinitas ipsa ait: *Ecce Adam factus est tamquam unus ex nobis.* Secundo ex Apostolo 1. *ad Corinthios* 8. dicente: *Unus Deus Pater, ex quo omnia, & nos in ipso; & unus Dominus noster Jesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum.* Tertio ex Symbolo Nicæno, quo sic profitemur: *Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, & in unum Dominum nostrum Jesum Christum unigenitum.* Quarto ex *S. Augustino*, *cujus doctrinam Romana sequitur & servat Ecclesia*, lib. 11. *De Civitate Dei*, dicente: *Credimus, & tenemus, & fideliter prædicamus, quod Pater genuerit Verbum, hoc est, sapientiam, per quam facta sunt omnia, unus unum, æternus coæternum, summe bonus æqualiter bonum, &c.* Et lib. 2. contra Maximinum Arianum: *Et Pater Deus est*, inquit, *& Filius Deus est, & Spiritus Sanctus Deus est, & hi simul tres unus Deus est, nec hujus Trinitatis tertia pars est unus, nec major pars duo, quam unus est.* Quinto ex *S. Gregorio Nazianzeno* in Sermone de Epiphania Domini, ubi ait: *Nos uno lumine illustrari simul & tribus; tribus quidem, secundum uniuscujusque proprietates, uno secundum substantiam, vel Deitatis ratione. Dividitur ergo [ut ita dicam] indivisibiliter, conjungitur divisibiliter, una est in tribus Deitas.* Sexto ex *S. Gregorio Nysseno*, in Epistola ad Ablavium: *Æstimet*, inquit, *hæc opera, utrum uni assignentur personæ earum quæ in Sancta Trinitate creduntur, an per tres eat virtutis effectus.* Septimo ex Epistola S. Procli ad Occidentales: * *Super hæc autem*, inquit, *confitemur unum ex Trinitate increata atque ineffabili, Deum Verbum factum hominem.* Et rursus: *Quid enim nos sapimus atque sentimus, quia in ipsa divina natura qua conjunctus est Filius Patri Sanctoque Spiritui, non dicimus eum deitate passum fuisse, sed carne, quam pro nobis assumpsit ex nobis. Unus igitur ex Trinitate crucifixus est carne.* Quæ testimonia liquido probant *Christum esse unum e Sancta Trinitate.*

* *Ita citat S. Proclum Joannes II. sed ex Tomo ipsius ad Armenos verba illa desumpta sunt.*

Post hæc multis etiam probat *Joannes II.* Deum passum esse carne: Et gloriosam semper Virginem Mariam esse proprie & veraciter Dei Genitricem; ac demum ita colligit: *His igitur evidenter ostensum est, illustres & magnifici Filii .... Christum Dominum unum esse Sanctæ Trinitatis, ex duabus naturis cognoscendum, hoc est in deitate, & humanitate perfectum, &c.* Hæc ille, *Epistola 3. ad Senatores.*

Confirmatur ex Dionysio Exiguo, qui a Feliciano Pastore rogatus ut Epistolam Sancti Procli ad Armenos Latinitate donaret, præmisit Præfationem, qua Monachorum Scytharum Propositionem propugnavit. Demonstrat Nestorianos Theodori Mopsuesteni discipulos Symbolum depravasse, *Beatam Trinitatem sic unius essentia prædicantes, ut Christum Dominum nostrum conditorem universitatis, unum ex Trinitate nullatenus fateremur.* Unde sequebatur duas fuisse juxta ipsos personas in Christo, quam impiam hæresim Synodus Ephesina confixerat. Addit, Proclum eamdem confutantem docuisse; Christum *Deum Verbum unum de Trinitate esse, &c. & pro salute nostra eumdem verum hominem factum, unum mansisse Filium, nec quartam in Trinitate crevisse personam. Et quia nunc ab aliquibus injectum scrupulum, de vera fide trepidatur, unum quemlibet ex Beata Trinitate pronuntiare diffugiunt.* Ubi eamdem Propositionem S. Augustini testimonio confirmat ex libro XI. De Civitate Dei, cap. 24.

Probatur secundo, ex S. Fulgentio, lib. de Incarnatione & Gratia Jesu Christi, cap. 10. „ Igitur, *inquit*, non Trinitas, id est, non simul, Pater, & „ Filius, & Spiritus Sanctus, nec solus Pater, aut „ solus Spiritus Sanctus, sed solus Filius .... id est, „ una ex Trinitate persona Christus Dei Filius uni„ cus, ut nos salvos faceret, carne conceptus & na„ tus est de ventre Virginis Matris.... Non Trini„ tas, sed splendor paternæ gloriæ Christus, est pro „ nobis passus carne, qui de Patre Deo solus natus „ est impassibilis Deus.

Probatur tertio ex *Facundo Hermianensi*, *lib.1. cap.3.* ubi multis ad illam propositionem vindicandam præmissis: *Unus de Trinitate pro nobis crucifixus est:* subdit: „ Quocirca recte dicitur & unus ex „ Trinitate crucifixus, & una ex Trinitate per„ sona. Sed unam dicere personam, Nestoriano„ rum nova subterfugia minus excludit: qui con„ victi innumeris testimoniis Patrum, quod De„ us Verbum, & assumptus homo, una persona sit, „ pro authoritatis dignitate ab eis hoc vel existimant „ dictum, vel existimare se fingunt. Ut sic homo „ Jesus Christus dicatur Verbi gessisse personam, si„ cut etiam gessit Apostolus, qui scribens ad Corin„ thios dicit: Nam & ego quod donavi propter vos „ in persona Christi, &c. Non ut unus idemque es„ set Deus & homo. Cum vero unus ex Trinitate, „ & una ex Trinitate persona pro nobis crucifixa re„ cte dicatur, hanc utilitatem, qua fraus Nestoria„ norum a Sancta & Magna Synodo sufficienter ex-

cluta

„ clusa est, intelligere & approbare jam debent, qui dici nolebant, Unum de Trinitate pro nobis incarnatum, vel passum, vel crucifixum. Qui, etiamsi nulla invitaret utilitas, neque hoc esset tantæ Synodi authoritate firmatum, modestius facerent acquiescere sapienti Gregorio, qui de vocabulorum diversitate diffidendum non esse decrevit.

Probatur quarto ex *Ferrando* Carthaginensis Ecclesiæ diacono, *in Epistola ad Anatolium* R. E. diaconum. „ Duos Filios, *inquit*, ignorat Fides Catholica. Quaternitatis assertores omnino detestatur: & idcirco nunc, quantum arbitror, quibusdam rectæ fidei custodientibus regulam placuit, Unum de Trinitate passum fateri. Nihil quippe aliud sententia hæc insinuare cognoscitur, nisi ipsum esse passum carne, qui de Patre Deo natus est, idest, Christum ne putetur homo purus tolerasse passionis injurias. Hoc ergo dicit, quicumque de Trinitate passum dicit. Non est quarta persona, qui passus est, sed ad numerum pertinet Trinitatis. Manens enim Dei Filius impassibilis secundum divinitatem, per susceptionem naturæ passibilis, passioni subjacuit. *Et infra*: Unusquisque eorum, id est, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, dum de Trinitate esse dicitur, a creaturis sequestratur. Omnis enim res aut Deus est, aut creatura. Si Deus est, creatura non est. Si creatura est, Deus non est. Deus autem Trinitas est unius substantiæ, vel essentiæ. Creaturæ per multimoda diversarum substantiarum distribuuntur genera. Qui ergo Deus est, & proprie idem veraciter Deus est, aut Pater, aut Filius, aut Spiritus Sanctus est. Et quia neque Pater solus, neque Filius solus, neque Spiritus Sanctus solus Trinitas est, sed simul Pater Filius & Spiritus Sanctus, & Pater unus est de Trinitate, & Filius unus est de Trinitate, & Spiritus Sanctus unus est de Trinitate. Quid ergo dicit, quicunque dicit, Unus de Trinitate Filius, nisi nolle eum quærere inter creaturas? Filius ergo secundum divinitatem, quia non est creatura, sed Creator, unus est de Trinitate. Et quia, secundum humanitatem dignatus est pati, propter hoc unus de Trinitate dicitur passus. Tale est itaque, quantum conjicio, immo potius quantum credo, Unus est de Trinitate passus, quale est dicere, Deus est passus. Sicut autem quisquis Deum prædicat passum, non substantiam divinitatis facit passibilem, sed divinitatis impassibilis, & humanitatis quæ subjacuit passioni, unam monstrat esse personam: Sic Unum de Trinitate passum prædicans, unitatem personæ commendat in utrisque naturis, excludens Nestorianæ hæreseos nefariam perfidiam, qui doctrinam duos filios inducentis neget.

Et inferius, egregie ostendit, nullatenus favere Eutychianis illam propositionem, immo ipsam Eutychetis errores pariter perimere, ac Nestorii. „ Nihil plane diutius cogitans reperire valui, *inquit*, unde possit hæc sententia (quod a quibusdam jactatur) Eutychianis favorem præbere. Primum enim mendacium delirantis Eutychetis hoc fuit. Unigenitum Deum, quando fieri homo dignatus est, non sibi assumpsisse carnem de utero Virginali. Secundum vero, non esse nunc in Christo substantias duas divinitatis & humanitatis, sed ex duabus his unam factam substantiam. Retractemus igitur diligenter utrasque sententias, & si vel uni earum coaptari possit ista sententia, quæ unum de Trinitate passum fatetur, sollicitius inquiramus. Quid rogo, proficit ad negandum Filio Dei materni corporis veritatem, quando Unus de Trinitate passus asseritur? Nonne si unus de Trinitate est, vere Filius Dei est; & si passus est, vere habet materni corporis veritatem? Alioquin tolle corpus ex Matre sumptum, & quomodo pati potuit pura Divinitas? Perpende qualis est caro Mariæ: sine dubio passibilis & mortalis. Ut ergo esset caro Verbi passibilis & mortalis, ex illa carne habet originem, quæ fuit passibilis & mortalis. In Prole igitur cognosce similitudinem generis per testimonium passionis, & expugnari magis Eutychianos, quam foveri, quando Unus de Trinitate passus asseritur, velis, nolis adverte..... Sine dubio enim sub his verbis etiam prædicator unius in Christo substantiæ confutatur. Ut sit enim Christus unus de Trinitate, ad divinitatem pertinet; ut credatur passus, ad humanitatem. Non esset, qui passus est, unus de Trinitate, nisi unam haberet cum Patre & Spiritu Sancto divinitatem. Non esset passus, qui unus est de Trinitate, nisi consubstantialem Matri haberet humanitatem. Sileat ergo unius naturæ in Christo prædicator: Duas enim naturas commemorat qui unum de Trinitate, passum fatetur. Unum de Trinitate passum, Nestorianis non immerito displicet: Introducere enim quartam personam volunt, cui accidisse æstimant passiones. Eutychianis autem, Unum de Trinitate passum non recta placet, si tamen placet: Ipsi enim duas Christi permanere naturas evidenter contendunt negare, quibus per hoc Capitulum manifestare contradicitur.

Addit Ferrandus, quod „ Quia forsan nimium suspiciosus, aut omnino tardus auditor vult, ut cum dicimus, Unum de Trinitate passum inferamus, Secundum carnem, ne aut tota Trinitas passionem suscepisse; aut ipse Filius in substantia divinitatis, quæ est illi cum Patre communis, passus putetur: in hac parte mos gerendus est talibus; & si sic audire desiderant, sic nos etiam loqui convenit: Unus de Trinitate, id est, filius, una persona de tribus personis passus est secundum carnem quam suscepit ex nobis, ut dignaretur passionem tolerare pro nobis. Addamus verba manifesta, nec occasionem demus interpretationi malitiosæ, putemurque aliud credere, quam sentimus. Omnis ergo Catholicus aut unum de Trinitate passum simpliciter audiat, simpliciter dicat; aut loquens caute, non tamen infideliter, unam personam de tribus passam fateatur. Nec ideo quempiam judicet hæreticum, qui unum de Trinitate passum illo sensu dicit, quo etiam ipse unam personam de tribus passam veraciter dicit: Simulque ambulare viam Domini properemus, pacem tenentes. Hoc est quippe, Unum de Trinitate, quod est, unam personam de tribus personis: quoniam si dicas, Una est persona Christus, nihil aliud dicis quam Unus est Christus.

Probatur quinto ex firmiori momento, & quod cæteris præmitti debuit, scilicet ex Canone X. Concilii V. Œcumenici: *Si quis*, inquit, *non confitetur Dominum nostrum Jesum Christum, qui crucifixus est carne, Deum esse verum, & Dominum gloriæ, & unum de Sancta Trinitate, talis anathema sit*. Igitur tantum abest ut Scythæ Monachi, supra memoratas propositiones propugnantes, hæretici fuerint, ut potius hac inusti sint nota, post Quintam Synodum, qui eas oppugnarunt. Eamdem propositionem sub anathemate proposuit credendam Concilium Lateranense sub Martino I. Canone 2. *Si quis*, inquit, *secundum Sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem ipsum unum Sanctæ & consubstantialis & venerandæ Trinitatis Deum Verbum e cælo descendisse, & Incarnatum ex Spiritu Sancto & Maria semper Virgine, & hominem factum, crucifixum carne, &c. condemnatus sit*.

Cardinalis Baronius objectionibus respondetur.

Objicies primo cum *Baronio* Cardinali, Scythas Monachos in errorem *Petri Fullonis* impegisse, qui Trisagio addidit hæc verba: *Qui crucifixus est pro nobis*. Cum quibus ista propositio, *Unus de Trinitate crucifixus est*, sensu convenire videtur.

Respondeo, hanc Scytharum Monachorum propositionem a blasphemia *Petri Fullonis* longe abesse. Hic enim Crucem Trisagio addebat, id est, Hymno sacro, quo Deus *ter Sanctus* proclamatur, quo innueret, Filium Dei, in substantia Deitatis, vel Trinitatem totam passam esse; duas enim in Christo naturas negabat. Scythæ vero Monachi, naturas in Christo duas inconfusas, conceptis verbis fatebantur, & *Unum de Trinitate*, scilicet Filium Dei, non in substantia deitatis, sed *carne passum* propugnabant. Suam, Sociorumque suorum sententiam dilucide aperit *Joannes Maxentius*, in *Professione fidei de Christo*, eamque *S. Procli* Constantinopolitani Archiepiscopi, cujus doctrinam recepit Synodus Chalcedonensis, authoritate confirmat, in Tomo ad Armenos dicentis: *Si proferas mihi dicens: Quia qui confitetur crucifi-*

xum

xum Deum Filium, & Patrem, & Spiritum Sanctum confitetur, super aquam scribis, & super arenam ædificas. Attende igitur Catholicæ Fidei nervos, & ablue imprudentiam tuam. Quid enim est quod nos fatimur? In hac ipsa essentia, qua constat & unitas est Filius Patri & Spiritui, non dicimus eum passum, sed carne, qua ex nobis, & pro nobis est factus. Non autem alius est factus, nisi unus de Trinitate, & crucifixus est carne, qua factus est, & non est passus divinitate, qua unitus est Patri & Spiritui, ut & ipsos crucifixos dicamus. Si autem diceremus, eum divinitate crucifixum, revera in Trinitate passionem induceremus. Si autem dicimus quod in carne sua passiones Verbum suscepit, confitemur, quia & unus est de Trinitate qui passus est, de Trinitatis natura impassibilis mansit.

Et iterum: „ Si autem incarnatus [*inquit*] non esset passus, haberet fortassis rationem versutissima objectio. Si autem incarnatus passus est evidenter, quoniam causa Incarnationis est Crux, hoc crucifixum est, quod incarnatum est. Si autem quod incarnatum est, crucifixum est. Pater autem & Spiritus Sanctus non est crucifixus: Unus ergo de Trinitate est crucifixus. Divinitatem vero qua communicat Patri & Spiritui, servavit impassibilem. Carne autem, qua ipse solus est factus, ipsa & solus idem est passus. *Quibus S. Procli verbis recensitis, ita* Joannes Maxentius *colligit*: Quapropter si quis hanc hujus Beatissimi Patris, super splendorem solis lucentem sententiam reprehendere audet, unam totius Trinitatis subsistentiam, id est, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, manifeste eum Sabellio credere reprehenditur.

Objicies secundo, *Dioscorum* unum e Legatis *Hormisdæ*, hanc propositionem, *Unus de Trinitate crucifixus est*, ut alienam a Catholica Fide, & a doctrina Synodorum & Patrum, ut propositam ab Eutychianis in Synodo Chalcedonensi & ab *Anastasio* Imperatore, ejusdem Sanctæ Synodi hoste, defensam, exagitasse, & ad *Hormisdam* Pontificem detulisse. Hæc enim sunt ejus verba in Relatione ad Hormisdam: „ Unum de Trinitate crucifixum, nec in Sanctis Synodis dictum est, nec in Epistolis S. Papæ Leonis, nec in consuetudine Ecclesiastica. Quod si permittitur fieri, mihi videtur dissensiones & scandala non mediocria nasci inter Ecclesias. Istud Anastasius Imperator magnopere Catholicis imponere festinavit. Istud & Eutychetis discipuli in Synodo Chalcedonensi proposuerunt .... Iste sermo ideo numquam est in Synodis a Patribus introductus, quia procul dubio Catholicæ Fidei minime poterat convenire. Cujus sermonis si subtiliter attendatur intentio, ad quantas hæreses pateat, quoniam longum est, præsentes poterimus insinuare. Unde mihi sanum videtur & utile, & ad pacem Ecclesiarum conveniens, nihil aliud responsum dari, nisi: Sufficit sanctum Chalcedonense Concilium, in quo & aliæ Synodi continentur. Sufficiunt Epistolæ Papæ Leonis, quas Synodus confirmavit. Novitatem in Ecclesiam inducere, nec volumus, nec debemus.

Respondeo, *Dioscorum* sententiam Scytharum Monachorum fideliter non retulisse. Non enim illi simpliciter asserebant, *Unum de Trinitate crucifixum*, sed *crucifixum carne*: quæ vox æquivocationem omnem excludebat, & Eutychianam confodiebat hæresim. Ignoravit præterea *Dioscorus*, vel dissimulavit, Monachorum Scytharum propositionem a *S. Proclo* assertam antea ac defensam, & consequenter a Synodo Chalcedonensi, quæ *S. Procli* doctrinam recepit, approbatam. Et quamvis *Carosus* & *Dorotheus* hæretici Monachi, in Synodo Chalcedonensi, *Actione* 4. Salvatorem nostrum Jesum Christum unum ex Trinitate, passum esse professi sint, nemo Patrum eos propter hanc assertionem reprehendit; quæ tamen pravo sensui obnoxia erat, cum *passum carne* non dicerent. Quæ vox ita sensum hujus propositionis determinat, ut Eutychianam hæresim, non minus quam Nestorianam expugnet. A qua determinatione recipienda *Anastasius Imperator* Acephalorum patronus & Concilii Chalcedonensis hostis multum abfuit. Certe quam fuerit a veritate alienum *Dioscori* de Monachorum Scytharum propositione judicium, patet ex Synodo Chalcedonensi, quæ laudatam *Procli* Epistolam approbavit; ex Synodo Quinta Œcumenica, quæ negantes *Dominum nostrum Jesum Christum, qui crucifixus est carne, unum esse de Sancta Trinitate*, anathemate confixit: ex *Joanne II.* qui Monachos Acœmetas *Negantes esse confitendum Unum de Trinitate incarnatum & carne passum*, damnavit, teste *Liberato, cap.* 20. *Breviarii*: ex *Agapeto* Pontifice *Joannis II.* Successore, qui Professionem Fidei a *Justiniano* Imperatore ad *Joannem II.* missam, ab eoque approbatam, authoritate etiam sua confirmavit, *Prædicans hujusmodi fidem omnibus Patrum nostrorum regulis convenire, & Apostolicæ Sedis concordare dogmatibus*. Quo in libello Fidei *Justinianus* professus est, *Dominum nostrum Jesum Christum unigenitum Filium Dei, unum esse Sanctæ & consubstantialis Trinitatis, passibilem carne, eumdemque impassibilem deitate*. Item ex *Facundo Hermianensi*, ex *S. Fulgentio* & Africanis Patribus, ex *Ferrando* tandem Carthaginensi. Horum sane Conciliorum, Pontificum, Patrum testimonia locupletissima, *Dioscori* Legati authoritati præponderare, æqui rerum æstimatores judicabunt. Mirum autem aut incredibile videri non debet, *Dioscorum* illum fuisse in Scythas Monachos iniquiorem, qui conflato contra Bonifacium II. Schismate, postea Sedem Pontificiam invasit.

Respondetur secundo, Dioscorum, cæterosque Legatos, Propositionem Scytharum Monachorum non damnasse ut hæreticam, sed tamquam Catholicæ Fidei dogma in Libellum Fidei, uti Monachi contendebant, referre constanter recusasse; ipsamque rejecisse, ut novam, & æquivocam, & quæ pravo sensui obnoxia videri posset. Scripserunt enim Legati communi nomine ad Hormisdam, se coram Imperatore ac Senatu dixisse: *Extra Synodos quatuor: Extra Epistolas Papæ Leonis, nec dicimus, nec admittimus. Quidquid non continetur in prædictis Synodis, aut quod non est scriptum a Papa Leone, non suscipimus*. Scripsit singulariter Dioscorus: *Unde sanum mihi videtur & utile, & ad pacem Ecclesiarum conveniens, nihil aliud responsum dari, nisi, sufficit Sanctum Chalcedonense Concilium, in quo & aliæ Synodi continentur: Sufficiunt Epistolæ Papæ Leonis, quas Synodus confirmavit. Novitatem in Ecclesiam introducere nec volumus, nec debemus*. Ea ergo Scytharum Monachorum Propositio per Legatos damnata non fuerat; unde in communi ad Hormisdam Epistola addiderunt: *Nobis quod visum est scripsimus: in vestra potestate est deliberare, quod vobis Deus imperaverit*; quod esset adhuc integra causa ad Sedem Apostolicam delata. In fine vero Epistolæ hæc leguntur: *Et qua solet Dominus noster vigilantia cogitetis, & quomodo suspendendi sunt, qui a nobis taliter recesserunt, & a nostra communione fuerunt sejuncti*, &c. *quia eos omnes Constantinopolitana exhorret Ecclesia*. In Vaticano Codice legi, *Quomodo suscipiendi sunt*, Vir Doctissimus * observat. Illis vero verbis: *Et a nostra Communione fuerant sejuncti*, non significari Monachos a Legatis Catholica Communione privatos fuisse, sed ipsosmet Monachos a Communione cum Legatis abstinuisse, eisdem petulanter iratos quod suas Propositiones tamquam fidei Canones approbare recusassent. Eamque simplicem communionis dissociationem fuisse ostendit, cujusmodi plura exempla in vetustis Ecclesiæ monumentis occurrunt.

* *Cardinalis Norisius.*

Objicies tertio cum *Baronio*, Scythas Monachos, cum abhorrerent dicere, unam Trinitatis personam esse passam in carne, dolose conatos fuisse explodere receptum in Ecclesia personæ nomen.

Respondeo, injustam esse, & nullo fultam fundamento, illam doctissimi Cardinalis adversus Monachos Scythas criminationem. In Libello enim Fidei Legatis oblato, unam in Christo personam disertis verbis professi sunt. *Unam vero*, inquiunt, *duarum naturarum subsistentiam, sive personam, quam nobis veneranda Chalcedonensis Synodus tradidit, nullius ulterius nisi Dei Verbi, incarnati & hominis facti confitemur. Propter quod nec illam sententiam, quam quasi contrariam quidam Synodo æstimant, id est, Unam naturam Dei Verbi Incarnatam, avertimus, quia nihil aliud nisi unam subsistentiam, sive personam in dua-*

duabus naturis docet unitis. Et infra: *Quapropter impie quidam personam quidem homini, subsistentiam vero Deo Verbo credunt a Synodo deputatam. Non quod nesciant, apud Synodum idipsum esse subsistentiam, quod & personam, sed ne aperte videantur duas subsistentias, aut duas personas introducere, hoc pessimo abutantur argumento. Nos autem unum & idem sentientes subsistentiam esse quod personam, non dicimus Trinitatem in Christo inhabitare, sicut consueverunt Theodori Mopsuestensis, & Nestorii sectatores, quasi quid extra Trinitatem sit Christus; sed Deum Verbum unigenitum Filium Patris, Dominum nostrum Jesum Christum, qui pro nobis passus est carne, Unum de tribus subsistentiis unius divinitatis esse credimus*.

Non itaque rejiciebant Scythæ monachi hanc propositionem: *Una Trinitatis persona passa est carne*, sed eos inconsequenter contendebant ratiocinari, qui hanc admittentes cum Orthodoxis omnibus explodebant istam, cujus idem est omnino sensus: *Unus e Trinitate crucifixus est carne*. Id constat ex responsione *Joannis Maxentii* ad Epistolam Hormisdæ. *An forte illos*, inquit, *rationi cedere, non imperare judicat, qui Christum unam personam quidem ex Trinitate, non autem unum ex Trinitate esse fatentur? Sed qui hoc dicunt, potius rationi velle imperare, non cedere, penitus convincuntur. Quis enim tam stultus & vecors sit, qui dicere audeat, Paulum ex Apostolis unam esse personam, non autem unum esse ex Apostolis Paulum?* Addit, hæreticos, a quibus *Dioscorum* Legatum Apostolicum stare inique scribit, Christum unam personam ex Sanctissima Trinitate prædicantes, unum ex Trinitate Christum renuere confiteri: sed eo sensu asserere Christum unam personam esse ex Trinitate, quod Dei Verbi in se habitantis personam habeat, quæ est una ex Trinitate, ut vicarius quodammodo, sive minister sit Dei Verbi Christus, non autem ipse Deus Verbum sit Christus. *Qui autem*, inquit, *non Dei Verbi personam Christum habere fatentur, sed ipsum Deum Verbum Christum credunt & confitentur, sicut unam personam ex Trinitate, ita & unum ex Trinitate prædicant Christum. Quia si Deus Verbum est Christus, & Christus Deus Verbum, sicut Catholica credit sanitas, quomodo non est Christus unus ex Trinitate si una persona est Deus Verbum ex Trinitate? Nisi forte Deum Verbum, sive Christum aliquid aliud præter naturalis personæ asserunt vocabulum. Si autem Deum Verbum, sive Christum, non aliud aliquid, sed naturalis personæ vocabulum esse intelligunt; quomodo non est Christus unus ex Trinitate, si una naturalis persona est idem Christus ex Trinitate?* Lege & Caput 21. *dialogi II. contra Nestorianos*, ab eodem *Joanne Maxentio* editi, ubi eadem inculcat.

Objicies quarto, cum *Baronio*, rationes quibus permoti Legati Apostolici, sententiam de uno ex Trinitate passo, minime recipiendam putarunt. Prima est, quia sequeretur aliam esse Trinitatem, & alium qui *Unus e Trinitate* diceretur; sicut recte colligitur alium esse Patrem a Filio, cum de Patre Filius esse dicitur; & alia civitas, aliusque homo, qui de civitate esse narratur. Secunda ratio est, quia cum dicitur, *Unus de Trinitate passus*, sequi videtur divinitatis substantiam esse passibilem. Tertia ratio est, quia dicentibus: *Unus de Trinitate passus est*, inquisitor acerrimus dicet, *Quid unus?* Et respondentibus, *Filius*; iterum dicet: *Ergo si unus est Filius de Trinitate, vel unus est Trinitatis, Filiorum est Trinitas; aut Trinitatis est Filius*. Respondentibus, *Deus*, dicet: *Quomodo est quispiam unus de Trinitate, cum non sit unus Deus nisi Trinitas?*

Respondeo ad hæc tria momenta cum *Ferrando* Carthaginensi Diacono, in Epistola ad Anatolium. Ad primum, nego consecutionem & paritatem. *Nam Pater, quamvis habendo Filium Pater sit, ipso tamen Patris nomine non se esse Filium monstrat; & ideo dum de Patre esse Filius dicitur, alter esse Pater, alter Filius intimatur, & civitas hominum est multitudo, non homo. Et ideo, dum de civitate quispiam dicitur, alter ipse esse, altera civitas invenitur. Trinitas autem Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus est; ideo securus dicis: Filius unus est de Trinitate. Nec potest esse alius Filius, & alia Trinitas, quia sine Filio nulla est Trinitas.*

Ad secundum respondeo, *Impossibilem Catholicis mentibus semper apparere* consecutionem illam, *ut suspicari hoc, malitia potius quam cautela sit: maxime quoniam dum Unus de Trinitate dicitur passus, & Trinitas personarum habeat distinctionem; cuivis facile apparet, propter unam personam Verbi impassibilis, carnisque passibilis, Unum de Trinitate passum pronuntiari*.

Ad tertium respondet Ferrandus, *Hanc dubitationi facile occurri, si quid sit Trinitas consideremus. Trinitas enim personarum est Trinitas. Quid ergo Trinitas, nisi tres personæ? Quæ sunt tres personæ, nisi Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus? In hac ergo Trinitate, neque Patres tres invenis, neque Filios tres, neque Spiritus Sanctos tres. Et propterea securus dicis, Unum de Trinitate Filium, quia non est in Trinitate Filius, nisi unus. Cujus personam significantes dicamus, Unum de Trinitate passum, quia ipse tantum recte creditur passus qui cum esset vere & proprie Deus, vere & proprie factus est homo*.

Objicies quinto. Si recte dicitur, *Unus de Trinitate passus Jesus Christus*, recte etiam dicitur *Unus de humanitate passus*; sicut dicimus Deum, & rursus dicimus hominem. Porro secundus ille modus loquendi alienus est ab Ecclesiæ sensu; igitur & prior.

Respondeo cum *Ferrando*, nego consecutionem & paritatem. *Deum quippe cum dicimus, recte etiam hominem dicimus; quia & Deus, & homo, nomina substantiarum sunt. Unus autem, quia proprie personam significat, unus, & unus, nequaquam cogimur dicere, ne duas videamur asseverare personas. Ideo plane Unum de Trinitate confiteamur, & non Unum de humanitate, quia Deus veniens ad uterum Virginis, & adventu suo munus ei largiens fœcunditatis, sine sorde libidinis, humanam sibi naturam potenter atque ineffabiliter adunavit, tanto vinculo unitatis, ut persona Verbi fieret persona carnis, & deinceps una Verbi persona esset & carnis. Ideo dicere nullatenus possumus, Unum de Trinitate, & Unum de humanitate, vel Unum Trinitatis, & Unum humanitatis: quia in Christo Jesu Personam propriam non habet separatim humanitas, sed persona Verbi Dei, a quo suscepta est, ipsi illi facta est propria. Distinguimus ergo naturas duas Christi in vocabulis, in officiis, non in persona*.

Objicies sexto. Eum qui dicit *Unum ex Trinitate*, divisionem facere Trinitatis.

Respondeo, nego consecutionem. *Si enim quicumque dixerit unum ex Trinitate Christum, qui pro nobis est carne passus, divisionem facere deprehenditur Trinitatis: ergo & quicumque Deum ex Deo dixerit, divisionem efficit Deitatis: quod si Deum ex Deo dicere, divisionem non facit divinitatis, præsertim cum una sit divinitas Trinitatis, multo magis unum ex Trinitate dicere, divisionem non facit Trinitatis. Quia non secundum id quod unus est Deus, & una divinitas Trinitatis, sed secundum id quod tres sunt, id est, Pater, & Christus, & Spiritus Sanctus unus Deus; Christus dicitur unus de Trinitate, qui pro nobis passus est carne*. Hæc *Ferrandus*.

Objicies septimo *Trifolii* Presbyteri luculentissimam contra Scythas Monachos Epistolam ad *Faustum Senatorem*; in qua expendens hanc propositionem: *Unus de Trinitate crucifixus est*, quam illi monachi propugnabant, ait: *Ista doctrina de fonte Arii prodivit, & est conveniens omnibus hæresibus..... Qui unum de Trinitate dicunt passum, si Ariani non sunt, dicant de quibus tribus unus passus est. De tribus Patribus, aut de tribus Filiis, aut de tribus Spiritibus Sanctis, aut certe de tribus Diis, sicut dicit Arius?..... Qui unum de Trinitate Filium dicunt passum, duos aut tres Filios colunt, ex quibus unus passus est, duo manent impassibiles. Si vero de Trinitate est Filius; non est de Patre secundum Divinitatem, neque de matre secundum carnem, sed de Trinitate. Trinitas & unus de Trinitate quatuor fiunt, sicut dicit Nestorius, Filius Mariæ associatus est Filio Dei, & factus est communis Trinitati, & passus est unus de Trinitate..... Eutyches duas naturas unici Filii Dei commiscet; & jam nec Deus, nec homo, nec Pater, nec*

Fi-

Filius, nec Spiritus Sanctus est, sed est ille Unus de Trinitate. Addit, *Carosam & Dorotheum Archimandritas, in Concilio Chalcedonensi, confitentes Salvatorem nostrum Jesum Christum, qui descendit, & incarnatus est a Sancta Virgine Maria, & hominem indutus est, & crucifixus, unum de Trinitate esse passum*, accepisse damnationem cum Eutychete. Epistolam denique Procli qua nitebantur Scythæ Monachi, ab iis in pravum sensum esse detortam asserit. *Semper quippe Hæretici male interpretando dicta Patrum, hæreses suas confirmare conantur.*

Respondeo, *Trifolium Presbyterum* Professiones fidei, & libros Monachorum Scytharum non legisse, ex quibus cognovisset ipsos orthodoxo plane sensu hanc Propositionem propugnare, *Unus de Trinitate crucifixus est carne*, id est, filius, qui est una Sanctissimæ Trinitatis persona, carne pro nobis assumpta crucifixus est. Quamobrem licet Hæretici pravos in sensus hanc propositionem detorquere possent, iniquum erat Catholicos, qui illam secundum proprium & nativum, ut ita loquar, sensum propugnabant, hæreses Arii, Apollinaris, Nestorii, Eutychetis, conceptis & perspicuis verbis damnantes, & contraria his Hæresibus dogmata, secundum Sanctarum Synodorum definitionem & SS. Patrum doctrinam professi, velut cum omnibus Hæreticis consentientes traducere. Sed *Trifolio* Presbytero condonandus est error, qui a *Fausto Senatore* de hac propositione interrogatus per Epistolam, nec certior factus de fide & doctrina Scytharum Monachorum, sed de turbis dumtaxat ab ipsis Constantinopoli & Romæ excitatis, facilius sibi persuasit ipsos celebrem illam propositionem hæretico sensu asserere, maxime cum & Legatos *Hormisdæ* Romani Pontificis adversarios haberent, & Pontificem ipsum, præterea nec ipsa propositio Scytharum fideliter ad *Trifolium* relata est: quæsivit namque ab ipso *Faustus Senator* quid de illa propositione sentiret: Unus de Trinitate crucifixus est. Hæc non erat propositio Monachorum Scytharum, sed ista: *Unus de Trinitate crucifixus est carne.* Ita rem se habuisse probat initium Epistolæ Trifolii. *Mandare mihi dignatus es, Monachos Scythas a Constantinopoli advenisse, qui unum de Trinitate prædicant crucifixum, sperans a Parvitate mea, si tale aliquid in doctrina Patrum repererim.*

Tertio facilius demonstratur hanc Monachorum Scytharum propositionem Hæreses omnes refellere, quam probasset *Trifolius Presbyter* ipsam omnibus hæresibus convenire. Ut enim ait Ferrandus Diaconus Carthaginensis Ecclesiæ doctissimus in Epistola ad Anatolium, hæc propositio expugnat magis Eutychianos quam foveat. *Sine dubio enim sub his verbis etiam prædicator unius in Christo substantia confutatur. Ut sit enim Christus unus de Trinitate, ad divinitatem pertinet; ut credatur passus, ad humanitatem. Non esset, qui passus est, unus de Trinitate, nisi unam haberet cum Patre & Spiritu Sancto divinitatem. Non esset passus, qui unus est de Trinitate, nisi consubstantialem Matri haberet humanitatem. Silent ergo unius naturæ in Christo prædicator. Duas enim naturas commemorat, qui unum de Trinitate passum fatetur. Suspiciones suas inaniter prodet, quisquis bene dicta, dum male conatur intelligere, calumniari potius, quam doceri studeat. Unum de Trinitate passum, Nestorianis non immerito displicet. Introducere enim quartam personam volunt, cui accidisse æstimant passiones. Eutychianis autem unum de Trinitate passum non recte placet, si tamen placet. Ipsi enim duas Christi permanere naturas evidenter negare contendant, quibus per hoc Capitulum manifestatve contradicitur: insinuata una substantia per hoc, quod passus infertur. Passio enim commemorata testimonium est naturæ passibilis: natura passibilis intellecta, maxime in illo qui unus est de Trinitate, duarum substantiarum clarissimam reddit distinctionem.*

Quod vero scribit *Trifolius, Carosam & Dorotheum* Eutychianos Archimandritas, in Concilio Chalcedonensi effutientes, *Unum de Trinitate passum*, explosos fuisse, jam a nobis dilutum est: sed *Ferrandi* verbis *Trifolio* rursus respondemus. *Nec movere quemquam debet, si vere hanc sententiam, sicut a quibusdam dicitur, Eutychetis, protulit Apocrisiarius in Chalcedonensi Concilio. Sæpe etiam per ignorantes loquitur veritas. Patres autem nostri in Concilio positi, sensum loquentis, non verba considerantes, nec illum propter hanc sententiam pronuntiarunt Catholicum, nec ipsam sententiam Catholicis tunc inserere Definitionibus voluerunt, ne viderentur intellectum loquentis potius approbasse, quam verba. Mirabiliter tamen Spiritus Sanctus postea Fideles admonuit, etiam per hanc sententiam revinci Eutychianistas, in qua duarum plena est prædicatio naturarum.*

Denique *Trifolio* obscuri nominis Presbytero, Synodos, Pontifices, Patres Sanctissimos & eruditissimos opponimus, a quibus hæc propositio, *Unus de Trinitate crucifixus est carne*, asserta est, vindicata, & inter dogmata Fidei reposita.

Objicies octavo cum *Baronio Cardinali*, Scythas Monachos Propositionem istam obtrudentes, *Unus de Trinitate crucifixus est carne*, adversatos fuisse Synodo Chalcedonensi, quam eo additamento supplendam contendebant, quasi carentem ipsa esse dicerent imperfectam, cui proinde haud tuto credi posset.

Respondeo, id esse falsissimum: illam enimvero propositionem Synodi Chalcedonensis Definitioni adjiciendam non contendebant Scythæ Monachi, aut sacram Synodum absque ipsa esse imperfectam: Sed istam propositionem adversus Hæreticos, & maxime adversus Nestorianos & Eutychianos propugnare se contestabantur: Atque ab omnibus Orthodoxis pariter propugnandam ajebant. Id constat ex Confessione Fidei, quam *Hormisdæ Papæ* Legatis tradiderunt. *Catholicam Fidem augmentum aliquod posse recipere*, inquiunt, *improbum est credere, quia cum sit perfecta, & plena in omnibus, augmentum recipere non potest; Hoc enim sine dubio augmentum recipit, quod est imperfectum. Si autem non de intelligentia Fidei, sed de verbis agitur, hoc non est semper contrarium, quia aliquando explanationem Fidei verborum facit adjectio, aliquando corruptionem.... Quod si omnis adjectio verborum Catholicæ Fidei noxia creditur, cur B. Cyrillus ad destruendam Nestorii impiam interpretationem Sancti Symboli, in Concilio Ephesino tam multas Sanctorum Patrum sententias proferens, nullum reprehensionis dignum recipere augmentum creditur? Quod si ideo augmentum recipere non creditur, quia non in ipso Sancti Symboli mathemate ipsas Sanctorum Patrum sententias inseruit, sed eas extrinsecus proferens, sincerissimum sensum ejusdem S. Symboli reddidit manifestum: Æque ergo & de nostra parvitate convenit judicare, qui non in ipso Termino venerabilis Chalcedonensis Concilii inserimus Patrum sententias, sed eas extrinsecus contra inimicos pro ipsius defensione proferimus... Nemo recte reprehenditur retractare Synodum, nisi qui de ipsius statutis judicans, non pro ipsa, sed contra ipsam, Patrum proferre tentat sententias, sicut Hæretici faciunt. Qui autem non contra ipsam, sed pro ipsa Patrum sententias proferant, defensores sunt, non retractatores Concilii. Frustra ergo omnino nos Synodum retractare arguant, quos videat, non contra ipsam, sed pro ipsa, Patrum proferre sententias. Quia Synodus alteram fidem aut mathemata, præter Sanctorum Patrum, tradere his, qui ad Catholicam Fidem confugiunt, prohibuit; Non autem Hæreticorum pravitati, aut eis, qui sensum ejus molinatur corrumpere, rationabilibus documentis vetait obviare. Unde superfluum est etiam illud quod nobis objicitur; Quod Synodus non dicit, nullatenus dici debere. Quia multa sunt quæ non dicantur a Synodo, nec in ulla Scriptura Canonica, & tamen cum ratio postulaverit, ea nullatenus proferre ambigimus; Sicut est Trinitas, aut cum de Patre dicimus, Quia ingenitus est: & alia plura.* Ita præfati sunt Scythæ Monachi ad Professionem Fidei, quam Legatis Hormisdæ tradiderunt. In ipsa vero Professione, eos anathemate confodiunt, qui Synodum Chalcedonensem retractaverint, aut imperfectam judicaverint. *Sequimur*, inquiunt, *& amplectimur venerandam Synodum Chalcedonensem, omniaque Scripta Sanctorum Patrum, qui unum & idem secundum horum Conciliorum Definitiones senserunt. Anathematizamus autem omnes, si quis dubitat, aut retractat, aut imperfecta judicat, aut qui ea a fide Sanctorum Patrum æstimat aliena.*

Objicies nono. *Hormisdas* Pontifex Monachorum Scytharum Propositionem rejecit, illosque ut Hære-

ticos insectatus est. Illa itaque Propositio habita est ut hæretica, ipsique Hæretici audierunt.

Respondeo, nego aotecedens quoad secundam partem. Illos quidem ut contentiosos, soperbos, pertinaces, laudatus Pontifex coarguit, * sed Hæreseos dicam ipsis non scripsit. Illos insectatus merito est ut *contemptores authoritatum Veterum, ut novarum cupidos Quæstionum, eo atque tumorie elatos, ut ad arbitrium suum utriusque Orbis putarent incliuandum esse judicium, nec in numero Fidelium deputarent sequaces Traditionis Paternæ, si suæ viderent cedere nolle sententiæ*. Ut ad seditionem proclives exhorruit, *Qui in publicum usque prodiere conventum ad concussionem quietis circa Regum etiam statuas inclamantes*. Sed nusquam ipsos ut Hæreticos traduxit.

* In Epistola ad Possessorem.

Primam vero partem antecedentis distinguo: *Hormisdas* Pontifex Scytharum Propositionem rejecit, ceu novam, inutilem, & quæ multis scandalo esse posset, concedo; ut hæreticam, nego. Quamquam verbis tenus nova videri posset, ubi accurate fuisset expensa & discussa.

Objicies decimo, propositionem istam *Unus de Trinitate crucifixus est carne*, asseri atque propugnari non posse, nisi prius asseratur, omnipotentis Dei unam substantiam, & tres esse personas: Ex quibus una persona, id est, Filius, Deus permanens, homo factus, passus sit, neque Patre, neque Spiritu Sancto pariter incarnatis; quamvis opus nostræ redemptionis tota fuerit Trinitas operata. Sic passum esse Filium ut non potuerit pati in ipsa substantia, qua cum Patre & Spiritu Sancto unus Deus est, sed in illa, quam sine Patre & Spiritu Sancto suscepit ex Matre. Et ideo passum dici, quia ipsius est caro quæ passa est, & ad ejus personam pertinet. Unius Filii Dei Domini nostri Jesu Christi duas esse naturas: Per Incarnationem Filii Dei non crevisse Trinitatem, nec quartam accessisse personam. Quibus præmissis, Fidelis Catholici lingua dicere potest, *Unum de Trinitate passum*, quem tamen significet secundum divinitatem esse unum de Trinitate, secundum humanitatem vero passum. Hanc postulat cautionem *Ferrandus in Epistola ad Anatolium*, Ut unus de Trinitate passus dicatur. Hæc itaque propositio per se Catholica non est: & Scythæ monachi hanc propugnantes, in suspicionem hæreseos merito venerunt.

Respondeo, nego consequens. Primo enim Scythæ monachi omnem hujusmodi cautionem adhibuerunt, quam postulat *Ferrandus*, ut constat ex eorum professionibus fidei, & libris. Secundo, cum non dicerent dumtaxat, *Unum de Trinitate passum*, sed *Unum de Trinitate passum carne*, necessaria hujusmodi cautio non erat. Sic enim & *S. Proclus* locutus fuerat in Tomo ad Armenos, & S. Cyrillus Anathematismo XII. cujus hæc sunt verba: *Si quis non confitetur Dei Verbum secundum carnem passum, secundum carnem crucifixum, mortemque secundum carnem gustasse, & primogenitum tandem ex mortuis factum esse, quatenus videlicet vita est, & vivificum ut Deus, anathema sit.*

Tertio, nec tantam cautionem *Ferrandus* postulat propter istius propositionis pravum sensum, sed propter contradicentes, aut male suspiciosos auditores, quibus obscura videtur & ambigua. *Dicturus ergo unum de Trinitate Christum*, inquit, *prius ista quæ diximus, dicat; maxime quando contradicentibus, aut male suspicantibus loquitur, & alium non ædificat, qui cum malo sensu talia putat instruere. Nolo Prædicatorem verbi Dei testimonio tantum conscientiæ suæ esse contentum: Perducere conetur ad cor aliorum quid recte ac fideliter sentiat; nec pigritia aut superbia revocetur, tamquam inculcaret rem dubiam, donec omni careat ambiguitate. Sit multiloquus, quantum necessitas coegerit, dum tamen obscura brevitate neminem scandalizet.*

Quarto, *Ferrandus* parem cautionem vult adhiberi ab eo qui hanc propositionem profert: *Maria Deum proprie genuit*, quæ tamen Propositio dogma Fidei est. *Similiter*, inquit, *dicturus Beatam Mariam vere & proprie Deum genuisse, prius illa omnia confitens, divinitatem Filii Dei jam de Patre natam, nec nasci nec proprie nasci asseras potuisse, nisi carnem nostri generis, & animæ rationalis substantiam, id est plenum hominem suscepisset: neque initium Divinitati per nativitatem temporalem datum fuisse, sed carni. Prius enim confiteatur, nec ea quæ sunt Divinitatis posse ab humanitate, nec ea quæ sunt humanitatis posse a Divinitate Christi separari; sed sive illud quod secundum Divinitatem, sive illud quod secundum humanitatem, dictum, gestum, toleratumve est, utrique substantiæ ejus esse commune, propter unam personam, quam prædicat recta Fidei Prædicator; quamvis noverit, secundum humanitatem, de visceribus Matris proprie natam fuisse Divinitatem. Securus tamen dicit: Maria Deum proprie genuit; illum genuit, qui sic homo creditur, ut Deus non negetur. Ille autem qui has dubitat proferre sententias, si cuncta quæ solent sub hæretico latere sensu, manifestis absolutisque sermonibus audierit refutare, caveat suspicionibus, omittat contentiones, & de cætero Unum de Trinitate passum, vel Mariam proprie Matrem Dei esse sic accipiens, quomodo dicitur a Catholicis, etiamsi aliter hoc affirmare nitantur Hæretici, Doctoribus Orthodoxis aures simplices præbeat.*

Objicies, Eutychianos fuisse Scythas Monachos probare luculentissime primum & tertium eorum Anathematismum. Primum, quia in eo prædicant: *Unam naturam Verbi Incarnatam*; Tertium vero, quia damnant eum qui non confitetur *Substantialem, sive naturalem unitatem, sed subsistentialem, sive personalem*.

Respondeo, nego antecedens. Hæc enim propositio, *Una Verbi Natura Incarnata*, Catholica est, ut probavimus in Dissertatione adversus heresim Eutychetis, in Panoplia adversus Hæreses Quinti Sæculi. Hancque propositionem non alio sensu Monachi Scythæ usurparunt, quam quo a *Sancto Cyrillo* usurpata, & a Synoda Chalcedonensi intellecta fuerat, ut ipsius Anathematismi verba demonstrant: *Si quis*, inquiunt, *non confitetur in Domino nostro Jesu Christo duas naturæ unitas, hoc est, divinitatis & humanitatis, ac sic unam naturam Dei Verbi Incarnatam, sicut duas unitas in una substantia atque persona, secundum quod nobis tradidit veneranda Synodus Chalcedonensis*. Unde *Petrus Diaconus*, *Joannes Leontius*, cæterique Scythæ Sodales in lib. *De Incarnatione & Gratia Domini nostri Jesu Christi* ad Sanctum Fulgentium & alios Episcopos Afros, *cap.* 2. scribunt: *Igitur juxta Sanctorum Patrum traditionem, Dominum nostrum Jesum Christum in duabus naturis unitis & inconfusis, id est, divinitatis & humanitatis, in una persona sive subsistentia confitemur. Nec illis acquiescentes, qui unam Dei Verbi naturam incarnatam prædicantes, venerabilis Concilii Chalcedonensis fidem refugiunt, nec illos admittentes, qui duas naturas dolose pronuntiantes, unam Dei Verbi naturam incarnatam minime confitentur, æstimantes hoc duarum naturarum professioni contrarium: Quasi aliquid aliud quam duas naturas ineffabiliter unitas, una Dei Verbi natura incarnata significet.*

Catholicum etiam est asserere substantialem sive naturalem unitatem, subsistentialem vero, sive personalem negare, qualem Nestoriani perverse & fraudulenter admittebant, qui unum confitebantur Filium Dei & Filium Virginis Mariæ, unitione duarum personarum, nempe divinæ & humanæ: Et hanc vocabant unitatem seu unitionem subsistentialem, sive personalem, item socialem, per inhabitationem Verbi in assumpto homine, Verboque unito secundum affectum, & gratiam, & dignitatem, & conjunctionem, & societatem. At negabant Deum Verbum de Virgine natum esse, & nascendo univisse sibi humanitatem secundum quam de Virgine naturaliter natus est, sine assumptione novæ hypostaseos: quam unitionem nascendo factam Orthodoxi Patres, non solum secundum hypostasim, seu personalem, diverso a Nestorianis sensu, sed etiam physicam seu naturalem vocabant, quia non prius erat homo ille, quam ei Deus Verbom uniretur; neque assumpta est in societatem persona humana, sed ipse Deus Verbum, sine amissione, aut conversione, aut diminutione, aut commistione suæ Deitatis factus est caro, ipse conceptus & natus est homo, ideoque anathema drnuntiaruot Sancti Patres negantibus unionem naturalem, ut patet ex Anathematismo tertio Sancti

Cy-

Cyrilli a Synodo Ephesina approbato, cui secundum sensum geminus est Anathematismus tertius Maxentii his verbis conceptus: *Si quis non confitetur substantialem sive naturalem unitatem; secundum id quod manens natura Deus Verbum natura est unitus humanæ; sed subsistentialem sive personalem dicit unitatem, aut secundum illustrationem, sive secundum dilectionem, aut secundum affectionem, Anathema sit.* Mentem suam prolixius explicat in sua Professione de Christo. *Has igitur*, inquit, *duas naturas Dei Verbi Domini nostri Jesu Christi, hoc est, divinitatis & humanitatis, naturaliter sive substantialiter, secundum traditionem Sanctorum Patrum, credimus & confitemur unitas, eo quod natura inviolabilis Dei Verbi naturæ est unita passibili: Beatissimo simul atque doctissimo Athanasio dicente: Verbum caro, non caro Verbum factum est. Verbum autem caro factum dicitur, quia Verbi facta est caro, & non alicujus hominis, hoc est, Deus homo factus est; & dicitur caro, ne prætereatis carnis nomen. Cur ergo non sufficit nobis naturalis unitio Verbi ad propriam carnem, & quia Deus homo factus est? Huic congrue Sanctissimus Theologus Cyrillus ad Nestorium: Non enim*, inquit, *dicimus quod Dei natura conversa aut immutata, facta sit caro, vel quod in totum hominem, qui est ex anima & corpore, transformata sit; sed illud magis, quod carnem animatam, & animam rationalem sibi copulaverit Verbum, & Filius Dei subsistentialiter, ineffabiliter, incomprehensibiliter factus sit homo, & nuncupatus sit Filius hominis, nec nuda tantum voluntate, nec assumptione personæ; sed quod diversæ quidem naturæ in unam convenerint, unus tamen ex utraque Christus & Filius, non evacuata aut sublata naturarum diversitate propter unionem. Horum igitur Sanctorum Patrum doctrinam sequentes, abominemur omnia eorum deliramenta, qui Filium Filio copulatum, aut alterum inhabitantem in altero, alteram autem alteri confitentur unitam secundum affectum, aut gratiam, aut dignitatem, aut æqualem honorem, sive authoritatem, aut connuncupationem, sive secundum inoperationem, aut personalem factam credunt unitionem; Beato Cyrillo in Capitulo tertio contra Nestorium dicente: Si quis in uno Christo dividit substantias post unitatem, sola eas societate connectens secundum dignitatem aut authoritatem aut potentiam, & non magis conventu ad unitatem naturalem, Anathema sit. Similiter B. Gregorius in Epistola ad Cledonium: Si quis*, inquit, *sicut in Propheta secundum gratiam dicit inoperasse Deum Verbum, & non substantialiter factam confitetur unitionem, sit vacuus melioris inoperationis, magis autem & plenus deterioris. Unam vero duarum naturarum subsistentiam sive personam, quam nobis veneranda Synodus Chalcedonensis tradidit, nullius alterius nisi Dei Verbi Incarnati & hominis facti confitemur.* Hæc Maxentius. Ex quibus patet, præcipitem esse *Margarini Bignæi* Censuram, Eutychianos fuisse Monachos Scythas, ex primo & tertio eorum Anathematismo colligentis, *Tomo 4. Bibliotheca Patrum Edit. Parisiensis*.

Objicies *Hormisdam* in Epistola ad *Possessorem* Episcopum Afrum, locutionem illam Monachorum Scytharum *Unus e Trinitate crucifixus*, vocare diabolicæ semina nefanda zizaniæ. *Et nisi*, inquit, *Fidelis populi constantia restitisset, per diabolicæ semina nefanda zizania apud eos dissensionem & discordiam commovissent*. Igitur Hormisdas Scythas Monachos hæreticos judicavit.

Respondeo, *Hormisdam* non Propositionem ipsam secundum se spectatam, sed pertinax Monachorum studium, novam Ecclesiæ Quæstionem inferentium, quæ minime necessaria esset, ac pacem seditiosis contentionibus turbantium, vocasse *Diabolicæ semina nefanda zizania*. Lege quæ in Responsione ad nonum argumentum diximus.

Joann. II. & Hormisdæ Romanorum Pontificum Decreta non pugnant.

Ex his collige, *Joannis II.* Decreta *Hormisdæ* non esse contraria, cum *Hormisdas* propositionem non damnaverit, quam approbavit *Joannes*, nec oppositam proposuerit Fidelibus credendam, quam anathemate *Joannes* confixit. Unde perperam *Forbesius lib. 7. Instructionum Historico-Theologicarum*, cap. 21. Num. 30. scripsit: *Hic habent, in quo ingenia sua exerceant, infallibilitatis Pontificiæ assertores. Nam sententiam hanc, qua unus ex Trinitate dicitur passus carne, neque ab Orthodoxis Patribus usurpatam esse, neque posse fidei Catholicæ convenire, sed esse procacem verborum novitatem, & nefandum semen diabolicæ zizaniæ, pronuntiavit ex Cathedra Pontificali, pro universitatis informatione, Hormisdas Pontifex Romanus, & locutionis hujus defensores expulit & damnavit; & eamdem sententiam Joannes Pontifex Romanus, ex Cathedra Pontificali, tum ab Orthodoxis Patribus usurpatam esse, tum Catholicæ Fidei optime convenire pronuntiavit; & contradicentes ab Ecclesiæ communione ejecit. Certe non mediocri solertia, & haud vulgari opus esse videtur artificio, ut quisquam ista conciliet, & Lectori cordato veraciter ac serio persuadeat, & perspicue ostendat, non pugnare inter se adversis frontibus ista duorum Pontificum Cathedralia Responsa.*

Calumnia arguitur Forbesius.

Mera vero calumnia est, *Hormisdam* hanc propositionem, *Unus de Trinitate crucifixus est carne*, ex Cathedra damnasse, quam ne quidem examinare tunc voluit, hanc disceptationem intempestivam judicans, & turbandæ potius Ecclesiæ, quam ædificandæ opportunam. Unde satis habuit coercere tumultuantes Monachos, intacta & indiscussa Propositione, cujus prædicationem tunc nocituram potius prævidebat, quod nonnullam specie tenus affinitatem cum *Petri Fullonis* recens proscripto dogmate habere videri posset iis, qui rem subtilius non discuterent: & quod absque ejus ope Synodus Chalcedonensis *Eutychetis* & *Nestorii* hæresim confixisset.

SCHOLION.

In hac Dissertatione, ad pag. 569. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc notam apponunt: *Papa ex Cathedra num damnaverit aliquam propositionem quam alter approbavit?*

R. Nescio quid sibi velint, aut quid reprehendant. Hujusmodi quæstionem non instituo, nec propono. Eo loci duntaxat ostendo Joannis Secundi & Hormisdæ Romanorum Pontificum Decreta non pugnare. *Ex hic collige* (inquam) *Joannis Secundi Decreta Hormisdæ non esse contraria, cum Hormisdas propositionem non damnaverit, quam approbavit Joannes, nec oppositam proposuerit Fidelibus credendam, quam Anathemate confixit. Unde perperam Forbesius*, &c. Calumniam Forbesii Heterodoxi Scriptoris adversus Hormisdam refello, Pontifices duos hic ab errore vindico; quid causæ est cur animadversione censoria percellar?

DISSERTATIO III.

De V. Synodi Oecumenicæ convocatione, Præside, Authoritate.

ARTICULUS I.

Quis Synodum V. Oecumenicam convocaverit?

PROPOSITIO.

Synodum Quintam Oecumenicam Justinianus Imperator convocavit, non repugnante Vigilio Romano Pontifice.

PRobatur primo ex Sacra ipsius Justiniani ad Synodum, quæ Collatione prima lecta est. *Semper*, inquit, *studium fuit Orthodoxis & piis Imperatoribus Patribus nostris, pro tempore exortas hæreses, per Congregationem Religiosissimorum Episcoporum amputare, & recta fide sincere prædicata, in pace sanctam Dei Ecclesiam custodire. Quapropter & Constantinus congregavit Nicææ ex diversis Diœcesibus trecentos decem & octo Sanctos Patres... Sed & Theodosius Senior.... congregatis in Regia Urbe centum quinquaginta Sanctis Patribus...fecit rectam prædicare fidem... Theodosius Junior congregavit priorem Ephesinam Sanctam Synodum... Piæ recordationis Marcianus congregavit Chalcedone Sanctos Patres... Nos igitur sequentes Sanctos Patres, & volentes rectam fidem sine ma-*

cula

tula in Dei Ecclesiis prædicari, & impiorum conatum resecare, primum quidem & in vestris vos degentes Ecclesiis interrogavimus de prædictis impiis tribus Capitulis, & vestram nobis voluntatem manifestam fecistis, pro qua & comprobavimus vos, quod indubitanter & cum omni alacritate rectam fidem confessi estis, & impiam condemnastis. Quoniam vero & post condemnationem a vobis factam, in eisdem ipsis permanent quidam, eadem impia Tria Capitula vindicantes, ideo vocavimus vos ad Regiam Urbem, hortantes communiter convenientes, quam habetis pro his voluntatem, iterum manifestare. Justinianus Imperator testatur se Quintam Synodum convocasse. Quis hac in re fide dignior?

Probatur secundo ex Evagrio lib. 4. *Historiæ Ecclesiasticæ* cap. 37. *Jam vero*, inquit, *cum Vigilius Antiquæ Romæ, & Mennas Novæ primum; deinde Eutychius, Alexandriæ autem Apollinarius, & Domnus Antiochiæ Episcopatum gessit, Justinianus Quintum Concilium convocavit.*

Probatur tertio ex *Mansueto* Mediolanensi Episcopo, in Synodico ad Constantinum Imperatorem Epistola. *Tunc*, inquit, *a Justiniano Imperatore in urbe Regia Constantinopoli, Concilio congregati sunt centum sexaginta venerandi Patres.*

Probatur quarto ex Nicephoro, lib. 17. *Historiæ Ecclesiasticæ*, cap. 27. *Imperator*, inquit, *Justinianus Sanctam Oecumenicam Synodum, Episcopis Ecclesiarum omnium convocatis, coegit.* Ex his omnibus constat Quintam Synodum Œcumenicam fuisse a Justiniano Imperatore convocatam.

Probatur secunda pars, quod scilicet Concilii convocationi Vigilius non repugnaverit, immo consenserit, ex ipsius Epistola ad *Eutychium* & Episcopos sub ipso constitutos. *Vestrum*, inquit, *desiderium cognoscentes, annuimus ut de Tribus Capitulis, in quibus quæstio nata est, facto regulari Conventu, servata æquitate, mediis Sacrosanctis Evangeliis, collationem cum unitis Fratribus habeamus, & finis detur placitus Deo, & conveniens his quæ a Sanctis quatuor sunt definita Conciliis.* Data est hæc Epistola VIII. Idus Januarias, Imperii Justiniani anno 27. post Consulatum Basilii anno 12. quatuor ante Synodum Quintam mensibus, quæ eodem anno celebrata est 4. Nonas maias.

Probatur secundo ex Quinta Synodo, Collatione VIII. ubi de Vigilio ajunt Patres: *Postea tamen & confessus est in scriptis in Concilio convenire, & disceptare una nobiscum de his Tribus Capitulis, ut Definitio communiter ab omnibus nobis præbeatur fidei recta conveniens.*

Probatur III. ex Synodo VI. Œcumenica, in Sermone Acclamatorio ad Imperatorem. *Sicut*, inquit, *& Vigilius post hæc Justiniano piissimo consonuit, & V. Concilium constitutum est, ut eorum Opuscula, quæ latenter reperta sunt plena abominatione, anathematizaremus.*

ARTICULUS II.

Quis præfuerit Synodo V. Oecumenicæ?

PROPOSITIO.

Concilio Quinto Oecumenico præfuit Eutychius Constantinopolitanus Patriarcha. Præesse tamen jure suo poterat Vigilius Romanus Pontifex.

PRobatur prima pars ex Actis Concilii, in quibus Eutychius primo loco sedisse, & omnia egisse memoratur, quæ Præsides Conciliorum agere solent. Primo Collatio dicitur habita *Considentibus in Secretario venerabilibus Episcopis, Eutychio Sanctissimo Patriarcha Regiæ Constantinopolis novæ Romæ, Apollinario Sanctissimo Archiepiscopo Alexandrinæ Civitatis, Domno Sanctissimo Patriarcha Theopolitanæ Civitatis.*

Probatur secunda pars ex Epistola *Eutychii* Constantinopolitani Patriarchæ ad Vigilium. *Necessarium est*, inquit, *conferri de Tribus Capitulis, unde quibusdam quæstio nata est. Et ideo petimus, Præsidente nobis vestra Beatitudine, sub tranquillitate & Sacerdotali mansuetudine propositis Sanctis Evangeliis, communi tractatu eadem Capitula in medio proponenda quæri & conferri, & finem Quæstioni imponi Deo placitum, & convenientem his quæ a Sanctis quatuor Conciliis definita sunt.* Præesse igitur jure suo poterat Concilio V. Generali Vigilius Romanus Pontifex.

Probatur secundo. Is de jure Quintæ Synodi Œcumenicæ Præses erat, ad quem majora Ecclesiæ negotia, ratione Primatus esse referenda, ipsi Quintæ Synodi Patres agnoverunt. Atqui majora Ecclesiæ negotia ad Vigilium Romanum Pontificem, ratione Primatus, esse referenda, ipsi Quintæ Synodi Patres agnoverunt. Igitur Vigilius de jure Quintæ Synodi Œcumenicæ Præses erat; quamvis revera non præfuerit, quia Concilio adesse noluit.

Probatur minor ex Relatione Mopsuestenæ Synodi contra *Theodorum Mopsuestenum* celebratæ, ad *Vigilium*, quæ in Quinta Synodo, *Collatione V.* lecta & approbata est. *Decebat vere*, inquit, *cum primam inter Sacerdotes Dignitatem sortiti estis Sanctissimi, ea quæ ad Sanctarum Ecclesiarum statum respiciunt, manifesta vestræ divinitus honoratæ Beatitudini fieri. Hoc bene & Christianissimus noster Imperator considerans, & ad vestram scientiam quædam, quæ de Theodoro quondam Mopsuestenæ Ecclesiæ Episcopo mota sunt, jussit referri.* Igitur Mopsuestena Synodus, & Quinta Œcumenica, agnoverunt, majora Ecclesiæ negotia, ad Vigilium Pontificem Maximum, ratione Primatus esse referenda, adeoque & Trium Capitulorum causam: Proindeque illum Synodi ad eorum examen convocatæ, de jure Præsidem esse, si adesse voluisset.

Probatur tertio ex *Photio* in libro *de septem Synodis* ita scribente: *Sanctum & Oecumenicum Concilium Quintum centum quinquaginta Episcoporum præsentia & concursu celebratum est. Præfuerunt Mennas primum, deinde Eutychius ipsius Regiæ Civitatis Antistites, & Vigilius Romæ Episcopus, qui in civitate quidem aderat, sed Concilio non aderat: Et quamvis ad sacri cœtus conventum promptus non esset, communem tamen Patrum fidem Libello comprobavit: Apollinarius Alexandriæ, Domnusque Antiochiæ Episcopi, & Didymus, & Evagrius, Eustochii Hierosolymorum Episcopi vicem gerentes.* Vigilius Romæ Episcopus Concilio, cui nec per se, nec per Legatos aderat, non præfuit. Non alia itaque ratione a Photio inter Œcumenici Concilii Quinti Præsides recensetur, nisi quia jus præsidendi penes ipsum erat, quo jure non est usus, quia Concilio adesse noluit. Secum ipse pugnavit Photius, nisi sic intelligatur. Quamquam *Photii error emendatur.* in eo errat, quod huic Synodo Mennam primum, deinde Eutychium scribit præfuisse. Duo namque Concilia diversis temporibus Constantinopoli habita in unum confundit. Primum celebratum est anno quingentesimo trigesimo-sexto, quo Agapetus Romanus Pontifex excessit e vita: Alterum coactum est anno quingentesimo quinquagesimo-tertio, quo Vigilius Romanam regebat Ecclesiam. In primo nulla de Tribus Capitulis mota quæstio est. Secundum ad istius Controversiæ examen ac Judicium convocatum fuit. Primo præfuit Mennas: alteri Eutychius Mennæ Successor, ut ex utriusque Concilii Actis compertum est. Cum autem Patriarchas omnes Concilii Præsides facit *Photius*, improprie loquitur, sicut & *Cedrenus* in Compendio Historiarum, *Zonaras* Tomo III. Annalium, *Nilus* in libro *de Synodis*, & Author *Libelli Synodici*; qui cum Photio Patriarchas omnes Concilio Quinto Œcumenico præfuisse scribunt. Ille enim vero proprie præest, qui dignitate Sedis cæteris antecellit. At *Eutychius* Constantinopolitanus Patriarcha, *Vigilio* Romano Pontifice absente, dignitate Sedis cæteris antecellebat, utpote Secundæ Sedis Antistes, secundum jus Orientalium Ecclesiarum. Solus itaque proprie loquendo præerat, quamvis alii Patriarchæ, qui post ipsum, suo quisque ordine, ante omnes Metropolitanos & Episcopos sedebant, suo quodam modo, & improprie præfuisse dici possint.

Objicies testimonium *Zonaræ*, Tomo III. Annalium scribentis: *Sub hoc Eutychio Concilium V. est coactum 165. Sanctorum Patrum, quorum primas ac*

præ-

pracipuus fuit Vigilius. Item *Nili* Rhodiensis Episcopi testimonium in lib. *de Synodis*, ubi de Quinta Synodo ita scribit: *Præerant Synodo Vigilius Papa Romæ, Eutychius Constantinopolis, &c.* Vigilius itaque præfuit Concilio.

Respondeo, erraſſe illos Authores, nisi forte cum *Photio* intellexerint Vigilium de jure præsidem fuisse Concilii, quamvis revera non præfuerit, quia adesse noluit: & vetuerit ne Tria Capitula, quæ damnavit Concilium, damnarentur.

Objicies secundo: Una ex præcipuis Synodi Œcumenicæ conditionibus est ut illi præsit Romanus Pontifex per se, vel per Legatos. Itaque vel Constantinopolitana secunda Synodus non est Œcumenica, vel ipsi præfuit Vigilius Pontifex Maximus.

Respondeo, distinguo antecedens: Et hanc conditionem supplet sedis Apostolicæ approbatio, & totius Ecclesiæ consensus, concedo; Et hæc conditio ita necessaria est ut suppleri non possit, nego. Hæc responsio nititur authoritate *Gelasii Primi* Romani Pontificis *Epistola XIII. ad Episcopos Dardaniæ*, in qua male, & bene gestam Synodum sic describit: *Ubi etiam consequenter ostenditur, quia male gesta Synodus, id est, contra Scripturas sanctas, contra doctrinam Patrum, contra Ecclesiasticas regulas, quam tota merito Ecclesia non recepit, & præcipue Sedes Apostolica non probavit; per bene gestam Synodum, id est secundum Scripturas, secundum Traditionem Patrum, secundum Ecclesiasticas regulas, pro Fide Catholica & Communione prolatam, quam cuncta recepit Ecclesia, quam maxime Sedes Apostolica comprobavit, & debuerit & potuerit immutari*. Vides Gelasium Papam inter conditiones bene gestæ Synodi non recensere, quod sit a Romano Pontifice convocata, aut quod ipsi Romanus Pontifex per se, aut per Legatos præfuerit: & quod hanc secundam conditionem Sedis Apostolicæ approbatio & Ecclesiæ consensus supplere possunt. Cum itaque Vigilius & ejus successores Quintam Synodum confirmaverint, eamque tota receperit Ecclesia ut Œcumenicam; nihilo minus Œcumenica est, etsi Romanus Pontifex ipsi non præfuerit.

ARTICULUS III.

Utrum Quinta Synodus approbata sit ab Ecclesia.

PROPOSITIO.

Quinta Synodus a Vigilio Romano Pontifice, & ejus successoribus approbata est, & totius demum Ecclesiæ consensu recepta. Unde inter œcumenicas merito numeratur.

PRobatur ex Epistola *Vigilii* ad *Eutychium Archiepiscopum Constantinopolitanum, & ad omnem præjacentem sanctam synodum*, cujus authentiam satis probavimus in Synopsi, *cap.* 2. §. IX. Qua Epistola Constitutum, & alia quæ pro Trium Capitulorum defensione scripserat, vel gesserat, rescidit. *Si in omni negotio*, inquit, *sapientia ratio postulat, ut id de quo quæritur, retractetur, neque pudori esse debet, cum ea quæ ab initio omissa, studio deinde veritatis inveniuntur, in publicum eduntur; quanto magis Ecclesiasticis disceptationibus convenit, eamdem rationem in illis quoque observari; præcipue cum manifestum sit Patres nostros, & maxime Beatissimum Augustinum, qui in Divinis Scripturis claruit, Romana eloquentia Magistrum, propria scripta retractasse, dictaque sua correxisse, atque illa quæ omiserat, ac deinde invenerat, addidisse. Nos quoque similiter illis exemplis invitati, in controversia Trium Capitulorum supra memoratorum nunquam destitimus, quin investigaremus quid de prædictis Tribus Capitulis in Patrum nostrorum literis verius inveniri possit*. Deinde *Theodori Mopsuesteni, Theodoreti* in Scriptis contra *S. Cyrillum*, & *Ibæ* in Epistola ad *Marim Persam* recensitis erroribus, ita pronuntiat: *Prædicta itaque Tria impia Capitula anathematizamus, & condemnamus; scilicet impium Theodorum Mopsuestiæ una cum impiis ejus Scriptis, & quæcumque impie Theodoretus scripsit, atque etiam Epistolam quæ dicitur ab Iba scripta fuisse, quæ superius dictæ profana blasphemiæ comprehenduntur. Quin etiam quemcumque, qui crediderit, aliquo ullo tempore ea Capitula debere suscipi, aut defendi, vel conatus fuerit hanc præsentem condemnationem subvertere, simili anathemati subjicimus. Quoscumque vero, qui rectam fidem servantes a dictis Synodis prædicatam, memorata Tria Capitula condemnaverunt, vel etiam condemnant, Fratres & Consacerdotes esse definimus. Quæ vero aut a me, aut ab aliis, ad defensionem prædictorum Trium Capitulorum facta sunt, præsentis hujus Scripti nostri definitione evacuamus*. Data est Epistola ante 6. Idus decembres, Imperii Justiniani anno 27. Post Consulatum Basilii anno 12. Ultima Collatio Quintæ Synodi habita fuerat 4. Nonas Junias ejusdem anni. Sex itaque dumtaxat mensibus a Synodi celebratione & fine elapsis, ipsam *Vigilius* Romanus Pontifex confirmavit.

Idem probatur ex *Eustathio* Presbytero Constantinopolitano in Vita Eutychii Patriarchæ, *cap.* 23. ubi cum quatuor Patriarchas *Vigilium Romanum, Eutychem Constantinopolitanum, Domnum Antiochenum, & Apollinarem Alexandrinum*, tempore Quintæ Synodi in Regia Urbe fuisse præmisisset, addit: *Cum igitur ex quatuor Pastorum concordia rectoque sensu factum esset unum Ovile, atque unus Pastor, & omnis disciplina moderatio per Sacerdotes & Sacerdotum Præsules conquievisset, discesserunt ad suas singuli civitates & populos magno cum gaudio*. Concordes autem non fuissent quatuor Patriarchæ, si *Vigilius* a cæteris dissensisset, nec Synodum Constantinopolitanam, & factam in ea Trium Capitulorum damnationem approbasset. Major autem *Eutychio* coævo Authori, & oculato testi fides est adhibenda, quam *Anastasio Bibliothecario*, qui *Vigilium* in exilium a *Justiniano* pulsum scribit, quod Synodi Quintæ Decreta recipere noluisset.

Id confirmat *Cyrillus Scythopolitanus*, in Vita *S. Sabæ*, laudata Actione 1. Septimæ Synodi. *Itaque*, inquit, *cum Sancta universalis Quinta Synodus Constantinopoli esset congregata, communi & generali anathemate rejecti sunt Origenes, Theodorus Episcopus Mopsuestiæ, & quæcumque ab Evagrio & Didymo dicta sunt de præexistentia: Probarunt autem id quatuor Patriarchæ præsentes*. Itaque Vigilius Quintam Synodum approbavit, antequam Constantinopoli discederet. Non est igitur in exilium ob pertinacem ejus improbationem deportatus.

Idem significant hæc *Liberati* Capitulorum Trium defensoris acerrimi verba cap. 22. Breviarii: *Ab ipsa hæresi afflictus Vigilius, nec coronatus, qualem vitæ terminum habuerit, notum est omnibus*. Justiniani studia adversus Tria Capitula, & eorum Defensores, necnon contra Quintæ Synodi quæ illa proscripsit, Impugnatores, hæresim vocat; ab ea afflictum ait Vigilium, quia multis affectus est injuriis ut ab eo Trium Capitulorum damnatio extorqueretur: sed coronatum non fuisse scribit, quia non fuit in sententia constans, & ipsorum damnationem in Synodo factam approbavit. Si autem a sententia, quam suo firmaverat Constituto, non recessisset Vigilius & propterea deportatus fuisset in exilium, quantis putas præconiis ipsum *Liberatus* Trium Capitulorum acerrimus propugnator celebrasset?

Idem colligitur ex *Victore Tunonensi*, qui cum post Basilii Consulatum anno 13. coactam Synodum V. scripsisset, præsentibus Constantinopoli Primarum Sedium Episcopis, Vigilio Romano, Eutychio Constantinopolitano, Apollinari Alexandrino, & Domno Antiocheno, subdit: *Ibi Tria Capitula cum defendentibus ea damnationi subjiciunt, sibique ipsis pœnitentiæ regressum pœnaliter intercludunt, tali se perpetuo anathemate obstringentes, &c. Quorum Decretis Rusticus Romanæ Ecclesiæ Diaconus, & Felix Gillensis Monasterii Provinciæ Africanæ Hegumenus contradicentes scripto, Thebaida in exilium cum sociis transmittuntur*. Certe qui horum exilium ob Trium Capitulorum defensionem memoriæ commendavit, earumdem partium Author, Vigilii exilium hic minime siluisset, cujus commemoratio maximi fuisset ponderis ad æquitatem sententiæ illius comprobandam, quæ Tria Capitula nolebat damnari. Non

enim

enim nullius erat momenti Romani Pontificis in illorum defensione usque ad exilium constantia, ut prætermitteretur. Quamobrem in Victoris Tunonensis Chronicon mendum irrepsit, ubi anno post Consulatum Basilii XVII. concessam scribit Vigilio Papæ facultatem Romam redeundi, eumque in itinere obiisse. Nam plures Pelagii I. qui Vigilio successit, Epistulas legimus, ad *Childebertum* Regem Francorum, ad *Sapaudum Arelatensem*, ad *Episcopos Tusciæ* datas anno post Consulatum Basilii XV. Christi DLVI. Ante illum igitur annum obierat *Vigilius*. Qua ratione igitur dici potest ipsum anno post Consulatum Basilii XVII. Christi DLVIII. a Justiniano, Romam remissum, quod viri eruditi, * *Sirmondus*, *Halloixius*, & *Lupus Christianus*, mendoso *Victoris Tunonensis* loco decepti, scripserunt? Equidem *in Auctario Marcellini Comitis* legimus, anno post Consulatum Basilii XIII. *Vigilium* ab Imperatoribus Romanis exilio solutum, cum Romam redire cœpisset, in Sicilia morbo calculi obiisse. Sed videtur illius Auctarii Scriptor absentiam ab Urbe, & longiorem Constantinopoli moram exilii nomine significasse. Ut ut est de illius Scriptoris mente, certum est *Vigilium* in gratiam *Justiniani* receptum fuisse mense Augusto anni XIII. post Basilii Consulatum Christi DLIV. ut probat ejusdem Imperatoris Constitutio in bonum Romanorum a *Vigilio* Constantinopoli tunc temporis præsente impetrata, qua ipsis concessit ut his mensuris & ponderibus uterentur, quæ *Vigilio* mox in Urbem rediturо perferenda tradiderat. Satis itaque fecerat Justiniano Vigilius damnando Tria Capitula, & Quintam Synodum approbando. Diuturnum itaque illius exilium a Viris Eruditis assertum, merum & inane commentum est, ut egregie probavit *Norisius* in Dissertatione Historica de Synodo V. Id confirmatur ex *Photio*, *in Epistola Encyclica*, ubi de Vigilio & V. Synodo ita scribit: *Vigilius aderat apud Urbem quidem, Synodo tamen non interfuit, eo quod nolebat sponte se ad illum aggregare Conventum. Ille autem nihilominus fidem communi Patrum suffragio editam Libello suo confirmavit.*

* *Sirmondus in Synopsi Chronol. ad lib. Facundi, Lupus in Notis ad V. Synodum.*

Pelagium Primum Vigilii successorem, qui ob pertinacem Trium Capitulorum defensionem a Justiniano Imperatore missus in exilium fuerat cum Vigilii Apocrisarium ageret, ea damnasse, & Synodum Quintam recepisse, antequam eligeretur Pontifex, testis est Victor Tunonensis, in Chronico. Idque ejus Epistolæ ad *Narsem*, & ad Episcopos Tusciæ schismaticos, liquido probant. Epistola 5. ad *Narsem* contra *Paulinum Aquilejensem*, schismaticæ factionis caput, qui provinciali coacta Synodo, Quintum Concilium damnaverat, ita scribit: „Nec licuit alicui aliquando, nec licebit particularem Synodum congregare: sed quoties aliqua de universali Synodo aliquibus dubitatio nascitur, ad recipiendam de eo quod non intelligunt rationem, aut sponte ii qui salutem animæ suæ desiderant, ad Apostolicam sedem pro recipienda ratione conveniant, aut si forte ita obstinati & contumaces extiterint, ut doceri non velint, eos ab iisdem Apostolicis sedibus aut attrahi ad salutem quoquo modo necesse est; aut (ne aliorum perditio esse possint) secundum Canones, per sæculares comprimi potestates". Ubi & Synodum Constantinopolitanam adversus Tria Capitula celebratam *Universalem Synodum* vocat, & schismaticos illius impugnatores, invocato etiam sæcularium potestatum auxilio coercet. Et Epistola III. ad eumdem: „De Liguribus atque Veneticis & Istriis Episcopis quid dicam? Quos idonea est Excellentia vestra, & ratione, & potestate reprimere, & dimittitis eos in contemptum Apostolicarum Sedium, de sua rusticitate gloriari: Cum si quid eos de judicio Universalis Synodi, quod Constantinopoli per primam nuper elapsam Indictionem actum est, forte movebat, ad sedem Apostolicam, electis aliquibus de suis, qui dare & accipere rationem possent, dirigere debuerunt; & non clausis oculis Corpus Christi Dei nostri, hoc est, Sanctam Ecclesiam lacerare. Nolite ergo dubitare hujusmodi homines principali vel judiciali authoritate comprimere."

III. *Pelagius secundus* Synodum Quintam confirmavit, ut constat ex ipsius Epistola ad *Eliam Aquilejensem*, & Istriæ Episcopos ab Ecclesia Romana ob Trium capitulorum defensionem divulsos, in qua hæc habet: „Per ea quæ piæ memoriæ Justiniani Principis temporibus acta sunt, Fraternitas vestra suspicatur Sanctam Chalcedonensem Synodum fuisse convulsam; Sed absit hoc a Christiano opere, a Christiana cogitatione. In ipsa quippe, Nicæna, Constantinopolitana, ac prima Synodus Ephesina firmata est, & quisquis illam parte aliqua convellere nititur, illas nimirum funditus, quæ per hanc firmatæ sunt, destruere conatur". Testatur in eadem Epistola, decessores suos qui Tria Capitula primum propugnaverant, *Vigilium* scilicet ac *Pelagium I.* eorum tandem consensisse damnationi & Quintam Synodum approbasse. „Quid enim, *inquit*, divini consilii fuisse credimus, Fratres, quod diu Saulum omnipotens Deus repugnatorem suæ fidei esse permisit, & sic eum suæ fidei prædicatorem fecit: nisi ut cunctis, quibus per illum fuerat prædicaturus, ostenderet quia valde verum est Dei Evangelium, quod & tanta duritia inclinata prædicaret?... Debet ergo perpendere vestra Dilectio, quia prædecessorum nostrorum consensus in hac causa tanto post inanis non fuit, quanto prius duris contradictionum laboribus insudavit."

IV. *S. Gregorius Magnus* eamdem Synodum confirmavit, ut constat ex ipsius Epistola ad *Joannem* Episcopum Constantinopolitanum, 24. lib. 1. „Sicut Evangelii quatuor libros, *inquit*, sic quatuor Concilia suscipere & venerari me fateor, Nicænum scilicet, in quo perversum Arii dogma destruitur: Constantinopolitanum quoque, in quo Eunomii & Macedonii error convincitur: Ephesinum etiam Primum, in quo Nestorii impietas judicatur: Chalcedonense vero, in quo Eutychetis Dioscorique pravitas reprobatur; tota devotione complector, integerrima approbatione custodio: Quia in his velut in quadrato lapide, Sanctæ Fidei structura consurgit, & cujuslibet vitæ atque actionis norma consistit... Quintum quoque Concilium pariter veneror, in quo epistola, quæ Ibæ dicitur, erroris plena reprobatur: Et Theodorus, personam Mediatoris Dei & hominum in duabus subsistentiis separans, ad impietatis perfidiam cecidisse convincitur: Scripta quoque Theodoreti, per quæ B. Cyrilli fides reprehenditur ausu dementiæ prolata refutantur. Cunctas vero, quas præfata veneranda Concilia personas respuunt, respuo: quas venerantur, amplector: Quia dum universali sunt consensu constituta, se & non illa destruit, quisquis præsumit aut solvere quos ligant, aut religare quos solvunt. Quisquis ergo aliter sapit, anathema sit."

Et Epistola 36. Libri II. Episcopos Istriæ Schismaticos ad Ecclesiæ unitatem invitans, Quintæ Synodi Judicium in causa Trium Capitulorum æquissimum fuisse probat. „Nam in Synodo, *inquit*, in qua de Tribus Capitulis actum est, aperte liquet nihil de fide convulsum esse, vel aliquatenus immutatum; sed sicut scitis, de quibusdam illic solummodo personis est actitatum: quarum una cujus Scripta evidenter a rectitudine Catholicæ Fidei deviabant, non injuste damnata est. *Et infra*. Ut igitur de Tribus Capitulis animis vestris, ablata dubietate possit satisfactio abundanter infundi, Librum, quem ex hac re sanctæ memoriæ Decessor meus Pelagius scripserat, vobis utile judicavit transmittere. Quem si deposito voluntariæ defensionis studio, puro vigilantique corde sæpius volueritis relegere, eum vos per omnia secuturos, & ad unitatem nostram nihilominus reversuros esse confido. Porro autem si post hujus Libri lectionem, in ea, qua estis, volueritis deliberatione persistere, sine dubio non rationi operam, sed obstinationem vos dare monstratis. Unde iterum Charitatem vestram admoneo, ut quoniam Deo suffragante, fidei nostræ integritas in causa Trium Capitulorum inviolata permansit, mentis tumore deposito, tanto citius ad Matrem vestram, quæ filios suos expectat & invitat, Ecclesiam redeatis, quanto vos ab ea quotidie expectari cognoscitis. *Et in Epistola ad Secundinum Monachum*, 57. *libri VII*. Synodus, *inquit*,

Theodorus Mopsuestenus.

„ *quit*, quæ post Chalcedonensem generaliter facta est, idcirco a nobis recipitur, quia ejusdem Synodi in omnibus sequax, honorem illius authoritatemque custodit. *Et in Epistola ad* Constantium Mediolanensem, 37. *Libri III.* De illa, *inquit*, Synodo quæ in Constantinopoli postmodum facta est, quæ a multis Quinta nominatur, scire vos volo, quia nihil contra quatuor sanctissimas Synodos constituerit, vel senserit: Quippe quia in ea de personis tantummodo, non autem de fide aliquid gestum est, & de his personis, de quibus in Chalcedonensi Concilio nihil continetur: Sed post expressos Canones facta contentio, & extrema Actio de personis ventilata est.

V. *S. Maximus Martyr*, in Disputatione cum *Pyrrho* Monothelita, Quintæ Synodi authoritate illum urget. *Quinta vero Synodus*, inquit, *ut omnia prætermittam, cum decrevit ipsis verbis, ut amplecteremur omnia Scripta Sanctorum Athanasii, & Basilii, & Gregorii, & aliorum, cum adjunctione egregiorum Doctorum, in quorum Scriptis sunt duæ voluntates, & duas voluntates tradiderunt*.

VI. *Martinus I.* Pontifex Maximus in Concilio Lateranensi adversus Monothelitas, *Secretario* IV. legi jussit V. Concilii Definitionem cum hac Epigraphe: *Definitio Sanctæ Quintæ Synodi*.

VII. *Sophronius* Patriarcha Hierosolymitanus, in Synodica, quæ relecta est Actione XI. Concilii VI. Œcumenici, Quintam Synodum se suscipere & venerari profitetur. „ Super his autem magnis & universalibus venerandis quoque ac Sacratissimis Sanctorum Patrum honore coæquandis quatuor Conventibus, etiam Sanctum Quintum præter istos, & post ipsos, aliud Concilium universaliter constitutum suscipio, omnesque ejus præclaras Definitiones; Quod ad confirmationem quidem nominatissimi Chalcedonensis Concilii congregatum est, &c.

VIII. Synodus Sexta, in Definitione Fidei, *Actione XVIII.* Quintæ Synodo se adhærere profitetur. „ Super has, *inquit*, & ultimæ harum Quintæ Sanctæ Synodo [*adhæremus*] quæ hic congregata est adversus Theodorum Mopsuestenum, Origenem, Didymum, Evagrium, & scripta Theodoreti adversus XII. Capitula laudabilis Cyrilli, & Epistolam quæ dicitur Ibæ ad Marim Persam, &c. „ Hanc pariter inter Synodos Œcumenicas commemorat *Leo II.* in Epistola confirmatoria VI. Synodi ad Constantinum Imperatorem.

IX. *Diurnus Romanorum Pontificum*, in Indiculo Pontificis, sive in Professione fidei, quam recens electus Pontifex emittebat, Quintam Synodum cum aliis Œcumenicis connumeratam & receptam ostendit. „ Sancta quoque universalia Concilia, Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum I. Chalcedonense, & secundum Constantinopolitanum, quod Justiniani piæ memoriæ Principis temporibus celebratum est, usque ad unum apicem immutilata servare.

X. Constantiensis etiam Synodus in Formula Professionis Fidei a Romano Pontifice mox eligendo faciendæ, quam *Sessione XXXIX.* edidit, Constantinopolitanam adversus Tria Capitula Synodum inter Œcumenicas recenset. „ Ego N. electus in Papam, omnipotenti Deo, cujus Ecclesiam suo præsidio regendam suscipio, & Beato Petro Apostolorum Principi, corde & ore profiteor, quamdiu in hac fragili vita constitutus fuero, me firmiter credere & tenere sanctam Fidem Catholicam, secundum traditionem Apostolorum, Generalium Conciliorum, & aliorum Sanctorum Patrum: maxime autem octo Conciliorum Universalium, videlicet Primi Nicæni, Secundi Constantinopolitani, Tertii Ephesini, Quarti Chalcedonensis, Quinti, & Sexti Constantinopolitanorum, Septimi item Nicæni, Octavi quoque Constantinopolitani, necnon Lateranensis, Lugdunensis, & Viennensis, Generalium etiam Conciliorum. Ex quibus patet, Quintam Synodum a *Vigilio* & ejus Successoribus approbatam fuisse, & universalis Ecclesiæ consensu receptam.

Refellitur Halloixius. Quamobrem *Halloixii* temeritatem qui excusaverit, temerarium ipse se prodet. Is in *Origene defenso* Quintam Synodum *magis ab Ecclesia toleratam esse ac permissam, quam grato & volenti animo admissam ac receptam*, scripsit: Et has adversus illam evomuit omnium Catholicorum execratione detestandas voces *Quomodo Justiniani Conciliabulum instigante diabolo concitatum & confectum, potest ulla veneratione esse dignum?* Et hæc Virum Religiosum, & Sacerdotem scribere! Proh pudor!

Objicies, Ecclesiam Hispaniensem Quintam Synodum non recepisse, quæ tamen communione conjuncta semper fuit cum Romanis Pontificibus, aliisque Episcopis & Ecclesiis hanc Synodum recipientibus. Igitur varias in sententias circa illius authoritatem distracti fuerunt Catholicæ Communionis Antistites; & liberum cuilibet fuit illam rejicere, vel admittere, modo Ecclesiæ non violaret unitatem. Concilium autem Œcumenicum sic pro suo arbitrio rejicere non licet aliquibus Ecclesiis.

Probatur antecedens ex Fidei Professione, quam *Reccaredus* Hispaniæ Rex Toletanæ Synodo III. obtulit, & Synodus probavit, in qua primas quatuor dumtaxat Synodos Œcumenicas se recipere profitetur, Quintam Synodum nequidem memorat. *Reccaredi* & Tertiæ Synodi Toletanæ vestigia secuti sunt Rex *Reccesuintus*, & VIII. Synodi Toletanæ Patres. Et Synodus Toletana XIV. Acta Sextæ Synodi Œcumenicæ Constantinopoli contra Monothelitas celebratæ approbans *Canonibus 6. & 7.* ipsam post Chalcedonense Concilium continenter memorat, & post ipsam ordine suo recipiendam decernit, nulla prorsus facta Quintæ Synodi adversus Tria Capitula celebratæ mentione. En ejus verba: *Habebunt ergo* (illius Concilii Acta & Decreta) *sui ordinis locum, quæ sublimationis habent & meritum. Unde his Conciliis ea ipsa subnectenda decernimus, quorum & authoritate fulta probamus. Post Chalcedonense igitur Concilium, hæc debito honore, loco & ordine collocanda sunt, ut cujus glorioso themate fulgent, ei & loci & ordinis coaptentur honore.* Denique Sanctus Isidorus Hispalensis, in Catalogo Virorum Illustrium, tam longe abest a Quinta Synodo recipienda, ut *Theodorum Mopsuestenum* ab ea in injuriam Chalcedonensis Concilii damnatum asserat, eumque Clarissimum Ecclesiæ Doctorem vocet. *Hunc*, inquit, *Acephalorum Episcopi, in præjudicio Chalcedonensis Concilii, Justiniano Principe compellente, damnare post mortem, cum Iba & Theodoreto Episcopis censuerunt: dum constat eum, laudabilium Virorum testimoniis, Clarissimum Ecclesiæ Doctorem fuisse.* Idem *Facundi Hermianensis* libros pro defensione Trium Capitulorum commendat, *Quorum stylo elicuit præfata Tria Capitula in proscriptione Apostolicæ Fidei, & in Synodi Chalcedonensis impugnatione fuisse damnata.*

Respondeo, totius Ecclesiæ Orientalis, & reliquarum Occidentis Ecclesiarum, præter paucos Schismaticos, & maxime Romanæ Ecclesiæ Judicium & consensum, quo Synodus Quinta inter Œcumenicas recepta est, invictissime probare sacram illius authoritatem, & Decreta illius adversus Tria Capitula totius Mundi reverentia consectata esse. Nec ullius momenti est Hispanorum diuturnus dissensus. *Nam civitatis unius, aut etiam Provinciæ alicujus vel Regni errori, universalis Concilii Decreta præponi* debent. *Et si quando paucorum errantium dissensio contra omnium, vel certe multo plurium Catholicorum consensionem rebellaverit, præferenda est portionis corruptioni, universitatis integritas* (inquit Vincentius Lirinensis, Commonitorii 1. cap. 4.)

Præterea, Romani Pontifices dissensum illum Hispanorum, qui servata Ecclesiæ pace & unitatis vinculo, Synodum Quintam adversus Tria Capitula non recipiebant, non approbarunt, sed œconomia quadam dissimularunt & tolerarunt, donec errorem facti dedocerentur, quo persuasum ipsis erat, Quintam Synodum Chalcedonensi esse contrariam. Quod progressu temporis factum est. Hac autem œconomia tanto lubentius usi sunt Summi Pontifices, quod Hispani Episcopi Synodum Quintam palam & procaciter non impugnarent, sed modesto silentio ipsam prætermitterent dumtaxat, & *Anathema* dicerent illi, *qui Concilia omnia Episcoporum Orthodoxorum consona Conciliis Nicæno, Constantinopolitano, Ephesino Primo, & Chalcedonensi non recipit*, ut constat ex Concilio Toletano III. Ideo autem erga Catholicos &

pacificos Antistites hac dispensatione aliquamdiu otendum existimarunt Pontifices Romani, quia *Non de Fide, sed de personis tantummodo*, in Quinta synodo, quam nondum recipiebant Antistites illi Hispani, actum erat. Et ipsorum in dissentiendo a cæteris Ecclesiis modestia, reverentia erga Sedem Apostolicam, erga cæteros Coepiscopos charitas, & ad pacem comparatus animus, spem faciebant maximam, quod, errore facti brevi deposito, ad sententiam Ecclesiæ accederent universæ. Quamobrem Summi Pontifices in ipsos summo jure agere noluerunt,

SCHOLION I.

In Dissertationis hujus Articulo 1. & 2. pag. 571. & 574. Edit. primæ, Religiosi Censores Propositiones duas notant, in istam complexam ab ipsis redactas: *Synodus ab Imperatore convocatur, cui præsidet Patriarcha Constantinopolitanus*.

R. De Quinta Synodo Œcumenica agitur. Hanc a Justiniano Imperatore convocatam, eique præfuisse Eutychium Constantinopolitanum Patriarcham invictis momentis ibi probo; sed ab Imperatore convocatam assero & ostendo, *Non repugnante Vigilio Romano Pontifice, qui jure suo præesse poterat*. Hæc dissimularunt & suppresserunt Indiculi Censorii Authores.

SCHOLION II.

Articulo 3. Dissertationis ejusdem pag. 579. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc Propositionem notant; *Papa retractat quod antea docuerat*.

R. Vigilium Papam *Constitutum*, & alia quæ pro trium Capitulorum defensione scripserat vel gesserat, rescidisse, ac tandem Quintam Synodum approbasse & confirmavisse, probat ejus *Epistola ad Eutychium Archiepiscopum Constantinopolitanum & ad omnem prajacentem Sanctam Synodum*. Quod & aliis momentis ibi confirmo. Hæc virorum eruditorum Sententia, Petri de Marca Parisiensis Archiepiscopi, in singulari Dissertatione *De Quinta Synodo*, & *Henrici Norisii* S. R. E. Cardinalis in Dissertatione Historica de eadem, cap. 8. Retractandi verbo ipse Vigilius utitur, & S. Augustini scripta sua retractantis, & dicta corrigentis exemplum se sequi profitetur.

Nota.

IN quintæ synodi convocatione vix ullas fuisse Vigilii partes ecclesiæ monumenta demonstrant. Illud tamen perspicuum est huic synodo œcumenicæ authoritatem non adscriptam quoad usque Romani Pontificis consensus non accessit: quapropter sexta Synodus non Justiniano solum, sed & Vigilio tribuit hoc concilium ad optatum exitum perduxisse. Hinc Pelagius II. qui paulo post floruit, quamvis non ignoraret quantum sibi tribuissent Imperatores in secunda, tertia, & quinta synodo congregandis, nihilominus *ep.* 8. ita scripsit: *Cum generalium synodorum convocandi authoritas Apostolicæ Sedi B. Petri singulari privilegio sit tradita, & nulla unquam synodus rata legatur, quæ Apostolica authoritate non fuerit fulta &c. .... Multis denuo apostolicis & canonicis atque ecclesiasticis instruimur regulis, non debere absque sententia Romani Pontificis concilia celebrari*.

DISSERTATIO IV.

De Trium Capitulorum damnatione.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum Quinta Synodus Tria Capitula juste damnaverit?

PROPOSITIO.

Quinta Synodus Theodorum Mopsuestenum & ejus Libros, Theodoreti scripta contra Sanctum Cyrillum, & Epistolam Iba ad Marim Persam merito damnavit.

Theodorus Mopsuestenus, cum suis scriptis, jure damnatus.

PRobatur prima pars. Ille merito damnatus est a Quinta Synodo, ejusque scripta anathemate confixa, qui hæretica dogmata propugnavit, Librisque editis asseruit, & cujus nomen ex Ecclesiæ Diptychis multo ante Synodi Quintæ tempora expunctum propterea fuerat. Atqui Theodorus Mopsuestenus Hæretica dogmata propugnavit, librisque editis asseruit ac propugnavit, & ejus nomen ex ecclesiæ Dyptichis propterea fuerat expunctum longe ante Quintæ synodi tempora. Itaque cum ipse Theodorus, tum ejus scripta, merito a Quinta Synodo damnata sunt.

Probatur prima pars Minoris, ex ipsis Theodori Mopsuesteni scriptis quæ supersunt: Et primo ex ipsius Symbolo, quod Latinitate donatum ad posteros transmisit *Marius Mercator*, illudque confutavit. Eo in Symbolo Christum purum hominem facit eumque Filium Dei esse ait, non natura, sed adoptione & gratia. Duas etiam in Christo personas adstruit: non verbis quidem, sed reipsa. Nam Deum & hominem assumptum unum tantum esse moraliter asserebat, ea scilicet unitate, quæ foret secundum dignitatem & honorem, adeoque secundum relationem, non secundum hypostasim. *Deus Verbum*, inquit, *hominem suscepit natura perfectum, virtute & potentia Spiritus Sancti in Virginis utero figuratum, inenarrabiliter copulavit sibi atque conjunxit .... Propter quod ab omni creatura adorabilis suscepit venerationem, tamquam inseparabilem cum divina natura habens conjunctionem.... Et neque duos dicimus Filios, nec duos Dominos, quoniam unus Filius secundum essentiam Verbum Deus, unigenitus Filius Patris, cui iste conjunctus, particeps deitatis, communem habet Filii nuncupationem & honorem; nihilominus Dominus secundum essentiam Deus Verbum est, cui conjunctus iste & sociatus, communionem habet honoris cum illo, & propterea neque duos dicimus Filios, neque Dominos duos, quoniam in manifesto existente, qui secundum essentiam Dominus & Filius est, inseparabilem habens ad eum conjunctionem & societatem, is qui pro nostra salute assumptus est, confertur, tam nuncupatione, quam honore, & Filii, & Domini: Non sicut unusquisque nostrum ex se existens, appellatur Filius Dei .... Unum igitur Deum dicimus, & Dominum Jesum Christum per quem omnia facta sunt, principaliter quidem Deum Verbum intelligentes, qui secundum essentiam Filius Dei est & Dominus; pariter etiam cogitantes eum, qui susceptus est, Jesum a Nazareth, quem unxit Deus Spiritu Sancto & virtute tamquam ad Deum Verbum habentem conjunctionem, & participantem Filii & Domini dignitati*. Quibus verbis, Jesum alterum esse significat a Deo Verbo, & vocabulo tantum, non natura appellandum esse Filium Dei; & cætera habere privilegia non genuina; sed per gratiam præstita, dissimulans quod scriptum est: *Verbum caro factum est & habitavit in nobis*. Quod cum ipsi objicerent Catholici, calumniabatur quod Deum in carnem versum esse sentirent. Fallebat autem imperitos verborum fuco, negans se duos dicere Filios. Quomodo enim duos dicere & sentire non convincitur, dividens unum ab altero, unum temporalem, alterum vero ab æterno, secundum essentiam & naturam; & illum temporalem participatione & solo vocabulo asserens honorandum, non autem ex natu-

natura esse Filium Dei & Deum? Sic ratiocinatur *Marius Mercator* in confutatione Theodoriani Symboli, & tandem colligit: *Hunc non novella, sed vetera partim Pauli Samosateni, partim Ebionis, partim Marcelli Galatæ, & Photini esse cum impietate locutum*. Et cum *Theodorus* his verbis Symbolum suum absolvisset. *Hæc Ecclesiasticorum Dogmatum doctrina; atque adeo omnis, qui contra hæc sentit, anathema sit*: Marius Mercator ejus Confutationem his verbis exorsus est: *Immo nos tibi Catholici dicimus qui talia ore impurissimo & lingua scelestissima protulisti, incessabiliter, anathema, & omnibus consectaneis tuis.*

Hoc Symbolum a *Charisio* Presbytero oblatum damnavit Ephesina Synodus *Actione VI.* Hoc *S. Cyrillus* in Epistola ad Proclum, *nihil sanum habere* scribit, & *Nestorianæ impietatis quasi scaturiginem* vocat. Id cum in Quinta Synodo perlectum est, exclamarunt Patres: *Hoc Symbolum Satanas composuit, Anathema ei qui hoc Symbolum composuit. Hoc Symbolum Ephesina prima Synodus una cum Authore ejus anathematizavit.*

Easdem blasphemias libris *De Incarnatione Domini* inseruit, quorum fragmenta latine vertit *Marius Mercator*. Ait enim hominem a Verbo assumptum & Verbum assumens unum esse, sicut vir & uxor sunt una caro, esse *Unum conjunctione quia indivisam venerationem, quod susceptum est, cum suscipiente sortitur, velut templum ejus individuam perseverant*. Ibidem ex hoc Dialectices principio, quo statuitur non coalescere in numerum, nisi quæ sunt ejusdem denominationis, nec ejusdem esse denominationis, nisi quæ eodem modo eamdem formam habeant, colligit *Theodorus Mopsuestenus*, quod licet Verbum & homo non uniantur hypostatice, sed habitudine sola & relatione, duo tamen filii, duoque domini dici non possunt; quia etsi filietatis ac dominationis eamdem formam habeant, non tamen eodem modo: Verbum siquidem secundum substantiam filius existit & dominus, homo vero conjunctione. „ Itaque, inquit, sicubi filium hunc qui sumptus est divina Scriptura commemorat, relatione suscipientis, juxta unitatem, dicimus eum filium nuncupari. Cum enim dicit, de filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem; nondum Verbum dicit, sed formam servi susceptam: non enim Deus est secundum carnem, nec Deus ex semine David factus est, quem filium B. Paulus evidenter appellat, intelligimus autem eum filium, non quod per se dicatur filius, sed quod illa conjunctione, quam habet cum eo qui vere est filius, taliter nuncupetur. *Et explicans hæc verba* [*Lucæ* 2.] Jesus proficiebat sapientia, & ætate, *ait*: Non enim ei mox formato vel edito omnem propriam sapientiam Deitas contulit; sed hanc particulatim corpori tribuebat.

Et rursus. „ Homo ungitur Jesus Dominus noster, „ Verbum non ungitur: Verbum namque majus est „ Christo, quia Christus per sapientiam magnus effectus est. Verbum enim desursum est, Jesus autem Christus homo hinc est. Maria non peperit Verbum, nec enim Maria erat Deus; sed hominem nobis similem genuit, meliorem vero per omnia, quia de Spiritu Sancto.

Et in alio loco eorumdem librorum. „ Perfectus ante sæcula Filius perfectum eum qui ex David probatur, assumpsit, Filius Dei, filium David. Dices ergo mihi: Duos filios prædicas. Non dico duos filios David; Numquid Deum Verbum filium David asserui? Sed nec duos filios Dei secundum substantiam dico: numquid enim duos filios assero de Dei substantia genitos ante sæcula? Dico autem Dei Verbum habitasse in eo quod ex David semine comprobatur.

Et alibi. „ Non sic, *inquit*, in eo quod est ex semine David, sicut in Prophetis habitavit Deus Verbum. Illi enim particulari quadam & modica quantitate Sancti Spiritus gratia fruebantur; Hic autem in his, in quibus interdum erant illi, jugiter permanebat, & gloria Verbi ac sapientia replebatur. Alter intelligendus proculdubio præter eum, & subsistens proprie Filius ac seorsum: Non enim Verbum semetipsum sapientia replebat & gloria, sed alteri potius hæc, quæ sunt insignia, conferebat.

Et alibi. Adoramus purpuram propter indutum, „ & templum propter habitatorem; formam servi propter formam Dei, Agnum propter Pontificem; assumptum propter assumentem; formatum in Utero Virginali, propter omnium conditorem. His confessis rebus, unam offer venerationem; non nocebit adoratio una, si res fuerit ante confessus.

Et alibi. *Non invideo*, inquit, *Christo, cum factus est Deus: quod enim ipse factus est, ego factus sum, quia meæ naturæ est.*

Hæc *Theodori Mopsuesteni* Fragmenta leguntur apud *Marium Mercatorem*. Apud eumdem Authorem legere est *Excerpta* ex ejusdem *Theodori* libris *adversus S. Augustinum*, quibus, & peccati originalis extantiam & traductionem impugnat, & Adam peccando mortalem negat factum esse. *Theodorus* igitur & Nestorianam præformavit hæresim, & Pelagianam sectatus est ac propugnavit. Quamobrem & ipse & Scripta ejus a quinta Synodo juste damnata sunt.

Theodori Mopsuesteni blasphemias & hæreses ex multis librorum ipsius Excerptis quinta Synodus recitari jussit *Actione IV.* Lectum est Fragmentum ex lib. 3. „ contra Apollinarium, *ubi ait*: Non existimandum nobis est Deum de Virgine natum esse, nisi forte idem existimandum nobis est, & quod natum est, & quod est in nato templo & qui in templo est Deus Verbum ... Natus est ex Virgine qui ex substantia Virginis constat. Non Deus Verbum ex Maria natum est. Natus autem est ex Maria, qui ex semine est David ... Mox autem in ipso plasmato Deus Verbum factus est ... Erat forte in ipso & nascente, & cum in materno utero esset a prima statim plasmatione; dispensationi enim quæ circa eum erat, ordinem imponebat, utpote & particulatim ipsum ad perfectionem perducens.

Lectum est Fragmentum ex libro sexto Commentariorum ejusdem *in Joannem*, ubi explicans illa Christi verba: *Ascendo ad Patrem meum, & Patrem Vestrum, &c.* ait: *Nemo sic demens est ut alii cuidam convenire diceret nisi templo Dei Verbi, assumpto pro nostra salute homini; qui & mortuus est, & resurrexit, & ascendens in cælos, Patrem sibi adscripsit cum Discipulis suis Deum, & ipse gratia adoptionem meritus & Deum suum appellat, quia cum cæteris hominibus similiter ut esset, accepit. Unde propter communitatem quidem naturæ*, Patrem meum & Patrem vestrum, *dicit*, & Deum meum & Deum vestrum. *Divisit autem iterum suam personam ab ipsis; præcipuum gratiæ significans, propter quam ad Deum Verbum conjunctionem in loco veri filii ab omnibus honoratur hominibus.*

Lectum est & Fragmentum ex ejusdem Theodori Commentariis in Actus Apostolorum, in quo, *Baptizari in nomine Jesu Christi*, simile esse dicebat illi quod de veteribus Judæis scriptum est, *Baptizati sunt in Moyse*: & vocari Christianos, sicut vocantur *Platonici*, & *Epicurei*, & *Manichæi*, & *Marcionitæ*, ab Inventoribus dogmatum.

Lectum est & Fragmentum ex *Theodori* Commentariis *in Evangelium S. Lucæ*, ubi ait hæc verba Patris æterni: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, in baptismate adoptionem demonstrare, secundum comparationem Judaicæ adoptionis; quia & ad illos dictum erat; Ego dixi Dii estis, & Filii Excelsi omnes: Ejus adoptionis præcipuum, eo quod dixit, Dilectus, & In quo mihi complacuit, ostendens; propter hoc & vox Patris fiebat adoptionem confirmans, & Filii nominatione, per adoptionem secundum gratiam, eum qui vere Filius est, demonstrabat.*

Lecta sunt & Fragmenta plurima ex libris Theodori *de Incarnatione*, in quibus unitatem Dei Verbi & inhabitationem, nec secundum substantiam, nec secundum operationem, factam esse ait, sed secundum bonam voluntatem. Et, honorem omnem attribui Christo tamquam Imagini Imperiali, cum quasi in ipso sit divina natura, & in ipso spectetur, & in eo non solus Filius, sed etiam Pater & Spiritus Sanctus inhabitent. Non sequi Jesum esse Deum, ex eo quod nomen Jesu Salvatorem significet; quia & Filius Nave Jesus appellatus est, & quidem fortuito. Christum animi passionibus magis obnoxium fuisse, &

gravius ab illis certamen subiisse, quam a cupiditatibus corporis, & meliore animo libidines vicisse, mediante deitate ad perfectionem.

Lecta sunt & alia ea aliis *Theodori Mopsuesteni* Operibus Fragmenta, ex quibus probatum est ipsum negasse Prophetias, & Psalmos ad Christum referri, & librum Job velut Ethnicam fabulam ex Canone rejecisse, & *Canticum Canticorum*, ut carmen amatorium.

Præterea, Patres *Theodorum Mopsuestenum*, ut hæreticum insectati sunt, quod ex libris *S. Cyrilli* adversus prava ipsius *de Incarnatione Domini* dogmata scriptis, in Quinta Synodo probatum est, *Collatione V.* ubi multa ex ipsis Excerpta recitata sunt.

II. Ea Libellis ab Episcopis, Clericis, & Monachis Armeniæ & Persidis ad *Proclum* Constantinopolitanum Patriarcham contra *Theodorum Mopsuestenum* transmissis, in quibus dicitur. *Vere quidem & principaliter a Paulo Samosateno descendens, licet Photino & cæteris Hæresiarchis in libro de Incarnatione Domini nostri Jesu Christi, in tota sua proposito, ipsis verbis invenitur usus, & si quid pejus.* Ibidem recensentur nonnullæ *Theodori Mopsuesteni* blasphemiæ, ea ipsius libris excerptæ; & quomodo *Persuasit multis, & Nestorio, quod Christus Filius Dei vivi, qui de Sancta Virgine Maria natus est, non est. qui ex Patre natus Deus Verbum, consubstantialis Genitori, sed homo pro quantitate sua voluntatis, ex Deo Verbo cooperationem suscipiens.* Et ne *Theodoro* affingere videantur: hoc blasphemiarum ipsius dant specimen: *Quomodo*, inquit, *homo & Deus unum per unitatem esse potest? Qui salvat, & qui salvatur? Qui ante sæcula, & qui ex Maria apparuit? Dominus & servus, Factor & factura?* Denique postulant, ut sicut nominatim ab universali Synodo Ephesina sacrilegus *Nestorius* damnatus est, *sic antea condemnatus sine nomine, sacrilegior in varia impietate Theodorus, nominatim condemnetur.* Prolati sunt hi Libelli in V. Synodo, *Collatione V.*

III. Idem probatum est ex Tomo *S. Procli* ad Armenos, quo Excerpta ex libris *Theodori Mopsuesteni*, velut hæretica dogmata confutavit, & *Judæorum blasphemiam superare scripsit.*

IV. Ex Epistola *S. Cyrilli* ad Clericos, & *Lamponem* Presbyterum, scribentis: *In Codicibus Theodori de Incarnatione multo pejores Nestorii blasphemiis positas esse. Pater enim fuit Nestorii perfidiæ, & illius mala locutus.* Quibus gemina sunt quæ de eodem *Theodoro* scripsit S. Cyrillus in Epistolis ad *Acacium Melitinensem*, ad *Rabbulam Edessenum*, & *ad Monachos.*

V. Ea Epistola Rabulæ Edesseni Episcopi ad S. Cyrillum, in qua de *Theodoro Mopsuesteno* scripsit: *Primum extolsit, non esse vere Dei Genitricem Sanctam Virginem, tamquam Deo Verbo non suscipiente secundum nos nativitatem.* Et infra: *Nec enim dicunt, secundum substantiam, vel secundum subsistentiam, unitum esse Deo Verbo hominem; sed bona voluntate quadam .... Iste & Dominum nostrum Jesum Christum dixit non oportere adorare, sicut Dominum, sed relatione Dei honorari, sicut imaginem quamdam .... Iste & carnem Domini pronuntiavit nihil omnino prodesse, dissipans Domini vocem, quæ est: Caro nihil prodest. Iste & Apostolum dicit non cognovisse Christum quod Deus erat, sed supra fidem quæ est in homine, ædificatam esse Ecclesiam.*

In V. Synodo Collat. V.

VI. Ex *Esychio*, Hierosolymorum Presbytero, in *Historia Ecclesiastica* scribente, *Theodorum* a prima ætate Clero adscriptum, ad libidines sæculi deinde reversum, a *S. Chrysostomo* revocatum ad poenitentiam; post hæc, ordinatum Episcopum Mopsuestiæ, prima elementa doctrinæ suæ ex Judaico vaniloquio incipientem, Commentarium in Psalmos conscripsisse, in quo negavit ullas in Psalmis extare de Christo Prophetias. Hinc cum omnium querimonias adversus se concitasset, simulasse Commentarios igni se tradere, sed latenter conservasse Judaicæ impietatis viaticum. Senem edidisse libros adversus Incarnationem Domini, in quibus asserit, *Christum Jesum, non incarnatum Verbum sicut Evangelicis vocibus edocti sumus, sed hominem per vitæ provectionem & passionum perfectionem conjunctum Deo Verbo.*

In V. Synodo Collat. V.

VII. *Theodorum Mopsuestenum* pro hæretico habitum, probatum est in V. Synodo, *Collatione V.* ex Legibus Imperatorum *Theodosii, & Valentiniani*, quæ in *Theodorum* pariter & *Nestorium* latæ sunt: quibus, *Impiissimo & instabili Nestorii & Theodori proposito consentientes, Simonianos vocari; & Sacrilegos Codices Theodori & Nestorii comburi;* &, *Si quis Theodoro & Nestorio assenserit*, in ipsum *gladii ultione* animadverti, & *omnem ejus substantiam fisco addici*, Religiosissimi Principes decrevere.

VIII. Recensitas superius blasphemias *Theodori Mopsuesteni*, quas *S. Cyrillus* confutavit, vere ipsius esse probatum est ex his quæ *Theodoretus*, illius defensionem suscipiens, contra *S. Cyrillum* scripsit.

Hæc omnia momenta quibus Theodori damnatio fulta erat, cum *Pelagius II.* in Epistola ad *Eliam Aquilejensem & Episcopos Istriæ*, recensuisset, ita concludebat: *Deductas itaque tot testibus blasphemias has ejus esse quis dubitat? Et tantis blasphemiis illius cognitis, eum damnatum jure quis urget?*

IX. Quod autem *Theodori Mopsuesteni*, velut hæretici, nomen ex sacris Diptychis, jam olim ante Quintæ Synodi tempora, expunctum fuerit, quæ secunda pars erat prioris argumentationis, probatur ex Actis Mopsuestenæ Synodi, jussu *Justiniani Imperatoris* congregatæ, ut hoc in factum inquireret. In ea vero seniorum Clericorum, & Civium testimoniis probatum est, *Theodori Mopsuesteni* nomen in sacris Diptychis non fuisse recitatum, ex quo vivebant; nescitur vero tempus, quo ea iis expunctum erat. Id unum certum esse, *S. Cyrilli Alexandrini* nomen ipsi substitutum fuisse, quod se a Majoribus accepisse juraverunt: & quod ea Diptychorum inspectione ita se habere compertum fuit. Qua de re Synodicæ Relationes cum ad *Vigilium* Papam, tum ad *Justinianum* Imperatorem missæ sunt. Ex quibus colligere est, *Theodorum Mopsuestenum*, post mortem, habitum fuisse ut hæreticum longe ante Synodi V. tempora. Enimvero si *S. Athanasius*, in Apologia quam pro S. Dionysio Alexandrino scripsit, ipsum rectæ fidei fuisse probat, neque ab aliis Episcopis de impietate convictum, nec hæresim propugnando ab ea secessisse; quia *Ejus memoria hactenus cum Patribus celebrata est, & in Cathalogum relata:* recte probatur a contrario, *Theodorum Mopsuestenum* pro Hæretico habitum fuisse longe ante V. Synodi tempora; quia ejus nomen ex Ecclesiæ Tabulis, in quibus nomina Episcoporum Orthodoxorum conscripta erant, & ex quibus in sacris Missarum Solemniis, post lectionem Evangelii, recitabantur, expunctum erat, ipsique *S. Cyrilli*, a quo fuerat reprehensa & confutata ejus impietas, nomen substitutum.

X. *Vigilius* etiam Papa, 60. *Theodori Mopsuesteni* Capitula, in Constituto, damnavit anathemate, cen *plena exerabilibus blasphemiis, & Orthodoxæ Fidei valde inimica, & procul a Christianis sensibus repellenda, atque a Sanctis Patribus olim sine dubitatione damnata*, Quamvis ipsum *Theodorum* anathemate damnare noluerit.

Ex his omnibus compertum est I. *Theodori Mopsuesteni* libros blasphemiis & hæresibus scatere. II. *Theodorum* prava illa dogmata, non ex incogitantia, sed meditatum protulisse, docuisse, scripsisse, atque in iis docendis fuisse pertinacissimum; siquidem non uno in loco, aut uno in libro, sed passim in omnibus pene libris, illa tradidit & propugnavit. Quin etiam libros *de incarnatione Domini*, non alio edidit consilio, quam ut monstra illa blasphemiarum in lucem emitteret, & hæresim informaret ipse, specie contra Hæreticos pugnandi. Unde *Leontius*, lib. *De Nestorianorum impietate secreto tradita principio, &c.* hos *Theodori Mopsuesteni* libros vocat *Bella ficta & simulata contra Hæreticos adversarios, vere autem contra veritatem suscepta; quam cum oppugnare propositum illi esset, & susceptum perfici non posse cognosceret, inscriptionem belli contra veritatem, inscriptione belli contra Hæreticos commutavit.* III. Compertum est, *Theodorum* a Patribus impugnatum fuisse velut Hæreticum. IV. Nomen ejus post mortem damnatum in ipsa Ecclesia *Mopsuestena*. Quæ cum ita sint, æquissima fuit *Theodori Mopsuesteni*, & Scriptorum ejus a Synodo V. damnatio. Merito exclamavit Synodus

nodus (Collatione IV.) *Anathema Theodoro Mopsuesteno : Anathema Theodoro & conscriptis ejus. Hæc aliena Ecclesiæ sunt : Hæc aliena Orthodoxis sunt : Hæc aliena Patribus sunt : Hæc impietate plena sunt : Hæc aliena Synodis sunt : Hæc divinas Scripturas impugnant. Unus Theodorus, Unus Judas.* Et rursus : *Anathema Theodoro Mopsuesteno. Iste Evangelia reprobavit ; iste Dispensationem injuravit. Anathema illis qui non anathematizant eum. Defensores ejus Judæi sunt, sequaces ejus Pagani sunt.* Merito denique, *Canone XII.* contractis in epitomen *Theodori Mopsuesteni* blasphemiis, hoc intorquet Anathema : *Si quis igitur defendit prædictum impium Theodorum, & impia ejus conscripta, in quibus tam prædictas, quam innumerabiles alias blasphemias effudit contra magnum Deum & Salvatorem Jesum Christum, & non anathematizat eum, & impia ejus conscripta ; & omnes qui suscipiunt, vel defendunt eum, & dicunt orthodoxe eum exposuisse, & qui scripserunt pro eo, & eadem illi sapuerunt, vel scribunt pro eo, vel impiis ejus conscriptis, &c. talis Anathema sit.*

XI. *Theodorum Mopsuestenum* juste a Synodo V. damnatum fuisse confirmant, quæ de ipsius erroribus scripsit *Leontius* Author accuratissimus in libro *De Nestorianorum impietate secreto tradita principio, &c.* quo ipsius errores recenset ac refellit. Refert ipsum Nicæno Symbolo sublato, alterum tradidisse ; necnon aliam Missam, præter illam quæ a Patribus tradita est, in qua blasphemiis, non precationibus, Mysterium Eucharistiæ conficere docuit. Hunc metum judicii inferorumque sustulisse ; male sensisse de gratia & libero arbitrio, de peccati origine, de Angelorum conditione, & maxime de Christo, quem non Deum hominem factum, sed hominem Dei appellatione honoratum, & paulo excellentiorem Prophetis asseruit, ignorantem, nec purum peccatorum cogitationis, paulatim purgatum & perfectum factum, & invitum in Crucem actum. *Theodorum* præterea Sanctorum Doctorum in interpretanda Scriptura Sacra labores irrisisse *Leontius* refert, & plures in sacram utriusque Testamenti Scripturam perversas expositiones composuisse, sed magis virulentas in Epistolas Sancti Pauli, & Evangelia tria Sanctorum Matthæi, Joannis, & Lucæ ; Apologiam insuper pro *Sancto Basilio* contra *Eunomium*, seu quæ *Sancti Basilii* accusatio videri possit, *Eunomii* defensio. Subjungit tandem *Excerpta ex libris Theodori de Incarnatione*, quæ ipsum in 5. Propositionibus erroris convincunt. I. Quod Verbum non sit reipsa factum homo, sed visum dumtaxat fieri. II. Quod Christus sit solus homo, in quo Verbum inhabitaverit, jam inde a prima formatione. III. Quod homo iste sit adoptione tantum Dei Filius. IV. Quod Mater Christi non sit Deipara. V. Quod duæ in ipso personæ existant : quamvis personæ unitatem verbis tenus asserat, sed qualia virum inter & uxorem reperitur, de quibus scriptum est : *Erunt duo in carne una.*

Scripta Theodoreti jure damnata.

XII. Probatur Propositio de *Theodoreti* Scriptis contra S. Synodum Ephesinam, & *S. Cyrillum*. Quæ enim scripta doctrinam a Synodo Œcumenica approbatam impugnant, & Hæreticis ab ea damnatis patrocinantur, propositionesque per se hæreticas continent, juste meritoque damnantur ab Ecclesia. *Theodoreti* autem scripta contra Synodum Ephesinam, & *Sanctum Cyrillum*, Doctrinam impugnant a synodo Œcumenica approbatam & Hæretico ab ea damnato, scilicet Nestorio patrocinantur, & propositiones per se hæreticas & Nestorianas continet. Juste igitur *Theodoreti* Scripta adversus Ephesinam Synodum & Sanctum Cyrillum damnata sunt a V. Synodo.

Quod *S. Cyrilli* doctrina de Incarnatione, illius præsertim Epistolis ad *Nestorium* duabus, & XII. Anathematismis comprehensa, fuerit approbata ab Ephesina Synodo, probavimus Dissertatione VIII. in Historiam Ecclesiasticam Sæculi V. *Theodoretum* vero illam impugnasse, compertum est ex Reprehensione XII. Anathematismorum S. Cyrilli, quam edidit, & ex *Pentalogio*, cujus vel sola Præfatio ejus odium in *S. Cyrilli* doctrinam & Ephesinam Synodum cum hæc scriberet, prodit. „ Priusquam, *inquit*, conventus apud Ephesum celebraretur, duodecim capitolis strictim aperteque restitimus. . . . Quia vero se manifestum qui ista protulit, in Concilio declaravit, & plures ex his qui convenerant, imperiti potius, nec ulla dogmatis imbuti notitia, pia hæc arbitrati sunt ; operæ pretium visum est, iterum contra niti, sermonemque distendere, & succisam blasphemiam multipliciter confutare, ut ignorantibus evidentius approbemus, quemadmodum Evangeliis declarentur adversa, quæ nunc ab istis maxime proferuntur.

XIII. Idem probat Epistola *Theodoreti* ad *Andream Samosatenum* Episcopum Epheso scripta, in qua *S. Cyrillum*, & Ephesinæ Synodi Patres his verbis perstringit : „ Insanit iterum Ægyptus adversus Deum, & bellat cum Mose, & Aaron, & famulis ejus, & plurima pars Israel adversariis consensit ; nimis vero pauci sunt sani, qui & pro pietate labores sponte sustinent. Deculcata sunt pietatis venerabilia. Illi qui depositi sunt, Sacerdotalia Ministeria peragunt, & qui deposuerunt, * domi sedent gementes. Talem ludunt Synodum Ægyptii, & Palæstini, & Pontici, & Asiani, & cum his Occasus. Plurima enim pars orbis terrarum morbum suscepit. Quales mimi ridiculorum in tempore impietatis, sic pietatem in comœdia deluserunt ?

** Joannes scilicet Antiochenus, & Orientales Episcopi quorum unus ipse erat, qui S. Cyrillum Alexandrinum, & Memnonem Ephesinum in Schismatica Synodo deposuerant.*

Idem probat Epistola Theodoreti ad *Domnum* Antiochenum Patriarcham, in qua licet paci inter Orientales & *S. Cyrillum* initæ consensisset, XII. ejus capitula ceu *temere sancita* perstringit, hortaturque, ne in Synodo Ephesina II. sub *Dioscoro* mox cogenda illa approbet. „ Infelix anima mea suspirat, *inquit*, lugetque, nihil expectans boni. Neque enim insitum in XII. Capitibus venenum norunt, qui aliarum sunt Diœcesum ; sed ejus qui illa scripsit claritatem attendentes, nihil sinistrum suspicantur : & qui ejus Sedi successit, omnia opinor movet, ut altera Synodo illa confirmet . . . At scito, Domine, neminem eorum, qui insitam in his hæresim norunt, adductum iri ut ea recipiat, quamvis duplo plures decernant ; jam siquidem, etiamsi plures temere ista sanxissent, restitimus apud Ephesum : nec prius illi, qui hæc scripserat, communicavimus, quam iis, quæ exposueramus, assentiens, consonam his doctrinam accommodavit, nullam capitum illorum faciens mentionem.

Theodoretus post S. Cyrilli Alexandrini Manibus insultavit.

XIV. Idem probatur ex Epistola *Theodoreti*, post *S. Cyrilli* mortem scripta, non quidem ad *Joannem Antiochenum* jam vita functum, sed ad *Domnum*, *Joannis* successorem, ut emendandum monent Viri eruditi : qua in Epistola sanctissimi Patriarchæ Alexandrini Manibus insultabat his verbis : „ Sero tandem & vix malus homo defunctus est. Boni enim & benigni ante tempus inde demigrant ; mali vero in multo tempore vitam producunt . . . . Illum vero miserum, nec ad similitudinem aliorum dimisit nostrarum animarum Gubernator diutius eorum potiri quæ videntur esse delectabilia : sed crescentem quotidie Viri malignitatem sciens, & corpori Ecclesiæ nocentem, quasi quamdam pestem amputavit, & abstulit opprobrium a filiis Israel. Lætificavit quidem superstites illius discessio : contristavit vero forsitan mortuos, & timor est ne prægravati ejus conversatione, iterum ad nos remittant . . . . Oportet tuam Sanctitatem jubere collegio mortuos asportantium, lapidem aliquem maximum & gravissimum sepulchro imponere, ne iterum huc perveniret, & instabilem voluntatem iterum demonstraret. Inferis nova dogmata afferat ; ibi diu noctuque, sicut vult, sermocinetur, &c. Existimavi diu Epistolam illam Theodoreti non esse, mihi enim persuadere non poteram ipsum post initam pacem Orientales inter & Sanctum Cyrillum, tam diuturnas tamque obstinatas in ipsum gessisse inimicitias, maxime cum ab eo frequentes Epistolas accepisset, ac mutuas dedisset, ut testatur ipse *in Epistola ad Dioscorum*. Existimabam pariter Fragmentum sermonis Antiochiæ habiti a *Theodoreto*, post obitum S. Cyrilli, quod legitur in V. Synodo, *Collatione V.* supposititium esse. Sed *Marii Mercatoris* coævi scriptoris testimonium, illud inter Excerpta ex *Theodoreto*, Latine a

se

se reddita, describentis, fecit ut sermonem illum *Theodoreti* esse sentiam, ejusdemque esse putem Epistolam illam, siquidem æque insensum S. Cyrillo animum, æque sanctis ejus Manibus insultantem, Sermo & Epistola demonstrant. En verba sermonis: „ Nemo jam neminem blasphemare compellit. Ubi sunt qui dicunt, quia Deus est qui crucifixus est? Non est crucifixus Deus, sed homo crucifixus est Jesus Christus. Deus autem templum suum ex David suscitavit, sicut idem David ante prædixit: Homo generat hominem. Natura autem Dei Filius est Deus Verbum; Christus autem filius est David: sed Dei Filius templum non est. Contentio ultra jam non est, sub uno jugo Ægyptus & Oriens convenerunt, mortua est invidia, & consepulta illi est hæresis. Jam quiescunt qui passum prædicant Deum.

XV. Idem probatur ex lib. 5. *Pentalogii*, in quo *Theodoretus* Sanctam Synodum Ephesinam, velut hæreseos *Apollinaris* instauratricem insectatur. Excerptum ex hoc libro apud *Marium Mercatorem* cum aliis legimus, cui hæc præmittit Mercator. „ Idem hanc calumniam Sanctæ Synodo, quæ Nestorium jure percuslit, execrandus iste [*Theodoretus*] struere ostitur, ut audeat dicere, Beatos Patres qui apud Ephesum convenerunt, non recti dogmatis intentione, sed timore potius illam protulisse sententiam: quatenus Apollinaris olim sepulta perfidia, per eos renovata esse videatur. Hanc autem contumeliam in Sanctos Dei Pontifices his perfidus verbis exaggerat, &c.

** Verba Theodoreti.*

„ Tantum valuit invidia, cui vos mancipastis, ut quæ olim per unum aut duos, & hos latentes, Apollinaris loquebatur: hæc nunc per multos Ecclesiæ Præsules congregationibus Ecclesiarum sacris exhibeat, & tales herbæ per Pastores gregibus offerantur, luporumque morsus, Rectorum ministerio, rationalibus ovibus instigantur; & qui in duabus, aut tribus civitatibus, extra murorum septa, paucos alloquebatur, quos etiam variis canticis seducebat, nunc iste per vos in mediis tripudiat urbibus: ejus enim prædicatis errores, & vocum novitatibus decoramini, reparantes ejus blasphemiam, quæ jam fuerat consumpta temporibus.

XVI. Quod vero Nestorio a sancta synodo Ephesina damnato patrocinatus fuerit *Theodoretus*, probatur s. ex illius Epistola ad *Nestorium* ipsum data, post initam pacem inter Orientales & *S. Cyrillum* quam in Latinum sermonem vertit *Marius Mercator*, & quæ refertur in V. synodo, collatione VI. „ Nullus, *inquit*, tuæ persuadeat Sanctitati, quod ego Præsul esse desiderans, clausis oculis, velut recta dogmata Ægyptia scripta * susceperim: nam per ipsam fateor veritatem, sæpius ea revolvens, & diligenter examinans, ab hæretica pravitate libera deprehendi, & aliquam illis imponere maculam formidavi, non tamen velut is approbetur, * qui toti mundo causa perturbationis extiterit.... His autem quæ contra tuam venerationem injuste atque inique patrata sunt, nec si mihi utramque manum quis abscinderet, potero præbere consensum.

** Literas S. Cyrilli Alexandrini sic vocat.*

** Cyrillum lacerat.*

Idem probatur ex Epistola *Theodoreti ad Andream monachum* Constantinopolitanum, cujus Fragmentum refert *Marius Mercator*, in qua de *S. Cyrillo*, & Episcopis Ægypti, sic loquitur: „ Ecce enim qui Salvatoris Christi naturas impia ratiocinatione confuderant, & unam naturam ausi fuerant prædicare, ac deitati passiones adjungere: propterea etiam Sanctissimo & venerando summi Dei Pontifici Nestorio insultarant, velut quodam chamo & fræno, secundum prophetam, maxillis omnino confractis, & a pravis ad recta perductis, veritatem iterum addidicerunt, utentes ejus assertione, qui pro veritate bella sustinuit. Pro una namque natura duas impræsentiarum confitentur, & deitatem Christi impassibilem venerantur, &c. Talia namque nunc ab Ægypto scripta delata sunt.

Idem probatur ex Epistola *Theodoreti ad Andream Samosatenum* Episcopum, cujus hæc sunt sunt verba: Magnificus vir Aristolaus ab Ægypto Magistrianum cum literis Cyrilli destinavit, quibus anathematizat Arium, Eunomium, Apollinarem, eosque qui deitatem Christi passibilem dicunt; & qui confusionem atque permixtionem duarum asserunt naturarum; & super hoc quidem gavisi sumus, quamvis propositionem nostram ille diffugeret. Exigit autem subscriptionem factæ dudum damnationis, & ut anathematizetur Sancti Episcopi dogma Nestorii. Scit autem vestra sanctitas, quod si quis indiscrete * doctrinam anathematizet ejusdem sanctissimi & venerabilis Episcopi, idem est ac si pietatem anathematizare videatur. Oportet ergo, si omnino compellimur, eos anathematizare, qui purum dicunt hominem Christum, aut qui in duos filios unum Dominum nostrum Jesum Christum dividunt.... Existimo præ omnibus maxime satisfactum esse domino meo sanctissimo & venerando Joanni Episcopo, quod nullatenus acquiescam in damnationem domini mei sanctissimi & venerandi Nestorii Episcopi præbere consensum, nec violare communem promissionem, quæ in Tarso, & Chalcedone, & Epheso facta est.

** Indiscrete, id est, nulla restrictione facta, & sine ulla dogmatis & personæ discretione.*

Idem probatur ex Epistola *Theodoreti* ad *Himerium* Episcopum Nicomediensem. *Si domini mei, inquit*, venerabilis & sanctissimi Episcopi Nestorii fuerit dogma damnatum, nec ego his, qui hoc faciunt, communicabo.

Et in alia ad eumdem Antistitem Epistola, postquam rescivit *Joannem Antiochenum* anathematizasse dogma Nestorii. „ Non [*inquit*] tuam lateat Sanctitatem, quod postquam legi Epistolam, quæ Imperatori directa est, nimis animo dolui; quia manifeste cognosco, quod is, qui hanc scripsit idipsum sentiens, indiscrete atque inique damnavit eum, qui nihil præter doctrinam sanam, novit aliquid & docuit. Sed anathematismus insertus, licet idoneus sit amplius, quam consensus damnationis ejus turbare lectorem; tamen quia non indiscrete, sed subquadam consideratione positus est, solatium præstitit. Nec enim dixit: Anathematizamus doctrinam ejus; sed Quæcumque aliter dixit, aut sensit, quam doctrina Apostolica continet.

** Nestorium intelligit.*

XVII. Denique quod Propositiones per se Nestorianas & hæreticas *Theodoreti* Scripta contineant probatur primo ex *Reprehensione XII. Capitulorum S. Cyrilli*, in qua istæ Propositiones leguntur: „ Deum Verbum, cum sibi templum in Virginali utero complasmavit, cum illo erat qui consplamatus & conceptus, & formatus, & natus est. Quapropter & Sanctam illam Virginem Dei Genitricem appellamus, non quod Deum natura genuit, sed quod hominem Deo unitum, qui eum complasmavit. [*In Anathem.* 1.]

„ Unum quidem Christum confitemur, divinis doctrinis Apostolorum obedientes, & eumdem per unitatem Deum & hominem nominamus: unitatem vero quæ est secundum subsistentiam, nimnino ignoramus tamquam novam & alienigenam divinarum Scripturarum, & Patrum, qui eas interpretati sunt. [*In Anathem.* 11.]

„ Quis est qui laboribus virtutis perfectus est, & non natura perfectus existens? Quis est qui experimento cognovit obedientiam, & istam ignorans ante experimentum? &c. Non Deus Verbum. [*In Anathem.* 10.]

Probatur secundo ex *Pentalogio*, in quo similes Propositiones, & loquendi formulas Nestorianas legere est. *Emmanuel, & ejus qui sumpsit, & ejus, qui assumptus est, naturas insinuat: Nobiscum enim Deus interpretatur, Deus in templo humano, Deus propter unitatem ejus quem ex nobis accepit*, (lib. 1.)

Angeli ad Beatissimam Virginem voces sic interpretatur: *Considerate, quod hic etiam cuncta dicantur humanitus.* Erit [*inquit*] magnus, *non dixit*; est: Et Filius Altissimi vocabitur; *non dixit*, vocatur, *aut* est: *Non dixit*, Habet Sedem David patris sui, *sed* Dabit ei: & regnabit: *non* dixit, Regnat. *Super quos?* Super domum Jacob; *non dixit*, Super Angelos & Archangelos. *Et iterum:* Sanctum vocabitur Filius Dei, *non dixit*, vocatur. (lib. 2.) Quod Fragmentum & *Pelagius II.* exscribit, *in Epistola ad Episcopos Istriæ*.

„ Cum inveneris: * Dominus autem plenus Spiritu Sancto regressus a Jordane; & iterum: Egressus

* Lucæ 4.

„ sus est Jesus in virtute Spiritus in Galilæam. Non „ Dei Verbum cooperatione vel auxilio eguisse Spiritus arbitreris; sed visibile templum, quod variis „ Spiritus Sancti donationibus fruebatur. [*Lib.* 2.] *Quem pariter locum exscribit* Pelagius II.

„ Jesus Christus heri & hodie, ipse & in sæcula. „ Quomodo ipse idem heri, & hodie, & in sæcula, & temporalis, & æternus, & in tempore, & super tempora? Nam si æternus est, temporalis non est: & si in tempore est, super tempus non est. [*Lib.* 2.] *quem locum etiam exscribit* Pelagius II.

„ Quod Dominus de viro & uxore ait, Ut jam non sint duo, sed una caro, naturis proculdubio constantibus, sed discretionem habentibus: & sicut ibi nihil obest duorum numerus quominus una caro dicatur; certum est enim qualiter una dicatur: ita & hic personæ unitas nihil obest differentiæ naturarum. Denique cum naturas discernimus, Dei Verbi naturam integram dicimus, & personam sine dubitatione perfectam: nec enim sine persona fas est asseverare substantiam; perfectam quoque naturam humanam cum sua persona similiter confitemur. Cum vero ad conjunctionem respicimus, „ tunc demum unam personam merito nuncupamus. (Lib. 5.) Quibus verbis unam in Christo personam agnoscere videtur, qualis viri est ac uxoris post conjugium; unam, inquam, moraliter & jure tenus, non physice & substantialiter, (ut Theologi de Schola loquuntur.) Quem locum & *Pelagius II.* exscripsit, *in Epistola ad Episcopos Istriæ*. Hæc ex *Theodoreti* Pentalogio Excerpta, Latino sermone a se donata, *Marius Mercator* ad posteros transmisit. Ex quibus compertum est, Scripta *Theodoreti* propositiones per se hæreticas & Nestorianas continere.

Quamobrem a Quinta Synodo jure damnata sunt his verbis, Canone XIII. „ *Si quis* defendit impia „ Theodoreti Conscripta quæ contra rectam fidem, „ & contra Primam Ephesinam Sanctam Synodum, „ & Sanctum Cyrillum, & XII. ejus Capitula exposuit, & omnia quæ conscripsit pro Theodoro & Nestorio impiis, & pro aliis qui eadem prædictis Theodoro & Nestorio sapuerunt, defendes eos & eorum impietatem, & propter hoc impios vocans Doctores Ecclesiæ, qui unitatem secundum subsistentiam Dei Verbi ad carnem confitentur; & non anathematizat ea, & eos qui similia eis sapuerunt, vel sapiunt, insuper autem & omnes qui scripserunt contra rectam fidem, & Sanctum Cyrillum, XII. ejus Capitula, & usque ad mortem in tali impietate permanserunt; talis anathema sit.

Epistola Ibæ ad Marim Persam jure damnata.

XVIII. Probatur tertia pars Propositionis, quæ spectat Epistolam *Ibæ* Edesseni Episcopi ad *Marim Persam*. Epistola quæ Synodum Ephesinam, & S. Cyrillum calumniator, illam præcipitis judicii in *Nestorii* causa, istum hæreseos Apollinaristarum in XII. Capitulis assertæ, quam & Synodi Ephesinæ Patres approbaverint: Quæ insuper *Theodorum Mopsuestenum* laudat ut Prædicatorem veritatis, & Ecclesiæ Doctorem: Quæ tandem propositionem per se Nestorianam continet, jure a Quinta Synodo damnata est. Atqui *Ibæ* Epistola ad *Marim Persam*, Synodum Ephesinam accusat præcipitis judicii in causa *Nestorii*, *Cyrillum* æque ac *Nestorium* vituperat, & doctrinam XII. Capitulorum ipsius ab Ephesina Synodo approbatam, ut hæreticam explodit; laudat etiam *Theodorum Mopsuestenum* ut Prædicatorem veritatis & Doctorem Ecclesiæ, propositionem denique continet per se Nestorianam. Itaque *Ibæ* Epistola ad *Marim Persam* juste a V. Synodus damnata est.

Probatur minor quoad singulas partes. Primo quod Epistola illa Synodum Ephesinam accuset præcipitis judicii in *Nestorii* causa, constat ex his verbis: *De Episcopatu Nestorium dejecerunt, judicio & quæstione non facta.*

Quod Sanctum Cyrillum æque ac Nestorium vituperet, hæc verba ostendunt: *Factum est certamen duobus hominibus istis, Nestorio & Cyrillo, & conscripserunt contra se verba nocibilia, quæ scandala erant audientibus. Nestorius enim dixit in suis libris, Quod Beata Maria Dei genitrix non est, ut putarent pluribus de Secta Pauli Samosateni esse, dicentis, hominem purum esse Christum. Cyrillus vero volens verba Nestorii refutare, lubricavit, & inventus est eccidisse in dogma Apollinarii, &c.* Nestorium vero propter hæresim exilio damnatum dissimulat: *Nestorius vero,* inquit, *quoniam odio habebatur sua civitati, & majoribus in ea constitutis, illuc reverti non potuit.* De Sancti Cyrilli Capitulis hæc habet: *Duodecim Capitula conscripta a Cyrillo contra Constitutam Fidem vera proposuerunt & confirmaverunt, & eis consenserunt ut veræ fidei consonantibus.*

Quod *Theodorum Mopsuestenum* ut Ecclesiæ Doctorem laudet *Ibæ* Epistola, hæc verba probant: *Quis unus ex ipsis est Beatus Theodorus Prædicator veritatis, & Doctor Ecclesiæ, non solum in vita sua hæreticos precussit in verum suam fidem, sed etiam post mortem arma spiritalia in suis libris filiis Ecclesiæ dereliquit. Illum ausus est, qui omnia audet, in Ecclesia manifeste anathematizare, qui propter zelum Dei non solum suam civitatem ab errore in veritatem convertit, sed etiam longe ægrotantes Ecclesias erudivit sua doctrina.*

Denique propositionem per se Nestorianam Ibæ continet Epistola. *Quomodo*, inquit, *possibile est accipi Verbum, quod ab initio est, pro templo quod ex Maria natum est?* Et: *Non præsumit aliquis dicere, quod una est natura deitatis & humanitatis; sed confiteatur in templum & inhabitantem in eo, qui est unus Filius Jesus Christus.* Distinctio illa templi ab inhabitante, templi quod ex Maria natum est, a Verbo quod ab initio est, *Nestorio* familiaris fuit, hisque verbis suam expressit hæresim. Nec minus suspecta esse debuit in Epistola *Ibæ* hæc loquendi formula, quia *Unum Filium Jesum Christum*, & unam personam profitetur: *Duæ naturæ*, inquit, *una virtus, una persona, quod est unus Filius Dominus Jesus Christus.* Nam & *Nestorius* unum Filium, & unam personam dixit & scripsit; sed unam authoritate dignitatis, unam [illegible] non [illegible], unam moraliter & ore tenus, non physice & substantialiter. Unde *Facundus Hermianensis*, acerrimus Epistolæ *Ibæ* & aliorum Capitulorum defensor, hanc propositionem, Una est in Christo persona, dolos Nestorianorum prorsus non excludere fatetur, lib. 1. cap. 3. *Unam dicere personam*, inquit, *Nestorianorum nova subterfugia minus excludit: Qui convicti innumeris testimoniis Patrum, quod Deus Verbum, & assumptus homo, una persona sit, pro authoritatis dignitate ab eis hoc vel existimant dictum, vel existimare se fingunt. Ut sic homo Jesus Christus dicatur Verbi gessisse personam, sicut etiam gessit Apostolus, qui scribens ad Corinthios dicit:* * *Nam & ego quod donavi, propter vos, in persona Christi: non ut unus idemque esset Deus & homo.*

* Cor 2.

Suspicionem vero de Nestoriana hæresi adversus Epistolam *Ibæ* conceptam confirmat hominis ingenium, qui Nestoriana Capitula quædam in linguam Syriacam vertit, & per Orientem late sparsit. Quam ob caussam a pluribus Clericis, Monachis, & civibus Edessenis apud *Sanctum Proclum* accusatus est: Qui gravissimam ad *Joannem Antiochenum* Patriarcham Epistolam dedit, ipsius vigilantiam adversus *Ibam* excitans, ut illum compelleret, Judaicam illorum Capitulorum impietatem viva voce, & subscriptione anathematizare, & subscribere, *Tomo*, quem ipse *Proclus* scripserat ad Armenos. Extat hæc Epistola in V. Synodo, *Collatione VI.*

Eamdem suspicionem confirmat repetita *Ibæ* accusatio apud *Domnum*, Joannis in Antiochena Sede successorem, apud Flavianum successorem Procli in Constantinopolitana, & apud *Theodosium* Imperatorem, Judiciumque de eo habitum in Synodo Beritensi, ubi cum accusationum capita ex Epistola ipsius ad Marim Persam adversus illum peterentur, accusationem effugiens, dixit se, ante initam inter *Sanctum Cyrillum* & Orientales pacem, hæc scripsisse, quæ in Epistola habentur. Quæ ipsius responsio falsitatis convinci facile potuit ex Epistola ipsa, quæ pacis initæ meminit. At negatione Ibæ contenti Judices, ipsum nihilominus compulerunt palam in Ecclesia anathematizare *Nestorium*, & impia ejus dogmata, & Ephesinam Primam Synodum suscipere tamquam a Sancto Spiritu congregatam; ut notant quatuor Episcopi, *Collatione VI. Synodi V.*

Juste

Juste itaque *Ibæ* Epistolam hoc anathemate confixit V. Synodus, Canone 14. *Si quis defendit Epistolam, quam dicitur Ibas ad Marim Persam hæreticum scripsisse, quæ annegat quidem Deum Verbum de Sancta Dei Genitrice semper Virgine Maria incarnatum, hominem factum esse; dicit autem purum hominem ex ipsa natum esse, quem templum vocat, ut alius sit Deus Verbum, & alius homo; & Sanctum Cyrillum, qui rectam fidem Christianorum prædicavit, tamquam hæreticum, & similiter Apollinario impio scripsisse criminatur, & inculpat Primam Ephesinam Sanctam Synodum, tamquam sine examinatione & quæstione Nestorium condemnantem, & duodecim Capitula Sancti Cyrilli impia & contraria recta fidei vocat eadem impia Epistola; & defendit Theodorum & Nestorium, & impia eorum dogmata & conscripta. Si quis igitur memoratam impiam Epistolam defendit, & non anathematizat eam, & defensores ejus, & eos qui dicunt eam rectam esse, vel partem ejus, & eos qui scripserunt vel scribunt pro ea, vel pro impietate quæ in ea continetur, & præsumunt eam defendere, vel insertam ei impietatem, nomine Sanctorum Patrum, vel Sancti Chalcedonensis Concilii, & in his usque ad mortem permanent; talis anathema sit.*

Objectionibus Facundi Hermianensis & aliorum qui tria Capitula defenderunt, respondetur.

Objicies, *Theodorum Mopsuestenum* a Patribus ante Synodum Chalcedonensem fuisse laudatum. Viventem laudarunt *Sanctus Gregorius Nazianzenus*, & *Sanctus Joannes Chrysostomus*, cujus Epistolam Theodori laudibus plenam ejus Defensores protulerunt. Mortuum laudavit *Joannes Antiochenus*, in Epistola ad *Proclum* Constantinopolitanum, qua Tomum ejus ad Armenos approbavit. *Non solum*, inquit, *nos viventes tales calumnias ab his qui conturbare volunt Ecclesias continue sustinemus: Sed & qui bene de vita profectus est B. Theodorus, & quinque & quadraginta annis clare in doctrina præfulsit, & omnem hæresim expugnavit, nullam alicubi detractionem ab Orthodoxis in vita suscipiens; post longi temporis hinc discessum, & post multa certamina, & post decem mille libros adversus hæreses conscriptos, & posteaquam in conspectu Sacerdotum, & Imperatorum, & populorum probatus est, periclitatur quæ hæreticorum sunt sustinere & illis proximus prædicari.*

Et in Epistola ad *Theodosium* Imperatorem: *Theodorus enim, quem quando dicimus, virum dicimus, in Episcopatu clarum finem habentem & quinquaginta pene annis fortiter repugnantem cunctis hæresibus, & in expositionibus quas in omnibus Ecclesiis Orientalibus faciebat, & quibus in Regia civitate valde esse comprobatus apparet a nullo quoquam, neque majorum, neque similium, judicatus est hæreticus: e contrario autem ab omnibus Sacerdotibus, propter eam, quæ illi aderat, doctrina gratiam, in admiratione semper est habitus.... Iste ille est Flaviani Magni Antiochensium Sanctæ Dei Ecclesiæ Pontificis amantissimus discipulus, & B. Joannis Constantinopolitani Episcopi condiscipulus, cujus memoriam redivivam fecistis maximam hinc gloriam Pietatis vestræ Imperio facientes.* Joannis Antiocheni Epistolam ad *Proclum* Synodus Chalcedonensis, in Allocutione ad *Marcianum* Imperatorem approbavit: & *Laudatores *Theodori Mopsuesteni* suscepit ut Patres: quamobrem absque injuria Patrum & Synodi Chalcedonensis, damnari non potuit *Theodorus*.

Sed & *S. Cyrillus*, apud *Facundum*, *libro VII. cap.* 6. pro Theodoro Mopsuesteno suffragium dicit his verbis; *Scripti sunt a magno Theodoro adversus Arianorum & Eunomianorum hæreses XX. forte & adhuc amplius libri, & alia præter hæc Evangelica & Apostolica Scripta interpretatus est. Et hos quidem labores nullus ausus est increpare, sed dextro decreto honorare studium rectorum dogmatum, quod in eis est.* Ex quibus verbis ita colligit Facundus: *Quomodo Nestorium culparet, velut Nestoriana, vel cujuslibet hæresis inventorem, eum neque XX. & amplius libros irreprehensibiliter scribere contra hæreticos posset, neque Evangelica & Apostolica Scripta recte interpretari, si male quidquam de Christiana Fide sentiret: Si quidem omnes hæreticos non aliunde magis quam de Scripturis Evangelicis atque Apostolicis refutamus. Et est omnino sibi contrarium, ut simul dicatur quisquam Evangelica & Apostolica Scripta recte interpretatus fuisse, & non recte de Christiana Fide sensisse.*

Theodorum Mopsuestenum non absolvunt laudes, quibus a Patribus ornatus est.

Respondeo, etsi Patres aliqui Theodorum Mopsuestenum laudaverint, non sequi quod scripta ejus hæreseos pura sint, quod recte de Incarnatione Filii Dei, de peccato originali, & multis aliis fidei Capitibus senserit; quod tandem injuste fuerit a quinta synodo damnatus. Nam ut ait *Benignus* Heracleæ in Paphlagonia Episcopus, vices agens Thessalonicensis Archiepiscopi, *Collatione V.* Synodi Quintæ, *Nihil prodest impie agentibus, si contigerit quosdam, vel ignorantia, vel præsumptione, vel etiam dispensatione quadam scripsisse aliquid pro eis. Nam Basilius Sanctus** *quædam scripsit de Apollinario, sed non propter hoc eum condemnatione liberavit. Et Athanasius diversas Epistolas ad Apollinarium scribit, tamquam eadem in fide sapientem. Et tamen postea libros integros, etiam post mortem Apollinaris, scripsit adversus eum, cognitis illius in scripto blasphemiis. Et nihil Apollinario profuerunt, quæ ante ad illum, tamquam eadem in fide sapientem scripta sunt. Sed etiam Leo S. Memoriæ Papa antiquioris Romæ & suscepit Eutychem, & rescripsit comprobans eum, & tamen postea condemnavit & anathematizavit eum tamquam hæreticum. Et multos quidem etiam alios invenimus post mortem anathematizatos. Necnon etiam Origenem, si ad tempora Theophili sanctæ memoriæ, vel superius aliquis recurrerit, post mortem inveniet anathematizatum: Quod etiam nunc in ipso fecit & vestra Sanctitas, & Vigilius Religiosissimus Papa antiquioris Romæ.* Sanctus Gregorius Nazianzenus Theodorum Thianensem, non Theodorum Mopsuestenum laudat. Quod spectat Epistolam *Sancti Joannis Chrysostomi* laudes *Theodori* continentem, quam ejus defensores citabant, respondit idem *Benignus* falsam esse Epistolam, nec ullam legi a *Sancto Chrysostomo* ad ipsum datam, nisi qua illum graviter increpat ob desertam Vitæ monasticæ professionem, quod probat ex historiæ Ecclesiasticæ monumentis. Quamquam vero hujusmodi Epistolam *S. Joannes Chrysostomus* scripsisset, id fecisse *Theodori* blasphemias ignorantem. *Joannes Antiochenus* Patriarcha non eo usque *Theodoro Mopsuesteno* patrocinatus est, ut eum erroris purum assereret, sed ut negaret eum hæreticis damnandum, propter egregiam Ecclesiæ navatam operam, & quod in Ecclesiæ pace defunctus videretur. De eo namque ista scribit *Joannes Antiochenus*, ut refertur in libello clericorum Armeniæ ad *Proclum*, & in Epistola *Pelagii II.* ad Episcopos Istriæ: *Multo tempore perseverans Theodorus, persuasit multis, & Nestorio, quod Christus Filius Dei vivi, qui de S. Virgine Maria natus est, non est qui ex Patre natus est Deus Verbum consubstantialis Genitori, sed homo pro qualitate suæ voluntatis ex Deo Verbo cooperationem suscipiens.*

** S. Basilius Ep. 82. ad Patrophilum.*

Mirum vero est quod *S. Cyrillum* inter *Theodori* Patronos *Facundus* numeraverit: qui etsi libros ipsius *adversus Arium & Eunomium*, propter Catholicam de Trinitate fidem commendaverit, non tamen ejus libros *de Incarnatione Unigeniti*, libros *contra Apollinarium*, & alios, in quibus blasphemias evomuit. Certe *Theodori Mopsuesteni* de Incarnatione doctrinam a *S. Cyrillo* impugnatam fuisse ut hæreticam ostendunt libri illius *adversus Theodorum*, Epistola ad Lamponem & Epistola ad *Acacium Melitinensem*, in qua testatur *S. Proclum* Tomo suo ad Armenos, quem ad *Joannem Antiochenum* & Orientales Episcopos misit, adjunxisse *Capitula quædam collecta e Theodori Codicibus, quæ consonantem Nestorii perfidiis intellectum habent, & adhortatus est eos etiam illa anathematizare.* Præterea, Facundus S. Cyrilli testimonium fideliter non refert. Non enim sic habet: *Et hos labores nullus ausus est increpare, sed dextro decreto honorare studium rectorum dogmatum, quod in eis est:* sed sic: *Quos quidem labores nollet aliquis increpare, magis autem decreto studium honoraret, si inesset eis dogmatum rectitudo.... Ergo quoniam in his libris inventa sunt quædam ultima impietatis plena, quomodo erat consequens velle tacere? Dividit enim individuum Christum, & pro uno Filio, dualitatem colit a veritate excidentem, &c.* Hunc locum integrum V. Synodus exhibet *Collatione V.* ex lib. 2. *Cyrilli De eo, Quod unus est Christus*, contra Theodorum. Ex quo Facundus malæ fidei convincitur, & ostenditur Sanctum Cyrillum doctrinam Theodori non laudasse.

Pe-

Pelagius II. objectionem ex laudibus, quibus Patres aliqui *Theodorum Mopsuestenum* ornarunt, petitam, non alio modo dissolvit in Epistola ad Episcopos Istriæ. *Dixerunt*, inquit, *Responsales vestri Theodorum a Joanne Antiochenæ urbis Episcopo mira per Epistolam attestatione laudatum: quod verum nos nullo modo credimus. Si tamen & tale aliquid fortasse reperitur, plus fidei Primæ Ephesinæ Synodo, plus Cyrilli libris, plus Hesychii, quam aliis, quæ innotescere nunc usque nequiverunt, Epistolis commodamus.* Tum dato quod ita se res habeat, sic respondet: *Scitis quod res quæ dubietati subjacet, in partem semper est interpretanda meliorem. Quid itaque obstat, si dum de ejus errore occultum adhuc & dubium fuit, ab uno Patre laudatus est; & innotescente post, perfidia, pene omnium magnorum Patrum sententiis, velut immanis bestia, quasi crebrescentibus jaculis est confossus? An non & malos a bonis aliquando laudatos novimus, nec tamen iisdem laudibus defensos? Quid namque in Hæresiarchis Origene deterius, & quid in Historiographis inveniri Eusebio honorabilius potest? Et quis nesciat in libris suis quantis Origenem præconiis Eusebius attollat? Sed quia Sancta Ecclesia suorum Fidelium corda benignius, quam verba districtius pensat, & plus in Hæreticis sensum proprium; nec Origenem testatio Eusebii absolvere potuit; nec rursum Eusebium laudati Origenis culpa damnavit. An non & Gregorius Nyssæ urbis Episcopus, cum Canticum Canticorum exponit, magnis Origenem laudibus præfert? An non & Hieronymus nostræ Ecclesiæ Presbyter & singularis Hebraici sermonis Interpres, tanto ergo Origenem favore intenditur, ut pene Discipulus ejus esse videatur? Sed quia hac causa quum verba pensanda sunt, nec istis sua benignitas nocuit, nec illum a reatu proprio favor alienæ attestationis excusavit.*

Objicies secundo, *Proclum*, *Joannem Antiochenum*, & *S. Cyrillum*, æquum non existimasse, ut *Theodorus* post mortem anathemate configeretur, quia in pace Ecclesiæ obierat. Proclus, in Epistola ad Joannem Antiochenum: *Quando*, inquit, *ego scripsi tuæ Sanctitati, oportere Theodorum anathemati subdi?* Joannes Antiochenus in Epistola ad *Sanctum Cyrillum* de *Theodori* scriptis ita censet: *Ut autem anathema eis imponatur, arbitramur audax, & asperum apparere, etsi personæ cum dictis non anathematizarentur.* Sanctus Cyrillus in Epistola ad Proclum: *Si adhuc in vivis esset* (Theodorus Mopsuestenus) *& Nestorii blasphemiarum fautor, aut suffragari vellet iis quæ scripsit, ipse anathema etiam in propria persona subiisset: Quoniam vero ad Deum abiit, sufficit, ut ego puto, & quæ absurde ab ipso scripta sunt, rejici ab iis qui recte sentiunt.* Et in Epistola ad Joannem Antiochenum, *Theodoro* defuncto insultari vetat, quod Ephesina Synodus ipsi nominatim anathema non dixerit: *Credo*, inquit, *existimantibus grave esse insultare defunctis licet sæculares sint, quanto magis eis qui Episcopatu e vita decesserunt?* Inique igitur Synodus V. anathemate confodit non solum *Theodori Mopsuesteni* scripta, sed ipsum etiam Authorem.

Respondeo, omissa postulatione falsi, quam adversus Epistolam *Sancti Cyrilli* ad *Joannem Antiochenum* ingessit *Benignus* in V. Synodo, *Collatione V.* singularem fuisse *Joannis Antiocheni*, & quorumdam fortassis aliorum sententiam, quod anathemate percelli non deberet post mortem *Theodorus Mopsuestenus*, sed Ecclesiæ in Synodo V. congregatæ judicium illi esse anteponendum. Sancti vero *Proclus*, & *Cyrillus* Theodorum anathema meritum fuisse agnoverunt ob hæretica dogmata, eoque quamvis defunctum percelli posse, si summo jure adversus ipsum ageretur; at dispensatione potius tunc utendum & remisso jure agendum existimasse, ut a Nestoriano errore perfecte illos abducerent, qui *Theodori* personæ & memoriæ favebant. Plerique enim Orientalium adeo erant *Theodori* studiosi, ut palam in Ecclesiis exclamarent: *Crescat fides Theodori: sic credimus, sicut Theodorus*, ut testatur *Sanctus Cyrillus* in Epistola ad *Acacium Melitenum*. Et qui nefarias hæreses libris ipsius contineri plerique omnes recte sapientes non dubitabant; ægre tamen ferebant virum, cujus tantum erat in Oriente nomen, scriptis suis adeo celebrem, & in Communione Ecclesiarum defunctum, anathematizari ut testatur idem *Sanctus Cyrillus* in Epistola ad *Proclum*. Quamobrem *S. Cyrillus* ab anathemate *Theodori Mopsuesteni* tunc temporis censuit abstinendum, ne grave dissidium in Oriente excitaretur, ut scribit etiam *Leontius* lib. *de Sectis* Actione VI. *Proclus* itaque acceptis a *Sancto Cyrillo* scriptis, acceptis etiam ab Orientalibus plurimis deprecationibus, ne anathema *Theodoro*, & ejus scriptis diceretur, adhortatus est eos, ut saltem prava ipsius dogmata anathematizarent, sicque omni suspicione se eximerent. Quoniam vero ejusmodi œconomiæ non acquieverunt, sed *Theodori Mopsuesteni* doctrinam, ceu Patrum scriptis consonam, propugnare non destiterunt plurimi, videns *S. Cyrillus* crescentem impietatem, & inde simpliciorum fidei timens, libros *Adversus Theodorum* scribere coactus est, & adversus ejus blasphemias, & post mortem ejusdem *Theodori*, & Hæreticum, & impium, & super Paganos, & super Judæos blasphemum eum ostendere, inquit *Benignus* Heracleensis Episcopus in V. Synodo, Collatione V. quod adductis Sancti Cyrilli testimoniis confirmat. Addit, dispensationis, quam *S. Cyrillus* prudenter adhibuit, tempus præteriisse, nunc præstandum quod perfectionis est; Sicut Paulus, cum ad tempus Circumcisionem Hebræis concessisset, nec non ipse circumcidisset *Timotheum* propter dispensationem; postea, quod est perfectum, docens ad *Galatas* 5. ait: *Ecce ego Paulus dico vobis, quod si circumcidamini, Christus nihil vobis prodest.* Majoris autem perfectionis esse, ut anathema dicatur *Theodoro* tot blasphemiarum authori. *Apostolus*, inquit, *Legalem dispositionem, & quasi corporalia Legis recusans, docet, quod interdum dispensatio per congruum tempus prodest, & interdum efficit læsionem ad temporis qualitatem. Cum enim opus est ignorantes vel errantes docere, tunc maxima dispensationis utilitas est. Quando vero in doctrina perfectionis tempus est, tunc relinquentes patientiam, ad perfectionem dogmatum pervenimus.*

An percelli possint anathemate, qui in Communione & pace Ecclesiæ obierunt.

Objicies tertio: Eos qui in Communione & pace Ecclesiæ defuncti sunt, anathemate percellere non licet: Atqui *Theodorus Mopsuestenus* in pace Ecclesiæ defunctus erat: inique igitur ipsum anathematizavit V. Synodus.

Probatur major 1. exemplo *S. Dionysii Alexandrini*, qui *Nepotis* Episcopi Ægyptii libros, quibus fabula de millenario in terris Christi regno asserebatur, damnavit; *Nepotem* vero ipsum, quia in pace Ecclesiæ obierat, nulla injuria aggressus est, ut refert *Eusebius*, *lib. 7. Historiæ Ecclesiasticæ*. Secundo, ex *S. Leone*, in Epistola ad Theodorum Forojuliensem scribente: *Nec necesse est nos eorum, qui sic obierunt, merita actusque discutere: cum Dominus Deus noster, cujus judicia nequeunt comprehendi, quod Sacerdotale Ministerium implere non potuit, suæ justitiæ reservaverit.* Tertio, ex *Gelasio* Pontifice Maximo in Epistola, quam ad Episcopos Dardaniæ, de causa *Acacii* scripsit: *Qui postquam*, inquit, *in Collegium recidens pravitatis, jure meruit ab Apostolica Communione secludi; in hac autem persistens damnatione defunctus est, absolutionem, quam superstes nec quæsivit omnino, nec meruit, mortuus jam non potest impetrare. Siquidem ipsis Apostolis Christi voce delegatum est: Quæ ligaveritis super terram, & quæ solveritis super terram. Cæterum jam de eo, qui in divino est judicio constitutus, nobis fas aliud decernere non est, præter id in quo eum dies supremus invenit.* Et in Gestis Synodalibus de *Miseni* absolutione: *Totum*, inquit, *quod supra facultatis est modulum, divino judicio relinquamus: non autem nobis poterunt imputare, cur prævaricationis offensam viventibus remittamus; quod Ecclesiæ, Deo largiente, possibile est; nec nos jam mortuis veniam præstare deposcant: quod nobis non esse possibile manifestum est; quia cum dictum sit: Quæ ligaveritis & solveritis super terram, hos quos super terram jam non esse constat, non humano, sed suo Deus judicio reservavit: Nec audet Ecclesia sibimet vendicare, quod ipsis Apostolis conspicit non fuisse concessum: Quia alia est causa superstitum, alia defunctorum.* His momentis *Vigilius*, in *Constituto*, probat defunctos in Ecclesiæ pace non esse anathematizandos. Quarto, addit hanc Regulam in Sanctorum *Joannis Chrysostomi* & *Flaviani* Con-

stantinopolitani veneranda memoria esse servatam, qui licet violenter exclusi sint, non tamen pro damnatis sunt habiti, eo quod semper inviolatam eorum Communionem Romani Pontifices servaverunt; nec abscindi ab Ecclesia dici potuerunt, vel poterunt, quos sibi inconvulse unitos, Apostolica judicavit authoritas.

Quinto de *Theodoro Mopsuesteno* addit, ipsum a Synodo Ephesina damnatum nominatim non fuisse, quamvis ejus Symbolum proscriptum sit, & Synodum *Ecclesiasticam moderationem circa mortuum sapientia sacerdotali servantem, noluisse nomen ejus, ut Monumentis quidem Synodalibus, propter regulam, quæ de mortuis in Sacerdotio servanda est, contineri*; ut scribit *S. Cyrillus*, in Epistola ad *Joannem Antiochenum*.

Sexto, *Facundus* probat illos qui mortuorum judicium usurpant, in ipsius Symboli Apostolici Fidem peccare, quo Christum solum vivorum & mortuorum judicem profitemur. *Ubi est ergo*, inquit, *quod Christiani videri volunt, aut dici, Symbolique se custodire Fidem inani multiloquio jactitant, qui judicium sibi, quod soli Filio Pater dedit, superba fatie, nimiumque dolenda temeritatis audacia usurpaverunt, cum per hujusmodi præsumptionem etiam diaboli superasse probentur ausum? Siquidem ille superbissimo cordis appetitu dixit: Ero similis Altissimo: Hi autem præveniendo judicium Dei, & opere mortifero damnationem mortuorum, vivorumque non sibi consentientium perpetrando, non jam æquales aut similes, sicut ille adhuc de futuro dixit, Ero, sed superiores esse suo Domino, quantum ad eorum attinet intentionem, constituerunt.*

Respondeo, distinguo majorem. Eos qui in pace Ecclesiæ defuncti sunt, & ab Ecclesia non meruerunt segregari, dum viverent, concedo: Si meruerint ab Ecclesia segregari dum vixerunt, propter hæresim, schisma, aut atrocissima crimina, in quibus certum sit eos obiisse, nego. Tunc enim specie tenus in pace Ecclesiæ defuncti probantur, animo vero a Christi corpore divulsi. *Theodorus* autem *Mopsuestenus*, propter hæreses, & pertinacissimam in iis docendis & scribendis voluntatem, ab Ecclesia abscindi vivens meruerat, & anathemate confodi. Juste itaque poterat, & mortuus anathematizari. Unde *Benignus* Episcopus mendacii & calumniæ reos agit *Theodori* Defensores, qui illum in pace Ecclesiæ defunctum esse conclamabant. *Ille enim*, inquit, *in communicatione & pace Ecclesiarum defunctus est, qui usque ad mortem recta Ecclesiæ dogmata & servavit, & prædicavit. Quod vero Theodorus non servavit, nec prædicavit recta Ecclesiæ dogmata, certum est ex ejus blasphemiis.*

Sancti Dionysii Alexandrini erga *Nepotem* Œconomia *Theodoro Mopsuesteno* non favet. Longe alia enim est utriusque ratio. *Nepos* errorem quidem in suis libris propugnaverat, sed nondum ab Ecclesia damnatum, immo assertum a Sanctissimis Patribus, & in obscurissima quæstione, quæ præcipua fidei Mysteria & Symboli Apostolici capita non spectaret. Unde postulabat æquitas, ut eadem erga ipsum, quæ erga priores Patres, quos errantes secutus erat, moderatio servaretur. At *Theodorus Mopsuestenus* errores jam proscriptos in *Paulo Samosateno* asseruit, librisque editis tuitus est, impugnavit capitalia Fidei dogmata, scilicet Christi divinitatem, & Deiparæ nomen ac dignitatem in Beata Virgine: Quæ dogmata nemo Sanctorum Patrum ante ipsum non propugnaverat: merito igitur fuit anathemate percussus post mortem, etsi vivens tutus fuisset ab Ecclesiæ fulminibus, quia *Necessitas impugnandi Sectas majores ejus dogmata tegebat*; ut ait *Leontius* libro *de Sectis*. Et quamquam nominatim in Synodo Ephesina non fuerit anathemate confossus, œconomia quadam, in *Nestorio* tamen satis damnatus est, & in Decreto adversus impium Symbolum suum edito. Hinc & ex Ecclesiæ Mopsuestenæ Diptychis expunctum fuerat post Ephesinam Synodum ejus nomen. Hinc *Rabbulas* Edessenus Episcopus ipsum anathematizavit. Quamobrem recte *Pelagius II.* in Epistola ad Episcopos Istriæ ait: *Theodorum mortuum Sancta Synodus Prima Ephesina damnavit. Nam eum ob ejus discipulis dictum ab illo Symbolum in eadem Synodo fuisset prolatum, illico illic a Sanctis Patribus cum Authore damnatum est. Et quidem ipsi Sancti Patres in eadem Synodo residentes ad Dominum jam recepti sunt, postquam Theodorum damnavere: & si damnari mortuum non debuisse dicimus, procul dubio mortuos accusamus, & incipimus committere, quod nitimur prohibere.*

Sanctorum *Leonis* & *Gelasii* Pontificum testimonia probant solum defunctos absolvi non posse a peccatis, aut ligari; nec eorum statum immutari posse quovis Ecclesiæ judicio, immo nec ipsos in judicium vocari posse ab Ecclesia, aut litem adversus illos instrui ex partium interrogationibus & responsis: Sed non negant quin de eorum doctrina judicium ex ipsorum libris ferri possit, & consequenter de ipsorum personis, ut eorum nomen invidiosum sit & execrandum, si hæretici, vel schismatici fuisse ex scriptis probentur, nec inter Ecclesiæ Authores nominentur, immo rejiciantur & impugnentur ut hostes. Ea vis est anathematis quod mortuis impingitur. Posse autem defunctos anathemate percelli, agnovit *Vigilius*, & qui prius dispensatione usus, sola *Theodori* Scripta damnare voluit, non nomen, tandem e re Ecclesiæ esse judicavit ut nominatim anathematizaretur. Et Synodum V. confirmans: *Condemnamus*, inquit, *& anathematizamus una cum aliis omnibus Hæreticis, qui damnati & anathematizati sunt a prædictis sanctis quatuor synodis, & ab Ecclesia Catholica, Theodorum olim Mopsuestiæ Episcopum, & impia ejus scripta.* Facundi Hermianensis, quem in schismate permansisse occubuisseque, citata probat Epistola, nulla est hac in controversia authoritas. Lege quæ in synopsi dicta sunt de Scriptis *Facundi Hermianensis*.

Anathemate configi possunt mortui, qui hanc pœnam & ignominiam vivi meruerunt.

Sane vero posse mortuos anathematizari, si hanc pœnam & ignominiam vivi meruerint, validissimis argumentis in V Synodo, Collatione V. probatum est. Primo ex Canone Africanæ Ecclesiæ quo sancitum est ut Episcopi qui Hæreticis facultates suas relinquunt, aut extraneis, etiam post mortem anathematizentur. *Canon LXXXVI.* est in Codice Ecclesiæ Africanæ, his verbis conceptus: *Si quis Episcopus heredes extraneos a consanguinitate sua, vel Hæreticos etiam consanguineos, aut Paganos, Ecclesiæ prætulerit, saltem post mortem ei anathema dicatur, atque ejus nomen inter Dei Sacerdotes nullo modo recitetur.*

Secundo idem probatum est disertissimis S. Augustini testimoniis, scilicet ex Epistola ad *Bonifacium Comitem*, ubi ait: *Quamvis etsi vera essent quæ ab eis* (Donatistis) *objecta sunt Cæciliano, & nobis possent aliquando monstrari, ipsum jam mortuum anathematizaremus; sed tamen Ecclesiam Christi, quæ non litigiosis opinionibus fingitur, sed divinis attestationibus comprobatur, propter quemlibet hominem relinquere non debemus.* Et in Collatione Carthaginensi, ait: *Non in hominibus spes ponenda est Ecclesiæ, si boni sunt: neque si mali sunt judicandu est Ecclesia Dei periisse. Sed tamen etiam ipsorum causam tamquam fratrum nostrorum suscipimus, & si nobis ostendi potuerunt criminosi, hodie illos anathematizamus: non tamen propter illos Ecclesiam a Deo promissum & exhibitam deserimus aut relinquimus.* Et lib. 3. adversus *Cresconium Grammaticum*, cap. 39. *Sed dicis, licere mihi etiam hodie de mortuis judicare, quia judicium non tantum de vivis, sed etiam de mortuis fieri potest. Ecce volo judicare, sed vos causam ipsam non vultis agere.*

Tertio idem probatum est ex *S. Cyrillo*, lib. 1, *De eo quod unus est Christus*, contra *Theodorum Mopsuestenum*, dicente: *Hæreticos nobis recusandos esse, sive in vivis sint, sive non.* Et in Epistola ad *Martinianum* & alios Monachos, ubi Ephesinam Synodum, non solum Nestorium, sed & eos qui ante ipsum eosdem errores docuerant, vel post ipsum erant docturi, cum eo damnasse observat: *Jam quidem*, inquit, *& Sancta Synodus Ephesi collecta Dei voluntate, contra Nestorii perfidiam justum & subtilem sententiam proferens, & aliorum vaniloquia, qui post ipsum erunt, aut ante ipsum fuerunt, æqualia sapientes ei, & dicere, aut scribere præsumpserunt, cum illo condemnavit, similem eis condemnationem imponens. Consequens enim erat, uno semel propter tam profana vaniloquia inculpato, non contra unum magis*

per-

pervenire, sed contra omnem eorum Sectam, sive calumniam quam fecerunt adversus pia Ecclesiæ dogmata, duos colentes Filios, & dividentes individuum.

Quarto, addit *Benignus* Heracleensis Episcopus, *Valentinum*, *Marcionem*, & *Basilidem* a nulla Synodo anathematizatos, tamen eo quod alienum pietatis erat dogma quod tuebantur, etiam post mortem ab Ecclesia anathematizati.

Quinto, quosdam ex iis qui cum *Eusebio Nicomediensi*, & *Theognide Niceno*, Ario faverant, ejusque adhæserant erroribus, post mortem anathemate confossos & ex Ecclesia expulsos, ut *S. Athanasius* scriptis prodidit. Nec *Origenis* mentio omissa est, qui post mortem damnatus fuit etiam a *Vigilio*.

Vel potius Antipapa contra Bonifacium II.

Sexto Romanam Ecclesiam, ante paucos annos, *Dioscorum*, qui fuit Papa ejusdem Ecclesiæ, * & post mortem anathematiaasse, cum nec in fidem peccasset: & hoc scire omnes qui Romæ degunt, & maxime qui in dignitatibus existunt, qui etiam eidem *Dioscoro* communicatores permanserunt usque ad mortem.

Ex his omnibus manifestum est, posse mortuos anathematizari, si hanc pœnam & ignominiam vivi meruerint, hæresim maxime profitendo: *Cum culpa in fide perpetrata, nec morte interveniente laxetur*, (ut ait *Pelagius II.*) Ad exemplum scilicet perduellionis reorum, quorum memoria post mortem damnatur, & bona addicuntur fisco, licet cætera omnia crimina mortalitate extinguantur, ut ex Papiniano observat doctissimus Præsul *Petrus De Marca* in Dissertatione de Vigilii decreto pro quintæ synodi confirmatione.

Objicies quarto: *Theodoretus* a Synodo Chalcedonensi inter Patres susceptus est, ejusque fides laudata: damnari itaque illius scripta non potuerunt absque injuria Synodi Chalcedonensis.

Quinta Synodus Theodoreti scripta contra S. Cyrillum damnans, injuriam Synodo Chalcedonensi non fecit.

Respondeo, distinguo antecedens: Susceptus est, postquam dixit Anathema *Nestorio* & eius erroribus, concedo: antequam diceret Anathema *Nestorio* & ejus pravis dogmatibus, nego. Illo autem anathemate sua pro *Nestorio* & contra *S. Cyrillum* scripta consequenter damnavit *Theodoretus*. Quamobrem quinta synodus ejus scripta, non omnia, sed contra Sanctam synodum Ephesinam, & *S. Cyrillum* edita condemnans, nihil molita est in Synodi Chalcedonensis injuriam. Ita respondet *Pelagius II.* in Epistola ad Episcopos Istriæ, ubi quibusdam Fragmentis ex scriptis *Theodoreti* recensitis, ait: *Quis hac plena omni impietate non videat? A quibus tamen constat, quod se postmodum ipse correxit, qui in Sancta Chalcedonensi Synodo Nestorium anathematizare consensit. Quis non videat quanta temeritate plenum sit, Theodoreti scripta superbiendo defendere, quæ eumdem ipsum constat, recta post profitendo, damnasse? Dum vero ejus & personam recipimus, & ea quæ dudum latuerant, prava scripta reprobamus, in nullo a sancta synodi actione deviamus: quia sola ejus hæretica scripta respuentes, & cum Synodo adhuc Nestorium insequimur, & cum Synodo Theodoretum profitentem recta veneramur. Alia vero scripta illius non solum recipimus, sed eis etiam contra adversarios utimur.*

Objicies quinto: Non solum Ibas in Concilio Chalcedonensi susceptus est, verum etiam Legati Sedis Apostolicæ dixerunt, se *relecta ejus Epistola agnovisse eum Orthodoxum*. Atqui non fuisset agnitus Orthodoxus relecta Epistola, si illa hæretica foret. Itaque Ibæ Epistola Catholica visa est Chalcedonensibus Patribus. Quinta igitur Synodus Epistolam Ibæ inique damnavit, eamque damnando, Synodo Chalcedonensi vulnus non leve intulit. *Hinc Ferrandus* Carthaginensis Diaconus, in Epistola ad Pelagium & Anatolium R. E. Diaconos, Epistolam *Ibæ* damnari non posse asserit, absque Synodi Chalcedonensis injuria: *Quid si procedentes e tumulis suis*, inquit, *coram Deo cui vivunt, apud quem fideliter requiescunt, in novissima resurrectione dicant Viri Religiosi:* (scilicet Chalcedonenses Patres) *Cur Epistolam reprobastis, cujus Catholicam esse dictionem sensimus, diximus, judicavimus, & judicium nostrum subscribendo firmavimus. An quia venerabilis Ibas Alexandrinæ Ecclesiæ Pontificem S. Cyrillum vituperavit? Sed idem S. Cyrillo postea se communicasse significavit. Si merebatur pro B. Cyrilli vituperatione culpam, merebatur pro restaurata communione non minimam gratiam. Ut S. Cyrilli capitula, propter ambiguitatem & locutionis obscuritatem, cum Orientalibus Episcopis parum intelligendo culparet, humana fuit infirmitatis: ut dicta sua bene interpretanti facilius crederet ac libentissime consentiret, omnino Sacerdotalis fuerat charitatis, sine ullo dispendio veritatis ... Ipse S. Cyrillus non uni Ibæ, sed pluribus Orientalibus Episcopis auferre scandalum malæ intelligentiæ properavit bene interpretando capitula sua; & nos pro injuriis ejus, Historiæ modo quid contigerat exponentem reprobaremus Epistolam? Si contraria veræ fidei Regulis in illa Epistola venerabilis Ibas Episcopus locutus fuisse firmatur, propter aliquanta vel ambigua, vel obscura, quæ faciunt hoc videri; nostra debet esse sententia melior quia non ex ore ejus qui dictavit Epistolam, sensum valuimus investigare verborum. Postremo quare putaremus Epistolam favere Nestorio, cujus Author nobis præsentibus, jubentibus, audientibus, voce viva minime dubitavit anathematizare Nestorium, suscipiens Tomum Papæ Leonis, & Confessionem veræ Fidei nobiscum subscribendo confirmans. Hæc audientes quale responsum daturi sumus tot inclytis Rectoribus & Magistris Ecclesiarum?* Hæc Ferrandus contra Acephalos.

Epistola Ibæ a Concilio Chalcedonensi approbata non fuit.

Respondeo, distinguo majorem: Relecta ejus Epistola, agnoverunt eum Orthodoxum, propter contestationem in ea factam quod paci inter Orientales & S. Cyrillum initæ consensisset, concedo: propter dogmata, nego: Certe cum Synodus Chalcedonensis Berytensis de Iba Synodi judicium approbaverit, quo ad Sacram Synodum Ephesinam suscipiendam, & anathema dicendum *Nestorio* compulsus est, non potuit Epistolam *Ibæ*, qua Synodus Ephesina perstringebatur, & *Nestorius* inquisitione non facta, damnatus dicebatur, approbare. Non potuit, inquam, Epistolam approbare suæ menti ac doctrinæ penitus contrariam. At Synodo Chalcedonensi omnino adversatur *Ibæ* ad *Marim Persam* Epistola. *In Gestis namque ejusdem Synodi & Scriptis Leonis, Cyrillus prædicatur* (inquit Pelagius II.) *in Epistola vero illa Ibæ, Cyrillus in Apollinaris dogma corruens, reprobatur: In Gestis, Nestorius ut Redemptoris nostri adversarius jure damnatus ostenditur: verbis vero Epistolæ damnatus injuste memoratur. In Gestis Synodi, in Dei & Domini nostri una persona duas naturas Cyrillus confessus ostenditur: in verbis Epistolæ unam naturam tradere dicitur, atque ab hoc sensu correptus, vix resipuisse narratur. In Gestis Synodi, anathematizatus Nestorius etiam post mortem dicitur: in verbis vero Epistolæ, etiam post depositionem suam, pro solo civium suorum odio, ad civitatem suam non rediisse perhibetur. In Gestis ac Definitionibus Synodi, unus Filius Jesus Christus dicitur: at juxta doctrinam Theodori atque Nestorii, Deus tacetur: & in Gestis Synodi nusquam Theodorus veritatis Doctor dicitur; in verbis vero Epistolæ, idem, cujus blasphemias supra protulimus, veritatis Doctor clamatur: qui si vera dixit, falsa erunt quæ de veritate Synodus protulit. Quisquis igitur Epistolam quæ Ibæ dicitur, ostendere quod sit de Synodo nititur, quid aliud quam Gesta ejusdem Synodi destruere conatur? Si enim sibimetipsis diversa sunt, nulla proculdubio authoritate subsistent: quia quæ se impugnando destruunt, alios ædificare non possunt. Sed cur tantummodo Sanctam Chalcedonensem Synodum convelli dicimus, si authoritatem huis Epistolæ reprobemus? Quæ nimirum si vera creditur, etiam tota sancta Ephesina Synodi fides ac reverentia dissipatur? Hæc quippe ait, quod in ea Cyrillus præmiorum medicamine Sapientum oculos excæcavit. Quid ergo illic de veritate certum dicitur, ubi ipsa veritas Sacerdotibus vendita esse perhibetur? Reprobetur ergo una Epistola mentiens, ne utraque Sancta Synodus tantæ falsitatis crimen sustineat.* Synodus itaque Chalcedonensis Epistolam Ibæ non approbavit ut Catholicam, sed relecta ejus Epistola, judicavit eum esse Catholicum: quia contestando se post initam pacem *S. Cyrillum* non oppugnasse, Epistolam, quantum in ipso erat abnegabat. Nec tamen propterea suspicionem omnem eluit Nestorianæ hæreseos, donec a Sancta Synodo coactus, diceret anathema Nestorio. *Exclamaverunt: Omnes eadem dicimus: Nestorium*

modo anathematizet; & Eutychetem & ejus dogma modo anathematizet. Ibas Reverendissimus Episcopus dixit: Et jam scripta anathematizavi Nestorium, & nunc anathematizo eum decies millies. Quod enim semel cum satisfactione fit, si fiat decies millies, non contristat. Anathema Nestorio, & Eutycheti, & unam dicenti naturam: & omnem eum qui non sapit sicut hæc sancta Synodus, anathematizo.

Quod autem *Ferrandus* Epistolam *Ibæ* damnandam non esse, nec absque Synodi Chalcedonensis injuria damnari posse senserit, ipsi condonandum est, cum ante Synodum Quintam scripserit, cujus authoritas privati cujuslvis Doctoris authoritati est anteponenda.

Respondeo secundo, Ab uno tantum Episcopo Epistolam Ibæ, in Concilio Chalcedonensi judicatam esse Catholicam, scilicet a *Maximo* Antiocheno, qui sic in ejus gratiam suffragatus est: *Orthodoxa est ejus declarata dictatio.* At in Conciliis, non unius, aut alterius interlocutionem attendere oportet, sed quæ ab omnibus, vel a majori parte definiuntur, ut quatuor Archiepiscopi, observarunt Collatione VI. Synodi Quintæ. Alii autem Synodi Chalcedonensis Patres non solum ejus Epistolam non suscepere; sed nec ipsum, nisi postquam certissima orthodoxiæ, & pœnitentiæ argumenta dedit, dicendo Anathema Nestorio, & subscribendo Epistolæ S. Leonis. Id constat ex suffragio *Anatolii* Constantinopolitani Patriarchæ; *Omnem in præsenti suspicionem de eo abjicio,* inquit, *quoniam consensit & subscribit ei, quæ nunc de fide sententia data est a sancta Concilio, & Epistolæ sanctissimi Archiepiscopi Romæ Leonis.* Juvenalis Hierosolymorum Episcopus ita sensit: *Qui convertuntur, hos Scriptura divina suscipi jubet. Quapropter & eos qui ab hæreticis convertuntur, suscipimus. Unde pervideo Reverendissimum Ibam impetrasse clementiam, quia & senex est, & ut habeat Episcopatus gradum, Orthodoxus existens.* Eunomius Metropolita Nicomediensis ita suffragatus est: *Dudum ex relectis innoxius demonstratus est Reverendissimus Ibas. In quibus etiam visus est culpare male loquens Beatissimum Cyrillum; in posterioribus recte confessus respuit illa quibus culpaverat.* Denique Patres omnes ante restituendum Sedi suæ non esse censuere, quam anathema *Nestorio* dixisset, una enim voce exclamaverunt: *Omnes eadem dicimus, Nestorium modo anathematizet.* Id ubi præstitit *Ibas*, visus est denegare Epistolam esse suam, vel eam omnino improbare: unde nequaquam sequitur Epistolam approbatam fuisse ut Orthodoxam, quia ipse ut Orthodoxus susceptus est. Fulcitur hæc postrema responsio testimonio S. Gregorii Magni, *Lib. VII. Epistola 54. ad Secundinum, cap. 3. Epistolam vero,* inquit, *quam in ea Reverendissimus Ibas denegat suam quod in extrema parte Synodi jaceat, agnoscis. Qua videlicet Epistola Nestorium in auditum, & inquisitione non facta, damnatum asserit, Cyrillum vero in Apollinaris dogma cecidisse suspicatur. Et si totus subtilior textus prædictæ Synodi legitur, quantum hæc Epistola eidem Synodo adversetur, invenitur: quia scilicet Sancta Synodus & Nestorium sicut est, hæreticum denuntiat, & Beatum Cyrillum Patrem Catholicum veneratur. Epistola ergo, quæ illum defendit, qui a Synodo damnatus est, & eum accusat, qui a Synodo veneratus est, proculdubio Definitioni Sanctæ Synodi probatur adversa. Sed quia ejus Defensores solent dicere quod hanc Ibas eo tempore scripsit, quo adhuc Cyrillus, propter XII. Capitula, quæ nondum exposuerat, dubius habebatur, in ipsa hac Epistola perpende; quia legitur quod inter Orientales Episcopos & B. Cyrillum pax fuerit celebrata. Si ergo post concordiam pacis, post satisfactionem amotæ dubitationis, hæc eadem Epistola scripta est, constat, quia non est Catholica, quæ Patrem Catholicum, atque in toto Synodi volumine laudatum, Hæreticum appellat.*

Causa Ibæ in Quinta Synodo retractari jure potuit.

Respondeo tertio, Etsi a Concilio Chalcedonensi approbata demonstrari posset, omnesque Episcopi ipsi subscripsissent, merito tamen revocatam fuisse ad examen & damnatum a V. Synodo: quia Definitione Fidei conscripta in Synodo Chalcedonensi, *Actione 6.* & conditis Canonibus eidem Actioni subnexis, de singularibus & privatis Episcoporum causis actum est; quarum judicium retractari potuit. Inter illas autem cognita fuit *Ibæ* causa. Illarum porro causarum judicium a *S. Leone* confirmatum non fuit, qui authoritatem Synodi Chalcedonensis in sola Fidei Definitione constrinxit. Qua de re ad *Maximum* Antiochenum ita scripsit: *Si quid sane ab his Fratribus, quos ad Sanctam Synodum vice mea misi, præter id quod ad causam fidei pertinebat, gestum esse perhibetur, nullius erit penitus firmitatis: quia ad hoc tantum ab Apostolica Sede sunt directi, ut excisis hæresibus, Catholicæ essent Fidei defensores. Quidquid enim præter speciales causas Synodalium Conciliorum ad examen episcopale defertur, potest aliquam adjudicandi habere rationem.* Quibus verbis, ut observat *Pelagius II. in Epistola ad Episcopos Istriæ*, aperte licentia tribuitur, ut quidquid illic, extra fidei causas, de personis gestum est, retractetur. *Specialis quippe Synodalium Conciliorum causa est fides. Quidquid ergo præter fidem agitur, Leone docente, attenditur, quia nihil obstat, si ad judicium revocetur.* Addit *Pelagius II.* Episcopos ipsos, qui Synodo Chalcedonensi interfuerunt, ipsam ceu Œcumenicam veneratos non fuisse in privatarum judicio causarum. Id probat 1. ex plerisque Græcis antiquioribus Codicibus, qui sex dumtaxat Actiones laudatæ Synodi cum adjunctis Canonibus continent. 2. Ex Epistola *Alypii* Episcopi Cæsareæ Cappadociæ ad *Leonem Augustum*, qua testatur se ea non legisse quæ in Synodo Chalcedonensi particulariter examinata sunt, & gesta, quia *Thalassius* tunc Episcopus nihil aliud in suam Ecclesiam detulerat quam Acta in causa fidei, quibus adjuncti erant Canones. Ex quibus *Pelagius II.* ita colligit: *Attestante ergo Alypio perdocemur, quia præter causam fidei, nihil de Synodo in veneratione Thalassius tenuit, qui illic & præter causam fidei Episcoporum negotiis privatis interfuit. Si igitur in Actione VI. Professio Fidei consummatur, moxque Canonum regula figitur; si Beatus Leo negotiis, quæ illic privatæ mota sunt, contradicit: Si hoc quod ultra fidem gestum est, nec ille qui fecit Thalassius tenuit: cur nos Hæreticam Epistolam retractasse reprehendimur, qui hac in re cunctorum nos præcedentium authoritate roboramur? Et quamvis ab eadem Epistola alienum se Ibas respondeat; quamvis quia approbata sit aut difficulter, aut nullatenus demonstretur, liceret tamen unusquisque eam reprehenderet, etiamsi Episcopi in eodem Concilio residentes suis illam subscriptionibus approbassent: quia postquam Beato Leone scribente, Jus retractandi, & dijudicandi conceditur, etiamsi qua esse poterat eorum, qui interfuerant, in privatis negotiis authoritas, vacuatur.* Sane hujusmodi negotiorum judicia posse a Conciliis posterioribus retractari, & emendari, probat luculentum *S. Augustini* testimonium, *lib. 3. de Baptismo, cap. 3. Ipsa Plenaria Concilia*, inquit, *sæpe priora a posterioribus emendantur, cum aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat, sine ullo typho sacrilegæ superbiæ, sine ulla inflata cervice arrogantiæ, sine ulla contentione lividæ invidiæ, cum Sancta humilitate, cum pace Catholica, cum charitate Christiana.*

Objicies sexto, *Vigilium* & Occidentales Episcopos, trium Capitulorum damnationi diu restitisse; proculdubio quia illorum damnationem iniquam esse intelligebant.

Respondet *Pelagius II.* in Epistola ad Episcopos Istriæ: *Latinos homines, & Græcitatis ignaros, errorem tarde cognovisse. Unde tanta eis celeritas credi debuit, quanto eorum constantia, quousque veram cognoscerent, a certamine non quievit: quorum consensum certe Fraternitas vestra despiceret, si ausu præcipiti priusquam veram cognoscerent, consensissent. At postquam diu ab iis laboratum est, & longo tempore ad injurias usque certatum, hinc vestra Fraternitas penset, quia tot labores repente non relinquerent, nisi quæ vera sunt, agnovissent.* Probat autem duobus exemplis eum esse divini consilii ordinem, ut sæpe veritatem commendet eorum opera, qui diu contra ipsam luctati sunt. *Paulum* contumacem adversus Evangelium sic suæ fidei Prædicatorem fecisse, ut cunctis, quibus per illum fuerat prædicaturus, ostenderet veritatem Evangelii, quod tanta duritia inclinata prædicabat. Addit alterum *S. Petri* exemplum, qui reprehensus a S. Paulo, quod Gentes ad fidem conversas ad Ju-

daismi

daismi cæremonias impelleret, consilium mutavit. *Si igitur* (inquit Pelagius II.) *in trium Capitulorum negotia aliud cum veritas quæreretur, aliud inventa veritate dictum est; cur mutatio sententiæ huic Sedi in crimine abjicitur, quæ a cuncta Ecclesia in ejus Authore veneratur? Non enim mutatio sententiæ, sed inconstantia sensus in culpa est. Quando ergo ad cognitionem recti intentio incommutabilis permanet, quid obstat, si ignorantiam suam deserat, verba permutet?* Porro Vigilium sententiam mutasse, & tandem Trium Capitulorum damnationi subscripsisse, ex ejus Epistola ad *Eutychium & præjacentem Sanctam Synodum*, probavimus, cum *in Synopsi*, tum superioris Dissertationis *Quæstione III.*

SCHOLION.

In hac Dissertatione, pag. 645. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Papa sententiam mutat*.

R. Vigilium Papam sententiam mutasse, & tandem trium capitulorum damnationi subscripsisse repeto, & confirmo Pelagii secundi verbis in Epistola ad Episcopos Istriæ mox descriptis. Addo & Doctissimi viri *Henrici de Noris* S. R. E. Cardinalis verba in Dissertatione Historica „ De synodo quinta, *Cap.* 8.
» Fuit Vigilius Pontificiæ Authoritatis usque ad Prin-
» cipis contemptum tenacissimus assertor, ut ex re-
» bus ab eo gestis inclaruit. Animi inconstantia,
» mutandæque sententiæ facilitas vitio eidem verti-
» tur, nam in causa trium capitulorum varius, at-
» que a seipso diversus non semel apparuit. Initio
» quidem, cum adhuc in Sicilia esset, Tria capitula
» defendebat; at illa se damnaturum dudum Theo-
» doræ Augustæ promiserat, si Victori fides est. Cum
» Byzantium advenisset, ob damnata tria capitula
» Mennam sacris interdixit; at paulo post Mennæ
» conciliatus eadem & ipse in Judicato damnavit. De-
» inde post triennium a Sententia Judicati discedens,
» emisso novo constituto eadem damnari posse ne-
» gavit. Sed paucis mensibus in hac sententia stetit;
» nam data ad Eutychium Epistola vim constituti
» infregit, atque ad synodum accedens tria capitula
» proscripsit. Vir doctissimus Petrus de Marca libro
» 3. De Concordia Sacerdotii & Imperii, cap. 13.
» hanc Vigilii inconstantiam a doctis prudentiam
» appellari testatur, quam ipse dispensationem
» vocat, qua nunc juris & canonum rigore agebat,
» nunc illorum remissione, fidei ac publicæ quietis
» studio. *Hæc Cardinalis Norisius*.

ANIMADVERSIONES in Papæ authoritatem, quæ in synodo V. emicuit, & in Vigilii œconomiam, quam in Trium Capitulorum damnatione adhibuit.

§. I.

Quinta Synodus in trium Capitulorum damnatione sibi superiorem Papæ authoritatem agnovit.

NAtalis dissert. 4. sæcul. 15. & 16. n. 23. velut sub omnium oculos, ex iis quæ gesta sunt in quinta synodo, expositam putat superiorem quam habent concilia œcumenica authoritatem, etiam respectu Romani Pontificis. Observat igitur Vigilium in suo constituto, quod Justiniano dedit, in pluribus trium capitulorum damnationi refragatum esse; statuit etenim parcendum nomini & personæ Theodori Mopsuesteni, & Theodoreti, ac Ibæ fidem orthodoxam fuisse. Quamvis autem ita decrevisset, ac nullam in posterum super his post suam definitionem quæstionem movendam pronunciasset; nihilominus quinta Synodus ab ejusdem definitione discessit, ut palam faciunt quæ disserit Natalis de trium capitulorum damnatione. Potiorem ergo authoritatem illa synodus se obtinere arbitrabatur, quod & ipse Vigilius, & tot Episcopi trium capitulorum defensores videntur demonstrasse. Cum etenim nullius menti occurrerit respondere non potuisse synodum diversimode sentire ea ratione quod inferius tribunal, quod superius definit, non valeat infirmare, videntur in synodo agnovisse superiorem ea, quam Papa obtinet, potestatem. Eadem adversus Papæ supra œcumenica Concilia authoritatem urget Bossuet *in Defens. Declarat. p. 2. l. 12. c.* 20. Videamus ergo quanti facta sit in hoc concilio Romani Pontificis authoritas.

Volens igitur Justinianus Imperator pro sua virili trium capitulorum damnationem promovere, in epistola, quam ad Synodum dedit, ut flectat Episcoporum animos, statim ita exemplum Vigilii proponit: *Vigilio religiosissimo Papæ antiquioris Romæ, cum pervenisset ad hanc regiam civitatem, de tribus capitulis subtiliter omnia manifestavimus, & interrogavimus eum quid sapit de hoc: & ipse non semel, nec bis, sed etiam sæpius in scriptis anathematizavit impia tria capitula.* Prosequitur inde narrare a Vigilio condemnatos fuisse Rusticum, & Sebastianum diaconos Romanos, quia eorumdem capitulorum defensionem susceperant. Quod si a concilio oculi in ea quæ Romanus Pontifex gessisset vertendi non erant, floccifacere potuisset illius exemplum, nec illius Imperatorem meminisse necesse erat.

Deinde ipse Vigilius suam authoritatem in Synodum demonstravit, nam intra illud viginti dierum tempus, quo Principi de tribus capitulis sententiam suam missurum promiserat, per Pelagium Diaconum impetravit Episcopis, ne quidquam decernerent: *Antiquum ait, & regularem custodientes ordinem, ne ante nostra, hoc est, Sedis Apostolicæ cui per Dei gratiam præsidemus, promulgationem sententiæ quidquam proferre tentarent, unde scandali rursus, quæ sopita fuerat, oriri posset occasio*. Sane nullus inferior ita suo præcipit Superiori.

Ut vero Justinianus non amplius retardatam videret trium capitulorum damnationem, necessarium putasse episcopos ita decipere, ut in eamdem Vigilium consentire crederent, quæ gesta sunt *collat.* 7. aperte demonstrant. Ex ejusdem igitur Actis apparet Justinianum per Constantinum sacri palatii Quæstorem Synodo suggessisse satis Vigilii mentem exploratam esse ex iis, quæ voce scriptove docuerat; unde & legendas curavit e latina in græcam linguam versas, Vigilii epistolas jam ante scriptas ad Aurelianum Arelatensem, & ad Valentinianum Scythiæ episcopum & sententiam ab eo latam in Rusticum, & Sebastianum Trium Capitulorum fautores. Ita Vigilii exemplo ad tria capitula condemnanda Synodum incitasse etiam demonstrant ipsa Constantini verba: *Communiter*, ait, *vero convenire invitatus* (nempe Vigilius) *& hoc facere una cum Sancta vestra Synodo pollicitus est per semetipsum facere, & dare piissimo Domino. Ut igitur etiam ea quæ sæpius ab ipso facta sunt ad condemnationem trium capitulorum vos audientes alacriores efficiamini de his formam celeriter proferre, direxit per me Sanctitati vestræ condemnationem ab ipso Vigilio religiosissimo prolatam*. Hinc collat. 8. in qua tria capitula tandem damnata fuere, ante sententiam præmittunt jam a Vigilio eadem fuisse condemnata: *Quia contingit*, ajunt, *Vigilium religiosissimum in hac regia urbe degentem, omnibus interesse quæ his tribus capitulis annotata sunt, & tam sine scriptis, quam in scripturis ea sæpius condemnasse &c.* Tantum igitur abest intendisse Synodum adversus Papæ definitionem sententiam dicere, ut potius ipsius exemplo fuerit excitanda ad trium capitulorum damnationem, atque putaverit cum Vigilio in eamdem sententiam convenire. Verum proponenda ne erat Synodo Vigilii sententia, ut juxta eam ex ipsa pronunciaret, si Papa inferior Synodo habitus fuisset? Ubinam supremo Judici inferior exhibetur exemplum, velut norma in judicando ab eo inspicienda?

Ex iis rite perpensis communiter concordant rerum ecclesiæ Scrutatores Justinianum Synodo Vigilii Constitutum occultasse, ne Papæ sententia audita PP. a tribus capitulis damnandis abstinendum putarent, quod ægerrime tulisset, cum tamdiu pro ipsorum damnatione adlaborasset. Et quidem cum in actis Synodi tot legantur insertæ minoris momenti relectiones, omissum sane in eis non fuisset Vigilii Constitutum, si in Synodo recitatum fuisset. Nec refert discussa fuisse collatione sexta argumenta quæ pro Ibæ epistola in eodem Constituto leguntur, nam nota omnibus ac obvia erant, utpote quæ ab aliquibus annis summo studio trutinabantur. Sed & qua fronte Synodus magnum

gnum decreti sui momentum in eo posuisset, quod Vigilius sæpius tria capitula condemnasset, si ipsi exhibitum fuisset Vigilii Constitutum, quo ipsorum damnationem non probabat? Falluntur igitur Natalis & Bossuet dom putant Concilium nihili duxisse contra sententiam Papæ judicare.

Illud etiam hic observandom, tam falsum esse Vigilium hanc Synodum quasi potiori authoritate vallatam agnovisse, ut mioeme canonicam crediderit. Cum igitur Menna defuncto in Sedem Constantinopolitanam Eotychius suffectus fuisset, ac a Papa postulasset ut motæ controversiæ communi suffragio definirentur, respondit sibi placere controversiam sopiri *habita Synodo Canonica*, ut legitur *collat.* 1. pm qua intelligebat Synodum in qoa sicut eum Imperatore convenerat, Latinorum Antistitum numerus par esset Episcopis Græcis. Quia vero Justinianus stabilitam conditionem non attendit, Vigilius quamvis bis invitatus, Synodo interesse recusavit; atque ipsius verba Legati ad ipsum missi ita Synodo retulerunt: *Ille respondit non posse una nobiscum convenire eo quod plurimi hic quidem sunt orientales episcopi, panci vero eum eo: facere autem per semetipsum in scriptis sententiam suam, & offerre pissimo Domino.* Quamvis ergo & viri quidam eruditi eam fuisse causam absentiæ Vigilii prætendant, quod nondum Conciliis generalibus Romani Pontifices interfuissent, re vera abesse decrevit ne præsentia sua Synodum imperfectam œcumenicam redderet, atque ita offenderet occidentales. Unde Clerus Romanus in epistola ad Legatos Gallicanos hæc recitant Vigilii verba: *Sine consensu omnium ista, quæ & Synodum Chalcedonensem in dubium venire faciunt, & scandalum fratribus meis generant, solus facere nullatenus acquiescam.* Nec solum suam præsentiam Vigilius Concilio denegavit, sed ostendens superiore quam concilium authoritate potiri, in suo Constituto omnia ejusdem gesta exauthoravit: *Statuimus*, ait in fine ejusdem, *& decernimus, nulli ad ordines & dignitates ecclesiasticas pertinenti licere quidnam contrarium his, quæ præsenti asseruimus, vel statuimus Constituto de sæpe dictis tribus capitulis aut conscribere, vel proferre, aut componere, vel docere, aut aliquam post præsentem definitionem movere ulterius quæstionem.* Sed & in ea epistola decretali data Eutychio, qua trium capitulorum damnationem tandem confirmavit, quamque genuinam esse demonstravit Petrus de Marca in Dissertatione de Vigilii decreto, & Natalis in Synopsi cap. 2. art. 9. nullo in pretio haboisse hanc Synodum demonstravit. Statim igitur in ea ita effatur: *Quæ a nobis definiri debent, revelante Domino, & investigata veritate salubriter impleta sunt.* Ita ajendo ostendit, quod etsi Patres de tribus capitulis sententiam dixissent, adhue supererat ut ipse suo decreto definiret. Neque etiam Antistites, qui tria capitula damnaverant, Synodi nomine nuncopat, sed dicit se definire suos *fratres & consacerdotes esse*, qoi tenentes fidem in primis quatuor œcumenicis Synodis stabilitam tria capitula condemnaverunt; atque ita suo decreto sententiæ ipsorum robur impertiri demonstravit. Cui modo vel opinari conceditur tunc in ecclesia judicatum Concilia supra Papam extollenda? De judice sibi superiore aliter sane Papa loquutus fuisset; aliter cum eo egisset.

Demum quicomque consideret hanc Synodum inter Conventicula locum fuisse habituram, nisi impellentibus Romanis Pontificibus tandem illam Ecclesia recepisset, aperte conspiciet non ex Conciliorum aothoritate sommorum Pontificum decretis robur accedere, sed ex Summorum Pontificum confirmatione concilia indeficientem firmitatem obtinere. Quaotum igitur adversus hanc Synodum reclamaverint episcopi Galli, Itali, Iberi, & Istriæ, omnes norunt. Ut vero omnes acquiescerent trium capitulorom damnationi, non parum adlaboravit Pelagius II. ut habemus ex ea epistola, quam ipsius nomine scripsit Gregorius Magnus tunc Ecclesiæ Romanæ Diaconus ad Eliam Archiepiscopum Aquilejensem. Eamdem epistolam postea factus Pontifex oniversæ Ecclesiæ commonem fecit; unde cum tandem agnoverint nullum irrogatom fuisse præjudicium defioitionibus Concilii Chalcedonensis ob trium capitulorum damnationem, Episcopi Galli, Itali & Iberi Gregorio adhæserunt. Solum quidam Istriæ, ac Venetiæ Episcopi cum suo Aquilejensi Patriarcha usqoe ad Sergium I. in sua contumacia perseverarunt, & ita schismaticorum nomen emeruerunt.

§. II.

Non est damnandus Vigilius quia videatur in trium capitulorum damnatione sese inconstantem ostendisse.

NOn melius removeri potest a Vigilio inconstantiæ labes quam gestorum seriem exponendo. Primo igitur increpandos duxit, qui impellente Justiniano triom capitulorum damnationem subscripserant, illosque a sua communione suspendere, unaque Imperatori eamdem damnationem ab eodem enixe poscenti resistere. Ita autem agendi ea erat ratio, quod ob trium capitulorum damnationem occidentales, & non pauci etiam ex orientalibus quam maxime obmurmurarent, quia ita authoritatem concilii Chalcedonensis infringi judicabant, ea proinde ratione, quod damnationi capitulorum non acquievisset, laudatur a Clericis Italiæ in epistola ad Legatos Francorum Constantinopolim proficiscentes his verbis: *Veniens Constantinopolim beatissimus Papa Vigilius, magis autem, ut quod verius est dicatur, prope violenter deductus, cœperunt ibi ipsum expectare, ut damnationem aliquorum capitulorum faceret, per quam Sancta Synodus Chalcedonensis modis omnibus solveretur. Sed cum Papa Vigilius in hac parte non vellet adhibere consensum, jam tunc talis violentia facta est, ut publice in conventu clamarit: contestor quia, etsi me tenetis captivum, B. Petrum Apostolum captivum facere non potestis.* Conc. Gallor. t. 1. p. 294.

Sed cum Orientales nollent a trium capitulorum damnatione recedere, eosdem cum occidentalibus componere cupiens, ea œconomia seu dispensatione usus est, ut damnaret quidem tria Capitula, sed eodem tempore profiteretur nihil ea damnatione detractum iri Concilio Chalcedonensi. Hinc judicatum Mennæ Patriarchæ, quem ad Augustæ preces in communionem receperat, consignavit, in quo tria damnabat Capitula, nil præfato Concilio derogando: *Postea tamen, tractatu habito*, ajunt Clerici Italiæ in citata epistola, *prædictus Papa Vigilius sub aliqua dispensatione ipsam causam ordinavit; sollicite monendo ne per occasionem aliquam supradicta Synodus pateretur injuriam.* Ita Vigilius Græcis adnuendum putavit exposcentibus trium capitolorum damnationem, & Latinis Concilii Chalcedonensis reverentiam; unde universalis Pastoris in pace unitateque ecclesiarum concilianda munus obibat. Hujosmodi pacis studio omnia egisse declarat etiam ipse Vigilius in Encyclica de Theodori damnatione, ubi hæc habet: *Nos longanimitatem nostram divina largitate concessam tam circa te, quam circa cæteros seductos a te pene hoc quinquennio elapsa ostendimus. Primum quidem in eo quod pro scandalo refrænando condescendentes quorumdam animis, quos aliqua dispensatione credidimus temperandos; quia tu jam eos pluribus annis inquietissimus stimulator accenderas, quædam pro tempore medicinaliter existimavimus ordinanda: tali scilicet conditione, ut omni in posterum perturbatione sopita, nihil ultra nec verbo, nec literis quisquam facere ex eadem causa præsumeret.*

Res tamen juxta vota non cessit, Afri enim Illyrii, Dalmatæque io trium Capitulorum defensione perseverabaot, & Rusticus & Sebastianus diaconi, qui a Vigilio defecerant, ipsum tamquam Concilii Chalcedonensis desertorem apud Occidentales accusabant. Intempestivam ergo tunc credidit Capitulorum damnationem, & necessarium credidit omnes variis epistolis edocere, nil Judicato suo Concilio Chalcedonensi derogasse; cumque suffragari noluisset Justiniano triom capitalorum damnationem absque ulla Synodi mentione exposcenti, suo veluti suppresso Judicato omnem capitulorum quæstionem usque ad Concilium generale interdicendam judicavit. Id nos edocent Clerici Italiæ in supra citata epistola his verbis: *Quamvis*

vis nec hoc, quod Papa fecerat, acquieverunt Afri, & Illyriciani, atque Dalmatæ Sacerdotes recipere, tamen cœpit iterum B. Papa Vigilius ad hoc compelli, ut absolute ipse Capitula sine Synodi Chalcedonensis mentione damnaret. Sed Papa non acquiescens hoc facere, & dicens se nimium ingravari, dixit Serenissimo Principi: veniant hic fratres nostri ex omnibus provinciis quini aut seni episcopi, & quidquid sub tranquillitate tractatu habito omnibus visum fuerit, cum pace disponemus: quia sine consensu omnium ista, quæ & Synodum Chalcedonensem in dubium venire faciunt, & scandalum fratribus meis generant, solus facere nullatenus acquiescam. Infracta etiam constantia Imperatori restitit, dum monuit Episcopos ne acquiescerent damnationi trium capitulorum, quam ipse Imperator emanaverat suasu Theodori Cæsareensis. Insuper noluit postea Synodo interesse; cum vocandum non renuisset ea conditione, ut tot occidentales quot orientales adessent, quippe illorum scandalum removere satagebat, ut dicit in epistola encyclica de Theodori damnatione, quam conditionem, sicut spoponderat, Imperator non adimplevit. Sed nec libera erant episcoporum suffragia, ita etenim ait Liberatus Breviar. cap. 24. *Cætera quæ subsequenter in episcopis & catholica ecclesia ab eodem Principe facta sunt, quomodo consentientes episcopi in trium damnationem capitulorum muneribus ditabantur, vel non consentientes depositi in exilium missi sunt; vel aliqui fuga latitantes in angustiis felicem exitum susceperunt, quoniam nota sunt omnibus, puto nunc a me silenda.* Sed & cum videret a Synodo tria capitula damnanda, veritus ecclesiæ pacem potius exturbandam, ante ipsorum damnationem suum constitutum edidit, de quo initio antecedentis paragraphi, ubi eadem capitula saltem ita damnanda volebat, ut personis parceretur. Quia tamen, dummodo pax ecclesiæ servaretur, nil referre putabat in quam partem quis inclinaret, ab intorquendo anathemate iis, qui sibi non assentirentur abstinuit.

Tandem sua epistola ad Eutychium Synodum V. confirmavit, ac tria expresse damnavit Capitula, anathema dicens in eos omnes, qui illa in posterum defendenda aggrederentur. Ad ea vero damnanda non ea tantum ratione Vigilius processit, quia ita crederet melius ecclesiæ bono se consulturum, sed *revelante Domino, & veritate investigata*, ut ait in Epistola supra citata.

Quod igitur in Vigilio inconstantia videbatur, prudentiæ, & maturo consilio tribuendum; nam modo summo jure, modo dispensatorie agendo ne turbaret ecclesiam pro viribus conabatur; ac tandem veritati sibi perspectæ omnino acquiescendum ratus, peremptorie de tribus capitulis judicavit. Inconstantiam vero suam ex eo non criminandam dixit, quia probi prudentisque viri est a priore sententia discedere, postquam disceptatæ rei æquitas comperta est; quod etiam probat S. Augustini exemplo, qui retractatis lucubrationibus suis, non solum aliqua addidit, sed quædam etiam emendavit. Et quidem nil vetat dicere Sedem Apostolicam, quæ in privato judicio decrevit, posse iterum vel in Conciliis, vel sua solemni definitione retractare.

Quomodo vero trium capitulorum damnatio nullatenus pugnaret cum iis, quæ gesta sunt, ac definita in Concilio Chalcedonensi, edocet Natalis in sequenti dissertatione.

DISSERTATIO V.

De sensu Anathematismorum V. Synodi.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum Anathema latum a V. Synodo solos Nestorianos feriat? An etiam Catholicos Trium Capitulorum Defensores?

PROPOSITIO.

Anathema latum in Quinta Synodo præcipue feris Nestorianos, qui Trium Capitulorum doctrinam propugnabant, quod illam suæ consonam hæresi, ut revera erat, agnoscerent. Sed nihilominus Catholicos etiam Trium Capitulorum Defensores petere videtur, qui Capitula illa erroris pura, post Synodi Oecumenicæ Judicium assererent, & ideo inique damnata. Unde temeritatis notam incurrerent, & periculum subirent anathematis, qui pro Tribus Capitulis, aut aliquo ex illis Apologias scriberent.

PRobatur prima pars, ex ipsis Anathematismis Quintæ Synodi, qui singula illa capitula ut Nestorianam continentia hæresim perstringunt. Duodecimus in Theodorum Mopsuestenum *editus sic habet*: "Si quis defendit impium Theodorum Mopsuestenum qui dixit, Alium esse Deum Verbum, & alium Christum &c. Si quis igitur defendit prædictum impium Theodorum, & impia ejus conscripta, in quibus tam prædictas, quam alias innumerabiles blasphemias effudit contra magnum Deum & Salvatorem Jesum Christum, & non anathematizat eum, & impia ejus conscripta, &c. talis anathema sit." Eos certe, qui non solum Theodorum ipsum, sed ejus etiam errores propugnarent, petit illud Anathema Collatione 4. Synodi 5. "Anathema Theodoro Mopsuesteno: Ille Evangelia reprobavit, iste dispensationem injuriavit. Anathema illis qui non anathematizant eum. Defensores ejus pagani sunt: Sequaces ejus Judæi sunt."

XIII. Anathematismus, *Theodoreti* Defensores perstringens, his verbis conceptus est: "Si quis defendit impia Theodoreti conscripta, quæ contra rectam fidem, & contra primam Ephesinam Sanctam Synodum, & contra S. Cyrillum & duodecim ejus Capitula exposuit, & omnia quæ conscripsit pro Theodoro & Nestorio impiis, &c. talis anathema sit."

XIV. Anathematismus contra Defensores Epistolæ Ibæ ad Marim Persam *ita decernit*: "Si quis defendit Epistolam, quam dicitur Ibas ad Marim Persam hæreticum scripsisse, quæ abnegat quidem Deum Verbum de Sancta Dei Genitrice semper Virgine Maria incarnatum hominem factum esse, &c. Si quis igitur memoratam impiam Epistolam defendit, & non anathematizat eam & Defensores ejus, & eos qui dicunt eam rectam esse, vel partem ejus, & eos qui scripserunt, vel scribunt pro ea, vel pro impietate quæ in ea continetur, & præsumunt eam defendere, vel insertam ei impietatem nomine sanctorum Patrum, vel sancti Chalcedonensis Concilii, & in iis usque ad mortem permanent, talis anathema sit."

Ex his colligere est, Anathema latum in V. Synodo contra Trium Capitulorum Defensores, præcipue ferire Nestorianos qui illa ideo propugnabant, quod Nestorianum dogma in iis agnoscerent. Quod luculentius confirmat Sententia Synodi Collatione 8, *his verbis*: "Quoniam igitur videbamus, quod Nestorii sequaces conati sunt per Theodorum impium, qui Mopsuestiæ fuit Episcopus, & impia ejus conscripta, & insuper per ea quæ impie Theodoretus conscripsit, & per Epistolam sceleratam, quæ ab Iba dicitur ad Marim Persam scripta esse, suam impietatem Dei Ecclesiæ applicare, ideo ad eorum quæ movebantur, correctionem surreximus, & pro Dei voluntate, & jussione piissimi Impera-

pera-

„ peratoris, vocati ad hanc Regiam Urbem, conve-„ nimus.

Probatur secunda pars, ex iisdem Anathematismis, quibus perstringuntur ii, *Qui Theodorum defendunt, & non anathematizant eum, & omnes qui suscipiunt, vel defendunt eum, & dicunt, Orthodoxe eum exposuisse, & qui scripserunt pro eo*. Item damnant eos *Qui defendunt Theodoreti scripta contra Sanctum Cyrillum*. *Tandem qui defendunt Epistolam Ibæ, & non anathematizant eam & defensores ejus, & eos qui dicunt eam rectam esse, vel partem ejus, & eos qui scripserunt, vel scribunt pro ea, &c.* Atqui Tria Capitula, & tres illos Authores soli non defendebant Nestoriani, qui suos in scriptis *Theodori Mopsuesteni, Theodoreti*, & Epistola *Ibæ*, errores agnoscebant: sed etiam Catholici, qui recto sensu hæc *Scripta* exponebant, contendebantque illa Nestorianos errores non continere; vel *Theodorum* anathemate percelli non posse, quod in pace Ecclesiæ defunctus esset. Cum itaque Synodus 5. non solum anathemate percellat eos, qui impia *Theodori Mopsuesteni, Theodoreti*, & *Ibæ* scripta, sive contentam in iis impietatem defendunt; sed etiam qui ea defendunt absolute, *& dicunt recta esse*: & *qui Theodorum defendunt*, & dicunt eum *recte exposuisse*, colligere est anathema latum in Canonibus V. Synodi non solos ferire Nestorianos, sed etiam Catholicos, qui Tria Capitula pertinaciter defendebant. Unde Synodus diserte distinguit condemnationem Hæreticorum a se factam, & eorum qui Tria Capitula defenderunt, vel defendunt. *Facta autem a nobis*, inquit, *& condemnatione contra Hæreticos, & eorum impietatem; nec non etiam contra eos qui defenderunt, vel defendunt prædicta impia Tria Capitula, & permanserunt in suo errore, vel qui permanent: Si quis conatus fuerit contra hæc quæ pie disposuimus, vel tradere, vel docere, vel scribere; siquidem Episcopus vel Clericus sit, iste quamquam aliena a Sacerdotibus & Statu Ecclesiastico faciens, denudabitur Episcopatu vel Clericatu: Si autem Monachus, vel Laicus sit, anathematizabitur*.

Probatur secundo, testimonio *Facundi Hermianensis*, qui non solum in Nestorianos, sed in Catholicos, qui Tria capitula pertinaciter defendebant, quorum ille unus erat, latum a Quinta synodo anathema intellexit, (lib. 2. cap. 3.) *Ubi*, inquit, *omittimus dicere, quoniam si communicemus eis, qui nobis jam dixerunt anathema, non solum condemnationi Synodi Chalcedonensis communicabimus, verum & sententias in nos eorum, ipsa eorum communicatione firmabimus. Sed hoc potius dicimus: Quoniam si ullus apud eos esset divinæ religionis, vel rationis humanæ respectus, ipsis quoque profanum & nimis turpe videri debuit, communicando nobis, anathema, quod in nos decreverunt, in semetipsos ultro convertere... Proinde beneficio magis quam injuriæ deputent, quod eis non communicamus, donec de medio tollant istud anathema, quod velut magnum chaos interjacens, dividit a populo spiritu paupere, in sensu paternæ fidei & sententia quiescente, inquietos ac superbissimos præsumptores, qui sibi tantum videntur abundare sapientia, ut ablactati super Matrem suam, Ecclesiæ instituta contemnant*.

Probatur tertio ex *Sancto Gregorio Magno*, qui ad *Constantium* Mediolanensem Episcopum scribens de *Laurentio* ejus decessore ait, quod ab unitate Ecclesiæ præcisus fuisset, si Tria Capitula se minime damnasse jurasset. *Cives Brixiæ*, inquit, *vobis mandant, ut eis Epistolam transmittatis, in qua jurare debeatis vos tria capitula minime damnasse: quod si decessor Fraternitatis vestræ Laurentius non fecit, a vobis quæri non debeat: Si autem fecit, aut cum universali Ecclesia non fuit, aut cautionis suæ juramenta transcendit. Sed quia eumdem virum sua credimus sacramenta servasse, atque in unitate Catholicæ Ecclesiæ permansisse, dubium non est, quod nulli Episcoporum suorum juraverit se tria capitula minime damnasse*. Anathemati itaque obnoxii erant, qui Tria Capitula se minime damnasse, aut damnare nolle profitebantur, quamvis impia dogmata non propugnarent, sed illa in dictis capitulis negarent contineri: & qui illa damnare recusabat, quod ea damnatione vulnus infligi Concilio Chalcedonensi arbitrarentur. Ita erant animo comparati Episcopus & cives Brixienses, qui juramentum a *Constantio* Mediolanensi exigebant. Unde S. Gregorius ipsi non jubet, ut ad illos scribat, se non posse Nestoriana dogmata non damnare; sed ut eorum offensioni medeatur, contestando se nihil de fide Synodi Chalcedonensis, aut de reverentia ipsi debita imminuere. *Sed ne ii, qui nobis ista scripserunt, scandalizari videantur*, inquit, *transmittite eis Epistolam, in qua sub anathematis interpositione fateamini, neque vos aliquid de Fide Chalcedonensis Synodi imminuere, neque eos qui imminuunt, recipere: & quoscumque damnavit, damnare, & quoscumque absolvit, absolvere. Unde credo eis posse celerrime satisfieri*.

Probatur quarto, ex *Diurno Romanorum Pontificum*, Tit. 6. ubi Episcopus in promissione seu Professione Fidei coram Summo Pontifice facta, postquam fidem quatuor Synodorum œcumenicarum se integram servaturum promisit, hæc addit: *Eos autem, quicumque ab eisdem sanctis Patribus in memoratis quatuor Synodis, vel Quinta sub piæ memoriæ Justiniano confecta, diversis vicibus damnati leguntur, ego, meaque Ecclesia, eorumdem venerandam Patrum authoritatem sequentes, insolubili damnatione percellimus*. Istam fidei professionem ad annum Christi sexcentesimum octogesimum quintum referendam probat *P. Garnerius*. Hinc perspicuum est, Ecclesiam eo tempore exegisse ab Episcopis damnationem trium capitulorum. Igitur Anathematismi quintæ synodi ferire videntur & Catholicos Trium Capitulorum defensores.

Probatur tertia pars. Temerarii essent, qui Ecclesiæ Judicio in Synodo œcumenica lato, a Romanis Pontificibus confirmato, & omnium deinde Ecclesiarum consensu recepto refragarentur; Periculum vero incurrerent anathematis, qui scripta ab Ecclesia damnata, vel notatos Authores, quorum defensoribus pœna anathematis inflicta est ab Ecclesia, defenderent: Sed qui pro tribus capitulis, aut aliquo illorum Apologias scriberent, Synodi œcumenicæ judicio, a Romanis Pontificibus confirmato, & totius Ecclesiæ consensu recepto, refragarentur: & defenderent scripta, vel Authores, quorum defensoribus irrogata est anathematis pœna. Temeritatis igitur notam incurrerent, & anathematis periculum subirent.

Præterea, *S. Gregorius Magnus* anathemati obnoxios agnoscit, qui præsumunt absolvere, id est, excusare personas, quas œcumenica quinque Concilia damnarunt; & quintam synodum, quoad Judicium de tribus Capitulis latum, se recipere, post quatuor priores Synodos Generales pari veneratione profitetur. *Quintum quoque Concilium pariter veneror*, inquit, *in quo Epistola quæ Ibæ dicitur, erroris plena reprobatur: In quo Theodorus personam Mediatoris Dei & hominum in duabus substantiis separans, ad impietatis perfidiam cecidisse convincitur: & in quo scripta quoque Theodoreti, per quæ Beati Cyrilli Fides reprehenditur, ausu dementiæ prolata refutantur. Cunctas vero, quas præfata veneranda Concilia personas respuunt, respuo, quas venerantur, amplector: Quia dum universali sunt consensu constituta, se & non illa destruit, quisquis præsumit aut solvere quos ligant, aut ligare quos solvunt. Quisquis ergo aliud sapit, Anathema sit*. Quæ professio exigebatur dubio procul a Schismaticis omnibus qui ad Ecclesiæ unitatem redibant. Quam etiam omnes Patriarchæ & Episcopi recens creati emittebant. Habetur *lib. 1. Epistola 24. ad Joannem Constantinopolitanum Episcopum, Eulogium Alexandrinum, & alios Patriarchas data*.

Tertio, non aliter recipi solitos a *Sancto Gregorio*, quorum fides suspecta erat, quam ubi Quintæ Synodi Judicium de Tribus Capitulis se recipere professi essent, constat ex illius Epistola ad *Anastasium Presbyterum*, quem post Fidei Professionem, a suspicione hæreseos absolvit. *Fidem tuam exponens*, inquit, *omnes generaliter hæreses, vel quidquid adversus Catholicæ Fidei, vel professionis, integritatem est, apertissime condemnasti; & cuncta quæ Sancta quatuor universales Synodi recipiunt, te semper recepisse, ac recipere; & quæ condemnant, condemnasse, condemnareque professus es. Eam quoque Synodum, quæ Justiniani Imperatoris temporibus de Tribus Capitulis facta est, & suscipere, & custodire promisisti*.

Objicies in secundam partem Propositionis: Episcopi,

copi, qui Synodo Quintæ interfuerant, & Tria Capitula damnaverant, aut Quintæ Synodi adversus illa receperant Judicium, invitabant illorum Defensores ad Communionem secum servandam, & cum illis, quantum in ipsis erat, communicabant, etsi prædicta Capitula damnare nollent. Igitur anathema latum in V. Synodo non ferit Catholicos Trium Capitulorum Defensores.

Probatur Antecedens testimonio *Facundi Hermianensis*, lib. 2. cap. 3. *Considera quæso*, inquit, *cujus levitatis, cujus confusionis est atque dedecoris, ut nos sibi communicare compellant, permanentes in ea sententia, qua non solam ei* (Epistolæ Ibæ) *anathema non dicimus, sed etiam negamus esse dicendum*.

Præterea, Hispani & Gallicani plerique Episcopi, Sedis Apostolicæ, & omnium Ecclesiarum communione fruebantur, quamvis Tria Capitula non damnarent. Itaque Catholici Trium Capitulorum Defensores non erant obnoxii anathemati lato in V. Synodo.

Tertio *Sanctus Gregorius Magnus*, cum a *Constantio* Mediolanensi Episcopo intellexisset *Theodelindam* Longobardorum Reginam Literis suis, in quibus Quintæ Synodi honorifice meminerat, offendi posse, & propterea *Constantium* has literas ejus non reddidisse Majestati, laudavit Episcopi prudentiam, & alias ad eamdem Reginam Literas dedit, in quibus nulla Quintæ Synodi facta mentione, Quatuor Synodos Œcumenicas se recipere professus est; anathema dicens illi, qui illarum, & maxime Chalcedonensis Fidei addere, vel demere præsumeret. His autem verbis laudavit prudens *Constantii* consilium: *Quod autem scripsistis*, inquit, *quia Epistolam meam Reginæ Theodelindæ transmittere minime voluistis, pro eo quod in ea Quinta Synodus nominabatur; si eam exinde scandalizari posse credidistis, recte factum est ut minime transmitteretis. Unde nunc ita facimus, sicut vobis placuit, ut quatuor Synodos solummodo laudaremus.* Itaque *S. Gregorius* non putavit Catholicos Trium Capitulorum Defensores obnoxios esse anathemati lato in V. Synodo.

Respondeo ad primam objectionem, distinguo antecedens. Eos invitabant ad Communionem servandam, & ad deponendum errorem quo Tria capitula defendebant, concedo: & illis permittebant trium capitulorum defensionem, & impugnationem Quintæ Synodi, nego. Et cum illis, quantum in se erat communicabant, œconomia & dispensatione usi, concedo: Summo jure servato, nego. Itaque cum Romani Pontifices, cæterique cum Orientis, tum Occidentis Episcopi, Schisma jam factum viderent a pertinacissimis trium capitulorum defensoribus; eos ut ad Ecclesiæ unitatem revocarent, dispensatione usi sunt, & de canonum rigore ac disciplinæ severitate aliquid remiserunt, anathema latum a Quinta Synodo, ad tempus suspendentes, ut bonum ecclesiasticæ pacis curaretur. Sicut ergo Vigilius Papa Tria capitula damnaverat in Judicato ad Mennam κατ' οἰκονομίαν, sive secundum dispensationem canonicam, ut ipse testatur in encyclica adversus *Theodorum Cæsareensem* ad pacem cum Orientalibus retinendam: *Pro scandalo refrænando*, inquit, *condescendentes quorumdam animis, quos aliqua dispensatione credidimus temperandos, quædam pro tempore medicinaliter existimavimus ordinanda, &c.* Sicut, inquam, Tria Capitula Papa Vigilius damnavit primum, secundum dispensationem, ne Schisma in Orientali Ecclesia oriretur; deinde priorem sententiam retractavit in constituto, ut præsentius Schismatis periculum ab Ecclesia Occidentali averteret; ac tandem summo jure agens, Tria Capitula peremptorio Judicio damnavit, & Quintam Synodum confirmavit: Ita cum ipse tum ejus Successores, cæterique ad eorum exemplum Episcopi, dispensatione usi sunt in executione Sententiæ latæ a Quinta Synodo in Trium Capitulorum defensores. Eos enim qui illa damnare recusabant, modo non vituperarent Ecclesiam quæ illa damnaverat, nec eam errasse dicerent, aut turbas excitarent, Communione frui sinebant, sperantes eos ad Ecclesiæ sententiam cito accessuros, cum illis ostensum fuisset, Synodo Chalcedonensi nullum vulnus a Quinta Synodo illatum fuisse. Sed dispensationis elapso tempore, cum pauci superessent dictorum Capitulorum Defensores, summo jure cum ipsis egere, nec prius ipsos receperunt ad Communionem, quam professi fuissent se Quintam Synodum pari, cum aliis quatuor Œcumenicis veneratione suscipere, ut *S. Gregorii* luculentissimo testimonio probavimus. Scilicet prudentissimi Pontifices regulam *S. Augustini* de non infligendo anathemate, *ubi Schismatis periculum est*, observandam judicabant. Unde statim post Quintam Synodum hortabantur trium capitulorum defensores, ne a communione discederent, & eos dispensatorie tolerabant, qui servata unitate, Quintam Synodum nondum recipiebant. Id tamen non probat quod Anathema latum a Quinta Synodo eos Catholicos non feriret, qui invicta pertinacia Quintam Synodum, & Judicium illius de Tribus Capitulis impugnabant. Quod apprime vidit *Facundus*, qui post verba in Objectione laudata subdit: *Si communicemus eis, qui nobis jam dixerunt anathema, non solam condemnationi Synodi Chalcedonensis communicabimus, verum & sententias in nos eorum, ipsa eorum communicatione firmabimus.*

Ad secundam Objectionem respondeo, sedem Apostolicam eadem dispensatione usam esse erga Hispanos & Gallicanos plerosque Episcopos, tanto æquius, quod nullas ipsi turbas excitabant, nec Synodum Quintam, & Ecclesias ipsam recipientes, & Tria proscribentes capitula damnabant, sed modeste dissentiebant, foventes communionem cum aliis Ecclesiis.

Ad tertiam Objectionem respondeo, S. Gregorium eamdem erga *Theodelindam* adhibuisse dispensationem, quo facilius ipsam doceret, adduceretque ad Trium Capitulorum damnationem, & ad susceptionem Quintæ Synodi. Quod tandem feliciter effecit, ut colligitur ex Epistola 7. libri XII. qua testatur *Theodelindam* ad se transmisisse Objectiones *Secundini Abbatis* contra laudatam Synodum, & contra Judicium latum in Tria Capitula, ut illas dilueret. Quod ob gravissimos podagræ dolores præstare tam cito non potuit Sanctissimus Pontifex, sed Acta Quintæ Synodi transmisit, cum *Secundino* communicanda, qui ex eorum lectione disceret, hanc Synodum Chalcedonensi non esse contrariam, & Tria Capitula juste damnasse. *Eam tamen Synodum*, inquit, *quæ piæ memoriæ Justiniani tempore facta est, per latores præsentium transmisi, ut prædictus filius meus dilectissimus ipsum legens agnoscat, quia falsa sunt omnia, quæ contra Sedem Apostolicam, vel Catholicam Ecclesiam audierat. Absit enim nos cujuslibet sensum Hæretici recipere, vel a Tomo Sanctæ memoriæ Leonis Prædecessoris nostri in aliquo deviare; sed quæcumque a Sanctis quatuor Synodis sunt definita, recipimus; & quæcumque reprobata sunt, condemnamus.*

Objicies in tertiam partem, Ecclesiæ Judicium non esse indeficiens, cum propositiones & doctrinam alicujus Authoris, post illius mortem, sub ejus nomine & in ejus sensu condemnat, nisi Propositiones tales sint, quæ rectum sensum nullatenus admittant. Nam certo assequi mentem Authoris, cujus Scripta recto & pravo sensui obnoxia sunt, difficillimum est, ne dicam impossibile, secundum regulam a Sancto Augustino traditam in libro *De Utilitate credendi*, cap. 5. *Quibus argumentis mortui hominis voluntatem ita intelligam, ut de illa jurare possim?* Non essent igitur temerarii, neque periculum anathematis incurrerent, qui pro Tribus Capitulis, aut aliquo ex illis Apologias scriberent.

Indeficiens est Ecclesiæ judicium in factis doctrinalibus, in quibus [illegible]

Respondeo, distinguo antecedens. Si nulla istius Authoris Scripta supersint, concedo; Si supersint aliqua, in quibus hujusmodi propositiones asseruerit ac propugnaverit, nego. Tunc enim Ecclesia Spiritu veritatis illustrata, sensum illarum Propositionum, facto diligenti examine ex antecedentibus & consequentibus, & ex totius Operis ingenio, certo assequitur, deque eo judicat. In hujusmodi autem Judicio Ecclesiam errare non posse, persuasum habuere Veteres. *Maximus* Aquilejensis Episcopus, in Synodo Lateranensi sub *Martino I.* adversus Monothelitarum Principes sic interloquitur, Secretario I. *Si placet vestra Beatitudini, convenienter de his quæ proponuntur,* co-

cognoscamus per conscripta eorum adversus fidem exposita, & quæ sine accusantis persona redarguere apertissime demonstrantur. Propterea enim accusatio extranea superflua esse dignoscitur, quoniam a suis temerarius conscriptis apertius accusantur, quibus omnem Mundum conturbasse noscuntur. Ita namque Dominus ait: Ex ore tuo judicabo te. Et, Ex verbis tuis justificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis. Contra Theodorum, & Origenem in Sancta Quinta Synodo accusator quidem nullus, sed tantummodo eorum conscripta ad accusationem ipsorum & reprehensionem suffecisse noscuntur.

Ejusdem vero Synodi Canon XVIII. damnat eos, qui non respuunt & anathematizant animo & ore omnes Hæreticos, quos respuit & anathematizat Ecclesia, & nominatim Sanctæ Synodi universales quinque, cum omnibus eorum impiis scriptis, usque ad unum apicem. Septemdecim priores Canones de fide Synodus illa celeberrima & ad Œcumenicas proxime accedens, edidit; decimum octavum istum statuit de personis & libris ab Ecclesia damnatis. *Si quis*, inquit, *secundum Sanctos Patres, consonanter nobis pariterque fide non respuit & anathematizat animo & ore omnes quos respuit & anathematizat nefandissimos Hæreticos, cum omnibus impiis eorum conscriptis, usque ad unum apicem, Sancta Dei Ecclesia Catholica & Apostolica, hoc est, Sancta & universales quinque Synodi, & consonanter omnes probabiles Ecclesiæ Patres, id est, Sabellium, Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Polemonem, Eutychem, Dioscorum, Timotheum Ælurum, Severum, Theodosium, Collutum, Themistium, Paulum Samosatenum, Diodorum, Theodorum, Nestorium, Theodulum Persam, Origenem, Didymum, Evagrium, & compendiose omnes reliquos Hæreticos, qui a Catholica Ecclesia reprobati atque abjecti sunt, &c. Talis condemnatus sit.* Ex scriptis itaque judicium de personis ferri posse, & sic institutum Ecclesiæ Judicium indeficiens esse, *Martinus I.* & centum quinque Lateranensis Concilii Patres existimarunt & statuerunt.

Et duobus ante sæculis, *Theodoretus* sententiam in se latam in Latrocinio Ephesino, velut in hominem Nestorianum, rescindi a *S. Leone* postulans, Judicium de fide sua ex libris & Commentariis a se scriptis institui rogat. *Sunt mihi* (inquit Epistola 113. ad S. Leonem) *quæ partim ante annos viginti, partim ante octodecim, partim ante quindecim, partim ante duodecim scripsi, quædam contra Arianos & Eunomianos, quædam contra Judæos & Gentiles, quædam contra Magos, alia de universali Providentia, & alia rursus de Theologia, deque divina Incarnatione. Exposita etiam sunt a me, per divinam gratiam cum Apostolica Scripta, tum Prophetica Oracula. Et facile est ex his cognoscere, an stabilem Fidei Regulam servarim, an ab ejus rectitudine deflexerim?* Et Epistola 116. *Et rogamus*, inquit, *ut Judicium ex scriptis constituatur. Libros enim scripsi amplius triginta adversus Arium & Eunomium, adversus Macedonium, adversus Gentiles, adversus Judæos: interpretatus sum quoque divinam Scripturam, & facile est, si quis velit deprehendere me per Apostolica vestigia incessisse, unum prædicando Filium, &c.*

Objicies. Ecclesiæ Judicium in meri facti quæstionibus non est indeficiens. At quæstio de Tribus Capitulis erat meri facti, & nullatenus cum dogmate connexi. In illius ergo Judicio errare poterat Ecclesia. Itaque periculum anathematis non incurreret, qui pro Tribus Capitulis, aut aliquo ex illis scriberet Apologiam.

Probatur Minor, ex *Pelagio I.* in Epistola ad *Childebertum* Regem Francorum scribente, tunc Capitula quædam in Oriente *extra Fidem* agitata fuisse: ex *Sancto Gregorio, lib. 2. Epistola 26. ad Istriæ Episcopos*, asserente, in ea Synodo *De quibusdam solummodo personis actitatum*, vel, ut *Pelagii II.* verbis utar, *Nihil aliud nisi de personis*, actum: & ex ipso *Vigilio*, in Epistola confirmatoria Quintæ Synodi, dicente: Humani generis hostem effecisse, ut divideretur a Fratribus Tria damnantibus Capitula, cum quibus ejusdem erat Fidei. *Ita ut nosmetipsi*, inquit, *qui ejusdem cum illis eramus & sumus de Fide sententiæ, insuperhabita dilectione fraterna, in dissordiam abierimus.* Libera fuit igitur, estque etiamnum in hac quæstione centiendi facultas, absque ulla Christianæ Religionis injuria.

Respondeo, distinguo majorem. Si causæ cognitio, instruatur ex hominum testimoniis, & Instrumentis, criminis vel innocentiæ probationem continentibus, concedo: Tunc enim testes fallere possunt, & nova postea proferri instrumenta, quibus probetur crimen antea non plene probatum, aut innocentia vindicetur. In privatis hujusmodi negotiis facta personalia & criminalia spectantibus, ipsa Plenaria Concilia, priora possunt a posterioribus emendari, *cum aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat*: ut ait *Sanctus Augustinus, lib. 2. de Baptismo, cap. 3.* Si de facto doctrinali quæstio sit, & cognitio causæ instruatur ex libris Authoris, qui erroris accusatur, nego. Ecclesiæ enimvero cum sanam doctrinam ab hæretica Judicio suo discernere datum sit a Christo, & quælibet doctrina libris aliquibus contineatur, operæ pretium erat ut Ecclesia in Judicio, quod de libris, in quibus de Fidei & Moralis Christianæ quæstionibus agitur, tulerit, deficere non posset. Ut enim Pastorem, qui noxia pascua discernere certo non queat semper a salubribus, sed in eorum delectu errare possit, nemo dixerit idoneum esse qui oves pascat: Ut Medicum, qui venena distinguere certo semper non possit ab antidotis, sed in eorum cognitione fallatur, nemo dixerit curandis ægrotis adhibendum esse, nemo prudens elegerit: Ut Ducem, cui interdum ita caligent oculi, ut Reipublicæ milites ab hostibus distinguere non valeat, nemo ad regendum exercitum aptum judicaverit: Ita si Ecclesia Christi ovibus pascendis, sanæ fidei conservandæ, Christiano populo regendo præfecta, in Censura & damnatione librorum falli posset, nec Spiritus Sancti lumine ad eorum pravum sensum erroresque cognoscendos illustraretur, a Christo Sponso iis omnibus instructa dotibus & aucta privilegiis non videretur, quæ ad pascendos, sanandos, regendosque Fideles necessariæ sunt.

Etsi vero meram facti quæstionem fuisse demus, quæ de Tribus Capitulis disceptata est, non sequitur liberam fuisse & etiamnum esse cuivis de illis censendi facultatem, absque Ecclesiæ injuria: Quia violatæ reverentiæ, & obedientiæ, quam debet Ecclesiæ Matri, reus est, qui in ejus Judicio non acquiescit, illamque se perspicaciorem in hujusmodi factorum cognitione non arbitratur. Proinde periculum anathematis incurrit, quod non in hæreticos tantum, sed etiam in procaces & contumaces filios, & reverentiam atque observantiam Matri debitam non exhibentes, ab Ecclesia latum est.

Objicies, *Theodorum* Africanum Episcopum, trium capitulorum acerrimum defensorem, qui propterea diu a *Justiniano* Imperatore in exilio detentus est, cum Constantinopoli anno quingentesimo sexagesimo quinto obiisset, annis post Synodum quintam duodecim, honorifice sepultum fuisse in Ecclesia juxta Sanctos Confessores, quibus linguæ abscissæ fuerant *Hunnerici* Wandalorum Regis mandato, ob confessam & propugnatam Filii Dei divinitatem, teste Victore Tunonensi *in Chronico*. Igitur anathemate confixi non erant trium capitulorum defensores.

Respondeo, nego consequens. Sed Ecclesia summa œconomia his temporibus utebatur, quibus nondum omnium Ecclesiarum Occidentis Antistites quintam synodum pro Œcumenica habebant, & pia dispensatione, communionis suæ sinu fovebat eos, qui citra Schisma, tria capitula propugnabant, patientia sua sperans hoc malum sanatum iri. Verisimile autem est *Theodorum* Africanum Episcopum schismaticis non adhæsisse; sed quamvis in defensione trium capitulorum pertinacem, vixisse & obiisse in communione Ecclesiæ, licet id sileat Victor Tunonensis. At postquam Synodus Quinta ab Ecclesiis omnibus summo consensu ut Œcumenica suscepta est, anathematis periculum incurrerent, qui tria capitula, aut aliquod ex illis, ab errore vindicarent, & pro iis Apologias scriberent.

Objicies ultimo, Viros doctrina & pietate insignes edidisse Apologias pro *Origene*, pro *Theodoreto*, pro *Abbate Joachimo*, &c. & libros eorum, quamvis ab

Ec-

Ecclesia in Conciliis Œcumenicis damnatos, ab erroribus, quos in ipsis damnavit, immunes probasse. Istosne vero temerarios vocabimus, & anathematis periculum subiisse dicemus?

Temeritatis notam incurrunt Apologistæ Authorum, quorum errores damnavit Ecclesia.

Respondeo, temerarios esse hujusmodi Apologistas, quicumque sint, cum Ecclesiæ judicium, ut par est, non revereantur, seque synodis, Pontificibus & patribus perspicaciores putent. Ægre hanc notam Viris Eruditis inuro; sed cogit amor veritatis & Ecclesiæ, quibus nullum hominum usquam anteponam. Sane si hae defendendi Authores, quorum damnata doctrina est, libertate impune fruantur literati; & Nestorium, & Eutychetem defendere licebit: Quod ausus est *Lutherus*, teste *Jansenio*, in *Spongia*. Quod etiam tam infelici, quam impio conatu tentavit quidam Calvini catulus nostra ætate. Quidni & *Lutherus*, & *Calvinus*, audaces æque patronos, si id liceat, obtinebunt? Quos Authores non licuit olim defendere, cur liceat modo, cum nihil præscribere possit veritati, non spatia temporum, non intervalla regionum, non patrocinia personarum? Post quintam synodum compellebantur Episcopi ad subscribendum trium Capitulorum damnationi (licet erga Hispanos, & Gallos plerosque œconomia uterentur Summi Pontifices, nec ipsos adeo urgerent.) *Data formula subscribendi, quam non liceret excedere, passim & ubicumque reperti, ad augendum numerum, alieno decreto subscribere compelluntur Episcopi, quod per diversas circumjatum provincias, omnium Sacerdotum videretur subscriptione firmari* [inquit *Facundus Hermianensis*, *lib.* 2. *cap.* 3.] Et modo impune pro illis capitulis, vel aliquo illorum, Apologiæ scribentur? Quasi antiquitas, quæ majorem Synodis Œcumenicis & Pontificum decretis conciliare venerationem debet, efficiat ut non solum negligi, sed impugnari jure possint. De similibus Quæstionibus quæ circa facta versantur, idem esto judicium. Relegatur Dissertatio nostra XIV. in Historiam Ecclesiasticam Sæculi quinti.

PANOPLIA
ADVERSUS HÆRESES
SEXTI SÆCULI.

DISSERTATIO VI.

Adversus Aphthartodocetas, qua probatur Christi Corpus ante Resurrectionem corruptibile fuisse.

HANC hæresim refellunt omnia Scripturæ Sacræ testimonia, quæ Christum esuriisse, defatigatum, passum, & mortuum probant. Ipsam refellunt, & SS. Patres. *Justinus Martyr*, Oratione contra Gentes: *Cum formasset Deus hominem a principio*, inquit, *fecit, ut quæ naturæ erant, ex voluntate ejus penderent; fecitque uno mandato experimentum. Fecit enim ut si hoc servasset, vitam immortalem sortiretur; si non servasset, contrariam. Sic factus homo, cum ad violationem mandati statim respiceret, corruptionem naturaliter admisit: corruptione autem ad naturam accedente, necesse erat ut qui salvare volebat, ipsam substantiam corrumpentem deleret. Hoc autem aliter fieri non poterat, nisi quæ erat secundum naturam vita copularetur cum eo quod corruptionem cepisset, & corruptionem deleret; immortale vero in posterum servaret, quod corruptum fuerat. Idcirco opus fuit ut Verbum in corpore esset, ut a morte naturalis corruptionis nos liberaret. Si ergo, ut dicitis, solo nutu mortem a nobis avertit, & non accessit quidem ad eum propter voluntatem mors, nihilominus rursus corruptibiles sumus, naturalem in nobis ipsis corruptionem circumferentes.*

Sanctus Athanasius *lib. de Incarnatione*: „ Corpus Christi communem habens cum ceteris substantiam: quippe corpus erat humanum; tametsi novo & inusitato miraculo ex sola Virgine conflatum: nihilominus mortale cum esset, itidem ut alia similia mortem obiit. *Ibidem*: Patiens quidem corpus propter naturam corporum, mortuum est; habebat autem fidem incorruptibilitatis ex Verbo habitante in eo. Non enim mortuo corpore immoriebatur Verbum, sed erat ipsum incorruptibile. Immo quia erat in corpore, prohibebat illud a corruptione: Prout scilicet corruptio ultima est, in ea, ex quibus constat, resolutio corporis ac dissipatio.

Sanctus Basilius *Oratione de gratiarum actione*. „ Sicut igitur suscepit Dominus famem solido cibo exhalato, & sitim admisit, humore corporis consumpto, & defatigatus est, musculis & nervis ex itinere nimium extensis, non divinitate labore domita, sed corpore, quæ ex natura sequuntur, recipiente; sic & lachrymas admisit permittens ut fieret, quod natura accidit carni.

Et in Epistola ad Sozopolitanos. „ Proprium quidem carnis est secari, & extenuari, & dissolvi; rursus carnis animatæ defatigari, & dolere, & fame, siti, ac somno vinci: animæ vero corpore utentis, tristitia, & angores, & curæ, &c. Horum alia quidem sunt naturalia & necessaria animali; alia vero ex prava voluntate, propter difficilem vitæ institutionem, & animum ad virtutem inexercitatum, introducta. Unde apparet quod Dominus naturales quidem passiones suscepit, ad confirmationem veræ Incarnationis, & non falso apparentis; passiones vero vitiosas, quæcumque quod purum est vitæ nostræ inquinant, tamqoam pura divinitate indignas rejecit.

S. Gregorius Nyssenus, *lib. contra Eunomium*. „ Sic vera vita, quæ in carne posita erat, cum post passionem ad se rediisset caro, quæ circum ipsam erat, simul ab immortalitate divina elevata est, a corruptione ad incorruptibile erecta.

S. Joannes Chrysostomus, *Homilia 86. in Joannem*. „ Sicut igitur cum contemplamur ambolantem super undas ante crucem, non dicimus ex alia natura fuisse corpus illud, quam nostra est: Sic post resurrectionem, cum videmus habere eum signa clavorum, non dicemus esse jam corruptibile: Propter Discipulum enim hæc ostendit.

S. Gregorius Nazianzenus, *Oratione in Sancta Lumina*. „ Quia ferre divinitatem ejus puram non erat naturæ ortum & interitum capientis idcirco quæ a mixtione aliena erant, miscentur; non solum cum ortu Deus, cum carne mens divina; cum tempore, quod sine tempore est; cum mansione, quod a circumscriptione vacat; sed etiam cum virginitate, procreatio; cum passione, impassibile; cum corruptibili, immortale.

S. Ambrosius, *in lib. de Fide, ad Gratianum*. „ Alia est carnis infirmitas, & aliud quod est divinitatis proprium: ac carnis quidem mors, potentiæ vero immortalitas. Si autem hoc fecit divinitas, ut caro non videret corruptionem, subjecta scilicet corruptioni secundum naturam, quomodo poterat ipsa divinitas mori?

Sanctus Cyrillus Alexandrinus, *in Epistola ad Successum*. „ Post Resurrectionem vero erat quidem ipsum illud corpus, quod passum erat, sed non jam humanas infirmitates in se habebat: Non enim jam amplius famem, aut lassitudinem, aut aliquid hujusmodi sentire poterat; quin potius iocorruptibile deinceps erat, neque solum hoc, sed vivificum: Corpus enim Vitæ est, id est, Unigeniti.

His Patrum testimoniis Aphthartodocetas refellit *Leontius Byzantinus, lib. 1. contra Nestorium & Eutychem*. His addendi sunt, *S. Augustinus*, qui *lib. 2. de Peccatorum meritis*, c. 29. docet, Christum ad mortem senescendo venturum fuisse, nisi mori ante voluisset. „ Sed qoia in eo erat similitudo carnis peccati, *inquit*, mutationes ætatum peroeti voluit, ab ipsa exorsus infantia: ot ad mortem videatur etiam senescendo illa caro pervenire potuisse, nisi juvenis fuisset occisus. Quæ tamen mors in carne peccati inobedientiæ debita redditur; in similitudine autem carnis peccati, obedientiæ voluntate suscepta est.

S. Leo, Sermone 1. de Nativitate Domini. „ Salva igitur proprietate utriosque substantiæ, & in unam coeunte personam, suscipitur a Majestate humilitas, a virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas, & ad rependeodom nostræ conditionis debitum, natura inviolabilis naturæ est unita passibili.

S. Anastasius Sinaita, qoi Justiniano Imperatori errorem de Corporis Christi, ante Resurrectionem, incorruptibilitate propugnanti, missa ad ipsum Relatione

tione, palam contradixit, & manifestissime simul ac disertissime in eadem Relatione ei demonstravit „ Corpus Domini in perpessionibus naturalibus & quæ in reprehensionem non cadunt, corruptioni obnoxium fuisse, atque ita divinos Apostolos & SS. Patres sensisse & posteris tradidisse. Ita refert Evagrius lib. 4. Historiæ Ecclesiasticæ, c. 40. Legatur alterius Anastasii ὁδηγὸς seu Viæ Dux, cap. De Corruptibili.

S. Fulgentius, in Epistola ad *Reginum*, qui super hac quæstione ipsum interrogaverat, *Utrum caro Christi corruptibilis, an incorruptibilis fuerit?* Ubi distinxit duplicem corruptionem, unam quæ in sola culpa, altera quæ in pœna consistit: & hanc rursus posteriorem partitus est in eam quæ pœna peccati simul est & peccatum, vel ad peccatum augendum pertinet: & eam quæ nec animam, nec corpus fidelis hominis polluit, sed affligit; quia nec ad inquinandum hominem, sed ad humiliandum militat peccatorem: Ubi, inquam, hanc divisionem præmisit, ita quæstionem solvit. „ Facillime invenimus quam partem corruptionis suscepit Christus in corpore. Nam quamvis carnem pro nobis susceperit, tamen accepit immunem ab omni peccato originali & actuali. Ipsam tamen carnem non solum infirmam, sed etiam veraciter cognoscitur accepisse mortalem. Proculdubio in quantum corpori ejus inerat suscepta mortalitas, in tantum ei potuit inesse corruptionis infirmitas. Ad talem corruptionem pertinet fames & sitis: facile siquidem esuriendo & sitiendo corpus mortale corrumpitur, quando per hæc etiam ad ipsius mortis exitum pervenitur. Per quam mortem venitur ad corruptionem, dum deserente anima, in tantum corpus corrumpitur, ut in putredinem ac pulverem redigatur. Hanc corruptionem caro Christi non vidit, quæ die tertia resurrexit: Famem tamen, sitim, fatigationem corporis ac dolorem veraciter sensit. Id ubi probavit ex Scriptura Sacra, sic colligit:

„ Restat itaque, ut & Christum fuisse in aliqua corruptione ad quam non rediit, & non fuisse in ea quam non vidit, per Sacram Scripturam discamus. Ad corruptionem pertinet corporis animalis, & mors quæ præcedit putredinem, & putredo quæ sequitur mortem. Proinde Christi corpus, quod est vere mortuum, & die tertio sine aliqua putredine suscitatum, unam partem corruptionis vidisse, aliam non vidisse dicendum est. Fuit quippe in corruptione mortis, sed non in corruptione putredinis. ... Hoc autem non ejusdem carnis incorruptibilitas, sed resurrectionis celeritas fecit his omnibus, in quibus nostræ seminationis ac resurrectionis certissimam qualitatem verbis Apostolicis S. Augustinus ostendit, *dicens*: * Constat itaque, neque ullo modo dubitandum est, Corpus Christi, quod licet corruptionem putredinis in sepulchro non senserit, quia scriptum est: Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem: clavis tamen & lancea corrumpi potuit, nunc omnino in incorruptione persistere; & quod in contumelia passioni mortisque seminatum est, nunc esse in gloria vitæ æternæ: Et quod ex infirmitate potuit crucifigi, nunc in virtute regnare: & quod erat corpus animale, quoniam ex Adam sumptum est; nunc spirituale esse, quoniam spiritui nunc inseparabiliter copulatum est. His verbis Augustinus ostendit, quale corpus Christi post resurrectionem sit, & quale ante passionem fuerit. Evidenter confirmat corpus Christi omnino nunc in incorruptione persistere..... Sed corpus non est omnino incorruptibile, quod dolorem potest per vulnera sentire. Quo circa apparet Christum ante passionem, immo usque ad passionem & mortem, mortale atque animale corpus habuisse, & pro nobis in eodem corpore veram famem, veram sitim, fatigationemque sensisse, vera clavorum ac lanceæ percepisse vulnera, & ex hoc verum dolorem, non necessitate, sed voluntate sensisse, veræque mortis acceptatione, pro nobis animam suam propria potestate posuisse.

* Epist. 146. ad Contentium.

Objiciebant Hæretici: Aliud esse, corruptibile esse corpus, aliud patibile. *Patiuntur enim in cruciatu* (apud inferos) *corpora peccatorum cum ipsis animis, non tamen patiendo mortem vel interitum capient*. Adeoque male colligi ajebant, Christi corpus natura sua corruptibile fuisse, quia pati potuit.

Respondet *Leontius*, libro supra laudato. Multum differre perpessiones illas, quibus in hac vita corpus afficitur, ab illis damnatorum cruciatibus. „ Horum enim non est proprium naturam subjectam corrumpere. Si enim audacter dicendum est, conferunt etiam aliquid tortis & cruciatis ad permanendum, &c. Humanæ vero & naturales passiones carnis, quas Dominus suscepit, quodammodo erant natura aptæ ad debilitandam carnem, & defatigandum, ac dolore afficiendum, & deinde ad dissolvendum; quod quidem in cruce factum esse cognovimus. Dissolutionem vero, quantum in natura est, corruptio sequitur.

Objiciebant præterea: Christi corpus ei simile fuisse quod Adamus habuit ante peccatum; eo quod novus Adam appellatus est. Incorruptibilis autem erat Protoplastus, antequam peccaret. Incorruptibile igitur etiam fuit corpus Domini: Siquidem sine peccato perseveravit semper.

Respondet *Leontius*, primo negando quod corpus Adami fuerit incorruptibile, aut immortale: alioqui ligno vitæ illi non fuisset opus. Secundo, negat Filium Dei ejusmodi carnem assumpsisse, qualem habuit Adam ante peccatum; sed talem sibi copulavisse contendit, qualem habuit Adam post peccatum damnatus, & qualem nos habemus ex eadem massa procreati, excepta tamen concupiscentiæ labe. „ Non enim propter illum tantum venit, sed propter nos etiam. Cum enim communis esset morbus, valde absurdum & a ratione alienum erat, unius quidem esse similem; cæterorum vero omnium dissimilem, qui quidem ad rationem medicinæ faciendæ, eadem similitudine indigebant.

Objiciebant illud Psalmistæ oraculum * de Christo „ Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem. * Ps. 115.

Respondet S. Joannes Damascenus, ab Euthymio *laudatus* in Panoplia, *Tit. XVI.* „ Corruptionis nomen duplicem habere significationem. Significat enim humanas affectiones, famem, sitim, laborem, clavorum ictus, mortem, seu animæ a corpore sejunctionem, & alia ejusdem generis. Qua quidem significatione corpus Domini dicimus corruptibile. Hæc enim omnia sponte suscepit. Significat etiam corruptio perfectam corporis in elementa ex quibus compositum est, dissolutionem, & interitum. Hanc Domini corpus non est expertum, ut ait Propheta David: Quoniam non relinquens animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem. Hæc etiam distinctio apud Leontium legitur, libro de Sectis, Actione X.

DISSERTATIO VII.

Contra Agnoetas.

HÆresis ista refellitur ex Evangelio *S. Joannis* cap. 1. *Vidimus gloriam ejus*, inquit, *quasi Unigeniti a Patre, plenum gratiæ & veritatis*. Et ex Apostolo, *ad Colossenses* 2. ubi de Christo loquens ait: *In quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi*.

II. Refellitur hæc hæresis testimoniis Patrum, scilicet *Origenis* in Commentario ad cap. 13. *S. Matthæi* ad illa verba Christi *Intellexistis hæc omnia?* Ad quæ istud adnotat „ Qui novit quæ sunt in cordibus hominum Christus Jesus, sicuti de hoc docuit in Evangelio Joannis, non ignarus interrogat: sed quoniam semel assumpserat hominem, utitur omnibus quæ sunt hominis: quorum unum illud est, interrogare. Nec mirandum si id facit Servator, cum ipse etiam omnium Deus moribus hominum sese accommodans, perinde ac si quis homo morem gerat filio suo percontetur: velut in hoc,

Adam

„ Adam ubi es? Et ubi est Abel frater tuus.

„ S. Augustini, *lib.* 2. De peccatorum Meritis, cap. 29. *dicentis*: Quam plane ignorantiam nullo modo crediderim fuisse in Infante illo, in quo verbum caro factum est, ut habitaret in nobis: nec illam ipsius animi infirmitatem in Christo parvulo fuerim suspicatus, quam videmus in parvulis.

Leporii, in Libello Emendationis, qui Africanorum Antistitum, & inter eos *S. Augustini*, subscriptione approbatus est. „ Ut autem, *inquit*, & hinc nihil cuiqnam in suspicione derelinquam, tunc dixi, immo ad objecta respondi Dominum nostrum Jesum Christum secundum hominem ignorare. Sed nunc non solum dicere non præsumo, verumetiam priorem anathematizo prolatam in hac parte sententiam: quia dici non licet etiam secundum hominem ignorasse Dominum Prophetarum.

Authoris *Quæstionum ad Orthodoxos*, adscriptarum *Sancto Justino*, in Responsione ad *Quæstionem LVIII.*

Eulogii Alexandrini Patriarchæ, in libro adversus *Agnoetas*, apud *Photium*, in Bibliotheca cod. 230. *ubi ait*; „ Christum Jesum Dominum nostrum, neque secuodum humanitatem quidem multo minus secundum divioitatem ignorasse sepulchrom Lazari, neque etiam illum ultimom diem. Neque enim humanitas Christi in unam inaccessibilis, & substantialis sapientiæ hypostasim admissa quidquam velut rerum præsentium ita futurerum poterit ignorere. Neque falsum esse potest quod dicit; Omnia quæcumque habet Pater, mea sont. An ergo & Patri nihil non audentes igoorentiam adscribent?

Eulogii Alexandrini librum contre *Agnoetas* laudat *S. Gregorius Magnus*, Epistola 42. libri VIII. ad eum data: *Quia*, inquit, *de doctrina vestra contra Hereticos qui dicuntur Agnoetæ, fuit valde quod admiraremur; quod autem displiceret, non fuit.*

Refelluntor denique hi Hæretici a *S. Joanne Damasceno* lib. 3. *De Fide Orthodoxa cap.* 22. ubi plenitudinem scientiæ in Christo ex unione hypostatica repetit. Nam de profectu illius in gratia & sapientia agens scribit illos: „ Qui in ea progressum habuisse dicunt ipsum tamquam ad illas aliqua facta sit accessio, non a primo existendi initio unitionem carnis esse factam arbitrari; nec eamdem unitionem hypostaticam statuere. Sed vanissimo Nestorio potius auscultantes, hanc ipsam copulationem solius habitudinis, ac meræ inhabitationis falso esse fiogere ..... Nam si vere caro est conjuncta Deo Verbo, ab ipso extandi primordio; vel potios in ipso extitit, & hypostticam cum illo identitatem habuit; qui fieri potuit ut non perfecte omni sapientia, & gratia locupletata sit? Non ut ipsa gratiam participaret, neque ut ex gretia in commonionem admitteretur eorum, quæ ad Verbum pertinent: sed ea potius ratione, quod propter unitionem hypostaticam, humanis ac divinis omnibus unius Christi propriis factis (quandoquidem Deus & homo simul erat) illa ipsa caro gratiam, & sapientiam, plenamque bonorum omnium copiam, in mundum, fontis instar, exundaverit.

Objiciebant Agnoetæ, Christum ignorasse sepulchrum Lazari, de quo Sanctas Sorores interrogavit his
Joan. 11. 34. verbis: *Ubi posuistis eum?* Ignorasse etiam extremi Judicii diem, de quo Discipulis ait: *De die illa nemo scit, neque Angeli in cælo, neque Filius,*
Matth. 13. 32. *nisi solus Pater*. Itaque Christus ut homo aliquid ignoravit.

Id etiam agnoverunt SS. Patres, *Athanasius*, ad finem libri ad Serepionem; *Basilius*, Epistola 391. ad Amphilochium; *Gregorius Nazianzenus* Oretione 36. *Cyrillus Alexandrinus*, *lib.* 22. *Thesauri*, & Refutatione *Theodoreti*, ad Anathematismum IV.

Ruspondet *Eulogius* Alexaodrinus; Christum interrogasse de sepulchro Lazari, non quod ignoreret sed ut præseotes Judæi scirent, eorumque memotiam firmaret. Addit quædam de Christo dicta κατὰ ἀναφορὰν *secundum figuram*, alia κατὰ ἀλήθειαν *secundum veritatem*. Figurate dicitur *Illum pro nobis peccatum & maledictum factum esse. Neque enim fuit quidquam horum. Sed veluti sibi caput vendicat ea quæ sunt reliqui corporis, ita Christus ea, quæ corporis sunt sibi assignat. Secundam rei veritatem autem dicitur homo factus, & esuriisse, & sitivisse, & hoc genus similia. Quod si vero quis velit dicere eum figurate & anaphorice aliquid ignorare, eo quod corpus non sit extra ignorantiam; aut humana vox cujus ipse caput est, is non absurde loquetur.*

Quod autem de extremo judicii die dixit Christus, Illum nosse neminem, *Neque Angelos neque Filium, nisi solum Patrem*: quidam ob eam rationem dictum existimant, ut Discipuli arbitrati quotidie ultimum diem imminere, semper vigilarent. Sed nihil „ obstat, *inquit Eulogius*, quominus & hoc figurete dictom interpretemur, quemadmodum & illud: Tu scis insipientiam meam. Sunt qui sentiant, illum dixisse quod ignoraret ultimum diem, ut humanæ naturæ signum proprium, quod illi inest, declareret, & ostenderet, non quod ipse ignoreret. Sed eum, ut B. Cyrillus docet, subtili mentis conceptu, & animi imaginibus, per contemplationem, rem a re dividimus, tum videmus proprias naturæ utriusque, ut in se est, notas & proprietates. Aut, ut Gregorius Theologus tradit, quando naturæ ratione distinguuntor, etiam nomina naturarum simul dividuntur. Sed nudæ puræque humanitatis signum proprium est ignoraotia. Hac ratione ergo Christi humanitati, ut simplici & puræ humanitatis naturæ, consideratæ præcise secundum ea quæ a seipsa habet adscribi poterit ignorantia. Et hoc est quod Theologus explicavit, quando dixit: Scit quidem ut Deus, nescit vero ut homo.

Addit *Eulogius*, Si qoi ex Patribus ignorentiam in Salvatore ax parte humanitatis admiserunt, id ut dogma non tradidisse, sed quadam veluti concessione, ut Arianorum iosaniam reprimerent, qui omnia, quæ in Christo erent humana, ad Unigeniti divinitatem treostulere, ot increatum Dei Verbum creaturam ostenderent. Dici etiam potest SS. Patres figurete locotos esse, cum ignorantiam Christo ut homini tribuerunt. Lege quæ diximus in Panoplia adversus Hæreses Sæculi quarti, Dissertatione 39. in Responsione ad objectionem tertiam, quorum importunam repetitionem hic vitamus.

Dices, Agnoetis favere verba illa *S. Lucæ* cap. 5. Evangelii: *Jesus proficiebat sapientia, & ætate, & gratia, apud Deum, & apud homines.*

Respondeo primo, profectum illum non esse intelligendum proprie, & secundum rei veritatem, sed secundum externam speciem, & ostensionem, quia pedetentim majoribus ac perfectionbus indiciis latentem in se gratiam, ac sapientiam prodebat. Ita explicat *S. Gregorius Nazianzenus*, *Oratione XX.* ubi de Christo loquens, ait: Ille proficiebat, ut ætate, ita & sapientia & gratia, non quod incrementum ista caperent: quid enim eo quod ab initio perfectum extitit, potest esse perfectius? sed quod hæc paulatim aperirentor, ac sese proderent.

Ita *S. Hieronymus* io hæc verba Jeremiæ 31. *Fæmina circumdabit virum*: quæ interpretatur de Christo, Qui juxta incrementa quidem ætatis, per vagitus & infantiam proficere videbitur sapientia & ætate: sed perfectus vir in ventre fœmineo solitis mensibus continebitur.

Ita *S. Cyrillus Alexandrinus*, lib. 3. adversus Nestorium „ Credimus, *inquit*, ex ipso ventre uteroque Virginis Emmanuelem ipsum, qoi Deus erat, hominem prodiisse, plenum omnino sapientia, & gratia quæ illi natureliter ineret. Quodnam igitur incrementum caperet ille, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, qui cœlestis gratiæ una cum Deo Patre largitor est? Quomodo igitur profecisse dictus est? Nimitum, ut ego arbitror, quod Deus Verbum cum incremento, & ætate corporis sui, divinorum bonorum significationem commensus fuerit. Eodem modo hunc in Christo sapientiæ, & scientiæ progressum explicat *Venerabilis Beda*, Homilia in Dominicam 1. post Epiphaniam, cujus locus in Glossa Ordinaria, & a Magistro Sententiarum in III. Dist. 13. *Gregorii Papæ* nomine laudatus est.

Ita

Ita *S. Bernardus*, Homilia 2. in illa verba Evangelii, *Missus est:* „ Quod, *inquit*, de sapientia & gratia hic dictum est, non secundum quod erat, sed secundum quod apparebat, intelligendum est; non quia videlicet aliquid novum ei accideret quod ante non haberet; sed quod accidere videretur, quando volebat, ipse ut videretur. Tu, homo cum proficis, non quando, nec quantumvis proficis; sed te nesciente, tuus moderatur profectus, tua vita disponitur. At vero puer Jesus, qui disponit suam, ipse disponebat & suam, & quando volebat, & quibus volebat, sapiens apparebat; quando & quibus volebat, sapientior: quando & quibus volebat, sapientissimus, quamquam in se numquam esset nisi sapientissimus.

Si qui vero Patres Christum reipsa profecisse sapientia, videntur affirmare, ut *S. Ambrosius*, libro *De Incarnatione*, & *S. Fulgentius*, libro ad *Trasamundum*, *cap.* 7. de scientia acquisita commode explicari possunt, in qua non minus quam in ætate profecit, non autem in scientia beata, vel infusa. Legatur *S. Thomas*, *III. P. Quæst. XII. Art. II.* Verba *S. Ambrosii* hæc sunt „ Quomodo proficiebat Sapientia Dei? Doceat te ordo verborum. Profectus est ætatis, & profectus sapientiæ, sed humanæ est. Ideo ætatem ante prætulit ut secundum hominem crederes dictum. Ætas enim non divinitatis, sed corporis est. Ergo si proficiebat ætate hominis, proficiebat sapientia hominis, Sapientia autem sensu proficit quia a sensu sapientia. Jesus autem proficiebat ætate & sapientia. Quis sensus proficiebat? Si humanus, ergo & ipse susceptus est. Si divinus, ergo mutabilis per profectum. Quod enim proficit, utique mutatur in melius. Sed quod divinum est, non mutatur. Quod ergo mutatur, non utique divinum. Sensus igitur proficiebat humanus. Sensum ergo suscepit humanum.

Ita vero S. Fulgentius. „ Anima igitur humana, quæ rationis capax naturaliter facta est, bonum, malumque in infante Christo nescisse dicitur, quæ secundum Evangelicam veritatem in puero Jesu sapientia & gratia profecisse narratur. Nam sicut carnis est ætate proficere: sic est animæ sapientia & gratia profecisse. Quæ tamen in sapientia nullatenus proficeret; si naturalem intelligentiam, quæ hominibus rationis causa concessa est, non haberet.

Quæres, an Agnoetis accensendus esset, qui Christum ut hominem aliquid ignorasse assereret eorum, quorum scientiam quovis modo habere homo potest.

Agnoetis Hæreticis annumerandus non esset, qui Christo ut homini rerum aliquarum ignorantiam tribueret.

Respondeo, Hunc non fore Agnoetam; quia hæretici illi ignorantiam Christo, non solum secundum naturam humanam, sed absolute secundum naturam omnem affingebant; unam enim dumtaxat in Christo naturam post Incarnationem agnoscentes nullam in eo agnoscebant naturam, per quam sciret illa, quæ antiqui Patres dicunt illum secundum humanam naturam nescivisse; at secundum deitatem perfectissime cognita semper habuisse. Quando igitur Themistiani Monophysitæ dicebant Christum ut hominem ignorare diem Judicii, intelligebant eum penitus ignorare diem illum, adeo ut secundum nullam naturam ipsum cognoverit. Quod perinde erat ac si cum Arianis diserte assererent, Dominum nostrum Jesum Christum non scire secundum deitatem omnia quæ scit Pater: Nescire enim illum diem judicii. Id colligitur ex *Leontio*, lib. *De Sectis*, Actione X. *Agnoetæ*, inquit, *consentientes omnia, sicut Theodosiani discrepant in hoc quod Christi humanitatem* (quam in unam coaluisse naturam cum divinitate propugnabant) „ ignorare Theodosiani negant, illis ignorare affirmantibus. Ajunt enim, per omnia Christum nobis assimilari. Quod si nos ignoramus, & ipsum ignorasse: & in Evangeliis ipsummet ita loqui, ut neminem dicat illum diem & horam nosse, ne Filium quidem, nisi solum Patrem: & rursus: ubi Lazarum posuistis? Hæc enim omnia verba, inquiunt, ignorationem significant. Verum alii respondent, Ista dixisse Christum secundum dispensationem, ut discipulos averteret a spe discendi ex ipso horam consummationis. Nempe dicunt post Resurrectionem rursus ab eis interrogatus non amplius dicebat, ne Filius quidem, sed nemo vestrum. Nos autem dicimus, non adeo de his subtiliter inquirendum: Quippe nec synodus curiosius de hoc dogmate solicita fuit. Sciendum tamen complures ex Patribus ac propemodum universos, videri dicere, quod ignoret. Nam cum per omnia nobiscum unius esse substantiæ dicatur, & nos ignoremus, nimirum ignorabat & ipse. Quin & ipsa scriptura dicit, eum profecisse statura & sapientia: nempe discentem id quod nesciebat. Si autem in eo posita fuisset propie Agnoetarum hæresis, ut Christum secundum humanam naturam aliquid ignorasse dicerent, in hanc sententiam *Leontius* non propenderet, complutibus Patribus consentaneam existimans. In hoc ergo delirabant Agnoetæ, quod dicerent, non quidem Christum, ut homo est, aliquid ignorasse, sed humanitatem Christi, non solum secundum se sumptam, & secundum conditionem creatæ naturæ spectatam, sed prout in Verbo subsistentem in quo cum Deitate tertiam (ut fingebant) naturam componebat: ex quo erat omnino consequens ipsi Verbo ignorantiam tribui. Id magis elucescit ex *Sancto Gregorio Magno*, *Epistola* 42. *libri VIII.* Agnoetarum errorem refellente. Ait enim: *Incarnatum unigenitum factumque pro nobis hominem perfectum, in natura quidem humanitatis novisse diem & horam judicii, sed tamen hunc non ex natura humanitatis novisse. Quod ergo in ipsa novit non ex ipsa novisse; quia Deus & homo factus, diem & horam judicii nonnisi per deitatis suæ potentiam novit. Sicut tum & in nuptiis Mater Virgo diceret vinum deesse, respondit: Quid mihi & tibi mulier? Nondum venit hora mea. Ac si aperte diceret: Unde facere miraculum possum, hoc mihi ex Patre, non ex Matre est. Ex Matre enim mori poterat, qui ex natura Patris miracula faciebat. Unde & in cruce positus, eamdem Matrem moriens recognovit, quam Discipulo commendavit, dicens: Ecce Mater tua. Ait ergo: Quid mihi & tibi est Mulier? Nondum venit hora mea. Quod est dicere: In miraculo, quod ex tua natura non habeo, te minime recognosco. Sed cum hora mortis venerit, cognosca te Matrem; quia unde mori possum hoc ex te habeo. Itaque scientiam, quam ex humanitatis natura non habuit, ex qua cum Angelis, creatura fuit, hanc se cum Angelis, qui creaturæ sunt, habere denegavit. Diem ergo & horam judicii scit Deus & homo. Res autem valde manifesta est: quia quisquis Nestorianus non est, Agnoeta esse nullatenus potest. Nam qui ipsam Dei sapientiam fatetur incarnatam, qua mente valet dicere, Esse aliquid quod Dei Sapientia ignoret?*

Hinc *S. Isidorus Hispalensis*, *lib. VIII. Originum* *cap.* 5. sic hæresim Agnoetarum describis: *Agnoetæ, & Tritheitæ a Theodosianis exorti sunt: Ex quibus Agnoetæ ab ignorantia dicti; qui perversitati, a qua exorti sunt, id adjiciunt, Quod Christi divinitas ignoret futura quæ sunt scripta de die & hora novissima: Non recordantes Christi personam in Isaia loquentis:* * *Dies judicii in corde meo.* S. Isidori judicium secutus est & verba transcripsit *Rabanus Maurus*, lib. 2. *De Institutione Clericorum*, *cap.* 58. * Isaiæ 63.

Idem colligitur ex S. Joanne Damasceno, lib. de Hæresibus, in quo Agnoetas sic describit: *Agnoetæ, qui iidem Themistiani vocantur, impie & improbe Christum ignorare diem Judicii palam docent, eumque ignaviæ timiditatisque arguunt. Hi sunt quædam secta Theodosianorum. Themistius enim qui eorum sectæ & disciplinæ Princeps fuit, unam in Christo naturam compositam fuisse tradidit.* Quocirca *Maldonatus*, Commentarii *in Matthæum* cap. 24. asserit Agnoetas simpliciter & sine ulla distinctione ignorantiam Christo tribuisse: *Habiti sunt*, inquit, *Themistiani cognomento Agnoetæ pro Hæreticis quod docuerint Christum diem Judicii ignorasse; ut Damascenus lib. de Hæresibus author est. Verum illi, ut ex eodem Damasceno colligitur, simpliciter & sine ulla distinctione divinæ humanæque naturæ, ignorantiam Christo tribuebant; quia credebant divinitatem in humanitatem fuisse conversum.*

Nicephorus Agnoetarum hæresim aliter refert * sed antiquis Patribus postponendus est, maxime cum ibi multa alia habeat a veritate penitus aliena. Nam t. ait, *Themistium Philosophum sub Valente Imperatore*

* Lib. 18. Histor. Eccles. cap. 50.

re

re Principem hujus Sectæ extitisse : Themistium Philosophum Ethnicum sub *Themistio* Diacono, Monophysita confundens, & putidum committens anachronismum 2. ait, *Agnoetas dixisse, Deum quidem Verbum omnia nosse, humanitatem vero, secundum subsistentiam ei unitam, permalta ignorare. Nescire sane horam & diem Mundi totius consummationis, utpote Patre minorem, propterea quod in Evangelio dicat : De die autem illa & hora nemo novit, &c. Et hujusmodi vocibus Arium, & Aetium, & Eunomium hæresiarchas impie usos esse, ut inde inferrent, alterius esse naturæ Patrem ...*, ideo hæresim Agnoetarum *rivum quemdam Ariani dogmatis* appellat *Nicephorus* ; sed nullus antiquorum testatur Agnoetas Christo scientiam diei ultimi, post Incarnationem, secundum ullam naturam concessisse. Præterea, secum ipse pugnat *Nicephorus* : Nam Ariani non concesserunt Verbum omnia nosse, immo Patris & Filii inæqualitatem ex ipsius Dei verbi, secundum ejus Deitatem, ignorantia adstruere satagebant. Si igitur Arianorum error ab Agnoetis suscitatus est, ignorantiam soli humanitati Christi Agnoetæ non tribuerunt.

Quæres secundo, an possit absque errore asseri, Christum, ut hominem diem Judicii, & alia, quorum scientiam a Deo consequi mens creata potest, ignorasse ?

Absque errore dici non potest, Christum ut hominem diem Judicii, & alia quorum scientiam a Deo consequi mens humana potest, ignorasse.

Respondeo, id absque errore dici non posse, ut constat ex locis Scripturæ sacræ supra laudatis & ex *S. Augustino*, Ecclesiaque Africana, quæ *Leporium* propositionem illam retractare, & anathemate confiteri coegit, qua dixerat, *Dominum nostrum Jesum Christum, secundum hominem ignorare*. Et *Eulogius Alexandrinus*, Agnoetarum errorem refellens, utitur argumento a minore ad majus, nempe Christum non ignorare sepulcrum Lazari, diem Judicii, &c. neque secundum humanam quidem naturam : Ideoque multo magis non eum ignorare ista secundum divinitatem. Quamobrem immaniter errat *Forbesius lib. 3. Instructionum Historico-Theologicarum*, *cap.* 21. asserens Christum, secundum humanitatem, diem Judicii vere nescivisse, & quidem nescientia proprie dicta, quamvis non ignorantia privativa, sed tantum negativa. Sed nihil mirum quod a vera Theologia aberrent, qui Fidei lumini clauserunt oculos, quo affulgente, in Theologiæ Oceano errorum scopuli devitantur, & ad Deum, Christo duce pervenitur, qui *Via* est, *Veritas, & Vita*.

Tribue, Servator optime, ut sequar te, Per te ad te. Tu via sanctæ conversationis, veritas doctrinæ divinæ, vita beatitudinis sempiternæ. Hanc viam alacriter ingredi, hanc tenere constanter veritatem, hanc vitam feliciter assequi concede. Sequor te, Domine Jesu, sed ut sequar, accerse, quia sine te nullus ascendit. Suscipe me quasi via, confirma quasi veritas, vivifica quasi vita. Fac ne seducar ab hoste, qui via es : ne illudar per falsa, qui veritas es ; ne in morte permaneam, qui vita es. Deus meus, via mea, per te tendam ; veritas mea, te semper quæram, & ad te perveniam ; vita mea, in te permaneam. Adjuves incredulitatem meam, ut quæram te ; spem augeas, ut tendam ad te ; des fervesque charitatem, ut perveniam ad te, ac æternum te diligam & laudem, cui honor, & gloria in sæcula. Amen.

APPENDIX

JOANNIS DOMINICI MANSI

Ad Notas Sæculi VI. cap. II. art. III. pag. 382.

BAsnagius ad A. 525. offensus libri Pontificalis testimonio de adoratione Pontifici Joanni impensa ab Imperatore, ejus authoritati hac in re standum esse negat, nondum enim ait mos ille adorandi Romanos pontifices, qui serius cœpit obtinuerat ; nec sane de adoratione quidquam mutit sive excerptum de Theodorico, sive Marcellinus, sive denique Paulus Diaconus. Sed numqoid authorum illorum silentium in re, quam unico verbulo tangunt, præferendum est exertæ affirmationi scriptoris, qui apparatum illum quo Joannes pontifex exceptus est, Constantinopolim, per partes, diligenterque describit ? Profecto nec Marcellinus, cæterique præter librum Pontificalis quidquam dicunt de occursu facto venienti pontifici eum *cereis, & crucibus*, quod facile se tamen admissurum Basnagius profitetur. Nec novum erat, & inusitatum tum temporis adorare homines honoratissimos, cum primum in eorum occursum ventum esset. Quin & regii sæpe principes civili hac adoratione venerabantur homines, quos inferioris licet conditionis, maximi tamen sive ob sanctimoniam, sive ob virtutem, sive ob eam quam gerebant, ecclesiasticam dignitatem faciebant. Nec viri sancti impensum hoc sibi venerationis significamentum recusabant, si id præsertim non sibi, sed Religioni, datum norant. In vita S. Euthymii Abbatis narrat Cyrillus Scythopolitanus, author fere coævus, Eudoxiam Augustam ut primum habuit in conspectum, virum illum pietate & sanctimonia insignem salutasse. Græcus habet προσκυνήσασα αὐτῷ *adoraans illum*. Neque adorationem hanc ab illo rejectam alicubi Cyrillus dicit.

Alia Appendix

Ad Notas Sec. VI. cap. 2. art. VII. pag. 384.

NOn utique is ego sum, qui dicam Natali Alexandro scribam, quod absonam chronologiam in assignanda die, & mense emortuali Agapeti signaverit : neque enim sphalma unius, alteriusve diecula tantum est, ut in gravissimo opere reprehendi mereatur. Quoniam vero placet Basnagio censuram, hac ipsa de causa Aothorem nostrum inurere, ne deinceps præclarissimum opus a nævo isto turpetur, fatendum est Agapetum non quidem die XXII. Kal. Octobris anni 536. obiisse, cum eodem, anno, sublato jam e vivis Agapeto, Constantinopolitana sub Menna synodus die VI. non. Majas inceperit, sed Aprili mense obiisse, & quidem die VI. ejusdem mensis si recte ego calculum inivi in nota ad criticam Pagii ad An. 535. 7.

Ita pariter emendandam judico authoris nostri chronologiam in Silverii obitu ; cum enim eo tempore decesserit quo vitiges obsidebat urbem ; obsidionis autem illius verum annum definiant Chronologi accuratiores annum 537. fit inde ut eodem ipso anno Pontificis mors adscribatur, & ex mea supputatione ante diem XXIX. Martii, qua Vigilius in pontificem assumptus fuit. Vid. Adnot. meam ibidem.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ SÆCULI SEPTIMI SYNOPSIS.

CAPUT I.

De Pontificibus, qui Romanam & universalem Ecclesiam rexerunt Saeculo VII.

ARTICULUS I.

De Sabiniano, Bonifacio III. & Bonifacio IV.

I. SAncto Gregorio Magno ad Superos evocato anno 604. Romanæ Pontifex Ecclesiæ creatus est *Sabinianus*, quam olim Constantinopolim Apocrisiarium miserat, imperante *Mauritio*. Sedit mensibus dumtaxat quinque, & diebus novendecim. Nihil egit memorandum. Grassante fame, modium frumanti triginta solidis venalem exposuit, Sanctissimi Decessoris sui beneficentiam non imitatus. Narrant *Sigebertus*, & *Baronius*, ipsum a *Sancto Gregorio* per visum ter increpitum ob avaritiam & duritiam in pauperes, quarta vice in capite percussum, dolore ex illo ictu relicto obiisse. Sed hæc apocrypha, cum nullo antiquitatis monumento nitantur. *Sabinianus.*

II. *Sabiniano*, post undecim mensium & viginti sex dierum Interpontificium *Bonifacius III.* patria Romanus successit, XV. Kalendas Martias creatus Pontifex. A *Phoca* Imperatore Edictum obtinuit, quo Œcumenici Episcopi titulus uni Pontifici Romano servatus, Constantinopolitano Antistiti illud usurpare pergenti ademptus est. Habita Romæ Synodo, sub anathematis pœna prohibuit, ne Romano Pontifice, aut quovis Episcopo vitam agente, de Successoris ipsius electione ageretur, aut partes fierent: sed tertio tantum ab ejus obitu die hoc de negotio tractaretur. Sedit mensibus octo, diebus viginti tribus. [*Ex Anastasio Bibliothecario.*] *Bonifacius III.*

III. Decimo post mense electus est *Bonifacius IV.* oriundus ex Valeria civitate Marsorum, qui statim domum suam in Monasterium erexit. Is Pantheon, concedente *Phoca* Imperatore, expurgatum a veteris idololatriæ sordibus, in honorem Deiparæ Virginis & omnium Sanctorum Martyrum Deo consecravit. Congregata Romæ Synodo anno sexcentesimo decimo, III. Kalendas Martias Monachorum hostes coercuit, qui ipsos etsi auctos Sacerdotio, ab administratione Sacramentorum arceri volebant. Extat ejus hac de re Decretum in Collectinnibus Conciliorum, & refertur a *Gratiano*, Causa XVI. Quæst. I. Obiit VIII. Idus Maji, anno 614. cum annos sax menses octo, dies duodecim sedisset. Laudatur in Epitaphio, quod *Sancti Gregorii monita & exempla, vita, opere, ac dignis moribus secutus sit.* *Bonifacius IV.*

Nota.

PUtat Bossuet *Defens. part. 2. l. 3. c. 25.* Bonifacium III. seu IV. increpatum a S. Columbano Presbytero seu Palumbo, quia V. Synodum receperit; ac ex ipsius epistola demonstrare contendit de

Pontificum orthodoxia male sensisse. Ex hoc autem inserre non desinit, Romanorum Pontificum decreta irrefragabilia non habuissa, usquedum ecclesiæ universæ consensione non probarentur.

Verum numquam fortasse magis Papæ in universam ecclesiam resplenduit authoritas, quam dum actum est da Quintæ Synodi acceptatione. Eidem adversabantur Asii, Illyriciani, Itali, Galli, & Hispani: an ne ergo illius recipiendæ causa fuit ecclesiarum consensus? Ideo legitimam, & œcumenicam agnovere, quia ut universa ecclesia eam amplecteretur, adlaborarunt Pelagius I. Jo. III. Benedictus I. Pelagius II. ac tandem S. Gregorius Magnus; unde postea perpauci Istriæ, ac Venetiarum Episcopi, qui non attendentes Pontificum mandata in respuenda Quinta Synodo obduruerunt, schismatis reos habuit ecclesia. Hinc nescio videre quam mereatur fidem præsumpta S. Columbani epistola; erroris etenim ausus esser Romanos Pontifices increpare, quando jam cum ipsis in quinta synodo suscipienda universa consentiebat ecclesia: neque etenim paucorum dissensus universalem consensum infringit. Si vero ita egisse eredere quis velit, oportebit Columbanum, seu Palumbum inter illos adnumerare schismaticos, qui nequa attendentes quid universa sentiat Ecclesia, nolunt a sua opiniona recedere. Porro quæ isti agunt, sunt ne validum exemplum ad veritatem confirmandam? Nequa primus inter Sanctos fuisset Columbanus, qui nimis in suo sansu abundaverit, cujus rei postea summopere pœnituere.

ARTICULUS II.

De Papa Deusdedit, & Bonifacio V.

I. CUM post obitum *Bonifacii Quarti* Sedes Pontificia mensibus quinque & diebus duodecim vacasset, *Deusdedit*, gente Romanus, vir eximiæ sanctitatis, quem, cum invisaret ægrotos, Leprosum osculo sanasse, memoriæ proditum est, ejus in locum successit. Ejus in Clerum amorem ac beneficentiam Author Pontificalis commendat. Sedit annis duobus, mensibus undecim, diebus viginti sex: obiitque anno Christi saxcentesimo decimo septimo, die octava Novembris, quo ipsius memoria in Ecclesia ritu solemni celebratur. Epistolam, quam sub ajus venerando nomine refert *Baronius*, supposititiam esse multa probant. Primum quod inscribatur *Gordiano* Hispalensi Episcopo. At nullus in Ecclesia Hispalensi *Gordianus* sedit sub *Deusdedit* Pontificatu. Nam Sanctus Isidorus eam rexit Ecclesiam ab anno Christi sexcentesimo ad sexcentesimum trigesimum sextum, ut ex *S. Ildefonso* colligitur. Subscripsit Conciliis Hispalensi II. anno Domini saxaentesimo vigesimo, & Toletano IV. anno Domini sexcentesimo trigesimo tertio; Adeoque superstes fuit non solum *Deusdedit* sed etiam *Bonifacio V.* Secundo hæc Epistola Isaunam Orientis Provinciam, cujus olim Metropolis fuit Seleucia, civitatem absurdissime vocat. Tertio *Julii*, *Epistola Deusdedit Summo Pontifici supposita.*

Innocentii, & *Cælestini* Decreta comminiscitur, quibus conjuges, qui proprios filios ex baptismo suscepissent, separandos edixerant, eorumque solutum pronuntiaverant matrimonium. At nihil fuisse hujusmodi a laudatis Pontificibus statutum, immo nec spiritalem cognationem impedimentum fuisse matrimonii circa medium octavi sæculi, colligitur ex Epistolis Bonifacii Moguntini Archiepiscopi XI. XV. & XXII. Quarto Christi legi adversatur, conjuges, quos Deus conjunxit, separare prohibentis, sive matrimonii vinculum dirimere; siquidem uxoribus, quæ filios ex baptismo susceperint, permittit ut expleto anno dotales tabulas recipiant, novumque matrimonium contrahant. *Sancti Gregorii Magni* sententiam *Deusdedit* non ignorasset, Epistola 39. libri 9. dicentis; *Si dicant religionis causa conjugia debere dissolvi; sciendum est, quia etsi hoc lex humana concessit, lex divina tamen prohibuit; per se enim Veritas dicit: Quæ Deus conjunxit, homo non separet. Qua etiam ait; Non licet dimittere uxorem, nisi causa fornicationis. Quis ergo huic cœlesti Legislatori contradicat.*

Bonifacii V. Decreta, & Epistolæ.

II. *Deusdedit* post Interpontificium unius mensis & aliquot dierum successit *Bonifacius V.* patria Neapolitanus mansuetudinis laude insignis. Ejus hæc Decreta refert Pontificalis Author: Quod Testamenta rata esse jusserit secundum leges Principum. Quod jus asylorum sacrorum vindicaverit, aliquem ab Ecclesiis abstrahi prohibens, qui ad eas confugisset. Quod acolytis prohibuerit ne reliquias Martyrum levarent, solisque id permiserit Presbyteris. Scripsit ad Justum Roffensem prius in Anglia Episcopum, tunc Archiepiscopum Cantuariensem, ei de *Edbaldi* Regis conversione gratulatus est, eumque Pallio donavit. *Eduinum* Northumbrorum Regem ad Fidem Christi suscipiendam, data ad eum Epistola hortatus est: Et *Edelbergæ* Reginæ ejus conjugi per literas testatus est quantam de ipsius conversione lætitiam concepisset, eique vehementer suasit, ut in Regis conversionem studiis omnibus incumberet. Has Epistolas descripsit Venerabilis Beda, in *Historia Ecclesiastica Gentis Anglorum, lib.* 2. Sedit *Bonifacius V.* annos septem, menses decem, & diem unum.

ARTICULUS III.

De Honorio I. Severino, Joanne IV. & Theodoro.

Honorius.

BOnifacio V. suffectus est *Honorius I.* natione Campanus. Novellæ Anglorum Ecclesiæ curam gessit maximam. *Eduinum* Regem, qui recens Christo nomen dederat, ad perseverandum in Christiana Religione suis literis hortatus est: cujus etiam precibus ad *Honorium* & *Paulinum* Archiepiscopos Cantuariensem & Eboracensem duo Pallia misit, ut altero defuncto, alter in locum ejus Successorem ordinaret. *Honorii* quoque solertiam & zelum in verbi divini prædicatione laudavit & excitavit. Has Epistolas descripsit Venerabilis Beda, in *Historia Ecclesiastica Gentis Anglorum* lib. 2. *Fortunato* Gradensi Patriarcha, Reipublicæ proditore dejecto, *Primogenium* subdiaconum Regionarium Ecclesiæ Romanæ in ejus locum substituit, & consecravit, ut constat ex illius Epistola ad Episcopos Venetiæ, & Istriæ. Plures Romæ Basilicas extruxit, restauravit, ornavit *Honorius*, laudatissimus Pontifex, nisi gloriam suam *Sergio* Monothelitarum duci nimis connivendo maculasset, sacras duarum operationum voces obrui silentio jubens, neque nascentem hæresim pro officii sui ratione extinguens, & hæreticos comprimens. Qua conniventia meruit ut ipsi Anathema in sexta Synodo Œcumenica diceretur, ut ex Actis ejusdem Synodi compertum est. Qua de re infra agemus, in historia hæreseos Monothelitarum, & in Dissertatione singulari contra *Baronium*, & alios, qui ipsum vel damnatum non fuisse contendunt, sed interpolata VI. Synodi Acta in his quæ ipsum spectant, vel injuria damnatum. Sedit annos duodecim, mensibus quatuor, diebus viginti septem: Ejus Epitaphium, & vetus alia inscriptio a *Canisio*, Tomo 6. Antiquæ Lectionis relata, Schisma Istriæ ipsum extinxisse testantur, quæ laus est non minima.

Severinus

II. *Honorio* successit *Severinus*, cum anno integro & amplius sedes vacasset; cujus Interregni tempore Lateranensis Ecclesia ab *Isacio* Italiæ Exarcho devastata est, sacrumque expilatum ærarium. Misit interim *Heraclius* Imperator perfidam *Ecthesim* ad Exarchum, cui subscribere cogeretur *Severinus* electus Pontifex, ut confirmationem a Principe pro more acciperet. Sed Monotheliticæ hæresi favens Edictum *Severinus* constantissime rejecit, ut constat ex Concilio Lateranensi sub *Martino I.* Secretario III. Sanctimonia, benignitate, beneficentia in pauperes commendatissimus Pontifex, paucis mensibus sedit.

Joannes Quartus.

III. *Severino* subrogatus est Joannes quartus, natione Dalmata, anno Domini sexcentesimo trigesimo nono. Coacta Romæ Synodo Monothelitarum hæresim anathemate confixit, illique faventem *Heraclii* damnavit Ecthesim. Cujus synodi *Theophanes* & *Cedrenus* meminerunt. Apologeticam pro *Honorio* decessore suo, cujus Epistolis errorem suum protegebant Monothelitæ, Epistolam ad *Constantinum* Imperatorem *Heraclii* filium scripsit, qua ipsum absolvit ab errore dogmatis: & Principem rogavit ut Ecthesim rescinderet. Extat hæc Epistola inter Collectanea *Anastasii Bibliothecarii*, & in Editionibus Conciliorum. Cum ab Episcopis & presbyteris Scotiæ scriptam ad *Severinum* decessorem suum, sibique redditam Epistolam referasset, quorumdam ex illa gente pervicaciam luna XIV. Pascha celebrantium, damnavit, ac reviviscentem in illa regione Pelagianam hæresim, data ad eos Epistola quam refert Venerabilis Beda, *lib.* 2. *Historiæ Ecclesiasticæ, Anglorum, cap.* 19. Dissidium clericos inter & monachos exortum sedavit. Ecclesias monachis ab Episcopis concessas, per presbyteros ab ipsis monachis institutos & præpositos regi clerici ægre patiebantur. Secundum monachos judicavit Pontifex, data ad *Isaac* Syracusanum Episcopum Epistola, cujus hæc verba notanda sunt: *Consilio multorum fratrum diligentissime exquisito decernimus, ut amodo Ecclesiæ monachis traditæ per suos sacerdotes instituantur. Divinæ enim leges habent & sæculares, ut cujus est possessio, ejus fiat institutio. Et si in danda quod majus est facilis fuit charitas, sit facilior in concedendo quod minus est sancta largitas. Majus enim fuit possessionem dare, quam sit vestituram concedere. Quomodo autem possessores jura cognoscentur, & suorum sibi tributa reddentur, ubi quod suum est per alterum datur, & cum voluerit aufertur?* Sedit *Joannes IV.* anno uno, mensibus novem, & diebus tredecim. Ejus effusam in redimendis captivis, quos Sclavi per Dalmatiam grassati adduxerant, largitatem commendat liber Pontificalis: necnon piam curam de transferendis Romam, e Dalmatia Sanctorum Martyrum, *Venantii*, *Anastasii Mauri* & aliorum reliquiis, quas in Oratorio juxta Baptisterium, quod *Constantiæ* vocatur, in Lateranensi Basilica constructo, variisque ornato donariis, honorifice condidit.

Ecclesias Monachis ab Episcopo concessas per Presbyteros ab ipsis Monachis instituto regi decrevit Joannes Quartus.

Theodorus.

IV. *Joanni IV.* successit *Theodorus* anno Christi 641. 25. Novembris, secundum Annales Ecclesiasticos. Hic *Pyrrhum* Monothelitam, Constantinopolitanum Patriarcham, hæresim ficte ejurantem, in communionem recepit; eumdemque ad vomitum reversum damnavit intincto in Christi sanguinem calamo ejus damnationi subscribens, ut refert Theophanes. *Paulum* etiam Constantinopolitanum Patriarcham, qui Catholici assumpta larva, Synodicas ad ipsum literas direxerat, & quem suis etiam fuerat dignatus, hæreseos Monotheliticæ convictum, damnavit. *Stephano* Dorensi Episcopo vices suas in Palæstina commisit, ut Hierosolymitanam Ecclesiam ab hæreticis Monothelitis ipsi incubantibus liberaret. Id constat ex libello ejusdem *Stephani* oblato *Martino* Papæ in Concilio Lateranensi. Sedit *Theodorus* annos septem, menses quinque, dies viginti, secundum *Baronium*: at sex duntaxat annos, menses quinque, dies octodecim ipsi tribuit Author Pontificalis.

ARTICULUS IV.

De Martino I.

Martinus I. Monothelitarum damnat Hæresim.

ANno Domini 649. Sedem Apostolicam conscendit *Martinus*, patria Tudertinus, quæ Thusciæ civitas est, vir sanctissimus. Qui statim atque creatus est, congregata Romam Synodo, Monothelitarum hæresim, ejusque Authores, necnon Ecthesim *Heraclii* & Typum *Constantis* damnavit, misitque Encyclicam ad universos Fideles de eorum damnatione Epistolam. Scripsit etiam ad *Constantem* Imperatorem, transmissisque ad ipsum Synodi Actis, eum ad hæresim sua quoque authoritate damnandam hortatus est, licet frustra. *Joannem* Philadelphiæ Episcopum, suum in Oriente Vicarium constituit, eum potestate ordinandi Episcopos & Presbyteros in omnibus Ecclesiis, & Lapsos ad Fidem redeuntes in pristinos gradus restituendi. *Macedonii & Petri* Pseudo-episcoporum factam ab hæreticis electionem in irritum misit. Temperare permisit severitatem Canonum erga eos, qui ex ignorantia peccassent, non erga eos qui mera malitia, Canonumque contemptu. *Defensores enim divinorum Canonum & custodes sumus*, inquit, *non prævaricatores*. Et veniam infracti Canonis concedit, *nullatenus indè Canoni præjudicio facto. Novit enim Canon afflictorum temporum persecutionibus veniam tribuere, in quibus contemptus non præcessit, prævaricationem redarguens: Sed angustia magis & penuria, quæ propter necessitatem, ex misericordia cogit multam diligentiam prætermittere*. Paulum Thessalonicensem Episcopum in hæresim lapsum, qui & Sedis Apostolicæ Apocrisiarios in eamdem erroris foveam præcipites traxerat, anathemate confodit, & exauthoravit, ut constat ex Epistolis ipsius 12. & 13. Acta Romanæ Synodi contra Monothelitas misit in Gallias, cum ad *Sigibertum* Regem, *Dagoberti* filium, qui in Austrasia regnabat, tum ad *Clodoveam*, *Sigeberti* fratrem, qui in Neustria & Burgundia imperabat. Viros Fidei integritate, & doctrina præstantes a Christianissimis Regibus postulavit, qui Ecclesiæ adversus Monothelitarum hæresim suppetias laturi, Romam se conferrent, ut constat ex illius ad *Amandum* Trajectensem Episcopum Epistola, & ex Vita *S. Eligii*, lib. 1. cap. 33. ex qua discimus *S. Eligium*, & *S. Audoenum* illius Vitæ Scriptorem ad id munus summo Gallicanorum Antistitum consensu electos, quodam intercedente impedimento, Romam profectos non fuisse. Gallicanis Episcopis selectis Legationem ad Imperatorem committere decreverat Sanctissimus Pontifex, ut fidei causam in Oriente tuerentur, & *Constantem* ad hæresim damnandam, coercendosque Hæreticos adducerent. Tantum de nostrorum Antistitum zelo, scientia, prudentia, & magnanimitate, in gerendis Ecclesiæ rebus sperabat. *Sanctum Amandum* absolutionem ab Episcopatu rogantem, ob Clericorum vitia, in statione sua manere jussit, & secundum Canones in Clericos impudicos agere. *Nullatenus*, inquit, *in hujusmodi peccato delinquentibus ad destructionem Canonum compassionem exhibeas. Nam qui semel post suam Ordinationem in lapsum ceciderit, deinceps jam depositus erit, nullumque gradum Sacerdotii poterit adipisci: Sed sufficiat ei lamentationibus fletibusque assiduis, quousque vixerit, in eadem pœnitentia perdurare, ut commissum delictum divina gratia extinguere valeat. Si enim tales quærimus ad sacros Ordines promovendos, quibus nulla ruga, nullumque vitæ contagium mentes & corpora præpediat: quanto magis si post Ordinationem suam quispiam in lapsum ceciderit, & prævaricationis peccato deprehendatur obnoxius, omnino prohibendus est cum manibus lutulentis atque pollutis Mysterium nostræ salutis tractare?* Viris Apostolicis *S. Landolino* Cameracensis Ecclesiæ Presbytero, *S. Amando* Trajectensi Episcopo, & *S. Folliano* Hiberno, prædicandi Gentibus munus demandavit *Martinus I.* de propaganda, ac de tuenda adversus hæreses Ecclesia æque solicitus.

Macedonius Antiochiæ, Petrus Alexandriæ.

Romanus Pontifex Canonum defensor & custos, de iisdem dispensat.

S. Martinus I. viros pios & eruditos a Christianissimis Regibus postulat, quorum opera adversus Monothelitas utatur.

Clericos impudicos in perpetuum a Sacris Ministeriis prohibendos Martinus I. decernit.

Monothelitarum damnatio, & anathema dictum Typo *Constantis* in Synodo Romana, maximam apud illum Sanctissimo Pontifici conflavit invidiam: Id enim cum accepisset Hæreticus Imperator, ipsum a Constantiniana Basilica vi abductum, in exilium relegavit anno Christi, secundum *Baronium* 650. vel 653. secundum Sirmondum. Verum ne Tyrannus in toto orbe Christiano *Constans* audiret, alias in eum damnationis causas confixit, quibus ejus exilio & neci speciosum colorem inderet. Tria igitur, conductis testibus, ipsi objecit crimina: 1. Quod mutasset traditam a majoribus fidem. 2. Quod adversus Romanum Imperium aliquid molitus esset cum Saracenis. 3. Quod contra Deiparæ Virginis cultum nescio quid effutiisset; denique quod contra Canones in Sedem Pontificiam fuisset intrusus. His adversus eum criminibus confictis, *Calliopas* Italiæ Exarchus, cum *Theodoro* Cubiculario Romam veniens, cum militari manu Lateranensem Basilicam ac Palatium ingressus est, indeque Sanctum Pontificem a Clericis abstraxit, clamantibus: *Anathema habeat quisquis dixerit, vel crediderit, quia Martinus usque ad unum apicem fidem mutavit, aut mutaturus est: & anathema habeant, qui in Orthodoxa Fide sua usque ad mortem non permanserint*. Navi noctu & clanculum impositus Sanctissimus Confessor, in Insulam Naxam deportatus est. Ibi anno solido egit exul, continua ægritudine afflictus, & laboribus plurimis oppressus, ut narrat ipse ad *Theodorum* scribens *Epistolis* 14. & 15.

Martinus I. in odium fidei exilio damnatur a Constante.

Anno sequenti Constantinopolim appulit; a navi conjectus est in carcerem, in quo diebus 93. absque omni suorum solatio vel alloquio reclusus mansit. Quibus elapsis, judicio sisti jussus est, ipsa die Parasceves. Multis illum calumniis falsi testes oppressere, agente Imperatore, & Proceribus, ut Majestatis reus constitueretur, atque ita in discrimen capitis, nullo reclamante, veniret. Ipsum accusarunt initæ cum *Olympio* Ravennæ nuper Exarcha contra Imperatorem conspirationis. *Dorotheus* Siciliæ Patritius, inter falsos testes insignis, dixit: *Quinquaginta capita si haberet, non oporteret eum vivere, eo quod solus subvertit & perdidit universum Occidentem, & delevit: & revera unius consilii fuit cum Olympio & inimicus homicida Imperatoris, & Romanæ urbanitatis*. Eductus e loco Judicii, magis autem ex aula Caiphæ vir Apostolicus, Pontificiis insignibus exutus est, ferreis vinculis innexus, per mediam civitatem summo cum dedecore a carnificibus tractus, & conculcatus. Adductus in Prætorium, conjectus est in ima carcerum cum homicidis; in *Diomedis* custodiam mox translatus, tanta vi, ut crura ejus dilaniarentur; & sanguis efflueret.

Martinus I. calumniis opprimitur.

De Sancto Pontifice jam tunc actum erat, nisi *Paulus* Constantinopolitanus Patriarcha hæreticus gladium ab ejus cervicibus, conscientia stimulante, depulisset. Ita se res habuit. Imperator *Paulum* lethali morbo detentum invisit, eique aperuit omnia quæ in *Martinum* acta erant & decreta. His auditis, ingemiscens *Paulus*, has in voces erupit: *Hei mihi! & hoc ad abundantiam Judiciorum meorum actum est. Numquid Domine, non est miserabile talia pati tantum Pontificem?* Sic Imperatorem adduxit ut ejus sanguini parceret. Verum morti ereptus est Sanctissimus Confessor, ut mortem diuturniorem in exilio pateretur. Chersonam enim relegatus, omnium rerum inopia & morbis attritus est. Ista constant ex Epistola *Anastasii* ad Occidentales, quæ post Epistolam 15. *Martini I.* legitur, & ex ipsiusmet Sancti Pontificis Epistolis 17. & 18. Ærumnis & inedia confectus, Martyrum coronas percepturus migravit in cœlum, 12. Novembris anno Domini 654. cum annos quinque, menses quatuor, & dies duodecim in *S. Petri* Cathedra sedisset. Ejus Martyrium celebrat *S. Audoenus* Rothomagensis Episcopus, in Vita *S. Eligii*, nec minorem ejus gloriam esse scribit, quam eorum qui Paganorum persecutione sublati sunt.

ARTICULUS V.

De Eugenio I. Vitaliano, Adeodato, & Dono.

Eugenius I.

I. SAncto *Martino* adhuc superstite, *Calliopas* Exarchus Romanum Clerum compulit ad electionem Pontificis. Electus est *Eugenius*, Clero ab incunabilis adscriptus. Hic Vicaria solum potestate gregem gubernavit ad obitum usque *S. Martini*, quem eo defuncto, ut canonicus Pastor exemplo pavit ac doctrina. *Petri* Constantinopolitani Patriarchæ, Monothelitæ, *Synodicas* literas ambagibus involutas, rejecit. Obiit 2. Junii anno 655. cum septem circiter mensibus ab obitu *S. Martini* sedisset.

Vitalianus.

Ejus erga Constantem Imperatorem Oeconomia.

II. *Eugenio* suffectus est *Vitalianus*, patria Signiensis, qui statim Apocrisiarios misit Constantinopolim, & *Petrum* Patriarcham ad Fidei Catholicæ professionem hortatus est. *Constantem* Imperatorem Romam venientem, quamvis hæresim non ejurasset, nec persecutionis sanctissimis fidei Defensoribus illatæ egisset pœnitentiam, honorifice & amanter suscepit, œconomia prudenti, qua Ecclesiam erga Reges uti convenit. A Rege Northumbrorum Anglorum *Osuv* accepta legatione ipsi fidem gratulatus est, eumque ad curandam in Insula Paschatis celebrationem legitimo tempore, secundum Apostolicam Traditionem, hortatus est. *Theodorum* Monachum Græcum, probom moribus, ætate venerandum, sæculari & divina literatura Græce & latine instructum, Archiepiscopum Anglis ordinavit, anno Christi 668. ut testatur Venerabilis Beda *lib. 4. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 1. Joannem* Lappensem in Insula Cretensi Episcopum, contra Canones a *Paulo* Cretensi Metropolitano depositum in Synodo Provinciæ, Romam appellantem, cognita causa, restituit in Sedem, & Metropolitanum increpuit ob violatos Canones, & quod Episcopo Romam appellanti facultatem illuc se conferendi non dedisset. Legantur Epistolæ *Vitaliani* 1. 2. 3. & 4. Suppostitia est, quæ sub ejus nomine fertur Epistola ad Monachos Siculos, doctissimo Cardinali Baronio judice. Monachos enim Benedictinos civitates & castra plurima tunc in Sicilia possedisse, quod illa testatur Epistola, verisimile non est, quando nec ipsa Romana Ecclesia vel unius oppiduli domina esset. Obiit *S. Vitalianus* VI. Kalendas Februarii, cum sedisset annos tredecim, & menses quinque.

Episcopi in Synodo Provinciæ depositi causam judicat.

Epistola Vitaliano supposita.

Adeodatus.

III. In locum ejus *Adeodatus* Romanus, ex Monacho creatus est Pontifex, cujus affabilitatem singularem, & beneficentiam erga peregrinos, *Anastasius Bibliothecarius* commendat. Monasterio *S. Martini* Turonensis Privilegium immunitatis a jurisdictione Episcoporum concessisse fertur, *Crotberto* Archiepiscopo Turonensi, aliisque Galliarum Episcopis consentientibus; quorum subscriptiones *Ægericus* Abbas protulit. Primum istud Immunitatis privilegium fuisse dicitur ab Apostolica Sede Monachis concessum, quod maturo judicio contulerit *Adeodatus*, rationi & Canonibus contrariam non esse judicans Gallicanorum Antistitum ea de re sententiam: quorum de sensu nisi certior factus esset, Privilegium non concessisset Monasterio contra Rom. Eccl. Traditionem. *Parumper autem ambivimus*, inquit, *idcirco quod nos atque traditio S. nostræ Ecclesiæ plus non sappetat a regimine Episcopalis providentiæ Religiosa loca secernere.* Minime tamen dissimulandum est Privilegium istud apud severiores quosdam Criticos in suspicionem suppositionis venire, tum ob alias rationes, tum ob varietatem lectionum, quam in Privilegii exemplari Tomo I. Conciliorum Galliæ edito, & in altero ex Tabulario insignis Capituli S. Martini descripto observarunt. In primo Exemplari legitur: *Æquitatis nos commonet norma, quam apprime custodire præcipimur.* In altero; *præcipimus.* In primo: *Canonica Sanctorum Patrum Consulta.* In altero: *Canonica Sanctorum Patrum constituta.* In primo: *Utpote sancti Apostolorum Principis authoritate* In altero: *Utpote sancti Apostoli ea Primatia.* Quæ locutio Romanis est inusitata Pontificibus. In primo: *Privilegium Authoritate Apostolica subnixum.* In altero: *Privilegia Authoritate Apostolica subnixa.* Verum quamvis Privilegium illud ut legitimum admittatur, perspicuum & exploratum erit omnibus, qui illud consideratissima ratione expenderint, eo Privilegio Monasticam dumtaxat libertatem Religiosis Viris concedi, in eo positam, I. Ut Abbas in iis quæ Disciplinæ Regularis observantiam spectant Monasterium ordinario jure moderetur, independenter ab Episcopo. *Salva profecto Monachicarum Regularum custodia Religioso Abbate, quicumque pro tempore præerit præfato venerabili Monasterio, id procurante: ut erga quod prisca traditionis ejus articulas contineat, & ipse conservare nitatur, & quicumque sub ejus reguntur dispensatione, solerter custodire commoneat, districteque compellat.* Quod tamen non prohibebat quin Episcopus in casibus extraordinariis, ubi ejus authoritate opus erat ad Regularem Disciplinam restaurandam, authoritate sua & Jurisdictione præsto esset; ut constat ex Formulis Marculfi Lib. 1. Formul. I. quæ inscribitur *De Privilegio*, qua Episcopus Immunitatem ac Libertatem Monasterio concedens ad instar immunitatis & libertatis ab Episcopis concessæ per Regalem Sanctionem Monasteriis Lirinensi, Agaunensi, Luxoviensi, &c. hæc habet: *Et si aliquid ipsi Monachi de eorum Religione tepidi an secus eorum egerint secundam Regulam ab Abbate, si prævalet, corrigantur. Sin autem, Pontifex de ipsa civitate coercere debeat: quia nihil de Canonica Authoritate convellitur, quidquid domesticis fidei pro quietis tranquillitate tribuitur.* Tertio in eo posita erat Monastica illa Libertas Adeodati Privilegio concessa, ut temporalia Monasterii bona Abbates ac Monachi per se administrarent. *Verum*, inquit, *ubi & prædicti fratris nostri Crotberti Turonensis Ecclesiæ Præsulis, Monachicam Libertatem, hoc est, liberam dispensandi licentiam scripto concessam, Religiositate ejus exemplaria conferente comperimus... Nullatenus jam exsortem rationis ac Canonicæ Regulæ tantorum Episcoporum consonam sententiam fore perpendimus.* Quarto in eo posita erat Monastica illa Libertas, ut Monasteria nullis oneribus gravarentur sub prætextu discussionis & Visitationis, neque ullis injuriis perturbaretur illorum quies. *Ut Apostolica fulti Authoritate per privilegii seriem nullas gravedines a quolibet Episcoporum, sub prætextu discussionis, Religiosus Abbas vel Monachi ibidem degentes sustinet, neque & rursus hospitandi sibi apud eos licentiam vindicantes, dispendia his atque insolentias angariarum imponant; neque per occasionem Regularis disciplinæ rimandæ atque servandæ quaslibet eis importent injurias.* Cæterum S. Martini Turonensis Monachos a Diœcesana Lege, & ab Episcopi Turonensis Jurisdictione in iis, quæ Pontificalia spectabant, Adeodatum Papam immunes non fecisse, constat ex his Privilegii verbis: *Reverendissimo vero Episcopo, in cujus Parœcia memoratum venerabile Monasterium, vel res ejus ac possessiones constiterint, faciendæ tantum Ordinationis ac promotionis Sacerdotum atque Levitarum vel conficiendi Chrismatis sit tantum concessa licentia: Dispositionem vero venerabilis loci gerere ac conversationem Monachicam exquirere, Religiosa Abbati ejusque Præposito, vel qui probatissimi fuerint in eodem Monasterio, quod etiam præfati Præsules consona sententia definierunt, decernimus.* Proprium igitur Episcopum Claustralem ut haberent Monachi Sancti Martini, aliumve benevolum vocarent vel adirent, a quo Sacras Ordinationes susciperent, & qui Chrisma Sacrum ipsis conficeret, non concessit Adeodatus Pontifex Maximus. Denique totum istud Privilegium personale est, non locale; id est, personis, non loco; Monachis, non Ecclesiæ collatum; aut certe Ecclesiæ quatenus Monasterium erat. Quamobrem ut Privilegium Loco Sacro concessum cessat mutatione loci, ex eo scilicet quod profanus evadat: ita Privilegium concessum Monasterio & Monachis cessat mutatione Status, cum scilicet Monachi togam secularem induti Professionis Monasticæ jugum excutiunt. Sedit Adeodatus annos 7. menses duos, dies 17. Obiit VI. Kalendas Julias anno Domini 676.

Primum Privilegium immunitatis Monachis S. Martini Turonensis ab Apostolica Sede concessum. Privilegium istud expenditur.

IV. Adeodato *Donus*, Romanus, substitutus est, ad quem *Constantinus Pogonatus* Imperatore Epistolam de pace Ecclesiarum, & de Synodi Generalis proxime futura celebratione dedit, quam non recepit, morte præventus, cum anno uno & quinque mensibus Ec-

Ecclesiam rexisset. Obiit 3. Idus Aprilis anno Domini 678.

ARTICULUS VI.

De Agathone, Leone II. & Benedicto II.

Agatho Monothelitas damnat.

POst *Adeodatum*, electus est Romanus Pontifex *Agatho*, natione Siculus, professione Monachus. In Synodo Romæ habita, Monothelitas damnavit, & VI. Synodo Œcumenicæ præfuit per Legatos, ejusque Synodica Epistola, ceu ex ore S. Petri prolata, suscepta est a Patribus. Sub ejus Pontificatu, Australes Saxones *S. Wilfridi* Eboracensis Archiepiscopi prædicatione ad Christi fidem conversi sunt, ut narrat Venerabilis Beda, *lib.* 4. *Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Anglorum, cap.* 13. *&* 74. Orta in Britannica Ecclesia dissensione cum ob alias causas, tum ob Wilfridi Eboracensis Archiepiscopi factam contra Canones depositionem, *Joannem* Abbatem S. Martini misit in Britanniam, ex Synodi sententia, ut Ecclesiæ illius negotia componeret, & *Wilfridum* ab eadem Romana Synodo Sedi suæ restitutum juvaret. Lege Willelmum Malmesburiensem, *lib.* 3. *de Gestis Pontificum*. Obiit *S. Agatho*, IV. Idus Januarii, qua memoria ipsius in Romano Martyrologio celebratur, anno Domini 682. cum annis duobus & sex mensibus sedisset.

Leo II. Synodum sextam Oecumenicam confirmat.

II. Agathoni, post anni unius & septem mensium Interregnum, successit *Leo II.* ex Sicilia oriundus, scientiæ & eloquentiæ laude celebris, paupertatis amator, & in pauperes beneficentissimus, ut *Anastasius* testatur. Synodum VI. œcumenicam confirmavit. Obiit IV. Kalendas Julii, anno Domini 684. cum sedisset menses octos, & dies decem. Ejus nomen sacris Ecclesiæ Fastis adscriptum est.

Benedictus II.

III. Mensis Augusti ejusdem anni die vigesima, *Benedictus secundus* creatus est Pontifex, splendore virtutum & divinarum scripturarum scientia par maximæ dignitati. Quæ ejus nondum inaugurati Pontificis nomine inscribuntur Epistolæ I. ad *Petrum* Notarium Regionarium, II. ad *Eruigium* Regem, a doctissimo Cardinali *Baronio* ut spuriæ merito rejiciuntur. Hispanorum Episcoporum literas cum accepisset e Synodo Toletana XIV. datas, quibus Sextæ Synodi adversus Monothelitas decreta se recepisse, & confirmasse significabant, quasdam in iis propositiones expositione indigere monuit, quarum hæc una erat. In Deo. *Voluntas genuit voluntatem:* Altera: *Tree sunt in Christo substantiæ*. Id constat ex Concilio Toletano XV. celebrato anno 688. *Juliano*, Toletano Archiepiscopo Præside, in quo has propositiones exponunt & tuentur. Sedit *Benedictus II.* menses octo cum diebus septemdecim. Ejus nomen Tabulis Ecclesiasticis adscriptum est, 7. die Maji.

Quasdam Episcoporum Hispaniæ Propositiones explicatione indigere judicat.

ARTICULUS VII.

De Joanne V. & Conone.

Joannes V.

I. BEnedicto *secundo* subrogatus est *Joannes* hujus nominis quintus, natione Syrus, *Agathonis* Romani Pontificis olim ad Sextam Synodum Legatus. Sedit annum unum, & dies undecim.

Canon.

II. Post *Joannis quinti* obitum, dissensione facta in Successoris electione, quod Clerus *Petro* Archipresbytero suffragaretur, Exercitus vero *Theodoro* presbytero faveret, Reverendissimus Clerus communi consilio in electionem tertii conspiravit, scilicet *Cononis*, quem veneranda canicies, simplex animus, quieti mores, religiosa vita, sacra eruditio hoc præstabant loco dignissimum. Ejus electionem Senatus, exercitus, Exarchus gratissimam habuerunt. *Kilianum* sanctissimum Hiberniæ monachum, Apostolica donatum missione, & Episcopali dignitate auctum, ad Franconiorum conversionem destinavit, ut testantur Acta ejusdem S. Martyris, apud *Surium*, die 8. Julii. Cum *Theophanis* Patriarchæ obitu Ecclesia vacaret Antiochena, *Constantinum* Ecclesiæ Syracusanæ diaconum ordinavit *Conon*, inconsulto Clero, eique Pallium ex more concessit, infelici exitu; nam factiosum hominem & ad conflandas discordias natum, Imperatorii magistratus, qui Siciliam administrabant, carceri addixerunt, quod alicujus imprudentiæ notam *Cononi* Pontifici inussit, qui hujusmodi hominem Antiochenæ sedis Episcopum designasset. Tanti periculi est Pontifices, & Episcopos absque consilio homines haud satis probatos ad Ecclesiasticas dignitates & ministeria promovere. Obiit *Conon* die 13. Octobris anno Domini 687. cum Ecclesiam undecim dumtaxat mensibus & diebus viginti tribus rexisset.

ARTICULUS VIII.

De Sergio I.

POst septem dies a *Cononis* obitu, de Successoris electione agi cœptum. Populo duas in factiones diviso, Schisma factum est. Pars una *Theodoro* Archipresbytero, *Paschali* Archidiacono favebat altera. Schisma nascens ut sopirent Clerici, Magistratus, & exercitus Duces, summo consensu tertium elegerunt, *Sergium* scilicet, natione Syrum, Panormi in Sicilia educatum, quem *Adeodatus* Pontifex in Romanum Clerum cooptaverat, & *Leo II.* ordinaverat Presbyterum. Legitimo Pontifici sponte cessit Theodorus: *Paschali* in Schismate pertinax, coactus ipsum salutavit. Sed suæ factionis hominibus Ravennam missis Exarchum Romam advocavit spe pecuniæ, qui ipsi Pontificium nomen ac dignitatem assereret. Exarchus cum *Sergium* legitimis suffragiis, & communi consensu vidisset in Sede *S. Petri* collocatum, *Paschali* suffragari non valuit: Sed a *Sergio* exegit centum auri libras, quas ipsi promiserat *Paschalis*. Quod cum se nec promisisse contestaretur *Sergius*, nec illis solvendis Ecclesiam satis esse, & ad flectendum Exarchum cantharos & coronas, quæ ante sacrum altare, & confessionem *B. Petri* ex antiquo pendebant, deponi jussisset, & in pignus tradi, nihilomagis commotus est homo pecuniæ avidus, nec Ecclesiæ molestus esse desiit, donec centum auri libras accepisset. Non multo post magiæ convictus *Paschalis*, Pontificis sententia ab Archidiaconatus Officio dejectus est, & in Monasterium detrusus, ubi post quinquennium impœnitens obiit.

Sergius Legatos *Juliani* Toletani Archiepiscopi suscepit, qui Hispanorum Antistitum sententiam circa Capitula a *Benedicto II.* reprehensa, eorumque factam in Synodo Toletana XV. expositionem obtulerunt: quam Summus Pontifex probavit, ut a *Roderico* Toletano Archiepiscopo memoriæ proditum est. *Ceadualiam* Britannorum & Occidentalium Saxonum Regem, qui relicto propter Dominum Regno, Romam suscipiendi gratia baptismatis venerat, *Sergius* sacro fonte tinxit, eique *Petri* nomen imposuit: quem adhuc in albis positum Christus ad Regnum evocavit cœleste. [Ex Venerabili Beda *lib.* 5. *Historiæ Ecclesiasticæ Anglorum, cap.* 7.] *S. Willebrordo* & aliis Viris Apostolicis ejus sociis, quos *S. Egbertus* ad id opus excitaverat, prædicandi munus Evangelii & propagandæ apud Germanos, Frisones, Danos, finitimasque Gentes Ecclesiæ, munus imposuit, [teste Beda, *lib.* 5. *cap.* 12.] Synodi Constantinopolitanæ in Trullo celebratæ, quæ dicitur Quinisexta, Canones rejecit, *Justiniani* Junioris precibus & minis haudquaquam fractus. Miserat Imperator *Zachariam* Protospatharium suum, qui Pontificem Constantinopolim deportaret, sed ille a Militia Italiæ repulsus est, & Pontifex periculo liberatus, qui & *Zachariam* a militum furore incolumem servavit. [Ex Beda, *lib. de sex Ætatibus*, ex Anastasio Bibliothecario in Vita *Sergii I.* & ex Paulo Diacono, *lib.* 6. *de Gestis Longobardorum, cap.* 11.] *S. Villebrordum* Romam redeuntem, postulantibus Frisonibus, quos ad Christi fidem converterat, Episcopum ordinavit, & *Clementem* cognominavit. [Ex Beda, *lib.* 5. *cap.* 12.] Sanctum etiam *Hubertum* Leodiensem Episcopum consecravit, dignum *S. Lamberti* Martyris Successorem. Qui quo suos Leo-

di-

diensès in Romanæ Ecclesiæ fide, communione, & observantia firmius contineret, & posteros eodem vinculo obligaret, publicum sigillum Urbi tradidisse memoratur, in quo *S. Lamberti* Martyris sculpta erat imago cum hac inscriptione : *Sancta Legia Romana Ecclesia Filia*. (Ex Molano, in Indice SS. Belgicorum.) Prodnnt Acta *S. Adhelmi*, apud *Surium*, die 25. Maji, *Sergium* calumniam passum, quasi stupri reus esset, infantis novem tantum dies nati illum patrem suum esse negantis, ulloque cum fœmineo sexu commercio inquinatum, testimonio absolutum fuisse : cui nempe ut loqueretur in nomine Jesu præceperat *Adhelmus*, ut Pontificem ab infamia liberaret. Litanias in die Purificationis Beatæ Virginis instituit *Sergius*, teste *Alcuino*, vel alio potius Authore libri de *Divinis Officiis*. Decrevit etiam ut in Missa, tempore confractionis Hostiæ, *Agnus Dei, qui tollis peccata Mundi, miserere nobis*, a Clero & populo decantaretur, teste *Anastasio*. Et *Sergius* quidem instituit ter dici, *Miserere nobis*; sed multis postea ingruentibus Ecclesiæ adversitatibus, ut ait *Innocentius III. lib. 6. de mysteriis Missæ, cap. 6.* sive ad tollendum schisma, ut alii scribunt, statutum fuit ut in tertio diceretur; *Dona nobis pacem*: qui ritus ubique receptus est, excepta Basilica Lateranensi, in qua adhuc servatur mos antiquus dicendi ter, *Miserere nobis*. In antiquis missalibus MSS. ante annum millesimum hanc orationem tertio repeti cum clausula, *Miserere nobis*, Doctissimus Cardinalis *Bona* testatur, *lib. 2. Rerum Liturgicarum, cap.* 16. A quo vero Pontifice mutata fuerit, nusquam se legisse.

Ritus canendi in Missa, Agnus Dei, *&c. a Sergio I. institutus*.

Scripsit *Sergius* I. Epistolam ad *Ceolfridum* Abbatem Anglicani Monasterii, in quo Beda Domino serviebat, jubens ut Venerabilem Presbyterum Romam mitteret. Obiit laudatissimus Pontifex anno Christi septingentesimo primo, Pontificatus sui 14. V. Idus Septembris, quo die ejus memoria in Romano Martyrologio celebratur.

SCHOLION I.

Capitis istius Articulo secundo pag. 4. Edit. primæ Religiosi Censores hanc propositionem notant tamquam meam : *Matrimonium potest dissolvi ex eo quod quis suscipiat e Fonte proprios filios*.

R. Hæc Propositio non est mea. Quinimmo contradictoriam huic errori Propositionem ibi doceo. Loquens scilicet de Epistola Decretali venerando *Deusdedit* Romani Pontificis nomini supposita, inter suppositionis rationes has affero : *Tertio, Julii, Innocentii, & Cœlestini Decreta comminiscitur, quibus conjuges, qui proprios filios ex Baptismo suscepissent, separandos edixerant, eorumque solutum pronuntiaverant matrimonium. At nihil fuisse hujusmodi a laudatis Pontificibus statutum : immo nec spiritualem cognationem impedimentum fuisse Matrimonii circa medium octavi sæculi, colligitur ex Epistolis Bonifacii Moguntini Archiepiscopi* 11. 15. *&* 23. *Quarto, Christi Legi adversatur, conjuges, quos Deus conjunxit, separare prohibentis, sive matrimonii vinculum dirimere; Siquidem uxoribus, quæ filios ex Baptismo susceperint, permittit ut expleto anno dotales tabulas recipiant, novumque matrimonium contrahant*. Errorem quem disertis verbis refello ceu Christi Legi contrarium, mihi tribuere non verentur Indiculi Censorii Authores.

SCHOLION II.

Articulo III. ejusdem Capitis, pag. 6. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc Propositionem notant : *Honorius fuit optimus Pontifex, nisi suam maculasset famam connivendo Monothelitis*.

R. Hæc tam reprehendenda & damnanda sunt, quam Epistola Leonis Secundi Synodi Sextæ Œcumenicæ confirmatrix, in qua hæc leguntur : *Pariterque anathematizamus novi erroris inventores .... Necnon Honorium, qui hanc Apostolicam Ecclesiam non Apostolicæ Traditionis doctrina lustravit, sed profana proditione immaculatam maculari permisit*.

SCHOLION III.

Articulo quarto, pag. 9. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc notam apponunt : *Dispensatio quanta moderatione facienda, quia Papa est custos & non destructor Canonum*.

R. De S. Martino I. Romano Pontifice ibi scripsi : *Temperare permisit severitatem Canonum erga eos qui ex ignorantia peccassent, non erga eos qui mera malitia, Canonumque contemptu*. DEFENSORES ENIM DIVINORUM CANONUM ET CUSTODES SUMUS (*inquit*) NON PRÆVARICATORES. Hæccine Sanctissimi Pontificis sententia damnatione digna videtur Religiosis Censoribus?

SCHOLION IV.

Articulo quinto, pag. 15. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc Propositionem notant : *Romana Ecclesia nec unius oppiduli domina septimo sæculo*.

R. Sub Vitaliani Pontificatu Romanam Ecclesiam nec unius oppiduli fuisse dominam vere scripsi : Siquidem ante Pippini & Caroli Magni Regum Christianissimorum Donationes magnificas temporalem in Urbes & Provincias non habuit Principatum, ut jam agnoscunt Viri omnes Eruditi. Mera facti quæstio est.

SCHOLION V.

Eidem Articulo pag. 14. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc notam apponunt : *Papa quanta œconomia procedere debeat cum Regibus etiam Hæreticis*.

R. Narro eo loci quo modo se gesserit Vitalianus Pontifex erga Constantem Imperatorem Monothelitam, his verbis; *Constantem Romam venientem honorifice & amanter suscepit, œconomia prudenti qua Ecclesiam erga Reges uti convenit*; Mansuetudinem erga Reges, etiam hæreticos, a Summis Pontificibus exercendam; ut eorum conversio procuretur, vel certe ne severitate nimia exasperati magis noceant Ecclesiæ, nemo prudens negaverit.

CAPUT II.

De Hæresibus Sæculi VII.

ARTICULUS I.

De Monothelitarum Hæresi.

§. I.

De Palmari Monothelitarum errore.

PAlmaris Monothelitarum error in eo positus fuit, quod unicam in Christo operationem, adeoque unicam voluntatem propugnarent. Contendebant namque naturam humanam ita esse unitam Verbo, ut licet mente, aliisque facultatibus, quæ naturæ sunt appendices, prædita esset, ipsa tamen propriam non exereret actionem; sed unica esset actio, profecta quidem a Verbo ut a causa principe, ab humanitate vero ut a causa instrumentaria. Id patet ex Epistola *Cyri* Alexandrini Monothelitarum Patriarchæ ad *Sergium* Constantinopolitanum Patriarcham, Monothelitarum Principem; qua in Epistola eam a *Sergio* se accepisse sententiam profitetur, amplioremque ejus explicationem ab eo postulat. *Ad vestram*, inquit, *a Deo eruditam doctrinam confugere didici, venerabiles ejus syllabas postulans promereri, liquidius declarantes qualiter duas operationes post unitionem dicere recusantes, in una, id est, singulari operatione, in omnibus divinis eloquiis possumus concludere, tam quod passibile, quam quod impassibile est ipsius ineffabilis dispensationis Salvatoris nostri Jesu Christi*.

Idem constat ex Epistola *Cyri* ad *Sergium*, quæ refer-

fertur in Concilio Lateranensi sub *Martino I.* Secretario III. in qua diserte docet, *Eumdem Christum operari Deo decibilia & humana, una operatione, quia omnis divina & humana operatio ex uno eodemque Incarnato Deo Verbo procedebat.*

Idem ex *Theodori Pharanitani* Fragmentis ibidem insertis perspicuum est: *Oportet*, inquit, *ita sapere, & dicere nos omnia quæ in Incarnatione Christi dicuntur, unam operationem esse; hujus autem opificem & creatorem Deum Verbum, organum vero humanitatem.*

Et in Sermone ad Sergium Arsenoitam: *Siquidem*, inquit, *primordialiter propter divinam quamdam sapientissimamque dispensationem, somnum, fatigationem, esuriemque & sitim admisit, utique quando voluit; jure etiam optimo horum omnium motum quietemque omnipotenti illi ac sapientissimæ applicamus operationi Verbi, & ex hoc unam unius ejusdemque Christi operationem appellamus.*

Macarius Antiochenus Patriarcha, Monothelita insignis, dixit in VI. Synodo: *Si membratim incidar, & jacter in mare, neque duas voluntates, neque duas operationes dico in Domino nostro Jesu Christo, aut Sancta Trinitatis.*

Et Actione VIII. *Confitemur*, inquit, *unam voluntatem subsistentialem in uno Domino nostro Jesu Christo, & Deivirilem ejus operationem. Neque enim quæ divina, sunt secundum Deum; neque quæ humana sunt, secundum hominem operatus est; sed humanati Dei Verbi Deivirilem operationem in conversatione demonstratam confitemur, secundum B. Dionysium.* Et in eadem Sexta Synodo interrogatus a *Theophane* Abbate, *Utrum Christus habuerit humanam voluntatem?* Respondit: *Nos voluntatem humanam in Christo non dicimus, divinam vero etiam; absque carnalibus voluntatibus, vel cogitationibus humanis, sicut prolatum testimonium Sancti Athanasii continet; Voluntas enim Deitatis tantum.*

Idem *Macarius*, in libro ad *Lucam* Presbyterum, cujus aliqua Fragmenta recitata sunt Actione 11. Sextæ Synodi, ait: *Sanctam Christi carnem ad singula quæ fiebant, cooperatricem, & Divinitatis adjutricem fuisse*, sicut nempe instrumentum suo quodam modo cooperatur causæ principi; quæ operatio cum propria non esset humanæ naturæ, sed Verbi Dei, ideo humanitatem Christi non operari, sed tantummodo pati asserebant. Sic *Pyrrhus* in Dialogo cum Sancto Maximo: *Non dicimus unam operationem, ad tollendam humanam operationem; sed quia eam distinguendo opponatur divinæ operationi, passio hac ratione dicitur.* Sic & *Sergius*, in Epistola ad Honorium: *Operatur quidem vere Deitas per corpus quod circa ipsum est, omnium salutem, at fit earnis quidem passio, Dei autem operatio.*

Hinc illa Monothelitarum phrasis: *Numquam intellectualiter animata Domini caro separatim & ex appetitu proprio contra nutum sibi subsistentialiter uniti Dei Verbi naturalem motum suum effecit, sed quando, & qualem, & quantum Deus Verbum volebat.*

Sergius in Epistola ad *Honorium*, & *Macarius* in VI. Synodo, Actione VIII. dogma illud suum hoc exemplo illustrabant: *Quemadmodum corpus nostrum regitur, & ornatur, & disponitur ab intellectuali, & rationali anima nostra; ita & in Domino Christo tota humana ejus conspersio ab ipsius Verbi Deitate semper in omnibus mota, Deimobilis erat, secundum Nyssenum Gregorium.*

Cæterum quanta fuerit Monothelitarum in exponendo vel propugnando errore suo, quamque inconstans levitas, patet ex testimonio *S. Maximi*, in Disputatione cum *Pyrrho*, quem sic alloquitur: *Rem ipsam loquor: nihil me ita a tuo Antecessore* (Sergio scilicet) *alienavit, ut mutabilitas ejus & inconstantia, id est, in alias alio tempore transire sententias, & in nullo sensu permanere. Aliquando enim eos, qui hanc unam voluntatem divinam appellabant, approbans, eum qui erat incarnatus, docebat tantum Deum. Aliquando his assentiens, qui dicebant esse consultatricem voluntatem, hominem solam eam adstruebat more nostro consultantem, nihil a Pyrrho & Maximo differentem. Quandoque vero vocans hanc voluntatem hypostaticam, cum differentia personarum simul inducebat differentiam voluntatum in personis ejusdem substantiæ.*

§. II.

De Authoribus & Fautoribus Hæreseos Monothelitarum.

Heraclius Imperator hæresi obstetricatus.

I. ANno Imperii *Heraclii* decimo-tertio, Christi sexcentesimo vigesimo-secundo, Monothelitarum hæresis ex inferis erupit. Ipsi obstetricatus est Imperator imprudens, in duplici quem habuit cum hæreticis hominibus congressu, primo in Armenia, cum *Paulo* Severiano hæretico, cujus meminit *Sergius* in Epistola ad *Honorium*, quæ habetur Actione XIII. Sextæ Synodi: altero cum *Athanasio* Jacobitarum Catholico, anno vigesimo Imperii sui, Christi sexcentesimo vigesimo nono, quem *Theophanes* in Chronico commemorat. In utroque congressu, dogma de una in Christo voluntate & operatione propinavit, novum pro antidoto venenum.

Sergius Hæreseos parens.

II. Verum dogma illud perversum ipse non est fabricatus *Heraclius*. Illud accepit a *Sergio*, quo cum tanta ipsi necessitudo intercesserat, ut etiam adversus Persas profecturus, filios suos ejus curæ ac fidei commisisset. Ipsum præterea in partes novæ hæreseos traxit æmulatio & odium *Cosrohis* Regis Persarum, qui Nestorianis adversus Catholicos impense favebat, ut testatur *Theophanes* in Chronico. Unde in Eutychianorum factionem Nestorianis infensissimam propensior fuit, non quidem ut unam in Christo naturam assereret, quo ab errore in Concilio Chalcedonensi damnato maxime abhorrebat; sed ut unius assertione voluntatis atque operationis, cujus par non animadvertebat periculum, ipsos demereretur, eorumque unionem cum Catholicis (ut ipsi videbatur) procuraret.

Monothelitarum igitur parens fuit *Sergius*, Syrus genere, parentibus Jacobitis natus, ut testatur *Theophanes*, ad Sedem Constantinopolitanam post obitum *Thomæ* Patriarchæ evectus, nec minimam spem de se faciens sacræ administrationis initio, ut refert *Eleusius* in Vita *Sancti Theodori Siceotæ* apud *Surium*, ad diem 22. Aprilis. Fautor vero Monothelismi fuit *Heraclius* Imperator, qui habito cum *Paulo* Severiano congressu, jussionem adversus ipsum promulgavit, qua inter alia duplicem in Christo dici operationem prohibebat. Hanc ad illustriores Episcopos misit, ad *Sergium* in primis & *Cyrum* Alexandrinum, ad *Arcadium* Archiepiscopum Cypri, &c. Hæsitavit primum *Cyrus*, his verbis *S. Leonis* ad suspendendum inductus assensum: *Operatur utraque forma, cum alterius communione, quod suum est.* Sed *Sergii* suggestione in errore confirmatus, scrupulum omnem excussit, ut discimus ex Epistola ipsius ad *Sergium*: qui pravum dogma, quod *Heraclium* Imperatorem docuerat, ejus jussione stabiliri vehementer gavisus est, illamque jussionem approbavit. Hanc vero *Arcadius* & *Sergius* ipsius in Cypri Archiepiscopatu successor, improbarunt & rejecerunt, ut discimus ex Concilio Lateranensi, *Secretario II.*

Cyrus Alexandrinus, alter Hæreseos Assertor ac Defensor.

III. Tenues hæ videri poterant scintillæ erroris, quæ in magnum eruperunt incendium, cum *Cyrus* Alexandrinus Episcopus, in Conciliabulo quodam, suam in Urbem congregato, specie unionis Acephalorum cum Ecclesia, anno Christi 633. novem edidit capitula, quorum septimo asseruit. *Eumdem unum Christum & Filium operari Deo decibilia & humana, una Dei virili operatione, secundum S. Dionysium.* S. Dionysii textum interpolavit perfidus, & pro *nova Deivirili operatione*, substituit, *unam* quam fraudem alii Monothelitæ secuti sunt. Celebrata Synodo, scripsit ad *Sergium* Constantinopolitanum, Epistolæque suæ novem illa Capitula Alexandriæ fabricata & promulgata adnexuit. Gratulatoriam rescripsit ad *Cyrum* Epistolam *Sergius*, insertam Synodo Lateranensi, secretario III. qua ejus Capitula palam approbavit, immensisque laudibus prosecutus est, asseruitque, *eamdem unum Christum operari Deo decibilia & humana una operatione: quia omnis divina & humana operatio ex uno eodemque incarnato Deo Verbo procedebat.*

Fraudulenta Sergii œconomia ab Honorio R. P. probata.

Cyrum & Sergium frustra hortatus est ad errorem male conceptum in ortu præfocandum *Sophronius* monachus

nachus

nachus, & mox Hierosolymorum Patriarcha Sanctissimus. Frustra septimi capituli in Conciliabulo Alexandrino fabricati abrogationem flagitavit. Frustra Encyclicam ad *Honorium* Pontificem, & *Sergium* Constantinopolitanum Epistolam dedit, cum Hierosolymorum Antistes inauguratus est, qua duas operationes in Christo diserte professus, Monothelitas anathemate confixit. Non enim propterea deposuit errorem *Sergius*, sed texit. Accepta namque *Sophronii* Synodica, literas dedit ad *Honorium* Romanum Pontificem insertas actioni duodecimæ sextæ synodi. In his œconomiæ sive dispensationi perniciosæ viam aperuit, ut scilicet neque una, neque duæ in Christo operationes deinceps dicerentur, ob emergens ex illarum vocum usu scandalum: Sed unus idemque Filius unigenitus verus Deus Dominus noster Jesus Christus diceretur operatus tam divinam, quam humanam, & omnem Deo decibilem & homine dignam operationem.

Literas vicissim ad *Sergium* dedit *Honorius*, quibus laudavit ipsum vocabuli novitatem auferentem, quod scandalum simplicibus parere posset, sicque prolixam Epistolam conclusit: *Hæc nobiscum Fraternitas vestra prædicet, sicut & nos vobiscum unanimiter prædicamus, hortantes vos ut unius, vel geminæ novæ vocis, inductum operationis vocabulum aufugientes, unum nobiscum Dominum Jesum Christum filium Dei vivi, Deum verissimum in duabus naturis operatum divinitus atque humanitus, Fide Ortodoxa, & unitate Catholica prædicetis*. Dedit, & alteram ad eumdem Sergium Epistolam, qua decrevit, ut *Unius vel geminæ operationis vocabulum noviter introductum a prædicatione eximeretur, quia unius operationis, vel duarum esse, vel fuisse Mediatorem Dei & hominum Dominum Jesum Christum, sentire & promere, satis ineptum est*. Quæ *Honorii* Epistolæ uberem insigni controversiæ præbent materiam, de illibata fide, vel Monothelismo *Honorii*: Quidam enim illum in dogmate errasse contendunt; alii in sola, quam præscripsit, silendi œconomia. Qua de re in Dissertationibus agemus.

Heraclius Imperator, promulgata Ecthesi, Sergii consilia juvit, veresque addidit heresi.

IV. Vulgata *Sophronii* Synodica, puduit *Heraclium* assertæ palam hæreseos: nolens vero propria convellere, nec alioqui probrum ferens, Edictum promulgavit, quo caveretur, ne quis unam aut duas in Christo confiteretur operationes (inquit Cedrenus;) sed & unicam in Christo voluntatem diserte asseruit, & Sanctos Patres in hoc sequi se effutiit imperitus Princeps. Extat *Heraclii* Ecthesis Secretario III. Lateranensis Concilii: Cujus hæc sunt verba præsentem controversiam spectantia: *Nullo modo concedentes alicui ex omnibus unam vel duas dicere, sive docere operationes in divina Domini Incarnatione, sed magis, sicut sanctæ & universales tradiderunt Synodi, unum eumdemque Filium unigenitum Dominum nostrum Jesum Christum, verum Deum confiteri, operari divina & humana, & omnem Deo congruam & homini operationem ex uno eodemque incarnato Deo Verbo indivise & inconfuse procedere: eo quod unius quidem operationis vox licet ab aliquibus Patribus dicta est; tamen turbat extraneas quorumdam aures, arbitrantium in interitum eamdem prolatam esse duarum naturarum, quæ in una subsistentia unitæ sunt in Christo Deo nostro. Similiter autem & duarum operationum vocem multos scandalizare, utpote a nemine dictam Sanctorum & præcipuorum Patrum: Sed & sequi in eo, ut duas confiteamur voluntates contrarie ad invicem venientes... Unde Sanctos Patres in omnibus & in hoc sequentes, unam voluntatem Domini nostri Jesu Christi verissimi Dei confitemur, utpote in nullo tempore animati intellectualiter ejus corporis separatim & ex proprio impetu naturalem ejus producere motionem, sed quando, & qualem & quantam ipse Deus Verbum voluerit*.

Hujus Ectheseos Author fuit *Sergius*, qui eam *Heraclii* nomine inscripsit ac vulgavit, majorem ut ipsi conciliaret apud Palatinos Clericos, & apud populos authoritatem. Id testatur *Martinus* Papa in Synodo Lateranensi, Secretario III. *Novæ*, inquit, *Ectheseus audivimus commentum memorati Sergii, quam Ecthesim sanxit in tempore, suo nomine, Heraclium quondam Imperatorem titulans*. Edita est Ecthesis anno Christi sexcentesimo trigesimo nono, quam *Sergius* in Conciliabulo Constantinopolitano Symmistarum Episcoporum confirmavit, & sub anathemate suscipiendam sanxit. Hujus Conciliabuli Fragmentum habetur in Concilio Lateranensi, Secretario III. Ecthesim hæreseos infamia inustam, suam esse postmodum negavit *Heraclius*, data ad *Joannem IV.* Romanum Pontificem Epistola, cujus verba refert *Sanctus Maximus* in Collatione cum Principibus, in Secretario, *

** Inter Collectanea Anastasii.*

V. Post *Sergii* Constantinopolitani Patriarchæ obitum, qui contigit anno sexcentesimo trigesimo-nono evectus est in ejus Sedem *Pyrrhus* Chrysopolitanus, Monachus & Presbyter, ejusdem assertor & defensor hæreseos. Is coacto Conciliabulo, Ecthesim approbavit & confirmavit. Hujus Conciliabuli Fragmentum habetur in Concilio Lateranensi, Secretario III. Mortuo *Heraclio*, & *Constantino* filio ejus post quatuor Imperii menses sublato Martinæ novercæ insidiis, quarum particeps existimatus est *Pyrrhus*, teste *Zonara*, cum Imperium *Constanti* alteri Heraclii filio delatum esset, populus in Patriarcham gravi suspicione conspirationis in *Constantinum* cum *Martina* Augusta initæ laborantem commotus in Sacrarium irrupit. Quo tumultu perterritus *Pyrrhus*, pejoraque metuens sequenti nocte Templum ingressus est: Ubi sacra omnia exosculatus, detractoque Pallio & in sacra Mensa deposito, *Non Sacerdotio*, inquit, *me abdico, sed contumaci populo abrenuntio*. Id testatur *S. Nicephorus, in Chronographia*. Inde opportunitatem nactus, navigavit Chalcedonem. Inde trajecit in Africam anno Christi 642. In *Pyrrhi* locum a *Constante* Imperatore intrusus est *Paulus*, & ipse Monothelita. Is statim post inaugurationem suam direxit Synodicam ad *Theodorum* Pontificem Romanum, qua se Catholicum ita simulavit, ut fidem ejus laudaverit Pontifex his verbis: *Et quoniam lecti apices Dilectionis vestræ limpida fidei fluenta vos de fontibus Salvatoris hausisse, & sicut prædicamus, prædicare manifestarunt, &c.* Ægre tulit *Theodorus Papa Paulum* substitutum *Pyrrho* canonice non deposito, & cui seditio popularis jus sedis non abstulerat; qua de re graviter conquestus est, cum Epistola ad *Paulum* ipsum, tum altera ad ejus ordinatores data, quarum meminit synodus Lateranensis sub Martino I. Quamquam vero se Orthodoxum *Paulus* simularet, ut sedem sibi firmaret, quam canonice non fuerat adeptus, connivere tamen hæresi videbatur, quod Ecthesim *Heraclii* Monothelismi confirmatricem non rescinderet: Qua de re gravem ad ipsum Epistolam scripserunt Africani Episcopi, quæ refertur in Concilio Lateranensi sub Martino I. Secretario II.

Pyrrhus & Paulus duæ Sectæ Monothelitæ columnæ.

Tandem cum a *Theodori* Papæ Apocrisiariis *Paulus* urgeretur ut Fidei Professionem ad illum dirigeret, suamque de Christi voluntate aperiret sententiam, scripta ad Summum Pontificem altera Epistola, quamdiu dissimolaverat, prodidit hæresim, unam Christi voluntatem diserte asserens, specie excludendæ in Christo voluntatum contrarietatis. *Unde*, inquit, *& unam voluntatem Domini nostri Jesu Christi intelligimus, ne contrarietatem aut differentiam voluntatum uni eidemque personæ Domini nostri Jesu Christi applicemus, aut ipsum se expugnantem dogmatizemus, aut duos volentes introducamus*. Et laudatis inferius Sanctis Gregorio Theologo, Athanasio & Cyrillo, ait: *Sed & omnes pietatis Doctores & prædicatores, hujusmodi unius voluntatis mente detinentur. Quorum si opus est, requisitione proveniente, & competenter relegimus testimonia. Quibus concordes & consonantes facti sunt piæ memoriæ Sergius & Honorius, unus quidem Novæ, alter antiquæ Romæ, Summi Sacerdotii Sedem decorantes. Igitur de his ita nos habemus, sic intelligimus, sic prædicamus. In his Orthodoxiæ manifestatio, in his Ecclesiæ laus, in his salutis nostræ spes*. Data est hæc *Pauli* Epistola anno Christi sexcentesimo quadragesimo sexto: legitur Secretario III. Concilii Lateranensis sub *Martino I.*

Anno præcedenti scilicet 645. *Pyrrhus* in Africa extorris regionem illam hæreseos Monotheliticæ contagio inficere conabatur; sed ipsi obstitit Sanctissimus Abbas re & nomine *Maximus*. Is præsentibus Episcopis Africanis, & *Gregorio* Patritio Præfecto Prætorio Africæ Disputationem habuit cum *Pyrrho*: Qua se victum fassus est Hæreticus Patriarcha, & ex igno-

ignorantia se, & decessorem suum, lapsos esse, prava dogmata se anathemate damnaturum spopondit, tacitis Authorum nominibus; atque ut præstaret, Romam se contulit cum *S. Maximo* & *Theodori* Papæ pedibus advolutus, abjuravit errorem, ut ex Actis celeberrimæ istius Disputationis a *S. Maximo* conscriptis constat, necnon ex *Theophane* & *Anastasio Bibliothecario*. Sed fictam fuisse Pyrrhi conversionem, ut Orthodoxæ fidei simulatione Romanum Pontificem & Occidentales Episcopos sibi conciliaret, eorumque opera & authoritate posset Sedi restitui, probavit eventus: Siquidem ipsi patefacta via per Exarchum Italiæ ad unionem cum Orientalibus, ut canis ad vomitum reversus est.

Monothelismus Typo Constantis Imperatoris dolose assertus.

VI. Interea *Paulus* Monothelita Constantinopolitanæ Sedi incubans, ab Africanis Episcopis, & a *Theodoro* Papa admonitus, ut ejuraret errorem, alioqui se anathemate feriendum ac exauthorandum certo sciret, dolum excogitavit; quo hæresim stabiliret, famæque nihilominus consuleret suæ. Author enim fuit *Constanti*, ut Edictum proponeret, quo silentium indiceretur unius vel duarum in Christo voluntatum, & chartas Monothelismo faventes, præ foribus Ecclesiæ Majoris affixas, dilacerari præciperet. Has artes adhibuit vaferrimus Hæreticus, ut silentio saltem damnari videretur Catholica de duabus Christi voluntatibus sententia. Hanc ejus mentem aperiunt Patres Lateranensis Concilii sub Martino I. *Quoniam*, inquiunt, *& ipsum Typum in eversionem paternorum dogmatum fieri sine dubio persuasit ..., Qui relinquentes Catholicæ Ecclesiæ Paternas, Synodalesque definitiones ac sermones ad sæculares Typos callide properaverant, pariter quidem tam suam occultantes perfidiam, quam aliis iniquae irrogantes querelas.*

Promulgatus est Typus a *Constante*, anno Christi sexcentesimo quadragesimo octavo. Habetur in Concilio Lateranensi, *Secretario IV.* Exponit primo controversiæ recentis statum, & dissensionum, quas immaculatæ fidei zelo compescere se velle simulat, originem. *Cognovimus*, inquit, *in multa perturbatione esse nostrum Orthodoxum populum, utpote dicentibus quibusdam unam voluntatem in Dispensatione magni Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, & eumdem ipsum operari divina & humana: Aliis autem dogmatizantibus duas voluntates & duas operationes in eadem dispensatione Incarnati Verbi: & illis quidem in satisfactione, propter unam personam esse Dominum nostrum Jesum Christum in duabus naturis inconfuse & indivise volentem & operantem divina & humana: aliis autem propter convenientes naturas indivise in ipsa una persona, & ut salvetur & maneat earum differentia, eumdem ipsum unum Christum naturaliter operari divina & humana; & ex hoc in multam dissensionem, & contentionem Christianissimam nostram Rempublicam perduci.* Post hæc medium proponit extinguendæ veteris dissensionis, silentium utrique parti indicens. *Quopropter*, inquit, *sancimus nobis subjectos, qui consistunt in Orthodoxa & immaculata nostra Christianorum Fide qui sunt Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ, non habere licentiam invicem a præsenti de una voluntate, aut una operatione, aut duarum voluntatum, aut duarum operationum, qualemcumque proferre altercationem, aut contentionem, aut rixam.* Sufficere addit Scripturas & Traditiones universalium V. Conciliorum, & voces Patrum usu consecratas, quorum dogmata Regularum instar Ecclesiæ sunt: Proinde idem silentium imperat quod ante ortam controversiam servabatur.

Vasquesii error in Historia Ecclesiastica.

Mirum est *Vasquesium*, eruditum alioqui Thelogum, ignorasse quid sit Typus, & ex Edicto *Constantis* hominem hæreticum, *Pauli* Constantinopolitani Discipulum fecisse. En præclarum illius Commentarium, in III. P. S. Thomæ Disputatione LXXIII. cap. 1. *Hujus hæresis* (Monothelitarum) *Authores fuerunt, Macarius Antiochenus Patriarcha, Cyprus, Sergius, Pyrrhus, Paulus, quos commemorat S. Thomas, & Typus, ut constat ex Concilio Lateranensi sub Martino I. Consultat. V. Can. 18. Martinus I. Typum inquit fuisse Discipulum illius Pauli, quem immerito aliqui confundunt cum Cypro vel Cypo, quorum error multis consutari potest.*

VII. Mortuo *Paulo* Monothelita, *Pyrrhus* Constantinopolitanam sedem iterum conscendit: Cujus post obitum, Petrus ejusdem Sectæ homo, Patriarcha creatus, Monothelismum sustentavit. Ad *Eugenium* Romanum Pontificem Synodicam obscurissimam, & ambagibus involutam direxit, quam *Eugenius* cum Romano Clero rejecit, ut testatur *S. Nicephorus* in *Chronographia*.

Petrus Monothelita, Pyrrhi in Sede Constantinop. Successor.

VIII. Tempore Sextæ Synodi Œcumenicæ, *Macarius* Antiochenus Patriarcha, Sectæ Monotheliticæ caput erat: cujus etiam Discipuli, *Stephanus* Presbyter, & *Polychronius* præstigiator, hæresim summa pertinacia propugnarunt; ut constat ex Actis Sextæ Synodi.

Macarius Antiochenus, Stephanus, & Polychronius.

IX. Tandem hæresis Monothelitarum, etiam post sextam synodum, viguit apud Chaldæos, qui illam sub *Pauli V.* Pontificatu ejurarunt: & apud Armenos, ut constat ex Invectiva secunda *Isaaci* Armeniæ Catholici, qui floruit sæculo XI. & apud Maronitas, ut testatur *Timotheus* Presbyter Constantinopolitanus, in Opusculo de his qui accedunt ad Sanctam Ecclesiam.

Post Synodum VI. viguit Monothelismus apud Chaldæos, Armenos & Maronitas.

§. III.

A quibus impugnati sint, & damnati Monothelitæ?

Monothelitas impugnarunt Sanctus Joannes Eleemosynarius.

I. PRimus in Monothelitas insurrexit *S. Joannes Eleemosynarius*, Alexandrinus Patriarcha, qui cum intellexisset, quod *Sergius* ad *Georgium* cognomento *Arsam*, Paulianistam scripsisset, rogans ut mitteret sibi authoritates de una operatione, hanc Epistolam ab *Arsa* manu abstulit. Unde cum vellet etiam eum ob ipsam deponere, impeditus fuit ab incursu tunc a Persis in Ægyptum facto. Verba sunt Sancti *Maximi*, in dialogo cum Pyrrho.

Sophronius Hierosolymitanus.

II. Acrius hanc hæresim impugnavit *Sophronius* Hierosolymitanus Patriarcha, de quo *Stephanus* Dorensis in Concilio Lateranensi, Secretario II. *Non tantum*, inquit, *in Oriente validissime contradixit, contestans eos & admonens ut a propria hæresi quiescerent, & ad rectam Patrum fidem remearent: verum etiam in duobus libris sexcenta dedit testimonia Patrum, ad evictionem impietatis eorum, & veritatis ostensionem.* Idem ubi Hierosolymorum inauguratus est Antistes, Concilium Episcoporum Palæstinæ congregavit, ex quo Encyclicam misit ad Patriarchas, qua disertissimis Sanctorum Patrum testimoniis duplicem in Christo voluntatem & operationem prædicavit. Recitata est hæc *Sophronii* Epistola in VI. Synodi, Actione XIII. Misit etiam *Stephanum* Dorensem Episcopum Legatum ad *Honorium*, ut eum ad novorum dogmatum damnationem incitaret, ut ipse *Stephanus* testatur in Concilio Lateranensi, *Secretario II.*

Episcopi Cypri.

III. *Arcadius* Archiepiscopus Cypri, nascenti etiam fortiter obstitit Monothelismo. Is enim, ut superius innuimus, *Heraclii* adversus *Paulum* Severianum transmissam ad se jussionem, qua una operatio adstruebatur, reprobavit ceu Catholicæ fidei adversam. Ejus etiam in Metropolitana Cypriorum Ecclesia successor *Sergius*, & alii Cypri Antistites idem *Heraclii* Edictum exploserunt, ob illam de una Christi operatione hæresim, ut iidem testantur in Epistola ad *Theodorum* Papam data, quæ lecta est in Synodo Lateranensi, *Secretario II.* Quamquam anathemate non confoderunt novi dogmatis assertores, non quod ferendum illud arbitrarentur, sed quod illos indulgentia, quam districtione facilius emendandos, & ad sanam doctrinam revocandos confiderent. *Usque ad hanc igitur diem*, inquiunt, *dispensationem aliquam quærentes, tacuimus, arbitrati ad meliora immutare eos proprias doctrinas.*

Baronius emendatur.

Ex his liquet, quam falso *Baronius* ad Annum 633. scripserit: *Cæterum qui rem bona fide agi putarunt, hoc ipso exordio emergentis hæresis Monothelitarum, utcumque toleranda hæc existimarunt, ex ea parte qua unam operationem referre ipsi viderentur ad unam personam operantem, &c.* Et infra: *Hæc tolerata sunt, donec latere in herbis anguem Catholici intellexerunt.* Tantum enim abest ut id Catholicis tolerandum visum sit, quin potius novo dogmati palam refragati sint & obstiterint *Joannes Eleemosynarius*, *Sophronius Arcadius*, & *Sergius* Cypri Metropolitæ cæterique ejusdem, Insulæ Episcopi.

Nec *Baronium* juvat, quod *Sophronius* & alii Orthodoxi vocem Deivirilis operationis identidem usurpaverint. Ex hoc enim perperam colligitur, tolerandam Catholicis visam fuisse unius in Christo operationis assertionem: longe enim differunt, *Deivirilis operatio*, & *Una Deivirilis operatio*. *Deivirilem operationem* ex sententia Patrum dixerunt Orthodoxi: *Unam Deivirilem operationem* dixerunt Hæretici. Quamobrem Synodus Lateranensis sub *Martino I.* hanc loquendi formulam damnavit anathemate, Secretario V. *Si quis*, inquit, *secundum scelerosos Hæreticos, Deivirilem operationem, quod Græci dicunt* θεανδρικὴν *unam operationem insipienter; non autem duplicem esse confitetur, secundum Sanctos Patres, hoc est, divinam & humanam; aut ipsam Deivirilis, quæ posita est, novam vocabuli dictionem, unius esse designativam, sed non utriusque mirificæ & gloriosæ unitionis demonstrativam, condemnatus sit.*

IV. Heraclius Imperator impiam Ecthesim ad *S. Severinum* Romanum Pontificem electum, per *Isaacium* Italiæ Exarchum transmisit, futurum sperans ut ab eo comprobaretur, quo suæ confirmationem electionis, pro illorum temporum more, a Principe obtineret. Verum spe sua cecidit *Heraclius*. Ecthesim namque Pontifex optimus reprobavit, & anathemate damnavit, ut colligitur ex testimonio *Martini I.* in Concilio Lateranensi, *Secretario III.*

Severinus Papa Heraclii Ecthesim reprobavit.

Defuncto post breve Pontificium *Severino* successit *Joannes Quartus*, qui ut primum Pontificia auctus est dignitate, coacta Romæ Synodo, Monothelitarum hæresim, & impiam Ecthesim *Heraclii* proscripsit, ut refert *Theophanes*, qui addit, & in Africa, in Provinciis Byzacena, Numidia, & Mauritaniis diversos Episcopos convenisse, & Monothelitarum hæresim anathemate confodisse. Est vero notandum, *Joannem Quartum* damnasse tantum dogma, non personas. Id colligitur ex ipsius Epistola ad *Constantinum* Imperatorem, qua ipsum rogavit, ut *Heraclii* Ecthesim rescinderet. In ea enim *Sergium* appellat *Reverendæ memoriæ Episcopum*, quod non commisisset, si nomen ejus confixisset anathemate. Id etiam colligitur ex *Dialogo S. Maximi cum Pyrrho*, ubi Sanctissimus Abbas Hæretico Patriarchæ medium quærenti quo posset emendare errorem, & Antecessorum famæ consulere, respondit: *Alius non est modus, quam tacere personas, & anathemate affici talia dogmata.* Quod non dixisset, si *Joannes IV.* personis anathema dixisset.

Joannes IV. Monothelitarum hæresim & Ecthesim Heraclianam damnavit in Synodo.

V. Claruit maxime in sacro adversus Monothelitas bello *S. Maximus*, pluresque in eo palmas tulit. *Pyrrhum* confutavit in celebri Disputatione cum ipso habita, dum in Africa versaretur, eumque ad ejurandum errorem compulit. Hujus Disputationis immortale reliquit monumentum, *Dialogum cum Pyrrho*, quo Monothelitarum dogmata funditus evertuntur. Ejusdem adversus impiam hæresim gloriosa certamina testantur Collatio habita cum *Theodosio* Cæsareæ Episcopo, & duobus Patritiis *Theodosio* & *Paulo*, quos ad ipsum miserat *Constans* Imperator, cum in oppido Byziæ exul ageret: & altera Collatio habita Constantinopoli cum Principibus, in Secretario: Quarum monumenta transmisit ad posteros. Scripsit præterea plura Opuscula, quibus Monothelismum plane confutavit. Nec doctrina solum, sed passionibus fidem Catholicam defendit, contumeliis, triplici exilio, verberibus, linguæ & dexteræ manus abscissione vexatus. In exilio tandem obiit anno Christi sexcentesimo quinquagesimo septimo. Illa certa sunt ex *Actis S. Maximi*, ex ejus Operibus, ex Hypomnestico *Theodosii* ac *Theodori* Monachorum, aliisque monumentis.

S. Maximi certamina adversus Monothelitas.

VI. Cum *Pyrrhus* ad publicam hæreseos, quam ficte ejuraverat, professionem ac defensionem rediisset, *Theodorus* Romanus Pontifex convocatis Episcopis & Clero ad sepulcrum Principis Apostolorum, sententiam anathematis & depositionis in *Pyrrhum*, & eos qui cum ipso communicarent, tulit, ipsique subscripsit calamo in Calice tincto Sanguine Domini loco atramenti usus, novo sed terribili exemplo, ut Hæreseos, Hæreticorumque damnatio celebrior esset, ac firmior videretur, majorque terror incuteretur Monothelitis & eorum Fautoribus. Id testatur *Theophanes*.

Pyrrhus a Theodoro Papa damnatus.

VII. Idem *Theodorus Paulum* Constantinopolitanum, cum per literas, tum per Apocrisiarios suos canonice admonuit, ut hæresim ejuraret, anathematis & depositionis sententiam, si pertinax maneret, intentans. *Paulum* ab Apostolica Sede exauthoratum scribit *Anastasius Bibliothecarius*. Quod Eminentissimus Annalium Ecclesiasticorum Parens ad *Theodorum* Papam refert, quem etiam Typum *Constantis* damnasse putat convocata Synodo. *Combefisius* noster in Historia Monothelitarum *Baronium* refellit his conjecturis. Prima est, quod *Martinus I.* persecutionem Apocrisiariis *Theodori* a *Constante* Imperatore & *Paulo* Patriarcha Constantinopolitano illatam in solam refundit Apocrisiariorum admonitionem, authoritate Apostolicæ Sedis dicto *Paulo* factam, ut ab hæresi recederet. At si damnasset ipsum *Theodorus*, hæc potius allata fuisset a *Martino I.* persecutionis Apocrisiariis illatæ causa (in Concilio Lateranensi Secretario IV.) Secunda conjectura est, quod *Benedictus* Episcopus Ajacensis, aliique Episcopi in Concilio Lateranensi *Pauli* damnationem urgentes, satis indicant nullum hucusque anathema *Paulo* inflictum. Nam si quæ lata fuisset a *Theodoro* in *Paulum* sententia, & quidem in Synodo, laudata fuisset in Concilio Lateranensi, ut gravissimum adversus ipsum præjudicium.

Theodorum Papam Paulum non deposuisse Combefisius noster contendit contra Baronium.

Sed conjecturas doctissimi P. *Combefisii*, negantis tantum argumenti vim habentes, evertit positivum ac disertum testimonium Abbatum & Monachorum Græcorum, in Libello oblato Synodo Lateranensi sub Martino I. & lecto Secretario II. *Cum quibus*, inquiunt, *& Typum, qui nunc contra Orthodoxam Fidem factus est ex subreptione, non ea studio aut mente piissimi nostri Imperatoris, sed suasione importuna, & falsiloquio Pauli depositi a Prædecessore vestræ Sanctitatis Theodoro, sanctissimæ recordationis Papa vestræ Apostolicæ Sedis, eidem anathemati submittimus.*

Potior Baronii causa.

VIII. Anno Christi 649. cum e vita migrasset *Theodorus* Pontifex, *Martinus* in ejus locum creatus est. Ejus electioni cum Imperator pro more illius temporis consensisset, conatus est Typi confirmationem ab ipso extorquere, qui execratus facinus, tantum abfuit ut *Constanti* præberet assensum, quin potius convocavit Synodum Romam, cui centum & quinque Episcopi interfuerunt, in qua Monothelitarum hæresim damnavit, ejusque Authores ac Sectatores anathemate confixit. Damnavit etiam *Heraclii* Ecthesim, Typumque *Constantis*. Quinque Secretariis seu Consultationibus hæc Synodus absoluta est. Tanta autem semper fuit ejus authoritas, ut post quinque Synodos Generales Professionibus Fidei olim insereretur, ut observat *Baronius* ex Synodo Anglicana sub *Theodoro* Archiepiscopo, cujus meminit *Beda*, lib. 4. *Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Anglorum*, cap. 17.

Monothelitæ a Martino I. & Synodo Romana damnati.

Baronius ad annum 644.

Typus vel eo solo nomine rejici poterat, quod a Laico Principe editus esset, cujus non erat de fidei controversiis decernere: alia tamen ex causa damnatus est, quod scilicet prohibens unam deinceps aut duas in Christo dici operationes, aut voluntates, simili forte Catholicum dogma cum hæretico involveret. *Quoniam* (inquit Synodus, Secretario IV.) *omnino est inconveniens Catholicæ Ecclesiæ Regulæ in qua utique adversa tantummodo jubentur merito sepeliri silentio: non autem Orthodoxa cum contrariis confiteri, aut quoquo modo denegare. Asserit enim ita, Quoniam alienum est Christianorum, cum recta fide impietatem suscipere, & non discernere recta a malis. Qualis namque participatio justitiæ cum iniquitate? Aut qualis communio luminis cum tenebris?*

Typus Constantis juste damnatus, & cur?

Hæreticorum autem damnationem, necnon Heraclianæ Ectheseos, & Typi *Constantis*, Sancta Synodus his verbis decrevit, *Canone XVIII.* post veterum Hæreticorum execrationem: *Cum quibus merito, utpote similes eis, parique errore præditos, ex quibus dogmatizare noscuntur, hoc est, Theodorum quondam Episcopum Pharanitanum, Cyrum Alexandrinum, Sergium Constantinopolitanum, vel ejus Successores Pyrrhum & Paulum, in sua perfidia permanentes, & omnia impia illorum conscripta, & eos qui similia cum illis usque in finem obstinate sapuerunt, aut sapiunt, vel sapere sperantur, hoc est unam voluntatem & unam operationem deitatis, & humanitatis Christi: & super hæc im-*

impiissimam Ecthesim, quæ persunsione ejusdem Sergii facta est ab Heraclio quondam Imperatore adversus orthodoxam fidem unam Christi Dei voluntatem, & unam ex concinnatione definientem operationem venerari; sed & omnia quæ pro ea impie ab eis scripta, vel acta sunt, & illos qui eam suscipiunt ... Et cum illis denuo scelerosum Typum qui ex suasione prædicti Pauli nuper factus, est a Serenissimo Principe Constantino Imperatore contra Catholicam Ecclesiam, utpote duas naturales voluntates & operationes, divinam, & humanam, quæ a SS. Patribus in ipso Christo Deo vero & Salvatore nostro, pie prædicantur, cum una voluntate, & operatione, quæ ab Hæreticis impio in eo veneratur, pariter denegare, & taciturnitate constringi promulgantem, & propterea cum SS. Patribus & scelerosos Hæreticos ab omni reprehensione & condemnatione liberari injuste definientem .... Si quis igitur consonanter nobis omnia hæc impiissima hæreseos illorum dogmata, & ea quæ pro illis a quolibet impie conscripta sunt: & denominatos Hæreticos, Theodorum dicimus, Cyrum, & Sergium, Pyrrhum & Paulum non respuit & anathematizat .... hujusmodi condemnatus sit. Prudenti œconomia erga *Constantem* Imperatorem se gessit *Martinus* I. & Synodus Lateranensis: Typum namque sub ejus nomine damnare noluit, nec anathemate ferire Principem, ne Schisma faceret, ne Hæresim promoveret audacius, ne persecutionem inferret Ecclesiæ, ne denique spes omnis alienationis ipsius ob hæreticis eo succideretũt anathemate, quo fuisset ob Ecclesia præcisus.

Oeconomia Pontificis & Synodi erga Principem.

IX. Denique Monothelitarom hæresis ultimo ictu confixa est in Sexta Synodo Œcumenica, cujus brevem Historiam subjicimus.

Monothelitarum hæresis damnata in VI. Synodo.

§. IV.

De Sexta Synodo Oecumenica.

Constantinus Pogonatus convocat VI. Synodum.

ANno Christi sexcentesimo sexagesimo octavo, *Constantinus Pogonatus*, *Constantis* filius, debellatis Saracenis & Imperii pace firmata, de Ecclesiarum pace cogitavit. Sedebat tunc temporis Constantinopoli *Theodorus*. Is cum ordinatus esset Regiæ Urbis Patriarcha, admonitus ab Imperatore ut Synodicam ad Romanum Pontificem scriberet, parere renuit. Post hæc Pius Princeps quæsivit a *Theodoro* & *Macario* Antiocheno, quænam controversia inter Apostolicam Sedem & Constantinopolitanam de fide verteretur. Qui responderunt, Verba quædam novitatis introducta fuisse a nonnullis ex imperitia, ab aliis ex temeritate: & ex hoc tempore convenire non potuisse utramque Ecclesiam.

His permotus Imperator, Concilium convocavit Constantinopolim, ac ea de re scripsit ad *Domnum* Pontificem Maximum, ad quem etiam misit *Epiphanium* Virum Illustrem, qui erat ipsi a Secretis, acturum cum illo, ut Legatos tum Sedis Apostolicæ, cum Occidentalis Synodi, ad Concilium Œcumenicum mitteret, cum libris, ex quibus dirimi posset controversia. Id constat ex Sacra Jussione *Constantini* Imperatoris, quæ legitur in limine Sextæ Synodi. *Domno* Pontifice defuncto, *Agatho*, qui ipsi successerat, acceptis Imperatoris literis, Legatos misit Constantinopolim, ad Concilium Œcumenicum celebrandum, anno Christi sexcentesimo octogesimo. Sedis Apostolicæ legationem *Theodoro* & *Georgio* Presbyteris, & *Joanni* Diacono imposuit. Legationem vero Synodi Occidentalis *Joanni* Portuensi, *Joanni* Regii, & *Abundantio* Paternensi, Episcopis. Id constat ex Epistola *Constantini* Imperatoris data ad *Georgium*, qui ejecto *Theodoro*, ob pertinaciam in hæresi, & erasum ex sacris Diptychis *Vitaliani* Pontificis nomen, inauguratus recens erat Regiæ Civitatis Antistes. Legatorum electio facta est in Concilio Romano centum & viginti quinque Episcoporum, collecto ab *Agathone*, cujus synodica ad Imperatorem recitata est in VI. Synodo, *Actione* 4.

Agatho Pontifex mittit Legatos.

Cœpta est Œcumenica Synodus Sexta, die 7. Novembris, anno sexcentesimo octogesimo, *Agathonis* Papæ tertio, *Constantini Pogonati* Imperatoris decimotertio. Celebrata est Constantinopoli, unde Tertia Synodus Constantinopolitana vocatur. Non conveniunt Authores de numero Episcoporum. Ducentos octoginta novem *Theophanes* & *Cedrenus* numerant. Actio postrema Synodalis subscriptos habet centum sexaginta sex. Non longe recedit ab hoc numero *Photius*, in Libello de Synodis recensens centum & septuaginta. Interfuit Concilio *Constantinus* Imperator cum selectis Judicibus. Quin etiam celebratum illud dicitur, *Præsidente piissimo, & Christo amabili magno Imperatore Constantino*. Quo sensu id intelligendum, exponam in Dissertationibus. Dicere hic sufficiat, præfuisse quodam sensu Religiosissimum Principem ut Defensorem fidei, & ordinis Judiciorum custodem, non ut Judicem controversiarum fidei. Porro cum Gloriosissimos Judices passim in Synodo nominari audis, ne existimes Laicos Magistratus ab Imperatore assumptos esse, qui de fidei rebus decernerent, sed qui Conservatores essent Synodi ac libertatis partium. Unde in Græco habetur, ἄρχοντες, id est, *Proceres*, non δικαστὴς, id est, *Judices*. Sedebant a sinistris Imperatoris Romani Pontificis Legati, a dextris *Macarius* Antiochenus, & *Georgius* Constantinopolitanus. In quo sessionis ordine nihil præter morem Ecclesiasticum commissum est: nam & in Concilio Nicæno *Eustathius* Antiochenus Episcopus primus ad dextram sedebat, *Osio*, aliisque *S. Silvestri* Legatis sedentibus ad sinistram. Et in Concilio Chalcedonensi Legati *S. Leonis* ad lævam sedebant, *Dioscorus* vero Alexandrinus Patriarcha ad dexteram, propositis in medio Evangeliis. Nec mirum, cum sinistra in Ecclesia sit honoratior dextera, ut alibi observavimus. Ex his patet, quam temere *Albertus Pighius* Acta Sextæ Synodi supposititia effutiat, aut legitimam & Ecclesiasticam Synodum non fuisse, cujus hæc Acta sint, cui præfuerit Imperator, interfuerint sæculares Judices, Apostolici Legati a sinistris sederint. *Pighii* errores & temeritatem pro meritis castigat doctissimus *P. Combefisius*, in Dissertatione Apologetica pro Actis Sextæ Synodi.

Quando cœpta Synodus?

Numerus Episcoporum. Adfuerunt Imperator, & Magistratus.

Alberti Pighii temeritas arguitur.

Actione IV. lectæ sunt Epistolæ duæ dogmaticæ, una *Agathonis*, altera Synodi Occidentalis, ad Constantinum Imperatorem, quibus geminæ in Christo voluntatis & operationis Catholicum dogma luculentissime ex fidei regulis demonstratur. In Agathonis Epistola nonnulla notanda sunt. Primo, non fuisse admodum eruditos Legatos, quos ad Concilium misit. Scribit enim se eos non misisse pro confidentia de eorum scientia, sed pro obedientia quam Imperatori debebat. Doctorum virorum penuriam in mala Italiæ tempora refundit. *Nam apud homines in medio gentium positos*, inquit, *& de labore corporis quotidianum victum summa hæsitatione quærentes, quomodo ad plenum poterit inveniri scripturarum scientia? Nisi quod quæ regulariter a sanctis atque Apostolicis prædecessoribus & venerabilibus quinque Conciliis definita sunt, cum simplicitate cordis, & sine ambiguitate a Patribus tradita fidei conservamus: Unum ac præcipuum bonum habere semper operantes atque studentes, ut nihil de iis quæ regulariter definita sunt, minuatur, nihil mutetur vel augeatur, sed eadem & verbis, & sensibus, illibata custodiantur.*

Lecta est a Synodo Epistola Agathonis, in qua multa observatione digna.

Secundo, observatione dignum est, quanti fecerit semper Ecclesia SS. Patrum doctrinam, ex his verbis Agathonis: *Quibus* (Legatis) *& testimonia aliquorum SS. Patrum, quos hæc Apostolica Christi Ecclesia suscipit, cum eorum libris tradidimus, ut facultatem suggerendi a benignissimo vestræ Christianitatis imperio consecuti, ex his dumtaxat satisfacere studeant, dum Imperialis mansuetudo præceperit quid hæc spiritalis mater eorum ac a Deo propagati Imperii, Apostolica Christi Ecclesia credat & prædicet.* Hæc ab hæreticorum hujus ævi ingenio longe aliena sunt, qui spreto Sanctorum Patrum authoritate, ad solas scripturas provocant.

Causa fidei ad SS. Patrum doctrinam expenditur.

Tertio observandum, quod ait: *Apostolicam Romanam Ecclesiam numquam a via veritatis in qualibet erroris parte deflexisse.*

Romana Eccles. numquam a via veritatis deflexio.

Actionibus V. & VI. Macarius Antiochenus Patriarcha, Monothelita pervicacissimus, urgente Imperatore, protulit testimonia SS. Patrum, quibus una Christi voluntas asseri videbatur. Hæc vero testimonia truncata esse a *Macario*, & ejus Symmistis exceperunt Sedis Apostolicæ Legati, & quæ Patres de voluntate divi-

provea reprobati ſunt. Ad quinquaginta enim annos tunc hæreſis duravit. Verum Sextæ Synodi Patres illos quatuor anathematizaverunt, quamquam coram Ordinatio eſſent.

Baronius refellitur.

Reſpondet *Baronius*, corrupta eſſe VI. Concilii Acta. Sed quæ fides dicenti non probanti? Depravationem ſuſpicatur ex eo quod *Georgius* Chartophylax protuliſſe dicatur Synodica, quæ facta ſunt a *Thoma* Conſtantinopolitano Patriarcha ad *Vitulianum* Romanum Pontificem; quæ mittere non potuit propter obſidionem Regiæ Civitatis a Saracenis, quæ biennio duravit. Fictam porro ait illam obſidionem doctiſſimus Cardinalis, cujus nec *Theophanes*, nec Græci alii Hiſtorici meminerint. At ſatis habet ponderis *Georgii* Chartophylacis aſſertio coram plena Synodo ad id evincendum: ipſique rem adhuc recentem narranti major fides adhibenda eſt, quam Baronio poſt octingentos annos contrarium ſine teſtibus aſſerenti. Negans enim argumentum Hiſtoriæ poſitivo ſupparis Authoris teſtimonio aſſertæ veritatem evertere non poteſt.

Objicit *Baronius*, Sanctum Maximum cum Thoma Patriarcha, utpote Hæretico, communicare noluiſſe, ut Acta *S. Maximi* teſtantur. At in Actis a Doctiſſimo Cardinali laudatis nihil hujuſmodi legitur. Nullum enim Patriarcham Conſtantinopolitanum nominant præter *Petrum*; quo ſedente, & ante *Thomæ* inaugurationem conſummatus eſt *S. Maximus*. Nam a Petro, qui Monothelitarum poſtremus Conſtantinopoli ſedit, ad Sextam uſque Synodum plures anni non effluxerunt, quam quindecim, quo temporis intervallo *Thomas*, *Joannes*, & *Conſtantinus*, huic Eccleſiæ præfuerunt. Porro Petrus ſedit annis duodecim, ut conſtat tum ex *Nicephori Chronico*, tum ex *Zonara*. Evectus eſt in Sedem Patriarchicam anno Chriſti ſexcenteſimo quinquageſimo tertio, cum *Pyrrhus* poſt obitum *Pauli* in Epiſcopatum reſtitutus, quatuor dumtaxat menſes vixiſſet (ut fatetur *Baronius*:) Sedit ergo ad annum uſque ſexcenteſimum ſexageſimum quintum, quo in defuncti locum ſuffectus eſt *Thomas*. S. vero *Maximus* conſummavit Martyrium anno Chriſti ſexcenteſimo quinquageſimo ſeptimo (ut obſervat *Baronius*) Falſo igitur ſcripſit Illuſtriſſimus Author, *Sanctum Maximum* cum *Thoma* jam Patriarcha Conſtantinopolitano communicare noluiſſe. Nec majori fide ſeſſionem *Petri* contrahit ad biennium *Nicephoro* & *Zonara*, qui duodecim annos illum ſediſſe tradunt, nullum æqualis fidei Authorem opponens.

Pyrrhi, & Honorii Epiſtola combuſta ex Synodi ſententia.

Antequam finis imponeretur Actioni decimæ tertiæ, lecta eſt Epiſtola altera *Honorii* Romani Pontificis ad *Sergium*. Lecta pariter Epiſtola *Pyrrhi* Conſtantinopolitani ad *Joannem IV.* Pontificem Maximum, quæ viſæ ſunt in eamdem impietatem concurrere, & ideo igni coram Synodo traditæ ſunt.

Actione XIV. lecti ſunt libelli *Mennæ* ad *Vigilium*, & *Vigilii* ad *Juſtinianum* Imperatorem, & *Theodoram* Auguſtam: Quos Patres univerſi confictos & ſuppoſitos fuiſſe pronuntiarunt, ipſaque Acta V. Concilii, dolis Stephani Hæretici, qui Macarii Antiocheni conſors erat, interpolata. Unde exclamarunt: *Anathema libro qui dicitur Mennæ ad Vigilium, & qui eum finxerunt, ſive ſcripſerunt: Anathema Libellis qui dicuntur facti fuiſſe a Vigilio ad Juſtinianum, & Theodoram divæ memoriæ, qui & ſunt falſi demonſtrati. Anathema ſimul omnibus qui falſaverunt Acta S. & univerſalis Quinti Concilii.*

Baronius & Binius emendantur.

Male conjectant *Baronius*, & *Binius*, Epiſtolam *Vigilii*, quæ refertur a *Liberato* in Breviario de cauſa Neſtoriana & Eutychiana, ſuppoſitam eſſe, ex his Sextæ Synodi verbis. Illud enim Synodi Sextæ Judicium illos ſolum ſpectat Libellos, quibus anathematizabat Vigilius *Theodorum Mopſueſtenum* & epiſtolam *Ibæ*, & ſcripta *Theodoreti* contra XII. Capitula *Sancti Cyrilli*, his verbis: *Anathematizamus autem & Theodorum quondam Epiſcopum Mopſueſtenum, utpote qui alienus ſemper ab Eccleſiis extitit, & Sanctiſſimis Patribus adverſarius, qui non confitetur incarnatum eſſe Dei Verbum, id eſt, Chriſtum eſſe unam ſubſiſtentiam, & unam perſonam, & unam operationem.* At in Epiſtola *Vigilii*, quam refert Liberatus, nihil hujuſmodi legitur: Illi itaque Libelli *Vigilio* ſuppoſiti, non ſunt iidem cum *Epiſtola Vigilii*, quam refert Liberatus: Lege quæ de illa Epiſtola obſervavimus in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ V. Sæculi, cap. III. Artic. XV. ubi de Concilii Chalcedonenſis hoſtibus & Impugnatoribus actum eſt §. VIII.

Polychronius impoſtor damnatur.

Actione XV. ſuggerente *Donato* Epiſcopo Pruſiados, *Polychronius* Presbyter & Monachus, *Macarii* & *Stephani* diſcipulus, in conſeſſum vocatus, & interrogatus de Fide non ſolum ſe Monothelitam, ſed & præſtigiatorem prodidit & publicum Impoſtorem. Is enim Chartulam, in qua ſcripta erat hæc propoſitio: *Qui non confitetur unam voluntatem & unam Deivirilem operationem, non eſt chriſtianus*; ſuper mortuum poni poſtulavit ſpondens illum ſe ſuſcitaturum, ut fidei ſuæ veritatem comprobaret, quam cœleſtibus viſionibus jam confirmatam mentiebatur. Indignam licet conditionem ſubire coacta eſt Synodus, ne fidei Sacramentum in diſcrimen adduceretur, & plebeculæ falſorum promiſſione miraculorum, & revelationum figmentis deceptæ, ipſi adhærerent. Factum eſt itaque miraculi periculum. Appoſitum eſt coram *Polychronio* defuncti recens hominis cadaver, extra locum Synodi populo ad ſpectaculum inſolens certatim confluente. Pluribus horis aperta ſcena perſonam egit perfidi impoſtoris *Polychronius*, defuncto in aures inſuſurrans, ſuamque tandem impotentiam profeſſus eſt. Tunc populus ludi ſpectator exclamavit: *Novo Simoni anathema. Polychronio ſeductori populi anathema.* Poſt hæc rurſus in Concilio a Patribus interrogatus, duaſne voluntates, & duas operationes naturales in Chriſto crederet; In errore pertinax, tamquam ſeductor populi & manifeſtus hæreticus, omni Sacerdotali Ordine & Officio denudatus eſt.

Actione XVI. Conſtantinus quidam Eccleſiæ Apameenſis Presbyter ad Concilium acceſſit, rogavitque Patres, ut liceret ſibi proponere novum quoddam Henoticon, ſeu modum conciliandi eos qui de una, vel duabus voluntatibus & operationibus inter ſe diſſentirent. Is porro ineundæ concordiæ modus erat. Ut Chriſtus habuiſſe quidem voluntatem humanam diceretur, ſed quam exuiſſet in morte, cum carne & ſanguine; adeoque Divinam tantum in eo manſiſſe voluntatem poſt reſurrectionem. Sed exploſa atque damnata eſt hæc Aſſertio, Patribus exclamantibus: *Hæc ſecta Manichæorum eſt: Hæc eſt fides Apollinarii. Anathema illi cum dogmatibus ſuis: Novo Manichæo anathema, foras mittatur Manichæus, omnibuſque Hæreticis anathema.*

Expulſo iſto Hæretico, *Georgius* Conſtantinopolitanus Patriarcha, una cum Epiſcopis Sedi ſuæ ſubjectis, Patres rogavit, ut ſi poſſibile eſſet, non anathematizarentur nominatim Deceſſorum ſuorum perſonæ, id eſt, *Sergius*, *Pyrrhus*, *Paulus*, & *Petrus*. Synodus reſpondit nominatim anathemate confodiendos eſſe. *Georgius* Synodo conſenſit. Secutæ ſunt acclamationes: *Conſtantino Imperatori Orthodoxo pacifico, novo Theodoſio, novo Marciano, novo Juſtiniano, Conſervatori rectæ fidei, multos annos. Agathoni Papæ Romano multos annos, &c.* Adjuncta ſunt anathemata in ſingulos nominatim Hæreticos & eorum fautores: In *Theodorum* nempe Pharanitanum, *Sergium*, *Cyrum*, *Honorium*, *Pyrrhum*, *Paulum*, *Petrum*, *Macarium*, *Stephanum*, *Polychronium*, *Aſpergium* Pergenſem Pamphiliorum Metropolitam; omnes denique Hæreticos & qui Hæreticis ſuffragantur.

Actionibus 17. & 18. edita eſt & promulgata Fidei Definitio, quæ omnium Patrum ſubſcriptionibus munita eſt. Poſt hæc Imperator ſciſcitatus eſt, an cum omnium Epiſcoporum ſubſcriptione promulgata eſſet? Qui ad unum exclamarunt: *Omnes ita credimus, una fides. Omnes idipſum ſentimus. Omnes conſentientes & amplectentes ſubſcripſimus. Orthodoxe omnes credimus. Hæc eſt fides Apoſtolorum, hæc eſt fides Patrum, hæc eſt fides Orthodoxorum.* Tunc iteratæ ſunt acclamationes, & ingeminatum anathema in *Theodorum Pharanitam*, *Sergium & Honorium*, *Pyrrhum & Paulum*, *Cyrum & Petrum*, *Macarium*, *Stephanum*, *& Polychronium*, & omnes qui prædicaverunt, vel prædicant & docent, ac docturi ſunt unam voluntatem, & unam operationem in diſpenſatione Domini noſtri Jeſu Chriſti Dei noſtri. Gratias deinde cum egiſſet Imperator Sanctæ Synodo ob extinctam hæreſim, ſermo-

mo acclamatorius ipsius Majestati compositus palam recitatus est, quo ipsum etiam rogabant Patres ut edicto Concilium firmaret, quatenus his quæ gesta erant, nullus contradiceret, aut novam quæstionem moliretur. Illud edictum spectabat *Leo Secundus* in Epistola ad ipsum *Constantinum* Imperatorem ita scribens: *Synodali igitur Sententia, & Imperialis edicti censura, tamquam ancipiti Spiritus gladio, cum priscis hæresibus etiam novæ pravitatis error expunctus est.*

Patres postulant Synodi confirmationem ab Agathone.

Scripserunt etiam Patres Synodicam Relationem ad *Agathonem* Pontificem Maximum, quam cum Actis Synodi transmiserunt per Legatos, confirmationem Concilii ab ipso postulantes his verbis: *Orthodoxæ autem fidei splendidam lucem vobiscum clare prædicavimus: Quam ut iterum per honorabilia vestra rescripta confirmetis, vestram oramus Paternam Sanctitatem.*

Cum denique mors *Agathonis* vulgata esset, ac Legati Apostolici in Aula interim morarentur ob negotia Ecclesiæ, donec electionem futuri Pontificis Imperator pro more confirmasset, *Leonis II.* inauguratione cognita, ad ipsum scripsit *Constantinus* pro confirmatione Concilii, per Legatos Romam redeuntes. Rescripsit Pontifex ad Imperatorem, ad ipsumque direxit Epistolam synodi sextæ confirmatricem. Synodum autem confirmavit his verbis: *Sancta igitur universalis & magna sexta synodus, quam auta Dei vestra clementia & sedulo convocavit, & cui pro Dei ministerio præfuit, Apostolicam in omnibus regulam, & probabilium Patrum doctrinam secuta est. Et quia definitionem rectæ fidei prædicavit, quam & Apostolica Sedes Beati Petri Apostoli [cujus, licet impares, ministerio fungimur] veneranter suscepit: idcirco & nos, & per nostrum officium hæc veneranda Sedes Apostolica, concorditer ac unanimiter his quæ definita sunt ab ea consentit, & Beati Petri authoritate confirmat, sicut supra solidam Petram, qui Christus est, ab ipso Domino adeptis firmitatem. Propterea sicut suscepimus atque firmiter prædicamus sancta quinque universalia concilia, Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum I. Chalcedonense, & Constantinopolitanum, quæ & omnis Christi Ecclesia approbat & sequitur: Ita & quod nuper in Regia Urbe pio vestræ serenitatis annisu celebratum est, Sanctum Sextum Concilium, ut eorum pedissequam, & ea interpretans, pari veneratione atque censura suscipimus, & hoc cum eis digne connumerari, tamquam una & æquali Dei gratia congregatum decernimus: & qui in eo fideliter convenerant, Christi Ecclesiæ Sacerdotes, inter Sanctos Ecclesiæ Patres atque Doctores adscribendos æque censemus.*

Leo Secundus Romanus Pontifex confirmat. VI. Synodum.

Philippicus Bardanes impugnat VI. Synodum.

Attriti Synodi œcumenicæ anathemate jacebant Monothelitæ, cum spem illis fecit resurgendi *Philippicus Bardanes*, qui anno Christi septingentesimo undecimo invasit Imperium. Illi fausta omnia, & Imperium ipsum auguratus fuerat Inclusus quidam Monothelita, modo sextam synodum se sublaturum e medio juraret, cum summa rerum potiretur. Facile fidem commodavit Incluso hæretico. qui judiciariam astrologiam profitebatur. Et ut ipse discipulus fuerat *Stephani* Abbatis Monothelitæ, non ægre juravit se deleturum synodum, in qua damnata fuerat hæresis, quam a puero imbiberat, & anathemate cum aliis hæreticis confossus *Stephanus*. Impium juramentum summa implevit diligentia. Ut primum enim regno potitus est, convocato Episcoporum suæ nequitiæ devotorum Conciliabulo, sextam Synodum œcumenicam anathemate damnari jussit, ejusdem Sanctæ Synodi imaginem sustulit, ejus loco seipsum, cum *Sergio* Monothelitarum principe, pingi curavit; Acta ejusdem Sanctæ Synodi igni tradidit, *Constantinum* Romanum Pontificem, data ad eum Epistola, trahere conatus est in partes, sed frustra: persecutionem intulit Orthodoxis abrogationi sextæ synodi subscribere renuentibus: *Cyro* Constantinopolitano Patriarcha per vim exturbato, *Joannem* ejus in locum præfecit sedi regiæ urbis. Favebat ille Monothelitis, non quidem aperta hæreseos professione, sed duplicis voluntatis & operationis silentio. Sed *Philippico* redacto in ordinem, & *Anastasio* Catholico Principe & sextæ synodi professore evecto ad Imperii fastigium, sextam quoque synodum Patriarcha professus est, quæ ignave sub tyrannide Philippici gesserat, excusans data ad *Constantinum* Papam Epistola. Hæc discimus ex *Theophane*, ex *Agathone* diacono, sextæ synodi Notario, in *peroratione*, & ex laudata *Joannis* Patriarchæ Constantinopolitani ad *Constantinum* Papam Epistola.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 48. & 49. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc propositionem notant: *In Romana Ecclesia non erant viri docti.*

R. De Agathonis Pontificis Epistola Dogmatica, Actione quarta Synodi Sextæ Œcumenicæ lecta, ibi loquor. In ea nonnulla observo: Primo, non fuisse admodum eruditos Legatos quos ad Concilium misit. „ Scribit enim se eos non misisse pro confidentia „ de eorum Scientia, sed pro obedientia quam Imperatori debebat. Agathonem Doctorum virorum „ penuriam in mala Italiæ tempora refundere. Meliusne, quæso, noverunt Religiosi Censores quis esset Italiæ & Romanæ Ecclesiæ status temporibus Agathonis, quam ipse Agatho? In hac facti quæstione si deceptum me putant, Agathoni succenseant, cujus verbis sum deceptus.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 53. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Damnatus est Honorius tamquam fautor Hæreticorum in Sexta Synodo.*

R. Id didici a Leone Secundo Pontifice Maximo ad Episcopos Hispaniæ scribente: *Qui vero adversus Apostolicæ doctrinæ puritatem perduelles extiterant, aberante quidem æterna condemnatione multati sunt, id est, Theodorus Pharanitanus, Cyrus Alexandrinus, Sergius, Pyrrhus, Paulus, Petrus Constantinopolitani,* CUM HONORIO, QUI FLAMMAM HÆRETICI DOGMATIS, NON UT DECUIT APOSTOLICAM AUTHORITATEM INCIPIENTEM EXTINXIT, SED NEGLIGENDO CONFOVIT.

Nota.

DE authoritate quam S. Agatho in sexta Synodo exercuit, & de Honorii damnatione plura animadvertere suis locis non omisi.

ARTICULUS II.

De falsa Mahometanorum Religione.

SEctæ Author *Mahammedes*, seu *Moamedas*, aut *Mahometus*, Cyrenæus, puer a prædonibus Saracenis raptus, & in Arabiam deportatus, Ismaelitæ cuidam mercatori diviti venditus est, cui nomen erat *Abdemonaplis*. Ipsi venustas & industria heri conciliavit amorem, qui ipsum negotiationi camelorum quam exercebat præfecit. Mortuo *Abdemonaple*, in Viduæ ipsius amorem se insinuavit, eamque duxit uxorem. His nuptiis locupletatus, mercaturam dedignatus est, militiamque professus, Principatum ambire cœpit. Calliditate ingenii, facundia, largitionibus, prædonum Saracenorum, ac militum omnium sibi devinxit animos, eorumque ingentem numerum aggregavit. Tum adjutore *Sergio* Monacho Nestoriano; cujus beneficio Judaicarum & Christianarum Literarum nonnullam acceperat notitiam, novam excogitavit Religionem, Legemque nefariam meditatus est, conscripsit, promulgavit, quam *Alcoran* Arabice nuncupavit, id est, *Volumen præceptorum*: quam paulatim per tomos ab Archangelo Gabriele ad se delatam mentitus est. Colloquii cum Archangelo confingendi occasionem dedit morbus comitialis, quo interdum vexatus, domi corruebat. Mœrenti ob id uxori persuasit, se Prophetam inauguratum, & *Gabrielis* alloquio donatum, ejus splendore sic affici & consternari. Vulgavit fabulam muliercula, *Sergius* sciens volens impostoram testimonio suo roboravit, ac inter Arabes propalavit; cui tandem arma fidem

& au-

& authoritatem conciliarunt. Sectam, quam decem annorum spatio parturiverat, novemdecim aliis vi ferroque propagavit *Mahometus*, imperante *Heraclio*, ut *Theophanes* testatur. Arabiam omnem eum armorum terrore, tum ineptæ ad verum discernendum plebis suffragio, quæ ipsum ut Dei Internuntium & Prophetam colebat, verebaturque, in suam potestatem redegit. Obiit anno 631. rerum summa *Abubachari* cognato suo delata, quo, & *Omaro* illius successore, Ducibus, Arabes Palæstinam, Syriam, Ægyptum, Persidem invaserunt. Sepultus est in oppido cui nomen *Mecha*. Sepulcrum ejus sublime pendet in medio templo, vi magnetica elatum, lapidibus ornatum pretiosis. Ad illud, Mahometani religionis ergo frequentes conveniunt. Lege *Laonicum*, *lib. 3. de Rebus Turcicis*.

Legis Mahometanæ summa. Hæc autem Legis Mahometanæ summa. I. Deum unum prædicat cum Christianis & Judæis, eumque universi conditorem profitetur, pium, misericordem, solum colendum, solum invocandum, bonorum remuneratorem, malorum judicem.

II. Deum Filium habere negat; idque eo probat argumento, quod nullius rei sit indigus. Proinde Christum Filium Dei, Deumque esse infieiatur, eosque incredulos vocat, qui ipsum Deo consimilem & æqualem statuunt. Jesum a Deo increpitum, quod se, Matremque suam velut duos Deos ab hominibus coli jussisset, se excusasse ac purgasse fabulatur, his verbis: *Tu scis me nihil hominibus nisi mandata tua dixisse, scilicet quod te Deum meum atque suum invocent & adorent*. (Azoara XIII. & XIV.)

III. Cæterum de Jesu magnifice loquitur. Ipsum a Spiritu divino auxilium atque testimonium habuisse ait. (Azoara 2.) Christum passim vocat, Prophetarum excellentissimum, cui Deus animam suam vim atque virtutem præ cæteris tribuerit. (Azoara 4.) *Verbum Dei* ipsum appellat, & *Faciem omnium gentium in hoc futuroque sæculo*. Quod ex *Genesis* 49. hausisse videtur, ubi *Jacob* de Messia venturo vaticinatur: *Et ipse erit expectatio Gentium*: Et ex *Isaiæ* 11. ubi dicitur de eodem Messia: *Ipsum Gentes deprecabuntur*. Ipsum vocat *Dei Nuntium*, *Spiritum & Verbum Mariæ cælitus missum*. (Azoara 11.) Ejus Evangelium *Lumen & confirmationem Testamenti Veteris* appellat. [*Azoara* 12.] Agnoscit ipsum, leprosum & cæcum natum curavisse, mortuos suscitasse; Et fingit ipsum volatilia ex luto condidisse, eique insufflando vitam præbuisse ac volatum. [*Azoara* 13.] Divina virtute conceptum, & natum de Virgine fatetur: Sed Mariam Virginem sororem Moysis vocat, putido anachronismo, & de divino ejus partu multa fabulatur. Ait ipsam juxta palmam Christum peperisse, & propter dolores partus animo defecisse, Christumque ex utero ejus locutum, jussisse palmæ ut fructus excuteret, quorum esu recrearetur. Ipsum prænuntiasse mortem suam & resurrectionem. [*Azoara* 29.] Ipsum filiis Israel Doctorem præpositum: & suppliciis gravissimis in novissimo Judicio subdendos, qui ipsi non crediderunt [*Azoara* 53.]

IV. Christum Mariæ filium a Judæis peremptum negat Alcoranum, sed alium ei similem ipsos crucifixisse asserit: Quia Deus eum ad se transmigrare fecit. Judæos porro in ipsumm quandoque credituros. [*Azoara* 11.]

V. De Maria Virgine Jesu Matre tradit, ipsam Deo devotam a matre sua statim a conceptu, omnibus viris & mulieribus splendidiorem atque mundiorem, soli Deo perseveranter studuisse. Ab Angelis ipsi annuntiatum fuisse conceptum & partum Jesu, quem virgo pareret. [*Azoara* 29.] Ipsam una cum Filio hominibus miraculum facientem, locum bonum & aquis amœnum incolendum a Deo in præmium accepisse. [*Azoara* 33.]

VI. Tradit Joannis Zachariæ filii nativitatem Patri seni fuisse a Deo promissam, & insigni miraculo ex matre sterili natum. Hunc virum bonum, virginem, magnumque prophetam fuisse qui verbum Dei confirmaverit; eumque rerum discretionem habuisse a puero. [*Azoara* 5. & 29.]

VII. Testamenti utriusque historiam interpolat passim & fabulis admiscet. Scientiam Salomoni ministerio dæmonum datam scribit, augurandi præcipue artem & magiam. [*Azoara* 1.] Deum Abraham Legem suam docuisse. Ipsum templum Mechæ condidisse; & Dei cultum propagasse. [*Azoara* 2.] Deum per Moysem Legem dedisse filiis, Israel quam sequuti, penitus Deo conjungerentur. [*Azoara* 42.] Ismaelem inter Prophetas collocat. [*Azoara* 11.]

VIII. Mortuorum resurrectionem asserit, probatque ex rerum creatione, & ex hominis formatione: necnon ex Historia Septem Dormientium quam in fabulam ridiculam vertit. [*Azoara* 28.]

IX. Paradisum voluptatibus corporis affluentem describit atque pollicetur, aquis limpidissimis, cibo indeficienti, umbra dulcissima amœnam: In qua credentes & bene facientes, annulos & torques aureos, & ornatus sericos virides & deauratos possidebunt, & in lectis aulæatis accumbent: In qua fluunt rivi lactis suavissimi, vini generosissimi, mellis defæcatissimi, & puellæ formosissimæ & numquam ab hominibus vel diabolis de virginitate ducentur. [*Azoaris* 23. 28. 54. 57. 62. & 65.] Malos vero & incredulos igni perpetuo addicendos. [*Azoara* 66.]

X. Purgatorium quoddam admittit, ignem scilicet quem omnes experiantur; & ex quo soli impii nusquam sint liberandi. [*Azoara* 29.] Hinc orationes pro mortuis fundendas agnoscit: *Nec ego*, inquit, *super vestri quemquam orationes fundam, nec ad ipsius mortui foveam accedam, tum ob hoc quod Deo, Legatoque suo contradixerunt, tum quoniam increduli mortui sunt*: (inquit Azoara 29.) & *Azoara* 46. sic Deum inducit loquentem: *Si vellemus, oculos vestros clauderemus, ne Purgatorium ignem transeundum videretis*.

XI. Omnium viventium originem ex una esse anima statuit. [*Azoara* 15.] Homines ex umbra, diabolos ex igne creatos ait. [*Azoara* 65.] Sed sibi non constat: nam alibi dæmones ait ex nihilo conditos, & hominem ex luto fictum, eique Deum animæ suæ portionem inspirasse: Illum ab Angelis Dei jussu adoratum fingit: Solum Beelzebud humiliare se noluisse: Ideo in inferos amandatum. [*Azoara* 48.] Angelos custodes hominibus a Deo datos agnoscit, qui ipsis, si fideles & probi fuerint, Paradisum & gaudium promissum in die judicii nuntiabunt. [*Azoara* 51.]

XII. Fato agi homines docet. [*Azoara* 50. & 67.] quod tamen aliunde quam ex Decretis Dei ineluctabilibus non repetit. *Nullum*, inquit, *animabus vestris nocumentum in terra perpetrabitis, nisi quod ante vestri creationem in libro prænotatum fuit a Deo cuncta complectente*.

XIII. Deum seductionis humanæ authorem facit, cujus hæc verba refert Azoara 16. *Incredulis quidem & in tenebris manentibus modum suæ sectæ sibi formosum apparere fecimus*.

XIV. Lapsus Adæ meminit non semel: cujus peccato & mortem, & pudendam concupiscentiam invectam fatetur. [*Azoara* 30.]

XV. Alcoranum suum, & seipsum ubique commendat. Se Dei Legatum jactat & Prophetam a Christo prænuntiatum, suumque Alcoran illius præcepta confirmare. Sibi vult credi absque miraculis. Quamquam nonulla comminiscitur Impostor nequissimus. Se videlicet ex Mecha Hierosolyma, inde in cœlum raptum ait, ut divinas virtutes & mirabilia doceretur. [*Azoara* 27. & 73.] Se in cœlum ascendere solitum discendi causa, sed postea iter præclusum invenisse, & excubitoribus pervigilibus munitum. [*Azoara* 82.] Eam esse vim Alcoran asserit ut montes liquefacere, & diabolos convertere possit. [*Azoara* 69. & 56.]

XVI. Prohibet Sectatoribus suis Mahometus, ne probationem inquirant eorum quæ ab ipso tradita sunt; disputationes de divinis præceptis mentem impiam arguere ait. Disputare volentes de Alcorano, ad ultimum diem esse remittendos. *Tecum disputare volentibus*, inquit, *dic*, *Deum solum omnes actus tuos cognoscere, qui die postrema lites omnes & contrarietates discutiet*. Cæterum qui nullas eorum, quæ in Alcorano statuit, proferre vult, aut potest rationes, demonstrationem ipse petit ab iis, qui illius Religionem Azoara 32.

im-

impugnant. *Asserunt*, inquit, *neminem præter Judæum & Christianum ingressuram Paradisum. Quod si verum est, demonstratione probeat.* (Azoara 2.) In dubiis ad Deum & Prophetam ejus *Mahomet* confugiendum. [*Azoara 9.*]

XVII. Discrimen mortalis & venialis peccati agnoscit; illud a Deo numquam remitti affirmat, Azoara 10. *Deus*, inquit, *nequaquam criminalia, sed illic minora, quibus vult, condonat; cum criminale gerens, in longissimam errorem abjiciet.*

XVIII. Suos Sectatores passim ad bellum hortatur, utque ipso mortuo Religionem armis defendant. Paradisum non patere asserit, nisi fortibus & magnanimis in bello. Non esse audiendos a bello deterrentes & a præda; cum Deus veniam tribuat iis qui in expeditione moriuntur, illique nequaquam mortui dicendi sint, quia de bono Dei dilectioneque gaudentes apud Deum vivunt. [*Azoara 6.*] Contra incredulos, id est, contra Christianos maxime arma vertenda statuit. Fugientibus in bello adversus ipsos gerendo ignem perpetuum comminatur. Quintam prædæ partem Deo ac prophetæ illius *Mahometo*, & propinquis, ac orphanis, mendicis ac pauperibus deberi docet. Bellum committendum, *non populi favore, sed deitatis amore*. In bello captos, vel perimi, vel servituti subdi præcipit. Victores ne securi sint, admonet. Vult ut qui sponte se dedunt, in fidem recipiantur. Si fidem fallant, illi Deum adfuturum vindicem, cujus absque nutu pax firmari non potest. [*Azoara 18.*] Incredulis, id est, Christianis præcipue, si a sua religione ad Mahometanam legem deficiant parci jubet, aliis insidias viis omnibus strui, & ipsos occidi. [*Azoara 19.*] Ex duodecim mensibus, quatuor impugnandis hostibus vult esse consecratos. [*Azoara 19.*] Secum pugnat, nam alibi non cogendos ait incredulos ad fidem, sed ipsis dumtaxat explicandum esse Alcoranum, cui si credere noluerint, eos Dei judicio relinquendos.

XIX. Eos qui vi & coactione a Fide deficiunt, si fidem legemque corde retineant, non damnandos asserit. [*Azoara 26.*]

XX. Prædestinationis & gratiæ aliquam umbram attingit *Mahometus*. (Azoara 38.) *Qui pœnituerit*, inquit, *& credens benefecerit, Deo propitiante, bonis associabitur. Deus enim incredulorum dicta minime curans, ore prolata cordeque retenta perspiciens, cui soli gratia debetur omnis in hoc sæculoque futuro; omneque judicium, & ad quem omnium fiet reditus, quem vult, eligit, omneque velle ad effectum suum perducit ... Tu nullos, nisi Deo faciente, in viam rectam diriges.*

XXI. Omnes Deum adorantes & bene viventes, salvandos asserit. [*Azoara 11.*]

XXII. Circumcisionem ex Judaica religione acceperunt Mahometani: non octava die ipsam celebrant, Legis Mosaicæ ritu, sed anno decimo-tertio, quod ea ætate circumcisus fuerit *Ismael*, quo parente gloriantur.

XXIII. Uxores plures simul ducere permittit lex Mahometana, modo quis pacem inter eas servare se posse confidat: earumque numerum pro facultatibus temperandum. Viris dimittere licet, ac mutare, quas non dilexerint. Castas, & fidei consortes duci jubet. Cum sororibus, amitis, neptibus, materteris, nurubus, & duabus germanis iniri prohibet matrimonia. [*Azoara 8. & 9.*] Adulteras ad mortem usque in domo detineri edicit: procaces, & mariti morem non gerentes, verberibus emendari. [*Ibidem*] Dimissas aliis nubere permittit post quatuor menses a repudio, ac deinde maritis renubere prioribus. [*Azoara 3.*]

XXIV. Commercium cum infidelibus, quo nomine Christianos potissimum intelligit, & fidem illis adhibere vetat. [*Azoara 6.*] Et tutum erit Christianis cum Mahometanis fœdus pangere?

XXV. Porci, morticini, sanguinisque esum prohibet. [*Azoara 12.*] Vino interdicit, non uvis. [*Azoara 3. & 16.*] Ludum etiam illiberalem vetat. *Sciscitantibus de vino, scachis, talis, & aleis, & hujusmodi, dic peccatum maximum esse hujusmodi potum & ludum*, [inquit *Azoara 3.*] Ratio prohibendi vini fuit gentis in ebrietatem propensio, adeo ut multi ad interitum usque biberent, ut Arabes Authores testantur.

XXVI. Jejunii diebus protracta ciborum ad vesperam usque abstinentia, totam noctem in crapula & libidine transigere concedit. Est autem Mahometanis lege statutum solemne jejunium mense *Romodan*, quo Alcoranum cœlitus datum fingunt. Ab eo infirmi dumtaxat & viatores dispensantur. Consuetudinem damnat apud divites insolitam, redimendi jejunium eleemosynis. Utrumque conjungendum officium esse docet [*Azoara 2.*] Edere sine invocatione nominis Dei super cibos sive benedictione, peccatum esse tradit. [*Azoara 17.*]

XXVII. Frequentem commendat orationem, vultu ad Mecham converso, præmissa lotione corporis, nisi aqua defuerit: Quo casu terræ mundæ pulverem ad purificationem jubet adhiberi plane ridiculo ritu [*Azoara 3. & 9.*] Diem Veneris festivum statuit, eoque die convenire suos ad orationem, & a foro, atque negotiis feriari præcipit. [*Azoara 72.*]

XXVIII. Eleemosynarum studium pariter commendat. Fœnerari Domino asserit, qui miseretur pauperis; idque grani similitudine exponit. *Sua pro Deo distribuens*, inquit, *grano septem spicas, quarum singulæ centum obtinent grana, emittenti similis existis.* Occulte faciendam eleemosynam docet, hancque remittere peccata. *Vestras*, inquit, *eleemosynas ostendendo, ne perdatis. Sua namque distribuens ut sciant homines, nec Deum die Judicii postulans adjutorem, terræ lapidosa pulvere pauco cooperta superne comparatur, cui pluvia superveniente, nil nisi lapis remanet. Substantiam vero suam propter Deum dissipantes, & in bono perseverantes, grano loco sterili seminato, unde superveniens imber immensus quadruplum, imber vero parvus minus educit, conferantur .... Eleemosynam palam facere bonum censetur, clam vero melius. Et hæc peccata tollit.* De bonis injuste partis erogandas eleemosynas non esse, quod rapinam Deus oderit etiam in holocausto. Verecundis maxime pauperibus & accolis benefaciendum. Eleemosynarios & beneficos omnes, quales sunt credentes, & orationibus insistentes Deum *sua dilectione, summoque bono ditare*. Morientes vult hæredibus suis erogandas eleemosynas testamento commendare, quod illis immutare aut negligere sit nefas [*Azoara 3. & 4.*] Ante mortem facultates dispensandas, ne cogente necessitate id fiat.

XXIX. Usuras prohibet ac damnat. *De fœnore viventes*, inquit, *nonnisi quasi dæmoniaci resurgent, cum ipsi fœnerare, quod Deus nefas & illicitum statuit, licitis annectant: dicentes fœnus esse, qualis est mercatura .... A fœnore digrediens, capitale solum accipiat: nihil quidem eu alieno, nec alii de suo: debitore persolvere nequeunte, suam possibilitatem expectet, ac eleemosynas agat.* Sanior hac in parte Alcorani, quam Authorum quorumdam Christianorum Moralis. Proh pudor! [*Azoar. 4.*]

XXX. Solum Juramentum ex animo factum reos coram Deo efficere docet qui illud violaverint. Expiari facinus istud pascendo vel induendo decem pauperes, aut captivum redimendo: vel, si facultates ad id præstandum non suppetant, trium dierum jejunio. [*Azoara 13.*]

XXXI. Cædis vindictam æqualem esse sanxit, ut liber scilicet pro libero, captivus pro sui simili, fœminaque pro fœmina mortem subeat, nisi quis pro pecunia condonare volens, secundum Dei præceptum levius homicidæ pacificetur. [*Azoara 2.*]

XXXII. Terrenarum opum contemptum prædicat Evangelii simia. *Mundanæ pecuniæ dives*, inquit, *in sæculo futuro perdetur* (Azoara 38.) Et Azoara 51. sic loquentem Deum inducit: *Volens bonum alius sæculi, suscipiet illud manu nostra. Studioso quoque bonorum hujus sæculi, dabimus illa: sed nullam in alio portionem habebit.* (Azoara 51.) *Apud Deum summarum divitiarum est summa copia, qui muneribus omnibus abundans, timentibus se peccatorum veniam atque salutem præbebit.* (Azoara 18.) *Dissimulatores & avari non efficaciter intelligunt, bona sua sibi sæpius malum gravissimum generare, Deo totius hæreditatis cœli terræque Domino facta sua sciente.*

XXXIII. Raptum, & fucum mulieribus factum, necnon fornicationem execratur & damnat [*Azoara 8.*] Velari mulieres jubet [*Azoara 43.*]

XXXIV. Cuilibet salutanti salutationem reddi jubet,

bet, vel amicis ipsum verbis prosequi. [*Azoara 9.*] Sic urbanitas apud Mahometanos ipsos religionis officium habetur. Ad id Christiani attendant, nec se a Turcis humanitatis officiis superari patiantur. Noverint urbanitatem a charitate imperari, & mutuis urbanitatis officiis charitatem foveri.

XXXV. Peregrinationes ad Mechæ Templum frequentes commendat, quod ab *Abrahamo* conditum fabulatur. Strenuos tamen milites peregrinantibus ad Mecham præfert. [*Azoara 19.* [Cum illuc peregrinantur, nemini licet propriam uxorem cognoscere, sed aliam sibi pacto quodam conducere oportet, & suam alterius locare libidini. Hinc libidinosorum utriusque sexus infinita eo confluit turba ad effrænatam explendam in honorem *Mahometi* cupiditatem, quod sæpissime ex condicto faciunt, cum domi agentes, maritorum & Magistratus metu præstare non audeant. Ita refert *Abrahamus Echellensis*, in Historia Arabum, cap. 5. Addunt alii, ipsos Mechæ templum inconsutilibus tegumentis indutos circuire, & lapides per media femora jacere, ad lapidandum, ut inepte fingunt, Diabolum. Tribuit ipsis *Cedrenus*, quod lapidem *Bachtan* osculentur & adorent, cujus adorationis rationem quidam afferunt, quod super eo *Abraham* ancillam *Agar* cognoverit; alii quod camelum illic alligaverit, cum ad *Isaaci* immolationem se compararet. Addit quasdam esse apud ipsos cultus *Veneris*, cui olim addicti erant, reliquias. In quadam enim profanarum precum suarum hæc habent: *Alla, Alla, Va, Kabar, Alla*: id est, *Deus, Deus, Major Venus, Deus*.

XXXVI. Maxima duo divinæ Legis mandata evertit Mahometana Lex, de Dei dilectione, & proximi: Deum scilicet solum diligi jubet æqualiter, aut plus quam patrem, non ex toto corde, ex tota anima, ex totis viribus. [*Azoara 2.*] Dilectionem vero inimicorum prohibet. [*Azoara 60.*] Et immane illud principium statuit: *Vindicans se post injuriam illatam, nequaquam reus existit.* (Azoara 52.)

Ista constant non solum ex Alcorano locis citatis, sed ex *S. Joanne Damasceno*, in lib. *de Hæresibus*, ex *Evodio* Monacho apud *Euthymium*, *in Panoplia*, *Tit.* 24. ex *Cedreno*, in Compendio Historiæ, ex *Petro Venerabili* Abbate Cluniacensi, in *Summula contra Hæreses & Sectam diabolicæ fraudis Saracenorum*, & ex *Dialogo Petri Alphonsi* ex Judæo Christiani. Porro Alcoranum in Azoaras seu Capita CXXIV. distributum, ex lingua Arabica qua a Mahomete scriptum est, in Latinam vertit *Robertus Retenensis*, Anglus, rogante & sumptus subministrante *Petro Cluniacensi*: cujus etiam versioni navavit operam *Hermanus* Dalmata, quorum laborem *Petrus Cluniacensis* commendat in Epistola ad *S. Bernardum*.

Recte autem animadvertit Venerabilis Abbas, egisse Diabolum pro versutia sua, ut Christum in Lege sua commendaret *Mahometus*; quia noverat sibi nullatenus fidem adhibendam, si omnem ipsi dignitatem derogaret. Parum vero curat Christi & membrorum ipsius hostis quidquid de Christo credatur, modo Deus non credatur. Sic illum egisse in ipsis Christianæ Religionis exordiis per *Porphyrium* observat, vel potius a *S. Augustino* in libris de *Civitate Dei*, observatum refert. *Porphyrius* scilicet scripsit in libris adversus Christianos editis, Oracula de Christo se interrogasse: illa autem respondisse, Christum fuisse virum optimum, sed ejus Discipulos graviter peccasse, qui divinitatem ipsi adscribentes, quod de se ipse non dixerat, confinxissent. Quod iisdem pene verbis a Pseudo Propheta *Mahomete* in Alcorano scriptum legitur.

Qui contra Mahometanam Sectam scripserunt.

Contra *Mahometanam* Sectam scribere decreverat *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacensis. Idem *S. Bernardum*, ut illorum errores confutaret, adhortatus est. Neutri per gravissimas occupationes id licuit. Sunt qui *Petrum Cluniacensem* V. libros eo de argumento edidisse asserunt: sed nullibi inveniuntur. Scripserunt vero contra hanc Hæresim Anonymus eruditus, cujus Disputationem *Vincentius Bellovacensis* libro 24. *Speculi Historialis* inseruit: *Pius II.* Pontifex Maximus in Epistola ad *Morbisanum* Turcarum Principem doctissima & elegantissima: Cardinalis *de Cusa*, libris tribus, quos *Alcorani Cribrationem* inscripsit, Pio II. dicatis: *Dionysius Carthusianus*; *Joannes Cantacusenus* Græcorum Imperator, quatuor Apologiis pro Christiana Religione, & totidem Orationibus contra Mahometanam Sectam editis: *Richardus Florentinus*, Ordinis FF. Prædicatorum, cujus Opus inscriptum, *Confutatio Legis a Mahometo Saracenis latæ*, Demetrius Cydonius versionis e Latina in Græcam linguam honore donavit; Venerabilis Pater *Hieronymus Savanarola*, ejusdem Ordinis, in Commentatiuncula qua probat, *Mahumetanorum Sectam omni ratione carere*.

Nota.

Ultra eos quos recenset Natalis, contra Mahumeticam sectam insurrexisse dici possunt S. Jo. Damascenus, S. Petrus Paschasius Giennensis Episcopus, ac Martyr ex Ordine B. Mariæ de Mercede, Abunhus, & Abrahamus de Bethale Chaldæi, & Jo. Turrecremata Cardinalis. Inter moderniores adnumerantur P. Philippus Guadagnolus e Religione Clericorum Minorum, P. Bonaventura Malvasia ex ordine Minorum Conventualium, Joseph Martellinus Gallus, P. Tyrsus Gonzalez deinde Societatis Jesu Generalis, P. Jo. Laurentius Lucchesinius, & P. Emmanuel Sanzianus ejusdem Societatis. Tandem ad Alcoranum confutandum manum admovit P. Ludovicus Marraccius Congregationis Matris Dei jam SS. Pontifici Innocentio XI. a confessionibus.

Novissimus hic author orientalium linguarum scientissimus, ita in Alcoranum scribere aggressus est, ut primo illius textum saltem summarie in medium produceret, ac deinde illum per singula capita, & singulos versus ex ordine discuteret, castigaretque. Non abstinendum a textu afferendo censuit, ut ipse Alcoranus legentibus irridendi illum, execrandique rationem præberet: dum etenim in eo nullus ordo, nulla vera elegantia, periodi truncæ, & quandoque omni sensu exutæ, transitiones ineptæ, dissitarum rerum farrago conspicerentur, dum potius mendaciis, fabulis, nugis, blasphemiis refertus videretur, non possent legentes ignorare a spiritu mendacii dictatum fuisse. Quis proinde non irrideret Mahumetum affirmantem nec unicum hujus libri caput homines universos, unaque Dæmones componere potuisse, ac appellantem suum Alcoranum miraculorum omnium maximum, miraculum perpetuum, miraculorum omnium divinissimum? Quamquam vero Alcoranus ita contra seipsum pugnare certum sit, nihilominus perpetuis confutationibus prostratum voluit Marraccius, ut evangelici Missionarii præ manibus habeant, unde artes eludant, quibus Dervisii seu Santones suam superstitionem disseminare cœperunt. Et quidem non desunt in Alcorano quæ nostram corruptam alliciant naturam; neque enim monogamiam prohibet, matrimonii vinculum dissolvi permittit, ultimam felicitatem in sensibilibus collocat delectationibus; contra vero divina mysteria nostrum captum superantia, qualia sunt mysteria Trinitatis, Incarnationis, Deique crucifixi &c. non agnoscit; unde facilius evenire potest Idololatram Mahumeti legem amplecti, quam Evangelio colla subjicere. Oportebat igitur passim sub oculos ponere nil sani, verique vel circa divina mysteria, vel circa virtutes Alcoranum complecti; & nil aliud a Mahumeto præstitum, quam novam superstitionem in orbem invehere, eam armis fraudibusque vulgando, tuendoque. Si hæc mahumeticam sectam continere passim, vel ipsis Gentibus demonstrent evangelici Præcones, Alcorano infensos, ac Evangelio minus contrarios videbunt.

Hoc demum addam tam feliciter Marraccium in Alcorano vertendo laborasse, ut concors sit arabicæ linguæ peritorum sententia omnes hac in re superasse. Egregie etiam operam suam impendit Pontificibus Clemente X. & Innocentio XI. in versione Chaldaica Sacrorum Librorum. Prope etiam nonagenarius hebraicæ linguæ callentissimus insudavit ut Hæbræis Messiam insipientissime expectare ostenderet. Marraccii in Alcoranum Prodromus ad confutationem Alcorani, primum e typis Romanis prodiit; deinde iterum simulque in alio volumine textus & refutationes Alcorani editæ fuerunt Patavii ex Typographia Seminarii.

ARTICULUS III.

De Paulicianorum Hæresi.

ANno Christi circiter 653. *Constantis* Imperatoris 13. Paulicianorum Secta orta est, seu potius Manichæorum Hæresis novam appellationem habuit, ac reformationem a *Paulo* quodam Samosatis in Armenia errores spargente. Caput Manichææ hæreseos servarunt, scilicet errorem de duobus principiis. Sanctissimæ Deiparæ Virgini obtrectabant, divinam ejus negantes maternitatem: quam tamen verbis tenus confiteri videbantur, ut simplicibus illuderent, dicentes: *Credo in Sanctissimam Deiparam, in quam intravit, & ex qua exivit Dominus.* Quibus verbis Jerusalem cœlestem ex condicto Sectæ significabant, in quam præcursor pro nobis ingressus est Christus. Impie quoque de divinis Mysteriis sanctæ Communionis pretiosi Corporis & Sanguinis Domini nostri Jesu Christi garriebant, dicentes, Christum verba sua Apostolis dedisse, eaque jussisse accipere, edere, atque bibere, non panem & vinum; quorum etiam oblationem, consecrationem, & conversionem in substantiam Corporis & Sanguinis Christi negabant. Christum Crucem esse effutiebant, omnemque Ligno vivifico adimebant venerationem. Prophetas, & Sanctos cæteros explodebant, præcipue vero infamabant *S. Petrum* Apostolorum Principem, a salute prorsus alienum prædicantes. Pro Baptismo habebant verba Evangelii, quod Christus aquam vivam se dixerit. Mendacium, & simulationem Religionis licitam existimabant. Evangelium & Apostolicas Literas integras servabant, sed earum sententias suis accommodabant erroribus. Nostrum, occasione data, Evangelium adorabant, quod Christi verba contineat. Morbis afflicti, Crucem interdum sibi imponebant, quam recuperata sanitate, frangebant, conculcabant, aut in ignem mittebant. Quidam ex illis infantes suos ab Ecclesiæ Catholicæ Presbyteris curabant baptizari; nonnulli in Catholicorum templis ad sacram Communionem accedebant, ut hæresim occultarent. In omne libidinis & spurcitiæ genus erant effusi. Hæc habemus ex *Cedreno, in Compendio Historiarum*, & ex *Euthymio*, in *Panoplia*, ubi eorum errores refellit, *Titulo XX.*

CAPUT III.

De Conciliis Nationalibus, & Provincialibus, quibus sancita est & restaurata Disciplina Sæculo VII.

ARTICULUS I.

De Concilio Parisiensi V.

ANno Christi sexcentesimo decimo-quarto, Synodus totius Ecclesiæ Gallicanæ a Clotario II. Rege Christianissimo Parisios evocata est. Septuaginta novem Episcopos adfuisse proditum est in vetere quadam Collectione, quot in nullo antea Francorum Concilio fuisse memorantur. Synodus Generalis vocatur in Concilio Remensi sub *Sonnatio*. Quindecim supersunt illius Canones. Plures edidisse manifestissime patet ex Clotarii Regis Edicto, quod ipsis subnectitur. *Primus* irritas decernit, secundum Statuta Patrum, Episcoporum Ordinationes, quæ absque Metropolitano & Comprovincialibus, & Cleri, ac civium electione & consensu, aut simoniace factæ fuerint. Rejicit Episcopos *qui potestate subrepserint*, id est, *Principis imperio*, quod antea non semel contigerat. *Secundus Canon* sancit, ut nullus Episcoporum Successorem eligat; vetat ne Episcopo superstite, ullus ipsi subrogetur, nisi gregem suum regere non possit. Tunc enim ipsi Successor dandus est, si Episcopatu cedat, vel Coadjutor cum futura successione, quod S. Gregorius Magnus expressius declarat lib. 11. Epistola 7. & 8. ad *Ætherium* Lugdunensem Episcopum, & *Brunichildem* Reginam Francorum datis.

Summa Canonum.

Canon tertius perstringit Clericos, qui adversus proprium Episcopum, Principis, aut Magnatum patrocinia quærunt. Eos non recipiendos esse statuit, nisi veniam supplices rogaverint; & eorum fautores ad Episcopis admonitos priorum Canonum severitati subjacere: id est, Communione privari cum perduellibus Clericis, prout Agathense Concilium *Canone* 8. sanxerat.

Canon quartus Judicem sæcularem, qui Presbyterum, Diaconum, vel Clericum aliquem, aut etiam Juniores Ecclesiæ, absque consensu Episcopi distrinxerit, ab Ecclesia tamdiu sequestrat, quamdiu reatum suum corrigat & emendet. Juniores Ecclesiæ vocat servitores cum relatione ad dominos, qui *Seniores* illa ætate nuncupabantur.

Canon quintus libertorum, qui Ecclesiæ commendati sunt, defensionem Episcopis injungit. *Sextus*, a Communione removet eos qui de rebus Ecclesiæ legatis aliquid distraxerint. *Septimus*, res Episcopi, Presbyteri, aut cujusvis Clerici defuncti, ante cognitum testamentum a quoquam contingi vetat, etiamsi Sententia Judicis, aut Præcepto, id est, Regio Diplomate muniatur; sed eas ab Archidiacono & Clero servari jubet. Eos vero qui hunce Canonem violaverint, ut *Necatores pauperum*, Communione privat. *Canon octavus*, bona relicta ab Abbatibus, & Presbyteris morientibus, ab Episcopo, vel Archidiacono diripi vetat, sed ea in locis ubi a moriente relicta fuerint, perpetuo manere præcipit. *Canon nonus* prohibet, ne quis Episcoporum, in alterius Episcopi Diœcesi, res Ecclesiæ, vel Clericorum pervadat, sub quocumque prætextu, etiam defensionis Regnorum, & sequestrationis Provinciarum; si nempe contingeret Franciam iterum in plura Regna separari, & unam Diœcesim ad sortes duorum Regum pertinere, quod ante a sæpe visum erat: aut si, secto in varias ditiones Franciæ Regno, Regum unus aliquas Provincias debellatus amitteret. Qui his aut aliis occasionibus emergentibus, res alterius Episcopi, vel Ecclesiæ pervaserint, a Communionis gratia sequestrantur, quousque res ablatas cum fructibus restituerint.

Canon decimus Episcoporum & Clericorum testamenta & donationes ratas esse jubet, etiamsi aut necessitate, aut simplicitate Testatorum seu Donatorum a Juris solemnibus aberratum fuerit. Qui de rebus legatis aliquid distraxerit, ab Ecclesiæ communione & Christianorum convivio donec restituat, pronuntiatur alienus.

Canon undecimus de litibus Episcoporum decernit, ut a Metropolitano finiantur. Si spreto Metropolitano, publicum Judicem adierint, ab ejus communione suspenduntur, donec in proxima Synodo facti hujus reddiderint rationem. De causis profanis Canon ille intelligendus est. Constitutionem ea de re anteriorem laudat, scilicet Canonem primum Synodi Secundæ Lugdunensis.

Canon duodecimus de Monachis, & Monialibus vagis statuit, ut a Communione removeantur, donec in Monasterii septa se receperint. *Canon decimus-tertius*, Viduas & puellas quæ ab abjecto Religionis habitu quem propria voluntate, aut voluntate parentum, in domibus propriis assumpserunt, nuptias inierint, a Communione Ecclesiastica, & Christianorum convivio, cum maritis, tamdiu sequestrat, quamdiu non emendaverint quod illicite perpetrarunt. Statutis Patrum & præceptis Canonum se niti profitentur Gallicani Præsules in eo condendo Decreto. *Canon decimus-quartus*, incestas conjunctiones dissolvi jubet, sive contracta matrimonia cum relicta fratris, cum sorore uxoris, cum privigna, consobrina, sobrina, relicta patrui, vel avunculi, & puella quæ Religionis habitum assumpserit. Ejusmodi conjunctiones prohibitæ quoque sunt in Synodo Arvernensi Prima anno Christi 535. in Aurelianensi Tertia, anno 538. in Aurelianensi Quarta, anno 557. in Parisiensi III. anno 566. in Turonensi II. anno 566. in Autissiodorensi, anno 586. Ex quibus perspicuum est jus Ecclesiæ in statuendis impedimentis dirimentibus Matrimonium, quod *Joannes Launojus* in libro *de Regia in Matrimonium potestate* labefactare frustra tentavit.

Jus Ecclesiæ in statuendis impedimentis Matrimonii.

Ca-

Judæi ad baptismum suscipiendum aliquando compulsi.

Canon decimus-quintus statuit, ut nullus Judæus publicam actionem ullam super Christianos exerceat: & præcipit, ut Judæus qui prædictam sanctionem violaverit ab Episcopo, cum omni familia sua, baptizetur. Ex quo patet, hanc olim in Galliis viguisse consuetudinem, ut Judæi ad baptismum suscipiendum compellerentur, quæ convenienter abrogata est meliori disciplina.

Edictum Clotarii II. quo Synodi Canones temperavit.

Clotarius II. Rex Christianissimus Edicto suo Synodum confirmavit, & Canones aliquos temperavit. Circa electiones Episcoporum, adjecit Regii consensus, & præcepti, sive diplomatis Regii necessitatem, ut fieret ordinatio. Aurelianensis Concilii Quinti canone, & prisco usu jus illud habebant Christianissimi Reges. Huic non derogavit Synodus Parisiensis V. sed quod illius non meminisset, *Clotarius* illud constitutione sua tueri voluit. *Episcopo decedente*, inquit, *qui a Metropolitano ordinari debet cum Provincialibus a Clero & populo eligatur, & si persona condigna fuerit, per ordinationem Principis, ordinetur; vel certe si de Palatio eligitur, per meritum personæ & doctrinæ ordinetur.* Canonem tertium adversus clericos, principis, aut Magnatum patrocinia contra Episcopum suum quærentes ita moderatur: *Et si pro qualibet causa Principem expetierit, & cum ipsius Principis Epistola ad Episcopum suum fuerit reversus, excusatus recipiatur.* Canonem quartum de litibus ad sæculares judices non deferendis, ad causas civiles restringit. Criminalia vero negotia magistratuum sæcularium cognitioni permittit, qui tamen cum Episcopis clerici capitali crimine accusati causam examinent, & juxta Canones puniant. *Ut nullus judicum*, inquit, *de quolibet ordine clericos de civilibus causis, præter criminalia negotia, per se distringere, aut damnare præsumat, nisi convincitur manifestus, excepto presbytero, aut diacono. Qui vero convicti fuerint de crimine capitali, juxta Canones distringantur, & cum Pontificibus examinentur. Quod si causa inter personam publicam, & homines Ecclesiæ steterit, pariter ab utraque parte præpositi Ecclesiarum, & judex publicus in audientia publica positi, ea debeant judicare.* Huic edicto Clotarii II. accepta fertur origo Instituti, quo clericos capitalium criminum reos, quæ nunc Privilegiata dicuntur, a judice ecclesiastico & sæculari conjunctim judicari, mos in Galliis invaluit. Canoni 13. addidit Rex Christianissimus pœnam capitis in raptores viduarum & religiosarum puellarum; pœnam vero exilii in virum & mulierem, si hæc præstitisset consensum, & in Ecclesia nupsissent; & eorum bona propinquis hæredibus addixit. Rogantibus Episcopis, novas exactiones & tributa relaxavit idem Christianissimus Princeps. *Ubicumque*, inquit, *census novus impie additus est, & a populo reclamatur, justa inquisitione misericorditer emendetur. De teloneo, ut per ea loca debeat exigi, vel de speciebus ipsis, de quibus præcedentium Principum tempore, id est, usque ad transitum bonæ memoriæ Domnorum parentum nostrorum, Gunthramni, Chilperici, Sigeberti Regum est exactum.* Hoc Edictum in Synodo ipsa dedit Clotarius, quæ Generalis veluti Regni conventus censeri debet, cum non soli Episcopi, sed etiam Optimates adessent, quorum consilio & suffragiis Rex hanc suam Constitutionem edidit, ut ipse testatur. *Quicumque vero hanc deliberationem, quam cum Pontificibus, vel tam magnis viris Optimatibus, aut fidelibus nostris, in Synodali Concilio instituimus, temerare præsumpserit, in ipsum capitali sententia judicetur, &c.*

Novas exactiones & tributa rogantibus Episcopis relaxavit Clotarius II.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 83. Edit. primæ Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Magistratus sæcularis quasdam causas Privilegiatas Clericorum cum Episcopo cognoscere potest.*

R. De Galliarum moribus & Jurisprudentia Gallicana loquor, non de aliis Ecclesiis & Regionibus. Postquam scilicet circa Concilii Parisiensis Quinti Canones, & Edictum Clotarii II. Regis Christianissimi quædam observavi, addo: *Huic Edicto Clotarii accepta fertur origo instituti, quo clericos capitalium criminum reos, quæ nunc Privilegiata dicuntur, a judice Ecclesiastico & sæculari conjunctim judicari,* MOS IN GALLIIS INVALUIT. Gallicanos Mores & Jurisprudentiam novimus & oculis ipsis usurpamus. Propositio mea non est indefinita ut illa quam notat Indiculus Censorius.

Nota.

AN in Clericis judicandis se admiscere debeat sæcularis potestas adnotavi tom. 4. pag. 225. & seqq. & pag. 488. & seqq.

ARTICULUS II.

De Concilio Hispalensi II.

Hispalis, Seville, Bæticæ Provinciæ urbs clarissima, Archiep.

ANno salutis sexcentesimo decimo nono, *Sisebuti* Regis Hispaniarum, septimo, Synodus Hispali habita est, octo Episcoporum, *S. Isidoro* præside. In ea, Secta Acephalorum damnata est, quæ pridem in Oriente compressa, in Hispania resurgere cœperat, Syri cujusdam Episcopi opera & fraudibus, quo a Patribus convicto, & Sectam palam abdicare coacto, fides de duabus in Christo naturis exposita est & confirmata. [*Canon 13. & 14.*] Quorumdam Episcoporum Diœceses, de quibus erat disceptatio, certis finibus sunt circumscriptæ, statutumque, Parochias, quæ bellorum tempestate avulsæ fuerant, iis restituendas, quibus fuerant antea contributæ: *Quia non est objicienda præscriptio temporis, ubi necessitas interest hostilitatis.* (Canone I.) Alias triginta annorum præscriptione firmari jus possidentis statuit, secundum Edicta Principum, & Præsulum Romanorum Decreta. [*Canone 2.*] In Clericos Ecclesiarum pro quibus ordinati sunt, desertores animadvertit; quod sicut Legibus Principum cautum est ut agrorum coloni maneant in locis ubi commorari cœperunt; ita Canonibus sancitum sit, ut Clerici qui in agro Ecclesiæ operantur, in iis locis permaneant, pro quibus sunt ordinati. Quamobrem Clericum ad aliam Ecclesiam migrantem restitui jubet a Sacerdote illi Ecclesiæ quam deserit, sub amittendæ communionis periculo. Desertorem vero cingulo honoris atque Ordinis sui exutum, in Monasterium aliquandiu detrudi jubet. [*Canone 3.*] Viduarum maritos ad Diaconatum promotos dejicit, ceu Irregulares, & hujusmodi viros contra Divina & Ecclesiastica Jura in posterum ordinari prohibet. [*Canone 4.*] Unius Presbyteri, duorumque Diaconorum Ordinationes irritas declarat, quibus Episcopus manum quidem imposuerat: sed quoniam dolore captus erat oculorum, benedictionis dandæ, seu proferendorum verborum quibus Ordinationis forma concepta est, munus demandaverat Presbytero. [*Canone 5.*] *Feagitanum* Cordubensem Presbyterum ab Episcopo suo injuste depositum, in gradum ac ministerium pristinum restituit: & authoritati Episcoporum, sive potius authoritatis exercitio modum ponit, qui Presbyteros & Clericos indiscussos, id est, nulla habita quæstione, damnabant, & a gradu ac beneficio amovebant, *potestate tyrannica, non canonica authoritate.* Nullum Presbyterum aut Ministrum damnari posse declarat, nisi Synodi judicio: Quia *Episcopus Sacerdotibus ac Ministris solus honorem dare potest, auferre solus non potest.* Et indignum est ut ad nutum Episcoporum honore Ecclesiastico priventur, qui sacris altaribus sunt mancipati: cum in sæculo servi, qui a dominis suis honorem libertatis adepti sunt, in servitutem non revocentur, nisi publice apud Prætores aut Præsides fuerint accusati. [*Canone 6.*] *Agapii* Cordubensis quondam Episcopi carpit ignorantiam, qui Presbyteris frequenter munus demandaverat erigendi altaria, Ecclesiasque consecrandi. Utque simili abusui eat obviam, declarat illicitam esse Presbyteris, vel Chorepiscopis, Presbyterorum & Diaconorum Ordinationem, Virginum, Ecclesiæ, vel altarium consecrationem, Chrismatis confectionem, Confirmationem, solemnem reconciliationem Pœnitentium, Formatarum Epistolarum missionem: hæc, inquam, omnia ipsis illicita declarat, *Quia Pontificatus apicem non habent.* Quin etiam communibus Sacerdotii muniis, ut baptizandi, sacrum fa-

Summa Canonum.

Clericorum Mansio in Ecclesiis pro quibus sunt ordinati.

Clericos ab Ecclesiasticis Beneficiis ad nutum amovere Episcopus non potest.

Functiones Chorepiscopis prohibitæ.

giendi, prædicandi, benedicendi officio illos fungi vetat Episcopo coram, sine ejus mandatis. [*Can.7.*] Libertum superbum, & qui vitæ Episcopi, a quo fuerat libertate donatus, veneficis artibus insidiatus fuerat, revocat ad servitutem. [*Canone* 8.] Œconomos rerum Ecclesiasticarum ab Episcopis assumi vetat ex Laicis; sed munus istud alicui ex proprio Clero ipsos committere jubet, secundum Chalcedonensem Canonem. Qui autem sine testimonio Œconomi Ecclesiæ bona dispensaverint, vel ipsorum procurationem Laicis commiserint, eos non solum ut contemptores Canonum, & fraudatores rerum Ecclesiasticarum, *a Christo de rebus pauperum judicandos* reos, sed etiam Concilii judicio obnoxios fore comminatur. [*Canone IX.*] Monasteriorum, quæ in Provincia Bœtica nuper condita fuerant, securitati consulit, & diris omnibus devovet Episcopos, qui cupiditate, vel fraude, quodlibet Monasterium dissolvere, aut convellere tentaverint. *Anathema effectus* (ait Canone X.) *maneat a regno Dei extraneus; nec proficiat illi bonum fidei vel operis ad salutem, qui tanta & tam salutaris vitæ destruxerit tramitem.* Ad hæc addit, *Ut universi Bœticæ Provinciæ Episcopi congregati, eumdem sacri Cœtus eversorem a Communione suspendant; convulsum Monasterium, cum rebus suis, restaurent, & quod impie unus subverterit, omnes pie reforment.* Tantum scelus existimaverunt Patres, tantaque dignum execratione, vexare Monachos, & Monasteria subvertere, vel dissolvere. Denique statuit hæc Synodus, Canone XI. ut Monasteria Virginum, præsidio & administratione Monachorum regerentur in Provincia Bœtica. Monachis vero colloquio Virginum interdictum, ipsique Abbati, & ei cui illarum cura demandata est, vetitum loqui vel cum ipsa Parthenonis Præfecta sola; sed duabus aut tribus Sororibus præsentibus; *Ita ut rarus sit accessio, & brevis omnino locutio.* Mutuam vero operam sibi præstare jubet Monachorum Cœnobia, & Monasteria Virginum; ut scilicet Monachi Christi ancillis unum e suo cœtu probatissimum commodent, qui prædia ipsarum, ædificia, resque cæteras procuret ac tueatur: illæ vero Fratribus in grati animi significationem vestes ex operibus suis subministrent.

Anathemati devoventur Episcopi, qui Monasteria subvertunt.

Monasteria Virginum, præsidio & administratione Monachorum in Provincia Bœtica regebantur.

Interfuerunt, cum Episcopis, Concilii Actionibus, Rector rerum publicarum Sisiselus, & rerum Fiscalium Rector Suanilanes, ut testes rerum gerendarum, vel Ecclesiasticæ Libertatis Conservatores.

ARTICULUS III.

De Concilio Remensi.

ANno sexcentesimo vigesimo-quinto, Synodus Remensis celebrata est, Præside *Sonnatio* illius Ecclesiæ Episcopo. Viginti quinque sunt editi Canones, quos recenset *Flodoardus* lib. 2. cap. 5. *Primus* statuit de bonis Ecclesiæ per precariam impetratis, ne diuturnitate temporis ab aliquibus usurpentur. *Secundus*, Clericos in Episcopum conjurantes e gradibus suis dejicit. *Tertius*, Synodi Quintæ Parisiensis Decreta confirmat. *Quartus* Episcopos hortatur ad Hæreticorum conversionem, si qui sint adhuc in Galliis. *Quintus*, temere quemquam excommunicari vetat. Injuste excommunicatis querimonias ad Synodum deferre permittit. *Sextus*, Judices qui Clericos publicis actionibus implicare, aut pro quibuslibet causis, distringere, absque consensu Episcopi ausi fuerint, arcet a Communione. Eos, quos publicus census spectat, sive qui in publicis rationibus inscripti sunt, Clericos aut Monachos fieri prohibet, absque licentia Principis, vel Judicis. *Septimus*, eos qui reum ad asylum Ecclesiarum confugientem inde abstraxerint, sacramento de illius securitate non dato, a Communione removet. *Octavus* incestarum conjunctionum reos, nisi Pœnitentiam sequestratione testentur, non solum a Communione, sed a militia, & a causarum advocatione repellit; ideoque eos ad Regem, vel ad Judices deferri jubet. Ipsorum vero bona propriis parentibus addicit; ea lege, ut neque ea redimere, nec parentum cessione, nec Regis authoritate, nec quibusvis artibus ea recipere possint, nisi separati Pœnitentiam agant. *Nonus*, Homicidas, ad obitum usque, communione interdicit. Eos excipit, qui vim non facientes, sed repellentes, aliquem occiderint. *Decimus*, ab Ecclesiis ut *Necatores pauperum* excludi jubet eos, qui oblationes parentum Ecclesiis relictas retinuerint, aut proprias abstulerint. Hic Canon exscriptus est ex Synodo Agathensi, quam his verbis laudat: *Sicut ante Synodus Sancta constituit.*

Summa Canonum.

Incestarum conjunctionum pœna.

Canon undecimus, Christiana mancipia Judæis venundari prohibet: aut Judæos ipsos ad actiones publicas admitti. *Duodecimus* Clericos, absque sui Episcopi Epistolis, in alias urbes & Provincias profectos, recipi vetat. *Decimus-tertius* prohibet, ne Episcopus mancipia, vel res Ecclesiæ vendat, aut quovis modo alienet. *Decimus-quartus*, publicæ Pœnitentiæ addicit eos, qui auguria observant, vel quosvis ethnicæ superstitionis ritus imitantur, nisi admoniti errorem emendent. *Decimus-quintus*, servis jus accusandi negat, & accusatores qui in unius criminis probatione defecerint, ad aliorum accusationem statuit non recipiendos. *Decimus-sextus*, a Communione Christianorum penitus abdicat eos, qui morientis Episcopi, vel Ecclesiæ res & supellectilem contigerint, ante reserationem testamenti, vel audientiam. *XVII.* In eos qui ingenuum quempiam servituti addicere voluerint, excommunicationem decernit. *XVIII.* Clericos pro causis Ecclesiasticis, aut propriis agendis forum adire vetat, absque licentia Episcopi.

Canon XIX. Archipresbyteros ex Laicis repente ordinatos præponi vetat. *XX.* Quod Episcopo donatione aut testamento relinquitur, sive cum Ecclesia, sive seorsim, nulla facta Ecclesiæ mentione, in censum Ecclesiæ referri jubet: *Quia justum est, ut sicut Sacerdos habet quod Ecclesiæ dimissum est, ita & Ecclesia habeat quod relinquitur Sacerdoti.* *XXI.* Episcopum, qui res alienas usurpat, ut pauperum necatorem deponit. *XXII.* Episcopum sacra vasa fragmentum ab Officio dejicit, nisi arcta necessitas pro redemptione captivorum ea frangere compulerit. *XXIII.* Raptores Viduarum aut Puellarum Deo consecratarum perstringit: & raptoribus aut procis consentientes Communione privat. *XXIV.* Judices qui Clotarii II. Edictum Parisiis datum violaverint, aut contempserint, excommunicatione ferit. *XXV.* In locum defuncti Episcopi, totius populi votis, & Comprovincialium Episcoporum suffragiis, loci indigenam eligi jubet.

Ex Episcopis qui Remensi Concilio ex omnibus pene Galliarum Provinciis adfuerint, multi fuere sanctitate conspicui, scilicet *Sulpitius* Bituricensis, *Modoaldus* Treverensis, *Arnulphus* Metensis, & *Cunebertus* Coloniensis, qui Tabulis Ecclesiasticis inscripti sunt. Item *Syndulphus* Viennensis, *Donatus* Bisuntinus, *Chainoaldus* Laudunensis, *Aufericus* Suessionensis, *Cæsarius* Arvernensis *Hadoindus* Cænomanensis, *Palladius* Autissiodorensis, *Agamarus* Silvanectensis, *Magnebodus* Andegavensis.

ARTICULUS IV.

De Concilio Toletano IV.

ANno Christi sexcentesimo trigesimo quarto, *Sisenandi* Regis anno tertio, septuaginta circiter Præsules ab eo Toletum convocati, Ecclesiasticæ Disciplinæ, quæ vitio temporum collapsa erat, novis legibus adstringendæ causa, ad diem quintum Decembris, in *S. Leocadiæ* templo Synodum habuerunt, *S. Isidoro* Hispalensi Præside, præsente *Sisenanda* Rege, qui genibus nixus coram Patribus, preces pro se, ut divinum Numen propitiaretur, fundi petiit, Patresque hortatus est, ut suis Decretis Ecclesiasticam sancirent Disciplinam. Præmissa Fidei professione, LXXIV. Canones ediderunt. I. Unum psallendi & Missas celebrandi ritum per omnem Hispaniam, & Galliam Gothicam servari jubet. II. Synodos quotannis celebrari statuit, vel Generalem totius Hispaniæ, & Galliæ Gothicæ, si id fidei causa, vel communis Ecclesiarum utilitas postulet, vel in singulis Provinciis proprias, si hujusmodi causa nulla subsit, congregandas XV. Kalen-

S. Isidorus Hispalensis Concilii Præses.

Summa Canonum.

lendas Junii: & Regium virum postulandum a Principe, qui sæculares Judices, Potentes, aut cujuslibet ordinis homines, contra quos forte deferetur ad Synodum querimonia, sistere se cogat coram Patribus, & Decreta Synodi mandet executioni. III. Celebrandi Concilii forma ratioque præscribitur: ut scilicet Episcopi sedendo & sententias dicendo, Consecrationis antiquitatem sequantur. Ut Presbyteri, quos interesse necessum erit, a tergo Episcoporum resideant, in eorum vero conspectu stent Diaconi: Ut Proceres, quos interesse visum erit, ad Conventum admittantur. Ut summo mane, templi ubi Conventus est habendus, januæ claudantur, una excepta Patribus admittendis, adhibita præterea Janitorum custodia. Ut proponendi ea de quibus a Patribus disceptandum vel statuendum est, jus sit Metropolitani. Ut Concilium nullus solvere audeat, nisi cuncta statuta fuerint, ac finita, quorum causa conventum est.

Episcopi in Synodo sedere & sententiam dicere debent secundum Consecrationis antiquitatem.

IV. Canon decernit, ut tribus ante Epiphaniam mensibus, quoto die Pascha sit celebrandum, Metropolitani inter se communicent, & Comprovincialibus Episcopis idem literis significent.

V. De trina vel simplici mersione in baptismo probat Responsum *S. Gregorii Magni* ad *Leandrum* scribentis, * utrumque morem, semel, vel tertio mergendi, rectum esse ac legitimum. Cæterum, propter vitandum schismatis scandalum, vel hæretici dogmatis usum, unicam in Ecclesiis Hispaniæ retinendam esse mersionem.

Lib. 1. Epist. 41.

VI. Pravum morem emendat, quo in quibusdam Provinciis, die sancta Parasceves, occlusis templorum januis, nec celebrabatur Officium, nec Passio Salvatoris nostri populo prædicabatur.

VII. A Paschali Communione repellit eos, qui solida Parasceves die non jejunaverint, sed jejunium ad horam nonam solverint, præter parvulos, senes, & languidos. VIII. Statuit ut Gallæciæ Ecclesiæ reliquæ Hispaniæ institutum sequantur in Cerei Paschalis benedictione. IX. Corrigit abusum quem Sacerdotum quorumdam invexerat ignorantia, qui solo die Dominico Orationem Dominicam recitabant. Jubet ut quotidie cum in publico, tum in privato recitetur Officio.

X. Prohibet *Alleluja* per Quadragesimam decantari. XI. Jubet ut in Missa, post Epistolam statim legatur Evangelium. Laudes vero Evangelio subjungantur. Laudum nomine perperam intelligit *Garsias Loaysa* Hymnum trium Puerorum; sed Versiculus intelligendus est cum *Alleluja*, ei prorsus similis, qui ritu Romano post Responsorium cantatur. Ad ritum autem Mozarabicum, quo tunc utebatur Hispania, pertinet hic Canon, quem cum quidam Sacerdotes perverterent, in eos Patres Hispani animadverterunt, excommunicationis pœnam in eos decernentes, qui hunc ordinem violarent. Tanti momenti est ritum ordinemque Ecclesiæ suæ religiose sequi. XII. Hymnos in laudem Dei compositos, & ab Ecclesia receptos, qui rejiciebant, reprehendit. XIII. Hymnum Trium Puerorum Dominicis diebus, & in Solemnitatibus Martyrum, in Missa solemni, e pulpito cani præcipit. XIV. In fine Psalmorum dici jubet *Gloria & honor Patri*, non simpliciter, *Gloria Patri*. Qui hanc formulam prætermiserint, communione privantur. XV. Ad finem Responsoriorum subjiciendum esse *Gloria*, in lætis; in tristioribus, repetendum principium.

Missæ & Officii divini Ritus Mozarabicus.

XVI. Librum Apocalypsis S. Joannis Evangelistæ inter Divinos Libros recipiendum, & a Pascha usque ad Pentecosten, Missarum tempore, Dei verbum ex eo prædicandum, sub excommunicationis periculo.

XVII. Communionem Sacerdotis in Missa statim post Orationem Dominicam fieri vetat: Sed post Orationem Domini, & Hostiæ Calicisque conjunctionem, sive commixtionem, dandam esse populo Benedictionem; & tunc demum sacram Eucharistiam sumendam; eo ordine, ut Sacerdos & Diaconus ante Altare communicent, in Choro Clerus, extra chorum populus.

XVIII. Repellit ab Ordinibus criminis alicujus reos, publicæ quondam Pœnitentiæ ob scelus addictos, lapsos in hæresim, & ab hæreticis baptizatos; vel rebaptizatos; qui se absciderunt, aut aliquo membro mutilatos, bigamos & viduarum maritos, servos, ignotos, illiteratos, Curiales. Ab Episcopatu arcet Neophytos, triginta minores annis: Simoniacos, & qui a Decessoribus sunt electi: Episcopos electione Cleri & populi Metropolitani authoritate, Comprovincialium assensu, constituendos edicit, die Dominica, saltem a tribus Episcopis consecrandos, ubi Metropolitanus voluerit; Metropolitanum vero in Metropoli, convenientibus omnibus ipsi contributarum Ecclesiarum Episcopis. XIX. Presbyteros ante trigesimum ætatis annum; Diaconos ante vigesimum-quintum deinceps ordinari vetat. XX. Castos & irreprehensibiles esse debere docet Sacerdotes, ut mundi corpore, purgati mente, possint ad Sacrificium Christi digni accedere, & Deum pro delictis omnium deprecari. XXI. Episcoporum famæ consulit, statuitque ut in Conclavi suo probabiles vitæ & conversationis suæ testes habeant; ut & Deo placeant per conscientiam puram, & Ecclesiæ per optimam famam. XXII. Idem statuit de Presbyteris, & Diaconis, quos infirmitas aut ætatis gravitas, in Conclavi Episcopi manere non sinit.

Irregularitates.

XXIII. Juniores Clericos in uno Conclavi, sive Seminario institui jubet a probatissimo Seniore, pupillos tutela Sacerdotali foveri: petulantes Monasteriis deputari, ut severiori regula distringantur. XXIV. Ignorantiam, cunctorum errorum matrem, a Sacerdotibus maxime vitandam docet; illos Scripturas Sanctas & Canones scire debere, ut omne opus eorum in prædicatione & doctrina consistat; & ædificent cunctos, tam fidei scientia, quam operum disciplina. XXV. Statuit Presbyteris, qui Parochiis præficiuntur Libellum Officialem, seu Rituale tradendum, ne per ignorantiam in Sacramentorum administratione offendant. XXVI. Ut iidem coram Episcopo se caste & pure victuros profiteantur.

Sacerdotes Scripturam Sacram & Canones scire debent.

XXVII. Decernit ut Episcopi, Presbyteri, & Diaconi injuste depositi, vindicata in secunda Synodo illorum innocentia, gradus amissos coram altari, cum Ordinum suorum insignibus recipiant.

XXVIII. Clericos autem aliquam superstitiosam exercentes, vel qui artium illarum professores adierint, depositos, in Monasterium ad perpetuam Pœnitentiam detrudit.

XXIX. Regni securitati providet, cavens ne Sacerdotes hostium ditionibus finitimi, ab extranea Gente mandatum aliquod clam accipiant, vel dirigant: Criminis istius convictus Regi denuntiator, & a Synodo condigna animadversione multator.

XXX. Edicit ne Sacerdotes de reis Majestatis quæstionem habeant Sacra Jussione Principis, nisi Princeps jurejurando supplicii promittat indulgentiam: alioqui proprii gradus periculum subeunto.

XXXI. Episcopis impositam docet a Deo protegendi populi curam: ideoque ipsi incumbere, ut judices, & Magnates, qui pauperes opprimunt prius admoneant, ac redarguant; si non emendentur, de eorum insolentia & tyrannide Regem certiorem faciant, ut quos Sacerdotalis admonitio non flectit ad justitiam, Regia Potestas ab improbitate coerceat.

Protegendi populi cura Episcopis a Deo imposita.

XXXII. Avaritiam Sacerdotum damnat, qui oblationes Basilicis factas in usus suos convertunt: & tertiam dumtaxat partem oblationum, frugum, tributorum, ad ipsos pertinere declarat, secundum Canones. Fundatoribus Ecclesiarum nullum jus in earum dotem superesse, sed ejus administrationem Episcopo concreditam.

XXXIII. & XXXIV. Litium semina præfocant, quæ de Parochiarum possessione inter Episcopos, oriri possent: triginta annorum præscriptionem jus possessionis firmare docet, secundum Leges: quæ tamen nulla erit, si Parochia sit extra Provinciam. Si tamen novæ Basilicæ in territorio construantur, ei contributæ erunt Episcopo, cujus erit conventus, quem possessio quantumvis diuturna non adimit. Nomine conventus populum intellige. Triginta itaque annorum possessio territorium præscribit, non Jurisdictionem Episcopalem.

XXXV. Episcopum omnes Diœceseos suæ Parochias singulis annis lustrare jubet. Quod si per se explere ob infirmitatem, aut alia negotia non potuerit, presbyteros, aut probatissimos diaconos mittat, qui

Diœcesis ab Episcopo singulis annis lustranda.

in

in reditus Basilicarum, & ministrantium vitam inquirant, ac reparationes curent.

XXXVI. Quibus aliquid ab Episcopo promissum est, ob commodum Ecclesiæ procuratum, ab eo solvi mandat ea rebus Ecclesiæ. Fidelibus, qui aliquid Ecclesiæ ex propriis facultatibus contulerunt, vel eorum filiis, ad inopiam redactis, ab Ecclesia subveniri statuit. XXXVII. Diaconorum superbiam reprimit, qui in primo choro stabant, presbyteris in secundo constitutis. XXXVIII. Diaconis uno tantum Orario, eoque puro, nec ullis coloribus, aut auro ornato, uti concedit. XXXIX. De tonsura clericorum decernit. XL. A domibus clericorum fœminas quasvis arcet, præter matrem, sororem, filiam, vel amitam. XLI. Clericos, qui mulieribus extraneis, vel ancillis suis ad libidinem abutuntur, Pœnitentiæ addicit: Mulieres ab Episcopo in pœnam venundari statuit.

XLII. Vetat Clericis inferioribus, quibus nubere licet, ne viduas, repudiatas, aut malæ famæ feminas ducant. XLIII. Clericos, qui in quacumque seditione arma sumpserint, in Monasterium amandat ad pœnitentiam. XLIV. Clericos sepulcrorum violatores, quod facinus sanguine expiandum Leges sanciunt, Clericatu cavit, & triennii pœnitentia multat.

Clericorum Immunitas.

XLV. Clericis immunitatem ab omni publica indictione atque labore concedit, *Præcipiente Sisenando Rege*. XLVI. Res Ecclesiasticas per Œconomos ex proprio Clero selectos ab Episcopis administrari jubet, secundum Canonem Synodi Chalcedonensis.

XLVII. Monachis aditum ad sæculum intercludit, sive parentum oblatione, sive propria professione vitam religiosam amplexi sint. XLVIII. Clericis monachorum propositum amplecti cupientibus licentiam ab Episcopo dari statuit, *Quia meliorem vitam sequi cupiunt*. XLIX. Episcoporum jura in monachos explicat, ipsorumque partes esse declarat, illos ad conversationem sanctam promovere, Abbates, aliaque Officia instituere; si quid in Regulam peccent, corrigere. Cæterum prohibet ne aliquid ea monasterii rebus usurpent, & (quod nonnulli faciebant) monachos servili operi mancipent: Quia indignum est ut *illustris portio gregis Christi ad ignominiam servitutemque perveniat*.

Monachi, illustris portio gregis Christi.

L. Statuit de monachis Apostatis, & falsi nominis conjugium ineuntibus, ut ad monasterium revocati, pœnitentiæ subdantur. LI. Religiosorum genus quoddam percellit, *Qui nec inter clericos, nec inter monachos habebantur*: Eosque vel in Clero conscribi, vel monasteriis deputari decernit.

LII. Publice pœnitentes, qui mortale aliquod peccatum publice confessi fuerint, ad Clerum, vel ad honores Ecclesiasticos admitti prohibet: a quibus eos non repellit, qui lethaliter ægrotantes, Pœnitentiam sponte susceperint, nulla manifesta scelera confessi.

LIII. & LIV. Apostatas a vita monastica, vel a pœnitentia ritu solemni professa, necnon Virgines, & viduas, virginitatis, aut continentiæ votum violantes percellit anathemate, si ad Pœnitentiam revocari non possint.

Judæi ad suscipiendum Baptismum non cogendi.

Decem Canones sequentes de Judæis statuunt, 1. Ut amplius ad Religionis Christianæ professionem non adigantur: qui autem a Religiosissimo Principe *Sisebuto* compulsi, Christo nomen dederunt, in data fide perstare cogantur. 2. Ne Judæis contra fidem Christianam patrocinentur Sacerdotes, sub pœna anathematis. 3. Ut Judæi dudum conversi, qui ad Judaicos ritus defecerunt, & filios aut servos circumciderunt, coerceantur, & ad Ecclesiam revocentur: filii vero ab ipsis circumcisi, ab eorum separentur consortio, servi libertate donentur. 4. Ut Judæorum filii ab ipsis separentur, & Monasteriis, vel viris aut mulieribus Deum timentibus, in Christiana Fide & moribus instituendi tradantur. Si Judæi olim baptizati, a Christo deficiant, & secundum Leges damnentur, bonis eorum fideles filii ne fraudantor. 5. Ut Judæi ad fidem Christi conversi, eorum vitent consortium, qui Ritum Veterem pertinaciter retinent. 6. Ut Judæi, qui Christianas uxores habent, ab ipsis separentur, nisi & ipsi dare nomen Christo velint. Filii autem ex illis nati, vel ex patre Christiano, & matre infideli, Christiani parentis conditionem sequuntor. 7. Judæi a Christiana Religione Apostatæ ad testimonium dicendum ne admittuntor. *Non potest enim erga homines esse fidelis, qui Deo extiterit infidelis*. 8. Judæis Officia publica ne committuntor. 9. Judæi Christianos servos non habento.

Canon LXVI. Servos, quos Episcopus ille libertate donavit, qui nihil ea rebus suis contulit Ecclesiæ, a Successore ipsius ad ejus Ecclesiæ revocari posse statuit. *LXVII.* Præscribit modum quo servi Ecclesiæ ab Episcopo manumitti possunt: quibus accusandi, vel testificandi licentiam adversus Ecclesiam ademptam declarat, etiam cum fuerint libertate donati. Libertos quoscumque Ecclesiæ patrocinio commendatos, a Sacerdotibus Canon *LXVIII.* defendi jubet, sive eorum libertas petatur, sive peculium. *LXIX.* Plena & absolutissima libertate donatos ad Clerum promoveri permittit. *LXX.* Decernit ut liberti Ecclesiæ, etsi Presbyteri vel Diaconi per Parochias constituti sint, bona sua ad extraneas personas transmittere non possint, sed Ecclesiæ sint post eorum obitum.

Qui fidelitatis Sacramentum Regi præstitum violaverint, anathemate feriuntur.

Canone ultimo, cavet Synodus, ne sacramentum fidelitatis Regis præstitum violetur: utque nullus ad Regnum accedat, nisi Procerum & Antistitum liberis suffragiis. *Quicumque igitur*, inquiunt, *a nobis, vel totius Hispaniæ populis qualibet conjuratione, vel studio, sacramentum fidei suæ, quod pro patriæ gentisque Gothorum statu, vel conservatione Regiæ salutis pollicitus est, temeraverit, aut Regem nece attrectaverit, aut potestate Regni exuerit, aut præsumptione tyrannica Regni fastigium usurpaverit, Anathema sit in conspectu Dei Patris, & Angelorum, atque ab Ecclesia Catholica, quam profanaverit perjurio, efficiatur extraneus; & ab omni consortio Christianorum alienus, cum omnibus impietatis suæ sociis: quia oportet ut una pœna teneat obnoxios, quos similis error invenerit implicatos*. Iterum & tertio idem Anathema conclamatum a Patribus: & a Clero populoque responsum, *Anathema, Maranatha*.

Post hæc Regem ejusque Successores admonet Synodus, ne concessa ad tuitionem & salutem subditorum potestate ad tyrannidem abutantur: Ut regnent cum humilitate cordis, cum studio bonæ actionis; Ne in causa capitis, aut civili soli Sententiam ferant, sed consensu publico, servata sibi gratiæ faciendæ potestate. Ut demum ita se gerant, *Ut & Reges in populis, & populi in Regibus, & Deus in utrisque lætetur*. Qui contra reverentiam Legum superba dominatione & fastu Regio, potestate abusi fuerint, anathemate feriuntor. Tandem *Suintila*, ejus uxor, filii, & frater diris devoventur Christiano ritu, ob ea quæ impie & crudeliter gesserant, Regia abusi Potestate. Quo Decreto Patres Regnum *Sisenando* confirmarunt. Sex Metropolitani Concilii Decretis hoc ordine subscripsere. Primus *Isidorus* Hispalensis, deinde *Selva* Narbonensis, tertio *Stephanus* Emeritensis, quarto *Justus* Toletanus, qui omnibus sermonibus solitus *Helladii* Prædecessoris mores actionesque carpere, ob morum asperitatem a suis Clericis in lecto, constrictis faucibus suffocatus periit, paulo post solutum hocce concilium. Quinto loco subscripsit *Julianus* Bracarensis. Postremo *Audax* Tarraconensis. Leges Gothicas, inquit, *Mariana, lib. 6. cap.* 5. Viri eruditionis laude & eruendæ antiquitatis diligentia præstantes, non exiguo numero, persuadere conantur, *Isidori* potissimum opera, Regis *Sisenandi* authoritate; (quod & pervetusti earum Legum Codices adscriptum initio habent) in concilio IV. Toletano esse in unum corpus collatas. Alii malunt eam diligentiam & laudem ad *Egicam* referre, quod consequentium Regum nomine plures in eo Volumine Leges extent. Ab exiguo principio, in justum Volumen temporis progressu crevisse, verisimilius putat laudatus Author.

AR-

ARTICULUS V.

De Concilio Toletano V.

ANno Christi sexcentesimo trigesimo sexto, *Cinthila* Rex post *Sisenandi* obitum, recens electus, suam electionem inaugurationemque Patribus probari volens, duo & viginti Episcopos Toletum congregavit, adfuitque ipse cum Optimatibus & Senioribus sui Palatii, supplex se omnium orationibus commendans. Conventui præfuit *Eugenius* Toletanus Episcopus. In eo octo Canones conditi sunt. Primo sancitum, ut quotannis novæ Litaniæ, sive publicæ Supplicationes, Idibus Decembris, triduo celebrarentur. Cæteri in *Cinthilæ* Regis electione confirmanda versantur, filiorumque ejus patrocinio, quos ab omni injuria, defuncto etiam patre, tutos fore mandat *Canon* II. Vetitum est *Canone* III. sub pœna anathematis, ad Regnum accedere, nisi libera electione, atque suffragiis, iis maxime qui ex antiqua Gothorum nobilitate nati non essent. *Canon* IV. Ante Regis mortem de Successoris electione tractare, quoniam tumultuum & proditionum seminarium erat, nefas haberi mandat, & in eos qui tractaverint, excommunicationem decernit. V. Eadem censura ferit eos, qui maledicta in Principem evomuerint. VI. Cavet ne Regum Ministri rebus ipsorum munificentia concessis a Successoribus priventur. VII. In omnibus Hispaniæ Conciliis legi jubet universalis concilii, id est, Toletani IV. Decretum, quo Principum saluti consultum est. VIII. Potestatem indulgentiæ his, qui in Leges istas peccaverint, concedendæ, Principi reservat. Tandem Patres gloriam & laudem Deo, Regi gratias agunt, eique fausta omnia adprecantur.

Canonum Summa.

ARTICULUS VI.

De Concilio Toletano VI.

ANno Christi sexcentesimo trigesimo septimo, ante diem quintum Januarii. quinquaginta amplius Episcopi, ex tota ditione Gothorum a Rege convocati, Toletum convenerunt, celebraturi Synodum. In qua præmissa Fidei Professione, pro more Conciliorum septemdecim Canones promulgati sunt. 1. 14. 15. 16. 17. & 18. præcedentis Concilii Decreta de novis Litaniis, & de reverentia ac salute Principum renovata sunt & confirmata. Item rata habita sunt quæcumque in Synodo Toletana IV. de Judæis sancita erant, additumque, ut Rex legitimis suffragiis electus, non ante solium conscenderet, quam inter reliquas conditiones sacramento pollicitus fuisset, non passurum se Catholicam Fidem violari, nec degere in Regno suo aliquem qui non sit Catholicus. Quod a *Cinthila* Religiosissimo Principe Lege sancitum gratulati sunt Patres, utque bonum ab eo cœptum perseveraret, Successores ad ejusdem Legis observantiam sacramento adstringi voluerunt, lato in prævaricatores anathemate. Canon ille, quoniam sacramentum spectat, a Regibus præstandum, accedente Regis authoritate, & Procerum consensu conditus est; ut ibidem legitur. *Canon IV.* Simoniacos ab Ordinibus, & sacris Ministeriis amovet. *V.* Jubet, ut qui res Ecclesiæ sub precariæ nomine, ab Episcopis obtinent, ea de re professionem scripto tradant, ne damnum Ecclesiæ inferatur. Decreti condendi ratio fuit, *Quod proprietati originis obsistat longinquitas temporis*. *VI.* Monachos & Sanctimoniales a religioso proposito deficientes, inflicto anathemate compelli mandat ad officium, & in Monasteria revocari. *VII.* Desertores Pœnitentiæ, ab Episcopis comprehensos, rursus ejus Legibus in Monasteriis vel invitos subdi mandat. *VIII.* Pœnitentibus, quorum junior est ætas, ob incontinentiæ periculum, indulget ut connubio antea inito utantur. *IX.* & *X.* De libertis Ecclesiæ statuta in prioribus Conciliis confirmant. *XI.* Ante damnati vetat quolibet crimine accusatum, quæsitum fuerit an sit ab accusatore legitimo delatus. Excipitur crimen Majestatis. *XII.* Confugium ad hostes in damnum Patriæ, excommunicatione & diuturna Pœnitentia plectendum statuit. Quod si criminis hujusmodi reus ad sacrum asylum confugerit, ad intercessionem Sacerdotum, & ob loci reverentiam, Regis justitia pietate temperetur. Proceribus honorem a Junioribus, sive inferioribus exhibendum; his a Senioribus dilectionem & patrocinium impendi jubet Canon *XIII.* *Selva* Narbonensis Metropolitanus, *Julianus* Bracarensis, *Eugenius* Toletanus, *Honoratus* Hispalensis, *Sancti Isidori* Successor, *Protasius* Valentinus, *Braulius* Cæsaraugustanus, qui propter ingenii eruditionisque laudem, concilii Actiones rexisse fertur, & Decreta scripsisse, inter hujus Synodi Patres eminebant.

Summa Canonum.

Sacramentum a Rege Hispaniæ præstandum, ut neminem in suo Regno degere permittat, qui non sit Catholicus.

ARTICULUS VII.

De Concilio Toletano VII.

ANno Christi sexcentesimo quadragesimo septimo, *Chindasuinthus* Regni sui sextum jam annum agens, Episcopos ex tota ditione Toletum convocavit, de iis quæ ad Religionem & Rempublicam pertinebant, maturo consilio deliberaturos. Adfuerunt stata die vigesima octava Octobris triginta Episcopi. Sex Canones editi sunt. *Primus* conjurantes in Regis aut patriæ perniciem anathemate perpetuo damnat, quo nisi in extremo vitæ spiritu solvi non possint; quam tamen pœnam ad Regis arbitrium edicit temperandam, sive contrahendam. II. Statuit ut Sacerdote infirmitate correpto, dum Sacrum celebrat, alter cœptum compleat Sacrificium. III. Ex Valentini Concilii instituto, Episcopo cujusvis animam agenti mandant e vicinis Episcopis aliquem ad id vocatum adesse, defunctique funus præsentem curare; qui vocatus venire neglexerit, anathematis ignominia notatus anni spatio e gradu atque dignitate dejicitor. IV. Exactionibus Episcoporum provinciæ Galliciæ modum ponit, ne amplius quam duos solidos, id est, duos nummos argenteos monetæ Galliciæ, a singulis Diœceseos suæ Parochiis annuatim exigant, secundum Synodi Bracarensis Decretum. In Visitationibus verum numerum quinque equorum ne excedunto, ne cuiquam sint oneri. V. Monachos vagos vel etiam reclusos, quos ad Vitam Monasticam sola ignavia compulit, quique & ignorantia, & pravis moribus, sunt ecclesiæ dedecori ac scandalo, Monasteriis deputari jubet, ubi Sancti Ordinis meditantes doctrinam, primum possint discere quæ sunt a Patribus instituta, ut post valeant docere, quæ sunt sancta meditatione percepta. VI. Statuit, ut pro reverentia Principis, ac Regiæ Civitatis honore, necnon pro Metropolitani solatio, vicini Toleto episcopi, cum ab Archiepiscopo Toletano moniti fuerint, ad eam Urbem accedant, & singulis quique mensibus ibi commorentur. Excipiuntur messis & vindemiarum tempora. Tandem Patres *Chindasuintho* Regi bene precati conventum solverunt. Decretis subscripsere *Orontius* Emeritensis Metropolitanus, *Antonius* Hispalensis, *Eugenius* Toletanus, *Protasius* Tarraconensis: & post hos episcopi alii antiquitatis ordine. Tum absentium episcoporum Vicarii, qui & ipsi non consentientes tantum, sed & *definientes* subscripserunt, novo exemplo, neque a Tridentini Concilii Patribus nostra ætate usurpato ut notat *Mariana*.

Summa Canonum.

Vicini Toleto Episcopi, ab Archiepiscopo Regiæ tunc Urbis moniti, ad eam accedere debebant, & per mensem ibi morari.

ARTICULUS VIII.

De Concilio Cabilonensi. *

ANno circiter sexcentesimo quinquagesimo, Synodus a Clodoveo II. ex illius dictionibus Cabilonem convocata, Canderico Lugdunensi Archiepiscopo præside celebrata est, in Basilica *S. Vincentii*, VIII. Kalendas Novembres. Quod de Canonibus fuerat prætermissum, vel per negligentiam, aut ignorantiam vitiatum, XX. Canonibus emendatum est. *Pri-*

* *Cabilo*, Châlon sur Saone, *Urbs Galliæ Celticæ Episc. sub Archiepiscopatu Lugdunensi.*

Summa Canonum.

Primus Canon ſtatuit, ut Fides Nicæna, prout a SS. Patribus expoſita eſt, & in Concilio Chalcedonenſi firmata, ab omnibus, & in omnibus conſervetur. *Secundus*, ut ab omnibus intemerata ſerventur Canonum ſtatuta. *Tertius* Clericos extraneis fœminis familiares e gradu dejicit. *Quartus* duos in una civitate Epiſcopos eſſe vetat. *Quintus* ſæculares viros a regimine Parochiarum, & rerum Eccleſiaſticarum adminiſtratione omnino removet. *Sextus* Necatorem pauperum haberi decernit, qui res Ecclaſiaſticas aote audientiam invaſerit. *Septimus* bona defuncti Presbyteri, vel Abbatis, ab Epiſcopo, vel Archidiacono intacta manere jubet. *Octavus*, Pœnitentiam a Sacerdotibus, iis qui peccata apud ipſos confeſſi fuerint, indici approbat. *Nonus* prohibet, ne mancipia Chriſtiana extra Regni fines vendantur, ne vel captiva fiant, vel Judæis mancipentur. *Decimus* Epiſcopos a Comprovincialibus, Clero, & civibus eligi mandat: alioqui electio irrita eſto. *Undecimus* Judices publicos per Parochias & Monaſteria, Epiſcoporum more diſcurrentes, & Monachis, vel Clericis moleſtos coercet, & niſi ab Archipresbytero, vel Abbate invitatos aliquid præſumere vetat; alioqui ab omnium communione Sacerdotum ſequaſtrantor. *Duodecimus* prohibet, duo Abbates eidem Monaſterio ne præficiantur; ſi autem Abbas Succeſſorem elegerit, Succeſſor deſignatus de Monaſterii ſaculratibus adminiſtrandis ne ſe immiſceat. *Decimus-tertius* cavet, ne quis alienum clericum, abſque proprii Epiſcopi licentia retineat, vel ordinet. *Decimus-quartus* clericos in

Capellani Magnatum in omnibus Epiſcopo ſubditi.

oratoriis, quæ Magnates io villis ſuis fundaverant, Sacra facientes, vel miniſtrantes, Epiſcopo in omnibus ſubeſſe jubet, ac ab Archidiacono coerceri. *Decimus-quintus* prohibet, ne Abbates, monachi, vel Agentes monaſteriorum, ſæculari penitus utantur patrocinio, & Principem ſine ſui licentia Epiſcopi adeant: qui ſecus fecerint, excommunicantor. *Decimus-ſextus* ſimoniace ordinatos exauthorari mandat. *Decimus-ſeptimus* ſæculares, qui in Eccleſia, vel in ipſius atrio ſimultates excitare, arma trahere, ad aliquem interficiendum, aut vulnerandum inſurgere, aut ſcandalum quodvis perpetrare auſi fuerint, decernit excommunicatione plectendos. *Decimus-octavus* veteres canones renovans, ruralia opera diebus Dominicis prohibet. *Decimus-nonus* fœmineos choros, turpia interdum & obſcœna cantantes in Baſilicarum dedicatione, aut feſtivitatibus Martyrum, arceri mandat ab

Epiſcopi in Synodo depoſiti, vel ſuſpenſi.

Eccleſiarum ſeptis, porticibus, & atriis: ſi ſe emendare noluerint, excommunicatione feriuntor. *Agapium* & *Bobonem* Dinienſes Epiſcopos, qui contra canones in multis peccaverant, deponit. An alter alterius creatus fuerit Coadjutor; an paribus uterque ſuffragiis factus Epiſcopus, & quia nec unus priorem, nec alius parem vellet, tumultus excitaverint; an alia ratione deliquerint, incertum.

Theodoſium tandem Arelatenſem Epiſcopum ſuſpenderunt Patres ad proximam uſque Synodum. Publicam ille profeſſus fuerat pœnitentiam; quam ob cauſam irregularis factus erat, ſecundum Canones. Miſſa ad eum ſuſpenſionis ſententia, ſoluto jam Conventu, ut probat inſcriptio: *Domino ſemper peculiari ſuo Theodoſio, Cœtus Epiſcoporum, qui nuper eſt Cabilone urbe, cum Chriſti gratia adunatus.*

Ex Epiſcopis qui concilio ſubſcripſerunt, inſignes ſanctitate fuere *Audoenus* Rothomagenſis Archiepiſcopus, *Donatus* Veſontienſis, *Gratus* Cabilonenſis, *Eligius* Noviomenſis, qui ſacris honoribus coluntur.

ARTICULUS IX.

De Concilio Toletano VIII.

ANno ſalutis ſexcenteſimo quinquageſimo-tertio, Concilium a *Reccesuintho* Rege Toletum convocatum eſt, inter ejus urbis Concilia octavum. Epiſcopi duo & quinquaginta adfuere, ſtata die 16. Decembris. Eo die Rex ad Patres ingreſſus Codicillum obtulit, in quo Fidei Catholicæ de ſcripto concepta Profeſſio continebatur. Edita pariter eſt Profeſſio fidei a Patribus. Undecim editi Canones. *Primo* juramenta & vota illicita, irrita fore ſancitum eſt. 2. Simoniam in ſacris ordinationibus damnat, hujuſque reos criminis deponendos, & communione privandos edicit. 3. 4. & 5. De Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum & Subdiaconorum continentia ſtatuunt. 6. Eos, qui ſe invitos ordinatos fuiſſe cauſabantur & ideo ad priſtina conjugia redire volebant, ut apoſtatas communione privandos & in monaſteria detrudendos ad Pœnitentiam perpetuam decernit, ſi id tentaverint: ipſorumque inanem eſſe excuſationem docet exemplo ducto a Baptiſmate, quod licet non ſolum nolentibus, verumetiam neſcientibus parvulis conferatur, a nullo penitus profanari permittitur. 7. Ordinari vetat, niſi quem morum innocentia, & literarum ſplendor reddunt illuſtrem. 8. Illos qui Quadrageſimalem abſtinentiam violaverint, a Paſchali communione removeri jubet, & anno ſolido ab eſu carnium in pœnam abſtinere. Illos vero, quos aut ætas incurvat, aut languor extenuat, aut neceſſitas arctat, non ante cibis prohibitis uti, quam a Sacerdote licentiam accipiant. 9. De Regis electione ſtatuit, vel in urbe Regia, vel in loco ubi Princeps obierit, faciendam, a Pontificibus & majoribus palatii, non conſpiratione paucorum, aut ruſticarum plebium ſeditioſo tumultu. Electos jurare Catholicæ Fidei defenſionem ab omni judæorum & hæreticorum injuria: Exactiones aut vectigalia nova non impoſituros ſubditis. Hujus decreti violatores, ſive Clerici, ſive Laici, non ſolum communione, verumetiam ſui Ordinis dignitate privantur. *Decimus* Synodorum decreta executioni mandari jubet; qui ea violaverit, communionis & honoris ſui amiſſione mulctator. In ſynodis vero, ſi pauciores per neſcientiam vel contentionem forte diſſentiant, aut commoniti plurimorum ſententiæ cedunto: aut annuæ excommunicationis ſententia feriuntor. *Undecimus* Concilii Toletani IV. decreta circa Judæos obſervari mandat. Denique Patres Deo gratias agunt, Regi gratulantur, & legem ab eo latam pro coercenda Principum cupiditate approbant: ut ſcilicet bona ab ipſis parta, ex quo ad Regnum pervenere, *Maneant in ipſorum poteſtate, non habenda parentali ſucceſſione, ſed poſſidenda Regali congreſſione; ita ut juſte ſibi debita quiſque percipiat; & de reliquis ad remedia ſubjectorum, quæcumque elegerit, Principis voluntas exerceat.* Orontius Emeritenſis, Antonius Hiſpalenſis, Eugenius Toletanus, Potamius Bracarenſis, Metropolitani, primas in eo conventu partes occuparunt: Secundum hos Præſules alii, atque etiam Abbates, novo exemplo, in quibus Ildefonſus numeratur. Præterea Proceres, tum Duces, tum Comites, quorum certe curæ Reipublicæ pars aliqua permiſſa erat. Nec mirum: hæc enim Toletana Concilia veluti Regni Comitia erant, ubi non tantum de Religione, ſed etiam de Republica, communi omnium conſenſu diſceptabatur.

Summa Canonum.

Majorum Clericorum continentia.

Pœna violantium Quadrageſimalem abſtinentiam.

ARTICULUS X.

De Concilio Toletano IX.

ANno ſexcenteſimo quinquageſimo quinto, Nonum Concilium Toletanum *Reccesuinthi* Regis diligentia habitum eſt, Kalendis Novembris. Sexdecim adfuerunt Epiſcopi. In his *Eugenius* Toletanus, cum alii abeſſent Metropolitani principem locum obtinuit. Septemdecim Canones editi ſunt. *Primus* cavet, ne Sacerdotes & Miniſtri, aliquid ex rebus Eccleſiæ ſibi vendicent, aut ex bonis Parochialium Eccleſiarum decerpant aliquid Eccleſiæ Principali uniendum. Ne id fiat invigilare permittit Fundatorum filios, nepotes, & propinquos, & ad Epiſcopum, vel Judicem publicum querimonias ea de re ſuas deferre; vel ad Metropolitanum, ſi fraudis hujus forte reus ſit Epiſcopus; aut ad Regem, ſi reus ſit Metropolitanus. Qui contra hoc Decretum deliquerint, & male rapta reſtituunto, & excommunicationis annuæ Sententiam ſubeunto. *Secundus Canon* ſtatuit, ut fundatores Eccleſiarum, quamdiu vixerint, Rectores idoneos earum nominent, ac offerant Epiſcopis ordinandos. Si quos invitis Fundatoribus, Epiſcopus inſtitue-

Summa Canonum.

Jus Patronatus.

rit

Bonorum Ecclesiæ administratio & usus in Ecclesiæ favorem ac utilitatem.

rit, institutio irrita esto. *Tertius* jubet, ut cum Sacerdos, vel Minister, de rebus Ecclesiæ suæ alicui sub præstationis obtentu aliquid concesserit, causam præstiti confecto Instrumento exponat. *Quartus* Sacerdotes, vel rerum Ecclesiasticarum Administratores quoscumque, quibus nullus, vel exiguus erat rei familiaris census, si quid administrationis suæ tempore emerint, Ecclesiæ asseri jubet confectis Instrumentis. Qui vero fuerint patrimonio divites, eorum bona post Ordinationem quæsita, inter Ecclesiam & consanguineos, etiam si intestati obeant, dividuntor. *Canon V.* permittit Episcopo, qui in Diœcesi sua Monasterium extroere voluerit, ut illi ad dotem conferat quinquagesimam partem bonorum Ecclesiæ cui præsidet, ut hac temperamenti æquitata servata, & cui tribuit, competens subsidium conferat; & cui tollit, gravia damna non infligat. *Sextus* permittit Episcopo ut tertiam rerum Ecclesiasticarum partem sibi debitam, aut ipsi Ecclesiæ a qua illam accipit, aut alteri, cui voluerit, Ecclesiæ cooferat. *Septimus*, Episcopi morientis hæredes adire vetat hæreditatem, inconsulto ejus Successore, vel Metropolitano: & Presbyteri, vel Diaconi hæredes, rem ejus adire inconsulto Episcopo. *Octavus*, In Scriptnris a Sacerdotibus vel Ministris de rebus Ecclesiæ factis contra Patrum sanctiones, annnorum numerum, nisi ab cotum obitu non censeri decernit: ita ut ad tricennium, quo elapso, præscriptionis jus obtendi potest, non pertineat ejus vitæ tempus, qui contractum iniquum iniit. *Nonus* vetat, ne Episcopus, qui ad Coepiscopum sepulturæ mandandum accesserit, facta descriptione thesauri Ecclesiæ, & bonorum quæ in Episcopali domo relicta sunt, amplius accipiat pro honorario vel expensis itineris, quam libram auri si Ecclesia sit dives, vel dimidiam, si modici fuerit census. *Decimus* Episcopos, Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos incontinentes, canonicis pœnis subdit: filios vero ab iis genitos arcet ab hæreditate parentum, & perpetuæ Ecclesiæ addicit servituti. *Undecimus* & sequentes usque ad decimum-sextum, leges sunt Ecclesiæ libertis positæ. *Postremus*, Judæos baptismo ioitiatos, præcipua Ecclesiæ Festa in civitatibus publicisque conventibus celebrare jubet, nt eorum fides & conversatio Episcopo innotescant.

ARTICULUS XI.

De Concilio Toletano X.

Summa Canonum.

ANno sequenti, Præsules viginti, *Reccensuintho* Rege pariter Vocante, Toletum convenerunt, alteram Synodum celebraturi. Septem in ea conditi Canones. *Primo* Festum Annuntiationis B. Virginis, quotannis ad octavum Kal. Aprilis celebrati solitum: quoniam is dies Quadragesimæ celebritate, & Christi morte commemoranda occupatus erat, in diem decimum octavum Decembris transferri sancitum est. *Secundo* cautum ut Clerici, vel Monachi, qui generale Sacramentum pro salute Regis præstitum violassent, gradu & honore exuerentur, servata Regi potestate pœnam Canonicam moderandi. *Tertio* prohibitum, ne Episcopi propinquis suis, aut aliquo sibi favore devinctis, Parochiarum, vel Monasteriorum Præfecturas committant, (quod de Laicis intelligendum.) Alioqui collatio irrita esto, & Collator annua excommunicatione feritor. *Quarto* & *quinto* Viduis, & Virginibus Religionem professis, jubet pallio seu velamine purpurei vel nigri coloris capita contegere, & Professionem suam subscriptione propria roborare. Voti prævaricatrices excommunicatione & ærumnis arduæ Pœnitentiæ plectuntor. *Sexto* statutum, ut pueri a parentibus Religiosæ Vitæ per Tonsuram aut vestem Monasticam devoti, jugo sanctæ observantiæ semper addicti manere cogantur. Parentes ad decimum usque dumtaxat ætatis annum filios Religiosæ Vitæ devovendi licentiam habento. *Septimo* vetitum ne Christiani Judæis vendantur. In hac præterea Synodo, *Potamius* Bracarensis Episcopus, quod libidinis lapsu se contaminasset, gradu motus est, Episcopi tantum nomine servato. Id temperamenti adhibitum pœnæ Canonicæ,

Annuntiatio Deiparæ Virginis olim mense Decembri celebrata in Hispania.

Pueri Monastica Vita a parentibus devoti, sacrum jugum excutere non poterant.

Potamii Episcopi depositio.

quod ipse libello supplici Patribus oblato, culpam ultro confessus esset, seque novem mensium spatio cultus victusque asperitate macerasset, divinæ misericordiæ impetrandæ studio. Ejus in locum suffectus est *Fructuosus* ex Complutensi Abbate Dumiensis Episcopus pridem factus; qui & Concilii Actis post *Eugenium* Toletanum, & *Fugitivum* Hispalensem, tertius ipse, atque inter Metropolitanos postremus subscripsit.

Aliud a Concilio Decretum editum est, cujus occasio fuit exorta de *Martini* Dumiensis olim Episcopi testamento controversia. Hujus executio testamenti Suevorum Regibus a *Martino* ipso commendata erat: in quorum jura Gothorum Reges successerant, *Wamba* Palatinus, Regis permissu, quid statuendum in ea re foret, Patres consuluit. Illi totius controversiæ arbitrium penes *Fructuosum*, quem novo honore auxerant, esse voluerunt. Sacris honoribus apud Bracarenses, Eborenses, Compostellanos, ob eximiam sanctitatem *Fructuosus* colitur festo dicato ad diem decimam sextam Kal. Maji.

ARTICULUS XII.

De Concilio Emeritensi.

ANno sexcentesimo sexagesimo-sexto, duodecim Lusitaniæ Episcopi Emeritam * convenientes, viginti duobus Decretis Disciplinam Ecclesiasticam sanxerunt, præmissa Fidei Professione. *Primum* spectat Officii Vespertini ordinem: *Alterum* preces pro Regis & exercitus salute, belli tempore statuit offerendas. *Tertium*, decernit ut Metropolitanus coram Comprovincialibus Episcopis, & quilibet eorum coram Metropolitano placitum faciant sive jusjurandum emittant, de vita casta, sobrie, recteque instituenda.

* Emerita, *vulgo* Merida, *ad Anam fluvium, in Extrematura.*

Summa Canonum.

Canon quartus Episcopos ad Synodum voluntate Metropolitani & Regia jussione congregatam, convenire mandat: qui infirmitate, vel mandatis Principis detenti, adesse non potuerint, absentiam suam apud Metropolitaoum excusare; & mittere Archipresbyterum, vel Presbyterum, qui præsentiam suppleat suam, non vero Diaconum. *Quintus* Episcopum qui a Metropolitano suo vocatus ad festa Nativitatis Domini vel Paschatis, com co celebranda, venire noluerit, excommunicatione decernit feriendum, nisi eum infirmitas, aut nimia aeris intemperies excusent.

Concilia Provincialia quotannis celebranda.

Sextus Concilia quotannis celebrari statuit in locis a Rege designandis. Episcopum, qui Synodo non adfuerit, suspendit ad proximam usque Synodum, & in loco quem Metropolitanus, aliique Episcopi designaverint, Pœnitentiam agere jubet, ejusque Ecclesiam, & bona ad eam pertinentia, alteri interim administranda committi. *Septimo*, composita est controversia inter quosdam Episcopos mota ob certas Parochias: & decretum, nt in his etiam tricennalis possessio præscriberet. *Octavo*, prohibitum, ne pro Chrismate, aut Baptismatis administratione aliquid exigatur. *Nono*, sancitum, ut quilibet Episcopus in Cathedrali sua habeat Archipresbyterum, Archidiaconum, & Primiclerum. Qui si observantiæ Episcopo debitæ defuerint, excommunicantor. *Decimo*, emendati Presbyteri & Abbates, qui a decedente Episcopo Ecclesiarum suarum obtinentes immunitatem, ejus Successori reverentiam & justam obedientiam negabant; cum Ecclesias suas, juxta præscripta Canonum visitantem suscipere jussi, & necessaria illi præparare, Presbyteris & Diaconis vetitum, sine Episcopi sui licentia, sæculares causas agere. Qui secus fecerint excommunicatione plectuntor. *Undecimus*, permittit Episcopis, ut Clericos ex Parochiis ad Cathedralem suam transferant. Sic vero translati, quamvis aliquo stipendio ab Antistite donentur, ab Ecclesiis in quibus antea ministrabant, & a rebus earum extranei ne sunto; sed Presbyterum nominent ab Episcopo in iis Parochiis eorum loco iostituendum, cui victum & vestitum procurent. Hæc Primitivorum videtur Curatorum origo. *Duodecimus*, quod Episcopi pro facientibus in sacro Ministerio Clericis aliquid de rebus Ecclesiæ largiantur, approbat. *Decimus-tertius*, Oblationes ita di-

Curatorum primitivorum origo.

vidi statuit ut pars una cedat Episcopo; altera Presbyteris & Diaconis distribuatur; tertia inter Subdiaconos & inferiores Clericos a Primiclero dividatur. *Decimus-quartus* vetat, ne Episcopi, vel Presbyteri, servos reos criminum, quæ publicæ Leges puniunt, mutilatione membrorum multent; sed si in aliqua hujusmodi culpa deprehenduntur, Judici sæculari traduntor. Episcopus vero pœnam moderandi potestatem habeto. *Decimus-quintus*, tertiam oblationum partem, quam secundum antiquum morem ex singulis Parochiis Episcopus percipiebat, in restaurationem templorum jubet impendi. *Decimus-sextus*, eos qui defunctis Episcopis detrahunt, cujuscumque sint Ordinis, vel pœnitentia, vel excommunicatione statuit castigari. *Decimus-septimus*, Curatis secundum facultates Parochiarum suarum, Clericos adlegere jubet, quos instituant, & quibus eum ad Officium sanctum digne peragendum, tum ad obsequia domestica utantur. *Decimus-octavus* statuit, ut Presbyter, cui plures Parochiæ regendæ commissæ sunt, quod singulæ uni alendo Presbytero non sufficiant, singulis Dominicis Missas celebret, & eorum qui Ecclesias illas fundarunt, vel dotarunt, nomina recitet ad Altare. *Decimus-nonus* de libertis est ab Episcopo factis, & quid circa eos observandum sit, præscribit. *Vigesimus*, donationes ab Episcopo factas amicis suis, servis, aut libertis, ratas esse jubet, si multo plura ex rebus propriis contulerit Ecclesiæ. *Vigesimus-primus*, horum Canonum violatores & contemptores sancit excommunicatione plectendos. Post hæc Patres laudibus Deo peractis, & *Recesuintho* Regi prospera omnia precati, subscriptis Canonibus, Conventum solverunt.

ARTICULUS XIV.

De Concilio Augustodunensi.

ANno Christi sexcentesimo septuagesimo, Synodus Augustoduni * habita est agente *S. Leodegaria* hujus urbis Episcopo. In ea nonnulli editi Canones, quibus Monastica Disciplina sancita est, vetitumque ne Monachi peculium habeant; ne compatres fiant; ne civitatibus vagentur; ne cum extraneis mulieribus familiares sint; ne in Monasteria fœminas ingredi patiantur; ne quis Monachum alienum absque licentia Abbatis retineat. Jussum præterea, ut Monachi vagi ad cellam revocentur, juxta merita coercendi. Ut quidquid Canonicus ordo, & S. Benedicti Regula docet observari curent Abbates; *Quia si regularis vigeat observantia, & numerus Monachorum, Deo propitio, augebitur, & Mundus omnis per eorum orationes omnibus carebit contagiis.* Ut Monachi in commune laborent: ut denique hospitalitatem exerceant. Qui hos Canones violaverint, Abbates anno uno, Præpositi annos duos a communione suspenduntor; Monachi annos tres a communione arcentor, aut fustibus verberantor.

* Augustodunum, vulgo Autun, *in Burgundia, Sedes Episc. sub Archiepiscop. Lugdunensi.*

Monastica Disciplina sancitur.

ARTICULUS XV.

De Concilio Herudfordiæ.

In Anglia.

ANno Christi sexcentesimo septuagesimo tertio, Lotharii Cantii Regis an. 1. Concilium Herudfordiæ celebratum est, præside *Theodoro* Cantuariensi, quo decem præcipue Capita sancita sunt. *Primum*, de Paschate eadem die ab omnibus celebrando, scilicet Dominica proxime sequente Lunam XIV. Primi Mensis. *Secundum*, de Diœceseon finibus, vetitumque est ne Episcopus alterius Parochiam invadat. *Tertium*, de Monasteriis, ne ipsis molesti sint Episcopi & res eorum usurpent. *Quartum*, de Monachorum stabilitate, quibus prohibitum, ne a Monasterio in quo conversi sunt, in aliud migrent sine licentia Abbatis. *Quintum*, de residentia Clericorum quibus extra Diœcesim, absque licentia Episcopi, migrare vetitum. *Sextum*, Episcopos & Clericos peregrinos Officio Sacerdotali fungi prohibet absque licentia Episcopi, cujus in Diœcesi versantur. *Septimum*, bis quotannis Synodos congregari jubet. *Octavum* Episcopos ordinem inter se servare secundum tempus consecrationis statuit. *Nonum*, plures in Anglia Episcopos consecrari mandat crescente numero Fidelium. *Decimum* est de conjugio, quod legitimum esse jubet, incestasque nuptias damnat: Uxorem dimitti nisi causa fornicationis; & ea dimissa, alteram ducere secundum Evangelium, prohibet. De hoc Concilio legatur Venerabilis Beda *lib. 4. Historiæ Ecclesiast. Anglorum, cap. V.*

Summa Canonum.

Episcopi ordinem inter se servare debent secundum tempus consecrationis.

ARTICULUS XVI.

De Concilio Toletano XI.

ANno Christi sexcentesimo septuagesimo quinto, *Wamba* Regis anno quarto, ad septimum Idus Novembris, septemdecim Episcopi, ex Carthaginensi ferme Provincia, & septem præterea Abbates, Toletum convenerunt, Synodum celebraturi. In eo Conventu, secundum Deo & Regi gratias actas ob instauratum morem veterem Concilia celebrandi, qui decem & octo annorum spatio intermissus erat, Canones quindecim sunt editi. *Prima* Episcopi, qui Concilium tumultu, contumeliis, aut risu immodesto perturbaverint, cum ignominia e sacro Cœtu ejiciuntur, & tridui excommunicatione plectuntur. *Secundus* Episcopos lectioni & prædicationi incumbere jubet, ac invigilare ut Clerici, & Christianæ plebes divinæ legis traditionibus imbuantur. *Tertius* singulas Ecclesias in Ordine & ritu divini Officii Metropolitanam Sedem sequi mandat, ut quæ unicuique Sacerdotalis mater est dignitatis, sit & Ecclesiasticæ magistra rationis. Ab hac regula ne Monasteria quidem excepta, quoad Officia publica. *Quartus* de Sacerdorum discordiis odiisque sanandis agit. Horum oblationes, juxta Canonem Concilii Carthaginensis IV. nullo modo recipiendas edicit. Eos ad altare accedere vetat & sanctæ Communionis gratiam recipere, donec reconcilientur; & geminato tempore per pœnitentiam compensare jubet, quod discordiæ servierunt. Si unus, alio contemnente ad charitatem redierit, ac satisfecerit, ut pacificus intra Ecclesiam recipitor. *Quintus* insolentiam & furorem Sacerdotum compescit, qui ante judicium, res alienas pervadebant, aut vim alicui inferebant: congruis pœnis castigandos edicit, atque ex bonis propriis, si quæ habeant, illata damna resarcire. Justum esse negat, pro pravis actibus Sacerdotum satisfactionem ab Ecclesiis exigi; cum Ecclesia Rectores suos ad honestatem, non ad litem informet. Nullis vitam Præsulum perturbari debere motibus docet, cum *Throni Dei* vocentur, & *Arca Justitiæ* esse debeant. *Sextus*, capitalem ferre Sententiam, aut membrorum mutilationes decernere, Sacerdotibus vetat. Qui hanc legem transgressi fuerint, gradu & honore dejiciuntur in perpetuum, & in morte dumtaxat Communione donantur. *Canon septimus* cavet, ne Episcopi clandestinis Judiciis pœnas in subditos decernant. Hancque a *S. Leone* olim traditam regulam commendat: *Plus erga corrigendos agere debet benevolentia, quam severitas; plus cohortatio, quam commotio; plus charitas, quam potestas.*

Summa Canonum.

In odio & dissidiis pertinaces, a communione excluduntur.

Præsulum vita nullis motibus perturbari debet.

Episcopalis mansuetudo.

Octavus excommunicatione plectit Sacerdotes exigentes pecuniam pro Baptismo, Chrismatione, aut Ordinationibus. Episcopus qui crimen istud in subditis non emendaverit, duobus mensibus abstinetur. Presbyter qui illud commiserit, tribus mensibus; Diaconus quatuor, Subdiaconus & inferiores clerici tam indigno commercio servientes, & verberibus, & excommunicatione plectuntor. *Nonus*, Episcopos ante Ordinationem jurejurando asserere jubet, se pro sacri honoris consecutione præmium cuiquam nullum dedisse, daturosve fore. Simoniace ordinatos biennii excommunicatione, Pœnitentia, & exilio mulctat: Si congrua Pœnitentia satisfecerint, communionis, gradus, & ministerii recuperandi spem facit. *Decimus*, clericos omnes, qui ad sacros Ordines promoventur, dato sacramento polliceri mandat Fidei Catholicæ cu-

Simoniacorum pœna.

sto-

stodiam, Canonum observantiam, & reverentiam erga Præpositos. *Undecimus*, Canonem Toletani Concilii Primi confirmat & explicat, quo sacrilegii damnatur, qui Eucharistiam a Sacerdote porrectam expuerit. Pœna Canonis infirmos non teneri declarat, qui nauseante stomacho inviti Sacramentum evomunt. Excipiuntur & infantes, quibus adhuc in Hispaniæ Ecclesiis dabatur Eucharistia post Baptismum: & adulti, qui sui compotes non sunt. Fidelis, hujus sacrilegii reus, Communione in perpetuum privatur: Infidelis, verberibus, & exilio plectitur. *Duodecimus* reconciliationem, sive absolutionem, moribundis Pœnitentibus diu non differendam statuit: eorum vero, qui accepta Pœnitentia, non reconciliati, sive absoluti obeunt, memoriam, in Ecclesiis commendandam, & oblationem pro eorum spiritibus suscipiendam. *Decimus-tertius*, energumenos a Sacris ministeriis removet. *Decimus-quartus*, decernit Sacerdotibus sacra facientibus Adjutorem semper adesse, qui in eorum locum succedat, si subita fuerint ægritudine correpti. *Decimus-quintus*, Concilia provincialia quotannis in Ecclesia Metropolitana celebrari jubet, tempore quo Metropolitano & Regi visum fuerit. In hac Synodo Sedium Episcopalium divisionem factam, habet ejus inscriptio in vulgatis Conciliorum Editionibus; sed verisimile non est causam communem, & quæ ad omnes pertinebat, paucorum judicio atque sententiis fuisse disceptatam, & finitam.

ARTICULUS XVII.

De Concilio Bracarensi IV.

Summa Canonum.

EOdem anno, Bracaræ in Lusitania Concilium celebratum est. Novem editi Canones. Plures Sacerdotum abusus emendati. Vetitum ne absque Orariis Missam celebrarent: Ne Eucharistiam vino madidam populis porrigerent: Ne Martyrum reliquias, ut moris erat, e collo suspensas, in sellis ipsi sublimes, succolantibus diaconis: sed diaconi in thecis gestarent. Ne lac, aut uvas non expressas, in divinis Sacrificiis offerrent, sed panem tantum & calicem vino & aqua permixtum. Ne in profanos usus vasa sacra converterent, sub exauthorationis periculo. Prohibitum item Episcopis, ne honorabilia Ecclesiæ membra, scilicet Presbyteros, Abbates, Diaconos, verberibus castigarent, nisi graviorum criminum convictos: Qui secus fecerint, excommunicatione & exilio plectuntur. Simoniacos juxta sententiam Chalcedonensis Concilii puniendos, statutum. In eos tandem animadversum, qui de propriis commodis soliciti, res Ecclesiæ negligebant. Interfuit isti Synodo *Isidorus* Asturicensis Episcopus, humanarum rerum contempto, & eruditionis opinione ea ætate comprimis clarus, ut ejus ingenii Monimenta testantur.

ARTICULUS XVIII.

De Concilio Toletano XII.

Summa Canonum.

ANno salutis sexcentesimo octogesimo primo, *Ervigio* Regnum malis artibus quæsitum stabilire cupienti optimum visum est religionis speciem obtendere. Quamobrem Toletum ex universa ditione Præsules ad Synodum convocavit. Ad quintum Idus Januarii mensis triginta quinque convenerunt. Duodecim edita decreta. *Primo*, Ervigio Regnum quod arripuerat, Patrum sententia firmatum est, qui Gothorum Proceres plebemque, sacramenti religione, quo *Wambæ* adstricti erant, solutos, ipsius *Wambæ* abdicatione, declararunt. Cæterum *Wambam* ab ea Synodo fuisse depositum, quod nonnulli affirmarunt, falsissimum est, ut in Dissertationibus ostendo.

Pœnitentiam profiteri, & pœnitentium more vivere debebant, quibus ritu solemni fuerat imposita in extremis, etsi nescientibus.

Secundo, statutum est, ut qui in extremis positi, Pœnitentiæ habitum & benedictionem, amisso etiam sensuum usu, nescientes suscepissent, quamvis eam non postulassent, dum erant compotes sui, ipsam implere cogerentur, nec militare cingulum resumere ipsis fas esset. Ratio qua hoc nitebantur Decretum, hæc erat, quod sicut Baptismus a nescientibus parvulis acceptus, iit fide parentum, ipsos nihilominus ad Fidem & Legis Evangelicæ perpetuam observantiam adstringit: Sic æquum esset ut qui Pœnitentiam ritu solemni, etsi nescientes, susceperant, eam implere compellerentur, & secundum ejus Leges vivere. An hæc ratio accurata sit, non expendimus. Satis sit nosse, hanc fuisse Hispaniensium Ecclesiarum disciplinam. Nihilominus Sacerdotes qui Pœnitentiam non petentibus & sensu destitutis dederint, excommunicatione per annum plectuntur.

Singularis hæc Hispaniensis Ecclesiæ Disciplina.

Tertius Canon, excommunicatos ob crimen contra Regem, aut Patriam, in Ecclesiasticam Communionem suscipiendos edicit, cum in gratiam Regis recepti fuerint. *Canon quartus*, Episcopatus a Concilio Toletano XI. eum in oppido *S. Pimenii*, tum in aliis pagis & vicis, necnon in Æde Prætoriensi *Petri & Pauli*, quæ in Toleti suburbiis erat, *Wambæ* Regis pio sane, sed imprudenti consilio institutos, & adversus Canones, sustulit, Rege etiam levitatis accusato. *Quinto* sancitum est, ut cum plures una die Missas Sacerdos celebrat, in singulis Communionem sumat. Qui in postremo tantum Sacrificio Corpus & Sanguinem Christi sumpserit, anno uno a communione suspenditur. *Canone sexto*, ordinandi & confirmandi, tota ditione, Episcopos, quos Rex nominasset, Archiepiscopo Toletano jus datum. Ea prærogativa, Toletani Primatus in cæteras Ecclesiæ Hispaniæ fundamenta posita sunt. *Septimo* durior quædam Lex *Wambæ* Regis, *Ervigio* volente, temperatur. *Octavo* uxorem, excepta causa fornicationis, dimittere vetitum, sub excommunicationis, & amittendæ etiam Palatinæ Dignitatis periculo. *Nono*, Leges ab *Ervigio* Rege in Judæos latæ confirmantur. *Decimo*, sacrorum asylorum securitati consultum, sancitumque, consentiente & jubente Rege, ut qui ad Ecclesias confugissent, iis ad triginta passus in toto Ecclesiæ circuitu impune progredi liceret. Qui ipsis molesti fuerint, excommunicationis, & severitatis Regiæ Sententia feriuntur.

Toletanæ Primatiæ posita fundamenta.

Canon undecimus, Idololatriæ reliquias, & sacrilegas superstitiones, ab Episcopis, & Judicibus, omni studio eradicari jubet: Ingenuos homines horum criminum reos, perpetua excommunicatione & exilio plecti: Servos verberibus coerceri, & vinctos dominorum custodiæ tradi. *Duodecimus*, antiqua Decreta renovat, & executioni mandari jubet, quibus sancitum, Synodus Provinciales quotannis Kalendas Novembris celebrandas: quibus si quis Antistitum defecerit, excommunicationi subjacebit.

Concilia Provincialia quotannis celebranda.

His Canonibus subscripserunt *Julianus* Hispalensis, *Julianus* Toletanus, *Liuva* Bracarensis, *Stephanus* Emeritensis, Metropolitani. Secundum hos alii Præsules, Abbates, Episcoporum Vicarii; Proceres denique Gothicæ Gentis. Hæc Decreta lege lata confirmavit *Ervigius*, quæ extat ad calcem Concilii Toletani XII. Legum Regni emendandarum potestatem Synodo fecerat Religiosus Princeps his verbis: *Nam & hoc generaliter obsecro, ut quidquid in nostræ Gloriæ Legibus absurdum, quidquid justitiæ videtur esse contrarium, unanimitatis vestra Judicio corrigatur.*

Rex Ervigius Synodo potestatem dedit emendandi Leges a sua Majestate conditas.

ARTICULUS XIX.

De Concilio Toletano XIII.

ANno Christi sexcentesimo octogesimo tertio, *Ervigii* Regis jussu Episcopi triginta octo, Vicarii Episcoporum viginti sex, Abbates novem, Proceres præterea non pauci, in urbem Regiam convocati, in Æde *Petri & Pauli* Prætoriensi Concilium Toletanum XIII. celebrarunt, pridie Idus Novembris. Duodecim eo in Conventu editi Canones. *Primo*, *Pauli* conjurationis adversus *Wambam* Regem & Patriarcham consciis, Regis benignitate, Patrumque Decreto, venia concessa. *Secundo*, Leges quædam latæ & promulgatæ, Regis & Synodi authoritate, in Palatinorum & Sacerdotum judicio servandæ. *Tertio*, vectigalia Regia, quorum gravitate Provinciales fessi erant, imminuta, & quæ fisco debebantur

Summa Canonum.

tur, condonata liberalitate Principis: lats a Patribus excommunicatione in eos qui Saera Mandata violarent. *Quarto*, in Regis gratiam Canon conditus est, quo Reginæ *Liubigotonæ*, atque filiorum, si quid humanitus Regi accidisset, præsidium continebatur; ne popularis invidiæ flamma, quod non immerito metuebatur, *Ervigii* posteri deflagrarent. Qui vim ipsis intulerint anathemate feriuntur. *Quinto*, Reginas viduas conjuges ducere, vel adultetina pollutione contaminare, etiam Regibus Successoribus vetitum. Qui id tentaverint, diris omnibus Christiano ritu devoventur. *Sexto*, quoniam ad Officia Palatina & Magistratus homines ignobiles, & liberti, malis artibus irrepebant; & Gothorum nobilitas confuso cum plebe sanguine, magna ex parte extincta contaminataque esse videbatur, ei malo remedium afferri mandatum est. *Septimo* coerciti, qui privatorum jurgiorum molestia afflicti, altaria nudabant, luminaria extinguebant, sacra Officia, & ipsam incruenti Sacrificii oblationem intermittebant, vindictæ animo. In illos exauthotationis pœna decreta est. *Octavo*, mandatum Episcopis, ut a Rege, vel Metropolitano vocati, sive ad præcipua festa, Paschatis scilicet, Pentecostes, & Nativitatis Dominicæ, una cum illis celebranda, sive ad Consecrationes Antistitum, sive ad necessariam Collationem, sive alias ob causas, venirent: qui defuissent absque ratione legitima, excommunicatione percussi. *Nono*, confirmata concilii Toletani Duodecimi Decreta. *Decimo*, Gaudentio Valeriensi Episcopo, qui in infirmitate positus, Pœnitentiam solemni rito susceperit, crimen mortale nullum confessus, permissum, secundum Canones, ut Sacra Ministeria obiret. *Undecimo*, susceptores alienorum Clericorum, & Monachorum fugitivorum, excommunicatione, vel annua Pœnitentia muniri jussi. *Duodecimo*, Episcopis prohibitum ne Clericos, vel Monachos ad Metropolitanum causam contra eos deferentes, excommunicatione feriant, donec judicatum sit, illine pœna digni sint: alioqui illis, quos ligaverint, absolutis, in se illam noverint retorqueri Sententiam. Secundum hæc, datis Deo laudibus, & gratiis *Ervigio* Regi peractis omniumque subscriptione munitis Canonibus Conventus solutus est, Decreta concilii lege lata confirmavit *Ervigius*. Alia Lege fisco debita ad primum usque Regni sui annum remiserat, ac tributa temperaverat, ut diximus. Utraque ad calcem istius Synodi legitur. Prioris Edicti notanda illa sententia: *Illud semper ante Dei oculos perfectæ miserationis Sacrificium approbatur, quo fit relevatio miserorum: Ex hoc salvatio inducitur terræ, per quod pressura subvenitur humanæ. Iudicium est quippe salutare in potu'it, quando sic commissa remittuntur, ut nec incauta exactio populos gravet, nec indiscreta remissio statum gentis faciat deperire.*

Reginis Viduis Gothorum tu Hispania imperantium continentia.

Temperare tributa Reges decet.

ARTICULUS XX.

De Conciliis Toletanis XIV. & XV.

ANno Christi sexcentesimo octogesimo quarto, Toletanum Concilium decimum quartum habitum est, decimo-octavo kalendas Decembris, *Ervigii* Regis cura, *Leonis II.* Romani Pontificis jussu & authoritate: ut Sexti Concilii Generalis, quod nuper Constantinopoli habitum erat, Acta, Episcoporum Hispaniæ assensu rata essent. Cum totius ditionis Antistites convenire instantis hyemis rigor non permitteret, septemdecim, ac ferme omnes ex Carthaginensi Provincia congregati; & Vicarii Episcoporum decem, in quibus Tarraconensis, Narbonensis, Emeritensis, Bracarensis, atque Hispalensis Procuratores erant; Constantinopolitani concilii Acta & Definitionem probarunt, illudque proxime post Chalcedonense ponendum judicarunt. Nondum scilicet Quintam Synodum *Justiniano* Imperatore habitam ut Œcumenicam admittebant. Monothelitæ igitur in hac Synodo damnati secundum Synodi Sextæ Iudicium, & adversus Hæreticos ad Romanum Pontificem Apologia missa est, in qua Catholicæ Religionis summa capita continebantur; *Juliani Toletani* doctissimi Præsulis opus. Quod cum *Benedictus*, Leonis Successor accepisset, nonnulla in eo improbavit; atque in his de Sanctissima Trinitate disserens dixisset: *Sapientiam ex Sapientia, voluntatem ex voluntate procedere*: & quod *Christum Dominum ex tribus substantiis conflatum affirmasset*.

Sexta Synodus generalis suscepta.

Pro his propositionibus Apologeticum edidit *Julianus* in Concilio Toletano XV. Quod ab Episcopis sex & sexaginta anno Christi sexcentesimo octogesimo octavo, Idibus Maji celebratum est, Patrum authoritate probatus *Juliani* Apologeticus, sancitumque, Nihil eum videri adversus Christianam pietatem committere qui in Deo voluntatem ex voluntate procedere affirmarit: Christumque Deum ex tribus substantiis conflari. Qua de re Rodericus Toletanus Archiepiscopus lib. 3. *De Rebus Hispaniæ*, cap. 14. scribit: *Librum de tribus substantiis quem dudum Romam miserat Primas Sanctissimus Iulianus, & minus caute tractando Benedictus Papa Romanus indixerat reprobandum, ob id quod Voluntas genuit voluntatem, Sanctus Julianus veridicis testimoniis in hoc Concilio ad exactionem præfati Principis per oracula eorum quæ Romam transmiserat, verum esse firmavit, & Apologeticum fecit, & Romam misit per suos legatos Presbyterum, Diaconum & Subdiaconum viros eruditissimos, & in omnibus Dei servos, & in divinis Scripturis imbutos, cum versibus etiam acclamatoriis secundum quod & olim transmiserat de laude Romani Imperatoris. Quod Roma digne & pie recipiens, cunctis legendum indixit, atque Papa acclamando, Laus tua Deus in fines terræ, lectum sæpius notum fecit, qui & Rescriptum Domino Juliano per supra suos legatos cum gratiarum actione, & cum honore remisit, & omnia quæcumque scripsit, justa & pia esse depromsit.* In editis Roderici Libris legitur *Imperator acclamando &c.* At in MSS. haberi, *At Papa acclamando*, testatur Ambrosius Morales lib. 12. cap. 58. Garsius Loaisa in Notis ad Concilium Toletanum 15. ita hunc locum Roderici legit & profert: *Quod Romanus Pontifex Benedictus digne & pie recipiens, cunctis legendum indixit, atque acclamando, laus tua Deus in fines terræ, lectum sæpius notum fecit, &c.* Verum loco Benedicti reponendum, *Papa* secundum Moralis MS. Tunc enim sedebat Sergius I. cæterum *Benedictum II. incuriosa lectione* libri S. Juliani *deceptum* Toletana Synodus 15. ait.

Julianus Toletanus Archiepiscopus Apologeticum edit pro propositionibus a Romano Pontifice improbatis quæ a Synodo Toletana 15. approbantur.

In isto præterea Concilio, rogante Rege *Egica*, qui illud convocaverat, de Sacramenti forma atque vi disceptatum est, quo *Ervigius* ejus Decessor ante annos aliquot Ipsum & Regni Proceres implicarat, adegeratque viduæ Reginæ, & filiorum ejus præsidium incolumitatemque jurare. Ii quoniam plurima per injuriam Provincialium occupabant, tanquam certo jure possessa; quærebatur an jurisjurandi religione prohiberentur tum ii qui injuriam pertulissent, res suas judicio repetere tum Rex secundum eorum jura & merita pronuntiare: Maxime cum Regnum adeundo jurasset, se jus populi servaturum. Patrum sententia statutum est, jurisjurandi sanctitatem haudquaquam sceleri patrocinari, exolvique potius religionem calamitatibus hominum sublevandis, æquitate sancienda. Proinde jusjurandum non prohibere privatos, quorum bona ab *Ervigii* filiis occupata erant, ipsa repetere, aut Regem *Egicam* conquerentibus jus dicere, tandem *pari affectu populos & cognatos tractare debere, quasi unius Patris germinisque filios*. Toletano Concilio Decimo-quinto subscripserunt *Julianus* Toletanus, *Suniefredus* Narbonensis, *Floresindus* Hispalensis, *Faustinus* Bracarensis, *Maximus* Emeritensis, Metropolitani. Secundum hos alii Episcopi, deinde Abbates, Episcoporum Vicarii, & Proceres. Concilii Decreta ab *Egica* Rege lege lata confirmata.

ARTICULUS XXI.

De Concilio Cæsaraugustano III.

ANno Christi sexcentesimo nonagesimo primo, Synodalis Conventus, *Egicæ* Regis jussu, Cæsaraugustæ habitus est. In eo quinque editæ leges.

Pri-

Summa Canonum.

Prima, ut episcopi solis diebus Dominicis Ecclesiarum consecrationes peragerent. *Secunda*, ut Episcopi omnes a Metropolitano suo tempus inquirerent Paschalis festivitatis. *Tertia*, ne sæculares in Monasteriis commorari sinerentur, vel ut Hospites intra claustra reciperentur, iis exceptis, quos vita probabiles & egenos Abbas cognoverit. *Quarta* de libertis Ecclesiæ. *Quinta* de Reginis viduis, ut defuncto Rege, in Virginum Deo sacratarum Collegium veste mutata cooptarentur, ne cujusquam libidini atque contumeliæ, vel calumniis paterent.

ARTICULUS XXII.

De Concilio Toletano XVI.

Summa Canonum.

ANno Christi sexcentesimo nonagesimo tertio, Concilium Toletanum Sextum decimum celebratum est, sexto Nonas Maji, *Egica*, Rege convocante, Episcopi unus & sexaginta adfuere. In eo Conventu, præmissa Fidei Formula, decem Canonibus disciplina sancita est. *Primo*, Lex contra Judæos a Rege edita confirmatur. Qui sincero animo Christianam Religionem professi fuerint, nobilitate, atque vectigalium immunitate, Regis gratia, probantibus Patribus, donantur. *Secunda*, Idololatriæ reliquiæ, & sacrilegæ superstitiones extirpari jussæ: Magistratibus hac in re operam Ecclesiæ commodare negligentibus, suspensio ab Officio, & annua Pœnitentia indicta. Qui Judicibus & Sacerdotibus hoc in negotio restiterint, Nobiles, tribus auri libris in fiscum inferendis mulctantor: Plebeii ad ignominiæ notam decalvantor, centenis verberibus flagellantor, medietate bonorum fisco applicanda privantor. *Tertio*, in Sodomitici criminis reos, si Clerici majores essent, exauthorationis & exilii perpetui pœna decreta est: In cæteros Clericos & Laicos, excommunicatio perpetua, cujus vinculis, nisi in morte, solvi non possent; centum verberum inflictio, decalvatio ignominiosa, & perpetuum exilium. *Quarto*, qui sibi ipsis violentas manus desperabundi inferre tentassent, bimestri excommunicatione emendati. *Quinto* vetitum, ne plures Ecclesiæ uni Presbytero committerentur: & ne Episcopi amplius quam tertiam Oblationum partem a Parochianis Ecclesiis exigerent: quam percipientes, restaurandarum subirent onus Basilicarum. *Sexto*, correcti Sacerdotes, qui non panes mundos, & studio præparatos in Sacrificio offerebant, sed crustulam ex pane usitato in orbem decerptam. Sancitum itaque ut *Panis integer, nitidus, & studio præparatus, nec grandis, sed modica tantum Oblata*, in altari a Sacerdote consecranda proponeretur. Ex eo Canone constat, pane fermentato his temporibus usam fuisse Hispaniensem Ecclesiam. Si enim debuissent illi Sacerdotes azymum panem consecrare, ipsos ante omnia redarguisset Synodus, quod non azymum, secundum morem in Hispania receptum, sed panem usitatum & communem, adeoque fermentatum consecrarent. At hac de re ne verbum quidem Synodus habet; sed eos tantom increpat, quod nitidos panes, & peculiari studio, ut par erat, ad Sacrificium præparatos non offerrent, sed fortuito & indecenter de communi mensa acceptos, frustulo ex pane communi decerpto. De hujus Canonis sensu lege doctissimum Cardinalem *Bona*, lib. 1. *Rerum Liturgicarum*, capite 23. *Num. XIV.*

Ecclesia Hispaniæ azymis in S. Sacrificio Eucharistiæ olim non usa.

Septimo sancitum est, Provincialium Synodorum Decreta, intra sex menses ab earum celebratione, Clero populoque promulganda. *Octavo Canone*, filiorum, filiarum, generorum, nepotumque Regis, ipso defuncto, præsidium continetur: jubeturque præterea, ut ad omnia templa, diebus singulis, pro Rege, ejus filiis, totaque stirpe Regia, preces in Sacrificio Missæ fundantur.

Episcopus conjurationis reus deponitur.

Nono, *Sisbertus* Toletanus Episcopus, qui rerum novarum studio elatus, in Regis caput conspiraverat, anathemate, depositione, mulcta bonorum omnium, & exilio perpetuo damnatus est. *Decimo* conspirantibus in Regis aut patriæ perniciem, dira omnia ter imprecati sunt Patres, sanxeruntque ut Conjuratorum filii omni Palatina dignitate & nobilitatis insignibus exuti, fisco ad perpetuam servitutem manciparentur. Severiorem sententiam ideo se tulisse Patres testantur ut liberorum charitas parentes cum Republica fortius devinceret, & ab omni cogitatione scelerum retardaret. *Ut qui suum*, inquiunt, *non formidat exitium, saltem filiorum, cunctæque suæ posteritatis pertimescat interitum*. Post hæc, Deo gratias egere, & *Egicæ* Regi fausta precati sunt omnia. Tum in *Sisberti* locum *Felicem* Hispalensem Antistitem, cum Cleri populique consensu, in Toletanam Sedem transtulere: *Faustinum* vero a Bracarensi in Hispalensem. Ea nimirum ætate nondum sibi transferendorum jus Episcoporum reservaverat Apostolica Sedes, sed translationum hujusmodi potestatem Nationalibus, & Provincialibus Conciliis permittebat, quæ inquirerent an essent ex Ecclesiæ bono, quod in his unum ab Ecclesia semper spectatum est, & spectari debet; non vero privatorum commoda. Eorum enim ambitioni aut cupiditati favere semper nefas arbitrata est, qui *Virginis pauperculæ societate contempta, ditioris adulteræ quærunt amplexus*; id est, e minori ad majorem, nobiliorem, & ditiorem Ecclesiam migrare conantur. Rex *Egica* Decreta Concilii lege lata confirmavit, jussitque ut Narbonensis Provinciæ Præsules, qui inguinali peste grassaote convenire Toletum non potuerant, cum suo Metropolitano congregati, illa subscriptione sua probarent.

Translationes Episcoporum olim a Synodis factæ, ob solum Ecclesiæ bonum.

ARTICULUS XXIII.

De Concilio Toletano XVII.

Summa Canonum.

ANno Christi sexcentesimo nonagesimo quarto, Toletana Synodus Decima-septima, in *Sanctæ Leocadiæ* templo suburbano, septima Novembris die celebrata est, *Egicæ* Regis mandato. Octo sancita disciplinæ Capita. *Primo*, ut in Conciliis trium priorum dierum spatio, quos jejunio consecrari mos erat, de fide tantum, & moribus Sacerdotum corrigendis, nullo præsente Laico ageretur. *Secundo*, ut initio Quadragesimæ Baptisteria solemni ritu clauderentur, & Episcoporum annulo obsignarentur, die Cœnæ Domini ritu quoque solemni referanda. *Tertio*, ut die Cœnæ pedum ablutionem exemplo Christi Antistites celebrarent. *Quarto* sacrilegii damnantur, & a communione in perpetuum removentur, qui vasa sacra confregerint, profanaverint, dilapidaverint. *Quinto*, superstitiosam & impiam consuetudinem emendarunt Patres, qua nonnulli Sacerdotes Missam pro defunctis institutam ac præscriptam, pro vivis, aut potius contra vivos homines celebrabant, hoc Sacrificio mortem illorum accelerandam arbitrati: *Et quod cunctis datum est in salutis remedium, quibusdam esse expetentes in interitum*. Sexto, sancitum ut singulis mensibus Exomologeses & Litaniæ celebrarentur pro statu Ecclesiæ, pro incolumitate Principis, pro salute populi, pro venia peccatorum obtinenda. *Septimo* susceptum *Cixilonis* Reginæ, & filiorum, Rege defuncto, patrocinium. *Octavo* Judæi in Christum perduelles, & in Regem conjurati, æternæ servituti, Patrum sententia mancipati: bona eorum publicata: sancitumque in posterum ut filii eorum septennes a parentibus abstracti, Christianis hominibus educandi instituendique traderentur. Demum gratiæ Deo actæ, precesque pro Rege fusæ, qui hæc Decreta Lege lata confirmavit.

Missam defunctorum pro vivis celebrare, damnata superstitio.

ARTICULUS XXIV.

De Concilio Nannetensi.

Nannetæ, *sive* Nannetes, *urbs Aremoricæ, Sedes Episc. sub Archiep. Turonensi.*

Summa Canonum.

COncilium septimo sæculo celebratum Viri censent Eruditi. Quo anno, incertum: Quamvis illud ad annum Christi sexcentesimum quinquagesimum sextum Doctissimus *P. le Cointe* referat. Viginti in eo sunt editi Canones. *Duo priores*, aliquot Parochianos ad Missam recipi vetant a Curatis, nisi in itinere fuerint, vel placitum ibi habuerint. Eos eti-

Synodus prohibet Presbyteris mansionem cum mulieribus, etiam consanguineis, quam alii Canones concesserunt.

etiam qui inter se litem implacabilem habuerint, & reconciliari noluerint, ab Ecclesia ejici mandat, donec ad charitatem redeant. *Tertius*, mulierum familiaritate Presbyteris interdicit, & simul eum illis in eadem domo commorari vetat, etiam eas quas Canones concedunt, scilicet matrem, amitam, sororem: quia instigante diabolo, etiam in illis, aut in pedissequis illarum, scelus frequenter perpetratum reperitur. Idem Canon prohibet, ne fœminæ ad altare accedant, Presbytero ministrent, aut intra cancellos stent vel sedeant. *Quartus* præscribit modum quo Presbyter infirmos visitare, & eos alloqui debet. *Quintus* est de infirmis, qui confitentur peccata sua, seque reconciliari exposcunt; quos sub ea conditione reconciliari jubet, ut si sanitatem recuperaverint, secundum modum delicti pœnitentiam agant. *Sextus Canon* statuit, ut pro sepultura nihil exigatur; & nullus sepeliatur in Ecclesia, sed in atrio, vel porticu, aut extra Ecclesiam, id est, in loco contiguo vel adjacente.

Sepulturas in Ecclesia Synodus prohibet.

Canon septimus Clericos Diœceseos alienæ latenter aut furtive, quocumque munere aut favore, ordinari vetat, sub pœnis a Synodo Chalcedonensi latis. *Octavus* decernit, ut nullus Presbyter plures habere præsumat Ecclesias, nisi alios Presbyteros sub se in unaquaque habeat, qui nocturnum atque diurnum Officium solemniter adimpleant, & Missarum celebrationes quotidianis expleant cæremoniis. Primitivos, ut postea vocati sunt, Curatos spectat secunda pars Canonis, quibus permittitur, ut plures Ecclesias Parochiales regant, non immediate per seipsos. *Quia sicut Episcopus non plus potest habere quam unam civitatem, & vir unam uxorem, ita Presbyter unam tantum Ecclesiam* (inquit idem Canon) sed per alios Presbyteros ad id institutos, quasi Vicarios Perpetuos.

Plures Ecclesias Parochiales unus Presbyter habere non potest.

Nonus Canon est de Eulogiis, seu pane Benedicto, jubetque ut ex panibus, quos Fideles offerebant ad conficiendam Eucharistiam, & consecrationi supererant, vel de iis qui in usum Eulogiarum offerebantur, vel ex propriis, Presbyter partes incisas in vase nitido convenienter habeat, easque præscripta sacra prece lustret, ut qui participes Eucharistiæ facti non fuerint diebus Dominicis & festis, post solemnia Missarum accipiant Eulogias in symbolum communionis in una eademque fide cum suo Presbytero.

Panis Benedictus, Communionis symbolum.

Decimus Canon est de Decimis, & oblationibus, quas *pauperum, & peregrinorum, & hospitum stipendia esse docet*, iisque Presbyteros *non quasi suis*, sed *aut si commendatis uti* debere; easque in quatuor partes divisas, secundum Canones, dispensare.

Decimæ & oblationes.

Canon undecimus præscribit quomodo per tres dies continuos sint examinandi, qui ad sacros Ordines promovendi sunt. *Duodecimus* est de pœnitentia adulterii, statuitque uxorem adulteram a viro dimitti posse; hunc tamen, illa superstite, aliam ducere non posse. Adulteram vero publica septem annorum pœnitentia jubet expiare scelus. Viro cum illa reconciliari permittit, ea conditione ut septem annorum pœnitentiam cum illa pariter agat. Eadem lex esto mulieris cujus vir adulter fuerit. *Decimus-tertius Canon* crimen simplicis fornicationis publica trium annorum pœnitentia jubet expiari. *Decimus quartus* fœdam soluti cum conjugata, aut solutæ cum conjuge commixtionem quinque duntaxat annorum pœnitentia decernit castigandam: quia æqualis pœnitentia danda non est his, quibus sufficere poterat, ad explendam libidinem suam, conjugum amplexus, & illis qui conjuge carentes, ardore libidinis impellente, in fornicationem ceciderunt.

Publica pœnitentia adulteris & fornicatoribus præscripta.

Decimus-quintus est de confraternitatibus, quarum officia omnia obsequio religionis, videlicet oblatione, luminarium subministratione, orationibus mutuis, exequiis defunctorum, eleemosynis, & cæteris pietatis officiis describit. Convivia & indebitas eam ob rem exactiones vetat. Qui hoc Decretum violaverit presbyter vel clericus, gradu privator: laicus, aut femina, ab Ecclesia, usque ad satisfactionem, segregator. Si autem necesse fuerit convenire confratres, post peracta illa quæ Dei sunt, & Christianæ Religioni conveniunt, permittit ut charitatis & fraternæ consolationis ergo ad refectionem conveniant, ea lege, ut Eulogias a Presbytero accipiant, & panem tantum frangentes, singulos accipiant biberes, id est, unum scyphum vini singuli, aut unam cujuslibet alterius liquoris sorbitionem, & nihil amplius contingere præsumant; & sic unusquisque ad sua cum Benedictione Domini redeat.

Piæ confraternitatum officia.

Abusus emendantur.

Canon decimus-sextus vetat, ne quis vacantem Ecclesiam per ambitionem petat. *Si quilibet*, inquit, *Presbyterorum defunctus fuerit* (eorum scilicet qui Parochias regunt, sive Curatorum) *vicinus presbyter apud sæcularem Seniorem* (id est, loci Dominum unde Gallica vox, *Seigneur*,) *nulla precatione, vel aliquo xenio Ecclesiam illam obtineat, sed neque Capellam, sine consultu Episcopi*. Jus Patronatus tunc fuisse penes Dominorum sæcularium aliquos inde colligitur. Pœnam addit Concilium in Statuti tam sancti violatores, eamdem scilicet quam Canonica decrevit Authoritas in Episcopum, qui per ambitionem majorem civitatem appetierit, ut illam perdat quam tenuit, & illam nequaquam obtineat, quam usurpare tentavit.

Jus patronatus Laicum.

Parochialis Ecclesia per ambitionem non petenda.

Canones decimus-septimus & decimus-octavus sunt de Pœnitentia homicidii voluntarii & casualis. Voluntarii homicidii & manifesti reus, si laicus est, solido quinquennio a communione orationum removetor. Post quinquennium sola communione orationum fruitor; in eoque Pœnitentiæ gradu, quem Antiqui *Consistentiam* vocarunt, quatuordecim annos transigito: ac tandem ad plenam Communionem cum oblationibus, id est, ad Eucharistiam, recipitor. Fortuiti vero homicidii reus, quadraginta diebus in pane & aqua pœnitentiam agito, tum biennio, non solum a Communione & oblatione, verumetiam ab oratione Fidelium segregator. Elapso biennio, ad communionem orationis, non ad Eucharistiam recipitor. Post quinquennium, ad plenam Communionem. Abstinentia ciborum esto in arbitrio Sacerdotis.

Homicidii voluntarii & fortuiti pœnitentia.

Canon decimus-nonus vetat, ne fœminæ publicis conventibus & placitis se immisceant, quarum est in gynecæis de lanificiis & textilibus, aliisque muliebribus operibus disputare, non in conventibus publicis quasi Senatoriam usurpare Authoritatem; quod & Canonibus, & Theodosianis Legibus, & Scripturæ Sacræ, & Juri gentium adversatur. Nulla itaque Sanctimonialis Virgo vel Vidua conventus generales adito, nisi a Principe fuerit evocata, aut ab Episcopo suo, nisi propriorum negotiorum ad id impellat necessitas, & hoc ipsum cum Episcopi licentia. *Canon vigesimus* cultum superstitiosum ad arbores & ad lapides abolendum statuit.

CAPUT IV.

De Authoribus Ecclesiasticis Sæculi VII.

ARTICULUS I.

De S. Columbano, & Cumeano.

INitio sæculi septimi, magna sanctitatis & doctrinæ laude florebat S. COLUMBANUS, Hibernus patria, Monasteriorum Luxoviensis [a] in Gallia, & Bobiensis [b] in Italia fundator & primus Abbas, Regum pravorum terror & vindex, ut *Baronius* apposite vocat: Regulæ monasticæ, variarum instructionum sive sermonum, Libelli de modo seu mensura pœnitentiarum, aliquot Epistolarum & Poematum Author: obiit anno sexcentesimo decimo-quinto, ut habet Annalium Ecclesiasticorum Parens. Ejus memoria in Romano Martyrologio celebris est, ad diem vigesimam primam Novembris. Ab altero *Columbano* Seniore, qui in Britannia vixit, & Evangelium prædicavit anno Christi quingentesimo sexagesimo quinto, cujus meminit Beda lib. 3. cap. 4. distinguendus est.

[a] De Luxeuil.
[b] De Bobio.

II. Secundum hunc floruit CUMEANUS, Scoto-Hibernus, Hiensis, ut putatur, Abbas. *Sapiens* nuncupatus, libelli *De Mensura Pœnitentiarum* Author. Extat Tomo XII. Bibliothecæ Maximæ Patrum, Edit. Lugdunensis.

AR-

ARTICULUS II.

De Authore Chronici Alexandrini.

CHronicon Alexandrinum, ab Authore Anonymo scriptum, & ab orbe condito ad annum vigesimum *Heraclii* productum, hujus etiam sæculi fœtus est. Quod Præfatiuncula nomen *Petri Alexandrini* habeat adscriptum, ejus fone qui anno Christi sexcentesimo quadragesimo Patriarcha fuisse legitur in Chronologia Juris Græco-Romani, *Chronicon Alexandrinum* vocatum est. Fasti Consulares inde deprompti, *Fasti Siculi* nuncupati sunt ab *Onuphrio Panvino*, & aliis, quia hic liber in Sicilia primum repertus in antiqua Bibliotheca ab *Hieronymo Sarita*. Opero *Antonii Augustini* Rotæ Auditoris Rotam advectus est.

ARTICULUS III.

De Joanne Moscho & aliis.

JOannes Moschus, alias dictus *Eviratas*, Author, *Prati Spiritalis*, initio sæculi septimi floruit. Hic liber a Synodo VII. *Actione IV.* & a S. Joanne Damasceno *Oratione* 1. *de Imaginibus* laudatur sub *Sophronii* Hierosolymorum Archiepiscopi nomine. Laudatur & a Joanne Diacono, *lib.* 4. de Vita S. Gregorii Magni, *cap.* 63. tacito Authoris nomine. Quod *Sophronio* aliquando hoc Opus tributum sit, inde factum est, quod illi nuncupatus sit a *Joanne Moscho*, cujus discipulus fuit in Vita Ascetica, & peregrinationum ejus comes, ac rerum, quæ in eo narrantur, plurimarum testis. Cæterum *Joannem Moschum* verum ejus parentem esse, constat ex Epistola illius ad *Sophronium* libro præfixa, ex libro ipso & ex *Photio* in *Bibliotheca*, *Cod. centesimo nonagesimo nono*, ubi sic de illo censet: *Lectus est liber quatuor & trecentis constans narrationibus. Hic quoque Monasticæ potissimum Vitæ conducit.... Vitas narrat eorum qui jam inde usque ad Heraclii Imperium, & deinceps virtute magis clanerunt.* Pratum *autem titulum libro indidit Author, quem &* Hortulum novum *quidam appellant. Author ejus Joannes quidem Moschi cognomento qui in B. Theodosii primum Monasterio sæculum valere jubens, cum iis deinde Monachis convixit, qui in deserto ad Jordanem exercebantur, quique nova in laura magni Sabæ certabant. Unde cursum ad Antiochia oras & Alexandri Urbem, proximamque eremum, ad Oasim usque delatus, multorum magnorumque virorum ees præclare gestas aggregavit, quas partim oculis ipse spectavit, partim recenti tunc auditione didicit. Eadem porro de causa cum etiam Insulas Romam versus navigans lustrasset, hisce similibus sibi quoque consultis & cognitis, hoc opus conscripsit, quod dedicat Sophronio, seu Sophronæ discipulo suo.... Operis autem hujus dictio ad humiliorem ac rudiorem vergit stylum. Narrationum ad hæc non eumdem servatum numerum in omnibus libris deprehendas, cum in quibusdam ad duo & quadraginta supra trecentas se extendant; idque vel ex capitum quorumdam divisione, vel certe aliorum interjectione, adaucto numero. Cæterum ex his omnibus industrius quisque & Dei amans, fructum cupiens, numquam hujus scripti nimiam prolixitatem accusaris.* Nunc ducentis & undeviginti capitibus constat, quorum aliqua latine dumtaxat habentur, maxima pars etiam Græce, Tomo II. Bibliothecæ Patrum Græco-Latinæ, & Tomo II. *Monumentorum Ecclesiæ Græcæ* a Joanne Baptista Coteletio editorum.

Joannis Moschi stylus.

Eo in Libro Sanctorum Monachorum gesta, apophthegmata, miracula insignia narrantur. Senis cujusdam in Monasterio Turrium Jordania commendatur humilitas, qui cum Abbas a Fratribus electus esset, rogaretque ut sibi permitterent flere peccata, cum animarum gerendæ curæ impar esset; his magis atque magis urgentibus ut faciam susciperet Præfecturam, trium dierum postulavit inducias, facturum se spondens quidquid Deus juberet. Dies tum erat Parasceves: Ille vero Dominica die raptus in cœlum est ad humilitatis coronam. [*Cap. VII.*] Commendatur alterius Senis ejusdem Monasterii patientia, cui nomen *Myrogenes*. Qui cum ob austeriorem vitam in hydropisim incidisset, Senibus eum invisentibus dicebat: *Orate pro me, Patres, ne interior homo hydropicus fiat. Ego enim ut in hac infirmitate diutius durem, Deum oro.* (Cap. VIII.) Laudatur Abbatis *Olympii* præclare dictum ad Fratrem quemdam ab ipso verbum salutare audire cupientem: *Ne sedeas cum Hæreticis, & contine linguam ac ventrem, ac ubicumque sederis, dic assidue; Peregrinus sum.* (Cap. XII.) Laudatur Abbas *Marcus*, qui per annos sexaginta tres hebdomadas integras jejunabat, manibus die noctuque operabatur, pauperibus omnia distribuens, a nemine quidquam accipiens. [*Cap. XIII.*] Narratur de *Joanne* Abbate Monasterii *Caziba* ipsum videre solitum Spiritus Sancti visibiliter advenientis indicia, cum rem sacram ad altare faceret: ea non vidisse die quadam, quod simplex Frater consecrationis verba super panes offerendos in via protulisset. Eum ob rem statuisse. *Ut nullus deinceps sanctæ oblationis verba addisceret, nisi qui Ordinatus ad hoc esset, neque passim ea quispiam diceret, quocumque tempore, absque loco consecrato.* (Cap. XXV.) *Alexandri* Antiocheni Patriarchæ clementiam commendat, cui cum unus ex ejus Notariis aurum furatus esset, ac deinde fugiens in captivitatem incidisset, illum octoginta quinque numismatibus redemit, eumque ad se reversum tanta charitate excepit, fovitque, ut lepide quidam ex civibus Antiochenis ejus occasione dixerit: *Nihil esse utilius, quam in Alexandrum peccare.* (Capit. XXXIV.) *S. Ephremii* Antiocheni Patriarchæ fides prædicatur, qui Stylitem quemdam Severianum hæreticum, ipsum provocantem ut simul in ignem juxta accensum ingrederentur, veræ fidei periculum facturi, atque conditionem subire deinde recusantem, ad fidem convertit, cum Stolam suam in ignem conjectam, post tres horas integram recepisset. (*Capit. XXXVI.*) Sanctus quidam Episcopus, qui Episcopatu cesserat humilitatis studio, & Antiochiam veniens vili sordidoque habitu ministrabat architectis, panem quantum ad victum necessum erat multo labore sudoreque comparans & carnem affligens, *Ephremio* Patriarchiam Dignitatem prædixerat. (*Capit. XXXVII.*) Studium Abbatis *Cosmæ* erga Sanctos Patres commemorat, qui ipsi *Moscho* aliquando de Sancti Athanasii Scriptis dixerit: *Cum inveneris aliquid ex Opusculis S. Athanasii, nec habueris chartas ad scribendum, in vestimentis tuis scribe illud.* Idem Abbas de se ipso narravit, quod *Nocte S. Dominica a vespere usque mane staret psallens, & lugens, & in cella sua & in Ecclesia, neque omnino sedens. Orto autem Sole, cum implesset Canonem*, id est cum Officium divinum persolvisset, *sedebat legens in sanctis Evangeliis usque ad collectam.* (Cap. XL.) Narrat de *Cyriaco* Lauræ *Calamonis* Abbate, ipsum aliquando Beatæ Virginis & SS. Joannis Baptistæ & Joannis Evangelistæ visione recreatum, cum Deiparam oraret ut cellam ipsius præsentia sua sanctificaret, repulsam passum, severiusque respondisse S. Virginem: *Habes intra cellam tuam Inimicum meum, & vis ut ingrediar?* Nestorium designabat cujus libri duo inserti erant volumini, quod ab *Ysychio* Hierosolymorum Presbytero mutuo acceperat, de his libris nihil omnino sciens. Quem eventum cum ad ipsum *Ysychium* retulisset, duos ille *Nestorii* libros ex volumine rescissos protinus in ignem conjecit dicens: *Non manebit in cella mea Dominæ nostræ Sanctæ Dei Genitricis, semperque Virginis Mariæ Inimicus.* (Cap. XLVII.) Monumentum Salvatoris nostri honoraria adoratione coli solitum a Fidelibus, constat ex Capp. XLVIII. & XLIX. Ibidem Eucharistiam vocatur *Sacrum Corpus & pretiosus Sanguis magni Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi.* Abbatem Stephanum narrat, cum tres Senes, qui ad eum venerant, de rebus spiritalibus coram eo colloquerentur, & aliquid ad animæ profectum ab ipso audire cuperent, silentium servasse, illisque mirantibus, respondisse: *Ignoscite mihi, usque modo non animadverti quid locuti sitis. Verumtamen quod habeo, hoc dico vobis: Ego die noctuque nihil*

aliud

Excerpta ex Prato Spiritali.

Patientia in morbis.

Sacrosanctam Missæ Sacrificium.

Clementia mirabilis.

Officium divinum a Monachis privatim recitatum.

Pietas erga Deiparam Virginem.

Eucharistia.

Passionis Christi Meditatio.

alind aspicio, nisi Dominum nostrum Jesum Christam in ligno pendentem. (Cap. 64.) Idem Abbas sanctissimus *Stephanus*, cum gravi infirmitate laboraret, carnibus vesci coactus est Medicorum consilio. Quam ob rem frater ejus vir sæcularis, sed pius, scandalum passus est: sed monente Angelo, quod perperam offenderetur, Stephanumque necessitate & obedientia compulsum, abstineotiam solvisse, *conversus vidit illum crucifixum cum Domino*. Hine patet Orientales Monachos a carnibus abstinuisse, nisi gravis infirmitas dispensationem indiceret. (Cap. LXV.)

Monachi a carnibus abstinebant extra infirmitatem.

A *Palladio* Abbate se accepisse refert, homicidam quemdam, cum in Arsenoite civitate Thebaidis capite plectendus ad supplicii locum duceretur, sequenti Monacho dixisse; *Numquid, Abbas, non habes cellulam & opus manuum? Quare ergo non resides in cellu & defles peccata tua?* Respondisse vero Monachum: *Vere frater mi, valde me ipsum negliga, compunctionemque anima mea non habet*: *idcirco venio ut aspiciam te, dum morieris, ut vel sic in compunctionem veniam*. Ad quem reus: *Vade frater, sede in cella tua, & gratias age Salvatori nostro Jesu Christa. Ex quo enim ille homo factus est, & pro nobis peccatoribus mortuus est, homo jam non moritur aterna morte*. (Cap. 71.) Orientales itaque Monachi in cella residebant, oratione, abstinentia, opere manuum exercebantur: Insigne illud Palladii Abbatis apohthegma refert: *Nihil schismata & hereses introduxit in Ecclesiam, nisi quod non Deum, & nos invicem diligimus*. (Cap. 74.) Miraculum in Eucharistia factum Seleuciæ commemorat, sub Dionysio Episcopo. Servus Catholicus Hæretici cujusdam Severiani, die Cœnæ Dominicæ sacram Communionem io domum detulerat, juxta Provinciæ morem, & in armario reposuerat. Interim Constaotinopolim profectus est, clavi domino suo relicta. Is anno sequente, servum non rediisse videns sacras particulas comburere voluit, sed insigni miraculo eas culmos & spicas germinasse reperit: easque ad *Dionysium* Antistitem detulit, cum suis publice supplicans, & clamans, *Kyrie eleison* (Cap. 79.) In Monasterio S. *Theodosii* totum triticum in horreis germinasse memorat, ob consuetæ eleemosynæ cessationem tempore famis. (Cap. 85.) Sanctæ crucis adorationem apud Fideles usurpatam indicat (Cap. 105.) Narrabat *Joanni Moscho* Abbas *Eusebius* Presbyter Monasterii *Raytha*, Dæmonem in habitu Monachi profectum ad cellam cujusdam Senis, quem Vir Sanctus cum orare compelleret, semel & iterum dixit: *Et nunc & semper, & in sæcula sæculorum, Amen*. Sene vero urgente ut diceret, *Gloria Patri & Filio, & Spiritui Sancto*, Dæmonem evanuisse. [Cap. 119.]

Mansio in cella, oratio, opus manuum, priscorum Monachorum characteres.

Causa Schismatum.

Miraculum in Eucharistia factum.

Eleemosyna.

Marcelli Scetiota Abbatis vita & præclare dicta describuntur Cap. centesimo quinquagesimo secundo. Is in *Sceti* annos triginta quinque mansit, omnesque de reditu io urbem tentationes, recordatione cujusdam aurigæ, nomine *Phileremi* repulit: qui cum in equorum agitatione superatus esset, qui ab ejus partibus stabaot, inclamavere: *Phileremus coronam in civitate non accipit*. Quod identidem apud se repetebat *Marcellus* cum urgebat tentatio da eremo dimittenda. Idem ajebat, nihil ita commovere dæmones ut *Perpetuam Psalmorum meditationem*: quod iis non solum Deum laudemus, sed dæmonibus insultemus. *Naturam excitare concupiscentias: jugem abstinentiam illas extinguere. Nihil ita Deo Monachos familiares efficere, ut castitatem, quæ honestatem & perseverantiam jugiter Domino vacandi sine distractione præstat*. Cap. CLVI. Abbatis cujusdam silentium commendatur, qui Philosophis duobus, qui ad eum venerant ædificationis verbum audituri, cum nihil responderet, illis ut loqueretur rogantibus, dixit: *Vos pecunias vestras expendistis, ut loqui disceretis, ego vero mundum deserui ut tacere discerem* Cap. CLIX. Abbas *Saphroniae* commendatur qui circa Mare Mortuum solitarius per annos ferme septuaginta quinque mansit, solas herbas in cibum sumens. Abbatis *Menæ* Præfecti Cœnobii Severiani memoratur sententia cumprimis Ascetis observanda: *Fugiamus, filii, sæcularium colloquia: solent enim nocere junioribus Monachis*. De quorumdam Anachoretarum admirabili paupertate & nuditate id refert se a *Stephano* Cappadoce Abbate in monte Sina audivisse, quod ante paucos annos in *Raythu*, feria quinta in Cœna Domini, cum esset in Ecclesia, Patresque omnes assisterent, viderat duos Anachoretas Ecclesiam ingredi, qui nudi erant; neminem vero Patrum præter ipsum animadvertisse, quod nudi essent. Qui cum communicassent Dominico Corpori & Sanguini, Mare Rubrum pedibus ingressi, in eremum rediere. [*Cap. CXXII.*] Abbatis *Alexandri* præclare dicta, Cap. 168. celebrantur, qui Fratribus dicebat, *Patres nostri deserta & tribulationes persequebantur: nos autem civitates & requiem sequimur. Sub Patribus nostris virtutes ista vigebant, nuditas & humilitas: in nobis autem avaritia, & superbia regnant. Patres nostri numquam facies suas lavabant: Nos lavacra publica balneaque frequentamus. Heu mihi, filii quia conversationem vere Angelicam destruximus! Væ tibi Alexander, væ tibi, quanta erit confusio tua, quando cæteri coronabuntur?*

Solitudo.

Psalmodia.

Castitas.

Silentium.

Sæcularium colloquia Monachis fugienda.

Admirabilis quorumdam Monachorum paupertas.

Vita nostra cum vita SS. Patrum comparanda.

Cap. 171. Abbatis Theodori Philosophi, & *Zoili* Lectoris Ascetarum Alexandrinorum virtutes commendantur, quorum taota paupertas erat ut præter penulam & paucos libros nihil omnino possidereot. *Theodorus* semper discalceatus, infirmis licet oculis, Vetus omne ac novum Testamentum didicit. Cap. 176. Abbatis *Andreæ* narratio refertur de Judæo quodam, qui baptismum ab illo & sociis petiit, letali ægritudine in eremo correptus, ubi non erat aqua: quem unus ex sociis *Andreæ* tertio effusa super caput ejus arena prolataque baptismi forma his verbis: *Baptizatur Theodorus in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, de baptismi defectu consolatus est. Statim convaluit Judæus insigni miraculo, & ad *Dionysium* Episcopum perductus ab illo missus est ad Jordanem, ut ibi baptizaretur. Cap. 194. refertur Senis cujusdam admonitio juniori Monacho facta qui Alexandriam profectus, ut opus manuum suarum venderet, tabernam ingressus erat. *An nescis*, inquiebat, *quia habitum Angelicum fers: Nescis quia & per oculos, & per aures & per figuras varias & habitus Monachis in civitatibus læduntur? Tu autem in cauponas intrepide ingrederis, & quæ non vis audis, & quæ sunt noxia, vides, inhonestisque & viris & mulieribus conjungeris. Noli, fili, sic agere, sed fuge in eremum*. Respondit Juvenis: *Perge, Senior, Deus non quærit nisi cor mundum*. Tum Senex, expansis ad cœlum manibus, ait: *Gloria tibi, Deus, ecce enim ego habeo in Sceti annos quinquaginta quinque, & mundum cor non habeo: hic autem in tabernis conversatus, cordis munditiam possidet*. Mox ad juvenem Fratrem conversus ait: *Deus te servet, & me non confundat a spe mea*, Cap. 185. & 195. insignibus duobus miraculis, quorum unum *Evagrio* Philosopho & *Synesio* Cyrenensi Episcopo contigit probatur illum qui tribuit pauperi Deo fœnerari.

Studium Monachorum cum paupertate conjunctum.

Votum Baptismi.

Baptismus.

Vestis Monastica Habitus Angelicus facta conversatione & cordis munditia ornandus.

Cap. 199. refertur Senis cujusdam historia, simplicis quidem & innocentis, qui cum Sacrosanctum Sacrificium offerret, Angelos videre solitus erat quamvis consecrationis ritui quædam Fidei Catholicæ contraria, ex ignorantia admisceret, quæ ab Hæreticis acceperat. Is emendatus a Diacono divinorum dogmatum perito, ipsius admonitionem insuperhabuit, eoque monere pergente, consuluit Aogelos; qui Diacono ut auscultaret jusserunt. A quibus cum quæreret, cur eum ipsi non emendassent, hoc retulit responsum. *Deus ita disposuit, ut homo per hominem corrigatur*. Hi Prati Spiritalis flores pulcherrimi, ex quibus sertum istud concinnare volui, cujus odore Lectores Religiosi recreentur.

Homo per homines, non per Angelos corrigitur.

Rem Christianam Scriptis illustrarunt iisdem temporibus ac *Joannes Moschus* Prati Spiritualis author, *Antiochus* Monachus Palæstinus in Laura *S. Sabæ* Abbatis, cujus extat *Pandectes Divinæ Scripturæ*, in Homilias CXXX. distinctus, *Georgius Pisides* Constantinopolitanæ Ecclesiæ Diaconus & Chartophylax, Author *Cosmographiæ*, seu Poematis *De Opere sex dierum*: cujus *Suidas*, & *Nicephorus*, *lib.* 18. *cap.* 48. meminere: *Leontius* Neapoleos in Cypro Episcopus, Vitæ *S. Joannis Eleemosynarii*, & quarumdam Homiliarum Author. Florebat initio sæculi VII. *Hesychius* Hierosolymorum Patriarcha: sed hic inter Authores Ecclesiasticos numerandus non videtur, neque ipsius sunt Commentarii in *Leviticum*, sed *Hesychii* ejusdem

dem Ecclesiæ Presbyteri. Lege quæ de *Hesychiis* scripsimus in Synopsi Historiæ Ecclesiasticæ Sæculi V. *Cap. IV. Art. X.*

ARTICULUS IV.

De S. Isidoro Hispalensi.

SAnctus Isidorus Hispalensis Episcopus, *Leandri*, *Fulgentii*, *Florentinæ* Virginis germanus frater fuit, ætate minimus, animi & virtutum indole Patri *Severiano*, quem nonnulli Carthaginensis Provinciæ Ducem faciunt, suisque fratribus æqualis: eloquentiæ, doctrinæ, atque ingenii laude multo major: Ecclesiam sibi post obitum *Leandri* fratris demandatam quadraginta circiter annos rexit. Obiit anno circiter sexcentesimo trigesimo sexto, pridie Nonas Aprilis: quo die quotannis ejus memoria in Hispania dicato festo celebratur. Corpus ejus Hispali Legionem translatum, ibi summa cum veneratione asservatur. De beato ejus obitu legenda *Redempti* Diaconi Narratio. Quod ipsa Natalis Christi nocte Romam iverit, redierit; quod geminæ candelæ ex arte ab ipso contectæ, in ejus sepulchro, Ferdinando Primo Rege repertæ sint, inextincto lumine: quod *Mahometem* Corduba pepulerit, fabulæ sunt ab accuratis Scriptoribus explosæ, & inter cæteros a *Mariana*, *lib. 6. Rerum Hispanicarum*, *cap. 7.* Operum *S. Isidori* Hispalensis Catalogum *Braulius* Cæsaraugustanus Episcopus, & *S. Ildefonsus* texuerunt. Liber *De Vita & morte* Sanctorum, quem habemus, supposititius fœtus est *S. Isidori*, ut censet Doctissimus Cardinalis *Baronius*, ad annum octingentesimum decimum sextum, & in Notis ad Martyrologium Romanum, ad diem 1. Maii, 25. Julii, & 25. Augustini. Dixi, quem habemus, quia *Sanctum Isidorum* scripsisse librum *De ortu & obitu Patrum, in quo gesta eorum dignitatem quoque, & mortem eorum, atque sepulturam, sententiali brevitate subnotavit*: testis est *Braulius* Cæsaraugustanus Episcopus.

Liber De Vita & Morte Sanctorum, non est S. Isidori.

Etymologiarum Codicem, ab eo titulis, non libris distinctum, & imperfectum relictum, *Braulius* Cæsaraugustanus, quo rogante illud Opus scripserat, recensuit, & in viginti libros divisit. *Sententiarum* libros tres, quos floribus ex Moralibus *Sancti Gregorii Magni* collectis passim ornavit, laudati sunt a Conciliis Toletano VIII. *Cap. 2.* Aquisgranensi sub Ludovico Pio, & Parisiensi VI. Harum Synodorum prima hoc ipsum exornat encomio: *Nostri sæculi Doctor egregius, Ecclesiæ Catholicæ novissimum decus; præcedentibus ætate postremus, doctrinæ comparatione non infimus: atque quod majus est, jam sæculorum finitorum doctissimus, cum reverentia nominandus Isidorus.* Hunc a Deo novissimis temporibus suscitatum ad restauranda Antiquorum Monumenta *Braulius* Cæsaraugustanus scribit, cui non immerito illud Philosophi accommodetur: *Nos in nostra urbe peregrinantes errantesque tamquam hospites, tui libri quasi domum reduxerunt: ut possimus aliquando qui & ubi essemus agnoscere. Tu ætatem patriæ, tu descriptiones temporum, tu Sacrorum jura, tu Sacerdotum, tu domesticam publicamque disciplinam, tu sedium, regionum, locorum, tu omnium divinarum humanarumque rerum nomina, genera, officia, causas aperuisti.*

S. Isidori elogium.

Epistola ad Massanum, sive *Massonem*, *De lapsu Sacerdotis & reparatione*, S. Isidoro falso adscribitur, & citatur sub ejus nomine a *Gratiano*, *Dist. 50. C. Domino Sancto*. Quæ enim ibi traditur doctrina de restitutione Clericorum in pristinos honores & Ordinum Officia, postquam Pœnitentiam criminum egerint, Ecclesiæ Hispanicæ disciplinæ, & doctrinæ *S. Isidori* manifeste repugnat. Id patet ex illius Epistola ad *Helladium* & cæteros Episcopos cum eo congregatos, de Cordubensi Episcopo in vitium carnis lapso, quem e gradu in perpetuum dejiciendum scribit, nec ipsi spem aliam superesse, quam remissionis peccatorum. *Cum effusione*, inquit, *lachrymarum vestram Sanctitatem deposcimus, ut idem Lapsus Sancto Cœtui vestro præsentatus, agnito a vobis confessionis eloquio, Synodali Sententia a gradu Sacerdotii deponatur. Melius est illi ut temporaliter judicetur a vobis, quam æterno damnetur judicio. Levior est illi præsentis temporis ignominia, quam futura gehennæ tormenta. Sciat enim se amisisse nomen & Officium Sacerdotis, qui meritum perdidit sanctitatis. Quapropter Judicii vestri Decreto Pœnitentiæ perpetim flagitia perpetrata lamentatione deploret: Plangat Sacerdotii cultum, quem male vivendo perdidit: Lugeat animæ suæ statum, quam tanto putredinis cœno coinquinavit: Fortasse porriget illi manum quandoque Spiritus Sanctus, ut per dignam satisfactionem mereatur peccatorum remissionem.*

Epistola ad Massanum. S. Isidoro supposita.

Sacerdotes in peccatum carnis lapsi, degradatione plexi.

Et lib. 2. de Officiis Ecclesiasticis, cap. 5. *Quod autem*, inquit, *quis post Baptismum aliquo mortali peccato corruptus, ad Sacerdotium non promoveatur, Lex ipsa testatur. Moyses enim in Lege præcepit Sacerdotibus, ne aliquod pecus vitiatum ad aram Deo offerant... Si enim is qui in Episcopatu mortale aliquod peccatum admiserit, non debet offerre panes Domino: quanto magis ante Ordinationem peccator inventus, repudiari debet ut non ordinetur? Quapropter quia Lex peccatores a Sacerdotio removet, consideret se unusquisque sciens quia potentes potenter patientur tormenta: retrahat se ab hoc non tam honore, quam onere, & aliorum locum qui digni sunt, non ambiat occupare. Qui enim in erudiendis atque instituendis ad virtutem populis præerit, necesse est ut in omnibus Sanctus sit, & in nullo reprehensibilis habeatur. Qui enim alium de peccatis arguit, ipse a peccato debet esse alienus.*

Sacerdos a peccato debet esse alienus.

Epistola ad Redemptum pariter supposita est *Sancto Isidoro*; nam in ea probat Sacrificium non in pane fermentato, sed azymo esse conficiendum. At ea ætate Hispanicæ Ecclesiæ fermentatum consecrabant. Scripta est hæc Epistola post exortas Græcos inter & Latinos de azymo contentiones, adeoque post Photianum schisma, ut patet ex istis verbis: *Quia vero Orientales, Romanorum sive nostras consuetudines impudenter obtrectando, reprehensionis abolitione impugnare nituntur; ad arma divini Oraculi concurrentes, non quantum potuerimus, easdem defendere prævia veritate insurgemus.*

Epistola ad Redemptum *S. Isidori nomen falso præfert.*

Romani Primatum Pontificis jure divino, egregie asserit *S. Isidorus* in Epistola *ad Claudium Ducem*, cap. 1. *Sic nos scimus*, inquit, *præesse Ecclesiæ Christi, quatenus Romano Pontifici reverenter, humiliter, & devote tamquam Dei Vicario, præ cæteris Ecclesiæ Prælatis, specialius nos fateamur debitam in omnibus obedientiam exhibere. Contra quod quemquam procaciter venientem, tamquam hæreticum, a consortio Fidelium omnino decernimus alienum. Hoc vero non ex electione proprii arbitrii, sed potius authoritate Spiritus Sancti habemus firmum, ratumque credimus, & tenemus.*

Primatum Romani Pontificis jure divino, S. Isidorus asserit ceu Dogma Fidei.

Et in Epistola *ad Eugenium Toletanum Episcopum*, ait: *Quod vero de parilitate agitur Apostolorum, Petrus præeminet cæteris, qui a Domino audire meruit: Tu vocaberis Cephas: Tu es Petrus, &c. Et non ab alio aliquo, sed ab ipso Dei & Virginis Filio, honorem Pontificatus in Christi Ecclesia primus suscepit. Cui etiam post Resurrectionem Filii Dei ab eodem dictum est: Pasce agnos meos; Agnorum nomine Ecclesiarum Prælatos notans. Cujus dignitas potestatis etsi ad omnes Catholicarum Episcopos est transfusa, specialius tamen Romano Antistiti, singulari privilegio, velut capiti, cæteris membris celsior permanet in æternum. Qui igitur debitam ei non exhibet reverenter obedientiam, a capite sejunctus, Acephalorum schismati se reddit obnoxium; Quod, sicut illud Sancti Athanasii de Fide Sanctæ Trinitatis, Sancta Ecclesia approbat & custodit, quasi sit Fidei Catholicæ articulus: Quod nisi quisque fideliter firmiterque crediderit, salvus esse non poterit.*

Qui debitam Romano Pontifici obedientiam non exhibet, schismaticus est; salvus esse non potest.

Liber *De Ordine Creaturarum*, sub nomine Sancti Isidori Hispalensis a doctissimo P. Luca Dacherio editus est *Tom. I. Spicilegii*. Aliis non videtur esse Isidori, cum illius *Braulio* non meminerit. Licet enim eos solum libros enumerare se *Braulio* profiteatur, qui ad notitiam suam pervenere, quo satis intelligitur & alios scripsisse, quorum ille non meminit. Non potuit tamen non pervenire hic, ipso proponente, per modum responsionis scriptus, ad ipsumque sub hoc epilogo directus: *Ecce Venerabilis Pater, De Ordine Creaturarum tibi proponenti juxta ingenioli mei modu-*

Liber De Ordine Creaturarum *in Spicilegio editus, non est S. Isidori.*

lum, compendioso sermone summatim respondi, &c. Præterea tanta animi demissione ad *Braulium*, amicum suum, nec in gradu Episcopali sibi æqualem, scribere non solet Sanctus Isidorus, quantam præsefert hujus Libelli Author. Inscriptus est hic liber in Codice S. Remigii Remensis, ex quo in Spicilegio editus est, *Braulio Episcopo Urbis Romæ*. Addidit eruditus Editor, *Hoc est, Cæsaraugustæ*: Etsi Cæsaraugustam apud Scriptores ullos Romam nuncupari, se non legisse fateatur. Bollandi continuatores suspicantur scriptum Episcopo Urbis Romæ non *Braulioni*, sed *Bonifacio V.* Cujus nomen per solam initialem literam B. scriptum, occasionem errori dederit; sed conjecturam hancce suam nulla probatione fulciunt.

S. Isidorus Hispalensis ab eo distinguendus est, cujus corpus Bononiæ colitur. Bononienses nominis identitate deceptos, suum Isidori Episcopi Siculi vice Hispalensem credidisse & vocasse, Constantinus Abbas *Cajetanus* in suo de *Sancto Isidoro* Tractatu arbitratur.

ARTICULUS V.

De Sophronio, Aponio, S. Maximo, Theodoro Raythuensi, Joanne Carpathiorum, & aliis.

S. Sophronius.

I. SAnctus Sophronius, Philosophus, *Joannis Moschi* discipulus in monastica Vita, Hierosolymitanus Episcopus, & Fidei Catholicæ defensor acerrimus adversus Monothelitas, Synodicæ ad *Honorium* Epistolæ, Orationum aliquarum, & Vitæ *Sanctæ Mariæ Ægyptiacæ* Pœnitentis Author, obiit anno sexcentesimo sexto, die Martii undecima; qua ejus memoria in Menologio Græcorum, & in Romano Martyrologio celebratur. Ejus cum laude meminerunt *S. Ja. Damascenus* Oratione III. *de Imaginibus*, Septima Synodus Generalis, Actione IV. *Photius*, *Cod.* 231. *Nicephorus lib. VII. cap.* 3. Hunc *Sophronium* cum altero male confundit *Possevinus*, Authore libri *pro Basilio contra Eunomium*, de quo *Photius*, *Cod. V.*

Andreas Cretensis.

II. Coævus fuit Sophronio Andreas, Hierosolymitanus cognominatus, patria Damascenus, Cretensis Archiepiscopus, vir Sanctissimus, variorum Canonum, & Orationum Author, præcipue in Salutationem Angelicam, in Exaltationem S. Crucis, in Mariam Ægyptiacam. Hierosolymitanus dictus est, quod Monasticam Vitam Hierosolymis coluerit.

Aponius.

III. Aponius, Author Expositionis in Cantica Canticorum, in sex libros distinctæ, a *Beda*, *lib.* 4. *Commentariorum in Cantica*, *cap.* 25. & ab Angelomo Luxoviensi Monacho, in *Stromatis*, sive explicatione eorumdem Canticorum non semel laudatus, vixit circa annum sexcentesimum sexagesimum.

S. Desiderius.

IV. Sanctus Desiderius, Cadurcensis in Aquitania I. Episcopus, Variarum Epistolarum Author, quas in Bibliothecis Patrum legere est, obiit die decima-tertia Kalendas Decembris anni sexcentesimi sexagesimi, cum annis viginti tribus Ecclesiam rexisset.

S. Maximus.

V. Sanctus Maximus Abbas & Martyr, doctissimus Theologus, gloriosus Monothelitarum debellator, cujus cum laude meminerunt, *Photius*, *Codicibus* 192. 193. 194 *&* 195. ejus, quæ legerat, recensens Opera, *Anastasius Bibliothecarius in Collectaneis*, *Theophanes in Chronico*, & alii; obiit in exilio die 13. Augusti, anno Christi sexcentesimo sexagesimo secundo. Ejus opera Cleri Gallicani mandato doctissimus Pater *Combefisius* Ordinis Prædicatorum ὁ μακαρίτης collegit, vertit, aut recensuit, illustravit, edidit.

Theodorus Raythuensis.

VI. Theodorus Raythuensis Monasterii Presbyter, ad quem scripsit Sanctus Maximus Epistolam & varia Capitula, de voluntatibus & operationibus in Christo, de essentia, natura, hypostasi, & personis, iisdem temporibus librum *De Incarnatione Christi* scripsit, quem Bibliothecæ Patrum exhibent.

Alii Authores Ecclesiastici Sæculi VII.

VII. Petrus Laodicensis, Author Expositionis in Orationem Dominicam, & Thalassius Monachus, qui scripsit ad *Paulum* Presbyterum, de Sincera charitate, Vera continentia, necnon de Regimine mentis, Hecatontades quatuor, & Esaias Abbas, qui viginti novem Homilias ad Monachos suos scripsit, non procul ab his temporibus floruerunt. His addendi, Berengosus Abbas ad *S. Maximinum* extra muros urbis Trevirensis, scripsit *De Laude & Inventione Crucis Dominicæ*, libros tres; *De Mysterio Ligni Dominici*, librum unum, & *Sermones varios*: Joannes Carpathiorum Episcopus, Documentorum spiritualium nonaginta septem ad Indos Monachos Author: Georgius Metropolita Nicomediensis, Orationum, sive Sermonum aliquorum Author, in laudem præsertim Virginis Deiparæ; Et Jacobus Monachus Græcus, Author Orationis in Nativitatem ejusdem Sanctissimæ Dei Genitricis. Horum extant Opera Tomo XII. Bibliothecæ Maximæ Patrum, Edit. Lugdunensis.

ARTICULUS VI.

De S. Eligio, S. Audoeno, & Jona.

I. SAnctus Eligius Noviomensis Episcopus, cujus Vitam *Sanctus Audoenus* Rothomagensis Archiepiscopus scripsit, sexdecim Homiliarum Author, quæ in Bibliothecis Patrum leguntur, *& Sermonis ad plebem*, qui extat in appendice Tomi IX. Operum *Sancti Augustini*; a die Maii decima quarta anni sexcentesimi quadragesimi sexti, ad diem secundam Decembris, anni sexcentesimi sexagesimi quinti, qua ad vitam immortalem translatus est, suam rexit Ecclesiam, sub *Clodoveo II. & Clotario II.* Francorum Regibus. Vita S. Eligii extat *Tomo V. Spicilegii*.

II. Jonas, Italus, *Segusio*, vulgo *Suze*, oriundus, Bobiensis Monachus, ac incerti Cœnobii Abbas, cujus *Beda*, *lib.* 5. *Historiæ Anglorum*, *cap.* 17. *Sigebertus*, & *Trithemius* meminere, Vitas *S. Columbani*, & *S. Joannis* Reomaensis Monasterii Fundatoris primique Abbatis scripsit, necnon *S. Attalæ* Bobiensis Abbatis, *S. Eustasii* Abbatis Luxoviensis, & *S. Bertulfi* Abbatis Bobiensis.

ARTICULUS VII.

De Sancto Ildefonso.

SAnctus Ildefonsus, Toleti, nobili genere natus, in S. Isidori Hispalensi Collegio liberalibus disciplinis & pietatis præceptis institutus, in Cœnobio Agaliensi Monasticam Vitam professus est, cujus deinde Abbas fuit. *Eugenio* Toletano Archiepiscopo defuncto, in ejus locum cooptatus & consecratus, ab anno Christi sexcentesimo quinquagesimo octavo ad sexcentesimum sexagesimum septimum, quo obiit, die Januarii vigesima-tertia, hanc rexit Ecclesiam. Contra *Pelagium* quemdam & *Helladium*, qui veteris *Helvidii* insaniæ scintillas in Hispania exsuscitare cœperant, Mariam Virginem Deiparam negantes perpetuo virginitatem retinuisse, edito libro, illibatæ virginitatis B. Mariæ patrocinium suscepit. Operæ Dei Matri navatæ merces vestis ab eadem Deipara de cœlo allata fuit: Quod memoriæ prodidit *Cixila* Ildefonsi Successor. Lapis ubi B. Virgo vestigio constitit, in ipso templi Toletani aditu monstratur. Eodem, vel proximo anno die nono Decembris, qui *Leocadiæ Virginis* memoria sacer est, dum sacris operaretur *Ildefonsus*, præsente Rege, fertur, sepulcri lapide sponte sublato, tumulo egressam *Leocadiam* Ildefonsi manum tetigisse, atque in hæc verba prorupisse; *Ildefonse per te vivit Domina mea*. Abscissa pars veli quo Virginis caput tegebatur, antequam se in sepulcrum reciperet, in sacro Toletani templi ærario conservatur, & visitur. In prædio Debiensi Collegium Virginum suis impensis fundavit atque constituit, nondum Episcopus. Mos triginta pauperes quotidie alendi, quod fit Toleti in ædium Archiepiscopalium ea parte, quæ templo conjuncta est, *Sancti Ildefonsi* institutum esse creditur. Præter librum *De perpetua Virginitate B. Mariæ*, quem scripsit hortatu

S. Ildefonsus perpetuæ virginitatis S. Mariæ Matris Dei vindex.

Qui-

Quiricii Barcinonensis Episcopi, ut testantur mutuæ utriusque Epistolæ Tom. I. Spicilegii Dacheriani editæ, alia ejus Opera memorat *Julianus Toletanus* in Appendice ad librum *De Viris Illustribus*, quem *Ildefonsus* post *Sanctum Isidorum* continuavit. Ejus corpus in Ecclesia *S. Leocadiæ* tumolatum ad *Eugenii* Decessoris viri quoque sancti & Authoris Ecclesiastici pedes, in vastatione Hispaniæ funesta atque generali *Senticam* sive *Zamoram* translatum est, ubi in Sancti Petri Apostoli templo magna religione colitur. Vestis de cœlo allata *Oveti* servatur. Vitam ejus a Cixila seu Zixila aut Zixilane, & S. Juliano II. Toletanis Episcopis scriptam & a Dom. *Thoma Tomajo de Vargalo*, Regis Catholici Historiographo e veteribus MSS. erutam edidit *Bollandus* inter Acta Sanctorum Mensis Januarii, ad diem XXIII. Edidit & Dom. *Mabillonius* Sæculo II. Benedictino. Franciscus Fevardentius Theologus Parisiensis in Bibliotheca Patrum nonnulla S. Ildefonsi Opuscula vulgavit; inter alia Librum *De Virginitate S. Mariæ contra tres infideles*, cujus hic prologus: *Deus lumen verum*, &c. & initium, *O Domina mea atque Dominatrix mea*, &c. cui librum alium S. Ildefonso adscriptum subjecit: *De perpetua Virginitate S. Mariæ, & de ejus parturitione*, cum hoc exordio: *Quamvis omnium Ecclesiarum virginitas beata & gloriosa Genitricis Dei Mariæ sit decus*, &c. Primum librum esse *S. Ildefonsi*, alterum *Radberti* Corbejensis Abbatis, Viri Eruditi jam consentiunt.

ARTICULUS VIII.

De Juliano Toletano.

JUlianus Toletanus, Eugenii II. Toletani Archipræsulis discipulus, cum *Gudila* Archidiacono ejusdem Ecclesiæ arcta conjunctus amicitia; *Quirico* in Sede Toletana successit: Præfuit Conciliis Toletanis XII. XIII. XIV. & XV. Eamque rexit Ecclesiam ab anno sexcentesimo octogesimo ad diem octavam Martii, anni sexcentesimi nonagesimi, quo vitam immortalitate mutavit, *Egicæ* Regis anno tertio. Ejus corpus in Ecclesia *S. Leocadiæ* tumulatum: vitæ sanctitas cœlestium numero inseruit, fastisque, ut Martyrologia testantur. Ingenio fuit facili copioso, suavi, eruditione eximia, quam relicta monumenta testantur, ac præsertim Opus quod *Prognosticon futuri sæculi* inscripsit, in tres libros distinctum, in quibus *SS. Cypriani* & *Augustini* verbis frequentius loquitur quam suis. Extant ejusdem libri tres *De Demonstratione Sextæ Ætatis adversus Judæos*, jussu *Ervigii* Regis, cui & illos nuncupavit, scripti; quibus Messiam venisse, & frustra jam a Judæis expectari probat, huncque esse Iesum. Scripsit etiam Commentarios in *Nahum* Prophetam, qui ab *Henrico Canisio*, ex MS. Cod. Bavaricæ Bibliothecæ editi, in Bibliothecas Patrum transcripti sunt. Libros ejusdem habemus duos *ἀντικειμένων*, hoc est, *Contrapositorum*, sive pugnantium in speciem utriusque Testamenti locorum. Cætera ejus Opera a *Felice* Toletano, in Appendice ad *S. Ildefonsi Catalogum Virorum Illustrium*, laudata, injuria temporum desiderantur, præter *Historiam Gestorum Regis Wambæ in Galliis*, quam ex naufragio literarum eripuit *Duchesnius*.* Multis Orationibus & Missis *Officium Gothicum* sive *Mozarabicum* auxit, ut idem *Felix* ipsius Successor testatur. Gothicum & Mozarabicum dictum est, quia originem habuit eo tempore quo Reges Gothorum Hispaniæ dominabantur, & quia cum Arabes Hispaniam pene omnem occupassent, Christiani *Mixtarabes*, & corrupto vocabulo *Mozarabes*, id est, mixti cum Arabibus dicti sunt.

Tom. I. Histor. Francor.

Officium Mozarabicum, a quo editum.

A quibus & quo tempore hoc Officium institutum fuerit, incertum est. Cardinalis *Baronius*, ad annum sexcentesimum trigesimum tertium, ejus Authorem fuisse putat *S. Isidorum Hispalensem*, cui a Concilii IV. Toletani Patribus id sit demandatum munus. Favet librorum inscriptio, quibus hæc Officia continentur: *Officium Gothicum, sive mixtum, secundum regulam S. Isidori dictum Mozarabes*. Hanc Baronii opinionem refellit doctissimus Cardinalis *Bona* lib. 1. *Rerum Liturgicarum*, *Cap. IX. Num.* 1. Ex silentio *Braulionis* Cæsaraugustani, & *S. Ildefonsi* qui inter *S. Isidori* Opera hoc Officium non memorant. 2. Quod Concilium IV. Toletanum aliquot hujus Officii ritus *Canone undecimo* & sequentibus, tamquam jam antea frequentatos recenseat: & Concilium III. Toletanum quod Quarti celebrationem annis quadraginta quatuor præcessit, *Canone* 2. statuerit, in singulis Ecclesiis Symbolum recitari priusquam Oratio Dominica dicatur, qui ritus est Missæ Mozarabicæ singularis. 3. Quod *S. Isidorus* lib. *De Scriptoribus Ecclesiasticis*, S. Leandri fratris sui ac Decessoris Scripta recensens, testetur ipsum in Ecclesiasticis Officiis non parvo studio laborasse, & in Sacrificii laudibus atque Psalmis multa dulcisone composuisse. 4. Quod in Missa *S. Martini*, in Oratione *post nomina*, hæc verba legantur: *Hunc Virum, quem ætatis nostræ tempora protulerunt, jubeas auxilium nostris ferre temporibus*. Sanctus autem *Martinus* obiit anno Domini quadringentesimo secundo, & primus ex Confessoribus paulo post obitum dicato festo, & sacris Officiis coli cœpit. Itaque ante *SS. Isidorum* & *Leandrum*, sæculo quinto jam istud Officium in usu erat, quod deinde a *SS. Leandro, Isidoro, Ildefonso, Juliano*, auctum & illustratum est. Hoc Officium in Hispanica Ecclesia diu viguit, donec *Gregorii VII.* Pontificis Maximi authoritate in Romanum mutatus est: qua de re legenda est ejus Epistola sexagesima quarta libri 1. ad *Alfonsum* Castellæ, & *Sancium* Aragoniæ Reges, & ad Episcopos in eorum ditionibus constitutos directa.

ARTICULUS IX.

De Marculfo, & Formulis ab eo editis.

MArculfus *Monachus* sub *Landerico* Parisiensi Episcopo vixit, cui *Formularum* libros duos nuncupavit. Sedebat autem *Landericus* Clodoveo II. Dagoberti filio regnante, circa annum Christi sexcentesimum sexagesimum. Ex his formulis, quas vir illustris & eruditus Hieronymus *Bignonius* primus in lucem edidit, ac Notis illustravit, multa discimus Capita prisci Juris, aut morum veterum, qui in Galliis sub prima Regum nostrorum Dynastia vigebant. Discimus primo Episcopos consecratos non fuisse, nisi illorum electioni Rex præbuisset assensum; eamque Mandatis suis confirmasset. Id patet ex Formula quæ inscribitur, *Concessio civium pro Episcopatu*, quæ habetur cap. 7. libri primi. *Quoniam sanctæ memoriæ Vir Apostolicus ille, illius urbis Episcopus fine appropinquante, ab hac luce migravit, ne destitutæ sint oves, decedente Pastore, in loco ejusdem suppliciter postulamus, ut instituere dignemini Illustrem virum illum Cathedræ illius Successorem, in quo est perspicuitas sublimis, ingenuitas nationis, elegantia refulgens, diligentia castitatis, charitatis locuples voluntas*. Et ex Formula quæ inscribitur; *Præceptum de Episcopatu*, cap. 5. ejusdem libri. *Ille Rex, Viro Apostolico illi Episcopo.... Et quia cognovimus sanctæ recordationis Domnum illum urbis illius Antistitem evocatione divina ab hac luce migrasse; de cujus Successore solicitudinem congruam, una cum Pontificibus vel proceribus nostris plenius tractantes, decrevimus Illustri Viro, aut Venerabili illi, in ipsa urbe Pontificalem in Dei nomine committere Dignitatem. Quem pleramque apud animos nostros & actio probata commendat, & nobilitatis ordo sublimat, ac morum probitas, vel mansuetudinis & prudentiæ honestas exornat. Qua de re statuta præsentibus ordinamus, ut cum adunatorum catervæ Pontificum, ad quos tamen nostra Serenitatis devotio Scripta pervenit, ipsum, ut ordo postulat, benedici vestra industria studeat*, &c. Idem constat ex Formula sequenti, quæ inscribitur: *Indiculus Regis ad Episcopum, ut alium benedicat*.

Episcopi olim in Galliis non consecrati, nisi Rex illorum electioni præbuisset assensum.

II. Ex iisdem Formulis discimus, absque Regis licentia nullum ordinatum Clericum. Id constat ex Formula quæ inscribitur: *Præceptum de Clericatu*, cap. 9. lib. 1. *Si eis qui se ad onus Clericatus transferre deliberant, licentiam non negamus retributorem*

Nullus olim absque Regis licentia ordinatus in Galliis Clericus.

Dominum exinde habere confidimus . . . Ille ad nostram veniens præsentiam, petiit Serenitati nostræ, ut ei licentiam tribuere deberemus, qualiter comam capitis sui ad onus Clericatus deponere deberet, & ad Basilicam illam aut Monasterium deservire deberet. Quod nos propter nomen Domini hoc eidem gratante animo præstitisse cognoscite. Præcipientes ergo jubemus, ut si memoratus ille de capite suo bene ingenuus esse videtur, & Polyptico publico censitus non est, licentiam habeat comam capitis sui tonsurare, & ad suprascriptam Basilicam, vel Monasterium deservire. Ea disciplina viguit a Clodovei temporibus, quo regnante, Concilium Aurelianense I. Canone 4. decreverat, ut nullus sæcularium ad Clericatus officium promoveretur, *Nisi aut cum Regis Jussione, aut cum Judicis voluntate.* Hanc tamen Regii consensus necessitatem Concilium Remense, regnante *Dagoberto* habitum, ad eos restrinxit, qui in publicis rationibus censiti & inscripti essent. *Hi vero* (inquit Canone 6.) *quos publicus census spectat, sine permissu principis vel Judicis se ad Religionem sociare non audeant.*

Hanc Regii consensus necessitatem ad eos quos publicus Census spectaret, Concilium Remense restrinxit.

III. Ex iisdem Formulis discimus, Reges ab Episcopis rogatos Immunitates & Privilegia Ecclesiis & earum bonis concessisse. Id patet ex Formula cui titulus est: *Emunitas Regia*: Cap. 3. libri 1. *Statuentes ergo ut neque vos, neque Juniores, neque Successores vestri, nec ulla publica Judiciaria Potestas, quocumque tempore in villis ubicumque in Regno nostro, ipsi Ecclesiæ, aut Regia, aut privatorum largitate collatis, aut qui in antea fuerint, collaturis, aut ad audiendas altercationes ingredi, aut freda de quibuslibet causis exigere, nec mansiones, aut paratas, vel fide jussores tollere non præsumatis; sed quidquid exinde, aut de ingenuis, aut de servientibus, cæterisque nationibus quæ sunt infra agros, vel fines, seu supra terras prædictæ Ecclesiæ commanentes, fiscus aut de fredis, aut undecumque potuerat sperare, ex nostra indulgentia pro futura salute, in luminaribus ipsius Ecclesiæ, per manum Agentium eorum, proficiat in perpetuum.* Freda, sunt compositiones fisco debitæ. Mansiones, sunt hospitia Magistratibus, aut Regiis Missis vulgo debita. Parata, est rerum ad eos excipiendos necessariarum præparatio, sive domorum, supellectilis, aut etiam evectionum apparatus. Ab his oneribus Ecclesias, & earum villas, & loca Reges Christianissimi frequenter absolvebant.

Immunitates Ecclesiis & earum bonis a Regibus concessæ.

IV. Immunitatis quoque beneficium concedebant Monasteriis Reges, & Episcopi, ut patet ex Formula quæ inscribitur *De Privilegio*, cap. 1. libri 1. *Dum ab antiquitus, juxta Constitutionem Pontificum, per Regalem Sanctionem, Monasteria SS. Lirinensis, Agaunensis, Luxoviensis, vel modo innumerabilia per omne Regnum Francorum, sub libertatis Privilegium videntur consistere &c. Quid vero vos vel Successores vestri, Sancto suadente Spiritu dinoscitis custodiatis, immo Sanctæ illius Ecclesiæ Episcopus debeat adimplere, huic paginæ credidimus inserendum. Hoc est, ut de vestra Congregatione qui in vestro Monasterio sancta debeant bajulare Officia* (id est, ad Ordines promoveri) *cum Abbas, cum omni Congregatione poposcerit a nobis, vel a Successoribus nostris, sacros percipiat gradus. Nullam pro ipsorum honore præmium percepturus, altare in ipso Monasterio prædictus Episcopus benedicat, & Sanctum Chrisma annis singulis, si voluerint postulare, pro reverentia loci, sine pretio concedat. Et juxta dispensationem divinam, cum Abbas de ipso Monasterio a Domino migraverit, quem unanimiter omnis Congregatio illa Monachorum ex semetipsis, optimæ Regula comparatum, & vitæ meritis congruentem, similiter sine præmio memoratæ urbis Episcopus ipse promoveat Abbatem. Nullam penitus aliam potestatem in Monasterio, neque in rebus, neque in ordinandis personis, neque in villabus ibidem jam collatis, aut deinceps Regio munere, aut privatorum collaturit, vel in reliqua substantia Monasterii, Nos, Successoresque nostri Episcopi, aut Archidiaconi, seu cæteri Ordinatores, aut qualibet alia persona prædictæ civitatis habere præsumat: aut quodcumque de eodem Monasterio, sicut de Parochiis, aut cæteris Monasteriis, muneris causa audeant sperare, aut ferre. Nec de hoc quod a Dominum timentibus transmissum, aut in altario offertum fuerit, aut in sacris Voluminibus, vel quibuscumque speciebus, ad ornatum divini cultus pertinet, aut præsens collata vel collatura fuerint, auferre præsumat. Et nisi rogatus a Congregatione illa, vel Abbate, pro Oratione lucranda, nulli nostrum liceat Monasterii adire secreta . . . Et si aliquid ipsi Monachi, de eorum Religione tepidi, aut secus egerint, secundum eorum Regulam ab Abbate, si prævalet, corrigantur. Si autem, Pontifex de ipsa civitate coercere debet; quia nihil de Canonica Authoritate convellitur, quidquid domesticis fidei pro quietis tranquillitate tribuitur.* Hæc Privilegii ab Episcopo concessi Formula: cui gemina est Formula sequens Privilegii a Rege concessi Monasterio, Episcopo rogante. Ex quibus patet 1. nondum generales fuisse Monasteriorum immunitates. 2. Pontifices Maximos nondum sibi solis jus illas concedendi reservasse. 3. Episcopum quemlibet potuisse Privilegium immunitatis tribuere Monasterio, quod ipse, vel alius in Diœcesi sua fundaverat; quamquam de Coepiscoporum consilio & assensu id facerent. 4. Quo firmior esset illa immunitas, a Rege fuisse roboratam. 5. Episcopos in Monasteriis ea immunitate donatis jure Visitationis cessisse, & nisi rogatos ab Abbate & Monachis, vel orationis causa, Cœnobia non adiisse. 6. Ipsos jus tantum habuisse inaugurandi Abbatis, quem Congregatio elegisset non instituendi citra electionem. 7. Ipsis non licuisse Monachos immunitate donatos corrigere, si forte contra Regulam publice peccarent, nisi Abbas officio suo deesset. 8. Ipsos ab hujusmodi Monasteriis exigere non potuisse jura, munera, sive pensitationes, quas a Parochiis, aut Monasteriis nullo Privilegio donatis exigebant.

Immunitatis beneficium ab Episcopis, & Regibus Christianissimis, Monasteriis concessum.

Circa Immunitates Monasteriorum Sæculo VII. multa observantur.

V. Sæpe sæpius Reges sub sua tuitione Ecclesias & Monasteria suscipiebant, vel eas credebant tuitioni Majorum Domus Regiæ, ut ipsæ, eorumque res, vel homines, aut Gasindi, id est, homines familiaribus obsequiis adhibiti, vel amici, ab externis injuriis protegerentur: & eorum causæ evocarentur ad Palatium, si in pagis absque illorum dispendio finitæ non fuissent. Id constat ex Formula quæ inscribitur: *Charta de Mundeburde Regis & Principis*, cap. 24. lib. 1.

Ecclesias & Monasteria sub sua tuitione Reges Christianissimi suscipiebant.

VI. Discimus ex his Formulis, Reges Christianissimos, subditorum causas graviores in Palatio suo, cum Episcopis, & Optimatibus, judicasse. Id patet ex Formula XXV. *Ergo nos in Dei nomine, in Palatio nostro, ad universorum causas recto judicio terminandas, una cum Domnis & Patribus nostris Episcopis, vel cum pluribus Optimatibus nostris illis, Patribus illis Referendariis illis, vel Seniscalchis, Cubiculariis, & illo Comite Palatii, vel reliquis quampluribus fidelibus nostris resideremus: ibique veniens ille illum interpellavit, &c.*

Subditorum causas cum Episcopis & Optimatibus judicabant.

VII. Discimus sub prima Regum nostrorum Dynastia morem illum pessimum & Evangelio repugnantem in Gallis viguisse, ut matrimonia bona gratia, seu mutuo conjugum consensu, ob solam discordiam & rixas continuas dissolverentur: & utrique licitum esset vel Monasticam Vitam amplecti, vel alias nuptias contrahere: indicta etiam mulcta illi, qui, post repudium, conjugi propterea negotium facesseret. Id constat ex Formula cui titulus est: *Libellus repudii.* Cap. 30. libri 2. *Dum & inter illum, & conjugem suam illam, non charitas secundum Deum, sed discordia regnat & ob hoc pariter conversare minime possunt: placuit utriusque voluntate, ut se a consortio separare deberent, quod ita & fecerunt. Propterea has Epistolas inter se uno tenore conscriptas fieri, & adfirmare decreverunt: ut unusquisque ex ipsis, sive ad servitium Dei in Monasterio, aut copulæ matrimonii sociare se voluerit, licentiam habeat, & nullam requisitionem ex hoc de parte proximi sui habere non debeat. Si quis vero, aut aliqua pars ex ipsis hoc emutare, aut contra parem suum repetere voluerit, inferat pari suo auri libram 1. & ut decreverunt, a proprio consortio sequestrati, in ea quam elegerint, parte permaneant: Facta Epistola sub die illo, anno illo, regnante illo Rege.* Id quidem in Gallis Legibus Principum, sicut olim Romæ Legibus Imperatorum, licitum fuisse videtur. Sed *Aliæ sunt Leges Cæsarum, aliæ Christi: aliud Papinianus, aliud Paulus noster præcepit* (inquit S. Hieronymus Epistola XXX. ad Oceanum) *Præcepit Dominus uxorem non debere dimitti, excepta causa fornicationis, & si dimissa fuerit, manere innuptam. Quid-*

Mos pessimus & Evangelio contrarius Matrimonium dissolvendi mutuo consensu conjugum, viguit olim in Gallis.

quid

quod viris jubetur, hoc consequenter redundat in fœminas; &c. Nec Ecclesia Gallicana Leges hujusmodi, aut morem pessimum approbavit.

Sorores cum fratribus paternam hereditatem in Galliis olim non dividebant.

VIII. Discimus hanc in Galliis tunc fuisse consuetudinem, vel lege firmatam, vel ipsam vim legis habentem, ut filiæ cum fratribus paternam hæreditatem non dividerent. Potuisse tamen patres filias ex asse hæredes scribere & jubere ut paterna bona æqua lance cum fratribus partirentur. Id constat ex Formula cui titulus est: *Ut filia cum fratribus in paterna succedat alode*. Cujus hic est tenor: *Dulcissimæ filiæ meæ illi, ille. Diuturna, sed impia inter nos consuetudo tenetur, ut de terra paterna sorores cum fratribus portionem non habeant. Sed ego perpendens hanc impietatem, sicut mihi a Domino æqualiter donati estis filii, ita & a me sitis æqualiter diligendi, & de rebus meis, post meum discessum, æqualiter gratulemini; ideoque per hanc Epistolam, te, dulcissima filia mea, contra germanos tuos, filios meos illos in omni hæreditate mea, æqualem & legitimam esse constituo hæredem, &c.*

Homicidia olim in Galliis pecunia redimebantur.

IX. Homicidia sæpius pecunia redimebantur, defuncti filiis, fratribus, nepotibus, aut cognatis soluta. Sacerdotes, aut Illustres piique Viri, authoritate sua obtinebant ab interfecti familia & cognatione, ut hujusmodi satisfactione accepta, legum ultionem, pœnamque capitis adversus interfectorem non reposceret. Qua de re Instrumentum scribebatur, & libellus securitatis dabatur, cum homicidæ, tum ejus domui universæ, ut docet Formula cui titulus est: *Securitas pro homicidio facto*. (Lib. 2. Cap. XVIII.)

SCHOLION.

In isto Articulo pag. 170. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Matrimonia mutuo consensu dissolvi poterant in Gallia, etiam absque causa fornicationis, & contrahi cum altera.*

R. Hæc Propositio non est mea. Non scripsi Matrimonia dirimi potuisse, sed mutuo conjugum consensu, ob solam discordiam & rixas continuas dirimi solita. Factum probo ex Formulis Marculfi. De quæstione juris ita pronuntio: *Morem illum pessimum, & Evangelio repugnantem fuisse. Id quidem in Galliis legibus Principum, sicut olim Romæ Legibus Imperatorum licitum fuisse videtur: sed* ALIÆ SUNT LEGES CÆSARUM, ALIÆ CHRISTI &c. *Nec Ecclesia Gallicana legee hujusmodi aut morem pessimum approbavit*. Quid in his reprehensione dignum? An quod facti veritatem secundum leges Historiæ referam? An quod errorem pravumque morem secundum Theologiæ & Christianæ disciplinæ principia refellam? Factum, id est, pravum illum & contrarium Evangelio morem olim in Galliis viguisse sub prima Regum nostrorum Dynastia confirmant veteres Formulæ Andegavenses, Childeberto I. regnante conscriptæ, adeoque Marculfianis antiquiores, quas publici Juris fecit Dom. Joannes Mabillonius Tom. IV. *Veterum Analectorum*. LVI. sic inscribitur: *Formula dissolvendi matrimonii*, quæ his concepta verbis est. *Domino non dulcissimo, sed amarissimo & exsufflantissimo jocali meo illo, illa. Dum non est incognitum qualiter faciente inimico, & interdicente Deo ut simul esse non potemus: Proinde convenit nobis ante bonis hominibus, ut ad invicem nos relaxare deberemus. Quod ita & fecimus. Ubicumque Jocalis meus mulierem ducere voluerit, licentiam habeat potestatem faciendi. Similiter & illa conveait ut ubicumque ipsa fœmina superius nominata sibi marito accipere voluerit, licentiam habeat potestatem faciendi. Et si fuerit post hunc diem unus ex nos ipsis qui contra hanc Epistola ista agere aut repetire præsumpserit, solidus tantus ad pare suo componat una cum judice intercidentem, & quod repetit nihil valeat vendicare, & hæc Epistola firmata permaneat.*

S. Hieronymus Epist. 30. ad Oceanum.

ARTICULUS X.

De Theodoro Cantuariensi & Adamanno.

Theodorus, natione Græcus, Cantuariensis Archiepiscopus, ex Monacho, a *Vitaliano* Romano Pontifice missus in Angliam, vir sanctus, & eruditus, Ecclesiasticæ Disciplinæ acerrimus vindex, quem Venerabilis *Beda*, *lib.* 5. *Historiæ Ecclesiasticæ cap.* 8. & alibi passim *Simeon Dunelmensis*, in Historia de gestis Regum Anglorum, *Joannes Brampton* in Chronico de Regno Cantiæ, *Gervasius*, de Actibus Pontificum Cantuariensium, *Radulphus Cantuariensis*, in Epistola ad *Calixtum Papam* contra *Thurstinum* Archiepiscopum Eboracensem, commendant: *Pœnitentiale* scripsit: quod cum variis ejusdem Capitulis edidit ac Notis illustravit *Jacobus Petit*. Obiit anno Christi sexcentesimo nonagesimo, ætatis suæ octogesimo octavo, ut *Beda* testatur.

In Pœnitentiali Theodori Cantuariensis quædam duriora & erronea.

In ejus Pœnitentiali nonnulla sunt duriora, & a Traditione & Evangelio aliena, ut illud, quod tradit cap. 2. *Presbyter fornicans si postquam compertum fuerit, baptizaverit, iterum baptizentur illi quos baptizavit. Si quis Presbyter ordinatus, deprehendit se non esse baptizatum, baptizetur, & ordinetur iterum & omnes quos prius baptizavit*. Et illud Capitis XI. *Si cujus uxor fornicata fuerit, licet dimittere eam & aliam accipere; hoc est, si vir dimiserit uxorem suam propter fornicationem, si prima fuit uxor, licitum est ut aliam accipiat uxorem: illa vero si voluerit pœnitere sua peccata, post duos annos alium accipiat virum. Et infra: Si mulier discesserit a viro suo, despiciens eum, & nolens reverti, & reconciliari viro, post quinque annos cum consensu Episcopi aliam accipere liceat uxorem.*

II. Adamannus, Scotus, Hujensis Monasterii a S. *Columbano* constructi Abbas, libros tres *De situ & locis Terræ Sanctæ*, ex *Arculpi* Gallicani Episcopi ex Syria reducis relatione composuit, septimo inclinante sæculo. Ejus cum laude meminerunt Venerabilis *Beda lib.* 5. *Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Anglorum* & *Sigebertus lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis*, *cap.* 64. Hos libros *Serarius*, anno 1619. Ingolstadii edidit cum Epitome eorumdem a Venerabili *Beda* adornata, capp. decimo-septimo & decimo-octavo *Historiæ Ecclesiasticæ gentis Anglorum*.

CAPUT V.

De Rebus Imperii.

ARTICULUS I.

De Phoca.

Occiso Mauritio, *Phocas* regere cœpit imperium anno Christi sexcentesimo secundo, Indictione sexta, Novembris die 23. feria 6. qua illum *Cyriacus* Patriarcha coronavit. Narses Romani Dux exercitus adversus Persas contra Tyrannum rebellis Edessam occupavit, & *Cosrhoem* Regem Persarum ad Romanos lacessendos, datis impulit literis. *Phocas Germano* Duci jussit Edessam ut obsideret. Intestinis Romanorum dissidiis in spem victoriæ elati Persæ in Romanos duxere. Victi Romani: *Germanus* obiit ex vulnere: ejus loco exercitui præfectus *Leontius* Eunuchus, virile gessit nihil. *Cosrhoes* copias fudit Romanorum, plurimosque captos mactavit. Ob infelicem successum iræ impotens *Phocas*, vinctum *Leontium* Constantinopolim adduci jussit, *Domentziolum* nepotem suum, ut ait Theophanes, vel fratrem, ut scribit Cedrenus, Ducem exercitus creavit, ac deinde Curopalatem. Is verborum & jurisjurandi fide *Narseti* data, eumque injuria ab Imperatore nulla affectum iri pollicitus, ipsi persuasit ut ad illum rediret, gloriosius pro Republica pugnaturus. *Phocas* violata fide & sanctitate

Phocæ crudelitas.

sa-

sacramenti, quod ejus nomine *Domentziolus* præstiterat, vivum comburi jussit *Narsetem*. Cujus exitium publicus mœror secutus est; quod Persis adeo formidandum *Narsetis* nomen fuisset, ut eo prolato, pueros quoque suos terrerent. Leve istud immanitatis *Phocæ* specimen. Principum enim virorum moribus delectabatur, nec satiabatur cruore. Amicorum Imperatoris *Mauritio* pepercit nemini. Constantinam Augustam cum filiabus tribus, in portu Eutropii, ubi *Mauritius* fuerat occisus, capite truncari jussit. Domi degebat rerum omnium securus, & in omnem effusus libidinem, dum interim Persæ Mesopotamiam, Syriam, Palæstinam, atque Phœniciam Galatiam, & Paphlagoniam longe lateque popularentur, Chalcedonem usque comite victoria progressi. Iotus a Tyranno, foris ab hoste Rempublicam infestari dolens *Priscus* Patritius *Heraclio* Patritio Africæ Duci jam ad defectionem prono persuasit, ut *Heraclium* filium & *Nicetam* filium *Gregoræ* Patritii, cum copiis adversus *Phocam* mitteret. Alienabantur magis ac magis a *Phoca* plebis animi, ita ut palam in circo ipsi insultarent contumeliosis vocibus Prasini: *Exorere Phoca*, inquiebant *Rursus vinum bibisti, rursus mentem amisisti*. Sed & in ejus caput a *Theodoro* Prætorianorum Præfecto, & *Elpidio* Armamentarii Præposito, conjuratum est: ab *Anastasia* Largitionum Comite arcani conscio facinus revelatum. Habita de reis quæstio. *Theodorus, Elphidius, Anastasius* ipse conjurationis particeps, capite truncati. Interim *Heraclius* cum navibus turritis, in quarum malis arculæ, & Deiparæ imagines appensæ ingenti exercitu ex Africa & Mauritiana advecto, Servatoris quoque non manu mortalium factam imaginem ad præsidium secum ferens, Constantinopolim ad Sophiæ portum applicuit, commissoque certamine Phocam Tyrannum, favente Deo, vicit. Profligatus, in Regiam se recepit. *Photinus* cujus uxori stuprum intulerat, cominus secutus, in Regiam cum militum manu irrupit, comprehensumque & Imperatoris insignibus exutum, ad *Heraclium* deduxit. Tyrannum conspiciens Heraclius: *Miser*, inquit, *itane Rempublicam gubernasti?* Cui Phocas lugubri voce: *Tuum est, rectius eam gerere*. Tum Victoris jussu manibus, pedibus, pudendis, ac demum capite truncatus. Trunci reliquum a militibus in foro Bovis combustum. Adjuvit *Heraclii* conatum *Priscus*, * Phocæ gener, quem *Heraclius*, potitus Imperio, Cappadociæ præfecit. Sed non multo post seditionem conflantem in Senatum produxit, exprobrataque proditione his verbis: *Miser qui ne Socero quidem fidem servaveris, quid faceres amico?* Ipsum Clero nomen dare coegit, ac solum vertere. Occisus est *Phocas* anno Christi sexcentesimo decimo, tyrannidis octavo. Ista constant ex *Nicephoro* Patriarcha Constantinopolitano in *Chronico*, ex *Theophane*, & *Paulo Diacono*, seu alio Authore Historiæ Miscellæ lib. XVIII. & *Cedreno*.

Phocas ab Heraclio victus ac trucidatus.

* Crispum vocat *Cedrenus* Priscum, *Theophanes*. *Huic filiam suam* Domentiolam *locaverat*.

ARTICULUS II.

De Heraclio.

Bellum Persicum.

TYranno sublato, *Heraclius* levatus est Imperator, & a *Sergio* Patriarcha coronatus. *Eudocia* Augusta ejus sponsa eodem die nuptiali Imperialique corona ornata est. Assumpto Imperio rem omnem Romanam labefactatam & pene pessumdatam reperit. Europam Barbari, Asiam Persæ fuerant populati, urbes integras abduxerant in captivitatem, Romanumque exercitum bellis consumpserant continuis. Eorum sistere non poterat victorias. Facta enim in Syriam irruptione cum vix imperare cœpisset, Apameam, Edessamque occupavere, & Antiochiam usque pervenere, Romano funditus deleto exercitu. Subinde Cæsarea Cappadociæ potiti; alteraque in Syriam facta expeditione, Damascum cepere. Per totam denique Palæstinam grassati, captis Hierosolymis, & ingenti Clericorum, Monachorum, Christianorum utriusque sexus edita strage, tum propria cum Judæorum qui emptos mactabant, manibus. *Zacharia* etiam Patriarcha captivo facto, vivificam Christi Servatoris crucem in Persidem asportarunt, anno sexcentesimo decimo-quarto. Anno sequenti, Persæ Ægyptum, Alexandriam, & Lybiam, usque ad fines Æthiopiæ, subegere; & Chalcedone obsessa, captaque secesserunt. Carthaginem Chalcedonis loco perperam substituit *Paulus Diaconus*, cujus errorem *Baronius* retinuit Theophane repugnante.

His perculsus calamitatibus *Heraclius*, pacem supplex a *Cosrhoe* petiit. At ille conditionem nullam fore pacis superbe respondit, nisi crucifixum Deum, solem adoraturi, abnegarent. Tunc temporis, ad malorum cumulum Thraciæ imminebant Avares, cujus Provinciæ multa deprædati sunt oppida, spe pacis deluso *Heraclio*. Qui tandem cum eorum Duce *Chagano*, pacta pace, collectis omnibus Imperii viribus, in Asiam duxit, conflatis ad belli sumptus vasis sacris, cum pecuniam vel cum fœnore invenire non posset: Relictoque in Urbe filio, qui *Sergii* Patriarchæ, & *Bonosi* Patritii consilio Rempublicam regeret. Sexennio bellum acriter gestum. Sæpius cum *Cosrhois* Ducibus acie dimicavit *Heraclius*, de Deo bene confisus, & pietate non minus quam armis, hostes superans, imparibus sæpe numero copiis. Anno tandem sexcentesimo vigesimo septimo in Persidem irrupit. *Cosrhoes*, desperatis rebus, *Merdasen* juniorem filium, ex *Sirem* conjuge susceptum, in fugam Regni successorem dixit. Quod ægre ferens *Siroes* major natu, cum Persarum Primoribus in Patrem conspirans, eum in Tenebrarum æde, quam juvenis construxerat, recondendisque thesauris muniverat, inclusit, pane & aqua parce subministratis, hæc verba proferens ad contumeliam: *Aurum quod frustra collegit, propter quod etiam plurimos fame necavit, & orbem ipsum effecit desertum, manducet*. Eum denique ludibrio prius habitum, & jugulatos coram filios omnes ipsumque imprimis *Merdasen*, quem Regno destinaverat, coactum cernere, sagittis confodi jussit. Regnum parricidio adeptus, pacem cum *Heraclio* pepigit, captivis liberatis, & *Zacharia* Patriarcha, nec non Sacrosancta Christi Cruce restituta, anno Christi sexcentesimo vigesimo octavo quam in sequenti vere *Heraclius* Hierosolyma summa veneratione transtulit, Judæosque ultra tertium ab Urbe lapidem amandavit. Inde profectus Edessam, Ecclesiam *Cosrhois* temporibus a Nestorianis occupatam, Orthodoxis restituit. Tot merita, Monothelitarum suscepto patrocinio, quorum hæresi, proposito publice Edicto, sive (ut appellat) *Ecthesi* vires addidit non minimas, obscuravit fœdavitque. Hinc provocata Numinis ira, Imperium Syria, Palæstina, Ægypto, vidit a Saracenis imminutum. Obiit ex aqua intercute, undecima die Martii, anno ætatis suæ sexagesimo-sexto, Christi sexcentesimo quadragesimo primo, cum annos triginta, menses quatuor, & dies sex imperasset. Tres reliquit filios, *Constantinum* ex Eudocia, & *Heracleonam* ex *Martina* Augusta nepte sua, quam cum incestas nuptias mortua *Eudocia*, contraxerat. Hæc habentur ex Theophane, Cedreno, & Paulo Diacono sive alio Authore Historiæ Miscellæ lib. XVIII.

Pax cum Persis inita. Crux Christi ab illis Heraclio restituta.

Heraclius Monothelitis favet, Ecthesi *promulgata.*

ARTICULUS III.

De Constantino, Heracleona, & Constante.

COnstantinus post *Heraclium* patrem quatuor menses imperavit, & a noverca *Martina* veneno peremptus est, post quem *Heracleonas*, cum *Martina* matre, sex mensibus Imperium tenuit. Quibus exactis, nares illi Senatusconsulto, Martinæ lingua præcisa, ambo in exilium deportati; *Constans* Constantini filius levatus Imperator. Hic Monothelitarum hæresim fovit promulgato Typo, *S. Martinum* Papam, & *S. Maximum* fidei defensores egregios vexavit: quorum in ultionem scelerum, ab Arabibus & Saracenis, volente Deo lacessitus, a *Mavia* illorum Duce, navali prælio victus est, horrenda cum suorum strage ad Phœnicem, Liciæ locum, anno sexcentesimo quinquagesimo quarto. Anno superiori, *Mavias* occupata Rhodo, Colossum Rhodium, mille trecentis & sexaginta annis postquam positus fuerat, disjecit, unum

Constans Monothelitas fovet, Typo *promulgato.*

Colossus Rhodius.

ex-

ex septem Orbis miraculis. Quem Judæus quidam Edessenus eum emisset, nongentos ex ære quo conflatus erat, camelos oneravit. Statua erat ærea, quam Rhodii mans Domini Soli erexerant, alta cubitos octoginta, cui ob magnitudinem, Colossi nomen inditum.

Constans fratrem suum Theodosium Diaconum interfecit.

Anno Christi sexcentesimo quinquagesimo nono, Imperii sui 18. *Constans* fratrem suum *Theodosium* interfecit, quem antea, ex invidia inaugurari Diaconum a *Paulo* Patriarcha curaverat, eoque propinante Christi sanguinem biberat. Parricidæ pœna fuit animus, quamdiu vixit, inquies & quæ semper obversabatur ante oculos sceleris imago. Scilicet crebo in somnis ipsi se ingerebat importuna *Theodosii* fratris umbra, habitu Diaconi, qui poculum sanguine plenum porrigens, diceret: *Bibe, frater*, Ejus visi horrore sedes mutare decrevit infœlix, & in Siciliam transfretavit; sed conscientia sceleris ubique comitatur ac premit sceleratum. Sex annis hæsit in Sicilia, uxorem ac filios Constantinopolitani retinuere. Tandem Syracosis in balneo, ab *Andrea* quodam *Troili* filio interfectus est, anno Christi sexcentesimo sexagesimo octavo, postquam annos viginti septem imperasset. Hæc memoriæ prodidere Theophanes, Cedrenus, & Paulus Diaconus sive alius Author Historiæ Miscellæ lib. XVIII. & XIX.

Pœna sceleris.

ARTICULUS IV.

De Constantino Pogonato. *

* Pogonatus *dictus ob barbam, quod scilicet Constantinopoli, tenera adhuc lanugine foluisset, promissamque barbam a Sicilia retulisset.*

EXtincto Constante, Syracusani perduelles *Mizizium* quemdam Armenum, cujus facies Imperio digna videbatur, sceptra capessere compulerunt. Id ubi accepit *Constantinus*, Constantis filius, cum ingenti classe transfretans, ad Syracusas applicuit Tyrannumque comprehensum cum Patris interfectoribus internecioni dedit. Rebus in Occidente compositis, Constantinopolim redux, ambos fratres *Tiberium* & *Heraclium* Imperii Collegas adscivit; quos anno Imperii sui decimo-quarto redegit in ordinem, naribus mutilatos, & cum *Justiniano* filio solus Rempublicam gessit. Saracenorum arma infesta habuit, atque Bulgarorum. Bellum Saracenicum septem annos exarsit, quo tempore Constantinopolis diu obsessa, Deiparæ Virginis ope liberata est. Recessere tandem Barbari multis cladibus fracti, & aliunde a Mardaitis Libani incolis lacessiti, pacemque in annos triginta cum Imperatore pepigerunt, his conditionibus, ut quotannis librarum auri tria millia Romanis penderent, virorum selectorum capita quinquaginta, equos nobiles quinquaginta. Per id tempus ignis ille qui Græcus dicitur, a *Gallinico* quodam excogitatus est, Heliopolensi homine, cujus vi Arabum classis incensa. Avares quoque & alii Barbari pacem rogarunt ac impetrarunt. Non ita felix fuit Bulgarici belli successus. Cum enim Bulgari torrentis instar Thraciam exundassent, & dirutis quaquaversum urbibus, oppidisque, omnia deprædarentur, Imperator pacem cum eis facere, & pactam annuatim pecuniam eis persolvere coactus est, non sine magno Romani nominis dedecore.

Ignis Græcus.

Constantini Pogonati patrocinio sexta Synodus convocatur.

Procurata Reipublicæ tranquillitate, ad pacem Ecclesiæ curandam animum adjecit *Constantinus*, quam Hæresis Monothelitarum, patrocinio superiorum Imperatorum roborata, perturbabat. Eam ob rem Generale Concilium Sextum Constantinopoli celebrandum indixit, quod anno Imperii ipsius duodecimo cœptum est.

Ejus in Romanam Ecclesiam merita.

Constantini Pogonati pietati Romana debet Ecclesia, quod eam a pensitatione illa pecuniæ liberaverit, quam Gothorum Reges Ariani persolvendam, recens creatis Pontificibus indixerant, & quam exigere postea consueverant Imperatores. Debet etiam restitutam libertatem consecrandi statim Pontificis absque Imperatoris confirmatione, quam expectare antea ex more necessum erat. Id testatur Anastasius Bibliothecarius in Vitis Agathonis, & Benedicti II. Obiit Constantinus Pogonatus anno Christi sexcentesimo octogesimo quinto cum imperasset annis septemdecim.

De eo legendi *Theophanes*, *Cedrenus*, & Author Historiæ Miscellæ, libro XIX.

ARTICULUS V.

De Justiniano Rhinotmeto, Leontio, & Tiberio Apsimaro.

Justinianus II.

JUstinianus Secundus, a naribus præcisis cognomento *Rhinotmetus*, Constantino patri successit, annos natus sexdecim. Qui levitate puerili pessumdedit Rempublicam. Initio Imperii pacem cum *Abimelecho* Saracenorum Duce firmavit his conditionibus, ut Imperator Mardaitas Libani incolas comprimeret, eorumque excursiones prohiberet: *Abimelech* vero in singulos dies mille nummos aureos, & æquum & servum Imperatori penderet; & uterque Princeps æqua lance Cypri, Armeniæ, & Iberiæ vectigalia inter se divideret. Conditiones pacis impleturus *Justinianus*, Mardaitarum duodecim millia de libano detraxit, munitissimum Romani Imperii vallum Saracenisque formidandum evertens. Pactam a patre cum Bulgaris pacem dissolvit, ducto in Bulgariam & Thraciam exercitu. Bulgaros obviam factos primo impetu repulit, & Thessalonicam usque excurrens immensum Sclavorum numerum, qua domitum armis, qua sponte deditum, ad Opsicii partes, trajecto Abydi freto, transtulit. At in reditu intra montium angustias a Bulgaris, interceptus, magnam suorum stragem passus est, vixque ipse evasit. Anno Imperii sexto, pacem cum Saracenis initam, impudenter dissolvit *Justinianus*, Sclavorum fretus auxiliis, quorum ad triginta millia facto delectu, aciem instruxit, quam *Superabundantem* nuncupavit, illiusque Ducem *Nebulam*. Primo conflictu victi Arabes. At Sclavorum Duce pecunia corrupto, & cum viginti suorum millibus ad Saracenos deficiente, Romani turpiter fugati sunt. Quo ex tempore *Muhamed* Arabum Princeps Imperii fines impune vastavit. Interim ædificiis intentus *Justinianus*, iis curandis præfecit *Stephanum* Persam Sacellarium * suum, Eunuchorum spectatissimum, virum crudelem, qui non solum artifices manuarios, sed & operarum duces verberabat, lapidabatque, & Imperatore peregre profecto *Anastasiam* Augustam Imperatricem Matrem loris puerorum more, flagellare ausus est. Huic ferocia non absimilem *Theodotum* Monachum; qui prius in Thraciæ finibus ad Freti angustias inclusus vixerat, Generalis Logothetæ * munere adauxit. Quo in munere non ærarii tantum Administratores, sed Primores Urbis Imperiique Viros insolitis & injustis exactionibus gravans cum solvendo satis non erant, funibus suspensos, palearum inferius accensarum fumo vexabat. Urbis etiam Præfectus insignes plerosque viros Imperatoris mandato in carcerem conjectos diu detinuit. Ad hæc, levissimus Princeps *Calinicum* Patriarcham urgebat, ut preces ritu solemni funderet, ad Ecclesiam Deiparæ Virginis, quæ *Metropolita* vocabatur, evertendam: cujus in loco fontem, & Venetæ factionis Imperatorem illic excepturæ sedilia extruere meditabatur. Ignotum Ecclesiæ ritum peragere noluit Patriarcha, sed Imperatore importunius urgente, dixit: *Gloria Deo, qui etiam hæc patitur, nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.* Quo audito Imperator Ecclesiam dirui jussit, & præconceptum ædificium excitari. Eam ob rem, & multo magis ob Ministrorum ferociam & crudelitatem, populare incurrit odium: quod ipsi Imperii insignia detraxit, die ipsa qua *Stephano* Patritio & exercitus Duci præceperat, ut multam plebis stragem ederet, ac a Patriarcha cædis duceret exordium. Factionis caput fuit *Leontius* Patritius, Orientalium Dux quondam copiarum, ex carcere, in quo tres annos detentus fuerat, a *Justiniano* missus ad regendum per Græciam exercitum. Consilii ipsi authores fuere *Paulus* & *Gregorius* Monachi amicissimi, qui ipsum in carcere crebrius invisentes, Imperium illi ex syderum peritia prædixerant. *Leontius* itaque Monachis amicis, necnon aliis quibusdam illustribus viris, quos reseratis carceribus solverat, comitibus ac juvantibus, plebem commovit omnem, *Justinianum* naso mutilatum in Chersonam relegavit, ac

Bellum Bulgaricum.

Bellum Arabicum.

* Thresorier.

* Surintendant des Finances.

Justiniani II. impietas.

Justiniani exitus.

ac Imperator salutatus est. Exauthoratus fuit *Justinianus* anno imperii sui decimo, Christi 695. Quo abdicato, in *Theodotum* Monachum Logotheram Generalem, & *Stephanum* Sacellarium, sæviit populi furor, quos ad *Forum Bovis* combussit.

Leontius. II. Tres annos Imperium gessit *Leontius*. Anno tertio Arabes impressione in Africam facta, armorum vi eam ceperunt, (Annus erat Christi sexcentesimus nonagesimus octavus.) Ad hanc recuperandam navalis a *Leontio* missus exercitus, Patritio *Joanne* Duce, hostes in fugam vertit, omnesque Africæ munitas urbes in libertatem restituit, præsidiariis militibus in iis relictis. Sed diu non stetit a Romanorum partibus victoria. Arabici namque Consilii Princeps, numerosiori & potentiori instructa classe, Romanam classem Ducemque fugavit, & homili terræ vallo circumcinctum, undequaque obsidere decrevit. Ægre periculo expeditus *Joannes*, ad Imperatorem, copias majores quæsiturus, redibat, cum exercitus rei male gestæ pudore, & *Leontii* metu, ad ipsum reverti nolens, ex Ducum exterorum consilio, a *Leontio* defecit, & *Apsimarum* quemdam imposito ei *Tiberii* nomine, renuntiavit Imperatorem. *Apsimarus*

Tiberius Apsimasus. comitante classe, Constantinopolim advectus, ex adverso Urbis ad Portum Sycænum appulit. *Leontius* a Principibus Extraneorum, in unico eoque levi Blachernarum muro collocatis, quibus claves muri terrestris, horrendo prorsus jurejurando ex sacra Mensa interposito commissæ fueraot, hostibus proditus est, Urbsque *Apsimaro* dedita. Qui *Leontium* naribus mutilatum, in Dalmatæ Monasterio recludi, & arctius custodiri jussit.

Anno *Tiberii Apsimari* imperantis secundo, septimi sæculi postremo, Romani impressione in Syriam facta, Samosatum usque penetravere, vicinasque regiones populati, Saracenorum ducenta millia cæciderunt, spoliaque opima, & captivos innumeros abduxere. Hæc ex *Theophane*, *Cedreno*, *Zonara*, & ex Historia Miscella excerpta, Libru XIX. & quatuor primis libri XX. Capitibus.

CAPUT VI.

De Regibus Francorum.

ARTICULUS I.

De Clotario II.

RÈs gestas *Clotarii* ad annum usque hujus Sæculi XIII. Tomo superiori perstrinximus: Nunc ab eo anno illius Historia resumenda est, quo sublatis nepotibus, & *Brunichilde*, universam Francorum Monarchiam obtinuit. Tunc, ut ait Fredegarius, *firmatum est omne Regnum Francorum, sicut a priore Clotario fuerat dominatum*. Nec tamen abolita fuit Franciæ divisio in tria Regna, Burgundiæ, Austriæ, & Neustriæ. Unde *Clotarius*, Warnacharium, Burgundiæ, Radonem Austriæ, Majores Domus præfecit, ut observat *Fredegarius*. Amicitiam perpetuam cum Longobardis firmavit, quibus præerat *Adaluvaldus*, anno Christi sexcentesimo decimo octavo. Post Concilium Parisiense V. quod eo convocante celebratum est, Regiam Constitutionem edidit, de qua superius diximus *Cap. III. Articulo I.* Ter uxorem duxit, scilicet *Haldetrudem*, *Bertetrudem*, & *Sichildem*. Ex *Holdetrude* suscepit *Meroveum*, qui puer occubuit,

Clotarii II. liberi. *Dagobertum*, quem Regem Austrasiæ instituit an. Christi sexcentesimo vigesimo secundo, & *Emmam* quæ nupsit *Eadbaldo* Regi Cantuariorum. Ex *Bertetrude* suscepit *Charibertum*, qui patri superstes vixit, aliumque filium, qui puer obiit anno Christi sexcentesimo decimo octavo, necnon *Enymiam*, quæ Deo virginitatem vovit. Nullam vero prolem reliquit ex *Sichilde*, quam habuit pro mœcha, ut *Fredegarius* testatur cap. 54. *Bosonem* enim *Audoleni* filium, de pago Stampensi jussit ab *Arneberto* Duce interfici, *reputans ei stuprum cum Regina Sichilde*. Cum inter ipsum & *Dagobertum* filium disceptatio de Regni Austrasiani juribus orta esset, duodecim Francorum, tum Episcoporum, quos inter eminebat *Sanctus Arnulphus* Merensis Præsul, cum Procerum arbitrio componendam permisit, ut constat ex Anonymo Scriptore Gestorum *Dagoberti* Regis, in Collectione *Duchesnii*,

Clotarii II. virtutes & vitia. *Tomo I.* Ex hac vita discessit *Clotarii II.* anno Christi sexcentesimo vigesimo-octavo, cum Monarchiam Francorum solus per annos sexdecim rexisset, pacem habens cum universis Gentibus vicinis, ut *Fredegarius testatur cap.* 42. qui & ejus commendat patientiam, timorem Dei, cultum literarum, beneficentiam in Ecclesias, Sacerdotes, & pauperes, & benignitatem singularem, ipsi vero vitio vertit nimiam in venationibus assiduitatem, & quod mulierum puellarumque suggestionibus nimium annuerat. Lutrensi * Monasterio in Diœcesi Vesontionensi, cujus monachi sub *Sancti Columbani* Regula militabant, amplissimas facultates concessit, ut ex Vita *Sancti Deicoli* Abbatis constat, apud *Bollandum* die 18. Januarii. Laudatur a Boiis, quod in Boicis Legibus condendis, emendandisque tertius operam impenderit, ut ex Prologo *Dagoberti* constat. *Clotarii II.* corpus Parisiis in Ecclesia *Sancti Vincentii*, quæ nunc *Sancti Germani a Pratis* vocatur, conditum est. Ejus uxores duæ, *Haldetrudis* & *Bertetrudis*, Rothomagi in Basilica Principis Apostolorum, quæ *Sancti Audoeni* ibidem quiescentis nomine appellatur, sepultæ sunt. Hæ Reginæ *Clotarii Primi* uxores perperam dicuntur in Vita *S. Audoeni*, apud *Surium* die 24. Augusti.

* L'Abbaye de Lure.

ARTICULUS II.

De Dagoberto.

DAgobertus in Regnum *Clotarii* patris successit: Natus erat anno circiter sexcentesimo tertio. Multa de eo narrantur ab Anonymo qui Gesta *Dagoberti* Regis Francorum scripsit, ab *Andrea Duchesnio* edita, quæ fabulam olent, & hoc nomine ab eruditis Historicis refelluntur. Quæ de cervo refert, qui insequente *Dagoberto* in Basilicam *S. Dionysii* Catulliaci perfugerit, inter fabulas reposuit *Hadrianus Valesius* l. 18. *Fabulæ.* Quod de *S. Arnulfo* Meteosium Episcopo ipsi in bajulum & præceptorem a *Clotario* patre dato scribit idem Anonymus, falsi convincitur ex Authore coævo qui Vitam *S. Arnulfi* scripsit. Is enim testatur *Dagobertum* non prius *S. Arnulfo* commendatum fuisse, quam Austrasiorum Regno præficeretur. Quo tempore annos undeviginti natus erat. Huic Authori suffragatur *Fredegarius* Cap. 58. Quæ de *Sadragesilo* Duce a *Dagoberto* adhuc puero dehonestato idem Anonymus commemorat, & ex eo *Aimoinus*, aliique Historici, *Hadrianus Valesius* refellit *Tomo* III. *Rerum Francicarum*, *lib.* 18. Quam multa, inquit, invenias in ea narratione ridicula, absurda, ac ne veri quidem similia? An *Sadragesilus*, quo *Clotarius* Consiliario & adjutore principalium onerum uteretur, tam fatuus esse potuit, ut apud quos sciret Regibus filios succedere solere, vivo *Dagoberto Clotarii* filio, *Clotario* ipso quadraginta annis minore, Regnum Francorum speraret? Aut tam confidens & temerarius, ut Principis sui filium hæredemque contemneret? Quis putet *Dagobertum* puerum adeo paternæ Majestatis irreverentem fuisse, ut amico ejus ac Consiliario plagas imponi, barbam radi juberet? Aut etiam volenti ac jubenti quemquam obedire ausurum? Non Pædagogum puerilem animum mitigaturum, aut saltem arte aliqua atrocia mandata elusurum? Non cæteros Optimates quotquot aderant, quamvis *Sadragesilo* inimicos, cum una voce deterrituros ne facinus admitteret, cujus Rex authores ipsos esset habiturus? Præterea qui paulo ante audacter & magno animo se a *Sadragesilo* vindicaverat, idem (si tamen idem dici potest adeo sui dissimilis) Patre reverso trepidus latebram quærit, solus, ac ne *Sadragesili* quidem flagellatoribus comitatus, per aliquot passuum millia fugit ab urbe Lutetia Parisiorum, aut à villa Clippiaco, *S. Dionysii* Basilicam petit, Moderatore ac omnibus Ministris suis vel inscientibus, vel abeuntem non retinentibus: & Regius Puer, tamquam servus Dominum iratum, aut mortem denuntiatam metuens, sola se loci religione

gione defendit: cum *Sadeagesilum* querelam suam Regi deferentem occupare, & rationem facti reddendo patrem placare posset. Adjice jam satellites ad Puerum tamquam ad furem aliquem aut homicidam comprehendendum semel atque iterum missos, & Regem ipsum post multas minas plurimis comitantibus venientem &c. Fabulam itaque apage.

Dagoberto Austrasiæ Regi a patre creato dati sunt ab eodem præcipui Consiliarii *Arnulfus* Metensis Episcopus, & *Pippinus* Major Domus teste *Fredegario*. *Arnulfo* ad eremum profecto, *Dagobertus* in administrando Austrasiæ Regno usus est consilio *Cuniberti* Coloniensis Antistitis, ut *Fredegarius* tradit, *cap.* 58. Defuncto Patre, Franciæ totius obtinuit Imperium, excepta Aquitaniæ parte, quam *Chariberto* fratri cessit.

Caribertus Wascones, qui jugum Francorum ab aliquot annis excusserant, in suam potestatem redegit anno sexcentesimo trigesimo. Nec diu victoriæ suæ superstes fuit. Eodem enim anno mortuus est, anno circiter vigesimo tertio ætatis. Impuberem filium *Chilpericum* reliquit, quo brevi post patrem defuncto *Dagobertus* Franciam obtinuit universam. Mox bellum Sclavis * intulit *Dagobertus*, infelici exitu. Eodem anno copias transmisit in Hispaniam, ut *Sisenando* adversus *Senzilam* seu *Senzilanem*, qui *Suinthila* quoque nuncupatus est, suppetias ferrent. *Habundantius* & *Venerandus* exercitum Cæsaraugustam usque duxere; quorum audito adventu, omnes Gothorum copiæ ad *Sisenandum* transierunt, eumque Regem salutarunt. Sub idem tempus, Bulgarorum novem millia cum uxoribus & liberis ex Pannonia ab Avaribus expulsi, ad *Dagobertum* confugerunt, rogantes ut eis aliquem in Gallia locum incolendum concederet. Quos in Bajoaria hyemare jussos, ad unum omnes interfici mandavit, veritus ne res novas molirentur. Anno superiore Judæos omnes qui Christianam Religionem profiteri, & sacrum Baptisma suscipere noluerant, Regno expulerat. Id rogante *Heraclio* Imperatore factum scribit *Fredegarius*, quod minus verisimile est, cum ex *Theophane* & *Cedreno* constet, *Heraclium* Judæos extra Provincias Imperii Romani non abegisse. Sin autem urbibus Imperii Judæos non submovit, quis *Dagobertum* ab illo rogatum credat, ut eos e Franciæ finibus expelleret? Wascones perduelles & semper inquietos, anno Regni sui decimo-quarto domuit *Dagobertus*. Anno sequente, Wasconiæ Seniores ad *Dagobertum* Clippiaci degentem supplices venere, ipsi, filiisque & Regno Francorum, fidem perpetuam juraturi. *Quod, mox solito, sicut semper fefellerunt, ut post hæc probavit eventus* (inquit *Fredegarius*, cap. 78.) Britonibus, nisi illata Francis damna resarcirent, & Francorum se dederent ditioni, minatus est se Burgundicum in Armoricam exercitum immissurum, quod ubi denuntiatum est *Judicaili*, Britanniæ Comiti, protinus Clippiacum ad *Dagobertum* se contulit cum muneribus; *Ibique veniam petens, cuncta quæ sui Regni Britanniæ pertinentes Leudibus Francorum in licite perpetraverant, emendandum spondidit, & semper se, & Regnum quod regebat Britanniæ, subjectum ditioni Dagoberti, & Francorum Regibus esse promisit*. Judicailem perperam Regem vocat *Fredegarius*, nisi forsan Regium nomen usurpaverit; quod de viro cujus ipse commendat religionem, vix credi potest. Tunc namque Comites, non Reges habebat Britannia minor jam inde ab obitu Clodovei Magni. *Semper Britanni* (inquit Gregorius Turonensis lib. 4. cap. 4.) *sub Francorum potestate, post obitum Clodovei Regis fuerunt, & Comites, non Reges appellati sunt*.

Sclavorum Rex erat Samo, Francus, quondam negotiator.

Aremorica sub Francorum potestate.

Dagoberti vitia.

Justitiæ, pietatis, & temperantiæ, ad quas fuerat ab *Arnulfo*, *Cuniberto* & *Pippino* Duce religiosissimo informatus, præcepta negligens *Dagobertus*, libidini & cupiditati supra modum indulsit, ex subditorum spoliis novos thesauros cumulare satagens, pluresque in deliciis habens puellas, seu Regio cultu, seu concubinatum nomine. Uxores duxit *Gomatrudem*, *Nanthildem*, *Ragnetrudem*. Ex *Gomatrude* prolem suscepit nullam. Quamobrem ipsa ob sterilitatem repudiata, *Nanthildem* egregia forma puellam ex *Gomatrudis* Reginæ Ministris, conjugem accepit. Monialem fuisse vulgo produnt Historici, quia excusi *Fredegarii* Codices *Puellam de Monasterio acceptam* habent. At in MS. *Fredegarii* Codice qui fuit *P. Sirmondi*, a doctissimo *P. le Cointe* in Annalibus laudato, & in MS. Cœnobii Metensis *S. Arnulfi* Chronico, & in MS. Codice *Thuaneo*, ab *Hadriano Valesio in Præfatione Tomi* 2. laudatis, Nanthildis *una ex puellis de Ministerio*, Reginæ utique *Gomatrudis*, dicitur. Quam lectionem genuinam esse & retinendam confirmant Authores Chronicorum *S. Benigni*, & *Besuensis*. Cum *Nanthilde Wulfgundem*, & *Berchildem* Regio cultu & nomine in deliciis habebat, & plurimas concubinas, ut testatur *Fredegarius*. *Nanthildi* superduxit *Ragnetrudem*, ex qua filium suscepit *Sigibertum*, ex *Nanthilde* vero *Clodoveum*. S. Amandus postea Trajecti ad Mosam Episcopus, *Dagoberti* Nathan fuit, illumque reprehendit ob libidinem, quæ toti Regno, immo Europæ universæ scandalo erat, & ob avaritiam. Impune non tulit Apostolicam libertatem *Amandus*: Illum enim ira commotus Princeps mox in exilium amandavit, quamvis Pœnitentia ductus ipsum anno sequenti revocaverit, ut *Sigibertum* filium sacro Baptismate regeneraret, quod Aureliæ factum est. Infans quadraginta dumtaxat dierum, *Amen* respondit, ut *Baudemundus* in Vita *S. Amandi* testatur.

Nanthildis Dagoberti uxor Monialis non erat.

S. Amandus Dagobertum reprehendit.

Post hæc resipuisse creditur *Dagobertus*, cum ad pietatis opera se totum applicuerit, erectisque Ecclesiis, patrocinium Sanctorum ambierit, & pauperibus eleemosynam supra modum erogaverit, ut delictorum veniam a Deo consequeretur. Basilicam imprimis *S. Dionysii* ad quintum a Lutetia milliarium magnificentissime condidit, & amplissimis opibus locupletavit, Sanctorumque Martyrum *Dionysii*, *Rustici*, & *Eleutherii* donatam corporibus, Monachis Benedictini Ordinis tradidit, qui perennem ibi psalmodiam, ut fiebat in Agaunensi Monasterio, celebrarent. Primum celeberrimi illius Cœnobii Abbatem fuisse *Dodonem* probat *P. le Cointe* in Annalibus; & qui *Aigulfum* primum Abbatem inscripserunt, deceptos fuisse his Fredegarii verbis: *Psallentium ibidem, ad instar Monasterii sanctorum Agaunensium, instituere jusserat*, (Dagobertus) *sed facilitas Abbatis Aigulfi eamdem institutionem noscitur refragasse*. Quibus verbis non indicat *Fredegarius* tempus quo Regalem Abbatiam *Aigulfus* gubernavit, sed solummodo docet, ejusdem *Aigulfi* facilitate, vel remissiore disciplina factum esse, ut in Monasterio Sandionysiano non amplius observaretur ordo psallendi, quem Rex *Dagobertus* instituerat. S. Dionysii Basilicam a Dagoberto extructam fuisse intra muros civitatis Parisiensis, ibique tumulum Sancti Dionysii fuisse, non quinto ab Urbe Milliario, recentiores quidam Hypercritici affirmarunt, freti testimonio *S. Audoeni* in Vita *S. Eligii*, scribentis, Eligium *Mausoleum S. Martyris Dionysii in Parisiensi civitate fabricasse*. *Et in eadem S. Dionysii Basilica sepultum esse Regem magnum & Inclytum Dagobertum*. Quod & *Gregorii Turonensis* testimonio *lib.* 5. *Historiæ*, *capp.* 33. & 35. confirmant, Basilicam & tumulum *S. Dionysii*, apud *Parisius* collocantis: & ex *Fredegario cap.* 54. commendante *Loca SS. Domni Medardi Suessionis*, & *Domni Dionysii Parisius*: Et ex *Dynamio* in Vita *S. Marii* Bodanensis * Abbatis, quem Parisios profectum scribit, ut *S. Dionysii* limina visitaret. Sed improprie locuti sunt isti Authores, & vocibus illis, *Parisius*, *in Parisiensi civitate*, *apud Parisios*, significarunt Parisiense territorium, non Urbem ipsam. Qui loquendi modus Historicis & Martyrologis solemnis est. Sic *Gregorius Turonensis*, lib. 4. *De Miraculis*, *cap.* 6. vocat *Aredium*, *Lemovicinæ urbis Abbatem*; quamvis Attanum ubi *Aredius* Monasterium condidit, rexitque, leucis octo distet ab urbe Lemovicis. Sic *Avitus*, quem idem *Gregorius* lib. 3. Historiæ, cap. 6. *Abbatem Miciacensem* vocat, in Gestis Regum Francorum cap. 20. *Abba in Aurelianensi civitate* dicitur: quamvis *Miciacum* duabus ab Aurelianensi urbe leucis distet. Sic in antiquis Martyrologiis plerumque legimus, Romæ in Cœmeteriis *Callisti*, *Prætextati*, *Pontiani*, *Priscillæ*, &c. sepultos esse Martyres, cum tamen nullum in Urbe Cœmeterium fuerit. Sic apud *Helgaldum*, *Robertus* Rex qui Meloduni obiit, dicitur *Parisius deportatus*, & *sepultus apud S. Dionysium*

Dagoberti Pœnitentia.

Fundatio Abbatiæ S. Dionysii.

Perennis in ea Psalmodia instituta.

S. Dionysii Basilica a Dagoberto extructa non fuit intra muros urbis Parisiensis.

Joannes Launojus refellitur. De Bevons.

juxta patrem suum, Hagonem videlicet Regem; cujus tamen tumulus non Lutetiæ, sed quinto a Lutetia milliario, in Ecclesia *S. Dionysii* visitur, cum hac inscriptione: *Hago Capet Rex.* Itaque vox *Parisius* plerumque pro agro pagove Parisiensi sumitur. Lege Viros Eruditos, *Hadrianum Valesium* in Dissertatione *De Basilicis quas primi Francorum Reges condiderunt*, cap. 8. Et *P. le Cointe*, *Tom.* 2. *Annalium* ad Annum 630. Num. 9.

Viri sanctitate insignes.

Regnante *Dagoberto*, Viri Sanctitate insignes floruerunt, *Audoenus*, & *Romanus*, Rothomagenses Episcopi, quorum prior *Dagoberti* Cancellarius & Sigillorum custos, alter ab intimis Consiliis fuit; *Eligius* Noviomensis, eidem Regi gratissimus, qui Solemniacense* monasterium, nondum Episcopus, condidit; *Arnulfus* Metensis, quem *Dagobertus* Consiliorum habuit moderatorem; *Remaclus* monasterii Solemniacensis primus Abbas, *S. Amandus* Gandensium Apostolus, Gandensis* & Blandiniensis* Cœnobiorum conditor, & Trajecti* ad Mosam Episcopus; *Sanctus Wandregisilus** in aula *Dagoberti* Regis educatus, Fontanellensis Cœnobii in pago Rothomagensi postea conditor, & primus Abbas; *S. Goar* Aquitanus; *S. Richarius** Presbyter Centulensis monasterii Conditor: de quo legendum *Chronicon Centulense* Tomo IV. Spicilegii; *S. Desiderius* Cadurcensis Episcopus; *S. Paulus* Virdunensis Præsul, Sancta *Rusticula* Arelatensis Abbatissa, &c. De serpente inusitatæ immanitatis ad Sequanam in agro Rothomagensi stabulante, navesque demergente, homines pecudesque corripiente & trucidante quem *S. Romanus* domuerit, quæ vulgo narrantur, nonnulli fabulam putant, quod nihil horum in Vita *S. Romani* a veteri Authore scripta, quam *Nicolaus Rigaltius* in lucem edidit, nec in Breviarii Rothomagensis lectionibus habeatur. Hanc de serpente a Sancto Antistite domito narrationem inde compositam conjiciunt Viri quidam Eruditi, quod tumentes Sequanæ aquas ruptis aggeribus inundantes ac pene mergentes Rothomagum in Christi nomine recedere, ac in alveum se recipere jusserit *S. Romanus*. Contigisse autem ut pro inundatione illa, quam Græce ὕδρα dixisse fas erat, subsequentibus sæculis terribilem excetram quis comminisceretur, sicut Poetæ fabulati sunt in causa Herculis; Nam teste *S. Isidoro Hispalensi* lib. XI. Originum, cap. 3. *Dicunt hydram esse serpentem cum novem capitibus, quæ Latine excetra dicitur, quod uno caso, tria capita excrescebant: sed constat hydram locum fuisse evomentem aquas vastantes vicinam civitatem, in quo uno clauso meatu, multi erumpebant, quod Hercules videns loca ipsa excussit, & sic aquæ clausit meatus: Nam hydra ab aqua dicta est.*

* Sologn ac.
* Gand.
* Blandin.
* Mastrich.
* S. Wandrille.
* S. Riquier.

Quod narratur de Serpente a S. Romano Archiepiscopo Rothomagensi domito, Viri Eruditi fabulam censent.

Dagobertus filium suum Sigibertum Austrasiæ Regem creat.

Dagobertus anno Regni sui duodecimo, Christi sexcentesimo trigesimo-tertio, cum Sclavi jussu *Samonis* in Franciam identidem excurrerent, & per Thoringiam agrosque vicinos grassarentur, ex Pontificum Procerumque consilio *Sigibertum* filium suum Austrasiæ Regem instituit, *Chuniberto* Coloniæ Antistite Sanctissimo, & *Adelgiso* Duce ipsi in Regni Administros datis, donec adolesceret, tractandisque negotiis par fieret, ut *Fredegarius* cap. 75. testatur.

Clodoveum alterum filium Regas Burgundiæ & Neustriæ hæredem instituit.

Obiit anno Christi *Dagobertus* sexcentesimo trigesimo-octavo, ætatis circiter 35. cum filium *Clodoveum* Regni Burgundiæ & Neustriæ hæredem dixisset, ipsumque cum *Nanthilde* Regina uxore sua *Ega* Majorisdomus tuitioni commisisset, ac ditionis utriusque Pontificibus & Optimatibus commendasset. Annum Regni decimum sextum numerabat. Hos annos alii a tempore quo vivente Patre Clotario Rex Austrasiæ constitutus est, alii dumtaxat a Patris obito numerandos existimant. Posteriorem sententiam quam secuti sunt recentiores fere omnes, uno aut altero excepto, refellit *Hadrianus Valesius*, Rerum Francicarum lib. 18. ubi multis docet præferendam prioris calculi rationem. Valesio accedit *Carolus Cointius* in Annalibus Ecclesiasticis Francorum Tom. 2. & 3. His subscripsit Dom. *Mabillonius* Præfatione in 2. Sæculum Benedictinum, & in Dissertatione singulari *De anno mortis Dagoberti* 1. *& Clodovei Junioris*, *Tom.* 3. *Veterum Analectorum* edita, & firmis argumentis ostendit annos Regni Dagoberti numerandos a tempore, quo vivente patre Rex Austrasiæ constitutus est. *Bollandi* vero Continuatores ejus annos numerandos contendunt ab obitu Patris. Utriusque sententiæ argumenta videri possunt apud authores. In Basilica *S. Dionysii*, quam condiderat, & ditaverat, quinto a Lutetia milliario, sepultus est. Visio quam Anonymus Gestorum *Dagoberti* Scriptor, & Authores Chronicorum *Sanbenignani & Besuensis* memorant, quæ etiam exhibetur intra Basilicam *S. Dionysii*, ad ipsius sepulchrum in lapide sculpta, ubi dæmones ipsum in cymba per mare agitantes, & Sancti de cœlo descendentes, eumdemque e manibus dæmonum eripientes, ac imprimis *Sanctus Dionysius*, repræsentantur, commentum existimatur a Viris Eruditis, fretis silentio *Fredegarii*, qui suum Chronicon scripsit post annos viginti a morte Dagoberti, aliisque non infirmis momentis. Ad commendationem *Dagoberti* non minimum facit, quod veteres Leges Francorum, Alemannorum, & Baiuvariorum recensuerit, & in melius transtulerit. Id constat ex Prologo præfixo Legibus Bajuvariorum, in Legum Antiquarum Codice, quem *Fridericus Lindebrogius* publicavit. In Legibus Bajuvariorum cum multa notatu digna sint, illud observatione dignissimum, quod de die Dominico sancitum est, Tit. 6. Cap. 2. *Si quis in die Dominico operam servilem fecerit liber homo, id est, si bovem junxerit, & cum carro ambulaverit, dextrum bovem perdat. Si autem sepem clauserit, fœnum siccaverit, aut messem secaverit, aut collegerit, vel aliquod opus servile fecerit die Dominico, corripiatur semel, vel bis; & si non emendaverit, rumpatur dorsus ejus L. percussionibus. Etsi iterum præsumpserit operare die Dominico, auferatur de rebus ejus tertia pars; & si nec sic cessierit perdat libertatem suam, & sit servus, qui noluit in die sancto esse liber. Servus autem pro tali crimine vapuletur, & si non emendaverit, manum dextram perdat. Quia talis causa vetanda est, quæ Dominum ad iracundiam provocat, & exinde flagellamur in frugibus, & penuriam patimur. Et hoc vetandum est in die Dominico, ut quamvis in itinere positus cum carro vel cum nave, pauset die Dominico usque in secundam feriam .... Et qui hoc in itinere, vel ubicumque, observare neglexerit, cum XII. Sol. condemnetur.* Regum nostrorum qui his Legibus reformandis manum admoverunt, ac præcipue *Dagoberti* religionem Caput istud commendant.

Visio Fide indigna.

Leges a Dagoberto emendatæ.

Religiosa Dominicæ diei observantia.

ARTICULUS III.

De Sigiberto III. & Clodoveo II.

B. Pippinus Majordomus & Regni Administer.

I. *Sigibertus* post *Dagoberti* patris obitum regnavit in Austrasia, quam ab ipso vivente acceperat, *Pippino* Majoredomus Regni administro, qui ab Authore Vitæ ipsius, quem *Andreas Duchesnius* publicavit, dicitur *Vir probatissimæ vitæ ac purissimæ famæ, sapientiæ domicilium, Consiliorum thesaurus, defensio legum, controversiarum finis, munimentum patriæ, Curiæ Ducum, & disciplina Regum.* Beatus jure merito nuncupatur. Ipsi in munere successit filius *Grimoaldus*: quo rem administrante, bellum adversus *Radulfum* Turingiæ Ducem rebellem a *Sigiberto* gestum est, parsque Turingici exercitus cæsa vel captiva facta, cujus Dux erat *Farus* filius *Chrodoaldi*. Illustrior fuisset victoria, nisi consiliorum dissensio fuisset. Id contigit an. Christi 640. Dehinc pacatissimæ fuerunt *Sigiberti* ditiones. Vetuit ne absque suo consensu Episcopi Aquitaniæ primæ, quorum Diœceses ad Austrasiæ Regnum pertinebant cum Metropolitano Bituricensi, cujus Episcopatus in Regno *Clodovei* situs erat, ad Synodum convenirent. Id constat ex ipsius Epistola 17. ad *Desiderium* Cardurcensem. Se totum pietatis operibus dedit *Sigibertus*: cujus pietatis monumenta Monasteria plurima sunt, quæ Regia munificentia extruxit. Celebriora sunt *Malmundarium** in Episcopatu Coloniensi, & *Stabulense** in Ardennæ finibus, in Episcopatu Trajectensi; *Sancti Martini* in suburbio Metensi; & *Cusacongadanam** in Episcopatu Trajectensi, ad amnem *Sesmaram**. Stabulensis & Malmundariensis Cœnobiorum primus Abbas fuit *Sanctus Remaclus*. Sigibertus uxorem duxit *Imnechildem*, ex qua filium suscepit *Dagobertum*. Obiit anno Christi 654. & Metis in Abbatia *Sancti* Mar-

Sigiberti Regis pietas.

* Malmedy.
* Stavelo.
* Cougnon.
* Le Semoy.

Martini in campis, quam erexerat, dotaveratque sepultus est. Ad illam olim per totam Octavam Ascensionis frequens concurrebat populus, ut reliquias Sanctissimi Regis veneraretur: quibus nunc gaudet Primatia Nanceiana. Annos vixit 24. regnavit annos 25. *Grimoaldus* Majordomus Austrasiæ *Childebertum* filium suum Regem constituit, pulso in exilium *Dagoberto Sigiberti* Regis filio, Regni legitimo hærede. At paucos post menses *Childebertus* & *Grimoaldus* exauthorati sunt; *Grimoaldus* vitam in vinculis ac tormentis clausit.

De Nancy.

Clodovei II. pietas.

II. *Clodoveus II. Dagoberto* patri successit in Burgundiæ Neustriæque Regna: quibus Austrasiæ Regnum ejecto *Childeberto* Tyranno, *Grimoaldi* filio, post obitum *Sigiberti* fratris, adjunxit. Perduelles Wascones domuit, ut ex Vita *S. Geremari* colligitur. Insigni fuit pietate, & in Ecclesiam pauperesque munificentia Princeps. Monasteria *S. Crucis* Burdigalæ, & *Sancti Sergii* Andegavi condidit. Fossatense & Longoretense ditavit. Præceptum pro Cœnobio *S. Dionysii* dedit anno 653. quo Regalis Abbatiæ bona sarta tecta esse jussit. In eo commemorat Privilegium a *Landerico* Parisiensi Episcopo eidem Monasterio concessum. Ea conditione Privilegium istud a Clodoveo concessum est, ut perennis Psalmodia in eo Cœnobio celebraretur, quemadmodum fuerat a *Dagoberto* parente instituta. *Ea videlicet ordine, ut sicut tempore Domini & Genitoris nostri, ibidem chorus Psallentium per turmas fuit institutus, vel sicut ad Monasterium S. Mauritii Agaunis, & S. Martini Turonis, die noctuque tenetur, ita in loco ipso per omnia futura tempora celebretur.* Habuit Regni Administros & Majores-domus in Regno Neustriæ *Egam*, cui *Erchinoaldus* eo in munere successit: in Burgundia *Flaocatum*. Uxorem duxit *Bathildem*, ex qua tres suscepit filios, *Clotarium Childericum*, & *Theodoricum*. Quod grassante fame argenteum tegumentum quo *Dagobertus* parens absidem sub qua Sanctorum Martyrum *Dionysii* & Sociorum corpora quiscebant, conflari, & in pauperes erogari jusserit, nullo vituperio. quin immo laude maxima dignum est: cum viva Christi templa lapideis sint anteponenda. Anonymus Fabulator, * qui Gesta Regum Francorum scripsit, *Clodoveum* in amentiam incidisse, & in omnem libidinem effusum mentitur. Quam fabulam Sandionysianus Monachus, qui Gesta Dagoberti & Clodovei Regum literis prodidit, & Anonymus *Fredegarii* Continuator, imprudenter exscripserunt. Expertem amentiæ *Clodoveum* satis indicat ea quæ post *Sigiberti* fratris Austrasiæ Regis obitum prudenter æque ac strenue gessit. Obiit anno Christi 655. Vixit annos unum ac viginti, regnavit annos octodecim.

Fossez, *in Episcopatu Parisiensi.* Lonrey, *in Episcopatu Bituricensi.*

Privilegium Abbatia S. Dionysii a Clodoveo II. concessum: Qua conditione?

Clodoveus II. a calumnia vindicatur.

Cap. 43.

Viri sanctitate illustres.

Sigiberto III. & *Clodoveo* II. regnantibus, sanctitate in Gallis floruerunt, *Babolenus* Monasterii *Fossatensis* * a Blidegisilo Parisiensis Ecclesiæ Archidiacono constructi primus Abbas; *Audoneus* Rothomagensis, & *Eligius* Noviomensis, Episcopi, *Sigirannus*, *Millepecensis* * Monasterii in Diœcesi Bituricensi, & *Longoretensis* * sub eodem Episcopatu conditor & primus Abbas; *S. Salaberga* Monasterii Laudunensis *B. Mariæ*, quod postea *S. Joannis Baptistæ* dictum est, fundatrix, primaque Abbatissa; *Sulpitius Pius* Bituricensis Episcopus, Cœnobii *Navensis* *, quod *S. Sulpitii* postea dictum est & alterius Monasterii Virginum in urbe Bituricensi conditor & fundator, qui abdicato Episcopatu, pauperibus sublevandis totum se consecravit. *S. Bonitus* Massiliæ Præfectus, *Hadoindus* Cœnomanensis Episcopus, *Aurionensis* Cœnobii fundator, *S. Baldomerus* in Cœnobio Lugdunensi *S. Justi* sub *Viventio* Abbate Monachus, cui pia illa verba semper in ore versabantur: *In nomine Domini, Deo gratias semper*. S. Goesnovius Armoricus, qui prope portum Brestium ex munificentia *Camorri* Comitis insigne Monasterium erexit, cui nomen *Landat-Goeznou*. S. Faro Meldensis Episcopus, Monasterii Sanctæ Crucis prope Meldas, quod hodie *S. Faronis* vocatur fundator. *S. Rodingus* Monasterii Bellilocensis in Diœcesi Virodunensi conditor. *S. Jonathus* Cœnobii Marcianensis in Diœcesi Atrebatensi a *S. Amanda* conditi primus Abbas, *Sanctus Mono* Martyr, qui in villa Nassonia Diœcesis Leodiensis colitur. *S. Gratus* Cabilonensis Episcopus, qui munus Pontificale dimittens, secessit in cellulam, qua per septennium inclusus, arctiori pœnitentiæ vacavit. *Sancta Rictrudis* Parthenonis Marcianensis fundatrix, Beati *Adalbaldi* Ducis Vidua. *S. Bavo* Gandensis Anachoreta. S. Germanus ex Monacho Luxoviensi primus Abbas Grandivallensis Cœnobii, in Diœcesi Vesontionensi. *S. Goar* Presbyter, qui apud Rusticum Trevirensem Episcopum accusatus, innocentiam suam miraculis tuitus est, & septennem pro eodem Episcopo in flagitium carnis lapso, & infantuli ore prodito, egit pœnitentiam. *S. Furseus* Latiniaci Monasterii in agro Parisiensi conditor & primus Abbas patria Hibernus. *S. Wandregesilus* Monasterii Fontanellensis in Diœcesi Rothomagensi conditor & primus Abbas. *S. Geremarus* Monachus & Abbas Pentalli in pago Rothomagensi ad *Lirizinum* monasterii Insulæ, & *Flaviacensis* Cœnobii in Episcopatu Bellovacensi conditor. *S. Austrebertha* Taruanensis Virgo, Portensis ad Somonam Cœnobii monialis & Præposita, *S. Framehildis* filia. *S. Gertrudis*, Hamaticensis Abbatissa, *Rigomari* quondam uxor, ab altera *Gertrude* Virgine Nivellensi Abbatissa distinguenda. *S. Vincentius S. Waldetrudis* maritus, monasterii Altimontensis in Episcopatu Cameracensi conditor. *S. Frodobertus*, conditor & primus Abbas monasterii Cellensis in diœcesi Trecensi. *S. Tancha* Virgo & Martyr, & *SS. Serenus, Blitarius, & Victor* Presbyteri, qui eadem qua *S. Frodobertus* ætate, vitam in agro Tricassino degisse perhibentur. *S. Gislenus* plurium monachorum sub Regula S. Basilii in Belgio Pater, *S. Emmerammus* incertæ Sedis in Aquitania Episcopus & martyr, *S. Fiacrius* Hibernus, in Diœcesi Meldensi Eremita. *S. Lupus* Cabilonensis Præsul. S. Donatus Vesontionensis Antistes, Regulæ monasticæ Author, quam monasterio Virginum a matre Flavia condito tradidit. *Agrippanus* Aniciensis Episcopus & Martyr. *S. Romaricus* Abbas duplicis monasterii Sancti Montis in Episcopatu Tullensi conditor, quod ab ejus nomine vocatur *Remiremont*. S. Lenogisilus Buxiacensis Abbas in Diœcesi Cœnomanensi. *S. Malardus* Carnotensis Episcopus. *S. Annemundus* Lugdunensis Episcopus & Martyr. *S. Landericus* Parisiensis Episcopus. *S. Gundelbertus* Senonensis Episcopus, monasterii Senoniensis in Episcopatu Tullensi conditor. De SS. Wandregisilo, & Gundelberto, & conditis ab illis Cœnobiis, legenda sunt Chronica Fontanellense, & Senoniense, a D. Luca *Dacherio* edita Tomo III. Spicilegii.

S. Maur lesFossez. Meobec. Lonrey. La Nef. D'Evron. S. Garmier. Brest. S. Faron S. Roüyn Beaulieu. Marchiennes Nassoin. Granfel. S. Furs; Lagny. S. Wandrille. S. Germer. Pentallion. Sur la Rivier. La Saine. Flaix. Sainte Fremeuse. Hamaige. Haumont. Monstrier la Celle. Sante Tanche. S. Serein. S. Blier. S. Victre. S. Aggréve. Du Puy. S. Longis. La Boisseliere. S. Chaumont. Senonne.

ARTICULUS IV.

De Clotario III. & Childerico II.

POst *Clodovei* Patris obitum in universa Francia solus regnavit *Clotarius*; sed agente *Bathilde* Regina matre, Austrasiam cessit *Childerico* fratri, anno Christi sexcentesimo sexagesimo. Defuncto *Erchinoaldo*, Majore-domus, hoc munere auxit *Ebroinum*. Dona quæ *Clodoveus* ejus pater monasterio Fossatensi contulerat, suo præcepto statim confirmavit, auxitque. Præcepto quoque suo confirmavit donationem terræ factam a *Clodoveo* Cœnobio Insulæ Germanicæ prope Trecas. Corbejense monasterium cum *Bathilde* Regina matre fundavit, multisque villis, domibus, silvis, pratis, pascuis, farinariis ditavit. Qua de re extat ejus Præceptum *Tomo I. Conciliorum Galliæ*. Obiit anno Christi sexcentesimo sexagesimo nono, cum annum Regni decimum quartum ageret. Regnante *Clotario* Floriacense monasterium ad Ligerim conditum est a *Leodeboldo* Abbate *Sancti Aniani*, ad muros Aurelianenses. Primus Abbas factus est *Rigomarus*.

Isle.

Fleury. *Ann. 656.*

II. *Childericus II.* paulo post *Clotarii* fratris mortem, universa Francia potitus est, *Theodorico* fratre juniore in monasterium misso. *Theodorici* a Regno dejectio, quod mensibus aliquot tenuit post obitum patris, ex odio Procerum in *Ebroinum* ortum habuit, qui ipsis non vocatis, *Theodoricum* in Regnum levaverat. Superbiæ pœnas dedit *Ebroinus*: In monasterium enim Luxoviense deportatus est exul, intercedente

te *S. Leodgario* Augustodunensium Episcopo, ut mors quam ipsi inferre volebant Neustriæ & Burgundiæ Proceres, exilio ad pœnitentiam agendam opportuno commutaretur. Hanc inimico jam tunc infensissimo gratiam fecit sanctissimus Præsul. Ista constant ex Authore Anonymo, sed coævo Vitæ S. Leodegarii. *Ebroino* amandato & attonso, *Walfoaldum* ut prius in Austrasia, sic & in Neustria, Burgundiaque Majorem-Domus instituit. Maxima tunc gratia pollebat apud *Childericum* S. Leodegarius, ejusque consiliis Rex plurimum deferebat. Sed gratia Regis postmodum excidit, hac occasione. *Prajecto* Arvernorum Episcopo, & *Hectori* Patritio Massiliensium Comiti lis fuit; quod *Hector Claudiæ* fœminæ Arvernæ filiam rapuisset, & prædia quæ *Claudia* Ecclesiæ contulerat, sibi reddi inique postularet. Causa ad Regem delata, in partes Aula scissa est. *Wulfoaldus* Major domus favit Episcopo, *Leodegarius* circumventus partes *Hectoris* ardentiori zelo tuitus est, sibique plurimorum Aulicorum aliter de *Hectore* sentientium invidiam atque odium concitavit. Causam vicit *Prajectus*. *Hector* Comes cum in fugam se dedisset, captus, jussu Regis occisus est. *Leodegarius* secedere jussus Luxovium, ubi *Ebroinum* jam Clericum invenit, qui cum eo redire visus est in amicitiam. Hæc ex Actis *Sancti Prajecti* constant. Alias addit causas Author anonymus Vitæ S. Leodegarii, quibus Regis animus in eum commotus sit. Ait imprimis *Childericum a Leodegario* sæpius objurgatum *cur Consuetudines patrias, quas converti in melius præceperat, tam subito immutasset : itemque quod Regina, quam habebat conjugem, filia sui esset avunculi*. Deinde asserit eos, *qui justitiam cupiebant vertere, & indisciplinati juvenialio opera Regis faciebant exercere*, Wulfoaldo Majore domus ad suas partes attracto, mendacem fabulam de *Leodegario & Hectore* commentos esse, *quasi ideo venissent insimul conjuncti, ut Regiam dominationem everterent, & potestatis sibi jura vendicassent*. Dio superstes non fuit *Childericus* : cum enim Francos opprimeret, & *Badilonem* virum nobilem ad stipitem vinctum contra Leges cædi crudeliter jussisset, seditionem in se concitavit. *Bodila* cum aliis conjuratis ipsum occidit in Lauchonia sylva Calæ villæ Regiæ proxima. Confossa cum ipso est sicariorum gladiis Regina prægnans nomine *Bilihildis*. Ex ea alium filium susceperat nomine *Chilpericum*, qui ipsi superstes vixit, nec tamen paternam hæreditatem adiit ante annum Christi septingentesimum decimum quintum. Vixit *Childericus* annos unum & viginti, regnavit annos quatuordecim, levis ac temerarius Princeps. Sepultus est cum uxore in Basilica *S. Vincentii*, quæ hodie *S. Germani a Pratis* nomen gerit. *S. Rodingo* Abbati Bellilocensis Monasterii Regale Præceptum pro ejusdem Cœnobii tuitione concessit, donata etiam villa quadam, cui nomen *Domertaca*, cum Austrasiæ tantum Rex esset. Quod ex Vita *S. Rodingi* constat. Sandionysiano quoque Monasterio nonullas contulit immunitates ut Antiquitates illius Cœnobii docent.

S. Leodegarius a gratia Clodovei II. excidit.

Conjuratio in Childericum II. Mors infausta. Chelles.

Viri Sanctitate insignes. Haut-Villiers. S. Leucon. Jouars. S. Magne. Rebez. Fescar. S. Gonoy. Avenay. Jumieges. Pavilly.

Sub his Regibus sanctitatis præclarum nomen in Galliis adepti sunt *S. Nivardus* Remensis Episcopus, Monasterii Altivillaris fundator, cujus primus Abbas *Sanctus Brocharius* Monachus Luxoviensis*. *S. Leuconius*, Trecensis Episcopus, Monasterii Puellaris S. Mariæ Trecensis conditor, *S. Bathildis* Regina Kalensis Monasterii amplificatrix, & Monialis, *S. Bertila* ex Moniali Jotrensi, kalensis Abbatissa*. *S. Getrudis* Virgo B. Pippini Ducis filia, Nivellensis Abbatissa. *S. Magnus* Episcopus Avenionensis. *S. Agilus* Abbas Monasterii Resbacensis* *a Sancto Audoeno* conditi in Episcopatu Meldensi. *S. Clarus* Abbas Monasterii S. Marcelli Viennæ. *S. Aldegandis* Virgo Trajectensis a *S. Amanda* velata. *S. Waningus* Fiscanensis Monasterii conditor. *S. Godo* S. Wandregisili nepos, Cœnobii Aogiæ in Episcopatu Trecensi fundator & primus Abbas. *S. Gundebertus S. Nivardi* Remensis Episcopi frater, & Avennacensis Parthenonis in eadem Diœcesi fundator. *S. Berta* ejusdem Monasterii Abbatissa. *S. Philibertus* Gemmeticensis Cœnobii in Diœcesi Rothomagensi conditor ex munificentia *Clotarii III*. Regis Christianissimi. *S. Austreberta* e Monasterio Portensi ad Pauliacense Monasterium, quod quatuor leucis a Rothomago ab *Amalberto* viro potenti conditum est, regendum ab ipso Fundatore evocata. *S. Germanus* trium in Diœcesi Bisuntina Monasteriorum Abbas, scilicet *Sancti Ursicini*, *S. Pauli ad Insulam & Grandivallensis*, idemque Martyr. *Sanctus Trudo* Presbyter, Hasbaniæ, Apostolus, Sarchiniensis Monasterii conditor & Rector, in Episcopatu Trajectensi : quod Cœnobium ab ejus nomine vocatur *Sancti Trudonis*. *S. Judocus* Presbyter, in Pontivensi territorio Eremita. *S. Bodo* Tullensis Episcopus, conditor Monasterii, quod ab ejus nomine *Bodanis Monasterium* appellatur. *S. Aurea* Parisiensis Monasterii a S. Eligio conditi sub nomine S. Martialis prima Abbatissa, quam aliquis inscite confudit cum S. Aurea Virgine ac Martyre sub Alexandro Imperatore, quæ III. Sæculo vixit. *S. Hermelandus* e Monacho Fontanellensi Antrensis Monasterii in Episcopatu Nannetensi a *Pasquario* Episcopo primus Abbas. *S. Vincentianus* Confessor, qui in Diœcesi Lemovicensi colitur. *S. Audomarus* Episcopus Tarvannensis, *S. Theodardus* Episcopus Trajectensis & Martyr. *Sancta Hunegundis* Monasterii Humolariensis Abbatissa, in Episcopatu Noviomensi. *S. Frembertus*, ex Monacho Fontanellensi Tolosanus Episcopus. *S. Prajectus* Arvernorum Episcopus & Martyr.

S. Ursiz. S. Paul. Zuvverd. Grandeld. S. Tron. Hesbaye. S. Josse. Le Fonteneu. Bodon Moustier. S. Herbland. Aindre. S. Omer. Teruuenne. Homblieres. S. Priet.

Anno *Chilperici* Regis postremo, Christi sexcentesimo septuagesimo quarto, *Adeodato* Romano Pontifice, Translatio *Sanctorum Benedicti & Scholasticæ* ex Monte Cassino in Galliam facta est ab *Aigulpho* Monacho & Sociis. Corpus *S. Benedicti* in Monasterio Floriacensi depositum : corpus *Sanctæ Scholasticæ* Cœnomanensibus concessum. Hac de Translatione magna controversia est Cassinenses Monachos inter & Floriacenses, utriusque sacra pignora sibi vendicantibus. Favet Floriacensibus *Paulus Diaconus* capitalis Gallorum hostis, ac deinde Cassinensis Monachus circa annum Christi septingentesimum octogesimum octavum factus, *lib. 6. de Gestis Langobardorum*, cap. 2. ubi ossa S. Patriarchæ, & Sanctæ Sororis ejus in Gallias asportata memorat, licet ejusdem carnes in pulverem redactæ apud Cassinenses manserint, quas postea cap. 40. non dubitat Corpus B. Benedicti appellare. Idem testantur Florus Ecclesiæ Lugdunensis Subdiaconus in Additionibus ad Martyrologium Bedæ : *Wandelbertus* Monachus Prumiensis, qui vixit sub annum Christi octingentesimum quadragesimum, in Martyrologio ad V. Idus Julii : *Ado Viennensis*, qui floruit anno Christi octingentesimo septuagesimo in Martyrologio, ad eamdem diem : *Regino* Prumiensis Abbas *lib. 1. Chronicor.* quem scripsit anno Christi nongentesimo octavo ; *Reginoni* coævus *Notkerus* Monachus Sangallensis in Martyrologio V. Idus Julias, *Adrevaldus Adone Viennensi* antiquior in libro singulari ; Joannes VIII. Pontifex Romanus in Concilio Trecensi anno 878. *S. Odo* Cluniacensis Abbas, *Frodoardus* Canonicus Remensis, &c. *Leo Ostiensis*, qui *Chronicon Cassinense* post annum Christi millesimum octogesimum octavum scripsit, hanc Translationem primus impugnavit futilibus argumentis, quæ refutata legere potes apud *Hugonem Menardum*, in Observationibus ad Martyrologium *Benedictinum* die 11. Julii, & Dom. *Joannem Mabillonium* Dissertatione prævia in Historiam Translationis Corporum S. Benedicti, & S. Scholasticæ in Galliam in Sæculo secundo Benedictino.

Translatio S. Benedicti ex monasterio Cassinensi in Floriacense.

ARTICULUS V.

De Theoderico III. & Dagoberto II.

THeoderici *Chilperici* frater natu minor, audita ejus morte, dimissus fuit e Monasterio *S. Dionysii* ubi fuerat inclusus, Regnoque recuperato, in villa Novingento resedit, teste Anonymo in Vita S. Leodegarii. *Dagobertus II. Sigiberti III.* filius, pulsus quondam in exilium post patris mortem, audita *Childerici* morte statim rediit in Austrasiam, rerumque potitus est. Tunc *Ebroinus* Luxovio egressus, in Neustriam contendit, *Leudesium* Majorem domus interemit, turbas.

bas excitavit maximas, *Pseudo-Clodoveo*, quem *Clotarii* quondam Regis filium confixerat, & a cujus partibus stabat pars Austrasiorum, Rege proclamato adversus *Theodaricum*. Hanc tamen factionem haud multo post deseruit, & a *Theodorico* Majoratum-domus Regiæ, quem pridem sub *Clotario* gesserat, iterum recepit. Pristinæ dignitati restitutus, promulgato mox Edicto, quæ flagrante bello, a quavis persona & quovis in loco, contra jus fasque fieri contigisset, perpetuæ dari voluit oblivioni, solosque authores necis illatæ *Childerico* poscendos ad pœnam judicavit. Hoc prætextu *Garinum* Comitem *S. Leodegarii* fratrem, & *Leodegarium* ipsum, adversus quos inveteratam invidiam odiumque fovebat, per calumniam oppressit. Lapidibus obrutus *Gairinus*; *Leodegarius* lingua mutilatus, & in Fiscanense Monasterium deportatus, ubi restituto cœlitus linguæ officio Deum laudabat, indeque eductus post biennium, *Chrodoberta* Comiti Palatii ab *Ebronio* traditus ad necem, coronam Martyrii, ad quam frater ejus prævolaverat, accepit anno Christi sexcentesimo septuagesimo octavo. Lege acta *Sancti Leodegarii* ab Anonymo scripta, & alia ab Ursino ejus æquali ad *Ansoaldum* Pictaviensem Episcopum.

Ebroinus Majordomus S. Leodegarium & Garinum Comitem ejus fratrem, per calumniam opprimit.

Dagoberti II. munificentia in Ecclesias & monasteria.

Weissembourg. De Strasbourg. Surburgh. Konigsbruch. Scuttet.

Dagoberti II. munificentia erga monasterium Weissemburgense, & Ecclesiam Argentoratensem, a Coccia commendatur. Item erga monasterium Horreense, quod *Irmina* ejus filia Treviris condidit, ibique Christo se cum aliis virginibus consecravit. Hujus etiam liberalitate condita sunt *Surburgense Regiotontanum*, *Haselacense*. *Scutteranum*, & *S. Sigismundi*. Ex *Mechtilde* uxore, quam in Hibernia duxerat, quinque suscepit liberos, *Irminam*, *Sigibertum*, *Rathildem*, *Adelam* & *Regintrudem*. Obiit anno Christi sexcentesimo octogesimo, Regni sui septimo. Violenta morte creditur periisse, quia bellum gessit adversus *Theodoricum* Neustriæ Regem (ut testatur coævus Author in *Vita S. Salabergæ*) & ejus corpus in hostili mansit potestate, sepultumque fuit Rothomagi a *S. Audoeno* in Basilica *S. Petri*. Sublatus eodem tempore est *Sigibertus* ejus filius, quem *S. Argobustus* Argentinensis Episcopus ante aliquot annos a mortuis suscitarat.

Tertry.

Extincto *Dagoberto*, *Martinus* & *Pippinus* Austrasianæ militiæ Duces contra *Theodoricum* Regem & *Ebroinum* acie ducta, ut gentis injuriam Regisque *Dagoberti* necem ulciscerentur, profligati sunt. *Martinus* per *Ebroini* dolum interfectus est. Anno Christi sexcentesimo octogesimo septimo, *Pippinus* in *Theodoricum* Regem & *Bertharium* Majorem-domus rursus bellum movit. Prælium commissum est in loco qui dicitur Testricio * inter Quintinopolim & Perronam; Victi fugatique *Theodoricus* Rex & *Bertharius*; subsecuta mors ipsius *Berthari*, tum obsidio Parisiensis, deinde pax cum *Pippino*, qui Majoratum domus Regiæ in universa Francia obtinuit ac deinceps exercuit. Legendi Anonymos in historia Francorum jussu *Childebrandi* Comitis scripta, *cap.* 100. Anonymus alter in Gestis Regum Francorum, *cap.* 48. & Annales Metenses.

Bellum contra Frisiae a Theodorico III. confectum.

Utrech. La Riviere d'Eidere.

Anno Christi sexcentesimo octogesimo nono bellum contra *Radbodum* Frisiorum Regem a *Theodorico* Rege Francorum gestum est, *Pippino* Duce. Victus fugatusque *Radbodus*, Francis cessit citeriorem Frisiam *, in qua Trajectum * erat. Frisiorum Regnum Oceano adjacebat, & a Rheno ad Edioram * usque amnem protendebatur. Citerior Frisia Rhenum inter & Flevum, ulterior Flevum inter & Eidoram erat. De bello isto Frisico legendi Annales Metenses & Acta *S. Suiberthi*.

Theodorici III. munificentia ergu Ecclesiam.

S. Saens. Bése *in Episcop. Lingonensi*. Orbez.

Theodorici III. munificentia erga Ecclesias & Monasteria plurima commendatur. Monasterium condidit in agro Rothomagensi, cujus primus Abbas fuit *Sanctus Sidonius* Monachus Gemmeticensis, quod hodieque Sancti Sidonii * appellatur & Sanctimonialium est. *Adalrici* Ducis bona fisco suo adjudicata, Besuensi * Monasterio tradidit. Extat hujusce Donationis Diploma datum anno 677. die 4. Septembris. Locum in Diœcesi Suessionensi *Reola* Remensi Episcopo dedit ad Orbacense, Monasterium condendum. Præceptum dedit pro Monasterio Corbejensi, quo *Erembertì* Abbatis factam a Monachis ex ipsorum cœtu electionem, & *Theodofredo* Ambianensi Episcopo probatam, ratam habuit, anno Christi sexcentesimo nonagesimo nono. Bona Monasteriorum Malmundariensis & Stabulensis Diplomate firmavit, rogante *Godwino* Abbate. Vedastinum etiam Monasterium auxit ædificiis & reditibus, suamque munificentiam confirmavit, dato, ut moris erat, Immunitatis Præcepto. Monasterium etiam in honorem *S. Joannis Baptistæ* construxit in Monte intra muros urbis Morinensis, vel Taruannensis. Insigne Privilegium concessit *S. Audoeno* Rothomagensi Episcopo. Vetuit scilicet ne quis Episcopus, Abbas, Comes, aut Judex in tota Provincia Lugdunensi secunda constitueretur præter eum, quem *Audoenus* aut elegisset, aut eligi consensisset. Id constat ex Codice MS. Fridegodi. *Aigliberto* Cœnomanensium Episcopo privilegium concessit cudendæ monetæ, *S. Gervasii*, cujus titulo dedicata erat primaria Cœnomanensis urbis Ecclesia, & Regio nomine. Privilegium datum est Compendii, anno 685. Privilegium quoque ab *Aigliberto* concessum Parthenoni Cœnomanensi confirmavit *Theodoricus*. *Innocentii* Cœnomanensis Episcopi temporibus, inter civitatem Cœnomanensem & Sartham fluvium erectum fuerat Monasterium Virginum, cui facultates suas *Haregarius* & *Truda* conjuges donaverant, iis legibus, ut Moniales peregrinos, qui *Sanctorum Gervasii*, ac *Protasii* Basilicam ex remotis oppidis ac pagis adibant, hospitio exciperent, eorumdemque, si forte in morbum inciderent, curam singularem haberent, ac præterea tergendis lavandisque ipsius Basilicæ ornamentis sedulo invigilarent. *Aiglibertus* autem ejusdem civitatis Episcopus Moniales illas, quibus tunc *Adrechildis* ejus propinqua præerat, a prædictis oneribus exemit, ut divinæ contemplationi liberius vacare possent. Id Privilegii *Theodoricus* Regali Diplomate confirmavit apud Compendium, tertio Nonas Martii. *Amalfridi* etiam viri prævidi, qui Monasterii Hunocurtensis, a se constructi donationem *Bertino* Sitivensi Abbati, ejusque Successoribus, sub certis conditionibus a se factam, traditione sui Testamenti confirmaverat, ratum habuit Testamentum, Edicto dato Kalend. April. anno XIV. Regni, in Carisiaco Palatio, ut *Jacobus Malbrancus* ex membranis Sitivensibus observat, *lib.* 4. *De Morinis*, *cap.* 19. Cum *Sanctum Amatum* Senonensem olim Episcopum, & Monasterii Broilensis, in Diœcesi Tarvanensi Abbatem multis post obitum inclarescere Theodoricus vidisset miraculis irrogatæ ipsi injuriæ supplex ad ejus sepulchrum veniam petiit; quod scilicet *Ebroinus* consilio ipsum in exilium ejecisset, & Broilensibus Monachis multa bona contulit. *Marcoli* seu *Maraculi* vici Attrebato milliari cum dimidio distantis, Attrebatenses Episcopi, ex *Theodorici III.* concessione, temporales Domini sunt. Monasterium tandem *S. Martini* prope muros Turonenses situm ditavit, ut constat ex Diplomate dato, IV. Kal. Julii, Regni ipsius XIII.

Huncourt *in Episc. Cameracensi*. Sitiu *in Episcop. Tarvanensi*. De Bruel. Marœul. D'Arras.

Obiit *Theodoricus III.* anno Christi sexcentesimo nonagesimo primo. Vixit annos triginta novem. Regnavit novemdecim. Ex *Clotilde* conjuge tres filios suscepit, *Clodoveum*, *Childebertum*, & *Clotarium*. Illius Epitaphium, quod Attrebati in Monasterio *Sancti Vedasti* legitur, *Dodam* ipsius uxorem vocat, eumque obiisse tradit anno Christi sexcentesimo nonagesimo-quarto. At Epitaphium istud Authoris esse recentioris probat *P. le Cointe* in Annalibus Ecclesiasticis Francorum *Tomo IV.* quod componatur octo versibus Leoninis ob insignes hemistichiorum rhythmos adeo excellentibus, ut illud post ætatem Leonii Regularis ante annos circiter quingentos in Abbatia Parisiensi S. Victoris Canonici, verisimilius sit exaratum.

Viri sanctitate illustres.

S. Genis.

Theodorico III. & *Dagoberto II.* regnantibus, sanctitatis fama in Galliis celebres fuerunt *Condedus* Presbyter & Monachus Fontanellensis, insignis Monasterii in Belsinnaca Insula conditor & primus Abbas. *S. Argobastus* Argentinensis Episcopus, qui *Sigibertum Dagoberti II.* Regis filium adhuc puerum, in venatione ab apro percussum, & calcibus equi protritum, occisumque suscitavit. *Florentius* Monachus, & *Argobasti* in Sede Argentinensi Successor, qui filiam ejusdem Regis a nativitate cæcam & mutam sanavit. *Sanctus Genesius* Lugdunensis Episcopus

copus

[Soigny. S. Camery. Mauzac. S. Chaffre. Anille.] copus. *S. Vincentius* Abbas Sonegiensis in Episcopatu Cameracensi; *Sanctus Agilbertus* Parisiensis Episcopus. *S. Calmelius* Monasterii Mauziacensis in Episcopatu Arvernensi, & Calmeliacensis in Episcop. Aniciensi conditor, quod hodie *Sancti Theofredi* nomen gerit. *S. Siajardus* Abbas Anisolensis; *S. Berarius* Episcopus Cœnomanensis. *S. Humbertus* Abbas Maricolensis; [Maroilles.] *S. Wlfraanus* Episcopus Senonensis, dimisso deinde Episcopatu, Fontanellensis Monachus, & Frisiorum Apostolus. *S. Sacerdos* Lemovicensis Episcopus. [S. Sadros.] *Sanctus Ausbertus* ex Fontanellensi Monacho Rothomagensis Archiepiscopus *Sancta Aangadresina Sancti Ausberti* quondam sponsa, [Angadreime.] *Oratorii* in Episcopatu Bellovacensi Abbatissa. *S. Aldegandis* Melbodiensis Monasterii in Episcop. Cameracensi conditrix, primaque Abbatissa. [D'Oroer. Maubeuge.] *Sanctus Deodatus* Nivernensis Episcopus, vitæ deinde solitariæ Professor, & Monasterii *Junctararum* in Episcopatu Tullensi conditor. *Sanctus Mummolinus* Episcopus Noviomensis & Tornacensis. [Les Jointures. S. Flaceau.] *S. Flaccus* seu *Flaccellus* Presbyter Cœnomanensis, Monialium Monasterii *Sanctæ Scholasticæ* Patee Spiritualis. *Sanctus Berchavius* Martye, trium Monasteriorum conditor, scilicet *Puellarum* in Episcopatu Trieassino, *Altivillarensis* in Remensi, & *Dervensis* in Catalaunico. [Pellemoustier. Haut-villiers. Monstier-en Der.] *S. Bertulphus* Monasterii San-Dionysiani apud *Renticam* primus Abbas, in Diœcesi Travanensi, *Sanctus Vigilius* Autissiodorensis Episcopus & Martyr. [Ranty.] *Sanctus Salvius*, Monasterii quod ipsemet in honorem B. Mariæ Virginis & Principis Apostolorum erexerat, ex Monacho Abbas, & Ambianensis postea Episcopus. Sancta Bertilla, quæ cum Guthlando conjuge castitatem servavit. *Sanctus Boldainus* Diaconus Laudunensis & Martyr. [Chasteaulieu.] *Sancta Waldetrudis* Castrilocensis Abbatissa. *S. Avitus* Arvernensis Episcopus. *S. Desiderius* Ruiriacensis Abbas in Diœcesi Bituricensi. *Sanctus Leufredus* conditor & Abbas Monasterii ad Aucturam fluvium, in Diœcesi Ebroicensi, in eodem loco ubi [Clichy.] Sancto Audoeno Rothomagensi Episcopo Clippiacum eunti Crux olim cum multo splendore apparuerat. Monasterium in honorem vivificæ Crucis & SS. Apostolorum, ac S. Audoeni conditum est. Cui nomen [La Croix S. Leufroy.] primum fuit *Crux Sancti Audoeni* per aliquod sæcula, postea *Crux S. Leufredi* ad hodiernum usque diem; *S. Amatus* Senonensis Episcopus. *S. Landrada* Belisiensis Monasterii in Episcopatu Trajectensi fundatrix & prima Abbatissa. *Sancti Landelinus & Ursmarus* Lobienses Abbates in Episcopatu Cameracensi. [Lobbes.] *Sancta Maxellendis* ob virginitatis votum sanguine obsignatum in territorio Cameracensi conspicua. *S. Gerebaldus* Pajocensis Episcopus, *Liberiaci* Monasterii [S. Gerhold. Bayeux. Livray.] conditor; *S. Hildevertus* Meldensis Episcopus. *SS. Cunibertus* Coloniensis, *Arnulphus* Metensis, *Remaclus* Tungrensis, *Modoaldus* Trevirensis, Antistites, qui Regum nostrorum Aulam sanctitatis suæ radiis illustrarunt. De quibus antiquus & eruditus Scriptor *Stephanus* Leodiensis Abbas, in Vita *Sancti Modoaldi* Trevirensis Episcopi, apud *Surium*, die XII. Maii, sic loquitue, cap. IX. *Considerare nunc libet, quale erat illud tempus, quam acceptabile, quam serenum, quando Regibus quidem regnantibus, sed Reges, cum Regno, justis & timoratis Viris regentibus, justitia, fides, veritas, modestia, cæteraque artes bonæ, tam in bello, quam in pace custodiebantur: quando ad lineam æquitatis divinæ omnia regiæ potestatis negotia dirigebantur. Quale, quam sanctum erat illud Palatium, ex quo tam claros, tamque illustres suscipiebat Ecclesia Sacerdotes! Ex quo procedebant sectatores, non Simonis, sed Petri: non mercenarii, sed veri Ministri Christi, & qui Curias Regum non quærerent, sed potius a Regibus quærerentur: non ipsi honores per ambitionem appeterent, sed magis oblatos per humilitatem refugerent. Ex quorum numero [erant enim plurimi] fuit Arnulphus Metensis, Canibertus Coloniensis, Tungrensis Remaclus, Trevirensis noster Modoaldus.*

ARTICULUS VI.

De Clodoveo III. & Childeberto III.

I. CLodoveus, *Theodorici* Regis filius natu maximus patri successit. Anno primo Regni sui Donationes ad illum usque diem Sitivensi Monasterio factas, rogatus a *Bertino* Abbate, dato Præcepto confirmavit. Ejusdem Præceptum pro Monasteriis Stabulensi & Malmundariensi, refert *P. le Cointe* in Annalibus Ecclesiasticis Francorum ad annum Christi 693. Condatescensi Monasterio in Diœcesi Lugdunensi, quod hodie *S. Claudii* vocatur, multa dona restituit, multasque pensiones a Decessoribus Regibus concessas. Erga Monasterium *S. Arnulphi* prope Metas munificus fuit. Obiit anno Christi sexcentesimo nonagesimo quarto, ætatis decimo nono, Regni secundo, absque prole.

II. *Childebertus III.* hæreditario jure fratri successit. Ejus erga Monasterium Fontanellense munificentiam commendat ejusdem Cœnobii Chronicon. Castrum *de Bubulis* Ecclesiæ *S. Luciani* Bellovacensis concessit, [De Bulles.] ut refert *Louvetus* lib. 2. *Histor. Bellovacensis*, cap. 7. *Solemium* villam in pago Falmarcensi ad [Solemmes. Famars.] Sabim positam Sandionysiano Monasterio contradidit, ut ex Sandionysianis Antiquitatibus constat. Privilegia Monasterio *Sanctorum Sergii & Bachi* in Episcopatu Andegavensi a Decessoribus Regibus concessa [La Sambre. S. Serge.] confirmavit. Præceptum ea de re datum *Sammarthani* Tomo IV. Galliæ Christianæ describunt. Obiit anno Christi septingentesimo undecimo, ætatis circiter trigesimo-quinto, Regni decimo-septimo. In *Causiaco* Monasterio sepultus est. [Chorsy sur Oyse.] Filium unicum *Dagobertum III.* Regni reliquit hæredem, *Vir Inclitus, & Rex Justus* prædicatue in Gestis Regum Francorum, in Genealogia Regum Francorum edita ab *Andrea Duchesnio*, Tom. I. quæ desinit in filiis *Ludovici Pii*, & in Gestis Abbatum Lobiensium a *Falcuino* conscriptis. Quo encomio satis refelluntur ii, qui *Childebertum III.* desidem, ignavum, pusillanimem, ac Regem titulo tenus fuisse fabulantur.

Sub Regum istorum Principatu maxima fuit in Regno Francorum *Pipini* Majoris-Domus authoritas. [*Pipini Majoris-Domus authoritas.*] Qui gerendæ Reipublicæ peritia, bellica fortitudine, munificentia erga Ecclesias & Monasteria, reverentia & humanitate erga Episcopos, Religiososque viros, omnium amorem sibi conciliavit, viamque posteris suis aperuit ad Regnum. *Plectrudem* uxorem duxit, qua repudiata, super induxit *Alpaidem*: ac demum illicitorum pœnitens amorum, *Plectrudem* uxorem legitimam revocavit, fœminam pientissimam.

Bello contra Suevos seu Alemannos fœliciter confecto, obiit anno Christi septingentesimo decimo-quarto, *Dagoberto III.* regnante. Suscepit quatuor filios, *Drogonem* & *Grimoaldum* ex *Plectrude*, *Carolum*, & *Childebrandum* ex *Alpaide*. Luxit mortem *Drogonis & Grimoaldi*; Priorem amisit anno Christi septingentesimo octavo, posteriorem paulo ante obitum suum. Reliquit igitur superstites duos tantum filios, *Carolum* & *Childebrandum*; Sex vero nepotes, *Hugonem*, *Arnoldum*, & Anonymum, filios *Drogonis*: *Theudoaldum* filium *Grimoaldi*: *Carolomannum* & *Pipinum* filios *Caroli*.

Clodovei III. & Childeberti III. temporibus sanctitate insignes floruerunt in Galliis [*Viri sanctitate insignes in*] *S. Willebrordus* Trajectensis Episcopus, & Frisiorum Apostolus. [Utrech.] *S. Edelburga*, Annæ Anglorum Orientalium Regis filia, Brigensis Monasterii cui postea nomen *Sanctæ Faræ* inditum, in Episcopatu Meldensi Abbatissa. *Earcongotha* Virgo, *Ercomberti* Cantiæ Regis filia, ejusdem Monasterii Monialis. *S. Claudius* Jurensis Abbas ex Bisuntino Præsule. *S. Eustadiola* Bituricensis Abbatissa. *SS. Reolus & Rigobertus* Remenses Episcopi, quorum posterior ærarium commune Canonicis primus instituit, palmamque cæteris præripuit, qui simili per Galliam reformationi Canonicorum incubuerunt. *Tillo* Solemniacensis Abbas, & deinde A-

na-

Manlieu. nachoreta. *Bonitus* ex Arvernensi Episcopo Magnilocensis Monachus. *S. Agricolus* Avenionensis Episcopus. *Veredemus* ejusdem Sedis Episcopus ex Anachoreta. *Notburgis* Virgo in Monasterio *S. Mariæ* apud Coloniam Agrippinam Sanctimonialis. *S. Gaudinus* Suessionensis Episcopus & Martyr. *S. Odila* Huhemburgensis Monasterii in Episcopatu Argentoratensis Abbatissa. *S. Ebregesillus* Meldensis Episcopus. *S. Ildevertus* Centulensis Abbas, qui Gornaci in Ecclesia Collegiata quiescit, solemnique festo colitur tum V. Martii, tum XXV. Augusti: A *S. Ildeverto* Meldensi Episcopo distinguendus, qui apud Gornacum, ubi vivus Ecclesiam construxerat, sepultus fuit, septimo, a Meldis lapide, & colitur septimo kalendas Junii in Martyrologiis Gallicano ac Benedictino. *S. Adela* Vidua, *Dagoberti II.* filia; Palatiolensis prope Trevirim Monasterii fundatrix, primaque Abbatissa. *S. Erminus* Monachus Lobiensis. *S. Hildulphus* Dux. *S. Oda*, *Boggis* Aquitanorum Ducis vidua, & *S. Huberti* Leodiensis Episcopi amita. *S. Aulus* Vivariensis Episcopus, S. Landricus Sonegiensis Abbas, *S. Autbertus* Episcopus Abrincensis, cui apparuit. *S. Michael* Archangelus, monuitque ut Ecclesiam Deo in ejus honorem construeret in loco maris, qui propter eminentiam, *Tumba* vocabatur; qui locus a posteris dictus est *Mons S. Michaelis* in procella maris, vel in periculo maris aut in Tumba. Hanc Apparitionem commemorat *Sigebertus ad* annum *Childeberti III.* Regis duodecimum, qui Christi septingentesimus sextus fuit. *S. Lambertus* Trajectensium ac Leodiensium Episcopus, & Martyr. *S. Tetricus* Autisiodorensis Episcopus, & Martyr. *S. Suibertus* Episcopus, qui prædicato in Frisia, in Hollandia, in Dania Evangelio ad *Pippinum* Majorem-Domus Regis Francorum Coloniam, venit, ab eoque & ejus uxore *Plectrude* vicum *Werdam* obtinuit, ubi Monasterium ædificavit, in quo vixit, præfuitque usque ad obitum. Locus ille posteris temporibus dictus est, *S. Suiberti Insula*, hodie *Cæsaris Insula* nuncupatur, vulgo *Keyserswert*.

S. Agricol.

Hocmburg.

S. Riquieur, *in Episcop. Ambianensi*.

Gournay, *in Diœcesi Rothomagensi Oppidum*.

Soigny.

Avranches.

CAPUT VII.

De Hispaniæ Rebus Sæculo VII.

ARTICULUS I.

De Liuva, Witterico, & Gundemaro Hispaniæ Regibus.

I. RECCAREDO patri in Regnum successit *Liuva* non impar ipsi futurus nisi *Witterici* proditione intra biennium periisset.

II. Eo sublato, Regnum occupavit parricida, factionis armis sublevatus, annisque sex, mensibus decem administravit, non absque bellicæ fortitudinis laude. Romani siquidem reliquias exercitus, ad *Segontiam* in Celtiberis profligavit. Sed cum ipsum de Ariana secta restituenda consilia agitare fama vulgasset, a conjuratis impetu in Regiam facto trucidatus est, ejusque cadaver per plateas unco tractum.

III. *Gundemarus Witterico* occiso, Regnum obtinuit, Francorum viribus adjutus, ut *Mariana* conjicit ex annuo vectigali, quod Francis a *Gundemaro* fulvi solitum probat ex *Bulgarani* Comitis Galliam Gothicam pro Rege ea ætate gubernantis literis, quæ *Compluti & Oveti* inter veteres Schedulas servantur. *Gundemarus* Vascones rebellantes coercuit, & Romanas copias, felici belli exito lacessivit. Obiit anno Christi sexcentesimo duodecimo, cum annos duos non integros regnasset, nulla prole relicta.

ARTICULUS II.

De Sisebuto, Suinthila, & Rechimiro Regibus.

I. GUNDEMARO Procerum suffragiis suffectus est *Sisebutus*, Belli, & pacis artibus, religionisque amore eximius Princeps. Astures, Rucconesque perduelles domuit & parere compulit. Romanorum reliquias bis collatis vexillis, vicit, urbesque non paucas illis ereptas in suam redegit potestatem in Bætica & Lusitania. Victoriæ gloriam laus clementiæ cumulavit, hostibus magno numero qui ab ipsius militibus capti erant, in libertatem restitutis, pretioque redemptionis ex Regio ærario iisdem militibus numerato, *Cæsarius* Patritius, qui rem Romanam in Hispania gubernabat, pacem a *Sisebuto* impetravit, sequestre *Cæcilio* Mentesano Episcopo. *Heraclii* Imperatoris hortatu, Judæos in suis ditionibus degentes minis & suppliciorum metu ad Christianam Religionem amplectendam, suscipiendumque Baptismum coegit, lege lata, quæ in Gothicarum Legum volumine legitur: Verum factum illud Antistitibus haud probatum est. *Eusebium* Barcinonensem Episcopum a Sede dejecit *Sisebutus*, aliumque in ejus locum substituit, ut testantur ejus Literæ a Mariana laudatæ, quod in Theatro quædam ab histrionibus agi permisisset, quæ ex Ethnica superstitione traducta, Christianam pietatem offendebant. Templum S. Leocadiæ nomine Toleti construxit. Ejus authoritate Hispalense Concilium convocatum est. Obiit Princeps de Religione & Republica bene meritus anno Christi sexcentesimo vigesimo-primo, cum annos octo, menses sex, diebus sexdecim regnasset. Filium hæredem Regni reliquit *Reccaredum*, ætate puerum, qui tribus dumtaxat mensibus patri superstes vixit.

Sisebutus Judæos cogit ad Religionem Christianam amplectendam.

II. Eo sublato, *Suinthila* Magni *Reccaredi* filius, Procerum suffragiis, Regnum conscendit. Quod adeptus, Wascones gentem ad tumultus & seditiones pronam, Tarraconensis Provinciæ fines ferro flammaque vastantem coercuit, urbemque *Oligitum* suis sumptibus ædificare jussit. Romanos Hispaniæ possessione decedere penitus compulit. Anno Regni sui quinto, Christi sexcentesimo vigesimo-sexto, *Rechimirum* filium Regni consortem declaravit. Quo facto cum Gothorum mores & jura everterentur, quibus Regnum populi suffragiis deferebatur ab antiquo, gentis animi ab eo maxime sunt abalienati. Vitia, quibus frænum laxavit, invidiam auxerunt. *Sisenandi* factione, cui *Dagobertus* Rex Francorum favit, missis *Abundantio & Venerando*, cum firmissimis Burgundiorum copiis, cum *Rechimiro* filio, & *Theodora* uxore Regno expulsus est, quod decem annis tenuerat, anno salutis sexcentesimo trigesimo-primo. *Suinthila* regnante, sanctitate in Hispaniis floruerunt *Joannes* Cæsaraugustanus Episcopus, *Vincentius* S. Claudii Legionensis Abbas, ob defensionem fidei ab Arianis occisus, & *S. Ramirus* ejusdem Cœnobii Monachus.

ARTICULUS III.

De Sisenando, Chintila, & Tulga.

I. SISENANDUS exauthorato *Suinthila*, quo Regnum sibi firmaret, Religionis prætextum popularibus obtendere decrevit, quo nihil est in speciem fallacius. Ideo convocata Toletum Nationali Synodo, specie restaurandæ disciplinæ, *Suinthilæ* Acta reprobari curavit communi Decreto, sibique Præsulum, Procerum, plebisque fidem adstringi. Obiit anno sexcentesimo trigesimo-quinto, cum annis tribus, mensibus undecim, diebus sexdecim regnasset.

II. Congregatis Comitiis, in ejus locum *Chintila* Rex creatus est. Electionem suam, inaugurationemque duplici congregata Synodo confirmari curavit. Obiit anno salutis sexcentesimo trigesimo-nono, nulla re gesta ad memoriam insigni. Regnum summa pace administravit annos tres, menses octo, diebus

novem

novem. His temporibus *S. Isidorus* Hispalensis Præsul, *Eugenius* II. Toletanus Episcopus, & *Braulius* Cæsaraugustanus sanctitatis laude florebant.

III. Chintilæ *Tulga* procerum suffragiis subrogatus est, Princeps bello strenuus, consilio bonus, liberali ingenio, & profusa in egenos beneficentia. Falso scripsit *Sigebertus* Gemblacensis, ipsum ingenio levi fuisse, vitiorum licentia suorum animos exacerbasse; demum a subditis Regno pulsum. *Sancti Ildefonsi* coævi Scriptoris authoritate refellitur. Obiit *Tulga* prematura morte, juventute florente, anno Christi sexcentesimo quadragesimo primo, Regni III. per quatuor menses inchoato.

ARTICULUS IV.

De Chindasuinto, Reccesuintho, Wamba, & Ervigio.

I. CHindasuintus, Tulga defuncto, Regnum vi atque armis occupavit, gessit optime, inaugurationis vitium probitate, justitia, prudentiaque compensans. *Tajum* Cæsaraugustanum Episcopum Romam misit ad *Theodorum* Romanum Pontificem, ut *S. Gregorii Magni* Commentaria in libros *Job* S. Leandro Episcopo Hispalensi olim nuncupata, quorum exemplaria in Hispania exciderant, fideliter descripta referret. Filium *Flavium Reccesuinthum* Regni consortem declaravit anno Christi sexcentesimo quadragesimo octavo. Solus Rempublicam gubernavit annos sex, menses octo, dies viginti. Vixit exinde annos tres, menses quatuor, dies undecim. Quod tempus in filii Regno ponitur, quod ob affectam patris ætatem solus ipse Regnum gubernaret. *Chindasuintho* jubente, Concilium Toletanum septimum celebratum est. Eo regnante, celebre fuit *Fructuosi* nomen. Is Regio Gothorum sanguine oriundus *Tonantii* Palentini Episcopi præceptis ad pietatem institutus, ad Virgidunensem tractum, in solitudinem se abdidit. Ubi Cœnobium ex suo patrimonio extruxit *Justi* & *Pastoris* Martyrum nomine. Alia præterea monasteria condidit vir sanctissimus, qui ex Abbate Complutensi Dumiensis Episcopus factus est, ac deinde ad Bracarensis Ecclesiæ regimen translatus.

Celebre S. Fructuosi nomen.

II. *Reccesuinthus* Wascones, qui in vicinas Provincias populabundi irruperant, bello domuit, Octavum, Nonum, Decimumque Concilium Toletanum, ac Emeritense congregavit, Gothorum Leges emendavit, novisque auxit Sanctionibus. Iis temporibus Saraceni in Africa grassabantur, in qua profligatis Romanis, novum Imperium constituerunt. Reges qui non modo Rempublicam, sed etiam religionem, ex gentis moribus, curabant, *Miramolini* vocati sunt. Quæ vox *Credentium Principem* significat. In Asia vero ejus nationis Principes *Caliphæ*, dicebantur. *Reccesuintho* regnante, floruit *S. Ildefonsus*. Floruit & *Sancta Irene* Virgo Lusitana, quæ ab insano amatore *Britaldo*, cujus nuptias illa contempserat, interfecta Virginitatis gloriam Martyrii palma cumulavit. Obiit *Reccesuinthus* kalendis Septembris anno Christi sexcentesimo septuagesimo secundo. Regnavit, ex quo a Patre consors Imperii factus est, annis viginti tribus, mensibus sex, diebus undecim; solus autem annis viginti duobus, uno mense minus.

III. *Reccesuintho* absque prole defuncto, *Wamba* vir nobilitate conspicuus, & bello strenuus, Procerum suffragiis Rex renuntiatus, imperium ægre suscepit. Regno ejus initio Wascones rebellarunt, *Hilperico* Nemausi Comite belli civilis incentore. Adversus perduelles missus cum ingenti delectu *Paulus*, Reccesuinthi Regis propinquus, magno vir ingenio, magnoque rei militaris usu, a *Wamba* ipse defecit, factionesque tumultuosis vocibus inter arma Rex acclamatus est. Duxit contra Tyrannum Rex Wamba, urbesque ab ipso cum in Catalaunia, tum in Gallia Gothica occupatas expugnavit, recepit; perduellium exercitum profligavit, *Paulum* Regni insignia ponere compulit. De Conjuratis sumptum supplicium mansuetudine temperatum. Rex Toletum reversus, sexto mense ex quo inde discesserat, triumphali pompa susceptus est. De hac Wambæ Regis expeditione legatur *Juliani* Toletani Episcopi commentarius *Tomo I. Scriptorum Historiæ Francorum ab Andrea Duchesnio* collectorum. Ex *Juliano Toletano* discimus *Wambam* ingenii modestissimi Principem fuisse, qui precibus lachrymisque imperandi onus deprecatus sit, senium excusans, nec prius deprecari destiterit, donec Ducum unus districto gladio mortem minitatus est, nisi Regnum capesseret. Ex eodem Scriptore discimus, cum *Wamba* Rex inunctus est a *Quirico* Toletano Præsule, ex ejus capite columnæ specie vaporem excitatum apimque sublime volare visam. Severissima disciplina milites in officio ipsum continuisse, idem Author testatur, & in ipsis memorati belli exordiis, eorum, qui Virgines violassent, amputari jussisse præputia, ne impunitate libido impura petulantius grassaretur. Toletum urbem Regiam *Wamba* munivit, amplificavit, ornavit. Eo jubente, Concilium Toletanum Undecimum celebratum, necnon Tertium Bracarense. Leges tulit optimas ad militarem disciplinam restaurandam, qua ad propulsandos Saracenos Hispaniæ imminentes erat opus: quorum ingentem classem ducentis & septuaginta navibus instructam, cepit, incendit, profligavit.

Wambæ Regis modestia.

Ejusdem præclare gesta.

Saracenorum classem in Hispaniam evocasse *Ervigium* Comitem, Scriptores nonnulli tradunt. Hunc ambitio regnandi ad id facinus impulit, quod ubi segnius cedere vidit quam speraverat, aliud agressus est. *Wambæ* Regi potionem, in qua spartum erat maceratum, propinandam curavit. Eo veneni genere in morbum incidit gravissimum, adeo ut mox interiturus videretur. Hoc in discrimine Christianis Sacramentis a Toletano Præsule expiatus, Monachorum in morem detonsus, & Religiosa veste indutus est. Malis *Ervigii* artibus id factum, quo nimirum Pœnitentiæ & Religionis specie, a regnandi spe excideret, si forte convaluisset, quod Toletani Sexti Concilii Decreto cautum videbatur. Accessit ut intermorientibus vocibus, menteque vi potionis alienata, *Ervigium* ipsum Regni Successorem nominaret, quod Regio Diplomate statim confirmatum est. *Ervigius* coronam illico suscepit. Wamba ex morbo convalescens, magnitudinis animi & Christianæ pietatis specimen dedit singulare, Vitam scilicet Monasticam, cui sensum usu destitutum illum devoverat Episcopus Toletanus, spreto Regno amplexus, vitæ reliquum in *Pampliga* Monasterio piissime transegit. Regno spoliatus est anno Christi sexcentesimo octogesimo, quod annis octo, mense uno, diebus quatuordecim tenuerat. Ejus corpus *Alfonsi Sapientis* Regis jussu ex Monasterio, in quo obierat, Toletum translatum in Sanctæ Leocadiæ templo, ad aram maximam tumulatum est. *Wamba* Rege curante, facta fertur Episcopatuum in Hispania nova divisio, de qua legendus *Marianus* lib. 6. *De Rebus Hispaniæ*, cap. 15.

Ervigii Comitis malæ artes, ut ad Regnum sibi viam aperiat.

Wambæ Regis magnanimitas & pietas.

IV. *Ervigius* Regnum malis artibus quæsitum ut sibi firmaret, Synodum Toletanam Decimam-tertiam convocavit. Eo etiam jubente, Concilium Decimum-quartum in eadem civitate celebratum est. *Egicam* Wambæ Regis propinquum, generum adoptavit, *Cixilone* filia in conjugium data. *Wamba* Leges nonnullas paulo severiores antiquavit, aut certe temperavit. Obiit Toleti decimo septimo Kalendas Decembris anno Christi sexcentesimo octogesimo septimo, cum annis septem, & mense pene uno regnasset.

ARTICULUS V.

De Egica Rege.

I. ERvigius pridie mortis suæ *Egicam* generum Successorem designaverat. Is ut rerum summa potitus est, injuriam *Wambæ* Regi illatam ulcisci decrevit. Vindictam auspicatus est a *Cixilonis* filiæ *Ervigii* repudio. De Proceribus, quorum opera *Wamba* in fraudem impulsus & exauthoratus fuerat, supplicium sumpsit. Belli & pacis artibus clarus, prudentia Rempublicam gessit maxima. Eo jubente, Concilia Toletana decimum-quintum, decimum-

Egica injuriam Vuambæ Regi illatam ulciscitur.

sex-

sextum & decimum-septimum celebrata sunt. Judæos Christianæ Religionis & Patriæ hostes æquissimis Edictis exagitavit, eos æternæ servituti mancipari, eorumque bona publicari decernens. Floruit, eo regnante, *Julianus* Toletanus Antistes, sanctitatis & eruditionis laude. Cujus ab ingenio moribusque alienissimus fuit *Sisbertus* ejus successor, conjurationis in Regis caput author, bellique fax civilis. *Witizam* filium, quem ex *Cixilone* susceperat, Regni consortem renuntiavit, eum solum ipse decem annos regnasset. Obiit mense Novembri, anno salutis septingentesimo primo.

Leges in Judæos ab Egica latæ.

CAPUT VIII.

De Rebus Angliæ, sexto, septimo, & octavo Sæculis.

ADeo confusa est Anglicana Historia Sæculis sexto, septimo, & octavo propter divisionem Britanniæ in multa regna, ut perspicuitatis gratia visum sit in unum caput conjicere, & uni velut aspectui proponere, quæ tribus illis sæculis in Insula contigerunt. Illa vero hic describo, quia plura pertinent ad sæculum septimum. Cum autem ad illa perveneris tempora, quibus varia illa Angliæ Regna in unam coaluere Monarchiam, res a singulis gestas Regibus, singulis etiam sæculis, ordine persequar, prout facio in aliorum Historia Regnorum, atque Regum.

§. I.

De Anglorum adventu in Britanniam, eorumque Bellis.

CUm Britanni circa medium quinti Sæculi a Scotis & Pictis lacessiti, a Romanis derelicti, sat virium ad hostes propulsandos non habere se animadverterent, *Wortigero*, quem Regem creaverant, authores fuere, ut Saxones-Anglos fama rei militaris illustres, pecuniis, donis, promissis ad opem ferendam ex Germania in Britanniam alliceret. Saxones stipendii faciundi avidi, delecta fortissimorum juvenum manu, atque in naves imposita, *Hengisto* & *Horso* (Ii fratres erant) Ducibus insulam confestim petiverunt, illucque anno quadringentesimo quadragesimo-nono appulere. A Rege benigne suscepti, & in Pictos ac Scotos regionem late vastantes ducti, insignem ipsi victoriam sua virtute procurarunt. Cantium ipsis ad incolendum in præmium concessum est. Major ac numerosior militum manus jubente Rege, ex Germania accersita. Tres Germaniæ populos ferocissimos, Saxones, Vitas, & Anglos una venisse, tradit *Beda* & ex Vitis ortos Cantuarienses, & Vectuarios, id est, qui Vectem Insulam incolunt; ex Saxonibus, eos profectos, qui Orientales, Meridiani, & Occidentales Saxones nuncupantur: ab Anglis vero originem traxisse Orientales, & Mediterraneos Anglos, Mericos, Northumbros. Rex *Wortigerus*, *Ronicis*, *Hengisti* Ducis filiæ forma captus, facto priore cum uxore divortio, eam in Matrimonium duxit. Ea res Britanniæ Principes offendit, Anglis vero animos addidit & spem Regni sibi in Britannia vendicandi fecit illa sui generis cum Rege affinitas. Facto agmine, certatim in Insulam advolarunt, & ita aucta est ac multiplicata gens nova, ut ipsis indigenis esset formidini. Mox pace cum Pictis inita, quibuscum etiam tum bellum erat, rupto societatis fœdere, in Britannos arma verterunt: eisque manus intentantes, superbissime imperarunt profusiorem annonam, qua gens Saxonum vivere in insula posset. Quod cum Britanni minus præstitissent, tum per agros vicinasque civitates certatim effusi, omnia igne ferroque sunt populati. De his lege *Gildam* in lib. *De Britanniæ Excidio*. Venerabilem *Bedam lib. 1. Historiæ Gentis Anglorum, cap. 15. Villelmum Malmesburiensem lib. 1. cap. 1. & Polydorum Vergilium lib. 3. Angliæ Historiæ.*

Ubi vero hostilis exercitus, exterminatis dispersisque Insulæ indigenis, domum reversus est; cœperunt & illi vires animosque paulatim resumere, emergentes e latibulis quibus se abdiderant, & *Ambrosio Aureliano* Duce, qui solus forte ex Romano genere in Britannia reliquus fuerat, hostes aggressi, ipsos fugarunt, *Horso*, Hengisti fratre cum magna suorum parte interfecto.

Nec tamen propterea Saxones defecit animus, paucis enim post diebus, novis copiis aucti, multa spe in Britannos eruperunt. *Ambrosius* cum hoste congressus ad ripam fluminis, quod hodie *Danum* vocant, non longe ab Eboraco, Saxones fudit, occiso ipsorum Duce *Hengisto*.

Hengistus duos reliquit filios, *Oscam* & *Otham* qui paratis paucis copiis, in eam insulæ partem, quæ in Occidentem spectat, se commovent, tutum non arbitrati in Cantium redire. Ibi cum incendio ferroque vastarent omnia, *Ambrosius* illos insecutus, commisso prælio rursus fudit, sed accepto vulnere, ex quo paucis post diebus interiit, suæ haud diu potitus est victoriæ gloria. Tunc apud Britannos regnabat *Vortimerius* filius *Wortigeri*. Huic successit *Utherius* cognomento *Pendraco*, qui patriam a Barbarorum metu liberare valuisset, nisi civiles prohibuissent discordiæ.

Interea Angli-Saxones, renovato cum Pictis fœdere, majores copias contrahunt, Cantiique petendi causa Londinum versus iter conferunt. Britanni, cognito hostium motu, collectitium magis quam veteranum exercitum faciunt, seque ad resistendum utcumque comparant. Recens appulerant in Britanniam *Germanus*, & *Lupus* sanctissimi doctissimique Galliarum Episcopi, insulam ab hæresi Pelagiana purgaturi. Imminebat sacratissimus Paschatis dies; pars major exercitus a sanctis Sacerdotibus Baptismo initiata, solemni ritu celebrata Dominicæ Resurrectionis festivitas. Peracto die festo, *S. Germanus*, non armis, sed fide, pietate, & innocentia munitus, sese agminis Ducem profitetur. Eligit expeditos, loca circumjacentia lustrat, e regione qua hostium expectabatur irruptio, vallem circumdatam montibus intuetur, ibique ordinat exercitum de Numinis auxilio magis, quam propriis viribus sperantem. Ferox hostium advolat multitudo, quasi secura victoriæ. Signum pugnæ dat S. Antistes *Germanus*, ter magna voce *Alleluja* canens. Eamdem vocem toties repetit exercitus, tantumque clamoris edit, ut Anglo-Saxones repentino metu correpti, abjectis armis & salute desperata se dent in fugam, pluresque in tranando flumine pereant. De his *Beda*, lib. 1. cap. vigesimo.

S. Germani Autissiodorensis Episcopi fide & precibus Britannia ab Anglo-Saxonum irruptione liberatur.

Post hæc levibus præliis interdum pugnatum est. Nunc cives, nunc hostes vincebant, usque ad annum obsessionis *Badonici* montis, ut *Gildas* testatur. Hunc montem esse putat *Vergilius*, qui vulgo vocatur *Blachemora*, & pertinet ad *Athesam* flumen quod Eboracensem agrum a Dunelmensi dividit, & ostium habet, quo commodum ex Germania venientes suas naves appellunt. Hunc ergo montem Anglo-Saxones occuparunt. Eo Britanni concurrere & locum obsidione cingere. Saxones commeatus inopia urgente, erumpunt in planitiem, magnamque faciunt hostium stragem. *Oscha* & *Otha* Saxonum Duces in prælio cecidere. Annus tum agebatur ab Anglorum adventu quadragesimus-quartus, Christi quadringentesimus nonagesimus secundus.

Per idem tempus obiit *Utherius* Rex Britannorum, cui successit filius *Arthurus*, magni animi Princeps: de quo tametsi juvenis admodum e vita sublatus sit, vulgus fabulatur, quod tres bello superarit Saxonum Duces, quod Scotiam cum vicinis Insulis in suam potestatem redegerit, quod Romanos cum *Lucio* quodam eorum Duce profligarit, Galliam devastarit, dumque Romam bello sibi subjicere meditaretur, a *Mordredo* nepote qui Regnum ambierat, bello civili impetitum, quem interfecit, & ipse in certamine vulneratus cecidit. Post *Arthurum*, *Constantinus*; post *Constantinum Conanus*, *Vortiporius*, *Maglocunus*, *Carentius*, *Caduanus*, & *Cadovallo* regnarunt, plerique solis vitiis insignes, cædibus, perjuriis, adulteriis, incestibus, ob quæ scelera irato Numine, Britanniæ excidium maturatum est. De his *Gildas* in libro seu Epistola *De Britanniæ Excidio*. Cadovalloni successit *Cadovalladrus* filius, qui Regnum incendiis ac cædibus vastatum, jamque in casum pronum, bo-

Fabulæ de Rege Arthuro.

nis artibus, consilio, atque armis, aliquandiu ab hostium injuria defendit. Sed in adversam valetudinem cum incidisset, Britannis de ejus salute desperantibus, orta est inter Duces, ex ambitione Principatus, discordia. Ad bellum civile fames & pestilentia accessere. Ex morbo confirmatus Cadovalladrus, in Britanniam Continentis trajecit, ubi statim post conflato exercitu, reditum in patriam parabat. Sed voce cælitus delapsa, quæ Britannici Regni casum denuntiabat, a bello fertur deterritus, Romamque profectus, ubi sanctissime vivendi finem habuit. [*Ex Polydoro Vergilio, lib. 3. Historiæ Anglicæ.*] Annus tum reparatæ salutis quingentesimus vertebatur.

§. II.

De Britanniæ in multa Regna divisione.

SExto ineunte Sæculo, Angli-Saxones totius Insulæ, præter Scotiam, & loca quæ Picti habebant, imperio potiti, eam inter se partiti sunt. Quod quidem, ut *Polydorus Vergilius* observat, non communi consilio, aut certa ratione factum est, sed prout fortissimus quisque sibi partem aliquam terræ vindicare potuerat, in ea suum Principatum instituit. Britannis vero qui ex patriæ excidio evaserant, portionem Insulæ dedere, quæ ad Occidentem Solem spectat, quam deinde Angli *Walliam*, & Britannos ejus incolas *Wallos* dixerunt quasi externos & peregrinos homines. Porro Insulam in septem portiones, ac Regna divisam Historiæ testantur. Primum fuit Regnum *Cantii*. Alterum, Australium Saxonum, sive *Sud-Saxia*. Tertium, Orientalium Anglorum, sive *Estanglia*. Quartum, Orientalium Saxonum, seu *Est-Saxiæ*. Quintum, Mediterraneorum Saxonum, sive *Merciorum*, id est, *Middelangliæ*. Sextum, *Northumbrorum*, sive *Berniciorum*, quod & in *Deirorum* Regnum dividebatur. Septimum, Occidentalium Saxonum, sive *Uvest-Saxiæ*. De his Regnis, eorumque Regulis sigillatim agendum.

§. III.

De Regibus Cantii.

REgnum Cantianum habuit, ab Oriente Sole & Meridie, Oceanum; a Septentrione, *Thamesim* flumen: ab Occidente, fines Regni Australium Saxonum, & per totum illud terræ spatium protendebatur, quo Cantuariensis & Roffensis Diœceses constant. Primi Reguli fuere *Hengistrus Oschs* & *Otha* ejus filii, ac Himericus. Huic successit *Ethelbertus*, magno Princeps animo, bellica fortitudine, & morum integritate insignis. Fines Regni usque ad *Humbrum* amnem propagavit. Uxorem duxit e Regio Francorum sanguine, *Bertam* nomine, quæ Christianam Religionem, ut pactum erat, libere profitebatur, *Lethardo* Sanctissimo Episcopo ex Galliis eum ipsa misso eam dirigente, ac Sacra faciente. *Augustinum* & *Mellitum* sanctissimos Monachos a *Sancto Gregorio* Romano Pontifice ad prædicandum Anglis Evangelium missos humanissime suscepit, anno salutis sexcentesimo tertio, eorumque prædicatione & hortatu, Christianam Religionem amplexus est, & sacramento Baptismatis initiatus: innumera Popularium multitudo, Regis exemplum sequuta. Quorum fidei & conversioni sic gratulatus est Princeps optimus, ut tamen nullum ad Christianæ Religionis professionem cogeret, sed tantummodo credentes arctiori dilectione, tamquam suos in Regno cœlesti concives complecteretur. Didicerat enim a Doctoribus Authoribusque suæ salutis, servitium Christi voluntarium, non coactum esse debere, inquit *Beda lib.* 1. *cap.* 26. Archiepiscopus creatus *Augustinus*, apud *Sanctum Gregorium* egit ut Sedes Archiepiscopalis, quæ jam inde ab initio Christianæ fidei a Britannis, *Lucio* Rege, receptæ, Londini fuerat, Doroverniam, quæ hodie Cantuaria est, regni Cantiani caput, Regiamque Urbem, transferretur. Londinensis Ecclesiæ *Mellitus*, Augustini socius, Episcopus factus est. *Gregorius* Pontifex Maximus genti ad Christum recens conversæ, disciplinæ leges quasdam constituit, consulente *Augustino*, literasque humanissimas ad *Ethelbertum* Regem dedit, quibus eum ob susceptam fidem ac pietatem collaudabat, & ad Christianam Religionem in Regno propagandam vehementer hortabatur. Harum exemplar *Beda lib.* 1. *cap.* 32. & *Joannes Bromton*, *in Chronico*, referunt. *Augustino* rogante, in SS. Apostolorum *Petri & Pauli* memoriam Deo templum erexit Rex *Ethelbertus*, deinde ipsius *Augustini*, ac Regum Cantianorum sepulchris insigne: necnon aliud speciatim *S. Paulo* Londini, & *S. Andreæ* alterum Rocestriæ, quæ donariis ornavit amplissimis. Erat Dorovernicæ templum magnificum, quod olim a Romanis Fidelibus erectum ferebatur, & paganis postea cæremoniis violatum. Id Christianæ Religioni vindicarat Augustinus, ac in nomine *S. Salvatoris* consecraverat, ibique Sedem collocarat Metropolitanam. Ædes vero SS. Apostolorum *Petri* & *Pauli* Monasterio juncta erat, cujus primus Abbas fuit *Petrus* Presbyter vir Sanctissimus, quem *Beda* commendat *lib.* 1. *cap.* 33. *Sanctus Augustinus*, cum annos quindecim Dorovernensem Ecclesiam rexisset, ac fidem Christianam apud Anglos propagasset, mortem obiit, *Laurentio* Successore designato. Rex vero *Ethelbertus* e vita decessit anno, ex quo fidem Christi susceperat, vigesimo-primo, Regni quinquagesimo-sexto. Corpus ad Ædem Apostolorum delatum, ibique sepultum. Plurimis claros miraculis inter Sanctos relatus est. Ipsum inter cætera bona, quæ genti suæ contulit, Leges optimas, patrio scriptas idiomate, tulisse testatur *Beda*, cujus tempore habebantur, & observabantur.

II. *Ethelberto* in Regnum successit *Edbaldus* ejus filius, admodum juvenis, qui paternorum præceptorum atque exemplorum oblitus, effreni se permisit libidini, & quæ nec inter gentes auditur, ita ut novercam suam in matrimonium duceret. Deinde Christianam Religionem repudiavit, ac insectatus est. Inde factum ut multi, partim Regis metu, partim suapte insania, deficerent a fide & lege Christi, seque totos vitiis immergerent. Numinis flagella perfido Regi emendando non defuere. Crebra enim mentis vesania, & Spiritus immundi invasione premebatur. Frustra illum officii admonebat *Laurentius* Archipræsul: pene frustra Christianos adhortabatur, ut in sanctissimo Instituto permanerent. Multos pessimi Regis exemplum & odium in Christianæ legis Professores ad defectionem quotidie impellebat. Quam ob rem tædio ac mœrore affectus *Laurentius*, Cantio abscedere & in Gallias cum *Mellito* & *Justo* trajicere decreverat. Verum illum ad iter se expedientem, Apostolorum Princeps per quietem reprehendit, ac flagellis acrioribus afficiens, quod gregem sibi creditum supplicii metu deserere vellet, a proposito deterruit. Quod ubi *Edbaldo* Regi renuntiavit, plagasque ostendit divinitus inflictas, repudiato penitus turpi connubio, omnique idololatriæ cultu abdicato, baptizatus est, & Ecclesiæ rebus, quantum valuit, consulere ac favere studuit. Atque imprimis revocavit *Justum & Mellitum* qui in Gallias trajecerant. Et Justus quidem Rocestrum rediit, cujus urbis Sacris antea præfuerat. *Mellitum* vero Londinenses, qui adhuc idolis serviebant, recipere noluerunt. Nec enim tanta erat *Edbaldi*, ac patris ipsius potestas, ut etiam repugnantibus Paganis, Episcopum suæ restituere posset Ecclesiæ. In Cantio itaque mansit interim *Mellitus*, ac defuncto paulo post *Laurentio*, Archiepiscopus Cantuariensis creatus est ab *Augustino* tertius. Sedit *Laurentius* annis sexdecim, ut *Joannes Bromton* in Chronico testatur. Neque novæ tantum Anglorum genti, sed veteribus Britanniæ incolis, & Scotis, quos ad Paschatis legitima die celebrandi morem Catholicum adhortatus est, Pastoralem solicitudinem impendit. *Mellitus*, cum annis quinque Cantuariensem rexisset Ecclesiam, & bene multa edidisset miracula, inter quæ non minimum illud fuit, quod incendium suæ civitatis orando extinxisset, e vita migravit octavo Kalendas Majas, anno Christi sexcentesimo vigesimo-quarto. *Mellito* successit *Justus*, a Roffensi Ecclesia ad Cantuariensem translatus. Is vero Ecclesiæ Roffensi *Romanum* Præsulem dedit, authoritate a *Bonifacio V.* Romano Pontifice accepta, Episcopos non solum in ditionibus *Edbaldi* Regis, sed in aliis etiam Insulæ regionibus consecrandi. Interim *Edbaldus*, cujus sinceram fidem Bonifa-

cius

Rex Ethelbertus Christianam Religionem amplectitur.

Gens ad Christum conversa.

S. Augustinus *Cantuariensis Archiepiscopus.*

Rex Ethelbertus inter Sanctos relatus.

Edbaldi *Regis vitia.*

Edbaldi *Regis conversio.*

aius Pontifax in Epiſtola ad *Juſtum* Archiepiſcopum commendat, e vita migravit, anno poſtquam regnare cœperat, vigeſimo-quinto. Hæc habeutur ex *Beda lib.* 2. *Hiſtoria Ecclefiaſtica Gentis Anglorum, capp.* 4. 6. 7. *&* 8. ex *Joanne Bromton*, in *Chronico*, ex *Simeone Dunelmenſi in Hiſtoria de Geſtis Regum Anglorum*, & ex *Willelmo Malmesburienſi*, *lib.* 1. Duos reliquit liberos *Edbaldus*, *Eormenredum*, & *Ercombertum* ex *Emma* Regis Francorum filia ſuſceptos.

Ercomberti *Regis pietas*.

Quadrageſimale jejunium recenti apud Anglos Religione imperatum.

III. Poſt *Edbaldum*, regnavit in Cantio ejus filius *Ercombertus*, religione in Deum, pietate in patriam, juxta inſignis. Hic omnia falſorum Numinum fana, quæ adhuc extabant, complanavit, nullum ut ſactilegii veſtigium ad poſteros manaret. Quadrageſimale jejunium per totum Regnum ſuum ſervari, lege lata ſanxit, Regiam poteſtatem non ob aliud ſibi datam arbitratus, quam ut Chriſti Regnum apud ſubditos ſuos ſtabiliret, propagaret, confirmaret. *Sexburgam* filiam *Annæ* Regis Orientalium Anglorum, ſive Eſtangliæ, duxit uxorem, ex qua duos filios ſuſcepit, *Egbertum*, & *Lotharium*; & duas filias, *Ermenildam* ſcilicet quæ *Wolfero* Merciorum Regi in matrimonium tradita eſt, & *Ercongotham* Virginem Sanctiſſimam quæ in Gallias Religioſæ vitæ ſtudio trajiciens, in Monaſterio S. Faræ ſe Deo devovit, ibique vitam duxit omnium virtutum ſplendore conſpicuam. Cujus Sanctitas miraculis quoque comprobata aſt. *Ercombertus* cum Regnum ſanctiſſime rexiſſet, rebus domi, foriſque pacatiſſimis, anno Principatus quinto & vigeſimo, ad gloriam immortalem migravit. Poſt cuus obitum *Sexburga* Regina ſeceſſit in Monaſterium Elienſe, cui præerat Sancta *Etheldreda* ejus ſoror. Cujus ſub diſciplina, cum vitam Religioſam profeſſa eſſet, eaque migraſſet ad Sponſum, ipſi in Monaſterii regimine ſucceſſit. *Etheldredæ* corpus, poſt annos ſepulturæ ſexdecim effoſſum, penitus incorruptum invantum eſt. Huic *Sexburga* ſanctitate non impar, cum Elienſe Monaſterium annos aliquot gubernaſſet, ac ſuarum perfudiſſet odore virtutum ad gaudia ſempiterna migravit. Ejus corpus juxta *Etheldredam* ſororem, & filiam *Ermenildam*, in eodem Monaſterio ſepultum eſt. Hæc habentur ex *Beda*, lib. 3. cap. 8. ex *Hiſtoria Jorvallenſi*, ſeu *Chronicon Joannis Bromton*, ex *Simeone Dunelmenſi* in Hiſtoria *De Geſtis Regum Angliæ*, & ax *Willelmo Malmesburienſi lib.* 1. *de Geſtis Regum Anglorum*. Per idem tempus, *Juſtus* Cantuarienſis Archiepiſcopus diſceſſit e vita, eum eam Eccleſiam tribus annis rexiſſet, & paulo ante *Paulinum* Eboracanſem creaſſet Epiſcopum, qui ajus ſocius cum *Mellito* miſſus a Sancto Gregorio. *Juſto* ſucceſſit *Honorius*, qui annis ſex & viginti ſedit; *Honorio*, *Deuſdedit*, ſive *Theodatus*, qui annis decem: & *Theodato*, *Theodorus* a *Vitaliano* Papa inaoguratus.

Faremontier.

In Kalenſi Parthenone ipſam vixiſſe ſcripſit Willelmus Malmesburienſis.

Egbertus *Rex Nepotum ſuorum neci conſentit*.

IV. *Ercomberto* Regi ſuceeſſit filius ejus *Egbertus*. Novem, quibus regnavit, annis, geſſit nihil ad memoriam clarum, niſi Principatus ipſius gloriæ imputetur *Theodori* Cantuarienſis Archiepiſcopi, & *Adriani* Abbatis, virorum ſanctitate & doctrina illuſtrium, in Inſulam appulſus, quæ familiare Philoſophiæ domicilium per ipſos effecta eſt. *Ethelbertum* & *Ethelredum*, ſuos ex *Eormerenda* nepotes, poſt obitum utriuſque parentis, in Aula ſua Regio culto educatos, aut intereroiſſe, aut interimi æquanimiter paſſum eſſe, *Chronicon Joannis Bromton* & *Willelmus Malmeſburienſis*. *lib.* 1. *de Geſtis Regum Anglorum* teſtantur. *Simeon Dunelmenſis*, qui ab corum Vita & Paſſione Hiſtoriam ſuam pene cxorditur, parricidium a nefario quodam homine *Thunuro* nuncupato, patratum aſſerit, qui ſuggeſſerit Regi, tollendos a medio Principes, quos in familiæ ſuæ ruioam educare viderentur, & qui Regnum aliquando ejus liberis forſan eſſent erepturi. Rcgem negaſſa conſenſurū facinori: ſed *Thunuro* id ſæpius ineuleante, utque in exilium deportarentuc, aut ſibi traderentur jugulandi, vehementer urgente, *dum tepide & non argute prohibuit*, *audaciæ temeritatem, ut perderentur, intuliſſe*. Eorum innocentiam, pretioſamque mortem Deus multis miraculis illuſtravit. Eorum corpora in Wacrinenſe Monaſterium illata ſunt *Thunuro* parricida terræ hiatu abſortus: Locus *Teanerbleap* ab incolis vocatus,

Mors illorum pretioſa & miraculis illuſtrata.

ad miraculi memoriam. *Eormenburga* ſive *Domneva*; Martyrum ſoror, *Mearuvaldo* Regi Merciorum nupta, *Egberto* Rege concedente, in Inſula *Tenet*, Eccleſiam in Deiparæ Virginis honorem, & in memoriam innocentum Chriſti Martyrum fratrum ſuorum conſtruxit, ibique poſtmodum filiam ſuam *Mildridam*, Virginem in tranſmarinis partibus Religioſæ vitæ diſciplinis inſtitutam, cum ſelectis aliis ſeptuaginta Virginibus ab Archiepiſcopo *Deuſdedit* conſecratis, ad ſerviendum immortali Sponſo, collocavit. De his prolixe *Simeon Dunelmenſis* in Hiſtoria *De Geſtis Regum Anglorum*.

V. *Egberto* Regi ſucceſſit frater ejus *Lotharius*, qui per annos duodecim, infeſtante *Edrico* nepote, *Egberti* filio, frequenter, & varia ſorte bellis civilibus conflictatus; demum in pugna adverſus Auſtrales Saxones, quos contra ipſum *Edricus* concitarat, jaculo confoſſus, inter medendum, animam efflavit. Anno Regni ejus ſeptimo, Chriſti 679. 15. Kalendas Octobris Indictione VIII. *Theodorus* Cantuarienſis Archiepiſcopos, Plenarium habuit Britanniæ totius Concilium, in loco qui *Hatfeld* nominatur, omnibus Inſulæ Provinciis jam ad Chriſti fidem converſis. Qua in Synodo, ſtatus Religionis & Catholicæ fidei quaſi de integro fundatus eſt: ſiquidem Eccleſia Anglicana quinque Concilia Œcumenica ſuſcepit, ac Romanum a *Martino Primo* nuper contra Monothelitas celebratum. Huic Synodo adfuit *Joannes* Romanæ Eccleſiæ Cantor & Abbas Monaſterii *Sancti Martini* a *Ceolfrido* Abbate Monaſterii *Sancti Petri* juxta oſtium *Vuyri* fluminis, in Britanniam perductus, annuente *Agathone* Romano Pontifice, ut Monachos Anglos Romanum cantum edoceret. Hic Romanæ Synodi ſub *Martino* Papa Acta contra Monothelitas in Angliam ſecum detulerat; acceperatque in mandatis ab *Agathone*, ut de fide Anglorum, & de ſtatu Britannicæ Eccleſiæ ipſum certiorem faceret. Hæc habeotur ex *Beda* lib. 4. cap. decimo-ſeptimo, & decimo-octavo & ex Chronico *Joannis Bromton*.

Plenarium Britanniæ Concilium ſub Theodoro Archiepiſc. Cantuarienſi.

VI. Mortuo *Lothario*, *Edricus* Regnum invaſit, ſed tyrannidis fructu haud diu potitus eſt: vix enim elapſo biennio, vita & Imperio a ſuis civibus privatus eſt. Tunc *Caduvalla* Rex Occidentalium Saxonum, una cum *Molone* fratre in Cantium irrupit, & omnia longe lateque devaſtans, Regnum ſibi ſubjicere conatus eſt: ſed Cantiani coacto in hoſtem agmine, ipſum profligarunt, & reliquis in fugam datis, *Molonem* in tugurium quoddam compulſum injecto in illud igne necarunt. In tam deſperatis rebus Cantii ſexcennio circiter, a Regia ſucceſſione claudicatum, donec *Withredus* filius *Egberti*, ſummo Provincialium conſenſu Rex ſalutatus eſt. Is Chriſtianam Religionem ſanctiſſima coluit, Rempublicam ſapientiſſime gubernavit, pacis amantiſſimus Princeps, cum ab *Ina* Occidentalium Saxonum Rege iratum *Ceduvallæ* ſicut & ſceptri herede, contra ſe conflari exercitum accepiſſet, pacem ab eo pecunia redimere maluit, quam ſuorum ſubditorum fortunas vitaſque in diſcrimen adducere. *Withredus* Rex obiit anno ſalutis ſeptingenteſimo vigeſimo-quinto, ut *Beda* teſtatur in Epitome Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Anglorum. Annis triginta tribus cum fœliciſſime regnaſſet, tres ſui non diſſimiles reliquit liberos, qui ſecundum eum regnarunt, *Edbertum*, qui annis tribus & viginti, *Edilbertum*, qui undecim, & *Alricum*, qui annis triginta quatuor, paterno in ſolio ſederunt, non diſpari gloria, niſi quod *Edilbertus* fortuito urbis incendio, *Alricus* infauſto adverſus Mercios certamine paululum a paterna fœlicitate accidiſſe viſi ſunt. Iſta conſtant ex Chronico *Joannis Bromton*, & ex *Willelmo Malmesburienſi*.

VII. Poſt *Withredi* Regis filios nobile Cantianorum Regum germen exaruit. Tunc audaciſſimus quiſque, prout opibus, clientelis, & factione valebat, Regia uſurpabat inſignia. Degeneres illos Reges compendio recenſent Hiſtoriæ ſcilicet *Edilbertum* cognomento *Pren*, qui majora viribus temere in Mercios auſus, in eorum poteſtatem venit, ac paulo poſt dimiſſus, a ſuis non eſt receptus: & duobus dumtaxat annis regnavit. *Cuthredum* inani Regis nomine octo annos inſignitum. *Baldredum* denique Regiæ dignitatis abortivum, qui poſt annos octodecim otioſi Prin-

cipatus, ab *Egberto West-Saxonum* Rege captus & exauthoratus est. Ita Cantianum Regnum cum Occidentalium Saxonum Regno coaluit, postquam annos circiter trecentos sexaginta steterat; scilicet ab anno quadringentesimo nono, quo prima ejus fundamenta posuerat *Hengistus*, ad annum octingentesimum undecimum, quo *Egbertus West-Saxonum* Rex *Baldredum* Cantianorum Regum postremum subjugavit. De his *Willelmus Malmesburiensis lib. 1. de Gestis Regum Anglorum* & *Polydorus Vergilius, lib. 4. Anglica Historia*.

§. IV.

De Regibus Australium Saxonum, sive Sud-Saxia.

REgnum Australium Saxonum anno tricesimo-secundo ab adventu Anglorum in Britanniam fundatum est ab *Ella* Saxone, qui Australem Insulæ partem occupavit, ac suis Regio nomine possidendam reliquit. Fines Regni fuisse creduntur, quibus continentur Vintoniensis, & Cicestrensis Diœceses. Post *Ellam* quinque dumtaxat Reges memorantur, *Silca*, *Ethelvachius*, *Edricus*, *Berutius*, & *Aldinus*, uni ab *Ina* Occidentalium Saxonum Rege debellatus, vitam simul & Regnum amisit; sicque Sud-Saxiæ Regnum a Regno West-Saxiæ absortum est. Regum Sud-Saxiæ celeberrimus, ob Christianæ fidei pietatisque studium, fuit *Ethelvachius*, quo regnante, gens illa ad Christi fidem a sancto *Wilfrido* Episcopo conversa est anno Christi sexcentesimo octogesimo primo. Is Baptismum paulo ante susceperat in Merciorum Provincia, suggerente Rege *Wulfhere*, quem etiam de sacro fonte Susceptorem habuit. Cujus adoptionis gratia, duabus ab illo Provinciis donatus est, Vecta videlicet Insula, & Meanuarorum provincia in gente Occidentalium Saxonum. Evangelium autem prædicans Australibus Saxonibus *S. Wilfridus*, non solum *eos ab ærumna perpetua damnationis, verum & a clade nefanda temporalis interitus eripuit: si quidem tribus annis ante adventum ejus in Provinciam, nulla illis in locis pluvia ceciderat: unde & fames acerbissima plebem invadens, impia nece prostravit. Denique fertur, quia sæpe quadraginta simul aut quinquaginta homines inedia macerati procederent ad præcipitium aliquod sive ripam maris, & junctis misere manibus, pariter omnes aut ruina perituri aut fluctibus absorbendi deciderent. Verum ipso die, quo Baptisma fidei gens suscepit illa, descendit pluvia serena & copiosa, refloruit terra, rediitque viridantibus arvis annus lætus & frugifer. Sicque abjecta prisca superstitione, exsufflata idololatria, cor omnium & caro omnium exultaverunt in Deum vivum: intelligentes eum, qui verus est Deus, & interioribus se bonis, & exterioribus, cœlesti gratia ditasse.* Hæc *Venerabilis Beda* lib. 4. Historiæ, cap. 13. Ibidem testatur *Ethelvachium*, sive *Edilvachium* Regem *S. Wilfrido* terram octuaginta septem familiarum dedisse, quæ *Seoleseu* Saxonice, *Insula vituli marini* Latine vocabatur. Cujus loci incolas cum sacro Baptismate perfudisset, ac servos & ancillas ducentos quinquaginta duplici libertate donasset Sanctus Antistes, monasterium ibi fundavit, illicque fratres, quos habebat in comitatu, collocavit. *Beda* consentit Chronicon *Ioannis Bromton*. Alia complura Cœnobia ædificavit S. Wilfridus, Ripense & Hagulstaldense in Diœcesi sua Eboracensi, quædam in Cantuariensi.

S. Wilfridus *Australes Saxones ad Christianam Religionem convertit.*

Inque locis istis monachorum examina crebra
Colligit, ac monitis cavit qua regula Patrum,
Sedulus instituit:

Ut habet ejus Epitaphium. *Regula Patrum* vocatur Regula S. Benedicti. Vitam S. Wilfridi a Fridegodo metro scriptam, & ab *Eadmero* soluta oratione, edidit Dom. *Mabillonius* Sæculo III. Benedictino & Observationibus prævijs illustravit.

§. V.

De Regibus Orientalium Anglorum, sive Estanglia.

I. REgnum Orientalium Anglorum ea Britanniæ parte continebatur, quæ ad Orientalem Solem spectat, eo terræ spatio circumscriptum, quod diœceses *Nordovicensis* & *Elyensis* complectuntur, in tres divisum Comitatus, *Suthfolchiam*, *Northfolchiam* & *Camabrigiensem*. Primos Reges habuit *Uffam*, *Titullum*, sive *Tytilum* aut *Titulum*, & *Reduvaldum*. Hic cum *Ethelfredo* Northumbriæ Rege singulari certamine feliciter congressus; ipso interfecto, Regnum *Eduino* restituit. Christianæ fidei Sacramentis in Cantio initiatus eam postea repudiavit, suadente uxore; & Christi, falsorumque Numinum cultum conjungens in eodem Templo & altare habuit ad Christianæ religionis Sacrificium, & aram ad victimas dæmoniorum, ut *Beda* testatur *lib. 2. Historia Anglorum*, *cap. XV*.

II. Successit impio patri *Carpualdus* filius, ad pietatem natus, qui *Eduini* Regis *Northumbrorum* consilio, relictis Idolorum superstitionibus, fidem & Sacramenta Christi suscepit, ac eorumdem suscipiendorum genti suæ factus author est. Verum tam divinum consilium perducere penitus ad exitum non potuit: siquidem haud multo post a viro Gentili, nomine *Richberto*, occisus est. Martyris sanguis Christianorum semen in Regno fuit.

III. *Sigbertus* enim ejus frater, qui fidei Sacramentis, dum in Gallia exul degeret, imbutus fuerat, Regnum post tres annos adeptus, Christianam Religionem per omnem ditionem propagavit, piis ejus consiliis obsecundante *Felice* Episcopo Burgundo, quem *Honorius* Cantuariensis Archiepiscopus illi genti Prædicatorem destinaverat. Rex literarum amantissimus, & juxta eruditus, scholas in Regno suo instituit, ut pueri ab ineunte ætate statim erudirentur. Cantabrigiense Gymnasium sua illi debet initia. Annus tum vertebatur salutis per Christum reparatæ circiter sexcentesimus trigesimus. *Sigbertus* majori cœlestis Regni flagrans amore, terreno se Regno abdicavit: * quod cum *Egrico* cognato suo tradidisset, in Cœnobium se abdidit, vitamque monasticam professus est. Verum cum post aliquot annos *Penda* Rex Merciorum Orientales Anglos bello premeret, illique viribus diffiderent, *Sigbertum* e Cœnobio egredi compulsum, exercitum ducere & militum animos confirmare coegerunt. Ille Professionis non immemor suæ, solam virgam in prælio gerens, cum Rege *Egrico* occisus est, & profligatus, vel dispersus exercitus. Sanctum *Furseum* ex Hibernia venientem, *Sigbertus* Rex piissimus, perhonorifice suscepit, Evangelicique muneris in Orientalium Anglorum Provincia obeundi fecit ipsi potestatem: quin etiam locum ipsi dedit extruendo monasterio, in Castro quod lingua Anglorum *Cnobbersburg*, id est, urbs *urbs Cnobberi*, vocatur. Hæc ex *Beda* habentur, *lib. 2. Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Anglorum, cap. XV. & lib. 3. capp. XVIII. & XIX.*

Alii Sibertum, *vel* Sigebertum *vocant.*

Vitam Monasticam in Anglia Reges profitentur.

IV. *Sigberto* successit *Anna* filius *Eni*, fratris *Redualdi*, qui a *Penda* Rege Merciorum pariter occisus est. Fuit hic sobole sanctissima gloriosus & fœlix. Tres enim filias ex uxore sua suscepit sanctimonia insignes: *Edelburgam*, quæ in Gallias missa, in *Sancta Fara Monasterio*, Christo consecrata est, illique præfuit post *Sanctam Faram*: *Sexburgam Ercomberto* Religiosissimo Cantiæ Regi matrimonio junctam: *Etaldredam* seu *Edildridam*, *Tomberto* Australium Girviorum Regi, & post ejus mortem *Egfrido* Regi Northumbrorum in uxorem datam: quibuscum perpetuam virginitatem singulari gratiæ dono servavit. Quæ cum annos duodecim *Ecfrido* convixisset, ab ipso impetravit licentiam in Monasterium secedendi, in quo a Sancto *Wilfrido* Episcopo velata est. Post annum, facta est Abbatissa in regione quæ vocatur *Elge*, ubi constructo Monasterio, Virginum plurimarum Mater extitit ipsa Virgo, easque sanctissimis exemplis & monitis ad vitam plane cœlestem informavit. Huic successit in Monasterii regimine

Principes Feminæ in Anglia virginitatem vovent, & vitam Monasticam profitentur.

mine *Sexburga* soror, mulier pariter sanctissima. De Reginæ *Edildrida* vita & virtutibus lege *Venerabilem Bedam*, ex quo, ista excerpsimus, *lib. 4. Historiæ cap. XIX. & XX.* quo postremo Capite Hymnum egregium scribit, Elegiaco Carmine a se editum in ejusdem Reginæ laudem. *Annam* Estangliæ Regem, *Virum bene Religiosum ac per omnia mente & opere egregium*, Beda vocat. Annos Regni decem ipsi tribuit *Chronicon Joannis Bromton*.

Ethelbertus Rex sanctus.

V. Post *Annam* regnavit *Ethelerius* frater, qui cum fœdus temere iniisset cum *Penda* Rege Merciorum, fratris, & cognati sui interfectore, eique auxilio esset adversus *Osuvium* Nortombrorum Regem, cum ipso *Penda Osuvii* gladio periit. Secundum hunc regnarunt *Etheluvaldus* ejus frater, & illius filii *Adulphus*, & *Eluvoldus*. Hos *Beorna*, & *Ethelredus* secuti sunt. Hunc excepit *Ethelbertus* filius Princeps sanctissimus eruditus, & quæ rara Virtus regum est, humillimus, qui in ore & in animo sæpissime habebat divinas illas Sententias: *Quanto major es, humilia te in omnibus. Humiliamini sub potenti manu Dei. Qui se humiliat exaltabitur. Deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles*, Cœlibem vitam ducere vehementer optabat, sed Procerum suorum, & *Osuvaldi* maxime Comitis victus consilio, *Alfredam* Offæ Regis Merciorum filiam uxorem postulavit. Quam sibi pactam ducturus, cum ad *Offam* profectus esset, ejus mandato per summam perfidiam cæsus est. Facinoris instigatrix fuit *Quendreda Offæ* uxor, immanis animi fœmina, & quæ ambitione magis quam amore moveretur. Regnum scilicet Orientalium Anglorum posse a marito facile occupari prævidebat, si Rex juvenis e medio tolleretur. Nec ipsam spes fefellit: *Ethelberto* enim occiso, statim ejus Regnum invasit *Offa*. *Alfreda* vero sponsi cognita nece, parentum execrata facinus; virginitatem Deo consecravit & in palustrem locum, cui nomen *Crolandia*, quasi in eremum secedens, ibi sanctissime vitam egit. *Ethelberti* vero Sanctitas miraculis illustrata est; eique ceu Martyri, sacri honores exhibiti, & Ecclesiæ in ejus memoriam Deo dicatæ.

Hæc fusius commemorat Joannes *Bromton*, in Chronico, eaque ex antiquioribus Historiis se referre significat. Hunc sequitur *Polydorus Vergilius*, *lib. 4. Anglicæ Historiæ*.

VI. Regnum deinde Orientalium Anglorum modo a Merciis, modo ab Occidentalibus, aliquoties a Cantianis Regulis possessum est, donec illud *Edmundus* ex Anglorum gente ultimus tenuit, qui a Danis nono sæculo in Angliam irrumpentibus occisus est. In Sanctorum Principum & Martyrum censu habitus fuit. Post hunc *Gathormus*, & *Eriens* Daci Tyranni regnaverunt. Demum *Eduardus Senior*, suo id est, West-Saxonico Regno. Estangliam subjugatam, expulsis Danis, adjecit. Sed de his alias. Hæc ex Chronico *Joannis Bromton*, *ex Willelmo Malmesburiensi*, *Henrico Huntodoniensi*, & *Polydoro Vergilio*.

§. VI.

De Regibus Orientalium Saxonum, sive Est-Saxia.

I. REgnum Orientalium Saxonum, quod a Cantiano per fluvium *Thamesim* dirimitur, iisdem circumscriptum fuit finibus, quibus Londinensis Diœcesis. A Rege *Erchenvino* fundatum est, cui *Sladda & Sibertus* successere. Hunc cum gente sua *Mellitus* ad Christi fidem convertit. Tres filios Regni reliquit hæredes *Serredium*, *Servandum & Sigibertum*, Idololatriæ palam servientes: qui eo insaniæ venerunt, ut Eucharistiæ participes esse vellent, etsi lavacro salutari non purgati: quod cum negaret *Mellitus*, eum e Regno expulere. Interea Reges impii cum Occidentalibus Saxonibus congressi, cum exercitu suo profligantur, & hostium gladio corruunt. Nec tamen plebs eorum exemplo ad Idololatriam, aliaque scelera excitata, potuit corrigi, atque ad simplicitatem fidei & charitatis, quæ in Christo est, revocari. (*Ex Beda lib. 2. Historia Ecclesiastica Gentis Anglorum. capp. 3. & 5.*

II. His successit *Sigibertus* cognomento *Parvus* qui *Osuvi* Regis Northumbrorum sibi amicissimi hortatu, Religionem Christianam amplexus est, atque a *Finano* Episcopo in Villa Regia, quæ cognominatur *Ad murum*, baptizatus. Ipsi ad gentis conversionem præsto fuit *Cedd* vir sanctissimus quem *Finanus* Episcopum *Est-Saxiæ* ordinavit. Non multo post a suis occisus est *Sigibertus*. Parricidæ interrogati cur facinus patrassent, respondere, ob hoc se in Regis perniciem conspirasse, *Quod ille nimium suis parcere soleret inimicis, & factas ab eis injurias, mox obsecrantibus, placida mente dimitteret*: ut refert *Beda lib. 3. cap. XX.* Qui addit veram Sigiberti culpam innoxia mortem dilutam. *Habuerat enim unus ex his, qui eum occiderunt, Comitibus, illicitum conjugium, quod cum Episcopus prohibere & corrigere non posset, excommunicavit eum atque omnibus præcepit ne domum ejus intrarent, neque de cibis illius acciperent. Contempsit Rex hoc præceptum, & rogatus a Comite, intravit epulaturus domum ejus. Qui cum abisset, obviavit ei Antistes. At Rex intuens eum, mox tremefactus exilivit de equo, ceciditque ante pedes ejus, veniam reatus sui postulans*. Antistes Regem virga, quam manu tenebat, leniter tetigit, ipsique mortem infaustam in pœnam inobedientiæ augoratus est. *Quia*, inquit, *noluisti te continere a domo perditi & damnati illius, tu in ipsa domo mori habes*. Addit tandem *Beda*, credendum esse quod mors Religiosi Principis tam infausta non solum ejusmodi culpam diluerit, sed etiam meritum ejus auxerit, utpote quæ ob causam pietatis, & propter mandatorum Christi observantiam illata est.

Rex Sigibertus ob Communionem cum excommunicato initam, spreto Episcopi mandato, infausta morte Deo vindice periit.

III. *Sigiberto* successit, *Suidhelmus*, qui baptizatus est a *Cedd* Episcopo, in Provincia Orientalium Anglorum, & ab *Edeluvaldo* Rege de sacro fonte susceptus. Secundum hunc regnarunt *Sigherius*, & *Sebba*, Merciorum tamen Regis *Wulfherii* feudatarii. Tunc contigit ut pestifera lues per Est-Saxiam grassaretur. Quo flagello tantum abfuit ut emendaretur *Sigherius*, ut potius, cum Optimatum & plebis parte maxima, ad idololatriam defecerit. Contra vero *Sebba* Regni consors, in fide & pietate constans cum suis permansit. Inter hæc Rex Merciorum *Wulfherius* misit *Jarumnanum* Religiosissimum Antistitem, qui *Sigherium*, ejusque subditos ad viam justitiæ reduxit. [*Ex Beda libro 3. Historia Ecclesiastica, cap. 30.*] Tandem Rex *Sebba*, cum annos triginta Principatus, in precibus assiduis, eleemosynis, omnibusque pietatis officiis transegisset, infirmitate correptus, impetrata, quam a multis annis enixe rogarat, uxoris venia, Monasticam Vitam professus est, thesauris in pauperes erogatis. Divinis visionibus morti proximus, recreatus est, diemque migrationis, Deo revelante, cognovit. Ejus etiam funus miraculis est illustratum. [*Ex Beda lib. 4. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 11.*] Huic *Sigehardus*, & *Senfredus* filii in Regni administratione successere.

Sebba *Rex Sanctus.*

Reges vitam Monasticam profitentur.

IV. His successit *Offa Sigherii* filius, miræ indolis adolescens, qui hortatu *Kinefruithæ*, *Pendæ* Regis Merciorum filiæ, quam uxorem duxerat, vel expetierat, uno Dei amore flagrare doctus eique se totum devovere, Romam ex pietate profectus est, ibique posita coma, Vitam Monasticam professus in ejus obsequiis ætatem transegit omnem, cui servire regnare est. [*Ex Beda, lib. 5. Historiæ Ecclesiasticæ gentis Anglorum, cap. XX.*] Post *Offam* regnavit *Selredus*, sive *Sethredus*, aut *Suithredus*, quem Egbertus Rex Occidentalium Saxonum Regno spoliavit.

Offa *Rex sanctus.*

§. VII.

De Regibus Merciorum, sive Mediterraneorum Saxonum.

I. MErciorum Regnum eos fines habuisse judicant Historici, quibus *Lincolniensis*, *Conventrensis*, *Lichefeldensis*, ac *Vigorniensis* Diœceses terminantur. Partem etiam *Herefordensis* Diœceseos intra fines hujus regni fuisse docent. *Crida* Saxo, vir copiis ac fama potens, cum Britannis bellando, paulatim in ea Britanniæ parte Principatum obtinuit, fundatumque Regnum *Vibba* filio reliquit. Fines propagavit iste, Britannis finitimis passim devictis. Post hunc re-

regnavit *Cearlas*, cui *Penda Vibbæ* filius successit, Princeps rei militaris scientia, consilio, & animi magnitudine præstans, ob easque dotes multum laudandus, nisi eas ingentibus vitiis fœdasset, immanitate præsertim, perfidia, & effrænata Regni per fas & nefas amplificandi cupiditate, quæ effecit ut non hostes modo, sed fœderatos bello lacesseret, ac *Eduinum*, & *Osuvaldum* Reges Northumbrorum; *Sigbertum*, sive *Sigibertum*, *Egricum*, & *Annam*, Reges Orientalium Anglorum, partim vi, partim dolo, vicerit, oppresserit, interemerit. *Kenuvalchium* quoque West-Saxonum Regem, bello bis, terque lacessitum, in exilium compulit. Ex Regina *Kinesuvitha* quinque filios suscepit, *Pedam*, *Valpherum*, *Ethelredum*, *Merenvaldum*, *Mercelinum*, & filias duas, *Kineburgam*, & *Kinesuvitam*, ambas sancta continentia præcellentes. *Meruvaldus* ex *Ermenburga* uxore, filia *Ermenredi*, fratris *Ercomberti* Regis Cantuariorum, tres filias habuit sanctimonia insigues, *Milburgam*, *Mildritam*, & *Milguham*, quæ in Sanctarum Virginum numerum relatæ sunt; & filium nomine *Merefinum*. *Kineburga Pendæ* filia *Alfrido* Regi Northumborum in matrimonium collocata est. *Peada* major natu filius, quem alii *Wedam* vocant, Regno Mediterraneorum Anglorum, sive *Middelanglorum*, a Patre præpositus est, optimæ Princeps indolis, ac Regio nomine dignissimus. Hic filiam *Osuvi* Regis Northumbrorum, *Alcfledam* nomine, uxorem ea conditione obtinuit, ut fidem Christi ac baptisma, cum gente sua susciperet. Annuit ille, & audita prædicatione veritatis, maxime ab *Alfrido* Principe, filio *Osuvi* qui Sororem ejus *Kineburgam* uxorem duxerat, lubenti sinceroque animo se Christianum professus est, & a *Finano* Episcopo, cum suis baptizatus; & quatuor Presbyteris assumptis, qui gentem Christianæ fidei præceptis imbuerent, ac Sacramentis initiarent, partem Provinciæ maximam Christo addixit. Nec prohibuit Rex *Penda* ejus pater Prædicatores Evangelicos ne *Merciis* verbum salutis annuntiarent. Quin potius odio habebat eos, ac despiciebat, quos fide Christi imbutos, opera fidei non habere deprehendebat, *Contemnendos ac miseros esse*. dicens, *qui Deo suo, in quem crederent, obedire contemnerent*. [Ex Beda, *lib.* 3. *Historia Ecclesiastica gentis Anglorum*, *cap. XXI.*] Post duos annos, *Osuvi* Rex Northumbrorum, *Pendam* suas ditiones quotidianis irruptionibus infestantem, divina magis ope, quam humanis viribus, fugavit, deletoque ejus exercitu, interemit. [*Ex Beda*, *lib.* 3. *Historia Ecclesiastica Anglorum*, *cap. XXIV.*]

Penda Rex ad fidem Christi conversus.

II. *Osuvi* Merciorum Regnum jure belli adeptus gentem ad Christianæ fidei gratiam convertit. Primus in Provincia Merciorum, simul & Lindisfarorum, ac Mediterraneorum Anglorum, consecratus est Episcopus *Diama*; secundus *Cellach*, uterque Scotus; tertius *Trumhere* ex Anglis oriundus, sed eruditus & ordinatus a Scotis, Abbas Monasterii quod dicitur *Ingethlingum*. *Peda*, seu *Weda*, *Pendæ* Regis filio, Rex *Osuvius* partem Merciæ Australem concessit, quo diu non est usus beneficio. Conjugis enim proditione occisus est. [*Ex Beda ibidem*.]

III. Post tres annos a *Pendæ* Regis nece, Merciorum Duces, milites, ac populus, qui victori *Osuvio* ægerrime paruerant, recuperandæ ardore libertatis incensi, rebellarunt, levato in Regem *Vulphero*, altero *Pendæ* Regis filio. Hic rem Christianam in Regno suo promovit, fovitque. Bellum illi fuit adversus *Cenovalchium* West-Saxonum Regem, quem prælio victum multavit possessione Insulæ *Vectæ*. Merciorum genti annis decem & septem præfuit *Wipherius*: quo regnante, sederunt *Trumhere*, *Iaruman*, *Ceaddam*, & *Winfridus* Episcopi. (Ex *Beda* loco supra laudato.) *Ceadde*, qui ex Monasterio fuerat ad Episcopatum assumptus, Rex *Wlpherius* terram donavit quinquaginta familiarum ad Monasterium construendum, in loco qui dicebatur *Etbearve*: id est, *Ad nemus*, in Provincia *Lindissi*. De Vita *Ceaddæ* sanctissima, gloriosoque & divinis signis illustri, obitu, legendus *Beda*, *lib.* 4. *cap.* 3. Qui ipsi in Episcopatu successit *Winfridus*, vir bonus ac modestus, ex ejus Clero assumptus est, ab ipsoque fuerat institutus, ac Diaconus ordinatus. Hos Episcopos *Theodorus Cantuariensis*, seu totius Britanniæ Primas constituit. Recens ille in Britanniam pervenerat, anno sexcentesimo sexagesimo-sexto. Miserant scilicet, *Ecgbertus* Rex Cantuariorum, & *Osuvi* Rex Northumbrorum, *Wighart* Presbyterum Anglum, virum in Disciplinis Ecclesiasticis doctissimum, ad Romanum Pontificem, rogantes ut Anglicanæ Ecclesiæ ordinaretur Episcopus. *Wighart*, & omnes pene ejus socii, lue pestifera Romæ sublati; *Theodorus*, Monachus, natus ex Tharso Ciliciæ, vir & sæculari, & divina literatura, Græce & Latina instructus, probus moribus, & ætate venerandus, anno ætatis suæ sexagesimo sexto, Britannis Episcopus ordinatus est anno Christi sexcentesimo sexagesimo-quarto, ut docet *Beda*. Anno post consecrationem altero, ad Ecclesiam sibi destinatam pervenit, totaque mox Insula peragrata, quaquaversum Angli dominabantur, rectum vivendi ordinem, celebrandique Paschatis ritum canonicum, comite & cooperatore *Adriano* Abbate constituebat. *Et perlustrans universa*, *locis opportunis ordinabat Episcopos*, & ea quæ emendatione indigebant ipsis quoque juvantibus, corrigebat. In quibus cum *Ceadda* Episcopum argueret, quod rite non fuisset consecratus, Vir Sanctus respondit: *Si me nosti Episcopatum non rite suscepisse*, *libenter ab officio discedo*: *quippe qui neque me unquam hoc esse dignum arbitrabar*, *sed obedientiæ causa jussus subire*, *quamvis indignus*, *consensi*. Quam demiratus humilitatem *Theodorus*, Ordinationem ejus Catholico rito consummavit, eumque postmodum Ecclesiis Merciorum & Lindisfarorum præfecit, ut diximus. Hæc *Beda*, *lib. IV.* *Historia Ecclesiastica Anglorum*, *capp.* 1. & 2. Rex *Vulpherius* ex *Ermehilda* uxore filia *Ercomberti* Regis Cantuariorum *Kinredam* filium & *Werburgam* Virginem sanctissimam suscepit.

Monasteria a primis Anglorum Episcopis fundata.

Theodori Cantuariensis in Britanniam adventus.

Episcoporum consecratio.

Ceaddæ Episcopi humilitas.

IV. Ipsi in Regnum successit *Ethelredus* frater, Princeps religiosissimus. Regni fines tueri magis studuit, quam propagare. Duo bella gessit, unum adversus Cantianos; alterum adversus *Egfridum* Northumbriæ Regem, fines Merciæ temere ingressum. Conserto gravi prælio, ad fluvium Trentam, *Elbuinus*, sive *Elfuinus*, *Egfridi* Regis frater, decem & octo annorum adolescens, utriusque provinciæ deliciæ cæsus est. Quæ cædes, cum belli acrioris occasionem daret, *Theodori* Cantuariensis Archiepiscopi consiliis & hortatu pax composita est, quam *Ethelredus* pecunia redemit. Ad conciliandos Regum animos multum quoque valuere Ostridis Reginæ preces. Soror hæc erat *Egfridi*, quam *Ethelredus* uxorem duxerat. Hæc *Beda lib.* 4. *cap.* 21. In eo, quo *Elbuinus* cæsus est, prælio, captivus quidam *Tunnæ* Presbyteri & Abbatis sanctissimi frater, qui pro eo, mortuum credens, *Missas* fecerat, vinciri nusquam potuit. Toties enim soluta sunt vincula quoties injecta, Deo miraculum illud operante *per intercessionem fraternam*, & *oblationem Hostiæ salutaris*. Quo signo, multi accensi sunt in fide ac devotione pietatis ad orandum, vel ad eleemosynas faciendas; Vel *ad Offerendas Domino victimas sacræ Oblationis*, *pro ereptione suorum*, *qui de sæculo migraverunt*. *Intellexerunt enim quod Sacrificium salutare ad redemptionem valeret*, & *animæ*, & *corporis*, *sempiternam*. Hæc *Beda*, *lib.* 4. *cap. XXII.* Qui subdit hanc Historiam se audivisse ab his, qui eam ab ipso viro, in quo miraculum patratum est, didicerant. Tandem *Ethelredus*, anno postquam regnare cœperat, vicesimo-nono, vel trigesimo, Monasticam Vitam amplexus est, anno Christi septingentesimo-quarto, teste *Beda in Epitome Historiæ*.

Sacrificii Missæ oblatio in Anglia recens Christianæ. Missæ, preces, eleemosynæ, pro defunctis.

V. *Ceolredum* filium ex *Ostride*, sive *Ostgida* Regina susceperat; quo tamen prætermisso, Regnum reliquit *Kenredo* nepoti, *Wlpheri* fratris sui filio. Hic patrui virtutes æmulatus, cum annos sex Rempublicam sanctissime gessisset, Regnum tradidit *Ceolredo Ethelredi* filio, & cum *Offa* Saxonum Orientalium Rege Romam profectus, Monasticam vitam professus est, *Constantino* Pontifice, & ad Apostolorum limina in precibus, jejuniis, eleemosynis, reliquum vitæ cursum confecit. [*Ex Beda lib.* 5. *cap. XX.*] Annus salutis tum vertebatur septingentesimus-nonus, ex Beda in *Epitome Historiæ*.

Sacræ Peregrinationes Romam a Regibus susceptæ, & vita Monastica Regno præposita.

VI. *Ceolredus* anno Regni sui septimo fortitudi-

nis invictæ specimen præbuit, bellum ab *Ina* West-Saxonum Rege difficillimum sustinens. Obiit anno Christi septingentesimo decimo sexto, cum annos octo regnasset, & *Licefeldæ* sepultus est. Flagitiosus Princeps exitum habuit improbæ vitæ parem: de quo S. Bonifacius Moguntinus Archiepiscopus ita scribebat ad Ethelbaldum: *Celredum Prædecessorem tuum, stupratorem sanctimonialium, & Ecclesiasticorum Privilegiorum fractorem splendide cum suis epulantem malignus Spiritus arripuit, & sine Confessione & Viatico, cum diabolo sermocinanti & legem Dei detestanti, animam extorsit.*

VII. Sceptri reliquit hæredem *Edibaldum*, sive *Ethelbaldum*. Is uno & quadraginta annis regnavit. Incursionis tyrannicæ in Northumbriam incusatur, dum Rex Northumbrorum *Egbertus* bello difficili contra Pictos occupatus esset, anno salutis septingentesimo quadragesimo. [*Ex Beda, in Epitome Historiæ Ecclesiasticæ.*] Cum *Cudredo* Rege West-Saxiæ adversus Britannos felici exitu pugnavit, contra ipsum *Cudredum* ancipiti Marte. Tandem perfidiose occisus est a *Berrvedo*, anno septingentesimo quinquagesimo-septimo. [*Ex Beda, in Epitome Historiæ.*] Rex *Ethelbaldus* nonnullas virtutes, ut studium justitiæ, defensionem viduarum & pauperum, eleemosynarum erogationem, vitiis fœdavit gravissimis, ob quæ ipsum increpuit *S. Bonifacius* in Epistola ad ipsum data. *Quod vero*, inquit, *legitimum matrimonium spernis, si pro castitate faceres, esset laudabile: sed quia in luxuria & in adulterio quoque cum Sanctimonialibus volutaris, est vituperabile, & damnabile... Quapropter pœniteat te, & memora quam turpe sit, ut tu, qui multis gentibus dono Dei dominaris, ad injuriam ejus sis libidinis servus. Audivimus præterea quod Optimates pene omnes gentis Merciorum tuo exemplo legitimas uxores deserant, & adulteras & Sanctimoniales constuprent... Parce ergo animæ tuæ, fili charissime, parce multitudini populi tuo pereuntis exemplo, de quorum animabus redditurus es rationem.* Ipsum deinde ab adulterio & fornicatione abhorrere docet Ethnicorum ipsorum exemplo. *In antiqua Saxonia ubi nulla est Christi cognitio, si virgo in paterna domo, vel maritata sub conjuge fuerit adulterata, manu propria, strangulatam cremant: & supra fossam sepultæ corruptorem suspendunt; aut cingulo tenus vestibus abscissis, flagellant eam castæ matronæ, & cultellis pungunt, & de villa in villam missæ novæ occurrunt flagellatrices, donec interimant... Si ergo Gentiles Deum ignorantes tantum zelum castimoniæ habent; quid tibi convenit, fili charissime, qui Christianus, & Rex es?... Præterea nunciatum est nobis, quod multa privilegia Ecclesiarum & monasteriorum auferens, ad hoc audendum Duces tuo exemplo provoces. Sed recogita, quæso, quam terribilem vindictam Deus in anteriores Reges exercuit ejus culpæ conscios, quam in te arguimus.* Hæc ad Ethelbaldum Apostolica libertate & charitate scribebat *S. Bonifacius*. Ethelbaldo regnante, hortatu S. Bonifacii, Concilium a *Cutberto* Merciorum Episcopo *Cloveshovia* celebratum est, Rege ipso *Ethelbaldo* opem ferente, ad Cleri populique mores reformandos, secundum *Zachariæ* Romani Pontificis sanctissima monita. Adfuit Concilio *Ethelbaldus* cum Proceribus tribus & triginta. De hoc agemus in historia Sæculi sequentis. S. Bonifacii & Cutberti adhortationibus increpationibusque *Ethelbaldum* Regem Pœnitentiæ sensu compunctum fuisse, & pro peccatis satisfacere decrevisse verisimile est. Nam in Synodo laudata Præceptum emisit, quo animam suam ab omni vinculo peccatorum (ut ait) liberam efficere studens, omnes Regni sui Ecclesias & monasteria a publicis vectigalibus, operibus, & oneribus absolvit. Istud præceptum refert *Willelmus Malmesbur*, *lib. 1. de Gestis Regum Anglorum*. Totam præterea *Crollandiæ* Insulam Benedictini Ordinis monachis ad Cœnobium ædificandum, dono dedit Rex *Ethelbaldus*. Ejus donationis Chartam *Ingulphi* Abbatis Historia repræsentat.

S. Bonifacius *Moguntinus Archiep. libidinosum Regem* Ethelbaldum *arguit Apostolica libertate.*

Apud Willelmum Malmesbur. lib. 1. De Gestis Anglorum.

Ethelbaldum Regem pœnitentiam egisse, verisimile est.

VIII. *Beruredus* qui Regnum parricidio occuparat, primo invasionis suæ anno ab *Offa* devictus ac cæsus est: Qui interfecto hoste, potitus est Regno. Fuit hoc in Principe, in primo ætatis flore, vitiorum virtutumque certamen. Imperii per fas & nefas amplificandi libidine, finitimos Reges bello vexavit; Northumbros & Cantianos maximis affecit incommodis: Cum *Kinevulpho* West-Saxonum Rege congressus, victoriam reportavit: *Ethelbertum* Orientalium Anglorum Regem, virum innocentissimum, cui filiam suam uxorem desponderat, per insidias interficiendum curavit, ejusque Regnum invasit. Ut suum Regnum tam Pontificia quam Regia potestate nulli cedere gloriari posset, Archiepiscopatum *Lichefeldiæ* institui ab *Adriano Primo* per obreptionem obtinuit, & Cantuariensem Archiepiscopatum multis Episcopatibus mutilari, qui Lichefeldensi addicti sunt. Occasionem dedere id urgendi professæ cum *Lamberto* Cantuariensium Archiepiscopo inimicitiæ. Inexhausta pecuniæ siti, multarum Ecclesiarum prædia, civiumque bona expilavit. Interea ut Regni potentiam fœderibus firmaret, *Ethelburgam* filiam *Brithrico* West-Saxonum Regi in matrimonium collocavit. Orta ipsum inter & *Carolum Magnum* Francorum Regem dissensione, ita ut utrinque navigatio interdicta negotiantibus esset, pacem quantocius cum Rege Maximo redintegrare studuit. Vallum ingens inter Britanniam atque Merciam, id est, a mari usque ad mare fieri curavit, quo Mercii a cæteris Britanniæ populis disterminarentur, teste *Simeone Dunelmensi*. De peccatis tandem expiandis serio cogitans, bonorum omnium decimam partem Ecclesiis dedit; Ecclesiam imprimis Herefordiæ, in qua Ethelbertus Rex & Martyr sepultus erat, multis prædiis locupletavit. Reliquias Sancti Albani in scrinio auro & gemmis ornato collocatas, in Cœnobium quod in ejus honorem construxerat, honorificentissime transferri curavit, quod Monasterium multis ditavit possessionibus, templumque magnificum novis donariis ornavit, ibique collocavit Monachorum Ordinis Benedictini familiam. Romam deinde profectus, venia peccatorum ad Apostolorum sepulchra humillime exorata, Romano Pontifici Hadriano Primo, ejusque Successoribus Regnum suum vectigale fecit, imposito tributo ex singulis nummis argenteis, quos denarios vocabant, domesticatim in annos singulos conferendis. Id factum anno salutis septingentesimo septuagesimo-quinto. Domum reversus, paulo post e vita migravit, anno Regni sui trigesimo nono. Ista constant ex Chronico *Joannis Bromton*, *ex Willelmo Malmesburiensi lib. 1. de gestis Regum Anglorum*, & *Polydoro Vergilio, lib. 14. Anglicæ Historiæ.*

Sacrarum Reliquiarum cultus in Ecclesia Anglicana.

Rex Offa *Regnum Sedi Apostolicæ vectigale fecit.*

IX. *Offæ* successit filius *Egfertus*, sive *Egfredus*, pius & magnæ expectationis Princeps, qui statim ab initio Principatus ad Ecclesiarum Privilegia, quæ a patre suo imminuta fuerant, resarcienda animum adjecit. Vix quatuor menses regnarat, cum immatura mors spes maximas, quas tam præclara initia excitarant, cum illo extinxit ac sepelivit.

X. Heredem Regni fecit *Kenulphum*, qui ad *Pendam* genus suum referebat. Princeps fuit religione ac morum integritate, animi magnitudine, sapientia, cum quovis optimo Principe merito comparandus. Adversus Cantianos bellum gerens, Regem eorum *Edilbertum* cognomento *Pren* vinctum abduxit, sed deinde misericordia motus, libertate donavit. Egit apud *Leonem Tertium*, ut imminuta Cantuariensis Ecclesiæ dignitas restitueretur. Legationem obiit ad Summum Pontificem Regis nomine *Athelardus* Cantuariensis Archiepiscopus. *Leo* re mature discussa, jus consecrandi Episcopos in duodecim Ecclesiis Cantuariensibus Archipræsulibus confirmavit, emendans quæ ab *Adriano* Decessore suo Rex *Offa* per obreptionem impetraverat. *Kenulphi* Regis & *Leonis* Papæ mutuas Epistolas describit *Willelmus Malmesburiensis*, *lib. 1. de Gestis Regum Anglorum*. Apud *Winchelcumbam* Cœnobium templumque magnificum extruxit, in eoque Monachos Ordinis Benedictini collocavit. Vivere desiit anno octingentesimo decimo-nono, cum annis quatuor & viginti regnasset.

XI. Filium reliquit parvulum *Kenulphus*, nomine *Kenelmum*, Regni heredem ac pietatis. Hunc soror *Quendreda* mulier ambitiosa, impia, crudelis, ab ipsius educatore præmiis corrupto, & in spem Regni secum possidendi excitato, jussit jugulari. Multa in ejus morte, & in corporis, quod loco devio humatum erat, revelatione, patrata ferunt miracula, de quibus *Joannis Bromton Chronicon* legi potest. In

Cœ-

Cœnobio *Vinchelcumbensi* sepultus est, ibique sacris honoribus colebatur. Martyres inter conscriptus fuit, more his temporibus solemni, ut quicumque viri sancti ab impiis, quamvis ob causam occidebantur, Martyres dicerentur.

Post hæc Merciorum Regnum labefactatum inclinate cœpit in ruinam, sub Regibus *Cleolvulpho Bernulpho*, *Ludeshmo*, *Ucalacho*, Principibus nulla neque vitæ integritate, neque rerum gestarum gloria claris. Regno paulo dignior fuit *Bertulphus*; qui tamen a Dacis victus & Regno exutus est. Post hunc *Burthredus* collapsam Rempublicam erigere conatus, viginti annos regnavit, multis præliis eum Daco satis fœliciter commissis: sed tandem victus ac patria pulsus, Romam voti gratia petiit, ubi privatus non multo post mortuus est. Huic a Dacis substitutus est *Selvuphus*, sive *Cevolphus* ejus servus, quem *Aluredus* Rex Occidentalium Saxonum nullo negotio superavit, ac in ordinem redegit. Ita Merciorum Regnum jure belli cessit West-Saxiæ Regibus.

§. VIII.

De Regibus Northumbriæ.

I. NOrthumbria, sic dicta quod vergat ad Septentrionem, ac umbrosa sit propter altitudinem montium, quos frequentes habet in duas partes dividebatur, in *Berniciam*, quæ ad Scotiam pertinet, & in *Deiram*. Hujus Regni latitudinem eam fuisse conjiciunt Historici, in quam Diœceses, *Eboracensis*, *Carliolensis*, & *Dunelmensis* patent. Principio Duces habuit *Otham*, & *Ebusam Hengisti* fratrem, nepotemque, a quibus regio illa primum occupata est post Anglorum in Britanniam adventum.

II. Primus Regio nomine Northumbris dominatus est *Idas*, vir genere illustris, & bellicosus, anno salutis circiter quingentesimo quadragesimo septimo. Regni fines a flumine Humbro ad fretum usque Scoticum propagavit, *Lotho* Pictorum, & *Conrano* Scotorum Rege acie victis 14. annos regnavit.

Eventus qui missioni Prædicatorum Evangelicorum in Angliam occasionem dedit.

III. Ipsi successit *Alla* ex eodem genere, qui annis triginta præclare gessit Rempublicam. Eo regnante, contigit quod *Beda*, cæterique Anglorum Historici commemorant. Venales pueri ex Britannia Romam deducti, ob candorem corporis, venustatem vultus, egregiamque comam, urbis admirationem rapuere, *Gregorio* nondum Pontifici moverunt commiserationem. Qui cum de eorum Gente, Provincia, Religione, Rege interrogasset, ac responsum esset Anglos esse, ex Provincia Deirorum, Regis *Alla* subditos; reposuit eleganter ad nomina alludens; Bene Anglos vocari, quorum facies esset Angelica, & quos deceret esse Angelorum in cœlis cohæredes: *Deiros* ex ira Dei eruendos, & ad misericordiam Christi vocandos: in Regno Regis Alla *Alleluja* cantari oportere. Mox accedens ad Romanum Pontificem, rogavit ut aliquos verbi Ministros in Britanniam mitteret ad Anglorum conversionem: seipsum ultro obtulit, idque perfecisset vir Apostolici pectoris, nisi ejus ex urbe discessum Cives prohibuissent. Tandem Pontifex creatus, quod exequi non potuerat ipse, per alios perfecit, Augustinumque & Socios ad Anglorum conversionem delegavit. Hunc eventum, qui volente ac agente Deo, saluti gentis occasionem dedit, *Alla* regnante, ex Antiquorum traditione se accepisse *Beda* testatur, *lib.* 2. *Historiæ Ecclesiasticæ*, *cap.* 1.

IV. *Allæ* successit *Ethelricus* filius *Idæ*, & quinque annos regnavit, nulla rerum gestarum gloria nobilis. Secundum hunc regnavit *Ethelfridus*, filius, egregius bellator. Britannos, qui se in eam Insulæ partem, quæ *Wallia* dicitur, receperant, aggressus, fudit, fugavitque prius in Monachos Banchorienses debacchatus, qui pro salute exercitus supplicaturi frequentes convenerant. Scotos etiam in fugam dedit, quorum Rex *Edamus* secundis ejus rebus invidens, in bellum, etiam repugnantem impulerat. *Thedbaldus* frater *Ethelfridi* in acie cecidit. Externis hostibus debellatis ut se quoque domi omni molestia & metu liberaret, *Eduinum Allæ* Regis filium, Regis dotibus ornatissimum Juvenem, quem ipse paterni Regni hæreditate fraudaverat, in exilium ejecit.

Ille ad *Reduvaldum* Orientalium Anglorum Regem confugit. Transfugam repetiit *Ethelfredus*, ac *Reduvaldo*, hospitii jura violare nolenti, ac præstantissimum adolescentem inimico tradere, bellum indixit. Accensis otrimque animis, Reges ad bellum venere: acriter utrimque pugnatum. *Reinerius Reduvaldi* filius in prælio cæsus; interfectus demum *Ethefridus* magno cum numero suorum. *Reduvaldus* potitus victoria, Regnum paternum *Eduvino* restituit. Annos viginti-quatuor *Ethelfredus* regnavit, usu quidem rei militaris nulli secundus, sed idololatriæ deditus. Ex *Acca* filia *Allæ*, sorore *Eduvini* susceperat *Osuvaldum*, *Osuvium*, *Enfredum*, & *Osricum* filios: quintum addunt alii, *Offam* nomine: qui audita patris nece, in Scotiam ad *Eugenium* Regem confugerunt, quos ille benigne accepit, in Christiana Religione instituendos & Baptismo initiandos curavit. Fratres in Scotiam secuta est *Ebba* Virgo & ad *Forthea* ostium delata, a qua Promontorium proximum nomen traxit, quod hodie *Ebbum* vocant. Hæc ex *Beda*, *lib.* 2. *Historia Ecclesiasticæ Gentis Anglorum*, *cap. XII.*

V. *Eduvinus* paternum Regnum amplificavit, Mevaniis Insulis ditioni suæ adjectis. Scotos, Pictosque intra fines suos manere coegit, ab armisque cessare. *Caduvallonem* Britannorum Regem prælio superavit. Solos Cantianos habere maluit fœderatos, quam hostes. Justitiam in Regno suo magis regnare curavit, quam se ipsum. Nihil deerat strenuo sapientique Principi ad veram gloriam quam Christianæ Religionis professio: quam ut amplecteretur, occasioni primum fuit cœleste visum, quo dum *Ethelfredi* furorem fugiebat, degebatque apud *Reduvaldum* Orientalium Anglorum Regem, recreatus est, promissaque incolumitas & Regnum, modo salutis doctrinam se auditorum ac sectaturum polliceretur. Contulit maxime ad ejus conversionem, fœdus & affinitas, quam cum *Edbaldo* Rege Cantii junxit, ducta ejus sorore *Ethelberga*. Tantum vero negotium ad exitum perduxit *Paulini* sanctissimi Antistitis prædicatio, quem Justus Cantuariensis Archiepiscopus cum Regina miserat, tum ut ipsam ejusque Ministros in fide confirmaret, ac rem sacram in ejus Aula faceret; tum ut ethnicam Northumbriæ gentem ad fidei gratiam prædicando perducere satageret. Vertebatur annus Christi sexcentesimus vigesimus-quintus. Quo anno vix ullum in eo Regno laborum fructum tulit *Paulinus*: Sic Deus hujus sæculi excæcaverat mentes Infidelium, ne fulgeret eis illuminatio Evangelii gloriæ Christi. Anno autem sequenti, *Quicelmus* Rex West-Saxiæ, *Eduini* fœlicitati invidens, nefarium sicarium misit, qui ipsum venenato pugione confoderet. Regem aggressus est parricida nefarius die sacra Paschatis. Cujusdam e suis familiaribus sese ipsum inter & percussorem injicentis beneficio furorem illius evasit, levi nihilominus vulnere affectus. Nocte præcedente *Ethelberga* Regina filiam feliciter peperit nomine *Eanfledam*. Opportuna hæc fuit occasio *Paulino* Episcopo adhortandi Regem, ut pro utroque beneficio, non falsis Numinibus, sed Christo gratias referret. Audivit libenter Rex Præsulis monita, promisitque se Christianam Religionem quamprimum amplexurum, si pugnans adversus Regem West-Saxonum, qui tam nefarias ipsi struxerat insidias, victoriam bene juvante Christo, consequeretur: & in pignus promissionis implendæ, filiam recens natam Christo consecrandam *Paulino* tradidit, qui eam confestim primam omnium ex gente Northumbrorum, cum aliis duodecim ex ejus domo baptizavit. Mox *Eduvinus* curato vulnere, colligit exercitum, Occidentales Saxones aggreditur, vincit, Regem ipsum occidit. Reduci postquam victoriam gratulatus est *Paulinus* Præsul, ipsum urget vehementer ut promissa impleat, Christoque det nomen. Rex nihil imprudenter agere solitus, abstinet quidem a cultu Idolorum, sed Christianis Sacramentis prius non vult initiari quam Religionis nostræ veritatem fuerit edoctus, & cum Regni sui Sapientibus ea de re contulerit. Interea Rex literas accepit a Romano Pontifice, quibus ad fidem Christianam multis argumentis incitabatur. Epistola Pontificis apud Bedam *Bonifacii nomen* præfert. Is erat *Bonifacius V.* Idem Pontifex ad *Ethelbergam* seu *Ethelburgam* Reginam literas dedit,

Eduvinus *Rex Northumbrorum cum gente ad fidem Christi conversus a Paulino Episcopo*

qui-

quibus ipsam adhortabatur, ut salutem Regis mariti sui curaret, ejusque conversioni cooperaretur. Inter hæc, cum Rex in tam necessario negotio nimium cunctaretur; *Paulinus* ad eum ingressus, dexteram capiti ejus imposuit, & hoc dato signo, revocavit ipsi in memoriam cœleste visum & Oraculum quo fuerat recreatus, dum apud *Redualdum* Regem profugus ageret. Tandem Eduvinus post alteram cum Proceribus & Sapientibus Regni sui collationem, post aras Idolorum eversas, fanaque succensa ab ipso Ethnicæ superstitionis Pontifice, cum cunctis Regni sui Nobilibus, & Plebis multitudine maxima, baptizatus est Eboraci, die Paschatis, in Ecclesia *Sancti Petri*, quam ex lignis strui jusserat ad tempus, donec majorem & augustiorem ex lapide quadrato Basilicam ædificaret. Quod opus statim a suscepto Baptismate inceptum, immatura morte præreptus, *Osuvaldo* Successori perficiendum reliquit. Baptizatus est *Eduinus* anno salutis sexcentesimo vigesimo-septimo, Regni sui undecimo. Paternæ fœlicitatis fuere participes *Eduini* filii *Offridus* & *Eedfridus*, quos ex *Quemburga*, *Ceorli* Regis Merciorum filia susceperat, & *Edilhimus* ac *Busefrea* ex *Edelburga* Regina geniti, cum *Edilfride* sorore. Primi adhuc in albis positi atque e Baptismo recentes, rapti sunt e vita, & Eboraci sepulti. Tantus autem erat fidei fervor, & desiderium lavacri salutaris in *Berniciis* & *Deiris*, ut triginta diebus continuis a Catecheseos & Baptismi sacro Ministerio *Paulinus* Antistes non cessaret. In fluviis Baptismum conferebat, nondum extructis, in illo Ecclesiæ apud Northumbros nascentis exordio, Ecclesiis ac Baptisteriis. His acceptis nuntiis, *Honorius I.* Romanus Pontifex, qui *Bonifacio Quinto* successerat, gratulatorias & exortatorias ad *Eduinum* Regem Literas dedit, paterna illum charitate accendens, ut in fide veritatis permaneret ac proficeret. Misit etiam Pallium ad *Paulinum*, quem Eboracensem Archiepiscopum creavit, & *Honorium*, qui *Justo* in Archiepiscopatu Cantuariensi successerat: statuens ut cum Cantuariensis vel Eboracensis Antistes e vita migrasset, qui superstes esset amborum, ordinaret Successorem, ne Romam usque pro Archiepiscopi consecratione proficisci necesse esset.

Regnum Northumbrorum Eduino imperante florentissimum & tranquillissimum *Caduvallonis* Britonum Regis defectio turbavit. Auxilio ipsi fuit *Penda* Rex Merciorum. Ambo, junctis viribus, in Northumbros magno sese impetu contulerunt. Acriter utrinque pugnatum in campo, cui nomen *Hethfelth*.

Carduellum vocat Beda.

In prælio cecidit Rex *Eduinus*, quarto Idus Octobris, anno salutis sexcentesimo trigesimo tertio, anno ætatis quadragesimo septimo, Regni vero decimoseptimo. Ante ipsum *Osfridus* ejus filius concidit. *Eedfridus* filius alter, necessitate compellente, ad *Pendam* Regem transfugit; a quo postmodum, regnante *Osuvaldo*, contra fidem jurisjurandi, peremptus est. Deletus *Eduini* exercitus, Ecclesiæ & genti Northumbrorum calamitosa cum primis hæc dies fuit. In illa clade, cum nihil alicubi præsidii nisi in fuga esse videretur, *Paulinus* Archiepiscopus, cum *Edelburga* Regina, *Eanfreda* filia, & *Vulcfrea* filio *Eduini*, & *Iffi* ejus nepote, filio scilicet *Osfridi*, ad *Edbaldum* Regem Cantii confugit. Vacabat eo tempore Ecclesia Roffensis per obitum *Romani* Præsulis, qui a *Justo* Archiepiscopo Cantuariensi Legatus missus ad *Honorium* Pontificem Maximum, naufragio absorptus fuerat. Quamobrem *Paulinus*, *Honorio* Cantuariensi, & *Edbaldo* Rege rogantibus, Roffensis Ecclesiæ administrationem suscepit, ejusque Sacris præfuit ad mortem usque. Hæc de Regis *Eduini* gestis, conversione, & morte habemus ex *Beda lib. 2. Historia Ecclesiastica Gentis Anglorum*, capite nono, & decem sequentibus, ex Chronico *Joannis Bromton*, & aliis Anglorum Historicis.

VI. Post necem *Eduini*, Northumbrorum Regnum inter *Osricum* & *Enfredum* ejus nepotes, *Ethelfridi* Regis filios divisum est. Huic *Bernicia*, illi *Deira* obvenit. Ii Religionem Christianam, quam exoles apud Scotos susceperant, repudiarunt, baptismumque polluerunt idololatriæ sordibus. Sed tam execrandam perfidiam Deus inultam diu non reliquit. Vix enim annus intercesserat, cum a *Caduvallone* Rege Britonum peremptus est. Infaustus ille annus propter Apostasiam Regum, & Britonis Regis tyrannidem, *Osuvaldi* Regno assignatus est ab Annalium Anglicanorum Scriptoribus, expuncta perfidorum Regum memoria. [*Ex Beda, lib. 3. cap. 1.*]

Osuvaldi Regis fides & pietas.

VII. *Osuvaldus*, *Ethelfridi* filius natu major, fratrum necem ulturus, cum exercitu viribus longe impari, sed fide Christi, quam integerrimam servaverat, munitus, *Caduvallonem* Tyrannum aggressus est, cum commissa pugna interemit, ejusque copias penitus delevit. Hujus thearrum victoriæ locus fuit, quem Angli *Denisbourn*, id est, *Rivum Denisi* vocabant. In magna etiam veneratione fuit locus, in quo *Osuvaldus* ad hanc pugnam se comparans, signum sanctæ Crucis erexit, ac Deum exercituum invocavit. Crux illa miraculis illustrata est. Locus Anglorum lingua vocatus *Heofonfeld*, id est, *Cælestis Campus*. Huc *Hagalstadensis Ecclesiæ Fratres* quotannis confluere solitos post *Osuvaldi* necem, pridie obitus ipsius, ut *Vigilias pro salute animæ ejus facerent; plurimaque Psalmorum laude celebrata, victimam sacræ Oblationis pro eo mane obtulisse*, testatur *Beda*, *lib. 3. Historia Ecclesiasticæ gentis Anglorum*, *cap. 2.*

Missa & preces pro defunctis in Anglorum Ecclesia celebratæ.

Regno, victoriaque potitus *Osuvaldus*, Religioni in suo Regno propagandæ operam dedit. Quocirca *Aidanum* Episcopum sanctissimum e Scotia vocatum in Lindisfarnensi constituit Insula, anno salutis sexcentesimo quadragesimo. Cum *Aidanus* nondum Anglicam linguam apprime calleret, & suo, id est, Scotico idiomate, Christianorum dogma populos doceret, Rex *Osuvaldus*, qui Scoticæ linguæ probe sciens erat, interpretis officio fungebatur, sicque Regi juxta & Episcopo plebs innumera salutem suam debuit. Multæ regio munere extructæ Ecclesiæ, multa ædificata & dotata Monasteria. Cum Ecclesia propagabatur Disciplina regularis: Monachi namque erant, qui sacram Evangelicæ prædicationis susceperant provinciam. Monachus ipse Episcopus *Aidanus*, ex Insula Hyi destinatus. *Quæ insula habere semper solebat Rectorem Abbatem Presbyterum, cujus juri & omnis Provincia, & ipsi etiam Episcopi, ordine inusitato deberent esse subjecti, juxta exemplum primi Doctoris illius, qui non Episcopus, sed Presbyter extitit & Monachus*, ut refert *Beda*, *cap. 4. libri tertii*.

S. Aidanus Lindisfarnensis Episcopus.

Episcopi & Monachi in Ecclesia Anglicana.

Hac in Insula institutus fuerat *Aidanus* vir Apostolicus, cujus Vitam describit *Beda*, *lib. 3. cap. 5.* In ea id notandum maxime, quod sanctiorem disciplinam spectat, ejus exemplis apud Anglos constitutam. *In tantum*, inquit, *vita illius a nostri temporis segnitia distabat, ut omnes, qui cum eo incedebant, sive attonsi, sive Laici, meditari deberent; id est, aut legendis Scripturis, aut Psalmis discendis operam dare. Hoc erat quotidianum opus illius, & omnium, qui cum eo erant, Fratrum, ubicumque locorum devenissent. Et si forte evenisset ut ad Regis convivium vocaretur, intrabat cum uno Clerico, aut duobus: & ubi paululum reficiebatur, accelerabat ocyus ad legendum cum suis, sive ad orandum exire. Cujus exemplis informati tempore illo Religiosi quique viri ac fœminæ, consuetudinem fecerunt per totum annum, excepta remissione Quinquagesimæ Paschalis, quarta & sexta Sabbathi jejunium ad Nonam usque horam protelare.*

Nusquam floruit magis quam *Osuvaldo* Rege Northumbriæ Regnum. Britannos, Pictos, Scotos, & Anglos, diversarum linguarum nationes, in ditionem accepit. Mira fuit in tantæ majestatis fastigio *Osuvaldi* pietas, humilitas singularis, & in pauperes ac peregrinos charitas & beneficentia infinitis laudibus celebranda. Inter pietatis opera, quæ ab ipso passim edebantur, illud æterna memoria dignum, quod *Beda* refert, cap. 6. libri tertii. Die S. Paschatis, *Aidano* Antistite cum ipso ad mensam discumbente, nunciatum est a Ministris, antequam manus *ad panem benedicendum* extendissent, pauperum undequaque advenientium multitudinem maximam juxta fores Palatii circumstare, qui eleemosynam rogarent. Mox pius Princeps Regias dapes in disco argenteo, sibi appositas, pauperibus deferri jussit, confractumque discum inter eos minutatim dividi. Quo pietatis heroicæ facinore delectatus Antistes, ad Regem conversus manu ejus apprehensa, bene precatus est dicens: Nam-

Osuvaldus *Rex Sanctus.*

Numquam inveterascat hæc manus. Quod juxta benedictionis votum evenit. Cum enim eo cæso in pugna, manus n reliquo corpore essent resectæ, manserunt semper incorruptæ, & in capsa argentea in Villa Regia, in *S. Petri* templo conditæ, summa cum veneratione servatæ sunt. Reconciliatis denique Berniciorum & Deirorum animis, quos inter diuturna fuerat dissensio, ad cohibendas *Penda* Regis Merciorum ferocissimi excursiones, habitis delectibus, in hostem ivit. Grave prælium commissum, in quo cæsus est *Osuvaldus* anno ætatis trigesimo octavo, Regni nono, Christi sexcentesimo quadragesimo octavo. Multis miraculis ejus sanctitatem Deus comprobavit, memoriam illustravit. De *S. Osuvaldi* gestis, morte, miraculis, legendus *Beda*, ex quo maxime hæc excerpsimus, *lib. 3. Historia Ecclesiastica gentis Anglorum*, sex prioribus capitulis, & a cap. 9. ad 14. De his etiam *Simeon Dunelmensis*, in Historia Dunelmensis Ecclesiæ, cap. 1. & 2. Chronicon *Joannis Bromton*, *Willelmus Malmesbur. lib. 1. de gestis Regum Anglorum*, & alii rerum Anglicarum Scriptores.

VIII. Post Regis *Osuvaldi* mortem, Northumbriæ Regnum iterum divisum est. *Osuvius Osuvaldi* frater, Berniciam obtinuit, *Osuvinus* filius *Osrici*, *Eduvini* Regis abnepos, Deiram potiundam accepit. Hos initio Principatus concordes, imperii cupiditas consortis impatiens in bellum domesticum impulit. Collectus utrinque exercitus: sed longe viribus inferior *Osuvinus*, existimans, sibi utilius fore impræsentiarum cedere, quam dimicare, dimisso exercitu, uno tantum stipatus milite, in domum Comitis *Hunvaldi*, quem sibi amicissimum arbitrabatur, clam se recepit. *Hunvaldus* homo perfidus egregium Principem *Osuvio* necandum prodidit. Peremptus est *Osuvinus* 3. kalendas Septembris, anno Regni sui nono, salutis sexcentesimo quinquagesimo-septimo, in loco qui dicitur *Ingethlingum*, ubi postmodum ad hujus expiationem facinoris Monasterium constructum est, *In quo pro utrisque Regie, & occisi videlicet, & ejus qui occidere jussit, anima redemptione, quotidie Domino preces offerri deberent*: ut *Beda* testatur, lib. 3. cap. 14. *Osuvinum* proceritas corporis, oris venustas, comitas morum, profusa in omnes nobiles juxta & ignobiles munificentia, eximia in Deum pietas & religio, cunctis amabilem fecerant. Humilitate & modestia cumprimis enituit; cujus insigne exemplum *Beda* commemorat. Cum equum ingentis pretii, quo vehi solebat, Regio stratum apparatu sanctissimo Episcopo *Aidano* utendum donasset, illumque pauperi forte obvio dedisset misericors Antistes, Rex id ægre tulit, viliorem equum aut pecunias, vel alias species erogari potuisse pauperi innuens: quem leniter emendans Episcopus, his verbis compellat: *Quid loqueris, Rex, Num tibi carior est filius equæ, quam Filius Dei?* Hærent Principis animo Præsulis verba, cujus ad pedes mox prostratus, delicti veniam exorat, ac *Aidano* potestatem facit ut de Regiis pecuniis, quid vel quantum voluerit, *Filiis Dei*, id est, pauperibus, tribuat. Regem erigit & consolatur Episcopus, sed ubi animo vultuique Principis reddita lætitiæ serenitas, Antistes ingemiscit, illachrymatur. Socius presbyter lingua patria causam rogat. Cui Aidanus: *Scio*, inquit, *quod non multo tempore victurus est Rex: numquam enim vidi antehac humilem Regem: unde animadverto citius illum ex hac vita rapiendum. Non enim digna est hæc gens talem habere Rectorem*. Nec multo post infaustum Episcopi præsagium impletum est. Duodecim dumtaxat dies *Osuvino* Regi superstes fuit *S. Aidanus*, cujus miracula *Beda* commemorat capitibus decimo-quinto, decimo-sexto, & decimo-septimo libri tertii Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Anglorum, ejusque virtutes celebrat; unum in eo improbans nævum, quod a Paschatis legitima die celebrandi canonico more aberraret; Illud enim celebrabat vel Luna ipsa decima quarta, si in eam Dominica dies incideret. Qui Scotorum erat error ea tempestate.

Preces Domino pro defunctis oblatæ in Ecclesia Anglicana.

Osuvioi *Regis charitas & modestia.*

Humilitas rara virtus Regum.

Osuvius Regno integro potitus, cum pacem a *Penda* Rege Merciorum, qui *Osuvaldum* ejus fratrem occiderat, Northumbriam continuis incursionibus infestabat, muneribus redimere non posset, bellum difficillimum adversus ipsum suscepit, signaque cum eo contulit, copiis longe imparibus, sed divina bene fretus ope, nuncupatoque voto, quod obtenta victoria religiose implevit, se filiam *Elfledam* perpetua virginitate Deo consecraturum, & duodecim prædia totidem construendis Monasteriis donaturum, si victor Dei munere evaderet. Inito certamine, primo in fugam versus, mox deletus est Paganorum exercitus; Rex ipse *Penda* in prælio cecidit, *Osuvius* Mercios in deditionem accepit, tenuitque sub potestate per triennium. [*Ex Beda, lib. 3. cap. 24.*]

Votorum nuncupatio, consecratio Virginum, Monasteriorum fundatio in Ecclesia Anglicana.

Osuvius deinceps de Religione bene mereri studuit. Dissensionem de die legitima celebrandi Paschatis, quæ Ecclesiam Anglicanam perturbabat, tollere conatus est, Collatione habita in Monasterio *Streanaeshalch*, quod Latine dicitur *Sinus fari*, cui præerat *Hilda* Abbatissa. Scotorum morem propugnabant *Colmanus*, Lindisfarnensis Antistes, & ejus Clerici, *Cedda* Episcopus, & *Hilda* Abbatissa cum suis. Has in partes inclinabat Rex *Osuvius*. Romanum & Catholicum morem tuebantur *Agilbertus* Occidentalium Saxonum Antistes, cum *Wilfrido* Abbate, & *Agathone* Presbytero, *Romano* item Presbytero, & *Jacobo* Diacono. His favebat *Alchfridus* Princeps, *Osuvii* Regis filius, a *Wilfrido* institutus. Post longam disceptationem, Rex *Osuvius* victores dixit, qui Romanæ Ecclesiæ morem defendebant. Hunc amplexus est *Cedda*: *Colmanus* vero pertinax in Scotiam secessit, rem cum suis communicaturus. Ejus in locum, Ecclesiæ Lindisfarnensi præfectus est *Tuda*. Erat is annus salutis sexcentesimus sexagesimus-quartus, *Osuvii* Regis vigesimus secundus. In ea Collatione, de Tonsura quoque Ecclesiastica disceptatum. Sexto post anno, Christi scilicet sexcentesimo septuagesimo, ætatis quinquagesimo-octavo, Regni vigesimo-octavo, in morbum incidit Rex *Osuvius*, ex quo & mortuus est 15. Kalendas Martias. Statuerat, si ex infirmitate convalesceret, Romam proficisci, ibique ad loca sancta vitam agere, duce itineris *Wilfrido* Episcopo. Quinque ex *Enfreda* Regina, *Eduvini* filia, liberos suscepit, mares duos, *Ecgfridum*, & *Alvinum*, & filias tres, *Ositham*, *Alucfredam*, & *Edelfredam*.

Rex Osuvius *Romanum morem celebrandi Paschatis legitima die, in Regnum suum introducit.*

Beda l. 3. c. 25. & 26.

sive Elbuinum.

IX. Regni paterni hæres fuit *Ecgfridus*, optimus Princeps. Hujus anno tertio, Concilium *Herudfordiæ* celebratum est a *Theodoro Cantuariensi*, Disciplinæ Ecclesiasticæ sanciendæ causa. Anno Regni sui nono bellum habuit cum *Edilredo* Merciorum Rege, acriter pugnatum utrinque. Cæsus est *Ecgfridi* Regis frater. Pax authore *Theodoro* Cantuariensi Archiepiscopo composita. [*Ex Beda lib. 4. cap.* 21.] Anno sequenti, qui Christi numerabatur sexcentesimus octogesimus, obiit *Hilda Abbatissa*, ex Regia *Eduvini* stirpe nobilis & Religiosa Virgo, de cujus Vita lege *Bedam lib. 4. Historia Ecclesiastica Gentis Anglorum, capp. decimo-tertio & decimo-quarto*. Anno Christi sexcentesimo quarto, *Ecgfridus* Rex, ducto in Hiberniam exercitu, gentem innoxiam, & Anglorum genti semper amicissimam immani bello lacessivit; ita ut nec Ecclesiis, nec Monasteriis parceretur. Postea *Eugenium V.* Scotorum Regem, amicis licet ab eo bello deterrentibus, aggressus est, exitu infœlici. Demum ducto in Pictos exercitu, hostibus fugam simulantibus, in angustiis inaccessorum montium, cum copiarum parte maxima oppressus atque cæsus est, anno ætatis quadragesimo, Regni decimo-quinto. Id boni Ecclesiæ præstitit Anglicanæ ante obitum, quod *Cudbertum* virum sanctissimum Landisfarnensis Ecclesiæ Episcopum ordinari curavit. *S. Cudberti* Vitam Prosa & Metro seorsim scripsit Beda Venerabilis, de quo & plura commemorat, *lib. 4. Historia Ecclesiastica Gentis Anglorum, cap. vigesimo-septimo & sequentibus*. Monachus fuit, Abbas, & Prædicator Apostolicus, ante suam inaugurationem Cudbertus. *Crebro de Monasterio egressus aliquoties equo sedens, sed sæpius pedibus incedens, circumpositas veniebat ad villas, & viam veritatis prædicabat errantibus. Erat quippe moris, eo tempore populis Anglorum, ut veniente in villam Clerico, vel Presbytero, cuncti ad ejus imperium verbum audituri confluerent, libenter ea quæ dicerentur, audirent, libentius ea quæ audire & intelligere poterant, operando sequerentur. Porro Cudberto tanta erat dicendi peritia, tantus amor persuadendi quæ docuerat, tale vultus Angelici lumen, ut nullus præsentium latebras ei sui cordis cela-*

Beda l. 4. c. 26.

Veterum Anglorum erga Presbyteros & Clericos, reverentia.

re

Confessio Sacramentalis in usu apud Anglos veteres.

re præsumeret, quin omnes palam, quæ gesserant, confitendo proferrent; & confessa dignis [ut imperabat] pœnitentiæ fructibus abstergerent. Hæc & alia plura de *S. Cudberto*, & Ecclesiæ Anglicanæ statu his temporibus *Beda Venerabilis*. Plura etiam de ipso *Simeon Dunelmensis*, sive *Turgottus*, in Historia suæ Ecclesiæ.

X. *Ecgfrido* successit *Alfridus Osuvii* Regis ex concubina filius, Regnumque per annos undeviginti pacifice rexit, non tamen iisdem finibus quibus pater & frater, quia Picti victoria hostiliter cupideque usi, plurima ab Aquilone invaserant. Floruit per hæc tempora sanctissimus Hagustaldensis Ecclesiæ Episcopus *Joannes*, insignis miraculorum effector, quorum plurima Beda commemorat libro quinto a capite secundo ad septimum.

XI. Post *Alfridum* regnavit *Osredus* octo annorum puer, annis undecim. Adolescentiam stupris polluebat, cum *Kenredi* & *Osrici* insidiis cæsus est. *Kenredus* deinde post annos Regni duos, *Osricus* post annos undecim, parricidii, tyrannidisque pœnas pari exitu dedere. Osricum *Celvulphus* excepit, sive *Ceolulphus*, Princeps literarum amans, & ipse cumprimis eruditus, cui *Venerabilis Beda* Historiam suam Ecclesiasticam gentis Anglorum dicavit. Is cum annis octo regnasset, Regnum Egberto patrueli tradidit, & Vitam ipse Monasticam professus est anno Christi se-

Reges Vitam Monasticam profitentur.

ptingentesimo trigesimo septimo. Ille pariter post alterum & vigesimum annum, purpuram cum veste Monastica commutavit, cum prius Regnum filio suo Osvulfo tradidisset, anno salutis septingentesimo quinquagesimo octavo. Hic anno sequenti a suis occisus est. *Osvulphum* secutus est *Edilvualdus* cui cognomen *Molloni*. Is undecim annis gesta Republica, insidiis Alredi occubuit. Alredus anno Regni decimo, abdicare compulsus. In cujus locum substituitur *Ethelbertus* filius Mollonis. Sed quinto post anno expellitur gentis inconstantia. Post hunc *Celvuoldus*, sive *Alfwoldus*, aut *Afvaldus*, Rex acclamatur, & undecimo post anno populi seditione opprimitur. Illi successit *Osredus* nepos, qui anno vix elapso, sortis similis sordimine, se privatam ad vitam recepit. Postremo *Ethelbertus* filius *Edilvualdi* Mollonis, Regni administrationem tot antea regulis exitialem suscipere ausus est, qui tamen fatum superiorum Principum effugere non valuit: Post annos enim quatuor & ipse a suis occisus est. Triginta deinceps annis & amplius Northumbriæ Regnum vacavit, nullo id sibi petere audente; & tam finitimorum populorum, quam Barbarorum, Danorum præsertim incursionibus & deprædationi expositum est, donec Eghertus Rex West-Saxiæ devictis, pulsisque Danis, suo illud adjecit imperio, anno salutis octingentesimo vigesimo-septimo.

§. Ultimus,

De Regibus Occidentalinm Saxonum, seu West-Saxiæ.

I. Fines Regni West-Saxiæ in eamdem longitudinem & latitudinem patuisse, in quam *Bathoniensis*, *Vellensis*, *Sarisberiensis*, ac *Exoniensis* Diœceses patent, Scriptores conjiciunt. Ipsi initium dedit *Cerdicius* anno circiter humanæ salutis quingentesimo vigesimo-primo. Post sexdecim annos fato functus, Regnum transmisit ad filium, cui *Cenrico* nomen fuit. Hic Regnum paterna virtute partum fundatumque cum nonnihil ampliasset, post annos viginti-sex filio *Ceaulino* hæreditate reliquit possidendum. Princeps ille fuit bellica fortitudine spectatissimus. *Ethelbertum* Cantii Regem alienos fines avidius incursantem aggressus, fusis copiis ad sua fugavit. Britannos urbibus *Glocestria*, *Cirecestria*, & *Bathonia* expulit. Demum Anglis & Britonibus una rebellantibus & conspirantibus, deleto exercitu, anno postquam regnare cœperat altero & trigesimo, privatam ad sortem redactus, exul obiit. Regnum ejus casu nutabundum rexere *Celricus* annis sex, & *Ceolfus* annis quatuordecim. Secundum hos regnarunt *Cinegislus*, & *Quicelmus Celrici* filii. Bella plurima vel contra Britannos, vel contra *Pendam* Regem Merciorum, feliciter satis gessere. *Quicelmus* magnam infamiæ labem contraxit, quod *Eduinum* Regem Northumbriæ, subornato sicario, insidiis appetiverit. Superstes *Quicelmo Cinegislus*. Eo regnante, Occidentales Saxones *Byrino* Episcopo, quem *Honorius I.* Pontifex Maximus miserat, prædicante, fidem Christi susceperunt.

Occidentales Saxones cum Rege Cynegisto ad Christum conversi.

Ipse *Cinegislus* Christo nomen dedit, & e sacro fonte ab *Osuvaldo* Rege Northumbrorum susceptus est. Sedes Episcopalis *Dorcinæ* constituta. Anno Regni sui altero & trigesimo *Cinegislus* obiit.

II. In Regnum *Cinegisli* patris successit *Keneuvalchius*, Regni exordio pessimus, medio & ultimo tempore, Principibus optimis comparandus. Ut enim Regno potitus est, paternæ pietatis degener adolescens, Christianam Religionem, simul & uxorem legitimam repudiavit. Sed a *Penda* Rege Merciorum, cujus sorori repudium dederat, bello impetitus, victusque, ad *Annam* Orientalium Anglorum Regem confugit: ubi & adversis rebus eruditus, & a religiosissimo Principe monitus increpitusque propter violatam Christi fidem, legitimique matrimonii abruptum fœdus, ad Christum rediit, uxorem recepit, Deoque juvante, Regnum triennio post integrum recuperavit. Ipsi cum Dei amicitia restitutæ vires. Britannos duplici prelio profligavit: & in *Wlpherum Pendæ* filium paternam ultus injuriam, illum parte Regni multavit maxima. Pietatis cultor egregius, templum opere magnificum Wintoniæ erexit, in quo Sedes Episcopalis locata est. Præclaras animi dotes foverunt *Angilbertus & Eleutherius* Episcopi. *Angilbertus* natione Gallus, in Hibernia divinis Scripturis imbutus, sponte ministerium Evangelicæ prædicationis apud Occidentales Saxones assumpsit. Cujus eruditione atque industria cognitis, *Keneuvalchius* Rex ipsum rogavit ut Episcopatum suæ gentis susciperet. Hunc vero postea, propter linguæ peregrinitatem, minus gratum habens, Provinciam in duas Diœceses divisit, alterique præfecit *Wini* hominem Anglum. Inde merito offensus *Angilbertus*, quod ipso inconsulto, Rex hujusmodi divisionem contra Canones aggressus esset, in Gallias rediit, & Parisiensis Episcopus factus est. Non multo post *Angilberti* discessum, *Wini* Regi invisus esse cœpit, ab eoque pulsus, ad *Wulpherum* confugit Merciorum Regem, & numerata pecunia Londinensem Episcopatum a sacrilego Principe emit novus Simon. Exinde aliquot annos absque Episcopo fuit Occidentalium Saxonum Provincia. Per id tempus *Keneuvalchius* Rex clades non minimas passus ab hostibus, serio cogitavit, Regnum Antistite destitutum qui Religionem curaret, juste divino præsidio destitui. Continuo itaque missis in Galliam Legatis, *Angilbertum* Episcopum rogavit ut ad pristinam Sedem rediret. Morem se Regi gerere non posse rescripsit *Angilbertus*, quod Ecclesiæ Parisiensi adilrictus esset. In amoris tamen sui erga Occidentalium Saxonum Ecclesiam gentemque pignus, *Eleutherium* nepotem suum, Episcopatu dignissimum eo misit, qui si Regi luberet, ordinaretur Episcopus. Qui a Rege, populoque perhonorifice susceptus, & a *Theodoro Cantuariensi* consecratus, multis annis *West-Saxonum* Ecclesiam sanctissime rexit. [*Ex Beda, lib. 3. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 7.*] *Eleutherio* Episcopo multum debuisse Malmesburiense Monasterium, cui & *Adelmum* virum sanctum & eruditum Abbatem præfecit, testatur *Willelmus Malmesburiensis lib. 1. de gestis Regum Anglorum*, cap. 11. *Keneuvalchius* post annos unum & triginta, ex quo regnare cœperat, e vita migravit, Regni administratione *Sexburgæ* uxori relicta. Huic satis erat animi, sapientiæ, ac virtutis ad Rempublicam bene gerendam: sed intra annum defuncta, dotes supra sexum præstantes ostentare non valuit.

Tum Regnum *Escuinum* inter & *Kentuinum* divisum est, ambos fortitudinis bellicæ gloria insignes: siquidem ille Mercios, hic Britannos clade affecit. Decem annis regnarunt. Quo tempore, defuncto Eleutherio, *Headdi* ejus in locum Episcopus a *Theodoro Cantuariensi* consecratus est.

III. Post istos, ut *Beda* vocat, *Subregulos*, Imperium obtinuit *Cedwalla*, Ceaulini ex fratre Cuda pronepos, cujus ingenti animo invidentes West-Saxiæ Proceres, cum adhuc privatus esset, ipsum conspiratione facta patria ejecerant. Illi bellicæ virtutis ostentandæ exilium occasionem dedit. Cum selecta enim Juvenum manu, qui ipsum fuerant secuti, in Australes Sa-

Saxones irruens, Rege *Ethelvachio* occiso, Provinciam longe lateque depopulatus est. Paulo post inspetatus rediit, Regnumque obtinuit, pulsis æmulis. Australibus Saxonibus semper infestus, *Ethelvachii* Successorem *Edricum* cæcidit. Cantianos etiam bello vexavit. Vectam Insulam hostiliter ingressus, parum abfuit quin deleverit. Ad illam expeditionem se accingens, nondum licet Christianus, voto se obstrinxerat, quartam Insulæ, necnon & prædæ partem, si victor evaderet, Domino oblaturum. Quod implevit, reportata victoria. Terram enim trecentarum familiarum *Wilfrido* Episcopo tradidit possidendam. Hic eam *Bernuino* nepoti uni ex suis Clericis commendavit, adjungens illi Presbyterum nomine *Hildilam*, qui Evangelium Insulanis prædicaret, ac Sacramenta ministraret. Sic Vecta Insula in Christi ditionem transiit. Tandem Rex ipse *Ceduvalla* Christo nomen dedit, & ad limina Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli Christianis Sacris initiari cupiens, relicto Regno terreno, cœleste quæsiturus, Romam profectus est. Ibi a *Sergio* Papa baptizatus die sancto Paschalis Sabbati, anno salutis sexcentesimo octogesimo-nono in albis adhuc positus, prout vehementer optaverat, in cœlum migravit, duodecimo Kalendas Majas. In Ecclesia S. Petri, cujus nomen ipsi fuerat a *Sergio* Papa impositum, sepultus est: eique, jussu Pontificis, istud ad perennem memoriam inscriptum monumentum:

Regis Ceduvalla votum.

Peregrinatio ad Apostolorum limina.

Rex Ceduvalla Romæ a Sergio Papa baptizatur.

Culmen, opes, sobolem, pollentia Regna, triumphos,
Exuvias, Proceres, mœnia, castra, lares:
Quæque patrum virtus, & quæ congesserat ipse,
Ceduval armipotens liquit amore Dei:
Ut Petrum Sedemque Petri Rex cerneret, hospes,
Cujus fonte meras sumeret almus aquas;
Splendificumque jubar radianti carperet haustu,
Ex quo vivificus fulgor ubique fluit.
Percipiensque alacer rediviva præmia vitæ,
Barbaricam rabiem, nomen & inde suum,
Conversus convertit ovans, Petrumque vocari,
Sergius Antistes jussit, ut ipse Pater
Fonte renascentis: quem Christi gratia purgans,
Protinus ablatum vexit in arce poli.
Mira fides Regis, clementia maxima Christi,
Cujus consilium nullus adire potest.
Sospes enim veniens supremo ex orbe Britanni,
Per varias gentes, per freta, perque vias,
Urbem Romuleam vidit, templumque verendum,
Aspexit Petri, mystica dona gerens.
Candidus inter oves Christi sociabilis ibit:
Corpore nam tumulum, mente superna tenet.
Commutasse magis Sceptrorum insignia credas,
Quem Regnum Christi promeruisse vides.

Obiit anno ætatis circiter trigesimo cum annos duos regnasset. Hæc ex *Beda lib. 4. Historiæ Ecclesiasticæ gentis Anglorum, capp. 15. & 16. & lib. 5. cap. 7.* De his etiam *Willelmus Malmesburiensis lib. 1. de gestis Regum Anglorum, & Henricus Huntindoniensis lib. 4.* Anno sequenti *Theodorus* Cantuariensis Archiepiscopus, de Ecclesia Anglicana optime meritus, obiit anno ætatis octogesimo octavo.

Ina Rex Sanctus.

IV. Post *Ceduvallam*, Rex creatus est *Ina*. *Cinegisli* ex fratre *Cuthbaldo* pronepos, Princeps fortitudine, consilio, religione, nulli secundus. Cantianis bellum indixit; sed illi armis ejus territi, virtutisque fama, pacem grandi auri pondere redimere maluerunt, quam belli fortunam tentare. Deinde in *Aldinum* Australium Saxonum Regem arma convertens, ipsum penitus profligavit, Regnoque exuit. Totus fuit deinceps in pietatis operibus. *Wellia* templum ædificavit magnifico apparatu, quod *S. Andreæ* Apostolo dicatum, ibique Sedes Episcopalis ejusdem Regis curis collocata, Ecclesiaque multis possessionibus locupletata. Extruxit etiam *Glasconiense* Cœnobium, O. B. illudque munificentissime dotavit. Regnum suum Romano Pontifici vectigale fecit, singulis argenteis nummis in singulas domos impositis anno circiter septingentesimo quadragesimo. Inde origo *Denarii S. Petri*. (Ex Polydoro Vergilio lib. 5. Historiæ Anglicæ.) Leges sanctissimas Rex Inas condidit, ex consilio Episcoporum & Sapientum Regni sui, ut ipse præfatur. Præcipit imprimis Canonum executionem, & Ecclesiasticæ Disciplinæ observantiam; cui invigilare, ac eam promovere Christiani Principis officium est. Deinde conjugia illegitima prohibet, & judicia recto ordine fieri mandat. *Imprimis*, inquit, *præcipimus ut Ministri Domini rectam disciplinæ sanctæ Regulam juste custodiant. Postea volumus, ut totius conjugia populi sint, & judicia devote consecrata*. Præcipit deinde *Ut puer infra triginta noctes baptizetur*; & si non sit, *triginta solidis emendetur* (mulcta scilicet parentibus indicta) *Si moriatur sine baptismo, emendetur tota pecunia*. Tertio decernit adversus Dominicæ diei violatores, ut *Si servus operetur Dominica die per præceptum domini sui, sit liber, & Dominus emendet triginta solidos ad Witam* (id est, ad mulctam, ut interpretatur Gullelmus Somnerus in Glossario.) *Si servus sine testimonio domini sui operetur, corium perdat* (id est virgis cædatur). *Si liber operetur illa die jussu domini sui perdat libertatem suam*. Quarto *Cyrisceatta* (id est, censum Ecclesiasticum, sive decimas, ut *Somnerus* in Glossario explicat) solvi jubet in festo *S. Martini*. Qui tunc non solverit, sexaginta solidorum mulcta emendatur, & decimam duplo majorem solvere cogitur. Quinto immunitati Ecclesiarum consulit, statuens, ut *Si quis sit mortis reus, & ad Ecclesiam fugiat, vitam habeat, & emendet sicut rectum consulet. Si quis corium suum forisfaciat* (id est, si virgis cædi mereatur) *& ad Ecclesiam incurrat, sit ei verberatio condonata*. Cæteras Leges quæ civilem Politiam, vel causas criminales fere spectant, prætermitto. Ipsas legere poteris in Chronico *Joannis Bromton*, & in Codice Legum antiquarum, inter Leges Saxonicas. Postremo Rex *Ina* hortante uxore *Ethelburga*, muliere religiosissima, nuntium rebus sæcularibus remisit; cumque *Ethelardo* consanguineo suo Regnum tradidisset, Romam se contulit, ibique coma deposita, ignotus (ut quidam scribunt) in plebejo habitu Deo serviens consenuit; sive (ut alii memorant) Monasticam Vitam professus est. *Ethelburgam* Reginam Sanctimonialem quoque factam asserunt in Monasterio quod positum est ad ripam Thamesis fluminis in pago cui nomen Berchyngium.

Leges latæ ab Ina Rege.

Rex Ina Regno se abdicat, Romamque religionis causa proficiscitur.

Origo Denarii S. Petri in Anglia.

V. *Inæ* successit *Ethelardus*, bello primum lacessitus ab *Oswaldo* Merciorum Rege, deinde Regnum pacifice tenuit annos quatuordecim. *Ethelardum* secutus est *Guthredrus*, sive *Cuthedrus*, qui contra Mercios & Britones Regni fines strenue ac fortiter tutatus est. Post hunc Regnum obtinuit *Sigibertus*, homo domi crudelis & sævus, foris vecors & ignavus; qui propterea omnium conspirantibus odiis post annum solio deturbatus est, unica Provincia, perexigua quidem in obsequio retenta. Verum cum adversis non minus quam secundis rebus ferox esset, *Cumbrani* unius e suis Consiliariis nece, cæteros in suum exitium armavit. Quorum furorem metuens, in loca sylvestria se abdidit, ubi a vilissimo *Cumbrani*, servo qui porcos pascebat, trucidatus est. [*Ex Willelmo Malmesburiensi, lib. de gestis Anglorum*, Polydoro *Vergilio lib. 5. Historiæ Anglicæ*, & ante omnes ex Chronico *Joannis Bromton*.]

VI. *Sigiberto* substitutus est *Kinevulfus*, qui uno & triginta annis nec ignave, nec immodeste regnavit. Uno tantum adversus *Offam* Merciorum Regem commisso prælio victus est. *Kineardum Sigiberti* fratrem, quem suspectum habebat, in exilium amandavit. Is postea contracta perditorum hominum manu, cupidus ultionis, clam in patriam rediit, Regemque ruri furtivis amoribus servientem improviso circumsedit, & ad certamen compulit, in quo fortiter pugnans occisus est. Cognito facinore, subito advolavit Regia cohors quæ haud procul erat; renovatoque certamine, *Kineardus* ejusque consortes ad unum sunt contrucidati. Post *Kinevulphum*, *Brithricus* Rex creatus est, vir pacis quam belli studiosior: qui *Offæ* Regis Merciorum potentissimi, cujus filiam duxerat, affinitate fultus, *Egbertum* Regii sanguinis unicum Principem, sibi ob virtutem formidandum, in Gallias amandavit. Otium quo deinde securus fruebatur, paululum turbavit Danorum Piratarum in Insulam appulsus, quos relicta præda, ad naves quam cito redire compulit. Annos sexdecim regnavit *Brithricus*. Cujus audita morte, *Egbertus* ex Galliis in patriam reversus, avitum solium summo omnium applausu conscendit anno salutis octingentesimo.

IN

IN HISTORIAM ECCLESIASTICAM SÆCULI SEPTIMI DISSERTATIONES SELECTÆ.

DISSERTATIO PRIMA.

De Convocatione, & Præsidentia Sexti Concilii Oecumenici.

QUÆSTIO I.

Quis Synodum Sextam Oecumenicam convocaverit?

PROPOSITIO.

CONSTANTINUS Pogonatus Synodum Oecumenicam Sextam convocavit, re cum Romano Pontifice communicata.

PRobatur primo ex Epistola Imperatoris ad Domnum Romanum Pontificem. *Postquam igitur*, inquit, *tempus non recipit perfectam Congregationem fieri, adhortamur vestram Paternam Beatitudinem per præsentem nostram piam Sacram dirigere viros utiles ac modestos, notitiam habentes totius a Deo inspiratæ doctrinæ, & peritiam irreprehensibilem habentes dogmatum, indutos personam vestræ Apostolicæ Sedis, deferentes & libros, quos oportet proferri, & omnem authoritatem habentes, &c. Personas vero quæ dirigentur a Paterna vestra Beatitudine, decernes, ex vestra quidem Ecclesia Sancta [si utique videbitur ei] tres personæ sufficiat: quod si & plures, quanta ei placuerint dirigat. De Concilio vero usque ad duodecim Metropolitas & Episcopos: De quatuor vero Monasteriis Byzaceais, ab unoquoque Monasterio Monachos quatuor. Nam si reciperet tempus, ut dictum est, & perfectam Congregationem potuissemus facere: Sed quoniam tempus non admittit; Deus autem noster proprio consilio protulit, quod nos differebamus in hoc tempore, per omnia volumus vestram Paternam Beatitudinem minime effici impedimentum voluntati Dei, sed eos dirigere.*

Probatur secundo ex Literis ejusdem Imperatoris ad Georgium Constantinopolitanum Episcopum. *Necessarium*, inquit, *judicavimus, præsenti nostra pia Sacra ad vestram Paternam Beatitudinem uti, per quam adhortamur eam, sancimus congregare vestram Paternam Beatitudinem omnes, qui ad ejus Sanctissimam Sedem pertinent, Sanctissimos Metropolitas & Episcopos in hanc a Deo conservandam nostram Regiam Urbem, quatenus cooperante omnipotente & misericordi Deo nostro, diligentissima inquisitio dogmatis fiat ... Innotesces quoque super super hoc & Macario venerabili Archiepiscopo Antiochenæ magnæ Civitatis, quatenus & ipse de propria Synodo Deo amabiles Metropolitanos & Episcopos præparatos faciat pro hoc ipso huc congregari. Jam enim super hoc adhortati sumus per nostros pios apices adhuc inter vivos existentem Domnum Sanctissimum Apostolicæ Sedis antiquæ Romæ Præsulem: & illo de hoc seculo migrante, Agatho Sanctus nuper ordinatus Papa in Apostolica Sede prædictæ antiquæ Romæ hujusmodi nostros pios suscipiens apices, destinavit in præsenti, propriam ejus indutos personam Theodorum & Georgium Deo amabiles Presbyteros, & Joannem Diaconum: ex persona vero totius ejus Concilii, Joannem, & Abundantium, & Joannem venerabiles Episcopos, cum cæteris Clericis & Monachis.*

Probatur tertio ex Epistola *Agathonis* Papæ ad *Constantinum, Heraclium, & Tiberium* Augustos. *Secundum piissimam Jussionem*, inquit, *a Deo protegendæ Mansuetudinis vestræ pro obedientia quam debuimus, non pro confidentia eorum scientiæ quos dirigimus, inter famulos nostros Abundantium, &c. Satisfaciendum est nostro exiguo famulatui apud Serenissimorum Dominorum nostrorum clementiam pro tarditate missarum ex Concilio nostro personarum, quas dirigi per suam Sacram augustissimum vestrum piissimum fastigium jussit.*

Probatur quarto ex omnibus Actionibus Synodi, quæ se congregatam ubique profitetur *secundum Imperialem Sanctionem*. Et ex Synodica ad *Agathonem*, cujus hæc est inscriptio: *Sanctum & universale Concilium, quod per Dei gratiam & piam sanctionem piissimi ac fidelissimi Imperatoris Constantini congregatum est in hac Regia Constantinopoli Nova Roma: Sanctissimo & Beatissimo Papæ Senioris Romæ Agathoni.* Cum itaque nemo melius noverit a quo Sexta Synodus congregata fuerit, quam ipsius Synodi Patres; quam *Agatho* Pontifex, sub quo congregata fuit; quam *Constantinus Pogonatus*, qui tum imperabat, & hi testentur illam ab ipso *Constantino* Imperatore convocatam fuisse, id omnino asserendum est. Rem tamen cum *Domno* primum, deinde cum *Agathone* Romanis Pontificibus communicavit Imperator ad quos ante scripsit, quam ad cæteros Patriarchas Sedis Apostolicæ Primatum reveritus.

Probatur quinto ex veteri Romanæ Ecclesiæ *Diurno*, ubi recens creati Pontifices in Fidei Professione de VI. Synodo aiunt: *Quæ per decretum Christianissimi ac Piissimi a Deo coronati Constantini magni Principis congregata est.*

Probatur sexto testimonio variorum Authorum Ecclesiasticorum, quorum nomina & loca indicare satis erit; scilicet Venerabilis *Bedæ* in libello *De temporibus*, cap. 22. *Pauli Diaconi* lib. 19. Historiæ; *Freculphi* Lexoviensis Episcopi, *Chronici Tomo* 1. cap. 27. *Hincmari* Remensis Archiepiscopi *Opusculo XXXIII.* cap. 20. *Adonis Viennensis* in Chronico, *Ætate VI. Anastasii Bibliothecarii*, in Vitis *Agathonis*, & *Leonis II.* Romanorum Pontificum. *Reginonis* Prumiensis Abbatis, lib. 1. Chronicorum, *Lamberti Scafnaburgensis* lib. Rebus Germanorum, *Cedreni* in Compendio Historiæ, *Zonaræ* lib. IV. Annalium.

QUÆSTIO II.

Quis Sextæ Synodo Oecumenicæ præfuerit?

PROPOSITIO I.

Agatho Romanus Pontifex Sextæ Synodo præfuit per Legatos, Theodorum & Georgium Presbyteros, & Joannem diaconum.

PRobatur ex Actis Synodi, Actione I. *Convenientes*, inquit, *Sacra & universali Synodo, id est Theodoro & Georgio venerabilibus presbyteris, & Joanne venerabili diacono, vicem agentibus Agathonis Sanctissimi & Beatissimi Archiepiscopi antiquæ Romæ, &c. Georgio venerabili ac Sanctissimo Archiepiscopo magnæ Constantinopolis, Petro presbytero & monacho Apocrisiario Theodori venerabilis Vicarii Sedis Hierosolymorum* Joan-

Joanne Episcopo Portuensi, *Abundantio Episcopo civitatis Paternensis*, *Joanne Episcopo civitatis Rhegiana*, *locum repræsentantibus centumviginti quinque Episcoporum venerabilium Sancti Concilii antiquæ Romæ*. Et ibidem Legati sic Imperatorem alloquuntur: *Secundum directam Sacram a Deo instructa vestra Fortitudine ad Sanctissimum Papam, demandati sumus ab eo ad piissima vestigia a Deo confirmatæ vestræ Serenitatis, una cum ejus suggestione, &c.*

Idem probatur ex Actione XVIII. ubi Actis Concilii ante omnes Patriarchas subscribunt *Theodorus*, & *Georgius* Presbyteri S. R. E. & *Joannes diaconus*, *locum gerentes ter Beatissimi & universalis Papæ urbis Romæ*. Subscribunt deinde *Georgius* Constantinopolitanus Patriarcha, *Petrus* presbyter Alexandrini Patriarchæ Legatus, *Theophanes* Antiochenus Patriarcha, *Georgius* Presbyter Sedis Hierosolymitanæ Legatus. Post hos subscribunt Legati Archiepiscoporum Thessalonicensis, Trimithuntenæ, & Ravennatis. Post quos subscribunt quatuor Episcopi, *Legati totius Concilii Sanctæ Sedis Apostolicæ urbis Romæ*.

Probatur secundo ex Diurno Romanæ Ecclesiæ in Fidei Professione, quam recens creati Pontifices edebant; *Inter hæc veneranda & universalia quinque Concilia, etiam Sextum Concilium Generale centum septuaginta quinque venerabilium Præsulum prædicamus, quod favente Deo, & votum piæ memoriæ magni Principis nostri Domini Constantini clementer implente in Urbe Regia, eo Præsidente, celebratum est, cui Apostolicæ recordationis Agatho Papa per Legatos suos & Responsales præfuit.*

Probatur tertio ex Græcis Authoribus, qui cum pro more suo Patriarchas omnes, istius, sicut & aliarum Synodorum Œcumenicarum Præsides faciant, Legatos *Agathonis* Romani Pontificis primo loco nominant; scilicet ex *Cedreno*, in Compendio Historiæ, *Zonara* Tomo III. Annalium, *Nilo* in lib. *De Synodis*, & *Libello Synodico*, *Num.* DCLXXXI.

Objicies primo Venerabilis *Bedæ*, & *Lamberti Scafnaburgensis* testimonium, ex eo referentis Chronicam Synopsim annorum ab Adamo usque ad annum Christi DCCII. Libro *De rebus gestis Germanorum*. Deinde testimonium *Hincmari* Archiepiscopi Remensis *Opusculo contra Hincmarum*, *Laudunensem* cap. 10. & *Mariani Scoti lib. II. Ætate VI.* qui *Georgium* Constantinopolitanum, & *Macarium* Antiochenum, Sextæ Synodo præfuisse scribunt.

Respondeo, Authores illos immaniter deceptos fuisse, & erroris convinci ex Actis Concilii, in quibus *Agathonis* Romani Pontificis Legati nominantur primi, & primi subscribunt, & post ipsos Patriarchæ Constantinopolitanus & Alexandrinus. In eum autem errorem impegerunt, quia falso existimavere eos Synodo præfuisse qui ad dexteram Imperatoris sedebant, non qui ad lævam. Porro sedebant ad dexteram *Constantini* Imperatoris *Georgius* Constantinopolitanus, & *Macarius* Antiochenus Patriarchæ, ad lævam Legati *Agathonis*. Sed præsidendi partes ex sessione ad dexteram non esse æstimandas, ex ordine quo sederunt in Concilio Chalcedonensi S. Leonis Legati compertum est, & lævam in Ecclesia honoratiorem esse dextera, jam alibi demonstravimus. Mirum est quod *Macarium* propter pertinaciam in hæresi propugnanda in Concilio Sexto damnatum, eidem præfuisse scripserint Authores nominati.

Objicies secundo, Synodum Sextam dici habitam *Præsidente piissimo & Christo dilectissimo magno Imperatore Constantino*; idque scriptum haberi in primis undecim Actionibus, & in XVIII. Idem haberi in Diurno Romanorum Pontificum: In Romanæ etiam Ecclesiæ Breviario, quod anno 1482. Venetiis, & anno 1543. Lutetiæ in lucem prodiit *Constantinum* Sextæ Synodi *Præsidem* vocari, in Nocturni 1. Lectione 1. quæ Lectio tota desumpta est ad verbum ex Leonis II. Vita quam *Anastasius Bibliothecarius* scripsit. Unde vehemens suspicio est, antiquiores Anastasii Codices recentioribus præstare, ubi *Residente* non *Præsidente* legitur. Non igitur *Agatho* Romanus Pontifex per Legatos, sed *Constantinus* Imperator Sextæ Synodo Œcumenicæ præfuit.

Respondeo, Imperatorem dici præfuisse, non ut Judicem controversiarum fidei, sed ut Ecclesiæ & Concilii Defensorem; præfuisse, inquam, non potestate, sed loco solo & honore, quia scilicet primo & honorificentiori loco sedebat. Unde in Actione XII. XIII. XIV. XV. XVI. & XVII. a quibus aberat Imperator, non scribitur: *Præsidente Imperatore Constantino*, sed: *Proposito sessu piissimi & Christo amabilis magni Imperatoris Constantini*. Quibus indicatur, ipsum solo sessionis honore, non authoritate præfuisse. Quod ipsius verba amplius confirmant a *Gregorio II.* in Epistola ad *Leonem Isaurum* laudata: *Neque cum illis* (Patribus Synodi) *tamquam Imperator sedebo, aut imperiose loquar, sed tamquam unus ex illis: & prout statuerint Pontifices, exequar. Et eos qui recte loquuntur, admittemus, eosque qui male loquuntur, expellemus, & exilio relegabimus. Si pater meus quidquam ex intemerata puraque fide perverterit, ego primus illum anathematizabo*. Sic *Constantinus Magnus* Nicænæ Synodo adfuerat, *& medio primus Conventu steterat*, Eusebio teste, libro 3. de Vita Constantini, Cap. X. Sic adfuerat Synodo Chalcedonensi *Marcianus* Augustus, & honoratiori loco sederat, *Non ad potentiam ostendendam, sed ad fidem confirmandam*. His exemplis præfuisse dicitur Sextæ Synodo *Constantinus Pogonatus*, quia primo loco sedens, ordini judiciorum suis interlocutionibus imminebat. Unde prima statim Actione, cum *Macarius* Antiochenus, Monothelitarum illis temporibus Princeps, sententiam suam cum prioribus Conciliis, & traditione majorum convenire contenderet, mandatum illi est ab Imperatore, ut impleret exceptionis probationem. Concilii itaque ordini, non definitioni dogmatum præfuit Imperator. Hinc post omnes Episcopos subscripsit. Legati vero Agathonis Romani Pontificis primi omnium subscripsere. Et Episcopi quidem subscripserunt hac formula. *N. Episcopus.. definiens subscripsi*. Imperator vero his verbis: *Constantinus in Christo Deo Rex ac Imperator Romanorum, legimus & consensimus*. Ex quibus compertum est, ipsum Concilio subscripsisse, ut fidei Defensorem, non ut Judicem. Unde in Epistola Synodica ad *Agathonem*, Patres *Constantino* Imperatori id unum tribuunt, quod eos ad decernendum hortatus fuerit, & sacram Synodum adjuverit authoritate sua, non quod ipse decreverit. *Perlectis veræ Confessionis Literis a vestra Paterna Beatitudine ad piissimum Imperatorem missis, Constantino nobis ad decernendum hortatore, qui divine imperat; quo adjutore, impietatis errorem evertimus*. Sane in VII. Synodo, Actione VIII. Imperatrix *Irene* Concilio præfuisse dicitur. *At vero, quæ faustissime præfulget a Deo custodita Imperatrix, bono inito consilio diem statum dixit, quo synodice cum Episcopis præsideret, quod & factum est in Palatio quod Magnaura vocatur. Itaque propositis sanctis Dei Evangeliis, Præsidente ipsa cum simul regnante Filio, & universa Synodo, &c.* Nec tamen ibi verbum *præsidere* significat aliud quam sessionem honorariam: cum mulier Concilio præsidere non possit, quam Apostolus in Ecclesia loqui vetat. Deinde tota Synodus non præsidet, sed Primates Synodo præsident. Sessio itaque honorifica Imperatorum in Conciliis, præsidentia quandoque vocata est. Denique nec digniori loco sedit Imperator in Synodo VI. Œcumenica, si proprie loquamur, adeoque non præfuit. Nam ille dicitur digniori loco sedere, cujus respectu alii loco minus digno sedent, seu respectu cujus aliorum sedes disponuntur. At regula consessus non erat sedes Imperatoris, sed remanebat extra ambitum consessus, ita ut respectu ejus nec dextera, nec sinistra sumeretur. Evangelia vero in medio & summo loco erant constituta.

PROPOSITIO II.

Sexta Synodus Agathonem Romanum Pontificem ut Caput & Doctorem Ecclesiarum venerata, secundum ejus Epistolas, de fidei dogmate, sententiam tulit.

PRobatur ex Actis ipsius Synodi: Actione enim 1. Legati Sedis Apostolicæ statim significarunt quænam esset ejusdem Sanctæ Sedis sententia. Pontificis *Agathonis* literis expressa. *Benignissime Domine*, inquiunt, *secundum directam Sacram a vestra Fortitudine a Deo instructa ad Sanctissimum Papam demandati* su-

sumus ab eo ad pissima vestigia vestræ Serenitatis, una cum ejus Suggestione, necnon cum altera æque facta ad vestram a Deo custoditam Pietatem a subjacentibus ei Venerabilibus Episcopis.

Actione VIII. *Georgius* Constantinopolitanus Patriarcha, collata Epistola *Agathonis* cum authenticis Codicibus, qui in Patriarchii Constantinopolitani scriniis asservabantur, eum descripta in ea SS. Patrum testimonia hujusmodi Codicibus consona esse cognovisset, Epistolam *Agathonis* suscepit & secundum illam se credere professus est. In eamdem ivere sententiam omnes Episcopi.

Inter alios *Sergius* Episcopus Selymbriæ dixit: *Sequor Suggestiones Patris nostri Agathonis sanctissimi Papæ Romæ, & ita suscipio & amplector eas, tamquam Epistolas sanctæ memoriæ Leonis prædecessoris ejus Beatitudinis, & profiteor in Domino nostro Jesu Christo vero Deo nostro duas voluntates naturales, similiter & duas earum operationes.*

Domitius Episcopus Prusiados dixit: *Suggestiones directas a Patre nostro Agathone Sanctissimo Archiepiscopo Apostolicæ & principalis Sedis antiquæ Romæ, tamquam a Spiritu Sancto dictatas per os sancti ac beatissimi Principis Apostolorum Petri, & digito ter beatissimi prædicti Papæ Agathonis scriptas, suscipio, & amplector: & ita credo, ita sentio, duas naturas in uno Sanctæ Trinitatis Domino nostro Jesu Christo, vero Deo nostro, & duas naturales voluntates, & duas operationes naturales in una persona, &c.*

Et cæteri omnes Episcopi sub Sede Constantinopolitana positi in has voces eruperunt: *Et nos, Piissime Domine, notionem accipientes Suggestionis directæ ad Mansuetissimam vestram Fortitudinem ab Agathone sanctissimo ac beatissimo Papa antiquæ Romæ, & alterius Suggestionis quæ facta est a subjacente ei Concilio, & sequentes sensum qui in ea continetur, sic sapimus, & credimus, & profitemur in uno Domino nostro Jesu Christo vero Deo nostro duas naturas inconfuse, inconvertibiliter, indivise, & duas voluntates naturales, & duas operationes naturales; & omnes qui docuerunt & dicunt unam voluntatem, & unam operationem in duabus naturis unius Domini nostri Jesu Christi, veri Dei nostri, anathematizamus.*

Petrus Episcopus Nicomediæ, cum aliis Episcopis & Clericis, relictis partibus *Macarii*, palinodiam recantans, in Libello porrecto Patribus Actione X. ita professus est: *Unde & duas ejusdem Domini nostri Jesu Christi naturales voluntates & naturales operationes confiteor secundum vigorem testimoniorum sanctorum ac probabilium Patrum quæ posita sunt in suggestione missa ad pissimum dominum & Magnum Victorem Imperatorem ab Agathone sanctissimo ac beatissimo Papa antiquæ Romæ: & similiter in omnibus consentio & permaneo, in cunctis Capitulis, quæ continentur tam in prædicta Suggestione ejusdem sanctissimi viri; quam in altera Suggestione Concilii, quod circa eum est.*

Actione XIII. Patres universi dixerunt: *In medium venientibus tam dogmaticis Epistolis, quam scriptis, quæ fecerunt Pyrrhus, Paulus & Petrus quondam Patriarchæ hujus Regiæ Urbis, necnon quæ a Theodoro qui fuit Pharan Episcopus, & Cyro qui fuit Papa Alexandriæ, & ante nos vestramque gloriam relectis, auditur aperte unam voluntatem, & unam operationem in Incarnationis dispensatione Domini nostri Jesu Christi veri Dei nostri eos impie prædicasse. Declarantibus igitur nobis, vestra gloria debet percipere, quod bene atque juste eos jam abjecit Agatho sanctissimus Papa antiquæ Romæ, per suggestionem quam fecit ad pissimum atque Triumphatorem magnum nostrum Imperatorem. Et nos quoque consonanter cum eo, hos, utpote adversa rectæ fidei sentientes, expelli de sacris Dyptichis, & anathemate percelli censuimus, eorumque scripta ut impietate repleta abominamur, & exterminio submitti decernimus.*

Actione XVIII. Synodus in definitione Fidei profitetur se *Fideliter suscipere, & expansis manibus amplecti, tam Suggestionem, quæ a sanctissimo ac beatissimo Agathone Papa antiquæ Romæ facta est ad Constantinum, quæ nominatim abjicit eos, qui docuerunt, vel prædicaverunt unam voluntatem & unam operationem in Incarnationis dispensatione Domini nostri Jesu Christi veri Dei; & alteram Synodalem Suggestionem quæ missa est a Sacro Concilio quod est sub eodem sanctissimo Papa, centum viginti quinque Episcoporum, utpote consonantes sancto Chalcedonensi Concilio sacerrimi ac beatissimi Papæ antiquæ Romæ Leonis, & Epistolis S. Cyrilli adversus Nestorium, & ad Orientales Episcopos.*

S. Petrus per Agathonem Papam locutus.

Et in Sermone Acclamatorio ad Principem. *Proinde inspiratione Sancti Spiritus cooperantis, & ad invicem omnes consonantes atque consentientes, & Agathonis sanctissimi Patris nostri & summi Papæ dogmaticis Literis ad vestram Fortitudinem missis consentientes, &c.* Et infra: *Summus autem nobiscum concertabat Apostolorum Princeps: illius enim imitatorem & Sedis successorem habuimus fautorem, & divini Sacramenti Mysterium illustrantem per Literas. Confessionem tibi a Deo inscriptam illa Romana antiqua Civitas obtulit, & dogmatum diem a Vespertinis partibus extulit. Charta & atramentum videbatur & per Agathonem Petrus loquebatur.*

Synodus Oecumenica Romano Pontifici stanti super firmam fidei Petram relinquit quid gerendum sit.

Et in Literis Synodicis ad *Agathonem* ita scribunt Patres: *Maximi morbi majoribus indigent auxiliis; atque idcirco Christus verus Deus noster sapientem dedit Medicum vestram a Deo honoratam Sanctitatem contagia hæreticæ luis fortiter propulsantem remediis Orthodoxiæ, ac valetudinis robur membris Ecclesiæ largientem. Itaque Tibi ut primæ Sedis Antistiti universalis Ecclesiæ, quid gerendum sit, relinquimus stanti super firmam fidei petram; libenter perlectis veræ confessionis Literis a vestra paterna Beatitudine ad piissimum Imperatorem missis; quas ut a summo Apostolorum vertice divine perscriptas agnoscimus; per quas exortam nuper multiplicis erroris sectam hæreticam depulimus, Constantino nobis ad decernendum hortatore, qui divine imperat, quo adjutore, impietatis errorem evertimus Hæreticorum nefariam doctrinam quasi obsidione adorti: Inde fundamenta execrandæ hæreseos eorum prorsus convellentes, eosque armis spiritualibus paternisque aggredientes, & linguas eorum ne inter se accommodate loquerentur, confundentes, extructam ab iis impiissimæ hæresis turrim subruimus: ac ipsos, ut lapsos, circa fidem ac peccatores in matutinis extra castra atriorum Dei [ut Davidice loquamur] anathematibus interfecimus, ex Sententia per sacras vestras Literas de iis prius lata.*

Synodus Sexta damnavit Hæreticos ex Sententia per literas Romani Pontificis in illos prius lata. Literæ Agathonis in Concilio diligenter expensæ, cum reverentia susceptæ.

Et *Constantinus* Imperator in literis ad Concilium Occidentale transmissis post Sextæ Synodi celebrationem, & *Agathonis* mortem, sic Episcopos Occidentales alloquitur: *Interfuistis namque & Vos cum universali Principe Pastorum, simul cum ipso divinitus loquentes, tam in spiritu, quamque litera. Suscepimus enim non tantum ex Beatitudine ejus; verumetiam a Sanctitudine vestra directas nobis literas quæ prolatæ, lectæ sunt & veritatis verum stylum declaverunt, orthodoxamque fidem depinxerunt. Tota enim convenienter & non differenter posita sunt ad imitationem, & tam Synodicis, quam & paternis doctrinis consentiunt. Neque enim neglexirmus, sed diligentius eas expendimus. Idcirco & omnes consonanter mente & lingua concredidimus, & similiter confessi sumus: & tamquam ipsius divini Petri vocem, Agathonis relationem supermirati sumus.*

Denique *Leo II.* in Epistola ad *Constantinum* Imperatorem, confirmatrice Sextæ Synodi: *Hanc igitur,* inquit, *rectæ atque Apostolicæ Traditionis normam prædecessor meus Agatho Apostolicæ memoriæ Papa, cum sua Synodo prædicavit. Hanc scriptis percurrentibus in suæ suggestionis pagina vestræ Pietati per suos Legatos emisit, approbans & confirmans testimoniis sanctorum ac probabilium Ecclesiæ doctorum, quam sancta nunc & magna Synodus, Domini, & vestro favore celebrata suscepit, & in omnibus vobiscum amplexa est, utpote Beati Petri Apostolorum Principis sinceram doctrinam in ea agnoscens, & immutilatæ pietatis in hæc signa contrectans.*

ANIMADVERSIONES in dominativam potestatem, quam Agatho Papa in VI. Synodum exercuit.

§. UNICUS.

Ita Agatho Papa sexta Synodo quæ definienda erant præscripsit, at liberum illi non esset ab iis, quæ Papa definierat, discedere.

Ex hujus Synodi Actis Concilium œcumenicum ultimum esse & supremum ecclesiæ tribunal putat Natalis prorsus demonstrari Dissert. IV. in hist. Eccl. Sæc. XV. & XVI. n. 25. Perpendit in hac Synodo iterum damnatam hæresim Monothelitarum, quam Martinus I. in Synodo Lateranensi, & ipse Agatho in sua frequentissima Synodo Romæ habita anathemate confixerant. At quid necesse erat iterum de hæresi a duobus Romanis Pontificibus solemniter proscripta iterum in Concilio agere, si ultimum decretorium judicium ad istud non pertineret? Subdit Natalis Concilium Epistolam dogmaticam Agathonis suo examine discussisse, quo ostendit potuisse de eadem judicare. Nec omittit observare in hac Synodo Honorium cum hæreticis fuisse damnatum, ac proinde in Romanum Pontificem tamquam in sibi inferiorem jurisdictionem exercuisse. Similia habet Bossuet *in defens. p. 2. l. 52. cap. 24.* At nihilominus tam clare ego puto in hac Synodo Romani Pontificis potestatem supra Concilium assertam, ut nonnisi volens omnino cæcutire, valeat id denegare.

Si bene perpendatur epistola Agathonis ad Imperatores, quæ *act. 4.* lecta est, statim apparebit ab ipso affirmari se conservare quæ fuerant definita a suis Apostolicis prædecessoribus, ac œcumenicis Conciliis, insuper studendo, *ut nihil de iis, quæ regulariter definita sunt minuatur, nihil mutetur, vel augeatur, sed eadem verbis & sensibus illibata custodiantur.* Postquam ita præfatus fuit, ac sui animi sensa esse patefecit ne minuendo, mutando, augendo circa jam definita aliqua appareret varietas, en quomodo a se instructos Legatos ad synodum misisse narret: *Licentiam, sive authoritatem dedimus apud tranquillissimum ejus imp[illegible] dum jusserit ejus Clementia, similiter satisfacien[illegible], [illegible] quantum dumtaxat eis injunctum est, ut nihil profecto præsumant augere, vel mutare: sed traditionem hujus Apostolicæ sedis, ut a Prædecessoribus Apostolicis Pontificibus instituta est, simpliciter enarrare.* Ubi quæso inferior judex per suos Legatos ad superius accedens tribunal, ita instruit, ut nolit vel latum unguem discedere ab iis, quæ jam ipse judicaverit? Nonne ita agendo merito ab omnibus ridendus diceretur? Sed & ipse Agatho fidem synodo ita dictando, ea authoritate agere significavit, cui universa ecclesia, ac œcumenicæ Synodi obsequi teneantur, in eadem etenim epistola ita subdit: *Petrus spiritales oves ecclesiæ ab ipso redemptore omnium terna commendatione pascendas suscepit. Cujus adnitente præsidio hæc apostolica ejus Ecclesia numquam a via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est: cujus authoritatem, utpote Apostolorum omnium principis, semper omnis Catholica Christi Ecclesia, & universales synodi fideliter amplectentes in cunctis sequuta sunt.* Ea igitur potestate nil addendum, vel mutandum injunxit, quæ competit privilegium potienti non errandi; quapropter & omnes ecclesiæ, ac ipsa œcumenica Concilia quæ dictavit, semper fideliter amplexa sunt. Non ergo synodi correctioni suas definitiones subdi Agatho volebat, utpote qui anteposuit suæ sedis inerrantiam ac aliorum synodorum exempla, quæ Romanorum Pontificum definitiones, tamquam si ore Petri prolatæ essent, amplexæ fuerant. Nemo autem auditus est dicere Agathonem ita legem Conciliis præscribendo potestatis suæ limites prætergressum fuisse.

Nova iis additur lux ex epistola ejusdem Agathonis & suæ Romanæ Synodi ad Synodum sextam data. Statim numquam errorum tenebris sedem Apostolicam obscuratam, his explicant verbis: *Lumen Apostolicæ fidei splendidissimum, quod ex veri luminis fonte tamquam de radio vivifici fulgoris per ministros Beatum Petrum & Paulum Apostolorum principes eorumque discipulos, & apostolicos successores, gradatim usque ad nostram parvitatem Dei opitulatione servatum est, nulla haretici erroris tetra caligine tenebratum, nec falsitatis nebulis confædatum.* Subdentes vero eloquentiæ ac dialecticæ copiam sibi deesse, addunt: *Hæc est perfecta nostra scientia ut terminos catholicæ atque apostolicæ fidei, quos usque adhuc Apostolica sedes nobiscum & tenet & tradit, tota mentis custodia conservemus.* Postquam ita exposuerunt non errandi privilegium, quod sane non particulari synodo est concessum, sed Papæ, qui Synodi opem adhibuit, ut quid credendum esset, definiret, dicunt ita Legatos ad se missos, qui apostolicam fidei suæ definitionem offerrent, ut tamen nil incertum haberetur, sed omne certum & immutabile: *Non tamen*, ajunt, *tamquam de incertis contendere, sed ut certa atque immutabilia compendiosa definitione proferre.* Demum offerentes Synodo suam confessionem ita epistolam claudunt: *Quicumque proinde Sacerdotum hæc, quæ in hac nostra humilitatis confessione continentur, nobiscum sincere prædicare desiderant, ut nostra apostolicæ fidei concordet, ut consacerdotes & comministros ejusdem fidei, ut spiritales fratres, & coepiscopos nostros suscipimus. Qui vero hæc confiteri noluerint, ut infestos catholicæ atque apostolicæ confessioni perpetuæ condemnationis reos esse censemus. Nec aliquando tales in nostra humilitatis collegio, nisi correctos suscipere patimur.* Si hujusmodi animadvertissent Natalis, & Bossuet, sane ex sextæ Synodi actis Concilia œcumenica supra Papam extollenda non credidissent. Superiorem abs dubio exercet authoritatem Pontifex, dum suam in definiendo perpetuam ab errore immunitatem objiciendo, vult deinde neque a synodo suas definitiones posse immutari, ac sua communione separatos prononciet, qui a se definita confiteri renueret. Sicut autem ab hujusmodi potestate in Concilium œcumenicum exercenda Pontifex omnimode cessasset, si conscius non fuisset nil authoritatis indebitæ sibi tribuere; ita nec Concilium ab admonendo Pontifice cessasset, quoties usurpata uti vellet authoritate.

Sed & ipsa synodus supremam Agathonis potestatem agnovisse demonstravit. Non solum igitur ad Agathonem scribendo ipsius epistolis hæresim interemptionem adscribit, sed & ipsas omnimode a Synodo fuisse amplectendas tacite fassa est, dum divinæ velut a D. Petro perscriptas agnovit: *Literas*, ait, *a vestra Beatitudine ad piissimam Imperatorem missas, ut a summo Apostolorum vertice divinæ perscriptas agnoscimus, per quas exortam nuper multiplicis erroris hæreticam sectam depulimus.* Quod etiam clarius explicans in epistola ad Leonem Agathonis successorem, fatetur hujus epistolas velut a Petro dictatas accepisse, quibus proinde subjectionem, & obedientiam præstandam agnoscebat: *Velut*, ait, *ipsum Principem apostolici chori, primæque cathedræ Antistitem Petrum contuiti sumus, mentium nostrarum oculis totius dispensationis mysterium divinitus eloquentem .... Nam ipsum totum Christum nobis sacra ejus litera differendo exprimebant, quas omnes libentibus animis sincereque accepimus, & velut ipsum Petrum ulnis animi suscepimus.* At nullus potestate major ita inferioris judicium magnifacit, ut in eo sitam regulam a se non prætereundam æquivalentibus verbis fateatur. Sed & in prosphonetico ad Imperatorem, qui habetur *act. 18.* definitione Agathonis peremptorium judicium adversus hæresim Monothelitarum habitum satis synodus explicavit. Non solum ergo PP. synodi dixerunt se consentire dogmaticis Agathonis literis, sed ulterius progrediendo antecedentium hæresum damnationem Papæ, & Imperatoris tribuunt authoritati. Ita Arii damnationem præcipue Sylvestro, & Constantino adscribunt; Macedonii Damaso & Theodosio; Nestorii Cœlestino &c. Cum autem Imperatoris authoritas in iis non se immiscuerit, nisi executioni mandando, quæ Ecclesia decreverat, animadversione dignum est, cur unius fere Pontificis authoritati hæresum damnatio tribuatur, quando & œcumenica Concilia tam solemniter in earumdem damnationem consenserunt? Nemo credet authoritatem superioris minoris factam, & inferioris judicium antepositum; unde cum in præcedentium hæresum damnationem potissimum Romani Pontificis authoritas exprimatur, dicere.

dicere cogimur sua potestate potiorem PP. agnovisse. Sed audiamus quomodo paulo post Synodus de se ipsa loquatur: *Summus nobiscum concertabat Apostolorum Princeps; illius enim imitatorem, & sedis successorem habuimus fautorem, & divini sacramenti mysterium illustrantem per literas. Confessionem sibi a Deo scriptam illa Romana antiqua Civitas obtulit, & dogmatum diem ex vespertinis partibus extulit. Charta, & atramentum videbatur, & per Agathonem Petrus loquebatur.* Tam clare his verbis PP. epistolæ Agathonis sibi fuisse obsequendum exprimunt, quam clarum est statim suscepturos confessionem a Deo scriptam, sive Petri ore dictatam.

Dum ergo Synodus testimonia in epistola Agathonis conscripta cum aliis Codicibus contulit, non id factum est, quia licere sibi putaret examini epistolam Agathonis subjicere, quasi non prorsus exploratum esset in ea veritatem contineri. Sciebat ab ipsis non tamquam de incertis esse contendendum, atque Pontifici ita mandanti nullus ausus est opponere injusta imperare. Unde testimonia PP. in aliis libris inspiciendo, nil aliud intendere potuerunt, quam veritatem sub omnium oculos exponere. Et quidem hospes nimis esset in historia ecclesiastica, qui putaret iterum ad examen revocatas dogmaticas Pontificum epistolas, quia in suis Autographis testimonia in eis citata fuerint quæsita. Ita & particulares synodi quæ certe Papæ subsunt, præstiterunt, dum de S. Leonis dogmatica epistola egere. Vide quæ dixi supra in Animadversionibus in eamdem epistolam §. 3.

Etiamsi vero Papa sit in suis definitionibus infallibilitate donatus, etiamsi Concilio major sis, non proinde concilia œcumenica semper superflua evadere expendam in Animadversionibus ad Concilium Constantiense, ubi Papæ indubii supra Concilium eminentia uberius explicatur, ac defenditur. Cæterum mirandam præeminentiam Concilii ea eo etiam Natalem desumere, quia sexta synodus Honorium Pontificem judicavit. Cum hæresis macula infectum supponeret, ac proinde ob hujusmodi crimen statim a sua dignitate excidisse, vel illico eadem cautum declarandum, cum cessasset esse membrum ecclesiæ, poterat sane in Honorium tamquam in subditum inquirere, ac in eumdem, si hæresis reus esset, sententiam pronunciare.

Interim hic etiam animadvertas Bossuet *in defens. p. 2. l. 12. c. 29.* in eo magnam vim facere quod & PP. Concilii Toletani XIV. synodum sextam pro œcumenica non habuerunt, nisi præhabito examine, quo ejus gesta cum antiquis Conciliis contulere. Videns autem sibi opponi posse nimis probare, quatenus nempe & ipsa particularia concilia universalibus faceret superiora, respondet ita Toletanos PP. gessisse, quia sextam synodum nondum œcumenicam agnoscebant. Sed esto ita sit. Non ignorabant tamen a Leone II. fuisse probatam confirmatamque; ad eos etenim *ep.* 2. scribendo, de actis, ac definitionibus sextæ synodi edocet, integra quoque ipsius acta se missurum dicens, si ita exoptassent. Putabat ne ergo Bossuet particulares synodos posse solemnibus Pontificis definitionibus refragari, & eo maxime, si sibi consentientes cæteras habeat ecclesias? Si liberum esset particularibus synodis hujusmodi definitionibus non assentiri, nil firmum ac stabile reperire esset, quo errores proscriberentur. Quoties evenit quamdam Nationem Pontificum definitiones non recepisse, etsi illis Conciliorum consensus accesserit? At fortasse quia ipsius deerat consensus, non fuit ab ecclesia tamquam putre membrum abscissa? Videas ergo & ex hoc exemplo ad examen aliqua revocasse non semper esse superioris argumentum authoritatis.

DISSERTATIO II.

De Honorii damnatione in VI. Synodo Oecumenica.

TRia de *Honorio* quæri possunt. Primum, an revera fuerit in Sexta Synodo damnatus? Secundum, an fuerit juste damnatus? Tertium, an fuerit Monothelita?

PROPOSITIO I.

Honorius I. Romanus Pontifex in sexta Synodo Oecumenica damnatus est.

PRobatur contra doctissimum Cardinalem *Baronium* ex Actione XIII. Synodi VI. in qua Patres uno ore illud de *Honorii* Epistola ad *Sergium*, & de *Honorio* ipso Judicium ferunt: *Secundum promissionem quæ a nobis ad vestram Gloriam facta est, retractantes dogmaticas Epistolas, quæ tamquam a Sergio quondam Patriarcha hujus a Deo conservandæ Regiæ Urbis scripta sunt, tam ad Cyrum, qui tunc fuerat Episcopus Phasidis, quam ad Honorium quondam Papam antiquæ Romæ: similiter & Epistolam ab illo, id est, Honorio, rescriptam ad eumdem Sergium: hasque invenientes omnino alienas existere ab Apostolicis Dogmatibus, & a Definitionibus Sanctorum Conciliorum, & cunctorum probabilium Patrum, sequi vero falsas doctrinas Hæreticorum, eas omni modo abjicimus, & tamquam animæ noxias execramur. Quorum autem impia execramur dogmata, horum & nomina a sancta Dei Ecclesia projici judicavimus, id est, Sergii quondam Præsulis hujus a Deo conservandæ Regiæ Urbis, qui aggressus est de hujusmodi impio dogmate conscribere; Cyri Alexandriæ, Pyrrhi, Petri, & Pauli, qui & ipsi Præsulatu functi sunt in Sede hujus a Deo conservandæ Civitatis, & similia eis senserunt: ad hæc & Theodori quondam Episcopi Pharan: quarum omnium personarum mentionem fecit Agatho Sanctissimus ac ter Beatissimus Papa antiquæ Romæ in Suggestione, quam fecit ad Piissimum Dominum nostrum & magnum Imperatorem: eosque abjicit, utpote contraria rectæ fidei nostræ sentientes, quos anathemati submitti definimus. Cum his vero simul projici a Sancta Dei Catholica Ecclesia, simulque anathematizari prævidimus & Honorium, qui fuerat papa antiquæ Romæ, eo quod invenimus per Scripta quæ ab eo facta sunt ad Sergium, quia in omnibus ejus mentem secutus est, & impia dogmata confirmavit.* — Cardinalis Baronius refellitur.

Idem probatur ex Actione XVI. ubi nominatim anathematizantur Hæretici & eorum Fautores hoc tenore: *Theodoro Pharanitano hæretico anathema: Cyro hæretico anathema. Honorio hæretico anathema, &c.*

Et in Definitione fidei, Actione XVIII. dicitur *Dæmon plenitudini Ecclesiæ erroris scandala suscitasse per Theodorum Episcopum Pharan, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, Regiæ Urbis Antistites, insuper & Honorium qui fuit Papa antiquæ Romæ.* Post subscriptionem iterum conclamatum est: *Sergio & Honorio anathema.*

Et in Sermone Prosphonetico, seu Acclamatorio ad Principem: *Superfluas autem vocum novitates, & harum adinventores procul ab Ecclesiasticis septis abjicimus, & anathemati merito subjicimus: id est Theodorum Pharanitanum, Sergium, & Paulum, Pyrrhum, simul & Petrum, qui Constantinopoleos Præsulatum tenuerunt: insuper & Cyrum, qui Alexandrinorum Sacerdotium gessit, & cum eis Honorium qui fuit Romæ Præsul, utpote qui eos in his secutus est.*

Et in Epistola Synodica ad *Agathonem* Romanum Pontificem: *Anathematibus interfecimus, ex Sententia per sacras vestras Literas de iis prius lata, Theodorum, Episcopum Pharan, Sergium, Honorium, Cyrum, Paulum, Pyrrhum, & Petrum.*

Respondet Cardinalis *Baronius*, Acta VI. Synodi corrupta esse, ubicumque anathema dicunt Honorio, vel ipsum Hæreticis accensent. Depravatio-

nem autem illam factam esse conjicit a *Theodoro*, qui cum antea fuisset in ordinem redactus, defuncto *Georgio*, in Sedem Constantinopolitanam, emissa fidei Professione, restitutus est, ac summa rerum potitus, nomen suum ex Actis Synodi expunxit, & *Honorii* nomen intrusit. Verum gravissimis argumentis refellitur ista Responsio.

Acta Sextæ Synodi Oecumenicæ non sunt corrupta.

Primo. Nemo Patriarcharum suos non habebat Notarios, qui Concilii Acta exciperent. Tradita sunt singulis, vel eorum vices gerentibus, exemplaria authentica, & imprimis Legatis Apostolicæ Sedis, quæ cum detulissent Romam, Leo II. Synodum confirmavit. Verisimile igitur non est corrupta esse Acta VI. Synodi. Nam etsi ea interpolasset *Theodorus*, quæ Constantinopoli in Scriniis Patriarchicis & Imperialibus asservabantur; non tamen illa corrupisset, quæ Romam detulerant Legati Apostolici, quibus inspectis Leo II. Synodum VI. confirmaverat. Nec dici potest, ipsa statim interpolata fuisse, antequam Legatis traderentur: quia imposturam facile detexissent, ac reclamassent. Igitur germana sunt & integra VI. Synodi Acta, etiam in his quæ spectant *Honorii* damnationem.

Probatur antecedens ex VI Synodo, *Actione* 18. in qua Patres Imperatori post Sermonem Acclamatorium his verbis supplicarunt: *Ad majorem Orthodoxæ fidei stabilitatem, & confirmationem, ut subscripta exempla Definitionis relecta, præsente vestra Serenissima Potestate, edantur quinque Patriarchalibus Sedibus, una cum pia vestra subsignatione.* Id pollicitus est Imperator, & executioni mandari jussit. Tradita sunt igitur quinque Patriarchalibus Sedibus autographa Definitionis fidei hoc modo inscripta: *Apostolicæ Sedi Sancti & Principis Apostolorum Petri, nempe Agathoni Sanctissimo Patri Senioris Romæ.*

Sedi sanctissimæ Catholicæ & Apostolicæ magnæ Ecclesiæ Constantinopoleos, sive Georgio sanctissimo & Beatissimo Patriarchæ.

Apostolicæ Sedi sancti Evangelistæ Marci, qui honoratur in Alexandrinorum magna civitate, per Petrum Deo amabilem Presbyterum, Monachum, & Vicarium.

Sedi Antiochensium, sive Theopolitarum magnæ civitatis, per Theophanem venerabilem & sanctissimum Patriarcham.

Sedi Sanctæ Christi Dei nostri Resurrectionis, id est, Hierosolymorum, obtinente locum ejusdem honorabilissimæ Sedis Theodoro Deo amabili Presbytero, per Georgium Presbyterum, Monachum Sebastenum.

Edita est illa Peroratio a P. Combefisio in Auctario Bibliothec. PP.

Confirmatur ex *Peroratione Agathonis* Diaconi Ecclesiæ Constantinopolitanæ, & scriniorum ejusdem Thesaurarii, qui etiam in VI. Synodo Notarii munere fungebatur. *Omnes porro Tomos Actorum præfatæ Synodi*, inquit, *mundo codice, propria ipse manu, Ecclesiasticis literis consignavi: qui & sub signaculis, una cum Fidei Definitione, quam sancta Synodus palam edidisset, Patrum subscriptione munita, in Imperatoris Palatio fuerunt repositi ac tuto servati: Quin & quinque Patriarchalibus Sedibus tradita Definitionis ejusdem, eadem Patrum subscriptione munita exemplaria, eodem conscripsi modo, ita jubente piæ recordationis Imperatore Constantino, ac sic fieri præcipiente, quo fidei Orthodoxæ sinceritas atque veritas nullis pateret insidiis.* Interpolari sane Acta sextæ Synodi in Palatio Imperatoris conservata, nisi connivente & permittente ipso Imperatore vix potuissent. Id autem permisisse Principem religiosissimum & Sextæ Synodi studiosissimum, incredibile est. Immo nec verisimile est aliquem, ipso regnante tam audax tentasse facinus. Itaque *Honorii* damnatio in Acta intrusa non fuit, sed revera facta est in Synodo, quemadmodum in Actis legitur, & in Definitione Fidei, quæ singulis Patriarchis, aut eorum Legatis tradita est, *Agathonis* Diaconi & Notarii fidelissima manu descripta.

Idem *Agatho* testatur impium *Bardanem* Tyrannum decrevisse *Ut Sergii, Honoriique, ac cæterorum pariter ab eadem Sancta Synodo ejectorum, ac anathemati subjectorum nomina, in sacra sanctissimarum Ecclesiarum Diptycha præconio publico referrentur, eorumque per loca imagines erigerentur.* Locupletius testimonium proferri non potest testimonio *Agathonis*, qui Sextæ Synodi Notarius fuit, ut liquido cognoscatur quinam in illa Synodo damnati sint. Is autem asserit *Honorium* cum *Sergio* & cæteris Monothelitis fuisse anathemate damnatum, & e sacris Diptychis expunctum; ejusque & aliorum proscripta nomina impium *Bardanem* Tyrannum Monothelitarum fautorem amicissimum, & Synodi VI. hostem infensissimum, restituisse, & imagines erexisse. Merum itaque figmentum est, quod interpolata fuerint Sextæ Synodi Acta in iis quæ *Honorii* damnationem spectant.

Probatur tertio vere damnatum fuisse in Synodo VI. *Honorium*, ex Epistola *Leonis II.* Romani Pontificis ad *Constantinum* Imperatorem, qua VI. Synodum confirmavit. In ea namque post *Theodorum Pharanitanum*, *Cyrum Alexandrinum*, *Sergium*, *Pyrrhum*, *Paulum*, *Petrum* Constantinopolitanos Præsules, damnat etiam anathemate *Honorium; qui hanc Apostolicam Ecclesiam non Apostolicæ Traditionis doctrina lustravit, sed profana proditione immaculatam maculari permisit.* An interpolata etiam *Leonis II.* Epistola? Figmentum apage.

Leo Secundus Honorii damnationem in Sexta Synodo conclamatam confirmat.

Idem Pontifex Acta Concilii Sexti Œcumenici misit ad Episcopos Hispaniæ anno Christi 684. Corruptane, precor, an germana? Si corrupta, ipsi igitur Sedis Apostolicæ Legati in Sexta Synodo depravationi consenserunt, illaque Romam detulerunt interpolata, Honorii nomen inter Hæreticos a Synodo damnatos intrusum habentia. Aut igitur prævaricatores fuere, adversus plagium manifestum non reclamando; aut stupidi non animadvertendo. Si vero sincera & integra Acta misit in Hispanias *Leo II.* nec in illis erat *Honorii* nomen, vel ipse, vel Successores ipsius, vel ipsi Hispaniarum Episcopi, detegere fraudem & imposturam facile potuerunt.

Antecedens probatur ex Epistola *Leonis II.* ad Episcopos Hispaniæ data, in qua & *Honorium* in Synodo VI. damnatum memorat. Hanc vero Epistolam ut spuriam immerito rejiciunt *Baronius* & *Binius*, quod, inquiunt, Concilium Œcumenicum nona Indictione absolutum fuisse inculcet, cum tamen Acta novissimarum Actionum tellentur ipsam Synodum X. Indictione absolutam esse. At falluntur Viri Docti: Pontifex enim non dixit, omni ex parte absolutam VI. Synodum Indictione IX. sed tantum celebratam quod verissimum est. Præterea duæ tantum Actiones XVII. & XVIII. jam inchoata Constantinopoli decima Indictione, diebus undecima, & decima-sexta Septembris celebratæ sunt, antequam Romæ & in Occidente reliquo, Indictio decima a die vigesima quarta ejusdem mensis numerari cœpisset, ut recte observat P. Labbæus ad marginem epistolæ laudatæ. Triplex namque distingui solet Indictio, Constantinopolitana, Cæsarea, quæ & Constantiniana nuncupatur, & Romana seu Pontificia. Prima incipit a Kalendis Septembribus, secunda ab VIII. kalendas Octobris; Tertia a Kalendis Januarii. Tempore VI. Synodi, Cæsarea Indictio in usu erat Romæ & in toto Occidente.

Leonis Secundi Epistola ad Episcopos Hispaniæ genuina & sincera.

Idem Antecedens probatur ex Concilio Toletano XIV. Cap. 2. *Clara*, inquit, *omnes notio populos Hispaniæ implet, quod decurrentis evoluti temporis serie, per Romani Præsulis bajulum Gesta Synodalia societati nostræ advecta sunt, quibus Constantinopolim Constantino pio & religioso Principe mediante magna & sublimi copia aggregata Pontificum, Apollinaris dogma comperimus fuisse destructum. Cum quibus etiam Gestis, Leonis quoque antiquæ Romæ invitatoria Epistolaris gratia Consulta suscepimus, per quæ omnis ordo Gestorum, Gestaque Ordinum dilucide, ut acta sunt, nostris sensibus patuerunt; in cujus etiam gratioso Epistolæ Tractu, ad hoc omnes Præsules Hispaniæ invitati sunt, ut prædicta Synodalia Instituta, quæ miserat, nostri etiam vigoris manerent authoritate suffulta, omnibusque per nos sub Regno Hispaniæ consistentibus patescerent divulganda.*

Id est Monothelitarum error cum Apollinaris dogmate conveniens.

Et cap. 3. *Præfatas Gestorum Regulas pertractandas suscepimus, susceptas perlegimus, approbantes in his de utrarumque Jesu Christi Filii Dei differentia naturarum, quo gemina in eo voluntas & operatio prædicatur, recti dogmatis sensum, inculpandæ disputationis edictum, Apostolicæ traditionis stylum.* Leo igitur Secundus Acta Sextæ Synodi ad Episcopos Hispaniæ misit, integra

utiv

utiqoe & sincera, qualia Legati *Agathonis* e Synodo attulerant, proindeque si *Honorii* damnatio postea io alia ejusdem Synodi VI. exemplaria intrusa fuisset, *Leo*, vel ejus Successores, & Hispaniarum Episcopi, interpolationem evidentem detexissent, palamque arguissent.

Probatue quarto damnatio *Honorii* in VI. Synodo, ex Coocilio VII. Œcumenico, in quo Monothelitæ damnaotur, & cum iis *Honorius*; quod argumento est in Actis VI. Synodi damnatum tunc lectum fuisse *Honorium*; nec Orientales, aut Romani Pontificis Legatos, vel levem de Actorum hujusmodi interpolatiooe suspiciooem concepisse.

Honorii Papa damnatio repetita in Septima Synodo Oecumenica.

Probatur Antecedens I. ex Epistola *Tharasii* Patriarchæ Constantinopolitani ad alias Sedes Orientales. *Subjicio anathemati*, inquit, *Cyrum*, *Sergium*, *Honorium*, *Pyrrhum*, *Paulum*, *& omnes eorum sectatores. Dogma quoque ipsorum ut Sodomiticam vitem, & Gomorriticam propagiaem amaritudinis botrum habentem odivi.*

II. Ex Epistola Synodica *Theodori*, quæ etiam habetur Actione III. *Postquam*, inquit, *Sancta sexta Synodus, quemadmodum alius sol emicuit 289. SS. Patrum Regiam Urbem sortita pro requie, ia qua celebrata, eos qui duas proprias voluntates, & operationes, in dispensatione carnis Dei nostri denegant, & unam voluntatem, & unam portentose asserunt operationem Salvatoris nostri deitatis pariter & humanitatis, anathematizavit, id est, Cyrum, Sergium, Pyrrhum, Petrum, Honorium.*

III. Ex Actione VII. *Deinde quoque & duas voluntates, & operationes, secundum proprietatem naturarum prædicamus in Christo quemadmodum & Constantinopoli VI. Synodus exclamavit, abjiciens Sergium, Honorium, Pyrrhum, Macarium, & eos qui sine voluntate sunt pietatis.*

IV. in Epistola *ad Clericos universos* eidem Actioni inserta, de Iconomachis sic loquitur: *Ad nihilum redegit eos Dominus: & cum Ario, Eunomio, Macedonio, Apollinario, Nestorio, Eutychete, ac Dioscoro, Sergio, Honorio, atque cum omni pessima eorum secta connumeravit turbulentum factionis eorum Concilium.*

Adrianus Secundus Honorium in sexta Synodo damnatum agnoscit.

Probatur qointo Propositio ex VIII. Synodo Actione VII. in qua legitur & approbatur Epistoia *Adriani II.* Romani Pontificis, qua *Photium* sic perstringit: *Iatolerabilis est ista præsumptio, Dilectissimi, & hanc aures præcordiorum, fateor, sustinere non possunt. Quis vestrum umquam tale quid audivit? Romanum Pontificem de omnium Ecclesiarum Præsulibus judicasse legimus; de eo vero quemquam judicasse nea legimus. Licet enim Honorio ab Orientalibus Anathema post mortem sit dictum: Sciendum tamen est quod fuerat super hæresi accusatus, propter quam solum licitum est minoribus majorum suorum motibus resistendi, vel pravos sensus libere respuendi: quamvis nec ibi, nec Patriarcharum, nec cæterorum Antistitum cuipiam, de eo fas fuerit proferendi sententiam, nisi ejusdem primæ Sedis Pontificis consensus præcessisset authoritas.* Constat itaque ex *Hadriano II.* & Synodo Octava *Honorium* in VI. Synodo fuisse damnatum.

Probatur sexto ex Venerabili *Beda*, lib. De sex Mundi Ætatibus. *Macarius vero*, inquit, *cum suis sequacibus, simul & Prædecessoribus, Cyro, Sergio, Honorio, Pyrrho, Paulo & Petro anathematizatus.*

Probatur septimo ex *Anastasio Bibliothecario*, Præfatinne in sua *Collectaneo ad Joannem Diaconum*, ubi damnatum agnoscit *Honorium* a VI. Synodo. *Licet*, inquit, *huic Sancta Sexta Synodus quasi hæretico anathema dixerit.* Idem ipse, vel alius Author testatus in Vita Leonis II. Romani Pontificis. His adde Sanctum Nicephorum Patriarcham Constantinopolitanum in Synodica ad *Leonem III.* Pontificem Maximum.

Probatur octavo ex *Adone Viennensi*, in *Chronico*. Denique idem confirmatur ex *Humberto* Sylvæ caodidæ Episcopo, S. R. E. Cardinali, *Leonis IX.* ad Imperatorem Orientis Legato. Is in libro adversus *Nicetam Pectoratum* de VI. Synodo ita scribit: *Et Gregorius quidem correctus est; Macarius autem cum suis sequacibus, simul & Prædecessoribus, Cyro, Sergio, Honorio, Pyrrho, Paulo & Petro, anathematizati.* Sane *Humbertus* Constantinopolim missus cum Apostolicæ Sedis Legatione, illam opinionem tueri debuit, quæ Romanæ Ecclesiæ magis favebat, si posset illa citra veritatis dispendium propugnari. Cum itaque asseruerit *Honorium* in VI. Synodo fuisse damnatum, persuasum ipsi fuit contrariam sententiam citra veritatis dispendium propugnari noo posse. His adde Cedrenum ex Græcis, *Marianum Scotum* ex Latinis, &c. & Remensem Archiepiscopum *Hincmarum* lib. *De non etiam Deitate* scribentem pag. 446. *Nec sacra Concilia pepercerunt Episcopis nominatissimarum Sedium, videlicet Alexandrinæ, Antiochenæ, Hierosolymitanæ, Constantinopolitana, Nicomediæ. Insuper & Honorium magnæ Romæ Papam quia contra fidem sensisse, & pravæ sententiatibus consensisse detectus, & evidentissime comprobatus est, sicut in Sexta Synodo invenitur, etiam post mortem anathematizaverunt, in hoc sæculo manifestata culpa, justo Dei concordante judicio, quod jam egerat in occulto. Nam si idem Honorius hoc in præsenti sæculo non meruisset, & cum ipso merito de hoc sæculo non exisset, sibi potius quam illi nocerent, maledictum jaculantes, non judicio justitiæ, sed livore vel temeritate.*

Baronii Cardinalis Objectionibus respondetur.

Objicies 1. cum *Baronio* Cardinali: Sextæ Synodi Patres io Epistola ad *Agathonem* profitentur se damnasse Monothelitas juxta tenorem Sententiæ ab ipso in eosdem latæ: *Ex sententia*, inquiunt, *per sacras vestras Literas de iis prius lata.* Atqui *Agatho* Pontifex oon proscripsit *Honorium* cum cæteris, *Sergio* nimirum, *Cyro*, *Pyrrho*, *Petro*, *Paulo*. Non est itaque damnatus *Honorius* in VI. Synodo.

Respondeo, *Agathonem* præcipuos dumtaxat Monothelismi Authores, ac Sectæ velot Antesigoanos nominatim damnasse, non autem Sectatores omnes ac Fautores. *Nunc necesse*, inquit, *ut novi dogmatis inventio, quosnam secuta sit, & quorum Doctorum authoritate fulciatur, annotemus.* Tum omnes perstringit a *Cyro* usque ad *Petrum* Hæreseos Authores & Doctores impietatis. Quos inter non mirum quod prætermiserit *Honorium*, & illum nihilominus damnaverit Sexta Synodus. Ipsum namque non damnavit *Agatho* nominatim, quia Author aut Sectator hæreseos non fuit. Ipsum vero damnavit Sexta Synodus, ut hæreseos fautorem, utque Hæreticorum communione maculatum. Etsi igitur *Agatho* paucos illos Hæresiarchas notaverit, non tamen in eos solos ferendam a Synodo definivit Sententiam: quin potius in omnes universim cum Authores, tum Sectatores, ac Fautores hæreseos pœnam significavit extendendam. *Restat*, inquit, *ut a Deo coronata vestra Clementia piis favoribus, victoriæ coronam redimita veritas fulgeat, & novitatis error cum suis Inventoribus, & iis qui eorum doctrinam sequuti sunt, propriæ præsumptionis pœnam exolvat.* Sicut igitur male quis colligeret, *Macarium*, *Stephanum*, *Polychronium* a Sexta Synodo noo fuisse damnatos, quia illos nominatim non damnavit *Agatho*, cujus Sententiam Synodus secuta est; ita male colligit *Baronius*, *Honorium* a Sexta Synodo non fuisse damnatum, quia eum nominatim non proscripsit *Agatho*.

Contra: Synodus Romana in Epistola Synodica ad *Constantinum* Imperatorem, eos tantum se damnata significat, qui in errore perseverarunt ac pertinaces fuerunt. Recensitis enim erroribus Monothelitarum, ait: *Quorum Authores extiterunt Theodorus Pharanitanus, Cyrus Alexandrinus, Sergius, Pyrrhus*, & *Paulus Constantinopolitani, vel quivis eis consentanei usque in finem demonstrati sunt.* Atqui probari non potest Honorium *usque in finem* perseverasse in opinione semel concepta, vel favisse Monothelitis. Igitur damnatus non fuit a' VI. Synodo.

Respondeo, Satis id compertom fuisse Sextæ Synodi Patribus, ex ipsius Honorii Epistolis, quas expenderunt, & quas nusquam retractavit: nullumque prolatum fuisse Monumentum, quod *Honorium* excusaret, eumque Monothelitis imprudenti & damnanda Œconomia non favisse probaret, & cum ipsis non communicasse; ac eorum loquendi modum usurpasse.

Objicies secundo, cum *Baronio*, silentium Legatorum *Agathonis* in Sexta Synodo evincere de Honorii damnatione nullatenus actum esse. Incredibile namque est quod ne verbum quidem in ejus defensionem

sionem protulissent. Si enim cum in eodem Concilio prolati sunt duo Libelli *Vigilii* Papæ ad *Justinianum* Imperatorem, in quibus manifestus error continebatur, protinus reclamarunt Sedis Apostolicæ Legati, eosque Libellos fallaces ac supposititios comprobarunt, ut Actione XVI. videre est: Quidni & adversus *Honorii* damnationem reclamassent?

Respondeo, Legatos Apostolicos in VI. Synodo nihil in defensionem *Honorii* protulisse, quia ipsum a favore Monothelitis impensu, a communione cum ipsis inita, ab ignava conniventia & Œconomia damnanda, ab approbatione sententiæ *Sergii* unam vel duas operationes dicere in Christo Domino prohibentis, purgare non poterant. Præterea, e bono Ecclesiæ erat ut Honorium damnari sinerent Legati Sedis Apostolicæ, non immeritum, ne Orientalium forsan Patriarcharum damnationem prohiberent Episcopi, quibus illorum cara erat memoria, reverendaque nomina, si *Honorium* eum ipsis eodem pene modo locutum, illisque impensius faventem, & cum illis in unius vel duarum operationum supprimendis nominibus conspirantem defendissent, damnarique noluissent Sedis Apostolicæ & Occidentalis Concilii Legati. Adde, Legatos illos nec doctrinæ laude, nec rerum agendarum peritia, insignes fuisse, sed homines idiotas & indisertos, ut *Agatho*, & Romana Synodus, in Epistolis Synodicis ad *Constantinum* Imperatorem testantur. Unde non mirum, si nequidem ea quæ a *S. Maximo*, & quæ a *Joanne IV. Honorii*, post *Severinum*, Successore, in ejus excusationem dicta sunt, protulerit.

Contra. Agatho Pontifex authoritatem Legatorum suorum restrinxerat, ut constat ex ejus Synodica, qua dat eis, *Tantummodo licentiam, sive authoritatem simpliciter satisfaciendi, in quantum eis duntaxat injunctum est, ut nihil proferre præsumant, augere, minuere, vel mutare, sed Traditionem hujus Apostolicæ Sedis, ut a Prædecessoribus Apostolicis Pontificibus institutam, simpliciter enarrare.* Non poterant itaque assentiri damnationi *Honorii*, qui non fuerat ab *Agathone*, & a Romana Synodo damnatus. Reclamassent itaque, si in VI. Synodo de illius damnatione actum esset.

Respondeo. *Agathonem* prohibuisse Legatis ne aliquid minuerent, augerent, mutarent, aut quovis modo innovari sinerent circa dogmata, non circa personas. Unde *Macarii*, *Stephani*, *Polychronii* damnationem cum cæteris Sextæ Synodi Patribus decreverunt, qui damnati antea non fuerant. Et tamen illos anathemate confodiendo, sibi præscriptos ab *Agathone* limites excessisse non dicuntur ab Eminentissimo *Baronio*. Cur ergo eosdem transgressi dicantur, si *Honorium* ab *Agathone* & Synodo Romana minime prædamnatum anathemate feriri permiserunt? Adde facultatem damnandi cum cæteris *Honorii* forsan Legatis, non quidem palam in Epistola Synodica, sed privatis in mandatis datam, ut in negotiis odiosis fieri solet. Quod spectasse videtur *Hadrianus II.* in Epistula quæ lecta est Actione VII. Synodi VIII. Cum enim dixisset, *Honorio* post mortem anathema dictum ab Orientalibus, subdit: *Quamvis nec ibi, nec Patriarcharum, nec cæterorum Antistitum cuipiam, de eo quamlibet fas fuerit proferendi Sententiam, nisi ejusdem Primæ Sedis Pontificis præcessisset authoritas.*

Objicies tertio cum *Baronio*. Cum in Concilio Lateranensi anathema nominatim dictum sit Monothelitis, omniaque Scripta ipsorum errori faventia damnata sint, nulla nota *Honorii* nomini, aut Epistolis, inusta est. Quas tamen credibile non est omissurum fuisse *Martinum I.* Sanctissimum Pontificem, & Patres cum eo congregatos, si revera Monothelita fuisset, vel Monothelitarum fautor *Honorius*. Qua enim, amabo, fronte anathema dixissent Patriarchis Orientalibus *Cyro*, *Sergio*, *Pyrrho*, & *Paulo*, suppresso nomine *Honorii*, cujus eadem causa esset? Quomodo ipsorum literas damnassent, sicut *Ecthesim Heraclii*, & *Typum Constantis*, intactis Epistolis *Honorii*?

Confirmatur ex Epistola *Martini I.* ad Ecclesias Antiochenam & Hierosolymitanam, in qua recensitis Monothelismi Authoribus, vel Promotoribus, quos inter numerat tres Patriarchas Constantinopolitanos, ipsis opponit Romanos Pontifices; *Qui non permiserunt eos fidei surripere thesaurum.* Porro si *Honorius* Monothelita fuisset, vel Monothelitis favisset, *Martino I.* insultassent Orientales Romanæ Sedis æmuli, ipsumque mendacii arguissent, objiciendo *Honorium* revera thesaurum fidei surripuisse. *Scire enim vos volo, fratres*, inquit, *de rebus præsentibus, id est, de furibus, qui temporibus nostris insurrexerunt contra Orthodoxam Fidem, nempe Theodoro, qui fuit Episcopus Pharan, & Cyro qui Alexandriæ, & Sergio qui Constantinopolis, & ejus Successoribus Pyrrho & Paulo: quod hi per propriam hæresim valde moliti sunt perfodere, & thesauros, sive dogmata Ecclesiæ Catholicæ expilare. Nos vero, id est, hujus Apostolicæ Sedis Pontifices, ad custodiam domus pervigiles, juxta præceptum Domini, non permisimus eos hanc effodere, vel surripere fidei thesaurum.*

Respondeo, *Martini I.* & Patrum Lateranensium silentium tacitam potius fuisse *Honorii* damnationem, quam defensionem. Enimvero statim ac *Cyrus* visus est suspicionem suggessisse vel levissimam receptæ a *Severino* Ectheseos, eo quod scripsisset: *Quam debet profiteri communiter frater noster Severinus Sanctissimus, qui creatur Romæ*; Statim, inquam, atque hæc facta est suspicio, insurrexit *Martinus I.* & sua spe delusum ostendit hæreticum hominem, cum Apostolica Sedes impiam Ecthesim reprobaverit. At vero cum recitata est in eodem Concilio Lateranensi Secretario IV. *Pauli* Constantinopolitani Synodica, qua laudat *Honorium* ut *Sergio* concordantem & consonantem, ne verbum quidem protulit *Martinus*, aut quivis alius Episcoporum, in defensionem *Honorii*. Quod argumento est, nihil ipsis occurrisse quo labem consensionis cum *Sergio*, saltem in suppressione vocabulorum unius, vel duarum operationum, & similis pene in omnibus cum ipso loquendi modi, ab *Honorio* depellerent.

Ad confirmationem respondeo, illa verba: *Nos vero, id est, hujus Apostolicæ Sedis Pontifices, non permisimus eos fidei surripere thesaurum*, non referri ad *Honorium*, aut ad alios *Martini I.* Decessores; Sed ad *Martinum* ipsum, & Episcopos Romano Patriarchatui subditos qui Monothelismum Synodaliter damnarunt, ut ex verborum sequentium tenore constat. *Nos vero, id est, hujus Apostolicæ Sedis Pontifices, ad custodiam domus pervigiles juxta præceptum Domini, non permisimus eos hanc effodere, vel surripere fidei thesaurum: sed ipsos catenis impiæ eorum & adulterinæ doctrinæ constringentes, accurata demonstratione, & examinatione eorum quæ ab ipsis contra Fidei Christianæ integritatem scripta sunt, tum ipsos, tum ea quæ impie docuerunt, igne Canonicæ Sententiæ, veluti mala zizania exurentes. Synodaliter condemnavimus, ubique omnibus eorum hæresim publicantes.*

Objicies quarto cum *Baronio*. Acta illius Synodi interpolata sunt, in quibus reticetur alicujus Hæretici nomen in illa nominatim damnati. In Actis porro VI. Synodi reticetur alicujus Hæretici nomen in ea nominatim damnati, *Theodori* scilicet Patriarchæ Constantinopolitani. Acta igitur VI. Synodi sunt interpolata: ex iisque deletum est *Theodori* nomen in damnatione Monothelitarum, ejus vero loco intrusum nomen *Honorii*.

Probatur minor. Omnes Patriarchæ Constantinopolitani Monothelitæ nominatim damnati sunt a VI. Synodo; Orthodoxi vero Patriarchæ cum laude nominati, & in sacris Diptychis conscripti. Cum itaque *Theodorus* Monothelita fuerit; eum a VI. Synodo nominatim fuisse damnatum censendum est. Quod autem fuerit Monothelita probatur testimonio *Anastasii Bibliothecarii* libro De Vitis Romanorum Pontificum, in Vita *Agathonis*, ubi asserit, prolatum fuisse in VI. Synodo ab Imperatore *Tomum ad relegendum, in quo vanum hæreticum dogma Macarii erat conscriptum, ejus manu subscriptum, apertissime unam voluntatem in Domino affirmantis, sub ipsius scriptione, & Theodori, usque juxta eum tenorem, ubi subscriptio erat.*

Respondeo, in VI. Synodo nominatos quidem fuisse

isse

isse Patriarchas, qui obiissent, vel Catholici, vel Hæretici; ut Sancta Synodus aliorum memoriam consecrans, alios vero anathemati devovens, hæresim penitus profligaret, fidemque stabiliret Orthodoxam. At nominati non sunt, qui adhuc superstites erant, nisi qui post explicatam satis, probatamque ex Synodis & Patribus veram fidem manserunt in errore pertinaces, omninoque hæretici. Cujus obstinationis probationem in *Theodoro* nullam profert *Baronius*. Sane absentem fuisse a Synodo constat, qui antea Patriarchatu abdicatus esset, vel cessisset, (quam ob causam, incertum est) *Georgio* in ejus locum suffecto. Citatum fuisse a Patribus, ne levis quidem indicat conjectura. Nullum in Synodo prolatum Instrumentum est, quo probaretur hæreticus: nam Confessio *Macarii* a solo subscripta *Macario* relecta est; non item a *Theodoro*. Et vero, licet subscripsisset Hæreticæ hujusmodi Confessioni, ut refert *Anastasius*, (quod tamen dubium est, cum in Acta Synodi relatum non sit, nec ab aliis Authoribus narretur) non recte inde colligeretur, ipsi nominatim dicendum fuisse anathema in VI. Synodo. Quid enim si pertinax in errore non fuit? Quid si *Macarius* memoratam subscriptionem dolo ab ipso extorsit? Sane Orthodoxum fuisse *Theodorum*, aut saltem in errore, cui subscripsisset incautus, minime pertinacem, & Synodi Œcumenicæ expectasse judicium, eique obsecutum fuisse, probat illius in Sedem Constantinopolitanam restitutio, a Constantino Pogonato Imperatore Religiosissimo & Monothelitis infensissimo facta, absque novo Fidei Libello.

Denique pugnantia scribit *Baronius*, cum interpolata fuisse Acta asserit a *Theodoro*, paucis post Synodum mensibus, cum in Sedem Constantinopolitanam, defuncto *Georgio*, restitutus esset. Atqui paucis mensibus post celebratam Synodum, *Theodorus* necdum Patriarcha erat, necdum summa rerum potiebatur; necdum quippe obierat *Georgius*, qui tribus annis a Synodo superstes vixit, ut *Theophanes* in Chronico diserte testatur. Figmentum igitur est, quod Acta VI. Synodi *Theodorus* interpolaverit: Sed neque *Georgio* commentitia illa depravatio jure tribui potest, Patriarchæ in primis Orthodoxo, ex quo Monothelismum in VI. Synodo solemniter ejuravit. Nec verisimile est, *Georgium Theodoro* magis quam sibi ipsi favisse, ejusque nomen expunxisse ex Actis, in quibus *Georgius* ipse non obscure notabatur.

PROPOSITIO II.

Honorius in VI. Synodo juste damnatus est, ut nascentis Monothelismi, Monothelitarumque fautor.

PRobatur. Qui duarum operationum sacras voces sileri jussit, qui morem hac in re gessit Hæreticis, quique communem cum ipsis habuit loquendi modum in controversia de duabus Christi voluntatibus & operationibus, juste damnatus est, ut nascentis Monothelismi Monothelitarumque fautor. Atqui *Honorius* duarum operationum voces sileri jussit nascente hæresi, morem in hoc gessit Hæreticis, & communem cum ipsis habuit loquendi modum in controversia de duabus Christi voluntatibus & operationibus. Itaque juste damnatus est in Synodo, ut Monothelismi fautor.

Honorius duarum operationum voces sileri jussit.

Probatur Minor quoad primam & secundam partem, ex Epistola ipsius *Honorii* ad *Sergium*, relecta Actione XII. Synodi VI. in qua primo laudat *Sergium novitatem vocabuli auferentem, quod possit scandalum simplicibus generare*. Secundo confitetur *Dominum nostrum Jesum Christum Mediatorem Dei & hominum operatum divina media humanitate Verbo Deo naturaliter unita, Eumdemque operatum humana ineffabiliter atque singulariter assumpta carne*. Tertio fatetur, *Unam voluntatem Domini nostri Jesu Christi, quia profecto a Divinitate assumpta est nostra natura, non culpa: illa quæ ante peccatum creata est, non quæ post prævaricationem vitiata*. Quarto ait, *Neque Evangelicas, neque Apostolicas Literas neque Synodales apices, unam vel duas energias explanasse*, licet *Doctorum nonnulli Balbutiendo, ad informandas parvulorum mentes his vocibus usi sunt, quæ ad Ecclesiastica Dogmata trahi non debent, quæ unusquisque in sensu suo abundans, videtur secundum propriam sententiam explicare: Nam quia Dominus noster Jesus Christus Filius ac Verbum Dei, per quem facta sunt omnia, ipse sit unus operans divina & humana, plene sacræ Literæ demonstrant. Unum autem propter opera divinitatis & humanitatis, una an gemina operationes debeant dici, vel intelligi, ad nos ista pertinere non debent, relinquentes ea Grammaticis, qui solent parvulis exquisita derivando nomina venditare*. Quinto denique ait: *Novas voces refutandas, quæ quidem nascuntur Sanctis Dei Ecclesiis scandala generare, parvulis, aut duarum operationum vocabula offensi, Sectatores Nestorianorum nos vesana sapere arbitrentur: aut certe si rursus unam operationem Domini nostri Jesu Christi fatendam esse censuerimus, stultam Eutychianistarum attonitis auribus dementiam fateri putemur*.

Et in Secunda Epistola, quæ relecta est Actione XIII. ait: *Unius autem operationis, vel duarum esse, vel fuisse Mediatorem Dei & hominum Dominum nostrum Jesum Christum, sentire & promere, satis ineptum est .... Auferentes ergo, sicut diximus, scandalum novellæ adinventionis, non nos oportet unam vel duas operationes definientes prædicare, sed pro una, quam quidam dicunt, operatione oportet nos unum operatorem Christum Dominum in utrisque naturis veridice confiteri: & pro duabus operationibus, ablato geminæ operationis vocabulo, ipsas potius duas naturas, id est, divinitatis & carnis assumptæ, in una persona Unigeniti Dei Patris, inconfuse, indivise, atque inconvertibiliter nobiscum prædicare propria operantes*.

Ait denique se scripsisse ad Sophronium & Cyrum, *Ne novæ vocis, id est, unius vel geminæ operationis vocabulo insistere, vel immorari videantur: Sed abrasa hujusmodi novæ vocis appellatione, unum Christum Dominum nobiscum in utrisque naturis divina vel humana prædicent operantem*.

Ex quibus omnibus colligitur, *Honorium* sileri jussisse sacras duarum Operationum voces; atque in hoc morem gessisse Hæreticis, qui *Nullum sermonem de cætero de una vel duabus operationibus moveri* cupiebant (ut scribit *Sergius* ad *Honorium*.) Porro qui voces illas usurpari vetat, quibus profligatur hæresis, & Orthodoxa Fides confirmatur, dubio procul Hæreticis favet. Enimvero habitus esset Arianorum fautor, qui vocem ὁμοούσιον de Filio Dei dici prohibuisset. Habitus esset Nestorianorum fautor, qui vocem, *Deipara*, de B. Virgine dici vetuisset. Habitus fuisset Eutychianorum fautor, qui Christum dici noluisset *Ex duabus & in duabus* naturis subsistentem. Cum igitur *Honorius* obrui jusserit silentio piam duarum operationum vocem, merito dicendus est fautor Monothelitarum.

Confirmatur. Synodus Lateranensis sub *Martino I.* jure damnavit *Ecthesim Heraclii*, & *Typum Constantis*, quia hæc Edicta unam vel duas operationes silentio damnabant, quamvis assererent, sicut asseruit in suis Epistolis Honorius, *Unum eumdemque Filium Dominum nostrum Jesum Christum operantem divina & humana, & omnem Deo congruentem & homini operationem*. Eaque solum ratio fuit proscribendi *Typi*, quod piam vocem, & hæreticam, eidem sorti addiceret, *Damnans justum cum impio* (ut Secretario IV. Concilii Lateranensis videre est). Atqui nihil minus egit *Honorius* suis Epistolis ad *Sergium*. Monothelismi igitur fautor pariter fuit.

Confirmatur secundo. *Honorius* cum accepisset ex Epistolis *Sergii*, *Cyrum* Alexandrinum Patriarcham unionem Theodosianorum procurasse, promulgato Capitulo VII. de una Christi operatione, operam non dedit ut Capitulum illud abrogaretur, solumque inhibuit, ne una deinceps diceretur operatio. Nascenti igitur hæresi favit.

Nec patrocinatur *Honorii* Œconomiæ studium spesque pacis: nam & pacis consilio Typum *Constans* Imperator edidit, qui nihilominus a *Martino I.* Sanctissimo Pontifice, & Synodo Lateranensi damnatus est. Qua de re *Troilus Patritius & Sergius Eucratas* Monothelitæ, in Collatione *S. Maximi* cum Principibus in Secretario dixerunt: *Ne contristes Imperatorem, qui propter pacem tantummodo fecit Typum, non in ademptionem cujusquam eorum, quæ in Christo intelli-*

Honorii Oeconomiam nihil est quod excusare possit.

telligantur, sed ad pacem, silentium vocum, quæ faciebant dissensionem, dispensans. At *Troilo* idem inculcanti respondit *S. Maximus* in Collatione cum Theodosio: *Silentium Verborum, interemptio est verborum. Per Prophetam enim dicit Spiritus Sanctus: Non sunt loquelæ, neque Sermones, quorum non audiantur voces eorum.*

Et rursus. *Qui pariter cum scelestis & immundis hæreticis Sanctos ejecit, Deum liquido cum diabolo pariter condemnavit. Itaque si examinantes novitates, quæ temporibus nostris effectæ sunt, eas ad hoc devenisse invenerimus summum malum, videte ne forte pacem prætendentes, apostasia reperiamur languere.*

Hinc denique Synodus Lateranensis sub *Martino I.* Secretario IV. *Typum* expendens ait: *Relectus Typus bonum quidem intentum habere dignoscitur, dissonantem autem virtutem intentui continet. Bonum est namque procul dubio, & omnibus timentibus Deum desiderabile, cohibere dissensiones & altercationes pro causa fidei; sed non est utile & bonum cum malo destruere bonum, idest, cum hæreticis Orthodoxorum Patrum verba & dogmata.* Idem adversus œconomiæ *Honorii* defensores merito dici potest.

Nec favet etiam Honorii œconomiæ *S. Basilii Magni* dispensatio, qui Macedonianis indulsit, ut silentium de Spiritus Sancti divinitate servaretur, quo eos ad rectæ fidei professionem revocaret, Longe enim dissimilis *S. Basilii*, & *Honorii* œconomia. Siquidem S. Basilius, *Licet vocem Deitatis dispensaret ad tempus, adhuc tamen aliis vocibus e Scriptura petitis testimoniisque minime dubiis, eamdem vim habentibus, necessariisque argumentis Adversarios ita comprimebat, ut nullo modo repugnare atque in contrarium uti possent:* ut testatur S. Gregorius Nazianzenus. *Honorius* vero geminæ operationis & voluntatis vocem ita sileri jussit, ut æquivalentia vocabula in ejus locum non substitueret, nec Monothelitas impugnaret atque comprimeret, ut *S. Basilius* Macedonianos: immo eodem modo ac illi, in hac controversia loqueretur, seque *Sergio* Sectæ Principi assentiri palam profiteretur. Unde potius Arianorum œconomiæ, qui sacram vocem ὁμοούσιον sileri volebant, quam dispensationi *S. Basilii*, similem esse. *Honorii* œconomiam ex *S. Maximo* Martyre *in Collatione cum Principibus, in Secretario* colligitur, ubi aiebat. *Ariani aliquando prætenderunt in scriptis sub Magno Constantino dicentes: Auferamus dictum unius substantiæ; & alterius substantiæ; & uniantur Ecclesiæ. Non id admiserunt Desseri Patres nostri; sed elegerunt totius persecutionem pati & mori quam tacere vocem comprobantem unam Patris, & Filii, & Spiritus Sancti supersubstantialem Deitatem.* Addit *S. Maximus* si nefaria hæc silendi œconomia in controversia de duabus Christi voluntatibus & operationibus admittatur, hinc sequi quod œconomia cum Judæis uti possimus, illisque uniri, Baptismo & Circumcisione pariter abrogatis: *Siquidem*, inquit, *erat nefandi Judæi dicent; Dispensemus in alterutros pacem, & uniamur: & amputemus nos quidem Circumcisionem, vos vero Baptismum; & non jam invicem impugnemur.*

Nec etiam Honorii œconomiæ favet exemplum Vigilii qui œconomia usus est in controversia de tribus Capitulis, & utriusque parti silentium indixit usque ad Synodi celebrationem: quia alia ratio est controversiarum quæ circa facta versantur, & earum quæ aliquod Fidei Catholicæ caput spectant. In his prudenter imperari silentium potest studio Ecclesiasticæ pacis: in illis non potest.

Honorio communis loquendi modus cum Hæreticis.

Jam vero quod *Honorius* communem habuerit cum Hæreticis loquendi modum in controversia de duabus Christi voluntatibus & operationibus, facile probatur. *Honorius* unam voluntatem asserit in Christo, ne duas admittere videatur contrarias: Sileri jubet vocem unius operationis propter Nestorianos, duarum vero propter Eurychianos. Fatetur Christum operatum divina media humanitate, & humana, assumpta carne. Confitetur duas naturas operatrices cum alterius communione; Divinam, quæ Dei sunt, operantem; humanam, quæ carnis sunt exequentem. Atqui non alio modo locuti sunt, *Sergius* in Epistola ad Honorium, *Constans*, in *Typo*, *Macarius* in Confessione fidei relecta in VI. Synodo Actione VIII. *Honorius* igitur modum habuit loquendi cum Monothelitis communem.

Probatur minor ipsis *Sergii* verbis in Epistola ad *Honorium*, quæ relecta est Actione XII. Synodi VI. Ait enim se scripsisse ad *Cyrum* Alexandrinum Patriarcham; *Ut postquam unitatem cum his qui pridem separabantur, composuit: de cætero nullum permitteret unam aut duas proferre operationes in Christo Deo nostro: magis autem* [*sicut sancta & universalia tradiderunt Concilia*] *unum eumdemque Filium unigenitum Dominum nostrum, Jesum Christum, verum Deum operatum confiteri tam divina, quamque humana & omnem Deo decibilem, & homine dignam operationem ex uno eodemque Incarnato Deo Verbo indivise procedere et ad unum eumdemque redigi: eo quod unius quidem operationis vox, quamquam a quibusdam Sanctis dicta est Patribus, tamen peregrina videatur, & perturbare aures quorumdam suspicantium hanc proferri ad peremptionem inconfuse atque secundum subsistentiam unitarum in Christo Deo nostro duarum naturarum, quod non est usquam, nec fiat. Similiter autem & duarum operationum dictio multos scandalizet, utpote a nullo Sanctorum Ecclesiæ Institutorum edita. Insuper & consequens sit prædicare duas voluntates contrarietatem circa invicem habentes; tamquam Deo quidem Verbo salutarem volente adimpleri passionem, humanitate vero ejus obsistente ejus voluntati, & proinde duo volentes contraria introducantur, quod impium est.* Hæc *Sergius*; cum quo verbis, sententiis, ratiociniis *Honorius* convenit, ut ex collatione Epistolæ utriusque perspicuum est. Modum igitur loquendi communem habuit cum *Sergio*.

Nec *Honorium* absolvunt illa verba ex Epistola 2. *Quantum ad Dogma Ecclesiasticum attinet, utrasque naturas in uno Christo unitate naturali copulatas cum alterius communione operantes atque operatrices confiteri debemus, & divinam quidem, quæ Dei sunt, operantem; & humanam, quæ carnis sunt exequentem.* Qui loquendi modus ex S. Leone desumptus est, dicente: *Agit enim utraque forma cum alterius communione, quod proprium habuit: Verbo quidem operante, quod Verbi est; carne autem exequente quod carnis est.* Hæc (inquam) Honorium non absolvunt, quia Monothelitæ sub iisdem verbis hæresim suam occultabant, & utramque naturam operari sibi propria non ægre fatebantur, sed carnem a verbo assumptam ita exequi intelligebant quæ carnis sunt, sive propria operari, ut id non præstaret nisi ut a Verbo, viqne ejus & nomine, ut ipsius instrumentum. Unde carnis operationem passionis potius quam Actionis rationem habere asserebant, quæ proinde cum operatione Verbi ut operatio altera connumerari non posset. *Honorius* itaque verbis laudatis fidem de duabus Christi operationibus & voluntatibus dilucide professus non est ac explicuit, nec Hæreticum seorsum exclusit.

Id ut fiat evidentius, profero verba *Sergii & Macarii*, eodem modo loquentium quo *Honorius* in Epistola 2. locutus est. *Oportet*, inquit Sergius, *permanere in trita Patrum doctrina, quam omnes consonanter confitentur de hujusmodi quæstione, & confiteri unigenitum Filium Dei, qui veraciter Deus simul & homo est, eumdem operari divina & humana & ex eo uno eodemque incarnato Deo Verbo, inseparabiliter, atque indivise, omnem divinam atque humanam operationem procedere. Hoc namque nos Leo Dei portitor instruit, manifeste perhibens; Agit enim utraque forma cum alterius communione quod proprium habet.* Clariusne, amabo, locutus est *Honorius*? Itaque si his non obstantibus, juste *Sergius* damnatus est ut Monothelitarum Princeps, *Honorius* etiam juste damnatus est saltem ut Monothelitarum fautor: quippe qui in Epistola 2. ad *Sergium*, ei se in omnibus adhærere, & ejus sententiam sequi se profitetur. *Hæc*, inquit, *nobiscum Fraternitas vestra prædicet, sicut & nos ea vobiscum unanimiter prædicamus, hortantes vos ut unius vel geminæ, novæ vocis inductum operationis vocabulum aufugientes, unum nobiscum Dominum Jesum Christum Filium Dei vivi, Deum verissimum, in duabus naturis operatum divinitus atque humanitus, fide orthodoxa, atque unitate Catholica prædicetis.*

Quod

Quod vero *Macarius* eodem etiam modo sententiam suam exposuerit, quo *Honorius*, constat ex ejus libro ad *Lucam* Presbyterum, cujus Fragmentum in VI. Synodo, Actione XI. descriptum est. *Quapropter*, inquit, *& ad singula quæ fiebant mei cooperariam quamdam ac adjutricem, præsertim autem ad hoc sanctam carnem suam assumere nitebatur, ut ostenderet vivificare valentem, ac velut jam unam cum eo factum, non atique secundum naturam, sed secundum dispensationis unionem & virtutem insolubilis vitæ, qua ineffabilis Humanatio nobis effulsit. Etenim quando Archisynagogi filiam suscitabat dicens: Puella, surge tenuit manum ejus, vivificans quidem ut Deus omnium opifice præcepto; vivificans autem iterum & per tactum sanctæ carnis suæ, unam atque cognatam per utraque operationem ostendens. Cernis quomodo dicens:* Operari utramque formam propter adjunctam communionem cum altera, *unam earum operationem pronuntiavit. Neque enim ex illo verbi gratia vivificans ut Deus; vivificans autem & per tactum; jam secundam novos istos Dogmatistas; duas vivificationes, & duas operationes intelligere nos docuit.* Macarius fatetur, sicut *Honorius*, carnem operari quæ sunt propria, puta, tactum manus puellæ defunctæ, quo omnium opifici præcepto cooperata est: & nihilominus unam Deitatis & carnis operationem asserit, duas omnino negat, eoque detorquet sententiam illam celebrem S. Leonis: *Agit utraque forma, cum alterius communione, quod proprium est.* Summa itaque fuit in modo loquendi *Honorii* cum *Macario* consensio.

Idem confirmatur ex Confessione Fidei a *Macario* edita, & relecta Actione VIII. *Quoniam vero*, inquit, *alteram personam, post etiam Humanationem, Unus ille Sanctæ Trinitatis non assumpsit, propter hoc nec aliquid peccati dicimus eum assumpsisse, quia absque carnalibus voluntatibus & cogitationibus humanis, in imagine novitatis confitemur unum Dominum nostrum Jesum Christum: Ipse enim unam habens voluntatem ad susceptionem harum omnium passionum, unam eamdemque habuit virtutem ad tolerantiam harum omnium secundum Sanctam ac acceptabilem Augustinum. De hoc enim & Confessionem fidei jam pridem exposuimus & consentimus tam Sanctis quinque Synodis, quamque Honorio a Deo erudito, Sergio, & Paulo, &c. Confitentes unam voluntatem subsistentialem in uno Domino nostro Jesu Christo, & Deivirilem ejus operationem.* Principium ex quo *Macarius* unam esse colligit in Christo voluntatem hypostaticam, est, quod naturam expertem peccati assumpserit in imagine novitatis; qualis scilicet fuit Adami natura ante lapsum. At *Honorius* ex eodem principio unam voluntatem in Christo asserit, quamvis ipsam hypostaticam non vocet, ut Macarius. Ait enim: *Unde & unam voluntatem fatemur Domini nostri Jesu Christi, quia profecto a Divinitate assumpta est nostra natura, non culpa; illa profecto quæ ante peccatum creata est, non quæ post prævaricationem vitiata.* Igitur communem cum Monothelitis loquendi modum, communia ratiocinia habuit *Honorius*.

Refellitur Author recentior Historiæ Monothelitarum editæ Parisiis anno 1678. Joannes Baptista Tamagninus Venetus.

Respondet recentior Author Historiæ Monothelitarum, corruptam esse Epistolam *Honorii*: ipsum non dixisse *unam Christi voluntatem*, sed *novam*. Id probat ex Epistola *Sancti Maximi* ad *Marinum*, in qua testatur se accepisse ab *Anastasio* Abbate, *Anastasium* autem a *Joanne Sympono* Abbate, qui jussu *Honorii* hanc scripserat Epistolam, ipsum *Nullo modo mentionem fecisse unius omnimodis voluntatis*. Sed hanc responsionem leviorem esse, Sanctus ipse *Maximus* agnovit, qui in eadem Epistola maxime laboravit in exponendo sensu Catholico, quo *Honorius* unam Christi voluntatem dixit. Frustra autem in eo laborasset, si hanc *Honorii* Propositionem: *Unde & unam voluntatem fatemur Domini nostri Jesu Christi*, a Monothelitis interpolatam certo existimasset.

Præterea *Joannes IV.* in Apologia *Honorii*, hanc propositionem ut germanam ipsius agnovit: *Fatemur unam voluntatem Domini nostri Jesu Christi*: Quamvis Catholico sensu ipsam exposuerit. Id etiam agnovit *Anastasius Bibliothecarius*, Præfatione in sua ad *Joannem Diaconum* Collectanea. Sed, quod majoris ponderis est, VI. VII. & VIII. Synodus, *Leo II.* & *Hadrianus II.* Pontifices Maximi, *Honorii* Epistolam a Monothelitis interpolatam non sunt suspicati, quamvis Recentioribus Authoribus non minus perspicaces essent.

Objicit novus Author tres conjecturas, quibus evincere se confidit, *Honorium* in sua Epistola posuisse *novam* cum *Dionysio*, non vero *unam* cum Monothelitis in Christo voluntatem. Prima est, quod *Honorius* studet ubique cum Sanctis Patribus effari. Inde enim convenienter colligitur ipsum eo in loco cum *Sancto Dionysio* fuisse locutum. Altera conjectura est, quod indignum sit non plane stolido viro, nedum docto Pontifice, qui *Clerum in multis erudierit*, definire ne una vel gemina in Christo prædicetur voluntas: quod ibi decernit aperte si interim ipse & unam defenderet, & unam aperte, prædicaret. Tertia conjectura est, quod ratio quam subdit *Honorius* propositioni celebri, nulla prorsus sit & inepta, si dicamus eum scripsisse *unam voluntatem*; cum tamen consonet intentui, si pro *una*, substituamus *novam*. Ratio quam subdit, hæc est: *Quia a Divinitate assumpta est nostra natura, non culpa.* Quid intererat ad conficiendum, *unam esse in Christo voluntatem*, asserere, assumptam fuisse a Christo humanitatem peccato non fœdatam? Plurimum vero refert asserere, quod Christus non assumpserit peccatum, nec carnem peccato fœdatam, ad inferendum, nova præditum fuisse voluntate, qua scilicet careant reliqui homines in Adamo lapsi.

Respondeo, tres illas conjecturas inanes esse. Prima nihil levius est, nihil minus verisimile: Nam *Honorius* cum SS. Patribus loqui minime curat, qui ipsorum insuperhabita doctrina, duas in Christo operationes dicere vetat, atque ipsos eum duas dixerunt, id balbutiendo docuisse ait ad informandas parvulorum mentes, & ad Ecclesiastica Dogmata hæc eorum dicta trahenda non esse. Præterea *Sergius* se Patres sequi, æque ac *Honorius*, gloriabatur, & nihilominus unam in Christo voluntatem propugnabat.

Secunda conjectura nihilo gravior est: Ita enim prohibet *Honorius* unam vel duas operationes dici, ut tamen illam destruere sententiam totis viribus conetur, quæ duas asserit, illam vero adstruere, quæ unam prædicat. Si duæ prædicentur, hinc fore contrarias in Christo voluntates colligit. Quod vitans fictitium incommodum, unam potius in Christo profitetur voluntatem; quamvis hoc ipsum dogma, quod in privata Epistola adstruit, palam prædicari vetet ad vitandos tumultus, & silentium de una & duabus operationibus ac voluntatibus in Christo, imperet, œconomiæ causa. Sic & *Sergius* in Epistola ad Honorium, unam aut duas operationes proferre prohibet in Christo Deo nostro, & tamen unam operationem & unam voluntatem docet, ac pro viribus propugnat. Siquidem ex duarum operationum assertione consequens esse ait, prædicare duas in Christo voluntates contrarias. Et Deitatem operari contendit per corpus omnium salutem, ut carnis quidem passio, Dei autem sit operatio. Frustra porro *Honorii* eruditio commendatur, cujus hac in controversia specimen nullum præbuit.

Tertia conjectura Viri eruditi æque levis est. Non enim necesse est *Honorium* recte ratiocinatum fuisse, sicut nec *Sergius*, nec *Macarius*, qui ex iisdem principiis eamdem propositionem collegerunt, recte sunt ratiocinati. Et utinam in ratiocinio tantum peccasset infelix Pontifex! Certe *Honorium* consequenter non esse ratiocinatum, & pugnantia etiam scripsisse, observavit *Constantinus* Imperator in Edicto Fidei, quod habetur in VI. Synodo, Actione XVIII. *Hujusmodi contagione* (inquit) *Ecclesias contaminarunt etiam hi, qui ante nostra tempora sacrilegè Sacerdotes Ecclesias perverse gubernarunt. Sunt autem hi, Theodorus &c. Honorius, qui fuit antiquæ Romæ Papa, hujusmodi hæreseos confirmator, qui etiam sui extitit oppugnator.*

Probatur secundo Propositio. Qui communicat cum Hæreticis, qui ipsos laudat, qui ipsos comprimere & damnare negligit, cum id ipsi incumbit ex officio, ipse anathemate dignus est. Sic præter alia capita, *Theodoro* Papæ *Pyrrhus* Monothelita depositione dignus visus est, quod in Epistolis suis, *Laudibus extulisset Heraclium, qui anathematizavit Catholicam Fidem, & Patres orthodoxe sentientes*; ut constat ex

Epi-

Epistola *Theodori* ad Episcopos qui *Paulum* Constantinopolitanum consecrarant.

In Edit. P. Quenellii.

Quod vero negligentiam spectat eorum qui Ecclesiam regunt, vere *Sanctus Leo* scribit Epistola 14. ad Januarium Aquilejensem: *Inferiorum ordinum culpa ad nullos magis referenda sunt, quam ad desides negligentesque Rectores: qui multam sæpe nutriant pestilentiam, dum necessariam dissimulant adhibere medicinam.* Eodem spectant verba *Felicis II.* a *Victore* Carthaginensi Episcopo laudata in Synodica ad *Theodorum* Papam. *Imminendum est*, inquit Victor, *ne torpore desidia oppressi, culpa taciturnitatis teneamur obnoxii, & quasi favorem impendentes judicemur, dum adversa Catholica Fidei propalsare negligimus. A Beato namque Felice Apostolico vestra Sanctitatis Prædecessore dictum est: Negligere quippe, cum possis deturbare perversos, nihil est aliud quam favere; nec caret scrupulo societatis occulta, qui manifesto facinori desinit obviare.* Atqui *Honorius* cum Monothelitis communicavit, laudavit *Sergii* consilia & Epistolam, nefariamque oeconomiam, eique se in omnibus adhærere professus est: comprimere & damnare neglexit Monothelitas, *Cyrum*, ac *Sergium*; cum id ipsi ut Ecclesiæ universæ Rectori, Fidei vindici, omniumque Christianorum Doctori, ex officio incumberet. Juste igitur a Sexta Synodo *Honorius* Pontifex damnatus est.

Baronii Cardinalis Objectionibus respondetur.

Objicies cum doctissimo Cardinali *Baronio*, Pontifices *Agathonis* Decessores semper confirmasse fratres in fide, Sedem Apostolicam hæreticis novitatibus depravatam nusquam succubuisse, nusquam vel tenuem rumorem Episcopos Romanos aspersisse, quod cum hæreticis sentirent. Atqui secus res se haberet, si *Honorius* juste damnatus fuisset in Sexta Synodo. Igitur damnatus non est *Honorius*; vel injuste damnatus est.

Probatur Antecedens ex Epistola *Agathonis* ad Imperatorem, quæ in VI. Synodo, Actione IV. lecta est, & approbata Actione VIII. *Tamquam a Spiritu Sancto dictata per os Sancti ac Beatissimi Principis Apostolorum Petri.* Sic in ea scribit Agatho: *Hæc est vera fidei Regula, quam & in prosperis, & in adversis vivaciter tenuit ac defendit hæc spiritalis mater vestri tranquillissimi Imperii, Apostolica Christi Ecclesia: qua per Dei omnipotentis gratiam a tramite Apostolica traditionis numquam errasse probabitur, nec hæreticis novitatibus depravata succubuit; sed ut ab exordio Fidei Christiana percepit, ab Auctoribus suis, Apostolorum Christi Principibus, illibata fine tenus permanet, secundum Christi ipsius Domini Salvatoris divinam pollicitationem, quam suorum Apostolorum Principi in sacris Evangeliis fatus est: Petre, ecce Sathan expetivit ut cribraret vos, sicut qui cribrat triticum. Ego autem pro te rogavi, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando confirma fratres tuos. Consideret itaque vestra tranquilla Clementia, quoniam Dominus & Salvator omnium, cujus fides est, qui fidem Petri non defecturam promisit, confirmare eum fratres suos admonuit: quod Apostolicos Pontifices meæ Exiguitatis Prædecessores confidenter fecisse semper, cunctis est cognitum; quorum & pusillitas mea, licet impar & minima, pro suscepto tamen divina dignatione Ministerio, pedissequa cupit existere.* At ita loqui non potuisset *Agatho* absque mendacio, si *Honorius* ob proditam fidem fuisset a VI. Synodo damnatus; neque Concilium ejus Epistolam approbare potuisset ut a Spiritu Sancto per os *Beati Petri* dictatam. Igitur *Honorius* vel damnatus non fuit a VI. Synodo, vel injuste damnatus est.

Confirmatur ex Epistola *Nicolai I. ad Michaelem* Græcorum Imperatorem, in qua de Romanis Pontificibus sic loquitur; *Nos enim nec tenuis saltem rumor aspersit aliquando cum prava sapientibus sapere, quanto minus concertare?*

Romanus Pontifex ut privatus Doctor in fide errare potest.

Respondeo, quod *Agatho* de suis Decessoribus dixit, ipsos *semper confirmasse fratres in fide*, intelligendum esse de Pontificibus, quatenus ex assistentia singulari Spiritus Sancti, ut omnium Christianorum *Patres* ac *Doctores*, aliquid credendum, judicando & definiendo proposuerunt; non vero de iisdem in singulis vitæ suæ gestis, vel in privatis Epistolis ad singulos datis.

Quod autem ait *Agatho*, Apostolicam Christi Ecclesiam a tramite Apostolicæ traditionis numquam erravisse, nec hæreticis novitatibus depravatam succubuisse, si quid pro *Honorio* conficeret, id conficeret unum, ipsum damnatum non fuisse ut hæreseos Doctorem ac propugnatorem pertinacem: non evinceret damnatum non fuisse ut hæreseos & hæreticorum fautorem. Quamquam Apostolica Christi Ecclesia distinguenda sit a Romano Pontifice qua homo privatus est, nec idem utrique conveniat indeficientis judicii privilegium. Dandum sane est aliquid, sin Historiis, saltem Canonibus, quos conditione impossibili ludere non est existimandum. Cap. *Oves* 11. Quæst. 7. dicitur: *Oves quæ suo Pastori commissæ sunt, eum nec reprehendere, nisi a fide exorbitaverit, nec accusare ullatenus possunt.* Cap. *Si Papa, Dist.* 40. posse corrigi Pontifex in ea tantum hypothesi dicitur, *Si forte fuerit a fide devius.* Id agnovit *Innocentius III.* laudatus a Cardinali *De Turrecremata*, lib. 2. *de Ecclesia*, cap. 93. cum ait in Sermone de Consecratione Romani Pontificis: *In tantum mihi fides necessaria est, ut cum de cæteris peccatis Deum judicem habeam, propter solum peccatum quod in fide committitur, possim ab Ecclesia judicari.*

Indeficiens est Romani Pontificis judicium cum de fidei controversiis pronuntiat EX CATHEDRA.

Indeficientis itaque judicii privilegium Romanis Pontificibus ita non convenit, ut errare non possint, vel hæresim asserendo, vel eam fovendo, & connivendo Hæreticis, qua homines privati sunt; & cum Epistolas privatas scribunt ad aliquos Patriarchas, aut Episcopos, qualem *Honorius* ad *Sergium* scripsit, non autem encyclicas quibus Ecclesiæ fidem in controversiis emergentibus exponant, & Christianos omnes doceant: quæ Epistolæ encyclicæ judicium Sedis Apostol. de quæstione fidei continentes, accedente Ecclesiæ consensu comprobentur.

Quid est Romanum Pontificem Ex Cathedra pronunciare.

Id Theologi de Schola, & Polemici etiam non pauci, aliis verbis explicant, quorum idem sensus est: Indeficiens non esse Romani Pontificis judicium asserentes, nisi eum pronuntiat ac decernit *Ex Cathedra*, ad Scripturam scilicet, ac Traditionem quæ in Romana Ecclesia a temporibus Apostolorum incorrupta servatur, & ad ipsum continua ac nusquam interrupta Pontificum successione transmissa est, assistente Spiritu Sancto attendens; & controversiis de quibus agitur per doctissimos Theologos ad sacras illas fidei nostræ Regulas expensis, adhibito sacri Ecclesiæ Romanæ Senatus, ac vicinorum Antistitum consilio & suffragio, fusis ad Deum publicis precibus, aliquid Fidelibus universis credendum, aut ubique observandum proponit, ac præcipit: ejusque Constitutiones ac Decreta ACCEDENTE ECCLESIÆ CONSENSU roborantur.

Unde accepta hæc loquendi formula.

Hæc loquendi formula de Romano Pontifice EX CATHEDRA definiente, accepta est a Sanctissimo Doctissimoque Gallicanæ Ecclesiæ Præsule *Yvone Carnotensi*: Ille enim agens de potestate Summi Pontificis, *Epistola CCXXXIII.* & expendens Evangelicam Sententiam, quæ docet servanda illa, quæ Scribæ & Pharisæi dicerent, qui *Super Cathedram Moysis sedebant*; hæc habet: *Vult enim hæc Sententia,* PRÆCEPTA PRÆSIDENTIUM AD CATHEDRAM PERTINENTIA, *obedienter impleri etiam si tales sint, quales erant Pharisæi, non eos factiosa conspiratione a suis sedibus removeri. Si vero ea præcipiunt, quæ sint contra Doctrinam Apostolicam, vel Evangelicam: ibi non esse obediendum, exemplo docemur Pauli Apostoli, qui Petro sibi prælato non recte incedenti ad veritatem Evangelii, in faciem restitit, non tamen abjecit.* Idem aliis verbis explicuerat *Carolus Calvus* Imperator cum ad *Hadrianum II.* Pontificem Maximum scripsit, esse servanda Sedis Apostolicæ Judicia, quæ *Ex Privilegio B. Petri* lata sunt; id est, quæ Canonica æquitate nituntur.

Similem loquendi modum usurpaverunt Synodi Tricassinæ Patres Anno DCCCLXXVIII. sub *Joanne VIII.* habitæ, qui latam Romæ adversus *Lambertum* excommunicationem, Synodi illius consensione firmari voluit. Ore enim *Hincmari* dixerunt: *Sic damnare eos omnes, quos Apostolica Sedes per Beatum & Dominum nostrum Papam, Privilegio Beati Petri damnaret: & quod in omnibus secundum Scripturarum tramitem, sacrorumque Canonum Decreta, Sedes Romana tenet, per omnia, & in omnibus prosequi & tenere.*

Eo-

Eodem loquendi modo usi sunt Episcopi Gallicani, eum scripto responderent petitioni *Joannis VIII.* de eadem *Lamberti* excommunicatione, scilicet illius Judicio se adhærere, quod tulerat *Privilegiis B. Petri, & Sedis Apostolicæ juxta sacros Canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, & secundum ejusdem Romanæ Sedis Pontificum Decreta.*

De Pavie. De Pontyon.

Eodem sensu dicitur in Synodo Ticinensi * quæ in Synodo *Pontigonensi* * recepta est: illa omnia a cunctis suscipi debere summa veneratione, quæ Joannes VIII. decreverit *Secundum sacrum Ministerium suum, Authoritate Apostolica.*

Modus loquendi Gallicanorum Antistitum, a *Sancto Leone* acceptus est, Sermone III. in Anniversario suæ Assumptionis die, cujus hæc sunt verba: *Dicitur a Domino Beatissimo Petro: Tibi dabo claves regni cælorum;* &c. *Transivit quidem etiam in alios Apostolos vis istius potestatis, & ad omnes Ecclesiæ Principes Decreti hujus constitutio commeavit. Sed non frustra uni commendatur, quod omnibus intimatur. Petro enim ideo hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiæ Rectoribus Petri forma præponitur. Manet ergo Petri Privilegium, ubi ex ipsius æquitate fertur Judicium.* Qua ex sententia colligebat *Carolus Calvus,* vel potius *Hincmarus* Caroli Calvi nomine ad *Hadrianum II.* scribens: *Quia non manet Petri Privilegium ubi ex ipsius æquitate non fertur judicium. Cum enim, Ubicumque, dicitur, sicuti nullus locus, ita nemo Rector Ecclesiæ ex Petri æquitate judicium ferens excipitur, vel contra illius æquitatem judicium ferens commendatur. Et quia ubicumque, sine ulla exceptione, non manet Petri Privilegium, ubi ex ipsius æquitate non fertur judicium; obaudiemus jussum, vel recipiemus judicium, quod non ex Petri æquitate fuerit prolatum; ac per hoc ipsius privilegio fuerit destitutum?* Hæc porro idem significant, quod vulgus Theologorum ait: Romanum Pontificem tunc demum indeficientis judicii prærogativa frui, eum pronuntiat *Ex Cathedra.*

Sedes Apostolica a tramite Traditionis Apostolicæ numquam errat.

Sane *Apostolicam Sedem a tramite traditionis Apostolicæ numquam errare, nec hæreticis novitatibus depravatam succumbere, sed ut ab exordio Christianæ fidei percepit ab Authoribus suis, illibatam fine tenus permanere, secundum Christi ipsius divinam pollicitationem,* ut ait *Agatho* Pontifex, inde perspicuum est, quod ad *S. Petri* Sedem controversias Fidei, & dubiæ disciplinæ, seu *majores causas* referri, perpetua Ecclesiæ traditione, & solemni consuetudine sancitum sit: Quod testantur Synodus Arelatensis I. in Epistola ad *Silvestrum*, *Siricius* in Epistola ad *Himerium* Tarraconensem Episcopum, *Innocentius I.* in Epistola ad *Exuperium* Tolosanum, *S. Leo* Epistola LXXXIX. *Hilarus* Papa Epistola VII. Agapetus Epistola I. Africani Episcopi in Epistola ad *Theodorum* Papam, quæ extat Consultatione II. Concilii Lateranensis sub *Martino I.* &c. Et cur ad illam Ecclesiam omnes Fideles jam inde ab Apostolicis temporibus *propter potentiorem Principatum* undequaque convenire necesse fuisset, ut ait S. Irenæus? Cur *S. Petrus in propria Sede vivens, & Præsidens præstare quærentibus fidei veritatem*, a S. Petro Chrysologo diceretur? Cur S. Theodorus Studita in Epistola ad *Naucratium*, Romanam Sedem vocaret *Supremum verticalem Thronum, in quo Christus Fidei claves posuit, adversus quem non prævaluerunt umquam, nec prævalebunt usque ad consummationem sæculi portæ inferi, ora scilicet hæreticorum, sicut pollicitus est qui non mentitur?* Ex quibus verbis *Gennadius* Constantinopolitanus Patriarcha, in Expositione pro Concilio Florentino, Cap. V. Sectione XVII. ita colligit adversus Græcos schismaticos: *Si numquam prævaluerunt hæretici adversus Christi Ecclesiam, quomodo audesis dicere, eam errare, quæ inerrans a Doctoribus prædicatur?* Cur idem Sanctissimus Confessor *Theodorus* in Epistola ad *Michaelem* Imperatorem, Episcoporum, & Abbatum Orientalium nomine scripsisset: *Si vero aliquid dubitare, vel non credere videtur vestra divina Magnificentia, ejus rei explicatio a Pontifice pie est postulanda. Magna & a Deo firmata manus vestra, ut publicæ cupida utilitatis, jubeat a veteri Roma capere declarationem, ut a principio a Patribus nostris est traditam. Ea inter omnes Ecclesias supremum obtinet locum, cujus Petrus tenuit primam Sedem: ad quem dixit Dominus: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam?* Cur idem Pater in Epistola ad *Paschalem* Papam scripsisset: *Vos igitur vere illimis fons ac sincerus jam inde a principio veræ fidei. Vos ab omni hæreticorum procella longe positi, securus totius Ecclesiæ portus. Vos a Deo electa civitas ad salutis refugium?* Cur *S. Bernardus* ad *Innocentium II.* scribens Epistola CXC. dixisset: *Oportet ad vestrum referri Apostolatum pericula quæque & scandala Regni Dei, præsertim quæ de Fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi resarciri damna Fidei, ubi non possit fides sentire defectum. Cui enim alteri Sedi dictum est aliquando; Ego pro te rogavi, ut non deficiat Fides tua?* Cur *Hugo Æterianus*, lib. III. *De Hæresibus, quas Græci in Latinos devolvunt*, Cap. XVII. quod Opus *Alexandro III.* Pontifici Maximo nuncupavit, scripsisset: *Petri Coryphæi; & successoris ejus, geminum Principatus & Regna gubernaculo subduntur. Hujus Ecclesia de se splendorem emisit semper, & non tenebrescit: A qua exit lex & judicium, ad quam homines undique terrarum conveniunt, & merito &c.*

Ecclesiæ consensus vel antecedens, vel concomitans, vel subsequens, potissimum signum est quo Fidelibus innotescit firmiter & immobiliter inhærendum esse judicio Romani Pontificis de fidei controversiis lato.

Atque etiam eodem sensu dixere Sacræ Facultatis Parisiensis Theologi, *Dogma ejusdem Facultatis non esse, quod Summus Pontifex infallibilis sit, nullo accedente Ecclesiæ consensu.* Quia videlicet potissimum signum quo innotescit Fidelibus acquiescendum esse & firmiter inhærendum Judicio a Romanis Pontificibus lato controversias Fidei, in Ecclesia emergentes, est Ecclesiæ consensus, vel antecedens, vel concomitans, vel subsequens. Antecedens, cum variis Conciliis Nationalibus eliquatam veritatem Romanus Pontifex universæ Ecclesiæ ut Dogma Catholicum credendam proponit. Sic variis Synodis contra Pelagianam hæresim in Palæstina, & in Africa celebratis, *Innocentius I.* eamdem damnavit: cujus post Judicium S. Augustinus dixit: *Causa finita est, utinam & error finiatur!* Sic *Zosimus* Africanorum *conciliorum Decretis Sententiæ suæ robur adnexuit, & ad impiorum detruncationem gladio Petri dexteras omnium armavit Antistitum;* mittendo Tractoriam Epistolam per totum orbem de *Pelagii & Cælestii* damnatione, *quæ SS. Patrum subscriptionibus roborata est:* ut testantur *Marius Mercator* in Commonitorio, & *Sanctus Prosper* in lib. *contra Collatorem* Quo in exemplo & subsequentem Ecclesiæ consensum videre est. Concomitans adest, cum Romanus Pontifex *Concilio Œcumenico, ut Caput membris*, per se præsidens controversias Fidei judicat & finit, *Sacro approbante Concilio.* Quod ab *Innocentio III.* in Concilio Lateranensi IV. Albigensium hæreses & *Joachimi* Abbatis errorem damnante: a *Clemente V.* Beguardorum & Beguinarum deliria in Concilio Viennensi proscribente, ab Eugenio IV. Græcorum errores in Concilio Florentino conterente, præstitum est. Subsequens demum Ecclesiæ consensus est, cum Romanus Pontifex de Fidei quæstione judicat, & suam deinde Sententiam mittit ad Œcumenicam Synodum per Legatos, qui ipsius nomine sacro totius Ecclesiæ Conventui præsint; vel absque universali Synodo, quam necessariam tunc non judicat, ad orbis universi Episcopos. Si enim Episcoporum major aut sanior pars, (sanior autem est, quæ Ecclesiæ Romanæ *cæterarum Matri & Magistræ*, & Summo Pontifici *Christianorum omnium Patri & Doctori* Fidei depositum tuenti adhæret) illius definitionem ac Sententiam, *ut ore Sancti Petri prolatam* receperit, dubium esse debet nemini Catholice sentienti, quin Romanus Pontifex in ea ferenda Fidei Regulas secutus sit, cum errare non possit Ecclesia, *Quæ est columna & firmamentum veritatis.* Sic in Conciliis Ephesino, Chalcedonensi, Constantinopolitano III. Nicæno II. controversiæ Fidei secundum sententias & Epistolas dogmaticas *Cælestini I. S. Leonis, Agathonis, Hadriani I.* judicatæ ac finitæ sunt. Sic Novatianorum hæresis secundum *S. Cornelii* Judicium ubique damnata est. Sic Donatistarum hæresis, secundum *S. Melchiadis & Silvestri* Sententiam, ubique Christianarum gentium damnata. Sic *Berengarii* hæresis secundum Sententias & Decreta *Leonis Noni, Victoris Secundi, Nicolai Secundi, Gregorii Se-*

Romanus Pontifex de fidei controversiis judicare potest absque Synodo.

Sanior pars Episcoporum est, quæ Romano Pontifici fidei depositum tuenti adhæret.

ptemi, *Urbani Secundi*, toto orbe diris devota est. Sic novissime quinque Propositiones in libro *Jansenii Episcopi Yprensis*, cui titulus est, *Augustinus*, assertæ, Constitutionibus Summorum Pontificum *Innocentii X.* & *Alexandri VII.* ut Hæreticæ damnatæ sunt; quæ Constitutiones totius Ecclesiæ maximo consensu sunt exceptæ, & secundum illarum tenorem, earumdem propositionum ceu Hæreticarum damnatio, ab omnibus Catholicis conclamata est.

Hac autem Ecclesiæ consensus ad Romani Pontificis Definitiones & Decreta accessione *Qua Christus illius ministerio prius definierat* UNIVERSÆ FRATERNITATIS IRRETRACTABILI FIRMAT ASSENSU: *Ut vere a se prodiisse ostendat, quod prius a prima omnium Sede formatum, totius Christiani orbe Judicium receperit: ut in hoc quoque capiti membra concordent.* Verba sunt *S. Leonis* Epistola LXIII. ad *Theodoretum* in Editione *Quenellii* XCIII. Idem probant ejusdem Sanctissimi Pontificis verba Epistola LXXXIX. ad *Marcianum Augustum* sive LIX. secundum veterem editionem. *De quo quidem*, inquit, *ratio non fuit ambiendi, cum & Fidei omnium subscribentium* CONSENSU ACCESSERIT, *quæ a me secundum formam Apostolicæ Doctrinæ, ac Paternæ Traditionis emissa est*.

S. Martinus I. Episcoporum Galliæ consensu damnationem hæresis Monothelitarum a se factam firmari postulat.

Hinc *Martinus I.* Sanctissimus Pontifex Gallicanorum Episcoporum consensum vehementer optavit, & sollicite postulavit, quo accedente, vis major adderetur iis, quæ contra Monothelitas in Synodo Romana decreverat. Id constat ex illius Epistola ad *S. Amandum* Episcopum Trajectensem; ad quem misit Relationem omnium in dicta Synodo gestorum, cum cæteris Galliæ Episcopis communicandam. *Credimus etenim*, inquit, *ad vos pervenisse, quomodo in conturbatione sectæ fidei, & Catholicæ Ecclesiæ conculcatione, ante hos annos plus minus quindecim, a Sergio falso Episcopo Constantinopolitano, in auxilio habente tunc Imperatorem Heraclium, exsecranda & abominanda hæresis pullulavit, Apollinaristarum, & Severianorum, Eutychianistarum atque Manichæorum errorem renovans: quam Successor ejus Pyrrhus, idemque Episcopus, qui ambitionis fastu Constantinopolitanam Sedem arripuit, in deterius auxit. Pro qua re sæpius Apostolica Sedes persuasionibus, contestationibus, atque increpationibus plurimis admonuit eos, quatenus ab hujusmodi errore recederent, & ad lumen pietatis, ex quo lapsi sunt, remearent. Et non solum hoc facere nullatenus voluerunt: sed & nunc Successor ejus Paulus, temerator fidei, aliud nequius excogitavit in præjudicium Catholicæ Fidei convenen, quasi quæ a Decessoribus suis hæretice exposita fuerunt, destruens; & Imperialem Typum, sacrilego ausu, totius plenum perfidiæ, a Clementissimo Principe nostro fieri persuasit, in quo promulgatum est, ut omnes populi Christiani credere debuissent. Ideoque necesse habuimus, ne pro quadam negligentia & animarum detrimento, quæ nobis commissa sunt, culpa reatu adstringamur, Cœtum generalem Fratrum & Coepiscoporum nostrorum in hac Romana Civitate congregare. In quorum præsentia memoratorum Hæreticorum scelerosa conscripta examinata atque denudata sunt; & Apostolico mucrone, Patrumque definitionibus, uno ore, unoque spiritu condemnavimus, ut cognoscentes universi errorem qui in eis continetur, eorum pollutione nullatenus maculentur. Unde prævidimus volumina Gestorum Synodalium in præsenti vobis dirigere, una cum Encyclica nostra. Ex quorum serie omnia subtiliter potestis addiscere, & tenebras illorum nobiscum ut filii lucis extinguere. Ideirco studeat Fraternitas tua omnibus eadem innotescere, ut tam abominandam hæresim nobiscum exsecrentur quemque sua salutis sacramenta addiscere valeant, atque Synodali conventione omnium Fratrum, & Coepiscoporum nostrorum partium illarum effecta, secundum tenorem Encyclicæ a nobis directa, scripta una cum subscriptionibus vestris nobismet destinanda concelebrent*, CONFIRMANTES ATQUE CONSENTIENTES EIS QUÆ PRO ORTHODOXA FIDE ET DESTRUCTIONE HÆRETICORUM VESANIÆ NUPER EXORTÆ A NOBIS STATUTA SUNT.

Ex his non solum *Agathonis*, sed & *Nicolai I.* verba in Objectione laudata facile explicantur.

PROPOSITIO III.

Honorius ab Hæresi tam vere excusatur quam pie.

Honorius Papa non fuit hæreticus.

PRobatur. Ille cujus Epistolæ Catholico sensu possunt explicari, prout eas exposuere Viri Maximi, quorum veneranda est in Ecclesia authoritas; & qui, si in errorem contra fidem impegisset, in illum ex prava electione lapsus non videretur, nec in eo fuisse pertinax, ab hæresi pie excusatur & vere: Atqui *Honorii* Epistolæ Catholico sensu explicari possunt, prout eas exposuere Viri Maximi, quorum in Ecclesia veneranda est authoritas; & si in errorem contra fidem impegisset, in illum ex prava electione lapsus non videretur, nec in eo fuisse pertinax, quam ob rem *Honorius* ab hæresi pie excusatur & vere.

Ejus Epistolæ catholico sensu explicari possunt.

Probatur minor *Joannis IV.* Pontificis Romani, *S. Maximi Martyris*, & *Anastasii Bibliothecarii* locupletissimis testimoniis. Sic loquitur Joannes IV. *In Apologia pro Honorio ad Constantinum* Imperatorem *Heraclii* filium: *Omnes Occidentales partes scandalizata turbantur, fratre nostro Pyrrho Patriarcha per literas suas huc atque illuc transmissas, nova quædam, & præter fidei regulam prædicante, & ad proprium sensum, quasi sanctæ memoriæ Honorium Papam attrahere festinante, quod a mente Catholici Patris erat penitus alienum. Igitur ut vestra Benignitas causam totam rei discere possit, quæ ante brevis intercapedinem temporis gesta sunt, enarrabo.*

Sergius reverendæ Memoriæ Patriarcha prædicto Sanctæ recordationis Romæ Urbis Pontifici significavit, quod quidam in Redemptore nostro Domino Jesu Christo, duas contrarias dicerent voluntates. Quo Præfatus Papa comperto, rescripsit ei, quia Salvator noster sicut esset Monadicus unus, ita & valde mirabiliter super omne genus humanum conceptus & natus esset. De sancta quoque ipsius incarnata dispensatione docebat, quia Redemptor noster, sicut esset Deus perfectus, ita esset & homo perfectus: ut quam Primus Homo per prævaricationem amisit, sine aliquo peccato natus, primam imaginis nobilem speciem renovaret. Natus est ergo Secundus Adam, nullum habens nascendo, vel cum hominibus conversando, peccatum. Etenim Verbum caro factum in similitudinem carnis peccati, omnia nostra suscepit, nullum reatus vitium serens ex traduce prævaricationis exortum. Similitudinem ergo intelligimus, non carnis ejus, sed peccati ... Ergo similitudinem carnis peccati Sanctus dixit Apostolus, quam similem nobis peccatoribus sine peccato, cum anima rationali suscepit: & ideirco unam voluntatem, secundum primam formationem ad naturalem humanitatis suæ Dominus noster Jesus Christus habere dignatus est, non duas contrarias, quemadmodum nunc nos habere dignoscimur, qui de peccato sumus Adæ geniti ... Unde scientes, quod nullum in eo, cum nasceretur & conversaretur, esset peccatum, decenter dicimus, & veraciter confitemur unam voluntatem in sancta ipsius dispensationis humanitate, & non duas contrarias mentis & carnis prædicamus; secundum quod quidam Hæretici velut in pura homine delirare noscuntur. Secundum hunc igitur modum, jam dictus Decessor noster prænominato Sergio Patriarchæ percontanti scripsisse dignoscitur, Quia in Salvatore nostro duæ voluntates contrariæ, id est, in membris ipsius, penitus non consistunt, quoniam nihil vitii traxit ex prævaricatione Primi Hominis. Honorium itaque unam voluntatem Christi scribentem de humanæ dumtaxat naturæ voluntate *Joannes IV.* intelligendum esse docet, cujus duas esse voluntates contrarias mentis nimirum & carnis orthodoxo sensu negavit: quia illa pugna appetitum peccati fructus est: *A Verbo autem assumpta est nostra natura, non culpa illa profecto, quæ ante peccatum creata est, non quæ per prævaricationem vitiata* [inquit *Honorius* ad *Sergium* scribens.] Hæc *Joannes IV.* Sanctissimus Pontifex in *Honorii* defensionem pie scripsit, compulso etiam Amanuensi, qui eam Epistolam scripserat, ad *Honorii* mentem exponendam.

Eodem modo ab Honorio hæreseos labem abstersit *S. Maximus Martyr*, primo *in Dialogo cum Pyrrho*, ubi cum dixisset Hæreticus Patriarcha; *Quid habes*

de

de Honorio dicere, qui ad Prædecessorem meum scribens, unam Domini nostri Jesu Christi voluntatem aperte dogmatizavit? S. Maximus respondet? *Quis Epistolæ illius fide dignus erit Interpres? Qui eam ex persona Honorii composuit, & vivit adhuc, inter alia sua bona hoc etiam conspicuus, quod pietatis dogmatibus universum illustravit Occidentem? An Constantinopolitani de corde suo loquentes?* Pyrrhus. *Qui eam composuit.* Maximus. *Ille idem igitur ad Divum Constantinum quondam Imperatorum scribens rursum ex persona Sancti Papæ Joannis de ipsa: Unam*, inquit, *voluntatem Domini diximus, non divinitatis ejus & humanitatis, sed solius humanitatis. Cum enim scripsisset Sergius, esse qui dicerent in Christo duas contrarias voluntates, rescripsimus Christum non habuisse duas contrarias voluntates, carnis* [*inquam*] *& spiritus; sed unam tantum, quæ naturaliter humanitatis ejus nota essentialis est. Id ita esse, evidenter ex eo demonstratur, quod membrorum & carnis facta est mentio, quæ divinitati quoque ejus non possunt attribui.*

Et in Epistola ad Marinum, *quæ extat inter Anastasii* Collectanea, *sic eumdem Pontificem vindicat*: „ Honorium etiam Romanum Papam non diffiteri reor naturaliter in Christo voluntatum dualitatem, in Epistola quam scripsit ad Sergium, eo quod unam dixerit voluntatem; sed potius confiteri, & hanc fortassis etiam constabilire. Nam hoc non in reprobationem dixit humanæ Salvatoris & naturalis voluntatis, sed quod nullatenus conceptionem ejus, quæ fuit sine semine, vel incorruptam nativitatem præcesserit voluntas carnis, vel cogitatio vitiosa. Sola namque voluntas divina atque paterna, per Filium unigenitum per semet operantem propriam Incarnationem, Sanctique Spiritus conventionem, hanc operata est. Et quod hunc sensum sectetur, hinc est manifestum. Cum enim dixisset, Quia propter ineffabilem unitatem humanæ ac divinæ naturæ, Deus dicitur pati & humanitas de cœlo cum divinitate descendisse: & hoc modo ostendisse eorum quæ naturaliter insunt utrique naturæ unius Christi & Dei Filii per commutationem, summam redditionem, subinfert: Unde & unam voluntatem fatemur Domini nostri Jesu Christi: *quomodo ais*: Quia profecto a divinitate assumpta est natura nostra, non culpa. „ Propemodum cum magno effatus Athanasio, qui hæc contra Apollinarium impium scribit; Natus est ex muliere, de prima plasmatione hominis formam sibi erigens in ostensione carnis absque carnalibus voluntatibus, & humanis cogitationibus in imagine novitatis. Voluntas enim sola divinitatis est, quoniam natura tota divinitatis est.

S. Athanasii verba.

Et infra, cum hæc Honorii *verba recensuisset*, Alia enim Lex in membris ejus, aut voluntas diversa vel adversa non fuit in Salvatore, *hæc habet*: „ Hinc ostendit, non quod non habuerit humanam voluntatem & naturalem (non enim hoc dixisse videtur) sed quod sicut homo, neque secundum corpus per membra quamlibet habeat præter naturæ leges operationem: neque rursus secundum animam, voluntatis contrarium, vel sine ratione motum, veluti nos: Quia & supra legem natus est humanæ naturæ.

Et infra: „ Unde cum nostram quidem naturam de divinitatis voluntate dicit assumptam, unius mentionem facit. Illud autem quod introducit: Non veni facere voluntatem meam, in medium verbo præponit, omisso numero. Non sunt, *inquit*, hæc diversæ voluntatis, id est, contrariæ atque adversatricis: ex quo duas secundum naturam existere in Salvatore voluntates, manifeste colligitur. Si enim contrariam non habuit, naturalem habuit tamquam homo. Quod enim non est contrarium, naturale profecto est.

Subdit denique: *Et ego quidem sic se illius habere sensum existimo, ab omni suspicione purgatum. Certiorem autem mihi hunc sanctissimus fecit Presbyter, Dominus videlicet Anastasius Abbas a seniori Roma reversus, vir scilicet incomparabilis, virtuteque divina & prudentia venustatus: qui asserens, quod multum sermonem moverit ad sacratissimos magnæ illius Ecclesiæ viros, propter Epistolam quæ ab eo fuerat ad Sergium scripta, percontans cujus rei gratia, vel qualiter in ea inserta fuerit una voluntas; & invenit hæsitantes in hoc, & rationem reddentes. Insuper & eum qui hanc per jussionem ejus Latinis dictaverat dictionibus, Dominum videlicet Abbatem Joannem sanctissimum Symponum, affirmantem, quod nullo modo mentionem in ea per numerum fecerit unius omnimodis voluntatis: licet hoc nunc sit fictum ab his, qui hanc in Græcam vocem interpretati sunt: verum nec quamlibet exinanitionem vel abolitionem naturalis secundum humanitatem Salvatoris voluntatis, sed ejus quæ nostra est, & reproba facta, perfectam dejectionem & interemptionem, juxta quod & in invicem, eorum, quæ unius generis sunt, efficitur bellum: ostendere volens, ubi omni esse peccato mundam assumptam carnem secundum sacratissimorum Eloquiorum, & paternarum doctrinarum Traditionem.*

In hoc itaque posita est Honorii defensio a *S. Maximo* adornata, quod *Sergium* intelligens de contraria in carne & membris Christi voluntate, qualem ex Primi Parentis prævaricatione contraximus, non de naturali, quæ in omni statu naturæ humanæ est proprietas, & comes individua, ejusmodi tantum voluntatem contrariam negaverit, talem asserens a Verbo assumptam naturam, qualem Deus condidit, excepta dumtaxat impassibilitate. Legenda est ejusdem *S. Maximi* Epistola ad *Petrum illustrem*, quæ in Collectaneis *Anastasii* pariter habetur.

Anastasius Bibliothecarius, Præfatione in sua ad *Joannem Diaconum Collectanea*, sic *Honorium* ab hæresi vindicat: *Ad manus nostras venire contigit Apologiam Joannis IV. Romani Pontificis pro Honorio Papa a calumniatoribus impetito, quod unam Domini nostri Jesu Christi tantum scripserit voluntatem. Quæ videlicet Apologia, satis hunc, ut reor, excusabilem reddit, licet huic VI. Synodus quasi Hæretico anathema dixerit, & in Dei solius jam judicio positum, reprobationis telo prsfoderit: cum Hæreticus non ex erroris tantum deceptione, quantum ex electione non recta, & contentiosa pertinacia generetur. Quis autem erit, qui nobis interim dicat, utrum ipse pro certo dictaverit Epistolam, de qua illum anathematizandi fomitem calumniatores susceperunt, cum & ex Scriptoris vel indisciplinatione, vel in Pontificem odio, quid contingere tale potuerit? Quamvis non ignoremus, docente S. Maximo in Epistola sua, quam Marino scripsit Presbytero, Sanctissimum hanc scripsisse Joannem Abbatem. Esto & ipse* (Honorius) *dictator extitit; quis hinc illum interrogavit? Quis intentionem investigavit? Quis hunc corrigere voluit, & ille percontanti, aut emendare volenti restitit, vel contentionibus serviens resultavit? Præsertim cum in Evangelio illo quo dicitur; Nolite judicare & non judicabimini, &c. Nihil aliud præcipi magis etiam Magistris Ecclesiæ videtur, nisi ut ea facta, quæ dubium est qua animo fiunt, in meliorem partem interpretemur. Sunt quippe quædam facta media, quæ ignoramus quo animo fiant, cum bono & malo fieri possint, de quibus temerarium est judicare, maxime ut condemnemus.*

His addendus est *Æneas* Parisiensis Episcopus in Præfatione libri *Adversus Græcos*, nullum Romanorum Pontificum, ad sua usque tempora, in hæresim lapsum asserens, cum multi Hæretici Constantinopolitanæ Sedi incubarint. *Est autem dictu lamentabile*, inquit, *quia eadem sedes, quæ caput levare conatur ad superos, pro recta Fidei Præsulibus, doctrina fœdatos Rectores olim habuit hæretica, quos Tripartita denotat Historia, & SS. Patrum in Canonibus damnat solertia. Nec vero in Romana Sede, Deo rectore, tale unquam contigit dedecus, ut aliquis Hæresiarches eidem præsideret, quum summus Apostolorum Princeps sua sessione illustravit, & suo sanguine consecravit; cui suas regendas Oves Dei Filius speciali cura commisit. Nec mirum, quia ipsi dictum fuerat:* Tu es Petrus & super hanc Petram, ædificabo Ecclesiam meam: & tibi dabo Claves Regni Cœlorum. *Ergo cui propria authoritate regnum dabat, hujus fidem firmare non poterat. Quem cum Petram dicit, firmamentum Ecclesiæ indicavit. Liberius tamen Papa a B. Petro XXXVII. quamvis a Fidei tramite non deviaret, exilio & minis Ariani Principis territus, non virtute qua debuit, perfidis Arianis viriliter repugnavit.* I-

Nullus in S. Petri Cathedra sedit hæreticus, protegente Deo.

dem de *Honorio* dicendum, a Fidei tramite illum non deviasse, sed non virtute qua debuit perfidis Monothelitis viriliter repugnasse.

Objicies. Absolvi non potest ab Hæresi, quem VI. Synodus damnavit ut Hæreticum, si juste illum damnaverit: atqui *Honorium* VI. Synodus ut Hæreticum damnavit: hunc vero juste damnatum diximus: excusari igitur ab hæresi non potest.

Probatur minor ex VI. Synodo *Actione XIII.* ubi Patres *Honorii* Epistolas execrantur, ceu *omnino alienas ab Apostolicis Dogmatibus, & a Definitionibus Conciliorum, & cunctorum probabilium Patrum, sequentes vero falsas doctrinas Hæreticorum*. Tum damnatis Monothelitarum Principibus, subdunt de Honorio: *Cum his vero simul projici a Sancta Dei Catholica Ecclesia, simulque anathematizari prævidimus & Honorium, qui fuerat Papa antiquæ Romæ, eo quod invenimus per scripta quæ ab eo facta sunt ad Sergium, quia in omnibus ejus mentem secutus est, & impia dogmata confirmavit*. Denique *Actione XVI.* non semel dictum est: *Honorio Hæretica anathema*. Itaque Sexta Synodus *Honorium* ut Hæreticum damnavit.

Respondeo, VI. Synodum *Honorium* damnasse ut Hæreticum communione, favore ac patrocinio Hæreticis impenso: non autem ut hæreticum sententia ac electione prava & pertinacia, quas ad formalem (ut Scholastici vocant) & proprie dictam hæresim necessarias nemo nescit. Hunc esse sensum anathematis *Honorio*, ceu Hæretico dicti in Synodo VI. constat ex *Leone II.* optimo Concilii interprete, in Epistola ad *Constantinum Pogonatum* pro confirmatione Synodi, in qua recensitis omnibus Hæreticis quos Catholica Ecclesia rejicit & damnat, subdit: *Pariterque anathematizamus novi erroris Inventores, id est, Theodorum Pharanitanum Episcopum, Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum Constantinopolitanæ Ecclesiæ subsessores, magis quam Præsules: necnon & Honorium, qui hanc Apostolicam Ecclesiam non Apostolicæ Traditionis doctrina lustravit, sed profana proditione immaculatam maculari permisit.*

Id est, Insidiatores, ut Binius notat, quamvis Latinus Interpres vertat, Successores, inepto sensu.

Et in Epistola ad Episcopos Hispaniæ. *Qui vero*, inquit, *adversus Apostolicæ Doctrinæ puritatem perduelles extiterant, abeuntes quidem æterna condemnatione mulctati sunt, id est, Theodorus Pharanitanus, Cyrus Alexandrinus, Sergius, Pyrrhus, Paulus, Petrus, Constantinopolitani, cum Honorio qui flammam hæretici dogmatis, non ut decuit Apostolicam Authoritatem, incipientem extinxit, sed negligendo confovit.*

Idem constat ex *Constantino Pogonato* in Edicto, quod legitur post Actionem XVIII. Synodi VI. *Super hæc omnia*, inquit, *anathematizamus eos, qui supervacuorum & novorum dogmatum hæretici Authores, atque Fautores sunt. Dicimus autem Theodorum, qui fuit Pharanitanus Episcopus, & Sergium qui fuit hujus a Deo conservandæ nostræ Regiæ Urbis Antistes... Ad hæc & Honorium, qui fuit antiquæ Romæ Papa, horum hæreseos in omnibus fautorem, concursorem, atque confirmatorem*. Distinguit diserte Constantinus, qui Concilio interfuit, illudque authoritate sua roboravit, & mentem Patrum dubio procul assecutus est, hæreseos & hæreticorum fautores ab hæreticis novorum dogmatum authoribus & propugnatoribus; & Honorium quidem inter fautores, non inter Authores Monothelismi damnatum commemorat.

Pontifices olim in Professione Fidei damnabant Honorium ut fautorem Monothelitarum.

Id tandem confirmatur ex *Diurno Romanorum Pontificum*, ubi in Professione Fidei quam Pontifex recens creatus edebat, anathemate feritur, & *Honorius* cum Monothelitis ceu qui pravis eorum dogmatibus favorem impenderet. *Inter veneranda universalia namque Concilia, etiam Sanctum sextum universale Concilium centum septuaginta quinque venerabilium Præsulum prædicamus, quod favente Deo, & votum piæ memoriæ magni Principis nostri Domini Constantini clementer implente, in Urbe Regia, eo præsidente, celebratum est, cui Apostolicæ recordationis Agatho Papa per Legatos suos & Responsales præfuit, cujus venerabilem Tomum celebriter assequentes, eos qui novo & hæretico dogmate immaculatam Dei Ecclesiam polluere nitebantur, & errasse manifestius probaverant, & cum sui erroris Authoribus atque Fautoribus, perpetuo anathemate damnaverunt... Authores vero novi hæretici dogmatis Sergium, Pyrrhum, Paulum & Petrum Constantinopolitanos, una cum Honorio, qui pravis eorum assertionibus fomentum impendit, &c.*

Honorii porro Epistolæ dicuntur a Patribus Sextæ Synodi *Alienæ ab Apostolicis Dogmatibus, & a Definitionibus Conciliorum, & Cunctorum probabilium Patrum, sequi vero falsas doctrinas Hæreticorum*; non minus quam Epistolæ Sergii, quia in modo loquendi cum *Sergio* convenit *Honorius*, & in damnanda Œconomia, qua silentio obrui jussit, sicut ille, duarum Christi operationum & voluntatum sacras voces. Quæ œconomia dogmatibus & exemplis Apostolicis adversatur. Ideo *Typus Constantis* in Concilio Lateranensi, & in sexta Synodo damnatus est, ut *factus contra immaculatam Christianorum fidem*. Similiter dicitur *Honorius mentem Sergii in omnibus secutus, & impia dogmata confirmasse*; non consentiendo, sed connivendo; nec approbando pravum dogma, sed silentium indicendo de una vel duabus operationibus. Eodem sensu exponendum est quod Actione XIV. dixit Synodus de libellis, chartis & Opusculis Hæreticorum a Chartophylace prolatis ac lectis, necnon de duabus Epistolis *Honorii*; illas *In unam eamdemque impietatem tendere*. Dispari enim modo in eamdem impietatem tendere intellexit *Honorii* Epistolas, & Hæreticorum scripta; illa pravi dogmatis assertione, illas Catholici Dogmatis dissimulatione.

Nec aliud colligi potest ex verbis Actionis decimæ octavæ, quibus dicitur, *Dæmonem per organa sua, id est, Theodorum, Sergium, Pyrrhum, Petrum, & Paulum, & Honorium, ac Cyrum, atque Macarium & Stephanum, Ecclesiæ continenter erroris scandala excitare, unius voluntatis & operationis in duabus naturis Christi hæresim in populum Catholicum spargendo*. Hæresim namque docendo sparserunt cæteri; *Honorius* docentibus non resistendo, ut par erat, sed eumdem cum ipsis loquendi modum usurpando, & per imprudentem silentii jussionem ipsis connivendo, ad eam spargendam & ipse contulit.

Honorius a Sexta Synodo damnatus non fuit ut Hæreticus, sed ut Hæreticorum fautor, & reus negligentiæ in illis coercendis.

Concludamus itaque *Honorium* a Sexta Synodo damnatum non fuisse ut Hæreticum, sed ut hæreseos & Hæreticorum fautorem, utque reum negligentiæ in illis coercendis; & juste fuisse damnatum, quia eadem culpa erroris fautores, ac Authores ipsi tenentur. Unde *Cœlestinus I.* ad Episcopos Galliarum scribebat: *Timeo ne connivere sit hoc tacere: timeo ne magis ipsi loquantur, qui permittunt illis taliter loqui. In talibus causis non caret suspicione taciturnitas: quia occurreret veritas si falsitas displiceret. Merito namque causa nos respicit, si silentio favemus errori*. Hinc S. *Leo* in Epistola ad *Theodoretum*, ait: *Ad majorem Dei gloriam proficit finis examinis, quanto ad hos se arcuit exercendi fiducia, ut vincatur adversitas, ne quod per se probatur reprobum, silentii præjudicio videatur oppressum*. Hinc *Honorius* & *Theodosius* Imperatores in Rescripto ad *Aurelium* Carthaginensem Episcopum dato V. Idus Junias, *Monaxio* & *Plinita* Coss. exauthorationem, secundum Canones comminantur Episcopis, qui segniter se gesserint adversus Pelagianos, & præter expulsionem a civitatibus, interdictam quoque in perpetuum Communionem: *Una enim*, inquiunt, *eademque culpa est eorum, qui aut dissimulando, conniventiam; aut non damnando, favorem noxium præstiterint*. Hinc *Sanctus Theodorus Studita*, in Epistola ad Monachorum Præpositos, qui silentium in causa sacrarum imaginum sub *Leone Armeno*, fuerant polliciti, ait: *In hoc temporis articulo, non solum qui dignitate, & scientia præcellit, certare is debet, rectæ fidei doctrinam proferens: sed & discipulus quoque sole fiduciam sumere, & veritatem intrepida ac libera voce profiteri. Non mea sunt hæc verba, qui peccator sum, sed divini Chrysostomi; quin immo & aliorum Patrum*. Addit, *Consensui par esse silentium; id esse, prodere veritatem, & Præfecturam abnegare, & subditos sibi subvertere*. Quamvis igitur *Honorius* Pontifex hæreticus non fuerit, juste tamen damnatus est a Sexta Synodo, ob negligentiam in damnanda Monothelitarum hæresi, ob favorem & patrocinium ipsis impensum, ob œconomiam causæ fidei prorsus noxiam, ob modum tandem loquendi cum Hæreticis communem.

Objicies. Qui in controversia de Christi voluntatibus & operationibus locutus est sicut Hæretici Monothelitæ, vere excusari ab hæresi non potest: atqui *Honorius* in controversia de Christi voluntatibus & operationibus locutus est ut Hæretici Monothelitæ loquebantur: excusari ergo non potest ab hæresi.

Respondeo, distinguo majorem. Si latens sub eorum verbis venenum perspexerit, & eodem sensu locutus sit, concedo: Si pravam eorum mentem non fuerit assecutus, & alio sensu, eoque Catholico, verba ipsorum usurparit, nego. Sane verba Patribus & hæreticis quandoque fuere communia. Antiochenæ Synodi contra *Paulum Samosatenum* Patres consubstantialem Patri Filium in S. Trinitate negarunt, eamque vocem rejecere, quod postea fecerunt Ariani; sed longe diverso sensu, ut probavimus Dissertatione XIV. in Historiam Ecclesiasticam Sæculi IV, *S. Cyrillus* dixit *Unam naturam Verbi incarnatam*, eademque verba Eutychiani usurparunt: sed alio plane sensu. Ita *Honorius* cum *Sergio*, *Cyro*, & *Macario* Monothelitis locutus est, sed mente Catholica; & sensu ab eorum errore penitus alieno: si quidem absolute duas volontates Christi non negavit, sed voluntates pugnantes, ut supra ostendimus. Legatur Editor Diurni Romanorum Pontificum, in Appendice ad Notas eruditas eidem subjunctas.

SCHOLION.

Huic Dissertationi pag. 302. Edit. 1. hanc notam Religiosi Censores inurunt: *Tota Dissertatio de Honorii damnatione in sexta Synodo Oecumenica ad pag. 346. expungenda*.

R. Primam scilicet & secundam Propositionem, earumque probationes, & solutiones objectionum expungendas censent. Utramque tamen propugnant viri quotquot sunt in Galliis eruditi. Ante me propugnarunt P. *Franciscus Combefisius* pius & eruditus Ordinis FF. Prædicatorum Theologus, in Dissertatione Apologetica pro Actis sextæ Synodi, cap. 3. §. 3. Joannes Garnerius Societatis Jesu Theologus Dissertatione II. ad Diurnum Librum Romanorum Pontificum aliique plurimi; & communis hæc erat in Scholis Sorbonicis opinio antequam animum ad scribendum appellerem. Ita Combefisius loco mox laudato; *Non desunt*, inquit, *Viri Catholici, damnantes reipsa hæresis Honorium, eoque nomine contendentes vere a Sexta Synodo damnatum. Ita omnino significat noster Canus, lib. VI. De Locis, Karanza in Compendio Conciliorum: Torrensis etiam apud nostrum Gravinam, pro sacro Deposito, cap. 14. errorem in Honorio fatentur. Alii quoque velut Stapleto, Gravina, &c. nihil periculi agnoscunt ut tamquam Doctor privatus, quomodo se habuit scribendo ad Sergium, suo ipsius nomine, nec alio conscio quam Amanuensi, errare potuerit ac falsum rescribere... Nihil ergo absonum, aut minus sedis Apostolicæ privilegio consonum, ut Honorius privatis hujusmodi literis nulloque Fratrum consilio datis, erraverit, aut hæreticum aliquid protulerit, Apostolica interim Sede illibatam fidem retinente.*

Joannes Garnerius propugnat Honorium Monothelitam non fuisse, illiusque Epistolas hæresim non continere; sed tamen in sexta Synodo vere fuisse damnatum: Acta illius Synodi non fuisse depravata: Justam fuisse Honorii damnationem, non propter hæresim, cujus purus extitit, sed propter *Inconsultam œconomiam* & *favorem* Monothelitis impensum, quia scilicet *voluit ac jussit de una vel gemina operatione taceri; cum tamen Religionis causa exigeret aperte geminam defendere: Ne scilicet ab Eutychianorum reliquiis fides de duabus naturis inconfusis, impermixtis & indistinctis, quæ oblique petebatur, nutaret.* In eadem institi via, tertiam hanc statuens Propositionem pag. 346. *Honorius ob Hæresi tam vere excusatur, quam pie.* Sed tamen damnatum a sexta Synodo, & juste quidem, ob favorem Monothelitis præstitum, firmissimis argumentis ostendo. Cum damnatum in Sexta Synodo Honorium, Actaque minime depravata propugno, maximam eruditorum virorum partem sequor. Ut enim ait P. Garnerius §. 6. Num. LI. *Baronius, etsi pie totam ingenii, doctrinæque, quibus valebat plurimum, vim adhibuerit ad eam muniendam Honorii defendendi rationem, quam unicam valere credidit, paucis tamen Eruditis fecit utcumque satis. Maxima pars auscultare non desistit antiquis Scriptoribus, quibus numquam in mentem venit arguere vitii, immo nec in dubium revocare Acta Sextæ Synodi, multo minus alia publicæ fidei instrumenta suppositionis damnare.* Cum damnatum in sexta Synodo Honorium asserui, veterem Ecclesiæ Romanæ sententiam in hac facti quæstione secutus sum, quæ ad initium usque nostri Sæculi in suo Breviario hæc legebat in Festo S. Leonis Secundi, in tertia quartaque Matutini Officii Lectione; *Hic suscepit sanctam Sextam Synodum... In qua condemnati sunt Cyrus, Sergius*, HONORIUS, *Pyrrhus, Paulus & Petrus, necnon Macarius cum Discipulo suo Stephano; sed & Polychronius novus Simon, qui unam voluntatem & operationem in Domino Jesu Christo dixerunt, vel prædicaverant*, &c. Cum Honorium juste damnatum in Sexta Synodo asserui, ut nascentis Monothelismi, ac Monothelitarum fautorem, veterum Pontificum Sententiam secutus sum, qui cum in S. Petri Cathedram ascenderent, non solum in Sextam Synodum Œcumenicam jurabant, sed & in ea damnatum *Honorium* nominatim meminerant, ut patet ex Fidei Professione olim ab ipsis emissa, & in Libro Diurno Romanorum Pontificum edita, cujus verba descripsi pag. 356. Edit. primæ in Responsione ad primam Objectionem contra Propositionem tertiam. Sextam Synodum Œcumenicam, Leonis Secundi Epistolas Synodi confirmatrices, Professionem Fidei a priscis Pontificibus edi solitam, una Spongia deleri & omnino expungi jubeant Religiosi Censores, cum illa Dissertatione mea, his subnixa Monumentis; nec aliud asserente de Honorio quam quod illa asserunt.

Francisci Marchesii Responsiones pro Honorio in *Clypeo Fortium*, speciatim refellere non est opus, cum Baronii Cardinalis vestigiis insistat, & Actorum Sextæ Synodi Œcumenicæ fictitiam corruptionem *mera* (non dicam conjectura) sed divinatione adstruat & propugnet. Cæterum nulla fit injuria Sedi Apostolicæ, cum damnatus dicitur a Sexta Synodo Honorius ob inconsultam Œconomiam, & favorem Monothelitis impensum; nec inferretur ulla, quamvis ejus Epistolæ Monothelitarum hæresim continere dicerentur: (cujus tamen labem ab iis abstersi.) Id fatetur, vi cogente veritatis, Author Anonymus libri cui titulus est, *Gallia vindicata*, cujus & etiam fœtus, est *Regale sacerdotium*, Dissertatione scilicet III. §. I. Num. IX. ubi Objectioni quartæ Ludovici Maimburgi sic respondet: *Utcumque Honorii res se habeant; certum est nihil causæ nostræ ejus exemplum aut errorem obstare, si quis fuit: quis enim nescit Epistolas Honorii ad Pyrrhum & Sergium, ob quas hæresis accusatus dicitur, privatas fuisse, non publicas, nec dogmaticas, & in quibus nihil Honorius definivit, sed mentem tantum suam, privatamque sententiam aperuit. In hujusmodi vero Epistolis errare Pontifices posse corrigique non inficior, neque hoc in quæstionem venit: Neque enim omnia quæ agunt aut dicunt Pontifices, continuo oracula sunt, & humanæ conditionis expertia, sed solum, cum ut Pontifices agunt, vel ut Scholæ loquuntur, cum* Ex CATHEDRA *docent... Nunc vero hæresim Honorii quod spectat, fateor in nulla re magis me ambiguum animi incertumque fuisse: ex una enim parte tam multi sunt, gravesque in Honorium testes, ut vix audeam absolvere tot testibus impetitum: ex altera vero tam clarum est in iis Epistolis, quæ unice arguuntur nullam hæresim esse, ut non ausim damnare delicti immunem.* Et pag. 41. *Sed quidquid sit de Honorii lapsu, illud certum est, nihil obesse infallibilitati Pontificum, & authoritati, quam illis in Concilio tribuimus. Epistolæ quas Honorius ad Sergium dedit privatæ sunt, nec Fideles alloquuntur, nec quidquam decidunt; quamvis enim ex lege contradictoriorum oporteat duas voluntates & operationes in Christo esse, vel non esse; Honorius tamen neutrum vult dici, sed tantum duas cum propriis operationibus: quod plane non est decidere, sed rem in medio & suspensam relinquere. At vero non in omni casu, nec in omni scripto nos Pontificem infallibilem*

bilem esse dicimus, ac erroris securum; sed tunc solum cum Pontificem agit & Magistrum Ecclesiæ, hoc est, cum actum aliquem exercet, qui ad solum Pontificem pertinet, qualis non est, Epistolas scribere, aut scriptis respondere, & quid consultum credas aperire: Id enim non soli Pontifici Romano, sed cuivis, non Episcopo solum, sed etiam privato permissum est. Cum enim hoc privilegium infallibilitatis in publicum Ecclesiæ bonum vergat, noluit Deus illud personæ, sed officio annecti, & tunc solum præsto esse, cum Pontificali Officio fungeretur, eo fere modo, quo in Veteri Testamento non semper, nec quovis tempore Oracula Pontifici dabantur; sed tunc solum cum pontificio apparatu cultuque Templo & Arcæ se sisteret. Hæc Anonymus ille Author, cujus opera magno in pretio Romæ habita sunt. Cum illo vero sentio, Honorium Hæreticum non fuisse; neque damnatum ut Hæreticum a Sexta Synodo; damnatum tamen fuisse censeo ut Monothelismi fautorem, quia inconsulta œconomia sua nascentem hæresim fovit. Qua in re non egit proculdubio ut Pontifex, quia Summi Pontificis est hæresim nascentem aut natam extinguere ac damnare, non negligendo confovere. Cum eodem authore sentio Summum Pontificem infallibilem non esse in omni casu, & in omni scripto, sed tantum cum pronuntiat *Ex Cathedra*. Quando autem *Ex Cathedra* pronuntiaverit, manifestum fieri *Ecclesiæ consensu* vel antecedente, vel concomitante, vel subsequente. Hoc solum explicandi modo ab illo Authore hac in parte dissentio, quid ergo Religiosi Censores hanc Dissertationem meam expungendam ajunt!

SCHOLION II.

In eadem Dissertatione, pag. 338. Edit. primæ Religiosi Censores hanc Propositionem notant; *Papa loquitur ex Cathedra accedente Ecclesiæ consensu.*

R. Summum Pontificem infallibilem esse cum de quæstionibus, & controversiis Fidei Moralisque Christianæ pronuntiat *Ex Cathedra*, modus loquendi est in Scholis Theologorum usurpatus. Quid sit vero loqui ex Cathedra, inter eos non convenit. Quidam censent Summum Pontificem ex Cathedra pronuntiare, cum adhibito consilio Cardinalium, & Doctorum selectorum pronuntiat. P. Bagotius Societatis Jesu Theologus eruditus in *Apologetico Fidei* Libro IV. Disputatione III. Cap. X. Sectione III. censet *Summum Pontificem, ut definiat aliquid infallibiliter, Concilium aliquod seu Synodum audire oportere, nec male dici tunc ex S. Petri Cathedra eum loqui seu pronuntiare sententiam, cum audito Concilio pronuntiat.* Ego vero Concilii Congregationem necessariam non esse existimo, ut Summus Pontifex ex Cathedra loqui censeatur; sed tunc illum ex Cathedra pronuntiare atque adeo infallibilem esse, cum *Ad Sacram scripturam ac traditionem, quæ in Romana Ecclesia a temporibus Apostolorum incorrupta servatur, & ad ipsum continua ac nusquam interrupta Pontificum successione transmissa est, assistente Spiritu Sancto attendens, & controversiis de quibus agitur per Doctissimos Theologos ad sacras illas Fidei regulas expensis, adhibito Sacri Romanæ Ecclesiæ Senatus ac vicinorum Antistitum consilio & suffragio, fusis ad Deum publicis precibus, aliquid Fidelibus universis credendum, aut ubique observandum præcipit: Ejusque Constitutiones ac Decreta* ACCEDENTE ECCLESIÆ CONSENSU *roborantur.* Verba hæc mea sunt. Hæc formulam istam loquendi, *Summus Pontifex pronuntiat ex Cathedra*, explicandi ratio. Quod postrema ista verba addiderim, *Accedente Ecclesiæ consensu* succensere mihi non debent Religiosi Censores: Hic siquidem loquendi modus solemnis est in Sacra Facultate Parisiensi, & in Ecclesia Gallicana, quarum doctrina & opinio est, *Summum Pontificem nullo accedente Ecclesiæ consensu non esse infallibilem.* Quod ita explicui, ut Ecclesiæ consensu manifestetur ac comprobetur indeficiens fuisse Summi Pontificis Judicium; quemadmodum Romanorum Pontificum & Synodorum approbatione, declaratione, definitione, innotescit Canonica librorum Sacrorum authoritas. Unde illud S. Augustini: *Evangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ Authoritas commoveret.* Nec referre censeo, utrum Ecclesiæ consensus antecedat, concomitetur, vel subsequatur Definitionem Pontificiam: semper enim ostendit ac demonstrat S. Petrum, immo Spiritum Sanctum per os Romani Pontificis esse locutum.

ANIMADVERSIONES in epistolas, quibus Honorius Monothelitis favisse dicitur.

§. UNICUS.

Honorii epistola ad Pyrrhum & Sergium ob quas hæresis fuit accusatus, privatæ fuerunt, non dogmaticæ.

OMnes peritiores Critici inaniter defendi Honorium fatentur ab hæreseos nota illi inusta ea ratione, quod acta sextæ synodi ad nos adulterata pervenerint. Commodius asserunt cum Natale vere pieque ab hæresi posse excusari, ac dumtaxat merito damnatam intempestivam illam œconomiam, qua silentio duarum in Christo voluntatum ac operationum confessionem consepultam optabat; sicut etiam in Monothelitis coercendis negligentiam. Ne nihilominus infallibilitatis pontificiæ adversarii eam ex Honorii lapsu valeant infringere, operæ pretium duxi eas privatas fuisse probare, non dogmaticas, non Pontificis ecclesiæ magistrum agentis. Unde etsi hæresim continuisse daremus, nil infallibilitatis privilegio obfuissent: hujusmodi enim privilegio publicum ecclesiæ bonum respiciente, non exornantur Romani Pontifices, nisi dum solemniter definientes funguntur officio Magistri totius ecclesiæ, non vero dum animi sui sensa privatis literis, ut privato cuicumque permissum est, patefaciunt.

Primo igitur ipsa Honorii epistola se privatam prodit; non solum enim nullius cum episcopis, aut cum Clero deliberationis meminit, sed non semel in ea urgetur nihil roboris in ecclesia habiturum, quod *synodali examine non fuisset trutinatum.* Scribendo igitur ad Sergium contra Sophronium duas in Christo voluntates, & operationes aperte prædicantem, Honorius inter alia hæc etiam habet: *Non oportet ad dogmata hæc ecclesiastica retorquere, quæ neque synodales apices super hoc examinantes, neque authoritates canonicæ visa sunt explanasse, ut unam vel duas energias aliquis præsumat Christi Dei prædicare: quas neque evangelicæ vel apostolicæ literæ, neque synodalis examinatio super his habita visa sunt terminasse.* Ita publica authoritate exutam eadem epistola se ostendit, & solum post synodale examen vult inclinationem, ac obsequium præstandum.

Si deinde ad Ecclesias fuisset directa, quod manifestare potuisset per eam voluisse Honorium ut magistrum ad ecclesiam loqui, quomodo latuisset in Scrinio Patriarchalis ecclesiæ Constantinopolitanæ, ex quo fuit ipsa autographa latina cum græca interpretatione eruta, ut habetur *act.* 12. synodi sextæ. Sed & ignorabatur ab ecclesia Africana; nam Stephanus Numidiæ Primas, Reparatus Mauritaniæ, & Victor episcopus Carthaginensis in tribus synodis duas esse in Christo operationes definierunt, & in Pyrrhum, Sergium, & Paulum aliter dogmatizantes anathema pronunciaverunt, Honorii vero nullatenus meminere. Hæc patent ex Authore libelli synodici cap. 127. & seq. Credere autem haud est nil de Honorii epistola fuisse locutos, si ejusdem aliquis rumor in Africa pervulgatus fuisset; atque ita scimus synodum œcumenicam eidem non pepercisse, dum ipsius epistolæ non amplius in occulto abscondebantur. Sed & universo Occidenti, ipsique Romæ incompertas fuisse dicendum est. Si Romæ, si in Occidente innotuissent, sane non desiissent qui vel pro ipsis, vel contra ipsas vocem attollerent. Item tam sub Honorio, quam sub ejus Successoribus Severino, Joanne, & Theodoro Monothelita aliquis in Occidente fuisset, qui fretus Romani Pontificis epistolis hanc hæresim evulgaret, quod tamen non evenit. Et revera nemo non scit, quod ubi in Oriente non amplius latuere, sicut non cessarunt Monothelitæ ipsas Catholicis opponere, ita & isti acerrime in Monothelitas insurrexere; quod & factum fuisset in Occidente, si ibi innotuissent. Quis modo dicet privatas

vatas eas non fuisse epistolas, sed ecclesiæ tamquam fidei regulam continentes propositas, quas omoimode Afri, ac uoiversus Occidens ignorabant?

Apertissime etiam apparet Honotium, non ex officio, & dignitate uoiversalis Doctoris & Magistri hujusmodi epistolas scripsisse, si observetur non consuevisse Romanos Pontifices defioire nisi adhibendo episcopos, vel aliquos Romanæ ecclesiæ, quorum ope defioienda rite examinarentur. Et ne ultra præsentem materiam divager, Joannes, qui interjecto tantum bimestre Pontificatus Severini Honorio successit, synodum adhibuit ad Sergium, Cyrhum, Pyrrhumque condemnandos, definiendo in Christo duas esse voluntates & operationes. Idem præstitere postea Theodorus, Martinus, & Agatho ad fidem adversus Monothelitas stabiliendam, ut refert Author libelli synodici cap. 131. & seq. Nil horum gessisse Honorium certum est, quod vel ex eo apparet, quia Anastasius, quem refert Natalis, tertiam probaturus propositionem, in dubium revocari potuisse dicit, an Honorius illam dictaverit epistolam, ex qua illius damnandi occasionem sumpsere, vel potius aliqua in ea fuerint assuta ex Scriptoris ignorantia, aut ex odio in Pontificem. Illud modo certum est, quod si Honorius in scribendo epistolam episcopos, vel alios ex clero adjutores habuisset, cum quibus quæ scribenda erant, communicasset, ac diligenti examine perscrutatus esset, tam aperta fuissent omnibus quæ scripsisset, ut nullum potuisset de iis dubium suboriri. Et re vera ipsa sexta Synodus, quamvis epistolas Sophronii, Sergii, Macarii aliorumque Synodicas appellet, seu Synodica opuscula, numquam tamen ita Honorii epistolam nuncupat.

Sed & privatam scriptiunculam fuisse verba ipsa latæ in Honorium sententiæ demonstrant, ita enim se habent: *Anathematizari prævidimus & Honorium, eo quod invenimus per scripta, quæ ab eo facta sunt ad Sergium, quia in omnibus ejus mentem secutus est, & impia dogmata confirmavit*. Anathematizant ergo Honorium ob epistolam, quam non ad Orientem, seu ecclesias scripserit, sed ad Sergiom: sicut & quia ipsum Sergium in eadem epistola secutus erat. Ubi vero Romani Pontifices synodicas, ac dogmaticas scribunt epistolas, volunt eas universæ ecclesiæ significari; nec aliquem sequuntur, sed omnibus præeunt, aliis, quæ credenda sunt, dictando.

Demum ipse Natalis agnoscit, si quid erravit Honorius, ut privatum Doctorem errasse; nec profecto alia via mihi esse videtur ad enodandam eam objectionem, quam sibi contra secundam propositionem opponit. Ibi bene animadvertit in ea Sexta Synodo, in qua damnatus fuit Honorius, lectam fuisse *act. IV.* epistolam Agathonis, ubi affirmat suos Prædecessores numquam a veritatis tramite discessisse, ac munus ipsis a Christo traditum confirmandi fratres adimplevisse. Non ignorabat utique Agatho quantum Oriens in Honoriom commotus esset, & quam male ipsius epistola apud Catholicos audisset. Et nihilominus omnibus suis Prædecessoribus tribuit non solum a fide non defecisse, quia & Christus pro ipsis rogaverit, dum Petro ait: *Ego autem pro te rogavi ut non deficiat fides tua; & tu aliquando conversus confirma fratres tuos*; sed & ulterius eosdem laudat, quia confirmandi fratres semper munus impleverint. Qua fronte id dicere de Honorio potuisset, qui non longe ab ipso Petri sedem impleverat; cum etsi merito ab hæresis labe vindicetur, nihilominus in præfocanda Monothelitarum hæresi non se habuit ut fratrum confirmator, unde ut ejusdem *fautor*, *concursor*, *confirmator*, habitus est, ut patet ex edicto Pogonati? Diversimode ergo de Romano Pontifice loquendum est, quatenus nempe personam gerit privatam, & quatenus universalis Magistri ministerium exercet, universæ ecclesiæ per epistolas encyclicas credenda proponentis, quæ per doctos Theologos, sive per particulares synodos, fusis etiam ad Deum publicis precibus ad regulas fidei expendit. Ita agendo neque erravit Honorius, sive alter ex Romanis Pontificibus, neque errare potuerunt; unde non solum Agatho, sed alii etiam perpetuam Sedis Apostolicæ inerrantiam commendarunt. Defecit autem Honorius in munere confirmandi fratres, quatenus privatus homo, sive Doctor erat; unde ipsius lapsus non officit Summorum Pontificum privilegiis, quatenus sunt universales Pastores, & Doctores. Qui cum Bossuet hujusmodi in Romanis Pontificibus personarum diversitatem non agnoscet, vel temere maximæ oscitantiæ Agathonem reprehendere cogitur, cum asseruerit nullum ex suis Prædecessoribus a suo munere defecisse, quando ut ita dicam, paulo ante Honorius Monothelitas veluti foverat; vel minime se expediet ab iis, quæ sibi objicit Natalis, nisi forte velit Acta sextæ synodi recensentia Honorii damnationem adulterata fuisse, quod tamen asserendo aliis inexplicabilibus tricis involvetur.

Nota.

DUbio procul est necessarium non esse œcumenicam synodum coovocare, ut Papa e Cathedra definire dicatur. Frequentissima fuere in ecclesia exempla, quibus discimus Papam absque œcumenica synodo hæreses damnasse, ac circa fidei capita definisse; eumque statim universa ecclesia Papæ definienti assentiendum putaverit, ostendit minime necessarium esse concilium œcumenicum ad definitiones ex Cathedra pronunciandas. Quando vero intelligatur Papa e cathedra definire, explicatum est supra §. 1. ubi de Papæ definientis infallibilitate actum est.

DISSERTATIO III.

De Canonibus Synodi Quini-Sextæ, & ejusdem Epocha.

I. ANnis aliquot post VI. Synodum, *Justiniano Constantis* filio imperante, Synodus Constantinopolim convocata est ob Canones condendos ad restaurationem Disciplinæ, reformationemque morum: quod Sexta Synodus Canones nullos edidisset. Hanc Synodi causam indicant Episcopi, qui ad illam convenerunt, in sua ad Imperatorem Allocutione. *Quoniam autem*, inquiunt, *Sancta & universales duæ Synodi* (V. nimirum & VI.) *sacros Canones nequaquam conscripserunt, sicut reliqua Sancta quatuor universales Synodi, per quos populi quidem a deteriore & abjectiore vivendi ratione recedant, ad meliorem autem & altiorem vitam se traducant .... Propterea ergo tuæ Pietatis jussu in hac Dei observatrice & imperante Urbe congressi, sacros Canones scripsimus.* *Causa Synodi.*

II. Celebrata est hæc Synodus *in Trullo* magni Palatii, id est, sub Regiæ cuppula vel lucerna. *Quini-Sexta* vocatur, quod velut ad supplementum Synodorum Quintæ & Sextæ facta sit. Asserit *Balsamon* adfuisse huic Synodo nomine totius Synodi Romanæ Ecclesiæ *Basilium* Gortynæ Episcopum, Cretensium Metropolitam, & Ravennatem Episcopum. De *Basilio* fidem faciunt subscriptiones: at Ravennatis Episcopi absentia ex iisdem probatur, nisi præsens fuerit initio Synodi, & abierit ante ejusdem exitum, vel subscribere noluerit. Legitur enim in Subscriptionibus, *Locus Ravennatis Episcopi*. *Locus.*

III. *Baronius* & *Binius* nullum adfuisse Legatum Sedis Apostolicæ contendunt, plane contra Canonum fidem, quibus subscribit *Basilius* Gortynensis Archiepiscopus, *locum tenens totius Synodi Sanctæ Romanæ Ecclesiæ*. Contra fidem etiam *Anastasii Bibliothecarii*, qui in libro de Vitis Romanorum Pontificum, in Vita *Sergii I.* scribit: *Hujus Pontificis temporibus, Justinianus Imperator Concilium in Regia Urbe fieri jussit; quo & Legati Sedis Apostolicæ convenerant, & decepti subscripserant.* *Baronius emendatur.*

IV. *Callinicum* Patriarcham Constantinopolitanum fuisse hujus Synodi Authorem & Præsidem scribunt *Baronius* & *Binius*, absque ratione, absque teste, contra manifestam subscriptionum fidem. Subscripsit enim Canonibus *Paulus Callinici* Decessor, quod ex veterum Codicum authoritate confirmat *Blastares* in Nomocanonis Præfatione. Adfuerunt Episcopi supra ducentos. Canones CII. edidit. *Præses.*

V.

Synodi Epocha.

V. Hanc Synodum celebratam scribit *Theophanes* anno Mundi sexies millesimo centesimo nonagesimo nono, anno secundo *Justiniani* in Imperium reducti, viginti septem annis post VI. Synodum. Sed *Theophanes* aberravit. Canones enim Trullanæ Synodi editi sunt sub Sergii I. Pontificatu, ut *Anastasius Bibliothecarius*, & *Venerabilis Beda* testantur: *Sergius* autem ad illud tempus non pervenit, quo *Joannes VII.* jam sedebat. De hoc *Theophanis* anachronismo vide *Leonem Allatium* lib. 5. De Perpetuo Consensu cap. 27.

Refellitur Baronius.

Cardinalis Baronius vult celebratam anno Christi sexcentesimo nonagesimo secundo, *Sergii* Papæ Quinto, *Justiniani Junioris* octavo. Sententiam suam probat ex III. Canone, quo celebrata indicatur statim post quartam Indictionem. Ita enim habet Canon laudatus: *Omnes simul decernimus, ut qui duobus pridem Matrimoniis implicati fuere, & usque ad decimum quintum præteriti mensis Januarii præterita quarta Indictionis anni sexies millesimi centesimi nonagesimi noni, peccato servierunt, & non ab eo resipiscere voluerunt, depositioni canonicæ subjacerant, &c.* At non est subodoratus Annalium Parens mendum quod in Canonem III. irrepsit, vitiato Indictionum numero. Facillimum sane fuit ut excideret apex, & quarta Indictio loco decimæ quartæ, detracta denarii nota remaneret. Porro si post Indictionem decimam quartam celebrata est, figi debet anno Christi sexcentesimo octogesimo octavo, quinque circiter annis post VI. Synodum. Rem vero ita se habere, subscriptiones probant. *Paulus* enim Constantinopolitanus Patriarcha Synodo subscripsit, qui decem annis post Synodum Sextam superstes non erat. Jam enim sedebat *Callinicus*, ut *Baronius* fatetur. Et certe facilius fuit numerum unum in alium mutari, quam nomen unius Episcopi in nomen alterius, *Callinicum* in *Paulum*.

Confirmatur locupletissimo testimonio *Tharasii* Patriarchæ Constantinopolitani in VII. Synodo *Actione* IV. dicentis: *Quidam ignoratione languentes scandalizantur in hos Canones, asserentes; Putas Sextæ Synodi sunt? Cognoscunt autem qui hujusmodi sunt, quod Sancta & Magna Sexta Synodus sub Constantino fuerit celebrata contra illos, qui unam voluntatem & unam operationem dicebant, in Christo: in qua Hæreticis anathematizatis, & explanata fide, domum reversi sunt, decimo quarto anno Constantini. Ergo post quatuor, sive quinque annos, iidem ipsi Patres convenientes sub Justiniano filio Constantini, præsignatos Canones exposuerunt, & nemo dubitat de illis. Illi enim qui subscripserunt sub Constantino, ipsi & sub Justiniano præsenti Charta subscripserunt, ita ut hoc manifestum sit ex eorum propria manus scripturæ immutabili similitudine.* Eosdem tamen Episcopos non exhibent subscriptiones Sextæ & Trullanæ Synodi: quamobrem vel magna ex parte mendosæ sunt, vel *Tharasius* erravit; quod ægre crediderim, cum ab illa Synodo non multum distaret, ejusque Canones, & quæ de ea in suæ Ecclesiæ monumentis habebantur, ipsum legisse verisimile sit.

Omnes Canones Synodi Trullanæ non fuere ab Ecclesia Romana approbati: sed nec improbati sunt universi.

VI. Omnes Canones Trullanæ Synodi non sunt ab Ecclesia Romana approbati; nec improbati sunt universi, sed plurimi laudati, jureque laudandi. Non est approbatus *Canon III.* quo octoginta quinque Apostolorum Canones & Constitutiones decernuntur admittendæ. Nec *Canon XIII.* quo Lex Ecclesiastici cœlibatus concutitur, & castissima Romanæ Ecclesiæ reprehenditur disciplina, qua sacris Ministris usu conjugii interdicitur. Quin etiam eos, qui Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, conjunctionem & consuetudinem cum legitima uxore prohibuerint, anathemate ferit iste Canon. Non est etiam approbatus *Canon LV.* quo Jejunium Sabbati in Romana Ecclesia celeberrimum damnatur, his verbis; *Quoniam intelleximus in Romanorum Civitatibus, in Sanctis ejus Sabbatis jejunari, præter Ecclesiasticam traditam observationem, Sanctæ Synodo visum est, ut in Romanorum quoque Ecclesia inconcusse vires habeat Canon qui dicit: Si quis Clericus inventus fuerit in Sancta die Dominico, vel Sabbato jejunare, præter unum & solum, deponatur; sin autem Laicus segregetur.* Non est approbatus Canon *LXVII.* abstinentiam a sanguine & suffocato Clericis sub depositionis pœna, laicis sub pœna excommunicationis prohibens, eamque abstinentiam velut ex divinæ Scripturæ mandato etiamnum obligante imponens. Non est approbatus omni ex parte *Canon LXXXII.* quo prohibetur ne Christus Salvator depingatur in imagine Agni, sicut ostensus est Patribus in figura, sed in imagine hominis, qua demum omnes sunt adimpletæ figuræ. Non est, inquam, approbatus ille Canon, siquidem Agnorum imagines ex cera benedicta Sabbato Sancto fieri solitas, & Dominica in Albis populo distribui post Communionem in Ecclesia Romana, ex Ordine Romano, ex *Alcuino*, sive alio potius Authore Libri *De Divinis Officiis Alcuino* adscripti, & ex *Amalario* compertum est.

Sergius I. Pontifex Maximus, quo sedente Synodus Trullana celebrata est, illius Canones, quorum confirmationem *Justinianus* urgebat, approbare noluit, ut testantur *Anastasius Bibliothecarius*, *Venerabilis Beda*, & *Humbertus* Cardinalis. *Et Anastasius* quidem in *Sergii* I. Vita hæc habet: *Hujus temporibus Justinianus Imperator Concilium in Regia Urbe jussit fieri, in qua & Legati Sedis Apostolicæ convenerant, & decepti subscripserant. Compellebatur autem & ipse subscribere, sed nullatenus acquievit. Pro eo quod quædam Capitula extra ritum Ecclesiasticum fuerant in eo annexa, quæ & quasi Synodaliter definita, & in sex Tomis descripta a tribus Patriarchis* * *id est, Alexandrino, Constantinopolitano & Antiocheno; vel ceteris Præsulibus qui eo tempore illuc convenerant, subscripta erant, manuque Imperiali confirmata, in hanc Urbem ad confirmandum, vel in superiori loca subscribendum, Sergio Pontifici, utpote Capiti omnium Sacerdotum direxit. Qui Beatissimus Pontifex penitus eidem Justiniano Augusto non acquievit, nec eosdem Tomos suscipere, aut lectioni pandere passus est. Porro eos ut invalidos respuit, atque rejecit, eligens ante mori quam novitatum erroribus consentire.*

Falso scribit Anastasius, tres Patriarchas ad Synodum Trullanam convenisse: si tamen Anastasii est. Hic enim pugnantia ipse scribit Præfatione in VII. Synodum mox proferenda.

De iisdem Synodi Trullanæ Canonibus, quos Græci Sextæ Synodi Canones simpliciter vocant, ita scribit laudatus *Anastasius* in Præfatione VII. Synodi ad Joannem VIII. *Sane notandum est*, inquit, *quædam ex Apostolorum, & VI. universalis Synodi Canonibus & Sententiis in hac Synodo inveniri, quæ penes nos interpretata nec habentur, nec admittuntur..... Ergo Regulas, quas Græci a VI. Synodo perhibent editas, ita in hac Synodo Principalis Sedes admittit; ut nullatenus ex his illæ recipiantur, quæ prioribus Canonibus, vel Decretis sanctorum hujus Sedis Pontificum, aut certe bonis moribus inveniuntur adversa: quamvis omnes hactenus ex toto maneant apud Latinos incognita, qui nec interpretata: sed nec in cæterarum Patriarchalium Sedium, licet Græca utantur lingua, reperiantur archivis: nimirum quia nulla earum, cum ederentur, aut promulgans, aut consentiens, aut saltem præsens inventa est. Quamquam eosdem Patres illas Græci promulgasse perhibeant, qui in VI. Synodo sunt inventi; sed hoc nullis probare certis possunt indiciis.*

Idem in Præfatione VIII. Synodi ad *Adrianum II.* Pontificem Maximum. *Græci*, inquit, *& alia ostendunt Regularum numerosa & præsumptuosa satis Capitula, priscæ Traditioni pene omnia valde contraria, quæ a VI. Synodo perhibent promulgata, cum VI. Synodus nullam protulerit præter fidei Regulam: sed quas ejus asseverant Regulas, longe post VI. Synodum, apud ipsos constat penes se privatimque depromptas.*

De iisdem *Venerabilis Beda*, libro *De sex Ætatibus*, ubi de Justiniano Juniore agit, sic loquitur: *Hic Beatæ Memoriæ Pontificem Romanæ Ecclesiæ Sergium, quia Erratica sua Synodo, quam Constantinopoli fecerat, favere & subscribere noluit, misso Zacharia Protospathario suo, jussit Constantinopolim deportari: sed prævenit Militia Ravennæ urbis, vicinarumque partium, jussa Principis nefanda contemnens, & eumdem Zachariam cum injuriis & contumeliis ab Urbe pepulit.*

De iisdem *Humbertus* Cardinalis, Sylvæ Candidæ Episcopus, adversus *Nicetam Pectoratum* scribit: *Non mirum si Agathoni Papæ, & SS. Patribus VI. Synodi vestra imputetis deliramenta, & quæ aut corru-*

pistis

pistis, aut finxistis Capitula; cum etiam ipsi Domino Jesu, & Apostolis ejus imputetis figmenta. Unde nos scientes VI. Synodum ad destruendam heresim Græcorum Monothelitarum, non autem ad tradendum Romanis novas Institutiones congregatam, Capitula quæ nobis sub ejus Authoritate exponitis, omnino refutamus, quia Prima & Apostolica Sedes nec aliquando ea accepit, nec observat; quia aut sunt nulla, aut, ut vobis libuit, depravata,

Trullanos Canones, quos a *Sergio I.* rejectos doluerat *Justinianus*, missa ad *Joannem VII.* Legatione, confirmari ejus authoritate postulavit, anno postquam recuperavit Imperium, altera: sed Pontifex Canones nec improbatos, ne Principem offenderet; nec approbatos, ne proderet officium, per eosdem Legatos remisit ad Principem. Testis est *Anastasius Bibliothecarius* in Vita *Joannis VII. Illico*, inquit, *at Palatium ingressus est, propriumque adeptus est Imperium Justinianus, Tomos, quos antea sub Domno Sergio Apostolicæ memoriæ pontifice Romam direxerat, in quibus diversa Capitula Romanæ Ecclesiæ contraria scripta inerant, per duos Metropolitanos Episcopos demandavit, dirigens per eos & Sacram, per quam denominatum Pontificem conjuravit ac adhortatus est, ut Apostolicæ Ecclesiæ Concilium aggregaret, & quæque ei visa essent, stabiliret, & quæ adversa, renuendo excluderet. Sed hic humana fragilitate timidus, hos nequaquam Tomos emendans per suprafatos Metropolitas direxit ad Principem.*

Constantinum Romanum Pontificem *Justiniani* Imperatoris Sacra Jussione Constantinopolim evocatum, anno 709., & honorificentissime exceptum, testatur *Anastasius Bibliothecarius*, in Vita *Constantini*, pientissimumque Imperatorem, Communione ab ipso percepta, omnia privilegia Ecclesiæ renovasse. Comes erat Pontificis *Gregorius* Romanæ Ecclesiæ Diaconus, qui ipsi in Romana sede successit. Hic *a Justiniano Principe inquisitus de quibusdam Capitulis, optima responsione unamquamque solvit quæstionem*. Ex quibus Cardinalis *Baronius*, & nonnulli alii Viri Docti colligunt, de Canonibus Synodi Quini-sextæ tunc fuisse tractatum, cum his temporibus nulla alia verteretur quæstio inter Orientales & Occidentales, & *Constantinum* Papam eos quidem laudatæ Synodi Canones approbasse, qui Juri divino, priscarum Synodorum legibus, Pontificum Summorum Decretis, & Romanæ Ecclesiæ moribus non repugnant, alios vero improbasse. Sic etiam illos approbavit *Adrianus I.* in Epistola ad *Tharasium* Patriarcham Constantinopolitanum: *Invenimus*, inquit, *in prædicta Synodica Epistola Sanctitatis vestræ, post plenitudinem fidei, & professionem sacri Symboli, & omnium sanctarum sex Synodorum, & de sacris venerabilibus characteribus miraculum laude ac veneratione dignissimum contineri. Quare & easdem sanctas Synodos suscipio, cum omnibus Regulis, quæ jure ac divinitus ab ipsis promulgata sunt.* Ex quibus constat VII. Synodi authoritatem, quæ *Canone I.* Trullanos Canones sub nomine Canonum Sextæ Synodi recipit, non evincere quod absque exceptione ab Ecclesia recepti sint, cum Synodi VII. laudatum Canonem *Adrianus* Pontifex Maximus non confirmaverit, sed approbationem Trullanorum Canonum, ad eos restrinxerit, *Qui jure ac divinitus promulgati sunt*.

Summa Trullanorum Canonum laude dignorum.

Denique, quod supra diximus, plurimos Trullanæ Synodi Canones jure meritoque laudari, ex illorum lectione, & examine compertum est. *Primus*, namque fidem a sex Conciliis Œcumenicis confirmatam, & ab Apostolis traditam, inviolabiliter servandam esse docet. *Secundus*, jubet observantiam Canonum Nicænorum, Ancyranorum, Neocæsareensium, Gangrensium, Antiochenorum, Laodicenorum, Chalcedonensium, Sardicensium, Carthaginensium. In hoc solum peccat, quod Canones Apostolorum LXXXV. eorumdem Constitutiones, & Canones Constantinopolitanæ Synodi a Romana Ecclesia non probatos, pariter suscipiendos statuat. *Tertius* Presbyteros, Diaconos, aut Subdiaconos Bigamos vel deponit, vel in perpetuum suspendit a ministerio. IV. Clericos sacrarum Virginum stupratores deponit. V. Subintroductas mulieres, vel ancillas arcet a domibus Clericorum, deponit qui ipsas admiserint. VI. Presbyteris, Diaconis & Subdiaconis, Matrimonium post Ordinationem contrahere vetat. VII. Coercet Diaconorum superbiam ante Presbyteros aliquibus in locis sedentium. VIII. Synodos provinciales quotannis præcipit congregari. IX. Cauponarium tabernam habere, aut tabernas alienas ingredi, Clericis vetat. X. Clericos fœneratores e gradu Ordinis Ecclesiastici dejicit. XI. Communione & societate cum Judæis interdicit Christianis; Clericis quidem sub pœna depositionis; Laicis sub pœna excommunicationis. XII. Episcopos cum uxoribus eadem in domo manere vetat, quod hinc scandalum populis crearetur. XIV. Presbyteros ante annum 30. Diaconos ante 25. non esse ordinandos; Diaconissam vero ante annum 40. statuit, secundum veterem Disciplinam. XV. Subdiaconos ante annum 20. ordinari prohibet; deponendos statuit, qui ante legitimam ætatem in quolibet Sacerdotii gradu fuerint ordinati. XVI. Diaconorum numerum septenario majorem Actibus Apostolorum non adversari probat. XVIII. Clericos, qui propter incursiones Barbarorum ex Ecclesiis suis migrarunt, pacatis rebus in eas redire compellit. XIX. Statuit, ut *Qui Ecclesiis præsunt*, Episcopi scilicet ac Parochi, *Dominicis præcipue diebus omnem Clerum & Populum doceant pietatis, & rectæ Religionis eloquia, ex Divina Scriptura colligentes intelligentias, & judicia veritatis, & non transgredientes jam positos terminos, vel divinorum Patrum Traditionem. Sed etsi ad Scripturarum pertinens controversia aliqua excitata fuerit, ne eam aliter interpretentur, quam quomodo Ecclesiæ luminaria & Doctores suis scriptis exposuerunt.* XX. A ministerio Episcopali suspendit Episcopos, qui in aliena Diœcesi publice docere præsumpserint. XXI. Canonicorum criminum reos, & propterea perpetua depositione mulctatos, Clericorum habitum & Tonsuram deferre vetat, nisi sponte peccatum defleverint, & ab eo se penitus alienos effecerint. XXII. Simoniace ordinatos, & Ordinantes deponit. XXIII. Prohibet ne Sacerdotes, aut Diaconi Eucharistiam Fidelibus distribuentes, pecuniam exigant: si qui exegerint, eos ut Simoniaci erroris & maleficii æmulatores deponit. XXIV. Clericos sub gradus sui & honoris periculo spectaculis scenicis, & agitationibus, aut cursibus equorum adesse vetat. XXV. Villarum Parochias iis Episcopis subjici decernit, qui triginta annorum spatio, eas sine vi possidentes administraverint.

Tabernarum ingressus Clericis vetitus.

Ætas ordinandorum.

Obligatio prædicandi Verbum Dei Episcopis & Curatis incumbit.

Spectacula Clericis vetita.

XXVI. Presbyterum per ignorantiam illicitis nuptiis implicatum solo permittit Cathedræ honore frui, ab omni Ministerio Sacerdotali suspendit. XXVII. Clericos vestibus Clericalibus sive in civitate, sive itinere non indutos, una hebdomade a Communione segregat. XXVIII. Pessimam quorumdam locorum consuetudinem eradicat, qua Sacerdotes uvam ad altare allatam incruento Sacrificio conjungentes, simul cum Eucharistia plebi Christianæ distribuebant. XXIX. Quadragesimale jejunium Feria V. in Cœna Domini non esse solvendum edicit, & Communionem a jejunis quovis tempore percipiendam. XXXI. Clericos in Oratoriis, seu Parochiis intra nobilium domos constitutis baptizantes, aut Sacrum facientes absque licentia Episcopi, deponit. XXXII. Pravam Armenorum consuetudinem emendat, qui aquam vino consecrando in Sacrificio Altaris non admiscebant. XXXIII. Alium eorumdem pessimum corrigit morem, quo nullum ordinabant Clericum, nisi qui esset ex genere Sacerdotali. XXXIV. Clericos reos conjurationis adversus Episcopos, aut Conclericos, e proprio gradu dejicit. XXXV. Bona defunctorum Episcoporum, vel Ecclesiæ viduatæ, invadi vetat a Metropolitano: Cleri custodiæ credi jubet adusque novi Episcopi Ordinationem. XL. Pueros ante X. Puellas ante XVIII. annum ætatis, ad Monasticam Professionem recipi vetat. XLI. Anachoreticam vitam, & perpetuam clausuram in remotis ab hominum societate cellulis agere cupientes, trienni spatio prius in cellula probari, deinde altero anno extra clausuram, decernit. XLII. Vagos eremitas coercet, ac in solitudines amandat, aut Vitam Cœnobiticam amplecti & profiteri jubet. XLIII. Neminem Christianorum ob crimina in quæ ante conversionem prolapsus est, arcendum esse ab ingressu Monasteriorum & Vitæ Monasticæ professione statu-

Bigamorum irregularitas.

Vestes Clericales.

Canones Monasticam Disciplinam spectantes.

it, quia Religiosæ vitæ institutum Pœnitentiæ agendæ congruum est. XLIV. Monachos fornicationis, aut initi falsi nominis Matrimonii reos, canonicis fornicatorum pœnis addicit. XLV. Pessimam consuetudinem emendat in nonnullis Parthenonibus regnantem, in quibus mulieres habitu Religioso induendæ, sericis vestibus, gemmis, & omni mundi muliebris apparatu ornatæ, velut sæculi sponsæ, ad altare ducebantur, Benedictionem sacri habitus percepturæ. XLVI. Sanctimoniales, & Monachos ex Monasteriis egredi prohibet, nisi urgente necessitate, & cum permissione ac benedictione Superiorum: nec solas exire aliquando sinit Moniales, sed cum aliquibus vetulis. XLVII. Viros in Parthenonibus, mulieres in Cœnobiis virorum pernoctare & dormire vetat. XLVIII. Uxorem ejus qui ad Episcopatum promovetur, Monasterium ingredi procul ab ædibus Episcopi, & ejus frui providentia statuit. XLIX. Monasteria in sæcularia habitacula converti prohibet.

Aleæ ludi prohibiti sub gravissimis pœnis, necnon mimica spectacula, & scenicæ saltationes.

L. Clericis, sive Laicis, aleæ ludis, his sub excommunicationis, istis sub depositionis pœna, interdicit. LI. Mimica spectacula, & scenicas saltationes, Clericis sub depositionis periculo, Laicis sub pœna excommunicationis vetitas declarat. LII. Omnibus Quadragesimalis jejunii diebus, præterquam Sabbato & Dominica, & Sancto Annuntiationis die Missam ex Præsanctificatis celebrari statuit. LIII. Affinitatem spiritualem a Susceptoribus ex sacro Fonte, cum patre ac matre baptizati contractam, impedimentum esse matrimonium dirimens statuit: & fornicatorum pœnis subjicit contrahentes, prius separatos.

Impedimenta Matrimonii ab Ecclesia constituta.

LIV. Gradus consanguinitatis, & affinitatis matrimonium impedientes, & dirimentes exponit, & decernit irritum deinceps matrimonium fore, quod quis cum filia patrui contraxerit, vel quod inierint pater & filius cum matre & filia, aut pater & filius vel duo fratres cum duabus sororibus, aut mater & filia cum duobus fratribus. In his autem gradibus contrahentes, septennii etiam Pœnitentiæ addicit. LVI. Armenorum & aliorum consuetudinem improbat, qui Sabbatis, & Dominicis Quadragesimæ ova & caseum comedebant. Qui ab iis non abstinuerint, in posterum, depositionis pœnæ subjiciuntur Clerici, Laici excommunicantur. LVII. lac & mel in Altari vetat offerri. LVIII. Laicos sibi ipsis Eucharistiam, præsente Episcopo, Presbytero, vel Diacono, ministrare prohibet. LIX. Baptismum in privatis Oratoriis extra mortis periculum conferri interdicit.

Pœna eorum qui se Energumenos mentiuntur.

LX. Eos qui se a dæmone correptos mentiuntur, severe puniri statuit, omnibusque afflictionibus & laboribus subjici, quibus Energumeni ex Ecclesiæ disciplina subjiciuntur. LXI. & LXII. Varia superstitionum genera insectantur: Statuuntque ut nec vir veste muliebri, nec virili veste mulier induatur aliquando.

Conficta Martyrum historia.

LXIII. Falso confictas a veritatis hostibus Martyrum Historias igni tradi jubet; eos anathemate ferit, qui fidem illis adhibuerint. LXIV. Laicum publice disputare de divinis dogmatibus, vel docere vetat. LXV. Superstitionem eorum damnat, qui ignes in Noviluniis ante suas domos accendebant, & super eos saltabant.

Paschale Festum per octo dies celebrantum.

LXVI. Paschale Festum per octo dies continuos celebrari præcipit, totaque septimana Fideles vacare Psalmis, & Hymnis, & spiritalibus Canticis, & divinarum Scripturarum lectioni, & sanctis Mysteriis jucunde & laute frui. Sacris vero his diebus equorum cursus, vel publicum aliquod fieri spectaculum prohibet.

Sacri Codices & SS. Patrum libri summa reverentia tractandi.

Canon LXVIII. cavet ne Scripturæ Sacræ, vel SS. Patrum Codices corrumpantur, vel conscindantur, vel unguentariis, aliisve mercatoribus tradantur, nisi a tineis corrosi, vel aqua deleti, inutiles redditi fuerint. Qui sanctos illos libros incorruperint, discerpserint, & ad merces involvendas vendiderint, & qui emerint, per annum a communione segregantur. LXIX. Laicos intra septa altaris ingredi vetat: Imperatorem excipit dona offerentem, ex antiqua Ecclesiæ Constantinopolitanæ consuetudine. LXX. Mulieres divini Sacrificii tempore silere jubet. LXXI. A communione removet eos qui Legum civilium studiis dant operam, si Gentilium moribus utantur. LXXII. Orthodoxorum cum Hæreticis connubia irrita declarat. Infidelium vero matrimonia dissolvenda non esse decernit, si alter conjugum ad fidem conversus voluerit cum infideli cohabitare, qui scilicet fideli absque Creatoris injuria cohabitare consentit.

Matrimonii impedimenta ab Ecclesia statuuntur.

LXXIII. Signum Crucis in pavimentis construi vel adumbrari prohibet, ne victoriæ Christi ac nostræ, conculcetur trophæum.

Signum Crucis.

LXXIV. Agapas, seu epulas charitatis nomine in Ecclesiis fieri solitas improbat; quas si quis exhibuerint, segregat eos a communione. LXXV. Inordinatas vociferationes a cantu Ecclesiastico removeri statuit: huic admisceri vetat ea quæ Ecclesiæ non conveniunt: Jubet denique cum magna attentione & compunctione psalli Deo, qui occultorum inspector est.

Divina Psalmodia.

LXXVI. Ciborum species, aut quidvis aliud intra sanctorum locorum ambitum puta in cœmeterio aut in porticu Ecclesiæ, vendi vetat; negotiatores, aut cauponarios in hocce decretum peccantes a communione segregat.

In Cœmeteriis aut porticu Ecclesiæ aliquid vendere nefas.

LXXVII. Promiscua cum mulieribus balnea prohibet Clericis sub periculo depositionis, Laicis sub pœna excommunicationis. LXXVIII. Competentes Symbolum reddere jubet V. Majoris Hebdomadæ Feria.

Festum Secundinarum Deiparæ Virginis merito abrogatum in Oriente.

LXXIX. Festum Secundinarum Deiparæ Virginis merito abrogat. Cæterum quod docet, ipsam absque ullis secundinis peperisse Christum, haud consonum est doctrinæ *Tertulliani* lib. *De Carne Christi*, cap. 4. *S. Hieronymi* libro *contra Helvidium*, cap. 9. & Epistola XXII. ad *Eustochium*, & *S. Augustini lib. Quæstionum octoginta trium*, *Quæstione LVI*. Græcorum sententiæ affinis erat error in Germania exortus ætate *Ratramni Corbejensis*, quem ille impugnat Opusculo *De Nativitate Christi*, edito *Tomo I. Spicilegii*, quo nonnulli asserebant Christum ex vulva intemeratæ Virginis non esse natum hominum more, sed effusum. Legatur *Christianus Lupus*, in Scholiis ad hunc Canonem. Nos vero ab hac abstinentes quæstione, satis habeamus Deiparam Mariam, ante partum, in partu, & post partum, semper Virginem cum ecclesia profiteri: & Dei Filio concinere: *Tu ad liberandum suscepturus hominem, non horruisti Virginis uterum*.

Missæ Parochialis audiendæ obligatio sancita.

LXXX. Clericos & Laicos gravi necessitate aut negotio non præpeditos, si tribus Dominicis continuis a sua Ecclesia abfuerint, cum in civitate degunt, illos deponi, istos a communione segregari decernit. LXXXI. Impium *Petri Fullonis* additamentum ad Trisagium, scilicet. *Qui crucifixus es pro nobis*, rejicit, illudque admittentes Clericos deponit. Monachos vel Laicos a communione removet. LXXXIII. Mortuorum corporibus infundi vetat Eucharistiam. LXXXIV. Infantes quos fuisse baptizatos firmis testimoniis non probatur, baptizandos esse decernit. LXXXV. Servos a dominis, tribus testibus præsentibus, manumissos, perpetua libertate frui statuit. LXXXVI. Lenones Clericos depositione & excommunicatione, Laicos excommunicatione plectit. LXXXVII. Viros ab uxoribus, & uxores a viris recedentes, aliosque ducentes, adulterii reas pronuntiat, pœnisque adulterorum obnoxias statuit. LXXXVIII. Jumentum intra ædem sacram introduci prohibet, nisi gravissima necessitate urgente, puta ob conservationem animalis, cujus jactura viator ab itinere conficiendo impediretur. LXXXIX. Sabbato Sancto jejunium ante mediam noctem solvi prohibet. XC. Traditionem antiquam observari jubet de genu non flectendo diebus Dominicis.

Abortum procurantium Pœna.

XCI. Abortionem fœtus procurantes pœnis contra homicidas ab Ecclesia latis subjicit. Hunc laudavit Canonem Sixtus V. Constitutione LXXXVII. Canon XCII. Raptores, adjutoresque ipsorum, Clericos exauthorat, Laicos anathemate ferit. XCIII. Uxores, quæ maritis peregre profectis, aliis ante nubunt, quam sint de morte illorum certiores factæ, adulterii reas pronuntiat. Quadam tamen venia dignas docet militum uxores, quorum de morte major est, ob frequentia belli discrimina, suspicio. XCIV. Eos excommunicatione plectit, qui per Deos Gentium jurant. XCV. Præscribit modum recipiendi Hæreticos ad Ecclesiam redeuntes, ipsis verbis Canonis VII. Concilio II. Œcumenico adscripti.

Luxuriantis capillatura studiosa compositio excommunicatione plectitur.

XCVI. Fideles, *Qui capillos ad videntium detrimentum, scite excogitatis nexibus adornant, & componunt, & infirmis animis escam ea ratione objiciunt*, excommunicationis pœna decernit emendandos. XCVII. Conjugatos in ecclesiis, aut vicinis Catechumenorum ædibus habitare vetat, ob reve-

reverentiam locis sacris debitam, in quibus continentes dumtaxat & impolluti versari debent. XCVIII. Adulterii damnat eum, qui mulierem alteri desponsatam, eo cui desponsata est superstite, uxorem duxerit. XCIX. Damnat Judaicam Armenorum consuetudinem qui carnes in sacris altaribus coquebant, & earum frustra dividebant Sacerdotibus. C. Auferendas e medio picturas decernit, quæ oculos perstrigunt, & mentem corrumpunt, & ad turpium voluptatum movent incendia. CI. Eucharistiam a Fidelibus, non in receptaculis ex auro, aut ex alia materia, sed manibus in crucis formam expansis accipi jubet. CII. Sacerdotis Officium in sacro Pœnitentiæ tribunali explicat & quam prudenter erga peccatores gerere se debeat. Ipsum nempe *Considerare* debere *ait peccati qualitatem, & ejus qui peccavit, ad conversionem promptum studium, & sic morbo convenientem afferre medicinam: ne si in utroque immoderatione utatur, ab ejus qui laborat salute excidat*. Utrumque extremum cavendum, ne scilicet *per desperationis præcipitia impellat* peccatorem; & *ne ad vitæ dissolutionem & contemptum frena relaxet. Sed una quidem omnino ratione, sive per acriora & adstringentia, sive per meliora & leviora medicamenta*, pravæ *affectioni resistendum, & ad ulceris obductionem adnitendum: fructus Pœnitentiæ examinandos, & sapienter dispensandum & gubernandum hominem qui ad superiorem illuminationem vocatur*. Utraque scire debere Confessarium, *Et quæ sunt summi juris, & quæ sunt consuetudinis. In iis autem qui extrema non admittant, sequi formam traditam, quemadmodum Sanctus nos docet Basilius*. En summam Canonum a Trullanæ Synodi Patribus editorum, quibus sanctissimam disciplinam constitutam esse vel confirmatam, perspicuum est. Quam ob rem fatearis necesse est plurimos hujus Concilii Canones esse jure meritoque laudandos.

Pictura inhonesta e medio auferenda.

Qua prudentia Confessarius in Pœnitentiis imponendis gerere se debeat.

Extrema vitanda conscientiarum Moderatori.

DISSERTATIO IV.

De Wamba Regis abdicatione.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum Rex Wamba fuerit a Concilio Toletano XII. depositus?

PROPOSITIO.

Wamba Rex Gothorum a Concilio Toletano XII. non est exauthoratus.

PRobatur. Qui sponte se abdicavit, vel se abdicare malis artibus coactus est ab *Ervigio* Regnum ambiente, ante Concilii celebrationem, depositus non fuit a Concilio. Atqui Rex *Wamba* sponte se abdicavit, vel se abdicare malis artibus coactus est, ante Concilii Toletani XII. celebrationem. Igitur non est depositus a Concilio Toletano XII.

Probatur Minor ex Historia *Wamba*, quam ex *Juliano Toletano* refert Lucas Tudensis in Chronico. *Quia malignitatis author*, inquit, *per bonorum discordiam semper tendit, tempore bonæ memoriæ Chindasuindi Regis ex Græcia venit vir quidam nomine Andabastus Græcorum genere nobilis, qui ab Imperatore suo expulsus in Hispaniam est, quem Reccesuinthus Rex magnifice suscepit, & ei in conjugium consobrinam suam dedit, ex quo conjugio natus est ei filius nomine Ervigius. Qui cum esset in Palatio Regio nutritus, & honore Comitis sublimatus, elatus superbia, callide adversus Regem Bambanem excogitavit, & potionem lethiferam dedit ei, ex qua Rex officium memoriæ perdidit. Cumque Episcopus civitatis, & Optimates palatii, qui erant fideles Regis, quos potionis causa latebat, vidissent Regem jacentem absque memoria, causa pietatis commoti, Pœnitentiam volentes illi perficere, Unctionem Sancti Olei, & Communionem Christi Corporis obtulerunt. Sed factum est ut Rex a potione liberatus, cum præsensisset quod ille Extremæ-Unctionis Episcopus peregerit Sacramentum, ad monasterium perrexit, ibique in Christiana Religione permansit.*

Rem prolixius narrat *Mariana Libro 6. de Rebus Hispaniæ cap.* 14. ex probatis Gentis Historiis & antiquis monumentis. *Sunt*, inquit, *qui eam classem* (Saracenorum) *ab Ervigio Comite suspicantur in Hispaniam evocatam, odio Wambæ, & ambitione regnandi. Erat enim Ardebasti filius, Reccesuinthi propinquus, atque magna inter Proceres authoritate: quam ipse ingenii dexteritate, & accommodatis ad tempus officiis vehementer augebat. Ergo eam neque Wamba superstite fore se voti compotem speraret, neque defuncto, si Procerum liberis suffragiis res ageretur, propter Theodefredum Reccesuinthi fratrem: sibi spem nullam Regni, nisi in scelere ratus, primum Saracenorum classem in Hispaniam immisisse creditur. Ea via quia fraude non processit, alia tentavit, incautum fallax opprimere: clam aquam, ubi spartum erat maceratam, prabendam illi curavit. Eo veneni genere venis concepto, repente Rex morbo gravissimo implicatus, Sacris Christianis atque Pœnitentia, Quirici Toletani Præsulis opera expiatus, sub primam noctis horam, cum jam videbatur animam agere, posita coma, atque in Sacerdotis morem detonsus, Monachi ritu cucullum induit. Eo videlicet ritu divinum numen amplius propitiari credebatur. Ervigii ea quoque artes fuerunt* [*sic creditum est*] *quo nimirum regnandi spe, si maxime superviveret, penitus caderet, ut in Concilio Toletano sexto cautum erat* (Canone septimo, quo regressus ad sæculum sub anathematis pœna prohibitus est iis, qui pœnitentiam ritu solemni professi fuissent, & monasticam vestem induissent.) *Additum præterea, ut intermorientibus vocibus, menteque vi noxii veneni alienata Ervigium ipsum Successorem diceret: idque extemporaria Syngrapha, atque Diplomate Regio confirmatam. Accidit id pridie Idus Octobris, die Dominico; Luna decima-quinta. Unde intelligitur Wambam anno salutis sexcentesimo octogesimo, Regno fuisse spoliatum. Nam sequenti luce, morbo tantisper remittente, ad se rediens, ex potenti quamvis paulo ante Rege monachum repente factum se considerans, mutare noluit, sive animi magnitudine rursus spernentis, quæ alii per ignes ferrumque petunt: sive desperatione Regnum recuperandi cum Ervigius rerum potiretur, intea eumdem diem corona suscepta. Itaque Wamba in Pampliga monasterium, quod nonnulli suspicantur in Mugonii valle fuisse situm, se contulit: ubi septem annos & menses tres* [*alii diutius tradunt*] *purissimo Religionis studio vitæ reliquum propagavit.*

Quirici loco restituendus Julianus.

Probatur secundo ex Canone primo Concilii Toletani Duodecimi, quo testantur Ecclesiæ Hispaniæ Patres *Wambam* Regem suscepta Pœnitentia, *Ervigium* Successorem nominasse, & mandasse ut Rex inungeretur a *Juliano* Toletano Episcopo. Id constare & *Wambæ* renuntiatione & mandatis scripto exaratis, & ejus Syngrapha munitis. Quamobrem declararunt illo Canone, subditos vinculo jurisjurandi, quo *Wambæ* adstricti erant, spontanea ejus abdicatione solutos, *Ervigio* jam legitimo Regi fidem & obedientiam debere. En Canonis verba: *Sub qua parte, vel ordine, Serenissimus Ervigius Princeps Regni conscenderit culmen, regnandique per Sacrosanctam Unctionem susceperit potestatem, ostensa nos Scripturarum evidentia edocet: in quibus & præcedentis Wambæ Principis Pœnitentiæ susceptio nascitur, & translatus Regni honor in hujus nostri Principis nomine derivatur. Idem enim Wamba, dum inevitabilis necessitudinis** *teneretur eventu, suscepto Religionis debito cultu, & venerabili Tonsuræ sacræ signaculo, mox per Scripturam definitionis suæ, hunc Inclytum Dominum nostrum Ervigium, post se prælegit regnaturum, & Sacerdotali benedictione ungendum. Vidimus, intuitu prælucente perspeximus hujus præmissi ordinis Scripturas, id est, Notitiam manu Seniorum Palatii roboratam totam, quibus antecedens Princeps & Religionis cultum, & Tonsuræ sacræ adeptus est venerabile signum: Scripturam quoque definitionis ab eodem editam, ubi gloriosum Dominum nostrum Ervigium post se fieri Regem exoptat: Aliam quoque informationem jam dicti Viri, in nomine honorabilis & sanctissimi fratris Juliani, Toletanæ Sedis Episcopi; ubi eam separavit pariter & instruxit: ut sub omni deligentia ordine jam dictum Dominum nostrum Ervigium in Regno ungere* de-

*Id est lethalis ægritudinis.

deberet, & sub omni diligentia Unctionis ipsius celebritas fieret. In qua Scriptura & subscriptio nobis ejusdem Wambae Principis claruit, & omnis evidentia confirmationis earumdem Scripturarum sese manifeste monstravit. Quibus omnibus approbatis, atque perlectis, dignum satis nostro Coetui visum est, ut praedictis Definitionibus Scripturarum nostrorum omnium confirmatio apponatur; ut qui ante tempora, occultis Dei judiciis praescitus est regnaturus, nunc manifesto in tempore, omnium Sacerdotum habeatur Definitionibus consecratus. Et ideo soluta manus populi ab omni vinculo Juramenti, quo praedicto viro Wambae, dum Regnum adhuc teneret, alligata permansit, hunc solum Serenissimum Ervigium Principem grato servitii famulatu sequatur & libero, quem & divinum judicium in Regno praelegit, & Decessor Princeps Successorem sibi instituit, & quod superest, quem totius populi amabilitas exquisivit. Unde his praecognitis atque praefectis, serviendum est sub Deo caeli praedicto Principi nostro Ervigio Regi cum pia devotione; obsequendum etiam promptissima voluntate, agendum & enitendum quidquid ejus saluti proficiat, quidquid genti vel utilitatibus Patriae sua consuluerit. Unde non erit jam deinceps ab anathematis vinculo alienus, aut a divina animadversionis ultione securus, quisquis superbe contra salutem deinceps, aut erexerit vocem, aut commoverit eadem, aut quamcumque exquisierit laedendi occasionem.

PANOPLIA

PANOPLIA
ADVERSUS HÆRESES
SÆCULI SEPTIMI.

DISSERTATIO V.

Adversus Hæresim Monothelitarum.

Monothelitæ refelluntur ex Scriptura Sacra.

I. Monothelitarum error Scripturæ Sacræ testimoniis imprimis refellitur, maxime ex illis Christi verbis, Matthæi 26. *Pater, si possibile est, transeat a me Calix iste: Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis.* Et Lucæ 22. *Pater, si possibile est, transeat a me calix iste: Verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat.* Et Joannis 6. *Descendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me, ut perficiam opus ejus.* Multis aliis Scripturæ Sacræ locis urget Monothelitas S. Maximus in Disputatione cum Pyrrho. *In Evangeliis*, inquit, *dictum est de Domino, quod & postea die voluit Jesus intrare in Galilæam.* Perspicuum est, quia quatenus non aderat illic, voluit intrare. Non aderat autem humanitate, divinitate enim nusquam abest. Igitur quatenus homo, & non quatenus Deus voluit intrare poteratque quatenus homo velle. Et in alio loco rursus: *Volo ut ubi ego sum, & ipsi sint.* Si Christus quatenus Deus, est supra ubi: igitur quatenus homo, vult ut ubi est, sint etiam ipsi. Atque ita idem quatenus homo potestate voluntatis præditus erat. Et alibi dicitur: *Ambulabat Jesus in Galilæa; non enim volebat in Judæa ambulare quia quærebant eum Judæi interficere.* Si ambulatio natura erat carnis, & non divinitatis secundum hypostasim ei unitæ: igitur quatenus homo ambulans in Galilæa, nolebat ambulare in Judæa; & poterat velle, quatenus homo. Item in alio loco Discipuli dicunt: *Ubi vis paremus tibi comedere Pascha*: Si ejus Pascha est eorum qui sunt sub Lege; fuit autem Dominus, quatenus homo, non quatenus Deus, sub Lege: igitur quatenus homo, volens comedit Pascha. Alibi dicitur: *Circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans supra mare & voluit præterire eos.* Si quis hoc de eo quatenus Deus erat, dictum esse exponat, cogetur is dicere, interceptam esse divinitatem terminis corporeis, supra (inquam) & infra, & post, dextro & sinistro. Sin vero hæc dicta esse de eo, quatenus homo erat dixerit; Igitur poterant velle quatenus homo. Præterea Divinus Apostolus in Epistola ad Hebræos de Christo ait: *Factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis.* Volens igitur obedivit, an non volens? Si quidem non volens; tyrannis merito, & non obedientia dicetur. Sin vero volens; obediens autem, non quatenus Deus, sed quatenus homo fuit: Igitur quatenus homo, poterat velle. Item David in Christi persona ait: *Sacrificium & oblationem noluisti, corpus autem perfecisti mihi .... In capite Libri scriptum est de me, ut faciam voluntatem tuam; Deus meus, volui.* Quod autem Pater dicatur Deus Christi, quatenus Christus homo est, & non quatenus Deus; sicut & Pater dicitur ejus quatenus Deus, & non quatenus homo, nec adversarios arbitror dubitare. Si igitur quatenus homo est, & non quatenus Deus, ejus Deus est Pater: igitur etiam quatenus homo, & non quatenus Deus voluit voluntatem Patris & suam facere. Voluntas enim Patris, ipsius est, cum & ipse substantialiter sit Deus. Quod si ita est, non solum, quatenus Deus, & ejusdem cum Patre substantiæ, poterat velle, sed etiam quatenus homo, & ejusdem nobiscum substantiæ.

Item Moyses Deum introducit dicentem in creatione hominis: *Faciamus hominem ad imaginem nostram, & ad similitudinem.* Si igitur homo est imago divinæ naturæ: natura autem divina liberæ potestatis est; igitur & imago, siquidem similitudinem archetypi servat, natura est liberæ potestatis. Quod si ita est; factum est autem, quod erat natura archetypum, etiam natura imago: Igitur idem secundum ambas suas naturas poterat natura velle. Demonstratum enim prius est voluntatem esse potestatem natura liberam. Est autem sciendum, dici liberam potestatem æquivoce, sicut & naturam. Aliter enim accipitur in Deo, in Angelis, in Hominibus. In Deo quidem supersubstantialiter. In Angelis vero tamquam concurrente aggressione cum habita, & omnino interpositionem temporis non admittente: in hominibus autem, tamquam habitu prius tempore ipsa aggressione cogitato. Si enim Adam volens obedivit; & volens spectavit, & cum voluisset, comedit; igitur voluntas est in nobis, quæ primum afficitur. Quod si voluntas in nobis primum patitur, hanc autem Verbum, cum caro factum est (ut isti sentiunt) non assumpsit: Non ergo positus sum ego extra peccatum, quod si extra peccatum non sum positus, non sum consecutus salutem; siquidem non est assumptum, non est curatum.

Quæ hactenus dicta sunt, diserte probant humanam in Christo voluntatem. Quod autem & divinam habuerit, demonstrat S. Maximus ex his ipsius verbis: *Jerusalem, Jerusalem qua occidis Prophetas! .... Quoties volui congregare filios tuos? &c.* perspicuum enim est, quod non quatenus homo hoc dixit, siquidem recenter factus fuerat homo; sed quatenus Deus, qui varios modos sapientis providentiæ suæ circa hominem demonstravit, quibus voluit naturam ab errore externorum abducere, & sibi aggregare, ipsa autem noluit. Rursus ait: *Sicut Pater suscitat mortuos & vivificat, sic & Filius, quos vult, vivificat. Sicut* adverbium est comparationis: comparationes autem sunt in his quæ sunt ejusdem substantiæ. Non potest igitur dici hoc de Christo secundum humanitatem. Igitur docuit nos Salvator, quod sicut Pater Deus existens, voluntate mortuis tribuit vitam; sic etiam ipse, quippe cum ejusdem substantiæ sit, & ejusdem voluntatis, quibus vult, vitam præbet.

Monothelitæ refelluntur testimoniis & rationibus SS. Patrum.

Refellitur Monothelitarum error testimoniis SS. Patrum; scilicet S. Dionysii lib. 4. De Divinis Nominibus, c. 2. *Discreta est autem*, ait, *benignissima circa nos Dei operatio, per hoc quod secundum nos ex nobis, integre & vere substantialiter plasmari voluit Verbum, & operatus est & passus quanta humana ejus operationi congruunt præcipua. In his namque Pater & Spiritus nulla ratione communicavit &c.* Hoc testimonium protulit Agatho Papa in sua Synodica.

III. S. Basilii lib. 4. adversus *Eunomium*, ubi hoc principium statuit: *Eorum quæ diversa sunt substantia, non potest esse similis operatio.* Ex quo sequitur duas Christi esse operationes, sicut duas naturas. Et in lib. *Contradictionum adversus Apollinarem* laudatur

in

in VI. Synodo : *Qualem*, inquit, *voluntatem asserit verborum scriptor, quam non vult Dominus fieri, dicens ad Patrem, Non mea voluntas, sed tua fiat? Putasne intelligit in qualem delapsus est sermo ejus controversiam? Appropinquat passio & tunc hujusmodi facta est oratio. Qui deprecatur, homo est, an Deus? si Deum esse qui deprecatur, existimat, parem ei cum hominibus inspicit impotentiam. Quomodo igitur Deus, qui nullum habet inditum bonum, sed supernum invocat adjutorium? Dehinc quando reprehendebat divinitas propriam voluntatem, bonum fuit, an malum quod volebat? Et siquidem bonum, quomodo non ad affectum perducitur quod volebat? Si autem malum, quæ est divinitati ad malum familiaritas?* Et infra: *Quia igitur alia est humana voluntas, alia divina, loquitur quidem & quasi ex homine, quod infirmitati naturæ congruit, qui nostras passiones assumpsit: adjungit autem secundam vocem, sublimem & Deo decibilem voluntatem præter humanam firmari pro hominum salute volens. Qui enim dixit: Non mea, humanam hoc sermone significavit: addens vero, Tua, ostendit conjunctionem suæ Deitatis ad Patrem, cujus nulla voluntatis est differentia propter communitatem ad Patrem. Nam Patris dicens voluntatem, etiam Filii demonstravit.*

IV. Refellitur idem error ex *S. Joanne Chrysostomo*, Homilia LXVII. in *S. Joannem*. Qui locus in Synodo VI. laudatus est: ubi ad illa Christi verba, *Nunc anima mea turbata est*, adnotat hunc in se carnis affectum suscepisse Christum, ut mortem timeret, ne dicerent homines non magnum illum facere, qui ad mortem perferendam cæteros hortaretur, cum ipse extra illius sensum esset. Quare ipsum angorem illum & anxietatem revera pertulisse. *Hæc autem assumptæ naturæ sunt*, inquit, *non divinitatis. Idcirco dicit: Nunc anima mea turbata est: [quandoquidem nisi ita se res habeat, quomodo consequens est quod dicitur, Pater, salva me ex hora hac?] Et ita turbata est, ut & liberari inde postulet, siquidem effugere posset. Hæ sunt humanæ naturæ imbecillitates.* Et paulo post: *Quod multum humanæ affectionis indicat, & naturam mori detrectantem, ac præsentis vitæ continentem. Quæ re ostendebat, non se ab humanis esse affectionibus immunem. Ut enim esurire crimini non vertitur, neque dormire: ita neque præsentem appetere vitam. At vero Christus corpus habuit, uti purum ab omni labe peccati, sic a naturalibus necessitatibus nequaquam alienam; alioqui corpus non esset.*

V. Expugnatur idem error ex *Sancto Cyrillo* Libro XXXII. *Thesauri*: qui locus in VI. Synodo laudatus est, in quo Christum esse Deum, & æqualem Patri ac consubstantialem esse probat, ex operandi consortio. *Non enim*, inquit, *unam atque esse dabimus, operationem Dei & opificii: ne aut creaturam ad divinam provehamus substantiam: aut divinæ naturæ præstantiam in eum, qui rebus factis convenit, redigamus locum. Nam quibus operatio & virtus citra ullum discrimen est una, iis speciei quoque constare necesse est unitatem.*

Et libro *ad Theodosium*, ubi Verbum animam cum carne assumpsisse dixit: *Per ambo*, inquit, *præclara Incarnationis gerebatur Mysterium. Usus est autem carne propria velut instrumento, ad exequenda carnis opera, & naturales infirmitates, & ab omni reprehensione remotas: anima vero propria ad humanas, & minime vituperandas affectiones subeundas. Nam & esurisse dicitur, & ex longinquis itineribus lassatus fuisse; pavorem etiam ac metum, tristitiam, & angorem, ac mortem, in cruce sustinuisse.* Hic etiam locus in VI. Synodo laudatus est.

VI. Eumdem refellit errorem *Ephræmius* Antiochenus Patriarcha, in libro Apologetico pro Synodo Chalcedonensi, ubi propugnat *S. Leonem recte utramque formam in Christo uno eodemque Filio: sed differentem amborum operationem statuisse*. Ibidem docet Christum ambulantem supra mare, proprietatem humanæ servasse naturæ. *Siquidem*, inquit, *vel ipsa species operationis persuadere tibi potest, uti carnem in propria mansisse natura fateare. Nam pedibus ambulare, si non sola specie & adumbratione fiebat, manifestum est pedum operationem fuisse natura nostra propriam. Ita operationis genus ipsam carnem intra pristinos modos servatam esse demonstrat; & ingressum hujusmodi corporeum & sensibilem omnes asserunt.* Hic locus prolatus est in VI. Synodo.

Ibidem laudatur insigne testimonium *Anastasii Antiocheni*, in Apologetico pro Epistola S. Leonis: *Si*, inquit, *illa per quæ Deum agnosci oportebat ipsum, divinitas operabatur: ex quibus autem necesse erat hominem eumdem videri, humanitas efficiebat: altera prorsus est divina natura, altera humanæ operatio.* Ibidem laudatum est testimonium Joannis Scythopolitani Episcopi, ex libro 8. contra Severi blasphemias, ubi in Christo duas operationes necessario distinguendas esse probat, quia Deus Verbum divinitate sua creaturas omnes complectitur, eisque providentia sua consulit: quæ divinæ naturæ operatio est, anima vero Christi Deo Verbo secundum hypostasim unita, non est intelligentiæ & cognitionis expers. Novit enim se unitam esse Deo se creatis omnibus esse superiorem; se in utero Beatæ Virginis cum carne assumptam a Verbo, &c. *Igitur*, inquit, *unius & ejusdem Domini nostri Jesu Christi duas operationes videmus, deitatis ejus, & humanitatis inseparabiliter & incommutabiliter.*

VII. *S. Maximus Martyr* Monothelitarum hæresim evertit cum in *Dialogo cum Pyrrho*, tum in *capitibus quinquaginta*, in *Tractatu contra eos qui dicunt oportere dicere unam Christi operationem secundum exuperantiam, quia dicunt divinam operationem, tanquam efficaciorem superare humanam*. Item in Epistola ad Nicandrum, de duabus operationibus in Christo: In Epistola ad Præpositos & Monachos Siciliæ, & in Gnomis demonstrativis duarum in Christo voluntatum. Quo in Opusculo maxime ex duplici natura duplicem Christi voluntatem demonstrat. *Si quibus*, inquit, *Verbum unitatem habet cum carne, his a patre separatur; & quibus unitatem habet cum Patre, his a carne disjungitur: est autem una voluntas cum carne opinione istorum: igitur voluntate a Patre separabitur.* Item: *Si quibus unitum est Verbum cum Patre & Spiritu Sancto, his a carne differt; est autem communi sententia Christianorum unitum voluntate cum Patre & Spiritu Sancto: igitur voluntate carnis a Patre & Spiritu Sancto differt.* Præterea: *Hanc unam voluntatem necesse est istos dicere, vel naturalem, vel hypostaticam esse. Si naturalem dicant*, consequens est eos *dicere unam naturam Verbi & carnis: sin autem hypostaticam, cogentur propter tres hypostases, tres voluntates dicere. 3. Si voluntas divina natura Verbi est creatrix omnium quæ facta sunt; hæc autem* (secundum ipsorum opinionem) *est voluntas carnis; plane creatrix est omnium quæ facta sunt, caro Verbi: atque ita sublata est gloria Christianorum, esse scilicet creatam carnem. Quomodo enim creatura est, quæ ex nihilo creat. & quæ præcipuam divinæ naturæ proprietatem habet? 4. Si quia una est voluntas Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, una etiam eorum natura esse a Sanctis Patribus demonstrata est, una autem voluntas est Verbi & carnis eorum opinione, erit etiam una Verbi & carnis natura. Quod si una voluntas Verbi & carnis unam naturam non inducit*, ac concludit: *Nec in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, una voluntas unam naturam inducet, & concludes: & inanis est fides nostra, & inanis est prædicatio Patrum.*

VII. Refellit eumdem errorem *S. Joannes Damascenus*, Oratione *De duabus Christi voluntatibus*, Quam Latine vertit Doctissimus *P. Combefisius* in Auctario Bibliothecæ Patrum. *Si quidem*, inquit, *non assumpsit humanam voluntatem Christus, qua voluntate factus est patri obediens? Si non assumpsit humanam voluntatem, qua voluntate factus est sub lege? Si non assumpsit humanam voluntatem, qua voluntate implevit omnem justitiam? Si non assumpsit humanam voluntatem, non attulit ei remedium quod primum in morbum inciderat. Quod enim non assumptum fuit, non est curatum* [*ut ait Gregorius Theologus*] *Quid enim offenderat, nisi voluntas? Quod ergo offenderat, quod peccaverat, id demum amplius curatione egebat. Quod si neges id ab eo assumptum quod peccaverat; fateare necesse est, nec peccatricem quidem ac ægram naturam eum assumpsisse: Quod si non assumpsit, nec humanam assumpsit naturam: ipsa quippe est quæ*

pecca-

verat. Si non assumpsit humanam voluntatem, quomodo umquam cognoscat bonum ac malum, non acquiescet malitiæ ut eligat bonum? Non enim divina voluntas velut suasione vel non acquiescit, vel acquiescit, aut eligit. Isaiæ 7. *Itaque non acquiescit, aut paret malitiæ, libere, ut homo, parens ac obtemperans voluntati paternæ.*

Ibidem probat *S. Joannes Damascenus*, voluntatem esse naturæ, non personæ; atque ita duas esse in Christo voluntates, sicut duæ naturæ sunt. Præmittit bifariam sumi voluntatem; primo pro vi qua volumus, ac pro re quæ a natura voluntati subjecta est. Secundo pro modo usus voluntatis, ac pro eo quod sic volumus, quodque pro nostro arbitratu ac libidine voluntati subjicitur. Subsumit autem, falsum esse quod vis voluntatis, seu velle simpliciter, ad personam pertineat: quod ita probat. Omnis homo vim habet voluntatis, & ut absolute velit. Quæ autem in singulis quibusque sub eadem constitutis specie perspiciuntur, ad naturam spectant, non ad personam ac hypostasim. Non autem homines idipsum, aut eadem volunt ratione, quamobrem vis quidem voluntatis ac velle simpliciter ad naturam pertinet: velle autem hoc aliquid ac sic velle, diversum est in unaquaque persona, ac velut accidens hypostaticum. Testem laudat *S. Joannem Chrysostomum* Homilia XIV. in Epistolam ad Hebræos dicentem: *Voluntas quidem innatum quiddam est, ac a Deo: talis autem voluntas nostra, ac nostri judicii est.*

Præterea. *Si quidem voluntatis ipsa facultas ad personam pertinet; sicut Filius diversa est persona a Patre, ita etiam diversa erit ab eo voluntatis.*

Item. „ Quæ naturæ sunt, non egent doctrina. Nullus enim docetur esurire, sitire, dormire, respirare: sic neque quis docetur velle, sed sic ac tali modo velle, id est, bene aut male, ac hoc aliquid docetur velle. Non enim divina lex velle docet, quippe cum hoc nobis a natura sit datum a Deo: sed docet bene velle, ac hoc aliquid velle. Ergo velle quidem ad naturam pertinet; hoc autem, aut sic velle, ad hypostasim, ac diversum est, præterquam in Sancta Trinitate.

Denique. „ Facti sumus ad Dei imaginem, qua intellectus ac arbitrii libera facultate præditi. Si quidem ergo Christus non mentem ac liberam voluntatem, neque quod est ad imaginem assumpsit.

Duas vero esse in Christo operationes rursus ita probat S. Joannes Damascenus. „ Actio naturalis est cujusque substantiæ tam virtus, quam motio. Quid est ergo quamobrem Christus naturæ humanæ actionem non habeat, cum præsertim sublata naturali cujusque actione, naturæ interitus consequatur? Si ergo non fuit in eo naturæ humanæ naturalis actio, ne natura quidem humana in eo fuit. Quorum enim naturæ diversæ sunt, eorum etiam tam voluntates, quam actiones differunt.

Ex Patribus quoque Latinis Monothelitarum error confutatur, scilicet ex *S. Hilario* libro 9. De Trinitate, quem locum *Agatho* Pontifex Maximus in sua Synodica laudavit. „ Natus igitur, *inquit*, unigenitus Deus ex Virgine homo, secundum plenitudinem temporum in semetipso provecturus in Deum hominem, hunc per omnia Evangelici sermonis modum tenuit, ut se Filium Dei credi doceret, & hominis Filium prædicari admoneret: locutus & gerens homo universa quæ Dei sunt: loquens deinde & gerens Deus universa quæ hominis sunt: ita tamen ut in ipso illo utriusque generis sermone numquam nisi cum significatione & hominis locutus sit, & Dei; uno tamen Deo Patre semper ostenso, & se in natura unius Dei per nativitatis veritatem professo, & tamen se Deo Patri & Filii honore, & hominis conditione subdente: cum & nativitas omnis se referat ad authorem, & caro se universa secundum Deum profiteatur infirmam. Hinc itaque fallendi simplices atque ignorantes Hæreticis occasio est, ut quæ ab eo secundum hominem dicta sunt, dicta esse secundum naturæ divinæ infirmitatem mentiantur: Et quia, unus atque idem est loquens omnia, quæ loquitur, de semetipso omnia eum locutum esse contendant .. .. Nostri igitur causa hæc omnia Jesus Christus manens, & corporis nostri homo natus, secundum consuetudinem naturæ nostræ locutus est: non tamen omittens naturæ suæ esse quod Deus est. Nam tametsi in partu, ac passione, ac morte, naturæ nostræ rem peregerit, res tamen ipsas omnes virtute naturæ suæ gessit; dum sibi ipsi origo nascendi est, dum pati vult, quod eum pati non licet; dum moritur, qui vivit. Et tamen cum hæc Deus per hominem agit ex se natus, & per se passus, & ex se mortuus, non & hominem se non egit, dum & natus, & passus, & mortuus est.

Sancti etiam *Ambrosii* testimonio, *lib.* 2. *De Fide ad Gratianum*, cap. 3. eadem hæresis refellitur: quod quidem ab *Agathone* Pontifice Maximo in Epistola Synodica laudatum est: „ Suscipit ergo, *inquit*, voluntatem meam, suscipit tristitiam meam, confidenter tristitiam nomino, quia Crucem prædico. Mea est voluntas, quam suam dixit; quia ut homo suscepit tristitiam meam, ut homo locutus, & ideo ait: Non sicut ego volo, sed sicut tu vis. Mea est tristitia, quam meo suscepit affectu.

Et Cap. 4. „ Æqualis in Dei forma, minor in susceptione carnis & hominis passione. Nam quomodo eadem posset minor esse æqualisque natura? Quomodo autem, si minor est eadem similiter facit, quæ Pater facit? Nam quemadmodum eadem operatio diversæ esset potestatis? Numquid sic potest minor, quemadmodum major operari? Aut una operatio potest esse, ubi diversa substantia est?

Et in Cap. S. Lucæ 22. „ Suam, *inquit*, ad hominem retulit; Patris ad Divinitatem. Voluntas enim hominis naturalis; voluntas divinitatis æternæ.

Refellitur, eadem hæresis ex *S. Augustino*, lib. 2. contra *Maximinum* Arianum, cap. 20. qui locus ab Agathone laudatus est. „ Ubi autem dixit Filius Patri: Verum non quod ego volo, sed quod tu vis: Quid te adjuvat quod tua verba subjungis, & dicis: Ostendit vere suam voluntatem subjectam suo genitori: Quasi nos negemus hominis voluntatem voluntati Dei esse debere subjectam. Nam ex natura hominis hoc dixisse Dominum, cito videt, qui locum ipsum Evangelii paulo attentius intuetur. Ibi enim dixit: Tristis est anima mea, usque ad mortem. Numquid ea natura unici Verbi possit hoc dici? Sed homo, qui putas naturam gemere Spiritus Sancti, cur non etiam naturam Verbi Dei unigeniti tristem dicas esse potuisse? Ille tamen ne quid tale diceretur, non ait, Tristis sum, Quamvis etiam si hoc dixisset, nonnisi ex natura hominis oportuisset intelligi, sed ait: Tristis est anima mea; quam sicut homo utique habebat humanam. Quamquam & in hoc quod ait: Non quod ego volo, aliud se ostendit voluisse, quam Pater quod nisi humano corde non posset; cum infirmitatem nostram in suum, non divinum, sed humanum transfiguraret affectum. Homine quippe non assumpto, nullo modo Patri diceret unicum Verbum: Non quod ego volo. Numquam enim posset immutabilis illa natura quidquam aliud velle, quam Pater.

Et lib. 5. adversus *Julianum* Pelagianum, quid sit voluntas, his definit verbis: „ Motus animi quid est nisi motus naturæ? Animus enim sine dubitatione natura est? Proinde voluntas motus est naturæ, quoniam motus est animi. *Et ibidem*: Ab illo est voluntas cujus est voluntas ab Angelo, scilicet voluntas Angeli; ab homine hominis, a Deo Dei; & si operatur Deus in homine voluntatem bonam; id agit ut oriatur ab illa bona voluntas, cujus est voluntas .. .. Cur ergo negas clausis oculis res apertas de natura hominis exoriri hominis voluntatem? *Quo ex principio ita ratiocinatur Agatho*. „ Quibus testimoniis claret unamquamque earum, quas hic spiritualis Pater dinumeravit naturas, propriam naturalem habere & unicuique assignari debere voluntatem. Neque enim poterit Angelica natura divinam habere voluntatem, aut humanam: neque humana natura voluntatem Dei, aut Angeli. Cum hæc ita veritas habeat, certissime claret, quod in Domino nostro Jesu Christo duas, id est, Dei & hominis naturas, sive substantias confessi in unam ejus

con-

„ convenisse subsistentiam sive personam, necesse est & duas nos naturales lo co fateri voluotates, divinam scilicet & humanam, quia neque divinitatem ejus, quantum ad naturæ rationem pertinet, humanam habuisse voluntatem dicendum est; neque humanitatem ejus divinam habuisse naturaliter voluntatem credendum est.

Refellitur eadem Hæresis ex *S. Leone* in Epistola ad *Flavianum*. Cap. 4. „ Sicut Deus, *inquit*, non mutatur miseratione, ita homo non consumitur dignitate. Agit enim utraque forma cum alterius communione quod proprium est, Verbo scilicet operante quod Verbi est, & carne exequente quod carnis est. Unum horum coruscat miraculis, aliud succumbit injuriis, & sicut Verbum ab æqualitate Paternæ gloriæ non recessit, ita caro naturam nostri generis non reliquit.

Et in Epistola ad Leonem Augustum; *Secundum quidem formam Dei*, inquit, *ipse & Pater unum sunt: Secundum autem servi formam, non venit facere voluntatem suam, sed voluntatem ejus qui misit eum.* Ex quibus colligit *Martinus I.* in Synodo Romana, *S. Leonem* duas Christi voluntates agnovisse, secundum naturas duas dicendo voluntatem formæ servi, quæ est humana ejus voluntas, & dicendo voluntatem ejus qui misit eum, quæ secundum naturam divina est.

In eadem Epistola, utriusque naturæ proprias operationes diserte distinguit S. Leo. „ Licet ergo, *inquit*, in uno Domino Jesu Christo, vero Dei atque hominis Filio Verbi & carnis una persona sit, quæ inseparabiliter atque indivise communes habeat actiones: Intelligendæ tamen sunt ipsorum operum qualitates, & sinceræ fidei contemplatione cernendum est, ad quæ provehatur humilitas carnis, & ad quæ inclinetur altitudo divinitatis. Quid sit quod caro sine Verbo non agit; & quid sit quod Verbum sine carne non efficit. Sine Verbi enim potentia, nec conciperet caro, nec pareret; & sine veritate carnis obvoluta infantia non jaceret. Sine Verbi potentia non adorarent Magi puerum, Stella indice declaratum; & sine veritate carnis non juberetur in Ægyptum transferri puer, & ab Herodis persecutione subduci. Sine Verbi potentia non diceret vox missa de Cœlo; Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite. Et sine veritate carnis non protestaretur Joannes; Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi. Sine Verbi potentia non fieret redintegratio debilium, & vivificatio mortuorum; & sine veritate carnis nec cibus jejuno, nec somnus esset necessarius fatigato. Postremo sine Verbi potentia non se Dominus Patri profiteretur æqualem, & sine veritate carnis non idem diceret Patrem se esse majorem.

Cæteros Patres, quorum testimoniis Monothelitarum hæresis evertitur, appellare nolim, ne sim immensus. Quæ enim protuli testimonia, sufficiunt ad demonstrandum Catholicum dogma de duabus Christi voluntatibus & operationibus, non solum ex Scripturis sacris, sed etiam ex Traditione Ecclesiam docuisse, & contra Monothelitas definivisse, cum in Synodo Lateranensi, Præside *Martino I.* Sanctissimo Pontifice, tum in Synodo VI. Œcumenica *Actione XVIII.* in qua Definitio fidei edita est, quæ Christianis omnibus confitendum decernit. Unum eundemque Christum Filium Dei Unigenitum, in duabus naturis, inconfuse, inconvertibiliter, inseparabiliter, indivise cognoscendum, nusquam extincta harum naturarum differentia, propter unitionem, salvataque magis proprietate utriusque naturæ & in unam personam & subsistentiam concurrente, non in duas personas partitum, vel divisum, sed unum eumdemque unigenitum Filium Deum Verbum Dominum Jesum Christum, juxta quod olim Prophetæ de eo, & ipse nos Dominus Jesus Christus erudivit, & Sanctorum Patrum nobis tradidit Symbolum: & duas naturales voluntates in eo, & duas naturales operationes, indivise, inconvertibiliter, inseparabiliter, inconfuse, secundum Sanctorum Patrum doctrinam prædicandas.

Duas in Christo voluntates & operationes esse contra Monothelitas definivit Ecclesia.

In Concilio vero Lateranensi sub *Martino I. Consultatione V.* editi fuerant hi contra Monothelitas Anathematismi. „ Si quis secundum Sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem, duas unius ejusdemque Christi Dei nostri operationes cohærenter unitas, divinam & humanam, ab eo quod per utramque ejus naturam operator naturaliter idem extitit nostræ salutis condemnatus sit.

„ Si quis secundum scelerosos Hæreticos unam Christi Dei nostri voluntatem confitetur, & unam operationem in peremptionem Sanctorum Patrum confessionis, & abnegationem ejusdem Salvatoris nostri Dispensationis, condemnatus sit.

„ Si quis secundum scelerosos hæreticos, in Christo Deo, in unitate substantialiter salvatis, & a SS. Patribus nostris pie prædicatis duabus voluntatibus, & duabus operationibus divina & humana, contra doctrinam Patrum unum voluntatem atque unam operationem confitetur, condemnatus sit.

„ Si quis, secundum scelerosos hæreticos Deivirilem operationem, quam Græci dicunt θεανδρικὴν, unam operationem insipienter suscipit, non autem duplicem esse confitetur secundum Sanctos Patres, hoc est, divinam & humanam, aut ipsam Deivirilis quæ posita est, novam vocabuli dictionem, unius esse designativam; sed non utriusque mirificæ & gloriosæ unitionis demonstrativam, condemnatus sit.

Post Synodum VI. Concilium Toletanum XIV. anno 684. Canone 8. idem dogma Catholicum confirmavit: Unus igitur, *inquit*, in utraque natura consistens, & Divinitatis signis effulget, & humanitatis passionibus subjacet. Nec enim alter ex Patre, alter ex Matre est genitus, cum tamen aliter de Patre, aliter de Matre sit natus: ipse tamen in utroque naturarum genere non divisus, sed unus idemque Dei & hominis Filius: ipse vivit moriens, ipse moritur vivens, habens ex Deitatis natura non posse mori: habens ex humanitatis substantia & mole posse mori: Ex una immortalis habetur; ex altera mortalium conditione resolvitur: habens in æterna Divinitatis voluntate quo susceptum hominem sumeret: habens in suscepti hominis voluntate ut humana voluntas Deo subdita esset. Unde & ipse dicit ad Patrem: Pater, non mea voluntas, sed tua fiat; alteram videlicet ostendens voluntatem, qua susceptus est homo; alteram hominis, qua obediendum est Deo... Et ideo secundum harum duarum differentiam naturarum, quarum quoque inseparabilium proprietates prædicandæ sunt voluntatum & operum.

Monothelitarum argumentis respondetur.

Objiciebant Monothelitæ *S. Dionysii* authoritatem in Epistola ad Cajum: *Unam esse in Christo Deivirilem operationem* asserentis.

Illis non favet S. Dionysius.

Respondet *Martinus I.* in Concilio Lateranensi Monothelitas hunc *S. Dionysii* locum interpolasse. Id esse familiare Hæreticis, ut SS. Patrum testimonia violarent, iisque abuterentur. Ipsis convenire hæc verba *Jeremiæ*, cap.16. „ Et post hæc mittam eis multos venatores, & venabuntur eos de omni monte, de omni colle & de cavernis petrarum, quia oculi mei super omnes vias eorum: *Sunt* enim foramina petrarum [*inquit S. Pontifex*] ipsæ Sanctorum Patrum de Christo mysticæ traditiones. Conantur namque & in his foraminibus dolose se abscondere Hæretici, ut putentur sanctissimi, & non scelerosi parvulis. Addit, malas eorum artes impræsentiarum manifestatas, siquidem relecto *S. Dionysii* testimonio, falsi convicti sunt. Nam illo asserente *Novam quamdam Deivirilem operationem*, Cyrus & Sergius *novam* in *unam* mutarunt. At non unam, *secundum illos*, ostendere volens operationem S. Dionysius, sed duplicem duplicis naturæ, compositivo sermone abusus est, duas unius ejusdemque in unitate operationes ostendens. Et ideo prudentissime ait: Neque secundum Deum divina operatus, neque secundum hominem humana: Summam nobis unitionem denuntians sicuti naturarum, ita & ejusdem naturalium operationum: quoniam summæ unitionis est proprium, per immutationem sublimiter operari utraque, id est eumdem humane divina & divine humana. Nec

enim

„ Nec enim nuda Deitate divina, neque pura humanitate humana, sed per carnem quidem intellectualiter animatam, atque unitam eidem substantialiter, operabatur sublimiter miracula; & iterum per potestatem validissimam vivificarum ejus passionum sponte pro nobis experimentum suscipiebat, ut & unitionem ostendat, & differentiam innotescat. Et unitionem quidem, per alteram ostensionem sive conglomerationem operationum suarum, differentiam autem ex conservatione naturalis proprietatis. Hoc enim erat, secundum quod ait Doctor, omnium novitatum supereminens novitas.

Pyrrhus Monothelita, & alii *S. Dyonisii* locum sincerum & integrum adversus Catholicum dogma proferebant, qui sic habet: „ Etenim, ut uno verbo dicamut, ne homo quidem erat: non quod non esset homo, sed quod ex hominibus ultra homines existeret, ac supra hominem revera esset homo, qui non secundum Deum divina gessit, nec humana secundum hominem: Verum Deo viro facto, novam quamdam Deivirilem nobis operationem expressit in vita.

Respondet *S. Maximus*, „ S. Dionysium his verbis unam operationem non significare, cum novitas qualitas sit: sed novum & arcanum modum demonstrationis operationum naturalium Christi, & novam atque admirabilem, ac naturæ rerum ignotam conversationem inexplicabilem & arcanam. Si autem unam operationem declarat illa vox, aliam operationem præter operationem Patris habebit Christus, ut Deus: Siquidem operatio Patris non est Theandrica, id est Deivirilis, quæ nimirum naturam Deivirilem signat, & constitoit. Operatio enim quæ naturalis est, naturam testatur, & character naturalis ejus est.

Actione XI. Synodi VI.

Respondet secundo *S. Maximus* in Scholiis ad Epistolam IV. *Sancti Dionysii*, Theandricæ nomine operationis unum tantum genus operationum Christi significari. Triplex namque distinguit in eo genus operationum, sicut & *Sophronius* Patriarcha Hierosolymitanus, in *Synodica*. Siquidem nonnullæ sunt, quas per solam naturam divinam operatur, ut est mundi creatio, & conservatio, & miraculum quo puerum Centurionis absens sanavit. Aliæ sunt soli humanæ naturæ peculiares, ut edere, bibere, flere, pati. Aliæ sunt mistæ, in quibus agit utraque natura; ut cum solo attactu curabat ægros, vel mare pedibus ambulando calcabat. In istis enim partim divinum aliquid inest, partim humanum. Tertium autem illud operationum genus voce illa *Deivirilis operationis* designari *Sanctus Maximus* asserit.

Respondet pariter *S. Joannes Damascenus* in Oratione *de duabus Christi voluntatibus*: S. Dionysium, cum *Novam quamdam Deivirilem operationem*, in Christo asseruit, unicam operationem non significasse, sed modum singularem operationum Christi, *Quæcumque*, inquit, *humana voluntate voluit ac egit, salus mundi fuerant. Non enim divino more agebat divina [haud quippe Dei nudi & sine carne ut contactu ac manuum extensione miracula patraret] nec more humano agebat humana; nec enim ita comparatum est, ut puri hominis passiones mundo salutem allaturæ sint. Sed cum Deus esset, ac factus esset homo, novam quamdam ac inauditam actionem Dei ac hominis edidit: Divinam quidem, sed quæ humana operaretur: Humanam, sed quæ divina ministraret, quæque divinitatis sibi conjunctæ signa præ se ferret. Quemadmodum enim ignis & ferri diversa est natura, aliaque & alia munera & actiones: neque enim ignis secat, sed incendit ac illuminat ea vi agendi, quam tribuit ei natura: neque rursus ferrum sic a natura comparatum est, ut urat, aut illuminet, sed ipsum secat, ac notum est: Cum autem ea conjuncta fuerint, conjunctè jam ac indivise suum munus utrumque exequitur. Simul enim cum sectione existit ustio; ignisque ferri adminiculo tum incendit, tum illuminat: Cum interim non una sit naturalis actio, sed duæ; una ignis, quæ urit; altera ferri, quæ secat: ac utriusque effectus proprius est; ignis quidem ustio, ferri autem sectio. Sic in Domino nostro Jesu Christo agebat utraque natura cum alterius communione quod proprium erat: cum interea nec una duæ essent, nec duarum una esset effectio ac officium: sed humana ejus naturæ divino esset libere imperio ac voluntati obedire, atque servire, suaque voluntate manum porrigere, & tangere puellam, obsequendo [inquam] voluntati divinæ: Deitatis autem contactu efficacis esset suscitatio puellæ. Quocirca nec magnus Dionysius Dei & hominis actionem dicit, sed simpliciter Novam, id est, inusitatam. Utraque enim inusitata erat, ac divina humana. Neque enim illis verbis numerum expressit, sed modum inusitatum.*

Objiciebat *Pyrrhus* testimonium *S. Athanasii* in libro *De salutari Adventu Christi*, dicentis: *Ille vir natus est ex muliere, qui in prima creatione sibi formam hominis erexit & excitavit in ostensione carnis, sed sine voluntatibus carnalibus, & sine humanis cogitationibus, in imagine novitatis: Voluntas enim erat solius divinitatis.*

Monothelitis non favet S. Athanasius.

Respondet *Sanctus Maximus*, Testimonium illud ita elatum esse, ut interpretatione non indigeat. Non enim de ratione naturali Christi loquitur *Athanasius*; sed de modo quo secundum carnem extitit Deus Verbum: cum vellet demonstrare incarnationem fuisse opus divinæ & solius voluntatis, complacente Deo Patre, ac per se operante Filio, ac cooperante Spiritu Sancto; non autem opus motus carnalis, & cogitationum humanarum, id est, ordinis & consecutionis nuptialis. Non enim rationem naturæ novavit factus homo, qui erat Deus universorum: quoniam nec fuisset homo, qui non habuisset perfectam & immutabilem in omnibus rationem naturæ: sed modum, id est, conceptum e semine, & ortum per corruptionem. Rationes igitur naturales unitorum non negaverunt divini Ecclesiæ Doctores; quin potius consentientes cum Evangelistis, & Apostolis, atque Prophetis, Dominum nostrum & Deum Jesum Christum ambabus naturis suis salutem nostram voluisse, & operatum esse dixerunt. Hæc *S. Maximus*.

Cum idem *S. Athanasii* testimonium *Macarius* objecisset, *Theophanes*, Presbyter & Abbas, Actione octava VI. Synodi, respondit: *Si testimonium quod detruncastis, in integro posuissetis, inveniebatur quod carnales voluntates & humanas cogitationes culpabiles & voluptuosas accepit Sanctus Pater Athanasius, quæ ex seminatione diabolica illata sunt humanæ naturæ, sicut idem Sanctissimus Pater superius asseruit. Nam & ego dico non habuisse Dominum nostrum Jesum Christum, verum Deum nostrum ex suversatione voluntatem, carnalem, aut peccabiles cogitationes; absit: Sed naturalem voluntatem, quam ipse Deus creans Adam, ei indidit.*

Objiciebat *Pyrrhus* testimonium Sancti Gregorii Nazianzeni, *Oratione 2. de Filio*, dicentis: *Velle enim illius in nulla re erat Deo contrarium, totum deificatum.* Quibus ex verbis colligebat unam esse tantum in Christo voluntatem.

SS. Gregorius Nazianzenus & Gregorius Nyssenus Monothelitis non patrocinantur.

Respondet *S. Maximus*, Contrarium colligi ex isto testimonio. Sicut enim inflammatio inflammatum & inflammantem secum infert, & refrigeratio refrigeratum, & refrigerantem; intelligentia intelligentem & rem intellectam: quia non potest habitudo sine duobus terminis intelligi, aut dici: sic consequenter deificans & deificatum. Præterea, inquit Sanctus Maximus, si voluntatis deificatio est contraria duabus voluntatibus, (sicut isti sentiunt) deificatio etiam naturæ erit contraria duabus naturis: utrobique enim posuit Gregorius idem verbum deificationis. Secundo, Voluntas deificata, non est voluntas divina: Quod enim natura divinum est, deificari non indiget: quod vero deificatur, non est profecto, natura divinum. (inquit *Agatho* in sua Synodica.)

Sergius in Epistola ad Honorium. Act. 12. VI. Synodi.

Objiciebant Monothelitæ S. Gregorii Nysseni testimonium, contra *Eunomium* scribentis: *Ita divinitatem per corpus quod induit, communem omnium salutem operari, ut propria sit carnis perpessio, Dei vero sit operatio.*

Respondet *S. Maximus*, Passiones carnis, sive affectiones operationum censeri numero, quamvis creatis in rebus passionum vocabulo potius significentur, quia creatæ res omnes eo ipso patiuntur, quo moventur; quia scilicet alterius moventis impressionem admittunt, & in se recipiunt. Notat itaque *Sanctus Ma-*

Maximus in Disputatione cum Pyrrho, *Sanctos Patres variis nominibus affecisse humanæ naturæ motionem, prout ejus diversæ motiones postulabant. Appellarunt ipsam & facultatem, & operationem, & differentiam, & motionem, & proprietatem, & qualitatem, & passionem. Hæc autem usurparunt, non quatenus opponitur divinæ; sed quatenus quidem continet ac conservat, & est immutabilis, eam facultatem nominarunt: Quatenus vero character est & nota propria, quæ in omnibus eadem comprehensis speciei invariabilem quamdam rationem ostendit, energiam vocarunt. Ut autem distinguit ac discernit, differentiam: Ut indicandi vim habet, motionem: Ut constituit, ac soli ipsi, & non alteri naturæ inest, proprietatem: Ut speciem facit, qualitatem: Ut movetur, passionem nuncuparunt. Etenim omnia quæ ex Deo sunt, & post Deum, eo ipso patiuntur, quo moventur: utpote quæ non sunt ipsa motio, ipsaque vis, ac virtus.*

Secundo, *SS. Maximus & Joannes Damascenus*, ille *in Disputatione cum Pyrrho*, hic *lib.* 3. *De Fide Orthodoxa cap.* 15. argumentum quod ex hoc *Sancti Gregorii Nysseni* loco Monothelitæ conficiebant, in ipsos retorquent. Si enim propterea una Christi operatio esse debet, quod operatio sit solius divinitatis, passio vero humanitatis; pariter colligendum erit unicam esse in Christo naturam, scilicet divinam, quæ sola est operatrix, cum humana patibilis potius dicenda sit.

Objiciebant Monothelitæ *Sancti Cyrilli* testimonium, *Lib.* 4. *Commentariorum in Joannem*, dicentis: *Christum unam cognatam operationem per ambas ostendisse.*

S. Cyrillus Alexandrinus Monothelitas non juvat.

Respondet *Sanctus Maximus* in Disputatione cum *Pyrrho*: Non pugnare ullo modo hanc authoritatem cum duabus operationibus; sed contra, eas defendere. Non enim dixit *Unam naturalem operationem divinitatis Christi, & humanitatis ejus*: alioqui non dixisset alibi: *Authoris & operis eamdem esse operationem numquam aliquis sanæ mentis concesserit.* Sed potius illud dixit, cum vellet demonstrare unam esse divinitatis sine carne, & cum carne operationem: Sicut si quispiam unam esse ignis operationem cum materia, & sine materia ostendere volens, diceret ignem cum materia, & sine materia urere. *Sic Pater Cyrillus non dixit unam operationem duarum naturarum, sed unam operationem dixit divinam & paternam, quæ essentialiter in Verbo Deo incarnato inerat; quæ non solum jussu suo omnium rerum effectore, miracula incorporaliter faciebat, sicut ipse ait: Siquidem etiam post incarnationem habebat eamdem operationem cum Patre incorporee operante: Sed tactu etiam propriæ carnis hæc ipsa miracula corporaliter ostendebat. Hoc enim significat, quod ait; Per ambas; ut vita reddita puellæ per Verbum & jussum omnia operantem, vel aspectus cæco restitutus, vel mundatio leprosi, vel benedictio panum, cognationem haberet secundum naturam cum operatione per tactum corporee consummata, ut demonstraret carnem quoque esse vivificam, quia ejus propria erat, & non alterius, propter summam cum ea unionem. Per utraque enim hæc: per jussum, inquam, & tactum, divina operatio in ipsis rebus apparebat, nequaquam naturalem operationem carnis naturæ nostræ humanæ, & patientem lædens, sed contra potius etiam conservans ad propriam manifestationem. Sicut & anima tamquam per instrumentum proprii corporis, & per naturalem operationem ejus, ea quæ sibi propria sunt, & suam operationem naturalem profert. Extensio enim manus, & tactus, & mixtio luti manu facta, ac fractio panis, & denique id omne quod manu, vel alio membro fiebat, naturalis operationis humanitatis Christi erat, quia tamquam homo ipse natura Deus operator erat, & divina naturaliter operabatur, ut per utraque, [divina scilicet & humana] utraque secundum naturam probaret, perfectum Deum, & perfectum hominem, absque solo peccato se vere esse ostendens. Non igitur ignoravit Pater Cyrillus proprietatem præcipuam uniuscujusque naturæ, & eam quæ alias naturales proprietates comprehendit; operationem dico creatricem & vivificatricem ex anima corpori ejus impartitam, quas Verbum incarnatum servans in seipso, sinceras, & non confusas demonstravit.*

Respondet secundo *Sanctus Maximus in Epistola ad Nicandrum*: Unam & eamdem a *S. Cyrillo* vocari actionem duarum naturarum, & cognatam, propter arctissimam earum unionem, qua fit, ut quemadmodum natura hominis assumpta, sic hujus actio divina sit, & Verbi propria. Itaque in idem opus, cujusmodi erat mortui ad vitam revocatio, vel visus restitutio, ambo concurrebant, ab eadem persona, diversis ex principiis manantes. *Quamobrem*, inquit, *unam dico ejus, & sanctæ carnis, & cognatam per ambo operationem monstrare, unam quidem unione, cognatam vero partibus, utpote quæ ejusdem facris in omnium efficiente imperio & tactu sanctæ carnis. Per ambo enim hanc operationem magnifice ostendebat, tamquam Deus, monstrans vivificando per eam, quod ipsa caro facta est per totam vivifica: Sicuti ignis per ferrum urens, unione sua cum ipso ferro, ferrum reddit urendi vi præditum, ut deinceps non solius ignis secundum naturam sit adustio, sed etiam ipsius ferri, propter unionem: ac similiter divina Verbi in miraculis operatio, non sit ipsius Verbi tantum propter naturam, sed sanctæ carnis, propter unionem cum ipso secundum hypostasim. Eam enim adhibet sibi cooperariam in divinis, ut ait Magister: sicut anima corpus suum adhibet ad perficienda opera sua.*

Quod vero vocabulum συγγενῆ spectat, docet ibidem *S. Maximus*, illa dici cognata a Patribus, tam quæ sunt ejusdem, quam quæ diversæ substantiæ, ut cum *S. Gregorius Nazianzenus* in Oratione funebri Cæsarii fratris, de anima quæ corpus resumet in Resurrectione, sic loquitur: *Paulo post vero cum cognatam carnem receperit. Carnem vocat animæ cognatam, non propter naturam, sed propter unionem* [inquit S. Maximus.]

Oratione vero in Sancta Lumina de unigenito Filio loquens: *A cognata*, inquit, *Spiritu Sancto contestatus*. Ibi cognatum propter naturam, non propter unionem dixit. Sanctus autem *Cyrillus* hanc vocem iis etiam accommodat, quæ substantia & hypostasi distinguuntur. In Commentariis enim in *S. Joannem* loquens de curatione quæ fit per Baptismum, ait ipsam *cognationem habere cum corpore & Spiritu. Spiritu quidem sanctificare spiritum hominis, aqua vero corpus.*

Objiciebant Monothelitæ: Quemadmodum instrumenti, & ejus quod movet, una est operatio, sic divinitatis & humanitatis una itidem est operatio.

Monothelitarum sophismatis cum S. Maximo respondetur.

Respondet *S. Maximus*, apud *Euthymium in Panoplia* Tit. 18. *Si vos quidem instrumentum naturale esse dicitis Verbum, ex opinione vestra, caro ei erit æquale tempore; vel caro erit coæterna Verbo. Quidquid enim naturali utitur instrumento, habet hoc æquale tempore; quemadmodum corpus anima. Ac jam tempus est ut naturam divinam inter creaturas numeretis; aut certe corpus esse dicatis increatum. Quod si instrumentum artificiale esse statuitis, inanimum hoc esse vultis, ac separatim consistens, & divisum, nec perpetuo motum, sed tunc solum cum operanti id in manus sumere, & operari visum fuerit; Ac demum vel cum insano Nestorio idem vos ostenditis sapere, qui naturas duas in eamdem Christi hypostasim, unamque personam convenientes divisit ac disjunxit: Vel Apollinaris impii discipulos vos esse proditis, qui Christi corpus animæ ac mentis expers asserebat esse.* Naturalis nomine instrumenti, conjunctum omne instrumentum non intellexit *Sanctus Maximus*, sed illud tantum quod in naturæ unitatem convenit, sive quod eamdem cum alio naturam componit: Sicut corpus hominis naturam cum anima constituit & manus naturæ humanæ integritatem cum cæteris partibus componit. Hoc autem sensu natura humana Christi naturalis Verbo dici non potest, sive naturale illius instrumentum. Siquidem non eamdem cum eo naturam constituit, neque propriam ipsius naturam induit, sed hypostasi duntaxat cum illo copulatur. Negat itaque *Sanctus Maximus*, eodem modo humanam naturam instrumentum esse Verbi, quo corpus animæ, vel securis artificis instrumentum est. Hujusmodi quippe instrumenta nihil ex se & citra principalis causæ motionem operantur. At natura hominis sic ad agendum adhibita est a Verbo, ut per se aliquid conferret ad opus.

Respondeo secundo, Unam esse instrumenti, & ejus

ejus a quo movetur, operationem ; si sermo sit de actione quæ instrumento imprimitur ex motione alterius, qua ad idem opus occurrit : non autem si sermo sit de actione instrumenti, quæ ex propria ejus forma oritur. Quamvis itaque una esset operatio naturæ humanæ ac divinæ, quatenus humana natura ad opera creaturæ captu majora adhibebatur & movebatur a Verbo, verbi gratia, ad illuminationem cæci, aut mortui suscitationem : quædam tamen operatio propria erat hominis, ex ipsius natura sive forma progrediens, puta tangere, spuere, loqui, velle etiam & imperare humana voluntate. Lege *Sanctum Thomam, III. P. Q. XIX. Articulo.* 1.

Objiciebat *Pyrrhus* in Disputatione cum *Sancto Maximo* : Christus unus est : ergo tamquam unus omnino volebat : igitur unica est Christi voluntas, non duæ.

Respondet *Sanctus Maximus*, negando consecutionem : Quia licet Christus sit unus, est tamen natura Deus & homo. Volebat igitur Christus ut Deus & homo : Dupliciter itaque, & non uno modo volebat, licet unus esset. Etenim si nihil aliud est Christus præter naturas suas, ex quibus, & in quibus est ; perspicuum est quod convenienter naturis suis Christus, id est, ut unaquæque apta nata erat, & volebat, & operabatur. Erant autem duæ naturæ ejus : duæ igitur voluntates ejus naturales, & quæ cum ipsis numero totidem sunt substantiarum operationes. Sicut enim numerus naturarum unius & ejusdem Christi, si pie intelligatur, & dicatur, non dividit Christum, sed differentiam naturarum etiam in unione custodiri demonstrat : Sic numerus voluntatum & operationum, quæ secundum substantiam, in ejus naturis insunt, non divisionem inducit, sed earum etiam in unione custodiam tantum & incolumitatem declarat.

Instabat *Pyrrhus*. Voluntates secum inferunt volentes : Si igitur duæ sunt voluntates in Christo, unus non erit Christus.

Respondet *Sanctus Maximus*, negando principium, cui ratiocinium istud nititur. Si enim, inquit, concedatur inferri cum voluntatibus volentes reciproca consecutione inferentur cum volentibus voluntates, eritque in Deo una hypostasis, quia una est in eo voluntas ; tres vero voluntates, quia tres sunt personæ, ac proinde tres naturæ. Siquidem, secundum definitiones & regulas Patrum, differentia voluntatum differentiam infert naturarum.

Urgebat *Pyrrhus*. Si velle naturæ est ; cum Patres dixerint, Unam esse Dei, & Sanctorum voluntatem ; una erit Sanctorum, & Dei natura.

Respondet *Sanctus Maximus*, distinguendam illam propositionem propter homonymiam vocum. Voluntas enim dici solet *Vis volendi quæ volenti inest*, & *causa volendi*, *seu objectum quod est extra volentem*. Igitur cum Patres unam Dei & Sanctorum voluntatem esse dixerunt, substantialem Dei voluntatem & effectricem, seu vim volendi in Deo non intellexerunt ; quia sic intelligendo, non solum Sanctos ejusdem cum Deo naturæ fecissent, sed etiam sibi ipsis repugnassent, cum diserte scripserint ; *Non posse diversas substantias communem habere voluntatem.* Spectarunt igitur rem volitam ; atque ita *secundum causam*, sive (ut quibusdam loqui placet, *per abusionem*) voluntatem appellaverunt Patres eam rem quam quis vult.

Objiciebat *Pyrrhus*. Si velle naturæ est, a nobis ipsis, & ab aliis natura diffidemus ; immo & infinities mutamus naturam : Siquidem voluntatibus a nobis ipsis, & ab aliis diffidemus, & nunc quidem hoc volumus, nunc autem illud nolumus.

Respondet *Sanctus Maximus* : Modum quidem volendi, quo ab aliis diffidemus, infinities mutari, non ipsam voluntatis naturam : Non enim est idem velle, inquit, & aliquo modo velle : Sicut non est idem videre, & aliquo modo videre. Nam velle, sicut & videre, naturæ est, & omnibus, qui ejusdem naturæ sunt, inest. At vero aliquo modo velle, sicut aliquo modo videre ; id est, velle deambulare, & nolle deambulare ; videre ad dexteram, vel ad lævam, vel ad libidinem, vel ad perspicientiam rationum, quæ in rebus insunt, modi sunt utendi voluntate & aspectu ; & hic modus inest utenti tantum, & ab aliis eum distinguit secundum differentiam communiter dictam. Si autem ipsam naturam habemus hoc testantem : igitur velle comedere, & nolle comedere, non tollit illud velle quod naturæ est, sed velle aliquo modo ; id est, eorum quæ volumus, est ortus & interitus. Neque enim si ponamus, quæ a Deo facta sunt, quæ sunt ea quæ ipse voluit interire ; cum his etiam voluntas, quæ ante ea cogitatur, & est eorum effectrix secundum substantiam, simul interibit. Hæc *S. Maximus*.

DISSERTATIO VI.

Adversus Mahometanam Sectam.

QUamvis Mahometanis Evangelium prædicare ; aut cum ipsis disputare non possimus, quia nec Prædicatores recipere & audire, nec de Religione disputare volunt : operæ tamen pretium est hac in Panoplia arma adversus hanc Sectam subministrare Theologis : quibus incumbit omnem altitudinem, extollentem se adversus scientiam Dei, destruere. Certe in Republica Magni Regis quædam fieri ad tutelam notum est, quædam ad decorem, quædam ad utrumque. Nam ad tutelam facta sunt a Salomone pacifico arma, licet ipsius tempore minus necessaria. Præparati sunt a Davide sumptus, parata & ornamenta Templi divini constructioni & ornatui deputata : Sed nec illa ejus tempore alicui usui profecerunt ; sed in usus divinos post ejus tempora transierunt (inquit *Petrus Cluniacensis in Epistola ad Sanctum Bernardum*.] Quamobrem non inutilis erit ista Dissertatio. Immo si ipsam omitterem, viderer maxime arguendus, qui extinctas quandoque hæreses hoc in opere confutaverim hanc ob rationem quod reviviscere possint : & nefarjam Sectam orbis parte maxima dominantem & grassantem negligerem oppugnare ac refellere.

PROPOSITIO.

Mahometanæ Religionis falsitas ex ipso Alcorano, & recta ratione demonstrari facile potest.

Demonstrationes contra Mahometanam Sectam. Demonstratio prima.

PRima demonstratio hæc esto. Falsa illa Religio est quæ non est a Deo tradita : Solus enim Deus docere potuit homines quid de illo credere, qua ratione illum colere deberent, & ad illum posset pervenire. Atqui Mahometana Religio non est a Deo tradita : falsa itaque est & explodenda.

Probatur Minor. Quæ a Deo tradita est Religio, legem habet a Deo datam hominibus. At Lex Mahometana, scilicet Alcoranum, non est a Deo data hominibus : falsa itaque est Mahometana Religio quæ lege illa nititur.

Probatur Minor. Dei Leges maxime sunt inter se connexæ, & mutuum sibi testimonium perhibent. Sic Moyses Christo, Christus Moysi suffragatur ; sic veterem Legem in Evangelio impletam & Novæ legis mysteria in Veteri adumbrata demonstramus. Sic omnes Prophetias ad Christum collineare ostendimus. At nulla connexio est Mahometanæ Legis cum Mosaica & Evangelica, quas Mahometus in Alcorano divinas esse agnoscit, nec Moyses, neque Prophetarum ullus, neque Christus, maximus (ut ait) Prophetarum, Mahometo, & ejus legi testimonium perhibent. Immo Christus dixit ; *Lex & Prophetæ usque ad Joannem* : ut post *Joannem Zachariæ* Filium, quem & Alcoranum commendat, nullum Prophetam futurum indicaret, qui de altero ad mundi reformationem mittendo esset vaticinaturus. Impostor itaque Mahometus fuit, non propheta. Luc. 16.

Mahometanorum Responsio refellitur ex ipso Alcorano.

Respondent Mahometani, Christum de *Mahometo* vaticinatum fuisse his verbis : quæ in Alcorano leguntur, (Azoara 71.) *O filii Israel, ego vobis a Deo missus nuntius, quod de Testamento meis inest manibus*

bus affirmo, vobisque nuntium affero de nuntio post me venturo, cui nomen Mahometus. Judæos autem interpolasse Legem & Prophetas, Christianos Evangelium corrupisse: in quibus propterea nihil sit veri, nisi quod in Alcorano legitur.

Sed inanem esse hanc responsionem, ex ipso probatur Alcorano. Ait namque in Capite de Jona: *Si de quibus vobis revelavimus, dubitatis, quærite ab his qui prius quam vos Librum legerunt*. Porro qui ante Mahometanos Librum legerunt, Christiani sunt & Judæi qui Legem Moysis, & Evangelium suscepere, ut ipse *Mahometus* exponit. Secundum ipsum itaque de rebus ambiguis Christiani & Judæi sunt interrogandi. Igitur, *Mahometi* ætate, Christianorum, Judæorumque Libri corrupti non erant. Numquid enim illorum Propheta *Mahometus* ipsos falsis testibus fidem adhibere jussisset? Item in Capitulo *Elmaida*, quod significat mensam, refertur Deus Mahometo dicens de Judæis: *Si venient ad te, judica inter eos juste: Deus enim amat eos qui faciunt justitiam. Et quomodo hi quærunt justitiam a te, cum apud eos sit Testamentum, judicium Dei docens, viamque rectam, & lucem ac sapientiam præstans, suis cordibus & mentibus ad gerendorum notitiam demonstratam, cum quo Propheta, timentesque Deum, & Sacerdotes judicant*.

Azoara XII.

Præterea corruptionem illam Scripturarum communi Christianorum omnium, aut Judæorum conspiratione factam & soli notam *Mahometo*, impossibile est. Si a privatis facta esset, multi mansissent in orbe illibati codices. Cum itaque in omnibus mundi regionibus, & in omnibus Linguis Lex & Evangelium nullam aliam nisi idiomatis diversitatem præ se ferant, argumento est ea non fuisse a Judæis & Christianis interpolata. Ad hæc, cum quatuor Evangelia nec eodem tempore, nec eodem loco, nec ab eodem Authore, nec eodem idiomate edita sint, commentum est quod ipsorum Scriptores Historiam & verba Christi interpolaverint.

Præterea, Prophetiarum veritas & integritas luculenter probatur ex ipsis Codicibus, quos portant servantque Judæi, velut capsarii nostri; in quibus illa prædicta legimus, quæ modo impleta videmus.

S. Augustinus Epist. 3. & lib. 1. de Consensu Evangelist. cap. 26. & cap. 32. Item in Psalmum 40. & in Psalmum 56.

Quod novum Testamentum spectat, facile demonstratur Apostolos non alia de Christo prædicasse & scripsisse, quam quæ Christus ipse de se docuit: Quidquid enim de Christo prædixerunt Prophetæ, illud omne de se Christus ipse docuit. At quidquid Christi Discipuli de Christo docuerunt, illud omne de Christo prædixerunt Prophetæ; ergo quidquid de Christo docuerunt ejus Discipuli, illud omne de se Christus ipse docuit. Major patet; quia Christus vir sapientissimus & summus Propheta, ut *Muhammedus* agnoscit, non docuit contra fidem divinarum de eo Prophetiarum, neque necessariam ullam doctrinam omisit: omne autem illud necessarium est, quod prædixerunt Prophetæ. Minorem collatio doctrinæ Apostolicæ cum Prophetica demonstrat. Neque fides deroganda est Prophetis, quorum prædictiones tanta manifestatione completæ sunt.

S. Augustinus lib. 1. de consensu Evangelistarum.

Denique de doctrina Christi prudentius & tutius creditur ejus Discipulis, qui ipsum viderunt, & audiverunt, quos ipse elegit, & accuratissima educatione familiariter instruxit, quibus ipse etiam testimonium coram Patre cœlesti perhibuit, quod ipsi a Patre dati sint, & sermonem Patris servaverint: & quod verba quæ ipsi dederat Pater, dederit illis, & illi acceperint & crediderint: quos Patri servandos a malo, & in veritate sanctificandos commendavit: quibus Christus ipse promisit sessuros eos super thronos, & judicaturos duodecim tribus Israel: & quos misit in mundum, sicut ipsum misit Pater in mundum: quibus promissum Paracletum a Patre misit, qui omnem suam doctrinam testimoniis Legis & Psalmorum & Prophetarum clarissime confirmarunt, & miraculis approbarunt: Prudentius, inquam, & tutius his creditur de doctrina Christi, quænam ea fuerit, quam *Muhammedi*, qui neque ipse Christum vidit, neque cum eis qui eum viderunt, sermonem habuit; sed multis post Christum natum sæculis impiam suam Legem promulgavit. Sane cum Apostoli & Evangelistæ ea scripserint quæ Christus eos scribere jussit interno Spiritus Sancti afflatu, eodem habenda sunt loco, ac si illa Christus ipse scripsisset. Quod *Sanctus Augustinus* lib. 1. De Consensu Evangelistarum, cap. ultimo eleganter persequitur his verbis: *Proinde qui Prophetas ante descensionem suam præmisit, ipse & Apostolos post Ascensionem suam misit. Omnibus autem Discipulis suis, per hominem quem assumpsit, tamquam membris sui corporis caput est. Itaque cum illi scripserunt quæ ille ostendit & dixit, nequaquam dicendum est quod ille non scripserit, quandoquidem membra ejus id operata sunt, quod dictante Capite cognoverunt. Quidquid enim ille de suis factis & dictis legere nos voluit, hoc scribendum illis tamquam suis manibus imperavit. Hoc unitatis consortium, & in diversis officiis concordium membrorum sub uno capite ministerium quisquis intellexerit, non aliter accipiet quod narrantibus Discipulis Christi in Evangelio legerit, quam si ipsam manum Domini, quam in proprio corpore gestabat, scribentem conspexerit*.

Altera demonstratio sic informatur. Vera Religio ad bene beateque vivendum, & ad cordis puritatem, veritatisque contemplationem ordinata est. At Mahometana Religio terrenam, & brutam dumtaxat felicitatem, in expletione libidinis, & gulæ positam, atque in omnium sensuum voluptate, pollicetur. Falsa est itaque *Mahometi* Religio. Sane Christus, quem *Mahometus* ut Dei spiritum & maximum Prophetarum commendat, felicitatem in Dei cognitione constituit. *Hæc est vita æterna* (inquit) *ut cognoscant te solum verum Deum*. Et *Beatos* pronuntiat *mundos corde, quoniam ipsi Deum videbunt*. Et Fideles suos in regno cœlorum futuros ait similes Angelis Dei, qui nuptias non norunt: & qui vident faciem Patris. Et *Moyses* quem etiam commendat *Mahometus*, se felicem non fore duxit, nisi Deum videret, cui ait: *Ostende mihi faciem tuam*. Ipsi vero Deus respondit: *Non videbit me homo & vivet*: Spem ipsi faciens, quod post vitam hanc mortalem a sinceris adoratoribus suis videndus esset. *Mahometus* vero *Azoara* 2. pollicetur Paradisum, *Ubi dulcissimas aquas, pomaque multimoda, fructus varios, & decentissimas, ac mundissimas mulieres, omneque bonum sui in æternum possidebant*. Et Azoara 86. *Cum vasis vitreis & argenteis illi potus, velut Zinziber saporifer, ex fonte zelzebil administrabitur. Aderunt & Juvenes velut margaritæ speciosi, omniumque divitiarum & bonorum copia. Vestes sericas & deauratas illi Juvenes induent. Vinum quoque benedictum illis, Deo dante, sufficiet*. Et Azoara 88. *Timentes vero illic possidebunt hortos palmarum, & vitium, puellasque consocias & consimiles ... vasaque plena. Hoc est donum, optimaque remuneratio Dei*. Et Azoara 54. *Timentes autem locum hortis & fontibus secundum possidebunt, vestibusque sericis & purpura vestiendi, puellas ducent cum oculis claris & immensis, quorum albugines candidissimæ, & pupillæ nigerrimæ*.

Demonstratio secunda.

Nec est quod aliquis suspicetur *Mahometum* in illis Paradisi descriptionibus parabolice locutum: Sicut in Evangelio, sub cibi, & vini, & mensæ typis æterna felicitas adumbratur. Cum enim nihil aliud de summo hominis bono tradat uspiam in sua Lege *Mahometus*, & fœdas illas voluptates optimam esse Dei remunerationem asserat, nec aliam intelligant beatitudinem ejus sectatores, non est ipsi affingendus alius sensus ab eo quem Alcorani verba præ se ferunt. Quam autem sit a ratione alienum, felicitatem hominis in iis operationibus constituere, quæ ipsi cum brutis animantibus communes sunt, quæ ipsius desiderium non explent, quæ animum non perficiunt; quæ Deo, qui solus est summum rationalis creaturæ bonum, non conjungunt, facile intelligerent Mahometani, si rationem consulerent: & *Platonem* ac *Aristotelem*, sapientius ac verius *Mahometo* suo de hominis felicitate judicasse faterentur.

Tertia demonstratio. Vera Religio miraculis confirmatur; illaque sunt veræ Prophetiæ signacula, cum divinam authoritatem testentur. Cum enim Dei tantum virtute vera miracula fieri possint, ut quæ vim omnem naturæ creatæ superent; veram esse Religionem illam necesse est, cujus ad confirmationem patrantur: enim Deus mendacium authoritate sua confirmare non possit, qui summa veritas est. Hinc *Moy-*

Demonstratio tertia.

ses, & Prophetæ reliqui, miracula patrarunt, ut sibi populorum fidem conciliarent: Christus etiam missionem suam ac prædicationem miraculis approbavit.. Mahumetana autem Religio nullis miraculis confirmata est. Nullam se miraculorum patrandorum habuisse potestatem passim fatetur *Mahometus*: Azoara 30. *Sed, inquiant divinis cum virtutibus advenisset. Nonne testimonium de prioribus Libris attulimus?* Et Azoara 1. *Sed hi quidem inquiant se credituros, si se Deus illis alloquio virtutibusque patefaceret. Nonne satis res arduas virtutesque sublimes sapius sapientium testimonio peregimus?* Et Azoara 13. Deum sic ad se loquentem inducit: *Tu quidem nequaquam ad eos, cum Dei miraculis manifestis venies, quoniam ea velut odiosa atque contraria rejiciunt & veritati ad se venienti contradixerunt*. Armis pro miraculis, usus est *Mahometus*, prædam & bellum suis Sectatoribus præcepit. *Viri boni*, inquit, *Deum timentes, factis per quæ vos ipsi propinqui sitis, studeatis, ipsiusque nomine, usquequo vos meliores & elatiores efficiamini, prædatores & expugnatores estote*. (Azoara XII.) *Viri boni, quid cum illis incredulis, quasi duabus cohortibus, quorum capita Deus ob errorem suum subvertit, communicatis?... Vos neminem eorum vobis negotiatorem, seu socium, vel amicum, nisi prius recte Dei via pugnatum seu prædatum iverint, associate. Sta autem eos, ubicumque repertos, si sit possibile, capite, & interficite*. (Azoara X.) Contra vero Christiana Religio, *Fide inchoata, spe nutrita, charitate aucta, miraculis confirmata est*, in nomine Jesu Christi patratis; quibus si non credant Mahometani, majus certe miraculum conversionis omnium gentium ad fidem Christi negare non poterunt. Ante Christi namque adventum orbis pene universus idolis serviebat, & præsertim Romani, qui cæteris gentibus imperabant: quos inter multi sapientiæ & eloquentiæ laude celeberrimi. Mortuo vero Christo, & in cœlos recepto, prædicantibus Apostolis, hominibus quibus neque natalium splendor, nec divitiæ, nec potestas, nec philosophia aut eloquentia conciliabant authoritatem, sed ignobilibus, pauperibus, rudibus & imperitis sermone, Christiana Religio Romæ & in orbe toto suscepta est; & simplicitas Piscatorum palmam tulit de facundia Oratorum.

S. Augustinus.

Mahometanorum Responsio occupatur, & refellitur.

Respondebunt forte Mahometani: Miraculo non minori susceptam & propagatam *Mahometi* Legem, quam maxima pars orbis sectatur. At hujus vanitatem, responsionis ostendere non est operosum. Quodnam enimvero miraculum est, armis, cædibus, rapinis, subdi gentes novi Imperii, vel potius Tyrannidis, novæque Religionis jugo. Immo quid mirum si eam suapte sponte Legem amplectantur, quæ nihil non indulget sensibus, & cupiditati, secundum quam longe major pars hominum vivit, quam secundum rationem, Deique Legem; & quæ nullam difficultatem habet sive in credendis, sive in agendis? Hujusmodi autem est Mahometana Lex. At magnum est miraculum, quod Religio quæ credenda proponit Mysteria, sapientibus sæculi incognita, & humanæ impervia rationi: quæ sensibus bellum indicit, & cupiditatibus refrænandis incumbit tota: quæ res præcipit imprimis difficiles & arduas, ad quas nulla est in natura & indole hominum propensio, immo repugnantia maxima; scilicet pœnitentiam & mortificationem carnis, inimicorum amorem, orationem pro calumniantibus, beneficentiam in persecutores, honorum & mundanæ gloriæ contemptum, &c. Orbe toto stabilita sit, non gladio, sed verbo; non disputationibus Philosophorum, sed prædicatione Piscatorum & idiotarum: qui tantum abest ut incredulis mortem intulerint, ut potius persecutionem & mortem pro veritate fidei quam annuntiabant, invicta patientia sustinuerint, cum ipsi, tum ab ipsis instituti Christiani. Hujusmodi autem est, & sic fundata fuit & propagata, Christiana Religio. Trium sæculorum spatio *Christiani genus erat morti destinatum*. Quotidie in circis, in compitis conclamabatur: *Christianos ad Leonem*. Nec tamen imminuebatur, sed augebatur magis ipsorum numerus. *Exquisitior quæque crudelitas illecebra erat sectæ, plures efficiebantur, quoties* persecutorum gladio *metebantur. Semen erat sanguis Christianorum*, cujus vis novos Christianos generaret. Denique *Ecclesia persecutionibus crevit, Martyriis coronata est*. Maximi itaque miraculi loco habenda est Christianæ Religionis propagatio, non vero Mahometanæ.

Tertullianus.

S. Augustinus.

Quarta Demonstratio.

Demonstratio quarta. Lex quæ sibi ipsi contradicit, non est divina. Deus enim secum ipse pugnare non potest. Atqui Lex *Mahometi* sibi ipsi in multis contradicit. Non est igitur divina.

Probatur major ex ipso Alcorano, Azoara 49. *Cum timentes Deum verbum opportunum, videlicet Librum ubique consonum sibi audiant, capilli suorum capitum erigantur, cordaque mollescant ad opis divinæ petitionem, dicendo: Veraciter hanc esse viam Dei rectam, docentis eam quos vult*.

Alcorani contradictiones.

Probatur minor, oculis subjiciendo contradictiones evidentissimas, quæ in Alcorano occurrunt. Christianos, & Judæos, & omnes cujuscumque sectæ Professores, Deum adorantes & bene viventes, salvos fore scribit Azoara 1. *Sciendum autem generaliter, quoniam omnis recte vivens, Judæus seu Christianus, seu Lege sua relicta, in aliam tendens, omnis scilicet Deum adorans, bonique gestor, indubitanter divinum amorem assequetur*. Et mox sui oblitus, Mahometanos damnandos asserit, si a sua Lege deficiant. (Azoara 3.) *Tuam Legem propter aliam mutans, & in ea manens, hic & in alio sæculo reus, igne indeficiente peribis*. Et rursus Azoara 5. *Eorum reconversionem, qui prius credentes, increduli facti, suam augmentant nequitiam, Deus minime colligit: Nec eorum cujusvis sic in errore mortui redemptionem, quidquid auri terræ capacitas sustineret, acciperet*. Azoara 12. *Sciendum quidem eos incredulos esse, qui Jesum Mariæ Filium Deum esse dicant*. Ibidem: *Sciendum quidem Viros Legum nullius Legis fideive perfectionem assequi, nisi Testamenti, & Evangelii, ac hujus Libri a Deo positi præceptis pareant... Credentes atque Judæi, & Angelos loco Dei adorantes, qui scilicet Legem pro Lege variant: Christiani etiam omnes, hi, inquam, si in Deum crediderint, & Judicii diem expectantes, bene fecerint, nihil timeant*. Azoara 20. Sibi gratulatur quod Deus ab errore se liberaverit: & ibidem secum pugnans ait: *Dei verax est verbum, quod incredulos numquam convertendos affirmat*. Neminem ad fidem cogendum scribit, & tamen occidi jubet Infideles, Azoara 9. Sic Deum loquentem inducit: *Tu quidem ab illis discede post castigamen, & dictum mentibus suis intimatum*. Et Azoara 15. *Ab incredulis quidem nihil mali seu contumeliarum illis inferens, licet illi per iram & inscientiam de Deo male loquantur, recede*. Azoara vero 18. *Incredulos semper, usquequo ad Deum omnes convertantur, expugnate*. Et Azoara 19. *Conversi nolentes, ubicumque repertos, mensibus Horam peractis sumite, & interficite, omnibus viis insidiantes illis. Si vestram Legem sequi voluerint, dimittendi sunt quia Deus pius & misericors veniam illis tribuet... Non credentes in Deum, quousque vestri tributarii subjectique fiant, expugnate*. Et Azoara 98. *Illos castiga simul atque doce. Tu namque Doctores non coactor*: Azoara vero 76. *Tu Propheta incredulos expugnatum & prædatum proficiscere, & ut te timeant, aggredere*. III. Azoara 57. ait: *A via recta digressis, & in incredulitate mortuis numquam Deus veniam dabit*: oblitus illius quod scripserat Azoara præcedente *Diabolos per Alcoranum convertendos*. IV. Resurrectionem Mortuorum passim prædicat: & tamen quibusdam numquam reddendas animas scribit, Azoara 49. *Morientibus mortis hora, cæteris hora sopitionis, Deus animas extrahit: quibusdam item reddens eas ad horam scitam, quibusdam numquam*. V. Azoara 19. Pro incredulis non orandum asserit. Azoara vero 12. Deum orandum pro Judæis, ut ipsis veniam concedat. VI. Azoara 80. Diem Domini quinquaginta mille annis abesse dicit, quam fortasse cito venturam scripserat, Azoara 57.

Demonstratio quinta.

Demonstratio V. Lex quæ Deo multa indigna tribuit, absurda, & flagitiosa, divina non est. Lex autem Mahometana Deo multa indigna, absurda, & flagitiosa tribuit. Non est itaque divina.

Probatur minor. Deum jurantem inducit Alcoranum *Per Angelos Legationis efficaces, ventosque siccos & imbriferos, dæmonesque licitorum & illicitorum discretores*. Id autem Deo indignissimum ratio demonstrat.

stat. Homines enim per majorem sui jurant. Deus vero quo nemo major est, aut esse potest, per seipsum jurat, ut Vetus, Novumque Testamentum, in Alcorano commendata, testaotur. 2. Deum orare ait pro Mahometo: ex quo sequitur superiorem alium esse Deum, ad quem suas orationes dirigat, Azoara 43. *Cumque Deus & Angeli propter Prophetam exorent, vos quoque Deum precemini pro ipso.* Deo motum localem tribuit, Azoara 20. *Cælum & terram sex diebus creans, & postea cælos ascendens.* Deum inducit *Mahometo* permittentem adulterium, & vagam cum quibus voluerit mulieribus copulam, etiam consanguineis, & arbitrarium divortium. Quæ omnia non solum ad Evangelica & Mosaica, sed ab ipsa naturæ Lege abhorrent, (Azoara 43.) *Post moram sue mariti pro velle suo cum illa, tibi permisimus illam ducere sponsam. Licet enim etiam bonis omnibus, post discessum suum a maritis, quaslibet Deo jubente ducere: Non erat igitur Prophetæ curandum tum Dei mandatum, tum prædecessorum morem divinitus statutum sequi.* Quæ occasione Mariæ uxoris Regis Jacobitarum, quam deperibat, dicta intelliguntur. Ibidem; *Tibi quidem, o Propheta, mulieres omnes, quibus donando dederis, & omnes tua manui per emptionem suppositas, & amitæ tuæ, materteræque filias: omnes item bonas mulieres, tibi volente gratis succumbere cupientes, [hocque tibi soli permittitur] licitos constituimus... Has a te semove, illas adjunge pro velle tuo; Nec prius abjectas, si dilexeris eas, molesteris.* Azoara 56. Fingit Deum sibi permisisse jurisjurandi violationem, cum Mariam Jacobitici Regis uxorem deperiret, quam deinceps se non cogniturum juraverat: eum duæ uxores illum cum ipsa deprehendissent. Sic Deum suæ libidini servientem describit. *Cur tu, Propheta, statuis illicitum a Deo positum licitum ob tuarum mulierum amorem? Deus quidem pius, veniaque largitor, tibi jura juranda delere præcepit, &c.* Stuprum *Zainabæ* uxori *Zaidi* nepotis intulit: deinde eam marito inviro duxit; quod ex Dei mandato se fecisse in ipso Alcorano scribere impudentissimum non puduit. Quo illa tumens, rivalibus dicere solita erat. *Vos maritis conjunxerunt parentes; me vero Deus desuper septem cælis.*

Sexta Demonstratio.

Demonstratio VI. Lex mendaciis scatens innumeris non est a Deo. Atqui Alcoranum mendaciis scatet innumeris. Igitur non est a Deo.

Probatur minor enumeratione sufficienti. *Azoara* 13. *Mariam Jesu* Matrem a Christianis pro Deo coli mentitur. *Azoara* 15. Abraham idololatram fuisse, & syderum inspectione ad unius Dei cultum conversum scribit. *Azoara* 17. Scribit Deum præcepisse Angelis ut *Adamum* adorarent & omnes excepto *Beelzebud*, paruisse fabulatur. *Azoara* 19. Judæis imponit quod dicant, Ozais esse Filium Dei: Christianis vero quod suos Sacerdotes atque Pontifices loco Dei adorent sicut & *Jesum*. *Azoara* 27. Se ex Mecha Hierosolyma raptum a Deo, & inde in cœlum asserit, ut de Mysteriis doceretur: Hujusque raptus Deum testem inducit. *Azoara* 35. ait, Dæmones non potuisse componere Alcoran, quia non audiunt. *Azoara* 47. Christianis imponit quod Deo non Filium dumtaxat, sed filias tribuant. In referendis Veteris Novique Testamenti Historiis perpetui pene mendacii convincitur. Negat Christum umquam se dixisse Filium Dei Virginem *Mariam* Christi Matrem, sororem facit *Moysis* &c. Legantur quæ in Synopsi diximus.

Demonstratio septima.

Demonstratio VII. Lex in qua nullus ordo promicat, non est divina. Cum enim Deus sit ipsa sapientia, quæcumque sunt a Deo, ordinata sunt. Quod & in operibus naturæ & in Lege Moysi data, & in Prophetis, & in Evangelio videre est, in quibus, temporis Historiæque ordo mirificus elucet. Lex vero Mahometana incondita farrago est præceptorum & dogmatum ineptissimorum, si nonnulla excipias, quæ a Judaica & Christiana Religione *Mahometus* mutuatus est.

Demonstratio octava.

Demonstratio VIII. Deus Legem suam non dat hominibus nisi per Sanctos homines Spiritu suo afflatos. Sic Legem Veterem dedit per *Moysen* virum Sanctissimum & divino lumine illustratum; Evangelium per *Jesum*, quem eximiæ sanctimoniæ virum, & præ cæteris Prophetis illuminatum; immo Dei Spiritum agnoscit & prædicat Alcoran. At *Mahometus* homo fuit flagitiosissimus cædibus, rapinis, perjuriis, libidine solum insignis, ut ex ipso evincitur Alcorano. Nullo insuper donatus fuit divino lumine, quo homines ad Deum duceret; ipsosque ad vitam recte instituendam informaret. De se ipso enim ait Azoara 56. *Ego non sum primus nuntius, nec scio quid mihi seu vobis gerendum sit. Divina mandata tamen explanabo.*

Demonstratio nona.

Demonstratio IX. Plane a ratione alienum est, id quod verum & divinum agnoscas, non sequi. Porro Lex Mahometana verum ac divinum agnoscit ac prædicat Evangelium; nec tamen ipsum sequendum proponit, immo ipsi adversatur. Itaque plane a ratione aliena est.

Verba Dei ad Judæos secundum Alcoran.

Probatur minor ex Azoara 12. *Christum item Mariæ Filium, cui commisimus Evangelium, quod est lumen & confirmatio Testamenti, & castigamen ac recta via timentibus Deum ad vestræ Legis complementum misimus. Omnis igitur Evangelii servus ipsius præcepta judicando sequatur. Sin autem, malus erit.* Et Azoara 67. Deum sic loquentem inducit: *Noe jam & Abraham nuntios misimus, & eisdem filios Prophetas dedimus, per quos Librum misimus.... Post illos rursus alios nuntios misse, tandem Christo Mariæ Filio misso, cujus sequaces ipsi penitus obedientes corda constantia, & humilia, atque fidelia gesserunt, nos Evangelium dedimus, non ob aliud, nisi ut per ipsum Dei dilectionem atque gratiam assequerentur.*

Demonstratio Decima.

Demonstratio X. Lex illa falsa est, quæ *Jesu* Filio *Mariæ* ea tribuit quæ soli vero Deo conveniunt, & eum nihilominus Deum esse negat. Sed Alcoranum ea tribuit Christo Filio Dei, quæ soli vero Deo conveniunt, & eum tamen Deum esse negat. Falsissimum itaque est.

Probatur minor. Alcoran *Jesum* agnoscit *Christum* sive *Messiam Verbum Dei, Spiritum Dei*, cui animam suam contulerit Deus qui Prophetis omnibus antecellat, eisque consentiat, qui cum divina virtute & potentia venerit, &c. Atqui hæc & soli Deo conveniunt, & Christum esse verum Deum & Dei Filium invicte probant. Alcoranum igitur ea tribuit *Jesu* Filio *Mariæ*, quæ soli Deo vero conveniunt, & quæ ipsum esse Deum demonstrant.

Major ex Alcorani textu perspicua est. *Azoara* 4. Deum sic inducit loquentem: *Omnium Prophetarum alio super alium per me sublimato, & eorum quibusdam cum Deo locutis, Christo Mariæ Filio animam nostram proprie conferentes, vim atque virtutem præ cæteris præbuimus.* Et *Azoara* 5. sic Angeli *Mariam Jesu* Matrem alloquuntur; *O Maria, tibi summi nuntii gaudium cum Verbo Dei, cujus nomen est Christus Jesus Filius Mariæ, qui est facies omnium gentium in hoc sæculoque futuro, senes & infantulos cunabula servantes conveniens, prudens, favens, vir optimus, ab universitatis Creatore mittitur.* Respondet illa: *O Deus! Cum virum non tetigi, Filium quomodo concipiam?* Inquiunt Angeli: *Deo nihil occurrit impossibile omnia prout vult operanti: Cujus mandatum omne suum placere perficit: Ipseque Filium suum cum divina virtute venientem, Librum legiferum, omnisque Magisterii peritum, & Testamentum ac Evangelium, mandatumque filios Israel edocebit. Ille namque formis volatilium luteis a se compositis insufflans, volatile faciet: cæcos & mutos curabit, morpheaticos atque leprosos emundabit, mortuos, Creatore cooperante, vivificabit. Quæ cuncta a credentibus in Deum miracula censentur. Vetus Testamentum confirmabit. Quædam tamen prius prohibita licitis annumerabit, seque cum divina virtute potentiaque venisse patefaciens, inquiet: Timentes Deum, me sequamini... De virtutibus atque justitiis Jesu quodammodo gerentis Adæ similitudinem, ista tibi revelare decrevimus. Et si quis ratiocinationem hujus rei, & controversiam post hanc scientiam tibi desuper traditam inire voluerit, dic filiis vestris, & viris mulieribusque similiter advocatis, eorum utique singulis mendacio consentientibus anathema iramque Dei enjungamus... Dicite vos, credentes in Deum, præceptisque tibi, & Abrahæ, & Ismaeli, & Isaac, atque Jacob, duodecimque tribubus, similiter & Moysi, & Christo, Prophetisque cæteris, quos discernere nimis est, desuper a Deo fide nostra missa, fidem & testimonium adhibemus.*

Et

Et Azoara XI. *Jesus Mariæ filius, Dei nuntius suusque Spiritus & Verbum Mariæ cælitus missum existis.*

Et Azoara 29. Sic *Jesum* recens natum loquentem inducit: *Ego sum Dei serviens, qui mihi Librum tribuens, me Prophetam constituit, & loco quocumque meliorantem & utilem posuit, nec me verum difficilem, sed malorum expertem creavit. Et super me est divina salus in die meæ nativitatis ac mortis, ex qua vivus iterum accedam. Hoc est de Christo Mariæ filio verbum verax: in quo tamen plurimi dissentiunt homines.*

Et Azoara 53. *Cum Christus divinis virtutibus advenient inquit: En adsum vobis cum sapientia vestras dissensiones discussura, meque sequendo, timete Deum, mei, vestrique Dominum. Schisma maximum cohortibus incidit & gentibus. Illos autem qui non crediderunt, die gravi malam gravissimum premet.*

Et Azoara 71. *Omnes boni Deo serviant, ut Christus Jesus Mariæ filius persuasit, interrogans viros albis indutos vestibus: Quis mihi subveniet, ex parte Dei me sequendo? Responderunt illi, Nos.*

Probatur minor. Qui enim *Jesum Mariæ* filium Christum sive Messiam profitetur, fateatur necesse est omnia quæ Prophetæ de Christo prædicant. Prophetæ vero Messiam Deum esse prædicarunt (Isaiæ 9.) *Parvulus natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum ejus: & vocabitur nomen ejus Admirabilis, consiliarius, Deus fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis.* Et Micheæ 5. *Et tu Bethleem Ephrata, parvulus es in millibus Juda: Ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel, & egressus ejus ab initio a diebus æternitatis.* Duplicem generationem Messiæ exponit Propheta, temporalem unam in Bethleem, æternam alteram; de qua & in Psalmis ait Deus ad ipsum: *In splendoribus Sanctorum ex utero ante Luciferum genui te.* De qua & Christus ipse ad Patrem in Evangelio ait: *Clarifica me, Pater, apud temetipsum, claritate quam habui priusquam mundus fieret.* Certe si tunc fuit cum nihil aliud præter Deum erat, Deus erat. Id omnium Prophetarum confirmari potest oraculis: & ex Evangelio, ubi Christus de se in, Prophetis, & Psalmis scriptum esse ait, ubi se *Principium, & Patrem* suum *Deum* vocat, & *Petri* confessionem approbat ipsum vocantis *Christum Filium Dei vivi.* Cum itaque Alcoranum vera esse fateatur quæ in Lege, Prophetis & Evangelio scripta sunt, necesse est ut fateantur Mahometani, si consequenter ad Legem Pseudo Prophetæ sui differere velint, Christum esse Dei Filium & verum Deum. Et sane quomodo cum divina virtute & potentia venit, & aves creavit, si Deus non est? Numquid potest plenitudo divinæ potestatis cum homine puro communicari?

Præterea, si Christus est Spiritus Dei, & ipsi Deus animam suam proprie contulit, ut ait Alcoranum, ipsum esse verum Deum consequens est. Quid enim est anima Dei, nisi vita Dei, quæ Deus ipse est? Sicut ergo terrenus Pater vitam suam animalem transfundit in filium; sic Deus vitam suam divinam transfundit in Christum. Et sicut in Patre vita est omnipotens, ita ut quem voluerit, vivificet: ita & dedit Filio ut quem voluerit, vivificet: & ideo illa vita Spiritus Dei dicitur, propter vitalem motum. Omnem namque motum a causa occulta, spiritum appellamus. Non itaque multum abhorrere viderentur illi loquendi modi Alcorani ab illis Christi oraculis: *Sicut Pater habet vitam in semetipso, sic dedit & Filio habere vitam in semetipso:* Nisi sibi contradicens Mahometus, ipsa everteret. Filium autem Deum habere negans Mahometus, nil nisi terrenum se cogitare ostendit, cum tribuit Christianis quod Deum habere filios & filias putent; & amicam, vel sociam, ex cujus consortio generentur.

Præterea si *Jesus* Mariæ Filius Dei Verbum est, ut Alcoranum habet, consequens est, ut Deus sit: Verbum enim Dei non est in eo quid adventitium, sed coæternum: non est accidentarium, sed subsistens: & cum Verbo Dei omnia sint creata, non est creatura. Et cum Deus sit totus mens, Verbum ejus intellectuale est. Et cum exprimat perfectissimum & infinitum Dei, quo seipsum comprehendit, conceptum, perfectissimum est, infinitum est, uno verbo Deus est. De quo in Evangelio: *In Principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.... Omnia per ipsum facta sunt.... Et Verbum caro factum est.*

Ait etiam Alcoranum Azoara 2. *Spiritum divinum Christo Filio Mariæ auxilium atque testimonium extitisse.* Quanam vero ratione, & quod testimonium Christo perhibuit divinus Spiritus? Audiamus *Joannem Zachariæ* filium, quem Alcoranum commendat, cujus hæc verba in Evangelio recensentur. (Joann. 1.) *Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de cœlo, & mansit super eum. Et ego nesciebam eum. Sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu Sancto. Et ego vidi & testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei.* Christi itaque divinitas ex ipso probatur Alcorano. Quamobrem secum pugnat Lex *Mahometi*, cum ipsum Deum esse negat.

Joan. 1.

Quod si Christus audiendus est, ipsique credendum, ut *Mahometus* affirmat, fateri tenentur Mahometani, quod negat Alcoranum, Deo Filium esse, cum Christus docuerit conferendum Baptisma *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, & Patrem suum Deum, & Spiritum a se mittendum prædicaverit. Possent autem & argumentis convenientissimis educeri Mahometani Sanctissimæ Trinitatis Mysterium rationi non repugnare. Quæ argumenta partim ex Dei intelligentis fœcunditate, quam omnis intellectus fœcunditas probat: partim ex fœcunditate, prole & amore, quæ in creaturis promicant, quibus mundus quodammodo unitrinus est: quod a Deo mundi Authore, cujus similitudinem refert, derivatum esse oportet: tum ex Trinitate intellectuali, quæ in homine & Angelo ad imaginem Dei creatis splendescit, scilicet mens, verbum, & amor. Plura subministrat *S. Thomas* in Libris *contra Gentes*. Nec pigebit etiam legere Cardinalem *Cusanum lib. 2. Cribrationis Alcorani.*

Quod spectat Christi mortem & Resurrectionem, fatetur *Mahometus* Christum a nativitate recentem ipsam prænuntiasse his verbis: *Et super me est divina salus in die meæ nativitatis & mortis, ex qua vivus iterum accedam.* (Azoara 29.) Quamobrem Christum mortuum & occisum a Judæis cur negent Mahometani, ratio nulla est. Siquidem & Prophetæ occidendum prænuntiarunt, & Christus se moriturum & crucifigendum prædixit. Unde cum Prophetarum & Christi oraculis tamquam veracibus credendum asserat Alcoranum, secum ipsum pugnat, negando Christum Jesum a Judæis crucifixum fuisse. Sane *Gabriel* Archangelus, quem sibi Alcoranum tradidisse *Mahometus* mentitus est, *Danieli* revelavit Christum post hebdomadas sexaginta duas occidendum. Itaque si statuto tempore Christus non est occisus, *Gabrieli*, immo Deo, cujus internuntius erat, mendacium affingitur.

Isaiæ 53. *& alibi.*

Demonstratio XI. Abraham qui Deo dilectus fuit, ab ipsoque in Religione institutus est, cujus Legem qui neglexerit, dereliqueritve, brutus erit [*Ex Alcorano Azoara 2.*] Christum Mediatorem agnovit, & vaticinatus est Dei virtutes, & præcepta edocturum, eisque benedicturum, quod *Mahometus* in Alcorano tradit, loco mox citato, sic orantem inducens Abrahamum: *Creator optime, ut misericors atque piissimus, nostra prolis filium, Mediatorem Prophetam excita, cæteris gerenda, virtutesque tuas scripto notificantem, eisque benedicentem, cum tu sis Doctor excelsus, omnia sciens & audiens.* Quod geminum est iis quæ Christus habet in Evangelio: *Abraham exultavit ut videret diem meum: vidit, & gavisus est.* Et, *Antequam Abraham fieret, ego sum.* Hic mediator *Abramo* promissus a Deo est, cum in semine ejus benedicendas omnes nationes terræ asseruit: quæ cum homini mero convenire non possint; sequitur Christum purum hominem non esse, sed Hominem-Deum, ut inter Deum & homines medius, vere Mediatoris munus impleret, illosque cum Deo reconciliaret atque conjungeret, qui & mortalitatem haberet transeuntem, ut homo; & beatitudinem permanentem, ut Deus: ut per id quod transit, congrueret morituris; & ad id

Demonstratio undecima.

quod

quod permanet, transferret ex mortuis. Quamobrem ipsum & mori & resurgere oportuit.

Demonstratio duodecima.

Demonstratio XII. Illa est vera Lex Dei, quæ convenit cum Lege ad quam *Abraham* vitam suam exegit. Sibi namque revelatum scripsit *Mahometus*, ut Legem *Abrahæ* sequeretur, non declinando ad dexteram, neque ad sinistram, ne incredulus fieret. Atqui Mahometana Lex non convenit cum Lege ad quam *Abraham* vitam suam exegit: non itaque divina est.

Probatur minor. Lex quæ a Lege *Moysis* & ab Evangelio declinat, non convenit cum Lege *Abrahæ*. Non enim duæ sunt Leges Testamenti veteris & Evangelii, sed una divina Lex, quam Christus non solvit, sed complevit, revelando & explicando spiritum Legis sub litera latentem. Neque Vetus & Novum Testamentum a Lege *Abrahami* deviant, sed in id præcipue collineant, ut explicent præceptum Sancto credentium Patriarchæ datum, ut ambularet coram Deo & esset perfectus. Atqui Lex Mahometana a Lege *Moysis* & ab Evangelio declinat, sive Regulas credendorum, sive morum præcepta spectentur, ut per se evidens est. Itaque non est divina. Sane una debet esse perfectissima via, sive Lex ad unum perfectissimum finem perducens. Itaqua Lex Christi, quem omnium Prophetarum maximum agnovit *Mahometus*, est perfectissima, cum Legem *Moysis*, & *Abrahæ* adimpleturus & consummaturus advenerit, & homines Legem suam servantes ad vitam æternam perducturus. Porro si Christus venit ut antiquam Legem impleret, & si Evangelium *Lumen est, & recta via timentibus Deum* & si datum est a Deo per ipsum, ut homines *Dei dilectionem & gratiam assequerentur*, ut fatetur *Mahometus* locis supra ex Alcorano citatis: Quid reliquum fuit *Mahometo*, quod hominibus conferret? Nihil aliud certe, nisi fraudes & doli, & quæ veris, id ast, Legis Evangelicæ Decretis contraria sunt (ut ratiocinatur *Euthymius in Panoplia*.

Præterea Mahometani a fide & moribus *Abrahami* prorsus alieni sunt. *Abrahamus* scilicet unum Deum in tribus personis adoravit. Cum enim apparuissent ei tres viri ad convallem *Mambre*, cucurrit in occursum eorum, & adoravit in terram, & dixit: *Domine si inveni gratiam in oculis tuis, non transeas servum tuum*. Tres vidit, unum adoravit. Hæc autem Christianorum adoratio est, quam cum non frequentent, sed execrentur Mahometani, prorsus a fide *Abrahæ* alieni sunt. *Abrahamus* in Christum credidit, ipsiusque immolationem in cruce, præcepta filii sui immolatione, & in holocausto arietis pro filio oblato adumbravit. Quo peracto sacrificio, confirmatæ sunt ipsi promissiones de Christo his verbis; *Et benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, quia obedisti voci meæ:* quod cum de Isaac intelligi non possit, aut alio de homine puro, intelligere de homine Deo necesse est, id est, de Christo, per quem *gratia & veritas facta est*. & qui *dedit hominibus potestatem filios Dei fieri his qui credunt in nomine ejus*, ut habet Evangelium; cujus sectatores gratiam & dilectionem Dei consecuti sunt, ut Alcoranum ipsum testatur. Cum itaque in Christum non credant Mahometani, nec ejus Evangelium audiant, ab *Abrahami* Religione convicuntur alieni.

Nec est quod sibi ob Circumcisionem, & solutionem Decimarum, de *Abrahami* imitatione blandiantur. Nam octavo die illam non celebrant, ut *Abrahami* posteri, sed anno decimo tertio ætatis. *Abraham Melchisedech* Sacerdoti decimas dedit; qui Christum æternum Sacerdotem significabant, secundum illum Psalmi centesimi noni: *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*. Sic enim Psalmum illum Christus in Evangelio exposuit. Cum itaque Mahometani Christo decimas non solvant, nec ejus agnoscant Sacerdotium & Sacrificium, ab *Abrahamo* alieni sunt.

Mahometanorum objectio occupatur ac solvitur.

Objicient forsan Mahometani, Imperii Otthomani incrementa, & continuas victorias, Mahometanæ Religionis veritatem demonstrare.

At hanc objectionem inanem esse, ipsis facile demonstramus. Crevit enim Otthomanum Imperium armorum vi & licentia vitiorum. Vicerunt sæpe Mahometani, aliquando victi sunt. Nullo vicere miraculo, cum numerosiores haberent exercitus: Vicerunt eos non semel Christiani cum exigua militum manu, Deo exercituum pro ipsis pugnante. Si felicibus bellorum eventis, & victoriis veritas Religionis demonstraretur, vera fuisset Græcorum & Romanorum, dum Idola colebant, Religio; siquidem tunc rerum potiebantur. Hebræi, qui Deum unum verum colebant, sæpe ab infidelibus fusi sunt, Deo illis ob peccata irato. Si cadimus in bello, si alienæ Religionis Principibus subjicimur, si jugo servitutis opprimimur, id volente Deo, & plerumque nos ob peccata nostra castigante, ut pater filios, evenire persuasum habemus, eumque nihilominus adoramus: *Qui mutat tempora & ætates, transfert Regna atque constituit*. Tandem sicut temporibus *Heraclii* Imperatoris, Christiani a Persis ante victi, victores evaserunt, favente Deo, ut refert *Mahometus* in Alcorano, *Azoara* 40. ita & post *Mahometum* a Saracenis & a Turcis victi, quandoque ipsos profligarunt. Hæc porro *Mahometi* verba sunt loco citato *A Gentibus in terra propinqua pessimaque Christiani superati, post novem annos eorumdem victores per Deum cujus sunt prima postremaque mandata facti sunt. Unde die illa vindicta Dei condonatoris atque pii credentibus in ipsum gaudium affert*.

Demonstratio decima-tertia.

Demonstratio XIII. Lex quæ in hanc impietatem homines adducit, ut Deum authorem peccati faciant, aut duos Deos introducant, mala est. Atqui Lex *Mahommedis* homines ad hanc impietatem adducit, ut aut Deum Authorem peccati faciant, aut plures Deos inducant. Mala igitur est, nec a Deo est Lex *Mahommedis*.

Probatur Minor. Malitiam enim & inobedientiam Diaboli agnoscit Pseudo-propheta, & nihilominus ait Diabolum a Deo ex igne pestifero esse creatum (*Alcorani cap.* 25.) Unde sequitur, Diabolum necessitate naturæ, nempe vitio materiæ malum esse. Deinde, de igne isto pestifero quæro, utrum sit a Deo creatus an fuerit ab æterno? Si illud, Deus constituitur author & efficiens causa mali moralis in Diabolo. Nam causa causæ naturali necessitate effectum producentis, est causa illius effecti. Sin autem dicant Mahometani, ignem illum pestiferum sine origine extitisse ab æterno, sequitur duas esse essentias ingenitas, consequenter duos Deos. Vel si dicant, ignem illum a Deo quidem creatum esse, at pestiferam ejus qualitatem non esse a Deo, quæro a quo sit ea qualitas? cum nulla creatura ante diaboli creationem peccaverit; neque peccare possit ulla creatura cui datum non est liberum arbitrium. Deinde, undecumque tandem evenisse delirent illam pestilentiam, non liberant Deum quin creaverit Diabolum initio malum; adeo ut Diabolus non evaserit malus degenerando a sua origine, sive a primævo aliquo integritatis statu in quo conditus sit, sed a Deo ipso conditus sit malus. Et quomodo puniet Deus Diabolum propter peccatum inevitabile, quod admittit vitio materiæ ex qua eum Deus primitus creavit, nulla ipsius Diaboli præeunte culpa?

Demonstratio decima-quarta.

Demonstratio XIV. Lex quæ tollit discrimen veræ & falsæ Religionis, falsa est, cum sicut unus tantum Deus, ita una vera Religio esse possit: & pugnantes Religiones veræ esse non possint, quia veritas sibi ipsi non adversatur. At Lex Mahometana tollit discrimen veræ & falsæ Religionis. Sic enim habet Azoara 2. *Omnis recte vivens, Judæus, seu Christianus, seu Lege sua relicta ad aliam tendens, omnis scilicet Deum adorans, bonique gestor, indubitanter divinum amorem assequitur*. Lex itaque Mahometana falsa & impia est.

Demonstratio decima-quinta.

Demonstratio XV. Mahometus felicitatem sui Paradisi in fruitione corporearum voluptatum constituit. Asseritque in Dialogo cum *Abdia* Judæo, beatitudinem minime plenam fore, si aliquod oblectamenti genus deesset: ideo Fideles suos tot illic habituros uxores, quot hic habuerint: cæteras concubinas fore, ancillas absque numero. Quo ex figmento sequitur, mulieres quibus & Paradisum pollicetur, non fore felices. Ait enim *Azoara* 47. Illas in Paradiso numquam oculos suos nisi ad maritos erecturas. Si virorum felicitas in habendo innumeras uxores posita

sit

sit, certe aut mulieres in Paradiso erunt infelices, quod absurdum est; aut plures, immo innumeros habebunt viros: Et sic sursus felix esse non poterit ullus vir, quippe nullam habens sibi fidam mulierem, sed viris pluribus, immo innumerabilibus communem. Vel si dicant Muhammedani, mulieres fore ita continentes, ut non appetant plures viros, neque frequantem cum suis maritis consuetudinem: Cur non idem conceditur viris? Immo cur non perfectam utrisque concedunt continentiam, ut sublata jam prolis generatione, cesset prorsus in Paradiso usus & appetitus Veneris?

DISSERTATIO VII.

Adversus Paulicianos, de Religiosa cultu Dominicæ Crucis.

PROPOSITIO.

Religiosus Crucis Dominicæ cultus, Veterum Patrum testimoniis, & perpetua Ecclesiæ consuetudine, contra Paulicianos, in Claudio Taurinensi, in Petrobusianis, Wiclefitis, Lutheranis, & Calvinistis, redivivos, asseritur.

Crucis Christi Inventa. Helenæ Imperatricis pietas laudata.

I. QUanta fuerit semper in veneratione Crux ipsa, in qua suffixus Christus pro omnium hominum salute mortem obiit, testatur imprimis toties a Patribus laudata *S. Helenæ* Imperatricis pietas, quæ Spiritu Sancto instigante Hierosolyma petiit, ut lignum Crucis quæreret: quod effosso in quo latitabat loco mortui resurrectione innotuit, & fidelium deinceps adorationi propositum est. Hujus Inventionis meminere *S. Ambrosius* in Oratione funebri Theodosii. *S. Paulinus* Epistola undecima ad Severum Sulpitium. *Severus* ipse lib. 2. Historiæ Sacræ. *Rufinus* lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 8. *Socrates*, lib. 1. cap. 13. *Theodoretus* lib. 1. cap. decimo-octavo, *Sozomenus* lib. 2. cap. 1. & ante hos omnes *S. Cyrillus* Hierosolymitanus in Epistula ad Constantium Imperatorem, & *Eusebius* libro tertio de Vita Constantini, cap. vigesimo nono. *Invenit ergo* Helena *titulum* (inquit S. Ambrosius in Oratione de obitu Theodosii) *Regem adoravit, non lignum utique; quia hic gentilis est error; & vanitas impiorum; Sed adoravit illum qui pependit in ligno, scriptus in titulo... Misit filio suo Constantino diadema gemmis insignitum, quas pretiosior ferro innexas Crucis redemptionis divina gemma connecteret... Sapienter Helena, quæ Crucem in capite Regum locavit; ut Crux Christi in Regibus adoretur. Non insolentia ista, sed pietas est, cum defertur Sacræ Redemptioni.*

Veræ Crucis religiosus cultus.

S. Paulinus *particulam de ligno divinæ Crucis* ad *Severum* mittens, ita scribit: *Accipite magnum in modico munus, & in segmento pene atomo hastulæ brevis sumite munimentum præsentis, & pignus æternæ salutis. Non angustetur fides vestra carnalibus oculis parva cernentibus: Sed interna acie totam in hoc minimo vim Crucis videat, dum videre vos cogitatis lignum illud, quo Salus nostra, quo Dominus Majestatis affixus, tremente mundo, pependerit, exultetis cum tremore.* Idem vocat *Ligni Salutaris Donum*: Aitque, *In Cruce superstite Passionem Christi coli.* Tum narrata historia Crucis ab *Helena* repertæ, exponit quanto in honore lignum illud habitum fuerit. *Digno*, inquit, *mox ambitu consecratur, condita in Passionis loco Basilica, quæ auratis corusca laquearibus, & aureis dives altaribus, arcano positam Sacrario Crucem servat. Quam Episcopus urbis ejus quotannis, cum Pascha Domini agitur, adorandam populo princeps ipse venerantium promit. Neque præter hanc diem, qua Crucis ipsius Mysterium celebratur, ipsa, quæ Sacramentorum causa est, quasi quoddam Sacræ Solemnitatis insigne profertur: Nisi interdum religiosissimi postulent; qui hac tantum causa illo peregrinati advenerint, ut sibi ejus revelatio in præmium longinquæ peregrinationis deferatur. Quod solum Episcopi beneficio obtineri ferunt: Cujus & tantum munere de eadem Cruce hæc minuta sacri ligni ad magnam fidei & devotionis gratiam haberi datur. Quæ quidem Crux in materia insensata, vim vivam tenens, ita ex illo tempore innumeris pene quotidie hominum votis lignum suum commodat, ut detrimenta non sentiat, & quasi intacta permaneat: quotidie dividuam sumentibus, & semper totam venerantibus. Sed istam imputribilem virtutem, & indetribilem soliditatem de illius profecto carnis sanguine bibit, quæ passa mortem, non vidit corruptionem.*

Idem Crucis miraculum celebrat *Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus*, Catechesi decima. *Lignum illud*, inquit, *Sanctum Crucis testatur* (Deum nempe esse Christum) *quod hodieque apud nos cernitur: & per eos qui cum fide particulam ex illo capiunt, totum istinc orbem terrarum fere complevit.*

II. Dominicæ Cruci venerationem conciliant miracula per eam ejusque particulas edita. Insigne unum refert *Evagrius* lib. IV. Historiæ cap. 26. quod Apameæ contigit. Obsessa nimirum civitate, Crux repetitis vicibus ostensa, splendidum jaculata ignem est, quo miraculo est significata salus quæ Apameensibus contigit.

III. Honor quo Crucem Christus ornavit, ipsam colendam summa religione persuadet. In ipsa nempe velut in altari Sacrificium vitæ suæ obtulit Patri, *Pacificans per Sanguinem Crucis, sive quæ in cœlis, sive quæ in terris sunt*; ut dicitur *ad Colossenses* 1. Ipsa gradus fuit Christo, quo ascendit ad Regnum: *Nunc*, inquit, *princeps hujus mundi ejicietur foras: & ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum. Hoc autem dicebat, significans qua morte esset moriturus.* (Joannis XII.) Crux fuit Christo instrumentum victoriæ, & redemptionis hominum. *Delevit* enim *quod adversus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affigens illud Cruci, & expolians principatus & potestates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso.* (Ad Colossenses 2.) Quem locum egregie ac luculenter explicat Origenes Homilia VIII. in Jesu Nave. *Post omnia autem* (inquit) *etiam Rex Huy in ligno gemino, dicitur esse suspensus. Hoc in loco mysterium tegitur quamplurimos latens: Sed orantibus vobis, tentabimus hæc, non nostris opinionibus, sed divinæ Scripturæ testimoniis aperire. In superioribus diximus, Regem Huy diabolo posse conferri: hic quomodo in ligno gemino crucifixus sit, opera pretium est noscere. Crux Domini nostri Jesu Christi gemina fuit... hoc est, geminæ ratione constat. Quod visibiliter quidem Filius Dei in carne crucifixus est: invisibiliter vero in ea cruce diabolus cum principatibus suis & potestatibus affixus est cruci. Nun tibi hoc videbitur verum, si tibi horum testem produxero Apostolum Paulum? Audi ergo de iis quid ipse pronuntiat. Quod erat*, inquit, *contrarium nobis, tulit illud de medio, affigens illud cruci suæ, exuens principatus & potestates traduxit, libere triumphans eas in ligno crucis. Licet in aliis exemplaribus habeatur, Triumphans in semetipso. Sed apud Græcos habetur, in Ligno. Ergo duplex ratio Dominicæ crucis. Una illa qua dicit Apostolus Petrus: Quod Christus crucifixus nobis reliquit exemplum: & hæc secunda, qua crux illa trophæum diaboli fuit, in quo & crucifixus est, & triumphatus.*

Christus crucem suam veneratione dignam ostendit.

IV. Idipsum ostenditur ex honore quo Christus salutare signum istud in novissimo Judicio insigniturus est. *Tunc* enim *parebit signum filii hominis in cœlo.* (Ut Matthæi 24. dicitur.) Signum autem Filii hominis Sacrosanctam Crucem ab ipso vocari, Patres intellexerunt. præsertim *S. Joannes Chrysostomus* Homilia 54. in Matthæum, & Homilia *De Cruce*, & *Cyrillus Hierosolymitanus*, Catechesi 13. & 15.

SS. Patres cultum religiosum Dominicæ Cruci exhibendum testantur.

V. Sancti Patres de Crucis adoratione testimonium ferunt, & eximia quædam passim habent ad ejus commendationem *S. Joannes Chrysostomus* in Libro *Quod Christus sit Deus*, inter varia, quibus Christi divinitatem probat, argumenta, hoc utitur, quod crucis supplicium per se ignominiosum, passione sua gloriosum effecerit. *Ipsum ergo lignum*, inquit, *in quo positum Sanctum Corpus Domini & crucifixum, quare nam habere totus orbis ita contendit, ut qui parvum quiddam ex illo habent, hoc auro includant, tam viri, quam mulieres, & de collo suo suspendunt, hinc valde ornati, licet damnationis signum fuerit lignum istud? Sed qui omnia operatur, & immutat, qui or-*

Crucis commendatio.

bem terrarum a tanta pravitate transtulit, & terram cælum fecit, etiam rem hanc infamia plenam, & turpissimam omnium mortem supra cælos evexit. Hæc igitur omnia prævidens Propheta, dicebat: Et erit requies ejus honor. Istud enim mortis symbolum, multæ benedictionis argumentum factum est, & omnigenæ securitatis murus, lethifera diaboli plaga, dæmonum frænum, camus contrariarum Virtutum. Istud mortem sustulit. Hoc inferni æreas portas confregit, diaboli arcem destruxit, hoc peccati nervos exercuit, totum orbem a damnatione, cui obnoxius erat, eripuit, inflictam naturæ nostræ plagam abstulit &c.

Idem Oratione De Cruce & Latrone. „ Crux, *inquit*, prius condemnationis & supplicii nomen erat; at nunc res est venerabilis & desiderabilis. Crux antea dedecoris & pœnæ argumentum erat; nunc gloriæ & honoris occasio. Quodque Crux sit gloria, audi Christum dicentem: Pater, clarifica me gloria, quam habui apud te ante mundi constitutionem; gloriam crucem nominans. Crux caput nostræ salutis. Crux infinitorum bonorum argumentum. Propter hanc nos qui prius inglorii & rejecti eramus, nune in filiorum ordinem recepti sumus...... Hæc ab errore nos liberavit. Hæc ad veritatem adduxit. Hæc reconciliationem Dei cum hominibus instituit. Hæc nos ex profundo malitiæ ereptos, in ipsum virtutis fastigium eduxit... Vides quomodo Crux sit nobis festum, quod propter Crucem nos festum celebrare jubet? In cruce enim oblatus est: ubi vero Sacrificium, ibi & peccatorum remissio: ubi reconciliatio Domini, ibi festum & gaudium. Pascha nostrum, *inquit*, pro nobis immolatus est Christus. Ubi immolatus est? In excelsa cruce. Novum & peregrinum altare, cum novum & insolitatum fuerit Sacrificium. Idem & Sacrificium, & Sacerdos erat. Sacrificium secundum carnem, Sacerdos secundum spiritum. Idem immolavit & immolabatur.... Fuit Crux etiam altare &c.

Joan. 17.

Sanctus Hieronymus Epistola 17. ad Marcellam: „ Ergone, *inquit*, erit illa dies, quando nobis liceat speluncam Salvatoris intrare, & in Sepulcro Domini flere cum sorore, flere cum matre, Crucis deinde lambere lignum &c. *Et in Epitaphio Paulæ*: Prostrata, *inquit*, ante Crucem, quasi pendentem Dominum cerneret, adorabat.

S. Leo, Sermone VIII. de Passione Domini, cap. 4. „ Cum ergo Dominus lignum portaret Crucis, quod in sceptrum sibi converteret potestatis, erat quidem hoc apud impiorum oculos grande ludibrium, sed manifestabatur Fidelibus grande Mysterium: quia gloriosissimus Diaboli Victor, & inimicarum virtutum potentissimus debellator, pulchra specie, triumphi sui portabat trophæum, & invictæ patientiæ humeris, signum Salutis adorandum regnis omnibus inferebat. *Ibidem* Crucem Christi non templi aram esse *ait*, sed mundi. *Subditque cap.* 7. O admirabilis potentia Crucis! O ineffabilis gloria Passionis! In qua & tribunal Domini & judicium mundi, & potestas est Crucifixi! *Christumque his vocibus interpellat*: Crux tua omnium fons benedictionum, omnium est causa gratiarum; per quam credentibus datur virtus de infirmitate, gloria de opprobrio, vita de morte.

Rusticus Diaconus in Dialogo contra Acephalos. „ Clavos, *inquit*, quibus confixus est *Christus* & lignum venerabilis Crucis, omnis per totum mundum Ecclesia absque ulla contradictione adorat... Et adoramus omnes Crucem, & per ipsam illum cujus est Crux.

„ S. Joannes Damascenus lib. 4. *De Fide Orthodoxa*, cap. XII. „ Quamquam autem, *inquit*, omnis Christi actio ac miraculorum editio præclara, & divina & mirabilis est; nihil est tamen ex omnibus quod tantam admirationem excitet, atque eximia ipsius Crux. Neque enim alia ulla re peccatum deletum, infernus spoliatus, resurrectio nata, vis contemnendarum rerum præsentium, atque ipsius quoque mortis nobis concessa, reditus ad veterem beatitudinem comparatus est, Paradisi portæ patefactæ sunt, natura nostra ad Dei dextram considet, filii denique Dei & hæredes facti sumus, quam Crucis Domini nostri Jesu Christi beneficio. Hæc nobis signi loco in fronte data est, haud secus ac Circumcisio Israeli. Per hanc enim nos qui fide præditi sumus, ab infidelibus distinguimur, atque agnoscimur. Hæc clypeus atque armatura, & trophæum est adversus diabolum. Hæc sigillum ut ne exterminator Angelus nos tangat velut Scripturæ sacræ monumentis proditum est: Hæc jacentium excitatio est, stantium fulcimentum, infirmorum baculus, ovium virga, resipiscentium adminiculum, proficientium perfectio, animæ & corporis salus, malorum omnium depulsio, bonorum omnium causa, resurrectionis planta, vitæ æternæ lignum. Hoc itaque ingentis sane pretii lignum ac venerandum, in quo Christus seipsum sacrificii causa, pro nobis obtulit, ut ex sancti corporis & sanguinis contactu sanctificatum, optimo jure adorari debet, clavique item & lancea, & indumenta, ac sacra ipsius tabernacula, hoc est, præsepe, antrum Golgotha, Crux, vivificum Sepulcrum, Sion Ecclesiarum arx, aliaque id generis, quemadmodum ait David: Introibimus in tabernaculum ejus, adorabimus in loco ubi steterunt pedes ejus. Quod autem his verbis Crucem intelligat, argumento est id quod sequitur: Exurge Domine, in requiem tuam. Comes enim Crucis est resurrectio. Nam si eorum, quorum amore flagramus, & domus nobis chara est, & lectus, & vestis; quanto magis ea quæ Dei ac Salvatoris sunt, per quæ nobis salus parta est?

VI. Neque vero solam Christi Domini veram Crucem, sed quamlibet crucis effigiem adorandam semper censuit Ecclesia, colendamque proposuit, ut primum libertate potita est sub Christianis Principibus. Constantino Imperatori *horis meridianis, sole in occasum vergente Crucis trophæum in cælo ex luce conflatum, Soli superpositum visum est cum hujusmodi Inscriptione*: HOC VINCE. Ita refert *Eusebius*, qui id ab ipso *Constantino* acceperat, lib. 1. de ejus Vita, cap. vigesimo octavo. Eidem Imperatori de ostento illo anxie cogitanti Christus apparuit cum Signo illo quod in cœlo ostensum fuerat: præcepitque ut militari signo ad similitudinem ejus quod in cœlo viderat, fabricato, eo tamquam salutari præsidio in prælis uteretur. Quod statim præstitit, & Crucis effigiem ex auro & gemmis pretiosissimis elaborari jussit. Tum vexillum Crucis instar effectum, cui *Labari* nomen impositum est, cujus descriptionem lege apud *Eusebium*, lib. 1. *De Vita Constantini*, cap. trigesimo primo. *Hoc igitur salutari signo*, inquit Eusebius, *tamquam munimento adversus oppositas quorumvis hostium copias Imperator semper est usus; aliaque ad ejus similitudinem expressa signa cunctis exercitibus præferri jussit.*

Dominicæ Crucis effigiem ac signum fidelibus religiose colendum proposuit semper Ecclesia, ex quo pace potita est.

Reportata vero de *Maxentio* Tyranno victoria, „ Clara voce ac titulorum inscriptionibus, salutare signum cunctis hominibus annuntiavit: hoc tropæo in medio urbis Regiæ adversus hostes erecto, atque hoc salutari signo quod Imperii Romani, ac totius orbis præsidium est, literarum notis numquam interituris inciso. Statim ergo sublimem hastam in modum Crucis, sub manum statuæ suæ in celeberrimo urbis loco poni jussit, & hujusmodi inscriptionem Latino sermone subjici: Hoc salutari signo, quod veræ virtutis argumentum est, vestram Urbem Tyrannicæ Dominationis jugo liberatam servavi, Senatui populoque Romano in libertatem asserto pristinum decus nobilitatis, splendoremque restitui. (Ex Eusebio lib. 1. de Vita Constantini, cap. quadragesimo.) Hoc eodem signo salutari munitus Magnus *Constantinus Licinium* fudit, vicitque, ut *Eusebius* testatur lib. 2. de ejus Vita, cap. VI. VII. VIII. & IX. „ Certe *inquit*, ubicumque hoc signum conspectum fuerat, continua fuga hostium, victoribus terga illorum prementibus sequebatur. Quo comperto, Imperator, sicubi agmen aliquod exercitus sui premi animadverteret, illico salutare trophæum, tamquam efficacissimum quoddam ad parandam victoriam amuletum, inferri jubebat. Quo facto statim victoria sequebatur; divina utique virtute animos viresque pugnantium confirmante.

Et cum forte inter pugnandum ingens strepitus exercitum conturbasset: is qui hoc signum humeris ferebat, metu perculsus alteri gestandum tradidit, ut ipse discrimen evaderet. Vix alter ille signum gestandum susceperat, cum ecce is qui se subripiens custodiam signi deseruerat, telo in ventre perculsus, occubuit. „ At salutare Crucis trophæum, ei qui ipsum sublime gestabat, incolumitatem præstitit, in quem cum tela undique jacerentur, signifer quidem ipse salvus evasit: hasta vero salutaris trophæi missilia excepit. Erat id spectaculum omni miraculo majus, cum cuncta hostium tela in brevissimum illum hastæ ambitum caderent. Quæ cum in hastam impacta defigerentur, signifer servabatur incolumis: adeo ut nullo umquam jaculo ferirentur, quicumque hoc ministerium obibant. Verba sunt *Constantini Magni* hanc historiam narrantis ab *Eusebio* descripta lib. 2. de ejus Vita, cap. IX. Et cap. XVI. refert quod cum didicisset Licinius „ Arcanam quamdam ac divinam potentiam in salutari trophæo inesse, cujus ope Constantini exercitus victoriam referre consuevisset; milites suos admonuit, ne ex adverso illi congrederentur, neve in illud temere ac fortuito oculos conjicerent. Quippe illud lignum incredibili vi pollere, ac sibi privatim infestum adversumque esse ajebat...... Et Liciniani quidem Deorum multitudine confisi, cum ingentibus copiis progrediebantur, nescio quæ mortuorum simulacra & statuas inanimes, præsidii causa circumferentes. Constantinus vero pietatis lorica contectus, salutare & vivificum Crucis signum, velut terriculamentum quoddam, & potentissimum ad depellenda mala munimentum, hostium multitudini objecit.

Eodem Seculo Crucis signum divinitus in cœlo formatum & ostensum est Hierosolymis super Golgotham, & usque ad montem Olivarum, tota Urbe ad spectaculum effusa. Tunc præerat Hierosolymitanæ Ecclesiæ Sacris *S. Cyrillus*, qui de cœlesti illo ostento Epistolam scripsit ad *Constantium* Imperatorem quæ inter ejus Opera etiamnum legitur. Idem miraculum refert Socrates, *Lib. IV. Cap. V.*

VII. *S. Joannes Chrysostomus*, in Oratione, *Quod Christus sit Deus*, honoratam ætate sua Crucem ubique fuisse docet, ejusque figuram ad ornatum, ad remedium, ad præsidium, fuisse a Fidelibus circumlatam. „ Hoc mortis genus diademate quovis gloriosius est. Nam Reges positis diadematibus Crucem suscipiunt, mortis ejus Symbolum. In purpuris Crux, in diadematis Crux, in precibus Crux, in armis Crux, & in Mensa Sacra Crux, & in toto orbe Crux, & super Solem fulget Crux.

Et infra: „ Neque enim sic Regia corona ornatur caput, ut Cruce, quæ omni cultu dignior, & quam omnes prius abhorrebant, ejus figuram tantopere quærunt: atque adeo ubique ea invenitur, apud Principes, apud subditos, apud mulieres, apud viros, apud virgines, apud nuptas, apud servos, apud liberos, subinde omnes ea se signant, insculpendo eam in nobilissima membrorum nostrorum parte. In fronte enim nostra, quasi in columna quotidie figuratur. Hæc Sacra mensa, hæc in Sacerdotum Ordinationibus, hæc iterum cum Corpore Christi in Mystica cœna fulget. Hanc ubique celebrari videre licet, in domibus, in foro, in solitudine, in viis, in montibus, in collibus, in vallibus, in mari, in navigiis, in insulis, in vestibus, in armis, in thalamis, in vasis argenteis & aureis, in murorum picturis, in corporibus jumentorum male affectorum, aut eorum qui a dœmoniis vexantur, in bellis, in pace diebus ac noctibus, in deliciatorum choreis, in Monachorum Ordinibus: adeo certatim donum hoc mirabile rapiunt omnes.

VIII. *Theodosius* & *Valentinianus* Imperatores lib. 1. Cod. Tit. VIII. *L. Nemini licere*, de Crucis effigie honoranda ita statuunt. *Cum sit nobis cura diligens per omnia superni Numinis Religionem tueri: Signum Salvatoris Christi nemini licere vel in solo, vel in silice, vel in marmoribus humi positis insculpere, vel pingere: & quocumque reperitur loco, tolli.... specialiter imperamus*. Quam Legem *Petrus Crinitus* male retulit, omittens illam vocem *humi*, quæ Legis istius veluti clavis est. Unde perperam Novatores illam proferunt contra cultum Crucis. Legatur doctissimus Cardinalis *Perronius* in Actis Collationis apud Fontem Bellaqueum habitæ.

IX. *S. Asterius* Amasenus Episcopus in Oratione *De S. Euphemia*, adorationem Crucis lege Christianis indictam docet. *Virgo*, inquit, *veneranda in pullis vestibus sola sedet, manibus in cœlum extensis Deum in malis adjutorem invocans. Huic porro precanti supra caput apparet signum, quod ex præscripto Legis Christiani adorant & inscribunt sibi*.

X. *Prudentius* adoratum ab Imperatoribus Crucis signum in Apotheosi testatur.

.... Jam purpura supplex
Sternitur Æneadæ Rectoris ad atria Christi,
Vexillumque Crucis summus Dominator adorat.

XI. *S. Cyrillus Alexandrinus* lib. 6. contra Julianum: „ Quod autem, *inquit*, miseros esse dicit eos Julianus, quibus nihil prius aut antiquius est, quam ut frontes ac domos omnino signo pretiosæ Crucis informent, ejus Orationem nefaria mente conceptam, extremam ignorationem sapere, nullo negotio demonstrabimus. Siquidem Servator omnium ac Dominus, tametsi poterat in forma Patris, eique prorsus æqualis conspici, & in divinitatis solo Majestatem suam exhibere, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed seipsum exinanivit, formam servi accipiens. Quin & Crucem perpessus est ignominia contempta, ut corruptionis vim retunderet; unus mortuus pro omnibus & excitatus ut mortis laqueis genus hominum exsolveret, ut tyrannidem peccati, quod nos opprimebat, everteret, ut sævientem in membris carnis legem sedaret, & spiritales faceret adoratores &c. Horum omnium nobis salutare lignum memoriam excitat, ac in eam præterea cogitationem nos adducit, Unum (ut sapientissimus Paulus ait) pro omnibus mortuum esse, ut viventes non ultra sibi ipsis vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit. ... Quocirca nos, uti dixi, honorandæ Crucis lignum boni omnis ac virtutis admonitionem facimus.

Perperam vero colligunt Heterodoxi, *Cyrillum* explosisse adorationem Crucis ex ligno, lapide, aut quovis alia materia confectæ, quia Christum venisse ait, *Ut nos spirituales faceret adoratores*. Verba enim illa *S. Cyrilli*, cultus objectum non spectant, quasi nihil adorari debeat quod materia constet, sed adoratorum innuunt conditionem; id est, Christum in Cruce passum esse ait, ut suos adoratores Spiritu Sancto plenos, & ab immunditiis carnis, atque a peccati servitute liberos faceret. Secundo etsi verba laudata spectarent ipsum adorationis objectum, nihil ex iis contra Crucis adorationem colligi posset. Nec enim spiritales adoratores esse desinunt qui res colunt corporeas, modo illas non propter se, sed propter spiritales colant, quibus conjunctæ sunt, vel ad quas referuntur. Alioqui Apostoli qui Christum in carne sibi conviventem adorabant, spiritales adoratores non fuissent. Neque rursus Patres Veteris Testamenti qui arcam in figuram Christi adorabant. Hinc *S. Augustinus*, lib. III. *De Doctrina Christiana*, cap. IX. ait: *Qui veneratur utile signum divinitus institutum, cujus vim significationemque intelligit non hoc veneratur quod videtur & transit, sed illud potius quo talia cuncta referenda sunt. Talis autem homo spiritalis & liber est, etiam tempore servitutis.*

XII. *Theodoretus* Sermone VI. contra Græcos: *Græci*, inquit, *& Romani, ac Barbari Crucifixum profitentes Deum, Crucisque signum venerantes.*

XIII. Author Quæstionum ad *Antiochum* sub nomine *S. Athanasii*, Quæstione quadragesima prima. *Figuram quidem Crucis*, inquit, *ex duobus lignis compingentes conficimus, ut si quis infidelium id in nobis reprehendat quod veneremur lignum, possimus duobus inter se disjunctis lignis, & Crucis dirempta forma, ea tamquam inutilia ligna reputare, & Infideli persuadere quod non colamus lignum, sed quod Crucis typum veneremur.*

XIV. *Justinianus* Imperator in Authentica *De Monachis*, statuit: *Si quis ædificare venerabile Mona-*

nasterium voluerit, non prius licentiam esse hoc agendi, quam Deo amabilem locorum Episcopum advocet: ac ille manus extendat ad cælum; & per Orationem locum consecret Deo, figent in eo salutis nostræ signum: dicimus autem adorandam & honorandam vere Crucem.

XV. *S. Gregorius Magnus* Lib. 7. Epistola 5. Indict. 2. ad *Januarium* Episcopum data, jubet ut veneranda Crux & Imago Dei Genitricis, quæ a Neophyto quodam in Judæorum Synagogam imprudenter illatæ fuerant, *exinde cum ea, qua dignum est veneratione auferantur.*

XVI. Venerabilis *Beda* lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ Anglorum cap. 25. de adventu *Sancti Augustini* a *S. Gregorio* missi in illam Insulam cum Sociis, Evangelii prædicandi causa, ita scribit: *At illi non dæmoniaca, sed divina præditi virtute veniebant, Crucem, pro vexillo ferentes argenteam, & imaginem Domini Salvatoris in tabula depictam, Litaniasque canentes pro sua simul & eorum, propter quos & ad quos venerant, æterna salute Domino supplicabant.*

XVII. His longe antiquior *Sedulius* lib. 3. Paschalis Carminis, de Christo ita canit:

Pax Crucis ipse fuit, violentaque robora membris
Illustrans propriis, pœnam vestivit honore:
Suppliciumque dedit signum magis esse salutis:
Ipseque sanctificans in se tormenta, beavit.
Neque quis ignores speciem Crucis esse colendam,
Quæ Dominum portavit ovans ratione potenti,
Quatuor inde plagas quadrati colligit orbis.

XVIII. *Jonas Aurelianensis* lib. 1. De Cultu Imaginum. *Quo ergo*, inquit, *ob recordationem redemptionis suæ Sancta Ecclesia ex Sanctorum Patrum traditione Crucem Christi veneretur, adoret, colat, non cultu & adoratione quæ solius divinitatis est, sed eo de quo satis abundeque supra dictum est, nemo nisi qui ab Ecclesiastica traditione dissentit, ignorat. Unde ob recordationem salutiferæ Passionis Dominicæ annuatim in sanctissima die Parasceves, secundum Traditionem Ecclesiasticam, Crucem Christi adorat, id est, supplicando salutat: quæ etiam totum diffusa per orbem in Christi laudem prorumpens, gratulabunda canit:* CRUCEM *tuam adoramus, Domine, &c. Et iterum:* ECCE *Lignum Crucis, in quo Salus mundi pependit, Venite, adoremus. Et Beatus Gregorius, de cujus dictis nemo nisi immemor salutis suæ ambigit, in Libro Sacramentorum ita meminit:* DEUS *qui Unigeniti tui Domini nostri Jesu Christi pretioso Sanguine humanum genus redimere dignatus es, concede propitius, ut qui ad adorandam vivificam Crucem adveniunt, a peccatorum suorum nexibus liberentur.* Legatur ejusdem *Jonæ* totus Liber secundus, ubi Crucis venerationem contra *Claudium Taurinensem* strenue propugnat.

XIX. *Petrus Cluniacensis* in Epistola *contra Petrobusianos*, ad Archiepiscopos Arelatensem & Ebredunensem, necnon ad Episcopos Diensem & Vappincensem data, inter istius hæreseos capita, illud refert: *Cruces Sacras confringi præcipit & succendi; quia species illa vel instrumentum quo Christus tam dire tortus, tam crudeliter occisus est, non adoratione, non veneratione, vel aliqua supplicatione digna est: Sed ad ultionem tormentorum & mortis ejus, omni dedecore dehonestanda, gladiis concidenda, ignibus succendenda est.* Quem errorem prolixe refellit ac luculenter Epistola secunda.

Crucis signum manus agitatione formatum venerabile est, & ab Ecclesiæ exordiis apud Christianos usitatum.

XX. Denique signum Crucis manus agitatione formatum venerabile esse, & antiquis temporibus inter Christianos usitatissimum, æque Traditio probat. Audiendus ea de re *Origenes*, Homilia VI. in Exodum. *Quid timent dæmones*, inquit, *Quid tremunt? Sine dubio Crucem Christi in qua triumphati sunt; in qua exuti sunt principatus eorum & potestates. Timor ergo & tremor cadent super eos, cum signum in nobis viderint Crucis fideliter fixum, & magnitudinem brachii illius, quod Dominus expandit in Cruce.*

Audiendus *Tertullianus* lib. *De Corona militis*, cap. 3. ubi multa sola Traditione non scripta usurpari in Ecclesia probans, morem illum frontem Cruce signandi inter alia refert. *Ad omnem*, inquit, *progressum, atque promotum; ad omnem aditum & exitum, ad vestitum, calceatum, ad lavacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia; quæcumque nos conversatio exercet, frontem Crucis signaculo terimus.*

Audiendus *S. Athanasius*, Lib. De Incarnatione Verbi. *Signo Crucis*, inquit, *Magica omnia compescuntur.* Audiendus *Sanctus Basilius*, in Lib. *De Spiritu Sancto*, cap. vigesimo septimo, consuetudinem hanc qua Fideles signaculo Crucis muniuntur, sola, sine Scriptura ulla, Traditione constare asserens. Quam consuetudinem pariter commendat *S. Joannes Chrysostomus* Homilia X. in Acta Apostolorum, & Homilia XII. in Epistolam 1. ad Corinthios, *Sanctus Gaudentius Brixianus* Sermone octavo, *S. Ambrosius* Libro De Initiandis, & ante illos *Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus* Catechesi quarta, & decima tertia. Audiendi Patres, qui ingentia solo signo Crucis patrata esse miracula testantur, *Lactantius* scilicet Libro quarto Divinarum Institutionum, cap. vigesimo septimo, *Sanctus Epiphanius* Hæresi trigesima, *Sanctus Gregorius Nazianzenus* Oratione tertia, quæ est prior contra Julianum; *sanctus Gregorius Nyssenus* in Vita Sancti Gregorii Neocæsareensis, & in Vita Macrinæ Sororis; *Sanctus Athanasius* in Vita Sancti Antonii, *sanctus Hieronymus* in Vita Sancti Pauli primi Eremitæ, *sanctus Augustinus* Lib. vigesimo secundo De Civitate Dei, cap. octavo, *Theodoretus* lib. quinto Historiæ Ecclesiasticæ cap. vigesimo primo & passim in Historia Religiosa.

Præclara sunt quæ de Crucis signo habet variis in locis *Sanctus Augustinus*, scilicet Concione secunda in Psalmum trigesimum sextum. *Crux*, inquit, *jam de pœna generis humani sublata est.... Honorata est & finita. Finita est in pœna, manet in gloria. A locis suppliciorum fecit transitum ad frontes Imperatorum. Qui tantum honorem dedit pœnis suis, quid servat Fidelibus suis?* Et Tractatu tertio in Joannem: *Si Christiani*, inquit, *utique ipso nomine ad Christum pertinentes, hujus signum in fronte gestamus, de quo non erubescimus, si & in corde gestamus. Signum ejus, est humilitas ejus. Per stellam eum Magi cognoverunt: & erat hoc signum de Domino datum, cæleste atque præclarum. Noluit stellam esse in fronte Fidelium signum suum, sed Crucem suam. Unde humiliatus, inde glorificatus.*

Et Tractatu quinquagesimo. *Sanguine occisi pecoris Judæorum postes signati sunt: Sanguine Christi frontes nostræ signantur. Et illa signatio, quia erat significatio, dicta est a domibus signatis exterminatorem prohibere. Signum Christi a nobis repellit exterminatorem, si cor nostrum recipiat Salvatorem. Quare hoc dixi? Quia multi habent postes signatos, & intus non manet habitator. Facile habent in fronte signum Christi, & corde non recipiunt verbum Christi. Ideo dixi, fratres, quod repeto: Signum Christi a nobis repellit exterminatorem, si cor nostrum habeat Christum habitatorem.*

Et Tractatu quinquagesimo tertio. *Ad hoc enim & ipse Dominus Crucem suam, ubi eum dementia superba impietatis irrisit, in eorum qui in illum crederent frontibus fixit, ubi est quodammodo sedes verecundiæ: ut de nomine ejus fides non erubescat, & magis Dei gloriam quam hominum diligat.*

Denique Tractatu centesimo decimo octavo. *Quid est quod omnes noverunt signum Christi, nisi Crux Christi? Quod signum nisi adhibeatur sive frontibus credentium, sive ipsi aquæ ex qua regenerantur, sive oleo quo Chrismate unguntur, sive Sacrificio quo aluntur, nihil eorum rite perficitur.*

Insignia *Sancti Paulini*, & *Prudentii* Carmina reticere non possum. Hic Hymno sexto *Cathemerinon* ita canit.

Fac, cum vocante somno
Castum petis cubile,
Frontem locumque cordis
Crucis figura signet.
Crux pellit omne crimen,
Fugiunt Crucem tenebræ.
Tali dicata signo
Mens fluctuare nescit.

Paulinus vero in Carmine octavo de Natali Sancti Felicis.

Nos Crucis invicta signum, & confessio munit.

Ar-

Armatique Deo mentem, non quærimus arma
Corporis : & quamquam membris videamur inermes,
Arma tamen gerimus ; quibus & sua pace serenus
Contra incorporeos animis decernimus hostes.

Hæreticorum objectionibus contra cultum Dominicæ Crucis respondetur.

Objicies verba *Minutii Felicis* in Octavio : *Nam quod Religioni nostræ hominem noxium, & crucem ejus adscribitis, longe de vicinia veritatis erratis, qui putatis Deum credi aut meruisse noxium, aut potuisse terrenum .... Cruces etiam nec colimus, nec optamus.* Sic respondit *Cæcilio* Gentili homini, qui Christianis exprobrabat, quod *Hominem summo supplicio pro facinore punitum, & crucis ligna feralia* colerent. Atqui illam exprobrationem ceu calumniam non rejecisset Minucius Felix, si Crucis effigiem primis sæculis Christiani coluissent, ac illam sive ex ligno fabricatam, sive ex lapide sculptam, sive ex argento, auro aut alio quovis metallo conflatam, Ecclesia adorandam credidisset, Fidelibusque proposuisset. Primis igitur Ecclesiæ sæculis nulla cruci deferebatur adoratio.

Respondeo, Nego minorem. Immo illa Ethnicorum in Christianos calumnia, quod crucem ut Deum colerent, vel quod cruces omnes qualiumcumque cruciariorum supplicio destinatas venerantur, inde nata est, quod quibusdam Crucibus honorem ab illis deferri nossent, quæ scilicet ad Crucis Dominicæ repræsentandam figuram, & ad revocandam Passionis Christi memoriam proponebantur. Negat autem *Minucius Felix* Crucem a Christianis coli, qualem nec optent, id est passivam, ut *Tertullianus* loco inferius a nobis laudando loquitur, & quæ noxiis quibusque figatur, sive *Crucis ligna feralia*, iis qui *pro facinoribus puniuntur*, destinata, ut *Cæcilius* objecerat. Negat etiam Crucem pro Deo coli a Christianis ut Gentiles calumniabantur. Immo in ipsos crimen istud retorquet, qui Crucem in plerisque colant. *Vos plane*, inquit, *qui ligneos Deos consecratis, cruces ligneas ut Deorum vestrorum partes forsitan adoratis. Nam & signa ipsa, & cantabra, & vexilla castrorum, quid aliud quam inauratæ Cruces sunt & ornatæ? Trophæa vestra victricia non tantum simplicis crucis faciem, verum & affixi hominis imitantur. Signum sane crucis naturaliter visimus in navi, cum velis tumentibus vehitur, cum expansis palmulis labitur. Et cum erigitur jugum, crucis signum est ; Et cum homo porrectis manibus Deum pura mente veneratur. Ita signo crucis aut ratio naturalis innititur, aut vestra Religio formatur.*

Hic pene gemina sunt quæ habet *Tertullianus*, Lib. 1. *Ad Nationes*, cap. duodecimo, Gentilium objectionem de Crucis adoratione diluens, quam tamen a Christianis coli non negat, immo asserit ; sed eam horrori Gentilibus esse non debere probat, qui partes Crucis colant, id est, ligna informia. *Sed & qui nos crucis Antistites affirmat, consecraneus erit noster. Crucis qualitas signum est de ligno : Etiam de materia colitis penes vos cum effigie. Quamquam sicut vestrum humana figura est, ita & nostrum sua propria : viderint nunc lineamenta, dum una sit qualitas, viderit forma, dum ipsum sit Dei corpus. Quod si de hoc differentia intercedit, quanto distinguitur a Crucis stipite Pallas Attica, & Ceres Pharia, quæ sine forma, rudi palo & solo staticulo ligni informis repræsentatur? Pars Crucis, & quidem major est omne robur, quod de recta statione defigitur. Sed nobis tota Crux imputatur, cum antenna scilicet sua, & cum illo sedilis excessu. Hoc quidem vos inexcusabiliores, qui mutilum & truncum dicastis lignum, quod alii plenum & structum consecraverunt.*

Enimvero de reliquo integra est vobis religio integra crucis, sicut ostendam. Ignoratis autem etiam originem istam Diis vestris de isto patibulo provenisse. Nam omnes simulacrum, seu ligno, seu lapide desculpitur, seu ære defunditur, seu quacumque alia locupletiore materia producitur, plastica manus præcedant necesse est : Plasta autem lignum crucis in primo statuit, quoniam ipsi quoque corpori nostro tacita & secreta linea crucis situs est, quod caput emicat, quod spina dirigitur, quod humerorum obliquatio .. Si statueris hominem manibus expansis, Crucis imaginem feceris .. Victorias ut numina, & quidem augustiora, quanto lætiora, veneramini ... Cruces erunt intestina quodammodo trophæorum. Itaque in victoriis & Cruces colit castrensis Religio, signa adorat, signa dejeceret, signa ipsi Jovi præfert. Sed ille imaginum suggestus, & totus auri cultus, monilia crucium sunt. Sic etiam in cantabris atque vexillis, quæ non minori sanctitate militia custodit, siphara illa vestes crucum sunt. Erubescitis, opinor, nudas & incultas cruces colere. Christianos itaque primorum sæculorum Crucem Dominicam, & ejus effigiem coluisse, ex Gentilium exprobrationibus liquet, & confictis in Religionem Christianam calumniis, quod Cruces omnes colendas proponeret : sic ut compertum est Christianos omnes Christum crucifixum adorasse, quod eorum hostibus ansam dedit confingendi putidam illam calumniam, quam in vulgus sparserunt, Christianos cruciariis omnibus cultum exhibere, ut constat ex *Origene* Lib. secundo contra *Celsum*.

Sane veterem Ecclesiam Crucem adorandam credidisse, & re ipsa adorasse, *Juliani Apostatæ* criminatio invicte probat, qui Christianis exprobrabat quod ab avita Religione deficientes, ancile, hoc est, lapsum e cœlo clypeum colere desiissent, ac pro eo Crucem adorarent. *At vos*, inquiebat, *infelicissimi homines, cum adorare & colere nolitis ancile, quod penes nos servatur æternæ Urbis certissimum pignus cælitus delapsum, & a Magno Jove, aut Marte Patre demissum, Crucis lignum adoratis, ejusque signa in fronte formatis, & vestibulis ædium insculpitis?* Hæc Apostatæ Imperatoris verba refert *S. Cyrillus Alexandrinus* Lib. 6. contra *Julianum*. Huic vero respondens *S. Cyrillus*, tantum abest ut eum calumniæ postulet, falsumque esse dicat Crucem a Christianis adorari, ut fructus ab ea in genus hominum derivatos recenseat & commendet verbis quæ inter probationes Catholici Dogmatis retulimus : tum satius esse contendat ad homines erudiendos Crucis effigiem depingi, quam insulsas Deorum Dearumque lascivientium fabulas. *Tune igitur nos velis, Juliane, repudiato ligno, quod nos ad omnis virtutis recordationem adducit, pueris & mulierculis tua proponere? An forte Dii Deæque lascivientes mulierculas & adolescentes ad frugem deducent?* Quamquam igitur ferventibus Ethnicorum Principum persecutionibus, publice Cruces erectæ non essent in compitis, in biviis, in Ecclesiis, quæ tunc vix ullæ erant, nisi in cryptis, abditisque locis ; quamvis tunc effigies Crucis in publicis supplicationibus, quæ nullæ fieri poterant, non deferrentur, Crucem tamen Christi, & ejus figuram in materia sensibili exsculptam aut depictam semper venerata est Ecclesia.

Objicies, adorationem Crucis in injuriam Dei cedere, cui soli exhibenda adoratio est, secundum illud : *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies*. Proinde Romanæ Communionis homines in Idololatriam delapsos esse, Crucem adorando.

Cruci Christi ea non exhibetur adoratio quæ Dei solius propria est.

Respondeo, Æquivocum esse adorationis cultusque nomen. *Aliam esse adorationem quæ nonnisi soli Deo debetur : aliam quæ a mortalibus humilitatis & subjectionis gratia, æque mortalibus exhibetur. Rursus alius est cultus, quo nonnisi divinæ potentiæ famulandum est, & alius est qui non solum rationabilibus, verum etiam irrationalibus creaturis juxta modum proprium impenditur*, inquit *Jonas Aurelianensis*, qui ex Scripturis Sacris id confirmat, quæ non uno sensu adorationis verbum usurpant, & ex *S. Augustino* Libro decimo *De Civitate Dei*, cap. primo, ubi docet λατρείαν secundum morem loquendi eorum qui nobis divina eloquia condiderunt, aut semper, aut tam frequenter, ut pene semper, eam dici servitutem quæ pertinet ad colendum Deum. Quod multis aliis ejusdem Sancti Doctoris testimoniis illustrat *Jonas*. Ecclesiam porro, *ob recordationem redemptionis suæ, ex SS. Patrum traditione, Crucem Christi venerari, adorare, colere, non cultu & adoratione, quæ solius divinitatis est, sed eo potius unde satis abundeque supra dictum est, neminem ignorare asserit, nisi qui ab Ecclesiastica traditione dissentit.* (Lib. 1. de cultu imaginum, contra *Claudium Taurinensem*) ubi etiam Crucem adorare nihil aliud esse ait, quam venerando propter Christum qui in ea perpessus est, salutare. Sed nihil clarius ac luculentius iis quæ ad finem Libri habet hoc de argumento : *Multa sunt*, inquit, *quæ mos Sanctæ Ecclesiæ, sicut a majoribus*

vibus tradita fuat & derelicta, quadam insita atque nativa celebratione frequentat. Neque enim nostro tempore usus irrepsit, figuram Crucis in Basilicis Sanctorum statui, sed mos antiqua observatione legitimus id instituit, ut cunctis sapientibus & rusticis, non solum memoria spiritalem deformet quamdam imagine Crucis figuram, sed etiam corporalis ipsius intuitus crebram menti præfigat Dominicæ Passionis victoriam. Si enim quantitas tanta venerabilis ligni, in quo Dominus & Salvator noster pependit, foret, ut ex eo minutatim diviso, cuncta Deo dicata templa possent imaginem Crucis habere, nullatenus ex aliis lignis ejusdem formam in Basilicis locaremus. Ne tamen ideo Crucem ut Dominum adoramus, sed magis eum qui per Crucem mortis destruxit imperium, cuique chirographum peccati nostri affixit, pacificans in ea Sanguine suo, sive quæ in terris, sive quæ in cælis sunt. Porro etsi osculo insignimus, non utique causa ligni, sed potius amore illius id a nobis agitur, qui in ea veteris ligni damna restauravit. Miror si unquam Legi Dei quæ utique pellibus & atramento digesta habetur, caput supposuisti, & osculum dedisti: Forte respondebis, si tamen veritatem fatearis, multoties te id egisse. Volo ergo ut mihi respondeas, cujus causa caput inclinasti, pellium, vel atramenti, an Dei authoris Legis ejusdem? Nam Sacra Religionis usus in Sancta Ecclesia adhuc servatur, si tamen apud te, ut perlecta Sacri Evangelii lectione, ab Episcopo, vel Presbyteris, ceterisque Sacri Ordinis Religiosis, Codex in quo Evangelii lectio recitata est, multiplicibus osculis veneretur: Sed hoc cujus causa, nisi illius cujus esse verba credantur, agimus? At per hoc quidquid cruci exhibemus, ob honorem & amorem illius qui in ea pependit, totum agimus.

Eodem modo *Claudio Taurinensi* respondet *Dungalus* Diaconus. *Nos autem*, inquit, *quibus has tam multas & tam probrosas infert calumnias, contra falsa ipsius testimonia, divina opitulante gratia, toto corde credimus, & ore confitemur, humanitati animo & corporis habitu substrati, quod Deus solus sit adorandus & colendus, prout Dominum & Creatorem omnium a sua decet adorari creatura & coli, dum in eum solum credimus & speramus, eique quotidie sacrificamus. Creaturam etiam Dei sanctam & bonam, hoc est, Angelum Sanctum, vel hominem sanctum, aut Sanctam Crucem, pro diversitate dignitatum adoramus & colimus, hoc est, humiliter honoramus, diligimus, & amplectimur propter Deum & in Deo, longe dispari modo quam illum colimus & adoramus. Hoc autem calumniator nesciens, scireque renuens rabit, & indignando sæviendoque furit ac bacchatur; audiens in Ecclesia sæpius cantari:* CRUCEM *tuam adoramus Domine, & Sanctam Resurrectionem tuam laudamus & glorificamus.*

Eodem modo Catholicæ doctrinam Ecclesiæ explicat *Petrus Cluniacensis* Epistola secunda adversus Petrobusianos. *Lignum non colimus, aut adoramus, quia manet sententia: Dominum tuum adorabis, & illi soli servies. Sed dum Crucem me adorare dico, crucifixum Dominum Deum meum esse, meque illi soli servire debere profiteor. Huic intellectui & illud attestatur, quod non solum Crucem Domini, sed & Passionem ejus, mortem, ac Resurrectionem, & his similia, Catholica Ecclesia laudabili devotione se adorare pronuntiat. Sed mortem Domini, Passionem, Resurrectionem, atque Ascensionem ejus esse præterita, nec jam existentia, omnibus certum est .... Unde illa, sicut jam non existentia adorari non possunt. Sicut igitur illa non adorari certa nullius substantiæ, vel subsistentiæ ratio perhibet: quod tamen rationabilis ex devotione usus exigit: Sic Crucem Domini, quam ex se non adorandam esse authoritas præcipit, ratio docet ex Christo, & in Christo ipsam; immo magis Christum in ipsa venerandam & adorandam esse, Deo prorsus subditus & devotus Christicolarum affectus invenit, servavit, instituit. Etenim cum dico: Mortem Domini, Resurrectionem Domini, Ascensionem Domini adoro, non aliud quam mortuum Dominum, resurgentem Dominum, ascendentem Dominum; immo Dominum qui mortuus est, qui resurrexit, qui ascendit, adorare me profiteor. Simili intellectu, cum ante Crucem humiliatus prosternor, eum qui in ipsa olim pro venia nostra tortus, pro vita nostra mortuus est, ut Deum & Dominum, cui hoc soli debetur, adoro,*

Claudii Taurinensis objectionibus respondetur.

Objiciebat *Claudius Taurinensis* Episcopus. Si omne lignum schemate Crucis factum adorari debet, quia Christus in Cruce pependit; & alia multa adoranda sunt. Vix enim sex horis in Cruce pependit; at novem mensibus lunaribus, & diebus insuper undecim, in utero Virginis fuit: adorentur ergo & puellæ Virgines, quia Virgo peperit Christum. Adorentur & præsepia, quia mox natus in præsepio est reclinatus. Adorentur & veteres panni, quia continuo eum esset natus, pannis veteribus est involutus. Adorentur & naves, quia frequenter in navibus navigavit, & de navicula turbas docuit, & in navi dormivit, & in dexteram navigii rete mitti jussit. Adorentur asini, quia asello insidendo, ad Jerusalem usque pervenit. Adorentur agni, quia de illo scriptum est: *Ecce Agnus dei, &c.* Adorentur leones, quia de illo scriptum est: *Vicit Leo de Triba Juda.* Adorentur & petræ, quia quando de Cruce est depositus, in saxeo sepulchro est positus, & de illo dicit Apostolus: *Petra autem erat Christus.* Adorentur & spinæ ruborum, quia exinde spinea corona tempore Passionis capiti ejus imposita est. Adorentur & arundines, quia illis cæsus est a militibus. Postremo adorentur & lanceæ, quia unus militum lancea latus ejus aperuit, unde fluxit sanguis & aqua.

Respondeo, bruta animantia, qualis est asinus, & res inanimes, quales sunt spinæ, lanceæ, præsepia, panni, &c. ideo adorandas non esse, quia quamvis illis similes sint, quas Christus contactu suo sanctificavit, tamen illarum non sunt imagines, cum non sint ad illarum formam expressæ, neque ad eas repræsentandas ita institutæ, ut ad alios neutiquam usus destinentur. At imago Crucis ita est ad Crucem Domini repræsentandam, & ad ejus Passionem in memoriam revocandam instituta, ut nullis aliis serviat usibus: Quamobrem adorari merito potest ac debet. Hinc [ut urget *Jonas Aurelianensis* in Præfatione Libri secundi, *De cultu imaginum.*] „ Apostolus inter cætera Prædicationis suæ documenta, „ non in asino, sed in Cruce, ad instar sui gloriari nos permisit, dicens: *Mihi autem absit gloriari, nisi in Cruce Domini nostri Jesu-Christi.* Et ad „ Ephesios scribens, non aut caudam, aut latera „ aselli comprehendi hortatur, sed flectendo genu, „ orat & obsecrat, ut *in charitate radicati & fundati* possint *comprehendere cum omnibus Sanctis, quæ* „ *sit* ejus Crucis, non asini *latitudo, longitudo, sublimitas & profundum.* In quibus verbis myste„ rium Crucis, non asini, ab eodem Apostolo sibi „ traditum sancta tenet Ecclesia. Inde etiam quam „ sit absurda aselli & vivificæ Crucis comparatio, „ aperte comprobatur; quod Apostolus non dixerit „ Christum asello *Principatus & potestates tenebrarum harum*, sed Cruce eas triumphantem devicisse. „ Asellus itaque tuus, Claudi? rudit fame (inquit „ *Jonas*) aut lupi terrore stimulatus; Crux Christi „ purpureo pretiosoque sanguine ejus rubet, in qua „ vitis vera pependit, ex cujus botro stirps Crucis „ coruscæ rutilat quadratumque orbem suis quadratis „ quatuor cornibus circumfovet, ac Fidelium frontibus defixas procul ab eis depellit dæmonum præ„ stigias. Nam si Isaac non asinum ad jugulandum, „ futurus ipse hostia, sed ligna portavit: Nec utique verus Isaac noster asellum tuum, sed Crucem „ bajulavit, futurus ille salutifera hostia Patris.

Cur autem puellas virgines adorare non debeamus ut Crucis imaginem, diserte explicat *Jonas* Libro secundo. „ Norunt quippe, inquit, unius Vir„ ginis, videlicet sanctæ Ecclesiæ filii, semper Vir„ ginem Authorem vitæ suscepisse, & sine Crucis „ ascensu, ejusdem Virginis partum sibi non fuisse „ profuturum. Meminerunt etiam antiquæ Virginis „ * suasione in exilium a quo per Crucem redempti „ sunt, se devenisse: ideoque virgini cuiquam ado„ rationem non rependunt, quia ab altera earum „ mortem, ab altera vero gustavere salutem. At ve„ ro detrimenta quæ Virginis primæ sensere suasio„ ne, sciunt & credunt per Crucem se recuperasse, „ inimicumque qui eos in duræ captivitatis vincula „ conjecerat, ejus virtute perculsum, necnon cœle„ stis sibi patriæ aditum patefactum. Norunt etiam „ fide armati, hoc vexillo Crucis omnia nequissimi

im-

* Eva.

„ inimici propulsare tela : & idcirco tantum ac tale Regis sui trophæum, quod vident mortalium captivitatem solvisse, Paradisi damna reparasse, inferna damnasse, inimici virtutem contrivisse, primæ Virginis delictum, non tam per secundæ Virginis partum, quam per Crucis mortem delevisse, jure, omissa adoratione quarumcumque puellarum virginum, decernunt venerandum.

„ Præsepia non adoramus, quia fabricata non sunt ad repræsentationem, sed ut pastus in iis equis præbeatur. Sane Salomon, inter cætera quibus Deum offendit, narratur quod plurima præsepia equorum contra Dei Legem habuerit; tacite innuente (ut moris ei est) divina Scriptura, quod spiritibus nequam, qui equorum nomine censentur, pastum tam in se, quam & in aliis, quibus exemplo ad malum fuit, præbuerit. Ille igitur equis, impuris videlicet spiritibus, præsepia fabricat, qui aliquod dogma perversum, aut schisma quo diabolus delectatur & pascitur, posthabito timore & amore divino, construit. Ergo non quilibet Catholicæ fidei sincerissimus cultor, sed magis hujuscemodi fabricator præsepiorum, dignus existit adorator. Horum porro equorum per Crucem Dominicam salubris olim a Domino repromittur ruina, cum per *Zachariam* Dominus testatur, dicens : *Sic erit ruina equi & muli, cameli, & asini, & omnium jumentorum quæ fuerint in castris illis, sicut ruina hæc.*

Zachariæ 14.

„ Pannos veteres non veneramur ut Crucem, quia Crucem assidue in frontibus pingimus : veteres pannos aut ipsi, ut algoribus resistamus, membris aptamus; aut certe ut pauperum prosint usibus, charitate cogente, eos largimur. Sane si ad mysterium recurritur, Cruce inimici fugamus incursionem. Et si holosericam, quam a Domino novam in baptismate accepimus, in pannos veteres peccando redegimus, per virtutem Crucis eam renovare cupimus. Cui ergo cordi est, veterem cum suis pannis veteribus colat hominem. Nos vero novum hominem induentes, nova ejus insignia, mundum, mundique Principem victoriosissime triumphantia veneramur.

„ Naves non adoramus, quia si homines a diluvio per arcam liberati sunt, quæ figuram gessit crucis; nec tamen aliquis ex ipsorum posteris arcam vel navem pro tanto beneficio in Deorum numerum adscivit : quanto minus nos, qui Sanctam Trinitatem veneramur, alteramque culturam præter Divinitati debitam execramur, congruum est navibus honorem exhibere. Navibus ergo a nobis non adoratio debetur ut Cruci, sed tamquam necessariæ hominibus ad navigationem fabricantur. Si autem Mysteriis intendamus, naves in quibus gloriantur Chaldæi, quos interpretamur, *Captivantes*, tantum abest ut veneretur Ecclesia, ut eas potius execretur. De quibus Propheta ait : *Propter vos misi in Babylonem, & detraxi vectes universos, & Chaldæos in navibus suis gloriantes.* Has ergo naves minime adoramus, deceptorias artes, quibus diabolus gloriabatur, & vitæ humanæ insidiabatur, per crucis invictissimum vexillum novimus contritas, & Christo propitio annullatas. His par est & navis Tyri, quæ mundi diversa supellectile compta, & robore diverso tutissima, adveniente Crucis signaculo, quæ male steterat, subversa; quæ perniciose ornata erat, salubriter est expoliata. Victricem harum navium Crucem amplectimur, & earum tam corpora, quam & has significationes, ab adoratione excludimus.

Isaiæ 43.

Agnos & Leones non adoramus ; quia Christus metaphorice dumtaxat *Leo*, vel *Agnus* dictus est, ob potestatem, & mansuetudinem : & aliunde nullum per leonem aut agnum, collatum hominibus beneficium est. Si autem dixeris, Israelitico populo aliquod per agnum collatum emolumentum : Scito non per ejus corpus aut effigiem, sed salutem esse datam per sanguinem ; & per eum non simpliciter, sed quo aspersus est postis ostiorum : hoc significante jam Spiritu Sancto, cujus illa gerebantur instinctu nullo modo nos posse adversarium aliter a nostris arcere domibus, nisi Agni immaculati sanguine illitum fuerit passionis lignum, domusque nostræ aditum hoc insigniverit sacrum vexillum. Etenim dum super utrumque postem & in superliminaribus domorum cruor ille propellendo hosti congruus aspergitur, tam expositione partium, quam & gravedine Mysteriorum, Crux ipsa non tam præfiguratur, quam effigiatur.

„ Lapides non adoramus ; quia Dominus qui pro nostra salute disposuerat mori, oblatam a Judæis lapidum mortem, sese abscondendo, distulit : cum vero ad crucifigendum pateretur, ultro se obtulit. Nos ergo ex petris muros domosque nostras, necnon Ecclesias construimus : Cruces autem vel ad memoriam Dominicæ Passionis cum honore congruo collocamus ; vel juxta, quod in *Ezechiel* Propheta didicimus, foribus nostris, id est frontibus & quinque corporis sensibus, ob tutelam nostram præfigimus.

„ Spinas non adoramus, quia sunt semper maledictionis signa, Crux vero benedictionum omnium origo. Scimus, inquit *Jonas*, & flebiliter fatemur, justissime a Deo illatum homini peccanti pro pœna, ut terra ejus spinas & tribulos germinaret ei ut qui noluit subditus esse Deo, & in patria feliciter & absque labore consistere, projectus in exilium, cogeretur punctiones spinarum proferre. Ab hac ergo peregrinatione Salvator volens eum misericorditer liberare, crucem dignatus est conscendere, & in ea inimicum triumphare. Æquum est ergo ut pœna exilii similiter sit ad patriam redeunti? Et ut quod dico, clarius sit : Numquid fieri potest, ut eo amore complectatur quis spinam tribulantem, quo amplectitur se a diabolo liberantem, & cœlestis regni aditum aperientem? Crux namque fixa est ut spinæ incolatus nostri consumerentur. Nam vis certius id nosse? Cum Angelus in persona Domini ad *Mosen* pro eductione populi loqueretur, cui Legem daturus erat, & plurima alia beneficia collaturus, visum est *Moysi* rubum ardere nec tamen consumi : hoc jam tum rebus clamantibus, quia populi peccata lex quidem per ostensionem atque reprehensionem erat inflammatura, nec tamen combustura. Satius ergo Crux veneratur quam spina, quia hæc captivum & exulem cruciat ; Crux autem & captivitatem eripit & spinam tribulantem comburit.

„ Non adoramus arundines, quia salus nostra non est ab arundine, sed a cruce. Unde nec veteres figuræ Prophetiæ erant arundinis, sed crucis. Legimus namque in figura Dominicæ Crucis, amaras aquas eremiticas per ligni immissionem, insipidos olim deposuisse sapores. Numquid non aliter nequivit, virtus omnipotentis earum dulcorare gustum nisi eas attigisset per lignum? Sed, sicut poscebat tempus, variis figurarum umbris, & allegoriarum figuris, utilitatem ligni victoriosissimi adumbrabat, cujus attactu legis litera, dudum amaritudine impediente, impossibilis, nunc facta est potu babilis. Legimus etiam de cruce prædictum : *Et erit* (haud dubium quin sive Beatus Vir, a quo beatitudinem adipiscuntur omnes qui beati sunt, sive quodlibet membrorum ejus) *tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum.* Numquidnam dicitur : *Et erit tamquam arundo secus ripas fluviorum palustrium?* Lanceas denique non adoramus : quia longe diversa ratio est lanceæ & Crucis. Si enim æqua lance pensandæ essent Crux & lancea : sicut Dominus dixit; *Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt* : ita dixisset : *Omnes qui acceperint Crucem, Cruce peribunt.* Et sicut dixit Discipulis : *Qui vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me* : Et *Qui non bajulat crucem suam & sequitur me, non est me dignus* : Sic dixisset : *Qui vult post me venire, accipiat lanceam suam in manu, & sequatur me.* Nam *Petrus* increpitus est cum gladium accepisset, & admonitus est ut crucem ferret, quando dictum est ei : *Sequere me.* In quo autem sequi cum deberet, manifeste Dominus ei ostendit, cum dicit : „ *Cum esses junior, cingebas te, & ambulabas ubi volebas, &c.* Et ne dubia sententia in hac re animus noster duceretur, Evangelista subjunxit : * *Hoc au-*

* Joannis 21.

" *autem dixit, significans qua morte clarificaturus esset Deum.*

Petrobusianorum objectionibus contra cultum crucis Dominicæ respondetur.

Objiciebant Petrobusiani. Lignum quod Christi membra torsit, potius conterendum esse, aut comburendum, quam adorandum.

Præterea, si quis laqueum quo patrem strangulasset, gladium quo fratrem vel amicum necasset, vobis afferens honorare vel adorare vos illa moneret: nonne in monitorem, si facultas daretur toto motu animi insurgeretis? Nonne oblata aut flammis absumeretis, aut quo fieri posset modo, pessumdaretis? Ita Crux odio habenda est & absumenda, ad Christi mortem vindicandam.

Respondet ad primum *Petrus Cluniacensis*, Nulla pœna vel contumelia dignam esse rem, in quam culpa non potest cadere. Inesse autem culpa non potest ubi ratio non est. In Cruce ratio non est, " igitur neque culpa. Reatus igitur mortis Christi " non est imputandus. Hoc si verum est, non erat " ei velut pro pœna culpæ inferenda contumelia; " non erat cædenda securibus, non ignibus concremanda. In Cruce enim vel morte Salvatoris prava tantum voluntas pravorum hominum condemnatur: quia solus creaturæ rationalis affectus Creatoris gratia adjutus, vel desertus, semper aut remuneratur, aut condemnatur.

Respondet ad secundum idem Venerabilis Abbas: " Quis unquam præter vos, o Petrobusiani, paternam necem vel fraternum sanguinem a laqueis vel gladiis, & non magis suspensoribus, vel necatoribus exegit? Luent facta inimicorum res innocuæ, & pro sceleribus impiorum innocens creatura damnabitur? Inferetur & pro sceleribus pœna non sentienti, & brutæ rei contumelia irrogabitur? Non sic famosus ille pugnator David. Non execratus est vel confregit Goliæ Gentilis gladium, quem adversum se ille produxerat, quo elatus, agminibus Israel exprobraverat, acies Dei viventis blasphemaverat; sed eo armatus & tunc caput inimicum abstulit, & post eumdem de Sanctuario a Sacerdote accepit. Qui nec inter sacra reponeretur, nec a Propheta in usum bellandi acciperetur, si juxta vestram sapientiam execrandus, vel confringendus judicaretur, nec diceretur de illo: *Da mihi illum; non est enim hic alius similis illi*. Sed & de Juda Macchabæo optimo Hebræorum Duce verax Scriptura commemorat, quod deleto Pagano exercitu, gladium Apollonii Ducis a se interfecti abstulit, *Et erat pugnans in eo omnibus diebus*. Sic certe Christus, o hæretici, Cruce sua contra mundi Principem usus est. Produxit ille, procedens ad singulare certamen contra Christum, Crucem qua eum occideret. Sed diabolico astu divina sapientia permutato, cruce qua eum appetiit, eadem excruciatus est: & morte qua eum appetiit, eadem ipse occisus est. Sed forte vos animosam Cyri Regis arrogantiam imitari proposuistis, qui absorptum Gange dilectum Equitem ulcisci cupiens exarsit in flumen, & pervium se peditibus facturum comminatus implevit promissa. In trecentos enim & amplius alveos tumentes undarum moles dispartiens; superbiam fluminis superbus imminuit, & per plures tramites unius magnitudinem derivans, fluvium meabilem fecit. Sed ille licet insano zelo mortem militis sui vindicare voluerit, tamen ne & alii simili casu affecti morerentur, providit. At vos contra, cum certum teneatis in morte Christi, quæ per Crucem acta est, vitam universorum consistere, dum Crucem de medio auferre vultis, vitæ omnium invidetis. Hæc *Petrus Cluniacensis*.

Veteris Ecclesiæ sententia & fides Paulicianis Crucem contemnentibus & comburentibus opponitur.

Certe aliam fuisse veteris Ecclesiæ de Cruce Dominica, ejusque figuris sententiam, quam Paulicianorum Claudii Taurinensis Petrobusianorum, Lutheranorum, Calvinistarum, demonstrant Patrum testimonia inter probationes descripta, & alia longe plura quæ studio brevitatis omissa sunt, & quæ *Gretserus* Societatis Jesu Doctissimus Theologus in tres Tomos *De Cruce* congessit. An ideo execrandam Crucem, quod in ea Christus, perpessus sit, sentiebat Ecclesia tempore *Fortunati*? Annon potius ipsam ut Christi trophæum venerandam censebat ac celebrandam, ut constat ea Hymno ab eo edito, & ab ejus ætate in Ecclesia frequentato?

Pange lingua gloriosi
Prælium certaminis
Et super Crucis trophæo,
Dic Triumphum nobilem,
Qualiter Redemptor orbis
Immolatus vicerit, &c.

Idem constat ex altero ejusdem Carmine:

Virtus celsa Crucis totum cœlo occupat orbem,
Hæc quoniam mundi perdita cuncta refert.
Quodque ferus Serpens infecit felle veneni,
Christi sanguis in hoc dulce liquore lavat.
Quæque lupi fuerant raptoris præda ferocis,
In Cruce restituit Virginis Agnus, Oves.
Tensus in his ramis, cum plantis brachia pandens,
Ecclesiam stabilis pendulus ipse Cruce.

An execrandam Crucem, quod pœnarum Christi fuerit instrumentum, annon potius colendam sentiebat Ecclesia tempore *S. Augustini*, qui Tractatu centesimo decimo-septimo in Joannem, Evangelistæ verba de Christo Crucem bajulante hoc illustrat Commentario? *Ibat ergo ad locum ubi fuerat crucifigendus, portans Crucem suam Jesus. Grande spectaculum! Sed si spectet impietas, grande ludibrium: si pietas, grande mysterium: Si spectet impietas, grande ignominiæ documentum: si pietas grande fidei munimentum. Si spectet impietas, Videt Regem pro virga Regni lignum sui portare supplicii: si pietas, videt Regem bajulantem lignum ad semetipsum figendum, quod fixurus fuerat etiam in frontibus Regum: in eo spernendus oculis impiorum, in quo erant gloriatura corda Sanctorum.*

An his temporibus comburendam Crucem censebat Ecclesia, quam ad incendia extinguenda adhibebat? Qua de re *S. Paulinus* in Carmine decimo de *S. Felice* hæc habet:

Ipse domum remeans, modicum sed grande saluti
De Crucis æterna sumptum mihi fragmine lignum
Promo, tenensque manu, adversis procul ingero flammis.
Ut clypeum retinens pro pectore quo tegerem me,
Arceremque hostem conlato umbone retusum.
Credite, nec donate mihi, sed reddite Christo
Grates, & justas date laudes Omnipotenti.
Nostra salus etenim Cruce Christi & nomine constat:
Inde fides nobis, & in hoc Cruce nixa periclo
Profuit, & nostram cognovit flamma Salutem.
Nec mea vox, aut dextra illum, sed vis Crucis ignem
Terruit, inque loco de quo surrexerat ipso,
Ut circumscriptum præscripto limite flammam
Sidere, & extingui fremitu moriente coegit:
Et cinere exortam, cineri remeare procellam.
Quanta Crucis virtus, ut se natura relinquat!
Omnia ligna vorans, ligno Crucis uritur ignis.

Idem *Paulinus* in Carmine undecimo, his præconiis Crucem exornat:

O Crux magna Dei pietas, Crux gloria cœli!
Crux æterna salus hominum. Crux terror iniquis,
Et virtus Justis, lumenque Fidelibus, O Crux,
Quæ terris in carne Deum servire saluti,
Inque Deo cœlis hominem regnare dedisti.
Per te lux patuit veri, nox impia fugit.
Tu destruxisti credentibus eruta fana.
Gentibus humanis concors tu fibula pacis;
Concilians hominem medium per fœdera Christi,
Facta homini gradus es, quo possit in æthera ferri.
Esto columna piis tu semper, & anchora nobis.
Ut bene nostra domus maneat, bene classis agatur,
In Cruce fixa fidem, vel de Cruce nostra coronam.

An *Cassiodori* ætate Ecclesia Crucem abjiciebat? de qua ipse in Commentario Psalmi primi hæc habet, exponens illa verba: *Et erit tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum.* BENE, *ut arbitror, ligno fructifero comparatus est Dominus Christus, propter Crucem, quam pro hominum salute suscepit. Quæ merito lignum vitæ dicitur, quando sibi Dominus Christus, qui est vita nostra, suspensus est, & Latroni in ea confitenti dictum est:* AMEN dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso. *Denique & hodie omnis in eam credens, æternæ vitæ dona con-*

fe-

sequitur. Nam sicut terrestris aqua decurrens vita est lignorum virentium, sic aqua spiritalis signum Crucis inundat, quæ salus esse fidelium cognoscitur animarum.

Et in Expositione quarti Psalmi, ad illa verba: *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine.* [*Sicut*, inquit, *nummus Imperatoris portat imaginem, ita & Fidelibus signa cælestis Principis imprimuntur. Hoc munimine diabolus multiformis expellitur, & fraudulenta machinatione non prævalet superare tentatum, quem habuit primi hominis suasione captivum. Crux est enim humilium invicta tuitio, superborum dejectio, victoria Christi, perditio diaboli, infernorum destructio, cælestium confirmatio, mors infidelium, Justorum vita.*

Ex his quæ hucusque dicta sunt, perspicuum est, Septimam Synodum Œcumenicam recte tradidisse in Definitione Fidei; *Typo* seu imagini *venerandæ & vivificantis Crucis salutationem & honorariam adorationem exhibendam, non secundum fidem nostram veram latriam, quæ solum divinæ naturæ competit.*

AUSPICATO accidit ut hunc Septimo nostro Sæculo finem statuamus, quo in Cruce Christi requiescamus, in ea solum gloriemur, nihil scire nos arbitremur, nisi Jesum Christum, & hunc crucifixum; sancta meditatione ascendamus in palmam, id est, Crucem Dominicam, & apprehendamus fructum ejus: Crucem amanter feramus; Mundo crucifixi simus, Mundusque nobis: Christo simus confixi eique commoriamur; & sive vivimus, sive morimur, Domini simus. AMEN.

JOANNIS DOMINICI MANSI

De Basnagii Annalibus.

JUDICIUM

Ubi ejus sententia de elevatione hostiæ & calicis expenditur.

SUb ipso septimi sæculi exordio Ecclesiasticos annales suos absolvit Samuel Basnagius Flottemanvillæus Beniamini filius & Jacobi patruus Ecclesiæ Gallo-Belgicæ in Zuphten apud Reformatos pastor. Opus istud volumina complet tria, spissa satis, prodieruntque Roterodami anno 1706. cum antea specimen operis hujusce præbuisset author, edito anno 1692. volumine inscripto: *De rebus sacris & Ecclesiasticis Dissertationes Historico-Criticæ, in quibus Card. Baronii Annales ab A. C. 35. in quo Casaubonus desiit expenduntur* &c. Ultrajecti To. 1. fol. Opere isto per totam Baronianam historiam decurrere meditabatur, eamque critico dente corrodere. Verum mutato dein consilio, novam operis ideam concepit, perfecitque, annalibus illis evulgatis, quos hucusque, data occasione, expendi. Opus est istud, ut vera fatear, cujus ab eruditione laus est summa. Profanam historiam quam author non occupato præjudicatis opinionibus animo discutiendam suscipit, egregie persequitur, repurgatque ab iis sordibus, quas sive temporis nimis prolixa decursione contraxit, sive haud illimes scriptorum fontes intulerunt, sive denique ambiguitas ipsa scribendi produxit. Qua in profana historia restituenda, quamquam de suo multa contulit Basnagius; sunt tamen non pauca, quæ Pagio debet, scriptori nostrati, qui Baronianam historiam ante illum recensuit. An vero semper inter dubia & ambigua meliora selegerit, nec modo vacat disquirere, nec si per tempus liceret præsens meum institutum permitteret. Profecto ea omnia, quæ in meis ad Pagium animadversionibus emendatione digna judicavi, hæc fere cuncta in Basnagio recurrunt. Annum e. g. Justiniani emortualem cum Pagio statuit; ego ab ejus sententia recedendum duxi. Celebris illius inscriptionis Boetii pueri ex qua Justiniani emortualem annum 565. non vero 566. Pagius, & post illum Basnagius deducunt, vitiatam ut ego arbitror, interpunctionem ambo sectati sunt. Integrum hoc epitaphium, quod mutilatum recitat Basnagius, ita exponitur.

Dep. est Boetius Cl. p. octo Kal. Nov. indict. XI. Imp. dom. n. Justino pp. aug. ann. XII. & Tiberio Const. Cæs. ann. 3. deposita est in pac. Argentea mat. 33. XIII. Kal. Decembris. Qui 33. Boetius vixit ann. XI. m. IX. d. XXIII. & mat. ejus vixit ann. XXXVI. m. II. d. XII. Basnagius hunc lapidem ita legit.... *octo Kal. Nov. indict. XI. Imp. Dom. N. Justino PP. Aug. an. XII. & Tiberio Const. Cæs. anno III.* tum vero reliqua ad matrem pueri Argenteam refert. Ego vero aliam præfero syntaxim, sic interpungens. *Dep. est Boetius cl. p. oct. Kal. Novemb.* tum reliqua ad matrem refero, sic *Indict. XI. Imp. Domino N. Justino &c. deposita est in pace Argentea mater 33. Kal. Decemb.* Ex hac autem interpunctione discimus die illa XIII. Kal. Decemb. annum XII. Justini decurrisse. Cum vero Justinus die XIV. Nov. cœperit ut scriptores coevi tradunt: & indictio illa XI. cum Novembri conjuncta annum signet, 577. hæc simul omnia deducere nos possunt ad annum 566. cui ego exitum Justiniani & Justini exordium illigabam. Eo enim statuto supputationis capite Justinus anno 577. die XIII. kal. Decembris annnum jam XII. imperii inierat. Sed hæc satis de historia quam politicam Basnagius appellat.

Ecclesiasticam historiam eadem utique qua profanam diligentia Basnagius recenset, neque enim hominem eruditum laude fraudatum sua volo. Quamquam si vera fateri volumus, hæc viri docti laus partienda illi sit cum Pagio, a quo multa & fere omnia in corrigenda ecclesiastica chronologia accepit, & in opus suum transtulit, ne indicato quidem sæpius viri nomine cujus beneficio profecit, quod hominis est minus sinceri & plane illiberalis. In reliquis utique non chronologicis Pagium deserit, sed plerumque critica in illis utitur intemperatiori. Si enim ambiguitatis vel parum res quædam historica ex vetustate vel incuria scriptorum contraxit; id satis est Basnagio ut illam nota censoria expungat rejiciatque inter apocrypha. Justinum seniorem humi pronum adorasse Joannem I. Pontificem CPolim venientem scribit author libri Pontificalis, qui cum minuta multa in ea Pontificis receptione adnotaverit, nec in aliis quidquam ab ejus ætatis moribus alienum expresserit, censendus est comperta narrasse. Adorationi huic fidem suam addicere Basnagius recusat. Cur nam, quæso? Quod alii, inquit, coævi scriptores de hac adoratione nihil mutiant. Sed nec afferunt oppositum; authorque Pontificalis libri vel ipse coevus vel ex coævis accepisse judicari merito potest.

Alia sane multa ejus indolis prætereo, in quibus hoc veterum silentium nimis multum urgere criticus noster visus est. Nimius etiam pruritus carpendi Baronium & Catholici Dogmatis refutandi illum sæpe agit in transversa; ut interdum obviam & patentem veritatis viam deserat, & ad inepta divertat. Mennas Constantinopolitanus Patriarcha in plena Constantinopolitana synodo pronunciaverat: *Nos sedem apostolicam sequimur, & ei obedimus, & cum illis qui ei communicant, communicamus; quos vero damnat, eos etiam damnamus.* Illustrem adeo primatus Romani pontificis confessionem in synodo orientali nullo ex Patribus reclamante pronunciatam & exceptam Basnagium injicit in tricas. Quomodo se expediat, audi: *Verba hæc non sunt concilii, sed Mennæ, postquam Patres surrexerant qui motu suo absque deliberatione prævia ea protulit.* An hæc responsio sit viro gravi & theologo digna, judicent eruditi. Socrates lib. 2. cap. 17. scriptam a Julio papa I. ad Antiochenos epistolam commemorans, ait exprobrasse pontificem, quod *se contra canonem ad synodum non vocassent, cum ecclesiastica regula interdictum sit, ne præter sententiam Romani pontificis quidquam ab ecclesiis decernatur.* Offensus hisce Basnagius, negat cum Valesio hæc legi in epistola Julii, quæ ad nos usque pervenit integra. Tum Socrate deserto ad expendenda verba ipsa epistolæ, unde hæc accepisse Socratem censet, curas suas vertit. Verum cur Socratem sæculi quinti scriptorem adeo inofficiose deseris, sodes? Esto Julii mentem plene non sit assequutus Græcus ille scriptor; sed ad ejus testimonium quod reponis? Esto hæc non dixerit Julius; dixit tamen Socrates, nec sane dixisset si scivisset id esse moribus ætatis suæ oppositum. Sed & ipsa Julii epistola Socratis interpretationem non plane respuit, ait enim Julius. *An ignari estis hanc consuetudinem esse ut primum nobis scribatur, ut deinde quod ju-*

justum est definiri posset. Verba hac exponit Basnagius de more scribendi non ad Julium, sed ad Synodum Italicam. Proximus tamen illis temporibus Socrates de more scribendi ad pontificem dicta hæc exponit; qui sane non ita interpretaretur, si hoc avetiari moribus ætatis illius nosset. Nec absona a mente Julii hæc Græci scriptoris interpretatio est, cum nulla esset ratio, quare scribendum esse a Græcis ad Italos Julius contenderet, nisi prima quædam authoritas in Italicis ratione pontificis Romani inesse agnosceretur.

Demum ne longus sim, Basnagius ad A. 232. V. totus est in eripiendo Latinis argumento pro adoratione Eucharistiæ, quod ex calicis & hostiæ elevatione, consecratione peracta, deducunt. In eam rem monet recentiorem hunc esse apud Latinos ritum, cujus apud eos vestigia sæculo XI. primum appareant. An vera monuerit criticus heterodoxus inferius apparebit. Quid vero hæc ad nos? Esto ritus iste communis non fuerit olim omnibus æque per orbem ecclesiis. Nobis satis est obtinuisse apud nonnullas, & insignes orbis Christiani ecclesias, Orientales scilicet, & tunc potissimum valuisse cum Græcorum summus erat cum Romana Ecclesia consensus. Illum enim sæculo Christiano sexto a Græcis receptum, vel ipse demum Basnagius fatetur.

Addit Basnagius elevandi calicis, si quæ fuerat olim apud Latinos consuetudo, ministrum extitisse Archidiaconum, non vero Presbyterum; ex quo demonstratum putat hanc olim elevationem ad ritum non vero ad cultum adhibitam. Quid inde? Si Diaconis ministrare Eucharistiam idenque & Sacramentum licebat; cur nefas fuerit Archidiaconis calicem etiam post consecrationem ad cultum levare? Quamquam non facilis concesserim Basnagio in verbis Ordinis Romani ab eo productis: *Archidiaconus levat calicem*, Eucharistiæ elevationem designari; cum ejus opusculi author verbum *levare* pro *accipere*, *tollere* sæpius usurpet; pag. 12. *Levat calicem Archidiaconus de manu Subdiaconi regionarii*, pag. 11. *Tunc Subdiaconi regionarii levantes oblata de manu Subdiaconi &c.* pag. 9. *Diaconus osculatis evangeliis levat in manus suas codicem*. Est vero, ne quid dissimulem, in eo Romano ordine elevati calicis ritus designatus: sed ex eo potissimum revincitur Basnagius, qui perfricta fronte negare audet elevandæ Eucharistiæ ritum nec authorem ordinis Romani nosse, nec Latinos ante sæculum XI. adoptasse. Scriptum enim ritualem hunc librum sub ipsa Gelasii I. papæ vel saltem Gregorii Magni ætate Mabillonius in Comment. ad illum §. 2. judicat. Cedo mihi Ordinis Romani testimonium: *Cum dixerit* (Pontifex) *per ipsum, & cum ipso; levat cum offertorio calicem* (Archidiaconus) *per ansas & tenens exaltat illum juxta Pontificem*. Cernis hic verbum *levare* ab *exaltare* distinctum? Ad hæc verba notat Mabillonius: *Hoc etiam in loco Græci & Orientales plerique primum extollunt calicem cum hostia consecrata*. Hic sane Græcorum Latinorumque consensus, communem obtinuisse utrimque ritum contra Basnagium demonstrat, evincitque Eucharistiæ exaltationem utramque ecclesiam, orientalem occidentalemque antiquitus nosse.

Negat tandem Basnagius Eucharistiæ exaltationem adorationem ejus intulisse, cum Hugo de S. Victore Theol. cap. 7. exaltari Eucharistiam scripserit *ad designandam elevationem Corporis Christi in crucem*. Hæc sane non excidissent heterodoxo scriptori, si animadvertisset ad morem hujuscemodi scriptoribus solemnem, literalem scilicet sacrorum rituum significationem negligendi, ut mysticam depromerent. Profecto Eucharistiæ exaltatio adstantem populum invitabat ad cultum, nec alium habuisse scopum potissimum primos ritus hujusce authores, ambigo. Mysteria secundis curis invecta sunt. Hanc enim exaltatæ Eucharistiæ venerationem expressam agnosco in ipso Ordine Romano, ubi totus ritus ita describitur: *Surgit Pontifex solus & intrat in canonem* (canon est oratio quæ ante consecrationem & in ipsa consecratione divinæ hostiæ recitatur a sacerdote teste Cangio V. Can. Missæ) *Episcopi vero, diaconi, subdiaconi & presbyteri* [*in presbyterio*] *permanent inclinati. Et cum dixerit*, Nobis quoque peccatoribus, *surgunt Subdiaconi: Cum dixerit*, Per quem hæc omnia, Domine, *surgit archidiaconus solus. Cum dixerit*, Per ipsum & cum ipso *levat cum offertorio calicem per ansas & tenens exaltat illum juxta Pontificem... Finito vero canone &c.* Hæc ordo Romanus. Cœpta ab exordio canonis inclinatio quamdiu perseveraverit definit Amalaricus lib. 3. cap. 23. *Perseverant retro stantes inclinati usque dum finiatur omnis præsens oratio*, quam, ait ad hæc verba Mabillonius, *Canonem vocat*. Manebant igitur inclinati toto perdurante canone, eoque externo corporis habitu venerationem religiosam exhibebant quo tempore Eucharistia attollebatur: nam canonem usque post eam Eucharistiæ exaltationem perseverasse ex Ordinis verbis illis intelligimus. Id vero si Clero injunctum erat, & a reliquo quoque populo servatum fuisse nemo jure merito revocaret in dubium historia.

Atque hæc satis de Basnagio; cui viro quamquam laudes in iis quæ mere historica sunt deberi maximas (majores tamen in profana, in ecclesiastica minores) agnosco; hominem se tamen in multis prodit: in iis vero in quibus nos alterutrum diffidemus, mentem gerit affectibus animi ita offuscatam, ut sæpe in veritate plene lucenti & obvia cæcutiat & aberret.

INDEX

RERUM PRÆCIPUARUM QUÆ IN HOC VOLUMINE CONTINENTUR.

MONITUM.

Cum in his Voluminibus amplissima sit rerum ubertas, ultra modum excrevisset Index, si non solum res præcipuæ, sed etiam repetitæ, ut moris est, multis in locis occurrissent. Monitum te velim, opera Ecclesiastica in hoc Indice vix esse reposita, nisi materiæ ratio & necessitas imprimis postulaverint. Videsis Authorem cui solent adjudicari, erisque nostræ diligentiæ testis.

A

B

C

Ca-

D

Ma-

E

suo

G

stoli

H

J

I

K

L

Clo-

M

N

Nicæ-

O

P

Præ-

Q

R

S

Theo-

V

Y

Z

W

INDEX

RERUM PRÆCIPUARUM

QUÆ IN NOTIS, ET ANIMADVERSIONIBUS CONTINENTUR.

Con-

L

M

P

Q

R

S

V

Z

Animadversiones quæ habentur, pag. 242. *apponendæ erant*, pag. 225.

I N D E X
N O T A R U M
JOANNIS DOMINICI MANSI

Quæ in hoc Volumine continentur.

F I N I S.

